Repertorium totius summe auree domini Antonini archipresulis florentini ordinis predicatorũ: cũ explanationibus euãgelioꝝ ⁊ epistolarum: ac registro sctõꝝ solẽnitatũ. In quo oĩa eruditorũ censura ⁊ iudicio recta lance perpẽdiculata offendũtur.

IOHANNES CLEIN

¶ Sacre pagine doctori: ⁊ prouincie francie ordinis predicatorum prouinciali meritissimo Joannes Thierry Lingonensis Juris cesarei ⁊ pontificij professor. S. D.

Q Uoniam teste mantuano homero omnium rerum satietas est preterq̃ discendi: ⁊ virtutis semel percepte cupido nusq̃ intermoritur: sed vt phenix semper rediuiua iuuenescit et pullulat. Mihiq̃ semper obseruatur Plinianum illud in epistolis: Quoniam non possumus nos diu viuere relinquamus aliquid quo vixisse testemur. Nam famam extendere factis hoc virtutis opus. Et vera siquidem ⁊ vitalis est illorum vita: qui faciunt scribenda aut scribenda legunt. Eruditorum etas merito prolixa dicenda est. Autore nempe Possidonio vnus dies eruditorũ plus patet q̃ imperitorũ longissima etas. Quas obrem dignissime presul vt de me potius q̃ de singulis quibusq̃ coniecturam faciam: Mentem sine litteris litterariam viui hominis sepulturam reor: animamq̃ sine animo voco: que seorsa degit a litteris: ⁊ que in publicũ cõmodum pro suo captu non aliquid confert. O q̃ male illi cessisset apud gymnosophistas: vbi qui nihil cur pranderet offerebat: impransus foras ad opus extrudebatur. Gaudeo igitur aliquid discere non vt doceam sed garrulitatem: ne tanq̃ fucus ab eruditorum apiarijs eliminer. Presertim a tuis religiosissime fidei cardo: quo non quecunq̃ irrũpunt apes: sed ille vergiliane compactiles aureis guttatæ maculis: que preteruolant hyblã nectaream: floricomumq̃ hymetum. Quinetiam hec circũlustranda ⁊ optanda erant cui dicarentur. Tu vero pre omnibus ⁊ maximus occurris vir extra omnem ingeniũ aleã positus: quem censorem ⁊ iudicem in hoc opere emuncto ⁊ polito elegi. Quod cũ perlegent populus quattuor incunctanter pensitabit. Primum diem mortis: in quo erunt mortales immortales: ab omnibus derelicti: corã iudice eterno in examine rigoroso presentati. Secundo eternitatem penarũ inferni: ⁊ qualiter momentanee sunt libidinose delectationes: sed cruciatus perpetui. Hinc Augustinus in libello de honestate mulierũ inquit. O quanta iniquitas: O quanta peruersitas: vt animam quam christus suo preciosissimo sanguine redemit luxuriosus quisq̃ ⁊ peccator: propter vnius momenti delectationem demoni suo inimico tradit ac vendit. Tertio tremebundam diem extremi iudicij in quo detegentur omnes turpitudines peccatorum in conspectu omniũ gentium. Si enim verecundamur tantum in hac mortali vita de luxuriei peccatis: quid erit in conspectu totius mundi. Unde Hieronymus ad asellã ait. Ante tribunal christi stabimus: ibi patebit quo mente quisq̃ vixerit. Quarto quantum abhorrebit illa diuinitas: ⁊ celestis curia tam turpia et nefanda vitia. O quantum deberent libidinosi homines erubescere qui feculentam ⁊ lutosam luxuriam: in conspectu diuine maiestatis exercebãt. Hinc legitur de sanctissimo abbate effrẽ: qui cum finxisset se velle habere cõmercium cum quadam meretrice: dixit eamus in forũ: at illa erubescerem pre hoim verecundia. Tunc ille subiunxit: ⁊ quare non verecundaris tam enormes miserias peccatorum carnalium coram tota celesti curia perpetrare. Sicq̃ fracta meretrix in lachrymas veram egit penitentiam. Ad hec in hoc aureo ⁊ adamantino opere omnia iura cesarea ⁊ pontificialia cõtabulata ⁊ assiduo bituminata comperies: que omnia (vt solitus es) ad christianorũ incrementum predicabis. Uale ⁊ me tuũ habe. Ex officina litteratoria et impressoria accurata magistri Johannis deyn alemãni: kal. octobris exaratũ.

Elegum carmen ad lectores.

Si confisa meis moles sarcina viribus erit:
Parcite si nullum littera pondus habet.
Parcite si fragiles tante pateſcimus arte:
Aut pudibundus eat nostra per ora rubor.
Parcite me pallas: me phebus: parcite ducit:
Parcite me clio: calliopeq̃ mouet.
Parcite neglectus sese mihi parcite vates
Obtulit: ⁊ tantum ducere iussit opus.
Is ego compulsus (trepido mihi parcite) tantum
Tantum opus Icareis obijcio scapulis
Non multas comprehendit aquas breuis vnda: nec omnes
Undarum fluctus nauita cautus habet.
Est primo speranda nimis facundia sensu:
Sufficiat paruo dicere parua mihi.

Incipit prologus in tabulas totius summe dñi Antonini archiepiscopi florentinensis ordinis predicatorum ꝙdoctissimi.

Uia reuerendissimus ⁊ eximius pater dñs Antonin⁹ florentinorum archipresul in sua singularis prerogatiue summa: varia diuersoꝝ doctorū autētica scripta atq; ad oēm materiam tam theologicā ꝙ canonicā sententias ex doctorū dictis: vt muro inuincibili firmatas atq; cū omni diligētia collectas tam ꝑdicātibus ꝙ cōfessorib⁹: ac cuilibet ꝓ sue ꝯsciētie serenatiōe necessarias: posuit atq; ꝯscripsit diffuse ꝑ titulos capitula ac paragraphos ꝓpter depēdētiā ad illā materiā quā ipse reuerēdissimus pr̄ ꝓsequi intēdebat: orta est nō modica difficultas ingrēdi ꝑ totā summā eas materias quas vnusq̄sq; suo ꝓ libitu inuenire desiderat. Necessariū itaq; fuit ac perutile singulas materias in tota summa cōprehensas: ꝙuis nō sine labore sub alphabeti ordine collocari: vt sic legētes ex facilitate inueniendi optatas materias amplius ad hāc vtilissimā summā accurate ꝑlegendū animent. Cōtinet igit̄ iste liber tabularū quinq; ꝑncipales ꝑtes: quarum due prime tabule cōuenienter noīari potuerūt. Alie autē tres ꝑtes sub noīe notularū describunt̄. Prima ꝗ̄ tabula iuxta ordinē alphabeti posita cōplete ꝯtinet ꝭm l̄ras alphabeti fere oēs materias notabiles in tota ac ꝑcellēti dñi Antonini summa diffuse cōprehēsas. ⁊ scit̄ terminus huius tabule ex fine litterarū alphabeti. Scd̄a tabula in ꝑncipio ostendit q̄si preambulariter loca in q̄bus inuenit̄ materia de festiuitatibus beatissime christifere virginis Marie ꝭm ei⁹ festa eo modo quo occurrūt in kalēdario. Et principalr̄ ponit̄ tabula de his materijs q̄ concernūt beatissimam dei genitricem ꝭm ordinē alphabeti: cui⁹ initiū et finis studioso lectori facile occurrūt. Prima v̄o notula q̄ non est ꝭm ordinē alphabeti: sicut nec alie seq̄ntes: ꝯtinet autoritates biblie q̄ inueniūtur exposite in p̄nti summa. Et inceptio ei⁹ ptꝫ ex supscriptiōe tituloꝝ ꝭm diuersos libros biblie. Scd̄a autē notula ponit declarationes siue expositiōes sup ep̄las ⁊ euāgelia ꝑ totū annū debito ordine ꝑ remissionē. scꝫ ad ea q̄ in hac summa cōtinent̄: vt etiā ꝑdicaturus populo statim inueniat qđ req̄rit. Et inceptio ei⁹ ptꝫ ex supscriptione tituloꝝ. Tertia insuper notula ponit de q̄busdā sc̄is in particulari. de ap̄lis in cōi. de vno martyre ac etiā de pluribus. de ꝯfessorib⁹ et v̄ginibus materias in summa designatas. Et ꝯtinet̄ illa notula in vltimis folijs hui⁹ libelli sicuti inscriptiones titulorum admonent. Quas tabulas ⁊ notulas si q̄s diligēter inspicere voluerit: inueniet singulas ac ꝓ oī statu hoim necessarias pulcherrimasq; materias q̄s se minime inuēturū sperasset.

Sequitur ergo primo de littera. A.

Aron summus sacerdos

Aron summus sacerdos in quo figurat ep̄m. j. parte. tit. vj. ca. ij. §. v. post medium.

Aaron quō quadruplici signo in virga ostēsus est ⁊ vocatus a dño: ꝑ illa q̄ttuor habita videt̄ q̄s esse a dño vocatus in p̄laturā. iij. ꝑte ti. xix. c. j. §. iij. per totū.

Abbas non per ep̄m: sed

Abbas non per ep̄m: sed per monachos dꝫ institui. quis dꝫ in abbatem ordinari. qualis debet esse in regimine. ⁊ monach⁹ plus dꝫ obedire abbati ꝙ ep̄o in institutiōe ecc̄le secularis. ⁊ vn⁹ abbas non pōt presidere multis monasterijs ⁊c. iij. ꝑte tit. xvj. c. vij. per totum.

Abbas siue p̄lat⁹ quō dꝫ corripere inquietos: cōsolari pusillanimes: suscipere infirmos. patiens ad oēs ⁊ magis dꝫ a subditis amari ꝙ timeri. ibidē. §. j. per totum.

Abbas excōicare pōt suos subditos ⁊ de ipsis habere iurisditionē. iij. par. ti. ix. c. v. circa prin.

Abbas negligēs q̄ nō reuocat monachū vagabūdū quō ordinarius supplere debeat vices ipsius ⁊c. ibidē. §. iij. post principiū.

Abbates bñdicti vtrū dare p̄nt quattuor ordines minores absq; alio priuilegio ⁊c. iij. ꝑte ti. xiiij. c. xvj. §. vij.

Abbates quō sibi eligere p̄nt propriū cōfessorē ⁊c. iij. ꝑte titu. xvij. c. ij. §. ij.

Abbas exēptus bñ pōt eligi siue in ep̄m siue in abbatem eiusdē regule ⁊ habit⁹. iij. ꝑ. ti. xix. c. ij. §. v. circa finē.

Abbas quō se hr̄e dꝫ circa electos et fugitiuos habes. j. sub apostasia. ⁊. iij. ꝑ. ti. xvj. c. v. in prin. ⁊. j. ⁊. ij. §.

Abbatib⁹ et de religiosoꝝ locis d̄r in ecc̄ijs vbi monachi habitāt. popul⁹ per monachū nō regat̄. sed capellan⁹ q̄ ꝓpriū regat ab abbate ꝑ cōsiliū monachoꝝ instituat̄ ⁊c. iij. ꝑte ti. xvj. c. ix. §. iij. circa pri.

Abbas vel alius inferior ep̄o: an possit prescribere institutionē. scꝫ in ecc̄ijs et dare curas aīaꝝ ⁊c. iij. par. ti. xix. c. xi. §. viij. circa mediū.

Abbatū vide etiā varia notabilia. j. sub l̄ra P. scꝫ p̄lat⁹. ⁊ sub l̄ra R. scꝫ religiosus. ⁊ principaliter. iij. ꝑ. tit. xix. c. xi. quasi ꝑ totum. de prelatis.

Abbatissa nec aquā bñdicere pōt: nec ꝯfessiones audire: nec penitētias iniungere: nec aliquē actū sacramētalem exercere: nec pōt ordinē recipere: nec in sp̄ualib⁹ iudicare. Et quō curam habere dꝫ vario modo in sibi cōmissis iij. ꝑte ti. xvj. c. vij. §. ij. ꝑ totum.

Abbatissa ꝙuis iura ep̄alia exercet nisi habeat priuilegium speciale non pōt sibi cōfessorē eligere ⁊c. iij. par. tit. xvij. c. ij. §. ij. circa mediū.

Abbatissam esse virginē nō est necessariū. ⁊ corrupta monialis q̄ petit ab ep̄o bñdici quō teneat̄ bñdicē vel sibi denegare ⁊c. iij. ꝑte ti. xvij. c. xxij. §. j. infra mediū.

Abraam quō vt lucerna ⁊ stella splēdida ortus est docēs mūdū ꝑfectā obediētiā ⁊c. iij. ꝑ. ti. xxxj. c. vij. añ mediū.

Abrae duplex ḡnatio describit̄. iuxta illud. Multiplicabo semen tuū. ij. ꝑte ti. xij. c. x. §. iiij.

Absolutio quō fit per sacerdotē ministerialr̄. et sacerdos d̄r soluere ⁊ ligare tribus modis. ⁊ hꝫ triplex iudiciū. et quō in illis absoluit̄. et clauis regni celoꝝ est triplex ⁊c. iij. ꝑte ti. xvij. c. xxj. ante. §.

Absolutionis modus et forma q̄s est. Et misereat̄ añ cōfiteor: nō est necessariū quare tñ d̄r. et q̄d significat̄ ꝑ absolutionē et per crucē. et prius debꝫ absoluere ab excōicatione ꝙ a pctis. ibidē. §. j. ꝑ totū.

Absolutio de plenitudine prātis quō et qualiter fieri dꝫ q̄ est forma ipsi⁹ absolutionis. ⁊ vtrū ꝓ istis req̄rat̄ specialis forma ⁊c. ibidē. §. ij. per totū.

Absoluēs secularē vbi nō potuit ex ignorātia verecūdia ⁊c. Et cōfessor si percipit se errasse. nūq̄d hoc tenet̄ seculari dicere ⁊c. ibidē. §. iij. ꝑ mediū.

Utrū pniam siue satisfactionē impositā ꝑ absolutionē debitā in mortali factā in toto vel in ꝑte tenet̄ iterare ⁊c. et vtrū valet in foro militātis ecc̄le ⁊c. ibidē. §. iiij. ꝑ totū. Qui sunt canones pniales q̄s quilibet sacerdos scire debet. ibidē. §. v. ꝑ totū. ⁊ sunt. xlvj.

Absolutionē a culpa sine ꝯditione ꝙ absolutionē a papa q̄re de⁹ magis acceptat. iij. ꝑ. ti. xiiij. c. xx. §. ij. post med.

Absoluere nō potest sacerdos in casu necessitatis: ꝙuis audire possit ꝯfessiōes. Et nemo pōt absolui nisi a ꝓprio sacerdote. q̄s ꝓprius d̄r sacerdos. et q̄s illi possint absoluere. iij. par. ti. xvij. c. j. ꝑ totum.

Absoluēs aliquē casu a quo non pōt quid talis facere dꝫ iij. par. ti. xvij. c. xij. per totū.

Absolutio pape reseruat̄ ꝯtra inquisitores q̄ male ⁊ ꝯ cōscientiā exercent tale officiū ꝯ quosdā ⁊c. iij. ꝑ. tit. xxiiij. c. vij. circa princi.

Absolutio incēdiarioꝝ ecc̄iaꝝ et pioꝝ locoꝝ reseruat̄ pa

pe. et hoc postq̄ fuerint denunciati de q̄bus locis intelli-
gitur. et quō ista denūciatio fieri dʒ. ibidē. c. xj. p totū.
Absolutio effractoꝝ sacroꝝ locoꝝ pape reseruatur. ꝛ hoc
postq̄ fuerint denūciati. ibidē. c. xij. per totū.
Absolutio falsarioꝝ litterarū papaliū pape reseruaꝛ ibi.
Absolutio eoꝝ qui corrigūt vel apponūt (c. xiij. per to.
vel remouēt aliq̄d de lr̄is papalib⁹ pape reseruaꝛ. desu-
per ponitꝛ questio quedā. ibidē. c. xvj. per totū.
Absolutione a censuris ecclasticis p vim vel metū extor-
quētes excōmunicati sunt maiori sn̄ia. ibi. c. xxvij.
Absolutio eoꝝ q̄ spoliant romipetas ꝛ piratarum pape
reseruatur. ibidē. c. xxxj. per totū.
Absoluti ab excōicatiōe in articulo necessitatis si postea
cū pn̄t non se p̄sentant eis q̄ ordinarie absoluere debēt
excōicati sunt maiori sn̄ia. ibi. c. xlvij. p totū.
Absolutio exenterātiū vel scindentiū corpus defuncti p
ossibus ei⁹ trāsferendis pape reseruaꝛ. ibi. c. lxiiij. p totū.
Absolutio ab excōicatiōe maiori quō fieri dʒ et a quo. ibi.
c. lxxvij. ante. §. circa princi.
Absolutio ex falsa causa q̄re nō tenet quō q̄s absolui pōt
inuitus ab excōicatiōe ꝛ absolutio ab excōicatiōe est du-
plex ꝛc. ibi. c. lxxvij. in medio. vsq̄ ad. §. j.
Absolutio a maiori excōicatiōe quattuor hʒ obseruanda
quō defunct⁹ excōicatus dʒ absolui. ꝛ quō in necessitate
simplici vbo. et q̄d dʒ fieri cū q̄s aliquē absoluit ignorā-
ter. ibidē. c. lxxvij. §. j. a prin. vsq̄ ad finē quasi.
Absolutio ab excōicatione aliqua quomodo fieri dʒ. ibi-
Absolutio quō fieri dʒ a suspensio- (dē. §. j. circa finem.
ne. iij. pte ti. xxvij. c. iiij. post medium.
Absolutio quō et q̄n fieri possit a iuramentis [illegible]
ꝛc. ij. parte ti. x. c. vj. vsq̄ ad primū. §.
Absoluere vtrum papa possit p cōicationē indulgētie ple-
narie contritos et ꝯfessos a tota pena et culpa. ꝛ ꝙ nō
trāseaꝛ p ignē purgatorij. iij. p. ti. xxij. c. v. §. vij. p totū.
Abominatio quō est q̄rta passio aie. j. p. ti. vj. c. iiij. §. j. cir-
Abominabilē quō se facit aīa p mundi amo- (ca finē.
rem. ij. parte ti. v. c. xiiij. §. iij. post prin.
Abstinentia quō est vna de partib⁹ subiectiuis tēperātie
quō per abstinētiā alie ꝟtutes causanꝛ. ꝛ quō ipsa absti-
nentia cōmendaꝛ. iiij p. ti. iiij. c. iiij.
Abstinētie ꝓprietate tria bona hoi sequūtur. Et quō ista
tria pertinet ad mentē. dātur multi in exēplū qui hoc fe-
cerūt ꝛc. ibidem. §. j.
Abstinētie ꝓprietates q̄ sunt quātū ad corp⁹ quō corp⁹ p
ipsaʒ dei tēplū efficiꝛ. quō p eā ciuiliter viuiꝛ ꝛc. ibi. §. ij.
Abstinētia quō se homo assuefacit ad q̄ttuor bona et q̄n-
q̄ cōditiones sunt ꝯsiderāde in sumptiōe cibi q̄ nos in-
ducūt ad parcitatē cibi. ibidē. §. iij. Cetera q̄ sequunꝛ in
sequētibus §. pl⁹ pertinēt ad ieiuniū. ideo de istis vide. j.
sub lr̄a I. scʒ ieiuniū. ꝛ etiā sub ebrietate.
Abstinentia ab esu carniū quō ꝛ q̄n sit abstinēdū ꝛc. iiij.
par. ti. iiij. c. iiij. §. v.
Abstinere a q̄bus debēt psone spūales q̄ subtiliter tentā-
tur a diabolo. iij. pte titu. ij. c. ij. §. viij. p totū.
Abstinere quō q̄s dʒ maxime a pctis dieb⁹ festiuis. ij. pte
ti. ix. c. vij. §. iij. per totum.
Abstinere ꝙ nemo possit a pctō sine dei grā: ostendiꝛ et
ꝓbatur. iiij. p. ti. ix. c. v. §. iij.
Abusus ptātis quō fit p prauā adeptionē. et p prauā exe-
cutionē. et p prauā intētionē. iij. p. ti. xxij. c. ij. §. j. p totum.
Abusiōes. xij. cōiter reperiunꝛ. scʒ sapiēs sine opib⁹. senex
sine religiōe. adolescēs sine obediētia. diues sine elemo-
syna. femina sine pudicitia. dn̄s sine ꝟtute. xp̄ian⁹ cōten-
tiosus. paup supbus. rex iniquus. ep̄s negligens. plebs
sine disciplina. popul⁹ sine lege. j. p. ti. v. c. ij. §. viij. a prici
Absens ab electiōe quō cō- (pio vsq̄ ad mediū quasi.
stituere possit p curatorē ꝛc. iij. pte ti. xix. c. ij. §. ij.
Absentes quō contrahere pn̄t matrimoniū ꝛc. iij. par. tit.
j. c. xix. ante. §. circa medium.

Acceptio psonarū quo-
modo ꝓhibetur in iudicio. ꝛ ipsa ꝓhibeꝛ ex scriptura: et
cōi exēplo. ij. par. ti. j. c. xix. §. ij. per totū.
Acceptio psonarū in iudicijs ꝓhibeꝛ multiplr̄. ꝛ ꝓbatur
varijs autoritatib⁹. ij. pte ti. j. c. xx. §. iiij. p totū.
Accedentes iuste vel iniuste ad bellū. vide. j. sub lr̄a B.
scʒ bellū. ꝛ. iij. pte ti. iiij. c. ij. §. iiij. v. vj. ꝛ. vij. p totū.
Accidia poniꝛ a beato Grego. in pctis capitalib⁹ quō di-
uersimode diffiniꝛ. ꝙ tristicia accidie semp est mala ostē-
diꝛ duplr̄. q̄n est mortale: ꝙ est viciū capitale ꝓbatur. et
quō ex accidia oriunꝛ sex filie. et quō q̄s vario modo im-
pugnaꝛ ab accidia ꝛc. ij. p. ti. lx. c. j. per totū.
Accidia describiꝛ per thema. qō ꝛ de ipsa declaraꝛ cū tri-
plici mēbro. ibi. c. ij. ante. §. p totū.
Accidia vnde dr̄. qui sunt magis accidiosi. ꝛ quare et q̄d
est accidia. ibidē. §. j. per totū.
Accidie detrimētū in quo ꝯsistit: et p ipsaʒ incurrit hō tri-
plex malū. et quō p ipsam incurriꝛ mors. ibidē. §. ij.
Accidie daꝛ remediū. s. deuota orō siue meditatio sacroꝝ
frequētatio. varia ꝛ bona exercitatio. ibidē. §. iij. p totū.
Uide etiam aliqua de accidia. j. sub littera N. s. negligen-
Accidia quō dr̄ via tedio- (tia. ꝛ sub lr̄a P. scʒ pigritia.
sa et est multū sarosa q̄d ista significant: ꝛ quō dʒ repel-
li. j. pte ti. v. c. iij. §. j. circa finē. ibi. Septima via.
Aciem duplicē ad bellandū quō ꝯ nos mittit mūdus. iiij.
pte ti. xiij. c. iij. ante. §. post princi.
Actio humana describiꝛ vario modo. j. sub lr̄a O. scilʒ hu-
manoꝝ. et. j. pte ti. iiij. c. xij. ante. §. p totū.
Actio humana ꝙ hʒ bonitatē vel maliciā ꝓbaꝛ. Et ꝙ hō
per maliciam fit abominabilis. Quō actio humana hʒ
bonitatē vel maliciā ex circūstātia ꝛc. ibi. §. j. p totuʒ.
Actio humana hʒ bonitatē ꝛ maliciā pcipue ex fine. ꝓ-
batur ex diffinitione Boetij que autoritas etiā exponiꝛ
ꝛc. ibidem. §. ij. per totū.
Actionū hūanarū alique sunt indifferentes ſm spēm sed
nulla est indifferēs ſm indiuiduū. ꝛ ꝙ nullus actus ſm
indiuiduū est indifferēs ꝛc. ibidē. §. iij. p totum.
Actio humana quō dr̄: bona vel mala recta vel pctm̄ lau-
dabilis vel culpabilis. meritoria vel demeritoria ſm di-
uersos respect⁹ ꝛc. ibi. §. vj. ꝛ. vij. per totū.
Actuū humanoꝝ est triplex differētia. ꝛ aliq̄s act⁹ est in-
differēs duplr̄ que per oia applicanꝛ ad actū mr̄imonij
iij. pte ti. j. c. xx. §. xiij. circa prin.
Actus fidei est triplex: scʒ voluntaria cordis assentio: pu-
blica oris ꝯfessio: ꝛ salutifere mortis susceptio. iiij. p. tit.
viij. c. iij. in princi.
Acholitus q̄s dr̄: qō est eius officiū et q̄s act⁹ dr̄: acholita-
tus ꝛc. iij. par. ti. xiiij. c. xvj. §. ix. ibi. De quarto.
Actiua vita describiꝛ. j. in lata materia cuʒ cōtēplatiua vi-
ta sub lr̄a V. scʒ vita contēplatiua ꝛc.
Acquisituʒ aliq̄d illicite triplr̄ pōt esse. et quō illa acq̄sita
debēt restitui ꝛc. ij. pte tit. ij. c. v. §. j. ij. ꝛ. iij. p totū. Cetera
vide. j. restitutio.
Acq̄sitū illicite pōt dici aliq̄d tripliciter quō hoc fit decla-
raꝛ. iiij. pte ti. v. c. xviij. §. x. post mediū.
Acquirere qui vult ꝟtutes debet tria obseruare. iiij. p. tit.
j. c. ij. in princi.
Actori nō licet qō reo licitū nō existit. Est vna de regulis
iuris. q̄ declaraꝛ. j. p. ti. xx. c. vnico. sub. n. ibi. nō licet ꝛc.
Accusationis modus q̄s dʒ esse in iudicio. ꝛ iudex quare
dānare non dʒ sine accusatore: fallit tn̄ in octo casib⁹. iij.
pte ti. ix. c. viij. ante. §.
Accusare q̄ prohibenꝛ in iudicio et q̄re et quō qui nō ex-
cludunꝛ ab eadē ꝛc ibidē. §. ij.
Accusatiōi clericoꝝ vtrū admitti debent laici. ꝛ accusatio
dʒ fieri i scriptis. quō accusatio reddiꝛ vitiosa p calūniā
et q̄n quis teneꝛ ad accusationē. ibi. §. iij.
Accusationi matrimonij quando accusatur per aliquod

impedimentū qđ in eis est vel fuit. qui mrīmoniū accusare pñt: et qui ab eadē ꝓhibent ·c. ibidē. §. iiij. ꝛ. v.

Accusans aliquē ad mortē quā penā icurrit ſm canones. iij. par. ti. xvij. c. xxi. §. v. ibi. Septimus.

Accusator in iudicijs. habes varia. ſ. sub lrā J. ſcꝫ iudicio humano. ꝛ. ij. par. ti. j. c. xix. §. v. Et de reo qui accusat̃. habes varia. ibi. §. vj. per totū.

Accusans false aliquē in iudicio seculari: vel ꝯ eū testificatur quātū est pcm̄. j. par. ti. xiiij. c. iiij. §. xij. ante mediū.

Adā primus homo quomodo se similē fecit iumētis insipiētib⁹ per dece signa q̄ cognouit. j. par. ti. j. c. ij. §. v. ante mediū.

Adiuratio quid est quō exercet̃ erga creaturā rōnalem: quō ad creaturā intellectualē: et quō ad creaturam irrationalē vario modo. ij. pte ti. x. c. viij. per totū.

Adiurationis obseruātia quō est cauēda: ꝛ a q̄bus in illa est abstinendū ·c. ij. par. ti. xij. c. j. §. xiij. p totum.

Adiutoriū quō habemus a deo ꝯtra peccata mortalia. j. par. ti. vij. c. ij. §. vj. per totum.

Admiratio quō est spēs timoris naturalis: ꝛ in quo consistit illa admiratio ·c. iiij. pte ti. xiiij. c. iiij. §. j. ꝛ. ij.

Adolescētia quō dr̃: tertia etas hoīs: q̄diu durat: quō tūc hō magis impugnat̃: qđ remediū tūc est: ꝛ q̄d spūaliter significat illa etas. iiij. pte ti. vij. c. v. §. vj. post princi. ibi. (Tertia etas ·c.

Adolescēti q̄d est magis necessarium: q̄ periculosa est sine obediētia: et quō dꝫ flecti ·c. j. par. ti. v. c. ij. §. viij. ibi. Tertia abusio.

Adorādi deū ecclīa est determinata p loco speciali ꝓpter adorantes triplici rōne. Et ex triplici cā adoramus versus orientē. iij. par. ti. xij. c. ij. per totum.

Adorari quō deus debet in tēplo: ſcꝫ mēte p deuotionē: ꝛ corpe per genuflexionē. quō sancti debent adorari: quō corpa sanctoꝝ sunt venerāda: et quō beata ỽgo dꝫ adorari. iij. par. ti. xij. c. vij. §. ij. p totū.

Adorari ꝛ venerari quō debem⁹ reliquias sanctorū et vestes ·c. ibidē. c. ix. ante. §.

Adorari quō debent imagines: vñ habuit ortū adoratio imaginū: qua adoratiōe debēt adorari. quō picturas debemus adorare: ꝛ ad q̄d sunt facte ·c. ibidē. §. j. p totū.

Adoratio interior et exterior in quo cōsistūt: et q̄libet earū est duplex. Et est triplex adoratio: ſcꝫ latria: dulia: ꝛ hyperdulia. ibidē. §. ij. per totū.

Adoratio latrie soli deo exhibet̃: ita et sacrificiū qđ pertinet ad latriā: ꝛ sicut est triplex hoīs bonū: ita triplex est sacrificiū ·c. ibidē. §. iij. p totum.

Adoratio imaginū describit̃: quō est duplex mot⁹ in imagine: quō imagines xp̄i et ſctōꝝ debēt adorari: ꝛ quomō imago beate ỽginis dꝫ adorari. ibidē. §. iiij. p totum.

Adorari quō dꝫ crux xp̄i: et qua adoratione: et crux q̄ depingitur quō debet venerari ·c. ibidē. §. v. per totū.

Adorabant gētiles tria gn̄a falsoꝝ deoꝝ: ꝛ q̄ hoc specialiter fecerūt ·c. iij. pte ti. xxx. c. j. §. iij. q̄si per totum.

Aduersa q̄ patienter sint tolerāda dant̃. xv. remedia. iiij. par. ti. iij. c. vij. a. §. iiij. vsq̄ ad finē huius capituli.

Aduersitatis exultatio ponit̃ p quinta filia inuidie: que tripliciter dꝫ vitari. ij. par. ti. viij. c. vj. per totū.

Adulatio vnde aliq̄n ꝓcedit: quō in adulatiōe frequēter sunt mēdacia: ꝛ quō tripl'r fieri contingit humanū colloquiū: et quō in illis cōmittit̃ adulatio ·c. ij. par. tit. x. c. ij. (ante. §. p totum.

Adulatio q̄re applicat̃ oleū: quid est adulatio: ꝛ in ipsa tripl'r describit̃: et velle alteri placere fieri pōt quadrupliciter ·c. ibidē. §. j. per totum.

Adulatio quō inficit hoīem ꝛ non semp: sed in trib⁹ casibus est mortale. ibidē. §. ij. per totum.

Adulatio quō est graue pcm̄: quō per eā incurrit̃ dei maledictio ·c. et an adulatio sit grauius pcm̄ homicidio. Et an adulator ita grauiter peccet sicut ille cui adulat̃. ibidem. §. iij. per totum.

Adulationis remedia sunt quinq̄ quibus illud pcm̄ vitetur ·c. ibidē. §. iiij. per totum.

Aduētus xp̄i tripl'r describit̃. j. pte ti. iij. c. vj. §. xvij. p to.

Aduentus antichristi quō figurat̃ per q̄tuor bestias ꝛ de q̄bus Dan. vij. iiij. p. ti. xiij. c. iiij. §. j. per totū.

Adulteriū est ſcđa spēs luxurie: ꝛ vnde dr̃: ꝛ quō dupl'r q̄s offendit p adulteriū ꝯ castitatē. quasi semp est mortale: ꝛ q̄bus modis sumit̃ ·c. ij. p. ti. v. c. iij. ante. §. per totū.

Adulterij grauitas siue detestatio ostendit̃ ex omni gn̄e causarū: ſcꝫ ex causa efficiēti: materiali: formali: ꝛ finali: et circūstātiali. ibidē. §. j. per totū.

Adulteriū quō arguit dn̄s primo p legē intrinsecā et naturalē. per legē moysaicā et ꝓphetalē. p legē euangelicā et supnaturalē. per legē canonicā et synodalē. per leges ciuilicam et imperialē. ibidē. §. ij. per totū.

Adulteriū quō vario mō punit̃ a deo. ibi. §. iij. p totum.

Adulterio si cōcipit mulier vel supponit alienum partū: quō tenet̃ viro ad restitutionē: ꝛ quō et q̄liter dꝫ viro reuelare ·c. ij. par. ti. j. c. xviij. §. viij. per totū.

Adulterio q̄n vxor cōcipit filiū quē vir reputat suum esse: quō mulier tenet̃ ad restitutionē. quō tenet̃ spurio ·c. et si mulier debeat hoc reuelare. Et sunt q̄tuor signa que reddūt suspectā talē mulierē ·c. ij. p. ti. ij. c. vij. §. iiij. p to.

Alter coniugum manēs incorrigibilis alius hoc sciēs nō pōt exigere nec reddere debitū: et sunt quinq̄ casus in q̄bus innocens nō tenet̃ dimittere adulterantē cōiugē: licꝫ possit. iij. pte ti. j. c. xx. §. ix. p totum.

Adulterio siue i fornicatiōe pōt vir dimittere vxorē ꝛ ecōuerso. nisi in. vij. casibus ·c. ibi. c. xxj. §. v. ꝛ. vj. q̄si p totū.

Adulteriū quō accusari dꝫ ab altero coniugū: qual'r fieri dꝫ ista accusatio: quō ꝓcedendū sit corā iudice ecclīastico ꝓpter separationē ·c. iij. pte ti. ix. c. viij. §. v. p totum.

Adultus amens vel freneticus si anteq̄ incurreret amentiā habuit ꝓpositū et voluntatē suscipiendi sacra non debent sibi denegari. j. par. tit. iiij. c. xiiij. §. iij. post princi. ibi. Quantū ad ſcđam partē ·c.

Adulti qđ petūt baptismū nō statim cū cōuertunt̃ est ipsis dandus baptism⁹: sed ex triplici cā differri dꝫ vsq̄ ad certū tēpus. Et si ipsis imminet periculū quō sunt baptizandi ·c. iij. par. ti. xiiij. c. xiij. §. xiij. per totū.

Aduocatoꝝ officiū describit̃ p thema ex ps̄. qđ et de ipsis declaratur ·c. iij. par. ti. vj. c. j. in princi.

Aduocatoꝝ officiū et exercitiū qđ est: quō debet aliquis postulare iudicē: et que sunt attēdenda in postulationibus eorundē ·c. ibidē. §. j.

Aduocatus quō et q̄re dꝫ postulari: ꝛ in q̄bus negocijs: q̄ aduocatiōis ars nō sit illicita: q̄bus licet ꝛ q̄b⁹ nō: et perfecti quō debēt stare in iudicio. ibidē. §. iij. p totū.

Aduocatus accedēs corā iudice ad aduocandū q̄liter dꝫ esse vestitus. ibidē. c. ij. ante. §.

Aduocatus qualiter se habere debet ad illum cuius cām suscipit ad defendendū: que dꝫ scribere: que dꝫ sibi dicere ·c. ibidem. §. j. per totum.

Aduocatus quō se debet hr̄e ad aduocatū alterius ptis ad socios q̄n plures aduocati sunt ex parte cui⁹ causam gerit ·c. ibidē. §. ij. per totum.

Aduocatus qualiter se hr̄e debet ad iudicē cū eū primo alloquitur. Et quō se maturū exhibebit principal'r q̄ad tria. Et a q̄bus se debet cauere: quō dꝫ factum suū ꝓnūciare ·c. ibidē. §. iij. per totum.

Aduocato licet vēdere suū patrociniū: quō a iusto patrono licet recipere salariū ſm suū laborē: q̄n ipsis sit soluēdū salariū ·c. ibidē. §. iiij. p totum.

Aduocatoꝝ vitia in quib⁹ sunt cōiter defectuosi: sunt numero. xv. ibidē. §. v. per totum.

Aduocatus ꝓcurator ꝛ iurisconsultus quō multipliciter peccare pñt: quomodo et q̄n tenent̃ ad restitutionem: ꝛ quattuor sunt cōsideranda circa eorundē salariū ·c. ij. parte ti. j. c. xix. §. viij. per totum.

Aeris inequalitate quõ aliqui desuper murmurãt cõtra deũ ⁊c. ij. par. ti. vij. c. ij. §. iij. circa finẽ. ibi. Tertio alij ⁊c.

Affabilitas quõ alio no-

mine dicitur amicitia: ipsa vario modo describitur. j. sub amicitia. ⁊. iiij. pte titu. v. c. xx. in princi.

Affectus inordinatus cõtingit pcipue pter mali operis frequentiã: pter mentis maliciã: et pter passiõis vehementiã. ij. par. ti. ix. c. iiij. §. iij. post mediũ.

Affinitas: cõsanguinitas: ⁊ cognatio spũalis describitur quõ et qñ impediũt matrimoniũ ⁊c. ij. parte ti. v. c. v. §. j.

Affinitas quõ impedit matrimoniũ quibus modis cõtrahitur affinitas: et 9hens scienter in gradu phibito vsq; ad quartũ gradũ excõicatus est. Et vtrum papa possit dispensare ⁊c. iij. par. ti. j. c. xj. (per totũ.

Afflictio in psperis ponit a beato Greg. inter filias inuidie in quo differt a matre sua. Et quõ est causa erroris ⁊ falsitatis: affectionis: cupiditatis: et defectiõis bonitatis. ij. par. ti. viij. c. ij. §. j. ij. ⁊. iij. p totum.

Afflictionis tpe quõ sperare debemus in deũ: et hoc triplici rõne. iiij. par. ti. vij. c. j. §. v. prope medium.

Agilitas quid erit in cor

poribus glorificatis: quid est agilitas: per qd est ista agilitas: et vtrũ motus corporũ glorificatorũ fit in instãti. iiij. par. ti. xxx. c. vij. §. iij. per totum.

Agnus paschalis quõ figurat sacrm eucharistie: et qd significant spũaliter cerimonie in comestiõe agni paschalis. j. par. ti. xiiij. c. v. §. vij. per totum.

Agricultura quõ necessaria est vite humane: quõ hodie agricole sunt astuti: ⁊ quõ vario mõ cõmittunt fraudes in varijs suis actib⁹ ⁊c. iij. par. tit. viij. c. iiij. §. xiij. p totũ.

Agriculture qttuor sunt species. j. parte ti. j. c. iij. §. iij. post princi. ibi. Agricultura ⁊c.

Alleluya ⁊ gloria i excel-

sis quare pretermittitur tpe septuagesime: ⁊ in pascha quare alleluya geminat: et quõ alleluya interpratur ⁊c. iij. parte ti. xiij. c. ij. §. v. circa medium.

Alienare nulli licet rem immobilẽ eccl̃ie: quid ptinet alienationis verbũ: qñ licet: que forma alienationis reqritur ⁊c. iij. pte ti. xij. c. v. ante. §. p totum.

Alienare quõ et quãdo possunt fructus bñficiorũ ⁊c. iij. parte titu. xv. c. j. §. xviij.

Altaris cõsecratio quõ alia est ⁊ alia eccl̃ie qñ altare dz consecrari: et qñ opus est pter fracturã: et quãdo non ⁊c. iij. parte ti. xij. c. vj. §. ix. per totũ.

Altaris ministri qles esse debẽt. iij. pte tit. xiiij. c. vij. p to.

Altaria quõ inunguntur: et quõ alia varia inungũtur. iij. parte ti. xiiij. c. viij. §. ij. p totum.

Alearum ludus vario modo describitur. j. sub lra L. scilz ludus. ⁊. ij. parte ti. j. c. xxiij. §. ij. per totum.

Ambitio quomõ dicitur

cathedra superbie. ex. j. ps. cum varijs declarationibus. ij. parte ti. iij. c. v. ante. §.

Ambitio q pctm̃ sit ostendit tripl'r: quõ inordinat⁹ appetitus reperit in ambitiõe. Et tripliciter cõtingit appetitum honoris esse inordinatũ. ibi. §. j. per totũ.

Ambitioni ptinet querere honores ⁊ dignitates: q periculosum istud est ostendit varijs autoritatib⁹ ⁊ exemplis ⁊ quõ quilibet sibi cauere dz ab hmõi pcuratiõe ex triplici causa. ibi. §. ij. per totum.

Ambitiõis vitiũ quõ est querere dignitates: vt epatũ ⁊c. et vtrũ sit licitũ talia qrere. ibidẽ. §. iij. iiij. v. ⁊. vj. p totũ.

Ambitio quomodo ostẽdit vel reperit in exteriori cultu: scz ornatu corporis ⁊c. ibidẽ. §. vij. per totum

Ambitionem quõ a se debent excludere prelati. iij. pte ti. xix. cap. j. §. j. per totum.

Ambulãdo qualem cõpositionẽ habere dz religiosus. iij. parte ti. xvj. c. viij. §. ij. per totum.

Ambulare quõ diuersimode videntur in via charitatis. j. par. ti. xj. c. j. §. iij. per totum.

Amicitia q̃ alio noie vocat affabilitas q virtus sit pbatur quõ pceptũ dat in scriptura de amicitia siue affabilitate et ponit duplex amicitia. iiij. pte ti. v. c. xx. ante. §. p to.

Amicitiã quõ vnusquisq; hre dz pter virtutẽ acquirendã rõne vtilitatis cõicande: pacis seruãde: ⁊ rõne necessitatis supplẽde: et quõ necessaria est diuitib⁹: paupibus: iuuenib⁹: senibus: tribulatis: ⁊ pfectis. ibi. §. j. per totũ.

Amicos nõ hre quõ est magne stoliditatis. Et quõ amicitia dissoluitur pter finis defectũ: pter amoris simulationẽ: propter criminis cõmissionẽ: et pter virtutis perfectionẽ. ibi. §. ij. p totum.

Amicitie cõseruãde quõ reqrit permanẽtia i habitu cõuenientia i affectu: residẽtia in cõuictu: ⁊ correspõdẽtia i effectu. ibi. §. iij. p totũ.

Amicitia quõ diffinit: que eliciũtur ex ista diffinitione: et quõ amicus dz seruare qttuor erga amicũ suũ. ibi. §. iiij. per totum.

Amicitia q magis cõsistit in amare q amari ostendit: et pbatur sex rõnibus q magis propriũ amicitie est amare q amari ⁊c. ibi. §. v. per totum.

Amicitia quõ considerat iuxta illud Greg. Probatio dilectionis exhibitio est operis. Qui sunt magis apti ad amicitias: et quomõ senes litigiosi ⁊ mordaces sunt ad ipsam inepti. ibidẽ. §. vj. p totũ.

Amicitia quõ requiritur multiplex cõcordia. ibidẽ. §. vij. circa principiũ.

Amicus cum amico in quibus debent concordare ⁊c. ibidẽ. §. vij. post princi.

Amicitie quõ requirunt bñficẽtia i exteriori effectu: quõ amic⁹ amico tripl'r benefacit ⁊ seruit. Et ponitur triplex amicitia: scz ficta vel falsa: ⁊ vera vel impfecta: pfecta et summa: et p quinq; gdus quõ peruenit ad pfectã amicitiã. ibi. §. viij. p to.

Amicitie opposita q̃ sunt ⁊ quõ debẽt fugi. Et enigmata Aristotel' exponunt ibid. §. ix. p to.

Amicitia: amor: beniuolẽtia: charitas: et dilectio: quõ inter se differũt. iiij. par. ti. vj. c. j. ante. §.

Amicorũ ppinquor et inimicor dilectio vario mõ describitur. j. sub lra D. scz dilectio. ⁊. iiij. par. ti. vj. c. iij. ⁊. iiij.

Amico fideli quõ nulla est cõparatio. Ista fidelitas ostẽditur in tribus. iiij. pte ti. v. c. xvj. post prin.

Amicitiã hre necessariũ est pter quattuor rões. quõ p amicitiã necessitati hoim subuenit: pbatur ex sex generibus hoim qb⁹ ipa necessaria est. ij. p. ti. viij. c. v. §. iij. p to.

Amici ⁊ consanguinei quõ vario modo coangustant morientes. Et in quibus ⁊ quomodo cũ vno exemplo. j. pte titu. v. c. ij. §. ij. p totum.

Amoris passio describit cũ multiplici amore ⁊ effectibus amoris ⁊ passiões aie sunt vndecim. j. p. ti. vj. c. ij. añ. §.

Amor quõ est prima passionũ et pricipalis. qd est amor: ⁊ quid amari dz: et sm triplicẽ appetitũ qui reperit in rebus est triplex amor: ⁊ quõ amor est via qua itur ad xpm. ibi. §. j. per totũ.

Amores isti sunt in nobis: scz sensualis: naturalis: parentalis: cõiugalis: patrialis: socialis: et amor rei tẽporalis. ibi. §. ij. per totum.

Amoris effect⁹ sunt: extasis: vnio: zelus: languor: liquefactio: inhesio: ⁊ inebriatio: qui reducũtur ad extasim. ibi. §. iij. iiij. v. vj. vij. viij. ix. ⁊. x. p totum.

Amor psentis seculi ponit a beato Greg. p sexta filia luxurie in quo consistit illud pctm̃: quare ponit p filia luxurie. ij. pte ti. v. c. xiiij. ante. §.

Amatores seculi ponit thema ex psalmo. quõ isti sunt corrupti et abominabiles. ibi. §. j. per totum.

Cetera in isto capitulo habes. j. sub M. scz mundus.

Amor sui ponit a btõ Greg. p quinta filia luxurie. ⁊ amare seipsum cõtingit tripl'r. ij. pte ti. v. c. xiij. ante. §.

Amore sui qre qs inimicat deo. Et quinq; sunt cõditiões vere amicitie: ⁊ quõ mali se amant. ibidẽ. §. j. per totũ.

Amore sui quomodo quis iniuriatur primo multipliciter. ibidē. §. ij. per totum.

Amore sui quō pctā multiplicant. ibidē. §. iij. p totū.

Amore sui inordiato quō pcedit negligētia: et minor amor pōt intelligi dupl'r zc. ij. pte ti. ix. c. iij. §. ij. circa finē.

Amor inordinat⁹. vij. mala facit: siue. vij. mala pcedūt ab isto igne amoris inordinati. j. p. ti. iij. c. iiij. §. ij p totum.

Amor quō describit̃ ſm phm: quō prim⁹ d₃ amari et sibi velle bonū. iij. par. ti. xxx. c. vj. ante. j. §. circa mediū.

Amor naturalis quō est speculū in quo nunc deū videre possimus in enigmate. j. par. ti. iij. c. vj. §. v. p totum

Amor. beniuolētia. charitas. et dilectio quō inter se differant. iiij. p. ti. vj. c. j. post pri.

Septē sunt que valēt ad hoc vt q̄s amet̃ a deo. ibidē. c. iij. §. x. p totū. De amore vide etiā varia sub charitate et dilectione.

Amor diuitiarū describit̃. j. sub lrā D. scʒ diuitias. et. ij. pte ti. j. c. j. §. j. per totū.

Amplexus. oscula: vel tact⁹ impudicus qn̄ fiunt cū consensu in maliū: qn̄ mortalia vel venialia: et q̄re sunt cauēda. ij. pte ti. v. c. j. §. ix. per totū.

Anathema dicit̃ excōmu

nicatio maior: et quō separat hoiem a septem bonis magnis: et quō et qn̄ licet cū ipsis excōicatis conuersari vel participare. ij. pte ti. iiij. c. vj. §. iiij. p totū.

Angeli de qb⁹ ponit̃ thema et pš. qđ et de ipsis declarat̃: quō scʒ sunt dei ministri et nr̄i custodes. iij. p. tit. xxxj. c. v.

Angeli in cōi quō dicunt̃ pncipes: quō principant̃ demonib⁹ bellātes p nobis: quō pncipant̃ sup hoies habendo variā potestatē sup eos. ibi. §. j. p totū. an. §. p to.

Angeli quō laudant deū: et quō discurrūt ppter nr̄a obsequia zc. ibi. §. ij. p to.

Angeli q̄ ordine stant in suo consortio: quō sunt fortes ad sufferendū aduersa: et quomō portant aias ad paradisum zc. ibidē. §. iij. per totū.

Angelorū ponit̃ iterū thema: qđ et de ipsis declarat̃ cum quadruplici mēbro. ibidē. c. vj. ante. §. per totū.

Angelorū q̄ et quāta beatitudo: quō antiqui phi posuerūt esse plures āgelos: quō multitudo eorū excedit oēm multitudinē zc. quō eorundē numer⁹ distinct⁹ est in tres hierarchias: et quō inter se differūt. ibidē. §. j. per totū.

Angeli quā locutionē hn̄t: que est ista locutio. quō vnus loquit̃ alteri: et aliter loquuntur deo: alio mō angelis: et alio modo hoibus. ibidē. §. ij. per totum.

Angeli quō sunt vigorosi et potētes: quō hn̄t duplicē cognitionē: et quō dicunt̃ potētes v̄tute zc. ibi. §. iij. p totū.

Angeli quō sunt veloces ad obediēdū: q̄ de pma hierarchia null⁹ mittit̃: quō et q̄re aliqui mittunt̃ ad custodiam et ad q̄s angelos ptinet ista custodia. ibiđ. §. iiij. p totum

Angeli quō deputant̃ ad custodiā in introitu hois in mūdum. ibidē. §. v. p totum.

Angeli quō hoiem custodiūt donec veniat ad vsum rōnis: scʒ preseruādo a malo: reuocādo a vitio et pmouēdo in bonū. ibidē. §. vj. per totum.

Angeli quō custodiūt hoiem qn̄ egredit̃ de mūdo: et quō d̄r q̄ angeli dolēt: et quō intelligit̃ h̄ qđ d̄r in Dan. q̄ vn⁹ angelus cōtrariabat̃ alteri. ibidē. §. vij. per totū.

Angelis et in beatis q̄re nō est spes. pbat̃ etiā. iiij. p. ti. vij. c. ij. post pri.

Angeli q̄ dicant̃ purgare illuminare et pficere quō intelligit̃. iiij. pte ti. ix. c. iiij. circa međ. an. §.

Angelorū choros quō ptransiuit btā v̄go: et quō sup oēs ascēdit: et q̄ sunt pprietates istorū āgelorū. iiij. par. ti. xv. c. xliiij. §. j. ij. iij. iiij. v. vj. vij. viij. et. ix. per totū.

Angelica natura siue intellectualis: quō est speculū in q̄ nūc videm⁹ deū in pn̄ti. j. parte ti. iij. c. vj. §. xj. per totū.

Angelus bon⁹ vel mal⁹ q̄ post deū pōt opari circa potentiā imaginatiuā. pbat̃. j. par. ti. ij. c. vj. §. iiij. et. v. p totū.

Angeli quō et quare dicūtur viri. j. pte titu. j. c. ij. §. ij. mo parte ti. iiij. c. ij. §. ij. ante medium.

Angelorū pulchritudinē admirādā tria dicū post prin. ostendūt. j. par. ti. j. c. ij. §. ij. post princi.

Angelorū est liberū arbitriū et perfectius q̄ in hoibus. j. parte ti. iiij. c. ij. §. ij. ante medium.

Angeli q̄uis fidelib⁹ et infidelib⁹ deputati sunt ad custodiam. tn̄ multo plus eccl̄ie: pbatur exēplis ex sacra scriptura. j. par. ti. v. c. ij. §. vij. circa mediū.

Angelus supremus lucifer: quō similis et equalis voluit esse deo zc. ij. parte ti. iij. c. j. §. iij. modicū ante medium et post per totum.

Anima quō d̄r imago dei. iuxta illud. Faciam⁹ hoiem ad imaginē zc. Et quō sunt similitudines ſm pportionē inter deū et aiam quātū ad sua naturalia. j. p. ti. j. c. j. §. j. p to.

Anima quō est imago incarnate veritatis mediātib⁹ virtutibus: et quō recipit nouem virtutes in baptismo per fidē zc. ibi. §. ij. per totum.

Aia quō est imago glorificate intellectualitatis: et quō principat cū nouē ordinib⁹ angelorū: et quō deum diuersimode quinq̄ repn̄sentant. ibidē. §. iij. per totū.

Aie mirabilis nobilitas describitur per thema ex pš. que est ista pulchritudo zc. ibi. c. ij. ante. §.

Aia quō d̄r pulchra iter mulieres ex littera o. que sex modis pulchre exponit̃. ibidē. §. j. p totū.

Aia quō assimilat̃ mulieri pulchre: quō ipa cōparat̃ angelis repit̃ in femininis: et cōmēdat̃ in sciētijs. ibiđ. §. ij. p to.

Anima docet̃ quō venire d₃ ad pfectionē: et q̄s sit terminus deserēdus: q̄s sit termin⁹ requirēdus: et q̄s loc⁹ colēdus. Et quō prim⁹ hō se fecit similē iumētis insipientib⁹ per decem signa. ibidē. §. v.

Aia quō ignorat suā iniquitatē actualē: suā īfirmitatē virtualē: et imbecillitatē visualē. ibidē. §. iiij. p totū.

Aia quō a deo recipit varia bn̄ficia collata q̄ad scientias artes et v̄tutes. ibidē. c. iij. p totum.

Aie describunt̃ duodecim pprietates ſm diuersos sapiētes. Et quō spūssctūs istas aliter intelligit q̄ philosophi ibidē. c. iiij. ante. §. per totum.

Aia rationalis quō diffinit̃ ſm theologos a spūsctō illustratos. ibidē. c. iiij. §. j. per totum.

Aia rationalis quō est creata ppter q̄druplicē finē. ibi. c. iiij. §. ij. p to.

Aiam q̄ dicunt cū corpe mori heretici declarant̃: et ipsius immortalitas multipl'r probat̃ et ostēditur. ibidē. c. v. per totū.

Aia quō vnitur ad corp⁹: cur facta est aia: quō vnit̃ corpori: qn̄ infundit̃ zc. ibi. c. vj. ante. §. per totum.

Aia quō vnitur cū corpore: et de q̄druplici cōplexione hominis zc. ibidē. §. j. per totum.

Aia quare valde cōueniēter vnitur tali corpori humano. Et decuit deū aiam corpori humano vnire post peccatū triplici rōne. ibidē. §. ij. per totū.

Aie quō remanet pena tpalis post baptismū: et q̄ de⁹ hoc voluit ppter tres rōnes pz ibidē. §. iij. per totū.

Aia quō in scriptura multipl'r sumit̃. ibi. §. iiij. p totū.

Aie plures nō sunt in hoie p essentiā: sed vna tm̄. j. pte ti. ij. c. j. an. §. p to.

Aia rōnalis vnit̃ corpi nō mediāte aliquo corpe nec mediāte aliq̄ dispositiōe accidētali: sed p seipsam: et quō pter ista aia vniri possit deo. ibi. §. j. p to.

Aia quō et quare est in vnoquoq̄ corpe tota: et in q̄libet pte corporis tota. ibi. §. ij. per totū.

Aie essentia q̄ nō est ei⁹ potētia: q̄re aia ſm essentiā non est actus: et q̄d est potētia aie ex quo nō est essentia zc. et q̄ media in potētijs. ibi. §. iij. et. iiij. per totū.

Aie potētias plures esse ostendit̃ ex phō et p magistrum sententiarū. ibi. §. v. per totum.

Aie quinq̄ sunt gn̄a potentiarū: et quō distinguunt̃ zc. ibi. §. vj. p to.

Aie rōnalis potētie sunt q̄nq̄: quō actio humana ab his pcedit: et quō et qn̄ sunt meritorie: quō diuersis assimilant̃ zc. ibi. §. vij. p totum.

Aie potētie quō ordinant̃ adinuicē zc. ibi. §. viij. per to.

Aie potētie vegetatiue quō distiguunt̃ in tres ptes. Et q̄ vegetatiuū h₃ pro obiecto corp⁹ ipm viuens p aiam. Ad qđ triplex opatio est necessaria. ibi. c. ij. ante. §.

Anime potentia sensitiua est duplex: et quō subdiuidit̃ in

quinq̧ sensus exteriores.ibidē.§.j.per totum.
Aīa rōnalis in potētijs suis quō est speculum in quo nūc
deū videm⁹.j.parte ti.iij.c.vj.§.x. per totū.
Aīa quō cognoscit p intellectū corpora cognitiōe intelle-
ctuali materiali vtī et necessaria.j.pte ti.iij.c.xj.§.j.p to.
Aīa nō cognoscit p essentiā suā corpora: sed p intellectuz
suū mediātib⁹ speciebus intelligibilib⁹.ibidē.§.ij.p to.
Aīa quare nō intelligit p species naturaliter inditas ⁊c.
Aīe quō non effluunt spēs intelligibi- (ibi.§.iij.per to.
liū ab aliq̄bus formis separatis.ibi.§.iiij.per to.
Anima intellectiua quō cognoscit res materiales in rōni
bus eternis ⁊c.ibi.§.v. per totum.
Aīa fm doctores quō figuraṫ p hierl̄z. Et sex porte in ipa
q̄d spūaliter significāt.j.pte ti.ij.c.iij.§.vij.p to.
Aīa quō separaṫ a corpe in morte ⁊c.j.pte ti.v.c.j.per to.
Aīa quō hꝫ triplex bellū in nouissimo.j.p.ti.v.c.ij.§.j.ij.et
Aīa separata quō p̄sentaṫ ante dn̄m post mor- (iij.p to.
tē.et de q̄bus dn̄s exigit rōnē ad ipsa.ibi.§. iiij. per totū.
Aīa decedēs cū pctō mortali ostēdiṫ sex rōnibus iustissi-
me dānanda.j.par.ti.v.c.iij.§.ij. per totū.
Animarū in inferno sunt septē pene.ibi.§.iij.per totū.
Aīa que sine pctō mortali decedit quō sentētiaṫ a supno
iudice ad purgatoriū:et de diuersis penis ipsi⁹ purgato
Aīa separata cognoscit:sed nō (rij.j.parte ti.v.c.v.p to.
cōuertēdo se ad fantasmata sicut cū est vnita. declaraṫ
vario modo.j.pat.ti.v.c.vj.ante.§.per totū.
Aīa quō p̄fectā cognitionē hꝫ de alijs aiabus sepatis lo-
quēdo de cognitione naturali aie:⁊ ꝙ aia separata nō co-
gnoscit statim oia naturalia.ibi.§.j.per totum.
Aīa separata retinet sibi habit⁹ sciētie hic acq̄site:sed nō re-
manet actus fm eundē modū dicēdi.ibi.§.ij.per totū
Aīa separata fm naturalē cognitionē q̄ cōis est saluatis
et dānatis in alia vita nō cognoscit q̄ hic aguntur parti
cularia ⁊ quare ⁊c.ibi.§.iij. p totū.
Anime defunctoꝝ cū apparēt viuis ꝙ ex varijs causis fit
Aīe passiones sunt:amor:odiū: (ostēdiṫ.ibi.§.iiij.p to:
desideriū:tristicia:spes:desperatio:timor:audacia:⁊ ira
j.pat.ti.vj.a.c.ij.vsq̧ ad.xij. capitulū.
Aīa pctōris quō vexaṫ in vita p̄nti a bonis tpalibus natu
ralibus ⁊ spūalib⁹.j.pat.ti.vij.c.iij.§.j.ij.⁊.iij.p totum
Aīa nr̄a quō hꝫ septē infirmitates ꝯ quas dn̄s dedit ei se-
ptem remedia.ij.par.ti. iij.c.ix.§.ix.per totū.
Aīa ꝙ nobilis sit ostēdiṫ:⁊ quō per mūdi amorē abomina-
bilem facit se.ij.p.ti.v.c.xiiij.§.iij.ante mediū.
Aīa cuiuslibet fidelis quō pōt esse regina stans a dextris
dei circūdata varijs virtutibus ⁊c. iij. pte in prologo an-
Aīe tēplū quō sanctificaṫ ad simi- (te.§.circa medium.
litudinē consecrationis eccl̄ie:et decē que concurrūt ad
sanctificationē tēpli: fiunt etiā in consecratiōe tēpli aie
iij.par.ti.xij.c.vj.§.ij. per totū.
Aīe tēplū quō violaṫ:et quō iterū reconciliaṫ.ibidē.§.iij.
Aīa deuota quō pōt esse sepulcrū xp̄i et que (circa pri.
ad hec sunt necessaria ⁊c.iij.p.ti.xiiij.c.iiij.§.iij. per totū.
Aīe quō purganṫ in purgatorio p pctis.iiij.p.tit. xiiij.c.x.
Aīarum pdatoria manus q̄ est:⁊ qui eius (§.iiij.p to.
digiti siue modi.ij.p.ti.ij.c.j.§.xxij.per totū.
Aīa quō reddet deo rōnem in morte de potētijs suis.iiij.
pte titu.xiiij.c.ix.§.j. per totū.
Aīe exultatio est triplex.iiij.p.ti.xv.c.xxix.§.j. in medio.
Aīa quō volat versus deū trib⁹ cōsiderationib⁹. iiij.p.tit.
Aīe quō portanṫ ad paradisum ab (x.c.v.§.iij.per totū.
angelis ⁊c.iij.pte ti.xxj.c.v.§.iij.in medio.
Anime potētie sunt q̄ttuor:quō pctm̄ inducit maculaz in
aia et quare illa macula manet in aia etiā trāseūte actu
peccati.j par.ti.ix.c.ij.per totū.
Aīalibus siue iumētis quō prim⁹ homo se similē fecit per
decē signa q̄ expertus est.j.par.ti.j.c.ij.§.v. ante mediū.
Animus tuus si prudēs fuerit tria precogita.iiij. parte ti.
ij.c.ij.ante.§.per totum.

Annexum spirituali q̄n est simonia . ij. parte titu.j. c.v. §.
xxj.per totū.
Annūciatio dn̄ica describiṫ.j.in tabula speciali de btā vir
gine sub lr̄a A.⁊.iiij.pte ti.xv.c.viij.⁊.ix. per totū.
Annus solaris quō hꝫ quattuor tpa mūdi : et q̄ttuor tpa
quō variantur:et q̄d nobis significāt ⁊c.iij. par.ti.xiij.c.
iiij.§.ix.post principiū.
Anni quot fluxerūt a p̄ncipio mūdi vsq̧ ad xp̄i icarnatio
nē:quot a p̄ncipio mūdi vsq̧ ad diluuiū. ⁊ quot vsq̧ ad
abrah.⁊ quō deus posuit incarnationē suā in medio. iij.
Annus discretiōis describi- (p.ti.xxxj.c.ij.§.iij.post p̄n.
tur in quo q̄s teneṫ ad cōfessionē:⁊ opiniones aliquorū
desuper ⁊c.ij.p.ti.ix.c.viij.§.ij.per totū.
Annus integer requiriṫ ante p̄fessionē in ordine mēdicā
tium.iij.pte ti.xvj.c.iij. post prin.
Annualia processus describiṫ qui fit rome in cena dn̄i ꝯtra
multa gn̄a hoim.iij.par.ti.xxiij.c.lxxij.p totū.
Annue semel cōmunicās vtrū satisfacit pcepto eccl̄ie ⁊c.
ij.par.ti.ix.c.ix.ante.§.
Annos quot h̄re dꝫ monialis que eligi possit i abbatissaz
vel priorissam ⁊c.iij.p.ti.xix.c.ij.§.viij.per totū.
Annualiū redditiuū et ꝯctuū ponunṫ diuersi modi in di-
uersis partib⁹.Et circa istā materiā ponunṫ octo nota-
biles q̄stiones.ij.par.ti.j.c.xj.per totū.
Antixp̄i tpe quō erit maxima tribulatio:q̄b⁹ ipsa figuraṫ
quo tpe veniet et quō multa repiunṫ p̄nūciata in sacra
scriptura p doctores declarata.iiij.p.ti.xiij.c.iiij.an.§. p.t.
Antixp̄i aduentus quō figuraṫ per q̄ttuor bestias de q̄b⁹
Dan.vij.quarū p̄prietates sibi applicanṫ. Et q̄d signifi
cat paruū cornu.ibi.§.j.per totū.
Antixp̄s quō figuratus est per q̄ttuor monarchias. de q̄-
bus in Daniele.ibidē.§.ij.p totum.
Antichristus quō tentat per p̄lationē falsaꝫ doctrinarū.
et per oblationē pluriū diuitiarū:per illationē pressura
rum ⁊c.ibidē.§.iij.per totū.
Antropos.i.arbor euersa quare dr̄: homo:quō plantaṫ: ⁊
quō fructificet.j.par.ti.iiij.c.xiiij.§.v.p totum.

Apparitiones animaruz

quomō fiunt ex varijs causis q̄n apparent viuis.j.pte ti
tu.v.c.vj.§.iiij.per totū.
Apparitiōes in somnis. siue de bonis siue de malis quō
est pctm̄ ⁊ quō non. ⁊ quō multi illuduṫ in somnijs. j.
par.ti.ij.c.vij.§.iij.per totū.
Appetit⁹ diuitiarū ex triplici cā nunq̄ satiaṫ.ij.parte ti.j.c.
Appetitus honoris triplicitur est inordi- (ij.§.j.p totū.
natus.ij.par.ti.iij.c.v.§.j. circa mediū.
Appetitū hois quō vario modo tentat diabolus ⁊c. iiij.
par.ti.xiij.c.iij.§.iij. post mediū.
Appetitus inordinatus quō reperitur in ambitione ⁊c.
ij.par.ti.iij.c.v.§.j. circa princi.
Appetitū quō dꝫ h̄re episcopus ad ep̄atum ⁊c.iij. pte.tit.
xx.c.ij.§.vj.p totum.
Appetitus diuitiarū vide.j.sub lr̄a D.scꝫ diuitias
Appetitus inordinat⁹ q̄re dr̄ gula. ⁊ duplex appetit⁹ de-
scribiṫ circa gulā ⁊c.ij.pte ti.vj.c.j.ante.§.p totū
Appetitui quō se hꝫ ira ⁊c.j.par.ti.vj.c.xj.§.j.circa prin.
Appellatio q̄d est. vtrū valeat statutū alicuius municipij
ꝙ non posset appellari nisi ad iudicē illi⁹ loci ⁊c.iij.p.ti.
ix.c.xiiij. ante. §.per totum.
Appellatio licꝫ sit cōe remediū:tamen in multis casibus
rejicitur.Et q̄n vere vel ficte appellat cōtumax ⁊c.ibidem
§.j.per totum.
Que sunt ptes iudicis a quo appellaṫ si sibi videṫ ꝙ ap-
pellatio sit frustratoria:quō iudex pōt differre appella-
tionē:et ab vna eadēq̧ sententia q̄n vtraq̧ pars pōt ap
pellare.ibi.§.ij.per totū.
Appellantis iudicis que sunt ptes in inhibitionib⁹ fien-
dis. quādo et quō possit reuocari. quomodo causa ap-

pellatiõis põt ꝓseq̄. ⁊ termin⁹ ꝓsequẽde appellatiõis est
Appellare non licet a papa ad suc⸗ (triplex.ibi.§.iiij.ꝑ to.
cessorẽ ipsius vel ad conciliũ generale ꝓbatur ex priuile
gio romane ecclesie.iiij.par.ti.xxiij.c.iij.§.iij.⁊.iiij.
A quo ⁊ ad quẽ licet appellare ⁊c. ⁊ appellatio dꝫ fieri ad
Appellare qñ q̄s põt a legato ⁊ qñ nõ. (aliũ ⁊c.ibidem.
Et ꝙ a mero executore nõ appellatur ⁊c.iij.ꝑ.ti.ix.c.iij.§.
iiij.⁊.v.⁊.§.vij.circa finem patet.
Appellatione legitima facta excõicatio lata non tenet q̄d
est.glosatur.iij.par.ti.ix.c.iiij.§.ix.
Apocriphũ dꝛ aliq̄d dupliciter. quoꝝ libri apocriphi dicũtur.
Et triplex doctria dat̃ circa doctrinas doctoꝝ.j.ꝑ.ti.xvij.
Apocriphi q̄ libri dicunt̃ ab ecclesia.vbi (c.vnico.§.xviij.
de ipsis habet̃ in iure. Vñ cõponit̃ ꝑ deriuationẽ apocri⸗
phus:q̄ dicunt̃ apocriphi.iij.ꝑ.ti.xviij.c.vj.§.iij.per totũ.
Apostasia ꝓꝑe q̄d ẽ.q̄d iportat.qb⁹modis ꝯtingit aliquẽ
apostatare siue recedere a deo ⁊ a fide⁊c.ij.ꝑte ti.xij.c.vj.
Apostate eiecti ⁊ fugitiui monachi vbi inuẽti fue⸗ (ꝑ to.
rint sub custodia reuocent̃. ⁊ quõ monasterium se hẽredꝫ
circa fugitiuos reuerti volẽtes ⁊c.iij.ꝑ.ti.xvj.c.v.añ.§.
Apostata vel fugitiu⁹ q̄s dꝛ.cui⁹ sunt bona q̄ acquisiuit in
apostasia. ⁊ si ipse acq̄siuit bñficiũ vel iuerit ad laxiorem
ordinem ⁊c.quõ sit cũ illo faciendũ ⁊c.ibi.§.j.per totum.
Apostata siue fugitiuus si ter iuerit de monasterio nõ dꝫ
vlteri⁹ recipi.si aũt recipit̃ in quo loco dꝫ poni inter mo⸗
nachos.ibi.§.ij.ꝑ totũ. Quis ministrabit expẽsas huic q̄
detrudit̃ ad aliud monasteriũ ⁊c. ⁊ qñ q̄s dꝛ: ver⁹ aposta
Apostata bona q̄ acq̄siuit in apostasia (ta.ibi.§.iij.ꝑ to.
cui⁹ sunt.ibi.§.iiij.ꝑ to. Quas excõicationes incurrũt ali
quando religiosi in speciali.ibi.§.v.per totum.
Apostate a religiõe in apostasia suscipiẽtes ordines sunt
suspẽsi ⁊ irregulares.iij.par.ti.xxvij.c.iiij.ante medium.
ibi. Apostate a religione ⁊c.
Apostoli quõ sunt ꝓncipes ecclesie ⁊ quõ a xp̃o significa⸗
ti sunt vario modo.iij.par.ti.xxj.c.viij.ante.§.
Apostoli ꝙ venerãdã dignitatẽ acceperũt a xp̃o quõ ꝯsti⸗
tuit eos ꝓncipes ꝑpl̃i.quõ ipsi cõposuerunt symbolum:
⁊ q̄d vnusquisq̃ in speciali cõposuit.ibi.§.j.per totum.
Apostolus quõ xp̃s mirabiliter elegit ex toto mũdo ꝑ nu⸗
merũ duodenariũ ⁊ q̄re. ⁊ quõ misit eos ad predicãdũ.
quõ se tenuerunt in victu ⁊ amictu.ibi.§.ij.per totũ.
Apostoli quõ sunt a xp̃o mirabiliter eleuati contra demo⸗
nes ⁊ malos hoies.ibi.§.iij.per totum.
Apostoli quomodo septem potestates receperunt a chri⸗
sto.iij.par.ti.xxij.c.iiij.§.j.per totum.
Apostoli ꝙ emiserũt votũ paupertatis probat̃ multiplici
ter.iiij.par.ti.xij.c.iiij.§.xx.per totum.
Apostoli ꝙ habuerunt aliquid in cõi quãtum ad ius ⁊ do
miniũ probat̃ ad longũ.ibi.§.xxj.per totum.
Apostoli ꝙ post resurrectionẽ ⁊ ascensionẽ dñi aliqua ha
buerunt in cõi.probat̃ ibi.§.xxij. ⁊ ꝑ sequẽtes ptꝫ.
Apostoli sicut ter vocati fuerunt a dño.sic etiam quis vo⸗
catur a dño in prelaturam tribus modis.j.par.ti.v.c.ij.§.
vj.modicum post medium.
Apostoli quomodo habuerũt potestatem inter se: ⁊ quo⸗
modo vnus alium precellebat.iij.par.ti.xxij.c.iiij.§.j. cir⸗
ca finem.ibi. Septima.
Apothecarij quõ ⁊ qñ fraudẽ cõmittunt in faciendis me⸗
dicinalibus: ⁊ quõ peccãt in vendẽdo in diebus festiuis.
iij.par.ti.viij.c.iiij.§.vj.per totum.

Aque sancte siue benedi⸗

cte que esse debẽt in ecclesia ꝟtutes describunt̃. Et ꝙ nõ
est sacramentũ.iij.par.ti.xij.c.x.§.iij.per totum.
Aquila quõ allegorice significat iohãnẽ euãgelistam.j.ꝑ.
ti.iij.c.iij.§.ij.prope finẽ.ibi.quarto ⁊ vltimo.

Arbitri qui dicũtur quo⸗

rũ alij sunt ordinarij ⁊ arbitri: ⁊ alij arbitri tm̃:quõ diffe
runt ab ordinarijs:et arbitro:ũ duo sunt genera: q̄d de⸗
bent seruare ⁊c.iij.par.ti.ix.c.vj.per totũ.
Arbitriũ liberũ describit̃ vario modo.j.sub l̃ra.l.s.liberuꝫ
arbitriũ.⁊.j.par.ti.iiij.c.ij.ante.§.per totum.
Arbori vel ligno quõ assimilat̃ homo. Et quare dꝛ: antro⸗
pos:quõ plantatur:quõ fructificet: ⁊ qui fructus ipsius.
j.par.ti.iiij.c.xiiij.§.v.per totum.
Arbor quõ designat hoiem vel eius voluntatem quõ illa
plantatur quid significãt moraliter stipes rami cortex et
folia.j.par.ti.iiij.c.xv.§.j.⁊.ij.per totum.
Arbor vt fructificet plures cõditiones concurrunt que et
moralizantur.ibi.§.ij.circa medium.
Arboris huius fructus quõ discernãtur:quẽ fructũ arbor
bona producit a malo. ⁊ est triplex gen⁹ fructuuꝫ. ⁊ sunt
septem per que cognoscunt̃.ibi.§.iij.
Archiepõꝝ dignitas siue officiuꝫ vario modo describit̃.j.
sub l̃ra.e.scꝫ epũs principaliter.iij.ꝑ.ti.xx.c.iij.⁊.iiij.
Archipresbyteri q̄d officiũ habẽt.quid ꝑtinet ad eorundẽ
officiũ.iij.par.ti.xix.c.vij.§.ij.per totum.
Archipresbyter quõ dꝫ esse subiectus archidiacono: in quo
precellit eũ archidiaconus ⁊c.iij.ꝑ.ti.xix.c.vij.ante.§.
Archipresbyteroꝝ officiũ ad longũ describit̃.ibi.§.ij.
Archipresbyter ruralis q̄ hꝫ facere in suo officio vtꝝ habeat
autoritatẽ instituẽdi siue ꝯfirmãdi p̄sentatos a patronis
ecclesie q̄ sunt sub plebanatu.ibi.§.iij.per totũ.
Archidiaconi dignitas describit̃ ꝑ thema et ꝓs. quẽ statũ
ipsi habent ⁊c.iij.par.ti.xix.c.vj.ante.§.per totũ.
Archidiaconus quõ in aliquibus ecclesijs hꝫ iurisditionẽ
⁊ in diuersis locis q̄ est differẽtia inter eũ ⁊ archipresby⸗
terũ:quam curam habet ⁊c.ibi.§.j.per totum.
Archidiaconus quõ hꝫ examinare promouẽdos ad ordi⸗
nes ⁊ preficiẽdos in ecclesijs:et quõ põt instituere ⁊ de⸗
stituere decanos rurales ⁊c.ibi.§.ij.per totum.
Archidiacon⁹ nõ hꝫ iurisditionẽ nisi de consuetudine: ⁊ q̄
sunt ipsius specialia officia.ibi.c.vij.§.j.per totũ.
Archidiacono in q̄bus causis epũs cõmittit suũ officium ⁊
in quibus non ⁊c.iij.par.ti.xix.c.vij.§.j.
Architectores quõ in suis officijs fraudẽ cõmittunt: quõ
hec ars licite est exercẽda ⁊ cauenda a fraudib⁹: ⁊ quõ la
picide fraudẽ cõmittũt.iij.ꝑ.ti.viij.c.iiij.§.viij.per totũ.
Artiũ liberaliũ mechanicaꝝ: ⁊ ꝓbic inuẽtores q̄ fuerũt: q̄d
scripserũt: ⁊ q̄ bñ vel male senserũt.j.ꝑ.ti.j.c.iij.§.iij.⁊.iiij.
Artes liberales ꝙ q̄liber studere dꝫ ostẽdit̃ ⁊ notabiliter
probat̃: ⁊ que est vtilitas harũ artiũ ⁊c.iiij.ꝑ.ti.xvj.c.vni⸗
co.§.v. Vide de artibus ⁊ scientijs etiam.j.sub l̃ra.s.scilꝫ
scriptura principaliter ⁊ scientia.
Ars quõ ponit̃ a ꝓbo ꝑ ꝟtute.q̄d est ars ⁊ cũ arte quõ cõ
uenit prudẽtia ⁊c.iiij.ꝑ.ti.j.c.j.§.v.vltra međ.ibi.ars etiã.
Artifices varij quõ vario modo in officijs suis fraudẽ cõ⸗
mittũt.iij.par.ti.viij.c.iiij.ꝑ totũ. Et de varijs operib⁹ ar⸗
tificum habes.j.sub l̃ra.o.scꝫ opus. ⁊ ibi.c.j.per totum.
Artifices ⁊ mercatores quõ in plateis faciunt vsurã ⁊ do
lum.ij.par.ti.j.c.vj.§.ij.per totum.
Artificium honestũ exercere possunt clerici si indigent ⁊c.
iij.par.ti.xiij.c.ij.§.iij.circa principium.
Ars in quo conuenit et in quo differt a prudentia ⁊c.iiij.
par.ti.j.c.j.§.v.
In arcu quomodo ⁊ quare dominus veniet ad iudicium
⁊c.iiij.par.ti.xiiij.c.xj.§.ij.
Arma faciẽtes vel vendẽtes q̄bus hoies ledũtur: vtrũ sit
licitũ vel turpe lucrũ.ij.par.ti.j.c.xiij.§.xxj.per totum.
Arma deferentes saracenis vel ligna vel mercimonia ex
cõicati sunt maiori sñia.iij.ꝑ.ti.xxiiij.c.xxx.per totum.
Arma si religiosi tenẽt infra septa monasterij sine licẽtia
abbatis excõicati sunt maiori sentẽtia quomodo hoc in⸗
telligitur.ibi.c.lix.per totum.
Armatura hꝫ duas spẽs.s.architectonicã ⁊ fabrilẽ: ⁊ edifi⸗
ciorum tres sunt partes ⁊c.j.par.ti.j.c.iij.§.iij.circa pn.
Arma spũalia que sunt ⁊ quomodo cũ ipsis pugnare de⸗

bemus spūaliter.iiij.p.ti.j.c.iij.§.j.etiā.ij.aliqua.

Arrogantia est sextus gradus superbie ⁊ in quo ipsa consistit: ⁊ adducuntur nobis in exemplū illi quos varie sedurit.ij.par.ti.iij.c.iij.§.ix.per totum.

Aromatarij siue apothecarij quō ⁊ qñ fraudem cōmittūt in medicinalib⁹ ⁊c.⁊ qñ peccāt vendēdo diebus festiuis ⁊c.iij.par.ti.viij.c.iiij.§.vj.per totum.

Articuli fidei describūtur vario modo.j.sub lr̄a.f.scʒ fides ⁊c.⁊.iiij.par.ti.viij.c.iiij.§.j.ij.iij.⁊.iiij.

Articuli.xiiij.ponunt̄ in ꝗb⁹ cōiter nō tenet̄ magr̄ sniarū. ⁊ Gratia.in decretis.iiij.p.ti.xj.c.viij.añ.§.⁊.§.j.p totum.

Cōtra articulos parisi⁹ dānatos an ꝗcūqʒ vel vbicūqʒ ꝗs eos tenet excōicatus est ⁊c.iij.par.ti.xxiiij.c.iiij.añ.§.

Articulo necessitatis absoluti ab excōicatione si postea cū possunt nō se presentāt eis ꝗ ordinarie absoluere habēt: excōicati sunt maiori sententia.iij.par.ti.xxiiij.c.xlvij.

Articulos fidei quō diuersi heretici diuersimode senserūt ⁊c.j.p.ti.v.c.ij.§.viij.ibi.Tertij operarij.

Ascensio domini vario

modo describitur.j.p.ti.v.c.iiij.§.j.ij.⁊.iij.per totum.

Ascensus dupliciter describitur.vnus virtutū.alius vitiorū.ij.par.ti.iij.c.iij.post pꝛ.

Ascenditur per septem gradus ad deū vel ad dei visionē. iiij.p.ti.xv.c.xvij.§.j.circa medium.

Aspectus vanus oculoꝝ ad quāta mala ⁊ peccata hoīem inducit.⁊ quare plus per visum ꝗ̄ per alios sensus exteriores.ij.par.ti.iij.c.vij.§.vj.per totum.

Aspectus libidinosus delectabit̄ iuxta illud xp̄i.ꝗ viderit mulierē ad concupiscendū ⁊c.ij.p.ti.v.c.j.§.vij.p totum.

Aspectus siue visus quō est causa destructiua castitatis. iiij.par.ti.iiij.c.vj.§.ij.ibi.circa aspectū.Uide etiam.j.sub littera.v.scʒ visus.

Assessores qui sciēter induxerint iudicē ad male iudicandum tenentur de omni dāno parti lese contra iusticiā.⁊ quare assessor eligitur.iij.parte.ti.ix.c.ij.§.j.

Assessores iudicis vel ei⁹ delegatos quō licet ipsis petere vel accipe de partib⁹ salariū ⁊c.ibi.§.ix.per totū.

Astronomia siue mathematica quō pertinet ad secūdum genus diuinationis ⁊c.ij.par.ti.xij.c.j.§.vj.

Assissini mandātes vel faciētes aliquē interfici excōicati sunt maiori sentētia.iij.par.ti.xxiiij.c.xxxvj.per totum.

Astutia fraus ⁊ dolus lʒ reperiant̄ in alijs vitijs:cōius tñ in vitio auaricie.Et quō ille termin⁹ astutia aliqñ sumit̄ in bono:⁊ aliqñ in malo.patet.ij.par.ti.j.c.xvij.§.j.

Attentio vtrū sit necessa

ria in horis canonicis:et quō ecclesia non ponit intētionem ⁊ deuotionem sub precepto:sed gratie dei.iij.parte ti.xiij.c.iiij.§.vij.etiam.§.viij.aliqua patent.

Attentio qualis dʒ esse in horis ⁊c.ij.par.ti.ix.c.xij.§.ij.

Atria quid erant in veteri testamento: ⁊ ꝗd nobis significant. Et sunt tria atria dn̄i:in ꝗbus voluntas electorum eligit habitare.j.par.ti.iiij.c.vij.§.v.per totum.

Attritio ⁊ contritio in quibus differunt ⁊c.iij.par.ti.xiiij. c.xviij.post medium ante primū.§.

Auaricia describitur per

thema.qō ⁊ de ipsa declarat̄. Et cū auaricia sit inmoderatus amor habendi:hec immoderatio pōt esse tripl̄r.ij. par.ti.j.c.j.ante.§.per totum.

Auaricia siue cupiditas.quō sumit̄ tripl̄r.quō diffinitur.⁊ aliud est diuitias amare ⁊ nō habere.aliud habere ⁊ nō amare.aliud nec habere nec amare.⁊ aliud hr̄e et amare.⁊ quare auaricia est pctm̄.ibi.§.j.per totum.

Auaricia quō aggrauat hoīem:quare est graue peccatuʒ quō auarus diuersimode peccat.et tripliciter est mortale.⁊ ꝗ̄uis graue non tñ maximum.ibi.§.ij.per totum.

Auaricia qñ oia vitia ꝓducit ꝓbat̄ multipl̄r.ibi.§.iij.p to.

Auaricie sunt septē filie:quarū prima est obduratio cōtra misericordiam:⁊ quō in hoc auarus vario modo excedit.⁊ septem sunt differentie tenacitatis.ibi.§.iiij.per totum.

Auaricia quō multa mala causat:que oia figurantur per prophetiam zacharie.ibi.§.v.

Auaricia thesaurisare fit triplici de causa:et quō auar⁹ est insatiabilis ⁊c.ibi.c.ij.ante.§.

Auarus semper congregat ⁊ non cessat ex triplici ratione cum exemplo.ibi.§.j.per totum.

Auaricie quomodo importāt in auaro tres cecitates cum exemplo.ibidem.§.ij.per totum.

Auari quō habent triplex seruitium sub dn̄io diuitiarum. ibidem.§.iij.per totum.

Theologus vel predicator habēs plures libros ex ꝗbus fructū facit:vtrū famis tp̄e vendere debet ⁊ dare pauperibus ⁊c.ibi.§.iiij.per totum.

Auar⁹ vn̄ dr̄ cui assimilat̄:cui⁹ ꝓpetates auaro ascribūtur ⁊ sex ꝓpetates reperiunt̄ in auaricia.ibi.c.iij.añ.§.p to.

Auarus quō triplicē angustiā dolorosam experitur circa diuitias tp̄ales.ibi.§.j.per totum.

Auari tota vita quō est opprobrijs plena.ibi.§.ij.p totū.

Auarus quō se in multis illaqueat:⁊ que potestas diaboli est super eos.ibi.§.iij.per totum.

Auarus quō miro mō iter alia scelera pctōꝝ certificat̄ de sua dānatiōe eterna.⁊ ad h̄ hʒ tria testimonia.ibi.§.iiij. p to.

Auarus ꝗre raro cōuertit̄ est triplex cā:⁊ cū magna difficultate ad penitentiā verā pōt reduci.ibi.§.v.per totum.

Auaris quō inest horribilitas mortis: ⁊ hoc accidere pōt eis ex triplici causa.ibi.§.vj.per totum.

Auaricia est grauius pctm̄ ꝗ̄ ꝓdigalitas triplici ratione. ij.par.ti.vj.c.viij.ante.§.per totum.

Auaricia quō ⁊ quatr̄ ꝓhibet̄ clericis: ꝗre cupidus prohibetur ordinari ⁊c.iij.par.ti.xiij.c.iij.§.xj.per totum.

Auaricia ꝗre dr̄ via spinosa ⁊ termin⁹ huius vite est infernus.j.par.ti.v.c.iij.§.j.post principiū.ibi.scd̄a via.

Audacia dr̄ cōtraria passio cōtra timorē:quō audacia cōsequitur spem ex ꝗbus spes ꝓuocat̄ ꝗ causat audaciam:ꝗ dicunt̄ audaces sm̄ ph̄m ⁊ quare.j.par.ti.vj.c.ix.per totum.

Auditu quō diabolus vario modo temptat hoiem.iiij.par. ti.xiiij.c.iij.§.ij.circa mediū.ibi.quantū ad auditum.

Auditu quō peccatur spūaliter ⁊ corporaliter:⁊ ꝗ mala ex ipso proueniunt.j.par.ti.ij.c.iij.§.iij.per totum.

Augurium est species superstitionis:⁊ quō fit multis modis.pʒ.ij.par.ti.xij.c.j.§.viij.per totum.

Aureola quid est quō differt ab aurea. Et sicut aurea principaliter est in anima.sic ⁊ aureola:et in ꝗbus erit ⁊c.iij. par.ti.xxx.c.viij.ante.§.per totum.

Aureole martyrij quō requirūt penā causam volūtatem. ⁊ qui meruerant istā aureolam.ibi.§.j.per totum.

Aureola doctoꝝ ꝗbus debet̄:cui doctrine cōuenit ista aureola:qui eā habere possunt ⁊ qui non:⁊ ꝓpter quē finē datur aureola doctoꝝ.ibi.§.ij.per totum.

Aureola v̄ginū quō iportat mētis puritatē ⁊ carnis integritatē:⁊ ꝗ v̄gines merent̄ istā aureolā.ibi.§.iij.p to.

Aurea ⁊ ab aureola quō distinguuntur fructus castitatis in patria:⁊ quō diuidūtur isti fructus sm̄ tricesimū sexagesimū ⁊ centesimum.ibi.§.iiij.per totum.

Aureola dat̄ v̄ginib⁹ doctorib⁹ ⁊ martyrib⁹ nō alijs ⁊ in ꝗ cōsistit illud p̄miū accidētale pʒ.j.p.ti.v.c.ij.§.xj.post pꝛ.

Artifices siue aurifabri quō se in aliqb⁹ habēt vt mercatores:⁊ in aliqb⁹ vt artifices:quō vario modo eoꝝ opa bn̄ vel male exercēt ⁊c.iij.p.ti.viij.c.iiij.ante.§.per totū.

Aptismus describi

tur p thema ex psalmo: qō de ipso declarat̄. iij.par.ti.xiiij.c.ij.ante.§.per totum.

Baptismo quomodo ꝑsona filij dei visa est in humana carne:et quomodo nobis exemplum dederunt Christus ⁊ Johannes baptista.quomodo christus

precepit baptismi susceptionem. ibidem. §. j. per totũ.

Baptismo quõ ostẽsus est pr̃ oipotens invoce. Et quõ hõ acquirit per baptismũ triplicẽ filiationẽ. ibi. §. ij. p totũ.

Baptismo quõ apparuit spũssanctus oẽs aquas sanctificans: ꝛ quõ spũssctũs apparuit in specie colũbe propter tria super baptismũ institutũ. ibidem. §. iij. per totum.

Baptismus est triplex. s. fluminis: flaminis: ꝛ sanguinis: ꝛ quomodo gratie ꝛ virtutes acquirantur in baptismo. iij. par. ti. xiiij. c. xiij. ante. §. per totum.

Baptismi materia est duplex. s. ꝓpinq̃ ꝛ remota. Mulier viua nullo mõ dꝫ scindi ꝓpt baptismũ pueri: ꝛ sacerdos dꝫ seruare in immersione ꝯsuetudinẽ patrie. ibi. §. j. p to.

Baptismi forma q̃ est iuocatio triũ ꝑsonarũ est de subã sacramẽti: ꝛ expssio act⁹ baptizãdi ꝛ ꝑsona baptizati est de substãtia sacramẽti: ꝛ q̃ sunt de necessitate. ibi. §. ij. p to.

Baptismi forma sex modis põt variari. ibi. §. iij. per totũ.

Baptismi minister quis est: q̃s põt esse in necessitate ꝛ q̃s nõ. ꝛ vbi plures reperiũtur maior dꝫ preponi. Ex officio solus sacerdos hꝫ baptizare: ꝛ qualiter peccat malus minister. ibi. §. iiij. per totũ. In sacramẽtis quomodo est triplex potestas. ꝛ peccat petens vel recipiens baptismum a malo ministro. ibi. §. v. per totum.

Baptizare vtrũ vnus possit plures simul: vtrũ in necessitate mutus vel mancus. Utrũ plures simul vnũ possint baptizare. ibi. §. vj. vij. ꝛ. viij. per totum.

Baptizãdo quõ reqrit vsus rõnis: ꝛ quõ non fideliũ paruuli ꝯtori⁹ debẽt baptizari: quõ baptizãdus dꝫ hr̃e fidẽ: ꝛ qui possunt baptizari ꝛ qui non. ibi. §. ix. per totũ.

Baptizãtis intẽtio vtrũ sit necessaria desup est duplex opinio. ibi. §. x. p to.

Baptismũ ficte accedẽtes qñ ipsis valet ꝛ qñ nõ. Et quattuor modis cõtingit fictio in baptismo: quõ intelligit qñ aliquis dr̃ fictus: ꝛ postq̃ fictio recessit ꝛ qñ valet ꝛc. ibi. §. xj. per totum.

Baptismus non dꝫ iterari quadruplici ratione quõ aliqñ est supplendus quibus ꝛ qñ baptismus nõ valet: ꝛ quare ꝛ que pena rebaptizãtis: ꝛ in vtero sanctificati quare sunt baptizandi. ibi. §. xij. per totum.

Baptismũ qñ petũt adulti ꝛ quõ ꝛ qñ sunt baptizãdi ꝛc. ꝛ iudei ꝛ ifideles quõ ꝛ qñ sunt baptizãdi. ibi. §. xiij. p to.

Baptizato cathecismo merito requirũtur ea que sunt de necessitate fidei. ibidem. §. xiiij. ꝛ. xv. per totum.

Baptismi q̃ d significãt instrumẽta spũaliter: scꝫ exsufflatio: insufflatio: sal: vnctio ꝛc. ibi. §. xvj. per totum.

Baptizatis in articulo necessitatis q̃re dãda est extrema vnctio. iij. parte ti. xiiij. c. xv. §. vj. circa finem.

Baptizandi potestatẽ quomodo ꝛ quando xp̃s dedit discipulis. iij. parte ti. xxij. c. iiij. §. j. in prin.

Baptismi dilatio quomodo ꝛ quando inducit irregularitatem: ꝛ talis in duobus casibus põt promoueri. iij. p. ti. xviij. c. vj. §. ij. ꝛ. iij. per totum.

Baptismo quõ aia p fidẽ efficit sponsa xp̃i: ꝛ quõ ipse xp̃s ꝯfert ei nouẽ ornamẽta ꝯstutũ. j. p. ti. j. c. j. §. ij. infra med.

Baptismi op⁹ valet ad salutẽ ꝛ p̄miũ oib⁹ pueris ꝛ adultis vsu rationis carentibus: cũ tñ desit in eis volũtas qḋ probat. j. p. ti. iiij. c. xiiij. §. iij. ante mediũ. ibi. Insuper.

Baptismalis purificatio est via qua immediate itur ad celum. j. parte ti. v. c. iiij. §. ij. post prin. ibi. Scd̃a via ꝛc.

Baptismi q̃ nõ sit danda vel exigẽda pecunia vbi hec habentur in iure. Etiã sacerdos non vellet baptizare nisi p pecunia in nullo casu est ei danda ꝛc. ij. pte ti. j. c. v. §. xvj. post principium. ibi. Pro baptismo ꝛc.

Baptismo non sunt recipiendi filij iudeor ꝛ alior infidelium inuitis parentibus. probatur triplici ratione. ꝛ qui susceperunt baptismum quomodo sunt separandi a parentibus. ij. parte ti. xij. c. ij. §. iij.

Baptismo quõ vario mõ ꝯhitur cognatio spũalis: ꝛ quõ ipa ipedit matrimoniũ. iij. p. ti. j. c. xv. ꝛ. §. j. ij. ꝛ. iiij. ptꝫ p to.

Baptismo quõ confirmat hõ p sacramentũ ꝯfirmatiõis: ꝛ quis sit eius effectus ꝛc. iij. p. ti. xiiij. c. j. §. iiij. per totũ.

Baptismo carentiũ paruulorũ status post mortẽ quõ describit: ꝛ de limbo eorundẽ. j. p. ti. viij. c. j. §. iiij. per totũ.

Barbitonsores quõ in eorũdẽ officio cõmittũt fraudẽ quibus diebus facere possunt sine fractione sabbati. et que cauere debent. iij. p. ti. viij. c. iiij. §. vij. per totũ.

Basiliscus quõ significat diabolũ in temptando. iiij. pte ti. xiiij. c. iij. §. j. ante medium. ibi. Scd̃o diabolus.

Beatitudo quõ diffinit

a boetio in. iij. de ꝯso. iiij. pte. ti. vij. c. iiij. ante. §.

Beatitudo est triplex. prima est falsa ꝛ deceptiua. secũda est imperfecta ꝛ dispositiua: ꝛ tertia est perfecta et obiectiua. ibi. §. j. per totum.

Beatitudo hois q̃ ꝯsistit in diuitijs ostẽdit impossibile. ibi. §. ij. p to.

Beatitudo hois q̃ consistit in honoribus ostenditur impossibile. ibi. §. iij. per totum.

Beatitudo q̃ ꝯsistit in gl̃ia humana siue in fama ostẽdit impossibile. ibi. §. iiij. p to.

Beatitudo hois q̃ ꝯsistit in potestate vel in dñio ostẽdit impossibile. ibi. §. v. p totũ.

Beatitudo hois q̃ ꝯsistit in voluptate ostẽdit impossibile. ibi. §. vj. per totum.

Beatitudo q̃ ꝯsistit in sanitate ꝛ quiete corporis ostendit impossibile. ibi. §. vij. p totũ.

Btitudo pfecta q̃ nõ ꝯsistat essentialr̃ in cognitiõe q̃cũq; vel cuiuscũq; rei nisi i pfecta cognitiõe dei. ibi. §. viij. p to.

Beatitudo perfecta q̃ non consistit in operatione intellectus practici probatur ibidem. §. ix. per totum.

Beatitudo q̃ non cõsistit in cognitione speculatiuarum scientiarũ ostenditur ibidem. §. x. per totum.

Beatitudo q̃ non consistit in cognitione substantiarũ separatarum ostenditur ibi. §. xj. per totum.

Beatitudo perfecta vtrum consistat in aliquo bono creato siue bono anime: siue alio. ibi. §. xij. per totum.

Beatitudinis pfecte ad statũ q̃ sunt q̃ hoiem disponũt: ꝛ quõ ipsa distinguit in septẽ partes. ibi. c. v. ante. §. p to.

Btitudines sunt. vij. sicut sunt. vij. dona. s. ꝛc. ibi. §. j. p to.

Beatitudines. vij. que ponuntur Mat. v. conuenientissime enumerantur: ꝛ quomodo aliqui posuerũt triplicem beatitudinem. ibidem. §. ij. per totum.

Beatitudinũ dictarũ premia in vita presenti quõ possunt pertinere ad futurã beatitudinem. ibi. §. iij. per totum.

Beatitudinũ dictarũ p̄mia quõ cõuenientissime assignant prout percipiunt in vita futura: ꝛ quõ premia se habent adinuicẽ per additionem ꝛc. ibi. §. iiij. ꝛ. v. per totum.

Beatitudines. vij. quõ adaptant ad. vij. etates hominũ. ibidẽ. §. vj. per totũ.

Beatitudines. vij. quõ adaptant ad. vij. etates mundi. ibidem. §. vij. per totum.

Beatitudines. vij. que habent Mat. v. per ordinẽ declarant. ibi. c. vj. p totũ.

Beatitudo pfecta que est vltimus finis hois quõ diffinitur: et si est aliquid creatum vel increatum. ibi. c. vij. ꝛ. §. j. ij. ꝛ. iij. per totum.

Beatitudinis pfecte quõ reqrit etiã cõprehẽsio. ibi. c. vij. §. iiij. p to.

Beatitudo pfecta hois nõ reqrit corp⁹ eius ad esse: sed ad bene esse ꝛc. ibi. c. vij. §. v. per totũ.

Beatitudo pfecta quare non reqrit bona exteriora. ibi. c. vij. §. vj. p totũ.

Beatitudo illa quõ ab hoie põt adipisci: ꝛ per que opera. ibi. c. vij. §. vij. per totum.

Beatitudo ista perfecta q̃ non possit haberi in hac vita: sed magis in alia. ibi. c. vij. §. viij. p totũ.

Btitudo si pfecta est nõ põt amitti ꝓbat p euãgel. ibidẽ. c. vij. §. ix. p to.

Btitudo hois in q̃ ꝯsistit. iij. p. ti. xxx. c. iij. añ. §. circa med.

Beatitudo alicuius dr̃ dupliciter: ꝛ q̃re beatitudo formalis ꝛ subiectiua essentialiter dicta nõ ꝯsistit in aliq̃ perfectione corporali ꝛc. iij. p. ti. xxx. c. iij. ante. §. per totũ.

Beatitudinẽ quõ respicit dos aureola ꝛ fruct⁹. Et quare beatifica visio ꝛ omnis forma accidẽtalis supnaturalis preexistit in potẽtia supnaturali. ibi. §. j. circa pri.

Beatitudo in quo actu principaliter cõsistit vtrũ in actu intellectus an in actu voluntatis. ibi. c. v. §. j. per totum.

Beatitudinẽ vtrum omnes summe ꝛ de necessitate appe

sta causa cessante non redeant possunt beneficijs spoliari. ibidem. §. xiij. per totum.

Beneficijs prouidentes q debeāt residere tñ in veritate non residentes in quibus casibus priuari suis bñficijs non possunt: et accipere possunt fructus beneficij. etc. ibidē. §. xiiij. per totū.

Beneficiatus clericus quō in tribus publicis edictis citabitur ad ecclesiā etc. Et vtrū papa sine causa possit aliquem priuare beneficio. ibidem. §. xv. per totum.

Beneficia vacantia vel dignitates in curia romana non possunt cōferri nisi per papā: et capitulum sede vacāte nō pōt conferre illa beneficia que ad collationē epi pertinēt. ibidē. §. xvj. et. xvij. per totum.

Beneficiorum fructus qñ et quō alienari possunt et bñficiati qui diuinis nō intersunt. nō possunt percipere quotidianas distributiones etc. ibidē. §. xviij. per totum.

Beneficiorum bona vel fructus quos vel qui clerici dāt consanguineis vel turpibus personis vtrū dando peccent: et an teneant ad restitutionē etc. ibidem. §. xix. per totum.

Bñficiati clerici. v. de causis trāsire possunt de vna ecclesia ad aliā: et qs est modus trāseundi. ibi. c. ij. §. j. per totum.

Bñficiorum et pbendarū pmutatio quō et qliter est fiēda: in quo loco in iure ista materia tractat. ibidē. c. iij. añ. §.

Beneficiorum vel prebendarū permutandarū ad varios casus ponunt multe qōnes ibidē. §. j. per totum.

Bñficio vel officio qualiter qs renunciare dz. Et in quorum manus resignabit. iij. p. ti. xix. c. v. §. j. et. ij. per totū.

Bñficijs conferendis quō eps dz esse solicitus: et quantū peccat qñ dat indignis etc. iij. p. ti. xx. c. ij. §. ij. per totū.

Beneficium ecclesiasticū nō potest licite sine institutione canonica possideri. Est vna de regulis iuris que et declaratur. j. parte ti. xx. c. vnico. sub littera. b.

Bñficiū simoniace tenēs et veniēs ad mortē si vult saluari dz renūciare et in quorum manus etc. ij. p. ti. j. c. v. §. xj. circa fi.

Bñficiorum de renūciatione cautione vel pmissione redemptione vel locatione habes varia ibi. §. xj. xij. et. xiij. et sub lra. s. scz simonia. vide de ipsis in particulari.

Beneficiorum in ecclesijs de locatione et de cōductione et vēditionibus fructuū. vide varia ibidem. §. xiiij. per totū.

Beneficiū ad consequendū non licet pecuniā dare immediate et quare etc. ibidē. §. xxj. per totū.

Beneficiū ecclesiasticū qui simoniace ceperit tenet renūciare. ibidem. §. xxj. ante finem.

Bñficiorum collatione vtrū prelatus peccet in conferendo bñficiū bono: pretermisso meliori etc. ij. pte ti. j. c. xx. §. j. p to.

Bñficia curata siue officia siue dignitates appetere vtrū sit mortale pctm. ij. par. ti. iij. c. v. §. iiij. per totū.

Beneficia plura habentes vel dignitates qd cū ipsis eps facere dz. iij. parte ti. ix. c. v. §. vij. quasi per totū.

Beneficia vel bona ecclesiarum q vacant quō epi debent esse soliciti circa ipsa etc. ibi. §. viij. quasi per totū.

Beneficētia qre nō est virtus specialis: qd importat: quō ipsa est exercenda etc. iiij. pte ti. v. c. xx. §. viij. per totū.

Benignitas quō dr fructus spiritus. iuxta illud Gala. vj. Fructus autē spūs est benignitas. iiij. parte ti. v. c. xxj. §. j. ibi. Est ergo septimus.

Beniuolentia: amor: amicitia: charitas: et dilectio quō inter se differunt. iiij. parte ti. vj. c. j. post pn.

Bestijs siue iumentis quō seipsum homo facit similē per decem signa. j. pte ti. j. c. ij. §. v. ante mediū.

Bestijs aliquibus quomodo assimilantur peccata mortalia. j. parte ti. j. c. j. §. iij. post mediū.

Bibliam siue vetus testamentū

quomodo hebrei diuidunt fm ordinē fm libros. et nouū testamentū quomodo distinguitur in quattuor partes. iij. parte ti. xviij. c. vj. §. ij. per totū.

Bigamie irregularitas quō ɔhitur octo modis quare bigamus prohibet pmoueri quō priuatur oi priuilegio clericali: et qs possit cū ipsis dispēsare etc. iij. p. ti. xxviij. c. iij.

Bigamia describitur vario modo ex illo verbo apostoli. j. Timo. vij. Unius vxoris. quō intelligitur autoritas etc. iij. pte ti. xiij. c. iij. §. ij. et ti. xxviij. c. iij.

Blada emens tpe messis

etc. vt postea charius vēdat. dicit canon hoc esse turpe lucrum quō hoc sit intelligendū quō fieri pōt etc. ij. pte ti. j. c. xxiij. §. xvj. De emptionibus et vēditionibus si hic plus scire velis vide sub littera. c. et. n.

Blasphemia dei vñ procedit quō describit qd importat hoc nomē blasphemia. et sunt tres spēs blasphemie et qñ est pctm mortale etc. ij. pte ti. viij. c. vij. ante. §. per totum.

Blasphemia describit p thema de psalmo qd et de ipsa declaratur cū triplici mēbro. ibidē. §. j. per totum.

Blasphemāt aliqui dei prouidentiā dicētes deū nō habere prouidētiam de rebus. hoc multipliciter probat et oppositum ostenditur ibidem §. ij. per totum.

Blasphemāt aliq dei potentiā dicētes q deus facere nō pōt hoc vel illud qñ nō esset oipotens hoc multiplr reprobat et quō deus vario modo punit. ibi. §. iij. per totum.

Blasphemāt aliqui dei iusticiā dicētes deū esse iniustum qd multū reprobat. qd pertinet ad rationē blasphemie. quō dānati deū blasphemant ibi. §. iiij. per totū.

Blasphemia in spm sanctū qd est de ipsa em aliqui antiqui doctores tripliciter loquūtur. quō distinguitur. illud pctm et qd peccatū est peccare in patrem. quod in filiū et qd in spiritū sanctum etc. ibi. c. viij. ante. §.

Blasphemie ponunt tria mēbra. s. q illud pctm habet in se nimiā grauitatē. et habet malicie habilitatē et q habet venie irremissibilitatem. ibi. §. j. ij. et. iij. per totū.

Blasphemie sunt sex species peccati. s. presumptio desperatio etc. ibidem. c. viij. per totum.

Blasphemiā ponit btūs Greg. esse filiā ire. et sic sumitur pro maledictiōe. de quo vide sub littera. m. s. maledictio. et. ij. parte ti. vij. c. v. ante. §. in pn.

Bona triplicia describuntur.

s. naturalia spūalia et tēporalia et q sunt: et quomodo deus de ipsis exiget rationē in die nouissimo. j. pte ti. v. c. ij. §. iiij. post prin. vsqz ad mediū.

Bonum potest dici triplex. s. vtile: delectabile: et honestū j. par. ti. vj. c. ij. §. v. circa medium.

Bona tpalia etsi minima sint respectu aliorū. sunt tñ bona a deo et hmōi sunt tripartita. s. diuitie honorificentia et presidentia. j. par. ti. vij. c. iij. §. j. per totum.

Bona aūt naturalia sunt tripartita. s. familia parentalis: consistētia corporalis: et potētia aialis. ibi. §. ij. per totū.

Bona spūalia quō sunt munimēta suffragiorum: fulcimēta meritorum: et ornamenta virtutū. ibi. §. iij. per totum.

Bona inclinatio quō inest homini fm naturam. et adhuc alijs modis similiter inest homini hoc bonum et quomodo. j. pte ti. xiij. c. ij. §. iij. per totum.

Bonum cōsiderando in cōi et absolute vt bonū describit cognoscat tribus modis: et bonū cōe cōmunicat et diffundit seipsum tribus modis. ibi. §. iiij. per totum.

Bonū increatū quale est deus describit et cognoscitur tribus modis etc. ibidem. §. v. per totum.

Bonitatem dei variam quomodo nobis vario modo deus ostendit. ibi. §. vj. per totum.

Bonus est dñs in lege in bonitate sua quā cōmunicat creaturis docet nos et iuuat facere qd lex naturalis ostēdit. et quid est bonū perfectū etc. ibi. §. vij. per totum.

Bonis alicui principali dei ois creatura eget. et rō naturalis appetit bonū: sz diuersa et multiplex distinctio dat de bono. et bonorum nrorum est triplex dña etc. ibi. §. viij. p totū.

Bonū quō distinguit i bonū vtile delectabile et honestū. Appetit aūt aliquod bonū tripliciter. ibi. §. ix. per totū.

Bonum vnum ostenditur pluribus rationibus esse maius siue melius altero etc. ibi. §. x. per totum.

mortuo papa nisi qḋ ipsis est ꝑmissuȝ siue statutū ꝑ ꝑde
cessores. ibidē. §. iiij. per totum.

Cardinales quō venire debent adinuicem mortuo papa
ad tractandū anteꝗ̄ ꝓcedant ad electionē. ꝛ que mora
ibi sit facienda ꝛc. ibidē. §. v. per totū.

Cardinales quō ordinarie īspiciat electio pape: qñ ipsi de-
ficiunt ad quē tunc spectat electio. ibidē. §. vj. ꝑ totū.

Cardinaliū collegiū vtrū eligere pōt papam alium ꝗ̄ de
numero suo ꝛc. ibidē. §. vij. ꝑ totū.

Cardinales vtrum eligere tenētur meliorem ceteris aut
doctiorē alijs: aut magis peritū in theologia ꝗ̄ in scien-
tia iuris. ibidē. §. viij.

Cardinaliū collegiū ꝗ̄uis eligat papā et ꝑ hoc videatur
fm̄ qḋ maius papa qḋ vlterius declaratꝰ. ibidē. §. ix. ꝑ to.

Cardinales in q̄bus possunt offendere in electiōe: et po-
nuntꝰ numero. xij. ibidē. §. xj. per totum.

Cardinalibus q̄ mittunt scripturā vel nunciū secrete duȝ
sunt in conclaui pro electione pape excōmunicari sunt
maiori sententia. iij. par. ti. xxiiij. c. xl.

Cardinales q̄ fuerint hostiliter insecuti excōīcati sunt ma
Cardinales cū quot testibꝰ debēt (iori snia. ibi. c. ij. ꝑ to.
reprobari de malicia. iij. ꝑ. ti. ix. c. xj. vltra mediū. añ. §.

Cardinaliū confessor ꝓprie q̄s est: et quō sibi eligere pos-
sunt cōfessorē. iij. par. ti. xvij. c. ij. §. j. per totū.

Cardinales ꝩtutes sunt. iiij. quō dicuntur cardinales: et
vñ q̄bus figuranꝰ ꝛc. iiij. par. ti. j. c. j. §. vj. vij. ꝛ. viij.

Charitas: fides ꝛ spes quō dicunꝰ ꝩtutes theologice: et
q̄ est differētia inter beniuolentiaȝ: amicitiā: charitatē ꝛ
dilectionē: ꝛ est triplex charitas. iiij. ꝑte ti. vj. c. j. per to.

Charitas in creatura vtrū sit aliq̄d creatū vel increatuȝ
Charitas ꝙ est ꝩtus ꝛ spālis et vna excel- (ibi. §. j. ꝑ to.
lentissima oīm ostendiꝰ. ibi. §. ij. per totū.

Charitas quō describiꝰ siue diffiniꝰ a magistro sniarum:
et quō prosper eandē describit. ibi. §. iij. per totū.

Charitas quō describiꝰ iuxta illud. Maior horū est cha-
ritas. quō est maior oībus donis spūalibus in. iiij. quō
dr̄ mater virtutū: ꝛ quō cōmendaꝰ. ibi. §. iiij. per totū.

Charitas q̄re est in potentia volūtaria sicut in subiecto:
quō charitas i nobis causaꝰ: et quō ipsa infunditur fm̄
quātitatem naturalium. ibi. c. ij. ante. §.

Charitas vtrū possit i nobis augeri ꝛ quō. ꝛ ꝙ ꝑ quēlibȝ
actū bonū nō augeꝰ: sȝ disponiꝰ ad augmētū. Et quō in
via charitas pōt magis ac magis augeri. ibidē. §. j. ꝑ to.

Charitas gradus sunt tres q̄ figurāt incipiētes ꝓficiētes
et ꝑfectos ꝛc. ibidē. §. ij. per totū.

Charitatis ꝑfectio quō est triplex. ꝓma est diuine essentie
scḋa superne patrie: ꝛ tertia est militātis ecclie: ꝛ hec est
triplex. ibidē. §. iij. per totum.

Charitas vtrū possit amitti. adducunꝰ sup̄ h̄ varie auto-
ritates: ꝛ quō charitatē tripl̄r ꝯsiderare possumꝰ ꝛc. ibiḋ
Charitas quō amittiꝰ ꝑ vnū actū pcī mor- (§. iiij. ꝑ to.
talis qḋcūꝗ̄ sit illud ꝓbaꝰ ex scriptura. ibiḋ. §. v. ꝑ totū.

Charitas vtrū possit diminui. r̄ndeꝰ ꝙ ista diminutio pt̄
dici tripl̄r. ꝛ vñ causanꝰ iste diminutiones. ibiḋ. §. vj. ꝑ to.

Charitatē an hō hȝ nemo scire pōt: nec etiā si est i grā. po-
nūtur tñ nouem signa ꝑ que q̄s scire pōt se habere cha-
ritatē: ꝛ cōsequēter esse in grā. ibidē. §. vij. per totū.

Capitulū tertiū est de charitate qua deꝰ ꝛ proximꝰ diligiꝰ
de ipsa vide. j. sub lr̄a D. scȝ dilectio.

Charitas qua q̄s diligit deū: seipm̄ ꝛ proximū vtrū sit ex
charitate diligēda ꝛc. iiij. ꝑte ti. vj. c. iij. §. ix. Septē sunt
q̄ valent ad hoc vt q̄s ameꝰ a deo. ibiḋ. §. x. per totū.

Charitatis ordo vtrū maneat in patria ꝛc. ibi. c. iiij. §. xj.

Charitas quō est sub p̄cepto fm̄ illud. Diliges dñm deuȝ
tuū ꝛc. h̄ est maximū ꝛ ꝓmū mādatū. iiij. ꝑ. ti. vj. c. v. ꝑ to.

Charitas est finis precepti de corde puro. hec autoritas
exponiꝰ ibidem. §. j. per totū.

Charitas quō etiā dr̄ sapientia: ꝛ in q̄bus est ista sapiētia
iiij. ꝑte ti. x. c. iij. §. v. post ꝓn̄. ibi. Dicitꝰ etiā ꝛc.

Charitas viatoris vt transeat in charitatē cōprehensoris
sicut in subiecto. tria requirūtur ad hoc. iiij. ꝑte ti. xv. ca.
xvij. q. ij. post princi. ꝛ consequēter per totū.

Charitatis viā quō diuersi diuersimode ambulant. j. ꝑte ti.
Charitate mediante quō anima vni- (xj. c. j. §. iij. ꝑ totū.
tur deo. j. par. ti. ij. c. j. §. j. ante finem.

Charitas feruor quō sumiꝰ dupl̄r: et in q̄ augeꝰ ꝛc. j. ꝑte
Charitas actus quō dupl̄r ꝯsi- (ti. x. c. j. §. iiij. circa fi.
deraꝰ: ꝛ quō cadit sub p̄cepto. j. ꝑ. ti. xiiij. c. iij. §. iij. ꝑ totū

Charitas quō causat gaudiū ꝛc. iiij. ꝑte ti. vj. c. vij. ꝑ totū.

Carmelite quō aliqua extraxerūt ex regula. b. Basilij fm̄
q̄ viuūt: ꝛ aliq̄ addidit q̄dā papa cū q̄busdā additis de
clarantibꝰ istā regulā ꝑ dn̄. Hugonē cardinalē ordi. ꝑdi.
iij. ꝑ. ti. xvj. c. j. §. viij. vltra mediū. ibi. Sub regu. basilij.

Carnalis timor describiꝰ vario modo. j. sub lr̄a T. scilȝ ti-
Caro. i. cōcupiscētia ꝙ hoiem (mor. ꝛ. iiij. ꝑte ti. xiiij. c. ij.
tentat ꝓbaꝰ ex scriptura: et q̄re ꝛ quō semꝑ est pcm̄ ꝛc.
j. par. ti. vj. c. xiij. §. j. ante mediū. ibi. Tertio tentat.

Caro nostra dupl̄r est magna hypocrita. quō scilȝ decipiꝰ
hoīem vario modo. ij. ꝑte ti. iiij. c. vij. §. ij. ante mediū.

Carnis tentatio quō molesta est ꝩginibus: viduis et ꝯti-
nētibus. ꝛ quō tales desuper nō debēt desperare: sed vi-
riliter resistere ꝛc. iij. ꝑte ti. ij. c. ij. §. iij. per totū.

Carnis molestijs quō non opȝ aliquē desperare: vel pas-
sionibꝰ qualiter aliquibꝰ danꝰ molestie carnis. ꝛ quō de-
bent depelli ꝛc. iij. ꝑte ti. ij. c. ij. §. iij. vbi. s̄.

Carnis tentatio describiꝰ iuxta illud. Caro cōcupiscit ad-
uersus spm̄. quō hec ꝯtētio multā vtilitatē nobis ꝯfert.

Caro nr̄a quō impugnat nos (iij. ꝑ. ti. xvj. c. x. §. x. añ fi.
duplici telo. et quō debemꝰ resistere ꝛc. iiij. par. ti. ij. c. ij.

Carniū esus quare ꝓhibeꝰ t̄pe ieiunio- §. v. post prin-
rum assignato ab ecclīa. iiij. par. ti. iiij. c. liij. §. v.

Carniū esus quō in lege ecclīe ꝓhibeꝰ sextis ferijs ꝑ totū
annū: ꝛ ieiunijs. ꝛ q̄re aliq̄bꝰ religiosis interdicaꝰ esus
carniū ꝛc. ij. par. ti. vj. c. j. §. j. post mediū.

Carniū esus quō ꝓhibitꝰ est monacho in iure: ꝛ vtrū sine
cā rōnabili ꝛ lnia plati comedēs carnes peccet mortalr̄
Carnes comedere sexta fe- (ꝛc. iij. ꝑ. ti. xvj. c. vj. §. v. ꝑ to.
ria sine necessitate est mortale: ꝛ i sabbatꝫ comedere car
nes vbi nō est cōsuetudo est pcm̄ mortale ꝛc. ij. ꝑ. ti. vj.

Carpētarij quō ꝛ qñ eorūdē offm̄ li- (c. ij. §. iij. circa fi.
cite exercēt q̄ ꝑtinēt ad eorūdē officiū quō et qñ defrau-
dāt: ꝛ ꝯliter peccāt ꝛc. iij. ꝑ. ti. viij. c. iiij. §. x. ꝑ to. Et de ar-
Carthusiēses q̄ nō come- (chitectoribꝰ vide sub lr̄a A.
dunt carnes etiā in extrema necessitate vtrū hoc sit rō-
nabile ꝛc. iij. par. ti. xvj. c. vj. §. v. modicū. infra prin.

Castitas quō est ꝩtus: quō delectatiōes ipugnāt hoieȝ ꝯ̄
castitatē. ꝛ quō hec sunt cauēde ꝛc. iiij. ꝑ. ti. iiij. c. vj. añ. §.

Castitas quō laudaꝰ in cōi q̄nꝗ̄ modis fm̄ eiusdē ꝓprie-
Castitas quō per q̄ttuor destruiꝰ scȝ (tates. ibi. §. j. ꝑ to.
per ociū: ꝑ malorꝫ societatē: ꝑ turpiloquiū: ꝛ ꝑ visuȝ corꝫ
q̄bꝰ animꝰ hoīs emollescit ad amorē mulierꝫ. ibi. §. ij. ꝑ to.

Castitatis gradus est triplex scȝ cōiugalis: vidualis ꝛ vir
ginalis. fm̄ illud xp̄i. Semen cecidit in terrā bonā et at-
tulit fructū: aliud tricesimū: aliud sexagesimū: aliud cen
Castitas cōiugalis quō est tripli- (tesimū. ibi. §. iij. ꝑ to.
citer cōmendabilis: et q̄ttuor sunt ipsiꝰ fructꝰ. et tria de-
bent caueri in hoc statu q̄ sunt ꝯ̄ castitatē. ibi. §. iiij. ꝑ to.

Castitas vidualis describiꝰ. vidue nomen multipliciter.
tria sunt inducētia ad statū viduale. ꝛ tria dȝ q̄s obser-
uare ad cōseruandū statū suum. ibi. §. v. ꝑ totum.

Castitas ꝩginalis describiꝰ ex ꝩbis apl̄i. quō virginitas
cōparaꝰ lilio: sex folia q̄ sunt in lilio. et qḋ siḡnt tria au-
Castitate excellētior est ꝩgi- (rea in ipso. ibi. §. vj. ꝑ to.
nitas: ꝓbaꝰ tripl̄r. et licȝ ꝩginitas sit melior castitate cō-
iugali. pōt tñ contingere nō solū esse eq̄lis: sed etiā me-
lior ꝩgine duplici rōne. iiij. ꝑte ti. iiij. c. vij. §. ij. ꝑ totum.

Castitas quō poniꝰ inter consilia euāgelica. et est triplex
gradus castitatis, ꝛ circa hāc castitatē poniꝰ multiplex

erroꝛ aliquoꝝ.iiij.pte ti.xij.c.ij.§.ij.iij.iiij.ꝛ.v.per totum.

Castitas religiosoꝝ q̄ et q̄lis esse debet. quō vario modo ɔ̄ ipsam peccat̄:q̄ sunt occasiones castitatis: ꝛ quō sunt

Castitatis fructus q̄s (vitāde.iij.p.ti.xvj.c.j.§.x.p to. erit in patria.quō fruct⁹ distinguunt̄ ab aurea ꝛ aureola.quō diuidit̄ in tricesimū bonū ꝛ cētesimū ꝛc. iij.p. tit.

Castitati quare magis vir (xxx.c.viij.§.iiij.in prin. tuosi studēt q̄ꝫ sobrietati.iij.pte ti.ij.c.j.§.viij.circa finē.

Castitati quō p̄ncipalr̄ virgines ꝛ vidue debēt vacare ꝛ sex sunt gradus castitatis.iij.pte ti.ij.c.iij.§.iiij.p totū.

Caste viuere volētes a q̄bus se debēt abstinere: ꝛ quō p sex gradus peruenitur ad pfectā castitatē.ibidem.

Castitatis votū: scʒ cōiugatoꝝ describitur vario modo.j. sub lr̄a M.scʒ matrimoniū.ꝛ.iij.pte ti.j.c.xxij.§.ij.p to. Uide etiā aliqua.j.sub continētia de castitate.

Casus q̄ sunt reseruati pape describunt̄ ad lōgū valde.j.

Casus q̄ sunt reseruati ep̄is a (sub lr̄a E.scʒ excōicatio. q̄bus simplex sacerdos absoluere nō pōt.iij.par.ti.xvij.

Casus sex quō declinant peccōres s̄m oēs (c.ix.per totū. sex casus declinandi.ij.parte ti.ix.c iiij.§.j.circa finē.

Casus sunt.xvj.in q̄bus excōicat⁹ pōt absolui citra papā.

Casus.xv.excipiunt̄ in q̄bus (iij.p.ti.xxiiij.c.j.§.iij.p to. q̄s nō incidit in excōicationē.iij.p.ti.xxiiij.c.j.§.ij.p totū.

Cathecuminus merito requirit ea que sunt de necessitate fidei ꝛc.iij.pte ti.xiiij.c.xiij.§.xiiij.per totū.

Cautio vel pmissio i collatiōe ordinis b̄ficioꝝ vel alioꝝ spūaliū: ꝛ quō fieri dʒ ꝛc. Sed ante electionē vl̄ pmissionem an possit ꝛ requirit̄ cautio ꝛc.ij.par.ti.j.c.v.§.xij.

Cecitas mētis ponitur a

beato Greg.pro p̄ima filia luxurie.et quō oritur ex luxuria.et quō quattuoꝛ actus rōnis impediunt̄ per filias luxurie.ij.par.ti.v.c.ix.§.j.per totum.

Cecitas mētis que est siue in quo cōsistit: ꝛ cecitas mentalis siue spūalis est triplex.ibi.§.j.ij.ꝛ.iij.per totū.

Cecitas mētis s̄m.b.Tho.est priuatio ei⁹ qd̄ est p̄ncipiuꝫ intellectualis visionis s̄ p̄ncipiū est triplex.ibi.§.j. p to.

Cecitatem spūalem inducunt septē q̄ et auferunt visum corporalē.j.par.ti.iij.c.iiij.§.ij.p totum.

Cecus ad collectas psonales cogi nō dʒ.de q̄bus intelligit̄ et quare ꝛc.iij.pte ti.xij.c.iij.§.j.post prin. Uide etiaꝫ j.sub U.scʒ visus.de illuminatione isti⁹ cecitatis ꝛc.

Celebrare p̄hibetur sup sepulcra hoim̄ nisi martyruꝫ vel aliquoꝝ sanctoꝝ.iij.pte ti.xij.c.vj.§.ix.in fine.

Celebrans excōicatus quā penā incurrit s̄m canones. iij. parte ti.xvij.c.xxj.§.v.ibi.Sextus ꝛc.

Celebrātes siue p̄ticipātes in diuinis cū publice excōicatis siue interdictis sunt suspēsi ab ingressu ecclie.iij.pte ti.xxvij.c.iiij.ante mediū.ibi.Celebrātes seu p̄ticipātes.

Celebratio missarū et defect⁹ misse cū sacra cōione vario modo describunt̄ sub lr̄a M.scʒ missa.iij.p.tit.xiij.c.v.et

Celebratio sctōꝛū siue festoꝝ describitur (vj.per oēs.§. sub lr̄a F.scʒ festoꝝ.ij.pte ti.ix.c.vij.per totū.

Celebrare cū pctō moꝛtali hoc tripliciter declarat̄ ꝛc. iij.

Celebratio quō requirit (parte ti.xiij.c.vj.§.vij.p to. actualē deuotionē ꝛc.ibi.§.viij.circa principiū.

Celebrationē frequentē inducētia ponunt̄ q̄dā ꝛc.ibi.§. xv.Et vide varia.j.sub lr̄a M.scʒ missa.de ista materia.

Celebrationem quō impedit pollutio nocturna. vide desuper.j.sub lr̄a P.scʒ pollutio.

Celi gaudiū siue paradisi quō q̄ttuoꝛ ostēdūt esse gloriosum.j.pte ti.vj.c.v.§.iij.circa fi.ibi.Quarto ꝛ vltimo.

Celū empyreū est tēplū dei: et quō illud tēplū figurabat sctāsctōꝝ: ꝛ tria q̄ fuerūt in sctāsctōꝛū quō figāt celū empyreū.j.par.ti.xiiij.c.v.§.iij.post me.ibi. Tertiū tēplum.

Celū quō figurat̄ domo materiali: ꝛ q̄ꝫ magna delectabilia in ipsa domo sunt:et quō generationes in ipsa deuꝫ benedicunt ꝛc.iij.par.ti.x.c.j.ante.§.

Celestia quō sunt respiciēda ꝛc.j.p.ti.iij.c.vij.§.iij.p totū.

Celoꝝ virtutes quō mouebunt̄ ante iudiciū diuinum: et q̄d significat illa motio ꝛc.iiij.pte ti.xiiij.c.xj §.ij.an̄ finē

Celum multipliciter describit̄:et quō hō per celū significatur.j.parte ti.j.c.vij.§.ij.circa finē.

Celum quō dici possunt iusti.et quō isti cōfitebunt̄ mirabilia dn̄i ꝛc.iij.par.ti.xxxj.c.x.ꝛ.§.j.

Celi in loco quō et quos temtauit diabol⁹ ꝛc.j.parte.titu. vj.c.xiiij.§.iij.prope medium.

Censum ꝛ tributū esse soluendū ei cui debet̄ ostēdit xp̄s v̄bo et exēplo:quō census ꝛ tributū licite possunt recipi ab aliquib⁹.et quō de ecclasticis non sunt danda tributa ꝛc.iij.pte ti.xij.c.iiij.ante.§.p totum.

Censuū ꝛ pcurationū etiā de tributis habet̄ titul⁹ spālis in decretalib⁹.ex q̄bus eliciunt̄ aliq̄ cōclusiones magis cōuenientes q̄ de ista materia declarant̄ ibi.§.j. per totū.

Census sunt soluēdi ad antiquā monetā in qua cōstituti fuerint nisi sit alterius monete solutio ne p̄scriptuꝫ.hoc glosatur:ꝛ declaratur ibi.§.ij.per totū.

Cēsure ecclastice absolutionē extoꝛquētes p vim vel metū excōicati sunt maioꝛi s̄nia.iij.p.ti.xxiiij.c.xxvij.p totū.

Cerdones ꝛ planelarij q̄b⁹ modis fraudē cōmittūt i eoꝛūdē officijs.iij.p.ti.viij.c.iiij.§.iiij.ar.fi.ibi. Cerdones ꝛc.

Cerimonialia legis veteꝛ describunt̄ vario mō.j. sub lr̄a P.scʒ p̄cepta cerimonialia.ꝛ.j.pte ti.xiiij.c. v. p totuꝫ.

Certitudo est triplex scʒ supnaturalis:naturalis ꝛ ciuilis siue moꝛalis.j.par.ti.iij.c.x.§.x.circa finē.

Cum quis certus est certioꝛari vltenus non pōt. Est vna de reg.iur.que et declarat̄.j.pte ti.xx.c.vnico.sub lr̄a. E. ibi.eum qui certus est ꝛc.

Ciboꝛū obseruātia simili

ter ꝛ vestiū in veteri lege q̄d nobis spūaliter significāt ꝛ quō vario mō distinguunt̄ ꝛc.j.p.ti.xiiij.c.v.§.iiij.p totū sub lr̄a P.scʒ p̄cepta cerimonialia habes in particulari.

Cibos quō aliq̄ mēducāt i excessiua quātitate:aliq̄ cū lauta q̄litate:aliqui de accurata studiositate: aliq̄ ex nimia auiditate:et aliq̄ sub tp̄is ipoꝛtunitate.ij.p.ti.vj.c.j.§.v.

Ciboꝝ cōditiones vide etiā infra (vj.vij.viij.ꝛ.ix.p to. sub lr̄a G.scʒ gula.et aliqua sub littera I.scʒ ieiuniū ꝛc.

Cibum sumēs considerare hʒ quinq̄ꝫ conditiones q̄ inducunt ad parcitatē.iiij.pte ti.iiij.c.iiij.§.iij.post prin.

Cimiteria eccliarū b̄ndicunt̄ ꝛ gaudēt etiā imunitate sicut ecclie:ita violant̄ et ɔsecrant̄ sicut ecclie. Et cimiteriū est pollutū q̄n ipsa ecclia est polluta ꝛc.iij. p.ti. xij.c.

Circūcisio quō erat pmū sacm̄ veteris (vj.§.vij.p to. legis q̄n habuit principiū vbi p̄cipit̄ ad q̄d oꝛdinabat̄: q̄d tollebat:est triplex rō circūcisionis.ꝛ quō q̄libꝫ xp̄ianus dʒ esse circūcisus in tribus.j.p.ti.xiiij.c.v.§.vj.p to.

Circūcisio quō erat sacramētū veteris legis.quale remediū erat ipsis:quid figurabat:et q̄d cōferebat circūcisio iij.parte ti.xiiij.c.xj.§. ij.per totum.

Circūstantie pctōꝝ quō sunt interrogāde q̄ aggrauāt vel alleuiāt pctm̄.q̄n circūstātie sunt cōtrēde. ꝛ circūstantie sunt i q̄ntuplici gn̄e ꝛc.iij.p.ti.xvij.c.xvij.§.iiij.ꝛ.v.p to.

Circūstantia mediante quō actio humana hʒ bonitatem et maliciā ꝛc.j.par.ti.iiij.c.xij.§.j.per totū.

Circūstātie sex quō seruande sunt in locutione q̄ vult bn̄ loqui ꝛc.j.par.ti.ij.c.iiij.§.iiij.per totū.

Ciuilis siue politialis vnitas quō necessaria est ad bonā gubernationē ppl̄i.et quō causat̄ et quō seruat̄ ista vnitas ꝛc.j.p.ti.vj.c.ij.§.v.post p̄n.ibi.De tertia vnitate ꝛc.

Ciuis q̄libet quō se h̄re dʒ p prudētiā in agēdis quātum ad singularē pfectionē. quātū ad familie gubernationē ꝛ quātū ad suā cōciuis cōicationē ꝛc.iiij.p.ti.ij.c.iij.p to.

Ciuilis ars siue politialis describit̄. quō ois hō naturalr̄ est ciuilis et politialis: q̄ sunt necessaria habitatoꝛi in ciuitate ꝛ q̄ꝫ variā prudentiā h̄re dʒ.ibi.c.vj.§.ij.per totū.

Ciuitatū dn̄ium ꝛ regnoꝝ quō introductū est.ꝛ quō trāsferat̄:ꝛ trāslatio est de vna ciuitate ad aliā siue de vno domino ad aliū

mino ad alium ⁊c. ij. parte ti. iij. c. ij. per totum.

Ciuitates quō h. ... lateas nobiliū ⁊ campoꝝ: ⁊ in eis est platea ludentiū ... doloꝝ. ij. par. ti. j. c. vj. §. ij. p to.

Ciuitates ⁊ vniuersi... s mutuātes ad vsurā numq̄d sin guli teneant ad restit... onē. ij. pte ti. j. c. ix. §. viij. p totum.

Ciuitates q̄ subditis ve... cōitatib⁹ imponūt grauamia si ue impositiones siue collectas ⁊c. quō licite fit ⁊ quō nō et qn̄ est rapina ⁊c. ij. pte ti. j. c. xiij. per totū.

Ciuitatū ⁊ castroꝝ discordie ⁊ sedinōes describunt. j. sub lra D. scʒ discordia. ⁊. ij. pte ti. iiij. c. viij. p totū.

Ciuilis lex describit vario modo. j. sub lra L. s. lex ciuilis.

Ciuis q̄libet quō se hr̄e dʒ ad prudentiā: quātū ad singu larē pfectionē: quātū ad familie gubernationē: ⁊ quātū ad sui conciuis cōicationē. iiij. pte ti. ij. c. iij. p to.

Citationis tēpus quadrupl'r describit: et quō et qn̄ fieri debet ⁊c. iij. pte ti. ix. c. xvj. §. ij.

Clādestinū matrimoniuʒ

quō et qualiter ꝓhibet: qualiter peccāt ꝯtrahaciētes: q̄ pena illius peccati est ⁊c. iij. par. ti. j. c. xvj.

Clamdestina desponsatio fieri dʒ: sex modis. ibi. §. v.

Clādestinis nupcijs si sacerdos interest quā penā incurrit fm canones. iij. p. ti. xvij. c. xxj. §. v. post pn. ibi. quartus.

Clādestine electiones quō reprobant in iure ⁊c. iij. pte ti. xix. c. ij. §. iiij. post princi.

Clamor ponit a beato Greg. inter filias ire in quo ꝯsistit iste clamor: et est clamor intēse affectionis horrēde offen sionis: ⁊ confuse pturbationis: ⁊ q̄d isti importāt. ij. p. ti. vij. c. iij. ante. §. per totū.

Clamātia pctā sunt tria q̄ ad celuʒ clamāt. s. homicidiū: so domia: et oppressio pauperū. ibi. §. ij. p totū in pn.

Claritas dos quō erit in corporib⁹ gloriosis: ⁊ quō corpo ra beatoꝝ erunt lucidissima colorib⁹ ⁊ pulcherrima per uia. iij. pte ti. xx. c. vij. §. iiij. per totū.

Claudi qui et quō admittunt ad ordines propter ꝯsuetu dinē. iij. par. ti. xxviij. c. v. in medio.

Claues ecclie quot sunt: ponit circa istā materiā error ali quoꝝ q̄ et destruit. iiij. par. ti. xij. c. iiij. §. v. per totū.

Clauis regni celoꝝ est triplex. prima est autoritatis. scḋa est excellētie. tertia ministerialis: et clauis ministerialis est duplex. iij. par. ti. xvij. c. xxj. post mediū.

Claue quō figurat varia ptās pape ⁊ ecclie. iij. pte ti. xxij.

Claues quō significāt potestates eccle... (c. ij. §. iij. p to. sie: desuper ponunt septē potestates. ibi. c. iij.

Claues quō significāt ecclasticā potestatē: q̄ potestas est sextuplex. ibi. c. iiij.

Clauē duplicē scʒ scientie ⁊ potentie quō hr̄e dʒ sacerdos siue ꝯfessor. iij. par. ti. xvij. c. xvj. p totū.

Claues septē dantur siue regule p quas in multis aperit intellectus ad intelligendū sacras scripturas. iiij. pte ti. xi. c. ij. §. xiij. per totū.

Clausura monialiū in monasterijs describit. j. sub lra. m. scʒ monialiū.

Clemētia quō diffinit: q̄ virtus est pro... batur: et quō hʒ excellentiā inter alias vrtutes. iiij. pte ti. iiij. c. ix. ante. §. per totū.

Clementia licʒ oibus vtilis est et necessaria. est tamē plus necessaria principibus: adducuntur ad hoc decem exem pla ⁊c. ibi. §. j. per totum.

Clementinā. Exiui de paradiso. glosantes aliter q̄ dicat sunt excōicati maiori snia. iij. pte ti. xxiiij. c. lxix.

Clericoꝝ conuersatio describit fm regulā apl'i. Oportet ep̄m esse irreprehēsibilē ⁊c. sub. xiij. conditionib⁹. iij. pte ti. xiij. c. iij. per totum.

Clericoꝝ ponit thema ex pā. qḋ et de ipsis declaratur.

Clerici quō dicūtur duo testamenta. vn̄ dicit clericus ⁊c. iij. pte ti. xiij. c. j. ante. §. per totū.

Clerici quō debent se abstinere a negocijs secularibus ⁊ quiescere: ⁊ q̄ negocia ipsis ꝓhibent. ibi. c. j. §. j. per totū.

Clerici quomodo debēt sacris eloquijs ⁊ ꝟtuosis actibus inherere. ibidem. §. ij. per totum.

Clerici quō debent insistere diuinis officijs ⁊ deuotioni bus. ibidē. §. iij. per to.

Clerici qui ꝓhibent vt ab offi cijs abstineant: quō debent puniri. ibi. c. ij. §. j.

Clericus vel cōstitutus in officio notarij q̄liter se hr̄e dʒ: et si nō est clericus qualiter ⁊c. ibi. c. ij. §. ij. p totū.

Clericus si indiget quō exercere pōt officiū honestuʒ siue artificiū: ⁊ que pena clericoꝝ si alijs negocijs secularib⁹ se immiscuerint ⁊c. ibidē. §. iij. per totū.

Clericis vbi ⁊ quō ꝓhibeat negociatio: et q̄ clerici nō so lū abstinere dn̄t a malis: sed etiā ab alijs q̄ hn̄t spēm ma li ⁊c. ij. p. ti. j. c. xvj. §. ij. post pn. ibi. scḋo negociatio ⁊c.

Clerici vtrum teneant restituere illos fructus quos volu ptuose consumūt: nō faciētes seruitia in ecclia ⁊c. ij. p. ti. ij. c. ij. §. vij. per totū.

Clericis exponit illud. in labore hoim nō sunt ⁊c. de qua druplici supbia eoꝝ dē. ij. p. ti. iij. c. iiij. §. iij. per totū.

Clerici quō per sacrilegiū luxurie perdūt honorē angelli ce ministerialitatis: quō deo seruire debēt in suo officio et cauere a mulierib⁹ ⁊c. ij. pte ti. v. c. viij. §. iij. p to.

Clerici bn̄ficiati vouere non pn̄t vel peregrinationē: vel aliud p qḋ relinquāt ecclesiam siue bn̄ficiū sine lnia plati sui. ij. pte ti. xi. c. ij. §. vj. post mediū. ibi. quinto clerici ⁊c.

Clericalis militia in quo ꝯsistit ꝯ quos opʒ eos bellare: et quō et in q̄bus armis ⁊c. iij. pte ti. iiij. c. j. §. ij. p totū.

Clerici vtrū ad bella accedere pn̄t: quare ipsis de iure cō muni bellare non licet. q̄d facere debēt in bellis ⁊c. ibidē c. ij. §. vj. ⁊. §. vij. per totum.

Clericum iudicare nō pōt iudex laicus ⁊ clericus non pōt in nō suū iudicē consentire: nisi sit psona ecclastica: et de consensu epi ⁊c. iij. pte ti. ix. c. ij. §. iij. p totū.

Clericus captus ꝓpter maleficiū a iudicio laico quē petit iudex ecclasticus: quō cū illo dʒ ꝓcedere: ⁊ q̄ interroga re ⁊c. Et mulieres non pn̄t trahi ad iudiciū pro testimo nio. ibidem. §. iiij. per totū.

Clerici quō debēt accusari in iudicio. ⁊ vtrū laici admittā tur ad accusationē clericoꝝ ⁊c. et quō fieri dʒ in scriptis. iij. par. ti. ix. c. viij. §. iij. p totū.

Clerici seculares quō facere possunt testm̄ et donare. iij. pte ti. x. c. iij. §. xiij. per totū.

Clericus q̄nq̄ de causis pōt trāsire de vna ecclia ad aliā: et q̄s modus. iij. pte ti. xv. c. ij. §. j. p totū.

Clericoꝝ quō potestatē hʒ papa: et si ad p̄ces regū vel p̄n cipum mouet papa ad ꝯferenduʒ ecclastica bn̄ficia ⁊c. iij. pte ti. xxij. c. v. §. xviij. p totū.

Clerici in sacris ꝯstituti: et oēs religiosi ꝓbate religionis sunt psone ecclastice: ⁊ gaudēt duplici puilegio clerica li: ⁊ q̄ dicunt ecclastici: ⁊ q̄ sub dubio. iij. pte tit. xxiij. c. v. per totū.

Clericū percutiens quō et qn̄ cadit in cano nem. iij. par. ti. xxiiij. c. j. per totū.

Clerici participātes spōte ⁊ sciēter i diuinis cū excōicatis a papa excōicati sunt maiori snia. iij. p. ti. xxiiij. c. xxxi. p to.

Clerici excōicantur maiori snia locātes domos suas vsu rarijs publicis ⁊c. ibi. c. xlix. p totum.

Clerici ⁊ religiosi excōicati sunt maiori snia qui inducūt ad pmittendū de mutatione vel non mutatione sepul ture. iij. pte ti. xxiiij. c. lj. p totū.

Clerici quō se regere debēt in bellis vel in homicidio vel in mutilatione ne incurrāt irregularitatē. iij. pte ti. xxviij c. ij. §. vj. per totū.

Clerici q̄ dicunt gaudētes puilegijs ecclia. iij. p. tit. xxiij.

Clericis ⁊ platis ecclie nō licet pugnare in bello pter tres rationes. iiij. pte ti. iij. c. ij. §. v. c. v. per to.

Clericoꝝ hore describunt. j. sub lra H. s. hore canonice.

Cogi quō vel quādo non

debet iudeus vel pagan⁹ ad susceptionē fidei si fidē su sceperunt ⁊ recederent quomodo sunt puniendi ⁊c. ij. parte titu. xij. c. ij. §. j. per totum.

Cogitare quomodo cōiter sumitur ꝓprie et p quadaʒ inquisitiōe et discursu circa particularia apprehensa a sensibus. j. pte titu. ij. c. viij. ante. §.

Cogitationes quecūq3 quō sunt note deo: et quō cogitatio vel affectio pōt cognosci ab aliq̄ tripl'r. ibi. §. j. p to.

Cogitationes hoim quomodo sunt multe ⁊ multipl'r variate: ⁊ q3 alique cogitationes ꝓcedant ab instigatione diabolica: ponit̃ desuper pulchra similitudo: et vn̄ procedant ⁊c. ibi. §. ij. per totum.

Cogitationes q̄uo ex defectu cogitātis sunt deprauate: ⁊ q̄uo cogitationes dicunt̃ vane ⁊c. ibi. §. iij. per totū.

Cogitatio nr̄a vel etiā alicuius angeli quō possit cōparari. s. ad subiectū qđ informat: ad obiectū qđ representat et ad effectuʒ ad quē inclinat: ⁊ peccati cogitatio fit per q̄tuo: causas ⁊c. ibidē. §. iiij. p totū.

Cogitare quō debem⁹ in magno ope huius mūdi: q̄d sit: quō fit: et ad q̄d ꝯstitut⁹ sit. iiij. pte ti. xv. c. xliij. §. ij. p totū.

Cogitationū variarū q̄uo deo reddem⁹ rōnem in nouissimo. iiij. par. ti. xiiij. c. ix. §. vj. circa mediū.

Cogitationū luxuriosarū siue morose delectationis siue in alia peccata mortalia habes varia notabilia. ij. pte ti. v. c. j. §. iiij. v. ⁊ vj.

Cogitationes hoīs q̄uo significant̃ per capillos hoīs: et q̄uo cogitatiōes nostre tripl'r debēt esse bn̄ ordinate ⁊c. iiij. par. ti. ij. c. iiij. post prin. ibi. Scd̄a dirigit.

Cogitatio de muliere qn̄ est pctm̄ et qn̄ nō: ⁊ quale pctm̄. iij. pte ti. xvj. c. j. §. x. post prin. ibi. Scd̄o nota.

Cogitationes praue q̄re et q̄uo sunt repellende. j. pte tit. iij. c. vij. §. v. circa finē. ibi. Respice ad cogitationes.

Cogitare q̄uo dʒ homo antecedenter tria si anim⁹ su⁹ prudens est. iiij. par. ti. ij. c. ij. ante. j. §.

Cogitationes cordis quō pn̄t dupl'r ꝯsiderari ⁊c. j. p. ti. ij. c. viij. §. iiij. circa finē. ibi. Finaliter circa cogitatiōes ⁊c.

Cognatio legalis q̄uo impedit matrimoniū: ⁊ ponit̃ triplex cognatio. s. carnalis siue naturalis que dr̄ cōsanguinitas: spūalis que dr̄ cōpaternitas: ⁊ legalis q̄ dicit̃ adoptio. iij. par. ti. j. c. xiij. p totum.

Cognatio spūalis dr̄ cōpaternitas que mr̄imonium impedit ex q̄bus ꝓuenit: in q̄bus ꝯtrahit̃: et ista cognatio hʒ tres lineas. ibi. c. xv. per totū.

Cognoscēdo q̄ differētia est inter angelū ⁊ hoiem: ⁊ q̄uo angelus intelligit: et quō hō. j. par. ti. ij. c. vj. §. j. per totū.

Cognitio sensitiua quomodo ordinat̃ ad duo. ij. par. titu. iij. c. vij. §. iij.

Cognitio suipsius quā facit prudētia: q̄ bona inducit: et tria mala ꝓueniūt hoi ex sui ignorātia. iiij. pte ti. ij. c. iij. (circa medium.

Cognitio q̄ ad sapiētiā ꝑtinet describitur p thema ex psalmo: qđ ⁊ de ipsa declarat̃ cū trib⁹ mēbris. iiij. pte ti. x. c. vij. §. j. ij. ⁊. iij. per totū.

Cognitionē duplicem quō hn̄t angeli ⁊c. iij. par. ti. xxxj. c. vj. §. iij. post prin. ibi. Habet autē duplicē.

Chorea est filia gule ⁊ pertinet ad ineptam leticiā: qn̄ est pctm̄ ⁊ quātū: sed triplici ex cā possunt male fieri: qn̄ cōcurrūt quinq3: tūc nō est rephensibilis: ⁊ qn̄ est peccatuʒ mortale. ij. par. ti. vj. c. vj. ante. §. per totū.

Choreizātiū ponit̃ thema ex ps̄. qđ et de ipsis declaratur cū triplici mēbro. ibi. §. j. per totū.

Chorea siue tripudiatus quō est quidā circūitus: quō assimilat̃ diabolo qui etiā circūit: ⁊ eos inflāmat: ⁊ quō assimilatur puteo infernali ⁊c. ibi. §. ij. p totum.

Choreizātes q3 efficiunt̃ inimici dei: ꝓbat̃ variis autoritatibus: ⁊ nō solū efficiunt̃ dei inimici: sed etiā oim sctōꝝ: ꝓbat̃ per autoritates ⁊ p exemplū. ibi. §. iij. p totū.

Choreizātes ⁊ tripudiantes q̄uo de⁹ facit eos choreizare in iferno variis penis. ibi. §. iiij. p totum.

Chori in loco nō debēt laici cū clericis habitare: ꝓbatur iij. pte ti. xij. c. iij. in pn̄. ibi. Item hʒ immunitatē.

Color q̄drupl'r describit̃ ex cantic. v. Dilectus meus cādidus ⁊c. et q̄d spūal'r significāt colores. j. pte titu. iij. c. iij. §. iij. per totum.

Columbe specie spūssctūs apparuit sup baptisinū institutione ꝓpter tria. Et septē ꝓprietates colūbe adaptant̃ ad septē dona. iij. pte ti. xiiij. c. ij. §. iij. per totū.

Colūbas tenēs scienter q̄ deuastāt semina agroꝝ q̄uo tenetur ad restitutionē. ij. par. ti. j. c. xij. §. xx.

Colūbe septē ꝓprietates describunt̃. iij. p. ti. xiiij. c. ij. §. iij.

Colūba vbi et q̄uo significat eccl'iaʒ. iij. par. ti. xiij. c. j. post princi. ibi. Primo ergo sciendū.

Colūnas septē q̄uo excidit sapiēs ad sustentādum domū suā: ⁊ q̄d spūaliter significāt. j. par. ti. iij. c. x. §. vj. añ mediū. ibi. Quātū ad scdm.

Cometa q̄ stella dr̄: vnde oritur: q̄d cōiter significat. qn̄ ipsa apparet nō ducit ad malum: sed est solū signū. ij. par. ti. vij. c. x. §. j. per totū.

Cōmodari vsus. s. qn̄ alicui aliq̄d cōmodatū est ad certuʒ vsum: ⁊ ipse ad aliud est vsus. q̄d est cōmodatuʒ: ⁊ quis pōt cōmodare ⁊c. ij. par. ti. j. c. xv. §. iiij. p totū.

Cōplexio hoīs q̄uo est q̄druplex: et ad q̄d isti sunt magis idinati ⁊c. j. p. ti. j. c. vj. §. j. post mediū. ibi. Fit aūt h' vnio.

Cōplexionū q̄litatib⁹ q̄uo se hoies hn̄t ad varias scientias qđ ostēdit̃ fm̄ cōplexiones hoim. iij. p. ti. viij. c. j. §. iij.

Cōmutatio rerū fm̄ pħm est duplex. ij. p. ti. j. c. xvj. §. ij. post prin. ibi. Est aūt duplex cōmutatio ⁊c. (post pn̄.

Compositio morū describit̃ vario modo. J. sub lr̄a M. scʒ modestia ⁊c. iiij. par. ti. iiij. c. x. per totū.

Cōpositionē qualem dʒ habere religiosus in ambulādo. iij. par. ti. xvj. c. viij. §. ij. p totū.

Cōpunctio intētionalis q̄uo est via qua imediate itur ad celū. j. pte ti. v. c. iiij. §. ij. añ mediū. ibi. Tertia via est.

Cōcessione gn̄ali non veniūt que q̄s non esset verisimiliter in specie ꝯcessurus. Est vna de reg. iur. q̄ et declarat̃. j. par. ti. xx. c. vnico. sub. J. scʒ in gn̄ali.

Conciliū describit̃ p thema. qđ ⁊ declarat̃ de ipso: q3 cōciliū non est sup papā: q̄ differētia est inter cōciliū ⁊ papā: quid boni ꝯciliū in se habere dʒ: ⁊ de concilio Basilien. iij. pte ti. xxiij. c. j. ante. §. p totum.

Conciliū ⁊ stat⁹ ecclie quō figurant̃ p solē: lunā: ⁊ stellas: et q̄ per ista spūal'r intelligunt̃. ibi. §. j. ij. ⁊. iij. p totum.

Cōciliū vel synodus q̄d est: vn̄ dr̄: vn̄ tractū est: ⁊ ꝯciliorū siue synodoꝝ est triplex dr̄ia ⁊c. iij. p. ti. xxiij. c. ij. ante. §.

Cōciliū prouinciale q̄s celebrare dʒ: et qui ibidē debēt interesse: ⁊ qui non. ibidē. §. j. p totum.

Conciliū epale qđ magis dr̄ synodus q̄d est: ad queʒ spectat illud congregare: qui debent interesse: q̄ ibi fieri debent ⁊c. ibi. §. ij. per totum.

Conciliū religiosoꝝ vbi habet̃ in iure. ibi. §. iij. p totum.

Cōciliū particulare ꝓuinciale vel epale ad q̄d celebrat̃. quo tpe: q̄ tenent̃ interesse ⁊ metropolitani non hn̄t aliquid exigere ab epis q̄ ibidē veniūt ⁊c. ibi. §. iiij. p totū.

Cōcilia gn̄alia qn̄ habuerūt initiū: et ex ꝯciliis gn̄alibus q̄tuor dicunt̃ ceteris ꝑncipaliora: ⁊ quo tpe alia fuerūt celebrata: ⁊ in q̄bus locis ⁊c. ibi. §. v. per totū.

Concilia gn̄alia nō pn̄t ꝑfigere legē pape. ibi. §. vj. p totū.

Conciliū qn̄ dr̄ legitime celebratū: et an papa tenet̃ oēs epos et supiores conuocare. ibi. §. vij. p totū.

Cōcilio quō nō licet appellare: neq3 a papa ad successorē ipsi⁹ ꝓpter ꝑuilegia q̄ desup hʒ romana curia: et a q̄ et ad quē licet appellare ⁊c. iij. p. ti. xxiij. c. iij. p totū.

Cōcilio particulari q̄ sunt vocādi et qui pn̄t dimittere ⁊c. iij. par. ti. xxiij. c. iiij. añ. §. per totū.

Concilio tali q̄ debēt tractari: q̄s causas epūs differre pōt ad istud ꝯciliū: q̄ cause debēt ibi tractari. ibi. §. j. p totū.

Conciliis cōgregari qualē potestatē an ordinariā vel delegatam hn̄t: ⁊ in quos ⁊c. ibi. §. ij. p totum.

Conciliis quot requirunt̃ in cognitione causarū q̄ ibi tractantur ⁊c. ibi. §. iij. per totū.

Cōcilio existentes an hn̄t ius reuocādi. s. redeundi ad domū ad placitū suū ⁊c. ibi. §. iiij. p totum.

Concilio prouinciali an statutum factuʒ per archiepm̄ et

suffraganeos suos sup criminibus ecclesiasticis laicorum nō vocatis laicis valeat. ibi. §. v. per totum.

¶ Conciliis quō varia sunt aduertēda que ibidē sunt reprehensibilia ⁊c. ibi. §. vi. ⁊. vij. per totum.

¶ Concilia ⁊ scismata q̄ variis tēporibꝫ ɔtigerūt. vide. j. sub lrā S. scȝ scisma. ⁊. ij. par. ti. iij. c. xi. per totū.

¶ Concordia multiplex quō sit habenda in amicitia: quare concordia in specularitiuis nō facit amicitiā: et in q̄bꝫ amicus cum amico debet concordare ⁊c. iiij. parte tit. v. c. x. §. vij. per totum.

¶ Concordia quō differt a pace: et in quo consistit cōcordia ⁊c. iiij. parte ti. vi. c. viij. per totum.

¶ Concessum: consultum: mādatum: preceptū: ꝓhibitum et vsum: que est differētia inter ista. ij. parte titu. iij. c. vij. §. vij. post mediū. ibi. Et quātum ad primū.

¶ Concubinarij sacerdotes nō debent vitari in diuinis nisi sint publice denunciati. q̄d dr̄ notoriū: ⁊ q̄d sit notorius fornicator ⁊c. iij. par. ti. xvij. c. iij. per totum.

¶ Concupiscentia dici pōt triplex. spūalis: naturalis: et aialis ⁊c. j. par. ti. vi. c. iiij. ante. §. Nō cōcupisces ⁊c. est nonū preceptū inter ꝑcepta decalogi. ⁊ ꝓpter q̄ttuor rationes dꝫ q̄s abstinere ab ista ɔcupiscētia. j. p. ti. xiiij. c. iiij. §. xiij.

¶ Cōcupiscētia carnalis quō impugnat siue tentat hoiem. iiij. par. ti. xiij. c. iij. post prin. c. ibi. Quarto tentat ⁊c.

¶ Cōcupiscētia quō in q̄busdā plus in q̄busdā minus inuenitur. qūo ipsa considerari pōt dupliciter: et quō ipa sensualitas corrupta est multis modis. j. pte ti. iiij. c. xvi. §. iiij. post mediū. ibi. Et notandum.

¶ Confessio quomō diffinitur ab Augustino.

¶ Confessio fit tripl'r: et quare cōfessio fienda est homini. iij. par. titu. xiiij. c. xix. ante. §. per totum.

¶ Confessio quō et q̄n est de necessitate: de quibus peccatis quō est de iure diuino et naturali: nec papa pōt dispēsare ne quis confiteatur ⁊c. ibi. §. j. per totū.

¶ Confessio quas cōditiones dꝫ habere que cōprehēdūtur in quibusdā versibus. ibi. §. ij. per totū.

¶ Cōfessionis prima conditio est vt cito post pctm̄ mortale cōmissum cōfiteat': et tn̄ in q̄ttuor casibꝫ tenet' quis cōfiteri ante terminū taxatū ab ecclia. ibi. §. iij. ꝑ totum.

¶ Confessionis scd̄a ɔditio est vt sit frequēs: qd̄ dupl'r intelligitur. ⁊ ponunt' casus in q̄bus q̄s tenet' iterare confessionem. ibi. §. iiij. ꝑ totum.

¶ Cōfessionis tertia ɔditio est: ꝙ sit cū dolore siue displicentia saltē de pctis desup ponit' quedā q̄stio. ibi. §. v. ꝑ to.

¶ Cōfessionis q̄rta cōditio est ꝙ dꝫ esse integra atq̄ oia dicat q̄ hꝫ in memoria sua: de q̄bus nō est rite cōfessus: de q̄bus peccatis hoc intelligit'. ibi. §. vi. per totū.

¶ Confessionis q̄nta ɔditio est vt nō inuoluat obscuritatez quō dꝫ cōfiteri oēs circūstātias q̄ sunt he circūstantie: et sunt in quintuplici genere. ibi. §. vij. ꝑ totū.

¶ Confessionis sexta ɔditio est: vt sit pura. i. vt cōfiteat' ad placandū deū: et ad obediēdū eccle: et nō dꝫ dicere peccata que nō fecit ⁊c. ibi. §. viij. per totū.

¶ Confessionis septima cōditio est ꝙ sit verecunda. de quo plus dꝫ esse verecūdia: quō confitens corā cōfessore dꝫ erubescere. ibi. §. ix. per totum.

¶ Cōfessionis octaua ɔditio est ꝙ dꝫ esse fortis ꝓpter verecundiā vel timorē penitētie iniungēde. ibi. §. x. ꝑ to.

¶ Confessiōis nona cōditio est vt accuset se ⁊ nō excuset: dꝫ dicere sua et nō alioꝝ pctā ⁊c. ibi. §. xi. ꝑ totum.

¶ Confessionis decima ɔditio est vt sit simplex: vt dicantur ꝑcise pctā cū circūstantiis ⁊ dimittant' alie materie et si ɔfitens dicat confessori aliq̄ debita vel furta: ɔfessor nullo modo dꝫ reuelare. ibi. §. xij. ꝑ totum.

¶ Cōfessionis vndecima ɔditio est vt sit hūilis interiꝰ et exteriꝰ: ⁊ quō dꝫ esse hūilis in mēte ⁊c. ibi. §. xiij. ꝑ totum.

¶ Cōfessionis duodecima ɔditio est vt sit discreta. Utrum etiā quis tenet' venialia cōfiteri ⁊ ꝙ nō est necessarium; est tn̄ multū fructuosum ⁊c. ibi. §. xiiij. per totū.

¶ Confessionis tredecima ɔditio est vt sit volūtaria ⁊ non aliquo modo timore ducta. ibi. §. xv. ꝑ totum.

¶ Cōfessiōis decimaquarta ɔditio est vt sit fidelis. i. ꝙ fiat in fide eccle. vtrū liceat ɔfiteri heretico vel excōicato in casu necessitatis ⁊c. ibi. §. xvi. per totum.

¶ Confessionis decimaquinta ɔditio est ꝙ nō audiatur ab aliis sed solus sacerdos: quō ɔfessor esse dꝫ ⁊c. ⁊ in necessitate cui quis pōt ɔfiteri. ibi. §. xvij. per totū.

¶ Cōfessionis decimasepta ɔditio est ꝙ ɔfitens sit paratus obedire ɔfessori in his q̄ sibi imponent'. ibi. §. xviij. ꝑ to.

¶ Cōfessorē sibi nemo eligere pōt in nulla ɔsuetudine sine licētia superioris: ⁊ sacerdos parochialis dꝫ credere dicēti se alteri esse ɔfessum: ⁊ ɔfessor imponit tripl'r aliquid penitēti. ibi. §. xix. ꝑ totū.

¶ Cōfessionis negligētia ꝙ est multū rephēsibilis: ⁊ frequēter dānabilis ꝓbat'. ⁊ etiā alioꝝ sacroꝝum in cōmuni: vt baptismi: eucharistie: vnctiōis ⁊c. ij. ꝑ. ti. ix. c. viij. de ipsis ponit' thema ex pō. qd̄ et declarat': ⁊ quō aliqui tripliciter declinant a ɔfessione: scȝ ipsam pretermittendo indebite peragendo ⁊ pniam iniunctam non implendo. ibi. §. j. ij. iij. ⁊. iiij. ꝑ totum.

¶ Confessioni qūo ⁊ qual'r q̄s obligat': que pena est ipsam non facientis: ⁊ quis dr̄ annus discretionis in quo q̄s tenetur ad ɔfessionē. ibi. §. ij. ꝑ totū.

¶ Cōfessionū casibus quis male agere pōt: ⁊ quō ipsa dicit' infructuosa. ibidē. §. iij.

¶ Confitēs sacerdoti suo q̄n facit infructuosam suā pniam de peccatis ɔfessis: ⁊ vtrū talis tenet' iterare ɔfessionem vel pniam. ibidem. §. iiij.

¶ Confessionis dilatio q̄re non est fiēda: ꝙ periculosuz est differre ɔfessionē qui est in pctō mortali: ⁊ in tribus casibus ipsa differt'. ij. par. ti. ix. c. xiij. §. ij. iij. iiij. ⁊. v.

¶ Confessionem de mortalibus non potest quis differre in quattuor casibus vsq̄ ad finem anni: alr̄ mortaliter peccat. ibidem. §. iiij.

¶ Confessionē q̄n quis pōt differre vsq̄ ad tēpus opportunū ⁊c. cum notabili exēplo. ibidē. §. v.

¶ Confessio a nullo iudice xp̄iano est denegāda q̄ eaz petit ⁊ paratꝰ est facere quicq̄d dꝫ: etiā si timeret' ne superueniret qui eriperet eū. iij. par. ti. ix. c. ij. §. v. circa finē.

¶ Cōfessio describit' per thema ex pō. qd̄ ⁊ de ipsa declarat'. iij. pte ti. xiiij. c. vi. ante. §.

¶ Confessio sacramētalis q̄n sit facienda: ⁊ ois lex nobis data a deo clamat nobis ⁊ mandat ɔfessionē peccatoꝝ. ibidem. §. j. per totum.

¶ Confessio vt bene fiat q̄s ɔditiones hr̄e dꝫ. ibi. §. ij. ꝑ to.

¶ Confessio quō multa bona homini adducit: ⁊ sicut ꝑ peccatū multa nocumēta: ita ꝑ confessionē multe virtutes ⁊c. ibi. §. iij. per totum.

¶ Cōfessio simulata est nonꝰ gradus superbie in q̄ consistit ista simulatio cū exēplo. ij. parte ti. iij. c. iij. §. xij.

¶ Confessionis sacrm̄ quō euacuat humores superfluos peccatoꝝ ꝑ tres ptes pnie. iij. pte ti. xiiij. c. j. §. vi. ꝑ to.

¶ Cōfessionē audiētes aut pniam iniungētes: nihil debent exigere: ꝓbat' ex iure: ⁊ qualiter peccāt ɔsentientes. ij. pte ti. j. c. v. §. xvi. post mediū. ibi. Item nec pro pnia ⁊c.

¶ Confessiones audire non dꝫ religiosus sine autoritate et licentia sui prelati: etiā quorumcūq̄ ⁊c. iij. parte titu. xvij. c. vij. per totum.

¶ Confessionem si sacerdos denudet quā penaz meret' s̄m canones. iij. parte titu. xvij. capit. xxi. §. v. ibi. vigesimusquintus ⁊c.

¶ Confessoꝝ status describitur ꝑ thema ex pō. qd̄ ⁊ de ipsis declarat'. iij. par. ti. xvij. per totum.

¶ Confessor quā potestatē et autoritatē hr̄e dꝫ: quis potest audire cōfessiones: quis et quō potest absoluere: quis dicitur proprius sacerdos: ⁊ quomō confitentes non tenentur recipere licentiā a proprio sacerdote ꝑ confessione. ibidem. c. j. per totum.

Conſcientie domū aliquis facit ſpeluncā latronū ex ſeptē malis.ibi.§.viij.per totum.
Cōſciētia ſcrupuloſa q̄ d̄::et q̄ eſt differētia inter ſciāʒ fidē opinionē dubitationē:ſcrupulū ſiue ſuſpitionem: et q̄ꝺ nocumentū ſcrupuloſe ꝯſcie:ꝛ vn̄ cauſat.ibi.§.ix.ꝑ totū.
Conſciētia ſcrupuloſa ſiue erronea dʒ deponi per ſeptem regulas.ibi.§.x.a principio vſq; ad mediū.
Conſciētie ſcrupuloſe ſeptuplex doctrina datur ꝑ ꝟtutes epikeie: et qn̄ quis cū bona ꝯſcientia vnā partem tenere poteſt ꝛc.ibidē.§.x.a medio vſq; ad finem.
Conſcientia quō dicat̄ domus: quo nos opʒ in eā intrare pro varia diſcuſſione ſiue purgatione:et quid in ipa opʒ facere ꝛc.iiij.par.titu.x.c.j.§.j.
Conſecrari quō debēt epi ſiue inūgi : et in quo loco: quid plus faciendū: quot epi debēt eſſe pn̄tes: quot ſufficiūt: et q̄d dicat̄ ꝛc.iij.ꝑte ti.xiiij.c.xvj.§.ix.in vltima diuiſiōe.
Conſecratio eccliarum deſcribit̄ vario mō.j. ſub lr̄a E. ſcʒ Eccleſia.ꝛ.iij.ꝑte titu.xij.c.vj.per totū.
Cōſecratio ꝛ cautela virginū deſcribit̄ vario mō.j.ſub lr̄a V. ſcʒ virginū.ꝛ.iij.par.ti.ij.c.ij.ꝑ totū.
Cōſecratio miniſtroꝝ in veteri lege erat triplex:ꝛ quō iſti figurāt miniſtros noue legis. j.ꝑ.ti. xiiij.c.v.§.ix. ꝑ totū.
Cōſenſus primo ꝑtinet ad ꝟtutē appetitiuā ꝓbat̄: quid importat ꝯſentire: q̄ dr̄ia eſt inter aſſentire ꝛ cōſentire:ꝛ q̄re ꝯſenſus non eſt in brutis.j.ꝑ.ti.iiij.c.ix.an̄. §. ꝑ totū.
Cōſenſus de q̄bus fit:in q̄ differt ab electione. Et ꝙ ꝯſenſus ad agēdū ſemꝑ ꝑtinet ad rōnes ꝓbat̄ : ꝛ ꝯſenſus ad delectationē opis ꝑtinet ad ſuperiorē rōnē.ibi. §.j.ꝑ to.
Conſenſu q̄ eſt actus volūtatis tria notant̄:et quō ꝯſenſus bonus excludit triplicē malū conſenſum : ꝛ ꝯſenſus ad malū interius pōt tripl̄r intelligi.ibi. §.ij.ꝑ totū.
Cōſenſus i moroſam delectationē vel i pctm̄ qn̄ ꝛ quō eſt pctm̄ ꝛc.ij.ꝑ.ti.v.c.j.§.v.vide etiā ibidē.a.ij.§. vſq; ad.x.
Cōſentire in pctm̄ cōtingit dupliciter: et quō quis deſuꝑ tenet̄ ad reſtitutionē.ij.ꝑte ti.viij.c.iiij. §.iij.modicū ifra princi.ibi. Pro cuius declaratione.
Cōſeruationis bn̄ficiū q̄ꝺ a deo accepimus:et quō de ipo reddemus rationem:et quō deo debemus eſſe grati ꝛc. iiij.par.ti.v.c.xij.§.ij.infra medium.
Conſeruatores reputant̄ iudices delegati a papa de q̄bꝰ hn̄t iudicare. Et ponunt̄ tria gn̄a ꝯſeruatoꝝ in q̄bus illi tres inter ſe differunt in poteſtate vel officio: et quō pn̄t inuocare brachiū ſeculare ꝛc.iij.ꝑte ti.ix.c. iiij.
Cōſeruatores quō ſe modeſte hr̄e dn̄t erga epos in ꝓceſſibus ꝯ eos: et quō debēt ꝓcedere ꝯ eos ꝛc.ibi.§.j.ꝑ to.
Conſeruatoꝝ officiū q̄ reſpiciūt: qui pn̄t eſſe ꝯſeruatores ponunt̄ ſex differētie inter conſeruatores ꝛ iudices alios delegatos: ꝛ quō perpetuatur iuriſditio qn̄ ſunt plures ꝯſeruatores ꝛc.ibi.§.x.per totum.
Cōſeruatores ꝑcurātes vt ſe intromittāt de alijs ꝙ de manifeſtis iniurijs ſcienter ſunt excōicati maiori ſn̄ia: quō hoc fit ꝛ qn̄ expirat ſuū officiū.iij.ꝑ.ti.xxiiij.c.xxxvij.ꝑ to.
Cōſeruatores nō pn̄t ſe itromittere niſi de manifeſtiʒ iniurijs vel violentijs: alr̄ ſunt ſuſpenſi.iij.par.titu.xxiiij.ca. xxxvij.ibi. Item ſi conſeruatores.
Cōſideratiōes tres adiuuāt ſpeʒ noſtrā ad deū.ſ.ꝯſideratio diuine bonitatiʒ circa nos: ꝯſideratio nr̄e oppoſitatis: et cōſideratio beatoꝝ ſuffragioꝝ.iiij.ꝑ.ti. vij.c.ij. §.iiij. v.
Cōſideratio dʒ eſſe triplex circa ſubditos (ex.vj.ꝑ totū. ſcʒ circa ſubditū vt reguletur: circa virtuoſuʒ vt inuitet̄: et circa prauū vt excitet̄ .ij.ꝑte ti. v.c. xj.§. iij.per totum.
Cōſiderationis negligētia deſcribit̄ vario modo ſub lr̄a I. ſcʒ inconſideratio.et ibi.c.xj. §.j.ꝛ.ij.
Conſideratiōe triplici quō aīa volat verſus deū. iiij.par. titu.x.c.v.§. iij.b. per totum.
Conſiliū q̄ꝺ ꝓcedit electionē q̄d eſt: vbi agit̄ de ipſo i ſcriptura ad q̄d ꝑtinet iſtud cōſiliū ꝛc.j.ꝑ.ti. iiij.c.viij.an̄.§.
Conſiliū de q̄bus rebus fit : q̄re cōſiliū eſt tm̄ de hijs que ꝑtinēt ad nos: et q̄d importat iſtud ꝯſiliū.ibi. §.j. ꝑ to.
Cōſilio iſto quomodo ꝓcedat̄: quō fit ibi inquiſitio facienda: et exponitur illud. deꝰ qui glorificatur in cōſilio ſanctoꝝ ꝛc. ibi.§.ij. ꝑ to.
Conſiliū iſtud eſt triplex.ſ.internale q̄ꝺ q̄s ipſi infert: particulare q̄ꝺ quis alteri affert:ꝛ gn̄ale q̄ꝺ quis communitati cōfert. ibi. §. iij.ꝑ totū.
Cōſilia hmōi quō in ſe habere debent occultationem ſecretoꝝ: intentionē rectā determinandoꝝ: et executioneʒ diffinitoꝝ. ibi. §.iiij.per totum.
Conſiliū mutare q̄s nō pōt in alterius detrimētū.eſt vna de reg.iu.ꝛ declarat̄.j.ꝑte ti.xx.c.vnico. ſub lr̄a. M.ſ.mutare cōſiliū.
Conſilij donū quō tria reqrit: et tūc recte quis cōſiliatur qn̄ quis tria facit.iiij.ꝑte ti.xij.c.j.ante.§.
Conſilij donum quō requirit celſitudinē principij vel iudicij: et ꝙ mens humana per donū conſilij inſtruit̄: dirigit̄ et perficitur tripliciter.ibi.§.j.per totū.
Cōſilij donū quō reqrit aptitudinē ꝯſilij ꝛc.ibi.§.ij.ꝑ to.
Conſilij primū euangelicū eſt conſilium obedientie: et in quo hoc cōſiſtit.ibi.c.ij.ante.§.
Conſilij votū obedientie impugnat̄ ab aliq̄bꝰ: q̄ꝺ nō bene fit per ſanctū Tho. reprobat̄ tripl̄r.ibi.c.ij.§.j.ꝑ totū.
Conſilium paupertatis deſcribitur vario modo.j. ſub lr̄a P. ſcʒ paupertas.et ibi.c.iij.et.iiij.ꝑ totum.
Conſilia euangelica vel religionis nō ſunt dimittēda propter ſcandalū ſiue etiā opa mie.ij.parte tit.vij.c.iiij. §.v. ante mediū.ibi. Notandū de cōſilijs.vide.ſ.
Conſolationē magnaʒ quomō inducunt religioſo tria in morte.iij.ꝑte ti.xvj.c.x.§.vij.per totum.
Conſortium mulierū ꝙ periculoſum eſt: quō dʒ vitari ꝛc. iij.parte ti.xvj.c.j.§.x.circa finē.
Cōſtellatiōes deſcribunt̄.j.ſub lr̄a S.ſ. ſtella.ꝛ.ij.ꝑ. ti.xij.
Cōſtitutiones ſiue lex poſterior qn̄ tollit priorem et quō ꝛc.j.parte ti.xvij.c.vnico.§.xix.per totum. (c.x.ꝑ to.
Conſtitutiōes fratrū predicatoꝝ in multis exponunt̄ ꝛc. iij.parte ti.xvj.c.j.§.xij. ꝛ.xiij.ꝑ totum.
Conſtitutiōes religioſoꝝ quō inter ſe differūt ꝛc.iij.ꝑ.tit. xvj.c.j. §. iiij.vltra mediū.ibi. Nota etiam.
Cōſuetudo ſiue mos ponit̄ pro quinta lege:ꝛ qn̄ illud hʒ exordiū ꝛc.j.par.ti.xvj.c.vnico.ante. §.ꝑ totū.
Conſuetudo ꝛ mos ſumit̄ tripl̄r: et quō mos diffinit̄ ab Yſid.et ꝯſuetudo et mos qnq; ſunt nōia iuris:ꝛ quō cōſuetudo diuerſimode ꝯſiderat̄ ꝛc.ibi.§.j. per totū.
Cōſuetudinis effectꝰ ſiue virtꝰ eſt multiplex: et q̄re ꝯſuetudo pōt legem mutare ꝛc.ibi. §.ij.ꝑ totum.
Cōſuetudo quō pariſicat̄ legi in multis: et enumerantur circa hoc.xv.caſus.ibi. §.iij.per totum.
Cōſuetudinē ſumēdo large ponit̄ triplex genꝰ ꝯſuetudinis: quō mala ꝯſuetudo eſt fugiēda ꝛ bona imitāda: qn̄ cōſuetudo d̄: rōnabilis: ꝛ qn̄ q̄s ex cōſuetudine excuſat̄ a pctō et qn̄ non ꝛc.ibi.§. iiij. ꝑ totum.
Cōſuetudo q̄ad iudicandū ſiue quoad iudicia deſcribit̄: ad quā ꝯſuetudinē eſt recurrēdū in iudicijs: ꝛ quō varie ꝯſuetudīes ſūt attēdēde i diuerſis negocijs. ibi.§.v.ꝑ.t.
Conſuetudo qn̄ tollit legem: qn̄ preiudicat legi et qn̄ non ibidem.§.vj.per totum.
Cōſuetudo peccādi eſt duodecimꝰ gradus ſupbie: et q̄re eſt valde periculoſa.ij.par.ti.iij.c.iij.§.xv.ꝑ totū.
Cōſuetudine nulla pōt introduci vt q̄s ſibi eligat ꝯfeſſorē preter ſupioris ſui lniam.iij.ꝑ.ti.xiiij.c.xix.§.xix.circa pn̄.
Cōſuetudo quō obligat hoies ad ieiunandū.ꝛ ꝯſuetudo laicoꝝ non ligat clericos nec ecōuerſo : ꝛ vbi ius ieiunij preualet ꝯſuetudini.ij.ꝑte ti. vj.c.ij.§.ij. ꝑ totū.
Contēptus religioſoꝝ et inobedientia qn̄ eſt mortale ꝛc. iij.parte ti.xvj.c.j.§.ix.ꝑ totū.
Cōtēplatiuis quō vtilis eſt timor dei q̄ facit in ipſis illectis moꝝ.j.ꝑ.ti.vj.c.x.§.v.ꝑ to.
Contēplatiuis cordibꝰ quomodo deꝰ inſidet tripl̄r.j.par.ti.iij.c.vj.§.xvj.b.c.d.
Contemplatiua vita deſcribit̄ vario modo.j.ſub lr̄a V.ſ. vita.ꝛ.iiij.parte titu.x.c.iiij.ꝑ totum.
Contentio eſt ſeptima filia inanis gl̄ie: quō opponit̄ con

cordie siue charitati: quō diffinit̄: et quō ipsa permittit
hoies errare in inuio τ nō in via. ij. p. ti. iiij. c. ix. añ. §. p to.
Contentio tripl'r describit̄. s. emulationis: disputationis:
τ litigationis. ibi. §. j. ij. τ. iij. per totum.
Contentio disputatiōis trib' modis est vitiosa: q: ꝯ ꝯscie
ntitatē: q: ꝯ modestie cōgruitatē: et ꝑpter materie inuti
Continētia quō diffinit̄: et hoc nō (litatē. ibi. §. ij. p to.
men continentia inquantū importat quādā refrenatio
nem accipitur tripl'r: quō ipsa cōiungit̄ castitati: quō au
get meritum τc. iiij. par. titu. iiij. c. ij. añ. §.
Continētia et eius ꝯ: iū incōtinētia qūo pertinēt ad aiam
magis ꝙ ad corpus: quō sibi aduersant̄: et quō qs illis
resistere dꝫ duobus modis τc. ibi. §. j. τ. ij. per totū.
Concupiscētie incōtinētia ꝙ peior est et turpior ꝙ incōti
nētia ire quō ħ intelligit̄: et ꝑpter q̄tuor mot' concupi
scētie hꝫ maiorē inordinationē ꝙ mot' ire. ibi. §. iij. p to.
Cōtinētiā assumēdo p refrenatiōe ai a voluptatib' iducūt
pij. τ dissuadēt iordinatū affectū volūtatū. ibi. §. iiij. p to.
Cōtinētia siue castitas quō ponit̄ inter cōsilia euāgelica.
Est eīn triplex gdus castitatꝫ: τ circa hāc castitatē ponit̄
error aliq̄ꝝ q et destruit̄. iiij. p. ti. xij. c. ij. §. ij. iij. iiij. τ. v. p t.
Contractuū diuersi modi describunt̄ in diuersis partib'
de vēditiōe ad terminū τc. ij. p. ti. j. c. viij. p to. et. j. sub lit
tera R. scꝫ redditnū habes aliqua in particulari.
Cōtractus τ trāslatio eoꝝ qb' modis fiūt: q liciti et q nō:
qd dr mediū illoꝝ: τ trāslatiōis rerū sunt. vj. modi τc. iij.
p. ti. viij. c. ij. vide et varia. j. sub lra n. s. de negociatiōib'.
Cōtractuū varioꝝ q sunt vel q dicunt̄ mediatores: τ quō
isti bn̄ vel male exercēt offm̄ τc. iij. pte ti. viij. c. iiij. §. j. p t.
Contractibus vel in alijs actibus q comprehendunt̄ sub
noie emptionis et vēditiōis: quomodo aliqn̄ cōmittit̄
simonia. ij. parte ti. j. c. v. §. viij. per totū.
Cōtract' ex ꝯuētiōe legē accipe dinoscunt̄. est vna de reg.
iur. q et declarat̄. j. p. ti. xx. c. vnico. sub lra C. s. cōtractus.
Contritio qūo diffinit̄: quō de pctis reqrit̄ cōtritio: et ad
verā ꝯtritionē ꝯcurrūt q̄tuor q reqrūt̄ ad iustificationē
impij: q dr̄ia est iter attritionē τ ꝯtritionē: τ quō ꝯtritio
sufficit sine ꝯfessione. iij. p. ti. xiiij. c. xviij. añ. §. per totū.
Cōtritio q̄re reqrit̄ necessario de oi pctō actuali mortali:
quō cōtritio sufficit de pctis oblitis: de qb' qs spāll'r nō
recolit: τ qn̄ qs illoꝝ recordat̄: quō tūc hre dꝫ ꝯtritionē.
Contritioni qn̄ qs obligat̄: τ qn̄ est de (ibi. §. j. p totū:
necessitate: et post mortale si nō tenet̄ qs ad cōtritendū:
tenet̄ tn̄ ex necessitate ad cōtritionē. ibi. §. ij. per totū.
Cōtritiōis dolor est duplex. s. actualis et sensibilis: qn̄ qs
tenet̄ ad illas ex necessitate: qūo dꝫ hrē dolorē de pctis:
et qd cōiter inducit iste dolor. ibi. §. iij. per totum.
Contritio de pctis siue dolor quātus dꝫ esse: et cōtrit' ma
gis dꝫ velle pati quācūqꝫ penam in generali ꝙ peccare
mortaliter: et quare. ibidē. §. iiij. per totū.
Cōtritionis causa principalis licꝫ sit de' p gratiā suam: tn̄
ex pte nostri dispositiue sex sunt cause. ibi. §. v. vide etiaꝫ
aliqua ibi. §. v. de contritione in ꝯfessione.
Cōtritiōe imediātē qūo absoluit̄ qs a pctis: quō de' illā ac
ceptat: τ quō ipa sola sufficit. iij. p. ti. xvij. c. xxj. §. iiij. p to.
Contritio qūo accipit̄ tripl'r: τ qūo pctā dimittunt̄ p ꝯtri
Contumax qn̄ dr̄ vel dicte (tione τc. j. p. ti. x. c. j. §. iiij. c.
appellat: qn̄ dr̄ qs dr̄ contumax τc. iij. pte ti. ix. c. xiiij. §. j.
Cōtumelia ponit̄ a. b. Greg. (añ med. ibi. Itē nō appel.
pro filia ire. vñ magis orit̄: et quare τ qūo describit̄: et q
dicunt̄ et sunt ꝯtumeliosi. ij. p. ti. vij. c. ij. ante. §. p totū.
Cōtumelia ponit̄ p thematē qd et de ipsa declarat̄ cū trī
Contumelia qn̄ est pctm̄ (plici mēbro. ibi. c. vj. §. j. p to.
et q̄le: τ cōtumelia pōt inferri triplici intētiōe scꝫ aio cor
rigēdi: aio placidi: τ aio iniuriandi. ibi. §. ij. per totū.
Contumeliā inferre primo qūo qlibet cauere dꝫ τ quare
cum notabili exemplo. ibi. §. iij. per totum.
Cōtumeliā factoꝝ τ vboꝝ: aliqn̄ opꝫ repellere: aliqn̄ decet
sufferre: τ aliqn̄ quis dꝫ rephendere. ibi. §. iiij. per totū.

Contumelie qūo et qualiter quis tenet̄ satisfacere q de
bet esse triplex: adducunt̄ tres q̄stiones cōtumelie. satis
factio hꝫ tres questiones. ibi. §. v. p totum.
Contumelia τ detractio in qbus cōueniunt τ differūt. ij.
parte ti. viij. c. iiij. infra princi.
Conuersandi prātē qūo τ qn̄ xp̄s dedit discipulis suis. iij.
pte ti. xvj. c. iiij. §. j. ante mediū. ibi. prātem quartā. scꝫ
Conuersatio religiosoꝝ qualis dꝫ esse in varijs statib'. iij.
Cōuersatio fideliū cū infide (par. ti. xvj. c. viij. §. j. p to.
lib' qūo est phibita: τ qb' τ qb' nō. ij. p. ti. xij. c. ij. §. iij. p t.
Conuersatio clericoꝝ describit̄ scdm̄ regulā apli. Oportet
epm̄ esse irreprehensibilē τc. sub. xiiij. cōditionib'. iij. pte
ti. xiiij. c. iij. ante. §. per totum.
Conuersio ad deū nō dꝫ esse tarda sꝫ velox: qb' assimilat̄
qūo de' vocat τ expectat pctōrē: τ ex plurib' rōnib' τ mo
dis: τ ostēdit̄ ꝙ difficilior est ꝯuersio dilata τc. ij p. ti. ix.
Cōuersos de nouo ad fidē vel ad reli (c. xiiij. §. j. p totū.
gionē vel ad penitentiā qūo illos diabol' vario mō ten
tat. j. p. ti. vj. c. xiij. §. iij. post mediū. ibi. τ in princi. quidē.
Cōuersi approbate religiōis sunt psone ecclastice τ gau
dent duplici priuilegio clericoꝝ: τ que dicunt̄ ecclastice
psone: τ q sub dubio τc. iij. p. ti. xxiij. c. v. §. iij. etiā ante.
Conuersi in religionib' quō tenent̄ ad horas. iij. p. ti. xiij.
c. iiij. §. j. circa finē. ibi. Ex hoc
Conuiuioꝝ comestores vel alīs extra qūo māducāt in ex
cessiua quātitate: aliq cū lauta q̄litate: aliq de accurata
studiositate: aliq ex nimia auiditate: τ aliq sub tpis im
portunitate. ij. pte ti. vj. c. j. §. v. vj. vij. viij. τ. ix. p totū.
Cor qūo sit exercēdū τ volūtas humana frequēter in scri
ptura dr cor: et sub noie cordis tractat̄ de exercitio volū
tatis. j. pte ti. iiij. c. xiij. añ. §. per totū.
Cordi nr̄o septē modis qūo deus cooperat̄. i. volūtati vt
eā ad perfectionē ducat τc. ibi. §. j. p totum.
Cordis duri ꝓprietates q sunt: qūo cor est emolliēdū: quō
deus in hoie principal'r postulat cor: τ q̄re τ qūo est cor
Cor quō est deprimēdū τ hu (custodiēdū. ibi. §. ij. p to.
miliandū exēplo saluatoris q hoc vbo τ exēplo docuit:
τ quō est i bono exercēdū τ a malo custodiēdū. ibi. §. ij.
Cor quō est dispositū τ qt p ista significat̄: τ qūo in bono
multipl'r exercēdū: et quō sit in hūilitate fūādū. ibi. §. ij.
Cordiū iniquoꝝ sunt septē differētie: τ q mala ex ipsis ꝓ
Cordis duricia q mala facit: et (ueniunt. ibi. §. iij. p to:
obduratio duo importat. ibi. §. iij. ibi. de septimo.
Cordis cogitatiōes dupl'r pñt ꝯsiderari τc. j. p. ti. ij. c. vlt.
Cordis liqfactio est ꝯditio amor (§. iiij. in vlti. diuisiōe.
ri ꝯueniēs: τ ipsi' duricia est dispositio amori repugnās
qd ꝓbat̄ ex trib' ꝓprietatib'. j. pte ti. vj. c. ij. §. viij. p totū.
Cordis ꝯditiones q sunt. ij. p. ti. viij. c. iij. §. v. b. modicū. j.
Corde mūdi qui dicunt̄ beati et quō ipsi deū videbunt: h
mundicia in tribus intelligit̄: τ quō isti tres dicunt̄ esse
mūdi τc. iiij. pte ti. vij. c. vj. §. vj. p totum.
Corporalis creatura quō ē speculū p qd nūc deū videm'
et q sunt ptes istius speculi. j. p. ti. iij. c. vj. §. vij. p totum.
Corporalis ꝯsistētia siue ꝯseruatio vite quātū aliāda sit
ostēdit̄: quō hō fugere pōt ifirmitates ne inficiat̄. j. p. ti.
Corporis lesio qūo vario mō fit. s. p oc (vij. c. iij. circa pri.
cisionē: mutilationē: vulnerationē: aut violentā detētio
nē: τ qūo i istis fiēda est restō τ qn̄. ij. p. ti. ij. c. ij. §. ij. p to.
Corporis deformitas qūo τ qn̄ impedit ꝓmotionē ad sa
cros ordines qui pñt admitti quantū tēpus debēt expe
ctare τc. iij. pte ti. xxviij. c. v. p totū.
Corpus defuncti scindētes p ossib' transferēdis excōica
ti sunt maiori snīa. iij. p. ti. xxiiij. c. xxiiij. p totum.
Corporis nr̄i et mēbroꝝ qūo deo dabim' rationē in nouissi
Corporales delectationes (mo. iiij. pte ti. xiiij. c. ix. §. ij.
sunt magis vehemētes spūalibus ꝓpter tria. j. pte ti. vj.
c. v. §. ij. circa finē. ibi. Sed quoad nos.
Corporū glorificatoꝝ sunt. iiij. dotes. iij. p. ti. xx. c. vij. p. t.
Corpus xp̄i si mus comedat quā penam ꝓpterea incurrit

sacerdos fm canonice.iij.par.ti.xvij.c.xxi.§.v.ibi.xliij.

Corpus quomodo corrupit per immundicias rc.ij. parte titu.vi.c.iiij.§.vi.p totum.

Corporis motu q modestia sit seruanda.iiij.p.ti.iiij.c.x.§.i.

Correctio fraterna q in precepto sit pbat: de qbus pctis intelligit: vtrum oes obligant ad hoc pceptum fraterne correctionis vtrum hmoi omissio sit mortale: et que differentia inter pcepta affirmatiua r negatiua.ij.par.ti.ix.c.vi.ante.§.per totum.

Correctio fraterna describitur per thema ex pos. qd et de ipsa declaratur.ibi.§.i.per totum.

Correctio fraterna quo sit z dei preceptum: tripl'r potest omitti: r omissio fraterne correctionis no est mortale nisi aliud de quo fienda est sit mortale.ibi.§.ij.p totu.

Correctio fraterna est infructuosa qn corrigens est pctor. pbat: correctio delinqntis ad que ptinet: de qb9 pctis r qn subditi excusant a correctioe platoz rc.ibi.§.iij.p to.

Correctio fraterna quo dz fieri in mia et charitate et cum debito modo: q sunt seruanda in ista correctioe: quo pcta sunt publicanda: testes inducant ppt tria: qs ordo seruadus: r q sunt psideranda i denuciando pcta.ibi.§.iiij.p to.

Quattuor sunt cause dissimulandi r no corrigendi pcta siue delicta.ij.p.ti.ix.c.v.§.iij.circa fine.ibi.Quattuor aute sunt.

Corrigi siue percuti quo et qn r qbus modis debet clerici: et principalr quo eps subditos corriget fm illud apli Non percussore.iij.pte titu.xiij.c.iij.§.ix.p totum.

Corripere quo prelatus dz subditos fm informationem apostoli pauli.iij.par.ti.xvi.c.vij.§.i.per totu.

Crapula describit infra

sub lra G.scz gula.ij.p.ti.vi.c.i.§.v.vi.vij.viij.r.ix.p to.

Creatura corpalis quo est speculu p qd nunc deu videm9 in pnti: et q sunt partes speculi.i.p.ti.iij.c.vi.§.vij.p to.

Creatura ois triplici voce alloquit hoiem vt deo gratias de ipsis referat.ibi.c.vij.§.ij.p totu.

Creature irrationalis amor quis est: quo debemus deum imitari r ois amare: r aliter creaturas ronales: r aliter irrationales.ibi.ti.vi.c.ij.§.ij. ibi. Septimus r vltimus.

Creaturaru vniuersitas quo nos tripl'r inuitat ad graru actione.iiij.par.ti.v.c.xij.§.i.ante mediu.ibi.Scdm qd.

Creatura irronalis quo animat nos ad subueniendu indigentib9.iiij.par.ti.v.c.xviij.§.x.post pn.ibi.Creatura qz.

Creatura omnis quo nos inuitat ad amore dei: et quo dupliciter clamat vt deu amemus.iiij.par.ti.vi.c.iij.§.ij.infra mediu.ibi.Quantu ad quintu ois.

Creature oes quo manifestant vestigiu trinitatis primo scz in generali.secundo in speciali.et tertio in singulari. iiij.par.ti.x.c.vij.§.vi.

Creatura ois tres pditiones hz.i.par.ti.xiij.c.ij.§.vij.

Credere est laudabile tripl'r.iiij.parte ti.viij.c.iij.§.iij. circa princi.Cetera quere.j.sub lra F. scz fides.

Creditori vtru liceat accipere debitu qd dz ei vsurarius. ij.parte ti.i.c.ix.§. xi. per totu.

Crimen: illud vocabulu accipit quadrupl'r ex vbo apli. Opz epm esse sine crimine: quale pctm est crimen: quo intelligit: quo dz vitari.iij.pte ti.xiij.c.iij.§.i.per totu.

Crimina tria impediut mrimoniu r dirimut pctu.iij.p.ti.

Crimina aliqua enumerant r declaratur q etiam impediut mrimoniu.ibi.c.xvi.§.iiij.per to. (i.c.v.per totu.

Crimina varia que ingruut in iudicio humano vario modo describunt sub lra J.scz iudicio humano rc.et.iij.pte ti.iij.c.vij.quasi per totu.r.c.viij.

Crimine criminoso participantes cum excoicato noiatim excoicati sunt maiori snia: quod tame vlterius declarat iij.par.ti.xxiiij.c.xxxv.per totum.

Crimen notoriu quo inducit irregularitate ad pmotione ordinis.iij.par.ti.xxviij.c.vi.§.vij.per totu.

Criminalis sapientia que est siue in quo consistit.iiij.pte ti. x.c.iij.§.iij.in medio.

Criminale gaudiu in quo consistit describit cum alio duplici gaudio.i.pte ti.vi.c.v.§.iij.per totum.

Crimine notorio vtru papa possit deponi.iij.p.ti.xxij.c.iiij.

Chrisma siue pfirmatio quo di sacrm q sacrm sit (§.iij. pbat: qn xps instituit psecratione: et quo apli instituerunt et fecerunt rc.iij.p.ti.xiiij.c.iiij. Tali sacro obligamur et necessitate: quo est necessariu.ibi.§.i.per totu.

Chrisma consecratu ab epo quo est materia confirmationis: q sunt ad hoc necessaria.ibide.§.ij.per totu.

Chrisma quo forma determinata habet: r q est forma rc. ibidem.§.iij.per totum.

Confirmationis effect9 est triplex.ibi.§.iiij. p totum.

Cofirmatio qbus dz dari: vtru est character.ibi.§.v.p to.

Confirmatione solus hz dare eps sicut r pficere chrisma: vtru simplex sacerdos possit pfirmare. Et papa non pot comittere iferiori sacerdoti pfirmatione rc.ibi.§.vi.p to.

Chrismate quo sacerdos dz esse soliat9 vt oia debito mo fiant rc.iij.pte ti.xx.c.ij.§.iij.post princi.ibi.Quantu.

Chrismate quo quis pfirmat: vn conficit chrisma: quid significant illa de qbus fit: et quo tripl'r dz qs cofirmari: que applicant ad tale cofirmatione chrismatis.iij.parte ti.xiiij.c.iij.§.i.per totum.

Crux xpi qualiter dz adorari r venerari: r qualiter imago crucis et qua adoratione rc.et quo cruce alloquimur respectu xpi rc.iij.par.ti.xij.c.ix.§.v.per totum.

Culpa vna grauior e alia

quattuor rationibus: et adhuc ex sex rationibus alijs.i. parte ti.ix.c.i.§.ij.per totum.

No est sine culpa qui rei q ad eu non ptinet se immiscet. Est vna de reg.iur.que declarat.i.par.ti.xx.c.vnico.sub N.ibidem.Non est sine culpa. Remissione quo operant indulgentie rc.i.p.ti.x.c.iij.ante.§.Et indulgentia a pena r a culpa quo sit intelligenda.ibi.§.iiij. p totum.

Cultus diuinus quo ad tria ordinat.ij.p.ti.xij.c.i.§.i.p to.

Cultus dei qui est actus virtutis religionis: quo ipse deo exhibet: r est triplex cultus.scz corporis: cordis: r oris.iiij. parte ti.v.c.vij.§.i.per totum.

Cultus disparitas quo et qn impedit matrimoniu: de qbus intelligitur rc.iij.par.ti.i.c.vi.p totum.

Cupiditas vel auaricia sumit tripl'r.ij.pte ti.i.c.i.§.i.et.s. lra A.scz auaricia: habes varia de ipsa in particulari.

Cupiditas quo phibet clericis: qre talis cupidus phibet ordinari: et q mala coprehendunt sub cupiditate: a qb9 se clerici debet cauere rc.iij.pte ti.xiij.c.iij.§.xi.p totu.

Curatores et tutores negocioz qui extorserut vel fecerut rapinas: fraudes: damna rc.vtru p eos vel p suos fieri dz restitutio.ij.par.ti.ij.c.iiij.§.iij. per totu.

Curatus quo licentiam dare pot vel no audiendi pfessiones.

Curialis quo censet irregularis (iij.p.ti.xvij.c.vi.p to. ad pmotione sacroz ordinu: qs dr curialis: r quare illis phibetur.iij.par.ti.xxviij.c.vi.§.iiij.p totum.

Curiositas est prim9 gradus superbie: et in quo cosistit: r quo genus humanu multipliciter infectu est hoc vitio. ij.pte ti.iij.c.iij.§.iiij.p totum.

Curiositas quo describit in qua agit de spectaculis r vitijs que pcedut ex vano aspectu.ij.p.ti.iij.c.vij.an.§.

Curiositate quo homo ad varia inclinat rc.ibi.§.i.p to.

Curiositas quo est duplex scz sensitiua et intellectiua: q r subdiuidit quatu ad intellectiua ipsa exercet quinqz modis.ibi.§.ij.p to.

Curiositas vana quo r qualr est causa multoru maloz.ibidem.§.iij.p totum.

Curiositas r vanus aspect9 oculoz periculosior est plus q aliorum sensuum abusus: r quanta mala inducat van9 aspectus rc.ibi.§.vi.p totum.

Curiositas criminalis quo obliuisci facit dei sui et primi. i.par.ti.ij.c.ix.§.ij.circa mediu.ibi.Scdm qd reddit.

Custodis eccle siue sacriste officiu qd est: quo debet subesse archidiacono: quo curam hre dz circa ea que illi co-

mittuntur ⁊c. iij. parte ti. xix. c. ix. ante. §. per totum.

Custos eccl'ie quō d₃: q̄d est suum officiū. quō d₃ esse solicitus circa ornamenta ⁊ vasa sacra ⁊ alia que ad suū officium pertinent ⁊c. ibi. §. j. per totū.

Custodes nostri ⁊ dei ministri quō sunt angeli. iij. p̄te tit. (xxxi. c. v. ꝑ totū.

Custodiā nostram quare et quō accedunt angeli: et qūo hominem vario modo custodiūt ⁊c. ibidem. c. vi. §. iiij. v. vj. ⁊. vij. per totum.

Damnati quomō puniunt̄ in alia vita:

et quō a deo punit̄ peccator propter mortale: non solū in presenti: sed etiā in alia vita: ⁊ hec pena est aliquo modo finita et aliquo modo infinita. j. p̄te ti. ix. c. iij. ante. §.

Damnatorum prima ⁊ principalis pena que est: eorū pena quomodo excedit incōparabiliter omnē penam presentis vite: quomodo ignis agit in aīam: et de resuscitatione damnatoꝝ. ibi. §. j. per totum.

Dānatis quō adhuc inerunt alie pene: vt flet⁹: fetor: ⁊ pena est de scientia acq̄sita. quō pena eoꝝ auget̄ et vermis eoꝝ non moritur ⁊c. ibi. §. ij. ꝑ totū.

Dānati vtrū sciant q̄ circa nos agunt̄ in hoc mūdo. circa hoc est duplex modus cognoscēdi. in quo mō ipi dānati etiā vident gloriam beatoꝝ. ibi. §. iij. ꝑ totum.

Utrum aīe defunctoꝝ pn̄t ad nos venire ⁊c. Aīe beate ad nos venire pn̄t: aīe ad infernū sentētiate non pn̄t adiuuari suffragijs nr̄is ⁊c. ⁊ quāto pctō: magis expectat̄ ad veniā et nō reuertit̄ tanto duri⁹ puniet̄. ibi. §. iiij. ꝑ totū.

Damnati quō ibunt ad suppliciū: et qūo triplices miserias ibi habebūt. j. par. ti. v. c. iij. per totum.

Dānatoꝝ et demonioꝝ ꝙ nō est spes ꝓbat̄ et ostēdit̄. iiij. parte ti. vij. c. ij. ante. §. ibi. In damnatis.

Damnati qūo priuabūtur a subtractione omniū subsidiorū in inferno sc₃ a deo: ab angelis: a sanctis: a notis: ab ecclesie suffragijs: ab oībus beatis: ⁊ a locis sacris. iiij. par. ti. xiiij. c. v. §. xj. per totum.

Damnati qūo habent diuersas miserias ⁊ penas. et quō nos ista respicere debem⁹. j. par. ti. iij. c. vij. §. iiij. post principium. ibi. Respice tertio ⁊c.

Damnatoꝝ quare nō remoueatur sindereſis inclināſ ad bonū. j. par. ti. iij. c. ix. circa finē.

Damnatoꝝ penas vide. j. sub lr̄a I. sc₃ infernus. ⁊. iiij. p̄te ti. xiiij. c. v. a. ij. §. vsq₃ ad. xj. §.

Damnum q̄d quis sua culpa sentit. sibi d₃: non alteri imputari. est vna de reg. iur. que ⁊ declaratur. j. par. ti. xx. c. vnico. sub littera D. sc₃ damnum.

Qui occasionē dāni dat dānū quoq₃ dedisse videtur. est vna de reg. iur. ⁊ declarat̄ ibi sub lr̄a Q. s. qui occasionē.

Quicūq₃ p̄ticipāt in crimine iuste dānatis vel rapine furti: vel sacrilegij. mortalr̄ peccant. ⁊ quibus modis iustis fit participatio. ij. par. ti. j. c. xij. §. xj. xij. ⁊. xiij.

Dānificatoria manus quō describit̄. et quid significāt ei⁹ quinq₃ digiti. ij. par. ti. ij. c. j. §. vij. ꝑ totum.

Damnū quadruplex q̄s pōt alteri inferre. et qūo ⁊ q̄bus modis tenet̄ ad restitutionē. ibi. c. ij. §. j. ij. iij. ⁊. iiij. ꝑ totū

Damni alterius quis potest esse occasio quadrupliciter. ibidem. §. j. per totum.

Dānis datis adinuicē t̄pe guerraꝝ quō et per q̄s fieri possit remissio. vn̄ faciūt pacē. ij. p̄te ti. ij. c. iiij. §. ij. per totū.

Dānificatio fame ⁊ honoris quō fit ꝑ cōtumelie illationē ꝑ detractionē ⁊c. ij. par. ti. ij. c. ij. §. lij. per totū.

Dānificatio qūo fit q̄tuor modis: sc₃ ꝑ occisionē: ꝑ mutilationē: ꝑ vulnerationē: ⁊ ꝑ violētā detētionē: ⁊ quō q̄s tenet̄ ad restitutionē. ij. p̄te ti. ij. c. ij. §. ij. ꝑ totū.

Damnificatio rerū exterioꝝ quō fit. et quō est fiēda desuper restitutio. ibidē. §. iiij. per totum.

Dauid quō cantu suo dn̄m laudauit. quomodo ipse dicit̄ eximius ꝓphetarum. quō fuit maximus prophetarū. et quare ⁊ quomodo moyses d₃ maximus prophetarū ⁊c. iij. parte titu. xiij. c. iiij. §. ix. vltra medium.

Dauid qūo dilectionē dei et hoīm sua cōuersatione hominibus demōstrauit. iij. parte ti. xxxi. c. vij. post mediū. sc₃ ante. j. §. ibi. Dauid dilectionem dei.

Decalogus p̄ceptoꝝ dei

describit̄. j. sub lr̄a P. s. p̄cepta. ⁊. j. ꝑ. ti. xiiij. c. liij. ꝑ totū.

Deceptio quō et quare fit. quomodo diffinit̄: et q̄d est decipere ⁊ fallere ⁊c. ij. par. ti. j. c. xvij. §. j. vide etiā. j. sub lr̄a ff. sc₃ fraudulentia.

Decipere quō solet diabolus trāsformando se in angelum lucis ⁊ in varias formas ⁊c. ij. p̄te titu. iiij. c. vij. §. ij. circa p̄n. ⁊. iiij. ꝑ. ti. xiij. c. iij. j. p̄n. ibi. Quintū tentās ⁊c. cū seq.

Deceptiones hoīm quomodo operatur diabol⁹ per fantasias hominū. j. par. ti. ij. c. vj. §. v.

Decimarū solutio describit̄ per thema et si excusant̄ nō dantes decimas ⁊c. ij. par. ti. iiij. c. lij. ante. §.

Decime sp̄uales ꝑ q̄ figurant̄ et q̄liter et quō de istis spiritualr̄ dare debem⁹ deo decimas sp̄uales. ibi. §. j. ꝑ totū.

Decima t̄palis est obseruatio q̄dragesime cū debita obseruatiōe ⁊ ieiunio ⁊ deuotione: q̄re iste numerus obseruatur. et quid nobis significat ⁊c. ibi. §. ij. ꝑ totum.

Decima substātie t̄palis est decima de fructu: q̄s q̄s colligit de terris suis. ꝓbat̄ ex scriptura. ibi. §. iij. circa p̄n.

Decime ꝙ ex debito req̄runt̄ ꝓbatur: quid est decima: ⁊ q̄d primitie de q̄bus debeāt dari. a q̄bus ꝑsonis: et in q̄bus locis. q̄re dantur primitie. quō distinguunt̄ decime ꝑsonales: et p̄diales ⁊c. ibidē. §. iij. per totū.

Decime a q̄b⁹ debent dari ⁊c. q̄ tenent̄ et q̄ nō qui sunt exempti ⁊c. ibi. §. iiij. per totū.

Decimas quare et qn̄ tenent̄ hoīes dare ex precepto. ibi. §. v. ꝑ totum.

Decimas nō dantes vtrū excusant̄ a pctō: q: nō est cōsuetum dare in illis partib⁹ ⁊c. qn̄ cōsuetudo excusat et qn̄ nō: et de q̄bus decimis ⁊c. ibi. §. vj. ꝑ totum.

Decimarū a solutiōe religiosi si retrahūt hoīes excōicati sunt maiori sn̄ia. iij. par. ti. xxiiij. c. lv. ꝑ totum.

Decimarū si religiosi nō faciūt cōscientiā his q̄ eis cōstituūtur excōicati sunt maiori sn̄ia. ibidem. c. lvij.

Decretoꝝ multis articulis Gratian⁹ quedā probat q̄ iam cōmuniter non tenētur. Et multa antiqua iura. iiij. par. ti. xj. c. viij. §. j. ij. ⁊. iij.

Per decretū vtrū papa possit facere canones ⁊ articulos fidei ⁊c. j. par. ti. xvij. c. vnico. §. xv.

Decretalis q̄d est: ⁊ ꝙ decretales ep̄le habeāt eādē autoritatē sicut decreta ⁊ canones ostēdit̄ aperte. ibi. §. xvj.

Defectionis t̄pe quō sperare debem⁹ in deū: ⁊ hoc triplici rōne ⁊c. iiij. par. ti. vij. c. j. §. v. infra mediū.

Defectum triplicē quomodo h₃ peccator quē nō considerat. ij. ꝑ. ti. v. c. xj. §. j. per totum.

Defectus q̄ in missa occurrunt describunt̄ infra sub missa et. iij. p̄te ti. xiiij. c. vj. §. lij. ꝑ totū.

Defectus vn̄ causatur. quō ratio supior et inferior inficiūtur ⁊c. j. parte ti. iij. c. vij. §. ij. ꝑ totum.

Defendere quō liceat. iij. par. ti. iiij. c. iij. ante. §. ꝑ totum.

Defendere se qūo licitū sit ꝯ q̄scūq₃ se inuadētes iniuste: qn̄ ⁊ quō se defendere d₃ cōtra suū superiorē vel ꝯ parētes vel seruus contra dn̄m. Et seruus magis tenet̄ adiuuare parentes q̄ dn̄m ⁊c. ibi. §. j. ꝑ totum.

Defendere se quō licitū est cū moderamine: nō solū ꝓ ꝑsona sed etiā ꝑ reb⁹. et ꝓ rebus etiā vim vi licet repellere contra oēs ꝯ quos licitū est ⁊c. ibi. §. ij. per totū.

Defensio corporis mystici quō et qualiter fiat ⁊c. iij. parte titu. iiij. c. iij. ante. §.

Nullus plurib⁹ vti defensionibus ꝓhibet̄. est vna de reg. iur. q̄ declarat̄. j. ꝑ. ti. xx. c. vnico. sub lr̄a N. sc₃ nullus.

Defensio peccati est octauus gradus superbie: ⁊ in q̄bus hominibus magis reperitur ista defensio. ij. parte titu. iij. c. iij. §. xj. ꝑ totum.

Deformitas corporis quō et qn̄ impedit promotionē ad

sacros ordines: q̄ possunt admitti ⁊ q̄n: ⁊ ad quātum ep̄s oportet eos expectare ⁊c. iij. par. ti. xviij. c. v. per totum.
Defunctorum status describitur. j. sub lr̄a. M. scilȝ morte. ⁊ sub. P. scȝ Purgatorium.
Degradatio: depositio: suspensio: in q̄bus differūt: ⁊ non omnis degradatus est tradēdus curie secula
ri nisi in tribus. iij. pte titu. xxvij. c. iiij. ante finem. ibi. Videt aūt esse.
Degradatū quō non pōt ep̄s restituere ⁊c. ponunt desup notabiles questiōes. iij. p. ti. xx. c. ij. añ. §. post p̄n. ibi. Ep̄s
Delectatio vel gaudiū est alia passio in ap (non pōt ⁊c. petita sensitiuo ⁊c. ⁊ quomodo sunt quedā differētie delectationū ⁊c. j. par. ti. vj. c. v. ante. §. sed decepti sunt circa hoc quidam antiqui ⁊ quare: et que differentia inter delectationem ⁊ desiderium ⁊c. ibidem. §. j.
Delectatio causat ab operatiōe sicut a ꝓpria ⁊ prima causa ꝓbat: ⁊ delectatio causat a modo ꝓpter trāsmutationem q̄ fit tripl'r ⁊c. Et delectationes corporales sunt magis vehemētes spūalibus ꝓpter tria. ibi. §. ij. per totum.
Delectatio duo requirit ⁊c. ⁊ per accidens contingit ꝙ tristiciam aliquis magis fugiat q̄ delectationem appetat. j. par. ti. vj. c. vj. ante. §. circa principium.
Delectatio venereorum tripliciter describitur: ⁊ quō ⁊ q̄n est peccatum ⁊c. iiij. pte ti. iiij. c. vij. infra principium.
Delectationes quō impugnant hoīem contra castitatē: et quō sunt cauende ⁊c. iiij. par. ti. iiij. c. vj. ante. §.
Delectatio morosa in actū luxurie describit: quō fit et quō est peccatum talia cogitare ⁊c. ij. pte ti. v. c. j. §. v. per totū. vide etiā. j. sub littera. L. scȝ Luxuria.
Delectationem ⁊ gaudiū quomodo habent sancti in deo viso ⁊ amato. iiij. parte ti. xx. c. vj. ante. §.
Delegati officium vario modo describitur. j. sub littera. L. scȝ Legatus. ⁊. iij. par. ti. ix. c. iij. per totum.
Delictum persone non debet in detrimentum ecclesie redundare. Est vna de reg. iur. que ⁊ declaratur. j. parte ti. xx. c. vnico. sub littera. D. scȝ Delictum.
In pari delicto vel causa potior est conditio possidentis. est vna de reg. iur. q̄ ⁊ declarat ibi sub lr̄a. I. scȝ In pari.
Deliberatio magna verū fit habenda circa ingressum religionis ⁊c. iij. parte ti. xvj. c. ij. ante. §. circa principiū.
Demonū stat' describit vario mō. j. sub lr̄a. D. s. diabolus.
Denūciatio in iudicio vel coram iudice est duplex: quō talis fieri debet ⁊c. iij. par. ti. ix. c. ix.
Deponi vtrum possit papa ꝓ aliquo notorio crimine ⁊c. iij. par. ti. xxij. c. iiij. §. iij.
Depositi conditionē nota ꝙ si depositio vsus vel retinuit sibi vel alteri ɔcessit tūc ad vsum tūc furtū cōmisit. declarat vlterius q̄n licitū ⁊ q̄n non ⁊c. ij. p. ti. j. c. xv. §. v. ꝑ to.
Derisio vnde frequenter procedit: ⁊ quō differt a subsannatione ⁊c. ij. par. ti. vj. c. vij. ante. §.
Derisiōis grauitas describit ex derisiōe xp̄i in sua passiōe: ⁊ quō adhuc a diuersis deridet ⁊ illudit ⁊c. ibi. §. j. ⁊. ij.
Derisio ꝙ grauissimū peccatū est ostendit: ⁊ est derisio diuinorum propinquorū ⁊ virorum iustorū. ibi. §. iij.
A derisione quō quilibet se cauere dȝ: et quō aliqui sancti in hac vita diabolica deriserunt ⁊c. ibi. §. iiij.
Desideriorum est triplex genus. s. desiderium peccatorum iustorū: ⁊ beatorū. j. parte ti. vj. c. iiij. §. j. per totū.
Desideriorum sunt septem genera que hic appetunt et in patria possidentur. iiij. parte ti. vij. c. vij. §. x.
Desideria septē reperiūtur in homine que nunq̄ possunt repleri: sed tm̄ in celo. s. desiderium cognitionis virtuosi honorationis ⁊c. iiij. par. ti. x. c. vij. §. ij. per totum.
Desideriū ⁊ delectatio in q̄b' differunt ⁊c. j. p. ti. vj. c. v. §. j.
Nō desiderabis vxorē ꝓximi tui. est decimū ꝓceptū in decalogo: ⁊ declarat vario mō. j. pte ti. xiiij. c. iiij. §. xiiij. ꝑ to.
Desperatio ꝙ est passio ɔria spei ꝓbat per simile: et in q̄d tendit sperans ⁊c. j. par. ti. vj. c. viij. ante. §. per totum.
Desperatio q̄uis ipsa sonat in vitiū: tm̄ aliq̄n sine peccato est ⁊ quādo ⁊ q̄n nō. Et huius desperationis septē sunt
cause: ⁊ q̄dā remedia desperationis ponunt. ibi. §. j. ꝑ to.
Desperatio de dei misc̄dia quō periculosa est: ⁊ de spe venie: ⁊ ꝙ non sit desperandū sed ɔfidendū de dei misc̄dia ⁊ bonitate ⁊c. ij. par. ti. viij. c. viij. §. j. ante mediū.
Desperatio ponit a. b. Greg. ꝓ filia accidie que ⁊ vlterius declaratur: quare de nullo viuēte sit desperandū in p̄nti vita: desuper ponit thema ex p̄s. ij. p. ti. ix. c. xv. ante. §.
Desperatio ꝙ oibus periculosior sit: ꝓbat rōne amissibilitatis ⁊ insanabilitatis ⁊ indiuisibilitatis. ibi. §. j. ꝑ totū.
Despatio scd̄a est de venia cōsequēda ꝓ pctis. Et talis desperās hȝ de venia falsam estimationē de reb' erga deum scȝ de dei misc̄dia ⁊ dei oīpotētia: ⁊ de ꝓpria malicia. ibi.
Desperatio tertia est de miseria euadēda que (§. ij. ꝑ to. ostēdit ex sc̄ptura. Et est triplex miseria de q̄ q̄s desperat se posse euadere: ⁊ ɔ̄ quālibet despationē dant notabilia remedia: ⁊ fortitudo hoīs desup prouenit ⁊c. iiij. ibi. §. iij.
Desperationē venie tria inducunt. iij. p. ti. xiij. c. xvij. §. iiij.
Desperationi de venia dat triplex remediū (post mediū. et contra desperationem perseuerādi ponūtur tria remedia. ibi. §. v. ibi. Contra desperationem ⁊c.
Desperatio in morte describitur vario modo. j. sub littera M. s. morte. ⁊. j. parte ti. v. c. ij. §. ij.
Desperare vel diffidere quis non dȝ q̄n non cito liberat a flagello vel temptatione. iiij. p. ti. vij. c. ij. §. vj. in medio.
Desponsatio clādestina quō fit sex modis. iij. pte ti. j. c. xvj. §. v. Cetera vide infra sub matrimonio.
Detractio ponit a. b. Greg. pro scd̄a filia inuidie: quō diffinitur: et duplex differentia describitur inter ipsam ⁊ contumeliam. ij. parte ti. viij. c. iiij. in principio.
Detractio describit ꝑ thema ex p̄s. q̄ð ⁊ de ipsa declarant ⁊ de diffamatiōe ꝓximi: ⁊ quō detractio variat septupl'r ⁊ quō tales tenent ad restōnem: et quō dȝ puniri. ibi. §. j.
Detractionis grauitas ostendit: q: deo odibilis. q: ꝓprio subiecto nocibilis: et q: proximo lesibilis. ibi. §. ij.
Detractionis grauitas ostēdit eo ꝙ puratur difficulter q̄ð ad lōgū ꝓbat: quō tales tenēt ad restōnē: ⁊ nō solū loquentes sȝ etiā audiētes: ⁊ ɔsentire cōtingit dupl'r ⁊c. ibi. §. iij.
Detractor ⁊ susurro in q̄b' differūt. ij. p. ti. viij. c. v. ante. §.
Detractione quō duobus modis fama ⁊ honor ꝓximi dānificat: ⁊ q̄n audit detractionē dicit alijs ꝑ hoc fil'r dānificat fama ⁊ honor ꝓximi: et quō talis tenet ad restōnē. ij. pte ti. ij. c. ij. §. iij. post p̄n. ibi. Quantū ad scd̄m.
Detractoria manus que est vel quō describit: ⁊ q̄d significant eius quinq̄ digiti. ij. par. ti. ij. c. j. §. x.
Detrahit q̄s primo cū ɔ̄ eū falsum testimoniū dat: ⁊ quātū malū h̄ fit. vide. j. p. ti. xiiij. c. iiij. §. xij. añ mediū. ibi. Scd̄o
Deuotio que ⁊ q̄lis esse debeat in diuino officio (loquit. deuotio vñ dicit: vnde dicātur deuoti: quid est deuotio. Est duplex causa deuotiōis: ⁊ quō necesse est vt meditatio sit causa deuotionis. iij. pte ti. xij. c. x. ante. §.
Deuotiōis effectus q̄s est: vñ ꝓcedit deuotio: quō causat
Deuotio ⁊ intētio in horis nō est (tristicia ⁊c. ibi. §. j. ꝑ to. in precepto: sed dei gratia. iij. p. ti. xiij. c. iiij. §. vij. ꝑ totum.
Deuotio actualis quō ⁊ qualiter requirit ad celebrationē et sacrā cōmunionē ⁊c. iij. p. ti. xiij. c. vj. §. viij. per totum.
Deuotione ⁊ corporis flectione quō de' et sancti possunt adorari ⁊c. iij. par. ti. xij. c. vij. §. ij.
Deuotionibus ⁊ diuinis officijs quō debent insistere clerici. iij. par. ti. xiij. c. ij. ante. §. per totum.
Deum esse trinū ⁊ vnū tripliciter videre possumus. scȝ in scripturis siue doctrinis: in figuris: ⁊ in creaturis. iiij. p. ti. x. c. vij. §. iiij. v. ⁊. vj. per totum.
De trino ⁊ vno ponit thema ex p̄s. q̄ð ⁊ de ipso declarat ⁊ diuiditur in tria membra. iij. par. ti. xx. c. ij. ante. §.
Deum quō vident beati q̄ est tota merces eorū: quō vidēt trinitatē: quō ipsa trinitas est nr̄a beatitudo obiectiua: et quō deus vario mō describit a pħis ⁊c. ibi. §. j. ꝑ totū.
Deum trinum esse quomodo describunt sancti doctores s̄m varios actus ⁊ cetera. et ꝙ deus omnia creauit: et ꝙ

habeat prouidentiā de omnibus ꝛc.ibi.§.ij.per totum.
Deus stat in rebus quinq̄ modis.ibi.§.iij.per totum.
Deum quomodo diuersimode quinq̄ representant.j.pte ti.j.c.j.§.iij.post medium.ibi.Pro maiori.
Deū quomodo videre possumus in presenti vita p septē specula.j.par.ti.iij.c.vj.§.iiij.vsq̄ ad.xj.per totum.
Deus quō vario modo videt:et ponūtur septem gradus per quos venitur ad visionem dei ꝛc.iiij.par.ti.xv.c.xvij.§.j.circa medium.ibi.Tripliciter ergo.
Deū quō viderūt pphete ꝛ nos p eos in dispōne inniten tis:instruētis:stātis:sedentis:deambulātis:comedētis: ꝛ regentis.j.pte ti.iij.c.vj.§.xij.xiij.xiiij.xv.xvj.xvij.xviij.ꝛ (xix.per totū.
Deum ꝛ dn̄m iesum ꝛ ipsius magnalia vi dere possum⁹ per quattuor media.j.p.ti.iij.c.iij.§.ij.post principium.ibi.Sunt autem quattuor.
Dei similitudo est triplex.s.esse:noticie:et potentie.ij.p.ti. (iij.c.j.§.iiij.
Dei φ sit liberū arbitriū.i.in deo ostēditur ꝛ probatur autoritate ꝛ rōne.j.p.ti.iiij.c.ij.§.ij.per totū.
Deus quō dupl'r videt ꝛ in duplici forma.j.pte ti.iij.c.vj.§. (xviij.ꝛ.xix.
Deus quō videt facie ad faciem ꝛ quō intel ligitur illa autoritas.j.p.ti.iij.c.vj.§.xx.per totū.
Deus quō sedet in contemplatiuis ꝛ in celestibus tripliciter.j.par.ti.iij.c.vj.§.xvj.per totum.
Deus φ aliqd nulli dꝫ ex necessitate sed ex grā: probat et ostendit.j.p.ti.v.c.ij.§.xj.ante mediū.ibi.Nam deus glo.
Deū quō scriptura dicit iratū.est aūt ira dei triplex: siue dicere possum⁹ φ deus tripl'r irascat.j.p.tit.vj.c.xj.§.ij.a pn̄. (vsq̄ ad mediū.
Deus φ non sit causa pctī neq̄ directe neq̄ indirecte:probat ꝛ declarat vario mō:ꝛ φ deus dꝫ excecare ꝛ obdurare qd importat ꝛc.j.p.ti.vj.c.xij.p to.
Deus tentat hoiem non tn̄ sicut diabolus:nec vt plus discat:sed vt bonū occultū alijs patefaciat: φ et periculosum est non tentari a deo ꝛc.j.par.ti.vj.c.xiij.§.j.
Dej varia bonitas describitur.s.B.scꝫ Bonitas.
Deus quō ostēdit nobis suā variā bonitatē.j.p.ti.xiij.c.ij. (§.vj.per totū.
Deus bonus est ꝛ quomodo suam bonitatem cōmunicat creaturis.ibi.§.vij.per totum.
Deus quomodo in corde nostro idest volūtate operatur septem modis.j.par.ti.iiij.c.xiij.§.ij.per totum.
Deus quō vult a nobis nouem:quorū octo vult in presenti ꝛ nonū in celo.j.par.ti.xij.c.j.§.vij.per totum.
Deus qui est bonū increatū describitur ꝛ cognoscitur tribus modis ꝛc.j.par.ti.xiij.c.ij.§.v.per totum.
Deus odit sed sine sui mutatiōe:pbat ex scripturis ꝛ figuris vario mō:ꝛ qd est odiū dei ꝛc.j.p.ti.vj.c.iij.§.j.p totū.
Deus qui est pater misericordiarū quō suos liberat a sex malis mundi.j.p.ti.v.c.iiij.§.iij.per totū.
Dei nomē quō sumit a.iiij.siue ad.iiij.s.ad sanctificationē ad ɔfessionē:ad implorationē:ꝛ ad dicti sui cōfirmationē.j.p.ti.xiiij.c.liij.§.iij.ante medium.ibi.Sciendū aūt.
Dei quō est triplex retributio.s.tpalitatis: penalitatis: et eterne felicitatis.j.p.ti.iiij.c.vj.§.j.post mediū.ibi.Sed no (randū.
Deus quō diuersimode vocat hoiem ad laborādum in vinea ecclesie.j.par.ti.v.c.ij.§.vj.per totum.
Deus φ odiri non pōt ostendit: ꝛ probatur quid sit odiū dei ꝛ quid odiri deum.ij.p.ti.iij.c.iij.§.ij.per totū.
Deus quō ab hoie iudicat temerarie:ponūtur desup aliq autoritates q̄ ꝛ exponunt.ij.p.ti.iij.c.viij.§.ij.per totum.
Deo quō possumus esse grati ppter oblata diuinalia:collata sacramētalia:sublata ifernalia:data naturalia: allata tēporalia:reseruata ꝛ supnaturalia.ij.p.ti.iij.c.ix.§.vij.
Dei varie tentationes.vide varia infra sub littera.T.s.tentatio.ꝛ.ij.p.ti.iij.c.x.per totum. (viij.ix.x.xj.xij.ꝛ.xiij.
Dei opatio q̄ a pctōrib⁹ nō ɔsiderat.s.q̄ cuncta regit: q̄ alīqs deserit:ꝛ q̄ vniuersa cognoscit.ij.p.ti.v.c.xj.§.ij.p to.
Deus quō habetur odio:ꝛ deus quō dupliciter cognoscit siue apprehēdi potest ab hoie:ab aliquibus potest deus odio haberi tripliciter:ꝛ quātum peccatū istud sit.ij.pte ti.viij.c.iij §.iiij.post pn̄.ibi.Secūn odium.

Deū quō non possum⁹ arguere vel inculpare φ nō puidit suis:sed oīa q̄ facit bonis ꝛ malis iuste facit:hoc pōt ostēdi tribus rationibus.ij.p.ti.viij.c.vij.§.ij.per totum.
Deus quō protegit ꝛ protegit suos triplici scuto.ij.p.ti.xij.c.vij.§.j.a medio vsq̄ ad finem.
Deus quō ꝛ quare dꝛ medicus:quō ꝛ qualiter ipse resuscitat infirmos ꝛc.iij.p.ti.vij.c.j.§.ij.
Deus solus peccata dimittit ꝛc.et q̄re hoc nulli alteri potest cōicare.iij.par.ti.xiiij.c.xiij.§.v.circa prin.
Deus quō flagellat hoiem in pn̄ti vita q̄nq̄ de causis. Et quō q̄s punit a deo in pn̄ti:nō solū p culpa sua:sꝫ etiā p aliena:ꝛ h̄ triplici rōne.iij.p.ti.xix.c.j.§.j.ij.ꝛ.iij.p totū:
Deus quō vario modo visitat per penas in pn̄ti:ꝛ in purgatorio quō punit peccata:et qualiter punit nescientes et qualiter scientes.ibi.c.ij.per totum.
Dei nomen sumptū per essentiam ꝛ p adoptionem: ꝛ per falsam estimationem describit p thema pā.qō et de ipso declaratur.iij.par.ti.xx.c.j.ante.§.
Dei nomē pprie ꝛ stricte sumptum quō a nobis cognoscit: quō possumus eū noiare cū suis operib⁹ ꝛc.ibi.§.j.p to.
Dei nomen large sumptū quō dꝛ cōmunicabile nobis dupliciter ostēdit:ꝛ quō anima se eleuare dꝫ in deū in cogitationibus ꝛc.ibi.§.ij.per totum.
Deus quō dꝛ falsa opinione pbat ex sacra scriptura: sunt tria genera falsorū deorū:quō gentiles illos adorabāt:ꝛ qui principaliter hoc fecerunt.ibi.§.iij.per totū.
Dei visio describitur vario modo.j.sub littera.V.scꝫ visio.ꝛ.iij.par.ti.xx.c.iiij.per totum.
Deus quō est caput ecclesie ꝛ oim hoim s̄m diuersos status:ꝛ quō deus mirabiliter exaltauit caput ecclesie tam militantis φ triūphantis.iij.p.ti.xxxj.c.j.ante.§.
Deus quō est caput ecclesie declarat pleni⁹:ꝛ quō ꝛ q̄re h̄ xp̄o specialiter cōpetit:ꝛ quō xp̄s est caput oim viatorū ꝛ omniū hoim s̄m diuersos gradus ꝛc.ibi.§.j.per totū.
Deus.s.xp̄s quō operatus est salutē in medio diuinali: in medio virginali:in medio temporali: in medio locali:et in medio virtuali ꝛc.ibi.c.ij.per totum.
Dei fruitio describit vario modo.j.sub littera.F.s. fruitio. et in.iij.par.ti.xx.c.vj.per totum.
Dei filiū decuit incarnari magis φ patrē vel spiritū scm̄ tribus rationibus.iij.par.ti.xxxj.c.ij.§.j.per totū.
Dei dilectio describit.j.sub lr̄a.D.s.dilectione.ꝛ.iiij.par.ti.vj.c.iij.per totum fere.
Deus φ immortalis est siue beatus pbatur trib⁹ rationibus:ꝛ quō pfectio ipsi⁹ operationis depēdet ex q̄ttuor:ꝛ quō beatitudo eius est pfectissima ꝛc.iiij.p.ti.x.c.vij.§.j.
Deum quomodo aduolat anima tribus considerationibus.iiij.par.ti.x.c.v.§.iij.per totum.
Deus quō timet timore filiali ꝛ reuerentiali:ꝛ quō iste timor pcedit ex septē que excellētissime reperiunt in deo.iiij.p.ti.xiiij.c.xiij.ꝛ potius xiij.per oēs.§.illius capituli.
Deus quō dꝛ esse in rebus creatis tripliciter.s.p essentiam presentiā:ꝛ potentiā.iiij.p.ti.xv.c.xxj.ante.§.infra pn̄.
Dei iudiciū describit vario mō.j.sub lr̄a.i.s.iudiciū finale.
Deo quō q̄s inimicat p amorē suiipsi⁹ ꝛc.ij.p.ti.v.c.xiij.§.j.
Dei quō accipim⁹ bn̄ficia singularia:gn̄alia:ꝛ specialia:p q̄b⁹ debem⁹ esse grati ꝛc.iiij.p.ti.v.c.xij.§.ij.p to. (p to.
De⁹ quō septē modis operat in corde nr̄o.i.in volūtate vt eā ad perfectionē inducat ꝛc.j.p.ti.iiij.c.xiij.§.j.per totū.
Deus quō in hoie p̄ncipaliter postulat cor:ꝛ quare:et quō est custodiendum ꝛc.j.par.ti.iiij.c.xiij.§.ij per totum.
De dei misericordia et bonitate quō est sperandum ꝛc.ij.par.ti.viij.c.viij.§.j.ante medium.
Deo viso ꝛ amato quō sancti habent gaudium et delectationem.iiij.par.ti.xx.c.vj.per totum.

Diaboli tētatio quomo-

do probat ex sacra scriptura:quid est tētare : quid est experimentum sumere de aliquo:quomodo proprium offi

cū diaboli est temtare ꝛc.i.pte ti.vi.c.xiii.§.i. circa finem.
Diabolus triplici causa mouet ad tentandū hoies.s.malicia:superbia:ꝛ inuidia. Et declarant circa hoc tres questiones.ibidem.§.ii.per totum.
Diabolus quō tentat generalitate vitiorū:varietate modorum:ꝛ qualitate tentatorū.ibi.§.iii.p to.a principio.
Diabolus quō tentat ante ꝛ retro:a sursum et deorsum:a dextris ꝛ a sinistris.ibi.§.iii.scȝ an mediū.ibi.scdo tētat.
Diabolus quō tentauit in celo ꝛ quos:in paradiso quos:ꝛ in mundo quos.ibi.§.iii.s.mediū.ibi.Tentauit.
Diabolus quō tentat omni tpe.s.a principio mūdi vsqȝ ad finem ꝛc.ibi.§.iii.circa mediū.ibi.Tertio tentat.
Diabolus quō tentat varijs modis nouiter cōuersos vel ad religionē vel ad penitentiā vel ad alia bona.ibi.§.iii.post medium.ibi.Et in principio.
Diabolus quō tentat oi tpe a principio operationis et in medio ꝛ in fine.ibi.§.iii.circa finem.ibi.Tentat etiā ꝛc.
Diaboli sunt septē genera tentationū:quarū prima est importuna:scda dr dura:tertia subtilis:qrta occulta:qnta violēta:sexta ꝯpleta:septima fraudulēta.ibi.§.iiii.p to.
Diabolus quō tētat infideles:ꝛ quō fideles:ꝛ quomodo inter fideles bonos ꝛ malos:et inter bonos perfectos:et infideles vario modo tentat.ibi.§.v.per totū.
Imperfecti ꝛ infirmi nullo mō debēt appetere tentari:et hoc triplici rōne.ibi.§.v.Iusti ꝛ perfecti appetere debēt tentari ꝓpter varia merita.ibi.§.v.ibi.Scdo debent.
Diabolus superat⁹ in tētatione hois vtrū possit amplius tētari.circa qd notat duplex opinio.ibi.§.v.ibi.Sȝ qrit.
Diabolus ꝙ reuertit ad eū quē dimisit:probat autoritate sacre scripture.ibi.§.v.ibi.ꝙ autem diabolus.
Diaboli tētamentoꝝ ponuntur septem remedia que probantur ex autoritatibus sacre scripture.ibi.§.vi.p totū.
Diabolus quō vario modo se trāsfert in angelū lucis ꝛ in formas varias ad decipiendū hoies:ponunt desup multa exēpla ꝛ autoritates.ii.p.ti.iiii.c.vii.§.ii.per totum.
Diabolus quomodo ꝛ qualiter subtiliter tētat ad decipiē dum virginē ꝛ alias personas spirituales de quibus isti debent abstinere:et que ipsis valent ad adiuuādum.iii.par.ti.ii.c.ii.§.viii.per totum.
Diaboloꝝ siue demonioꝝ sunt septem noia:ꝛ qd significant ꝛ qd figurāt.iii.pte ti.xviii.c.v.§.iii.vltra mediū.
Diabolus quō tentat hoiem vario modo de castitate.iiii.pte ti.iiii.c.vi.§.i.ibi.Prima quidem.
Diaboli siue demones quō habēt fidē iuxta illud Iaco.ii. Demones credunt ꝛc.iiii.p.ti.viii.c.ii.§.iii.circa mediū.
Diabolus quō sup oia impugnat ꝛ tentat hoiem ꝛ decipe querit.iiii.p.ti.xiii.c.iii.an.§.ibi.quintū tentās.post med.
Diabolus quomodo fm quattuor status hominum quadrupliciter tentat hominem:quomodo assimilatur draconi:quō basilisco:quō leoni ꝛc.ibi.§.i.per totum.
Diabolus quō decem modis tentat hoiem:et quō tentat per quinqȝ sensus hominis.ibi.§.ii.per totum.
Diabolus quō tentat ꝛ ventilat aiam quinqȝ cornibus:ꝛ quō hoiem terribiliter tentat ꝛc.ibi.§.iii.per totum.
Diabolus quō a nobis illuditur:ꝛ qbus suffragijs ꝛ modis deijcitur.ibi.§.iiii.per totum.
Diabolus quō spūaliter spoliat siue violat templum aie.iiii.par.ti.xiiii.c.vi.§.vii.per totum.
Diaboli quō infestant aiam varijs tentationibus in morte.iiii.par.ti.xiiii.c.viii.§.vi.
Diabolus quō operatur circa fantasiam hominis ad decipiendum.i.par.ti.ii.c.vi.§.v.
Diabolus quō immittit homini spirituales tētationes:et quō per donū scientie possumus inter ipsius suggestiones et diuinas inspirationes differētiam ꝛc.iiii.parte ti.xvi.c.vnico.§.viii.per totum.
Diabolus quō precipue aggreditur hominem in fine grauissime ꝛ astutissime tētans ꝛ quare:et de quibus ꝛ quō ponit obsidionem ꝛc.i.par.ti.v.c.ii.§.i.per totum.
Diabolus ꝙ mors dr ꝓbatur ꝛ quare cū vno exēplo.i.pte ti.v.c.iii.§.iii.post mediū.ibi.Certa est ꝛc.
Diabolus quō vario modo immittit timorem in cordibus hoim:quō est rex super oēs filios supbie:quō superbiam immittit in aias ꝛc.iiii.par.ti.xiiii.c.iiii.§.iiii.
Diaconus in ordinatione sua hȝ duos actus.s.legere euāgeliū ꝛ portare sacramentū ꝛc.quō imprimit sibi character sup que hȝ potestatē ꝛc.iii.p.ti.xiiii.c.xvi.§.iiii.
Diaconū qd respiciat:qd est ipsi⁹ officiū:qd ipsi ds cōmitti:quid hȝ facere ꝛc.ibi.§.ix.circa medium.ibi.De diacono.
Archidiaconi officiuȝ describit vario modo.ā.sub lra.A.scȝ Archi.ꝛc.ꝛ.iii.par.ti.xix.c.vi.per totum.
Diacono quō imprimit character:quā potestatē i illo accipit ꝛc.iii.p.ti.xiiii.c.xvi.§.iiii.post pn.ibi.Sequit i petro.

Dies dominica quomō

est multū priuilegiata ꝓpter multa magnifica que in ea facta sunt:ꝛ qbus bonis hoies debent vacare ista die:et quedam questio desuper.ii.p.ti.ix.c.vii.§.iiii.infra pn.
Dies siue menses quō cōputant fm kal. nonas ꝛ idus.et quid significant.iii.pte ti.vi.c.iii.§.v.per totum.
Dici ꝙ maledixit Iob.quō hoc intelligitur:quid per hoc significatur:et dies clarus est multiplex.ii.pte ti.vii.c.v.§.iiii.vsqȝ ad finem.
Dies ieiunij describunt.i.sub littera.I.scȝ ieiunij omissio.ꝛ.iii.par.ti.vi.c.ii.§.i.per totum.
Dignitates ꝛ honores qrere vt epatum ꝛc. vtrum licet et quō.arg.p ꝛ ꝯ.ꝛ cōcludit.ii.p.ti.iii.c.v.§.iii.per totum.
Dignitates officia siue bnficia appetere infra epatū vtrū mortale sit vel licitum.arg.pro ꝛ cōtra.et respōdetur ad arg.ꝛ quomodo hmōi sunt appetēda.ibi.§.iiii.per totū. Sed quid de dignitatibus ꝛ officijs secularibus si appetantur p preces obsequia ꝛc.vtrū sit pctm ꝛc.ꝛ quō iudiciū durissimū fiet his q presunt ꝛc.ibi.§.v.per totum.
Dignitatis vel officij renunciatio qualiter fieri debet.iii.par.ti.xix.c.v.per totum.
Dignitas ecclesiastica quō cognoscitur in multis.iii.parte ti.xxiiii.c.lxxii.§.i.per totum.
Dignitates et honores procurare ꝙ periculosum sit:quō quis se cauere ds ab hmōi.ii.par.ti.iii.c.v.§.ii.per totū.
Diligēdus quō est deus q est supra nos:quō nosipsi:quō ꝓximus q est iuxta nos ꝛc.ꝛ quo ordine ista fieri debent.iiii.par.ti.vi.c.iii.ante.§.per totum.
Diligi quō debet deus sup oia ꝛ ante omnia:hoc ꝓbatur vario modo ex scriptura.ibi.§.i.
Ad dilectionem dei quō nos inuitat sancta scriptura:incitat natura:excitat gratia nobis exhibita:solicitat gloria ꝓmissa:ꝛ hoc clamat vniuersa creatura.ibi.§.ii.p totū.
Diligi ꝙ magis dȝ deus ꝙ ꝓximus probatur:et vlterius declaratur.ibi.§.iii.per totum.
Diligere debemus deuȝ magis ꝙ nosmetipsos qd similiter probatur.ibi.§.iiii.per totum.
Diligere deū sup oia cogit ratio prouidentie:ratio varie bonitatis:ꝛ ratio attinentie ꝛ ꝓpinquitatis:ꝛ que vtilitas est vt deum diligamus ꝛc.ibi.§.v.per totū.
Diligere quō dȝ homo seipsuȝ ex charitate ista dilectione.
Dilectio suijpsius ex charitate quō consistit in quinqȝ:ꝛ q sunt signa amicitie.ibi.§.vii.p totum. (ibi.§.vi.p to.
Diligere quō dȝ hō seipsum magis ꝙ proximum:ꝛ magis animā ꝓximi ꝙ corpus ꝓpriū:ꝛ magis corpus propriuȝ ꝙ corpus proximi ceteris paribus.ibi.§.viii.p totum.
Vtrū charitas qua quis diligit deū seipm ꝛ proximū sit ex charitate diligenda:ꝛ declaratur ibi.§.ix.per totum.
Septē sunt q valent vt quis amet a deo.ibi.§.x.per totū.
Dilectio proximi describitur vario modo.i.sub lra.P.scȝ proximo suo.ꝛ.iiii.p.ti.vi.c.iiii.ante.§.
Dilectio inimicoꝝ quō fieri ds:ꝛ quō intelligitur.ibi.§.i.
Dilectionis signa ꝛ effectus q sunt ꝛc.ibi.§.ii.per totum.
Ad dilectionē ꝓximi multa nos inuitāt:ꝛ multiplex emo

limentũ qđ hõ cõsequit ex hmõi dilectione.ibi.§.iij.ꝑ to.

Dilectionis ordo quõ sit seruãdus:vtrũ sit magis diligendus vnus ꝙ alius.ibi.§.iiij.per totum.

Diligere quẽ magis debem⁹ an meliorẽ vel ꝯiũctiorẽ.ibi.

Diligẽdus vtrũ magis sit q̃ est ꝯiunct⁹ ſm carnalẽ copulã ꝙ cõiunct⁹ ſm alias ꝯiũctiões.ibi.§.vj.ꝑ to. (§.v.ꝑ to.

Diligi vtrũ magis dꝫ ex charitate pater vel fili⁹ ꝓpri⁹ ⁊c. quõ isti gradus cõputant i ordie dilectiõis.ibi.§.vij.ꝑ.t.

Diligi vtrum magis debet pater vel mater.ibi.§.viij.

Diligere vtrũ q̃s plus dꝫ vxorẽ ꝙ parẽtes.ibi.§.ix.ꝑ totũ.

Diligere vtrũ q̃s magis debeat benefactorẽ ꝙ bñficiatũ.

Dilectionis siue charitatis ordo vtrum maneat in patria.ibi.§.xj.per totum. (ibi.§.x.ꝑ totũ.

De dilectione vide etiam.s.sub charitate.

Dilectio siue charitas quõ est sub ꝑcepto.iuxta illud. Diliges dñm deũ tuũ ⁊c.h est maximũ ⁊c.iiij.ꝑ.ti.vj.c.v.añ.§.

De dilectione sufficienter sunt data ista duo precepta vbi xp̃s dixit. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet ⁊ prophete.quare hoc est ⁊c.ibi.§.ij.per totum.

Dilectionis preceptũ quõ diuersimode inuenitur traditũ in scriptura:⁊ dupliciter contingit diligere deum ex toto corde ⁊ ex tota anima ⁊c.ibi.§.iij.per totum.

Dilectio ꝓximi describit iuxta illud. Diliges ꝓximũ tuum sicut teipsum.vbi tangitur ratio diligendi ⁊ modus dilectionis:quomodo intelligit ista dilectio:quomodo ꝓximus debet diligi ⁊c.ibidem.§.iiij.per totum.

Diligere quõ debemus ꝓximũ sicut xp̃s dilexit nos. iuxta illud. Hoc est preceptum meũ vt diligatis inuicem sicut dilexi vos.ibidem.§.v.per totum.

Dilectio qñ est principalis actus charitatis:⁊ quõ magis conuenit charitati amare ꝙ amari. Et huius est duplex signum ⁊c.ibidem.c.vj.ante.§.per totum.

Diligendus quomodo est deus propter seipsum:quid importat ly ꝓpter.ibi.c.vj.§.j.per totum.

Dilectio inimicorũ quõ sit intelligenda iuxta illud. Diligite inimicos vestros ⁊c.ibi.§.v.per totum.

Diligere deũ ⁊ ꝓximũ qđ illoꝝ est magis meritoriũ.ibi.§.

Diligere amicũ vel inimicũ quod est magis meritorium.ibidem.§.iiij.per totum. (iij.ꝑ totũ.

Deus quõ in hac vita imediate diligit et amat ⁊ sine mõ ⁊ totaliter. Hoc declarat quõ sit:⁊ quis est modus dilectionis dei:q̃d importat iste modus ⁊c.ibi.§.ij.ꝑ totum.

Dilexit xp̃s magis petrum ꝙ iohãnem euangelistam.iiij.par.ti.x.c.iiij.§.iij.circa finem.

Dilectio siue tentio est sc̃da dos aie.quõ ista dilectio figuratur igne:⁊ quomodo aliquis diligitur ⁊ amatur in patria ⁊c.iij.par.ti.xxx.c.v.per totum.

Dilectio:amor:beniuolentia:⁊ charitas:quõ inter se differunt.iiij.ꝑ.ti.vj.c.j.ante.§.post ꝑn.ibi.Est aũt differẽtia.

Diluuio nodũ facto viuebãt hoies diutius ꝙ nunc ꝓpter sex causas.j.ꝑ.ti.v.c.j.§.v.post mediũ.ibi. Hoies autem.

Dirigere quõ vniusquisq; se dꝫ ſm nouem regulas directiuas totius vite humane.iiij.ꝑ.ti.ij.c.iiij.per totũ ante.§.

Disciplina est triplex.s.disciplina dei:plati:⁊ sui.disciplina suiipsius est triplex.iij.ꝑ.ti.xvj.c.viij.ante.§.per totũ.

Disciplina hois in stãdo reddit reprehẽsibilis.ix.modis.

Disciplina hois quõ figuratur per guttur suauissimũ. Et quõ homo dꝫ esse bene ordinatus ꝑ disciplinam.iiij.par.ti.ij.c.iiij.circa finem.ante.j.§. (ibi.§.iij.ꝑ to.

Discipline qualitate quõ se habere debẽt religiosi in ambulando:in stando:in habitu.⁊ quõ se habere debent diuersimode in diuersis locis.iij.ꝑ.ti.xvj.c.viij.ꝑ totum.

Discẽdo sacram scripturam sex sunt que precipue ad hoc valent:que figurãtur per sex gradus quibus ascendebatur ad thronũ salomonis:et tria sunt que impediunt ꝑfectionem studij.iiij.ꝑte ti.iiij.c.xj.§.j.per totum.

Discretionis annus q̃s est in quo q̃s tenet ad ꝯfessionem et aliquorũ opiniones desuꝑ.ij.ꝑ.ti.ix.c.viij.§.ij.ꝑ totũ.

Discordia est sexta filia inanis glorie ſm Grego.⁊ agitur de partialitatibus ciuitatum:⁊ quãdo discordia est peccatum mortale:qñ veniale:⁊ quãdo nullũ. Et discordia tripliciter põt contingere.ij.ꝑ.ti.iiij.c.viij.ante.§.ꝑ totũ.

Discordia ⁊ seditio q̃ mala faciunt in multitudine:et quõ differt a scismate ⁊ a bello ⁊ a rixa:quare est speciale peccatum ⁊ mortale ⁊c.ibi.§.j.per totum.

Discordia ⁊ seditione particulari ciuitatum et castrorum tria mala describuntur.ibi.§.ij.per totum.

Discordia vel ꝯtradictio vel seditio est triplex.s. dissentionis internalis:discordationis fraternalis : et seditionis popularis. Et tria sunt que generant discordiam in ciuitate vel ecclesia . Et in hmõi seditionibus particularib⁹ ostẽditur magna fatuitas:magna crudelitas:et magna in ea diuturnitas.ibi.§.iij.per totum.

Discordie quõ multiplex peccatum causant: principaliter tamen tres iniquitates.ibi.§.iiij.per totum.

Discordias ⁊ seditiões ꝑticulares dãna horribilia sequũtur:⁊ triplex mal⁹ labor est i istis discordijs.ibi.§.v.ꝑ to.

Discutiẽda quõ sint oꝑa exteriora:⁊ quõ vnusquisq; procurare debet opus suũ si recte sit ⁊c.iij.ꝑte ti.viij.c.j.§.j.

Dissensio in opinionibus inter habẽtes charitatem:sicut inter Paulum ⁊ Barnabam. Actuũ.xv.quõ salua pace fieri põt.iiij.ꝑte ti.vj.c.viij.§.j.circa medium.

Dissimulãdi ⁊ nõ corrigendi delicta sunt quattuor cause.ij.ꝑte ti.ix.c.v.§.iij.ante finẽ.ibi.quattuor autem sunt.

Dispensare in legibus vel interpretari ad quos spectat:⁊ prelati possunt ⁊ debẽt dispensare cũ causa rationabilis adest:⁊ quibus ⁊ in quibus prohibetur dispensatio ⁊c.j.parte ti.xvij.c.vnico.§.ix.

Dispensatio ⁊ irritatio in quibus differũt: vt in voti obligatione.ij.ꝑte ti.xj.c.ij.§.vj.circa finem.ibi. Item nota.

Dispensationibus quõ se habere debet ep̃s ad varios casus ⁊ vbi potest ⁊ vbi nõ potest ⁊c.et in quibus solus papa habet dispensare.iij.ꝑte ti.xx.c.ij.§.v.

Dispensare solus papa potest in quinquaginta casibus q̃ per ordinẽ enumerantur ⁊c.iij.ꝑte ti.xxij.c.vij.

Dispensare cum quibus possit papa in beneficijs habendis ⁊c.iij.par.ti.xv.c.j.§.iij.circa medium.

Dispensatio quando non ꝓdest in collatione beneficioꝝ.ibidem.§.vij.viij.⁊.x.per totum.

Dispensare vel ministrare q̃s hꝫ sacramẽtum eucharistie:⁊ a quibus debet sumi ⁊c.iij.parte ti.xiiij.c.xij.§.iiij.

Dispensare cum quibus potest ecclesia tempore ieiuniorum ⁊c.ij.par.ti.vj.c.ij.§.iij.⁊.v.

Dispensationes quõ fieri debent cum illegitimis.iij.par.ti.xxviij.c.iiij.§.ij.per totum.

Dispensatio quõ ⁊ qñ fieri debet cum ordinãdis:⁊ in qua etate ⁊c.iij.par.ti.xiiij.c.xvj.§.xv.per totum.

Displicentia est triplex ꝓpter quã quis hꝫ odio ꝓximũ.s. ꝓpter displicẽtiam veritatis:ꝓpter displicẽtiam bonitatis:⁊ ꝓpter displicentiã recepte penalitatis.ij.ꝑ.ti.viij.c.iij.§.iiij.post medium.ibi. Et notandũ ſm Durandum.

Displicẽtiam siue dolorem qualem quis habere debet de peccatis.iij.parte ti.xiiij.c.xix.§.v.per totum.

Disponere quomodo quis se debet ad mortem: que debet ordinare ⁊c.iij.par.ti.x.c.j.§.ij.

Diuitie quõ lacerant mentes hoim et in diuersis occupãt et in varijs bonis impediunt ⁊c.j.parte ti.v.c.iij.§.j.ante medium.ibi. Secunda via ⁊c.

Diuitie siue substantie temporales que dicũtur:quõ sunt distribuende ⁊c.j.par.ti.vij.c.iij.§.j.

Diuitias aliqui amãt ⁊ nõ habent:alij habẽt ⁊ nõ amant:alij nec habent nec amant:⁊ alij habent ⁊ amant.ij.ꝑ.ti.j.c.j.§.j.circa medium.ibi. Ubi sciendum.

Circa diuitias tꝑales miser auarus quõ experit triplicem dolorosam angustiam.ij.ꝑ.ti.j.c.iij.§.j.ij.⁊.iij.per totũ.

Diuitiarũ quõ ⁊ quare est cupiditas insatiabilis:ponunt desuper tres rationes.ij.par.ti.j.c.ij.§.j.per totum.

Diuitie propter tria dicuntur mammona iniquitatis in

euāge. Luc. cū exemplo. ij. pte ti. j. c. xij. §. j. per totum.

Diuitiarum amo: siue cōcupiscentia quō sit remouēdus: et q̄ d sit frui: quare diuitie non sunt diligende: ⁊ quō cor non sit apponendum ad diuitias. ibi. §. vij.

Diuitie sunt triplices. s. criminales: tēporales: et spūales: et quō aliqui vane gloriantur de primis: alij de secūdis: et alij de tertijs. ij. par. ti. iiij. c. j. §. ij.

Diuitie non habent in se beatitudinem hominis: qd ostēditur ⁊ probatur. et ponūtur desuper tres rationes. iij. parte ti. vij. c. iiij. §. ij.

Diuitias siue bona tēporalia nō debet homo timere perdere propter septem conditiones terrenorum. iiij. parte titu. xiiij. c. ij. per totum.

Diuites et pomposi quomodo gloriātur in suis edificijs. Et gloria domus sue vario modo declaratur ad longū. et notabiliter per multa exempla ⁊ autoritates. ij. parte ti. liij. c. iiij. §. vj. per totum.

Diues sine elemosyna est quarta abusio inter duodecim abusiones diuersorū: et quomodo sit periculosa. j. parte titu. v. c. ij. §. viij. ibi. Quarta abusio.

Diuitibus q̄ necessaria sit amicitia vario modo. iiij. parte titu. v. c. x. §. j. circa medium. ibi. Et primo.

Diuinatio est scdm genus superstitionis: ⁊ quare mortale peccatū vbi prohibetur qui dicant diuinatores. Et est triplex genus diuinationis. ij. p. ti. xij. c. j. §. iij. per totum.

Diuortiū describitur vario modo. j. sub lra. M. s. matrimonium. ⁊. iij. par. ti. j. c. xxj. per totū. ⁊ ti. xiiij. c. x. per totum.

Diuisio ecclesie tempore scismatis describit. j. sub lra. S. s. scisma. ⁊. ij. parte ti. iij. c. xj. per totum.

Doctores et scholares

quomodo debent postulare ⁊ parare scientiam p bonitatem: disciplinā ⁊ humilitatē: quomodo debent vacare acquisitioni ponuntur multi magni in exemplū qui hoc fecerunt ⁊c. iij. par. ti. v. c j. §. ij. ⁊. iij. per totum.

Doctor siue magister in theologia q̄re scire debet humanas scientias ⁊c. ibi. c. ij. ante. §.

Doctor siue magister in theologia vtrum tenetur scire ius canonicū: ⁊ quō differt theologia ⁊ scientia canonica in modo considerandi quantū ad quinq̄: ⁊ quō est illicitū procurare magisteriū ⁊c. ibi. c. ij. §. ij. per totum.

Doctores ⁊ magistri scholarium vtrū possunt scholaribus collectam imponere vel exigere pro festo celebrādo vel pecuniam. ibi. c. ij. §. v. per totum.

Utrum possunt aliqua exigi p licentia docendi vel solui: aut etiā pro licentia eūdi ad studium: aut p substituēdo aliū in locū sui in docendo. ibi. c. ij. §. vj. ⁊. vij.

In doctorē vel magistrum vtrum possit recipi monachus vel de ordine mendicantiū. ibi. c. ij. §. viij. per totum.

Utrū auditores magistrorum tenentiū diuersas opiniones excusantur a peccato si opiniones eorum teneāt q̄n non sunt bone ⁊c. ibi. c. ij. §. ix. per totum.

Doctorum siue magistrorū varia vitia enumerātur vltra cōmunia in quibus cōmuniter sunt culpabiles vel in toto vel in parte. ibi. c. ij. §. x. per totum.

Circa doctorum doctrinam nota triplicem differentiam. quedam sunt reprobate tanq̄ false ⁊ erronee. quedā vero declarant apocriphe: et quedam approbant ab ecclesia et quorū: ⁊ quis ordo tenendus est in solutione alicuius questionis. j. pte ti. xviij. c. j. §. xviij. per totum.

Doctor pro doctrina quō recipere pōt pecuniam a scholaribus ⁊c. ij. pte ti. j. c. v. §. xvij. ibi. Nota. vj.

Doctorem qualem clericum oportet esse sm apostolum. in quo consistit iste doctoratus: ⁊ quomodo non debent propter subsannationem ⁊ derisionem cessare ⁊c. iij. pte titu. xxij. c. iij. §. viij.

Doctores qui admittunt religiosos sine habitu ad lectiones legum vel medicine excoicati sunt maiori sententia: hoc vlterius declarat. iij. pte ti. xxiij. c. xxxviij. per totum.

Doctorum aureola quibus debetur: cui doctrine cōuenit ista aureola: qui eam habere et qui non habere possunt: ⁊ ppter quem finem. iij. par. ti. xx. c. viij. §. ij. per totum.

Doctores boni quō dicantur celi ppter lumen sapientie: quomodo assimilantur gallo: cui⁹ proprietates ascribuntur ipsis ad faciendum similia: quō sancti doctores se regebant ⁊c. iij. p. ti. xxxj. c. x. §. iij. per totum.

Doctrina describitur. j. sub littera. S. s. sciētia et scriptura. vide hic scripta.

Doctrinarum ecclesie precipue doctorū: quedam sunt reprobate tanq̄ false ⁊ erronee: quedam declarantur apocriphe ⁊ quorum. Et aliquid dicitur apocriphum dupliciter: quedā vero approbate ab ecclesia ⁊ quorum doctorum: et quis sit ordo tenēdus in solutione alicuius questionis. j. parte ti. xviij. c. j. §. xviij.

Doctrina sacra describit ad lōgum ⁊ notabiliter. j. sub lra S. s. scriptura sacra.

Doctrina gētilium phorū vel poetarum quō non prosunt ad salutem ⁊c. iiij. parte ti. xj. c. iiij. per totū.

Dolor siue tristicia dr sexta passio: ⁊ per qd contingit q̄ tristiciam aliquis magis fugiat q̄ delectationē appetat: et huius sunt tres species ⁊c. j. par. ti. vj. c. vj. ante. §. p totū.

Dolor contritionis siue de peccatis describit vario modo. ū. sub cōtritione. ⁊. iij. par. ti. xiiij. c. xviij.

Dolores beate virginis describuntur. j. in speciali tabula de beata virgine post istā immediate sub. D.

Dolus fraus: ⁊ astutia licet in actib⁹ aliorum petōr reperiuntur: communius tamen in vitio auaricie circa acquisitionem temporaliū. ij. pte ti. j. c. xvij. §. j. per totum.

Dolus sm. b. Tho. est executio astutie in quo cōsistit quō exercetur. ij. par. ti. j. c. xvij. §. ij. ⁊. iij.

De dolo habetur etiam quedam regula in iure que declaratur. j. par. ti. xx. c. vnico. sub littera. D.

Domestici vt vxor: filij: serui: quō sunt regēdi: ⁊ quō in domestica cōione sunt tres cōbinationes. s. dn̄i ad seruū. viri ad vxorē: ⁊ patris ad filiū. j. p. ti. xiiij. c. vj. §. v. p totum.

Dn̄ica dies quō est multū priuilegiata ppter multa magnifica in ea die facta: ⁊ q̄bus hoies debēt vacare ista die: et quedā questiones desuper ⁊c. ij. p. ti. ix. c. vij. §. iiij. in pn.

Dominiū temporale quō est introductū q̄bus figuratur: et hic principaliter agitur de imperatore: quō imperium ad varias gentes est translatum: et quō venit ad alemānos ⁊c. iij. pte ti. iij. c. j. ante. §. per totum.

Dn̄i siue rectores non debent propria autoritate vsurpare sibi dominiū: sed debent institui a superiore: q̄n q̄s potest dici dn̄s: ⁊ qui iniuste sibi dn̄ium vsurpant fures sunt ⁊ quō tenent ad restitutionem. ibi. §. j. per totū.

Domini quō debent esse ornati virtutibus: et casdē possidere. ibi. §. ij. iij. iiij. v. ⁊. vj. per totum.

Dn̄i quō debēt hr̄e actū ⁊ exercitiū regiminis regulatum sm rōnē: ⁊ dn̄s q̄s dr ppter parcitatē: ppter seueritatē: propter pietatē: ⁊ propter liberalitatē. ibi. §. vij. p totum.

Domini ⁊ principes quas bonas conditiones in se habere debent. ibi. §. viij. per totum.

Dn̄i ⁊ rectores reipublice quō in se habere debent q̄ttuor que sunt ipsis necessaria ⁊c. ibi. §. ix. per totum.

Dn̄ium ciuitatum ⁊ regnorū quō introductum est: et quō trāslatū est de vna ciuitate ad aliā siue dn̄us: et quō licite acquiratur vel etiam perdatur. ibi. c. ij. ante. §.

Dn̄ium siue vsus rerum quomodo nō expedit esse cōmune pro statu nature lapse. ibi. c. ij. §. j. per totum.

Dominia rerum vtrum sint distincta: declaratur per tres conclusiones. ibi. c. ij. §. ij. per totum.

Dominij rerum diuisio quō fieri potuit: aut qua lege positiua. ibi. c. ij. §. iij. per totum.

Dominia rerum: an ab initio iuste diuisa iuste possint in alios a primis dominis vel dominijs transferri. ibidem. c. ij. §. iiij. per totum.

Dominij proprietates ⁊ ius cum declaratione terminorū

Dubia sunt ĩ meliorẽ partem interp̃tãda. s. ea facta quoꝝ dubiũ est q̃ animo fiunt. est vna de reg. iur. q̃ ⁊ declarat. i. p. ti. xx. c. vnico. sub lr̃a. d.

In dubijs ratio: via est eligenda. Est vna de reg. iur. que et declaratur ibidem.

In toto non est dubiũ partem contineri. Est vna de regu. iur. que etiã declaratur ibidem. sub littera. J.

Dubia in iure diuino ⁊ naturali: ⁊ iure humano positiuo declarare quõ p̃tãtẽ siue iurisdictionẽ hꝫ papa: ⁊ declarare dubia in aliqb⁹ ꝯtingit dupl̃r. iij. p. ti. xxij. c. iij. §. j. p to.

Utrũ dubius in fide sit censendus heretic⁹. Et dubiũ esse in fide cõtingit. v. modis. iij. p. ti. xxij. c. v. §. x. per totum.

Dubioꝝ determinatio de vsuris ad quos magis spectat ⁊c. ij. par. ti. j. c. vij. §. iiij. post principium.

Duellum est bellum particulare: ⁊ fit a duobus: quare sit duelliũ quõ prohibitũ est in lege diuina: naturali: ⁊ positiuo iure. iij. parte ti. iiij. c. iiij. §. ij. per totum.

Duellãtes vtrũ ꝯsuetudo generalis excuset a pctõ: ponũtur desuper varie opi. q̃ declarant. ibi. §. iij. per totum.

Duri cordis ꝓprietates que sunt: quõ est emolliẽdũ: quõ est custodiendũ ⁊c. j. pte ti. iiij. c. xiij. §. ij. per totum.

Duricia cordis q̃ mala facit: et quid importat obduratio. ibi. §. iij. ibi. De septimo ⁊c. vide pl⁹ de obduratiõe. j. sub lr̃a. o. s. obduratio.

Duricia in peccatis quõ sit multũ periculosa. ij. parte ti. viij. c. ix. per totum.

Durum vt lapis quomodo peccatũ facit hoiem siue eius voluntatẽ. j. pte ti. iiij. c. xiij. §. ij. circa principium.

Ebrietas est spẽs gule quõ gula diuidit in comesationẽ ⁊ ebrietatem. Et est ebrietas ex vino diuinali: ex vino criminali: ⁊ ex vino materiali ⁊c. ij. p. ti. vj. c. iij. ante. §. p totum.

Ebrietas ꝙ fomes est ⁊ nutrimentum omnium vitiorum ostenditur ibi. §. j. per totum.

Ebrietas vñ dicitur: culpa ebrietatis in immoderato vsu: qȯ ꝯtingit tripliciter: ꝙ peccatũ mortale est probatur: et quomodo clericis interdicitur. ibi. §. ij. per totũ.

Inebriationis effectus sequens est multiplex: probat per pñ. ⁊ per alias autoritates. ibi. §. iij. per totum.

Ebrietas quõ absorbet vsum rõnis: ⁊ in ebrietate sunt attendenda effectus consequens ⁊ actus precedẽs: ⁊ quõ intelligit autoritas philosophi ꝙ ebrietas meretur duplicem maledictionem. ibi. §. iiij. per totum.

Ebrietas ⁊ voracitas quõ ꝓhibent clericis: ⁊ qñ licite pñt esse leti in conuiuijs ⁊c. iij. par. ti. xiij. c. iij. §. iij. per totum.

Ebrietate q̇dẽ eucharistiã euomẽs quã penã incurrit ḃm canones. iij. p. ti. xvij. c. xxi. §. v. ibi. Tricesimusquintus ⁊c.

Ebrietate que mala hoi ꝓueniunt. iiij. p. ti. iiij. c. v. §. j. post med. ⁊ q̃ bona ꝓueniũt hoi ex sobrietate. vide ibidẽ añ.

Ecclesia sancta dicit regina propter multa: ⁊ etiam propter ꝓprietates regine: et quõ ipsa regina stat coram deo ornata ⁊ decorata varijs virtutibus. iij. par. in prologo. §. j. per totum.

Ecclesia quõ hꝫ claritatem cognitionis ⁊ sapientie in se: ⁊ quõ sapiẽtia ecclesie apparet mirabilis: maxime in eius documẽtis: in eius sacramẽtis ⁊ tormentis. ibi. §. ij. p to.

Ecclesia quõ habet statuũ varietatẽ officioꝝ ⁊ graduum: vñ ⁊ quõ dr̃ ecclesia: ⁊ qñ ecclesia inchoasse. ibi. §. iij. p to.

Ecclesie status sumit tripl̃r: ⁊ circa statũ spiritualẽ tria notantur: ⁊ decuit in ecclesia esse diuersitatẽ statuũ: officiorum ⁊ graduum ꝓpter tria. ibi. §. iiij. per totum.

Ecclesie status large sumẽdo quõ in ipsa homo est cõstitutus ꝑpetue ad cultum dei ⁊ quõ a xp̃o effectiue est inchoata: quõ nũc status sumitur ⁊c. ibi. §. v. ⁊. vj. p totum.

Ecclesiarum bona que vacant quomodo epĩ circa ipa debent esse soliciti. iij. parte ti. xx. c. ij.

De ecclesia ponitur thema ex pñ. quod ⁊ de ipsa declarat iij. par. ti. xij. c. j. ante. §. per totum.

Ecclia quõ accipit ꝑ collectiõe. fideliũ gn̄ali que bonis ⁊ malis repleta est: ⁊ illa mixtura multipl̃r est figurata in veteri testõ ⁊ tolerantia maloꝝ q̃re est fiẽda. ibi. §. j. p to.

Ecclesia quõ accipit ꝑ ꝯgregatiõe fideliũ beatoꝝ p charitatẽ xp̃o incorporata: q̇s nõ põt dici de ipsa ecclesia: que destruunt istam ecclesiam. ibi. §. ij. per totum.

Ecclesia quõ accipit ꝑ edificio materiali: quõ primo eam dꝫ benedicere: q̇d designant partes ecclesie: ⁊ quõ deus tripl̃r benedicat ai ipsa ecclesia. ibi. §. iij. ⁊. iiij. per totũ.

Uarietates q̃ sunt in ecclesia vt lapides: cemẽtũ: tectũ ⁊c. quid spũaliter significant. ibi. §. v. per totum.

Ecclesia est locus determinatus vbi de⁹ adoratur specialiter ex triplici ratiõe: ⁊ est triplex ratio quare in ecclesia adoramus ad orientem. ibi. c. ij. ante. §.

Ecclia si est fundata in alieno loco dño ignorãte: q̇d sit faciẽdũ: ⁊ ecclesiã nemo edificare põt nisi autoritate diocesani q̇ primo ponere dꝫ p̃mariũ lapidẽ. ibi. §. j. ⁊. ij. p to.

Ecclesiam quis teneat cũ indiget reparare ⁊ exempti nõ possunt construere oratoria locis in exemptis sine diocesanorũ licentia ⁊c. ibi. c. iij. §. iiij. per totũ.

Ecclesia ⁊ p̃cipue cõsecrata: oratoria: monasteria: ⁊ hmõi nõ debẽt reuerti ad secularem habitationẽ: ⁊ in ꝓfanos vsus: ⁊ altare non licet construere in ecclesia sine licẽtia episcopi ⁊c. ibidem. §. v. per totum.

Ecclesie immunitas q̇d est: ⁊ eccl̃ie ꝯsecrate habẽt tãtã libertatem ꝙ ex ipsis nihil põt recipi: ⁊ q̇ debẽt sepeliri in ecclesia: laici cũ clericis nõ debẽt in choro simul habitare ⁊ que fieri nõ debẽt in istis locis. ibi. c. iij. ante. §. p totũ.

Ecclesiã fugitiui accedẽtes quantũcunqꝫ sunt malefactores nõ pñt de ea extrahi: qui tamẽ possunt extrahi absqꝫ violatione ⁊c. quãtũ spaciũ habet immunitas: qualiter debeat talis defendi ⁊c. ibi. §. j. per totum.

Ecclesiastice ꝑsone nec ecclesia debẽt fatigari angarijs in necessitate tñ excipiuntur: quãtam immunitatem habet ecclesia circa res temporales ⁊c. ibi. §. ij. per totum.

Ecclesiarũ immunitatẽ violãtes quã penã incurrũt: et filii qui occupant bona vacantiũ ecclesiarũ ⁊c. ibi. §. iij. p to.

Ecclesiarum immunitas vñ dr̃: quid est: in quo consistit: ⁊ quõ contra eam fit: ⁊ que priuilegia ecclesiarum ⁊ personarũ ecclesiasticarũ. ibi. §. iiij. per totũ.

Ecclesie libertas vel immunitas quomodo dicit violari: ponũtur desuper multe questiones que ad multũ declarantur. ibi. §. v. per totum.

Ecclesiarum census ⁊ tributa describuntur. s̄. sub lr̃a. C. s. Census. et. iiij. par. ti. xij. c. iiij. per totum.

Eccliasticarũ rerũ alienationes. vide. s̄. sub lr̃a. a. ⁊. iij. p. ti. xij. c. v. p to.

Ecclesiarũ consecratio describit p thema ex pñ. qȯ ⁊ de ipsa declarat: quõ nos debem⁹ deo cõsecrare ⁊ edificare ecclesiam spũaliter. iij. pte ti. xij. c. vj. ante. §.

Ecclesiarũ ꝯsecratione septẽ fiunt corporaliter q̃ ꝑ nobis spũaliter exponunt: quõ ibi deus est in medio. Et ponũtur de ecclesia tria membra. ibi. §. j. per totum.

Aia quõ sanctificat ad similitudinẽ cõsecrationis eccl̃ie. ibi.

Ecclesia materialis multipl̃r noiatur q̃ spũal̃r exponũtur ⁊ decẽ ꝯcurrunt ad sanctificationẽ aie figurata p ea que fiunt in sanctificatione ecclesie materialis. ibi. §. ij. p to.

Ecclesia siue tẽplũ aie quõ violat: ⁊ quõ reconciliat ecclia nõ põt recõciliari nisi ab epo: et qñ p̃sumit ꝙ ecclia nõ est consecrata: quare consecrat. ibi. §. iij. per totũ.

Ecclesia in quattuor casib⁹ polluit siue violatur: ⁊ semper indiget reconciliatione. ibi. §. iiij. per totum.

Ecclesia qñ est violata ꝓpter quattuor p̃dicta: quis põt eam reconciliare ⁊ quõ ⁊c. ibi. §. v. per totum.

Ecclesia non consecrata qñ violatur: ⁊ quõ: ⁊ per quẽ debet reconciliari. ibi. §. vj. per totum.

Eccliarũ cimiteria bñdicta etiã gaudẽt priuilegio sicut ecclesie: ita violant ⁊ recõciliãtur sicut ecclesie: ⁊ cimiteriũ censet pollutũ qñ ecclesia est polluta ⁊c. ibi. §. vij. p to.

Ecclesia ɔsecrata dꝫ iterū ɔsecrari in duob⁹ casibus.ibi.§.
Ecclesie ɔsecratio alia est:⁊ alia altaria.lō vna (viij.p to.
sine alia fieri pōt.Altaria quō debēt ɔsecrari ɔsecrata ite
rū ɔsecrari:⁊ qñ ⁊ quō hoc est necesse ⁊c.ibi.§.ix.p totū.
Ecclesiarum veneratio qualis debet esse:quomodo sit ad
ipsam accedendum:quid ibi agendū:quomodo ecclesia
siue templū est venerandum.ibi.c.vij.p totum.
Ecclesie ornatū quomodo posite causant reliquie ⁊ ima/
gines sanctorū:⁊ quomodo debent adorari:quō ⁊ quā/
do decet sanctos venerari:⁊ vtrum ecclesia possit errare
in canonizatione sanctorū.ibi.c.viij.per totum.
De adorationibus in ecclesijs.vide supra sub littera.a.scꝫ
Adoratio.⁊ ibidem.c.ix.per totum.
Ecclesiaruꝫ deuotio que ⁊ qualis debet esse. vnde dicitur
deuotio ⁊c.⁊ de ornatu ecclesie vide ibi varia:⁊ de aqua
benedicta ⁊c.ibi.c.x.per totum.
Ecclesiā cui licet ornare:⁊ quō nō debēt ibi fieri supfluita/
De ecclesiarū oblationib⁹ vide.j. (tes.ibi.c.x.§.ij.p to.
sub lrā.o.s.oblatio.⁊ ibi.c.xi.per totum.
Ecclesiarū pꝛoni vide.j.sub lrā.p.s.pꝛoni.⁊ ibi.c.xij. p to.
Ecclesijs siue capellis vbi monachi habitāt ppls p mona
chum nō regat:sed capellan⁹ q ppl̄m regat ab abbate p
ɔsiliū monachorū instituat ⁊c.ij.par.ti.xvj.c.ix.§.iij.
Ecclesiā parochialē quō nemo deinceps alicui non ɔstitu
to in etate legitima ⁊ sacerdotio cōmendare psumat.qō
vlterius declarat.iij.par.ti.xix.c.xi.§.ix.per totū.
Ecclesia quō passa est.x.magnas persecutiones q̄bus isti
figurantur qui fuerūt sui persecutores ⁊c.j.par.tit.v.c.ij.
§.viij.circa medium.ibi.vnde ⁊ Aug.
Ecclia quō figurat p vineā multiplici de cā.j.p.ti.v.c.ij.§.
Ecclesiasticalis vnitas pbat ex scriptura:⁊ (ix.post pn.
quō necessaria est ad saluꝫ ɔsecutionē:⁊ q̄b⁹ figurat ista
vnitas ⁊c.j.p.ti.vj.c.ij.§.v.añ mediū.ibi.de q̄rta vnitate.
Ecclesie suffragiuꝫ est triplex:⁊ qui participes sunt ⁊ qui
non ⁊c.j.par.ti.vij.c.iij.§.iij.per totum.
Ecclesia siue tēpluꝫ est triplex:est synagoge materiale:est
ecclie spūale:⁊ est glie supnale.j.p.ti.xiiij.c.v.§.iij.p to.
Ante ecclesias quō cōiter sunt artifices:lusores: venditoꝛ/
res ⁊c.⁊ quō per illos exercet vsura ⁊ dolus.ij.par.ti.j.c.
vj.§.ij.post medium.ibi.In plateis tertijs.
Ecclesie curā vtrū prelatus cōmittere possit cōsanguineo
suo postposito meliori.ij.par.ti.j.c.xx.§.ij.p totū.
Ecclesia militās hꝫ in se tria genera sacrilegioꝝ deflenda
spūaliter.ij.p.ti.j.c.xxj.§.v.vj.⁊.vij.per totū.
Ecclia quō assimilat naui: et quō in ista naui ex mari hui⁹
mundi trāsire debem⁹ vt ad celū pueniam⁹:⁊ septē lumi
mina sunt q̄ habentur in ista naui.ij.p.ti.ij.c.j.§.xxiij.
Ecclesia vniuersalis quō dr̄ nauicula q diuersi nauigāt p
mare hui⁹ seculi ad portuꝫ salutis:q̄ est ista nauis:a quo
regitur:⁊ cui figurat ⁊c.ij.par.ti.ij.c.j.§.xxiij.p totum.
Ecclia nō pōt hr̄e meliorē ptectorē ⁊ fortiorē q̄ deū:⁊ quō
ipse triplici scuto suos ptegit.ij.p.ti.iij.c.vij.§.j.p totū.
De ecclesia vide etiā.j.sub lrā.t.s.tēplū. Contra ecclesiarū
prelatos:religiosos:⁊ predicatores hypocritas:inuehit
dn̄s septē malediciones.ij.par.ti.iiij.c.vij.§.iij.per totū.
Ecclastice psone q̄ dicunt q̄ gaudent puilegio clericoꝝ:⁊
q̄ sunt vere iste psone ecclesiastice ⁊ q̄ nō: ⁊ q̄ sub dubio.
In ecclasticā psonā man⁹ violētas (iij.p.ti.xxiiij.c.v.p.t.
inijciētes excōicati sunt maiori snia ⁊c.iij.p.ti.xxiiij.c.j.
Ecclesiarum incēdiarij ⁊ effractores excōicati sunt maiori
sentētia ⁊c.iij.p.ti.xxiiij.c.xi.xij.⁊.xvij.per totū.
De ecclesiarū vicarijs in diuinis ⁊ de vicaria ⁊ de bn̄ficijs
vide varia.iij.par.ti.xix.c.x.§.iij.⁊.iiij.per totum.
Ecclesiarū puisores ⁊c.quō debēt visitari a prelatis:⁊ de
q̄bus sunt interrogādi.iij.p.ti.xx.c.vi.§.j.⁊.v.p totum.
Ecclesiastica potestas quomodo est significata per septeꝫ
claues ⁊c.iij.par.ti.xxij.c.iij.vide etiam.c.iiij.
Ecclesiastica potestas alia a papa subest ei quoad tria.iij.
parte ti.xxij.c.iij.§.v.per totum.
Ecclesie caput ⁊ oīm hominum sm̄ diuersos gradus quō
est xp̄s:⁊ quomodo deus caput ecclesie mirabiliter exal/
tauit ⁊c.iij.par.ti.xxx.c.j.per totum.
Ecclesiam siue templū spūale quō intrat diabolus ⁊ spo/
liat illud.s.recipiēdo.vij.bona ab hoie que significantur
per illa q̄ in templo habent.iiij.par.ti.xiiij.c.vj.§.vij.

Edificiorū sunt tres par-

tes.j.par.ti.j.c.iij.§.iij.post pn.ibi.Edificiorum ⁊c.
Edificatores domoꝝ ⁊c.quō vario mō fraudē committūt
in officio.iij.par.ti.viij.c.iiij.§.viij.per totum.

Effundens christi sangui-

nem in missa quā penā incurrit sm̄ canones.iij.p.ti.xvij.
c.xxj.§.v.ibi.Tricesimusquart⁹.Cetera vide.j.sub missa.
Effundere sanguinē humanū:vide hic in tabula homici/
dium:occisio ⁊ defendere.

Eligi quō debet prelatus:

ad q̄s ptinet de iure ista electio:q̄ non pñt eligere ⁊ vocē
nō hn̄t in electiōe:q̄ non sunt idonei.iij.p.ti.xix.c.ij.añ.§.
Electio infra quātū tp̄s fieri debet:quō electores p̄senta/
re debēt electū:quā penā incurrunt non patientes:⁊ ele
ctus infra mensem tenetur consentire.ibi.§.j.p totum.
Electio in quo loco fieri dꝫ: quō debent vocari electores:
absens quō constituere pōt procuratorē:⁊ quō sit facien
dū quando nō cōcordant ⁊c.ibi.§.ij.p totum.
Electionis forma siue modus quō est p scrutiniū:per com
promissum:⁊ p cōmunē inspirationē:⁊ quō debent inter
se seruari:⁊ quō pcedit p scrutiniū.ibi.§.iij.per totum.
Electio qñ ⁊ quō est cassanda:⁊ electiōes clādestine repro
bant in iure:⁊ q̄ sciēter eligit indignū quantū peccat ⁊c.
Eligi q̄s pōt:in qua etate debent esse (ibi.§.iiij. p totū.
electi:⁊ quō abbas:⁊ quō religiosi:⁊ quomodo clerici al
terius diocesis.ibi.§.v.per totum.
Eligi quis nō pōt:electus post consensum coniungitur vt
sponsus ecclesie acq̄site: si electus ante cōfirmationem
administrat remouendus est ⁊c.ibi.§.vj.per totum.
Electiōis ius an acq̄rat religioso ex ordinē suū.q̄d si due
electiōes fiāt q̄d tūc est faciēdū:⁊ qñ iteꝝ tenent eligere
Electio monialiū q̄liter fieri debeat:que (ibi.§.vij.p to.
dꝫ eligi quot annoꝝ tenet esse q̄ dꝫ pponi in electiōe:quō
collatio nō dꝫ fieri zeli ad zelū ⁊c.quō fieri dꝫ appellatio
Electio p cōpromissionē quā potestatē (ibi.§.viij.p to.
hꝫ:cui cōmitti pōt:qñ reuocari pōt:⁊ qñ electio nō valet
nisi dicātur aliqua verba in singulari:qñ hmōi potestas
deuoluit ad suū superiorem ⁊c.ibi.§.ix.per totum.
Electio p cōmunē inspirationē quō fieri dꝫ:q̄ sunt necessa
ria in ista electione ⁊c.§.x.per totum.
Postulatio quis sit postulandus vel nō: vtrū clericus al/
terius diocesis sit postulandus vel possit eligi: et vtrum
religiosus debet postulari ⁊ eligi.ibi.c.iij.ante.§.
A quo sit aliquis postulādus:q̄s pōt postulare:quis effe/
ctus postulationis ⁊c.ibi.c.iij.§.j.per totum.
Electorū ɔfirmatio a quo est fienda:q̄liter fieri dꝫ ɔfirma
tio:q̄ pñt obijci ɔ̄ ipsam:qñ est irrita:qñ sit faciēdum:qñ
obijciat electo aliquod crimen ⁊c.ibi.c.iiij.per totum.
Renunciatio q̄ sit in electione describit vario modo.j.sub
lrā.r.s.renunciatio.⁊ ibi.c.v.per totum.
In electione quō vario mō cōmittit simonia. ij.p.ti.j.c.vj.
Eligētes sciēter indignū in ep̄m ɔ̄ formā iuris:ele (§.xxj.
ctores sunt suspēsi p triennium a bn̄ficio.ponit de clericis.
iij.pte ti.xvij.c.iiij.j.medium.ibi.Clerici qui scienter.
Electio pape vario mō describit.s.sub lrā.c.s. cardinales
⁊.iij.par.ti.xxi.c.ij.§.v.vj.vij.viij.ix.x.⁊.xi.p totū.
Electores imperij qui sunt ⁊c.vide.j. Imperator.⁊.iij.pte
titu.xxij.c.v.§.xiij.
Electio describit put est actus voluntatis.q̄ sit actus vo
lūtatis pbat:⁊ q̄d importat ⁊ quare non est electio bru
torum.

totum.j.parte titu.iiij.c.vij.ante.§.
Electio est eoꝝ q̄ sunt ad finē sicut volūtas est finis: pbatur p pħm ꝛc.et electio est respectu hūanoꝝ actuū ꝛ possibiliū tm̄:et non est ex necessitate in hoie.ibi.§.j.p totū.
Electio est triplex: prima est eternalis ad supernā felicitatem.scd̄a rōnalis ad humanā dignitatē:et tertia virtualis per nostrā voluntatē.ibi.§.iij.iiij.ꝛ.v.per totum.
Electionis sunt tria signa.ibi.§.iij.post prin.ibi.Ubi tria
Ad hoc vt electio ista rationalis sit tria requi (notanē.ibidem.§.iiij.post prin.ibi.Ad hoc autem.
Electio sepulture describiꝭ vario mō.j.sub littera S.scilꝫ sepulturam.ꝛ.iij.pte ti.x.c.v.per totum.
Elementa quō nobis manifestant vestigiū sanctissime trinitatis.iiij.pte ti.x.c.vij.§.vj.infra medium.
Elemētis quō constituiꝭ hō:et ad q̄d sunt isti magis indinati q̄ plus participāt cū vno q̄ cū altero ꝛc.j.pte tit.j.c.vj.§.j.in medio.ibi.Ad cōpositionē autē.
Elementa siue oīs creatura quō triplici voce alloquitur hoiem vt sit deo gratus ꝛc.j.par.ti.iij.c.vij.§.ij.per totū.
Elementis quō figuranꝭ euangeliste.j.parte tit.iij.c.iij.§.ij.post princi.ibi.Sed ꝛ euangeliste.
Elemosyna quō opponiꝭ obdurationi ꝯ miam: quō ista misericordia pcedit ex charitate: q̄ naturaliter inducūt ad miam ꝛc.iiij.pte ti.v.c.xviij.§.ij.ante mediū.
Elemosynis quō subueniendū est miserijs alioꝝ: q̄ sunt motiua ad danduꝫ elemosynas: quō elemosyna diffiniꝭ quō elemosynā dare est actus mie.ibi.§.iij.p totum.
Elemosynarū gnā sunt septē scꝫ pascere esurientē: potare sitientē: vestire nudū: recolligere hospitē: visitare infirmū: redimere captiuū: ꝛ sepelire mortuū.ibi.§.iiij.p to.
Elemosyne spūales sunt: docere ignorantē: ꝯsulere dubitanti: consolari tristē: corrigere peccātē: remittere offendēti: supportare onerosos: ꝛ p ꝑctis exorare.ibi.§.v.p t.
Elemosyne corporales et spūales quō comparanꝭ adinuicem: quomodo spūales sunt potiores corporalibꝰ tribus modis.ibidem.§.vj.per totum.
Ad elemosynā et misericordiā quō nos inuitat scriptura: incitat natura: ꝛ animat rōnalis creatura: et quomodo ipsa elemosyna fieri dꝫ recto aio: de licite acquisito: ꝛ indigentie subiecto.ibi.§.x.per totum.
Elemosyne fructus q̄s ꝛ quantꝰ: ꝛ quō varij p elemosynā et miam maxima bona sunt consecuti.ibi.§.xj.p totum.
De elemosyna vide etiam.j.sub mia: qꝛ ad ꝓpositum.
Elemosyna non est danda pauperibꝰ p orōne ab eis fienda tanq̄ ex h̄ q̄s intēdat emere orōnē: sed gratuitū bñficiū ostendiꝭ et probaꝭ.ij.par.ti.j.c.v.§.xvij.
Elemosyna quō sit dāda paupibꝰ.ij.p.ti.j.c.xxiiij.§.j.p to.
Elemosyna et mia quō euadiꝭ sententia horribilis dānationis et consequiꝭ homo recōciliationē a deo et opera mie describuntur ꝛc.ibi.§.ij.per totum.
Elemosyne et mie quadruplex fructus est in pñti.vtrum elemosynam facere sit in precepto: quō de necessitate ad ipsas tenemur ꝛc.ibi.§.iij.ꝛ.iiij.p totum.
Elemosynas dare quādo est mortale peccatū: ponuntur desuper quinq̄ casus.ibi.§.v.per totum.
Elemosyna et misericordia quō euadiꝭ sententia horribilis damnationis: et quō opera mie debēt exerceri ad pximos ꝛc.ij.par.ti.j.c.xxiiij.§.ij.
Elemosyna: oratio: vel ieiuniū q̄d hoꝝ est magis satisfactorium.iij.pte ti.xiiij.c.xx.§.iij.per totum.
Religiosos quō licet et quō non licet viuere de elemosynis: et quō quadrupliciter viuere pñt de elemosynis ꝛc.iij.par.ti.xvj.c.vj.§.ij.per totum.

Emptionū ꝛ venditionū

varia materia de ipsis describiꝭ.j.sub lr̄a U.scꝫ vēditio.et.ij.p.ti.j.c.vij.viij.ꝛ.ix.vide etiā sub lr̄a M.j.mercatoꝝ et sub lr̄a N.scꝫ negociatoꝝ.et sub lr̄a C.scꝫ cōtractus.
Emens blada sub tpe messium et tpe vindemiarū vinum et alios fructus vt in futuro charius vendat: quomodo et quando est licitū ꝛc.ij.pte ti.j.c.xxiij.§.xvj.
Emens furtum quō incurrit ille multa mala.ij.pte tit.j.c.xij.§.xvj.xvij.ꝛ.xviij.per totum.
Emptione quō q̄s efficiꝭ seruus: et q̄ ad hoc req̄rūtur.iij.
Emptione ꝛ vēditione spūaliū (pte ti.iij.c.vj.§.v.p to.quō multipliciter cōmittiꝭ simonia: que dicunꝭ spūalia: que dicunꝭ annexa ꝛc.ij.pte ti.j.c.liij.§.j.p totū.
Emunitas siue immunitas ecclesiarū et psonarū ecclesiasticarū vario modo describunꝭ.s.sub lr̄a E.scꝫ ecclesia.et.iij.parte ti.xij.c.iij.per totum.

Enigma vnde dicitur et

quō deum videmus in enigmate et septēplici dispositione.j.par.ti.iij.c.vj.a.xij.vsq̄ ad.xix.§.
Enigma quid est habes ibidē.§.xij.post princi.
Enigmata Aristotelis enumeranꝭ et exponunꝭ.iiij.pte ti.v.c.xx.§.ix.b.per totum.

Epiphania dñi describiꝭ

p thema siue p modū smonis: ꝛ de varijs stellis ꝛ apparitioībꝰ.iiij.p.ti.xv.c.xxxij.vide etiā.j.sub lr̄a S.j.stellis.
Epikeia virtus q̄d latine significat: in quo ꝯsistit ista virtus: ꝛ vñ dr̄: quō correspōdet iusticie legali: quō ipa multipliciter sumiꝭ pro equitate ꝛc.iiij.p.ti.v.c.xix.ante.§.
Episcopoꝝ archiepoꝝ ꝛ pr̄iarcharū status describiꝭ per thema et pō q̄d ꝛ de ipsis declaraꝭ.iij.p.ti.xx.c.j.ante.§.
Episcopi quō debēt hr̄e vite sanctitatem: quō esse debent imitatores patrū suoꝝ.et epi dicunꝭ filij aploꝝ: quō dñt esse soliciti de sibi cōmissis.ibi.§.j.p totum.
Episcopi quā curā hr̄e dñt circa sibi cōmissa et i ptāte ꝛ in autoritate: et quō sunt principes terre: et q̄ distinctio est inter epos et archiepos ꝛc.ibi.§.ij.p totum.
Epi quō pcurare siue afferre debēt ecclie vtilitatem: quō debent esse memores nois dñi ꝛc.ibi.§.iij.per totum.
Eps vnde dr̄: et que est differētia inter epm ꝛ p̄sbyterum: qualē opꝫ esse epm: quō nō pōt restituere degradatum: ponunꝭ desuper questiones notabiles.ibi.c.ij.añ.§.
Eps quō se habere dꝫ in ordinationibꝰ siue in ordinādis vario modo ad varios actus.ibi.§.j.p totum.
Episcopus quō dꝫ esse solicitus in cōferendis beneficijs quantū peccat si tribuit indignis: et que attēdere dꝫ circa illa bñficia vt bene dentur ꝛc.ibi.§.ij.p totum.
Epus quō dꝫ esse solicitus circa negocia spūalia semꝑ ea pponēdo tpalibus ad varios actus.ibi.§.iij.p totum.
Eps quō debet esse solicitus circa bona mobilia ꝛ immobilia sui epatus: et q̄ in istis sunt cauenda: quō se habere dꝫ circa rectores ecclesiarū.ibi.§.iiij.p totū.
Episcopus quō se habere dꝫ circa dispēsationes varioꝝ statuū et casuum.ibi.§.v.per totum.
Eps quō se hr̄e dꝫ circa appetitū epatus: vel circa recusationē: vel circa renūciationē: vtrū epatū iniunctū a superiore liceat oino recusare: et quis nō est necessariū de se: est tm̄ necessariū rōne pcepti supioris ꝛc.ibi.§.vj.p totū.
Eps sumptus ex aliqua religione vtrum teneaꝭ ad obseruantias regulares ꝛc.ibi.§.vij.p totum.
Epi si nō sunt prompti in largiēdo paupibus bona ecclesiastica q̄ procurant peccāt mortalr̄.ibi.§.viij.per totū.
Epoꝝ ornamēta cū q̄bꝰ celebrāt: quō designāt aliq̄ spūalia q̄ in se hr̄e debēt epi: pter ornamēta cū q̄bꝰ pticipāt cum alijs sacerdotibꝰ: q̄ debēt seruare ex iure ꝛc.ibi.§.ix.p t.
Eps que pōt exigere a clericis ꝛ in q̄bꝰ casibus siue etiam ab alijs ecclesijs: et quantū de illoꝝ bonis redditibꝰ prebendis ecclasticis: et quātū exigere debꝫ ab ecclesijs cathedralibus ꝛc.ibi.§.x.per totum.
Epoꝝ iurisdictio q̄ est: quō illam pñt exigere: q̄d cōprehenditur sub iurisdictione.ibi.§.xj.p totum.
Archiepoꝝ dignitas siue officiū describiꝭ p thema et pō, q̄d et declaraꝭ: et quō dñt esse potētes ꝛc.ibi.c.iij.añ.§.

Archiepiscopus quomodo est eminens et potēs in iuris-
ditione spūali: quid significat palliū suū: et in pallio po
nuntur quatuor cruces: quid significāt: et adhuc quadru
plex significatio pallii. ibi. §. vj. p totum.
Archiepūs quō dz esse potēs vtendo gladio dilectionis di
uini sermonis: passionis et vltionis peccōz: q̄ notabiliter
declarantur. ibidē. §. ij. per totū.
Archiepūs quō dz esse accinctus potentissime super femur
suū: q̄d significat femur: vn̄ dr epūs et vn̄ archiepūs: et quō
socio respondere dz nomini rc. ibidem. §. iij. per totum.
Archiepi quō sunt minores patriarchis et primatibus: et
que differētia est inter eos: et archiepūs et metropolitan⁹
sunt synonyma et pro eodē supponūt: et vnde dicuntur
ista duo rc. ibi. c. iiij. ante. §. p totū.
Archiepatus qn̄ vacat q̄s supplet vices eius: ponunt de
super alique questiones et declarant. ibi. §. j. p to.
Archieporum palliū quid significat: a quo dz peti: infra
quot menses: quid sibi cōferat palliū: et quibus dieb⁹ et
officijs dz vti. ibidem. §. ij. p totum.
Epi quō debēt visitare gregē sibi cōmissum ad varios sta
tus et casus. vide de visitatiōe. j. sub lr̄a V. s. visitatio.
Eporum characterū siue potestatuū ponunt varioz opi-
niones: tam theologoz q̄ iuristarū. iij. p. ti. xxij. c. iiij. §. j.
ibi. Quantū ad sextam potestatem.
Epūs negligens est decima abusio inter duodecim abusio
nes diuersoz. vnde dr epūs et quare rc. j. parte ti. v. c. ij. §.
viij. ibi. Decima abusio.
Epatū et dignitatē q̄rere vtrū sit licitū: et multa gratiosa
de materia ista habent. ij. p. ti. iij. c. v. §. iij. iiij. v. et vj.
Epoz exēptorum iuramētū in forma describit: cōprehēdit
autē hoc iuramētū septē articulos: q̄ et declarant. ij. p. ti.
Epūs quō sine licentia pape non pōt emit- (x. c. v. §. ij.
tere votū vel emissum implere. ij. pte ti. xj. c. ij. §. vj.
Epūs in q̄bus casib⁹ et qn̄ et quō hz delegare: et quātū valz
et quō delegare his q̄ sunt in alieno epatu rc. iij. p. tit. ix.
Epi qui dicunt ordinarij eorūdē officiū di- (c. iij. §. xiiij.
uersimode describit. j. sub lr̄a O. scz ordinarius.
Epi quō debent in ecclesijs cathedralib⁹ instituere predi
catores et cōfessores ordinare et que pena negligentiuz
ista rc. iij. pte ti. ix. c. v. §. iiij. p totum.
Epi que exigere possunt a clericis et religiosis sibi subie-
ctis: et q̄ a laicis rc. ibi. §. v. p totum.
Eporū duplex lex siue iurisdictio describit circa monaste-
ria et circa domesticos: et quō epi debēt visitare monaste
ria sibi subiecta: et cū q̄b⁹ psonis: et cū quot. ibi. §. vj. p to.
Ad epi palatium quicūq̄ fugit dz defendi et non trahi ex-
tra nisi in certis casibus rc. iij. par. ti. xij. c. iij. §. j. ante me
dium. ibi. Item confugiens.
Epm opz esse sine crimine rc. q̄ oīa p ordinē exponunt de
cōuersatione clericoz etiā epoz p ipsos sub tredecim cō
ditionibus declaratis. iij. par. ti. xiij. c. iij. per oēs. §.
Epatus quō est ordo: et quare epatus et sacerdotiū cū sit
vnus ordo nō tn̄ vno die ꝯferunt sicut ceteri ordines: sz
diuidunt. iij. par. ti. xiiij. c. xvj. §. viij. per totū.
Epūs quō dz ꝯsecrari siue inungi: et in q̄b⁹ locis: q̄d est faciē
dum: quot epi dn̄t esse p̄sentes et quot sufficiūt: q̄d dicit
rc. ibi. §. ix. circa finē. ibi. Epūs autē in cōsecratione.
Epoz et patriarcharū pprius sacerdos quis dr cui confi-
teri p̄nt rc. iij. pte ti. xvij. c. ij. §. ij. p totū.
Epi et prelati quō debent excludere ambitionē: et vn̄ dici
tur epūs. iij. pte ti. xix. c. j. §. j. per totū.
Epatus quō dz renunciari: quō epūs dz pmoueri: et q̄bus
casibus admittēda vel petenda sit renūciatio epatus: et
q̄ sunt cause rc. iij. pte ti. xix. c. v. per to.
Epūs in quibus causis cōmittit suū officiuz archidiacono
et in quo non. iij. pte ti. xix. c. vij. §. j. per totū.
De epoz vicarijs. vide. j. sub lr̄a V. scz vicarij. et. iij. par. ti.
Epoz casus describunt q̄ ipsis sunt re- (xix. c. x. §. ij. p t.
seruati rc. iij. pte titu. xvij. c. xj. per totum.

Epūs qn̄ est excōicatus: nec ipse nec officiales sui siue vica-
rij cognoscēt de causis: cū idē sit ꝯsistoriū: q̄d tunc est fa-
ciendū. iij. pte ti. xix. c. x. §. ij. post mediū. ibi. Itē cū epūs.
Eporum cōditiones vide etiā. j. sub lr̄a P. scz prelatis.
Epi et alij p̄lati curati boni q̄re et quō dicunt celi: quō fi-
gurant p arietes qui sunt duces gregū rc. et quō isti ꝯfi
teri debēt mirabilia dei rc. iij. pte ti. xxxj. c. x. §. ij. per totū.
Epos bannientes sunt excōicati maiori sn̄ia: q̄d intelligi
tur p bannū vlterius declarat. iij. p. ti. xxiiij. c. iij. p totū.

Equitatem quā deus ap-

probat quō et qn̄ seruare debem⁹: et large sumēdo equi-
tatē pōt dici triplex eq̄tas. iiij. p. ti. v. c. xix. §. j. per totum.
Equalitas quō requiritur ad conseruationem amicitie: et
circa hoc ponitur triplex equalitas. iiij. parte ti. v. c. xx. §.
iij. circa finem. ibi. Quarto rc.

Errores gentiliū philoso

phoz vario mō describunt in q̄b⁹ errabāt. s. ꝯ diuinitatē
et ꝯ fidē rc. iiij. p. ti. xj. c. v. et principalr. §. j. per totum.
Errores iudeoz et saracenoz describunt in q̄b⁹ vario mo-
do errabāt et adhuc errant. ibi. c. vj. et. §. j. per totū.
Errores hereticoz sunt numero. lxx. quoz etiā describun
tur noīa rc. et quō ecclia vario mō in diuersis libris eos
et eoz errores damnat rc. ibidē. c. vij. p totum.
Errores abbatis ioachim: qui fuerunt: quō cum alijs he-
reticis sunt damnati. ibi. §. ij. p totū.
Error aliquoz damnat dicentiū spm̄scm̄ pcedere a p̄re et
filio vt a duob⁹ principijs et duab⁹ spiratiōib⁹ et aliquo-
rū alioz errores similr dānant. ibi. §. iij. p totū.
Errores adhuc aliquoz similr damnant. ibi. §. iiij. p to.
Errores varioz describunt ꝯ quos maxime ordo fratruz
predicatorū militauit scz scūs Dn̄icus scūs Petrus et
scūs Thomas rc. ibi. §. v. p totum.
Ponunt duodecim articuli in q̄bus cōiter magister sentē
tiaruz non tenet. ibi. c. viij. Similiter in decretis magr̄
Gratianus nō tenet in multis passibus: et multa antiq̄
iura sunt abrogata q̄ non tenent: et quō aliqua sunt in-
telligēda rc. ibi. c. viij. §. j. ij. iij. et. iiij. p totum.
Errores fraticellorum vario modo et ad longum valde
describunt. iiij. par. ti. xij. c. iiij. p totum.
Errores abbatis ioachim de vnitate in diuinis ponūtur
qui et cōfundunt et oppositū ostendit ex multis autori-
tatibus sacre scripture. j. par. titu. vj. c. ij. §. v. ibi. De septi
Errores paganoz cir- (ma vnitate. vsq̄ ad sextum. §.
ca deū: iudeoz ꝯ xpm: et hereticorū circa animū nr̄m: va
rio modo deponunt in quib⁹ errabant: quorum errores
vario modo soluunt. ij. par. ti. xij. c. vij. §. iij. p to.
Erubescētia et verecundia frequēter sumit vnū p altero:
quō sunt species timoris naturalis: in quo ꝯsistunt rc.
iiij. pte ti. xiiij. c. iiij. §. ij. in medio.
Erubescētes facere bona quō ostendunt esse fatui. ij. pte
ti. iij. c. iiij. §. iiij. post princ. ibi. Quarto supbiunt rc. vsq̄
Erubescentia quō quadrupliciter est vi- (ad finem.
tiosa. ij. pte titu. viij. c. ix. circa finē.
Erubescētia quō non inuenitur in pfecte virtuosis: et quō
inuenitur in his qui mediocriter se hn̄t sm̄ eandem rc.
iiij. pte ti. iiij. c. j. §. v. per totum.
Erubescere de quib⁹ homo dz sunt numero sedecim sum-
pta ex ecclesiastico. xlj. ibi. §. vij. vide etiam. j. sub littera
V. scz verecundia.

Essentialis vnitas siue di

uinalis quō necessaria est ad orbis gubernationē. j. p. ti.
vj. c. ij. §. v. circa finē. ibi. Hec autē vnitas.
Esuries tripl̄r describit iuxta illud Math. Beati q̄ esu-
riunt rc. primo quō esuries pariat spiritualis: quō iusti
cia esuriatur gn̄alis: quō satiatur anima rōnalis: et qui
et quō dicunt beati rc. iiij. par. ti. vij. c. vj. §. iiij. per totū.

et si fuerint denunciati pape reseruat absolutio: q̄ sunt
ista loca de q̄bus incendiariis ⁊c.ibi.c.xi.ꝑ totum.
Excōicant effractores sacroꝝ locoꝝ: et pape reseruat ab/
solutio postq̄ fuerint denūciati.ibi.c.xii.ꝑ totum.
Excōicant falsarii litteraꝝ papaliū: ⁊ pape vlteri⁹ reser/
uat absolutio: qđ tñ declarat vlterius.ibi.c.xiii.
Excōicant qui scienter vtunt litteris papalib⁹ falsis: quō
hoc intelligit.ibidē.c.xiiii.ꝑ totū.
Excōicantur recipiētes litteras papales siue bullas ī cu/
ria non de manibus pape vel deputati ad hoc quō ⁊ de
quibus hoc intelligitur.ibi.c.xv.per totum.
Excōicant q̄ corrigūt: apponūt vel remouēt aliq̄d de lr̄is
papalib⁹: ⁊ pape reseruat absolutio: ponitur notabilis
questio.ibi.c.xvi.ꝑ totum.
Excōicant q̄ faciunt statuta ꝯ ecclesiasticā libertatē: ⁊ ser/
uari ea faciētes ⁊ scriptores eoꝝ̄dē: et officiales iudicā/
tes ꝯm ea: hoc vlteri⁹ declarat.ibi.c.xvii.ꝑ totum.
Excōicant dn̄i qui ꝓhibēt subditis suis ne faciant obseq̄a
corpalia personis ecclasticis: quō intelligit ista ꝓhibi/
Excōicantur vsurpantes sibi pa/ (tio.ibi.c.xviii.ꝑ to.
tronatū de nouo in locis p̄iis vel vsurpātes bona vaca/
tiū ecclarū: hoc ad longū declarat.ibi.c.xix.per totum.
Excōicant compellentes p̄latos et personas ecclasticas
ad submittendū ecclas vel bona ecclastica eoꝝ: ⁊ femi/
ne sub eadē cōprehēdunt.ibi.c.xx.ꝑ totum.
Excōicant qui concedūt repsalias ⁊ vtentes in clericos ⁊
bona clericoꝝ.ibi.c.xxi.ꝑ totum.
Excōicant qui grauāt psonas ecclasticas in se vel ī suis
ꝓ eo ꝙ noluerint eligere eos ꝓ quibus rogati erāt: hoc
vlterius declarat.ibidem.c.xxii. per totum.
Excōicant impedientes litigare in foro ecclastico in cau/
sis que de iure vel cōsuetudine vel ex impetratis in cu/
ria possunt retractari.ibi.c.xxiii. per totum.
Excōicant dn̄i et eoꝝ officiales qui grauant aut licentias
grauandi dant clerū vel suos ꝯsanguineos ꝓpter sentē/
tias latas ꝯ eos.ibi.c.xxiiii.ꝑ totum.
Excōicant qui exigūt vel exigere faciunt pedagia vel ga/
bellas a psonis ecclasticis ꝓ reb⁹ suis vel ecclesiarum:
quō ipsi gaudēt tali priuilegio ⁊c.ibi.c.xxv.per totum.
Excōicant imponentes tallias: collectas vel prestantias
clericis sine lnia pape: hoc ad longum declarat: et qñ ex/
cluditur appellatio ⁊c.c.xxvi.per totum.
Excōicant q̄ extorquent absolutionē a cēsuris ecclasticis
ꝑ vim vel metū: qđ ad longū declarat.ibi.c.xxvii.ꝑ totū.
Excōicant qui cogunt seruare interdictū vel excōicationē
non vitare.ibi.c.xxviii.per totum.
Excōicant qui faciunt statuta ꝙ vsure soluant vel solute
non repetant aut restituātur et iudicātes ꝯm ea. hoc ad
longum declarat.ibi.c.xxix.per totū.
Excōicant qui deferunt arma vel ligna vel mercimonia
ad saracenos: et qui sup hoc hn̄t lniam: et quō tales de/
bent absolui.ibidē.c.xxx.per totum.
Excōicant qui spoliant romipetas et ꝯ piratas: et absolu/
tio pape reseruat.ibi.c.xxxi.ꝑ totū.
Excōicant clerici qui participāt spōte et sciēter in ꝺiuinis
cū excōicatis.ibidē.c.xxxii.per totum.
Excōicant q̄ sepeliūt interdictos ⁊ excōicatos vel publi/
cos vsurarios. ħ declarat ad varios casus.ibi.c.xxxiii.ꝑ t.
Excōicant q̄ sciēter ꝯhunt mr̄imoniū in gradib⁹ ꝓhibitis
vel ordinatus in sacris: vel ꝓfessus in religione mares
⁊ femine: ponunt desup alique q̄stiōes.ibi.c.xxxiiii.ꝑ to.
Excōicant qui sciēter participāt excōicato noiatim in cri/
mine criminoso: qđ ad lōgū declarat.ibi.c.xxxv.ꝑ to.
Excōicant ꝯtrafaciētes vel mādātes aliquē interfici per
assissinos: ⁊ qui dicant assissini.ibi.c.xxxvi.per totum.
Excōicant qui procurāt ꝙ cōseruatores se intromittāt de
aliis q̄ de manifestis iniuriis scienter qđ vlteri⁹ declara/
tur: quō et qualiter hoc fit.ibi.c.xxxvii. per totum.
Excōicant doctores qui admittūt ad lectiones legū reli/
giosos sine habitu vel ad medicinā: quomodo hoc intel
ligitur.ibi.c.xxxviii.per totum.
Excōicantur magistri ⁊ scholares bononiēses q̄ cōducūt
hospitia irrequisitis inquilinis qđ etiam declarat.ibidē
cap.xxxix.per totum.
Excōicant q̄ mittūt scripturā vel nūciū secrete alicui car/
dinaliū dū sunt in cōclaui ꝓ electiōe pape.ibi.c.xl.ꝑ to.
Excōicant dn̄i officiales ⁊ rectores vbi fit electio pape si
nō seruant cōstitutionē capituli.vbi periculū. de electio
ne in autoritate.ibi.c.xli.ꝑ totum.
Excōicant beghardi ⁊ beguine q̄ assumūt vitā fraticello/
rū ⁊ eisdē fauētes: qđ ad lōgū declarat ⁊c.ibi.c.xlii.ꝑ to.
Excōmunicant qui assumūt dignitatē senatoris vel aliud
regimen vrbis sine lnia pape.ibi.c.xliii. per totum.
Excōicant q̄ impediūt visitatores monialiū in officio eo/
rū post monitionē tn̄: qđ vlteri⁹ declarat.ibi.c.xliiii.ꝑ to.
Excōicant fingentes casuꝫ fraudulēter quo iudex mittat
vel vadat ꝓ testimonio ad mulierē.ibi.c.xlv.per totum.
Excōicant se ingerētes ad officiādū hoies alteri⁹ lingue
irrequisito diocesano.ibidē.c.xlvi.ꝑ totum
Excōicatio ꝯ absolutos ab excōicatꝫ ī articulo necessitatꝫ
si postea cū possint nō se p̄sentant eis q̄ ordinarie debēt
absoluere: qđ ad longū declarat.ibi.c.xlvii.per totum.
Excōicatio ꝯ eū qui elect⁹ in papā a paucioribus q̄ a duab⁹
partib⁹ cardinaliū se gerit ꝓ papa: ⁊ qui eū susceperint
similiter excōicati sunt.ibi.c.xlviii.per totum.
Excōicant clerici qui locant domos suas publicis vsura/
riis ⁊ alienigenis ad exercendū publicū fenus: qđ vlte/
rius declarat.ibidē.c.xlix.ꝑ totum.
Excōicatio ꝯ impediētes sequestrū factū in certo casu qđ
vlterius declarat.ibi.c.l.per totum.
Excōicant clerici ⁊ religiosi q̄ inducūt ad ꝓmittendūꝫ de
mutatiōe vel nō mutatione sepulture.ibi.c.li.ꝑ totū.
Excōicant clerici in dignitate cōstituti: ⁊ religiosi audien
tes leges vel physicā. hoc ad lōgū declarat quō ⁊ qñ ⁊c.
Excōmunicant religiosi ꝓfessi dimit/ (ibidē.c.lii.ꝑ to.
tentes temerarie habituꝫ sue religionis vel euntes ad
studia sine lnia suoꝝ superioꝝ.ibi.c.liii.ꝑ totum.
Excōicant religiosi q̄ dant sacrm̄ eucharistie vel extreme
vnctiōis vel solēnizant mr̄imoniū sine lnia parochialis
vel ep̄i. hoc ad longū declarat.ibi.c.liiii.ꝑ totum.
Excōicantur religiosi retrahētes hoies a solutione deci/
Excōicant religiosi nō seruanꝫ (marū.ibi.c.lv.ꝑ totum.
tes interdictū. qđ seruat matrix eccla. qđ ad lōgū decla/
ratur.ibi.c.lvi.per totum.
Excōicant religiosi nō faciētes ꝯsciam his q̄ cōfitent eis
de decimis cū certo mō: quō ħ intelligit.ibi.c.lvii.ꝑ to.
Excōicantur monachi ⁊ canonici regulares qui non ha/
bentes administrationē cōferunt se ad curias principū.
ibi.c.lviii. per totū.
Excōicant religiosi tenētes arma infra septa monasterii
sine lnia abbatis: de q̄b⁹ hoc intelligit ⁊c.ibi.c.lix.ꝑ to.
Excōicatio ꝯ religiosos mēdicantes capiētes loca ad ha/
bitandū vel dimittētes sine lnia pape: qui dicant mēdi/
Excōicant religiosi fauētes be/ (cātes ⁊c.ibi.c.lx.ꝑ to.
guinis in statu reprobo de q̄bus hoc itelligit: q̄s begui/
nas includit: de quib⁹ intelligit.ibi.c.lxi.ꝑ totum.
Excōicant fratres minores si admittūt ad diuina tp̄e in/
terdicti illos de tertio ordine ipsi⁹: hoc declarat: ⁊ vtruꝫ
gaudēt p̄uilegio clericali ⁊c.ibi.c.lxii.ꝑ totum.
Excōicant oēs vtriusq̄ sexus q̄ pactū fecerūt vel ꝓmiser
rūt aliq̄d in curia ꝓ aliqua gr̄a vel bn̄ficio obtinēdo.ibi.
Excōmunicant exenterantes vel scinden/ (c.lxiii.ꝑ to.
tes corpus defuncti ꝓ ossibus eius trāsferēdis: ⁊ abso/
lutio est pape reseruata.ibi.c.lxiiii.
Excōicant simoniaci in ordinib⁹ vel bn̄ficiis.ibi.c.lxv.
Excōicatio ꝯ non reuelātes simoniam.ibi.c.lxvi.
Excōicant dantes vel recipientes aliq̄d pro ingressu reli/
gionis: qđ probatur ⁊ declarat.ibidē.c.lxvii.

Excõicatio contra impugnantes litteras electi in papam etiam ante suã coronationẽ. ibidẽ. c. lxviij.

Excõicant̃ glosantes siue exponẽtes in scholis clemẽtinã. Exiui de paradiso. aliter q̃ littera dicat. ibi. c. lxix.

Excõicatio ꝯ ingredientes monasteria monialiũ ordinis p̄dicatorꝫ et minorꝫ in casu non cõcesso: qd̕ notat̃ ꝛ ad lõgũ declaratur. ibi. c. lxx. ꝛ similiter qui faciũt cantilenas cõtra dictos fratres. ibidem.

Excõicant̃ religiosi mẽdicãtes transferentes se ad ordinẽ monachalẽ sine licẽtia pape p̄terq̃ ad carthusiaꝫ: excõicati sunt tam faciẽtes q̃ recipiẽtes. ibi. c. lxxi.

Excõicant̃ varij stat⁹ hoim in ꝓcessu annuali q̃ fit annuatim in curia in cena dñi: vt pꝫ inferi⁹ ad lõgũ. ibi. c. lxxij.

Excõicationis sñia ꝓpter q̃d est ferenda: ꝛ ferri nõ dꝫ nisi ꝓ mortali. excõicari qui pñt: et ꝓ q̃bus causis: excõicationis sententia trib⁹ modis d̕ iniusta ꝛc. ibi. c. lxxiij.

Excõicationis sententia ipso iure nulla est in nouem casibus. ibidem. c. lxxiij. §. j.

Excõicationis sentẽtia quõ est ferenda: cũ q̃bus medijs: quõ prius dꝫ fieri trina ammonitio: qñ d̕ lata a iure: et qñ ab hoie: quõ ista intelligunt̃: qñ sentẽtia non hꝫ vim quõ verba iudicis debẽt intelligi ꝛc. ibi. c. lxxiiij.

Excõicare quis põt: vñ ꝓcedit p̃tãs siue facultas: excõicare quis non põt seipsum: et qui alios excõmunicare nõ possunt in q̃bus locis ꝛc. ibidẽ. c. lxxv.

Excõicari qui non pñt: quibus casibus mortuus põt excõmunicari: papa non põt incurrere sñiam excõicationis: quõ ligat excõicatio lata per statutũ: qui religiosi excõicari non possunt ꝛc. ibi. c. lxxv. §. j.

Excõicari quis põt ꝛ qui: et ꝓ q̃bus criminib⁹: ꝛ mali tãq̃ carnes putride a cõione fideliũ sunt resecandi. qd̕ ꝓbat̃ quõ sentẽtia ligat ignorantẽ ꝛc. ibi. c. lxxv. §. ij.

Excõicatio ad quẽ finẽ fit: quõ ecc̃lia in hmõi imitatur iudiciũ dei: et quõ per ipsam cõsequunt̃ multa damna spiritualia ꝛ tẽporalia: ꝛ sunt numero. xviij. ibi. c. lxxvj.

Excõicationis maioris quõ debet fieri absolutio ꝛ a quo. Absolutio ex falsa causa quare nõ tenet: quõ q̃s absolui potest inuitus ab excõicatione: et absolutio ab excõicatione est duplex. ibi. c. lxxvij.

Excõicatiõis maioris in absolutiõe q̃ttuor sunt obseruãda: defunct⁹ excõicat⁹ quõ debeat absolui: ꝛ quõ in necessitate fieri põt simplici ṽbo: et quõ fieri dꝫ qñ q̃s aliquẽ absoluit ignorãter ab excõicatiõe ꝛc. ibi. c. lxxvij. §. j.

Excõicatus q̃ hꝫ trãsfretare vel in aliq̃ loco obsessus: non valẽs venire ꝓ absolutione vtrũ possit a laico absolui si ibi nõ est sacerdos. iij. p̃te ti. ix. c. v. §. iij. post medium.

Excõicationes speciales describuntur quas aliqñ incurrunt religiosi. iij. parte ti. xvj. c. v. §. v.

¶ De minori excommunicatione.

Excõicatio minor quo-

modo incurrit̃: et in q̃ casu quadrupl'r q̃s põt cum excõicatis participare: q̃uo tenet excõicatio quãtũ ad participationes: quãtũ peccm̃ est incurrere cũ excõicatis: ꝛ non est mortale nisi in q̃ttuor casibus ꝛc. iij. par. ti. xxv. c. j.

Excõicatis participantes q̃uo excusant̃ vt non incurrant excõicationẽ minorẽ ꝛc. et sunt q̃nq̃ per ordinẽ in q̃bus participare pñt cum excõicatis. ibidem. §. j.

Excõicatis cõicãdo incurrit̃ minor excõicatio casus sunt nũero quinq̃: et quid fieri debet qñ quis satisfecit et nõ est absolutus ꝛc. ibi. c. ij.

Excõicatio minor a iure vel ab hoie q̃uo fertur: et ꝓpter quos casus ꝛ quare ꝛc. et quis effectus minoris excoicationis a quibus iste dꝫ separari ꝛc. ibi. c. ij. §. j.

Excõicationis minoris a quo et q̃uo fieri dꝫ absolutio: et excõicari non debẽt vitari q̃diu ipsis nõ est publicatum nisi in vno casu ꝛc. ibidẽ. c. ij. §. ij.

Excõicatos non tenet̃ quis vitare nisi fuerint denũciati. ibidem. c. iij. etiã in p̄cedenti. ibi. Nota diligenter.

Excõicatio: suspensio: et interdictũ in quo conueniant et differunt. iij. parte ti. xxvj. c. j.

Excõicationes speciales describunt̃ quas aliqñ incurrũt religiosi. iij. par. ti. xvj. c. v. §. v.

Excõicari q̃uo nõ sunt publici vsurarij simpl'r: sꝫ solũ quãtũ ad tria: ꝛ q̃ dicunt̃ manifesti vsurarij. ij. p. ti. j. c. x. añ. §.

Executorꝫ testamentorꝫ officiũ describit̃. j. sub l̃ra T. scꝫ testamentũ. et. iij. par. ti. x. c. iij. per oẽs. §.

Exẽpla nr̃a q̃uo illa debẽt esse tripl'r bñ ordinata: q̃uo assimilant̃ genis ꝛc. iiij. p. ti. ij. c. iiij. ante mediũ. ibi. Quarta

Exempla sanctorꝫ q̃uo sunt respiciendа vt similia agantur. j. par. ti. iij. c. vij. §. vij. ꝛ. viij. (dirigit exẽpla.

Exẽpti nũc sunt cõiter religiosi ꝛ req̃siti in iudicio tenent̃ ostẽdere sua priuilegia qñ allegãt se exẽptos: q̃ religiosi sunt exempti: q̃uo ꝯstruere pñt loca ꝛc. et exẽpti non dñt assumere lites suorꝫ hoim ꝛc. iij. par. ti. xvj. c. ix. in prin.

Exempti q̃uis gaudeant libertate: nihilominus conueniri possunt in certis causis ꝛ in q̃bus non: et qui ordines hoc specialiter gaudent ꝛc.

Exẽptio per q̃ ṽba cõcedit̃ ꝑ papã: ꝛ alius talẽ exẽptionẽ facere non põt: nisi habeat desuꝑ autoritateꝫ specialeꝫ a papa: hoc declarat̃: qui censent̃ exẽpti ꝛc. ibi. §. ij.

Exemptionibus quocũq̃ factis a suis ordinarijs prelatis quã p̃tãtem desuꝑ hꝫ papa: et tria cõsiderant̃ de exẽptione: et quõ fuit valde ꝯgruũ aliquos eximere a iurisditione ep̃orum ꝛ aliorꝫ. iij. par. ti. xxij. c. v. §. xxij.

Exempti nõ possunt ꝯstituere oratoria vel capellas in locis non exemptis sine diocesanorꝫ licẽtia: nec in constructis celebrare ꝛc. iij. p̃te ti. xij. c. ij. §. iij.

Exemptionẽ obijciens non videt̃ de intẽtione aduersarij ꝯfiteri. Est vna de reg. iur. que et declarat̃. j. par. tit. xx. c. vnico. sub littera E. scꝫ exceptionem.

Exempti q̃ sunt: qui scꝫ nõ tenent̃ dare decimas ꝛc. ij. p. ti. iiij. c. iij. §. iiij. ꝑ totũ.

Exempti si fuerint iuridice requisiti tenent̃ ostendere priuilegia. j. par. ti. xix. c. j. §. iiij.

Exempti qui sunt a ieiunio ecc̃lie. vide. j. sub Ieiunio.

Exemptũ vtrũ sit hospitale et imediate subiectum romano pontifici ꝛc. iij. p. ti. xj. c. ij. §. iij.

Exorcista quis d̕ et qd̕ est eius officiũ ꝛc. iij. p̃te tit. xiiij. c. xv. §. ix. circa prin.

Exigere in q̃bus casib⁹ possunt dñi a subditis vltra cõsuetũ vel statutũ. iij. p. tit. iij. c. iiij. §. vj. et. ij. p̃te ti. j. c. xiiij. §. ij. vide tñ per totũ cap̃.

Exigere in q̃bus casibus possunt ep̃i a clericis: siue ecclesia aut de bonis ipsorꝫ ꝛc. iij. p̃te ti. xx. c. ij. §. x.

Exigere que possunt ep̃i a clericis religiosis et a laicis sibi subiectis. iij. par. ti. ix. c. v. §. v.

Extasis q̃ effectus amoris sit ꝓbat̃: qui d̕ extasim pati q̃ causant extasim ꝛc. j. p̃te ti. vj. c. ij. §. iij. ꝑ totum.

Exitus religionis describit̃. j. sub l̃ra R. scꝫ religio: qñ scꝫ quis põt: et qñ non ꝛc. iij. p̃te ti. j. c. xxj. §. ij.

Exultatio in aduersis ꝓximi est quinta filia inuidie: q̃uo ꝓpinquitatẽ hꝫ ad crudelitatẽ: vñ ꝓcedit crudelitas: q̃ est differentia inter crudelitatẽ ꝛ seuiciam: et q̃uo tales debẽt euitari ꝛc. ij. p̃te ti. viij. c. vj. per totum.

Exultatio siue gaudiũ describit̃ vario modo. j. sub l̃ra G. scꝫ gaudiũ. et. iiij. p̃te titu. xv. c. xxix. §. j. per totũ.

Exultatio in aduersis ponit̃ ꝓ quinta filia inuidie: que et tripliciter dꝫ vitari. ij. par. tit. viij. c. vj. per totũ.

Fabrorum officiũ est

duplex: alij sunt fabri ferrarij: alij lignarij: q̃uo isti suũ offm̃ exercẽt ꝛc. q̃uo eorꝫ officiũ est licitũ q̃uo in ipso fraudes cõmittunt̃ ꝛc. iij. p. ti. viij. c. iiij. §. ix.

Facie ad faciem quõ videtur deus in lumine glorie ꝛc. j. parte titu. iij. c. vj. §. xx.

Facies sp̃ũalis q̃uo est triplex. j. p̃te ti. iij. c. ix. parum añ. §.

Facies conscientie describitur. s. sub littera C. scꝫ cõsciencia. ꝛ. j. parte ti. iij. c. x. ante. §.

Facientes arma vel vendẽtes q̃bus hoies leduntur vel

mor'untur verum sit licitum eorum opus siue turpe lucrũ. ij.parte titu.j.c.xxiij.§.xj. per totum.

Falsatio multipliciter describitur scʒ in mensuris: in ponderibus: in monetis: in scripturis: in bullis: in instrumẽtis: ⁊ in feribus filiorum.ij.pte ti.j.c.xviij.p totum.

Falsatoria manus qũo describitur ⁊ quid significat eius quinque digiti.ij.par.ti.ij.c.j.§.xiij.per totum.

Falsarij litterarũ papaliũ excõicati sunt maiori sñia: ⁊ papa per rescriptum absolutio.iij.pte ti.xxiiij.c.xiij. Et qui scienter ipsis vtuntur similiter excõicati sunt. ibi.c.xiiij.

Falsorum deorum sunt tria genera quos colebant gentiles iij pte titu.xxx.c.j.§.iij.

Falsa amicitia que est: que ficta: ⁊ que vera.iiij.p.tit.v.ca. xx.§.viij.post principiũ. ibi. Sed nota.

Falsum testimoniũ describitur.j.vario modo sub lra T.s. testimoniũ: et principaliter.iij.parte ti.ix.c.xj.§.iij.et.iiij. ⁊.j.par.ti.xiiij.c.iiij.§.xij.

Fallacia describit.ã.sub lra D.s.deceptio. ⁊.ij.p.titu.j.ca. xviij.§.j.vide etiã.j.sub lra F.scʒ fraudulentia. quia fraus tres sunt.

Falsificatio monete describit.j.sub littera M.scʒ moneta.

Fame ⁊ honoris dãnificatio qũo fit per cõtumelie illationem p detractionẽ vel p detractiõis ab alijs facte recitationẽ: et cum quis accusatur iuste per veritatʒ negationem.ij.par.ti.ij.c.ij.§.iij. per totũ.

Familie filij ⁊ filie raptorum: vsurariorum: ⁊ aliorum qui restitutioni sunt obligati viuentes de bonis ipsorum: excusari tales possunt ppter quinque.ij. p.ti.j.c.xij.§.xix.p totum.

Familie dñi qũo se habere debent: et qũo debet se hre ad seinuicem.iiij.par.ti.ij.c.v.§.vj.et.vij.

Familia qũo ds: domus: que in ista domo cõprehendũtur quõ dʒ disponi: ⁊ principalr circa morte: quõ dʒ instituere executores: q̃ dʒ cauere: q̃ puidere ⁊c.iij.p.ti.x.c.j.§.ij.

Familia qũo debet regi per patremfamilias: quã prudentiam ipsum habere oportet circa domesticos regendos ⁊c.iiij.parte ti.ij.c.v.quasi per totum.

Familiaris locutio quomõ est causa destructiua castitatʒ. iiij.parte ti.iiij.c.vj.§.ij. ante finem.

Nulla maior pestis q̃ familiaris inimicus: ⁊ quare ⁊ qũo de iuda ⁊c.ij.pte ti.j.c.xxij.§.j.in prin.

Familiaritates cum monialibus qũo sunt cauende ⁊c.ij. par.ti.v.c.viij.§.iij.circa finem.

Fantasia siue imaginatiua potẽtia interior q̃d est: de q̃b' intelligit ⁊c.j.parte ti.ij.c.vj.

Fãtastice potẽtie siue imaginatiue cooperari põt post deuʒ angel' bon' ⁊ angelus mal': pbat.j.p.ti.ij.c.vj.§.iiij.

Fantasie hoĩs quõ angelus mal' cooperatur ⁊c. ibi.§.v.

Fantasie mutationẽ qũo hõ per seipsum operatur. ibi.§.vj.

Fatum qũo diuersi diuersimode describũt: fatuʒ quid est et qũo ipsum fatum pprie differt a diuina puidentia: q̃ subdunt fato ⁊c.ij.par.ti.xij.c.xj.per totum.

Fatui qũo ostendunt esse: q̃ bona opa erubescũt ⁊c.ij.pte titu.iij.c.iiij.§.iiij.post pnci.ibi.Tertio superbiunt ⁊c.

Fatuus quõ peccator ostenditur ex septem.iiij. parte tit. xiiij.c.vj.§.vj.per totum.

Fatuitas mundi qũo ostenditur vna ex septem.iiij.parte titu.xiiij.c vij.§.ij.per totum.

Felicitates quattuor ponunt a phis: per q̃s q̃s põt virtuose viuere ⁊ viã rectitudinis inuenire.iiij.p.ti.ij.c.j.§.iiij.j.me.ibi. Inuenerũt aũt.

Felicitas q̃ eterna est ⁊ perpetua: pbatur quinque rõnib' iiij.par.titu.x.c.vij.§.iij.per totum.

Femina sine pudicitia est quinta abusio inter duodecim abusiones diuersorum: que bona importat pudicitia: et si quis illam dimittit que mala inde sequũtur.j. parte tit. v.c.ij.§.viij.ibi.Quinta abusio.

Feudum qũo describit: vel quid est vel q̃ dicitur: et feudum acq̃ritur quadrupliciter.iij.par.ti.iij.c.v.

Feudatarius quo anno dʒ inuestiri: quid intelligitur per inuestiri: qũo obligantur dominis ⁊c.ibi.§.j.

Feudum qũo multis causis amittit: qũo dñs amittit ius feudi: quõ refutatur feudũ ⁊c.ibidẽ. §.ij.

Fenerator manus qũo describit: et quid significat eius quinque digiti siue modi.ij.p.ti.ij.c.j.§.iij.p totum.

Ferie qũo dicunt aliq̃ festa: et feriarũ quedã sunt repentine: quedã tẽporanee: q̃dã solẽnes ⁊c.ij.p.ti.ix.c.vij.§.j.

Festorum celebratio vbi pcipit in lege diuina: quõ istud preceptum est intelligẽdũ: q̃ moralia: ⁊ q̃ cerimonialia dicunt qũo precipiunt sanctificari: et q̃ festa sunt instituta vltra diem dñicum ⁊c.ij.p.ti.ix.c vij.ante.§. per totũ.

Festa qũo dicunt alique ferie: ⁊ feriarũ quedã sunt repẽtine: quedã tẽporanee: et q̃dã solẽnes ⁊c.ibi.§.j.p totum.

Festorũ violatoribus ponitur thema ex pñ. qd et de ipsis declaratur: ⁊ festum violatur: ⁊ male celebratur tripliciter.ibidẽ.§.ij. per totum.

Festiuis dieb' permaxime qũo quis obstinere dʒ a peccatis: ⁊ pctm mortale cõmissuʒ in die festo multo grauius est q̃ alis: ⁊ quõ aliq̃ male festiuãt peccãdo.ibi.§.iij.p to.

Festiuis diebus qũo non inherent actibus spũalibus: q̃s est finis pcepti de sanctificatione sabbati: q̃d sit agẽduʒ in die dñica: ipsa enĩ dies est priuilegiata propter multa magnifica in eadẽ die gesta ⁊c.ibi.§.iiij.p totum.

Festiuis diebus quõ non abstinent ab opib' manualibus: q̃ dicunt opa seruilia in die festo: q̃ phibent in dieb' festiuis: que opa tunc exerceri pñt sine violatione: et vtrũ liceat laborare in diebus festiuis ⁊c.ibi.§.v.per totum.

Festa qñ impediũt matrimoniũ celebrari: qualr tales violatores sunt puniendi: ⁊ qualiter peccat sacerdos q̃ dat ipsis bñdictionẽ ⁊c.iij.par.ti.j.c.xvij.

Festa celebrando vel non celebrando vtrũ magister scholarium possint scholaribus collectam imponere vel exigere.iij.parte ti.v.c.ij.§.v.

Festi sabbati celebrationẽ siue sanctificationẽ vide iuxta illud Sabbata sanctifices.j.p.ti.xiiij.c.iij.§.iiij.per to.

Fidelitas quomodo pertinet ad virtutem veritatis: et qũo fidelitas cõmendabilis est in trib' generibus hoĩm.iiij.pte ti.v.c.xvj.

Fidelium genus est duplex: vnuʒ sunt clerici: aliud sunt laici: quomõ quilibet se regere debet in statu suo ⁊c. iij. parte ti.xiij.c.iij.§.xiiij.

Fidelium disputatio cum infidelibus de fide quõ sit faciẽda: quibus interdicitur: vbi et quando prohibet. ij. par. titu.xij.c.ij.§.ij.per totum.

Fidelis qui est in gratia qũo habet suffragiũ ab ecclia ⁊c. j.par.ti.vij.c.iij.§. iij.

Fideli amico nulla est cõparatio. Ista fidelitas ostẽditur in trib'.iiij.p.ti.v.c.xvj.post pnci.ibi.Quãtũ ad primũ.

Fideles quõ vario modo temtat diabolus: et quõ infideles.j.par.ti.vj.c.xiij. §.v.

Ficte accedens ad baptismũ: qñ sibi valet et qñ non: ⁊ fictio contingit quattuor modis: qñ dicitur aliquis fictus et qũo recedente fictione baptisma habeat effectum ⁊c. iij.par.ti.xiiij.c.xiij.§.xj.

Ficta amicitia que est: que vera ⁊ que falsa.iiij. par. ti.v.c. xx.§.viij.post prin.ibi. Sed nota q̃ est.

Fictio vel falsitas vtrũ debet fieri in vsu sacror: scilʒ propter scandalũ ⁊c.ij.pte ti.vij.c.iiij.§.vij.p totũ.

Fides qũo sumitur p scientia: pro castitate: p actione: p fidelitate: ⁊ pro equitate: p gratia gratis data: pro quodam habitu: ⁊ pro virtute theologica.iiij.parte ti.viij.c. j.ante.§.per totum.

Fides put est virtus theologica vnde causat in hoĩe: q̃d est eius subiectũ: quis est eius actus: et quid eius obiectum.ibidẽ.§.j.per totum.

Fidei rõnes persuasiue efficaciter inductiue ad credẽduʒ q̃ttuor possunt assignari.j.opatio miraculorũ multipli

Flagella quibus a domino flagellamur si patienter accipimus et sustinemus patienter de ipsis quo accipit virtutem satisfactionis pro peccatis etc. iii. parte ti. xiiii. c. xx. paulo ante. §.

Flagellat deus hominem in presenti quinque de causis quas per ordinem declarantur. iii. parte ti. xix. c. i. §. i. et de varia punitione vide ibidem ante et post.

Flagellis sive temptationibus quod quis non debet diffidere vel desperare si non cito liberatur etc. iiii. p. ti. vii. c. ii. §. vi. in medio.

Fletus sive luctus est triplex: primus est de perpetrata iniquitate. secundus de aliena calamitate. et tertius de dilata felicitate: et qui lugentes dicuntur beati. iiii. p. ti. vii. c. vi. §. iii. p to.

Fletus: fetor: etc. quomodo erunt in damnatis etc. i. p. ti. ix. c. iiii. §. ii.

Defienda quomodo sunt specialiter tria genera sacrilegiorum in ecclesia militante. ii. p. ti. i. c. xxi. §. v. vi. et vii. per totum.

Fornicatio est prima species luxurie: in quo consistit vel convenit cum luxuria: que sunt ipsius species sive gradus: et quomodo iste species diversificantur magis ex parte femine quam ex parte viri etc. ii. p. ti. v. c. ii. ante §.

Fornicatio describitur per illud psalmiste. Perdidisti omnes qui fornicantur abs te etc. et ponitur pro themate: et tria membra desuper. ibidem §. i. per totum.

Fornicatio in scripturis vario modo dicitur: idolatria vel infidelitas: et in quibus locis: dicitur etiam large et moraliter quecumque culpa moralis: et quomodo et quid est fornicatio simplex etc. ibidem. §. ii. per totum.

Fornicatio quod est peccatum mortale: probatur quadruplici ratione cum exemplo. ibidem. §. iii. p totum.

Fornicatione quomodo subtrahitur homini dei presentia per gratiam probatur hoc variis auctoritatibus et historiis et scripturis que mala in homine facit fornicatio: quibus assimilatur etc. ibidem. §. iiii. per totum.

Fornicationem si sacerdos fecerit: quam penam incurrit secundum canones. iii. parte ti. xvii. c. xxi. §. v. post prin. ibi. Primus canon.

Fornicatione notoria quomodo quis incurrit suspensionem. iii. par. ti. xxvii. c. iii.

Fornicationem quare homo naturaliter verecundatur. iiii. parte ti. iiii. c. i. §. vi. circa finem ibi. Quarta est pensanda.

Fornicatio simplex quod mortale peccatum sit ostenditur et probatur: et aliquorum error confunditur dicentium non peccatum etc. iiii. par. ti. xii. c. ii. §. iii. p totum.

Fornicationem cogitans potest de duobus delectari: scilicet de ipsa cogitatione: et de fornicatione cogitata: declaratur quomodo sit: et quando est peccatum etc. ii. p. ti. v. c. i. §. v. post princi. ibi. Sed oportet etc. vide etiam i. sub littera L. scilicet luxuria.

Fortitudinis donum describitur per thema et probatur. quod et de ipso declaratur cum quadruplici membro. iiii. parte titu. xiiii. c. i. ante. §. per totum.

Fortitudinis donum quid est: quid importat: et quomodo differunt confidentia et firmitas quas dat fortitudo. ibidem. §. i. p to.

Fortitudo quod sit effectus divinalis probatur: et duplex est actus fortitudinis. ibi. §. ii. per totum.

Fortitudo quomodo in actu suo est rationabilis sive virtualis: et quomodo ipsa vario modo accipitur. ibi. §. iii. p totum.

Fortitudinis fructus sive utilitas quis est: circa actum fortitudinis tria considerantur: quando actus fortitudinis fit ad salutem. ibidem. §. iiii. per totum.

Fortitudo quomodo dicitur tripliciter: scilicet quedam dicitur temporalis: quedam specialis: et quedam generalis. ibidem. c. ii. ante. §. per totum.

Fortitudo temporalis que est sive in quo consistit: et ponitur triplex fortitudo: scilicet criminalis: dominium temporalis: et fortitudo corporalis. ibidem. c. ii. §. i. per totum.

Fortitudo specialis quomodo vel est ex acquisitione: vel ex dolitione: et quomodo varie virtutes cooperantur ad istam fortitudinem. ibidem. §. ii. per totum.

Fortitudinis donum quod est ex operatione spiritussancti ostenditur quomodo fortitudo hec inducit ad contemptum vite ob amorem dei: et ad martyrium sustinendum. ibidem. ca. ii. §. iii. et. iiii. per totum.

Fortitudo quomodo accipitur pro virtute generali: et quomodo est presumptionis exclusiva: est fatigationis aggressiva: est debilitatis remotiva: et est perfectionis continuativa. ibi. §. v. p to.

Fortitudo quid est: scilicet quando est theologica virtus que regulat: et que sunt ipsius partes. i. par. ti. i. c. iii. §. ii. circa medium. ibi. Fortitudo est etc.

Fortitudinis preconia assignari possunt tria eo quod animam tripliciter firmant. iiii. par. ti. iii. c. i. §. i. p totum.

Fortitudinis virtus circa que consistit: et que virtus est fortitudo etc. ibidem. c. ii. p totum.

Fortitudinis partes sunt triplices: scilicet subiective: integrales: et potentiales: et duplex est actus fortitudinis etc. ibidem. c. iiii. per totum.

Fortitudo penitentis homo provenit ei ex quattuor. ii. parte titu. ix. c. xv. §. iii. circa medium. ibi. Tertium est etc.

Fortuna describitur per thema ex probatur. quod et de ipsa declaratur et diversorum philosophorum opiniones ponuntur de fortuna: quomodo diffinitur: quando dicitur fortunium: quando infortunium: et quando disfortunium: et quando preter intentionem: et quando per comparationem. ii. parte tit. xii. c. ix.

Fortuna de quibus bonis est et quare et quomodo: et quomodo ipsa fortuna se habet circa ipsa bona exteriora: et quare non est sperandum in bonis temporalibus. ibidem. §. i. per totum.

Fragilitas: ignorantia et malicia quomodo sunt causa peccati. i. parte ti. vi. c. i.

Fraterna correctio describitur. vide sub littera C. scilicet charitas. et ii. parte titu. ix. c. vi. per totum.

Fraterna conventio quando est fictionia. ii. parte titu. i. c. v. §. xix. per totum.

Fratres quare plus dicuntur religiosi quam monachi. iii. parte titu. xvi. c. x. §. x. post princi.

Fratrum predicatorum habes varia. i. sub littera P. scilicet predicatorum fratrum.

Fraticellorum error vario modo et ad longum valde describitur et oppositum ostenditur etc. iiii. parte ti. xii. c. iiii. p totum.

Francisci beati regula in multis passibus declaratur. iii. parte titu. xvi. c. i. §. viii. per totum.

Fratrum minorum vide varia. i. sub littera M. scilicet minorum fratrum.

Fraudulentia describitur vario modo que committitur in emptione: venditione sive negociatione. Et negociatio est triplex: mundialis et scelesta: spiritualis et honesta: temporalis et modesta. ii. par. ti. i. c. xvi. §. i. ii. et iii. per totum.

Fraudes describuntur que committuntur in negociando. Et tria mala que facit dolus etc. ibi. c. xvii. ante. §. per totum.

Fraus et dolus et astutia licet in aliis peccatis reperiuntur: communius tamen in vitio avaricie scilicet venditionis: et quid in istis significat astutia. ibidem. §. i. per totum.

Fraude quomodo etiam dolus exercetur: et quid est dolus et in quo consistit: quomodo diversimode accipitur etc. ibi. §. ii. per totum.

Fraudulentia ista aliquando est mortale: et quando tenetur ad restitutionem: et quomodo ipsa fit in rei quidditate: in sui quantitate: et in eius qualitate: in solvendi tarditate: in pretii mutabilitate: et bone intentionis pravitate. ibi. §. iiii. v. vi. vii. viii. et ix. p to.

Fraudatoria manus quomodo describitur: et quid significat eius quinque digiti. ii. par. ti. ii. c. i. §. iii. per totum.

Fraternitatis in collegio promissiones vel conventiones idest bite facte vel pro ingressu monasterii quomodo inducunt simoniam. ii. parte ti. i. c. v. §. xix. p totum.

Fraudes quomodo vario modo committunt artifices in suis officiis. iii. parte ti. viii. c. iiii. p totum.

Fraudem quomodo committunt camerarii sive redditu arii cointantes levantes ipsorum pecunias etc. ii. p. ti. i. c. xvii. §. vii. p totum.

Fraudem legibus facere quod iniustum est et peccatum probatur et fraus fit legi quattuor modis. iii. par. titu. viii. cap. ii. post medium, ibi. Item nota.

Freneticus adultus vel amens si anteq̄ incurrit amentiā habuit ꝓpositū et volūtatē suscipiēdi sacra nō debēt sibi denegari. i. p. ti. iiij. c. xiiij. §. iij. añ mediū. ibi. Notandū tñ.

Fruitio est secūdus actus volūtatis elicitus a voluntate. in fruitione duo ꝯsistunt: in quo ꝯsistit ista fruitio: et quō diuersimode s̄m diuersos respectus. i. par. ti. iiij. c. v.

Frui aliquo ē: triplr. et tribus personis in diuinis est vna fruitione fruendū: ponit̄ desup̄ duplex ratio. ibi. §. i. p̄ to.

Fruitio quorum sit: quō differūt fruitio et delectatio: q̄ sit vltimus finis: et fruitio dicit delectationem in fine. declarantur ista. ibi. §. ij. per totum.

Fruitio est tertia dos anime: quō hec fruitio est delectatio et gaudium quod habent sancti in deo viso et amato. Et huius fruitionis obiectum p̄ncipaliter est deus: hoc pꝫ quattuor rationibus etc. iij. par. ti. xxx. c. vj. ante. §.

Fructus verbi dei auditi siue predicationis fructus sunt duodecim: quibus oībus priuant̄ qui non audiunt predicationem sed negligunt. ij. p̄. ti. ix. c. xj. §. ij. per totum.

Fructus spūs quō sunt actus virtutum: et hoc nomen fructus quō a corporalibus ad spūalia est translatum etc. et beatitudines cum sint actus virtutū quō differunt a fructu. iiij. par. ti. v. c. xxj. ante. §.

Fructus spūs describuntur quos enumerat apl̄s ad Gal. vj. et per ordinem declarantur. ibi. §. i. per totum.

Fructuosa quō debent esse opera hominis etc. iiij. p̄te ti. i. c. iiij. infra medium. ante. §.

Fructus bone arboris q̄ sunt. i. p̄te ti. iiij. c. xiiij. §. v. et ante.

Fructus meritorū est triplex. i. p̄te ti. vij. c. iij. §. iij. ante medium. ibi. Secundum genus bonorum.

Fructus bone conscientie sunt septē. i. p. ti. iij. c. x. §. vj. post medium. ibi. Quod gaudium causatur.

Fugientes ad palatiū episcopi

debent defendi et non extrahi nisi in certis casibus. iij. parte ti. xij. c. iij. §. i. ante medium.

Furtū describit̄ per thema ex p̄ū. qō et de ipso declaratur ponunt̄ desup̄ tria mēbra. ij. p̄. ti. i. c. xiiij. ante. §. p̄ totum.

Furtū quō perpetratur circa substantiā temporalē. s. in rebus inuentis: in rebus prescriptis: in rebus sibi accōmodatis: in scriptis acceptis: vel retētis: et in rebus occulte subtractis. ibi. §. ij. per totum.

Furtū quare est grāde peccatum: ponitur desuper triplex ratio et est mortale: nō solum cū furatur q̄s quod notabilis valoris est in se: sed etiā cū notabile nocumentū est ei cui auferetur etc. ibi. §. iij. per totum.

Furti species multas et naturā eiusdē: et de inuentis q̄ sibi retinent̄: et de pignore: de commodato: de deposito: de locatione: de ꝯductione: de p̄scriptione: quō in istis cōmittit̄ vario modo furtū: vide ibidē. c. xv. ante. §. per totum.

Furti in genere ponunt̄ quattuor casus in quibus sibi nemo satisfacere pōt: et de varijs modis abstrahendi bona filiorum: vxoris et pauperū: et vbi in istis peccatū mortale committitur et vbi non. ibi. §. i. per totum.

Furtū committens vt x̄pianos detentos a paganis liberet: nū quid x̄piano qui detinetur a saraceno liceat furari. ibidem. §. i. circa finem. ibi. Quid si quis.

Furtum nō facies: est septimū p̄ceptū: quid intelligit̄ furti noīe: quattuor modis fit cōtra hoc preceptum furtum et quō multis modis acquirit bona temporalia iniuste. i. par. ti. xiiij. c. iiij. §. xj. per totum.

Furti: rapine: sacrilegij: vel iniuste dānificationis crimine participātes mortaliter peccāt. Et quibus modis fit ista participatio. ij. par. ti. i. c. xij. §. xj. xij. et xiij. per totum.

Furtū vel rapinā scienter emens et qō p̄tinet ad participationē: quō tenet̄ reddere: et talis emens multa mala incurrit. ibi. §. xvj. vide etiam. §. xvij. et xviij. per totum.

Furto viuentes quomodo tenētur ad restitutionem. ibi. §. xvij. et xviij. per totum.

Furta rapine et hmōi prius sunt restituenda q̄ vsure propter offensionem: propter exprobrationem: et ꝓpter expulsionem. ij. par. ti. ij. c. vij. §. i.

Furta vel rapta describunt̄ sub sextuplici differētia: et quō sint restituenda etc. ij. p̄. ti. ij. c. ij. §. iiij. per totum.

Furatoria manus describitur: et q̄d significāt eius quinq̄ digiti siue modi. ij. par. ti. ij. c. i. §. v.

Furtū cōmisit filius q̄ abstulit bona parentū cōtra ipsorū volūtatē: et si est quid notabile est mortale pctm̄. ij. p̄. ti. i. c. xv. §. i. ante mediū. ibi. Item nota q̄ filiusfamilias.

Gaudiū est triplex scʒ

criminale: spūale: et cōprehensorū: et quomodo aliqui gaudent de vanitate mundi; alij de voluptate peccati; alij de voluntate boni: et alij de dei visione. i. parte ti. vj. c. v. §. iij. per totum.

Gaudium et delectationem quō habent sancti in deo viso et amato. iij. par. ti. xxx. c. vj.

Gaudiū in spiritusancto in quo consistit iuxta illud. Fructus autem spiritus est gaudium. iiij. p̄. ti. v. c. xxj. §. i. post principium. ibi. Secūdus fructus. s. procedens.

Gaudiū q̄ est virtꝰ hoc ꝓbat̄: gaudiū quō causat̄ ex charitate: vtrū gaudiū spūale qō est ex charitate hꝫ admixtū in patria: et vtrum gaudium spūale ex charitate causatū possit impleri etc. iiij. par. ti. vj. c. vij. ante. §. per totum.

Gaudiū verū de quo x̄ps loquitur. Et gaudiū vestrū nemo tollet a vobis. Et iuxta illud. Intra in gaudium dn̄i tui. Istud gaudiū ꝓuenit a sex partibus. ibi. §. i. p̄ totū.

Gaudiū multiplex describitur ex illo Luc. i. Exultauit spiritus meus etc. iiij. p̄. ti. xv. c. xix. ante. §.

Gaudium siue exultatio quō est triplex. s. gaudiū de inferiori entitate et deceptiuum: gaudium de equali bonitate et letificatiuum: et gaudium de superiori deitate et excessiuum. ibi. §. i. per totum.

Gaudiū et delectatio quō differūt. i. par. ti. vj. c. v. ante. §.

Genealogia christi Matthei.

i. moralizat̄ s̄m oīa noīa. iiij. p̄. ti. xv. c. vj. per totū.

Genealogizare quare scriptura nō consueuit mulieres sicut viros. ibi. c. iiij. §. iij. quasi per totū.

Genitalis mēbri motus vn̄ cōsurgit etiā preter rationē. i. parte ti. iiij. c. x. §. ij. in fine. ibi. De membro genitali.

Gentiles quō vario modo x̄po dant testimonia etiā fidei x̄piane: et quō principaliter sibylla hoc fecit etc. iiij. parte ti. viij. c. i. §. iij. ante medium.

Gentiliū phoꝝ doctrine vel poetrie q̄ nō ꝓsint ad salutē hoc ad longū valde declarat̄. iiij. p̄. ti. xj. c. iiij. per oēs. §.

Gentiliū errores vario mō describunt̄ in q̄bus errāt ꝯtra diuinitatē et circa fidē etc. ibi. c. v. p̄ncipaliter. §. i. p̄ totum.

Gentiles quō adorabāt tria genera falsoꝝ deorum: et qui specialiter hoc fecerunt etc. iij. parte ti. xx. c. i. §. iij.

Genuflexione et deuotione quō deus et sancti debēt adorari in templo etc. iij. par. ti. xij. c. vij. §. ij. per totum.

Gestu qualem disciplinam habere debet religiosus. iij. p̄. ti. xvj. c. viij. §. v. per totum.

Gibbosus quō non repellitur

a promotione ad ordines et quis. iij. parte ti. xxviij. c. v. circa medium.

Gladio quadruplici quō

dꝫ vti archieps̄. s. gladio dilectiōis: diuini sermonis: passionis: et vltionis peccatoꝝ. iij. p̄te ti. xx. c. iij. §. ij. per totū.

Gladius multiplex reperit̄ in scripturis. s. materialis: criminalis et spūalis: q̄bus figurant̄ isti gladij: et quō aiam beate v̄ginis ptrāsiuit gladiꝰ etc. iiij. p̄. ti. xv. c. xxxvj. p̄ to.

Gloriant̄ aliqui triplr. s. in deo: in proximo: et in mundo. q̄ tria ad longum declarātur: et quō gloria vario modo in scriptura accipitur. ij. par. ti. iiij. c. i. §. i. b. per totum.

Gl'ia inanis describit̄. i. sub lr̄a. I. Inanis. et ij. p̄. ti. iiij. c. i.

Gloria pmissa a deo quomodo nos solicitat ad dilectionem dei. iiij. par. ti. vi. c. iij. §. ij. in medio.
Glorificatorum corporum dotes describuntur sub lra. D. scz Dotes. ⁊ iiij. par. ti. xx. c. iij. iiij. v. vi. ⁊ vij.
Gloriā beatorum quō videāt dānati. i. p. ti. ix. c. iij. §. iij. post pn.
Gloriātur diuites ⁊ pomposi in diuitijs et gloria domus sue. ij. par. ti. iiij. c. iij. §. vi. per totum.
Gloria mūdi que est: et quō quis gloriatur in mundo ⁊c. ij. par. ti. iiij. c. i. §. i. etiam. c. iij.

Gratie diuine proprietates

quō describūtur ad similitudinem seminis materialis. iiij. par. ti. ix. c. i. ante. §. per totum.
Gratia sm doctores est duplex. s. gratum faciens ⁊ gratis data: ⁊ vtraq3 gratia plenissime fuit in xpo. Est tamē triplex differentia inter istas gratias. ibi. §. i.
Gratie nobilitas ⁊ preciositas quō assimilat luci: ponunt desuper duodecim proprietates gratie ad similitudinē luminis materialis. ibi. §. ij. per totum.
Gratie operositatem que sequunt. quomodo nemo repēte fit summus ⁊c. ibi. §. iij. per totum.
Gratia quō ducit ad gloriam: ⁊ quomodo gratia sumitur vndecim modis. ibi. §. iiij. per totum.
Gratia gratū faciēs q̄ est ⁊ quō: ⁊ gratia sm cōmunē modū loquēdi tripliciter cōsueuit accipi. ibi. c. ij. ante. §.
Gratia dei q̄n d̄r dilectio dei ⁊c. ibi. c. ij. §. i. per totum.
Gratia quō est quedā qualitas in anima. ibi. §. ij. p totū.
Gratia ipsa q̄ sit in essentia aie sicut in subiecto nō in potentia aliqua anime: pbatur. ibi. §. iiij. per totū.
Gratia q̄ differt a virtutib⁹ infusis: pbat ⁊ vlteri⁹ declaratur. ibi. §. iij.
Gratia quō diuidit in gratiā gratū facientem ⁊ gratis datā: in operantē ⁊ cooperantē: in pueniente ⁊ subsequentē: ⁊ gratiā gratis datā ⁊c. ibi. c. iij. p totū.
Gratia quō diuidit in operantē ⁊ cooperantem: et gratia dupliciter intelligitur ⁊c. ibi. §. i. per totum.
Gratia que d̄r preueniens ⁊ subsequens. vbi originaliter trahit ex scriptura: ⁊ quinq3 sunt effectus gratie gratū facientis in nobis ⁊c. ibi. §. ij. per totum.
Gratie quō diuidūtur sm illud apli. Diuisiones gratiarū sunt: ad quid ordinat ista gratia: tria requirūtur ad hoc que ⁊ subdiuiduntur. ibi. §. iij. per totum.
Gratie gratis date quō comparātur ad gratiam gratum facientem. ibi. §. iiij. per totum.
Gratia vnde originaliter causat: quō ad eandē requiritur preparatio: quō vna est maior alia. q̄ angeli dicunt purgare: illuminare ⁊c. quō intelligitur. ibi. c. iiij. ante. §.
Gratia q̄ requirat preparationē ostendit ⁊ pbat: ⁊ est duplex preparatio hois ad gratiā. ibi. c. iiij. §. i. per totū.
Gratie hois pparatio nō necessitat ad gratiā: pbat et declarat. ibi. §. ij. p to.
Gratia q̄ nō est in oibus equaliter probatur ⁊ declarat per duo mēbra. ibi. §. iij. per totum.
Gratiā si h3 homo hoc non scire pōt certitudinaliter: quō tamen, ⁊ per que cognoscere pōt si ipsam habet: ponunt aliqua signa. ibi. §. iiij. per totum.
Gratia gratū faciente priuatus hō non pōt per oīa precepta dei implere: qd̄ ostenditur. ibi. c. v. ante. §.
Sine gratia vitā eternā mereri nō possumus. ibi. §. i. p to.
Gratia dei non operāte resurgere non potest homo a peccato: probatur ⁊ ostenditur. ibi. §. ij. per totum.
Gratia dei non iuuante quis a peccato abstinere non pōt quod ostenditur. ibi. §. iij. per totum.
Gratie preparationē hō non potest causare p seipsum: qd̄ ostenditur ⁊ probatur. ibi. §. iiij. per totum.
Gratia siue donū habituale cōsecut⁹ q̄ adhuc indiget auxilio gratie dei: pbatur ibi. §. v. vij. ⁊. viij. per totum.
Gratie effectus quō est iustificatio impij: habes. i. sub lra I. scz iustificatio impij. ⁊ ibi. c. vi. per totum.
Gratie cooperātis effectus quō est meritū ⁊c. desup vide sub littera. M. scz meritum. ⁊ ibi. c. vij. per totum.

Gratia q̄ est principium meriti principalius per charitatem q̄ per alios actus: probatur ibi. c. vij. §. iij.
Gratie sacramentales quare non sunt scripte in euāgelio et in actibus aplorum: ponunt desuper sex rationes. iiij. p. ti. xv. c. xvi. §. ij. ante medium. ibi. Quantū ad scdm.
Gratiarum varietate quō deo reddamus rationem in nouissimo. iiij. p. ti. xiiij. c. ix. §. iiij.
Gratia nobis a deo exhibita quō excitat nos ad dilectionē. iiij. p. ti. vi. c. iij. §. ij. an mediū. ibi. Quārum ad tertiū.
Gratiā habere quō se quis estimare pōt p octo signa. iij. p. ti. xviij. c. v. §. vij. circa medium.
Gratia alicui concessa non est in ei⁹ dispendiū retorquendum. Est vna de reg. iur. que ⁊ declarat. i. p. ti. xx. c. vnico. sub. Q. ibi. Quod ob gratiam alicui conceditur.

De gratiarum actione.

Gratia quō multipliciter

accipit ab archidiacono: quō inuitamur ad grāriactionē de q̄bus debemus esse deo grati p retributione: ⁊ q̄s d3 esse magis gratus an innocēs q̄ penitēs. iiij. p. ti. v. c. xij.
Gratiarū actionē operari quō nos inuitat multitudo scripturarū; plenitudo cunctarū creaturarum: ⁊ tpis aptitudo pleni gratiarum. ibi. §. i. per totum.
De quibus beneficijs debemus esse deo grati: ⁊ que sunt principaliter ista beneficia ⁊c. ibi. §. ij. per totū.
Gratitudinis virtus quō exigit vt nō solū deo simus grati de suis beneficijs: sed etiam creaturis rationalibus vt parentibus benefactoribus. ibi. §. iij. per totum.
Septē sunt cauēda i bñficiorum recōpēsatiōe. ibi. §. iiij. p to.
Gratias vel gratiarū actiones quō debemus deo reddere de oibus creaturis: ⁊ quō clementa ista ad hominem clamant. i. pte ti. iiij. c. vij. §. ij. per totum.
Grati debemus esse deo de q̄tuor beneficijs. i. par. ti. iiij. c. xiij. §. ij. vltra mediū. ibi. Quarta est ⁊c.
Gratitudo h3 tres gradus: ⁊ similiter ingratitudo tot h3 gradus. ij. pte ti. iij. c. ix. §. i. circa principium.
Grati quō debem⁹ esse deo. s. ppter oblata diuinalia: collata sacralia: sublata īfernalia: allata tpalia: ⁊ reseruata supnaturalia. ij. p. ti. iij. c. ix. §. viij. ix. x. xi. xij. ⁊. xiij. p totum.
Gratiarum actio qualis requiritur post factam cōmunionem ⁊c. iij. p. ti. xiij. c. vi. §. ix.
Ingratitudo describit. i. sub lra. I. s. ingratitudo. ⁊. ij. p. ti. iij. c. ix. ante. §.
Grati quō debemus esse deo de sex beneficijs. ij. parte ti. iij. c. ix. §. vij. circa finem.
Gratian⁹ in decretis in multis passib⁹ nō tenet: ⁊ etiā multa antiq iura nō tenent. iiij. p. ti. xi. c. viij. §. i. ij. iij. ⁊. iiij. p. t.
Gradus septem ponunt per quos ascendit ad deum siue ad visionem dei: qui m̄ vario modo subdistinguuntur ⁊ declarantur. iiij. p. ti. xv. c. xvij. §. i. quasi per totum.
Gradus describitur sm illud ps. De⁹ cognoscetur in gradibus eius. iij. pte ti. xix. c. vi. ante. §.
Gradus duodecim sunt humilitatis sm. b. Benedictum in regula ⁊c. iiij. parte ti. iiij. c. xij. §. ij.
Gradus cōsanguinitatis ⁊ affinitatis ⁊ cognationis spiritualis describunt ⁊ enumerantur: quō ⁊ q̄n impediunt matrimoniū ⁊c. ij. p. ti. v. c. v. §. i. per totum.
Grauitas peccati mortalis q̄ ⁊ quanta est. i. p. ti. ix. c. i. §. i.

Gubernatio quō significat

p curam: ⁊ quō p ipsam vnusq̄sq3 se ⁊ alios regere d3. iiij. p. ti. ij. c. iiij. an. §. ibi. Octaua dirigit gubernationes.
Gula est vnū peccatum de septē capitalib⁹ vitijs: quō diffinit quare d̄r appetitus inordinatus. quare d̄r peccatum: duplex appetitus describitur circa gulā ⁊c. ij. p. ti. vi. c. i. ante. §.
Gule materia quō est esca ⁊ potus: ⁊ oīs esca in se non est mala sed bona: qd̄ pbatur ex scriptura. Et quidam error circa istam materiam destruitur: et q̄ sumptio cibi repugnat rectitudini voluntatis ɔtingit tripliciter ⁊c. ⁊ eius carniū quō ⁊ quando interdicitur ⁊c. ibi. §. i. per totum.

Gule culpa in quo cōsistit: quō cibus dꝫ sumi: ⁊ ꝙ̄uis gula est viciū capitale nō tñ semꝑ mortale: ⁊ qñ ⁊ qñ non: ⁊ circa q̄ attendit grauitas istius peccati.ibi.§.ij.ꝑ totum.
Gula quō punitur pena corporali: spūali: ⁊ gehennali: ꝓbatur varijs autoritatibus et exemplis: et quō virtutes anime per gulam infirmant.ibi.§.iij.per totum.
Gule vitiū quō nos tētat q̇nqꝫ modis: ⁊ quō gula importat inordinatā ꝯcupiscētiā edēdi: que inordinatio duob⁹ modis pōt attēdi: ⁊ ꝙ̄ detestabile vitiuꝫ est gula ostēdit ꝑ autoritatē Ambrosij: ⁊ ꝙ̄ quinqꝫ mala oriunt ex vitio.
Gule q̇nqꝫ species describunt.s.quō aliq̇ excedūt in excessiua quātitate: aliq̇ cū lauta q̄litate: aliq̇ cuꝫ accurata studiositate: aliq̇ ex nimia auiditate: et aliq̇ sub tpis importunitate.ibi.§.v.vj.vij.viij.⁊.ix.per totū. (ibi.§.iiij.ꝑ to.
Gule quinqꝫ dantur remedia.ibi.§.x.
Gula est vitiū capitale habēs sub se quinqꝫ filias.s. hebetudinem: ineptam leticiā: multiloquiū: scurrilitatem: et immūdiciam: quare gula dicitur vitium capitale: quare habet quinqꝫ filias ⁊c.ij.par.ti.vj.c.iiij.ante.§.
Gule filiabus ponit thema et pꝰ.qꝫ et de ipsis declarat: quō iste filie diuersimode inficiunt hoies ⁊c.ibi.§.j.ij.iij.
Gula quō ⁊ quare dr̄ via sumptuosa ⁊c.j.pte ti.v.c.iij.§.j.post medium.ibi.Sexta via. (iiij.v.⁊.vj.
De cibo ⁊ potu ⁊ ieiunio habes multa.s̄. de abstinētia: sub lr̄a.A.⁊ sub lr̄a.J.s.ieiuniū.⁊ sub lr̄a.S.s.sobrietate ⁊c.
Gule species quō est ebrietas in comesationem: in ebrietatem ⁊c.ij.pte ti.vj.c.iij.ante.§.
Gustu quō diabolus tentat hoiem vario mō.iiij.ꝑ.ti.xiij.c.iij.§.ij.post mediū.ibi.Quantū ad gustum.
Gustu quō diuersimode peccant hoies tā spūaliter ꝙ̄ corporaliter: ⁊ que mala facit abusio ipsius gustus.j.ꝑ.ti.ij.c.ij.§.v.per totum.

Habitus sanctitatis

puta religionis siue clericat⁹: quō signat statū quo q̇s obligat ad opera ꝑfectionis: ⁊ quō religio nominat statū ꝑfectionis ex intētione finis ⁊c.ij.pte ti.iiij.c.vij.ante.§.circa medium.ibi.Sciendū etiam.
Habitus nouitioꝝ quō in q̇busdā ordinib⁹ distinct⁹ est ab habitu ꝓfessiōis ⁊c.iij.ꝑ.ti.xvj.c.iij.§.j.ꝑ to.modicū.j.⁊ de habitu habes adhuc varia.ibi.c.iij.⁊.iiij.⁊ in alijs locis.
Habitū suū quō quilibet religiosus portare tenet patenter hunc aliq̄n licet occultare: ⁊ vtrū religiosus habēs curā aīarū in ecclesia seculari dꝫ se conformare habitui illorum in oībus ⁊c.iij.par.ti.xvj.c.vj.ante.§.per totum.
Habitus q̄lē disciplinā hr̄e dꝫ religiosus.iij.ꝑ.ti.xvj.c.viij.
Habitu deposito si admissus fuerit religiosus ad lectiones legum et medicine: isti doctores excōicati sunt maiori sententia.iij.ꝑ.ti.xxiiij.c.xxxviij.per totum. (§.iiij.
Habitū religiōis temere dimittētes vel euntes ad studia sine lnia supioris excōicati sunt maiori snia.ibi.c.liij.ꝑ.x.
Habitus siue vestiū modestia quō sit seruāda quorū inordinatio dupliciter fit: et quō in istis est ordinatio affect⁹ viciosa tripliciter: ⁊ circa defectum potest esse duplex inordinatio.iiij.par.ti.iiij.c.x.§.iiij.per totum.
Habitū suum dimittens monialis etiā si expellant de monasterijs suis ⁊ detur eis licentia manere extra monasterium tenētur habitum deferre.iij.par.ti.xvj.c.vj.in fine.ante.j.§.ibi.Idem de monialibus.

Hebetudo est prima filia

gule: quō inficit intellectū hoīs: q̇s dr̄: hebes: q̇d importat in q̄ differt a cecitate mentis: vñ pcedit ⁊c.ij.ꝑ.ti.vj.c.iiij.
Hedi proprie q̇ dicunt hedi in scriptura: qui intelligunt per hedos: quō hedi facti sunt hirci: que vox eorūdem: quid intelligitur per vocē ⁊c.j.par.ti.j.c.ij.§.v.infra mediū ad longum.ibi.Sed iam tertio. (§.ij.ꝑ totū.
Hermofrodita quis dr̄: quomodo est irregularis.iij.ꝑ.tit.xxviij.c.vj.§.v.per totum.

Heremitarum est triplex genus.s.serabite: anachorite: et cenobite: et quā vitā vnusquisqꝫ ducebat ⁊c.iij.parte ti.xvj.c.j.§.iiij.circa principium.
Heremite primi q̇ fuerunt in nouo testamēto: ⁊ aliarū religionum primi patres q̇ fuerūt: quō religiones successiue ꝓcesserūt: q̇ patres eoꝝ q̇ plus participāt in actiua ⁊ contemplatiua vita ⁊c.iij.ꝑ.ti.xxj.c.x.§.iiij.per totū.
Heres quō tenet ad vota ei⁹ cui⁹ est heres ⁊c.ij.ꝑ.ti.xj.c.ij.
Hereditate priuant heredes etiā si filij sint in tribus casibus ⁊ pñt filij per parētes exheredari et certis causis: et nō licet parentibus excludere filios monachos ab hereditate.iij.pte ti.x.c.iij.§.iij.vide etiam.§.iiij.de successione ad hereditatem.etiam.§.v. (§.v.ꝑ totū.
Heredū morientiū cōditiones in testamentis.vide.j.sub
Heres quō instituit: et de triplici legitima portione.iij.par.ti.x.c.iij.§.j.⁊.ij.per totū. (lr̄a.T.s.testamētū.
Hereditatis successio ꝙ̄diu durat: q̇bus modis ab eadem discedi tur ⁊c.ibi.§.iiij.per totum.
Hereticus vt quis dicatur duo requirūtur: quō diffinitur hereticus ⁊c.ij.ꝑ.ti.xij.c.iiij.ante.§.per totum.
Hereticos puniēdo quō ecclesia vtitur iusticia et misericordia.
Heretici quō puniunt quadruplici pena: ⁊ ꝓpter heresim maritoꝝ nō ꝯfiscant dotes vxoꝝ nisi pticipent in heresi.ibi.§.ij.ꝑ to. (ibi.§.j.ꝑ totū.
Pena describit quā incurrunt receptatores: fautores ⁊c.hereticorū: et in heresim relapsi quō debent puniri.ibi.§.iij.⁊.iiij.per totum.
Hereticorū inq̇sitio quō fieri dꝫ: q̇ admittunt ad istā: quō inq̇sitores ꝓcedere pñt cōtra ipsos ⁊ absoluere: et eps̄ ⁊ inq̇sitor: vnus sine alio pōt eos citare ⁊ capere ⁊c.ibi.§.v.
Hereticus ꝙ̄ aliquis proprie dr̄: quinqꝫ requirunt que notabiliter declarantur.ibi.c.v.per totum.
Heretici quō sunt tertij mali operarij in ecclesia dei: q̇bus isti figurant: quō deuastāt vineā dñi: quō dicunt fieri: in quib⁹ errant: et qui noiatim isti fuerūt.j.parte ti.v.c.ij.§.viij.post medium.ibi.Tertij operarij mali.
Heretici quō vario mō exacuerunt linguas suas ꝯtra xp̄i doctrinā ⁊ ꝟitatē fidei: quoꝝ ponūtur tres errores circa aiam qui etiā destruunt ⁊c.ij.ꝑ.ti.xij.c.vij.§.v.per totum.
Heretico qui cōicat quā penā incurrit fm canones.iij.pte ti.xvij.c.xxj.§.v.ibi.Tricesimusoctauus.
Hereticoꝝ quō se habere debent inq̇sitores in inq̇sitione: q̇bus plus cōmittit istud officiū: quō seculares nō debēt impedire sed adiuuare: ⁊ eorū autoritas ꝓbat ex veteri testamento.iij.par.ti.xviij.c.ij.ante.§.per totū.
Hereticis quō resistēdū sit qñ ꝓcedit ꝑ epm̄ et inq̇sitor: est
Quō sit faciendū in ꝓcessu cū notarijs ⁊ cū carcere: ⁊ carcer dꝫ esse cōis epo ⁊ inq̇sitori: ⁊ q̄ ꝯcedunt inq̇sitorib⁹ ꝓ expediēdis in officio inq̇sitiōis ⁊c.ibi.§.ij. (ibi.§.j.ꝑ to.
Hereticorū quō sit snia danda: ponunt desuꝑ quinqꝫ notabilia.ibi.§.iij.per totum. (ꝑ totum.
Hereticoꝝ carcer quō ⁊ quare est ad cautelā: quō aliq̇ deputant ad carcerem perpetuo: ⁊ aliqui ad tpꝰ: quō sit faciendum in ferendis sententijs ⁊c.ibi.§.iiij.per totum.
Hereticoꝝ fautores et participātes cū ipsis excōicati sunt maiori snia: ⁊ quō inq̇sitores dñt absoluere volētes conuerti ⁊c.⁊ quō inuocare pñt brachiū seculare.ibi.§.v.ꝑ to.
Hereticoꝝ inq̇sitores q̄ esse pñt: cui⁹ etatis eē debēt: a q̇b⁹ debēt abstinere: contra quos non pñt ꝓcedere: ꝙ̄diu durat eorundē officiū ꝯ quos pñt ꝓcedere ⁊c.ibi.§.vj.ꝑ to.
Hereticoꝝ condēnatoꝝ ꝑ sniam bona quō confiscant: ponuntur desuper varia notabilia.ibi.§.vij.per totum.
Heretici quō subsunt pape: quō q̄druplr̄ eos punit: vtruꝫ dubius in fide sit censendus heretic⁹: ⁊ dubiū esse in fide contingit quinqꝫ modis.iij.ꝑ.ti.xxj.c.v.§.x.per totum.
Heresim damnatam accipiās excōicatus est maiori snia.iij.parte ti.xxiiij.c.liij.per totum.
Hereticos sepellentes excōmunicati sunt maiori sentētia. Et qui sunt isti heretici: ex quibus operibus hoc ostendunt.iij.parte ti.xxiiij.c.v.etiam.vj.

et reuerētia nō est idem quod honor: τ quō laus duplici-
ter distinguitur ab honore. ibi. §. j. per totum.
Honor cui sit exhibendus: quō diuersa genera hoīm man-
dant honorari in scriptura: τ quō sunt diuersimode ho-
norandi que p oīa fundant in scriptura. ibi. §. ij. per to.
Honor tēporalis nō hʒ in se beatitudinē hoīs: qd ostendit
tribus rationibus. iiij. par. ti. vij. c. iiij. §. iij. per totum.
Honoris bonū quō multū appetit: qd ostēdit autoritate
Aug. et quō illud figurabant varijs τc. j. p. ti. vij. c. iij. §. j.
ante medium. ibi. Bonum honoris.
Hore canonice quō τ quando sunt institute ab ecclesia: et
sunt numero septem. iij. par. ti. xiij. c. iiij. ante. §.
Horas canonicas legere qui tenent sub p̄cepto: q̄ tenētur
dicere horas in ecclia τ q̄ nō: τ quō religiosi pfessi tenen-
tur ad horas: τ quō cōuersi ad illas tenētur. ibi. §. j. p to.
Horas canonicas legēdo q̄ clerici tūc debent dicere: quis
modus dicēdi horas et p:ebēdarii in duabus ecclesijs in
qua tenentur dicere horas. ibi. §. ij. per totum.
Hore beate virginis: vigilie mortuorū τ suffragia: vtrum
sint de necessitate dicende post horas canonicas: et fra-
tres p̄dicatores quō tenent ad vigilias τc. ibi. §. iij. p to.
Hore canonice qua hora sunt dicēde: quō in istis debet ser-
uare consuetudinē loci: qn̄ possent preuenire: qn̄ matuti-
ne in sero dici possunt τc. ibi. §. iiij. per totum.
Horas canonicas nō dicēdo quantū peccat: et quō q̄ oēs:
et quō qui vnā horā non facit: τ si dimisit ppter aliquem
defectum qualiter tunc peccat: τ qualiter ex obliuione: τ
qui: τ quō tenentur repetere τc. ibi. §. v. per totum.
Qui omisit dicere diuinū officiū vtrū de necessitate sit ei
iniūgēdū q̄ omissum suppleat: q̄ pñt talia cōmutare. ibi.
Horas canonicas dicendo vtrū attentio sit (§. vj. p totū.
necessaria: τ quō ecclesia nō ponit intētionē τ deuotionē
ex precepto: sed et gratia dei τc. ibi. §. vij. per totum.
Hore siue oratio fiat qdlibet bonum opus reqrit duplicē
attētionē: si oratio dʒ esse meritoria q̄ ad hoc sunt neces-
saria: τ euagatio in orone quō nocet τ quantū pctm̄. ibi.
Officiū vtrū sit cantandū: quō cantus sa- (§. viij. p totū.
lubriter est institutus: quō cantus dʒ esse deuotus: tres
sunt species sonorum. ibi. §. ix. per totum.
Horas canonicas negligēter psoluēdo qn̄ τ quō est pctm̄
mortale. ij. p. ti. ix. c. iij. §. iij. modicum. j. ibi. verbi gratia.
Horarū canonicarū negligētia vario modo describit tam
ad persoluentes q̄ ad audientes: quō negligētia ista dʒ
euitari: et q̄bus diebus plus: ponitur desuper thema ex
pō. ij. parte ti. ix. c. xij. ante. §. per totum.
Horarū sufficientia quō ptʒ ex numero septenario: q̄liter
peccāt nō persoluētes: quare negligētia in ipsis cauēda
sit: τ quō debet esse in statu gratie τc. ibi. §. j. per totū.
Horarum qualis debet esse attētio que debet seruare offi-
cium legens vel cantās: quō in ipso nō debet placere ho-
minibus sed deo τc. ibi. §. ij. per totum.
Horas persoluēs quale motiuū dʒ hr̄e τ septē negligētie
cōmittūtur in diuino officio: quo ordine debēt dici hore:
qn̄ nō oportet iterare horā neglectā τc. ibi. §. iij. p totum.
Hospitalariorum cōditio describitur p thema et pō. qd et
exponit de pauperibus: quomodo dn̄s de ipsis solicitus
est: quō christus per se ostēdit paupertatē verbo τ exem-
plo τc. iij. parte ti. xj. c. j. ante. §.
Hospitalariorum seruitores quales oportet eos esse erga
pauperes: τ quomodo circa infirmos hospitalarius τ̄ria
debet obseruare. ibi. §. j. per totum.
Hospitalarij quō debent habere diligentiam q̄ hospitali-
tas ibi seruetur s̄m illud ad qd est ordinata vt τ tēpora-
lia bene dispensentur. ibi. §. ij. per totum.
Hospitalia quō diuersis noībus nuncupātur: vtrū possit
institui aliqua religio ad hospitalitatem: vtrum religio-
sus possit p:efici hospitali. ibi. c. ij. ante. §.
Hospitalis regimē nūquid pōt cōmitti duob⁹ vtrū vnus
possit p:efici duobus hospitalibus: hospitale vtrū possit
habere beneficium curatum τc. ibi. §. j. per totum.
Hospitalitatis locorū receptio ad quē spectet: declaratur sub
pluribus questionibus. ibi. §. ij. per totum.
Hospitale vtrū sit exemptū τ immediate subiectum roma-
no pōtifici nullum habēs superiorem: vel aliū ad quem
spectat: si negligens est nunq̄d ordinarius poterit corri-
gere. ibidem. §. iij. per totum.
Hospitalium rectores quō ad satisdationē et iuramētum
tenentur cum cōmittit ipsis gubernatio: τ quō se in istis
habent regere quō iurant τc. ibi. c. ij. §. iiij. per totum.
Hospitale nūquid possit erigi in parochia matricis eccle-
sie illo irrequisito vel inuito: τ vtrū hospitali debeat cer-
ta dos assignari. ibi. §. v. per totum.
Concessio p lr̄as aplicas vel legatorū eius sup prouisione
quorūcūq̄ p̄uilegiatorū clericorū ꝯcessa directas: nūquid
p hos poterit eis puideri de hospitali. ibi. §. vj. p totum.
Hospitalarij laici q̄bus cōmittunt hospitalia gubernāda
non tenent ad diuinū officium siue ad horas: sed clerici
beneficiati in ipsis ad ipsas tenent τc. ibi. §. vij. per totū.
Hospitalarius vtrū hospitādo vel elemosynas largiēdo
possit preferre coniunctos extraneis: ponuntur desuper
adhuc alie similes questiones. ibi. c. ij. §. viij. per totum.
Hospitalarius si eligit sepulturā apud ecclesiam hospita-
lis: nunquid ecclesia parochialis debet habere canonicā
portionem de relictis eius. ibi. §. ix. per totum.
Hospitales quomodo τ qualiter debent esse clerici τc. iij.
pte ti. xiij. c. iij. §. vj. per totum.
Hospitalia quō debet visitari p superiores: et q̄ sint interi-
roganda ab ipsis. iij. parte ti. xx. c. vj. §. iiij. per totum.
Hospitalia q̄ dicunt loca religiosa gaudēt priuilegio cle-
ricali. iij. pte ti. xxiij. c. v. §. vj. per totum.
Hostis noster quō nos impugnat in isto certamine dupli-
ci telo: et quō debemus istis resistere. iiij. pte ti. ij. c. ij. §. v.
ante medium. ibi. In secundo certamine.

Humanū genus quō cō-

paratum est iumentis insipientibus p pctm̄: τ si reuerta-
tur q̄bus iumentis tunc assimilatur. j. par. ti. j. c. ij. §. v. an-
te medium. ibi. Ubi sciendum.
Humanorū actuum de bonitate et malicia quō oportet de
ipsis loqui. Et quō exponit autoritas Dionys. q̄ malum
non agit nisi in virtute boni. j. pte ti. iiij. c. xij. ante. §.
Humana actio hʒ bonitatē τ maliciam ex obiecto: et quō
hō p maliciam sit abominabilis: τ quō actio humana hʒ
bonitatem τ maliciā ex circūstantia τc. ibi. §. j. per totū.
Humana actio q̄ hʒ bonitatē et maliciā p̄cipue ex fine p-
bat ex diffinitiōe Boetij: q̄ etiā exponit τc. ibi. §. ij. p to.
Humanarū actionū alique sunt indifferētes s̄m speciē: sʒ
nulla est indifferēs s̄m indiuiduū τc. ibi. §. iij. per totū.
Humane voluntatis bonitas in actibus suis quō depen-
det ex quattuor. ibi. §. iiij. per totum.
Bonitas τ malicia magis proprie reperiunt in actu inte-
riori voluntatis q̄ in actu exteriori: qd probat autorita-
te Aug. τc. ibi. §. v. per totum.
Humana actio quō dr̄ bona vel mala: recta vel pctm̄: lau-
dabilis vel culpabilis: meritoria vel demeritoria τc. ibi.
Humana volūtas quō frequenter in scripturis (§. vj. p to-
ta dr̄ cor: τ vbi: et sub noīe cordis tractat de exercitio vo-
luntatis. j. p. ti. iiij. c. xiij. per totum.
Humane conseruationis quō reperiuntur tres conditio-
nes: et similiter in humana actiōe tres. j. parte ti. xiij. c. ij.
§. vij. circa medium. ibi. Tertio hec tres.
Humanarū operationū exteriorū triplex inuenit differen-
tia. iij. parte ti. viij. c. j. §. ij. post principium.
Humane vite dant nouē regule s̄m quas vnusq̄sq̄ vitam
suā dirigere pōt τ ordinare. iiij. p. ti. ij. c. iiij. ante. §. p to.
Humanus timor vario modo describitur. j. sub littera. T.
scʒ timor. τ. iiij. par. ti. xiiij. c. ij.
Humilitas quomodo ipsa diffinitur a beato Bernardo

in quo ipsa essentialiter ꝯsistit: q̄ sunt ad ipsaȝ necessaria ꝙ specialis virtꝰ sit: ꝓbaṫ.iiij.p.ti.iiij.c.xij.añ.§.per totū.

Humilis vñ q̄s d̄r: in quo actu h ꝯsistit ꝙ q̄s humilis sit: τ quō ꝑ humilitatē hō se dȝ oībus subijcere. ibi.§.j.ꝑ totū.

Humilitatis gradus sunt duodecim ſm be. Benedictum in regula: quō figurātur in scala iacob: et quō homo per humilitatē peruenit ad duo: τ ponūtur adhuc alij septē gradus ipsius humilitatis. ibi.§.ij. per totum.

Humilitas quomodo nō est excellentissima virtus simpliciter: sed post ꝟtutes theologicas: quomodo humilitas p̄mo dicitur fundamentū virtutū: τ quō ipsa ex scriptura cōmendatur tripliciter. ibi.§.iij.per totum.

Humilitatis fructus sunt vndecim qui τ per ordinē declarantur. ibi.§.iiij.per totum.

Humilitas quō dicit̄ paupertas spūs: et quō illorū est regnū celorū: τ in quo ꝯsistit ista humilitas.iiij.pte ti.vij.c.vj.§.j.circa pn.ibi. Primo ergo dicit̄ spiritu.

Iactātia est quartus

gradus supbie in q̄bus ipsa cōsistit: que ad eādem pertinent: et quomodo ipsa reprehēditur ij.parte ti.iij.c.iij.§.vij.per totum.

Iactantia ſm Greg. est filia inanis glorie: quomodo describitur: ex quo procedit. Et describitur triplex iactantia ij.parte ti.iiij.c.iiij.ante.§.per totum.

Iactātia ꝑ ironeitatē quibus modis fit: q̄d est ironia: τ dicere de se vilia τ defectuosa fieri pōt tripl̄r.ibi.§.j.ꝑ to.

Iactātia ꝑ vanitatē q̄bus modis fit: τ et triplici causa potest q̄s laudare seipsum: ꝓbaṫ τ ostēdiṫ varijs autoritatibus τ exemplis: vbi licet τ vbi non. ibi.§.ij.per totum.

Iactantia propter falsitatē quō fit: vnde dicit̄ iactātia: et q̄ñ mendacia dicūt iactātes tunc tripliciter d̄r: peccatum mortale: τ quibus modis τc. ibi.§.iij.per totum.

Iactātia quō etiam reperiṫ in rebus exterioribus: et quō cū ea aliq̄ñ cōcurrūt plura alia vitia: vt superbia: inanis gloria: mendacia: τ alia hmōi. ibi.§.iiij.per totū.

Iactantijs et diuitijs bene prosperatis diuitibus: nemo debet tristari. ibi.§.v.per totum.

Iactantie diuitū describunṫ: quō in varijs bonis iactātur scȝ in domibus: in bonis τc. ponūtur desuꝑ varia exēpla τ autoritates ꝙ vane sunt τc. ibi.§.vj.per totum.

Iacob patriarcha quō sua prudētia mūdū in suis operibꝰ illuminauit.iij.p.ti.xxxj.c.vij.ante mediū.s.ante.j.§.

Iacob quomodo vidit dominū innixuȝ scale.j.parte ti.iij.c.vj.§.xiij.per totum.

Iconomica prudentia

que est siue in quo consistit.iiij.p.ti.ij.c.v.per totum.

Idolatria quid est: quō

diuinus cultus diuersimode exhibeṫ idolis: et idolatria nō solum est pcm̄ mortale: sed etiā grauissimū peccatū: q̄d probaṫ. Et aliquoꝝ errores describunṫ circa immolationes idolorum.ij.pte ti.xij.c.j.§.j.per totum.

Idolorū triplex genus describitur q̄d gentiles adorabāt et qui hoc fecerunt τc.iij.pte ti.xx.c.j.§.iij.b.

Idolatria quomodo vario modo dicit̄ fornicatio in scripturis τc.ij.parte ti.v.c.ij.§.ij.per totum.

Idrie sex describuntur tripliciter que fuerunt in nuptijs in quibus vocatus est iesus cum maria: τ iste nuptie q̄d spiritualiter significant: τ quid iste hydrie.iiij.pte ti.xv.c.xxxviij.xxxix.τ.xl.solum in eorūdem.§.

Ieiunij omissio dupliciter

fit: τ i ꝑadiso institutū d̄r: τ est ieiuniū i lege naturali in lege diuinali: τ i lege positiua: sȝ diuersimode. Ex iure diuinali est triplex ieiuniū τc.ij.ꝑ.ti.vj.c.ij.añ.j.§.ꝑ totū.

Ieiunandi dies q̄ sunt ex precepto ecclesie: a quo τ a quibus modis sunt instituti: quō hoīes ad illos obligātur: et qui de consilio sunt instituti τc.ibi.§.j.per totum.

Ieiunijs cōsuetudinarijs quō ipsa ꝯsuetudo hoīes ligat: et ꝯsuetudo laicoꝝ nō ligat clericos: nec ecōuerso: et vbi ius ieiunij preualet consuetudini. ibi.§.ij.per totum.

Ieiuniorū tpe vtrū possint comedi carnes: q̄ñ τ q̄bꝰ tēporibꝰ interdiciṫ: cū q̄bus ecclīa dispēsat. Et sexta feria carnes comedere sine necessitate est mortale: τ in sabbatis comedere vbi nō est ꝯsuetudo ē mortale τc.ibi.§.iij.ꝑ to.

Ieiunare in qua etate q̄s teneṫ siue ad ieiunia: τ quō sint exercitandi in istis. ibi.§.iiij.per totum.

Ieiunia ecclesie q̄ñ pñt redimi: et q̄ñ τ quō cū ipsis possit dispensari. ibi.§.v.ꝑ to.

Ieiunio quō excusanṫ laborantes seruitores: cursores: pauperes: pregnantes: infirmi: senes τ vxores alique τc. ibi.§.vj.per totum.

Ieiuniū quō assumiṫ ab hoībus propter tria: et tripl̄r pōt cōmitti defectus circa ieiunia instituta. ibi.§.vij.ꝑ totū.

Ieiuniū tripliciter vitiaṫ ꝙ nō exaudiaṫ a deo.s. ex mētali indispositione: et cibationis plurificatione: τ ex hore notabili anticipatione. ibi.§.viij.ix.τ.x.per totum.

Ieiuniū quō sit sanctificandum: iuxta illud. Sanctificate ieiunium. ibi.§.viij.per totum.

Ieiuniū quare magis tpe quadragesime institutuȝ est ꝙ alijs diebus. Et est triplex ratio quare.xl.dies ieiunātur: quo tpe inchoabaṫ quadragesima olim: et quo tpe iam: τ quo tpe iudei ieiunant τc.iiij.ꝑ.ti.iiij.c.iiij.§.iiij.ꝑ totū.

Ieiuniorū tpe quare ꝓhibeṫ esus carniū τ lacticiniorū: τ quo tpe dici est hora comestionis τc.ibi.§.v.per totū.

Ieiuniorū fructus siue vtilitates sunt.ix.τ.x.in specie.ibi.§.vj.vide etiam in Abstinentia.

Ieiunium: elemosyna: vel oratio: q̄d horū est magis satisfactorium.iij.pte ti.xiiij.c.xx.§.iij.per totum.

Ieiuniorum tempore de collationibus in sero: quomodo fiunt τc. et de potu extra horam τc.ij. parte ti.vj.c.ij.§.ix. Sub lr̄a. C. de cibo. τ sub. G. de gula. et sub. S. scilȝ de sobrietate: q̄ ibidem tractaṫ.s. sub gula de cibo et potu modo τ tempore ieiunij. principaliter tamen vide de istis.ij.par.ti.vj.c.j.§.v.vj.vij.viij.τ.ix.

Ignis quō purgabit mūdum

ante diuinu iudiciū. q̄s erit iste ignis: quare fit ista purgatio ꝑ ignē: qualis erit iste ignis in effectu: quō iste ignis purgabit elementa τc.iiij.ꝑ.ti.xiiij.c.xj.§.iij.ꝑ totū.

Ignis quō punit aīas.iij.ꝑ.tit.xxxij.c.j.§.iij.τ.iiij. Vide tñ multo plus.s.sub Inferno: τ sub. P.s.purgatorium.

Inordinati amoris septem mala procedunt.j. parte ti.iij.c.iiij.§.ij.per totum.

Ignorātia anime vario modo describitur cum suis defectibus.j.parte ti.j.c.ij.§.iiij.per totum.

Q̄d fit ex ignorātia d̄r: etiā mixtū voluntario τ inuoluntario: quō hoc intelligitur: et quō ignorātia tripl̄r se hȝ ad actū voluntaria.j.ꝑ.ti.iiij.c.iij.§.v.vide etiam aliqua.§.vj.

Ignorantia facta quō distinguūtur ſm decretistas.j.ꝑ.ti.iiij.c.xiiij.§.iij.circa mediū.ibi. Quantū ad ignorātiam.

Ignorantia triplex reperiri potest in actu peccati.j.parte ti.vj.c.j.§.j.per totum.

Ignorantia facti nō iuris excusat. Est vna de reg.iur.que et declaratur.j.ꝑ.ti.xx.c.vnico.sub littera. I.s.ignorātia.

Ignorantia presumitur vbi scientia nō probaṫ. Est similiter vna de reg.iur.que ibi declaratur.

Ignorātia iuris nō facit aliquē bone fidei possessorē ꝓbatur ex legibꝰ.ij.ꝑ.ti.j.c.xv.§.vij.circa finē.ibi. Item nota.

Ignorātia est triplex.s.iuris humanalis: legis diuinalis: τ opis ꝯtingibilis: quō ignorātie spūaliter faciūt hoīem cecum: q̄ñ excusat τ q̄ñ non: τ q̄ñ est crassa: τ q̄ñ supina: τ ex tribus prouenit ipsa.ij.pte ti.v.c.ix.§.ij.per totum.

Ignorātia suijpsius quō ꝯsequiṫ homo tria mala siue detrimenta.iiij.pte ti.ij.c.iij.vltra mediū.ibi. E contrario.

Ignorantem docere est vna de septem spūalibus elemosynis: τ quō sit danda τc.iiij.ꝑ.ti.v.c.xviij.§.v.

Jerusalē quō figuratiue

significat aiam nostrā: ⁊ q̄d sex porte in hierusalē nobis spiritualiter significant. j. parte ti. ij. c. iij. §. vij. per totū.

Illegitimatio quō indu-

cit irregularitatē: q̄re tales ꝓhibent ordinari: et s̄m iura hereditari nō pn̄t: q̄a d̄r illegitim⁹ ⁊c. iij p. ti. xviij. c. iiij.
Illegitimus quō legitimatur tribus modis: et (ante. §. quas leges reduci possunt. ibi. §. j. per totum.
Cum illegitimis quō tripliciter dispēsat: quomodo tales dispensationes fieri debent. ibi. §. ij. per totum.
Illicite aliq̄d acquisitum tripliciter pōt esse: et quō illicite acq̄sita vario mō debēt restitui ⁊c. ij. p. ti. ij. c. v. §. j. ij. ⁊. iij. Cetera vide. j. sub littera. R. sc̄ restitutio.
Illicite acq̄situz pōt aliq̄d dici tripl̄r: ⁊ h̄ declarat quō sit. iiij. parte ti. v. c. xviij. §. x. post mediū. ibi. Sed notandū.
Illuminant spūalr oculi mētales septē modis. j. p. ti. iij. c. Uide multoplura ⁊ pulchra notabilia. ā. sub (v. §. j. p to. littera. C. s. cecitas. ⁊. j. sub littera. U. s. visus.

Imago dei quō dicit aia

et quō sunt nouem similitudines s̄m ꝓportionem inter deū ⁊ aiam quātū ad sui naturalia. j. p. ti. j. c. j. §. j. p totū.
Imago quō est aia incarnate veritatis mediantibus virtutibus: quō portamus imaginē celestis regis: ⁊ quō nouem silitudines sunt inter deū ⁊ aiam ⁊c. ibi. §. ij. p totū.
Imago quō est aia glorificata intellectualitatis: ⁊ quō ipsa participat cum nouē ordinibus angelorum. ibi. §. iij. p to.
Imago quō repn̄tat deū. j. p. ti. j. c. j. §. iij. infra mediū. ibi. Scd̄o imago.
Imaginū adoratio a q̄b⁹ credit esse tra- (Scd̄o imago. dita: qua adoratiōe dn̄t adorari: quō picture dn̄t adorari ad q̄d facte sunt imagines ⁊c. iij. p. ti. xij. c. ix. §. j. p totum.
Imaginū adoratio q̄liter fiat: duplex est mot⁹ i imagine: quō imago xp̄i ⁊ bte v̄ginis d̄z adorari ⁊c. ibi. §. iiij. p to.
Imaginatiuā potētiam hoīs quō temptat diabolus vario modo imprimendo sibi varia. iiij. par. ti. xiiij. c. iij. §. iij.
Imaginatiua potētia siue fantasia describit vario mō. ā. sub lr̄a. F. sc̄ fantasia. ⁊. j. p. ti. ij. c. vj. per totum.
Imitari deū ostēditur ex natura rōne ⁊ scriptura. iiij. p. ti. xvj. c. j. §. v. post prin. ibi. Prima propositio. ⁊ etiam. §. vj. Uide etiam. j. sub littera. S. sc̄ Sequi.
Immunitas eccl̄ie ⁊ ꝑsonarū ecclesiasticarū vario modo describit. ā. sub lr̄a. E. sc̄ ecclesia. ⁊. iij. p. ti. xij. c. iij. p totū.
Impediēs aliquem dignū vel idoneū ꝓpter aliū vel vindictam a cōsecutione alicuius beneficij vel officij vel muneris mortaliter peccat: ⁊ quō tenetur ad restitutionem. ij. par. ti. j. c. xij. §. xx. per totum.
Impeditoria manus quō describit: ⁊ q̄d significant eius quinq̄ digiti siue modi. ij. p̄te ti. ij. c. j. §. xvj. per totum.
Impediens aliquē a meliori vt ab ingressu religionis ⁊c. quō s̄m doctores tenet ad restitutionē ⁊c. ij. p̄te ti. ij. c. ij. §. j. post principium. ibi. Quantum ad scd̄m.
Impediēs aliquē ex certa cā a voto vel religione: q̄n excusat a pctō. ij. p̄te ti. xi. c. ij. añ. j. §. circa fi. ibi. Nota septimo.
Impedimenta duodecim matrimonij describūtur vario modo. j. sub littera. M. sc̄ matrimonium.
Non prestat impedimētum q̄d de iure nō sortitur effectū. Est vna reg. iur. que ⁊ declarat. j. parte ti. xx. c. vnico. sub littera. N. sc̄ Non prestat.
Impedimēta penitētie q̄ sunt: q̄ sunt impedimēta interiora penitentie: ⁊ desperationē venie inducūt tria: ⁊ dātur tria remedia ꝯ illa. iij. p. ti. xiiij. c. xvij. §. iiij. ⁊. v. per totū.
Imperiū volūtatis describit primo q̄d sit imperare: et radix libertatis est volūtatis. j. p. ti. iiij. c. x. ante. §. per totū.
Imperium q̄d precedit vsum: ⁊ est vnus actus tm̄: probatur ⁊c. ibidem. §. j. per totum.
Imperiū istud quō extendit ad actū volūtatis: ad actum rōnis: ⁊ ad actū appetitus sensitiui. ibi. §. ij. per totum.
Imperium tripliciter describit. s. diuinale ⁊ reuerendum: tēporale ⁊ discernendū: internale ⁊ custodiēdum. declarant membra pulchre. ibi. §. iij. iiij. ⁊. v. per totum.
Imperator primus quis fuit. s. romanorū: ⁊ qui post eum ibidem. §. iij. post vltimam diuisionem.
Imperialem dignitatē antecedit papa: vnde habuit principium. ibidem. §. iiij.
Imperator nō est super papam: sed ecōuerso: quō summi pontifices aliquando deposuerūt imperatores: ⁊ tripliciter imperium fuit translatum et ad quos: et quomodo nunc ad alemānos. ibidem. §. iiij.
Imperatoris iuramētum in forma describitur et declarat vario mō: q̄d ipse facit pape. primo in sua approbatione: et scd̄o in sua coronatione. ij. par. ti. x. c. v. §. j. per totū.
Imperator quō figurat per luminare minus. Gen̄. j. quō imperiū est introductū: quō ad varias gentes est trāslatum: quo anno venit ad alemannos: quō debet eligi per electores ⁊c. iij. p̄te ti. iij. c. j. ante. §.
Imperatori mouenti bellū contra ecclesiā: subditi sui nō tenent illi obedire in bellando cōtra ipsam: q̄d ⁊ probatur ⁊c. iij. par. ti. iiij. c. ij. §. iij. circa principium.
Imperatori scismatico heretico: vel al's vsurpāti iura ecclesiarum resistēdo fideles tenent adiuuare papā: quod et probatur. ibi. §. iij. post principium.
Imperatoris proprius sacerdos quis est: cui confiteri tenetur. iij. p̄te ti. xvij. c. iij. ante. §.
Imperatoris ⁊ imperij quā potestatē h̄z papa: quō est ministrator pape: quare datus est minister ⁊c. q̄a papa primo dedit alemannis imperatorē et quare: qui sunt eius electores. Et est triplex causa q̄re de alemannia solū predicti electores sunt assumpti: quō papa ipsum cōfirmat quō iurat ⁊c. iij. par. ti. xxij. c. v. §. xiij. per totum.
Imperiū ⁊ papat⁹ q̄d horū primo: in q̄ ꝯsistebat ista prioritas: q̄s fuit p̄mus dn̄s ⁊ q̄ post eū ⁊c. Et quō imperiū mō fuit trāslatū: ⁊ q̄re d̄r rex romanorum ⁊c. ibi. §. xiiij. p totū.
Imperatore maior est papa in dignitate et autoritate: q̄d et probat q̄ imperator debet per papam confirmari: vt habetur in iure ⁊c. ibi. §. xv. per totum.
Imperator Constantinus primo dotauit ecclesiam: vtrū potuit facere: et vtrum successores possint reuocare. ibi. §. xvj. per totum.
Impij iustificatio describit vario mō. j. sub lr̄a. J. s. iustificatio impij. iiij. p. ti. ix. c. vj. ⁊ p quinq̄ sequētes. §. p totū.
Nemo pōt ad impossibile obligari. Est vna de reg. iur. que ⁊ declaratur. j. parte ti. xx. c. vnico. sub lr̄a. N. s. nemo pōt.
Imponere ⁊ concedere quis pōt teloneū. et quō peccant qui iniuste imponunt. ij. parte ti. j. c. xiij. §. vj.
Impositiones collecte ꝓstantie q̄s imponūt dn̄i ⁊ exigūt a ciuibus ⁊ cōitatibus ⁊c. q̄n sunt licite ⁊ q̄n illicite: ⁊ per consequens q̄n sunt rapine. ij. par. ti. j. c. xiij. per totum.
Impotentia coeūdi quō impedit matrimonium. Et sunt tres species impotentie. iij. p. ti. j. c. xij. §. j. ij. ⁊. iij. p totum. Cetera de illa materia vide infra matrimoniū.
Impugnamur tripliciter ab accidia. ij. p̄te ti. ix. c. j. in q̄rta diuisione. Cetera vide. ā. sub accidia.
Impugnamur siue temptamur a diabolo: mundo: ⁊ carne. vide de istis tribus hic in tabula sub diuersis litteris.

Inanis gloria est primo-

genita supbie q̄ est vitiū capitale: ex q̄ septē alie oriūtur: quō differūt supbia ⁊ inanis gloria ⁊c. ij. p. ti. iiij. c. j. añ. §.
Inanis gloria quō causat a supbia: ⁊ quō appetitus glorie est vitiosus: ⁊ quō aliq̄s gloriat. s̄m dn̄o: in ꝓximo et in mūdo: ⁊ gloria in scriptura vario modo exponit. ibi. §. j.
Inanis gloria in quibus magis inuenitur. Respōdeo in diuitijs: ⁊ iste diuitie sunt triplices. s. criminales: temporales ⁊ spirituales. ibi. §. ij. per totum.
Inanis gloria quō punitur: in q̄bus casib⁹ inanis gloria contrariat dilectioni dei. Et tūc tripl̄r est pctm̄ mortale.

Inuidia quō est causa erroris ⁊ falsitatis affectiōis cupiditatis ⁊ defectionis bonitatis. ibidē. c. ij. §. j. ij. ⁊. iij. ꝑ to.
Inuidia prima filia quō est odiū. de ipsa vide. j. sub littera. O. scilicet odium. ⁊ ibidem. c. iij.
Inuidia quare dicit̄ via tenebrosa: quō inuidus etymologizatur ⁊c. j. ꝑ. ti. v. c. iij. §. j. ad medium. ibi. Quarta via.
Inuocatio demonū pro auxilio quomodo fit ⁊c. ij. parte. titu. xij. c. j. §. v. per totū.

Job quō sua patiētia homines edificauit.

iij. ꝑ. ti. xxxj. c. vij. añ. §. post medium. ibi Quis vnꝗ̄ ⁊c.
Jocosa dicta vel facta quō sint modiñ canda siue q̄ modestia sit ibi seruanda: ⁊ quō liceat ⁊ quō non ⁊c. iiij. par. ti. iiij. c. x. §. iij. per totum.
Johānes euangelista vtrum magis fuit dilectus a xp̄o q̄ Petrus. iiij. parte. ti. x. c. iiij. §. iij. circa finē. ibi. Cū querit̄.
Johānes euāgelista vocat⁹ a xp̄o a nuptijs an recessit ab vxore ipsa inuita: ⁊ q̄ opinat̄ fuisse eius spōsa. iij. ꝑ. titu. j. c. xxj. §. iij. circa medium. ibi. Preterea q̄ ⁊c.
Johānes baptista quō multū cōmēdat̄ ex varijs gratijs sibi datis a deo: ⁊ q̄ aliqui dicūt. b. Franciscū esse maiorē Johāne bap. false dicunt: ⁊ alia p̄ sui cōmēdatione. iij. ꝑ. ti. xxxj. ca. vij. vltra med. ibi. Post oēs. añ. §. ⁊. §. j. ⁊. ij.
Johānis bap. ponuntur. x. priuilegia. iij. ꝑte. ti. xviij. c. v. §. (vj. ꝑ to.
Joseph filius Jacob patriarche quō mundū clarificauit virtute castitatis. iij. parte ti. xxxj. ca. vij. circa medium ante. j. §. ibi. Stella rutilans.
Joseph patriarcha quō fuit quadruplici virtute ornatus quas allegorice habere debent dñi ⁊ rectores temporales. iij. par. ti. iij. c. j. §. ij. iij. iiij. ⁊. v. per totum.

Ipocrisis est filia inanis

glorie: q̄bus figurat̄: vñ traxit nomen: vnde dicit̄: quō et quid faciunt hypocrite ⁊c. ⁊ vtrū hypocrisis sit peccatum mortale: ⁊ quō xp̄i p̄dicatio multū fuit cōtra hypocritas. ij. par. ti. iiij. c. vij. ante. §. ⁊. §. j. per totum.
Ipocritarū ponit̄ thema et ps. desuꝑ tria membra que et declarantur. ibi. §. ij. iij. ⁊. iiij.
Ipocrisim large sumēdo notat̄ triplex hypocrisis. s. demonis: carnis: ⁊ hoīs: quō hi ꝑ hypocrisim decipiūt. ibi. §. ij.
Ipocrita q̄d est: quō dei testamētū ficte sumit (ꝑ totū. ꝑ eos suū: ⁊ qui ꝑ eos significant̄: ⁊ quō dñs septē maledictiones inuehit ꝯtra hypocritas: ⁊ ꝯtras illos qui significantur ꝑ eos ⁊c. ibidem. §. iij. per totum.
Ipocrisis quō detestatur: quō ipsi odiunt disciplinā: quō se coherent varijs vitijs ⁊c. cum exemplo in fine. ibidem §. iiij. per totum.

Ira est vltima passio que

pōt dici passio generalis: quō ⁊ vñ nominatur vis irascibilis motus ire: quō tendat ad duo: et duplex differentia est attendenda circa irā ⁊c. j. ꝑ. ti. vj. c. xj. ante. §. ꝑ totum.
Ira q̄d est ⁊ quō se habet ad appetitū: ⁊ bruta habēt irā: et quō dispositus est ad irā sm̄ q̄ hz cholericam cōplexionē: et quare odiū est grauius ira: que sunt cause ire: quō ira causat delectationem ⁊c. ibi. §. j. per totum.
Ira est triplex. s. diuinalis: virtualis: ⁊ criminalis: et iram aliq̄ ph̄i dixerunt esse in deo: quō scriptura dicit deum esse iratū: quō hō irascat̄: ⁊ quō ira dei ē triplex. ibi. §. ij. ꝑ totū.
Ira ꝑ zelum quō describit̄ ⁊ ꝓbat̄ ex scriptura. Hec ira est iustoꝝ: que ⁊ tria bona facit: ꝓbat̄ multis autoritatibus et exemplis ex sacra scriptura. ibidem. §. ij. vltra medium. ibi. Secūdario est alia.
Ire tria remedia dantur. ibidem. §. iij. per totum.
Ira quō dr̄ via tumultuosa: ⁊ quare: et quō multi ꝑ illam ambulant: ira q̄ se cōprimunt ⁊c. j. ꝑ. ti. v. c. iij. §. j.
Ira ponit̄ a. b. Greg. ⁊ alijs doctoribus pro peccato mortali. quid est ira ⁊c. ij. ꝑ. ti. vij. c. j. ante. §. (ꝑ totū.
Ira describit̄ ꝑ thema et ps. qd̄ ⁊ de ipsa declarat̄. ibi. §. j.
Ira quō vario mō diffinit̄: et q̄ ex ira multa vitia oriūtur: quare ira est maius vitiū capitale q̄ odiū: ⁊ mot⁹ ire pōt esse inordinat⁹: ⁊ ꝯsequēter pctm̄ tripl'r q̄ sunt spēs ire ⁊c. qui sunt gradus ire ⁊c. ibidem. §. ij. ꝑ totum.
Ira cū superat mētē triplex excidiū facit. ibidē. §. iij. ꝑ to.
Ire remediū describit̄ ꝑ thema: qd̄ ⁊ de ipsa declarat̄ ꝑ varias autoritates: ⁊ quō deus tria dedit que valēt ad tollendum iram. ibi. §. iiij. per totum.
Ire modū tripl'r nos habemus. s. zelatiue ⁊ ꝑ rectū remissiue ⁊ ꝑ defectū: ⁊ vitiatiue ꝑ excessum. ibidē. §. v. ꝑ totum.
Ira quō p̄cipue habet duas filias. s. indignationē et murmurationē: que male ex ira procedunt: ⁊ quō ira tripliciter potest considerari ⁊c. ibidem. c. ij.
Irregularitas quō diffinit̄: quō ꝯtrahit̄: quō distinguitur q̄ hoīes pñt esse irregulares ⁊c. iij. ꝑ. ti. xxviij. c. j. añ. §.
Qui ⁊ quō ministrare possunt in diuinis: que differentia inter irregularitatem ⁊ suspensionem ⁊c. quomō debent absolui ⁊c. ibidem. §. j. per totum.
Irregularitas quō ꝯtrahit̄ propter homicidiū vel mutilationē desuꝑ ponūtur varij casus ⁊ modi: qui ad longum declarātur. ibidem. c. ij. ⁊ per oēs. §.
Irregularitas bigamie quō ꝯhit̄ octo modis: q̄re bigam⁹ ꝓhibet̄ ꝓmoueri: q̄s pōt cū ipsis dispensare ⁊c. ibi. c. iij. ꝑ (totū.
Irregularitatē quō inducit illegitimatio: q̄re tales ꝓhibent̄ ordinari. ipsi sm̄ iura hereditare nō possunt quis dr̄ illegitimus ⁊c. ibi. c. iiij. ꝑ totum.
Irregularitas quō ꝯhit̄ ꝑ varia vitia corpoꝝ siue deformitates. s. ꝓpter mutilationē: gibbositatē: leprositatem ⁊c. qui possunt admitti ⁊c. iij. ꝑ. ti. xxviij. c. v. ꝑ totum.
Irregularitas quō al's vario modo cōtrahitur circa varios actus ⁊ status hoim. ibidē. c. vj. ꝑ totum.
Irreuerentia sacramentoꝝ siue diuinoꝝ quō multipl'r cōmittit̄. ij. ꝑte ti. j. c. xxj. §. v. cum sequen.
Ire de vna religione in aliā nisi ex magna necessitate q̄re nō est laudabile: pōt tñ quis ire de vna religione in aliam ex triplici cā. iij. par. ti. xvj. c. iiij. ꝑ totum.
Ironeitas describit̄ p'ut ꝯcurrit cū iactātia q̄n est ironia: vbi etiā sancti cōmiserunt ironiā dicendo de se vilia ⁊c. ij. ꝑte titu. iiij. c. iiij. §. j. per totū.

Iterare vtrū quis tenet̄

penitentiā vel absolutionē ꝑ ignorantiā impositā ⁊c. iij. parte ti. xvij. c. xxj. §. iiij. per totum.
Iterare in quibus casibus quis tenet̄ confessionem ⁊c. iij. parte ti. xiiij. c. xix. §. iiij. per totum.
Iterum consecrari debet ecclesia cōsecrata in tribus casibus. iij. ꝑte ti. xij. c. vj. §. viij. per totum.
Iterare q̄n debet electio: vel quādo tenet̄ iterare electionem. iij. par. ti. xix. c. ij. §. vij. circa finem.
Iterari nō dz baptism⁹ quadruplici rōne. Et quō vlterius sit faciendū. iij. par. ti. xiiij. c. xiij. §. xij. ꝑ totum.
Iterari nō opz horā dictā post horā neglectā. ij. ꝑ. ti. ix. ca. xij. §. iij. in fine. ibi. Item si quis.

Jubileus ānus describit̄

cū suis indulgētijs: ⁊ de ortu eiusdē. j. ꝑte ti. x. c. iij. §. vj. et (vij. ꝑ totū.
Judeus vel paganus nō dz cogi ad fidem suscipiendā ⁊ quare: quō tñ debēt recipi: si fidem receperint ⁊ recesserint qual'r sunt puniendi: quō ⁊ quibus modis debēt duci ad fidē ⁊c. ij. ꝑ. ti. xij. c. ij. §. j. ꝑ totum.
Judeoꝝ pueri ⁊ alioꝝ infideliū nō sunt baptizādi inuitis parentibus: ꝓbat̄ triplici rōne: ⁊ si susceperint fidē quō sunt separandi a parentib⁹. ibidē. §. iiij. ꝑ totum.
Judeis cohabitare vel balneare quō prohibetur: quomō transgressores sunt puniēdi: quibus locis possint eis fideles seruitia facere: et per baptismum non liberantur a seruitute ⁊c. ibi. c. iij. per totum.
Judei habitantes inter christianos: quibus sunt prohibēdi: quibus diebus ire non debent in publicum: eis per

initit agere ꝛ cõuenire apud iudices nostros ꝛc. ibidez.
Judeoꝝ ꝛ alioꝝ infidelium cerimonie siue ritus: quare ꝛ quõ tolerant ibi. §. ij. ꝑ totum. (c. iij. §. j. ꝑ to.
Judeis participãtes quõ sunt puniendi circa casus predictos ꝛ ipsi iudei facientes ꝯ p̄dicta ꝛc. ibi. §. iij. ꝑ totum.
Judei quõ sunt exactionãdi a dñis terraruz: quõ licite ab eis recipere possunt ꝛc. ibidem. §. iiij. ꝑ totum.
Judei dona ꝛ mercedes q̄s dãt ꝑsonis ꝓ labore suo: vtrũ possint licite recipere ꝛ tenere. ibidē. §. v. ꝑ. totũ.
Judeoꝝ seruus q̄ d̄r: vernaculus si vult effici xp̄ianus statim eripit in libertatē nullo precio dato: qd̄ ꝓbat. q̄a qñ d̄r redemptus a seruitute: ꝛ quõ ꝛc. ibi. §. vj. ꝑ to.
Judei quõ vario mõ errauerũt et errãt adhuc erga xp̄m: quoꝝ errores, etiã vario mõ elucidant ꝛc. ibid̄. c. vij. §. iiij.
Judeoꝝ pueri vtrũ possint baptizari inuitis parentibus et in qua etate fieri potest ꝛ in qua nõ ꝛc. iij. par. ti. xiiij. c. xiij. §. ix. circa mediũ. ibi. Quantũ scꝫ ꝛc. (ꝑ totum.
Judei ꝛ pagani adulti si petũt baptismũ nõ est statim eis dandus post cõuersionē: sꝫ ex triplici cã põt differri: ꝛ qñ ipsis iminet ꝑiculũ quõ sunt dispẽsandi. ibi. §. xiij. ꝑ to.
Judei quõ subsunt pape: quõ significãt ꝑ boues: quõ papa ꝓhibet fidelibus ne cũ ipsis habeãt ꝯsortia: quõ ipsi debẽt laborare ꝛc. iij. ꝑ. ti. xxij. c. v. §. ix. ꝑ totum.
Judeoꝝ errores vario mõ describunt in veteri ꝛ nouo testamẽto in q̄bus errabãt. iiij. ꝑte. ti. xj. c. vj. ante. §.
Judei quõ prohibent ne infirmis dent medicinas: ꝛ infirmis quõ ꝓhibet ne recipiant medicinas a iudeis. iij. ꝑte ti. vij. c. ij. §. iiij. circa finem. ibi. Item nota.
Judei quõ non excusantur a receptione vsure: argumenta in cõtrarium soluuntur: et autoritates ex veteri testamento applicantur cõtra eos: ꝛ ista autoritas exponitur Mutuũ dare ꝛc. ij. ꝑ. ti. j. c. vij. §. ij. per totum.
Judeoꝝ ꝑplo q̄re solũ fuit data lex ꝛc. j. ꝑ. ti. xiiij. ca. ij. §. ij. per totũ. ❡ De iudicio diuino.

Judiciũ finale quõ est timendum:

quomodo est vnus articulus de articulis fidei ꝛc. iiij. par. ti. xiiij. c. xj. ante. §.
Judiciũ finale quõ vario mõ ꝓbatur ex scriptura ꝙ est venturũ: quõ timendũ ꝛc. ibi. §. j. ꝑ totum.
Judicium quo accedet dñs in arca ꝛ quare: ꝛ ponuntur septem signa que iudiciũ istud p̄cedẽt: que ad longũ declarant. ibidem. §. ij. per totum.
Judicio appropinquãte quõ mũdus purgabit ꝑ ignem: quis erit iste ignis: quare fiet ista purgatio: quõ fiet per ignem: quis erit iste ignis in effectu: quõ iste ignis purgabit elementa ꝛc. ibidem. §. iij. ꝑ totum.
Judiciũ istud quõ fiet ꝑ citationē: q̄ erit ista vox citationis quare d̄r illa vox tube s̄m apl̄m: quare d̄r vox archangeli: quõ fiet ista vox ꝛc. ibi. §. iiij. ꝑ totum.
Judex iste quõ se p̄ñtabit: quis erit iste iudex: quõ apparebit in forma gloriosa: ꝙ apparebit in signo crucis: quõ dat sibi iudiciũ s̄m humanitatē: q̄s iudicabit: de q̄bus iudicabit: ꝛ in quo loco iudicabit. ibi. §. v. ꝑ totum.
Judicis assessores q̄ erũt: cũ q̄bus iudicabit: quõ iudicare d̄r septupliciter: q̄bus datur ista potestas assedendi cũ xp̄o: ꝛ triplex ratio datur quare pauperibus dat ista iudiciaria potestas ꝛc. ibi. §. vj. ꝑ totum.
Judicio isto existente erunt multiplices accusatores de q̄bus accusabuntur hoies ꝛc. qui erunt testes in isto iudicio ꝛc. ibidem. §. vij. per totum.
Judiciũ istud quõ valde timẽdũ sit ꝓpter s̄nie irreuocabilitatē: quõ fiet ista discussio: de q̄b⁹ operibus: ꝙ suũ iudiciũ erit iustissimũ ꝛ inflexibile ꝛc. ibi. §. viij. ꝑ totum.
Judicioꝝ dei ꝓfunditas quõ sit timẽda: ꝛ sunt inter cetera septē dei iudicia q̄ timẽda sunt atq̄ maxie admiranda q̄ ad lõgũ declarant ꝛc. ibidē. c. iij. ꝑ totũ. ꝑ oẽs. §. suos.
Judicium quõ accedet dñs ꝓpter tria. j. parte ti. iij. c. vj. §. xvij. circa medium.
Judicio diuino quõ presentabit aĩa separata: de quibus dñs ab eadē exiget rõnem. j. ꝑ. ti. v. c. ij. §. iiij. ꝑ totuz. vide desuper plus. j. sub littera. M. scꝫ morte.
Judicio vltimo siue in extremis dñs de sex accipiet rõnez a diuersis hoibus. ibidem. ꝑ totum.
Judicis s̄nia post hoc describit quam dabit postq̄ recepit rationē a diuersis de diuersis: ꝙ super oĩa est horribile ꝛ expauescendũ. ibidem. §. v. per totum.
Judex quõ dabit mercedē vnicuiq̄ s̄m opa sua quãtũ ad bonos ꝛ quãtũ ad malos: quõ vtrisq̄ apparebit ꝛc. ibi. §. xj. ꝑ totũ.
Judex quõ dabit s̄niam ꝓ his q̄ ascẽdunt ad celum: que est via ꝛc. ibidem. c. iiij.
Judex supnus quõ dat sententiam pro his qui ascendunt ad purgatorium. ibidem. c. v.
Judicio finali siue diuino quõ dñs reprobis et malis exprobrabit de varijs b̄nficijs eis exhibitis: ꝛ quõ creature loquũtur ꝯ ipsos. ij. ꝑte ti. iij. c. ix. §. vij. ante medium. ibi. Unde in iudicio finali. ❡ De iudicio humano.

Judicare iniquitatem est

iniuste ꝛ inique iudicare: vnde dicitur iniquitas.
Judex sp̄ d̄ꝫ attẽdere ad eq̄tatē: ꝛ iniq̄ iudicat q̄ ꝯ eq̄tatez ꝛ iusticiã iudicat: ꝛ h̄ septē modis. ij. ꝑ. ti. j. c. xix. §. j. ꝑ to.
Judiciũ faciẽdo quõ ꝓhibet acceptio ꝑsonaꝝ q̄ ex scriptura ꝓbat cũ vno exẽplo. ibi. §. ij. ꝑ totum.
Judicib⁹ quõ mãdat vt paupib⁹ subueniãt ꝛ pupillis ꝛc. quõ ad hoc tenent ex officio ꝛc. ibi. §. iij. ꝑ totum.
Judicio fiendo ꝯcurrunt q̄nq̄ gñā ꝑsonarũ scꝫ iudex ad sententiandũ: actor ad accusandũ: reus ad respondendum: testis ad ꝓbandũ: ꝛ aduocat⁹ siue ꝓcurator. ibi. §. iiij. v. vj. vij. ꝛ. viij. per totum.
Judex quõ tripliciter iniusticiã cõmittit: ꝛ tripliciter dat sententiã ꝯtra iusticiam: ꝛ quõ ꝛ quando tenetur ad restitutionē ꝛc. ibidem. §. iiij. ꝑ totum.
Judiciũ actorē siue accusatorē req̄rit: ꝛ talē ꝯtingit tripl̄r peccare: ꝛ quõ sit satisfaciẽdũ ꝛc. ibi. §. v. ꝑ totũ.
Judiciũ etiã reus accedit: q̄s ꝛ vñ d̄r reus: talis põt tripl̄r peccare ꝛ mortal̄r: ꝛ aliud est veritatē tacere: ꝛ aliud falsitatem ꝓponere. ibidem. §. vj. ꝑ totum.
Judicio etiã ꝯcurrit testis q̄ etiã tripl̄r peccare põt: addit ꝛ quart⁹ modus. ibidem. §. vij. ꝑ totum.
Judicij aduocat⁹ ꝓcurator ꝛ iuriscõsult⁹ peccare p̄nt multipl̄r ꝛ moderamē salarij eorũdē attendit circa q̄tuor: et ꝓcurãtes ꝛ aduocãtes in cã vsuraria peccãt mortal̄r. ibi. §. viij. Acceptio ꝑsonarũ describit vario mõ. ibi. c. xx.
Judicij iniusti iudicatoria manus quomõ describitur. Et quid significant eius quinq̄ digiti siue modi. ij. parte ti. ij. c. j. §. x. per totum.
Judicij iniusti assessoria manus quõ describit: ꝛ q̄d significant eius quinq̄ digiti siue modi. ibi. §. xj.
Judicio seculari qñ aliq̄s aliquē accusat false vel testificatur quãtũ peccm̄ sit. j. ꝑ. ti. xiiij. c. iiij. §. xij. ante mediuz. ibi. Quãtũ ad peccm̄.
Ea q̄ fiũt a iudice si ad ei⁹ nõ spectant iudiciũ iurib⁹ nõ subsistũt. Est vna de reg. iur. q̄ ꝛ declarat j. ꝑ. ti. xx. c. vnico. sub lr̄a. E. scꝫ Ea q̄ fiunt.
Judicijs nõ est acceptio ꝑsonarũ habenda. Est vna de reg. iur. que ꝛ declarat ibi sub lr̄a. J. scꝫ in iudicijs.
Judicis actus ꝛ autoritas iudicandi vñ est ꝛc. quõ deũ d̄ꝫ imitari: qui dicunt ꝓprie iudices. et quõ bonus iudex in septē punctis deũ d̄ꝫ imitari. iij. ꝑ. ti. ix. c. j. aĩ. §. ꝑ totum.
Judiciũ quõ importat actũ iudicis. vñ dicit iudex: quõ bonus iudex d̄ꝫ ꝓcedere in diffiniẽdo ꝛ determinando. Ad iudiciũ vt rectũ sit ꝛ iustũ tria requirũtur: ꝛ sentẽtia põt esse tripliciter iniusta. ibi. §. j. per totum.
Judicio quõ debent remoueri corrũpentia q̄ fiunt ꝯ iusticiã: ꝛ quõ humanũ iudiciũ peruertit timore: cupiditate: odio: ꝛ amore: et que mala facit acceptio munerũ. ibidē. §. ij. per totum.
Judex quõ d̄ꝫ semꝑ iudicare vsq̄ ad finē, ibidē. §. iij. ꝑ to.

Judex vnde dicit̃. vnde actor. vnde re᷑. vñ testis. ⁊ quõ iudex se cauere dʒ a varijs peccatis ⁊ iniusticijs: ⁊ quõ iudex debet esse peritus ⁊c. ibi. c. ij. ante. §. per totũ.

Judicis assessores q̇ ipm inducũt ad male iudicandũ tenentur de oi damno inde secuto. ibi. c. ij. §. j. per totum.

Judex põt esse psona ecclesiastica ⁊ iudicare inter subditos i q̇b᷑ hʒ iurisditionẽ: ⁊ si laic᷑ iudex negligit facere iusticiã iudex ecclesiastic᷑ põt eũ ad h̃ cõpellere. ibid. §. ij. p to.

Judex laic᷑ nõ põt iudicare de clericis: ⁊ cleric᷑ nõ põt in nõ suũ iudicẽ cõsentire nisi sit psona ecclesiastica ⁊ de consensu epi. quãdo põt renunciare ⁊c. ibidẽ. §. iij. p totum.

Judex laicus qui cepit clericũ ppter maleficiũ quẽ petit iudex ecclesiasticus: vel cum ipse clericus petit mitti ad curiam ecclesiasticã: quõ sit interrogandũ: ⁊ quomõ pcedendum. ibidem. §. iiij. per totum.

Judex dupl'r ipediri põt ne penã reo debitã valeat relaxare: q̃ est differẽtia inter iudicẽ inferiorẽ ⁊ supiorẽ: q̃ pena augẽda est ppter timorẽ ⁊c. ibidẽ. §. v. per totum.

Judex an debeat vel possit absq; pctõ cõdemnare innocẽtem qui in iudicio nocẽs siue malus cõuincit̃: quõ se iudex in isto dʒ habere. ibidẽ. §. vj. per totum.

Judicũ ministri qui exequunt̃ sentẽtias ꝯ innocẽtẽ: quõ se debẽt regere. ibidẽ. §. vij. per totum.

Judicib᷑ ⁊ eorundẽ legatis quõ ⁊ quãdo ⁊ q̇b᷑ dandũ sit salariũ. ponunt̃ desup varij casus. ibi. §. viij. per totum.

Judicis vel eius delegati assessores quõ possunt ⁊ debẽt recipere a partibus salariũ ⁊c. ibidẽ. §. ix. per totũ.

De officio delegati. vide. j. sub lr̃a. l. scilicet Legat᷑. Et. iij. parte ti. ix. c. iij. Etiam de subdelegato.

Judicis ordinarij varia vide. j. sub lr̃a. o. s. ordinari᷑. ⁊. iij.

Judicij quõ est triplex mod᷑ pcedẽdi: ⁊ de (p. ti. ix. c. v. crimine ꝯ aliquẽ pcedit̃. iiij. modis. scʒ per accusationẽ. per denũciationẽ. per inquisitionẽ. ⁊ per exceptionẽ. iij. p. ti. ix. c. vij. ante. §. per totum.

Judicio faciẽdo: quõ inq̇sitio vitiorꝫ sit facienda: quõ p̃latus dʒ pcedere ad inquirendũ ⁊ puniendũ subditorꝫ excessus. ⁊ inquisitionũ alia est generalis ⁊ alia specialis: ⁊ q̃ forma inquisitionis. ibidẽ. §. j. p totum.

In q̇bus casibus fieri possit inquisitio: ⁊ fieri nõ potest inquisitio in q̇nq; casibus: ponuntur desup aliquorꝫ opiniones. ibidem. §. ij. per totum.

Inq̇sitiões spãles in iudicio quõ sunt necessarie: quõ clericus possit cõueniri de falso pbato corã iudice laico: q̃ debẽt interrogari ab inq̇rente ⁊c. ibidẽ. §. iij. p totum.

Judicij pcessus qñ ⁊ quõ est: ⁊ que est differẽtia in inquisitionibus. ibi. §. iiij. per totum.

Judicis inq̇sitiõe vtrũ inq̇sit᷑ teneat̃ de oib᷑ apire veritatẽ ⁊ manifestare de q̇b᷑ fuerit interrogat᷑: q̃l'r sit pcedendũ qñ sit ꝯ singularẽ psonã ⁊c. ibidẽ. §. v. p totum.

Qual'r sit pcedendũ in inq̇sitione g̃nali cũ cõmittit̃ alicui inq̇sitio ecclie tã in capite q̃ in mẽbris: ⁊ q̇s effect᷑ inq̇sitionis in diuersis causis. ibidẽ. §. vj. p totum.

Inquisitio qual'r fieri debet cõtra religiosos ⁊ clericos et qualiter ꝯtra determinatã psonã ad petitionẽ partis agẽtis contra eam: ⁊ quomodo excessus eorum debent corrigi ⁊c. ibidem. §. vij. per totum.

Judex siue p̃latus vtrũ teneat̃ pcedere ad inquisitionem qñ nõ sperat inde pfectũ: ⁊ quõ crimina eorũdem vario modo possunt puniri. ibidem. §. viij. p totum.

Judex q̃re nõ dʒ dãnare siue accusare: fallit tñ i octo casib᷑ quõ ⁊ qñ crimẽ dʒ notoriũ ⁊ q̇druplex ⁊c. ibidẽ. c. viij. añ. §.

Judex quõ dʒ pcedere sup crimine notorio in iudicio: quõ possit illud cõdẽnare ⁊c. ibi. c. viij. §. j. p totum.

Judicij variã accusationẽ vide. s̃. sub littera. a. scʒ Accusatio. ⁊. iij. parte ti. ix. c. viij.

Judicij qualis est pcessus per denũciationem. duplex est denũciatio: qualiter fieri dʒ ⁊c. ibidem. c. ix.

Judicio celebrando qual'r fieri dʒ purgatio canonica. ponitur triplex purgatio: q̃ purgatio est fiẽda cũ quis se dʒ purgare: ⁊ q̃ forma iuramẽti in tali purgatiõe. ibidẽ. c. x.

De testibus in iudicio. vide. j. sub littera. t. scilʒ. Testis. Et ibidem. c. xj. per totum.

De sententia que datur in iudicio. vide varia. j. sub lr̃a. s. s. Sententia. ⁊ ibidem. c. xij.

In iudicio de litis ꝯtesta. ⁊ de libellis habes varia ibidẽ (c. xiij.

De appellationib᷑ in iudicijs. vide varia. s̃. sub lr̃a. A. scʒ. Appellatio. ⁊ ibidem. c. xiiij.

De modo agendi in iudicio sine figura: sine strepitu iudicij: aliq̃n summarie: aliq̃n simpliciter: aliq̃n de plano: aliquando de facto: aliquando sine omni solẽnitate. ibidẽ. c. xv. per totum.

In iudicio quõ cõiter fieri dʒ tp̃s ante citationẽ. tẽpus citationis: tẽpus rep̃sentationis: tẽpus dilationis: tẽpus litis contestationis ⁊c. ibidem. c. xvj. p totum.

In iudicio pfecti ⁊ religiosi de quibus ⁊ quõ stare debent siue contendere. iij. p. ti. vj. c. j. §. iij. p totum.

Judex quare nõ potest esse religiosus: quõ hoc sit intelligendum ⁊c. iij. par. ti. xvj. c. vj. §. v. post medium. ibi. Religiosus simplex.

Judicialia pcepta legis moysi describunt̃. j. sub lr̃a. p. s. p̃

Judicialia pcepta legis moysi q̃ fuerunt ⁊c. j. par. ti. xiiij. c. vj. §. j. ij. ⁊. iij. p totum. (cepta iudicialia.

Judicare alios ⁊ facta ipsorꝫ inspicere: que mala ex ipso pcedunt. ij. par. ti. iij. c. iij. §. v.

Judiciũ temerariũ describit̃ scʒ primi dei suspitius hic in vniuersali. ij. par. ti. iij. c. viij. p totũ. ⁊. j. sub lr̃a. t. habes in particulari. s. Temerarium iudicium.

Jus gentiũ q̇d est ⁊c. ⁊ quare ius gentiuʒ appellat̃. j. par. ti. xvij. c. vnico. §. x. per totum.

Jus quõ diuidit̃: aut naturale: aut ciuile: aut gentiũ. Jus gẽtiũ quõ cõprehẽdit̃ sub iure positiuo: ⁊ diuidit̃ in naturale ⁊ politicum. Et ius siue iustũ: aut naturale est qd̃ ex sui natura alteri adequatur: ⁊ põt esse dupl'r. j. parte ti. xvij. c. vnico. §. j. per totum.

Juris humanalis ignorantia ⁊c. legis diuinalis ⁊c. in q̇b᷑ ꝯsistit: quõ ⁊ qñ quis excusat̃: q̃ dicatur crassa ⁊ que supina ⁊c. ij. p. ti. v. c. ix. §. ij. per totum.

Jura antiqua quõ sunt abrogata in multis locis: et cõiter nõ tenent̃. ⁊ sic Gratian᷑ in decre. in multis locis non tenetur. iiij. p. ti. xj. c. viij. §. j. ij. iij. ⁊. iiij. p totum.

Is qui in ius succedit alterius eo iure quo ille vti debebit Est vna de regulis iuris que ⁊ declaratur. j. parte ti. xx. c. vnico. sub. i. scʒ. Is qui.

Nemo põt plus iuris trãsferre i aliũ q̃ sibi cõpetere dig̃scat̃ Est vna de reg. iur. q̃ ⁊ declarat̃ sub lr̃a. n. s. Nemo põt.

Jus patronat᷑ vẽdi ⁊ emi nõ põt: q̃re alr̃s simonia cõmittitur: q̇d sit ius patronat᷑: ⁊ ex patronatu cõpetit patrono q̇druplex ius. ij. pte ti. j. c. v. §. xiiij. p totum.

Jus canonicũ ⁊ theologia quõ differũt in mõ ꝯsiderandi quãtũ ad q̇nq;. iij. p. ti. v. c. ij. §. ij. per totum.

Juris scia ⁊ medicia q̃ illarũ dignior sit. ibidẽ. §. iiij. p to.

Jurisditio epõrꝫ que est: quõ illã possunt exigere: quid cõprehenditur sub iurisditione. i ij. parte titu. xx. ca. ij. §. xj. per totum.

In iurisditione spũali quõ eminẽs ⁊ potens est archiepis. ⁊c. ibidem. c. iij. §. j. per totum.

Jurisditio epõrꝫ circa monasteria et circa domesticos est duplex ⁊c. j. par. ti. ix. c. v. §. vj. per totum.

Jurisditio delegati quõ expirat decem modis. iij. parte titu. ix. c. iij. §. ij. per totum.

Jurisditio siue ptãs varia pape describit̃. j. sub lr̃a. P. scilʒ Pape. ⁊. iij. pte ti. xxij. c. iij. p totum cap.

Jude xp̃s dedit triplicẽ panẽ ad esum pro maximo beneficio in quo nobis dedit exemplum ad similia faciendum. ⁊ vbi mali faciunt sicut iudas fecit. ij. parte titu. j. c. xxij. §. ij. iij. ⁊. iiij. per totum.

Jumentis insipiẽtibus quõ se homo similẽ facit per decẽ signa. j. parte titu. j. c. ij. §. v. ante medium. ibi. Dic autem.

Ius patronat⁹ describit̃ vario mõ.i.patronat⁹ ⁊.iij.p̃te.xij.c.xij. Et.ij.p.ti.i.c.v.§.xiiij.per totum.

Iuuẽtus dicit̃ q̃rta etas hois q̃ diu durat: q̃ mala tũc magis exercent̃: ⁊ q̃d spũaliter significat ista etas.iiij.par.ti.vij.c.v.§.vi.ante mediũ.ibi. Quarta etas.

Iuuenes quõ naturalr̃ inclinati sunt passionũ secratores. in v̄bis pcaces: ⁊ in p̃prio sensu p̃tinaces: quõ parẽtes debent eos ab istis retrahere.iiij.p.ti.ij.c.v.§.iij.post p̃n. ibi. Sũt aũt tria.etiã.§.iiij.⁊.v.notabilia habes.

Iuramentũ quõ diffinit̃: que diffinitio vario mõ declarat̃ vnde d̃: iuramentũ.ij.p.ti.x.c.iij.ante.§.

Iuramẽtũ vt licitũ sit op3 q̃ ibi sit actus licitus religiõis modus cõgruus locutionis: ⁊ affectus necessarius hui⁹ actionis.ibidem.§.i.ij.⁊.iij.p totum.

Iuramentũ q̃d fit per mẽbra vel p creaturas vel p falsos deos quõ ⁊ qualr̃ fit: quõ ⁊ q̃n sunt mortalia: quõ intelligit̃ istud dictũ x̄pi. Nolite iurare ⁊c.ibi.c.iiij.ante.§.

Iuramentũ q̃ cõcurrere debẽt vt licitũ sit.q̃ req̃runt̃ ad iuramẽtũ: ⁊ ad q̃d est institutũ. ⁊ ponũtur iuramẽta diuersoꝝ q̃ bene vel male iurauerũt ⁊c.ibidẽ.§.i.p totum.

Iuramẽto p̃iuant̃ tria gña p̄sonarũ: ⁊ quare.etsi iurant quõ ⁊ qualr̃ tũc peccãt. Et septẽ casus ponunt̃ quib⁹ debent sacerdotes ⁊ p̄lati iurare.ibidem.§.ij.

Iuramẽtũ quõ aliter fiebat in veteri testamẽto et aliter in nouo testamento.ibidem.c.v.ante.§.

Iuramentũ describit̃ in forma q̃d imperator facit pape ⁊ diuersimode declarat̃.ibidẽ.§.i.per totum.

Iuramentũ in forma describit̃ q̃d faciunt ep̄i exempti pape. ⁊ istud iuramentũ cõprehendit septem articulos.ibidem.§.ij.per totum.

Iuramentũ in forma describit̃ q̃d faciunt curati et rectores ep̄is suis s̃m diuersitatẽ locoꝝ diuersi diuersa iurant ⁊c.ibidem.§.iij.per totum.

Iuramẽtũ in forma describit̃ q̃d p̃stat vasallus dño suo (ibidẽ.§.iiij.p totũ.

Iuramẽtũ p̃missoriũ vario mõ describit̃.s.aliqui casus ponunt̃ vbi ligat ad obseruandum ⁊ vbi nõ ⁊ quõ. Et q̃n sup istis fieri potest absolutio.ibidem.c.vi.a prin.vsq̃ ad.i.§.

Iuramẽtũ quõ vertit̃ sex modis in deteriorẽ exitũ. ⁊ iuramẽtũ in q̃b⁹ casib⁹: ⁊ quõ sit cõmutandũ.ibidẽ.§.i.p to.

Iuramẽtum q̃bus casibus ⁊ quõ possit irritari.ibidem.§.ij.per totum.

Iuramẽtũ factũ ab aliquo vtrũ obliget eũ ad successores ⁊ vtrũ obligant̃ ex illo ei cui iuratũ est.ibidem.§.iij.

Iuramẽtũ vniuersitatis siue societatis q̃d iurant sibi mutuo facturi vel nõ.vtrũ possunt dimittere.ibidẽ.§.iiij.p totũ.

Iuramentum describitur q̃d quis facit de parendo mãdatis alicuius: quomodo hoc sit intelligendum.ibidem.§.v.per totum.

Iurãdo seruare statuta alicui⁹ eccl̃ie vel ciuitatis: quõ hoc sit seruandũ.ibidem.§.vi.per totum.

Utrũ possit peti reductio ei⁹ q̃d per arbitros est iudicatũ ad arbitriũ boni viri vbi interuenit iuramẽtũ vel pena. s̃ ad longũ declarat̃.ibidẽ.§.vij.per totum.

Periuriũ describit̃.i.sub littera.p. ⁊ ibidem.c.vij.

Iusticia put importat quendã statũ rectitudinis in hoie dicit̃ tripl̃r. ⁊ quõ iusticia dupl̃r ordinat hoiem in cõparatione ad aliũ.iij.par.ti.v.c.i.ante.§.

Iusticia put est virtus sp̃alis a ceteris: quõ se h3 ad totuz integrale: q̃ p̃tinẽt ad generalẽ ⁊c.ibidẽ.§.i.p totum.

Iusticia quõ diffinit̃: q̃d importat nomẽ ei⁹ quõ importat equalitatẽ: quõ est habitus volũtatis: quõ dicitur voluntas ⁊c.ibidem.§.ij.per totum.

Iusticie sunt due partes.s.cõmutatiua ⁊ distributiua.que declarantur.ibidem.c.ij.per totum.

Iusticia distributiua quõ diuidit̃ in quattuor mẽbra.ibidem.c.iij.§.i.ij.iij.⁊.iiij.per totum.

Iusticia quõ necessaria ẽ cuilibet multitudini.p̄mo ex p̃te finis.s̃cdo ex p̃te gubernãtis a q̃ regit̃ multitudo. tertio ex p̃te multitudis q̃ ex multis p̄sonis colligit̃.ibidẽ.§.v.p.t.

Iusticia quõ h3 triplex p̄ncipiũ.s.emanatiuũ ex quo eius origo p̄mitus deriuat̃. imp̃atiuũ: ex q̃ eius autoritas in subditos p̄mulgat̃. ⁊ susceptiuũ ex q̃ eius vtilitas multiplex declarat̃.ibidẽ.c.iiij.a p̄n.vsq̃ ad.§.iiij.

Iusticie q̃ v̄tutes sunt annexe. dupl̃r aliq̃ virt⁹ ad alteruz existẽs a rõne iusticie deficit: ⁊ q̃ sunt v̄tutes q̃ debitũ alteri reddũt: s3 nõ p̄nt reddere eq̃le.ibidẽ.c.v.p totum.

Iusticiã esurire q̃ dicũt̃ bti. Mat.v. ⁊ quõ isti saturabunt̃ in p̄nti ⁊ in futuro vario mõ.iiij.p.ti.vij.c.vi.§.iiij.p to.

Iusticie cã p̄secutionẽ patientes q̃ dicũtur bti ⁊ quõ ipsoꝝ est regnũ celorum: in quo consistit ista beatitudo ⁊c.ibidem.§.viij.per totum.

Iusticia vniuersalis quõ est speculũ in q̃ nũc deũ videm⁹ q̃ fuerũt iuẽti iusti in illa iusticia ⁊c.i.p.ti.iij.c.vi.§.ix.p to.

Iusticia q̃d ẽ.q̃ sũt ip̄i⁹ p̃tes itegrales: eẽntiales cõmutatiue: ⁊ potẽtiales.i.p.ti.i.c.iij.§.ij.post p̄n.ibi. Iusticia est.

Iustificatio impij q̃ est effect⁹ g̃re operãtis d̃: a iusticia. Et iusticia d̃: tripl̃r: q̃ttuor cõcurrũt p ordinẽ in iustificatiõe impij: ⁊ in quolibet motu quo aliq̃d ab altero mouetur tria req̃runt̃.iiij.par.ti.ix.c.vi.ante.§.

Iustificatio impij requirit gratie infusionẽ probat̃ ⁊c.ibidem.§.i.per totum.

Iustificatio impij requirit motũ liberi arbitrij in deum et detestationẽ peccati per motuz liberi arbitrij probatur ibidem.§.ij.⁊.iij.per totum.

Iustificatio impij in quo cõsistit tota: que ad eandẽ requiruntur: quare gratie infusio fit in instãti absq̃ successione ⁊c.ibidem.§.iiij.per totum.

Iustificatio impij q̃d est maximũ opus dei ostẽdit̃ s̃m magnitudinẽ eius q̃d fit: ⁊ est aliquo mõ miraculosum que tria subdiuidunt̃ ⁊ declarant̃ ibidẽ.§.v.p totum.

Iustificatiõis bñficiũ q̃d est q̃d a deo accepim⁹ quomõ de ipso debem⁹ esse deo grati. Et que hõ circa ipsa cogitare debet.iiij.par.ti.v.c.xij.§.ij.per totum.

Iustoꝝ gaudiũ p̄bat̃ ex scriptura. ⁊ gaudiũ ostendũt gloriosum ⁊ bonũ esse quattuor.i.par.ti.vi.c.v.§.iij.circa medium.ibi. Tertio est gaudium.

Iusti ⁊ p̄fecti quõ debẽt appetere: tẽtari: p̄pter varia ipsorum merita.i.par.ti.vi.c.xiij.§.v.circa mediũ.

Iusti quõ odit: s3 cũ discretiõe: ⁊ tria mala iusti h̄nt odio. (i.p.ti.vi.c.iij.§.ij.

Iusti quõ h̄ẽ p̄nt tres fruct⁹ patientie.s.augmẽtũ experientie: sanã custodie: ⁊ p̄miũ g̃lie.iiij.par.ti.iij.c.vij.§.xviij.post mediũ.ibi. Alij v̄o tres.

Iusti quõ septẽ timere debent que leo naturaliter timet.iiij.par.ti.xiiij.c.iiij.§.iij.per totum.

Iustus quõ habet in memoria tria de deo: et tria de p̄ximo.i.par.ti.ij.c.ix.§.i.

Iusti quõ dici possunt celũ. ⁊ quõ confitebunt̃ dei mirabilia ⁊c.iij.par.ti.xxxi.c.x.in p̄n.⁊.§.i.

Kalende none et idus

mensiũ: quare ⁊ a q̃bus sunt institute. Quid significãt quoad meses ⁊c.iij.par.ti.vi.c.iij.§.v.circa mediũ.ibi. Pro hoꝝ declaratione.

Kyrie eleyson i missa quõ

exponit̃: siue quid significat. ⁊ quid g̃lia in excelsis ⁊c.iij.par.ti.xiiij.c.v.§.i.circa p̄ncipium.

Laboratibus quomõ

dari d3 merces s̃m laborem.quoad q̃litatẽ: q̃ad quãtitatẽ: ⁊ q̃ad diuturnitatẽ: ⁊ quõ labor põt intelligi maior vel minor tripl̃r.i.p.ti.v.c.ij.§.xi.p totum.

Laborantibus in varijs bonis: quõ illis dñs subuenit vario modo.i.par.ti.iij.c.vi.§.xv.p totum.

Laboratores quidẽ quõ ⁊ q̃liter defraudant̃ mercede eorundẽ: ⁊ q̃ sine tardatione ip̄is debet̃ merces: p̄bat̃ ex scriptura.ij.par.ti.i.c.xij.§.vij.per totum.

Labor triplr describit.s.labor tribulationis in mundo: labor cõfusionis extreme: τ labor cruciationis eterne: declarant ista ex seditionib⁹ ciuitatũ.ij.p.ti.iiij.c.viij.§.v.p to.

Laborare p pauperib⁹ videt licitũ dieb⁹ festiuis: nõ tamẽ dñicis diebus τ solẽnioribus cũ cõditionibus adiunctis que τ declarant.ij.p.ti.ix.c.vij.§.v.circa finem.

Laborare vtrũ liceat dieb⁹ festiuis: τ a q̃bus tunc sit abstinendum τc.ij.par.ti.ix.c.vij.§.v.per totum.

Laboratores quõ excusant a ieiunio.ij.p.ti.vj.c.ij.§.vj.circa

Lacticinia τ esus carniũ tpe ieiunioꝝ nõ sũt cõcedẽda: q̃re ecc̃lia h ordinauit.iiij.p.ti.iiij.c.iiij.§.v. (pn.

Lacticinia vtrũ pñt comedi tpe ieiunioꝝ: qñ τ q̃bus tẽporibus interdicit.ij.par.ti.vj.c.ij.§.iij.p totum.

Languor spũalis quis est τ in quo cõsistit.j.par.ti.vj.c.ij.§.vij. Uide etiã.s.sub lra.J.scz Infirmitas.

Laicoꝝ supbia est q̃druplex.ij.par.ti.iij.c.iiij.§.iiij.p totũ.

Laicalis militia describit.j.sub lra.M.scz Militia.et.iij.par.ti.iiij.c.j.§.vj.vij.τ.viij.p totum.

Laici qui dicunt: que eis liceat facere vt saluent.iij.par.ti.xiij.c.iij.§.xiij.ante medium.ibi.Aliud genus.

Laici vtrũ admittant in iudicio ad accusationẽ clericoꝝ.iij.par.ti.ix.c.viij.§.iij.per totum.

Laici aut ↄfiteri ordinarie tenent.iij.p.ti.xvij.c.iij.p totum.

Laici quõ se regere debẽt in statu suo τc.iij.p.ti.xij.c.iij.§.

Lanificiũ est pma spẽs mechanice artis: τ q̃ ad eandem ptinent.j.par.ti.j.c.iij.§.iij. (xiiij.

Lanifices quõ defraudant vario modo ementes pannũ ab eis τc.ij.par.ti.j.c.xvij.§.v.vj.vij.viij.τ.ix.

Lanificiũ artificiũ quõ multiplr est necessariũ hũane vite τ hz h artificiũ multa mẽbra sibi cõuenientia: quõ illi male exercẽt eoꝝdem officiũ.iij.par.ti.viij.c.iiij.§.ij.p totum.

Lanificibus participãtes vl habẽdo societatẽ qñ τ quõ h est licitũ τ qñ non τc.ibidem.§.iiij.per totum.

Lanifices τ eoꝝ ministri τ q̃ pannũ exercent τc.quõ vario mõ fraudẽ cõmittũt in vẽditionib⁹: in ornatura siue purgatura τ nõ in debita mensura τc.ibidem.§.iiij.p totum.

Lapicide τ cemẽtarij quõ in eoꝝdẽ officio fraudẽ cõmittunt vario mõ.iij.par.ti.viij.c.iiij.§.viij.circa finẽ.

Laudare seipsum põt q̃s tripliciter: et quib⁹ licet τ quib⁹ non τc.ij.par.ti.iiij.c.iiij.§.ij.per totum.

Laudare aliquos ↄtingit quadrupliciter: q̃ bona τ q̃ nõ. Et laudatio vel alius actus puta honoris reuerentie ad placendũ inordinate fit quadruplr.ij.p.ti.x.c.ij.§.j.p to.

Laus pseuerãtie in q̃ ↄsistit.ij.p.ti.v.c.xij.§.iiij.post pn.

Laus quomodo dupliciter distinguit ab honore.iiij.par.ti.v.c.x.§.j.quasi in fine.

Legati status describit p

thema expñ.qð τ de ipso declarat: quõ papa dissipet gentes q̃ bella volũt: τ legatoꝝ ponit triplex gen⁹: τ q̃ eoꝝdem differentia τc.iij.par.ti.xxj.c.iij.ante.§.

Legatus de latere quõ ↄfirmare põt electiones epoꝝ τ archiepoꝝ τ exẽptoꝝ in puincia sibi credita: hoc alij facere nõ pñt nisi sup h habeãt spãle mãdatũ τc.ibidẽ.§.j.p to.

Legatio quõ finit q̃ttuor modis: et ↄstitutiões p eũ facte in sua prouincia durant postea perpetue: licz de puincia sit egressus. Et non potest se intromittere his que pape reseruantur τc.ibidem.§.ij.per totum.

Delegatus quis dicitur: delegatus pape maior est legato vel ordinario: quõ delegatus pape potestatem recipit in partes τc.iij.par.ti.ix.c.iij.ante.§.

Delegat⁹ pape ipedit⁹ põt subdelegare quõ se regere dz ĩ illo officio: q̃ interrogare: q̃ mãdare: que τ quõ iudicare: quõ citare: quã ptãtẽ hz τ iurisditionẽ.ibidẽ.§.j.p totum.

Delegati iurisditio quomodo expirat decem modis.ibidem.§.ij.per totum.

Delegatus a papa vsq ad integrũ annũ sñiam suam põt exequi: quõ subdelegat⁹ recurrere hz ad delegatũ: quot dies debet hẽre iste annus τc.ibi.§.iij.per totum.

Delegatus pape si subdelegat nõ in totũ: pars a subdelegato quare non poterit appellare: et qñ delegat⁹ accipit verã autoritatẽ quãtũ valet auctas τc.ibidẽ.§.iiij.p to.

De ipsoꝝ executorib⁹ habes varia ibidẽ.§.v.τ.vj.p totum.

Subdelegatus a delegato pape iurisditionẽ habẽte coerceri põt: quõ intelligit ista coactio: et quõ τ qñ valet appellare desup τc.ibidem.§.vij.per totum.

Delegati iurisditio integra morte delegãtis expirat: que clausula glosat τ vlteri⁹ declarat τc.ibidẽ.§.viij.p totum.

Delegatus q̃s nõ credit nisi delegationẽ pbet: nec q̃s tenetur ei obedire siue exeq̃ qð mãdat añ ipsam pbationẽ. quõ se regere hz in varijs casib⁹ τc.ibidẽ.§.ix.p totum.

Delegatus canonicus in causa canonicã poterit recusari: qð vlterius declaratur.ibi.§.x.per totum.

Delegatus q̃ pnunciauit se iurisditionẽ nõ habere etiam de cõsensu partiũ eam nõ reassumat: q̃ clausula vlterius exponitur τ declaratur.ibidem.§.xj.per totum.

Delegatus cũ vt suspectus ab aliqua partiũ litigantiũ recusatur: eligunt arbitri ad cognoscẽdum de causa suspitionis vtrũ sit rõnabilis.ibidẽ.§.xij.per totum.

Delegati iurisditio ad personas ecclesiasticas nõ cõprehẽsas in rescripto etiã de earũ cõsensu progari nõ põt.que clausula vlterius declaratur.ibidem.§.xiij.per totum.

Delegatio que fit p epos quõ et qualiter sit facienda: et in quibus causis τc. Et eps põt delegare his q̃ sunt de alieno epatu τc.ibidem.§.xiiij.per totum.

Legata facta ecclesijs vel alijs pijs locis nõ soluẽtes sed retinẽtes sacrilegiũ cõmittũt τ peccãt mortaliter: qð pbatur duplici rõne.ij.p.ti.j.c.xxj.§.iij. Uide etiã.j.sub littera.T.scz Testamentis.

De lege cõmuni.

Lege domini quomõ do-

cemur vitia euitare: τ ↄtutes amplecti q̃b⁹ aĩa ad supnã beatitudinẽ puenit τc.j.p.ti.xj.c.j.§.j.ij.τ.iij.p totum.

Lex dei est multiplex: et quõ quelibet lex hz multa precepta quasi multas leges: q̃ per oĩa describũtur τ declarantur ex varijs scripturis. Et de lege que dicitur concupiscẽtia.ibidem.§.iiij.per totum.

Legis actus ppꝛietates τ vtilitates describunt p tria mẽbra: primo q lex sit diligẽter intuẽda: reuerenter suscipiẽda: τ cõgruenter adimplenda.ibidẽ.c.ij.ante.§.

Legem dñi quõ nos triplr hẽre debemus siue attẽdere: ponũtur tres conditiones legis que vario mõ declarãtur τ pbantur.ibidem.§.j.p totum.

Legis actus fm Isido.est quadruplex: τ tres sunt differẽtie actuũ: τ pmissio simul triplex τc.ibidẽ.§.ij.p totum.

Legis effectus finalis fm Tho.est hoĩes facere bonos: qð vlterius declaratur. Arguit in oppositũ: τ respondet ad obiecta.ibidem.§.iij.per totum.

Lex dei quõ reuerẽter est suscipiẽda pꝑter eximiã autoritatẽ: pꝑter eius mirã veritatẽ: τ pꝑter eius vtilitatem: et septẽ sunt q̃ lex in se hz.ibidem.§.iiij.per totum.

Lex dei quõ cõgruẽter est adinplenda: pbat ex scriptura. Et vt cõgrue seruetis inclinate aurẽ vestram triplr: vt scz adimpleatis integraliter: vt obediatis intentionaliter: τ agatis ↄstantionabiliter.ibidem.§.v.p totum.

Legibus fraudem facere q iniustum est et peccatũ: pbatur. Et legi fit fraus quattuor modis.iij.par.titu.viij.c.ij.post medium.ibi.Item nota.

Lex dei quõ permaxime est lex charitatis τ finis oĩs legis quõ ista lex diligitur τc.ij.parte ti.vij.c.iiij.§.ij.

De lege naturali.

Lex naturalis est secũda

lex de qua ad Roma.ij.que autoritas exponit: τ habit⁹ sumitur dupl: τ quõ lex ista est habitus: τ quõ non τc.j.parte ti.xiij.c.j.ante.§.

Legis sumitur thema quod et de ipso declaratur.ibidem.§.j.per totum.

Lex naturalis quō excellit alias leges in trib⁹.ibidē.§.ij.
Lex nature duplr pōt intelligi:ꝛ qn̄ leges ha/ (ꝑ totū.
buerūt exordiū.ibidem.§.ij.post pncipium.
Lex naturalis quō docet multiplex bonū.ꝛ lex cū sit q̄d az
regula ꝛ mēsura pōt esse in aliq̄ duplr ꝛc. ibid.c.ij.in pn.
Lex naturalis q̄ nobis impssa est quō ostēdit nobis appe
tendū ꝛ ꝓsequendū:q̄ mala a nobis excludit:ꝛ lumē na/
turalis legis nō ostendit hoi que sunt bona nisi ꝑueniat
ad vsum rōnis ꝛc.ibi.c.ij.§.iij.ꝑ totum.
De bono isto habes.ē.sub lr̄a.B.scz bonū.'de q̄bus in'se/
quētibus.§.tractatur.vide de ipsis ibidem.
Legem siue ius naturale quō diffinit Isid.in.v.Etym.et
ibidem ponit octo effectus iuris naturalis.ibidem.c.ij.
§.xj.per totum. ¶ De lege moysaica.

Lex moysaica describit

per thema qd ꝛ de ipsa declarat. Ponunt q̄tuor rōnes
q̄re fuit necessariū institui legē diuinā.Et notant q̄tuor
excellētie legis diuine ꝛ humane.j.par.ri.xiiij.c.j.ꝑ totū.
Legis illius cōditiones describunt ꝑ thema et q̄druplici
mēbro quātū ad latorē ꝛ receptorē.ibidē.c.ij.ante.§.
Legem istam quis dedit: quō mirabiliter est data: quare
lex vetus impfecta fuit ꝛc.ibidem.§.j.
Lex moysaica q̄re soli pplo iudaico fuit data: assignat ad
hoc triplex ratio:ꝛ quō ista lex ꝯtinebat triplex gen⁹ p̄ce/
ptoꝝ.s.moraliū:cerimonialiū:ꝛ iudicialium:ꝛ quare fue
runt instituta.ibi.§.ij.per totū.
Lex ista nō fuit pfecte bona sicut lex euāgelica: ꝛ vtrū ista
lex iustificare possit:ꝛ pōt sumi q̄druplr:q̄d erāt cerimo/
nialia:ꝛ oia p̄cepta leg ꝑ tria cōprehēdūt.ibid.§.iij.ꝑ to.
Lex ista fuit data cōgruo tpe:quō fuit data inter legē na/
ture ꝛ gratie:quo tpe cessauerūt legalia. Circa h distin
guūtur tria tpa: ꝛ quō Aug.ꝛ Hiero.in ista materia fue/
rūt ꝯtrarij ꝛc.ibidem.§.iiij.ꝑ totum.
Legis p̄cepti veteris ꝛ de mō adimplendi ea vtrū cadunt
sub p̄cepto:ꝛ quātū ad moralia s̄m sensum litteralem de
ipsis tria vident.ibidem.c.iij.ꝑ totum.
De istis p̄ceptis vide.j.sub lr̄a.P.scz p̄cepta moralia.
Lex antiqua Nume.xxiiij.quō tria statuit circa possessio/
nes:ꝛ circa vsuz rerū ꝛ cōicationē adinuicez:ꝛ quō hmōi
subuentionē siue cōicationē multiplr instituit ꝛc.j.parte
ti.xiiij.c.vj.§.iij.post pn.ibi.Circa res ꝟo possessas.
¶ De lege euangelica.

Lex euāgelica siue nouuz

testamētū d̄r: lex grē:qd ꝓbat ex scriptura:q̄ ꝯtiet lex euā
gelica:quō d̄r lex scpta vl' dispositiua ad grāz:ꝛ i nulla le
ge ita pfecte dat grā nisi i ipa lege ꝛc.j.ꝑ.ti.xv.c.vnico.an/
Lex euāgelica nō fuit data a pncipio mūdi tripli (te.§.
ci rōne.ibidem.§.j.per totum.
Lex euāgelica durat vsq3 ad finē seculi:nec est expectanda
lex que ei succedat.Et status mūdi pōt variari duplr.Et
errores abbatis Joachim ponunt ibi.§.ij.ꝑ totum.
Lex noua quō cōparat ad veterē:noua lex est alia a veteri
ꝑ nouā legē vet⁹ adimplet:quō lex noua cōparat ad ve/
terē:sicut pfectū ad impfectū ꝛc.ibidē.§.iij.ꝑ totum.
Que lex sit grauior ad seruandū an vet⁹ vel noua:quō lex
noua p̄capit ꝛ ꝓhibet quedā opera exteriora: principali/
tas noue legis est grā spūssancti:ꝛ lex noua d̄r lex liberta
tis.ibidem.§.iiij.per totum.
Lex euāgelica cōueniēter ordinat hoiem q̄d ad act⁹ exterio/
res:ꝓbat vario mō:ꝛ q̄re iudicialia p̄cepta nō sunt posi/
Lex euāgelica quō sufficiēter ordi/ (ta.ibidē.§.v.ꝑ to.
nat hoiem circa act⁹ interiores: ꝛ ꝙ hoiem ad seipm du/
pliciter ordinat s̄m duos iteriores animi mot⁹:ꝛ quō cir/
ca p̄cepta moralia tria posuit:ꝛ quō triplr errabāt scribe
ꝛ pharisei circa iudicialia.ibidē.§.vj.ꝑ totum.
Lege euāgelica cōuenienter tradunt cōsilia quasi addita
preceptis multū vtilia.qd ꝓbat: ꝛ q̄ differētia inter p̄ce/
ptum ꝛ consilium ꝛc.ibidem.§.vij.per totum.
Legis quinte que dicitur consuetudo. vide.ē.sub lr̄a. C.
scz consuetudo. ¶ De lege canonica.

Lex humana dicitur ius

positiuū scriptū:si nō est scriptū dicit ꝯsuetudo in qua le/
ge agitur de preceptis ecclesie: de rescriptis: de decretis:
de decretalibus epistolis: ꝛ autoritate doctorum.j.parte
ti.xvij.c.vnico.ante.§.
Lex siue ius diuidit:aut naturale:aut ciuile:aut gentiuz.
Jus gētiū cōprehēdit sub iure positiuo: et sic diuidit in
naturale ꝛ politicū.Et ius siue iustū aut naturale est qd
ex sui natura alteri adequat pōt eē duplr. ibidē.§.j.ꝑ to.
Legis humane necessitates ad quid ꝛ quare facte sunt:et
melius est oino ordinari lege ꝙ dimitti arbitrio iudicū:
ꝛ hoc ppter tria.ibidem.§.ij.ꝑ totum.
Legis humane qualitas q̄ est: ꝛ quō describit: quare lex
debet esse honesta ꝛc.ibi.§.iij.ꝑ totum.
Lex humana quō deriuat a rōne naturali: et quō ꝓhibet
vitia:sz nō oia: licz nūq̄ inquātū hz de iusticia intantū hz
de virtute legis:lex quare ponit in cōi:ꝛ ꝙ lex non p̄reci/
pit oēs act⁹ virtutū.ibidem.§.iiij.ꝑ totum.
Legi hūane oēs subijciunt:duplr pōt aliq̄s esse legi subie
ctus:ꝛ quō intelligit illud ꝙ pnceps solut⁹ ē legib⁹ suis.
Quādo vel quō liceat subditis legi (ibidē.§.v.ꝑ totū.
preter ꝟba legis agere:ꝛ qn̄ hz locū.arguit ꝯtra:ꝛ respō
det ad obiecta ꝛc.ibi.§.vj.ꝑ totum.
Legis interp̄tationē.nota ꝙ glosa ponit q̄druplicē legis
interp̄tationē ꝛc.ibi.§.vij.ꝑ totum.
Lex humana si possit mutari: et qn̄ ꝛ q̄d est lex hūana ꝛc.
Legum mutatio fieri nō dz sine cā (ibidē.§.viij.ꝑ totū.
multū vtili vel necessaria.ibidem.§.ix.ꝑ totum.
Lex siue ius gentium quid est siue quale:seruitus quō di/
citur esse de iure gentium:ꝛ quare hoc ius gentiū appel/
latur.ibidem.§.x.per totum.
Lex canonica est lex ecclie:q̄d est canon:q̄re dicta est regu
la:ponunt opiniones aliquoꝝ desuꝑ: ꝛ quō ꝯstitutio ec/
clesiastica appellat varijs noibus.ibi.§.xj.ꝑ totum.
Precepta ecclesie describunt q̄ obligāt ad mortale:ꝛ aliq̄
q̄dē vniuersalia sunt q̄ extēdunt ad oēs fideles:ꝛ aliqua
ad certos stat⁹ ꝑsonarū sunt numero ꝛc.ibidē.§.xij.ꝑ to.
Canon quō aliqn̄ vario modo sumit:qui ꝯdere pñt cano/
nes ꝛ vbi:qn̄ ꝛ qualiter.ibi.§.xiij.per totum.
De canonibus ꝯcilioꝝ ꝛ de ipsis ꝯcilijs vniuersalibus q̄
sunt approbata.ibi.§.xiiij.ꝑ totum.
De decretis summorū pontificum siue cōstitutionibus: et
vtrū papa ꝑ decretū suū siue ꝯstitutionē possit facere ca/
nones ꝛ articulos fidei ꝛc.ibidem.§.xv.ꝑ totum.
Quid sit decretalis:et ꝙ decretales eple habeāt eādē au/
toritatē sicut decreta ꝛ canones ostēdit. ibi.§.xvj.ꝑ totū.
Rescriptū q̄d est:q̄s possit rescriptū cōdere: suꝑ q̄bus re/
bus rescripta interpretent:si suꝑ eis dubitare ꝯtingat:q̄
potestas aut ius eoꝝ:quāto tpe durat eorū autoritas: q̄
rescripta sunt generalia:q̄ spālia ꝛc.ibi.§.xvij.ꝑ totum.
De doctrinis ecclesie ꝛ precipue doctoꝝ:nota triplicē diffe
rentiā.quedā sunt reprobate:quedā apocriphe:ꝛ quedā
approbate ab ecclia:ꝛ quoꝝ doctoꝝ:ꝛ q̄s ordo sit tenen/
dus in solutione alicui⁹ questionis.ibidem.§.xviij.ꝑ to.
Posterior ꝯstitutio siue lex qn̄ ꝛ quō tollit priorē:ꝛ vtrum
peccet q̄ facit ꝯ ꝯstōnē pape ꝑ ignorantiā.ibid.§.xix.ꝑ to.
Legib⁹ quō q̄s pōt dispēsare vel interpretari ꝛc. vbi ꝓhibe
tur dispēsatio:ꝛ quō totū corpus iuris diuidit in q̄tuor
libros: quis fuit cōpilator decretaliū: quis fecit cōpilati
sextū decretaliū: quart⁹ liber quare d̄r clemētine:ꝛ quare
ceteri dicunt extrauagantes.ibidem.§.xx.ꝑ totum.
¶ De lege ciuili.

Lex ciuilis siue ius quō

describit ab Isidoro; quomodo ius militare describitur

ṡm eūdē: q̄d est ius publicū: q̄d ius quiritū: ⁊ ponunṫ varie spēs iuris ciuilis: ⁊ q̄d est ṡm eūdē lex: q̄ sunt plebiscita: q̄d senatuscōsultū: q̄d cōstitutio: quid edictū ⁊c. j. par. ti. xviij. c. vnico. ante. §.

Totū corpus iuris ciuilis cōis quō diuidiṫ in codicem: digestū: instituta: autentica: quō diuidunṫ ⁊ diuisiones legum probantur. ibi. §. j. per totum.

Leges humane etiā seculares imponūt hoī necessitatem ad obseruandū in foro ↄsciē: ita ꝙ nō obseruās peccat si sunt iuste: quō hoīem ligant in foro ↄsciē: ⁊ etiaȝ dicunṫ iuste ṡm quadruplex genus causarū: ⁊ q̄ imponūt leges iniustas quō tenenṫ ad restitutionē. ibidē. §. ij. per totū.

Lex ciuilis est prior lege canonica tpe: sed lex canonica est prior ciuili dignitate ꝓbaṫ: qui fuerūt autores legū secularium: qn̄ inceperūt canones ⁊c. ⁊ vtrū papa possit tollere leges quoad vtrāq̧ formā. ibi. §. iij. per totum.

Casus plures illiciti describunṫ qui ꝑmittunṫ a legib⁹ secularibus: sȝ qr ꝓhibenṫ a iure diuino in oīb⁹ illis casibus leges sunt abrogate: nec decet seruari: ⁊ sunt numero. xviij ⁊ peccarent qui eas seruarent. ibi. §. iiij. ꝑ totum.

Contra eū qui legē dicere

potuit apti⁹ est interp̄tatio faciēda. Est vna de reg. iur. q̄ ⁊ declaraṫ ad lōgū. j. ꝑ. ti. xx. c. vnico. sub. C. ibi. Cōtra eum.

Certū est ꝙ is cōmittit in legē q̄ legis ṽba amplectens cōtra legis nitiṫ volūtatē. Est vna de reg. iur. que ⁊ declaratur ibidem sub. C. scȝ Certum.

Legitimatio instituta ꝑ ius ciuile describiṫ ⁊ declaraṫ per tres cōclusiones. iij. ꝑ. ti. j. c. xxvij. §. j. ij. ⁊. iij. per totum.

Legitimatio illegitimoꝝ fieri pōt in sex casib⁹ vel sex modis. ibidem. §. j. ꝑ totum.

Legitimatio hoīs describiṫ ꝑ tres cōclusiones: quō aliqui illegitimi legitimanṫ. ibidem. §. iiij. ꝑ totum.

Legitimare quos ⁊ quō papa pōt ad dignitates ⁊ beneficia ⁊c. ibidem. §. v. ꝑ totum.

Quō legitimat princeps secularis ⁊c. ibi. §. vj. ꝑ totum.

Legitimatio quō fieri debet per papam: imperatorē: vel alios. ibidem. §. vij. per totum.

Legitimare quare imperator nō pōt suꝑ prole futura: que est solennitas legitimationis: q̄ exigunṫ ad legitimationem ⁊c. ibidem. §. viij. ꝑ totum.

Legitimaṫ illegitim⁹ tribus modis per quas leges reduci possunt ⁊c. iij. par. ti. xxviij. c. iiij. §. j. ꝑ totum.

Legitima portio in testamētis est triplex: quō illa sit diuidenda heredibus. iij. par. ti. x. c. iij. §. ij. ꝑ totum.

Legitimis filijs ⁊ nō legitimis quō parētes ipsis debent puidere ⁊c. iij. par. ti. x. c. iij. §. iiij. ꝑ totum.

Legitime factū retractari nō dȝ: sȝ casus postea eueniat a quo nō potuit inchoari. Est vna de reg. iur. q̄ declaraṫ. j. par. ti. xx. c. vnico. sub lr̄a. ff. scȝ ffactū legitime.

Leo quō significat diabolū in tentatione: ⁊ quō rugit ⁊c. iiij. ꝑ. ti. xij. c. iij. §. j. circa mediū. ibi. Leo dr̄ diabolus.

Leo quō naturalr̄ timet septem q̄ iusti timere debent ⁊c. iiij. ꝑ. ti. xiiij. c. liij. §. iij. ꝑ totum.

Leprosus sacerdos quare nō debȝ coram populo celebrare: ⁊ quis potest ⁊c. iij. par. ti. xxviij. c. v. post medium. ibi. Leprosus populo.

Leprosus existens in matrimonio quō ⁊ quando tenetur reddere debitū ⁊c. iij. parte. ti. j. c. xx. §. x. post medium. ibi. Quartus casus est.

Leprosi q̄ habitant in leprosorio ⁊ ibi moriunṫ vtrū portio canonica debeaṫ ṗori ecclie. iij ꝑ. ti. x. c. v. §. v. circa fi.

Lesio corporis quō fit q̄ttuor modis. ij. ꝑ. ti. ij. c. ij. §. ij. ꝑ to.

Lesoria primi manus quō describiṫ: ⁊ q̄d significant eius quinq̧ digiti siue modi. ij. ꝑ. ti. ij. c. j. §. xxj. ꝑ totum.

Leticia inepta dr̄ etiā scd̄a filia gule: quō inficit intellectū ⁊ dissoluit ⁊c. ij. ꝑ. ti. vj. c. iiij. §. iij. ꝑ totum.

Leuitas describitur quādo scȝ est gradus superbie. ij. par. ti. iij. c. iij. §. v. per totum.

Liberū arbitriū quō diffinitur

a magistro sentē. que diffinitio quadrupliciter exponitur ⁊c. j. par. ti. iiij. c. ij. ante. §.

Liberum arbitriū quō nō est alia potentia a volūtate ⁊c. ibidem. §. j. per totum.

Liberum arbitriū quō subiectiue est in deo: in angelis: et hoībus: ⁊ ꝑfectius in deo ꝙ̄ in angelis: ⁊ in angelis ꝑfectius ꝙ̄ in hoībus. ibidem. §. ij. ꝑ totum.

Contra liberū arbitriū quō errat duplex error aliquoꝝ qui ⁊ damnaṫ: ⁊ ꝙ homo sit liberi arbitrij ꝓbaṫ multiplr̄ ⁊c. ibidem. §. iij. per totum.

Libertatem arbitrij vertibilē in malū dedit deus hoībus siue fecit deus hoīm liberi arbitrij vertibilitateȝ in malū quinq̧ rōnibus. ibidem. §. iiij. ꝑ totum.

Liberū arbitriū quō est debilitatū in mō: ↄfirmatū in bono: ⁊ obstinatū in malo. ibidem. §. vj. ꝑ totum.

Libertas arbitrij quō excludit coactionē: inducit electionem: ⁊ admittit variationē: ⁊ quō liberū arbitriū habet officiū iudicis ⁊ arbitri. ibidem. §. vij. ꝑ totum.

Libertas est quadruplex: scȝ ꝑuersa: mūdana: vera: ⁊ plena. ibidem. §. viij. ꝑ totum.

Liberū arbitriū etsi cogi nō possit: pōt tñ inclinari: immutari: ⁊ determinari ad aliq̄d volendū vel agendū: ⁊ vtrum volendo hmōi: q̄d de necessitate vult scȝ bonū mereatur. ibidem. §. ix. ꝑ totum.

Liberū arbitriū quō se extēdit ad oēs actus humanos. s. q̄ ꝓcedūt a volūtate deliberata rōne. ibidē. §. x. ꝑ totum.

Liberat deus suos a sex malis mundi ⁊ quō. j. par. tit. v. c. iiij. §. iij. post principium.

Liberanṫ aīe de purgatorio q̄ttuor modis. ibidē. c. v. §. iij.

Libertas peccādi est vndecim⁹ gradus suꝑbie: ⁊ (ꝑ totū. in quo ipsa cōsistit. ij. ꝑ. ti. iij. c. iij. §. xiiij. ꝑ totum.

Libertas vel imunitas ecclesie describiṫ. ā. sub lr̄a. E. scilȝ Ecclesia. ⁊. iij. ꝑ. ti. xij. c. iij. ꝑ totum.

Libertas spūalis siue seruitus pōt in hoīe attendi duplr̄. iij. ꝑ. ti. xvj. c. j. §. j. post principium.

Contra libertateȝ ecclesiasticā facientes statuta ⁊ seruari ea facientes ⁊ scriptores eoꝝ ⁊ officiales iudicantes ṡm ea excōicati sunt maiori sententia: hoc vlterius declaraṫ. iij. par. ti. xxiiij. c. xvij. ꝑ totum.

Liberam volūtatem quō homo habet vt sequi deū possit ⁊c. j. ꝑ. ti. j. c. vij. §. j. ꝑ totum.

Libertas hoīs cū volūtate notabiliter distinguiṫ. ibideȝ.

Liberalitas quō enumeraṫ inter ṽtutes annexas iusticie: duplex est materia siue obiectū liberalitatis: ⁊ ꝙ ipa virtus sit ostendiṫ ⁊ ꝓbaṫ. iiij. ꝑ. ti. v. c. xvij. ante. §.

Liberalitatis actus quō est bene vti pecunia: q̄ ꝑtinēt ad istā liberalitatē: ⁊ ꝙ ista liberalitas nō est spēs iusticie: sȝ pars potentialis. ibidem. §. j. ꝑ totum.

Liberalitas quō fieri dȝ rōnabiliter iuxta illud ps̄. Dispersit dedit pauperib⁹. ibidem. §. ij. ꝑ totum.

Liberalitas quomodo est durabilis in seculū seculi: quō manet ista duratio ⁊ in quo consistit: ⁊ ostendunṫ multi magni viri in exemplum qui istam liberalitatem habuerunt ⁊c. ibidem. §. iij. ꝑ totum.

Liberalitas quomodo est multum cōmendabilis siue laudabilis: quomodo ab omnibus laudatur: ⁊ cum est multum laudabilis tamen non est maxima virtutū. Et quomodo liberalitas tendit ad aliquod bonum dupliciter. ibidem. §. iiij. per totum.

Liberaliū artiū inuētores qui fuerūt: ⁊ qui bene vel male senserunt. j. ꝑ. ti. j. c. iij. §. iiij. ꝑ totum.

Libellus qui scribiṫ in iudicijs ⁊ in litiū cōtestatiōe: vtruȝ sit de suba ordinis iudiciarij: quid in ipso libello dȝ cōtineri: cui ⁊ qn̄ est offerēdus iste libellus. ⁊ est duplex libellus. iij. ꝑ. ti. ix. c. xiij. circa finem.

Libellus repudij quis erat: quādo licebat repudiare vxorem ⁊c. iij. ꝑ. ti. xiiij. c. x. §. iij. ꝑ totum.

Libri optimi qui sunt quivalent ad dilatãdũ materias ser monũ.iiij.p.ti.xviij.c.vj.§.j.p totum.
Libros veteris testamenti quõ diuidũt hebrei p ordinem Et nouũ testamentũ quõ distinguit in quattuor partes. ibidem.§.ij.p totum.
Libri qui dicunt apocriphi ab ecclia:vbi habet in iure de ipis:vñ cõponit apocriphus.q̃ dicunt apocripha.Et liber dicit duplr apocriphus.ibidem.§.iij.p totum.
Liber sententiarũ quid tractat siue de quibus scribit.j.p. ti.j.c.iij.§.j.circa medium.
Libellũ famosum faciẽtes vel cãtilenas quõ sunt puniẽdi si manifeste deprehẽdunt ꝛc.ij.p.ti.viij.c.iiij.§.j.p to.
Libros vtrũ vendere debet theologus vel predicator tpe necessitatis ꝛ dare pauperibus:ex quibus fructũ facit.ij.p. ti.j.c.ij.§.iiij.per totum.
Libertus quis dr:ꝛ qs ingenuus:quõ libertus reducit in ser uitutẽ pter ingratitudinẽ: declarat sub q̃ntuplici dñia. iij.p.ti.iij.c.vj.§.x.p totum.
Libidinosa cõcupiscẽtia quibus modis fit:qñ mortale:quot modis fit ꝛc.ij.p.ti.v.c.j.§.ix.p totum.
Uide etiã.x.§.ꝛ principaliter.j.sub lra.L.sc luxuria.
Libido quõ cõsumit in hoie septẽ.s.tpalem subam:mũdia lẽ gloriã:mortalẽ vitã:mẽtalẽ intelligẽtiã:quietẽ ꝛ mũdi ciã spũalem:ꝛ inducit eternã penã.ibidẽ.§.xj.p totũ.
Libidinosus aspectus describit iuxta illud. Qui viderit mulierem ad cõcupiscendã eã iam mechatus est eam ꝛc. ibi.§.vij.per totum.
Libidinosa cõsummatio que est.ibidem.§.x.
Ligamen quõ impedit matrimoniũ declarat p tria nota bilia.iij.p.ti.j.c.ix.p totum.
Ligare ꝛ soluere quõ dicit sacerdos tribus modis. ꝛ quõ va rio mõ absoluit.iij.p.ti.xvij.c.xxj.p totum.
Ligãdi atq̃ soluẽdi sacerdotalẽ ptãtẽ quõ xps dedit disci pulis suis.iij.p.ti.xxij.c.iiij.§.j.p totum.
Lingue ꝛ oris dispositio quadruplr describit.s.p cãm fina lẽ/materiã/formã/ꝛ circũstãtiã.j.p.ti.ij.c.iiij.§.j.p totum.
Linguã custodire ne erret est maxia difficultas. pbat.j.p. ti.ij.c.iiij.§.iiij. Uide.j.sub locutiõe vbi tãgit regula vera.
Lilio quõ cõparat virginitas. sex folia in lilio q̃d signifi cant.tria grana in lilio q̃d ꝛc.dant plures sctissime virgi nes in exemplũ q̃ ista seruauerũt ꝛc.iiij.p.ti.iiij.c.vj.§.vj. post medium ibi. Habet autem.
Limbus dr: duplr.s.patrũ ꝛ paruulorum.quõ differũt ad sitũ quõ aia xpi descẽdit ad limbũ patrũ. Et in limbo paruu lorum q̃uis nõ videat deus:tñ inde nõ habent penã ꝛc.j.p. ti.viij.c.j.§.iiij.ibi.Sic etiam.
Limbus/infernus/ꝛ purgatoriũ cũ eorũdẽ penis describũ tur.j.p.ti.iij.c.vij.§.iiij.p totum.
Litteris secularibus vel doctrine poetarũ vtrũ liceat stu dere vel eis vti.quõ licet ꝛ quomõ non ꝛc.ij.p.ti.iij.c. vij. §.vij.per totum.
Litteras papales q̃ falsificãt excõicati sunt maiori snia et pape reseruat absolutio.Et qui sciẽter ipsis vtunt simul excõicati sunt.iij.p.ti.xxiiij.c.xiij.xiiij.xv.etiã.xvj.
Litium cõtestationes quomõ ꝛ quãdo prohibentur ꝛc.ij. parte.ti.iiij.c.ix.§.ij.
Litis cõtestatio vñ hz exordiũ quid est litis cõtestatio a quo ꝛ quõ fieri dz.vtrũ sit de suba ordinis iudiciarij: q̃d obla tio libelli:quid est quid in ipso debz cõtineri:quõ offeren dus.iij.p.ti.ix.c.xiij.p totum.
Litigiosus quis dr.ꝛ ex triplici causa litigiosus phibet or dinari.iij.p.ti.xiij.c.iij.§.x.
Litigiosi senes ꝛ mordaces quõ inepti sunt ad amicitiaz. iiij.p.ti.v.c.xx.§.vj.ante mediũ.ibi.Senes aũt.

Locator dicit qui rei sue

vsum alteri p precio cõcedit:declarat vlterius quõ in hmõi põt cõmitti pctm multiplr: ꝛ in quattuor casibus licite loca tor põt expellere cõductorẽ ꝛc.ij.p.ti.j.c.xv.§.vj.

Locutionis ꝛ cõductiõis viriatoria manus describit: ꝛ q̃d si gnificãt eius q̃nq̃ digiti siue modi.ij.p.ti.ij.c.j.§.xviij.p to.
Loca q̃ sunt q dicunt religiosa gaudẽtia priuilegijs cleri corum.iij.p.ti.xxiij.c.v.§.vj.p totum.
Locis varijs religiosus cxistẽs se vario mõ hre dz.iij.p. ti. xvj.c.viij.§.vj.p totum.
Locorum sacrorum effractores excõicati sunt maiori snia.iij.p. ti.xxiiij.c.xij.p to.
Locutio quadruplex bñdicta quõ erit in patria.j.p.ti.ij.c.iiij.§.iij.p totum.
Locutiõis quõ sunt seruãde sex circũstãtie q̃ vult bene lo qui ꝛc.j.p.ti.ij.c.iiij.§.iiij.p totum.
Locutio lingue describit p thema ex põ.qd ꝛ de ipa decla ratur.j.p.ti.ij.c.iiij.ante.§.
Locutio qre soli hoi data est inter oia aialia: ꝛ circa dispo sitionẽ oris ꝛ lingue cõsiderant q̃ttuor.s.cã finalis/mate ria/forma/ꝛ circũstantie.ibidem.§.j.p totum.
Locutiõe vel vbo quadruplici quõ ois creatura benedicit deũ ꝛc.ibidem.§.ij.p totum.
Locutio gl'ie quõ distincta erit a locutiõe vite pñtis:ꝛ quõ ibi erit quadruplex locutio bñdicta. ibidẽ.§.iij.p to.
Locutionẽ malã siue ad malũ vsum lingue: quõ cõsequit mors corporalis ꝛ aie. Et quõ loquẽs cõsiderare dz cui lo quit:vbi loquit: ꝛ quõ.ibidem.§.iiij.p totum.
Locutione indebite facta innumerabilia mala procedere possunt: ꝛ sicut ois locutio nra ex lris alphabeti cõponit ita ex lingua tot peccata oriũtur quot littere alphabeti: ibidem.§.v.per totum.
Locutio inutilis quare ꝛ quõ est respuenda.j.p.ti.iij.c.vij. §.v.post prin. ibi. Respice retro.
Locutio nra quõ significat p labia: quõ ipa vario mõ dz eẽ ordinata.iiij.p.ti.ij.c.iiij.an.§.añ mediũ.ibi. Quita regu la dirigit.
Locutio familiaris quõ est cã destructiua ca stitatis.iiij.p.ti.iiij.c.vj.§.ij.ante finem.
Multiloquiũ dicit filia gule quõ ipsa destruit affectũ ꝛc. ij.par.ti.vj.c.iiij.§.iiij.per totum.
Locutionis vide varia.j.sub lra.U.sc vbo ocioso.
Locutio pluralis duorum nũero est cõtrã. Est vna de reg.iu. q̃ ꝛ declarat.j.p.ti.xx.c.vnico.sub lra. P.s.pluralis locutio.
Locutionẽ quã habent angeli que est ista locutio:quõ vnus loquit alteri ꝛc.iij.par.ti.xxxj.c.vj.§.ij.
Locupletari nõ dz aliquis cũ alterius iniuria vel iactura. Est vna de regu.iur.que declarat.j.par.ti.xx.c. vnico. sub littera. L.sc locupletari.
Logica diuidit in duo: ꝛ subdiuidit multiplr.j.p.ti.j.c.iij. §.iij.post mediũ.ibi.Logica diuiditur.
Longanimitas quõ dr fructus spũs: iuxta illud ad Gal.vj. Fructus spũs est lõganimitas.iiij.par.ti.v.c.xxj.§.j. post medium.ibi.Quintus fructus.

Lucis siue luminis duo-

decim pprietates describunt: quõ cõparant ad duode cim gratias datas a deo.iiij.p.ti.ix.c.j.§.ij.per totum.
Lucifer supremus angelus quõ voluit esse filis siue equa lis deo.ij.p.ti.iij.c.j.§.iij.añ mediũ.ibi.De ruina luciferi.
Ludus alee q̃ pctm sit ostendit ꝛ probat: quid intelligit sub noie alee ludo: q̃ pctm mortale est: pbari põt ex pe na: ꝛ de quibus ꝛc.ij.p.ti.j.c.xxiij.§.ij.iij.ꝛ.iiij. per totum.
Lucrũ turpe vñ dr:a quibus exercet: quõ talia opa sunt pro hibita: cũ ludus importat quãdã festinã actionẽ. Est tri plex ludus: ꝛ ex quibus isti pueniũt.ibidẽ.c.xxiij.añ.§. p to:
In tribus casibus q̃s restituere tenet qd acquisiuit ex ludo ex iure diuino: ꝛ quõ fieri dz restitutio : ponunt desuper aliquorum opiniones.ij.par.ti.j.c.xxiij.§.iij.
Utrũ cũ nõ sit restituẽdu an sit de necessitate salutis pau peribus erogandũ vel de honestate consilij: ponunt de super diuersorum opiniones.ij.p.ti.j.c.xxiij.§.iiij.p totum.
Ludus alee hoi confert tria mala: ꝛ in taxillis quot sunt puncta tot scelera ex eo procedũt: ꝛ quõ vnũ grauius al tero.ibidem.§.vj.vij.ꝛ.viij.per totum.

opiniones varioꝝ. Et cōtrahens scienter in aliquo gradu affinitatis excōicatus est vsqꝫ ad quartū gradū: vtrū papa in hoc casu possit dispensare ⁊c. ibidē. c. xi. ꝑ totum.

Matrimoniū impedit ipotētia coeūdi. Et sunt tres spēs impotentie: scꝫ naturalis: accidentalis: ⁊ maleficialis: ⁊ quando ꝑ tale ⁊c. ibi. c. xij. ꝑ totum.

Matrimoniū impedit cognatio legalis. Et ponit̄ triplex cognatio. s. carnalis siue naturalis q̄ dicit̄ ꝯsanguinitas: spūalis q̄ dicit̄ cōpaternitas: ⁊ legalis q̄ dicit̄ adoptio. ibidem. c. xiij. xiiij. ⁊. xv. ꝑ totum.

Matrimoniū clādestinū quō ꝓhibet̄: ⁊ qb⁹ ꝓhibet̄ qualr̄ peccant cōtra statutū ecclesie: que est illius pcti pena ⁊c. ibidē. c. xvj. Et clādestina desponsatio fit sex modis. ibidem. §. v. per totum.

Matrimoniū quō impedit votū simplex: sꝫ nō dirimit cōtractū qualiter talis peccat ⁊c. ibi. c. xvj. §. j. ꝑ totū.

Matrimoniū quō ⁊ qñ impedit aliqua crimina q̄ ꝑ ordinem enumerant̄ ⁊ declarant̄. ibi. c. xvj. §. iiij. ꝑ totum.

Matrimoniū siue nuptie quib⁹ ⁊ qib⁹ fieri nō pñt: qualiter sunt puniendi taliter ꝯhentes: qualiter sacerdos dꝫ puniri qui dat eis benedictionē. ibidē. c. xvij. ꝑ totū.

Matrimoniū quō primo initiat̄ ꝑ sponsalia: ratificat̄ per verba de presenti vel ꝑ alia signa: cōsummat̄ ꝑ carnalē copulam: quanto tempore contrahi possunt sponsalia. ibidem. c. xviij. ante. §.

Sponsalia de iure ⁊ sine pctō soluunt̄ in nouem casibus: vtrū teneant sponsalia iuramento firmata ꝑ metū facta qui cadit in cōstātē virum: ⁊ adhuc in alijs trib⁹ casibus soluunt̄. ibi. §. j. per totum.

Sponsalia possunt cōtrahi sex modis: ⁊ illud impedit vel dirimit votū solemne. ibidē. §. ij. ꝑ totum.

Matrimoniū quō ꝯhit̄ ꝑ v̄ba de pñti: que requirunt̄ ad ista: quō inter absentes possit ꝯtrahi: in qua etate ꝯtrahi possunt: quō requirit̄ in ꝯtrahendo expressio cōsensus ꝑ verba vel equipollentia. ibi. c. xix. ante. §.

In mr̄imonio ꝑ v̄ba de pñti quō intelligit̄ expressio cōsensus ꝑ exteriora signa. ibidem. §. j. ꝑ totum.

Matrimonij effectus cōtracti ꝑ v̄ba de pñti inter fideles est multiplex. ibidem. §. ij. iij. ⁊. iiij. ꝑ totum.

Matrimoniū ꝯtctū sub ꝯditione certo mō vel cā qñ tenet ⁊ qñ nō: q̄ sunt ꝯditiones. ibi. §. v. ꝑ totum.

Finis ⁊ intentio q̄ habet̄ in ꝯhendo mr̄imoniū qñ meritū ⁊ qñ pctm̄: ⁊ de fine ⁊ intentione ponunt̄ quinqꝫ ꝯclusiones: addit̄ adhuc septa: que ꝑ ordinem declarant̄. ibi. §. vj. vij. viij. ix. x. ⁊. xj. per totum.

Matrimonialis actus est mortale in nouem casib⁹. ibidē c. xx. §. j. ij. iij. iiij. v. vj. vij. viij. ⁊. ix. ꝑ totum.

Quattuor sunt casus in quib⁹ ꝯiux nō tenet̄ reddere debitū alteri petēti: nec peccat nō reddēdo. ibi. §. x. ꝑ totū.

Matrimonialis actus in sex casib⁹ est pctm̄ veniale: ponūtur desuꝑ due opiniones. ibi. §. xj. per totū.

Matrimonialis actus in quib⁹ casib⁹ est meritorius nullū tamen peccatum: ⁊ quando nec meritorius nec demeritorius. ibidem. §. xij. per totum.

Matrimonialis actus quō dicit̄ excusare a pctō propter tria bona mr̄imonij: ⁊ actuū humanorū est triplex differentia: ⁊ quō sumit̄ sufficientia horū bonorū excusantiū. ibi. §. xiij.

¶ De vario diuortio.

Matrimoniū carnale siue

spūale ꝑ religionē vel prelationē siue ratū tm̄ siue cōsummatū: dissoluit̄ ꝑ mortē naturalem ſm̄ ius cōe: probat̄ et declarat̄ multipliciter. iij. ꝑ. ti. j. c. xxj. ante. §.

Matrimoniū carnale ꝯtractū ꝑ verba de pñti quoad vinculū dissoluit̄ ꝑ ꝓfessionē tacitā vel expressam in religiōe ⁊ ponunt̄ quattuor casus in quib⁹ licet cōiugato ingredi religionem: ⁊ vtrū ꝓbationis tp̄us in tali debeat abbreuiari. ibidem. §. j. per totum.

Cōiugatus ingressus religionem qñ tenet̄ exire: ⁊ qñ non pōt: qñ est liber ad abeūdū vel remanēdū: ⁊ i trib⁹ casib⁹ egressus tenet̄ reingredi ⁊c. ibi. §. ij. ꝑ totū.

Vtrū ꝑ mortē naturalē vel ꝑ ꝓfessionē in religione sit alius modus soluendi mr̄imonium ꝯtctū ꝑ v̄ba de pñti quoad vinculū. ponunt̄ desuꝑ quattuor conclusiones: ⁊ de sctō Joh̄e. euāge. ⁊c. ibidem. §. iij. ꝑ totum.

Matrimonio legitimo cōsummato ⁊ cōtracto alter cōiugum dimitti nō pōt quoad vinculū vt possit cū alio contrahere. ibidem. §. iiij. per totum.

Vir nō pōt vxorem ⁊ ecōuerso dimittere siue accusare de fornicatione siue de adulterio nisi in septem casib⁹: ⁊ ad que vitia vlterius extendit̄: ⁊ ista dimissio fieri pōt dupliciter. ibi. §. v. ⁊. vj. ꝑ totum.

Vir qñ ⁊ quō tenet̄ sequi vxorē ⁊ ex qua cā: ⁊ silr̄ etiā mulier ex qua cā tenet̄ sequi virū ⁊c. ibi. §. vij. ꝑ totum.

Vxor in matrimonio vota abstinentie ⁊ ꝑegrinationes ⁊ hmōi facta ante matrimoniū ꝯtractū siue postea non tenetur nec dꝫ adimplere cōtradicente viro: sꝫ si vir vouet tenetur implere. ibi. c. xxij. ante. §.

Unus ꝯiugū nō pōt sine ꝯsensu alteri⁹ facere votū ꝑegrinationis vel factū implere: excipiunt̄ tñ aliq̄. ibidem. §. j.

Matrimonio vir ⁊ vxor quō iudicant̄ ad paria vota castitatis: ⁊ tale votū fieri pōt triplr̄. ibidem. §. ij. ꝑ totum.

De cōtinentia ipsoꝝ vide ibidem. §. iij. ⁊. iiij. ꝑ totū.

Dos q̄ datur viro a muliere ꝑ onere mr̄imonij q̄diu durat ⁊ sunt due spēs dotis ⁊c. ibi. c. xxiij. ante. §.

Maritus in q̄bus casib⁹ lucrat̄ dotem. ibi. §. j. ⁊. ij. ꝑ to.

Dos cui est restituenda ⁊ qñ. ibi. §. iij. ⁊. iiij. ꝑ totū.

Maritus vel ei⁹ heres in reddēdo dote an possit detrahere expensas: ⁊ q̄ est donatio ꝓpter nuptias: ⁊ q̄ statuta in hmōi donationib⁹. ibi. §. v. vj. vij. viij. ⁊. ix. ꝑ totū.

Cōiugatoꝝ vitia summatim tam viroꝝ q̄ mulierū que cōcernut coniugiū que mortalia sunt: sunt numero. xxv. ibi c. xxiiij. ⁊. xxv.

Matrimonij cā principalis est filiatio. de ipa vide. s. sub littera. F. scꝫ filiatio. ⁊ ibi. c. xxvj. ꝑ totum.

Legitimatio filioꝝ illegitimoꝝ describit̄. s. sub lr̄a. L. scꝫ legitimatio. ⁊ ibi. c. xxvij. per totum.

Matrimoniū ꝯhens existens in sacris vxor ei⁹ si libera est redigenda est in seruitutē. iij. ꝑ. ti. iij. c. vj. §. iiij. circa finē.

Matrimonij accusatio qualr̄ fit: qñ alter accusat̄ de impedimēto qd̄ in eo est vel fuit: q̄ mr̄imoniū accusare pñt: q̄ ꝓhibent̄ ab ista ⁊c. iij. ꝑ. ti. ix. c. viij. §. iiij. ⁊. v. ꝑ totū.

Matrimonij bona vide. s. sub littera. D. scilꝫ donatio. et iij. par. ti. x. c. iiij. ꝑ totum.

Matrimonij actus quō nō impedit sacrā cōionem ⁊c. iij. par. ti. xiij. c. vj. §. x. post prin. ibi. Actus cōiugalis.

Matrimonij sacm̄ quō est ꝓpter cōseruationem generis humani ⁊c. iij. par. ti. xiiij. c. j. §. vij. per totum.

Matrimoniū quō est sacramentū in quo consistit fructus natiuitatis in matrimonio: quō cōiugati sunt benedicti a xp̄o: quō benedicunt̄ a sacerdote in missa deputata ⁊c. iij. parte. ti. xiiij. c. ix. ante. §.

Matrimonio celebrato quō cōiuges se hr̄e debent adinuicem: ⁊ vxor debet regi mansuete: corrigi secrete: ⁊ diligi complete. ibi. §. j.

Matrimonialiter mulieri nunq̄ licuit vno ⁊ eodem tempore habere plures maritos: probatur hoc ibidem. c. x. in princi. ⁊. §. j. per totum.

Matrimonialiter nunq̄ licuit nec licet vni viro hr̄e plures vxores: probatur ibidem. §. ij. ꝑ totum.

In mr̄imonio nunq̄ licuit vxorē repudiare: excepta cā fornicationis: ⁊ tūc solū quoad thoꝝ: ⁊ in duob⁹ casib⁹ licebat viro dimittere vxorē: ⁊ ecōuerso. ibi. §. iij. ꝑ totū.

Matrimoniū ꝯhens in gradib⁹ ꝓhibitis vel ꝯstituti in sacris: excōicati sunt maiori sñia. iij. ꝑ. ti. xxiiij. c. xxxiiij.

Matrimoniū ꝯhentes de pñti: ⁊ ante carnis copulā se facientes ordinari ⁊c. sunt suspensi ⁊c. iij. ꝑ. ti. xxvij. c. iiij. ante medium. ibi. Cōtrahentes matrimoniū.

Matrimonio celebrato quō vir se dʒ habere in varijs ad vxorē ad filios ⁊ ad familiā. iiij. pte. ti. ij. c. v. p totum.

Matrimonio ꝯiūcti quō castitatē hr̄e pn̄t: quō ipsa castitas tripl'r est cōmendabilis ⁊ sunt ipsius q̄ttuor fructus: ⁊ tria debēt caueri in isto statu q̄ sunt ꝯ castitatē. iiij. p. ti. iiij. c. vi. §. iiij. p to.

In m̄rimonio ꝯiugalis amor fundaᵗ in duob⁹. Et quō se hr̄e debēt adinuicē ⁊c. j. par. ti. vj. c. ij. §. ij. ante mediū. ibi. Quartus est amor.

Matrimonij ꝯiugalis vnitas pbaᵗ ex scriptura: ⁊ necessaria est ad generis humani multiplicationeʒ. ibi. §. v. ante medium. ibi. De secunda vnitate.

Mechanica ars vnde dicitur. ⁊ quō hʒ septē species. j. par. ti. j. c. iij. §. iij. in prin.

Mediū visus vt bene ordinatū sit quattuor: requiruntᵗ: ⁊ quō p quattuor: media deū videre possum⁹ ⁊ ei⁹ magnalia. j. par. ti. iij. c. iiij. §. ij. p totum.

Medio q̄ntuplici quō dn̄s Jesus opatus est salutē: scʒ in medio diuinali: in medio virginali: in medio tpali: in medio locali: ⁊ in medio ꝯtuali. iij. p. ti. xxxj. c. ij. p totū.

Medio quō aliquo mō cōsistit virtus: sʒ nō vno ⁊ eodem mō ⁊c. ⁊ quō multa impedimenta solent occurrere hm̄oi volenti tenere mediū. iiij. par. ti. j. c. ij. §. j.

Medijs quattuor modis videre possum⁹ dn̄m Jesuʒ ⁊ ei⁹ magnalia. j. par. ti. iij. c. iij. §. ij. p totum.

Mediatores in negociationibus ⁊ cambijs: quō ⁊ qn̄ faciunt fraudem: vel nō bene exercent eorūdem officiuʒ in varijs causis ⁊c. iij. p. ti. viij. c. iiij. §. j. p totum.

Medicoꝝ status siue officiū describiᵗ p thema ex pš. qō ⁊ de ipsis declaraᵗ. primo de deo. scd̄o de ipsis q̄ fuerūt primi auctores medicine artis: etiā quō quidā sancti vsi sunt medicinalibus ⁊c. iij. p. ti. vij. c. j. ante. §.

Medicoꝝ pfessio siue exercitatio q̄ veneranda sit pbaᵗ: ⁊ quō medicus honorādus honore subueniētie: obedientie: ⁊ reuerentie ⁊c. ibidem. §. j. p totum.

Medicus est triplex scʒ supnaturalis: spūalis: ⁊ carnalis. ex qui sunt isti medici. Et triplex medicina corpalis describitur que spūaliter exponiᵗ. ibi. §. ij. p totū.

Medici quō multū delinquūt in sua arte circa varios infirmos: aliqn̄ ex ignorātia: aliqn̄ ex negligētia: ⁊ aliqn̄ ex malicia: ⁊ q̄ requiruntᵗ ad medicū. ibi. c. ij. ante. §.

Medici qn̄ ⁊ quō mortalr̄ peccāt circa infirmos: quō se regere debēt erga infirmos circa ieiuniū ⁊c. ibid̄. §. j. p totū.

Medici vel alij dantes aliquas medicinas pregnātib⁹ ad pcurandū abortum ⁊ mortem ei⁹ vt occulteᵗ pctm̄ quō ⁊ qualiter mortalr̄ peccāt: ⁊ quō seinuicē regere debent circa pauperes infirmos. ibidē. §. ij. p totum.

Medici iuste mercedē siue salariū sui laboris petere pn̄t: mouentᵗ circa ista alique questiones: ⁊ quō se regere hn̄t circa pauperes infirmos. ibi. §. iij. per totum.

Medici quō tenentur siue obligantᵗ ad precepta decretī: quō varij diuersimode seruant: ponuntᵗ desup aliq̄ questiones ⁊ quib⁹ interdiciᵗ. ibi. §. iiij. p totum.

Medici nō admittantᵗ ad practicā artis nisi iurati ⁊ legitimo matrimonio nati: ⁊ quare. ibi. §. v. p totum.

Medici quare nō illicite recipiūt salariū siue stipendiū p infirmitate quā sciūt esse incurabilem. Et quō tutius est infirmo ⁊ melius habere plures medicos q̄ vnuʒ ⁊c. ibidem. §. vj. per totum.

Medicoꝝ pctā enumerantᵗ in quib⁹ cōiter sunt culpabiles et sunt numero decem. ibi. §. vij. per totum.

Medicinalis ars ⁊ scientia iuris: que illarum dignior. iij. parte. ti. v. c. ij §. iiij. per totum.

Meditationes tres adiuuāt nos ad sperādū ⁊ nō ad desperandum. iiij. p. ti. vij. c. ij. §. iiij. v. ⁊. vj. p totum.

Meditatio mortis frequens quomō homini ad multa valet. iiij. par. ti. xiiij. c. viij. §. vij. per totum.

Memoria sumiᵗ dupl'r: ⁊ quō saluaᵗ rō memorie quantū ad hoc q̄ est preteritoꝝ in intellectu ⁊c. j. p. ti. ij. c. ix. ⁊ per dēs sequentes. §. agiᵗ de varia memoria iusti. iuxta illud. In memoria eterna erit iustus. qō tripl'r exponiᵗ.

Memoriā quō impediūt psperitas mūdialis: curiositas criminalis: ⁊ volūtas carnalis ⁊c. ibi. §. ij. p totum.

Memoria preteritoꝝ quō requiriᵗ ad prudētiā: ⁊ q̄ttuor sunt q̄ valent ad bn̄ memorādū. iiij. p. ti. ij. c. ij. §. j. p totū.

Memoria preteritoꝝ quō ptinet ad primā partē prudentie: ⁊ octo sunt quorum debemus reminisci inter cetera. ibidem. §. iiij. per totum.

Memoriā hoīs quō vario mō tētat diabolus siue sensuʒ hoīs. iiij. p. ti. xiiij. c. iij. §. iij. post prin. ibi. Scd̄o inuadit.

Membroꝝ suoꝝ actuū quō hō deo reddet rōnem in morte vel in die iudicij. iiij. p. ti. xiiij. c. ix. §. ij. p totum.

Membrū genitale quare non obedit rōni: ⁊ motus in eo surgūt nolente hoīe: qō est ex pena peccati ⁊c. j. p. ti. iiij. c. x. §. ij. circa finem. ibi. De membro.

Mendaciū quō est cauēdū: quō mēdaces dicuntᵗ filij diaboli: ⁊ qn̄ diabolus decipit p mendaciū. ij. p. ti. x. c. j. añ. §.

Mendaciuʒ qn̄ diciᵗ: quō diffiniᵗ: quis dicatur mendax: ⁊ tria mala cōcurrūt cū mendacio: ad q̄d verba hoīs sunt formata: ⁊ poniᵗ quadruplex simulatio: ⁊ qn̄ peccatū: et quando non ⁊c. ibi. §. j. per totum.

Mendaciū quō diuidiᵗ in diuersa alia vitia siue peccata: mendaciū pōt cōsiderari dupl'r: quō quis teneᵗ veritatē dicere in iudicio. ibidem. §. ij. p totum.

Mendaciū quō seuere puniᵗ a deo: ꝯtiaᵗ charitati tripl'r qn̄ est pctm̄ mortale: ⁊ qn̄ inficit intellectuʒ: minuit affectum: ⁊ tollit dei aspectū. ibi. §. iij. p totum.

Promissionē simplicē. s. absq̄ iuramēto vel voto: qn̄ teneᵗ quis reddere: ⁊ quō ⁊ qn̄ nō incurrit mendaciū. Et vtrum aliquis teneᵗ de necessitate salutis implere qō simpl'r pmisit ⁊c. ibi. §. iiij. per totum.

Mendacio q̄ vtiᵗ clarū est q̄ decipere vult: quō diffiniᵗ: vbi phibeᵗ: quō caueri debʒ: in omni mēdacio deficit veritas. ij. par. ti. j. c. xviij. §. j. ij. ⁊. iij. per totum.

Mendaciū quō debem⁹ erubescere. iiij. p. ti. iiij. c. j. §. vij.

Mendaciū quō est vitandū pp̄ter tria ex precepto decalogi. Et quō quadrupliciter fit ꝯtra hoc preceptū ⁊c. j. par. ti. xiiij. c. iiij. §. xij. per totum.

Mendaciū si scienter dicit p̄dicator in p̄dicatiōe verbi dei mortaliter peccat ⁊c. iij. p. ti. xviij. c. iij. §. iij. post princi. ibi.

Mēdicantiū fratrū religio vario modo describiᵗ. j. sub littera. R. s. religio. Quis igiᵗ p maxime.

Mendicare quō licet ⁊ quō nō: circa mēdicitatē duo sunt cōsideranda. iij. par. ti. xvj. c. vj. §. iij. p totum.

Mendicantiū ordinū fratres vtrū debeāt assumi in magistros in theologia. iij. p. ti. v. c. ij. §. viij. p totum.

Mentis excessus describiᵗ. j. sub lr̄a. R. s. raptus. ⁊. iiij. p. ti. x. c. vj. p to.

Mentis inq̄etudo poniᵗ a. b. Gre. inter filias auaricie: ad quā ptinet inordinata solicitudo circa tpalia. ij. p. ti. j. c. xxv. sub lr̄a. S. s. solicitudo. vide de ipsa.

Mentis cecitas describitur in particulari. s. Cecitas. ⁊. ij. par. ti. v. c. ix. §. j. per totum.

Mentis martyriū describiᵗ siue in quo cōsistit. iij. pte. tit. xxij. c. ix. §. ij. ante mediū. ibi. Secundū martyriū.

Mentales oculi illuminantᵗ siue apiuntᵗ. vij. modis. j. p. ti. iij. c. v. §. j. p to.

Mentes hoīm quō lacerant ⁊ occupāt diuitie. j. p. ti. v. c. iij. §. j. ante mediū. ibi. Scd̄a via est.

Mentem cum superat ira triplex excidium facit. ij. par. ti. vij. c. j. §. iij. per totum.

Mensiū kalende: none ⁊ idus: a quibus sunt institute ⁊ quare: ⁊ quid significant. ij. par. ti. vj. c. iij. §. v.

Mēstruata in redditione debiti quō ⁊ qn̄ facit peccatū et quātū: ⁊ qn̄ fieri pōt absq̄ pctō ⁊c. iij. p. ti. j. c. xx. §. v. p. to.

Mensura falsa vtentes quā penā incurrūt f̄m canones. iij. par. ti. xvij. c. xxj. §. v. ibi. Decimusseptus.

Mensuris ⁊ ponderib⁹ quō fallacie fiūt: ⁊ que pena illoꝝ qui ista faciūt: ⁊ quomō teneantᵗ ad restitutioneʒ. ij. par. ti. j. c. xviij. §. vj. per totum.

Mercatores et artifices quō in plateis faciūt vsurā et dolum.ij.p.ti.j.c.vj.§.ij.ante mediū.ibi.In scđa platea.

Mercatores quō cōiter sunt inuoluti varijs emptionib⁹ venditionib⁹vsura cambio cōtractib⁹mutui.ideo de iam signatis vide hic et in tabula i litteris sibi aptatis.Et prīcipaliter vide infra sub littera.N.scz negociator. ibi prīcipaliter de ipsis agitur etc.

Mercatorū manus quō describit: et qđ significant ipsius digiti siue modi.ij.p.ti.ij.c.j.§.iij.p totum.

Mercatorꝝ status describit per thema ex ps̄.qđ et de ipsis declarat.iij.par.ti.viij.c.j. et.x.sub.N.scz negociator.

Mercatorꝝ diuersorꝝ contractus quando sunt liciti etc.ij. pte ti.j.c.vij.et a.v.§.vsqꝫ ad.x.

Meretricio acquisitū quō sit restituendū siue quib⁹ dandum.ij.par.ti.j.c.xxiij.§.x.per totum.

Merces quō debet dari laborantibus sm laborez quoad qualitatē:quoad quātitatē:et quoad diuturnitatem: et labor pōt intelligi maior vel minor tripliciter.j.p.ti.v.c.ij.§.xj.a principio vsqꝫ ad mediū quasi.

Merces quō redditr p sniam iudicis vnicuiqꝫ sm opa sua quātū ad bonos et quātū ad malos etc.ibidem.§.xj. ante medium.ibi.Post vocationem.

Meritorꝝ fructus.s.bonorꝝ spūaliū sunt tripartiti.s. merita agēdorꝝ:merita gestorꝝ:et merita siue subsidia aliorꝝ.j.par.ti.vij.c.iij.§.iij.ante mediū.ibi.Scđm genus.

Meritoriū pōt aliqđ esse dupl'r:in quo cōsistit meritū: secūdū modis cōtingit mereri:et quō hō pōt mereri p exteriora.j.par.ti.iiij.c.xij.§.vij.etiā.vj.et.c.xiiij.§.ij.

Meritū hoīs apud deū qꝫ esse nō pōt nisi sm presuppositionem diuine ordinationis:hoc ostēdit. Et qꝫ meritū et demeritū ad idem referunt etc.iij.p.ti.ix.c.vij.ante.§.

Mereri quare nullus hō pōt vitā eternā in innocentia cōstitutus sine grā dei; et quō in grā cōstitutus meretr p opa sua vitā eternā ex cōdigno ex pte gratie.ibiđ.§.j.p.to.

Mereri nullus pōt alteri primā gratiā ex cōdigno:sꝫ merito cōgruo:hoc ostendit ibi.§.ij.p totum.

Meriti principiū quō est grā et principalius p charitatez qꝫ p alias virtutes:qꝫ nullus sibi pōt mereri post lapsuz etc. quō hō pōt mereri grē augmētū etc.ibi.§.iij.p totum.

Merito quō subiacent bona tpalia et bonū hoīm est duplex etc.ibidem.§.iiij.p totum.

Mereri vel demereri quō pōt hō p liberū actū volūtatis j.p.ti.iiij.c.xiiij.§.iij.ante mediū. ibi. Quantū ad scđam.

Metaphoris quō vtit sacra scriptura siue doctrina. triplici de causa vtit quis metaphorica locutione: et quare diuina tradunt nobis sub similitudinibus.iiij. parte.ti.xj.c.ij.§.xj.per totum.

Metaphysica qđ tractat et in que diuidit.j.p.ti.j.c.iij.§.j.

Microcosm⁹ idest minor

mūdus quare đr hō.j.p.ti.j.c.vij.§.j.circa principiū.

Militia describit per thema ex ps̄.qđ et de ipa declarat.et ponunt desup tria notabilia.iij.p.ti.iiij.c.j.

Militia clericalis q̄ est siue in quo cōsistit: cōtra quos eos opz bellare:et cū quib⁹ armis etc.ibi.§.ij.p totum.

Militia spūalis que est siue in quo cōsistit:cōtra quos geritur istud bellū:q̄ sunt hostes:quō talis dꝫ pugnare etc. ibidem.§.iij.et.iiij.p totum.

Milites suos qualiter deus adiuuat: et qual'r eos armat varijs virtutibus.ibidem.§.v.p totum.

Militia laicalis siue militia in se nō est delictū: sed pꝑter predā militare est peccatū etc.ibidem.§.vj.p totum.

Miles quō se virtuose dꝫ habere scz recognoscendo fortitudinē suā a deo:fidem hosti seruare:pura intentione pugnare:victis hostibus misericordiā prestare:et qđ est ius militare.ibidem.§.vij.p totum.

Miles quō dꝫ se abstinere a rapinis:quō nūc milites moderni dediti sunt varijs vitijs etc.quid bon⁹ miles facere debet:q̄ est cōsecratio militū.ibi.§.viij.p totum.

Miles quō suscipere dꝫ iustū bellum. Ad bellū vt iustum sit tria requirūtur.de istis bellis vide varia.ē. sub B.scz bellum.et ibidē.c.ij.et.iij.p totum.

Milites q̄ sunt qui gaudent priuilegio clericali etc.iij.pte ti.xxiij.c.v.§.iij.post mediū.ibi.De militib⁹ gaudētib⁹.

Militia ad qđ principaliter est instituta: quō prudentiaz habere debet.iiij.pte ti.ij.c.vj.§.iij.p totū.

Minorū fratrū regula in multis passibus declarat. vbi ligat ad mortale et vbi nō.iij.pte ti.xvj.c.j.§.vlij.p totum.

Minores quō hēre pñt nudum vsum facti:ponunt desup q̄ttuor cōclusiones q̄ et declarant.iiij.pte ti.xij.c.iiij.§.ix.

Minores fratres excōmunicantur si admittant ad diuina tpe interdicti illos de tertio ordine ipsorꝝ et quō hoc intelligit.iij.pte ti.xxiiij.c.lxij.per totū.

De ipsorꝝ priuilegijs.vide.j.sub P. De pđicatorū fratrum priuilegijs.vide ibidem.

Ministrorꝝ cōsecratio in veteri lege erat triplex: et quō figurāt isti ministros noue legis.j.p.ti.xliij.c.v.§.ix.p to.

Ministri altaris siue sacerdotes quales debēt esse etc.iij. parte ti.xiiij.c.vij.per totum.

Minister baptismi q̄s est:et q̄s pōt in necessitate baptizare et quis nō etc.iij.pte ti.xiiij.c.xiij.§.iiij. p totum.

Ministrare siue dispēsare q̄s hꝫ sacrm eucharistie: a q̄b⁹ debet sumi etc.iij.pte ti.xiiij.c.xij.§.iiij.per totū.

Ministrare qui et quō pñt in diuinis etc.iij.p.tit. xxviij.c.j.

Ministrator sacrorꝝ q̄s đr:et quō ipa sunt necessaria.lij.p.ti.xiiij.c.xj.§.vij.viij.et.ix.p totū. (§.j.p to.

Ministro malo existente qui recipit sacra ab eo vtrū peccat etc.ibidem.c.xiij.§.v.vltra medium.

Miraculū si ꝓprie accipiat solus de⁹ facit etc. declarat vlterius de ipis trāsmutatiōib⁹in creaturis etc.j.pte.ti.vj.c.xiij.§.iiij.ante mediū.ibi.Septima đr fraudulentia.

Miraculorū opatio quō vario mō approbat veritatez fidei;et quō miracula in xp̄iana religione fidē ꝓrestant innumerabiliter: et quō vario mō facta sunt miracula. iiij. par.ti.viij.c.j.§.ij.circa principium.

Miracula faciendi ptātem qñ et quō xp̄s dedit discipulis suis.iij.p.ti.xxij.c.iiij.§.j.añ mediū.ibi. De ptāte faciendi.

Miseriā euadēdi quō est tertia desꝑatio:q̄ et ꝓbat ex scriptura: et est triplex miseria de qua quis desperat se posse euadere scilz miseria tpalis: culpe criminalis: et angustie mentalis.ij.par.ti.ix.c.xv.§.iij.p totum.

Miserias triplices quō habebūt dānati etc.j.p.ti.v.c.iij. p totū.

Miserias diuersas quō habent damnati in inferno.j.par.ti.iij.c.vij.§.iiij.

Miserie sex quō sunt in hoc mūdo a quib⁹deus suos liberat.j.par.ti.v.c.iiij.§.lij.p totum.

Miseratio diuina quō est p remedio nostre patientie.iiij. par.ti.iij.c.vij.§.ix.p totū.etiā.§.x.aliqua.

Misericordia ꝓprie qđ est:quō diffinit: que diffinitio in tria membra diuidit: et quō ipsa mīa tripl'r describit sm suas ꝓprietates.iiij.pte.ti.v.c.xviij.ante.§.

Misericordia quō mouet hoiem ad miserendū: et q̄ econtrario ad miseriam ꝑtinent: et q̄ ad verā miam. Et triplex est miseria ad quā respicit misericordia: que mouent ad misericordiā etc.ibidem.§.j.p totum.

Misericordia quō generat tristiciā siue dolorē cōpassiōis qꝫ ipsa virtus sit ostendit. Et quō natural'r iducūt ad misericordiā amicitia ad aliū: filij cōditio: sapientia: senectus debilitas et timiditas.ibi.§.ij.p totum.

Misericordia quem effectum foris ostendit in dando elemosynas.ibidem.§.iij.p totum.

Misericordie opa corporalia sunt septē.ibi.§.iiij.p totū.

Misericordie opa spūalia sunt septem.ibi.§.v.p totum.

Quō ista duo cōparant adinuicez qđ scz illorū est potius.

Misericordia qꝫ sm se est maxima virtus (ibidē.§.vj.p totū:ostendit aliquā virtutē esse maximā dupl'r:et q̄ hoc intelligit de misericordia.ibi.§.vij.p totum.

Misericordia quō multum cōmendat ex actu ipsius qui

est elemosyna: desuꝑ ponitur thema. ibi. §. viij. per to.

Misericordia mediante quomō homo assimilatur deo. Et quomō opera dei maxime tripliciter lucent ex misericordia in celo: in inferno: ⁊ in mundo. Et quomō sua misericordia preuenit nos ⁊c. ibidem. §. ix. per totum.

Misericordiā ⁊ elemosynā facere nos inuitat scriptura: incitat natura: et animat rōnalis creatura. Et quō dare vel facere debet cū animo recto: de licito acquisito ⁊ indigentie subiecto. ibidem. §. x. per totum.

Misericordie ⁊ elemosyne fructꝰ q̄s est ⁊ quantus: ⁊ quō aliqui ꝑ ipsam magna cōsecuti sunt. ibidem. §. xi. per to.

Misericordia ponit̄ pro quinta beatitudine Mat. v. In quibus debemꝰ esse misericordes. Et principaliter in tribus. iiij. par. ti. vij. c. vi. §. vi. per totum.

Misericordiā ⁊ opera misericordie ⁊ elemosyne effectū vide. s̄. sub. E. scꝫ elemosyne.

Octo sunt que nos inducunt vt misericordiā habeamus. iij. par. ti. xviij. c. vi. infra principiū. ibi. Si agat̄ de mia.

Missa quō nihil est solēnius ⁊ nihil dignīꝰ inter oīa officia que agunt̄ in eccl'a: q̄ꝫ ipsam dn̄s Jesus instituit: qui nobis tradiderūt ordinē celebrandi: q̄d significat introitus: ministri: ep̄la: euāgeliū ⁊c. iij. p. ti. xiij. c. v. ante. §.

Missa qualiter deuote sit inchoāda: versus cōiter sumit̄ ex ps̄. quō ꝑ kyrie eleyson populus p̄parat̄ ad deuotionē: q̄d significat collecte: ⁊ q̄d significat q̄ q̄nquies se sacerdos vertit in missa: septies salutat ⁊c. ibidē. §. i. ꝑ to.

Misse mediū habet tres partes. s. offertoriū: prefationē: ⁊ cōmunionē: ⁊ quid significat nobis: quare Alleluya et Gloria in excelsis pretermittit̄: ⁊ in pascha Alleluya geminatur ⁊c. ibidem. §. ij. per totum.

Misse offertoriū quid significat: quare premittitur ante prefationē: ⁊ vnde dicit̄: quid nobis significat qđ dicit̄: Suscipe sancta trinitas: quid thus: quid orationes ante prefationem ⁊c. ibidem. §. iij. ꝑ totum.

Misse p̄fatio quō significat p̄parationē ad cōmunionē: ⁊ Sctūs quō dicit̄: ⁊ q̄d significat nobis. Canon i missa exponit̄: ⁊ q̄d nobis significat: q̄d significāt signa in canone: ⁊ orationes pro papa ⁊ alijs. Et principaliter totus Canon exponitur. ibidem. §. iiij. per totum.

In missa pater nr̄ breuiter exponit̄: q̄d significat Agnus dei: q̄d pax: q̄d cōmunio: q̄d Ite missa est ⁊c. ibi. §. v. ꝑ. t.

Missa in ecclesia celebrat̄ quinq̄ꝫ de causis: que requirūtur ad debitā celebrationē misse: que materia misse: quō peccat in pane fermentato ⁊c. ibi. c. vi. ante. §.

Missam celebrās si ꝑcipit vinū esse corruptū: agreste: vel vinū nō esse positū in calice: q̄d tūc faciet ⁊c. ibid. §. i. ꝑ to.

Missam legendo sacramentū ꝯficit̄ in verbis ⁊ sermonibus xp̄i: que forma verbor̄: q̄ debꝫ esse forma vini: si mutentur forme quid tunc faciendum: ponunt̄ desuꝑ varia notabilia cū questionibus. ibidem. §. ij. per totum.

Misse varij defectus qualiter debeāt reparari si deficiūt in missa quid tunc faciendū. ibidem. §. iij. ꝑ totum.

Missa in quo loco debet celebrari: qua hora siue tempore: quomodo: que celebrās debꝫ prouidere: ⁊ que cauere ⁊ solennis celebratio misse tribus horis instituta est ⁊c. ibidem. §. iiij. per totum.

Missam celebrare vel cōmunicare non licet nisi semel in die: ⁊ quid ꝑ hoc significat̄: excipiunt̄ sex casus in quibus licet pluries celebrare: ⁊ vestes sacerdotis ⁊ ministrorꝫ quid significant. ibidem. §. v. ꝑ totum.

Misse celebrationi si aliqua defuerint q̄ requirunt̄ ad ritum celebrationis: potius debet dimittere missā etiā in die festo q̄ celebrare: ꝓbatur: ⁊ vestes sacerdotis venire nō debent ad vsum seculariū. ibi. §. vi. ꝑ totum.

Misse celebratio vel cōmunio tria req̄rūt: ⁊ accedere ad sacra cū mortali pōt esse tripl'r. ibidem. §. vij. ꝑ totum.

Misse celebratio ⁊ sacra cōio quō req̄rit actualē deuotionē: quō dicit̄ esse deuota: in quo ꝯsistit ista deuotio: quō intelligit̄ sumere ieiuno stomacho ⁊c. ibidē. §. viij. ꝑ to.

Missa celebrata vel cōmunione facta quomodo oportet deo gratias agere de tanto beneficio ꝑ oratione a ⁊ deuotiones. ibidem. §. ix. per totum.

Missa vel cōio requirit mūdiciā corporalē p̄pter reuerentiā tanti sacramenti: quō actus ꝯiugalis hoc impedit vel pollutio nocturna ⁊c. ibidem. §. x. per totum.

Missam celebrando quid sacerdos facere debet si recordatur se esse excōicatum vel suspensum vel nō ieiunū vel in aliquo mortali ⁊c. ibidem. §. xi. per totum.

Utrum liceat sacerdoti a celebratione misse oīno abstinere. ibidem. §. xij. per totum.

Missa quō ꝓdest multis multipl'r: quō xp̄s ibi est in sacro quō ꝯuertit̄ xp̄i corpus in panē ⁊ vinū: quare xp̄s oculis carnalibus videri nō pōt ⁊c. ibidē. §. xiij. ⁊. xiiij. ꝑ totum.

Quattuor sunt inductiua ad frequēter celebrandū: q̄n vel quō q̄s possit aliq̄n abstinere: q̄ sunt q̄ nos retrahūt a celebratiōe: ⁊ quō diuersi diuersimode dispositi sunt ad celebrationem ⁊c. ibi. §. xv. per totum.

Duodecim mirabilia reperiunt̄ in isto suꝑsanctissimo sacramēto altaris. ibidem. §. xvi. per totum.

Missam celebrando quō ꝑmaxime sacerdos representat dn̄m iesum ⁊ eius incarnationē: cōuersationē: passionē: mortem: ⁊ ascensionem: ⁊ vestes ipsius quid significant. iij. par. ti. xiiij. c. vij. §. iij. ꝑ totū.

Missam cantans ⁊ non cōicans quā penā incurrit s̄m canones. iij. par. ti. xvij. c. xxi. §. v. ibi. Decimusnonus.

Missam celebrans si sanguinē xp̄i effuderit quā penā incurrit s̄m canones. ibid. §. v. ibi. Tricesimustertius. ꝑ to.

Missa pro defunctis vtrū equal'r valeat defuncto vna sicut alia: vtrū suffragia sp̄aliter p̄sint singulis. i. ꝑ. ti. x. c. ij.

Utrū promittens sigillatim diuersis vnā (§. iij. ꝑ to: missam satisfaciat celebrando vnā missā: talis celebrās pōt excusari q̄nq̄ꝫ modis. Et est duplex differentia inter participiū qđ est ad merendum: ⁊ illud quod est ad satisfaciendum ⁊c. ibi. §. iiij. per totum.

Utrū soluens pro multis tot suffragia quot debet multis oībus sigillatim liberet̄: ⁊ quedam alie questiones ponūtur de suffragijs. ibidem. §. v. per totum.

Missam peragendo quō varie negligentie occurrūt tam a clericis q̄ a laicis ⁊ religiosis: ⁊ principaliter tres q̄ ꝑ ordinem declarant̄. ij. pte. ti. ix. c. x. ante. §.

Missam audire in die festo quō sit p̄ceptū ab eccl'ia: circa istam materiā ponunt̄ quedā questiōes ⁊ dubia: ⁊ q̄ excusant̄ ab isto precepto. ibidem. §. i. per totum.

Misse integre auditiōis ponit̄ thema ex ps̄. qđ ⁊ declarat̄ q̄ excusant̄ ab auditione misse: quō se quilibꝫ hr̄e dꝫ sub missa cū cōfessiōe: cū orōne: cū attētiōe ⁊c. ibid. §. ij. ꝑ to.

Misse celebratiōis preciū sufficiēs nunq̄ licitū est accipere: ⁊ quō se in isto casu regere dꝫ sacerdos ⁊c. ij. pte. tit. i. c. v. §. xvi. ante medium. ibi. Pro celebratione.

Missam celebrando quō ordinant̄ ad sacra: ⁊ quō ibi datur ptās ministrādi sacra: quid est sacrū: ⁊ quō tripl'r nominat̄ ⁊c. iij. parte. ti. xiiij. c. xi. ante. §.

Missio angeli ad beatam virginem describit̄. i. tabula sequenti. ibi. Angelus. ⁊. iiij. pte. ti. xv. c. ix. per totum.

Miritas quō alio noīe noiat̄ mansuetudo: qui mites dicunt̄ beati. iiij. par. ti. iiij. c. ij. ante. §. etiā. i. §. in fine.

Mites qui dicunt̄ beati ex euangelio Matthei. v. ⁊ qui sunt isti mites: de quibus intendit hoc euāgelium ⁊c. iiij. par. ti. vij. c. vi. §. ij. per totum.

Modestia quō est pars temperantie:

quō quattuor modestie sunt moderande: quō ipsa est virtus circa cōpositionem exterior̄ motuū: ⁊ in quo consistit. iiij. par. ti. iiij. c. x. ante. §.

Modestia quō sit seruāda circa actus ⁊ motus carnales vnde dicit̄ modestia: quō ipsa cauet indecentiam in verbo: risu: ⁊ motu corporis: ⁊ que sunt cauenda in motu corporis. ibidem. §. i. per totum.

¶Modestia q̄ seruari dʒ in oculis: q̄ mala eueniūt ex incauto visu: ⁊ q̄ sunt seruāda circa ista ⁊c. ibidē. §. ij. ꝑ totum.
¶Modestia que sit seruāda circa ludos ⁊ circa dicta vel facta iocosa; ⁊ quō licet ⁊ quō nō ⁊c. ibi. §. iij. per totum.
¶Modestia quō sit seruanda circa habitū ⁊ cultū vestium: quoꝝ imoderatio dupl'r fit: inordinatio affectus in istis est viciosa tripliciter. ⁊ circa defectum potest esse duplex inordinatio. ibidem. §. iiij. per totum.
¶Moyses quō vidit dn̄m in rubo: et quō eum instruxit de tribus ⁊c. j. par. ti. iij. c. vj. §. xiiij. ꝑ totum.
¶Moyses quō fuit lucerna ⁊ stella maxima ⁊ maximus ꝓphetarū ⁊ patriarcharū. iij. ꝑ. ti. xxxj. c. vij. vltra medium scʒ ante primū. §. ibi. lucerna.
¶Moysaica lex originaliter describit'. j. ꝑ. ti. xliij. ⁊ in particulari vide de ipsa sub littera. L. scʒ lex moysaica.
¶Mollicies et mollis in q̄bus differūt: et in quo cōsistunt mollicies siue molle ⁊c. ij. ꝑ. ti. v. c. xij. §. iiij. b. ꝑ totum.
¶Mollis quis dicitur ⁊ vnde: quid dicitur molle ⁊c. iiij. ꝑte ti. iij. c. viij. §. j. post ꝓncipium.
¶Monasteria quō epus dʒ visitare: cū quot ⁊ cū q̄bus personis ⁊c. iij. ꝑ. ti. ix. c. v. §. vj. post mediū. ibi in. c. vt iuxta.
¶Monasteria ⁊ ecclesie regularū tam viroꝝ q̄ mulierum quō sint visitāda: de q̄bus interrogādū ⁊c. iij. ꝑ. ti. xx. c. vj.
¶Monasterij ꝓ ingressu aliq̄d recipiētes (§. ij. ⁊. iij. ꝑ to. vel dātes excōicati sunt maiori snīa: qđ tn̄ vlterius declaratur. iij. par. ti. xxiiij. c. lxvij. per totum.
¶Monasteria monialiū ordinis fratrū p̄dicatoꝝ ⁊ minorū intrantes in casu non concesso excōicati sunt maiori sententia: quomō hoc intelligit': et facientes cantilenas vel libellum famosum cōtra predictos fratres simil'r excōicati sunt ⁊c. iij. ꝑ. ti. xxiiij. c. lx. ꝑ totum.
¶Monastica prudentia que est siue in quo ꝯsistit: describūtur circa eam nouem regule que dirigunt totā vitam humanam. iiij. par. ti. ij. c. iiij. per totum.
De q̄busdam ꝓmissionibus ⁊ cōuentionib' q̄ aliq̄n fiunt pro monasterij ingressu religionis vel collegij ⁊c. quando ista inducūt simoniā. ij. ꝑ. ti. j. c. v. §. xix. ꝑ totum.
¶Monachoꝝ vide varia. j. sub littera. R. scʒ religionis: quia ibi principaliter de ipsis tractatur.
¶Moneta quō multipl'r falsificat': ⁊ habēs ius cudēdi monetā dʒ: eā defraudare trib' modis. ij. ꝑ. ti. j. c. xviij. §. iiij.
¶Moneta antiq̄ in q̄ ꝯstituti fuerint sunt soluēdi cēsus: nisi sit in alteri' monete solutiōe p̄scriptū: qđ et glosat' ⁊ declarat' ⁊c. iij. ꝑ. ti. iij. c. iiij. §. ij. post ꝓncipium. (etiā. v.
¶Moneta quō falsificat' tripl'r: ⁊ que sit pena falsificantiū quō falsi ⁊c. ij. ꝑ. ti. j. c. xviij. §. v. vj. vij. ⁊. ix. ꝑ totum.
¶Monialiū ꝯsecratio siue virginū describit' sub littera. V. scʒ virginū. ⁊. iij. parte ti. ij. c. ij. per totum.
¶Moniales q̄ debēt sub clausura morari nō vocent' ad iudiciū ꝑsonaliter ex quacūq̄ cā etiā si velint alr̄ totum qđ fit est irritū: ꝓbat'. iij. par. ti. ix. c. j. §. iiij. circa finem.
¶Moniales dimittētes habitū suū etiā si expellant' de monasterijs suis: ⁊ det' eis licētia extra monasteriū manere tenent' habitū deferre. iij. ti. xvj. c. vj. in fine. ante. j. §.
¶Moniales nō mendicantiū nō debēt plures recipere ad monasteriuʒ q̄ nutrire possint de ꝓuentibus monasterij quō prelati ꝓuidere debēt de ipsarū clausura: ⁊ quō manere debent in ꝑpetua clausura. et quō visitari debēt ⁊c. ibidem. c. vij. §. iij. per totum.
¶Moniales ordinis p̄dicatoꝝ ⁊ minorum ꝓfiteri possunt infra annū si etatem habent probatur ibidem. c. iij. infra medium. ibi. Item nota ante. §.
¶Monialē cognoscēs quā penā incurrit s'm canones. iij. ꝑ. ti. xvij. c. xxj. §. v. ibi. Decimusoctauus.
¶Monialis quot annos hr̄e dʒ q̄ eligi pōt in abbatissam vl' priorissam: q̄ p̄cedere debēt in electiōe: nūq̄ in earūdeʒ electionib' dʒ fieri collatio zeli ad zelū ⁊c. q̄d sit faciendū q̄n appellat' ⁊c. iij. ꝑ. ti. xix. c. ij. §. vij. ꝑ totum.
¶Monialibus quō ꝓuidere debēt epi vel alius p̄latus cui cōmisse sunt vt oīa bn̄ fiāt circa intrātes: circa accessuʒ circa egressum: q̄ obseruēt regulam: q̄ caueant familiaritates ⁊c. iij. ꝑ. ti. xx. c. ij. §. iij. ante mediū. ibi. monasterioꝝ
¶Moniales quō dn̄t visitari ꝑ supiores. ⁊ q̄ (monialiuʒ. sunt ab ipsis interrogāda. iij. ꝑ. ti. xx. c. vj. §. iij. ꝑ totum.
¶Monialiū visitatores in officio eorūdē impediētes post monitionē excōicati sunt maiori sentētia: qđ tn̄ vlterius declaratur. iij. par. ti. xxiiij. c. xliiij. per totum.
¶Monialiuʒ clausure quō diligēter sit inuigilandū: ⁊ quō familiaritates sunt cauēde ⁊c. ij. ꝑ. ti. v. c. viij. precipue in fine capituli. hoc est. §. iij. post prin. Vide etiam varia de ipsis sub littera. V. scʒ virginibus.
¶Monti transfiguratiōis quō assimilat' religio: ⁊ q̄d significant ibi Petrus ⁊ Jacobus ⁊ Johānes ⁊c. iij. ꝑ. ti. xvj. ca. x. §. ix. vltra mediū. ibi. ffiguratur etiam status.
¶Mons tripliciter describit'. s. mons humilitatis: fraterne charitatis: ⁊ ꝯtemplationis ⁊ iocūditatis. iiij. par. ti. xv. c. xxvij. §. j. ij. ⁊. iij. per totum.
¶Moralia precepta legis moysi describuntur vario modo j. sub littera. P. scʒ Precepta moralia.
¶Morales virtutes sunt iusticia: fortitudo: et temperātia: quō dicunt' moralia: quō cardinalia: ⁊ quomodo principatus ⁊c. iiij. par. ti. j. c. j. §. vj. etiā. vij. aliqua.
¶Mora sua cuilibet est nociua. Est vna de regu. iur. q̄ ⁊ declarat'. j. ꝑ. ti. xx. c. vnico. sub lr̄a. M. scʒ Mora.
Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri. Est similiter vna de reg. iur. que etiam declaratur ibideʒ sub littera. N. scʒ nō est.
¶Morum modestia describitur. s̄. sub modestia.
¶Morosa delectatio in actu luxurie: quō fit ⁊ q̄n ⁊ quō est pctm̄ talia cogitare ⁊c. ij. ꝑte ti. v. c. j. §. v. per totum.
¶Mortalia pctā quō cognoscunt' a venialibus per quinq̄ regulas. iij. par. ti. xvij. c. xviij. ꝑ totum.
¶Mortalis pcti nocumēta sunt numero. xxiij. j. ꝑ. ti. vij. c. iij.
¶Mortale pctm̄ siue veniale quō aliq̄n transit actu sed remanet reatu ⁊ quando. j. ꝑte ti. vij. c. ij. ante. §. circa fineʒ. scʒ ibi. Sciendum q̄.
De peccato vide. j. sub. P. scʒ peccatum. multa plura.
¶Mortali peccato decedens ostenditur sex rōnib' iuste dānandus. j. parte ti. v. c. iij. §. ij. per totuʒ.
¶Mortale pctm̄ cōmissum in die festo multo grauius est q̄ alr̄ ⁊c. ij. par. ti. ix. c. vij. §. iij. per totum.
¶Mortale peccatum est actus matrimonij in nouem casibus. iij. par. ti. j. c. xx. a. j. §. vsq̄ ad. x.
¶Mortale vel veniale quō dicit negligētia ⁊ mortale dicit' dupl'r ⁊c. ij. par. ti. ix. c. liij. §. iiij. ꝑ totum.
¶Mors siue separatio aīe a corpore describit' per thema ex pā. ⁊ desuꝑ ponūtur tria mēbra. j. ꝑ. ti. v. c. j. ante. §.
¶Mors criminalis quid est: quō est ineuitabilis: et ꝓpter quid hō incurrit mortem. ibidem. §. j. ꝑ totum.
¶Mors infernalis que est: in quo ꝯsistit illa mors: et mors illa ꝓbatur in scriptura. ibidem. §. ij. ꝑ totum.
¶Mors corꝑalis est irremediabilis: ꝓbat' h' ex scriptura: ⁊ quō hō pōt ꝯsiderari s'm suū triplicē statū. ibiđ. §. iij. ꝑ. t.
Incorruptile dʒ: aliq̄d tripl'r: ⁊ quō hō hʒ necessitatē moriendi. ibidem. §. iiij. per totum.
¶Mortis corporalis sunt tres nūcij: ⁊ mors bonoꝝ etiam ex improuiso describit'. ibidem. §. v. per totum.
¶Miserie describunt' q̄ mortē antecedūt: ponit' triplex defect': ⁊ sex defect' hoīs in senectute: quātū ad exteriora: ⁊ signa aliqua debilitatis sensuū ⁊ miserie ⁊ cōditiones mortē concomitātes ⁊ sequētes. ibidē. §. vj. ꝑ totum.
¶Mors vel vite terminus vtrū possit ꝓlongari vel abbreuiari: ⁊ q̄ est triplex vite terminus: et quō ⁊ q̄n fieri pōt. ibidem. §. viij. per totum.
¶Mors ꝓpria quō ē debite expectāda: q̄ mors aliena eq̄nimiter est tolerāda: ⁊ q̄ mors frequēter est rememorāda.
¶Mortis incertos ꝓpter tres ratiōnes voluit nos deus esse. eodem. §. ix. circa principium. (ibidem. §. ix. ꝑ totū

Mors ipsa dz expectari nō solū patienter sed ꝛ letāter: ꝓbatur multis exēplis. Et mors non dz timeri ꝓpter tres rōnes. ibidē. §. ix. añ mediū. ibi. Debet aūt ipsa mors ꝛc.

Mors qñ pie expectat᷑. ibidez. §. ix. vltra mediū. ibi. Expectatur debite.

Mors alioꝝ quō eq̄nimiter est tolerāda. Et circa hoc tria seruanda. ibidem. §. x. ꝑ totū.

Decem rōnes assignātur ꝓpter quas q̄s pōt cōsolari ꝛ nō nimis cōtristari de alioꝝ morte. ibidem. §. x. ante mediū. ibi. Possunt autem assignari.

Mors ꝙ frequenter est rememoranda ꝓbatur: ꝛ hmōi recordatio ad multa valet: ꝓbatur multis autoritatibus ꝛ exemplis. ibidem. §. xi. per totum.

Mors spūalis est triplex. s. criminalis indefectionis: claustralis conuersationis: ꝛ infernalis cruciationis: et mortuo assimilatur peccator ꝓpter tria. ibidem. §. xii. ꝑ totū.

Morientis ꝓcessus moralizat᷑ ꝛ declarat᷑ ꝓ nobis eodez §. xii. post ꝑncipium. ibi. De ꝑmo moriente ꝛc.

Mors quō etiā vocat᷑ religio: ꝛ regulares vulgariter dicūtur mortui: ꝛ seculares viuētes: ꝛ ostendit᷑ et ꝓbat᷑ oppositum de malis secularibus: ꝛ quare religiosi dicūtur mortui. ibidem. §. xiii. ꝑ totum.

Mors tertia est infernalis cruciatio: ꝙ hec detestāda ē ꝓbat᷑ multis autoritatib⁹. Et vtrū sit licitū req̄rere ab aliq̄ moriēte ꝙ reuelet ei statū suū post mortē. ibi. §. xiiii. ꝑ to.

Mors spūalis q̄ fit ꝑ culpā quō succīdit᷑: et quorū est illa mors. s. ꝑ. ti. iiii. c. xv. §. s. post med. ibi. Si aūt exponat᷑.

In morte sunt tria nouissima scilz aie separatio: separate ad deū p̄ñtatio: ꝛ p̄sentare snīe illatio: et quō multiplex bellū supueniṫ aie in separatiōe a corꝑe. s. ꝑ. ti. v. c. ii. añ. §.

Morientē diabolus quō in morte precipue aggredit᷑ hominē grauissime ꝛ astutissime tentās: ꝛ quare ꝛ de q̄bus ꝛ quomō ponit obsidionem ꝛ alia ad desperationē inducentia. ibidem. §. s. per totum.

Morientē quō amici ꝛ ꝯsanguinei vario mō coangustāt ꝛ in q̄bus ꝛ quō cū exemplo. ibidem. §. ii. ꝑ totum.

Morte veniēte sensus hoīs quō deficiūt paulatim: ꝛ quō boni ꝛ mali vidēt angelos: sz diuersimode: et quō mors malis est mala: bonis est bona. ibidē. §. iii. ꝑ totū.

Aia separata i morte: quō añ deuz p̄ñtat᷑: ꝛ quō ibi de⁹ ab ea de diuersis exigit rōnē ꝛ ꝑncipalr de sex ꝛc. ibidez. §. iiii.

Iudicis snīa describit᷑ quā dabit postq̄ recepit rōnē a diuersis ꝛ de diuersis: ꝛ quare h̄ sup oīa est horrendū ꝛ expauescēdū ꝛc. ibidem. §. v. per totum.

Mortuo hoīe i iudicio quō iudex dabit mercedē vnicuiq3 s̄m opa sua: ꝛ quō vtriq3 appebit: ꝛ q̄ improperabit ꝛc. ibidē. §. vi. ante mediū. ibi. Post vocationem.

Vie sex sunt quibus relinquēdo mundū in morte imediate itur ad celū. s. par. ti. v. c. iiii. §. ii. per totum.

Iudex supernus quō in morte dabit snīam ꝓ hīs q̄ descendunt ad purgatoriū. s. ꝑ. ti. v. c. v. per totum.

Aia separata in morte quō varia cognoscit diuersimode. s. ꝑ. ti. v. c. vi. ꝑ to.

De mortuoꝝ suffragijs. vide. s. sub. P. scz Purgatoriū. ꝛ. ī. sub. M. scz missa.

Moriēs resuscitat⁹ nō tenet᷑ iterū baptizari nec ꝯfirmari: nec ad vxorē ꝓpriā redire ꝛc. iii. ꝑ. ti. s. c. xi. circa medium.

Morte adueniēte quō quis se dz disponere: q̄ ordinare. quō executores ponere: que cauere: que salubriter ꝓuidere: que dare: quō ordinare testamentum ꝛc. iii. parte ti. x. c. s. §. ii. etiam. iii. aliqua. añ. s. §.

Morienti quare ꝛ quō expedit facere penitentiam: cōfessionē ꝛ satisfactionē: que sacerdos ab ipso dz inquirere: q̄ ipediunt morientē: ꝛ quō se hr̄e debet circa sacramenta ꝛc. iii. parte ti. x. c. ii. per totum.

Moriens quō se vario mō hr̄e dz circa testamentum. hoc habes. s. sub lr̄a. T. scz testamentum.

Mortis i extremitate sunt tria q̄ iducūt religioso magnā ꝯsolationē. iii. par. ti. xvi. c. x. §. vii. ꝑ totum.

Mors quō timēda est ꝓpter eius ineuitabilitatē: ꝓpter eius velocitatē: ꝓpter eius facilitatē: ꝓpter eius certitudinē: ꝛ ꝓpter ei⁹ occupabilitatē: ꝓpter demonū vexabilitatē: ꝛ ꝓpter ꝯsequētiū q̄litatē. iii. ꝑ. ti. xiiii. c. viii. ꝑ totū.

Mortis freq̄ns meditatio quō ad multa valet. ibidem. §. vii. post principium.

Mors quō ꝛ q̄re est timēda ꝓpter septez gn̄a rerū: ꝛ quō hō de septē deo reddet rōne in morte ibidē. c. ix. ꝑ totum.

Morte quō separat᷑ aia a corꝑe ꝛc. s. ꝑ. ti. v. c. s. Et quō post mortē p̄sentat᷑ añ deū ꝛc. habes ibidē. c. ii. §. iiii.

Mortis horribilitas quō est in auaris ꝛc. ii. parte ti. s. c. iii. §. vi. per totum.

Mortu⁹ in q̄bus casib⁹ pōt excōicari. iii. ꝑ. ti. xxiiii. c. lxxv. §. s. Et quō pōt absolui. hec habes ibidē. c. lxxvii. §. s.

Mos ꝓut est termin⁹ iuris quō multiplr̄ diffinitur ꝛc. s. par. ti. xvi. c. s. §. s. per totum.

Mulieru diuersa vitia describunt᷑ s̄m ordinē alphabeti adaptata. iii. ꝑ. ti. s. c. xxv. ꝑ totum.

Mulierū ꝯditiones existentiū in matrimonio. vide. ī. sub Matrimonio.

Mulier siue femina sine pudicitia est q̄nta abusio inter duodecim abusiones: que bona importat pudicitia: sed si illam dimittit sequūtur multa mala. s. parte. ti. v. c. ii. §. viii. ante medium. ibi. Quinta abusio.

Mulier adulterās tria mala facit. s. ꝑ. ti. xiiii. c. iiii. §. x. modicum post mediū. ibi. Mulier adulterans.

Mulier si ꝯcepit ꝑ adulteriū vl̄ supponit sibi alienū ptū: q̄cq̄d expēdit ꝓ nutritiōe illi⁹: ꝛ ad id in q̄ succedit putatiuo p̄ri tenet᷑ ad restōnē: q2 furtū cōmisit: ꝛ quō ꝛ qñ teneatur dicere viro. ii. ꝑ. ti. s. c. xviii. §. viii. ꝑ totum.

Mulieri scz eue in spāli tres pene ex parte corporis sunt inflicte. ii. par. ti. iii. c. s. §. ix. per totum.

Mulierū ornatus describit᷑ vario modo. s. sub lr̄a. O. scz Ornatus. ꝛ. ii. ꝑte ti. iiii. c. v. per totum.

Mulier ꝑdit ṽginitatē ꝑ h̄ ꝙ corrūpit᷑ mēte ꝛ corꝑe altero de trib⁹ modis: q̄ ꝑ ordine declarant᷑. iii. ꝑ. ti. ii. c. s. §. ix.

Mulieres quomodo ꝛ quando possunt euocari ad iudicium vel trahi causa testimonij vel ad alia ꝛc. iii. par. ti. ix. c. ii. §. iiii. post medium.

Mulierum tria sunt genera que tentātur facilius de bonis viris ꝙ alie. iii. ꝑ. ti. xvi. c. s. §. x. ante mediū. ibi. Nota tertio s̄m Humbertum.

Mulierū ꝯsortiū ꝙ periculosuz est: quō dz vitari ꝛc. ibidē §. x. circa finem. ibi. Vitandum est.

Mulierib⁹ q̄re interdicit᷑ ꝑdicatio. iii. ꝑ. ti. xviii. c. iii. §. s. circa finem. ibi. Ab ecclesia mittitur quis.

Mulieres q̄re scriptura nō ꝯsueuit genealogizare sicut viros: ꝛ ꝯcordāt doctores circa istā materiā diuersificātes ꝛc. iiii. par. ti. xv. c. iii. §. iii. post p̄in. ibi. Si vlterius.

Multiloquiū dr̄ scda filia gule: ꝛ quō per multiloquiū destruit᷑ affatus. ii. ꝑ. ti. vi. c. iiii. §. iiii. vide etiā. ī. Locutio.

Multitudini cuilibet quō necessaria est iusticia: primo ex parte finis: scdo ex parte gubernātis a quo regit᷑ multitudo: tertio ex parte multitudinis q̄ ex multis ꝑsonis colligit᷑. iiii. par. ti. v. c. iii. §. v. per totum.

Mūdi varia picula describunt᷑ ꝑ thema ex p̄ā. ꝛ tria circa mūdū notātur. s. qualitas mūdialis: malignitas criminalis: ꝛ suffragabilitas saluatoris. ii. ꝑ. ti. ii. c. s. ante. §.

Mundus quō assimilatur mari ꝓpter tria. s. ꝓpter amaricationem: ꝓpter fluctuationez: ꝛ ꝓpter periclitationē. ibidem. §. s. per totum.

Mundus quō totus positus est in maligno: quō diuersi in hoc submerguntur ꝛc. ibidem. §. ii. ꝑ totum.

Mūdo isto quō hr̄e possum⁹ tres naues cū q̄bus ad celū ꝑueniam⁹. s. nauē eccl̄ie vniuersalis: nauē religionis: cuz naui penitētionali: q̄ pulchre declarant᷑. ii. ꝑ. titu. ii. c. s. §. xxiii. xxiiii. ꝛ. xxv. per totum.

Mundo quō q̄s gl̄iat᷑: in quo stat mundi gl̄ia ꝛc. ii. par. ti. iiii. c. s. §. s. post mediū. ibi. In mūdo gloriatur.

Mundi amor a beato Grego. ponit᷑ ꝓ sexta filia luxurie

In quo ꝯsistit hoc peccatū ⁊c.ij.par.ti.v.c.xiiij.ante.§.
Mundi amatorū ponit̃ thema ex p̄s. qd̄ ⁊ de ipsis declarat̃:quōvaria appetunt̃ ab amatorib⁹ mūdi ⁊c.ibidē.§.
Mundus q̄ cōtinue deficit ostēdit̃ ⁊ pbatur. (j.p totū.
Et mundi corruptio ostendi potest ex scripturis et figuris ⁊ experientijs.ibidem.§.ij.per totum.
Mūdus q̄re ē ꝯtēnendus ⁊ nō amādus.vilitas ⁊ abominabilitas mūdialiū quō apparet triplici respectu. ibidē
Mundo.i.mūdanis quō nulla pbitas fit:⁊ (§.iij.p to.
quāta pctā oriunt̃ ex amore mūdi ostēdit̃ p Aug. ⁊ aliis auctoritatibus ⁊c.ibidē.§.iiij.p totum.
Mundum quō reliquit xp̄s iuxta illud. Relinquo mundum ⁊c.j.par.ti.v.c.iiij.in pncipio.
Mundus quō s̄m aliquos dicit̃ p antifrasim eo q̄ mūdicia caret: pbat̃ multipl̄r.⁊ sex genera maloꝝ reperiuntur in ipso notata p sex suas lr̄as.ibi.§.j.per totum.
Sunt aūt sex vie q̄bus relinquēdo mūdum in morte immediate itur ad celū.ibidem.§.ij.per totum.
Mundi quomō sunt sex miserie a quibus deus suos liberat ⁊c.ibidem.§.iij.per totum.
Quattuor ostendunt mūdi gaudiū non esse bonū.s.falsitas casus.ignorantie status:gaudij trāsitus: ⁊ multiplicitas reatus.j.par.ti.vj.c.v.§.iij.per totum.
Mundus quō improprie dicit̃ temptare hoiem.s.materialiter: ⁊ quō mūdus mittit duplicē aciem bellādo.s.aduersus bonos ⁊c.j.par.ti.vj.c.xiij.§.j.post mediū.ibi. Mundus etiam temptare dicitur.
Mūdus est triplex.primus est deus: secūdus mūdus pñs: ⁊ tertius est hō.j.par.ti.j.c.vij.§.ij.circa pncipiū.
In mūdo quō exit homo ad opus suū tribus modis.s.ad opus virtuale deo principaliter mouente:ad opus criminale diabolo internaliter suggerēte: ⁊ ad opus naturale ingenio naturalr̄ agēte.iij.p.ti.viij.c.j.p totum.
Mūdi quō sunt viciose occasiones:viciose cōuersationes ⁊ viciose assuefactiōes.iij.p.ti.xvj.c.x.§.j.p totum.
Mundus quō nos impugnat in pñti duplici telo: et quō debem⁹ istis resistere.iiij.p.titu.ij.c.ij.§.v.post mediū.ibi.
Mundi etates sunt septē: ⁊ quō cōparant̃ (In tertio.
ad septē beatitudines.iiij.p.ti.vij.c.v.§.vij.p totum.
Mundus quō cōtra nos mittit duplicem aciem ad bellādum.iiij.p.ti.xij.c.iij.post pn.ibi.Temptat nos mūdus.
Mūdi timor describit̃.j.sub.T.scʒ Timor.et.iiij.p.ti.xiij.
Mūdi istius quō sunt septē pericula q̄ hō (c.ij.p totuʒ.
semp dʒ timere.iiij.p.ti.xiiij.c.vij.p totum.
Mundi fatuitas ostēdit̃ vana ex septē. iiij.p.ti.xiiij.c.vij.
Mundus quō cōflagrabit̃ p ignē ante iudi (§.ij.p to.
ciū diuinū:quare fiet ista purgatio:quō per ignem:qualis erit iste ignis: ⁊ quō iste ignis purgabit elementa ⁊c. iiij.par.ti.xiiij.c.xj.§.iij.p totum.
Mundana vita siue secularis quō inducit ꝯfusionē vite spiritualis et consideratione sue actionis: ⁊ hoc tripliciter.j.par.ti.iij.c.vij.§.viij.per totum.
Mundi de principio quot anni fluxerūt vsq̄ ad xp̄i incarnationē:s̄r a pncipio mūdi vsq̄ ad diluuiū: quot vsq̄ ad abraam ⁊c.iij.p.ti.xxj.c.ij.§.iij.post pncipiū imediate.
Mundicia cordis de qua in Mattheo:q̄ est ⁊ de triplici mūdicia.iiij.p.ti.vij.c.vj. ⁊ eius oppositū.s.imundicia describitur.ij.p.ti.vj.c.iiij.§.vj.p totum.
Mundicia corporis quō requirit̃ ad sacram cōmunionē. iij.par.ti.xiij.c.vj.§.vij.p totum.
Munera quō excecant sapiētes:et quō acceptio munerū multa grauia damna infert proximo.iij.par. ti.ix.c.j.§.ij. circa medium.ibi.De his iudicibus.
Munerum interuentio quō est causa destructiua castitatis.iij.par.ti.iiij.c.vj.§.ij.circa finem.
Murmur ⁊ indignatio sunt due filie ire:quō sunt resecāde quō ꝯcurrunt cum ira ⁊c. ⁊ exemplum ponitur desup. ij.par.ti.vij.c.ij.ante.§.
Murmur tripliciter describitur: quomodo diuersi cōtra deum murmurauerunt: ⁊ qui male ⁊ qui non.
Murmuratio importat querelaʒ:et triplex q̄rela reperit̃ in scriptura ꝯtra deū.Et describit̃ murmur ꝯtra deū:contra plātū: ⁊ ꝯtra sociū.ibidem.§.j.⁊.ij.per totum.
Murmur ꝯ deuʒ tripl̄r describit̃.s.de nimia seueritate: de nimia benignitate: ⁊ de aeris inequalitate.ibid.§.iij.p to.
Murmur quō vario mō punit̃ a deo.ibidē.§.iiij.p totum.
Murmur describit̃ de quo Math.xx. Et murmurabant aduersus patrēfamilias. quō intelligit̃. j.p.ti.v.c.ij.§.xj. ante medium ibi.Qđ autem dicitur.
Musicoꝝ ⁊ histrionatus vsus vtrū licitus sit: qn̄ ⁊ quō prohibet̃.Utrū facientes instrumēta musicalia vel vēdentes peccēt: ⁊ quō ⁊ quātū pccā. ij.p.ti.j.c.xxiij.§.xiij. ⁊.xv. p.t.
Musicorum cantus in cantando ⁊ pulsando in diuinis officijs a sanctis doctoribus est institutus:quomodo dʒ exerceri ad dei laudem ⁊ non ad vana ⁊c. iij.par.ti.viij.c. iiij.§.xij.per totum.
Musicorum cantu quomodo frans cōmittitur.ibidem.⁊ ij.par.ti.xiij.c.iiij.§.ix.
Mutare consilium quis non pōt in alterius detrimentū. Est vna de regulis iuris que ⁊ declaratur.j.parte ti.xx.c. vnico.sub.M.scʒ Mutare.
Mutatio legum describit̃: si lex humana possit mutari: ⁊ quādo.j.par.ti.xvij.c.vnico.§.ix.p totum.

¶ De mutuo.

Multiplex modus vsura

rū est qui in mutuis expssis cōmittitur: ⁊ in pignorib⁹ et in securationib⁹. ⁊ in societatib⁹ ⁊c.habes valdē latā materiam desup.ij.par.ti.j.c.vij.p oēs.§.
Quid de eo q̄ ꝯsuluit alicui vt mutuet feneratori vt feneretur ⁊c.ibidem.c.ix.§.ij.p totum.
Nunquid nō licet accipere mutuo sub vsura ⁊c. ibidē.c.ix.
Mutilatus quō dicit̃ irregularis.ad (§.xiiij.per totū.
receptionē ordinū: quādo ⁊ quō pōt admitti ⁊c.iij.parte ti.xxviij.c.v.per totum.

Natiuitas christi siue

partus beatissime virginis vario modo describitur.iiij.p.ti.xv.c.xxxj.⁊ p oēs suos.§.
Naturalia bona que sunt: ⁊ quō de ipsis hō reddet deo rationē in separatiōe aie a corpore.j.par.ti.v.c.ij.§.iiij. post prin.ibi.Quātum ad primū dicit.
Naturalis amor quis est:in quib⁹ est: ⁊ qn̄ ⁊ quō inter eos est oñia ⁊c.j.p.ti.vj.c.ij.§.ij.post pn.ibi.De pmo dicit.
Naturalis vnitas quomodo necessaria est ad hominis cōseruationem.j.par.ti.vj.c.ij.§.v.post principium. ibi. De prima inquit Athanasius.
Naturalis lex quō probatur ex scriptura.Hec eīm naturalis lex est multiplex ⁊ quare.j.par.ti.x.c.j.§.iiij.post principium.ibi.De lege naturali.
Naturalis filiatio q̄ est:in quo ꝯsistit.iij.p.ti.j.c.xxvj.§.vj.
Naturalis iuris diffinitio que est: ⁊ octo sunt effectus naturalis iuris.j.par.ti.xiij.c.ij.§.xj.
Naturalis timor describit̃ vario modo.j.sub. T.scilʒ. Timor. ⁊.iiij.par.ti.xiiij.c.vij.
Natura superior quō se tripl̄r hʒ ad naturā inferiorem ⁊c. iij.par.ti.xxx.c.iiij.vltra medium.ante.§.
Natura idest naturalis ratio quomodo nos incitat ⁊ pene cogit ad delectionem dei. iiij.par.titu.vj.c.iij.§.ij.post pn.ibi.Quantum ad secūdum.
Naturalia bona q̄ sunt tripartita.j.p.ti.vij.c.iij.§.ij.p to.
Uicium contra naturam describitur sub. P.scʒ Peccatuʒ. ⁊.ij.par.ti.v.c.liij.per totum.
Nauigatio est species artis mechanice: et que ptinent ad istud officiū ⁊c.j.p.ti.j.c.iij.§.iij.ante medium.
Nauis triplex describit̃.s.nauis ecclie vniuersalis: nauis vite singularis: et nauis penitentie virtualis: q̄ pulchre declarant̃.ij.par.ti.ij.c.j.§.xxiij.xxiiij.⁊.xxv.p totum.

Necessitatis articulo ab

excōicationis sniā absoluti: si postea cū possint se illis nō presentent q̄ ordinarie absoluere possunt: excōicati sunt maiori sniā.iiij.par.ti.xxiiij.c.xlvij.per totum.

In argumentū trahi nequeūt q̄ ꝓpter necessitatē aliquā do sunt cōcessa. Est vna de reg.iur.que τ declarat.j.par.ti.xx.c.vnico.sub I scȝ In argumentum.

Qd nō est licitū in lege necessitas licitum facit. Est vna de reg.iur.q̄ τ declarat ibid.sub lra. I. Qd nō est licitū τc.

Ex necessitate vtrū aliqd velit volūtas: τ quō illa necessitas repugnat volūtati τc.j.p.ti.iiij.c.j.§.ij.τ.iij.ꝑ totum.

Negari nō dȝ sacrm adultis amētibus vł freneticis in amētia: si añ amentiā habuerūt ꝓpositū.j.p.ti.iiij.c.xiiij.§.iij. ante mediū.ibi. Notādum tñ ꝙ adultus.

Negligētia est vitiū ꝑtinens ad torporē ꝯ ꝑcepta: τ ponit iter filias accidie: quō ipsa diffinit τc.ij.p.ti.ix.c.iij.añ.§.

Negligētia: pigritia: desidia: incōstantia: torpor τ omissio: quō iter se differūt: quis dr̄ negligēs τ qñ est mortale vł veniale τc.ibidem.§.j.ꝑ totum.

Negligētia quō causat ex q̄ttuor vitijs.s.ex imprudētia: ex accidia: ex auaricia: et ex inordinato sui amore. ibidem.§.

Negligētia qñ est mortale vel veniale. Et mortale dr̄ dupl'r τc.ibidē.§.iij.ꝑ totum. (ij.ꝑ to.

Negligētia boni opis describitur ꝑ thema ex psalmo: qd τ de ipsa declarat cū triplici mēbro.ibidē.c.iiij.ante.§.

Negligētia mediāte quō oēs declinauerūt.s.a veritate: a pietate: a summi boni incōmutabilitate: τ quō oēs peccatores declināt sm oēs casus declinatiōis.ibidē.§.j.ꝑ to.

Negligētia describit quoad omissionē boni debiti modi.s. circūstantie debite: τ q̄ negligētia sit grauior: an tpis vel loci vel fructus τc.ibidē.§.ij.per totum.

Negligētia describit quoad omissionē boni pñtis: τ negligentes sum⁹ ad bñ operandū: τ fortes ad malū operandū ꝓpter tres rōnes.ibidē.§.iij.τ.c.v.vj.vij.τ.viij.

Negligentia prelatoꝝ describit.j.sub lra. P.s. Prelatus.τ ij.par.ti.ix.c.v.per totum.

Negligentia fraterne correctionis describit.s̄.sub. C.scilȝ Correctio fraterna.τ.ij.par.ti.ix.c.vj.ꝑ totum.

Negligētia circa celebrationē festoꝝ describit.s̄.sub lra. F. scȝ Festoꝝ.τ.ij.par.ti.ix.c.vij.ꝑ totum.

Negligētia sumptiōis sacramētoꝝ ꝑcipue ꝯfessiōis describit.s̄.sub. C.scȝ Cōfessio.τ.ij.p.ti.ix.c.viij.ꝑ totum.

Negligentia circa sacram cōmunionē describit.s̄.sub littera. E.scȝ Eucharistia.τ ibidem.c.ix.

Negligētia circa auditionē misse describitur.s̄.sub. M.scȝ Missa.τ.ij.par.ti.ix.c.x.per totum.

Negligentia circa auditionē ꝑdicationis describit.j.sub lra. P.scȝ Predicatio.τ.ij.par.ti.ix.c.xj.ꝑ totum.

Negligentia in horis canonicis describit.s̄.sub lra. H.scilȝ Horis.τ.ij.par.ti.ix.c.xij.ꝑ totum.

Negligētia quō ꝓcedit ex amore sui inordinato τc.ij.p.ti. ix.c.iij.§.ij.post mediū.ibi. Quarto ꝓcedit.

Negociatiōis gen⁹ est triplex.s.mūdialis τ scelesta: spūalis τ honesta.tpalis τ modesta.ij.p.ti.j.c.xvj.ante.§.

Negociatio mūdana quō plena est multis vitijs. Et septupliciter negociationē large sumendo est iniqua τ quare negociatio aliquibus interdicitur: τ de mendacijs eorūdem.ibidem.§.ij.ꝑ totum.

Negociatio qñ ē licita τ quō mali tripl'r faciūt oppositum: vñ accipiēdus est debit⁹ valor rei q̄ sit latitudo cōpetēs valoris rei: τ qñ sit excessus valoris rei.ibidē.§.iij.ꝑ to.

Negociator dolosus siue deceptor tria mala facit in negociando siue vendendo.ibidē.c.xvij.

In negociationib⁹ vel aliis fit fraus sex modis.s.in q̄ddita te: in sui quātitate: in eius q̄litate: soluēdi tarditate: in ꝑ cij ad res mutabilitate: τ bone intētiōis prauitate. ibidē. §.iij.iiij.v.vj.vij.viij.ix.τ.x.fit mētio de ꝑmutatiōib⁹ rerū.

Negociatorum siue feneratorū manus quomodo describitur: quid significat eius q̄nq̄ digiti siue modi.ij.par.ti. ij.c.j.§.iij.per totum.

De negociatoꝝ tutorib⁹ τ curatorib⁹ τc.q̄ fecerūt fraudes τ dāna varia nomine alieno τc.vtrū ꝑ eos dȝ fieri restitutio τc.ij.par.ti.ij.c.iiij.§.iij.ꝑ totum.

Negociator quis ꝓprie dr̄: τ pōt esse triplex gen⁹ negociationis: vel de pecunia ad pecuniā: vel de mercimonio ad mercimonia: vel de mercimonio ad pecuniā: τ quō dr̄ cābium τc.iij.par.ti.viij.c.iij.ante.§.

Negociatores seculares quō se aliq̄ exercētes varia lucrātur: τ si debite faciūt nō est illicitū.ibidē.§.j.ꝑ to.

Negociatores quō in securitatib⁹ quas multipl'r faciūt bene vel male faciūt.ibidē.§.ij.per totum.

Negociatores quō se habēt in ꝑmutationib⁹: τ quō τ qualiter fiunt τc.ibidē.§.iij.ꝑ totum.

Negociatores quō se habēt emēdo varia mercimonia τ q̄ bene vel male faciūt τc.ibidē.§.iiij.ꝑ totum.

Negociatores existētes in vijs qñ ꝯtreri pñt alijs τ quando nō τc.iij.p.ti.xvij.c.iiij.infra ꝑncipium.

Negocijs secularib⁹ quō abstinere debēt clerici: τ q̄ negocia ipsis ꝓhibent.iij.p.ti.xiij.c.j.§.j.circa ꝑncipium.

Negociatio vbi τ quādo prohibetur clericis: τ quō a specie mali se cauere debēt.ij.par.ti.j.c.xvj.§.ij.ante mediū. ibi. Secundo negociatio.

Nigromantia est genus

superstitionis vbi demones expresse inuocant ad manifestandum futura propter varias causas: hoc nullo modo est licitum nec tacite nec expresse τc.ij.par.ti.xij.ca.j.§. iiij.τ.v.per totum.

Nobilitatis animi signa

quō sunt liberalitas: māsuetudo: virilitas: magnanimitas: τ gratitudo. ij.par.ti.iiij.c.iiij.§.vj.post medium.ibi. Signa aūt huius vere nobilitatis.

Nobilitates animi sunt tres q̄ describunt sub noie mulieris.j.par.ti.j.c.ij.§.ij.ꝑ totum.

Nobilitatis ꝓprie nature cōsideratio: quō est remediū ꝓ nostra patiētia in aduersis.iiij.p.ti.iij.c.vij.§.xiij.ꝑ totum

Nocumēta pcti mortalis q̄ sunt.j.par.ti.vij.c.iij.

Nocumēta seu effectus pcti venialis.j.par.ti.x.c.j.§.iiij.

Nocturna pollutio describitur vario modo.j.sub littera. P.scȝ Pollutio.

Nomen dei quō sumitur ad quattuor: scȝ ad sanctificationem: ad confessionem: ad auxiliū implorationē τ ad dicti sui confirmationem.j.par.ti.xiiij.c.iiij.§.iij.ante medium. ibi. Sciendum aūt ꝙ nomen.

Nomē dei multipl'r describit: scȝ ꝑ essentiā: ꝑ adoptionē: et ꝑ falsam estimationē τc.iij.par.ti.xxx.c.j.

Nomē pape mutat in sui creatione triplici de cā. iij.par.ti. xxij.c.viij.ante mediū.ibi. Notandum etiam.

Noia diaboloꝝ siue demonū sunt septē: τ quid isti significent siue quid figurant.iij.par.ti.xviij.c.v.§.iij.vltra medium.ibi. Et ꝑmus demon.

Notorius fornicator quis dr̄. Et dupl'r dr̄ aliqd notoriū crimen τc.iij.par.ti.xxvij.c.iij.ꝑ totum.

Notoria manifesta accusatione non indigent: τ est triplex notoriū: scȝ facti: iuris: τ presumptionis. Et quādo iudex debet procedere super notorio crimine τc.iij.parte ti.ix.c. viij.§.j.per totum.

Notarij debent habere tres conditiones quarum autoritate fiunt notarij: quomō debent hoies admonere τc.iij. par.ti.vj.c.iij.ante.§.

Notarij in eoꝝ creatiōe quō iurāt sex seruare.ibi.§.j.ꝑ to.

Notarios q̄ possunt creare τ quare: τ notari⁹ institutus a laico vtrū possit ꝯficere instrumentum: τ que ipsis dicuntur.ibidem.§.ij.per totum.

Notarij τ ꝓcuratores quō modeste se hēre dñt in exigēdo salariū: τ quō dȝ solui salariū ꝓcuratoris.ibi.§.iij.ꝑ to.

Notarij qui ⁊ procuratores sunt quõ debent pcurare sala riũ: qualiter cõuentio fit cũ ipsis fienda: quõ labor ipsoꝝ debet taxari ꝛc. ibidem. §. iiij. per totum.

Nouem sunt que requirunt ad publicũ instrumẽtum: que publicũ instrumentũ dꝫ in se cõtinere: q̃ in ipso debent si gnari ꝛc. ibidem. §. v. per totum.

Notarioꝝ ⁊ pcuratoꝝ vitia p ordinẽ describunt in quibus sunt culpabiles. ibidem. §. vj. p totum.

Notarij siue pcuratores in q̃b⁹ cõiter offendũt ꝛc. ibidẽ. §. vij. p totũ.

Quid de notarijs q̃ sciẽter sup vsuris cõficiunt instrumenta. ij. p. ti. j. c. ix. §. vj. p totum.

Notariatus clericis in sacris cõstitutis penitus est interdictus ꝛc. iij. par. ti. xiij. c. ij. §. ij. p totum.

Noticia nostra quomõ applicatur ad aliquam rem tribus modis. j. par. ti. iij. c. x. §. j.

Nouicij qualiter sint recipiendi: ⁊ quõ debent instirui sm xij. regulas quas xp̃s egit erga discipulos cũ fuerũt cum eo vt nouicij. iij. p. ti. xvj. c. vij. §. iiij. per totum.

Nouicioꝝ habit⁹ quõ distinguit ab habitu alioꝝ in aliq̃b⁹ ordinib⁹ ⁊ in aliquibus nõ. Et q̃n nouicij recipe possunt habitũ pfessiõis ante annũ ꝛc. ibidẽ c. iij. §. j. circa medium.

Nouicius in religione quãto tẽpore est liber ad exeundũ q̃n põt: ⁊ in quattuor casib⁹ nõ põt redire ad seculũ: q̃ dꝫ prestari in anno nouiciatus: q̃n est obligat⁹ ad religionẽ q̃n põt ɔ̃here mr̃imoniũ: ⁊ quõ est faciendũ de bonis nouicioꝝ ꝛc. ibidẽ. c. ij. §. iiij. in medio. ibi. Sꝫ reuertamur.

Nouiciũ a religione reuocãs vł ĩpediẽs quõ iste tenet ad restitutionẽ. ij. p. ti. ij. c. ij. §. j. post pñ. ibi. Quãtũ ad sc̃dm.

Nouicij ⁊ iuniores quõ debẽt regi i ieiunijs. ij. p. ti. vj. c. ij.

Nouissima tria sunt in morte. s. anime separatio: separate ad deũ presentatio: et presentate sententie illatio. j. par. ti. v. c. ij. per totuꝫ. Et. s̃. sub lr̃a. M. s. Morte. habes desuper in parte. (§. iiij. circa finem.

Nouissimo die quõ dñi reddent rationẽ de sibi commissis. iiij. par. ti. xiiij. c. ix. §. vij. per totum.

Nouitatum presumptio est filia inanis glorie: in quo agitur de ornatu mulierum inordinato vtrum sit mortale. ij. parte ti. iiij. c. v. ante. §.

Nouũ testamentũ describit vario modo. s̃. sub lr̃a. L. scilꝫ Lege euãgelica. ⁊. j. par. ti. xv. c. vnico. ⁊ p oẽs. §.

Nouũ testamentũ quõ distinguit in q̃tuor ptes: ⁊ hebrei quõ diuidũt vetus testamẽtũ. iij. p. ti. xviij. c. vj. §. ij. p to.

Numerus de quo cãticorum. vj. Sexaginta sunt regine octoginta cõcubine ꝛc. j. pte. ti. v. c. ij. §. ix. ante finẽ. ibi. Et de his tribus.

Nuptie in q̃bus fuit beata v̾go: quid spũaliter significãt: quid spũaliter significant sex hydrie posite in istis nuptijs. iiij. par. ti. xv. c. xxviij. per totum.

Nuptie penitentiũ que sunt: et quid significant ibi sex hydrie. ibidem. c. xxix. per totum.

In nuptijs mũdũ deserẽtiũ ⁊ se deo dedicãtiũ: quo beata virgo presens est. et quid significãt spũaliter sex hydrie. ibi. c. xl. per totum.

Nuptie siue mr̃imoniũ describit vario mõ ⁊ ad longũ valde. s̃. sub lr̃a. M. scꝫ Matrimoniũ. Et de nuptijs spũalibus: vide aliqua. iij. p. ti. j. c. j. §. j. quasi p totum.

Nuptie quando et quibus temporibus interdicuntur. iij. par. ti. j. c. xvij. per totum.

O Littera sex modis describit: sumpta ex Salomone dicẽte. Si te ignoras o pulcherrima mulierum. j. parte ti. j. c. ij. §. j. quasi per totum.

Obduratio contra misericordiam siue inhumanitas ponit a beato Greg. inter filias auaricie: in quo hoc vitiũ cõsistit: et quõ opponitur misericordie. ij. par. ti. j. c. xxiiij. per totum.

Obduratio q̃ periculosa sit ostenditur ⁊ probatur. j. par. ti. iiij. c. xiij. §. iij. post mediũ. ibi. De septimo.

Qñ deus dr̃ aliquos obdurare vel cecare: hoc duo importat. j. parte ti. vj. c. xij. per totum.

Obdurationi quõ opponit elemosyna ɔ̃ misericordiã ꝛc. iiij. p. ti. v. c. xviij. §. ij. ante mediũ. ibi. Actus aũt.

Obdurationẽ cordis quõ pducit odiũ ꝛc. ij. p. ti. viij. c. iij.

Obedientia q̃ virtus est gñalis ⁊ specialis: ostenditur ⁊ pbatur. iiij. par. ti. v. c. xj. ante. §. (§. v.

Obedientia quõ diffinit: quõ ipsa sola fidei meritũ possidet: quõ ipsa est excellẽtissima v̾tutũ moraliũ sꝫ theologice v̾tutes sunt ea excellẽtiores ⁊ q̃re ꝛc. ibidẽ. §. j. p to.

Obedientia quõ habet septẽ cõditiones siue gradus sm Bern. et quõ ipsa est scala Jacob per quã ascenditur ad celum. ibidem. §. ij. p totum.

Obedientiã quõ inducũt: rõ naturalis: creatura vniuersalis: scriptura diuinalis: ⁊ vtilitas plurimalis. Et in q̃bus q̃s dꝫ obedire supiorib⁹ ⁊ in q̃bus nõ. ibi. §. iij. p totum.

Obedientie votum quõ ab aliquibus impugnatur q̃ nõ bene sit. allegando aliqua pro ipsis: sed hoc per sanctuꝫ Tho. tripliciter reprobatur: et oppositũ ostenditur. iiij. parte ti. xij. c. ij. §. j. per totum.

Obedientia ɔ̃sistit in tribus. s. in reuerẽtia: in iudicio: ⁊ in precepto: q̃n ⁊ quõ ista ligãt subditũ: ⁊ duplici de cã subdit⁹ nõ tenet obedire supiori etiã in licitis ꝛc. iiij. parte ti. ix. c. xij. ante. §. post mediũ. ibi. Obedientia aũt.

Obedientie trãsgressio q̃n est mortale ⁊ q̃n non: ⁊ tripliciter q̃s agit cõtra votũ obediẽtie: et semp peccat mortaliter: in q̃bus subditus nõ tenet obedire suo supiori: quõ ipsi tenentur obedire ep̃is. et vtrum tenetur obedire ad prelaturam. iij. p. ti. xvj. c. j. §. ix. p totum.

Inobedientia describitur. s̃. sub littera. I. scꝫ Inobedientia. ⁊. ij. par. ti. iiij. c. ij. p totum.

Obliuisci dei sui et proximi faciũt tria. j. p. ti. ij. c. ix. §. ij. b.

Non est obligatorium ɔ̃tra bonos mores prestitum iuramentum. Est vna de reg. iur. que ⁊ declaratur. j. par. titu. xx. c. vnico. sub. N. scꝫ Non est ꝛc.

Oblatio in ecc̃lia describit: quare oĩs xp̃ianus aliquid debet deo offerre in missa: hoc nomẽ oblatio est extẽsiuum ad om̃ea res: ⁊ põt ɔ̃tringere q̃ aliq̃s ad oblatiões teneatur quadruplici rõne: quoꝝ oblationes phibent accipere ꝛc. iij. par. ti. xij. c. xj. p totum.

Omissa bona sunt innumera. i. sine numero: ⁊ quõ de ipsis reddemus deo rõnẽ in nouissimo: ⁊ que sunt. j. par. ti. v. c. ij. §. iiij. post pñ. ibi. Quinto ponit rationẽ. vide etiam varia. j. Omissio. per totum.

Obseruatio festiuitatũ describit. s̃. sub lr̃a. F. scꝫ Festoꝝ.

Obseruantia que sumitur pro superstitione describitur. j. Superstitio.

Obsides qui sunt vel dicunt: quis possit dari in obsidem vtrum laicus: clericus: secularis vel religiosus: et a quo possit dari ꝛc. ij. p. ti. x. c. j. §. v. p totum.

Obstinatio in pcõ q̃ periculosa sit. Et sunt multa notanda p que ipsa remouet ꝛc. ij p. ti. viij. c. ix. p totum.

Obseruãtia quõ diffinit a Tullio: que sunt necessaria ad eandẽ: q̃bus psonis debet ista: que sub ista obseruantia cõprehendunt ꝛc. iiij. p. ti. v. c. x. p totum.

Occasionẽ dãni qui dat: damnũ quoq̃ dedisse videt. Est vna de reg. iur. q̃ ⁊ declarat. j. par. ti. xx. c. vnico. sub. P. scꝫ Qui occasionem.

Occasiones q̃ causant ⁊ augent ex amore carnali ad mulieres ⁊ mulierũ ad viros q̃ sunt ⁊ vnde pcedunt: ⁊ quõ ille occasiones sunt vitande. iij. p. ti. xvj. c. j. §. x. circa medium. ibi. Nota de vitandis occasionibus.

Occasio damni põt quis alteri esse quadruplicater. ij. par. ti. ij. c. ij. §. j. circa pñcipium.

Occasiones vitiose quomodo sunt in hoc mundo ꝛc. iij. par. titu. xvj. c. x. §. j. per totum.

Occidendis ꝓpter sua scelera publica nō est negāda communio si eos penitet: ⁊ si ꝯfitent̄: ⁊ qbus alijs est negāda vel nō negāda ⁊c.iij.ꝑ.ti.xiiij.c.xij.§.iij.ꝑ totum.

Non occides: est quintum preceptū decalogi: ⁊ perpetratur quattuor modis: scȝ interiori deliberatione: exteriori locutione: manuali actione: ⁊ notabili omissione.j.parte ti.xiiij.c.iiij.§.ix.per totum.

Occisionū vide varia.ī.sub littera.H.scȝ Homicidiū.⁊.ij.par.ti.vij.c.viij.per totum.

Occidēs siue interficiēs sacerdotē quā penā incurrat fm canones.iij.par.ti.xviij.c.xxi.§.v.ibi.Tricesimusseptus.

Ociositas est filia accidie que est valde reprehensibilis: precipue tēpore gratie: probatur hoc: ⁊ de ipsa ponit̄ thema et pṁ.quod ⁊ de ipsa declaratur cum triplici mēbro.ij.par.ti.ix.c.xiiij.ante.§.

Ocij vitiū quātum malū facit in hoie.multiplicem stulticiam habet in se ociosus: ⁊ ꝙ notabilis sit preciositas temporis ⁊c.ibidem.§.j.per totum.

Ociū quō sequit̄ eternū suppliciū: ꝓbatur ⁊ ostendit̄ varijs autoritatib⁹.ibidem.§.ij.ꝑ totum.

Ex ocio quō multiplex malū cōtingit hoi ostendit̄ multis autoritatibus.ibidem.§.iij.ꝑ totum.

Ocio quō destruit̄ castitas.⁊ quō ipsa dȝ expelli.iiij.parte ti.iiij.c.vj.§.ij.circa ꝑncipium.

Ociosoꝝ verboꝝ quō deo reddemus rōnē in die iudicij de qbus verbis intelligit̄ ista autoritas.j.par.ti.v.c.ij.§.iiij.vltra mediū.ibi.Quarto exiget̄ ratio.

Oculus vt bn̄ videat opȝ vt habeat q̄ttuor cōditiones q̄ spūaliter intelligunt̄.j.ꝑ.ti.iij.c.iij.§.j.ꝑ totum.

Oculi mentales quō septē modis illuminant̄ siue aperiūtur.ibidem.c.v.§.j.ꝑ totum.

Oculos spūales quō opȝ hr̄e ante: retro: intus: ⁊ extra.ibidem.c.vij.ante.j.§.⁊ post ꝑ oēs.§.

Quattuor reqrunt̄ ad h̄ vt oculus sit simplex ⁊ rectus: et qd intelligit̄ ꝑ istū oculū.j.ꝑ.ti.iiij.c.vj.§.j.ꝑ totum.

Oculoꝝ q̄ modestia sit seruāda: quō sit modificanda: et q̄ ⁊ quāta facit oculus siue visus: q̄ oia fundant̄ in scriptura iiij.par.ti.iiij.c.x.§ ij.ꝑ totum.

Oculus anime quomō dicitur intellectus: quō pie et fructuose sit exercendus: quomō est duplex oculus aie ⁊c.j.par.ti.iij.c.ij.per totum.

Oculus est multiplex.s.corporalis: presidentialis: rationis naturalis: affectionalis: intentionalis: cōtēplationis: cōscientialis: diuinalis: ⁊ doctrinalis.ibideȝ.§.j.Uide etiā.j.varia sub littera.U.scȝ Uisus.

Odiū quod est amori contrarium prout est naturale quid importat ⁊ vnde causatur.Et est triplex gen⁹ odij.s.domini dei: viri iusti: ⁊ hominis puersi.j.par.ti.vj.c.iij.ante.§.

Odit de⁹ȝ siue ꝑmutatiōe: ꝓbat̄ ex scripturis ⁊ figuris sacre scripture vario mō: qd sit odiū dei ⁊c.ibidē.§.j.ꝑ to.

Odit iustus sed cū discretiōe: ⁊ quō ad tria mala iusti habent odiū.ibidem.§.ij.ꝑ totum.

Odit impius sed cū malignitate: quō mali odiūt deum et ꝓximū ⁊ animū suū: ⁊ in qbus locis sacre scripture illud odiū ꝓhibet̄.ibidem.§.iij.per totum.

Odium ꝙ est grauius peccatum ꝙ̄ ira: ꝓbatur ꝑ Augustinum in regula.j.parte tit.xj.c.vj.§.j.post principium.ibi.Item odium est grauius.

Odia restringi ⁊ fauores cōuenit ampliari.Est vna de regu.iur.q̄ ⁊ declarat̄.j.ꝑ.ti.xx.c.vnico.sub lr̄a.O.s.odia.

Odiū est prima filia inuidie: vn̄ frequēter orit̄: ꝙ odium oriat̄ ex inuidia: declarat̄ ꝑ scm̄ Thomā: ⁊ quō ⁊ qn̄ ē mortale pcm̄.ij.par.ti.viij.c.iij.ante.§.

Odiū describit̄ ꝑ thema ex pṁ.qd ⁊ de ipso declarat̄ cū triplici mēbro desup.ibidem.§.j.ꝑ totum.

Odiū quō parit pessimā retributionē: ⁊ sex differētie malarū retributionū.ibidem.§.ij.ꝑ totum.

Odiū quō recipit maximā punitionē.s.tēporalē: spūalem: ⁊ eternalē.ibidem.§.iij.per totum.

Odium quomodo eijcit optimam dilectionem: ⁊ quō contrariatur charitati: et triplex est odium.s.sui et discernendum: dei ⁊ abhorrendum: ⁊ ꝓximi ⁊ fugiendum.ibideȝ.§.iiij.per totum.

Odium quō ꝓducit cordis obdurationem: crudelitatis actionem: ⁊ dānificationis malignationē: ⁊ qui odium ⁊ rancorem ex corde dimittunt: quō multiplicem fructum inde habent.ibi.v.per totum.

Odiens ꝓximū vtrū possit cōicare.Respondetur ꝙ ex illatione inuidie quattuor solent oriri in hoie.scȝ odiuȝ in corde: effectus odij in opere: signū in ore: ⁊ actio iniurie.ibidem.§.vj.per totum.

Odoratus spūalis quō in se hȝ crudelitatē: multā gulositateȝ: ⁊ carnalē suauitatē: que sunt spūales infirmitates aie.j.par.ti.ij.c.iij.§.iiij.ꝑ totum.

Odoratu quō diabolus tētat hoiem: ⁊ quō homo illis debet resistere.iiij.parte titu.xiij.c.iij.§.ij.infra medium.ibi.Quantum ad odoratum.

Offerre quō quis potest seipsum deo tripliciter: ⁊ quomodo potest fieri dei sacrificium ⁊c.iij.par.ti.xv.c.xxxv.§.j.ij.iij.iiij.v.vj.vij.viij.⁊.ix.per totum.

Offertoriū in missa quare premittit̄ in missa ante prefationem ⁊ vnde dicitur ⁊c.Et de varijs oblationib⁹ vide varia.iij.par.ti.xij.c.xj.ꝑ totum.

Offensionis tpe q̄re debem⁹ sperare in deū.iiij.par.ti.vij.c.j.§.v.infra mediū.ibi.Quarto debemus.

Officialiū dominoꝝ siue ꝑncipū varia vitia describūtur in qbus ipsi ⁊ eoꝝ domini cōmuniter sunt culpabiles.iij.par.ti.iij.c.iiij.per totum.

Officialium episcopoꝝ officiū vario modo describit̄.j.sub littera.U.scȝ Uicarij episcopoꝝ.⁊.iij.par.ti.xix.c.x.§.ij.ꝑ totum.⁊.iij.par.ti.xx.ca.ij.§.iij.circa finem.ibi.Uicarium autem vnum vel plures.

De officialib⁹ iudiciū.vide.ī.sub iudicio seculari ⁊c.

Officiū siue beneficiū quō est renūciandū: ⁊ in quorū manus ⁊c.iij.par.ti.xix.c.v.§.j.ꝑ totum.

Officijs diuinis quomodo insistere debent clerici ⁊c.iij.par.ti.xiij.c.j.§.iij.

Oleuȝ sacrū siue extrema vnctio describit̄ vario mō.j.sub lr̄a.U.scȝ Unctio.⁊.iij.ꝑ.ti.xiiij.c.viij.ꝑ totū.⁊.c.xv.ꝑ totum.

Omissionis peccatum alicuius boni pro eo tēpore alicui imputatur ad culpā quādo non facit quod debet: ⁊ quare ⁊ ꝙ̄diu durat peccatuȝ omissionis.j.par.tit.vij.c.ij.§.iij.modicum post ꝑncipiū.ibi.Notandum etiam.

Omissio in quo differt a negligētia.⁊ quō dr̄ omissio.ij.ꝑ.ti.ix.c.iij.§.j.post mediū.ibi.Omissio differt.

Omissio est triplex.s.omissio boni preteriti: omissio debiti modi: et omissio boni presentis: quō ista vario mō cadūt sub pctō: ⁊ bona opa dimittūtur varijs modis ⁊c.ibidē.c.iiij.§.j.ij.⁊.iij.per totum.

Omissio quō iportat ꝑtermissionē debiti eo ꝙ omissio nō est originale pcm̄: ⁊ quō ipa opponit̄ ꝯtrari iusticie negatiue.iij.ꝑ.ti.v.c.j.§.j.in medio.ibi.De omissione.

Omissio fraterne correctionis qn̄ est mortale ⁊c.ij.par.ti.ix.c.vj.§.ij.per totum.

Omissio festorum: sacramentoꝝ: annualis ꝯfessionis: eucharistie sumptionis: misse celebrationis: predicationis ⁊ horarū canonicarum describitur.ij.parte ti.ix.c.vij.viij.ix.x.xj.⁊.xij.per totum.

Uide etiā de omissione varia.ī.sub negligentia.⁊.ij.par.ti.ix.c.iiij.§.ij.⁊.iij.etiam.c.v.vj.vij.⁊.viij.

Ordines sacri quotiēs in anno cōferri possunt tam maiores ꝙ̄ minores ⁊c. ibidem. §. xvj. per totum.
Ordines sacri in quo loco debēt cōferri: ⁊ quō aliqui non bene suscipiūt ordines. ibidē. §. xvij. ꝑ totum.
Ordines ad suscipiendū quō prelati debent cogere subditos: quō fieri dꝫ ista coactio: quō pn̄t cogi per penā iuris: quō ꝑ subtractionē bn̄ficiorꝫ ⁊c. ibidē. §. xviij. ꝑ totum.
Ordinationes celebrando ⁊ circa ordinatiōes quō se ep̄s habere debet vario modo ⁊ ad varios actus illi⁹ beneficij. iij. par. ti. xx. c. ij. §. j. ꝑ totum.
Ordinati in sacris ⁊ religiosi ꝓbati ordinis dicūtur ecclesiastice persone: ⁊ gaudent duplici priuilegio clericorum. iij. par. ti. xiiij. c. v. §. j. ⁊ ante.
Ordinatus simoniace quō est suspēsus a diuinis: ꝙ̄ pena sunt puniēdi ⁊c. iij. p. ti. xxvij. c. ij. ⁊. c. iiij. aliq̄liter. j. nota.
Ordines accedētes qui nō debēt ꝓmoueri ꝓpter varios defect⁹ corporꝫ: ⁊ quantū dꝫ expectari ad eorūdem ꝓmotionē. iij. par. ti. xxviij. c. v. ꝑ totum.
Ordinatio sacramentorꝫ describit̄ ꝑ thema ex ps̄. qđ ⁊ de ipsa declarat̄. iij. par. ti. xiiij. c. j. ante. §.
Ordinatiōe sacramēti quō deus multipl̄r ꝓuidit de multiplicatiōe spūali fideliū. iij. p. ti. xiiij. c. j. §. viij. ꝑ to.
Ordinis sacr̄m describit̄ ꝑ thema: qđ ⁊ de ipso declarat̄: ⁊ quot sunt ordines ⁊c. iij. p. ti. xiiij. c. vij. ꝑ totum.
Ordinatus ab ep̄o de quo audiuit post ex relatiōe aliquorū ꝙ cōmisit vitium simonie: ideo nolebat ab ep̄o illo ad superiores ordines ꝓmoueri: quid facere dꝫ ille in officio suo suscepto. ij. par. ti. j. c. v. §. xxv. ante medium. ibi. Et nota vt dicitur in directorio.
Ordo sacer quō impedit mr̄imoniū: ⁊ in q̄bus gradibus declarat̄ sub xxib⁹ ꝯclusionib⁹. iij. p. ti. j. c. viij. ꝑ totum.
Ordinati prohibentur litigiosi ꝓpter tres causas. iij. par. ti. xiij. c. iij. §. x. per totum.
Ordines minores vtrū dare pn̄t abbates benedicti absq̄ alio ꝑuilegio ⁊c. iij. p. ti. xiiij. c. xvij. §. vj. ꝑ totum.
Ordinarius iudex q̄s pōt esse: ⁊ quō ordinarij q̄ subsunt ep̄o si ferat sniam: quō ep̄s ⁊ ipsi se regere hn̄t in ipsa ⁊c. iij. par. ti. ix. c. v. ante. §.
Ordinarij iudices q̄ sunt vel q̄ dicunt̄: q̄ habēt ordinariā iurisdictionē ⁊c. ibidem. §. j. ꝑ totum.
Ordinarij quō ꝓximatime dicunt̄ ep̄i: hi quō debēt punire crimina: ⁊ inuocare cū expedit brachiū seculare: quō debent q̄rere de vitijs ⁊c. ibidē. §. ij. ꝑ. totum.
Ordinarius q̄ scit nō vt iudex vel vt hō: sed vt deus subditum esse criminis reum: quō talem dꝫ arguere vel iudicare. ibidem. §. iij. per totum.
Ordinarij q̄d facere debēt erga habētes plura bn̄ficia curata vel dignitates ⁊c. ibidem. §. vij. per totum.
Ordinarij quō bona ecclesiarū vel dignitates que vacāt quō debēt esse soliciti circa ea vt bene de ipsis prouideatur ⁊c. Et archiep̄s nō pōt sibi cōstituere officialeꝫ in diocesi suorꝫ suffraganeorꝫ. ibidem. §. viij. ꝑ totum.
Ordinare quō q̄libet dꝫ vitā suā per nouē regulas directiuas totius gn̄is humani. iiij. p. ti. ij. c. iiij. ꝑ totum.
Ordinarie hꝫ q̄libet fidelis tres sacerdotes ad ꝯfitendū. iij. par. ti. xiiij. c. xix. §. xviij. circa mediū. ibi. Sed nota.
Ordinationes ecclesie vel prelatorꝫ cū fiūt sub pena excōicationis postꝙ̄ fuerint ꝓmulgate ⁊ acceptate moribus vtentiū: ligant trāsgressores ad mortale. ij. p. ti. iiij. c. v. §. viij. ⁊ modicū ante finē. ibi. Ad illud etiam.
Ordinarius ꝯfessor vniuscuiusq̄ quis est: cui vnusquisq̄ in statu suo tenetur confiteri: vt papa: cardinales: prelati ⁊c. iij. par. ti. xvij. c. ij. §. ij. per totum.
Organorꝫ pulsus siue cātus a quo habuit originē: ⁊ pulsare in organis ad dei laudem nō est ꝓhibitum ⁊c. iij. parte ti. viij. c. iiij. §. xij. post prin. aliqualiter. j.
Ornatus mulierū exterior describit̄ ꝑ presumptionem: q̄ est filia inanis glīe. in quo agit̄ de ornatu mulierū inordinato; vtrū sit mortalis. ij. par. ti. iiij. c. v. ante. §.

Ornatus iste inmodestus ꝙ plus reperitur in mulieribus ꝓbatur ex scriptura: ⁊ duplex ratio quare illud vitiū inmodestie ⁊ sup̄flui ornatus magis reperit̄ in mulieribus ꝙ̄ in viris: ⁊ que mala ex tali ornatu ꝓueniūt ꝓbatur per exempla. ibidem. §. j. ꝑ totum.
Ornatus iste mulierū quō ꝑpetrat̄ exterius circa vestes ex ꝓphetia Esa. iij. ibidē. §. ij. ꝑ totum.
Ornatu exteriori quō pōt offendi deus p̄ter morē cōsuetū ꝓpter inordinatū affectum: ⁊ ꝓpter nimiū defectū. ibidē §. iij. iiij. ⁊. v. per totum.
Ornatus vestiū quō pōt esse pct̄m ꝓpter inordinatū affectum ⁊ quātum ad superabundantiam: ⁊ hoc tripl̄r accidit. ibidem. §. iiij. per totum.
Ornatu exteriori vestiū quō hoīes varijs colorib⁹ vtūtur ad modū tēpli qđ est tēplū diaboli: ⁊ quō hoc rep̄hendit̄ q̄bus ⁊ quō decet ⁊c. ibidem. §. vj. ꝑ totum.
Ornat⁹ mulierū ſm morē p̄rie van⁹ et sup̄fluus vtrum sit mortale: quō dn̄s illū ornatū grauiter punit: ⁊ quō duo in huiōi ornatu sunt attēdenda ⁊c. ibidē. §. vij. ꝑ totum.
Ornatu aliq̄ quō duo vitia pn̄t inueniri: quō ⁊ qual̄r dr̄ ꝓuocatiu⁹: quātū pct̄m quō mortalia sunt: ⁊ quō nō ⁊ quō decet. ibidem. §. viij. ꝑ totum.
Ornamentorꝫ venditores vt sertorꝫ: coronarū: fucorꝫ: capillorꝫ: oēs peccant ⁊c. quid de ipsis dicit ius: ⁊ quale pct̄m. ij. par. ti. j. c. xxiij. §. xiij. per totum.
Ornat⁹ sup̄fluus in vestimētis quātū pct̄m est: ⁊ quātum peccāt facientes vel qui accommodāt aliōs ⁊c. iij. parte ti. viij. c. iiij. §. iiij. post mediū. ibi. Est aūt ⁊c.
Ornatū duplicē quō debēt hr̄e clerici: q̄bus figurant̄ eorꝫ ornamēta: qualiter se hr̄e debēt nō portando vestes incisas ⁊c. iij. par. ti. xiij. c. iij. §. v. ꝑ totum.
Ornatus morum describitur vario modo. q̄. sub. M. scilꝫ Modestia. ⁊. iiij. par. ti. iiij. c. x.
Ornatu exteriori quomō reperitur ambitio. ij. par. ti. iij. c. v. §. vij. per totum.
Ornare ecclīam cui⁹ interest ⁊c. iij. par. ti. xij. c. x. §. ij.
Ornamēta ep̄orꝫ cū q̄bus celebrant: quō designant aliqua spūalia ⁊c. iij. par. ti. xx. c. ij. §. ix.
Originale pct̄m describit̄. j. sub l̄ra. P. scilꝫ Pct̄m originale. ⁊. j. par. ti. viij. per totum.
Originali pctō vtrū beata virgo ꝯcepta sit ⁊c. habes varia ibi. c. ij. ⁊. iij. ⁊ post de super sermonem.
Origines pcti sunt septē. j. par. ti. vij. c. ij. §. v. ꝑ totum.
Orientem respiciendo adoramus triplici de cā. iij. par. ti. xij. c. ij. post medium. ante. §.
Oris ⁊ lingue dispositio quō describit̄ ꝑ cām: materiam: formam ⁊ circumstantiam. j. par. ti. ij. c. iiij. §. j. post pn. ibi. Circa dispositionem autem.

Oscula amplexus vel tactus

impudicus q̄n sunt mortalia vel venialia: ⁊ q̄n fiūt cū ꝯsensu in malū: quātū tūc pct̄m ⁊c. ꝙ̄ ꝑiculosa. ij. parte ti. v. c. j. §. ix. etiam. x. §. aliqua nota.
Ostensiones amicitie sunt quattuor. iiij. parte ti. v. c. xx. §. iiij. post medium. ibi. Et notandum.

Pacifici qui dicuntur

beati. Matth. v. ⁊ quō vocabūt̄ filij dei. Et circa pacē tria notātur. s. pacis sublimitas: pacis integritas: ⁊ pacis auiditas. iiij. p. ti. vij. c. vj. §. vij. ꝑ to.
Pax inquātū est act⁹ interioris charitatis: quō differt a concordia: ⁊ est pax tpalis: spūalis: ⁊ internalis. Et quō pax excludit triplex bellū. iiij. par. ti. vj. c. viij. ante. §.
Pax quō est effectus siue act⁹ volūtatis ⁊ nō virtutis specialis. Et quō salua pace pōt eē dissentio in opinionibus iter habētes charitatē. Et q̄d significāt tres littere huius nois pax. ibidem. §. j. ꝑ totum.
Pacem quomō omnia appetūt ſm Augu. ⁊ Diony. Et est triplex mala pax; et talis pacis sunt multe species que ⁊

diffiniuntur ibidem.§.ij.per totum.

Pax describit̄ ſm illud ps̄. Pax multa diligentibus legez tuam: ꝛ quō boni habent pacem; ꝛ quō mali ꝛc.ij.par.ti.vij.c.iiij.§.iij.per totum.

Pax quō ē fructus ſm aplm̄ Gal.vj.quib⁹ figurat̄ ꝛc.iiij.par.ti.v.c.xxj.§.j.ibi.Tertius fructus eſt pax.

Patiētia quō diffinit̄ ab Aug. ꝛ quō ipſa hr̄e dz quattuor ꝯtutes q notant̄ in ꝯbis apl̄i. In oībus exhibeam⁹ noſmetipſos ꝛc.in multa patientia.iiij.p.ti.iij.c.vij.ante.§.

Patienter vtrū iniurie ſemꝑ ſint ſuſtinende.ibiđ.§.j.ꝑ to.

Patientia laudat̄ q: pugnantē inexpugnabiliter armat: q: hoſtē fortiter expugnat:q: de ipō notabilr̄ triūphat: ꝛ q: vincentē feliciter coronat.ibidem.§.ij.ꝑ totum.

Patiētie dant̄ ꝙndecim remedia potiſſime exēplo ſaluatoris nobis oſtēſa in exēplū.ibidē a.lij.§. vſqꝫ ad.xviij.§.

Patientie fructus ſunt ſex quorū tres ꝑtinent ad ꝑcatores: ꝛ tres ad iuſtos.ibidem.§.xviij.per totum.

Patiētia quō dicit̄ fruct⁹ ſpūs.Gal.vj. ꝛ in quo ꝯſiſtit.iiij.par.ti.v.c.xxj.§.j.ante mediū.ibi.Eſt ergo quartus.

Patienter aduerſa tolerare ſiue tribulationes eſt via qua immediate itur ad celuz.j.par.ti.v.c.iiij.§.ij.vltra mediū.ibi.Quinta via eſt.

Pacta quō ſūt ſuari in diuerſis.ij.ꝑ.ti.j.c.xvij.§.viij.ꝑ to.

Paganoꝝ errores deſcribunt̄ vario mō in ꝙb⁹ errāt:quoꝝ errorea etiā vario mō ſoluunt̄.ij.ꝑ.ti.xij.c.vij.§.iij.ꝑ to.

Paganoꝝ pħoꝝ vel poetarū doctrine ꝙ nō ꝓſūt ad ſalutem:ꝓbat̄ hoc ad longū.iiij.ꝑ.ti.xj.c.iiij.per totum.

Pagani ſiue gentiles philoſophi quō vario mō errant cōtra fidem.ibidem.c.v.ante.§.

Paganoꝝ errores ſiue ſaracenoꝝ errores vario mō deſcribunt̄.ibidem.§.j.per totum.

Pagani quō ſubſunt pape: ꝛ quare papa nō pōt auferre dominia ꝛ iuriſditiones ab ipſis quas iuſte detinent ꝛc.iij.par.ti.xxij.c.v.§.viij.ꝑ totum.

Palatium epiſcopi hꝫ tantā imunitatē ꝙ nullus pōt inde trahi niſi in certis caſib⁹ ꝛc.iij.par.ti.xij.c.iij.§.j. ante mediū.ibi. Item cōfugiens ad palatium.

Palle altaris de qua materia eſſe debent:debent eſſe due cui licet illas explicare:nec mulieres nec moniales debēt eas tangere ꝛc.iij.par.tit.xiij.c.vj.§.v.circa medium. ibi. Item debent ibi eſſe.

Palliū epoꝝ ꝙd ſpūalr̄ ſigt̄.iij.ꝑ.ti.xx.c.ij.§.ix.infra ꝑnci.

Palliū epoꝝ vnde ſumptū eſt: ad ꝙd ipſis dat̄ ꝛc. ibidē.c.iij.§.j.poſt prin. incipe ibi. Addere archiepis:

Pallio quō ꝛ q̄re vtit̄ papa patriarche ꝛ archiepī:qn̄ ipſi debēt vti pallio:quid eſt palliū: a quo dꝫ peti: ex in quot menſibus:ꝙd datur ipſis in datione pallij: ꝙbus diebus archieps̄ debet ipſo vti ꝛc.ibi.c.iij.§.ij.ꝑ totum.

Panem triplicē dedit xp̄s inde ad eſum ꝓ maximo beneficio in quibus nobis dedit exemplū vt ſimilia faciam⁹ꝛc.ij.par.ti.j.c.xxij.§.ij.iij. ꝛ.iiij.per totum.

De pane euchariſtie vide.ſ̄.ſub.E.ſciꝫ Euchariſtia. ꝛ ſub M.ſcꝫ Miſſa.

Pape ſtatus ſiue ſummoꝝ pontificū deſcribit̄ ꝑ thema ex ps̄.quod ꝛ de ipſis declarat̄: ꝛ quō papa coronatus eſt gloria ꝛ honore: ꝛ quō cōſtitutus ſuꝑ oꝑa manuū ſuarū ꝛc.iij.par.ti.xxij.c.j.ꝑ totum.

Pape poteſtas ꝙ ſpecialiter eſt a deo ꝛ ſingularius ꝛ excellentius.ibidem.c.ij.ante.§.

Pape abuſio ꝙ nō a deo ſit ꝓbat̄: ſꝫ a malicia ꝛ prauitate hoim̄. Ex abuſus ptātis ſit triplr̄.ibidem.§.j.ꝑ totum.

Pape ptās ꝙ ſingularius eſt a deo ꝙ̄ alie ptātes hoc oſtēditut quātū ad electionē:quātū ad eius gubernationē: ꝛ quātū ad impugnationē: ꝛ quō papa ſignat̄ ꝑ montē. de quo Exo.xix.ibidem.§.ij.ꝑ totum.

Pape q̄ ptās eſt ſm illud xp̄i. Tibi dabo claues ꝛc. ꝙ neceſſariū eſt hr̄e vnū ſucceſſorē Petri: quid ſignificāt claues ꝛ que ſunt: ꝛ quō per penitentiā deleant̄ peccata ꝛc. ibidem.§.iij.per totum.

Pape ptās in ecc̄ia quid importat:quō habet ſtatuere in eccleſia ex rōnabili cauſa ꝛc.ibi.c.iij.ante.§.

Pape iuriſditio ſiue ptās q̄ eſt in declarandis dubijs que ſunt de iure diuino vel naturali: ꝛ q̄ de iure hūano: ꝛ dubia declarare in aliquib⁹ ꝯtingit duplr̄.ibidē.§.j.ꝑ totuꝫ.

Papa quō habet poteſtatē ſeu iuriſditionē circa poſitiua precepta.ibidem.§.ij.per totum.

Papa quō habet ptātē ſiue iuriſditionē in ſententiando de ſubditis: ꝛ ꝙ debeant haberi pro talibus prout ſententiauit.ibidem.§.iij.per totum.

Papa quā ptātez hꝫ ſiue iuriſditionē ex ꝯbis xp̄i dicentis. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Et ꝙ eccl̄ie ptās ꝛ autoritas nō eſt inſtituta autoritate ꝓpria:ꝙd ꝓbat̄: ꝛ quō differt ab aliȷ̄s principib⁹.ibidem.§.iiij.ꝑ totum.

Papa quā plenitudinē ptātis habꝫ erga alias ptātes inferiores: ꝛ oīs ptās eccl̄iaſtica alia a papa ſubeſt ei quoad tria.ibidem.§.v.per totum.

Papales ponunt̄ aliqui errores qui excludunt̄ ꝛ confunduntur.ibidem.§.vj.per totum.

Pape poteſtas ſiue iuriſditio tp̄alis ꝛ ſpūalis q̄ eſt:eccleſiaſtica eſt triplex:prima eſt īmediate a deo:ſcđa deriuat̄ a papa in inferiores prelatos:tertia eſt in miniſteriū data.ibidem.§.vij.per totum.

Papa quā ptātem hꝫ a clauibus collatis btō Petro a xp̄o ꝛ excellentius ꝙ̄ eps.ibidem.c.iiij.ante.§.

Papa quō ſeptē ptātes accepit a clauib⁹.ſ.baptiꝫādi: predicandi:ligandi ꝛ ſoluēdi:cōfirmādi:miracula faciendi: poteſtates ꝑfecte cōuerſandi: ꝛ poteſtates iuriſditionales ſententiandi.ibidem.§.j.ꝑ totum.

Papa vtrū poſſit renūciare papatui.ibidem.§.ij.ꝑ totuꝫ.

Papa vtrum poſſit deponi pro quocūqꝫ notorio crimine ꝛc.ibidem.§.iij.per totum.

Pape poteſtas q̄ eſt maior omi alia creatura:tn̄ poſt xp̄m quō aliquo modo ſe extendit ad celeſtia: terreſtria: ꝛ infernalia.ibi.c.v.ante.§.

Papa vtrū eſt maior angelo in iuriſditione.ibiđ.§.j.ꝑ to.

Papa ꝙ eſt maior angelo in ſacroꝝ adminiſtratiōe ꝛ myſterio ꝛ in premio.ibi.§.ij.iij.ꝛ.iiij.per totum.

Papa quō debꝫ ſanctos canoniꝫare:deſuꝑ vide.ſ̄.ſub lr̄a C.ſcꝫ Canoniꝫatio. ꝛ ibidem.§.v.ꝑ totum.

Papa quā ptātez hꝫ erga inferos:quō poſſit eos educere de purgatorio etiā ꝑ indulgentiā.ibi.§.vj.ꝑ totum.

Papa vtrū ꝑ cōicationē indulgētie plenarie poſſit contritos ꝛ cōfeſſos ſic a tota pena ꝛ culpa abſoluere ꝙ nō trāſeant ꝑ ignem purgatorij.ibi.§.vij.ꝑ totum.

Papa quā poteſtatē hꝫ ſuꝑ hos qui ſunt in terra.ſ.ſuꝑ paganos:ꝙ pagani ſubſunt pape ꝓbat̄: ꝛ quare papa non poteſt auferre dominiū ꝛ iuriſditiones a paganis.ibidē §.viij.per totum.

Papa quā ptātem hꝫ ſuꝑ iudeos: ꝓhibēdo fidelib⁹ vt nulla cōſortia cū eis habeant:quō ſuſcipit eos ad baptiſmū quō debent cogi ad laborandū.ibidē.§.ix.ꝑ totum.

Papa quā poteſtatē hꝫ ſuꝑ hereticos ſignatos ꝑ boues: quō eos quadrupliciter punit. Et vtrum dubius in fide ſit cenſendus hereticus. dubiū eſſe in fide cōtingit ꝙnqꝫ modis.ibi.§.x.per totum.

Pape quō ſubijciuntur ſciſmatici:quō priuet eos duplici poteſtate:q̄ dicunt̄ ſciſmatici ꝛc.ibidē.§.xj.ꝛ.xij.ꝑ totū.

Papa quā ptātem hꝫ in xp̄ianos ꝑcipue ſuꝑ imꝑatores ꝛ circa imperiū:quō cū ꝯfirmat:ſi catholicus eſt:ſi nō:quō deponit: ꝙs papa ꝑmo alemānis dedit imꝑatorē ꝛc.ibi.§.xiij.xiiij.xv.ꝛ.xvj.ꝛ.ſ̄.ſub lr̄a.J.ſcꝫ Imperator.

Papa quā ptātem habet in alios reges ꝛ principes ꝓpli xp̄iani: ꝛ vtrū ei ſubijciunt̄ reges quantū ad tp̄alium recognitionem:quomō a ſententijs regū ad papam appellatur.ibi.§.xvij.per totum.

Papa quā poteſtatem habꝫ in clerum: vtrū papa peccet mortaliter in acceptione perſonarum: et ſi papa a principibus moueat̄ ad ꝯferendū eccleſiaſtica beneficia tripli

Peccati causa nõ est deus directe neq̧ indirecte: ꝛ ꝙ de⁹ dicit̃ excecare vel obdurare duo importat: ꝛ tripl̃r aliq̃d põt esse causa peccati.j.p.ti.vj.c.xij.per totum.

Peccatũ vnũ cõtingit esse causam alterius ſm quattuoꝛ genera causarũ.j.par.ti.vj.c.xiij.§.vij.p totum.

Peccatũ quõ vario mõ diffinit̃ ſm doctoꝛes: quõ peccatũ vario mõ cõſideratur ꝛ que sunt cause pᷓcipales peccati j.par.ti.vij.c.j.per totum.

Peccata sex modis distinguunt̃ abinuicẽ.s.ex parte reat⁹: ex parte gradus: ex parte respect⁹: ex parte noĩs: ex parte originis: ꝛ ex parte radicis.ibi.c.ij.per totum.

Reatus q̃d est: ad quas penas obligat pctm̃ moꝛtale: veniale ꝛ originale. Et pctm̃ moꝛtale siue actuale siue veniale aliq̃n transit actu: sed remanet reatu.j.par.ti.vij.c.ij.post mediũ.in pᷓin.ibi. Et q: dictum est.

Peccata quõ diuidunt̃ in pctm̃ cogitatiõis: locutionis: ꝛ opationis: ꝛ aliq̃n addit̃ pctm̃ cõsuetudinis. Et sunt tria genera pctõꝛ ꝛ octo gradus peccati. Et quõ pctm̃ diuiditur ſm gradus ꝛc.ibidem.§.j.per totum.

Peccare quõ homo dicit̃ in deũ: in pꝛimũ: ꝛ in seipm̃ ꝛc. ibidem.§.ij.per totum.

Pctm̃ quõ diuidit̃ in delictũ cõmissionis: omissiõis: ꝛ trãsgressionis: quare pri⁹ est omissio ꝙ cõmissio: vtrũ in quolibet pctõ sit aliq̃s actus ꝛc.ibidem.§.iij p totum.

Peccatoꝛ sunt q̃nq̧ radices: quare dicunt̃ radices ꝛ passio q̃ est radix pcti quõ distinguit̃.ibi.§.iiij.p totum.

Peccata pᷓncipalia ꝛ capitalia sunt septẽ ex quibus alia omnia oꝛiuntur: quare dicuntur capitalia et vnde procedunt ꝛc.ibidem.§.v.per totum.

Peccata moꝛtalia siue capitalia quõ figurant̃ in septẽ gẽtibus q̃ habitant in terra pmissionis: q̃ est ista terra: contra quã xp̃s tria bona fecit homini: q̃ sunt iste gẽtes noĩe quib⁹ pctã assimilant̃.ibi.§.vj.per totum.

Pcti moꝛtalis nocumẽta sunt.xxiij.q̃ cũ magna mala sunt quõ cogit̃ pctõꝛ deũ multipl̃r oꝛare ꝛc. ibidẽ.c.iij. p totũ.

Peccati cogitatio quõ fit ꝑpter quattuoꝛ causas.s. vel ad cognoscẽdũ: cauendũ: delectandũ: ꝛ ꝑpetrãdũ.j.p.ti.ij.c.viij.§.iiij.post mediũ.ibi. Cogitatio peccati fit ꝛc.

Peccatuȝ originale quid est ſm Aug. ꝛ quid ſm be. Tho. ꝛ q̃d est materialiter peccatũ originale ꝛ quare ꝛc.j.par.ti.viij.c.j.ante.§.

Peccatũ originale est vnũ in essentia: ſȝ multiplex in effectu: quõ inficit plures potẽtias aĩe: et participat̃ equal̃r ab oĩbus ꝛc.ibidem.§.j.per totum.

Pcti originalis pena q̃ est quãtũ ad aĩam.ibi.§.ij.p totuȝ.

Peccatũ originale nũc tollit̃ p baptismũ in nouo testamẽto: in veteri aũt p fidẽ parentũ. Et aliqua de circũcisione iudeoꝛ.ibidem.§.iij.per totum.

Stat⁹ pueroꝛ descẽdẽtiũ ad limbũ q̃ nõ sũt purgati ab originali: eoꝛ stat⁹ describit̃ cũ duplici limbo.ibi.§.iiij.p to.

Beata virgo vtrum cõcepta sit in pctõ originali: desup vide ibi.c.ij.ꝛ.iij.per totum.

Peccatuȝ actuale dicitur moꝛtale ex eo ꝙ pᷓuat animã dei inhabitatione p gr̃am ex qua aĩa viuit spiritualiter: ꝛ de ipsa quinq̧ sunt videnda.j.par.ti.ix.c.j.ante.§.

Opinio stoicoꝛũ circa pctã que fuit: ꝛ q̃ ꝛ quãta sit grauitas peccati moꝛtalis: q̃n circũstãtie aggrauãt pctã. Et ponitur duplex opinio de circũstantijs: ꝛ quõ pctm̃ vnũ est grauius altero.ibi.§.j.ꝛ.ij.per totum.

Nota.xvj.regulas vniuersales ad cognoscendũ pctã moꝛtalia vel nõ. Ad q̃d tales regule valent.ibi.§.iij. p totuȝ.

Peccati moꝛtalis nocumentũ q̃d est: ꝛ bonũ nature hũane põt dici tripl̃r: quattuoꝛ sunt aĩe potẽtie: quõ pctm̃ dicit maculã in aĩa: ꝛ quare ista macula manet in aĩa etiaȝ transeũte actu peccati.ibidem.c.ij.p totum.

Peccata moꝛtalia enumerant̃ p oꝛdineȝ ꝛ quib⁹ in figura figurabant̃.ij.parte. in pꝛologo.

Peccata moꝛtalia quõ sunt septem capita draconis: quib⁹ paratur ve damnationis.ibidem.

Pctm̃ moꝛtale cõmissum in die festo multo grauius est ꝙ alio die: pbat̃.ij.p.ti.ix.c.vij.§.iij.post pᷓncipium.

Peccatũ moꝛtale cognoscit̃ a veniali p quinq̧ regulas.iij par.ti.xvij.c.xviij.per totum.

Pcti moꝛtalis sunt tres dñe tãq̧ tres moꝛtes: q̃ denotant̃ p tres terminos.s.abire.stare: ꝛ sedere ꝛc.ij.p.ti.iij.c.v.circa med.aũ.§. difficillimis.j.par.ti.v.c.iij.§.j.p totum.

Pctã moꝛtalia quõ assimilant̃ septẽ vitijs

Peccata capitalia assimilant̃ septẽ demonib⁹.iij.p.ti.xviij.c.v.§.iij.circa mediũ.ibi. Et pꝛimus demon.

Peccatũ veniale vnde dicitur. Et aliq̃d peccatũ potest esse veniale tripliciter ꝛc.j.par.ti.x.c.j.ante.§.

Peccatũ veniale cõmitti nõ potuit in statu innocentie vt cõiter ponit̃ de quibus sit intelligendũ: ꝛ impossibile est ꝙ pctm̃ veniale sit in aliquo cũ originali solo absq̧ moꝛtali ꝛ quare.ibi.§.j.per totum.

Pctõꝛ pꝛimi motus q̃ sunt in sensualitate sunt venialia: ꝛ quõ in hoĩe est triplex appetit⁹: quõ aliq̃n preueniũt iudiciũ rõnis ꝛc.ibidem.§.ij.p totum.

Peccatũ veniale si effici possit moꝛtale: ꝙ veniale fieri põt moꝛtale tripl̃r põt intelligi: ꝛ actus peccati dupl̃r ad aliquid disponit: ꝛ veniale nõ põt fieri moꝛtale nisi per accidens ꝛc.ibidem.§.iij. p totum.

Peccati venialis effectus siue nocumentũ est multiplex: quõ pctm̃ veniale dimittit̃ ꝛ cõtritio requirit̃ ad remissionem venialis: cõtritio põt accipi tripliciter: ꝛ quãdo nũc dimittit̃ ꝛc.ibidem.§.iiij.per totum.

Peccata venialia dimittunt̃ octo modis.versus.
Confiteoꝛ tundo conspergo: contero: oꝛo.
Signoꝛ edo dono per hec venialia pono.
Et quõ plus p illos modos ꝙ p alios.ibidẽ.§.v.p totũ.

Peccatũ cõtra naturã est tertia spẽs luxurie: ꝛ grauissimũ sup oẽm luxuriã. Et diuiditur in q̃ttuoꝛ spẽs.s.in mollicieẽ: sodomiã: innaturalẽ et bestialem: q̃ plurib⁹ modis cõtingere possunt: ꝛ q̃d illorũ altero grauius est.ij.par.ti.v.c.iiij.ante.§.

Occasio culpe abominate cõtra naturã quõ interpretat̃ p illud nomen Jabin ꝛc. ꝛ post p multa exempla ꝛ autoritates.ibidem.§.j.per totum.

Peccatoꝛ taliũ grauitas ꝛ abominatio maxima quõ comprehendit̃ in quinq̧ que p oꝛdinem enumerant̃. ꝛ quare vocat̃ cõtra naturã.ibidem.§.ij.p totum.

Septeȝ notãtur q̃ aggrauãt culpã illã.ibi.§.iij. Jn.c.v.vj.vij.ꝛ.viij.agit̃ de icestu: stupꝛo: raptu: ꝛ sacrilegio. Desup vide in litteris sibi aptatis.

Peccatuȝ cõtra naturã quõ vario mõ agit̃ in matrimonio ꝛ quãtũ peccatũ.iij.par.ti.j.c.xx.§.iij.p totum.

Peccatũ cõtra naturã faciens quã penã incurrit ſm canones.iij.par.ti.xvij.c.xxj.§.v.ibi. Tertius canon.

Peccata clamãtia in celũ sunt homicidiũ: sodomia: ꝛ oppꝛessio pauperũ.ij.par.ti.vij.c.iij.§.ij.infra pᷓncipium.

Peccatũ in spiritũsanctũ describit̃ vario mõ.ĩ.sub lr̃a.B.scȝ Blasphemia. Et.ij.p.ti.viij.c.vij.ꝛ.viij.per totum.

Peccati status quõ dicit̃ mare ꝑpter inquietudinẽ: ꝛ q̃re ꝓfundũ: ꝛ vñ d: pctm̃ in spm̃ scm̃: quõ hõ p timoꝛẽ ab illo se dȝ auertere ꝛc.ibi.ti.viij.c.viij.§.j.p totum.

Peccata nr̃a varia quõ sunt mũdanda ad modũ purificationis iudeoꝛ: q: purgatio iudeoꝛ significat purgationem peccatoꝛ nostroꝛ.j.p.ti.xiiij.c.v.§.viij.p totum.

Peccatū nō dimittit nisi restituat ablatū. Est vna de reg. iur. q̄ ⁊ declarat. j.p.ti.xx.c.vnico.sub. P.scȝ Pctm̄.

Peccati venia nō dat nisi correcto. Est vna de reg. iur. q̄ ⁊ declarat. ibi. sub. P.s.peccati.

Pctm̄ q̄libȝ quō excecat mētē: ⁊ quō hō p pctm̄ sit filius de strijs: ⁊ quō p pctm̄ sit seru⁹ diaboli: ⁊ est in ipsius ptāte. ij. p. in plogo. ante mediū. ibi. Insup q: pctm̄.

Pcti defensio est octau⁹ gradus supbie: ⁊ in q̄bus hoib⁹ re perit magis ista defensio. ij.p.ti.iij.c.iij.§.xj.p totum.

Peccati libertas est vndecim⁹ gradus supbie: ⁊ in quo cō sistit. ibidem.§.xiiij.p totum.

Peccādi ꝯsuetudo est duodecim⁹ gradus supbie: ⁊ quare ⁊ quō est periculosa. ibidem.§.xv.p totum.

Peccata dimissa quō redeunt ppter ingratitudinē: ⁊ quō dicunt redire ⁊c. ij.p.ti.iij.c.ix.§.iiij.p totum.

Pcti impedimēta duo sunt q̄ hoiem retrahere pñt. ij.p.ti. viij.c.viij.§.j.vltra mediū. ibi. Ex parte vo peccati.

Pcti duricia vł obstinatio quō est multū piculosa ⁊ multa sunt inducētia ad cauēdū hāc duriciā. ij.p.ti.viij.c.ix.p to.

Peccata siue vitia dñoꝝ siue principū describuntur vario modo. iij.par.ti.iij.c.iiij.per totum.

Peccat religiosus grauius in eodē gñe pcti mortalis vel venialis qȝ cōmittit q̄ laicus triplici rōne: ⁊ q̄re ciri⁹ res surgit. iij.p.ti.xvj.c.j.§.viij.circa fi. ibi. Et nota fm Tho.

Peccatū quō diuidit in pctm̄ cordis/oris/⁊ operis: ⁊ quō inter se differūt. iij.p.ti.xviij.c.xvij.§.vj.per totum.

Peccata dimissa a deo nunq̄ redeūt p culpā sequentē: nec quoad penā. iij.par.ti.xxix.c.j.§.iij.per totum.

Peccator resurgere nō potest sine dei gratia: probat. iiij. par.ti.ix.c.v.§.ij.per totum.

Peccato q̄ nemo resistere pōt sine dei gratia: pbatur ad longum ibidem.§.iij.per totum.

Peccatū quō timendū sit ⁊ vitandū ppter septem mala q̄ peccatū facit siue inducit. Et q̄ deo pctm̄ displicet ptȝ ex septem. iiij.par.ti.xiiij.c.vj.§.j.per totum.

Pctm̄ quō inducit homini septē nocumēta: ideo timendū ibidem.§.ij.iij.iiij.v.vj.vij.⁊.viij.p totum.

Peccatoꝝ nostroꝝ deo reddemus rōnē in nouissimo. iiij. par.ti.xiiij.c.ix.§.vj.per totum.

Peccata mortalia ⁊ venialia quō possunt purgari in pre senti. iiij.par.ti.xiiij.c.x.§.ij.p totum.

Peccata siue vitia mulierū describunt in genere fm ordi nem alphabeti adaptata. iij.par.ti.j.c.xxv.

Pctā quō multiplicant p amorē sui ipi⁹. ij.p.ti.v.c.xiij.§.iij.

Peccatoꝝ absolutio quō requirit cōtritionē ⁊c. iij. (p to. par.ti.xiiij.c.xviij.per totum.

Peccatū mortale cōmissum in die festo est multo grauius q̄ alis ⁊c. ij.p.ti.ix.c.vij.§.iij.per totum.

Peccator assimilat mortuo ppter tria: scȝ ppter cōsilez de fectū: ppter similem effectum: ⁊ ppter cōsimilez aspectū. j.p.ti.v.c.j.§.xij.per totum.

Peccator quō assimilat pincerne pharaonis: ⁊ q̄d desup significant tres ppagines. j.par.ti.v.c.ij.§.ix.post mediū ibi. Cum aūt sic bene exercetur.

Peccator decedens cū peccato mortali: ostēdit sex rōnib⁹ ipm iustissime damnatū. j.p.ti.v.c.iij.§.ij.p totum.

Peccantib⁹ est necessarius ⁊ vtilis timor dei: ⁊ quare. j.p. ti.vj.c.x.§.v.circa principium.

Peccator vexat ⁊ detrimentū patit in bonis spūalib⁹ que sunt in triplici differentia. j.p.ti.vij.c.iij.§.iij.in prin.

Peccator quō vexat in aīe separatiōe a corpore ⁊ refrige riū habere nō pōt: sed magis angustias ⁊ hoc ex triplici ratione. ibidem.§.iiij.p totum.

Peccator ppter mortale a deo quō punit nō solū in pñti: sed etiā in futuro. Et hec pena est aliquo mō finita ⁊ ali quo mō infinita. j.par.ti.ix.c.iij.ante.§.

Peccator quāto magis expectat ad pniam ⁊ nō reuertit: tanto durius punit: pbat varijs autoritatib⁹. ibidē.c.iij. §.iiij.post mediū. ibi. Quanto aūt peccator.

Deficeat pctōr q: offendēs ī vno fact⁹ est oim reus. Est vna de reg.iu.q̄ ⁊ declarat. j.p.ti.xx.c.vnico.sub.D.s.Deficeat.

Peccator quō hȝ in se triplicē defectū quē nō ꝯsiderat ipe. ij.p.ti.v.c.xj.§.j.per totum.

Peccatores quō declinant fm oēs casus declinādi: scȝ no minatiuo: genitiuo: datiuo ⁊c. ij.p.ti.ix.c.iiij.§.j.post me dium. ibi. Nota fm Alb.

Pctōr quā penā meret p pctō mortali: ⁊ quō deus recipit ꝯtritionem ⁊c. quō ab illis absoluit ⁊c. iij.p.ti.xvij.c.xxj.§. iiij.post mediū. ibi. Peccator postq̄ est.

Pctōres vtrū habēt prudētiā. iiij.p.ti.ij.c.j.§.iij.per totū.

Pctōres quō hr̄e pñt tres fruct⁹ patiētie. s. p intellect⁹ exce cati illuminationē p volūtatȝ deprauate pmutationē: ⁊ p ꝯcupiscētie refrenationē. iiij.p.ti.iij.c.vij.§.xviij.in prin.

Peccatores quō diligēdi sunt ex charitate: ⁊ q̄ in ipsis odi re debemus. iiij.par.tit.vj.c.iiij.circa medium.ante.§.ibi. Quod peccatores sunt.

Pctōr quō ōndit eē fatu⁹ ex via: ex cura: ex mēsa: ex domo sua: ex pugna: ex glīa: ⁊ ex ope. iiij.p.ti.xiiij.c.vj.§.vj.p to.

Pctōr quō spoliat spūalr septē bonis a diabolo q̄ figurā tur p ornamenta templi. ibidem.§.vij.p totum.

Pecunia simoniace recepta p ordine dato vel bñficio vel pro scriptura: vel p ingressu religionis: q̄d cū ipsa pecu nia fieri dȝ. ij.par.ti.j.c.v.§.vij.p totū. ⁊ aliqua.§.xx.

Pecunia pōt dari vel recipi pro spirituali re vel circa spiri tualia ⁊ sine simonia quinq̄ modis. ij.par.tit.j.c.iiij.§.ij. ibi. Munus aūt a manu. etiam.§.j.

Pecunia bñ vti quō hoc est act⁹ liberalitatis: ⁊ duplex est vsus pecunie: quare pecunia cadit sub rōne vtiliū: ⁊ que ptinent ad istā liberalitatē. iiij.p.ti.v.c.xvij.§.j.p totum.

Pecunie liberalitas: vide varia sub lr̄a. L. scȝ liberalitas. ⁊ ibi.c.xvij.per to. Et etiā vide.ā. sub lr̄a. D.s. diuitib⁹ ⁊c.

Pecunia licite pōt recipi a scholarib⁹: pbat. ij.par.ti.j.c.v. §.xvij.post mediū. ibi. Nota sexto q̄.

Pecuniales redditus vtrū licet hereditarie emere ad vi tam ⁊c. ij.p.ti.j.c.viij.§.xv.⁊.xvj.per totum.

Pecunias habētes cōitatū vt redditnarij siue camerarij: quō ipsa aliq̄n fraudem cōmittūt: ⁊ quō ⁊ q̄n licite exige re possunt salariū suū. ij.par.ti.j.c.xvij.§.vij.vltra mediū. ibi. Sed quid de camerarijs.

Pedagia q̄ hñt imponere ⁊ q̄ nō nisi autoritate supioris q̄ interdicunt: ⁊ vtrū pedagiū phibitū recipiēs sit excōi cat⁹. iij.p.ti.xij.c.iiij.in pn. ⁊.§.j.an med. ibi. Ex ca.ecclijs.

Pedagia iniuste ⁊ sine cā imponētes ⁊ recipiētes rapinā cōmittūt. ⁊ religiosi ⁊ ecclesiastici nō tenent ad ipa pbat ij.par.ti.j.c.xij.§.vj.per totum.

Pedagioꝝ ⁊ teloneoꝝ vocabula describunt. ibidem.c.xiij. §.vj.⁊ vltra.

Pellifices siue pelliparij quō aliq̄n male exercent ipsoꝝ officium. iij.par.titu.viij.c.iiij.§.iiij.circa finem. ibi. Pel liparij quoq̄ satis.

Penitētie debēt esse tres ꝯditiones vt q̄s in dei bonitate iustificet. j.p.ti.xiij.c.ij.§.vij.infra mediū. ibi. In pnia.

Penitentib⁹ quō vtilis est timor dei: ⁊ q̄ bona ipsis addu cit. j.par.ti.vj.c.x.§.v.circa principium.

Penitēs q̄libȝ quō se preparare dȝ ante mortē: quō facere debet cōfessionē: quō satisfactionē: ⁊ q̄ sacerdos aliq̄n ab ipsis debet querere ⁊c. iij.par.ti.x.c.ij.per totum.

Penitentia quō est sacramentū: quō est res ⁊ sacramentū ⁊ quō est tm̄ res. iij.par.ti.xiiij.c.xvij.ante.§.

Pnie actus quō reuiuificat opa mortificata per pctm̄: po nunt desup alique q̄stiones q̄ ⁊ declarant: quō q̄s resur gere dȝ p pniam a pctō mortali. ibi.§.j.per totum.

Penitētia quō diffinit fm. b. G:e. ⁊ Amb. ibidē.§.ij.p to.

Penitentie fructus siue effect⁹ q̄s est: quō pnia delet oēm culpā actualem: mortalem ⁊ venialem: ⁊ q̄n vnū pctm̄ di mittitur sine alio ⁊c. ibi.§.iij.per totum.

Pnie impedimēta q̄ sunt: q̄ impedimenta interiora pnie. Et desperationem venie inducunt tria: ⁊ dantur tria re

media cõtra illa ꝛc. ibidem. §. iiij. ꝛ v. ꝑ totum.
Penitētia quō dꝫ hr̃e tria genera partiū. s. partis potētia-
lis: essentialis: ꝛ integralis. ibidē. §. vj. ꝑ totum.
De penitentie partib⁹ integralib⁹. s. cōtritione: cōfessione:
ꝛ satisfactione. vide sub. C. ꝛ. S.
Penitentiā siue satisfactionē impositā post absolutionem
debitā factā in pctō mortali: vtrū in toto vel in ꝑte tenea͛
hō iterare. iij. p. ti. xiiij. c. xx. ꝑ totū. ꝛ precipue. §. ij.
Penitētiā imponēdo qualr̃ ibi se habeat ꝯfessor: ne autori-
tas eccl'ie vilescat: ꝛ ne pt'ās claviū ꝯtemnat̃ ꝑ pctō occul-
to nō dꝫ imponi pnia manifesta: ꝛ pri⁹ dꝫ iniūgere pniam
ꝙ facere absolutionē. iij. p. ti. xvij. c. xx. §. j. ꝑ totū.
Penitentiā vel satisfactionē impositā in mortali factam in
toto vel in ꝑte an teneat̃ hō iterare: vtrū valet in foro ec-
cl'ie militantis: ꝛ quō ꝑ ꝯtritionē absoluit̃ quis a pctis
ꝛc. iij. p. ti. xvij. c. xxj. §. iiij. ꝑ totum.
Penitētie effectus minister est sacerdos: quō est remissio
peccati actualis ꝛc. iij. p. ti. xiiij c. ij. §. iij. circa finē. ibi. Est
Penitētia solēnis quō inducit irre- (ergo q̄rta opinio.
gularitatē ꝛ quare: ꝛ ꝑ quo crimine imponit̃ talis pnia.
iij. par. ti. xxviij. c. vj. §. j. ꝑ totum.
Penitens vtrū magis dꝫ esse gratus ꝙ innocens. iiij. p. ti.
v. c. xij. infra mediū. ante. §. ibi. Si aūt queratur.
Pnia quō nō solū est sacr̃m: sꝫ etiā virt⁹: quō ipa diffinit̃:
ꝙ virtus sp'alis sit pbat̃: quō ita ptinet ad iusticiā vindica-
tiuā ꝛc. iiij. p. ti. v. c. xiiij. in prin. ꝛ. §. j. ij. ꝛ. iij. ꝑ totū.
Penitētie virtutes siue vtilitates sunt: virtutū restitutio:
meritoꝝ restauratio: pctōꝝ emūdatio: aīe renouatio: tri-
bulationū euitatio: bonoꝝ eccl'ie participatio: ꝛ premio-
rum preparatio. ibi. §. iiij. ꝑ totum.
Pnie excellētia quō nō solū pꝫ ex multiplici fructu: sed et
pncipalr̃ ex trib⁹. s. q: est in pncipali potētia: q: est nobis
vniuersalis: ꝛ q: oīm ꝯtutū pˀma ꝛc. ibid. §. v. ꝑ totum.
Penitēs ꝛ quilibꝫ elect⁹ quō habeat moueri inter timorē
ꝛ spem vt nec presumat nec desperet. ibidē. §. vj. ꝑ totum.
Penitētiū nuptie q̄ sunt: ꝛ q̄d significāt sex hydrie in istis
nuptijs. iiij. p. ti. xv. c. xxix. §. j. ꝛ. ij. ꝑ totū.
Pro pnia siue ꝯfessiōe quō nihil dꝫ exigi. ij. p. ti. j. c. v. §. xvj.
circa mediū. ibi. Item nec pro penitentia.
Penitētia virtualis quō assimilat̃ naui: ꝛ q̄ exigunt̃ ad ve-
ram pniam. ij. p. ti. ij. c. j. §. xxv. ꝑ totum.
Penitētis hoīs fortitudo quō puenit ex q̄ttuor. ij. p. tit. ix.
c. xv. §. iij. circa mediū. ibi. Tertium est fortitudo.
Pniam infructuosam qñ ꝯfitēs facit de pctis ꝯfessis: ꝛ vtrū
tenet̃ iterare pniam vel ꝯfessionē. ij. p. ti. ix. c. viij. §. iiij. ꝑ t.
Penitētē vel ꝯfitentē qñ nō intelligit ꝯfessor: q̄d tūc face-
re debet. iij. par. ti. xvij. c. xv. ꝑ totum.
Penitentiarij in curia romana: quā autoritatē absoluēdi
habent. iij. p. ti. xvij. c. xiiij. ꝑ totum.
Penitentiales canones q̄ sunt: ꝛ sunt nūero. xlvj. ꝛ ꝑ ordi-
nem declarant̃. iij. p. ti. xvij. c. xxj. §. v. per totum.
Pena sp'ualis quō est infligēda ꝑ distinctionē. s. an impo-
nitur a canone: an imponit̃ ab hoīe: hoc declarat̃. j. p. tit.
iiij. c. xiiij. §. ij. post mediū. ibi. Notandū ꝙ in penis.
Penarum benignior est interpretatio facienda. Est vna de
reg. iur. q̄ ꝛ declarat̃. j. p. ti. xx. c. vnico. sub. J. s. In penis.
Pena ꝑ crimine exteri⁹ commisso est determinata a iure. quō
illa subdistinguit̃. j. p. ti. iiij. c. xiiij. §. iiij. an mediū. ibi. Erit
Pena grauis infligit̃ hoī solū ꝑpter grauitatem (pena.
culpe: sꝫ etiā ꝑpter alias causas. Et circa quātitatē pecca-
ti quadruplex gradus est attēdendus ꝛc. j. p. ti. xiiij. c. vj.
§. iij. post mediū. ibi. De penis q̄ inferebant̃.
Pena quā meret̃ pctōr pro pctō mortali q̄ est ꝛ quō de⁹ re-
cipit cōtritionē ꝛc. ꝛ quō absoluit̃ a peccatis ꝛc. iij. par. ti.
xvij. c. xxj. §. iiij. per totum.
Pene quare ꝛ quomō homini infligunt̃ a deo ꝑpter pctā
iij. par. ti. xxix. c. j. ante. §.
Penas infert de⁹ hoī in pñti vita q̄nqꝫ de causis. ibidē. §. j.
Penā patit̃ quis a deo in pñti vita nō solū ꝑ culpa (ꝑ to.
sua: sed etiā pro aliena ex triplici rōne: ꝛ quare ꝛ quō hō
sustinere dꝫ ista patienter. ibi. §. ij. per totum.
Peccata dimissa a deo quō nunq̄ redeūt ꝑ culpā sequen-
tem nec quoad penā. ibi. §. iij. per totum.
Pena nunq̄ infert̃ ꝑ culpa mentali tm̃ in foro humano si-
ue seculari siue ecclesiastico. Et culpa exterior quō variat̃
quadrupliciter ꝛc. ibidem. §. iiij. per totum.
Pena sp'ualis q̄ infligit̃ hoī i foro ecclesiastico est q̄druplex
Pene corporales q̄ infligunt̃ homini in fo- (ibi. §. v. ꝑ to.
ro humano sunt multiplices. ibi. §. vj. ꝑ totum.
Pena substātie corꝑalis quō infert̃ hoī in foro ecclesiastico
ꝛ seculari: ꝛ quare ꝛ ꝑpter que ꝛc. ibi. §. vij. per totum.
Pene ꝛ culpe hoīs excusatiōes sunt septē. Et postq̄ semel
punitus est nō dꝫ amplius puniri ꝛc. ibi. §. viij. per totū.
Penis multiplicib⁹ quō visitat de⁹ in pñti ꝛ in purgatorio
ꝛ pctā puniunt̃ tripl'r: ꝛ quō punit scientes. ibi. c. ij. ꝑ to.
Penarū ꝯsideratio quas mundani sustinēt ꝑ pctis adim-
plēdis vel tp'alib⁹ quō est remediū ad patiētie. iiij. p. tit.
Pene infernales describunt̃. v̄. sub (iij. c. vij. §. xiiij. ꝑ to.
littera. J. scꝫ Infernus. ꝛ sub. D. scꝫ Damnatoꝝ.
Pene tres sunt mulieri inflicte ex ꝑte corpis. ij. p. ti. iij. c. j.
Percussio duplex ꝓhibet̃ clericis: ꝑmo nō dꝫ (§. ix. ꝑ to.
aliquē ꝑ se ꝯberare: sꝫ ꝑ aliū qñ q̄s meruit: quō vario mō
dꝫ corrigere subditos ꝛc. iij. p. ti. xiij. c. iij. §. ix. ꝑ totū.
Percutiens clericū vel religiosum quō ꝛ qñ incurrit cano-
nem. iij. par. ti. xxiiij. c. j. ꝑ totum.
Perdere nō debem⁹ timere bona tp'alia ꝑpter septē cōdi-
tiones terrenoꝝ. iiij. par. ti. xiiij. c. ij. per totum.
Perfectionem quō attingere pōt aīa: ꝛ de triplici termino
quē debet notare. j. p. ti. j. c. ij. §. v. per totum.
Perfectiōis statū quō de⁹ vocat aliquos vt abraam. Gen.
xij. ꝛ quō significat statū religionis ꝛ ꝑfectionis. j. p. ti. v.
c. ij. §. vj. ante mediū. ibi. Quantū ad secundū.
Perfectionem trinā quō desiderat aīa. j. par. ti. j. c. ij. §. j. cir-
ca finem. ibi. Trium enī ꝑfectionum.
Perfectio ꝯtualis est via qua imediate itur ad celū: i quo
cōsistit ipa ꝑfectio: q̄ sunt ipius effect⁹ ꝛ signa: ꝛ q̄s ei⁹ ꝛc.
j. p. ti. v. c. iiij. §. ij. ante mediū. ibi. Quarta via est.
Perfectiōis stat⁹ est a xp̄o effectiue inchoat⁹: quō nūc stat⁹
sumit̃: q̄d dr̃ ꝑfectū: quō est in varijs statib⁹ ꝛc. iij. p. in ꝓlo
Perfecti ꝛ religiosi de q̄b⁹ stare debēt in iu- (go. §. v. ꝛ. vj.
dicio siue ꝯcedere. iij. p. ti. vj. c. j. §. iij. an mediū ꝛ post.
Perfectiōis stat⁹ in religione in quo ꝯsistit. Est enī triplex
ꝑfectio ad quā illarū ordinat̃ religio: sed ꝛ ei⁹ ꝑfecta cha-
ritas dr̃ triplex. iij. p. ti. xvj. c. j. ꝑ totū. ante. §.
Perfectiōis statū qn q̄s dr̃ hr̃e. quō aliq̄ sunt in statu ꝑfe-
ctionis: vt epi ꝛ religiosi: ꝛ q̄re plus epi ꝙ religiosi: ꝛ ad
ꝑfectionē ꝑtinet aliq̄d tripl'r ꝛc. ibi. §. j. ꝑ totum.
Perfectionē religiōis nō minuit habēdo aliq̄d in cōi. ibi.
Perfectus quō religiosus fit ꝑ ꝓfessionē que (§. iij. ꝑ to.
in diuersis religionib⁹ diuersimode exprimit̃. ibidē. §. iiij.
circa medium. ibi. Fit aūt quis.
Perfectio hoīs in quo cōsistit imitando. s. deū. iiij. p. ti. xj. c.
ij. §. ij. ante medium. ibi. Ubi notandum.
Perfectio quō sumit̃ dupl'r. s. q̄dā ꝑsonalis ꝛ q̄dam statua-
lis: x̄ est perfectio patrie ꝛ q̄ vie: ꝛ q̄ naturalis: ꝛ quō reli-
giosi ꝛ plati debēt esse ꝑfecti: ꝛ quō ꝑfectio vario mō acci-
pitur. ibidē. ti. xij. c. iiij. §. xij. a principio vsqꝫ ad medium.
Perfectiōis paupertas q̄ est ꝛ hr̃e aliq̄ in cōi vtrū diminuit
ꝑfectionē ꝛc. habet̃ desup materia valde lōga. ibi. ꝛ ꝑ oēs
Peregrini ꝛ viatores etiā negociatores si (sequentes. §.
sine licētia curatoꝝ ꝯfecti sunt nō possunt ab alijs absol-
ui: sed si habeant licentiā possunt. iij. p. tit. xvij. c. iiij. ante
mediū. ibi. Quartus casus est.
Pericula siue futura mala quō q̄s ista respicere dꝫ. j. p. tit.
Pericula precauere ꝛ eis obuiare quō (iij. c. vij. §. vj. ꝑ to.
ꝑtinet ad tertiā partem prudentie: ꝛ quō patimur in pre-
senti vita ꝑicula ista in quadruplici pugna sp'uali. iiij. p.
ti. ij. c. ij. §. v. per totum.

Poetarū sciētias siue eo-

rum doctrinas: vtrum liceat studere vel ipsis vti: et quō ⁊ quādo ⁊ qn̄ non ⁊c. ij. par. ti. iij. c. vij. §. vij. p totum.

Politica siue ciuilis ars describit: ⁊ ostendit omnē hoīem naturalr eē politicū ⁊ ciuilē: ⁊ φ ōis hō naturalr est politicus ⁊ ciuilis duplr ostendit: que sunt ad ista necessaria iiij. par. ti. ij. c. vj. §. ij. vide etiam. c. iij.

Politialis vnitas quō necessaria est ad multitudinis directionem. j. par. ti. vj. c. ij. §. v. ante mediū. ibi. De tertia.

Pollutio nocturna vtrū sit pctm̄: triplr de ea loqui possumus: aut ſm seipsam: aut ſm causam: aut ſm sequelam. Et pōt esse triplex cā hui⁹ pollutiōis. ij. p. ti. vj. c. v. p to.

Pollutio extra vas debitum siue extraordinarie est pctm̄ mortale. iij. par. ti. j. c. xx. §. vj. per totum.

Pollutio nocturna quō ⁊ qn̄ impedit celebrationem vel cōionem: pollutio pōt accidere vni ex quadruplici causa: qn̄ tūc impedit q̄ exprimit ⁊c. iij. p. ti. xiiij. c. vj. §. x. p totum.

Pollutio in somnis quare in se nō est pctm̄. j. p. ti. iij. c. viij. §. iij. infra mediū. ibi. Tertio causatur.

Pōderib⁹ ⁊ mēsuris quō aliqn̄ fit fraus: q̄ pena defraudātiū: ⁊ quō ⁊ qn̄ tales tenent ad restōnez. ij. p. ti. j. c. xviij. §.

Ppls sine disciplina ⁊ plebs sine lege. sunt due (vj. p to. abusiones inter duodecim abusiones diuersoꝝ. j. p. ti. v. c. ij. §. viij. ante mediū. ibi. Undecima abusio.

Populare bellū φ piculosuz est. ij. p ti. vij. c. vij. §. iij. p to.

Populus quid est ſm Tulliū: ⁊ eorūdē leges ⁊ iudicialia precepta vario mō describunt. j. p. ti. xiiij. c. vj. §. iij. Uide etiā. j. sub. P. scz Preceptis iudicialibus.

Portio legitima in testamētis est triplex: ⁊ quō dz diuidi inter heredes ⁊c. iij. p. ti. x. c. iij. §. ij. p totum.

Portio canonica describit. j. sub lr̄a. S. scz Sepultura.

Porticus q̄ntuplex de q̄b⁹ Joh. v. in q̄b⁹ iacebat multitudo lāguētiū q̄ spūalr exponunt. ⁊ q̄ spūalr in istis porticibus iacēt infirmi. j. p. ti. ij. c. iij. §. ij. iij. iiij. v. ⁊. vj. p totum.

Porte hierlm̄ sex describunt: ⁊ quid spūaliter significant. j. par. ti. ij. c. iij. §. vij. per totum.

Possessor male fidei vllo tpe non p̄scribit. Est vna de reg. iur. q̄ ⁊ declarat. j. p. ti. xx. c. vnico. sub. P. scz Possessor.

Sine possessiōe prescriptio nō pcedit. Est vna de reg. iur. que ⁊ declarat ibi sub. P. s. Sine possessione.

Pro possessore habet qui dolo desijt possidere. Est vna de reg. iur. q̄ ⁊ declarat ibi sub. P. scz Pro possessore.

Possessionis vsus quō describit: que ⁊ vlterius declarat. iij. par. ti. iij. c. iij. §. ij. p totum.

Possessio ciuitatis describit pulchre. ij. p. ti. j. c. xij. §. vij. ⁊

Possessiōes ordinis fratrū predicatoꝝ descri- (viij. p. to. bunt: vtrū. s. liceat hr̄e ⁊c. iij. p. ti. xvj. c. j. §. xij. ⁊. xiij. p to.

Circa possessiōes ⁊ vsus rerū ⁊ cōicationem adinuicē: quō lex antiq̄ circa illa varia statuit. j. p. tit. xiiij. c. vj. §. iij. ante

Postulatio prelatoꝝ describit va- (mediū. ibi. Circa res. rio mō sub lr̄a. E. s. Electio. ⁊. iij. p. ti. xix. c. iij. p totū.

Potentie anime describunt sub lr̄a. A. scz Anima.

Potētie aiales cū naturales sint ſm Aug. sunt bona media q̄b⁹ bn̄ ⁊ male vti possum⁹: ⁊ he sunt tres p̄ncipales q̄ vario mō declarant. j. p. ti. vij. c. iij. §. ij. ante mediuz. ibi.

Ptās sacralis est triplex. s. autoritatis (Potētie aiales. excellētie: ⁊ ministrat⁹: quō de⁹ sibi aliq̄ reseruauit: quō alijs de diuersis ptātem dedit ⁊c. iij. p. ti. xiiij. c. xiij. §. v. p to.

Ptātis abusus quō fit p prauā adeptionē: p prauā ei⁹ executionē: ⁊ p prauā intētionē. iij. p. ti. xxij. c. ij. §. j. p to.

Potestas pape describit. s̄. sub littera. P. scz Pape.

Potestas septuplex data fuit apostolis a xp̄o scz baptizādi: predicandi: soluēdi: ⁊ cōfirmādi ⁊c. iij. p. ti. xxij. c. iiij. §. j. vsq3 ad medium quasi.

De potestate siue dominio. vide. s̄. sub lr̄a. D. s. Dominio.

Potestas qua quis alijs preest donū est non paruū a dn̄o cōcessum qō pbat: quō in hoc habēt quādā similitudinē cū deo: ⁊ quō hec ptās siue dominiū sepe per pctā tollit probat. j. par. ti. vij. c. iij. §. j. circa finem. ibi. Potestas q̄.

Potestas pape describitur. s̄.

Practica vnde dicitur: in

quibus scientijs diuiditur ⁊c. j. p. ti. j. c. iij. §. ij. p totum.

Prebēde canonia et bene

ficia describunt vario mō. s̄. sub lr̄a. B. scz Beneficium. ⁊ iij. par. ti. xv. c. iij. per totum.

Prebendati in duab⁹ ecclesijs in qua tenent dicere horas canonicas. iij. p. ti. xiij. c. iiij. §. ij. ibi. Prebendati⁹ aūt.

Precepta moralia legis

veteris i cōi describunt: ⁊ vtrū cadūt sub p̄cepto ⁊c. j. p. n.

Precepta moralia sunt de actib⁹ v̄tutū: sz (xiiij. c. iij. an. §. actus human⁹ nō pōt esse v̄tuosus: nisi fiat cū debito mō modus virtutis cōsistit in trib⁹ ⁊c. ibi. §. j. p totū.

Precepta moralia quō sunt de his q̄ ptinēt ad bonos mores q̄. s. cōueniūt rōni. pn̄t tn̄ diuersimode diuidi. ibi. §. ij.

Preceptoꝝ obseruatio erit cū dilectione ⁊ seruans (p to. quodcūq3 preceptoꝝ nō existens in charitate damnat ⁊c.

Act⁹ charitatis pōt duplr accipi: q̄re ista p̄cepta opz semp custodiri: quō in ipsis fieri dz dispēsatio. ibi. §. iij. p totuz.

Preceptoꝝ moraliū fundamētū ⁊ principiū charitas est ⁊ intantū aliq̄d cadit sub p̄cepto inquātū hz rōnem debiti ⁊ illud debitū est duplex ⁊c. ibi. §. iiij. p totum.

Decalogus q̄ ptinet decē precepta ōndit ex scriptura: quō ista p̄cepta sunt seruāda: ⁊ de pctō trāsgressiōis: ⁊ quare nō plura vl' pauciora p̄cepta fuerūt data ⁊c. ibi. §. v. p to.

Precepta moralia quō ipa addita sunt in decalogo ⁊ que sunt: ⁊ de quib⁹ tractāt: que p oīa fundant ⁊ probant ex scriptura. ibidem. §. vj. p totum.

Precepta decalogi descri

bunt. quoꝝ tria ptinent ad dei dilectionez. Primum est. Nō habebis deos alienos corāz me: desup ponit thema ⁊ declaratur. j. par. ti. xiiij. c. iiij. ante. §.

Preceptū primuz antiq̄ pagani trāsgrediebant. s. faciēdo deos alienos: ita nūc mali fideles eos imitātes silr colūt

Quattuor sunt rōnes quib⁹ excluso cul- (⁊c. ibi. §. j. p to. tu falsoꝝ deoꝝ debem⁹ verū deum colere: que declarant ⁊ probantur. ibidem. §. ij. per totum.

Preceptū secūdū erat. Nō assumes nomē dei tui inuanū. quō pctōres ꝯ hoc p̄ceptū faciūt: ⁊ quō nomen dei sumit ad q̄ttuor. s. ad scificationē: ꝯfessionē: auxilij iploratione ⁊ ad dicti sui ꝯfirmationē. ibi. §. iij. p totum.

Preceptū tertiū erat. Memēto vt diē sabbati sanctifices. preceptū erat filijs israel sabbatū custodire ꝑpter q̄ttuor rōnes: ⁊ opus qō fieri debet in festo vt scītinceat est quadruplex. ibidem. §. iiij. per totum.

Preceptū q̄rtū erat. Honora parētes. q̄re ponit p̄ceptum de honore parētū: ⁊ debitū filij ad patrē est adeo manifestū φ nulla pōt tergiuersatiōe negari: ⁊ q̄re. ibi. §. v. p to.

Paternitas venerāda est q̄druplex. s. carnalis: p̄ſidētialis tpalis: ⁊ sacralis: ⁊ q̄ filij istis parētib⁹ facere debēt. ibi. §.

Parētes quō debēt a filijs honorari. Iste honor (vj. p t. est quadruplex. s. obediētie: reuerētie: beneficētie ⁊ tolerantie. ibidem. §. vij. p totum.

Premiū illoꝝ vario mō describit: ⁊ q̄ seruāt istud quartū preceptū. ibidem. §. viij. per totum.

Preceptū quintū erat. Nō occides. quō ⁊ de quib⁹ occisio intelligit. Et triplex error desup describit: ⁊ homicidium ppetrat quattuor modis. ibi. §. ix. p totum.

Preceptū sextū erat. Nō mechaberis. q̄ pctā includuntur sub mechia: quadruplr fit q̄s maculat⁹ p luxuriā faciēs ꝯ hoc p̄ceptū. Sūt aūt diuerse spēs luxurie: ⁊ vir q̄ adulteratur tria mala facit: ⁊ similiter mulier. ibi. §. x.

Preceptū septimū erat. Nō furtū facies. q̄d intelligit furti noīe: ⁊ quattuor modis fit ꝯ hoc p̄ceptū: ⁊ ad hoc varia subdunt

ria subduntur.ibidem.§.xi.per totum.
Preceptū octauū erat. Nō loq̄ris ꝯ fratrē tuū falsum te-
stimoniū.mēdaciū est vitādū ꝑpter tria: ⁊ q̄druplr̄ fit ꝯ
hoc p̄ceptū. Nō loq̄ris falsum testimoniū.ibi.§.xij.p to.
Preceptū nonū erat. Nō ꝯcupisces rē ꝑximi tui.ꝑpter q̄t-
tuor rōnes dꝫ q̄s abstinere ab ista concupiscētia: ⁊ triplr̄
talis ꝯcupiscētia rerū est pctm̄ mortale.ibi.§.xiij.p totū.
Preceptuꝫ decimū erat. Nō desiderabis vxorē ꝑximi tui.
duo in hoc p̄cepto intelligunt̄.q̄d itelligit̄ p domū: ⁊ q̄d
p vxorē: ⁊ hui⁹ ꝯcupiscētie multiplex est ḡdus.ibi.§.xiiij.
Precepta oia hō implere nō pōt sine gratia dei (p totū.
ostenditur ⁊ probatur.iiij.parte.ti.ix.c.v.ante.§.

Precepta cerimonialia le-
gis moysi oīno cessant in nouo testamēto: et seruari nō
dn̄t: sꝫ solū quātū ad moralē expositionē. Et quō p̄cepta
cerimonialia determināt moralia ⁊c.j.p.ti.xiiij.c.v.an̄.§.
Precepta ip̄a cerimonialia s̄m illud Osee.viij.c.scribam
eis.quō sunt multiplicata: et illa precepta cerimonialia
diuiduntur in quattuor genera.ibidem.§.j.per totum.
Sacrificia veteris legis q̄re sunt instituta ⁊ q̄d significāt
⁊ assignat̄ triplex rō illoꝝ q̄re talia aīalia vel alia offere-
bantur: ⁊ genus sacrificiorū est triplex.ibi.§.ij.p totum
Preceptorū cerimonialiū scd̄a pars q̄ dicit̄ sacrificia q̄ ptī-
nebant ad templū ⁊ vasa eius. Et est triplex tēplū.s.ma-
teriale: spūale: ⁊ supernale q̄bus significant̄: ⁊ quō disti-
guebatur templū ⁊c.ibi.§.iij.per totum.
Preceptorū cerimonialiū tertiū gen⁹ ꝯsistebat in cibis: in
vestib⁹: ⁊ q̄busdā aliīs ꝓhibitis: hui⁹ obseruātie in cibis
⁊ vestibus triplex rō pōt assignari: ⁊ aīalia iudeis ꝓhibi-
ta quid nobis spūaliter significāt ⁊c.ibi.§.iiij.per totum.
Preceptorū moraliū quartū gen⁹ erat sacrorū q̄ tm̄ erāt
signa sacrarū rerū: q̄ dicunt̄ ista sacramenta: et quedā sa-
cramēta ptinebant ad totū populū: et quedam ad mini-
stros que spūaliter exponuntur.ibidem.§.v.per totum.
In sexto.§.habet̄ de circūcisione: de ip̄a vide.s.sub lr̄a.C.
In septimo.§.habet̄ de agno paschali (scꝫ Circuncisio.
⁊ sua comestione.de ipsa vide.s.sub littera.A.s.Agnus
In octauo.§.agit̄ de purificatione iudeoꝝ q̄ nobis spūali-
ter moralizatur.de ipsa vide.j.sub purificatione.
In nono.§.agitur de cōsecratione sacerdotū ⁊c.et q̄d no-
bis spūaliter significant.desup vide.j.sub.S.scꝫ Sacer-
dotum.que oia pertinebant ad precepta cerimonialia.

Precepta iudicialia legis
moysi vbi originaliter habent̄: in tribus differūt iudicia-
lia a cerimonialibus.j.par.ti.xiiij.c.vj.ante.§.
Preceptorū horum moraliū fit quadruplex distinctio s̄m
distinctionē ordinatiōis humane: et quō ecclesia aliqua
de istis preceptis sumpsit: ⁊ que ibidem.§.j.per totum.
Iudicialia p̄cepta legis moysaice describunt̄ q̄ ptinēt ad
p̄ncipes: ⁊ quō circa bonā ordinationē principum duo
sunt attēdēda: ⁊ quō aliq̄ ex diuina ordinatiōe sumpse-
rūt p̄ncipatū: ⁊ quō se reges ⁊ p̄ncipes hr̄e dn̄t.ibi.§.ij.
Precepta iudicialia describunt̄ quātū ad popula- (p to.
res s̄m Tulliū. Ad rōnē ppl̄i ptinet cōicatio adinuicē q̄
est duplex: quō lex statuit possessiones: ⁊ quō lex statuit
subuentionē ⁊ octo genera penarū.ibidem.§.iij.p totū.
Precepta iudicialia describunt̄ q̄ respiciūt extraneos: cū
extraneis pōt eē ꝯuersatio duplex: et triplr̄ offerebat̄ iu-
deis occasio vt cū ex̄neis pacifice cōicarent ⁊c.ibi.§.iiij.p
Precepta iudicialia describunt̄ quātū ad domesti- (totū
cos: vt filios vxorē ⁊ suos: quō bn̄ sunt regēdi: ⁊ quō in
domestica cōione sunt tres cōbinatiōes.ibi.§.v.p totū.

Precepta ecclesie descri-
bunt̄ q̄n obligāt ad mortale: ⁊ aliqua vniuersalia sunt q̄
extēdunt̄ ad oēs fideles. ⁊ aliq̄ ad certos status psona-
rū, ⁊ sunt nūero duodecim.j.p.ti.xvij.c.vnico.§.ij.p tc tū.

Precepta ⁊ mandata dei ⁊ ecclesie vel p̄latorū quō intel-
liguntur ⁊c.desuper vide.s.sub.M.scilicet Mandata
⁊.ij.parte.titu.iiij.c.ij.§.ij.⁊.iij.per totum.
Precepta negatiua ⁊ affirmatiua quō inter se differunt:
⁊ quomodo ⁊ quādo homines obligantur ad ea.ij.par.
ti.ix.c.vj.post medium.ante.§.
Preceptū q̄d dat p̄latus in visitationib⁹ monasterioꝝ vel
alꝰ q̄ sibi dicat̄ q̄ si quis sciuerit aliq̄ ad corrigendū ⁊c.
quō istud p̄ceptū sit intelligēdū siue seruandū ⁊c.ij.pte
ti.ix.c.vj.§.iiij.ante medium.ibi. Item quādo p̄elatus.
Precepti sn̄ia quō ꝯsistit in maioritate: obediētia ⁊ neces-
sitate precepti.iij.p.ti.ix.c.xij.an̄ mediū.ibi. Sn̄ia p̄cepti.
Precepta que ponunt̄ a beato Aug. in regula quō intelli-
guntur.iij.par.ti.xvj.c.j.§.v.circa medium.
Precepta que ponuntur in regula beati Benedicti quō
intelliguntur.iij.parte.ti.xvj.c.j.§.vij.per totum.
Preceptis p̄latorū quō ⁊ q̄n quis nō tenet̄ obedire.ibi.§.
ix.principaliter vltra medium.ibi. Secundo modo.
Preceptorū positiuorum quā potestatem ⁊ iurisditionē
habet papa.iij.parte.titu.xxij.c.iij.§.ij.per totum.
Precepta dei hō nō pōt implere sine ipsius gratia.hoc p
Precepta pythagorica que sunt (bat̄.iiij.parte.ti.ix.c.v.
⁊ quō sunt fugienda.iiij.parte.ti.v.c.xx.§.ix.per totum.
Precepto ecclesie vtrum satisfaciat qui semel cōmunicat
in anno ⁊c.ij.parte titu.ix.c.ix.ante.§.quasi per totum.
Preceptū ⁊ ꝯsiliū quō differūt a seipsis ⁊c.j.p.ti.xv.c.vni
Preceptū quō sit audire missam in die (co.§.vij.p to.
festo. Et circa istā materiā ponunt̄ q̄dā q̄stiōes et dubia
⁊ q̄ excusant̄ ab isto p̄cepto.ij.p.ti.ix.c.x.§.j.⁊.ij.p totū.
Precipitatio ponit̄ p scd̄a filia luxurie: quō et eadē ⁊ ex
aliīs pctis p̄cedit: in q̄ ꝯsistit: q̄d ptinet ad p̄cipitationē:
⁊ ipsa describit̄ ⁊ declarat̄ p v̄bū ps.ij.p.ti.v.c.x.ante.§.
Precipitatio in verbo cordis in quo ꝯsistit: quō ꝯ eandē
delinquit̄: ⁊ quō dicit̄ ad similitudinē in rebus corpora-
libus quasi similitudinarie ⁊c.ibi.§.j.per totum.
Precipitatio in v̄bo oris p̄cipue in trib⁹ dꝫ caueri.s.in pfe-
rēdis sentētiīs: in dubiīs decidēdis: ⁊ in secretis edicen-
Precipitatio quō fit in ope: ⁊ quō (dis.ibidē.§.ij.p to.
sit domanda siue cōsideranda.ibidem.§.iiij.per totum.

Predicatiōis negligētia
q̄ pctm̄ sit pbat̄: q̄ negligētia tripliciter cōmittit̄.s.p̄dica-
tioni nō intēdendo: p̄dicationē nō audiēdo: ⁊ p̄dicatio-
nem non retinendo vel nō faciendo.ij.p.ti.ix.c.xj.ante.§.
Predicationis negligētia quō cōmittit̄ circa illū q̄ assistit
p̄dicatiōi: sꝫ mēs euagat̄: ⁊ circa alias vanitates mūdi
vel curiosa querēdo. Et plus ꝓdest p̄dicatio q̄ sumptio
Predicationis negligētia (corporis xp̄i ⁊c.ibi.§.j.p to.
quō cōmittit̄ nō audiēdo sermones: ⁊ p̄ncipaliter circa
quos. Et fructus v̄bi dei sunt duodecim quibus oībus
priuant̄ q̄ nō audiūt sermones sꝫ negligūt.ibi.§.ij.p to.
Predicatiōis negligētia quō cōmittit̄ in nō retinēdo vel
nō faciēdo: dant̄ plures in exēplū q̄ predicationē audie-
bāt. Et quō ignorātia nō excusat ⁊c.cū notabili exēplo i
Predicatio verbi dei quō hꝫ viginti (fi.ibi.§.iij.p.to.
priuilegia.iij.parte ti.xviij.c.j.§.ij.per totum.
Predicatio quare interdicit̄ mulieribus q̄ nō predicent.
iij.par.ti.xviij.c.iij.§.j.circa fi.ibi. Mulieribus autem.

Predicatoruꝫ status de-
scribit̄ p thema ex ps.q̄d ⁊ de ipsis declarat̄.iij.p.ti.xviij.
Predicator quō assimilat̄ celo: ⁊ vt digne (c.j.ante.§.
p̄dicet quō dꝫ hr̄e cōditiōes celoꝝ spūalr̄ ⁊c.ibi.§.j.p to.
Predicator quō dꝫ p̄dicationē enarrare aliīs q̄ audientes
intus intelligant ⁊ gustent p deuotionē. Et p̄dicatio ha-
bet viginti priuilegia ⁊c.ibidem.§.ij.per totum.
Predicator quō dꝫ enarrare gloriā dei.ibi.§.iij.p totum.
Predicatores siue inquisitores quō se habere debent in
inquisitione contra hereticos.ibi.c.ij.per totum.

Predicatio describitur per thema quod ꝛ de ipsa declaratur ibidem.c.iij.ante.§.

Predicationis excellētia q̄ est fine in quo cōsistit: quō est precipuū officiū in ecclia: et q̄re est multis ꝑuilegijs dotata: ꝛ quō ꝑdicatores dicunt āgeli ꝛ ꝓphe.ibi.§.j.ꝑ to.

Predicator vt digne ꝑdicet quō habere dꝫ dilectione interius ardentem: exterius conuersationē relucentem: et cognitionē scientie cōpetentem.ibidem.§.ij.per totum.

Predicationis ꝯgrua materia q̄ esse dꝫ: quō dꝫ ꝑdicare: ꝯ mēdaciū sciēter ꝑdicat mortalr peccat: q̄ est vera materia ꝑdicationis: ꝛ quō xp̄m tripłr cognoscere debem⁹ in sermone.ibid.§.iij.ꝑ to.

Predicatio quō fieri dꝫ cū debitis circūstantijs ꝛ cū discretione: ꝛ quō ꝑdicator inducere debet populū vt faciat que ꝑdicat.ibidē.§.iiij.ꝑ totū.

Predicator a quibus defectibus se cauere dꝫ ꝑdicādo.et sunt numero decē: ꝛ ꝑ ordinē declarant.ibi.c.iiij.ꝑ totū.

Predicatiōis vera forma q̄ est: ꝛ ponunt septē modi ꝓcedēdi ī ꝑdicatiōe q̄ pulchre ꝛ notabilr declarant.ibi.c.v.ꝑ t.

Predicatiōis materiā quō q̄s dꝫ dilatare ex libris autēticis ecclie ꝛ apocriphis dat sup ħ vari⁹ mod⁹.ibi.c.vj.ꝑ to.

Predicandi potestatē quō ꝛ q̄n xp̄s dedit suis discipulis.iij.ꝑ.ti.xxij.c.iiij.§.j.post prin.ibi. Secundaꝫ potestatem.

Predicator vel theologus habēs multos libros ex q̄bus fructificet: vtrum debeat illos vendere famis tempore vel dare indigentibus.ij.parte titu.j.c.ij.§.iiij.per totum.

Predicatori ꝓ ꝑdicatiōe nō licet pecuniā recipe: sꝫ licet victū recipe ꝛc.ij.ꝑ.ti.j.c.v.§.xvij.post ꝑn.ibi. Nota tertio.

Contra predicatores ꝑlatos ecclīarum ꝛ religiosos hypocritas inuehit dn̄s septē maledictiones.ij.parte ti.iiij.c.vij.§.iij.post prin.ibi. Septem maledictiones.

Predicatorū fratrum de-

scribūtur varia ꝛ gratiosa priuilegia ad longū valde: et similiter sororum vbi in multis sunt gratiose priuilegiate.j.parte.ti.xix.c.ij.per totum.

Predicatores fratres ꝛ minores sunt ita ꝑuilegiati ꝙ nec ratione delicti: nec ꝯctus possunt ꝯueniri.j.ꝑ.ti.xix.ca.j.§.iij.in fine.ibi. Et ꝓpter hoc.ꝛ.c.ij.in principio.

Predicatores fratres q̄ vadūt ꝛ ꝯuersant apud vsurarios: q̄ nō ħnt nisi de vsuris: vel apud raptores vt eos ducāt ad restōnem siue ꝑ ꝑdicationē siue ꝑ suasionē: quō ħ sit intelligēdū.ij.ꝑ.ti.j.c.xij.§.xviij.circa fi.ibi. Fr̄es etiā.

Predicatores fr̄es ꝛ minores quō gloriant de duplici vxore.s. Lya ꝛ Rachele: intelligētes ꝑ easdē vitā actiuā ꝛ cōtēplatiuā: ꝛ de primis eorūdē patrib⁹: quō fr̄es minores in aliq̄bus errāt. Et de carmelitis ꝛ augustinensib⁹ aliq̄ habes.ij.ꝑ.ti.iij.c.iiij.§.ij.ꝓpe med.ibi. Predicatorꝫ vero

Predicatores q̄re ꝛ q̄n tenēt dicere vigilias mortuorꝫ ꝛc.iij.ꝑ.ti.xij.c.iiij.§.iij.circa finē.ibi. In ordine predicatorꝫ.

Predicatores quō tenent ad canonicā portionē: ꝛ quō nō declarat ꝓ ipsis notabilr ꝑ sedecim notabilia.iij.ꝑ.tit.x.c.v.§.vij.ꝑ.to.

Predicatores quō et q̄re habēt mediā paupertatem.iij.ꝑ.ti.xvj.c.j.§.iij.modicū supra ante finem.

Predicatores fr̄es quō militāt sub regula bti Augustini: quō differūt ab alijs religiosis ī ꝯstitutiōib⁹.iij.ꝑ.ti.xvj.c.j.§.v.

Predicatores fratres quō caute ꝓfitent: q: fm regulā: et quō transgressio ipsorū nō obligat eos ad culpam sed ad penā.iij.parte.ti.xvj.c.j.§.iiij.circa medium.

Predicatorū fratrū ꝯstōnes: in ꝓlogo habet circa finē ꝙ cōstitutiones ipoꝝ nō obligant eos ꝛc.nisi ex cōtemptu: quis sit iste cōtēptus ꝛ quō ꝛ q̄n est mortale.iij.ꝑ.ti.xvj.c.j.§.ix.ꝑ totū.

Predicatores fratres quare obligant ad maiorem paupertatē ꝙ monachi.iij.parte titu.xvj.c.j.§.xj.circa medium.ibi. Quarto nota.

Predicatorū fratrū ordini vtrū licet habere possessiones ꝛ redditus annuales in cōi ꝛc.iij.ꝑ.ti.xvj.c.j.§.xij.ꝑ totū.

Predicatores fratres possunt adire hereditatē parētū ex priuilegijs Clementis.iiij.imo nec possunt exheredari.xix.q.iij.c.si.iij.parte ti.xvj.c.j.§.xij.ibi. Nota septimo.

Predicatorū fratrū cōstitutio in aliq̄b⁹ passibus declarat: ꝛ ꝑncipaliter qualiter peccāt trāsgrediendo ꝑcepta in virtute spūssancti: vel pena excōicatiōis: quō cōstitutiones ligant ad culpā: et vtrū tenent facere cōtenta in regula ꝛ ꝯstitutionib⁹ eorū ꝛc.iij.ꝑ.tit.xvj.c.j.§.xiij.ꝑ to.

Predicatorꝫ fratrū ꝛ minorꝫ sorores q̄dā ꝓfiteri possunt añ annū si etatē ħnt: ꝓbat.iij.ꝑ.ti.xvj.c.ij.añ med.añ.§.

Predicatorꝫ fratrū regularis obseruātia ꝛ religio ꝑfectior est alijs religionib⁹ nō mēdicantib⁹: et q̄re: ꝛ nō solū ipsi fratres carthusien.sꝫ cuiuscūq̄ ordinis fratres ad ordinē ꝑdicatorꝫ venire possunt ꝛ nō ecōuerso. Et ex ꝑdicatorū ordine exeuntes ad altiorē ordinē quā penā incurrūt et quō sunt reuocādi ꝛc.iij.ꝑ.ti.xvj.c.iiij.§.iiij.per totum.

Predicatores ꝛ minores ꝑnt vbicūq̄ sunt ī altari portabili celebrare absq̄ ep̄orū locorꝫ licētia sine parochialis rī ꝑiudicio.iij.ꝑ.ti.xvj.c.ix.§.j.infra med.ibi. Notādū etiā.

Predicatores ꝛ minores quō audire debēt confessiones preterpt Cle.dudum.iij.parte.ti.xvij.c.viij.per totum.

Predicatores presentati quō differunt a curatis in ꝑtāte audiēdi confessiones: ꝛ q̄diu durat potestas eoꝝ audiēdi confessiones ꝛc.iij.parte ti.vij.c.x.per totum.

Predicatores quō ħnt varias indulgētias ꝓ eorūdē sermonibus.iij.ꝑ.ti.xviij.c.j.§.j.añ finem.ibi. Decimonono.

Predicatorꝫ ꝛ minorū ordinū fratri ex electione: ꝓuisiōe: postulatiōe: siue vocatiōe ad ꝑlatutā extra ordinē suū in discordia facta ius aliqd̄ nō acquirit: nec ip̄e cōsentire potest sine licētia habita.iij.ꝑ.ti.xix.c.ij.§.vij.in prin.

Fratres ꝛ sorores de tertia regula bea. Dn̄ici sub quo papa sunt ꝑmo approbati: q̄n ꝛ q̄re instituti sunt: quē habitū dn̄t portare: quō dn̄t viuere: quātū peccāt trāsgrediēdo regulā vbi morari ꝑnt ꝛc.iij.ꝑ.ti.xxiij.c.v.§.v.ꝑ totū.

Magister ordinis ꝑdicatorū in toto ordine: ꝛ q̄libet ꝑor prouincialis ꝛ eius vicarius in sua ꝓuincia ꝑnt fratres suos ꝑ sedē ap̄licam deputatos ad ꝑdicādum crucē vel ad inquirendam contra hereticā prauitatē reuocare et remouere ꝛc.iij.parte ti.xxiiij.c.viij.vltra medium.

Predicatores excōicant cū alijs mendicantib⁹ capiētes loca ad habitādū: vel dimittētes sine licentia pape: quō ipsi fratres edificare possunt in locis suis ꝛc.ꝛ q̄n mutāt loca quid secum portare possunt ꝛc.ibidē.c.lx.ꝑ totum.

Fratres de tertia regula beati Dn̄ici audire possunt diuina tempore interdicti.ibi.c.lxij.in fine.

Intrantes monasteriū monialiū ordinis ꝑdicatorū excōicati sunt maiori sentētia in casu nō concesso: et de q̄bus intelligitur.iij.parte ti.xxiiij.c.lxx.circa principium.

Facientes libellum famosum vel cantilenas cōtra dictos fratres similiter excommunicati sunt.ibidem.

Dicentes vel defendētes ꝙ dicti fratres nō sunt in statu ꝑfectionis similiter excōmunicati sunt.ibi.ꝓpe mediū.

Qui exercēt violētias in locis fratrū ꝑdicatorū et minorꝫ similiter excōmunicati sunt.ibidem circa medium.

Retinentes apud se apostatas ordinis similiter excōmunicati sunt.ibidem ante finem.

Item fratres minores recipiētes fratres predicatores ad eorūdem ordinē sine licētia pape sunt excōicati sunt.ibi.

Itē magistri rectores artistarū ꝛ scholares studij parisiēsis q̄ publice vel occulte fratres ꝑdicatores ꝛ minores a cōsortio vniuersitatis excludere nolunt.ibidē in fine.

Predicatores nō possunt excōicari: nec suspēdi: nec interdici ab ep̄is vel alijs ꝑlatis ecclesie: nisi sup hoc habeāt specialē autoritatē a papa: cogi nō possunt vt ep̄orꝫ ꝯstitutionibus subijciant: et multi doctores in iure hoc probant.iij.parte ti.xxiiij.c.lxxv.§.j.vltra medium.

Predicatores ex spāli ꝑuilegio ꝑnt absoluere sclares ab excōicatiōe igredi volētes ip̄m ordinē: nisi casus eēt pape reseruat⁹.iij.ꝑ.ti.xxiiij.c.lxxvj.ibi. Septimo excōicat⁹.

Predicatores quō absoluere ꝑnt suos ab excōicatiōe: irregularitate: suspēsione ꝛc.et eos q̄ ad ip̄m ordinē ingrediunt: et quō cum ipsis facere debēt ꝛc.iij.parte ti.xxiiij.

c.lxxi.§.i.circa finem.ibi.Magister ordinis.

Predicatores q̄ priuilegia hn̄t tpe interdicti: quō interdictum seruare debēt: excipiunt tres casus ī quib⁹ aliquis vel aliqui excipiunt ab ipsis priuilegijs: quō diuina celebrare possunt cū ministris: ponunt varij casus circa istā materiam ꝛc.iij.parte ti.xvi.c.v.§.i.per totum.

Predicatores nō pn̄t suspēdi a quocūq̄ plato: ꝛ si fecerit irritū est ꝛ inane: et quō absoluere pn̄t fratres suos a suspensione ꝛc.iij.p.ti.xxvij.c.iiij.post me.ibi. Nota ꝙ sn̄ie.

Magister iohānes de nigro monte ordinis fratrū predicatorū quō disputauit cū grecis ꝛ eos vicit ꝛc.iiij.parte ti.xi.ca.vij.§.iij.infra medium.vsq̄ ad finem.

Predicatores absolui pn̄t ab irregularitatibus: ab archiepis in suis diocesibus si fuerint requisiti: vel a superioribus sui ordinis ꝛc iij.p ti.xxviij.c.vi.§.viij.in medio.

Predicatorū ꝛ minorū ordinū pr̄es vbi p̄dicauerūt quō successerūt alijs ordinib⁹: quō isti tenēt statū mediū propter actiuā et cōtemplatiuā vitam: quō dicuntur celi ꝛc. iij.parte ti.xxxi.c.x.§.iiij.circa principium.

Predicatores qui hn̄t aliq̄ ī cōi ꝙ nō diminuit ꝑfectionē paupertatis ꝛ religionis: pbat.iiij.p.ti.xij.c.iij.§.xiiij.p to.

Beatus dn̄icus Pe.ꝛ Tho.etiā quō pugnabāt ꝯ varios errores.iiij.p.ti.xi.c.vij.§.v.post med.ibi. Nota ꝙ si isti.

Prelatoria aiarū manus quō describit et q̄d significant eius quinq̄ digiti siue modi predationis.ij.pte.ti.ij.c.i. §.xxij. Cetera vide.i.sub littera. R. scilicet Rapina.

Pregnās mulier que in partu moritur quomodo sit cum ea faciendum.iij.parte ti.x.c.v.§.ix.circa finem.

Pregnātibus dantes medicinas vt procurēt abortum et mortē eius vt occultet pcm̄ quātū pcm̄ cōmittūt: quō se in illis regere debēt.iij.p.ti.vij.c.ij.§.ij.per totum.

Prelatorū status siue dignitas describit p thema ex ps. quod et de ipsis declaratur.iij.parte ti.xix.c.i.ante.§.

Prelati quō debēt excludere ambitionē: et vnde dr̄ ep̄s.

Prelati quō debēt vocari a dn̄o ad (ibi.§.i.per totum. prelaturam siue dignitatē: et qualis dz esse qui vocatur ad dignitatem siue ad prelaturam.ibi.§.ij.per totum.

Ad prelaturā quō vocat⁹ fuit Aaron per q̄druplex signū in virga ostēsū: sic spūalr̄ vocari dn̄t nr̄i plati ad p̄latus

Prelatus quō dz eligi: ad quos ptinet. (rā.ibi.§.iij.p t. de iure electio: qui nō possunt eligere ꝛ vocē nō habent in electione qui nō sunt subdiaconi.ibidem.c.ij.ante.§.

Prelatorū regimē siue officium describit p thema ex ps. quod ꝛ de ipsis declaratur.iij.parte ti.xix.c.xi.ante.§.

Prelatus quō dz q̄rere nō suā sed subditorū vtilitatē.ibi.

Prelatus quō dz se habere in exercitio (§.i.per totum. prelature rectam.s.intentionē habendo.ibi.§.ij.p totū.

Prelatus quō dz prebere suis exēpla pbitatis.ibidē.§.iij.

Prelat⁹ quō se regere dz in sua vita ꝛ in mō viuēdi (p to. et que apud se cogitare dz in regimine ꝛc.ibi.§.iiij.p to.

Prelatus quō se habere dz in regimine in varijs suis acti

Prelatus quō dz esse discretus in (bus.ibi.§.v.p totū. correctione ꝛ in zelo admonitionis: et quō dz esse gloria patrie p vocem predicationis.ibi.§.vi.per totum.

Prelatus siue pastor quō se regere debet in admonendo subditis diuersa diuersis ꝛc.ibidem.§.vij.per totum.

Prelati inferiores siue rectores quō figurant p lunam ꝛ stellas ꝛ ppᵣietates lune de ipsis declarant.ij.p.ti.xxiij.

Prelati curati quō ꝛ q̄re dicunt ce (c.i.§.ij.ꝛ.iij.per totū. li: quō ꝛ q̄re figurant p arietes: p leonē: p gallū: ꝛ eorū ppᵣietates ipsis applicant.ij.p.ti.xxxi.c.x.§.iij.p totum.

Prelati siue dn̄i quō deo reddent rationem in extremis de diuersis sibi commissis.i.p.ti.v.c.ij.§.iiij.post med.ibi.

Prelati ꝛ rectores quō dispēsare habēt. (Sexto exiget. in legibus ꝛ eas interpretari: ꝛ dispensare possunt cum subest rōnabilis causa: ꝛ quibus: et in quibus prohibet dispensatio ꝛc.i.par.ti.xvij.c.vnico.§.xx.per totum.

Prelati qui se subscribunt ꝛ sigillant vsuris quid sit fiendum.ij.par.ti.i.c.ix.§.vij.per totum.

Prelatus vtrum peccet in conferendo beneficium bono pretermisso meliori.ij.parte ti.i.c.xx.§.i.

Prelatura vel pro potestate non licet aliquid accipere.ij. parte ti.i.c.v.§.xvij.ante medium ibi. Nota quarto ꝙ.

Prelatus vtrū possit cōmittere ꝯsanguineo suo curā sue ecclesie postposito meliori.ij.p.ti.i.c.xx.§.ij.per totum.

Prelatorum quomodo inuenitur quadruplex superbia. ij.parte ti.iij.c.iiij.§.i.per totum.

Contra prelatos ecclesiarū p̄dicatores ꝛ religiosos hypocritas quō inuehit dn̄s septē malediciones.ij.p.tit.iiij. ca.vij.§.iij.post prin.ibi. Septem malediciones.

Prelatus siue paterfamilias si nesciat crimina manifesta subditorum q: negligenter inquirit: et sic nō punit ꝛ illi pereunt nō excusatur talis.ij.parte ti.v.c.ix.§.ij.post medium.ibi. Secundo vt ignorantia.

Prelatorū negligētia ꝙ̄ periculosa sit ostendit varijs auctoritatib⁹: quō dn̄o deo debēt obedire: ꝛ quō negligētia eorundē officijs excludere debent.ij.p.ti.ix.c.v.ante.§.

Prelati si repellāt sciētiā digni sunt ipsi repelli a deo.ibi.

Prelati quō admonēdi sunt ad dei obediētiā: (§.i.p to. ꝛ quō se habere dn̄t in puni[…]criminū ꝛc.ibi.§.ij.p to.

Prelatus quō ex suo officio hz puidere subditis in necessarijs: inq̄rere subditorū vitia: ꝛ corrigere eorū crimina: et q̄ttuor sunt cause dissimulādi et nō corrigēdi.ibidē.§.iij.

Prelati quō excludunt a iuramēto: ꝛ ponunt nō (p to. men casus in q̄bus debēt p̄lati ꝛ sacerdotes iurare.ij.p. ti.x.c.iiij.§.ij.ante medium.ibi. Tertij sunt sacerdotes.

Prelatus vel ordinarius qui scit non vt iudex vel homo. sed vt deus subditum esse criminis reū: quomodo talē debet arguere.iij.parte ti.ix.c.v.§.iij.per totum.

Prelatus vtrum tenetur procedere ad inquisitionem qn̄ nō sperat inde profectū: ꝛ quō vario modo se habere dz circa admonitionem ꝛ correctionem subditorum ꝛc.iij. parte ti.ix.c.vij.§.viij.per totum.

Prelati ꝛ clerici quō donare possunt: ꝛ qn̄tū et quibus: ꝛ de quibus.iij.parte ti.x.c.iiij.§.iiij.in medio.

Prelati quomodo eligere sibi possunt confessorem ppᵣium: et a quibus ille possit eos absoluere.iij.parte ti.xvij. c.ij.§.ij.ante medium.ibi. Prelati exempti.

Prelati quō significant per pastores: de q̄bus Cāticorū.i. ꝛ.i.p.ti.i.c.ij.§.v.post med.ibi. Pro horum declaratione.

Prelatis in dignitate cōstitutis quō tria debent.iiij. pte. ti.v.c.x.vltra medium.ante.§.ibi. Tria ergo debentur.

Prelatis quis honor debetur.ibi.§.i.ꝛ.ij.per totum.

Prelati q̄ hn̄t aliqua in cōi ꝙ hoc nō minuit statū ꝑfectionis eorundē: pbat multiplr̄.iiij.p.ti.xij.c.iiij.§.xv.per to.

Prelature imposite quō ꝛ qn̄ nō tenet subditus obedire iij.parte ti.xvi.c.i.§.ix.post mediū.ibi. Ad prelaturā aūt.

Prelati quomodo reddent rationem de varijs in nouissimo.iiij.parte ti.xiiij.c.ix.§.vij.per totum.

Prelatura siue dn̄ium infidelium super fideles potest dupliciter considerari: ꝛ prelatio ꝛ dn̄ium introducta sunt a iure humano ꝛc.ij.parte ti.xij.c.iij.§.i.per totum.

De prelatis vide etiam sub littera D.scilicet Dominio.

Prelatus quō habere dz triplicē ꝯsiderationē.s.circa subditum vt reguletur circa virtuosum vt imitetur: et circa prauum vt excitetur.ij.parte ti.v.c.xi.§.iij.per totum.

Premia varia describūtur vario modo sub littera. B.scilicet Beatitudo ꝛc.

Preparatio ad celebrationē vel ad cōionē quō ꝛ qualr̄ fieri debet.iij.parte ti.xiij.c.vi.§.vij.viij.ix.ꝛ.x.per totum.

Preparatio ad gratiā describit.ā.sub lr̄a.G.scz Gratia: ꝛ.iiij.parte ti.ix.c.iiij.quasi p totū.ꝛ.c.v.§.iiij.per totum.

Preparare quō quilibet penitēs se dz ad mortē: quō facere debet confessionem ꝛc.iij.parte titu.x.c.ij.per totum.

Presbyterorū.vide varia.i.sub littera. S.scz Sacerdos.

Prescriptio legitima q̄ttuor reqrit: que p̄scribi nō pn̄t: ipa duob⁹ modis interrūpitur: ꝛ in septē casib⁹ ipsa nō currit nec interrūpit sed q̄escit: ꝛ quo tpe ipa incipit currere.ij.

parte titu.j.c.xv.§.vij.per totum.
Presentare quō dñt electores electū: quā penā incurrūt hoc non facientes, rc.iij.parte tit.xix.c.ij.§.j.per totum.
Presumptio quō multiplr̄ sumit̄: q̄ ē vic᷒ magnanimitatis r ambitiōis vitiū opponit̄ magnanimitati.ij.p.x.iiij.c.vj.
Presumptio describit̄ triplr̄ ħm illō Judith.vj. (ante.§. de se r de sua v̄tute p̄sumētes humilias.quō r qualr̄ hoc fit in bono r in malo r i q̄ etate ō: p̄sumptio.ibi.§.j.p to.
Presumptio an sit grauius pctm̄: an pusillanimitas sibi cōtraria: ista duo cōsiderari pñt triplr̄.ibi.§.ij.p totum.
Presumptio quō describit̄ ħm illud ps. Ego dixi in abundantia mea. Et est triplex p̄sumptio: r q̄ presumptiones sunt culpabiles r que nō.ibidem.§.iij.per totum.
Presumptio quō punitur a deo: et quō deus ab istis dupliciter faciem suam auertit.ibi.§.iiij.per totum.
Presumptio etiā accipit̄ p decimo gradu supbie: r i quo cōsistit: r q̄ ptinet ad p̄sumptionē.ij.p.ti.iij.c.iij.§.x.p to.
Presumptio nouitatū ō: filia inanis glie: in q̄ ɔsistit illud vitiū. Et agit̄ de iordinato ornatu mulieꝝ.ij.p.ti.iiij.c.v.
Preteritoꝝ memoria quō ptinet ad ṗmā ptē pru (p to. dentie: r sunt octo quoꝝ debem᷒ inter cetera reminisci. iiij.p.ti.ij.c.ij.§.iiij. Cetera q̄re.ō.sub.M.scꝫ Memoria.
Primates r patriarche sunt minores papa r maiores archiep̄is: q̄ est dr̄ia inter eos: h̄nt q̄tuor ṗuilegia r i octo casib᷒ h̄nt iurisdictionē in subditos suoꝝ suffraganeorū: r qui pprie dicunt̄ primates.iij.p.ti.xx.c.iiij.per totum.
Primitie q̄ sunt: r q̄d decime: r q̄re primitie dant̄: et quō hoīes ad eas obligant̄ siue teneant̄.ij.p.ti.iiij.c.iij.§.iij.
Primicerius siue cātor q̄s est: quō subest archi (p totū. diacono r archipresbytero: qd est eius officium: quō facere dꝫ mādatū archidiaconi rc.iij.p.ti.xix.c.viij.p totū.
Pricipes r dñi quō se habere dñt in regimine: q̄s v̄tutes habere dñt: quō habere dñt variā prudētiā: r que mala prouenīūt ex ipsorū imprudētia.iiij.p.ti.ij.ca.vj.ante.§.
Princeps quō ex virtute prudētie studere dꝫ vt.s.deo placeat: pplo pro posse satisfaciat: reipublice puideat: et leges iustas r possibiles condat.ibi.§.j.per totum.
Principū subditi siue politia rc.vide ibi.§.ij.per totum.
Principib᷒ quō p̄cipue necessaria est clemētia: iducūt ad hoc decē exēpla pulchra q̄ etiā p ordinē declarant̄.iij.pte
Princeps quis est ħm pħm: (ti.iiij.c.ix.§.j.per totum. quō ipse in se pollere dꝫ oī virtute iustitie: et quō dꝫ esse exēplaris scꝫ ad sapientiā acquirendā: ad auaritiā detestandā: r ad luxuriā fugiendā.iiij.p.ti.v.c.iiij.§.ij.p to.
Principandi quō sunt precipue tres potestates: que et p ordinem declarantur.ibidem.§.iiij.per totum.
Decet ɔcessum a principe beneficiū esse mansurū. Est vna de reg.iur.q̄ r declarat̄.j.p.ti.xx.c.vnico sub.D.s. Decet.
Principū siue dñorū pprius sacerdos q̄s dicit̄: cui cōfiteri tenentur.iij.p.ti.xvij.c.iij.§.j.circa principium.
De principibus siue dñis vide etiā ꝫ varia.ā.sub.D.scilicet Dominis.r.ā.sub littera.P.scilicet Prelatura.
Principes quomō se vario modo habere debent in iustitia.iiij.parte ti.v.c.iiij.§.j.etiam per totum ca.
Princeps secularis qui illegitimus est quō legitimat rc.
Priuilegium dicit̄ alia lex priuata: est r priuilegiū datū a deo: r priuilegiū ab hoīe: et priuilegia per queꝫ concedi possunt.j.p.ti.xix.c.j.ante.§. (iij.p.ti.j.c.xxvij.§.vj.p to.
Priuilegioꝝ interpretatio vbi v̄ba sunt obscura siue ambigua ad quē spectat: cuius est cōdere: q̄ sunt ṗuilegioꝝ species: aliud est reale: aliud est psonale: r aliud corpale r q̄ dr̄ia inter ṗuilegiū r ɔfirmationē.ibi.§.j.r.ij.p totū.
Priuilegiū nō valet seu euacuat̄ decē modis.ibi.§.iij.p t.
Qui dicūt se exēptos allegātes ṗuilegia req̄siti ab ordinario tenent̄ tradere in scriptis rc. Et nota q̄ q̄dā ita sunt priuilegiati q̄ nec rōne delicti nec rōne ɔct᷒ ɔueniri pñt
Priuilegia ordinis fratrū p̄dicatorū hā (ibi.§.iiij.p to. bent ibidē.c.ij.p to.vide in mlto plus.ā.p̄dicatoꝝ fratrū
Priuilegiū psonale psonā sequit̄: r extinguit̄ cum psona.

Est vna de reg.iur.que r declaratur.j.pte ti.xx.c.vnico. sub.P.scilicet Priuilegium.
Priuilegia ecclesiarū r psonarū ecclesiasticarū quō diuiduntur r quō distinguuntur: que priuilegia sunt data a papa: r que ab imperatore: quō intelligunt̄ rc.iij.parte. ti.xij.c.iij.§.iiij.circa medium.r.§.v.aliqua.
Priuilegiū habet romana curia q̄ nō appellari pōt a papa ad eius successorē neq̄ ad concilium generale rc.iij. parte titu.xxiij.c.iij.quasi per totum.
Priuilegia p̄dicatoꝝ i cōi sunt.tit.iij.p.ti.xviij.c.j.§.ij.p.t. vide etiā de ecclie ṗuilegiis.iij.p.ti.xxiij.c.iij.§.j.r.ij.p to.
Priuilegiis ecclesiasticis quomodo gaudent clerici.iij.parte titu.xxiij.c.v.
Priuilegia ecclesiarū r psonarū ecclesiasticarū que sunt et quō ɔ easdem fit rc.iij.p.ti.xij.c.iij.§.iiij.r.v.per totum.
Procurator: aduocatus: iurisconsultus: quō pñt peccare multiplr̄ in iudicio vel alr̄: r attēdit̄ moderamen salarii eorūdem circa quattuor: r pcuratores aduocātes in cā vsurariis peccāt mortalr̄.ij.parte ti.j.c.xix.§.viij.per totū.
Procuratores religiosorum quō inculpant̄ de aliquib᷒ rc. iij.parte ti.xvj.c.j.§.xj.vltra medium.ibi. Nota tertio.
Procuratoꝝ officiū r notariorū describit̄ vario mō.ā.sub lr̄a.N.scilicet Notari᷒.r.iij.parte ti.vj.c.iij.quasi p totū.
Procurare honores r dignitates q̄ periculosum sit: quō sibi hō cauere dꝫ ab hmōi rc.ij.parte ti.iij.c.v.§.ij.p totū.
Proditio ponit̄ a btō Greg. inter filias auaricie: quō vario modo describit̄ r declarat̄ vario mō.ij pte.ti.j.c.xxij.
Proditio est magnū scelus summe odiosum (ante.§. deo r hominibus: que mala ex eadē oriūtur: ipsa proditio fit tribus modis.ibidem.§.v.r.vj.per totum.
Queritur cū quis iniuste possidet ciuitatē vel castrum: si ciuis vel subdit᷒ talis iniusti possessoris vel alius occulte operetur vt amittat talē ciuitatē vel castrū: et recuperet dominus eius si peccet.ibidem.§.vij.per totum.
Utrū hostē capitalē alicuius dñi vel cōitatis iniuste agētis vel bellantis contra ipsum dñm vel ciuitatē: sit licitū proditorie occidere.ibidem.§.viij.per totum.
Proditoris manus quō describit̄: r q̄d significāt ei᷒ q̄nq̄ digiti siue modi.ij.parte ti.ij.c.j.§.xiij.per totum.
Prodigalitas vnde pcedit: in quo cōsistit hoc vitiū: quō opponit̄ variis vitiis: quare auarus magis dꝫ illiberalis q̄ prodigus: et grauius pctm̄ est auaricia q̄ prodigalitas triplici ratione.ij.parte ti.vj.c.viij.ante.§.
Prodigalitas describit̄ p thema ex ps.qd r de ipsa declaratur cum triplici mēbro rc.ibidem.§.j.per totum.
Prodigalitatis vitiū in quo ɔsistit: r quō prodigus dissipat substantiam suā tripliciter rc.ibi.§.ij.per totum.
Prodigalitatis nocumentum quod est cum notabili exēplo.ibidem.§.iiij.per totum.
Professio quō fit ad modū homagii: in quorū manus fieri debet: quid est professio: quādo nō hꝫ effectū: quantū tempus postulat: qui pfiteri possunt ante annū: quādo mala professio tenet rc.iij.parte ti.xvj.c.iij.ante.§.
Professio tacita fit multis modis: et que est distinctio inter habitum nouitiorū r aliorꝫ: quomō obligat tacita professio: quando ante annū recipere possunt habitum professorum rc.ibidem.§.j.per totum.
Professio impuberū quō describit̄: q̄ñ.s.parētes recipere pñt filios ingressos ad religionē r q̄ñ hoc facere nō pñt q̄s annus est aptus ad pfessionē: q̄ multis annis manere possunt ante pfessionē: r pfessus tacite in q̄bus casibus tenet̄ ad tria vota religionis.ibidē.§.ij.per totum.
Professionis fructus siue vtilitas que est: quid meret̄: et quare vtilior est ingressus religiōis q̄ peregrinatio terre sancte rc.ibidem.§.iij.per totum.
Professus si fuerit seruus in religione q̄ñ dñs possit eum repetere r quot annis: cū quibus bonis: et si exiuerit cū dño q̄ñ tenetur reintrare rc.ibidem.§.iiij.per totum.
Professus i monasterio vbi splēdide viuit̄ r nō ħm regu

larem vitam: quō ille obligatus est ad illū ordinē: quando debet manere ⁊ quando non ⁊c. ibi. §. v. per totum.

Per ꝓfessionē quō q̄s ꝓprie ⁊ ꝑfecte fit religiosus: que in diuersis religionibus diuersis modis exprimit᷑. iij. parte ti. xvi. c. i. §. iiij. post med. ibi. Fit autē q̄s ꝓprie ⁊ ꝑfecte.

Per ꝓfessionē tacitā vel expressam quō dissoluit᷑ vinculū matrimonij cōtractū ꝑ ꝟba de p̄senti ⁊c. iij. p. titu. i. c. iiij.

Proficere volens quomō se habere debet s̄m nouem modos. iij. parte titu. xvi. c. viij. §. iij.

Proficere quō debēt incipiētes ꝓficiētes ⁊ ꝑfecti. i. parte ti. vi. c. ij. §. iiij. ante med. ibi. De vnitate s̄m triplicem.

Prohibētes subditis suis ne faciāt obsequia corporalia personis ecclesiasticis: excōicati sunt maiori s̄nia. Et quō intelligit᷑ hec ꝓhibitio. iij. parte ti. xxiiij. c. xviij. per totuꝫ.

Cū q̄d ꝓhibet᷑: ꝓhibent᷑ oīa q̄ sequunt᷑ ex illo. Est vna de reg. iur. q̄ ⁊ declarat᷑. i. p. ti. xx. c. vnico sub. C. scꝫ Cū quid.

Promereri homo nō potest vitam eternā sine gratia dei hoc probatur. iiij. parte ti. ix. c. v. §. i. per totum.

Promissio simplex absq̄ iuramēto vel voto quō ⁊ q̄n q̄s tenet᷑ reddere: ⁊ q̄n nō. ⁊ vtrū aliq̄s tenet᷑ de necessitate salutis implere q̄d simplr̄ ꝓmisit. ij. p. ti. x. c. i. §. iiij. p to.

Promissis in malis fidem nō expedit obseruari. Est vna de reg. iur. q̄ ⁊ declarat᷑. i. p. ti. xx. c. vnico sub. J. s. In malis promissis. vide etiam. i. sub littera. V. scilicet Votuꝫ.

Promissoriū iuramentū vario mō describit᷑: ⁊ aliq̄ casus ponunt᷑ vbi ligat ad obseruādū: ⁊ vbi nō ⁊ quō ⁊ q̄n sup istis pōt fieri absolutio. ij. p. ti. x. c. vi. a pn. vsq̄ ad. i. §.

Prophete ⁊ patriarche q̄ fuerunt: ⁊ quot. quō multiplr̄ ⁊ vario mō cōmendant᷑: quō ipsi x̄pm figurabāt. Et Joh. baptista multū cōmendat᷑. iij. parte ti. xxxi. c. vij. ante. §.

Prophete quō antiquitus dicebant᷑ vidētes: quō Johes bapti. dicit᷑ ꝓpheta: ⁊ quō ꝓphetia diuidit᷑ in visionē et extasim: quo varij vario modo viderūt ⁊c. ibidem. §. ij. post medium. ibi. Unde prophete antiquitus.

Prophete quō deū viderūt: ⁊ nos quō ex eorū relatu deū videm⁹. i. p. ti. iij. c. vi. §. xiiij. xv. xvi. xvij. ⁊. xviij. per totuꝫ.

Prophetarū eximius quō ⁊ quare dicit᷑ dauid: vn̄ d᷑: propheta ⁊c. et quō Moyses d᷑: maximus ꝓphetarū ⁊c. iij. p. ti. xiij. c. iiij. §. ix. vltra medium. ibi. De psalmis dauid.

Propriū in religione q̄d dicit᷑: habere ꝓpriū cuilibet religioso quō est peccatum mortale ⁊c.

Prelatus quō nō pōt dispēsare in ꝓprio habēdo ⁊c. iij. p. ti. xvi. c. i. §. xi. a prin. vsq̄ ibi. Tertio nota.

Proprietas rerū quō describit᷑ ⁊ declarat᷑. iij. p. ti. iij. c. iij.

Proprius sacerdos q̄s d᷑: a quo q̄s dꝫ absolui: ⁊ (§. iij. quō ꝓprij sacerdotes p̄nt absoluere ⁊c. iij. pte ti. xvij. c. i.

In quibus casibus licet vnicuiq̄ alteri q̄ꝫ ꝓprio sacerdoti confiteri: etiam sine ipsius licentia. iij. par. ti. xvij. c. iiij. ⁊

Proprius sacerdos epōꝝ ⁊ patriarcharū q̄s d᷑: cui tenentur confiteri ⁊c. iij. parte ti. xvij. c. ij. §. ij. per totum.

Proprius sacerdos imperatoris quis dicitur: cui tenetur confiteri ⁊c. iij. parte ti. xvij. c. iij. per totum.

Proprius sacerdos vtrum sit papa aliquo mō dicendus cuiuslibet parochie. iij. p. ti. xvij. c. vi. §. xiij. per totum.

Propriū ꝯfessorē quō p̄nt sibi eligere p̄lati ⁊ a q̄b⁹ ille pōt absoluere. iij. p. ti. xvij. c. ij. §. ij. an me. ibi: Prelati exēpti.

Proprius sacerdos q̄s d᷑: ⁊ quō ꝯfitētes tenent᷑ recipe licētiā ab ip̄o p ꝯfessione faciēda. iij. p. ti. xvij. c. i. i med. ibi.

Prosperitas mūdialis quō facit obliuisci (Sed nota. dei sui ⁊ proximi. i. parte ti. ij. c. ix. §. ij. per totum.

In ꝓsperis afflictio est filia inuidie. Et describunt᷑ ipsius quinq̄ pessime conditiones. ij. parte ti. viij. c. ij. per totū.

Prouidere quō p̄latus debet suis subditis in necessarijs quō corrigere vitia ⁊c. ij. parte ti. ix. c. v. §. iij. per totum.

Prouidētia que est respectu futurorū: quō ponit᷑ ꝓ principali parte prudentie ⁊c. iiij. p. ti. ij. c. ij. §. iij. per totum.

Prouidere bona quomodo contingit dupliciter: vt. s. cognoscantur in seipsis: ⁊ in causis suis. ibidem. §. iij. ante medium. ibi. Sciendum est ꝙ prouidere.

Prouisores ecclesiarū quō d̄nt visitari a p̄latis: et de q̄bus sunt interrogādi ⁊c. iij. par. ti. xx. c. vi. §. i. ⁊. v. per totum.

Proximo quō quis gloriatur; et que est ista gloriatio ⁊c. ij. parte ti. iiij. c. i. §. i. ante mediū. ibi. Gloriatur secundo.

Proximi odiū quātū pctm̄ est; et triplici de causa hꝫ quis proximū odio. ibi. ti. viij. c. iij. §. iiij. post medium. per totum ibi. Et notandum s̄m Durandum.

Proximi dilectio que comprehēdit sub se: quis intelligit᷑ nomine proximi: quō proximū diligere debem⁹: et quō peccatores diligendi sunt ex charitate: et quid in ipsis odire debemus. iiij. parte ti. vi. c. iiij. ante. §.

Proximi dilectio ꝑ septē nos inuitat: ⁊ quomō multiplex emolumētū fit homini ex tali dilectione. ibidē. §. iij. p to.

Proximorū dilectio quo ordine fieri debet: et vtrū vnus sit magis diligendus q̄ꝫ alter. ibidem. §. iiij. Cetera habes. s̄. sub. D. scilicet Dilectio.

Proximus quō dꝫ diligi iuxta illud. Diliges ꝓximū tuuꝫ sicut teipsum. in quo stat ista dilectio: et quō tāgitur iste modus dilectionis: et ratio in isto p̄cepto. ibid. c. v. §. iiij.

Proximū quō diligere debemus sicut x̄ps (per totum. dilexit nos: dicēs. Hoc est preceptum meum vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. quō x̄ps hoc fecit: ⁊ quō nos ꝺ facere debemus. ibidem. c. v. §. v. per totum.

An sit magis meritorium diligere deum q̄ꝫ proximuꝫ ibidem. c. vi. §. iij. per totum.

Proximo quō quis iniuriat᷑ multiplr̄ ꝑ inordinatū amorem suipsius. ij. parte ti. v. c. xiij. §. ij. per totum.

In proximū quomō quis peccat: et quō in deū: et quō in seipsum. i. parte ti. vij. c. ij. §. ij. per totum.

Proximus quō dꝫ amari ⁊ sibi velle bonū ⁊c. iij. p. ti. xx. c. vi. ante medium. in prin. ibi. Sciendum ꝙ amare.

Prudētia in quo ꝯuenit cū arte: ⁊ in quo differt ⁊c. iiij. p. ti. i. c. i. §. v. post mediū. ibi. Prudētia s̄m b. Tho.

Prudentie quō annectuntur tres virtutes s̄m ph̄m: scilicet eubolya: sinesis: ⁊ gnomin. ibidem. §. vi. circa mediū. ibi. Dicuntur etiam principales.

Prudentia quomodo prefigit mediū omni virtuti: ⁊ quō domus fortitudinis stabilienda est varijs virtutibus ⁊c. iiij. parte ti. ij. c. i. ante. §. per totum.

Prudentie partes integrales que sunt. Et quomō ꝑ prudentiam quis regere debet seipsum ⁊ multitudinē. Et sunt tres species prudentie. ibidem. §. ij. per totum.

Prudentia vtrū est in pctō:ibus: est triplex prudētia: scilꝫ falsa: vera: ⁊ ꝑfecta: ꝙ prudentia est in oībus qui habēt gratiā: ꝓbatur. ⁊ est duplex prudētia. ibidē. §. iij. ꝑ totū.

Prudētia hꝫ se ad ꝟtutes morales triplr̄. ibidē. §. iiij. ꝑ to.

Prudētia quō requirit memoriā: intelligētiā: ⁊ ꝓuidētiā. Et si prudēs est anim⁹ tuus tria p̄cogita. ibid. c. ij. an. §.

Prudentia quō requirit memoriā preteritoꝝ: ⁊ quattuor sunt que valēt ad bene memorādum. ibi. §. i. per totum.

Prudentia quō requirit intelligentiā: quō ipsa est ꝑs prudentie: ⁊ quō ordinatio sui cōsistit in arte. ibidē. §. ij. ꝑ to.

Prudentia quō requirit ꝓuidentiā: que est respectu futurorū: ⁊ ꝓuidere bona cōtingit duplr̄: et quō solicitudo pertinet ad prudentiam. ibidem. §. iij. per totum.

Prudētie primā partē quō respicit memoria preteritoꝝ: ⁊ octo sunt quorū debem⁹ inter cetera reminisci. ibidē. §.

Ad prudentie tertiā partē quō pertinet precaue (iiij. ꝑ to. re ꝑicula ⁊ eis obuiare: ⁊ quō in presenti vita patimur pericula in quadruplici pugna sp̄uali. ibi. §. v. per totuꝫ.

Per prudētiā quō q̄libet hō se habere dꝫ quātū ad singularem ꝑfectionē: quātū ad familie gubernationē: ⁊ quātum ad suorum cōciuiū cōicationē. ibi. c. iij. per totum.

Per prudentiā quō quis vitam suam regere debet ꝑ nouem regulas directiuas. ibidem. c. iiij. ante. §.

Prudentiam quadruplicē quō habet serpens quā vnusquisq̄ in se habere debet. ibidem. §. i. per totum.

Ad prudētiā monasticā quattuor requirunt᷑. ibi. §. ij. ꝑ to.

Prudentia yconomica in quo cōsistit ⁊ prudētia ⁊ regnā

tem corporis et afflictionem q̄ deum offendit vt euitet huiusmodi genera penarum ⁊c. ibi. §. iij. per totum.

Querelam quō impor

tat murmuratio. Et triplex q̄rela reperit̄ in scriptura cōtra deū ⁊c. ij. p. ti. vij. c. ij. §. ij. per totum.

Querere dignitates vtrum sit licitum ⁊c. ij. parte ti. iij. c. v. §. iij. iiij. v. ⁊ vj. per totum.

Quis quomodo vario modo capitur in scriptura sacra sit ue intelligitur. j. parte ti. v. c. j. infra principium.

Quidditas hominis pulchre ⁊ vario mō describit̄ p questiones Salomonis. j. p̄te ti. j. c. vij. §. j. ij. ⁊ iij.

Quid est homo: cui similis: quō se hꝫ: vbi est: ⁊ cū quibus socijs. iiij. p̄te ti. xiiij. c. vij. §. iij. post principium.

Ratio ⁊ intellectus in

homine nō possunt esse diuerse potentie: quod pbatur. j. p̄te ti. iij. c. viij. §. j. per totum.

Ratio inferior ⁊ superior quō inficiunt̄: ⁊ quō in ipsis est peccatum: vnde causat̄ defectus ⁊c. ibi. §. ij. per totum.

In rōne superiori ⁊ inferiori q̄ peccm̄ sit ꝓbat̄: ⁊ q̄ litigatio rationis pōt causari ex quinq̄. ibidem. §. iij. per totum.

Ratio anime habet tria facere: scilicet cognoscere: deliberare ⁊ iudicare. ibi. c. ix. per totum.

Rationis actus dupl'r pōt cōsiderari. ibi. ti. iiij. c. j. §. ij.

Rationi quomodo obedit sensualitas ⁊ obedit deo tripliciter: ⁊ ratio triplicem regulam adhibet sensualitati ⁊c. j. p̄te ti. iiij. c. xvj. §. ij. per totum.

Rationē quō recipiet dn̄s in extremis a nobis ⁊ de q̄bus j. p̄te. ti. v. c. ij. §. iiij. ante mediū. ibi. Cum igit̄ anima.

Ratio triplex q̄ nos cogit ad diligendū deū sup oīa: scꝫ rō ꝓuidentie ⁊ largitatis: rō varie bonitatis ipsius: et rō attinentie ⁊ ꝓpinquitatis. iiij. p̄te ti. vj. c. iij. §. v. per totū.

Rationē quō vario mō tentat diabolus. iiij. p. ti. xij. c. iij. §. iij. ante mediū. ibi. Accedit quarto tentator.

Rationē quomodo hō reddet deo in morte de varijs rex generibus. iiij. p̄te ti. xiiij. c. ix. per totum.

Ratio internalis quō est speculū summi boni in quo nūc deus videtur. j. p̄te ti. iij. c. vj. §. vj. per totum.

Rationis actus in agēdis sunt q̄ttuor: ⁊ quō impediunt̄ p q̄ttuor filias luxurie. ij. p. ti. v. c. ix. ante med. in pn̄. ibi.

Radices peccatorū sunt quinq̄: ⁊ quare dicunt̄ radices. j. p̄te ti. vij. c. ij. §. iiij. per totum. (Sūt autē ratiōis.

Rancor quō reperit̄ in affectu: effectu: ⁊ actiōe ꝯ iniuriātem. ij. p. ti. ij. c. ij. §. iij. ante finē. ibi. Item nota fm̄ Pe.

Rapina quō excludit̄ ab hoīe: ⁊ appetitus rapine prohibetur in lege diuina: ⁊ punit̄ iudicio dei precise: ⁊ ipsa ꝓhibetur in lege diuina ⁊ humana: et in vtraq̄ lege puni tur grauiter. ij. p̄te ti. j. c. xij. §. ij. per totum.

Rapina quō cōmittit̄ in vsurpatis dn̄ijs: in publicis bellis: in manifestis latrocinijs: in pedagijs indebitis: ⁊ iniustis damnis. ibidem. §. iij. iiij. v. ⁊ vj. per totum.

Rapina quomodo diffinitur: quomodo rapina sumitur multipliciter. ibi. §. viij. per totum.

Rapina est grauius peccm̄ furto triplici rōne. ibid. §. ix. p t.

Raptoris pena que est: quō ⁊ q̄n possunt sibi negari sacramenta ⁊ sepultura. ibidem. §. x. per totum.

Qui participāt in crimine rapine: furti vel sacrilegij: vel iniuste damnationis: mortaliter peccāt: et quibus modis fit participatio. ibidē. §. xj. xij. xiij. xiiij. ⁊ xv. per totū.

Quicūq̄ rapinā sciēter emit vel furtū qd̄ ꝑtinet ad participationē: talis incurrit multa mala ⁊ incōmoda. ibidē. (§. xvj. p to.

Si q̄s comedit vel al's sumpsit de rapina vel furto: tenet̄ ad restitutionē. ibidē. §. xvij. per totum.

Uxores q̄ comedūt: bibunt: vel viuūt de rapina vel alijs male acquisitis tenent̄ ad restitutionē: quō hoc sit intelligendum ⁊c. ij. p̄te ti. j. c. xij. §. xviij. per totum.

Raptoris: vsurarij vel aliorū q̄ restōni sunt obligati filij filie et familia quō excusant̄ q̄nq̄ modis. ibi. §. xix. p to.

Rapina describit̄ cū participantibus in ea: ⁊ tallijs siue ꝑstantijs que imponunt̄ iniuste: et exactionibus indebitis que fiunt a dominis siue officialibus: quō tenent̄ ad restitutionem. ibidem. c. xiij. per totum.

Raptor manus quō describit̄: et q̄d significāt eius q̄nq̄ digiti siue modi. ij. p̄te ti. ij. c. j. §. iiij. per totum.

Rapta vl' furata quō ⁊ qual'r sunt restituēda: datur sextuplex differētia siue modus ⁊c. ij. p̄te ti. ij. c. ij. §. iiij. p totū.

Rapina vel furtū prius sunt restituēda q̄ vsura: vel alia debita propter offensionem: exp: oppilationem. ⁊ cōpulsionem. ij. p̄te ti. ij. c. vij. §. j. post principium.

Raptor qui capit vi mulierē efficitur seruus rapte ⁊ oportet q̄ se redimat. iij. parte. ti. iij. c. vj. §. iiij. circa medium. ibi. Iure autem canonico.

Raptus virginū est sexta species luxurie: vnde dicit̄: quō cōmittit̄: quandoq̄ cōcurrit cū stupro: q̄nq̄ sine stupro: ⁊ q̄nq̄ stuprum sine raptu. ij. p̄te ti. v. c. vij. ante. §.

Pena talis raptoris q̄ est fm̄ leges ⁊ iura. Et quomodo sit intelligenda ⁊c. ibi. §. j. per totum.

Raptus describi. qui ꝑtinet ad cōtemplationem: de ipso ponitur thema et declarat̄. Et ponitur principaliter de Beniamin q̄ fuit filius Ioseph: qui significat bea. Paulum apostoli ⁊c. iiij. p̄te ti. x. c. vj. ante. §.

Thema illud diuidit̄ p tria mēbra de bea. Pau. ⁊ ꝓ ipsius raptu: scꝫ q̄ eius cōuersio est venerāda: eius ꝯuersatio obseruāda: ⁊ eius speculatio admirāda. ibi. §. j. ij. ⁊ iij. p to.

Utrū in hoc raptu aīa ipsius fuit a corpe separata vel existeret in corpore: quō deū tūc vidit ⁊c. ibi. §. iiij. per totū.

Rasura clericorum in capite quid significat. iij. p̄te ti. xiij. ca. iij. §. xiiij. modicum infra principium.

Reatus quid est ⁊ ad quas

penas obligant mortale vel veniale et originale ⁊c. j. p. ti. vij. c. ij. post medium. ante. §. ibi. Et q: dictum est q̄.

Reatus spiritualiter est duplex qui per peccatum incurritur. ij. p̄te ti. iij. c. j. §. vij. circa finem.

Reconciliatio ecclesie quō et quādo fieri debet. iij. p̄te ti. xij. c. vj. §. v. et. vj. per totū. Uide plus de ista materia. s̄. sub litterra. E. scilicet Ecclesia.

Rebellio est decimus gradus superbie: et in quo cōsistit ⁊c. ij. p. (ti. iij. c. iij. §. xiij.

Rebellio describit̄. s̄. sub littera. I. scꝫ Inobedientia. q: ꝓ vno capiunt̄ ⁊c. ij. p. ti. iiij. c. ij. p totū.

Rebus quomodo intimus existit deus quinq̄ modis ⁊c. iij. parte ti. xxx. c. ij. §. ij. per totum.

Recreatio corporis quō sit fiēda cū modestia: et quomō licet et quō non. iij. p̄te ti. iiij. ca. x. §. iij. per totum.

Recidiuationis in peccatum sunt. vij. nocumenta. iiij. p. ti. xiiij. c. vj. §. ij. vsq̄ ad. viij. §. per totū.

Rectores et dn̄i quō punire debēt varia vitia. iiij. par. ti. v. c. xiij. §. ij. per totum. Uide plus de ipsis. s̄. sub littera. D. scilicet Dominus. et sub littera. P. scilicet Prelatus Et principaliter. ij. parte ti. ix. c. v. per totum.

Rectorū et curatorū iuramentū describit̄ qd̄ faciunt suis superioribus: fm̄ tamen diuersitatē locoꝝ diuersimode hoc seruatur ⁊c. ij. parte ti. x. c. v. §. iij. per totum.

Rectorū cōmunitatū ⁊ dn̄orū siue principum varia vitia vario mō describunt̄. iij. p. ti. iij. c. iiij. p totū. et. c. vj. §. xj. ⁊ principaliter. §. xij. ibi. tangitur regula de ipsis.

Rectoribus reipublice q̄ttuor sunt necessaria. iij. p. ti. iij. c. j. §. ix. Et quō introductū sit dn̄ium ⁊c. ibi. c. ij. per totuꝫ.

Rectores nō iuuantes vel impediētes in inq̄sitionibus hereticorū excōicati sunt maiori sn̄ia. iij. p. ti. xxiij. c. vj. p to.

Redemptio spūalium an fieri dꝫ. ij. p. ti. j. c. v. §. xiij. p totuꝫ.

¶ De redditibus.

Quid si quis emat reddi

tum vnius castri: vel alium redditum ad vitam suaꝫ vel suorum heredum: vel al's ad incertū tempus: est ne vsura ⁊c. ij. parte ti. j. c. viij. §. xj. per totum.

quot annos talis dꝫ habere. quō parētes possunt offer-re filios impuberes ad religionem: ⁊ nouicius qñ exire pōt ante ꝓfessionē: ⁊ qñ nō ⁊c. ibi. §. iiij. ꝑ totū.
Religiosoꝝ varia ꝓfessio describit. s. sub lrā. P. s. Professio. Et ibidem. c. iij. ꝑ totum.
De religione vna ad aliā ire nisi ꝓpter magnā necessitatē aut vtilitatē quare nō est laudabile: pōt tñ aliqs de vna religione ire ad aliā ex triplici causa. ibi. c. iiij. per totū.
Quomodo licet trāsire canonicū regularē ad monachos vel econuerso. ibidem. §. j. ꝑ totum.
Religiosi siue monachi quō debēt ire ad regēdū ecclias seculares: quare monachus nō pōt esse canonic⁹ secula-ris. Et si petierit ąs ire ad arctiorē religionē ⁊ penitue-rit: vtrū primi possunt eū recipere. ibi. §. ij. ꝑ totū.
Religiosoꝝ bona sic trāseūtiū cui⁹ erūt: ⁊ in q tpe: ⁊ reli-giosi mēdicantes si trāseunt ad ordinē nō mendicantiū: etiā de licentia pape gratiā amittūt. ibi. §. iij. ꝑ totū.
Religio fratrū mēdicātiū q̄re est ꝑfectior oī nō mēdicāte.
Religiosi eiecti ⁊ fugitiui vbi inuēti (ibid. §. iiij. ꝑ totū. fuerint sub custodia debēt reuocari: ⁊ quō se habere dꝫ monasteriū in reassumptione. ibi. c. v. ꝑ totū.
Religiosi quas excōicationes aliqñ specialiter incurrūt. ibidem. §. v. per totum.
Religiosi quō se hr̄e dñt in habitu/in studio/in elemosy-nis/in mēdicatiōe/in labore manuū/in esu carniū/in cō-tractib⁹ siue i obligatiōib⁹: ⁊ in reb⁹ oblatis. ibi. c. vj. ꝑ to.
Religiosus quō nō pōt esse iudex: nec ꝑ cōpromissum pōt recipere arbitriū: ⁊ quō hoc debet intelligi: ⁊ factus epūs quō tenet ad obseruātias regulares. ibi. §. v. post med. ibi. Religiosus simplex.
De religiosis prelatis vt abbatib⁹ ⁊ abbatissis vide. s. sub littera. A. scꝫ Abbas ⁊c. ⁊. ibi. c. vij.
Religiosi quō se habere debēt in disciplina/in ambulan-do/in stādo/in habitu/in gestu: ⁊ quō se diuersimode ha-bere debēt in diuersis locis ⁊ in silētio. ibi. c. viij ꝑ totū.
Religiosi siue monachi in ecclijs vbi habitāt: ꝓpls ꝑ mo-nachū nō regat: sed capellanus q populū regat ab eo ꝑ cōsiliū monachorū instituat ⁊c. ibi. c. ix. §. iij. ꝑ totū.
Religio cōmendat: qr ibi viuit hō purius/cadit rari⁹/sur-git velocius/incedit cautius: quiescit securius/irroratur frequentius/purgatur citius/moritur cōfidentius/⁊ re-muneratur copiosius. Que oīa ꝑ ordinē declarantur. ibi. ca. x. et a. j. §. vsqꝫ ad. viij. §. inclusiue.
Religio quō cōparat paradiso voluptatis: terre ꝓmissio-nis: ⁊ mōti trāsfigurationis. ibi. c. x. §. ix. ꝑ totū.
Religiosi quare plus vocantur fratres q̄ monachi: quō habitare debēt in quadruplici vnione: ⁊ est triplex vni-tas. ibidem. §. x. per totum.
Religiosus nō dꝫ audire ꝯfessionē etiā eoꝝ q habēt licen-tiā eligēdi sibi ꝯfessorē quēcūqꝫ: etiā si habeat a papa si-ne autoritate ⁊ licētia sui plati. iij. par. ti. xvij. c. vij. ꝑ to.
Religioso vtrū acquirat ius religionis extra ordinē suū. iij. parte ti. xix. c. ij. §. vij. per totū.
Religiosorū loca tā virorū q̄ mulierū qñ per superiores sunt visitanda: ⁊ que necessaria ab ipsis debent interro-gari ⁊c. iij. par. ti. xx. c. vj. §. ij. ⁊. iij. per totū.
Religionibus nouis creādis quā potestatē habet desuꝑ papa. iij. parte ti. xxij. c. v. §. xxj. ꝑ totū.
Religiosi omes q habent ꝓbatū ordinē: dicunt ꝑsone ec-clesiastice ⁊ gaudent duplici priuilegio clericoꝝ. iij. par. ti. xxiij. c. v. §. j. ante ⁊ post.
Religiosi ⁊ clerici excōicati sunt maiori snīa: q inducunt ad ꝓmittēdū de mutatiōe sepulture vel nō mutatione: qđ tñ vlterius declarat. iij. par. tit. xxiiij. c. li. ꝑ totū.
Religiosi ⁊ clerici in dignitate cōstituti audiētes leges: ⁊ physicā excōicati sunt maiori snīa. ibi. c. lij. ꝑ totū.
Religiosi ꝓfessi dimittētes temere habitū sue religionis vel eūtes ad studia sine licētia suoꝝ superiorū excōicati sunt maiori sententia: de qbus intelligit ⁊c. ibi. c. liij. ꝑ to.
Religiosi dātes sacramentū eucharistie siue extreme vn-ctionis vel solēnizātes mr̄imoniū sine licētia parochia-ni siue epī excōicati sunt maiori snīa. ibi. c. liiij. ꝑ totū.
Religiosi excōicant retrahentes hoies verbis a solutiōe decimarū. ibidē. c. lv. ꝑ totū.
Religiosi excōicant nō seruātes interdictū qđ seruat ma-trix ecclesia: ⁊ q dr matrix ecclesia. ibi. c. lvj. ꝑ totū.
Religiosi excōicant nō faciētes cōscientiā his q cōfitent eis de decimis cū certo modo. ibi. c. lvij. ꝑ totū.
Religiosi excōicant q nō habēt administrationē ⁊ confe-runt se ad curias principū. ibi. c. lviij. per totū.
Religiosi excōicant tenētes arma infra septa monasterij sine licētia abbatis: de qb⁹ ⁊ quō h intelligit. ibi. c. lix. ꝑ t.
Religiosi fauētes biguinis i statu reprobo excōicati sunt maiori snīa: de qbus hoc intelligit. ibidē. c. lxj. ꝑ totū.
Religiosi q ꝯcedūt alicui ad vitā vel ad certum tpūs iura/ reddit⁹/possessiōes ⁊c. nisi in duob⁹ casib⁹: suspēsi sunt a diuis. iij. par. ti. xxvij. c. iiij. añ me. ibi. Religiosi q ꝯcedūt
Religionū primi patres qui fuerūt: quō adinuicē succes-serunt: ⁊ qb⁹ locis ⁊ q plus participār in vita actiua ⁊ cō-templatiua: quō dicunt celi: quō assimilant onagris. iij. parte ti. xxxj. c. x. §. iiij. per totū.
Religio scā quō figuratiue vocat mors. regulares vulga-riter dicunt mortui ⁊ seculares viuētes cui⁹ oppositū oñ-dit. Et q̄re religiosi dicūt mortui. j. par. tit. v. c. j. §. xiij. ꝑ t.
Religionis statū ⁊ ꝑfectionē quō a deo vocati accedim⁹ figurat Geñ. xij. ꝑ Abraam. Egredere de terra tua. que tria exponunt. j. par. ti. v. c. ij. §. vj. ꝑ totū quasi.
Ad religionē quō ꝑtinet virtualis ꝑfectio: ⁊ si est tunc est via qua immediate itur ad celum: in quo cōsistit ista ꝑfe-ctio: que sunt ipsius effectus ⁊ signa. j. parte ti. v. c. iiij. §. ij. ante medium. ibi. Quarta via est.
Religiosorū vnio ꝓbatur ex scriptura: ⁊ monasterium vñ dicat: ⁊ triplex bonū in ipso inuenit ⁊c. j. parte ti. vj. c. ij. § v. circa medium. ibi. De quinta vnitate.
Religionē volentes intrare vel alia bona facere: quō va-rio modo tentat diabolus in cōuersiōis initio. j. par. tit. vj. c. xiij. §. iij. post mediū. ibi. Et in principio.
Religiosoꝝ bonū describit iuxt illđ. Ecce q̄ bonū ⁊c. ⁊ po-nit triplex bonū. j. par. ti. vj. c. ij. §. v. ibi. De qnta vnitate
Religionis a ꝓposito aliquē reuocās vel impediēs quō tenet ad restitutionē ⁊c. ij. parte ti. ij. c. ij. §. j. ante mediū ibi. Quantum ad secundum.
Religionis pro ingressu siue virorū siue virginū nō licet aliquid exigere vel accipere quasi preciū: sponte tñ obla-ta quātacunqꝫ sint nō interueniente aliqua corrupta in-tentione licet recipere. Et varia circa istam materiā po-nunt. ij. parte ti. j. c. v. §. xviij. xix. ⁊. xx. ꝑ totum.
Religiosis ⁊ clericis vbi ⁊ quō ꝓhibetur negociatio: ⁊ q̄ abstinere debēt: nō solū a malis sed etiā a specie mali. ij. parte ti. j. c. xvj. §. ij. ante med. ibi. Secūdo negociatio.
Religio quō assimilat naui ⁊ q̄re: ⁊ quō tripl'r rapinā siue furtū solēt facere religiosi i naui religiōis: ⁊ quoꝝ q̄re re-ligio cōparat naui ꝓpt septē ⁊c. ij. par. ti. ij. c. j. §. xxiiij. ꝑ t.
Religiosorū quō inuenitur quadruplex suꝑbia. iij. parte ti. iij. c. iiij. §. ij. per totum.
Religionis vel sanctitatis habit⁹ vel clericat⁹ quō signi-ficat statū in quo qs obligatur ad opera perfectionis: ⁊ quō religio nominat statū perfectionis ex intētione ⁊c. ij. par. ti. iiij. c. vij. in prin. ante mediū. ibi. Sciēdū etiam
Religiosis plaris ecclesiarū et pdicatoribus hypocritis dñs inuehit septem maledictiones. ij. parte ti. iij. c. vij. §. iij. circa principiū. ibi. Septem maledictiones.
Religiosi ⁊ clerici quō ꝑ sacrilegiū luxurie perdūt hono-rem angelice ministerialitatis: ⁊ quō deo sunt dedicati: coꝝ vita ad qd ordinata est: quō cauere debēt a mulierū familiaritate ⁊c. ij. parte ti. v. c. viij. §. iij. per totū.
Religiosis quō sunt aliq ieiunia determinate istituta ꝑ re-gulā siue ꝑ ꝯstiōes: ⁊ qñ ⁊ quō nō obligāt ad ieiunia. ij. ꝑ.

te ti.vi.c.ij post mediū.ante.§.ibi. Ex iure humanali.

¶Religione susceptī nouicij ⁊ iuniores quō debent regi in ieiunijs.ij.parte ti.vi.c.ij.§.iiij.circa finem.

¶Religio quō dr matrimoniū vel in q̄ figurat cū matrimonio.iij.par.ti.i.c.i.§.i.in fine.ibi.Potest etiam adaptari.

¶Religionē licet alteri ꝯiugū igredi in q̄ttuor casib⁹: vtrū tp̄s ꝓbatiōis in tali dz abbreuiari ⁊c.iij.par.ti.i.c.xxi.§.i

¶Religionē cōiugat⁹ ingressus qn̄ tenet exire ⁊ qn̄ nō pōt: ⁊ qn̄ est liber ad exeūdū vel ad manēdū ⁊ in tribus casibus tenet reingredi.ibi.§.ij.p totū.

¶Religiosi nō mendicantes ⁊ mēdicantes vtrū possint et debēt in magistros assumi.iij.par.ti.v.c.ij.§.viij.p totū.

¶Religiosi ⁊ pfecti quō debēt stare ⁊ cōtendere in iudicio sua repetēdo.iij.par.ti.vi.c.i.§.iij.modicū infra mediū.

¶Religiosi ⁊ clerici qualiter debēt inquiri in iudicio vel a iudice ⁊c. ⁊ qualiter debēt corrigi excessus eorūdē ⁊c.iij.parte tit.ix.c.vij.§.vij.⁊.viij.per totū.

¶Religiosi filij quō nō possunt excludi ab hereditate paterna.iij.parte ti.x.c.iij.§.iij.post principiū.

¶Religiosus de cōsensu sui p̄lati pōt esse executor testamēti.iij.parte ti.x.c.iij.§.ix.circa mediū.ibi. Nota.vij.

¶Religio aliqua vtrū possit institui ad hospitalitatē ⁊c.iij par.ti.xi.c.ij.post prin.ibi.Queritur aūt secundo.

¶Religio put est v̄tus quō diffinit a tullio. Et quō h nomē religio hz triplicē deriuationē ⁊c.iiij.par.ti.v.c.vij.aū.§.

¶Religionis actus q̄ est cultus dei quō ipsi exhibet. Et est triplex cultus: ⁊ que requirunt ad colendū deū in cultu religionis ⁊c.ibi.§.i.p totum.

¶Religio ista quō est v̄tus ⁊ specialis vna ⁊ maxima moralium: quō latria idem est quod religio: ⁊ quid significat ⁊c.ibidem.§.ij.p totum.

Cum religione ista quō est sanctitas. Et quō sanctitas tripliciter sumitur.ibidem.§.iij.p totum.

¶Religiosoꝝ paupertas ⁊ pfectio describit.ē.sub.P.s.Paupertas.Et.iiij.par.ti.xij.c.iiij.§.xij.⁊ p oēs seq̄ntes.§.

¶Religio fratrū p̄dicatorū describit in speciali.ē.sub littera.P.scz Predicatorū fratrū.

¶Reliquie antique nō debēt ostendi extra capsam: quō et qn̄ quis eas dz venerari: ⁊ ipsas emere vel vēdere est simoniacū: quō corpora sanctorū de locis sunt transferenda ⁊c.iij.parte.ti.xij.c.viij.p totū.ante.§.

¶Reliquie ⁊ imagines quō debēt venerari siue adorari ⁊c. ⁊ qua adoratiōe ⁊c.ibi.c.ix.p totū.Et aliqua de ipsis reliquijs.ij.parte ti.i.c.v.§.xxiij.in fine.Et de sanctoꝝ canonizatione vide ē.sub.C.scz Canonizatio.

¶Reliquie sctōꝝ ⁊ vestes quō debēt adorari ⁊ venerari.iij. (par.ti.xij.c.ix.p totum.

¶Remedia multa dant ꝯtra multas tentationes diaboli.iiij.parte tit.xij.c.iij.§.iiij.p to.

¶Reminisci quō debemus inter cetera octo.iiij.par.ti.ij.c.ij.§.iiij.per totum.

¶Renūciatio q̄d ē q̄ semel renūciauit ampli⁹ eligi nō pōt: ⁊ quō renūciāti est cōpetēs p̄uisio faciēda ⁊c.iij.par.tit.

¶Renūciatio bñficij vel officij ecclesiastici (xix.c.v.aū.§. q̄liter fieri dz: in cui⁹ man⁹ fieri dz ⁊c.ibi.§.i.p totū.

¶Renūciatio que fit in scriptis qualiter ⁊ quō est faciēda: quādo intelligit renūciasse: qn̄ quis fraudulenter renūciat beneficio ⁊c.ibidem.§.ij.p totū.

¶Renūciari que possunt: desup ponunt varie questiones et notabilia.ibidem.§.iij.p totū.

¶Renūciare q̄s pōt ⁊ in quorū man⁹: ⁊ qn̄ renunciatio nō pōt rep̄hendi: ponunt desup exēpla sctissimorū viroꝝ q̄ renūciauerūt varijs dignitatib⁹ ⁊c.ibi.§.iiij.p totū.

¶Renunciatio sm doctores quid est: quis effectus renunciationis: in quorū manus fieri dz: ⁊ debet esse volūtaria ⁊c.ij.parte ti.i.c.v.§.xi.p totum.

¶Renūciari quō dz epatui: ⁊ ex q̄bus casibus admittēda vel petēda sit renūciatio epatus ⁊c.iij.par.ti.xix.ca.v.in (prin.§.i.⁊.iiij.per totum.

¶Renūciare vtrū papa possit papatui.iij.parte ti.xxij.c.iiij.§.ij.per totum.

¶Represalie dr quoddā bellū particulare qd fit ad defensionē corporis mystici: quō hoc est interdictū: qn̄ licite fieri possunt: ⁊ pro modico nō indicuntur represalie ⁊c.iij.parte ti.iiij.c.iiij.p totum.

¶Reprobatio ⁊ electio dei quō valde est timenda ⁊ quare ⁊c.iiij.parte ti.xiiij.c.xij.§.iiij.p totum.

¶Repudiū vxoris quō lex pmisit: ⁊ in noua lege nō seruat.i.parte ti.xiiij.c.vi.§.v.vltra med.ibi.Sciendū aūt.

Libellus repudij quis erat: qn̄ licebat repudiare vxorem ⁊c.iij.parte ti.xiiij.c.x.§.iij.p totum.

¶Rescriptū quid est: q̄s possit cōdere rescriptū: sup quib⁹ rebus rescripta interp̄tant: si sup ipsis dubitare contingat: que potestas aut ius eorū: quāto tēpore durat eorū auctoritas: que rescripta sunt generalia et que specialia ⁊c.i.parte ti.xvij.c.vnico.§.xvij.p totū.

¶Resistere qn̄ ⁊ quō q̄s dz in bello particulari vel alīs. desup vide.ē.defendere.⁊.iij.parte ti.iiij.c.iij.p totū.

¶Resistere quō homo debet homini malo siue seuienti impugnanti cū duplici telo ⁊c.iiij.parte tit.ij.c.ij.§.v.infra medium.ibi. In quarto certamine.

¶Resistere quō hō dz in tentationib⁹ diaboli: ⁊ quō ipse a nobis illudit.iiij.parte tit.xiij.c.iij.§.iiij.p totū.

¶Respicere quō hō dz octo sm illud Lu.viij. Respice.illū qui.s.vult bene viuere.i.parte ti.iij.c.vij.p totū.

¶Restitutionis differētia est triplex.s.deceptiua/damnatiua/⁊ retributiua.Et restitutio deceptiua habz septē deceptiones cum exemplo.ij.parte tit.ij.c.i.§.xv.a principio vsq ad medium quasi.

¶Restitutionē nō sufficit ad salutē cōmittere alteri q̄ ei q̄ pōt satisfacere: qd ꝓbat septēplici rōne.ibid.§.xv.a medio vsq ad capitale.s.Tertia est retributiua.

Circa restitutionē vidēda sunt octo: q̄ in hoc v̄su ꝯtinent.

Quis: quid: vbi: p quos: cui: cur: vel quō: qn̄. Et damnum potest inferri alicui quadrupliciter: ⁊ quō talis tenet ad restitutionē.ij.parte ti.ij.c.ij.ante.§.

¶Reuocās aliquē a meliori bono: puta a religione ⁊c.quō tenet ad restitutionē: ⁊ pōt alteri esse occasio dāni q̄druplicitier: ⁊ quō talis tenet ad restitutionē.ibi.§.i.p totū.

Quattuor modis ꝯtingit q̄ dānificatio fit.s.p occisionē/mutilationē/vulnerationē/v̄berationē/⁊ violētā detētionē: ⁊ quō de istis est fienda restitutio.ibi.§.ij.p totū.

Fame ⁊ honoris dānificatio quadruplr fit: et quō de ista fienda est restitutio.ibi.§.iij.p totū.

¶Rerū exteriorū damnificatio quō est restitutio fienda: et de q̄bus: et quō.ibi.§.iiij.p totum.

Verū omē lucrū qd q̄s facit ex re rapta/furata/male acq̄sita ⁊c.tenet pauperib⁹ erogare.ibi.§.v.⁊.vi.

¶Restituere vtrū tenent clerici illos fruct⁹ q̄s voluptuose cōsumūt nō faciētes seruitia in ecclesia.ibi.§.vij.p totū.

¶Restitutio vbi sit faciēda: hoc distinguit.ibi.c.iij.p totū.

¶Restitutio p quos fieri dz ⁊ de certis ⁊ incertis: ponūtur desup varie qōnes q̄ ⁊ declarant.ibid.c.iiij.p totū aū.§.

¶Restitutio quō fienda est de re ablata vel alīs illicite acq̄sita: ponunt desup varioꝝ opiniones ⁊c.ibi.§.i.⁊.ij.p to.

¶Restitutione rei fienda quō aliquis se habere debet.ibi.c.v.§.iij.per totum.

¶Restitutio cur sit fienda: ponunt desup varie questiōes: habēs mala ablata nisi reddat aut sufficiētē faciat cautionē: nō pōt liberari a sua cautione nisi vt restituat ⁊c. ostendit hoc septē ꝓbationib⁹.ibi.c.vi.p totū.

¶Restituendi datur modus ⁊ forma: circa quā tria cōsiderant.ibi.c.vij.ante.§.

¶Restitutio certoꝝ quō fieri dz cum quodam ordine: ⁊ sm triplicem voluntatem creditoris contingit debitorē habere substantiam eius: ⁊ talia primo sunt restituenda q̄ vsura ꝓpter tria ⁊c.ibi.§.i.ij.et.iij.

¶Restitutio quō fieri dz p vxorē que ꝯcepit filiū in adulterio quē vir reputat esse suū: ⁊ quattuor sunt signa q̄ reddunt talē matrē suspectā ⁊c.ibi.§.iiij.p totū.

Restitutio qñ fieri debet: ponunt desup varij casus: qñ & quõ quis ad hoc tenet: & de quibus tractat circa istã materiã tam tẽporalia qȝ spũalia &c. ibi. c. viij. p totũ.

Restitutioni obligãtur raptoȝ vel vsurarioȝ filij vel familie de bonis ipsoȝ viuentes: possunt tñ tales excusari p quinq;. ij. par. ti. j. c. xij. §. xix. p totum.

Restitutionẽ quõ quis tenet alteri de q̃druplici damno. ij. parte ti. ij. c. ij. §. j. ij. iij. & iiij. p totum.

Restitutio detractionis describitur vario mõ. s. sub lra D. scȝ Detractio &c. & ij. par. ti. viij. c. iiij. §. iij. p totũ.

Rerũ cõmutatio ẽm phm est duplex. ij. par. ti. j. c. xvj. §. ij. post prin. ibi. Est aũt duplex.

Rerum pmutationes in negociãdo quõ et qualiter fieri debent. ibi. c. xvij. §. x. p totum.

Rerũ valor vario mõ diuidit/subdiuidit/& declarat. ibi. ca. xvj. §. iij. ante mediũ. ibi. Et p maiori declaratione.

Rerũ dñium vario mõ describit. s. sub lra. D. scȝ Dñium.

Rerũ ecclesiarũ alienatio vtrũ fieri dȝ &c. vide. s. sub littera. A. scȝ Alienatio. & iij. par. ti. xij. c. v.

Resurrectio vltima describitur vario mõ. s. sub lra. I. scȝ Judicio diuino. & iiij. par. ti. xiiij. c. xj. p totũ.

Resurgere a peccato quare religiosus potest velocius qȝ laicus. iij. par. tit. xvj. c. j. §. viij. circa finẽ.

Resurgere quomodo quis debet p penitentiã. iij. par. ti. xiiij. c. xvij. §. j. per totum.

Ad resurgendũ quõ valent lectio frequẽs: exhortatio feruens: & exemplatio vrgens: que tria principalr inueniũtur in religionibus. iij. par. ti. xvj. c. x. §. ij. p totũ.

Post resurrectionẽ corporũ vtrũ beatitudo sanctoȝ maior erit qȝ modo. iiij. par. ti. xx. c. vj. §. ij. p totũ.

Resurgere homo nõ põt a peccato sine gratia: hoc ostenditur & pbatur. iiij. par. ti. ix. c. v. §. ij. p totum.

De dotibus corporũ glorificatorũ. vide ibidem. c. vij.

Rhetorica que scientia est: vñ dr rhetor: & quõ subdiuidit j. par. ti. j. c. iij. §. iij. circa finem.

Retrahunt hominẽ duo a peccatis &c. ij. par. ti. viij. c. viij. §. j. ij. et. iij. p totum. etiã ante. §.

Retributio a deo est triplex. s. temporalitatis/penalitatis/et eterne felicitatis. j. par. tit. iiij. c. vj. §. j. ĩfra med. ibi. Sed notandum.

Retributionẽ pessimã quõ parit odiũ: & sunt sex differentie malaȝ retributionũ. ij. par. ti. viij. c. iij. §. ij. p totũ.

Reuerẽtialis timor describitur. j. sub lra. T. scȝ Timor reuerentialis. & iiij. par. tit. xiiij. c. xiiij. p totum.

Reuelans siue denudans cõfessionem quã penam sacerdos p illo meretur ẽm canones. iij. par. ti. xvij. c. xx. §. v. ibi. Vicesimusquintus.

Reuocans aliquẽ a meliori bono: scȝ a religione &c. quõ iste debet satisfacere: & quãtũ peccatũ est &c. ij. par. tit. ij. ca. ij. §. j. post prin. ibi. Quantũ ad secundũ.

Reuocatio in donationibus describit. s. sub littera. D. scȝ Donatio. & iij. parte ti. x. c. iiij.

Risio derisio siue irrisio

describit. s. sub lra. D. s. Derisio. & ij. par. tit. vj. c. vij. p to.

Rixa ẽm Gregoriũ est filia ire: vñ dr rixosus: & triplr exponitur: & q̃d est rixa: & vnde dr &c. ij. par. ti. vij. c. vij. ante. § & §. j. et. ij. Cetera de rixa vide. s. sub lra. B. scȝ Bellum.

Rixa dr bellum particulare: quõ antiqui inter se habuerunt rixas: & de bello siue rixa vidẽdũ est eius ortũ/actũ/& nocumentũ. ibi. §. ij. p totum.

Romana ecclesia hȝ priuilegium

illud: qȝ nullus appellare potest a papa ad eius successorẽ neq; ad cõciliũ generale &c. et quõ hȝ quinq; priuilegia. iij. par. ti. xxiij. c. iij. quasi p totũ.

Romanã ecclesiã dicẽtes nõ eẽ caput oim aliarũ ecclesiaȝ: & nõ posse condere canones & decreta: & ei nõ esse obediẽdũ: excõicati sunt maiori snia. iij. par. tit. xxiiij. c. x. p to.

Romipetas spoliantes excõicati sunt maiori sententia: & pape reseruatur absolutio. ibi. c. xxj. p totum.

Rome q̃d possunt ibi penitẽtiarij. iij. par. ti. xvij. c. xiiij. p t.

Romano pontifici subesse vtrũ sit de necessitate salutis. iij. parte ti. xxij. c. vj. §. v. de ipso vide ad longum. s. sub littera. P. scȝ Papa.

Rusticorũ siue agricolarũ siue villanorũ ars & opus multum est necessarium vite humane: quõ tales iã sunt astuti: quõ vario modo committunt fraudes: in q̃bus cõiter sunt culpabiles &c. iij. par. ti. viij. c. iiij. §. xiij. p totum.

Sabbati sãctificatio

describitur vario modo. s. sub littera. F. scȝ Festorũ. & ij. par. ti. ix. c. vij. p totum.

Et de sabbati sanctificatione vide etiã varia notabilia. j. parte ti. xiiij. c. iiij. §. iiij. p totum.

Sacerdotes primi qui fuerũt in lege nature: in lege moysaica: & in lege gratie. j. parte ti. v. c. ij. §. vij. circa med. ibi. Secundo prouidet.

Sacerdotum in veteri lege erat triplex cõsecratio: & que ornamenta eorundem: & quomodo macule ipsis prohibite significant mundiciam sacerdotum noue legis &c. j. par. ti. xiiij. c. v. §. ix. p totum.

Sacerdos in mortali diuina tractãs & administrãs ecclesiastica sacramẽta & alia quõ sacrilegiũ incurrit. ij. par. ti. j. c. xxj. §. v. ante mediũ. ibi. Sacrilegiũ etiã.

Sacerdos quõ p sacrilegiũ luxurie pdit honorẽ dñice potestatis &c. ij. par. ti. v. c. viij. §. ij. p totum.

Sacerdotes & prelati quõ excludunt a iuramẽto: & ponũtur nouem casus in quibus ipsi debẽt iurare. ij. par. tit. x. c. iiij. §. ij. circa medium. ibi. Tertij sunt.

Sacerdotes quõ spũaliter dicunt medici: quõ ipsi curãt suos infirmos: quõ & quãdo isti medici multo preciosiores sunt medicis corporalibus &c. iij. par. titu. vij. c. j. §. ij. ante medium. ibi. Medicus spũalis.

Sacerdotũ vide varia notabilia sub lra. C. scȝ Clericis. & iij. parte ti. xiij. c. iij. p totũ. s. de cõuersatione eorundẽ.

Sacerdos quõ se vario mõ hr̃e debȝ in celebratiõe misse: desup vide varia notabilia. s. sub lra. M. scilȝ Missa. & iij. par. ti. xiij. c. v. & vj. & p eundẽ. §. similiter.

Sacerdotũ ordo describit p thema ex pñ. qd & de ipso declarat: & illic ordo qȝuis in plures diuidit: est tamẽ vnus sacramẽtum vnitate finis: quot sunt ordines &c. iij. par. ti. xiiij. c. vij. ante. §.

Sacerdotes quõ semp apud oẽs fuerũt in magno honore: vñ dicit sacerdos: sacerdos quõ se habere debet in agendis circa sancta sacramẽta: & circa orationes: & quõ ostendere debet ducatũ. ibi. §. j. p totum.

Sacerdotes qualiter se habere debẽt in habitu siue vestitu: quõ sacerdos debȝ esse indutus iusticia proptẽ tria: quas maculas nõ habere debet: & sacre vestes sacerdotis quid significant. ibi. §. ij. p totũ.

Sacerdotes si induti fuerint iusticia de q̃ immediate. s. quõ tũc exaltabunt in alia vita: quõ sacerdos in missa representat totã incarnationẽ christi. Et vestes sacerdotis quõ significãt christi passionẽ. ibi. §. iij. p totũ.

Sacerdos quã ptãtẽ recipit in ordinatione. iij. par. ti. xiiij. c. xvj. §. iiij. vltra medium. ibi. Sacerdos similiter.

Sacerdotis officiũ qd est: quõ oia sacramẽta hȝ ministrare pter duo: quõ põt benedicere & quõ nõ: quõ põt absoluere. ibi. §. ix. infra mediũ. ibi. De presbytero.

Sacerdos debȝ habere sex vestes necessarias ad celebrãdum: quoad necessitatem precepti: quõ & ministri debẽt illis vti &c. ibidem. §. x. p totum.

Sacerdos proprius quis dicitur: & quomodo tenent cõfitentes recipere licentiã ab ipso pro confessione. iij. parte titu. xvij. c. j. in medio.

Sacerdos dicit ligare & soluere tribus modis: & quõ absoluit vario modo. iij. parte ti. xvij. c. xx. p totum.

Sacerdos fornicationē faciens quā penā incurrit s̄m canones.ibi.§.v.post prin.ibi.Primus canon.

Sacerdos cognoscens filiā suā spūalem quam penā incurrit s̄m canones.ibi.§.v.ibi.Secundus.

Sacerdos qui interest clandestino matrimonio quā penam incurrit s̄m canones.ibi.§.v.ibi.Quartus.

Sacerdos denudans cōfessionē quā penā incurrit s̄m canones.ibi.§.v.ibi.Vicesimusquintus.

Sacerdotem interficiens quā penā incurrit s̄m canones ibidem.§.v.ibi.Tricesimussextus.

De archipresbyteris habes.s̄.sub littera.A.s.Archipresbyter.⁊.iij.parte ti.xix.c.vij.quasi per totū.

Sacerdotalē potestatē ligandi ⁊ soluendi quō xp̄s dedit discipulis suis.iij.par.ti.xiij.c.iiij.§.j.an̄ me.ibi.Quārū

Sacerdos quō se regere debet in (ad q̄ntā potestatē. absolutionibus ⁊c.desup vide.s̄.scz Absolutio.

Sacerdos q̄d facere dz in missa si recordet se excōicatum vel suspēsuz vel nō ieiunū:vel in aliq̄ mortali.iij.par.tit.xiiij.c.vj.§.xj.Cetera vide.s̄.sub Missa.

Sacerdoti vtrū liceat oī die a celebratiōe misse abstinere

Sacerdos in missa quō diuersimode (⁊c.ibi.§.xij.p to. representat dn̄m Jesum ⁊ eius incarnationē/conuersationē/passionem/mortem/⁊ ascensionē. Et quid vestes ipsius significant.iij.par.ti.xiiij.c.vij.§.iij.p totū.

Sacramentorū ordinatio describit p thema ex ps̄.quod ⁊ de ipsa declaratur.iij.par.ti.xiiij.c.j.ante.§.

Sacramentorū ordinatio quō pcessit ex incarnatiōe diuini verbi:⁊ q̄n hoc factū est ⁊c.ibi.§.j.per totum.

Sacramentorū institutio siue ordinatio quō sanat infirmos: q̄s medicus: qui infirmi ⁊c.ibi.§.ij.per totū.

Sacramētorū virtualis operatio quō sanat septem spūales infirmitates hoim:⁊ quō septē sacramenta denotant in verbis ps̄.Vox dn̄i sup aquas ⁊c.ibi.§.iij.per totū.

Sacramenti cōfirmatio in baptismo quō ⁊ q̄liter fortificat hoiem:⁊ q̄s eius effect⁹.ibi.§.iiij.p totū.

Sacramentū eucharistie quō est cibus reficiēs ⁊ medicina sanans infirmitatē.ibi.§.v.per totū.

Sacr̄m cōfessiōis quō euacuat superfluos hūores peccātorū p contritionē/cōfessionē/⁊ debitā satisfactionē ⁊c.ibi.§.vj.p t.

Sacramētū matrimonij quō est ppter cōseruationē generis humani:⁊ quō extinguit ista flāma.ibi.§.vij.p totū.

Sacramentū ordinis quō misericors deus p illud puidit de multiplicatiōe fideliū ⁊c.ibi.§.viij.per totū.

Per sacr̄m vnctiōis extreme quō aīa de hac vita volat ad

Sacr̄a quō ordinant in missa:quō (celū.ibi.§.ix.p totū dat ibi ptās ministrādi sacr̄a: q̄d est sacr̄m:quō sacr̄m dr rememoratiuū et pnosticū ⁊c.iij.par.ti.xiiij.c.xj.ante.§.

Sacr̄a quō dicunt eē cā grē:circa qd ponūt due opiones

Sacr̄a noue legis ⁊ sacr̄a veteris legis quō (ibi.§.j.p t. differūt:q̄ diu durabāt sacra veteris legis.ibi.§.ij.p to.

Sacr̄a quō ex ope operato multiplr cōferāt grām.ibidē.§.

Sacr̄a q̄re debebāt institui:nō debito necessi (iij.p to. tatis:⁊ quare nō debebāt institui in statu innocētie:sed in tempore grarie.ibi.§.iiij.per totū.

Sacr̄a eccl̄ie a q̄ fuerūt instituta vel a q̄b⁹ ⁊c.ibi.§.v.p to.

Sacrorū pim⁹ effect⁹ est character:quō diffinit character: q̄d est character:quō imprimit in sacr̄is.ibi.§.vj.p totū.

Sacrorū circa effect⁹ ponunt due opiniones:⁊ q̄re grā sacramētalis differt a grā q̄ est in virtutib⁹ ⁊c.ibi.§.vij.p t.

Sacr̄a quō sūt necessaria:⁊ q̄s est ministrator sacrorū.ibi.

Sacrorū ē triplex ptās:⁊ vtrū q̄s peccat (§.viij.⁊.ix.p t. recipiēs sacr̄a a malo ministro ⁊c.iij.par.tit.xiiij.c.xiij.§.v.

Sacramēta veteris legis: quō tm̄ erant signa (p totū. sacrarū rerū: que fuerūt:que ad totū populū ptinebāt: ⁊ que ad ministros.j.par.tit.xiij.c.v.§.v.p totū.

Sacr̄a nō debēt negari adultis/amētib⁹/vel freneticis in amētia: si ante amētiā habuerint ppositū.j.par.ti.iiij.c.xiiij.§.iij.ante mediū.ibi.Notandū tm̄ q̄ adultus.

Sacramentū altaris curiose inspiciens ⁊ faciem sacerdotis videtur magna irreuerentia ⁊c.ij.parte ti.j.c.xxj.§.v. vltra mediuz.ibi.Videtur etiam magna.

De sacramētis vel etiā de sacramētalibus ex vsu eorū vtrū falsitas vel fictio vel mutatio fieri debet ppter scādalū vitandum ⁊c.ij.par.ti.vij.c.iiij.§.vij.p totū.

Sacrorū negligētia quō est multū reprehensibilis ⁊ dānabi

Sacr̄o eucharistie vide va (lis.ij.par.tit.ix.c.viij.p totū. ria.s̄.sub lr̄a.E.s.Eucharistia.⁊ siliter de sacr̄o altaris.

Sacramētales grē ppter sex rōnes nō ponunt in euāgelio nec in actib⁹ aplorū:quō deī virgo recepit sacr̄a eccl̄ie: et q̄re scriptura reticuit ⁊c.iiij.par.tit.xv.c.xvj.§.ij.p totū.

Sacramēti altaris vide varia notabilia.s̄.sub littera.E. scz Eucharistia.⁊ sub littera.M.scz Missa.

Sacrorū quō ē triplex ptās ⁊c.iij.par.ti.xiiij.c.xiij.§.v.p r.

Sacris ordinib⁹ cōstitutus cōtrahēs matrimoniū:vxor si libera est redigēda est i seruitutē qd pbat.iij.p.ti.iij.c.vj.§.iiij.cir

Sacra scriptura quō est remediū vel (ca si.ibi.Si expīa. p remedio p nostra patiētia.iiij.par.ti.iij.c.vij.§.v.p to.

Sacrā scripturā addiscēdo sex sūt q̄ ad ꝟualēt:q̄ figurant p sex gradus p q̄s ascēdebat ad thronū salomonis: ⁊ tria sunt q̄ ipediūt pfectionē studij.iiij.par.tit.iiij.c.xj.§.j.p t.

Sacra scriptura quō nos inuitat ad diligendum deū.iiij. par.tit.vj.c.iij.§.ij.in principio.

Sacre scripture nobilitas vario mō describit.j.sub littera S.scz scriptura.⁊.iiij.par.ti.xj.c.ij.per totum.

Sacrificia veteris legis ad q̄d sunt instituta:assignat desup triplex ratio:⁊ triplex est gen⁹ sacrificiorū:⁊ q̄d significant ista sacrificia.j.par.ti.xiiij.c.v.§.ij.p totū.

Sacrificiū qd ptinet ad idolatriā describit: ⁊ sicut est triplex hoīs bonū: ita triplex sacrificiū: vbi ostendunt ista sacrificia: ⁊ quō nos debemus ista sacrificia offerre deo: iij.parte ti.xij.c.ix.§.iij.per totum.

Sacrificium quō q̄s vario mō fieri pōt offerēdo se triplr deo.iiij.par.ti.xv.c.xxv.⁊ a p̄mo.§.vsq ad.ix.§.iclusiue.

Sacrilegium quō aliq̄n diuersimode ponit:vn̄ dr sacrilegiū:⁊ q̄re est spāle pctm̄ distinctū ab alijs pctis.ij.par.ti.

Sacrilegiū quō diuidit in diuersas spe (j.c.xxj.ante.§. cies s̄m diuersas rōnes sanctitatis rerū sacrarū: q̄b⁹ irreuerentia exhibetur.ibi.§.j.per totum.

Sacrilegorū triplex pena describit q̄ in iure reprobat.ibi.

Qui detinēt legata facta eccl̄ijs vel alijs pijs (§.ij.p t. locis ⁊ nō soluūt:sacrilegium cōmittūt:⁊ quō q̄ alienat sciēter bona ecclesie ⁊c.peccat mortalr.ibi.§.iij.p totū.

Sacrilegiorū tria genera spūaliter sunt deflenda in ecclesia militanti.ibi.§.v.vj.et.vij.per totum.

Sacrilegiū quātū deo displicet: ⁊ sacrilegiū etiā cōmittit cū tollit sacrū de nō sacro:⁊ ecōuerso.ibi.§.viij.p totū.

Qui participāt in sacrilegio rapine/furti/vel iniuste damnificationis mortalr peccāt:⁊ q̄bus malis in istis fit participatio.ij.par.ti.j.c.xij.§.xj.xij.⁊.xiij.p totum.

Sacrilega manus quō describit: ⁊ q̄d significāt ei⁹ q̄nq digiti siue modi.ij.par.ti.ij.c.j.§.ix.p totū.

Sacrilegiū q̄d est.s.q̄n sumit p septima specie luxurie:et quō cōcurrere pōt cū diuersis spēb⁹ luxurie: ⁊ triplicem honorē quō pdit psona sacrilega ⁊c.ij.par.ti.v.c.viij.p t.

Sacriste officiū describit vario mō.s̄.sub lr̄a.C.s.Custos ecclesiarum.⁊.iij.par.ti.xix.c.ix.p totum.

Sagittariorū officiū siue exercitiū describit: ⁊ vbi ⁊ q̄n phibetur sub sententia.ij.par.ti.j.c.xxiij.§.xij.p totū.

Sanguinem humanū fundere pro sui defensione potest esse quattuor modis.ij.parte ti.vij.c.viij.§.j.vide plura sub littera.D.scz Defendere est.

Sanguinē christi effundēs in altari quā penā incurrit s̄m canones.iij.par.ti.xvij.c.xxj.§.v.ibi.Tricesimusquart⁹.

Salarij moderamen attendit circa quattuor.ij.par.ti.j.c.xix.§.viij.vltra mediū.ibi.Quarto peccatur.

Salariū aduocatorū quō sit dādū ⁊c.iij.par.ti.vj.c.ij.§.iiij.

De salario iudicū ⁊c.vide sub littera.J.scz iudicio.

Salomonis glīa vario mō describit ex varijs ca.Regum

ij.par.ti.v.c.xiiij.§.ij.ifra me.ibi.Et vt magꝭ ꝑticulariter.
Salus dis quō tria sūt necessaria.j.par.ti.iij.c.vj.§.xviij.b
Ad salutis ꝯsecutionē quō necessaria est ecclīastica lis vni
tas.j.parte ti.vj.c.ij.§.v.ante medium.ibi.De quarta.
Salutatio angelica quō facta est ad beatā virginē: ⁊ quō
antiquit⁹ etiā salutabant̄ ꝑ salutationē Aue ⁊c.iiij.par.
ti.xv.c.xiij.ꝑ totū. Desuꝑ vide etiā plus.s.i tabula specia
li de beata virgine post istam tabulam.
Sanctoꝝ exempla quō sunt respicienda vt similia agant̄
j.parte ti.iij.c.vij.§.vij.ꝑ totū.
Sanctoꝝ canonizatio describit̄ vario mō.s.sub lr̄a.C. scꝫ
Canonizatio. et.iij.parte ti.xij.c.viij.§.j.et.ij.ꝑ totū.
Sanctorū adoratio describit̄ vario modo sub lr̄a.A.scilꝫ
Adoratio.⁊ ibi.c.ix.ꝑ totū.
Sācti ⁊ angeli quō vidēt hūanitatē xp̄i: quō vidēt in deo
oia: quō vidēt nr̄as orones: ⁊ q̄re debem⁹ orones nr̄as
dirigere ad scōs ⁊c.iij.par.ti.xxx.c.iiij.§.iij.⁊.iiij.ꝑ totū.
Sanctorū beatitudo describit̄ vario modo sub lr̄a.B.scꝫ
Sancti quō habent dilectionē ⁊ gaudiū (Beatitudo.
in deo viso ⁊ amato.iiij.par.ti.xx.c.vj.per totum.
Sancti quō dicunt̄ celi ⁊ etiā quare.iiij.par.ti.xxj.c.x.ꝑ r.
Sancti quō cōfortabunt̄ in iudicio ex visione diuina ⁊c.
iiij.parte ti.xiiij.c.v.§.x.ꝑ totū. Desuꝑ vide.s.sub littera
J.scꝫ iudicio diuino.
Sancti quō dicunt̄ porte celi.iiij.par.ti.xv.c.xx.§.xij.ꝑ to.
De sanctorū dotibus.vide.s.sub lr̄a.D.scꝫ Dotes.
Sanctitas quō multū cōmendat̄ ex cōditiōe ipsius arbo
ris.j.par.ti.iiij.c.xv.§.j.ante me.ibi.Quātū ad primū.
Sanctis viris quō valet societas maloꝝ ad duo vt aduer
sa leui⁹ portare possint ⁊c.iiij.par.ti.ij.c.vij.§.v.q̄si ꝑ to.
Scrificatio sabbati describit̄ vario mō sub lr̄a.F.s. Festa.
Sanctitas quō est eadē cū virtute religionis s̄m essentiā
⁊ scitas quō sumit̄ tripl'r.iiij.par.tit.v.c.vij.§.iij.ꝑ totū.
Sapientie donū inchoat̄ ꝑ thema qđ ⁊ de ipso declarat̄:
⁊ est sapiētia essentialis ⁊ increata: ꝑsonalis ⁊ incarnata
⁊ humanalis ⁊ variata.iiij.parte ti.x.c.iij.ante.§.
Sapientia essentialis ⁊ increata que est: quō procedit ad
extra ⁊c.ibidem.§.j.per totum.
Sapiētia ꝑsonalis ⁊ incarnata cui ꝓprie attribuit̄ ⁊ que
est ⁊ vnde ꝓdijt ⁊c.ibidem.§.ij.ꝑ totū.
Sapiētia huanalis ⁊ variata ad quē ꝑtinet: ⁊ quō sapia
dr̄ triplex.s.criminalia q̄ est reproboꝝ: ꝟtualis q̄ est bo
noꝝ: ⁊ cōialis q̄ est amboꝝ.ibi.§.iij.iiij.⁊.v.ꝑ totū.
Sapiētie ꝓprietates siue effect⁹ sunt septē: ⁊ quō isti effe
ctus siue ꝓprietates ꝑtinēt ad sapientiā.ibi.§.vj.ꝑ totū.
Sapientia/scientia/⁊ intellect⁹/inquātū sunt ꝟtutes: et
inquantū sunt dona spūssancti quō differūt inter se.iiij.
Sapiētia q̄dā dr̄ diabolica: quedā (par.ti.j.c.j.§.v.ꝑ to.
terrena: ⁊ q̄dā animalis: que ꝑ ordinē declarant̄.ij.par.
ti.v.c.xv.§.ij.circa mediū.ibi. Primam appellat.
Sapiētia quō ꝑ tria acq̄ri pōt in religione.iij.par.ti.xvj.c.
Sapiētie documētorū quō deo reddem⁹ (x.§.iij.ꝑ totū
rationē in nouissimo.iiij.parte ti.xiiij.c.ix.§.v.ꝑ totū.
Sapiens vtrū debet ducere vxorē hoc notabil'r declarat̄
iij.par.ti.j.c.j.§.iij.post međ.ibi.Sed vtrū sapienti.
Sapiētia eccl̄ie quō maxime apparet in trib⁹.iiij.par.in ꝓ
Sapiētiā quō respicit cognitio.iiij.par. (logo.§.ij.ꝑ to.
ti.x.c.vij.in prin.⁊.§.j.ij.iij.⁊.iiij.ꝑ totū.
Saracenis deferens arma ⁊c.seruus efficit̄ capientiū.iij.
par.ti.iij.c.vj.§.iiij.circa međ.ibi. Itē ꝑ ius canonicū.
Saracenis deferēs arma excōicatus est maiori sententia
iij.parte ti.xxiiij.c.xxx.ꝑ totū.
Saracenoꝝ errores vario modo describunt̄ in quibus er
rant.iiij.parte ti.xj.c.vj.§.j.ꝑ totū.
Sartores stampatores quō multipliciter in officio eorū
dem fraudē cōmittunt.iij.par.ti.viij.c.iiij.§.iiij.vltra me
dium.ibi. De sartoribus.
Satisfactio quō diffinit̄ a varijs doctoribus: de q̄bus q̄s
pōt satisfacere: quō satisfactio fit ꝑ opera penalia: ⁊ tria
sunt genera satisfactionū ⁊c.iij.par.ti.xiiij.c.xx. ante.§.
Satisfactio q̄re fieri nō pōt ꝑ opera extra charitatē facta:
⁊ vtrū vn⁹ possit ꝓ altero satisfacere.ibi.§.j.ꝑ totū.
Satisfactionē vel pn̄iam impositā post absolutionē debi
tā factā in peccato mortali: vtrū tenet̄ hō iterare: vtrū
valet in foro militantis ecclesie ⁊c.ibi.§.ij.ꝑ totū.
Satisfactoriū q̄d maius est an oratio vel elemosyna vel
ieiuniū.ibidem.§.iij.ꝑ totum.
Opera q̄ sunt de gn̄e bonorū ex charitatē facta nō reuiui
scunt: sꝫ mortificata ꝑ mortale reuiuiscūt ꝑ seq̄ntē pn̄iam:
⁊ alia de genere bonoꝝ facta in mortali valent ad q̄nq̄.
Satisfacere nemo pōt in q̄ttuor casi (ibiđ.§.iiij.ꝑ totū
bus.ij.par.ti.j.c.xv.§.j.infra prin.ibi. Nota ꝙ in q̄ttuor.
Satisfactionis sunt q̄nq̄ modi.ij.par.ti.ij.c.vj.vltra međ.
Satisfacere quō q̄s tenet̄ (ibi. Item nota s̄m quosdam
de contumelia ⁊c.ij.par.ti.vij.c.vj.§.v. per totum.

Scandalū quō oritur ex

clamore inordinato: ⁊ quō diffinit̄: q̄ diffinitio ad lōguꝫ
declarat̄ ⁊ ꝓbat̄: ⁊ vn̄ dr̄ scādalū ⁊c.ij.ꝑ.ti.vij.c.iiij.an.§.
Scandalū quō aliq̄n a nobis remouere possum⁹: ostēdit̄
ꝑ auctoritatē ps̄.de qua tria mēbra ponunt̄.ibi.§.j.ij.iij.⁊.
Scandalū est triplex.s.actiuū ⁊ infra inten (iiij.ꝑ totū.
tionē: passiuū ⁊ ꝓpter defectionē: ⁊ occasionatiuū ꝓter
intentionē: et q̄n mortale ⁊ veniale: ⁊ in quibus reperit̄
illud scandalū ⁊ quō ⁊c.ibi.§.iiij.per totū.
Scādali gratia vtrū bona sint dimittēda. Est vna de reg.
iur.desuꝑ exponit̄ q̄ sonat. Utilius scādalū nasci ꝑmittit̄
Utrū bona tꝑalia sint dis (ꝙ ꝟitas relinquat̄.ibi.§.v.ꝑ t.
mittēda ꝓpter scādalū eoꝝ a q̄b⁹ repetunt̄.ibi.§.vj.ꝑ to.
Utrū falsitas vel fictio vel mutatio sacri vel sacralium et
vsus eorūdē fieri dꝫ ꝓpter scādalū vitādū.ibi.§.vij.ꝑ r.
Scientie donū describitur per thema ex p̄s.qđ et de ipso
declaratur.iiij.parte titu.xvj.c.vnico. ante.§.
Scientie donū q̄d est ⁊ quō scie donū ordinat̄ ad q̄ttuor.
Scīa hūana ⁊ prudētia ⁊ scīa ꝓut est donū (ibi.§.j.ꝑ to.
quō differūt: ⁊ quō scīa est alicui notia ex ꝑte cognoscibi
Scientie donū in q̄bus hꝫ esse (lis tripl'r.ibi.§.ij.ꝑ to.
⁊ quō hm̄oi donum ordinat̄ ad duo.ibi.§.iij.per totum.
Scīe donū quō est approbatio btitudinis: ⁊ quō scīa hu
mana cōuenit in noīe cū scīa q̄ est donū ⁊c.ibi.§.iiij.ꝑ to.
Scīas seculares ꝙ q̄libꝫ studere dꝫ: ꝓbat̄ notabil'r: et ad
Sciētia dei quō est alteri⁹ gene (longū ⁊c.ibi.§.v.ꝑ to.
ris a scīa nr̄a: quō eminens est ⁊c.quō ꝑ maxime ꝯsistit in
dilectione dei: ⁊ in eius imitatiōe ⁊c.ibi.§.vj.per totum.
Sciam hāc quare oī mūdane scientie preponere debem⁹
in quo cōsistit ista scientia ⁊c.ibi.§.vij.per totum.
Scīe dono quō distinguere possum⁹ inter diuinas inspira
tiōes ⁊ diabolicas suggestiones: ⁊ quō diabolus immitit
hoi varias spūales tētationes ⁊c.ibi.§.viij.⁊.ix.ꝑ totuꝫ.
Scientia: sapientia: ⁊ intellectus inquātum sunt ꝟtutes:
et inquantum sunt dona spūssancti: quomodo differunt
inter se.iiij.par.ti.j c.j.§.v.per totum.
Scīa quō dꝫ acq̄ri ⁊ postulari a deo: desuꝑ dat̄ modus et
forma: et quis finis illius dꝫ esse ⁊c.iij.ꝑ.ti.v.c.j.ante.§.
Scientia quare ⁊ quomodo a deo est expectanda ⁊ quo
modo postulanda.ibidem.§.j.per totum.
Scientijs acquirēdis q̄s ordo dꝫ seruari ⁊ qui modi quā
tum ad doctores: ⁊ quantū ad scholares: quō habere dꝫ
cōpositionē: dispositionē ⁊ cognitionē.ibi.§.ij.⁊.iij.ꝑ to.
Scientias varias quō a natura accedūt dociles s̄m qua
litatem cōplexionū: qđ ostēdit̄ s̄m quattuor cōplexio
nes hominis.iij.parte ti.viij.c.j.§.ij.infra principium.
Scientie siue doctrine gentiliū philosophoꝝ ⁊ poetaruꝫ
quō nō prosunt ad salutem.iiij.ꝑ.ti.xj.c.iiij.per totum.
Scisma describit̄ vbi tractat̄ de duob⁹ gerētib⁹ se ꝓ papa
q̄d tunc faciēdū sit ꝓ serenitate cōsciētie: vn̄ deriuat̄ scis
ma: quō describit̄ vel diffinit̄: vn̄ nominat̄: quō est spāle
peccatū: qui dicuntur scismatici ⁊c.ij.ꝑ.ti.iij.c.xj.ante.§.

Scisma absq̃ dubio est pctm̃ mortale et quare: pbat̃ etiã vario modo: et ponuntur multa exempla vbi multi dãnati sunt ppter scisma ⁊c. ibidem. §. j.
Scismatici quõ puant̃ ab ecclia ptãte ordinis ⁊ ɔsecrationis. s. q̃ad licitũ vsum ⁊c. duplex spũalis ptãs. ibi. §. ij. et
Scismatici quõ puant̃ etiã ptãte administratio (iij. p to. nis ⁊ in dignitatib⁹ ɔstituti priuant̃ oib⁹. ibid. §. iiij. p to.
Scisma tici quare p iudiciũ ecclasticũ excõicant̃: ⁊ p potestates seculares diuersimode coercent̃: quõ scismaticus in duobus peccat ⁊c. ibi. §. v. per totum.
Quid si duo vel plures i ecclesia gerẽtes se p papa ⁊ q̃libet eoꝝ hʒ suã sequelã: q̃s illoꝝ dr̃ scismaticus: ⁊ ponunt̃ varia scismata q̃ ɔtigerũt in varijs electionib⁹ ppter pa
Mꝫ aũt in dicto scismate sic (patũ ⁊c. ibid. §. vj. p totũ. dubio nullus esset cõdẽnãdus: cuicũq̃ illoꝝ triũ adhereret pura ɔscia: desup ponunt̃ q̃nq̃ ɔclusiões. ibi. §. vij.
S nie excõicatiõis q̃ feruut̃ ab vna pte ɔ aliã ferri nõ dnt
Scisma qð regnabat anno dñi (⁊ q̃re ⁊c. ibi. §. viij. p t. M. cccc. xl. fuit ɔciliũ Basilieñ. vtrũ fuit verũ ɔciliũ: ꝙ papa erat supra ɔciliũ: ponunt̃ ibidẽ miserie q̃ in illo ɔcilio ɔtigerũt: ⁊ q̃s de istis duob⁹ fuit ver⁹ papa ⁊c. ibi. §.
De scismate ponunt̃ multa. s. ipsius enormitas (x. p totũ. scʒ deo vnitas regiminis ⁊c. ibid. §. xij. xiij. ⁊. xiiij. p totũ.
Scismatici quõ subijciunt̃ pape: quõ eos puat duplici potestate: qui dicuntur scismatici ⁊c. iij. par. tit. xxij. c. v. §. xj.
Scholares quõ se habere debẽt in acquis (etiã. xij. aliq̃. rendo scientiã: quõ eos oportet habere bonitatem disciplinã ⁊ humilitatẽ: ponunt̃ multi magni in exẽplũ q̃ hoc fecerũt ⁊c. iij. parte ti. v. c. j. §. ij. ⁊. iij. per totum.
Scholarib⁹ vtrũ magistri pnt imponere collectã vel exigere p festo celebrãdo vel nõ celebrãdo. ibi. c. ij. §. v. p to.
Scholariũ vitia enumerant̃ vltra cõmunia in q̃b⁹ coiter sunt culpabiles. ibidem. §. xj. per totum.
Scholariũ siue studentiũ vitia rephensibilia describunt̃ circa eorũ studiũ. ibidem. §. xij. per totũ.
Scribe ⁊ pharisei quõ errabant circa iudicialia pcepta. j. par. ti. xv. c. j. §. vj. circa me. ibi. Circa iudicialia. vide etiã
Cõtra scribas ⁊ phariseos quõ dñs (sub lr̃a. J. s. Judeis inuehit septẽ maledictiões: ⁊ ɔ illos q̃ p illos significant̃ ij. par. ti. iiij. c. vij. §. iij. post pn. ibi. Septẽ maledictiões.
Scriptura diuinalis quõ ẽ speculũ p qð nũc deũ videm⁹ ⁊ q̃ sunt partes ipsi⁹ speculi. j. par. ti. iij. c. vj. §. viij. p totũ
Scriptura sacra quõ est remediũ vl̃ p remedio nr̃e patie.
Scripturã sacrã ad discen (iiij. par. ti. iij. c. vij. §. v. p totũ dũ sex sunt q̃ ad hoc valẽt: q̃ figurant̃ p sex gdus p quos ascendebat̃ ad thronũ Salomonis: ⁊ tria sunt q̃ impediũt pfectionẽ studij. iiij. parte ti. iiij. c. xj. §. j. per totũ.
Scriptura sacra quõ nos inuitat ad gratiarũ actionẽ. iiij parte ti. v. c. xij. §. j. circa principiũ.
Scriptura sacra quõ nos iuitat ad dilectionẽ dei. iiij. par.
Scriptura sacra quõ dr̃ etiã sa (ti. vj. c. iij. §. ij. in principientia. iiij. par. ti. x. c. lij. §. vj. circa finẽ. ibi. Est etiã sciẽdũ.
Scripture varie quõ dant testimonia de trinitate in deo.
Scriptura sacra quõ describit̃ (iiij. par. ti. x. c. vij. §. iiij. p t. p thema ex pñ. qð ⁊ de ipa declarat̃. iiij. par. ti. xj. c. ij. an. §
Scripture sacre autoritas maior esse non potest: q: est a deo reuelata ⁊c. qð pbat̃. ibi. §. j. per totũ.
Scripture sacre magna vtilitas quomõ patet ex effectu ⁊ quare: quõ varios illuminat: quõ dat claritatẽ. s. eternã: et viã perueniendi ad eandẽ. ibi. §. ij. ⁊. iij. per totũ.
Scripture sacre noticia quõ requirit humilitatẽ ⁊c. ibi. §.
Scriptura sacra quomõ fuit necessaria (iiij. per totum. ad humanam salutem. ibi. §. v. per totum.
Scriptura sacra siue doctrina quõ est sciẽtia vna ⁊ speculatiua ⁊ practica: et ponitur duplex genus scientiarũ et vnde procedunt ⁊c. ibi. §. vj. per totum.
Scripture sacre obiectũ est deus: ostẽdit̃ ibi. §. vj. p totũ.
Scriptura hec siue doctrina ꝙ nobilior sit alijs sciẽtijs: et sapientia pmaxime dicitur: pbatur. ibi. §. viij. per totũ.

Scriptura sacra quõ pmaxime dicitur sapiẽtia: que est differentia huius doctrine ⁊c. ibidem. §. ix. per totũ.
Scripture sacre doctrina quõ est argumẽtatiua: q̃d est argumentari ex autoritate ⁊c. ibidem. §. x. per totum.
Scriptura sacra quõ vtitur metaphoris: ⁊ triplici de causa vtitur metaphorica locutione: ⁊ quare diuina nobis tradũtur sub similitudinibus. ibid. §. xj. per totum.
Scriptura sacra quõ exponitur q̃druplici sensu. s. litterali allegorico, tropologico, ⁊ anagogico: ⁊ q̃d ista q̃ttuor sit
Scripturã sacram ad discendũ (gnãt. ibidẽ. §. xij. p to. dant̃ septẽ regule siue septẽ claues. ibi. §. xiij. per totũ.
Scripture sacre multiplex vtilitas describitur p thema: quod et de ipsa declaratur. ibi. c. iij. ante. §.
Scripture sacre vtilitatem ⁊ fructũ quõ nullus enarrare potest: quõ est pomeriũ ⁊ piscina mundialiũ: quõ est puteus aquarũ viuentiũ ⁊c. ibi. §. j. per totum.
Scripture sacre fructus pulcherrime describuntur quos pducit: quõ varijs diuersimode ⁊c. ibi. §. ij. per totum.
Scriptores quibus modis fraudẽ committũt ⁊c. iij. parte ti. viij. c. iiij. §. xj. in principio.
In scriptis siue in bullis papalibus vel instrumẽtis vel in litteris vel in libris ⁊ alijs scripturis: quõ ⁊ qualr̃ falsificatio fit varijs modis. ij. par. ti. j. c. xviij. §. vij. per totũ.
Scrupulosa cõscientia varie describit̃. j. par. ti. iij. c. x. §. ix. p totũ. vide. s. sub littera. C. scʒ Conscientia.
Scurrilitas dr̃ q̃rta filia gule: q̃d intelligit̃ p scurrilitatẽ: vñ prouenit: quõ p scurrilitatẽ incompositus gestus fit: quõ dr̃ peccatũ ⁊c. ij. par. ti. vj. c. iiij. §. v. per totũ.
Scrutiniũ in electiõe describit̃ vario mõ. s. sub electiõe: ⁊
Scrutiniũ quõ fieri dʒ i ordina (iij. p. ti. xix. c. ij. §. iij. p totionib⁹: ⁊ ponit̃ duplex scrutiniũ. iij. par. ti. xiiij. c. xv. §. xij
Scruto triplici ptexit deus suos: ⁊ adhuc pte (p totũ. git: scʒ beniuolẽtie internalis: patientie vniuersalis: ⁊ sapientie veritatis. ij. par. ti. xij. c. vij. §. j. per totũ.

Seculares litteras vt doctrinas

ctrinas poetaꝝ vtrũ liceat studere vl̃ eis vti. ij. par. ti. iij.
Secretũ acceptũ sub sigillo quãtũ li (c. vij. §. vij. p totũ. gat ⁊c. ij. par. ti. j. c. xxij. §. v. vltra mediũ. ibi. Tertio mõ.
Secreta aliq̃ si q̃s suscipit q̃lr̃ peccat ea reuelãdo ⁊c. iij. p.
De seculi amatorib⁹ vide varia (ti. xvij. c. xxij. §. ij. p to. s. sub. M. s. Mũdi amatorib⁹ ⁊. ij. par. ti. v. c. xiiij. §. j. p t.
Seditio ⁊ discordia ciuitatũ ⁊ castroꝝ describit̃ vario mõ sub lr̃a. D. scʒ discordia. ⁊. ij. par. ti. iiij. c. viij. p totũ.
Sedet deus tripliciter in hoibus cõtemplatiuis ⁊ celestibus. j. parte ti. iij. c. vj. §. xvj. per totum.
Senectutis quõ sunt plures miserie ⁊ defect⁹ quantũ ad mẽbra exteriora. j. par. ti. v. c. j. §. vj. post prin. ibi. Deinde
Senectutis miserie q̃uis multe sunt: tñ sunt ali (ponit. que que ipsam decorãt: ⁊ sunt q̃nq̃. ibidẽ. §. vij. p totum
Senes boni q̃ facere debẽt. j. par. ti. v. c. ij. §. viij. post prin.
Senib⁹ quare dʒ dari extrema vnctio. iij. par. tit. xiiij. c. xv.
Senes ⁊ litigiosi ⁊ mordaces quõ inepti (§. vj. in fine. sunt ad amicitiam. iiij parte ti. v. c. xx. §. vj. ante medium.
Senectus dr̃ sexta etas hoĩs: ⁊ q̃ eorũdẽ aliq̃ñ opa ⁊c. iiij. parte ti. vij. c. v. §. vj. vltra mediũ. ibi. Sexta etas.
Sensualitas q̃druplr̃ describit̃: q̃ttuor de ipsa notant̃. j.
Sẽsualitas ꝺm magistrũ quõ diffinit̃: ⁊ (par. ti. iiij. c. xvj. motus sensualitatis in duo tẽdit: ⁊ duo ad eãdẽ ptinent et quõ ipsa figurat̃ in primis parẽtib⁹ ⁊c. ibi. §. j. p totũ.
Sensualitas quõ se hʒ ad rõnẽ: ⁊ quõ sibi subijcit̃: ⁊ quõ ratio obedit deo: ⁊ rõ triplicẽ regulã dat sensualitati ⁊c.
Sensualitate quõ põt fieri pctm̃ veniale nõ (ibid. §. ij. tñ mortale: et ꝙ in sensualitate possit esse veniale pbat̃ tripliciter: ⁊ quõ mot⁹ sensualitatis illiciti pñt duplr̃ cõsiderari: ꝙ in sensualitate nõ est pctm̃ mortale: pbat̃ triplici ratione. j. parte ti. iiij. c. xvj. §. iij. per totum.
Sensualitatis illiciti mot⁹ quãto tpe in nobis durãt: ⁊ ꝙ null⁹ naturalr̃ liberari põt a pdicta corruptiõe: pbatur

triplicit̄er: et quō concupiscentia in quibusdā plus et in
quibusdā minus inuenit̄ ꝛc. ibidem. §. iiij. per totum.
Sensualis amor: q̄d est: ꝛ quō inclinatur ad quattuor sen
sus hominis: et quō isti sunt reprimēdi. i. par. ti. vi. c. ij. §.
ij. ante mediū. ibi. Secundus est amor.
Sēsus hois. s. visus/auditꝰ ꝛc. quō describunt̄ p q̄nq; por
ticus: de q̄bus in Johāne: ꝛ quō in ipsis spūaliter iacēt
infirmi varijs languoribꝰ. i. par. ti. ij. c. iij. §. i. ꝛ seq̄nti p to.
Sensitiua cognitio quō ordinat̄ ad duo. ij. par. ti. iij. c. vij.
Sensus exteriores quō impugnat (§. iij. in principio.
diabolus siue quō tētat hoīem ꝛc. iiij. par. ti. xiij. c. iij. §. ij.
Sensum hominis siue memoriā quō vario modo tentat
diabolus. iiij. parte ti. xiij. c. iij. §. iij. per totum.
Sensus hois quō figurant̄ p portas hierl'm: et q̄d spūalr̄
significant. i. par. ti. ij. c. iij. §. vij. p totū. ꝛ ibidē. c. v. habes
de sensibus exterioribus hominis.
Sensus hois quō diabolꝰ decē modis tētat. iiij. par. ti. xiij
Sēsus hois quō deficiūt paulatim (c. iij. §. ij. ꝛ. iij. p to.
in morte ꝛc. i. parte ti. v. c. ij. §. iij. per totum.
Sensum q̄druplicē quō hz sacra scriptura. s. litteralē/alle
goricū/tropologicū/et anagogicum: ꝛ iste q̄ttuor q̄d si
gnificāt siue q̄d tractāt ꝛc. iiij. par. ti. xi. c. ij. §. xij. p totū.
Sententiarū liber q̄d tractat siue de q̄bus describit. i. par.
ti. i. c. iij. §. i. ante medium.
Sententiarū magister cōiter nō tenet̄ in. viij. articulis. iij.
Sententia iudicis quō pōt esse in/ (par. ti. xi. c. viij. an. §.
iusta tripliciter. iij. par. ti. ix. c. i. §. i. circa finem.
Sententia nō pōt ferri nisi in conuictū vel spōte cōfessum.
Et est triplex scz interlocutoria/diffinitiua/et p̄cepti. Et
sententia p̄cepti consistit in tribus ꝛ obedientia ipsiꝰ simi
liter in tribus ꝛc. ibi. c. xij. ante. §.
Snīa diffinitiua dz pferri a iudice ꝛ nō ab alio: alr̄ nō va
let: et q̄ inde excipiunt̄: in quo loco: et quō ferri dz: et quō
snīa subleuat̄ quattuor modis. ibi. §. i. per totū.
De vna ꝛ eadē snīa q̄n vtraq; pars pōt appellare ꝛc. ibid.
c. xiiij. §. ij. circa finē. Et vide. s. sub lr̄a. J. scz Judicio.
Separādi quō sunt pueri infideliū a parētibꝰ si baptismū
susceperint ꝛc. ij. par. ti. xij. c. ij. §. iiij. circa finē.
Sepulturā vnusq̄sq; eligere pōt apud quecūq; locū q̄ hz
ius sepeliēdi: ꝛ in q̄ āno: ꝛ q̄ inde excipiunt̄ q̄ eligere pn̄t
ꝛ quō iductꝰ ad vouēdū est obligatꝰ. iij. par. ti. x. c. v. an. §
Sepeliri vbi debeat ille q̄ decedit nulla electa sepultura:
clerici sepeliri debent in suis ecclesijs ꝛc. et q̄ ereant ci re
creatiōis ꝛ ibi morit̄ vbi debeat sepeliri ꝛc. §. i. per totū.
Sepulture ius est q̄d cōperit ecclesie ad sepeliēdū aliq̄s
in cimiterio suo: et vn̄ puenit: et faciētes pacta de nō re
cipiendo aliquos ad sepulturā quō dz seruari: ꝛ nō licet
accipere pecuniā ꝛc. ibi. §. ij. per totū.
Sepultura describit̄ quoad canonicā portionē q̄n q̄s ali
bi eligit sepulturā q̄ in ecclesia parochiali: dz ecclesia ha
bere canonicā portionē: et quantū et de q̄bus debet̄: ꝛ q̄
inde excipiuntur. ibidem. §. iij. p totum.
Canonica portio est duplex: et q̄bus debet̄ et de q̄bus et
Canonica portio de q̄bus rebꝰ (quātū. ibid. §. iiij. p to.
debet dari: de q̄bꝰ intelligit̄: q̄ excipiunt̄: q̄bꝰ dāda est il
la portio: et de q̄bꝰ dz dari: et de leprosis q̄ extra moriun
tur vtrū de ipsis debeat dari ꝛc. ibi. §. v. p totū.
Cum defunctus reliquit sue ecclesie decem ꝛ alteri mille:
quō et q̄n de istis mille dz dari canonica portio: et cū q̄s
elegit sepulturā in p̄pria ecclesia et ei nihil dās: sz alijs:
quid tūc sit faciendū. ibidem. §. vi. per totū.
Ad canonicā portionē quō fratres minores ꝛ p̄dicatores
tenent̄: hoc declaratur ad longū ꝛ notabiliter quō ꝛ q̄n
nō sunt ad hoc obligati ꝛc. ibi. §. vij. p totū.
Sepeliri q̄ phibentur in ecclīa vel in cimiterio vel loco sa
cro: ꝛ si sepeliunt̄ quō sunt exhumādi: q̄lr̄ peccāt h̄ faciē
tes: quō tales excōicationē incurrūt ꝛc. ibi. §. viij. p to.
De his de quibus est dubium vtrum debeant sepeliri in
loco sacro vel non; quid faciendū sit; ꝛ quid de muliere
que moritur in partu ꝛc. ibi. ij. ix. per totū.
Sepultura hospitalarioꝝ describit̄ vario modo. s. sub lr̄a
H. s. Hospitalarioꝝ. et. iij. par. ti. xi. c. ij. §. ix. p totū.
Sepeliendi qui sunt in ecclesia: et de q̄bꝰ intelligitur. iij.
parte ti. xij. c. iij. in prin. ibi. Item q̄ nullus.
Sepeliētes hereticos et eorū fautores excōicati sunt ma
iori sententia. iij. parte ti. xxiiij. c. v. per totum.
Sepelientes interdictos excōicatos vel publicos vsura
rios excōicati sunt maiori snīa: q̄ r̄pe facere pn̄t absq; ta
li snīa: quō tales debēt puniri ꝛc. ibi. c. xxiij. p totum.
Sepultura mutāda vel nō mutāda q̄n clerici vel religiosi
aliquos inducunt vt hoc pmittāt: excōicati sunt maiori
sententia. ibidem. c. li. per totum.
Sepulcrū quō dr̄ domꝰ ꝛc. vtilitas sepulture i loco sacro
est triplex: quō ꝛ q̄n dz ibi sepeliri ꝛc. et q̄ laudabile est
h̄re curā de sepultura sua ꝛ suoꝝ. iij. par. ti. x. c. i. §. iij. p to.
Circa sepulturā quō simonia cōmittit̄: sepultura sumitur
multipl̄r: ꝛ de exequijs nihil dz exigi: sz pie debēt cōsue
tudines obseruari: pbatur: et quō facientes pactū simo
niā committunt ꝛc. ij. par. ti. i. c. v. §. xxij. per totum.
Sepulcrū christi quō aia sit deuota: ꝛ q̄ ad hoc necessaria
ꝛc. iiij. par. ti. viij. c. iiij. §. iij. post prin. per totū.
Sequi quō homo debz deū in pfectione p dilectionē. iiij.
parte ti. xi. c. ij. §. ij. ante mediū. ibi. Ubi notandū.
Sequi siue imitari quō aia dz deū: hoc ostendit̄ ex natura
ratione et ex scriptura. iiij. parte ti. xvi. c. vnico. §. v. infra
principiū immediate. etiam. §. vi. aliqua.
Sequi quō hō possit deū factorē suū: ꝛ q̄d est hō ꝛc. i. par.
Seq̄ q̄n ꝛ quō vir tenet̄ vxorē: et q̄ (ti. i. c. vij. §. i. ij. ꝛ. iij.
cū mulier tenet̄ seq̄ virū ꝛc. iij par. ti. i. c. xxi. §. vij. p totū.
Sequi vtrū serui vbiq; teneant̄ dn̄m ad bellū. iij. par. ti.
iiij. c. ij. §. iij. post mediū. ibi. Item querit̄ in serui.
De sermonibus verbi dei. vide. s. sub lr̄a. P. scz De p̄dica
tione verbi dei. et. iij. parte ti. xviij. c. i. ij. iij. iiij. v. et. vi.
Serpens quō hz triplicē prudentiā: quā vnusquisq; in se
habere debet. iiij. parte ti. ij. c. iiij. §. i. per totum.
Sericum vendētes vel habētes quō et q̄n fraudē et dolū
committūt: et quō illa ars honorabilis est in humana ci
uilitate: q̄n licite exercet̄ ꝛc. quō aliq̄n decipiunt ꝛc. iij.
parte ti. viij. c. iiij. §. v. per totum.
Seruitus describit̄ p thema et pā. q̄d ꝛ de ipa declaratur
de seruitute large loquēdo est triplex seruitꝰ. s. numinis/
criminis/ꝛ hois. iij. par. ti. iij. c. vi. §. i. ij. et. iij. per totum.
Seruus em̄ q̄s dr̄: multis modis. ibi. §. iij. per totum.
Seruus q̄s efficitur de iure siue ex iure multipliciter: q̄d
vario modo declaratur. ibi. §. iiij. per totum.
Seruus quō quis fit emptione: et ad hoc q̄ q̄s fit seruus
sex requiruntur. ibidem. §. v.
Serui q̄ dicunt̄ vel sunt sua natiuitate ꝛc. ibi. §. vi. p to.
Seruoꝝ conseruatio q̄lis esse dz: q̄lis dz esse puisio apud
eos p dn̄os: et tales nō pn̄t ordinari vel liberari vel reli
gionē intrare sine licētia: ꝛ q̄ pena taliū ꝛc. ibi. §. vij. p to.
Serui quō liberi fieri pn̄t multis modis. ibi. §. viij. p totū.
Seruoꝝ manumissio quō multis modis fit: q̄ requirūtur
ad manumissionē: q̄s possit manumittere et quis nō ꝛc.
In seruitutē quō reducit̄ liberꝰ ppter (ibi. §. ix. p totū.
ingratitudinē: et q̄s dr̄ libertus: ꝛ q̄s ingenuus: hoc de
claratur sub multiplici differentia. ibi. §. x. per totum.
Serui nō tenētur vbiq; sequi dn̄m ad bellum. iij parte ti.
iiij. c. ij. §. iij. post medium.
Seruitꝰ quō dirimit matrimoniū: hoc habes sub lr̄a. M
scz matrimoniū. et. iij. parte ti. i. c. iij. per totū.
Seruus si pfessus est in religiōe quō et q̄n dn̄s suꝰ pōt eū
repetere ꝛc. iij. par. ti. xvi. c. iij. §. iiij. per totū.
Seruus q̄s dr̄: irregularis et quō q̄ scilz nō pōt pmoueri
ad ordines. iij. parte ti. xxviij. c. vi. §. vi. per totum.
Seruus esse quō cōueniēs est ppter appetitꝰ corruptio
nē: ppter intellectꝰ depressionē: ꝛ ppter rerū tēporaliuz
administrationē: ꝛ quō ipsi se h̄re debēt ad dn̄os suos ꝛ

ex scripture inter q̄s iste fuit: ꝛ si nō ducit̄ a. ff. quō icidit i varia pctā ꝛc. j. ꝑ. ti. vj. c. ij. §. ij. īfra me. ibi. Sept⁹ amor.

Societas maloꝝ quō sctis viris valet ad duo: ꝓpter qḋ aduersa leui⁹ ferre pñt. iiij. par. ti. iij. c. vij. §. v. q̄si ꝑ totū.

Societas malorum quō est causa destructiua castitatis: ꝛ quō societas bonoꝝ ad tria valet. iiij. par. ti. iiij. c. vj. §. ij. ante medium. ibi. Secunda causa.

Societates vel vniuersitates cū scilꝫ iurāt se aliq̄d factu ras vel nō facturas q̄b⁹ modis ꝛ q̄n sunt ad hoc abliga te. ij. par. ti. x. c. vj. §. iiij. ꝑ totum.

Sodomia cū alijs vitijs ꝯtra naturā describit̄. s. sub litte ra. P. s. Peccata ꝯtra naturā. ꝛ. ij. par. ti. v. c. iiij. ꝑ totū.

Sol quō hꝫ ꝓꝑetates. s. ꝙ est ipassibilis/incōtaminabil̄ ꝛ modicū hñs ð materia: q̄ tria applicant̄ ad p̄dicatorē ibi dei. iij. ꝑ. tit. xviij. c. iij. §. ij. post með. ibi. Scðm qḋ req̄rit̄.

Sol quō hꝫ q̄ttuor ꝓprietates: ꝛ q̄d nobis spūaliter ꝑ il las designat̄. iij. parte tit. xxiij. c. j. §. j. ꝑ to. vide etiā. §. iiij.

Sol quō est circūdatus planetis: q̄d ꝑ hoc significatur: ꝛ quō christus sol iusticie currēs ꝑ oia. xij. signa operatus est salutē nostrā. iij. par. ti. xxxj. c. ij. §. iiij. ꝑ totū.

In sole ꝛ luna quō erunt signa ante diuinū iudiciū. ꝛ q̄d moraliter significat̄ ꝑ solē. iiij. par. ti. xiiij. c. xj. §. ij. añ me dium. ibi. Erunt signa.

Sol quō ꝛ quare ð: christus: ꝛ principaliter ꝓpter tres ra tiones. iiij. par. tit. xv. c. xxiij. §. j. per totū.

Solariū spūale quadrupl̄r describit̄. j. par. tit. iij. c. x. §. vj. ante mediū. ibi. Solaria huius domus.

Solaris annus quō hꝫ q̄ttuor tēpora: q̄ttuor tēpora mū di quō variant̄: q̄d significāt ꝛc. iij. par. tit. xiij. c. iiij. §. ix. ante medium. ibi. scꝫ Et nota ꝭm Guil.

Solicitudo tp̄alis nimia quō inq̄etat mentē: ꝛ est solicitu do criminalis ꝛ repudiāda: tp̄alis ꝛ moderāda: ꝛ spūa lis ꝛ amplexāda: ꝛ quare. ij. par. ti. j. c. xxv. ante. §.

Solicitudo criminalis siue moralis quō est triplex. ibi. §. j

Solicitudo tēporalis quō et q̄n sit moderāda: ꝛ (ꝑ to. que excludit. ibi. §. ij. per totum.

Solicitudo spūalis quō ꝛ q̄re hec est amplexanda: ꝛ quō circa hec spūalia dꝫ solicitari erga deū: erga seipsum: et erga ꝓximū. ibidem. §. iij. per totum.

Solicitudo secularis siue mūdana quō p̄cipue ingeritur homini circa tria. iij. par. tit. xvj. c. j. §. j. vltra með. ibi. Si militer solicitudinis.

Solicitudo humana quō occupat̄ ꝭm cōem modū loquē di erga tria. iiij. parte tit. xij. c. ij. in p̄n. ꝑ totū.

Solicitus quō dꝫ esse ep̄s circa bona mobilia ꝛ imobilia ꝛc. iij. parte tit. xx. c. ij. §. iij. ꝛ. iiij. ꝑ totum.

Somnus quō diffinit̄ a pħo. j. par. ti. ij. c. vij. ante. §.

Sōnia vñ oriant̄ ꝛ ponunt̄. xix. cāe somniorū. ibi. §. j. ꝑ to.

Somn⁹ accidie est triplex. s. naturalis corporalis: vitij et perditiōis: ꝛ fcte contemplationis. ij. parte ti. ix. c. ij. §. ij. ꝑ totū. vide etiam sub littera. A. scꝫ Accidia.

Sōnioꝝ cā in diuinatiōe est duplex: ꝛ quō subdiuiditur: ꝛ quō angelus bon⁹ ꝛ angel⁹ mal⁹ se hñt ad hmōi: q̄ est cā taliū somnioꝝ. etiā. ij. par. ti. xij. c. j. §. vij. ꝑ totū.

Somnij effect⁹ q̄s est: ꝛ ꝙ somnia futuroꝝ euentuū q̄nqꜫ sunt cā: q̄nqꜫ sunt signa: q̄nqꜫ neqꜫ cā neqꜫ signa: sed per accidens casuale ꝛc. j. parte ti. ij. c. vij. §. ij. per totū.

Somnia siue apparitiones in somnijs siue de bonis siue de malis quō est peccatū ꝛ quō nō: ꝛ quō multi illudunt̄ in somnijs. ibi. §. iij. ꝑ totum.

Sōnus quō moralr̄ in scp̄tura siḡt pigritiā criminalē: ꝯtē platiōnē sup̄nalē: ꝛ migratiōnē mortalē. ibi. §. iiij. ꝑ totū

In somnis fantastic vñ aliq̄n oriunt̄: ꝛ quō hō etiā ꝑ seip̄m causat mutationē fantasie ꝛc. j. par. tit. ij. c. vj. §. vj. ꝑ totū.

Sortileg⁹ quā penā incurrit ꝭm cañ. iij. par. ti. xvij. c. xxj. §. v. ibi. Trigesimusscðs. Uide etiā. j. sub lra. S. s. sup̄stitiōis varia circa istā materiā. ꝛ. ij. par. tit. xij. c. j. ꝑ to. ꝛ. c. viij.

Specula septē describun

tur ꝑ q̄ nūc de⁹ videt̄ in p̄senti: q̄ valde pulchre declarā tur. j. parte ti. iij. c. vj. a. iiij. §. vsqꜫ ad. xj. ꝑ totū.

Speculū summi boni quō est amor naturalis. j. par. ti. iij.

Spectaculoꝝ inspectio vtrū sit mortalis. (c. vj. §. v. ꝑ to. ij. parte ti. iij. c. vij. §. v. per totū.

Speculatiui ꝛ practici ꝟtuale exercitiū describit̄. j. par. ti. iij. c. vj. §. j. ij. et. iij. per totum.

Species mala caueda est ꝓpter tria. ij. parte ti. j. c. xvj. §. ij. ante medium. ibi. Scðo negociatio.

Spes quō est scða ꝟtus theologica: ꝛ est spes naturalis/ virtualis/ꝛ criminalis: ꝛ spes ꝭm ꝙ accipit̄ in bonū acci pitur quadrupliciter. iiij. parte ti. vij. c. j. ante. §.

Spes q̄n accipit̄ i malū tūc est triplex. s. ꝯfidētia de seip̄o: cōfidētia de alio: cōfidētia de aliq̄ vano. ibidē. §. j. ꝑ totū

Spes que est ꝟtus quō diffinit̄ a magr̄o sentētiarū. que diffinitio diuidit̄ in tria mēbra: ꝛ qḋ mediū siue modus ꝑtingendi ad p̄emiū. ibi. §. ij. ꝛ. iij. ꝑ totum.

Spes quō operat̄ magna bona. s. dilectiōis effectiua: de lectatiōis ꝓductiua: opationis ꝑfectiua: ꝛ p̄miatiōis col latiua: et quō spes adiuuat ad operandū tripliciter. iiij. parte ti. vij. c. j. §. iiij. per totum.

Sperare quō debemus in deum nostrū in tempore tenta tionis: in tempore afflictionis: in tempore defectiōis: et in tempore offensionis. ibi. §. v. per totū.

Spes ꝓut est ꝟtus theologica nō fuit in xp̄o: nec est in ce lo: h ꝓbat̄. q̄re in angelis nō est spes: ꝙ in dānatis nō est ꝓbat̄: ꝛ ꝙ spes est in viatorib⁹ ꝓbat̄ triplici rōne: p̄imū ptꝫ. q: christ⁹ tā in rōne cōprehēsoris q̄ in rōne viatoris ab instāti sue cōceptiōis cognouit essentiā diuinā ꝛ etiā fruebat̄ ea quā habuit sibi in visione hypostatica cōiun ctā: ḡ christ⁹ nō habuit in se spem. etiā ibidē. c. ij. ante. §.

Spes quō est ꝟtus theologica distincta ab alijs: ꝛ q̄ hñt excitare ꝛ iuuare actū eius. ibi. §. j. per totū.

Sperare vtrū liceat in hoīe vel in aliq̄ creato. ibi. §. ij. ꝑ to.

Actus spei quō data sunt precepta in veteri testamēto: ꝛ quare. ibidem. §. iij. ꝑ totum.

Ad sperādū quō adiuuāt tres spēs meditationū siue cōsi derationū. s. diuine bonitatꝫ ꝛ largitatꝫ circa nos: ꝯside ratio nr̄e operositatꝫ: ꝛ ꝯsideratio broꝝ suffragioꝝ. ibi. §

Spei obiectū quō est ipsa beatitudo. (iiij. v. ꝛ. vj. ꝑ to. desup vide. s. sub lra. B. s. Beatitudo. ꝛ ibidē. c. iij.

Spes q̄n est p̄ncipalis cā ad lucrū in mutuo: facit hoīem vsurariū: qḋ ꝓbat̄. j. ꝑ. tit. iiij. c. xiiij. §. ij. añ me. ibi. Et no.

Spes quō ē p̄ma spēs passiōis irascibilis: ꝛ quō circa ob iectū spei. iiij. ꝯsiderant̄ ꝯditiōes. j. par. ti. vj. c. vij. añ. §.

Spes est triplex. s. naturalis/ꝟtualis/ꝛ criminalis: ꝛ spes in malū est etiā triplex: ꝛ ꝙ spes in hoīe est fallax. etiā ibi

Spūalia q̄ sunt siue q̄ dicant̄ spūalia: ꝛ ꝑ (§. j. ꝑ totum q̄bus dare vel recipere pecuniā vt p̄ciuꝫ simonia est: ꝛ q̄ dicant̄ spūalia ꝛ que spūalib⁹ annexa. ij. par. ti. j. c. iiij. §. j post mediū. ibi. Dicunt̄ aūt. ꝛ. §. ij. ꝑ totū.

Spūale aliquid ð: tripl̄r. s. essentialr̄/causalr̄/ꝛ actualr̄: ꝛ spūale annexū ð: dupl̄r. ij. parte ti. j. c. v. §. j. ꝑ totū.

Quicūqꜫ recipit aliq̄d spūale vel spūali annexū ꝑ aliquo tp̄ali vel pecunia vel p̄tāte vel obseq̄o simoniā cōmitit ꝛ mortalr̄ peccat: ꝛ nihil in hoc excusat. etiā ibi. §. iij. ꝑ to.

Spūalia sicut nec vendi nec emi possunt: ita nec redimi: qḋ ꝓ bat̄ur: ꝛ quō in hoc peccat̄ mortaliter. ibidē. §. xiij. ꝑ totū. et vide. s. sub simonia.

Spūalia quō quedā dicant̄ ꝑ cōparationē ad sp̄m sctm̄: ꝛ quedā alia ad sp̄m humanū: ꝛ de istis vendi et emi pos sunt ꝛc. ibi. §. xv. per totum.

Spūalis q̄dā sunt cause: vt sacrā q̄ sunt cause grē: quō in istis simonia cōmittit̄. ibidem. §. xvj. ꝑ totum.

Spūalia q̄dā dicant̄ effectiua: q: ꝓcedūt ex spāli grā ꝛ ad eā disponūt: vt ꝓphetare/p̄dicare/īgressus religionis ꝛc. quō in istis cōmittit̄ simonia ibi. §. xvij. ꝑ totū.

Pro vsu spūalis p̄tātis siue plature nō licet aliq̄d accipe ꝛc. ibi. §. xvij. ante mediū. ibi. Nota quarto.

Stupor quō est spēs timoris naturalis: in quo cōsistit ꝛc. iiij. par. ti. xiiij. c. iiij. §. ij. ante mediū. ibi. De stupore d᷑.

Stuprū est qnta filia luxurie ꝛ in quo consistit: quō aliqñ sumitur: quare est speciale peccatū: q̄re est spēs deterīnata ꝛ distincta a luxuria: que mala ex ipso aliqñ fiūt ꝛc. ij. parte ti. v. c. vj. ante. §.

Stuprator: vtrū teneat in aliquo satisfacere ꝛ in quo: que pena in iudicio finaliter illis debet ꝛc. ibi. §. j. ꝑ totū.

Subditus in quibus te-

netur obedire suo prelato ꝛ in q̄bus nō. iij. parte ti. xvj. c. j. §. ix. vide etiā. s. sub obedientia.

Subdelegati officiū vario modo describit in causis suis sub līa. L. scꝫ legati. ꝛ. iij. parte ti. ix. c. iij. ꝑ totū.

Subdiaconus q̄d facere dꝫ in actu suo ꝛ officio: ꝛ d᷑: primus ordo ex sacris quō indicit ipsis ↄtinētia: ꝛ null⁹ ordinari ad actū diuinū dꝫ nisi intitulatus. iij. par. tit. xiiij. c. xvj. §. ix. ante mediū. ibi. De subdiacono.

Subiectus legi pōt aliq̄s esse dupl̄r: ꝛ oēs subijciunt legi humane: ꝛ quō intelligit illud. Princeps solutus est legibus suis. j. parte ti. xvij. c. vnico. §. v. ꝑ totū.

Substitutio i hereditate i testamēt̄ vario mō describit. s. sub līa. T. s. Testamētū. ꝛ. iij. par. tit. x. c. iij. §. x. ꝑ totū.

Successio in hereditate describit vario mō. infra sub līa T. s. Testamētū. ꝛ. iij. par. ti. x. c. iij. §. iiij. per totū.

Succubus ꝛ incub⁹ ꝛc. vide aliq̄. iiij. par. ti. iiij. c. viij. §. iiij circa finē. ibi. Itē nota.

Sufferre cōtumelias quō ꝛ qñ debēt ꝛc. ij. par. tit. vij. c. vj. §. iiij. vide etiā. s. Cōtumelia.

Suffragiū spūale est triplex: fiue existēriū extra mortale est triplex suffragiū. j. par. tit. vij. c. lij. §. lij. per totū.

Suffragiū triplex quō hꝫ hō. s. christi. inquātū hō: virginis marie ꝛ alioꝝ btōꝝ: ꝛ quō illud suffragiū excitat ꝛ iuuat nos ad sperādū ꝛc. iiij. par. ti. vij. c. ij. §. v. ꝑ totū.

Suffragiū multiplex quō habem⁹ a deo ad resistēdū diabolo ꝛ varijs tētationib⁹. iiij. par. ti. xiiij. c. iij. §. iiij. ꝑ totū.

Suffragia defunctorū describunt vario modo. sub. P. scꝫ Purgatoriū. ꝛ sub littera. M. scꝫ Missa.

Suffragijs nr̄is nō pn̄t iuuari aie sentētiate ad infernū. j par. ti. ix. c. iij. §. iiij. ante mediū. ibi. Sciendū vlterius.

Suffragijs quib⁹ deijcitur siue illudit diabolus a nobis. iiij. parte tit. xiij. c. iiij. §. iiij. per totum.

Superiori aliq̄d dari vt iustiā fuet i cā spūali ꝛc. simonia est: qd ꝛ ꝓbat. ij. ꝑ. ti. j. c. v. §. xvij. circa me. ibi. nota q̄nto.

Superiori in q̄b⁹ ꝛ quō subdit⁹ tenet sibi obedire: ꝛ in q̄bus nō. iij. par. ti. ix. c. xij. vide etiā. s. Obedientia.

Sumptio venerabilis sacramēti eucharistie describit vario modo. s. sub littera. E. scꝫ Eucharistia.

Suꝑbia describit ꝑ thema ex ps̄. qd ꝛ de ipsa declarat: et ꝙ ipsa est inī ꝛ regina oīm vitioꝝ. ij. par. ti. iij. c. j. ante. §.

Suꝑbia ꝙ pctm̄ sit ostēdit ꝛ q̄d est suꝑbia: quō est mortifera ꝛ quō est prima: ꝛ quō suꝑbia pōt dupl̄r cōsiderari.

Superbia ꝙ maximū pctm̄ est ostendit (ibi. §. j. ꝑ totū. ꝑ autoritatē ps̄. ꝙ superbia sit grauissimū oīm peccatoꝝ ꝓbatur octo rationib⁹. ibi. §. ij. per totū.

Superbiam qui vult declinare que remedia habere dꝫ: ꝛ suꝑbia luciferi describit ꝛc. ibi. §. iij. ꝑ totū.

Suꝑbia ꝓmoꝝ parētū q̄ fuit: ꝛ eoꝝ suꝑbia nō fuit simpl̄r grauiꝰ alijs pctis hoim: ꝛ suꝑbia eue fuit grauiꝰ peccatū triplici rōne: ꝛ ex alia pte ade ex alia rōne. ibi. §. iiij. ꝑ to.

Pene secute ex illa suꝑbia q̄ fuit causa trāsgressionis diuini mandati sunt multiplices: ꝛ primo quoad totū gen⁹ humanū est triplex. ibi. §. v. per totū.

Due pene sunt secute primis parentib⁹ ex transgressione mandati. ibi. §. vj. et. vij. per totū.

Viro. s. ade ꝓcipue fuit inflicta triplex pena ex pte corꝑis. ibi. §. viij. ꝑ totū. ꝛ mulieri. s. eue in speciali tres pene ex parte corporis sunt inflicte ex suꝑbia. ibi. §. ix. ꝑ totū.

Suꝑbie spēs sunt q̄tuor q̄b⁹ iste figurant. ibi. c. ij. an. §.

Suꝑbie prima spēs que est: quō impugnat hoiem: q̄bus figurant: ꝛ plura notant que exprimūt grauitatē illius peccati: ꝛ sunt numero. xj. ibi. §. j. per totū.

Suꝑbie secūda species que est cui assimilat: dant desuꝑ autoritates. ibi. §. ij. per totū.

Suꝑbie tertia spēs q̄ est ꝛ ꝙ periculosa: ꝛ q̄ differētia iter electos ꝛ reprobos in suꝑbiendo. ibi. §. iij. ꝑ totū.

Suꝑbie q̄rta spēs q̄ est ꝛ in q̄b⁹ consistit: q̄b⁹ assimilat cū exēplo: ꝛ quō de⁹ illos humiliauit ꝛc. ibi. §. iiij. ꝑ totū.

Superbia quare d᷑ vētus cōtrarius: hoc ostēditur tribus rationibus ꝛ ꝓbationibus ꝛc. ibi. §. v. ꝑ totū.

Contra superbiā dātur sex remedia que ꝓbant varijs autoritatibus ꝛc. ibi. §. vj. per totū.

Plura exēpla recitantur vbi deus humiliauit superbos: ꝛ sunt numero. xij. ibi. §. vij. ꝑ totū.

Suꝑbia q̄re ꝛ quō d᷑ via mōrosa ꝙ laboriosa sit ōndit cū q̄dā similitudine cū lepore. j. par. ti. v. c. iij. §. j. post ꝓn. stati.

Suꝑbos varios quō de⁹ vario mō humiliauit q̄ reꝑiunt in scripturis. iiij. par. ti. xiiij. c. iiij. §. iiij. ꝑ totū.

Superbie gradus declarant q̄ ponunt a beato Bernardo. ij. parte ti. iij. c. iij. per totū.

Superbia quō hoi aduersatur ꝛ quō deo: ꝛ que mala ex ipsa ꝓcedunt ꝛc. ibi. §. j. per totū.

Suꝑbia quō reꝑit i ꝑlatis: i religiosis: i clericis: ꝛ laicis: ꝛ in q̄libꝫ illoꝝ reꝑit q̄druplex suꝑbia. ij. ꝑ. tit. iij. c. iiij. ꝑ to.

Subtilitatis dos glorificatoꝝ corpoꝝ describit. s. Dos. ꝛ iiij. par. ti. xxx. c. vij. §. ij. ꝑ totū.

Subsannatio quō differt a derisiōe ꝛc. ij. par. ti. vj. c. vij. et (vide. s. Derisione.

Subueniēdū quō fit in elemosynis miserijs alioꝝ ꝛc. iiij. par. ti. v. c. xviij. §. iij. per totū.

Suꝑstitiōis vitiū quō ↄtiat v̄tuti religiōis: q̄d importat suꝑstitio: cult⁹ autē diuin⁹ ordinat ad tria: ꝛ f̄m hoc ponit triplex gen⁹ suꝑstitionis. ij. par. ti. xij. c. j. §. j. per totū.

Suꝑstitionis scōm gen⁹ est diuinatio q̄re est mortale vbi ꝓhibet: ꝛ quō est triplex gen⁹ diuinatiōis. ibi. §. iij. ꝑ to.

Suꝑstitiōis gen⁹ etiā est nigromātia in qua demones vario mō inuocant ꝛ ꝓpter varias causas ꝛc. ibi. §. iiij. ꝛ. v.

Superstitionis ꝛ diuinatiōis genus est astronomia: ad quid pertinet ista ꝛc. ibi. §. vj. per totū. (ꝑ totū.

Duplex est cā somnioꝝ in iuocatiōe q̄ ꝛ diuidit: ꝛ quō angel⁹ bon⁹ ꝛ angel⁹ mal⁹ se hn̄t ad hmōi ꝛc. ibi. §. vij. ꝑ to.

Ad scd̄am cām suꝑstitiōis quō ptinēt auguria: vbi ꝓhibet in quo cōsistit: ꝛ ex q̄bus causat ꝛc. ibi. §. viij. ꝑ totū.

Suꝑstitiōis ꝛ diuinationis gen⁹ est etiā de sortib⁹: ꝛ quō hoc fit ꝛ q̄bus modis: ꝛ quō pōt in hmōi sortibus reperiri pctm̄: que pertinēt ad sortē ꝛc. ibi. §. ix. per totū.

Suꝑstitionis gen⁹ aliud est quā vocāt obseruātiā q̄ adu vana exercet: vt pꝫ ibi. §. x. xj. xij. xiij. xiiij. et. xv. per totū.

Suꝑstitio describit ꝑ thema ex ps̄. qd ꝛ de ipsa declarat: ꝛ de ipā ponunt tria. s. ipsius sceleris grauitas: criminis multiformitas: ꝛ operis inutilitas. ibi. c. viij. ꝑ totū.

Suspēsio quō ↄtrahit ꝛ q̄d est: tripl̄r q̄s d᷑: suspēsus. s. q̄ad se tm̄: quoad alios nō quoad se: ꝛ ꝓprie quoad se ꝛ q̄ad alios. iij. parte ti. xxvij. c. j. per totū.

Suspēsio q̄bus casib⁹ incurrit ꝛ ꝓcipue ꝓpter simoniam: quō pene nō sunt extēdēde ↄ illū q̄ est simoniace ordinatus: ꝛ in q̄bus ep̄s pōt dispensare. ibi. c. ij. ꝑ totū.

Suspēsio quō incurrit ꝓpt fornicationē notoriā: ꝛ dupl̄r d᷑ notoriū: quō talis sacerdos dꝫ vitari i diuinis: ꝛ i q̄b⁹. Quare ecclia magis inducit ipam ↄ ista ꝙ ↄ alia: et quō nō tenent ↄcubinarij vitari nisi denūciati. ibi. c. iij. ꝑ to.

Suspēsionē quō q̄s incurrit vel simpl̄r vel f̄m q̄d: in multis ꝛ varijs casib⁹ ꝛ in varijs statib⁹ hoim q̄ ꝑ ordinē declarantur ad longū. ibi. c. iiij. per totū.

Suspensio/excōicatio/ꝛ interdictū in quo cōueniūt: ꝛ in quo differūt. iij. par. ti. xxvj. c. j. ꝑ totū.

Suspēsi in q̄b⁹ casibus sunt fratres ꝓdicatores a diuinis. iij. par. ti. xxvij. c. iiij. post mediū. ibi. Fratres ꝓdicatores.

A suspēsione quō fieri dꝫ absolutio. iij. par. ti. xxvij. ca. iiij. infra medium. ibi. Item nota ꝙ absolutio.

Suspitiosum vel temerariū iudiciū tripl'r describit.s.eius cā:eius malicia:⁊ q̄re ꝓhibita:q̄d ipsa importat: et q̄b⁹ signis o:it ⁊c.ij.parte tit.iij.c.viij.§.j.ꝑ totum.
Suspitio est triplex.s.temeraria/ꝓbabilis/⁊ violēta.iij.p.
Susurratio a btō Greg.ponit ꝑ (tit.ix.c.xij.añ.§.in fi.
q̄rta filia luxurie:quō describit:in q̄b⁹ ꝯueniūt detractio
⁊ susurratio:quō appellat ⁊c.ij.par.tit.viij.c.v.ꝑ totū.
Susurratio describit ꝑ thema:quis d̄: susurro:cui assimis
latur:⁊ quō susurro excludit beniuolētiā diuinalē: tollit
amicitiā humanalē ⁊c.ibi.§.j.ij.iij.⁊.iiij.ꝑ totū.

Tabernacula pastorū

spūalr ⁊ pulchre describunt:de q̄bus in cāticis.j
Tabelliorū siue notarioꝝ of (par.ti.j.c.ij.§.v.
ficiū vario mō d̄scribit.ā.s.Notarioꝝ.⁊.iij.p.ti.xj.c.iij.p.t.
Tactus impudicus oscula vel amplexus q̄ fiūt cū cōsen
su in malū ⁊c.ij.parte tit.v.c.j.§.ix.ꝑ totū.
Tactus manuū tria mala facit.j.parte ti.ij.c.iij.§.vj.ꝑ to.
Per tactū quō diabolus vario mō tētat hoiem:⁊ quō hō
se dz cauere ab hmōi tactu.iiij.p.ti.xiij.c.iij.§.ij.cir.fi.ibi.
Tacita ꝓfessio quō fit multꝭ modis. (Quātū ad tactū.
iij.parte ti.xvj.c.iij.§.j.ij.et.iij.cetera vide.s̄.Professio.
Talenta describūtur de quibus Matth.xxv.⁊ q̄d signifi
cant.j.parte ti.ij.c.j.§.vij.quasi ꝑ totū.
Talēta q̄nq̄ q̄ sunt ⁊ q̄ sunt duo ⁊ q̄d signt.j.p.ti.v.c.ij.§.
iiij.añ me.ibi.Sūt aūt bōa naturalia.⁊.j.p.ti.ij.c.j.§.vij.
Talētū est triplex ſm catholicon.ij.p.ti.v.c.xiiij.§.ij.vltra
Tarditas describit.s̄.sub lra.P. (med.ibi.Ubi sciendū.
scꝫ Pigritia.⁊.ij.parte ti.ix.c.xiij.ꝑ totū.
Taxillorū ludus describitur etiā.s̄.scꝫ Ludus.

Theatrica ars que est et

quō subdiuiditur.j.parte ti.j.c.iij.§.iij.ꝓpe medium.
Tediū accidie ē triplex.s.pñtꝭ vite/tribulatiōis/⁊ āgustie
⁊ actiōis ṽtuose.ij.p.ti.ix.c.ij.§.j.ꝑ to.vide ēt.s̄.Accidia.
Telo duplici quō hō mal⁹ siue seuies ipugt ꝓximū:⁊ quō
dz istis resistere.iiij.p.ti.ij.c.ij.§.v.ifra med.ibi. In q̄rto.
Temerariū iudiciū est spāle pctm̄: ex q̄b⁹ ꝓcedit: ⁊ illud
iudiciū ꝓut est actus iusticie tripl'r reddit vitiosum. Et
triplex est iudiciū temerariū.ij.parte ti.iij.c.viij.ante.§.
Temerariū iudiciū q̄d est: ⁊ circa h̄ declarant tria:p:io ei⁹
cā:scd̄o quāta sit:tertio q̄re ꝓhibita ē ⁊vn̄ ꝓcedit:q̄ sunt
ipsi⁹ g̃dus q̄n est mortale ⁊ veniale:⁊ triplex est suspitio
⁊ q̄ d̄: temeraria:⁊ q̄ ad temerariū iudiciū.ibi.§.j.ꝑ totū
Temerarie quō de⁹ iudicat ab hoie:⁊ quō h̄ intelligit ⁊c.
Temerarie seipsum iudicare q̄b⁹ modis (ibi.§.ij.ꝑ totū.
fit:quale pctm̄: ⁊ in quo hoc cōsistit ⁊c.ibi.§.iij.ꝑ totum.
Temperātia circa quā materiā ṽsat:q̄ sunt ei⁹ ptes subie
ctiue ⁊ q̄ ei⁹ ptes potētiales.iiij.p.ti.iiij.c.j.ij.et.iiij. vide
Tēperātia q̄n est ṽtus theologica: (etiā.s̄. Abstinētia.
in q̄ tūc ꝯsistit:que hꝫ regulare ⁊ que sunt ei⁹ partes ⁊c.
j.parte ti.j.c.iij.§.ij.post mediū.ibi. Tēperātia cōsistit.
Temporalia bona sunt diuitie/honores/fama ⁊c.q̄ dant
hominī ad bn̄placitū dei.⁊ quō de ipsis reddem⁹ deo ra
tionē.j.parte ti.v.c.ij.§.iiij.post med.ibi. Bona tpalia.
Tēporalia bona etiā minima sunt respectu alioꝝ ⁊c. ⁊ quō
distribuenda sunt.j.parte ti.vij.c.iij.§.j.ꝑ totū.
Tpalia bōa quō cadūt sub merito.iiij.p.t.ix.c.vij.§.iiij.p.t.
Tpalia ꝑdere nō debem⁹ timere ꝓpt septē ꝯditōes terre
De tpalib⁹ reb⁹ quō hō (norū.iij.p.tit.xiij.c.ij.ꝑ oēs.§.
deo reddet rōnē i nouissimo.iiij.p.tit.xiij.c.ix.§.iij.ꝑ to.
Tpalia fortitudo describit.s̄.Fortitudo.⁊.iiij.p.ti.xiij.c.ij
Tpale dn̄ium describit vario mō.s̄.Dn̄ium. (§.j.ꝑ totū
Tempus p̄sens ꝙ p̄ciosum sit ostēdit.ij.parte ti.ix.c.xiiij.
§.j.ante mediū.ibi.Tertia stulticia ociosi.
Tps mūdi in q̄ttuor distinguit ⁊c.iij.par.ti.xiij.c.iiij.§.ix.
Tpis breuitas quō est remediū ꝓ nr̄a patiētia.iiij.p.ti.iij.
Tpis q̄litas quō nos inuitat ad g̃tiarū (c.vij.§.xij.ꝑ to.
actionē.iiij.p.ti.v.c.xij.§.j.ifra med.ibi. Tertiū q̄d inuitat

Tpe q̄druplici quō sperare debem⁹ in deū ⁊c.iiij.p.ti.vij.
Tps p̄sens ꝙ periculosum (c.j.§.v.añ med. ⁊ post ꝑ to.
sit ostendit ex q̄ttuor.iiij.parte ti.xiiij.c.vij.§.v.per totū
De tempore cū suis adiacētijs quō deo reddemus rōnē.
iiij.parte ti.xiiij.c.ix.§.iij.per totū.
Templū est triplex ⁊c.j.parte ti.xiiij.c.v.§.iij. post p:in.
In tēplo militātis ecclie quō sunt tria genera sacrilegioꝝ
defienda scꝫ spūalr.ij.parte ti.j.c.xvj.§.v.vi.et.vij.ꝑ totū
Templū vn̄ d̄: ad q̄d institutū est: quō illud tēplū violat
spūalr ⁊ corporalr ⁊c.ibi.§.vj.per to. Uide etiā de tēplo
idest ecclesia nostra varia notabilia sup ecclia per totū.
Tētatio diaboli describit ſꝫ quā d̄: aliq̄ mō eē cā pcti:quō
diabol⁹ deo ꝑmittēte opari pōt circa diuersas potētias
aīe ⁊c.j.p.ti.vj.c.xiij.Quinq̄ sunt q̄ tētāt.s.de⁹/hō/caro/
mūd⁹ ⁊ diabol⁹:ſꝫ diuersimode ex varijs cāis:⁊ quō ꝑicu
losuꝫ ē nulla tētatiōe pulsari:⁊ tētatio aliq̄ ē difficilis ad
vitādū ꝓpt tres cās.ibi.§.j.ij.iij.iiij.⁊.v.vid ēt.s̄.diabol⁹
Tētatio vtilis ē ꝓ tio:dei.h̄ ꝓbat.j.p.tit.vj.c.c.§.v.cir.med.
Tētari nō dn̄t appetere infirmi ꝓpt tres rōnes.ibi.c.xiij.
Tētare deū est spāle pctm̄ (§.v.añ med.ibi.Rōe demū.
q̄d scꝫ ex supbia ꝓcedit ⁊ ex p̄sumptiōe.ij.p.ti.iij.c.x.añ.§
Tentare deū q̄d est:quō hō deū tentat aliq̄n ṽbis: aliq̄n
factis:⁊ quō aliq̄ vario mō deū tētauerūt ex scriptura:⁊
qualiter est peccatū deū tentare ⁊c.ibi.§.j.per totū.
Tentār aliq̄ dei potētiā siue ptātē:⁊ aliq̄ dei sapiam vł ve
ritatē:aliq̄ dei patiētiā vł bonitatē.ibi.§.ij.iij.⁊.iiij.ꝑ to.
Tentatio carnis quō est molesta virginib⁹/viduis/⁊ cōti
nentib⁹:⁊ quō tales in istis debēt pugnare ⁊ viriliter resi
stere.iij.parte ti.ij.c.ij.§.iij.per totū.
Tentatio subtilis describit ad capiēdū ṽginē ⁊ alias ꝑso
nas spūales a q̄b⁹ se tales cauere debēt ⁊ q̄ valēt ad hoc
vt in eodē statu maneāt ⁊c.ibi.§.viij.ꝑ totū.
Tētant tria gn̄a feminaꝝ facili⁹ de bonis viris ꝙ alie mu
lieres.iij.parte ti.xvj.c.j.§.x.ante med.ibi. Nota tertio.
Tētatiōis tpe quō spare debem⁹ in deū.iiij.p.ti.vij.c.j.§.v
Tētatio hūana describit ꝑ (añ med.ibi.Et nota ꝙ dicit.
thema et p̄s.quō scꝫ tētamur ab hoie malo:quō a mūdo
vano:quō ab exterio:i sensu:quō a carnali appetitu:quō
⁊ diabolo: ⁊ quō ab antixp̄o.iiij.parte ti.xiij.c.iij.añ.§.
Tentatio quō insurgit hoi a diabolo q̄drupl'r: ⁊ quō ipse
q̄ttuor assimilat in tentationibus.ibi.§.j.per totum.
Tentatiōes diaboli sunt decē ꝑ q̄s hoies tētat:quō tētat
ꝑ visum/auditū/odoratū/gustū ⁊ tactū.ibi.§.ij.per to.
Tentat ꝙ ⁊ ventilat aiam diabolus q̄nq̄ sensib⁹ scꝫ hois
imaginatiuā sensuꝫ memorie ⁊c.ꝑ varia vitia carnis ⁊c.
cum vno exemplo in fine.ibi.§.iij.per totū.
Tentationib⁹ diaboli quō sit resistendū: quō vario mō a
nobis illudit:et quō a nobis deijcit.ibi.§.iiij.ꝑ totū.
Tentatiōis fruct⁹ siue vtilitates sunt decē q̄s hō ꝯsequit
si ipse illis bene resistit ⁊c.ibi.§.v.per totū.
Tētatiōes spūales quō imittit diabol⁹ in hoiem: ⁊ quō ꝑ
scie donū discernere possum⁹ iter ipi⁹ suggestiōes ⁊ iter
diuinas ispiratiōes ⁊c.iiij.p.t.xvj.c.vnico.§.viij.⁊.ix.p.t.
Tenacitatꝭ sunt.vij.differētie ⁊c.ij.p.ti.j.c.j.§.iiij. in med.
Theologia ⁊ ius canonicū quō differūt in mō cōsiderādi
quantū ad q̄nq̄.iij.parte ti.v.c.ij.§.ij.per totum.
Quid magis expediēs an insistere sciētie theologie aut
saluti animarū.ibi.§.iij.per totum.
De theologia siue sacra scriptura vide varia notabilia ad
longū.s̄.Scriptura sacra ⁊c.etiā.j.par.ti.j.c.iij.§.j.et.ij.
Teloneū vn̄ d̄r: q̄s pōt cōcedere ⁊ imponere: et quō pec
cant q̄ iniuste imponūt.ij.parte tit.j.c.xiij.§.vj.per totū.
Telonea et pedagia q̄n licite exigunt ⁊ q̄n nō: vel q̄n iu
ste subtrahunt ⁊ q̄n nō:hoc declarat ꝑ distinctiones: et
filiter de ꝑsonis ecclesiasticis.ibi.§.vij.et.viij.ꝑ totū.
Tepiditas ꝑfecti hois pulchre describit: ⁊ quō sit cauēda
⁊c.j.parte ti j.c.ij.§.v.circa p:in.vsq̄ ad medium.
Terre ꝑmissiōis quō assimilat religio: ⁊ habitato:es i ipa
q̄d signt.iij.p.ti.xvj.c.x.§.ix.añ me.ibi.Assimilat scd̄ario

Terrenoꝝ amoꝛ nimius quō est causa peccatoꝝ ꝛ damna
tionis.j.parte ti.v.c.iij.§.j.in pꝛincipio.
In terris quō erunt signa ante diuinū iudiciū.iiij.par.ti.
xiiij.ca.xj.§.ij.circa medium.
Terminꝰ q̄s reqrendus sit a viris pfectis: ꝛ videt̄ ꝛ decla
rat̄.j.par.ti.j.c.ij.§.v.añ me.ibi. Scdo ergo querebat̄.
Thesaurizare vel thesauros recōdere fieri pōt triplicī de
cā ꝛ qn̄ licitū: ponit̄ desup thema ex pā.qd̄ et de ipsa de
clarat̄ cū triplici mēbro ꝛ declarariōib᷒.ij.p.ti.j.c.ij.p to.
Testamētū suū quō q̄s disponere dꝫ ꝛ ordinare de domo
ꝛ familia ꝛ substātia: q̄d dr̄ testm̄: ꝛ sequens testm̄ dero
gat pꝛiori nisi in duob᷒ casib᷒.iij.par.tit.x.c.iij.ante.§.
In testō quō q̄libet tenet̄ aliq̄s heredes instituere: ꝛ quō
sine istitutiōe heredū nō est testm̄: qd̄ pbat̄.ibi.§.j.p to.
In testamētis quō est tripler legitima poꝛtio: et quō illa
diuidēda est inter heredes.ibidē.§.ij.per totū.
Ab hereditate excludunt̄ heredes si sint aliq̄ in q̄ncꝫ casi
bus: ꝛ ex q̄b᷒ causis possunt filij p prēm exheredari: ꝛ fi
lij facti monachi nō pn̄t exheredari.ibi.§.iij.p totū.
Intestatus dr̄ q̄s decedere q̄ttuoꝛ modis: q̄diu durat suc
cessio i hereditate: q̄ oꝛdine fit successio ab itestato: q̄lis
oꝛdo iter descēdētes q̄ad successionē ab itestato ꝛc.ibi.§
Testamēti execūtio q̄liter fieri dꝫ ꝙ heredes de (iiij.p t.
bēt ifra ānū a die āmonitiōis adimplere volūtatē defun
cti: ꝛ ad q̄s plus spectat de relictꝭ disponere.ibi.§.v.p to.
Utrū filius vel alius extraneꝰ institutꝰ heres in testamen
tis si nō implet relicta ad pias causas puet̄ tota here
ditate etiam legitima.ibidem.§.vj.per totum.
Testm̄ qd̄ fit corā sacerdote suo parochiali ꝛ duob᷒ vel tri
bus idoneis testib᷒: vtrū sit validū.ibi.§.vij.p totū.
Testm̄ vel vltima volūtas ad pias causas factū corā duo
bus testib᷒ valet: qd̄ multipliciter declarat̄ ꝛ pbatur: q̄
debēt esse testes ꝛ cuius etatis.ibi.§.viij.per totū.
Testamētoꝝ executores quō pluribꝰ noib᷒ noiant̄: quō
pn̄t cogi post susceptā executionē: q̄ hec facere pn̄t: quō
In testamētis quō est tri (cogi debēt ꝛc.ibi.§.ix.p totū.
plex substitutio heredis: quedā dr̄ vulgaris: q̄dā pupilla
ris: q̄dā exēplaris: ꝛ q̄dā cōpendiosa ꝛc.ibi.§.x.p totum.
In testamētis quis oꝛdo est tenēdus in soluēdo creditoꝝ
bus aut legatarijs: ꝛ si plures heredes sint quomō illis
debent dari ꝛc.ibi.§.xj.per totū.
Utrū defūctꝰ ide patiat̄ detrimētū q: tardant̄ sua legata
vtrū executoꝛ tardare dꝫ donec res meliꝰ vēdat: ꝛ vtruꝫ
peccat: ꝛ vtrū pena imposita a testatoꝛe possit exigi.ibi.
Testamētū q̄ facere possunt: ꝛ qui pꝛohi (§.xij.p totū.
bent̄ facere testamentū.ibidem.§.xiij.per totū.
Testm̄ quō pn̄t facere clerici sclares: ꝛ quō septē testes in
testō regulariter req̄runt̄: qn̄ fallit h ꝛc.ibi.§.xiiij.p totū
In testamētis q̄ fiunt describunt̄ vario mō.ā.donatiōes.
In testamētis legata pijs locis nō sol (ꝛ ibi.c.iiij.p to.
uētes sed retinētes sacrilegiū cōmittūt ꝛ peccāt moꝛtalr̄
qd̄ dupliciter pbatur.ij.parte ti.j.c.xxj.§.iij.per totum.
Testm̄ vetus quō diuidūt hebꝛei p oꝛdinē: ꝛ nouū testm̄
quō distinguit̄ in q̄ttuoꝛ ptes.iij.par.ti.xviij.c.vj.§.ij.p t.
Testes quō admittant̄ in inq̄sitione/acusatiōe/denūcia
tione: ꝛ purgatione canonica: et regulariter duo testes
sufficiunt: qn̄ valet testimoniū vnius: ꝛ qn̄ plures requi
runt̄ ꝙ duo vel tres ꝛc.iij.par.tit.ix.c.xj.ante.§.
Testis q̄s esse pōt: que cōditiōes req̄runt̄ in testib᷒: q̄ pn̄
cipaliter sunt in eis cōsiderāda: vtrū quis possit admitti
p testimonio in sua causa ꝛc.ibi.§.j.p totū
Testes quō debēt eē ꝯcoꝛdes: qn̄ discoꝛdia t hūi īfirmat
testioniū ꝛ qn̄ nō: qn̄ testis ꝯdicit sibipsi ꝛc vi.§.ij.p to.
Testimoniū qn̄ dꝫ dici: q̄ pena falsi testꝭ: qn̄ ꝛ quō pniunt̄
dolus de ipso: quō dꝫ interrogari: metꝰ nō excusat falsuꝫ
testē: qn̄ verū testimoniū credi possit.ibi.§.iij.p totum.
Testis quō pōt falsum deponere ꝛ verum: ꝛ nec verū nec
falsum in omnib᷒ pꝛedicamētis notatis ab Aristo. in li.
de pꝛedica.ibi.§.iiij.per totum. Et de testibus vide etiā
varia.iij.parte ti.ix.c.xvj.§.vj.quasi p totū.
De testibus in iudicio, vide.ā. Judicio humano.
Testes inducunt̄ pꝑter tria.ij.par.ti.ix.c.vj.§.iiij.añ medʒ.
Testimonioꝝ multiplicatio (ibi. Inducunt̄ aūt testes.
quō ondit vario mō ꝯitatē fidei.iiij.p.ti.viij.c.j.§.iij.p t.
De testimonio falso habes varia.ā.de pceptis decal.Et.j.
parte ti.xiiij.c.iiij.§.xij. Uide etiā hec.ā.de testibus.

Timoꝛ describitur vario

modo: causa timoꝛis est duplex: ꝛ sex species passionum
ponunt̄ sm̄ Damas.j.par.ti.vj.c.x.ante.§.
Timoꝛis obiectū q̄d est: timoꝛ de se est de malo culpe: de
q̄bus alijs est timoꝛ ꝛ de q̄b᷒ nō: ꝛ q̄ttuoꝛ sunt mala que
magis timent̄: ꝛ quō deꝰ timeri dꝫ sm̄ tria.ibi.§.j.p totū.
Timoꝛis defectꝰ q̄s est: ꝛ describit̄ tripler ꝯditio vl̄ varie
tas hoim: ꝛ q̄ timidi ꝛ q̄ nō ꝛc.ibi.§.ij.per totū.
Timoꝛ iter alia causat nobis tria: ꝯtractionē efficit timo
rē elicit: ꝛ operationē impedit ꝛc.ibi.§.iij.p totū.
Ex timoꝛe diuino quō nob tria bōa pueniūt.ibi.§.iiij.p t.
Timoꝛ dn̄i quō vtilis est peccantibus ꝯuiuēt: b᷒ tribula
tis ꝛ contemplatiuis.ibi.§.v.per totū.
Timoꝛ pusillanimitatꝭ describit̄.ā.pusillanimitas.ꝛ.ij.p.
Timoꝛ dn̄i ꝙ donū est spūsct̄i pbat̄ p (ti.ix.c.xvj.p totū.
Esa. ꝛ ad timoꝛē dn̄i quō inducimur ex scriptura theolo
gicali: ex rōne iternali: ex figura spūali: ex creatura vl̄i: ex
actiōe supnali: ꝛ ex punitiōe diuinali.iiij.p.ti.xiiij.c.j.p t.
Timoꝛ mūdanꝰ q̄s ē: ꝙ ad multa ḡuia scelera iducit ondit̄
Timere nō dꝫ hō amittere terrena ꝑpt̄ ses (ibi.c.ij.añ.§.
ptē ꝯditiōes terrenoꝝ q̄ ad lōgū declarant̄.ibi.p oēs.§.
Timoꝛ hūanꝰ siue carnalis q̄s ē: ꝛ septē rōnib᷒ abn̄ciēdꝰ ē
iste timoꝛ carnalis q̄ p oꝛdinē declarant̄.ibi.c.iij.ꝛ p oēs.§.
Timoꝛ naturalis q̄re p̄mo dꝫ poni: ponunt̄ desup diuerse
Timoꝛ iste hꝫ septē spēs.s.segnis (opiniones ꝛc.ibi.c.iiij.
ciem/erubescētiā/verecūdiā/admiratio nē/stupoꝛē/ago
niā/ꝛ tremoꝛē: et quare tot sunt.ibi.§.j.et.ij.p totū.
Timet naturalr̄ leo septē: q̄ significāt timoꝛes iustoꝝ: quō
Timoꝛ ē quō diabolꝰ vario (timere debēt.ibi.§.iij.p to.
mō immittit in coꝛda aliquoꝝ: quō rex est sup oēs filios
supbie: quō supbiā immittit in alios ꝛc.ibi.§.iiij.p totū.
Timoꝛ q̄ncꝫ dr̄ seruilis: quō est cauēdus: quē est timoꝛ: bo
nus est: q̄ frequēter sequunt̄ ex illo timoꝛe.ibi.c.v.añ.§.
Timoꝛ initialis q̄s est siue in q̄ cōsistit: q̄ bona veniunt ex
ipso: ꝛ quō ipso timoꝛe hō varia dꝫ timere.ibi.c.vj.p to.
Timoꝛe quō homo debꝫ in p̄senti vita ꝑpter septē pericu
la que sunt in hoc mūdo.ibi.c.vij.p totū.
Timoꝛ filialis in quo cōsistit: in quo differt ab initiali ꝛc.
ibi.c.xiij.ante.§.
Timoꝛ iste quō opat̄ in aia.vij.genera bonoꝝ.ibi.c.j.p to.
Timoꝛ reuerētialis in q̄ cōsistit q̄ ꝛ pbatur ex scriptura: ꝛ
quō iste timoꝛ reuerētie ꝛ admirationis pcedit ex septē
que excellētissime in deo reperiunt̄.ibi.c.xiiij.p totū.

Tōsura p̄ma nō est oꝛdo

sꝫ dispō ad oꝛdiez: q̄s ē capax: q̄re nō ē oꝛdo q̄ cui dꝫ da
ri: ꝛ a q̄b᷒ dꝫ dari ꝛ q̄b᷒ nō ꝛc.iij.p.tit.xiiij.c.xvj.§.vj.p to.
Toꝛcular sicut p̄mit vinū ꝛ pmēdo separat vinū a sup
fluitate: ita lex ꝯsciam ꝛ remoꝛdēdo separat bruteā a vi
tijs ꝛc.j.p.ti.v.c.ij.§.vij.circa finē.ibi. Tertio pcedit.
Toꝛpoꝛ i q̄b᷒ differt a negligētia ꝛ i q̄ ꝯsistit iste toꝛpoꝛ.ij.
par.ti.ix.c.iij.§.j.vide ēt.ā.accidia ꝛ pigritia ꝛ negligētia

Transitꝰ clericoꝝ de vna

eccl̄ia ad aliā ꝛc. describit̄.ā.bn̄ficia.ꝛ.iij.p.ti.xv.c.ij.§.j.
Trahi et nō trahi q̄ possunt de eccl̄ia.iij.par.ti.xij.c.iij.§.j.
Tractꝰ coꝛdis describit̄.ā.coꝛ.de tractu de quo in Iohāne.
Nemo venit ad me nisi tractꝰ.vide.j.p to.Sc̄ꝫ.uij.pꝰ pēte.
Trāsitꝰ de vna religōe ad aliā quō fit.iij.p.ti.xvj.c.iiij.p t.
Trāsitꝰ de vno oꝛdine nō mēdicātiū ad oꝛdinē mēdicātiū
quō fit: ꝛ de bonis trāseūtiū q̄d sit faciēdū.ibi.§.iiij.p to.

Trāsit⁹ clericoꝝ de vna eccl'ia in aliā: vl' de vno bñficio ad
Tributa ⁊ cēsus eo (aliud ⁊c. q̄rit tit. iij. p. tit. xv. c. ij. p to.
dēm vario mō describunt. ṡ. cēsus. ⁊. iij. p. ti. xij. c. iiij. p t.
Tribulatiōes patiēter tolerare est via q̄ imediate itur ad
celū: qḋ pbat multis autoritatib⁹ ⁊ figuris ⁊c. j. par. ti. v.
Tribulatio magna (c. iiij. §. ij. post med. ibi. Quinta via.
quō erit tpe antichristi. iiij. par. ti. xiij. c. iiij. p totū.
Tribulatis q̄ vtilis est timor dei: pbat ex scriptura. j. p. ti. vj.
Trinitatis mysteriū quō b (c. x. §. v. ibi. Tertio est vtilis
tripl'r videre possum⁹. iiij. par. ti. x. c. viij. §. iiij. quasi p to.
Trinitatis mysteriū quō ondūt nob tres figure. ibi. §. v. p t.
Trinitatis scissime vestigiū quō nob manifestat i oib⁹ crea
turis. p'o i gn̄ali. scdo i spāli. tertio i singlari. ibi. §. vj. p t.
Trinitas tota quō opata ē mysteriū incarnatiōis. iiij. p. ti.
Trinitatis mysteriū quō vidit abraā i (xv. c. xxj. §. ij. p to.
visione triū viroꝝ. Gen. xviij. j. p. tit. iij. c. vj. §. xviij. j. pun.
Trin⁹ de⁹ ⁊ vn⁹ describit nobis p thema ex ps. (statim.
quō. s. sci vidēt trinitatē: quō ipa trinitas est obiectū feli
citatis: quō pbi vario mō descripserūt, iij. p. ti. xx. c. ij. p t.
Tristicia siue dolor d'r. vj. passio. ⁊ p acciis ɔtingit q̄ militis
cia aliq̄a magis fugiat q̄ delectatiōes appetat: ⁊ b tripl'r
q̄ magis causant ipam: ⁊ q̄ remedia ɔ ipam. j. p. ti. vj. c. v.
Tristicie septē sunt genera que p ordinē decla (ante. §.
rant: ⁊ que retinēde ⁊ que remouende. ibi. §. j. p totū.
Tristicia de alieno bono pōt contingere quattuor modis
ij. parte ti. viij. c. j. quasi per totum.

Turpe lucrū vario modo

describit. ṡ. lucrū. ⁊. ij. parte tit. j. c. xxiij. p totū.
Turpiter lucratoria man⁹ que est: ⁊ q̄d significet ei⁹ q̄nq̄
digiti siue modi. ij. par. ti. ij. c. j. §. xix. p totū.
Turpitudo est duplex. vna d'r vitiosa. alia d'r q̄si penalis: ⁊ i
q̄b⁹ iste ɔsistūt. iiij. p. ti. iiij. c. j. §. ij. ⁊. pn. ibi. est aūt duplex
Turpiloquiū quō est causa destructiua castitatis. iiij. par.
ti. iiij. c. vj. §. ij. ibi. Tertia causa. vide etiā. ṡ. Locutio.
Turpis cōfabulatio qñ est mortale ⁊ qñ nō. ij. par. ti. v. c. j.
Tutores negocioꝝ q̄ fecerūt fraudes ⁊c. (§. viij. p totū.
vtrū tenent ad restitutionē. ij. par. ti. ij. c. iiij. §. iij. p totū.

Vanum dicit quadru

plex. s. falsum/iniustū siue illicitum/inutile siue
indiscretū: ⁊ qḋ nō ɔseq̄t finē suū ad quē ordi
nat. j. p. ti. xiiij. c. iiij. §. iij. añ med. ibi. Freq̄nter pctōres.
Vanitas est triplex. s. penalitatis/iniq̄tatis/⁊ instabilitatis.
Vanus aspectus ⁊ curiosus (j. par. ti. ij. c. viij. §. iij. p to.
ad quāta mala inducit. ij. parte ti. iij. c. vij. §. vj. p totū.
Vana glīa describit. ṡ. inanis glīa ⁊c. ij. par. ti. iij. c. j. p to.
Valor rerū ē duplex. s. naturalis ⁊ vsualis: q̄ ⁊ diuersimode
subdiuidit. ij. p. ti. j. c. xvj. §. iij. añ me. ibi. Et p declaratōe
Vasa sacra vt calices/vestes ⁊c. hmōi post ɔsecrationē vē
di nō pñt: ⁊ quō vlteri⁹ sit faciēdū. ij. p. ti. j. c. v. §. xxiij. p t.

Veluz cōsecratū virginū

sm canones ē q̄ntuplex. s. pfessiōis/ɔsecratiōis/ordina
tionis/plationis/⁊ ɔtinētie ⁊ obseruatiōis: quidam ad
dūt septū pbationis. iij. parte ti. ij. c. ij. §. ij. per totū.
Venatio h3 tres spēs q̄ declarant. j. p. ti. j. c. iij. §. iij. añ me.
Venditio ad terminū describit p thema ex ps. Terminū
posuisti ⁊c. ⁊ est terminus pcij iustificati: pcij augmētati: ⁊
pcij minorati. ij. par. ti. j. c. viij. ⁊. §. j. ij. iij. et. iiij. p totū.
Vēditiōis ⁊ ēptiōis adhuc describūt varij modi i diuersis
ptib⁹ ⁊ i diuersis ⁊ varijs mercāñijs. ibid. §. v. vsq̄ ad. §.
In vēditiōib⁹ ⁊ ēptiōib⁹ quō fraudes cōmittūt. (xiij. p t.
vide. ṡ. fraudes. ⁊. ij. p. ti. j. c. xvij. §. iiij. vsq̄ ad. §. ix. p to.
In vēditiōib⁹ ⁊ emptiōib⁹ quō cōmittit simonia. ij. p. ti. j.
Vēdētes vel faciētes arma q̄b⁹ hoies le (ca. v. §. viij. p t.
dunt: vtrū sit licitū vl' turpe lucrū. ij. p. ti. j. c. xxiij. §. xj. p t.
Vēditores ornamētoꝝ vt sertoꝝ coronaꝝ/fucoꝝ/capilloꝝ
⁊c. q̄d dicit iūs ⁊ q̄le pctm̄ ⁊c. ij. par. ti. j. c. xxiij. §. xiij. p to.

Vēdi qñ ⁊ quō pñt vasa sacra/vestes/mōstrātie ⁊c. sine si
Veneratio eccl'iaꝝ describit (monia. ij. p. tit. j. c. v. §. xxiij.
vario modo. ṡ. Eccl'ia. et. iij. par. tit. xij. c. viij. p totū. Et de
veneratiōe imaginū ⁊ reliquiarū habes ibi. ca. viij.
Venialia peccata vtrū q̄s teneat cōfiteri. Rñdet notabili
ter. iij. parte ti. xiiij. c. xix. §. xiiij. quasi p totū.
Venialis peccati nocumētū q̄d sit. j. par. ti. x. c. j. p totū.
Venialia pctā quō cognoscunt a mortalib⁹ p q̄nq̄ regulas
Veniale pctm̄ siue mortale aliq̄n (iij. p. ti. xvij. c. xviij. p t.
trāsit actu: s3 remāet reatu ⁊c. j. p. ti. vij. c. ij. circa me. añ. §
Venialia pctā quō dimittunt octo modis q̄ p ordinē de
clarant: ⁊ p istos modos pctā venialia pl⁹ dimittūt q̄ p
Veniale pctm̄ qñ ē act⁹ (alia bōa opa. j. p. ti. x. c. j. §. v. p t.
mrimonij ⁊ p̄ncipalr in sex casib⁹. iij. p. tit. j. c. xx. §. xj. p to.
Ad veniā quāto magis pctōr expectat ⁊ nō reuertit duri⁹
punietur. j. p. ti. ix. c. liij. §. iiij. post me. ibi. Quāto aūt pctōr.
Venie desperatio describit vario mō. ṡ. Desperatio. ⁊ p̄ncis
paliter. iij. par. ti. xiiij. c. xvij. §. iiij. ⁊. v. quasi p totū.
Venire ad nos vtrū pñt aie defunctoꝝ. j. par. ti. ix. ca. iij. §.
Vēto quadruplici quō assimilat species supbie: (iiij. p t.
⁊ quō cōtrariat hoi. ij. parte ti. iij. c. ij. p totū.
Venti q̄ttuor describunt. de q̄b⁹ Dan. vij. q̄ pugnabāt q̄d
spūalr significāt. iiij. par. ti. xiiij. c. vij. §. j. post pn. statim.
Verbi dei audit⁹ siue p̄dicatiōis sūt. xij. fruct⁹: q̄b⁹ p̄uant
q̄ nō audiūt p̄dicatiōnē s3 negligūt. ij. p. ti. ix. c. xj. §. ij. p t.
Verbū hois est triplex. s. mētale/vbale/⁊ lrale: ita xp̄s q̄
est verbū patris tripliciter pōt cōsiderari. iij. p. ti. xviij. c.
iij. §. iij. circa med. ibi. Materia aūt ipsius.
Verbo q̄druplici oīs creatura quō bndicit deū. j. p. ti. ij. c.
De oi vbo ocioso quō hō reddet deo rōnē: (iiij. §. ij. p to.
de q̄ dñs in Mat. quō itelligit b autoritas: ⁊ quō vbū
tripl'r exponit in mētale/vocale/⁊ manuale. j. p. ti. v. c. ij.
§ iiij. post me. ibi. q̄rto exiget. ⁊. iij. p. tit. xiiij. c. ix. ⁊. ij. p. t.
Verba (vj. c. iiij. §. iiij. De vbis vide p̄ncipalr. ṡ. locutio.
vij. describunt q̄ xp̄s moriēs dixit i cruce. iiij. p. ti. x. c. j. §. v
Verecūdia quō est ps integralis tēperātie: q̄d est (p to.
verecūdia: vtrū sit vt⁹ ⁊c. ⁊ vñ puenit q̄ hoies vecūdā
tur de paupertate/ignobilitate ⁊c. iiij. p. tit. iiij. c. j. §. ij. p to.
Verecūdia illud nomē large sumēdo quō est vtus ⁊ quō
nō est vt⁹: quō ɔsistit i medio: quō varij hñt verecūdiā ⁊
Hoies q̄re ma (q̄ sūt sig̃ de vtuose vecūdie. ibi. §. iij. p t.
xime vecūdant corā vtuosis/sapiētib⁹ ⁊c. ibi. §. iiij. p to.
Verecūdia de q̄busdā ēuitāda: de q̄busdā postergāda: de
q̄busdā moderāda: ⁊ de q̄busdā pcurāda ⁊c. ibi. §. vj. p t.
De q̄b⁹ hō d3 erubescere: ⁊ sunt nūero. xvj. ⁊ accipiunt ori
ginalr ex eccl'iasti. xxxj. q̄ p ordinē declarāt. ibi. §. vij. p to.
Verecūdia ⁊ erubescētia quō freq̄nter sumit vnū p alte
ro: quō sūt spēs timoris naturalis q̄ ɔsistit ⁊c. iiij. p. ti. xiiij
c. iiij. §. ij. in med. ibi. De vecūdia ⁊ erubescētia. vide etiā
Verecūda quō d3 esse ɔfessio: ⁊ de quo (ṡ. Eucharistia.
plus d3 hr̄e verecūdiā ⁊c. iij. p. ti. xiiij. c. xix. §. ix. p totū.
Veritas est triplex. s. vite/doctrine/⁊ iusticie: ⁊ qñ ē dimit
tenda pp̄ter scandalū. ij. par. ti. vij. c. iiij. §. v. p totū.
Veritatē vtrū teneat inq̄sit⁹ a iudice de oib⁹ apire ⁊ ma
nifestare de q̄b⁹ interrogat. iij. par. ti. ix. c. vij. §. v. p totū.
Veritas quō numerat a pho iter alias vtutes: ⁊ quō ab
ipso diffinit: quō ipa vitas dupl'r accipit: quō ipa ɔnecti
tur cū iusticia in duob⁹ ⁊c. iiij. parte ti. v. c. xv. ante. §.
Veritas quō est triplex. s. vite/doctrine/et iusticie: et quō
quelibet harū differt a veritate ⁊c. ibi. §. j. p totū.
Veritas quō mirā dignitatē h3: a quo originalr est siue p
cedit ⁊ exponit illud. Pacē ⁊ veritatē diligite. ⁊ q̄ requi
runt ad veritatē vite/doctrine/⁊ iusticie. ibi. §. ij. p totū.
Veritas quō liberat hoiem a miseria obscuratiōis: a mise
ria inglorationis: a miseria depriuationis: ⁊ a miseria
damnationis. ibi. §. iij. per totum.
Veritas quō remunerat ⁊ in quo cōsistit. ibi. §. iiij. p totū.
Veritati quō assentit tribus modis. iiij. par. ti. viij. c. iij. p
totū. et specialiter ante. §. ibi. Quantū ad septū.

Ueritas quō est obiectū fidei ꝛc.iiij.par.ti.viij.c.iiij.ꝑ to.
Uestiū inordinatio quō triplex est vitiosa: ꝛ quō sunt mo
destie seruāde in vestib⁹.iiij.par.tit.iiij.c.x.§.iiij.ꝑ totū.
Uestes iudeoꝝ in eorūdē sacrificijs moralizant: ꝛ q̇d nob
spūaliter significant.j.par.tit.xiiij.c.v.§.iiij.ꝑ totū.
Sine vestibus sacris nō dꝫ celebrare sacerdos: ꝛ vestes sa
cerdotis ꝛ ministrorū q̇d significāt. et vestib⁹ sacris aut
vasis nullo modo debēt vti seculares ꝛc.iij.par.ti.xiiij.c.
vj.§.v.vltra med̄.ibi. Item sine vestibus.
Uestes sacre sacerdotū in missis spūaliter q̇d significant.
iij.par.ti.xiiij.c.vij.§.ij.circa med̄.ibi. Facere bonū.
Uestes sacerdotis quō repñtant xp̄i passionē.ibi.§.iij.ꝑ t.
Uestes sex habere dꝫ sacerdos in diuinis: et quō iste sunt
de necessitate ꝛc.iij.parte tit.xiiij.c.xvj.§.x.ꝑ totū.
Uestis siue habit⁹ religiosoꝝ describit̄ vario mō.s̄.Bitus
Uestiū modestia quō sit seruāda.iiij.parte ti.iiij.c.x.§.iiij.
Uide etiā super ornatu vestiū.s̄. Ornatu.
Per vexationē quō homo possit peccā purgare in presenti
iiij.parte ti.xiiij.c.xij.§.iij.ꝑ totū.

Vicarij nomē in decretis

quō sumit̄: q̇s pōt esse vicarius.iij.par.tit.xix.c.x.ante.§.
De vicario pape vbi habet̄ in iure: quō talis possit absol
uere: an possit cōferre bñficia in vrbe ꝛc. et nō minus dꝫ
posse vicarius pape in vrbe q̄ vicarius ep̄i.ibi.§.j.ꝑ to.
De vicario epoꝝ vbi tractat̄ in iure: de q̇b⁹ casib⁹ se hꝫ in
tromittere: q̇ bñficia cōferre nō pōt: ꝛ cū ep̄s est excōica
tus nec ip̄e nec officiales sui cognoscēt de causis: cū idē
sit cōsistoriū: quid tunc sit faciendū.ibi.§.ij.ꝑ totū.
Uicariū nō pōt sibi substituere p̄lat⁹ quō hoc intelligit̄: ꝛ
vicari⁹ nō pōt sibi substituere vicariū ꝛc.ibi.§.iij.ꝑ totū.
Per vicariū q̇s pōt deseruire in certis casib⁹: q̇uis ip̄e re
gulariter deberet residere q̇ ꝑ ordinē declarant̄: ꝛ qn̄ isti
casus nō habēt locū ꝛc.ibi.§.iiij.per totū.
Uitia quō debēt puniri ꝑ rectores.iiij.ꝑ.ti.v.c.xiij.§.ij.ꝑ t.
Uitia ꝯ naturā describunt̄.s̄. Peccā.ꝛ.ij.ꝑ.tit.v.c.iiij.ꝑ to.
Uitia ꝯiugatoꝝ tā virorū q̄ mulieꝝ sūt nūero.xxv.q̇ ꝯcer
nūt ꝯiugiū: ꝛ q̇ ꝯñr sunt mortalia ꝛc.iij.ꝑ.ti.j.c.xxiiij.ꝑ t.
Uitia mulierū quō tot sunt q̇t lr̄e alphabeti: q̇ adaptate
(sunt istis lr̄is.ibi.c.xxv.ꝑ totū.
Uitia dñoꝝ ꝑncipū ꝛ rec
torꝝ cōitatū vario mō describunt̄.iij.ꝑ.ti.iij.c.iiij.ꝑ totū.
Uitiorū inq̇sitio quō ꝛ qualiter fieri dꝫ in iudicio: ꝛ in q̇
bus casib⁹.iiij.par.ti.ix.c.vij.§.j.et.ij. Uide etiā.s̄. Peccā.
Uitia quō ꝓhibet lex humana sed nō om̄ia ꝛc.j.par.titu.
xvij.c.vnico.§.iiij.per totū.
Uiduitas describit̄ ꝑ thema ex ps̄.q̇ et de ipsa declarat̄.
Uidua vn̄ dr̄ ꝛ quare: quō interpratur vidua: q̇s fruct⁹ vi
duarū: et que dr̄ vidua ꝛc.iij.parte ti.ij.c.iij.ante.§.
Uiduitas quō a deo possidet̄: et est triplex gen⁹ viduarū:
quedā diaboli: quedā mūdi: et quedā dei: ꝛ viduas ad
iuuari quō mādat diuina autoritas.ibi.§.j.ꝑ totū.
Uidua quō cōsolat̄ a deo: ꝛ qualr̄ instruit̄ in statu suo ꝛc.
(ibi.§.ij.per totum.
Uiduitas quō recreat̄ in prole: et
qualiter se debet ordinare in statu suo.ibi.§.iij.ꝑ totū.
Uidue ꝛ virgines caste viuere volētes a q̇b⁹ debēt absti
nere: et sex gradus ponūtur cū q̇bus proueniūt ad ꝑfe
ctam castitatē ꝛc.ibi.§.iiij.per totū.
Uidualis stat⁹ d̄scribit̄: vidue nomē quō in triplr̄ dr̄: tria sūt
īducētia ad statū viduālē: ꝛ vidua tria dꝫ obſuare ꝑ statu
suo.iiij.ꝑ.ti.iij.c.vj.§.v.vide ēt.s̄.de ꝯtinētia ꝛ castitate.
Uie difficiles sūt.vij.s.via mōtosa spinosa lutosa tenebro
sa tumultuosa sumptuosa tediosa.j.ꝑ.ti.v.c.iij.§.j.ꝑ t.
Uie sex sunt ꝑ q̇s in morte imediate itur ad celū.ibi.c.iiij.
(§.ij.ꝑ t.
Cū q̇d vna via ꝓhibet̄ alicui ad id alia via ad
mitti nō debꝫ. Est vna de reg.iu.q̇ et declarat̄.j.ꝑ.ti.xx.c.
(vnico.sub.c.j. Cū q̇d.
Uia hōis est triplex: p̄ma qua in
mundū ingredit̄: scd̄a q̇ in mūdo ꝓgreditur: tertia q̇ de
mundo egreditur. ꝛ quō angeli custodiūt hoies in istis
vijs.iij.parte ti.xxxj.c.vj.§.vj.et.vij. per totū.

Uia ad xp̄m quō est amor.j.par.ti.vj.c.ij.§.j.vltra mediū.
(ibi. Nota q̄ amor.
In via charitatis quō diuersimode
ambulant.j.parte ti.xj.c.j.§.iij.per totū.
Uillanorū siue agricolarū ars siue opus est multiplex et
necessariū vite humane: quō ipsi nūc sunt astuti faciēdo
fraudes ꝛ dolos: et aliq̇ vitia enumerātur in q̇b⁹ cōiter
sunt rei ꝛc.iij.parte ti.viij.c.iiij.§.xiij.ꝑ totū.
Uilia de se dicere et ꝯ..dere actu vl̄ miora siue defectuosa
pōt fieri triplr̄.ij.ꝑ.ti.iiij.c.iiij.§.j.p⁹ p̄n.ibi. Notādū t̄m.
Uilitas ꝛ diminutio hōis describit̄.j.ꝑ.ti.j.c.vij.§.iij.ꝑ to.
Uindicta put est ꝟtus put eā describit Tulli⁹: ꝛ q̇ sunt in
ista vindicatione cōsiderāda.iiij.parte ti.v.c.xiij.ante.§.
Uindictā ꝓprie sumēdo quō est ꝟtus spālis vnde ꝓcedit
siue q̇d est: quō ista punitio vidicte est faciēda ꝛ quō cru
delitas opponitur huic virtuti.ibi.§.j.per totū.
Uindicare siue punire quō dn̄t rectores vitia: quō vidicta
est licita ꝛ ꝟtuosa: q̇ vindicta nō ꝓhibet̄ ꝛc.ibi.§.ij.ꝑ to.
Uindicta vtrū sit ferēda in malos: ꝛ vtrū p̄lat⁹ possit iniu
riam sibi factā vindicare.ibi.§.iij.ꝑ totū.
Uinea describit̄: de q̇ Mat.xx. Misit eos i vineā suā.q̇d
vinea ista significat.j.par.ti.v.c.ij.§.vj.ꝑ to.ꝛ.vij.in p̄n.
Uinea ista qn̄ habuit initiū ꝛ hoies fideles cuiuscūq̄ na
tionis ꝛ t̄pis quō vinee dicant̄ ꝛ cultores hui⁹ vinee ꝛc.
quō t̄pe grē fuit ista vinea mirabilr̄ dotata.ibi.§.vij.ꝑ to.
Uinee isti quō ꝓuidit de⁹ de trib⁹ ad ip̄i⁹ vtilitatē figurat̄
ꝑ sepē turrim ꝛ torcular.ibi.§.vij.cir.med̄.ibi. Prouidit
(aurē.
Uinee isti⁹ opar̄ii q̇ sunt: q̇ hoies: ꝛ quō opant̄ in
ista vinea: ꝛ q̇b⁹ isti figurant̄: ꝛ ponūtur duodecim abu
siones circa istā materiā ꝛc.ibi.§.viij.ꝑ totū.
Per vineā quō figurat̄ eccl̄ia ꝛ multiplici de cā.ibi.§.ix.
Uinea vt fructificet quō indiget triplici opere: ꝛ quid ip̄i
significāt.ibi.§.ix.ante med̄.ibi. Ad hoc aūt q̄.
Uinea cū exercet̄ ꝛ colit̄ optime fructificat: ꝛ exponit̄ de
sup q̇dā figura ex genesi de pincerna pharaonis ꝛ trib⁹
ꝓpaginibus: quid significant iste.ibi.§.ix.infra med̄.ibi.
(Cū sūt sic.
In vinea eccl̄ie quō aliq̇ segniter laborāt et
quibus figurantur ꝛc.ibi.§.x.per totū.
In vinea ista laborātib⁹ quō ipsis dꝫ dari merces q̇ad q̄li
tatē: q̇ad quantitatē: ꝛ quoad diuturnitatē.ibi.§.xj.ꝑ to.
Uinū triplex quō deficiebat an̄ aduentū xp̄i: ꝛ q̇d signifi
cat istud vinū ꝛc.iiij.parte tit.xv.c.xiij.§.j.per totū.
Uiolatio t̄pli material' quō fit.iiij.ꝑ.ti.xiiij.c.vj.§.vij.ꝑ t.
Uiolatio t̄pli spūalis describit̄.s̄.j. Ecclesia.et.iij.par.ti.
xij.c.vj.§.iiij.v.vj.vij.et.viij.per totum.
De violatoribus festiuitatū habes.s̄. Festorū.ꝛ.ij.ꝑ.ti.ix.
(c.vij.§.ij.iij.iiij.et.v.ꝑ to.
Uiolētia ꝛ metus quō impe
diunt matrimoniū ꝛc.iij.parte ti.j.c.vij per totū.
Uiolari quō dr̄ libertas vl̄ imunitas eccl̄ie.iij.ꝑ.ti.xij.c.iij.
(§.v.ꝑ to.
Uiolātes imunitatē eccl̄iaꝝ quā penā incur
(rūt ꝛc.ibi.§.iij.ꝑ to.
Uir in adulterio quō tria mala fa
cit.j.par.ti.x.iij.c.iiij.§.x.post me.ibi. Uir aūt adulterās.
Uiro ade triplex pena fuit inflicta in corpe ꝓpter supbiā
transgressionis.ij.parte ti.iij.c.j.§.viij.per totū.
Uir quō se hr̄e dꝫ ad vxorē: ꝛ quō se regere dꝫ familiam et
pueros ꝛc.iiij.ꝑ.ti.ij.c.v.ꝑ to.desup vid̄ pl⁹.s̄.mr̄imoniū.
Uiris satis quō valet societas maloꝝ ad duo: vt aduersa
lenius sufferre possint.iiij.par.tit.iij c.vij.§.v.q̄si ꝑ totū.
Uirilitas dr̄.v.etas hōis: quō tūc hō dꝫ viuere: ꝛ q̇d spūalr̄
sigt̄ illa etas.iiij.ꝑ.ti.vij.c.v.§.vj.circa me.ibi.q̇nta etas.
Uiri g̃re ꝛ quō dn̄r āgeli.j.ꝑ.ti.j.c.ij.§.ij.modicū post.p̄n.
Uir q̇ ſuare dꝫ in mr̄imonio: ꝛ q̇lis dꝫ esse.iij.par.ti.j.c.j.§.
(iiij.ꝑ totū
Uirginitas describit̄ ꝑ thema ex ps̄.q̇ ꝛ de
ipsa declaratur.iij.parte ti.ij.c.j.ante.§.
Uirgo vn̄ dr̄: ꝛ ip̄a ꝟginitas laudat̄ ꝛ ꝯmēdat̄.ibi.§.j.ꝛ.ij.ꝑ t.
Uirginitas quō coronat̄ ꝛ q̇ pugna est in virginitate ꝛc.
(ibi.§.iij.ꝑ to.
Ad ꝟginitatē seruādā quō in diuersis tē
poribus hoies diuersimode se habuerūt.ibi.§.iiij.ꝑ to.
Uirginitas quō homini inest sicut alie virtutes morales
ꝛc.ibidem.§.v.et.vj.per totum.

Virginitas quō possidet̄ sex modis.ibi.§.vij.p totū.
Virginitas quō cōmēdat̄:⁊ licz nō sit simplr̄ excellentior aliis virtutib⁹:est tamē multū cōmendabilis ⁊ peminēs ex sex.ibi.§.viij.per totum.
Virginitas trib⁹ modis pdit̄ ⁊ nūꝙ reparat̄.ibi.§.ix.p t.
Virgitas quō nō pdit̄ p quācūq corruptionē īuolūtariā corpis etiā si ꝯcipiat ⁊ piat:ꝙ ad hoc ꝯsensus reqrit̄:⁊ itē ꝗritas carnis quō p illusionē diaboli pdit̄ ⁊c.ibi.§.x.p t.
Virginū consecratio ad quē ptinet:qd est ista cōsecratio: qre aliq̄ moniales nō cōsecrant̄ ab epō:⁊ quō epūs velādo ꝟgines nō sibi sed xpō desponsat.ibi.c.ij.ante.§.
Virgo quō pōt esse aliq̄ tripl'r.s.materialiter/formaliter ⁊ materialiter ⁊ formaliter simul.ibi.§.j.p totū.
Virginū velum ſm canones est quintuplex:⁊ quidā addunt sextum velum.ibi.§.ij.per totum.
Virginū ⁊ viduarū ꝯtinētia in tētatiōe carnis q̄ est ⁊ q̄nta:⁊ quō nō opz desperare in istis molestijs:⁊ quare dat̄ iste stimulus:⁊ quō opz resistere.ibi.§.iij.per totū.
Virgines in quibus debēt instrui ab infantia:a q̄bus sibi debēt cauere ⁊c.ibi.§.iiij.per totum.
Virgines quō ⁊ q̄lit̄ se exercere dn̄t i varijs laborib⁹.ibi.
Virginū cautela q̄ ⁊ quāta eē dz.ibi.§.vj.p to. (§.v.p to.
Virgo quā custodiā hr̄e dz circa sensus exteriores.ibi.§.vij.
Ad ꝟginē capiēdā quō diabol⁹ vtit̄ multꝫ subtilib⁹ (p to. bus temtationib⁹ p earūdē ruina:⁊ a q̄b⁹ tūc virgines se debēt cauere:⁊ q̄ valēt ad obseruādū eūdē statū ⁊c.ibi.
Virgo lapsa instruit̄ vt intelligēs malū (§.viij.p totū. suum vehementer doleat.ibidem.§.ix.per totum.
Virginē corrūpēs vel seducēs extra matrimoniū quō tenetur ad restitutionē.ij.parte ti.ij.c.ij.§.j.circa finē.
Virgo quō per sacrilegiū perdit honorē deifice sponsalitatis ⁊c.ij.parte ti.v.c.viij.§.j.per totū.
Virginitas diffinit̄ ab Aug. vn̄ sumit̄ hoc nomē virginitas:quō se dz cauere a delectatione venereorū:quō ꝟginitas amittit̄ quātū ad aureolā.iiij.par.ti.iiij.c.vij.an.§.
Virginitas q̄re est specialis ꝟtus:q̄re ꝟginitas nō est in p̄cepto sed in ꝯsilio:qd̄ vlterius declarat̄.ibi.§.j.p totū.
Virginitas ꝙ excellētior sit castitate:pbat̄ tripl'r. Et licz ꝟginitas sit melior ꝯtinētia ꝯiugali:pōt tñ ꝯiugat⁹ esse equalis ⁊ melior ꝟgine duplici rōne.ibi.§.ij.p totū.
Virginitas vtrū sit excellētissima virtutū:⁊ excellētissimū
Virginitas describi (pōt aliq̄d dici dupl'r.ibi.§.iij.p totur p thema ex pn̄.qd̄ ⁊ breuit̄ de ipa declarat̄.ibi.§.viij.
Virginitas quō coronat̄:quō in diuersis tpib⁹ (ante.§. hoīes diuersimode se habuerūt ad ꝟginitatē seruādā: ꝙ ꝟginitas sit p infusionē sicut ⁊ alie virtutes morales pbat̄:⁊ totū est de essentia ꝟginitatis.ibi.§.j.p totū.
Virginitas quō q̄nq modis possidet̄.ibi.§.ij.p totū.
Virgitas quō ⁊ q̄ntū cōmēdat̄:quō ꝟgīes adducēt̄ xpō: ⁊ lꝫ nō est simplr̄ excellētior oīb⁹ alijs ꝟtutibus:est tñ in gn̄e tpantie multū cōmēdabilis i peminētia ex sex.ibi.§.
Virginitatē pdit mulier p hoc ꝙ corrūpit̄ mēte (iij.p to. ⁊ corpe trib⁹ modis:⁊ qn̄ nō pdit̄ ꝟginitas p quācūq corruptionē inuolūtariā corporis ⁊c.ibi.§.iiij.p totū.
Virginitas quō comparatur lilio ꝑpter tria:qn̄ ꝯ: inter spinas:q̄d significat stipes:q̄d sex folia:⁊ q̄d tria grana aurea:dantur plures sanctissime virgines in exemplū q̄ hoc fecerūt ⁊c.iiij.parte ti.iiij.c.vj.§.vj.p totū.
Virga quō ostēsus est aaron in quadruplici signo:q̄ spūaliter exponūtur de platis.iij.par.ti.xix.c.j.§.iij.p totū.
Virtutis nomē quō hō hr̄e dz imitando xp̄m ſm pportionē inter deū ⁊ aiam.j.parte ti.j.c.j.§.ij.p totū.
Virtus quō diffinitur:in q̄ diffinitiōe tāgūtur q̄tuor bona que ex virtute causantur.iiij.parte ti.j.c.j.ante.§.
Virtutes quō diuersimode diuidunt̄ ſm diuersos respectus:ponunt̄ aliquorū opiniōes de ꝟtutib⁹ ⁊c.ibi.§.j.p t.
Virtutes acq̄site ex q̄b⁹ actib⁹ causantur:⁊ quō ꝟtus hominis pficit ip̄m ad bonū ⁊c.ibi.§.ij.p totū.
Virtutes infuse q̄ sunt:quō iste diffiniuntur ab Aug.quō per virtutes theologicas pficitur aia:⁊ quō virtutes infuse differūt a virtutib⁹ acq̄sitis.ibi.§.iij.per totū.
Virtutes quō diuidūtur.s.alie dicunt̄ intellectuales:alie morales:alie theologice:⁊ quō distinguunt̄ ex opposito
Quō differūt sapia/scia/⁊ intellectus (⁊c.ibi.§.iiij.p to. inquātū ꝟtutes ⁊ inquātū dona spūssctī.ibi.§.v.p totū.
Virtutes morales sunt tres:quō dicunt̄ morales ⁊ cardinales:inos duo significat:quō he ꝟtutes dicunt̄ p̄ncipales.ibidē.§.vj.p to.
Virtutes cardinales sunt q̄tuor. ibi.§.vj.vltra med.⁊ de istis est duplex opinio aliquorū. ibi.§.vij.⁊ quō iste q̄tuor diuidunt̄ in q̄tuor drias.ibi.
Virtutes theologicales sūt tres:q̄ illas nō (§.viij.p to. habuerūt:⁊ quō p̄cepta dātur in diuina lege de actionibus/fidei/spei/⁊ charitatis.ibi.§.ix.p totū.
Virtutes q̄ vult acq̄rere quō tria dz obseruare.ibidē.c.ij.
Virtus oīs quō aliq̄ mō ꝯsistit in medio:sed nō (ante.§. vno ⁊ eodē modo:et quō virtus de sui rōne ordinat hominē ad bonū:et quō multa impedimēta occurrūt hoī q̄ vult tenere medium.ibi.§.j.per totū.
Virtutes q̄ bona in nobis operātur.ibi.c.iij.per totū.
Virtutes quō vn⁹ hꝫ magis intēse ꝙ alter ⁊ nō eq̄liter:et ꝙ ꝟtus in vno sit maior ꝙ in alio:pz p q̄tuor rōnes.ibi.
Virtutes quō sic sunt catenate adinuicē (c.iiij.p totū vt vna sine alia hr̄i nō pōt:⁊ q̄uo hoc intelligitur:⁊ quō virtutes theologice ꝯnexe sunt adinuicē.ibi.c.v.p totū.
Virtutes vtrū durāt post hanc vitā hoc declarat̄:⁊ quō sola charitas manet.ibi.c.vj.per totū.
Virtus acq̄sita ⁊ infusa q̄uo distinguūtur.j.par.tit.xj.c.ij. §.iij.circa mediū.ibi.Et si quis arguat.
Virtutū modus q̄uo ꝯsistit in trib⁹.j.p.ti.xiiij.c.iij.§.j.p to.
Virtutes cardinales ⁊ theologicales que sunt ⁊ in q̄bus consistunt.j.parte ti.j.c.iij.§.ij.quasi p totū.
Virtuosi quare magꝭ studēt castitati ꝙ sobrietati.iij.par.ti.ij.c.j.§.viij.circa finem.
Visitatio q̄ fieri dz p epōs ⁊ p p̄latos ecclīe describitur p thema:qd̄ ⁊ de ipsa declaratur.iij.par.tit.xx.c.v.ante.§.
Visitatio quō fieri dz ex affectu charitatiuo ⁊ p vtilitate subditorū:que sunt in istis cauēda ⁊c.ibi.§.j.p totū.
Visitatio quō fieri dz vtr ⁊ cū modorū varietate.ibi.§.ij.
Visitatio q̄uo fieri dz cū correctiōe defectuū:q̄ in (p to. ipa inueniunt̄:cū misericordia ⁊ seueritate.ibi.§.iij.p to.
Visitationis quā formā tenere debēt archiepi ⁊ p̄lati ad subditos.ibi.§.iiij.per totum.
Visitatio describit̄ p.xxv.notabilia q̄ ⁊ de ipa ad lōgū declarant̄ ad varios casus ⁊ stat⁹ ipi⁹ visitationis:q̄uo pn̄t exigere in visitatiōib⁹:⁊ a q̄b⁹ et quātū ⁊c.ibi.§.v.p totū
In visitationib⁹ de q̄bus fiēde sunt inq̄sitiones ad diuersos status:q̄uo et quo ordine inq̄sitio fieri dz:q̄ defect⁹ primo debēt videri ⁊c.ibi.c.vj.ante.§.
Visitationes ecclesiarū sine cura q̄uo fieri debēt:q̄ in ipis debent inquiri.ibidem.§.j.p totū.
Visitatio monasteriorū ⁊ ecclesiarū regulariū tā monachorū ꝙ monialiū q̄uo fieri dz:que sunt ab ipsis interrogāda ⁊ ordinanda ⁊c.ibi.§.ij.⁊.iij.per totū.
Visitari quō debēt hospitalia ⁊ de q̄bus sunt interrogandi.ibi.§.iiij.per totum.
Vide de visitatiōe varia notabilia.ibi.§.vj.vij.⁊.viij.p t.
Visitatores monialiū in officio eorū ipediētes post monitionē excōicati sunt maiori sn̄ia.iij.p.ti.xxiiij.c.xliiij.p to.
In visitationibus monasteriorū qn̄ p̄latus p̄cipit ꝙ sibi dicatur quod quis sciuerit ad corrigendū:quō istud p̄ceptum sit intelligēdū ⁊c.ij.par.ti.ix.c.vj.§.iiij.aliqualiter infra principium.ibi.Item qn̄ prelatus.
Visitari quō debēt monasteria p epōs que illis sunt subiecta:cū quot psonis ⁊ cū quibus ⁊c.⁊ quot psonis indiget pro visitatione monialiū.iij.par.tit.ix.c.v.§.vj.vltra medium.ibi.In.c.vt iuxta.summarim ꝯ.
Visio corpal' quō fit:q̄dā opiones ponūt̄ circa visum:⁊ lux quō nō egredit̄ a visu nisi q̄tuor mōis.j.p.ti.ij.c.iij.an.§

Viſio quō fit p receptionē: et quō ad viſionē corpalē neceſſe eſt p ordinē q̄ttuor concurrere ⁊c. ibi. §. j. per totum.

Viſu ſpūali quō vario modo delinquit ſiue peccat ſiue q̄ mala ex ipſo pueniunt. ibi. §. ij. per totum.

Viſus mediū vt bn̄ ordinatū ſit cōſiderande ſunt q̄ttuor que ſpūaliter exponunt. j. par. ti. iij. c. iij. §. ij. ⁊. iij. p totū.

Videre quō poſſum⁹ deū ⁊ ei⁹ magnalia p q̄ttuor media

Viſum aīe ſpūalē impediūt vel (ibi. §. ij. infra pn. ſtatiz. auferūt ſeptē. j. par. ti. iij. c. iiij. et pncipalr. §. ij. q̄ſi p totū.

Viſus quō ſpūalr recuperat ſiue illuminat: ponunt principalr ſeptē modi cuz q̄bus viſus illuminat. ibi. c. v. p to.

Videre ſi aīa vult deū a q̄bus ſit cauēdū ⁊ in q̄b⁹ vacādū

Per viſum intelligere debem⁹ deū (⁊c. ibi. c. vj. §. j. p to. et quō in eū dirigere debem⁹ ⁊c. ibi. §. ij. ⁊. iij. per totum.

Videri quō deus poſſit a nobis p ſeptē ſpecula in p̄ſenti: ſcz ſm illud apl̄i. Videmus nūc per ſpeculum in enigmate ⁊c. ibidem. §. iiij. v. vj. vij. viij. ix. x. ⁊. xj. per totum.

Videre quō poſſum⁹ deū in diſpoſitiōe innitētis: inſtruētis: ſtantis: ſedētis: deambulātis: comedētis: et regētis:

Videre quō q̄s dz intus in (ibi. §. xiij. vſq3 ad. §. xix. p to. cōſciētia vt rectificet: extra circa creata vt cōpeſcet: ſupra celeſtia vt adiuuet: infra ſupplicia vt nō intret: retro ad cōmiſſa vt nō recidiuet: ad dexterā ad ſctōz exēpla vt ſimilia faciat: et ad ſiniſtrā prauoz ⁊c. ibi. c. vij. per totum.

De viſu incauto ſiue aſpectu vide varia. ṡ. Aſpectus. ⁊. ṡ.

Viſio diuina per fidem quō eſt tota merces. (Oculus. Et quō deus diuerſimode videtur ⁊ cognoſcitur ⁊c. iij. parte ti. xx. c. ij. §. j. ij. ⁊. iij.

Viſio diuina in p̄nti deſcribit quō videlz deus videri non pōt ex puris naturalib⁹: quō p̄res veteris teſtamēti deū nō plene viderūt: nec in nouo teſtō ⁊c. ibi. c. iij. ante. §.

Viſio iſta quō eſt beata vel quō dr̄ beata: et in quo cōſiſtit que requiruntur ad ſpecies iſtius bt̄e viſionis ad deū clare videndum ⁊ deifice ⁊c. ibi. §. j. per totum.

Quid videt in deo vere cōgrue in vita btā: quō potentia abſoluta poſſit deus clare videre ⁊c. ibi. §. ij. per totum.

Viſio deſcribitur quō ſcz nunc aīe beatoz ⁊ angeli oculo intellectuali in deo vidēt humanitatē xp̄i aſſumptā a verbo in vnitate perſone: ⁊ quō chriſtus dabit ſanctis gloriam quinq3 ſenſuum corporis. ibi. §. iij. per totum.

Quō ſcti vidēt in deo oīa: quō ſcti vident orōnes nr̄as: et quō ppter q̄nq3 cāˢ decens eſt vt dirigam⁹ orōnes nr̄as ad ſanctos: ⁊ quō ſancti varia vidēt in deo. ibi. §. iiij. p to.

Vidētes q̄re noīabant ꝓphe: ⁊ quō varia viderūt i viſione ⁊c. iij. p. ti. xxxj. c. vij. §. ij. vltra mediū. ibi. Vn̄ ꝓphete.

Viſus incautus quō eſt cauſa deſtructiua caſtitatis. iiij. p. titu. iiij. c. vj. §. ij. vltra mediū. ibi. Quarta cauſa.

Viſu oculoz q̄ modeſtia ſit ſeruāda: et q̄ et quāta facit viſus: q̄ oīa fundant in ſacra ſcriptura. ibi. c. x. §. ij. p totuz.

Viſu quō diabol⁹ vario mō tētat hoīez. iiij. p. ti. xiij. c. iij. §.

Ad viſionē dei quō aſcē (ij. añ me. ibi. quātū aūt ad viſū. dit p. vij. g̃d⁹ ⁊c. iiij. p. ti. xv. c. xvij. §. j. añ me. ibi. Tripl̄r g̃.

Vitari nō tenent excōicati niſi fuerint denunciati. iij. p. ti.

Vitari nō dn̄t ſacerdotes ꝯcubinarij i diuiſ (xxv. c. iij. p t. nis niſi ſint publice denūciati: q̄d dr̄ notoriū: ⁊ q̄s notorius fornicator ⁊c. iij. p. ti. xxvij. c. iij. i fine. ibi. Nota q̄nto.

Vita ſecularis quō inducit ꝯfuſionē vite ſpūali ex cōſideratione ſue actionis: et hoc tripl̄r. j. par. ti. iij. c. vij. §. viij.

Vita recta ſiue ſanctitas quō habet ex tribus. j. p̄te ti. xiij.

Vite terminus vtrū poſſit ꝓlongari vel abbreuiari. j. parte ti. v. c. j. §. viij. per totum. (c. j. §. j. p to.

Vita noſtra quō conſiſtit in humilitatis intellectu: in puritatis affectu: et in veritatis effectu: q̄ tria plus inueniuntur in religione. iij. parte ti. xvj. c. x. §. v. per totum.

Vita noſtra vt recta ſit neceſſe eſt q̄ttuor facere. iiij. p. ti. ij. c. j. §. iiij. ꝓpe finem. ibi. Inuenerunt autem quattuor.

In vita nr̄a quō patimur pericula in quadruplici pugna ſpūali: ſcz a carne inficiēte: ⁊ ab hoſte deficiente: a mūdo retinente: et ab hoīe ſeuiente. iiij. p. ti. ij. c. ij. §. v. per totū.

Vitā ſuā quō vnuſq̄ſq3 regere dz ſm nouē regulas directiuas toti⁹ vite hūane p q̄s optīe ſtat. iiij. p. ti. ij. c. iiij. p to.

Vite p̄ntiſ ſtat⁹ miſerabil' quō ē p remedio nr̄e patiētie. iiij

Vitā eternā q̄ q̄s ꝓmereri nō (p. ti. iij. c. vij. §. viij. per to. pōt niſi dei grā: hoc ꝓbat. iiij. p. ti. ix. c. v. §. j. per totum.

In vita p̄nti quō hō ſemꝑ dz timere ꝓpter. vij. ꝑicula mūdi

In vita p̄nti quō flagellat (di. iiij. p. ti. xiiij. c. vij. p totū. deus hoīem q̄nq3 de cauſis. iij. p. ti. xxix. c. j. §. j. per totuz.

Viuebāt diutius hoīes añ diluuiū q̄ nunc ꝓpter ſex cauſas. j. parte ti. v. c. j. §. v. vltra medi. ibi. Quinto ⁊ vltimo.

Vita ꝯtēplatiua deſcribit p thema et p̄ṁ. qō tripl̄r diuiditur. ſcz q̄ vita btā oībus ꝓponit: vita plurima p̄ns oſtēdit: ⁊ q̄ vita mixta vt ꝓpus eligit. iiij. p. ti. x. c. iiij. añ. §.

De vita ꝯtēplatiua ponit opinio aliquoz. ſ. q̄ tres fuerūt quomodo ſignificantur per lyam ⁊ rachelem: et q̄ due ſufficiunt hoc oſtenditur. ibi. §. j. per totum.

Vita ꝯtēplatiua ſimpl̄r loq̄ndo eſt melior q̄ actiua: ꝓbat ⁊ inducunt ſuꝑ h̄ octo rōnes: q̄ ad lōgū declarant ⁊ quō q̄s in opib⁹ actiuis aliq̄n plus poſſit mereri ⁊c. ibi. §. ij. p to.

Vita mixta quō exercet q̄ illā habuerūt ſingulariter (to. ad q̄s ſpāliter ꝑtinet vita iſta. Et vtrū xp̄s magis dilexit petrum vel iohannem euangeliſtam. ibi. §. iij. per totuz.

Vita ꝯtēplatiua iterū deſcribit p thema ex p̄ṁ. qō ⁊ de ipa declaratur et diuiditur in membra. ibi. c. v. ante. §.

Vita ꝯtēplatiua quō dz impetrari a deo p orōnes. ibi. §. j.

Ad vitam cōtemplatiuā quō requirit mortificatio paſſionum ⁊ vitiorum. ibi. §. ij. per totum.

Ad vitā ꝯtēplatiuā quō req̄rit conſideratio eleuatiōis: ⁊ quō aīa trib⁹ ꝯſideratiōib⁹ volat ꝯ ſus deū. ibi. §. iij. p to.

Ad vitā ꝯtēplatiuā quō req̄rit delectatio p ſpeculatiōes quō requies ſit ponēda in deo ⁊c. ibi. §. iiij. per totum.

Vita actiua quō figuratur p Martham: quō btā ṽgo habuit iſtam vitam ⁊c. iiij. p. ti. xv. c. xliij. §. j. per totum.

Vita ꝯtemplatiua quō figuratur p mariā magdalenā ⁊c: et quō btā ṽgo habuit iſtā vitā ⁊c. ibi. §. ij. per totum.

Vita fruitiua q̄ eſt ſiue in quo ꝯſiſtit: ⁊ q̄ ſunt ipſius g̃dus

Viuētes de bonis vſurariorū: furum: (⁊c. ibi. §. iij. p to. raptoz vel alioz̄ iniuſte poſſidentiū: quō tales poſſunt excuſari p q̄nq3. ij. parte ti. j. c. xij. §. xix. per totum.

Vnctio extrema ſiue ſacramentū

deſcribitur per thema ex p̄ṁ. qō et de ipa declaratur. iij. parte ti. xiiij. c. viij. ante. §.

Vnctus ſacro oleo quō xp̄s eſt: et quō hanc vnctionē vniuerſalem habent oēs veri fideles. ibi. §. j. per totum.

Quō inūgunt cathecumini ſacro oleo ⁊ ſacerdotes: et in veteri teſtō reges: quō nūc reges inūguntur ab epīs: q̄d ſignificāt: quō altaria inūguntur ⁊c. ibi. §. ij. per totum.

Vnctio extrema quō eſt vnū de ſeptē ſacr̄is: et dr̄ oleū infirmoz: ad q̄d dat ipſis: vn̄ ſumitur effect⁹ hui⁹ ſacr̄i: quō h̄ ſacr̄m impinguat aīam: de oleo pugilū. ibi. §. iij. per tot.

Vnctiōis extreme ſacr̄m īſtituit xp̄s: ſz. b. iacob⁹ ꝓmulgauit: et inūctio eccl̄ie ē triplex. Iſtud oleū ſacdotū triplex quō h̄r ex decre. Cū veniſſet. ex de ſac. vnc. ibi. c. xv. añ. §.

Vnctiōis materia remota ē oleū oliuaz: q̄re iſtud oleū eſt aptū ad iſtā vnctiōez: ⁊ q̄ ē materia ꝓpinq̄ hui⁹ vnctiōis quō papa poſſet mutare olei ꝯſecrationē ⁊c. ibi. §. j. p to.

Vnctiōis forma quō fieri dz in vnctiōe: ⁊ q̄ eſt forma. ibi.

Vnctiōis extreme effect⁹ q̄s eſt: q̄re dat (§. ij. ⁊. iij. p to. et quō in aliquo caſu nō eſt neceſſariū. ibi. §. iiij. p totum.

Vnctiōis miniſter eſt ſol⁹ ſacdos: ⁊ null⁹ ali⁹ inūgere pōt quō dz inungere ſuos ⁊ nō alienos: quō inculpat q̄n nō vult ire: et excōicatur de licētia p̄nt inūgi. ibi. §. v. per to.

Vnctio extrema q̄bus dz dari et q̄re: et q̄b⁹ infirmis non eſt dāda: quō ſit faciendū q̄n dubitat an infirmus viuit: et quō et q̄n poteſt dimitti vel interdici. ibi. §. vj. per tot.

Vnctio extrema in q̄bus partib⁹ corpis dz dari: et quare et qui nunq̄ habuerūt mēbra corpis: quemodo cū illis eſt faciendum in vnctione ⁊c. ibi. §. vij. per totum.

Votū quō diuidit in cōe siue necessitatis: ⁊ singulare siue volūtatis: quō p ista vota obligamur: qn̄ possunt frangi ista vota. Aliud ē vouere castitatē: ⁊ aliud nō ɔ̄here matrimoniū: ⁊ vouēs intrare religionē pp̄ter debita quare iste nō debet in seculo manere ⁊c. ibidem. §. i. per totū.

Voti trāsgressio volūtaria est mortale: ꝓbat. et grauius peccatū est trāsgressio voti q̄ trāsgressio iuramēti: quotiēs frāgit votū: totiēs peccat mortalr̄: et qn̄ q̄s vouit nō bibere vinū quō hoc sit distinguēdū. ibidē. §. ij. per totum.

Ex voto facere aliqđ bonū est magis meritoriū: ⁊ vtrū religionē intrās obligat⁹ est ad talia an̄ ꝓfessionē: ⁊ qn̄ q̄s peniteat de voto quō adhuc tali ē magis meritoriū: qđ ꝓbat ibidē. §. iij. per to.

Ad vota licita siue illicita quō obligamur etiam de conditione. ibidē. §. iiij. per totum.

Ad vota quō tenet heres cui⁹ est hereditas. ibi. §. v. p to.

Ad vota quō q̄dā persone nō sunt obligare nisi ratificent ab alijs: ⁊ pñt irritari. Et religiōis votū quō est tāte altitudinis q̄ oīa alia in ipm̄ cōmutari pñt: ⁊ que dr̄ia inter irritationē ⁊ dispensationem. ibidem. §. vi. per totum.

Voti redēptio: cōmutatio ⁊ dispēsatio quō iter se differūt ⁊ q̄re ⁊ quō tales nō obligant ad vota: ⁊ qđ hoꝝ triū est maius ⁊c. ibi. §. vij. p to.

In votū religiōis quō auctē iuris oīa alia cōmutent ⁊ sine dispēsatiōe vota ꝑsonalia quō mutent in religiōe: ⁊ sint vota realia ⁊ spālia: ⁊ qn̄ ⁊ quō pr̄ nō pōt vouere filiū ad religionē sine ɔsensu m̄ris

Votoꝝ dispēsatio ad quē ptinet ⁊ qn̄ pōt. ibi. §. viij. p to. q̄ forma ad h̄ req̄rit ⁊ cā: qđ mysteriū: ⁊ ꝓfessus in laicorio ordine nō dʒ ad arctiorē vouere nisi petita licentia ⁊c.

Vtrū vouēs ieiunare i die festo alicui⁹ sancti si illud festum in dn̄ica venerit tenet illo die ieiunare. ibi. §. ix. p to.

Vtrū vouēs nō comedere carnes vel panes in festo alicuius sancti ad qđ hor̄ū magis tenet ⁊c. ibidē. §. x. p totū.

Votū solēne dirimit m̄rimoniū ⁊ nō simplex: de q̄b⁹ votis itelligit: q̄liter peccat talia faciēs: q̄d tenet facere talia vouēs. iij. p. ti. i. c. iiij. p to.

Votū simplex ipedit m̄rimoniū ɔ̄hēdū: sʒ nō dirimit ɔ̄ctū: talis mortalr̄ peccat: ⁊ nihilomin⁹ adhuc tenet iplere votū ⁊c. ibiđ. c. xvj. §. i. p to.

Vota varia ɔiugatoꝝ describunt. ɔ̄. m̄rimoniū ⁊c. ibi. ca. xxij. p to.

Votū in religiōe est triplex: ⁊ quō hō p votū se offert deo ⁊c. iij. p. tit. xvj. c. i. §. i. ꝓpe fi. ibi. Inter ipsa.

Voto mediante quō aliqui diuersimode obligant ad religionē: ⁊ qui ⁊ qui nō ⁊c. ibi. c. ij. §. iij. ⁊. iiij. per totum.

Votū simplex si q̄s violauerit quam penā incurrit fm̄ canones. iij. par. ti. xvij. c. xxj. §. v. ibi. Quintus.

In votis varijs quō papa vario mō dispēsat: ⁊ vbi nō ⁊c. iij. parte ti. xxij. c. vij. ibi. Duodecimus de voto.

Votū qđ sit cū iuramēto vario modo in varijs casib⁹ describit. ij. par. ti. x. c. vj. m̄ ibi p̄ncipaliter. Sextus casus.

Votū simplex q̄s h̄ns si ɔ̄hit m̄rimoniū exigere nō potest debitū: sʒ exactus tenet reddere. Et votū qđ est solēnizatū h̄ns nō pōt exigere neq₃ reddere absq₃ mortali: absq₃ m̄ dispensatione. iij. parte ti. i. c. xx. §. viij. per totum.

Vouēs intrare religionē qn̄ pōt implere ⁊ qn̄ nō: quot annos talis debet habere ⁊c. iij. par. ti. xvj. c. ij. §. iiij. per to.

Vox ista describit q̄ citabit mortuos ad diuinū iudicium. qualis scʒ erit vel q̄d: q̄re đi illa vox tube: quare in voce archāgeli: quō fiet ista vox ⁊c. iiij. p. ti. xiiij. c. xj. §. iiij. p to.

Vsura describitur p thema et pā. qđ et de ipsa declarat: quomō quilibet fidelis summopere se cauere dʒ ab ipsa: et quō vsurarius male tripliciter vexatur. ij. par. ti. i. c. vj. ante. §.

Vsura quō palliatur et excusat pp̄ter fraudulētiā peruorsu rarios: quid sit vsura: et quadruplici rōne est cōtra legē nature: etiam contra legem humanā: ⁊ quomodo vsura est contra legem diuinalem ⁊c. ibidem. §. i. per totum.

Vsura quomodo extenditur copiosissime: ⁊ quare et quō designātur per plateas: et quō illorum sunt varie platee in quibus fit vsura. ibi. §. ij. per totum.

Vsura quō cōtinuat: quō est ꝑiculosissima: quō triplr̄ ista ɔtinuatio est ꝑiculosissima cū exēplo i fine. ibi. §. iij. p to.

Vsurarioꝝ multiplex modus describit qui cōmittit i mutuis et pignoribus ⁊c. quō vsura est vorago difficulter deseritur. et vnde dicitur vsura. ibi. c. vij. ante. §.

Vsura quō diffinit q̄d đ: lucrū et quid mutuum et ipsorū mala describuntur. ibi. §. i. per totum.

Vsura q: est ɔ̄ legē diuinā et naturalē: iō nec p papā possit dispēsare vt sine pctō vsura exerceat ab aliquo: nec vll⁹ p hoc excusat: et argumēta in ɔ̄triū soluunt. ibi. §. ij. p to.

Casus describit vbi vsura ꝓhibet in iure. ibi. §. iij. p totū.

Quis aūt sit iudex cōpetens in causa vsurarioꝝ: et ad q̄s magis spectat determinatio dubiorū de vsuris: an tam ad theologos q̄ ad canonistas ⁊c. ibi. §. iiij. per totum.

Vsurarioꝝ modus multiplex describit q̄ cōmittit in mutuis expssis et pignorib⁹ et in societatibus ⁊ in cambijs p varias q̄stiones. ibidē. a. §. v. vsq₃ ad. viij. c. per totum.

Vtrū sit licitū emere pignora a manifestis vsurarijs q̄ ex lapsu tp̄is ad eos ꝑuenerūt rōne vsure nō solute. ibi. ca. viij. §. xvij. p to.

De cooperatiōe et participatiōe vsure quō et qn̄ quis ad restitutionē tenet. ibi. c. ix. ante. §.

Quid de seruitoribus vsurariorū q̄ nihil aliud habēt nisi vsuras. ibi. §. i. p to.

Quid de eo q̄ accipit vsuras noīe alieno: vt tutor: curator vel ꝓcurator. ibi. §. iij. p totum.

Quid de famulis q̄ de mādato dn̄i dāt pecuniā ad vsurā debitoribus vt suscipiāt pecuniā ab eis. ibi. §. iiij. p totū.

Quid de illo qui cū vellem mutuare gratis induxit me vt darem sub vsuris. ibi. §. v. per totum.

Quid de notarijs qui scienter sub vsuris cōficiūt instrumēta. ibi. §. vj. p to.

Quid de p̄latis qui subscribūt se et sigillant scedulas vsurarias. ibi. §. vij. per totum.

Quid de ciuitatib⁹ vel vniuersitatibus mutuātib⁹ ad vsuram nunq̄d ad restitutionē. ibi. §. viij. per totum.

Sed q̄d de q̄nq₃ p cētenario q̄ dat tutor pupillo. ibi. §. ix.

Vtrū talis possit dicere tutori tāto tp̄e habuisti p to. pecuniā meā peto p ea lucrū: sʒ vsuras nolo. ibi. §. x. p to.

Vtrū licet creditori recipere debitū qđ vsurarius ei debet. ibiđ. §. xj. p to.

Vtrū liceat marito recipe dotem a p̄re vtoris vsurario. ibidem. §. xij. per totum.

De ꝓsenetis siue cēsualib⁹ vtrū peccēt cū sint mediatores ad fenus: et vtrū teneant ad restōnē. ibiđ. §. xiij. p totū.

Nunq̄d liceat accipere mutuū sub vsura. ibi. §. xiiij. p to.

Vsurarij manifesti excōicati sunt nō simplr̄: sʒ quoad tria et qui dicuntur manifesti vsurarij. ibidem. c. x. ante. §.

Vsurarij manifesti nō possunt recipi ad cōfessionē vel ad sepulturā: q̄uis dicāt se velle restituere: ⁊ quō in istis sit faciēdū. ibi. §. i. p to.

Quid de vsurario q̄ cauere voluit sed ꝑuentus morte ⁊c. ibidem. §. ij. per totum.

Ponūtur adhuc alie q̄stiuncule de ipsis in varijs euentibus siue causis. ibi. §. iij. iiij. v. vj. vij. ⁊. viij. per totum.

Vsurarioꝝ: raptorū et alioꝝ q̄ restitutioni sunt obligati filij filie ⁊ familia viuētes de bonis ipsoꝝ excusari possunt propter quinq₃. ij. par. ti. i. c. xij. §. xix. per totum.

Vtrū manifesto vsurario prestāte cautionē de restituēdis vsuris: si ad p̄ces eius aliq̄s p eo fideiubeat teneat ipse fideiussor creditoribus vsurā. ij. p. titu. ij. c. ij. §. vj. per to.

Faciētes statuta q̄ vsure soluant vel solute nō repetant: aut restituant ⁊ iudicantes fm̄ ea excōicati sunt maiori sententia. iij. parte ti. xxiiij. c. xxix. per totum.

Vsurarius q̄s sit cū sola spe: qn̄ est p̄ncipalis ad lucrū in mutuo: qđ ꝓbat. i. p. tit. iiij. c. xiiij. §. ij. an me. ibi. Et nota.

Vsurpatio occulta est triplex. presidentie: doctrine: ⁊ substantie. ij. parte ti. i. c. xiiij. §. ij. per totū.

Vsus q̄ sit actus volūtatis. ostendit ⁊c. et vsus alicuius rei quid importat ⁊c. i. parte ti. iiij. c. xj. ante. §.

Vti quō denoiat quandā operationē: quō dicit frequentiam operationis: et quando dicat respectu eorum que ordinantur ad finem. ibidem. §. i. ⁊. ij. per totum.

Vsus q̄ non solum est in via sed etiam in patria quoad

quedā ⁊ quō vsus dei differt ab vsu nr̄o i duobꝰ ⁊c. ibiđ.
Usufructus quō describit̄ fm iuristas: ⁊ (§. iij. per totū.
quō legiste accipiūt vsum ⁊c. iij. pte ti. iij. c. iij. §. j. p totū.
Usus q̄s est in religione qñ plat̄ dat inferiori aliqua ad vsum: et q̄ est differētia inter vsum ⁊ vsufructū: et est duplex vsus: et qñ religiosus nihil dare dz de istis sine licentia. ibidem ti. xvj. c. j. §. xj. post medi. ibi. Nota. iiij. ⁊. v. ⁊c.
Usus licitus vtrū possit separi a iure. iiij. p. ti. xij. c. iiij. §. vj.
Usum nudū facti quō fratres minores habe (vij. ⁊. viij. re pñt: ponunt̄ desup q̄tuor ɔclusiōes. ibiđ. §. ix. p totū.
Utrum in vsu cōsumptibilibus possit separari licitus vsus a proprietate siue dñio rei. ibidem. §. x. ⁊. xj. p totū.

Uxores qualiter se vario

modo habere debent ad virum vide. s. matrimonium ⁊ etiam de mulieribus.
Uxorem vtrum debeat ducere sapiens ⁊c. iij. parte ti. j. c. j. §. iiij. post medium. ibi. Sed vtrum sapienti ⁊c.
Uxor quō debet regi a viro mansuete: corrigi secrete: ⁊ diligi cōplere. iij. parte ti. xiiij. c. ix. §. j. per totum.
Uxores plures nunq̄ licet marito habere in matrimonio ibidem. c. x. §. ij. per totum.

Xp̄us quō se humilia-

uit in quattuor ostenditur. j. parte tit. iij. c. iij. §. iij. circa finem. ibi. Quartus color niger.
Xp̄s quō veniet ad iudiciū ꝓpter tria. j. p. ti. iij. c. vj. §. xvij.
Xp̄s est caput eccl̄ie ⁊ oim (circa medi. ibi. Ueniet aūt. hoim fm diuersos gradus. iij. par. ti. xxxj. c. j. per totum.
Xp̄s quō opatus est salutē i q̄ntuplici medio. iij. p. ti. xxxj.
Xp̄i passio ad memoriā reuocata triplicē effec (c. ij. p to. tū facit in anima. iiij. parte ti. iij. c. vij. §. iiij. per totum.
Circa xp̄i passionē quō notande sunt septē circūstātie. iiij. par. ti. xv. c. xlj. §. ij. añ medi. ibi. Notādū q̄ septem sunt.
Xp̄s quō a diuersis derisus fuit in passiōe ⁊ illusus: ⁊ quō adhuc ipe deridet̄ quotidie a diuersis. ij. p. ti. vj. c. vij. §. j.
Xp̄m in quo figurat aaron summꝰ sacerdos (ij. ⁊. iij. p to. j. p. ti. vj. c. ij. §. v. post međ. ibi. Bonū delectabile notat̄.
Xp̄i sepulcrū quō pōt esse aia deuota: et q̄ sunt ad hoc necessaria. iij. p. tit. xiiij. c. iiij. §. iij. post pn. ibi. Et qz in corpe
Xp̄i spōsa quō efficit̄ aia i baptismo: et q̄ bona ab ipso tunc recipit. j. pte ti. j. c. j. §. ij. circa fi. ibi. Et etiā in baptismo.
Xp̄s ondit inde magnā familiaritatē. ij. p. ti. j. c. xxij. §. j. et
Xp̄s quō sollicitus est pauperū in hospitali: (ij. p totū. quō hoc verbis et factis ostēdit ⁊c. iiij. p. ti. xj. c. j. ante. §.
Xp̄s vtrum plus dilexit petrum q̄ iohānem. iiij. parte tit. x. c. iiij. §. iij. circa finem. ibi. Et cum queritur.

Ydolatria describitur va

rio modo. s. Idolatria. ⁊. ij. par. ti. xij. c. j. §. ij. per totum.

Zelus qui est effectus

amoris quō diffinitur a philosopho ⁊ a theologo ⁊ c. j. par. ti. vj. c. ij. §. vj. circa pñm.
zelus q̄ causet̄ siue pducat̄ ab amore intenso ondit̄ auctoritate: rōne: ⁊ distinctiōe: ⁊ q̄d zelare p deo: et q̄d p amico ⁊c. ibidē. §. vj. añ medi. ibi. Causat̄ aūt seu producitur.
zelus est triplex: scz p deo: p amico: ⁊ p carnali bono proprio: et vbi bene ⁊ vbi non ⁊c. ibidem. §. vj. ante mediū. ibi. Est igitur triplex.
zelus q̄ ꝓprie nō sit aliud q̄ intensus amor: refutās cōsortiū in amato. quō hoc intelligit̄: et exponit̄ desup ista auctoritas Exo. xx. Ego sum deus zelotes visitans. ibidem. §. vj. ante medi. ibi. Sciendum etiam.
zelotipus circa vxorem septem facit: et sic ista deus facit circa animam quam diligit. ibidem. §. vj. post medium. ibi. Quantum ad primū notatum.
¶ Explicit tabula materiarum totius summe venerabilis domini Antonini ⁊c.

Incipit tabula de beata

virgine: et primo de festis ipsius fm q̄ occurrunt per circulum anni. Et primo de purificatione.

De isto festo habes

sermonē i forma. iiij. p. ti. xv. c. xxiiij. p to. Itē p alio sermone eiusdē. ibi. c. xxxiij. p totum. Itē p alio sermone eiusdem diei vide ibi. c.
De annūciatiōe. De isto festo habes sermonē (xxxv. p to. in forma. iiij. p. tit. xv. c. viij. p to. Itē p alio smone eiusdē festiuitatis vide. ibi. c. ix. p to. Et de salutatiōe āgelica
De visitatiōe. De ista festiuitate ha (vide ibidē. c. xij. bes sermonē in forma. iiij. p. ti. xv. c. xxvij. per to. vide etiā aliqua super epistolam huius diei. ibi. c. xxxvj. §. ij.
De assumptiōe. De isto die habes sermonē in forma. iiij. par. ti. xv. c. xliij. per to. Itē p alio sermone eiusdē vide ibidē. c. xliiij. p to. Itē p alio sermone eiusdē diei vide ibidem. c. xlv. p to. Itē si placet recipere allegorice sex eiusdē diei. vide. j. par. ti. vj. c. ij. §. vj. vij. viij. ix. x. ⁊. xj.
De natiuitate De isto festo habes sermo. i forma. iiij. par. ti. xv. c. v. p to. Itē p alio sermo. eius. diei. ibi. c. vj. p to. c.
De p̄sentatione. De isto festo vide varia. iiij. p. ti. xv. c. vj.
De cōceptiōe. De ista festiuitate habes sermonē i (§. ij. forma. iiij. par. ti. xv. c. iij. per totū. Itē pro alio sermone eiusdē. ibi. c. iiij. p to. Itē p alio smōe eiusdē festiuitatis vide. j. p. ti. viij. c. ij. p to. Itē p alio ser. vide. ibi. c. iij. p to.
In cōi de btā vgine. Itē p oi sermone de btā vgine p quacunq̄ ipsius festiuitate vide. iij. p. ti. xxxj. c. iij. p to. et c. iiij. p to. Itē plura alia multa colligere potes ad supradictos sermones ex tabula de beata virgine hic inferius fm ordinem alphabeti collecta.
¶ Sequitur tabula in particulari de beata virgine fm ordinem alphabeti.

Aduocata peccatorū

quā est maria: quō post deū hz omnipotētiam et virtutes oim patriarcharum ⁊ aliorum magnorum sanctorum in veteri ⁊ nouo testamento. iiij. parte titu. xv. c. xiiij. §. vij. per totum.
Angelus gabriel quomodo missus fuit ad beatam virginem triplici ratione. iiij. parte ti. xv. c. ix. §. j. per totum.
Angelus iste de quo ordine missus est: quomodo interpretatur gabriel ⁊c. ibidem. §. ij. per totum.
Angelus iste qua specie missus est ad beatam virginem quomodo indutus erat ⁊c. ibidem. §. iij. per totum.
Angelꝰ iste quo tpe missus est: quoto anno ab initio mundi: et qua hora missus est ⁊c. ibidem. §. iiij. per totum.
Angelus iste ad quem locū missus est: ⁊ que fuit ciuitas: quod eius nomen ⁊c. ibidem. §. v. per totum.
Angelus iste qua locutione locutus est ad beatissimā virginē: quō eam salutauit dicens ⁊c. ibidem. §. vj. p totum.
Angelica salutatio describit̄: quō scz ipsa facta est quō p aue: et q̄d significat aue ⁊c. iiij. par. ti. xv. c. xiij. ante. §.
Angelus quō dixit illud aue ex parte dei ⁊ q̄d significant littere: aue: ⁊ quō fuit vario modo sine ve: et ve etiā vario modo exponit̄. ibidē. §. j. ij. iij. iiij. ⁊. v. per totum.
Angelorum choros quomodo ascendit beata virgo. iiij. parte titu. xiiij. c. xliiij. per totum.
Angelica generatio quō bñdicit mariā: ⁊ quō p̄cipue in sua assumptione ⁊c. iiij. par. ti. xv. c. xliiij. §. ij. p totum.
Annūciatio dñica ad beatā vginē quō facta ē ⁊c. iiij. p. ti.
In annunciatione ista quō deus hono (xv. c. viij. añ. §. rabatur tripliciter. ibidem. §. j. per totum.
Annūciatio ista fuit necessaria ⁊ cōgrua facta marie propter eius triplicem cōmendationē. ibidē. §. ij. per totum.
Annūciatio ista quomodo fuit necessaria ac nostre vtilitatis consecutionem ⁊c. ibidem. §. iij. per totum.
Annunciatio dñica adhuc semel describitur: quō scilz an

Montana quomodo beata virgo pertransiuit. s. vere hu militatis: fraterne charitatis: contemplationis et iocun ditatis. iiij. parte ti. xv. c. xxvij. §. j. ij. z. iij.
Mulierū benedictionē quō habuit be. vgo zc. iij. par. ti. xxi. c. iij. §. j. ante medium. ibi. Sic omnes mulieres.

Natiuitas gloriose virginis describit p modū sermonis. iiij. p. ti. xv. c. v. z. vi. p to.
Nature bndictio quō fuit triplex in bea. vgine. iiij. p. ti. xv.
Nobilitatē triplicē quō habuit btā (c. xxv. §. iij. p totuz.
vgo: in q̄ ɔsistebat hec nobilitas in carne: et quō ex tripli ci dignitate orta est. iiij. p. ti. xv. c. xxij. §. iij. z post p totuz.
Nomen marie describit p thema: quō eius nomen ponit in euangelio zc. iiij. parte ti. xv. c. xiiij. per totum.
Nomen marie quō interpretat z ppꝛietates illoꝛū a q̄bus nomen eius deriuatur. ibi. §. j. per totū.
Nomē marie vñ deriuat: quō fuit figuratū zc. ibi. §. ij. p t.
Nomen marie habet q̄nq3 litteras: et q̄d spūaliter iste si gnificant zc. ibi. §. iij. iiij. v. vj. z. vij. per totum.
Nominis marie sunt q̄nq3 lr̄e: z q̄d significāt. iiij. p. ti. xv. c. xxij. §. ix. infra mediū ad longum. ibi. Triplici autem.
In nouo testō quō maria ostenditur z de eiusdem genea logia. iiij. parte ti. xv. c. iij. §. iij. per totum.
In nuptijs quomodo erat maria de quibus intelligitur: z quid significant spūaliter ille sex hydrie. iiij. parte titu. xv. c. xxxviij. xxxix. xl. xl. per totum.

Opera sex dierū Genesis pmo. quō cōpleta sunt i. b. vgine. iiij. p. ti. xv. c. iiij. §. ij. p r.
In originali petō vtrū sit cōcepta btā vgo: vide. s. sub lr̄a C. de cōceptiōe ipsius. z pncipalr. j. p. ti. viij. c. ij. z. iij. p to.

Pacis fructū quō habuit btā vgo. iiij. p. ti. xv. c. xxvj. §. j. ante me. ibi. Tertius fruct.
Patiētie fructū quō habuit beata vgo. iiij. p. ti. xv. c. xxvj. §. j. ante mediū. ibi. Quartus fructus.
Parentes beate virginis cōmendant ex cōditionibus virtuosis patriarcharū. iiij. parte ti. xv. c. vj. §. j. per totum.
Partus beatissime vginis describit vario mō z ad lōgū
Passioni xp̄i quō cōicata (valde. iiij. p. ti. xv. c. xxj. p to.
fuit beata virgo. iiij. parte ti. xv. c. xx. §. xiiij. per totum.
Peccare quomodo beata virgo non potuit: pꝛobatur et ostenditur. iiij. parte ti. xv. c. xx. §. iiij. z. v. per totum.
Pietatis donuz quō habuit btā virgo: et tres sunt actus ipsius doni. iiij. parte ti. xv. c. xviij. §. vj. per totum.
Plenitudinē grē quō habuit btā vgo: quō habuit triplicem plenitudinem. iiij. parte ti. xv. c. xv. §. j. per totum.
Porta celi quō dicitur beata virgo: et quō sancti dicūtur porte celi zc. iiij. parte ti. xv. c. xx. §. xij. per totum.
Priuilegium multiplex quō habuit beata virgo: et q̄d significant. xij. stelle quas gestat in corona zc. iiij. parte ti. xv. c. xx. a. §. iij. vsq3 ad. xv. per totum.
Priuilegia duodecim quō habuit be. vgo. iiij. pte ti. xv. c. xv. §. j. circa medium. ibi. Unde in omnibus.
Priuilegia duodecim scribunt q̄ sup oia habuit beata vir
Prophetie donū quō habuit (go. iiij. p. ti. xxj. c. iij. §. iij.
beata virgo. iiij. parte ti. xv. c. xix. §. iiij. per totū.
Pulcherrima quō fuit btā vgo ma. et optime in corpe dis posita: qd multiplr pbat zc. iiij. p. ti. xv. c. x. §. ij. p to. q̄si.
Pulchritudo bea. virginis describitur per modū sermonis. iiij. parte ti. xv. c. xj. p er totum.
Pulchritudo particularis be. vginis que z qualis fuit in mēbroꝛū dispositione in coloꝛe zc. ibi. §. j. per totum.
Puritatē in summo quō habuit btā virgo: z quō intelligitur puritas. iiij. parte ti. xv. c. xx. §. vij. per totum.
Purificatio vginis describit p modū sermonis. iiij. p. tit. xv. c. xxxiij. z p alijs duob9 ser. ibi. c. xxxiiij. z. xxxv. p totū.

Regina mīe quō dicit btā virgo multiplici rōne. iiij. pte ti. xv. c. xx. §. xiij. per totum.
Rubus quomodo significat virginitatem inuiolabilem beate virginis zc. iiij. parte ti. xv. c. xx. §. x. ante finem.

Sacramenta ecclesiastica q̄re btā vgo suscepit: q̄re h̄ scriptura reticuit: z q̄d vtilitatis ex ipsis sacramētis acq̄siuit. iiij. p. ti. xv. c. xvj. §. ij. per to.
Salutatio angelica quō fuit facta ad btām virginē ab angelo quō antiq̄t9 ita salutabant antiq̄ p illud verbū aue
Sanitatis grām quō habuit (zc. iiij. p. ti. xv. c. xiij. p to.
beata virgo. iiij. parte ti. xv. c. xix. §. v. per totum.
Sapiētie sermonē quō habuit btā vgo zc. iiij. p. ti. xv. c. xix.
Scientie gratiā quō habuit btā virgo z oim (§. j. p to.
artium. iiij. parte ti. xv. c. xix. §. ij. per totum.
Scientie donū quō habuit be. vgo. iiij. p. ti. xv. c. xviij. §. v.
Sermonum interpꝛetationē quō habuit btā (totum.
virgo zc. iiij. parte ti. xv. c. xix. §. ix. per totum.
Sigilla septem de quibus Apoca. v. quomodo significāt bea. virg. et eius sanctissimā natiuitatem. iiij. parte titu. xv. c. v. §. j. vltra medium. ibi. Septem sigilla.
Sole amicta quō dr̄. b. vgo. iiij. p. ti. xv. c. xx. §. j. per totum.
Solēnitates p annū quō btā virgo tot h3 quot z xp̄s. iiij. parte ti. xv. c. xxxiij. §. iij. infra medium. ibi. Demū octo.
Spem quō pfectissime hūit. b. v. iiij. p. ti. xv. c. xvij. §. iij. p t.
Spare quō debem9 sex q̄. b. vgo nobis efficacissime impetrat. iiij. p. ti. vij. c. ij. §. v. añ meō. ibi. Quantum ad scōm.
Spūsscus quō missus fuit ad be. vginē. iiij. p. ti. xv. c. x.
Spūssanctus quō missus fuit ad beatā vginem ad ipsius sanctificationem zc. ibidem. §. j. per totum.
Spūssctūs quō supuenit in btām vginē ad opationis pfē
Spūssanctus quō supuenit in (ctionē zc. ibi. §. ij. p to.
mariā super omnes alios zc. ibi. §. iij. per totum.
Spirituū discretionē quō habuit btā vgo: et quō eā sup omnes habuit. iiij. parte ti. xv. c. xix. §. vij. per totum.
Spūs marie quō fuit multiplex. iiij. p. ti. xv. c. xxix. §. ij. p r.
Spūssctūs quō venit ad be. vgi. cū aplis. iiij. p. ti. xv. c. xij.
Stella maris quō z q̄re dr̄: btā vgo: et quō assimi (p to.
latur stelle maris. iiij. parte ti. xv. c. xliij. §. j. per totum.
Stella quō dr̄: beata vgo ex illo. Videntes stellam magi: ibidem. c. xxxij. §. ij. per totum.
Stellas duodecim siue duodecim signa quō habuit btā virgo. ibi. c. xx. a. §. iij. vsq3 ad finem capituli.

Tēplum quō dicit beata virgo vario modo: que in templo salomonis fuerūt: ista spiritualiter de ea exponuntur. iij. parte ti. xxj. c. iiij.
In templo quomodo maria iesum inuenit: z quomodo in terrogauit. iiij. parte ti. xv. c. xxxvij. per totum.
Terribilis vt castroꝝ acies oꝛdinata quō est btā virgo ɔtra inimicos infernales. iiij. p. ti. xv. c. xiiij. §. vj. per totum.
Testimoniū quō btā virgo vario mō habet: z est virgo z mater zc. iij. parte ti. xxj. c. iij. §. j. ante medium.
Timoꝛis donū habuit. b. vgo: et q̄a timoꝛ in ea fuit. iiij. p.
Trinitas tota quō opata est (ti. xv. c. xviij. §. vij. per to.
mysteriū incarnationis. iiij. pte ti. xv. c. xxj. §. ij. per totuz.

Viduarum triplex bonū quō habuit btā vgo. iiij. p. ti. xv. c. xxiij. §. iij. pꝛope finem.
Virgo z mater quō fuit simul btā vgo. (ibi. In viduis.
iiij. parte ti. xv. c. xx. §. viij. per totum.
Virgo vginū quō est beatissima vgo zc. ibi. §. x. per totū.
Virginū triplex bonū quō habuit btā vgo. iiij. p. ti. xv. c. xxiij. §. ij. statim post pñ. ibi. Et in virginitate.
Virga q̄re dr̄ btā vgo: et quō i scripturis multiplr est bn̄dicta. iiij. p. ti. xv. c. xxiiij. §. iiij. ante meō. ibi. Dicitur aūt.
Sine ve per totū quō fuit btā vgo: z describit triplex ve. iiij. parte ti. xv. c. xiij. §. iiij. v. z. vj. per totum. etiam. vij.
Virtutes cardinales quomodo fuerunt in beata virgine. iiij. parte ti. xv. c. xvij. §. iiij. per totum.

Uirtutum operationem quomodo habuit beata virgo.
iiij. parte ti. xv. c. xix. §. vj. per totum.
Uisitatio ma. ad mōtana describit. iiij. p. t. xv. c. xxvij. p to.
Uisiones varias quō hūit be. vgo de deo: et qui gradus
visionis ꝛc. iiij. par. ti. xv. c. xvij. §. j. per totum.
Uita marie quō illustrauit cūctas eccl'ias: ꝛ quō oib' de
dit regulā viuēdi: ꝛ qb' pncipalr. iiij. p. ti. xv. c. xiiij. §. v. p
Uitā actiuā ꝛ cōtēplatiuā ꝛ fruitiuā quō habuit (totuz.
beata virgo. iiij. parte ti. xv. c. xliij. §. j. ij. ꝛ. iij. per totum.
Utilitas maxima describitur quam habuit beata virgo.
iiij. parte ti. xv. c. xxij. §. vj. per totum.

¶ Finis tabule predicte.

¶ Sequunt auctes exposite i sum. dñi Anto. sup totā bi
bliā. Et pmo sup Gen. Et hec est pma notula tabularū.

Quia in summa domi

ni Antonini multe ꝛ q̄si vniuerse allegant ꝛ ex
ponunt auctes biblie. Idcirco hanc tabulā de
autoritatib' biblie i ea allegatis ꝛ expositis ſm ordinē li
broꝝ ꝛ caploꝝ biblie dignū duxi q̄si manualē seorsuz cō
scribere: qten' lector eā pre manib' hñs i q̄cūq; volumi
ne: si op' fuerit auctatē quā desiderat scire ac q̄rit itellige
re q̄tociꝰ valeat inuenire. Lre alphabeti ponunt sub diui
siões caploꝝ ꝛ paragraphoꝝ: ꝛ vbi sunt subdiuisiões ibi
prima diuisio est a. scd'a. b. tertia. c. q̄rta. d. ꝛ sic de alijs.

Exposita libri Geneseos

Ex. j. ca. Fiat lux. Que fuit illa lux. quō lux diuersimode
accipit: ꝛ quō lux hʒ. xij. pprietates. iiij. p. ti. ix. c. j. §. ij. p to.
Fecitq; de' duo luminaria mag. iij. p. ti. xxiij. c. j. §. j. ꝛ vltra
Spūs dñi ferebat super aquas. exponitur breuiter de bap
tismo. iij. parte ti. xiiij. c. ij. §. iij. in principio.
Diuisit deus aquas ab aquis: que sunt sub firmamēto ab
his q̄ sunt ꝛc. exponit de doctrinis gētiliū phoꝝ ꝛ de sa
cra scriptura ꝛc. iiij. p. ti. xj. c. iiij. ante. §. in prin.
Faciamus hoiem ad imaginē et similitudinē nostrā. quō
hec imago pōt cōsiderari dupli'r. iiij. p. ti. x. c. vij. §. vj. post
Faciamus hoiem ad imaginē ꝛc. (pri. ibi. In creatura.
Anima quō dicit imago dei tripl'r ꝛc. j. par. ti. j. c. j. §. iij.
Opera septē dierū in hoc pmo ca. quō coparant ad septē
Ex. ij. ca. (dona spūſancti. iiij. parte. ti. x. c. j. §. j. per totuz.
Quāobrē reliquet hō prem suū ꝛ ma. ꝛc. iij. p. ti. j. c. ij. i pri.
Erunt duo in carne vna. exponitur. j. parte titu. vj. c. ij. §. v.
ante mediū. ibi. De secunda vnitate.
Ex. iij. cap. Sed ꝛ serpens erat callidior: cūctis animāti
bus. ꝛ quare. ij. par. ti. viij. c. iiij. §. j. modicum infra.
Audiuit adam dñm in paradiso post meridiē. j. p. ti. iij. c.
Spinas ꝛ tribulos ger. tibi ꝛc. (vj. §. xvij. post mediuz.
ij. par. ti. v. c. xiiij. §. iij. circa mediū. ibi. Tertio ostenditur.
Tu insidiaberis calcaneo ei'. j. p. ti. v. c. ij. §. j. exponit etiā
de inani glia. ij. p. ti. iiij. c. j. §. iiij. añ med. ibi. In fine vero.
Terram comedes cūctis diebus ꝛc. exponit de auaricia.
ij. parte ti. j. c. j. infra principium.
Ex. iiij. cap. Adam vero cognouit euam vxorem suam
ꝛ genuit ꝛc. hec filiatio est triplex. iij. p. ti. j. c. xxvj. §. vj.
Maior est iniqtas mea q̄ vt veniā merear. exponit. ij. p.
ti. ix. c. xv. §. ij. post mediū. ibi. Tertio desperat.
Quō cayn punit' ē pp fr'icidiū. ij. p. t. vij. c. viij. §. iij. p' pri.
Ex. vj. cap. Noe vir iust' atq; pfect'. que fuit ista perfe
ctio ꝛc. iiij. p. ti. xij. c. iiij. §. xij. añ me. ibi. Quarto notādū.
Ex. xij. ca p. Egredere de terra tua et de cognatione tua
Egredere de terra (ꝛc. moralizat. j. p. ti. j. c. ij. §. v. p' pri.
tua ꝛ de cog. tua ꝛc. quō ista p oia figurāt statū religiōis
pfectiōis. j. p. ti. v. c. ij. §. vj. post prin. ibi. Quārū ad scdm
Ex. xiij. cap. Ne queso fit iurgiū inter me ꝛ te ꝛc. ij. par.
ti. vij. c. vij. §. ij. infra principium.
Ex. xvij. cap. Ambula corā me ꝛ esto pfect'. quō accipit
ista pfectio ꝛc. iiij. p. ti. xij. c. iiij. §. xij. añ med. ibi. Quarto
notandū. Et. j. p. ti. v. c. iiij. §. ij. post prin. ibi. Quarta via.

Ex. xviij. cap. Dū staret abraam ad ilicē mambre vidit
tres viros ꝛc. quō hic vidit mysteriū trinitatis ꝛc. mora
lizatur etiā. j. parte ti. iij. c. vj. §. xviij. infra principium.
Ex. xix. cap. Loth quō excusat eo q̄ filias suas dare vo
luit abusioni ꝛc. j. parte ti. iij. c. viij. §. iij. prope finem.
Ex. xxij. ca. Tolle filiū tuū quē diligis ysaac: et offeres
eū in holocaustum ꝛc. desuper habes moralē expositio
nem. j. parte ti. iij. c. vij. §. v. circa principium.
Ex. xxviij. ca. Uidit iacob scalam stantē. ista scala mora
lizatur. j. parte ti. iij. c. vj. §. xiij.
Ex. xxix. ca. Lya lippa ꝛ fecūda: ꝛ q̄ rachel nō sit fecun
da: q̄d iste spūal'r significat. j. p. ti. iij. c. vj. §. j. circa mediū.
Ex. xxxij. ca. Luctamen iacob cū angelo moralizat. j. p.
ti. iij. c. vj. §. xvj. post medium. ibi. Tertio dominus.
Qr iacob fuit binomius: quid per hoc significatur. j. par.
ti. iij. ca. vj. §. j. ante medium.
Ex. xxxvij. ca. Accusauitq; ioseph fratres suos apud pa
trem de crimine pessimo. exponit. iij. p. ti. ix. c. ix. cir. med.
Fecitq; ei tunicā polymitā. exponit de dōnis ꝛpalibus per
quattuor virtutes. iij. parte ti. iij. c. j. §. ij. iij. iiij. v. ꝛ. vj.
Ex. xl. cap. Pincerna pharaonis positus in carcere vi
dit tres ppagines. pulchre moralizant iste tres ppagi
nes. j. pte ti. v. c. ij. §. ix. circa medium. ibi. Tertio oportet.
Ex. xliij. c. cir. fi. Joseph dedit fratri suo beniamin q̄nq;
portiões q̄ applicant ad xp̄m. iij. p. ti. xxx. c. iiij. §. iij. vltra
Ex. xlvij. ca. Ubi pharao exactionauit po (medium.
pulum ꝛc. applicatur ad dominos in eorum exactioni
bus ꝛc. ij. parte ti. j. c. xiij. post principium.

¶ Exposita ex exodo.

Ex. iij. ca. Uadam ꝛ videbo visionem hāc. exponit pro
nobis spiritualiter. j. parte ti. iij. c. vj. §. xiiij.
Apparuit autē dñs in rubo ꝛc. quō ibi dñm vidit: et quō
ipsum instruxit in tribus. j. parte ti. iij. c. vj. §. xiiij.
Ex. v. c. Uiam trium dierū ibimus in solitudine. expo
nitur. j. parte ti. v. c. ij. §. vj. infra principium statim.
Ex. vij. c. Ego indurabo cor pharaonis. j. parte ti. iiij. c.
xiij. §. iij. ante finem. ibi. De septimo.
Ex. xiiij. ca. Submersio pharaonis in mari: ꝛ deambu
rio filioꝝ israel p mare rubꝝū: moralizat. ij. p. ti. ij. c. j. §. ij.
Ex. xvij. ca. Josue pugnante moyses ele (post prin.
uauit manus ꝛc. moralizat. ij. p. ti. ix. c. ij. §. iij. post prin.
Ex. xx. ca. Non occides. quō intelligit. ij. p. ti. vij. c. viij.
post pri. i med. vide desup. ē. in tabula de pcepti decalogi
Honora patrem tuū ꝛ matrem tuaz. iste honor tripliciter
intelligit. iiij. parte ti. v. c. ix. §. j. in principio.
Ego dñs de' tu' fortis zelotes visitās iniqtates patrū ꝛc.
quō de' desup cōmēdat. hēs. j. p. ti. vj. c. ij. §. vj. infra prin.
Et quō intelligunt ista v'ba vt. s. habes. iij. p. ti. xxix. c. j. in
Ex. xxiij. ca. Nō iniūges manū tuā vt p (medio. añ. §.
impio ꝛc. quid significat man' illa: et quid significāt ei'
quinq; digiti. ij. parte ti. ij. c. j. §. xj.

¶ Exposita in Leuitico.

Ex. v. ca. Si peccauerit aia ꝛc. q̄d intelligit p aiam. j.
parte ti. j. c. vj. §. iiij. post principium.
Ex. xvj. ca. Aaron tollet sanguinē vituli ꝛ asperget digito
septies ꝛc. q̄d per h' spūal'r significat. ij. p. ti. ix. c. xij. §. j. in
Ex. xix. ca. Nō maledices surdo nec corā ceco (medio.
pones offēdiculū. exponit. ij. p. ti. viij. c. liij. §. j. modicū. j.
Non eris criminator nec susurro in populis. exponit. ij. p.
titu. viij. c. v. §. iiij.
Ex. xxj. ca. Qui habuerit maculā nō offeret panes deo
suo ꝛc. applicat ad nr̄os sacdotes. iij. p. ti. xiiij. c. vij. §. ij.

¶ Exposita ex libro Numeri.

Ex. v. ca. Uir habēs suspectam mulierem de adulterio
indicet ei purgationem ꝛc. hoc describitur ad lr̄am ꝛ ad lr̄a
spiritualiter exponitur. iij. parte ti. ix. c. x. j.
Ex. xxj. ca. Cepit populus tedere pp̄ter laborem itine
ris. moralizatur. ij. parte ti. ix. c. j. modicum infra princi.
Ex. xxij. ca. De balaam q̄ iuit ad maledicēdū ppl'n ꝛc.
hoc moralizat

hoc moraliʒatur.i.parte ti.iij.c.vij.§.vi.circa principium.

¶ Exposita ex deuteronomio.

Ex.vi.c. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo ꝛc.i.parte ti.i.c.vi.§.iiij.circa medium. ꝛ ibidem titu.iiij.c.xiij.§.ij.

Nõ tẽtab dñm deũ tuũ.qđ sit deũ tẽtare.ij.p.ti.iij.c.x.§.i.

Ex.xix.c. Si qs abierit cũ amico suo simplr in siluã ꝛc. moraliʒatur.ij.parte ti.ix.c.v.§.iij.ã.ante finem.

Ex.xxiiij.c. Non accipies loco pignoris inferiorẽ ꝛ superiorem molam.exponiť.ij.parte ti.viij.c.viij.§.i.ante medium.ibi. Periculosa igitur.

Ex.xxxij.c.Gens absqȝ consilio est ꝛ sine prudẽtia.vtinam ꝛc.exponitur breuiter.ij.parte ti.v.c.x.§.i.in medio.

Incrassatus est dilectus et recalcitrauit ꝛc.exponitur.ij. parte ti.iij.c.ix.§.i.circa medium.

Uidebit q̄ infirmata sit manus.Quid manus illa significat: ꝛ quid eius quinqȝ digiti.ij.parte ti.ij.c.i.§.xviij.

¶ Exposita ex Josue.

Ex.iiij.c. Elige.xij.viros: ꝛ precipe vt tollant.xij.lapides ꝛc.Quid isti signt habes.ij.p.ti.iij.c.iiij.§.ij.post princi.

¶ Exposita in libro iudicum.

Ex.iij.c. Has gentes nõ deleuit dñs vt erudiret filios israel.i.parte ti.vi.c.xiij.§.iiij.infra prin.

Ex.vij.c. Pugna gedeonis cũ madianitis ꝛc.tota historia moraliʒať spũalr.ij.p.ti.v.c.xij.§.iij.circa medium.

Qui bibebant manu aquam ꝛ qui lambebant.quid isti significant.ij.parte ti.i.c.iij.§.i.post medium.

Ex.ix.c. Habitatores sichẽ egressi sunt ꝛc.exponiť de hereticis.i.p.ti.v.c.ij.§.viij.post med.ibi.Tertij operarij.

Ligna simul conuenerunt ad constituendum sibi regem ꝛc.moraliʒatur.ij.parte ti.iij.c.v.§.ij.circa medium.

Ex.xi.c. Uotũ Jepte describiť ꝛ declarať ꝛc.ij.p.ti.xi.c.i. §.ij.post medium.ibi.Tertio reddendum est.

Ex.xvi.c. Sãsone dormiẽte sublatis crinibus robur corporis discessit ꝛc.ij.parte ti.ix.c.ij.§.ij.ante medium.

Exposita ex primo regũ.

Ex.iij.c. Heli lucernã dei videre nõ poterat donec extingueretur.exponiť de inuidia.ij.parte ti.viij.c.i.§.iij.ante finem.ibi.Tertio inuidia.

Ex.vi.c. Tollẽtes duas vaccas q̄ lactabãt vitulos ꝛc.qđ iste spũalr signt.habes.ij.p.ti.v.c.xij.§.ij.post medium.

Ex.x.c. Abijt cũ saul ps exercit⁹ qrũ de⁹ tetigit corda.moraliʒať.i.p.ti.iiij.c.xiij.§.i.post p̄n.ibi.Tertio operatur.

Ex.xi.c. In hoc feriã vobiscũ pacẽ vt eruam oĩm vestrũ oculos dextros.moraliʒať.ij.p.ti.v.c.ix.§.iij.in medio.

Ex.xvij.c. Dauid quõ vicit goliã colligendo qnqȝ lapides ꝛc.qđ isti spũalr signt.iiij.pte ti.i.c.iij.§.i.circa finez.

Ex.xxij.c. Quis in oĩbus fidelis est ꝛc. Ista fidelitas tripliciter describitur.iiij.parte ti.v.c.xvi.infra prin.

Ex.xxvi.c. Saul dormiẽte ablata est sibi hasta et ciphus aque.qđ ista significãt.habes.ij.p.ti.ix.c.ij.§.ij.in medio.

¶ Ex secundo Regum.

Ex.iiij.c. Historia Jsboseth tota moraliʒať.i.pte ti.iiij.c. xiij.§.ij.ante mediũ. ꝛ.ij.pte.ti.ix.c.ij.§.ij.post medium.

¶ Ex tertio Regum.

Ex.xiij.c.circa finẽ. Quicũqȝ volebat iplebat manũ suã qđ man⁹ illa sigr.ꝛ qđ eius qnqȝ digiti.habes.ij.p.ti.ij.c.

Ex.xix. Helias fessus obdormiuit in vmbra (i.§.xv. iuniperi.moraliʒatur.ij.p.ti.ix.c.ij.§.iij.infra medium.

Ex.xxij.c. Uidi dñm sedẽtẽ ꝛc.Quis decipiet achab ꝛc. exponitur spũaliter.i.parte ti.iij.c.vi.§.xvi.infra prin.

¶ Ex Tobia.

Ex.ij.c. Tobias fatigatus ꝛc.excecauerunt ipm.moraliʒatur.ij.parte ti.v.c.ix.§.i.circa finem.

¶ Ex Judith.

Ex.vi.c. Presumẽtes de se ꝛ de sua vtute gloriãtes humilias.exponiť.ij.p.ti.iij.c.vi.añ.i.§.imediate.ꝛ.§.i.p totũ.

¶ Ex hester.

Ex.ij.c. Hester humilis ꝛ vasthi supba.quid nobis spũaliter significant.i.parte ti.i.c.i.in principio.

¶ Exposita ex Job.

Ex.i.c. Nudus egressus sum de vtero matris mee.exponitur breuiter.ij.parte ti.iiij.c.v.§.iiij.in fine.

Ex.iij.c. Post hec aperuit iob os suũ ꝛ maledixit diei ꝛc. quõ ista itelligunť.ij.p.ti.vij.c.v.§.iiij.ãte med.etiã p̄cedenti aliqua.

Ex.v.c. Uidi stultũ firma radice ꝛc.ij.pte (denti aliqua. ti.v.c.xv.§.iij.circa medium.ibi.Octaua terrenis

Qui dissipat cogitatiões malignas ne possint iplere manus eorum.quid manus illa significat: ꝛ qđ eius qnqȝ digiti.habes.ij.parte ti.ij.c.i.§.xiij.

De manu violẽti eripit pauperem.quid man⁹ ista significat: ꝛ qđ ei⁹ qnqȝ digiti.habes.ij.p.ti.ij.c.i.§.iiij.

Ex.vi.c. Utinã appẽderenť peccatã mea q̊b⁹ iraȝ merui ꝛc. exponiť de xp̄o in cruce.ij.p.ti.ix.c.xv.§.ij.circa finem.

Ex.vij.c. Militia est vita hoīs sup terrã.ista militia spũaliter describitur.iij.parte ti.iiij.c.i. §.iij.

Dies mei velocius trãsierũt q̄ a texẽte tela succidiť.exponitur de morte.iiij.par.ti.xiiij.c.viij.§.ij.post principium.

Quãobrẽ elegit suspẽdiũ aia mea.exponiť.i.p.ti.i.c.vi.§.

Ex.x.c. Uadã ꝛ nõ reuertar ad ter.te (iiij.circa mediũ. nebro.ꝛc.exponiť.i.parte ti.v.c.iij.per totum.

Tedet aiam meam vite mee.exponiť.ij.parte ti.ix.c.ij.§.i.

Ex.xiiij.c. Homo natus de mulie.bre.vi.tẽ.ꝛc. exponitur

Repleť multis mise (ij.p.ti.v.c.xi.§.i.statim post princi. rijs qui q̄si flos egrediť ꝛc.ij.p.ti.iij.c.ij.§.vi.post mediũ.

Ex.xv.c. Tetẽdit em̄ aduersus deũ manũ suã.qđ man⁹ illa sigr: ꝛ qđ eius qnqȝ digiti.habes.ij.p.ti.ij.c.i.§.ix.

Ex.xix.c. Quare me psequimini.sicut deus ꝛc.exponiť et moraliʒatur.ij.parte ti.viij.c.iiij.§.ij.post prin.

Ex.xx.c. Gaudiũ hypocrite ad instar puncti ꝛc.exponiť ij.parte ti.iiij.c.vij.§.iiij.infra prin.cum exemplo.

Ex.xxxi.c. Ignis est vsqȝ ad pditionẽ deuorãs ꝛ eradicãs ꝛc.exponiť de luxuria q̄ septẽ cõsumit.ij.p.ti.v.c.i.§.xi.

In manibus meis adhesit mihi macula.qđ man⁹ illa sigr ꝛ qđ eius qnqȝ digiti.habes.ij.parte ti.ij.c.i.§.xxij.

Si osculatus sum manũ meã ꝛc.qđ man⁹ illa significat; ꝛ quid eius quinqȝ digiti.habes ibidem.§.xvij.

Ex.xxxiij.c. Respiciet hoies ꝛ dicet.peccaui ꝛc. exponiť.ij. parte ti.vij.c.ij.§.iij.circa medium.

Ex.xxxiiij.c.Qui regnare facit hoiem hypocritam propter pctã ppři.exponiť de antixp̄o l hypocritis.ij.p.ti.iiij.c.vij.

Si direxerit ad eũ cor suũ spm illi⁹ (§.iiij.infra p̄n. ꝛ flatũ ꝛc.exponiť.i.pte ti.iiij.c.xiij.§.i.prope finem.

Ex.xxxviij.c.Ubi eras qñ me laudarẽt astra matutina.i.pte ti.viij.c.iij.circa medium.ibi.Secunda conceptio.

Ex.xxxix.c.Nunquid volet rhinoceros seruire tibi.i.pte ti. v.c.i.§.xi.ante finem.

Ex.xli.c.Cor eius indurabiť tãq̄ lapis.i.p.ti.iiij.c.xiij.§.ij. modicũ post p̄n.ꝛ.ij.pte ti.viij.c.iij.§.v.circa prin.

Factus est vt nullũ timeret: oẽ sublime videt.moraliʒať ij.parte ti.iij.c.ij.§.iiij.post prin.ibi.Quinto statuit.

Ipse est rex sup oẽs filios supbie.ij.par.in plogo post p̄n.

Exposita in psalterio.

Ex.i.ps.Beatus vir qui non abijt in consi.im.ꝛc.ij.parte ti.iij.c.v.infra principium.

Ex.ij.ps.Apprehẽdite disciplinã.ipsa vario modo describitur.iij.parte ti.xiij.c.xvi.vsqȝ ad.i.§.

Erudimini qui iu.ter.exponiť de p̄latis.ij.p.ti.ix.c.v.ante

Ex.iiij.ps.Irascimini ꝛ nolite peccare ꝛc.tripliciter (i.§. nos ad iram habere possumus.ij.p.ti.vij.c.i.§.v.in prin.

Signatum est sup nos lu.vul.tui do.i.par.ti.xiij.c.ij.§.x.in prin.et.ij.par.ti.v.c.ix.§.i.post prin.

Ex.v.ps. Sepulcrũ patẽs est guttur eorũ.exponiť de gulosis.ij.parte ti.vi.c.iiij.§.i.

Ex.vij.ps. Deus iudex iustus for.et pa.ꝛc.que exponuntur de bono iudice.iij.parte ti.ix.c.i.per totũ ante.§.

Ex.x.ps. Qui diligit iniquitatẽ odit aiam suam.ij.parte

titu.viij.c.iij.§.iiij.post prin.
Ex.xiij.ps. Oēs declina.simul inu.facti sunt.ij.parte tit.
ix.c.iiij.per totum.
Ex.xvj.ps. Inimici mei aiam meā circūdederūt ꝛc.j.pte
ti.v.c.ij.§.j.modicum post prin.
Ex.xviij.ps. Delicta q̇s intelligit ꝛc.j.parte titu.v.c.ij.§.
iiij.post medium.ibi.Quinto ponit.
Ex.xxj.ps. Erue a fra.deus aiam meā.exponit de xp̄o in
sua passiōe.ij.par.ti.vij.c.vj.§.ij.vltra medium.
De manu canis ꝛc.quid manus ista significat:ꝛ quid ei⁹
quinq̧ digiti.ij.parte ti.ij.c.j.§.xx.
Ex.xxij.ps. Uirga tua ꝛ baculus tuus.ipa me ꝛc.ij.par.
ti.ix.c.v.§.iij.vltra medium.ibi.Adducit adhuc.
Parasti in conspectu meo mēsam.j.par.ti.iij.c.x.§.vj.post
medium.ibi.Quantum ad tertium.
Ex.xxiiij.ps. Delicta iuuētutis mee ꝛc.ij.p.ti.ix.c.iij.post
Ex.xxvj.ps. Circuibo ꝛ imolabo hostiā ꝛc. (prin.
quō hō se offerre debet in dei sacrificium.iiij.par.ti.xv.c
xxxv.a.j.§.vsq̧ ad.ix.§.inclusiue.
Expecta dnm viriliter age ꝛc.iiij.p.ti.xiij.c.ij.§.v.in prin.
Ex.xxviij.ps. Uox dn̄i sup aquas ꝛc.applicatur ad septez
sacra.iij.p.ti.xiiij.c.j.a.iij.§.vsq̧ ad fi.ꝛ etiā.ij.c.p totum.
Ex.xxix.ps. Ego dixi in abūdātia mea nō mo.in eternū.
Ex.xxxj.ps. Nolite fieri sicut (ij.p.ti.iij.c.vj.§.iij.
equus ꝛ mulus ꝛc.ij.par.ti.v.c.v.post prin.
Uerū tamē in diluuio aquarū multarū.exponit de prodi
galitate.ij.parte ti.vj.c.viij.§.j.ij.iij.ꝛ.iiij.
Ex.xxxiij.ps. Mors pctōꝝ pessima.quare dicit in supla
tiuo.j.parte ti.v.c.iij.§.iij.in fine.
Ex.xxxiiij.ps. Cōfitebor tibi in ecclia magna.in po.gra.
lau.ꝛc.iij.parte ti.xij.c.j.§.ij.post prin.
Humiliabā in ieiunio aiam meā.ieiunium assumit ꝑpter
Ex.xxxv.ps. Homies ꝛ iumēta (tria.ij.par.ti.vj.c.ij.§.vij.
ta saluabis dn̄e.j.parte ti.j.c.vij.§.lij.circa finez.
In lumine tuo videbim⁹ lumen.j.par.ti.iij.c.vj.§.xx.ante
Ex.xxxvj.ps. Desine ab ira ꝛ derelinque fu (mediū.
rorem:noli emulari ꝛc.ij.par.ti.vij.c.ij.in prin.per totū.
Ex.xxxviij.ps. In imagine ꝑtransibit hō.triplex imago
describitur.j.parte ti.j.c.j.ante.j.§.
Ex.xxxix.ps. In capite libri scriptū est de me vt facerem
voluntatem tuam.j.parte ti.xiij.c.j.§.j.
Ex.xlj.ps. Abyssus abyssum inuocat.ij.par.ti.v.c.xiiij.§.
iij.ante medium.ibi.Secundo ostenditur.
Ex.xliiij.ps. Eructauit cor meū ver.bo.iij.par.ti.xviij.ca
iij.§.iij.post medium.ibi.Materia autem.
Ex.xlv.ps. Uacate ꝛ videte ꝛc.describitur de intellectu
speculatiuo.j.parte ti.iij.c.vj.
Sācrificauit taber.suū altissim⁹.applicat ad ecclesiam.iij.
Ex.xlviij.ps. Nō videbit interi.cū vi (par.ti.xij.c.vj.
de sapiē.morē.ꝛc.ij.par.ti.j.c.ij.§.ij.post prin.
Qui confi.in virtu.sua.exponit de inani gloria.ij.par.tit
iiij.c.j.§.j.ij.ꝛ.iij.
In multi.diui.suarū gloriātur.ij.p.ti.iiij.c.j.§.ij.per totuz.
Sepulcra eorum domus illorum in eternum.ista domus
vario modo describitur.iij.par.ti.x.c.j.§.iij.
Ex.xlix.ps. Deus deorum do.locu.est ꝛ voca.terrā.j.par.
ti.v.c.ij.§.vj.circa principium.
Peccatori autem dixit deus:quare tu enarras ꝛc.exponi
tur de hypocritis.ij.par.ti.iiij.c.vij.§.j.ij.iij.ꝛ.iiij.
Cū adulteris portionē tuā ponebas.ij.parte ti.v.c.iij.§.j.
Ex.l.ps. Tibi soli peccaui ꝛ malū corā te feci. (ij.ꝛ.iij.
notabiliter exponitur.ij.par.ti.iij.c.viij.§.ij.infra princi.
Spū principali cōfirma me.q̄a est ille spūs.iij.par.ti.xliij.
Ex.lj.ps. Dilexisti oīa verba precipita (c.iij.§.j.in ꝑn.
tionis.ij.par.ti.v.c.x.in priu.ꝛ.§.j.ij.ꝛ.iij.
Ex.lij.ps. Illic trepidauerūt tremore:vbi non erat timor
quod tripliciter fit.ij.par.ti.ix.c.xvj.per totum.
Ex.liiij.ps. Uidi iniq̄ta.ꝛ cōtradi.in ciuitate.exponitur
vario modo:ꝛ notabiliter de discordijs ciuitatum ꝛc.ij.
parte ti.iiij.c.viij.§.ij.iij.iiij.ꝛ.v.
Saluū me fecit a pusillanimi.spūs ꝛ tēpestate.exponitur
de scrupulosa conscientia.j.parte ti.iij.c.x.§.ix.
In domo dei ambulauim⁹ cū consensu.j.p.ti.iiij.c.ix.§.ij.
Uiri sanguinū ꝛ dolosi nō dimidiabūt dies suos.exponi
tur dupliciter.ij.parte ti.vij.c.viij.§.j.
Ex.lvij.ps. Supercecidit ignis ꝛ nō vide.solem.j.parte
ti.iij.c.liij.per totum.
Furor illis s̄m similitu.serpē.ꝛc.exponit de pertinacibus
ij.parte ti.iiij.c.vj.§.j.
Letabitur iustus cum viderit vindictam.quomodo hoc i
telligitur.j.par.ti.v.c.ij.§.xj.circa finem.
Ex.lix.ps. Cōmouisti terrā ꝛ contur.eā sa cōtri.ei⁹ ꝛc.iij.
par.ti.xiiij.c.xviij.ante mediū ante.§.et.iiij.par.ti.ix.c.vj.
circa medium.ante.j.§.
Ex.lxj.ps. Nolite sperare in iniqui.ꝛ rapi.nolite cōcu.di
ui.si afflu.noli.cor appo.exponit.ij.parte ti.j.c.xij.
Ex.lxiiij.ps. Beatus quē elegi.ꝛ assumpsi.diuersimode
exponitur.j.parte ti.iiij.c.vij.§.ij.
Inhabitabit in atrijs tuis.j.par.ti.iiij.c.vij.§.v.
Ex.lxvij.ps. Si dormiatis inter medios cleros ꝛc.iij.p.
titu.xiij.c.j.
Uiderunt ingressus tuos deus.hoc de christo vario mo
do exponitur.iij.parte ti.xxx.c.ij.
Preuenerūt princi.cōiunc.psallentibus.exponit.iij.par.
Ascendisti in altū cepisti captiuitatē.exponi (ti.xxx.c.v.
tur dupliciter.iiij.par.titu.x.c.j.
Ex.lxviij.ps. Qm̄ intrauerūt aque vsq̧ ad aiam meā.j.
parte ti.j.c.vj.§.iiij.in medio.
Qm̄ zelus domus tue comedit me.ij.parte ti.vlij.c.j.§.j.
Propter inimicos meos eripe me:tu scis imprope.meum
ꝛc.ij.parte ti.vij.c.vj.§.j
Ex.lxxj.ps. Deus iudicium tuum regi da.j.par.titu.v.c.
ij.§.iiij.infra principium.
Erit fir.in sum.montium.exponitur de sacramēto eucha
ristie.iij.parte titu.xiiij.c.v.
Ex.lxxij.ps. Perdidisti omnes qui fornicātur abs te ꝛc.
ij.parte ti.v.c.ij.§.j.
Sine causa iustificaui cor meum ꝛc.ij.par.ti.vij.c.ij.§.ij.
circa medium.ibi.Hinc etiam.
Ex.lxxiij.ps. Incenderūt igni sanctuariū tuū ꝛc.expo
nitur de luxuria.ij.parte ti.v.c.j.§.j.ꝛ.ij.
Superbia eorū qui te oderūt ascēdit semꝑ.ij.par.titu.iij.
c.iij.infra ꝑin.cum tribus primis.§.
Ex.lxxiiij.ps. Peccatorū cōfringam cornua ꝛc. exponit
de prelatis.iij.par.titu.xix.c.j.in princi.
Ex.lxxv.ps. Uouete ꝛ reddite dn̄o deo.illud notabiliter
describitur.ij.parte ti.xj.c.j.§.ij. per totum.
Ex.lxxvij.ps. Adhuc esce eoꝝ erant in ore ipsorū.ij.parte
ti.vj.c.j.infra pri.ꝛ.§.j.ij.et.iij.
Manducauerunt ꝛ saturati sunt nimis.ij.par.ti.vj.c.j.§.
v.vj.vij.vlij.ꝛ.ix.
Ex.lxxviij.ps. Deus venerūt gentes in hereditatē tuam
ꝛc.ij.par.ti.j.c.xxj.§.iiij.v.vj.ꝛ.vij.
Ex.lxxix.ps. Uindemiant eam oēs qui pretergre.viā:ex
termi.eam aper de silua exponitur de ecclesia.j.par.ti.v.
Ex.lxxx.ps. Sumite psalmū ꝛ data tympa (c.ij.§.viij.
uum ꝛc.ij.parte titu.iiij.c.iij.in princi.
Dimisi eos s̄m desideria cordis eorū:ibunt ꝛc.exponitur
de ornatu mulierum.ibidem.c.v.post prin.
Ex.lxxxj.ps. Deus stetit in synagoga deoꝝ ꝛc.ij.par.titu.
v.c.viij.§.ij.circa prin.ꝛ.iij.par.ti.xxx.c.j.
Et facies pctōꝝ sumitis.exponitur.ij.par.ti.j.c.xix.§.ij.
Ex.lxxxij.ps. Disperierunt in endor:facti sunt vt stercus
terre.ij.par.ti.v.c.iiij.circa fi.ante.§.
Ex.lxxxviij.ps. Deus qui glori.in cōsi.sctōꝝ.exponit.j.p.
ti.iiij.c.viij.§.ij.circa.mediū.ibi.De consilio.
Ex.xc.ps. Super aspi.ꝛ basi.ambu.ꝛ cōcul.ꝛc.iiij. parte
titu.xiij.c.iij.§.j.

Exposita ex prouerbijs.

Ex.xciij.ps. Qui plātauit au. nō audi. aut q̄ fin. ocu. non considerat. ij. par. ti. v. c. xv. §. iij. statim post prin.
Ex.xciiij.ps. Preoccupemus faciē dñi. ij. parte ti. ix. c. xiij.
Ex.xcvi.ps. Inflāmabit in circuitu inimi. (§. ij. in prin. eius. exponitur de choreizantibus. ij. par. ti. vi. c. vi. §. i.
Ex.cij.ps. Panis cor hois confirmet. quē panē intelligit i. par. ti. iiij. c. xiij. §. ij. ante fi. ibi. Sexto est cor.
Draco iste quē formasti ad illudēdū ei. ij. par. ti. vi. c. vij. §. iiij. in medio. ⁊ i. par. ti. vi. c. xiij. §. ij. post medium. et. iiij. par. ti. xiij. c. iij. §. iiij. infra prin.
Hoc mare magnū ⁊ spaciosum. exponitur de mundo isto ad varia. ij. par. ti. ij. c. i.
Exibit homo ad opus suū ⁊c. exponit̄ ad varia. iij. par. ti. viij. c. i. ⁊. §. i. ij. ⁊. iij.
Ex.cviij.ps. Induant̄ qui detrahūt mihi pudore. exponitur de detractione. ij. par. titu. viij. c. iiij. §. i.
Ex.cx.ps. Intellect⁹ bo. om. fa. eū. i. pte ti. iij. c. vij. in prin.
Ex.cxi.ps. In memoria eter. erit iustus. tripliciter exponitur. i. par. ti. ij. c. ix. §. i. ij. ⁊. iij.
Iocundus hō q̄ mise. ⁊ cōmodat. iiij. par. ti. v. c. xviij. §. ix.
Ex.cxv. O dñe q: ego ser. tuus: ego ser. tuus ⁊c. exponitur. iij. parte ti. iij. c. vi.
Ex.cxvij.ps. Fortitudo mea et laus mea dñs. iiij. par. ti. xiij. c. i. ⁊. §. i. ij. ⁊. iij.
O domine saluum fac ⁊c. quomodo accipitur littera O. i. par. ti. i. c. ij. §. i. post prin.
Ex.cxviij.ps. Reuela oculos meos ⁊c. exponitur de illuminatione visus. i. par. ti. iij. c. v. ⁊ ibidē ti. xiiij. c. ij.
Inclinaui cor meū ad faciē. iusti. tu. in eter. pp̄ter retributionē. i. par. ti. iiij. c. vi. §. i. in prin.
Pax multa diligē. le. tuā: ⁊ nō est illis scādalū ⁊c. ij. parte ti. vij. c. iiij. §. i. ij. iij. ⁊. iiij.
Dormitauit aīa mea pre tedio. ij. par. ti. ix. c. ij. infra prin. ⁊ §. i. per totum.
Bonitatem ⁊ disciplinā ⁊c. iij. p. ti. v. c. i. per totum.
Superbi inique agebāt vsquequaq̄. applicatur ad superbiam. ij. parte ti. iij. c. i. ante. i. §. cum sequen.
Declaratio sermonum tuorum illuminat. iiij. p. ti. xi. c. ij.
Ex.cxx.ps. Leuaui oculos meos in montes. quid intelligitur per montes. i. parte ti. iij. c. vij. §. iij. in prin.
Ex.cxxi.ps. Letatus sum in his ⁊c. iij. parte ti. x. c. i.
Ex.cxxvi.ps. Nisi dñs custo. ciuita. frustra ⁊c. ij. parte ti. iiij. c. i. §. ij. circa medium. ibi. Diuitie spirituales.
Ex.cxxviij.ps. Sepe expugnaue. me a iuuen. mea ⁊c. i. p. ti. v. c. ij. §. viij. post medium.
Ex.cxxx.ps. Domine non est exaltatum cor meum. ij. pte. ti. iij. c. ij. infra principium.
Ex.cxxxi.ps. Viduam eius benedicens benedicā ⁊c. iij. parte titu. ij. c. iij.
Ex.cxxxij.ps. Ecce q̄ bonum. istud bonum tripliciter describitur. iij. parte titu. xvi. c. x. ⁊. i. parte ti. vi. c. ij. §. v. circa medium. ibi. De quinta vnitate.
Ex.cxl.ps. Corripiet me iustus in misericordia ⁊c. ij. parte ti. ix. c. vi. per totum. a. i. §. consequenter.
Ex.cxliij.ps. Homo vanitati similis factus est. i. parte ti. i. c. vij. §. iij. modicum post.
Ex.cxliiij.ps. Miserationes eius sup omnia opera ei⁹. hoc tripliciter intelligitur. iiij. parte titu. v. c. xviij. §. ix. infra principium.

Exposita ex prouerbijs.

Ex.i.c. Prohibe pedem tuum a semitis eius. i. parte tit. xi. c. ij. §. ij. ante finem.
Frustra iacitur rete ante oculos pennatorū. i. parte titu. iij. c. vij. §. vi. in principio.
Vocaui ⁊ renuistis ⁊c. pulchre. i. parte titu. v. c. ij. §. vi.
Ex.ij.c. Ambulant per vias tenebrosas ⁊c. i. parte ti. v. c.
Ex.iiij.c. Via impiorum (iij. §. i. circa med. ibi. Quarta via rum tenebrosa. ij. parte ti. v. c. x. §. iij. circa medium.
Oculi tui videant recta. ij. parte ti. v. c. xi. post prin.
Omni custodia custodi cor tuum. i. parte tit. iiij. c. xiij. §. ij. ante medium. ibi. Tertio cor est custodiendum.
Ex.v.c. Respicit dñs viā hois: ⁊ oēs gressus eius considerat. ij. parte ti. v. c. xi. §. ij. ante finē. ibi. De tertio opere.
Ex.vi.c. Fili mi si spoponderis pro amico tuo ⁊c. ij. parte ti. ix. c. v. §. iij. modicum infra. ibi. Debet tertio.
Vade ad formicā o piger ⁊c. ij. pte ti. v. c. xi. §. iij. circa finē. et ibidē ti. i. c. xxv. §. iij. circa med. ibi. Scdo debet homo.
Sex sunt que odit dominus: et septimum detestatur anima eius. que exponuntur. i. parte ti. vi. c. iij. §. i. in medio.
Nūq̄d pōt hō abscōdere ignē in sinu suo vt vestimēta illi⁹ non ardeant. ij. pte ti. v. c. i. §. ij. post prin. ibi. Quinta ⁊c.
Qui adulter est pp̄ter cordis inopiam: perdet aīam suā. ij. parte ti. v. c. iij. §. i. circa medium. ibi. Tertio ex causa.
Ex.viij.c. Nondum erant abyssi ⁊c. abyssus vario modo exponitur. i. parte ti. viij. c. iij. in prin.
Ex.ix.c. Sapientia edificauit sibi domū. excidit colūnas septē. que spūalr̄ exponunt̄. i. pte ti. iij. c. x. §. vi. post prin.
Ex.x.c. In multiloquio non deerit peccatum ⁊c. quomodo hoc fit. ij. parte ti. vi. c. liij. §. iiij.
Ex.xi.c. Ibi salus vbi cōsilia multa. quō hoc intelligit̄. i. pte ti. iiij. c. viij. §. iij. post mediū. ibi. Sciendum insuper.
Desiderium iustorum omne bonum exponitur. i. parte ti. vi. c. iiij. §. i. circa medium. ibi. De secundo.
Ex.xiij.c. Vult ⁊ non vult piger. ij. p. ti. ix. c. iij. §. i. circa fi.
Astutus oia agit cū cōsilio. i. pte ti. iiij. c. viij. §. iij. infra prin.
Ex.xvi.c. Si manus ad manum fuerit non erit innocēs. quid manus ista significat: ⁊ quid eius quinq̄ digiti habes. ij. parte ti. ij. c. i. §. vij.
Ex.xviij.c. Antequā conterat̄ exaltat̄ cor hois. i. pte ti. iiij. c. xiij. §. ij. infra medium. ibi. Quarto est deprimendum.
Ex.xix.c. Pigredo immittit soporem. exponitur de triplici somno. ij. parte ti. ix. c. ij. §. ij.
Ex.xxij.c. Adolescens iuxta viam suam ⁊c. i. parte ti. v. c. ij. §. viij. post prin. ibi. Tertia abusio.
Ex.xxiij.c. Noli subtrahere a puero disciplinam ⁊c. ij. pte ti. v. c. v. §. iij. infra prin.
Prebe mihi fili cor tuum. i. parte ti. iiij. c. xiij. §. ij. post principium. ibi. Quantum ad secundum.
Ex.xxiiij.c. Per agrū hois pigri transiui ⁊c. i. p. ti. v. c. ij. §. x. ⁊. ij. p. ti. ix. c. ij. ⁊. §. ij. ante med. ibi. Dormitauit scdo.
Cum detractoribus ne commiscearis. ij. parte ti. viij. c. iiij. §. ij. circa principium.
Si desperaueris lapsus in die angustie imminuetur fortitudo tua. ij. parte ti. ix. c. xv. §. i. circa finem.
Ex.xxvi.c. Ne respondeas stulto iuxta stulticiam suam ⁊c. Responde stulto iuxta stulticiam suam ⁊c. ij. parte ti. v. c. xv. §. iij. ante finem. ibi. Quintadecima est. ⁊ ti. vij. c. vi. §. iiij. in med. ibi. Secundo aliquando.
Ex.xxvij.c. Tecta perstillantia in die frigoris et litigiosa mulier comparantur ⁊c. i. parte titu. iij. c. x. §. vi. post medium. ibi. Quantum ad tertium.
Meliora sunt vulnera diligētis q̄ fraudulēta oscula odientis. ij. parte titu. x. c. ij. §. ij. in medio. ibi. Scdo modus.
Ex.xxix.c. Qui delicate a pueritia sua nutrit seruū suum ⁊c. ij. p. ti. v. c. i. §. ij. post prin. ibi. Tertia vertis ingluuies.
Ex.xxx.c. Sanguisuge due sunt filie dicentes affer affer. que per illas intelligunt̄. ij. pte ti. iij. c. v. §. iij. infra princi.
Quattuor sunt minima terre: ⁊ ipsa sunt sapientiora sapientib⁹. q̄ spiritualiter exponūtur. iiij. pte ti. ij. c. iiij. §. ij.
Tria sunt difficilia mihi: et quartum penitus ignoro ⁊c. exponuntur de sanctissima trinitate. iiij. parte titu. xv. c. xxi. §. ij. ante medium. ibi. Quantum ad primum.
Tria sunt que bene gradiunt̄: ⁊ quartū quod incedit feliciter. ista applicant̄ ad prelatos. iij. parte ti. xxi. c. x. §. ij.
Ex.xxxi.c. vel vltimo. Facta est quasi nauis institoris. quo modo ecclesia significatur per illam nauim. ij. parte tit. ij. c. i. §. xxiij. infra principium.

Exposita ex ecclesiaste.

Ex.i.c. Stultorũ infinitus est numerus.ij.par.titu.v.ca
xv.§.iij.post principiũ.
Generatio preterit ⁊ generatio aduenit ⁊c.exponit de ecclesia.iij.
parte i plogo.§.i.circa med.et eadẽ p.ti.xij.c.vi.§.i.circa fi.
Uanitas vanitatum ⁊ oia vanitas.i.p.ti.ij.c.viij.§.iij.post
prin.⁊ idem eccles.xij.c.
Ex.ij.c. Magnificaui opa mea:edificaui mihi domos ⁊
plãtaui vineas ⁊c.ij.p.ti.v.c.xiij.§.ij.post med.ibi. Defes
Quid est inquã hõ vt sequi possit regem (ctio mundi.
factorem suũ.i.par.ti.i.c.vij.§.i.ij.⁊.iij.per totum.
Ex.iiij.c. Ue soli q: cũ ceciderit non habet subleuãtẽ.qs
dr solus.ij.p.ti.viij.c.v.§.iij.post prin.⁊.iiij.par.ti.v.c.ix.
Custodi pedẽ tuũ ingrediẽs domũ dei. (§.ij.post prin.
iij.par.ti.xij.c.vij.§.i.infra principium.
Ex.v.c. Qui amat diuitias fructũ nõ capiet ex eis.ij.pte
ti.i.c.xij.§.vij.in medio.
Ex.vi.c. Uir cui deus dedit diuitias ⁊ substãtiã ⁊ hono
rem ⁊c.ij.parte.ti.vi.c.viij.post medium.ante.i.§.
Ex.vij.c. Noli esse iustus multũ.ij.par.ti.ix.c.v.§.iij.vltra
medium:ibi.Debet autẽ.⁊ ti.viij.c.vi.§.i.infra prin.
Qui timet deũ nihil negligit.i.p.ti.vi.c.x.§.iiij.circa med.
ibi.Tertio modo.
Inueni amariorẽ morte mulierẽ.ij.par.ti.v.c.v.§.iij.post
med.ah illud.Tertiũ remediũ.⁊.iij.p.ti.i.c.xxv.infra prin.
Considera opera dei q nemo possit corrigere quẽ ille de
spexerit.ij.p.ti.v.c.xi.§.ij.circa med.ibi.De secũdo opere
Melius est a sapiẽte corripi q stultorũ adulatiõe decipi
Ex.ix.c. Ciuitas pua ⁊ pauci (ij.p.ti.x.c.ij.§.iiij.ãte med.
ci in ea viri:venit ↄtra eã rex ⁊c.ij.p.ti.iij.c.ix.§.v.circa fi.
Oleũ de capite tuo nõ deficiat.qd intelligit per oleũ.iij.
Nescit hõ vtrũ amore an odio (p.ti.xiij.c.viij.§.i.in fi.
dignᵘˢ sit.desup ponunt aliq signa p que qs scire possit se
esse in grã.iiij.par.ti.vi.c.ij.§.vij.⁊ ti.ix.c.iiij.§.iiij.
Ex.x.c. Musce morientes perdũt suauitatẽ vnguẽti.iiij.
parte ti.v.c.viij.§.viij.in med.ibi.Quãtum ad tertium.
Stultus in via ambulans cum ipse insipiens sit omnes
stultos estimat.ij.p.ti.v.c.xv.§.iij.post prin.
Si mordeat serpẽs in silẽtio nihil eo minus hz q occulte
detrahit.ij.p.ti.viij.c.iiij.§.i.post pri.ibi.Quãtũ ad pmũ.
In pigritijs humiliabit contignatio:et in infirmitate ma
nuum perstillabit domᵘˢ.ij.par.ti.ix.c.xiij.infra prin.
Ex.xi.c. Mitte panẽ tuũ ⁊c.ij.p.ti.i.c.xxij.§.ij.post prin.
Si ceciderit lignũ ad austrũ aut ad aquilonẽ ⁊c.i.par.ti.
v.c.ij.§.v.⁊.iiij.parte ti.xiij.c.viij.§.v.post prin.

Exposita ex canticis.

Ex.i.c. Recti diligũt te.qui dicunt recti.i.par.ti.xij.c.i.§.
iij.post prin.ibi. Prima igit causa.⁊.iiij.par.ti.xvi.c.vni
co.§.ix.circa finem.
Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres egredere ⁊c.
moralizat pulchre.i.p.ti.i.c.ij.§.i.ij.iij.iiij.⁊.v.
Ex.ij.c. Fulcite me floribᵘˢ:stipate me malis ⁊c.i.p.ti.vi.
Tps putationis aduenit.qd itelligit (c.ij.§.vij.in prin.
p putationẽ.i.p.ti.v.c.ij.§.ix.circa med.ibi.Scdo opz.
Capite nobis vulpes paruulas ⁊c.i.p.tit.v.c.ij.§.ix.circa
med.ibi.Tertio oportet.⁊ ibidẽ ti.iiij.c.xiij.§.iiij.ante fi.
Dilectus meus mihi et ego illi.exponit sex modis.i.par.
ti.vi.c.ij.§.xi.circa med.ibi.Quod autem amor.
Ex.iiij.c. Uulnerasti cor meũ in vno oculorũ tuorũ.i.p.ti.
Ex.v.c. Comedi fauũ meũ cũ melle meo (vi.c.ij.§.ix.
exponitur de christo.i.parte ti.iij.c.vi.§.xviij.in prin.
Dilectᵘˢ meᵘˢ cãdidus ⁊ rubicũdus ⁊c.q colores spũalr ex
ponunt.i.p.tit.iij.c.iij.§.iij.⁊.iiij.p.ti.ij.c.iiij.p to.ante.§
Uenter meᵘˢ intremuit ad contactũ eius.i.p.ti.iiij.c.xiij.§.
i.ante medium.ibi.Tertio operatur.
Anima mea liquefacta est vt dile.locu.est mihi.exponitur
spiritualiter.i.parte ti.vi.c.ij.§.viij.

Comedite amici ⁊ inebriamini charissimi.quõ ⁊ de qbus
intelligitur.i.parte ti.vi.c.ij.§.x.in prin.
Ego dormio et cor meuz vigilat.i.pte ti.ij.c.vij.§.iiij.ante
medium.ibi.Quantum ad secundum.

Exposita ex libris sapie.

Ex.i.c. Spũs em̃ sctũs disciplinę effugiet fictũ ⁊c.expo
nit de detestatiõe hypocrisis.ij.p.ti.iiij.c.vij.§.iiij.in pri.
Deus mortẽ nõ fecit.quõ intelligit ista autoritas.i.p.ti.v.
Impij aũt manibᵘˢ ⁊ vbis accersierũt illã (c.i.§.ix.in fi.
⁊c.qd manus ista sigt:et qd eius quinq digiti siue modi
habeas.ij.parte ti.ij.c.i.§.xxij.
Ex.ij.c. Inuidia autẽ diaboli mors introiuit in orbẽ ter
rarum.ij.par.ti.viij.c.i.§.iij.ante med.ibi.Scdo inuidia.
Ex.iij.c. Iustorum aie in manu dei sunt.i.p.ti.i.c.vi.§.iiij.
Ex.iiij.c. Etas senectutis vita ales via imas (circa prin.
culata.i.parte ti.v.c.ij.§.viij.post prin.
Incõstãtia cõcupiscẽtię trãsuertit sensum sine malicia.ij.
Ex.v.c. Ambulauimᵘˢ vias (p.ti.v.c.ix.post med.añ.i.§.
difficiles ⁊c.vij.vie describunt.i.p.ti.v.c.iij.§.i.per totũ.
Ex.vi.c. Iudiciũ durissimũ fiet his qui presunt.de quibᵘˢ
intelligit.ij.par.ti.iij.c.v.§.v.post mediũ.
Ex.viij.c. Sobrietatẽ em̃ et prudẽtiã docet ⁊ iustitiã ⁊c.
i.p.ti.iij.c.x.§.vi.ante med.ibi.Solaria huius domus.
Ex.x.c. Iustũ deduxit dñs p vias rec.⁊c.et dedit illi sciẽ
tiã sctorũ.q fuit ista.i.par.ti.i.c.ij.§.v.post med.ibi.Scdm
extat videdũ.Et.iij.p.ti.v.c.i.ante.§.et.iiij.p.ti.xvi.c.vni
Ex.xi.c. Diligis em̃ oia que sunt:et (co.§.iij.post princi.
nihil odisti eorum que fecisti.i.par.ti.vi.c.iij.§.i.
Ex.xij.c. Tu aũt dñator virtutis cũ tranqllitate ⁊c.istud
iudicium describitur.iiij.p.ti.xiiij.c.xij.§.v.
Ex.xiij.c. Uani sunt aũt oẽs hoies in qbus nõ subest scia
dei.quõ hoc intelligit.ij.par.ti.iij.c.vij.§.ij.infra prin.
Ex.xiiij.c. Exiguo ligno credũt hoies aias suas:⁊ trãseũ
tes mare ⁊c.qd p hoc significat.ij.p.ti.ij.c.i.§.xxv.in prin.
Ex.xvi.c. Ingrati em̃ spes tanq hibernalis glacies cale
scet.ij.p.ti.iij.c.ix.§.vi.post prin.
Ex.xviij.c. Cũ em̃ quietũ silẽtiũ cõtinerẽt oia ⁊c.desuper
ponitur triplex silẽtiũ.iij.par.ti.xxxi.c.ij.§.iij.in medio.

Exposita in ecclesiastico.

Ex.i.c. Religiositas custodiet et iustificabit cor.iij.parte
Timor dñi expellit pctm̃.i.par.ti.vi. (ti.xvi.c.i.in princi.
c.x.§.iiij.post prin.ibi.Secundo ex timore.
Ex.ij.c. Ue duplici corde et manibᵘˢ male facientibus.qd
manus illa sigt:⁊ qd eius qnq digiti.ij.p.ti.ij.c.i.§.xvi.
Ex.iij.c. Qui honorat patrẽ suũ vita viuet longiori.i.p.
ti.xiiij.c.liij.§.viij.post prin.
Ex.iiij.c. Est confusio adducẽs pctm̃.ij.par.ti.ij.c.iiij.§.
iiij.ante medium.ibi.Quarto superbiunt.
Ex.vi.c. Multi pacifici sint tibi:et cõsiliariᵘˢ sit tibi vnus
de mille.exponitur pro nostro consilio.i.par.ti.iiij.c.viij.
§.viij.post medium.ibi.Sciendũ insuper.
Amico fideli nulla est cõparatio.iiij.parte ti.v.c.xvi.infra
Ex.vij.c. Noli querere ab (prin.ibi.Quãtũ ad primũ.
homine ducatum ⁊c.ij.par.ti.iij.c.v.§.ij.circa prin.
Facere elemosynã ne despicias donec inuenias iustum.ij.
parte ti.i.c.xiiij.§.i.post prin.
De negligẽtia tua purga te cũ paucis.tripli hoc intelligi
Ex.x.c. Odibilis cor (tur.ij.par.ti.ix.c.iij.§.iij.ante finẽ.
ã deo est et hoibus supbia.ij.pte ti.iij.c.iij.§.i.in princi.
Ex.xv.c. Deus ab initio cõstituit hoiem et reliquit illum
in manu cõsilij sui.i.parte ti.v.c.ij.§.iiij.post prin.
Ex.xviij.c. Qui viuit in eternũ creauit oia simul.iij.p.tit.
xxiij.c.iiij.§.i.post prin.ibi.Quantũ ad primũ.
Ex.xx.c. Lasciuus ⁊ imprudens nõ obseruabit tempus
et quare.ij.par.ti.ix.c.iij.§.ij.post prin.
Ex.xxi. Qui timet deũ conuertetur ad cor suũ.i.p.ti.iiij.ca
xxij.§.ij.circa mediũ ante illud.Quarto est deprimendũ

Ex libris prophetarum.

Gruppa collecta synagoga peccantium ꝛc.ij.pte ti.v.c.v.§.iij. circa finem.

Ex.xxij.c. De stercore bouꝫ lapidatus est piger.ij.p.ti.v.

Ex.xxiij.c. Vis mulier relinquẽs virũ suũ peccabit.ij.par.ti.v.c.iij.infra prin. (c.xiiij.§.iij.post prin.

Quõ nihil melius ꝙ timor dei.qḋ multipliciter probatur.j.parte ti.vj.c.x.§.v.in prin.

Ex.xxiiij.c. Transite ad me oẽs qui concupiscitis me ꝛc.j.par.ti.vj.c.iiij.§.j.circa medium.ibi.De tertio.

Quasi cedrus exaltata sum.sumit̃ pro themate de assumptione.b.marie virginis.⁊ de eadẽ declarat̃.iiij.p.ti.xv.c.

Ex.xxv.c. Tres spẽs odiuit aia mea:⁊ aggrauor valde aie illoꝝ.Pauperẽ suꝑbũ:diuitẽ mẽdacem:⁊ senem fatuũ ⁊ insensatũ.ij.parte ti.iij.c.iij.§.j.infra medium.Ex.j.parte ti.vj.c.iij.§.ij.circa medium. (xliiij.per totũ.

Ex.xxvij.c. Nisi tenueris te instãter i timore dñi cito subuertet̃ domus tua.Ista dom⁹ describit̃.iij.p.ti.x.c.j.§.j.

Ex.xxxij.c. Fili mi sine cõsilio nihil facias.istud cõsilium describitur vario modo.j.parte ti.iiij.c.viij.

Ex.xxxiij.c. Si est tibi seruus fidelis sit tibi quasi anima tua.Ista fidelitas in tribus ostendit̃.iiij.pte ti.v.c.xvj.circa medium.ibi.Quantum autem ad tertium.

Ex.xxxvij.c. Propter crapulã multi perierũt.declaratur de gula.ij.parte ti.vj.c.j.§.iij.infra prin.

Ex.xxxviij.c. Altissim⁹ de terra creauit medicinã.j.parte ti.iij.c.x.§.x.ante medium.ibi.Est igitur quinta regula.

Non dederis in tristiciã cor tuũ:sed repelle eã a te.j.parte ti.v.c.j.§.x.post prin.ibi.Secundo dico.

Ex.xxxix.c. Tradet cor suũ ad vigilandũ diluculo.j.p.ti.iiij.c.xiij.§.ij.post medium.ibi.Est autem exercendum.

Ex.xlj. Erubescite a pr̃e ⁊ a mr̃e de fornicatiõe ꝛc. Iste xvj.verecũdie describunt̃.iiij.p.ti.iiij.c.j.§.vij.per totuꝫ.

Ex.xlij.c. Melius est iniquitas viri ꝙ benefaciens mulier.j.par.ti.iiij.c.x.§.iij.ante vltimã diuisioneꝫ.Ex.ij.pte ti.v.c.j.§.ij.ante medium.ibi.Quinta nimia ꝛc.

Ex.xlv.c. Dilectus deo ⁊ hoibus moyses.moralizat̃.j.p.ti.ij.c.ix.§.ij.infra medium.ibi.Tertium quod ꝛc.

Elegit eũ dñs ex oi car.ꝛc.ista electio vario modo describit̃.j.p.ti.iiij.c.vij.§.iij.⁊ hui⁹ electiõis tria sũt signa.ibi.

Exposita ex Esaia.

Ex.j.c. Man⁹ vr̃e plene sunt sanguine.qḋ man⁹ ista figt̃ ⁊ qḋ ei⁹ q̃nq; digiti siue modi.habes.ij.p.ti.ij.c.j.§.xix.

Auferte malũ cogitationũ vestrarũ.ij.pte.ti.v.c.j.§.xiiij.

Ex.iij.c. In die illa auferet dñs ornamentũ calciamẽtoꝝ lunulas ⁊ torques ꝛc.qḋ ista figñt habes.ij.p.ti.iiij.c.v.

Ex.v.c. Nec opera manuũ eius cõsideratis ꝛc.ij.parte ti.v.c.xj.§.ij. (§.ij.post prin.

Dilatauit infern⁹ aiam suã.exponit̃ de aia.j.par.ti.j.c.vj.

Expectauit vt faceret fructus ⁊ fecit labruscas.j.parte ti.v.c.ij.§.x.circa medium. (§.iiij.circa fineꝫ.

Ex.xj.c. Requiescet sup eũ spũs dñi spũs sapiẽtie ⁊ intellect⁹ ꝛc. Ista dona p ordinẽ describunt̃.iiij.p.ti.xj.c.j.§.ij.

Ex.xiiij.c. Quõ cecidisti de celo lucifer q̇ mane oriebaris ꝛc.exponit̃ notabiliter.ij.par.ti.iij.c.j.§.iij.ante medi.ibi.De ruina luciferi.⁊ adhuc dupliciter.ibi.c.ij.§.j.post

Ex.xxiij.c. Erubesce sydon ait mare.j.parte titu.iij.c.vij.§.viij.circa principium. (prin.

Ex.xxvj.c. A facie tua dñe cõcepimus ⁊ quasi parturiuimus.j.parte ti.viij.c.iij.post prin.ibi.De prima loquitur.

Oia em̃ opa nostra opat⁹ es in nobis.iij.p.ti.viij.c.j.ante

Ex.xxviij.c. Pedibus cõculcabitur corona superbie ꝛc.ij.par.ti.iij.c.iiij.§.iiij.in princi. (j.§.ibi.De primo dicit.

Manda remãda:expecta reexpecta.ij.p.ti.iiij.c.viij.§.v.

Ex.xxx.c. Preparata est em̃ ab heri topheth a rege preparata ꝓfunda ⁊ dilatata.j.par.ti.v.c.iij.§.iij.post prin.ibi.Quantum ad tertium. (ante med.

Non declinetis neq; ad dexteram neq; ad sinistram ꝛc.ij.parte ti.iiij.c.ij.§.ij.in prin.

Ex.xxxiiij.c. Beatus qui excutit manus suas ab omni munere.quid manus ista figt̃:et quid ei⁹ q̃nq; digiti habes

Angeli pacis amare flebunt.quõ intelligit̃ ꝙ angeli dolẽt.iij.p.ti.xxxj.c.vj.§.vij.circa mediuꝫ. (ij.p.ti.ij.c.j.§.x.

Ex.xxxviij.c. Morieris tu ⁊ non viues.exponit̃ de vite termino.vtrũ possit ꝓlongari vel abbreuiari.j.pte ti.v.

Precisa est velut a texente vita mea.ij.p.ti.v. c.xiiij.§.ij.ante medium.ibi.Secundo ostenditur ꝛc. (c.j.§.viij.

Ex.xl.c. Omnis caro fenum ⁊ ois gloria eius quasi flos agri.ij.p.ti.v.c.xj.§.j.post prin.⁊ ibidẽ.codẽ ti.c.xiiij.§.ij.ante medium.ibi.Secundo ostenditur ꝛc.

Ex.lj.c. Leuate in celum oculos vr̃os ⁊ videte sub terra deorsum.j.parte ti.iij.c.vij.§.iiij.

Ex.lij.c. Iugiter tota die nomen meũ blasphemat̃.hoc multipliciter fit.ij.parte ti.viij.c.vij.§.j.ij.iij.⁊.iiij.

Ex.lviij.c. Ecce i die ieiunij vr̃i inuenit̃ volũtas vestra ꝛc.ij.par.tit.vj.c.ij.§.viij.ix.⁊.x.Et ad illud valet.Quare ieiunauimus et nõ aspexisti:humiliauimus aias nostras et nescisti. Nolite ieiunare sicut vsq; ad hãc diem:vt audiatur clamor vester ꝛc.ij.parte ti.vij.c.iij.§.ij.

Ex.lxvj.c. Celum sedes mea est.qḋ intelligit̃ per celum:⁊ quomodo in iustis deus sedet.j.parte tit.iij.c.vj.§.xiij.

Exposita ex Hieremia.

Ex.ij.c. Transite ad insulas cethim ⁊ videte:et i cedar mittite et cõsiderate vehemẽter ꝛc.ij.pte ti.v.c.xj.§.iij.circa medium.ibi.Tertio debet.

Onager assuetus in solitudine in desiderio anime sue attraxit vẽtũ amoris sui.quõ intelligit̃.j.par.ti.vj.c.iiij.§.j.modicum post.ibi.Secundo q̄ inutilia.

Ex.iiij.c. Et iurabis.viuit dñs in veritate et in iudicio et in iusticia ꝛc.ij.parte ti.x.c.iij.§.j.ij.⁊.iij.

Vsq; quo morabunt̃ in te cogi.noxie.ij.p.ti.v.c.j.§.v.i pn.

Sapientes sunt vt faciãt mala.ista sapientia describitur iiij.parte ti.x.c.iij.§.iij.in medio.ibi.De sapiẽtia ꝛc.

Ex.viij.c. Et sanabãt cõtritiões filie ppl̃i mei ad ignominiam.ij.parte ti.vij.c.iiij.§.iij.infra prin.

Ex.ix.c. Nõ gloriet̃ fortis in fortitudine sua.ista fortitudo describitur.iiij.parte ti.xiij.c.ij.§.j.in prin.

Ex.xij.c. Iustus q̇dẽ tu es dñe si disputẽ tecũ:verũtamẽ iusta loquar ad te.ij.p.ti.vij.c.ij.§.ij.post prin.ibi.Secun

Ex.xvij.c. Prauũ est cor hois ⁊ inscrutabile.j.p.ti.iiij.c.xlij.§.ij.ante mediũ.ibi.Tertio cor.⁊ ibidẽ.ti.ij.c.viij.§.j.infra prin. (de qrela.

Ex.xxj.c. Eruite vi oppressum de manu calũniãtis.quid manus ista figt̃:⁊ qḋ ei⁹ q̃nq; digiti.ij.pte ti.ij.c.j.§.xj.

Ex.xxxij.c. Et dabo eis cor vnũ.j.p.ti.iiij.c.xiij.§.ij.ante finem.ibi.Septimo ⁊ vltimo.

Ex.xlj.c. Octoginta viri rasi barba ⁊ scissis vestibus ꝛc.moralizant̃.ij.parte ti.iiij.c.vij.§.ij.post prin.

Ex.xliij.c. Ingressi sunt in terrã egypti:q̄ nõ obedierũt voci dñi.ij.p.ti.ix.c.iij.§.ij.circa me.ibi.Tertio procedit.

Ex.xlviij.c. Maledictus q̇ facit opus dñi fraudulenter quõ hoc intelligit̃.ij.parte ti.ix.c.iij.§.ij.ante finem.

Maledictus q̇ ꝓhibet gladiũ suũ a sanguine.ij.p.ti.ix.c.v.§.iij.vltra medium.ibi.Tertio debet.

Sublimitatem eius ⁊ arrogantiam ⁊ superbiam ꝛc.ij.p.ti.iiij.c.iiij.§.iij.infra prin.

Requieuit in fecibus suis ⁊ nõ est trãsfusus ꝛc.exponitur de accidia.ij.parte ti.ix.c.ij.§.j.infra prin.

Exposita ex lib. threnorũ

Ex.j.c. Sordes eius in pedib⁹ eius.j.parte ti.v.c.j.§.xj.circa medium.

Manũ suaꝫ misit hostis ad oĩa desiderabilia.quid man⁹ illa figt̃.⁊ quid eius quinq; digiti.ij.pte ti.ij.c.j.§.vj.

Ex.iij.c. Inebriauit me absin.ꝛc.ij.p.ti.ij.c.j.§.j.an med.

O vos omnes qui transitis per viam.quomodo ibi accipitur illa littera.O.j.parte ti.j.c.ij.§.j.post prin.

Ex.iiij.c. Filia ppl'i mei crudelis quasi strutio i deserto.ij. parte ti.iiij.c.viij.§.ij.post medium.ibi.Scd'm malum.

Ex Baruch.III. capitulo.

Ubi sunt principes gentiũ qui dñantur super bestias que sunt in terra.exponit' et declaratur notabiliter.ij.p.ti.v.c.xiiij.§.ij.post medium.ibi.Defectio mundi.

Exposita ex ezechiele.

Ex.j.c. Et in medio ei' similitudo q̃ttuor aialiũ ⁊c.desuper sedẽte ⁊c.que ad longũ exponunt'.j.p.ti.iij.c.vj.§.xix.
Ex.iij.c. Fili hois speculatorẽ dedi te domui israel.exponitur de cura prelatorũ.ij.p.ti.ix.c.v.§.iij.post medium.
Ex.iiij.c. Tu fili hois sume tibi late- (ibi.Scd'o debet rem ⁊ pones eum corã te.exponit' de prelatis.ij.pte ti.ix.c.v.§.iij.ante medium.ibi.Quomodo autem.
Ex.viij.c. Adduxit me in hierl'm ⁊c.vbi erat statutũ idolum zeli ⁊c.totum moralizatur.ij.parte ti.ix.c.v.§.iij.ante medium.ibi.Secundo debet prelatus.
Ex.xiij.c. Ue his qui cõsuũt puluillos sub omni cubito manus.j.pte ti.ij.c.iiij.§.v.post prin.ibi.Primum ergo.
Ex.xvj.c. Laui te aqua: ⁊ emundaui sanguinẽ tuum ex te vnxi te oleo ⁊ vestiui ⁊c.q̃ p ordinẽ moralizant' de baptismo pulchre.j.pte ti.j.c.j.§.ij.post med.ibi.Nono aia ⁊c.
Hec fuit iniquitas sodome ⁊c.ij.pte ti.v.c.j.§.ij.infra prin.
Ex.xvij.c. Aquila grãdis magnarũ alarũ ⁊c.moralizat'
Ex.xviij.c. Patres nr̃i come- (j.p.ti.iij.c.iij.§.ij.añ finẽ. derũt vuam acerbam ⁊c.ij.p.ti.iij.c.viij.§.ij.infra princi.
Aia que peccauerit ipa morier'.exponit' de pctõre propter multa.j.par.ti.v.c.j.§.xij.in prin.
Nunquid volũtatis mee est mors impij ⁊c.j.p.ti.xij.c.j.§.vij.post prin.
Ex.xxxvj.c. Auferã a vobis cor lapideũ ⁊c.j.pte ti.iiij.ca.xiij.§.ij.post prin.ibi.Quantum ad primum.

Exposita ex Daniele.

Ex.iiij.c. Uisio regis de arbore moralizatur.j.par.ti.iiij.c.xv.§.j.post principium.
Nabuchodonosor dixit.Nõne hec est babylon ciuitas magna ⁊c.quõ fuit mutatus in bestiã.ij.par.ti.iij.c.ij.§.ij.cir
Ex.v.c. Tota historia balthasar.cũ mane techel phares.j.p.ti.v.c.ij.§.xj.post medium parum. (ca med.
Ex.vij.c. Uidebã in visione mea nocte q̃ttuor bestias q̃ exponuntur.j.parte ti.iij.c.vj.§.xvij.
Uidi quattuor vẽtos ex mari pugnãtes ⁊c.q̃bus isti assimilantur.ij.parte ti.iij.c.ij.ante.j.§.⁊.§.j.ij.iij.⁊.iiij.Et.iiij.parte ti.xiiij.c.vij.§.j.infra prin.
Ex.x.c. Qr vn' angelus discordabat ab altero.quõ hoc intelligit'.iij.p.ti.xxxj.c.vj.§.iiij.sed potius,vij.in medio.

Exposita libri Osee.

Ex.j.c. Uade ⁊ assume tibi mulierẽ fornicariã ⁊c.exponit' tripliciter.ij.parte ti.v.c.ij.§.ij.circa med.ibi.Sz tria ⁊c.
Ex.ij.c. Ducã eã in solitudinẽ: ⁊ ibi loquar ad cor eius.j.parte ti.iiij.c.xiij.§.j.post medium.ibi.Sexto operatur.
Ex.iiij.c. Nõ est veritas in terra:nõ misericordia:sz maledictum.ij.parte ti.v.c.iij.§.j.circa finem.
Quia tu scientiã repulisti.repellã te ⁊c.exponit' de negligentia prelatorum.ij.parte ti.ix.c.v.§.j.
Ex.vij.c. Omnes adulterãtes quasi clibanus succensus a coquente.ij.parte ti.v.c.iij.§.j.post prin.
Ex.xij.c. Spera in deo tuo semp.Ista spes quadrupliciter accipitur.iiij.p.ti.vij.c.j.§.v.ante med.ibi.Et nota.

Exposita ex Iohele.

Ex.j.c. Residuũ eruce comedit locusta: et residuũ locuste ⁊c.ij.parte ti.v.c.xiiij.§.ij.ante medium.ibi.Et Bernar.in quodam sermone.
Cõputruerũt iumenta in stercore suo.ij.par.titu.v.c.xiiij.§.iij.post prin.ibi.Qualitas materie.⁊ ibidez.c.iiij.§.iij.post principium.
Ex.ij.c. Sanctificate ieiuniũ.quid est ieiuniũ sanctificare habes.ij.parte ti.vj.c.ij.§.viij.in prin.

Exposita ex Amos.

Ex.v.c. Odio habuerũt in porta corripiẽtẽ.ij.pte ti.viij.c.iij.§.iiij.post medium.ibi.Quantum ad primũ.
Ex.vj.c. Ue vobis qui opulẽti estis in syon.iij.p.ti.viij.c.iiij.§.iiij.circa finem.

Exposita ex Iona.

Ex.iij.c. Conuertatur vir a via sua mala: ⁊ ab iniquitate que est in manibus eorũ.q̃d manus ista significat: et quid eius quinq̃ digiti habes.ij.parte ti.ij.c.j.§.viij.

Exposita ex Michea.

Ex.vij.c. Inimici hois domestici eius.exponit' de cõsanguineis in morte.j.par.ti.v.c.ij.§.ij.post prin.Et Mat.x.etiã habet' eadez autoritas:que ibi exponit' de auaris.ij.p.ti.j.c.ij.§.ij.ante med.ibi.Secunda est cecitas.
Uir fratrẽ suũ ad mortẽ venat'.malũ manuũ suarũ dicũt bonũ.quid manus ista significat:quid eius quinq̃ digiti:habes.ij.parte ti.ij.c.j.§.xj.

Exposita ex Sophonia.

Ex.j.c. Ambulabunt vt ceci:quia dño peccauerunt.ij.p.ti.v.c.ix.§.j.post prin.
Ex.iij.c. Seruiẽt ei humero vno.iij.p.ti.xvj.c.x.§.x.cir.fi.

Exposita ex Aggeo.

Ex.j.c. Cõgregauerũt mercedes ⁊ miserũt eas i sacculũ ptusum.j.p.ti.vij.c.iij.§.iij.cir.med.ibi.Quantũ ad scd'm

Exposita ex zacharia.

Ex.viij.c. Ieiuniũ quarti: ieiuniũ quinti ⁊c.ista describuntur quo tempore scilicet fiebãt.iiij.parte ti.iiij.c.iiij.§.iiij.ante finem.ibi.Et notandum.

Ex secũdo Machabeorũ.

Ex.j.c. Adaperiat dñs cor vestrũ in lege ⁊c.j.par.ti.iiij.c.xiij.§.j.circa prin.
Ex.v.c. Antiochus quõ intrauit in templũ ⁊ spoliauit illud diuersis ornamẽtis ⁊c.que moralizant'.iiij.par.titu.xiiij.c.vj.§.vij.post prin.ibi.Et que bona ⁊c.
Ex.xij.c. Sãcta ergo ⁊ salubris ẽ cogitatio p defunctis ⁊c. de quibus intelligitur hec autoritas.j.par.ti.x.c.ij.in pri.Et.iij.parte ti.xxxij.c.ij.ante.§.

Exposita super euãgelia.

⁊ epl'as.Et p̃mo ex Mattheo. ¶Ex primo capitulo.

Liber generationis Iesu xpi filij dauid.Quare scriptura nõ cõsueuit genealogizare mulieres sicut viros ⁊c.⁊ due alie questiones mouẽtur desuper.iiij.parte ti.xv.c.iiij.§.iij.quasi per totum.
Applicant' etiam ad beatam virginẽ ppter varia.ibidẽ.c.v.⁊.c.iiij.§.iij.quasi per totum.
Cũ esset despõsata mater iesu maria.Ista despõsatio vario mõ describit' cũ isto euãge.iiij.pte ti.xv.c.vij.p totũ.
Et christi natiuitas describitur ibidem.c.xxj.per totum.
Ex.ij.c. Uidimus stellam eius in oriẽte.ista stella vario modo ⁊ notabilit' describitur.ij.p.ti.xij.c.x.§.iij.iiij.v.⁊.vj.
Uidẽtes stellã gauisi sũt gaudio magno valde.de ep̃hia dñi habes etiã sermonẽ p hoc thema siue vt hic.s.cũ declarationibus p ista festiuitate.iiij.p.ti.xv.c.xxxij.p totũ.
Ex.iij.c. Penitẽtiã agite ⁊c.ipa vario modo describitur.iij.parte ti.xiiij.c.xvj.per totum.
Ex.iiij.c. Circuibat iesus totam galileam docens.quid

Ex Mattheo.

docuit.iiij.par.ti.j.c.j.§.j.infra pn. De tentatione vide varia ꝛ pulchra notabilia.ȝ.i tabula.

Ex.v.c. Beati pauperes spū qm̄ ipoꝝ ē re.ce.ꝛc. Octo iste viij. btitudines per ordinē enumerantꝰ et ad longū valde declarantur.iiij.par.ti.vij.c.vj.per totum.

Beati mites.qui mites dicuntꝰ beati.iiij.p.ti.iiij.c.iij.post mediū.etiam.§.j.in fi.ꝛ ibidē ti.vij.c.vj.§.ij.

Qui viderit mulierē ad cōcupiscēdū eā.ij.p.ti.v.c.j.§.vij.

Ois qui irascitꝰ fratri suo ꝛc. Isti gradus ire describūtur etiā ad ppositū.ij.p.ti.vij.c.j.§.ij.per to.ꝛ tangitꝰ hec autoritas circa meḋ.ibi. Quantū ad tertium.

Odio habebis inimicos.hoc ostēditur ꝛ pbatur esse falsum.ij.par.ti.viij.c.iij.§.iiij.ȝ.ante finem.

Ego autē dico vob nō resistere malo. Sȝ si qs te percusserit ꝛc.j.p.ti.xv.c.j.§.vj.post medium.ibi. Circa iudicialia.

Nolite iurare neqȝ p celū neqȝ p trā.quō h itelligitꝰ.ij.p.ti x.c.iiij.añ me.ah.§.ꝛ.c.vij.§.ij.pꝰ me.ibi. Cōtra legē euā.

Si qs vult tecū cōtendere in iudicio ꝛc.iij.p.ti.vj.c.j.§.iij.

Dictū est aūt:qcūqȝ dimiserit vxorē suā:det ei libellū repudij.de isto libello vide varia.iij.p.ti.xiiij.c.x.§.iij.p totuȝ.

Diligite inimicos vros. Ista dilectio describitꝰ.iiij.p.ti.vj.c.iiij.§.j.ꝛ de signis huius dilectionis habes ibidē.§.ij.ꝛ quō ista dilectio sit intelligenda ꝛc.ibidē.c.vj.§.v.

Estote ḡ vos pfecti sicut ꝛ pr̄ vester celestis pfectꝰ est.iiij.p.ti.xj.c.ij.§.ij.añ meḋ.ibi. Ubi notandū.ꝛ alia multa vide desuper ibidē.ti.xij.c.iiij.§.xij.ante meḋ.ibi. Tertia distinctio.ꝛ de varia perfectione etiam ad propositum.

Octo btitudies de qbꝰ i pñti.c.describūtꝰ.iiij.p.ti.vij.c.vj.

Ex.vj.c. Attēdite ne iusticiā vestrā faciatis corā (p to. hominibus ꝛc.ij.parte ti.iiij.c.j.§.iiij.circa prin.

Te autē faciēte elemosynā:nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.exponitꝰ breuiter.ij.p.ti.iiij.c.j.§.j.ante finē.

Te aūt faciēte elemosynā ꝛc.quō ipa debet dari.iiij.p.tit.v.c.xviij.§.x.ante mediū.ibi. Quantū ad secundū. Uide etiam varia notabilia.ȝ.elemosyna.

Nolite soliciti esse ꝛc.de ista solicitudine vide pro notabili sermone.ij.par.ti.j.c.xxv.per totum.

Nolite soliciti eē ꝛc.exponitꝰ.j.p.ti.xv.c.vnico.§.vj.añ finē.

Nolite soliciti esse in crastinum.de quo crastino intelligitꝰ ij.parte ti.j.c.xxv.§.ij.

Exterminant enim facies suas ꝛc.exponitur breuiter.ij.p.ti.iiij.c.iiij.§.j.infra prin.

Nemo potest duobꝰ dominis seruire.exponitur breuiter iij.parte ti.iij.c.vj.§.ij.in medio.

De pr̄ noster de q in pñti.c.vide.ȝ.sub lrā.p.scȝ pater nr̄.

Ex.vij.c. In quo em̄ iudicio iudicaueritis iudicabimini.ij.par.ti.iij.c.viij.§.j.ante mediū.ibi. Secundus gradus vide etiam per omnes.§.quia est ad propositum.

Attēdite a falsis pphetis q veniūt ad vos ꝛc.ij.par.titu.iiij.c.vij.§.ij.circa meḋ.ibi. Tertia est hypocrisis.

Nō pōt arbor bona fructus malos facere.qd intelligitꝰ p arborem ꝛc.j.parte ti.iiij.c.xv.§.ij.infra prin.

Nō pōt arbor bona ꝛc.pro sermone vide desuper.j.parte ti.iiij.c.xv.§.j.ꝛ.c.xiiij.§.iiij.ꝛ.v.

Nō ois qui dicit mihi dn̄e dn̄e intra.in regnū celorum ꝛc.j.p.ti.iiij.c.xiiij.§.iiij.ppe meḋ.ꝛ q̄re bis dicit dn̄e.ibidē.ꝛ.ij.p.ti.ix.c.iiij.§.iij.infra principium.

Ex.viij.c. Nō inueni tantā fidē in isrlꝰ.ista magnitudo fidei notabiliter describitꝰ.iiij.p.ti.viij.c.iij.§.v.vj.ꝛ.vij.

Ascēdēte iesu in naviculā secuti sunt eū discipuli eius.applicatꝰ ad religionē.ij.p.ti.ij.c.j.§.xiiij. Uide de nauicula vel naui vel vēto alia notabilia.ȝ.nauis ꝛ ventus.

Ex.ix.c. Ascendēs iesus in nauiculā.triplex nauis describitur.ij.parte ti.ij.c.j.§.xiiij.xxiiij.ꝛ.xxv.

Surge ꝛ tolle lectū tuū et vade in domū tuā.domus ista moralizatꝰ.j.p.ti.iij.c.x.§.vj.in prin.

Fides tua te saluū fecit.quō saluat fides:ꝛ eiꝰ multiplex vnitas describitur.iiij.parte ti.viij.c.j.§.vj.

Ex.x.c. Estote prudētes sicut serpentes.ij.parte ti.v.c.xj.infra prin.cap.ibi. Triplex est actus.

Estote prudētes.desup ponuntꝰ.ix.regule directiue totiꝰ vite gñis hūani.iiij.par.ti.ij.c.iiij.ante.§.p to.ꝛ.§.j.

Nolite portare neqȝ sacculū neqȝ perā ꝛc.exponitꝰ dupliciter.j.par.ti.xv.c.vnico.§.v.post pn.ibi. Iudicialia autem.

Inimici hois domestici eius.exponitꝰ de cōsanguineis in morte ꝛ de auaricia.ij.p.ti.j.c.ij.§.ij.circa mediū.et.j.parte ti.v.c.ij.§.ij.post prin.

Nolite timere eos qui occidūt corpus ꝛc.iste timor vario modo describitꝰ.iiij.p.ti.xiiij.c.iij.

Ex.xj.c. Ecce q mollibꝰ vestiuntꝰ in domibꝰ regū sunt.exponitꝰ.ij.p.ti.iiij.c.v.§.iiij.circa medium.

Regnū celoꝝ vim patitꝰ ꝛ violēti rapiūt illud.que est ista violentia.iiij.p.ti.j.c.ij.infra prin.

Ex.xij.c. Dico autē vob qm̄ oē verbū ociosum qḋ locuti ꝛc.j.p.ti.ij.c.iiij.§.v.in fi.ꝛ ibidem titu.iiij.c.xij.§.iij.ante meḋ.ibi. Scḋm scȝ. Ex.ij.p.ti.vj.c.iiij.§.iiij.infra meḋ.

Omne pctm̄ ꝛ blasphemia remittetꝰ hoibus ꝛc.quō h sit intelligendū.ij.p.ti.viij.c.viij.infra prin.

Uadit ꝛ assumit septē alios spūs secum nequiores se ꝛc.j.p.ti.vj.c.xiiij.§.iij.in prin.

Reuertar in domū meā vn̄ exiui ꝛc.exponitꝰ de tētatione pctōris ꝛc.j.parte ti.vj.c.xiij.§.v.circa fi.ibi. Quod autem.

Ecce mr̄ tua ꝛ fratres tui foris stant.q̄re ꝛ quō isti dicuntꝰ fratres dn̄i.q pncipaliter fuerūt:ꝛ quō alio noie etiā dicūtꝰ fratres ꝛc.iiij.par.ti.xv.c.xxxj.§.iij.infra prin.

Ex.xiij.c. Aliud trigesimū:aliud sexagesimū:aliud cētesimū.hi describuntꝰ ꝛ declarantꝰ.iij.p.ti.xxx.c.viij.§.iiij.et iiij.p.ti.iiij.c.vj.§.iij.infra prin.etiā.§.iiij.v.ꝛ.vj.

Simile est regnū celoꝝ hoi negociatori q̄rēti bonas margaritas.ij.p.ti.j.c.xvj.§.j.in prin.

Sile est regnū celoꝝ sagene misse in mare ꝛc. Ista cōgregatio vario mō describitꝰ.iij.p.ti.xij.c.j.§.j.infra prin.

Sile est regnū celoꝝ the.absco.in agro.iiij.p.ti.iiij.c.vj.§.vj.post prin.ibi. Quantum ad primū.

Ex.xv.c. Nō em̄ lauāt manꝰ suas cū panē mādu cāt.quō hoc intelligatꝰ habes.ij.p.ti.vj.c.iiij.§.vj.post prin.

Cecus si ceco ducatū pstet ambo in foueā cadūt.exponitꝰ de triplici ignorātia.ij.p.ti.v.c.ix.§.ij.in prin.

De corde exeūt cogitationes male ꝛc.septē sunt differentie iniquoꝝ cordiū.j.p.ti.iiij.c.xiij.§.iij.in prin.

De corde exe.cogi.ma.homi.adul.ꝛc.ij.p.ti.v.c.j.§.vj.

O mulier magna est fides tua.ipius magnitudo describitur.iiij.p.ti.viij.c.iij.§.iiij.v.vj.ꝛ.vij.

O mulier.quō itelligitꝰ ibi ista lrā o.j.p.ti.j.c.ij.§.j.ifra pn.

Ex.xviij.c. Necesse est enim vt veniāt scādala.tripliciter exponitur.ij.p.ti.vij.c.iiij.§.j.infra prin.

Qui scādalizauerit vnū de pu.istis ꝛc.ibi.§.iiij.post prin.

Si peccauerit i te frater tuꝰ vade ꝛ corripe ꝛc. Tota fraterna correctio describitꝰ.ij.p.ti.ix.c.vj.per totū.

Die ecclie.qualiter ista de necessario fieri debēt habes.c.ij.p.ti.ix.c.ix.infra pri.

Ut in ore duoꝝ vel triū testiū ꝛc. Istud vario modo describitur.iij.p.ti.ix.c.xj.in prin.

Ubi em̄ sunt duo vel tres cōgregati in nomine meo.iij.p.ti.xxxj.c.ij.§.v.circa pn.cap.

Simile est regnū celoꝝ homini regi qui voluit rōnem ponere cū seruis suis ꝛc.exponitꝰ pmo de aia separata.j.p.ti.v.c.ij.§.iiij.post prin.ibi. Cum igitꝰ.

Oblatꝰ ē ei vnꝰ q debebat ei.x.milia talēta.exponitꝰ textꝰ j.p.ti.v.c.ij.§.iiij.post pn.ibi. Quātū ad pmū.cū sequen.

Redde quod debes.hoc diuiditꝰ solū in tria membra.iij.p.ti.xviij.c.v.§.iij.post prin.

Ille autē noluit:sed abijt ꝛ misit eū in carcerem ꝛc.ij.par.ti.iij.c.ix.§.iiij.

Ex.xix.c. Amē dico vob.q: diues difficile itrabit in re.ce.ꝛc.quē diuitē intelligit.ij.p.ti.j.c.xij.§.vij.infra prin.

Uos qui reliquistis oia ꝛc.sedebitis sup sedes.xij.iudicātes ꝛc.iiij.p.ti.xiiij.c.xj.§.vj.in prin.

Si vis pfectus esse &c. q̄ sunt ad hoc necessaria.j.p.ti.v.c. ij.§.vj.ante mediū.ibi.Quātū ad scḋam.

Ex.xx.c. Quid hic statis tota die ociosi.moralizat prima

Quid hic stat &c. Istud ociū va p.ti.iij.c.x.§.vj.ar. pn. rio mō describit.ij.p.ti.ix.c.xiiij.p totū.

Uoca oparios et redde illis mercedē:desup vide p notas bili sermone.j.p.ti.v.c.ij.§.v.in fine vsq ad xj.inclusiue.

Et murmurabāt aduersus p̄remfa.quō itelligit illō murmur.j.p.ti.v.c.ij.§.xj.ante meḋ.ibi.Quod autem dicitur.

Et murmurabāt &c.que significant per illos.ij.p.ti.vij.c. ij.§.ij.post principium.

Ex.xxj.c. Uos autē fecistis illā spelūcā latronū.exponit spūalr de domo cōscie.j.p.ti.iij.c.x.§.viij.per to.

Homo quidā erat paterfa.q̄ plātauit vineā &c.exponunt oia de custodia ecclesie.j.p.ti.v.c.ij.§.vij.

Agricole aūt vidētes filiū &c.venite occidam⁹ eū.eorum ingratitudo describit & p nobis moralizat.ij.p.ti.iij.c.ix. §.iij.vide etiam per totū.

Ex.xxij.c. Simile factū est regnum celoꝝ hoi regi q̄ fecit nuptias filio suo.Istud aliqualr describit.iij.pte ti.j.c.j.§. j.circa mediū.ibi.Scḋm cōiugium.

Oia parata sunt venire ad nuptias.Septē sunt gn̄a bonoꝝ q̄ hic apperunt et in pr̄ia possident.iiij.p.ti.vij.c.vij.§.x.

Amice quō huc intrasti non habēs vestē nuptialē.j.p.ti.v. c.ij.§.iiij.post meḋ.ibi.Quinto ponit.

Magister scimus q2 verax es:et viā dei &c.qua intentione hoc dixerūt.iiij.p.ti.v.c.xv.§.j.

Quid me tētatis hypocrite.duplr exponit.ij.par.ti.iiij.c. vij.§.ij.circa meḋ.ibi.Tertia est.

Cuius est imago hec.q2 aia triplr dr imago.j.par.ti.j.ca.j. ante.j.§.&.j.ij.&.iij.§.

Reddite q̄ sunt cesaris cesari:et q̄ sunt dei deo.applicat ad sensus et tributa:quō et de quibus sunt danda et de quibus non.iij.par.ti.xij.c.iiij.

Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde &c.j.parte ti.iiij.ca.xiij. circa prin.et.§.ij.

Itē ista dilectio vario modo describit.iiij.parte ti.vj.c.iij. et principaliter.§.v.

Diliges dn̄m deū tuū &c.h ē maximū & pmū mādatū.iiij. p.ti.vj.c.v.i pn.vide etiā p oēa seq.§.sup isto euāg.de dilectione dei & pximi quō est sub mādato dei siue pcepto

Ex.xxiij.c. Amant pmos recubitus in cenis &c.exponit de ambitione.ij.p.ti.iij.c.v.§.j.circa prin.

Ue vobis scribe & pharisei &c.Ubi dn̄s inuehit.vij.maledictiōes 9 scribas & hypocritas significātes pdicatores rectores et religiosos hypocritas.ij.par.ti.iiij.c.vij.§.iij. post prin.ibi.Septē malediciones.

Ex.xxiiij.c. Sol obscurabitur et luna nō dabit &c.Ista describunt et declarant.iiij.par.ti.xiiij.c.xj.§.ij.per totum.

Et quō itelligit q2 fili⁹ hois nescit horā resurrectiōis.ibi. §.iiij.an̄.me.ibi.qrto 9siderādū.vide etiā.ā.iudicio diuino

Ex.xxv.c. Quinq autē ex eis erant fatue.q̄ p eas significantur.j.p.ti.v.c.ij.§.v.in meḋ.

Et vni dedit qnq talēta &c.ista talēta diuersimode describunt.j.par.ti.ij.c.j.§.vij.et ibidē ti.v.c.ij.§.iiij.post prin. ibi.Quantum ad pmū.

Alij aūt duo.q̄d signt ista duo talēta.et sil̄r q̄d q̄nq signt. habea.j.p.ti.v.c.ij.§.iiij.post pn.& ibidē ti.ij.c.j.§.vij.

Euge bue bone & fidelis.itra i gaudiū dn̄i tui.h gaudiū dn̄i ondit glosum.j.p.ti.vj.c.v.§.iij.an̄ fi.ibi.Quito & vltio.

Intra in gaudiū dn̄i tui.exponit.j.p.ti.v.c.ij.§.xj.an̄ finē.

Euge serue bone &c.itra in gaudiū &c.vnde puenit istud gaudium.iiij.p.ti.vj.c.vij.§.j.

Uenite benedicti patris mei.quō intelligit ista locutio. iiij.par.ti.vij.c.vij.§.vj.ante mediū.

Esuriui et non dedistis mihi mādu.sitiui &c.Ista opa misericordie de q̄bus in pn̄ti.c.p ordinē declarant.ij.p.ti.j. c.xiiij.§.ij.Et.iiij.p.ti.v.c.xviij.§.iiij.et de operibus misericordie spūalis vide.ibi.§.v.

Ex.xxvj.c. Uigilate et orate &c.ij.p.ti.ix.c.ij.§.iij.post pn. Oēs q̄ acceperint gladiū gladio pibūt. (ibi.De primo. ij.par.ti.vij.c.viij.§.ij.infra prin.

Exposita ex Marco.

Ex.vj.c. Erat vētus 9tri⁹ illis.quō isti vēti assimilant q̄tuor spēb⁹ supbie.ij.p.ti.iij.c.ij.ifra pn.&.§.j.ij.iij.iiij.v.&.vj.

Et statim locut⁹ē iesus cū eis et dixit eis.Cōfidite ego sum nolite timere.quō dn̄s istis subuenit:ita nunc subuenit laborātib⁹ vario modo.j.par.ti.iij.c.vj.§.xv.

Ex.vij.c. Et statī apte sunt aures ei⁹:et solutū ē vinculū lingue eius:& loquebat recte.desup habes q̄dā pulchra de dispositione oris et lingue.j.p.ti.ij.c.iiij.§.j.per totū.

Exposita ex Luca.

Ex.j.c. Missus est angelus gabriel &c.Ista annūciatio vario modo describit.iiij.p.ti.xv.c.viij.et.ix.per totum.

Nomē virginis maria.Istud sanctissimū nomē vario mō describitur.iiij.par.ti.xv.c.xiiij.

Aue gr̄a plena.Ista salutatio vario mō describit.iiij.p.ti. xv.c.xiij.xiiij.xv.xvj.xvij.xviij.xix.et.xx.

Dn̄s tecū.quō de⁹ vario mō fuit cū maria.iiij.p.ti.xv.cap. (xxj.et.xxij.

Bn̄dicta tu in mulierib⁹.ista bn̄dictio vario modo describit.iiij.p.ti.xv.c.xxiij.&.xxiiij.per totū.

Et benedic.fruc.vē.tui hic fructus multipliciter describitur.iiij.par.ti.xv.c.xxv.et.xxvj.

Ecce cōcipies in vtero et paries filium.quō dn̄s cū maria fuit hoc faciēdo.iiij.p.ti.xv.c.xxij.§.j.ij.et.iij.

Et vocabit nomē eius iesus.Illud nomē supsctissimū vario modo describit.iiij.p.ti.xv.c.xxij.§.ij.per totum.

Hic erit magn⁹ &c.ponunt desup.vj.magnitudines ipsi⁹ iiij.p.ti.xv.c.xxij.§.iij.iiij.v.vj.vij.et.viij.

Spūssanct⁹ supueniet in te.Ista missio vario modo describitur.iiij.par.ti.xv.c.x.

Exurgēs maria.abijt i mōtanā.cū festinatione &c.Ista visitatio vario modo describitur.iiij.p.ti.xv.c.xxvij.

Magnificat aia mea dn̄m.Istud cāticū vario mō describitur.iiij.p.ti.xv.c.xxviij.xxix.&.xxx.Et.j.p.ti.ij.c.j.ante.§.

Quia respexit humilitatē ancille sue.Ipa humilitas vario modo describitur.iiij.par.ti.iiij.c.xij.

Ex.ij.c. Peperit filiū suū pmogenitū.Iste part⁹ notabiliter describit.iiij.p.ti.xv.c.xxxj.per totum.

Postq̄ impleti sunt dies purgatiōis marie.quō h factum est vide.iiij.par.ti.xv.c.xxxiiij.per totum.

Tulerūt illū in hierlm vt sisterēt eū dn̄o.quō hoc fecerunt iiij.p.ti.xv.c.xxxv.per totum.

Parasti ante faciē oim ppl̄oꝝ.exponit hoc p sermone de btā vgine de ipsius purificatiōe.iij.p.ti.xv.c.xxxiij.p totū.

Tuā ipi⁹ aiam ptrāsibit gladi⁹.quō hoc factū ē.et de multiplici gladio.iiij.par.ti.xv.c.xxxvj per totum.

Fili q̄d fecisti nobis sic &c.Ista interrogatio triplr exponit sup isto euangelio.de interrogationibus et missionib⁹ &c. iiij.p.ti.xv.c.xxxvij.per totum.

Ex.iij.c. Anno q̄ntodecimo imperij cesaris Augusti &c. q̄re et quō cōputat ille ann⁹.iij.p.ti.vj.c.iij.§.v.post pri.

Ex.vj.c. Quid vides festucā in oculo fratris tui &c.exponitur per triplex mēbrum.ij.p.ti.v.c.xj.§.j.

Estote misericordes &c.Ista mia vario modo describitur. iiij.p.ti.v.c.xviij.§.viij.ix.x.et.xj.et per to.fere cap.

Estote misericordes &c.desup vide.iiij.p.ti.vij.c.vj.§.v.q2 directe ad istud euāgeliū ptinet.et de varia misericordia vide etiā.iij.par.ti.xviij.c.vj.infra prin.

Eadē mēsura q̄ mēsi fueritis remetiet vobis.Applicat et exponitur de auaris.ij.p.ti.j.c.iij.§.iiij.post pn.

Nolite iudicare et nō iudicabimini.ij.p.ti.iij.c.viij.ante.§.

De temerario iudicio vide varia ibidē.c.viij.per totum.

Mutuum date nihil inde sperātes.exponitur dupliciter. ij.p.ti.j.c.vij.§.ij.ante finem.De mutuo in se vide varia ibidē.c.vij.per totū.

Ex Johanne.

Ex.viii.c. Aliud cecidit inter spinas. exponitur breuiter.ii. par.ti.v.c.xii.§.ii.infra prin.

Quod aūt cecidit in terrā bonā hi sunt q in corde bono et optimo etc.i.par.ti.iiii.c.xiii.§.ii.in prin.

Et fructū afferūt in patiētia.iiii.par.tit.iii.c.vii.§.xviii.circa fi. Uide tñ pulchra p oēs pcedētes.§.de patientia.

Ex.x.c. Hō qdā descēdebat ab hierl3 etc. īcidit i latrones q etiā despoliauerūt eū etc.i.p.ti.vii.c.iii.§.ii.añ med.ibi.

Hoc fac et viues.i.p.ti.iiii.c.xiii.§.i.i pn. (Poterie aiales

Et qs est meus pximus. qs intelligit loco pximi.iiii.par. ti.vi.c.iiii.post principiū cap.

Diliges do.de.tu.ex to.corde etc.i.par.ti.iiii.c.xiii.circa pn. et.ii.§.Et.iiii.par.ti.vi.c.v.in prin.

Et pxi.tu.sicut teipm. Ista dilectio describit.iiii.par.ti.vi. c.iiii.per totū. et principaliter.§.iii.

Excepit illū in domū suā.sumit p themate de assumptiōe b.marie vginis. et declarat gliose de ipa.iiii.p.tit.xv.c.xlv. p to.Habes adhuc p alio smone de eadē.ibidē.c.xliiii.

Porro vnū est necessariū. Unitas ista declarat vario mō ad religiosos.iii.par.ti.xvi.c.c.§.x.infra prin.

Maria optimā ptē elegit etc.sumit p themate in assumptiōe.b.M.vginis et declarat de eadē.iiii.p.ti.xv.c.xliii

Ex.xi.c. Erat iesus eiiciens demoniū etc.qd significat iste demō et noīa alioꝝ ponunt.iii.par.tit.xviii.c.v.§.iii.circa medium.ibi.Uel sic etc.

Et cū eiecisset demo.locu.ē mut9.Habes pulchra de qdruplici dispōne oris et lingue.i.par.ti.ii.c.iiii.§.i.p totū.

Omē regnū in se diuisum desolabit.ponit desup triplex diuisio.ii.par.ti.iiii.c.viii.§.iii.post prin.et.§.v.

Qui nō est mecū ꝯ me est.exponit breuiter.ii.par.ti.iiii.c. viii.§.iiii.circa mediū.ibi.Scda iniquitas etc.

Si aūt fortior eo supueniēs vicerit eū etc.i.p.ti.vii.c.ii.§.vi

Si ocu.tu.fue.simp.etc.i.p.ti.iiii.c.vi.i pn.et.§.i. (ifra pn.

Si oculus tu9 nequā fuerit etiā corp9 tuū tenebrosū erit. exponit breuiter.ii.p.ti.iiii.c.i.§.iiii.post pn.ibi. Deb3 g.

Uide g ne lumē qd i te ē tenebre sint.i.p.r.iii.c.vii.§.i.i pn.

Qd supest date elemosynā et oia mūda sunt vobis.ii.par. ti.i.c.xxiiii.§.iii.circa mediū.ibi.Ex parte dantis.

Ex.xii.c. Sint lū.ve.pcin.et lucer.ardētes.i.par.ti.v.c.i.§. ix.circa mediū.ibi.Tertia est etc.

Ignē veni mittere in terrā etc.i.p.ti.xii.c.i.§.vii.p9 me.ibi. Uult deus in illuminatis.Et ibidē tit.v.c.v.§.ix.añ finē.

Ex.xiiii.c. Hō qdā fe.ce.magnā.q vii.sūt gña bonoꝝ q hic appetunt et i pria possident etc.iiii.p.ti.vii.c.vii.§.x.

Juga boum emi q nq3.quid significant habes.ii.par.titu. lii.c.viii.§.i.infra principium.

Nemo viroꝝ illoꝝ qui vocati sunt gustabit cenā meam. i.par.ti.v.c.ii.§.vi.circa finē.

Qui nō odit pa.et ma.nō est me dign9.quō itelligit.ii.par. ti.viii.c.iii.§.iiii.post prin.

Qui nō odit aiam suā nō est me dign9.qd intelligitur per aiam.i.par.ti.i.c.vi.§.iiii.ante medium.

Ex.xv.c. Aut que mulier habēs drachmas decē etc.desup vide.i. par.ti.i.c.ii.§.ii.post prin.

De filio prodigo. vide varia de prodigalitate p sermone ii.parte ti.vi.c.viii.

Ex.xvi.c. Nō potestis deo seruire et māmone.ii.par.ti.i.c. ii.§.iii.circa mediū.ibi. Secūdū seruile etc.

Facite vob ami.de mā.iniq.Diuitie dicunt māmona iniqtatis pter tria.ii.par.ti.i.c.xii.§.i.post prin.cū exemplo.

Et portaret ab āgelis i sinū abrae. Ista deportatio qdruplr itelligit.iii.p.ti.xxxi.c.v.§.iii.cir.me.ibi. Sic āt āgeli.

Ut refrigeret linguā meā. Nota q tot pctā oriunt ex malo vsu ligue qt sunt lre alphabeti.i.par.ti.ii.c.iiii.§.v.p t.

Ex.xviii.c. De9 grās ago tibi q2 nō su3 sic ceteri hoim etc. Qualis fuit isti9 supbia etc.ii.par.ti.iii.c.ii.§.iii.post prin. cū exēplo.Et.iiii.par.ti.v.c.xii.§.i.et ante et post p totū.

Oportet semp orare et nunq deficere. quō hoc intelligit iiii.par.ti.v.c.viii.§.vi.

Si vis pfect9 eē etc.q ad hō st necaria.i.p.t.vi.c.ii.§.v.p9 pn.

Cecus qdā sedebat sec9 viā etc.septē sunt q auferūt vel impediūt visum spūalē. vt dici pōt cecus figuratus p istum cecum.de hoc dicit.i.par.ti.iii.c.vi.§.iiii.Uide etiā.c.v.de reparatione visus.

Et dixit ei iesus Respice. quō hō respicere debet octo q pulchre declarant.i.par.ti.iii.c.vii.p totū.

Fides tua te saluū fecit.iiii.par.ti.viii.c.i.§.vi.in prin.

Ex.xix.c. Et dedit illis decē mnas. exponunt.i.par.ti.v.c. ii.§.iiii. post prin.ibi. Quantū ad primū.

Negociamini dū venio.triplex gen9 negociationis describitur.ii.par.ti.i.c.xvi.§.i.ii.et.iii.

Circūdabunt te inimici tui vallo etc.exponit moraliter de morte.i.par.ti.v.c.ii.post prin.c.et.iiii.par.tit.xiiii.c.viii.§. vi.ante medium.ibi.De anima etc.

Dom9 mea dom9 orōnis est. exponit pulchre quō polluit ista domus etc.ii.par.ti.i.c.xxi.§.vi. et etiā Esa.lvi.

Ex.xxi.c. Erūt signa i sole et luna et stellis. ista describunt et declarant.iiii.par.ti.xiiii.c.xi.§.ii.p totū. Uide etiā.ē.de

Celū et ter.trāsi.vba āt mea nō trāsibūt. (iudicio diuino. quō intelligit etc.iiii.par.tit.xiiii.c.xi.§.iii.post prin.

Ex.xxii.c. Qñ misi vos sine sacculo etc.i.par.ti.xv.c. vnico §.v.ante finem.

Ecce man9 tradētis me mecū est i mēsa.qd man9 ista significat et qd eius.v. digiti.habes.ii.par.ti.ii.c.i.§.xiiii.

Ut edatis et bibatis sup mēsam meā etc.quō itelligit ista locutio.iiii.p.ti.vii.c.vii.§.vi.p9 prin.ibi. Qd aūt i scripturis.

Factus est in agonia plixius orās etc.iiii.par.tit.xiiii.c.iiii. §.ii.post prin.ibi.De agonia.

Exposita ex iohanne.

Ex.i.c. In pricipio erat vbū etc. Uerbū n fm est triplex.s. mētale.vocale.et vbale.ita et xps vbū dei pōt tripli cōsiderari et pdicari.iii.par.tit.xviii.c.iii.§.iii.circa medium.ibi. Materia autem etc.

Dedit eis ptātē fi.dei fieri. Ista filiatio tripli describit.iii. par.ti.i.c.xxvi.§.ii.cū sequen.

Ex.ii.c. Nuptie facte sunt in chana galilee. et erat mr iesu ibi. Iste nuptie vario mō describunt fm varios stat9 hominū. et qd significāt ille.vi.hydrie de qb9 in isto euang. iiii.par.ti.xv.c.xxxviii.xxxix.et.xl.vel p.iii. sermonibus.

Deficiēte vino. Nota q triplex vinū deficiebat añ aduētū xpi: qd significat p istud vinū etc.iiii.p.tit.xv.c.xlii.§.i.

Ex.iii.c. Lux venit in mūdū. illa lux diuidit solū.iii.p.ti. xviii.c.v.§.iiii.vltra med.ibi.Sexto pōt adduci.

Ex.v.c. Erat aūt hierosolymis pbatica piscina q cognominatur hebraice bethsaida.v.porticus habēs.i.par.tit. ii.c.iii.§.i.ii.iii.iiii.v.et.vi.p totū.

Pr me9 opat vsq mō et ego opor.ii.p.tit.v.c.xi.§.ii.p9 pri.

Ex.vi.c. Est puer vn9 hic q habet.v.panes.qd isti significant.iii.par.ti.xviii.c.v.§.iii.post prin.

Nemo pōt venire ad me nisi pater q misit me trax. eum.i. parte ti.i.c.vii.§.i.circa med.ibi.Nota duo.

Nemo pōt venire ad me nisi trac9 etc.q hō nō pōt se ppa rare ad grām p seipsum ostēdit p pdictā autoritatē etc. iiii.par.ti.ix.c.v.§.iiii.in prin.

Spūs est q viuificat: caro nō pdest qcq.i.p.ti.vi.c.ii.§.ii.

Ex.viii.c. Uos facitis opa pr is vestri.iii.par.ti. (p9 prin. viii.c.i.ante.§.ibi.De secundo etc.

Qui facit pcm fuus est pcti.i.p.ti.iiii.c.ii.§.viii.añ me.ibi.

Si fili9 vos libauerit ve liber i eritis.ista (Tertia libras. libertas vario mō describit.i.par.ti.iiii.c.ii.§.viii.et ante.

Ueritas liberabit vos.quō ipa hoiem liberat a multiplici miseria.iiii.par.ti.v.c.xv.§.iii.post prin.

Ex.x.c. Ego sum pastor bon9.describunt.iii.cōditiōes boni plati ad modū xpi.iii.par.ti.xix.c.xi.et.§.i.ii.et.iii.

Bon9 pastor aiam suā dat etc.tripli exponit.i.ti.ii.c.i.vltra

Qui ascendit aliunde ille fur est et latro. (med.ante.i.§. ii.parte ti.i.c.xiiii.§.ii.post principium.

Ego sum ostium. quomō christ⁹ est ostiū habes. iiij.par. ti.xv.c.xx.§.xij.post medium.

Ego vitā eternā do eis. In quo cōsistit ista vita fruitiua ⁊ q̄ sunt gradus huius vite.iiij.par.tit.xv.c.xliij.§.iij.

Ex.xi.c. Qui ambulat in nocte offendit. In quo offēdit. iiij.parte tit.ix.c.j.§.ij.ante mediū.ibi. Tertia lux est ⁊c.

Ex.xij.c. Qui amat aiam suā perdet eā.j.par.tit.ij.c.j.circa mediū ante.§.ibi. Quāuis aūt ⁊c.

Qui odit aiam suā in hoc mū.in vi.eter.custo.eā.ij.par.ti. viij.c.iij.§.iiij.post prin. Et.j.par.ti.vj.c.iij.§.ij.circa finē.

Ex.xiiij.c. Intrauit aūt diabolus in cor iude ⁊c.j.parte ti.iiij.c.xiij.§.ij.ante mediū.ibi. Tertio cor est.

Qui māducat mecū panē leuabit cōtra me ⁊c.ij.par.tit.j. c.xxij.§.v.post principium.

Ex.xiiij.c. Uado parare vobis locū.p asc ēsi ōe dñi.j.par. ti.v.c.iiij.infra prin.

Pacē relinq̄ vobis ⁊c.j.p.tit.v.c.iiij.§.j.añ me.ibi. Tertia miseria.

Ex.xv.c. Hoc est p̄ceptū meū vt diligatis inui ⁊c. Ista dilectio describit.ij.par.tit.j.c.xxiiij.§.iij. post prin. Et.iiij.parte ti.vj.c.v.§.v.

Posui vos vt eatis ⁊ fructū afferatis.ij.par.ti.j.c.xij.§.vij

Uiderūt ⁊ oderūt me ⁊ patrē meū.ij.p.ti. viij.c.iij.§.iiij.post prin.ibi. Scḋm odium ⁊c. (post mediū.

Ex.xvj.c. Relinquo mundū ⁊ vado ad patrē. q̄re hoc fecit ⁊c. p ascēsione dñi.j.par.ti. v.c.iiij. ⁊.§.j.ij.et.iij.

Mūdus aūt gaudebit.j.p.tit.vj.c.v.§.iij.post p̄n.ibi. Est

Mulier cū parit tristiciā hz.q̄d intelligit p mulierē. ⁊ septē genera tristicie.j.par.ti.vj.c.vj.§.j.p totū (ergo p̄mo.

Et gaudiū vestrū nemo tollet a vobis. vñ puenit h̄ gaudium ⁊c.iiij.par.ti.vj.c.vij.§.j.

In mūdo pressurā habebitis. in me aūt pacē.j.par.tit.v.c. iiij.§.j.ante mediū.ibi. Tertia miseria.

Ex.xvij.c. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū verum deū ⁊c.iiij.p.ti.xj.c.ij.§.ij. ppe finē. ⁊.j.p.ti.xj.c.j.§.j.p⁹ p̄n.

Ex.xviij.c. Quid me cedis ⁊c. hoc dixit christ⁹ duplici de causa.ij.par.ti.vij.c.vj.§.iiij.ante fi.ibi. Tertio debet.

Ex.xix.c. Stabat aūt iuxta crucē mater iesu. vbi describūtur dolores beatissime virginis quos in passiōe filij habuit.iiij.par.tit.xv.c.xlj.per totum.

Sequuntur exposita ex epistola Pauli ad Romanos.

Ex.j.c. Nō eñ erubesco euāgeliū.j.p.tit.xv.c.vnico. parū

Inuisibilia ipsi⁹ dei a creatura mūdi.i.hoie p ea q̄ facta sūt intellecta ɔspiciunt.j.p.ti.iij.c.vj.§.vj.ifra p̄n. (añ.j.§.

Digni sunt morte nō solū q̄ ea faciūt: sz ēt q̄ ɔsentiūt faciētib⁹.ij.p.ti. viij.c.iiij.§.iij.p⁹ p̄n.ibi. Pro cui⁹ declaratiōe.

Mutauerūt gl'iam incorruptibilis dei in similitudinē imaginis ⁊c.ij.par.ti.v.c.xiiij.§.j.vltra medium.

Ex.ij.c. Cū eñ gētes q̄ legē nō habēt naturalr̄ ea q̄ ⁊c.j. par.ti.xj.c.j.§.iiij.circa prin.ibi. De lege naturali.

Ex.iij.c. Nō est intelligēs ⁊ nō est requirēs deū ⁊c.ij.par. tit.iiij.c.ij.§.ij.infra prin.

Ex.vj.c. Gr̄a dei vita eterna. q᷑ sine gr̄a dei vitā eternā nō possum⁹ ɔmereri. pbatur.iiij.par.ti.ix.c.v.§.j.

Ex.vij.c. Nō eñ q̄ḋ volo bonū h̄ facio: sz q̄ḋ nolo malū h̄

Uelle mihi adiacet: pficere aūt bonū nō iuenio.j.p.tit.iiij.c.ij.§.viij.post me.ibi. Se (ago.j.p.ti.iiij.c.ij.§.iij.añ fi.

Uideo aliā legē i mēbris meis ⁊c. q̄ est illa lex.j.par.ti.xj.c.j.§.iiij.ante finē.ibi. Est tñ vna alia. (cūdo ōndit apl's

Ex.viij.c. Sapientia carnis inimica est deo. legi eñ dei nō est subiecta.j.par.ti.xij.c.j.§.ij.post me.ibi. Nec obstat

Nō eñ accepistis spm̄ huitutis iterū i timore: sz accepistis spm̄ adoptiōis. Iste tior describit.iiij.p.ti.xiiij.c.xij.i p̄n.

Ipsa creatura liberabit a seruitute corruptiōis ⁊c. ipsa libertas describit.j.par.ti.iiij.c.ij.§.viij.ante finē.

Quos p̄sciuit ⁊ p̄destinauit cōformes fieri imaginis filij dei. Ista imago cū suis similitudinibus vario mō describitur.j.par.tit.j.c.j.§.j.et.ij.

Ex.ix.c. Igitur nō volētis neq᷑ currētis: sed dei miserentis est ⁊c.j.par.ti.iiij.c.ij.§.iij.circa finē.

Ex.x.c. Corde credit ad iusticiā.iiij.par.titu.viij.c.iij.post princi. vide etiam.§.ij.

Ex.xij.c. Sicut in vno corpore multa mēbra habem⁹. oīa aūt mēbra ⁊c. exponit de vnitate cōi.ij.par.ti.iiij.c.viij.§ iij.ante medium.ibi. Scḋm generans.

Multi sumus vnū corpus in christo.j.par.ti.vij.c.iij.§.iij. post prin.ibi. Tertium genus.

Solicitudine nō pigri. de triplici solicitudine p notabili sermone.ij.par.ti.j.c.xxv.p totum.

Ex.xiij.c. Hora est iā nos de somno surgere. ille somnus describitur cū alijs duobus.j.par.ti.ij.c.vij.§.iiij.

Nō in cubilib⁹ ⁊ impudicitijs. exponit breuiter.ij.par.tit. v.c.j.§.ij.post prin.ibi. Secūda est ⁊c.

Nō in comesationib⁹ ⁊ ebrietatib⁹. triplex est ebrietas.ij. parte ti.vj.c.iij.ante.§.p totum.

Induamur arma lucis. Ista arma cū bellis describuntur iiij.par.tit.j.c.iij.per totum.

Ex.xiiij.c. Si pp̄ter cibū frater tu⁹ ɔtristat: iā nō s̄m charitatē ambulas.ij.par.tit.vij.c.iiij.§.iiij.post prin.

Gaudiū in spū scō. istud gaudiū describit.iiij.par.tit.v.c. xxj.§.j.post prin.ibi. Scḋs fructus.

Qui nō māducat manducantē nō iudicet. exponit breuiter.iij.par.tit.iij.c.viij.§.j.circa me.ibi. Quātū ad tertiū. vide tñ p to.§. q᷑ materia est de temerario iudicio.

Tu q̄ iudicas alienū seruū. exponit breuiter.ij.par.ti.iij.c. viij.§.j.p⁹ me.ibi. Scḋo ex iudicio. vide tñ totū ibi illū.§.

Nā ali⁹ iudicat inter diē ⁊ diē: alius aūt iudicat oēm diē. ij.par.ti.iij.c.viij.§.iij.circa finem.

Ex.xv.c. Oēs vno ore honorificetis deū. exponit breuiter ista vnitas.iij.p.ti.xvj.c.x.§.x.añ fi.ibi. Scḋa ē vnitas.

Ex epistola ad Corinth.i.

Ex.j.c. Quia in oibus diuites facti estis. q̄ dicunt diuitie spūales.ij.par.ti.iiij.c.j.§.ij.circa me.ibi. diuitie spūales.

Ex.ij.c. Spūalis aūt iudicat oia. quō intelligit hec autoritas.ij.par.tit.iij.c.viij.§.iij.ante mediū.ibi. Secūdo est temerarium ⁊c.

Ex.iij.c. Templū dei sanctū est q̄ḋ estis vos.ij.par.ti.v.c. j.§.j.ifra p̄n. ⁊.j.par.ti.xiiij.c.v.§.iij.circa me.ibi. Rō figuralis.et.iij.par.ti.xij.c.vj.§.ij.in meḋ.ibi. Et nota.

Si quis aūt templū dei violauerit: disperdet illū deus.ij. par.ti.v.c.j.§.xj.in fine.

Si q̄s videt inter vos sapiēs esse in hoc seculo: stult⁹ fiat vt sit sapiens.ij.par.ti.v.c.xv.§.j.in prin.

Unusquisq᷑ aūt p̄priā mercedē accipiet s̄m suū laborē.j. par.tit.v.c.ij.§.xj.post prin.ibi. Nota secūdo.

Si q̄s aūt supedificat supra fundamētū h̄ aurū argentū lapides p̄ciosos ligna ⁊c.j.par.ti.v.c.v.§.j.post prin.

Ex.iiij.c. Mihi aūt p minimo est vt a vobis iudicer ⁊c. ij.par.ti.iij.c.viij.§.iij.post prin.ibi. Sciendū igitur.

Neq᷑ meipsum iudico.ij.par.ti.iij.c.viij.§.iij.circa prin.

Ex.vj.c. Neq᷑ molles regnū dei possidebunt. de q̄b⁹ itelligit.ij.par.ti.v.c.iiij.post prin.cap.

Fugite fornicationē.ij.par.tit.v.c.v.§.iij. post mediū.ibi. Tertium remedium.

Neq᷑ rapaces regnū dei possidebūt.ij.p.ti.j.c.xij. ifra p̄n.

Ex.vij.c. Qui vtunt hoc mūdo tanq̄ nō vtant.ij.par.ti. v.c.xiiij.§.ij.post prin.ibi. Scripture tam sacre. ⁊.j.parte ti.v.c.iiij.§.j.post prin.ibi. Quantū ad scḋm.

De virginib⁹ aūt p̄ceptum dñi nō habeo. Ipsa virginalis castitas quō cōparat lilio ⁊c.iiij.par.tit.iiij.c.vj.§.vj. Uide etiam alia.s. de virginitate in littera. U.

Ex.ix.c. Qui in stadio currunt omnes quidem currunt: sed vnus accipit brauium.j.par.ti.vj.c.ij.§.iiij.post principium: ibi. De veritate.

Ex.x.c. Neq᷑ murmuraueritis sicut quidā eoꝝ murmurauerunt ⁊c. Ipse murmur tripliciter describitur.ij.parte

Exposita ex epistolis Pauli.

ti.vij.c.ij.§.ij.p totū.vide etiam.§.iij.τ.iiij.
Ex.xj.c. Debz mulier velamē habere sup caput suū ppter angelos.iij.par.ti.xij.c.vij.§.iij.circa med.ibi. Scdo dz.
Probet aūt seipm homo τc.exponit de sacro quō fieri dz iij.par.tit.xiiij.c.iiij.§.iij.post principiū.
Qui eīm māducat τ bibit indigne,iudiciū sibi māducat τ bibit.ij.par.ti.ix.c.ix.§.ij.infra principiū.
Si nosipsos dijudicarem⁹ nō vtiq₃ iudicaremur.ij.par.ti.iij.c.viij.§.iij.in principio.
Ex.xij.c. Diuisiões grarū sunt τc. Iste grē enumerant τ ad qd hoi date sunt.iiij. par.ti.ix.c.iij.§.iij.etiā p ro.ca.
Unicuiq₃ dat manifestatio spūs ad vtilitatē τc. Ista decē dona assimilant decē mnas de qbus Luc.xix.j.par.ti.v.c.ij.§.iiij.ante medium.
Etenī in vno spū oēs nos in vnū corpus baptizati sum⁹.j.par.ti.vj.c.ij.§.iiij.circa fi.ibi.De vnitate pficientiū.
Ex.xiij.c. Si linguis hoim loquar τ angelor τc.iij.parte ti.xviij.c.iij.§.ij.post prin.ibi.Nota ergo primo.
Lingue cessabūt.j.parte tit.ij.c.iiij.§.iij.in prin.
Siue scientia destruet.quō intelligit hec autoritas.j.par.ti.v.c.vj.§.ij.vltra medium.
Charitas nō est ambitiosa.ij.par.ti.iij.c.v.§.j.post prin.
Si nouerim oia mysteria τ oēm sciam τc.iij.par.ti.v.c.j.§
Uidemus nūc p speculū τc.Septem spe (ij.post princi.cula describunt p que nūc deus videt in psenti.j.par.tit.iij.c.vj.a.iiij.§.vsq₃ ad.xj.§.inclusiue.
Tunc facie ad faciem.j.par.ti.iij.c.vj.§.ix.
Nūc aūt manēt fides/spes/charitas tria hec.maior autē hor est charitas.ipa vario mō describit.iiij.p.ti.vj.c.j.ij.
Ex.xv.c. Corrūpūt mores bonos collo (iij.iiij.τ.v.τc.quia mala.iij.par.ti.v.c.j.§.viij.in prin.
Portemus imaginē celestis τc.j.par.ti.j.c.j.§.ij.infra pn.

Ex epistola ad Corith.ij.

Ex.j.c. Bndictus de⁹ τ pater dñi nr̄i iesu christi pr̄ misericordiarū τ de⁹ toti⁹ cōsolatiōis.quō τ qre 𝔟 dr.j.p.ti.v.c.iiij.§.iij.post prin.Et qre mia est in deo.iiij.p.ti.xiiij.ca.
Gloria nr̄a hec est testimoniū sciētie (xxiiij.§.v.p totū.nr̄e.ij.par.ti.iiij.c.j.§.j.añ med.ibi.Alio mō τc.
Ex.iij.c. Littera occidit spūs autē viuificat.j.par.ti.xv.c.vnico.circa fi.ante.j.§.
Ex.vj.c. Hortamur vos ne in vacuū grām dei recipiatis j.par.ti.v.c.ij.§.iiij.añ me.ibi. De bonis spūalib⁹.Et.iiij.par.ti.v.c.xij.§.j.post med.ibi.Tertiū qd inuitat.
Ecce nūc tps acceptabile.Tēporis pciositas vario mō describit.ij.par.tit.ix.c.xiiij.§.j.añ med.ibi.Tertia stulticia.
In omnib⁹ exhibeam⁹ nosmetipsos τc.In multa patientia.ista describit.iiij.par.tit.iij.c.vij.infra prin.
In longanimitate. Ista describit.iiij. par. tit.v.c.xxj.§.j.circa med.ibi.Quintus fructus.
Per arma iusticie a dextris τ a sinistris. Istud bellū spirituale describit cū armis suis.iiij.par.ti.j.c.iij.§.j.τ.ij.
Ex.vij.c. Que eīm 𝔟m deū tristicia est pn iam i salutē stabilē operat.j.par.tit.vj.c.vj.§.j.añ fi.ibi.Sexta tristicia.
Tristicia hui⁹ seculi mortē operat.ij.par.ti.ix.c.ij.§.j.infra med.ibi.Tedium tribulationis τc.
Ex.x.c. Qui gloriat in dño glorietur.tripl'r exponitur ista gloria.τ similiter de alia duplici gloria.ij.par.ti.iiij.c.j.§ j.post prin.ibi.Gloriatur igitur aliquis.
Ex.xj.c. Emulor eīm vos dei emulatiōe.quō 𝔟 intelligit.
Periculis fluminū:pericu (ij.p.ti.j.c.viij.circa me.añ.j.§lis latronū τc.Ista picula spūalr exponunt:quō ab ipis ipugnamur a qlibet duplici telo: τ quō ipis resistere debemus.iiij.par.ti.ij.c.ij.§.v.infra prin.τ post p totū.

Ex epistola ad Galathas

Ex.iij.c. Lex ordinata est p angelos i manu mediatoris.quō hoc intelligitur.j.par.ti.xiiij.c.ij.§.j.post prin.
Ex.iiij.c. Illa autē que sursum est hierusm libera est,q est ista libertas.j.par.ti.iiij.c.ij.§.viij.ante fi.
Ex.v.c. Spū ambulate τ desideria carnis nō pficietis.j.par.ti.vj.c.iiij.§.j.ante med.ibi.Tertio qz nociua τc.
Manifesta aūt sunt opera carnis:q sunt fornicatio/adulteriū/immūdicia τc.ij.par.ti.v.c.j.§.x.in prin.
Caro cōcupiscit aduersus spm:τ spūs aduersus carnē τc.j.par.tit.iiij.c.ij.§.viij.circa med.ibi.Et dicit ansel.Et qre hoc fit:habes.iiij.par.ti.iiij.c.ij.§.j.in prin.
Caro cōcu.aduer.spm τc.Multā vtilitatē cōfert nob ista ɔtētio.iij.p.ti.xvj.c.x.§.x.añ fi.τ añ illud.Quarto dñt τc.
Fruct⁹ aūt spūs sunt charitas/gaudiū/pax τc.Isti fruct⁹ p ordinē describunt.iiij.par.tit.v.c.xxj.p totū.τ pcise.§.j.Itē ti.vj.c.vij.§.j.τ ante de gaudio.
Cōtinētia castitas.quō ipa cōiungit castitati:τ ipa ɔtinētia vario mō describit.iiij.par.ti.iiij.c.ij.p totū.
Ex.vj.c. Nō efficiamur inanis glorie cupidi inuicē puocantes τ inuicē inuidētes.ij.par.ti.viij.c.j.§.ij.immediate post prin.Et.iiij.par.ti.vj.c.v.§.ij.circa fine.

Exposita ex epistola ad (Ephes.

Ex.iij.c. In charitate fundati τ radicati. Ipa vario mō describit.iiij.par.ti.vj.c.j.τ pncipalr.§.iiij.τ hr autoritas circa med.ibi.Cōparat etiā radici.
Ex.iiij.c. Unicuiq₃ nr̄m data est gra 𝔟m mēsurā τc.q grā nō est oib⁹ equaliter data.pbat.iiij.par.ti.ix.c.iiij.§.iij.
Unus deus vna fides τc.Hoc tripliciter pbatur q fit vna τc.iiij.par.ti.viij.c.ij.§.iiij.
Soliciti fuare vnitatē spūs in vinculo pacis.j.p.ti.vj.c.ij.§.iiij.circa med.ibi.De vnitate incipientiū.Et.iij.par.tit.xvj.c.x.§.x.ante mediū.ibi.Secūdo debēt τc.
Sol nō occidat sup iracūdiā vestrā.ij.p.ti.vij.c.j.§.iij.circa fi.Et.j.par.ti.vj.c.xj.§.ij.circa fi.ibi.Tertia dicitur τc.
Qui furabat τc.sz magis operet manib⁹.qd man⁹ ista significat:τ qd eius.v.digiti.ij.par.ti.ij.c.j.§.v.
Ex.v.c. Uidete quō caute ābuletis τc.quō debem⁹ esse prudētes i p̄nti vita i pugna spūali τc.iiij.p.ti.ij.c.ij.§.v.
Fornicatio aūt τ ois imūdicia aut turpitudo τc. (p totū.ij.par.ti.v.c.j.§.ix.circa prin.τ ti.vj.c.iiij.§.v.
Nō habet hereditatē in regno christi τ dei.de q hereditate intelligit.ij.par.ti.vj.c.iiij.§.vj.circa mediū.
Fruct⁹ eīm lucis i oi bonitate.iij.p.ti.v.c.j.§.ij.post pn.ibi.
Ex.vj.c. Cōfortamini in dño τc.In (In adipiscēda τc.duite vos armaturā τc.q si tota epla exponit.iij.p.ti.iiij.
Confortamini in dño.Ista fortitudo describit (ca.j.§.v.iiij.par.ti.xiij.c.ij.§.v.añ fi.ibi.Et qz in bellando τc.
Qm nō est nobis colluctatio aduersus carnem τc.Istud bellū spūale describit.iij.par.ti.iiij.c.j.§.iij.ante mediū.
In oibus sumētes scutū fidei τc. Ista oia exponunt.iiij.parte ti.j.c.iij.§.j.Et alia de scuto fidei.ibidē tit.viij.c.j.§.vj.ante mediū.ibi.Secūdo p fidem τc.

Ex epistola ad philippē.

Ex.ij.c. No q sua sunt singli ɔsiderātes:sz,ea q alior.ij.p.In hūilitate supiores sibijnuicē arbitrā (tit.v.c.xj.§.iiij.tes.Ipa hūilitas describit.iiij.p.tit.iiij.c.xij.§.j.post prin.
Deus qui operat in vobis τ velle τ pficere.j.par.tit.iiij.c.iiij.§.ij.post prin.ibi.Et quantū ad primū.
Ex.iiij.c. Gaudete in dño semper ite.di.gaude.Istud duplex gaudiū describit.j.par.tit.vj.c.v.§.iij.
Modestia vr̄a nota sit oib⁹ hoib⁹. Ipsa vario mō describit.iiij.p.ti.iiij.c.x.p t.
Et pax xp̄i q exupe.oēm sensuz τc.
Ista pax vario mō describit.iiij.par.ti.vj.c.viij.p totū.

Ex epistola ad Colossen.

Ex.iij.c. Sup oia autē cha.ha.qd est vinculū pfectionis.iij.par.ti.xvj.c.j.circa med.ibi.Sciendū primo τc.

Ex pria epistola ad Thes (salonicenses.

Ex.iij.c. Nemo moueat in tribulatiōib⁹

istis.ij.parte ti.vij.c.j.§.j.infra principium.
Ex.iiij.c. In voce archangeli ꝛ in tuba dei ꝛc.iiij.par.tit.
xiiij.c.xj.§.iiij.per totū fere.
Ex.v.c. Sine intermissiōe orate. quō h̄ autoritas dꝫ itel-
In oib⁹ grās agite.iiij. (ligi.iiij.par.ti.v.c.viij.§.vj.p to.
par.ti.v.c.xij.p to.ꝛ habeẗ autoritas.§.j.post prin.

Ex epistola pria ad timo-

Ex.j.c. Finis pcepti est charitas.ipa autoritas (theum.
exponiẗ.iiij.parte ti.vj.c.v.§.j.
Ex.ij.c. Uult oēs hoies saluos fieri. quō itelligiẗ.j.p.tit.
Ex.iij.c. Nec turpe lucrū sectātes (xij.c.j.§.vj.in prin.
quō intelligiẗ ista autoritas.ij.par.tit.j.c.xxiij.in prin.
Qui epatū desiderat bonū opus desiderat.ij.par.ti.iij.c.
v.§.iij.post prin.ibi. Sed queriẗ.
Oportet epm eē irrephensibilē.ad lōgū exponiẗ de cleri-
Scias quō opteat te (coꝝ ↄuersatiōe.iij.p.ti.xiij.c.iij.p r.
i domo dei ↄuersari:q̄ est eccl̄ia dei viui.iij.p.ti.xij.c.j.§.j.
Ex.iiij.c. Pietas ad oia vtilis est.ij.par.tit.j.c.xxiiij.§.iij.
post prin.Ex.iiij.par.ti.xv.c.j.§.ij.post prin.
Ex.v.c. Si q̄s suoꝝ ꝛ maxie domesticoꝝ curā nō hꝫ ꝛc.ij.
Uiduas honora q̄ vere vi- (par.ti.viij.c.vj.§.ij.infra prin.
due sunt.iiij.parte ti.iij.c.vj.§.v.in princi.
Ex.vj.c. Si q̄s aliter docet ꝛ nō acq̄escit sanis sermonib⁹
ij.par.ti.iiij.c.ix.§.ij.pꝓe medi.ibi. Tertio mō.

Ex secunda epistola ad ti

Ex.ij.c. Noli ↄtēdere vbis ꝛc.exponiẗ bre- (motheum.
uiter.ij.par.ti.iiij.c.ix.§.j.post prin.ibi. Scđo modo.
Ex.iij.c. Erūt in nouissimis dieb⁹ hoies seipsos amātes
notabiliẗ exponiẗ.ij.par.ti.v.c.xiij.§.iij. ante mediū.
Ex.iiij.c. Predica verbū insta opportune importune ꝛc.
Ista applicaẗ ad vbi dei pdicatorē.iij.p.tit.xviij.c.iij.p r.

Ex epistola ad Hebreos.

Ex.v.c. Nec q̄s sibi assumat honorē: sꝫ q̄ vocatur a deo
tāq̄ aaron.j.p.ti.v.c.ij.§.vj.p⁹ me.ibi. Quārū ad tertiū.
Ex.xj.c. Sine fide ipossibile est placere deo. Fides sumiẗ
Fides est suba rerū spe- (viij.modis.iiij.p.ti.viij.c.j.an.§
rādaꝝ ꝛc.hec diffinitio declaraẗ.iiij.par.ti.viij.c.ij.in pn.
Ex vltimo.c. Obedite pposiris vestris ꝛc.j.parte tit.v.c.
ij.§.iiij.ante finē.ibi. Sexto exigetur ꝛc.

Actus apostolorum.

Ex.iiij.c. Multitudinis credentiū erat cor vnū ꝛ anima
vna.j.par.ti.j.c.vj.§.iiij.infra mediū.
Ex.viij.c. Pecunia tua tecū sit in pditionē.exponiẗ in si-
monia.ij.par.ti.j.c.iij.in fine an.§.ꝛ.§.j.ij.et.iij.
Ex.xv.c. Dissentio q̄ fuit iter paulū ꝛ barnabā.quō fuit li-
cita ꝛc.iiij.par.ti.vj.c.viij.§.j.infra međ.ibi. Itē sciendū.

Ex canonica bti Jacobi

Ex.j.c. Si q̄s vestrū indiget sapia postulet a (apostoli.
deo ꝛc.quō fieri dꝫ.iij.par.ti.xvj.c.x.§.iij. post prin.
Unusquisq̄ tētaẗ a cōcupiscētia ꝛc.ij.par.ti.v.c.xj.§.ij.in-
fra prin.Ex.j.par.ti.vj.c.xiij.§.j.statim post prin.
Uir duplex aio incōstās est i oib⁹ vijs suis.ij.par.ti.v.c.ij.
Si q̄s putat se religiosum esse nō re- (§.iij.infra prin.
frenās ꝛc.ij.par.tit.vj.c.iiij.§.iiij.in medio.
Ira ei viri iusticiā dei nō opaẗ.ij.par.ti.vij.c.j.§.iij.an me.
Ex.ij.c. Quicūq̄ totā legē huauerit offendat aūt in vno
fact⁹ est oim re⁹.j.p.ti.xj.c.ij.§.v.post pn.ibi. Quantū ad
Demōes credūt ꝛ ↄtre (pinū.ꝛ ti.xiiij.c.iij.§.iij.post pn.
miscūt.iiij.p.tit.viij.c.j.§.vj.p⁹ međ.ibi. Quito fides cāt.
Ex.iij.c. Que desursū ē sapia ꝛc.vbi đscribūẗ.vij.pprietas
Nō est ei ista sapia desur (tes h⁹ sapie.iiij.p.ti.x.c.iij.§.vj.
suꝫ descēdēs ꝛc.ista tripliẗ đscribiẗ.ij.p.ti.v.c.xv.§.ij.j.pn.
Ex.v.c. Multū em̄ valet depcatio iusti assidua.iiij.par.
ti.v.c.viij.§.viij.in prin.

Ex pria canonica episto-
la beati Petri apostoli.

Ex.ij.c. Ex bonis opib⁹ vos cōsiderantes glificēt deū.ij.
Obsecro vos tanq̄ aduenas (par.tit.v.c.x.§.iij.in prin.
ꝛ peregrinos.j.par.ti.vj.c.iiij.§.j.modicū infra.
Subiecti estote ꝛc.siue ducib⁹ tāq̄ ab eo missis ꝛc.iiij.p.ti.
Quasi liberi ꝛ nō quasi velamē ha (v.c.xiij.infra princ.
bentes.j.par.tit.iiij.c.ij.§.viij.infra prin.
Ex.iij.c. Oēs vnanimes cōpatiētes:fraternitatꝭ amato-
res ꝛc.exponiẗ.j.p.ti.vj.c.ij.§.iiij.p⁹ međ.ibi. De vnitate
Oēs vnanimes. Ista vnanimitas descri (pficientiū ꝛc.
biẗ.iij.par.ti.xvj.c.x.§.x.ante finē.ibi. Est aūt triplex.
Ex.v.c. Oēm solicitudinē vestrā pijcientes in eū ꝛc. de-
sup vide pro notabili sermone de triplici solicitudine.ij.
parte ti.j.c.xxv.infra prin.ꝛ post p totum.

Ex pria cano. episto. Jo.

Ex.ij.c. Nolite diligere mūdū neq̄ ea q̄ in mūdo sunt.
Si q̄s diligit mūdū nō est charitas dei in illo. vide.s̄. pro
notabili sermone de amore mūdi.ij.par.ti.v.c.xliij.p totū.
Nolite diligere mūdū neq̄ ea q̄ i mūdo sunt.j.par.ti.v.c.
Qui odit fratrē suū in tenebris est.q̄ (iiij.§.j.post princi.
sunt iste tenebre.ij.parte tit.viij.c.iij.§.iiij.circa međ.ibi.
Ex.iij.c. Qui odit fratrē suū homicida (Odiū tertiū.
est.ij.par.ti.viij.c.iij.§.iiij.circa međ.ibi. Odiū tertiū.
Qui habuerit substātiā hui⁹ mūdi ꝛc. quō intelligitur.ij.
parte ti.j.c.j.§.ij.ante medi.ibi. Secūda auaricia.
Ex.iiij.c. Deū nemo vidit vnq̄.dupliẗ itelligiẗ.j.p.ti.iij.c.
Ex.v.c. Tot⁹ mūdus in maligno po (vj.§.ij.vltra međ.
situs est.j.par.ti.v.c.iiij.§.j.infra pn.Ex.ij.p.tit.ij.c.j.§.ij.
Est pctm̄ ad mortē: nō p illo dico vt roget q̄s. (in prin.
Qđ est illud pctm̄ ꝛ q̄re.ij.par.tit.viij.c.viij.§.iij.an me.
Hec est victoria que vincit mundū fides nostra.iiij par.ti.
viij.c.j.§.vj.infra prin.

Ex Apocalypsi.

Ex.j.c. Ego sum alpha ꝛ o.quō intelligiẗ ista lr̄a o.j.par.
Ex.iij.c. Utinā frigidus esses aut (ti.j.c.ij.§.j.post prin.
calidus ꝛc.ij.p.ti.ix.c.iij.§.j.an međ.ibi.Tepor ipoꝛtat.
Ex.ix.c. De ore eoꝝ pcedit ignis.ij.par.ti.iiij.c.viij.§.iiij
De puteo abyssi quē vidit iohes ꝛc.ij.p.ti.vj. (infra prin.
Ex.xij.c. Septē capita draconis (ca.vj.§.ij.infra princi.
assimilanẗ.vij.tētatiōib⁹ diaboli.j.par.ti.vj.c.xiij.§.iiij.
Date sunt mulieri due ale ꝛc.iij.p.ti.ij.c.iij.i međ.j.an.j.§.
In capite hn̄s coronā.xij.stellarū.iij.par.ti.xxxj.c.iij.§.iiij.
Ex.xiij.c. Dicaẗ q̄ faciet ne q̄s posset emere aut vendere
ꝛc.ij.parte ti.j.c.xvij.infra prin.
Ex.xvij.c. Uidi mulierē sedētē sup bestiā habētē i manu
ꝛc.q̄d manus ista significat ꝛ q̄d eius.v.digiti.ij.par.ti.
Ex.xx.c. Loquiẗ de mille annis.j.ante diui- (ij.c.j.§.iij.
num iudicium.quō intelligiẗ.iiij.par.ti.xiij.c.xj.§.iiij.cir-
ca međ.ibi. Quinto diligenter ꝛc.

Finis tertie tabule.

Tabula sup epl̄is ꝛ euāgelijs de tēpore p circulū anni.
ꝛ primo de dn̄ica prima in aduentu dn̄i.

Sup epl̄a ad Roma.xiij.que sic incipit.

Scientes quia hora

est iā nos de somno surgere. In q̄ epl̄a apo- Hortamur festinanter opus bonū operari.
stolus i psona eccl̄ie tria facit. Pmo hortaẗ
nos fideles ad festinā opis ichoationē di.
Scientes q: hora est iā nos de somno surgere. desup vide
ij.p.ti.ix.c.ij.§.ij. Uide etiā.s̄. Somn⁹ ꝛ Accidia ꝛc. Scđo
hortaẗ ad pclarā exēpli boni demōstrationē di. Abijciam⁹
opa tenebrarū ꝛ induamur arma lucis. In q̄b⁹ vbis hor-
tamur spāliter ad duo necessaria: ad aduētū filij dei: ꝛ di-
gnā ei⁹ susceptionē.j.vt vitioꝝ sordes expurgemus: cū di.
Abijciam⁹.vtatū vestes pparem⁹ cū subdit. ꝛ iduamur ar-

ma lucis. Primo debem⁹ lauare pctõꝝ sordes p aquã cõ-
tritiõis. de q vide.iiij.p.ti.xiiij.c.xviij.p to.ꝛ.c.xix.ꝛ scopam
cõfessiõis. de q vide.s. Scđo debem⁹ induere vestes ꝟtu-
tũ. vt.s. Et notãter aplꝰs noiat ꝟtutes arma: q: his munit
hõ ꝯ varios hostes ꝛc. Arma lucis describunt.iiij.par.ti.j.
c.iij.post prin.et.§.j.ꝛ.ij. Tertio hortat ad ꝯfecta act⁹ ma-
li declinationẽ: cũ infert. Nõ in comessationib⁹ ꝛ ebrietati-
bus. vide.s. cõuiuiũ. ꝛ ebrietas principalr. Dissuadet etiã
aplꝰs pctm̃ oris: cũ dicit. Nõ in ꝯtentiõe.ij.par.ti.iiij.c.ix.
Sꝫ induimini dñm iesum xp̃m. Induere xp̃m nihil aliud
est ꝙ imitari vitã christi. Vitã christi imitari est oẽ malũ
respuere: ꝛ oẽ bonũ eligere: ꝛ in disciplina moꝝ ꝑsiste-
re. Induimini christũ. pctã prudenter pcauẽdo. Induimi-
ni christũ penitẽtib⁹ clemẽter indulgendo ꝛc.

De dñi-ca in ra-mis ꝛ ad-uentus, Sup euãg. Math.xxj. qđ sic incipit. Cũ appropinqsset
iesus hierosolymis. Euãgeliũ istud deseruit duab⁹ dñicis
scꝫ dñice i ramis palmarũ ƀm historiã: ꝛ isti pñe dñice ad-
uẽtus dñi ƀm allegoriã. Ibi ostẽdit historiã qlr egressus
dñs de hiericho venit ad montẽ oliueti. ingressus deinde
hierlm terrestrẽ. Hic ondit allegorice ꝙ fili⁹ dei egressus
de hiericho supne ciuitatis venit ad mõtẽ oliueti.i. ad cu-
mulũ excellẽtissime mie: q mõs oliueti significat vbi ascẽ-
dit in bethaniã.i. vterũ ꝟgis. vide de incarnatiõe xp̃i.s.in
tabu.btẽ ꝟginis. Ite in castellũ ꝛc. vbi tria iniũgit. primo
ad ꝑdicationẽ ire. scđo ad salutẽ aiaꝝ sitire. tertio pctõres
ad deũ ꝯuertere. vide de ꝑdicatore ꝛ de ꝑdicatiõe ꝟbi dei
s. Et stati inuenietis asinã alligatã.i. pctõrẽ. vide.s. ꝛ pul-
lũ cũ ea.i. carnalẽ affectũ vñ ille cõtingit. vide.ij.p.ti.ix.c.
liij.§.iij. Plurima turba strauerunt vestimẽta sua ꝛc. Isti
tripl̃r xp̃m honorabãt.i. vestib⁹ sic dñatorẽ. frondib⁹ sicut
triumphatorẽ. vocib⁹ sicut saluatorẽ. Moralr ꝑdicta hono-
ris insignia ad nr̃aꝫ salutẽ moralr ꝯuertẽdo: ꝙ i medio iu-
mẽto figurat rigor maceratõis: q: ꝟga ꝛ on⁹ asini: dulcor
cõpassiõis ꝛ miseratiõis in oliuis.i. mĩscđie. de ipa vide.s.
Odor bone opatiõis in florib⁹. Clamor grãꝝ actionis in
laudib⁹. vide.s. Et valor ꝯtinuatiõis vsq ad igressuꝫ ciui-
tati, vide.s. de pseuerãtia. q: opꝫ pseuerare i bono vsq ad
mortẽ. Itẽ de pparatiõe cordis p tali festiuitate vide.s.

Dominica.ii.in aduentu

Sup eplã ad Ro.xv. q sic icipit. Quecũq scripta sunt ad
De vtili-tate scri-pturarũ, nostrã doctrinã scripta sunt. vt p patientiã ꝛ cõsolationẽ
scripturaꝝ spem habeam⁹. In q eplã aplꝰs qnq facit. Prio
nob idicat scripturarũ vtilitatẽ dicẽs. Quecũq scripta sũt.
de ipa vide.s.i. scriptura. ꝛ de patiẽtia vide.iiij.p.ti.iij.c.vij.
Scđo p nob postulat diuine bonitatꝭ largitatẽ. ibi. deus
aũt patiẽtie. de q.iiij.p.ti.iij.c.vij. Et solacij.i. mẽtalis ispi-
rator det vob idipm.i. indifferẽter sape. de q.s. Tertio ad
imitãdũ xp̃m nr̃am excitat infirmitatẽ: dicẽs. ppt qđ susci-
pite inuicẽ ꝛc. de q vide.s. Quarto nob explicat de xp̃i ad
uẽtu suppositã ꝟitatẽ. dico em̃ iesum xp̃m ministrũ fuisse
ꝛc. de incarnatiõe vide.s.in tabula btẽ ꝟginis. Quito no-
bis optat integritatẽ in finẽ: dicẽs. Deus aũt spei repleat
vos oi gaudio. In qb⁹ ꝟbis pmittit duo in aduẽtu regis
scꝫ debilib⁹ sustẽtationẽ: cũ dic. de⁹ aũt spei. Scđo tristib⁹
ꝯsolationẽ addẽs. repleat vos oi gaudio ꝛc. Primo em̃
nos debiles totã cõfidẽtiã ꝛ spem debem⁹ ponere in deũ.
de qua spe vide.s.in tabula. Scđo tristib⁹ est magna cõso-
latio noscere suos labores non perire sine fructu. sic scire
debemus nostros labores acqsituros magnũ gaudij fru-
ctũ cũ oibus sanctis ꝛ electis. de vario gaudio vide.s.

De ꝑces-sione si-gnoꝝ an̄ iudiciũ, Sup euãg. Luc.xxj. qđ sic incipit. Erũt signa in sole ꝛ lu-
na ꝛ stellis ꝛc. Diuidit aũt ƀ totũ euãge.in.iiij. ptes pnci-
pales. Nã prio tãgit signi multiplex ꝑcessio. scđo stricti iu-
dicis apparitio: ibi. tũc videbũt filiũ hois. tertio oim ele-
ctoꝝ ꝯsolatio: ibi. his aũt fieri incipientib⁹. qrto oim ꝑdi-
ctoꝝ ꝯfirmatio: ibi. Amẽ dico vobis. de istis vide.s. de di-
uino iudicio siue nouissimo. De istis signis i pncipio euã-
lij positꝭ, vide.iiij.par.ti.xiiij.c.xj.p totũ. Celũ ꝛ terra trãs-
ibunt. verba aũt mea ꝛc. exponit ibi.§.iij. an̄ med. ibi. Ter-
tio notandũ. Erũt signa in sole ꝛ luna ꝛ stellis. In qbus
verbis pmittit aduẽt⁹ xp̃i formidabilis ad iudiciũ: vt qs
exhortatiõe apli in eplã hodierna amor dei ad debitã ꝑpa-
rationẽ nõ excitat: saltẽ timor ꝛ tremor signoꝝ ꝯcutiat qad
duo spãlr.i. vt iusti iudicis charitatẽ pẽscim⁹: cũ dr. Erũt si-
gna. ei⁹ immutabilẽ eqtatẽ formidem⁹: cũ dr. i sole ꝛ luna.
Debem⁹ nãq primo pẽsare xp̃i iudicis magnã charitatẽ q
ad nostrã monitionẽ multa signa facit ꝛ faciet. Debemus
scđo ei⁹ eqtatẽ formidare. nã nulli parcit: diuitẽ ꝛ paupe-
rẽ in eqtate iudicat. Solẽ ꝛ lunã ꝛ stellas papã imperato-
rẽ: spũales ꝛ seculares. nõ solũ opa: sed etiã cogitata ꝛ lo-
cuta ꝯ deũ iudicabit. De oib⁹ istis vide.s. de iudicio diui-
no. Quõ de⁹ de varijs recipiet rõnẽ in diuino iudicio. ha-
bes.iiij. parte ti.xiiij.c.ix.p totũ ꝛ in particulari vide varia
ibidẽ. Et de finali iudicio ibidẽ.c.xj. per totũ.

Dominica.iii.i aduentu.

Sup eplã.i.ad Cor.iiij. q sic incipit. Sic nos existimet hõ
vt ministros xp̃i ꝛc. Circa qđ sciẽdũ ꝙ illi hoies q diligen-
ter iplẽt iniũctũ sibi ministeriũ: q etiã totalr cauẽt ꝑuersuꝫ
ꝛ temerariũ iudiciũ: sunt hui⁹ tãti bñficij receptaculũ cõ-
gruũ ad recipiẽdũ xp̃m. Primũ istoꝝ aplꝰs psuadet: ꝛ scđꝫ
dissuadet in eplã pñti. de scđo vide.ij.p.ti.iij.c.iij.v.ꝛ.viij.
p totũ. Nihil mihi cõscius sum: sꝫ nõ in hoc iustificat⁹ sum.
In qb⁹ ꝟbis aplꝰs vult docere mũdiciã seruare: immuni-
tatẽ ꝛ exẽplaritatẽ suã demõstrauit di. Nihil mihi cõscius
sum: sed nõ in ƀ ꝛc. In qbus ꝟbis duo notant.i. forma vi-
uendi saluatiua: ibi. Nihil mihi cõsci⁹ sum. Via merẽdi di-
spositiua: ibi. Sꝫ nõ in ƀ iustificat⁹ sum. Dico prio ꝙ debe-
mus viuere in puritate ꝯsciẽ. iõ debem⁹ eã freqnter exami-
nare. de q vide varia notabilia.j.par.ti.iij.c.x.p totũ.ꝛ.iij.
par.ti.x.c.j.§.j. Scđo debem⁹ grãm petere p iustificatiõe.
q: sine grã iustificari nõ possumus. de q varia notabilia.s.
de grã ꝛ de iustificatiõe. Mihi aũt p minimo est vt a vo-
bis iudicer.ij.par.ti.iij.c.viij.§.iij. Neq meipm iudico: ibi.
§.iij.b. Hic iam querit inter dispẽsatores: vt qs fidelis in-
ueniat. potest hoc applicari ad prelatos siue dominos. vt
s.in tabula.

Sup euãg. Math.xj. qđ sic incipit. Cũ audisset Iohan-
nes in vinculis opa xp̃i ꝛc. In hoc euãgelio quãtũ ad sen-
sum litteralẽ tria tangunt. videlꝫ iohãnis iterrogatio: xp̃i
rñsio: ꝛ iohãnis cõmẽdatio. vt satis apparebit euãgelij lit-
terã diligẽter cõsideranti. Sꝫ p nr̃a doctrina nõ ƀm conti-
nuationẽ lr̃e ꝑcedẽtis diuidẽdo dico ꝙ in pñti euangelio
monemur pmo de ꝟitatis sedula inqsitione ꝛ qstione io- De ꝟita-tis sedu-la inqsi-tione,
hãnis. scđo ꝯfirmamur in fidei nr̃e sincera ꝯfessiõe: in co-
latiõe saluatoris. Euntes renũciate iohãni q vidistis. Ceci
vidẽt: claudi ambulãt. In qb⁹ ꝟbis duo notant.i. ignorã-
tis illustratio: cũ dicit. Ceci vidẽt. errãtis informatio: cum
addit. claudi ambulãt. Primo nãq volẽs deus cecũ illu-
minare ꝛ ad cognitionẽ ꝟitatis ordinare: exagitat grã p-
ueniẽdo. De cecitate vide.s. cecitas. ꝛ sub lr̃a.v. scilꝫ visio.
Et de grã vide.s. sub lr̃a.g. scꝫ grã. scđo claudũ errantẽ in-
format. Moralr cecitas est error rõnis eligẽtis: claudica-
tio est curuitas affectiõis mouẽtis. lepra est immũdicia cõ-
cupiscẽtie carnalis. de q vide.s. Scđo surditas duricia ob-
stinate mẽtis paupras est defectiua grẽ ꝛ bone ꝯuersatio-
nis. De grã vide.s.in tabula. Ista sex incõmoda tollũtur
p sex. Quoꝝ primũ est intellect⁹ p fidẽ illuminatio.j.par.
ti.iij.c.v.§.j. scꝫ ꝙ illuminant spũalr oculi mentales septẽ
modis. Scđm est affect⁹ p charitatẽ rectificatio. et tunc
claudi ambulãt. de ipsa vide.s.in tab. Et pes aie est amor
s. amor. Tertiũ est carnalis cõcupiscẽtie sedatio ꝛ tũc mũ-
dant leprosi. Quartũ est cordis emollitio: ꝛ tũc surdi au-
diũt. vide de corde.s.in tabu. Quintũ est anime torpẽtis
suscitatio. ꝛ tunc quasi mortui resurgunt. Sextum est susci-
tati ditatio ꝛ btificatio: ꝛ tũc paupes euãgelizãt. Eplam
de quarta feria habes Esa.vij. Locutus est dñs ad achaz.

dicēs. Euāge.hr. Luc.j.qđ sic incipit. Missus est angelus gabriel. De āgelica ista missiōe ⁊ ānūciatiōe hēs copiosaȝ materiā.iiij.p.ti.xv.c.viij.lx.x.⁊.xij.p to.p toto isto euāge.

Feria.vj. Sup eplam Esa.xj.q̄ sic incipit. Egredieť virga de radice iesse: ⁊ flos de radice eius ascēdet ⁊ reqesceť super eū spūs dn̄i ⁊c. Ista dona p ordinē describunť ⁊ declarantur.iiij. par.ti.xj.c.j.§.ij.

Sup euāge. Luc.j.qđ sic incipit. Exurgēs maria abijt in mōtana cū festinatiōe ⁊c. Ista visitatio describiť.iiij.p.ti.xv.c.xxvij. Et magnificat vario mō describiť.iiij.p.tit.xv.c

Sabbato eplam habes.ij.ad Thes. (xxviij.xxix.⁊.xxx. sal.ij. Fratres rogamus vos per aduentum.

Sup euāg. Lu.iij.c.qđ sic incipit. Anno qntodecimo Tyberij cesaris ⁊c. Quare ⁊ quō cōputať iste ann⁹.iij.par.ti.vj.c.iij.§.v.modicū infra. Scđm litterā in hoc euāge. q̄ttuor describunť.s.tēporis p̄dicatiōis Johānis opportunitas: p̄dicātis autoritas: loci cōgruitas: ⁊ tpis p̄dicationis vtilitas. Videbit ois caro salutare dei. In qb⁹ v̄bis duo notanť sc; ꝑfect⁹ vl'is ꝯmissiōis.ibi. Videbit ois caro. effectus totalis remissiōis.ibi. salutare dei nr̄i. Nā sicut cuȝ peccāte primo hoīe ois hō posterior culpā ꝯtraxit et mortuus est. de pctō originali vide.s̄.in tab. sic pariformiter p christū dei filiū solū innocentē ois caro redēpta est: q: sol⁹ potēs fuit ad liberādū: promptus ad adiuuādū: ⁊ clemēs ad indulgendū. De deo vide varia notabilia.s̄.d.sc;. De⁹.

Secūdo notanť effectus totalis remissiōis ⁊ saluatiōis nostre. q: hoiem saluauit a culpa p remissionē: a pugna p defensionē: ⁊ a patris ira p sui traditionem.

Dominica. IIII. aduētus

dn̄i. Sup epla ad Phil.iiij. que sic icipit. Gaudete in dn̄o semp: iterū dico gaudete. In q̄ qdē epla p vtrunq; christi aduentū apls nos hortať ad mētis leticiā ⁊ ad spūalē exultationē: dicēs. Gaudete in dn̄o semp ⁊c. In qb⁹ verbis duo specialiter notanť.s.mētis interna leticia: cum dicť Gaudete ⁊c. Leticie debita materia addēs.in dn̄o. Debemus ꝗ pmo gaudere de delectabili obiecto btitudinis. ad qđ nos deus ordinauit fruendū eternalr. De isto gaudio vide.s̄.p̄ncipalr t̄n vide de isto gaudio.j.p.tit.vj.c.v.§.iij. Scđo monet nos ad vite sctimoniā ⁊ exēplarē edificationē dicēs. Modestia vestra nota sit oīb⁹ hoīb⁹. De ipsa vide.iiij.par.ti.iiij.c.x. Tertio assignat hui⁹ spūalis gaudij ⁊ monitiōis cām ⁊ rōnē dicēs. Dn̄s ꝓpe est. Quarto adhuc hortať nos ad mūdi fugā ⁊ p tēporalē solicitudinē dicēs. Nihil soliciti sitis. de ipsa solicitudine vide.s̄. Quinto vl' tertius nos admonet ad orōnis instantiā: ⁊ deuotiōis gratiarū actionē addēs: sed in omi oratiōe cū grāꝝ actiōe. De oratione vide.s̄. Et pax dei que exuperat omnē sensum. De ipsa pace vide.iiij.par.tit.vj.c.viij.per totū.

De interna mētis leticia.

Sup euāg. Joh.j.c.qđ sic incipit. Miserūt iudei ab hierosolymis sacerdotes ⁊ leuitas ⁊c. Describit aūt euāgelista q̄ttuor in hoc euāg. q̄ reddent testimoniū autēticū seu approbatū. Primū est auctas turbe testimoniū reqrentl. Scđm est iohānis stabilitas ꝓfitētis: ibi. Et cōfessus est ⁊c. De scto iohe habes s̄monē in forma.iij.par.ti.xxxj.c.vij p to. Itē aliū sermonē de eodē.iij.par.ti.xviij.c.v.§.vj. Dirigite viā dn̄i. In oīb⁹ v̄bis duo spālr notanť.s.pnie exhortatio: ibi. Dirigite. christi imitatio: ibi. Viā dn̄i. Debemus em̄ primo corda nr̄a ad deū dirigere: ⁊ ad deū recurrere. de corde vide varia notabilia vt.s̄.⁊ de pnia etiā vide.s̄.in tab. Scđo debem⁹ xp̄m imitari. Desup vide.iiij.p.tit.xj.c.ij.§.ij.post p̄n.ibi. Vbi notandū. Et vide alia pulchra. vt s̄.in tab.ibi.seqre. Et viā ei⁹ ambulare. De varijs vijs vide s̄.in tab. De p̄ceptis vide.s̄.p̄ceptū. Tertiū est ꝓbitas testimonij querētiū: ibi. Et q̄ missi fuerāt ⁊c. Quartū est dignitas loci: ibi. Hec in bethania facta sunt. Qđ autē fecit de loco mētionē h; rōnē litteralē vel mysticā. ⁊ litteralē propter breuitatē dimitto. mysticā v̄o: nā bethania dom⁹ obedientie iterp̄tať. q: necesse ē p obediētiā fidei ad baptismū

De exhortatione pnie.

puenire. vide.s̄. de obediētia. Medius aūt vestrum stetit quē vos nescitis. Nota q̄ dn̄s iesus operatus est salutē in quintuplici medio.iij.par.ti.xxxj.c.ij.p totū.

In vigilia natiuitatis

christi. Sup euāg. Matth.j.qđ sic incipit. Cū eēt despōsata mater iesu maria ⁊c. Ista despōsatio vario mō describiť cū isto euāgelio.iiij.par.tit.xv.c.vij.p totū. Diuidiť p̄sens euāgeliū in tres partes. In prima parte poniť beate v̄ginis mira impregnatio. In secūda ipsius ioseph digna dubitatio: ibi. Joseph autē vir eius cū esset iustus. In tertia magni dubij certificatio: ibi. Hec aūt eo cogitante. Filium dei magis decuit incarnari q̄ patrē vel spm̄ sctm̄ trib⁹ rationibus.iij.par.ti.xxx.j.c.ij.§.j.post prin. De ingressione filij dei habeť.iij.par.ti.xxx.c.ij.§.j.infra prin. Joseph fili dauid noli timere. hoc verbū noli dixit angelus ad quattuor. scilȝ ad zachariā: ad mariā: ad ioseph: ⁊ ad pastores. Excludebat in zacharia timorē exauditionis vel amoris: in maria timorem virginitatis pudicitie siue pudoris: in ioseph hesitationis: in pastoribus timorē insolite visiōis vel admirationis. De timore vide.s̄.in tabu.timor. Item vide in tabula de beata virgine.

In die natiuitatis christi

Habitātib⁹ in regione vmbre mortis lux orta est eis. Esa.ix. In q̄bus v̄bis duo notanť.sc; incōsolabilis indigētia ex parte rei: cū d̄r. Habitātibus in regione. Inenarrabilis clementia: cū addiť. lux orta est eis. Nā ex parte hoīs fuit magna indigētia ⁊ meror: incōsolabilis quē solus de⁹ poterat in gaudiū p̄mutare p egressum eius in mūdū. Scđo ex parte dei notať inenarrabilis eius clemētia: q̄ habitātibus in tenebris p modū lucis voluit oriri.

Sup euangelio in maiori missa. Joh.j.qđ sic incipit. In principio erat verbū ⁊c. desup vide.iij.par.tit.xviij.c.iij.§.iij.circa med.ibi. Materia aūt. Dedit eis potestatē filios dei fieri. Ista filiatio triplr describiť.iij.parte ti.j.c.xxvj.§.ij. Natiuitas christi siue part⁹ beatissime v̄ginis vario mō describiť.iiij.parte ti.xv.c.xxxj.per totū. Item.iiij.parte ti.xv.c.x.§.iij.⁊ etiā ante. Christus quomodo operat⁹ est salutē in quintuplici medio.iij.parte tit.xxxj.c.ij.p totū. De ingressione filij dei vide pulchra.iij.parte titu.xxx.c.ij.§.j.post principium.

Dominica infra octauas

natiuitatis. Super epistola ad Galat.iiij. que sic icipit. Fratres. Quāto tēpore heres paruulus est ⁊c. In ista epistola quātū ad p̄ncipalē intellectū loquiť de iudeis cōmemorādo seip̄m eis. Scđo ꝯuertit se ad gētiles ostēdēdo in eis effectū dn̄ice natiuitatis: ibi. Qm̄ estis filij dei. Tertio loq̇ť simul de vtrisq; tā gētilib⁹ q̄ iudeis.i fine: ibi. Itaq; iam nō est seruus ⁊c. Misit deus filiū suū factū de muliere factū sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret. In quibus verbis duo tāgunť sc; plasmatoris legalitas: cū dicť. Misit deus. Peccatoris necessitas: addens. Vt eos q̄ sub lege erāt ⁊c. Dico p̄mo q̄ magna fuit legalitas dei patris mittētis filiū suū in mūdū; ⁊ filij pietas volentis nobiscū habitare: nos gubernare ⁊ conseruare. Vide de eo.s̄.in tabu.deus. Dico scđo q̄ magna fuit necessitas peccatoris q̄ sub lege erat ⁊ in lege peccauerat: lege etiā redimereť. Ita et nos cū essemus paruuli sub elementis mūdi eramus seruiētes.i.sub lege moysaica. de ipsa vide j.par.ti.xiiij.c.j.ij.et.iij.

Sup euāg. Luc.ij.qđ sic incipit. Erant ioseph ⁊ Maria mr̄ iesu mirantes. Nō discedebat de tēplo ieiunijs ⁊ obsecratiōib⁹ seruiēs die ac nocte. In q̄b⁹ v̄bis duo notanť.s. loci aptitudo: cū d̄r. Nō discedebat de tēplo. Fuit ij ꝓprietudo: addēs. Jeiunijs ⁊ obsecrationib⁹. Debet nāq; q̄libet vidue eē ad instar hui⁹ vidue: vt iesu digne fruiat. de ipsis vide notabilia.s̄. Et tuā ip̄i⁹ aīam ptrāsibit gladi⁹. quo h sa

cum est. ⁊ de duplici gladio hr̄. iiij. par. tit. xv. c. xxvj. ꝑ to.
Nō discedebat de tēplo. Ubi ipa cōmēdaꝶ. ⁊ hoc q̄d ad vi
tā ꝯtēplatiuā. de q̄ hr̄. iiij. pat. ti. x. c. iiij. ⁊. v. ꝑ to. Ieiunijs
⁊ obsecrationib⁹ ⁊c. de q̄bus vide. s̄. in tabu. Uixerat cum
viro suo annis septē. de hoc vide. s̄. de matrimonio.

In circuncisione domini

De exordio nr̄e salutis.

Sup epl̄a ad Titū. iij. c. que sic incipit. Apparuit benigni-
tas ⁊ humanitas saluatoris nostri dei. Apostolus in hac
epl̄a quatuor tāgit. Primo exordiū nostre salutis: qđ hu-
manatio verbi fuit: dicēs. Apparuit benignitas. de q̄ vide
s̄. in vigilia natiuitatis dn̄i ⁊c. Scđo motiuū qđ fuit mise-
ratio dei: ibi. Nō ex operibus iusticie. Tertiū mediū qđ est
opatio sacri: ibi. Per lauacrū regn̄atiōis. i. ꝑ baptismū q̄
lauat regenerat et renouat. de q̄ vide. s̄. in tabu. Quarto
terminū q̄ est adeptio celestis premij. ibi. Iustificati grā
ipsius. De iustificatione ⁊ gratia vide. s̄. in tabu. etiā vt. s̄.
Heredes sim⁹ ſm spem vite eterne. ⁊ hoc scȝ nūc. ⁊ que. s.
spes nō est nisi ex meritis ꝓueniat: tandē rō ſm rem. De
spe vide. s̄. In christo iesu dn̄o nr̄o. Perfectio eñ xp̄i iesu
dn̄i nostri ostēdit obiectū beate visiōis ⁊ annexe dilectio-
nis quantū ad aīam ⁊ corpora beatorum.

De humilitate xp̄i erga legem.

Super euange. Luc. ij. qđ sic incipit. Postq̄ cōsummati
sunt dies octo vt circūcideretꝶ puer. In p̄senti euāgelio cir-
ca iesuȝ primo tangitꝶ ꝑfecta humilitas ſm legis ꝓceptū.
Scđo exaltatio ꝓpter nomē impositū: ibi. Uocatū est no-
men ei⁹ iesus. Postq̄ cōsummati sunt dies octo vt circū-
cideretꝶ puer: vocatū est nomē ei⁹ iesus. In q̄b⁹ v̄bis duo
notantꝶ. s. cōgruētia circūcisiōis: cū dr̄. Postq̄. reuerentia
noiatiōis: cū additꝶ. vocatū est nomē ei⁹ iesus. De christi
circūcisiōe nō repperi in summa Antonini. De nr̄a vō cir-
cūcisione vide sermonē. j. pat. tit. xiiij. c. v. §. vj. Est aūt tri-
plex circūcisio. scȝ particularis que fit i carne ꝓputij. vt. s̄.
in tabula. De circūcisione lingue vide. s̄. lingua. ⁊ locutio.
vel de alijs membris. scȝ visus/tactus/gustus ⁊c. Est cir-
cūcisio vniuersalis q̄ vniuersas corporis et aīe circūcidit
immūdicias ⁊ resecat vitia. Tertia oēm corruptelā carnis
circūcidit ⁊ oēm carnis abscindit miseriā que est oris con-
fessio ⁊c. Carnalis itaq̄ circūcisio que est particularis in-
uitat nos ad sp̄ualē ⁊ generalē circūcisionē: ꝑ quā aīa cir-
cūciditur a malis desiderijs: ⁊ caro ⁊ cōcupiscētia ⁊ om̄ia
corporis instrumēta ab operibus malis. Item sp̄ualē cir-
cūcisionē insinuat que animā circūcidit cogitatiōes sup-
fluas resecando. De circūcisione cordis quō. s. cor est in
bono multipliciter exercendū ⁊c. hr̄. j. par. ti. iiij. c. xiij. §. ij.
vide etiā. §. iij. q̄ septē sunt differētie iniquoꝝ cordiū. Uo-
catū est nomē ei⁹ iesus. Nota q̄ in hoc nomine iesus sunt
quinq̄ littere que possunt esse initia istarum dictionū. scȝ
iocunditas merentiū: eternitas viuentiū: sanitas languē-
tium: vbertas egentium: ⁊ satietas esuriētiū. De nomine
christi triplici habetur. iij. parte ti. xx. c. j.

In die epiphāie domini.

Super epistola Esaie. lx. que sic incipit. Surge illumina-
re hierusalē: quia venit lumē tuū. Prophetia ista exponitꝶ
a xp̄ianis de hierl̄m ꝑ romanos diruta ⁊ ꝓ tp̄e xp̄i veri na-
ti in bethleē: qui cū ad hierl̄m ꝑsonaliter veniēs: ⁊ in ipsa
exemplariter viuens: salubriter docens: ⁊ euidēter mira-
cula faciens ipsam fecit gloriosam. Surge ergo ⁊ illumi-
nare ⁊c. Grām dei amplectere: ibi. Surge ⁊ illumi. Ipam
operib⁹ ꝓsequēdo: ibi. ⁊ ambulabūt gētes in lumine tuo.
Eandē in singulis diligendam: ibi. Leua ⁊ circūitu ⁊c. de
ipsa grā vide. s̄. Gratia. Stella aūt grā dei in euāge. dicitꝶ
quia facit humiles/stabiles/cōmscabiles/⁊ celibes. Oēm
gentē ecclesie recipit. Camelos. i. maiores peccatis ⁊ sup-
bia vrgentes. Dromedarios. i. minores citius venientes.
Madian ⁊ effa. i. iniquitatem effundens.

Sup euāg. Math. ij. qđ sic incipit. Cū nat⁹ esset iesus
in bethleem iude ⁊c. De epiphania dn̄i habes sermonem
ꝓ themate. Uidētes stellā gauisi sunt gaudio magno valdē
sine. Uidimus stellā ei⁹ in oriēte ⁊c. cū declaratiōib⁹ ꝓ ista
festiuitate. iiij. parte ti. xv. c. xxij. ꝑ totū. Ista stella etiā va-
rio modo describitꝶ. ij. par. tit. xij. c. x. §. iij. iiij. v. ⁊. vj. Aper-
tis thesauris suis obtulerūt ei munera aurū/thus/⁊ myr-
rhā. In q̄bus verbis duo notantꝶ. s. ordinata ⁊ regalis ob-
latio: cū dr̄. Apertis thesauris suis. Mystica ⁊ doctrina-
lis significatio. ibi. Aurū/thus/⁊ myrrhā. Sunt thesauri
terrene diuitie: ꝓprie cōsciētie: ⁊ q̄libet sciē. De p̄mis pau-
perib⁹ large distribuantꝶ: mutuātib⁹ grates reddantꝶ: ⁊ xp̄i
sacerdotib⁹ digne offerantꝶ. de diuitijs vide. s̄. De secūdo
thesauro scȝ ꝓprie ꝯsciētie da lachrymosam ꝯfessionē: de-
uotā orationē: ⁊ largā diuine grē susceptionē. de q̄b⁹ oīb⁹
s̄. in tabula. De tertio thesauro. s. sciētiarū da vt sciam no-
strā bonis operib⁹ approbem⁹: oīb⁹ cōicem⁹ ⁊ deū deinde
glorificemus. Sic ergo offerim⁹ tria munera. primū iusti-
cie: secūdū misericordie: tertiū prudētie. de q̄b⁹ vide. s̄. in
tabula. Aurum significat dei obedientiā. myrrha vite mū-
diciā: ⁊ thus fame redolentiā. Qualr̄ se hō tripl̄r dȝ offer-
re deo ⁊ quō fieri debet dei sacrificium ⁊c. desup vide. iiij.
parte ti. xv. c. xxxv. ⁊. a. j. §. vsq̄ ad. ix. §. inclusiue. Per aliā
viam reuersi sunt in regionem suam.

Tria munera sūe deo offerenda.

Dominica infra octauas

epiphanie. Sup epl̄a ad Rom. xij. q̄ sic incipit. Obsecro
vos ꝑ miam dei vt exhibeatis corpa vestra hostiā viuētē.
Apl̄us in hac epl̄a cūctos filios ecclie monet vt se christo
offerant. vt. s̄. in themate. Quare aūt se hō tripl̄r offerre
pōt deo: ⁊ quō fieri dȝ dei sacrificiū. habetꝶ. iiij. par. ti. xv. c.
xxxv. ꝑ totū. Nolite cōformari huic seculo. In q̄bus ver-
bis duo notātur scȝ ꝓhibitio retractiua: cum dicitꝶ. Nolite
ꝯformari. explicatio infectiua addēs. huic seculo. Primo
eñ prohibitione mali hortamur societatē ⁊ cōuersationē
fugere. secūdo ne inficiamur in seculo. de istis duob⁹ vide
s̄. de mundo. Sicut eñ in vno corpore multa membra ha-
bemus: om̄ia aūt mēbra nō eundē actū habent. ita multꝶ
vnum corpus sumus in christo. exponitꝶ de vnitate cōi. ij.
par. ti. iiij. c. viij. §. iij. ante med. ibi. Scđm generis. Oēs
vnum corpus sumus in christo. j. par. ti. vij. c. iij. §. iij. ante
medium. ibi. Tertium genus.

Qualiꝶ filij ecclesie sic se dn̄o deo offerre.

Sup euāg. Lu. ij. qđ sic incipit. Cū fact⁹ esset iesus anno-
rū. xij. ascēdentib⁹ ⁊c. Proponitꝶ nobis in p̄nti euāge. quō
a maria matre ei⁹ que ip̄m maxima solicitudine custodie-
bat ꝑdebaꝶ ⁊ post triduū inueniebaꝶ. Primo ergo osten-
dit hui⁹ pueri etatē: q: annoꝝ. xij. Scđo oñdit i hierl̄m op-
portunitatē: ibi. Ascendētib⁹ illis. Tertio remanēdi occa-
sionē: ibi. Cū redirēt. Quarto ipsius ꝑ hoc a parentibus
amissionē: ibi. Et nō cognouerūt parētes eius. Et factum
est post triduū. Nota q̄ quilibet inuenire pōt dn̄m iesum
post triduū ꝯfessionis/ꝯtritiōis/⁊ satisfactiōis. de istis vi-
de. s̄. in tab. Inuenerūt illū i tēplo sedētē in medio docto-
rū. Nota q̄ dn̄s operat⁹ est salutē in q̄ntuplici medio. iij.
ꝑ. ti. xxj. c. ij. ꝑ to. Fili q̄d fecisti nob sic ⁊c. Ista interroga-
tio tripl̄r exponitꝶ ⁊ declaraꝶ sup isto euāg. de interrogatio-
nib⁹ ⁊ r̄nsionib⁹ ⁊c. iiij. ꝑ. ti. xv. c. xxxvij. ꝑ to. Erat subdit⁹ il-
lis. Qualr̄ instruere debēt parētes filios ⁊ regere ⁊c. iiij.
par. ti. ij. c. v. §. iij. Quō parētes sunt honorādi. iiij. ꝑ. ti. v. c.
ix. §. j. et. ij. Et de obediētia vide. s̄. in tabu. De veneratio-
ne ⁊ frequētatiōe ecclesiarū ꝓ themate in p̄n. hr̄. s̄. ecclia.
Et mater ei⁹ cōseruabat oia v̄ba hec ꝯferēs in corde suo.
No. q̄ sūt. xij. fruct⁹ v̄bi dei q̄b⁹ p̄uaꝶ q̄ nō audiūt v̄bū dei
ij. ꝑ. ti. ix. c. xi. §. ij. post p̄n. Iesus aūt ꝓficiebat sapia ⁊ eta-
te ⁊ grā apđ deū ⁊ hoies. In q̄b⁹ v̄bis duo notantꝶ. s. sin-
gularis augmētatio: cū dr̄. iesus ꝓficiebat. v̄tualis fecun-
datio: addēs. sapia ⁊ etate ⁊ grā. Primū ꝓpꝶ breuitatē o-
mitto. Scđo notaꝶ v̄tualis fecūdatio. Nā grā ꝓueniēs est
p̄ncipiū oia fecūdatiōis hois. dū eñ pctō: aridus longe
est a deo: nec vllū fructū meritorū facere pōt sine ipa. De
grā vide. s̄. in tab. Pro octa. epiphie vide sermonē ꝓ das-

Et xp̄us inueniꝶ p⁹ cōfessionē/cōtritionē/⁊ satisfactionē.

prisino ꝛ apparitiōe patris ꝛ filij ꝛ spūssancti.iij.par.tit. xuij.c.ij.per totum.super euāgelio Math.iij.

Dominica.I.postoctauas

Qr̄ siēda sit mutua subministratio.

epħie.Sup epl̄a ad Ro.xij.q̄ sic icipit. Hn̄tes donatiōes ſm grām q̄ data est nob̄ differētes. In hac epl̄a apl̄s tria facit. Primo monet in ꝑsona ecclie ꝙ fiet mutua subministratio bonis hoīb⁹.Et tangit diuersa officia ſm que fieri dꝫ mutua subministratio dicēs. Hn̄tes donatiōes.De varijs gratijs donis ꝛ mutua charitate siue dilectiōe vide.s̄ in tab.i lr̄is sibi adaptatis.scꝫ.g.d.c. Odiētes malū adherentes bono. In q̄b⁹ duo notanł.s. mali detestatio cū dꝫ. odiētes malū.boni affectio cū dꝫ.adherētes bono. Debemus nāqꝫ ꝑmo detestari malū pcti. de ipso vide.s̄. Scd̄o debem⁹ adherere bono ꝟtutis: cū nihil ꝟtute sit melius. de ipsa vide.s̄.s.ꝟtus.Honoꝛe inuicē ꝑuenientes.De honore vide.s̄. Spe gaudētes. De ipsa vide pulchra notabilia.iiij.par.ti.vij.c.j.et.ij.ꝑ to.Orōni instātes.De ipa vide s̄. In tribulatiōe patiētes. De patiētia vide.iiij.par.ti.iij. c.vij.et.j.par.ti.v.c.iiij.§.ij.post medi.ibi.Quinta via. Itē de vario martyꝛio sine sanguine vide.j.par.tit.v.c.iiij.§.ij. circa pꝛin. Et pꝛincipaliter.iiij.par.ti.iij.c.iij.§.ij.

Miraculū aq̄ in vinū mutate.

Sup euāg. Joh.ij.qd̄ sic incipit. Nuptie facte sunt i chana galilee ꝛc.Diuidił istud euāg.in sex partes. In pꝛima determinał locus in q̄ miraculū factū est: q2 in chana galilee ꝛc. In scd̄a ꝑsone coꝛā q̄b⁹ factū est:ibi. Erat mater iesu ibi. In tertia ea que dederūt occasionē vt fieret miraculum: q2 deficiente vino. In quarta manifestatio miraculi: ibi.Et dicit eis iesus. Haurite nūc. In q̄nta oꝛdo miraculi hui⁹ ad alia miracula facta a iesu: ibi. Hoc fecit initiū ꝛc. In sexta effectus miraculi: ibi. Manifestauit glām suā. Iste nuptie vario mō describunł ſm varios stat⁹ hoīm ꝑ trib⁹ sermonib⁹. ꝛ q̄d significāt sex hydrie in istis nuptijs. de q̄bus in isto euāgelio.iiij.par.tit.xv.c.xxxviij.xxxix.ꝛ.xl. Nuptie facte sunt. In q̄b⁹ ꝟbis duo notanł. Pꝛimo quō tēpoꝛaliter cōiugati debēt viuere: ibi. Nuptie facte sunt. Scd̄o quō spūalr̄ copulati in xp̄o pn̄t ꝑsistere. Dico pꝛmo ꝙ tp̄aliter ꝯiugati dn̄t sacramēta sui oꝛdinis inuiolabiliter seruare.de ipsis vide.s̄. ꝛc.Scd̄o xp̄o spūalr̄ copulati dn̄t se pꝛecipue a peccato cauere: q2 peccādo spōsa christi aīa fidē perimit. De nuptijs spūalib⁹ ꝑ trib⁹ statib⁹ hoīm vide.iiij.par.tit.xv.c.xxxviij.xxxix.et xl. Uel de religiosis:vel de virginibus. Deficiente vino. Nota ꝙ triplex vinū deficiebat ante chꝛisti aduentū. q̄d significat istud vinum ꝛc. iiij.parte ti.xv.c.xlij.§.j.

Dominica.II. post octa-

Temerarie nō est iudicandum.

uas epħie.Sup epl̄a ad Ro.xij.que sic incipit. Nolite pꝛudētes esse apud vosmetipsos. In q̄b⁹ ꝟbis duo notanł.s. ne no a supbe iactem⁹:ibi. Nolite. Ne pꝛimos temerarie iudicemus cū dꝫ. Apud vosmetipsos. De pꝛmo.s.de iactātia vide.ij.par.ti.iiij.c.iiij.ꝑ to.ꝛ ti.iij.c.iij.§.vij.Scd̄o nō debemus temerarie iudicare.ij.par.ti.iij.c.viij.ꝑ to.Scd̄o ꝑsuadet q̄ntū ad ꝑximū exēplarē edificatiōnē dicēs. Prouidētes bona:nō tm̄ coꝛā deo:sed etiā coꝛā oīb⁹ hoīb⁹.i.ꝑuide cuteris vt verba vestra ꝛ opa nō solūmodo placeāt deo: sed etiā vt nō hoīb⁹ scandalū ingerant.de scādalo vide.ij. par.ti.vij.c.iiij.ꝑ to. Tertio dissuadet vltiōnē iniurie siue expetitionē vindicte cū dicit. Nō vos defendētes charissimi:sꝫ date locū ire ꝛc. De iniuria vide.ij.par.ti.viij.c.iij.§. vj.ꝛ sub lr̄a.i.scꝫ iniuria.vt.s̄.ꝛ de vindicta vide.iiij.par.ti. v.c.xiij.ꝛ.§.j.ij.ꝛ.iij. Quarto ꝑsuadet suppletionē indigētie dicēs.Si esurierit inimicus tuus ciba illū:si sitit potū da illi.i.ſm glosam.mitte ei necessaria.De operib⁹ misericoꝛdie vide.s̄.i tab.ibi.mia. Ultimo apl̄s dissuadet feroꝛē iracūdie dicēs. Noli vinci a malo.i.a malo hoie.Et signanter dicit noli:q2 vincere siue vinci in potestate nostra est.vincit eīm qui vult vincere:ꝛ vincił q̄ vult vinci.de quo vide.s̄.in tabu. Ita ꝑsuadet tn̄ vigoꝛē patiētie dicens:sed vince in bono malū. de hoc vide pulcherrima notabilia. iiij.parte ti.iij.c.vij.per totum.

De mundatione leprosi ꝛ paralytici.

Sup euāg. Math.viij.qd̄ sic incipit. Cū descēdisset iesus de mōte secute sunt eū turbe multe. Presens euangeliū diuidił in duas partes ſm duo miracula de q̄b⁹ fit mētio in isto euāgelio.quoꝝ vnū est lepꝛosi mundatio: aliud ꝟo serui cēturionis paralytici sanatio. In pte illa in q̄ ponit pꝛimū miraculū: pꝛimo ostēdił qn̄ illud factū fit: vt pꝫ in pꝛincipio. Scd̄o coꝛā q̄b⁹:ibi. secute sunt eū turbe multe. Tertio qualr̄ se habuit lepꝛosus salutē petens: ibi. Ecce lepꝛosus ꝛc. Qualr̄ se habuit saluatoꝛ salutē cōferens: ibi. Extendēs iesus ꝛc. Cū descendisset iesus de mōte secute sunt eū turbe multe. Debemus itaqꝫ nos sequi chꝛistū qui sic dignał ad nos de celesti mōte descēdere cū turbis potētiarū: q2 in chꝛisto est via inobliquabilis: veritas ineffabilis:ꝛ bonitas inhaustibilis. Propter pꝛimū debem⁹ eū sequi in effectu. Propter secundū in affectu. Propter tertiū in intellectu. In effectu inquā bone actiōis. In intellectu ꝟe cognitionis. Et in affectu ꝟe dilectiōis. Quō hō dꝫ seq̄ deū in ꝑfecta dilectiōe: habeł.iiij.par.ti.xj.c.ij.§. ij.ante medi.ibi. Ubi notādū.vide.s̄.S. sequi. Lepꝛosus iste assimilari pōt peccatoꝛi ex pctis.vt.s̄. Dn̄e nō sum dignus vt intres sub tectū meū ꝛc. De humilitate vide varia.iiij.parte ti.iiij.c.xij.Filij regni eijcienł in tenebꝛas exterioꝛes: ibi est fletus ꝛ stridoꝛ dentium. In q̄b⁹ ꝟbis duo notanł.s.fatuitas mūdanoꝝ:cū dꝫ.Filij regni. Penalitas damnatoꝛū: cum dicił.in tenebꝛas exterioꝛes. Dico pꝛimo ꝙ fatuitas magna est mūdanoꝛū: q2 mūdū vanū pꝛeposuūt celo.de mūdo vide.s̄.i tabula. Secūdo pꝫ penalitas damnatoꝝ quā cōsiderare debem⁹ ꝛ cauere.vide.s̄.de inferno ꝛ de penis vt.s̄.Amē dico vobis.nō inueni tantā fidem in israel. Ista magnitudo fidei describił.iiij.parte ti. viij.c.iij.§.iiij.v.vj.et.vij. Uolo mundare. Circa hoc nota octo que vult deus a nobis in hac vita: ꝛ nonū in futura. j.parte ti.xij.c.j.§.vij.per totū.

Dominica.III. post octa-

uas epiphanie.Sup epl̄a ad Rom.xiij.q̄ sic icipit. Nemini quicq̄ debeatis nisi vt inuicē diligatis.Apl̄s nos pꝛmo hoꝛtatur ad dilectionē:ostēdēs ꝙ per ipsam est oīs boni operatio: dicens. Nemini quicq̄ debeatis.i.nemini maneatis obligati:sed omnibus reddite quod suū est.charitatem ita soluite:vt eā semꝑ debeatis. ꝛ hoc est quod ait. nisi vt inuicē diligatis. Ista pꝛoximi dilectio vario modo describitur.iiij.parte ti.vj.c.iiij.ꝛ.§.iij.vide etiā.s̄.de dilectione. Nō adulterabis. In quibus verbis duo notanł.s. omnis mali abnegatio cum dicił. Nō. adulterij specificatio:cū additur. Adulterabis. Dico pꝛimo ꝙ omne malum est cauendū:quia nō manet impunitū. De hoc vide.s̄.ibi. Punitur ꝛ puniuntur. Secūdo adulteriū est specialiter hoꝛrēdū.de quo vide.ij.par.ti.v.c.iij. Nō occides. de quo j.parte ti.xiij.c.iiij.§.ix. Non furaberis.de quo.s̄. Non falsum testimoniuꝫ dices. vide.j.parte ti.xiiij.c.iiij.§.xj. ꝛ.iij. parte ti.ix.c.xj.§.iij.et.iiij. Non concupisces.scꝫ rem ꝑximi tui.j.parte titu.xiiij.c.iiij.§.xiij. Secundo hoꝛtatur ad hoc idem ostendendo ꝙ per ipsum est omnis mali inclinatio: ibi. Dilectio pꝛoximi malum non operatur. de qua habeł in pꝛincipio huius epistole signatum. Tertio ex his concluditur ꝙ per eandem est diuini legis impletio: ibi. Plenitudo legis est dilectio. pꝛopter quod charitas dicitur finis omnis consummationis. De charitate ꝛ dilectiōe.vide.s̄.in tabula.

De periculo mūdane tribulationis.

Super euangelio Math.viij.qd̄ sic incipit. Ascendente iesu in nauiculā. Notanł quattuoꝛ ꝑ oꝛdinē in pꝛesenti euangelio. Quoꝝ pꝛimū est periculū mundane tribulationis.de quo.s̄.mundus. Ascendente iesu in nauiculā secuti sunt eum discipuli eius. Applicantur ista pulchre ad religionem.ij.parte ti.ij.c.j.§.xxiij.vide etiam.s̄. natiis et ventus. Secundū documentū diuine inuocationis.s.in

chꝛisti

chꝛisti suscitatione ⁊ salutis postulatione.ibi.Et suscitaue runt eū ⁊c. De quo vide.s̄.in tabula de orone. Dn̄e salua nos perimus. In quibus verbis duo notantur:scꝫ affluen tia bonitatis:cū dicit.Dn̄e ⁊c. Refluentia tempestatis cū additur.perimus. De primo q̄ deus habet affluentiā bo nitatis.ideo debemus ipm̄ inuocare. de deo vide.s̄.deus et de oꝛatione ⁊c. Scd̄o mundus habet refluentiam tēpe statis ⁊c. De mundo ⁊ suis periculis habetur.s̄.mundus.

Tertium est auxiliū per xp̄m secure euasionis:scilꝫ in ma ris tranquillitate.ibi. Tūc surgēs imperauit vētis ⁊ mari. Et facta est tranquillitas magna. vide.s̄.de religiōe pace siue patientia. Quartum sequit̄ preconiū magnifice col laudationis in turbarū admiratione:cū concludit. Porro hoīes mirati sunt dicentes. Qualis est hic ⁊c:

Dominica.iiii.post octa

uas epiphanie. Super ep̄la ad Col.iij.que sic incipit. Indu ite vos sicut electi dei sancti ⁊ dilecti viscera misericoꝛ die. Ap̄ls in hac ep̄la tria facit. Primo enim ponit septē partes hui᷒ varietatis. Nā primo miam.de qua.iiij.par.ti. v.c.xviij. Benignitatem.de qua.iiij.par.ti.v.ca.xxi.§.j.post mediū.ibi. Est ergo septim᷒. Humilitatem.de qua.iiij.par. titu.iiij.c.xij.per totum. Modestiam.de qua.iiij.par.titu. iiij.c.x.per totū. Patientiā.de qua.iiij.par.ti.iij.ca.vij.per totū ⁊c. Scd̄o ponit nomē huius auree vestis. cuꝫ addit Super oīa aūt hec charitatē habētes qd̄ est vinculū perfe ctionis.iij.par.titu.xvj.c.j.infra mediuꝫ principaliter ante §.vide etiam.s̄.charitas. Pax xp̄i exultet in coꝛdibus ve stris. In quib᷒ verbis duo notant̄.scꝫ pax xp̄i amanda.ibi. Pax xp̄i. Pacis federa cōseruanda addens.ibi. In coꝛdi bus vestris. de vtraq̄ pace vide varia.iiij.par.ti.vj.c.viij. ⁊.ij.par.titu.vij.c.viij.§.iij. ⁊ vide latius de ipsa.s̄. Tertio alias septē partes varietatis subiungit.ibi. Et pax xp̄i. de qua hic immediate.s̄. Et grati estote. de ipsa gratiarum actione.vide varia notabilia.iiij.par.ti.v.c.xij.per totum.

Uerbuꝫ xp̄i habitet in vobis abundanter. Nota q̄ verbi dei sunt duodecim fructus.ij.par.ti.ix.c.xi.§.ij.

addi qd̄ de pace poetice dr. Pax siam nu trit reri ... net ꝯcoꝛ dia pacē pax rep̄s mit lites ꝯcoꝛdes necrit et idēꝫ Lis pacē me tuit refu git discoꝛ dia pacē odia pax pellit ca sus pax nutrit a moꝛē.

Sup euange. Matthei.xiij.qd̄ sic incipit. Simile est re gnū celoꝝ homini qui seminauit bonū semen in agro suo. In hoc euāgelio quattuoꝛ nobis notāda ꝓponūtur. Pri mū est diuine liberalitatis affluentia in bonoꝝ suoꝝ cōica tione di. Seminauit bonū semē in agro suo. In quib᷒ ver bis duo notant̄:scꝫ habilitas in agēdis:cū dicit̄. Semina uit bonū semē. Durabilitas suscipiētis:cum additur. In agro suo. Deus eñ est agens habile ad spirandū bone spi rationis fructum. Scd̄o coꝛ hoīs qd̄ est ager suscipit q̄nq̄ a diabolo zizania male cogitationis. de coꝛde vide.s̄. vel zizaniam heretice prauitatis.vide.s̄. Scd̄m est humane prauitatis negligētia in vitioꝝ occasione.ibi. Cū autē doꝛ mirēt hoīes.de varia negligētia vide varia.ij.par.titu.ix. c.iij.et.iiij.per totū.⁊ alijs pluribus. Itē.s̄.de accidia ⁊ pi gritia. Uenit inimicus ⁊ superseminauit zizaniam in me dio tritici. de discoꝛdia vide.ij.par.tit.iiij.c.viij. Tertium est eterne bonitatis refulgentia in maloꝝ suppoꝛtatione. ibi. Serui autem ⁊c. de deo vide notabilia.s̄.in tabula.

Quartū est extreme seueritatis s̄nia in reoꝝ punitione. ibi. Colligite primū zizania ⁊c. de quo vide.s̄.dn̄ica.ij.ad uent᷒ dn̄i.⁊ de diuino iudicio siue nouissimo vide.s̄.

Dominica in septuagesi

ma. Super ep̄la.j.ad Coꝛ.ix.que sic incipit. Nescitis q̄ hi q̄ in stadio currūt oēs q̄dē currūt sed vnus accipit brauiū. Quia nos in ista vita misera habemus currere velociter: et in agone cōfligere viriliter:pro tāto indigemus diuino auxilio siue diuine grē. Unde ap̄lus hic duo facit. Primo describit cursum ⁊ cōgressum quē habemus facere dicens, Nescitis q̄ hi qui in stadio currūt.oēs quidem currūt. sed vnus accipit brauiū ⁊c.j.par.tit. vj.c.ij.§.iij.post prin.ibi. De vnitate. Potest etiā applicari ad thema de militia spi

Explica tio ep̄le pauli icī piētꝫ. Ne scitis ⁊c.

ritali.iij.par.ti.iiij.c.j.§.iij.⁊.iiij. Uel de mercede huius vi te:tūc vide.s̄.in tabula. Sic currite per bona opera in sta dio p̄sentis vite vt comprehendatis brauiuꝫ scꝫ glie. Dis qui in agone ꝯtendit.i.pugnat cum aduersarijs ab oībus scꝫ impedimentis se abstinet. vide.s̄.de militia vel de mar tyrio. Castigo coꝛpus meū ⁊ in seruitutē redigo. In qui bus verbis duo notantur:scꝫ quō est coꝛpus castigandum maceratione:cum dicitur. Castigo coꝛpus meuꝫ.desideriū sic eleuandū deuotione addens.⁊ in seruitutem redigo. Debemus igitur coꝛpus castigare per mali declinationeꝫ. motus scꝫ carnis illicitos repꝛimēdo.de quo.s̄.de ieiunio. ⁊.s̄.caro. Secundo debemus mentē ad deum eleuare. de vita contemplatiua.iiij.par.ti.x.c.iiij.per totuꝫ. Uide etiā sub littera.C.scꝫ contemplatio. Secūdo describit ap̄ls in presenti epistola diuinū succursum:quē habemus querere ibi. Nolo enim vos ignoꝛare fratres.

Qualr coꝛp᷒ sit castigan dum.

Super euange. Matthei.xx.qd̄ sic incipit. Simile est re gnum celoꝛum homini patrifamilias qui exijt primo ma ne cōducere operarios in vineam suā. In presenti euange lio sp̄ualiter quattuoꝛ nobis consideranda occurrūt. Naꝫ xp̄s nos p̄mo hoꝛtatur ad virtuose operationis exercitiuꝫ vel exercitationē.vel primo nobis ꝓponitur operarioꝛuꝫ in vineā conductio. Uinea ista describitur quid scꝫ signifi cat.j.parte titu.v.ca.ij.§.vij.viij.ix.x.⁊.xj. Quid statis hic tota die ociosi. Istud ociuꝫ describitur vario modo.ij.par te titu.ix.c.xiiij.per totum.moꝛalizatur etiam predicta au toꝛitas.j.par.titu.iij.c.x.§.vj. Cum sero factū esset.si pla cet applicare ad seruitutem alꝫ senectutem vel moꝛteꝫ.de ipsis vide.s̄. S.⁊.M. Uoca opa̱rios ⁊ redde illis merce dem.de quo vide notabilem sermonem.j.par.ti.v.c.ij.a.§. vj.vsq̄ ad finem. Uoca operarios ⁊ redde illis mercedeꝫ. In quibus verbis duo notantur:scꝫ dei magna curialitas iubēs operarios vocare.ibi. Uoca operarios.filij dei equi tas volens p̄miare addens. Et redde illis mercedē. De primo scꝫ de varia vocatione.vide varia.j.parte titu.v.c.ij. §.vj.de secundo scꝫ mercede laboꝛum. vide.j.parte titu.v. c.ij.§.xj. Uide etiam.s̄.in tabula. scilꝫ Laboꝛantibus. Et murmurabant aduersus patrēfamilias. quomodo intelli gitur ille murmur.j.parte titu.v.c.ij.§.xj. Et qui significan tur per illos.ij.parte titu.vij.ca.ij.§.ij. Multi sunt vocati. de varia vocatione qua dominꝰ varios diuersimode vo cat.vide.j.par.titu.v.c.ij.§.vj.

Exhoꝛta mur ad exercitiū virtuose opatōis

Dominica in sexagesima

Super epistola.ij.ad Coꝛ.xj.que sic incipit. Libenter suf fertis insipientes cum sitis ipsi sapientes. Potest ista epi stola sic diuidi. Primo nāq̄ apostolus istoꝛum pseudo va nam gloꝛiam vituperat in hoc q̄ arguit Coꝛinthios.q2 sic gloꝛiantes sustinebant:dicens. Libenter suffertis insipiē tes.i.gloꝛiantes in carnalibus cum sitis ipsi ⁊c. ij.parte ti tu.iiij.c.j.per totum. Et de inani gloꝛia ibidem.c.j.per to tum. Sustinetis si quis vos in seruitutē redigit. De varia seruitute vide.iij.par.titu.iij.c.vj.per totum. Uel de marty rio sine sanguine.de quo.s̄.martyrium. Quis scandaliza tur ⁊ ego ⁊c.ipsum scandalum vario modo describitur.ij. par.titu.vij.c.iiij.per totum. Ueniam autem ad visiones et reuelationes domini. De varia visione vide.s̄. Uisio vl̄ contemplatio. Et iste raptus pauli describitur.iiij.parte ti tu.x.c.vj.per totum. Et ne magnitudo reuelationum extol lat me:datus est mihi stimulus. De varia tentatione vide s̄. Uirtus in infirmitate perficitur. In quibus verbis duo notantur:scꝫ possessio virtutis quam debemus feruenter amare:cum dicitur. Uirtus. Afflictio carnis quam debe mus patienter poꝛtare addens. in infirmitate perficitur. Debemus enim primo v̄tutes amare ⁊ vitia spernere. De virtutibus vide.s̄.et de vitijs siue peccatis vide.s̄.sub lit tera. P. scilicet peccatis. Secundo debemus afflictionem carnis patienter poꝛtare. Uide de hoc.s̄.scilꝫ infirmitates et.s̄. tentationes. Periculis fluminum: periculis latro

De vana gloꝛia.

num ⁊c. Ista pericula spiritualiter exponuntur quomodo ab istis impugnamur. iiij. parte titulo. ij. c. ij. §. v. infra principium ⁊ post per totum.

Devotiones erga xp̄m quales esse debent.

Super euāge. Luce. viij. qd̄ sic incipit. Cum turba plurima cōuenirent ⁊ de ciuitatibus ꝓperarent ad iesum. In hoc euāgelio nobis p̄mo ꝓponitur ppl̄i ad xp̄m sequentis generalis deuotio. de quo vide. s̄. de predicatione verbi dei. Scd̄o exprimit̄ eiusdem populi specialis ⁊ diuersa dispositio. ibi. Dum aūt seminat aliud cecidit ⁊c. Et aliud cecidit inter spinas. Exponit̄ breuiter. ij. par. titu. v. c. xij. §. ij. post p̄n. Tertio excitatur tepidoꝝ attentio. ibi. Hec dicens clamabat. de quo. s̄. de accidia: pigritia: vel tepiditate. Quarto requirit̄ a dn̄o expositio. ibi. Interrogabant aūt eū ⁊c. Quinto ostenditur quoad discipulos mysterioꝝ cognitio ibi. Uobis datum est nosse mysteriū ⁊c. Sexto ponitur expositio facta a dn̄o. ibi. Est autē hec parabola. vt patet in ꝓcessu euāge. Semen cecidit in terram bonā. In quibus verbis duo notantur. scʒ maioꝝ periculosa negligentia: cū dicitur. Quod aūt cecidit. iustoꝝ fructuosa diligentia: cum additur. In terram bonā. De p̄mo ꝙ negligētia verbi dei est multum periculosa. de quo. s̄. negligentia. Scd̄o diligētia bonoꝝ est bona audiendo: scʒ verbū dei. De predicatione verbi dei vide. s̄. predicatio. ibi. de predicatione siue verbo dei. Quod aūt cecidit in terram bonā: hi sunt qui in corde bono ⁊ optimo ⁊c. i. par. titu. iiij. c. xiij. §. ij. infra prin. vide etiam. s̄. de corde. Et fructum afferunt in patientia. iiij. par. titu. iij. ca. vij. §. xviij. circa finem per oēs. §. de patientia. Hi sunt qui audierunt ⁊c. et a solicitudinibus ⁊ diuitijs ⁊c. De diuitijs vide. s̄. Diuitie.

Dominica in quinquagesima.

Super epistola. i. ad Cor. xiij. que sic incipit. Si linguis hoim loquar ⁊ angeloꝝ: charitatem aūt nō habeā factus sum velut es sonans ⁊c. Apl̄s in p̄nti epl̄a ostendit nobis charitatis vtilitatē: q̄ ostēdit̄ ex quattuor. Primo quia sine charitate nō prosunt cetera bona: dicens. Si linguis hoim loquar ⁊c. Scd̄o q: cum charitate sūt oia bona. ibi. Charitas patiens est. Tertio q: ꝑ ipsam vitantur oia mala. ibi. Charitas nō emulatur. Quarto quia ꝑ ipsaʒ habetur in his duobus finalis perseuerantia. ibi. Omnia suffert ⁊c. De charitate vide. s̄. Charitas. Si linguis hominū loquar ⁊ angeloꝝ ⁊c. iij. par. ti. xviij. c. iij. §. ij. infra prin. ibi. Et nota. Siue lingue cessabūt. i. par. ti. ij. c. iiij. §. iij. Siue scientia destruetur. quō intelligitur hec auctoritas. i. parte ti. v. c. vi. §. ij. vltra medium. Charitas non est ambitiosa. ij. par. ti. iij. c. v. Si nouerim oēm scientiam ⁊ oia mysteria. iij. par. ti. v. c. i. §. ij. in p̄n. Uidemus nunc per speculum in enigmate. quō deus videri possit in p̄senti vita ꝑ septem specula. i. par. titu. iij. c. vi. §. iiij. vsq; ad. xi. inclusiue. Tunc autem facie ad faciem. ibi. §. iiij. Nunc autē manent fides spes ⁊ charitas tria hec. maior autem horum est charitas. ipsa vario modo describitur. iiij. par. titu. vi. c. i. per totum. Nunc aūt manēt fides spes ⁊ charitas tria hec. maior autem hoꝝ est charitas. In quibus verbis duo notantur: scʒ virtutis ingressus: cum dicitur. Nunc autē. salutis ꝓgressus: cum additur. maior. De primo notandum ꝙ volēs saluari debet habere pro statu presenti ingressum per fidem: que est ianua ⁊ fundamentū oia boni. Scd̄o volens habere progressum ⁊ complemētū salutis debet habere charitatem. Hec enim facit hoies cuncta transitoria contēnere integraliter ⁊ deo coniungere ⁊ cordialiter superna appetere. De charitate vide. s̄. in tabula.

Descriptio passionis dominice.

Sup euāgelio Luce. xviij. qd̄ sic incipit. Assumpsit iesus duodecim discipulos suos ⁊ ait illis. Ecce ascendim⁹ hierosolymā ⁊ cōsummabūtur ⁊c. In p̄ncipio huius euangelij describitur euāge. dn̄ice passionis. vt xp̄i milites crucem eius tanq̄ vexillū sui ducis vidētes: ad arma penitentie sumenda animentur. vide. s̄. in tabula de penitentia. Dn̄e vt videā. In q̄bus duo notant̄: scʒ necessitas aduocationis: cum dr̄. Dn̄e. ignobilitas excecationis: cū additur. vt videā. Nā peccō: cognitione cecus necessario deum inuocat ꝓ illuminatiōe. Uide de spūali visu ⁊ ipsius illuminatione. s̄. visio. Scd̄o notatur ignobilitas excecationis de spūali cecitate. i. par. ti. iij. c. iiij. ⁊ de illuminatione cecitatis siue visus vide. i. par. ti. iij. ca. v. §. i. ꝑ totum. vide etiā. s̄. in tabula sub U. scilʒ visio. Et iesus dixit illi. Respice quō hō debet octo respicere q̄ declarantur. i. par. ti. iij. c. vij. ꝑ totū. Fides tua te saluum fecit. Uide de augmēto ⁊ magnitudine fidei. iiij. par. ti. viij. c. iij. §. iiij. v. vi. ⁊. vij. Et ois plebs vt vidit dedit laudem deo. vide. s̄. de gratiarū actione. ⁊. iiij. par. ti. v. ca. xij. ⁊. i. par. titu. iij. c. vij. §. ij.

Feria quarta cinerum.

Persuadet peccatoribus penitentiam.

Super epl̄a Iohelis. ij. c. que sic incipit. Conuertimini ad me in toto corde vr̄o. Presens epl̄a pōt sic diuidi. Primo eñ ipse deus per istum ꝓphetam ꝑsuadet efficaciter peccatoribus penitentiā dicens. Cōuertimini ad me. vt. s̄. de penitentia. vide in tabula. Et de corde vide. s̄. in tabula. sub littera. C. scilʒ cor. In ieiunio ⁊ fletu ⁊ planctu. quoad expositionē litteralem. vide. s̄. de ieiunio ⁊c. Allegorice do quātum ad oēs penitentes d̄r. Cōuertimini ad me. quātū ad carnis mortificationem. ⁊ fletu ad mentis purificationem: q: lachryme lauant delictum. vt. s̄. de ꝯfessione ⁊ contritione. ⁊ planctu ad doloris testificationē. ⁊ scindere corda vestra ad ipsius aie acceptandum oblationem. quō homo potest se deo offerre ⁊ fieri suū sacrificiū. vide. iij. par. titu. xv. c. xxxv. per totum. vltimo. §. dēpto. Deinde contra desperationē: ne ꝓpter turpitudinem ⁊ multitudinē peccatoꝝ desperemus: ꝓponit nobis magnitudinem diuine clementie. Cōuertimini ad dominū quia benignus ⁊ misericors est. De deo vide. s̄. Sanctificate ieiuniū. Quid est ieiunium sanctificare. ij. parte titu. vi. ca. ij. §. viij. Sacrificium ⁊ libamen domino deo nostro. quomodo homo se potest deo offerre ⁊ fieri dei sacrificiū. iiij. parte titu. xv. c. xxxv. §. i. vsq; ad. ix. §. inclusiue. Secundo promittit̄ certitudinaliter penitentibus indulgentiam. ibi. zelatus est dominus terram suam ⁊ pepercit ⁊c.

Inuitat nos saluator ad corporis castigationem.

Super euangelio Matthei. vi. qd̄ sic incipit. Cum ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. qm̄ humilitas vera elemosyna larga: ⁊ oratio deuota ieiunij sunt comites: sine quibus ieiuniū nō est fructuosum. ideo saluator professionis regulam scribens primo monet cauere elationē ⁊ exteriorem ostentationē dicens. Cum ieiunatis ⁊c. In hoc euangelio inuitat nos saluator p̄mo ad exercitium laboriosum per corporis castigationem dicens. Cum ieiunatis ⁊c. Quātum ad primū notandum ꝙ hic vnum precipitur ⁊ duo ꝓhibentur. Precipitur eñ ieiunandum sicut ipse saluator noster ieiunauit: cuius initiū in hoie inchoatur dicens. Cū ieiunatis. de quo. s̄. in tabula. vide de ieiunio. Prohibet aūt postea fauorem humanū. vt scʒ nō fiat ꝓpter inanē gl̄iam dicens. sicut hypocrite. de inani gloria vide. ij. par. titu. iiij. c. i. per totum. Prohibet secūdo simulatā tristiciam: cuʒ dicit. Nolite fieri sicut hypocrite tristes. idest tristiciā ostendentes. de hypocrisi vide. ij. par. ti. iiij. c. vij. Secundo inuitat nos ad obsequiū studiosuʒ per terrenoꝝ abdicationem dicens. Nolite thesaurizare. vide de diuitijs. s̄. in tabula. ibi. Diuitie. Tertio inuitat nos christus ad premium gloriosum per virtutum operationem: cum subdit. Thesaurizate vobis ⁊c. De varijs virtutibus vide. s̄. in tabula. Quomodo debet homo thesaurū reponere: scʒ aurum charitatis: argētum castitatis: oleuʒ pietatis: vinū deuotionis: ⁊ gemmā recte operationis. vide. s̄. in locis adaptatis sibi: scʒ charitatis ⁊ castitatis ⁊c. Ubi est thesaurus tuus ibi ⁊ cor tuum. De diuitijs quomodo lacerāt mentē. in diuersis occupant: et in varijs bonis impediunt. vide. i. par. titu. v. c. iij. §. i. ante mediū. ibi. Secunda via. Itē vide. s̄. thesaurus. et de corde vide. s̄. in tabula. Item pro principio quadragesime vide. iiij. parte titu.

iiij.ca.iiij.§.iiij.v.et.vj. Et in tabula vide de ieiunio et abstinentia.

Feria quīta post cineres.

Super epistola Esa.xxxviij.que sic incipit. Egrotauit ezechias vsq̧ ad mortez ⁊c. In hac epl'a spūssanctus explicat ecclesie filijs q̃ ⁊ quanta vtilitas flebilē sequitur. Et vide

Que vtilitas seq̄tur ex fletu. ꝙ in hac oratione ꝑncipaliter agitur ad litterā de sanitate corporali: ⁊ ꝫm sensum mysticum de spūali per orationem flebilem adaptata. De oratione vide. ē. in tabula oratio. De contritione vide.ē.in tabula. Contritio. Dispone domui tue ⁊c. Placet super hoc de testamentis morte confessione vel de satisfactione. vide.ē. in locis sibi adaptatis. Et cōuertit ezechias faciem ad parietem ⁊c. de ꝯtritione vide iij.par.ti.xiiij.c.xviij. per totum. Et de contritione in cōfessione vide ibi.c.xix. Obsecro dn̄e memento quomodo ambulauerim coram te. Morieris tu ⁊ non viues. Exponitur de vite termino vtrum possit prolongari vel abbreuiari.j. par.titu.v.c.j.§.viij. De infirmitate pro isto egrotante ezechia.vide.ē.in tabula de infirmitate.

Super euange. Matth.viij.qđ sic incipit. Cū introisset iesus capharnaū accessit ad eū centurio rogās ⁊ dicēs. Dn̄e puer meus iacet in domo paralyticus et male torquetur.

propter suffragia liberamur a seruitute miserabili. Hodie in p̄nti euāgelio exhortamur ad suffragiū mediāte quo aīa liberat̄ ab onere miserabilis seruitutis. et sunt tres partes. In prima notatur de paralytici infirmitate et de patris supplicatiōe.ibi. Dn̄e puer meus ⁊c. de varijs infirmitatibus.vide.ē.infirmitates. Scđo notatur de centurionis humilitate ⁊ eius cōmendatione. De humilitate vide.iiij.par.ti.iiij.c.xij.per totū. Tertio notat̄ de xp̄i benignitate ⁊ fructuosa crudelitate.ibi.vade ⁊ sicut credidisti fiat tibi. De magnitudine ⁊ augmento fidei. iiij. par.ti. viij.c.iij.§.iiij.v. vj. ⁊.vij. Nam ⁊ ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me ⁊c. De dn̄is siue p̄latis quō se habere debent erga seruos.vide.ē.de p̄latis siue dominis. Dico aūt vobis ꝙ multi ab oriēte ⁊ occidēte venient ⁊c. De varia vocatione vide.ē.vocatio. Filij autē regni eijcient̄ in tenebras exteriores. De inferno et eius penis.vide.ē.infernus. Amen dico vobis nō inueni tantam fidem in israel. Ista magnitudo fidei notabiliter describitur.iiij.par.ti.viij.c.iij.§.iiij.v.vj.⁊.vij.

Feria sexta post diē cineris.

Super epl'a Esa.lviij.que sic incipit. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocē tuā: ⁊ annūcia pp'lo meo scelera eorū: ⁊ domui iacob petā eoꝝ. Sciendū ꝙ ꝓpheta ex parte dei facit tria in hac epl'a. Primo em̄ describit salutare ieiuniū in p̄n. cū dicit. Clama ne cesses. Scđo salutaris ieiunij finale stipendiū.ibi. Tūc erūpet. Tertio finalis stipendij fontale ꝑncipiū in fine: cū ꝯcludit. q: misericors sum. No

Elemosyne duobus mōis sunt erogande. tandū est ꝑmo ꝙ duplices sunt elemosyne erogāde specialiter tpe ieiunij. scꝫ quedā spūales: ⁊ quedā corporales. de q̄bus dn̄s loquit̄ per ꝓphetam. Corporales sunt septē de quibus Matth.xxv. de istis vide.ij.par.ti.j.c.xxiiij.§.ij. Et iiij.par.ti.v.c.xviij.§.iiij. De operibus mīe vide ibidē.§.v. ⁊ de varia elemosyna vide.ē.in tabula. Quare ieiunauimus ⁊ non aspexisti. humiliauimus animas nostras ⁊ nescisti. Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. ij.par.titu.vj.c.ij.§.viij.ix.⁊.x. Nolite ieiunare sicut vsq̧ ad hāc diē vt audiatur clamor vester ⁊c.ij.par.tit.vij.c.iij.§.ij.

De ieiunio vide.ij.par.ti.vj.c.ij.per totum. Et principaliter.iiij.par.ti.iiij.c.iij.§.iiij. Item quere.ē.in tabula de ieiunio. Ecce ad lites ⁊ contentiones ieiunatis: ⁊ percutitis pugne impie ⁊c.ij.par.ti.iiij.c.ix.§.iij.

Super euange. Matth.v.qđ sic incipit. Audistis quia dictū est antiquis. Diliges proximū tuū: ⁊ odio habebis inimicū tuū. Ego aūt dico vobis. Diligite inimicos vr̄os.

In hoc euangelio notant̄ tres partes. In prima sancte affectionis charitas dilatāda.ibi. Audistis q: dictū est antiquis. Diliges proximū tuū ⁊c. Ista dilectio describit̄ vario modo.iiij.par.ti.vj.c.vj.vide ibi latius.ē. Proximi dilectio.⁊ ꝑncipaliter.ē.de dilectione. Et odio habebis inimicū tuū. Hoc ostenditur esse falsum.ij.par.tit.viij.c.iij.§.iiij. ante finē. Non est verbū legis.q: in lege non scribitur: sed est interpretatio iudaice interpretationis: q: dicebant ꝙ omne qđ non erat in lege prohibitū erat eis cōcessum ⁊c. De p̄ximi dilectione.

Ego aūt dico vobis. Diligite inimicos vr̄os ⁊c. Ista dilectio describitur.iiij.parte titu.vj.c.iiij.§.j.⁊ in.ij.§. habetur de signis hui⁹ dilectionis.etiā.c.vj.§.iiij.⁊.v. Estote ergo vos ꝑfecti sicut pater vester celestis ꝑfectus est.iiij.par.ti. xj.c.ij.§.ij.ante mediū.ibi. Ubi notandū.⁊ vide talia multa ibidem. ti.xij.c.iiij.§.xij.de varia perfectione. Attendite ne iusticiam vestraz faciatis coram hominibus. vide.ē.de inani gloria. ꝑncipaliter vide super hoc.ij.par.ti.iiij.c.j.§. iiij. Te aūt faciente elemosynā nesciat sinistra tua ⁊c. exponitur breuiter.ij.par.ti.iiij.c.j.§.j.post medium.ibi. In mūdo.quō autem debet dari elemosyna.vide.iiij.par.titu.v.c. xviij.§.x.ante medium.ibi. Quātū ad ꝑmū. De elemosyna.vide.ē.in tabula de elemosyna. Et cū oratis ⁊c.de oratione.vide.ē.in tabula de oratione.

Sabbato post cineres.

Super epl'a Esa.lviij.que sic incipit. Si abstuleris de medio tui catenam: ⁊ desieris digitū extendere. In hoc primo sabbato ieiunij.s.q̄dragesime ꝙ reqes đr: monet nos ꝓpheta a peccatis quiescere ne inordinatis moribus mēs inuoluatur. Et in hac epl'a duo facit principaliter. Primo em̄ hortatur quēlibet christianū peccatū quo peccat in seipsum: ⁊ quo peccat in proximū abijcere. De peccatis ⁊ peccatoribus. vide.ē.sub littera.p. Ubi notandum ꝙ peccatum specialiter quo quis peccat in seip̄m est catena diaboli qua peccator astringitur. dicit ergo deus cuilibet peccatori. Si abstuleris temperantiam ⁊ continentiā ac veram penitentiā de medio tui.idest de corde tuo. ⁊ de appetitu animali catenā.idest peccatum. de quo.ē.in tabula. Et loqui qđ non prodest. scꝫ proximo. de locutione vide.ē.in tabula sub littera.l.scꝫ locutio. Peccatum in seip̄m đr catena demōis.

Super euange. Marci.vj.qđ sic incipit. Cū sero factuz esset.erat nauis in medio mari ⁊c. Hodie in p̄nti euāgelio ostendit̄ quō laboratores ꝯcutiuntur tentatiōe ⁊ adiuuantur xp̄i ꝯsolatione. ⁊ ꝫm hoc sunt tres partes p̄sentis euāgelij. In ꝑma parte notat̄ de vigilie laboris necessitate. Cum sero factum esset. Debemus ḡ vitā nostrā que cōparatur nocti ꝓpter obscuritatē peccatoꝝ diuidere in quattuor vigilias in quibus vigilare debemus. Et primo in operibus contritionis ⁊ pnīe. de q̄bus vide.ē.in tabula. Scđo in operibus sanctificationis ⁊ beniuolētie. Tertio in operibus cōpassionis ⁊ mīe. Quarto in operib⁹ deuotionis ⁊ sapie. In scđa parte notat̄ de xp̄i gubernationis p̄sentialitate ⁊ vtilitate dicens. Ego sum confidite ⁊ nolite timere. Debent nāq̧ in ipsum ꝯfidere incipientes quos informat ne pereāt: ꝓficiētes q̄s ꝯfortat vt cōpleāt: ⁊ ꝑfecti q̄s ꝯseruat vt ꝑmaneant. de istis trib⁹ vide.j.p.ti.xj.c.ij.§. iiij. Et.iiij.par.titu.xv.c.ij.§.ij. In tertia parte notatur de pp'li infirmitate ⁊ miraculosa sanitate qua oēs infirmos curauit ⁊c. de varijs infirmitatibus vide.ē.in tabula. Et statim locutus est iesus cum eis ⁊ dixit. Cōfidite ego sum nolite timere. Quō dn̄s istis subuenit: ita nunc vario modo subuenit laborantibus.j.par.ti.iij.c.vj.§.xv.⁊ quō deus suos liberat a sex malis.j.par.ti.v.c.iiij.§.iij.post p̄n. Nauis etiaz tripliciter describitur.ij.par.ti.ij.c.j.§.xxiij.xxiiij.⁊ xxv. vide etiam.ē.in tabula de mari. Erat cor eorum obcecatum. De corde.ē.in tabula vide.⁊ de varia cecitate vide ē.in tabula de cecitate. Vita nr̄a nocti cōparatur.

Dominica Inuocauit.

Super epl'a.ij.ad Coꝝ.vj.que sic incipit. Hortamur vos ne in vacuū gratiam dei recipiatis. Sancta mater ecclesia

legens p̄sentē epistolā Pauli hortatur nos ad tria. Primo eñ hortatur nos ad grē suscepte receptionem dicens. Hortamur vos ne in vacuū grām dei recipiatis. de quo vide.i.par.ti.v.c.ij.§.iiij.ante mediū.ibi. De bonis spūalib⁹. &.iiij.par.ti.v.c.xij.§.j.ante finē.ibi. Tertiū qđ. vide etiā de varia grā.vbi.s. Ecce nūc tp̄s acceptabile: ecce nūc dies salutis. Temporis preciositas vario modo describit. ij.par. ti.ix.c.xiiij.§.j.ante mediū.ibi. Tertia stulticia. Scđo hortatur nos apostolus ad gratie ostentationē dicens. Nemini dantes vllam offensionem.i.neminem nec verbo nec facto scandalizantes. de quo.s. In his oībus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros. In multa patiētia &c.iiij.parte ti.iij.c.vij.in p̄nci. In longanimitate. ista describitur.iiij. par.ti.v.c.xxj.§.j.circa medium.ibi. Quintus fructus. In charitate non ficta.vt.s. Tertio hortatur nos apl's ad ei⁹ gratie conseruationem: cum subdit. Per arma iusticie &c. Istud bellum cum suis armis describitur.iiij.par.ti.j.c.iij. §.j.&.ij. Et.iij.par.titu.iiij.c.j.§.v.

Hortamur vos ne in vacuū grām

Super euangelio Matthei.iiij.qđ sic incipit. Duct⁹ est iesus in desertū a spū vt temptaretur a diabolo. Hoc euāgeliū explicā s ieiunij quadragenā obseruationem a xp̄o nobis in exemplū assumptū in p̄ma dñica quadragesime cōgrue legit. Ieiuniū quare tp̄e quadragesime institutum est plus q̄ alijs dieb⁹. & ponit sup hoc triplex ratio quare quadraginta dies ieiunātur. quo tp̄e quadragesima olim inchoabatur. & quo tēpore iam &c.iiij.par.ti.iij.c.iiij.§.iiij. Ductus est iesus in desertū &c.vt.s. Hodie in hoc euangelio legitur qualiter aduersarius hoīes aggreditur vt mercede possint eternaliter p̄uari. & f̄m hoc sunt tres partes p̄sentis euāgelij. In p̄ma d̄r quō homo eligit ad certaminis ingressum.ibi. Ductus est. De bello spūali vide.s.ibi. Bellū spūale. De varijs temptationibus vide.s. In scđa parte d̄r quō aduersarius hoiem insequit vt impediat ei⁹ pgressum.ibi. Et accedens. de quo vide.s. Diaboli temptatio. In tertia parte d̄r quō bellum concluditur quoad ingressum: cum subdit. Tunc reliquit. de quo vide.s. Diaboli temptatio. Et ecce angeli accesserūt &c. Quomō angeli deputantur ad custodiam hominis: & quomō hoiem vario modo custodiūt.iij.par.titu.xxxj.c.vj.§.v.vj.&.vij.& per totum capitulum. Vide etiam p p̄ncipio quadragesime.iiij. par.ti.iiij.c.iiij.§.iiij.etiam.v.vj.& ante. Vide etiam de ieiunio & abstinentia.s.in tabula. Item de decimis ieiuniorum vide varia.ij.par.titu.iiij.c.iiij.§.ij. Et de decimis spiritualibus vide ibidem.§.j.et de alijs decimis vide post per totum capitulum.

Quare ieiuniū fuit institutū tp̄e q̄dragesime.

Feria secunda post dominicam Inuocauit.

Sup epl'a Ezech.xxxiiij.que sic incipit. Ecce ego requiro oues meas & visitabo eas sicut pastor visitat &c. Doctores catholici dicūt istā pphetiā fore complēdam in vltimo xp̄i aduentu: quando segregabit deus electos a reprobis: sicut segregat pastor oues ab hedis. Ideo dicit pastor etern⁹. Ecce ego requiro oues meas &c. Istud diuinū iudicium describitur vario modo.iiij. parta titu. xiiij.c.xj.&.xij.per totū.vide etiam.s.in tabula. Itē.s.de iudicio diuino. Quō deus requiret oues suas de manib⁹ prelatorum.vide.s.in tabula.scʒ de prelatis.

de pphetia electorū & reprobo℞.

Super euāge. Matth.xxv.qđ sic incipit. Cum venerit filius hoīs in maiestate sua: & oēs angeli eius cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis sue. & cōgregabūtur ante eū oēs gētes. Heri scā mater ecclia pposuit quō aduersari⁹ penitentē inuadit armis vitio℞: hodie timore iudicij ꝯcutitur vt mala fugiat ne veniat ad manus torto℞. In hoc euangelio explicantur quattuor ad ipm iudicem ptinentia: que sunt iudicando℞ cōgregatio siue cōuocatio. cū separatis disceptatio. post disceptationē remuneratio. & malo℞ sententiatio. De oibus istis vide.s.de iudicio diuino. Venite benedicti patris mei &c. quō intelligit ista locutio.iiij.par. ti.vij.c.vij.§.vj.post p̄nci. Esuriui & dedistis mihi manducare. Ista opa mie corporalia describuntur.iiij.par.tit.v.c. xviij.§.iiij. Et opera misericordie spiritualia describuntur ibidem.§.v. Itē vide ibi. misericordia per totū. Ite maledicti in ignē eternū. vide.s.de diuino iudicio. Esuriui et nō dedistis mihi manducare. quō dñs hoc faciet: & quomō creature loquūtur contra ipsos.ij.par.ti.iij.c.ix.§.vij.post prin. Opera mie de quibus in p̄nti euāgelio describunt. & per ordinē declarantur.ij.par.ti.j.c.xviij.§.ij. Et.iiij.par. ti.v.ca.xviij.§.iiij. vide.s.de operibus mie.sub lr̄a.M. Et ibunt hi in supplicium eternū. Infernales pene vario modo & terribiliter describuntur.iiij.par.ti.xiiij.c.v.per totū. &.j.par.titu.v.c.iij.per totum.

Sūt q̄tuor que ad iudiciū ptinēt

Feria tertia post dominicā Inuocauit.

Super epl'a Esa.lv.que sic incipit. Querite dñm dum inueniri pōt: inuocate eū dum ppe est. Proposuit nobis hesterno die in epl'a p̄exposita sancta mater ecclesia diuinā misericordiā: vt ad bonū excitaremur p amorem referens verba ezechielis dictis in persona dñi. Ecce ego requiro oues meas &c. Et qm̄ deus nemineʒ requirit ipsum ad se trahens: ꝯsequēter in hac epl'a hortatur nos ad querendum dñm. Et in hac epl'a ppheta quinqʒ facit.

M: sic q̄ri red⁹ dñs

Primo eñ dat querendi dñm cōsilium dicens. Querite dñm dum inueniri pōt. Querite scʒ in simplicitate cordis. vt d̄r Sap̄.j. Querite etiam opere.i.bonis operibus. & inuocate scʒ ore & sermone. Scđo assignat tp̄s querēdi eū opportunū. addens. dū inueniri pōt. Tota eñ vita hoīs est opportuna ad inueniendū deū & querendū ipm: scʒ p gratie collatione: & culpe remissione: p offense placatione p pene cōmutatione. & p emende acceptatione. Tertio explicat inquirendi modū necessariū cū dicit. Derelinquat impius viam suā: & vir iniquus cogitationes suas. Impi⁹ scʒ pctōr qui est impius.i.sine pietate &c. De pctōribus vide.s.in tabula. Viā suā. de vijs vide.s.in tabula. Quarto indicat querentis fructū salutiferū.ibi. Et miserebitur eius. addēs. Qm̄ multus est ad ignoscēdum. idest habet multā bonitatem ad miserendū penitentibus. de deo vide varia notabilia.s.deus. Quinto assecurat querentes de assequendo fructum per duplex argumentum.ibi. Non enim cogitationes mee &c.

Super euāge. Matth.xxj.qđ sic incipit. Cum intrasset iesus hierosolymā cōmota ē vniuersa ciuitas dicēs. Quis est &c. Heri ostendit horrorē iudicij & penā dānatorum: hodie arguit auariciam cupido℞ mercato℞. Et sunt tres partes huius euangelij. In p̄ma ostenditur quō christus venit ad saluādum perdita.ibi. Hic est iesus. Tangit hoc nomen: q: iesus: Officiū: quia ppheta. Patriā: q: a nazareth Habet hoc nomen saluatoris: q: iesus interpretatur saluator. Officiū eruditoris: quia ppheta. Patriā delectatiōis q: a nazareth: qđ interpretatur floridus. In secūda parte ostendit quō reprobat & expellit iniusta & dolosa negocia.ibi. Et intrauit iesus in templum & eiecit &c. De mercatoribus & negociatoribus vide.s.de vsura siue simonia &c. In ecclesia militanti sunt tria genera sacrilegio℞ specialiter deflenda: que pulchre declarantur.ij.par.ti.j.c.xxj.§.v. vj.&.vij. Ante ecclesias quomodo cōiter sunt artifices: vēditores: lusores &c. et quomodo per illos exercetur vsura & dolus &c.ij.parte tit.j.c.vj.§.ij.circa medium.ibi. In plateis. Domus mea domus orationis vocabitur. vide.s.ecclesia. Vos autem fecistis illam speluncam latronū. exponitur spiritualiter de domo conscientie.j.par. titu.iij.c.x.§. viij. Videntes autem p̄ncipes sacerdotum mirabilia que fecit: indignati sunt. vide.s.de inuidia & de murmuratione. In tertia docet relinquere mala & amare celestia: siue fugere de malo ad bonū: in hoc q̄ mutando locum reliquit malos & pestiferos & ad bonos se transtulit predicando: docendo &c.ibi. Et relictis &c.

M: xp̄s venerit ad saluādū perdita.

Feria quarta post domi-

Feria .v. vi. et sabbato post dominicā Inuocauit.

nicam Inuocauit. Sup ep͞la .iij. Regū. xix. que sic incipit. Uenit helias in bersabee iuda et dimisit ibi puerum ꝛc. In p̄nti lectione q̄ttuor tangunt. Primo ad quē locū helias venit: q: in bersabee iuda ꝛc. ꝛ perrexit viā vnius diei. vide de varijs vijs. s̄. in tabula. Scd̄o sub qua arbore ipse dormiuit: ideo addit. Cūq̄ venisset ꝛ sederet subter vnam

de p̄p̄rie tate iuniperi.

iuniperū ꝛc. No. ꝙ iuniper⁹ est arbor q̄dā habēs folia sem per viridia: sub q̄bus latent aculei ꝛ quedā grana multū amara. moralizari pōt de ꝯfessione ꝛc. Tertio ꝙ alimēta degustauit. ibi. Dixitq̄ illi. surge ꝛ cōede ꝛc. Quarto quā viā ambulauit. ibi. Qui cū surrexisset. Nota ꝙ istam historiā sp̄ualiter exponendo quattuor cōsideranda occurrūt scȝ peccātis ptinacia. vocantis diligentia. penitētis obediētia. ꝛ penitentie efficacia. de peccantis ptinatia vide. s̄. Scd̄o notat vocātis diligentia: cū dr̄. Et ecce angelus dn̄i. Quō deus diuersos diuersimode vocat. j. par. titu. v. c. ij. §. vj. Et quō angeli hoīem custodiunt. In tertia parte tangitur penitentis ꝛc. vide. s̄. de angelis. obedientia cum dicit surrexit ꝛ comedit. De penitentia vide. s̄.

Sup eu͞agelio Matthei. xij. qđ sic icipit. Accesserūt ad iesum scribe ꝛ pharisei dicētes. Magister volum⁹ a te signū videre. Sicut xp̄s heri rep̄hendit mercatorꝫ cupiditatem. sic hodie recidiuantiū ad malā ingratitudinē. ꝛ sunt tres partes p̄ncipales huius eu͞angelij. In p̄ma corripit magnā ingratitudinem peccantiū. ibi. Generatio praua.

Dic xp̄s redargu it recidi uātes in pctā q̄ di cūtur in grati.

Quantum ad primā partē sciendū ꝙ q̄uis scribe ꝛ pharisei vidissent xp̄m multa signa facere nō reputabāt magna sed ipsum tentabant. Quō diuersi diuersimode deum tentant ꝛc. ij. par. ti. iij. c. x. per totum. ꝛ de ingratitudine vide ij. par. ti. iij. c. ix. p totum. In secūda parte aggrauat periculū recidiuantiū. ibi. Cum immūdus sp̄us exierit ab homine ꝛc. Moraliter exponitur de hoīe q̄ post grām mūdicie baptismalis vel sacralis penitentie recidiuat in culpā sicut canis rediens ad vomitū. Nota ꝙ septem sunt nocumenta recidiuationis in pctm̄. iij. par. titu. xiiij. c. vj. a. §. ij. vsq̄ ad finem. Reuertar in domū meā vnde exiui. Exponitur de tentatione pctō͞ris. j. par. titu. vj. c. xiij. §. v. Uadit ꝛ assumit septem sp̄us nequiores se ꝛc. j. par. ti. vj. c. xij. §. iij.

In tertia parte cōmendat gratiā bene operantium. ibi. Adhuc eo loquente. In hac parte euangelij docet christ⁹ sp̄ualia preponere carnalib⁹. celestia tpalibus ꝛ fore terrenis preponenda. Ecce mater tua ꝛ fratres tui foris stāt ꝛc. Quare ꝛ quō isti dicūtur fratres dn̄i. qui p̄ncipaliter fuerunt ꝛ quō alio noie etiam dicuntur fratres ꝛc. iiij. par. ti. xv. c. xxxj. §. iij. infra p̄ncipium.

Feria quinta post dominicam Inuocauit.

Super ep͞la Ezech. xviij. que sic incipit. Quid est ꝙ inter vos parabolā vertitis in ꝓuerbiū istud. in terra isrl̄ dicētes. Patres nostri comederūt vuā acerbā: ꝛ dentes filioꝝ obstupescūt. Cui⁹ sensus est s̄m doctores.

Concordat ad h̄ ꝙ crimē p̄ris nocēat filio. l. q̄squis C. ad le. iul. ma. l. filius. ff. de iudi.

Pr̄es nr̄i peccauerūt: ꝛ filij p ipsis puniuntur. Idcirco vt remoueat oē impedimentū penitētie occurrit mater ecclesia sancta referēs verba dn̄i dicta ad Ezechielē: p que ipse deus nō corrigit ipsa v̄ba dicta in Exodo (vt quidā heretici dixerūt) sed declarat illa v̄ba ostendēs ꝙ fuerunt parabolica: ꝛ ꝙ aliū sensum habuerunt quē nec heretici nec hebrei capere potuerūt. Quibus declaratis cessare dȝ ꝓuerbiū diuine iusticie derisiuū: scȝ pr̄es nostri comederūt vuā acerbā ꝛc. Presens ep͞la diuidit in quattuor partes. Primo em̄ deus mouet de quadā parabola questionē dicens. Quid est ꝛc. vide. s̄. de varia punitione. Scd̄o promittit cessationeȝ questionis. ibi. Uiuo ego dicit dn̄s deus si erit vltra hoc ꝓuerbiuȝ in israel. Tertio assignat cessationis rationē dicēs. Ecce oēs aīe mee sunt. q. d. cessabit ista questio: q: p pctō patris nequaq̄ filius eternaliter punietur. Cui⁹ rō est: q: oēs aīe mee sunt ꝛc. vide etiam. s̄. in tabula. Quarto declarat qđ imediate est dictū. Aīa que peccauerit (idest pctm̄ mortale cōmiserit) ipsa morietur: scȝ morte eterna. Ista autoritas exponitur de peccato. j. parte titu. v. c. j. §. xij. De peccatis que enumerantur in hac epistola vide. s̄. in locis sibi adaptatis.

Sup eu͞agelio Johā. viij. qđ sic incipit. Si vos manseritis in sermone meo vere discipuli mei eritis: ꝛ cognoscetis veritatē: ꝛ veritas liberabit vos. quō ipsa hoīem liberat a multiplici miseria. iiij. par. ti. v. c. xv. s̄. iij. Qui facit pctm̄ seruus est peccati. j. par. ti. iiij. c. ij. §. viij. post p̄n. ibi. Tertia libertas. Uos facitis opera p̄ris vestri. iij. par. ti. viij. c. j. ante. §. Semen abrae sumus: ꝛ nemini seruiuim⁹ vnq̄. vide s̄. de seruitute. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis. Ista libertas vario modo describit. j. par. ti. iiij. c. ij. §. viij. ꝛ ante. Si deus pater vester esset: diligeretis vtiq̄ me. De varia dilectione dei vide. s̄. in tabula.

Qualr̄ v̄itas liberat a multiplici miseria.

Feria sexta post dominicam Inuocauit.

Super ep͞la Ezech. xviij. q̄ sic incipit. Aīa que peccauerit ipsa morietur. In ep͞la imediate preexposita ipse dn̄s volens remouere oē impedimentū p̄nie dixit ꝙ pctō͞r q̄libet punietur p pctō ꝓprio ꝛ nullus alius. propter qđ pctō͞ri cuilibet est ad salutem necessariuȝ digne de peccatis ꝓprijs ꝯfiteri ꝛ penitere. Et hoc sancta mater ecclesia ꝓbat in p̄senti epistola: scȝ ꝙ pctm̄ cuiuslibet sibi et nulli alij ad penā imputatur eternā. Et in hac ep͞la ꝓpheta tria facit. Primo premittit intentam ꝯclusionē dicens. Aīa que peccauerit ipsa morietur. Autoritas ista exponit de pctō͞re ꝓpter multa. j. par. tit. v. c. j. §. xij. Scd̄o adducit efficacem ꝓbationē: cū addit. Filius nō portabit iniquitatem patris ꝛc. Iusticia iusti sup eum erit. i. sibi soli ꝛ nulli alteri erit vite eterne meritū. Nunq̄d voluntatis mee est mors impij dicit dn̄s ꝛc. j. parte titu. xij. c. vnico. §. vij. post princi. ibi. De primo ꝛc. vide etiā ante. Iusticia iusti super eum. de iusticia vide. s̄. in tabula. Tertio excludit friuolā obiectionē: cum subdit. Non est equa via dn̄i: que supple punit peccatum in alio ꝛc.

M pctā teneāt suos autores. Ad de rex. in l. sanci m⁹. C. de pe. i. l. cri mē. ff. eo. l. electio. ff. d nox. act.

Sup euāge. Joh. v. qđ sic icipit. Erat dies festus iudeorū: ꝛ ascendit iesus hierosolymā. vide de frequētatione ecclesiarū ꝛ de veneratione earundē. s̄. sub lr̄a. e. scȝ ecclesia.

In hoc euangelio notant tres partes. Primo absolutio pctō͞ris figuralis. vt pȝ in p̄n. de quo vide. s̄. scȝ de frequētatione ecclesiarū ꝛ de celebratione festoꝝ. Est aūt hierosolymis ꝓbatica piscina q̄ cognominat hebraice bethsaida quinq̄ porticus habens: in his iacebat multitudo languentiū ꝛc. Iste q̄nq̄ porticus notabiliter describunt ꝛ q̄ infirmi sp̄ualiter in istis iacent. j. par. tit. ij. c. iij. §. j. ij. iij. iiij. v. ꝛ vj. In scd̄a tāgit curatio lāguoris corpalis. ibi. Erat aūt quidā homo. xxxviij. habens annos in infirmitate sua de varijs languoribus vide. s̄. ibi. infirmitas. Quilibet igitur languidus inueteratus volens sanari ꝛ a penis oib⁹ liberari: precepto xp̄i debet: nō solum timore: sed etiam xp̄i amore surgere de pctīs penitendo. de p̄nia vide. s̄. in tabula. Debet scd̄o tollere lectuȝ satisfactionis. iij. par. ti. xiiij. c. x. per totuȝ. ꝛ ij. par. ti. j. c. xv. §. j. ꝛ ibidem ti. ij. c. vj. Debet tertio ambulare virtutibus proficiendo. In tertia parte tangitur detractio liuoris criminalis. ibi. Erat aūtē sabbatū. Dies em̄ sabbati prima fuit que precipiebat a deo festiuari. Exodi. xxi. que dies iam mutata est in diem dn̄icam quō ista dies est multū priuilegiata ꝓpter multa magnifica que in ip̄a facta fuerūt. quibus homīes illo die debent vacare ꝛc. ij. par. ti. ix. c. vij. §. iiij. infra p̄n. vide etiā de celebratione festoꝝ. s̄. ibi. festorum.

Hic ponit pctō͞rū solutio.

Sabbato post dominicā Inuocauit.

Super epistola. j. ad Thessal. v. que sic incipit. Rogamus vos: corripite inquietos ꝛc. In hac epistola ap͞ls duo facit. Primo monet nos ad virtuosum exercitiū dicens. Corripite inquietos. de correctione fraterna vide s̄. ibi. Correctio. Consolamini pusillanimes: suscipite infirmos. Opera misericordie tam corporalia q̄ spiritualia

De correctiōe fraterna.

descꝛibunt. iiij. par. ti. v. c. xviij. §. iiij. ⁊. v. Patientes estote
ad oēs. de patientia vide. ŝ. in tabula. Uidete ne quis malū
pꝛo malo alicui reddat. vide. ŝ. de vindicta. Semꝑ gaude-
te. De vario gaudio vide. ŝ. in tabula. Sine intermissione
oꝛate. quomodo intelligitur hec autoꝛitas. iiij. par. titu. v.
c. viij. §. vi. in pꝛin. In oībus grās agite. de gratiarū actio-
ne vide. ŝ. in tabula. Ab omni specie mala abstinete vos. vi
de. ŝ. in tabula. ibi. Scandalum.

De transfiguratione xp̄i. Sup euāgelio Math. xvij. qđ sic incipit. Assumpsit ie-
sus petrū iacobū ⁊ iohānē fratrē eius: ⁊ duxit illos in mō-
tem excelsum seoꝛsuꝫ: ⁊ trāsfiguratꝰ est ante eos ⁊c. Quā-
tum aūt ad expositionē litteralē ⁊ cōtinuationē textus est
sciendū ꝙ sicut videmꝰ ꝙ famescētes libenter sustinent la-
boꝛes cōsiderato ꝙ eis solēne pꝛandiū parat̄. Sic scā ma-
ter ecclesia fideles suos ꝑ istud sacrū tēpus penitentie ad
laboꝛes arduos cōducit: in his ne deficiant inchoata: pꝛā-
diū delectabile gloriā interminabileꝫ pro remuneratione
hodie monstrat in figura transfigurationis xp̄i vbi facies
eius vt sol pre claritate relucebat. Et sm̄ hoc in p̄nti euan
gelio tres partes notant̄. in q̄bus q̄libet fidelis instruitur
ad virtutes. In quarū p̄ma notat̄ mūdi vilitas renūcian-
da in p̄ncipio: cum dr̄. Assumpsit iesus ⁊c. Debemus ergo
mūdum ⁊ oīa terrena ⁊ mundana spernere. vide. ŝ. mun-
di. ⁊. ŝ. diuitie. In scđa parte notat̄ humana fragilitas re
leuanda. ibi. Accessit iesus ⁊ tetigit eos dī. Surgite. Acce-
dit ergo deus hoīem tangendo. s. ꝑ secretā inspirationem
vt eū excitet: ꝑ vberem largitionē vt eū remuneret. ꝑ seue
ram indignationē vt eū puniat. De istis tribus vide. ŝ. in
tabula vbicūq̄ placet. de hoīe ⁊ ipsius fragilitate et mise-
ria vide. ŝ. ibi. homo. In tertia parte notat̄ beatitudinis
dignitas desiderāda: ibi. Leuātes oculos. sicut videmꝰ ꝙ
inter omnes sensus visum magis diligimus. Cum igit̄ to-
ta merces nostra ⁊ beatitudo oꝛiginaliter cōsistit in clara
visione. Quomodo deus videtur facie ad faciē. Et de va
ria visione vide. ŝ. in tabula.

Dominica Reminiscere.

Sup eplā. i. ad Thessa. iiij. que sic incipit. Rogamus vos
⁊ obsecramꝰ in dn̄o iesu. vt quēadmodū accepistis a nobis
quō opoꝛteat vos ambulare ⁊ placere deo: sic ⁊ ambuletis
vt abūdetis magis. Apls̄ scribēs Thessa. ⁊ cūctis xp̄i fide-
libus loquēs in ꝑsona p̄dicatoꝛis cuiuslibet duo in pꝛesen
Quā doctrinā isequi debemꝰ ondit apls̄. ti eplā facit. Pꝛimo monet nos vt ꝑseueremꝰ in doctrina
eius. Ad lr̄am etiā pōt dici ꝙ idcirco dicit hic rogamus et
obsecramꝰ istis duobꝰ discipulis: veruꝫ ⁊ oībus fidelibus.
sup hoc vide quō diuersi diuersimode ambulant in varijs
vijs. ŝ. in tabula. Scđo ostendit eis q̄ sit illa via in qua am
bulare debent: cum subdit. Scitis eñ q̄ pꝛecepta dederim
vobis ꝑ dn̄m iesum: nō ꝓpꝛia auctē: sed auctē dn̄i iesu. vbi
scđo p̄ncipaliter explicat suā doctrinā dicēs. Hec est volun
tas dei sanctificatio vr̄a. i. vt sanctificetis vos malū dete-
stando ⁊ bonum faciendo. De sanctitate vide. ŝ. in tabu-
la. Ut abstineatis vos a foꝛnicatione. De ipsa vide. ŝ. Ut
sciat vnusquisq̄ vestrū vas suū possidere in scificatiōe et
honoꝛe. i. in sanctificatione sc꞉ virtutuꝫ. ⁊ honoꝛe ne supple
in honoꝛe aliqua turpitudine vitioꝝ. Et ne q̄s superegre
diat̄ neq̄ circūueniat in negocio fratrē suum. de deceptione
negociatoꝝ vide. ŝ. in tabula de negociatoꝛibus ⁊ de vsu-
ra ⁊ deceptione ⁊ fraudulentia. ŝ. ⁊c. Non eñ vocauit nos
deus ⁊c. quō deus diuersos diuersimode vocat vide. s. par
te ti. v. c. ij. §. vi. vide etiā. §. viij. per totum.

Sup euāge. Math. xv. qđ sic icipit. Egressus iesus se-
cessit in partes tyri ⁊ sidonis. Ad instructionē aīe peccatri-
cis q̄ deū offendit offensam recognoscat ac indulgentiam
De benigna mēdicātis visitatiōe. deposcat: diuidendo hoc euāge. dico ꝙ nobis q̄ttuoꝛ in ipo
describuntur. Pꝛimo benigna mendicantis visitatio. ibi.
Egressus. In q̄bus verbis notant̄ tres egressus filij dei q̄
bus vite viā nobis mōstrauit. s. paternalis vnde nascitur
eternaliter: maternalis vnde egreditur tēpoꝛaliter: ⁊ men
talis vnde ꝑducit̄ spūaliter. De p̄mo vide. ŝ. sub. d. sc꞉ deꝰ.
De scđo vide. ŝ. ibi. Incarnari. De tertio vide. ŝ. Secūdo
describit̄ deuota supplicatio curationē exquirentis. ibi. Et
ecce mulier. Ubi p̄mo cōmendatur fides huiꝰ mulieris a
veritate. scđo a viuacitate. tertio a ꝓbatione viuacitatis.
Cōmendatur p̄mo fides huiꝰ mulieris a veritate. ⁊ hoc ꝑ
eius ꝯfessionē. que ostendit̄ p̄mo humilis dicens. Mise-
rere mei. Scđo fidelis dī. Dn̄e fili dauid. Tertio accusatrix
q꞉ clamauit ⁊c. De confessione vide. ŝ. confessio. Tertio
ostendit̄ mulieris instantis impoꝛtunitas: quā etiā testan-
tur apl̄i dicentes. Dimitte illam q꞉ clamat. in quo notatur
vehementia. post nos. in quo notat̄ instantia. de quo vide
ŝ. ibi. oꝛatio. Quarto ostendit̄ ꝑfecta salutis consecutio.
ibi. Et sanata est. Nota ꝙ triplex est medicina infirmoꝛum
spūaliter sanatiua: sc꞉ medicina pꝛeparatiua: purgatiua:
⁊ reparatiua. Medicina pꝛeparatiua est doloꝛ ꝯtritionis
de quo vide. ŝ. ibi. Cōtritio. Medicina purgatiua est gra-
tia remissionis. Medicina v̄o reparatiua est ꝑfectus bo-
ne operationis. de istis duobꝰ vide. ŝ. in tabula. O mulier
magna est fides tua. Ipsius fidei magnitudo describitur
iiij. par. ti. viij. c. ij. §. iiij. v. vi. ⁊. vij.

Secūda feria post Remi-

De oratione danielis. niscere. Sup eplā Dan. ix. que sic incipit. Oꝛauit daniel di-
cēs. Dn̄e deꝰ nr̄ q̄ eduxisti pplm̄ tuū de terra egypti. Ad di-
uisionē p̄ntis lectionis accedamus in hūc moduꝫ. Oꝛatio
tūc efficacioꝛ est ⁊ exauditione dignioꝛ: quādo oꝛans reco
gnoscit accepta bn̄ficia: cōfitetur cōmissa flagitia: allegat
afflicta grauamina. Scđm ista sanctꝰ daniel iste in illa le-
ctione q̄nq̄ facit. Pꝛimo eñ recognoscit acceptū bn̄ficiū
dī. Dn̄e deus noster. vide. ŝ. de gratiarū actione vel de oꝛo-
ne. Scđo ꝯfitetur cōmissum flagitiū dī. peccauimꝰ. de con
fessione vide. ŝ. in tabula. Tertio allegat afflictū suppli-
ciū dī. Pꝛopter eñ pctā nostra. Pctā quo tripl̄r puniuntur.
iij. parte ti. xix. c. ij. circa mediū. ibi. Itē nota. Et quō deus
diuersos diuersimode punit. vide ibi. c. i. ⁊. ij. Quarto mit
tit ad deū oꝛationis encenium. dī. Nūc ergo exaudi deus. de
oꝛatione vide. ŝ. in tabula. Quīto petit a dn̄o exauditio-
nis donū cum ꝯcludit. Exaudi dn̄e: placare dn̄e. vide. ŝ. de
penitentia vel de humilitate ⁊c.

Sup euāge. Ioh. viij. qđ incipit. Ego vado ⁊ q̄retis me:
Hic ecclesia cōminat̄ pctōribus. ⁊ in pctō vr̄o moꝛiemini. Quātū ad expositionē litteraleꝫ
⁊ cōtinuationē euāgelij: est notandū ꝙ sancta mater eccle-
sia solicitā curā habēs de filijs suis ꝑ istud sacrū tp̄s eos a
malo retrahendo: ⁊ ꝑ ꝑfectū ad virtutes ꝓuocādo: aliq̄n
obsecrat vt alliciat: aliq̄n penas minatur vt timoꝛē incutia-
at: ⁊ ideo sicut heri ꝓmisit munera beatitudinis vt alliciat sic
hodie cōminat̄ mala vt timoꝛē incutiat. Et sm̄ h̄ sunt tres
partes euāgelij. In p̄ma parte ponitur dura cōminatio.
ibi. In pctō vr̄o moꝛiemini. de varia moꝛte vide. ŝ. Pꝛinci-
paliter tñ intelligit̄ de moꝛte spūali. s. de cecitate mentis.
de ipsa vide. ŝ. ⁊. i. par. ti. iij. c. iiij. In scđa parte ponit̄ stri-
cta xp̄i examinatio: cū additur. Multa habeo de vobis lo
qui ⁊ iudicare. Uult ergo dicere habeo iudiciariā potesta
tem ⁊ respectu vestri ⁊ respectu oīm: quā nō exerceo: q꞉ nō
veni iudicare sed saluare. Sed illam pꝛātean in futurū ex-
ercebo. De isto diuino iudicio vide. ŝ. Debemus ergo no-
bis triplex iudicium facere. Pꝛimū in coꝛde ꝑ contritionē.
Secūdo in oꝛe per confessionē. Tertiū in opere per satisfa-
ctionem. de istis vide. ŝ. in tabula. In tertia parte ponitur
determinata xp̄i passio cum ꝯcludit. Cuꝫ exaltaueritis filiū
hoīs. Moꝛaliter in hac parte instruimur quare homo ra-
tionem suam exaltare ⁊ eleuare debet ad cognitionem su-
pernaturalium. Est nāq̄ magna differentia inter hominē
scientem ⁊ sapientem: ⁊ hominem ignarū ⁊ ignoꝛantē ⁊c.
de ignoꝛantia vide. ŝ. ignoꝛantia.

Feria tertia post Remini-

scere. Sup eplā. iij. Reg. xvij. q̄ sic incipit. Factꝰ est sermo

dñi ad heliā thesbiten di. Surge ⁊ vade in sareptam sydoniorꝝ ⁊ manebis ibi. Pōt ista epl̄a sic introduci. nō solū sacri ieiunij optima comes est orō: sꝫ etiam elemosyna. vt dr̄ Tob. xij. Et qm̄ aliq̄ carnalr̄ sapientes possent formidare φ deficerēt eis corpis necessaria si de sua subā elemosynaꝫ facerent: iō occurrit mater ecc̄ia hodierno die istā lectionē recitās. φ merito elemosyna ⁊ operū mīe nō solū augētur bona spūalia: sꝫ etiā tpalia. ⁊ h̄ sarepte vidue exēplo: cui⁹ hydria non defecit q̄n haberet farinā: q̄ hec de sua exigua subā sustentauit pphetā. In epl̄a tangit̄ pmo admonitio dei facta pphete: cuꝫ dicit̄. Factus est sermo dñi. Scd̄o allocutio pphe facta mulieri vidue: cū subdit̄. Cūq̄ venisset ad portā. Tertio rn̄sio vidue facta pphete helie. Quarto replicatio ⁊ repromissio helie facta mulieri vidue. ibi. Ad quā helias. Allegorice helias lꝫ vir sctissim⁹ typū tn̄ gerit hoīs pctōris. helias eīn vitā corpis amās fugiebat a facie regis. ⁊ pctōr amans vitā animalē horret mortē: ⁊ fugit oēm aduersitatē. Sarepta significat incendiū siue vite sanctitatē q̄ nunq̄ est sine charitatis incendio: quo pctā cōsumūtur. Porta huius ciuitatis vera pn̄ia est. p quā pctōr ingredit̄ ad vite sanctitatē. Mulier vidua significat verā ecc̄iam: ⁊ ēe vidua q̄ sponsi sui solacio destituta ⁊c. Duo ligna q̄ ista mulier colligit sunt duo dei bn̄ficia: que mater ista ad memoriā reducit. s. beneficiū creatiōis ⁊ bn̄ficiū redēptionis. Aqua quā petiuit helias significat doctrinam fertilē. Panis quē petebat significat doctrinam solidam. Farina significat spūalē itelligētiā sacre scripture. Hydria allegorice significat scripturā sacrā. lecyth⁹ xp̄m. oleū diuinam grām ⁊c. vt. s̄. in locis sibi adaptatis.

Hic describitur via eq̄tatis qua itur ad celum.

Sup euāgel̄. Math. xxiij. qd̄ sic incipit. Sup cathedrā moysi sederūt scribe ⁊ pharisei. oīa ḡ quecūq̄ dixerint vobis facite. fm̄ d̄o opa eoꝝ nolite facere. Quātū ad psecutionē ⁊ expositionē euāgelij. Sicut heri ecc̄ia cōminando phibuit inferni transitū. sic hodie ponit viā equitatis qua gradit̄ i celū. ⁊ sunt tres ptes. In pma pte tractat̄ de iusticie eq̄tate vt seruet̄: vt pꝫ in pncipio euāgelij. De iudice ⁊ iudicio humano quō debēt esse vide. s̄. Et de iusticia vide s̄. Qui ḡ vult mortē eternā fugere ⁊ vitā eternā secure possidere: dꝫ hr̄e eq̄litatē in iudicādo: pietatē in corrigēdo: rectitudinē in docēdo. de q̄ vide. s̄. de iudicio humano: de correctiōe fraterna: ⁊ de pdicatore v̄bi dei. In scd̄a pte manifestat̄ piculū vanitatis vt vitet̄ ibi. Oīa opa sua faciūt vt videant̄. De inani glīa vide. ij. par. ti. iiij. c. j. Et de ambitione vide. s̄. Et de hypocrisi ⁊ de supbia vide. s̄. Amant primos recubit⁹ in cenis. exponit̄ de ambitiōe. ij. p. ti. iij. c. v. §. j. circa pri. In tertia pte cōmendat̄ plātariū humilitatis vt regnū lucret̄: ibi. Vos autē nolite vocari rabbi ⁊c. Qui aūt se exaltauerit ⁊c. Recitat̄ nāq̄ hec ppositio ter in euāge. scꝫ hic. ⁊ Luce. xiiij. ⁊. xviij. Ad innuēdū φ q̄libet volēs exaltari ad eternā btitudinē φ necessario habebit triplicē hanc humilitatē scꝫ in corde p depssam meditationem. In ore p discretā locutionē. In ope p sincerā opationē. de quo vide. iiij. par. ti. iiij. c. xij. per totū. Magisteriū in theologia vtrum liceat appetere vel pcurare. ij. par. ti. iij. c. v. §. vj. de magistris vide varia. s̄. doctores.

Quarta feria post reminiscere.

Ut tpe ieiunij vacidꝫ est oronibus.

sup epl̄a Hester. xiij. q̄ sic incipit. Orauit mardoche⁹ ad dñm di. Dñe deus rex oīps in ditiōe tua cūcta sunt posita ⁊c. Qm̄ carnale ieiuniū min⁹ validū est ⁊ efficax cū ipsi nō imiscet̄ instātia orōnis deuote: idcirco pia mater ecc̄ia sepe monet nos in h̄ sacro ieiunio scte orationi intendere. aliq̄n q̄dē verbis: aliq̄n factis siue exēplis. Vn̄ p̄sens epl̄a diuidēda est in hūcmodū. Primo nāq̄ mardocheus deuotissime orās ⁊ supplicās captat beniuolentiā. Scd̄o explicat sue orōnis ptinētiā: ibi. Et nūc dñe deus Abraā. Propter scd̄m addit. ne despicias partē tuā. i. pplm tuū. Vel allegorice pplm xp̄ianū q̄ est ps dñi ⁊c. Propter tertiū subdit. Sed exaudi dep̄cationē nostrā ⁊ ppitius esto ⁊c. Propter quartū subiungit. Et cōuerte luctū nostrū in gaudiū p gratiā tuā ⁊ ɔsolationē sine qua nunq̄ est gaudiū spūale. De isto gaudio ⁊ gratia vide. s̄. in locis sibi adaptatis. Principaliter ista epl̄a per totum est oratio quedam. quo modo autem oratio fieri debet. vide. s̄.

Sup euāge. Mat. xx. qd̄ sic incipit. Ascendēs iesus hierosolymā assumpsit duodecim discip̄los secrete. ⁊ ait illis. Ecce ascendim⁹ hierosolymā ⁊c. Quātū ad ɔtinuationē. ⁊ expositionē euāgelij. sicut heri ecc̄ia posuit viā qua itur ad paradisum. sic hodie pponit amaritudinē passiōis xp̄i nobis in subsidiū. ⁊ fm̄ h̄ sunt tres partes pncipales hui⁹ euāgelij. In pma pte docet̄ quō passio xp̄i ē imitāda. ibi. Ascendēs iesus. Debem⁹ ḡ aggredi ardua cū audacia pter xp̄m: sustinere aduersa cū patientia: pficere aspera cū ɔstātia. de istis trib⁹ vide. s̄. in tab. vide etiā. iiij. par. ti. iij. c. vij. a. §. iij. vsq̄ ad. xviij. §. inclusiue. In scd̄a pte docet̄ quō postulatio nr̄a est formanda. ibi. Nescitis q̄d petatis. vide de petitionib⁹ in orōne quō ⁊ q̄d petere debemus. vide. s̄. orō. In tertia parte docemur quō dn̄atio tēporalis est fugienda siue refutāda. ibi. Scitis q: pncipes gentiū ⁊c. vbi moralr̄ instruimur excellentiā ⁊ supbiā spernere ⁊ ex humilitate alter alteri seruire: ⁊ ppter ɔnexionē nature amare ⁊ adiuuare ⁊c. De mutua charitate vide. s̄. Charitas. de honore vero fugiendo vide. s̄. honor. Et de dñis ⁊ pncipibus vide. s̄. in locis sibi adaptatis.

De imitatiōe passiōis xp̄i.

Quinta feria post reminiscere.

Sup epl̄a Hier. xvij. q̄ sic incipit. Maledict⁹ hō qui ɔfidit in hoīe: ⁊ ponit carnē brachiū suū ⁊c. Qm̄ nemo affectuose rogat illū a q̄ nō sperat posse qd̄ petit se obtinere. ⁊ h̄ ppter ei⁹ ipotentiā: vel duriciā: vel q: nō pōt: vel q: nō vult ɔcedere qd̄ petit̄. Idcirco mr̄ ecc̄ia in ista q̄nta feria referēs p̄sentē hieremie lectionē. ostēdit euidēter φ audacter ⁊ secure recurrēdū est p orōnē humilē i necessitate q̄libet: nō ad hoīem: sed ad deū. Isto viso p̄sens lectio diuidit̄. Primo eīn ppha ex psona dei ostendit φ ɔfidentia in hoīe hꝫ secū grauē casum ⁊ deceptionē di. Maledict⁹ hō q̄ ɔfidit in hoīe ⁊c. spem suā. s. ponēdo in ipso. Et ponit carnē brachiū suū cui totalr̄ innitat̄. Et a dño recedit cor eius spem suā. s. in alio p̄terq̄ in ipso collocādo. vide. s̄. de spe. Scd̄o ostendit̄ φ ɔfidētia in deū hꝫ secū fructū multiplicē ⁊ ptectionē: cū subdit. Benedictus vir q̄ ɔfidit in dño. De spe in dño vide. s̄. Et de cōfidentia triplici vide. iiij. par. ti. vij. c. j. §. j. Tertio adducit ad h̄ duo simul: argumentū efficax ⁊ probationē. ibi. Prauū est cor hoīs. de sup vide. j. parte ti. iiij. c. xiij. §. ij. ⁊ ibi. ti. ij. c. viij. §. j. infra prin. vide etiam de corde. Ego dñs ⁊c. qui do vnicuiq̄ iuxta viā suā ⁊c. quō hoc dñs faciat. vide optimū sermonē. j. par. ti. v. c. ij. ⁊. §. iiij. ⁊. v. ⁊ etiā. §. vij. viij. ix. x. ⁊. xj.

Orōnis suffragio ad deum recurrēdū est.

Sup euāge. Luce. xvj. qd̄ sic incipit. Hō q̄dā erat diues ⁊ induebat̄ purpura ⁊ bysso ⁊ epulabat̄ q̄tidie splēdide ⁊c. Quātū ad psecutionē ⁊ ɔtinuationē lr̄alē euāge. hodie ecc̄ia spectaculū magnū ⁊ merito memorie cōmēdanduꝫ pponit: vt q̄ heri adhuc vitā nō emēdauerūt passiōis xp̄i amore: saltē hodie ɔcutiant̄ miserabilis diuitis dānatiōis horrore. ⁊ fm̄ hoc diuidit̄ p̄sens euāgeliū. In pma notat̄ miserabilis status culpe ⁊ pcti. vt pꝫ in pncipio. Erat q̄dā hō. vide. s̄. pctm̄. ⁊ pctō. ⁊ hō. Erat diues. de diuitib⁹ ⁊ diuitijs vide. s̄. Et epulabat̄ quotidie splendide. In q̄bus verbis vita fatua mūdanoꝝ diuitū ⁊ potentū merito respuēda ostendit̄ ppter tria: scꝫ ppter cupiditatē ⁊ auariciā insatiabilē. ppter vanitatem ⁊ supbiā intolerabilē. ⁊ ppter gulositatē ⁊ ingluuiē dānabilē. de istis vide. s̄. in tabula. Induebat̄ quotidie splendide. de ornatu vestiuꝫ vide. s̄. sub lr̄a. o. scꝫ ornatus. Scd̄o notatur pauperis indigentia. ibi. Erat quidā mendicus. De elemosyna ⁊ misericordia circa paupes vide. s̄. elemosyna ⁊ misericordia ⁊ de pauperib⁹. Tertio notat̄ mortis vtriusq̄ differentia. Et de pmo dicit̄ Factū est autem vt moreretur mendicus ⁊ portaretur ⁊c.

Historia diuitis epulonis.

Ista deportatio q̄ dupliciter intelligit̃.iij.par.tit.xxi.c.v.
§.iij.circa med. Mortu⁹ est aũt ⁊ diues ⁊ sepult⁹ in iferno
de varia morte vide.s.⁊ de dãnatis et penis inferni vide
s.d.⁊.i. Quarto notat̃ diuitis mortui miseria: ibi. Eleuãs
aũt oculos suos. Hic circa miseriã diuitis post mortẽ tria
describuntur. primo ipsius sera recognitio. sc̃do eius iniu-
sta petitio. tertio iusta petitionis repulsio. de quo.s. in ta-
bula. ⁊ de vario visu vide.s. Ut refrigeret linguã meã. No
ta ꝙ tot pctã oriuntur ex malo vsu lingue: quot sunt litte-
re alphabeti.i.par.ti.ij.c.iiij.§.v.per totum.

Sexta feria post Remini-

scere. Sup eplã Geñ.xxxvij.q̄ incipit sic. Dixit ioseph fra-
de sõnio tribus suis. Audite somniũ meũ qđ vidi ⁊c. Hesterno die
ioseph. dixit ecclĩa referẽs v̾ba dñi dicta p hieremiã. ꝙ maledict⁹
hõ q̄ ɔfidit i hoĩe ⁊ bñdict⁹ hõ q̄ ɔfidit in dño. vt ɔtẽnam⁹
humanã ɔfidentiã ⁊ semp ɔfidam⁹ in dño. Ut ḡ ɔtẽnam⁹
humanã ɔfidẽtiã ⁊ semp speremus in dño. iõ pbat̃ h̾ ɔtiter
hodie ⁊ cras ostẽdẽs p exẽpla tã i eplĩs ꝙ i euãg. Põt etiã
aliter itroduci ista eplã. vt dicat̃ ꝙ q2 nec ieiunium nec orõ
nec elemosyna sunt ad salutẽ efficacia: nisi in v̾tute passio-
nis dñice. Iõ rep̃sentat hodie hec ecclĩa in ioseph nudato
⁊ vẽdito ⁊ in p̃refamilias ⁊ in filio iterfecto. His visis ad
diuisionẽ lectiõis ⁊ expositionẽ veniam⁹. De graui eñ sce-
lere fratrũ ioseph tãgunt̃ q̄ttuor i p̃nti eplã. quoꝝ p̃mũ ꝑti-
net ad machinationẽ cũ dixit fratrib⁹ suis. Audite somniũ
meũ. de vario somnio ⁊ ipsoꝝ euẽtu vide.s. Sc̃dm qđ ꝑti-
net ad ꝑpetrationẽ: ibi. Cũq3 frẽs illi⁹ ⁊c. Hic tãgunt̃ q̄ttu-
or.s. Joseph p̃mpta obediẽtia. pia beniuolẽtia. solicita di-
ligẽtia: ⁊ fratrũ suoꝝ seua malicia. de istis q̄ttuor vide.s. de
obediẽtia. Tertiũ tangit̃.s. fratrũ scelerosa denũciatio. ibi.
Dicemusq3 ꝙ fera pessima deuorauit ⁊c. duo mala isti com
miserũt.s. homicidiũ in intẽtiõe: ⁊ mẽdaciũ. De homicidio
vario siue occisiõe vide.i.par.ti.xiiij.c.iiij.§.ix.⁊.ii.parte ti.
vij.c.viij.ꝑto. Quantũ ad quartũ.s. id qđ rubẽ fecit cũ d2.
Audiens hec ruben nitebat̃ eum eripere de manibus eoꝝ
⁊ dicebat. nõ interficiamus ⁊c. Applica desuper ex tabula
de materia tibi magis conueniente.

Morali- Sup euãge. Mat.xxi. qđ sic incipit. Hõ q̄dã erat pater
zatio pa- familias q̄ plãtauit vineã ⁊c. Paterfamilias iste ẽ summ⁹
trisfami- de⁹ ⁊ dñs creator ⁊ gubernator creature. q̄ plãtauit vineã
lias vine p̃mo.s. synagogã: deinde ecclĩam. de ista vinea.s. ecclĩa vi-
am plan- de.i.p.ti.v.c.ij.§.vij.viij.ix.x.⁊.xi. vide etiam.s. ecclĩa. Et fo
tantis. dit i ea torcular.i. legẽ. de varia lege vide.s. Cũ aũt tp̃s fru
ctuũ approping̃sset. vide.s. de op̃ib⁹ humanis ⁊c. Misit
seruos suos ad agricolas.i. p̃dicatores. de ipsis vide.iij.p.
ti.xviij.p totũ ti. Agricole aũt vidẽtes filiũ ⁊c. occiderunt.
Eoꝝ igratitudo describit̃ ⁊ p nobis moralizat̃.ij.p.tit.iij.c.
ix.§.iij. vide tñ p totũ capl̃m. ⁊ de varia occisiõe vide.i.pte
ti.xiiij.c.iiij.§.ix.⁊.ij.p.ti.vij.c.viij. Cum venerit dñs vinee
quid faciet agricolis illis. Aiunt malos male ꝑdet. de iudi
cio diuino vide.s. de punitione varia qua dñs diuersos di
uersimode punit vide.s. Nunq̄ legistis in scripturis: lapi
dem quẽ reprobauerunt edificantes ⁊c.

Sabbato post Reminisce

re. Sup eplã Geñ.xxvij. que sic incipit. Dixit rebecca filio
suo Jacob. Audiui p̃rẽ tuũ loquẽtẽ cũ esau fratre tuo ⁊c.
Ostẽsum fuit heri ꝙ verũ est v̾bũ qđ recitauit ecclĩa q̄nta
feria p̃cedẽti.s. bñdictus vir q̄ ɔfidit in dño. h̾ idẽ ostendit̃
hodie in iacob filio Jsaac. q̄ ɔfidens in dño diuinã meruit
bñdictionẽ. qua fuit priuatus esau sanguineus: ⁊ carnalis
Ja- in carne ⁊ sanguine ⁊ nõ in dño ɔfidens. Circa quã episto
cob me- lã moyses tria tangit. Primo eñ ponit antecedẽtia. ad be
ruit a dõ nedictionẽ. Ista antecedẽtia ante bñdictionẽ sunt multa
benedi- sc3 rebecce ɔsultatio: Jacob excusatio: Rebecce replicatio
ctionẽ. Jacob executio: ciboꝝ p̃paratio: indumentoꝝ oppositio
p̃paratoꝝ oblatio: isaac inq̄sitio: iacob respõsio. isaac per-
cunctatio: senis refectio: odoris ꝑceptio: et insigne laudis
expressio: q̄ oĩa mysteriis siue moralibus sunt plena. Si at-
tractauerit me pater ⁊c. timeo ne putet sibi voluisse me il-
ludere. de mẽdacio vide.ij.pte ti.x.c.i.⁊.ij.⁊.i.pte tit.xiiij.c.
iiij.§.xij. Uel de honore parentũ vide.s. de parẽtib⁹. Uox
q̄dẽ vox iacob est: sed man⁹ man⁹ sunt esau. De fraudulẽ-
tia dolo ⁊ astutia. vide.ij.par.titu.i.c.xvij.§.i.ij.⁊.iij. Et ma
nus vario modo describit̃.ij.par.ti.ij.c.i.§.ij. in fi. Sc̃do po
nit ipsam benedictionem. ibi. Uox isaac.

Sup euãg. Luce.xv. qđ sic incipit. Hõ quidã habuit du- Historia
os filios: ⁊ dixit adolescẽtior ex illis patri. P̃r da mihi por- filij p̃di-
tionẽ sube q̄ me ɔtingit. In h̾ euãge. ponit xp̃s ꝑabolã de gi.
filio p̃digo a p̃re benigne recepto ꝑ cui⁹ receptionẽ dat in
telligere p̃mptã ⁊ benignã receptionẽ pctõris a p̃re celesti
In euãge. sex tãgunt̃ ꝑ ordinem. Primo vtriusq3 filij ꝑpa
gatio. ibi. Homo q̄dã habuit duos filios ⁊c. Glosa de⁹ p̃r
habuit duos filios. q2 autor ⁊ creator ẽ duarũ stirpiũ gene
ris humani.i. gẽtiliũ ⁊ iudeoꝝ. maior fili⁹ est q̄ in cultu vni⁹
dei ꝑmansit. minor q̄ vsq3 ad colenda idola deũ deseruit.
Sc̃do ponitur filij adolescentis recessio a patre. ibi. Et ait
adolescẽtior filius p̃ri ⁊c. vide varia de p̃digalitate.ij.par
te ti.vi.c.viij. Tertio ponit̃ fructuosa reuersio penitentis
ad statũ gr̃e. ibi. In se aũt reuersus. Ad hũc patrẽ pium et
benignũ d3 pctõr ad instar filij p̃digi p̃mo in corde recur-
rere ad dei benignitatẽ: ⁊ hoc ꝑ ɔtritionẽ. Sc̃do in ore po-
nere ꝑpriã iniquitatẽ. ⁊ hoc ꝑ ɔfessionẽ. vide.s. de ɔfessio-
ne. Tertio in ope intẽdere satisfactionẽ. vt.s. Quarto po-
nitur reuertentis a patre benigna susceptio. ibi. Cum autẽ
adhuc longe esset. Cũ eñ iste filius reuertens adhuc lon-
ge esset sc3 in regione pctĩ. vidit illum deus.s. oculo p̃desti
nationis. ⁊ occurrens ipsum p̃ueniendo ꝑ miam inchoan
tem cecidit sup collũ eius per gr̃am ɔcomitantem: ⁊ oscu
latus est eũ sibi ꝑfecte reconciliãdo ꝑ gr̃am subsequẽtem.
Quinto ponit̃ indignatio senioris filij de eius susceptiõe
ibi. Erat aũt fili⁹ eius senior in agro ⁊c. Moralr̃ põt expo
ni ad p̃cedentem continuatione de penitente deuoto ⁊ de
innocente tepido murmurante de dño dante maiorẽ deuo
tionẽ penitenti ꝙ sibi. vide.s. de murmuratiõe vel de inui
dia. Sexto ponit̃ indignationis ei⁹ rationabilis sedatio.
ibi. At ille dixit ei. Fili tu semp mecũ es. Deus pater ait vi
ro iusto: ⁊ innocenti de ariditate conquerenti: non tanq̄
redarguendo: sed tanq̄ dilectũ filiũ blande ɔ̃solando. et
ad p̃fectum ⁊ ꝑseuerantiam inuitando.

Dominica Oculi. Super

eplã ad Eph.v.q̄ sic incipit. Estote imitatores dei sicut fi-
lij charissimi. In p̃cedentibus dieb⁹ monuit nos pia ma-
ter ecclĩa de opatione boni ⁊ de inclinatiõe mali q̄bus ieiu
niũ nõ est meritoriũ. verũ qm̃ sum⁹ ad intelligẽdu ista mul
tũ rudes ꝑpter nostrã cecitatẽ ⁊ ignorãtiã. multũq3 debi-
les ⁊ difficiles ad intelligẽdũ ista ꝑpter lãguorẽ ɔcupiscẽ
tie ⁊c. q̄ oĩa ex p̃mo pctõ ꝑueniũt. io idigem⁹ nõ tñ doctri-
na v̾bi: s3 etiã doctrina xp̃i. Propter qđ pia mr̃ ecclĩa q̄ no
bis ꝑposuerat exẽpla sufficiẽtia.s. ezechiã regẽ: moysen: he Quali-
liã: danielẽ: hester: iacob: ⁊ ioseph. Nũc aũt ista tertia dñi- ter imitãd⁹
ca ꝑponit nobis speculũ ⁊ exẽplũ ꝑfectissimũ oĩs scitatis sit de⁹.
sc3 dñm iesum dicẽs. Estote imitatores dei. Et aplũs in ista
eplã in ꝑsona ecclĩe duo facit. Primo hortat̃ nos vt indua
mus xp̃i cõuersationem imitãdo dicẽs. Estote imitatores
dei. desup vide.iiij.pte ti.xi.c.ij.§.ij. ante medi. ibi. Ubi nos
randũ. ⁊ ti.xvi.c.vnico.§.v.⁊.§.vi. aliq̄. Quõ homo imitet̃
deũ habet̃ etiã.i.p.ti.i.c.viij.§.i. infra p̃n.⁊.§.ij.⁊.iij. Et am-
bulate.i. cõuersamini in dilectione supp̃le ca⁊ reali q̄ non
ɔsistit tñ in v̾bis sed poti⁹ in factis. de dilectiõe dei ⁊ p̃xi-
mi vide.s. dilectio. In via charitatis quõ diuersi diuersi-
mode ambulãt.i.p.tit.xi.c.i.§.iij. Sc̃do hortat̃ nos vt xp̃m
imitemur in mali declinatiõe vt fugiamus ɔtrariã sugge-
stionẽ ipsaꝝ detestãdo: ibi. Fornicatio aũt. de ipa vide.s. for-
nicatio. Aut oĩs immũdicia.i. queuis luxuria. de qua.s. lu-
xuria. aut auaricia. de qua.s. auaricia. sed magis gratiarũ

actio de qua.ē.in tabula. Fornicatio aūt ꝛ oīs imūdicia
aut turpitudo ꝛc.vide.ij.p.ti.v.c.j.§.ix.ꝛ titu.vj.c.iiij.§.vj.
Hoc aūt scitote intelligentes ꝙ oīs fornicatoꝛ ꝛc.nō hꝫ he
reditatē in regno xpi ꝛ dei.de qua hereditate intelligit.ha
bet.ij.p.tit.vj.c.iiij.§.vj.circa mediū. Fructus eīm lucis est
in omni bonitate.iij.p.ti.v.c.j.§.ij.post prin.

De eiectiōe demonis et muto.

Sup euāg.Luc.xj.qꝺ sic incipit.Erat iesus eijciēs demo-
niū ꝛ illud erat mutū ꝛc.Quantū ad cōtinuationē euāge
lij ad expositionē. Sicut heri ad pniam nos monuit diui-
na pietas:sic hodie pctā fugere fac inimici dolositas ꝛ ſm
hoc diuidit p͛sens euāg. Primo ostendit diuina poten
tia p demonis expulsionē.ꝛ multiplicitas laudis diuine in
miraculi operatione:ibi.Erat iesus eijciens demoniū ꝛc.qꝺ
significat p istud demoniū ꝛ noīa alioꝝ demonioꝝ ponu-
tur.iij.p.ti.xviij.c.v.§.iij.vltra mediū.Et cū eiecisset demo-
niū locut⁹ est mutus.de qͣdruplici dispositiōe oris ꝛ ligue
vide.j.p.ti.ij.c.iiij.§.j.de varia locutiōe vide.ē. Scḋo ostē
dit puersitas iudeoꝝ ꝛ facti miraculi calūniatio:ibi.Quiꝫ
dā aūt dixerūt.In beelzebub ꝛc.q꞉ nō possent ꝯdicere opi
tam mirabili:saltem ꝯdicerēt cause opis.desup vide.ē.de
blasphemia.ij.p.tit.viij.c.vij.ꝛ.viij.p to.Alij tentantes ꝛc.
de varia tentatione quō diuersi diuersimode deū tentant
vide.j.par.tit.vj.c.xiij.§.j.ꝛ.ij.par.tit.iij.c.x.p totū. Tertio
ostendit calūnie cōfutatio in xpi responsione.ibi. Ipse aūt
vt vidit ꝛc.Omne regnuꝫ in se diuisum desolabit.de quo
ponitur triplex diuisio.ij.par.tit.iiij.c.viij.§.iij.post princi.
Et de ciuitatū seditionib⁹ ꝛ diuisionib⁹ vide.ij.par.ti.iiij.c.
viij.per totū. Qui nō est mecū cōtra me est.Exponit bre-
uiter.ij.par.ti.iiij.c.viij.§.iiij.circa mediū.ibi. Scḋa iniqui-
tas.Si aūt fortio꞉ eo superueniens vicerit eū ꝛc.vide.j.par.
ti.vij.c.ij.§.vj.infra princi. Quarto ostendit cōmendatio
veritatis xpi p mulierū exaltationem.ibi.Factum est autē
cum hec diceret ꝛc. Beati qui audiunt verbū dei ꝛ custo-
diunt illud. Verbi dei ponuntur siue describuntur duode
cim fructus.ij.par.ti.ix.c.xj.§.ij.

Feria secunda post Oculi

Sup eplā.iiij.Reg.v.q̄ sic incipit. Naaman p꞉inceps mili

De curatiōe naaman a lepra.

tie regis syrie erat vir magn⁹ apud dñm suū ꝛc. Hesterna
die monuit nos ecclīa p aplm vt in operatione bono꞉uꝫ ꝛ in
declinatiōe maloꝝ imitemur exemplar oim bonoꝝ.s.xpm.
sed q꞉ nos omī die maculas ꝯhim⁹ implentes nos fomite
cōcupiscentie:ideo xpo aliqualr cōformari nō possum⁹ nisi
nos quotidie lauacro pnie expiemus. P꞉opter qꝺ in ista
scḋa feria ho꞉tat nos scā mater ecclīa vt instar Naaman
lep꞉osi qui ad iussum Helisei pphe lauit se in io꞉dane se-
pties:ꝛ sic a lep꞉a mūdatus est.Sic ꝛ nos quos lep꞉a spi-
ritualis vitioꝝ sepe occupat:frequēter ſm iussum xpi acce-
dam⁹ ad lauacrū pnie:in qua a lep꞉a mūdari possum⁹ ali-
quo mō esse cōfo꞉me exēplari pfectissime sanctitatis. In
ipsa eplā quattuo꞉ tangunt. P꞉imo.s.serenitas status.ibi
Naamā p꞉inceps militie. Scḋo medicādi man⁹.ibi. Po꞉-
ro de syria egressi ꝛc.Tertio medicine virt⁹:ibi.Descēdit ꝛ
lauit ꝛc.Quarto sanationis mun⁹ accepit.ibi.Et restituta
est caro ei⁹ ꝛc.de pnia vide.ē.in tabu. Mo꞉aliter iste rex
syrie significat diabolū.lep꞉a quoddā pctm̄ mo꞉tale. Naa-
man quēlibet pctō꞉em.hic est hono꞉atus apud diabolum.
milites qui ad pctā ei seruiūt sunt timo꞉ male humilians:
ꝛ amo꞉ male inflāmans.vxo꞉ istius est carnalis cōcupiscē-
tia.puella de terra israel significat aiam. latrūculi significāt
supbie motus. Sed qꝺ dicit puella:vtinā dñs me⁹.i.pctō꞉
fuisset p dolo꞉ē ꝛ contritionē ad pphetā.i.ad xpm: curaret
eū a lep꞉a pctī. Iste ḋo descendit p humilitatē verā.s.p cō
fessionē.ꝛ lauit se in io꞉dane septies.i. ad purgationē pec-
catoꝝ submittit se sacro pnie. Peccato꞉ ḋo mūdatus ꝛ fa-
ctus verus penitens cōfitet veritatē ꝛ iniam supni iudicis
dicens. Vere scio ꝙ nō est ꝛc.Nul cū pfect⁹ esset ꝛ tulisset
secū decem talenta ꝛc. Notū est ꝙ simoniā cōmisit:lꝫ fecit
igno꞉anter.vide de simonia.ij.par.titu.j.c.liij.per totum.ꝛ
v.similiter.ꝛ titu.ij.c.j.§.xv.

Sup euāge.Lu.iiij.qꝺ sic incipit. Dixerūt pharisei ad ie-
sum.Quāta audiuim⁹ facta in capharnaū.fac ꝛ hic in pa-
tria tua.Quantū ad cōtinuationē euange. heri dictuꝫ est
quō aduersarius inuadit possidentē:hodie docemur fuge
re inuadētes. Et ſm hoc tres sunt ptes p꞉incipales decla-
randas. In p꞉ima pte ponit vana iudeo꞉ū postulatio.vt
ptꝫ in p꞉in. In scḋa parte ostēdit ceca phariseoꝝ pturba-
tio.ibi.Et repleti sunt oēs in synagoga ira. De ira vide.j.
par.ti.vj.c.xj.Et.ij.par.ti.vij.c.j.ꝛ.ij.vide.ē.de ira. In ter-
tia parte ostendit tuta xpi declinatio.ibi. Jesus aūt trans-
iens. Nota ſm Aug.cū xpi actio sit nr̄a instructio.ꝙ ei⁹ exē
plo ꝛ actu in hoc vera nobis viuēdi no꞉ma declarat quo-
ad tria genera hoim scꝫ quoad auersos:conuersos:et pfe-
ctos. Auersis datur exemplū cōuertendi:q꞉ iesus trāsibat
cōuersis exemplū pficiendi q꞉ ibat:pfectis exemplū pma-
nendi ꝛ in medio virtutū pseuerandi.q꞉ p mediū. Possu-
mus etiā cedere furenti p subtractionem presentialitatis:
p suppo꞉tationem loquacitatis:ꝛ p obuiationeꝫ benigni
tatis.vide.ē.in tabula ſm placitum.

Adde ꝙ melius est in tpe occurrere ꝙ post cām vulneratam remedium ǭrere in.l.j. C. qn lic. vnic.si. iud.se vind.

Tertia feria post Oculi.

Sup epistola.iiij.Reg.iiij.que sic incipit. Mulier quedā
clamauit ad heliseū di. Seruus tuus vir me⁹ mo꞉tuus est
ꝛ tu nosti ꝛc. Pctm̄ mo꞉tale nō solū est aie immūdicia ve-
rum etiā plaga dura.ideo nō solū pctō꞉ indiget cōtra ipm
spirituali lotione vt expietur:sed etiaꝫ spūali vnctione:vt
curetur. P꞉opter qꝺ ecclesia postꝙ monuit nos hesterno
die per heliseum in figura naaman lep꞉osi vt accedamus
ad lauacrum penitentie pp̄ter expiationeꝫ immūdicie: ho
dierno die nos monet p eūdem in figura mulieris vidue:
vt acquiramus oleū gratie p꞉o curatione plage. In epi-
stola tria tangunt. P꞉imo necessitas mouēs:q̄ mouit p꞉o
phetā ad miraculū faciendū:cum dicit. Mulier quedam
clamauit.vide.ē.o꞉atio. Seruus tuus vir meus mo꞉tuus
est.vide.ē. de peccatis ꝛ pctō꞉ibus. Et tu nosti q꞉ seruus
tuus fuit timens deū. De illo timo꞉e vide.ē.timo꞉. Secun
do ostendit claritas euidens qualiter fecit miraculū:cum
dicitur. Cui dixit heliseus.quid habes in domo tua.mo꞉a-
liꝫa ad placitum. Vade ꝛ pete mutuo. De mutuo vide.ē.
sub littera.m. Tertio ostendit vtilitas sequens ꝙ fuit secu-
tum miraculum:cū subdit.venit aūt illa ꝛc. Spiritualiter
mulier illa significat ecclesiā.heliseus significat deū patrē
vir huius mulieris significat xpm hoiem : filij huius mu-
lieris sunt omnes iusti. Credito꞉ huius mulieris est mun-
dus:q꞉ propter tempo꞉alia conatur filios huius mulieris
in seruituteꝫ redigere:sed illa clamat ad heliseū.i.ad xpm.
Cui respondet. Quid habes in domo tua. At illa: nō ha-
beo nisi parū olei.i.sacramentalem gratiā. Cui ille. Vade
ꝛ pete mutuo vasa ꝛc.istarū vicinaꝝ vasa sunt co꞉da. Ista
debet petere ab oibus peccato꞉ibus gratiā ipsis infundē-
do p p꞉edicationem ꝛc. Tunc illa mulier intrare debꝫ do-
mum ꝛ claudere ne aliquis excōmunicatus intret. ostium
domus est vera fides.tunc filij offerunt deuotas o꞉atiōes
ꝛ mulier infundit gratiaꝫ sacramentalem. De sup꞉adictis
vide.ē.in locis sibi adaptatis.

Moralizatio mulieris vidue clamātis ad heliseū.

Sup euangel. Matth.xviij.qꝺ sic incipit. Respiciens se
sus discipulos suos dixit simoni petro. Si peccauerit in te
frater tuus:vade ꝛ corripe eū inter te ꝛ ipsum solū ꝛc. In
hoc euangelio docemur in quinqꝫ. P꞉imo de fraterna co꞉
rectione.ibi. Si peccauerit in te frater tuus vade ꝛ corri-
pe eum ꝛc. Ista tota co꞉rectio describitur.ij.par.tit.ix.c.vj.
per totum. Qꝺ si nō audierit eos dic ecclie. Qualiter ista
denūciatio fieri debet habes.iij.par.titu.ix.c.ix. Vt in o꞉e
duoꝝ vel triū testium ꝛc.iij.par.ti.ix.c.xj.in p꞉in.De pcessu
in iudicio humano vide.ē. Si ecclesiam nō audierit:sit ti-
bi sicut ethnicus ꝛ publicanus.i.euita eum sicut ab ecclie
vnitate separatum. Vide de excōmunicatione.ij.par.titu.
iiij.ca.vj.§.iiij. Et.iij.parte.titu.xxiiij. ꝛ.ē. excōmunicatio.

De correctiōe fraterna.

Scđo poniť de prelatoꝝ ecclesie iurisdictione. ibi. Amen dico vobis. de potestate vide.ꝫ.potestas.⁊.ꝫ.ecclesia ⁊ absolutio. Tertio ponitur de sanctoꝝ vtili ⁊ fructuosa oratione:ibi. Iterum dico vobis:quia si duo ex vobis ⁊c.vide.ꝫ. Quarto ponitur de cōmendabili seruoꝝ dei cōgregatione:ibi. Ubi sunt duo vel tres congregati in noie meo: ibi sum in medio eoꝝ. In quintuplici medio dñs operatus est salutem.iij.par.ti.xxxj.c.ij. Quinto poniť de iniuriatuꝫ remissione:ibi. Dñe quotiens peccabit in me frater meus et dimittam ei ⁊c.vide.ꝫ.iniurias. vel de inimicorum dilectione.de qua vide.iiij.parte.titu.vj.c.iiij.§.j. In secundo §.habetur de signis dilectionis. vide etiam ibidem. capi. vj.§.iiij.⁊.v.⁊c.

Feria quarta post Oculi.

Reuerendi sunt parētes.

Super epistola Exod.xx. que sic incipit. Honora patrem tuū ⁊ matrem tuā vt sis longeuus sup terrā quā dominus deus tuus dabit tibi. Monuit nos ecclesia pia mater feria secūda ⁊ tertia nunc precedentib⁹ lauari lauacro penitentie contra peccati immūdiciā:⁊ vngi oleo gratie cōtra peccati plagā. Uerum q: ſm Ambro. peccatum est dictum vel factū vel concupitū contra legem dei. Idcirco monet nos in hac quarta feria ad obseruantiā preceptoꝝ moralium que ꝓhibēt omne peccatū qḋ cōmitti pōt. De quibus vide.ꝫ.preceptuꝫ. Et in ista epistola notanť principaliter duo. Primo eñ describit ea que explicauerūt populo legis cōtinentiā di. Honora patrem tuum ⁊c. ⁊ cōsequenter oia alia precepta que in istis habenť describunť per ordinem j.par titu.xiiij.c.iiij.⁊ per oēs.§. Secūdo notanť in ista epistola que procurauerūt populum ad legis obseruantiam. ibi. Cunctus aūt populus videbat ⁊c.de lege moysaica vide.ꝫ.⁊c. Non facietis deos argenteos. de idolatria vide varia.ꝫ.idolatria. Altare de terra facietis mihi ⁊ offeretis super eo holocausta ⁊c. Quomodo homo seipsum potest deo offerre tripliciter.iiij.par.titu.xv.c.xxxv.per totū. vsqꝫ ad vltimum.§.exclusiue.

de subiectione filiali.

Sup euang. Mat.xv.qḋ sic incipit. Accesserūt ad iesum ab hierosolymis scribe ⁊ pharisei di.q̄re discipuli tui transgrediunť traditiones senioꝝ ⁊c. Quātū igiť ad ꝓsecutionem ⁊ cōtinuationē euangelij.heri dictū est de correctione fraternali ⁊ obedientia:hodie de subiectione filiali:⁊ pueroꝝ ad parentes reuerentia:⁊ sunt tres partes littere. In prima parte notať iudeoꝝ cōfutatiua cecitas.vt pꝫ in principio.principaliter agiť de honore parentum. Et de vario honore prelatoꝝ vide.ꝫ.honor. Non eñ lauant manus suas cum panem manducant.quō hoc intelligiť habeť.ij. par.titu.vj.c.iiij.§.vj.post priū. Populus hic labijs me honorat:cor aūt eoꝝ longe est a me.de corde vide.ꝫ. Scis q: pharisei audito verbo hoc scandalizati sunt. de scandalo vide.ij.par.titu.vij.c.iiij. In secunda parte notať eorum excessiua falsitas:ibi. Omnis plantatio quā non plantauit pater meus ⁊c. Triplex est plantatio ſm triplicem terram in qua plantatur. Est enim supernalis:mundialis: et infernalis. Plantatio supernalis est fructus bonoꝝ operum. Secūda plantatio est mundialis: que est auarorum. de mundo ⁊ auaricia vide.ꝫ. Cecus si ceco ducatum prestet ambo in foueam cadunt. Exponitur de triplici ignorātia.ij.parte.titu.v.c.ix.§.ij. ⁊ de varia cecitate vide.ꝫ. In tertia parte notatur dictorum instructiua veritas.ibi. Adhuc ⁊ vos sine intellectu estis ⁊c. De corde exeūt cogitationes male adulteria ⁊ homicidia ⁊c.ij.parte.titu.v.c.j.§.vj. Et iniquorum cordium sunt septem differentie.j.parte.ti. iiij.c.xiij.§.iij. De peccatis que sequuntur vt homicidium falsum testimonium ⁊ blasphemie.de istis vide.ꝫ.in tabula in locis sibi adaptatis.

Quinta feria post Oculi

Sup epl'a Hiere.vij.q̄ sic incipit. Factū est vbū dñi ad me dicēs. Sta in porta domus dñi:⁊ predica ibi vbū istud ⁊c. Hesterna die ꝓposuit nobis ecclesia precepta legis moralia que nos oportet si volumus ad vitaꝫ ingredi obseruare. Uerū q: serui libentius exequunť que iniūcta sunt per dñm qñ certi sunt de magno cōmodo assequendo si obseruanť. idcirco mater ecclesia de salute filioꝝ summe solicita certificat nos hodie in presenti lectione ꝙ assequunť magnū cōmodū si implere volūt diuinā volūtatem. Et sciendū ꝙ dñs ꝑ ꝓpherā in hac epl'a quattuor facit. Primo hortatur legis sue predicatorem:cū dicit. Sta in porta ⁊c. De predicatore vbi dei vide varia notabilia.ꝫ.predicatio. Secūdo cōsolať legis sue obseruatorē.ibi. Audite verbū dñi. Uerbi dei sunt duodecim fructus.ij.par.ti.ix.c.xj.§.ij. Bonas facite vias vestras. De varijs vijs vide.ꝫ.via. Tertio exprobrat legis sue obseruatorē.ibi. Nolite cōfidere in verbis mendacij dicentes.templum dñi ⁊c. De mendacio vide.ꝫ.sub littera. M. Quarto replicat obseruantis mercedem ⁊ explicat legis sue tenorem.ibi. Quoniā si benedixeritis ⁊c.i.bona virtutis adduxeritis. Si feceritis iudiciuꝫ inter virū ⁊c. Iudiciū humanū vario modo describiť.ꝫ.iudiciū. De malis siue peccatis que enumeranť in sequentibus in ista epistola: vt de homicidio: idolatria ⁊c. vide.ꝫ. in tabula in locis sibi adaptatis.

de cōmodo iplentiū volūtatē diuinam.

De curatione socrus petri febribus.

Super euangelio Luc.iiij.qḋ sic incipit. Surgens iesus de synagoga introiuit in domū simonis ⁊c. Quātū ad cōtinuationem euangelij heri dictū fuit quō pueri coꝝ parētes tractare ⁊ honorare debent ⁊c. Hodie quō xp̄s de sua clemētia nō cessat languētes curare. ⁊ ſm hoc diuidiť euāgelium. In quo multa occurrūt notanda circa istius mulieris sanationem. Primo igiť describitur occasio sanationis:vt pꝫ in prin. Moraliter introitus iesu significat doni gratuiti infusionem.qui solū est in domo simonis.i.obedientie.de qua vide.ꝫ. sub obedientia. Socrus aūt simonis pōt significare cōscientiā hois:q̄ ad introitū diuini luminis se febricitantē cognoscit.i.infrigidatā ꝑ defectū diuine dilectionis ⁊c. De cōscientia vide varia.ꝫ.sub lr̄a.C. scꝫ cōscientia. Secūdo describiť genus infirmitatis. ibi. Socrus aūt simonis tenebať magnis febrib⁹. De varijs infirmitatib⁹ vide.ꝫ.infirmitas. Itē pōt applicari ad pcm̄ vel peccatorem. de quib⁹ vide sub littera. P. Tertio describiť meritū apostolice intercessionis. ibi. Et rogauerūt illū ꝓ ea. vide.ꝫ.de orōne. Figurať tñ in isto sacerdotis absolutio q̄ sequiť ad premissa. Rogant aūt ministri:q: solus deus ex autoritate dimittit.in cui⁹ signū sacerdos absoluens orationem premittit dicens. Misereať tui ⁊c. Quarto describitur sanatio mulieris ibi. Et stans super illam imperauit febri. Moraliter vbo xp̄o nullū sanat nisi sub eo iacenteꝫ.i. per timorem. de timore vide.ꝫ.sub littera. T. Cōmune est eñ febricitātib⁹ incipiente sanitate molestias sentire egritudinis ⁊c. Quinto describitur ꝑfectus collate sanitatis: cū dicit. Et cōtinuo surgens ⁊c. Moraliter aūt per hoc datur intelligi ꝙ ante curationē peccatoris nō est gratū ei⁹ seruitiū deo.ideo statim vt curatū se senserit totū se diuinis seruitijs mancipabit. Surgere eñ debet ꝑ terrenoꝝ cōmodā abdicationē. seruire xp̄o ꝑ sincerā deuotionem. ⁊ ꝑseuerare in bono ꝑ cōstantie adhesionem. De istis tribus vide.ꝫ. in tabula in locis sibi adaptatis.

Feria.VI.post Oculi Sup

epl'a Nume.xx.q̄ sic incipit. Cōuenerunt filij israel aduersus moysen ⁊ aaron:⁊ versi.in seditionem ⁊c. Die preterita ostēdit nobis ecclesia ꝙ obseruatores diuine legis magnum assequunť cōmodum:hodie aūt ⁊ cras ostendit nobis ꝙ eiusdem legis cōtemptores summū incōmodū assequunť. ⁊ presens epl'a ita diuiditur. Primo describitur impatientis populi malicia. ibi. Cōuenerunt filij israel ⁊c. vt ꝫ. de rebellione siue inobedientia.ij.par.titu.iiij.c.ij. Et de murmuratione vide.ij.par.ti.vij.c.ij.⁊ de seditionibus siue discordia vide.ij.par.titu.iiij.c.viij.ꝑ to. Scđo describitur dñi patientis clementia.q: quantumcumqꝫ murmurare

Q: legū cōtēptores magnā patiunť iacturam.

sunt ꝛ rebellauerunt: etiam deus puniebat eos vel per ignem vel per serpentes vel per mortem aliquorum: semper tamen prouidebat eis in necessarijs: vt suam ostenderet patientiam ꝛ clementiam. In ista enim parte sunt duo. Primo enim tangitur rectorum populi affectuosa supplicatio. In prima parte describitur qualis debet esse oratio. de qua vide. s. Corruerunt proni in terram. vbi ostenditur vera humilitas. de qua vide. s. Apparuit gloria domini. vbi tangitur ipsius dei dignatiua exauditio. De deo vide varia notabilia sub littera. d. Cumque eleuasset moyses manum percutiens bis silicem. Nisi dubitassent siue desperassent in primo tactu emanassent aque vide de desperatione. s.

Super euang. Jo. iiij. quod sic incipit. Venit iesus in ciuitatem samarie que dicitur sichar: iuxta predium quod dedit iacob ioseph filio suo. Quantum ad litteram ꝛ doctrinalem continuationem euangelij: heri peccatori ostendebatur virtuosa excitatio: hodierno annectitur quedam fructuosa informatio. Et sunt tres partes. In prima parte ostenditur gratiosa occupatio in christi fatigatione. vt patet in principio hic. Erat autem ibi fons Jacob quod potest applicari ad sacram scripturam. de qua vide. s. Jesus autem fatigatus ꝛc. vbi duo insinuantur. Primo assumpti laboris digna immensitas: quia fatigatus. Secundo quietis specifica qualitas: quia sedebat. Quantum ad primum nota quod christi fatigatio aliquid innuit: aliquid causat: ꝛ aliquid docet. Innuit ex parte christi humanitatem: causat in nobis spiritualem fortificationem. docet etiam nos ex sua fatigatione pro nostrorum et aliorum salute laborem non refugere. In secunda parte ostenditur virtuosa informatio in mulieris collocutione: ibi. Venit autem mulier ꝛc. Dicit ei iesus. Da mihi bibere. De elemosynarum operibus misericordie vide. iiij. par. ti. v. c. xviij. per totum. vel de sobrietate: vel de eius opposito. s. de ebrietate. s. sub littera. E. scilicet ebrietas. Quinque enim viros habuisti: ꝛ nunc quem habes non est tuus vir. vide. s. de adulterio: luxuria: vel fornicatione. Patres nostri in monte hoc adorauerunt. De adoratione vide. iij. par. tit. xij. c. ix. In tertia parte ostenditur christi fructuosa determinatio in veritatis ostensione: ibi Ego sum ꝛc. Moraliter hic informamur per doctrinam christi ocium vel accidiam fugere: siue etiam pigritiam. de istis tribus vide. s. in tabula. ꝛ virtutes more messium ad metendum ꝛ colligendum fructum gaudij celestis indefinenter seminare. De ipsis vide. s. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt. De fide vide. s. Fides.

quid innuat fatigatio christi.

Sabbato post Oculi. Super

epistolam Dan. xiij. que sic incipit. Erat vir in babylone ꝛ nomen eius Joachim: ꝛ accepit vxorem nomine Susannam. In precedenti epistola figuraliter loquens ecclesia ostendit nobis in Moyse ꝛ Aaron quod contemptores diuine legis assequuntur maximum incommodum. s. priuationem celestis regni. In presenti enim epistola ostendit nobis in istis duobus presbyteris qui contra legem dei false accusauerunt Susannam: quod etiam ijdem contemptores legis diuine assequuntur maximum incommodum: scilicet afflictionem eterne mortis. Que quidem epistola continens istam historiam sic potest diuidi. In ipsa enim quattuor describuntur. Primo ipsius Susanne nefanda tentatio. vt patet a principio vsque ibi. Exclamauerunt autem senes. Pro primo. i. principio epistole. vide de matrimonio quomodo se habere debent adinuicem vt isti duo. in principio desuper vide. s. matrimonium. Et videbant eam senes. de quo vide. s. Aspectus ꝛ visus incautus. Et exarserunt in concupiscentiam eius. de qua. s. concupiscentia. Quamobrem assentire nobis ꝛc. De adulterio vide. s. adulterium. Quod si nolueris dicemus contra te falsum testimonium. Istud describitur. iij. p. tit. ix. c. xi. §. iij. ꝛ. iiij. ꝛ. j. par. titu. xiiij. c. iiij. §. xij. Secundo describitur eiusdem maligna accusatio. ibi. Exclamauerunt autem senes. De accusatione vide. s. Accusatio. Tertio describitur eiusdem iniusta condemnatio: ibi. Et condemnauerunt eam ad mortem. De homicidio siue seditione vide. s. homicidium. ꝛ occisores. vel de iudicio. Erat cor eius fiduciam habens in domino. De corde vide. s. ꝛ de spe in deum. s. spes. Quarto describitur eiusdem digna liberatio: ibi. Exaudiuit autem dominus ꝛc. De oratione habetur. s. oratio. Fatui filij israel non iudicantes iuste. Istud iudicium humanum notabiliter describitur. s. iudicium humanum.

Historia susanne et senum.

Super euange. Joh. viij. quod sic incipit. Perrexit iesus in montem oliueti ꝛ diluculo iterum venit in templum. Quantum ad continuationem euangelij. heri ostendebatur christi magna pietas ex eo quod samaritanam ignorantem tam dulciter informauit. Hodie eius iusticia cum misericordia proclamatur in eo quod peccatricem ab accusatoribus liberauit. et secundum hoc diuiditur euangelium. Primo describitur salutaris christi eruditio: vt patet in principio. Quantum ad eruditionem christi nota quod debitus modus docendi veritatem fidei est primo haurire in amorosa deuotione: ꝛ post effundere populo in predicatione. De primo vide. s. Oratio. De secundo. s. de predicatoribus verbi dei. Secundo describitur phariseorum calumniosa tentatio: ibi. Adducunt autem scribe ꝛ pharisei mulierem. de matrimonio vide. s. sub littera. m. scilicet matrimonium. Et de adulterio etiam. s. de tentatione qua diuersi diuersimode deum tentant vide. ij. par. titu. iij. cap. x. Tertio describitur virtuosa christi responsio: ibi. Jesus autem inclinans se. Vel describitur quod iudices causas examinare debent. de iudice ꝛ iudicio humano vide. s. iudicium. Quarto describitur calumniantium confutatio: ibi. Audientes autem hec vnus post vnum ꝛc. Quinto describitur fugere peccatum: nec intrare: ibi. Vade ꝛ amplius noli peccare ne deterius ꝛc. Septem sunt nocumenta recidiuationis in peccatum. iiij. parte titu. xiiij. c. vi. a. ij. §. vsque ad. viij. inclusiue. Et de peccatis et peccatoribus vide. s. sub littera. p. Vel potest vltima particula applicari ad absolutionem: quia dominus istam absoluit. De quo vide varia. s. Absolutio.

De iusticia dei et mia.

Dominica Letare. Super

epistolam ad Gal. iiij. que sic incipit. Scriptum est quoniam Abraam duos filios habuit. vnum de ancilla ꝛ vnum de libera. In precedenti feria sexta ꝛ sabbato ostendit nobis mater ecclesia maximum damnum quod assequuntur diuine legis contemptores: vt patet in ipsis epistolis. Verum quia possent aliqui credere quod sicut christiani teneantur ad obseruantiam decalogi: ita etiam tenerentur ad obseruantiam omnium legalium: sicut a principio ecclesie multi crediderunt. dicentes quod simul cum euange. deberent etiam legalia obseruare: ideo in hac quarta dominica occurrit pia mater ecclesia per preconem suum paulum apostolum remouens a cordibus fidelium illam opinionem per fidem ostendens eandem legem fuisse grauissimam: ipsamque fuisse legem timoris ꝛ seruitutis. De ipsa lege moysi vide. s. Lex moysaica. a qua quidem seruitute (vt ipse dicit in presenti epistola) nos christus per libertatem euangelij quod instituit liberauit. Potest ergo diuidi presens epistola in hunc modum. Primo namque ponit apostolus hic sensum historicum ꝛ litteralem: ibi. Scriptum est quoniam abraam duos fi. ha. vide. s. filiatio. Illa autem que sursum est hierusalem libera est. Que est ista libertas. j. par. ti. iiij. c. ij. §. viij. ante finem. Secundo ponit apostolus sensum allegoricum ꝛ mysticum siue spiritualem: ibi. Que sunt per allegoriam dicta ꝛc. Letare sterilis ꝛc. Esa. liiij. De vario gaudio vide. s. gaudium.

Que damna incurrunt legis contemptores.

Super euangel. Joh. vi. quod sic incipit. Abijt iesus trans mare galilee quod est tyberiadis ꝛ sequebatur eum multitudo magna ꝛc. Hodie considerans pia mater ecclesia homines fatigatum ieiunijs: ne per totum deficiat: hac media dominica nititur tripliciter hominem consolari in ipsius misse mysterio: vt patet in introitu Letare. In epistola ostendit apostolus nostram nobilitatem ꝛ in christo libertatem. ꝛ multa huiusmodi prosequitur que diligenter considerata non modicum releuant in vinea domini laborantes. Similiter quoque in sancto euang. agitur de quinque panibus. In isto euangelio quattuor describuntur. Primo scilicet congrua dispositio excitans ad operandum: ibi. Abijt Jesus trans mare galilee. de mari vide. s. sub. M.

ecclesia consolatur filios in operis perfectione.

Et sequebaẗ eũm multitudo magna. quō homo vario mō debet sequi xp̄m vide.ꝫ. Et tripliciter homo specialiter dʒ sequi xp̄m. scʒ p voluntariā paupertatem cōtra auariciā. p integrā castitatem cōtra luxuriā. ⁊ p obedientiā cōtra superbiā. de istis trib⁹ vide.ꝫ. in locis sibi adaptatis. Scd̄o descri bitur virtutis diuine operatio excitans ad mirandū. ibi. Dixit ergo iesus ⁊c. Uel notaẗ xp̄i magna clemētia: ⁊ hoc in turbarū cibatiōe. ibi. Facite hoies discūbere. Est eñ q̄ntuplex panis. scʒ panis corporalis. doctrinalis. de scd̄o pane vide.ꝫ. paulo. ibi. scriptura sacra. panis exēplaris. panis sacramentalis. de quo vide.ꝫ. eucharistia. ⁊ panis spūalis de quo vide.ꝫ. ibi. de predicatore verbi dei. vel quinq̄ libri moysi ⁊c. Tertio describiẗ miraculi facti manifestatio prouocans ad diuulgandū. ibi. Ut aūt impleti sunt dixit discipulis suis. Colligite que superauerant fragmenta. Sunt eñ triplicia fragmenta. scʒ sincere deuotionis quoad deū: virtuose operationis quoad seipsum: ⁊ honeste conuersationis quoad proximū. De istis tribus vide.ꝫ. in tab. in litteris sibi cōuenientibus. Quarto describitur operantis cōmendatio excitans ad referendū gratiarū actiones. Et de gratiarū actione vide.ꝫ. Est puer hic vn⁹ habens quinq̄ panes. quid isti panes significāt habetur. iij. parte ti. xvij. c. v. §. iij. post principium.

Feria secūda post Letare

Super epistola. iij. Reg. iij q̄ sic incipit. Uenerūt due mulieres meretrices ad regē Salomonē: steteruntq̄ corā eo. Apls in persona ecclesie matris sancte hesterna die excitauit nos efficaciter ad reiectionē legis moysaice ⁊ susceptionē legis euāgelice. hodie vo ostendiẗ q̄ synagoga nunq̄ fuit efficax ad preseruandū hoies a morte spūali: nec etiā fuit sufficiens ad preseruandū ab hac morte. Et hec lectio siue epistola historialis pōt diuidi in tres ptes. Primo describiẗ cause descripte ppositio. vt ptʒ in princi. Nota q̄ in iudicijs cōcurrunt q̄nq̄ genera hoim: ⁊ quō illi aliq̄n peccāt. ij. par. ti. j. c. xix. a. §. iiij. vsq̄ ad finē illius. c. Et cōsurgēs intempeste noctis silētio ⁊c. De fraudulētia vide.ꝫ. Scd̄o describiẗ cause psecutio: ibi. Rn̄ditq̄ altera mulier nō est ita ⁊c. De mēdacio vide.ꝫ. mendaciū. Atq̄ in hūc modum contendebāt corā rege. De ipsa vide. ij. par. ti. iiij. c. lx. Tertio describiẗ cause diffinitio: ibi. Afferte mihi gladium. De vario gladio vide.ꝫ. gladiū. Econtra illa dicebat nec mihi nec tibi: sed occidatur. Audiuit itaq̄ ois israel iudiciū ⁊c. De iudice ⁊ iudicio humano vide.ꝫ. iudicium.

De iudicio salomonis duarum meretricum.

Sup euāg. Joh. ij. qd̄ sic icipit. Prope erat pascha iudeorū: ⁊ ascēdit iesus hierosoly. ⁊c. Quātū aūt ad ɔtinuationē euāge. hui⁹ diei: heri oparijs deuotis eccl̄ia exhibuit solatiū: hodie ne pmo puenẗ tollit q̄ddā obstaculū. et sm̄ h̄ sunt tres ptes hui⁹ euāg. In pma notaẗ ɔuersatio exēplaris in tēpli accessione. vt ptʒ in pn̄. de frequētatione ⁊ celebratiōe festiuitatū vide.ꝫ. festiuitas. ⁊ vide.ꝫ. ecclesia. In scd̄a pte notaẗ increpatio virtualis in vēdentiū expulsiōe ibi. Et cū fecisset quasi flagellū ⁊c. In eccl̄ia militanti sunt tria gn̄a sacrilegioꝝ deflenda spūaliẗ. ij. p. ti. j. c. xxi. §. v. vj. ⁊ vij. Itē vide quō tēpluʒ polluiẗ corporaliẗ.ꝫ. eccl̄ia. Itē de simonia. ⁊ quō aīe tēpliū violaẗ habeẗ. iij. p. ti. xij. c. vj. §. iiij. Oues vendūt q̄ opera pietatis p humana laude exercēt De inani gl̄ia vide.ꝫ. Per boues intelligūtur p̄dicatores v̄bi dei. De ipis vide.ꝫ. p̄dicatores. Colūbe significāt spūs scti dona ⁊c. vide.ꝫ. in tab. de simonia. vel de fraterna correctione. zelus dom⁹ tue comedit me. zel⁹ vario mō describiẗ. j. p. ti. vj. c. ij. §. vj. p totū. In tertia pte notaẗ informatio pphetalis in futuri ostensione: ibi. Soluite tēplū h̄ ⁊c. Moraliẗ etiā aīa assimilaẗ tēplo vel domo. sed h̄ tēplū soluitur p pcti mortalis ppetrationē: ⁊ aīe a deo separationē sed in triduo penitētie: ɔtritiōis: ɔfessionis ⁊ satisfactiōis resuscitaẗ. de istis tribus vide.ꝫ. in locis sibi adaptatis. Et quō aīe tēplū violaẗ: et sanctificaẗ. iij. p. ti. xij. c. vj. §. ij. ⁊. iij. Ipse enim sciebat q̄d esset in hoie. vide.ꝫ. in tabula.

De monitione ad tēpli accessionem.

Tertia feria post Letare.

Super epl̄a Exo. xxxij. que sic incipit. Locutus est dn̄s ad moysen dicēs. Uade ⁊ descēde: q: peccauit ppl̄s tuus quē eduxisti de terra egypti. In precedēti feria ostensuʒ est nobis in figura duarū meretricū synagogā fuisse inefficacē ad preseruādū iudeos a morte spūali. Ad qd̄ tn̄ habuit efficaciā eccl̄ia gentium respectu ppl̄i xp̄iani. Hodierno die ostendiẗ q̄ eadē fuit inefficax ad declinandū diuinā offensionem cū adiutorio legis. qd̄ ptʒ: q: post paucos dies a legis datione cultū veri dei deseruerūt. ⁊ colētes idolū preceptū primū transgrediunẗ. Modo sequiẗ historia p̄ho q̄ in summa ɔtinet tria. Primo eñ cōtinet insinuationē culpe: ibi. Locutus est dn̄s ad moysen dicēs. Uade ⁊ descende: q: pec. po. tu. De pctōribus ⁊ pctis vide.ꝫ. sub lr̄a. p. Et de idolatria vide. ij. p. ti. xij. c. j. §. ij. Recesserunt cito de via quā ostēdisti eis. de varijs vijs vide.ꝫ. ⁊ de preceptis decalogi vide.ꝫ. p̄cepta. Scd̄o hic cōtineẗ cōminatio pene: ibi. Rursumq̄ dn̄s ad moysen. Cerno q̄ popul⁹ iste dure ceruicis sit ⁊c. De inobedientia vide ij. parte ti. iiij. c. ij. Et cordis duricia que est: quō est mollitēda ⁊c. j. p. ti. iiij. c. xiiij. §. ij. Tertio hic continetur ppitiatio diuine offense: ibi. Moyses autē orabat dn̄m ⁊c. De oratione vide varia.ꝫ. oratio.

De ppl̄o moysaico peccā te.

Super euāg. Joh. vij. qd̄ sic incipit. Iā die festo mediante ascendit iesus in templū ⁊ docebat. Quātū igitur ad cōtinuationē euāgelij. heri xp̄s eiecit de tēplo negociatores. hodie corrigit falsos hypocritas ⁊ legis p̄uaricatores. In hoc euāgelio ostendit xp̄s originē sue doctrine vt sibi magis credatur. Et primo pponitur eius doctrina quoad tēpus ⁊ locū ⁊ doctrine excellentia: ibi. Iam die festo mediāte asce. iesus in tem. de ecclesia siue tēplo vide.ꝫ. Ecclesia. Scd̄o pponiẗ iudeoꝝ peruersitas quoad doctrine excellētis vilificationē: ibi. Quō hic litteras scit. q̄ a semetipso loquiẗ gloriā ppriā querit. de inani gloria vide. ij. p. ti. iiij. c. j. Tertio proponiẗ salutaris ⁊ laudabilis obuiatio: ibi. Nōne Moyses dedit vobis legem. q. d. vos estis obligati ad obseruantiā legis. ego nō sum obligatus qui sum supra legem. de lege vide. j. pte ti. xv. c. vnico. §. ij. ⁊. iij. Uel de preceptis dei ⁊ ecclesie. de q̄bus vide.ꝫ. ⁊ de lege euāge. vide.ꝫ. Quarto proponiẗ peruersoꝝ admirabilis confutatio: ibi. Nolite iudicare sm̄ faciem. Iudicare alios ⁊ facta ipsoruʒ inspicere ⁊c. que mala ex hoc prouenīūt. ij. p. ti. iij. c. iij. §. v. ⁊ iudicium temerariū describiẗ ibidem. c. viij. Et de iudice ⁊ de iudicio humano vide.ꝫ. Demoniū habes. quis te querit interficere. blasphemia describitur. ij. parte ti. viij. c. vij. viij. ⁊. ix. Clamabat iesus docens in templo ⁊c. De predicatore verbi dei vide.ꝫ. De turba autem multi crediderūt in eum. De fide vide.ꝫ.

De correctione hypocritarum.

Feria. IIII. post dominicā

Letare Sup epl̄a Esa. j. q̄ sic incipit. Lauamini mūdi estote: auferte malū cogitationū vestrarū ab oculis meis. In ista epl̄a seu pphetia monet eccl̄ia baptizādos in magno sabbato ⁊ ordinādos ad gr̄e sacralis susceptionem: ⁊ boni vsus eiusdē pscatione. In q̄ epl̄a pph̄a duo facit. Primo eñ hortaẗ nos vt accedam⁹ ad efficax remediū dī. Lauamini mūdi estote. Ubi describiẗ efficax remediū quātū ad duo in quib⁹ cōsistit. Primo q̄dē lauari p baptismū siue sacramētalē ɔfessionē. de quib⁹ duobus vide.ꝫ. sub lr̄a. b. ⁊. c. Uel quoad pcti fugam. vide.ꝫ. sub lr̄a. p. Quantū ad cautelaʒ futuri addit. auferte ma. cogi. ve. De ipsis cogitationibus vide varia.ꝫ. cogitatio. Querite iudiciū. Iudiciū humanū vario modo describiẗ.ꝫ. Cōsequenter poniẗ scd̄a pars vbi describit remediū effectiuū: cū dicit. Uenite ⁊ arguite. q. d. si feceritis q̄ nunc vobis cōsulo. scʒ q̄ nunc purgetis vos a pctis preteritis ⁊ caueatis a futuris: ⁊ exerceatis vos in bonis opib⁹. s. addiscēdo salubria: discernendo inter nociua ⁊ vtilia: ⁊ releuādo proximoꝝ grauamina nisi tūc vobis benefecero. s. delendo pctā vestra ⁊ exhiben

monet h̄ eccl̄ia ad sacra suscipiēda.

Feria.v.vi.ꝛ.sabbato post Letare.

do gratie beneficia: ego me obligo ꝙ audacter possitis arguere me de iusticia: vel saltem de misericordia. Si fuerint peccata vestra vt coccinum. de ipsis.s̄.sub littera.p.scȝ peccatis. Velut lana alba erunt. scȝ post cõtritionem: cõfessionem ꝛ satisfactioneȝ. de istis tribus vide.s̄. in tabula in locis sibi conuenientibus.

Sup euang. Jo.ix. qđ sic incipit. Preteriens iesus vidit hoiem cecũ a natiuitate: ꝛ interrogauerũt eũ discipuli ei⁹ dicẽtes. Rabbi q̇s peccauit: hic aut parentes ei⁹ vt cecus nasceret ꝛc. Deri xp̄s redarguit iudeos de legis preuaricatione: hodie instruit siue ostẽdit preuaricationis emẽdationẽ in ceci curatione. ꝛ fm hoc diuidit pñs euangeliũ. Primo eñ ostẽdit cecitatis cã. ibi. Preteriens iesus vidit ho.ce.a na. Cecitatẽ spũalẽ inducũt septeȝ q̇ ꝛ auferũt visuȝ corporalem.j.p.ti.iij.c.iiij. Et cecitas mẽtis q̄ est ꝛ ipa est triplex.ij.par.ti.v.c.ix. Et quõ iste visus spũalr illuminat habet.j.par.ti.iij.c.v.p totũ. Rabbi q̇s peccauit hic aut parẽtes ei⁹ vt cecus nasceret. desup vide quõ deus diuersos punit propter diuersa ꝛc.s̄.pena. Scđo ostendit infirmitatis curatio. ibi. Hoc cũ dixisset expuit in terrã: ꝛ fecit lutũ. Voluit se in hoc ostẽdere creatoreȝ qui in principio vsus est luto ad hois creationẽ. Vade ꝛ laua in natatoria syloe. Debet igitur quilibȝ libẽter suscipere patientiã vel penitẽtiaȝ ad instar hui⁹ ceci. Et primo abire ab erroris laqueo corporaliter penitendo. Scđo lauare in doloris alueo integraliter cõtitendo. debet venire cũ erroris studio veraciter satisfaciendo. De istis vide.s̄. Abijt ꝛ lauit. ꝛ venit videns. de visu spirituali ꝛ ei⁹ illuminatione habes varia notabilia.s̄. visio. Jn peccatis natus es totus: ꝛ tu doces nos. de cõtumelia vide.s̄. Tertio ostendit dei potestatis cõmẽdatio. ibi. Jlle homo qui dicitur. Jn hoc dixit veritateȝ: ꝛ eandẽ nõ tacuit. ideo de ipsa vide.s̄.sub littera.v. Quarto ostẽditur eiusdem ceci illustratio interior. ibi. Audiuit autem iesus. Jlluminantur spiritualiter oculi mentales septem modis.j.par.ti.iij.c.v.§.j.

Reprehẽsio iudeorȝ de legis puaricatiõe.

Quinta feria post Letare

Super epl'a.iiij.Reg.iiij. que sic incipit. Venit mulier sunamitis ad Heliseũ virũ dei in monte carmeli. Die pcedẽti ostendit nobis mater ecclesia ꝙ ipsa p gratiã noui testamenti habet efficaciã auferẽdi cordiũ duriciã: ad que synagoga inefficax fuit etiã cũ auxilio legis. hodie nobis ostẽdit ꝙ ipsa p eãdẽ gratiã habet ꝛ habuit efficaciã suscitãdi mortuos spũalr ad qđ synagoga semp inefficax fuit. vt pȝ per figurã huius epl'e. Circa sensum historicũ hui⁹ lectiõis xij. tangunt p ordinẽ. Primo tangit mulieris aduẽtus ad virũ dei heliseũ. vt pȝ in princi. Scđo notat helisei occursus. ibi. Cũqȝ vidisset eã vir dei ꝛc. Vir dei vocabat ppter virtutis excellentiã. de qua vide.s̄. virtutis. Tertio subdit mulieris deuotio. ibi. Apprehẽdit pedes ei⁹.s.pre deuotione ꝛ hũilitate. Quarto helisei cõpassio subdit. ibi. ꝛ ait homo dei. Quinto ponit mulieris querimonia. ibi. Que dixit nũquid petiui ꝛc. Quõ de⁹ diuersimode punit. vide.s̄. ibi. punit. Sexto ponit helisei puidentia. ibi. At ille ait ad giezi. Accinge lũbos tuos. Septimo ponit mulieris stabilitas. ibi. Porro mater pueri ait. Viuit dñs ꝛc. vide.s̄. de iuramẽto. Octauo helisei curialitas sequit. ibi. Surrexit ergo ꝛ secut⁹ est eã. Nono sequit de relatione ipsius giezi. ibi. Giezi aũt precesserat ante eos ꝛc. Decimo sequit helisei operatio. ibi. Jngressus est ergo heliseus domũ ꝛc. Undecimo addit pueri suscitatio. ibi. Ascendit ꝛ incubuit: et oscitauit puer septies. Duodecimo mr̄is adoratio ꝛ grãrũ actio cõcludit. ibi. Que vocata ait ꝛc. tolle fi.tu.ꝛc.

ꝙ eccl'ia habuit grãȝ suscitandi mortuos

Sup euãg. Lu.vij. qđ sic incipit. Jbat iesus in ciuitatem q̄ vocat Naym. ꝛ ibãt cũ eo discipuli eius ꝛ turba copiosa. Jn hoc euãg. agit de suscitatione cuiusdaȝ defuncti. circa quã tangunt quinqȝ. scȝ loci determinatio vt pȝ in prin.s. Jbat iesus in ciuitatẽ que vocat Naym. Naym interpretatur cõmotio, ꝛ significat presentẽ mũdũ. de mũdo vide.s̄. Secũdo tangit testiũ idonea multitudo. ibi. Et ibãt cum eo discipuli eius ꝛc. Et bene ibant cũ eo: q: sine eo erant sicut oues sine pastore: sicut plebs sine rectore: sicut discipuli sine informatore. ꝛ sicut exercitus sine ductore. Tertio tangit miraculi faciẽdi motiua ratio. ibi. Cum aũt appropinquaret porte ciuitatis. Et notat etiã charitas affligẽs amarius. ibi. Ecce defunctus ꝛc. Fuit aũt motiuũ quadruplex. Primũ aduentus xp̄i vel approximatio. Scđm mortui cõditio. Tertiũ pietas matris. Quartũ vtilitas turbe. vide.s̄. de morte ꝛ viduitate. Quarto tangit mortui suscitatio. ibi. Accessit ꝛ tetigit. Quinto tangit vtilitas cõsecuta in ppl'o. ibi. Accepit aũt oẽs timor. vide.s̄. timor. Et magnificabant deũ. de gratiarũ actione vide.s̄.

Naym qđ interpretat.

Sexta feria post Letare.

Sup epl'a.iij. Reguȝ.xvij. que sic incipit. Egrotauit filius mulieris matrisfamilias: ꝛ erat languor fortissimus: ita vt nõ remaneret in eo halitus ꝛc. Jn presenti epistola quattuor describuntur. Primo dolorosus casus filij. ibi. Egrotauit filius ꝛc. De infirmitate vide.s̄. Secũdo describitur matris planctus querulosus. ibi. Dixit ergo ad Heliam. quid mihi ꝛ tibi vir dei. Jngressus es ad me vt rememorarentur ꝛc. Multũ eñ se humiliauit hec mulier sancta. peccatis eñ suis ꝛ iusticie diuine que semper recordatur pre oibus filij sui attribuebat mortem. De varia dei punitione vide.s̄. sub lr̄a.p. vel de varijs penis siue miserijs quas dñs diuersis diuersas immitit. de quibus.s̄. sub littera.p. scȝ pena. Tertio describit prophete factũ miraculosuȝ ibi. Et ait ad eam. Quarto describit canticum gratiosum. ibi. Dixitqȝ mulier. De gratiarum actione vide.s̄. Si filiũ mortuum assimilare placet peccatori. vide.s̄. sub.p. scilicȝ peccatis ꝛ peccatoribus.

De muliere cui⁹ fili⁹ egrotabat.

Sup euange. Jo.xi. qđ sic incipit. Erat quidã languens Lazarus ꝛc. Quantũ aũt ad psecutionẽ euangelij heri saluator ostendit penitenti posse subueniri suscitatione adolescentis. hodie pponit grauitatem cõsuetudinis in suscitatione fetentis. Et diuidit istud euangeliũ prima sui diuisione in tres partes. Primo describit calamitatẽ periculi affligentis ꝛ timoris instantis horrorem. ibi. Erat quidaȝ languẽs lazarus. de varijs infirmitatib⁹ vide.s̄. Secũdo describit eius mortẽ indubitabilẽ. ibi. Ut ergo audiuit ꝛc. de varia morte siue infirmitate vide.s̄. Lazar⁹ amicus noster dormit ꝛc. De vario somno vide.s̄.sub.s. Eam⁹ ꝛ moriamur cum eo. De varia morte vide.s̄. sub.m. Martha autem occurrit illi. Maria aũt domi sedebat. De vita actiua ꝛ cõtemplatiua vide.s̄.sub.v. Magister adest ꝛ vocat te. de varia vocatione qua dominus diuersos diuersimode vocat habetur.j.parte.titu.v.c.ij.§.vj. Vadit ad monumentũ vt ploret ibi. de varijs suffragijs mortuorȝ. vide varia.iij.par.ti.xxxij.c.ij. per totum. Tertio describit suscitationem eius mirabilem. ibi. Jesus ergo. Vide de iustificatione impij.s̄. Jtem de peccatoribus vide.s̄.sub.p. Et statim prodijt qui fuit ligatus. vide.s̄. sub littera.e. scilȝ excõmunicatio. Et dixit Jesus. Soluite eum ꝛ sinite abire. De absolutione vide.s̄. Absolutio.

De expositiõe lazari languentis.

Sabbato post Letare.

Sup epl'a Esa.xlix. que sic incipit. Jn tp̄e placito exaudiui te: ꝛ in die salutis auxiliatus sum tui ꝛc. Jlla que cõtinet presens epl'a pmissa fuerũt a deo patre ei⁹ filio ꝛ ipsi ecclesie maxime primitiue. potest tamen ipsa sic diuidi. Primo eñ promittit mira efficacia. ibi. Jn tempore placito exaudiui te ꝛc. Ubi primo in ista parte promittebatur christo ꝛ ipsi ecclesie virtus ꝛ efficacia ad quattuor. scȝ ad deprecandum gratiose cum premittitur. Jn tempore placito idest gratie quod incipiet in aduentu suo fm carnem. Exaudiui te. idest exaudiam ꝛc. vide.s̄. de varia oratione. Ecce isti de longe venient ꝛc. vide.s̄. de varia vocatione qua dñs diuersos diuersimode vocat. vide sub.v. scȝ Vocatur. vel

Promittit a deo mira efficacia.

allegorice p̄ illos qui de longe venient intelligim⁹ in peccatis obduratos. vel de venia desperantes. per illos qui ab aquilone intelligimus inuidos frigus odij secum portantes. per illos qui a mari intelligimus iracundos ⁊ superbos. per illos qui de terra australi sunt intelligimus auaros siue luxuriosos. De istis q̄ttuor vide in locis sibi adaptatis. Secūdo excluditur quorūdā falsa snia ibi. ⁊ dixit syon ⁊c. Ubi sciendū ꝑm glo. ꝙ syō ⁊ hierlm principaliter accipiunt trib⁹ modis. Uno mō pro ciuitate terrena. alio mō pro ecclia militante. tertio mō pro ecclia triūphante.

Sup euang. Joh. viij. qd̄ sic incipit. Ego sum lux mundi. Quantū ad cōtinuationē euangelij. heri ostensum fuit feditatē pcti fore fugiēdā ⁊ flendā: hodie ꝓponit claritatē honestatis ⁊ virtutis esse assequendā. ⁊ ꝑm hoc diuidit̄ pn̄s euangeliū. Primo em̄ notat̄ claritas luminis illustrantis ibi. Ego sum lux mūdi. Et merito xp̄s assimilat̄ luci ꝓpter tria. s. ꝓpter mirabilē ꝓductionē: inseꝑabilē vnionē: ⁊ delectabilē seꝑationē. Scd̄o notat̄ vtilitas hui⁹ luminis ⁊c. ibi. Qui sequit̄. Quō hō pōt sequi deum vide. s̄. Nō ambulat in tenebris. s. ignorātie. ⁊ ꝑ ↄn̄s nō veniet ad tenebras gehenne. de ignorantia vide. s̄. Dixerūt ergo ei pharisei. Tu de te testimoniū perhibes. Testimoniū tuū nō est verum. Errauerunt ipsi in hoc qd̄ multipliciter ꝓbari pōt pro nostro testimonio siue testibus. vide. s̄. Tertio notat̄ veritas nois testificantis. ibi. Et si testimoniū ꝑhibeo ⁊c. Uos ergo nescitis vnde venio ⁊c. De ignorātia vide. s̄. Uos ꝑm carnē iudicatis. de iudicio temerario vide. s̄. Et si ego iudico iudicium meū verū est. q: solus nō sum: sed ego ⁊ qui misit me pater. q. d. pater mecū est: qui me gignit: gignendo em̄ essentiā cōicat veritatem. Ex quo sequit̄ ꝙ ego sum veritas. veritatis aūt est reddere testimoniū. Nota xp̄s in his dat intelligere suū duplicē aduentū. Primū in quo nō iudicat sed saluat. Scd̄m in quo iudicabit q: om̄e iudiciū dedit filio. De ipso diuino iudicio vide. s̄.

(Margin: Claritas virtutis honestas assequenda est.)

Dominica in passione.

Sup epl̄a ad Heb. ix. que sic incipit. Xp̄us assistēs pōtifex futurorū bonoꝝ. Cōuenienter ista epl̄a in qua agit̄ de sanguinis xp̄i aspersione ⁊ mortis ꝑpessione legit̄ in hac dominica: q dicit̄ dn̄ica passionis dn̄i: qm̄ ab hac die vsq3 ad parasceuē recolit ecclesia dn̄icā passionem. Et sciendū ꝙ apl̄s in ista epistola ostēdens efficaciā sacrificij qd̄ xp̄us in cruce pro nobis obtulit: effectum eius duplicem describit. quoꝝ prim⁹ est generis humani redēptio. Dicit ergo. xp̄us assistens deo patri pontifex futuroꝝ bonoꝝ. i. largitor grē ⁊ glorie tabernaculū nō manufactū. i. carnem suā nō factā opere humano ⁊c. neq3 per sanguinem hircorū. de sacrificijs vide. s̄. Si em̄ sanguis hircoꝝ aut vitulorū ꝑm legem effusus inquinatos. i. irregulares: sanctificat. i. mūdos demōstrat: quāto magis sanguis xp̄i effusus scz in cruce. Et ideo noui testamenti mediator est. Super illud mediator.

(Margin: De morte xp̄i.)

Nota ꝙ xp̄us operat⁹ est salutē in quintuplici medio. iij. par. ti. xxxi. c. ij. ꝑ to. Hodie incipit ecclesia agere memoriaz de xp̄i passione. Nota ꝙ passio xp̄i ad memoriā reuocata triplicē effectū facit in aia. iiij. par. tit. iij. c. vij. §. iiij. Et circa xp̄i passionē notande sunt septem circūstantie. iiij. ꝑ. ti. xv. c. xli. §. ij. ante mediū. ibi. notandum ꝙ septem.

Sup euang. Jo. viij. qd̄ sic incipit. Quis ex vobis arguet me de pctō. In prioribus dieb⁹ sci euāgeliste ⁊ mater ecclia filios suos ad virtutes incitauerūt xp̄i exercitatione: ab hinc aiant̄ saluatoris amara passiōe. Cōuenienter igit̄ nūc legit̄ istud euāg. cū incipim⁹ recolere xp̄i passionē: qm̄ ex h euangelio ōndit se xp̄s immunē ab his ꝓpter q̄ dicebant ipm esse reū mortis. Primo ōndit se xp̄s hr̄e vite sanctitatē ⁊ innocentiā. Cōtra primū sibi ipositū dic. Quis ex vobis arguet me de pctō. Scd̄o ōndit veritatē in doctrina ⁊ efficaciā cōtra scd̄m. ibi. Si veritatē dico. de ipa vide. Qui ex deo est verba dei audit. Nota ꝙ duodecim sunt fruct⁹ verbi dei. ij. par. ti. ix. ca. xi. §. ij. Nōne bene dicim⁹ nos: q: samaritan⁹ es tu: ⁊ demonium habes. vide. s̄. blasphemia ⁊ contumelia. Tertio ōndit patientiā redēptoris iniuriā tolerare: dicēs ibi. Ego demoniū nō habeo. De patientia vide. s̄. ⁊ de iniurijs locis sibi adaptatis. Debet ergo miles xp̄i vt triūphet de aduersario instar xp̄i patiētis cōuitijs nō reluctari: sz tolerare patienter verba: nō vindicare sed leuiter indulgere ⁊ pro hostib⁹ orare: eosq3 diligere pariter. Quarto ostēdit quoad deū humilitatē: ⁊ reuerētiā quoad supiores seruare. ibi. Ego honorifico patrem. De honore vide. s̄. Si ego glorifico meipm gl̄ia mea nihil est. de quo vide. s̄. sub. G. Et si dixero q: nō scio eū: ero silis vobis mendax. Mendaciū vario mō describit̄. s̄. Quinto ōndit quoad ꝑsonā deitatem ⁊ eternā existentiā. Cōtra quartū dicit. Abraā pater vester exultauit. De vario gaudio vide. s̄. Ut videret diem meū ⁊c. Antiqui quō viderunt deū ⁊c. j. ꝑ. ti. iij. c. vj. §. xiiij. xv. xvj. xvij. ⁊. xviij. vide etiaz de visu. s̄. Sexto ostendit̄ dementia peruersoꝝ conantiū innocentē lapidare. ibi. Tulerunt ergo lapides. de duricia cordis vide. s̄. vel de obduratione. vel de obstinatione.

(Margin: Hic xp̄s se immunē a pctō ostēdit.)

Feria.II.post dominicam

in passione. Super epl̄a Jone. iij. que sic incipit. Factū est verbū dn̄i secūdo ad Jonā ꝓphetā dicens. Surge ⁊ vade in Niniuē ciuitatē. Recolens pia mater ecclesia dn̄ice passionis mysteriū: nō solū ꝓponit fidelibus verba preconis noui testamenti: scz apl̄i Pauli qui ostendit eaz iam fuisse factā pro salute oim: verūetiā verba quedā ⁊ facta patruz antiquoꝝ scilz Moysi. Esaie. Hieremie. Jone ⁊ Danielis. vt patebit in ꝓcessu. qui pro eisdē scz pro salute oim ⁊ pro cōuersione gentiū: iudeis in cecitate ꝑmansuris futurā eā presignabant. Presens epl̄a ita diuiditur. Primo describit iussum cōstringentem cum premittitur. Factum est verbum domini secundo ad Jonam ꝓphetam dicens. Surge ⁊ vade in Niniuen ciuitatem magnā ⁊ predica ⁊c. De predicatore verbi dei vide. s̄. Secundo describit actū exequētem. ibi. Et surrexit Jonas ⁊c. De obedientia vide. s̄. Tertio describit fructum cōsequentem: qui fuit Niniuitarū cōuersio ad penitentiā. de qua vide. s̄. ibi. Crediderunt niniuite in domino ⁊c. Et predicauerunt ieiuniuz. Istud varie describitur. s̄. Et conuertatur vir a via sua mala. de varijs vijs vide. s̄. via. Et ab iniquitate que est in manibus eoꝝ. Manus ista describitur cum suis digitis ⁊ eorūdem significationibus. ij. par. ti. ij. c. j. §. viij.

(Margin: Explanatio epl̄e i xp̄i passionem.)

Super euangelio Johānis. vij. qd̄ sic incipit. Miserunt principes ⁊ pharisei ministros vt caperent iesum. Quantum ad cōtinuationem euangelij: heri dictum fuit quō volente dn̄o iudei eum non lapidauerunt: hodie quō magis concitati in deū capiendū ministros miserunt. Et ꝑm hoc diuiditur euangeliū. Primo notatur principuz iniquitas contra xp̄m innocentē siue magna iudeoꝝ ꝑuersio: cū dr̄. Miserunt principes. Moraliter principes tenebrarū iesum. i. iustū innocentē ⁊ scm̄: verbo cogitatiōis aut facto cupiētes cape malas imissiones quasi ministros suos mittunt. vide. s̄. sub littera. D. scilz diabolus. ⁊. T. scz tentatio. Scd̄o notatur ꝓuida xp̄i respōsio. cū addit̄. Adhuc modicum tempus vobiscum sum ⁊c. quasi diceret. qd̄ de me concepistis perficietis: sz nō modo: q: adhuc nolo. Tertio notatur xp̄i libertas potens cauere innocentem. ibi. Queretis me. Moraliter ꝑ istos querentes iesum quem nō valētes inuenire significantur oppressores pauperū ⁊ pupillorum ⁊ officiorū suorum abusores ⁊c. quibus dedit magna dona. Tota nāq3 causa maloꝝ subditorum ꝓuenit ab iniquitate rectorū. Sunt em̄ quidā rectores qui malo exemplo alios inficiunt. qui superbo aio pauperes despiciunt. ⁊ qui simplices fallaci corde decipiūt. De istis vide varia sub littera D. scz dn̄s. ⁊ sub littera P. scz prelatus. Quarto notat̄ stulta iudeorū interrogatio. ibi. Quo hic iturus est ⁊c. Quinto notatur xp̄i benig... inuitatio: cuz subdit̄. Si quis sitit ⁊c. Applicando istud ad sacram scripturam

(Margin: De missiōe phariseoꝝ vt iesum caperent.)

vide de ipsa.ſ.sub.s.Qui credit in me ꝛc. De fide vide.ſ.
sub littera.f.scȝ Fides.

Tertia feria post domini

cam in passione. Sup epl'a Dan.xiiij.q̄ sic incipit. Congre
gati sunt babylonij ad regē ꝛ dixerūt ei. Trade nobis da
Missio sancti Ione in mare p̄notauit xp̄i morten. niclem qui bel destruxit ꝛ draconē interfecit. Sicut missio
sancti Ione in mare prefigurauit s̄m Hiero. xp̄i mortē: sic
etiam accusatio danielis facta per babylonios figurabat
accusationē xp̄i p iudeos. Ideo pia mater eccl'ia postq̄ san
cti Ione recitauit preexpositā historiā: recitat immediate
presentē historiā Danielis. Ubi in presenti historia primo
ostendit magnitudinem pene infligere ipsi Danieli dicens.
Congregati sunt baby. ꝛc. Notū est q hoc fecerunt ex inui
dia de qua vide.ſ. inuidia. de homicidio.ſ. homicidium.
Scd'o describit modus liberationis diuine.ibi. Erat aūt
abachuc ꝛc. Recordatus em̄ es mei dn̄e ꝛc. de grarū actio
ne vide.ſ. Sensus litalis ep'le planus est. moraliza vbi tibi
deseruit ad ppositū. principaliter cōcordat cum xp̄i tradi
tione ꝛc. huius temporis.s.passionis.

Sup euang. Ioh.vij. qd' sic incipit. Ambulabat iesus in
galileā. Nō volebat in iudeā ambulare: q̄ querebant eū
iudei interficere. Quantū ad literalē cōtinuationē euāg.
heri dictū fuit. Principes contra iustū ministros mitten
De iudeorū erga deū perfidia. do abusi sunt sua potestate. hodie pponit potestatē fuge
re dominorū potestatis periculositate. ꝛ s̄m hoc diuiditur
euangeliū. Primo proponitur iudeorū perfidia ad prose
quendū.ibi. Ambulabat iesus in galileā ꝛc. vel primo no
tatur xp̄i exemplaris transmutatio: vt patet in principio.
Moraliter hic instruimur honores ꝛ ambitiones fugere.
Scd'o proponitur festiuitatis rōnabilis celebratio. ibi.
Erat aūt ꝛc. de quo vide.ſ. festorū celebratio. Tertio p
ponit vanitas cōsanguineorū ad psuadendum. ibi. Transi
hinc ꝛ vade in iudeā ꝛc. De vanitate ꝛ inani gloria vide.ſ.
Moraliter per fratres istos xp̄in conātes p applausū ad
vanā inducere gloriā ostendentes se discipulos esse ꝛ cre
dere in eū exterius: lȝ interius aliud crederent: significan
tur mendaces ꝛc. De mēdacio vide.ſ. in tabula. Quarto
pponit humilitas xp̄i ad diuertēdū. ibi. Dicit ergo eis ie
sus. Tempus meū nondū aduenit ꝛc. Non pōt mundus
odisse vos.q.d. Uos q̄ mūdanā queritis gloriā vel hoīm
cōplacentiā: hoīes mūdanos aduersarios nō habetis. vi
de de mūdo.ſ. vel de inani gloria. Quito pponit curiosi
tas iudeorū ad inquirēdū ibi. Iudei ergo querebāt eū ꝛc.
De curiositate vide.ſ. in tabula. Sexto pponit populi
detestabilis detractio.ibi. Et murmur multus. De detra
ctione vide.ſ. in tabula ꝛ de murmure.

Quarta feria post domi-

nicā in passione. Sup epl'a Leuit.xix. que sic incipit. Locu
tus est dn̄s ad moysen dicens. Ego dn̄s deus vester. nō fa
cietis furtū. Epl'a p̄ns que cōtinet quedā precepta negati
Dicit tractat de dei preceptis. ua vel ordinatiua hoīm respectu cuiuscū q3 proximi. speciali
ter aūt respectu xp̄i ita diuidit. Primo nāq3 premittit mo
tiuū incitās ad obseruantiā subsequētiū preceptorū: cuȝ dr
pmittente ecclesia. In diebus illis. Locutus est dn̄s deus
ad moysen. Ego dn̄s deus vester. Hoc nempe est primum
verbū qd' debuit eis dicere moyses ex pte dei incitans eos
ad subsequentiū obseruantiā. Deinde ponit scd'a pars vbi
describit decretū cōtinēs multa precepta negatiua. Nō fa
cietis furtū. Istud est quartū preceptū secunde tabule. vt
pȝ Exod.xx. de quo.ſ. in tabula sub littera.F. scȝ furtum.
Istud preceptū transgressus est Iudas pditor: q̄ vt dicit
Io.xij. Fur erat ꝛc. Non mentiemini. de isto vide.ſ. sub lit
tera.m. Istud p̄ceptū transgressi fuerūt iudei: qui pluries
respectu xp̄i dicebant de eo varia manifesta mendacia ꝛc.
sic cōsequenter vt.ſ. in tabula de oīb' peccatis enumeratis
in p̄nti epl'a q̄ ppter breuitatem hic dimitto. Tertio addu
citur exēplū regulare cū dr. Diliges amicū tuū sicut teipm

Ista dilectio describit.ſ. sub littera.d. scȝ dilectio. Quarto
cōcludit preceptū implicans in fine cū addit. leges meas
custodire. de diuina lege vide.ſ. sub littera.l. scȝ Lege.

Sup euangel. Ioh.x. qd' sic incipit. Facta sunt encenia
in hierosolymis: ꝛ hyems erat. Quantū ad cōtinuationē.
Heri dictū est quō iudei xp̄m querebāt occidere generali
De iudeis xp̄m lapidare volentibus. ter. Hodie quō eū volebant opprimere lapidibus magis
specialiter. ꝛ s̄m hoc diuidit presens euāgeliū. Primo em̄
ostendit tp̄is specificationē: dicens in pn. Facta sunt ence
nia. Encenia dr festū dedicationis templi. Istā dedicatio
nē templi siue festiuitatē dn̄s iesus seruare voluit nobis
in exemplū. De festorū celebratione vide.ſ. sub littera.f. scȝ
Festorū celebratio. Moraliter in hac parte fit mentio de
tribus factis q̄ spūalem sensum habēt. ꝛ de tribus charita
tis effectibus applicari possunt. Primo q hyems fuit in
dedicatione. Secundo q iesus ambulauit in templo. Ter
tio q iudei postulabāt certificari de xp̄o. De charitate vi
de.ſ. charitas. Secūdo describit disceptatiōis explicatio.
ibi. Circūdederūt eū iudei occasionē sumentes ex festo tē
pore ꝛ loco. Tertio ostendit obiectionis facte reprehēsio
nem. cū dicit. Loquor vobis ꝛc. Moralr vox cuiusli3 pre
dicantis verbū dei est vox xp̄i: quā quilibet volens annu
merari ouibus xp̄i in pascuis celorū: libenter audire debet
ꝛ humiliter imitando obedire: q: beati qui audiūt verbū
dei ꝛ custodiūt illud. desuper vide ibi de predicatione siue
verbo dei. Sȝ vos nō creditis: q: nō estis ex ouibus meis.
oues mee vocem meā audiūt. Oues xp̄i cognoscuntur ex
euangelio isto. oues diaboli faciunt duos greges. Primi
sunt hypocrite ꝛ mali religiosi ꝛ mali xp̄iani. Alius grex
ouiū diaboli est infernus ꝛ damnati ꝛc. xp̄s ad suas oues
habet q̄tuor voces. q: ibi est exterior exhortatio: interior
inspiratio: beneficiorū largitio: ꝛ corporalis flagellatio. vi
de iam allegata.ſ. in tabu. in locis sibi adaptatis. Quar
to ostendit iudeorū obstinationem siue maliciā. ibi. Susti
lerunt ergo lapides ꝛc. Moraliter in ista parte speciali
ter tractatur de blasphemia ex lege ꝛ precepto christi pro
hibita in punitione mortis corrigenda. ꝛ de qua vide.ſ. in
tabula.ibi. scȝ blasphemia.

Feria.V.post dominicam

De orone danielis. in passione. Super epistola Daniel.iij. que sic incipit. Ora
uit Daniel dicens. Dn̄e deus ne despicias pplm tuum ꝛc.
Conuenienter hoc passionis tempore legit presens epl'a
que per figurā cōtinet orationem quā sancti patres in lim
bo faciebant pro descensu angeli.i. xp̄i. s̄m eius animā cor
pore manente mortuo in cruce vel in sepulcro pro libera
tione sua per virtutem sanguinis sui. Primo em̄ implorat
diuinā bonitatem dicens. Domine deus ne despicias po
pulum tuū ꝛc. Est em̄ oratio sua pro nostra orone. vide.ſ.
Secūdo allegat diuinā veritatē. ibi. ppter abraā dilectū
filiū tuū. de 𝔳itate vide.ſ. Tertio cōmēdat diuinā equita
tem: siue iusticiam. ibi. q: dn̄e imminuti sumus. Et non est
in tp̄e hoc neq3 holocaustū neq3 sacrificiū. de sacrificio vi
de.ſ. sacrificia. Quarto postulat diuinā pietatē cū addit.
Sȝ in aio cōtrito.q.d. loco sacrificiorū suscipias dn̄e id qd'
possum' tibi offerre scȝ cor cōtritū. de corde vide.ſ. vel de
cōtritione. ꝛ spū humilitatis. de quo vide.ſ. Et nunc sequi
mur in toto corde. de quo vide.ſ. ibi. Sequi. Et timemus
de vario timore. vide.ſ. in tabu. Quinto inuocat diuinā
potestatem. ibi. Et erue nos in mirabilibus tuis ꝛc.

De muliere peccatrice. Super euangel. Luc.vij. qd' sic incipit. Rogabat iesum
quidā phariseus vt manducaret cū illo ꝛc. Ante hanc par
ticulā narrata sunt multa xp̄i miracula. hodie pponitur
exemplū apertissimū vnius peccatricis: que penitentiam
agens suorum peccatorū a christo misericorditer veniam
obtinuit ꝛ gratiā. ꝛ s̄m hoc diuidit euangeliū. Primo de
scribitur manducatio christi cum phariseis. Nota q xp̄us
legitur manducasse cum phariseis: cum amicis familiari
bus: ꝛ cum cognatis: vt patet Iohan.ij. capitulo, sed va

rijs de causis. Cum phariseis vt eoꝝ superbiā reprimeret: cum peccatoribus vt ad penitentiā inuitaret: cum iustis vt eorū charitatem inflammaret: cum cognatis vt eorū inopiam suppleret. Secūdo notatur mulieris exēplaris conuersio. ibi. Ecce mulier. Moraliter per hoc qḋ dicit. Maria sup conuiuantes venit ad querendū iesum: notat fructuosa cōuersio. scȝ per cōtritionem. de qua vide. s̄. Stans retro secus pedes dñi τc. vbi describunt per ordinem partes penitentie: pro quibus vide. s̄. Stetit retro pre verecūdia. de qua vide. s̄. Uidens autē phariseus qui vocauerat eum ait intra se dicens τc. de temerario iudicio vide. s̄. in tabu. Tertio notatur amoris peculiaris ostensio. ibi. Uides hanc mulierem. bona mulier que dñm sua penitentia molliuit: τ ad remissionē peccati quodāmodo traxit. Intraui in domū tuā: aquā pedibus meis τc. de opibus mie vide. s̄. Quarto notat saluatoris remuneratio ibi. Propter qḋ dico tibi remittuntur ei peccata multa τc. Moraliter in ista parte cōmendat magdalena de sincera τ feruēti dilectione xp̄i per quā ista meruit. de ista dilectione vide s̄. dilectio. Item de absolutione. s̄. absolutio. Fides tua te saluam fecit. Fidei augmētum τ magnitudo describitur. iiij. parte. tit. viij. c. iij. §. iiij. v. τ. vij. Uade in pace. de varia pace vide. s̄. in tabula.

Sexta feria post dominici in passiōe.

Sup epl̄a Hiere. xvij. q̄ sic incipit. Dixit Hieremias. Dñe omnes qui te derelinquunt cōfundentur τc.

Hieremias inter pp̄has gessit typū saluatoris.

Sanctus hieremias inter oēs pp̄hetas veteris testamēti expressius gerit typum saluatoris. Primo quantū ad natiuitatem. Secūdo quantū ad cōuersationem τ totā suaȝ vitam. Tertio quantū ad passionē. Quarto quātū ad orationem. Ipse em̄ orauit pro his qui eū persequebant τc. Similiter τ omnia xp̄us fecit. Circa presentem epistolam nunc sciendū ꝙ in ipsa propheta sic procedit. Primo nāqȝ procedit veraciter predicando dicens. Dñe deus omnes qui te derelinquūt. scȝ a te se auertendo. de peccatoribus vide. s̄. Cōfundent. interdū cōfusione temporali: sicut apparet in iudeis. τ indubitanter cōfusione eternali nisi ad te reuertant. Secūdo procedit humiliter exposcendo di. Sana me dñe. Pōt hoc dici in persona cuiuslibet peccatoris morbo peccati mortalis grauiter laborantis. vide supra de peccatorib⁹: τ de peccatis sub littera P. Tertio procedit: scilȝ fideliter astruendo. ibi. Ecce ipsi dicunt ad me τc. Ubi primo astruit aduersantiū maliciā. Scdo ppriam innocentiā. ibi. Et ego. Quantū ad primū. ecce ipsi. scȝ iudei dicūt ad me. s. mihi calūniando: τ sermones meos irridendo. Quantum ad scdm subdit. Ego nō sum turbatus: scilȝ passione impatientie te pastorē sequēs. ibi volens qḋ fiat. nō qḋ ego volo sed qḋ tu. τ diē hois. i. laudē humanā non desideraui. Quarto pcedit cōformiter appetēdo. i. in desiderio suo cō formādo volūtatem suā diuine voluntati ibi. Cōfundant qui me psequunt. Et duplici cōtritione cōtere eos dñe deus noster. Uere duplici cōtritione fuerūt iudei cōtriti. s. p chaldeos ppter pctm idolatrie. τ p romanos propter pctm inuidie contra xp̄m. duplici cōtritione: quātum ad corpus τ quantū ad aiaȝ: nec erat petitio ex liuore proprie vindicte: sed ex amore iustitie.

de ɔsilio iudeorū erga christum.

Sup euang. Jo. xi. qḋ sic incipit. Collegerūt pontifices τ pharisei cōciliū aduersus iesum. In precedentib⁹ visum est de miraculis xp̄i. τ specialr̄ sexta feria quō Lazarū mortuum quatriduanum a somno mortis excitauit: hodie ex hoc quō iudei ex inuidia cōmoti cōcilium inierunt. τ Cayphas eū morte dignū sentētiauit. Et ɓm hoc hodiernum euangeliū diuidit. Primo ponit iudeoꝝ principalis cōgregatio. ibi. Collegerunt pontifices τ pharisei cōcilium vbi moraliter tractat de consilio habendo in omni re. Debent ergo ɔsulētes habere vite ɔ̄trutē τ sanctitatē: experiētie pspicuitatem: τ animi stabilitateȝ τ soliditatē. De istis consulibus vide. s̄. in tabula. Scdo ponit peruersorū irrationabilis occasio. ibi. Quid facimus: q: hic homo multa signa facit. Dicam⁹ em̄ frequenter in corde: hic homo multa signa facit. Nam fecit signū charitatis τ amicitie in passione. Facit signū pietatis in mie conseruatione. Faciet signum seueritatis τ iustitie in vltima iudicatione. De istis vide. s̄. in tabula ad placitū. Tertio ponit cōsiliationis determinatio in cōclusione. ibi. Unus aūt ex ipsis Cayphas noie τc. Expedit vobis vt vnus moriat. De morte vide varia notabilia. τ. s̄. de homicidio. Quarto ponit latens xp̄i incauta declinatio in sui abscōsione. ibi. Jesus aūt iam nō in palā ambulabat τc. Causa ꝯo declinationis ɓm Augu. nō fuit impotentia: sed vt daret exemplū aliqͥs infirmioribus nō esse peccatū subtrahere se ab oculis psequentiū: τ furorem scelleratoꝝ latendo potius deuitare ꝙ se offerendo magis accēdere τ inflāmare. Uel ɓm Origenē ostēdit in hoc ꝙ sicut honestū est gr̄a veritatis subire mortem: sic nō est minus honestū se tentationi nō ingerere. tūȝ ppter experientiam veritatis. tum etiā q: ignorat rei euentus.

Sabbato ante palmaruz

Sup epl̄a Hiere. xviij. que sic incipit. Dixerūt impij iudei adinuicē. Uenite cogitem⁹ cōtra iustū cogitatiōes. Postꝙ ecclesia heri recitauit ɔsiliū aduersus iesuȝ qḋ impij iudei collegerūt: ɔsequēter hodie legit istā epl̄am siue pp̄hetiaȝ sancti hieremie: in qua ɓm sensum principalioreȝ etiā litteralē agit de iniquo cōcilio qḋ aduersus iesum collegerunt iudei. Diuidit aūt presens epl̄a in tres ptes. Primo em̄ tangit pp̄ha iniquā cōtra ip̄m cōspirationem dicens. Dixerūt impij iudei adinuicē. Uenite cogitem⁹ cōtra iustū cogitationes. Ecce iniquū cōsiliū de cogitādo τ dicūt cōtra iustū nō p iusto vt bene exprimāt suā nequiciā τ maliciā τc. Uenite pcutiam⁹ eū lingua. s. detrahēdo: mentiendo: accusando: cōtra ip̄m testificādo τ mortē ipsius postulādo. De istis vide in tabula in locis sibi adaptatis. Uide etiam de mala lingua siue de mala locutiōe. s. p. tit. ij. c. iiij. §. iiij. τ. v.

pp̄hetia hiere. de iniq iudeoꝝ cōspiratione.

Scdo exprimit xp̄i ppter legē vel ɔ̄ iudeos deuotā supplicationē dicens. Attende dñe ad me τc. mihi assistendo: me cōfortādo: meā passionem acceptādo. ex quo ipsi iudei nolūt attēdere ad vniuersos sermones meos τc. Nunqd redditur p bono malū. q. d. bonū p bono iustitie est bonū p malo pfectionis est. malū p malo iniustitie est. sed malū p bono sceleratissimū est. Uide. s̄. de vindicta iniuria vel ingratitudine. Tertio ɔcludit iudeoꝝ ppter ip̄m tunc futuraȝ tribulationē. ibi. Propterea da filios eoꝝ in famē τ deduc eos in manus gladij. i. facientes moriētur fame τ gladio. Multe alie cōminatiōes habent in sequētib⁹ in ista epl̄a que ad propositū tuū applicare poteris.

Sup euāg. Jn. xvij. qḋ sic incipit. Subleuatis iesus oculis in celū dixit. Pater venit hora clarifica filiū tuū τc. Cōuenienter hoc tpe euāgeliū istud legit q: iminēte passione hāc orōnē xp̄s ad patrē fudit. Diuidit hoc euāg. prima sui diuisione in duas ptes pncipales. Primo em̄ orat pro sui clarificatiōe dicens. Pater venit hora clarifica filiū tuum. Qualis orō esse dȝ hic xp̄s docet ꝟbo τ exēplo: q: subleuatis in celū oculis. q: venit hora. De oratiōe vide. s̄. Sequitur scdo vtilitas ex xp̄i oratione siue petitione: τ est nr̄a clarificatio. ibi. Sicut dedisti ei ptātem ois carnis. i. oīs hois accipiendo partem pro toto. vt oēe qḋ dedisti ei. s. p eternam predestinationē. det eis vitā eternā p finalē glorificationē. p meritū xp̄i habemus introitū ad gloriā quā amisimus p adā. Hec est aūt vita eterna vt cognoscant te solum verū deū τc. de diuina visiōe vide. s̄. Uisio τ btitudo. Hec est vita eterna vt cognoscant te solū verū deū τc. desup vide. s. pat. ti. xi. c. s. §. s. in medio. Secūdo xp̄s orat pro suorum salute τ cōseruatione. ibi. Manifestaui nomē tuū hominibus quos dedisti mihi de mundo. i. quos de mundo p presentē iustitiā vocasti vt essent q̄si mea peculiaris possessio. Nota ad intellectū huius dicti. Pater manifestaui nomen tuū. ꝙ deus pater tripliciter cognoscitur. Primo

De orōne christi ad patrem.

sub rōne

sub rōne oīpotentie. et sic fuit notus in gentibus sub rōne p̄mi p̄ncipij oīm existētiū. Alio modo sub rōne qua solus deus est adorādus cultu latrie ⁊ sic etiā fuit ante aduentū xp̄i notus illis inter q̄s nō fuit idolatria: vt in iudea. Tertio sub rōne qua est p̄ma p̄sona in diuinis: ⁊ xp̄o qui h̄ verbū loquebat̄ est eius filius: sic certe fuit etiā occultus iudeis. vt p̄z in Esa. xlv. c. Vere tu es deus absconditus. sed p̄ xp̄m manifestatus apl̄is: ⁊ p̄ apostolos ⁊ eorū imitatores cunctis christifidelibus ⁊c.

In die palmaruz. Super

epl̄a ad Phil. ij. q̄ sic incipit. Hoc sentite in vobis qd̄ et in xp̄o iesu. Facta p̄cessione missa sequit̄: q̄ tota est de dñi passione: in qua legit̄ epl̄a presens q̄ monet nos efficaciter ad xp̄i imitationē.

De xp̄i imitatōe

Et facit apl̄s breuiter in ip̄a tria. Primo ostēdit q̄s sit imitādus: q: p̄ stōs diuinitatē cū dicit. hoc sentite in vobis. In q̄bus v̄bis apl̄s dicit oībus vt mala caueant bona faciant: p̄spera p̄tēnant ⁊ aduersa patienter sustineant. exēplū in xp̄o accipiētes. hoc em̄ ⁊ nō aliud sentite .i. experimentalr̄ cognoscite in vob. s. in mēbris. Mēbra em̄ naturaliter sentiūt capitis passiones: quod ⁊ in xp̄o iesu supple fuit. Scd̄o ostēdit apl̄s in quo xp̄s est imitādus: q: in merito humilitatis. vn̄ dicit. Qui cū in forma dei esset. i. diuinitatis natura. Nō rapinā arbitrat⁹ est. i. nō vsurpauit sibi qd̄ suū nō erat. huius oppositū fecerunt p̄mus angelus ⁊ p̄mi parentes. Exinaniuit semetip̄m creature scz q̄ inanis ⁊ de nihilo est. formā serui accipiēs: naturā. s. nō cuiuslibet creature sz hoīs assumēdo vt in ea nobis seruiret. Et habitu inuētus vt hō. s. inter hoīes cōuersando. Humiliauit semetip̄m factus obediēs vsq; ad mortē p̄ nobis. De nostra humilitate ⁊ obediētia vide. s. in tabula. Tertio ostendit apl̄s q̄re xp̄s est imitādus: q: p̄pter p̄miū felicitatis cū dicit. Propter qd̄ ⁊ de⁹. vn̄ apl̄s sic se p̄tinuās dicit. Humiliauit se inquātū xp̄s fact⁹ fuit obediens. p̄pter qd̄. s. meritū humilitatis ⁊ obediētie. deus scilz pater exaltauit illū. De ista obediētia xp̄i verbū est Augu. dicētis q̄ melior est vna obedientia q̄ oēs virtutes. de qua vide. s. Hodie legit̄ passio dñi s̄m Mat. in. xxvj. c. eiusdem. Euangelium hui⁹ diei habet̄. s. in prima dñica aduentus dñi.

Secūda feria post palma

rū epl̄a h̄r Esa. l. Dixit esaias: dñs de⁹ apuit mihi aurez ⁊c.

Sup euāge. Joh. xij. qd̄ sic incipit. Ante sex dies pasche venit iesus in bethaniā. Quātū ad cōtinuationē euāgelij sciendū q̄ sicut heri p̄positū fuit qualr̄ rex celoꝝ a deuotis fuit recept⁹ cū magno honore. sic hodie habet̄ q̄ pie receptus est ⁊ tractat⁹ a suis deuotis sincero amore ⁊ s̄m h̄ diuidit̄ p̄ns euāg.

Qualr̄ xp̄s a deuotis fuit pie tractatus.

Primo ponit̄ p̄uiuij p̄paratio ⁊ xp̄i receptio: vt p̄z in p̄n. Moralr̄ est notandū q̄ inter alia signa amoris magnū signū est cōicatio mēse: q: inimici hoc nō faciūt. Maior amicus h̄ri nō pōt q̄ xp̄s cū deuota p̄sona in cena. Ad hūc sincerissimū amicū recipiendū ad copulsationem eius. statim sine mora p̄sona deuota dz tres ancillas mittere. s. fidē vt ianuā cordis apiat: spē3 substitueret vt cenā ⁊ locū disponat: charitatē dirigere vt fercula apponat. de istis tribus vide. s. fides: spes: ⁊ charitas. Scd̄o ponit̄ deuota marie veneratio siue obsequij impensio. ibi. Maria ergo accepit librā vnguenti ⁊c. Sic maria xp̄m vnxit vnctiōe: sic ⁊ nos debem⁹ xp̄m de p̄ceptis bñficijs sp̄ualr̄ tripl̄r inūgere. s. dolētis p̄tritionis: gemētis cōpassionis: ⁊ feruētis deuotionis siue dilectionis. de istis vide in tab. Itē p̄sone in illa cena cōuiuātes ad min⁹ q̄ttuor fuerūt scz maria q̄ interp̄tatur mare amarū. ⁊ significat p̄tritionē ⁊ p̄fessionem ⁊c.

Simon lazar⁹ et martha q̄d interp̄tantur.

Simon qui interp̄tatur obediens. Lazarus q̄ interp̄tat̄ adiutus a dño. Martha que interp̄tatur donans. In hoc innuitur q̄ iesus libenter cōuiuatur vbi est amaritudo penitentie respectu pctōꝝ: p̄mptitudo obedientie respectu p̄ceptoꝝ: fortitudo patiētie respectu aduersoꝝ: ⁊ dulcedo cōpassionis respectu afflictoꝝ. de istis vide. s. in adaptat3 sibi locis. Tertio ponit̄ murmuratiua iude detractio siue p̄ditoris accusatio. ibi. Dixit ergo vnus ex discipulis ⁊c. Moraliter circa hoc instar iude p̄ditoris ⁊ furis nostris tēporibus plures habent̄ falsi murmuratores ⁊ detractores ⁊c. Qui amat aīam suā perdet eam. i. parte tit. ij. c. i. in medio ante. §. Qui odit aīam suam in hoc mūdo in vitam eternā custodit eam. ij. par. ti. viij. c. iij. §. iiij. post p̄n. Et p̄ma parte ti. vi. c. iij. §. ij. circa finem.

Feria tertia post festum

palmarū. Sup epl̄a Hiere. xi. q̄ sic incipit. Dixit Hieremias Dñe demonstrasti mihi ⁊ cognoui ⁊c. Quātum ad p̄secutionē l̄ralē hui⁹ epl̄e est sciendū q̄ q: dño p̄cedente de laudabili p̄suetudine die scz veneris de xp̄i passione tractabit̄ prius fuit p̄ iudeos determinata. Ideo omisso de passiōe dicendū est hodie de hieremie lectiōe: in q̄ d̄r quō xp̄i passio p̄phetice est p̄nunciata. Est aūt sciendu3 q̄ in p̄senti lectione iste p̄pheta hieremias loquit̄ in p̄sona dñi p̄prius ⁊ expressius q̄ in p̄sona p̄pria. ⁊ s̄m hoc diuidit̄ p̄sens epistola. Primo em̄ describit p̄ris ad filiū summā beniuolentiā dicēs. Dñe demōstrasti mihi ⁊c.

De sūma beniuolētia patris erga filium

Moralr̄ sicut apparet inter noctē ⁊ diē preclarā magnā fore differentiā: sic inter ignorātiā ⁊ scientiā. de⁹ em̄ ex sua benignitate dignat⁹ est ad nos descēdere ⁊ docere doctrinā veritatis. Instruimur em̄ in hac lectiōe p̄cipue de duobus. Primo q̄ cognoscere debem⁹ dei dilectionē quā in multis demōstrauit: ⁊ eu3 ex affectione cordis redamare. Scd̄o amore ip̄sius p̄cipientis p̄ximū diligere. de istis vide. s. dilectio. Scd̄o describit filij ad patrē summā obedientiā: ibi. Ego quasi agnus. Siue hic ponit̄ xp̄i cōpassio humane fragilitatis. cōparatur aūt xp̄s agno ratione mansuetudinis ⁊ innocentie agnitiōis ⁊ scientie: vtilitatis ⁊ p̄tinentie. Accipe ex his trib⁹ et applica: vt. s. in tabula. Tertio innuit iudeoꝝ ad filiū summā inuidiā ⁊ maliciā: ibi. Venite mittam⁹ lignū in panē eius. Circa qd̄ sciendū q̄ hic p̄ lignū intelligit̄ crux xp̄i ⁊ p̄ panē intelligim⁹ corpus xp̄i. de quo Joh. vi. c. Ego sum panis viuus. est ḡ sensus. Venite mittamus lignū in pane3 eius. i. applicem⁹ crucē corpi xp̄i: qd̄ dicit panē esse. Nā xp̄s in cruce moriens tria p̄curauit: q: patrē pacificauit reformās ei⁹ dementiā: diabolū religauit annihilans eius potentiam. hoīem nobilitauit dans ei plenā p̄fidentiā.

Xp̄s in cruce moriēs tria procurauit.

Quarto p̄cludit patris ⁊ filij summā iusticiam. ibi. Tu aūt dñe qui iudicas iuste. de diuino iudicio vide. s.

Quarta feria post festum

palmarū. Sup epl̄a Esa. liij. q̄ sic icipit. Dñe quis credidit auditui nostro. Quātū ad p̄tinuationē p̄ntis lectiōis heri dictū fuit qualr̄ xp̄i passio p̄phetice denūciat̄. hodie magis p̄prie de passionis ignominia tractat̄ et s̄m hoc diuiditur p̄ns lectio. Primo notat̄ passionis xp̄i altitudo virtuosa: vt p̄z in p̄n.

De altitudie passiōis xp̄i.

Moralr̄ videm⁹ q̄ q̄ aliq̄d vult notificare incognitū p̄ aliqd̄ magis notū demōstrat. Et ascēdit sicut virgultū. Christus em̄ iuxta tres status vite sue scilz in vtero virginis: extra vterū: ⁊ post passionē v̄gulto cōparat̄ propter tres partes eius. fuit em̄ radix in vtero matris: stipes in ligno crucis: ⁊ fruct⁹ in virtute passionis. Scd̄o notatur passionis turpitudo ignominiosa: ibi. Et nō est sp̄es. Moraliter notādū q̄ quāto est aliq̄d nobilius ⁊ subtili⁹: tanto graui⁹ ⁊ molestius fert dolorē ⁊ lesionē: vt p̄z in oculo ⁊c. Nam summ⁹ deus q̄ est nobilissim⁹ ⁊ subtilissimus tria opprobria accepit a iudeis: q̄ hodie sibi a multis xp̄ianis inferūtur sp̄ualiter. Fuit em̄ latronibus associat⁹ in eductiōe. Cadaueribus collatus in passione. Et cōtumelijs sauciatus in crucifixione. Tertio notat̄ passionis plenitudo fructuosa: ibi. Ipse aūt vulnerat⁹ est. Moralr̄ videm⁹ q̄ malus vicin⁹ inter oia domesticā tranquillitatē ⁊ pacē p̄turbat ⁊ inq̄etat ⁊c. Debet ḡ vicin⁹ vnus p̄ximū nō p̄turbare nec iniurijs affligere ⁊c. Hō in paradiso p̄stitut⁹ duos vicinos habuit. vnū malū. s. diabolū q̄ ei grauia vulnera intulit ⁊

varijs iniurijs pturbauit.de quo vide.s.ibi.diabolus.Alter aũt vicimus est deᵘ: q̃ tã bonᵘ fuit q̇ vt ipse hoiem defenderet ₇c.humanitatẽ assumpsit inter hoies ↄuersatus ₇ multa opprobria ex ipsis sustinuit.Nã p vulnerationem xp̃i nostra pctõꝝ vulnera penitᵘ sanant̃:aduersa leuiᵘ portant̃:₇ interiora penitus letificant̃.Hodie legit̃ passio dñi ſm Lucam.que habet̃.xxij.c.eiusdem.

Quinta feria in cena domini.

Sup eplã.j.ad Cor.xj.q̃ sic incipit.Conuenientibᵘ vobis in vnũ:iã nõ est dñicã cenã mãducare. Quia hodie est institutio sacramẽti venerabilis: iõ hodierno die legit ecclesia in missa istã eplam pauli:in q̃ fit mẽtio de institutiõe sacramẽti. Diuidit̃ autẽ psens eplã. Primo em̃ rephendit apls modũ cõicandi indebitũ ibi.Conuenientibus vobis in vnũ. Inter corinthios erãt ↄtentiões:₇ rephendere videt̃ eos apls in tribus. Primo quãtũ ad tp̃s. Scđo quãtuꝫ ad modũ.s.diuites q̃ tantũ comedebãt de cibis corpalibus q̇ inebriabant̃ nihil cõicantes paupibᵘ.Tertio quãtũ ad locũ:q: fecerunt h̃ in loco indebito.s.in ecclia. Vñ rephendit eos de irreuerẽtia quãtũ ad corpᵘ dñicuꝫ.de imisericordia quãtũ ad pximũ.₇ de crapula quãtũ ad quẽlibet gulosuꝫ. Est em̃ triplex mãducatio:q̃dã corpis hac mãducant̃ spẽs panis ₇ vini.q̃dã sacramẽtalis hac manducant̃ caro ₇ sanguis dñi q̃ sub illis spẽbus accidentalibᵘ ↄtinent̃:q̃dã ẜo spũalis hac mãducãt deuoti fideles corpus dñi lꝫ non sumant sacramẽtalr̃:qñ ipm credũt ipm deuote manducant. Scđo psuadet modũ debitũ dicẽs. Probet aũt seipm hõ. quõ hoc fieri dꝫ vide.iij.par.ti.xiiij.c.iiij.§.iij.post pn̄. Probet dico in articulis fidei ſi credat.in pceptis ſi impleat: in pctis ſi caueat ₇ peniteat:in virtutibus ſi habeat. Probet se hõ ante cõione se examinando in angulis ↄsciẽtie p diligentẽ ↄsiderationẽ:₇ purget pctã p amarã cõpunctionẽ: p integrã cõfessionẽ:₇ debitã satisfactionem.₇ sic diligenti examinatione facta:securus de pane illo edat ₇c. Qui em̃ mãducat ₇ bibit indigne iudiciũ sibi manducat ₇ bibit ₇c. ij.par.ti.ix.c.ix.§.ij.in pn̄. Si nosipsos dĩiudicaremus non vtiq̃ iudicaremur.ij.parte titu.iij.c.viij.§.iij.in pn̄ci. Nota quõ hõ põt esse iudex suiipsius ₇ sue ↄsciẽtie. Tribunal est ratio:rex qui sedet sup eam est hõ: qui rõne vtitur iudicabit pctã sua:q: sunt ppl̃i pctõres accusatrices ₇ testis est cõscientia. Imperator huiᵘ sedis est deus vel ipsa voluntas hois.carnifex interior est timor.carnifices exteriores sunt mẽbra corporis que istud iudiciũ debite demandant. sanguis qui exit de pctore sunt lachryme.sentẽtia aũt finalis est absolutio. Pro cena dñi vide sermonẽ.j.par.ti.vj.c.ij.§.x.per totum. Item de cõione sacramẽti altaris.iij.parte ti.xiiij.c.vj.§.vij.viij.ix.x.₇.xvj. Item de venerabili sacramento septem mirabilia.vide.s.in tabula.

De institutiõe sacramẽti eucharistie.

Triplex mãducatio.

Qualr hõ est iudex sui.

Sup euãg.Ioh.xiij.qđ sic incipit. Ante diẽ festũ pasche sciẽs iesus q: venit hora eiᵘ vt trãseat ex h̃ mũdo ad prẽm. Veri dicebat̃ quõ xp̃s p nobis voluit vulnerari ex vera pietate: hodie discipulos informauit in vera humilitate. In hoc euãge.q̃ttuor summatim sunt notãda. Primo summa cõgruitas ad ostẽdendũ dilectiõis nexũ q: ante diẽ festuꝫ. Moralr̃ saluator nr̃ trãsiturᵘ de h̃ mundo ad prẽm nouit discipuloꝝ fragilitatẽ ₇ oim sequẽtium more pij pris filijs suis puidit de viatico sui pciosissimi corporis et sanguinis: mediãte quo roborati possint potenter p iter huiᵘ mundi puenire ad eternã btitudinẽ. Ideo volẽs digne ipm corpᵘ xp̃i sumere necesse est vt habeat specialia reqsita ad esum agni.i.corpis xp̃i. Iste ritus describit̃ ₇ moralizat̃.j.par.ti.xiiij.c.v.§.vij. Itẽ vide de isto sanctissimo sacr̃o.s.sub lrã.e.scꝫ eucharistie. Scđo notat̃ summa humilitas ad exhibẽdũ humilitatis exẽplũ.ibi.Surgit a cena ₇c. Exẽplũ habemus in discipulis xp̃i q̃ in cena attenti fuerũt in doctrinam xp̃i ₇c. Ideo surgente xp̃o ipsi etiã surrexerũt ₇ iubente ad lotione sederũt. Sic xp̃ifideliũ pfecta est obedientia dum in corpore politico caput manus ₇ pedes ab oi iniquitate

Xp̃s informat discipulos in vera humilitate.

sunt mũdati sunt ₇ p iusticiã deo subiecti. Tertio notatur summa benignitas ad exequẽdum pfectionis ministeriũ: q: dñs seruo ministrauit:qđ notatur cũ additur. Venit ergo ad simonẽ petrũ.vide.s.de humilitate. Quarto notatur sedulitas ad exponendũ instructionis documentũ: cũ subdit̃. Postq̃ ergo lauit ₇c. Vel notat̃ edulium salutare in quo superni valoris ordinauit sacr̃m.ibi. Scitis q̃d fecerim vobis.de sacramẽto vide.s.eucharistia. Intrauit aũt diabolus in cor iude ₇c.j.par.ti.iiij.c.xij.§.ij.ante mediuꝫ. ibi.Tertio cor est. Vos mũdi estis:sed nõ oẽs. Nota q̇ q̃ttuor solent mũdari.s.os:facies:manus:₇ vestes. Debemᵘ pmo mũdare faciem cordis.scđo sermonẽ oris.tertio manus operationis.quarto vestem cõuersationis. Si mũdiciã pdidisti quadrupl̃r poteris eã recuperare ſm illa quattuor:q̃bus in lege vtebãtur ad mũdandum.scꝫ aqua:scopa: oblatione:₇ igne. Primo mũdat aqua ↄtritionis. secũdo mundat scopa cõfessionis:tertio mũdat oblatione sanctificationis.₇ quarto igne tribulationis.

In die parasceues.

Sup euãge.Io.xviij.qđ sic incipit.Egressus iesus cũ discipulis suis trãs torrentẽ cedrõ. Quãtũ ad ↄtinuationeꝫ lrãlem huiᵘ euãg. In pcedẽtibᵘ lectiõibᵘ sufficiẽter est tractatũ de vocibᵘ pphetarũ q̃ passionẽ dñi pdixerunt: hodie dicẽdũ est quõ pfidi iudei figuras ₇ enigmata dñice passionis ad effectũ crudel̃r deduxerũt.₇ ſm hoc diuidit̃ psens euãgeliũ siue passio. In pma parte narrant̃ aliq̃ gesta xp̃i ₇ matris ad egressum de cenaculo.ibi. Quãtuꝫ g̃. In scđa pte in sex dictis terminabit̃ passionis ₇ doloris cõsummatio:ibi.Egressus. In tertia miraculoꝝ in morte xp̃i ꝑꝫ commotio ₇ reputatio:ibi.Et tenebre. Vel aliter.passionis dominice modus ₇ ordo in h̃ euãge.nobis clarissime est descriptus:sed cum passio dñi sit sanatiua morbi:reparatiua generis humani:prostratiua diaboli:₇ reparatiua lapsus angelici:digne hodierno die ad memoriã reducit̃:p quam innumerabilia bñficia pcepisse gratulamur. Passio em̃ dñi ad memoriã reuocata triplicẽ effectũ facit in aia.iiij.parte ti.iij.c.vij.§.iiij. Sed qm̃ Ioh.euãge. magis ordinate eius dẽ passionis historiã texuit:iõ hodie eandẽ ecclia recitat. Et q: ipse xp̃s fuit a iudeis cõprehensus iudicatᵘ crucifixᵘ ₇ sepultus:iõ circa suã narrationẽ sic pcedit. Primo describit xp̃i dolorosam cõprehẽsionẽ. Scđo eius iniustã ↄdẽnationẽ.s.in pn̄.xix.c.ibi. Tũc g̃ pilatus. Tertio eiᵘ iniquã crucifixionẽ.ibidẽ circa med.xix.c.ibi. Susceperunt aũt iesum. Quarto deuotã eius tumulationẽ:ibi. Post hec rogauit. De passione xp̃i nõ reperi in summa dñi Antonini nisi que habent̃ signata in pnti colũna. Passio dñi ad memoriã reuocata triplicẽ effectũ facit in aia.iiij.par.tit.iij.c.vij.§.iiij. Circa xp̃i passionẽ etiã notãde sunt septẽ circũstãtie. iiij.p.ti.xv.c.xlj.§.ij.ante mediũ:ibi. Notandũ q̇ septem. Super istud petri apl̃i. Xp̃s passus est p nobis vobis relinquens exẽplũ ₇c.ponũtur.xv.pulchra remedia ↄ impatientiam ₇ xp̃i passioneꝫ.iiij.par.ti.iij.c.vij.a.§.iij.vsq̃ ad.xviij.§. Xp̃s quõ operatᵘ est salutẽ in q̃ntuplici medio.ibi etiam aliqua habes ad ppositũ.iij.par.ti.xxxj.c.ij.p totum. Christus se humileꝫ in quattuor ostẽdit.j.par.ti.iij.c.iij.§.iij.circa finẽ. De mystica christi sepultura vide.iij.par.ti.xiiij.c.iiij.§.iiij. per totum. Dolores beate virginis describuntur in filij sui passione.iiij.parte titu.xv.c.xlj.per totũ.ibidem etiam multa habentur de christi passione.

Descriptio passionis xp̃i.

In vigilia pasche.

Sup eplã ad Col.iij.que sic incipit. Si cõsurrexistis cum xp̃o que sursum sunt q̃rite vbi xp̃s est in dextera dei sedẽs Apls in hac eplã breuiter tria tãgit. Primo scꝫ sanctificatio fundamẽtũ qđ est sacramẽtalis expiatio:ibi. Si cõsurrexistis scꝫ sacramẽtali sanctificatione q̃ pmo fit p baptismum ₇ etiã p sacrãlẽ ↄfessionẽ. de istis vide.s.sub littera.b.et.c. Resurrectio xp̃i est figura nostre resurrectiõis spiritualis

De sacramẽtali expiatione.

In die pasche ⁊ Feria. II. post.

Quia sicut surrexit primo a sepulcro: secūdo ab inferno. tertio a ligamēto: quarto a sudario. Sic q̄libet resurgere debet spūalr scȝ a sepulcro corruptionis culpe pctī mortalis. de istis vide sub. p. scȝ pctīs et pctōrib⁹. Scdo quis resurgere debet ab obligatiōis pena. s. p penitētiā ⁊ satisfactionē. Tertio q̄s resurgere debet a ligamēto cōsuetudis praue. de sup vide. ii. pte ti. iiij. c. iij. §. xv. Quarto q̄s debet resurgere a sudario excusatiōis vane. s. nude oia confiteri ⁊c. vide. s̄. confessio. Scdo tangit aplūs sanctitatȝ augmentū qd̄ est virtualis exercitatio. ibi. Que sursum sunt q̄rite Ubi tangit q̄ttuor q̄ sunt signa euidētia et argumēta verissima spūalis resurrectiōis. Primū est querere p operationē sapere p deuotionē mortuū esse p crucifixionē: ⁊ viuere per dilectionē. Tertio tangit sanctitatȝ cōplemētum quod est eternalis glorificatio. ibi. Cū autē xp̄s apparuerit vita vestra. q. d. vita vestra supple qua viuetȝ eternalr abscōdita est q̄diu scȝ xp̄s abscōditus est: Aūt p sed. sed cū xp̄s qui erat vita vestra. i. causa ⁊ obiectū illi⁹ vite nr̄e apparuerit. s. in finali iudicio. de quo vide. s̄. in tab. Tunc ⁊ vos apparebitis cū ipso in glīa. Mystica sepultura xp̄i pro sabbato describit. iij. pte ti. xiiij. c. iiij. §. iij. per totum.

Sup euāg. Math. xxviij. qd̄ sic incipit. Uespere autem sabbati q̄ lucescit i pma sabbati: venit maria magdalene ⁊ altera maria videre sepulcrū. Saluator hūani generis vt pȝ ex precedētib⁹ scȝ sexta feria q̄ est parasceues morti adiudicat⁹ crucifixus depositus ⁊ sepultus tota die. vij. in sabbato q̄euit quoad corp⁹ in sepulcro. Sicut eñ a pricipio mūdi sexto die fecit ⁊ septimo q̄euit. sic septimo die in fine xp̄is requieuit in isto sabbato ab oi ope nr̄e redēptionis: q: cōpleuit. Ideo hoc euāge. Mat. legitur in quo fit mentio de resurrectiōe saluatoris ad quam asserendā adducit multiplex testimoniū de oi genere rerū. Primo adducit testimoniuȝ creature corporee. scȝ in⁹ terremotu. Secundo testimonium creature incorporee in angelorū odue tu. Tertio testimoniū creature ex vtroqȝ cōposite in mulierū studio ⁊ apparatu. vt patet in psequēdo istud euāg. Uidere sepulcrū. Nota q̄ maria magdalena membra xp̄i vnxit. ⁊c. Moralr de ista vnctione vnguētū contritionis conficitur ex spēbus vilissimis. i. pprijs pctīs que crescūt in horto nr̄o. vnguentū passionis cōficit ex spēbus amarissimis. i. primorū miserijs: que crescūt quasi in horto vicino. vnguentū deuotionis cōficit ex spēbus p̄ciosissimis idest varijs xp̄i būficijs que crescūt quasi in horto dñico. Tūc q̄ cū magdalena vngimus pedes xp̄i lachrymis cuȝ p pctīs dolem⁹ lachrymas fundendo. Sed tunc caput vngimus q̄n de eius būficijs gratias agim⁹. Nam gratiarūȝ actio ipm letificat et quasi ipm ipinguat. Tūc v̄o corpus eius mortuū vngimus cū afflictos ⁊ miseros oleo cōpassionis et misericordie opībus delinim⁹. de q̄bus oibus vide. s̄. scȝ de cōtritiōe: cōpassione: deuotione: cōfessiōe. gratiarū actione. et misericordie opibus ⁊c. in suis locis. Precedet vos i galileā: ibi eū videbitȝ. Quia ergo saluator dixit se p̄cedere in galileā. i. in vitā eternā: erim⁹ ⁊ nos in galilea si eū videre volum⁹ in sua claritate transfigurātes. s. de vitijs ad sanctitatē: de vanitate ad veritatē: de corpore sine pegritia ad feruorem: de odore ad saporeȝ. de istis. s̄. in tabula vt eum videre possimus q̄ est splēdor illustratiuus: decor oblectatiuus: dulcor satiatiuus. ⁊ vigor confortatiuus. de varia visione dei vide. s̄. visio.

De multiplici testimonio resurrectiōis iesu xp̄i.

In die pasche Super epistola. j. Cor. v. que sic incipit.

Expurgate vetus fermentū vt sitis noua cōspersio sicut estis azymi ⁊c. In hac solēnissima resurrectiōis dñice: vere pascha celebrat: verū pascha māducat: verū pascha honorat. Honorat dico ab his qui expurgato veteri fermēto ipm manducāt in azymis sinceritatis ⁊ veritatis. Et qm̄ de his tribus fit spūalis mētio in hac epistola pauli: igit ipa cōuenietēr legit isto die. In q̄ quide epl̄a aplūs tria facit. Primo monet gustum mentis disponere ne fastidiamus dicēs. Expur. ve. fer. Loquēdo spūalr de isto fermento. fermentū in scriptura pctm̄ designat: qd̄ quidē pctm̄ est fermētū: q: totā massam generis humani corrūpit. vide. s̄. pctm̄. Ut sitis noua conspersio. idest noua farina alba et delicata p aquā grē cōglutinata scȝ p ɔtritionē: ɔfessionē: et satisfactionē. vide de istis. s̄. in tabu. Scdo monet cibū vite pcipe ne deficiamus cū addit. Etenī pascha nr̄m immolatus est xp̄s. de isto supsanctissimo sacramento vide. s̄. sub littera. e. scȝ. Eucharistia.

De expurgatione veteris fermēti.

Tertio monet nos dignū modū addiscere vt p eluiŋ pficiamus cū concludit. Non in fermēto veteri. i. corruptiōe cuiuscūqȝ peccati mortalis. qd̄ clari⁹ exponit addēs. Neqȝ in fer. mali. et neq̄cie. vt p maliciā intelligantur pctā spiritualia: ⁊ p nequiciā pctā corpalia. de q̄bus vide. s̄. Sed in azymis sinceritatȝ et v̄itatis. i. q̄ designāt sinceritatē pscie et veritatem iusticie. de quibus vide. s̄. in tabula.

Sup euāg. Mar. xvi. qd̄ sic incipit. Maria magdalene et maria iacobi et salome emerūt aromata ⁊c. In p̄cedētibus tactū est de ignominiosa et flebili siue ɔfusibili passione: hodie et in sequētibus diebus annectēdū est de gloriosa victoria et laudabili resurrectiōe. et huiꝰ diuiditur presens euāgeliū. Primo notat auiditas inq̄sitiōis amorosa. vt pȝ in pn. Moralr q̄cūqȝ ad paschalis sacramenti cōuiuiū accedere vult: ad qd̄ q̄libet tenet ex precepto ecclesie in pascha q̄ ad annos discretiōis deuenit. debet esse maria. i. amarū mare de peccatis contritionē habendo et deflendo ⁊ cōfitendo. Secūdo debet emere aromata bonis v̄tutibus se ornando et sanctorū exēpla imitādo. Tertio debet venire ad monumētū celestē dulcedinē inquirēdo. ad sepulcrū. i. ad altare corporis christi cordialiter desiderando ⁊c. Quarto dȝ iesuȝ vngere passionis sue amaritudinē recolendo. De vnctione ista vide. s̄. in euangelio in vigilia pasche ⁊c. Secūdo notatur sublimitas resurrectionis gloriosa. ibi. Surrexit non est hic. De christi resurrectione proprie nihil inueni in summa domini Antonini vide tamen de quattuor dotibus corporū glorificatorum s̄. dos. Poteris etiā formare moralizationem de christi sepulcro: et de modo quo mulieres ipm quesiuerūt. Sepulcrum siue monumentū dicitur quasi monens mentem: et significare potest penitētiam de qua. s̄. in tabula. vel religionem de qua sub littera. r. mulieres valde mane veniūt scȝ aliqui in puericia ⁊c. aliq̄ tarde ⁊c. Tertio notatur celeritas legationis gaudiosa. ibi. Sed ite dicite ⁊c. In q̄bus verbis moraliter nobis dantur tria documenta pci q̄ christum resurrexisse hodie cum mulieribus predicamus vt videre eum cum discipulis mereamur si ea monitione angelica adimpleamus. Debemus primo ire viā virtutis mentis integritate. de varijs vijs vide. s̄. sub littera. v. et similiter de virtutib⁹. Debemus secūdo dicere verbum salutis. ibi. Surrexit vere. de nostra surrectiōe. vide. s̄. in vigilia pasche. Debemus ergo tertio adherere christo et discipulis in veritate. de ipsa vide. s̄.

Demonstratiōe psentis euāgelij de xp̄i resurrectione.

Secūda feria post pasca

Super epistola Actuū. x. que sic incipit. Stans petrus in medio plebis dixit. Uiri fratres vos scitis qd̄ factū ē verbum per vniuersam iudeam ⁊c. Petrus idest agnoscēs scripture veritatē. stans per vite sanctitatem: in medio p dispensationis equalitatē. aperiens os ad sermonis viuacitatem. De predicatore verbi dei vide. s̄. Ubi sciendū q̄ obiectū sancte predicationis est ipse Jesus. nihil est predicabile nisi per quandā reductionē ad ipsum. De ipo autem tangit apostolus septem inter alia maxime predicabilia: scȝ eius honestatem: sanctitatem: charitatē: potestatem: mititatem: claritatem: et dignitatem: que omnia fundantur in epistola. Dedit eum manifestum fieri nō omni populo: sed testibus p̄ordinatis. p̄ordinatis dico ab eterno ad testificandum de ipso verbo facto exemplo ⁊ martyrio. Nobis qui manducauim⁹ et bibim⁹ cū illo postq̄ re-

Mr obiectū scē pdicationis sit de us.

surrexit a mortuis. Est autẽ sciendũ ꝙ illud verbũ veri pe nitẽtes possunt dicere qui hesterna die cũ xp̄o ⁊ xp̄m man ducauerũt in sacramẽto. Mãducauim⁹ ⁊ bibim⁹ supple sacramẽtalr corpus ⁊ sanguinẽ xp̄i. et hoc cũ illo. i. ipo cõ cipiẽte ⁊ disponẽte gustũ nr̄m ꝓponẽte mẽsam ⁊ apponẽ te escã. ⁊ hoc postq̄ resurrexit a mortuis. Et p̄cepit nobis p̄dicare p̄plo. de p̄dicatoribus vide. s̄. predicatores. Oẽs qui credũt in eum. i. qui fide operãte p̄ dilectionẽ tendũt in eum. de fide vide. s̄. sub littera. f. scilicet fides.

De peregrina xp̄i appariti one. Sup euãg. Luc. xxiiij. qd̄ sic incipit. Duo ex discipulis Je su ibant ipso die in castellũ qd̄ erat in spacio ⁊c. In prece dẽtibus duobus euãg. probata est xp̄i resurrectio per ap paritionẽ factã mulieribus. hic probat̃ p̄ apparitionẽ di scipulis itinerãtibus factã. Primo tangitur hic christi ap paritio vel notat̃ discipulorũ charitatiua associatio: vt p3 in p̄ncipio. Si volumus in emaus: qd̄ interpretat̃ mater dulcedinis: ⁊ sigr̄ ꝙ q̄ volũt ad britudinẽ p̄uenire: op3 ꝙ concorditer vanitate mũdi relicta p̄cedamus viam rectã iam a nobis inceptã in emaus: quod fit quãdo imus sup mũdi vanitatẽ: ⁊ vt eã cõtemnamus. de vanitate vide. s̄. ⁊ de mundo vide. s̄. mũdus. Secũdo tangit̃ apparẽs cõ fabulatio. ibi. Et ait ad illos. Qui sunt hi sermones ⁊c. Tertio tangit̃ christi peregrina apparitio. ibi. Tu sol⁹ pe regrin⁹ es ⁊c. Dignũ est vt q̄ similẽ cũ alijs vitã susciplũt. similem sentiant in legibus disciplinã. Cum g̃ vita nostra similis est peregrinis: in qua etia3 dñs noster vt peregri nus apparuit. dignũ est vt etiã s̄m regulas ⁊ leges pere grinorũ viuam⁹. Ipi em̄ peregrini cõiter tria faciũt: sc3 so cietatem malã quantũ possunt deuitant: sumptus ⁊ expẽ sas diligenter cõputãt: ⁊ ad terminũ ad quẽ accedũt cogi tant. Quarto tangit̃ discipulorũ inuitatio. ibi. Mane no biscũ. O stulti ⁊ tardi corde. de corde vide. s̄. cor. Quinto tangit̃ huius apparitiõis reuelatio. ibi. Et surgẽtes eadẽ hora ⁊c. Et quõ cognouerũt eum in fractione panis. Ibi exprimũt cognitiõis actum obiectũ ⁊ modũ. In actu dele ctabilitas: quia cognouerũt. in obiecto vtilitas: quia eu3. in modo liberalitas: q2 in fractione panis. Sciendũ ꝙ est multiplex panis. s. nature. de quo vide. s̄. panis. Secũdo scripture. de quo vide. s̄. Tertio panis eucharistie. de quo vide. s̄. Quarto panis penitẽtie. de quo vide. s̄. Si hodie panem eucharistie sacramẽtaliter nõ sumimus: saltẽ alios tres panes frangam⁹: panem nature sc3 elemosynas dan do: panem scripture fide sanctorum dictis innitendo; et panem penitentie peccata deflendo ⁊c.

Tertia feria post pascha.

Super epistola Actuũ. xiij. que sic incipit. Surgẽs paul⁹ ⁊ manu silẽtiũ indicẽs ait. Viri fratres filij generis Abra am ⁊ qui in vobis timẽt deũ. Vas electionis Paulus de

Hic describit̃ p̄dicandi forma et p̄dicatio nis materia. scribit nobis in ista epistola predicatoris personã: predi candi formã: p̄dicationis materiam. De omnibus istis vi de. s̄. Primo describit p̄dicatoris personã quantum ad vi te sanctitatẽ cũ dicit. Surgẽs. Predicator em̄ debet surge re supra carnẽ p̄ castitatem: sup mundũ per paupertatem sup hostẽ p̄ pietatem: ⁊ sup ipm̄ p̄ humilitatẽ: de qua vide s̄. in tabula. vel aliter. In p̄senti epistola describit̃ autori tas bone cõuersationis: ibi. Surgẽs paulus. Scd̄o p̄ero gatiua iudaice natiõis: ibi Viri fratres. Tertio autoritas dñice passionis: ibi. Qui habitatis hierlm̄. Quarto demẽ tia diuine reuocationis: ibi. Et nos vobis annũciam⁹ ⁊c. Qui enim habitabãt hierusalẽ ⁊ p̄ncipes eius ignoran tes. De varia ignorãtia vide. s̄.

Qualr̄ xp̄s ap paruit vndecim discipul. Super euange. Lu. xxiiij. quod sic incipit. Stetit Jesus in medio discipulorũ suorũ ⁊ dixit: Pax vobis ⁊c. In p̄ce dentibus recitauit ecclesia ꝓbationem resurrectionis do minice factã mulierib⁹. et duobus discipulis: hic addit ꝓ bationẽ factam vndecim discipulis simul cõmanentibus Sed quia sancti post resurrectionẽ habebũt corpora vera non fantastica: viua ⁊ nõ mortua: eadẽ et nõ alia: sp̄ualia non carnea: ideo christus volens se ostendere vere resur rexisse stetit in medio discipulorũ ⁊c. Primo demõstrat sub tilitatem. vt patet in principio. Quomodo autem ianuis clausis cũ corpore: vide. iij. p̄te ti. xxx. c. vij. §. ij. et p̄ncipalr post mediũ. De dotibus corporum glorificatorũ vide. s̄. sub littera. d. sc3 dos. Stetit in medio. Nota ꝙ dñs opera tus est salutem in q̄ntuplici medio. iij. parte tit. xxxi. c. ij. ꝑ totum. Et dixit eis: pax vobis. de pace vide. s̄. Secũdo de monstrat verã corporeitatem: ibi. Et dixit eis. Quid tur bati estis. quid idest qua de causa. turbati estis q̄ad affe ctionẽ: ⁊ cogitationes ascendũt in corda vestra quoad co gnitiuam potentiã. de cogitationibus vide. s̄. Videte ma nus meas ⁊c. De visione vide. s̄. visio. Adhuc illis nõ cre dentibus ⁊ mirantibus pre gaudio. de vario gaudio vide s̄. Tertio demonstrat plenam identitatem: ibi. Et cũ hec dixisset ostendit eis manus ⁊ latus. Quarto demonstrat vitalem ꝓprietatem: ibi. Haberis hic aliquid quod man ducetur. Oportebat christum pati ⁊ ita intrare in gloriã suam. Et hoc specialiter ꝓpter tria: sc3 necessitatis indici um: autoritatis exemplum: ⁊ vtilitatis commodum. vide s̄. de martyrio.

Quarta feria post pascha

De sanatiõe paralytici p̄ petrũ et iohãnem. Super epistola Actuũ. iij. que sic incipit. Aperiens petr⁹ os suum dixit. Viri israelite ⁊ qui timetis deum ⁊c. Sciẽ dum ꝙ verba istius epistole dixit beatus Petrus quan do ipse ⁊ Johannes ascendentes in templũ ad horã ora tionis nonam sanauerũt illum claudum qui ex vtero ma tris sue fuerat paralyticus ad portam templi que dicitur speciosa. Videns populũ ad se confluere beatus Petr⁹ aperiẽs os suũ dixit. Viri israelite deus abraam ⁊c. glori ficauit filiũ suũ iesum. Non solum cum eius virtute surre xit a mortuis: et ipm̄ in dextera collocauit. verum etiã in hoc ꝙ tantam virtutem dedit suo nomini ꝙ in ipo hoies sanamus et ereximus istum claudũ. Vos aũt sanctũ ⁊ iu stũ negastis. Autorẽ xp̄o vite interfecistis. de homicidio vi de. s̄. sub littera. h. Et nunc scio fratres quia p̄ ignorantiã fecistis ⁊c. De ignorantia vide. s̄. ignorantia. Penitemini igitur ⁊c. de penitentia vide. s̄.

De alia xp̄i manifestatiõe ad discipulos. Super euang. Joh. xxi. quod sic incipit. Manifestauit se iterum iesus discipulis suis ad mare tyberiadis: mani festauit. In quo euãgelio ad probandũ xp̄i resurrectionẽ adducitur adhuc nobis alia manifestatio: que Johãnis testimonio facta est in maris littore: nõ sine causa et rõne. Prio notant̃ siue recitant̃ q̄dã ipam manifestationẽ an tecedentia: vt patet in principio. Manifestauit se iterum Jesus discipulis suis ad mare ⁊c. de mari huius mũdi vi de. s̄. mare et mũdus. Secũdo notat̃ discipulorũ conditio actualis: ibi. Vado piscari. Homo cuiuscunq3 status aut cõditiõis existat: q̄diu mũdus est a peccatis est sub domi nio dñi dei: nullus tũc eũ rapere potest ⁊c. Si autẽ peccã do mortali cõmunionẽ sancte matris ecclesie eũ exire cõ tigerit: q̄cũq3 eum rapuerit capientis erit. Hominẽ igit̃ sic in libertate vagantẽ extra ecclesiã tres piscatores eũ ca pere nitunt̃. sc3 de⁹ qui est ꝓprius ⁊ sup̄mus. de quo vide s̄. sub lr̃a. d. sc3 de⁹. Secũdus piscator est homo p̄dicator ⁊ melior. de quo vide. s̄. de p̄dicatione et p̄dicatore verbi dei. Tertius piscator est diabolus raptor ⁊ pessimus; de q̄ vide. s̄. Tertio notat̃ saluatoris assistentia personalis: ibi Mane autẽ facto. Videmus ꝙ existẽtib⁹ in piculis nau fragij circa naufragiũ: nihil tũc desiderabilius est q̃ firmo sufste ntaculo inherere. Iste supremus deus est. Adhereamus g̃ illi vt liberari possimus de naufragio mundi ⁊ diaboli: q2 Jesus stat ante nos in littore ad designandũ q̃ inuiolabi liter vult nobis adesse si eũ cordialiter diligimus. Ista di lectio describit̃. s̄. sub lr̃a. d. sc3 dilectio. Secundo si eum p̄ peccatã nõ offendim⁹: de q̄bus vide. s̄. de peccatis et peccatoribus. Tertio si firmiter in eũ speramus. de spe vide. s̄. sub lr̃a. s. sc3 spes. Ascendit Simon petrus et traxit rete in terram

plenū magnis piscib⁹.cliij. Per istū duplicatū numerum intelligiẗ duplex pfectio in pdicatorib⁹.s. vite ⁊ doctrine: vel dilectio dei ⁊ primi. ⁊ per magnos pisces ad terrā tractos intelligunẗ beati. Vel aliter supposita septenarij expositiōe in isto numero piscū sunt.cliij. in cētenario sunt decies decē: in ternario tres vnitates. Per primū igiẗ numerū intellige decalogi obseruationē. de quibus vide.s̄. Per secundū quinq̧ sensuū diligentē custodiam. de qb⁹ vide.s̄. Per tertium triū personaꝝ: vel trium viriū anime debitam ordinationem ⁊c.

Dominica in octaua pasche.

Sup eplā.j. Joh. v. que sic incipit. Omne qđ natum est ex deo vincit mundū. In pcedenti dñica agebatur de vtraq̧ resurrectione. ⁊ in ista agiẗ de vtriusq̧ resurrectionis statu.s. aīe ⁊ corporis. Nā in ista eplā docet.b. iohēs de statu aīe q̄ a morte peccati p grām resurrexit. Hec est enim spūalis natiuitas q̄ p fidē habeẗ. Omē qđ natū est ex deo natiuitate dico spūali. q̄ quidē natiuitas fit principaliter in baptismali lauacro. Scđo in salutari remedio penitentie vincit mundū. de mūdo vide.s̄. Et de bello spūali cum suis armis. vide.iiij. parte ti.j.c.iij. ⁊.§.j. et.ij. Hec est victoria que vincit mundū fides nostra. In quib⁹ v̄bis aplus christi militibus duo specialiter ostendit. scꝫ triumphum vitiorum nobilissimū.ibi. Hec est victoria que vincit mundum. Genus armorū secretissimū: cū addiẗ. fides nostra. Primo triumphamus q̄ttuor virtutib⁹ cardinalibus. de quibus vide.s̄. ⁊ de fide. Secūdo debemus armaturā fidei induere. de istis vide.iiij. parte ti.j.c.iij.§.j. et.ij. Hic venit p aquā ⁊ sanguinē supple quoad redēptionē generis humani. Nā aqua ⁊ sanguis ipso mortuo de ei⁹ latere fluxerūt: qđ solus inter aplos vidit Joh. Venit inquā iesus christus supple ad saluādos hoīes p aquā baptismi: cui⁹ aque figura fuit illa supbenedicta aq que de latere christi mortui abūdanter fluxit. Et nō solū p aquā baptismi: verū etiā p alia sacramēta que p illum preciosum sanguinē qui fluxit de christi latere habent suā efficaciā ⁊ virtutem. de quibus vide.s̄.

De statu aīe a peccati morte p grām resurgētis.

Sup euāge. Joh. xx. qđ sic incipit. Cum sero esset die illo vna sabbatorū et fores essent clause vbi erāt discipuli cōgregati ⁊c. Qm̄ hodie est octaua resurrectiōis. ideo recitat ecclīa euāge. Joh. in q̄ describiẗ sexta christi apparitio facta corā oībus discipulis die eadē. Sed q: christ⁹ hodie apparēs Thomā redarguit ⁊ ipsum adhuc in fide dubiū confirmauit: ideo nō tm̄ recitaẗ sexta apparitio: verū etiam q̄nta in die pasche facta absente thoma: q: ex illa occasione assumpsit pius magister discipuliū errantē reuocandi. Presens euang. diuidiẗ in quattuor partes principales. Primo em̄ describiẗ absente thoma q̄nta apparitio christi: vt pꝫ in principio. Cū sero esset die illo vna sabbatoꝝ ⁊ fores essent clause ⁊c. Quō christ⁹ intrauit ad discipulos ianuis clausis. habeẗ.iij. par. tit. xxx.c.vij.§.ij. ⁊ principal̄r post mediū. Venit iesus ⁊ stetit in medio. Nota quō dñs operat⁹ est salutē in q̄ntuplici medio.iij. par. ti. xxxj.c.ij. p totū. Et dixit eis: pax vobis. De pace vide.s̄. Gauisi sunt discipuli viso dño. De gaudio vide.s̄. gaudiū. Et de visiōe vide.s̄. Scđo describitur Thome dubitatio: ibi. Thomas aūt vn⁹ ⁊c. Tertio describiẗ sexta xp̄i apparitio: ibi. Et post dies octo ⁊c. Infer digitū tuū huc ⁊ vide ⁊ noli esse incredulus ⁊c. In q̄bus v̄bis duo notanẗ.s. liber vite intus et foris inscriptus litteris amoris: cū diciẗ. Infer digitū. dico mystice signate p totā materiā timoris: addēs. noli esse incredulus ⁊c. Dico primo q hūc librū debem⁹ inspicere ⁊ conatū nostrū infigere vt studeamus in eo litteras compassionis amoris ⁊ timoris. de q̄bus.s̄. in tabu. Secundo vbi dicit cōtinent materiā timoris rōne n̄re magnitudinis de quo.s̄. Quartū describiẗ: ibi. Quia vidisti me Thoma credidisti. duplicem sancti distinxerunt scientiā. vnam acq̄sitam: aliam inspiratā. prima debeẗ sensui. secūda vō fidei.

De sexta xp̄i apparitiōe ad discipulos.

Scientia acquisita notatur: cū diciẗ. Quia vidisti me. sed scientia inspirata: cum dicitur. credidisti. Que aūt visionē dei impediūt siue auferūt: ⁊ quomodo deus potest vario modo videri. vide.s̄. ibi. visio.

Dominica .I. post octauas pasche.

Super eplā.j. Pet. ij. que sic incipit. Christus passus est p nobis vobis relinquēs exēplū vt sequamini vestigia eius. Post fidei cōmēdationē que cōmēdata est in pcedēti eplā.in hac.b. Pe. epi. fit expssa mētio de passione christi saluatoris nostri dicēte ecclīa. Christ⁹ passus est ⁊c. In quibus verbis duo notanẗ.s. predecessoris necessaria immolatio: cū diciẗ. Christus passus est. Successionis voluntaria imitatio: cū addiẗ. Vt sequamini vestigia ei⁹. Dico primo q christ⁹ necessario immolat⁹ est: vt scꝫ crimina nostra expurgaret: ligamina dissolueret: ⁊ hereditatē eternā impetraret. Secundo debemus voluntarie in hiis sequi christū. De istis duob⁹ vide.iiij. parte ti.iij.c.vij. a.§. iij. vsq̧ ad.xviij.§. Itē quō homo possit seq̄ deū vide.s̄. ibi. sequi. Scđo tangit christi mititatē in sua passione dicēs. Qui scꝫ christus cū malediceretẗ.i. cum de malis culpe p iudeos accusareẗ: non maledicebat maledictores suos de malis culpe nō accusabat: sed patienter sustinebat. de ipsa patientia vide.s̄. immo potius accusabat per ignorātiam dicens patri: nesciūt quid faciunt. vel de martyrio.s̄. Tertio tangit christi potestatē in nostra curatione dicēs. Qui peccata nostra ipse ptulit.i. perfecte tulit in corpore suo sup lignū scꝫ crucis: cui⁹ liuore sanati sumus.i. passione et paussione quas p nobis sustinuit: que totum corpus suū sanctissimū liuidū reddiderunt. Quarto tangit summā pietatem in nostra redemptione cum cōcludit in fine: Eratis em̄ sicut oues errantes ⁊c. Nota ouium sunt tria pascua scꝫ militantis ecclesie: interne conscientie: ⁊ superne glorie. In primis pascuis scilꝫ militantis ecclesie oues christi inueniūt lauacrū in quo abluātur scꝫ baptismū: instrumentū in quo condianẗ scꝫ penitentie sacramentum: sal vt melius comedant ⁊ melius fecundentur.s. scripturam sacrā. cibū quo reficianẗ: scꝫ eucharistiā. In secūdis pascuis.s. interne cōscientie inueniunẗ deo prouidēte q̄ttuor. scꝫ sancte cōtemplatiōes: sancte cōsiderationes: sancte affectiones: ⁊ diuine inspirationes. In pascuis superne glorie inueniūtur tres dotes anime ⁊ quattuor corporis. de quibus.s̄. in tabula.

Nota christus ex necessitate fuit immolat⁹.

Sup euāg. Joh. x. quod sic incipit. Ego sū pastor bon⁹: bonus pastor animā suā dat pro ouibus suis. In pcedēti dñica ostēsa sunt nobis fidei argumēta. In hoc v̄bo euāg. nobis pponūtur amoris incitamenta: vt fides nostre redemptionis amore ferueat: ⁊ id qđ credit amore calescat. Gratia diuisionis dico q in p̄senti euāgelio christ⁹ primo pmittit conclusionē vnam qua intendit pbare se esse pastorē bonū dicens. Ego sum pastor bonus. Quā cōclusionem pbando ex quattuor manifestat.s. ex malignitate dilectionis ad ouiū redemptionē: ibi. Bonus pastor. Ex infirmitate permansionis ad ouiū defensionē: ibi. Mercenarius aūt. Ex certitudine cognitionis ad ouiū discretionē: ibi. Ego sum pastor bonus. Ex solicitudine pmissiōis ad ouiū collectionē: ibi. Alias oues habeo. Quātū ad primū ego sum pastor bonus. describunẗ tres cōditiōes boni p̄lati ad modū christi.iij. par. tit. xix.c.xj.§.j.ij. ⁊.iij. Vide tm̄ vlterius. Bon⁹ pastor aīam suā dat p ouibus suis. exponiẗ tripl̄r.j. parte ti.ij.c.j. circa mediū.s̄.j.§. Ego sum pa. bo. ⁊ cog. oues me. ⁊ cog. me mee. In q̄b⁹ v̄bis duo notantur.s. vita pastoris diligens in regēdo: cū đ. Ego sum pastor bo. Vita inferioris obediēs in sequēdo cū đ. Cognoscunt me mee. Primo tangiẗ qualis debet esse vita pastoris vel p̄lati.iij. par. ti. xix.c.xj. et.§.j.ij. et.iij. vide etiā.s̄. sub lra.p. scꝫ p̄latus. Secundo quomodo inferiores se habere debent ad prelatos in obediendo. de quo vide.s̄. Cognosco oues meas. vbi notaẗ christi pastoris maxima ad

De amoris icitamento.

suas oues diligentia. Cognoscit enim deus omnia bona et mala presentia preterita et futura ⁊c. ita tamen ꝙ in se nõ diuersificatur: licet diuersos effectus operetur: ac ꝑ hoc ei⁹ sapiẽtia diuersa nomina sortiatur. Inquantũ ṽo cognoscit oĩa possibilia dicitur sciẽtia siue simplex cognitio: inquantũ cognoscit omnia que fiunt in vniuerso dicitur visio. inquantũ cognoscit omnia que bene fiunt dicitur approbatio. inquantũ cognoscit oĩa q̃ futura sunt dicitur presciẽtia vel ꝓuisio. inquantũ cognoscit oĩa que ab ipso fienda sunt dicitur dispositio. Inquantũ cognoscit ea que premianda sunt dicitur ꝑdestinatio. inquantũ ṽo cognoscit ea que damnanda sunt reprobatio dicitur.

Dominica.II. post octa.

pasche. Sup epl'a .i. Pe.ij. que sic incipit. Charissimi obsecro vos tanq̃ aduenas ⁊ peregrinos abstinere vos a carnalib⁹ desiderijs q̃ militãt aduersus aiam. Proposuit scã ecclesia in ep'la p̃cedẽti christifidelib⁹ exẽplar ad operandũ meritorie christi sponsi amarissimã passionẽ. Mõ in istis tribus dñicis vsq; ad christi ascensionẽ ipsos ad operãdũ efficaciter exhortatur. Et qm̃ in omni operatione est tria cõsiderare. Coperantis statum: operandi principiũ: ⁊ operationis fructũ. ideo in tribus sequentibus epistolis describit ista tria. Circa presentẽ epistolã petrus pastor ecclesie procedit sic. Primo enim instruit ad operandũ vniuersos generaliter cũ dicit. Obsecro vos. In quibus verbis duo monet. s. ad habendũ mortis memoriã: cũ dicit. Obsecro vos tanq̃ aduenas. ad domãdũ carnis lasciuiã: cum additur. Abstinere vos a carnalibus desiderijs. Primo enim sicut peregrinus semꝑ cogitat de termino: sic nos de morte cogitare debem⁹. de quo vide. s. vide etiã .i. parte tit. vi. c.iiij. §.i. Secũdo instruit liberos specialiter cũ addit infra. Subiecti estote omni humane creature. i. omi hoi in sublimi potestate constituto ꝑpter deum qui talẽ constituit potestatẽ. de obedientia vide. §. obedientia. ⁊ de honore diuersorum superiorũ vide etiam. s. in themate scdo. iiij. parte titu. v. c.xiij. Quasi liberi nõ quasi velamen habentes. desuper vide .i. parte ti. iiij. c.ij. §. viij. in prin. vide etiã de libertate. s. Tertio instruit seruos singulariter cũ concludit. Serui subditi estote in omi timore dñis. s. reuerentie ⁊ obedientie. de reuerẽtia vide. s. Hec est enim gr̃a scilicet exhibitio seruitij dñis nõ tm̃ bonis ⁊ modestis: sed etiam malis. Gratia. i. meritum acquisitum.

Hortatur nos hic b. petrus ad efficaciter operandũ.

Sup euãge. Joh. vi. quod sic incipit. Modicum et iam nõ videbitis me: et iterũ modicũ et videbitis me: q2 vado ad patrẽ. In hoc euangelio predicit discipulis suis lamẽtabilem subtractionẽ: cum dicit. Modicum ⁊ iam nõ videbitis me. In quibus verbis duo notantur: scilicet instabilitas prosperitatis: cum dicit modicum. Durabilitas penalitatis: cum additur. Et nõ videbitis me. Primo enim stat⁹ mundaliũ est execrabilis ꝑpter instabilitatẽ. de quo vide. s. Secundo pena infernalis est intolerabilis ꝑpter acerbitatem. de quo vide. s. Secũdo premittit sue ꝑsentie desiderabilẽ exhibitionẽ: ibi. Iterum modicum ⁊ videbitis me ⁊c. de visione vide. s. Tertio describitur discipulorum dubitatio: ibi. Dixerũt ergo discipuli eius ⁊c. Quarto describitur dubitationis amotio: ibi. Cognouit autẽ iesus ⁊c. Amẽ amẽ dico vobis q2 plorabitis ⁊ flebitis vos: mũdus aũt gaudebit. de mũdo vide. s. sub littera .m. scilicet mũdus. Mulier cum parit tristiciam habet. quid intelligitur per mulierem. et sunt septem genera tristicie .i. parte titu. vi. c. vi. §. i. per totum. Iterum videbo vos ⁊ gaudebit cor vestrum. de gaudio et corde vide. s. g. ⁊ c. Et gaudiũ vestrũ nemo tollet a vobis. vnde prouenit hoc gaudium ⁊c. iiij. parte ti. vi. c. vij. §. i.

Quare stat⁹ mũdialis sit execrabilis.

Dominica.III. post octa.

pasche. Super epistola Jaco. i. que sic incipit. Omne datũ optimũ et omne donũ perfectũ desursum est descendens a patre. Proposuit ecclesia in precedẽti ep'la operantiũ meritoriũ statũ ⁊ conditionẽ. In ista aũt ꝑponit ⁊ describit operandi meritorie principiũ ⁊ originẽ. Unde ⁊ beat⁹ Jacobus sic procedit in ista epistola. Primo enim omne bonum desursum esse testatur. vel docet requirere illud quod est operis meritorij inspiratiuũ. nã inchoat. Omne datũ optimũ. Ubi sciendũ ꝙ ꝑ ly datũ intelligunt bona intellectualia: sicut sunt dona sapiẽtie ⁊ intellectus: sciẽ cõsilij ⁊c. de istis vide. s. in tabula. Per ly donũ intelligũtur bona effectualia: sicut sunt dona pietatis fortitudinis ⁊ timoris. de quibus. s. in locis sibi deputatis. Secundo promptũ esse ad audiendũ testatur: cũ dicit. Sit aũt oĩs hõ velox ad audiendũ. i. habeat omnis homo voluntatẽ audiendi auidã scilicet nõ solũ aure corporis: sed etiã aure cordis. Tertio iracundiã multã criminatur: ibi. Ira enim viri ⁊c. desuꝑ vide. ij. parte ti. vij. c. i. §. iij. vide etiã. s. Ira. Quarto ꝑ verbũ dei hoiem saluari argumentatur: ibi. Abijciẽtes oẽm immundiciã ⁊ abundãtiã malicie in mãsuetudine suscipite insitũ ṽbũ quod põt saluare animas vestras. In quibus verbis duo notantur. s. quõ necessario purgamur a peccatis: cũ dicitur. Abijcientes. Gratia suscipitur a purgatis: cũ additur. suscipite insitũ verbũ. Primo quõ nos debemus a peccatis mũdare nos scilicet ꝑ cõtritionẽ, cõfessionẽ, ⁊ satisfactionẽ. de istis vide. s. in locis debitis. Scdo quõ debemus gr̃am postulare. de gr̃a vide. s. Uel aliter. abijciẽtes omnẽ immũdiciã carnis scilicet luxurie ⁊c. ⁊ abundantiã malicie. i. superbiã. In mãsuetudine suscipite insitũ ṽbũ ⁊c. Que quidẽ insertio nullã ponit mutationẽ in verbo: sꝫ solũ in natura cui fit insertũ sicut trunco inseritur surculus. et hoc est verbũ quod potest saluare animas vestras.

De origine operandi meritorie.

Sup euãg. Joh. xvi. quod sic incipit. Uado ad eum qui me misit: ⁊ nemo ex vobis interrogat me q̃ vadis. In h' itaq; euang. agitur de effectu spũs sancti multiplici: q̃ est illud donum ꝑfectũ et datũ optimũ descendens a p̃re luminũ ⁊c. His paucis ꝑmissis diuiditur ꝑsens euangeliũ. Primo saluator ꝑdicit sue presentie corporalẽ subtractionẽ dicens. Uado ad eũ qui me misit. In quibus verbis duo notantur scilicet terminus a quo est relinquẽdus: cũ dicitur. Uado. ⁊ terminus ad quem est appetendus: cũ additur. ad eũ qui me misit. Primo dico ꝙ mũdus est terminus a quo sit relinquẽdus. de mũdo vide. s. Secundo quõ termin⁹ ad quem est appetẽdus qui est futura beatitudo. de qua vide. s. Secũdo saluator proponit de sua absentia cordialem turbationem: ibi. Sed quia hec locutus sum vobis: tristicia implebit cor vestrũ. Merito q̃dẽ de eius corporali recessu tristicia implerentur: quia de eius corporali presentia supra modũ consolabantur. Tertio saluator disponit ad sue gr̃e liberalẽ diffusionẽ: ibi. Sed veritatẽ dico vobis ⁊c. Quarto ꝑmittit saluator sue influentie virtualẽ opationẽ: ibi. Cum aũt venerit ille spũs veritatis: ille vos docebit oẽm veritatẽ supple necessariã. de qua vide. s. Ille arguet mundum de peccato. Ubi primo ostenditur diuina iusticia. Scdo describitur malorũ nequicia. Describitur autẽ diuina iusticia vt puniens: ibi. Arguet mundũ. de diuina iusticia vide. s. Secũdum notatur cum additur. de peccato. quod cõmiserũt de iusticia supple quam facere debuerunt ⁊ de iudicio qd̃ nõ pertimuerũt. Dicit ergo arguet mundũ de peccato. et erit tale argumentũ spũs sancti. Tu commisisti culpã ⁊ noluisti agere penitentiã: ergo accipe iudicialem sententiã. de iudicio diuino vide. s. Et de peccatis ⁊ peccatoribus vide. s. sub littera .p.

De multiplici effectu spiritus sancti.

Dominica.IIII. post oct.

pasche. Super epistola Jac. i. que sic incipit. Estote factores verbi ⁊ non auditores tm̃: fallentes vosmetipsos ⁊c. Proposuit sancta mater ecclesia in epistola imediate p̃cedenti operãdi meritorie principium ⁊ originem. In ista autem ponit operationis meritorie fructum ⁊ vtilitatem dicẽs. Estote factores ⁊c. Ubi btũs Jacob⁹ ap'ls tria fac

Primo exhortatꝛ nos ad boni opis exercitationē dicens. Estote factores vbi supple diuini.factores ꝑ opera.et nō auditores tm̄. Secūdo tangit boni opis retributionem siue pmiationē cū subdit. Qui aūt perseuerit in lege pfecte libertatis.i.in lege euāgelica q̄ dicitꝛ lex perfecte libertatis.de qua vide.s̄. Tertio exp̄mit inter bonas operationes nobiliorem cum cōcludit. Si quis autem putat se ꝛc.

Ubi sciendū ꝙ apostolus exp̄mit triplicē quasi meliorē operationē. Primā quantū ad verbū scꝫ lingue religationem dicens. Si quis ꝛc. Non refrenās linguā suā. de quo vide.ij.parte ti.vj.c.iiij.§.iiij.in medio. Principalr m̄vide de malo vsu lingue.i.parte titu.ij.c.iiij.et per oēs.§. Hui⁹ vana est religio. In q̄bus verbis duo notantꝛ:scꝫ laboris fictio dānabilis:cum dicitur. Huius vana est religio. hominis perditio ineuitabilis : cum additꝛ. religio. Scdam operationē scꝫ exp̄mit quātum ad malū.scꝫ mie operationem:cum additur.religio mūda ꝛc.est visitare pupillos ꝛc. De operibus misericordie vide.s̄. Ille dicuntur vidue corporalr:quarū viri mortui sunt:et pupilli quorū parentes obierūt. Sed spiritualr dicuntꝛ pupilli q̄bus propter pctm̄ mortale mortuus est verus sponsus.de peccatis et peccatoribus vide.s̄.p. Tertiā operationem exp̄mit.scꝫ quātum ad sensum exteriorē:ꝛ quātum ad honestam conuersationē:cum concludit. ꝛ immaculatū se custodire ab hoc seculo. Ille aūt se immaculatū custodit ab hoc mūdo qui sensualitatem exprimit:ꝛ qui gestum exteriorem componit.de mundo vide.s̄.sub littera.m.

Detriplici operatione.

Super euāge. Ioh.xvj.quod sic incipit. Amē amen dico vobis. Si q̄d petieritis p̄rem in nomine meo dabit vobis. Multum cōnabiliter hac dñica vltima ante ascēsionem dñi ecclesia ordinauit hoc euang.legendum in q̄ christus celū ascensurus ꝛ pro nobis adhuc miseris apud patrem aduocaturus admonet nos ad instantiā oronis: pmittēs certitudinē exauditionis. Et diuiditꝛ presens euang. p̄ma sui diuisiōe in tres partes. Primo em̄ fili⁹ dei introducit patrē recte petentium exauditorē di. Si q̄d petieritis p̄rē in noie meo ꝛc.iiij.pte ti.v.c.viij.et p̄ncipalr.§.iiij. Petite ꝛ accipietis ꝛc. In q̄b⁹ v̄bis duo notantꝛ.scꝫ huane nature indigentia.ideo petere debemus. diuine nature clementia:quia accipietis. Dico p̄mo ꝙ indigemus ex natura:iō petere debemus.de quo vide.s̄.ibi. Oratio. Secundo qꝛ deus est clemēs:ideo accipiemus clementiā de deo.vide s̄.sub lr̄a.d.scꝫ deum. Scdo introducit seip̄m scꝫ filium recte petentium mediatorē:ibi. Exiui a p̄re ꝛ veni in mūdū: ꝛ iterū relinquo mundū ꝛc.quare hoc facit ꝛc.vide.i.pte ti.v.c.iiij.§.i.ij.ꝛ.iij. Tertio introducit se recte petentium informatorē:ibi. Dicūt ei disci. ꝛc. Relinquo mūdū ꝛ vado ad p̄rem.vbi dñs ipso facto duo ostēdit. Primo quid debemus odire.scdo q̄d debem⁹ appetere. Docet q̄ primum fugere malū.quō pctm̄ hoiem maculat vide.s̄.sub lr̄a.p.scꝫ peccatū.ꝑ malū intellige p̄sentē mūdū.de quo vide.s̄.sub littera.m.scꝫ mūdus. Secundo monet quid a nobis sit inquirendum in hoc:vado ad patrem.

Secūda feria scꝫ i die rogationum.

Sup epistola Iac.v.que sic incipit. Confitemini alterutrū peccata vestra ꝛ orate ꝑ inuicē vt saluemini. Ex ordinatione sacroꝝ pontificū tractū est in laudabilem cōsuetudinē vt oēs ecclesie totius orbis p̄mā vel secundā letaniā celebrent vel vtrāq̄. Fiunt aūt iste letanie pro malorum repulsione et bonoꝝ adeptione. Et qm̄ grece letania idem est qd̄ rogatio latine:ideo i officio misse letaniarum hortatꝛ nos xp̄s in euangelio sm̄ Lucam ad affectuosam petitionem dicens. Petite ꝛc. Et in ista ep̄la hortatꝛ nos sctūs Iacob⁹ ad deuotā orōnē dicēs. Cōfitemini ꝛc. et orate ꝛc. In qua quidē epistola monet nos p̄mo.b. Iaco.ad orandū p̄parari cū p̄mittitꝛ. Cōfitemini alterutrū.i.ois homo confiteatꝛ homini sacerdoti pctā vestra.vide.s̄.de cōfessione. Scdo monet nos in orando regulari;cum addit.et orate ꝛc.de orōne vide.s̄. Tertio p̄ncipaliter monet nos ad orandū animari innuēs nobis efficaciam deuote orōnis dicēs. Multū em̄ valet deprecatio iusti assidua.de qua vide.iiij.parte ti.v.c.viij.§.viij. Quarto principalr monet nos in orādo cōsolari innuēs nobis ꝙ iustus deuote orās a dño exauditꝛ:cū subditꝛ. Helias homo erat.

Quare fiūt letanie in rogatiōib⁹

Sup euāg. Lu.xi.quod sic incipit. Quis vestrum habet amicū et ad illū media nocte vadit et dicit illi. Amice accōmoda ꝛc. Duplicē letaniā maiorem scꝫ et minorē peragit ecclesia.de qua plus vide i p̄n.epistole hui⁹ diei. Letania ab rogatio vel supplicatio interp̄tatur. Hinc est ꝙ p̄sens euangeliū in officio letanie legitꝛ in quo ad orōnis freq̄ntiā inuitamur : ne aūt oratio inefficax repellatꝛ:precedere debet pctōrum confessio:ad quā in epistola eiusdē officij admonemur di.b. Iaco. Cōfitemini i alterutrū pctā vestra. In presenti euāg.saluator p̄mo ponit parabolā ꝑ quam inuitat nos ad orōnis instātiam.et tria facit in ista prima parte. Nā p̄mo ponit eius a quo petit charitatē. Secūdo eius q̄ petit necessitatē:ibi. Ibit ad illū media nocte. Tertio supplende necessitatis ꝓprium impossibilitatem:ibi. Amice ꝛc.de orōne ꝛ de modo petitionis vide.s̄.de trib⁹ panibus q̄d significāt.vide.s̄.de fide:spe:ꝛ charitate i locis sibi adaptatis. Item vide de alio triplici pane scꝫ de pane venie ꝛ gratuite remissionis.de pane eucharistie et cōionis.de pane sacre scripture et cōsolationis.s̄.in locis sibi deputatis. Item de alio triplici pane scꝫ de intelligentia trinitatis. Item de tribus panibus:rōnis discretione: voluntatis rectitudine:et corporis fortitudine ꝛc. Secūdo exponit parabolam applicando ad propositum eius conuenientiam.ibi. Et ego dico vobis ꝛc.

Letania q̄d interp̄tatur.

In die ascensionis domini.

Super ep̄la Actu.i.q̄ sic incipit. Primū quidē sermonem feci de oībus o theophile ꝛc. In solēnitate ascēsiōis saluatoris elegit sancta mr̄ ecclesia loco ep̄le in missa dicere p̄mā partē libri apostolicoꝝ actuū quē Lu.euāg.edidit qm̄ in ipa tria breuiter tāguntꝛ q̄ facta ꝛ dicta fuerūt taza xp̄o q̄ ab alijs ip̄o die. Possumus aūt in summa ista dicere ꝙ in hac ep̄la p̄dicantes informantꝛ:animantꝛ trepidātes:arrogātes increpantꝛ:ꝛ expectātes cōfirmantꝛ. Primo dico ꝙ in hac ep̄la p̄dicantes informantꝛ:cū dicit Lucas. O theophile p̄mū quidē ser.feci ꝛc. In hac clausula informantꝛ q̄ debēt p̄dicare ꝛ ꝓponere v̄bum dei vt scꝫ exēplo xp̄i p̄mo faciāt ꝛ postea doceāt.de istis vide.s̄. Scdo i hac ep̄la trepidātes animantꝛ:cū ait. Et ꝯuescēs p̄cepit eis ab hierosolymis ne discederent ꝛc.desup vide de varia spe siue timore. Tertio arrogantes increpantꝛ:ibi. Igitꝛ qui cōuenerāt interrogabāt dicētes ꝛc.de arrogātia vide.ij.parte ti.iij.c.iij.§.ix. Quarto i hac ep̄la expectātes ꝯfirmantꝛ in xp̄i ascēsione:ibi. Uidētibus illis eleuatus est ꝛc. In h̄ em̄ ꝙ xp̄s ascendit in celum data est fidelibus firma spes ascendēdi post christum. Et nubes suscepit euꝫ ab oculis eoꝝ. Nota ꝙ nubes aliquādo tonat:aliq̄n stillat:aliquando fulgurat:ꝛ aliquādo grandinat. Ascendit ergo xp̄s in nube in hac vita delinquētib⁹ cōminādo:stillat erogādo penitentibus. Sed cum descendet in nube:tunc fulgurabit ad occultorum et secretorum reuelationem:et grandinabit ad reproborum dissipationem ꝛc.

Sup euange. Mar.vl.qd̄ sic incipit. Recumbentibus vndecī discipulis apparuit illis iesus. Sicut testatꝛ Aug. in lib.de consensu euangelistarum:ipso die ascensiōis saluator bis apparuit:semel in cenaculo cū ipsis cōuescēdo. de quo Luc.in epistola hui⁹ diei:ꝛ semel in monte ab eis ascendēdo. Prima apparitio fuit in argumentū humanitatis:ꝛ secūda in apparitionem diuinitatis ꝛc. In hoc em̄ euangelio quattuor: per ordinem describuntꝛ circa christi apparitionē. Primo quia xp̄s discipulos visitauit.s.ad cōsolationem:quia apparuit illis iesus. Secundo eos increpauit:qꝛ exprobrauit incredulitatē eoꝝ ꝛ duriciā cordis. De

Qr xp̄s bis i die ascēsiōis appuit.

cordis duricia vide. s. ibi. Cor. Tertio eos ad pdicationē destinauit dicēs eis. Euntes in mundū vniuersum predicate &c. Predicatoris verbi dei officiū describit. s. Quarto eos ad operationē animauit: ostendendo fructū fidei operātis p dilectionē. ibi. Qui crediderit. de fide vide. s. In nomine meo demonia eijciēt &c. Spiritualiter. In nomine meo. i. in virtute nominis mei. demonia eijciēt id est peccata. linguis loquentur nouis: puram de peccatis confessionem faciendo. serpentes tollent: scz temptationibus resistendo. & si mortiferum quid biberint. idest si peccatum mortale ex fragilitate commiserint non eis nocebit: quia ex amisse gratie consideratione et virtuosorum assuefactione de facili resipiscunt. Assumptus est in celū. In quibus verbis duo preconizantur. scilz decentia diuinitatis: quia assumptus est. cōgruentia mortalitatis: cum addit. In celum. Dico primo q magna preconizat potētia dei: q super omnē virtutē naturalem christus se subito exaltauit ascendendo scz in celum. De christi ascensione vide. s. par. tit. v. c. iiij. infra in prin. & §. j. ij. et. iij. Secūdo cōgruit christo sic ascendere ad celum post labores vt instrueret moraliter volentes post mortē celos ascendere: q hic primo ascendant per charitatē siue dilectionē & p humilitatem. de quibus. s. in locis debitis.

Dominica infra octauā

Hortamur ad vite sanctitatē.

ascēsionis. Sup epla. j. Pet. iiij. que sic incipit. Estote prudentes & vigilate in orationibus. In hac epla beati petri nos hodie hortat sancta mater ecclesia vt nos ad vite sanctitatē disponamus dicens. Estote &c. In qua epla beat petrus q̄nq facit q̄ ad vite scitatē ptinēt. Primū est sanctitatis regulatiuū. & hec est vera prudētia: p q̄ primo dicit. Estote prudētes & vigilate in orationib. In qb verbis duo facit. Primo reddit nos puidos in agendis: cū dicit. Estote prudētes &c. Secundo facit nos solicitos in cauēdis: ibi. In orationibus. Primo debemus esse puidi in agendis. Math. x. Estote prudentes &c. de ipsa vide. s. Prudentia. Secūdo quomodo debemus esse soliciti in cauendis malis. de solicitudine vide. s. Secundum est sanctitatis procuratiuū: & hec est orationis instantia: ibi. In orationibus. de quibus vide. s. Tertium est sanctitatis constitutiuum: ibi. Ante omnia mutuam in vobismetipsis. & hec est dilectio mutua: de qua vide. s. Quartum est sanctitatis demonstratiuū: & hec est operatio exhibita ibi. Hospitales inuicē sine murmuratiōe: q2 nec hospitās debet murmurare cum recipit ne gratiam hospitalitatis perdat: nec etiā hospitatus et si sibi omnia ad libitum nō ministrentur de operibus misericordie tam spiritualibus q corporalibus vide. s. Quintū est sinceritatis consummatiuum: & est intentio recta: cum dicit apostolus in fine Vt in omnibus honorificetur deus. quasi diceret. sic oia que dicta sunt debetis habere in vobis ac alijs exhibere: non vt intendatis pprium honorem. sed vt honorificetur deus. vide. s. de honore vel inani gloria.

De aduētu spiritussancti.

Super euāg. Joh. xv. qd sic incipit. Cum aūt venerit paraclitus quē ego mittā vobis a patre spm̄ vitatis &c. Vt fideles se deuote pparent ad recipiendū die pentecostes spūssancti sacrum septenariū: ideo in hac dñica post quā septima die instat predicta solēnitas celebranda: ecclia legit istud euang. Joh. in quo de aduentu spūssancti et processione eius eternali fit mētio. Et qm̄ digna pparatio exigit prudentiā ad pcauendū pctā: euigilātiā ad exequēdū mandata: orōnē deuotā ad obtinēdū beneficia. de qbus in epistola pn̄tis diei. Modo accedēdo ad sacrū euangelium dico q q̄ttuor pncipalr in ipso describunt. Primo īō pmittit cōsolatoriā visitationē dicens in pn. Cū venerit paraclitus. Spūsscūs quō varijs noībus noiat in sacra scriptura: & q̄d ista significāt. vide. iij. p. titu. xviij. c. v. §. iiij. infra mediū: ibi. Septio potest. Mittā vobis a p̄re spm̄ veritatis. In qb verbis duo notant. s. habilitas aduenientis ad spūssancti susceptionē: cū dr. mittā vobis. Vtilitas proueniens p eius inhabitationē: cū addit. Spiritū veritatis. Primo debemus nos disponere ad recipiendū spm̄sanctum cor purgare a sordibus p cōtritionē: cōfessionem: & satisfactionē. Scdo debem eius vtilitatē cōsiderare. dū em̄ sum purgati recipim grām spūssancti. Scdo pmittit confirmatiuā testificationē: ibi. Ille testimoniū phibebit de me. Tertio pdicit mūdi pbatiuā psecutionē: ibi. Hec locut sum vobis. s. de spūsscti cōsolatione vobis p me danda: vt nō scādalizemini: ita scz q tribulatio aliq̄ vobis supuētura possit vobis esse occasio ruine & cadēdi p impatientiā Absq synagogis faciēt vos. vide. s. de martyrio. Quarto pdicit ipsi psecutionis rōnē: ibi. Et hec faciēt vob: q2 non nouerunt patrem &c. vide. s. de ignorantia.

In die pentecostes. Su

p epla Act. ij. q̄ sic icipit. Dū cōplerent dies pētecostes &c. In hac epla innuūtur q̄ttuor q̄ circa istud festū cōtigerūt mirifice. Primū ē ex pte signi apparētis: ibi. Dū cōplerent dies pente. Festū istud. s. pentecostes describit Leui. xxiij. Et celebrat p septē dies. Erant aūt pariter. de vnitate & q̄ ad eandē regnunt vide. s. Scdm est ex pte doni affluētis ibi. Repleti sunt oēs spūsctō. Vbi tria notātur. Primum est largitas in donāte. Nam amplissima fuit in donāte liberalitas: ibi. Repleti sunt. Scdz est pciositas sublimis in munere. nā admirabilis fuit in dono pciositas: ibi. spū sancto. Tertiū est vtilitas & fructus in ope. naz fructuosa fuit in ope cōsecuta vtilitas: ibi. Loquebant varijs linguis vide. s. de donis. & s. spūs. Tertiū est ex pte pdigij cōsequentis: ibi. Ceperunt loqui varijs linguis. Vbi notatur aplor lingua fuisse venerabilis: & ostēdit fuisse admirabilis. nā venerabilis fuisse pbat ex grē plenitudine: sed supmirabilis fuisse monstrat ex oim idiomatū variatiōe. Describit etiā venerabilis ex plenitudine spūssancti per quē nō poterāt se cōtinere: sz oportebat alijs pdicare. Est g̃ notandū ad instructionē nr̄am q ē duplex lingua. vna bona scz aplica & pdicatoris verbi dei. de q vide. s. Alia ē mala & diabolica. de qua vide. s. ibi. Locutio. Quartum est ex parte collegij cōcurrentis: ibi. Erant aūt in hierusalem.

De anno gaudij q̄ dr iubileus & est q̄nq̄gesimus.

Sup euāg. Jo. xiiij. qd sic incipit. Si q̄s diligit me sermonē meū seruabit &c. Sm q scribit Leui. xxv. Ann q̄nquagesim vocabat ann iubileus: & erat annus gaudij de quo vide. j. par. ti. x. c. iij. §. vj. & vij. Sm̄ hoc spūsscūs est dicit scribēs legis diuine vitatē. spūs excludens oēm culpe seruilitatē: latus infundens ois grē libertatē: nexus coniungens vtrāq ciuilitatē. Ideo sm hec quattuor: xps in presenti euāgelio q̄ttuor facit. Primo psuadet legis obseruationē quā spūsscūs impmit dicēs. Si q̄s diligit me &c. Hoc facit pp̄ter tria. q2 scz est pbatiua dilectiōis dī. Si q̄s diligit me. de dei dilectione vide. s. Scdo docet de charitate creata q̄ est effectus spūsscti. ibi. Sermonez meū seruabit. i. precepta mea seruabit sm intentionē. de ipsis vide. s. Itē q2 ex acq̄sita cōgrue dispositionis ad diuinā inhabitationē. pp̄ter qd subdit. Et pater me diliget eū &c. Cor eius emūdando: ab amore mūdi elōgando. de corde vide s. de mūdo sub. m. & sic dignū in eo preparare habitaculū. Scdo dissuadet legis preuaricationez quā spūsscūs arguit; ibi. Qui nō diligit me &c. q. d. Qui nō diligit p consequens nō diliget a patre meo: ac p hoc nō veniemus vt in cordis sui hospitio habitem &c. Tertio pmittit mentis cōsolationem quā spūsscūs influit: ibi. Hec locutus sum vobis apud vos manens: p donor spūssancti largitionez vel infusionez. de ipsis vide. s. Quarto predicat vtriusq ecclesie cōnexionem quā spūs federat & astringit. vel predicit hereditatis restitutionem ad quā spiritus subuehit & reducit: ibi. Nō turbetur cor vestrū. Sequentia reppe ri in summa Antonini de spūsancto. Spūssanct quomō varijs nominibus nominat in scriptura & quid ista significant. iij. parte. tit. xviij. c. v. §. iiij. ante fi. ibi. Septimo pōt.

Spūsſctūs quō venit ad beatā virginē cū aplis.iiij.parte ti.xv.c.xliij. Spūsſancti dona varie describūtur.s.

Secūda feria post pente.

Moralizatio q̄r petr⁹ vidit vas e celo plenū serpētib⁹ volatilibus.

Sup epl'a Act.x. que sic incipit. Aperiēs petrus os suū dixit. Viri fratres. Verba hui⁹ eple beat⁹ petr⁹ dixit in cesarea cū venerat de Joppe. vbi viderat in spū vas de celo missum plenū quadrupedib⁹ serpentibus et volatilibus postq̄ venit in cesareā ad corneliū cēturionē: ⁊ ibi corā eo ⁊ multis alijs astātibus tā iudeis q̄ gētilibus hos sermones ꝓtulit. Viri patres ⁊ fratres nobis p̄cipit ⁊c. In hac epistola tria notant̄. Primo christi dignitas: q̄m ipe p̄cepit p̄dicare pplo. de p̄dicatore verbi dei vide.s. Secūdo notat̄ fidei autoritas. ibi. Huic omnes ꝓphete ⁊c. De eo q̄ credūt in eū vide.s. Fides. Tertio notatur verbi dei vtilitas. Adhuc loquēte petro cecidit spiritussanctus super omnes qui audiebant verbū. Nota ꝙ sunt duodecim fructus verbi dei.ij.parte ti.ix.c.xi.§.ij. Quarto notatur baptismi necessitas: ibi. Nunquid aquā quis prohibere pōt ⁊c. de quo vide.s. Circa istam litterā sunt aliqua notāda. In natiōes gratia spūsſancti diffusa est. hec est em̄ gratia de qua.ij.Cor.xij. Sufficit tibi gratia mea. Ipsa sufficit ad hoc vt anima desponsetur: pugna superet̄ ⁊ palma reportetur. de gratia vide.s.

Sup euange. Joh.iij. quod sic incipit. Sic deus dilexit mūdū vt filium suū vnigenitū daret: vt ois qui credit in eū ⁊c.

Qr spūsſctūs sit amor.

De sancti dicūt ⁊ ratio dictat: amor est p̄imū ⁊ summū donū: in quo ⁊ ꝓpter quod oīa alia dona donant̄. Quia igit̄ spūsſctūs amor est teste Grego. in homel. ideo de spūsctō istis dieb⁹ solēnizās ecclia in eplis ⁊ euang. de dilectiōe ⁊ dono multiplicē facit mentionē. vt pꝫ in euāg. hodierno. Agit̄ de dilectiōe in principio hui⁹ euang. ⁊ de dono: cū addit̄. Vt filiū suū vnigenitū daret. Diuidit̄ q̄ p̄sens euāg. i duas partes p̄ncipales. Primo ostēdit q̄d sit nr̄e salutꝫ p̄ncipiū effectiuū. p̄ncipiū nr̄e salutꝫ fuit de⁹ ille em̄ solus potuit recreare q̄ ex infinitate sue potētie potuit nos creare ⁊c. In ista summa non potui reꝑire directe aliq̄d ad istud ꝓpositū: vide t̄m sub lra. d. scꝫ deus. Vt omis qui credit in eum ⁊c. vide sub littera. f. scilicꝫ fides. Scd̄o ostendit̄ quid sit nostre salutis obstaculū impeditiuum: ibi. Nō em̄ misit deus filiū suū vt iudicet mūdum. In p̄imo quidem aduētu nō venit vt iudicet que facta sunt a nobis sed vt dimittat. In secundo vt nō dimittat: sed vt iudicet. De isto em̄ iudicio vide.s. Hoc est iudiciū: quia lux venit in mundum: ⁊ dilexerūt hoīes magis tenebras q̄ lucē. Erant em̄ eoꝝ mala opera. de peccatis ⁊ peccatoribus vide.s. sub littera. p. Omnis em̄ qui male agit odit lucem vt nō arguant̄ opera eius. Qui aūt facit veritatem venit ad lucem ⁊c. de qua vide.s.

Tertia feria post pente.

De samarie ꝯuersione per philippum.

Sup epl'a Act.viij. q̄ sic incipit. Cū audissent apl'i qui erāt hierosolymis: q: recepisset samaria v̄bū dei ⁊c. In p̄nti epl'a q̄ttuor notant̄. Primo nouiter ꝯuersoꝝ istructio: ibi. cū audissent apl'i: q: recepisset samaria v̄bū dei ⁊c. i. fidē xp̄i: supple ad p̄dicatione philippi q̄ in ipam ad p̄dicādū xp̄m ab hierl'm descēderat: miserūt ad eos petrū ⁊ iohem q̄ spūalr̄ intelligunt̄. i. pe. intelligit̄ agnoscēs. ⁊ ioh. intelligit̄ gr̄a siue in quo dei dilectio ⁊c. Scd̄o notat̄ p̄latoꝝ p subditis intercessio: ibi. Orauerūt p ipsis vt acciperēt spiritū sanctū. Ex hoc loco accepit ecclia q̄ ad administrationē cuiuslibet sacri orōnē p̄mittit: q: oratio eccl'ie fidelib⁹ impetrat gr̄am q̄ i sacris infundit̄. vide.s. de orōne. de sacris vel de gr̄a ⁊c. Tertio notat̄ baptismi christi ꝑfectio: ibi. Nōdū em̄ in q̄cq̄ illoꝝ venerat: sꝫ baptizati t̄m erant ⁊c. de baptismo vide.s. sub lr̄a. b. Quarto notat̄ ꝯfirmationis autēticatio: ibi. Tūc imponebāt manus sup illos ⁊c. ⁊ sic administrabāt eis sacrm̄ ꝯfirmatiōis. de illo sacro vide.iij. parte ti.xiiij.c.ij. per totū. Et in particulari vide.s. Sic em̄ fiebat cōiter in p̄imitiua ecclia. Tūc em̄ cū fides erat nouella et tenera: erat necessarium vt per signum visibile inuisibilis monstraretur ⁊c.

Sup euāg. Joh.x. q̄ sic incipit. Amē amē dico vobis: q̄ nō intrat p ostiū in ouile ouiū sed ascē. aliūde: ille fur ē ⁊c.

De q̄ttuor effectibus spūssancti.

Quattuor effect⁹ inter alios multos hꝫ spūsſctūs. s. dispsos in vnū colligere: p̄latū sup gregē xp̄i constituere: exclusos in regnū introducere: subiectos ad obediētiā iducere. In quoꝝ oīm signū hodie ecclia p̄ns legit euāg. i quo fit mētio de ouili colligēte: de pastore p̄ouidēte: de ostiario aperiēte: ⁊ de pplo obediēte. Sꝫ q: p̄lati si boni sunt: ecclesie multū p̄sunt: si mali obsunt. Jō i h̄ euāg. Prio describit saluator falsi pastoris dānabilē abusionē dicēs. Amen amē dico vob. q̄ nō intrat p ostiū ⁊c. de pastorib⁹ siue p̄latꝫ vide.s. Sꝫ ascēdit aliūde h̄ fur est ⁊ latro ⁊c.ij.par.tit.j.c. xiiij.§.ij. post p̄n. Scd̄o describit saluator boni pastoris cōditionē laudabilē: ibi. Qui aūt intrat p ostiū pastor est ouiū. de p̄latꝫ vide.s. Et de electiōe p̄latoꝝ vide.s. sub lr̄a e. l. Electio. Tertio describit saluator falsi pastoris detestabilē ꝑuersionē: ibi. Dixit ergo eis iterū iesus. Quarto describit saluator veri pastoris imitabilē ꝑfectionem: ibi. Ego sum ostiū. Quō christ⁹ ostiū fuit vide.iiij.par.ti.xv.c. xx.§.xij. ante finē. Per me si quis introierit saluabit̄ et ingredietur ⁊ egredie̅t ⁊c. De visione dei siue beatitudine siue de lumine glorie vide.s. Visio. Ego veni vt vitam habeant ⁊ abundantius habeant. Nota ꝙ triplex est vita. s. naturalis/spiritualis/et eternalis.

Quarta feria post pente.

Sup epistola Actuū.ij. que sic incipit. Stans petrus cum vndecim eleuauit vocē suam ⁊ locutus est eis. Viri iudei ⁊c. Quare aūt hec lectio hodie legit̄: rō in euidenti est. q: celebrātibus dies pentecostes occurrit de spūsctō eiusq̄ effectib⁹ Johelis clarissima ꝓphetia. In qua q̄dē lectiōe sanctus petrus tria tangit euidēter. Primo ꝯteruoꝝ cōfutationē in ipo p̄ncipio eple di. Stās petr⁹ cū vndeci eleuauit vocē suā ⁊c.

Qualit̄ petr⁹ taxat discipuloꝝ irrisores.

Petrus audiēs ꝙ ꝯterui ⁊ mali irridebāt christi discipulos loq̄ntes liguis varijs magnalia dei dicebāt ꝙ hi ebrij erāt ⁊ musto pleni. Scd̄o tangit beat⁹ petrus ꝓmissoꝝ adimpletionē: ibi. Sed hoc est q̄d dictū est p ꝓphetā Johelē. Vbi sciendū ꝙ beat⁹ petr⁹ ꝓphetiā q̄ scripta est Johel.ij. referēs ostēdit esse impleta q̄ p̄dicta ⁊ ꝓmissa fuerāt a deo. Erit in nouissimis dieb⁹ dicit dn̄s. nouissimos dies appellat tp̄s gr̄e q̄d est plenitudo tēporis q̄d incepit in principio sexte et vltime etatis. Effundā de spū meo. ibi deest ꝓpositio partitiua naliā notans spiritussancti partitionē que oīno est indiuisibilis: sed solum donoꝝ ipsius diuisionē. Tertio tangit beat⁹ petrus electorum cōsolationē infra cū concludit. Omnis qui inuocauerit nomē dn̄i saluus erit: supple salute eterna.

Sup euāg. Joh.vj. q̄d sic icipit. Nemo pōt venire ad me nisi pater q̄ misit me traxerit eū ⁊c.

Amor spūalis hꝫ vim vnitiuā.

Amor teste Diony. hꝫ vim vnitiuā: ⁊ maxime amor spūalis q̄ forti⁹ trahit amātē vt amato vniat̄. vnio aūt amātis ad amatū tractū p̄supponit. Quia igit̄ scā mr̄ ecclia his dieb⁹ de spūsſcti missione solēnizat q̄ ē amor ⁊ nex⁹ p̄ris ⁊ filij: ⁊ ex amore vt nos accēdat ad suū amorē: vt nūc recolit̄ est dat⁹. Jō ꝯuenienter legit̄ p̄sens euāg. in q̄ de isto tractu amoroso fit mētio singulari. Trahit̄ em̄ hō ad deū p inspirationē diuine gr̄e ⁊ de⁹ ad hoiem p ꝓuisionē tp̄alis alimonie. De primo tractu dr̄ in p̄n. hui⁹ euāg. Nemo pōt venire ad me nisi pater q̄ misit me traxerit eū. de q̄ vide.j.par.ti.j.c.vij.§.j. post mediū. vide t̄m p totū istū.§. Et ꝙ hō nō pōt se p̄eparare ad gr̄am p seipsum: ōndit̄ p supradictā autoritatē ⁊c.iiij.par. titu.ix.c.v.§.iiij. ⁊ post. Vide etiā istā materiā dist.xxvij.et xxviij.ij.lib.sen. Vel aliter. Nemo potest venire ad me bn̄ cogitādo/loquendo/operando/⁊ bene perseuerādo: nisi pater qui misit me traxerit eū ⁊c. Ex sola charitatis intuitione: ex multimoda miseriarū inflictione: ex confusibili

peccatorũ pgrauatiõe: et ex dulci celestiũ bonoꝝ ostẽsione Traxerit inquã tanq̃ adamas ferrũ de frigore peccatoꝝ. tanq̃ auriga currũ de amore terrenorũ. tanq̃ rector nauẽ de fluctib᷒ voluptatũ: et tanq̃ redamatoria auẽ ad superiorẽ volatũ. Et de tra[...] q̃s nõ temere iudicet. sed q̃ nõ trahit inquantũ põt g[...]deat: oret vt magis trahi debeat: super se multũ doleat et laboret vt aliq̃n trahi valeat. Et de tractu cordis habet. j. parte titu. iiij. c. xiij. §. j. añ fi. ibi. Septimo.

Scd̃o tractatus notat ibi. Amẽ amẽ dico vobis: q̃ credit in me hꝫ vitã eternã. Ubi ostẽdit quõ christ᷒ trahit ad homines p puisionẽ spũalis alimonie dicẽs. Qui credit in me fide. scilicꝫ formata. de qua. s̃. fides. Mẽtionẽ etiã facit dñs de cibo spũali dicẽs. Ego sum panis vite. De isto sanctissimo pane vide. s̃. p. et. c.

In d[i]e sancte trinitatis.

Super epl̃a. ij. ad Cor. xiij. que sic incipit. Gaudete et c. De isto gaudio vide. s̃. Perfecti estote. vide. s̃. Pacẽ habere. de qua v[i]de. s̃. Gratia dñi nostri Jesu christi. de qua vide s̃. Et charitas dei. de ipsa vide. s̃.

Super euãgeliũ de sancta trinitate qd̃ habet Joh. iij. et sic incipit. Erat homo ex phariseis nicodem᷒ noie et c. Infra hic signata reperi in forma de sctã trinitate in diuersis libris summe domini Antonini. De trino deo et vno ponitur thema cum triplici membro: et cum suis declarationibus. iij. parte titu. xx. c. ij. per totum. c. Deum esse trinum et vnum tripliciter videre possumus: scilꝫ in scripturis, in figuris, et in creaturis. iiij. par. ti. x. c. vij. §. iiij. v. et. vj per totum. De sanctissima trinitate vide thema cũ suis declarationibus. breuiter tamẽ quia soluꝫ membra et c. iij. par. ti. xviij. c. v. §. v. ante mediũ: ibi. Si in festo trinitatis.

De sanctissima trinitate vide pulchra. iiij. par. ti. xiiij. ca. xiiij. et per omnes. §. De venerabili sacramẽto vide. s̃. Eucharistia. et de cena dñi et c.

Dominica. I. post festum

trinitatis. Sup epl̃a. j. Joh. iiij. q̃ sic incipit. De᷒ charitas est. In hac dñica solẽnitati spũsali cõtigua tractat beatus Johannes euangelista in hac epistola de christi charitate ad nos: ex charitatia ostẽsiõe. bis em̃ d: ibi. De᷒ charitas est. pp̃ter duplicẽ p̃dicte charitatis effectũ. Tria principaliter in hac epistola notant. Primo em̃ describit diuine charitatis nexum dicẽs. Deus charitas est. Ad euidentiã huius epistole notandũ: q̃ charitas creata est habitus quidã siue quedã forma accidẽtalis inherẽs anime que est idẽ realiter quod grã et c. de ipsa charitate vide. s̃.

De christi charitate erga homines.

Scd̃o describit charitatis diuine signũ: ibi. In hoc apparuit charitas dei: q̃m filiũ suũ vnigenitũ misit deus. s. pater in mundũ per incarnationis mysteriũ et c. Tertio describit charitatis diuine fructum: ibi. In hoc em̃ est charitas et c. Deũ nemo vidit vnq̃. dupliciter intelligitur. j. parte titu. iij. c. vj. §. vij. vltra medium. Diligamus deum: q̃m ipse prior dilexit nos. Cum igitur dilectione qua deus dilexit nos multa receperim᷒. puta bona creationis, recreationis, et recõciliationis: merito vices reddere debemus et deũ diligere: quoniã prior dilexit nos. In quib᷒ verbis duo notant: scꝫ exercitium gratiosum: quod exprimitur in charitate: cum dicitur. Diligamus deum. beneficiũ copiosum quod colligitur ex amoris prioritate: cũ addit. Qm̃ prior et c. Primo debemus habere exercitium gratiosum scꝫ deum diligere. Ista dilectio describitur. s̃. Secundo considerare debemus eius beneficiũ fructuosum: quoniã prior dilexit nos. pro quo est sibi multipliciter regratiandũ. De ipsa vide. s̃. Si diligamus inuicẽ. De ista dilectiõe vide. s̃. sub littera. d. scꝫ dilectio. Timor nõ est in charitate scilꝫ perfecta. Charitas foras mittit timorem et c. de timore vide sub littera. t. et de charitate sub littera. c. Euangelium huius diei describitur. s̃. scilꝫ feria quinta põst secundam dominicam quadragesime.

Dominica. II. post festum

trinitatis. Sup epl̃a. j. Joh. iij. que sic incipit. Nolite mirari si odit vos mũdus. Eccl̃ia volẽs filios suos exercere in operib᷒ fructuosis: postq̃ ipsos admonuit in epl̃a p̃cedenti de dilectiõe dei et p̃rimi: ex q̃b᷒ oẽ op᷒ meritoriũ vel elicit vel imperat. Ideo 9̃tr hortat eos ad apponẽdũ debitas circũstãtias gratuite dilectiõi. Ostẽdit em̃ btũs Johẽs in ista epl̃a q̃ p̃rim᷒ ẽ diligi stabilit: efficaciter et veraciter: et sm hoc epl̃a ista in tres partes diuidit. Primo em̃ hortat eccl̃ia ad fraterne dilectiõis fraternitatẽ di. Nolite mirari et c. Ubi monet vt pp̃t nullã tribulationẽ: pp̃t nullũ odiũ mũdanoꝝ hoim amorẽ fraternũ deseram᷒. de ista dilectione vide varia notabilia. s̃. sub. d. s. dilectio. Hic m̃ notãdũ est q̃ mũdus q̃nq̃ in scriptura in bono et q̃nq̃ in malo accipit et c. de mũdo vide. s̃. Nolite g̃ mirari si odit vos mũdus tanq̃ sue prauitatis despectores: et tanq̃ mũdane vanitatis 9tẽptores: et tanq̃ sup̃ne ciuitatis habitatores. de diuisiõe vide. s̃. Qui odit fratrẽ suũ homicida est. In q̃b᷒ verbis apl̃s duo ostẽdit. s. inuidiã abhorrẽdã ad modũ venenj cũ dicit. Qui odit et c. homicidiũ execrandũ ad instar gladij. Primo debemus inuidiã cauere. de qua vide. s̃. et etiã de odio. Scd̃o homicidiũ abhorrere. de quo vide. s̃. Scd̃o hortatur nos ad fraterne dilectiõis potestatẽ: ibi. In hoc cognouimus charitatẽ dei et c. Et ponit duo signa in q̃bus manifestat efficacia fraterne dilectiõis. Primũ est expositio psone. de qua. s̃. dilectio. Scd̃m est expositio substãtie: ibi. Qui habuerit substantiã et c. quõ h̃ intelligit hꝫ. ij. par. tit. j. c. j. §. ij. añ mediũ: ibi. Scd̃a auaricia est. Itẽ de opib᷒ mie vide. s̃. Tertio hortat nos ad fraterne dilectiõis veritatẽ: ibi. Filioli mei nõ diligam᷒ v̓bo neq̃ lingua: sed opere et veritate. de dilectione p̃rimi vide. s̃.

Hortatur ecclesia ad fraternã dilectionem.

Sup euãg. Luc. xiiij. qd̃ sic incipit. Homo q̃dã fecit cenã magnã. q: sm Aug. sola charitas diuidit inter filios regni et pditiõis. iõ hodie legit illud euãg. in q̃ cena perẽnis describitur a qua oẽs charitate carẽtes excludunt: et ad quã oẽs charitatẽ habẽtes admittunt. Cũ q̃ optime cõcordat epl̃a in q̃ inuitamur ad p̃rimi dilectionẽ q̃ multipliciter nobis operat fructũ: cui᷒ oppositũ est maximũ salutis detrimẽtũ. Primo xp̃s nobis describit celestis 9uiuij p̃parationẽ festiualẽ di. Homo q̃dã. In q̃bus verbis duo notant. s. 9uiuij solẽnitas ex nobilitate p̃parantis: q: homo q̃dã. 9uiuij liberalitas ex curiositate inuitãtis: q: vocauit multos. Dico primo q̃ solẽnitas hui᷒ 9uiuij notat ex eo quia quidã homo illud parauit: nõ cõis hõ sed christ᷒ de᷒. De beatitudine eterna vide. s̃. sub lr̃a. b. Scd̃o notat liberalitas ipsi᷒ inuitãtis: q: vocauit multos. dñs quõ diuersos diuersimode vocat. hꝫ. j. parte ti. v. c. ij. §. vj. Et est triplex cena. s. eucharistie, grẽ, et glĩe. de q̃b᷒. s̃. in suis. Hõ q̃dã fecit cenã magnã. Quod septẽ sunt genera bonoꝝ que hi q̃ capiunt in patria possident. iiij. parte ti. vij. c. vij. §. x. Scd̃o describit vocatoꝝ excusationẽ criminalẽ. ibi. Et ceperũt se oẽs simul excusare et c. Per illos tres qui se excusauerũt intelligunt cõiter superbi, auari, et luxuriosi. de q̃bus s̃. in litteris sibi adaptatis. Juga boum emi quinq̃. quid significãt iuga et c. habet. ij. par. ti. iij. c. vij. §. j. infra p̃n. vel de curiositate quinq̃ sensuũ. Tertio notat cõtemptorum expulsionẽ generalẽ. ibi. et reuersus. vide. s̃. accidia, negligẽtia vel pigritia. Quarto notat alioꝝ admissionẽ spũalẽ. ibi. Exi cito i plateas et vicos et c. induc pauperes et debiles et c. et compelle intrare. vide. s̃. Infirmitatib᷒. Et de vasis vijs. vide. s̃. Dico autem vobis q̃ nemo virorum qui vocati sunt gustabit cenam meam. De quo vide. j. parte titu. v. c. ij. §. vj. in fine.

De perenni cena.

Dominica. III. post festũ

trinitatis. Super epistola. j. Pet. v. que sic incipit. Humiliamini sub potẽti manu dei: vt vos exaltet in tempore visitationis et c. In ista epistola hortat nos beatus petrus:

Sm rectũ ordinem ad mitirateꝫ ꝛ humilitateꝫ cordis.di. humiliamini ꝛc. Possum⁹ aũt dicere ꝙ be. Pe. in ꝑsona ecclie sic ꝓcedit. Primo docet verã humilitatez di. Humiliamini sub potẽti manu dei. In quib⁹ verbis duo notant̃.s. humilitatis ꝓfunda inclinatio: cũ dicit. Humiliamini. hũilitatis iocũda eleuatio: cum addit̃: vt vos exaltet ꝛc. Primo quõ debem⁹ nos vario mõ humiliare. vide.s̃. Scdo humilitas hꝫ ꝓ hoĩs exaltationẽ.xi.fructus. de quibus vide.s̃. humilitas.§.iiij. Scdo bea. Pe. docet mentis tranquillitateꝫ: ibi. Omnẽ sollicitudinẽ vestrã ꝛc. Uide ꝓ notabili sermone de triplici sollicitudine.ij.ꝑ.ti.i.c.xxv.ꝑ totũ. Tertio bea. Pe. docet vite sobrietateꝫ: ibi. Sobrij estote. de quo vide.iiij.ꝑ.ti.iiij.c.v. Quia aduersarius vester diabolus tanq̃ leo rugiens circuit ꝛc. Quomõ diabolus varie tentat hoiem et quare vide.s̃. Cui resistite fortes in fide. de qua.s̃. Quarto beatus Petrus docet siue ostendit dei largitatez dicẽs. Deus aũt omnis gratie.s. gratis date ꝛ gratũ faciẽtis. de qua vide.s̃. Qui vos vocauit in eternã suã gloriã vt cõsortes sitis glorie sue in christo Jesu. idest in contemplatione diuinitatis ꝛ humanitatis. modicuꝫ passos passiones huius temporis modice sunt ꝛ breues si tolerentur cum patientia. vt.s̃. de martyrio.

Sup euãg. Lu.xv. qð sic incipit. Erant appropinquãtes ad iesum publicani ꝛ pctõres vt audirent illũ ꝛc. In hoc euãge. euidẽter ostendit̃ immẽsitas clementie diuine quã habꝫ ad pctõres. Nã pctõres ꝑditos quesiuit: quesitos inuenit: inuẽtos baiulauit: baiulatos introduxit: de introductis gaudiũ ꝛ cõgratulationeꝫ fecit angelis: q̃ oia habent̃ in presenti euãgelio. In hoc pñti euãgelio quattuor notãtur. Primo remediatio infirmitatis pctõꝝ: ibi. Erant appropinquantes ad iesuꝫ. Publicani dicebant̃ qui lucra secuti ꝑ negociationes sequebant̃. Pctõres ṽo generaliter qui quocũq; alio mõ peccabant. De quib⁹ vide.s̃. Ut audirent illum ꝛc. Nota ꝙ verbi dei sunt duodecim fructus.ij.par.ti.ix.c.xi.§.ij. Secũdo notat̃ dedignatio impietatis supboꝝ: ibi. Murmurabãt scribe ꝛ pharisei ꝛc. de murmure ꝛ inuidia vide.s̃. Inuidia. Hic pctõres recipit. In quibus verbis duo notant̃: scꝫ saluatoris grata miseratio: q: hic salꝫ filius dei. peccatoris magna consolatio: q: recipit eum. Primo dico ꝙ misericordia dei magna est: q: occurrit amplexatur ꝛ dotat peccatorem venientem. Secundo peccator debet gaudere: quia deus est ita misericors: ꝛ debet ad deum recurrere. Tertio notatur reparatio dignitatis perditorum: ibi. Etait ad illos ꝛc. Congratulamini mihi. Aut que mulier habens drachmas decem ꝛc.i.par.titu.i.c.ij.§.ij. infra princi. Quarto notatur congratulatio societatis angelorum: ibi. Ita dico vobis: gaudium erit coram angelis dei ꝛc. vide.s̃. de angelis vel de gaudio. Super vno pctõre pniam agente. De pctõrib⁹ ꝛ pnia vide.s̃.

De clemẽtia xp̃i erga peccatores.

Dominica.IIII. post festũ

trinitatis. Sup ep̃la ad Ro.viij. que sic incipit. Existimo ꝙ nõ sunt cõdigne passiones huius tp̃is ad futurã gloriã. Ap̃ls Paulus explicat in ista ep̃la: ꝙ passiões sunt in ista vita: ꝛ ꝙ respectu glorie que sperat̃ in alia sunt modice: ꝛ ideo cũ patientia sunt tolerande. Sciendũ tamen ꝙ ap̃ls in ista ep̃la quattuor explicat. Primo ꝙ sunt in vita: cum dicit. Existimo ꝙ nõ sunt condigne ꝛc. In quibus verbis ap̃ls duo proponit: scꝫ presentem tribulationem sustinendam dicens. Existimo. eternam remunerationem eligendam addens. Ad futurã gloriã. Primo tribulationeꝫ presentez sustinere debem⁹ patienter: q: est via qua immediate post mortem itur ad celũ.i.ꝑ.ti.v.c.iij.§.ij. circa með. ibi Quinta via. vide etiã.s̃. de patiẽtia ꝛ martyrio. Scdo debem⁹ appetere beatitudinẽ de qua vide.s̃. Tertio declarat ꝙ tribulatio pñs respectu glorie est modica: ibi. Uanitati em̃ ꝛc. Uanitati em̃.i. passioni ꝛ corruptiõi. Subiecta est ois creatura.i. ois hõ. De vanitate vide.s̃. Ipa creatura liberabit̃ a seruitute corruptiõis ꝛc. Ista libertas describit̃ i.ꝑ.ti.iiij.c.ij.§.viij.s̃. ante finẽ. Quarto declarat ꝙ tribulatio ĩ se magna est ꝛ diutina: ibi. Scim⁹ ꝙ ois creatura ingemiscit. Quinto declarat ꝙ passiões tolerate sunt meritũ gr̃ie ꝛ gl̃ia est premiũ passionũ.

De eterna remuneratiõe pñtiũ tribulationum.

Super euangel. Luce.vi. quod sic incipit. Estote misericordes sicut ꝛ pater vester misericors est. In quo misericors deus nos miseros consolatur suaꝫ misericordiã nobis ꝓponendo: ꝛ nos ad misericordiã mutuã exhortando in quo etiã saluator noster quattuor facit. Primo em̃ discipulos inuitat ad meritũ di. Estote misericordes. In q̃b⁹ verbis Lucas duo oñdit.s. preceptũ instructiuũ qð est exequẽdũ: ibi. Estote misericordes. Exemplũ directiuũ qð est intuẽdũ. ibi. sicut ꝛ pater vester. Primo em̃ debem⁹ esse misericordes ꝛ vnus alteri cõpati. De mia vide.iij.ꝑ.tit.xviij c.vi. in prin. Et ꝑncipalr̃ vide.iiij.ꝑ.tit.vij.c.vi.§.v. In quib⁹ ꝛ quõ debem⁹ esse misericordes ꝛc. ibið. ꝛ.iiij.ꝑ.ti.v.c.xviij.§.viij.ix.x.ꝛ.xi. ꝛ vide etiã.s̃. de mia. Scdo quõ debem⁹ inspicere miam dei: qui ex mia sua clementer indulget. vide iiij.par.ti.v.c.xviij.§.ix. Tertio ꝓmittit premiũ: ibi. Mensurã bonã ꝛc. vide.iiij.ꝑ.ti.vij.c.vi.§.v. ante finẽ. Nolite iudicare ꝛ nõ iudicabimini ꝛc.ij.par.tit.iij.c.viij. ꝛ de iudicio temerario vide ibidem ꝑ to.c.viij. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis ꝛc. exponit̃ de auaris.ij.par.ti.i.c.iij.§.iiij. Quarto allegat eoꝝ officiũ: ibi. Dicebat aũt illis: scꝫ qui ignorabant sapientiã: desiderabãt presidentiã: cõdemnabant innocentiã. ꝛ in se nõ cõsiderabant vite sue immũdiciam. Nunquid cecus ꝛc. De cecitate vide.s̃. C.ꝛ.U. scilꝫ visus. de illuminatiõe isti⁹ cecitatꝭ. Quito ꝓponit se eis in exemplũ dicens. Nõ est discipulus sup magr̃m. quasi diceret talis ignorans ꝛ cecus nõ deberet velle preesse cum ratione ignorãtie ꝛ cecitatis nõ sit nec debeat esse magister: sed discipulus vt prius disceret q̃ doceret. Perfectus aũt ois erit si sit sicut magister eius. de ꝑfectione vide.s̃. Quid vides festucã in oculo fratris tui ꝛc. exponitur per triplex membrum.ij. parte.ti.v.c.xi.§.i.

Docet nos xp̃s esse misericordes

Dominica.v.post festum

trinitatis. Sup ep̃la.i. Pet.iij. que sic incipit. Oẽs vnanimes in orone estote ꝛc. Ecclia in hac ep̃la principalr̃ duo facit. Primo ad quedã nos admonet di. Oẽs vnanimes in orone estote ꝛc. ista exponunt̃.i.par.ti.vi.c.ij.§.iiij. post með. ibi. De vnitate ꝓsidentiũ. Et ista vnanimitas describitur.iij.ꝑ.ti.xvi.c.x.§.x.s̃. anñ. ꝛ de oronevide.s̃. Misericordes. de mia vide.s̃. Nõ reddẽtes malum ꝓ malo ꝛc. De vindicta vide.s̃. In hoc vocati estis vt bñdictionẽ hereditatis possideatis. In quib⁹ verbis duo oñdit.s. gratiosam diuinã vocationẽ: cũ dicit. In hoc vocati estis. Amorosam dei dilectionẽ: cũ dicit: vt bñdictioneꝫ ꝛc. Primo em̃ deus nos vocat ad pniam. Scdo deus penitentib⁹ dat varia dona. De varia vocatione vide.s̃. sub lr̃a.v. ꝛ de penitentib⁹ sub lr̃a.p. Qui em̃ vult vitã diligere ꝛc. coerceat linguam suã a malo: ꝛ labia sua ne loquant̃ doluꝫ. De locutione lingue vide.s̃. locutio. Scdo ap̃ls in hac ep̃la quedã suadet: ibi: Quia oculi dñi sup iustos. vbi ꝓmittit̃ petitionũ exauditio. Inquirat pacem ꝛ sequat̃ eam. de qua vide.iiij.par.ti.vi.c.viij. Si quid patimini ꝓpter iusticiã beati. De iusticia vide.s̃. de martyrio. Timorem aũt eoꝝ ne timueritis. de timore vide.s̃. Dominũ aũt xp̃m sanctificate in cordib⁹ vestris. de corde vide.s̃.

In orone vnanimes esse debem⁹.

Sup euãg. Lu.v. qð sic incipit. Cũ turbe plurime irruerẽt ad iesum vt audirẽt verbũ dei ꝛc. In hoc euang. patenter ostendit̃ exordium ꝛ ꝓcessus ac ꝑfectus ecclie. Incepit em̃ ecclia in xp̃i predicatione: ꝑfecit in miraculoꝝ oꝑatione. Deus vt dicit Aug. lib. de vera religione. miraculis cõtulit autoritatẽ: autoritate mõstrauit fidẽ: fide attraxit multitudinẽ ꝛ roborauit religionem. Sm hoc in presenti euãg. quattuor describunt̃. Primo scꝫ salutaris eruditio populi cũ dicit. Cum turbe plurime irruerẽt ad iesum: vt audi. ꝛc. Nota ꝙ duodecim sunt fructus verbi dei.ij.par.tit.ix.c.xi.

ꝙ ecclia ꝑfecit in miraculoꝝ oꝑatione.

§.ij. Scđo describit virtualis opatio miraculi:ibi. Ut autē
cessauit loqui dixit ad simonē. Duc in altū ⁊ laxate retia
⁊c. Moraliter aūt dicit hic tria.s.quō rete sit tenendum:qꝛ in
altū. q̄d agendū qꝛ: rete laxandū.ad q̄d hoc sic faciendū:
qꝛ in piscium capturā.ista enī sunt pdicatoꝛi vbi dei necessa
ria.de quo vide.s̄. Preceptoꝛ p totā noctē laborātes nihil
cepim⁹. In quo vbo presens vita describit vt penosa ppter
abūdantiā mali. Scđo describit infructuosa penositas p
pter penuriā boni. Penositas siue picula pn̄tis vite notat
cum dr. Laborantes p totā noctē.de vita vide.s̄. posset etiā
applicari de auaris vel luxuriosis:de quib⁹ sub lra.a.vel.l.
vide etiā sub lra.m.scȝ mūdus ⁊c. Per totā noctē laboran
tes ⁊c. Trib⁹ modis aliqui laborant q̄ capiūt vtiq̄ fructū.
j.par.ti.iij.c.vj.§.xv. Tertio describit familiaris vocatio ce
tus aplici:ibi. Qđ cū videret simon petrus.vide.s̄. de hu
militate vel de grār̄ū actione. Quarto describit magistri
exēplaris imitatio:ibi. Relictis oib⁹. In quib⁹ verbis duo
notant necessaria volenti saluari.vt.s.relinquat superflua
mūdana transitoꝛia:ibi. Relictis oib⁹.⁊ vt imitet oīmodā
penuriā:ibi. Secuti sunt eum. Primo debem⁹ mūdū ⁊ di
uitias superfluas abijcere.vide.s̄.de mundo ⁊ de diuitijs.
Secūdo debem⁹ xp̄m sequi in penuria ⁊ paupertate.vide.s̄.
ibi. Sequi.⁊ de paupertate. Potest etiam applicari ad reli
giosos.vide.s̄.religiosos.

Moralizatio presentis euāgelij.

Dominica.vi. post festuȝ

trinitatis. Super epistola ad Ro.vj.que sic incipit. Qui
cūq̄ baptizati sumus in xp̄o iesu:in moꝛte ipsius baptiza
ti sumus. Apostolus xp̄ianos hoꝛtat qui p baptismū pctō
sunt moꝛtui:vt semp deinceps sine pctō viuāt. hoꝛtat enī
eos ppter tria. Primo ppter vite preterite moꝛtificationē
di. Quicūq̄ baptizati sumus in xp̄o iesu: in moꝛte ipsi⁹ ba
ptizati sumus. vbi ostendit q̄ nō debēt in peccatis ampli⁹
viuere qui in baptismo quantū ad vitā veterem sunt moꝛ
tificati plene. De peccato ⁊ baptismo vide.s̄. in tabula.p.
⁊.b. In moꝛte ipsius baptizati sumus : qꝛ baptismus ha
bet a moꝛte xp̄i virtutis plenitudineȝ. habet cū moꝛte xp̄i
spūalem similitudineȝ. Scđo hoꝛtat eos ppter vite noue
cōfoꝛmitatem:ibi. Si enī complantati.glo.i.si prius extra
plantati de terra mala ppꝛie carnis facti sum⁹ cōplātati.i.
firmiter adherentes:ac si essemus cōplantati similitudini
moꝛtis eius.vel scȝ semel in baptismo pfecte pctō moꝛia
mur:sicut ⁊ xp̄s omī pene semel moꝛtuus est. Destruat coꝛ
pus pcti vt vltra nō seruiam⁹ pctō. In quib⁹ verbis duo
ostendit.s.vestem carnis moꝛtificandā: cū dicit. Destruat.
Uitā sanctā acceptandā addens:vt vltra nō seruiam⁹ pec
cato. Debem⁹ ergo primo coꝛpus moꝛtificare p ieiuniū si
ue abstinentiā ⁊c.de quib⁹.s̄.in tabula. Scđo sanctā vitaȝ
acceptare.de qua vide.s̄. Si moꝛtui sumus cū xp̄o credim⁹
q̄ simul etiā viuemus cuȝ illo. Ubi duo tangunt.s. status
meriti quo xp̄o similamur in via.hec similatio est in malo
rum toleratione. Scđo tangit status premij quo ei assimi
lamur in patria. et hec assimilatio est in acceptione bono
rum. Prima assimilatio scȝ vie:notat cum dicit. Si moꝛtui
sumus in xp̄o. Secūdo vo notat assimilatio patrie cum in
fertur. Credimus quia simul ⁊c.

Hoꝛtamur per aplm̄ sine pctō viuere.

Sup euāg. Mat.v.qđ sic incipit. Amen dico vobis nisi
abūdauerit iusticia vr̄a plus q̄ scribarū ⁊ phariseoꝝ. Sal
uatoꝛ noster nou⁹ hō veniēs in mūdo noua mādata dedit
mūdo:q̄ se habent ad mādata legis moysaice sicut lux ad
vmbꝛā:res ad signū:pfectū ad impfectū. Hāc igit preemi
nentiā legis euāgelice sup legē moysaicā in presenti euāg.
xp̄s ondit euidēter. Primo ponēdo legis ⁊ euāgelij cōue
nientē cōparationē dicēs. Nisi abūdauerit iusticia vr̄a. In
quib⁹ vbis duo notant.s.equitas p quā iusticia seruat cuȝ
dicit. Nisi abūdauerit. ꝑfalsitas p quā iusticia deprauatur
addēs. Plus q̄ scribarū. De iusticia vide.s̄. Scđo subden
do legis moysaice insufficiētē phibitionē.ibi. Audistis qꝛ
dictū est antiq̄s. Nō occides.supple hoiem iniuste:nec coꝛ
poraliter nec spūalr. De occisione vide.j.par.ti.xiiij.c.iiij.§.
ix.⁊.ij.p.ti.vij.c.viij.p to. Tertio annectendo legis euange
lice pficientē supadditionē:ibi. Ego aūt dico vobis:qꝛ ois
qui irascit fratri ⁊c.vbi dn̄s tanq̄ bon⁹ medicus duo facit.
Nā primo insinuat nobis moꝛbū. Scđo addit moꝛbi reme
diū. Isti gradus ire describunt.ij.p.ti.vij.c.j.§.ij.p to.⁊ pre
cipue circa mediū:ibi. Quantū ad tertiū. Et de ira vide.s̄.
Quarto cōcludendo legis gr̄e sufficientē pfectionem:ibi.
Si offers mun⁹ tuū. Nota q̄ offerendo he cōditiones sunt
obseruande que ⁊ in parte dn̄s in hoc vbo insinuat. Quid
cui quantū:quando:vbi:quomō. Quid:qꝛ tuū nō alienū:
⁊ sic de alijs sequentibus. De inuidia vide.s̄.in tabula. Et
similiter de iniuria ⁊ de varijs sacrificijs veteris legis vi
de.j.parte.titu.xiiij.c.v.§.ij. Item homo tripliciter se pōt
offerre deo.iiij.parte.titu.xv.c.xxv.per totū. De lege moy
saica ⁊ de lege euangelica: ⁊ de perfectione siue excellen
tia earūdem vide.s̄.

Quales xp̄us dedit nob noua mādata

Dominica.vii. post festū

trinitatis. Sup epl̄a ad Rom̄.vj.que sic incipit. Humanū
dico ppter infirmitatem carnis vestre. Due sunt partes iu
sticie scȝ peccatū deserere ⁊ bona opa facere.non vnū sine
altero sufficit ad pmerendū vitā gloꝛie. Cū igit apostolus
in epl̄a precedenti ex psona totius ecclesie monuerit xp̄ia
num populū ad deserendū iniusticiā ⁊ ad sic moꝛiendum
peccatis oibus vt deinceps in ipsis viuere nolit. Ideo cō
sequenter in epl̄a ipse doctoꝛ vere iusticie monet nūc eos
fideles vt ipsis peccatis moꝛtui iusticie viuāt. Et sciendū
q̄ apl̄s in ista epl̄a tria facit. Primo enī ponit seruitutis
iusticie facilitatem dicens. Humanū dico.i.quoddaȝ leue
vobis precipio. ppter infirmitateȝ carnis nostre que pꝛo
pter pnitatem sui ad malū ⁊ difficultatem ad bonū leuia
exigit ⁊ nō potest grauia sustinere. vide de varijs infirmi
tatibus.s̄.sub littera. I. Secūdo subiūgit seruitutis cul
pe damnositatem:ibi. Cum serui essetis peccati. Ubi alle
gans seruitutis culpe incōmoditatem hoꝛtat ad seruitu
tem iusticie.⁊ ostendit q̄ seruitus culpe est cōditio vilis:
cōfusio grauis:⁊ cōclusio terribilis. De ista seruitute vide
s̄. ꝑfinis illoꝝ moꝛs est.in quib⁹ verbis duo notant.s. pctō
ris fatua occupatio cum dr. finis illoꝝ. Criminū sana dete
statio addens:moꝛs est. Prima fatua occupatio gloꝛian
tiū de transitoꝛijs ⁊c.ij.par.tit.iiij.c.j.per totū. Et de inani
gloꝛia vide ibidem.c.j.per totū. Scđo peccatū merito est
detestandū:de quo.s̄.sub littera.p. Tertio subdit seruitu
tis iusticie cōmoditatē:ibi. Nunc vo liberati a peccato cui⁹
supple eratis serui. Serui aūt facti deo cui seruire regna
re est.vide de varia seruitute sub littera.s. Stipendia pec
cati moꝛs. In verbo premisso status describit peccatoꝛis.
Primo quantū ad culpaȝ.culpa est causa pene.⁊ notatur
causa cum dicit:stipendia. Secundo quantū ad penā: pe
na est premiū culpe.⁊ notatur cum additur:moꝛs. De pec
cato ⁊ peccatoꝛibus vide.s̄.

De duabus ptibus iusticie.

Super euangeliū Marci.viij.qđ sic incipit. Cum turba
plurima esset cū iesu:nec haberent qđ manducarent cōuo
caris discipulis ⁊c. Prouisoꝛ vniuersitatis xp̄s qui omnia
creat p oipotentiā:oia fouet p misericoꝛdiā: oia sustinet p
manutenentiā:oia cōtinet p virtuosam influentiā:in queȝ
sperant omniū oculi vt det illis escam in tempoꝛe. Propo
nitur nobis in hoc euāgelio vt misericoꝛs ad cōpatiendū:
vt sufficiens ad pruidendū: vt omnipotens ad pducendū:
vt omnisciens ad cognoscendū modū per quem pruideat
indigentibus etiaȝ in deserto. Et vt ista magis elucescant
euangelista nobis in presenti euangelio quattuoꝛ declarā
da pponit. Primo defectum humane conditionis. vt pȝ
in themate. vbi.s̄. de super vide.s̄.sub littera.h.scȝ honoꝛ.
Secūdo pponit respectū supne miserationis:ibi. Conuo
catis discipulis ait. Misereoꝛ sup turbam. In quibus ver
bis tria notant.s.effectus viscerosus ad cōpatiendū cū di
cit. Misereoꝛ.defect⁹ ignominiosus indigentie:ibi. Sup
turbam.

De refectiōe turbe pluri me de septē panibus.

Dominica.viii.ꝛ.ix.post festum trinitatis.

turbã. Dico pmo φ deus sup nos ondit multiplr suũ effectum viscerosum. vide.s̄.de⁹. Scđo hõ indigẽs dz suã ifirmitatẽ cognoscere ꝛ ondere. vide.s̄.hõ. Tertio ppõit effectũ stupẽde puisionis. ibi. Et accipiens septẽ panes grãs agẽs fregit ꝛc. Ubi notaꝛ pmo liberalitas i donãte. scđo notaꝛ hũilitas in grãs referẽte: cũ dr. Grãs agẽs. de qua vide.s̄. tertio notaꝛ fidelitas in hoie dispẽsante: cũ subditur. fregit ꝛc. Quidã ex eis delõge venerũt. Spũalr q̃dã ad xp̃m veniũt de ppinquo: vt innocẽtes. alij de longinq̃: vt penitẽtes: qꝛ ante penitentiã adhuc in pctis existentes supꝛa modũ se a deo elõgauerũt. de ipsis vide.s̄. i tabula Pꝛio de delectatiõe mala q̃si vnã dietã facietes. Secũdo a delectatione in cõsensum quasi p scđam dietã. Tertio a consensu ad op⁹. Quarto ab ope in cõsuetudinẽ. Quinto de cõsuetudine ad necessitatẽ. Sexto de necessitate ad cõtẽptũ. ꝛ sic a cõtẽptu vsq ad despationẽ. ꝛ p illa nisi illos deus misericoꝛditer reuocet ibunt ad infernũ ꝛc. De istis oibus vide in locis sibi assignatis. Quarto pꝛoponit cursum pcelse magnificationis siue grarũ actiois. ibi. Et magnificauerunt ꝛc. de gratiarum actione vide.s̄.

Dominica.viii.post festũ

trinitatis. Super eplã ad Ro.viij. q̃ sic incipit. Debitores sum⁹ nõ carni: vt sm carnẽ viuam⁹ ꝛc. Nõ sufficit h dicere hoc esse fugiẽdũ: illud xo psequẽdũ: nisi ostẽdaꝛ modus per quẽ hoc deseraꝛ: illud aũt assumaꝛ. Hũc modũ docet doctoꝛ gentiũ Paulus ex psona totius eccl'ie in hac eplã sm quẽ pctm̃ deseriꝛ ꝛ seruitur iusticie. Modus aũt deserendi pctm̃ ꝛ iusticie seruiẽdi est: φ nõ sm carnẽ viuamus sed sm spm̃. pp̃ter qđ apls ad habẽdũ ꝛ psequendũ istuz viuẽdi modũ hortaꝛ nos ex quattuoꝛ. Pꝛimo ex obligatione nature: dicens. Debitores sum⁹ ꝛc. Dicit g̃ ex debito nature debemus viuere: nõ sm carnẽ: sed sm spm̃. Naturaliter em̃ homo teneꝛ pctm̃ fugere: qꝛ est ꝯ naturã hois salrẽ institutã. de isto pctõ vide.s̄. sub littera. P. Secũdo pbat hoc ex cõminatione gehẽne: dicẽs Si sm carnẽ vixeritis: moꝛiemini. In quibus verbis apls ostendit specialr duo. s. sitim febꝛilẽ carnis oino repꝛimẽdã: cũ dicit. Si sm carnẽ ꝛc. Penã gehẽnualẽ moꝛtis lugendaz. ibi. Moꝛiemini. Pꝛimo em̃ debemus desideria carnis repꝛimere ꝛ refrenare: qꝛ impedit penitẽtes. de carne vide.s̄. Secũdo debemus moꝛtẽ gehẽnalẽ timere. de moꝛte vide.s̄. Tertio pbat hoc idẽ ex pmissione gloꝛie: dicẽs. Si aũt spũ facta carnis moꝛtificaueritis: viuetis. Dicit ergo. Debemus viuere sm spm̃ eo modo quo dictũ est. qꝛ debemus velle p grãm adoptari. qđ quidẽ possum⁹ si sm spm̃ viuam⁹. Nõ em̃ accepistis spm̃ seruitutis iterũ in timoꝛe. ille timoꝛ describitur. iiij. parte. ti. xiiij. c. xiij. Quarto pbat hoc idem ex adoptione. ibi. Quicũq em̃ spũ dei aguntꝛ. i. p grãm spũs sancti reguntꝛ vel q̃dã impetu ducuntꝛ: hi sunt filij dei. vide.s̄. grã. Ipse em̃ spũs testimoniũ reddit spũi nr̃o φ sumus filij dei ꝛc. In quib⁹ verbis pꝛincipalr duo notantur. Pꝛimũ est filiationis dñice certitudo. Scđm est pmij altitudo. Notaꝛ ergo pꝛimo diuina filiatio: cum dr. Ipe spũs ꝛc. De filiatione vide.s̄. Secundo notatur filiationis retributio: cũ infertur. φ si filij ꝛ heredes.

Ut teneatur hõ naturaliter pctm̃ fugere.

Super euangelio Matth. vij. qđ sic incipit. Attendite a falsis pphetis qui veniũt ad vos ꝛc. Largitoꝛ grẽ ꝛ amatoꝛ salutis humane: vt nos ad salutẽ pmoueat ꝛ in regnũ salutis ducat: ostendit nobis in hoc euãgelio quid est salutis impeditiuũ: vt id caueam⁹. quid est salutis pꝛomotiuum: vt id teneam⁹. q̃d est salutis exclusiuũ: vt illud hoꝛreamus. q̃d est salutis cõsummatiuũ: vt illud appetam⁹. Pꝛimo docet cauere deceptionẽ tentatoꝝ dicens. Attendite a falsis deceptoꝛibus: hereticis: ꝛ hypocritis. ꝛ a falsis fratribus. de quibus.s̄. in tabula. Mũdus etiã dr falsus ppheta de psenti. ꝛ sitr diabolus. vide.s̄. sub lrã. M. ꝛ. D. Uide etiã sub themate imediate.s̄. p. ij. ti. iiij. c. vij. §. ij. A fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos. In q̃bus xbis euãgelista duo ostẽdit. s. prauitatẽ puersoꝝ expꝛobꝛatiuũ: cũ dicit A fructibus eoꝝ. Penalitatẽ peccatoꝝ cogitatiuũ addẽs: Cognoscetis eos. Debem⁹ ergo puersam prauitatẽ hereticoꝝ expꝛobꝛare.s̄. de. H. Scđo debem⁹ ipoꝝ penalitatẽ cõsiderare. ibi de hereticis. Scđo docet φ ad salutẽ expedit interioꝛ pfectio meritoꝝ: quã docet tenere ibi. Sic ois arboꝛ ꝛc. idest voluntas charitate infoꝛmata facit bonos fructus. i. elicit bona opera vite eterne meritoꝛia. De voluntate vide.s̄. ꝛ pncipalr. j. par. tit. iiij. c. xv. §. j. ꝛ. ij. Nõ põt arboꝛ bona fruct⁹ malos facere ꝛc. vide p sermone. j. par. ti. iiij. c. xv. ꝛ. c. xiiij. §. iiij. ꝛ. v. Et q̃d intelligiꝛ p arboꝛẽ vide j. parte ti. iiij. c. xij. §. v. post pꝛin. Tertio salutem excludit crudelioꝛ inflictio toꝛmẽtoꝝ: quã docet abhoꝛrere ibi. Omnis arboꝛ que nõ facit fructũ. Ubi describitur arboꝛ humana quantũ ad bonoꝝ omissionẽ ꝛ fructificationem de quo vide.s̄. ibi. Arboꝛ. Quarto salutẽ pficit superioꝛ possessio pmioꝝ: quã docet optare ꝛ acq̃rere. Nõ omis q̃ dicit mihi dñe dñe ꝛc. de quo vide. j. par. tit. iiij. c. xiiij. §. iiij. post medium. Et quare bis dicit dñe vide ibidẽ. ꝛ. ij. parte ti. ix. c. iiij. §. iij. infra pꝛincipium.

De salutis impedimẽto.

Dominica.ix.post festuz

trinitatis. Super eplã. j. ad Coꝛ. x. que sic incipit. Nõ sim⁹ ꝯcupiscẽtes maloꝝ sicut ꝛ illi cõcupierũt ꝛc. Apls ex psona totius ecclesie in pcedẽti eplã vnũ dissuasit efficaciter et aliud psuasit. Nam dissuasit carnalem vitã ducere: ꝛ psuasit sm spm̃ viuere. Nunc aũt in istis duab⁹ eplis adducit quedã p que sua dissuasio suaq psuasio roboꝛaꝛ. Ne g̃ viuere velim⁹ sm carnẽ qđ ipse in pcedẽti eplã dissuasit: efficaciter adducit filioꝝ israel culpã multiplicẽ causantem punitionẽ. Et in hac eplã tria facit. Pꝛimo em̃ adducit israelitici populi trãsgressionẽ ꝛ iustã dei punitionẽ dicẽs Nõ simus cõcupiscentes ꝛc. vbi apls cõcupiscentiã pꝛohibet. Et in verbo pmisso duo facit. Pꝛimo em̃ cõcupiscẽtiã vetat. ibi. Nõ simus cõcupiscẽtes. Scđo quã vetat specificat ꝛ determinat: cũ addit. maloꝝum. de qua vide.s̄. Neq idolatre efficiamini. de quo vide. ij. par. ti. xij. c. j. §. ij. Neq foꝛnicemur sicut quidã ex ipsis ꝛc. ij. par. ti. v. c. ij. per totũ. Neq murmuraueritis sicut q̃dã ex ipsis. Ille murmur tripliciter describiꝛ. ij. par. ti. vij. c. ij. §. iij. p totũ. vide etiã. §. ij. et. iq. p totũ. Scđo adducit scripture veteris spũalẽ sensum ꝛ pꝛincipalẽ intẽtionẽ. ibi. Hec aũt oia in figura ꝯtingebãt illis. que em̃ tunc fuerũt figura nũc sunt veritas exhibita. que quidẽ veritas est spũalis intellectus scripture veteris. vide.s̄. de scriptura sacra. Tertio adducit ecclasticẽ gẽtis infoꝛmationẽ fructuosam ꝛ documẽtũ. ibi. Itaq q̃ se existimat stare videat ne cadat. In q̃bus verbis duo notanꝛ. scz aliquoꝝ vana psumptio: cũ dicit. Qui se existimat ꝛc. Hoꝝũ cauta puisio cũ addiꝛ. Uideat ne cadat. de psumptione vide. ij. par. tit. iij. c. vj. p totũ. Scđo notaꝛ φ homo semp debeat esse caut⁹. Fidelis aũt de⁹ q̃ nõ patieꝛ vos tentari ꝛc. De tẽtationibus vide.s̄. sub lrã. T.

De iusta dei punitione.

Sup euangelio Luce. xvj. quod sic incipit. Homo quidã erat diues qui habebat villicum: ꝛ hic diffamatus est apud illũ quasi dissipasset ꝛc. Hoc euangeliũ spũaliter intellectum ita per oꝛdinẽ diuidiꝛ. Pꝛimo describiꝛ humane potestatis cõmissio. ibi. Homo quidã erat diues q̃ habebat villicũ. cui⁹ pꝛimo poniꝛ officiũ. scđo officij periculũ. tertio peridutãtis cõsiliũ. quarto cõsilij pconiũ. hic villic⁹ põt significare quẽlibet in dignitate cõstitutũ cui dñs diuersa commisit. Scđo describiꝛ cõmisse potestatis abusio. ibi. Et hic diffamatus est. Hec diffamatio fit mediãte multiplici testimonio. s. remoꝛsu cõscientiarũ. in euidentia operum. clamoꝛe vicinoꝝ. ꝛ querela pauperũ. Tertio describiꝛ equitatis diuine discussio. ibi. Uocauit eum ꝛc. Quid hoc audio de te. redde rõnẽ ꝛc. De diuino iudicio vide.s̄. ꝛ quõ hõ reddit deo rõnẽ in moꝛte de variis: habetur. iiij. par. ti. xiiij. c. ix. Quid faciã: quia dñs aufert a me villicationem. In quibus verbis duo notanꝛ. s. quõ est operandũ pbi

De villico apud dñm suũ diffamato.

tatis exercitiū/cum dicit. Quid faciam. formidandū equitatis iudiciū addens. Quia dñs aufert a me villicationē ꝛc. Primo exercitiū pbitatis est cōsciētiā examinare. de q̄ s̄. Scdo debem⁹ equitatē iudicij formidare: qꝛ dabim⁹ rationē de varijs. de q̄bus vide. iiij. par. ti. xiiij. c. ix. Quarto describit sagacis destructoris cōmendatio. ibi. Laudauit dñs villicū iniq̄tatis. Quinto describitur doctrine moralis explicatio ibi. Et ego dico vobis facite vobis amicos de mãmona ꝛc. Diuitie dicunt mãmona iniq̄tatis ppter tria. ij. par. tit. j. c. xij. §. j. post prin. cum exēplo. In quib⁹ verbis notat q diuitie coparant amicitie: ꝛ p obtinēda sanctorū amicitia sunt tradēde. Duo principalr sunt notãda. primū est diuitiarū vilitas ꝛc. De diuitijs vide. s̄. Et alterū elemosynarū vtilitas vide. s̄. sub littera. E.

Dominica.x.post festum

trinitatis. Sup epistola. j. Cor. xij. q̄ sic incipit. Scitis qm̄ cum gētes essetis ad simulacra muta prout ducebamini euntes. Sicut dictum fuit in octaua epistola preexposita q apostolus dissuasit carnalem vitā ducere: ad cōfirmandū istā dissuasionē adducit apl's in precedēti epl'a populi israelitici culpe multitudinē ꝛ penā correspōdentē. Ad cōfirmandū istā psuasionē adducit in p̄senti epl'a spūs paracleti efficacē causalitatē ostendēs q sicut p spm̄ malignū omne bonū deserit ꝛ oḿe malū cōmittit. sic p spm̄ diuinū omne bonū pficit ꝛ oḿe malū deserit. Sciendū est aūt q apl's in hac epl'a q̄ttuor facit. Primo em̄ ostendit q a maligno spū est oḿis mali cōmissio ac p hoc ōis boni desertio ibi. Scitis qm̄ cum gentes essetis. i. gentiliter viuētes: euntes dico ad simulacra muta. i. ad colendum ꝛ adorandum idola que dicunt simulacra. eo q simulant se esse qd̄ nō sunt. De idolatria ꝛ idolis vide. iij. par. ti. xx. c. j. §. iij. ꝛ ij. parte ti. xij. c. j. §. j. Scdo ostēdit q a diuino spū est oḿis mali desertio ꝛ ōis boni pfectio. ibi. Ideo vobis notū facio q nemo loquēs pfecta. i. locutiōe corde/ore/ꝛ opere/ in spū dei supple ipsum mouentis: dicit anathema iesu. i. nō facit nec corde nec ore nec opere aliqd̄ mortale pctm̄ p qd̄ separet a deo. Anathema em̄ dicit separationem. Anathema etiā dr̄ excōicatio maior: ꝛ quō hoiem separat a sepītē bonis ꝛc. ij. par. ti. iiij. c. vj. §. iiij. Tertio ōndit q donorū spū sancti multiplex est diuisio. ibi. Diuisiōes gratiarum sunt. id ē autē spūs. Iste gratie numerant. ꝛ ad q̄d homini sunt date ꝛc. iiij. par. ti. ix. c. iij. §. iij. etiā āte ꝛ post. Quarto p eū ponit eorū donorū disticta explicatio. ibi. Unicuiq3 autē dat manifestatio spūs ꝛc. Ista decē dona assimilant x. mnas. de q̄bus Luc. xix. ꝛc. j. parte tit. v. c. ij. §. iiij. Itē de bonis spiritussancti vide. s̄.

Per spiritū diuinū oē bonū pficit

Sup euāge. Luce. xix. qd̄ sic incipit. Cū appropinq̄ret iesus hierosolymā vidēs ciuitatē fleuit sup illā. Christ⁹ in dñica palmarū venit hierl'm vt sequēti sexta feria pugnaret p nobis vt rex potentissim⁹: immolaret vt pōtifex deuotissimus: informaret vt doctor excellētissimus. Tria in hoc euangelio describunt. sc3 lachrymatio dominice compassionis: predicatio iudaice desolatiōis: ꝛ eliminatio cupide negociatiōis q̄rū alterū fuit alteri⁹ causa. Primo describit lachrymatio dñice cōpassionis vbi dr̄. Uidēs iesus ciuitatē fleuit sup illā. Ubi pncipalr ostēdunt duo. s. future calamitatis certa p̄cognitio: ꝛ ipsi⁹ christi cōpassio. In predicto verbo describitur nobis saluatoris nostri pietas quoad tria. sc3 quoad excessum gratiosum: quoad aspectū amorosum: ꝛ q̄ad planctū lachrymosum. Quatuor aūt vicibus iesus legitur fleuisse que ppter breuitatem omitto. Sed ad nr̄am doctrinā cōuertendo illa dico q nos debemus flere ex q̄ttuor motiuis. Primo pro culpa: vt ignoscatur p cōtritionē ꝛc. Scdo p gratia: vt obtineat. Tertio p miseria: vt euadat. Quarto p patria: vt acquirat. Est em̄ triplex fletus. iiij. parte tit. vij. c. vj. §. iij. Secundo describitur lachrymatio iudaice desolationis. ibi. Circundabunt te inimici tui vallo ꝛc. ꝛ ad terrā psternent te ꝛc. co

Quare xp̄us fleuit sup ciuitatem hierosolymitanā

q nō cognoueris. Sm litterā vide ad placitū: s3 spiritualiter exponit de morte. j. par. ti. v. c. ij. in prin. cū trib⁹ primis §. ꝛ. iiij. par. ti. x iiij. c. viij. §. vj. vel vide. s̄. de ingratitudine. Tertio describitur eliminatio cupide negociatiōis. ibi. Et ingressus in templum cepit eijcere vendētes ꝛ emētes ꝛc. In ecclesia militāti sunt tria genera sacrilegiorum deflēda spiritualiter. ij. par. ti. j. c. xxj. §. iiij. in fine. et. v. vj. ꝛ. vij. ꝛ vide. s̄. de simonia vel sacrilegio. vel de sacerdotū malicia: ꝛ de vēditoribus ꝛ emptoribus. Domus mea domus orationis vocabit. In quibus verbis duo notant. s. q̄uo christus in ecclesia sua vult habere dominiū amoris: cum dicitur. dom⁹ ꝛc. Recipere seruitium honoris addēs: domus oratiōis vocabitur. Primo enim vult christus in ecclesia vt pacifice dominetur. Secundo vult in ecclesia habere seruitium honoris. de quo vide. s̄. Ecclesia. Etiam illa autoritas imediate. s̄. exponitur quomodo scilicet ista domus polluitur. ij. parte ti. j. c. xxj. §. vj.

Dominica.xi. super epi-

stola. j. ad Cor. xv. Notū facio vobis euāgel'. quod predicaui vobis: qd̄ ꝛ accepistis: in quo ꝛ statis per qd̄ ꝛ saluamini. Apostolus in precedētibus epl'is fideles efficaciter induxerat ad perfectā executionē supnaliū. s. ad pfectam detestationem vite carnalis: ꝛ ad perfectā assumptionē vite spūalis per quā superna hereditas acquiritur. In p̄senti epistola resurrectionē mortuorū: sine qua hereditatem glorie nemo potest perfecte adipisci: non solum esse possibilem pbat: verūetiā futurā ꝛ fiendā. Probat etiam resurrectionē esse xp̄i veraciter ex triplici testimonio. Primo scilicet testimonio autentice traditionis di. Notum vobis facio euangelium qd̄ predicaui. Uel aliter in hac epl'a ponitur impēse predicationis humilitas. ibi. Notū facio ꝛc. De euange. siue lege euāgelica vide. s̄. ꝛ de p̄dicatore verbi dei vide. s̄. Secūdo ponitur suscepte eruditionis autoritas ibi. Tradidi em̄ vobis in primis quoniam christus mortuus est pro peccatis nostris. Deinde visus est sephe ꝛc. vide. s̄. de visione sub littera. U. Tertio ponit persone sue humilitas. ibi. Nouisse autem omniū ꝛc. ego em̄ sum minimus apostolorum ꝛc. de humilitate vide. s̄. Quarto ponit diuine gratie supra se largitatē. ibi. Gratia dei sum id quod sum. In quibus verbis duo facit scilicet. Ponit enim omnis perfectionis fundamentum/cum dicit. Gratia dei sum. ostendit fundamenti edificium addens. Dico enim primo q gratia dei est fundamētum omnis perfectionis. Secundo totum edificium virtutum consistit in gratia. de qua vide. s̄.

De mortuorū resurrectio sit futura ꝛ fienda.

Sup euāgel'. Luc. xviij. quod sic icipit. Dixit iesus ad q̄sdam qui in se confidebant tanq̄ iusti ꝛ aspernabantur ceteros ꝛc. Ante istā partē xp̄s docuit discipulos suos orare dicens. Oportet semper orare ꝛ nō deficere. S3 qꝛ oratio nō valet nec est exaudibilis sine humilitate: idcirco docet nos xp̄s in p̄nti euāg. p̄sumptionē ꝛ supbiā fugere: ꝛ humilitatē studiosissime suare: ponēdo pabolā de pharisco arrogante ꝛ de publicano se profundissime humiliāte. Primo enim nobis describitur presumptio pharisei. ibi. Phariseus stans. de presumptione vide. ij. p. titu. iij. c. vj. per totū. ꝛ ibidē. c. iij. §. x. Secūdo describit ipedimētū meritorū iactatio. ibi. Deus gratias ago tibi. qꝛ non sum sicut ceteri hoim ꝛc. Qualis fuit isti⁹ superbia. ij. p. ti. iij. c. ij. §. iiij. cum exēplo. ꝛ. iiij. p. ti. v. c. xij. §. j. ꝛ ante ꝛ post p totū. vide etiā s̄. de inani glia. ꝛ de iactantia. Et de temerario iudicio. ij. parte ti. iij. c. viij. §. j. ij. ꝛ. iij. Tertio describit publicani humiliationē vt cōtraria iuxta se posita magis elucescāt. di. Publicanus aūt ꝛc. vbi quattuor humilitatē eius cōmēdantia describunt: vel proponunt. In cui⁹ signū lōge stetit. vbi notat pudor. Secūdo timor ppter quem nolebat oculos ad celum leuare. Tertio dolor quia percutiebat pectus suum. Quarto confessionis ardor. quia dicebat. Deus propitius esto mihi peccatori. vide. s̄. de cōtritione.

Orō nō pdest sine humilitate.

Dominica.XII.⁊.XIII.post festū trinitatis.

Et de iustificatione impij.iiij.parte ti.ix.cap̄.vj.per totum Et de humilitate vide.s̄.Deus ꝓpitius esto mihi peccatori. In quibus verbis duo notant̄.scȝ inuocatio diuine pietatis cū dicitur. Deus ꝓpitius esto. Allegatio vitij prauitatis: addēs Mihi peccatori. Primo dico ꝙ volēs diuinā misericordiā implorare debet ad deū recurrere per deuotam orationem ⁊ per cōtritionē ⁊c. Secūdo debet se hūiliare corā deo peccatorē se cognoscere.de hūilitate vide. s̄. Amē dico vobis descendit hic iustificatus in domū suā ab illo. Iustificatio impij describitur.iiij.parte titulo.ix.c. vj.qui se humiliat exaltabitur ⁊c.

Dominica.XII. Sup epistola.ij.ad Corinth.iij.q̄ sic incipit. Fiduciā talē habemus

per xp̄m ad deū.nō ꝙ sufficientes simus cogitare aliq̄d a nobis quasi ex nobis ⁊c. Primo ostendit apostolus in generali a deo esse nostrā sufficientiā di. Fiduciam talem habemus per xp̄m ad deum. Ubi ap̄ls duo facit. Primo em̄ actū nobis virtuosum insinuat.scȝ spem: cū dicit. Fiduciā habemus. Scd̄o actū determinat ⁊ informat.quā formaȝ est nos necesse seruare: cū addit. Ad deum.de spe vide.s̄. Sufficientia nostra ex deo est. In quib⁹ verbis duo notātur. scilicet defectus humane infirmitatis: cum dicitur. Sufficientia nostra. ꝑfectus diuine bonitatis: cū addit̄. Ex deo est. Primo em̄ dico ꝙ magnū defectum habemus infirmitatis ex originali. de illo vide.s̄. Et de hoīs miseria ⁊ infirmitate.vide.s̄. Secūdo hoc ostendit specialiter quātū ad presentem vitā.ibi. Qui ⁊ idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Ad cuius euidentiā est notandū ꝙ duplex est dei testamentū. Primū q̄d fuit lex moysi.de qua.j.parte ti.xiiij.cap̄.j.ij.⁊.iij. Secūduȝ ⁊ vltimū fuit lex euāge.de qua vide.j.parte ti.xv.cap̄.vnico.per totum. Et vtraq̄ lex dicitur testamentū: quoniā sicut testamentum est scriptura autentica testatoris exprimens voluntatem vltimā.sic ⁊ vtraq̄ lex est autentica mūdo exprimens diuinam voluntatē. Nō littera sed spū.i.q̄ nō seruamus legem ad litterā vt iudei: sed ꝺm spūalē intelligētiā: al's nō essemus ministri noui testamenti ⁊c. Lr̄a em̄ occidit spūs aūt viuificat.j.parte ti.xv.c.vnico.circa finem et ante primum.§. Tercio hoc ōndit singulariter quātū ad futurā vitā.ibi.ꝙ si ministratio mortis.i.legis veteris que fuit lex mortis. tum quia transgressoribus mortem infligebat. tum quia a morte spirituali non preseruabat. De illa lege vide.j.parte titu.xiiij.cap̄.j.ij.⁊.iij.

De defectu hūane infirmitatis ⁊ ꝑfectu diuine bonitatis.

Sup euāge.Marci.vij.q̄d sic incipit. Exiens iesus de finibus tyri venit ⁊c. In presenti euange.agit̄ de curatione cuiusdā surdi ⁊ muti.circa cuius curationem miraculosam quattuor describunt̄. Primo ponunt̄ quedā antecedentia ⁊ sunt tria.scȝ infirmi adductio: aliorū pro ipso deprecatio: ⁊ ipsius a turba separatio: q̄ notant̄ in themate vbi.s̄. Moralr̄ p istū surdū ⁊ mutū pctō: figurat̄. Est em̄ surdus ad ꝑcipiendū veritatē diuinam: et mutus ad exequendū dei mādata.vide.s̄. Itē de peccatis vide.s̄. Iteȝ de infirmitatib⁹ vide.s̄. Et apprehendens eum de turba seorsum. De inani gloria vide.ij.parte titu.iiij.cap̄.j.per totum. Secundo ponuntur concomitantia ⁊ sunt quattuor: Nam digitum in aurem misit.saliua linguam eius tetigit in celum suspexit ⁊ ingemuit. Prima tria moraliza.sed ad quartū scȝ ingemuit. Nota ꝙ quattuor prouocant gemitū spūalem.scȝ amaritudo doloris in penitentibus. magnitudo laboris in peregrinantibus: solicitudo timoris in ꝓficiētibus.⁊ teneritudo amoris in cōtēplantibus. Tertio ponunt̄ quedā subsequentia.⁊ sunt duo.s.auriū apertio ⁊ vinculi lingue solutio.ibi. Et solutū est vinculū lingue eius.j.parte ti.ij.c.iiij.§.j.per totū. Et loquebat̄ recte de locutione vide ibi. Locutio lingue. Quarto ponuntur quedā miraculū extollentia.⁊ sunt duo.scȝ facti publicatio ⁊ diuini noīs cōmendatio. Primū.ibi. Quāto aūt eis ꝑcipiebat; tāto magis plus ⁊c. De gratiarū actiōe vide.s̄.

De curatione surdi ⁊ muti

Scd̄m ibi. Bene oīa fecit. In quibus verbis duo notant̄. scȝ creatoris sapiētia in rerū ordinatione: cuȝ d̄r. Bn̄ oīa. Cōditoris potētia in eoȝ gubernatione: cū additur. fecit. Primo dico ꝙ deus oīa bene fecit et bene ordinauit. Secundo ꝙ de⁹ oīa bene gubernat. Ista materia disputatur inter doctores.lib.j.sen.di.xliiij. Utrū de⁹ totū vniuersuȝ potuit facere melius. Itē de⁹ bene fecit oīa multipliciter. scȝ in oī creatione: in oī ordinatione: in om̄i redēptiōe: in om̄i punitione: ⁊ in omni remuneratione ⁊c.

Dominica.XIII. Sup epistola ad Gal.iij.que sic incipit. Abrae dicte sunt promissio

nes et semini eius. In qua epistola p̄mo ostēdit̄ ꝙ fides christi est lege moysi antiquior dicens. Abrae dicte sunt ꝓmissiones ⁊c. Ad cuius euidentiā notandum ꝙ Abraam ante legem immo et ante circūcisionem iustus fuit: ⁊ non fuit iustus nisi merito fidei.vt p̄ȝ Genes.xv. Iterum merito fidei fuit illi facta repromissio ⁊ specialiter in illa. In semine tuo benedicentur omnes gentes. Sequitur ergo ex his duobus ꝙ fides christi fuit ipsa lege tempore prior vide.s̄.de fide vel de lege naturali vel moysaica. Secūdo ostendit̄ ꝙ fides xp̄i est ip̄a lege stabilior.ibi. Hoc autē dico testamentū cōfirmatū a deo. Ubi notandū ꝙ ꝓmissio facta abrae fuit dicta ꝓpter sui firmitatē ⁊ stabilitatē ⁊ testamentū dei. Testamentū aūt est scriptura autētica ⁊ solida.⁊ illa ꝓmissio fuit summe stabilitatis. vnde fuit tāte firmitatis ꝙ lex postea data nō euacuabat eam. Si eī lex euacuasset promissionē tūc gloria hereditatis nō esset ex promissione sed ex lege. Tertio ostenditur ꝙ fides christi est perfectior lege.ibi. Quid igitur lex ⁊c. Notandum primo ꝙ q̄uis lex nō esset effectiua iusticie nec meritoria benedictionis glorie: non tamen frustra fuit data. Fuit em̄ lata ꝓpter peccati ꝓhibitionē: ꝓpter populi eruditioneȝ ꝓpter remedij flagitationē ⁊ ꝓpter futurā significationē de lege moysaica vide.j.parte ti.xiiij.c.j.ij.⁊.iij.per totum. Lex ꝓpter trāsgressionē posita est. In q̄bus verbis duo notantur.scȝ vt leges seruemus: cum dicit̄. Lex.mala vitemus: cum additur.propter trāsgressionē. Debemus ergo leges seruare: quia sicut cecus regit̄ baculo: ita homo per legem regitur.vide.s̄. Secundo debemus mala vitare.scȝ adulterium: vsuram: homicidiū: rapinaȝ ⁊c. de istis s̄.in litteris sibi adaptatis habes. Deus aūt vnus est. Si deum nostrum imitari volum⁹ in hac vnitate: vnū ⁊ nos esse debemus: quia sine vnitate ei placere non possumus vide.s̄. Ut ꝓmissio ex fide iesu xp̄i daret̄ credētib⁹.vide.s̄.

De fide christi antiquior lege moysaica.

Super euange.Lu.x.q̄d sic incipit. Beati oculi qui vident ⁊c. In hoc euangelio quattuor per ordinē ꝓponunt̄ Primo em̄ offert̄ speculū exitās ad gaudiū: cum dicitur Beati oculi qui vident que vos videtis. In q̄bus verbis duo notantur: scilicet stipendium eorū: cū dicit̄: beati oculi.secūdo exercitiū clarū: cum addit̄. Qui vident.de visione oculorū.vide.s̄.visio. Secūdo ꝓfertur preceptū regulans ad viuendū.ibi. Ecce quidā legisperitus ⁊c. Diliges dominū deum tuum ex toto corde tuo ⁊c.j.parte titu.iiij. cap̄.xij.circa principiū.⁊.§.ij.de dilectione.vide.s̄.diligēdus. Et.iiij.parte titu.vj.c.iij.⁊ per omnes.§. Et proximū tuū sicut teipsum.ista dilectio describitur.iiij.parte tit.vj. cap̄.iiij.⁊ principaliter cap̄.v.§.iiij. Hoc fac ⁊ viues ⁊c.j.parte titu.iiij.cap̄.xij.§.j.in principio. Et quis est meus proximus.vide.iiij.parte titu.vj.capi.iiij.infra principi.capi. Tertio narratur exemplum incitans ad intelligendū.ibi. Suspiciens autem iesus dixit. Homo quidam descendebat ab hierusalem ⁊c.incidit in latrones qui despoliauerunt eum ⁊c.j.parte titu.vij.cap̄.ij.§.iij.ante finem.ibidē. Tertium genus.vide etiam de homine.s̄.h.⁊ sub.p.scilicet peccata ⁊c. Samaritanus autem ⁊c.videns eum misericordia motus est. De misericordia ⁊ operibus misericordie.vide.iiij.parte titu.v.cap̄.xviij.per totum. Infundēs oleum ⁊ vinum. Infundit oleū penitentibus spem venie

De speculo ad gaudiuȝ excitāte.

dando.⁊ vinum peccatoribus terrorem incutiendo. Notandum est ꝙ prius infundit oleum qḋ est linitiuũ: dans formã prelatis in puniendo vel corripiendo ⁊ aliis in correctione fraterna. Quarto infertur documẽtum inclinãs ad diligendum.ibi. Uade ⁊ tu fac similiter ⁊c.

Dominica. XIIII. Super

De q̃bus dã regul' gñalib⁹.

epistola ad Gala.v.q̃ sic icipit. Spũ ambulate ⁊c. Quia sancta mater ecclesia in formãs filios ⁊ docẽs quasdã regulas generales pposuerat. quarũ vna fuit carnalem vitam omnino esse fugiendã. Alia fuit scȝ spũalez vitã omnino esse eligendã. Idcirco vt eius doctrina ꝑfectionẽ ꝯtineat in hac presenti epistola ⁊ in sequentibus illas generales regulas diuersis morbis diuersisq̃ medicinis applicat etiam diuersis personis. In ista epistola applicat illas regulas diuersis morbis spũalibus: que sunt peccata q̃ omnino fugiẽda sunt. In p̃senti em̃ epl̃a ꝓcedit in hunc modum. Primo ponit̃ generalis exhortatio cũ dicit.spiritu ambulate.i.ƀm diuinũ spiritũ bona opera facite: ⁊ desideria carnis.scȝ delectationes quas caro suggerit nõ ꝑficietis.i.opere nõ cõplebitis. In quibus verbis duo nobis ꝓponũtur.s.quomodo semita bona est ambulãda siue aie ibi. Spiritu ãbulate. desideria carnis cassanda .ibi. Et desideria carnis nõ ꝑficietꝭ. Primo ergo ambulare debem⁹ vias virtutũ.de vijs vide.s̃.⁊ de virtutib⁹ ibidẽ. Secũdo debem⁹ desideria carnis cassare. de carne,vide.s̃.⁊ de desiderijs vide.s̃. Spũ ãbulate ⁊c.j.ꝑ.ti.vj.c.liij.§.j.ãte me. ibi. Tertio q: Caro cõcupiscit ⁊c. quḋ hec cõtentio homini cõfert multã vtilitatẽ. vide.iiij.ꝑ.ti.xvj.c.x.§.x.post med. ibi. Os pugnã carnis.⁊.j.ꝑ.tit.iiij.c.ij.§.viij.añ me.ibi. Et dicit ansel. Et quare sit hoc hr̃.iiij.ꝑ.ti.iiij.c.ij.§.j.post p̃n. Scḋo addit̃ exẽplaris explicatio.ibi. Manifesta aũt sunt opera carnis: q̃ sunt fornicatio adulteriũ ⁊c.ij.ꝑ.ti.v.ca.j. §.x. Fructus aũt spũs est charitas gaudiũ pax ⁊ patiẽtia ⁊c. Isti fructus ꝑ ordinẽ describunt̃.iiij.ꝑte ti.v.c.xxj.§.j. ꝑ to.⁊ ibidez ti.vj.ca.vij.§.j.habet̃ de isto gaudio. Tertio subiũgit̃ victorialis cõuersatio in fine cũ dicit̃. Qui autẽ sunt christi. Ille aũt homo victorialiter conuersat̃ ⁊ de vitijs ac passionibus carnis triumphat qui hec omnia crucifigit penitentie clauis.i.in iusticie preceptis ⁊c.

De cura tiõe decẽ leprosoꝝ

Super euãge. Luce.xvij.qḋ sic incipit. Dum iret iesus in hierlm ⁊c. Quãto perceptũ beneficiũ maius est ⁊ liberalius: tanto deuotius ⁊ frequentius recolendũ. Cum itaq̃ inter cũcta beneficia que homini prestitit diuina clementia: hoc videat̃ precipuũ quo de⁹ pater ex charitate nimia suũ sup benedictũ filiũ ad curationẽ generis humani misit in mundũ: ne tam largum beneficiũ cadat a memoria hoim: in hodierno euang. sub figura decẽ leprosoꝝ a xp̄o curatoꝝ: nos ammonet ad tantũ beneficiũ deuotiõe ꝑcipua recolendũ. Circa curationẽ ergo istoꝝ leprosoꝝ in p̃senti euãg. quattuor nobis ꝓponũtur. Prio medici sum̃a clementia. ibi. Dũ iret iesus. Moraliter samaria interp̃tatur custodia: galilea transmigratio.⁊ ideo samaria actiuam vitã: galilea cõtẽplatiuaȝ figurat. actiua nãq̃ custodia est p̃ceptorũ dei: contemplatiua vo degustatio supnorum ⁊c. Scḋo proponit̃ morbi magna miseria. ibi. Occurrerunt ei decẽ viri leprosi. qui possunt significare totũ genus humanũ peccati lepra infectũ. nõ tamẽ originalis sȝ actualis. vide.s̃. de peccatis. Iesu preceptor: miserere nr̃i. In quib⁹ verbis duo notant̃. scȝ peccatoris incitatio ad inuocandũ cum dicit̃. iesu preceptor. saluatoris cõmendatio ad miserandũ. cum addit̃. miserere nostri. Debet p̃mo peccator semꝑ deũ inuocare pro salute. Scḋo debet commendare deũ: q: nulli denegat gratiã suam vide. s̃. de oratione. Tertio ꝓponit̃ medicine plena efficacia. ibi. Quos vt vidit dixit: ite ostẽdite vos sacerdotibus. Tãgunt̃ aũt hic sex species confessionis. Quarto proponitur curatorum mira differentia. ibi. Unus autem vt vidit quia mũdatus est ⁊c. Bene dicit vnus: quia qui adheret deo vn⁹ spiritus est cũ illo. Existens quippe in gratia conuenienter dicitur vnus: quia ab vno exiens per vnum rediens tẽdit in vnum. de vnione siue vnitate vide.s̃.⁊ de gratiarũ actione vide.s̃. fides tua te saluum fecit.iiij.parte ti.viij. ca.j.§.vj.⁊.c.iij.§.iiij.v.vj.⁊.vij.

Dominica.XV. Sup epi

stola ad Gala.vj.que sic incipit. Si spiritu viuimus spiritu ⁊ ambulem⁹. In presenti epl̃a apl̃s instruit vniuersaliter tam p̃latos ꝙ̃ subditos: dans quibuslibet regulas generales ⁊ speciales.⁊ vniuersis similiter regulã generalẽ. Hec em̃ epl̃a in se considerata sic diuidit̃. Primo em̃ apostolus instruit generaliter oẽs dicẽs. Si spiritu viuimus spiritu ⁊ ambulemus. idest si pro quia viuimus ƀm spiritũ sanctũ vel ƀm spm̃ rationabilẽ directũ ⁊ adiutũ a spũ diuino: spiritu ⁊ ambulemus. idest ꝑficiamus ⁊ meritis ⁊ virtutibus spũalia opera faciẽdo. Non efficiamur inanis glorie cupidi inuicẽ prouocãtes inuicẽ inuidẽtes.ij.parte ti.viij.c.j.§.ij.post principiũ imediate. Scḋo instruit prelatos specialiter di. Fratres et si preoccupat⁹ fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spũales estis. idest qui spirituales esse debetis ⁊ spũalẽ vitam ducere debetis: huiusmodi instruite subditũ vestrũ in aliquo crimine lapsuȝ. in spiritu lenitatis. idest pietatis ⁊ mãsuetudinis. de correctione fraterna vide.ij.par.ti.ix.c.vj. Alter alterius onera portate: et sic adimplebitis legẽ xp̄i. In quibus verbis apl̃s duo docet. scȝ portare legẽ amoris siue charitatis: cum dicit alter alterius. Seruare legẽ amoris siue charitatis: cũ additur. Et sic adimplebitis legẽ xp̄i. Primo alter debet portare onera alterius. qḋ sit per mutuã charitatẽ et compassionem. vide.s̃. de operibus misericordie. scȝ misericordia. Scḋo lex amoris ⁊ ꝯcordie est habẽda vt legẽ xp̄i adimpleamus. Nã si quis se existimat stare videat ne cadat scȝ per p̃sumptionẽ. de qua.ij.ꝑ.ti.iij.c.vj. Tertio instruit subditos quasi singulariter di. Cõmunicet aũt is q̃ cathezizatur verbo ei qui se cathezizat .i. qui instruit siue docet subditos vel ꝓximum in oibus bonis. Quarto redit ad instruendum oẽs vniuersaliter di. Qui em̃ seminat in spiritu. scilicet operando facta spiritualia ⁊c. Dum tẽpus habemus operemur bonum ad omnes. In quibus verbis apostolus tria facit. Primo ostendit bene operãdi opportunitatem. ibi. Dum tempus habemus. vide.s̃. tempus. Secundo dissuadet ociositatem. ibi. Operemur bonum. ij. parte ti.ix. ca.xiiij. Tertio declarat boni operis generalem proficuitatem: cum dicit. ad omnes.

Quasi sit viuendũ ⁊ ambulãdũ.

Nemo licite duobus seruire possit.

Sup euã. Mat.vj.qḋ sic incipit. Nemo põt duob⁹ dñis seruire ⁊c. Sicut dicit Aug. De⁹ fecit hoiem vt summũ bonũ intelligeret: itelligẽdo amaret: amãdo possideret: possidẽdo frueret̃. Manifestũ est autẽ ƀm eundem ꝙ solicitudo ⁊ amor tpaliũ pondus est alaꝝ spũaliũ ⁊ impediẽs volatũ hominis liberũ ad superna: igit̃ magister ꝑfectus xp̄s qui ad terrã de celo descẽdit: vt terrena de terra ad celestia subueheret: ostendit nobis in hoc euangelio ꝙ mundana cupiditas a seruitio dei detrahit aiam, spiritualiter pauꝑat: hoiem ignobilẽ facit: ⁊ de deo diffidere compellit. igit̃ xp̄s intendẽs nos ab amore tpaliũ ad spũaliũ amorẽ inducere quattuor modis vtit̃. Primo scȝ dissuadẽdo diuitiarũ seruitutẽ di. Nemo põt duob⁹ dñis seruire ad placitũ q: deus p̃cipit hũilitatẽ: diabolus supbiã: deus p̃cipit puriam: caro voluptatẽ: de⁹ diligit pacẽ ⁊ vnitatẽ: mũdus vanitatẽ. Etiã p̃dicta auctas xp̄i exponit̃ breuiter.iij.ꝑ.ti. iij.c.vj.§.ij.in med. Scḋo.s.interdicẽdo nimiã solicitudinẽ cum addit. Ideo dico vobis ne soliciti sitis. de solicitudine vide.ij.parte ti.j.c.xxv.ꝑ to. Et.iiij.ꝑ.ti.xij.c.ij.infra p̃n. añ.§. Tertio oñdendo ista ꝑ similitudinẽ cũ dicit. Nonne aia plus est ꝙ̃ esca.q.d.lõge excellit et absq̃ aliq̃ cõparatione. Respicite volatilia celi. Hic ꝓbat dictũ suũ ꝑ similitudinem.⁊ p̃mo ꝑ similitudinẽ sumptã a creatura irrõnabili ⁊ sensibili. Scḋo ꝑ similitudinẽ sumptã ab irrõnabili ⁊ insensi

Dominica.xvi.xvii.ꝛ.xviii.post festū trinitatis.

bili. ibi. Et de vestimento. Tertio per similitudinem sumptam a rationabili alterius status. ibi. Nolite ergo solliciti esse ꝛc. Quarto concludendo. scilicet suam intentionez cum infert. Querite ergo primum regnū dei. Nota ꝙ tripliciter debemus querere regnum dei. Primo cum dolore amare contritionis. Secundo cum rubore vere confessionis. Tertio cum labore satisfactionis. Est eniz quadruplex regnum: scilicet carnis: mundi: diaboli: ꝛ dei. Et cum militia sit vita nostra super terrā: oportet vt in aliquo horum militemus. de spirituali militia cum suis armis vide iii. parte titu. iiii. cap. i. §. iii. ꝛ. iiii.

Dominica.xvi Sup epistola ad ephes. iii. que sic incipit.

Obsecro vos ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis que est gloria vestra. Sicut dictum fuit in principio dominice precedentis epistole: apostolus in persona totius ecclesie omnes fideles instruit: generaliter prelatos et subditos specialiter. Apostolus nūc ex persona totius ecclesie omnes fideles instruit ꝛ obsecrat in hac epistola ne deficiant a fide ꝛ bonis operibus: sed ꝙ fideliter in ipsis perseuerēt. In qua quidē epistola apostolus sic pcedit. Primo eñ suam affectionem indicat dicens. Obsecro vos ne deficiatis in tribulationib⁹ meis pro vobis. in quo beatus Paulus apostolus hortat nos ad boni perseuerātiā dicens. ne deficiatis a fide vel bonis operibus. Secūdo ostendit deficiendi occasionē friuolā. di. in tribulationibus meis ꝛc. de pseuerātia vide. s̄. Secundo suam petitionē ꝛ ea que sunt ei necessaria explicat. ibi. Flecto genua mea ad patrē dn̄i nostri iesu christi vt det vobis sm̄ diuitias glie sue. In quib⁹ verbis duo notantur. scilicet operis regulatio vt fine non priuetur: cū dicit: flecto genua mea. muneris impetratio si digne postulet. Primo opus recte regulat si intentionē ad deum dirigamus per deuotā orationē. de qua vide. s̄. secūdo quare nō semper exaudimur. de quo vide. s̄. Christum habitare per fidē in cordibus vestris ꝛc. vide. s̄. ꝛ de corde vide. s̄. In charitate radicati et fundati. ipsa vario modo describitur. iiii. parte ti. vi. cap. i. et. §. iiii. principaliter. Tertio ad laudem dei ꝛ gratiaꝝ actionem excitat. ibi. Ei autem qui potēs est omnia facere superabūdanter ꝛc. de gratiarum actione vide. s̄. De euāgelio huius diei habea. s̄. feria. v. post Letare. quod sic incipit. Ibat Jesus in ciuitatem que vocatur naym.

Deperseuerātia i fide.

Dominica .xvii. Super epistola ad Ephe. iiii. q̄ sic incipit.

Obsecro vos itaqꝫ ego vinctus in dn̄o: vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis. In epistola precedēti apostolus ostēdit se habere affectum inflāmatum ad salutē primoꝝ obsecrans pro finali perseuerātia. Nūc vo obsecrat p vitali adherētia capiti ꝛ corpori: que nihil aliud est ꝙ spūalis vnitas que seruatur in vinculo pacis. Et beatus paulus in hac epistola tria facit. Primo eñ indicat affectionē suā: dicēs. Obsecro vos ego vinctus in dn̄o: vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis. In quibus verbis nos duo docet. scꝫ viam veritatis ꝛ aliarum virtutum ambulare: cum dicit. Obsecro. pericula mūdi vitare: cum addit. Ut digne ambuletis. Primo debem⁹ viā veritatis ambulare ꝛ virtutis de vijs vide. s̄. Secūdo debemus mūdi pericula cauere. de mūdo vide. s̄. Scdo explicat suā petitionē dicens. Cū omni humilitate ꝛ māsuetudine et patientia ꝛc. Solliciti seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. Ubi apostolus primo sollicitudinē pcipit sive ad sollicitudinem inducit: cum dicit. Solliciti suppie estote. Secūdo de quo sollicitudo est habenda: cum addit. seruare vnitatem spūs ꝛc. i. parte ti. vi. cap. ii. §. iiii. Et. iii. parte titu. xvi. cap. x. §. x. Et principaliter de sollicitudine. ii. parte titu. i. capi. xxv. Tertio assignat sue petitionis rationem. ibi. Unus dn̄s: vna fides: vnum baptisma. hoc tripliciter probatur ꝙ sit vna ꝛc. iiii. parte titu. viii. capitulo. ii. §. iiii.

De spūali vnitate

Sup euange. Luce. xiiii. qd̄ sic incipit. Cum intraret Jesus in domū cuiusdā principis sabbato manducare panē ꝛ ipsi obseruabant eum. In hoc euangelio tria nobis notāda pponunt. Primū est designatio diuine maiestatis quoad ingressum domus pharisei: qd̄ notatur: cum dicit. Cū intraret iesus in domū cuiusdā principis sabbato mādu care panem. In domo pricipis ꝛ aliorū peccatoꝝ dn̄s frequēter comedit ppter eorū emendationē ꝛ ppter sanctitatis ostēsionē: que in dilectione inimicorū demōstrat. vide. s̄. de dilectione inimicorū. Nota ꝙ inimicorū gulosorū describunt quinqꝫ modi. ii. par. ti. vi. ca. i. §. v. vi. vii. viii. ꝛ. ix. ꝛ de gula vide. s̄. ibi. Et ipsi obseruabant eū ꝛc. Secundum est ostēsio diuine veritatis quoad curationē hydropici cum dr̄. Ecce homo quidaꝫ hydropicus. Uenerabilis Beda in homel. hodierna assimilat istum hydropicum auaro. nam hydropicus habet quattuor miserabiles conditiones. Est eñ tumidus: mollis: ponderosus: ꝛ continuo sitibundus. de auaris vide. s̄. Licet sabbato curare. In q̄bus vbis duo tangunt. scꝫ iusta occupatio bonoruꝫ: cū dr̄. Licet. recta vitatio malorū: cum additur. curare. Debemus igitur primo diebus dominicis operib⁹ bonis nos occupare. ii. parte titu. ix. c. vii. §. iiii. in princi. Debemus secundo vitare mala in istis diebus et bene illos celebrare. De festorum celebratione vide. s̄. Cuius vestrum bos aut asinus in puteū cadit ꝛc. vide. s̄. misericordia. Per bouez sapiens quilibet figurat: et per asinum stultus: vel homo interior ꝛ exterior. per puteum intellige peccati periculositatem vel concupiscentie vilitatem. Tertium est doctrina humilitatis. et hoc in propositiōe parabole ꝛ similitudinis pro quo additur. Cum inuitatus fueris ad nuptias. Hic saluator sub quadā parabola dissuadet elationē ꝛ superbiā ꝛc. ꝛ tria facit. Primo supponit exaltationē. scdo dissuadet exaltati elationē. tertio apponit retrahētem ab elatiōe rationē. Textus est planus. Exequendo sensum moralē. dico ꝙ h̄ duo notant. scꝫ que sunt iste nuptie. que via ad ipsas veniendi. Uarie nuptie spūales describunt. iiii. parte titu. xv. ca. xxviii. xxix. ꝛ. xl. ꝛc. Qui se humiliat exaltabitur. Primo hortatur dominus vnumquemqꝫ nostrum ad meritum virtuosum: cum dicit. qui se humiliat. Secundo spondet premiū gloriosum: cū addit. exaltabit. de humilitate vide. iiii. parte ti. iiii. ca. xii. per totum. Esto ergo paruus in oculis tuis vt sis magnus in oculis domini. tanto enim apud deum eris preciosior quanto fueris in oculis tuis ꝛ aliorum despectior ꝛc.

Quare xp̄s conuersabatur cū principibus.

Dominica.xviii. Super epistola. i. ad Corinthi. i. que sic incipit.

Gratias ago deo meo semp pro vobis in gratia dei q̄ data est vobis in xp̄o Jesu. In pcedenti epistola instruxit plātos ecclesie apl̄s ꝙ exemplo sui debēt ostēdere se habere ad subditos affectum delicatum ipsos de bonis cōmendando. quod facit apl̄s in ista epistola sic procedendo: Primo assurgit in dei laudem ꝛ gratiaꝝ actionem dicens. Gratias ago deo meo. In quibus verbis apostolus nos de duobus informat. scꝫ deo gratias agere: cum dicit. gratias ago. bn̄ficia dei recolere addēs. deo. Dico p̄mo ꝙ debemus deo gr̄as agere de multis beneficijs collatis. Secundo debemus eius beneficia recolere semper ꝛc. de quo. s̄. beneficia triplicia. et etiam de gratiarum actione et de eius opposito scꝫ ingratitudine. ii. parte titulo. iii. c. ix. ꝛ. §. i. ii. iii. iiii. v. et vi. Quia in omnibus diuites facti estis ꝛc. que dicuntur diuitie spirituales. ii. parte titu. iiii. cap. i. §. ii. circa mediū. ibi. Diuitie spirituales. Ubi subiungit secūdo laudis p̄dicte condignam rationē ꝛc. vt nihil vobis desit in vlla gratia. de qua vide. s̄. Tertio dat sanctis spem glorie. expectantibus reuelationē domini nostri iesu christi: scilicet visionē ꝛ cognitionem christi que post mortez prestatur cuicunqꝫ fideli. de ista diuina visione vide. s̄. [illegible]rto exclu

Bn̄ficia dei recolēda sūt.

dit omnem superbiendi occasionē in fine. In die aduent' dñi nostri iesu xpi: quem quidē diem semper habere debetis ante mentis oculos vt semp timeatis ꝛ oēm superbiā a vob remoueat, de timore vide.s.sub lra.T.scz Timor.

Super euang. Matthei.xxij.quod sic incipit. Pharisei audientes qꝛ iesus silentiū imposuisset saduceis: conuenerunt in vnuz. In hoc euangelio in aliquibus instruimur.

de mō viuendi et diligēdi. Primo de modo viuēdi ꝛ diligēdi salubriter quoad vniuersos.ibi. Diliges dñm deū tuū. Interrogauit eū vnus legisdoctor tentans eum. quomodo deus vario modo a nobis tētatur: vide.ij.parte ti.iij.c.x.per totū. Diliges dominū deū tuū ꝛc.j.par.ti.iiij.c.xij.infra princi.ꝛ.§.ij. Itez ista dilectio dei vario modo describit.iiij.parte titulo.vj.cap.iij.ꝛ principaliter.§.v.Diliges dominū deum tuū ꝛc. hoc est maximū ꝛ primū mandatū.iiij.parte titulo.vj.ca.v.vide etiam per omnes.§.de dilectione dei ꝛ primi quo modo est sub mandato siue precepto. Secundū est simile huic.diliges proximum tuum sicut teipsum.iiij.parte titu.vj.c.iiij.vide etiam.s.de dilectione proximi. Secūdo de modo credendi veraciter quoad dubios'.ibi. Congregatis autem phariseis.scz qui ad tentandū venerāt interrogauit eos dicens.quid vobis videtur de xpo. In quibus verbis duo notātur.scz peccatoris iniquitas detestabilis cum dicit. Quid vobis videtur. Saluatoris pietas mirabilis: addens.de xpo. Dico primo qꝛ peccatorū quorundā adeo magna est iniquitas: qꝛ de omnibus bñficijs a xpo receptis ingrati sunt: immo de xpo eis nihil videt.de quo vide.ij.parte titu.iij.cap.ix.per totum. Secundo notatur mirabilis dei pietas qꝛ sic dissimulat cuz peccatoribus.de peccatoribus vide.s. Sede a dextris meis. Nota qꝛ legimus xpi quadruplicem sessionem. Primā qua legitur sedere super cherubin.de qua in ps.per quam intelligimus eius generalem respectu omniū cognitionem.de qua cognitione dei vide plenius in euangelio prime dñice post octauas pasche.sup verbo.cognosco oues meas. Scdam in medio doctoz.de qua in Luca.per quam intelligimus eius vtilē predicationem. Tertiā a dexteris dei.per quā intelligim' plenā premioz fruitionē. Quartā in sede maiestatis sue.de qua.s.in scda dominica aduētus dñi.p quaz accipimus vniuersalem meritorum discussionem.

Dominica.xix. Sup epi

stola ad Ephe.iiij.que sic incipit. Renouamini spiritu mētis vestre: ꝛ induite nouū hoiem qui sm deum ꝛc. In ista epistola apostolus docet quattuor seruare. Primo mētez renouare dicens. Renouamini spiritu.q.d.vos peccatores qui diu portastis tunicā veterez renouamini. Nota qꝛ homo est renouandus sicut serpens per contritionē.sicut aquila per cōfessionis frequentiam: ꝛ sicut arbor per fructus abundantiam. Secundo docet linguam rectificare.

Detestatur mendacium apls. ibi. Deponētes mendaciū loquimini veritatē vnusquisqꝫ cum proximo suo. In qbus verbis apls duo ondit.s.mendaciū fugere: cū dr. Deponentes mendaciū. Veritatē amplecti.cū additur.loquimini veritatem. Dico primo qꝛ oē mendaciū est fugiendū.de quo.s.ꝛ de multiplici locutiōe quāta mala facit.j.par.ti.ij.c.iiij.in pn.ꝛ.§.iiij.ꝛ.v. Secundo quomodo ipsa veritas est amplectenda ꝛc.de qua.iiij.parte ti.v.c.xv. Irascimini et nolite peccare.de ipa vide.j.parte ti.vj.c.xj.ꝛ.ij.par.ti.vij.c.j.per totum. Sol non occidat super iracundiā vestrā.ij.par.ti.vij.c.vj.§.v.infra pn.

Tertio docet manibus laborare.ibi. Qui furabatur iaz non furetur.magis aūt laboret opando manibus.qd manus ista significat: ꝛ quid eius quinqꝫ digiti habetur.ij.p.titu.ij.c.j.§.v. Qui furabatur iam non furetur.i.deinceps aliena sibi non vsurpet quocūqꝫ modo dño inuito: sz magis laboret manibus ꝛc.dicit autē laboret: quia ociū solet esse occasio peccandi.de quo vide.s. Quarto docet labores alijs cōmunicare.ibi. Ut habeat vnde tribuat necessitatem patienti.de misericordie operibus vide.s.

Sup euang. Math.ix.qd sic incipit. Ascendens iesus in nauiculā transfretauit ꝛ venit in ciuitatē suam. In hoc euangelio circa istius paralytici curationez varia notant ꝛ describunt. Primo.s.effectus dñice passionis vt ptz in principio.scz ascēdens iesus in nauiculam. Triplex nauis describitur.ij.par.ti.ij.c.j.§.xxiij.xxiiij.ꝛ.xxv. ꝛ venit in ciuitatem suā.s.capharnaū. Secundo describitur solicitudo fraterne salutis: ibi. Ecce offerebāt ei paralyticū iacētem in lecto ꝛc.vide.s.ibi.infirmitas. Confide fili remittūtur tibi peccata tua. In quo vbo dñs duo facit. Primo enim egrotantis animū erigit ne desperet. Secūdo ei absolutionis bñficium ipendit dum pcm indulget. Tertio describitur manifestatio diuine virtutis.ibi. Videns aūt iesus cogitatiōes eorū ꝛc. Surge ꝛ ambula. In qbus verbis duo notant.s.despectio cupiditatis: cum dicit. Surge affectus pietatis cum additur. Et ambula. Debemus primo cupiditatez despicere.de qua.ij.parte ti.j.c.j.§.j.et sub lra.A.scz auaricia. Scdo debemus opa pietatis ꝛ misericordie exercere.de quibus vide.s.mia. Surge tolle lectū tuū ꝛ vade in domū tuā. Domus ista moralizatur.j.parte ti.iij.c.x.§.vj.post pnci. Quid cogitatis mala in cordibus vestris. Cordiū sunt septē differētie: ꝛ q̄ mala ex ipsis proueniunt.j.par.ti.iiij.c.xiij.§.iij.vide etiā.s.cor. Quarto describitur admiratio populi assistētis.ꝛ in laudē siue grārum actionem extollentis.ibi. Videntes aūt turbe timuerunt de timore vide.s.sub littera.T.ꝛ de gratiarum actione. De curatiōe paralytici.

Dominica.xx. Sup epi

stola ad Ephe.v.que sic incipit. Videte quō caute ambuletis.nō quasi insipientes: sed vt sapientes ꝛc. In epla precedenti impetrauit apostolus peccatorib' deformatis p culpam: per penitentiam ad vite redire reformationē. Et quoniā hec reformatio fit regulariter siue formaliter per gratiā: que cito amittit nisi homo sibi caueat pꝑter multa pericula: multasqꝫ hostiū insidias.ideo cōsequenter in ista imperat peccatoribus penitētibus iam reformatis p gratiā vigilantiā ad reformantis gratie conseruationē dicens. Videte quō ꝛc. Quia vero ad istā conseruationē multum faciūt qttuor.scz cauta cōseruatio: attenta cogitatio impedientiū amotio: ꝛ iuuantiū applicatio: idcirco in tota ista epistola apls quattuor persuadet. Primo quidem cautā conuersationē dicens. Videte quō caute ābuletis ꝛc. quō debemus esse prudentes in presenti vita in spūali pugna ꝛc.iiij.par.ti.ij.c.ij.§.v.infra pn.ꝛ post per totū. vide etiā.s.de varijs vijs in quib' diuersi diuersimode ambulāt. Scdo psuadet attētā cogitationē dicēs. Propterea nolite fieri iprudētes: sz intelligētes.i.intus in mēte legētes.de prudētia vide.s. Tertio psuadet ipedimētoz amotionē: cum dicit. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. In quibus verbis specialiter duo notant.s.phibet vitiū gule: cū dicit. Nolite inebriari vino. Prediciit sobriē luxurie addēs.in quo est luxuria. Primo debemus cauere ebrietatem de qua.s. Scdo debemus fugere luxuriā.q2 dissipat substāniā aiē ꝛ corpis.de qua.s. Quarto subiūgit iuuātiū appositionē dicens.sed iplemini spūscō ꝛc. Et sciendū qꝛ apls suadet qnqꝫ: q̄ si sint in hoie: vitā eius honestā efficiunt.gratiā dei in eo custodiūt: ꝛ tandē ad vitā eternā pducunt: q̄ scz sunt spūssci receptio: scripture instructio: spūalis exultatio siue gaudiū: iugis grarū actio: ꝛ perfecta humiliatio.que quinqꝫ patent in sequētibus in ista epistola de quibus.s.in tabula in locis sibi adaptatis. De grā cōseruāda.

Sup euāge. Matth.xxij.qd sic incipit. Simile factum est regnū celorū homini regi q̄ fecit nuptias filio suo. In isto euangelio quattuor pncipaliter describūtur. Primo festiualis preparatio optati conuiuij: vt ptz in pncipio.q̄ fecit nuptias filio suo.istud aliqualiter describit.iij.p.titu.j.c.j.§.j.post med.ibi. Secundū conuiuiū. Nuptie vario mō describunt.s.spirituales.iiij.pte ti.xv.c.xxxviij.xxxix.et.xl. de nuptijs carnalibus vide.s.matrimoniū. Secundo de- Parabola regis faciētis nuptias

scribitur liberalis conuocatio inuitati collegij.ibi.Misit seruos suos.idest predicatores verbi dei: ⁊ nolebãt venire.hoc nõ fecerunt ex ignorantia: sed ex certa scientia. vide.s̄.de patientia vel de cordis duricia. Illi aũt neglexerunt ⁊c.de negligentia vide.s̄.Sed abierunt alius in villam suam.quantũ ad ambitionẽ superbie. ⁊ alius ad negociationẽ suam. scʒ quoad cupiditatem auaricie.de quibus.s̄.in tabula.et de negociatoribus.s̄. Omnia parata sunt venite ad nuptias.Et septem sunt genera bonorum que hic appetũtur in patria possidentur.iiij.parte titulo vij.cap.vij.§.x. Tertio describitur punitio finalis commissi flagitij.ibi.Intrauit aũt rex ⁊c. Hic declaratur eiusdẽ seueritas quoad iusticiã in futuro. Et hec seueritas in tribus attenditur.scilicʒ in discretione:in obiurgatione:⁊ in condemnatione:que tria patent in sequentibus. In p̄senti euangelio.de diuino iudicio vide.s̄. Amice quõ huc intrasti non habens vestem nuptialem.i.parte titulo.v.cap.ij.§.iiij.post medium.ibi. Quinto ponit. Ubi tria facit scʒ commendat gratiam:quia amicũ vocat. arguit imprudentiã:⁊ excludit negligentiã.quasi diceret.vsurpasti nomẽ cuius re caruisti: occupasti tibi locũ in ecclesia quo dignus nõ fuisti.intrasti religionẽ quã nõ seruasti. primũ principalius pertinet ad laicos.scd̃m ad clericos.tertium ad falsos religiosos. Quarto describitur finalis diffinitio diuini iudicij.ibi. Multi sunt vocati: pauci ṽo electi. Ubi duo notantur.scilicet vocantis benignitas:cũ dicit. Multi sunt vocati. Tardantis malignitas: cum addit. Pauci sunt electi. Primo magna est dei pietas que multos ad gloriã vocauit:nec cessat vocare. quomodo diuersos diuersimode vocat.vide.i.parte tit.v.c.ij.§.vi. Scd̃o notatur prauitas tardantis peccatoris:qui patrem vocãtem refutat opprobriose.

Dominica.xxi. Sup epistola ad Ephe.vi.que sic incipit.

Cõfortamini in dño ⁊ in potentia virtutis eius. In ista ep̄la ap̄ls imperat omibus hoibus iustis tam incipientib' q̄ proficientibus:⁊ q̄ p̄fectis virtualẽ audaciã ⁊ spiritualis pugne superationẽ: et duo facit. Primo ei monet nos animari ⁊ armari ad spiritualẽ pugnã di.Cõfortamini in dño. Ista fortitudo describit.iiij.par.ti.xiij.ca.ij.§.v.post me. Itẽ de fortitudine vide.s̄.ibi.Fortitudinis.Et induite armaturã ⁊c.quasi tota epistola exponitur.iij.parte tit.iiij.c.i.§.v.⁊ arma spiritualia que sunt:⁊ quõ cum ipsis spiritualiter pugnare debemus.habet.iiij.par.ti.i.c.iij.§.i.etiã aliqua.ij.§. Ut possitis stare aduersus insidias diaboli:de q̄ vide.s̄.ibi. Diaboli tentatio. Secundo assignat necessitatẽ ista faciẽdi. ibi.Quoniam nõ est nobis colluctatio aduersus carnem. Istud bellum spirituale describitur.iij.parte titu.iiij.ca.i.§.iij. Tertio repetit monitionem arma sumendi.ibi.propterea accipite armaturã ⁊c. Ista arma describũtur spiritualiter.iiij.parte titu.i.c.iij.§.i. ⁊.ij. In quibus ṽbis ap̄ls hortatur nos specialiter ad duo. scilʒ ad virtutis exercitationẽ:cũ dicit. Accipite siue induite. Salutis ꝓgressionẽ addens.vt possitis ⁊c. Primo eñ debemus virtutibus armari contra diabolum:contra varias ipsius tentationes. de quo vide.s̄.Secundo debemus per patientiã bellare. de qua.iiij.parte ti.iij.c.vij.⁊.i.par.tit.v.c.iiij.§.ij.post me. ibi.Quinta via. Quarto describit spiritualem armaturam.ibi.State ergo succincti lumbos vestros in veritate. Ubi beatus paulus apostolus ⁊ in sequentibus etiã epistolis describit septem genera armorum spiritualium. scʒ cingulũ angelice castitatis: loricam rectissime equitatis scilicet iusticie: calciamentum diuine amicitie: scutũ fidei: galeam spei: gladium diuini verbi siue predicatiõis: lanceam deuote orationis. de omnibus istis vide.s̄. in locis ad hec adaptatis. Et de quadruplici gladio vide singulariter.iij.parte titu.xx.cap.iij.§.ij. Et de alio multiplici.iiij.parte titu.xv.ca.xxxvi.per totũ.

Hortat nos apostol' ad animatione spiritualis pugne.

Super euãge. Ioh.iiij.qd̃ sic incipit. Erat quidam regulus cuius filius infirmabat. In hoc euãge. ostendit quõ saluator noster per quoddã miraculũ declarauit suã potentiã. Primũ quidẽ miraculũ describitur ibi. Erat q̄dam regulus cui' filius infirmabat capharnaũ. In q̄ ṽbo describitur status cuiuscũq̄ ꝓuincie siue regni: ⁊ cuiuscũq̄ ciuitatis aut castri triplex. Primo quãtũ ad principẽ p̄sidentẽ. Secundo quantũ ad plebẽ obsequentẽ. Tertio quãtũ ad locũ iudicis cõgruentẽ ⁊c. Cuius filius infirmabat. de infirmitatibus vide.s̄. Descẽde priusq̄ moriat fili' meus. In q̄bus verbis duo ꝓponunt.s.mirabilis operatio charitatis: cũ dicit. Dñe descẽde. laudabilis obuiatio calamitatis ad dens. priusq̄ moriat. Dico primo q̄ charitas dei eum fecit descendere vt nobis exemplũ preberet vt charitatem ostenderemus ꝓximis. de charitate vide.s̄. Scd̃o deus nostre calamitati ⁊ miserie obuiat: ⁊ sua gr̄a p̄uenit. de gratia vide.s̄. Priusq̄ moriat. de morte vide.s̄. Uade filius tuus viuit. In hoc verbo moraliter loquẽdo christ' nos hortat ad sp̄uale exercitiũ: cũ d̃r. Uade. ꝓmittit affectum fructuosum: cũ additur. filius tu' viuit. Nota q̄ xp̄s istũ moriturũ viuificauit: q: dñs specialiter viuificat a triplici morte. scʒ nature/culpe/⁊ miserie. de qua vide.s̄. Heri hora septima reliq̄t eũ febris. Cõuertẽdo ad nostrã doctrinã moralẽ. dico q̄ in ipso tria describunt. scʒ peccati periculositas: gratie ipsum expellẽtis virtuositas: et ipsius expulsiõis celeritas. Nota q̄ septẽ sunt que ad remissionẽ peccati hominẽ disponunt. In quo vltimo febris peccati hominẽ reliquit. Primũ est timor. Secundũ cõsideratio que inducit ex timore. Tertiũ cognitio que sequit ex cõsideratiõe. Quartũ attritio siue abominatio que sequunt ex cognitione. Quintum deliberatio. nã anima contrita incipit deliberare quid sit faciendũ. Sextum est cõuersio q: facta deliberatione eligit anima conuerti ad dñm. Septimũ est contritio in qua reliquit hominẽ febris. vide.s̄. de peccatis. ⁊ de contritione vide.s̄.

Miraculũ xp̄i sup filio reguli.

Dominica.xxii.sup epistola ad Phil.i.que sic incipit.

Cõfidimus in dño iesu q̄m qui incepit in vobis opus bonũ perficiet vsq̄ in diem iesu christi. In qualibet nãq̄ istarũ triũ vltimarũ ep̄larũ ap̄ls explicabat sue voluntatis viscerosum desideriũ quod habebat ad profectum illorum quibus predicabat: promittens eis diuine pietatis beneficium. In ista igitur ep̄la generaliter duo facit: que interdũ predicator euãgelicus facere debet ad cõsolationẽ auditorũ. Primo ꝓmittit diuine pietatis bñficiũ.s.cõtinuationẽ gr̄e:p̄seuerantiã in sanctitate vsq̄ ad cõsummationẽ vite:qd̃ est maius bñficium qd̃ diuina pietas dat hoib' in hac vita. vñ dicit. cõfidim' Dico nõ in nobis: sed in dño iesu qui dicit Ioh.x.vi. Cõfidite ego vici mundũ. Quid supple cõfidim'. Certe de nobis meliora ⁊ viciniora saluti. Ista aũt meliora ⁊ viciniora saluti sunt cõtinuatio gratie. de qua.s̄.⁊ perseuerantia in bonis. de qua.s̄. Secundo exprimit sue volũtatis desiderium. ⁊ hoc ex duobus.s.ex affectiõe interiori.ibi. Sicut est mihi iustũ hoc sentire pro omnibus vobis ⁊c. Ubi apostolus tangit quinq̄ scʒ ipsam affectionem: affectiõis causam: affectionis vehementiã: affectionis materiã: ⁊ affectionis formã siue mundiciã: vt p̄ in sequẽti. Tertio explicat sui desiderij interiorẽ affectionẽ vel affectũ: dicẽs hoc oro ⁊c. Ubi sciendũ q̄ apostolus orãdo deuote postulat quintuplicem profectũ quem prelatus subditis suis. ⁊ p̄dicator pro auditoribus suis postulare debet orãdo. sancte dilectionis siue charitatis: pie cognitionis: munde cõuersationis: bone opinionis: digne laudatiõis ⁊ gratiarum actionis. que quinq̄ patent in sequentibus. de charitate ⁊ dilectione dei ⁊ proximi: ⁊ de gratiarum actione vide.s̄. in tabula locis debitis.

De apl̄i volũtate ad christianos.

Sup euang. Mat.xxij. qd̃ sic incipit. Simile est regnũ celorũ hoi regi q̄ vo.rõnẽ ponere cũ ser.suis ⁊c. In hoc euã

gelio agitur de redditiõe duplicis rationis. ⁊ hoc ſm du-
plex dei forū.ſ.misericordie in hac vita: ⁊ iusticie post hāc
De foro mie ⁊ iusticie.
vitā. Primū in prima parte euangel. vbi dimittunt omia
seruo nequā qḋ est de foro misericordie. Scḋm in.ij.parte
vbi traditur tortoribus qḋ est de foro iusticie. Uel magis
breuiter dicas ꝙ in p̄senti euāge. declarant effectus mise-
ricordie et iusticie dei circa hoiem peccatorē. Primo effe-
ctus misericordie declarant i trib⁹ scʒ i discussiõe meritoꝝ
qḋ notat in prin.cū dr. Simile est reg.ce.ho.re.qui vo.ra.
po.⁊c.exponit de anima separata.ſ.par.ri.v.c.ij.§.iiij.post
p̄n.vide.s.de diuino iudicio. Oblat⁹ est ei vn⁹ q̄ debebat
x.milia talēta.exponit tex.ſ.par.ri.v.c.ij.§.iiij.post p̄n.ibi.
Quātū ad primū.x.milia talēta sunt oia bona nob cōmiſ-
sa. Uel ſm Aug.de ꝟbis dñi sunt.x.p̄cepta q̄ dicunt.x.mi-
lia.ꝓpter suā ꝑfectionē.de q̄bus.ſ.par.ri.xiiij.c.iiij.⁊ ꝑ oēs
§. Redde qḋ debes. Ubi duo notant.ſ.actio creditoris ⁊
obligatio debitoris.debitorē esse obligatū denūciat. Est
aūt notādū ꝙ hō aliq̄d debʒ dño deo: aliq̄d ꝓximo: aliq̄d
aie sue: ⁊ aliq̄d corpori suo. Debet deo obediētiā in prece-
ptis: reuerētiā in ꝓmissis: ⁊ grarū actionē in flagellis. De-
bem⁹ ꝓximo supportationē in sua infirmitate i varijs ope-
rib⁹ mie. Debem⁹ tertio corpi nr̄o tria.ſ.nature refectionē
in sua necessitate: refrenationē in sua voluptate: ⁊ exercį-
tationē i oi sctitate. Debem⁹ q̄rto aie nr̄e s̄ꝟr tria.ſ. vt me-
moria iugiter delectet. vt intelligētia humiliter eleuet. et
vt amoꝝ eminētia spōsuʒ dulciter āplectet. Serue nequā
oē debitū dimisi ⁊c. In q̄bus ꝟbis tria cōtinent.ſ.malicia
pctōris: clementia saluatoris: ⁊ efficatia orōnis. Nota ꝙ
tria faciūt seruū nequā.ſ.inobediētia dñice voluntatis siue
p̄ceptorū: negligētia ꝓprie cōmoditatis: ⁊ incōpatientia
fraterne necessitatis. Quātū ad scḋm nota ꝙ ad dimissio-
nē pctī tria faciūt.ſ.indulgētia fraterne offensionis: patiē-
tia illate tribulationis: ⁊ insistētia deuote orōnis. In ter-
tio notat de oratione. Ille aūt noluit: sed abijt ⁊ misit eū
in carcerē.de quo.ij.par.ri.iij.c.ix.§.iiij. Sic pater me⁹ cele-
stis ⁊c. Cordiū iniquoꝝ sunt septē differentie. ⁊ q̄ mala ex
ipsis ꝓueniūt.ſ.parte ri.iiij.c.xiij.§.iij.

Dominica.XXIII.sup epi-

stola ad Phil.iij.que sic incipit. Imitatores mei estote et
obseruate eos q̄ ita ambulāt sicut habetis formā. In p̄ce-
dēti epl'a in ꝑsona eccl'ie apl's loquēs ad cōsolationē fide-
liū cū h ꝙ expressit sue voluntatis desideriū diuine pietatꝭ
ꝓmisit bn̄ficiū: vt pʒ ibidē. In p̄nti epl'a ad consolationē
eorundē cū hoc ꝓponit se eisdē in exēplū: ac ꝑ hoc exp̄mit
sue voluntatis desideriū. Et qm̄ illud tātū bn̄ficiū nō asse-
quent nisi ꝑfecti in iusticia et ꝑseuerātes in ipa. iō apl's in
Hortamur ad vite ꝑfectionē.
hac epl'a summatim duo facit. Primo hortat fideles ad
vite ꝑfectionē di. Imitatores mei estote ⁊c. In q̄ pte apl's
tria facit. Prio ad sui imitationē attrahit eos dicēs. Imi-
tatores ⁊c.etsi supple nō habetis me p̄sentē. Et obserua-
te eos q̄ ita ambulāt.ſ.de bono in meli⁹ ꝓficiēdo.sicut ha-
betis formā nostrā.i.imaginē vite et doctrine. Scḋo ab
imitatiõe maloꝝ retrahit.ibi. Multi em̄ ambulāt q̄s sepe
dicebā vobis ⁊c.quorū de⁹ vēter est. Ubi tangit aliq̄ ma-
la q̄ sunt carnis immūdicia: damnatio eterna: corporis cu-
ra: vana glia: ⁊ sapiētia terrena. De illis quinq; vide.s.in
tabu.⁊ super illud quorū de⁹ vēter est. vide q̄nq; modos
gulosorū.ij.parte tit.vi.c.i.§.v.vi.vij.viij.⁊.ix. Tertio tra-
hit fideles ad sui imitationē di. Nostra aūt cōuersatio in
celis est. In q̄ ꝟbo nobis oñdit p̄mo cōtemplatiōis actū.
Scḋo declarat cōtēplatiōis obiectū. Cōtēplatiua vita de-
scribit vario modo.iiij.par.ri.x.c.iiij.per to. Quarto hor-
tat apl's nos ad ꝑfectionis tentionē.ibi. Fratres mei cha-
rissimi ⁊ desideratissimi gaudiū meū ⁊ corona mea: sic sta-
te in dño. In q̄bus ꝟbis hortat nos ad digne merēdū p̄-
miū cū dicit. Fratres. Ad debite attingendū terminū ad-
dens.in dño. Debemus igit firmiter stare in seruitio dei.
Scḋo nō debemus deuiare a termino vere vie. de varijs
uijs vide.s.sup illud. Gaudium meū. De gaudio vide.s.

Sup euāge. Matth.xxij.qḋ sic incipit. Abeūtes phari-
sei inierūt consiliū vt caperēt iesum in sermone. In h euā-
De tētatiōe veritatꝭ ⁊ cōfutatiõe tentationis.
gelio duo p̄ncipalr describunt.ſ.tētatio veritatis. ⁊ cōfu-
tatio tētationis. Tētatio iudeorū apparet maliciosa in tri-
bus. Primo tangit nequicia cordis. vt pʒ in prin. Cordiū
iniquoꝝ sunt septē differētie: ⁊ q̄ mala ex ipsis ꝓueniūt.ſ.
parte ri.iiij.c.xiij.§.iij. Scḋo notat fraudulētia sermonis.
ibi. Magister scimus q: verax es ⁊c.qua intētione hoc di-
xerūt.vide.iiij.parte ri.v.c.xv.§.i.⁊ de fraudulētia vide.ij.
parte ri.i.c.xvi.per totū.vel de adulatione de qua vide.ij.
par.ri.x.c.ij. Uiā dei in veritate doces. Nota ꝙ triplex est
ꝟitas.ſ.vite/doctrine/⁊ iusticie.de q̄b⁹ vide.ij.par.ri.vij.c.
iiij.§.v.infra prin.⁊.iiij.par.ri.v.c.xv.§.i. Quid me tētatis
hypocrite. dupliciter exponit.ij.par.tit.iiij.c.vij.§.ij.circa
mediū.ibi. Tertia est. Ostēdite mihi numisma cēsus. Nō-
ta ꝙ hō se debet oñdere trib⁹. ⁊ hoc tripliciter. deo cōsciē-
tiā verā ꝑ cōtritionē. presbytero maculā ꝑ verā cōfessionē.
⁊ ꝓximo emendā ꝑ satisfactionē ⁊c. Est em̄ triplex nūm⁹
scilʒ cesaris/diaboli/⁊ dei. Nūmus cesaris est materialis
habēs imaginē ipsius: cui sui nois inscriptionē in signum
tēporalis dñij inscripsit. Nūm⁹ diaboli est aia peccatoris:
cui diabolus stilo male suggestionis imprimit imaginem
suā ꝑ pctōꝝ diuersitatē. de diabolo vide.s.⁊ de peccatore.
Nūmus dei est aia rōnalis. ꝙ aia triplr dr: imago vide.ſ.
parte ri.i.c.i.per totū. Tertio describit cōfutatio tētatiōis
ibi. Reddite ergo q̄ sunt cesaris cesari: ⁊ que dei deo. In
quib⁹ verbis de duob⁹ instruimur.ſ.qualiter debeat dño
temporali honor: ⁊ obedientia. dño eternali amor: ⁊ reue-
rentia. Primo debem⁹ superiorib⁹ honorē impēdere.iiij.
parte ri.v.c.x.infra mediū.⁊.§.i.et.ij. Et de obediētia vide
ibidē.c.xi. Scḋo debem⁹ cor nostrū deo reddere ⁊ dirige-
re.de corde vide.s. Et de dei dilectiõe vide.s. sub lra.D.ſ.
de dilectiõe. Reddite que sunt cesaris cesari.applicat ad
census ⁊ tributa quō sunt danda de quibus ⁊ de q̄bus vide
iij.parte.tit.xij.c.iiij.

Dominica.XXIIII. Sup

epl'a ad Col.i.que sic incipit. Nō cessam⁹ ꝓ vobis orātes
⁊ postulātes: vt impleamini agnitiõe voluntatis ⁊c. In dua-
bus epl'is p̄cedētib⁹ apl's loquēs in ꝑsona ecclesie ad cōso-
lationē fideliū expressit intēsum desideriū sue voluntatis:
et ꝓmisit immensum beneficiū diuine bonitatis. In hac
aūt tertia epl'a eodē modo procedēs cum hoc ꝙ exprimit
suā affectionē ꝓmittit eterne hereditatꝭ possessionē. Duo
Desideriū apl'i ad profectū fidelium.
facit in p̄senti epl'a. Primo em̄ exprimit sue voluntatis de-
sideriū qḋ habebat ad ꝓfectū fideliū ⁊ qḋ habere debet
quilibet prelatus ⁊ predicator apostolicus.ſ.primo in de-
uota oratione dicens. Nō cessamus ꝓ vobis orantes. De
oratione vide.iiij.parte ri.v.c.viij.per totū. Scḋo quantū
ad orationis sue finalem causam subdit. Ut ambuletis di-
gne. Ostendit em̄ hoc propter vtilitatē eorū pro quibus
orat dicens: vt ambuletis digne.scʒ de bono in meli⁹. In
omi opere bono fructificantes.i.multiplicātes virtutum
bona.ſ.negocia tā actiue q̄ cōtemplatiue. Ambuletis di-
gne deo ꝑ oīa placentes. vbi apl's facit tria. Primo hor-
tatur nos ad bonā operationē. Scḋo dirigit bone opera-
tionis faciēde intētionē. Tertio innuit intētionis recte to-
talē cōsummationē. de operibus vide.s.⁊ de intētione vi-
de.s. In omi ꝟtute cōfortati. de virtutibus vide.s. In oi
patientia. de qua vide.iiij.parte ri.iij.c.vij.ꝑ totū. In lon-
ganimitate cū gaudio. de gaudio vide.s.

Dominica.XXV.epistola

habet Hiere.xxiij.et.xxiiij.c. Euāge. hr.ō.in dñica Letare.
Sup euāge. Mat.ix.qḋ sic icipit. Loquēte iesu ad turbas
ecce princeps vnus accessit ad eū di. Dñe filia mea mō de-
functa est ⁊c. In h euāgelio q̄ttuor nobis ꝑ ordinē descri-
bunt. Primo necessitas supplicātis cogēs ad postulādū

Registrum de sanctis.

vt ps in pn. vbi. s. in q̄ nobis dat̄ exēplū siue documētū q̄ nō solū pater carnalis: sz etiā spūalis. s. plat⁹ cuiuscūq̄ cō gregatiōis tenet̄ orare p̄ subditis. ⁊ specialr̄ p̄ eo quē vi det vicinū p̄cipitio culpe mortalis, vel iā mortuū in pctō mortali: q: sanguis subditoꝝ de manib⁹ p̄latoꝝ reqrit̄. de q̄bus vide sub lr̄a. P. s. p̄latorū. Dn̄e filia mea modo de functa est ⁊c. In q̄b⁹ v̄bis instruimur de duob⁹. s. quō mo rimur p̄ absentiā dei penalr̄: cū d̄r. Dn̄e filia mea mō defū cta est. ⁊ viuimus p̄ absentiā ip̄i⁹ spūalr̄: addēs. Ueni et ipone ma. ⁊c. De morte vide. s. Scd̄o describit̄ benignis tas miserātis perēs ad erogādū. ibi. Surgēs iesus seq̄ba tur eū ⁊ discipuli ei⁹. In hoc dat̄ forma subditis obedien di: q: tā facile acq̄euit īferiori se. Itē parib⁹ exequēdi. Itē superiorib⁹ aīas mortuas vel ad mortē dispositas viuifi cādi. Itē in hoc dat̄ fiducia gr̄e impetrāde p̄ v̄tutē oratio nis. de istis vide. s. in tabula. Tertio describit̄ immēsitas liberātis patēs ad adiuuādū. ibi. Ecce mulier ⁊c. Si teti gero fimbriā vestimēti ⁊c. Est aūt notabile q̄ accessit: ac cedēs dixit: dicēdo tetigit: tāgēs curationē accepit. q: his tribus fide v̄bo ⁊ ope acq̄rit̄ ois salus. Uel mystice vesti mētū christi est ei⁹ caro. s. q̄ verbū eternū quodāmō vestie bat̄. In fimbria vestimēti ei⁹ passio. tāgere aūt fimbriam vestimēti est credere fide formata ⁊ imitari siue sequi xp̄i passionē. ex q̄ tactu sequit̄ curatio ois pcti et collatio ois gr̄e. Cōfide filia: fides tua te saluā fecit. Fidei augmentū ⁊ magnitudo describit̄. iiij. par. ti. viij. c. iij. §. iiij. v. vj. ⁊. vij.

Quarto describit̄ celebritas publicātis mouēs ad redo nādū. ibi. Et exijt fama hec. tāte. s. clemētie. q̄ afflictoꝝ p̄ci bus cōdescēdit. tante sapiētie q̄ sic oia ordinat: ⁊ tāte po tentie q̄ talia ⁊ tanta peregit in vniuersam terrā.

Sequitur de sctis in particulari. Et hec est vltima notula. Et primo.

De sancto Johāne baptista habes sermonē. iij. parte ti. xxj. c. vij. p̄ totū.

De sctō Johāne ponunt̄ decē p̄uilegia. iij. par. ti. xviij. c. v. §. vj. vsq̄ ad finē.

De sancto petro ap̄lo habet̄ sermo allegorice. iij. par. tit. xx. c. iij. ante. j. §.

Itē potestas ecclesiastica signata p̄ claues data est beato Petro ap̄lo. vbi ponunt̄ septē potestates q̄b⁹ beat⁹ pe trus p̄cessit alios ap̄los. iij. par. ti. xxij. c. iij.

Pro cōmemoratiōe vel ɔuersiōe beati Pauli habet̄ no tabilis sermo. iiij. parte ti. x. c. vj. p̄ totum.

De beata maria magdalena p̄ smone de multiplici amo re habet̄. s. in tabula. Itē aliqua. iij. par. ti. xviij. c. v. §. iij.

Itē de vita actiua ⁊ cōtemplatiua que notat̄ p̄ Marthā ⁊ Magdalenā. j. parte ti. iij. c. vj. p̄ totū.

De anna beatissima quō significat̄ p̄ terrā. Gen. j. In p̄n cipio creauit de⁹ celū ⁊ terrā ⁊c. iiij. p̄. tit. xv. c. iiij. §. ij. Itē aliqua alia de eadē. ibidē. c. iij. §. ij. modicū infra.

Beatissima mater Anna cū viro suo Joachim cōmēdat̄ ex. xij. cōditionibus virtuosis ex interp̄tatiōe nominū in patriarchis. scz ab Abraā vsq̄ ad dauid. iiij. par. tit. xv. c. vj. §. j. et. ij.

De beatissimo patre. s. Dn̄ico quō habuit illas decē gr̄as de q̄bus. j. Cor. xij. Diuisiones gr̄arū sunt ⁊c. j. par. tit. v. c. ij. §. iiij. ante mediū. ibi. De bonis spūalibus.

Beatus Dominicus quō disputauit cū hereticis: ⁊ de il lesione sui libelli in igne. iiij. par. ti. xj. c. vij. §. v. in medio.

De sancto Mattheo: de iustificatiōe impij vide. iiij. par. ti. ix. c. vj. p̄ totū. Placet etiam de campsoribus. iij. parte titu. viij. c. iij. vel de fraudulentia in negociatione. ij. par te titu. j. c. vj. §. ij.

De sctis angelis habet̄ sermo. iij. par. tit. xxj. c. v. quantū ad mīa. Item de ipsis pro optimo sermone habet̄ ibidē ca. vj. p̄ totū. Item de eorundē p̄prietatib⁹ ⁊ choris vide iiij. parte ti. xv. c. xliiij. quasi p̄ocē. §. Itē quedā. j. par. ti. j. c. ij. §. ij. Item de ipsis vide. s.

De omnibus sanctis ponit̄ thema: qd̄ ⁊ declarat̄ p̄ sermo ne de ipsis. vel de isto vide. iiij. parte ti. vij. c. v. §. v. p̄ totū etiā. §. vj. et. vij. vide etiā de octo beatitudinib⁹ in euāge lio istius diei. ibidē. c. vj. ⁊ per omnes. §.

Item de multiplici misericordia. vide. iiij parte titu. v. ca. xviij. per totum.

In die animarum habetur sermo. j. parte ti. v. c. v. p̄ totū. vide etiā sub littera. P. scz Purgatoriū.

De apostolis in cōmuni.

De apostolis habes sermonē quomodo scz sunt p̄ncipes ecclesie quomodo sunt dignificati a christo ⁊c. iij. par. ti. xxj. c. viij. per totum.

Ap̄lis quō collata est sextuplex p̄tās a xp̄o in terra. iij par. ti. xxij. c. iiij. §. j. vide etiā aliq̄ de ipsis ibidē tit. xxj. c. j. §. ij. Itē quedā pulchra allegorice de ipsis habes. iij. par. tit. xviij. c. j. De aureolis vide etiā. iij. par. ti. xxx. c. viij.

Euangeliste quō figurari possunt per quattuor elemēta j. parte titu. iij. c. iij. §. ij. modicū post p̄in. Sup̄ epistolis ⁊ euāge. de cōmuni apostoloꝝ. Jam nō estis hospites ⁊ aduene ⁊c. ad Ephe. ij.

Super alia.

Scim⁹ q̄m diligē. deū oia cooperant̄ in bo. ⁊c. Rom. viij. Sup̄ illo. Quos p̄sciuit ⁊ p̄destinauit cōformes fieri ima ginis filij sui. Ista imago cū suis similitudinibus vario mō describit̄. j. parte ti. j. c. j. §. ij.

Super euang. in cōmuni.

Hoc est p̄ceptū meū vt diligatis inuicē. Joh. xv. Ista dile ctio describitur. iiij. parte ti. vj. c. v. §. v.

Super alio.

Ego sum vitis vera ⁊c. Johannis. xv. In patiētia vestra possidebitis animas vestras. ipsa patiētia vario modo describitur. s.

Epistola de euangelistis habetur Eccli. xv. que sic incipit Qui timet deum faciet bona ⁊c.

De vno martyre milite vide. iij. parte ti. iiij. vbicunq̄ p̄ totū.

Item de multiplici militia vide. s.

Item de armis fidei ⁊ bello spirituali vide. iiij. par. tit. j. c. iij. §. j. et. ij. ⁊. iij. par. ti. iiij. c. j. §. ij. et. iij.

Itē de prudentia militū vide. iiij. par. ti. ij. c. vj. p̄ totū.

Itē de multiplici martyrio vide. iij. par. ti. xxxj. c. ix.

Item. iiij. parte ti. iij. c. iij. p̄ totum.

De martyrū aureolis vide. iij. parte ti. xxx. c. viij. per totū.

Item aliqua. j. parte ti. v. c. ij. §. xj. modicū infra.

Item de patientia vide. s. in tabula.

Itē de fide si placet applicare ad martyres vide. iiij. par. ti. viij. c. j. §. ij. iij. iiij. et. v.

Item de fortitudine triplici martyrū vide. iiij. parte titu. xiij. c. ij. per totum.

Super ep̄lis in cōi vnius martyris.

Beatus vir qui in sapientia morabit̄ ⁊c. Eccli. xiiij.

Super alia in cōmuni.

Beatus vir qui inuenit sapientiā ⁊c. Prouer. iij.

Super alia in cōmuni.

Beatus vir qui inuētus est sine macula ⁊c. Eccli. xxxj.

Qui post aurū nō abijt nec sperauit in thesauris pecunie

De diuitijs vide. s. in tabula.

Sup̄ euāge. in cōi vnius martyris.

Si q̄s vult venire post me abneget semetipm̄ ⁊c. Mat. xvj. et. Lu. ix.

Super alio.

Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ⁊c. Johannis. xij.

Qui amat animā suā perdet eam. vide. j. parte titu. ij. c. j. in medio. ante. §.

Qui odit animā suā in hoc mundo in vitā eternam custo dit eam. ij. parte titu. viij. c. iij. §. iiij. post p̄in. Et. j. par. ti. vj. c. iij. §. ij. circa finem.

De pluribus martyribus

Habes ſmonẽ de multiplici martyrio declaratũ.iij.par. ti.xxxi.c.ix.per totũ.Et de martyrio vide.s̃.
Item de martyrũ aureolis vide.iij.par.tit.xxx.c.viij.
Item de martyribus militib⁹ ⁊ de militia vide.s̃.
Item de patientia martyrum vide.s̃.
Item de fide martyrum. ⁊ al's de fide vide.iiij.par.ti.viij. c.i.§.ij.iij.iiij.⁊.v.
Itẽ de martyrib⁹ ⁊ de triplici fortitudine eorundẽ cũ earũ declarationibus vide.iiij.parte ti.xiij.c.ij.p totũ.

Super epl̃is in cõi plurimoꝝ martyrũ
Lingua sapientũ ornat scientiã ⁊c. Prouerb.xv.

Super alia in communi.
Iustorũ aĩe in manu dei sunt ⁊c.Sap.iij.Visi sunt oculis insipientiũ mori.vide.s̃.Et si corã hominibus tormenta passi sunt.de martyrio vide.s̃.
Tanq̃ aurum in fornace probauit illos:⁊ quasi holocausti hostiam accepit eos.
Quomodo homo potest fieri sacrificiũ dei tripliciter. vide.iiij.parte ti.xv.c.xxxv.p totum.

Super alia in cõmuni.
Sancti per fidẽ vicerunt regna.Heb.xi.de fide vide.s̃.

Super alia in cõmuni.
Expectatio iustorũ leticia ⁊c. Prouerb.x.

Super alia in cõmuni.
Iusti aũt in perpetuũ viuent ⁊c. Sap.v.

Super alia in cõmuni.
Reddet deus mercedẽ laborũ sctõꝝ suoꝝ ⁊c.Sap.x.

Sup euãge.in cõi plurimoꝝ martyrum.
Cum audieritis prelia ⁊ seditiones ⁊c. Luce.xx.
In patientia vestra possidebitis animas vestras. de patientia vide.iiij.parte ti.iij.c.vij.

Super duobus aliis in cõmuni.
Descendens Iesus de monte ⁊c.Luce.vi.
Et alio qḋ incipit. Videns iesus turbas ascẽdit ⁊c. Mat. v.de octo beatitudinibus de quibus in istis euãge.dicit describuntur.iiij.parte ti.vij.c.vi.per totum.
Attẽdite a fermẽto phariseorũ qḋ est hypocrisis. Lu.xij.

De cõfessorib⁹ in cõmuni

De cõfessorib⁹ ⁊ doctorib⁹ habes notabilẽ sermonẽ de quadruplici statu cõfessorũ.iij.par.ti.xxxi.c.x.⁊ p oẽs.§.
De predicatorib⁹ habes pulchra.iij.par.ti.xviij.c.i.et.iij.
De epo vel p̃lato de quadruplici signo electiõis a deo et nũc ad nostros p̃latos ⁊c.iij.parte ti.xix.c.i.§.iij.
De doctorũ aureolis vide.iij.par.ti.xxx.c.viij.§.ij.
De multiplici malicia habes.iij.par.ti.iiij.c.i.per totũ.
Triplex martyriũ sine sanguine describit.iiij.par.tit.iij.c. iij.§.ij.in fi.Et de alio vario martyrio vide.s̃.
De sacerdotibus vide.ij.par.ti.v.c.viij.§.ij.per totũ.
Pro sanctis religiosis ⁊ pro recõmendatione religionis. vide.iij.parte ti.xvi.c.i.
De sanctis regibus vel dñis p bono regimine.iiij.par.ti. iij.c.vij.§.ij.plura vide in tabula ad ppositum.
Iusti est multiplex bonũ siue gaudiũ.i.par.ti.vi.c.v.§.iij. circa med.ibi.Tertio est gaudium.

Super epl̃is in cõmuni cõfessorum.
Dilectus deo ⁊ hominibus ⁊c. Eccl.xlv. moralizat.i.par. ti.ij.c.ix.§.ij.infra medium.
Elegit eũ ex oĩ carne. Ista electio describit.i.par.tit.liij.c. vij.§.iij.post pn.⁊ huius electiõis sunt tria signa.ibidẽ.
Et dedit illi cor ad pcepta.de corde habes pulchra notabilia.

Super alia in cõmuni.
Ecce sacerdos magnus qui in dieb⁹ ⁊c.Eccl.xliiij.

Super alia in cõmuni.
Optaui ⁊ datus est mihi sensus. Sap.vij.⁊ est doctorum de quibus vide.iij.parte ti.xxxi.c.x.§.lij.

Super alia in cõmuni.
Iustum deduxit dñs per vias rectas. Sap.x.

Super alia in cõmuni.
Doctrinis variis ⁊c.ad Heb.xiij.

Super euangelio in cõi cõfessorum.
Sint lumbi vestri p̃cincti. Luce.xij.vide.i.par.ti.v.c.i.§.i.

Super alio euangelio.
Vigilate quia nescitis qua hora ⁊c.Mat.xxiiij.

Super alio euangelio.
Homo q̃dã peregre pficiscẽs vocauit ſuos suos:⁊ dedit vni q̃nq3 talẽta:alij duo ⁊c.Mat.xxv.de isto euãge.vide.s̃.

Super alio euangelio.
Nemo accendit lucernã ⁊ in abscondito ⁊c.Lu.xi.de isto euangelio vide.s̃.

De virginibus et viduis

in communi.

Virginitas describit p thema ex p̃s.p modũ sermonis et notabilit̃ declarat.iij.par.ti.ij.c.i.⁊ p oẽs.§.Et.iiij.pat.ti. liij.c.vij.⁊.viij.⁊.c.vi.§.vi.de qua vide.s̃.
Itẽ de aureolis v̾ginũ vide.iij.par.ti.xxx.c.viij.§.lij.⁊.liij.
Itẽ de virginibus ⁊ viduis:⁊ de triplici matrimonio vide iij.parte ti.i.c.i.§.i. Item alia de virginibus vide.ij.pat. ti.v.c.viij.§.i.p totum.
Viduitas describit p modũ sermonis cũ lõgis declarationibus.iij.par.ti.ij.c.iij.p to.⁊.iiij. pat.ti.liij.c.vi.§.v.
Itẽ de mulierib⁹ sctis ⁊ castis vide pulchra.i.par.ti.i.c.ij. §.ij.per to.Vide etiã de castitate ⁊ cõtinẽtia p istis v̾ginibus ⁊ viduis.s̃.in tabula.

Sup epl̃a in cõi v̾ginũ ⁊ viduarum.
Confitebor tibi domine rex ⁊c. Eccli.li.

Super alia epl̃a in cõmuni.
Qui gloriat i dño glriet.ij.ad Cor.x.tripliciter exponitur ista gloria ⁊c.ij.parte ti.liij.c.i.§.i.per totũ.
Emulor em̃ vos dei emulatione.quõ hoc intelligit.ij.parte ti.viij.c.i.circa medium ante.i.§.

Super alia in communi.
Sapientia vincit maliciã ⁊c. Sap.vij.

Super alia de mulierib⁹ in cõmuni.
Mulierem fortẽ quis inueniet. Prouerb.vlti.

Super euãgelio in cõmuni virginũ.
Simile est regnũ celorũ thesauro abscondito in agro ⁊c. Matth.xiij.Sup isto euãgelio vide.s̃.

Super alio euangelio.
Simile est regnũ celorũ decẽ virginibus ⁊c.Matth.xxv. q̃nq3 aũt ex eis erãt fatue ⁊c.q̃ p illas significant.i.par. titu.v.c.ij.§.v. in medio.
Pro laude ⁊ recõmendatione religionis vide sub littera R.sc3 religionis.per totum.
De fratribus p̃dicatoribus ⁊ eorundem laude ex religione vide.s̃.

Pro dedicatione ecclesie

tam materiali q̃ spirituali vide varia notabilia.
Pro materiali vide.iij.par.ti.xij.c.i.⁊ p oẽs.§.etiã aliq̃.c.ij
Pro spũali ⁊ etiã materiali vide.iij.par.ti.xij.c.vi.p totũ.
Itẽ ibidẽ.c.vij.p to.etiã.c.x.per totũ. Vide etiã varia notabilia sub littera.E.sc3 Ecclesia.

¶Tabula q̃ntuplex toti⁹ summe venerabilis dñi Antonini archiepi̇ flor̃. cõpilata p dñm Iohã.molitoris fratrẽ ordinis p̃dicatorũ cõuẽtus Colon. Impssa ac iterum nup reuisa ⁊ castigata:nec nõ plurimis in locis vbi mutila ac deprauata fuerat:haud minimo sane labore ad priorẽ statũ reducta.in officina pbi viri.M. Iohis cleyn alemãni Lugd.Anno dñi.M.ccccxcvi.viij.idus Nouẽbris.

Laus deo.

Registrum huius repertorij.
A.B.C.D.E.F.G.H.I.K.L. Oẽs sunt quaterni p̃ter K.et.L.qui sunt terni.

Prima pars totius

summe maioris ꝛ Auree domini
Antonini archipresulis florenti-
ni ordinis predicatorum: accura
te per complures peritissimos vi
ros nouo fetu limata: tersa: emū-
cta: ꝛ recognita. Cū additiōibus
iuris pōtificij ꝛ cesarei: per Joan
nē Thierry Lingonēsem vtriusqꝫ
iuris professorē in margine recen
tissime affixis: necnon cū concor
dantijs totius biblie solerter: et
cum magna indagine trutinatis
suoqꝫ loco collocatis.

¶ Probatissimo theologie doctori ac alme vniuersitatis parrhisiensis decano domino meo Philippo languet Johānes Thierry Lingonēsis vtriusq; iuris pfessor. S. D.

Philosophorum ille deus plato in diuina institutione de legibus: inter prima cōmemorat in omni respub. caueri oportere ne cuilibet existat licitū: que assiduis laboribus composuerit: aut priuatim ostēdere: aut in vsum publicū edere/anteq̄ constituti super id oculis hauserint iudices: ne vituperio doctorum exhiberetur. Proh vtinā his dierum curriculis hec legum cōstitutio prestantissime auunculo obseruaretur. Neq; etenī tam complures scioli blacterantes calamū carthe infigerent: neq; tam paucuium litterarū apicem edisceret: neq; tanta gothice barbariei effigies passim (quod vbertim prorumpere possum) euolaret. Nunc proh dolor exuberās copia voluminū mendis/ et falsitatibus sarcinata/ et contabulata vbiq; offenditur. Et qd deterius loculuteij gerrones omissis eminētissimis autoribus plebeios et minutulos cōsectantur/ et vestigiatim imitantur. Quodq; calamitosum est: docti et periti iuxta imperitos de studijs impune ac promiscue iudicant. Hinc vt hec radicitus (tanq̄ plebis scandala) extirpentur: statuit discretus et tersus impressor Lugdunensis magister Johānes Clein alemānus nō ritando iurgando ve. sed serio scribēdo interpretādoq; pbare causam suas viris doctis: vt ipsa sibi res testimoniū afferat: nulliq; esse omnino materiā que genus illud dicēdi pressum ac floridū eque recipiat: ac historiā nature. Poterit etenī acutissima tui ingenij acrimonia quid frugis: quidue latentis energie in hoc aureo et adamantino dñi archiantistitis florentini opere condatur oculis circūlustrare. In quo illa Ciceronis melliflua eloquentia/ Nume sanctitas/ Diogenis facundia/ Socratis promptitudo irrigatur et spargitur. In quo inquā Vlpiani iusticia/ Gregorij equitas/ Bartoli pfunditas/ Baldi subtilitas/ Panormitani censura et sanctitas. Que omnia (vt censor iurisinastix) iusto mēris perpendiculo cōpilauit. Intantū vt ne quidē minutulū allegationis erratulum (meo iudicio) comperiri quiret. Qd admirādū/ extollendū (et vt verbis Bartoli vtar) festiuitate celebrādum. Solēt nāq; iuris cesarei pfessores: vbi dictū legis lucratiuū cōperiunt solēnem celebrare festiuitatem. Qd mihi procul dubio idē dari liber ob tantū opus animarū lucratiuū. Etenī si totius freti arena: et sydera celi in linguas tullij equipollentes verterent: adhuc ob tante admirationis scientiā in litore quiescerent: cū pene exter quedā ingeniosa omnium artium liberaliū intercapedo. Sed que nūc similitudinarie exfibulaturus sum/ exorarum velim perlegito. Ad qd videlz ista bracteata et strophiata compilatio inducta fuerit. Et primitus audi: qd sacre leges ex peruersis morib9 sunt progenite. Nisi enim scelera in lucem emissa fuissent: nisi nequissime consuetudines (velut cicuta irrigua) vberrime succreuissent: sanctio Justiniana superuacanea censita fuisset: que repressiōis ac coertionis viciorū gratia et cupiditatū lata fuit. Etenī quēadmodū vulnera ante extitisse necessariū est: q̄ eorū cure et medicamēta: sic et pu9 nata esse scelera/ q̄ leges condite: q̄ obuiā pgrederent flagitijs et sceleribus. Sicuti nēpe cōplures sanitatum medele ad innumerabiles pene corporū morbos sanandū excogitate fuerūt: ita sacratissime leges ad infinitas animorū improbitates resecādas/ falcandas/ et amputandas: sordesq; e ceno lutosissimo euehendas/ cōstructe fuerūt. Hinc constitutio legis Pompeij de parricidijs: parricidas et matricidas eo modo nerouiter puniebat: vna videlz cū cane/ gallo gallinaceo/ vipera/ et simia: oibus quidē insutis corio taurino (vt historiographe expectorat Valeri9 maxim9) et id totū marinis piscibus pascendū tradebatur. Quid de aleatorib9 et blasphematoribus (qui vel his dierū interlunijs tanq̄ carniū laniatores dñm Jesum christū mēbratim dilacerant et qd dicere ausim milies in die cruci iterū affigunt) qui plectunt vltimo supplicio in autentica alearū vsu. C. de relig. et sump. fune. et in autentico: vt nō luxu. ho. cont. natu. Quid de lege cornelia de sicarijs/ que veneficos/ intoxicatores/ et homicidas torquet. Verū ne te longiori scriptorum meorū remorer ambage q̄ par sit: et vt laconico periodo terminē: certe tot plebiscita/ tot senatuscōsulta/ tot edicta pretoria/ tot diuinas leges: que oēs si recensere velle annus me deficeret. Quamobrem reipub. zelator is archipresul florētinus (tanq̄ legislator optimus) elaborauit in hoc aureo opere vitia taxare/ dominitionem celestis curie patefacere: vt ne vnum quidem athomū dereliquerit discutiendū. Qd nomini tuo obstrepere quidē dicare voluimus: qui (vt democriti verbis vtar) vnus mihi p populo es: et populus p vno: quē vt reuerēdus adeā (more parthorū) non sine munere salutabo. Munusculū hec nostre lucubratiuncule: et legū et canonū additiones erunt: in hoc litterarum emporio bituminate: forsan inepte/ et perperā: cum ingeniū mihi perq̄ mediocre existat: viresq; tenuissime extēt. Quod tamē (ni fallor) haud exasperata fronte suscepturus es: qui omni beniuolētia oppessulatus oiq; virtutū dote illaqueatus es. De quib9 tuis virtutibus ne ingratus iudicer (quia vt inquit Diogenes homine ingrato dedalea tellus nil peius creauit) aliquas sm ingenioli capacitatē laconice elacerabo. Nā si a iusticia inchoauero prudētia tristabit: si a prudētia fortitudo gemebunda postponi condolebit. si a fortitudine magnanimitas se sperni existimabit. Deniq; quācūq; primā arripuero ceterę merito condolebūt. Ipse tn̄ pro viriū conamine ita enitar et conabor vt earū quelibet mihi applaudere videbitur. Verū vnde mihi prius exordiū sumā q̄ a iusticia que in sese virtutes continet oēs: que vt germana quocūq; meaueris te comitatur: inherens corpori tuo: tanq̄ (vt verbis legalibus vtar) lepra lepre: que omniū est rectrix et domina: que suū (vt inqt plato) cuiq; tribuit: alienū nō inuadit: et pprio commodo posthabito et neglecto publicā reipub. vtilitatē fouet et alimētat. Adhec vt recepitui canam iusticia/ prudētia/ fortitudo/ et magnanimitas. Ita intra te sunt connexe vt abinuicem nequeant dissociari. Sed possum nunc cum musis illius beroaldi choreare.

Ardua res hec est opibus non tradere mores:
Et cum tot cresos/ viceris esse numā.

En eu vela complicanda sunt: ne in nauseam/ et fastidium te inducam. cum prolixitas nihil in se honesti cōplectatur. in auten. de referend. col. ij. et melius est pauca dicere q̄ corda legentiū pregrauare in. l. tanta. C. de vet. iur. enucl. Igitur vale: et me commendatū habe. Ex palestra nostra litteratoria valentina. J. T.

Disticon. J. Thierry Lingoñ. in laudem ciuitatis florentie.

Florida Florenti Floret Florentia Flore
Floreat et Florens Florida semper erit.

ΤΕΛΟΣ

Prohemium in hoc opus.

Incipit prima pars summe fratris Antonini de florentia ordinis predicatorum: et archiepiscopi florentini. in qua agitur de anima et de pertinentibus ad ipsam.

¶ Incipit prohemium totius operis.

Quam magnificata sunt opera tua dñe: omnia in sapiētia fecisti: impleta est terra possessione tua. ps̄. ciiij. Contēplatur propheta in excessu mentis positus diuinam maiestatē: stupefactus ad magnitudinē bonitatis eius quam manifestat in operibus suis: ⁊ ad ipsum loqtur dicēs. Quam magnificata sunt ⁊c̄. q. di. Mirabiliter magna demōstrata. Ubi ⁊ mysterium sanctissime trinitatis satis demonstrat cuius suffragium semper et postulare et expectare debemus: vt opera bona nostra q sunt sua ad finem perducat. Sine eo enim summo nulla natura subsistit. ait Plato. Nulla ratio intelligit: nulla actio expedit: nec eo pretermisso vllum rite fundatur exordium.

¶ In primis igitur insinuat miram potentiam: que patri attribuit. ibi. Quā magnificata sunt opera tua dñe.

¶ Scd̄o eximiam sapientiā: que filio adijcit als addicit. ibi. Omnia in sapientia fecisti.

¶ Et tertio nimiā ad nos beniuolētiā que spirituisancto ascribitur. ibi. Impleta est terra possessione tua.

> In creatiōe ostēdit potētia q pri attribuitur.

Quantū ad primū dicit Mardocheus loquēs ad deum de sua mira potentia quam ostendit in creatione. Dñe rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita ⁊c. Tu enim fecisti celū et terrā et quicquid celi ambitu continet: dñs oim es. Hester. xiij. Ubi ostendit sua potētia maxima patri attributa de nihilo cuncta faciens: nō ex preiacēti materia vt artifex. Et hoc apparet et eorum magnitudine continua: et eorum multitudine discreta: et eorū valitudine variata. Nā vt d: Eccli. j. Altitudinem celi latitudinē terre profundū abyssi quis dimensus est. q. d. nullus ꝑpter miram magnitudinē eius. sed ⁊ arenam maris: guttas pluuie: dies seculi: quis dinumerauit. q. d. nullus. Dinumera stellas si potes: dixit dñs abrae. Genes. xv. Nec est numerus militū eius. Iob. xxv. Ualitudinem creaturarum seu earum virtutē quis pōt intelligere. Deus enim et natura nihil frustra operantur: qd̄ scʒ non habeat aliquam virtutem. quinimo species rerum sunt sicut numeri: vt quelibet species creature addat vnum gradū virtutis sup aliam. Nonne igitur apparet ꝙ magnificata: idest magna facta et ostensa sunt opera dei vt magnificetur potētia patris.

> In ordine et distinctiōe sapiētia filij.

Quantū ad secundū dicitur Eccli. j. Fons sapiētie verbum dei in excelsis. Et oia per ipsum facta sunt. Est enim verbum filius dei quasi ars quedā omnipotentis patris: per quā et in qua cū summa ratione et optima facta sunt omnia. Omnia in sapiētia fecisti. ps̄. Et quia sapiētis est ordinare sm̄ phm̄. hinc est ꝙ omnia cū maximo ordine facta sunt: vt omnia teneant locū suum sibi condecentē. Ex quo apparet pulchritudo vniuersi: et mundū diuina ꝓuidentia regi. Omnia vtiqʒ in sapiētia fecisti. Denum ipse mūdus est velut quidā liber scriptus intus et foris: q docet nos sapiētiā: non solū de diuinis cognitionē. sm̄ illud Rom̄. j. Inuisibilia dei a creatura mūdi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. sed etiā docet sapientiā de agendis sm̄ illud Iob. xij. Loquere terre ⁊ respōdebit tibi: interroga iumenta ⁊ docebunt te: ⁊ narrabunt pisces maris dum oibus ꝓceptū qd̄ posuit vt faciant ad qd̄ creata sunt nunqꝫ pretereunt: se alijs colcāt. terra fructificat ⁊ arbores ⁊ nil ociosum. Et multa ⁊ innumera documenta nobis tribuūt ex ꝓprietatib⁹ suis ad bn̄ viuēdū: et sic oia in sapiētia fecisti. i. ad dandū nobis sapiētiā ex eis. Eccli. j. Effudit eā sup sapientiā super oia opa sua: et in minimis aialibus vt formicis. Unde d: Prouerb. penul. scʒ. c. xxx.

> minima terre sūt q̄ttuor.

Quattuor sunt minima terre. ⁊ ipsa sunt sapiētiora sapiētibus. Formice populus infirm⁹ qui preparat in messe cibum suū. Lepusculus plebs inualida q in petra collocat cubile suū. Regē locusta non hʒ: et egredit vniuersa per turmas suas. Stellio manib⁹ nititur: et morat in domib⁹ regū. Sapiētia horū: q est naturalis instinct⁹: docet nos sapientiā. Et formica docet sollicitudinē acq̄sitionis sapiētie. Lepusculus cautelā ab errorib⁹ ⁊ euasionib⁹. cum enim sit aial multū timidū: et a venatorib⁹ et canib⁹ insequat: in petra se tutū putat. Et sapiētie vacans: cuius initiū est timor dñi: ne capiat a venatorib⁹ gentiū vel hereticorum errorib⁹: in petra fidei collocat quietē suā ⁊ mētis inhesionem. Locusta instruit saltū cōtēplatiōis cum turma collocationis. Ita enim pascit in herbis virētib⁹ scripturarū sapiēs: vt frequenter ad modū locuste in altū se leuet meditationis ⁊ orōnis: nec solus incedit: sed cū turba sapiētum sentit. Stellio innuit laborē bone opatiōis. Nam si aliqn̄ acuto non emineat ingenio: tn̄ manib⁹ bonorum operum quasi reptās ad exequendū qd̄ sapit in domibus regum: idest in cetu sapientū collocat. ⁊ sic oia in sapiētia fecisti.

> In creaturis oñdit beniuolentia que spūisācto attribuit. ps̄. viij.

Quantū ad tertiū apparet certe eius ad nos nimia beniuolētia: q: oia fecit deus ꝑpter hoiem. ait Augu. q cum tanta potentia ⁊ sapiētia facta sunt. Et hoc est qd̄ subdit. Impleta est terra possessione sua. Terra homo est: q: terras gerit in quā reuertit: terrā terit: de terra existit. Et istā impleuit deus possessione tua. Possidet de⁹ celestia: terrestria: diuina. Et his oibus impleuit terram hois: terrestria dans ad vsum. ps̄. Omnia subiecisti sub pedibus eius ⁊c. Celestia. i. angelos ad ministeriū. Heb. j. Nonne oēs sunt administratorij spūs missi in ministeriū eorū ⁊c̄. Quid magis deus possidet ꝙ filium suum. Et hoiem deo impleuit quādo verbū caro factū est. Ioh. j. Sic deus dilexit mūdū minorē hoiem videlʒ: vt filiū suū vnigenitū daret. vn̄ aperte dici pōt. Impleta est terra possessione tua.

Uerum inter oia alia aialia sapientissimus Salomō ad imitandum formice sapientiam inuitat dicens. Uade ad formicā o piger: et considera vias eius ⁊ disce sapientiam: que cū non habeat ducem nec preceptorē nec principem: parat in estate cibū sibi: ⁊ cōgregat in messe qd̄ comedat. Prouerb. vj. Equidem inter estatem et autūnum etatis cōstitutus: arbitratus sum necessariū fore ex frumētis doctrinarū quedā recolligere ad mei sustentationē: ne si cōtingeret ad hyemalē senectutē deuenire fame deficerem. Senilis enim etas memoria ⁊ visu debilitata caligatur: et exhaustis corpus mēbris: occupationibus aliqn̄ multiplicatis non valet: nec ei tēpus vacat ad reuoluendū multitudinē librorum. Intelligens autem in ossib⁹ meis pigritiā instantam: ad eam excutiendā cōsideraui formicā inter animalia minimū ⁊ despectabile: sed sapientib⁹ sapientiorē illā esse: et ideo imitandā. Cū enim non habeat ducem nec preceptorē in ope suo: prouidet tamen sibi pro hyemis tēpore cū potest discurrere. Ducē fateor: me non habuisse in grāmaticalibus: nisi in pueritia et debilem preceptorem. Nullū habui in alia facultate excepta parte dialetice et satis interrupte: sed nec principem mihi studiū imperantem ex p̄latione. Auiditate tamē ⁊ suauitate tractus veritatis: precipue moralis sapiētie: ex his q mihi occurrerūt legēda pauca recollegi mihi grata. Neqʒ enim formica oia inuenta cibaria colligit nec preciosiora: sed q nouit sibi cōgrua. Illas igitur sublimes theorias in librarijs cōprehensas: magistris ⁊ sciētia perfectis dimisi. Que autē iudicaui apta ad materias ꝑdicationū et audientiā confessionū et consultationē in foro animarū: accepi a doctoribus plurib⁹ in theologia vel iureperitis: nō intēdens indoctus et ois scientie ignarus poemata condere: sed res collectionē facere amore fratrū pro me ⁊ mei similib⁹ qui mecū erant: q̄bus nec ingenium ad altiora: nec librorum semp copia datur. ⁊ occupatiōes facultatē subtrahūt ad discurrēdū per libros. Si materias tango aliqn̄ superans

Prohemium in hoc opus.

tes tenuitatem noticie mee: nec hoc discrepat a proprietate
formice: que pondera gestat se grauiora virtute sibi collas
ta ab auctore nature. Et congestis etiã a formica aliqua su
perfluunt aliqua corrumpuntur. Sic et ego nõ ambiguo
multa in hoc collectorio posita ad superfluitatẽ: cũ aliqñ
improprie lauerim terminos: et errorẽ sciẽm expositiõcs: nõ
reputo cũ falsitate: ad materiã dilatandã occurrentem.
Multa etiã vel nondũ emẽdata vel postea vitio scripto
rum alterata vel diminuta sunt. Non parũ laborat formi
ca ad colligendũ vñ viuat. Laboraui et ego satis p mul
tos annos et interrupte ppter occupatiões: etsi nõ magni
valoris: tñ tẽpus exigẽtes. Cũ aliqñ per mẽsesq et annos
opus omisi: tempus sepe furando aliqñ necessarium cor
poris sustentationi: aliqñ exercitationi predicature ui qua
diu indignus permãsi: aliqñ decẽtie religiõis. l. orõnis et
meditatiõis. Adeo autẽ est formica debile aial vt nõ solũ
magna: sed et minima: vt mirmycoleon: sint ei infesta vsq
ad intentionẽ. Poterunt & notatis aliqñ nedũ multũ lites
seri: sed quãtũcũq scioli opponere et ipa necare. Ego aũt
in flagella parat9 sum: nec faciẽ meã ab increpãtib9 auers
to. Dicitur etiã formica precupria bladis cõgregatis aufer
re: ne germinent: undeq frustretur spe sui laboris. Ne qd
igit elationis germẽ exurgeret infra scrutiniũ cordis mei
nisus sum fere per oia nuncupare doctores: talia q notã
tur referentes. et parũ vel nihil de meo apponere: nisi cã
breuitatis trũcare. Viderint g qui illorũ dicta cõdẽnãtes
ne digna arbitrant: si tante autoritatis vel sciẽtie sint: vt
illis possint obsistere. Nõ igit plus minusve vituperatio
nis vel laudis mihi dz ascribi q collectoribus lectionum
vel scriptoribus librorũ ab aliis editorũ. vñ nec nomẽ meũ
apponere volui: nec titulũ operi: nisi in contẽptũ tanq vi
lissimã formicã: despectũ animal fabulando alicui noiare
placuerit. Formicas q molestas fore aluearib9 apum sa
tis apparet: que cũ ad sui victum dulcedine mellis attra
ctc hoc agũt instigãte natura nõ vt noceãt: excusate sunt.
Ita et excerptores sentẽtiarũ et variis libris graues illis
esse solent qbus excellẽs ingeniũ et plurimũ ociũ pstat
doctrinas copiosas et melliflluas in originalib9 pscrutari.
Sed cũ ipsi intendãt sue et aliorũ inopie puidere: non vi
dent culpandi: cũ etiã detrimẽta non illis inferãt: sed ma
gis gloriã augeant hebetioribus: pponendo interlocutio
nes cões: que in suis fluẽtis forte nunq viderũt. Aliqua
lem tñ ordinẽ etsi non multũ seriosum: ignarus ordinis
posui p faciliori inuentione materiarũ. Nam distinctũ in
quattuor partes principales feci de vitiis et virtutib9 red
tare intendẽdo. et quãlibet partẽ in titulos: et titulos i ca
pitula: et capitula in paragraphos distinguẽdo. Et in pri
ma parte quedã generalia. videlz de anima et de potẽtiis
eius que subiecta eorũ habent. De passionibus tanq pri
cipiis eorũ. De peccatis i genere et effectib9 eorũ. De multi
plicibus legibus quibus vitia phibent et virtutes precipi
piũtur. In scda parte de vitiis in specie. videlz de octo
capitalibus et eorũ filiabus et speciebus. De restitutione.
De iuramẽto et periuriis. De votis et trãsgressionib9 eorũ.
De infidelitate et speciebus earũ et superstitionibus. Ad
singula vitia singulas pdicationes ponendo. et postea q
pertinent ad casus consciẽtie vel declarationẽ materie.
Et p themate sumitur versus. ps. Quia magis in promp
tu occurrit: et magis eccle in vsu: et cõpendiosior: in doc
trina ad oẽm materiã. In tertia parte de statib9 variis
tam laicorũ q clericorũ. De ecclesiis et sacramẽtis singulis
et de censuris ecclesiasticis. et statubus purgandorũ et bea
torũ. In quarta parte de virtute in genere et specie. De
virtutibus scz cardinalib9. et theologicis in specie. et de ea
rũ partib9 seu eis annexis. Et si tẽpus erit: agẽt de septẽ
donis et gratia. Restaret de articulis si vita cõmunicetur
que nõ minor ceteris erit. Qui uide aliqd vtilitatis hau
serit: p me oret ad dñm nostrũ Jesum xpm. Que autẽ in
ducuntur testimonia ad pbationẽ dictorũ: vltra autorita
tes diuinarũ scripturarũ et sacrorũ canonũ: que frequẽter
apponũtur et sentẽtias ppriis antiquorũ doctorũ ecclesie
Augu. Hiero. Grego. Amb. Chrys. Basilii. Isid. Bern.
Anselmi etc. Aliqñ gentilium. Platonis. Aristo. Tullii et
Senece. Adiiciunt determinationes et dicta multorũ mo
dernorũ in theologia vel iure peritissimorũ: quorũ hec sunt
noia. In theologia sctũs Tho. quem oibus prepono in
suis dictis. Alb. magnus. Petrus de pal. Pet. de tharan
tasia q fuit Innocentius quintus. Durãdus Hugo cardi
nalis. Guil. specula. in summa viciorũ et virtutũ. do. Johã.
dominici cardinalis de florẽtia. Raynerius in summa py
sana. Vincẽtius in speculo historiali. ordinis pdicatorũ: uñ
oẽs isti prenominati. Bonauentura cardinalis. Richar
dus de media villa. Alexander de ales. Johãnes scotus.
Nicolaus de lyra. ordinis minorũ. Augustin9 de roma in
quodlibetis. Augustinus de anchona de potestate eccle
Grego. de arimino. ordinis heremitarũ. In iure in glo.
decreti. Hugo. Bartholome9 brixeñ. Bern. in glo. decre
talium. Ray. ordinis pdicatorũ in summa sua antiqua. In
nocentius quart9. Hostiẽ. in apparatu et summa. Guil. in
speculo. Archid. in rosario. Johan. an. in nouella. et glo.
sexti et clemen. Johannes de lignano. Johãnes caldri
ni. Joh. de Imol. oim nouissim9 doctor. Petrus de anch.
Laurentius de ridolfis in tractatu de vsuris. Franciscus
de zabarellis. Nicolaus abbas de sicilia. Antonius de
butrio. Petrus ordinis minorũ in directorio iuris. Lapus
de castelli. Fredericus de Senis in consiliis. Bartolus
Baldus. De historiis exẽpla ponunt. Greg. in dialogo.
Vincenti9 in specu. Martin9 in chronicis. Valerius ma
ximus Paulus Orosius. De vita patrum. De vita fratrũ.
De septẽ donis. Allegantur et multi alii sapientes: sed qr
non ita frequenter: ipsos non curaui nominare.

¶ Finis prologi in sequens opus.

Incipit tabula generalis

huius prime partis summe Antonini q̃ hz titulos viginti: quoꝝ quilibet hz multa capitula. que cap. hñt plures. §.

Finitur tabula.

Incipit prima pars summe maioris domini Antonini archiepiscopi Florentini. In qua parte ponuntur viginti tituli.

Titulus primus. De anima in communi.

¶ De ipsius anime similitudine ad deū. Capitulū .i.

Venite audite ⁊ narrabo oēs qui timetis deū: quāta fecit aie
mee. ps̄. lxv. Inuitat ps̄. Non oēs: sed timentes deū ad cōsiderandū magnificā
nobilitatē aie rationalis: ⁊ ꝙ innumera
bona ⁊ magna cōtulit ei altissim⁹. Qui enī nō timēt deuz
non curāt talia cognoscere: sed solū corꝑalia et mūdana.
Cōsiderās autē istā nobilitatez aie deuotus Bern. in lib.
medi. O aia (inq̄t) insignita dei imagine: decorata similitu
dine: redēpta xp̄i sanguie: desponsata fide: dotata spū: deputata cū angelis: capax beatitudinis: heres bonitatis:
particeps rōnis: quid tibi cū carne. q. d. quō solum vacas
corꝑi prouidēs sibi nō tibi: subijciēs te sibi: cū sis ita nobilis et magnifica: ⁊ ipsa ita vilis ⁊ fetida. Eius pulchritudinem ⁊ exaltatione cōgrue figurauit Hester: q̄ pulcherrima naturaliter ornata ꝑ tēpora multipliciter: peruenit
tandē ad mr̄imonij cōsummationē feliciter cū Asuero cū
ipso summo monarcha conregnās: Vasthi etiā pulcherrima regno priuata: q: mandatis ei⁹ obedire contēpsit. vt
pz in lib. Hester. ij. c. Interp̄tat̄ hester humilis vel electa
in tp̄e: et signat aiam q̄ a deo eligit̄: et ꝑ hūilitatē eius electio intimat̄. Hec pulcherrima est in sui essentia: sed pulchrior adhuc reddit̄ ⁊ amabilior ex ornatu virtutū. Peruenit aūt ad cōsummatū mr̄imoniū cū Asuero q̄ interp̄tatur beatitudo: signās dn̄m iesum xp̄m: cū ꝑfecte ei vnit̄
in gloria superna: regnās cū eo in eternū: vbi cōsequit̄ omnimodā sui ꝑfectionē. Vasthi autē signat quālibet aiam
etsi pulchrā in sui natura: sed tn̄ q: dei mandatis obedire
contēnit reprobat̄: ⁊ regno infelicissima ꝓuat̄. Ad h̄ autē
opprobriū venit: q: vt ingrata ⁊ superba: dignitatē suā et a
quo habuit nō intelligit sequens instigationem carnis.
Qd̄ innuit Salomon Can̄. i. di. Si te ignoras o pulcherrima inter mulieres: egredere ⁊ abi post vestigia gregū.
Idest si ꝓ q: te nō cognoscis ⁊ dignitatē et cōditionē tuaz
nō attēdis pulcherrima mulierū. i. creaturarū hoc tibi sequitur. Egredere. i. egredieris de domo paterna: vt ꝓdigus filius in regionē lōginquā de domo ꝓprie cōsciētie:
abi. i. abibis post opa carnalia q̄ sunt signa gregū. i. brutorū aialiū. Ho enī cū in honore esset nō intellexit: cōparat⁹
est iumentis insipiētibus ⁊c. Hoc autē nō agit qui nobilitatē et aie conditionē attendit. Vn̄ Hugo de arra aie ipsi
loquēs ait. O si teipsam videres: si pulchritudinē tuā attenderes: nunq̄ aliā creaturā ꝙ teipsam magis amares.
Venite ḡ et audite quāta fecit deus aie rōnali. Nam etsi
quantū ad corp⁹ etiā fecit multa et magna. Fecit aie magna quātū ad naturalia q̄ formauit: fecit aie maiora quātum ad ꝟtualia qb⁹ decorauit: fecit aie maxima quātū ad
supnalia q̄ ei preparauit. Vn̄ si de ea querat̄ illud qd̄ xp̄s
dixit Mat. xxij. Cuius est imago hec. Nam et dicit ps̄. In
imagine pertrāsit homo. Respōderi potest.

[margin: ps̄. xlviij]

¶ Est imago aia increate deitatis: quātū ad naturalia.
¶ Est imago aia incarnate veritatis: quātū ad ꝟtualia.
¶ Est imago anima glorificata intellectualitatis: quantum ad supernalia.

§. I. Quantum ad primum

[margin: Aia est imago icreate deitatis]

Anima dr̄ imago dei. Et propterea Gen̄. i. Faciam⁹ hoiem
dixit deus: ad imaginē ⁊ similitudinē nostrā. Et ꝓ heresi ponit̄. xxiiij. q. iij. c. penul. dicere aiam nostrā nō esse imaginē
dei. Et Augu. in lib. de trini. dicit. Licz aia nr̄a nō sit eius
nature cuius est deus: ibi tn̄ imago eius querēda est quo
nihil est melius. Hec ḡ anima non est similitudo oimode
idēntitatis cuiusmodi est filius. Vn̄ Amb. tractans illud.
Deus q̄s erit similis tibi. dicit. Non, vtiq̧ nullus: q: imago patris est filius. de peni. dis. i. si sacerdos. Sed est imago representatiōis habēs plures similitudines ꝓportionis ad ipm̄ deuz. Nam vt dr̄. ex̄ de sum. trini. ⁊ fide catho.
ca. dānamus. Inter creatorē et creaturā nō pōt tanta similitudo notari: quin iter eos maior dissimilitudo sit notanda. Nouem ḡ similitudines sm̄ ꝓportionē inter deū
et aiam quātū ad sua naturalia possunt notari. Et p̄ma
est q: deus vnus est in essentia. Deute. vi. Deus tuus vn⁹
est: ⁊ aia nostra vna est in eēntia. Licz enī corp⁹ nostruz a
principio cōceptiōis habeat primo aiam vegetatiuam et
postea aiaz sensitiuā. Et in plātis alia sit aia vegetatiua q̄
crescūt et fructificāt: alia in brutis aialibus qua sentiunt
⁊ vegetant̄: in hoie tn̄ cum infundit̄ aia ipsa aia rationalis essentialiter vna est: hn̄s perfectionē ois aie. i. nō solū
intelligēdi potētiā: sed etiā sentiēdi ⁊ vegetādi. Scd̄a similitudo: deus triuus est in ꝑsona. iuxta illud. i. Johā. v.
Tres sunt qui testimoniū dant in celo: pater ꝟbū et spiritussctūs. Et aia est trina in potētia: scz memoria intelligētia ⁊ volūtate. In hoc tn̄ dissimilitudo: q: tres ꝑsone diuine sunt de⁹: sed potētie aie nō sunt essentia aie: sed vires
eius ab ea fluentes. Tertia deus est simplex oino: ita ꝙ
nulla cōpositio in eo repeit̄: ⁊ neq̧ ex materia et forma
neq̧ ex subiecto ⁊ accidente: nec ex esse ⁊ essentia. Et aia
nr̄a simplex est quātū ad hoc q: non est cōposita ex materia et forma. prout est hō ex corpore et aia. ⁊ alia corꝑalia.

[margin: Nouem sūt similitudines in ter deuz et aiam quātum ad sua naturalia.]

Quarta deus est immortalis. i. Tim̄. i. Regi seculoꝝ immortali ⁊c. Et aia est imortalis iuxta illud Sap̄. iij. Iustorū aie in manu dei sunt ⁊c. Visi sunt oculis insipientium
mori: illi autē sunt in pace. Cōsiderata enī aia sm̄ substātiam suā: vt dicit Vincē. in speculo historiali: icorruptibilis: est: q: nō est ex ꝯtrijs eius substātia: nec aliq̄d sue nature ꝯtriuz hz a quo possit corrūpi. Similiter ꝯsiderata quātum ad formā que est potētia intelligēdi: q: intellect⁹ est
capax oīm formarū intelligibiliū q̄ per se sunt incorruptibiles. Simil̄r cōsiderata ad finē suū: qua data est ei ꝟtus
speculatiua ⁊ motiua per quā se pōt ordinare ad summū
bonū: sm̄ hoc manet volūtate primi incorruptibilis ⁊ magnitudine pene vel premij. Ex creatiōe hz vt actiōe alterius nō possit corrūpi: nisi ex actione dei. Ex relatione ꝟo
ad finē hz ꝙ velit deus eā nō corrūpi. Hec ille. De imortalitate tn̄ aie plenius infra ꝓbabit̄. Quinta similitudo: *[margin: co. ti. c. v]*
deus inuisibilis est. Jo. i. Deū nemo vidit vnq̄. Est enim
spūs. Joh. iiij. Deus spūs est: et sensus corꝑalis nō est apprehensiuus rei spūalis sed corporalis. Quod autē dixit
Jacob Gen̄. xxxij. Vidi deū facie ad faciē. intelligendum
est sm̄ magr̄m in. ij. sentē. q: vidit aliquē angelū in specie
corꝑali apparentē: deū representantem: ita ⁊ aia inuisibilis
est: q: spūs est. Vn̄ xp̄us in cruce ait Luc. xxiij. In manus
tuas dn̄e cōmēdo spm̄ meū: idest aiam. Vnde oculis corporeis videri non pōt. Quod aūt dicit Greg. in. ij. dialogoꝝ beatū Benedictū vidisse aiam sororis sue: scz Scholastice in modū colūbe in celū ascēdere: nō est intelligendū aiam esse talis forme: vel cuiuscūq̧ corporalis sed ad
ostendēdū puritatē illius apparuit illis tale aial ex aere
formatū. Sexta de⁹ est vbiq̧. Hiere. xxiij. Celū et terram
ait ego impleo. Totus est in toto vniuerso nō cōclusus. ⁊
tot⁹ in qualibet parte eius: quia indiuisibilis est: et vbiq̧
influit et operat̄ virtus eius: etsi nō vbiq̧ manifestet gloriam eius vt in celis. Et aia nostra est tota in toto corpore: et tota in omni ꝑte eius. Non enī viuit corpus nisi aia
p̄sente inquit Aug. de peni. dist. i. porro illi. §. resuscitatus
Ita etiā nō viuit nec sentit aliq̄ ꝑs corꝑis nisi ꝑ aiaz: ⁊ q:
aia nō est quanta dimensiue: ideo vbi est: ibi tota est. Vn̄
cū ledit̄ aliqua ꝑs minima etiā sentit q̄s dolorē: q: ibi est
aia que viuificat illam partem. Septima deus est vnuz

principium vniuersi seu mūdi a quo omnia processerunt. Apo. xxi. Ego sum alpha et o: principium et finis. ⁊ homo est vnū principiū mūdi minoris: idest totius gn̄is humani: qd̄ processit ex eo quātum ad corpulentā substantiam. Adā em̄ primo solus formatus est ⁊ de eo eua et ex illis alij. Hec similitudo imaginis ponitur ab Aug. xxxiij. q. v. hec imago. Sed q: hic agit de aia nō de toto hoie: iō ista similitudo Aug. dimitti pōt et ponat alia scilz q deus est impassibilis. Malach. iij. Ego de⁹ et non mutor: ⁊ anima nō quidē immutabilis oino: sed p alterationē seu lesionē naturaliter. Nā q aia damnati patiat in inferno vel purgatorio ab igne: hoc agit ignis nō naturaliter: sed vt instrumentū diuine iusticie acerbissime crucians. Octauo de⁹ est in se gaudiosus. ⁊ aia est naturaliter gaudiosa: q: est apta naturaliter pticipare eius beatitudinē. Vn̄ dicit bea. Tho. q homo nō pōt diu stare in tristicia quin cōuertat se ad aliqd̄ gaudiū et delectationē: ⁊ ideo si nō se exercet in gaudio ⁊ delectatione spūaliū immergit se delectationib⁹ mūdi. Nono deus est intelligibilis ⁊ actu intelligit infinita: ⁊ est volibilis ois boni: ⁊ aia nr̄a est intellectiua et in potētia ad intelligendū infinita: ⁊ volens naturaliter bonū ⁊ infinitū bonū. Magna vtiq3 sunt ista que fecit deus anime: et ideo recolēda. ⁊ tam pulchra imago conseruanda non minus q pictura dei.

§. II. Quantū ad secundū

Anima ē imago incarnate veritatis.

Anima est imago incarnate veritatis mediātibus virtutibus que si nature sunt: non a se h3: sed infusas a deo. Vn̄ aia rationalis est adhuc pulchrior: q: potior est gr̄a vnde pcedūt virtutes q natura fm Ambro. de cōsecra. dist. ij. reuera. Et fm hoc est aia imago veritatis incarnate idest xp̄i. iuxta illud Rom. viij. Quos presciuit hos ⁊ predestinauit cōformes fieri imaginis filij sui ⁊. j. Cor. xv. Portemus imaginē celestis scz christi: qd̄ fit imitando virtutes eius. ⁊ habēdo spūaliter nouē similitudines pdictas fm pportionē inter deū et aiam. Primo videlz sicut aia est vnarita ⁊ tu sis tot⁹ vnum cū deo vnitus. ⁊ per cōformitatem volūtatis. j. Cor. vi. Qui adheret deo vnus spūs est cū eo: scz cōcordādo se cum volūtate sua vt xp̄s qui dixit. Nō mea volūtas sed tua fiat. Matth. xxvj. Scd̄o sicut aia est trina in potentia: ⁊ tu sis trinus in dilectione. s. dei tui ⁊ proximi. fm illud. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊c. et proximū tuū sicut teipsum. Luc. x. Quod fecit xp̄s Apoc. j. Dilexit nos ⁊c. Tertio aia est simplex: et tu sis simplex nō duplex habēs in oibus rectam intētionem q: si oculus tu⁹ fuerit simplex totū corp⁹ tuū lucidū erit. Luc. xj. Petrus in pma canonica. c. ij. de xp̄o ait. Nec inuētus est dolus in ore eius. Quarto aia est imortalis: ⁊ tu caueas tibi a peccatis: q: vt d: Ezech. xviij. Aia que peccauerit ipsa morieť: nō quātum ad substātiam: sed quātū ad gratiā qua priuať per mortale: ⁊ per venialia disponitur ad mortale. j. Pet. ij. de xp̄o d: pctm̄ nō fecit. Quinto aia est inuisibilis ⁊ spūalis. ⁊ tu occultes opa tua bona ne videātur. vt vites superbiā ⁊ inanem gloriā. Mat. vj. Attēdite ne faciatis iusticiā vestrā corā hoibus. Sint ipa opa spiritualia separata a vita carnali sensuali: q: spirit⁹ carnem ⁊ ossa nō h3. Luc. xxiiij. Sic xp̄s mūdato leproso pcepit vt nemini diceret. Mat. viij. Sexto anima est in toto corpore vbiq3 ⁊ tu sis circūspectus quoad oēs potētias interiores ⁊ exteriores: ne ex aliqua parte diabolus valeat intrare: nec per visum: nec per auditum: nec p cor et huiusmodi. Abacuc. ij. Super custodiam meā stabo.

Nouem modis portaľ imago xp̄i spiritualiť

Septimo anima est impassibilis. ⁊ tu nō mouearis tribulatiōibus ⁊ angustijs oblit⁹ iniuriarū oim. Leuit. xix. Nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Exemplo xp̄i qui semper siluit ⁊ patiens fuit. Est octauo aia gaudiosa. et tu gaudeas semper: nō in mūdo: sed in deo et bonis operibus. Semper peccator de peccatis doleat: et de dolore gaudeat. dicit Augu. de peni. dist. iij. si apls. ad Phil. iiij. Gaudete in domino semper. Nono anima est intelligibilis veritatis ⁊ volibilis bonitatis: ⁊ tu ergo vaces veritati p lectionem ⁊ auditionem diuinorum: et verū bonu3 non falsum ⁊ apparens appetas. Nam fm Grego. Qui ea que dei sunt sciunt: a dn̄o sciūtur. et qui ea que dei sunt nesciunt a domino nesciūtur. dist. xxxviij. qui ea. Semper christus mente gaudebat: et veritatem speculabatur.

Aia i baptismo recipit a xp̄o. ix. ornamēta virtutū q ipse habuit.

Quia etiā in baptismo anima per fidem efficitur spōsa christi: ipse christus confert ei nouem ornamenta virtutū que ipse habuit. Et hec notanť in autoritate Ezechi. xvj. vbi sic dicit sponsus. Laui te aqua et mūdaui sanguinem tuum ex te: vnxi te oleo. vestiui te discoloribus. calciaui te hyacintho. cinxi te bisso. indui te subtilibus. ornaui te ornamento. dedi armillas in manib⁹ tuis. ⁊ torquem circa collum tuum. dedi inaurē super os tuu3. circulos aureos in auribus tuis. et coronam decoris in capite tuo: ornata es auro et argento. hec ibi. Vbi considerandu3 q anima lota est aqua baptismi: ⁊ sic mundata a sanguine peccatorū. Vncta oleo chrismatis: ⁊ tunc aia intus ornať auro gratie ⁊ corpus argento clare fame. tunc primo induit eā subtilibus. i. camisia subtili fidei: q: transcendūt ratione3 ea que sunt fidei. Secundo induit eam vestitu deaurato charitatis. Tertio chlamyde discolorib⁹: idest diuersorū3 colorū. i. iusticiā que dicitur ois virtus: ⁊ sic varia. Quarto cingit cingulo bissino castitatis ⁊ abstinētie que pertinent ad tēperantiā. Quinto calciat hyacintho colore ceruleo scz simili celo. i. spe eternorū et desiderio celestium. Sexto ornat armilla in brachijs fortitudinis ⁊ exercitio bonorū operū. Septimo ornatur torque aureo circa collū scz prudētie. Octauo appenduntľ inaures in auribus humilitatis quidem ⁊ obediētie in aduersis: ⁊ tēperantie in psperis. Tandē nono coronaľ corona decoris in capite. s. pseuerantie. Nam vt dicit Ber. Sola pseuerātia coronabitur. His oibus ornamētis fuit xp̄s ornatus. Nā quātu3 ad fidē habuit eā non sicut nos: q: clare deū videbat: sed quātū ad id qd̄ est perfectiōis in ea. s. assentiendo oi veritati diuinitus reuelate. Spem vero quātū ad glorificationem corpis futurā. vt ergo portetis imaginē celestis: induimini dn̄m iesum xp̄m. Rom. xiij.

§. III. Quātu3 ad tertiū sc3

Aia est imago glorificate intellectualitatis.

supernalia que aie preparata sunt: est imago glorificate intellectualitatis. i. angelorū sanctorū. j. Corinth. ij. Ocul⁹ non vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit que preparauit deus diligētibus se. s. bona glorie que angeli possidēt in patria: ad quā hoies ascēdentes equales sunt angelis dei. ait xp̄s Matth. xxij. Nouem autē sunt ordines ipsorū angelorū. inquit Grego. de pe. dist. ij. c. principium. Angeli/archangeli/potestates/virtutes/pricipatus/dominationes/throni/cherubin et seraphin. Hoies autē non facient ordinem decimum de per se in glia. sed assumuntur aie sanctorū ad diuersos ordines angeloru3 fm differentiam meritorum. Et quis quilibet ordo possideat aliquod donum excellenter vnde denominatur vt dicit magister in. ij. sentē. dis. ix. nihil tamen singulariter.

Aia btā pticipat aliqd cū oib⁹ ordinib⁹ angelorū.

Participat ergo quelibet aia beata cu3 oib⁹ ordinibus aliqd. Nam seraphica est p amoris ardorem. Interpretaľ em̄ seraphin incendens. ⁊ Esa. xxxj. ca. d: Dixit dn̄s cuius ignis est in syon: ⁊ caminus ei⁹ in hierlm ⁊c. Est aia cherubica per cognitionis plenitudinē. Interptaľ em̄ cherubin plenitudo sciētie. ad Heb. viij. Oēs scient me dicit dn̄s a maiori vsq3 ad minorem. Greg. iiij. moral. Quid est qd̄ nesciant q scientē oia sciunt. Est thronica p pcinij quietā et securā tentionē. Thronus d: sedes nobilis in q quiescitur ⁊ firmus quis manet. Jo. xvj. Gaudiū vestrū scz supne glorie: nemo tollet a vobis. Jo. x. Ego vitā eternā do eis. s. ouib⁹ meis: ⁊ nō peribūt in eternū. Est dominatiua per summam puritatē. Maius dominiū esse nō potest q esse liber a vitijs ⁊ passionibus ⁊ miserijs corporis: quod

non fit nisi in gloria. Rom. viij. Ipsa creatura liberabit a seruitute corruptionis in libertatē glorie filiorum dei. In multis hic offendimus oēs: sed ibi sine macula sunt ante thronū dei. Apoc. xiiij. Principatuz hz aīa summe dignitatis. nam oēs reges et principes mūdi sunt. j. Reg. ij. vt sedeat cū principibus et soliū glorie teneat. Fecisti nos deo nostro regnū. i. reges. cātāt sancti: vt dr in Apoc. v. Uirtutē hz in se summe vigorositatis: et qd ad aīam in omni virtute firmatā: mutata tñ fide in visionē et spe in possessionē. Et qd ad corpus factū in resurrectiōe finali īmortale et impassibile. ps.

Ps. xlv. Fluminis impetus letificat ciuitatē dei. Impetus fluminis signat perfectionē virtutū: q: ad vsum nō presentis vite: sed perfectissime erunt in aīabus. Apoc. vij. Nō esurient neqz sitient amplius etc. Facientes etiā miracula plurima post mortē sancti: inter potestates reperit pro repressionē demonū. Nā sicut angeli sancti refrenāt maliciā demonū: ne tantū noceant quantū vellēt et precipue potestates: ita et sancti iuuant nos cōtra malicias demonū spūaliter et corporaliter: vt patz ad corpora multorū sanctorū. Archāgelorū capit proprietatē aīa per altissimā claritatem et reuelationē magnorū secretorū. Angelorū aūt pro obediētie agilitatem parate sunt semper: et nil aliud pōt in eorū appetitu cadere nisi quod deus

Ps. ciij. vult: sicut et de angelis dr in ps. Facientes verbū eius ad audiendā vocē sermonū eius. Et sic aīe pro bona supernalia collata est imago totius celestis hierarchie in patria. Sz si hic

Aīa q̄ viuit vitiose: efficit imago diuersarū bestiarum. viuit vitiose efficit imago diuersarū bestiarū. Ro. j. Mutauerūt gloriā incorruptibilis dei. i. gloriosam imaginem dei in imaginē corruptibilis hois et volucrū et q̄drupedū serpentiū et ceterorū. Hinc et Boe. de phica cōso. Euenit vt quē diuersis vitijs trāsformatum videas hoiem estimare nō possis. Exēplificat de diuersis vitijs varijs bestijs assimilans. Supbia leoni. Inanis glīa pauoni. Inuidia linci. Auaricia talpe vel serpēti terrā comedēti. Ira cani. Gula vrso. Accidia asino. Luxuria porco. Timiditas ceruo. Instabilitas aui et hmōi. Et cōcludit Boe. Itaqz fit vt q̄ probitate deserta in diuinā conditionē trāsire nō possit vertat in beluā. Qd et p figurā ostēsum est in Nabuchodonosor: qui propter supbiā suā est in bouē ex hoie cōmutatus. vt dicit Augu. xvij. q. iij. miror. Et tales persōnes in alia vita sumūt imagines demonū. vñ Thren. iiij. Denigrata est super carbones facies eorū. Demones cōiter pingūtur nigri ad innuendū obscuritatē et horribilitatem eorū. Pro maiori

Quinqz sunt q̄ diuersimode representant deum. aūt declaratione eius qd est. s. de imagine. Nota q̄ q̄nqz sunt q̄ deum diuersimode representāt. s. vestigiū: imago: ad imaginē esse: similitudo et equalitas. Primo enī vestigiū representat illud a q̄ causaliter est expressum confuse: sicut impressio pedis relicta in puluere. et similiter cinis dr vestigiū ignis et sic qlibet creatura irrationalis dr vestigiū dei: q: ipsum aliquo modo representat p aliquā sui virtutē. Vñ Job. xj. Forsitan vestigia dei cōprehendes: et vsqz ad perfectū oīpotentē reperies. Scdo imago repsentat illud a quo est producta clare expresse. Et hoc duobus modis. q: vel in specie similitudine: sicut imago regis in filio: vel in figure similitudine: vt patz de imagine regis expressa in nūmo. Ponit Aug. in libro de decē chordis exemplū dicens. q̄ sicut imago imperatoris aliter est in nūmo: aliter in filio: q: in filio est impressa scdm cōuenientiā nature: in nūmo autē non: sic et tu nūmus dei es. et hoc melior: q: cū quadā vita et intellectu es. vt scias cuius generis imaginē. nūmus aūt nescit se habere imaginē imperatoris. Ponit etiā exemplū de imagine que est in filio et in speculo. In filio enī hoie est imago patris: et ex hoc est pater eius. In speculo vero imago nō est hoc qd ipse homo: et ex hoc nō est pater eius. In filio regis est imago scdm equalitatem substātie: et ex hoc rex est pater filij. In speculo aūt lōge est a substantia. Sic a sili. Filius dei est imago patris et nunq̄ dr esse ad imaginē. et hoc propter idētitatē nature expresse: quā dei filius repsentat. Homo vero dr imago dei propter identitatem similitudinis. et dr etiam esse ad imaginē propter imperfectionē similitudinis. Unde dr Gen. j. Faciamus hoiem ad imaginē et similitudinem nostrā. Nam hec prepositio ad: distātiā significat. Tertio similitudo representat candē qualitatē nō vt expressam ab alio: vt ouū est sile ouo: nō tñ est imago oui: q: nō expressum ab ouo. vñ vbicunqz est imago est similitudo: sed nō econuerso. Quarto equale representat illud a quo est expressum perfecte. Nam equalitas nō est de rōne imaginis nisi perfecte: qualis est filius dei. Ex his elicit q̄ aliqua creatura est que nec imago est nec ad imaginē: vt creatura irrationalis: sed dr vestigiū dei. Aliqua res est q̄ nūq̄ est ad imaginē: sed imago dei tñ: vt filius dei. Col. j. Est filius dei imago inuisibilis dei: et hoc propter idētitatem nature. Aliqua creatura est que est imago dei et ad imaginē dei: vt homo qui propter similitudinē non equalitatis: sed proportionis inter deū et ipsum dr imago: et propter imperfectionem similitudinis dr ad imaginem dei: q: scz nō habet idētitatem nature cum deo sicut dei filius. Raynerius post Tho. in. j. parte. q. xciij.

Imago vbicūqz est similitudo est sz non ecōuerso.

De mira nobilitate anime. Capitulum. ij.

Benedic aīa mea domino. dñe deus meus magnificatus es vehemēter. ps. ciij. In oībus operibus suis dñs magnificat idest magnus efficit nō in se qui augeri nō pōt: sed in nostri cognitione. i. magnus ostendit nobis in sua potētia: sapientia et beniuolētia. Qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absqz numero: vt ait Job. Sed inter oīa opa sua ab extra. vehemēter magnificat. i. magnus et mirabilis ostēdit in aīe rōnalis creatione et bonorū innumerabiliū eidē collatione. Et ideo benedic aīa mea dño: benedic corde: ore et opere: et vt frequentius benedicat frequēter cōsiderare debet ipsius aīe excellentiā nobilitatē et pulchritudinem sibi collatā. Sicut enī principiū salutz est cognitio sui: ita causa interitus est ignorātia: siquidem ignorātia mater cunctorū errorū ab oībus vitanda est: vt dr. xxxviij. di. ignorantia. et permaxime ignorātia sui. Unde et querēti cuidā vñ posset beatus effici. respōsum fuit ab Apolline delphico: gnoti se autō. i. nosce teipsum. quod allegat Bern. ad Eugeniū scribens. Qd sub alijs verbis notat Job dicēs. Uisitans speciē tuam non peccabis. i. considerans tuam essentiā. i. teipsum: vt exponit Helinādus. Quid enī prodest homini scire vires herbarū: virtutes celorum: siderū cursus: hoim mores: naturalia cuncta: sui noticia postposita. Ipsam aūt anime qualitatem describit Salomon dicens. Cañ. j. Si te ignoras o pulchra inter mulieres etc. vt j. patet. Quanta sit anime humane pulchritudo: nobilitas: et refulgentia: et quanta sit eius circa hoc ipsum ignorantia: et quomodo possit et per que media deuenire vt habeatur ipsius anime natura: et vtilis noticia et recta vita: pulchre et deuote et egregie ostendit Johānes dñici cardinalis in itinerarij libro exponens dicta verba. Si te ignoras: o pulchra inter mulieres egredere et abi post vestigia gregum: et pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastorū. In quibus quidem verbis spōsus anime christus ipsam sponsam alloquens tria de ipsa ostendit.

Job. v.

Ignorātia ē mr̄ cunctorū errorum

Job. v.

Canti. j.

Primum est defectio cognitionis naturalis. ibi. Si te ignoras.

Secundum est perfectio conditionis humanalis. ibi. O pulchra inter mulieres.

Tertiū est instructio perfectionis internalis. ibi. Egredere et abi etc.

§. I. Inchoādo a secundo

cum scilz dr. O pulchra inter mulieres. notat magnitudo mirabilis excellentie aīe: ex tribus ibi positis: scz

Primo ex articulo vocationis: cum dicitur. O.

Secundo ex substātiuo intellecto adiectionis: cū subditur. pulchra.

Tertio ex termino cōparationis. ibi. inter mulieres.

Ubi sciendũ q̄ cũ sacre scripture preciosissima verba nullum superfluũ nil ociosum admittãt: iste ꝟo articulus seu interiectio o includat in omni vocatiuo: sequit̃ q̄ vbi põt intelligi videt̃ supflue annotari: nisi debita ratio assignetur.
Dec lr̃a o sex põt notare. Et ideo ↄsiderandũ est q̄ o est nota admirationis. durationis. cõpassionis. affectionis. reuocationis. ꝛ pfectionis. Ex quibus concludit̃ q̄ dño predicẽte cũ eã vocat o: anima est admirabilis. est durabilis. est iterminabilis. est desiderabilis. est amabilis. ꝛ est commẽdabilis. Primo igit̃ dico q̄ o notat admirationẽ: vnde cum de aliquo admiramur tanq̄ ibi deficiat spũs noster vltimã litterã proferimus ore que est scientie elemẽtum finale v et in greco
Mat. xv. o. Unde ꝛ saluator admirans seu ad modũ admirãtis se habẽs erga chananeam dixit. O mulier magna est fides tua. Mirabilis siquidẽ est anima: et a nobis incõprehensibilis ꝑ statu vie: ꝛ iuxta intelligẽtie facultatem naturalem. Mirabilis vtiq̄ in essentia: mirabilis in capacitate. Nã quantũcunq̄ q̄s ꝓficiat in scia nihil est respectu eius q̄d adhuc scire põt. Apparet capacitas eius mira ex artibus adinuẽtis pluribꝰ: ex sciẽtiis variis acq̄sitis: ex virtutibus descriptis: vt. j. patebit. Mirabilis est in diuine imaginis cõfluentia: vnitatẽ ꝛ trinitatẽ sup oĩa distinctius re-
Ca. pce. presentãs: vt. s. patuit. Mirabilis est in potẽtiarũ plura-
§. i. et. iij. litate. s. vegetatiua. sensitiua. intellectiua: quarũ quelibet
in fi. in plures subdiuidit̃. vt. j. ostẽdit̃. Mirabilis in corporis
Ti. ij. coniunctione: cũ res tam nobilis ꝛ magnifica vniat̃ cũ re
Ca. vl. e. tam vili ꝛ infima quale est corpus. ꝛ de hoc etiã. j. Mira-
titu. bilis est in corpali cõtagione: cũ mũda a deo creat̃: subito a corpe cui vnit̃ inficiat̃. Et nõ minus mirabilis in eiꝰ per baptismũ mũdatione. Mirabilis est in sui corporis exer-
titu. v. ꝑ citatione ꝑ potentias eius: de quo. j. habebit̃. Mirabilis
totum. est in sui separatione a corpore ꝛ operũ suoꝝ retributiõe. de q̄bus etiã tractabit̃. Mirabilis demũ in defuncti corporis reassumptione. Scd̃o o est nota durationis. Ex parte post iuxta illud Apoc. j. Ego sum alpha ꝛ o: primus ꝛ nouissimus. vbi a denotat eternã durationem ex parte ante. qz nulla littera ante eam. O vero ex parte post signat durationem: qz nulla littera sequit̃ fm grecos. Anima igitur humana non habet durationẽ ex pte ante. qz creata est in tempore: sed ex parte post: quia non terminat̃: sed est perpetua ꝛ immortalis: ꝛ de eiꝰ immortalitate plenꝰ. j. aget̃.
Co. ti. c. v. Et sicut finis alphabeti est o fm grecos: ita finis oĩm celorum ꝛ creaturarũ est anima rationalis. Et ideo postq̄ oĩa creata sunt: demũ ipsa creata fuit: ꝛ propter ipsam creata sunt oĩa: finis eñ etsi sit primũ in intẽtione: est tñ vltimũ in executione operantis. Omnia inquit Augustinus sup Genesim. fecit deus propter hominẽ: hoĩem aũt propter seipsum. Tertio o est nota cõpassionis. fm illud Threñ. j. O vos oẽs qui transitis per viã attendite et videte si est dolor similis sicut dolor meus. Cõsueuit eñ persona afflicta de se vel alterius afflictione multum dolẽs: frequẽter cũ suspiriis emittere o: in qua oĩs fere vox terminatur languẽtis. Nulla etiã litterarũ formatur pleno ore nisi o. Et nulla aptior ad clamandũ q̄ o. Audi o aĩa deũ tibi loquẽtem ꝛ dicentẽ o. ꝛ nõ despicias receptum auribus o. Tibi eñ cõpatitur: qz in peccatis fuisti. Tibi eñ cõpatitur: que tam nobilis ꝛ admirãda ad tantã miseriam eis deducta: vt peccõ sis subdita: ꝛ de regina vniuersoꝝ sis corporis vilis ancilla effecta. Tibi cõpatit̃: que eras celũ diuinum et facta es demonũ phanũ. Tibi cõpatit̃: cui seruiebant angeli: nũc imperant demones. O si tu videres tuã dignitatem per gratiã ꝛ nobilitatẽ per naturã. ꝛ demũ scires ad quã infelicitatẽ te deducit pctm̃: quantũ tu clamares o incessanter. Ille suspirat vt suspirare te doceat: dolorẽ affigit: vt de te tu pfecte doleas. Et languores ꝛ dolores ipse adhuc plãgit in cruce ꝛ clamore valido: vt ꝑpendas exinde quantũ tu debes dolere que cõmisisti pctm̃. Quarto o est nota affectionis seu desiderij ꝛ dilectionis: q̄d exprimebat ps̃. cxvij. dicens. O dñe saluum me fac o dñe bene ꝓsperare. A pueris ꝛ turbis clamatũ est in hebraico osanna: ex effectu eoꝝ ad xp̃m. Math. xxj. Uolens ḡ deus insinuare quãta affectione desiderio ꝛ amore vocet aĩam: vt spem generet atq̄ dilectionem reciprocã dicit. O pulchra. ope nãq̄ ostẽdit q̄cq̄d expressẽrat voce q̄ scz solerter te errãtem q̄siuit: perditã req̄siuit. Accẽdit lucernã fidei: totã domũ ꝑ charitatẽ euertit: inuenitq̄s letatur cũ angelis: etsi corã hoĩbus vere tristat̃. portat in humeris. reducit ad caulas: totam curiã gaudio ꝛ tripudio iubẽs per simphoniã ꝛ chorũ: etiam cum vicinis iocũdari: vt parabolice habet̃ Luc. xv. Quinto o est nota reuocationis siue secũde vocationis. experire in te rogo vsum vocantiũ: si alr̃ non notasti: qm̃ q̄ aliũ vocat in prima voce o nõ apponit. in scd̃a apponit. in tertia nõ replicat o. in quarta ꝟo iterũ dicit o. Et sic deinceps anteq̄ respõdeat ille in dispari fine o. ꝛ in pari cum o. format clamorem. Cũ itaq̄ audis q̄ tue vocationi ꝑponit̃ o. scito te alr̃ ab eodẽ vocatã: ꝛ accusa tarditatem tuã: ꝛ venerare cum gratiarũ actione bonitatem ꝛ pietatem suã. Te quippe p̃mo vocauit ꝑ creationem inserens in natura sup̃ipsius appetitũ. iuxͣ illud Boetij. Inserta est naturaliter mentibus hoĩm veri summiq̄ boni cupiditas. Et nũc vocat ꝑ noui luminis infusionem: vt altiora cõscendas. Et si forsitã te vocauit summo mane pueritie. in tertiis adolescentie. sexta iuuentutis. nona virilitatis. ꝛ iam venisti ad vndecimã senectutis: saltem sic ꝑ te fatigato responde. pare vocanti. vineam intra. pro ipso laboura. plus acceptura q̄ tu scires petere: vt habet̃ in parabola Mat. xx. Sexto o est nota perfectionis: vocat enim te per o. vt pfecte sequaris quã vult facere pfectã ipse. Perfectũ autẽ dr̃ cui addi nihil potest de essentialibꝰ sine specifica mutatiõe ipsiꝰ cui fit additio talis. ꝛ hoc modo dicti sunt perfecti celũ ꝛ terra ꝛ oĩs ornatus eoꝝ. Geñ. ij. Licet eñ bõ potuerit esse pfectior in accidentalibꝰ. vt scz nõ potuisse peccare si habuisset maiorẽ gratiam ꝛ hmõi: in essentialibus ꝟo nõ. Nã si adderet deꝰ aliqua aie supra potentiã intellectiuã q̄ essentialẽ pfectionẽ importarẽt: ipsa aĩa nõ esset eiusdẽ speciei cũ prima. ꝛ sic de aliis. Essentia lr̃arum est linea quedã seu linee. O autẽ vna linea perficit̃ q̄ principium fini cõiungit: ꝛ ideo pfectior ceteris. Ipsiq̄ o nulla põt fieri additio sine sui mutatiõe. Cõsidera igitur quãdã lineã quodãmodo esse aiam tuã: cuius pũctus primus est deus. A pũcto eñ inchoat̃ linea: ꝛ punctꝰ indiuisibilis est. sic ꝛ deus ex cuiꝰ manibꝰ tu existi ꝑ formationẽ. Mediũ huiꝰ linee est figura tua ab eo: que lõge recedẽs ab ipso longissimã lineã in obliquã ꝑ transuersum duxisti ab ipso ꝑncipio ↄtinue magis distãdo. At vbi venit plenitudo tp̃is: pũctus primꝰ vnitꝰ est vltimo. qñ. s. verbũ caro factũ est. Ioh. j. Uerbũ. ecce pũctus p̃imus. caro. ecce punctus vltimus. factũ est. ecce vnio punctoꝝ. Sicq̄ venit ad pfectũ humana natura hic ꝑ o vocitata. Quartadecima lr̃a in alphabeto nr̃o est o. ꝛ in tertia tesseredecade. vnio describit̃ naturarũ in xp̃o a mattheo. in. j. c. Dicit eñ q̄ ab abraã vsq̄ ad dauid sunt generationes. xiiij. ꝛ dauid vsq̄ ad transmigrationem babylonis. xiiij. ꝛ a trãsmigratione vsq̄ ad xp̃m. xiiij. vbi magnũ innuit̃ sacramentũ. Aĩa eñ in ꝑncipio antiquoꝝ ꝑ triplex o ad dñm suspirabat. p̃mo ꝑ o dicens. Osculet̃ me: suspirauit ꝑ scd̃m di. osculo. suspirauit per tertiũ dicens oris sui. Trinã eñ pfectionẽ desiderat aĩa. Pr̃ia est vnionis: q̄ fit ꝑ incarnationẽ. Scd̃a est operationis: q̄ dat̃ per pfecte gr̃e infusionẽ. Tertio est nature et cõicationis seu glorificatiõis: q̄ fit ꝑ vltime btitudinis acceptionẽ. Prima tesseredecas incipit ab abraã: cui incarnãdi verbi facta est repromissio prima. Scd̃a incipit a dauid: q̄ tam pfectus fuit cui dñs diceret. Inueni hoĩem fm cor meũ. Tertia pfectio exorit̃ in transmigratione a babylone ad hierlm̃ patriã repromissionis iocũde ꝛ cõsummatur in xp̃o nunq̄ intermediãdo. Itẽ nota q̄ o est lr̃a quarta vocalis. vt cũ te ꝑ o a dño sentis vocari: recorderis q̄ in p̃re tuo abraã tibi ꝑmisit quarta generatione reuerteretur

Prosa. ij tertij de consola.

Perfectũ dicit̃ cui addi nihil potest.

huc. Gen. xv. sc3 ad terrā pmissionis supernā patriā figu-
rantē: ⁊ de filijs abrae facta est illa promissio qui sunt veri
fideles eū ope imitantes. Generationes aūt ille spūales
sunt ⁊ in qlibet pñt intueri. Nā prima est p fidē. Scđa per
spem. Tertia p charitatē. Quarta p adnihilationē seu hu-
militatē: ⁊ tunc reuerteris huc: qz hncme dign⁹ eris. i. mei
gr̄ia. Ideo igit̄ p o te vocauit q̄ ista est quarta itervocales:
qz in q̄rta generatione ꝟtutū supradictarū perficiēda ex:
Ro. xi. ⁊ o est nota perfectionis. O altitudo diuitiarū sapiētie ⁊
sciētie dei: q̄ incōprehensibilia sunt iudicia eius ⁊c.

§. II. Secūdo notat̄ excel-

Aia assimilatur mulieri ppt tria. lentia ⁊ nobilitas aie: ex eo q̄ assimilat̄ mulieri: cū dr̄: pul-
chra. pulchra. s. mulier. Ex ipo vocabulo mulieris ipa aia.
¶ Comparatur angelis.
¶ Reperitur in feminis.
¶ Commendatur in scientijs.
Hec tria sm scripturas gn̄a rerū significātur p mulieres.
Angelos siquidē quātū ad primū reperio a summa ve-
ritate tam mulieres q̄ viros noiatos in vno eodemq̄ ser-
mone vbi tractat̄ pabola ouis ⁊ drachme pditarū. In in-
uētione ouis perdite vocant̄ amici ⁊ vicini. In inuētione
ꝟo drachme amice ⁊ vicine: vt habet̄ Lu. xv. Sub noie q̄
filiarū hierl'm interpellat anima angeloz subsidia. vñ ait
Can. i. Filie hierl'm nolite considerare q̄ fusca sim. i. obscu-
rata per pctā. Dicunt̄ siquidem angeli viri rōne victorie 9
hostes nros demones: mulieres aūt rōne gratissime ⁊ at-
Vir est pulchrior muliere sz mulier magis est allectiua. trahētis venustatis. Utiq̄ pulchrior est vir muliere: sz spe-
cies mulieris magis allectiua q̄ spēs viroz. O igit̄ aia si
te ignoras: pulchritudinē tuā inter āgelos q̄re. Est aia an-
gelice nature persimilis: ⁊ quasi vn⁹ ex illis. Nō q̄ sis an-
gelus nec eiusdē speciei cū eis: angelis tñ te similē puta:
vt inter angelos decorē tuū cognoscas. Decē q̄dē drach-
mas ad vsum eundē creator in principio de nullo ente p-
duxit: quarum vna aia est: quā pditā q̄sluit mulier. i. sum-
ma sapientia: accensa lucerna in mysterio incarnationis.
Ibi em̄ materia lucerne: q̄ est terra sm vsum quorūdā lo-
coz ⁊ lychin⁹ cū oleo ⁊ lumine. sic i mysterio incarnatiōis
pacto a diuina sapia q̄ est de⁹: inuenit̄ testa corp⁹ de terra
lychyn⁹ aie purissime cū oleo gr̄e: ⁊ lumē diuinitatis in vno
hoie xp̄o: et p hāc lucernā repta est drachma nature hūa-
ne vna ex decē. Licz autem oēs angeli cū aiab⁹ vni⁹ dicā-
tur esse nature: hoc est in genere inquātū intellectiua: nō
tñ vnius spēi: sicut lapides p̄ciosi oēs dicunt̄ vni⁹ nature
generalis inquātū preciosi: sunt tñ spē differētes: ⁊ perfe-
ctior vn⁹ altero: vt iaspis. smaragdus. sapphyr⁹. carbūcu-
lus et hmōi. Sic ⁊ angeli singulari sunt specie differētes.
Nā q̄ ezechiel posuit nouē noia lapidū p̄ciosoz de ange-
lis loquēs. hoc refert Greg. ad ordines ipoz q̄ nouē sunt:
vt in homel. exponit: nō ad spēs eoz q̄ innumere sunt: qz
s. pre. q. l. arti. iiij. tot quot angeli numero sm bea. Tho. ⁊ Alber. Animarū
ꝟo. quarū vna spēs tñ est: oim tanta pfectio est: vt cuili-
bet angelo in gradu ⁊ in gr̄ia possit equari. Quinimo aia
xp̄i excedit angelos cūctos: ⁊ mater eius ꝟgo beatissima
sup oēs choros angeloz etiā exaltata laudat̄. Si igit̄ an-
geloz pulchritudinē vales repire: tuāq̄ inter illas cogno-
Angelorum pulchritudo ostenditur ex tribus. sces. Angeloz autē pulchritudinē admirandā predicāt
cōparationes. narratiōes. rōnes. Cōparant̄ em̄ luci: vñ sub
noie lucis intelligunt̄ creati: cū dictū est Gen. i. Fiat lux.
sm Aug. Stellis etiā que clarissime sunt. vñ Iob. xxxviij.
dicit deus. Ubi eras dum me laudarent astra matutina. i.
angeli: ⁊ iubilarent oēs filij dei. i. angeli boni tñ. Stella
autē differt a stella in claritate sm aplm. i. Cor. xv. in spe-
cie. sic ⁊ angeli. Soli quoq̄ cōparant̄. Matth. xiij. Fulge-
bunt iusti sicut sol. lapidibus quoq̄ preciosis: vt patz per
Ezech. Narrationes q̄ ostēdūt pulchritudinē angeloz.
Quāte em̄ venustatis sunt estimādi: ad quoz aspectū expa-
uit regina celoz. nā turbata ē in sermone archāgeli. Lu. i.
Tremuerūt pastores cū eis apparuit angelus magna cū

luce: vt habet̄ Lu. ij. Mulieres q̄ sancte corpus dñi lauru
ad sepulcrū querētes vnguendū. Mat. vlti. Ipse denique
aq̄la grandis: que solē verū irreuerberatis oculis potuit
intueri dicēs. In principio erat verbū ⁊c. cecidit an pedes
angeli secū loquētis vt eū adoraret rex magnitudine ful-
goris motus ⁊ gr̄ie: vt habet̄ Apoc. vlti. Uiuacissime de-
mū rōnes angelos speciosissimos prestant̄. Quales em̄
seruitores ⁊ ministros debuit sibiipsi creare pulcherrim⁹
deus oipotēs ⁊ sapiētia totus: q̄ fecit sidera viua in cōue-
xo celoz. q̄ tam splēdidas stellas vita priuatas in cōcauo
finit. Quales sunt estimādi q̄ sine fine absq̄ medio facie
diuinā omneq̄ decus pspiciunt ⁊ venustant̄ ab eo. Qua-
Eccl. i. les sunt q̄ oēm creaturā precelliūt. iuxta illud. Primū oim
creata est lux. i. angelica natura prioritate. s. dignitatis nō
tpis: vt exponit magr̄ in. ij. di. ij. Quales sunt: q̄bus sol et
luna deseruiūt: corpaq̄ celestia cūcta put iubēt ad nutū.
vnde ⁊ a phis motores orbiū celestium dicūtur. procul du-
bio ipsoz species vernās intellectus nostri facultatē exce-
dit: vt cōprehēdamus ex eo: qm̄ aia nostra eis assimilata
pulchrior est q̄ noscere possum⁹: que querēda inter ange-
los quasi in eis fundata ꝟitate attestāte que ait. Equales
Pulchritudo mulieris innuit decorē aie. sunt angelis dei. Mat. xxij. Scđa via p quā ducimur ad
inueniendā veritatē decoris animarū est cōsiderare femi-
narū spūales pulchritudines in scripturis commēdatas
hui⁹ rei figuratiuas. Sicut em̄ cū dixit angelus ad Ma-
riā. Benedicta tu in mulierib⁹. ⁊ Elizabeth ad eā. Bene-
dicta tu iter mulieres. Uoluerūt illo eulogio signare pre-
dictarū mulierū benedictiones: virginis tāte gratiā ⁊ be-
nedictionē copiosissime figurare. Sic locutio presens pōt
exponi cū dr̄. O pulchra inter mulieres: vt sit sensus. Si
inter mulieres quesieris: pollutam te videbis. Harū au-
tem fulgentem decorem demonstrant ista.
¶ Sanctorum verborum studiosa narratio.
¶ Castorum virorum amorosa sectatio.
¶ Suorum membrorum copiosa paratio.
Quantū ad p̄mū. Cum inter cetera bona moralia placi-
ta deo castitatis integre virtus teneat principatū: que nō
solū cōtactu: sed aspectu q̄ ⁊ memoria sexus alteri⁹ amit-
titur: nequaq̄ summ⁹ eius amator spūs sanctus: q̄ etiā de
mētibus castis placidū sibi cōstruit templum: tā sedule in
scripturis sanctis mulierū memoriā faceret: atq̄ tam cre-
bre aliquarū pulchritudinē narraret ⁊ cōmendaret mirā-
dā: nisi spūalē aie nos vellet docere decorē. Sicut em̄ vni-
tatis ⁊ pacis singularis amator: belloz narrationi in toto
veteri testamento principaliter videtur insistere: nō vt ar-
morū tradat doctrinā: sed vt bello spūali contra spūales
nequitias in celestibus deuotos armaret athletas fide-
les: vt dicit Greg. xxiij. q. i. nisi. Sic fragilioris sexus venu-
statem cōmendat puritatis amicus animarum: vt cogno-
scentes decorē toti in ipsarum cōspectu conuersi opere cō-
summato dicamus. Dñe dilexi decorē domus tue: ⁊ locū Ps. xxv.
habitationis glorie tue. s. anime. Nā quātū ad pulchritu-
dinē corporalem earum interdixit aspectū saluator dicēs
Matth. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eā: iam
mechatus est eā in corde suo. Et ad animarū noticiam et
amorē fere totā suā extendebat doctrinā. Quid em̄ pdest
homini si lucretur vniuersum mundū: anime ꝟo sue detri-
mentū patiatur. Aut quā cōmutationē dabit homo p aia
sua. Matth. xvi. Quicquid igitur cōmendatū reperieris
in pulchritudine. Sare mirabilis: spectabilis rebecce: con-
cupiscibilis rachelis: dine venuste: elegātis arseneth: mi-
chol amabilis: subuertētis animū fortis bersabee: specio-
se iudith: hester amorose: gratiose thamar ⁊ aliarū. totū
intellige de aiabus figuratā pulchritudinē: quas si vide-
res nihil post deum posses preter eas amare. Demōstrat
secūdo hoc idem castorum viroz erga mulieres amorosa
sectatio. Quis enim credendus est purior Adam in statu
innocētie. Quis abraam castior: cuius matrimoniū com-
parat̄ virginitati baptiste. Quis mundior sancto Iacob

būs masculis ꝛ integro nūero mulierū ꝑseuerāte: scribit Esa. iiij. Apphendēt. vij. mulieres virū vnū in die illa dicētes. Panē nrm comedem⁹: ꝛ vestimētis nrīs operiemur: tantūmodo inuocet nomē tuū sup nos: aufer opprobriū nrm. Cū igit xp̄s sit vir aie: q̄ mulieri cōparat: cū dr̄ inter mulieres: ondit ex h pulchritudo ꝛ nobilitas ei⁹: q: naturalr̄ inclinat ad xp̄m deū ꝛ hoiem. Inclinat vtriq̄ aia etiā si est brā ad corp⁹ suū: sed sicut pfectū ad impfectū: vt videlz pficiat vasculū suū. Ad xp̄m aūt seu deū īclinat sicut impfectū ad suā pfectionē. Sz nota scdo q̄ nō absolute diceris. O aia pulchra: nec etiā faciendo cōparationē ad alia: diceris pulchra inter viros: sz inter mulieres. absolute pulcher est de⁹: imo pulcherrim⁹. iuxta illud Boetij de

Metro' 3 tertij. xxiiij. q. v. h imago. — phica 3so. Mūdū mēte gerēs similiq̄ imagine formās pulchrū pulcherrim⁹ ipse. Caput mulieris vir est: caput viri xp̄s. caput xp̄i de⁹ est: pulcherrim⁹ igit de⁹. vn̄ absolute dr̄. Ecce tu pulcher dilecte mi: ecce tu pulcher. Cañ. i. q: incōparabilr̄ sup angelos et hoies pulchrior xp̄s: inter viros: inter oēs scōs ꝛ angelos: sed pulchra aia inter oēs alias creaturas. etiā sup angelos inquātuz. s. deificata. i. deitati vnita aia hūana i dei vbo: sz in se 3siderata nō pulchrior angelis. Vn̄ tertio nota in cōparatione hac q: non dicit inter vgines sz inter mulieres. Mulier pprie est femina corrupta: vgines vtiq̄ angeli sunt: nō solū: q: corruptionis corpalis inexperte: sz q: nunq̄ in aliq̄ deliquerūt. aie vo post pimā trāsgressionē excepta aia xp̄i oēs reperiunt corrupte originali pctō. Post deū igit ꝛ angelos maxima repenit pulchritudo tua inter oēs creaturas. q̄nimmo vt in xp̄o est nr̄a natura nobilior etiā angelis reperit. vn̄ et fm apl̄m ad Heb. i. Cū introducit. s. de⁹ pr̄ pimogenitū in mūdū dicit. sc3 de corde: et eū oēs angeli tanq̄ superiorem suū. O igit pulchra inter mulieres. ꝛ in hoc quoad pimū.

§. IIII. Quātū ad secundā

Aia hz defectione cognitiōis naturalis. — partē: q̄ pertinet ad primū mēbrum diuisionis pncipalis: notat defectio cognitiōis naturalis. ibi. si te ignoras. Siqdē nescit aia q̄d sit aia: ꝛ q̄ cetera videt seipsam nō videt: lōge extra se posita speculatiue rimat: et intrinseca sua dz ignorare: sicut accidit de oculo q̄ cū cetera videat se nō videt. Vn̄ eīm disputantiū pbor tot de aia opiniones ponūtur: nisi q: nullus sui naturam cognouit. Mox aūt vt aia est separata pōt vniri p contactū alteri aie: ꝛ vidēs aliam animā cognoscat seipsam. sicut ꝛ angeli ante confirmationē: vidēdo ceteros se videbāt in illis dignitatē ppriā ex illo intuitu cōprehendēres apte. Sed dicet aliq̄s nō inepte fm regulā iuri. Nemo pōt ad impossibile obligari. de reg. iu. li. vi. c. nemo. Si igit aia nō pōt se cognoscere: g̃ nō obligat se scire: ꝛ si non obligat nō peccat se nesciendo nec est digna pena. Sed cū ignorātia sit pena g̃ non est dicēda se ignorare: sed poti⁹ nescire: sicut ꝛ angeli cū nō oia sciāt dicunt tn̄ illa q̄ non nouerūt nescire: nō autē ignorare. Sed ad h r̄ndet q̄ in scripturis aliq̄n ignorātia ponit p nescien-

Psal. xxxiiij. — tia. Vn̄ illud pō. Que ignorabā. i. nesciebā. interrogabāt me. Et loquit de xp̄o fm prē sensitiuā: in q̄ tpe passiōis videt fuisse nesciētia. nō aūt fm partē intellectiuā: in q̄ non ignorātia neq̄ nesciētia erat aliq̄ eorz q̄ sunt fuerūt ꝛ erūt sed oia sciebat. Scdo pōt dici aliter. s. q̄ imputat a se ignorantia: sicut ꝛ originale pctm̄ cui⁹ est pena p ppagationē deriuatū in posteros a pimo parēte. Si eīm adā nō peccasset: nō eēt aia corpis serua sed dn̄a: non obcecata tenebris pctōrz: sz illuminata luce vtutū: cum q̄ sic q̄dē luce: q̄ fuisset aiab⁹ cōis oibus se forsitan cognouisset ꝛ q̄ mō ignorat. Tertio pōt sic r̄nderi: licet aia ex toto se nō valeat cognoscere absq̄ luminis infusiōe: pōt tn̄ ad talē cognitionē venire: vt de se nō psumat ꝛ nō dicat q̄si psumēdo: osculet me osculo oris sui ꝛc. q̄si sit hmōi digna. Ignorat ergo primo

¶ Suam iniquitatem actualem.

¶ Suam infirmitatem virtualem.

¶ Suam instabilitatem ꝛ imbecillitatē visualem.

Quātum ad pimū nota q̄ null⁹ est ita alien⁹ a fide dum vera specalet sequēdo naturā q̄ aperte non cognoscat se deo obligatū ꝛ immēse ingratum. Ista eīm tria in natura speculāti nota vident. Primū est q̄ vn⁹ est pnceps a quo cuncta pcedunt regunt ꝛ cōseruātur in esse. Hec cōclusio seu sentētia pcedit ex dictis Plato. ꝛ Aristo. q̄ in naturali scientia potiores habent. Scdm est q̄ suo benefactori q̄libet est obligatus fm proportionē beneficiorz datorū ꝛ receptorz. Hic non solum hoies natura docet: sed ꝛ muta tā fera q̄ domestica. Ex his duobus sequit q̄ hō summe deo obligat a quo summa recepit: ꝛ recipit etiā in vnoq̄ momento. Tertiū notū est oibus q̄ ingratitudo est magnuz pctm̄: graui⁹ tn̄ fm qualitatē dantis dati ꝛ recipientis. Hāc dilatat moralis ꝛ extra fidē Sen̄. p magnā partem libri de beneficijs. Hic apud oēs naturales siue gētiles mos fuit in qualibet terra vnū templū saltē habere cū sacerdote q̄ deū ppitiaret offensum ꝛ bn̄ficiū laudaret. His psuppositis pz q̄ homo etsi nil aliud malicie gessent: deo ꝛ ingratus: ꝛ igratū debet maxime se reputare: nisi i diuinas laudes sit semper diffusus dicens. Semp laus ei⁹ in ore meo. Vel nisi p ipso sit semp paratus se impēdere totum illud frequētans. Quid retribuam p oibus que retribuit mihi ꝛc. De q̄bus tn̄ paucissimi reperiunt: ꝛ fere nulli vt decet: ꝛ tn̄ anima habens aliquid bone volūtatis audet dicere. Osculet me ꝛc. q̄si sit digna diuino osculo cū fuerit multiplicīter adulterata: ꝛ os habeat fetidum ꝛ spurcissimum. Scdm quod quis ignorat qd̄ tn̄ per viaz nature scire pōt: est sua infirmitas ꝛ potētiarum suarum debilis valitudo aut nulla. Si eīm speculata fuerit sub cursu nature suam defectionē temporalē: qua continue tendit ad morē suā: apprehēdet infectionalem conuersionē: q: quicq̄d in suo visu capit corrūpit: ꝛ carnem suā fetidam etiā viuens linit in vermes: suā principalem operationem fm quā potius transmutat q̄ deus facit: q̄ ipsa aliq̄d producat: sicut considerari pōt in q̄libet arte: dicet pro certo suum facere esse deficere: ꝛ suū posse impotentiā nominabit. Vis o aia de te gloriari: aut te extollere de potentia vel opere tuo. Audi dicentē tibi pō. Quid gloriaris in malicia: q̄ potens es in iniquitate. Ecce tota gloria tua. Subuertisti regna: homines occidisti: igne cōsumpsisti multa q̄ deus creauerat. Sic fecerūt Nabuchodonosor. Alexāder magnus. Cyrus Cesar. Octauianus ꝛ alij. Forte libros cōposuisti: vt Aristo. ꝛ Plato. ꝛ Pli. ꝛ Aug. ꝛ Origenes. Hiero. ꝛ hmōi. et vt dicis aliq̄d fecisti: ordinasti eos partib⁹ catenasti cōnexis veritatibus replesti: adornasti floribus: sanctorz tonitrubus colligasti: vt be. Tho. Albertus. Bonauen̄. Richar. Egidi⁹ de roma ꝛ hmōi. nouitatib⁹ decorasti: q̄bus letant moderni: silua mulcētiū aures secularīū litterarū adūbrasti: ꝛ colorasti figuris: et dulci cursu sermonis: vt Lactantius. Alanus. Dares. Franciscus Petrarcha ꝛ alij. Erras si hoc dicis te fecisse. nā q̄cq̄d habēt veritatis affabilitatis vel ordinis: totū est alienū: tua cōsciētia teste. Si q̄d aūt in eis extat falsitatis vanitatis ꝛ defectus: totū illud egit ignorantia tua: presumptio tua: vtinam nō aliq̄n malicia tua. Si dicis o aia. edificia magna cōstruxi: erexi turres: ꝛ menib⁹ altis ciuitates plurimas auxi: vt Arphaxat Salomon. Diocletianus. Neroth. Sed respōdeat tibi veritas tua ꝛ dicat. Stabiles mōtes fodisti: ꝛ ex lapidib⁹ ide sublatis ruituras domo fecisti. Ecce q: defecisti et non pprie fecisti. Reuertere igitur ad cor hierlm: ꝛ scias te nō posse nisi mori: peccare: destruere: ꝛ corrūpere. Cum aūt tibi aliq̄d attribuit vel estimas ex te aliq̄d esse: cū nihil sis: ꝛ aliq̄d posse: cum sine deo nihil possis: te ignoras. Quantū ad tertiū ignorat aia suam instabilitatē ꝛ imbecillitatem visualē seu intellectualem: que tn̄ ex via nature scire pōt. Nouit vnusq̄sq̄ se labilissimā habere memoriā: intelligentiā valde mutabilē: vt cū vni cōclusioni ostense adhereat: alicm vel audita aliqua rōne in cōtrariū ad illud assentit. Volunā intellectus plus variabilē q̄ dics. xij. horarū variet per xes. Ignorat

Right-column margin notes: Hō summe deo obligat. — pō. xxxiij. — pō. cxv. — Anima ignorat suā infirmitatē. — Psal. li. — Anima ignorat suā instabilitatē ꝛ ībecillitatē visualē.

si sapiēs fuerit: vel si insipiēs: si bonus vel malus: si odio vel amore sit dign⁹: nec sibi quisq̄ vitā eternā pōt polliceri. quāti em̄ casus hūana rotāt. Sed et quāta sit intellect⁹ imbecillitas pōt q̄s videre si cōsideret ex quātis p̄missis tanq̄ causis essentialr ordinat: ad vnā⁹ ɔclusionis itellectū opz eū deuenire. Vnūquodq̄ em̄ tūc arbitramur scire: cū causas ei⁹ scim⁹: vt p̄ncipia p̄ma vsq̄ ad elemēta: vt s̄m doctrinā traditā a naturali: vix de aliq̄ ente habeat intellect⁹ cōclusionē p se notā aut demōstratiuā. Cōsideret etiā q̄ duo sil nō valet distincte actualr intelligere: sed vnū post aliud: nisi plurima sil sub vno ɔspeculet nō diuisim sz cōiūctim. Sicut multos sil angelos cogito sub isto cōi ɔceptu angelus: gabrielē et michaelē prout duo sunt intueri nō pōt se determinās ad vtrūq̄. Cōsideret tertio aīa quo magistro regat vel doceat. s. sensu corporeo: et ex h̄ fit vt q̄ caret vno sensu careat et scia illi⁹ obiecti. In eternū em̄ cecus nō sillogizabit de colorib⁹. Cū g̃ ɔsidererit hō se habere oculos vespertilionis vel noctue: quō pōt ad lympidissimi solis audere oculis irreuerberatis lucem inspicere. Disce g̃ te frequēter inuestigare: vt excludat p̄sumptio qua te ignoras multa cogitas: facis et dicis incōgrua: et ideo egredere et pasce etc. qd̄ tertio loco positum restat declarare.

f. Phys.

§.V. Quātū ad tertiū principale dicebat: q̄ dat instructio pfectiōis internalis.

Docetur aīa quō possit venire ad pfectionē internalem.

i. docet aīa quō possit venire ad pfectionē. vnūquodq̄ em̄ naturalr appetit suā pfectionē. docet aūt aīa in v̄bis que sequunt dū d̄r. Egredere et abi post vestigia gregum: et pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastoz. In q̄bus v̄bis tres questiones sunt vidende et declarande.

¶ Et prima q̄s sit terminus deserēdus. ibi. Egredere.
¶ Scđa q̄s sit terminus requirēdus. ibi. Abi post vesti.
¶ Tertia quis sit iste locus colendus. ibi. pasce he. tu.

Anima vnde dz egredi.

Quantū ad p̄mā q̄stionē r̄ndet: q: a loco in q̄ q̄s est pōt egredi et nō de alio: et iō nō fuit opus q̄ breuiloquijs magna loquēs exp̄meret: sz diceret egredere. Restat g̃ o aīa vt tu statū videas tuū et nō paruipēdas vbi es: q̄n tibi loquit elect⁹ tu⁹ doctor: tu⁹ dicēs. Egredere: et inde eti si vis obedire mādato: et ad sup̄nos ascēdere gradus. Timēda est valde illa dn̄i vox: de q d̄r: Apoc. iij. Vtinā frigid⁹ esses aut calid⁹: sed q: tepid⁹ es: et nec frigid⁹ nec calid⁹: incipiā te euomere ex ore meo. Et quid sit ista tepiditas q̄si declarās subdit. dicis in corde tuo q: diues sum et locupletat⁹ et nulli⁹ egeo: et nescis q: miser es et miserabilis: paup: cec⁹ et nudus. O mala tepiditas q̄ v̄e spem cōuersionis abscindit: sed illā dico malā q̄ calorē sequit: nō aūt q̄ precedit: q̄ ad remissionē tēdit feruoris: nō q̄ ad feruorē disponit. Aq̄ em̄ q̄ d̄r calefieri pri⁹ tepet q̄ caleat. et ista tepiditas nō est mala q: tēdit ad bonū. Deinū postq̄ est calida effecta aq̄ si igni nō adhereat iterū ad teporē descēdit. hec tepiditas mala est q̄ tēdit ad frigidū: et citi⁹ cōgelat in glaciem q̄ si calida nūq̄ āteа fuisset. Natura em̄ forti⁹ agit vbi maiorē resistētiam sentit. Qui em̄ aliq̄n fuit bon⁹ igni diuino applicat⁹ et paulatim inde recedēs: calorē illū nō nutrit: sed remittit: ad talē obstinationē descendit: q̄ in stomacho diuine digestionis: vbi separat p̄ciosum a vili: bonū a malo stare nō potest. Hoc aūt accidit oibus sp̄ualib⁹ qui manū suā posuerūt ad aratrū: et postea se retro v̄terūt: i inchoata penitētia vel religione nō se cōseruātes. Quib⁹ timendū est ne tāgant illo ap̄li fulmine q̄ dicit. Impossibile est eos q̄ semel illuminati sunt: gustauerūt etiam donū celeste: et p̄ticipes facti sunt sp̄ūsci: gustauerūt nihilominus bonū dei verbū: v̄tutesq̄ seculi vēturi: et prolapsi sunt: rursus renouari ad p̄niam: rursum crucifigētes sibimetipsis filiū dei. ad Heb. vi. Impossibile intelligit. i. valde difficile. Cauet tibi q̄ legis: caue et tu tibi q̄ scribis. Aīa v̄o proficiēs: et deū suū gradatim querēs: scđa hac tepiditate non tenet sed prima: ideoq̄ nō solū meret veniā: sed etiā iuuari. vt proficiat et calefiat perfecte. Hinc est q̄ docet quō crescat incipiēs a p̄pa cognitiōe ad quā hec est via vt. s. egrediatur a suis. Iuxta illud dictū abrae. Egredere de terra tua et de cognatione tua et de domo pr̄is tui: et veni in terrā quā mōstrauero tibi faciāq̄ te in gentem magnā. Egredere inq̄t de terra tua. i. de affectionib⁹ terrenis: q̄b⁹ q̄ris q̄ tua sunt nō q̄ Iesu xp̄i. de amore diuitiarū honorū deliciarū ɔsanguineoz et hmōi. Egredere de cognatione tua sz singularis excusationis in mēte tua: vel etiā corā alijs tuoz defectuū p v̄ba malicie ad excusandas excusatiōes in pctīs. cū tn̄ iustus: vt ait Sap. in p̄ncipio s̄monis accusator est sui. Hāc aūt dixerim tā cognationē quā. s. traxisti a primis parentib⁹ tuis: q̄ culpā suā excusantes in autorē retorserūt. Sed si te excusas: ait Aug. deus accusat. Egredere de domo pr̄is tui. s. aliq̄lis p̄sumptionis: q̄ tibi bona aliqualr ascribis: et maiora q̄ sint de te credis: vel tuis excercitiis: cū nō sis sufficiēs aliq̄d ex te vt ex te boni cogitare. Pater tu⁹ p̄in⁹ in mūdi ingressu ex vtero diabol⁹ est: natura fili⁹ ire ppter originale. Dom⁹ ei⁹ in q̄ ab initio inhabitauit: presumptio fuit q̄ sua virtute ad gloriā voluit aspirare. O presumptio neq̄ssima: inq̄t Sap. Eccl. xxxvij. vn in hoīb⁹ nata es. cū sz vndecūq̄ habeāt occasiones se humiliādi. Egredere igit o aīa de p̄dictis: et veni in terrā quā mōstrauero tibi. s. vere humiliationis: quā v̄bo et exēplo monstrauit incarnat⁹ ipse dicēs Mat. xi. Discite a me q: mitis sum et hūilis corde. faciāq̄ te in gentē magnā angelicā p ɔcessum tibi lumē contēplationis et multiplicationis sanctarū cogitationū estuātiū dei desiderioz: ignitoz eloquioz: redolētiū exēploz: magnarū actionū. Egredere a ppro amore: ex q̄ pcedit et presumptio et sui excusatio et terrena affectio. Ipse em̄ amor ppri⁹ iudiciū peruertit: offuscat rōnē: intellectū obtenebrat: inficit voluntatē: viā salutis obstruit: ignorat deū: primū nescit: exulat v̄tutes pctā accumulat: suscitat rixas: honores q̄rit: delectatur in hoim cede: rapinā exercet: negligit diuina mādata: corporeos sensus effrenat: q̄rit voluptates: paradisum claudit pādit portas inferni: et ciuitatē babylonis aīab⁹ replet dānatis. Qui sic amat aīam suā perdit eam: et q̄ odit eā sic. s. quātū ad amorē pprīū in vitā eternā custodit eā. Ioh. xij. Egredere g̃ de p̄sumptione: et disce humilitatē. Et hoc est qd̄ subdit. Abi post vestigia gregū: et hoc est qd̄ scđo querebat. Scđo ergo querebat. Quis sit terminus requirēdus. R̄ndet q̄ humilitatis actus. Vn̄ dicit. Abi post vestigia gregū. i. sequere alios. s. pbos: qui sz sunt agni per innocentiā: oues p patientiā: boues p maturitatē: aselli p simplicitatē: elephātes p castitatem: cerui p cursum feruoris et hmōi. Et ne innitaris prudētie tue vt te instruit. Salomō Prouer. iij. sz operās s̄m tuū sensum: sed alios consule: alios imitare. Vel sic. Abi post vestigia gregū. i. cōsidera in te q̄bus passionib⁹ vel occupationib⁹ brutalibus pctī es dedita. Vestigia em̄ sunt signa relicta ex q̄bus hō discernit a brutis. et hec sunt opa ex q̄bus cognoscit si hō viuit vt homo aut vt brutū: et sic pōt se cognoscere. Vbi sciendū q̄ postq̄ gen⁹ humanū cōparatū est iumētis insipientib⁹ p pctm̄: vocat⁹ est hō leo p supbiā: equus p furorē: vulpes ppter maliciā: syrena p deceptionē: lup⁹ ppter crudelitatē: hedus ppter dissolutionē: capra ppter ambitionē: pulex ppter inportunitatē. Agnus aūt si reuertit a vitijs: ouis si ɔsequit p patientiā et obedientiā: et demum homo si perficiat p beniuolentiā. Grex em̄ nomē est brutorum collectiuū non angeloz vel hoim. hoies igitur conseq̄. i. imitari habeas: cōsidera q: greges dicunt vt discas discernere quos sequaris: qd̄ .j. declarabitur. Hic aūt pri⁹ nota q̄ primus homo se effecit similē iumentis insipientibus per peccatū: per decem signa que cognouit.

Gen. xij.

Prouer. xxiij.

Quis sit termin⁹ reqrēd⁹.

¶ Per carnis rebellionē.	¶ Per primā operationē.
¶ Per dn̄i trepidationem.	¶ Per pditā speculationē.
¶ Per insulsam locutionē.	¶ Per mutatā nutritionē.
¶ Per nouā inhabitationē.	¶ Per diuinā separationē.
¶ Per mortis incursionē.	¶ Per pelliū traditionem.

Hō ſiſis eſt b:utꝫ decē mo dis.

Ꝋ plures fuiſſent differētie inter gen⁹ humanū ⁊ bruta ſi
nō peccaſſet: ſꝫ iſto:ū decē ꝑ pctm̄ ꝑ experiētiā ſenſit ſimilē
ſe brutis. Quantū ad p̄mū ante pctm̄ co:p⁹ voluntati ⁊
volūtas deo erat ſubiecta: ſꝫ cōſummato delicto: caro vo/
lūtati ⁊ volūtas deo rebellauit: hinc eſt ꝙ ſentiēs rebellio
nē mēb:oꝝ genitaliū vterqꝫ erubuit: vt bruta aialia nō va
lētes mēb:is carnalib⁹ imperare: vt pꝫ Gen̄. iij. Scḋo te
xturā ianificiū ⁊ hmōi q̄ ꝓpria ſunt araneatū añ pctm̄ hō
nō exercuit: nec exercuiſſet: poſt qḋ cōmiſſum folia fic⁹ col/
legit intexuit vt ſcinit: ⁊ fecerūt ſibi perizomata ſimiū ar/
tes imitātes. Gen̄. iij. Quoad tertiū abſqꝫ pctō hō diui/
nū q̄rebat aſpectū: ſic fidelis ſeru⁹ remunerantē patronū
libēter expectat. Nō eñ trepidauit imperātis aſpectū vel
cūcta aialia ad ſe afferētis. At vbi fact⁹ eſt reus: iudicis ti/
met aduētū. Sic adā a facie ſua ſe abſcōdit in ligno: veſti/
gia ⁊ vocē ambulātis expauēs. Docaūt b:utoꝝ eſt ad vo/
cem ſcꝫ ⁊ ſonū dñi ſui abſcōdere ſe ⁊ cū tremo:e latere: vt
pꝫ in plib⁹ aialib⁹. Quātū ad q̄rtū nota ꝙ eo tpe ꝙuis
paruo. ſ. ſpacio ho:arū. v. ⁊ nō vltra quo ſine pctō ſteterat
in illo loco ameno aſſuet⁹ erat celica cōtēplari: ſed ꝑ pctm̄
ſe totū in ſenſuales affectiōes ⁊ difficultatē intellect⁹ ſen/
ſit redactū. Vñ non dubitauit ſe ſimilē b:utis effectū: qb⁹
oñ noia impoſuerat iuxta vniuſcuiuſqꝫ ꝓp:ietatē nature:
que fortaſſe ad ip̄m ꝑ deū fuerūt adducta. Gen̄. ij. vt ꝑ co/
gnitionē ipſoꝝ ſe demū cognoſceret in eoꝝ gregē trāſiſſe.
Quantū ad q̇ntū aduerte ꝙ expert⁹ fuerat hō p:im⁹ lin
guā ſerpētinā pariter ⁊ hūanā optimeqꝫ nouerat earū di/
ſtātiā. Erat ei vox hois ſimplex ꝟitate modulatiōe ⁊ deo
plena. Ex abūdātia eñ co:dis os loquit: ait xp̄s Math.
xij. Linguā ꝟo ſerpētinā ꝯſutā: fallaceqꝫ fuiſſe nō igno:a
bat cū ſe iā ſciret deceptū. Demū ꝯſciētia teſte loquēdo cū
dño mētiri ⁊ ſuū iſamare autorē: ſicut ille ſerpēs fecerat ſe
videbat. Gen̄. iij. ⁊ ſic ꝑ inſulſaꝫ locutionē ſe ſimilē ſerpēti
oſtēdit. Quantū ad ſextū attēde ꝙ diſtinxerat dñs cibū
hois a pabulo bruti ſicut eoꝝ ſpecificū eſſe. Arboꝝ eñ fru
ctū homini: fenū parauerat iumētis. ſic erāt vtriuſqꝫ mēſe
diuiſe. At vbi ad vitiū eſt deuētū ad b:utoꝝ mēſam inuita
tus eſt hō atqꝫ locat⁹ cū dictū fuit ꝑ veritatē eternā. come
des herbas terre. Gen̄. iij. Quātum ad ſeptimū ſcias ꝙ
ſicut ſequeſtrauerat dñs mēſas: ita ⁊ inhabitationes ꝯſti
tuerat diuerſas. Locus eñ hois erat fuiſſetqꝫ in eū ter/
reſtris ꝑadiſus in q̄ creatū de⁹ poſuit ip̄m: ⁊ ꝑs reliq̄ habi
tabilis terre ceteris aialib⁹ erat cōceſſa. Illa erat ciuitas.
iſta rus. illa paradiſus. tēplū ſecurū. iſta ꝟo demonū ſilua
plena timo:is. Cū igit̃ cōſummata p̄uaricatio fo:et: olim
celeſtis ad villā mittit̃: ad ouile pecus: ſeru⁹ demonis ad
dñm ſuū: atqꝫ ad po:tā ꝑadiſi: ne ſit facilis ſpes redeundi
cherubin cuſtos collocat̃ cū ꝟſatili gladio. Quoad octa
uū. O ꝙ clare ſenſit ſe in b:utū mutatū: niſi ratio in totuꝫ
fuiſſet amiſſa: qñ eſt ſeparat⁹ a dño cum p̄mo ſub angelis

Hō poſt ruinā ſo/ciat⁹ eſt beſtijs.

eius extiterat comes ⁊ nunc eſt dat⁹ beſtijs in ſociū: cū ſci/
ret ſilia bñ cū ſilibus cōuenire ⁊ loca ꝓpo:tionari locatis
nō ſolū ſm quantitatē: ſed etiā ſm dignitatē. Quātū ad
nonū. Cōſidera ꝙ hō p̄mus vite immo:talis auidus erat
bone ꝓmiſerat dñs nō peccanti. ⁊ ſub dulcedine hui⁹ tra/
didit ſerpēs pomū guſtādum dicēs. Nequaq̄ mo:iemini:
ſed eritis ſicut dij. Gen̄. iij. q̄s ille non igno:abat eſſe alie/
nos a mo:te. ſciebat eñ b:uta cuncta mo:talia fo:e. Quis
dubitet p:oinde ſe ſenſit eſſe mo:talē: cū abſcōdit ſe in me
dio ligni paradiſi: qḋ vocabit̃ lignū vite. Ne aūt potuiſſet
credere falſum eſſe illud iudiciū mo:tis qḋ menti erat im/
preſſum: ſumma veritas dixit eidē Gen̄. iij. Donec reuerta
ris in terrā de qua ſumptus es: q: terra es ⁊ in terrā ibis.
Vltimo tādem ne a mente periret ꝙ beſtijs ſimilis eſſet
pelle indut⁹ eſt beſtiali. P:imo nāqꝫ erat veſtit⁹ ſua nobi/
liſſima ante innocētie: cūqꝫ ſe aut ſodalē aſpiceret hoiem
intuebat̃: q: hō erat quē videbat. Modo aūt oculis eius
inſpiciētib⁹ ſe ⁊ generis ſui obijcit̃ pellis b:utoꝝ: aut lana
ipſoꝝ: nō niſi q: ſilis fact⁹ eſt illis. Cult⁹ eñ exterio: manife

o:dinat̃ a deo vt interio:ē hoiem p̄dat. Pene vnicum ſi/
gnū remāſit. q̄ nō ſe totalr̄ cōuerſum in b:utū eſtimaret. ſ.
ꝙ co:pus ei⁹ remāſit erectū. Nā dicit Ouid. P:onaqꝫ cū
ſpectēt aialia cetera terrā: Os hoi ſublime dedit celumqꝫ
videre Iuſſit: ⁊ erectos ad ſidera tollere vult⁹. Vbi etiam
poſt veſtigia gregū: ꝯſiderando opera ſctōꝝ: q̄ aliqñ effe/
cti ſunt b:utales ꝑ caſus vitioꝝ varios. ⁊ noli altū ſapere:
ſed time. ait apl̄s: vt pꝫ in adā ⁊ alijs. Ecce vidiſti quo:uꝫ
gregum veſtigia ſequi iuberis: ſed anteq̄ gradiaris poſt
beſtialiū hominū do:ſa ne capiaris ꝑ p:aua exēpla: tertie
q̄ōnis ſolutionē expecta. Demū quātū ad tertiū q̄rebat̃
quis ſit locus colēdus. i. vbi debeat q̄s habitare ad paſcē/
dū. Reſpondet̃ a ſpūſancto ꝙ iuxta tabernacula paſtoꝝ:
dū dr̄. paſce hedos tuos iuxta tabernacula paſto:ū. P:o
ho:um declaratione plenio:i tria ſunt videnda.

In p̄nci pio. ſ. me tamo:.

Ad Ro ma. xj.

Aia vbi paſcitur.

P:imo qui paſto:es hic dicuntur.
Secundo que per tabernacula exp:imuntur.
Tertio qualiter hedi hic paſcuntur.

Qui di cunt̃ pa ſtores.

Quātū ad p:imū ex dictis in p̄cedēti. ſ. facile h̄ declarat̃
Nā ſi greges dicunt̃ hoies poſt pctm̄: illi ſunt recte paſto/
res vocati: qb⁹ cura tradita eſt gn̄is humani: ⁊ officiū pa/
ſto:ale exercuerūt. Et illi q̄ dē p:elati q̄ ꝑ oſtiū. ſ. debite ele
ctionis nō intrauerūt ad officiū paſto:ale cuiuſcūqꝫ p:ela
ture: ſꝫ aſcēderūt aliūde. ſ. ꝑ ambitionē: itruſionē: ſimonia
⁊ hmōi. hi ſunt fures ⁊ latrones non paſto:es: vt Iaſon.
Cayphas. Simō mag⁹ ⁊ hmōi. q̄ ꝟo intrauerūt ꝑ oſtiū ca
nonice aſſumpti: ⁊ videtes lupū venietē. ſ. diabolū tētātē:
vel ty:ānū ſubditos dep:edantē: vel hereticū aut publicū
pctō:ē doctrina falſa ⁊ ꝑniciofis exēplis incedentē ad inte
ritū ⁊ nō clamāt: nō fugāt: nō ſequunt̃ rep̄henſionib⁹: cēſu
ris ⁊ alijs modis quibꝫ pñt ſed fugiunt tacēdo. hi mercēnarij
ſunt querētes de ouib⁹ ſuis lanā ⁊ lac: ⁊ nō ſalutē earum.
q̇b⁹ ꝯueniūt q̄ dicit dñs Ezech. xxxiiij. Ve paſto:ib⁹ iſrael
qui paſcebāt ſemetipſos: nōne greges a paſto:ib⁹ paſcun
tur. Lac comedebatis ⁊ lanis cooperiebamini: qḋ craſſuꝫ
erat occidebatis: gregē aūt meū nō paſcebatis. ⁊ cetera q̄ ibi
ſequunt̃. Ad qḋ etiā facit qḋ ait Hiero. ad Heliod. ij. q. vij.
nō oēs. Non oēs epi. ſcꝫ noie ſunt epi: ſꝫ re ⁊ opere. Attēde
petrū: iudā cōſidera: ſtephanū ſuſcipe (al's ſuſpice) Nico/
laū reſpice: non facit eccleſiaſtica dignitas xp̄ianū. Co:neli⁹
cēturio adhuc ethnic⁹ dono ſpūſcti mūdat̃: p:eſbyteros
puer daniel iudicat. Nō eſt facile ſtare in loco petri ⁊ pau/
li: ſcꝫ tenere locū iā cū xp̄o regnantiū. Infatuatū ſal ad ni
hilū ꝓdeſt niſi vt fo:as p:oijciat̃ ⁊ a po:cis cōculcet̃. Hec
ille. Qui aūt ponunt aiam ſuā ꝓ ouib⁹ ſuis: hi ſunt veri ⁊
boni paſto:es: q̇bus dicit p:im⁹ paſto: petrus. Paſcite eū
q̄ in vobis eſt gregē: nō q̄ſi dñantes in clero: ſed fo:ma fa/
cti gregis ex animo. Memineris ſibi a dño dictuꝫ. Paſce
oues meas. Ioh. vlti. Nō dixit tōde vel mulge: qḋ faciūt
querētes hono:es ⁊ diuitias: nō ſolliciti de aiabus: ſed de
decimis ⁊ oblationib⁹ ⁊ tp̄alibus habēdis: ſed dixit paſce

Paſto res veri qui ſunt

tp̄ali cibo ſi potes. Nā glo:ia epi eſt pauperū opibus ꝓui
dere. i. neceſſitatib⁹. xij. q. ij. glo:ia. Paſce doctrina ⁊ exem
plo. Iuxta igit̃ paſto:um non furū vel mercēnario:um ta
bernacula iubetur aia paſcere hedos ſuos. Scḋm extat
vidēdū que ſint iſta tabernacula. Gen̄. iiij. Iabel fuit pa/
ter habitantiū in tento:ijs atqꝫ paſto:um. Ex quibus ver
bis colligitur ꝙ ipſe Iabel fuit p:imus qui tabernaculuꝫ
ſeu tēto:ium fixit paſto:um. P:o eodē ſumit̃ hic tēto:ium
⁊ tabernaculū. Interp:etat̃ eñ Iabel ſcientia ſeu p:inci/
piū: ⁊ hic pater habitantiū in tabernaculis. Sciētia enim
ſanctoꝝ paſtoꝝ vocat̃ tabernaculū eoꝝ. hic ergo paſcēdi
ſunt hedi aie. ſ. iuxta ſcientiā ſancto:um. regende eñ ſunt
paſſiones ⁊ affectiones. ⁊ ſi fo:te nō valeam⁹ ꝑ tantā ꝑfe/
ctionē quātā ipſi habuerūt: ⁊ ipſoꝝ tabernacula introire:
ſaltē ſtemus iuxta: ⁊ eoꝝ ſcientia ſit nobis via ⁊ doctrina.
Sic eñ iuſtū deduxit dñs per vias rectas: ⁊ oſtēdit illi re
gnū dei: ⁊ dedit illi ſcientiā ſanctoꝝ. Sūt aūt ſcientie ſan/
cto:um; Abel innocētia cōſeruata: Enoch o:ationis ſubli/

mitas: noē ꝯfidentia roborata: abrahe visionis integritas. Loth cōstantia pseruata: ysaac tolerātiōis animositas ⁊ sic discurre ꝑ alioꝝ exēpla sctōꝝ vtriusq; testamenti: ⁊ iuxta hoꝝ tabernacula: idest sciētiam pasce hedos tuos.

Qui sūt hedi et vnde dr̄ hedus.

Sed iam tertio videndū est qui sint isti hedi. Hedus sic quidem dr̄: ab edēdo: q2 principaliter valet ad edendum. cui9 carnes sunt delectabiles satis temperate cōplexiōis necnō ⁊ bone digestionis infirmis ꝯcesse. Et si nō occidat hedus crescit in fetidū hircū: cui9 carnes infirmis sunt nociue: sanis infeste. Per hedos ḡ accipim9 filios passionū aie post naturā corruptā imitātes ⁊ lasciuientes dissolute ⁊ flebiles voces. Ubi notandū ꝙ si natura humana non fuisset ꝑ culpā corrupta: vir vnus q̄ dr̄ liberū arbitrium ex tribus vxorib9. s. rōnabili: irascibili: ⁊ concupiscibili: filios procreasset: filios vtriq; honoris ⁊ honestatis. At vbi ꝓstituta est vxor. Prima filia. s. ratio q̄ erat glīa viri. idest liberi arbitrij: vir ipsam sequēs in seruitutē extat redactus: et loco liberorū legitimoꝝ generat filios fornicatiōis: quos merito ꝓpter causas dictas hedos nūcupamus. Genuisset siquidē rōnalis ꝑ liberā speculationē veritates in eternū fundatas. Genuisset cōcupiscibilis odium: quo vir iustus sine odio odit iniquos. Tristicia seu tediū vite p̄sentis genuisset amorē ordinatū eoꝝ q̄ ad deū vidēdū adminicula parant: gaudiū boni moralis ⁊ spūalis. Genuisset irascibilis fiduciā ꝑseuerādi in bono ⁊ ꝓtectionis diuine seu spem audacie ad bonū. Timor est qui ꝑmanet in seculum seculi. Corrupta ꝑinde natura aia affectiones gignit que noībus virtutū nūcupant. s. spe timore amore ⁊ hmōi: sed non sunt eiusdē nature. Et ꝓpter hoc doctor veritatis q̄si captam aiam vocās: filios suos qui dici fuissent liberi hedos appellat. Hedi sunt multi errores ⁊ false intelligēne q̄s intellect9 ꝓpria speculatione ⁊ p̄sumptione format et gignit. Hedi sunt odia ⁊ difficultates v̄tutū. Hedi sunt timores seruilis mūdan9 ⁊ van9 carnalis ⁊ ꝓfanus. Hedi sunt tristicie amissionis diuitiarū: cōsanguineoꝝ: honorū et aliorū bonoꝝ. Isti nāq; hedi mutant naturā. Nam paruuli q̄ dicunt primi motus ⁊ affectiones: q̄ nō sunt in nr̄a potestate: ⁊ si occidant vtiles sunt ad esum spūaliū: ⁊ nutrimentū vite spūalis. Laudabilis est em̄ aia que fortiter vincat suas passiones: et paruulos suos. i. primos motus passionū allidit ad petrā fidei ⁊ ꝯstantiā resistētie. Si vero in p̄mo limine nō occidant: vt hedi sed crescāt: incipiūt fetorē emittere q2 imputant ad pctā: producūt q; cornua vt hirci: efficiunt fortes: ⁊ tandē impugnātes hoies superāt scʒ aie vires: q2 assueta aia passionib9 vinci passiones neq̄t vincere ⁊ merito: q2 vsus ꝯuertit in naturā. Ecce quō hedi facti sunt hirci: ⁊ q2 noluisti hedū occidere. i. p̄mis motib9 resistere: hircū habes peccatorū te cornibus ventilātem. Uerū si anima tua facta est hircus caprarū: potes etiā eū per penitentiā magnā ⁊ obedientiā humilē deo sacrificare q̄ ꝓpter hoc hircū ꝓ peccatis sibi iussit offerri. Isti sunt hedi vagi ⁊ nimiū dissoluti. Nempe motus primi opinionum falsarū cōstituunt intelligētiam vagam vt hincinde discurrat: q2 legere temptat in sapientia sua: ⁊ sic infirmā ad omnem scripturam se ponit ⁊ nihil acquirit: q2 lāguentis stomachi est plurima degustare: ⁊ in nullo delectari. vt ait Sen. Sic ⁊ ceteri hedi passionum irascibilis et concupiscibilis instabilem reddūt naturā humanā vnde est in cōmotionibus tota. Hic em̄ querit diuitias per inordinatuʒ amorē concupiscibilis. ali9 delitias. alter honores. ⁊ ꝑ irascibilē querit vnus vindictas ⁊ hmōi. Iam attēde ad predictarū passionū que hedi dicunt vocē seu balatum. Uox vtriq; agni est be. vox hedi est me. Prima vox est laudātis: sed scd̄a que sua sunt querētis. q2 nescit nisi se me dicens ⁊ est vox perturbantis: q2 me sic prolatū aduerbiū videt doloris. Homo em̄ cum lamentat in lingua vulgari dicit o me vel oime. oīs hic homo q̄ sunt sua q̄rit: non q̄ iesu xp̄i. Isti igit hedi pascēdi sunt iuxta tabernacula pastorum. i. Motus passionū dirigendi sunt sm̄ sciētiam et doctrinam sanctorum prelatorū qui sunt veri pastores: ⁊ per ista media segrediendo a presumptione: ⁊ progredit do in humiliatione cum itur per vestigia gregū dirigendo ⁊ corrigendo affectus suos in sanctorū imitationem: anima cognoscit pulchritudinem ⁊ nobilitatem suam: ⁊ hoc cum nouit oia paruipēdit terrena: et ad perfectionē sui tendit q̄usq; in deo in gloria requiescat. Hec oīa sunt extracta ex ipso itinerarij libro Iohan. dominici. abbreuiata tamen ⁊ aliquantulum aliquando immutata.

Aia noscēs seipsam paruipēdit terrena.

De beneficijs anime collatis quoad sciētias artes et virtutes. Capitulum. iij.

Benedic anima mea domino: et noli obliuisci omnes retributiones ei9. ps. cij. Retributiones dei sunt bn̄ficia: vel quantum ad infusionē: vel quantū ad naturalē inclinationem vel quantū ad acquisitionē que cōtulit nobis cōtra mala que incurrimus ꝓpter pctm̄. de quibus malis ait ipse ps. fiant vie illorū tenebre et lubricū ⁊ angelus dn̄i ꝑsequēs eos. Qd̄ exponit Uin. in. i. lib. ipsius speculi historialis de malis secutis in homine ꝑ pctm̄: ponens consequenter remedia ⁊ magna bona data a deo cōtra dicta mala. Dederat de9 hoi primo in sui creatione tria bona sibi originaliter inserta. Primū ꝙ fecit eum ad suā imaginem. Scd̄m ꝙ fecit eū ad suā similitudinē. Tertiū ꝙ dederat corporis immortalitatē si mandatū seruaret. Hec tria bona corrupta sunt ꝑ tria mala sequentia. Nam diuina imago corrupta est ꝑ ignorantiā: similitudo diuina ꝑ concupiscentiā: immortalitas ꝑ corporis miseriā ⁊ infirmitatē. Homine nāq; recedente a deo ꝑ pctm̄. iuxta illud ps. Facta est via eius tenebre per ignorantiā. ⁊ lubricū ꝑ cocupiscentiam. ⁊ angelus dn̄i. i. defectus ⁊ infirmitas corporis ad vindictam immissa ꝑsequens eū ꝑ mortalitatē donec reuertat in terrā de qua sumptus est. Per angelū em̄ dn̄i fuit data sn̄ia vt a ministro dei vt expelleret de paradiso. Et propter hec tria incōmoda repellenda: data sunt ei diuinitus tria remedia. s. sapientia ꝯ ignorantiā. virtus ꝯ cōcupiscentiam. necessitas vite ꝓpter infirmitatem. ꝓpter que tria inuenta est oīs philosophia vel artis disciplina. s. ꝓpter sapientiam theorica. propter virtutem practica. propter necessitatem mechanica. ⁊ vt de his omnib9 rectius ⁊ veracius ⁊ honestius dissereratur inuenta est logica.

Psalm xxxiiij.

Tria bona dedit deus homini in sui creatione.

Psal. xxxiiij.

§. I. Theorica diuiditur in

theologiā. physicā. ⁊ mathematicā. Theologia tractat de inuisibilib9 essentijs inuisibiliū: vt de deo ⁊ creaturis spūalibus vt angelis. Ro. i. Inuisibilia dei ꝑ ea que facta sunt a creatura mūdi intellecta ꝯspiciunt: sempiterna q; v̄tus ei9 ⁊ diuinitas. Opus aūt factum est duplex. s. cōditionis vt creatio mūdi. ⁊ restaurationis. i. incarnatiōis verbi cum sacramētis institutis vt cognoscat idē esse creator et redēptor. De diuinis ꝑtinētibus ad theologiā dixerūt aliqua antiqui phi ⁊ sibylle. ⁊ Aristo. cōclusit suā metaphysicā in ꝓbando vnū deū gubernatorē mūdi. Plato multa dixit de deo. Marcus vero gentilis posuit triplicē theologiā: vt refert Aug. in. vi. li. de ciui. dei. s. theatricā seu fabulosam qua. s. recitabant ⁊ rep̄sentabant ꝑ mimos facta deorū in theatris cū multis turpitudinib9. Ciuilem qua. s. colebantur dij ⁊ innumeri in templis: qui tn̄ hoies fuerant vel alie que alie creature. Et naturalem qua scʒ ea que dicebātur de dijs exponebātur de rebus naturalibus ⁊ ꝓprietatib9 earū. sed oia mixta erant ⁊ plena fatuitatibus ⁊ errorib9: vt ꝓbat ibidē Aug. sed vera hec theologia plenissime habetur in biblia a spū sctō reuelata: ideo verissima. Etiā de his agit in lib. sen. Nam in p̄mo de diuinis: vt de trinitate ꝑsonarū vnitate essentie ⁊ ꝑfectionib9 eius: vt eternitate: oipotentia. sapiētia. volūtate ⁊ hmōi. In scd̄o de creatione angeloꝝ ⁊ lapsu aliquoꝝ ⁊ cōfirmatione bonoꝝ cū ꝑfectione. De creatione hois ⁊ lapsu eius: ⁊ pctō originali inde secuto.

Speculatiua vl theorica diuidit.

de sc̄auto. De opere sex primoꝝ dierum. De gratia ⁊ libero arbitrio. De pcc̄o actuali breuissime tn̄. In tertio de mysterio incarnationis: de virtutib⁹ theologicis: de donis ⁊ virtutibus cardinalib⁹ multū breuiter: deinde agit de decem preceptis. In quarto de sacramentis: deinū de finali iudicio ⁊ vltima resurrectione: ⁊ gloria beatoꝝ ⁊ pena reproboꝝ. Sup hoc li. sen. sunt facta scripta innumera a doctoribus. Huic videt̄ subalternari scientia iuris canonici p̄cipue quantū ad ea q̄ sunt fidei ⁊ sacramēta ⁊ declaratio articuloꝝ ⁊ dubioꝝ.

Physica quid tractat. Physica. i. naturalis scientia tractat de inuisibilib⁹ visibiliū causis. Nā corp⁹ ⁊ ea q̄ sunt corporis principaliter ꝯsiderat. Corp⁹ aūt ꝯsideraṫ in generali cū partibus suis: aut in speciali. Si in gn̄ali sic determinat de illo Arist. in li. phys. Si in spāli ꝯsideraṫ corp⁹: ⁊ tunc dupl'r. q2 aut est incorruptibile: ⁊ sic tractat Arist. de illo in lib. de celo ⁊ mūdo. Dicit em̄ ibi ꝙ celū est corpus nō generatū nec fabricatū nec recipiens aliquas impressiones. Aut corpus est corruptibile: ⁊ tūc aut est simplex aut cōpositū. Si simplex: tūc tractat de eo Arist. in li. de gn̄atione ⁊ corruptione. Et loquor de simplicitate illa q̄ opponiṫ cōpositioi naturali ex quattuor elementis. Si cōpositū: aut igiṫ est animatū aut nō. Si nō est animatū sic tractat de eo in lib. metheoroꝝ. vbi Arist. determinat de impressioib⁹ aeris: ⁊ grādinis gn̄atione: ⁊ niuis ⁊ corpoꝝ mineraliū ⁊ ꝯsimiliū. Si vero corpus sit cōpositū animatū: tūc aut illud est aia vegetatiua animatū. ⁊ de tali determinaṫ in lib. de vegetabilibus. Aut aia sensitiua. ⁊ de tali agiṫ in lib de aialib⁹. Aut aia intellectiua: ⁊ de eo agiṫ in lib. de aia. Ceteri vero libri: vt de somno ⁊ vigilia: de morte ⁊ vita: de sensu ⁊ sensato: de differentia spūs ⁊ anime. ⁊c. supponunṫ lib. de aia. ⁊ li. de aialib⁹. Huic subalternaṫ seu ad eā. s. naturalē phiam reduciṫ ars medicine.

Mathematica q̄d ꝯsiderat. Mathematica vero quātitatē abstractam a materia cōsiderat. ⁊ sic tractat de inuisibilib⁹ inuisibiliū formis. Quantitatū aūt alia discreta q̄ multitudo dr̄: alia cōtinua q̄ magnitudo diciṫ. Et discrete alia quidē discreta p se: vt duo tria quattuor. ⁊ hec est materia arithmetice. Alia discreta ad alterū: vt sexquater: ⁊ sexquitertium. ⁊ hec est materia musice. Magnitudo vero alia est immobilis vt sphera terre: ⁊ hec est materia geometrie. alia est materia mobilis: vt sphera firmamēti. ⁊ hec est materia astronomie. Hec igitur sunt quattuor species mathematice: scz Arithmetica de numeris. Musica de proportione. Geometria de spacio. Astronomia de motu. Elementum arithmetice est vnitas: musice est vnisonum. geometrice punctum. astronomie instans.

§. II. Practica que dicitur

a praxis qd̄ est opus: est agibiliū sm̄ rōnem in ordine ad felicitatē ciuilē ⁊ supnā. i. de opib⁹ virtuosis: p q̄ cōcupiscētia. i. inclinatio ad malum regulaṫ ⁊ vinciṫ: ⁊ hic deo assimilaṫ.

Practica scientia diuidiṫ. Diuidiṫ ergo practica in ethicā: iconomicā: ⁊ politicā: ⁊ ad hanc moralē phiam reduciṫ sciētia iuris. Ethica est q̄ sui curā gerēs cūctis se erigit: ⁊ exornat augetq3 virtutib⁹ nihil inuite admittens quo nō gaudeat: nihil faciēs penitendū. Iconomica est q̄ familiaris officij curam mediocri dispositione cōponens distribuit. Politica est q̄ reipublice curā suscipiēs: cūctoꝝ saluti sua prudētia solertia iusticieq3 libera ⁊ fortitudinis stabilitate ac tēperantie patiētia medeṫ. Hec Clin. Et quib⁹ verbis habeṫ ꝙ nō pōt quis seipm̄ bene gubernare vel familiā vel ciuitatē ⁊ recte operari nisi habeat virtutes. Et cardinales quidē necessarie sunt ad ciuilitatē humanā bene gerēdā. Theologice aūt ⁊ dona spūs sancti ad ciuilitatē futurā ꝯsequendā.

Prudentia diuiditur. Prudētia quidem q̄ est recta rō agibiliū: ⁊ h3 regulare rōnē in seipa: sm̄ Sen. h3 tres ptes integrales. ad quas reducunṫ alie plures: q̄ ponunṫ a pho in li. Ethi. s. recogitatio seu memoratio preteritoꝝ: ordinatio p̄sentiū agendoꝝ ⁊ ꝓuidentia futuroꝝ. Habet aūt quasi annexas ⁊ vt partes potētiales sm̄ phm̄ in lib. Ethicoꝝ. eubolia que est bene cōsiliatiua ⁊ sinesim que est bene iudicatiua: ⁊ gnomin que est bene iudicatiua in his q̄ occurrūt extra cōēm legē. Sinesis aūt in his q̄ sunt sm̄ cōes leges bene iudicat. ptinet em̄ ad prudentē primo bene ꝯsiliari infra se circa agēdū diuersa inq̄rendo ⁊ discutiendo. scd̄o bene iudicare. i. ex cōsiliatis qd̄ melius est eligere: ⁊ tertio qd̄ est principale opus prudentie imparare. i. executioni mādare qd̄ bene iudicatū est.

Justicia diffiniṫ ⁊ h3 duas ptes. Justicia est constans ⁊ ꝑpetua volūtas reddens vnicuiq3 qd̄ suū est. l. iusticia. ff. de iusti. ⁊ iure. ⁊ h3 regulare voluntatem in ordine ad aliū: ⁊ ptes eius integrales sunt due. s. declinare a malo: ⁊ facere bonum erga alios. Partes essentiales sunt distributiua: que est circa iudicia ⁊ officia ⁊ onera ⁊ penas ⁊ premia alijs ipendēda p eū qui h3 curā alioꝝ. Et cōmutatiua q̄ circa cōtract⁹ ⁊ alia ptinentia ad ꝯuersationē cū hoibus: vt scz recte nō nociue quis se habeat ad ꝓximū in verbis ⁊ rebus ⁊ ꝑsonis. Partes vero potētiales sunt religio: q̄ est circa cultū diuinū. Pietas q̄ est circa honorē parentū. Obseruātia que est circa reuerentiā ⁊ honorem superioꝝ. Obedientia q̄ est circa impletionē preceptoꝝ suoꝝ prelatoꝝ. Gratia q̄ est circa recognitionem beneficioꝝ debitam. Uindicatio q̄ est punitio recta delictoꝝ p eū qui h3 auctoritatem. Ueritas q̄ est in dictis ⁊ factis fallacie exclusio. Liberalitas q̄ est debitus vsus rerū in mediocrib⁹ sumptib⁹ erga se familiā: ⁊ indigentes pauperes. Amicitia seu affabilitas q̄ consistit in humaniter se habendo ⁊ benigne cum alijs in verbis ⁊ gestis. Epykeya seu equitas q̄ consistit in interpretando leges ⁊ mandata maioꝝ magis sm̄ intentionē que verisil'r crediṫ legislatoris: ꝙ sm̄ verba in casu dubio. Fortitudo est aggressio debita arduoꝝ vbi etiā sunt pericula mortis ⁊ firma ꝑpessio eoꝝ. Hec regulat potētiam irascibilem circa audaciā ⁊ timores. Partes eius integrales sunt due. s. aggredi ardua ⁊ difficilia ꝓportionata sibi ⁊ firmiter in eis ꝑmanere: s3 partes potētiales sunt. Magnanimitas q̄ est circa honores magnos. s. recte se habere ad eos: nō ambire nec vitare cū expedit nec de eis supbire. Magnificentia q̄ est circa magnos sumpt⁹ debite factos: vt ꝓpter honorē dei edificare eccl'ias ⁊ hmōi: vel propter bonū reipublice. Patientia q̄ cōsistit in equanimiter ferēdo aduersa cōia vbi est periculū mortis absq3 animi deiectione ⁊ tristicia inordinata. Circa pericula mortis est fortitudo ⁊ ꝑseuerantia q̄ cōsistit in firmiter ꝓponendo pati aspera ⁊ difficilia quātocūq3 tp̄e sint duratura. Temperantia cōsistit in moderando delectatiōes corporeas ⁊ repellendo eas q̄ sunt ꝯ rōnem: ⁊ hab3 regulare cōcupiscibilem ꝯ delectationes ciboꝝ ⁊ venereoꝝ. Partes ei⁹ integrales sunt verecūdia ⁊ honestas: ptes subiectiue sunt abstinentia quoad cibos: sobrietas vero q̄ad potus: castitas q̄ad venerea: q̄ castitas h3 triplicē gradū. s. ꝯiugalē vidualem: ⁊ virginalē. Partes ei⁹ potētiales seu annexe sunt māsuetudo q̄ moderaṫ iras. Clemētia q̄ est diminutiua penarū debitarū ꝯgruo tn̄ mō. Modestia q̄ h3 cōponere hoiem in vestitu incessu ⁊ vsu sensuū. Studiositas q̄ h3 aīm refrenare ab inordinato appetitu ⁊ exercitio cognoscendi intellectualia vel sensitiua. Humilitas q̄ facit hoiem vera sua cognitiōe vilescere ⁊ supbiā fugat. Eutropolia seu vrbanitas q̄ facit hoiem in dictis vel factis ludicris seu iocosis ꝯgruenter se habere vt nō sit nimis agrestis ⁊ rigidus: neq3 nimis leuis ⁊ iocosus.

Virtutes theologice que sunt. Uirtutes theologice sunt: fides: spes ⁊ charitas: q̄ ordināt hoiem ad felicitatē eternā: ⁊ habēt deū pro obiecto imediato: s3 diuersimode. Nā fides respicit deū vt summā ⁊ infallibilē veritatē: cui innitiṫ assentiendo mēte his q̄ sunt ab eo reuelata in scripturis. Spes respicit deum oipotentē valentē ei in oib⁹ suffragari. innitiṫ em̄ ei expectādo ab eo eterno premio coronari: ⁊ gratiā ⁊ veniā penitendo sibi ipartiri sua liberalitate. Charitas respicit deum vt summū bonū: ꝓximū aūt diligit ꝓpter deū: q2 deus hoc vult: ⁊ q2 fact⁹ est ꝓpter eūdem finē. s. ad fruēdū deo. Dona spūssci sunt q̄da virtutes ꝑfectiores virtutib⁹ cardinalib⁹: s3 excelletiores eis sunt theologice: q̄ habēt hoiem reddere de

facili mobilē ad sequendū instinctus ⁊ monitiones ipsius spūssci. Et sunt septē excludētia ꝑ quādā adaptationē septē vitia. s. timo: excludēs supbiā: pietas inuidiā: sciā irā: fortitudo accidiā: ↄsiliū auariciā: itellect⁹ gulā: sapia luxuriā.

§.III. Mechanica autē ars

Mechanica diuiditur.

dicit a mechoꝛ. aris. q: q̄si intellect⁹ ibi adulterat: cū ꝑncipaliter sit creat⁹ ad spūalia intelligēda: ⁊ in ipis mechanicis circa facibilia vsct. Et hʒ septē spēs. s. Lanificiū: armaturā: nauigationē: agriculturā: venationē: medicinā: ⁊ theatricā. Ad hanc. s. mechanicā oīm rerū fabrica ↄcurrere videt: que humanis necessitatib⁹ iuenit grata cōmoda ⁊ necessaria. Lanificiū est ꝑma ei⁹ spēs: ad quā ꝑtinet ois operatio: nēdi: texo: quēdi: ↄsuendi: quicq̄d fit instrumēto: colo: fuso: acu: pectine: calamistro: girgillo: alabꝛo: i materia lini: lane: canapi. Et sub eis ois vsus floccoꝝ: filtroꝝ: sagorū: saginarū: spoꝛtarū ⁊c. Armatura duas hʒ spēs. s. architectonicā ⁊ fabꝛilē. Architectonica diuidit in cementariā ⁊ carpentariā. fabꝛilis in malleatoꝛiā ⁊ fusoꝛiā. Edificioꝝ tres sunt partes. dispositio: cōstructio: ⁊ venustas. Poꝛro fabꝛilis ⁊ ferraria duab⁹ rebus cōstat. s. ventis ⁊ flamma. Agricultura quattuoꝛ hʒ spēs. s. aruū seu agrū q̄ sationib⁹ deputat: cōsitum qui nemoꝛib⁹ cōstat: vt sunt vineta: oliueta: pomeriū: pascuū q̄ pascuis cōstat: vt pꝛata: floꝛidum vt hortus ⁊ rosariū. Cultura igit multiplex est. Cinis. i. incendium ꝑ qđ ager inutilē humoꝛē exudat: deinde arationis intermissio: stipularuʒ incensio: stercoꝛatio: satio: occatio: runcatio. Bene colendi agri rō quattuoꝛ rebus cōstat. s. aere aqua terra ⁊ idustria. Opoꝛtet eñ vt eis locis quos colere destinabis aer sit salutaris ⁊ demēs: aqua salubꝛis ⁊ facilis: vel ibi nascens vel ad vota vel imbꝛe collecta. terra ꝟo fecūda etsi incōmoda. In vitib⁹ putandis tria consideranda sunt. s. fructuū spes successura: materies: locus q̄ seruet ac nutriat. Uenatio tres hʒ species. s. ferinam aucupiū ⁊ piscariā. Ferina fit multis modis. s. retib⁹: pedicis: laqueis: pꝛecipitijs: arcu: iaculis: cuspide: indagine: pēnarum odoꝛe: canib⁹: accipitrib⁹. Aucupiū fit retib⁹: laqueis pedicis: pꝛecipitijs: arcu: visco: hamo. Piscatura fit retib⁹ sagenis: gurgustijs: hamis: iaculis. Nauigatio q̄ꝫ est mechanice spēs fm ꝑdicta: ad quā ꝑtinet ois industria emendi ⁊ vendendi. Hec vniuersa littoꝛa adit: pacē ⁊ familiaritatem cū exteris nationib⁹ cōponit: ⁊ pꝛiuata bona cōia facit. Medicina coꝛpoꝛis vel tuet vel restaurat salutē. Hec cōtinet occasiones ⁊ opationes. Occasiones sunt sex. Aer circūdans nos: cibus ⁊ potus: somnus ⁊ vigilia: motus ⁊ quies: exinanitio ⁊ repletio: ⁊ accidētia aie. i. passiōes insurgentes. Opationes sunt intus ⁊ foꝛis. Intus vt ea q̄ intromittunt ꝑ nares: ꝑ os: ꝑ anū: ad exercitādas sternutationes: vomitationes ⁊ purgatiōes. Foꝛis vt sunt emplastra: incisio ⁊ vstio. Theatrica cōtinet ludos diuersi gnis. Nam ludus aut est gymnicus: aut agon: aut circēsis: aut scenicus: aut gladiatoꝛius. Gymnicus est q̄ in gymnasio exercet: cui⁹ quiqꝫ sunt genera. s. saltus: cursus: iactus: virtus atqꝫ luctatio. dicit aūt hic virtus imensitas viriū in laboꝛe ⁊ pōdere coꝛpoꝛis. Agonū genera fuerūt cursus celeritas: sagittandi ꝑitia: stādi patientia: ad citharā q̄ꝫ ⁊ tibias incedendi gestus: declamandi modulatio: terrestris q̄ꝫ ⁊ naualis ꝑ periculoꝝ vnqꝫ suppliciōꝝ certamina. Circēses ludi dicti a circūeūdo. Scena loc⁹ est intra theatrū in modū domus instructa cū pulpito vbi cantabāt comici ⁊ tragedi: saltabant histriones ⁊ mimi. Gladiatoꝛes pugnabant in amphitheatro: illic iuuenes vsuʒ armoꝝ diuerso mō discebāt: ⁊ mō inter se pugnis aut gladijs: mō circa bestias intendebāt. Est ⁊ ludus alee: choꝛee: palle. Alea taxillis luditur: ab hac fraus ⁊ mēdaciū ⁊ ꝑiuriū nunq̄ abest postremo ⁊ dāna rerū. Et ꝓpter hec scelera aliqñ sunt hec legib⁹ interdicta. hec Uin.

Logica diuidit.

Logica diuiditur in grāmaticā ⁊ rationē differendi.

Grāmatica.

Grāmatica aūt est sciētia recte loquendi ⁊ recte scribēdi oꝛigo ⁊ fundamētū oīm liberaliū artiū. Et diuidit in litterā: syllabā: dictionē ⁊ oꝛationē. Littere grece ⁊ latine ab hebꝛeis vident exoꝛte. Apđ illos eñ pꝛimo dictū est aleph. inde tractū est a grecis alpha. ⁊ a latinis a. Oēs aūt lr̄e apđ grecos ⁊ ꝟba cōponūt ⁊ numeros faciūt. Nam a significat vnū. b. duo. c. tria. ⁊ sic de ceteris. Rō differēdi diuidit in dialecticā ⁊ rhetoꝛicā.

De dialectica.

Dialectica ipsa est q̄ ꝓpꝛie đ: logica. i. rōnalis diffiniēdi querēdi differendi potēs. Itaqꝫ dicibile aliud incōplexū aliud cōplexū. Et incōplexoꝝ aliud inherēs intra: de hoc agit in li. pꝛedicamentoꝝ: aliud inherēs ex̄: ⁊ de hoc agit in li. pꝛincipioꝝ. Cōplexoꝝ aliud absolutū: ⁊ de hoc in lib. perihermenias vbi agit de enūciatiōe sine respectu: aliud oꝛdinatū ad alterū. ⁊ hoc vel ad oēm materiā indifferenter. ⁊ de h̄ in lib. pꝛioꝝ: vel ad materiā determinatā ↄctū. ⁊ hoc tripli: q: vel ad materiā necessariā: ⁊ de hoc agit in li. posterioꝝ: vel ad ꝓbabilē: ⁊ de hoc in li. Topicoꝝ: vel ad sophisticā: ⁊ de hoc in li. elenchoꝝ.

De rhetorica.

Rhetoꝛica est bñ dicēdi scia ad ꝑsuadēdū iusta ⁊ bona in rerū ꝑsonarūqꝫ ⁊ negocioꝝ ca. Rhetoꝛ est vir bonus dicēdi perit⁹. Uir bon⁹ ↄsistit natura vita moꝛibus ⁊ actib⁹. Dicēdi peritus ↄsistit artificiosa eloquētia: q̄ ↄstat partib⁹ q̄nqꝫ. s. inuētione. dispositiōe. memoꝛia. ꝓnūciatione ⁊ fine officij. qđ est aliq̄d ꝑsuadere. Iste aūt dicēdi peritia ↄsistit in trib⁹. s. natura: doctrina ⁊ vsu. Causarū genera tria sunt. Deliberatiuū in quo quid debeat vel nō debeat tractat. Demōstratiuū i quo ꝑsona laudabilis aut repꝛehēsibilis ōndit. Iudiciale in quo de ipsi⁹ facto pene aut pꝛemij snia dat. Deliberatiuū gen⁹ duplex est. s. suasio ⁊ dissuasio. Suasoꝛiū autem trib⁹ diuidit. s. vtili possibili ⁊ honesto. Demōstratiuū hʒ duas ptes. s. laudē ⁊ vituperiū. Partes oꝛonis rhetoꝛice quattuoꝛ sunt. s. exoꝛdiuʒ narratio: argumentatio: ⁊ conclusio. Hec Uin.

§.IIII. Et nota q̄ iuētoꝛes

Inuētores grāmatice ⁊ rhetoꝛice. et aliaꝝ sciētiarū vel artiuʒ liberaliū.

artiū liberaliū ⁊ mechanicarū ⁊ phie ⁊ autoꝛes libꝛoꝛum ipsarū cōiter fuerūt gentiles ⁊ repꝛobi hoies. In grāmaticalib⁹ ꝑncipalis ponit Pꝛisci. in rhetoꝛicis Tulli⁹ cice. q̄ et ethnicus de diuina ꝓuidētia male sensit. fm. b. Tho. j. parte. q. xxij. quē etiā maloꝝ moꝝ fuisse ōndit Salusti⁹. lʒ ⁊ ipse Salu. cū Demosthene greco oꝛatoꝛe ꝑmarimo infideles fuerūt. Lact. aūt vt omittā Titū liuiū lacteo fonte manantē sʒ errantē: ꝑicola fuit. Sʒ erroꝛē millenastrarū secrat⁹ est: ⁊ de spūsctō min⁹ bene sensit: vt ptʒ in li. suo institutionū. Inter poetas magn⁹ fuit Homer⁹ apud grecos: sʒ apđ latinos maioꝛ Uirgili⁹. qui vltra infidelitatē turpissim⁹ in moꝛib⁹ fuit: nec min⁹ eo Naso seu Ouidi⁹ ⁊ pꝛecipue in sua doctrina lascuijs plena. Inter histoꝛiographos pꝛecipui: Ualerius maxim⁹ in ꝓsa. Lucan⁹ in metro. Suetoni⁹ incircūcisi coꝛde ⁊ coꝛpe. Joseph⁹ iudeus post xp̄i aduentū iudaismū secutus est. In logicalib⁹ Aristo. effulsit. ⁊ totius phie monarcha: cui⁹ parti moꝛali Socrates se totū dedit: Pythagoꝛas naturali. sʒ vtriusqꝫ discipul⁹. Plato vtrūqꝫ cōplexus est. vt dicit Aug. de ciui. dei. Hic sup oēs theologus fuit cui⁹ doctrina antiqui sancti doctoꝛes imbuti sunt. vt Amb. Oꝛig. Aug. Hiero. Basi. Erroꝛes tñ ei⁹ plurimos abijcientes Origenē dimittendo. Moderni ꝟo Arist. sequunt ꝓpter amoꝛē doctrine oꝛdinē ⁊ min⁹ errantē. Oēs hi cum suis sectis epicureis: stoicis ⁊ ꝑipatheticis cū alijs nō excludendo Senecā moꝛalissimū: lʒ cū vulgo idolatrātem aberrāsa fm be. Tho. Pꝛincipes illi sunt qui fm aplm j. Coꝛ. ij. dei sapientiā minime cognouerūt. Et dñantes super bestias. i. bestiales hoies ⁊ rudes. Hi pꝛincipes gentium ⁊ ludentes in auibus celi. i. demonijs sua curiositate ⁊ plurima falsitate suggesta illudentes homines. ⁊ illusi ab ipsis spiritibus malignis: congregantes sibi aurum sapientie ⁊ argentum eloquentie sine fine. Demum exterminati sunt ⁊ ad inferos descenderunt: vt dicitur Baruch. iij. Arithmeticam dicitur de pꝛimoꝛibus Pythagoꝛam inuenisse: qui ⁊ sine fide fuit. Tubalcayn Musicam. Astrologiam Atlas. et Ptolomeus multa addidit. Geome

lib. viij. ca. iiij.

triá Euclides ꝛ Permenides. Ethnicí oēs ꝛ iter reprobos
cōputari. Medicinaꝫ Esculapius prim⁹ docuisse refertur:
quē indocte plebes in deū retulerūt: ſꝫ autē copiose Hip-
pocrates ꝛ Galien⁹ necnō ꝛ Auicēna. q̄ oēs etsi deū cogno
uerūt: nō sicut deū glorificauerūt: ſꝫ euanuerūt in cogitatio-
Jura vñ emanas sunt. nib⁹ suis. Jura ciuilia gētiles pmi istituerūt diuersi diuer-
sis vrbib⁹. ꝛ a lacedemonijs leges romani mutuati sunt.
vt pꝫ in decre. dist. vij. moyses. Artes plures mechanicas
instituisse ex cayn ꝓgenitos insinuat geneseos liber. in. iiij.
c. Qui cōiter criminosuꝫ parentē in morib⁹ imitati sunt: et
ciuitatē in mūdo ipe prim⁹ ꝯstruxit: q̄si innuēs ad illā nō pti
nere q̄ sursuꝫ est hierlm. Sꝫ ꝛ monarche oēs siue assyrioꝝ
siue medoꝝ ꝛ ꝑsarū siue grecoꝝ siue romanoꝝ vsq; ad tpa
Cōstantini philippo excepto imꝑatore a Decio interēpto:
oēs in sua cecitate mētis mortui sunt ꝛ morib⁹ intēperatissi
mi. Et ille q̄ videt̄ fuisse felicior: Octauian⁹. s. ꝛ mūdi sapiē
Dicere. ſꝫ tie nō ignarus: lasciuissim⁹ describit̄. Hec igit̄ scripta sunt
vt nō gloriet̄ sapiens in sapientia sua: quantūcūq; his re-
pletus nec potens in potentia sua: sed agnoscat verū esse
qd̄ dicit̄ Sap. xiij. Vani sunt oēs hoies in quib⁹ nō subest
sciētia dei. Vere vani. i. frustra cū nō ꝯsequent̄ finē suū q̄
est fm magistrū in. ij. dis. j. vt summū bonū intelligāt: intel
ligendo ament: ipsoq; fruant̄. Sꝫ necesse deijciant ꝛ ꝯtēnāt
quib⁹ tales scientie desunt: aut potentia vel diuitie subtra
hunt̄: q: sine his plenissime salus ꝓpria parari pōt: ac etiā
ꝓximoꝝ nō modice sicut experiētia docet. Verū doctrine
tales quoad vera ꝛ vtilia q̄ ibi sunt ꝯtēni nō debent: ex eo
ꝙ auctores fuissent vitiosi. nā veritas fm Amb. a quocūq;
dicat̄ a spūsctō est: etsi ipsi nō habuerint eū quātū ad grāꝫ
gratū facientē. In cui⁹ figuram precepit dñs vasa aurea ꝛ
argentea egyptioꝝ asportari ab hebreis: vñ tabernaculuꝫ
dñi cōstrueret̄ ad significandū fm venerabilē Grati. dist.
xxvij. legim⁹. §. sed ecōtra. ꝙ aurū sapientie ꝛ argentū elo-
quentie licet accipere ab infidelib⁹ quasi iniustis possesso-
ribus ex suis doctrinis: ꝛ ꝯuertere in vtilē vsum ecclie. Vñ
apłus ad Titū allegat dictū cuiusdā pħi. Cretenses male
bestie ꝛc. Et hoc etiā dicit Aug. j. q. j. dixis declarauit. Verū
in sermonib⁹ ad populū: nec videt̄ honestū nec piū eos im
plere doctrinis ꝛ allegationib⁹ infideliū: quasi sacra scri-
ptura que est vera dña oim facultatū ancillari videat̄ tan
ꝙ insufficiens: ꝛ ille vere ancille dñari. Jnde em̄ vilescit
scriptura: augetur curiositas magis q̄ deuotio in audito-
ribus: ꝛ vanitas in loquentib⁹. Sed sufficit aliquādo an-
cillas vocare vt sancti fecerūt ad magis cōfirmandū ea q̄
sunt fidei per testimonia inimicoꝝ eius.

¶ De quidditate aie ꝛ ꝓprietatib⁹ eius. Capłm. iiij.

De quidditate aīe rō-

nalis ꝛ ꝓprietatib⁹ ei⁹. dñs Jo. dñici sup ecclias-
sten. xxxvj. lectione tractās illud Ecclastes. Cū-
Eccl'a. iij cta fecit de⁹ bona in tpe suo: ꝛ mūdū tradidit disputationi
eoꝝ: vt nō inueniat hō opus qd̄ opatus est deus ab initio
vsq; ad finē. i. aiam q̄ ꝑmanet in eternū: sic dic̄. Nā etsi pħi
aliquā veritatē cognouerūt de mūdo isto: nō tm̄ aiam ple-
ne aliq̄s nouit nisi ꝑ reuelationē spūsctí. Vñ Arist. in. j. de
aīa. dicit difficillimū esse accipe q̄d sit aīa ꝛ multas hꝫ du-
vij. sunt bitationes. Duodecim aūt dubitatiōes de ea ponent̄ fm
opi. anti diuersos sapiētes: ꝛ lꝫ pħi nesciuerint q̄d dicerēt: diuersi-
quoꝝ de mode tm̄ descripserūt eā: victi a veritate fm duodecim ei⁹
essentia cōditiones. Plato dixit aiam esse essentiā vel numeruꝫ se
anime: mouentē: q̄ cōponebat̄ ex q̄ttuor numeris. s. vnitate duali
tate ternario ꝛ quaternario. Vocabat vnitatē intellectuꝫ.
dualitatē scientiā. opinionē ternariū. sensuꝫ quaternariū.
Sic ergo intelligit aiam habere intellectū sciētiā opinio-
nem ꝛ sensuꝫ: ꝛ ideo ꝑ se mouet cū vult. Sed spūsctūs ali
ter intellexit: nā aia est vna essentia ꝛ sic rñdet vnitati: est
q. lxxvi. cōposita ex esse ꝛ essentia: vt dicit sanctus Tho. j. pte. ꝛ hoc
ar. v. ad rñdet dualitati. est ad imaginē dei ꝑ triplicē potentiā: scꝫ
iiij. memoriā. volūtatē ꝛ intellectū: vt ait diu⁹ doctor Aug. de
trinitate: ꝛ sic rñdet ternario. ꝛ creata est vt informet corp⁹
cōpositū ex quattuor elementis: ꝛ sic rñdet quaternario.
Democritus dixit ꝙ aia est ex atomis sphericis q̄ vident̄
in aere in radijs solis. Hic fuit vict⁹ sic dicere: q: atomi sem
per sunt in aere: ſꝫ nō vident̄ nisi sole adueniēte: sic aia est
in nobis sed cognosci nō pōt nisi adueniente lumine diui-
ne grē: ꝛ sic nobilissima est vt suū intellectū ꝛ quālibet hu
manā noticiā transcēdat. Magna res inq̄t Bern. ad hay
monē est aia q̄ xpi sanguine est redempta. Empedocles
dixit eam ex igne aere aqua ꝛ terra: lite ꝛ amicitia. hic rece
pit pro aia totū hoieꝫ: sicut frequēter facit sacra scriptura:
corpus aūt cōponit̄ ex quattuor elementis: ꝛ aia restabit
fm eū ex lite ꝛ amicitia. ꝛ hoc dicere cogit̄ ex inclinatione
quā hꝫ ad corp⁹ ex fuga ꝛ odio. Nā aia iusta suū diligit ha
bitaculū: ꝛ dānata odit suū. vt dicit diu⁹ Aug. iij. sup Gen.
ad litteram. c. xvij. Heraclitus tenebrosus physicus dixit
aiam esse scintillā stellaris essentie. hic ei⁹ originē tangit
q: de celo est soluꝫ a deo infusa. Alius heraclitus cogno-
mento ponticus dixit aiam esse lucē. hic eius essentiā dixit.
Nā aia fm Aug. de essentia est angeloꝝ vt sit decim⁹ ordo
nam angeli ꝑ lucem intelligunt̄ Gen. j. Dixit deus fiat lux
ꝛ facta est lux. i. multitudo angelorū. vt ait doc. glo. cōis.
Qd̄ tetigit saluator in parabola de muliere ꝑdente deci-
mā drachmā. Lu. xv. Nō em̄ ꝑdidit aliquē ordinē angeloꝝ
sed de quolibꝫ aliquos: hoiem aūt ꝑdidit totū quem totū
saluū fecit in sabbato magno in ara crucis. Job. vij. Sen.
dixit aiam esse spiritū intellectualē ad btitudinem in se ꝛ
in corpore ordinatū. Hic tetigit finem ei⁹. vt scꝫ bene ope-
rans beatificaret̄ in morte ꝛ corpus in quo bene gessit in
vltimo beatificaret̄ iudicio. Aristo. dixit ꝙ aia est endele
chia. i. actus prim⁹ corporis organici potentia vitā haben-
tis. Hic tangit ei⁹ imortalitatē ꝙ est vitā dans alteri ꝛ aliūs
de nō habēs: aliter esset in infinitū ꝓcedere. hoc diffusius
deo dante dicet̄. j. in hoc eodē c. Pythagoras dixit aiam
esse armoniā. hic tetigit officiū qd̄ hꝫ in corpore. s. eū reger-
re ꝛ mouere sine tedio ꝛ sine labore: imo regit cū ꝯsonan-
tia: vt pꝫ in cūctis tēperatis morib⁹ corpis ꝛ maxime lin-
gue q̄ melos cōiter gratos facit. Jsto mō dicebat diu⁹ do-
ctor Aug. li. de spū ꝛ aia. Anima est suba quedā rōnis par
ticeps corpi regēda accōmodata. Et Remigi⁹. Anima est
substantia incorporea regens corp⁹. Diogenes dixit aiaꝫ
esse aerem. ꝛ sic ad se fuit motus eo ꝙ hō nec ꝑ momētū sine
aere viuere pōt. Qd̄ etiā dicit Jsid. li. j. ethymo. c. j. ꝙ gen-
tes dicebant aiam quasi ventū aere attractū. vt ventū vi-
detur hoib⁹ dare vitam: tm̄ spūsctūs coegit sic dicere ex aie
summa puritate: sicut dixit Aristo. iij. de aia. ꝙ aīa est sicut
tabula rasa in qua nihil est depictū. Hyparcus dixit. Ani-
ma est igneus vigor. Et Virgi. Jgneus est illis vigor ꝛ ce In. vj. eneid.
lestis origo seminib⁹. hic tetigit ei⁹ effectū. s. semꝑ amare.
Ait em̄ venerabilis Hugo de scō vic. in ꝓin. de arra aie.
Scio o aia ꝙ vita tua dilectio est. ꝛ scio ꝙ sine dilectione
esse nō potes. Hippocrates dixit aiam esse spiritū tenuem
per om̄e corp⁹ dispersum. hic tangit ei⁹ incorporalitatem ꝛ
modū existēdi in corpore: q: est tota in toto ꝛ tota in quali
bet parte. Jtaq; nō est in vno loco corporis solū sed vbiq;.
Et aia vndecūq; sentit sicut in parte. Exemplū ponit Cal
cidius sup Timeū. de aranea q̄ sedens in medio sue tele
quātulūq; motū est vndecūq; sentit ꝛ etiaꝫ existens extra
mediū. Pampiloni⁹ dixit aiam esse ideam hic tangit aie
capacitatem: q: s. aia cognoscere apta est: ꝛ ex hoc cōuinci-
tur in se habere oim rerū sitnudines: vt Aristo. deducit in
iij. de aia. vñ diuus Aug. in de spiritu ꝛ aia inquit. Anima
est oim rerū similitudo. Et iterū aia ad sitnudinem totius
sapientie facta in se oim reruꝫ gerit sitnudinem: q: siłis est
terre ꝑ sensum: aque ꝑ imaginationem: aeri ꝑ rōnem: fir-
mamento ꝑ intellectū: celis celorū ꝑ intelligentiā: lapidib⁹
per essentiā: arborib⁹ ꝑ vitā: aialib⁹ ꝑ sensuꝫ ꝛ imaginatio-
nem: angelis ꝑ intellectū: deo ꝑ intelligentiaꝫ. Ex his pꝫ
ꝙ pħi nōdū inuenerūt quid est qd̄ de⁹ opatus est ab initio

vsq; ad finē:sed solus spūsscīūs docet q est facta ad imaginem ⁊ silitudinem dei. Geñ.j.hec Joh.dñici.

§.I. Diffiniri ergo vel de-

scribi sic possꝫ aia rōnalis sm theologos a spūsctō illustratos. Diffinitio aie. Anima est suba incorporea inmortalis a deo de nihilo creata cū infundit corpori suo ad ipm iformādū essentialiter ⁊ p se ad pfectā btitudinem obtinēdā p grām ⁊ bona opa. Incorporea dr̄ ꝯ pdictos pħos q̄ dixerūt eā esse corpus vt aerē vel ignē qd̄ p heresi reprobat.xxiiij.q.iij.c.penul. Inmortalis dr̄ ꝯ illos qui eā dixerūt cū corpore mori. In psona quoꝝ dr̄: Eccē.iij. Un⁹ est interit⁹ hoīo ⁊ iumētorū:⁊ equa vtriusq; ꝯditio.sꝫ hoc vt hereticū ab ecclīa cōdēnatur.vt ptꝫ. Ubi.s̄. Creata dr̄ ꝯtra gnosticos hereticos q̄ dixerūt aiaꝫ esse naturā dei:⁊ p ꝯñ nō creaturā: quoꝝ error reprobatur in.d.c.xxiiij.q.iij. A deo creata ꝯ simoniacos ⁊ menādrianos inter hereticos computatos:dicētes aias ⁊ alias creaturas ab angelis factas. De nihilo dr̄ ꝯtra eos q̄ dixerunt factā ex substātia stellari vt heraclit⁹ vel ex traduce.i. aia generati ex aia generantis cū generat corpus:sicut et corpus generat ex corpe. Cū corpori infundit. cōtra origenianos q̄ dixerūt oēs aias ab initio mūdi creatas fuisse ⁊ peccasse ⁊ sm varietates pctōꝝ in diuersa corpa ifundi: qd̄ hereticū ponit in.d.c.xxiiij.q.iij. Ad informanduꝫ corp⁹ dr̄ cōtra eos qui dixerūt aiam corpori vniri nō vt forma substantialis:sed vt motor mobili:qd̄ reprobat de sum.tri. et fide ca.c vnico.in cle.vbi determinat q aia intellectiua p se ⁊ essentialiter est forma corporis humani. ⁊ ꝯtrium asserere hereticū. Rōnes ibi assignat glo. Joh. quas accepit a bea. Tho.in.j.pte.sum.q.lxxvj. Ad beatitudinē cōsequendā dicit cōtra eos qui dixerūt aias ꝯuerti in demones vel quecūq; aialia.qd̄ reprobat.xxiiij.q.iij.c.penul.circa fineꝫ. Et p grām dr̄ ꝯtra pelagianos hereticos: q̄ dicūt p liberū arbitriū principalr̄ cōsequi posse btitudinē.xxiiij.q.iij.c.penul.⁊ q: grā cū nullo mortali pctō pōt inueniri ideo decedentes in mortali ꝯsequi nō pñt btitudinē sꝫ eternā dānationē.di.xxv.§.als aūt ea. Matth.xxv. Ibunt hi in supplicium eternū:iusti aūt in vitam eternam.

§.II. Et pro maiori dicto-

rum declaratione sciēdū q finis pp̄ter quē aia rōnalis est creata est q̄druplex. quadruplex ē finis aie. Primus est adipletio volūtatis diuine. Illud em̄ qd̄ de⁹ vult opꝫ ipleri:sꝫ sm ps. Oia quecūq; voluit deus fecit. Et q: sic voluit ita factū est.ait Amb.⁊ apl's j. Timo.ij.deus vult oēs hoīes saluos fieri. Cū ergo voluerit creaturā rōnalem facere:q: fecit qd̄ voluit: ergo facere oportebat:vt ipleret voluntas sua. ps.cxxxiij. Scd̄a rō finalis est reparatio ruine angelice. Uenit em̄ xp̄s sm apl'm reparare q̄ in celis ⁊ q̄ in terris sunt. Et in ps. Judicabit in nationib⁹ Ps.cix. scꝫ dñs iplebit ruinas. Etiā q̄uis angeli mali reparari nō possint in se:⁊ boni angeli nō egeant reparatione in se:tñ dū loco lapsoꝝ angeloꝝ hoīes creati assumunt:crescit gaudiū eoꝝ ex numero fruentiū: ⁊ sic dicunt reparari. Tertia ratio q̄ inadit cū scd̄a est cōgratulatio vel delectatio societatis mutue.s.in multitudine ꝯsortiū angeloꝝ sicut em̄ minuebat numer⁹ fruentiū p numerū lapsoꝝ angeloꝝ:ita augetur delectatio p numerū hoīm saluandoꝝ. Unde ⁊ gaudiū est in celis sup vno pctōre pniaꝫ agēte. Luc.xv. Quantus em̄ sit numerus predestinatoꝝ est circa hoc triplex opinio. soli deo numer⁹ saluādorū est cognitus. Quidā em̄ dicūt q tot hoīes saluabunt/quot angeli ceciderūt. Alij q tot saluabunt/ quot angeli creati sunt ⁊ boni ⁊ mali: sed melius ⁊ verius dr̄: q soli deo est cognit⁹ numer⁹ electoꝝ in superna felicitate locādus sm Greg. in collecta.hec bea. Tho.in.j.pte.q.xxiij. Quarta rō creatiōis aie est premiatio ipsi⁹. Un̄ magr̄ in.ij.sen.dicit:q de⁹ fecit rōnalē creaturā vt summū bonū intelligeret: intelligēdo amaret:amādo possideret:⁊ possidēdo frueret. Et Augu. dicit: q aia rōnalis creata ē vt deū videret:amaret:laudaret:⁊ ei seruiret. Ita q videre ptinet ad actū rōnis;amare ad actum volūtatis:laudare ad actū sermonis:seruire ad actū opis exterioris:vt istis oibus fiat prestatio prime veritatis:summe bonitatis:inmēse maiestatis: eterne felicitatis. Hec Alex.ij.parte.⁊ post eum Raynerius.

De inmortalitate anime. Cap.v.

De immortalitate ani-

me rōnalis: quā qui negāt asserētes cū corpore mori heretici declarant esse.xxiiij.q.iij.c.penult. Horū errorem ponit sapiens Sapien.ij.recitās dicta eoꝝ vt illud. Ex nihilo nati sumus ⁊ post hoc erimus quasi nō fuerimus ⁊c.postea in inferno afflicti fatentur se errasse. Sed aiam nostrā esse inmortalem multiplici rōne:innumerabilium attestatione exemplorum: ⁊ reuelatione: ostensione efficacissime comprobatur.

§.I. Quantum ad primuꝫ

scꝫ p rōnes. Rober.holkot sup lib.sap.inducit tres rōnes: Aiam eē imortalē patet ex multiplici rōne. quarū prima est ex rōne diuine libertatis. Amic⁹ em̄ puidet amico suo omē bonū qd̄ pōt:vt ondit pħs in li.eth. Deus ergo cū oipotēs sit:⁊ seruos suos amicos vocet. Uos amici mei estis si feceritis ⁊c. Jo.xv.c.q̄ puidet eis de vita felici ⁊ ppetua qd̄ facere pōt:⁊ hoc est maximū bonum. Scd̄o pbat ex dei equitate. Cū em̄ de⁹ sit iustissim⁹ nec patiat aliqd̄ bonū irremuneratū:sicut nec aliqd̄ malū impunitū: qd̄ dictat iusticia:hic vt videt ad sensum mali frequēter pspe rant.vel nō puniunt ad sufficientiā: boni vero deprimunt: vt in plurib⁹:vel nō remunerant ad sufficientiā: ergo opꝫ aiaꝫ esse imortalē:vt in alia vita remuneret vel puniat ad plenū sm ea q̄ gessit in corpore.⁊ hoc tangit de pe.dist.iij. Qd ergo turbamur? Tertio hoc declarat ex dei ifallibili veritate. Cū em̄ verax sit mētiri nō pōt. pmittit aūt suis suis vitā eternā dicēs. Ego vitā eternā do eis.s.ouib⁹ meis. Jo.x. Cū ergo corp⁹ corrūpat:vt ptꝫ:necesse est aiam esse imortalē q̄ recipiat vitā eternā. Bea. Tho.in.j.pte.q.lxxv.ponit duas rōnes. Et pma est:q: corruptio nō inuenit nisi vbi inuenit ꝯrietas. Gn̄atiōes em̄ ex ꝯrijs in ꝯria sunt. Un̄ corpora celestia q: nō hñt materiā ꝯrietati subiectā icorruptibilia sunt. In aia aūt intellectiua nō pōt esse aliq̄ ꝯrietas. Recipit em̄ sm modū sui eē:ea vo q̄ in ipa recipiunt sunt absq; ꝯrietate: q: etiā rōnes ꝯrioꝝ in itellectu nō sunt ꝯrie sꝫ vna est scia ꝯrioꝝ. Impossibile est ḡ q aia hūana vel intellectiua sit corruptibil'. Alia rō est: q: vnūqdq; suo mō eē desiderat. Desideriū aūt in reb⁹ cognoscētib⁹ sequit cognitionē. Sēsus aūt nō cogñscit esse nisi sub h̄ ⁊ nūc. Sꝫ itellect⁹ appħēdit eē absolute ⁊ sm oē tps. Un̄ oē hñs itellectū naturalr̄ desiderat eē semp:naturale aūt desideriū nō pōt eē inane. Ois igit itellectual' suba est icorruptibil'. Et si dicat q oē qd̄ est ex nihilo: ē vertibile i nihil:q: finis dꝫ rn̄dere pncipio:sꝫ aia creata ē ex nihilo:ḡ dr̄: corruptibilis. Rn̄det b. Tho. q cū dr̄: aliqd vertibile i nihil nō iportat in creatura ad nō eē potētia:sꝫ i creatore potētia ad h̄ q eē nō influat. Dicit aūt aliqd corruptibile p h̄ q iest ei potētia ad nō eē: ⁊ sic nō est i aia h̄ potētia:vñ nō corruptibilis sꝫ incorruptibilis est. Dñs Jo.dñici sup ecclīastē.inducit plures alias rōnes ad hoc pbādū: ⁊ exinde autoritates. Et pma est: q: nihil est qd̄ nos discernat a brutis ⁊ mutis: nisi religio ⁊ cognitio summi dei. Igit ad fruēdū summa aia nr̄a creata ē hec rō demōstrat inductiue:qm̄ oē aial id cognoscit ⁊ solū qd̄ ad ei⁹ vsum spectat. asin⁹ aūt nō cognoscit aurū nec margaritas: q: ad ei⁹ vsum facta nō sunt: ⁊ sic discurrēdū p singula. Igit si deū cognoscere in hac vita ꝯtinue laboram⁹ natura nos docet ad hūc finē factōs eē. Ex h̄ argumēto Lactā.li.vij.isti.de vita btā plēs elicit rōnes. Scd̄o nihil ē qd̄ vtat elemēto celesti nisi hō: igit hō ad celestia tendit: ⁊ nō corp⁹ qd̄ in terra reuertit p mortē:imortalis est ergo aia q̄ illuc aspirat. Ista ꝯña videt satis bona in materia inducitiue: cū cetera aialia sibi silib⁹ nutriant ⁊ vtant vt etiā in li.de nutrimēto ⁊ nutrito dr̄. Añs satis patet: q: nullū aial igne

vtitur nisi hō. Et si dicas ɔ̄ q: canis ⁊ catta comedūt cocta. Rn̄. ꝙ h agūt pter suā naturā: q: ita bn̄ comederēt cruda: ⁊ comedūt ⁊ libēti⁹ ꝙ̄ cocta: sȝ sunt insatiabilia aialia ⁊ capiūt q̄ sibi dant̄ cū aliūde hr̄e nō possint. Hō vo ex opposito liberius q̄ igne cocta sunt comedit: imo nobis videt̄ impossibile sine igne viuere. Licȝ Pli. iunior li. vi. c. xiij. dicat ꝙ in pte orientali qbusdā gētib⁹ vsus ignis fuerit ignotus vsq; ad tp̄s Ptolomei regis egypti. tūc em̄ primo ignē habuerūt. Veru est ꝙ ex dictȝ in illo. c. credo illos nō ee hoies. Cū igit̄ locus ignis sit in celo: vt pȝ oīm ɔsensu ⁊ experimento ꝙ solꝰ hō vtit̄ igne: ɔstat sic nos natura docente vt p celo facti sim⁹. Vide de h etiā Lactā. vbi. s̄. Tertio sic pbat̄. aut aia est imortalis: aut hō infelicior est cūctis creaturis. Scd̄a ps nō est vera vt ɔstat manifeste. g̃ aia est imortalis. pbo ɔ̄nā. Nā ois res facta est ad aliquē finē: ⁊ cū adipiscitur q̇escit in eo. Hoc pȝ inductiue. Ignis fact⁹ est vt sit in loco supiori. iō inferi⁹ existēs mouet̄ sursuȝ vt illuc ascēdat cū aūt est vbi esse dȝ q̇escit. Lapidis locus est ⁊ finis petere centrū: ⁊ tādiu laborat ꝙ possit accedere: ⁊ cū ibi est q̇escit: ⁊ nullū motū hȝ ⁊ alibi nō q̇escit nisi violenter teneat̄. Hoc idē ɔsidera in brutis aialib⁹. Canis bn̄ pastus q̇escit ⁊ nil vltra q̄rit: q: ei⁹ finis est viuere: ⁊ sic de oib⁹ alijs. Oia igit̄ aialia ⁊ alia nō rōnabilia suū finē querūt: ⁊ tunc quiescūt qn̄ in sua pfectione ɔsistūt. Hois aut anim⁹ in hac vita nunꝙ̄ quiescit: tȝ corp⁹ quiescat in somnis bene pastū: aia tn̄ intus expn̄s est semp i motu: qḋ declarāt ɔtinua somnia. Igit̄ cū nunꝙ̄ aia sit quieta ⁊ cōtenta: sȝ opȝ ꝙ vlteri⁹ querat: necesse sequit̄ ꝙ vel ad aliū finē facta est: ⁊ sic est imortalis: vel miserrima est: q: nunꝙ̄ suū assequit̄ finē: qḋ fuit scd̄a ps añcedentis. Hec rō fundat̄ ex dictis deuoti Bern̄. lib. de ɔtemptu mūdi. vbi ait. Anima rōnalis ad imaginē dei facta ceteris oibus occupari pōt: repleri oino nō pōt. Capacem em̄ dei quicq̇d minus deo est nō implebit. Hinc est ꝙ naturali desiderio oēs quidē summū bonū appetere pbant̄: nullā nisi eo adepto requiem habituri. Quarto et vltimo deus ⁊ natura nihil frustra opant̄: cū igit̄ videam⁹ nos aliqua summe amare q̄ ad corpus nō pn̄t aliquo mō spectare nec pdesse: sequit̄ ꝙ alia est vita ꝙ̄ corporis: ⁊ ad aliud facti sumus ꝙ̄ pro corpore tn̄. hoc pȝ. Nam nos desideram⁹ scire ⁊ sape: q̄ poti⁹ afflictionē dant corpori ꝙ̄ delectationē. Nos desideram⁹ famā que corpori nihil pdest. imo naturalr̄ nos cōmēdam⁹ hoies virtuosos: q̄ refrenant corporales motus ⁊ delectationes: atq; naturalr̄ approbam⁹ meliorem vitā esse ꝙ̄ sit corporalis. ⁊ hec vnusquisq; pōt in se intueri cū aīe desideria cogitabit. Hec rō fundat̄ ex dictis torquati Boetij. iij. de ɔsol. p̄sa. ij. vbi ait. Inserta est mentib⁹ hoim naturaliter veri summiq; boni cupiditas. Et de hoc Lactā. diffuse vbi. s̄. vbi ad hāc materiā plures psuasorias rōnes facit. Pōt induci ⁊ quinta rō talis. Omne qḋ est corruptibile quātomagis inueterascit tantomagis deficit in virtute ⁊ robore suo: vt pȝ in corpore humano qḋ cū antiquat̄ est magis debile ꝙ prius: q: tendit ad mortem. Sic ⁊ potentie sensitiue q̄ sunt affixe organis corporis vt visus auditus memoria ⁊ hmōi deficiūt paulatim ⁊ tantomagis quāto q̇s plus senescit. Si ergo aia esset mortalis silr̄ etiā diminueret̄ virtus ei⁹ in potentijs: q̄ nō sunt affixe organis corporis: vt intellectus ⁊ volūtas: sed hoc nō est imo ɔ̄triuȝ: q: tanto q̇s pfecti⁹ intelligit quāto plus viuit: ppter qḋ dicitur Job. xij. In antiquis est sapientia: ⁊ in multo tp̄e prudentia.

Probat̄ testimonijs antiquorum aie imortalitas ⁊ primo per poetas.

§. II. Sȝ quoniaȝ plus ho-

die valet apud malū vulgus autoritas antiquoȝ ꝙ̄ psuasionū veritas. q̇d antiq̇ de hac immortalitate aīe senserūt aliqualiter videam⁹. Primo nāq; volum⁹ a poetis incipere in quib⁹ est magis dubia veritas: nihil vident̄ aliud laborasse ꝙ̄ loqui de inferno ⁊ purgatorio ⁊ cāpis elisijs: et celis in quib⁹ aīe defunctoȝ p qualitate meritoȝ ⁊ demeritoȝ collocant̄: vt pȝ oi intuēti. Et pncipaliter Virg. in li. eneid. ⁊ Sen̄. fere in cūctis tragedijs: ⁊ q̄ min⁹ dixit in fine magni opis cōclusit. Morte caret aīe ⁊c. Ouid. xv. meta. introducit deū de aia Herculis loquētē ⁊ ait. Eternū est a me qḋ transit ⁊ inexpers atq; immune necis. Inde per historicos etiā trāt. scedū sub breuitate est qui alioȝ facta describūt. Salust. em̄ in lib. de repu. inquit. Natura diuitiarū ⁊ fame glīa fluxa atq; fragilis est: virtus clara eternaq; habet̄. Igit̄ preclara facies magne diuitie adhuc vis corporis ⁊ oia alia adhuc breui dilabunt̄. Ingenia ⁊ egregia facinora sicut aia imortalia sunt. Item idē in catelinario in vna orōnū Julij ⁊ Cato. de penis aiarū separatarū disserit Julius cesar. Valerius maxim⁹ q̄ eque vt Salust. fuit roman⁹ scriptor: in. ij. li. c. j. indos meminit, quoȝ femine certant mori cū maritis vt alia vita cū eis fruant̄. Iteȝ ibi pauloante. imortales esse aias mos galloȝ approbat q̄ pecunias mutuatas apud inferos recepturos se sperāt. Deinde dicerē stultos nisi idē brachati sensissent qḋ palliatus pythagoras credidit. Idē li. iiij. c. x. ⁊ c. xxiiij. vbi clare hoc ponit. Idē vt pȝ in. j. c. de miraculis. ⁊ somnijs. Itē Luca. corduben̄sis historicus nō poeta hoc in plurib⁹ libris testat̄. Magni viri hoc idem tenuerūt. pagani tn̄ q: alios nō noiabo pro ista materia. Didim⁹ nāq; rex brachmanoȝ ad Alex. mag. sic scribit. Quapropter minimū vecordes vos ⁊ miserabiles iudicam⁹: q̄ originē vestrā esse celestem nō suspicitis magnāq; cū deo hr̄e cognationē. Et iterū in alia epl̄a. Nos nō sum⁹ incole hui⁹ mūdi: sed aduene: nec ita in orbem terrarū venim⁹: vt in eo libeat ɔsistere: sed transire pperam⁹ em̄ ad larē patriā nullis delictoȝ ponderib⁹ grauati. nulla quidē ɔscientie fronte pgredimur vt expediti ac faciles spaciū propositi decurram⁹ itineris. Itē cyrus maior rex cū veniret ad mortem ɔuocās filios suos vt recitat Tullius in li. de senectute. ⁊ Xenophon ph̄s scribit sic ait. Nolite arbitrari o filij charissimi mihi me cū a vobis recessero nusꝙ̄ aut nullū fore: nec em̄ dū essē vobiscū animū meū videbatis: sed eū esse in hoc corpore ex eis reb⁹ quas gerebā intelligebatis: eūdē igit̄ esse credite etsi nullū videritis. Vltimo ad ph̄os morales transeam⁹. Trimegistus mercurij⁹ maxim⁹ grecus ad Esculapiū sic scribit. Ois humana aia est imortalis. Itē ibidē loquēs de hoie. Cū itaq; aia aduerteret de⁹ eū nō posse oim rerū esse diligentē nisi eū humano cōtegeret tegmēto: texit eū corporea domo. Talesq; oēs esse precepit ex vtraq; natura in vnū cōfundens miscēsq; quātū satis ee debuisset. Itaq; hoiē ɔformat ex aia ⁊ corpore. i. eterna ⁊ imortali natura: vt aial ita ɔformatū vtriq; suo origini satisfacere posset: ⁊ mirari atq; orare celestia: ⁊ incolere atq; gubernare terrena. Iteȝ Lucretius qui aliqn̄ videt̄ sensisse oppositū tandē hos versus cōposuit. Cedit idem retro de terra qḋ fuit ante. In terrā: sȝ qḋ missum est ex etheris oris: Id rursum celi fulgentia templa receptāt. Item Tullius libro queȝ de somno Scipionis edidit parū post principiū sic ait. Constat certū esse in celo diffinitū locū vbi beati euo sempiterno fruant̄. Et sequit̄. Hi viuūt q̇ e corpoȝ vinculis tanꝙ̄ e carcere euolauerūt. Vestra vo q̄ dicit̄ vita mors est. ⁊ multa silr̄ ia in codeȝ lib. Iteȝ Cato cupiditate vite imortalis seipm̄ peremit vt ad celū ascenderet aia eius: vt ait Lucan. lib. ix. Item Quintil. c. iiij. ait. Si quis sciat q̇s sit finis bonoȝ: que vera felicitas: nūꝙ̄ sibi videbit̄ priuatura morte piturus. Itē anne⁹ Sen̄. lib. de morte imatura aperte hoc pn̄tet̄. Item lib. de naturalib⁹ questionib⁹ in princi. Itē in epl̄a. iiij. in epl̄a. v. ⁊ vbi inq̇t. Stoici estimant aiam hois pondere magno ⁊c. ⁊ cōcludit itaq; de illo. f. aio. an possit immortalis esse hoc quidē certū habet̄ ibi diffuse ⁊ bene. Itē in. xvij. loquens de scipione ait. Animū q̇dē ei⁹ esse in celo ex quo erat psua deo mihi. Idē ad Lucilliū epl̄a. cij. Jam disce Lucille ꝙ sit naturale in imensuȝ mentē suā extēdere. Magna ⁊ generosa res est anim⁹ human⁹. nullos sibi poni nisi cōes cum deo terminos patit̄. Aliqn̄ tibi nature arcana detegentur discutieturq; ista caligo; lux vndiq; clara pueniet ⁊c. Le- Aie immortalitas pbatur p historicos

Aie im̃mortalitas pbatur per astrologos.

Medici pbãt aie imortalitatem.

Phi naturales pbãt aie imortalitatem.

Sacra scriptura dic aiam imortalẽ

ẽt astrologos etiam paganos fm quoꝝ opiniones Amb. Macro. sup de somno Scipionis ad hanc sniam reducit. Duc sunt porte in zodiaco. s. duo tropoci videlꝫ capricorn⁹ ꝛ cancer ꝑ quas aie nostre descendũt de celo: ꝛ post morte corpoꝝ earũ ascendũt. Descẽdũt quidẽ ꝑ cancrũ: ꝛ iõ dicit porta hoim: ascẽdũt ꝑ capricornũ: ꝛ ideo dr̃ porta deoꝝ: q: naturã imortalitatis deoꝝ hinc assequunt. Dicit ergo cũ descendendo veniũt ad leonem 9ditionis future auspicã tur exordiũ: ꝑ ceteraꝫ do aialia q̃ sunt signa zodiaci transeũ tes: ꝑdũt cognitionẽ seu obliuiscunt eoꝝ q̃ habebãt in celo quasi ebrie ex visis diuersis. Verũꝫ cũ aia venit ꝑ saturnũ acquirit rõnis naturã ꝛ intelligentiã. In ioue vim agẽdi. In marte aiositatis ardor ẽ. In sole sentiẽdi opinãdiq; naturã. In venere desiderij ꝛ voluptatũ mot⁹. In mercurio pnũciandi ꝛ interpretandi vigor ẽ. In luna plantãdi ꝛ augurãdi. Sic demũ vt dicit post mortẽ corpis ꝑ easdẽ reuertit vias ꝛ signa. Medici hõc hoc docuerũt. Galie. in lib. de spermate inq̃t. Sicut lux solis q̃ incorruptibilis est cõplens suũ hemispheriũ nullã patit decisionẽ vel diuisionem: sic ꝛ aia q̃ incorruptibilis est. Itẽ in codẽ. sicut etiã lumen solis qđ incorporale est ab aere ꝛ ab omi intelligẽtia oculoꝝ separat sine corruptione: sic aia q̃ incorruptibilis est sine corruptione a corpore. Descendo vltimo ad naturales phos. Pythagoras aũt vt ait Hiero. i. contra Iouinia. dixit prim⁹ apud grecos imortales esse aias. qui etiaꝫ dixit aias descẽdere de celo. vt. s. astrologi dixerũt. ꝛ ideo lac primo sugere: q: ꝑ lacteũ circulũ transit descendens: ꝛ est ibi initiũ imperij infernalis dñi: ꝛ supra totũ ptinet ad deũ. vt recitat Macro. vbi. s. Itez Empedocles qui dixit future felicitatis appetitu nihil esse felicius. vt ait Aristo. lib. de vegetabilib⁹ amore imortalitatis habẽtẽ seipm in ardentis eterne specu pcicit: vt testat Lactã. lib. iij. Item Plato in timeo ait post omne corpus aias in sinu patris eterni reuerti. Et ideo lib. ij. dicit tot aias esse quot stelle ꝛ leges imortalitatis habere. Item satis altũ cõscripsit volumen qđ phedron appellauit qui fere totus est de imortalitate aie: vbi de penis inferni satis disserit. Item Dyogenes dixit se descensurũ ad infernũ ꝑ mortẽ. ꝛ cupiditate imortalitatis seipm occidit: vt dicit Hiero. cõtra Iouinia. ꝛ Lactan. vbi. s. Item Archita tarentin⁹ mentem nostraꝫ dicebat diuinum numen: testante Tullio lib. de senectute. Item Arist. in plurib⁹ locis immortalitatem aie ꝯfitetur. Nam in. ij. de aia. dicit q aia separat a corpore quẽadmodũ ppetuũ a corruptibili. Itez pmisit se facturũ librũ quõ aia separata a corpore intelligat: vt bene oñdit noster magister Alber. iij. de aia. digressione. iij. sup. c. i. Itẽ in li. ethi. taliter felicitatem describit. vt cõstat intuenti q ipossibile est eam haberi in hac vita. Ex quo sequit vel eu nesciuisse quid diceret: vel aiam imortalẽ fm eu esse. Itẽ in li. de pomo: si tñ eu fecit: determinat clare aiam imortalẽ. Itẽ apuleius platonicus i li. de deo Socratis ait: hoies rõne plaudentes: orone pollẽtes: imortalib⁹ animis gaudentes ꝛc. Item Plotin⁹ phs dicebat: vt ait diuus Aug. li. ix. de ciui. dei. c. xvi. fugiendum esse ad darissimã patriã ꝛ ibi patere oia. Itẽ Zeno phs vt refert Señ. in eplã quadaꝫ: dicebat mortẽ esse gloriosam: ꝛ ideo se interfecit: vt post mortem beatus viueret: sicut testat Lactan. vbi. s. Itẽ Porphiri⁹ sicut testat Galien⁹ vbi. s. Nõ est mirũ inquit aiam: q̃ substã incorporea est: posse separari a corpore cũ ignis q̃ est substantia corporea corruptibilis a lignis quib⁹ est cõiũctus: possit separari ꝛ reuerti in suã materiã sine sui corruptiõe. Hec dicta sufficiãt ad hanc materiã: vt q̃ nõ vult esse xpianus: sit vel rõnalis hõ vel poeta: siue ciuilis aut orator: vel moralis: sit astrologus aut medicus vel phs naturalis: et nõ bestia vel brutũ aial: ꝛ quãcũq; sectã intrauerit: vsq aia imortali reuertat ad xpm qui eũ beatificauit precedẽtib⁹ bonis opib⁹ ꝛc. Ex sacra scriptura inumera sunt testimonia: sed duo sufficiũt. Dañ. xij. dicitur. Qui in puluere terre dormiũt euigilabũt: alij in vitã eternã. alij in opprobriũ vt videant semp. Matth. xxv. Ibunt hi in suppliciũ eternum: iusti aũt in vitã eternã. Aug. xiij. q. ij. tps. Tps qđ interpositũ est inter hois mortem ꝛ vltimã resurrectionem: aias abditis receptaculis cõtinet prout vnaquaq; digna est requie: vel erũna pro eo qđ sortita est in carne dũ viueret. ꝛ Greg. q. e. c. aie. Aie defunctoꝝ quattuor modis soluunt. s. a penis purgatorij ꝛc. Aug. vlti. de ciui. dei. c. xxvij. ait. Singula q̃dã dixerũt Plato atq; Porphiri⁹ q̃ si inter se cõicare potuissent: fcti essent fortasse xpiani. Plato dixit sine corporibus aias in eternũ esse nõ posse. ideo em̃ dixit etiã sapientũ aias post quantũlibet longũ tps tñ ad corpora redituras. Porphirius aũt dixit aiam purgatissimã: cũ redierit ad patrẽ ad hec mala mũdi nunq; redituram ꝛc. Item Diony. iiij. c. de diui. no. dicit q humane aie ex bonitate diuina habent q sint intellectuales: ꝛ q habeãt substantialem vitam incõsumptibilem.

§. III. Probat demũ imortalitas aie ex multis exẽplis.

Probat exẽplis aie imortalitas.

Apparuerunt em̃ Iude machabeo Onias summ⁹ sacerdos defunctus: ꝛ Hieremias ppha: qui multo tpe ante migrauerat: ad animandũ ipm pmittẽdo victoriã: vt habet. ij. Mach. c. vlt. Historia quã xps narrauit iudeis de diuite epulone sepulto in inferno: ꝛ lazaro quiescẽte in sinu Abrae: oñdit clare aias imortales: ꝛ fm opa in futuro recipe. Luc. xvi. Iuuenis quidã resuscitatus a Iohe euãgelista narrauit gloriã regni paratã bonis: ꝛ tormẽta varia inferni ꝑ malis: vt pꝫ in ei⁹ legẽda. Tres mortui resuscitati ad sepulcrũ Hieronymi: narrauerũt multa de gloria paradisi: penis inferni: cruciatib⁹ purgatorij: vt pꝫ de miraculis ei⁹. In. iiij. dialogoꝝ multa exẽpla habes ostendẽtia premiũ vel penã aiarũ in alia vita. ꝛ per ꝯñs imortalitatem earũ. Beata agnes cũ magna comitiua sanctarũ apparuit post mortem Cõstãtie filie Constantini: vt narrat Amb. Agatha q̃ Lucie ꝛ Pe. ꝛ Pau. Dñico sctissimo: ꝛ inumera hmõi. Sciendũ tñ q cũ mors non sit aliud q̃ priuatio vite: sicut in aia põt ꝯsiderari triplex vita. s. nature gratie ꝛ glorie: ita ꝛ ꝑ oppositũ triplex mors. Scđm primã vitã q̃ nõ est aliud nisi ꝑmanentia ei⁹: sic est imortalis iuxta illud Trimegisti. Ois aia imortalis est nisi quis appellet mortẽ quãcũq; mutationẽ etiam per effectũ: sic em̃ ꝛ aia mortalis est: q: mutabilis: ac etiam angelus. Vnde aplš de deo qui oino immutabilis est: dicit. Qui hꝫ imortalitatẽ solus. Scđm vitã gratie qua mediante de⁹ inhabitat aiam spũalem vitã ei cõferens: sic aia moritur ꝑ pctm̃ mortale: q mors nõ est aliđ q̃ subtractio grẽ. Sicut em̃ corpus nõ viuit aia absente ita nec aia nisi deo presente. s. ꝑ gratiã. vt di. Aug. de pe. di. i. porro illi. §. resuscitatus. Et de hac morte dicit Ezech. xviij. Anima q̃ peccauerit ipsa moriet. Scđm tertiã vitã quã hꝫ aia in glĩa fm illud ad Ro. vi. habetis finem vitam eternã: morit aia dũ in eternũ ea priuat ꝑ dãnationem. de qua morte tps Io. viij. Si quis sermonem meũ seruauerit: nõ videbit mortẽ in eternũ. Vñ ꝛ stephan⁹ papa hortat quendã vxoricidaꝫ vt deserat seculũ ꝛ intret religionẽ dicẽs. Si forte ignoscat infinita mia dei pctis tuis ꝛ refrigeret aiam tuã: scꝫ in beatitudine prius q̃ crucieris ꝑpetuis flãmis. i. nõ crucieris ꝛc. xxxiij. q. ij. admonere. Illum cruciatuꝫ appellat scriptura mortem. Apocal. ij. Qui vicerit. s. tentationes nõ ledetur a morte scđa. Et propterea signanter dicit ps̃. Mors peccatoꝝ pessima. prima est mala corpori: secũda aie prior: est tertia vtriq; finaliter: ꝛ hec pessima.

Triplex est mors

i. Timo. vi.

ps̃. xxxiij.

¶ De vnione anime ad corpus ꝛ multiplici acceptiõe huius vocabuli. Cap. vi.

De vnione anime cuꝫ corpe hũano. Cur facta est. Cum aia sit ita nobilis spũalis ꝛ imortalis ad imaginez dei: q̃ri põt quare corpori hũano qđ est ita vile materiale ꝛ mortale cõiũcta est. Quid em̃ est homo ait Ber. nisi sperma fetiduꝫ

Aia cum sit ita nobilis. cur ꝯiũcta ẽ corpori ita vili.

saccus stercoꝝ: cibus vermiũ: cuius cõceptus culpa: nasci miseria: mori pena: ⁊ sic in nõ hoiez vtit ois hõ. qḋ ḋ: respectu corpis. Ad qḋ etiã facit illud Job. xiiij. Hõ nat⁹ de muliere breui viuẽs tpe: repleṫ multis miserijs ⁊c. Ad qḋ rñdet magr̃ in. ij. sen. di. j. pmo q̃dẽ q: de⁹ sic voluit: ⁊ cũ voluntas ei⁹ rectissima ⁊ sapiẽtissima sit in oibus: nõ nisi optime factũ est. Vñ ⁊ Amb. de cõse. di. ij. oia. Oia quecũq͂ voluit dñs fecit in celo ⁊ i terra: ⁊ q: sic voluit factũ est. Adducit tñ magr̃ sen. ibi duas alias rõnes ꝯuenientie. Quarũ prima est ad dandũ quoddã in hoc exemplũ vnionis future in patria inter aiam ⁊ deũ: qua clarissime de⁹ videṫ: ⁊ fruitio pfectissima sequiṫ. Cũ eñ sit infinita distãtia inter deũ ⁊ creaturã: nã de⁹ infinit⁹. aia ⁊ creatura virtutis finite potuisset hoib⁹ videri impossibile posse vnq͂ attigere ad illã pfectionem ⁊ talem vnionẽ: nisi dareṫ ei aliqḋ exemplũ alicuius ꝯiũctionis sibi note maxime distantiũ: qḋ fit in ꝯiunctione aie cũ corpore. Nã nulla ꝓportio est inter aiaz ⁊ corpus. nam aia spũalis: illud materiale: aia imortalis: illud mortale. aia inuisibilis: illud visibile: illa nobilissima siṁis angelis ꝓpter itellectũ: illud spurcissimũ siṁe iumẽtis. Et tñ cũ sit tanta dispꝛoportio inter ea: in tanta amicitia de⁹ ipsa vniuit vt nunq͂ alterũ vellet ab altero separari: etiaz in pfectis viris. Vñ aplꝰ. Nos ipsi primitias spũs habẽtes ingemiscim⁹: eo q nolum⁹ expoliari: sed supuestiri. Sicut ergo potuit deus res ita distãtes in tanta amicitia adinuicem ꝯiũgere: poterit nulli dubiũ ⁊ aiam virtuosi illa vnione clare visionis ⁊ beatissime fruitionis secũ ꝯiũgere. ⁊ sic huius rei fiducia figuratur. Scḋa rõ ƀm eũdez est: vt aia vnita corpori: sicut ex eo sustinet plura mala ⁊ bella. Nam caro cõcupiscit aduersus spm̃. sic inde sibi acquirat resistẽdo maiorem coronã. quãto eñ quis cũ plurib⁹ hostib⁹ gerit bellũ: ⁊ diutius laborat: si victoriã obtinet: tãto gloriosior est triumphus. Hõ aũt nõ solũ inpugnaṫ a suo spũ vt angelus prim⁹: aut a demone vt adam terren⁹: sed ab innumeris demonijs: ⁊ a passionib⁹ carnis: nõ tñ semel: sed dũ viuit. Ad qḋ etiã videṫ facere qḋ dicit Lactã. in li. vj. insti. scꝫ q de⁹ excogitauit inenarrabile opus: vt. s. infinitã multitudinem aiarũ crearet quas prior fragilib⁹ ⁊ imbecillib⁹ corporib⁹ alligatas ꝯstitueret: bonũ malũq͂ medias: vt cõstantib⁹ ex vtrisq͂ nature virtute ꝓponeret: ne immortalitatem delicate assequerenṫ ac molliter: sꝫ ad illud eterne vite ineloquibile p̃miũ cũ summa difficultate ac magnis laborib⁹ ꝑuenirẽt. Hec ille. Potest tertia rõ adduci. s. ad maiorẽ pulchritudinẽ vniuersi: ac ostensionẽ sapiẽtie sue. Nã quãto in ciuitate aliqua sunt plura rerũ genera: tanto pulchrior reddiṫ. Tãtoq͂ magis sapientia artificis maior apparet: quãto plura artificia variata pegerit. Fecit ergo deus gloriosus creaturas aliquas pure spũales vt angelos: alias pure materiales vt elementa ⁊ elemẽtata cũ corporib⁹ celestib⁹. His q͂ addidit creaturã cõstantez partim ex spũali. s. aiam: partim ex materiali vt corp⁹ sicuti est ois hõ. vt ḋ: ex̄ de sum. tri. ⁊ fide ca. c. j. In quo etiã trifario ope vniuersi reꝑsentaṫ mysteriũ trinitatꝭ dũ vnũ vniuersuz ex tribus rerũ generib⁹ ꝯstituiṫ. Vnitur aũt aia rõnalis corpori cũ creaṫ. Creaṫ aũt aia quelibet: nõ a principio mũdi: vt quidã heretici dixerũt. xxiiij. q. iij. c. penul. sed organizato corpore humano ꝯcepto in vtero mr̃is ⁊ distincto ꝑ mẽbra: tunc aia creatur ⁊ creãdo corpori infundiṫ. Vñ Aug. Cõtemplemur facturaz ade. In adam eñ exemplũ datum est vt ex eo intelligam⁹: q: iam formatum corpus aiam accepit. Nam poterat deus aiam limo terre admiscere: ⁊ sic corpus formare: sed ratione infirmabaṫ: infirmabaṫ glo. idest destituebatur: q: primũ oportebat domũ cõpaginari: ⁊ sic habitatorem induci. Anima certe: q: spiritus est. in sicco habitare nõ potest. ideo in sanguine fertur habitare: cum ergo lineamenta cõpacta non fuerint vbi erit anima. xxxij. q. ij. moyses tradidit.

Roma. viij. ⁊. ij. Cor. v.

Gal. v.

Aia non põt habitare i sicco.

§. I. De mõ vnionis ani-

me cũ corpe. Nota ƀm Vin. in spe. historiali. q aia põt cõsiderari prout est substãtia: ⁊ sic ꝓprie dicit aia q̃si animans ⁊ pficiens corp⁹. Et ƀm hoc est in eo sicut pfectio in suo pfectibili sicut forma est in materia. Vñ destructo corpore destruiṫ aia inquantũ forma: nõ aũt inquantũ est substãtia. i. spũs. Sic eñ ḋ: ab a qḋ est sine: ⁊ menen qḋ est defectꝰ quasi sine defectu: q: nunq͂ illa substãtia deficit. Qḋ aũt dicit Aug. aiam nõ esse in corpore: vt formã in materia: intelligẽdũ est ƀm oẽm modũ: q:. s. aia separaṫ a corpe ƀm q est suba: forma ꝟo ƀm rem nullo mõ separaṫ a materia. Itaq͂ nõ est aia vnita corpori per modũ cõtinuatiõis: q: ꝯtinuatio terminũ hꝫ ƀm quem res alteri cõiungiṫ: nec est ꝑ totuz illud cũ quo cõtinuaṫ. Anima aũt est ꝑ totũ corpus absq͂ termino ⁊ situ. Vñ dicit Aug. q nõ est in corpe sicut vinuz in vtre: sed tota toti corpori cõiuncta est. Eadẽ rõne nec ꝑ modũ cõtiguitatis: sꝫ nec ꝑ modũ mixtionis: q: in mixtiõe opꝫ esse partiũ diuisionẽ: ⁊ q: nõ põt qḋcũq͂ quãtocũq͂ corpori misceri: aia ꝟo quãtocũq͂ corpori ꝯiũgiṫ. Siṁr nec per modũ impꝛessionis. Impꝛessuz eñ nõ subsistit sine eo cui est impressum: vt pꝫ in forma impꝛssa statue vel sigillo: sed ꝑ modũ agglutinationis. Qñ eñ egrediṫ vel eradiṫ semen ab hoie in pueri gñatione: spũs qui ḋ: edificator ⁊ artifex simul egrediṫ: q̃ dispositiões acquirit in corpe priusq͂ aia infundaṫ: ⁊ quasi ad eã recipiendã habilitat corp⁹ vel coaptat. Sicq͂ ista duo in vnũ glutinat. Sunt aũt vnuz nõ vt cõtinuũ vel indiuisibile: sed vnũ rõne: nõ q: sit eadẽ ratio vtriusq͂: sed q: faciũt vnũ cui⁹ est vna rõ scꝫ hoiez. Hec ille. Fit aũt hec vnio aie que tũc de nouo a deo creatur in capite. xl. dierũ a principio ꝯceptionis quoad mares. vel. lxxx. vt notat magr̃ sen. post Aug. in. ij. di. iij. Et vt dicit Inno. ex̄ de cele. mis. in quadã. Ad cõpositionẽ aũt hũani corpis q̃ttuor elementa cõcurrũt: videlꝫ terra: aqua: aer: ⁊ ignis. Et ad vegetationẽ eiusdẽ corpis quattuor humores ꝯsimiles illis ꝯueniũt: videlꝫ sanguis: cholera: phlegma: ⁊ melãcholia. Hec ibi. Cholera est sicca ⁊ calida: ⁊ cõgruit igni. Sanguis est calidus ⁊ hũidus: ⁊ cõgruit aeri. Phlegma humidũ ⁊ frigidũ: ⁊ cõgruit aque. Melãcholia frigida ⁊ sicca: ⁊ cõgruit terre. Ex his humorib⁹ hꝫ hõ inclinationez naturalẽ ad aliqua vitia ⁊ ad aliquas virtutes ⁊ sciẽtias. Nã cholerici inclinanṫ ad irã: ⁊ ad magnanimitatẽ ⁊ fortitudinẽ. Sanguinei ad luxuriã ⁊ ad beniuolẽtiã ⁊ affabilitatẽ. Phlegmatici ad pigriciã ⁊ inertiã: ⁊ mansuetudinez ⁊ patientiã. Melãcholici ad desperationẽ ⁊ suspitionẽ cõpunctionez ⁊ modestiã. Quantũ ad sciẽtias ƀm Jo. dñici in dial. suo post Albertũ mag. cholerici inclinanṫ ad metaphysicalia: sanguinei ad naturalia: phlegmatici ad moralia: melãcholici ad poeticalia. His etiã correspõdent quattuor passiões animi gaudiũ sanguini: spes cholere: timor phlegmati: dolor seu tristicia melancholie. Et sicut ex improportione humoꝝ corporis generatur infirmitas: ita ex inordinatione passionuz infirmitas peccati: que tandem inducit mortem. In huius figuram dicitur Luc. vij. hi qui portabant. s. mortuũ steterunt. hi qui portant mortuum in aia ex inordinatiõe passionũ sunt gaudiũ mũdi spes: longeue vite: timor nõ valendi penitere vel recidiuandi: dolor aduersoꝝ: que ducunt ad sepulcrũ inferni. Sed gratia christi cessando a malis reuiuiscit peccator.

De mõ vnionis anie ad corpus.

Quõ aia vniṫ corpori.

§. II. Vnitur autez anima

humana tali corpori. s. humano valde ꝯueniẽter. Et rõ est ƀm Tho. in. j pte. q. lxxvj. q: aia intellectiua ƀm nature ordinem infimũ gradũ tenet in substãtijs intellectualib⁹: intantũ q nõ hꝫ naturaliṫ sibi inditã noticiã ꝟitatis sicut angeli: sꝫ opꝫ q eã colligat ex reb⁹ sensibilibus per viã sensus vt dicit Diony. Natura aũt nulli deest i necessarijs. Unde oportuit q aia intellectiua nõ solũ haberet virtutẽ intelligẽdi: sꝫ etiã sentiẽdi. Actio aũt sensus nõ fit sine corporeo instrõ. Oportuit ergo aiam intellectiuã tali corpori vniri qḋ posset eẽ ꝯueniẽs organũ sensus. Oẽs aũt alij sensus fun-

Aia vniṫ corpi sibi valde ꝯueniẽti

dantur sup tactū. Ad organū aūt ↄueniens tactus reqrit ꝙ fit mediū inter ↄ̄ria.q̄ sunt frigidū ꝛ calidū:humidū ꝛ siccū: ꝛ filia:quoꝝ est tact⁹ apprehēsiu⁹. Sic eñ est in potētia ad ↄ̄ria: ꝛ pōt sentire ea. Uñ quāto organū tact⁹ fuerit magis reductū ad eq̄litatē cōplectionis: tāto pceptibilior est tactus. Anima aūt intellectiua hꝫ cōpletissime virtutē sensitiuā:q2 qḋ est inferioris ꝑexistit pfecti⁹ in supiori vt dicit Diony. Uñ oportuit corp⁹ cui vnit aīa intellectiua esse corpus mixtū inter oīa alia magis reductū ad equalitatē cōplectionis. Et ppter hoc inter oīa aīalia hō est melioris tactus: ꝛ inter ipos hoīes q̄ sunt melioris tact⁹ sunt melioris itellect⁹. Cui⁹ signū est:q2 molles carne bene aptos mēte videm⁹. vt ḋr.ij.de aīa. Hec Tho. Quis aūt aīe hūane sunt subē incorporee in se: vt angeli: nō tñ sunt singule diuersarū specierū: vt angeli:ſꝫ oēs aīe siue vnite siue sepate sunt vnius speciei ꝛ eiusdē pfectiōis naturalis etsi nō accidētalis. Qꝫ aūt vna aīa sit acutior: ꝛ ↄ̄tuosior alia: pcedit vel ex meliori corpis dispositiōe ꝛ cōplectiōe. vel ex meliori exercitio: vl' ex maiori gr̄a collata. vñ Sap̄.viij.ḋr. Sortit⁹ sum aīam bonā. In vnione aūt aīe cū corpore: aīa ipsa q̄ a deo imaculata creatur: maculā ↄ̄hit originalis pctī: ppter qḋ videt̃ ꝙ nō deceat diuinā sapientiā aīam humanā corpori infundere. Nā nullus sapiens ponit thesaurū suū in loco in quo maculā ↄ̄hit: ſꝫ aīa humana est ꝑciosissim⁹ thesaurus dei: vtpote dei imagine isignita. ḡ nō decet diuinā sapientiā aīam ipām tali corpi infundere ex quo maculaꝫ ↄ̄hit. Sed ad hoc rñdet̃ tripl'r. Primo sic: q2 sicut nō esset sapiens q̄ thesaurū in loco mūdo ↄ̄seruabilē poneret in loco imūdo: ita esset valde insipiēs: q̄ thesaurū nō aliter ↄ̄seruabilē etiā poneret in loco imūdo: ꝛ ꝑ̄cipue si emūdandi thesaurū possibilitas remaneret. Scḋo pōt sic rñderi: ꝙ q̄uis illi q̄ in pctō originali nascunt̃ sint obnoxij: vt priuent̃ illa pticipatione diuine bonitatis: q̄ in ꝑ̄ria btōs efficit: tñ participāt facultatē pticipādi illā. Uñ nō deficit penitus opus dei: precipue a fine: cū ↄ̄ueniendi ad finē vltimū nō tollat̃ facultas. Tertio sic rñdet̃: ꝙ macula vel culpa originalis nō ↄ̄hit̃ ex vnione aīe ad carnē: ſꝫ ex volūtate primi parētis: q̄ actual'r peccādo p inobediētiam infecit totā naturā humanā: q̄ virtual'r erat in ipo fm rōnē seminalē. Hec Tho. sup.ij. sen. di.xxxj. Et hinc Aug. Traxit ergo reatū. s. creatura nascēs: q2 vnū erat cū illo: ꝛ in illo a q̄ traxit: qñ illud qḋ ↄ̄xit admissū est. ſ.q.liij.iā itaq3. Nō obstante ergo infectiōe aīe ꝑ̄dicta decuit deū aīam corpi humano infundere post pctm̄ primoꝝ parentū: ꝛ hoc triplici rōne. Et ꝑ̄mo ex pte diuine ꝓuidētie. scḋo ex pte diuine sapientie. tertio ex pte ostēsionis diuine iusticie. Quātū ad primā rōnem clarū est ꝙ nō erat decēs ꝙ de⁹ sua opa imutaret ab eo qḋ ꝓuidit ꝛ instituit. Tū q2 vel essent mala: tū q2 si nō essent mala tñ potuisset ea facere meliora. Sed sic ab eterno ꝓuidit ꝛ in tpe sic instituit vt hoīes p seminum cōmixtionē ḡnarent̃. ꝛ ꝙ corpori p coitū seminato aīa infunderet̃. ḡ nō decuit ꝙ de⁹ hoc imutaret. Scḋa rō est ex parte diuine sapie: ꝛ est talis. nō est sapiētis inducere maiorē defectū vt minor defect⁹ euitet̃: imo ecōuerso: ſꝫ maior essꝫ defect⁹ si hūanū gen⁹ nō multiplicaret̃ etiā sic infectū ꝙ si aīe corporib⁹ humanis nō infunderent̃. Tū q2 si nō multiplicaret̃ gen⁹ humanū: nō impleret̃ numerus electoꝝ: cui quodāmō oīa coopant̃. tū q2 dimitteret̃ naturalis generationis ꝓcessus: q̄ est p cōmixtionē seminis: tū q2 subtraheret̃ oīm rerū quidā gradus. Nā si aīa tali corpori nō vniretur oporteret ꝙ oīno aīa nō crearet̃: vel ꝙ alteri⁹ nature esset: ꝛ sic in vniuerso hec natura nō esset: sed hoc nō decet diuinā sapientiā: q2 tūc vniuersum impfectuꝫ esset. Tertia rō est ex parte ostēsionis diuine iusticie. Ex hoc eñ ꝙ aīa vnita corpori contrahit originale pctm̄: vnde ꝓcedit concupiscentia ꝛ penalitates plurime in punitionē ipsius peccati qḋ vnū fuit traductum ab Adam in posteros: ostendit̃ ꝙ̄ seuere deus peccata puniat. Unde Zacha.xiij. dicit̃. Adaꝫ exemplū meuꝫ ab adolescentia mea. Sed sciendū ꝙ ipsa

Hō ē melioris tactus iter oīa aīalia.

Aīaꝫ infundere corpori etiā post ifectionē triplici rōne ꝓbatur.

cōcupiscentia seu fomes dupliciter pōt considerari: videlꝫ prout hꝫ rōnem culpe: ꝛ prout hꝫ rōnem pene. Et ꝑ̄mo mō cōsiderando prout scꝫ habet rōnem culpe inquantū scꝫ cōcupiscentia est peccatū: ꝛ ad peccatū sequens inclinat: sic talis fomes seu cōcupiscētia nō est a deo sicut pctm̄ actuale. Ade nō habuit deū autorem: sed propriā volūtatem q̄ ex pctō actuali fuit deordinata. Unde Aug. inquit ꝙ illo quo homo fit deterior nō est a deo. Sed si ↄ̄sideretur scḋo mō prout. s. cōcupiscētia hꝫ rōneꝫ pene: sic huius pene de⁹ est cā. i. nō sicut agens vel nō influens vel imittens penā aliquā: ſꝫ sicut nō agens vel nō influens suā gr̄am ex qua fomes ordinatus erat. i. sensualitas subdita rationi pfecte. Hec Tho. in scripto. sup.ij. senten. dist.xxxij.

Cōcupiscentia seu fomes dupl'r cōsideratur.

§.III. Notandū est autē ꝙ

lꝫ p baptismū tollat̃ pena eternalis: q̄ debet̃ ex pctō originali psone. s. carētia diuine visionis: nō tñ tollit̃ pena tpalis: q̄ debet̃ nature ex ipo pctō originali cuiusmodi est inordinata ↄcupiscētia vel pugna carnis ad spm̄: fames: necessitas moriendi ꝛ hmōi. Uoluit aūt de⁹ istas penas remanere post baptismū triplici rōne. Prima est ad manifestandū equitatē vel infallibilitatē diuini iudicij: vt. s. illa snīa quā dictauerat de morte ade ꝛ posteroꝝ ei⁹ imobilis pmaneret. vñ ab illa snīa nemo euadit. Scḋa est ad ostendendū fructū passionis xp̄i: q2 si dñs curaret naturā ꝛ femine filius nasceret̃ imunis a culpa: nec indigeret regenerari a xp̄o deo. Ut igit̃ oēs passione xp̄i se cognoscāt egere data est virtus sacro baptismi a passione xp̄i: qḋ ad hoc est ordinatū vt penas remittat psonales: nō naturales: q2 remediū respicit psonā nō naturā. Tertia rō est ad amplificandum meritū liberi arbitrij: q2 hmōi penalitates ad bonū multipliciter ꝓmouent: lꝫ eñ p baptismū nō tollant̃ hmōi penalitates: tñ p ipm baptismū efficit̃ vt pene supradicte remanētes nō dñent̃ in psonā: ſꝫ magis ei subijciant̃. ꝛ cedant in vtilitatē ei⁹ inquantū sunt materia ↄ̄tutis ꝛ occasio hūiliatiō ꝛ exercitij. Hec Tho. in.iiij. di.iiij. ꝛ Alexan. in sum. pte.iiij. Et no. ꝙ q̄uis simpl'r loquēdo meli⁹ esset fomitē nō hr̄e ꝙ̄ hr̄e: tñ fm q̄d. i. quātū ad aliquē statū hoīs expedit homini fomitē hr̄e ne in supbiā elationis cadat: ꝛ propter alias vtilitates supra assignatas. Tho.

Pene tēporales remanēt post baptismū i hoīe triplicī rōne.

§. IIII. Sciendum autem

fm Hug. cardinalē sup ꝑ̄s.xxxiij. ꝙ aīa i scriptura sacra sumit̃ multipl'r. Et ꝑ̄mo q̄dē p toto hoīe: vt ibi Leui.v. Si peccauerit aīa. i. hō. ꝛ Exo. j. Erāt oēs aīe eoꝝ q̄ egressi sunt de femore Jacob.lxx. Nec eñ aīe sole egresse sunt de femore iacob: ſꝫ cū corpib⁹. Scḋo accipit̃ ꝓpe p ipsa forma substātiali hoīs: q̄ corp⁹ informat ꝛ viuificat. Sap.iij. Justoꝝ aūt aīe in manu dei sunt. i. in ꝓuidentia ꝛ ꝓtectione: ꝛ non tanget illos tormētū mortis. s. eterne. Tertio p potētijs aīe oīb⁹. vt ꝑ̄s.cij. Benedic aīa mea dño. Aīa aūt nō opatur nisi mediātib⁹ suis potentijs. Uñ quasi se declarās subdit. ꝛ prō.i. oīa q̄ intra me sunt. i. oēs potentie: intellectus: voluntas: sensus: noī scō eius. Quarto accipit̃ pro aliqua potentia ei⁹: ꝛ aliqñ pro potētia vegetatiua. fm illud. Humiliabā in ieiunio aīam meā. Humiliat̃ eñ. i. affligit̃ vegetatiua potētia dū minuit̃ sibi nutrimentū cibi p ieiuniū. ꝛ Job.ij. Cūcta q̄ habꝫ homo dabit pro aīa sua. i. vita cōseruanda q̄ ptinet ad vegetatiuā. Quinto pro potentia sensitiua. vt illud Job.xij. Nunc aīa mea turbata est. turbatio ꝓprie est sensitiue ptis: ꝛ precipue in xp̄o q̄ illa verba dixit nō poterat esse aliqua turbatio rōnis: cū cōprehēsor esset. ꝛ Lu.xiiij. Qui nō odit aīam suā. i. affect⁹ sensuales nō pōt me⁹ esse discipul⁹. Sexto p rōne. vt illud ꝑ̄s. Intrauerūt aque. s. tribulationū ꝛ tentationū vsq3 ad aīam meā. i. rōnem ad suffocandū eā p ↄ̄sensum. Septimo pro intellectu. vt illud Deut.vj. Diliges dñm deuꝫ tuū ex toto corde tuo ꝛ ex tota aīa tua ꝛ ex oñi mente tua. i. ex tota volūtate ꝛ intelligentia ꝛ memoria. Et Job.vij. elegit suspendiū

Aīa i scriptura mult̃ipl'r sumitur.

ꝑ̄s.xxxiiij.

ꝑ̄s.lxviij.

aīa mea.i.intellect⁹ meus suspendiū cōtēplationis: p qđ
intellectus eleuaꝛ a terrenis: ⁊ mortē.i.vitiorū ossa mea.
Octauo p ꝯsciā. vt illud Eccli.xiiij. Iustifica aīam tuā.i.
ps.cxviij ꝯsciam. Nono p libero arbitrio: vt illud ps. Aīa mea.i.li
berū arbitriū in manib⁹ meis semp.i. in oībus meis opib⁹:
q: semp remanet illud ad opandū bonū vel malū. Deci
mo sumiꝛ p volūtate. vt Can.j. Indica mihi quem diligit
Can.v. aīa mea.i.volūtas mea. Et illud. Aīa mea liqfacta est.i.vo
lūtas mea remota oī pigritia ⁊ frigiditate ad deū currit:
vt dilectus locut⁹ est mihi inspirādo ⁊ grām infundēdo in
me. Undecimo p intētiōe. vt illud Iob.xiij. Aīam meā.i.
intentionē in manib⁹ meis porto. Nam finis ad quē respi
cit intētio mouet agētē ad opandū. ⁊ Actuū.iiij. Multitu
dinis credētiū erat cor vnū.i.volūtas: ⁊ aīa vna.i.intentio
in dño. Duodecimo p statu hoīs vario: fm illđ Iob.xvj.
Utinā esset aīa mea p aīa vestra.i.stat⁹ meus eēt vt vester.
Cōsolarer ⁊ ego vos sermonib⁹: ⁊ mouerē caput meū sup
vos. ego eñ afflictus sum ⁊ miser ⁊ vos felices: ⁊ sic varia
tur stat⁹ aīarū in illa vita. Tredecimo p affectu intēso in
bonū vel malū. vt Esa.v. quoad malū. Dilatauit infernus
aīam suā.i.demones ⁊ dānati. quāto plures descendūt ad
dānationē: tanto plures appetunt dānari secū. Et ex defe
ctu sciētie ⁊ cognitionis diuinoꝝ in hoībus crescit affect⁹ ⁊
malicia ad decipiendū in demonijs. Scdm istas acceptio
nes hic tractabitur de aīa.i.de toto homie: de ipsa essentia
anime: ⁊ de singulis potentijs eius.

¶ De quidditate hoīs ⁊ eius excellentia. Capitulū.vij.

Lauda aīa mea domi

nus: laudabo dñm in vita mea. ps.cxlv. Quia in
pñti vita nō opaꝛ aīa nostra nisi mediāte corpo
re: cū oīs nostra cognitio ortū habeat a sensu: iō ⁊ corpore
⁊ aīa laudādus est: attētiōe aīe ⁊ corporis voce. Et hec fre
quēter dꝫ laudare totus hō: cū in se recepit ꝯtinētiā mūdi
tante excellentie est fm naturā: vt infra declarabiꝛ: q: ps
pncipalis hoīs est aīa ⁊ totū aliqñ denoiaꝛ a parte pncipa
§.preceđe. liori: iō noīe aīe intelligiꝛ aliqñ totus hō vt dictū est.§. Et
in pn. ideo nunc de toto homine agendum est.

§.I. De quidditate homi-

nis seu declaratione ipsi⁹ pulchra hec pōt haberi ex ꝟbis
Salomonis Eccle.ij. vbi ait. Quid ē hō: vt seq possit regē
factorē suū. Ubi pmo poniꝛ fm vnā expositionē inqsitio.
ibi. Quid est hō. Scđo ad hoc rñ ibi. vt sequi possit ⁊c.
Ex qua rñsione eliciunꝛ tria fm di . Iob. dñia sup Eccle.
vbi hec oīa ponit que.j. ponūtur paucis adiunctis.
Quid ē ¶ Et pmo homo est libertate predotatus voluntatis: q:
homo. sequi possit. q.d. talis est q sequi potest.
¶ Secundo homo est dignitate sublimatus entitatis: q:
sequi possit regem vt rex.
¶ Tertio hō ē grauitate ꝯformat⁹ vanitati: q: factorē suū.
Dñ eñ dicit factorē. memēto te factū ex limo. Et sic subti
liter Salomō de hoīe sub breuitate ꝟboꝝ ⁊ sensus diffuse
pcedit. Nā vt naturalis rñdet de hoīe: q ē aīal rōnale p li
bertatē arbitrij: q: seq possit. Ut astrologus rñdet q ē mi
crocosm⁹.i.minor mūdus: q: in se ꝯtinet toti⁹ orbis digni
Iob.xiiij tatē: q: regē. Ut ethic⁹ rñdet q est nat⁹ de muliere breui vi
uēs tpe repleꝛ multis miserijs. vñ dicit. factorē suū. qđ dꝛ res
pectu corpis. Dico ḡ pmo q cū qriꝛ qđ ē hō: q Salomō
rñdet vt bon⁹ naturalis q ipē pdotat⁹ est libertate volūta
De libta tis: q: seq possit. De hac libertate loquiꝛ iesus filius syrac
te hoīs Eccli.xv.c. De⁹ ab initio cōstituit hoīem ⁊ reliqt illū in ma
nu ꝯsilij sui. Adiecit pcepta ⁊ mādata sua. Si volueris mā
data seruare ꝯseruabūt te: ⁊ in ppetuū fidē placitā facere.
Apposuit tibi aquā ⁊ ignē: ad qđ volueris porrige manū
Diffini tuā. Ante hominē vita ⁊ mors bonū ⁊ malū: qđ placuerit
tio liberi ei dabiꝛ illi. Hec ibi. Hoc aūt liberum arbitriū vt magister
arbitrij. senten. ponit in.ij. di.xxiiij.c.v. est facultas rationis ⁊ volū
tatis: qua bonū eligiꝛ grā assistēte: vel malū cadēte desisten
te. Libertas ptinet ad voluntatē: q sola inter potētias aīe
libera est. Nā nō pōt intellect⁹ nō intelligere obiectū sibi
clare psentatū: nec pōt intelligere obiectū obscure sibi pre
sentatū: nec pōt intelligere qñ vult: ⁊ nō intelligere qñ nō
vult. aliter diceren⁹ q aīe dānatoꝝ possent se beatificare. et
maxima pena est scire se esse puatū gloria eterna: ⁊ scire se
esse in penis. Si igiꝛ aīa posset libere intelligere: ⁊ libere
nō intelligere: sequereꝛ q aīa dānati posset libere intelli
gere se nō esse puatā. ⁊ sic eadem rōne posset se intelligere
apphendere deū: ⁊ sic esse beatā. Dico igiꝛ q oīs libertas De libe-
q est in hoīe: est a volūtate ⁊ nulla alia. Arbitriū aūt dꝛ ra- ro arbi-
tionis. Rōnis est eñ discernere inter bonū ⁊ malū ⁊ stan- trio.
dū est ad suū arbitriū. Diciꝛ ḡ liberū arbitriū facultas ra
tionis ⁊ volūtatis. Et sequiꝛ in ipsa diffinitione. Qua bo
nū eligiꝛ ⁊c. Et ex hoc videꝛ q nō sit in nostra ptāte facere bo
nū: q: dicit assistēte grā: grā eñ est a deo ⁊ est gratis data
⁊ gratū faciēs. Nā si nō esset gratis data non esset grā: sed
debitū. igiꝛ videꝛ q nō habem⁹ liberū arbitriū ad bonū:
sꝫ ad malū: maxime cū determinatum fuerit alibi: q nemo
bñ facere pōt: nisi pmo moueaꝛ a deo. Et sic videꝛ q rñsio
Salo. sit falsa: q pncipalr ponit liberū arbitriū vt seq pos
sit hō factorē suū: ⁊ nō dicit vt recedere possit a factore suo
Hic sub breuitate rñdeo q liberū arbitriū est pncipalr ta
ad bñ opandū q ad male opandū in nobis. nā dictū est li
berū arbitriū ptinere ad rōnē vel volūtatem. In volūtate Liber-
aūt est naturale desideriū seq ⁊ inuenire summū bonū: vt tas arbi-
alibi dictū est. ⁊ est p ꝯñs naturale odiū ad fugiendū malū. trij vnde
Ratio aūt nō hꝫ nisi iudicare qđ sit bonū qđ sit malum: et est.
nō plus efficiꝛ quoad iudiciū ad vnū q ad aliud. Ex q se
quiꝛ q libertas arbitrij fortior ē ad bonū q ad malū. ⁊ iō
sapientissime dixit Salo. vt seq possit ⁊ non vt fugere aut
recedere possit. Et vt tibi clario: sit solutio dubij qualiter
sit in nostra ptāte ⁊ libertate seq deū ⁊ facere bonū quāq
oē bonū pmo a deo mouēte pcedat. Nota duo familiaria
exempla: quorū pmū est diui Aug. sup illud Io.vj. Nemo Qualr
pōt venire ad me nisi pr̄ meus traxerit eū: ⁊ est tale. Ima- aīa a deo
gineris vnū piscatorē q homo capit piscē: ille ponit hamū attrahiꝛ
⁊ escā: ⁊ totū ponit sub aquis. Cōsidera modo si est in po
testate alicui⁹ piscis intrare gremiū piscatoris vel nō. Dicē
dū est q non. Nā esto q piscis capiat escā ⁊ hameꝛ: si pisca
tor nō traxerit sursum hamū ⁊ piscē: nunq piscis exiret de
aquis nec ad piscatorē ascēderet: sed necesse est vt piscator
trahat. Cōsidera scđo si in ptāte piscatoris est trahere ad
se pisces cū vult. Et simir dicendū est q nō. Nā si piscator
p mille annos traheret sursum hamū: ⁊ piscis nō eēt affi
xus hamo nunq traheret piscē. Quis ḡ ordo est hui⁹. Et
pmo q piscator aptet hamū inuolutum esca: deinū mittat
in mare: deinde q piscis sponte veniat ⁊ capiat hamū sub
esca: postremo ꝟo q piscator trahat piscē. Iam puto q ha
beas intentionē. Deus est piscator: q posuit escā suoꝝ pcē
ptoꝝ in hoc mari magno ⁊ spacioso: sub qua esca latet ha
mus.i.amor. Nā oīa pcepta ad amorē referūtur. Ecce ḡ q
deus incepit: sed necesse est q tu sequaris ⁊ vadas ad capi
endū escam ⁊ amorē: ⁊ tūc deus p suū amorē trahet te. si ḡ
tu nō venis nō traheris: ⁊ si non te traxerit nunq ibis ad
eū. Bene ergo dicit Salomon cū queriꝛ qđ est hō: q ipse
est in libertate arbitrij vt sequi possit. Ad hoc etiā facit qđ
Aug. dicit ibidem videlꝫ. Noli cogitare te inuitū trahi: nō
eñ inuitus trahitur anim⁹ sed amore. Est qdaꝫ voluntas
cordis tui cui dulcis est panis ille celestis. Porro si poete
dicere licuit. Trahit sua queq voluptas. non obligatio sꝫ Uirgil.
delectatio. Quātomagis dicimus trahi hominem ad xpm in buc.
qui delectatur veritate: delectatur beatitudine: delectaꝛ
iusticia: delectatur vita eterna qđ totum est xps. Ramum
ostendis oui ⁊ trahis eam. nuces ostendis puero ⁊ trahis
eum. Hinc ⁊ Amb. Uoluntariū militē sibi elegit xps: volū
tariū seruū sibi diabolus auctionatur.xv.q.j. non est. Et in
hoc est similitudo ad deū: qui oīa operatur fm ꝯsilium vo
luntatis sine nullo cogente: ⁊ homo est dñs actuū suoꝝ.

§.II. Dico secundo q̄ cum querit̄ q̄d est hō. q̄ noster salomon r̄ndet vt astrologus: ꝛ dicit q̄ est dignitate sublimitat⁹ ꝛc. q̄si velit dicere q̄ ipse

Hō ē microcosmus.

hō est mino: mūdus q̄ d̄: microcosm⁹. Ubi debes scire fm Tho. sup Jo. In. c. j. q̄ mūdus est triplex. s. magn⁹: imo maxim⁹: ꝛ iste est de⁹. s. hō est medius: ꝛ iste est mundus creat⁹ in q̄ sum⁹ nos. terti⁹ est mino:: ꝛ iste est hō. Sic puto intelligebat Job. q̄n dicebat: in mūdo erat. i. in seipso: ꝛ sic de⁹ est mūdus. Et mūdus p ip̄m fact⁹ est: ꝛ iste est de q̄ Gen̄. j. In p̄ncipio creauit de⁹ celū ꝛ terrā: ꝛ mūdus eū nō cognouit: idest hō ad quē spectat eū cognoscere. s. deū: sic etiā videt̄ Amb. hoiem appellare mūdum. dist. xxxv. sexto die. vbi dicit q̄ p cibos mūdus haberet minui. i. hō p quos desijt augeri. vide ibi glo. Et rōnē assignat Damas. in. ij. lib. q: mundus d̄: hō: q: participat cum oībus creaturis mūdi. ꝑpter qđ etiā Greg. dicit in homel. sup illud. p̄dicate euāgelium oī creature. i. hoī qui d̄: oīs creatura rōne p̄dicta. h̄z eīm in se similitudinez quasi oīm. Unī Alanus de planctu nature introducēs naturā sequentē sic ait. Ego similla q̄ ad decorē mūdane machine similitudinē hoīs assimilaui naturā: vt mea velutin speculo ipsius mundi structura cōparcat. Sic igit̄ cū audis regē intellige hoiem esse. q̄ d̄: rex vt suus p̄ncipalis rex q̄ d̄: mūdus maxim⁹. ꝛ est rex: q: sicut ille rex maxim⁹ oīa pugillo tenet. sic hō totū mūdū mediū in se cōtinet. Et est alius tertius mūdus: iō vide staturā hoīs fm Amb. in hexa. de ope sexte diei. ꝛ Lactā. lib. de opificio dei additis q̄busdam vt visum fuerit. P:imo in celo te natuz

In figura capitꝫ celestis o:natus ꝯtinet̄.

scias: erectus ꝯstitutus es: sursum spectās. Ceruix t̄bo rotūda vt celuz. Decem eīm sunt celi scꝫ lune. veneris amo:ose. mercurij gratiosi. solis luminosi. martꝫ vigo:osi. iouis pluuiosi. saturni tempestuosi. ꝛ stellarū fixarū. crystallinum. ꝛ empy:eū. p̄mos octo videmus hinc. sed nō duos vltimos. hos celos quere in capite ꝛ vide solē ꝛ lunā duos oculos: martē ꝛ mercuriū duas aures: saturnū ꝛ iouē duas nares: venerem vnū os. Illi mūdum illumināt ꝛ gubernant. hec septem mēbra totū co:pus o:dinant ꝛ deco:ant. Stellarū celū in vertice capitis cōsidera: cuius stelle multe ꝛ decus sunt capilli q̄ in hoīe ad decus ptinent: vt pꝫ in his qui ex toto sunt capillatura p:iuati. Crystallinū qđ nō vides habes in fronte: vbi est sensus cōis: ꝛ empy:eum in memo:ia q̄rat̄. Sed hec aliquātulū aliter notāda sunt. P:imo capilli sunt necessarij ꝯ nimiū estū ꝛ validū frigus. Capitis ps superio: vnde egrediuntur capilli posita est ad defendendū cereb:ū. capitis ꝑp:ia fo:ma est sicut nauis: non ꝑp:ie rotūda: sed cōp:essa aliquātulum cuius mediū pōt dici carina. anterius p:o:a: posterius puppis. Et hec figura necessaria fuit: vt melius in ipso capite distinguerent̄ cellule sensuū. Frons est libera ꝛ apta: vt mētis habitū pandat: ꝛ sic a malis cogitationib⁹ abstrahas mentē. Supcilia sunt munimēta oculo:ꝝ: ne si de capite aliquid cadat eos offendere possit. Pilis nigris implent̄ vt visum magis ꝯfo:tēt. Sunt effossi vt habeant vn̄ recipiant visibilia. Sunt palpeb:e vt a nocumētis tegant̄: q: nobiles sunt. Septē insuper pelliculis ipsa lux vel pupilla tegit̄: vt a nullo estu vel frigo:e ledi possit. Duo sunt vt si vnus abesset: alter nō deesset: nec plures q̄ duo: q: turpitudo esset ipsa multiplicitas. Aures aūt eadē cū due sunt: licet vn⁹ tm̄ sit auditus sicut ꝛ visus nō nisi vnus: in q̄bus p̄mo abscōdunt̄ fo:amina: ne etiā ledant̄ abextra. Facte sunt vt occulta ꝛ inuisibilia noscamus ꝛ to:tuosa. Cartilago cū carne extra aures in gyrū cōponit̄: sit ad vocis dulcio:ē boatum: q: dū p eam sonus reuoluitur: melodiā quandā de nouo cōponit: ꝛ anim⁹ magis delectatur. Nares aūt ad hoc sunt facte: vt cereb:i purgamenta ꝛ totius interio:is capitis inde extrahantur. Et non est nasus totus ex osse: sed pars ex cartilagine: q: opꝫ eum dilatari ꝛ ꝯtrahi. Per ipsas etiā nares odo:amenta sumūtur ad cereb:i ꝯfo:tationē. Os deniq̄ p cibo sumendo datum est vt vita cōseruetur. In o:e eīm dantur dentes ad masticandū: ne stomachus grauetur cibo grosso: ꝛ sapidius que sumim⁹ faciūt degustare. Os etiā ꝛ dentes p loquela fo:manda sunt data: que velut plectro pcusso faciūt melodiā. Est eīm ipsa lingua vt plectrū verberans aerē super palatū ꝛ dentes ꝛ labia: q̄ si vel ps eoꝝ deesset efficeretur vox nō sono:a. Hinc quāta melodia ꝛ varietas consonantiū sit nata: qui ꝯsiderare posset in laudē sui p:o:ūperet creato:is q̄ tantā speciositatē ꝯtulit hoi. Sed qđ singularius est oībus alijs linguis sola humana loquelaz inuenit: cūctis alijs aīalibus existentibus mutis. In hac ḡ figura capitis totius celestis o:natus cōtinetur. Demū t̄bo a celis ad terrā descendūt ro:es ꝛ imp̄ssiones ꝛ calo:es naturales: q̄bus mūdus gubernat̄ ꝯtinue. Et hoc est in homie gula p quā ad co:pus nutriēdū ab aīa descendūt: cui⁹ pulch:itudinē ꝛ gracilitatem si ꝯtemplatus fueris miraberis Unde ꝑcedūt musculi q̄si totius capitis bases: q: celū sua fo:titudine sustentatur a deo sibi donata. Uenlam⁹ ad b:achia vbi sunt manus ꝛ digiti decē: que oīa ministrant toti co:po:i nostro: q: celi sunt illi qui influūt nobis necessaria inferius. Sed est man⁹ aperta ad largitatē monstrandaꝫ: digiti ꝑcedunt ab vno frusto tendentes ad vnitatez docēdam. Post oēs celos sequit̄ sphera ignis: quā reperies in stomacho: vbi intensissimus calo: est p digestione fienda. Qui stomachus est velut olla: ad quaz oīs calo: co:po:is sequit̄ cū cibū susceperit. Hinc dicim⁹ bonū signū post cibū frigus: q: totus calo: currit ad stomachū: ꝛ experimur mem-

Signū ē sanitatꝫ frig⁹ post cibū sumptum.

b:a esse subtilio:a post cibū q̄ ante in hoīe sano: vt pꝫ maxime de digitis mittēdo ꝛ extrahendo anulū. Post spherā ignis sequit̄ sphera aeris. in qua generant̄ pluuie: niues: ꝛ grandines ꝛ imp:essiones diuerse sine hoc nō: nec p momentū homo viuere posset. hec in co:de require sine quo nec p se aliq̄s viuere valet in quo generant̄ furta: homicidia: blasphemie ꝛc. Deinde sequit̄ terra ꝯfusa cū aqua vbi fit ḡnatio ꝛ co:ruptio rerū. Et hoc quere in te hoīe in ventre co:ruptionis ꝛ genitalibus generationis. Et q: terra suo pondere lib:atur: sine sup nihil est fundata: post istas partes due sequūtur subtiles colūne: q̄bus co:pus oē vehitur nō sine miraculo grandi: cū videas boues ꝛ oues et equos ꝛ aīalia multos h̄re pedes crura simul ꝛ tibias fo:tio:a cruribus hoīm ꝛ tm̄ nō possunt recte: sed soluꝫ p:one ꝑcedere. Igitur hoc est miraculū q̄ terra nō est super graue co:pus fundata. Ista est solutio scāda. Nam cū queritur: quid est hō. tibi r̄ndetur vt astrologo q̄ hō est tot⁹ mūdus ꝛ pfectio oīm. Sic etiam respondebat Anaxago:as q̄ interrogatus q̄d esse hō: ait. mensura oīm rerū. vt habet̄. x. Metaphysi. Sic fo:sitan intellexit Pythago:as quando interrogatus ad quid natus esset hō: ait. Causa vidēdi celum: vt dicit Lactan. iij. insti. c. xxiiij. q: debemus ꝯtemplari celuz: ꝛ cū eius pulch:itudinē cognoscimus ad nosmetipsos reuerti: ꝛ nos ꝯseruare: ne tam nobilem creaturā dānare velimus ꝛ euz auferre a celo. Et ista cōsideratio subleuat ad eum: vt regem sequaris.

§. III. Tertia questio est

quid ē hō: ꝛ hoc quātū ad co:po:is o:iginē. Et ad h̄ r̄ndet Salomō di. q̄ est grauitate ꝯfirmat⁹ vanitati. Et sic r̄ndet vt bon⁹ mo:alis ꝛ ethicus. sicut r̄ndebat p̄r suus q̄ dicebat Hō vanitati silis fact⁹ est. Facta ꝑus interrogatione. Dn̄e

ps. cxliij.

q̄d est hō. q̄si puluis q̄ vento flāte trāsfert̄ q̄si limus in terrā liquidā resolutus: q̄ h̄re nō pōt firmitatē. Quap:opter q̄d est hō sub interrogatione ꝛ despectiue ꝑnunciandum est. Ubi nota qđ ait Prisci. in. iij. li. q̄ hō q̄ntuplicē habuit diminutionē vsq̄ ad hāc diē. Nam antiq̄tus declinabatur hic hō homonis. sicut vtebat̄ Ennius qn̄ dicebat. Ulturis in silnis miserū mādebat homonez. P:ima ḡ sua diminutio fuit hic hō. inis. scđa est homūculus. tertia homūtio. quarta est homulus. q̄nta homusculus. P:ima diminutio est tm̄ in obliquo ꝛ nō in recto: alie quattuo: sunt in obliq̄ ꝛ in recto: q: p:ocul dubio natura humana iam p:imo fuit

De diuersa diminutione hui⁹ nominis hō.

diminuta in obliquo: sed nō in recto: q2 pmo obliq̄ mulier
fuit creata: q̄ nō est pfecta sicut vir: nullā tn̄ imperfectionē ex
hac creatiōe acq̄siuit adā: sz ipsa natura fuit imperfectior: cū
sua ipfectio q̄ latebat adextra patuit. Scḋa diminutio fuit
in recto in pmo pctō Eue. Nā tūc recte humana natura ac
q̄siuit mortē corporalē: sed nō spūalē. Tertia diminutio fu
it etiā in recto qn̄. s. ipse Adā peccauit: q2 tūc fuit ipa mors
corporis ⁊ aīe. Quarta diminutio fuit qn̄ habuit maledi
Gen. iij. ctionē ⁊ dictū ei fuit. In sudore vult9 tui vesceris pane tuo
Quinta diminutio fuit qn̄ expulsus est de paradiso. Igit
si queris q̄d est hō: respice factorē: vt recorderis te factum
fuisse: ⁊ tūc cognosces in ipso esse breui tpe tue factionis: ⁊
quātā diminutionē habuisti. Uel pma diminutio fuit in
pctō Eue. scḋa in pctō Adam. tertia in pctō legis nature.
qrta in pctō legis scripture. q̄nta fuit in pctō habito cōtra
cto ꝯ legē grē. Et pma nō fuit in recto: q2 nō dānauit natu
rā humanā: sz oēs alie dānant: maxime ꝯbentes. Uel pma
diminutio fuit qn̄ de Adam fuit costa extracta: q2 tunc di
minutus est hō. Alie ṽo quatuor: fuerūt qn̄ p pctm̄ q̄ttu
or elemēta ex q̄bus cōponit hō facta sunt alterabilia inter
se ⁊ ex eoꝝ actiuitate totus corrūpit: ⁊ venit ab esse ad nō
eē p mortē corporis. Igit si vis scire q̄d est hō: factorē scq̄
re ⁊ ꝯsiderabis factionē ꝙ de aliq̄ materia sis creat9 vel fa
ctus: ⁊ videbis esse tūc vanū. Unde Ber. in suis ꝯtēplatio
nibus sic ait. Attende hō q̄d fuisti ante ortū: ⁊ quis es ab
ortu vsq3 ad occasum: ⁊ q̄d eris post hāc vitā. pfecto fuisti
qḋ nō eras ex vili materia postea fact9 ⁊ vilissimo pāno in
uolutus: mēstruali sanguine in vtero materno fuisti nutri
tus: tunica tua fuit pellis secūdina: sic indut9 ⁊ ornatus ad
nos venisti ⁊c. multa ibi. Et sic Amb. in hexa. de ope septe
dici ait. Nōne hec oīa sicut vmbra pteriit. Nōne dom9 tua
hec puluis est ⁊ ruina. Nōne hec oīa fabula. Nonne seculi
thesaurus vanitas est. Nōne tuipse vermis. Respice i pul
uerē hoim: ⁊ vide q̄d de te nisi cinis ⁊ ossa remanebūt: hoc
est ex corpore tuo. Respice inquā. dic mihi quis ibi diues.
quis ibi paup sit. discerne inopes ac potētes: nudi oēs na
scimur: nudi morimur: nulla discretio inter cadauera mor
tuoꝝ: nisi q2 grauius fetent diuitum corpora dedita gule ⁊
luxurie: ꝙ pauperis quē audisti crudeliter defunctū. s. la
zarū. Si ergo ꝯsiderabis te factū: videbis q̄d est hō: q2 q̄d
vanū. hec oīa ibi. Macrobius etiā de somno scipionis di
cit. Hic incluse corporibus ipm corpus velut carcerem feti
dum: tenebris horridum sordibus ⁊ cruore inquinatū pa
tiūtur. Et. xiij. q. ij. in ecclesiastico dr̄. Terrā geris. terrā teri.
⁊ in terrā reuerteris: q̄ de terra sumeris. Sm aūt Aug. nihil
informius terra. Hinc ⁊ Uirgilius in. vj. enei. Non mihi si
lingue sint centū: oraq3 centuz. Ferrea vox: oēs scelerū de
prendere formas. Oīa penarū percurrere genera possim
ps. 38. ps. Uniuersa vanitas oīs hō viuens. Caro insup ait apls.
ad gal. v concupiscit aduersus spiritū: ⁊ spūs aduersus carnez. ⁊ sic
ꝯtinuū bellū intestinū: qḋ bellum repñtatur in motibus
celoꝝ sibi contrarijs. Sicut em̄ sunt duo mot9 celoꝝ. s. mo
tus primi mobilis qḋ theologi appellant celū crystallinū:
alij firmamentū: qui est ab oriente in occidentē vniformis
⁊ cōtinuus. Alius est motus planetarū ad oppositū. s. de
occidente in orientē p signa zodiaci. Ita in hoie est duplex
motus in appetendo. s. motus sensualitatis: ⁊ mot9 rōnis
ex spiritu q̄ sunt oppositi. Uñ ⁊ alanus de cōplanctu natu
re. Sicut cōtra raptam firmamēti volubilitatē motu con
trario exercitus militat planetarū: sic in hoie sensualitatꝫ
rōnisq3 hostilitas ꝯtraria reperit. Rōnis em̄ motus ab or
tu celestiū oriens: occasum ptransiens: terrena ꝯsiderādo
regyrat in celum. Ecōtrario motus sensualitatis planeta
rū ꝯ rōnis firmamentū in terrestria occidēs aliqn̄ labunt.
Hō sumi Et nota ꝙ hō vltra pprīā acceptionē aliqn̄ sumit p parte
tur oliuer rōnali: ⁊ dr̄ hō interior. Aliqn̄ p parte sensuali seu corpore
si mode. ⁊ dr̄ exterior hō. ⁊ de vtroq3. ij. Cor. iiij. Licet is q̄ foris est
noster hō corrūpatur: tn̄ is qui intus est renouat de die in
ps. xxx. diem. Item de pmo. Hoies ⁊ iumenta saluabit dn̄s. i. ra
tionabiliter viuentes ⁊ bestialiter salute naturali ⁊ salute
spūali cum bestie cōuertuntur in hoies: sicut nabuchodo
nosor per pniam. De scḋo. j. Cor. iij. Cum sint inter vos ze
lus ⁊ cōtentio nōne sm hoiem ambulatis. Aliqn̄ sumitur
hō pro diabolo: ⁊ dr̄ malus hō ps. Nō timebo quid faciat ps. lv.
mihi homo. Et alibi. Eripe me dn̄e ab homine malo. i. dia Psal.
bolo: vel meipso sm Bern̄. cxxxix.

Titulus. II. De potentijs anime.

De potentijs aīe in cōi. Capl'm. j.

IN homine nō sunt In hoie em̄ vna
plures aīe per essentiā differentes: sz nutriti aīa.
ua: sensitiua: ⁊ intellectiua: sed vna tm̄: sz in
tellectiua cōtinens in se illam triplicem virtu
tem: sz nutritiuū: sensitiuū: ⁊ intellectiuū. Unde in lib. de
ecclesia. dogmatibus dr̄. Neq3 duas aias dicimus esse in
vno hoie: sicut Iacobus ⁊ alij syroꝝ scribūt: vnā animalez
qua animatur corpus: ⁊ q̄ immixta sit sanguini: alterā spūalē
que rōnē administrat: sed dicimus vnā ⁊ eandez esse aiam
in hoie q̄ ⁊ corpus sua societate viuificat: ⁊ seipsam sua ra
tione disponit. Pro huius maiori declaratione dicit be.
Tho. in. j. parte. q. lxxvj. ar. iij. ꝙ Plato posuit diuersas ani
mas esse in corpore vno: etiaz sm organa distinctas q̄bus
diuersa vite opera attribuebat dicens. Uim nutritiuā esse
in epate. ꝯcupiscibilis in corde. cogitatiuā aūt cognitiuam
in cerebro. quā opinionē Aristo. reprobat in lib. de aia. Ap
paret aūt hoc esse impossibile. s. plures aias in vno corpo
re esse differentes p essentiam p istud: q2 vna operatio aie
cū fuerint intensa impedit aliā: qḋ nullo modo ꝯtingeret:
nisi pncipium actionū esset p essentiā vnuz. Ponit ⁊ alias
duas rōnes quas ibi potes videre. Dicendū est ḡ ꝙ eadē
numero est aia in hoie nutritiua: sensitiua: ⁊ intellectiua.
Quō aūt hoc cōtingat de facili ꝯsiderari potest: si q̄s diffe
rentias specierū ⁊ formarū attendat. Inueniūtur em̄ spe
cies rerū ⁊ forme differre abinuicē: sicut pfectū ⁊ min9 pfe
ctū: sicut in rerū ordine aiata sunt pfectiora inaiatis: ⁊ aia
lia plātis: ⁊ hoies brutis: ⁊ i singulis hoꝝ generū sunt gra
dus diuersi. iō Arist. in. viij. Metaphysi. assimilat rerū spe
cies numeris: qui differūt specie sm additionē vel subtra
ctionē vnitatꝫ. Et in. ij. de aia cōparat diuersas aias spēb9
figurarū: quarū vna continet aliam. Pentagonus ꝯtinet
tetragonū ⁊ excedit: sic aia intellectiua continet in se sua
virtute quicq̄d habet aia sensitiua brutoꝝ: ⁊ nutritiua plā
tarum. Sicut supficies que habet figuram pentagonā nō
per aliam figurā est tetragona: ⁊ per aliam pentagona: q2
supflueret tetragona ex quo in pentagona cōtinetur. Sic
non per aliam aiam sortes est homo: ⁊ per aliam sortes est
aial: sed per vnā ⁊ eandem. Et lz embrio prius habeat ani
mā sensitiuā: tn̄ hec abijcitur adueniente perfectiori sz ra
tionali que est intellectiua ⁊ sensitiua simul. Hec Thom̄.

Quāuis autez in homine nutritiua ⁊ sensitiua cōmuni9
⁊ proprius dicantur potentie ꝙ anime: tamen aliquando
anime dicūtur. Et de anima nutritiua potest intelligi illud
quod dixit petrus christo. Animam meaz pro te ponam. i.
vitam: que pertinere videtur ad nutritiuā. Alienatus em̄
ab intellectu actu presenti: ⁊ ab omni sensatione adhuc po
test viuere vt fuit in paulo: sed non alienatus a nutritiua.
De anima sensitiua dicitur Johan. xij. Qui amat animam
suam pdet eam. ibi in eam est relatio simplex: ⁊ est sensus.
Qui amat animam suam rationalem: ṽe perdit. i. mortifi
cat animā sensualem suam: scilz quoad illicita ad que incli
natur vt a visu: auditu: ab appetitu illicito: vtm venereoꝝ
⁊ huiusmodi. De anima intellectiua intelligitur illud Job
xiij. Animā meā in ma. me. porto. Et ps. Anima mea in ma Psal.
nibus meis semp. i. discussio rationis que pertinet ad ani cxviij.
mā intellectiuam: in manibus. i. operibus meis: ad consi
derandū si licita sint vel illicita. Et de hac triplici simul po
test exponi illud Johā. x. Bonus pastor animā suā ponit

p ouibus suis: siue illud intelligat de plato quoad subditos: siue moraliter de quocūq; virtuoso quoad greges cogitationū: affectionū: et opationū: vt tanq̄ oues sint cogitationes et actiões innocētie et obediētie mãsuetudinis et patientie ac bñficientie et hmōi. Talis em̄ si est bon⁹ ponit si expedit p cōseruatione ouiū et aiam nutritiuã.i. vitã sensitiuã aiam respiciēdo: audiēdo: admonēdo: discurrēdo p salute eoꝝ: aiam intellectiuã orãdo: meditãdo: studēdo: pdicãdo et hmōi. Figura i iacob q̄ v̄gas populeas et amigdalinas ponebat partim decorticatas in aq̄s ante oues q̄rū erat pastor dū bibebat: q̄ fm Greg. in moralibus signant exēpla patrū partim fm historiã: partim fm sensū spūalē aiabus pponenda: vt ex boꝝ aspectu ɔcipiant pposita variarū actionū virtutis. Gen. xxx. Figura in dauid q̄ pugnabat ɔ leones et vrsos p ouibus suis: et sic mori se exponēs j. Reg. xvij. In moyse etiã qui minauit gregē ouiū ad interiora deserti: vbi vidit rubū ardentem nō ɔsumi. Exod. iij. Sic prelatus suis orõnibus et exemplis d; oues subditas ad visionē superioꝝ pducere. Scd̄m hoc etiã potest expo-

Luce. j. ni illud. Magnificat aia mea dn̄m. Nam quãtū ad aiam vegetatiuã magnificauit realiter dn̄m iesum augmentando paulatim i vtero et nutriēdo: et sic fecit magnū corporaliter. Uel etiã magnificauit generando ipm sine humano opere: et sic ostendendo in se magnã dei potentiã: et sic cum maria sorore aaron inuitat nos ad idem dicens. Cantem⁹ dño gloriose em̄ magnificatus est &c. Exod. xv. Magnificat quãtum ad sensitiuã dn̄m exēplariter pponendo sensus suos: et vincendo oēs passiones cōcupiscibiles et irasci-

Phil. j. biles: vt dicere posset illud apl̄i. Magnificabitur christus in corpore meo. Tertio magnificauit quãtum ad intellectiuam animã: videl; affectu in diuinis exultando. ibi. Et exultauit spūs meus. Intellectu se paruam cognoscēdo. ibi. Quia respexit humilitatē ancille sue &c. Memoria recolendo beneficia sibi collata. Quia fecit mihi magna &c. Et sacra eloquia. Sicut locutus est &c. Et ad idem inuitat

ps. xxxiij nos ps. dicens. Magnificate dominum mecum. et sic magnificauit virtualiter.

§. I. Unitur autem anima

Aia vnit corpi sine aliq̄ medio

rõnalis corpori nō mediãte aliq̄ corpore: nec mediãte aliq̄ dispositiõe accidētali: sed p seipsam. Pro cui⁹ declaratiõe dicit. b. Tho. in. j. parte. q. lxxvj. arti. j. q cū aia vniat corpori vt forma: est ipossibile q vniatur aliquo corpore mediãte. Cuius rõ est: q: sic d; aliq̄d esse vnum quō et ens. forma aūt p seipsam facit rem esse in actu: cū p essentiã suã sit act⁹ nec dat esse p aliq̄d mediū. Unde vnitas rei composita ex materia et forma est p ipsam formã: q̄ fm seipsam vnit materie vt actus eius. nec est aliq̄d aliud vniens nisi agēs qd facit materiã esse in actu. vt d; in. viij. Metaphysi. Unde patet falsas esse opiniones illoꝝ qui dixerūt aliqua corpora esse media inter aiam et corpus hois. Quoꝝ quidam vt platonici dixerūt q aia intellectiua h; corpus incorruptibile sibi vnitū naturalr a quo nunq̄ separat: et eo mediante vnitur corpori corruptibili hois. Quidã alij dixerunt q vnitur corpori mediante quodã spū corporeo. Alij dixerūt q vnitur corpori mediante luce: quã dicūt esse corpus et de q̄nte essentie natura: ita q aia vegetabilis vnitur corpori mediãte luce celi siderei. Anima sensibilis mediante luce celi crystallini. Anima intellectiua mediante luce celi empyrei. Qd fictitium et derisibile apparet. tum q: lux nō est corpus. tum q̄nta essentia nō venit materialiter in cōpositionē corporis mixti cū sit inalterabilis: sed tn̄ virtualiter tum etiã q: aia vnitur imediate corpori vt forma materie. Quãuis aūt subtracto seu deficiente spū: q̄ est quoddam corpus subtile aia separat a corpore: et sic deficiat vnio aie ad corpus: hoc nō est ideo: q: ille spūs sit mediū ad causandū illã vnionē: sed q: tollit dispositio p quã corpus est dispositū ad talē vnionē. Est tn̄ pdictus spūs mediū in mouēdo: sicut primū instrumentū motus: q: partes grossiores corporis mouet aia p partes subtiliores: vt p ignē et aerē idest p cholerã et sanguinē. Sed nec mediãte aliq̄ accidēte vnit aia corpori. Nō est fm Tho. vbi. s. q: cū accidēs posterius sit substãtia et tpe et rõne. vt d; . vij. Metaphysi. nō pōt intelligi aliq̄ forma accidētalis in materia ante aiam q̄ est forma substantialis. Preter istã vnionē aie cū corpore pōt aia nostra vniri cū deo: p charitatē et feruens desiderium. ps. Adhesit aia mea post te. s. p charitatē. et. j. Cor. vj. ps. lxij.

Qui adheret deo vnus spūs est cum eo. Potest vniri cum pximo p voluntatis ɔformitatem: vel in bono: vt illi de q̄bus d; Actuū. iiij. Multitudinis credentiū erat cor vnū et aia vna in dño. vl' in malo: vt iudei de q̄bus d; ps. ij. Principes cōuenerūt in vnū: aduer. do. Pōt etiã vniri aia cum corpore suo. i. appetitu sensitiuo. iuxta illud ps. Sitiuit in te aia mea. s. cupiendo dissolui. tibi summe placere volūtatem tuã in oibus cōplere: q̄ multiplr tibi caro mea. i. appetitus sensitiuus et oia mēbra corporis ad idē subijciunt spiritui et in vnū cōueniūt cū aia ad opandū virtuosa. Solus tn̄ xp̄s etiam viator habuit pfecte et oimode hanc vnionē: vnde aiam suam appellat vnicam. ps. lxij.

§. II. Anima secundū Au-

gustinū in. vj. de trini. in vnoq̄; corpore et in toto ē tota et in qlibet parte corporis ē tota. Hui⁹ rõnē assignat. b. Tho. in j. p. q. lxxvj. di. cū aia vniat corpori nō vt motor tm̄: s; vt forma eius: necesse est q sit in toto tota et in q̄libet parte tota nō em̄ est forma corporis accidētalis s; substãtialis: forma aūt substãtialis nō solū est pfectio totius: s; cuiuslibet ptis cū totū ɔsistat ex partib⁹: forma toti⁹ q̄ nō dat eē singulis partib⁹ corporis: est forma q̄ est cōpositio et ordo sicut forma dom⁹: et talis forma est accidentalis. Aia v̄o est forma substãtialis. Un̄ op; q sit forma et act⁹ nō solū toti⁹: s; cuiuslibet part; . et iō recedēte aia sicut nō d; aial et hō: nisi equiuoce: quēadmodū aial pictū et lapideū: ita est de manu et oculo et carne et osse: vt phs dicit. Cui⁹ signū est q nulla ps corporis h; ppriū opus aia recedēte: cum tn̄ oē qd retinet spēm retineat opationē spēi. Actus aūt est in eo cui⁹ actus est. Un̄ op; aiam esse in toto corpore et in q̄libet parte ei⁹. Hoc aūt intelligendū nō est fm quãtitatiuã totalitatē q: hãc nō h; : q: aia nō est quãta. Nec etiã fm totalitatē virtutis: q: nō fm qualibet suã potentiã est in q̄libet parte corporis: sed fm visum in oculo: fm auditum in aure: et sic de alijs. Sed est tota in q̄libet parte fm totalitatē pfectionis et essentie: sicut i supficie alba tota albedo est in supficie: et in q̄libet parte supficiei fm totalitatē pfectiõis et essentie. Potentiarū aūt aie q: quedã sunt in ea fm q excedunt totã corporis capacitatē. s. intellectus et volūtas: hmōi potētie in nulla parte corporis esse dicuntur. Alie v̄o sunt cōes aie et corpori: vn̄ nō op; q taliū potentiarū quelibet sit in qualibet parte corporis: sed in illa corporis parte pportionata ad talis potentie operationem.

Anima i vnoquo q corpe est tota i toto et in qualibet pte tota.

De q̄ totalitate i telligat aiam totã esse in toto &c.

§. III. Sciendū aūt q ipsa

essentia aie nō est ei⁹ potētia. Si em̄ vt dicit Dio. v. c. angelice hierarchie. celestes spūs. i. angeli diuidunt in essentiã virtutē et opationē: multomagis dicendū de aia q̄ est inferioris gradus in ordine intellectiuoꝝ. aliud esse essentiã: aliud v̄tutē et potētiã. Pro cui⁹ declaratiõe dicit. b. Tho. in j. p. q. lxxvij. ar. j. q est ipossibile dicere q eētia aie sit eius potētia l; q̄dã posuerūt. Et rõ est: q: cū potētia et act⁹ diuidãt ens: et quodlibet gen⁹ entis: op; q ad idē genus entis referat act⁹ et potētia. et ideo si act⁹ nō est in gñe substantie potentia q̄ est ad illū actū nō potest esse in gñe substantie. Opatio aūt aie nō est in gñe substãtie: sed in solo deo cui⁹ opatio est ei⁹ substantia. Un̄ dei potētia q̄ est opatiõis principiū est ipsa dei essentia: qd esse nō pōt nec in aia nec in angelo vel alia creatura. Un̄ sequit q nec aie potentia est in gñe substantie. Essentia aūt aie est in genere substantie: g essentia eius nō potest esse potentia eius. Alia rõ: quia aia

Essentia aie distiguit ab ei⁹ potentia.

ꝫm essentiā suaꝫ est actus. si ergo ipsa essentia aīe esset imme diatū opatiōis pncipiū semp habēs aīam actu hēret opa vi te: sicut semp hñs aīam actu est viuū: ꝫ inuenit hñs aīam
Potētia aīe est accidens nō semp hēre in actu opa vite vt cū dormit ⁊ hmōi. Si aūt queratꝰ qd sit potētia aīe et quo nō est eiꝰ essentia. Rñdet be. Tho. vbi. s. ꝙ est accidēs put accidēs diuidit ꝯ subam. Sic em̄ nihil est mediū inter subam ⁊ accidēs: q2 diuidunt ꝫm affirmationē ⁊ negationē. s. esse in subiecto vel nō esse in subiecto. Et sic cū nō sit suba ipsa aīe: opꝫ ꝙ sit accidens q̄libet potentia eiꝰ: ⁊ est in scđa specie q̄litatis. Sed prout accidēs accipiꝰ ꝫm ꝙ ponit vnū ex q̄nq3 vniuersalibus: sic nō est accidēs potentia aīe. Nam ꝫm huncmodū aliq̄d est mediū inter subam ⁊ accidēs: q2 ad substātiā ptinet q̄cq̄d est essentiale rei. Non em̄ quicq̄d est extra essentiam rei: pōt sic dici accidēs: sed solū qđ nō causatꝰ ex pncipijs essentialibus speciei: ppriū em̄ nō est de essentia rei: sed ex pncipijs essentialibus speciei causatꝰ. vñ medium est inter subam ⁊ accidēs: ⁊ h̄ mō potētie aīe possunt dici medie inter substātiam ⁊ accidēs: q̄ꝰ pprietates aīe naturales: sicut risibile ē: ppriū hoīs: ⁊ calor: ppriū ignis ⁊ hmōi. Qđ aūt Aug. dicit ꝙ noticia ⁊ amor: nō sunt in aīa sicut accidētia in subiecto: intelligitꝰ put cōparantꝰ ad aīam: nō sicut ad amantē ⁊ cognoscentē. ꝫ vt cōparantꝰ ad eā sicut ad amatā ⁊ cognitam: q2 ipsa subalis essentia aīe cognoscatꝰ ⁊ amatꝰ. Et sic etiā intelligendū cū idez dicit: ꝙ memoria: intelligentia: ⁊ voluntas sunt vna essentia. Uel etiā ꝫm aliquos pōt dici: ꝙ hec locutio verificatꝰ ꝫm modū quo totū potentiale p̄dicatur de suis partibus: q2 em̄ tale totū adest singulis partibus ꝫm totā essentiā: sed nō ꝫm totā virtutē: ideo p̄dicatꝰ de q̄libet parte eius: sed nō ita ppꝛie sicut totū vniuersale. Qđ etiā phs dicit in. ij. de aīa. ꝙ illud quo primo sentimꝰ ⁊ intelligimus est aīa: nō ex hoc sequitur ꝙ essentie aīe sit eius potentia: sed q2 hocipsum qđ forma accidentalis: cuiusmodi est potentia anime est actionis principium habet a forma substātiali. Et ideo forma substantialis est primū actionis principium sed nō proximū.

§. IIII. Ponuntꝰ aūt he po

Potētie aīe q̄lia bona sūt tentie aīe esse bona media. magr em̄ sen. lib. ij. di. xxvj. post Aug. ponit triplicē differētiam bonoꝝ. s. minima: media: ⁊ magna. videlꝫ bona tp̄alia. naturalia. ⁊ spūalia. Et q2 oīa a deo accepisti ꝫm aptm. Recordare q2 recepisti bona in vita tua dixit abraā. Lu. xvj. Tp̄alia q̄dē ad recte distribuendū. Naturalia ad bene exercendū. Uirtualia ad ꝯtinue augēdū. Tp̄alia vt diuitie bona sunt: q2 organice deseruiūt felicitati ꝫm phm. i. sunt instrā ad vitā virtuosam. Qui em̄ sibi thesaurizat ⁊ tp̄alia nō distribuit ꝫm rectitudinē dānationē incurrit. Unde cuidā diuiti qui sibiipsi dicebat. Aīa mea habes multa bona posita in ānos plurimos comede: quiesce ⁊c. dictū fuit a deo. Stulte aīam tuā hac nocte repetent a te. Luce. xij. Sup quo euangelio dicit Amb. Tu. s. diues susceptis dei muneribus. ⁊ in sinū tuū redactis nihil te reputas facere iniquū: si tā multoꝝ vite subsidia solus obtineas ⁊c. dist. xlvij. sicut hi. Bona naturalia sunt potētie aīe interiores ⁊ exteriores q̄bus operamur: q̄bus pōt aīa bene ⁊ male vti: sicut ⁊ bonis tp̄alibus. Et de his pōt
Ps. xv. illud exponi. ps. Bonoꝝ meoꝝ nō indiges dñe. i. operū nostroꝝ q̄ pcedūt a potentijs. Exercere aūt dꝫ quis hmōi bo
Ps. xxiij. na ⁊ bene: alr̄ ea in vanū accepit. ps. Qui nō accepit in vanū aīam suam. hic. s. habitabit in tabernaculo tuo. Bene aūt exercet hmōi bona cū penitet ⁊ se mortificat. ꝫm illud
Psal. xxxviij. ps. Tabescere fecisti sicut araneā aīam eius. i. ꝫm glo. fecisti tu deus vt aīa conuersa sit tabida. i. humilitate infirmata sicut aranea q̄ etiā leui tactu manus tabescat. i. deficit a virtute sua ⁊ vigore. Sic aīa correpta ⁊ penitens a ꝯtactu manus diuine inspiratiōis deficit a vigore supbie ⁊ moritꝰ vite pristine. Aranea est subtile corpus terrena deserit. alta q̄rit. emissione viscerū telas texit. Sic cōuersus et correptꝰ p̄ pniam corpus extenuat: mūdi infima ꝯtēnit: celestem cōuersationē appetit: subtiles opationes ex timore dñi facit. Bene exercet aīa potentias dū intellectū ⁊ affectū ad superna erigit. vñ ps. Aīa mea exultabit in dño ⁊ delectabitꝰ
Psal. xxxiiij. in deo salutari suo: oīa ossa mea dicent dñe q̄s similis tibi. Exultatio ⁊ delectatio aīe est ipsa maxima cōplacētia quā hꝫ volūtas ex cognitione ⁊ ꝯsideratione intellectuali diuine puidentie ⁊ beniuolentie magne ad ipsam aīam. Prouidentia vero in dño q̄ si bonus est puidet seruis suis. Beniuolentia in salutari q̄ sic dr̄: q2 nos saluat. Ossa aīe sunt potentie: q2 sicut ossa inseparabilr̄ inherent carni ⁊ dāt ei robur ad opandū: ita potentie inseparabilr̄ sunt in aīa: et ex his est virtus hoīs ad opandum. Oēs ḡ potētie admiratione quadā cuiusdā reuerentie debēt experimentali gustu intelligere nullū esse similē deo. Bonis virtualibꝰ nō pōt q̄s male vti. De q̄bus pōt illud intelligi Prouer. xi. In bonis iustoꝝ. s. opibus virtutū: exaltabitur ciuitas. Esa. lviij. Implebit splēdoribus aīam tuā. Uirtutes sunt vt q̄dā ra
Psal. lxxxiij. dij q̄bus aīa illustratꝰ in baptismo q̄ bona dꝫ augere. iuxta illud ps. Ibūt de virtute in virtutez. Nā q̄ accepit bonum vniꝰ talenti designātis aliquā grām: q2 nō auxit sed conser
Psal. xxiij. uauit: fuit eo puatus ⁊ ꝯfusus. Mat. xxv. Recordare ḡ q2 recepisti ⁊ ad quid recepisti. ⁊ sic ꝫm ps. Anima mea i bo. demo. scꝫ ad recordandum.

§. V. Potentias anime esse

Plures sunt potētie aīe. plures ponit phs in. ij. de celo. ⁊ magr sen. s. li. dist. iij. qđ necesse est ponere ꝫm. b. Tho. in. s. pte. q. lxxvij. ar. ij. Naꝫ sicut infime est dispositus ad sanitatē q̄ est quedā pfectio corporis aīalis qui nō pōt ꝯsequi pfectā sanitatē: sed aliquā modicā ꝯsequitꝰ paucis remedijs. Meliꝰ aūt dispositꝰ est qui pōt ꝯsequi pfectā sanitatē sed remedijs multis. Et adhuc melius q̄ remedijs paucis pfectā ꝯsequi pōt. Optime aūt q̄ absq3 remedio pfectā habet sanitatē. Ita dicendū de bonitate ⁊ pfectiōe rerū: videlꝫ ꝙ ille res q̄ sunt infra hoīem vt aīalia ⁊ sensibilia: q̄dā particularia bona ꝯsequuntur: nō aūt pfectā bonitatē ⁊ vniuersalē q̄lis est deus: ⁊ iō quasdā paucas ⁊ determinatas virtutes ⁊ opationes hñt q̄bus illā assequātur. Hō aūt pōt ꝯsequi pfectā ⁊ vniuersalē bonitatem: q2 pōt adipisci beatitudinē. Sed tñ q2 est in vltimo gradu ꝫm naturā eoꝝ q̄bus cōpetit beatitudo: ideo multis ⁊ diuersis opationibus ac virtutibꝰ seu potentijs indiget aīa humana ad ꝯsequendā hmōi pfectā bonitatē. angelis vero minor diuersitas potentiarū cōpetit. In deo aūt non est aliq̄ potentia vel actio p̄ter eius essentiā. Est etiaꝫ alia ratio q̄re aīa humana est in diuersitate potentiarū videlꝫ q2 est in ꝯfinio corporaliū ⁊ spūaliū creaturarū: ⁊ iō cōcurrūt in ipsa virtutes vtrarumq3 creaturarū. Sciendū etiam ꝫm btm Tho. vbi. s. ꝙ quedā opationes aīe sunt q̄ exercētur sine organo corporali vt intelligere ⁊ velle. Un̄ potentie q̄ sunt harū operationū pncipia: sunt in aīa vt in subiecto. Quedā vero actiones sunt aīe q̄ exercentꝰ p organa corporalia: sicut visio p oculū: ⁊ auditꝰ p aurē. Et silr̄ de oībus alijs opationibus sensitiue ⁊ nutritiue partis. Et potētie q̄ sunt harū opationū pncipia sunt in cōiuncto vt in subiecto: ⁊ nō in aīa sola. Un̄ phs in li. de som. ⁊ vigi. dicit. ꝙ sentire nō est ppriū aīe neq3 corporis sed cōiuncti. Dicitur au
Oēs potētie quō dicitur esse aīe. tem oēs potētie esse aīe nō sicut subiecti: sed sicut pncipij: q2 p aīam cōiunctū hꝫ ꝙ tales opationes possit opari. Fluunt ḡ oēs potentie etiā sensitiue ⁊ vegetatiue ab essentia aīe sicut a pncipio. Sūt em̄ q̄dā pprietates naturales eiꝰ: sed subiectū est eā ppꝛioꝝ accidentiū. vñ ⁊ ponitꝰ subiectuꝫ in diffinitione accidētis. Notandū etiā ꝙ oīs actio procedit ab aliq̄ potentia: ⁊ est circa aliqđ obiectū seu materiā. Potētia em̄ ꝫm id qđ est potētia ordinatꝰ ad actū ⁊ diuersificatur ꝫm diuersam rōnē actus: ⁊ actus diuersificatꝰ ꝫm diuersam rōnem obiecti. Quia em̄ aliud est color: inquātum obiectū visus: aliud sonus inquātū obiectū auditus: ideo diuersa oīno actio est videre ab audire. Et q2 diuersa ratio actionis vtriusq3: ideo etiam potentie diuerse vnde pcę

dãt illi act⁹. Potẽtia autẽ aut est actiua aut passiua. Actio aũt pcedẽs a potẽtia actiua alio mõ se hʒ q̃ pcedẽs a passiua erga suũ obiectũ. Cõparat᷑ eñ obiectũ ad actũ potentie passiue sicut pncipiũ ⁊ cã mouẽs. Color eñ inquãtum mouet visum est pncipiũ visionis: sic ⁊ intelligẽtia est potẽtia passiua. Ad actũ aũt potẽtie actiue cõparat᷑ obiectũ vt termin⁹ ⁊ finis: sicut augmentatiue virtutis obiectũ est quãtũ ad pfectum qđ est finis augmenti. ⁊ ex his duobus actio recipit spẽm. s. ex pncipio vel fine seu termino: ⁊ sic est necesse q̃ potentie diuersificent᷑ sm actus ⁊ obiecta.

Quinq3 sunt genera potẽtiarũ.

§. VI. Quinq3 sunt genera

potentiarũ sm pħm in. ij. de aia. videlʒ vegetatiuũ: sensitiuũ: appetitiuũ: sm locũ motiuũ: ⁊ intellectiuũ. Pro cui⁹ declaratiõe dicit. b. Tho. in. j. pte. q. lxxviij. ar. j. q̃ gña potẽtiarũ distinguuntur sm obiecta actuũ ipsarũ. quãto eñ potentia est altior: tãto obiectũ vniuersali⁹ respicit.

Triplex ordo obiecti ad potẽtias

Obiectũ aũt opationis aie triplici ordine põt ɔsiderari. Alicui⁹ eñ potentie aie obiectũ est solũ corp⁹ aie vnitũ. Et hoc genus potentiarũ dr vegetatiuũ. nõ eñ vegetatiua agit nisi i corpus cui vnitur aia. Est aliud genus potentiarũ qđ respicit vniuersali⁹ obiectũ. s. oẽ corpus sensibile: ⁊ nõ solũ corpus cui aia vnitur. Est alterũ genus potẽtiarũ qđ adhuc respicit vniuersali⁹ obiectũ. s. nõ solũ corpus sensibile: sed etiã oẽ ens. Et ex hoc ptʒ q̃ ista duo gña potẽtiarũ habent operationẽ nõ solũ respectu rei cõiuncte: sed etiã respectu rei extrinsece. Cum aũt operans oportet aliquo mõ cõiungi suo obiecto: necesse est rem extrinsecã q̃ est obiectũ opationis aie sm duplicẽ rõnẽ ad aiam cõparari. Uno modo sm q̃ nata est cõiungi aie ⁊ in aia esse p suã similitudinem. Et quãtũ ad hoc sunt duo gña potentiarũ. sensitiuũ respectu obiecti min⁹ cõis qđ est corp⁹ sensibile. ⁊ intellectiuũ respectu obiecti cõissimi qđ est ens vniuersale. Alio mõ res extrinseca q̃ est obiectũ opationis comparat᷑ ad aiam sm qđ ipsa aia inclinat᷑ ⁊ tendit in ipsam rẽ exteriorẽ. Et sm hanc operationẽ sunt duo gña potẽtiarũ. vnũ. s. appetitiuũ sm qđ aia cõparat᷑ ad rẽ extrinsecã vt ad finẽ q̃ est pmũ in intẽtione.

Appetit⁹ naturalis distinguit᷑ ab appetitu aiali

Et hic appetitus q̃ dr appetit⁹ aialis distinguit᷑ ab appetitu naturali. Appetitus eñ naturalis est inclinatio cuiuslibet rei ad aliqđ ex natura sua. ⁊ sic naturali appetitu q̃libet potentia desiderat sibi cõueniẽs. Sed appetitus aialis sequit᷑ formã apphensã. ⁊ ad hmõi appetitũ reqritur spãlis potẽtia aie: ⁊ nõ sufficit sola apprehensio. Uisus eñ naturalr appetit visibile solũ ad suũ actũ. i. ad videndũ. Aial aũt appetit rẽ visam p appetitũ nõ solũ ad videndũ: sed etiã ad alios vsus. Aliud genus potẽtiarũ est motiuũ sm locũ put scʒ aia cõparat᷑ ad rem exteriorem sicut ad terminũ opationis ⁊ motus. Ad ɔsequendũ eñ aliqđ desideratũ ⁊ intentũ oẽ aial mouet᷑. Et quia sensus ⁊ appetitus sint pncipalia mouentia in aialibus pfectis: nõ tñ sensus ⁊ appetitus inquãtum hmõi etiã sunt sufficientia ad mouendũ: nisi supadderet᷑ eis aliq̃ virtus. Nã in imobilibus aialibus est sensus ⁊ appetitus: nõ tñ habẽt vim motiuã. hec aũt vis motiua est nõ solũ in appetitu ⁊ sensu vt i operante motũ: sed in ipsis partibus corporis vt sint habilia ad obediendũ appetitu aie mouẽtis. hec btũs Tho.

De vsu ⁊ exercitio bono potentiarũ anime.

§. VII. Potentiarũ aũt aie

rõnalis cum q̃nq3 sint gña sm pħm in. ij. de aia. ⁊ ois actio humana ab his pcedẽs: tũc bñ agit᷑ ⁊ meritorie q̃n ex gr̃a in aia agit᷑. vnde ps. xxj. Aia mea illi viuet. scilicet vita gr̃e: ⁊ semẽ meũ seruiet ipsi. Semẽ spũale seu gñatio aie est q̃ntuplex gen⁹ potẽtiarũ q̃ fluũt: ⁊ sic generant᷑ ab aia. Que tũc seruiũt deo: cũ aia viuit ei. s. ex gr̃a. Possunt ⁊ iste figurari p q̃nq3 talẽta tradita a dño seruo suo. Mat. xxv. q̃ tũc duplicant᷑. vñ talis intrat in gaudiũ dñi: cũ scilʒ qs exercet nõ solũ instinctu humane rõnis vt pħi: sed etiã diuina illustratione gr̃e: vt sancti. Nec põt ista expositio incõgrua reputari: q2 dissona est ab his que sequũtur in illa parabola: idest nõ correspõdet eis. nã subdit᷑ de duobus talẽtis aut vno tñ aliis datis. Certũ est aũt q̃ oẽs hoies habent pdictas oẽs potentias. Dicit eñ. b. Tho. sup Can. in plogo. q̃ illud hʒ locũ in expositiõe lrali scripture. s. q̃ opʒ q̃ non sit dissona: sed rñdeat pcedẽtibus ⁊ sequẽtibus. hoc aũt nõ requirit᷑ in expõne morali scripture: vt ptʒ in expõnib⁹ doctorũ.

De potẽtia motiua.

Debet g quis opari sm potentiã motiuã ex gr̃a eundo ad templũ vt xps ⁊ apłi Actuũ. v. Nõ aũt ad theatrũ vel spectaculũ: tales eñ debẽt puniri. de ɔse. di. j. qui die. Debet moueri ad indulgentias ⁊ laudes diuinas. ps. Lauda aĩa m. d. ⁊c. Qui ppitiat᷑ oibus iniq̃tatibus tuis. p indulgentias quoad penã. p laudẽ ɔfessionis quoad culpã. Nõ aũt dʒ ire ad choreas: ibi eñ amputat᷑ figurate caput Johãnis bap. Mar. vj. qui interpretat᷑ in q̃ est gr̃a. Debet moueri ⁊ operari ad iuuandũ pximos vt Tobias: q̃ discurrebat p ciuitates visitando: ɔfortando captiuos: vestiẽdo nudos. sepeliendo ⁊ hmõi. Et vt Paulus q̃ laborabat manibus suis ad puidendũ sibi ⁊ suis: nõ aũt discurrẽdo cũ malis ad iniq̃tatẽ. De q̃bus Salomon Prouerb. j. Pedes eorũ ad malũ currũt. ⁊ sic aia laborãtis laborat sibi.

ps. cxlv.

Uegetatiua.

Uegetatiua bñ vti dʒ: videlʒ cibis ⁊ potibus q̃ deseruiũt nutritiue ⁊ augmẽtatiue vtẽdo ad necessitatẽ nõ voluptatẽ. Nã ⁊ helias carnes comedit: ⁊ dauid aquã male ɔcupitã. s. de cisterna bethleẽ effudit. s. nõ bibendo. dis. xij. delitie. Uenereis aũt actibus q̃ deseruiũt gñatiue vtat᷑ p̃ise cũ cõiuge sua: ⁊ nõ aliter ad plem pcreandã: vel debiti redditionẽ non ad libidinẽ explendã. xxxij. q. iiij. vir cũ ppria. ibi. cũ eñ. cum glo sua.

De sensitiua.

Cum sensitiua bñ q̃s cõmerciat᷑ cũ sensus exteriores visum auditũ ⁊ alios sub disciplina custodit rõnis: nõ eos exercens ad curiositatẽ vt ille q̃ dixit. Juga boum emi q̃nq3: ⁊ eo pbare illa. Lu. xiiij. scʒ p curiositatem. passiones insup appetitus sensitiui mortificat a vitiis.

De intellectiua

Talentũ intellectiue duplicat᷑: cum quis ipm applicat ad ɔsideranda spũalia ⁊ diuina ad intelligendũ sacra eloquia: q2 vt dicit᷑ di. xxxviij. sicut. Sicut stellas celi nõ extinguit nox: ita mentes fideliũ inherentes sacre scripture firmamẽto: nõ obscurat mũdana iniq̃tas. Qđ faciebat btã ỽgo maria cui dixit symeon. Tuã ipsius aiam ptrãsibit gladius. Luc. ij. qđ exponit Amb. de gladio spũali. qđ sm apłm est ỽbuʒ dei: qđ in scripturis positũ valide trãsiuit p aiam. i. intellectum ⁊ mentẽ ỽginis ɔferendo scripturas adinuicẽ de deo.

Eph. vj.

De appetitiua

Esa. xxvj

Talentũ aũt appetitiue auget᷑ dum q̃s affectũ hʒ ad deũ exẽplo Esa. di. Aia mea desiderauit te in nocte: sed ⁊ spũ meo in pcordiis meis. vel vera amicitia charitatis afficit᷑ ad pximũ. Unde de dauid ⁊ ionatha dr. j. Regũ. xviij. q̃ aia ionathe cõglutinata est cum aia dauid: scʒ affectu amicitie ⁊ charitatis. Diligere eñ ⁊ desiderare deũ ⁊ salutem pximi est actus volũtatis: ⁊ vt passiones appetitus sensitiui refrenat rõne.

Quinq3 sunt bona nob a deo tradita.

Si q̃s aũt vellet totã istã parabolã exponere de bonis nobis a deo traditis. Tũc põt dici q̃ q̃nq3 talẽta sunt q̃nq3 gña bonorũ circa q̃ versant᷑ operationes nostre: q̃ oẽs pcedũt a potentiis ipsius aie. Et pmũ talentum est bonũ nature datũ ad exercendũ. Matth. xx. Quid hic statis tota die ociosi: ite ⁊ vos i vineã meã. i. aiam ad laborãdum: ⁊ figurat᷑ per talentũ ereũ. Scđm est bonũ gratie collatum ad augendũ. ij. Cor. vj. Hortamur vos ne in vacuũ gr̃am dei recipiatis. Prouerb. iiij. Justorũ semita quasi lux splendens pcedit ⁊ crescit ⁊c. Et figurat᷑ p talentũ aureũ: quia sicut aurũ excedit oia metalla: ita gratia oia humana. Tertiũ est bonũ sciẽtie datũ ad docendũ. Matth. vlti. Docete oẽs gentes. Sap. vij. dicit᷑ de ea. Sine inuidia cõmunico: ⁊ honestatẽ illius nõ abscondo. Et figuratur p talentum argenteũ. De quo ps. Eloquia dñi eloquia casta argentũ ⁊c. *ps. xj.* Quartũ est bonũ potentie datũ ad defendendum se ⁊ alios. Esa. j. Subuenite oppresso: iudicate pupillo: defendite viduas. xxiij. q. iij. qui põt obuiare. ⁊ in. c. seq. Et figurat᷑ per talentum ferreũ: quia ferrum sua potentia ⁊ vigore domat alia metalla efficaciter. Quintum est bonũ opulentie datũ ad subueniendum. Luce. xj. Qđ super

est date elemosynā ⁊ oīa mūda sunt vobis. Et figurat̄ per talentū plūbeum. de quo zach. v. quia plūbum vilius est ⁊ grauius alijs metallis: ita tp̄alia sunt vilia ⁊ grauia. Aliq̄ vō ex p̄dictis tm̄ duo talenta habuerūt: sc̄z bonū nature ⁊ gratie. alij tm̄ vnū. s. bonū nature: nec talis excusatur si nō exercet. Hec in catholicon.

§. VIII. De ordine ipsarum

De ordine potētiarū aīe adinuicē.

potētiarū adinuicē dicit. b. Tho. in. j. pte. q. lxxvij. ar. iiij. ꝙ cū vna sit aīa: potētia aūt plures: ordine vō q̄dā ab vno in multitudinē p̄cedat̄: necē est iter potētias ordinē ponere ⁊ sm̄ depēdentiā vni⁹ ab altera. Quātū ad ordinē nature put p̄fecta naturalr̄ priora sunt imp̄fectis: sic potētie itellectiue sunt priores sensitiuis: vñ dirigūt eas ⁊ imperāt eis. Et silr̄ potētie sensitiue sunt priores potētijs nutritiue aīe. Scd̄m vō ḡnatiōis ordinē ⁊ tp̄is ecōuerso se hn̄t. Nā potētie aīe nutritiue sunt priores potētijs aīe sensitiue in via generatiōis: ⁊ ad earū actiones corp⁹ p̄eparāt. Silr̄ etiā de potētijs intellectiuis respectu sensitiuarū. Cū aūt potētie cognoscant̄ p̄ actus: sicut actus vni⁹ potētie causat̄ ab alio vt actus fantasie ab actu sensus: sic vna potētia causat̄ ab alia. Quis em̄ oēs potentie fluāt seu p̄cedunt ab essentia aīe: ordine tm̄ quodā vt vna procedat ab aīa imediate: alia mediāte alia: ⁊ hmōi. Et si dicat̄ ꝙ potentia q̄libet aīe est accidēs: si vna potentia p̄cederet ab alia: tūc accidēs subiectū eēt accidēs: qđ esse nō pōt. Rn̄. b. Tho. ꝙ accidēs p̄ se nō pōt esse subiectū accidētis: sed vnū accidens p̄ p̄us recipit in suba ꝙ̄ aliud: sicut p̄us quātitas ꝙ̄ q̄litas. Et h̄ mō dr̄: accidēs vnū esse subiectū alteri⁹ vt sup̄ficies coloris inquātū substātia vno accidēte mediante recipit aliud: ⁊ silr̄ de potentijs aīe.

De subiecto potētiarū.

De his aūt q̄nq̄ generibus potentiarū q̄uis oēs habeant p̄ncipiū ab aīa: tm̄ quedā sunt q̄ solum sunt in aīa vt in subiecto: vt intellectus ⁊ volūtas. Et has necesse est remanere etiā destructo corpore: cū subiectū earum. i. aīa remaneat imortalis. Quedā sunt in coniuncto vt in subiecto: sicut oēs potentie nutritiue: sensitiue: ⁊ motiue. Et q: destructo subiecto non pōt accidens remanere: ideo corrupto cōiuncto. i. hoīe non remanent ille potentie actu: sed tm̄ virtute sicut in p̄ncipio vel radice. Et si obijciatur ꝙ in lib. de spū ⁊ aīa dr̄: ꝙ aīa recedit a corpore trahens secum sensum: ⁊ imaginationē: rationē: ⁊ intellectū: irascibilitatem: ⁊ ɔcupiscibilitatem. Rn̄. b. Tho. ꝙ liber ille nō h̄z autoritatē. vñ qđ ibi scriptū est: ea facilitate ɔtēnit̄ qua p̄batur. Vel pōt dici ꝙ aīa trahat secū has potentias nō actu: sed virtute. Si etiā obijciat̄ quia Luce. xvj. fuit dictū diuiti. Recordare q: recepisti ⁊c. memoria autē est potentia sensitiua. Rn̄det. b. Tho. ꝙ memoria ibi accipit̄ eo modo quo Aug. ponit memoriā in mente p̄ut. s. est pars intellectiue: nō p̄ut est potentia partis sensitiue.

¶ De potentia vegetatiua ⁊ sensitiua. Caplm̄. ij.

Tres sūt potentie vegetatiue.

Vegetatiua distinguitur in tres partes siue potentias. s. nutritiuū: augmētatiuū: ⁊ generatiuū. Vñ in. ij. de aīa dicit ph̄s. ꝙ op̄a hui⁹ aīe sunt ḡnare: alimento vti: ⁊ augere. Pro hui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. in. j. parte. q. lxxviij. ar. ij. ꝙ vegetatiuū h̄z p̄ obiecto corp⁹ ip̄m viuēs p̄ aīam. Ad qđ triplex op̄atio aīe est necessaria. Vna p̄ quā esse acq̄rat: ⁊ ad hoc ordinat̄ potentia ḡnatiua. Alia p̄ quā corpus viuens acq̄rat debitā quātitatē: ⁊ ad h̄ ordinat̄ vis augmētatiua. Alia p̄ quā corpus viuētis saluat̄ ⁊ in esse ⁊ in debita quātitate: ⁊ ad hoc ordinat̄ vis nutritiua. Est tm̄ quedam

Differentia harū triū.

differētia attēdenda inter has potētias. nā nutritiua ⁊ augmentatiua habēt suū effectū in eo in q̄ sunt: q: ip̄m corp⁹ viuū aīe auget̄ ⁊ ɔseruat̄ p̄ vim augmentatiuā ⁊ nutritiuā in eadē aīa existētē. Sed vis generatiua h̄z effectū suū: nō in eodē corpore: sed in alio: q: nil est ḡnatiuū suijpsius: ⁊ iō vis ḡnatiua approp̄inquat quodāmō ad dignitatem aīe sensitiue q̄ h̄z operationē in res exteriores: ⁊ sic in his p̄fectior est ḡnatiua. Est em̄ rei p̄fecte facere alterā q̄lis est ipsa. ei aūt deseruiūt nutritiua ⁊ augmētatiua: augmentatiue vō nutritiua. Dicit̄ autē nutritiua deseruire generatiue potētie. sm̄. b. Tho. in. j. parte. q. vlti. q: illud qđ est conuersum p̄ virtutē nutritiuā ex alimēto anteꝗ̄ conuertat̄ in substantiā mēbrorum accipit̄ a virtute ḡnatiua vt semen. Et hui⁹ signū ponit ph̄s: q: aīalia magni corporis q̄ indigēt multo nutrimēto sunt pauci seminis sm̄ quātitatē corporis sui ⁊ pauce ḡnationis: vt patet in elephāte. Similr̄ hoīes pingues sunt pauci seminis p̄pter eandem cām. Et p̄pter hāc cām in pueris nō est semē: q: sup̄fluū nutrimēti in augmentū cōuertit̄: ⁊ iō nō pn̄t ḡnare: ⁊ sic sup̄fluū alimenti est semen sm̄ ph̄m in lib. de ḡna. aīalium. Sciendū etiā sm̄. b. Tho. vbi. s. ꝙ alimentū ex cibo ⁊ potu vē cōuertitur in spēm humane nature inquātum accipit vē spēm carnis ⁊ ossis: ⁊ hmōi partiū. ⁊ h̄ est quod ph̄us dicit in. ij. de aīa. ꝙ alimētū nutrit inquātū est potētia caro. Qđ aūt dn̄s dicit Mat. xv. Oē qđ intrat in os in ventrē vadit ⁊ in secessum emittit̄. nō sic intelligendū est ꝙ oē. i. totū qđ intrat in os emittat̄ p̄ secessum: s̄z q: de oī cibo aliq̄d impurū p̄ secessum emittit̄. Et q: virt⁹ oīs in corpore passibili p̄ ɔtinuam actionē debilitat̄: q: hmōi agentia etiā patiunt̄. iō virt⁹ cōuersiua alimenti in naturā corporis aīalis in p̄ncipio quidē est tā fortis vt possit cōuertere nō solū qđ sufficiat ad restaurationē dep̄diti: s̄z etiā ad augmētū. Postea vō nō pōt cōuertere: nisi quātū sufficit ad restaurationē dep̄diti ⁊ tunc cessat augmētū. Demū nec h̄ pōt: ⁊ tūc fit diminutio. deinde deficiēte hac v̄tute totaliter deficit aīal: sicut virt⁹ vini cōuertētis aquā mixtā paulatim p̄ admixtionē aq̄ debilitat̄ vt tandē totū fiat aquosū. vt ph̄s exēplificat. Qđ aūt aliq̄ dicūt ꝙ alimētū nō cōuertit̄ in v̄itatē humane nature: sed accipit̄ alimētū vt quoddā fomētū. s. vt resistat actioni caloris naturalis: ne ɔsumat humidū naturale: sicut plūbū vel stānū adiūgit̄ argēto ne ɔsumat̄ p̄ ignē. Sed illa materia q̄ in p̄mo hoīe forme humane fuit subiecta i seip̄a multiplicat̄: ⁊ h̄ mō multitudo humanorum corporū a corpe p̄mi hoīs deriuat̄. Totū h̄ rep̄robat. b. Tho. ibi p̄ multas rōnes p̄bans ꝙ vē cōuertit̄ alimentū in naturā hoīs.

Aīalia magni corporis indigent multo nutrimēto.

§. I. De potētia sensitiua

hec est duplex: videl̄z exterior ⁊ interior. Exterior dr̄ q̄ h̄z organa in q̄b⁹ est affixa exterius visibilia. Ista aūt subdistinguit̄ in q̄nq̄ sensus exteriores. s. visum: auditū: odoratū: gustū: ⁊ tactū: vt ponit ph̄s in. ij. de aīa. Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. in. j. par. q. lxxviij. ar. iij. ꝙ rō numeri ⁊ distinctiōis exteriorum sensuū accipiēda est sm̄ id qđ p̄prie ⁊ p̄ se ad sensum p̄tinet. Est aūt sensus potētia passiua q̄ nata est imutari ab exteriori sensibili. exterius ḡ imutatiuū est qđ p̄prie ⁊ p̄ se a sensu p̄cipit̄: ⁊ sm̄ ei⁹ diuersitatē potentie distinguūt̄. Est aūt duplex imutatio. Vna naturalis ⁊ alia spūalis. Naturalis q̄dē sm̄ ꝙ forma imutantis recipitur in imutato sm̄ esse naturale: sicut calor in calefacto. Spūalis autē sm̄ ꝙ forma imutantis recipit̄ in mutato sm̄ esse spūale: vt forma coloris in pupilla: q̄ nō fit p̄ hoc colorata. Ad op̄ationē aūt sensus requirit̄ imutatio spūalis: p̄ quā intentio forme sensibilis fiat in organo sensus. Sed in q̄busdā sensib⁹ inuenit̄ imutatio spūalis tm̄: sicut in visu. In q̄busdā aūt cū imutatione spūali etiā imutatio naturalis. Et h̄ vel ex parte obiecti tm̄: vel etiam ex parte organi. Ex parte aūt obiecti inuenit̄ imutatio naturalis sm̄ locū: vt in sono q̄ est obiectū audit⁹. Nā son⁹ ex p̄cussione causat̄ et aeris cōmotione. Scd̄m alterationē vō in odore q̄ est obiectū olfact⁹. Op̄z em̄ p̄ calidū aliq̄ mō alterari corpus ad h̄ ꝙ spiret odorē. Ex parte aūt organi est imutatio naturalis in tactu ⁊ gustu. Nā ⁊ manus tāgens calida calefit ⁊ lingua humectat̄ p̄ humiditatē saporum. Organū vō olfact⁹ et audit⁹ nulla naturali immutatione immutat̄ in sentiendo nisi p̄ accidens. Visus aūt est maxime spūalis: q: est absq̄ aliq̄ immutatione naturali organi vel obiecti: et perfectior

De q̄nq̄ sensibus exteriorib⁹.

Duplex est imutatio.

inter oēs sensus ꝛ cōior. ꝛ post hunc auditus. deinde olfactus. tactus aūt ꝛ gustus sunt maxime materiales. Et ide est ꝙ alij tres sensus nō fiūt ꝑ mediū cōiunctū: ne aliq̄ naturalis trāsmutatio pertingat ad organū. vt accidit in his duob⁹ sensibus. Est aūt triplex sensibile obiectū. s. ꝓpriū. cōe. ꝛ ꝑ accidēs. Sensibile ꝓpriū est qđ pͥmo ꝛ ꝑ se imutat sensum: vt color visum. sonus auditum. ꝛ hmōi. Sensibile cōmune est qđ non pͥmo ꝛ ꝑ se mouet sensum: sed rōne sensibilis qualitatis existentis in eo: vt superficies rōne coloris. ꝛ hmōi. Sensibile ꝟo ꝑ accidens est qđ nō facit aliquā diuersitatem in inmutatione sensus.

Triplex est sensibile.

¶ De singulis quinq̄ sensibus. Capl'm. iij.

Quō fiat visio.

De visiōe corꝑali quō fiat. Plato ꝛ Empedocles opinati sunt ꝙ modus vidēdi fieret extramittēdo radios ab oculꝭ: nō intus suscipiēdo sicut est ꝟitas. Qđ ꝓbabāt hac rōne. Si visio pficeret suscipiēdo int⁹: tūc nō esset necesse vt qñ aliqs acute vellet videre: nisi ꝙ apiret oculos: ꝛ quātomagis apiret: tātomagis videret formā. Sz ꝯrīū apparet: ꝛ h̄ tenet Arist. q: qñ aliqs vult acute videre magis cōstringit palpebras ꝛ artat oculos: ita ꝙ ille conat⁹ designat aliqđ a se ejicere ꝛ emittere ꝛ nō recipe. Sed ꝙ ista opinio sit falsa ꝛ ipossibilis. s. ꝙ visio fit extramittēdo: ita ꝙ lux piramidalis egrediat a visiōe vt dicunt illi: ostēdit ꝑ h̄ ꝙ lux nō pōt egredi a visu nisi q̄tuor modis. Primo q: aut lux erit cōtinuata cū vidēte ꝛ cū tota re visa cōiuncta. Scđo aut lux in visiōe cōiūgit cū tota re visa ꝛ sepat tota a vidēte. Tertio aut lux egrediēs nō est cōiuncta cū tota re visa: sz cū aliqua parte ei⁹. Quarto aut lux pficiēs visionē sepat ab vtroq̄. s. re visa ꝛ vidēte. Et pͥmū q̄dē esse nō pōt. s. ꝙ lux egrediens ꝯtinuet cū tota re visa ꝛ vidente. Huius rō est. q: cū videamus astra celi seq̄retur ꝙ lux egrediēs extenderet vsq̄ ad astra celi: qđ est ipossibile: cū egredi non sit nisi corporꝫ: lux aūt nō est corpus. Scđm etiā. s. ꝙ tota lux separet a vidēte ꝛ cōiungat cū re visa qđ esse nō pōt: q: qđ nō ꝯtingit videntem nō videt. vñ h̄ simile eēt ac si q̄s sentiēdo tāgat manu abscissa. Tertiū. s. ꝙ lux cōiugat cū aliq̄ pte rei vise hoc nō pōt esse: q: tūc nulla res videret fm se totā: sz ꝑ parte q̄ a luce tangit. Quartū scꝫ ꝙ luce egrediēs nō cōtinuet nec cū re visa nec cū vidēte: sed ab vtroq̄ separet: hoc etiā nō pōt esse: q: si lux nō ꝯtinuatur cū vidēte nō videbit. Si nō cōtinuatur cū re visa: non videbit. Sic ḡ in vanū ponit lucem egredi a visu. Ad rōnē aūt predicte opinionis cum scꝫ d: ꝙ volens videre acute nō aperit oculos: sed potius cōstringit. Rñdet ꝙ hoc nō fit ꝙ lux exꝓmat vel emittat a visu: sed poti⁹ vt crystallinus humor vniat ac virt⁹ visiua ꝛ adiuuet ꝛ ꝯfortet: q: virt⁹ vnita est fortior diuisa. Vñ natura ordinauit cilia eminentia ꝛ grossa ꝛ nigra vt adiuuent visum: ne ꝯfundatur disgregatus a luce vel lumine exteriori. Cui⁹ signū est ꝙ cū aliquis vult videre subtiliter ꝛ acute obumbrat visum: vt ꝑ vmbrā virtus visiua cōgregetur. Alb. ꝛ Tho. in cōmen. sup lib. de anima.

§. I. Fit ergo visio ꝑ receptionē fm Arist. nō ꝑ emissionē radiorꝫ ab oculis.

Quatuor reqrūtur ad visionē corporalem

Ad quā visionē corporalē necesse est q̄tuor ꝑ ordinē cōcurrere. Et pͥmū est color in obiecto visus: color aūt mouet dyaphanū ad sui susceptionē: q̄ mot⁹ nō est localis: sz mot⁹ alteratiōis q̄ alteratio est mot⁹ ad formā q̄ est q̄litas rei vise. Ubi sciēdū ꝙ color in corpore colorato: est q̄litas cōpleta in suo eē naturali: imediate aūt est q̄litas incōpleta fm esse rōnale. Scđm qđ requirit ad visionē est dyaphanū. i. aliqđ corpus ꝑspicuū. puta vitrū aq̄ vel aer: q: si inter visibile ꝛ visuꝫ nō esset mediū trāsparēs sed vacuū: cū in vacuo nō possit esse ꝯtactus: tūc visibile nō inmutaret: ꝛ visus nō inmutaret. Tertiū qđ reqrit est lumē: qđ lumē est necessariū nō q̄dē ex parte coloris q̄ de se est visibilis: sed ex parte dyaphani. Nā color cū sit lux obscura ex admixtione corporis opaci: nō mouet dyaphanū ꝑfecte: ꝛ in vltima dispositione: sed lumen in vltima dispositiōe facit dyaphanū receptiuum coloris. Quartū qđ requirit est potentia sensitiua simul cuꝫ organo. potētia em̄ sensitiua est pͥncipiū visiōis: q̄ potētia exercetur ꝑ corp⁹: ꝛ est iuxta cerebrū interi⁹ vbi cōiungunt duo nerui ex oculis ꝓcedētes. Organū etiā reqrit. i. oculus qđ nō dꝫ esse igneū neq̄ aereū: sed aqueū fm Arist. Et hoc ratione ꝑspicuitatꝭ: nō fm ꝙ aq̄. ꝑspicuū em̄ aqueū: ꝛ magis ꝯseruat ꝙ aer ꝛ magis replentat. Tho. ꝛ Alber. in cōmen. de aīa. De q̄nq̄ sensib⁹ corporis. Hi figurant ꝑ q̄nq̄ porticus piscine. de q̄bus d: Jo. v. In his iacebat multitudo magna lāguētiū. Aqua piscine significat mollē et fluidam carnē circa quā sunt q̄nq̄ sensus. Uel melius. Piscina in q̄ lauabant oues sacrificande ꝛ deo offerende: ꝓpter qđ dicebat ꝓbatica a probaton hebraice qđ est ouis latine: ꝛ significat pniam in qua lauātur a sordibus spūalibus aiarꝫ oues xp̄i. Quinq̄ porticus circa eā sunt q̄nq̄ sensus pͥncipia peccōꝝ. In his iacet q̄ infirm⁹ est ꝑ peccm̄ quiescēs in huiusmodi sensationib⁹ ꝛ q̄ sequūtur ex eis. Et his opꝫ exire qui vult sanari ꝛ intrare in piscinā pnie: ꝛ hoc post motionē aque ab angelo. i. post p̄dicatoris vel sacerdotis admonitionē: vel angeli instigationē aut dei inspirationē virtute autē crucis q̄ ibi d: fuisse tunc abscondita sanatur vnus tm̄. i. q̄ in vnitate fidei ꝛ charitatis pniam agit: ꝛ q̄ prior. i. qui hꝫ solicitudinem. i. diligentiam ad hoc. Hi etiā figurātur per q̄nq̄ reges in terra promissionis quos cruci affigi precepit Josue. Hi em̄ sensus vsurpant sibi dominiū sup animam: sed xp̄s iesus iubet cruce modestie ꝛ austeritatis mortificari vt exponit Orige. sup penta. Unde xp̄s Luce xiiij. Qui nō accipit crucem suam ꝛc.

Quinq̄ sensus sut q̄nq̄ porticus.

§. II. In porticu ergo visus iacet multitudo lāguentiū spūaliter multiplr. q: sicut nobilior sensus: ita periculosior. Et precipue.

¶ Ex lepra lasciuie.

¶ Ex hydropisi auaricie.

¶ Ex cecitate inuidentie.

Visus inducit lasciuiam.

Visus si nō refrenat multū inducit ad lasciuiā ꝛ luxuriā. vñ Thren. iij. d: Oculus meus depdatus est aiam meā in cūctis filiab⁹ vrbis mee. In hui⁹ exēplū ꝛ figurā. Dina q̄ et egressa est de domo vt videret mulieres ꝛc. rapta ꝛ violata est a sychen. Gen. xxxiiij. vñ Augu. Nec dicatis vos hr̄e aios pudicos si habeatis oculos ipudicos. Quintilia. Oculi sunt tota luxuria nostra: hi nos in oia q̄tidie vitia ꝑcipitant. Narrat rō q̄sdā phōs vt totā cogitationē ad mētis puritatē cogerēt sibi oculos eruisse. Et q̄uis nō bñfecerint tm̄ cognouerūt quātū malū sequat ex visu inordinato visus. Qđ em̄ xp̄s ait Mat. xviij. Si oculus tu⁹ dexter scādalizet te erue eū ꝛc. Nō intelligit de materiali erutiōe qđ ꝓhibet sz de spūali videlꝫ ꝙ si aspect⁹ alicui⁹ rei inducit hoiem ad ruinā: puta fornicationē. dꝫ subtrahere nō oculū sz actū. i. nō aspicere. Moralr aūt oculus dexter ē stat⁹ speculatiu⁹ ꝛ ꝯtēplatiu⁹. quē si q̄s videt iducere ad ruinā: vel ꝓpter dubia fidei vel sugbiā ꝛ hmōi abutēdo: dꝫ dimittere ꝛ madere se actiuis.

xxxij. q. v. c. nec solo.

Infirmat q̄s ex visu hydropisi auaricie: sicut em̄ hydropic⁹ nō pōt satiari potu: sic nec cupidus pecunia. Eccli. xiiij. Insatiabilis ē oculus cupidi i pte iniq̄tatꝭ nō satiabit donec ꝯsumat arefaciēs aiam suā. ps. Tabescere fecisti sicut araneā aiam ei⁹. s. cupidi. i. tu de⁹ punisisti deficere ꝛ ꝯsumi. Sicut aranea se eiuscerat faciendo telas ad capiendas muscas. ita auarus ad excogitandas malicias ꝛ fraudes. Aspect⁹ ḡ rerū inducit cupiditatē carū: sicut achā vidēs regulā aureā ꝛ chlamydē coccineū furat⁹ est ea. Josue vij. c. Ad auget visus inuidiā. Uidēs em̄ aliqs ꝓsperitatē ꝛ excellentiā alterius cum nō afficiat. affligit: inuidet videre nō potest. Eccli. xiiij. Nequā est oculus inuidi al's liuidi: et auertens faciē despicit aiam suā. Vñ saluator in parabola vinee dixit vni ex murmurātib⁹. An oculus tu⁹ nequā est: q: ego bonus sum. Matth. xx. Sic filij Jacob videntes ꝙ

Psalm⁹ xxxviij.

ioseph

Ioseph a patre plus alijs amaretur inuidebāt ei: ꝛ propter
hoc vendiderunt hismaelitis. Geñ. xxxvij.

§. III. In porticu auditus

Per auditū fiūt mala þ. iacet alia multitudo infirmoꝝ spūalr ꝛ precipue inducit.

ℭ Iracundie feritatem.

ℭ Erroris falsitatem.

ℭ Mentis vanitatem.

Cū q̄s em̄ audit q̄ sibi nō placet turbaꝛ. Vñ pharisei au-
ditis v̄bis xp̄i scādalizati sunt: iniuste tñ. Mat. xv. Hero-
des audiēs de natiuitate noui regis turbat⁹ est. Mat. ij.
Vñ ꝛ chilo vn⁹ de septē sapiētib⁹ mūdi: ne maledicas in-
quit primis. audies em̄ vn ꝛ tu cōtristeris. ps̄. Dñe libere
ps̄. cxix. aiam meā a labijs iniq̄s: ꝛ a lingua dolosa. ne. s. audiaȝ ea
ꝛ ex þ vt ex cōtumelijs ꝛ hmōi irascar. Audit⁹ cū indifferē
ter adhibeꝛ inducit insṫos errores: dū scȝ crediꝛ q̄ꝺ audiꝛ
ꝛ ꝺ: p partialitatuȝ disseminatores vel detractores. ij. Ti
mo. iiij. Sanā doctrinā nō sustinebūt: sed ad sua desideria
coacervabūt sibi magros prurientes auribus: et a veritate
q̄dē auditum auertēt: ad fabulas aūt cōuertenꝛ. Esa. xx.
Loquimini nobis placentia ꝛ audiem⁹ ꝛc. Eua q: audiuit
serpētē loquētē iniuriā dei facilr credidit ꝛ ruit. Non solū
reus est q̄ falsum de alio pfert: sȝ etiam is q̄ aurē cito crimi
nib⁹ pbet. xi. q. iij. nō solū. Inducit vanitatē: q: cū q̄s lau
dari se audit inde superbit vel gl'iaꝛ: sicut herodes agrip-
pa: q: libēter audiebat a pplo laudes dei sibi dari: percus-
sus ab angelo fuit: ita vt scaturiret corpus ei⁹ vermibus.
Actuū. xij. Audiēdo etiā ociosa ꝛ inutilia: mens efficiꝛ va
na ꝛ in deuota tpe orationis ꝛ curiosa. Vñ de athenienſi-
bus curiosis diciꝛ: q̄ ad nihil aliud vacabant: nisi vt audi
rēt vel dicerent aliquid noui.

§. IIII. In porticu odora-

Que mala nūt p odoratū
tus multitudo magna iacet infirmantiū spiritualiter per
diuersa peccata.

ℭ Inuenitur in eo crudelitas.

ℭ Exercetur multa gulositas.

ℭ Procuratur carnalis suauitas.

Psalm⁹ lxxxvij. Ps̄. Longe fecisti. i. permisisti fieri notos meos a me: po
fuerūt me abominationē sibi. s. ppter infirmitatē passam.
Martha etiā dixit xp̄o: qñ iussit tolli lapidē a monumen-
to. Dñe iā fetet: q̄driduan⁹ em̄ ē. Jo. xi. Et sic videbaꝛ cru-
delis germano resuscitādo: ne naribus sentiret fetorem.
Multi ppter þ abominanꝛ paupes: ꝛ crudeles sunt pro-
pter sudores ꝛ fetores coꝝ: nec visitāt infirmos incarcera
tos mortuos: nec recipiūt pegrinos: sicut diues lazarū in
domo noluit recipe vlcerosum: q̄ sepult⁹ est in inferno: ꝛ p-
pter hmōi crudelitatē diceꝛ multi. Ite maledicti ꝛc. Mul
ti q̄rūt sentire varios odores: ꝛ ex his inardescit vitiū gu-
le. Dic Hiero. q̄ vultur ꝛ aq̄la odorāt trāsmarina cadaue
ra: ꝛ ad hmōi escā cōgregant diu volādo. sic gulosi sentiē-
tes odorē alicu⁹ cibi multū discurrūt et laborāt ad illum
habēdū quātūcūq; etiā cēt inmūdū ꝛ nociuū. Vñ ꝛ Jose-
phus narrat in lib. de bello iudaico. q̄ hierosolyma obses-
sa a tito filio vespasiani: q̄dā sentiētes odorē carnis assate
q̄ discurrebāt p ciuitatē intrauerūt domū vidue: ꝛ inuene
rūt filiū ei⁹ pre fame assatū: ꝛ iā in pte comestū. Et in figu
rā p̄dicta aialia. s. vultur ꝛ aq̄la: q: in odore sequunꝛ ꝛ cō-
edūt cadauera immūda declaranꝛ. Queriꝛ a multis odor
ppter ipsaȝ delectationē talis sensus. ꝛ si fieret ad cōfortā-
dū cor in infirmitate non esset malum. iuxta illud. Vnguē
to ꝛ varijs odoribus delectaꝛ cor. ꝛ bonis amici consilijs
aia dulcoraꝛ. Prouerb. xxvij. Sed cum fit ad voluptatē et
vanitatem vt alijs redoleat: multuȝ displicet deo. et cōtra
hmōi dicit cōminādo dñs per Esa. iij. c. Erit p suaui odo-
re fetor. p zona funiculus: et p crispāti crine caluitiuȝ ꝛc.
Et ibi etiā reprehenduntꝛ olfactoriola.

§. V. In porticu gustus ia-

cet aliqua multitudo languentium spūaliter. nam inducit
plura mala per abusum rationis. Gust⁹ inducit plura mala.

ℭ Est em̄ offuscatiuus.

ℭ Ariditatis inductiuus.

ℭ Vite vtriusq; destructiuus.

Job. vi. Que pri⁹ nolebat tāgere aia mea: nūc pre angu
stia cibi mei facti sunt. i. q̄ pri⁹ þm iudicium rōnis disposue
rā nō sumere cibaria gustādo: cū angustia ꝛ remorsu cōsci
entie indifferenter sumit etiā ad voluptatē. Gust⁹ em̄ cuȝ
delectat sensualitatē offuscat rōneȝ: vt q̄si videaꝛ recte fa
cere que ex gule sumit appetitu. Greg. i moral. In ip̄o esu
dū furtim gula surrepit: edēti delectatio pmisceꝛ. Vñ ple-
rūq; cōtingit vt refectionē corpis quā salutis causa cepim⁹
cā voluptatis expleam⁹: exēplū i noe ꝛ loth gustu dulcedi
nis vini ebrijs factis. Est ariditatis mētalis inductiu⁹. Si
cut em̄ gustata suauitate spūs: desipit ois caro þm Ber.
Ita ecōuerso gustata suauitate cibi et gule: desipiūt spūa
ps̄. cvi. lia. ps̄. Omnē escā abominata est aia illoꝝ. Vñ dicebant.
Numerī xi Aia nostra nau. su. ci. isto leuis. scȝ mañe q̄ꝺ significat spūa
lia. Destruit vitā corpalē ꝛ spūalē gust⁹ imoderate vsus
Ecc̄i. xxxvij. ppter crapulā multi perierūt. mente et corpe.
Hinc ꝛ Chrys. Excessus ciborū cōsumit ꝛ cōputrescere fa-
cit corp⁹ hūanū. ꝛ macerat egritudine diuturna: ꝛ tūc euȝ
morte crudeli cōsumit. de cōsc. di. v. nihil. ij. Ad idē Inno.
in li. de miseria hois dicit. Tā est breuis gule voluptas: vt
spacio loci vix sit q̄rtuor digitoꝝ. Spacio tpis vix sit quat
tuor momētoꝝ. Et dū auiditas nescit modū: ꝛ voracitas
excedit mēsurā: grauaꝛ stomach⁹: turbanꝛ sensus corpis:
q̄si eq̄ sine rōne currētes: aic ꝺo aurige non retinēt frena
ꝛc. Loquiꝛ ibi de gustu. Tā multa aialia capiunꝛ ad mor
tē p gustū: vt pisces hamo adescato: aues: mures: ꝛ hmōi.

§. VI. In porticu tactus

multitudo etiā iacet infirmoꝝ. Et licȝ sit hic sensus per to- Per tactū fiunt triplicia mala.
tum corpus p̄cipue: viget tamē in manibus.

ℭ Est luxurie pperratiuus.

ℭ Est iniurie illatiuus.

ℭ Est substantie ablatiuus.

Leuiꝛ. v. Aia q̄ tetigerit aliq̄d imūdum rea est. Qui teti
gerit piceȝ inq̄nabiꝛ ab ea. Ecc̄i. xiij. Qui ingrediꝛ ad vxo-
rē primi sui nō erit mūdus cū tetigerit eā. j. Cor. vij. Bo-
nū est hoi mulierē nō tāgere. Est aūt valde picu losus ois Tact⁹ ē periculo
tact⁹ ex libidine: ꝛ mortifer⁹ extra mrimoniu. Per man⁹ sus: ꝛ ma
em̄ in q̄b⁹ maxie viget tact⁹ lediꝛ. primus v̄berādo: vulnerā- xie viget
do: occidēdo ꝛ hmōi. vñ dñs p ps̄. ciiij. Nolite tāgere xp̄os in manib⁹
meos. i. inūctos. Oēs xp̄icole sunt in baptismo ꝛ cōfirma bus.
tione inūcti: p̄cipue tñ sacerdotes. Zach. ij. Qui tetigerit
vos. scȝ iniuriādo tāgit pupillā oculi mei. Vñ q̄dā mulier
pedissequa imperatricis arriane: q: tetigit Amb. p vestē tra-
here dicēs: vt descēderet de sede sua q̄tocius mortua est.
Per man⁹ autē fiūt furta: rapine. ꝛ multa mala opa iuri
lia. vñ Esa. j. ꝺ. Manus vr̄e plene sunt sanguine. Esa. lij.
Recedite ꝛ ide exite: pollutū nolite tāgere. s. faciendo ali
q̄d illicitū. Si q̄s ergo aliq̄ harū ifirmitatū grauaꝛ: descē
dat in piscinā pnie: ꝛ virtute crucis saluabiꝛ. Vñ in figurā
xp̄s in cruce q̄nq; vulnera sustinuit magna. s. in manib⁹ et
pedib⁹ ꝛ latere: vt. s. vulnera nr̄a q̄ ꝯtrim⁹ ex q̄nq; sensibus
sanaret: ꝛ ip̄os sensus exēplo ꝛ meditatione cruce mortifi
cem⁹. ad Gal. v. Qui sunt xp̄i carnē suā crucifixerūt cum
vitijs ꝛ cōcupiscētijs. Propterea aie ꝺ: Cañ. ij. Veni colū
ba mea in foraminib⁹ petre p meditationē plagarū manu
um ꝛ pedū. In cauerna macerie. i. plaga lateris.

§. VII. De quinqȝ sensibus

spūalib⁹. q̄bus sentiꝛ de⁹. dū q̄s bñ custodit sensus exteri-
ores. Pro cui⁹ declaratione sciendū q̄ aia nr̄a figuraꝛ p
hierosolymā þm docto. Dedi te: ait dñs Hiere. j. i ciuitateȝ
munitā. te. i. aiam tuam. Ad munitionē ciuitatis vltra ar-
ma virtutū ꝛ victualia sacroꝝ eloquioꝝ q̄bus aia pasciꝛ

requirit̄ ⁊ custodia diligēs portaꝝ. Unde dn̄s Deutero. iiij. Custodi temetipm̄. quātū scꝫ ad sensus exteriores. ⁊ aīam tuā. scꝫ quātū ad cogitationes interiores solicite. Mors enim inquit ꝓpheta: ingressa est per fenestras nostras. Nec sufficeret custodia ꝓpria: nisi adiungat̄ grē dei custodia. Qd̄ ps. intelligēs orabat dicēs. Custodiat aīam tuā dn̄s: dn̄s custodiat introitū tuū. i. sensationes exteriores: quib⁹ similitudines rerū ingrediunt̄ ad aīam: ⁊ exitum. i. interiores affectiones: quib⁹ aīa quasi egredit̄ ad appetitū rerū Math. xv. Ex corde enim exeunt cogitationes male ⁊c.

Hiere. ix.

ps. cxx.

De sex portis hierusalē spiritualis.

Dr̄ aūt hierosolyma fuisse sex portis munita: vt eliciē potest ex libro Neemie: que signant sex portas aīe. i. sensum. Nā cū in lingua ⁊ palato nō solū fit gust⁹: sꝫ etiā locutio ꝑ quā multa ⁊ bona ⁊ mala ingrediunt̄ ad aīam: ideo ipsa loq̄la ponat̄ ꝓ sexta porta. Prima igit̄ porta hierl̄m dicebatur porta fontis siloe: q: ꝓpe erat ibi fons siloe: vbi illuminatus est cecus. Ioh. ix. Et signat visum. Custodiēda est cōtinue porta oculoꝝ: sicut faciebat Iob dicens. Pepegi fedus cuꝫ oculis meis: vt ne cogitarē q̄dem de v̄gine. Auerte oculos meos ait ps. ne videāt vanitatē. i. mulierū sicut vidēs Bersabeā cōcupiuit. Clauso autē isto ostio orat q̄s ad prēm suum in abscondito. Math. vi. vt dicere valeat cum Iacob Gen. xxxij. Uidi dn̄m facie ad faciē: ⁊ salua facta ē aīa mea. Apit̄ eīm tūc ocul⁹ mētis ꝑ cōtēplationē. Sic saul⁹ cū cecat⁹ fuit exteri⁹: tūc iesum videbat. dicit Augu. qn̄ cetera nō videbat. ideo sc̄i cōiter clausis sensibus hn̄t visiones dei. Sc̄da porta hierl̄m dicebat̄ porta vallis: q: in valle erat vel in vallē ducebat. Et signat portaꝝ disciplīne. i. audit⁹ q̄ deseruit acq̄sitioni doctrine: in valle tn̄ humiliationis: humilr̄. i. suscipiēdo doctrinā. Et hec custodiēda est nō audiēdo detractiones vel nociua aliaꝫ: sicut eua audiuit serpentē in dei iniuriam. Unde Ecc̄i. xxviij. Sepi aures tuas spinis. Hoc clauso carnis ostio apitur ostiū spūs: audit⁹ aīe: quo intelligunt̄ diuine locutiones ⁊ inspiratiōes ps. Audiaꝫ q̄d loquat̄ in me dn̄s de⁹. Can̄. v. Aīa mea liq̄facta est: vt dilect⁹ locutus est. i. oī tarditate et frigiditate deposita secuta est diuinas inspiratiōes cū magno desiderio. ps. In auditu auris obediuit mihi. Ut abraā in oībus

Iob. xxxi.

ps. cxviij.

Psalm⁹ lxxxiiij.

ps. xvij.

Tertia dicebat̄ sterq̄linij porta: q: ꝑ eā stercora eiiciebantur. ⁊ signat nares in q̄bus est odoratus. vn̄ egrediunt̄ īmundicie cerebri: ⁊ sentiunt̄ fetores. Et h̄ claudenda est rebus mūdanis. Nō eīm de⁹ florib⁹ ⁊ aromatib⁹ odorem dedit ad vtēdū voluptuose: sꝫ necessarie: ⁊ vt ex hoc assurgamus ad bonitatē ei⁹ cognoscēdā. Sētit̄ aūt odor spūalis ab eo q̄ sensus mortificat in v̄itate ꝑ odoratū spūs. q̄ est discretio boni ⁊ mali. sicut inter odorē ⁊ fetorē. Naꝫ spūalia cōfortāt: vitia cōturbāt. Nasus tu⁹. dr̄ de aīa Can̄. vij. sicut turris. i. discretio: q̄ ē ita alta vt alōge cognoscat occultas insidias vitioꝝ. ⁊ Can̄. i. In odore vnguētoꝝ tuoꝝ curri mus: inq̄t aīa ad spōsum suū xp̄m. i. in suauitate exēploꝝ tue vite. Quarta erat porta vet⁹: q̄ sic dicebat̄ q̄si a p̄ncipio facta ⁊ p̄or alijs. Et signat gustū: q̄ a principio fuit regulat⁹ p̄us alijs: dū ꝓhibit⁹ fuit gust⁹ arboris scīe boni et mali: ⁊ alioꝝ cōcessus. Hunc opꝫ custodire: q: qui custodit os suū. i. a gustādo s̄m rōnem ⁊ nō s̄m sensualitatē: custodit ab angustijs aīam suā. Et tūc gustat̄ ꝑ internā delectationē ⁊ gaudiū Un̄ ps. Gustate et vi. q̄. sua. ē dn̄s. Dulcis est de⁹ in orone: dulcior ī mortificatiōe: dulcissim⁹ cōtēplatione. ait Basili⁹. Quīta erat porta piscīū: q: ide apportabant̄ pisces. Et signat tactū: q: sicut piscis gaudet in aq̄ ita tact⁹ in mollicie. Hūc opꝫ claudere: nō solū a venereis actibus tactib⁹ ⁊ hmōi: sꝫ etiā ab oībus illicitis. Esa. xxxiij. Btūs q̄ excutit manus suas ab oī munere. i. a lingua: ab obseq̄o: ⁊ pecunia. i. q. i. sunt nōnulli. In manibus p̄cipue est tactus. Quidā cōtact⁹ spūalis: ⁊ amplex⁹ est aīe ad ip̄m deū ꝑ sincerū ⁊ feruidū affectum. Un̄ aīa Can̄. ij. Dextera illi⁹ amplexabit̄ me. Et de muliere sanata ex cōtactu fimbrie vestimētoꝝ xp̄i dixit ipse. Tetigit me aliq̄s. Math. ix. Mar. v. Lu. viij. Tetigerat ipa ꝑ deuotaꝫ affectionē. tā-

Prouer. xxi.

ps. xxxiij

git etiā eius vestimēta q̄ cū simitat̄. Sexta porta dicebat̄ porta gregis: q: ibi accubabāt pecudes. Et signat portam locutionis: vbi multe locutiōes bestiales q̄escūt: et vitia. Cū ergo custodiunt̄ bene he porte hierl̄m: intrat iesus in ip̄am ꝑ sensus spūales: scꝫ visum cōtēplationis: auditum executionis diuinaꝝ inspirationū: odoratū discretionis ⁊ scē imitationis: gustū dulcis exultationis: tactū feruētis dilectionis: os diuine laudationis. Et in ip̄o ingressu mirātur interiores potētie seu affect⁹. In cui⁹ figurā dr̄: Mat. xxi. Cuꝫ introisset iesus hierosolymā: cōmota est vniuersa ciuitas di. Qualis est hic. Sed cum male custodiunt̄ sensus eiicit̄ xp̄s seu egredit̄. iuxta illud. Egressus est iesus ⁊c. ⁊ tūc intrat diabol⁹. Un̄ hiero. Si susceperim⁹ xp̄m in hospitio pectoris nostri: ilico fugam⁹ diabolum: ⁊ si peccauerimus ⁊ ꝑ peccati ianuā ingressus fuerit diabolus: ꝓtin⁹ xp̄s recedit. de pe. di. ij. si eīm inquit.

De locutione ⁊ multiplici vitio eius. Cap. iiij.

Quia membrū lingue

deseruit nō solū sensui gustus: sꝫ etiā locutioni. Ideo nūc agēdū est de locutione. Et de hac dicit sapiēs q̄ mors ⁊ vita. i. aīe et corpis in manibus lingue sunt. i. in ptāte seu vsu locutionis. Nā si q̄s male vtat̄: inde mors ei sequit̄ aīe: sicut p̄ꝫ in Petro cū ore xp̄m negauit: q̄ ex hoc mortē aīe incurrit. Et in quodā de ꝑplo iudeoꝝ q̄ i deserto xp̄m blasphemauit lingua sua: ⁊ ob h̄ lapidat⁹ est. Uita aūt ex ligua ꝓcedit aīe ⁊ corpis: si q̄s bn̄ vtat̄. qd̄ p̄ꝫ in publicano q̄ di. De⁹ ꝓpiti⁹ esto mihi pctōri. i. cū hūilitate iustificat⁹ est. ⁊ xp̄o dicēte v̄bo suo. Lazare veni foras corā oībus viuificat⁹ est. Prio igit̄ ondet̄ quō bn̄ q̄s ea vti dꝫ. Sc̄do quō q̄s male vtat̄: ⁊ q̄t mala inde ꝓueniāt. Et pro p̄mo sumat̄ ad declarationē hui⁹ v̄bū ps. dicētis. Laudationē dn̄i loquet̄ os meuꝫ: ⁊ bn̄dicat oīs caro noī scō eius in sclm ⁊ i sclm scl̄i. Ubi notant̄ tria gn̄a locutionū bonaꝝ.

Prouer. xviij.

Io. xviij.

Leuitici xxiiij.

Lu. xviij

Ioh. xi.

ps. cxliiij.

Prima s̄m naturā: ibi. Laudationē dn̄i.

Sc̄da s̄m grām: ibi. ⁊ benedicat omnis caro.

Tertia s̄m gloriā: ibi. ⁊ in seculū seculi.

§. I. Quantū ad primū est

De locutione naturali

cōsiderādū q̄ inter oīa aīalia solū hoī cōcessa est loquela naturalr̄. Nā etsi asina Balaā aliqn̄ locuta est: illud fuit ꝑ spāle miraculū nō ꝑ naturā: sed neqꝫ v̄ba sua ipa itellexit. Ex quo igit̄ creature rationali est concessa lingua loquax rationabilr̄ ea vti dꝫ: non bestialiter. Et hoc etiā ondit ipa dispositio naturalis oris et lingue. Et hoc est qd̄ dicit ps. Laudationeꝫ dn̄i loquet̄ os meū. i. dispositio oris mei bene cōsiderata: docebit me recte loqui s̄m rōnē. ⁊ sic ꝯñter deū laudare. Un̄ ⁊ de quodam muto a xp̄o sanato dr̄: q̄ loquebat̄ recte. Mar. vij. Et de quodā alio q̄ locut⁹ est mutus. Lu. xi. Circa dispositioneꝫ aūt oris ⁊ lingue quattuor cōsiderabimus: videlicet ei⁹ finalē causaꝫ: materiā: formā: ⁊ circūstātiā. Quātū ad primū causa finalis ꝓpter quaꝫ lingue nr̄e data est locutio: est vt hō ꝑ eā manifestet cor suum ⁊ cogitationes secretas: q̄ alr̄ ab hoīe sciri nō possent Un̄ dicit pħs q̄ ea q̄ sunt in voce: sunt note earū q̄ sunt in aīa passionuꝫ. Hoc ergo est primū qd̄ docet te naturaliter os tuū seu lingua: vt scꝫ loquaris q̄ habes i corde ⁊ nō ꝯtrariū. Caueas ne lingua tua sit serpētina: q̄ trisulcata seu triplex dr̄: nō q̄ habeat tres linguas: sꝫ q: ita velocit̄ mouet: vt videat̄ hr̄e tres linguas. Hac triplici ligua vsus est antiquus serpēs cū locut⁹ est ꝑme mulieri. Nā ⁊ falsuꝫ dixit: ⁊ decipe intēdebat. ⁊ v̄bū suū colore v̄itatis ⁊ vtilitatis opeuit. Ne igit̄ ei filius fias: vide ne falsum loquaris: ne ꝑ mēdaciū decipere intēdas. Nec duplici aut sophistico vtaris sermone: sꝫ sicut vnā linguā tm̄ nō duas dedit tibi dn̄s ad manifestandū interiorē cōceptū: ita vera ⁊ simplr̄ loq̄ris Nam de loquētibus dolose dicit ps. Linguis suis dolose agebāt: iudica illos deus. i. condēna. Quātū ad scd̄m videlicꝫ materiā lingue: nota q̄ ipa lingua ē carnea: non os-

Numeri xxij.

ps. cxliiij

Quare data sit hoi lingua.

j. perihermenias

ps. v.

De materia ipius lingue.

sea: ⁊ inde multū ductilis et volubilis hiāde p os: vt ex b intelligas te in locutione tua nō esse durū ⁊ ptinacē: s; ductilē ad retractādū si q̄d male dixisti: ad petendū veniā si aliū offendisti: ⁊ nō ꝓteruū ⁊ durū ad defendendū tuam opinionē. Vñ ⁊ Aug. dic. Magne sapie est hoiez reuocare qd̄ male locut⁹ est. xxij. q. iiij. magne sapie. Est etiam ipa ligua mollis et delicata nō aspera: ⁊ b te docet vt locutio tua sit benigna humana: nō aspa et dura. Vñ dicit spōsus de spōsa sua. s. aia in Cañ. Mel ⁊ lac sub ligua tua. Mel s. suauis locutionis: ⁊ lac refrigeratiōis. Et bnisi oportear aliqñ aspe loq̄ in correptiōe subditoꝝ. Vñ aplš ad Titū. Increpa eos dure. Est ipa lingua q̄si semp madefacta et mollis: ⁊ b vl' ex saliua ꝓcedēte a stōacho: vel a phlegmate ex capite descēdēte: vl' ex putredine in pectore cōgregata. ad significādū ꝙ locutio tua dz eē: vel de ṽbis diuinis tanꝙ ex cibis spūalib⁹ acceptis ex sacra scriptura et retētis in stomacho memorie. Vel de opprobrijs ⁊ passionib⁹ xp̄i q̄ est caput nr̄m. Vel de pctis tuis ꝓprijs tanꝙ saliue i pectore volūtatis aggregatis. iux illud Prouer. xviij. Iust⁹ prior accusator ē sui. Qd̄ etiā faciebat aplš dicēs. j. ad Ti. j. Qui prius blasphemus fui ⁊ ꝑsecutor et contumeliosus.

Cant. iiij.
Ti. j.

De forma lingue.

Quātū ad tertiū. s. formā. Notādū ꝙ ligua est lōga ⁊ lata ⁊ grossa: sed magis lōga ꝙ lata: ⁊ magis lata ꝙ grossa: vt itelligas ꝙ recte potes loq̄ vel de lōgitudine ꝑseuerātie in bono: vel de latitudie mutationis stat⁹ spūalis: vel de subtilitate scie diuine vl' humane. Istud vltimū nō frequēter exercēdū etsi bonū sit: sed vt di Iac. j. Si q̄s vestrū idiget sapia postulet a deo. Poti⁹ lingua in se subtilis est ingrossando: sicut naturl'r fit qñ linguaz q̄s retorq̄t: sicut faciebat aplš. j. ad Cor. iij. di. Non potui vobis loq̄ spūalia: s; carnalia. i. grossa ⁊ materialia tāꝙ puulis in xp̄o lac potū vobis dedi. De mutatione aūt stat⁹ hois nō de facili loquēdū: nisi cū q̄s intelligit vocationē a deo eē: s; ad ꝑseuerādū in bono ꝑ'ncipie dz eē locutio: sicut aplš faciebat j. Cor. vij. Vnusq̄sq; in ea vocatione q̄ vocat⁹ ē ꝑmaneat. Est etiā attēdēdū ꝙ lingua desuꝑ est lōgio: ꝙ subtus: vbi quodāmodo ligata est: nō aūt ex pte supiori: ad innuēdū ꝙ locutio de inferiorib⁹ siue terrenis dz eē breuis: de supnis ṽo plixa. Qd̄ suauit ꝓptime ṽgo gloriosissima breuissime loquēs de terrenis etiaz necessarijs: vt illud Ioh. ij. Vinū non hn̄t. s; copiose de diuinis: vt illud. Magnificat ⁊c. Lu. j.

Lingua q̄re claudit' dētes ⁊ per labia.

Quārū ad q̄rtū. s. circūstātiā cōsidera diligēter q̄t muris sit circūq̄ꝙ lingua clausa et circūdata: vt hic elicias nō de facili ⁊ indifferēter esse loquēdū. Nō t̄n ex oi pte clausa est: sed hz apturā oris: etsi cū clausura dētiū vel labioꝝ: q: etiā rephēsibile esset semp tacere. ꝓpter qd̄ dicit Esa. vj. Ve mihi q: tacui. Sed ꝑus frāgēda sunt ṽba dentib⁹ examinationis. Et b est qd̄ dicit Calixt⁹ papa. Pōderet vnusq̄sq; smones suos: ⁊ qd̄ sibi nō vult loq̄ alteri ne loquat. di. l. pōderet. Posita est etiaz lingua in ore tāꝙ in quodā fumo igneo: q: totū est rubeum: ⁊ sub oculis ⁊ narib⁹: vt scias locutionē esse debere charitatiuā et discretā.

Col. iiij.

Vñ aplš. Sermo vester sit sale cōdit⁹: ⁊ vt videat q̄s q̄b⁹ loquat. Et sic laudationē dn̄i loquet os meum istis obseruatis. cū em̄ q̄s sic bn̄ loquit deū laudat exēplo p̄s.

§. II. Secūdo ex autorita-

ps. cxliiij

te p̄s innuit locutio bn̄ grām. cum dicit. Et bn̄dicat ois caro nomini scō eius. ois caro. i. ois hō. Ois etiam caro dici potest oēe aial. ⁊ nō solū oēe aial: sed ⁊ ois creatura benedicit deo modo suo. Ad qd̄ etiaz faciēdū inuitabāt tres pueri: ananias: azarias: ⁊ misahel: oēm creaturā in fornace ignis positi: sed sine lesione dicentes. bn̄dicite oia opa dn̄i dn̄o. Dan. iij. Quadruplici aūt ṽbo ois caro et omis creatura bn̄dicit deū: ⁊ suo exemplo nos oēm carnē. i. oēm hoiem ad benedicendū inducit.

Et primum verbum est. Regratiemur.

Secundum. Faciamus.

Tertium. Proficiamus.

Quartū. Nos nō sumus vel nō stamus.

Quātū ad primū regratiat q̄s suū bn̄factorē: qñ et ipm laudat: ⁊ de eo qd̄ cōcessit q̄etat nō aliud q̄rens: etiā cū ei seruit: sic ois caro ⁊ creatura q̄ūq; deū bn̄dicit ⁊ regratiatur. Laudat em̄ ex sua ṽtute ⁊ pulchritudine creatura suū creatorē: sicut vulgariter d̄: ꝙ op⁹ laudat factorē: bm̄ quē intellectū dicebat p̄s. Laudet eū celi ⁊ terra mare ⁊ oia q̄ in eis sunt. Cōtētant aūt singula ita de esse suo ⁊ cōditiōe ꝙ nō desiderāt: nec q̄runt in alia trāsmutari. Et id qd̄ de⁹ imposuit in hoc ei indefectibili' seruiūt et obediunt. iuxta illud p̄s. Preceptū posuit. s. eis. ⁊ non preteribit. Et q̄ igit ois creatura bn̄dicit deo regratiando: erubescat miser hō nō regratiari deo: q̄ suꝑ oes exaltat⁹ est ab eo. O quanta gratitudo repitur in hoie: q̄ nec deū laudat: nec deo regratiat eū laudādo: nec cōtētat de statu suo: tāꝙ min⁹ debito recepit a deo suo vilificās bn̄ficiū receptū: nec obseruans ei⁹ preceptū. Exēplo igit vniuerse creature regratiet ore. et q̄ locutio ei concessa est noi scō dei in sclm. iuxta illud qd̄ ait aplš. In oibus grās agite.

Ois creatura bn̄dicit deo regratiādo sibi.
ps. lxviij
Psalm⁹ cxlviij.
j. The. v.

Scdm verbū creature est. faciam⁹. Nulla em̄ creatura repit ociosa: sicut nulla reperit absq; forma substantiali. forma em̄ q̄ dat esse rei: dat ei ⁊ opari. Vñ ⁊ cōmentator dicit: ꝙ q̄ aufert opationes a rebus aufert essentias reꝝ. Facit aute vnaqueq; semꝑ qd̄ sibi cōgruit: sed ⁊ hoiem q̄ prim⁹ creat⁹ est posuit in padiso voluptatis: vt oparet illud Gen. ij. Sed natura vitiata ꝑ pctm̄: ita iners ⁊ ociosa effecta est: vt maiorez tpis pte sibi cōcessi ad opandū amittat semꝑ tp̄s expectās ad opandū ex desidia. Vñ p̄s. Tp̄s faciēdi dn̄e. i. ꝓpter tp̄s qd̄ expectāt faciēdi dissipauerūt. s. hoies legem tuā non faciēdo qd̄ debēt. Cū igit ois caro seu creatura bn̄dicat dn̄m operādo qd̄ sibi cōuenit: ⁊ in b ōndit ṽtutē suā. nā terra fructificat: celū illuminat: aq̄ purgat: aer adiuuat diuersis modis. Bn̄dicat ⁊ hō deū suū: ⁊ ore bn̄ loquēdo: ⁊ ope faciēdo qd̄ dicit.

Creature bn̄dicūt deo faciēdo.
ps. cxviij

Tertiū ṽbū est. ꝓficiam⁹. Nascitur em̄ oēe aial paruū: s; paulatim crescit quousq; ꝑueniat ad debitā staturā seu magnitudinē. Sic etiā plāte querūt ⁊ sui ꝯseruationē. nā oē aial (vt dicit Boeti⁹ ⁊ Cice. in. j. officioꝝ) vitā tueri laborat. vt ptz ad sensum. Sic ⁊ hō querat non solū sui cōseruationē in esse spūali: ꝑ locutionē cōfitendo pctā sua: ⁊ inquirēdo ea q̄ cōferūt ad salutē. Sed etiam ⁊ ꝓficiat de die in diē. Sicut ex valde puo cū nascit corpali' crescit in magnū: ita ⁊ spūali' cū aplō: q̄ retro sunt obliuiscēs ad brauiū sequat supne vocatiōis in anteriora se extēdēs.

Creature bn̄dicūt deo ꝓficiendo.
Ad phil. iij.

Quartū ṽbū creature est. Nos nō sumus. Ex nihilo em̄ fecit ea de⁹ ⁊ hoim gen⁹. vt d̄. ij. Mach. vij. Et sicut ex nihilo sunt ad nihilū rēdūt: ⁊ ex sua ꝯtinua mutabilitate se nō esse ostēdūt. Sol⁹ deus ṽe est q̄ imutabilis est. Humilietur igitur ois caro. i. ois hō: ⁊ mētali ṽbo ⁊ vocali fatendo se nihil esse ex se: s; totum ex deo depēdere. Qd̄ intellexit gliosus baptista cū iterrogat⁹ q̄d eēt. nīdit se voce esse. Vox aūt eo ipo quo ꝓfert adnihilat. Nō ergo se hō bn̄dicat aliq̄d de se estimādo cū nihil sit. Sed bn̄dicat nomini scō dei a quo est: ⁊ q̄ semꝑ est in sclm. i. in vita presenti.

§. III. Quantum ad tertiū

De locutiōe glie

principale est sciendū ꝙ locutio glie erit dissimilis a locutione vite p̄ntis. ꝓpter qd̄ dicit aplus. j. ad Cor. xiij. Lingue cessabūt. s. cuiusmodi hic sunt: q: nec erit ibi varietas idiomatū. nec multiplicitas doctriū: nec modus iste verborū: cū ibi non sit aer ex cui⁹ repercussione formam⁹ locutiōes: erit t̄n ibi locutio in tali statu q̄ appellat sclm scl̄i. i. sclm futurū sequēs ad p̄ns. Et sclm q̄ dez d̄ etas. i. ānoꝝ q̄ est numer⁹ signans q̄etem ⁊ omnimodaz libertatē. Et hic d̄ etas. i. est status patrie ad quē ꝑuenit ex prima ⁊ scda locutione predicta. Ibi autez est quadruplex locutio bn̄dicta. Prima est admirationis ⁊ reuerētie: qua dicunt scī cū angelis incēte. Scūs scūs scūs dominꝰ de⁹ sabaoth. Esa. vj.

Seculū d̄ etas. i. annorū. quadruplex locutio bea⁊torum.

Scda est appetitionis resurgētie. Clamāt em̄ aie interfectorū propter deum dicentes Apoca. vj. Vsq; quo dn̄e

sanctus ⁊ verus nõ iudicas et nõ vindicas sanguinẽ nr̃m.
In qua locutione: vt dicit Greg. in moral. nõ est credẽdũ
eos vindictã petere de inimicis suis: cũ sint in pfectissima
charitate. Sed locutio illa est affect⁹ intensus quẽ hñt de
finali iudicio: ⁊ pariter suoꝝ corpoꝝ rehabitione: qđ tñ desi
deriũ quietat: ⁊ ex magnitudine glorie aĩe: quaꝫ iam rece
perũt: ⁊ ex certitudine rehabitiõis ipoꝛuꝫ corpoꝝ tpe deo
bñplacito: ⁊ multiplicatione saluãdoꝝ: q̃ interim pcurat.
Unde ibidem dr̃: ꝙ date sunt illis singule stole albe. i. glã
aiarũ: ⁊ dictũ est illis ꝙ qescerẽt adhuc modicũ donec im
Angeli pleat numer⁹ fratrũ eoꝝ. Tertia est manifestatio cogita
quomõ tionis seu cognitionis occulte. Manifestat eñ angel⁹ vel
dicũtur scẽũs alter alteri suos cõceptus put vult. Et sic dicunt ad
ad iuicẽ inuicẽ loqui: sicut i lib. zacha. legit. Quarta locutio est re
loqui cognitiõis bñficiẽtie. de qua dr̃ Apoc. vij. ꝙ seniores ante
thronũ dei ⁊ agni tollẽtes coronas de capitibus suis: po
nebãt ad pedes ei⁹ dicẽtes. Bñdictio ⁊ claritas ⁊ sapia ⁊
grãrũ actio: honor ⁊ virtus ⁊ fortitudo deo nr̃o in secula
scłoꝝ. i. de his bonis nobis collatis grãs tibi agimus. Et
nũc quidẽ tñ mẽte grãs agũt ⁊ bñdicũt: resuscitati vo cor
porib⁹ suis credẽdũ est ꝙ etiã ore laudabũt. Un̄ ⁊ Tobie
xiij. c. dr̃ de supna hierlm̃. Per oẽs vicos eius cantabitur
alleluya alleluya. qđ interpretatur laudate dñm oẽs. ⁊ Esa. li. dr̃ de
interpta ipa supna hierlm̃. ꝙ gaudiũ et letičia inuenietur in ea. gau
tur lau diũ. s. quoad corp⁹. letičia quoad aĩam: grãrũ actio et vox
date dñz laudis. Dr̃ aũt a qbusdã ꝙ locutio illa corpalis q̃ insensi
omnes. bilis erit ⁊ suauissima ad vnum idioma reducet: quod pri
mũ fuit i mũdo. ⁊ hoc idioma iudei dicũt fuisse hebraicũ:
q̃uis certitudinalr̃ sciri nõ possit. Nec ibi opus erit docen
hier. xxxj. re: q: vt dicit dñs p Hiere. Oẽs scient me a maiori vsq; ad
minimũ. Ut ergo valeat q̃s puenire ad hãc locutionez io
cũdissimã ⁊ pfectissimam: vtat bñ in pñti lingua nature ⁊
grẽ: ⁊ sic ex vbis iustificaberis: ait saluator Math. xij.

§. IIII. Quantũ ad malum

vsum lingue vnde mors sequit corpis et aĩe: ppter qđ di
cit Sal. Prouer. xv. Lingua immoderata conteret spm̃. ps.
Pone dñe cu. ori meo: ⁊ ostiũ. cir. la. meis. Nõ decli. cor
ps. cxl. me. in ver. mali. vbi tria possunt notari.

- Difficultatio recte locutionis. ibi. Pone dñe.
- Obseruatio debite discretionis. ibi. ⁊ osti. cir.
- Multiplicatio maligne infectionis. ibi. Nõ decli.

Quãtũ ad primũ nota ꝙ maxima difficultas est linguã
custodire ne erret: propter qđ dicit Jaco. in cano. sua. c. iij.
Qui non offendit in vbo hic pfectus est vir. ⁊ in. e. c. dicit.
Ois natura bestiarũ ⁊ volucrũ ⁊ serpẽtũ ⁊ ceteroꝝ domã
tur ⁊ domita sunt a natura humana: linguam vo nullus
hoim domare põt. Inquietũ malũ: ⁊ plenũ veneno mor
tifero. Et ppterea spũssanctus sup discipulos apparuit in
spẽ linguaꝝ. vt hr̃ Actuũ. ij. ad ostẽdẽdũ ꝙ ipe eã regat et
dirigat. Hoc igit cognoscẽs pph̃a nõ cõfidẽs in sua vtute
sed dñi adiutorio ait. Pone dñe cu. ori meo. i. opꝫ vt custo
Circũsti dias. Quantũ ad scðm opꝫ ꝙ plẽs circũstãtie obseruen
tie obser tur in locutione nostra ne sit mala. ⁊ ppterea dicit ostium
uãde i lo circũstantie labijs meis. s. pone: vt sciã qñ debeo loqui. qñ
cutione. tacere. Nã ⁊ tacere cũ expedit loqui: vitiosum est: et male
loqui peĩ⁹. Un̄ Aug. in. c. quisq̃s. xj. q. iij. Et qui mẽdacium
loquit ⁊ veritatem occultat vterq; reus est. ille q: nocere
desiderat: iste q: pdesse nõ vult. Neq; eñ aliqđ opus vir
tuosuꝫ esse põt: nisi debitis circũstãtijs vestiat sm̃. b. Tho.
in sum. Debet ergo loquẽs ↄsiderare cui loquat: vbi loqt
qñ loquat: quãtum loqtur: ad qđ loquat. i. ad quẽ finẽ: et
quõ loquat. Hec sunt circũstãtie attẽdẽde in locutione. Et
quãtũ ad pmã. s. cui loquat. scire debes ꝙ cũ excõicatꝭ lo
q̃ nõ debet: nisi in certis casib⁹ expressis a iure. xj. q. iij. cum
excõicato. ⁊. c. seq. Itẽ cõsiderare dꝫ si is cui loquit est pre
latus. soci⁹ vel subdit⁹. Nã plaris loq̃ debet cũ humilitate
⁊ reuerẽtia: etiã cũ de aliquo malo eos admonerẽt ⁊ hũa
ne. sicut fecit nathã cuꝫ reprehẽdit dauid de adulterio cõ
missõ. vt hr̃. ij. Reg. xij. Socijs aũt cũ deliquerit loquẽdũ
est nihilomin⁹ rephendẽdo non aspere: sꝫ cũ benignitate.
Un̄ aplš. Si pocupatus fuerit hõ in aliquo delicto: vos Gal. vj.
q̃ spũales estis huiõi instruite in spũ lenitatis. Subditis
vo sm ꝙ exigit ↄditio eoꝝ ⁊ q̃litas criminis. Scðo cõsi
derari dꝫ vbi loquat. nã in eccl̃ia q̃ est loc⁹ orõnis non de
cet loq̃ de reb⁹ mũdanis. Un̄ ex̃ de imm. ec. c. decet. li. vj.
dr̃: ꝙ ibi nõ debẽt fieri parlamẽta. et aplus. s. ad Cor. xiiij.
dicit. Mulieres in ecclesijs taceãt: non eñ pmittit eis loq̃
Et paulopost. Turpe est eñ mulieri loq̃ in eccl̃ia. Tertia
circũstãtia attẽdẽda in locutiõe est tps. Naꝫ vt dicit Eccs
iij. Tps tacẽdi ⁊ tps loquẽdi. Cũ eñ q̃s dicit suas oratio
nes puatas seu cões: non dꝫ tunc loq̃ cũ alijs: nisi magna
necessitas cogat. Et cum iuuenis est multuꝫ nõ expedit ei
multa loq̃ ⁊ docere alios: sꝫ poti⁹ tacere ⁊ interrogare seu
addiscere. Un̄ Eccl̃i. xxxij. Adolescẽs loquere in causa tua
vix cũ necesse fuerit. Si bis interrogat⁹ fueris: habeat ca
put responsum tuũ. Sic et xp̃s duodẽnis in tẽplo audiebat et
interrogabat. vt hr̃ Lu. ij. Quarto dꝫ attẽdere vt non ni
mis loquat etiã de bonis: q: in multiloq̃o nõ deerit pctm̃.
vt dr̃ Prouer. x. Quito dꝫ attẽdere ad finẽ ppter quẽ lo
quit. nã vbi finis malus est etiam ipm op⁹ malũ est. Si q̃s
eñ loqueret de diuinis reb⁹ vt inde laudaret vel deciperet
aliũ: vtiq; pctm̃ esset. Et iõ aplš dicebat ad Col. iij. Oĩe
quodcũq; agitis in vbo aut in opere: oia in noĩe dñi nostri
iesu xp̃i facite. Quantũ ad sextã circũstantiam dꝫ q̃s mo
dũ debitũ seruare: vt scꝫ sm materie exigentiã ⁊ personas
modũ seruet vel cõpassiuũ vt ad pusillanimes: vel argu
mẽtatiuũ rationibus vt ad sapiẽtes: vel mordicatiuuꝫ ad
duros ⁊ rebelles. Unde aplš. ij. ad Timo. iiij. Argue obse
cra increpa. Et q: difficile est ista oia seruare. ideo ps. po
stulat a dño h sibi pstari dicẽs. Et ostiũ circũstãtie ⁊c̃.

§. V. Quãtũ ad tertiũ prin

Locutio cipale sciẽdũ innumera mala pcedere ex locutiõe indebi
indebita ta. Un̄ Jac. iij. dr̃: ꝙ vniuersitas iniq̃tatis lingua cõstituit
pducit in mẽbris nostris inflãmata a gehẽna. Et ppterea dauid
multa dñm orat ab his malis liberari dicens in eo qđ sequitur in
mala. pdicto themate. Nõ declines cor meũ in vba malicie. Nõ
declines. i. nõ declinare pmittas. cor meũ. i. mentẽ ⁊ volũ
tatez meã. in vba malicie. i. in vba q̃ sunt mala et pctã. Jdõ
aũt dicit prius cor postea vba: q: vt dicit Aug. Ream lin
guã nõ facit nisi rea mẽs. Et sicut nũc lingua mala inflam
mat p desideriũ a gehenna. i. a diabolo: ita postmoduꝫ in
gehẽna inferni cruciatur ab eo. Et ppterea diues epulo
postulabat refrigerium in lingua di. Mitte ⁊c̃. vt refrige
ret linguã meã: q: crucior in hac flãma. Luc. xvj. non ꝙ aĩa
linguã habeat: sed q: cruciabat specialr̃ ppt pctã lingue.
Et sicut ois nr̃a locutio ex lr̃is resultat ⁊ cõponit alpha
Tot pec beto: ita ex lingua tot pctã oriunt quot sunt lr̃e ipi⁹ alpha
cata oriũ beti: vt patebit descendẽdo p singula. Primum ergo est
tur ex lĩ adulatio: q̃ in hoc cõsistit cũ q̃s vbis vel factis inordina
gua q̃t te alteri placere q̃rit. Et de hac dicit dñs p Ezech. Ue qui
sunt lr̃e cõsuunt puluillos sub omĩ cubito manus: ⁊ faciunt ceruĩ
in alpha calia sub capite ad capiendas aĩas. Ezech. xiij. Puluillos
beto. sub cubito: et ceruical sub capite ponitur vt molliter quie
scatur: q: quisquis male agentibus adulatur: hoc agit vt
pctõꝝ in culpa sua quiescat: vt dicit Grego. xlvj. dist. sunt
nõnulli. Ue aũt importat eternã damnationẽ. naꝫ adulã
do laudando aliquẽ de criminalibus: vel etiam de bonis
ad ipm decipiendum spũalr̃ vel tpaliter sm btm̃ Tho. in
summa. mortale est: sicut fecerunt discipuli phariseorũ cũ
xp̃o dixerunt. Magr̃ scimus q: verax es ⁊c̃. Math. xxij.
Sed ⁊ in bonis circa bonos debet laudatio moderari: ne
sit eis occasio ruine. Unde Sen̄. Lauda parce vitupera
parcius. Et Eccl̃i. xj. dr̃. Non laudes virum in specie sua. i.
in facie. Blasphematio. Est autez blasphemia attribuere
deo quod ei non conuenit: vel remouere ab eo quod con
gruit: vt cum quis dicit deum esse iniustum vel partialem

Esa. lij. vel pdito: ẽ vel non posse facere hoc vel illud. De q̃ vitio
conq̃rit dñs p Esa. frequẽtato in pplo suo dicẽs. Jugiter
nomẽ meũ blasphemat: qd semp mortale est. cum q̃s auer
tit significata verboꝝ. Et ppter hoc Senacherib rex assy
rioꝝ: q: dicebat deũ nõ posse defendere hierlm de manib⁹
suis quã obsidebat: ꝯfusus est interfect⁹ ab ãgelo. clxxxv.
millib⁹ exercitus sui ibi defunctis. vt habet. iiij. Reg. xix. c.
Contẽtio: que sm Amb. est impugnatio veritatis cũ cõfi
dẽtia clamoris: quaꝫ vitãdã docebat apls. ij. Ti. ij. dicens.
Noli contẽdere vbis. Ad nihil est em̃ vtile nisi ad subuer
sionez audientiũ. vbi glo. Collatio dꝫ esse inter seruos xpi
non cõtẽtio. Fieri em̃ vix põt in cõtendẽdo vt vincĩ se q̃s q̃
patiat aliq̃d ꝛ nõ errorẽ q̃at cõtra veritatez: ne inferior seu
succũbere videat. Sed ꝛ p veritate etiã etsi efficaciter tñ
modeste cõtendẽdũ est. Detractio: q̃ est denigratio alie
ne fame p vba occulta. occulta. s. ei cõtra quẽ fit. qd vitiuꝫ
semp est mortale: cũ hoc intẽdit siue falsum siue verum di
cẽdo. Et graui⁹ q̃ auferẽdo subam tpalez sm. b. Tho. ij. ij.
Vñ dꝫ: Sap. j. A detractione parcite ligue. Nã vt dicit Alex.
pa. Sũma iniq̃tas est detrahere. vj. q. j. summa iniquitas.
Ex loquacitate etiam detrahere q̃nq; est mortale: q̃nq; ve
niale. Excusatio pcti. Aug. Si te excuses: de⁹ te accusat.
Hoc malũ gñale esse in hũano gñe cognoscens deus dice
bat p Hiere. c. viij. Nullus est q̃ agat penitentiaꝫ sup pctõ
suo: dicẽs q̃d feci. Jn q̃ ostẽdim⁹ nos esse nõ solũ filios na
tura: sed etiã imitatione pmoꝝ parentũ: q̃ redargutĩ excu
sauerũt pctm̃ suũ: sed ppter hoc ex paradiso expulsi sunt.
Geñ. iij. Fallax locutio: pcipue contra id qd est in corde: q̃
fallacia si fit ꝯtra fidẽ ꝛ bonos mores necessarios ad salu
tẽ: vel in nocumẽtũ pximi notabile: mortale est sm beatũ
Tho. ij. ij. Et hoc intelligit p illud Sap. j. Os qd mentit
occidit aiam. Sed ꝛ mẽdaciũ iocosuꝫ vel etiam ad vtilita
tem alioꝝ dictũ spũale vel tpale nunq̃ est sine pctõ venia
li saltẽ. Gloriatio siue p iactantiã siue vanã gloriã. Sed
dicit dñs. Nõ glorietur sapiẽs in sapiẽtia sua: ꝛ nõ glorietur
fortis in fortitudine sua: ꝛ nõ glorietur diues i diuitijs suis.
Hiere. ix. Et rõ est: q: gl̃ia ei⁹ q̃si sterc⁹. vt dꝫ. j. Macha. ij.
Et cuꝫ quis iactat se vel laudat de aliquo criminali: vtiq;
mortale est sm. b. Tho. ij. ij. Addit autẽ iactãtia supra glo
rificationẽ vt plurimũ falsitatẽ dicendo plus q̃ sit: sed di
cũt dãnati in inferno q̃dez. Quid nobis pfuit supbia nr̃a
et iactãtia diuitiarũ. Ecce oĩa trãsierũt sicut vmbra. Sap.
v. Homicidiĩ pperratio. s. pcepto vel consilio et hmõi. ps.
Psal. liij. Lingua coꝝ gladius acutus. s. ad occidendũ. Et sic turbe
iudeoꝝ occiderunt xpm hora tertia crucifixum: scꝫ liguis
iudeorũ. Sed ꝛ vt dicit Aug. Si fratri tuo mala psuades
occidis. de pe. dist. j. c. noli. Jrrisio cum scꝫ aliq̃s deridet
aliũ ad iniuriã: ppter qd agit cõtra honorẽ ipius. Et talis
irrisio graue pctm̃ est circa deũ ꝛ diuina: ac etiã cũ fit erga
parẽtes: ꝛ sil'r cõtra seruos dei. Vñ dꝫ Prouer. iij. Abomi
natio est dñi ois illusor. Et ex pueris q̃ deridebãt heliseuꝫ
vocantes caluum. xlij. occisi sunt ab vrsis. iiij. Regum. ij.
Cantio. s. cãtare vana ꝛ amatoria puocãtia ad lasciuiã:
qd vtiq; nõ est absq; graui pctõ. Vñ ꝛ Salomõ inter cete
ra delectabilia curie sue: dicit se habuisse cãtores ꝛ cãtatri
ces. Et postea cõcludit q̃ in his oĩbus repperit vanitatez
ꝛ afflictionẽ spũs. s. p cõtritionẽ: sed debet remissio huius
pcti haberi. Vñ ꝛ in vitispatrũ legit de quodam q̃ ppter
cõplacentiã multũ in hmõi torquebat acriter in alia vita
futura. Lasciua pnũciatio. s. p lenociniũ vel scurrilitatem
q̃ est de verbis turpib⁹: et hec sunt grauia pctã: nõ solũ cuꝫ
dicunt intentione inducẽdi aliũ ad turpia: sicut dicit Sal.
de muliere mala Prouer. vij. Jrretiuit eũ multis sermoni
bus. sed etiaꝫ cũ ex hmõi sequit ruina audientiũ. Vñ apls
Eph. v. dicit. Scurrilitas que ad rẽ nõ ptinet non noiet in vobis.
Maledictio hic importat imprecationem mali erga ali
quã creaturã: vt cũ dꝫ. Veniat tibi tale malũ. Et cum deli
berato animo illud optat in malũ eius mortale est. Et sic
intelligitur illud. j. ad Coꝝ. vj. Nec maledici regnum dei
possidebũt. Sed etiã maledicere familiã vl' subditos cau
sa correctionis nõ est absq; pctõ. q: nõ debitus modus est
iste corrigendi. Nugatio incantationis: que vtiq; verbis
fit nugatoriis ꝛ vanis: ꝛ semp pctm̃ est. aliq̃n etiam mor
tale. ꝛ de hac ps. Odisti obseruãtes vanitates supuacue. ps. xxx.
Ad qd etiã facit qd dicit Aug. xxvj. q. iij. igitur. Oes hmõi
artes nugatorie ꝛ noxie supstitionis fugiende sunt a chri
stiano. Oratio indebita: videlicet sine attentione: inter
ruptione: ꝛ nimia acceleratione. Orõ em̃ cõis vt horaꝝ ca
nonicaꝝ vel in pnia iniũcta opꝫ q̃ sit vocalis: ꝛ etiã q̃cũq;
alia põt esse vocalis: ꝛ cũ petit illicitũ vt vindictaꝫ inimici
vel posse aliq̃d mali facere: graue pctm̃ est: iuxta illud ps. ps. cviij.
Orõ ei⁹ fiat in pctm̃. ꝛ illud Jac. iiij. Petitis ꝛ nõ accipitis
ꝛc. Peieratio. i. iurare sciẽter falsum: vel q̃d illicitũ pmit
tẽdo: vel sine necessitate: aut nõ suare pmissuꝫ iuramẽto
firmatũ cũ põt fieri ꝛ dꝫ: qd mortale est quãtũ ad pmuꝫ et
vltimũ casum. Vñ Eccl. xxiij. Jurationi non assuescat os
tuũ: multi em̃ casus in illa. Querulatio. i. murmuratio:
videlꝫ cõqueri verbis de aliquo cũ impatientia: ꝛ pcipue
de supioribus. q̃ñ q̃ graue sit pctm̃ ostẽdit in punitiõe eius
j. Coꝝ. x. Neq; murmuraueritis sicut q̃dã coꝝ murmuraue
runt: ꝛ perierũt ab exterminatore. Et multipl'r alĩs puniti
sunt. vt pꝫ lib. Numeri. Reuelatio secretorũ vel cõfessio
nis vel sigilli cõfessionis: vel alioꝝ in secreto cõmissoꝝ: qd
cũ fit in pmo casu sp est grauissimũ pctm̃ mortale: i alijs
q: ꝯ ius naturale nisi fiat ad obuiãdũ scãdalis: etiam mor
tale. Prouer. xj. Qui ambulat fraudulẽter reuelat arcana.
Et Eccli. xxvij. Qui denudat arcana amici fidem perdit.
Susurratio q̃ in h cõsistit. s. ponere discordiã ꝛ maliuolẽ
tiã inter amicos p vba: dicẽdo vni malũ de altero: quod ex
se est mortale sm Tho. ij. ij. faciẽdo hoc ad talez finem ad
Ro. j. Susurrones deo odibiles sunt. Temeraria affir
tio. i. dicere alicui cõtumeliã ꝛ opprobria i iniuriam ei⁹. Et
hoc vitiuꝫ ponit apls ad Ro. j. inter alia de q̃b⁹ dicit. Qui
talia agũt digni sunt morte. s. eterna. Verbũ ociosum de
q̃ xps Math. xij. dicit. De oi vbo ocioso qd locuti fuerint
hoies rõnẽ reddẽt in die iudicij. Et dꝫ: vbum ociosum sm
Grego. in moral. qd caret necessitate vel debita vtilitate.
Cũ igit tot vitia oriant ex ligua orãdus est de⁹ vt dirigat
eã cũ psalmista dicẽte. Pone dñe custodiam ori meo ꝛc. ps. cxl.

De sensibus interioribus. Cap. v.

De sensibus interioribus

De sensibus interioribus q̃s Auic. in li. de aia dicit eẽ q̃nq;. s. sensum
cõem: fantasiã: imaginatiuã: estimatiuã: memo
ratiuã. Sꝫ. b. Tho. in. j. pte. q. lxxix. dicit esse q̃tuor tm̃. Nã
potẽtiã imaginatiuã ꝛ fantasiã p vna ponit. Pro hui⁹ aũt
declaratiõe dicit idẽ q̃ cũ natura nõ deficiat i necessarijs
opꝫ tot esse actiões aie sensitiue q̃t sufficiãt ad vitaꝫ perfe
cti aialis. Et q̃cũq; harũ actionũ nõ pñt reduci ad vnum
principiũ: req̃rũt diuersas potẽtias. cũ potentia aie nihil
aliud sit q̃ pximũ pncipiũ opatiõis aie. Est autẽ cõsiderã
dũ q̃ ad vitã pfecti aialis req̃rit q̃ nõ solũ apprehẽdat rẽ
apud pñtiã sensibilẽ: sꝫ etiã ei⁹ absentiã. Alioq̃n cuꝫ aialis
mot⁹ ꝛ actio seq̃tur apphẽsionẽ: nõ moueret aial ad q̃ren
dũ aliqd absens: cui⁹ ꝯriũ appet: maxime i aialib⁹ pfectꝫ q̃
mouent motu pgressiuo. mouent em̃ ad aliqd absens ap
prehensuꝫ. Opꝫ ḡ q̃ aial p aiam sensitiuã nõ solũ recipiat
spẽs sensibiliũ: cũ pñtial'r immutat ab eis: sꝫ etiã q̃ eas reti
neat ꝛ ꝯseruet. Recipe aũt ꝛ retinere reducunt in corpali
bus ad diuersa pncipia. Nã hũida bñ recipiũt ꝛ male reti
nẽt: e cõtrario autẽ est de siccis. Vñ cũ potẽtia sensitiua sit
act⁹ organi corpalis: opꝫ esse aliã potentiã q̃ recipiat spẽs
sensibiliũ: aliã q̃ ꝯseruet. Rursus ꝯsiderãdũ est q̃ si aial
moueret solũ ppter delectabile vl' cõtristabile sm sensuꝫ:
nõ esset necessariũ ponere i aiali: nisi apphẽsionẽ formaꝝ
q̃s pcipit sensus in q̃b⁹ delectat aut horret. Sꝫ necessariũ
est aiali vt q̃rat aliq vel fugiat nõ solũ: q: sunt cõueniẽtia
vl' nõ cõueniẽtia ad sentiẽdũ: sꝫ etiã ppter alias cõmodita

Quattuor sunt sensus interiores sm beatum Thomã.

tes ⁊ vtilitates siue nocumēta. Sicut ouis vidēs lupū fugit: nō ꝓpter indecētiā coloris aut figure: sꝫ quasi inimicū nature. Silr auis colligit paleā nō qꝛ delectet sensum: sꝫ qꝛ vtilis ad nidificādū. Necessariū est ergo aīali vt ꝑcipiat hmōi intētiones q̄s nō ꝑcipit sensus exterior. ⁊ hmōi ꝑceptiōis opꝫ esse aliud ꝓncipiū: cū ꝑceptio formarū sensibilis fit ex imutatione sensibilis. nō aūt ꝑceptio ꝓdictarꝫ intētionū.

Sensus ꝓprius ⁊ cōis differūt.

Sic ergo ad receptionē formarū sensibiliū ordinatur sensus ꝓprius ⁊ cōis. Qui in h̄ differūt: qꝛ sensus ꝓpri⁹.s. visus: audit⁹ ⁊ hmōi iudicāt de sensibili ꝓprio: discernendo ipm ab alijs: q̄ cadūt sub eodē sensu: sicut visus discernit albū a nigro vl' viridi. Sꝫ discernere albū a dulci seu sonitū ab odore nō pōt nec visus: nec gust⁹: nec ali⁹ sensus exterior: qꝛ opꝫ q̄ inter aliq̄ discernit q̄ vtrūqꝫ cognoscat. Sꝫ ptinet h̄ ad sensuꝫ cōez q̄ est alia potētia a ꝓdictis: ad quē referunt sicut ad terminū cōem: oēs apphēsiones sensuū: a q̄ etiaꝫ ꝑcipiunt intētiōes sensuū: sicut cū aliq̄s videt se videre. h̄ eñ nō pōt fieri ꝑ sensuꝫ ꝓpriū: qꝛ nō cognoscit nisi formā sensibilē a q̄ imutat: in q̄ imutatiōe ꝑficit visio. Ad formarꝫ aūt sensibiliū: q̄ apphēdūt ꝑ sensus exteriores: retētionē seu cōseruationē: ordinat fantasia seu imaginatio que idē

Fātasia vel imaginatio.

sunt. Est eñ fantasia seu imaginatio q̄si thesaur⁹ q̄dā formarꝫ ꝑ sensum acceptarꝫ. Auicēna ponebat diuersas potētias esse appellās fātasiā quādā potētiā: q̄ cōponit ⁊ diuidit formas imaginatas: vt cū ex forma imaginata mōtis et forma imaginata auri: cōponim⁹ vnā formā quā nūq̄ vidimus.s. mōtē aureū. Sꝫ ad h̄ op⁹ sufficit vt⁹ imaginatiua i

Estimatiua vel cogitatiua Memoratiua.

hoie. in alijs aūt aīalib⁹ nō reꝑit h̄. Ad apphēdēdū vo intētiōes q̄ per sensuꝫ nō accipiunt: ordinat estimatiua: ⁊ ad ꝯseruādū eas via memoratiua q̄ ē thesaur⁹ q̄dā hmōi intētionū. Cui⁹ signū est q̄ ꝓncipiuꝫ memorādi in aīalib⁹ fit ex aliq̄ hmōi intētiōe: puta q̄ est nociuū vel ꝯueniēs: et ipa rō p̄teriti quā attēdit memoria iter hmōi intētiōes cōputat. Considerādū ē aūt q̄ quātū ad formas sensibiles nō est dr̄ia iter hoiem ⁊ alia aīalia. silr eñ mutant a sensibus exteriorib⁹. Sꝫ quātū ad intētiōes ꝓdictas ē dr̄ia. Nā alia aīalia ꝑcipiūt hmōi intētiōes naturali q̄dā instinctu: hō autē ꝑ quādā collationē. Et ideo q̄ in alijs aīalib⁹ dicit estimatiua. in hoie d̄r cogitatiua. que ꝑ collationē quādā hmōi intētiōes adinuenit. vñ ⁊ d̄r rō ꝑticularis: cui medici assignāt determinatū organū.s. mediā ꝑteꝫ capitis. Ex pte aūt memorie nō solū hꝫ memoriā hō sicut cetera aīalia i sbita recordatiōe p̄teritorꝫ: sꝫ etiā reminiscētiā q̄si syllogistice inq̄rēdo p̄teritorꝫ memoriā ꝯm idiuiduales itētiōes.

De fantasia seu imaginatiua. Cap. vi.

Sequit de potētia apprehēsiua interiori: q̄ d̄r imaginatiua seu fantastica qd̄ idē est. Et fantasia q̄dē nomē est grecuꝫ ⁊ i latino interp̄tat apparitio: qꝛ in ipa potētia fiūt ⁊ reseruant apparitiōes seu imagines sensibiliū accepte a sensib⁹ q̄ apparitiōes dicunt imaginationes vel fantasmata seu idola: qꝛ rep̄ntāt res apphēnsas a sensib⁹. Et de hac pōt intelligi illud ps̄. In imagine ptrāsit hō: sed ⁊ frustra cōturbatur.

Psalm⁹ xxxviij.

Nō solū eñ intelligit de imagine dei.s. creatoris q̄ est in hoie: i q̄ etiā.i. cū hēns ptrāsit.i. cito trāsit de tāta nobilitate ad miseriā pcti a q̄ vix recedit. Naꝫ etsi conturbet varijs flagellis vt cōuertat frustra videt esse: qꝛ nec ꝑ illa

Hiere. vi.

nouit reuerti ad deū. vñ dicit ꝓpha. Frustra cōflauit ꝯflator: malicie nō sunt cōsumpte. sed etiaꝫ potest intelligi de imagine fantasie. Ex qua autoritate tria possunt elici.

Et p̄mū est q̄ hō est discurrēs ꝑ rōnē. ibi. Pertrāsit hō.

Scd̄m est q̄ est itelligēs ꝑ imaginationē. ibi. in imagine.

Terciū est q̄ est irascēs: sed nō ad fructificationem. ibi. sed frustra conturbatur.

Differt cognitio hoīs a cognitione angeli.

§.I. Quantū ad primū est

sciēdū q̄ ista est dr̄ia iter hoiem ⁊ angeluꝫ in cognoscēdo: qꝛ angel⁹ intelligit subito absqꝫ discursu intellect⁹: sꝫ hō mortalis intelligere nō pōt: nisi ꝑ discursum rōnis trāscendo seu ꝓcedēdo ꝑ plura media de vno in aliud: ⁊ de noto ad ignotū. ⁊ sic ptrāsit hō in rerū cognitione. Vñ ⁊ diffinit q̄ est aīal rōnale. Angelus aūt d̄r intelligētia seu sub̄a intellectualis. Et qd̄ Greg. dicit i homel. q̄ iudeis.s. pastorib⁹ tanq̄ rōne vtētib⁹ debuit apparere rōnale aīal.i. angelus ad manifestādā xp̄i natiuitatē: sumit ibi improprie rationale ꝑ intellectuali creatura: sic igit pertrāsit homo.

§.II. Quātū ad secūdū sciē

Hō sine fātasmate nō pōt intelligere.

dū est q̄ in tali trāsitu siue discursu nō pōt hō intelligere nisi in imagine.i. in fantasmate rep̄ntato intellectui. Vñ ⁊ phs dicit q̄ necesse est quēcūqꝫ intelligētē fantasmata speculari. Sicut eñ res sensibilis cū videt multiplicat spēm suā.i. silitudinē vsqꝫ ad potētiā visiuā: mediāte qua silitudine oculus videt. ⁊ silitudo illa exinde defert potētie sensus cōis: vbi discernit vnū sensibile ab altero: ⁊ exinde defert potētie imaginatiue seu fantastice talis silitudo magis assubtiliata: et ibi reseruat. Sic ipa potētia fantastica rep̄ntat tales silitudines: que dicunt fantasmata seu imaginatiōes intellectui: et in illis intelligit. Et hinc est q̄ de⁹ a mortalib⁹ videri nō pōt seu intelligi clare ꝑ essentiā suā: qꝛ cum nō possit intellect⁹ intelligere absqꝫ fantasmate: ⁊ fantasma sit rep̄sentatiuū rei corꝑalis: nō pōt aliqd̄ fātasma deū in sua essentia rep̄ntare. nā vt d̄r Job. iiij. Spirit⁹ est de⁹ nō corp⁹: ⁊ ideo clare intelligi nō potest: nisi q̄s sit alienat⁹ a sensibus: vt paulus in raptu suo. Sic ergo pertransit homo in imagine.s. ad intelligendum.

§.III. Quātū ad tertiū cō

Homo frequenter turbat ꝑ ea q̄ imaginatur.

turbat hō frequēter ex eo q̄ ea q̄ imaginat.s. implēdo desideria sua: q̄rēdo diuitias ⁊ hmōi: nō habuerūt effectū: sꝫ frustra cōturbat: qꝛ inutiliter ⁊ sine rōne cū hec expediāt saluti sue. Cōturbat ⁊ aliq̄n tribulatiōib⁹ ⁊ aduersitatib⁹: sꝫ frustra. qꝛ nō pōt ea vitare deo sic disponēte. Cōturbatur etiā sepe suis solicitudinibus in multiplicādo tpalia: sꝫ ⁊ frustra: qꝛ demū oīa in morte dimittit. Ad qd̄ facit qd̄ dicit idē ps̄. alibi videlicꝫ. sicut somniū surgētiū dn̄e imagines ipsorꝫ.i. imaginationes mūdanorꝫ ad nihilū rediges.

Ps̄. lxxij.

§.IIII. Nota q̄ circa potē

tiā fantasticā siue imaginatiuā: opari pōt post deū q̄ ē p̄ima cā oīs motionis. angel⁹ bon⁹. ⁊ angel⁹ mal⁹. ⁊ hō ipe ꝑ ꝓprios act⁹. Et angel⁹ bon⁹ opat in ea ad instruēdum. qd̄ ꝓbat rōne. auctē. ⁊ exēplo. Rōnem assignat. b. Tho.s. pte q. cxi. q̄ talis ē. Diuina sapia. vt dicit Dio. de diui. no. cōiungit fines priorū ꝓncipijs scd̄orꝫ. Ex q̄ pꝫ q̄ natura inferior in sui supremo attingit a natura supiori. Natura autē corporalis ē infra naturā spūalē. Inter oēs aūt mot⁹ corporeos ꝑfectior ē mot⁹ localis vt ꝓbat phs i. viij. physicorꝫ. Ergo natura corporalis nata ē ⁊ apta moueri a natura spūali ꝯm motū localē. Imaginatiua igit potētia siue fantastica: cū sit sensitiua ⁊ affixa organo corporali: pōt imutari ꝑ angelū bonū. Et h̄ magis ꝑticulariter declarat idē. b. Tho. i q. cxi. arti. iij. vbi dicit q̄ apparitiōes imaginarie q̄ fiūt in fantasia causant interdū in nobis ex locali mutatiōe corporali spirituū ⁊ humorꝫ. vñ Arist. in li. de som. ⁊ vigi. assignās cām apparitiōis somniorꝫ. dic̄ q̄ cū aīal dormit descēdēte plurimo sanguie ad principiū sensitiuū.s. a capite ad cor: siml' descēdūt mot⁹.i. impssiōes relicte ex sensibiliū motionib⁹ q̄ in spiritib⁹ sensualib⁹ cōseruant: ⁊ mouēt ꝓncipiū sensitiuū: ita q̄ fit q̄dā appitio: ac si tūc ꝓncipiū sensitiuū a reb⁹ ipsis exteriorib⁹ imutaret. Et tāta pōt eē cōmotio spūum ⁊ hūorꝫ q̄ hmōi appitiōes etiaꝫ vigilātib⁹ fiūt: sicut pꝫ in freneticis ⁊ i alijs hmōi. Sicut ergo h̄ fit ꝑ naturalē cōmotionē hūorꝫ: ita pōt fieri ꝑ opationē angelorꝫ. ex q̄ vt dictū est materia corꝑalis naturalr̄ subest āgelis q̄ad motū localē. Probat hoc etiam auctē. d̄r eñ Ecc. i. Lustrās vniuersa in circuitu ꝑgit spūs: ⁊ in circulos suos reuertitur. Vn̄

Bon⁹ angel⁹ pōt opari circa fantasiā hoīs.

exponit a quibusdā de sole: q̄ idcirco dr̄: spūs nō q̄ corpora
celestia sint aīata: sꝫ q: vnit eis āgel⁹: sicut motor mobili
ad mouēdū ipm corp⁹ sol arte ꝟtute sua. Dicit aūt reuerti
ī circulos suos: q: ꝑ eosdē gradus ꝑ q̄s ascēdit ꝑ zodiacū
ꝑ eosdē reuertit seu retrocedit. Aug. etiaꝫ in li. de tri. dicit
q̄ angeli adhibēt se ad corpalia ad aliq̄s effect⁹ ꝓducen-
dos: sicut factū fuit ꝑ angelos malos de serpētibus de no
uo formatꝭ corā pharaone incātationib⁹ magoꝝ: sm̄ expo
sitionē aliquoꝝ: hoc autē fieri nō pōt nisi localr̄ mouēdo.
Phi etiā posuerūt supma corpa moueri localr̄ a spūalib⁹
substātijs. i. angelis. Ostendit idē ꝑ exēplū: videlꝫ ex vi-
sionib⁹ imaginarijs ꝓphetaruꝫ eis factis in somno vel vi
gilia ministerio bonoꝝ angeloꝝ. Et in hmōi opatiōe seu
trāsmutatione imaginationis sm̄. b. Tho. nō ip̄imit an-
gelus aliquā formā imaginariā: q̄ nullo modo prius sit ꝑ
sensum accepta: nō em̄ posset facere q̄ cecus imaginaret
colores. Sed hoc facit causando motū localē spirituuꝫ et
humoꝝ: vt dictuꝫ est: ex quo motu imaginatio informat:
vt act⁹ fantasticus motus cōsurgat ab impssionib⁹ interi⁹
cōseruatis: ꝛ prius acceptꝭ a sensib⁹. Et cū āgel⁹ bon⁹ causat
aliquā imaginariā visionē siue in hoīe vigilante: siue dor-
miete: qn̄. ꝓ simul illuminat intellectū: vt cognoscat talis.
q̄ d ꝑ hmōi silitudinē significet. Sicut in Johē euang. de
visionib⁹ imaginarijs: vt hr̄ in Apoc. de libro clausa septē
sigillis ꝛ aptione eoꝝ: ꝛ de septē angelis tuba canentib⁹:
quas habuit ꝛ intellexit ministerio angeloꝝ vigilās. Un̄
dicit ipse in. c. j. Significauit de⁹ q̄ opꝫ fieri cito loquens ꝑ
angelū suū seruo suo iohāni. Et Joseph dormienti appa
ruit angelus ꝛ illuminauit eū: monēdo de trāslatiōe pue-
ri iesu in egyptū. Mat. ij. Qn̄q3 ꝟo ꝑ opationē angeli bo
ni solūmodo similitudines rerū apparēt in imaginatiōe
absq3 alia illuminatione intellectus ad intelligēdū quid
significet: nec tn̄ fit deceptio ꝑ eos. Sed hoc contingit ex
defectu intellectus eius cui apparēt: sicut accidit in som-
nio pharaonis de septē spicis ꝛ de septeꝫ vaccis varijs: si-
Gen. xli. gnificātib⁹ septē annos fertilitatis: ꝛ alios septeꝫ sterilita
tis: qđ tn̄ ipse non intellexit: sed Joseph.

Diabol⁹ opat̄ circa fantasiā hoīs. **§. V. Operatur etiā ange-**
lus malus. i. diabolus circa fantasiā hoīs: sed ad decipien
dum. Qđ declarat̄ naturali rōne: canonis auctē: et experi
mētoꝝ multiplicitate. Primū sic declarat̄. Corpora natu
ralr̄ subdunt̄ ꝛ obediūt nature angelice quātū ad motuꝫ
localē. Angeli aūt mali etiā si amiserint grām: nō tn̄ ꝟtutē
naturalē. Cū aūt potentia fantastica siue imaginatiua sit
corporalis. i. affixa organo corporeo: naturalr̄ subdit̄ etiā
angelis malis vt possint eā trāsmutare: causando varias
fantasias ex descēsione humoꝝ: ꝛ spūum ad p̄ncipiū sen
sitiuū ꝓcurata ab eis. Patet etiaꝫ hoc ex canone. dicit̄ em̄
xxvj. q. v. epi. Illud non est omittēdū q̄ q̄dā scelerate mu
lieres retro post sathanā cōuerse: demonū illusiōib⁹ ꝛ fan
tasmatib⁹ seducte credūt se: ꝛ ꝓfitent̄ cuꝫ Diana noctur-
nis horis dea paganoꝝ: vel cū herodiade vel cū innume-
ra multitudine mulierū eq̄tare sup q̄sdā bestias: ꝛ multa
terrarū spacia intēpeste noctis silētio ptrāsire. Et. j. Qua
propter sacerdotes ꝑ ecclias sibi cōmissas ppl'o dei oī in-
stātia ꝑdicare debēt: vt nouerint hec oīno falsa esse: ꝛ non
a diuino: sed a maligno spū talia fantasmata mētib⁹ fide-
ij. cor. xi. liū irrogari arbitrent̄. Siq̄dē ip̄e sathanas q̄ transfigurat
se in angelū lucis: cum mētē cuiuscūq3 mulieris ceperit: et
hāc ꝑ infidelitatē sibi subiugauerit: ilico transformat se in
diuersarū spēs ꝑsonaꝝ atq3 silitudines: ꝛ mētē quā capti-
uā tenet in somnijs deludēs modo leta: modo tristia: mo-
do cognitas: modo incognitas ꝑsonas ostēdēs ꝑ queq3
deuia deducit. Hec ibi. Et in. c. nec mirū. e. q. Aug. narrat
q̄ in libris gentiliū legit̄ de q̄dam maga dicta Circe: q̄ so
cios vlixis mutauit in bestias: qđ magicis ꝑstigijs potius
fingebat̄ q̄ in reruꝫ veritate cōpleret̄ alterādo fantasias
hoīm. Patet h̄ etiā ꝑ plura exēpla. Legit̄ em̄ in vitis pa-
trū: q̄ quedā iuuēcula q: assentire noluit cuidaꝫ iuueni de
turpitudine eā solicitāti: ip̄e iuuenis turbat⁹ ex hoc a q̄dā
iudeo ꝓcurauit maleficiū fieri ꝯ illam. Quo pacto mulier
cōuersa est in equā. Que cōuersio nō fuit sm̄ rei ꝟitatē: sꝫ
sm̄ ludificationē demonis immutātis fantasiā et sensum
ipsius mulieris: ꝛ aspicientiū eam: vt videret̄ eq̄: q̄ erat ꝟe
mulier. Un̄ ducta ad btm̄ macharīū non potuit diabolus
ita operari q̄ illuderet sensus eius sicut alioꝝ ꝓpter suaꝫ
sanctitatē. nā sibi videbat̄ mulier vera nō equa: cui⁹ tandē
orōne liberata est ab illa illusione: dicēs h̄ sibi accidisse: q:
non vacabat diuinis: nec frequentabat sacra vt decebat:
ideo diabol⁹ ptātē habuerat sup eā: et si alr̄ esset honesta.

Diabol⁹ pōt inar̄ctas potentias organicas. Pōt igit̄ diabol⁹ ꝑ cōmotionē interiorē spirituū ꝛ hūoꝝ
opari ad imutandū actū ꝛ potētiā nutritiue ꝛ sensitiue et
appetitiue: ꝛ cuiuscūq3 potentie corpalis organo vtentis
sm̄ btm̄ Tho. in. j. pte. q. cxj. Sicut credi pōt fuisse gestū p-
simonē magū incātationib⁹ suis: ꝛ de eo narrant̄. Sꝫ nil
horū pōt diabol⁹ facere nisi deo ꝑmittente: q̄ cum angelis
suis bonis frequēter repmit maliciā eius: decipe nos et
nocere querēn. Un̄ dicit Augu. loquens de maleficis. Di
sunt qui ꝑmissu dei elemēta cōcutiūt: hoīm mētes ꝑturbāt
minus cōfidētiū in deo. xxvj. q. v. nec mirū. Horū etiā ope
ratiōe ꝑ maleficā artē fit qn̄q3: vt vir nō possit videre vxo-
rē ꝛ econuerso. Et hoc ꝑ immutationem fantasie: repn̄tādo
ei talē vt rē odibilē ꝛ horribilē. Ip̄e etiam diabol⁹ vigilan
tibus ꝛ dormiētibus suggerit repn̄tationes turpiū fanta
Peccatum non consistit nisi in voluntate. sie ad decipiendū ꝛ inducēdū ad malū. Uerū q: pctm̄ nō
cōsistit in imaginatione: sꝫ in volūtate: ideo ex hmōi fanta
sijs per diabolū suggestis ꝛ alterationibus varijs homo
nō peccat: nisi voluntate ꝓpria alicui malo assentiat.

Homo sibi ipsi immutat fātasiam. **§. VI. Homo etiam per se-**
metip̄m causat mutationē fantasie: formādo fantasmata
ꝑ imaginationes ex acceptis a sensib⁹: ꝛ qn̄q3 q̄dē ꝑ volū-
tatē suā volūtarie. i. imaginando q̄ prius senserat: ꝛ h̄ siue
de bonis siue de malis. Qn̄q3 fiūt et causant̄ imaginatio-
nes ꝑ cōmotiōes humorū ꝓcedētiū ex īfirmitate maniaca
vl̄ melācholica. Et sm̄ Auic. ꝛ Alber. Maniaca passio le
dit organū fantasie: vn̄ diminuit imaginationē. Melan-
cholica ꝟo passio diminuit iudiciū rationis. Unde refert
ip̄e de quodaꝫ maniaco: q̄ cū fugeret prēm: ꝛ pr̄ eū secut⁹
fuisset: cōuersus ad prēm ꝑcussit eū: cui pr̄ cuꝫ diceret. fili
quare verberas prēm: subito ille plorās cecidit ad pedes
pr̄is: ꝛ veniā petijt. Et sic in ip̄o fuit lesa imaginatio: q: nō
cognouit prēꝫ suū. Ratio ꝟo nō fuit lesa: q: sciuit q̄ nō de
buit verberare prēm. Et q: in maniacis et melancholicis
fit imutatio sensus: ideo maniacoꝝ q̄dā plāgūt: alij saltāt
alij stultissima q̄si verissima opinant̄. vnde timent se tan-
gi ne rumpant̄: credūt se nō hr̄e caput: ranas in vētre por-
Melancholicoꝝ cōplexio. tare: demones videre aut hr̄e. Melācholicoꝝ aūt quidaꝫ
pigriciā hn̄tes ꝛ grauedinē amāt solitudinē et obscurita-
tem ꝛ ab hoībus remotionē. Jmmo oīb⁹ melācholicis q̄-
dam sunt vniuersalia ꝛ sempiterna: sicut tristicia ꝛ timor
de re nō habēda: certificatio terribilis rei ꝛ timorose sen-
sus rei q̄ nō ē. Itē melācholici tristant̄: timēt: angustiant̄:
suspitiosi sunt: multū dormiūt: iacēt in monumentis: q̄daꝫ
multū comedūt: ꝛ si semel retrahant̄ oīb⁹ dieb⁹ desperāt.
Et istis oībus ꝓpriuꝫ est q̄ sunt medicine desiderātissimi.
Et hec oīa ꝓcedūt ꝑ imutationē fantasie organo leso pro-
pter dictas infirmitates. Causant̄ autē tam mania q̄ me
lancholia et melancholicis cibis: ex tristicia et timore aut
retētione sanguinis fluere ꝯsueti: aut ex nimia cerebri in-
frigidatione et desiccatione: aut ex corrupto semine in vi-
ris: aut menstruo sanguine in feminis. Causant̄ etiā ex in-
ordinatis vigilijs: ieiunio: studio: solicitudine: ac cogita
tione ꝓfunda. Et quidā in p̄fatis infirmitatibus in de-
fectu lune plus laborāt. In somno etiā fātasia multiplici-
ter immutat̄ per varias apparitiōes cōtingētes dormiēti
bus: in q̄bus tn̄ de bonis vel de malis existētib⁹ hō nō pec

cat: q: videlz vsus liberi arbitrij ſm btm̄ Tho.in.ij.ij. sopitus est ⁊ ligat⁹: in quo cõsistit meritū vel demeritū.

¶ De somnijs quo ad varias cās ⁊ modos eoꝝ. Cap.vij.

Et q: in potentia fan-

tasie sunt somnia dormientib⁹. Idcirco de somnijs aliqua sunt videnda. Et primo eius diffi-
nitio. Phs autē.ij.lib.de som.⁊ vigi. eū sic diffinit. Som-
Diffinitio somnij. niū est fantasma factū a motu simulacroꝝ.i.similitudinū
sensibiliū in dormiēte ſm ꝙ dormit. Et circa hoc possum⁹
cõsiderare tria: videlz eoꝝ ortū: effectū: ⁊ peccatū.

§.I. Quantum ad primuz

De ortu somnioꝝ. Somnia vnde oriant̄ ⁊ que sit causa somniorum. Et quis
Greg.in.lib.moral.ac etiā dialogoꝝ assignet sex causas: vi
delicet ex nimia vētris repletiõe: ex multa capitis exinani
tione: ex demonis illusione: ex dei reuelatione: ex hominis
multa occupatiõe circa aliq̇d ⁊ precogitatione: ⁊ ex hois
cogitatione simul ⁊ reuelatione. De quo vltimo ponit exē
plū de somnio Nabuchodonoso: habito de statua cõposi
ta ex q̄tuor gn̄ibus metalloꝝ: designante q̄tuor successi
Decez et nouē sūt cāe somniorum. uas monarchias mundi. vt hr̄ Dan.ij. Cepit eñ cogitare
de successore i regno anteq̄ somniū illud haberet qđ fuit
ex diuina reuelatione prout ipse Dan. exposuit. Sed dñs
Jo.dñici cardi.in ſ.libri sui quē appellauit luculā noctis.
extendēs materiā: decē ⁊ nouē cās assignat. Et primo con
ceptui aut natiuitati predominās signū celeste: nõ infimā
causaz somniorū ponit. ⁊ ita natus sub mercurio in gemi
nis existēte somnia futuroꝝ p̄scia nõ ignorat. Scđo celorū
influx⁹ in sensus interiores rōni somno sopite corporeos
agēs: q̄ pducitur⁹ est frequēter demõstrat hic pharao cuz
Gen.xli. vaccis suis p exēplo ponat. Tertio cõplexionū varietas
distincta visa pducit: sanguis scz circa ignē. cholera vola-
tus p aerē dicit. melācholia regna tenēda: sz phlegma cir
ca terrestria versat. Quarto pugnant mixti mutuo in me-
more arca seruati cõceptus. ⁊ q: fantasma huncab illo di
scernere neq̄t: terrū desinit in pisce mulier formosa supne.
Quinto tpis qualitates cerebrū imitatū illo euanescente
euanescit inuisa. sic apud Virgiliū folijs arboꝝ autūno la
bētibus fit ad infernū somni parētē aiarū cõcursus. in co
libro vbi totius phie rimat arcana. Sexto locorū diuersi
tas suis vaporib⁹ corpe nudis cellulas capiti ambit. suas
ibi proprietates relinq̄t: q̄s non sentit vigil maiorib⁹ occu-
patus. Septimo q̄dam reliquie velut exuuie exercitijs in
vigilijs potētijs vitalib⁹ adherēt impresse: q̄ corpore a labo
re cessante laborare nõ cessāt. Octauo plerūq̄ fantasia
a ceteris curis soluta audit casu vētura: sicut platoni cogi
tanti de sorte: sortes occurrit. Nono personarū reuerētia
apud nõnullos meret̄ scđis causis limpidius visitari. cui
mēbro reddunt̄ cign⁹ socrati loco platonis oblat⁹ capti
uitas: ⁊ mortis potio platoni mõstrata. Octauia. Augu.
ptria in pugna futura casus hostis scipioni pene militi re
uelata. Enee italica sedes ⁊ hānibali a ioue directus iuue
nis scđs ostensa. Decimo sensus cupido addit ad idem.
Cato. Nam mens humana qđ optat dum vigilat sperat: p somniū cernit idipm. Undecimo necessitas cogit vires q̄si im
perando vitales extra sui corporis curas: quas illud nequit
exercere sopitum: ita famelicus vacuo stomacho mandit.
Duodecimo aia suis discipulis soporati speculās sibi soli
rimatur arcana quibus maiori desiderio fragrat: discitq̄
somno prius sepe negata. In his scholis nocturnis vt me-
minit Augu. q̄dā cupitaz questionē fuit edoctus: puto ibi
doctorē statuisse iam nõ vltra negare q̄ petierat sepe disci
pulus importune. Tredecimo sic dispositio dormientis
mēbrorum aut accidētia ambiētia illa varias sed correspõdē
tes imagines format: sic Ephialtes putat se p̄mi pondere
stigis: ⁊ pes nudus ⁊ algēs niues calcat vel lymphas. De
cimoquarto est cibi ꝙ plures suis vaporib⁹ superiora cõtē-
dūt vana inde formātes vt porri cū multis. Decimoquinto
morbi predominātes in corpore egro: dū similia glisciāt p
somnia sese pro medico pandūt. Decimosexto si te linies
vpupe sanguie: demones in somnijs tibi infestos videbis.
Decimoseptimo familiares spūs cõciliatiui moralis amo
ris: amico pdūt apud Valeriū infelices casus amati. cui⁹
gn̄is visiones non paucas possem hic notare diebus nr̄is
ostēsas. Decimooctauo p demonū artes plurime ludifica
tiones fiunt in somnis: licz Apulegi⁹ his oia. somnia red-
dat. Decimonono repletio ventris nimia: ex cibis fumosi
tatib⁹ ad cerebrū descēdentib⁹: vel etiā exinanitio capitis
ex nimia abstinētia multos somniare facit sz Greg. vt dictū
est.ſ. Tandē ex diuina reuelatione in somnis facta multa
Genesis.xxviij. futura manifesta sunt bonis ⁊ malis: vt ptz in iacob cū vi
dit scalā in somnis: ⁊ ioseph cum dixit fratrib⁹ suis: audite
Genesis.xxxvij. somniū qđ vidi de manipulis ⁊ stellis. Scđo hoiem nõdū
defūctū in somnis vidisse notoꝝ aias purgatorij penis de
tētas: q̄rū tormēta varia ⁊ horrēda describit. Hec oia ille.

§.II. Quantum ad secūdū

scz effectū sciendū ꝙ somnia futuroꝝ euentuuz q̄nq̄ sunt
De effectu somniorum. cā: q̄nq̄ signa: q̄nq̄ neq̄ cā neq̄ signa: sz p accidēs casua
le. Et primo q̄dē sunt somnia cā futuroꝝ euētuū vt cū mēs
alicui⁹ ex his q̄ vidit in somnis inducat̄ ad aliq̇d faciēduz
vel vitandū: tūc eñ tale somniuz est cā vel occasio faciēdi
vel vitādi aliq̇d. Nā cā ē ad quā sequit̄ effect⁹ sicut dicim⁹
ꝙ interpositio inter nr̄m visum ⁊ lunā est cā eclipsis lune
⁊ interpositio lune inter visum nr̄m ⁊ solē est cā eclipsis so
lis. Et sicut putrefactio humoris est cā febris. Sic etiam
quedā somnia sunt que causant ⁊ inducūt nos ad aliquē
Gen.xli. effectū exequēdū malū vel bonū. Sicut somniū pharao-
nis de vaccis ⁊ spicis interptatū a ioseph fuit causa iducti
ij.cor.xi. ua ad congregandū triticū multū ad puidēdū future penu
rie. Et q: ipse sathanas trāsfigurat se in angelū lucis: ideo
cauēdū ne q̇s sub specie ⁊ credulitate diuine reuelationis
sibi facte et demonis illusione inducat̄ ad aliq̇d faciēdū.
Sicut legit̄ in scđa collatione abbatis moysi de quodaz q̄
frequēter illusus a diabolo sub specie bonorū angelorum
sibi in somnis apparētiū: tandē ex eius mādato seu exhor
tatione quez credidit xp̄m: precipitauit se in puteū. Et de alio q̄
sibi illusione seipm circūcidit. Et de q̄dā alio q̄ proprium filiuz
more abrae interficere voluit. Scđo somnia q̄nq̄ sunt si
gna aliquorū futuroꝝ euētuū: inq̄ntū scz reducunt̄ in ali
quā cām cõem somnijs ⁊ futuris euentib⁹. Et ſm hoc plu
rime recognitiões futuroꝝ ex somnijs fiūt tanq̄ ex signis
Signū aūt vocat̄ qđ designat aliq̇d. licz nõ sit cā ipsius: vt
verbi grā. Asperitas lingue signū est febris: vel amaritu-
do lingue ⁊ somniū de gustu fellis: signū est febris instan
tis. Vñ q̄dā somnia sunt q̄ sunt signa eoꝝ q̄ accidunt circa
corp⁹. Qđ pbat Galie. p exēplū tale.ſ. ꝙ q̄daz somniauit
sibi fundi in vētrē picē ardētē: ⁊ estuare in igne picis: eo ꝙ
cholerā adustā nigrā ⁊ incēsam habuit in ventre: ⁊ hāc cū
surrexit a somno emisit: ⁊ plene liberat⁹ fuit. Ponit aliud
exēplū.ſ. ꝙ q̄dā dolēs splenē: sepe cõtulit ⁊ ordinauit q̇d
faceret: vnde sibi ꝯ hmōi defectum medicaret̄. Et somnia
uit ꝙ minueret se sup manuz inter duos digitos.ſ. auricu-
Sōnijs est attēdendū ad cognoscendū egritudines ſm medicos. larē ⁊ anularē. ⁊ cū euigilaret sic fecit ⁊ cõualuit: ⁊ sic som
niū fuit sibi principiuz operis: qđ in vigilia sequenti fecit.
Unde ⁊ medici dicūt ꝙ opz valde somnijs attendere ad
cognoscendū causas egritudinū. Tertio dico ꝙ somnia
q̄nq̄ nec sunt signa neq̄ cā futurorū euētuū: sed casualia.
Vñ hmōi somnia p accidēs se hn̄t ad futuros euēt⁹. Et si
q̄nq̄ sic occurrāt: erit somnium casuale. La casu. verbi grā.
Si aliq̇s ambulātē oritur casu ⁊ fortuna eclipsare solē: am-
bulatio illi⁹ nec signū nec cā est eclipsatiõis: nec ecõuerso
defect⁹ solis est cā vel signū ambulādi: ⁊ nil taliū fit ſm vel
frequēter: sz raro valde ⁊ incerte. Sicu sit ꝙ aliq̇s de aliq̇
bello futuro somniet et postea eueniat euēt⁹ illi⁹ belli: h
erit a casu ⁊ p accidēs. ⁊ nõ io euenit ꝙ somniū causa vel
signū fuerit euēt⁹ belli. Hec phs de som. ⁊ vigil. ⁊ Alb.in

Aliquibus somnia accidũt ⁊ aliquibus non.

commẽto super ipsum librũ. Sciendũ etiã q̄ quidã sunt q̄b⁹ nõ accidit somniũ in tota vita sua: q̄dã ṽo sunt q̄b⁹ cũ dormiũt semp accidit somniũ: q̄dã ṽo q̄bus accidit i senectute ⁊ nõ accidit in iuuẽtute. Et rõ p̄rimi est: quia multa euaporatio ascẽdẽs ad superiorẽ locũ q̄ iterũ lata deorsuz facit multũ motũ: et q̄buscũq; tale ɔtingit: nullũ apparet fantasma: q: magno motu delerur: vt illi q̄ ꝓfundo et graui somno dormiũt expressi. Qδ aũt aliqui alij multũ somniãt et cõtinuo somniorum suorum patiunt̃ obliuionẽ: huius rõ est: q: motus fortiores aliq̄ excludũt ꝑceptionẽ imaginũ apparentiũ in somnis. Et iõ qui cõtinue post somnũ fortiter mouent̃ corpore: p̄cipue si somniũ in fine somni videãt oĩno somniorum obliuiscunt̃. Et nota q̄ similitudines fantasmatũ q̄ in somnio accidũt: sunt similes illis idolis vel similitudinibus q̄ fiunt in aqua. In aqua autẽ si multus fiat mot⁹: tũc vel nulla figura ibi apparet: vel apparet inordinate ⁊ distorte: vt p̄z in eo q̄ respicit in aqua multũ mota sed post cõmotionẽ cũ fuerit quietata hui⁹ figure clare respiciunt̃. Rõ tertij est: scz q̄ aliqui in senectute somniãt nõ in iuuẽtute: ꝓpter mutationẽ aliquã factã circa etatez vel passionẽ. Ex eo enĩ q̄ senes mutant̃ per calorẽ et humiditatẽ non est inconueniẽs si mutet̃ accidẽs somnij eorum.

§. III. Quantũ ad tertiuz

Sõniuz in se nec meritũ ẽ nec peccatum.

principale sciendũ q̄ in somnijs ipsis siue apparitiõibus somniorum siue de bonis siue de malis nullũ est ibi pctm̃: cũ vsus rõnis sit ligat⁹ ꝑ somnũ: nec etiã meritũ: sed potest ibi esse signũ p̄cedẽtis meriti vel pcti. Nec obstat q̄ salomon petẽs sibi sapiẽtiã dari in somnijs meruit exauditionẽ: tale enĩ meritũ nõ acq̄siuit in somnio illo: sed ex p̄cedẽti in vigilia desiderio: cui⁹ desiderij signũ illud somnium fuit. iij. Reg. iij. Et ad h̃ facit qδ ait Augu. sup Geñ. de bonis. q̄ ꝓpter affectionẽ a se bonã quedã eorum clarent merita in somnijs tãq̄ signa. Vñ ⁊ ps̄. lxxv. Relique cogitationũ diem festũ agent tibi. Dicunt̃ aũt reliquie cogitationũ ille similitudines q̄ remanẽt in fantasia ex cogitatiõib⁹ habitis: q̄ festũ agũt dño: dũ videlz somniãt virtuosi lete et festiue dño deseruire. Silr non obstat qδ d̄r in veteri lege scz q̄ pollut⁹ nocturno somnio ingredi nõ valebat tẽpluz vsq; ad vesperã ⁊ nisi pri⁹ lotus. Leui. xv. Hoc enĩ in figurã fuit: nõ q̄ i tali imũdicia etiã cũ turpi imaginatiõe peccatũ sit: qδ significat ẜm Greg. q̄ q̄ tentat⁹ immũdicia veris imaginib⁹ in cogitatiõe inq̄nat̃: lauãdus ẽ pri⁹ aqua pñie q̄ ad tẽplũ. i. ecclĩaz merito ⁊ grã reuertat̃. ⁊ nisi pri⁹ ignis tẽtationis recesserit rerũ quasi ad vesperã q̄n occũbit sol. et ꝑ ɔñs deficit calor: ei⁹ se extra ecclĩaz fore cognoscat: vt d̄r disti. vj. testm̃. Põt tñ esse pctm̃ ante vel postea circa materiã somnij. Antea q̄dẽ puta si q̄s multũ cogitat ⁊ mentẽ reuoluit ad aliqδ pctm̃ malũ qδ optat: vt furtuz homicidiũ fornicationẽ: qδ postea dormiẽs somniat ꝑpetrare. In somnio q̄dẽ nõ peccauit: sed añ in vigilia ex mala cogitatiõe. vñ Isid. Nõ est pctm̃ q̄n nolẽtes imaginib⁹ nocturnis illudimur. Sz tũc est pctm̃ si anteq̄ illudamur cogitationis affectib⁹ p̄uenimur. distin. vj. c. non est. Post somniũ ṽo ⁊ vigilãdo põt pctm̃ cõtingere inquãtũ. s. aliq̄s volũtarie delectaret̃ sup re mala somniata: vel inquãtum tp̄s amitteret in recogitãdo studiose q̄ somniauit: vel ex eo q̄ somnijs nimiã fidẽ p̄stat. Sed vt dic̃ Greg. Cũ multe ⁊ varie sint cause somniorum vt supradictuz est ⁊ difficile sit cãm somnij cõtigẽtis certe cognoscere: nisi fuerit ex dei reuelatiõe: iõ parũ vel nihil fidei dz ipsis adhiberi firmiter. Nã ꝑ hec diabolus multipli͛r decipit hoĩes. Vñ narrat Greg. lib. moral. q̄ cũ cuidã assueto fidẽ somnijs adhibere: intimatũ fuisset in somnijs ex diaboli illusiõe q̄ multũ adhuc deberet viuere exposuit se totũ auaricie ꝑ fas ⁊ nefas: vt posset sibi in longinquũ ꝓuidere: sed subita morte p̄uent⁹ est. Et in vitispatruz p̄dicatorum narrat̃. q̄ cũ q̄dam ꝓposuisset religionẽ ingredi ⁊ de exitu timeret: somniauit se in religionẽ ingressum: ⁊ exinde egressuz: qδ credẽs sic debere sibi cõtingere ꝓpositũ dimisit religionis. Sed magr̃o Jordano p̄dicãte circa hmõi deceptiões ꝓpositũ resumpsit ⁊ religionẽ intrauit ac perseuerauit. Vñ ad ipa contemnenda scriptura nos admonet di. Ubi multa sunt somnia, ibi plurime vanitates. Eccl̃s. v. ⁊ alibi. Sõnia extollũt imprudẽtes. s. in supbiã. Eccl̃i. xxxiiij. ⁊ in eo. c. dicit̃. Multos errare fecerũt somnia. falsuz. s. ꝓ vero credẽtes. Rõ autẽ falsitatis in somnijs ⁊ deceptionis ꝓuenit ex eo q̄ forma sensu accepta accipit̃ vt res ipsa. Causa autẽ huius in cõmuni vna est videlz q: aĩa iudicat ẜm eãdẽ potẽtiam id qδ est principale sicut res: et id qδ est secũdarium scz id qδ fuerit fantasma. Primũ enĩ. s. res aĩa iudicat ratione. Scd̃m ṽo aĩa iudicat nõ sensu ꝓprio: q: circa ꝓpria sensibilia nunq̄ decipit̃: imo semp est ver⁹: eo q̄ de ꝓprio sensibili semp iudicat ⁊ enũciat id qδ est: sed sensu cõi vel estimatione imaginatiõe seu fantasia. qδ ꝓbo ꝑ tale exẽplũ. Quia ẜm id quo fantasmata fiunt. i. ẜm motũ vel iudiciũ factũ a sensu ꝓprio: puta a sensu visus: sol videt̃ ẽe monopedalis. i. vnius pedis: et h̃ ꝓpter distãtiã inter solẽ et oculũ. Sed alia ps aĩe que est in sciẽtib⁹. s. rõ cõtradicit ad fantasiã et dicit solẽ maiorem esse tota terra. De supsticione autẽ seu diuinatione ꝑ somnia habes in. ij. pte titu. xij. c. j. Et de pollutione in somnijs habes in. iij. parte. tit. xiiij. c. vj. §. x.

§. IIII. Et quia somnia cõ

tingũt in somno: aliqua breuiter de somno dicẽda. de quo ps̄. Dormierũt somnũ suũ: ⁊ nihil inuenerũt oẽs viri diuitiarũ in manibus suis. Et loquit̃ de pctõribus, quorum vitã somno assimilat: q: dũ bona p̄sentia tanq̄ vera ⁊ permanentia diligũt: ⁊ in eis delectant̃: morte que q̄citius superuenit talibus se vidẽt priuari: ⁊ nil meriti in manib⁹ suis: idest opib⁹ reperiunt. Et h̃ siue sint diuites in tpalib⁹: siue sint viri diuitiarũ. i. pleni copijs pctõrum: siue viri diuitiaruz sapiẽtialiũ nisi cũ eis sit grã xp̄i. Est autẽ triplex somnus: seu somn⁹ sig͛t moraliter loquẽdo tria i sacra scriptura. ps̄. lxxv.

Triplex est sõn⁹.

- ¶ Primo pigritationem criminalem.
- ¶ Scd̃o contemplationẽ supnalem.
- ¶ Tertio migrationem mortalem.

Et primũ docet nos apl̃s ꝓpulsare di. Hora est iaz nos de somno surgere. ad Rom. xiij. Scd̃z docet nos xp̄s parare di. Dormite iã et req̄escite. Mat. xxvj. Tertiuz docet nos apl̃s tolerare di. Nolo vos ignorare de dormiẽtib⁹ vt nõ cõtristemini ⁊c. j. ad Thes. iiij. Quãtũ ad p̄mũ sciẽdũ q̄ somn⁹ significat pigritiã ⁊ negligẽtiã ꝓpter similitudinez causalitatis: ociositatis: ⁊ vane imaginabilitatis. Causat̃ etiã somn⁹ ex humiditate capitis ascẽdẽtib⁹ vaporib⁹ a stomacho ad cerebrum. Vñ pueri ⁊ phlegmatici: q: multum abũdant in humiditate multũ dormiũt. Sic spũal͛r ex humiditate. i. affectu inordinato terrenorum causat̃ pigritia ⁊ negligẽtia: q̄ multũ periculosa est: propter qδ parabolice d̄r: Mat. xiij. q̄ cũ dormirent hoĩes venit inimic⁹ et supseminauit zizania in medio tritici seminati. Cũ enĩ dormiũt pigritia ⁊ negligẽtia siue p̄lati erga subditos: siue subditi erga seipsos supseminat diabol⁹ supueniẽs zizania scãdalorũ errorum et vitiorum in ecclĩa vel in cordibus fidelium: vbi pri⁹ erat satũ a deo semẽ virtutũ. Vñ Salo. ab h̃ somno pigritie excitãs dicit. Usq; quo piger dormies: q̄n ɔsurges a somno tuo: paululũ dormies: paululũ dormitabis: paululũ cõseres man⁹ tuas vt dormias: ⁊ veniet tibi quasi viator: egestas et pauperies q̄si vir armatus. Prouer. vj. Assimilatur etiã pigritia somno: q: sicut dormiẽs nil operat̃: ita ⁊ piger ociosus manet: ⁊ nil boni facere vult. Vñ ps̄. Dormitauit aĩa mea p̄ tedio: scz nil boni operãdo. Dormiens insup vana multa imaginat̃: ⁊ sic piger ⁊ negligẽs plen⁹ est cogitatiõib⁹ ⁊ desiderijs malis. vñ Prouerb. xxj. d̄r. Desideria. s. mala occidũt pigrũ spũal͛r ab eo auferẽdo deuotionẽ ⁊ grãz. A q̄ somno excitat apl̃s di. Surge q̄ dormis: ⁊ exur. a mor. ⁊ illumi. te xp̄s. Quãtũ ad scd̃z dico q̄ somn⁹ aliq̄n significat cõtẽplationẽ. Vñ Cant. v. dicit aĩa

Sõn⁹ significat pigritiã vl̃ negligentiã. ps̄. cxviij. Ad eph̃. v. c. Sõn⁹ significat contemplationẽ

contēplatiua. Ego dormio ⁊ cor meū vigilat. Et hoc significat ꝓpter similitudinē sensualis clausionis. Corporalis refrigerationis alꝭ refectionis. Temporalis determinationis. Clarū est enim ꝙ cū hō dormit, tenet sensus exteriores clausos: quia nec videt nec audit nec gustat nec odorat. Sic contēplās sensus claudit ad ista terrena: quia distrahere hñt animū a subtili et firma cōsideratiōe. Unde ps̄. Si dedero somnū oculis meis. i. sensibus exterioribus: ⁊ palpebris meis dormitationē. i. curiosis inquisitionibus: q̄ tanq̄ palpebre oculos intellect⁹ cooperiunt: ⁊ requiē tpibus meis. i. affectib⁹ carnalibus: sic inueniā locū dño p gratie inhabitationē. Reficit etiā somn⁹ mirabiliter cōfortat ⁊ nutrit: non min⁹ ꝙ cibus vt docet experiētia. Fugat etiā tristiciā sm Aug. Delectamēto somni cōuenientis nutritus sum. Sap. vij. Sic ⁊ cōtemplatio sup oia recreat: nutrit et fortificat aiam. propter qđ dicit spūs. s. alloquēs electos se inferiores de aia cōtēplatiua. Adiuro vos filie hierlm per capreas hinnulosq; ⁊ ceruos camporū: vt nō euigiletis nec suscitare faciatis dilectā donec ipsa velit. Cantic. ij. Loquit autē spūs p occultū instinctū: adiurat p internā exhortationē et monitionē filias hierlm. i. aias fideles per capreas hinnulosq; ceruorū: per merita ⁊ exēpla scōꝝ qui capree dicunt ꝓpter velocē cursum scꝫ feruoris ad diuina: acutū visum. s. cognitionis ad spūalia: leuē pastū vel herbarū ꝓpter abstinentiā circa cibaria. Hinnuli dicunt. i. parui cerui ꝓpter lōgeuitatē perseuerātie. Cerui enim diutissime viuūt ꝓpter supportabilitatē beniuolentie. Ceruis enim gregatim ambulātibus vn⁹ ponit caput sup dorsum alteri⁹. Et hoc docēte illud ad Gal. vi. Alter alteri⁹ onera portate. Delectant ⁊ hinnuli inspicere humanā faciē: qđ designat in electis humanitatis benignitatē. Ut nō suscitetis. s. a somno contēplationis: nec euigilare faciatis. s. ad ista mūdana tractāda. Sōnus q̄ in infirmis cū debite sumit signū magnū est future sanationis. Unde dixerunt discipuli de Lazaro. Dñe si dormit saluus erit. Joh. xi. Infirmi oēs sum⁹ in vita pñti spūaliter: ꝑpetua autē sanatio ē saluatio in superna glīa. Huius autē sperāde ꝑfecte salutis est act⁹ debite cōtēplationis: iā enim inchoare incipit statū futurū. Tēp⁹ autē cōueniēs cōis dormitiōis sm medicos est tps septē horaꝝ. Sic in septē horis varijs q̄bus xp̄s sustinuit passiones: dꝫ q̄s dormire. i. attente meditari xp̄i multiplicē afflictionē. Decet etiā cōtēplari ⁊ matina bona nobis i pr̄ia reseruata: vt roboremur ꝯ aduersa. Et h̄ de somno contēplatiōis pulchrā habem⁹ figurā. Gen. xxviij. Ubi iacob dimissa domo paterna peregre ꝯstitut⁹ in Luza lapide capiti supposito dormiēs vidit scalā de celo in terrā attingētē: ⁊ angelos ascēdentes et descēdētes p eā et dñm scale innixū cuꝫ bñdicentē. Jacob siquidē interp̄tat luctator: siue supplantās: et figurat eū q̄ vitia supplantat eis dñans: parētes deserit cū affectū ꝓpinquoꝝ abijcit: vt pegrin⁹ i hac vita trāsit. Caput mētis lapidi supponit: xp̄o se cōformādo et clausis sensibus ad exteriora cōtemplant scalam diuini cōsensus ad patriā: ⁊ demū a dño bñdictionē eternā recipit. De hac igit dormitiōe pōt illud exponi. Lazar⁹ amic⁹ nr̄ dormit. Johā. xi. ferie sexte q̄rte hebdomade in. xl. Et illud aliud. Nō est mortua puella sed dormit. Mat. ix. Quātum ad tertiū dico ꝙ dormitio significat mortē corpalē. Unde in lib. Reg. cum narrat de morte ipsoꝝ dr̄: dormiuit cū patribus suis. Designat autē hoc ꝓpter trinā similitudinē. Primo quia sicut q̄ vadit dormitū post somnū per aliqđ tēpus exurgit: ita qui morit post tps a deo p̄fixum resurget in nouissimo die. Unde dr̄ Dan. xij. qui in puluere terre dormiūt euigilabūt. Scđo quia sm dispositionē qua q̄s capit somnū: scꝫ infirmitatis vel sanitatis varia videt in dormitiōe. Nam infirm⁹ horribilia cernit: sanus ⁊ quiet⁹ suauia intuetur. Et a dormitiōe quidē surgēs infirm⁹ totū se repetit fractū et debilitatū: sanus autē roboratū ⁊ cōfortatū. Sic spūaliter qui capit somnū mortis in infirmitate pcti mortalis videt horrēda et pauēda in gehēna ignis. Qui autē gr̄a sanus assumit somnū mortis bñ purgatus videt leta ⁊ iocunda superne patrie. Et demū in vltima resurrectiōe cōfractior reperiet pctōr et robustior ⁊ felicior iustus. Unde aplꝰ Oēs q̄dē resurgem⁹: sed nō oēs immutabimur. Tertio ꝙ sicut somnus arripit aliq̄n hoiem et insperato et ꝯ suū velle: ita ⁊ mors hoiem interimit cū nō sperat. Nescit enim homo finē suū. Eccꝰ. ix. Et hoc quoad tertiū.

ps̄. cxxxi.

Sōnus fugat tristiciam

Sōn⁹ est infirmis signū sanitatis

Dormitio significat mortem.

j. cor. xv.

Ⓒ De estimatiua et cogitationibus. Cap. viij.

Sequitur de potentia

estimatiua: que etiam cōmunis est nobis ⁊ brutis: ⁊ in nobis q̄dē dr̄ cogitatiua. Unde ⁊ hic de cogitationib⁹ inferem⁹. Est aūt potētia estimatiua ordinatiua ad apprehēdēdū intētiones q̄ per sensus nō accipiunt sm. b. Tho. in. j. pte. q. lxxviij. Necessariū est enim aiali vt querat aliq̄ vel fugiat: non solū quia sunt cōueniētia vel nō cōueniētia ad sentiēdū: ad qđ ordinat sensus cōis ⁊ particularis exterior. Sed etiā est necessariū vt q̄rat aliq̄ vel fugiat ꝓpter aliquas alias cōmoditates ⁊ vtilitates consequēdas: vel nocumenta vitāda: sicut ouis vidēs lupū fugit: nō illā indecētiā coloris: sed q̄si inimicū nature ⁊ auis colligit paleā: nō quia delectat sensum: sed quia est vtilis ad nidificādū. Ad hmōi igit intētiōes apphēdēduꝫ ordinatur estimatiua sicut ⁊ memoria ad eas cōseruandū: ⁊ est cōis ista potētia nobis ⁊ brutis. Sꝫ est differētia quātū ad p̄dictarū intentionū apphensionē. Nā alia aialia pcipiūt huiusmodi intētiones quodā naturali instinctu: hō autē per quandā collectionē: alꝭ collationē. Et iō q̄ in alijs aīalib⁹ dr̄ estimatiua: in hoie dicit cogitatiua: quia per collectionē quādā hmōi intētiōes adinuenit. Unde ⁊ dr̄ etiā rō pticularis: cui medici assignāt determinatū organū. s. mediā ptē capitis. Uerū quia in potentia sensitiua et pcipue apphensiua non pōt esse pctm̄: iō in cogitationib⁹ hoim prout sunt in tali potētia nō est pctm̄ vel meritū: sed put eis additur vel supuenit aliq̄s effect⁹ bon⁹ vel malus. Nota igit sm Tho. ij. ij q. ij. ar. j. ꝙ cogitare sumit tripl'r. Uno mō cōiter p quacūq; actuali ꝯsideratiōe intellect⁹ siue ꝑueniēdo ad clarā et certā cognitionē ei⁹ qđ cogitat: vt cū q̄s ꝯsiderat q̄ scit: siue etiā anteq̄ ꝑueniat ad ꝑfectionē cognitionis p certā et clarā visionē. Scđo mō proprie. s. solū p cōsideratione intellectus cū quadā inquisitiōe anteq̄ ꝑueniatur ad clarā notitiā rei: ⁊ hoc circa intētiones vlēs. Tertio modo p quadā inquisitione ⁊ discursu circa particularia apphēsa a sensibus ⁊ isto tertio modo est act⁹ hui⁹ potētie cogitatiue: nec tñ est ibi pctm̄ vel meritum: nisi cooperāte intellectu et affectu aliquo modo. Et sm hoc nūc de cogitationibus agetur. De quib⁹ ps̄. Dñs scit cogi. ho. q̄m vane sunt. Ubi tria de ipsis cogitationibus possunt notari.

Ⓒ Et pmū est ꝙ deo sunt simplr̄ denudate. ibi. Dñs scit.
Ⓒ Scđm ꝙ i hoie sūt multiplr̄ variate: ibi. cogitatōes ho.
Ⓒ Tertiū est ꝙ in eo et se sunt vituperabiliter terminate ibi. quoniam vane sunt.

De potētia estimatiua.

Hec potētia differēter ē in hoie ⁊ alijs animalib⁹.

cogitare dr̄ tripl'r.

ps̄. xciij.

§. I. Quātum ad primum

sciendū ꝙ cogitatiōes q̄cunq; note sunt deo. Oia enim ait aplꝰ ad Heb. iiij. nuda ⁊ apta sunt oculis ei⁹. i. cognitiōi. Et ita sunt ei note ꝙ neq; ab āgelo bono neq; malo: neq; a ꝓximo et se sciri pñt. Unde dr̄ Hierem. xvij. Prauū est cor hois et inscrutabile et q̄s cognoscet illud. Ego dñs scrutās corda et ꝓbans renes qui do vnicuiq; iuxta viā suam. Prauū dr̄ cor hois: quia inclinatū ad praua. iuxta illđ Gen. viij. Sēsus hois ⁊ cogitatio hūani cordis in malū prona sunt ab adolescētia sua. Inscrutabile dr̄. quia ei⁹ cogitationes nulla creatura scire valet. Unde aplus. j. Cor. ij. Quis hoim scit que sunt hois. i. in cogitationibus interioribus nisi spūs hois q̄ in ipso est. Quis ḡ cognoscet illū. quia dicat null⁹ nisi deo reuelāte. Sic cognouit helise⁹ cogitationes malas auaricie: q̄bus mot⁹ fuit giezi discipulus su⁹ ad petēdū a naamā syro vestes ⁊ argētū: vt hr̄. iiij. Reg. v. Sol⁹

Deo cūcte cogitationes sunt nude.

ergo deus scit cogitationes hoim. Unde subditur in au/
ctoritate. Ego dns scrutās corda. i. cogitatiōes cordium: τ
renes. i. delectationes earū in bonū vel malū: ex qbus ho
mines tandē iudicat et non solū ex operibus. Un Chr̄ys.
Nō ex operib⁹ iudicat: sed ex cogitationib⁹ τ ex corde. xxij.
Cogita/ q. v. qui periurare. Sed p maiori declaratiōe notandū
tio tripli q cogitatio vł affectio pōt cognosci ab aliquo tripliciter.
citer pōt Primo p ipsius in se certā et clarā intuitionē. Scdo p re/
cognosci. uelationē. Tertio per coniecturationē. Et primo qdē mo
do prout. s. cogitatiōes sunt in intellectu τ affectiones in
volūtate: sic solus de⁹ cogitatiōes τ affectiōes cognosce/
re pōt: et hoc est proprie scire. Un bene dicit ps. Dns scit:
ij. Paral. nō homo vel angel⁹: sed sol⁹ de⁹. Qd etiā attestat Salo.
vi. dicēs. Tu solus nosti corda filioꝶ hoim. corda. i. cogitatio
nes τ affect⁹. Hui⁹ ratio est ſm. b. Tho. j. p̄te. q. lvij. q: vo
lūtas rōnalis creature soli deo subiacet: τ ipse solus in eā
operari pōt. q est p̄ncipale eius obiectū τ vltim⁹ finis. Et
ideo ea q in nobis ex volūtate sunt: vel q ex volūtate sola de/
pendēt soli deo sunt nota. Ex sola volūtate hois depēdet
q aliqs actu aliq cōsideret: q: cū aliqs hz habitū scientie
vel spēs intelligibiles in eo existentes vtitur eis cū vult.
Scdo mō sc3 per reuelationē pōt cognosci cogitatio ho
minis inquantū. s. a deo alicui reuelat. Et sic aia xp̄i p re/
uelationē a vbo cui erat τ est vnita: cognoscit τ cognosce
bat oēs cogitatiōes hoim. Un τ iudeis mala de eo cogi/
tantibus dixit. Ut qd cogitatis mala in cordibus vestris.
Matth. ix. τ Luc. xj. dr. Ut vidit cogitationes eorum τc.
Sic τ petrus apl's p dei reuelationē cognouit fraudem fa
ctā per ananiā τ Saphyrā de precio possessionis vendite.
Act. v. Sic τ bea. Bndict⁹ cognouit cogitatiōes murmu
rationis quā faciebat ꝯ eum q ante eū tenebat lucernam
dū comederet: vt habet in. ij. dial. Tertio pōt cognosci
cogitatio vel affectio hois per coniecturationē. Et sic an/
gel⁹ bonus τ malus etiā homo pōt cognoscere cogitatio
nes alteri⁹. s. vt ī suo effectu. Cognoscit eī ſm. b. Tho. i. j.
p̄te. q. lvij. ar. iiij. interdū cogitatio nō solū p actū exterio/
rem: puta locutionē vel operationē manifestantē ipsam:
sed etiā p immutationē vultus. Et medici etiā aliqs affe/
ctiones animi per pulsum cognoscere possunt. Et multo
magis angeli τ demones quāto subtilius hmōi passiōes
occultas corporales perpendūt. Un Aug. dicit demones
aliqn hoim dispositiones: nō solū voce platas: sed etiam
cogitationes receptas cū signa quedā ex animo exprimū
tur in corpore tota facilitate perdiscere. xxvi. q. iiij. ca. sna.
q̄uis in lib. retractationū dicat h nō esse asserēdū. sc3 quō
hoc sciant: nō tñ dicit quin talia sciant. s. per cōiecturas.

§. II. Quantū ad secūdum

sciendū q cogitationes hoim sunt multe τ multipliciter
variate. Un in plurali dic̄ cogitatiōes hoim. Variate aūt
sunt nō solū ſm materiā: sed ſm cām. Nā vt dicit venera/
Triplex bilis Cassia. in. j. coll. abbatis moysi. Quedā cogitatiōes
pōt eē cā hñt ortum a deo: quedā a diabolo: quedā a carne seu cor/
cogita/ de pprio. Et q cogitationes hñt principiū a deo ostendit
tionum. apls. ij. ad Cor. iij. di. Nō q sum⁹ sufficiētes cogitare ali/
quid sc3 boni a nobis q̄si et nobis: sed sufficiētia nostra ex
deo est. Vis igit cogitatio bona in nobis a deo procedit:
puta cū cogitas agere penitētiā: ieiunare: orare: virtutes
acquirere: p̄ximis pdesse: deo placere et hmōi. Et ad hoc
hortabat ps. liiij. dicēs. Jacta cogitatū tuū in dño: sc3 de
eo et pp̄ter eū bona cogitādo. Qd cogitationes alique
etiā procedāt a diabolo instigāte ostēdit ex eo q xp̄o post
resurrectionē apparēte discipulis cū estimarēt ipsum fan
Luc. xxiiij. tasma esse dixit eis. Quid turbati estis τ cogitatiōes ascē
dunt in corda vr̄a. Ascēdūt dicit: q: male erāt τ falsē: et iō
ascēdebāt a demonijs: si bone fuissent descendissent a p̄re
Jo. xiij. luminū. Et de iuda dicit euāgelista. Cū misisset diabol⁹ in
cor: eius vt traderet eū. Ubi aduertēdū est ſm bea. Tho.
in. j. p̄te. q. cxj. q demones non possunt immutare cogita/
tiones interius eas causando: cū vsus cogitatiue v̄tutis
subiaceat volūtati. qd ergo dr a Damas. τ Beda: q est im/
missor τ incēsor cogitationū: intelligit hoc non q causat
eas: sed inquātū incitat ad cogitādū vel appetendū cogi
tata p modū psuadētis vel passionē cōcitātis. Et hoc ap̄in
incēdere Damas. vocat imittere: q: talis opatio interi⁹ fit.
Sed bone cogitatiōes attribuunt altiori p̄ncipio sc3 deo
lz angeloꝶ ministerio pcurent. Ponit aūt Ansel. in lib.
de similitudinib⁹ pulchrā similitudinē circa hāc materiā
cogitationū prout sunt a deo vel a diabolo vbi comparat Cor nr̄m
cor nr̄m molendino cuidā: qd cōtinue voluitur: cuius mo cōparat
lēdini dñs locat ipm alicui: dans sibi triplex genus victua molēdi/
lium ad molendū: sc3 triticū: hordeū: τ speltam cum hac no ſm
cōditione q continue molat aliqd ex illis: τ hoc faciendo Ansel.
sibi fideliter seruit τ inde bn̄ viuit. Habet autē dñs ille ini
micū capitalē querēs in oībus ei displicere. Un faciēs mo/
lendinū suum tali locatū occultat se iuxta domū ei⁹: vt si
talis cōductor cessat per modicū a molēdo victualia dñi
sui: et cū hoc reperit imediate ponit sup molendinū de re
bus suis: videlz picem: arenā: vel paleas. τ hoc ad destruē
dum molēdinū τ illi nocendū. Spūaliter dñs ipse est de⁹
noster vniuersoꝶ dñs: molendinū suū est cor nr̄m qd con
tinue voluit circa aliqd cogitādū. Un Bern. Nil fugaci⁹
aīo meo. Locat autē illud molēdinū nobis vt molamus
cū voluntatē prestat τ rationē ad cogitādū. Administrat
et ipse p inspirationē triplicē materiā super qua debemus
voluere cor nr̄m: videlicz cogitationes de deo τ de eius
immēsa bonitate: τ glīa superna tanq̄ triticū optimū. De
v̄tutibus τ donis spūalibus quō in eis pficiamus tanq̄
hordeum. Cogitationes de pctis cōmissis vt doleamus. τ
de his q possunt cōmitti vt fugiamus tanq̄ speltā. Et cer
te cum hoc faciām⁹ deo fideliter seruim⁹: τ inde tandē viui
mus vita gratie τ tandē glorie. Inimicus huius dñi dia/
bolus est: q insidiatur cōtinue molendino cordis nr̄i: et si
videt nos nō cogitare aliqua vtilia: tunc ipse suggerit: et
suadet cogitatiōes luxurie maculosas corporis et anime
tanq̄ picem: vel cogitationes auaricie graues tanq̄ are/
nam: vel leues inanis glorie tanq̄ paleas: ex qb⁹ molen/
dinum deteriorat. Et talis conductor nisi resipiscat: opz
q moriat spūaliter: q: ex illis viuere nō pōt. Unde dic̄ do
minus p propherā. Usqquo morabunt in te cogitatiōes Hier. iiij.
noxie. Et Sap. j. dr: de spūsancto: q auferet se a cogitatio/
nib⁹ que sunt sine intellectu. i. sine rōne. Procedūt et co/
gitatiōes aliqn ex corde pprio. Un saluator Matth. xv.
inquit. De corde exeūt cogitationes male. Un et in figu/
ram dictū fuit primo parenti. Spinas et tribulos germi/ Gen. iij.
nabit tibi: sc3 terra cordis tui etiā cultiuata spūalib⁹ exer/
citijs spinas. s. cogitatio nō solicitudinis tēporalium τ tri
bulos affectionū sensualiū: q cogitationes infestant ho/
minē importune: sicut musce frequētant cadauer. Unde τ
btūs Anto. quasi attediatus semel et tāta cogitationum
importunitate exclamauit ad deū. Dñe volo saluus fieri:
sed nō permittūt me cogitatiōes mee. Uerū q: primi mo/
tus earū nō sunt in nr̄a potestate: vnde nec pctā: saltem a
secūdis motib⁹ seu delectationibus earū cauendum est.
Un dñs dicit p Esaiā. Auferte malū cogitationū vestraꝶ Esa. j.
non dicit cogitationes sed malū cogitationū: inquātū sc3
de vitijs sunt cum cōplacentia ipsarum.

§. III. Quantū ad tertium

dixi q cogitationes ipse ex se. i. defectu cogitātis sunt de/
prauate: qm̄ inquit vane sunt. Est autem triplex vanitas: Triplex
sc3 penalitatis: iniquitatis: et instabilitatis. de qua tripliciest vani/
vanitate agit Eccl's per totū. vnde et in p̄nci. lib. nomi/ tas cogi
nat vanitatē dicēs. Vanitas vanitatū et omnia vanitas. tationū.
Omnia eī creata sunt vanitas: quantū ad mutabilita/
tem. et de hac agit a. j. c. Eccl's vsq ad. iiij. c. exclusiue. Sed
hō nō solū est vanitas pdicto modo: sed etiā per iniquita/
tem: et de hac agitur a cap. iiij. vsq ad. xij. exclusiue. Est et

tertia vanitas in hoie. scz penalitatis τ ea plenus. Unde dr.
Uanitas vanitatū. i. vanus per culpā: plen⁹ vanitate per
penā. τ de hac agit ipso. xij. c. in fine libri Eccle. Quantū
igit ad vanitatē pene de qua aplūs ad Rom. viij. Uanita-
ti creatura subiecta est etiā nō volēs. s. pene. fame. sitis. fri-
goris. et hmōi. vtiqꝫ cogitationes hoim vane sunt. i. affli-
ctiue. vn̄ dr: Sap. ix. Cogitatiōes mortaliū timide: τ incer-
te prouidentie nr̄e. Nam si bonus est hō timet non displi-
cere deo: nō incurrere penā varia et hmōi. Si malus timet
ne impediat executio suarū malarū cogitationum: vel ne
puidētia sua circa tpalia nō habeat effectū. Timor autē
j. Jo. iiij. vt dr: in pma canonica Joh. penam hꝫ. Frequēter eī vna
Gal. v. cogitatio pugnat ꝯ aliā. cū scz caro concupiscit aduersus
spm̄: τ spūs aduersus carnē. vnde sequit cogitatiōes etiā
circa curā corpis: et puisionē etiam necessarioꝝ multū te-
diū et penā inferūt pcipue bonis: ꝗuis in se pctā nō sint.
Scdo cogitatiōes hoim vane sunt vanitate iniqtatis. de
Ps. lxxj qua Ps. v. Cor eoꝝ vanū est. i. iniquū. Et quidā ita iniqui
sunt: vt etiā contra dn̄m cogitent. de quibus ps. Cogitaue-
runt et locuti sunt nequitiā: iniquitatem in excelso locuti
sunt. dicentes deū non habere puidentiā debitā circa ho-
mines. Cōtra quos Hiero. Qui ꝯtra dn̄m cogitatis: ipse
est qui creauit mūdū et cōsummationē faciet eius. Quod
si vobis videt crudelis et rigidus et cruētus ꝙ genus hu-
manū diluuio deleuit ⁊c. xxiij. q. v. qd ergo. Et ad intelli-
Cogita- gēdū quō cogitationes efficiunt inique. sume exēplū i ne-
tiōes q- bula: que eleuata a terra sepe in parte supioris aeris ge-
modo ef- nerat nubes q ibi nutriunt: nec dissoluūtur nisi p magnū
ficiūtur ventū qui resoluit illas τ conuertit: vel in aerē vel i aquā
inique. grandinē aut niuem. Nutriunt autē ille nubes in aere vir-
tute caloris vel ignis elemētalis: qui q̄si extingui p toni-
trua coruscationes τ fulgura. Sic accidit de cogitationi-
bus. Sunt eī vt quidā vapores siue nebule q a terra sen-
sitiue. s. fantasie vel memorie ascēdūt ad altitudinē intel-
lectus: τ calore. i. voluntatis affectu nutriunt et crescūt τ
obnubilant mentē aliqn̄: vt sol ips̄e non videat. Et hoc qn̄
amor pprius reperit in voluntate: qui oēm materiā in se
bonā cogitationū peruertit ad malū. Sed si ventus spiri-
tussancti percutit tales nubes cogitationū: tūc extinguit
malū ignē seu calorē proprij amoris. Et exinde sequunt
tonitrua lamentationū de peccatis cū clamore petēdi di-
uinam misericordiā: sequunt et coruscationes bonoꝝ exē-
plorum et fulgura incendentiū operum τ verboꝝ pluuie
lacrymarū et hmōi. Quantū ad tertiū cogitatiōes ho-
minū vane sunt in stabilitate seu mutabilitate. de q Eccs
penul. Uanitatis arguent preterita. ex eo eī ꝙ preteri-
ta sunt ostendunt instabilitatem: τ sic cogitationes hoim
vane sunt. Dum eī quis vult fixe aliquid de spiritualib⁹
cogitare: subito mens ad alia euolat: vt dicere valeat illō
ps. xxxix. Ps. Cor meū dereliquit me. Exēplū patet in beato Ber-
nar. qui vt habet in legēda eius conquerens cum quodā
rustico in itinere de tanta distractiōe mentis: vt vnum pa-
ter noster dicere nō valeret sine alia cogitatione. Asseruit
rusticus se hoc facere posse. cui Bern. mulam cui insidē-
bat si hoc agere posset promisit: qd cum ille attentaret in
medio eius occurrit sibi cogitatio de sella ⁊c.

§. IIII. Circa euidētiā co-

Cogita- rum q dicta sunt in. j. §. hui⁹. c. scz ꝙ angelus nō cognoscit
tio pōt cogitationes nr̄as. Est sciendū ꝙ cogitatio nr̄a vel etiā
cōpara- alicui⁹ angeli pōt cōparari ad tria. s. ad subiectū qd infor-
ri ad tria mat: ad obiectū qd repsentat: ad effectū quē inclinat. Pri-
mo eī si cōparat cogitatio ad subiectū qd informat: tunc
dico ꝙ angelus pōt scire vel videre cogitationē nostram
vel etiā angelicā. Cuius rō est: q: angelus pōt videre spe-
cies existentes in mente mea vel angelica. Sed cogitatio
actualis est qdā forma et quidā act⁹ existens in intellectu
eque realis: et eque actualis sicut spēs vel magis ꝙ spēs.
Ergo qua rōne species existentes in mente mea vel ange-
lica angelus pōt videre: eadem ratiōe cogitatio actualis
mea vel angelica pōt cognosci ab aliquo angelo. Scdo
mō pōt cōparari cogitatio mea vel angelica ad obiectū
qd repsentat. Et sic cogitatio mea vel angelica pōt cogno-
sci et videri ab angelo. vt verbi grā. Sicut ille qui videt spe-
ciem alicuius rei in oculo alteri⁹: τ mediāte illa specie hꝫ
aliquam noticiam de re cuius est species. Sic angelus vi-
dēs cogitationē alicuius in mēte nr̄a vel angelica cogno-
scit et videt rē cui⁹ est cogitatio vel quā illa cogitatio rep-
sentat. Nota tn̄ differentiā inter illū q videt cogitationē
alicuius rei in mēte alteri⁹: q: non hꝫ rem de q est cogita-
tio p immediato obiecto: sed ipsā cogitationē. τ mediāte
cogitatione hꝫ aliquam noticiā de re cuius est cogitatio.
Sicut dictū est de illo qui videt speciē alicui⁹ rei in oculo
alterius: et mediāte illa specie hꝫ aliquā noticiā de re cui⁹
est spēs. Ille autē cui⁹ cogitatio videt habere rem de qua
est illa cogitatio p imediato obiecto: et videt illā rē de q
est cogitatio: sicut ille q videt rē immediate visiōe corpali
pfectius videt: et aliqd pōt cognoscere de ea puta quāta
sit: vel aliqd tale qd nō pōt cognoscere ille q videt eā me-
diāte specie existēte in oculo alteri⁹. Ita etiam ille q videt
rem intellectualr̄ in mēte p actū suū cogitādi: pfectius et
plura nouit de re illa ꝙ ille q videt eā mediāte cogitatiōe
existēte in altero. Et sic ꝗuis angel⁹ cognoscat cogitatio-
nem nostrā vel angelicā: tn̄ cogitatio tam nr̄a ꝙ angelica
pōt latere aliquē angelū: quātū ad hoc ꝙ nō ita pfecte vi-
det rē illā de qua est cogitatio vidēdo cogitationē in alte-
ro: sicut ille cui⁹ est cogitatio. Tertio mō pōt comparari
cogitatio nr̄a vel angelica ad effectū quē inclinat. Et tūc volūtas
dico ꝙ voluntas pōt duplr̄ considerari. scz vt habitualiter duplr̄ cō-
volēs: et vt actualiter volēs. Primo mō volūtas pōt cōsi- siderat.
derari vt habitualiter volēs. et sic cogitatio nr̄a vel etiā
angelica latet quēcūqꝫ itellectū creatū: etiā ipm cogitan-
tem: quia scz nullus intellect⁹ creat⁹ videt qd in futurū ve-
lit volūtas de eo qd mō cogitat: ad quē finē debeat in po-
sterū vti. Scdo mō pōt cōsiderari volūtas: vt actualiter
volēs: et intendens aliqd assequi p ipsam cogitationē et
rē cogitatā: et tūc cogitatio talis aliquo mō pꝫ et aliquo
mō latet. Uerbi grā: vt si aliqs cogitet de lapide volens
actu vti eo ad pijciendū ad auem: tūc dato ꝙ non lateat
angelū ipsa cogitatio: quantū ad h̄ ꝙ est qdā forma inhe-
rens volūtati: nec lateat ipm etiā habitudo vni⁹ ad alteꝝ
quin sciat ꝙ illud qd vult volūtas est lapis: tn̄ pōt latere
āgelū habitudo vni⁹ ad alterū. s. ꝙ nesciat ad quē finē vo-
lūtas vult rē cogitatā. Uerbi grā. Licꝫ videat voluntatē
velle lapidē de quo cogitat intellect⁹ me⁹: pōt tn̄ ignora-
re rōnē vel finem quare voluntas vult lapidē. vtrū scz ad
pijciendū ad auem vel ad inimicū: vel ad edificandū. Et
sic qn̄ idē effectus pōt puenire ex multis causis: non opꝫ
cito effectū scire ex qua cā venit. Et sic est in pposito sicut
pꝫ. hec doctor subtilis: idest Scotus τ magister Herue⁹
brito ordinis predicatoꝝ. Cogitatio peccati fit p q̄tuor Cogita-
causas: scz vel ad cognoscēdū. cauendū. delectandū: per- tio pecca-
petrandū. Primo cogitatio pctī fit aliqn̄ solū ad cogno- ti qdru-
scendū. Sicut cū qs vult disputare vel pdicare de pctō. et plici ra-
ideo opꝫ ꝙ de ipso cogitet vt sciat quō debeat disputare tione fit
vel pdicare. Et talis cogitatio de pctō q ordinat solū ad
cognoscendū ipsum pctm̄ est sine omni pctō. Scdo cogi-
tatio peccati que fit ad detestandū cōmissum: et cauendū
futurū est meritoria. Esa. xxxviij. Recogitabo tibi oēs an-
nos meos in amaritudine aie mee. In quo verbo notātur
tria. Primo ꝯfessionis humilitas. ibi. recogitabo. s. ad cō-
fitendū tibi. Scdo ꝯfessionis integritas. ib omnes ānos
meos. Tertio ꝯtritionis qualitas. ibi. in amaritudine aie
mee. Opꝫ eī ꝙ qn̄cūqꝫ qs cogitat de pctō: de ipso contri-
tionē habeat. Tertio cogitatio peccati fit ad delectādū
et hoc duob⁹ modis. Uel ad delectandū de cogitatione
peccati solum. et talis cogitatio est pctm̄ veniale. Uel ad
delectādū de re vel de peccato cogitato: τ talis cogitatio

est peccatũ mortale. Quarto modo cogitatio peccati fit ad perpetrandũ peccatũ: et tũc si peccatũ est mortale: etiã cogitatio isto fine. s. vt perpetret est peccatũ mortale. Unde sup illo verbo Leuit. xv. Mulier q̃ patit̃ fluxũ sanguinis. glo. sic dic̃. Cogitationes ⁊ voluntates q̃uis ope nõ cõpleant̃: apud deũ p factis habent̃ et puniunt̃. Hec b. Tho. in. iiij. ⁊ Alex. in ij. pte sum. q. xxv. Finaliť circa cogitatiões cordis cõsiderare debem⁹ causaz. s. a quo oriunt̃. Ubi nota q̃ cogitationes cordis dupliť considerari pñt. s. absolute inquantũ cogitatiões: ⁊ cõditionate inquantũ bone vel male. Primo ergo cõsiderãdo cogitatiões cordis absolute inquãtũ cogitationes: tunc dico q̃ cã cogitationũ vł radix est triplex scz ppinqua: mediata: ⁊ remota. Prima cã cogitationum ppinqua ⁊ immediata est apphensio sensuũ particulariũ p organa. Scda causa vel radix cogitationũ mediata: est imaginatio causata ex apphẽsione sensuũ pticulariũ p organa. Tertia cã vel radix cogitationũ remota est cor. Qđ patet: quia cogitatio a corde non erit nisi per aliquã imaginationẽ vel fantasiam: que est motus factus a sensu: vt dr in. ij. de aia. Et ideo cum dr: Math. xv. De corde exeũt cogitationes ⁊c̃. Intelligitur cor esse principium cogitationum tanq̃ causa vel radix remota: vt patet. Hec btũs Thom. in. iiij. dist. xxiiij.

Cogitationes cordis dupliciť cõsiderari possunt.

De memoria. Capłm. ix.

Memoria. Nota q̃ memoria

Memoria dupliciter sumitur.

Memoria scdm beatũ Tho. in. i. parte. q. lxxix. ar. vi. sumitur dupliciter. Uno mõ prout ratiõe eius est q̃ obiectũ eius sit preteritũ vt preteritũ: ⁊ sic memoria est in pte sensitiua: vna potẽtia distincta ab alijs sensitiuis interioribus: prout. s. dictũ est. Sẽsitiua enĩ tñ est apphẽsiua particulariũ. Preteritũ autẽ vt preteritũ cũ significet esse sub determinato tpe ad cõditionẽ particularis ptinet. Et hz talis potentia sensitiua organũ corpale cui est affixa sicut ⁊ alie: bruta etiã eã hñt. Alio mõ sumit̃ memoria solũ p vi cõseruatiua specierũ intelligibiliũ. ⁊ sic memoria est in pte intellectiua. Quãuis enĩ Auicen. dixerit spẽs intelligibiles impossibile esse in intellectu cõseruari. Unde scdm ipsuz q̃cito aliq̃s desinit actu intelligere aliquã rẽ desinit esse spẽs illi⁹ rei in intellectu. Tñ Arist. in. iij. de aia cõtrarium asserit. Rõne etiã dicta positio reprobat̃. Qđ enĩ recipit̃ in aliquo recipit̃ p modũ ei⁹ in quo recipit̃. Intellect⁹ autem est magis stabilis nature ⁊ immobilis q̃ materia corporalis. Si ĝ materia corpalis formas q̃s recipit nõ soluz tenet dũ per eas agit i actu: sed etiã postq̃ per eas agere cessauerit: multo forti⁹ intellect⁹ immobiliter et inamissibiliter recipit spẽs intelligibiles siue a sensibus receptas: siue ab aliquo intellectu supiori effusas. Unde in. iij. de aia phus dicit: q̃ aia est locus specierũ nõ tota: sed intellect⁹. Sciendũ etiaz q̃ species intelligibilis aliqñ est intellectu in potentia tñ: et tunc dr: intellectus esse in potentia tñ. Aliqñ est scdm vltimã cõpletionẽ actus: et tunc intellectus intelligit actu. Aliqñ medio modo se hz inter potentiã et actũ: et tunc dr: intellectus esse in habitu. Et scdm hunc modũ intellectus cõseruat spẽs etiam qñ actu non intelligit.

Cap. v.

Saluat̃ etiã rõ memorie quãtũ ad hoc q̃ est preteritorum in intellectu ex pte actus nõ ex pte obiecti. Nã preteritũ põt referri ad duo. s. ad obiectũ qđ cognoscit̃: et ad actũ cognitionis. Et quãtũ ad obiectũ p se cõuenit memorie que est ptis sensitiue preterito. Memorat̃ enĩ aial nõ soluz sensisse in preterito: sed etiã sensisse quoddã preteritũ sensibile. Sed inquãtũ ad partẽ intellectiuã ptinet memoria preterito accidit et nõ p se cõuenit intellectui ex pte obiecti. Intelligit enĩ intellectus hoiem inquantũ est hõ. accidit enĩ homini inquãtũ est hõ in preterito vel in psenti vel in futuro esse. Et ex pte vero actus cognitiõis preterito p se accipi põt in intellectu sicut ⁊ in sensu: q: intelligere aie nr̃e est qdã particularis actus in hoc vel in illo tpe existẽs: scdm q̃ hõ dr: intelligere hodie vel heri vel cras: ⁊ hoc nõ repugnat intellectualitati: quia hmõi intelligere: q̃uis sit quoddã particulare. est tñ immaterialis act⁹. Et iõ sicut intellect⁹ intelligit seipsum: q̃uis ipse sit quidã singularis intellect⁹: ita intelligit suũ intelligere: q̃ est q̃dã singularis act⁹ vel in preterito vel in psñti vel in futuro existẽs. Et sic vt dictũ est saluatur rõ memorie quãtũ ad hoc q̃ est preteritorum in intellectu: scdm q̃ intelligit se pri⁹ intellexisse: nõ aũt scdm q̃ intelligit preteritũ put est hic ⁊ nũc: q: intellect⁹ abstrahit a cõditionib⁹ indiuiduãtib⁹ vt hoc et nunc: sed sic preteritũ pertinet ad potẽtiaz memorie sensitiuã que est particulariũ rerũ: vt hicet nũc. Et nota q̃ memoria put est cõseruatiua specierũ intelligibiliũ: et p cõñs ptinẽs ad intellectũ: nõ est alia potẽtia realiter distincta ab ipso intellectu. Unde et phs in. iij. de aia. locũ cõseruatiuũ hmõi spẽrũ attribuit intellectui. Est enim itellectus potẽtia passiua. Ad rõnẽ autẽ potentie passiue ptinet cõseruare sicut ⁊ recipe. Et q̃uis magr̃ sentẽ. i. j. lib. dist. iij. dic̃ q̃ memoria intelligẽtia ⁊ volũtas sunt tres vires. i. potẽtie. Hoc tñ vt dicit. b. Tho. nõ est de intentione Aug. in. xiiij. de trini. vbi de his loquẽs nõ accipit illa tria p trib⁹ potẽtijs. Sed memoriã accipit p habituali retentione aie. Intelligẽtiã p actu intellect⁹. Volũtatẽ p actu volũtaris. Cõsuetũ est enĩ aliqñ noia potẽtiarũ vel habituũ p actibus earũ sumi. Et sic intelligẽtia dr: oriri ex memoria nõ sicut potẽtia vna ex alia: sed sicut act⁹ ex habitu.

§. I. De exercitio memorie vtili.

Pã. cxi.

Pñ. In memoria eterna erit iust⁹. Quod põt exponi tripliciter: etiã totũ qđ sequitur in versu.

Iustus erit in memoria sui eterna. i. assidua.

Vel in memoria eterna. i. perpetua proximi.

Vel in memoria eterna dei.

Quedã enĩ debet recolere respectu sui: quedã respectu proximi: quedã respectu dei. Et hoc faciẽdo ab auditione mala non timebit. Et de se q̃dẽ iustus hz in memoria tria. Primo infirmitatẽ nature: vt sic sit cautior contra casum. Exẽplũ de illo q̃ incedit p viã lubricã qui caute incedit ne cadat. Eccł. viij. Ne despiciãs hoiem auertentẽ se a peccato: neq̃z improperes ei. Memento qm̃ oẽs in corruptiõe sumus. exẽpla de dauid: petro ⁊ alijs. Scdo recordandũ de dãnositate culpe. Mercator recolẽs quãtũ lucrũ pdidit: inde sumit materiã doloris. Malefactor cõsiderãs se deprehensum et suspẽdẽdũ dolet. Apoc. ij. Memor esto vñ excideris et age penitentiã. Amb. Nihil est qđ tam summi doloris sit: q̃ si vnusq̃sq̃z posit⁹ sub captiuitate peccati: recordet̃ vñ lapsus sit: atq̃z vñ ceciderit: et q̃ ad corporea atq̃z terrena ab illa speciosa et pulchra diuine cõditiõis itẽtione defluxerit. de peni. dist. j. sunt q̃ arbitrant̃. circa finem. Hoc agebat Ezechias dicens. Recogitabo tibi oẽs ãnos meos in amaritu. ani. mee. Recogitãda est breuitas vite ad studiose operandũ. Qui enĩ laborãs videt appropinquare finẽ diei vel operis vel breuitatẽ tpis studiosius opat̃. Eccli. xiiij. Offer dignas deo oblationes: ⁊ memento qm̃ mors nõ tardat. Et Greg. Tãto solicitior esse debes quãto morti vicinior. lxxxvi. dis. tanta. Plato. summa phia est meditatio mortis. Econtra mal⁹ recordat̃ eorũ q̃ puocant ad malũ. Sicut i figurã dixerũt q̃dã ex his qui exierãt de egypto. In mẽtẽ veniunt cucumeres: allia: ⁊ cepe q̃ comedebam⁹ in egypto ⁊c̃. Num. xi. De primo hz tria in memoria iust⁹. et sic nõ timebit ab auditiõe mala tẽtatiõis q̃ loquit̃ ei diabolus. Exẽpla pditatis electorũ ad imitãdũ. sic pponunt̃ filijs exẽpla paterñ ⁊ cõciuiũ q̃ fecerunt magnalia vt animent̃ ad imitãdũ. Iudith. viij. Memores esse debẽt quõ abraã tẽtat⁹ est p multas tribulatiões pbatus dei amic⁹ effect⁹ est. Sic isaac. sic iacob. sic moyses: ⁊ oẽs q̃ placuerũt deo p multas tribulationes trãsierũt fideles. Sic matathias fil' reducebat ad mentẽ opa scõrũ. Scdo recordãda est fatuitas reproborũ ad detestãdũ. Bene enĩ corrigit̃ ⁊ suauiter q̃ per aliũ corripit̃: sicut canis verberat̃. vt timeat leo. Luce. xvij. Memores estote vxoris loth.

Iustus tria hz i memoria.

Esaie. xxxviij.

j. Machab. ij.

Tertio recordāda est necessitas miserorum ad subleuādum.
Sic recordant aues et alia aīalia suorū pullorum parrando
eis necessitatē q̄ duplex est spūalis scz et corporalis. Et de
corporali dicit apls ad Gal.ij. q̄ petrus cū ceteris apl'is ap
probata p̄dicatione pauli inter gētes dederūt ei in sociū
barnabā: tm̄ vt memores essent pauperum in hierosolymis.
qd̄ et fecerūt faciētes collectas fieri de spūali subuētione.
Pro hmōi d̄r .j. Mach.xij. Memores sumus vr̄i in sacri
Iniust⁹ ficijs. Ecōtra iniustus recordat̄ iniuriarū ad vindicandū
eq̄ tria vel bonorum tpaliū aliorum ad appetēdū: et miseriarū ad gau
hz ī me dendū ex inuidia. De deo iustus tria hz in memoria et sic
moria si non timet ab auditione mala: quā immittit ei diabolus ꝯ
cut iust⁹. deū occulte loquēdo p suggestiōes. Recordat̄ creationis
oīm ad deū laudādū. Omnia em̄ nos inuitāt ad deū be
ps̄.lxxvj. nedicendū. Nam sicut prouerbialiter d̄r. Lopera lodo el
Dan.iij. maestro. Ps̄. Memor fui operū dei: q: memor ero ab ini
tio mirabiliū tuorum. Sic tres iuuenes in fornace reducen
tes ad memoriā creata a deo oīa inuitabant ad deū bn̄di
cendum. Scd̄o recordandū redēptiōis hoim. Threnorum.
iij. Zay. Recordare paupertatis et transgressionis mee. ait
pph̄a in persona xp̄i. absinthij et fellis. Et subdit. Memo
ria memor ero et tabescet in me aīa mea. Hoc maxime ani
mat ad cōstantiā. In huius figurā .j. Mach.vj.c. dicit̄ q̄
sanguinē vue et mori ponebāt ante elephātes ad animā
Ps̄.lxx. dum in pugna. Tertio retributionis operū. ps̄. Memo
rabor iusticie tue soli⁹. Reddet em̄ deus vnicuiq̄ s̄m opa
sua: et in hoc pctōres decipiunt̄ dum attendūt ad presen
tem retributionem nō ad futurā. Unde dictum fuit diuiti
epuloni. Fili recordare. rc. Luc. xvj.

§.II. Secūdo exponit̄ sic.

puer.x. In memoria eterna. i. ppetua erit iustus: q: de ipso semp
est recordatio in mūdo: vt pz de sanctis Prouerb. Me
j. Ma moria iusti cū laudib⁹. et sic nō timet ab auditiōe mala p̄ci
chab.ij. pue quoad bonos q̄ loquunt̄ bona de bonis. Un̄ Mata
thias dixit filijs. Date aīas vr̄as p testamēto patrū. et me
mentote operū patrū que fecerūt in gn̄ationib⁹ suis: et ac
cipietis gloriā magnā et nomē eternū. i. memoriā bone fa
me perpetuā. Tot milia annorum fluxerūt: et adhuc memo
tria red rie iustorum Abrae. Iob. Dauid. et aliorum vigent in mētibus
dūt ho hoim. Tria autē sunt q̄ faciunt obliuisci hoiem sui dei et
minē ob proximi: scz prosperitas mundialis. Curiositas criminalis.
liuiosuz. Uoluptas carnalis. Prosperitas facit obliuisci dei et ho
minū qui eū iuuerūt tpe tribulatiōis. Exēplū de ꝑposito
pincernarū pharaonis regis egypti. Qui cū fuisset in car
cere ad ioseph humane tractat⁹ et cōsolat⁹ in expositione
pphetica somnij sui: liberatus oblit⁹ fuit interptis sui. vt
pz Geñ.xl. Sic multi in mente deū hn̄t et amicos suos in
tpe necessitatis qui postea obliuiscunt̄ in pspitate. Deut.
xxxij. Deū qui te genuit dereliquisti et oblit⁹ es. rc. Sen. in
lib. de beneficijs cōparat legē gratitudinis et beneficiētie
ludo mutuo pile. Qn̄ em̄ duo ludūt ad pilam et eā alter
natim reproijciūt inter se: tādiu durat inter eos ludus: et
cōtinuat̄ q̄diu cōuenienter inter eos reproijciat̄ et iactet̄.
Si vn⁹ recipiat et retineat: vel incōuenienter reproijciat:
desinit ludus: q̄ desinere non pōt nisi ex defectu mittētis
vel recipiētis. Sic est de mutua inter amicos bn̄ficiētia et
gratitudine: extēde exēplū ad ppositū. Ecōtra dicit apl's
ad Heb.xiij. Beneficientie et cōmuniōis nolite obliuisci.
Hugo de claustro aie. Sicut nullū momētū est quo hō nō
vtatur vel fruatur dei bonitate: ita nullum dz esse momē
tum quo eū p̄sentē nō habeat in memoria. Scd̄m qd̄ red
dit hoiem obliuiosuz est curiositas et nimia solicitudo cir
ps̄.lxxvij ca mundū vel min⁹ vtilia. ps̄. Obliti sunt benefactorum ei⁹:
et mirabiliū ei⁹. Est em̄ cōe pūerbiū q̄ plurib⁹ intētus mi
nor est ad singula sensus. Exēpluz in salomone q̄ ex eo q̄
fuit nimis curiosus in p̄paratiōe sue curie: et inuestigatiōe
rerū naturaliū et inq̄sitiōe diuersarū doctrinarū oblit⁹ est
dei: ita vt idola adoraret. dicit em̄ Origenes et dn̄s Iob.

dominici post eū super ecclesiasten: q̄ tot femine vel cōcu xxxj.qō.
bine quot recitat scriptura eū habuisse fuerūt multe et di v.c. salo
uerse doctrine variarū nationū: qs voluit videre: que nō mon.
ꝯtinebāt veritatē sapiētie: q̄ sola est legitima spōsa intel
lectus: q̄bus mētē applicādo deuiauit a veritate: lz cōiter
credat̄ penituisse. Tertiū qd̄ impedit memoriā est volu
ptas. Un̄ phs. Amor forme. i. carnalis cōcupiscētia mētis
obliuio est: scz causatiue. Sed sancti viri cauent sibi a car
ne sicut ab hoste et subijciunt rōni: et ideo seipsos faciunt
dignos memoria in bonū. vt Eccl̄.xlv. Dilect⁹ deo et hoi
bus moyses cuius memoria in bn̄dictiōe est. Narrat ma
gister in histo. eccle. sup Exo. q̄ moyses duxerat vxorem fi
liam regis ethiopie: et cū in patriā suā redire voluisset im
pedire eū nitebatur vxor. Moyses igit̄ tanq̄ vir expert⁹
astrorū sculpsit in anulis duas imagines huius efficacie:
vt altera memoriā: altera obliuionē afferret. Cūq̄ eas pa
ribus et similibus anulis induisset: obliuionis anulum
vxori tradidit: et anulū memorie secū tulit. Et sic mulier
paulatim oblita est viri sui: et moyses recordationē habēs
de patria sua libere regressus est. Moraliter exponendo
s̄m Robertū holkot. Animus noster natione celestis pa
trie est moyses: q̄ contrahit cōiugiū cū carne terrena per
ethiopissam designata. qn̄ scz corpori infundit̄. Anim⁹ ṽo
desiderās beatitudinē vult in patriā reuerti celestem. sed
ista vxor. s. caro impedit eius reuersionē. Et ideo vtendus
est cautela moysi: vt scz duos anulos faciamus cū gēmis
et anulū obliuionis carni tradam⁹ et anulū memorie aio
nr̄o. Anulus obliuionis est meditatio mortis: quia mors Ps̄.xxx.
obliuioni hoiem tradit. Ps̄. Obliuioni datus sum tanq̄
mortuus a corde. Anul⁹ memorie est recogitatio vite eter
ne: quā habēs anim⁹ reuertit̄ ad patriā per bona opa. Et
sic iustus pter bona que facit est in memoria hoiz: vt scri
bitur Eccl̄i.xlix. Memoria iosie in omni ore indulcabit̄: et
sic non timebit iustus ab auditione mala.

§.III. Tertio exponit̄ versus ille sic.

Iustus erit in memoria eterna. i. dei eterni. Hie
rem.ij. Hec dicit dn̄s. Recordatus sum tui miserās adole
scētiā tuā. Recordat̄ autē deus electi sui. Primo predesti
nando. Scd̄o iustificādo. Tertio glorificādo. Et sic nō ti
mebit ab auditione mala: quā audiēt reprobi in fine: qui
bus d̄r. Ite maledicti in ignē eternū. rc. Matth.xxv.

Titulus.III. De potentia intellectiua.

De intellectu possibili et agente realiter distinctis. Capitulum.j.

De intellectu quē dicit phs in lib. de aia esse potentiam anime. Intellect⁹ est po
Quod autē intellectus sit potētia aie et nō tētia aie
ipsa essentia eius pbat bea. Tho. in .j. parte et nō ipsa
q.lxxix. arti.j. sic. Tunc solū immediatū principiū opatio essentia
nis est ipsa essentia rei operāris: qn̄ ipsa operatio est eius eius.
esse. Sicut em̄ potentia se habz ad operationē et ad suuz
actum: ita se habet essentia ad esse. In solo autē deo idez
est intelligere quod suum esse. Un̄ in solo deo intellectus
est eius essentia. In creaturis autem intellectualibus in
tellectus est quedā potētia intelligentis. Et sciendū s̄m
beatuz Tho. vbi .s. q̄ philosophi ponūt quattuor intelle
ctus. s. intellectū possibilē: intellectum agentē: intellectuz
in habitu: et intellectū in actu seu adeptū. Quorū q̄tuor
intellectus agens et intellectus possibilis sunt realiter
diuerse et distincte potētie: sicut et in omnibus alijs. Alia
est actiua: alia passiua. Alia ṽo tria distinguūtur s̄m tres
status intellectus possibilis. Qui q̄nq̄ est in potētia tm̄.
et sic dicitur possibilis. Quādoq̄ ṽo in actu primo qui est
sciētia: et sic d̄r intellectus in habitu. Qn̄q̄ in actu secūdo
qui est cōsiderare: et sic dicit̄ intellectus in actu seu intel
lectus adeptus. Hunc autē actū intellectus importat pro

p̄rie hoc nomen intelligētia: signat enī ipsum actum intellectus q̄ est intelligere. Unū nō differt intelligētia ab intellectu nisi sicut actus a potētia sua. In q̄busdā tn̄ libris de arabico translatis substātie separate q̄s nos angelos dicimus intelligentie nūcupant: forte ꝑpter hoc ꝙ semꝑ huiusmodi substātie actu intelligunt. Damascen⁹ etiā ponit q̄dā que sunt nō diuerse potētie sed diuersi act⁹ intellect⁹. Primo enī simpliciter aliq̄d apprehēdit: ⁊ hic actus dicit intelligētia. Scd̄o id q̄d intelligit ordinat ad aliq̄d aliud cognoscēdū vel operādū: ⁊ hec vocat intentio. Dum vero persistit in inquisitiōe eius q̄d intēdit: vocat excogitatio. Dū vero id q̄d excogitatū est examinat ad aliqua certa dicitur scire vel sapere. Nā sapiētie est iudicare. Ex quo autem habet aliquid pro certo tanq̄ examinatū: cogitat quomō possit illud aliis manifestare. Hec est dispositio interioris sermonis ex qua ꝓcedit exterior locutio. Omnia hec sunt actus vnius potētie intellectiue.

§. I. De intellectu possibili

[…]ati su[…] / […]f tri[…] / […]iciter.

Hec potētia est potētia passiua. Unū phs dicit. iij. de aīa. ꝙ intelligere est quoddā pati. Sed sciēdū ſm Tho. in. j. pte. q. lxxix. ar. ij. ꝙ pati tripliciter d̄r. Uno modo ꝓprijssime q̄n scꝫ aliquid remouet ab eo q̄d patit: q̄d ꝯuenit ei ſm naturā vel ſm ꝓpriā īclinationē: sicut cū aqua frigiditatē amittit ꝑ calefactionē: aut cū homo egrotat vel tristat. Scd̄o modo d̄r aliq̄d pati minus ꝓprie: ex eo ꝙ aliq̄d abijcit ab eo: siue illud sit cōueniēs: siue sit nō ꝯueniens. Et ſm hec d̄r pati nō solū q̄ egrotat: sed etiam q̄ sanat. Et nō soluꝫ q̄ tristat: sed etiā q̄ gaudet: vel quocūq̄ mō alteret seu moueat. Tertio mō d̄r pati cōmuniter aliq̄d ex hoc solum ꝙ id q̄d est in potētia ad aliq̄d recipit illud ad q̄d erat in potētia absq̄ eo ꝙ aliq̄d abijciat: ſm quē modū omē quod exit de potētia in actū d̄r pati: etiā cū ꝑficit: ⁊ sic intelligere nostrū est pati. Qd̄ apparet hac rōne. Intellectus eniꝫ habet operationē circa ens in vniuersali. Cōprehēdi igit potest vtrū intellectus sit in actu vel potētia: ex hoc ꝙ cōsideratur quomodo intellectus se habet ad ens vniuersale. Inuenit enī aliq̄s intellectus qui se habet ad ens vniuersale: vt actus totius entis. Et talis est intellect⁹ diuinus qui est diuina essentia: in qua originaliter ⁊ virtualiter totū est ꝑ p̄exsistit sicut in prima causa. Et ideo intellectus diuinus nō est in potentia: sed purus actus. Nullus autē intellectus creatus pōt se habere vt actus respectu toti⁹ entis vniuersalis: q̄r sic oporteret ꝙ eēt ens infinituꝫ. Unū oīs intellectus creatus ꝑ hoc ipsuꝫ q̄d est: nō est act⁹ omniū intelligibiliū: sꝫ cōparat ad ipsa intelligibilia sicut potentia ad actū. Potētia aūt dupliciter se hꝫ ad actum. Est enī quedā potētia que semꝑ ꝑfecta est ꝑ actū: sicut est materia corporū celestiū. Et sic intellect⁹ angelicus semꝑ est in actu respectu suorū intelligibiliū: ꝑpter ꝓpinquitateꝫ ad diuinū intellectū qui est actus purus. Quedam potētia est que nō semper est in actu: sed de potētia ꝓcedit ad actum sicut inuenitur in generabilibus ⁊ corruptibilib⁹. Et sic intellectus humanus qui est infimus in ordine intellectuū: est in potentia respectu suorum intelligibilium. Et in principio est sicut tabula in qua nihil est scriptuꝫ: vt dicit phs. iij. de anima. Qd̄ manifeste apparet ex hoc ꝙ in principio sumus intelligētes in potentia: ⁊ postea efficimur intelligētes in actu. Et patꝫ ꝙ intellectus est potētia passiua ſm tertiū modū. Et notandū ſm. b. Tho. vbi. s. ꝙ intellectus passiuus ſm quosdā est appetitus sensitiuus in quo sunt anime passiones. Qui etiā in. j. Ethic. dicitur rōnale ꝑ participationē: q̄r obedit rationi. Secūdū alios intellectus passiuus dicit virtus cognitiua q̄ noiat ratio particularis. Et vtroq̄ mō passiuuꝫ accipi potest ſm primos duos modos passiōis: inq̄ātū talis intellectus est actus alicuius organi corporalis. Sed intellectus qui est in potētia ad intelligibilia quem ob hoc Aristo. nominat intellectum possibilem: nō est passiuus illis duobus modis: quia non est actus organi corporalis.

Potētia duplicit se hꝫ ad actum.

§. II. De intellectu agente

Hic est alia potētia realr̄ distincta ab intellectu possibili. Unde phs in. iij. de aīa. dicit. Necesse est in aīa has duas differētias esse. s. intellectū possibilē ⁊ agentē. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. in. j. pte. q. lxxix. ar. iij. ꝙ ſm Platonē nō esset necesse ponere intellectum agentē ad faciēdum intelligibilia in actu. Et ratio est: q̄r plato ipse posuit formas rerū materialiū sine materia subsistere: ⁊ per ꝯñs intelligibiles esse: q̄r ex hoc est aliq̄d intelligibile actu ꝙ est immateriale. Et hmōi vocabat spēs ⁊ ideas ex quarū participatione dicebat nos scientiā rerū habere. Sed q̄r Aristo. nō posuit formas rerū naturalium subsistere sine materia. forme aūt in materia existentes non sunt intelligibiles actu: sequebat ꝙ forme seu nature rerū sensibiliū quas intelligimus nō essent actu intelligibiles. Nihil aūt reducitur de potentia ad actuꝫ nisi per aliquod ens actu: sicut sensus fit actu per sensibile actu. Oportebat igitur ponere aliquā virtutē ex parte intellectus que faceret in actu intelligibilia per abstractionē specierū a conditionibus materialibus. Et hec est necessitas ponēdi intellectū agentem. Est autē iste intellectus agēs aliq̄d in aīa. s. q̄dam virtus seu potentia propria ſm beatum Tho. vbi. s. Nam in rebus naturalibus perfectis preter vniuersales causas agētes sunt ꝓprie virtutes indite singulis rebus perfectis ab vniuersalibus agētibus deriuate. Non enim solus sol generat hoiem: sed etiā est virt⁹ generatiua hominis in hoie. ⁊ silr̄ in aliis aīalibus perfectis. Cum autēꝫ nil sit perfectius in inferioribus rebus aīa humana: ideo oportet dicere ꝙ in ipsa sit aliqua virt⁹ deriuata a superiori intellectu per quā possit fantasmata illustrare. Et hoc experimēto cognoscimus dū percipim⁹ nos abstrahere formas vniuersales a cōditionibus particularib⁹ q̄d est facere intelligibilia actu. Nulla autem actio alicui ꝯuenit rei: nisi per aliq̄d principiū formalr̄ inherens ei. Oportet igit virtutē q̄ est principiuꝫ hui⁹ actiōis aliquid esse in anima. Unde Aristo. cōparauit intellectuꝫ agentē lumini: q̄d est aliq̄d receptū in aere. Sicut ergo lumē req̄rit ad vidēdū nec sufficit potentia visiua: nec res colorata que obijcitur visu. Ita intellectus agēs est necessarius ad intelligendū nec sufficit intellect⁹ possibilis: nec intelligibilis res: nisi adesset intellectus agēs q̄ faceret intelligibilia in actu ꝑ modū abstractionis. Et quia sensibilia sunt in actu extra animā q̄ apprehēdunt a sensibus ſm cōditiones particulares ⁊ indiuiduātes: ideo non opꝫ ponere sensuꝫ agētē: sed ipm̄ sensuꝫ qui est potētia passiua. Sed intelligibilia rerū materialiū nō sunt in actu extra aīaꝫ q̄ possunt imprimere in intellectū: ⁊ iō opꝫ ponere intellectū agentē qui abstrahat ꝯditiones materiales a rebus sensibilibus seu fantasmatibus earum. ⁊ sic species intelligibiles deferat seu presentet intellectui possibili vt intelligat. Qd̄ aūt d̄r Joh. j. Erat lux vera q̄ illuminat omnē ⁊c. s. lumine naturalis cognitionis. Uerū est ꝙ illuminat oēs sed vt causa vniuersalis: a qua anima humana participat quādā particularē virtutē. s. intellectū agētē. iuxta illud. Signatum est sup nos lumē vultus tui dn̄e. Et si intellectus agēs nō esset aliq̄d aīe: sed esset quedā substātia separata: tūc vn⁹ esset intellect⁹ agēs oīm. sed hoc est falsum. Nam intellectus agēs vt dictū est: est aliquid anime vt quedā virtus seu potentia eius. Et ideo necesse est dicere ꝙ sint plures intellectus agentes ſm pluralitatem animarū que multiplicantur ſm multitudinem hominū. Non enī potest esse ꝙ sit vna ⁊ eadē virtus diuersarum substantiarum.

Necesse est intellectū agentem esse in aīa.

Ps. iiij.

§. III. Una aīa et vnus intellectus

nō est in oībus hoībus: vt tradidit ⁊ dicit Auerroys in. iij. de aīa. Qd̄ quadrupl̄r ꝓbo. s. similitudine: auctoritate: rōne ⁊ ipossibilitate. Primo ꝓbo silitudine. Nā

Psalm⁹. cxviij.

Et in ps̄. Defecerūt oculi mei in eloquiū tuū: qḋ ē scriptu-
ra sacra seu inspiratio dei. Est ocul⁹ cōsciētialis. ⁊ h̄ deter-
gēdus. s. a puluere terrenoꝝ ⁊ detractionū. vñ xp̄s Lu. vj.
ait. Quid vides festucā in oculo fratris tui: trabē aūt q̄ in
oculo tuo est nō ꝯsideras. Hinc Greg. de detractorib⁹ ait.
Quid aliud detrahentes faciūt: nisi ꝙ i puluerē sufflant:
⁊ in oculos suos terrā excitāt: vt vñ plus detractionis p-
flāt: inde magis nil veritatis videāt. xj. q. iij. inter vba. Est
oculus diuinalis: ⁊ hic custodiēdus. Zach. iij. Sup lapidē
vnū oculi septē. i. sup xp̄m. ⁊ super quēlibet electū septē do-
na spūs requiescūt: q̄ bn̄t hoīes in oīb⁹ dirigere ⁊ illustra-
re. iuxͣ illud. Oculi dn̄i multo plus lucidiores sunt super

Eccli. xxiij.

solē: q: spūssancti dona totā aīam illustrāt. Est ocul⁹ do-
ctrinalis: ⁊ hic caute exercēdus. Et de h⁹ Job. xxix. Oculus
fui ceco: docēdo. s. ignorātē: iō autē caute exercēdus: q: vt
h̄: Eccl. xliij. Sol exurens radijs obcecat oculos. sol exu-
rēs. i. doctrina nimis rigida vel nimis alta. ⁊ de his oībus
oculis deb3 seruari illud ps̄. Oculi mei semꝑ ad dn̄m. Et

ps̄. xxiiij.

nunc beati oculi qui vidēt hoc modo. Lu. x.

¶ De his que requiruntur ad bene videndum corporali-
ter ⁊ spiritualiter. Caplm. iij.

ad bn̄ vi-
dēdu3
corꝑalit
tria req̄-
runt ita
ad vidē-
dū spūa-
liter.

Notādum ꝙ sicut ad

bene videndū corporalr tria requirūtur: ita ad
videndū spūaliter. i. ꝓm intellectum.

¶ Primum est subiectum recte conditionatum.
¶ Scdm est interiectū. i. medium illustratum.
¶ Tertium est obiectum congrue coloratum.

Hec tria possunt notari in illo vbo symeonis. Viderunt
oculi mei salutare tuū. Lu. ij. Nā subiectū visus est ocul⁹.
⁊ ideo dicit oculi mei. Mediu3 ꝑ qḋ videt̃ est lumen. ⁊ iō
dicit viderūt. Obiectu3 visus est res corporalis colorata.
ideo addit salutare tuū. Et de hac visione etiā pōt itelligi
illud qḋ dixit xp̄s discipulis suis Lu. x. Beati oculi qui vi-
dent q̄ vos videtis. s. xp̄m ⁊ spiritualiter.

ad bn̄ vi-
dēdū exi-
git̃ subie-
ctū bene
disposi-
tum.

§. I. Quantū ad primū est

sciēdum ꝙ oculos seu pupilla oculi est subiectum vbi reci-
pit̃ spēs seu silitudo rei q̄ videt̃. Sed ad hoc ꝙ bn̄ videa-
tur oportet ꝙ oculus habeat quattuor conditiones.

¶ Concauitatem priuato apparenti tumore.
¶ Integritatem sociato competenti vigore.
¶ Obscuritatem remoto impedienti albore.
¶ Siccitatem semoto defluenti humore.

Ita et oculus mētis d3 habere has ꝯditiones spūalr ad
bn̄ cognoscēdū. Primo eñ op3 ꝙ oculus vt bene videat

Oculu3
op3 esse
concauū
ad bn̄ vi-
dendū.

corporalr sit cōcauus: nō elatus cū tumore exteriori. Expe-
riētia eñ docet ꝙ oēs q̄ habēt oculos grossos ⁊ eminētes
ad extra male vidēt: ⁊ hntes oculos cōcauos ecōtrario be-
ne vidēt. Et rō hui⁹ est: q: improportionata lux fuscat: vñ
hō nō h3 posse respicere solē in sphera sua. Si igit̃ oculus
est ꝓminēs extra: statī ꝑcutit̃ radijs lucis. ⁊ ideo fuscat̃.
Sed si oculus est cōcauus radij lucis recipiunt̃ primo in
illa concauitate: et sic ipsis diffusis oculus sine lesione ad
suū actū adiciat̃. Vñ d: ꝙ si q̄s in meridie eēt in valde cō-
cauo puteo: stellas videret in celo. sic accidit de oculo spi-
rituali. Nā q̄ h3 intellectū tumidū ⁊ elatū nō videt. iuxta
illud Ro. j. Dicētes se esse sapiētes stulti facti sunt. S3 ha-
bēs intellectū humilē q̄ ad intra occupat̃. s. sui cognitione:
hic bn̄ videt. Vñ Prouerb. xj. vbi humilitas fuerit ibi sa-
piētia. Et saluator Mat. xj. Confitebor: inq̄t tibi dn̄e pa-
ter celi ⁊ terre: q: abscōdisti hec a sapiētib⁹ et prudētib⁹ et
reuelasti ea ꝑuulis. Ad sensum eñ pt3 ꝙ cōuexa seu elata
male sunt receptiua ⁊ cōcaua bn̄: sicut videm⁹ in mōtibus
qui nō retinēt aquā pluuialē s3 valles ⁊ fouee. Vnde ps̄.

Ps̄. ciij.

Inter mediū mōtiū ꝑtransibūt aq̄ nō in mōtib⁹. s. supbis.
sed inter mediū montiū. s. in vallib⁹ que sunt medie inter
montes: ꝑtransibūt aque veritatis scripture ⁊ gratie. Ad
hoc ipse xp̄s hortabatur di. Discite a me quia mitis sum ⁊
humilis corde. Matth. xj. Qḋ ⁊ exemplo ostendit in omni-
bus. Nam humilē matrem elegit que diceret. Ecce ancilla
dn̄i ⁊c̄. Luc̄. j. Humilē p̄rem seu nutricē3 ioseph: qui cogita-
uit occulte dimittere mariā tanq̄ indignū se reputās secū
habitare: vt dicit Bern̄. Humile lectū fenum habuit. Hu-
milia animalia: humiles pānos ad cooperiēdu3: humiles
pastores ad inuisendum. Demū elegit humilem turbam
discipulorum. sc3 piscatorum ⁊ eis prefecit humilem Pe-
trum qui dixerat. Exi a me domine: quia homo peccator
sum. Luc̄. v. Et quia btūs Stephanus plenus fuit humi-
litate: quia sapientia et obedientia que nisi ex humilitate
haberi nō possunt. ideo intuēs in celū vidit gl̄iam dei ⁊c̄.
Actu. vij. Scdm qḋ requirit̃ ad bene videndū est integri-

Oculus
d3 esse in-
teger.

tas sociata competēti vigore. Et pro huius declaratiōe sci-
re op3 ꝙ oculus corꝑalis h3 supra pupillam siue lucem se-
ptē tunicas seu velamina: ⁊ quecūq3 illaꝝ deficeret aut le-
sa esset: visio impediret̃. Apposuit autē autor noster glo-
riosus deus septem tunicas ipi pupille: vt magis custodi-
retur illa virtus nobilis q̄ ꝓpter suam nobilitatē de facili
lederet̃. Propter qḋ ps̄. xvj. dicebat. Custodi me domine
vt pupillam oculi. idest sicut septe3 tunicas induis pupil-
la3 oculi corporalis: sic septē donis spūssancti custodi ocu-
lū anime mee. Nec3 eñ q̄s pōt bene videre ad sufficientiā
ea que sunt sibi expedientia ad salutē nisi habuerit septe3
dona spūssancti: que plenissime fuerūt in xp̄o et ab ip̄o de-
riuantur in oēs suos electos. De quibus d: Esa. xj. Requie-
scet sup eū spūs dn̄i: spūs sapiētie ⁊ intellect⁹: spiritus cō-
silij ⁊ fortitudinis: spūs scientie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eum
spūs timoris dn̄i. Et ex his bn̄ videbit et iudicabit q̄cūq3
agenda. Vñ sequit̃ imediate. Non ꝓm visionē oculorū iu-
dicabit. i. ꝓm iudiciū hoim ⁊ apparētiā exteriorē. Sapien-
tia eñ in eo apparuit du3 diabolo occultauit mysteriū in-
carnationis: disponendo vt mater sua sponsum acciperet.
Quā rōnem assignat Origenes. xxvij. q. ij. inuēta. Spūs
intellect⁹ ostēdit̃ ex eo ꝙ illius carnis aspectus intellectū
dare videbat̃. Bruta enim viso iesu nato vidētur ratione
repleta. De quibus Esa. j. Cognouit bos possessorē suum
⁊c̄. Et pastores idiote videntes cognouerant de vbo ⁊c̄.
Luc̄. ij. Requieuit spūs cōsilij sup eū: q: oia ꝯsilia q̄ p̄dica-
turus erat: infantul⁹ adipleuit virginitatē pauꝑtate obe-
dientiā patiētiā ⁊c̄. Quantū ad spiritū fortitudinis dicit
Esa. lij. Cōsurge cōsurge induere fortitudine brachiū dn̄i.
Dn̄i brachiū filius est a patre procedens: qui indut⁹ ē for-
titudine qn̄ vnitus est carni nostre: in q̄ fortiter deiecit ho-
stes inferni ⁊ vitia mundi. Et ideo bis dicit cōsurge cōsur-
ge. i. cōsurges ꝯtra diabolū. Vñ ip̄e dicit Job. xvj. Ia3 p̄n-
ceps huius mūdi iudicatus est. Consurge contra aduer-
sa ⁊ ꝯ vitia mūdi ea superādo. Cōfidite inquit ibidē. ego
vici mundū. Spūs sciētie in eo ostendit̃ nō solū specula-
tione seu noticia scripturarū cum in templo duodenis in-
terrogaret doctores sed ⁊ experiētia sensitiua. Ex his eñ
que passus est didicit ꝓm apl̄m ad Heb. v. Passus est eñ
agonem esuriem ⁊ alias penalitates. Pietatis spiritu re-
pletus est: qui quia nostri cōp..ssus nasci voluit vt nos nō
moreremur. Pietatis etiā spiritū habuit: quia ad danda3
noticiā celoꝝ: ⁊ religionem veram reuelandā natus est.
Vt eñ homo cōfidentius ambularet ad veritatē: ait Au-
gust. de ciui. dei. ip̄a veritas dei filius hoie assumpto non
deo cōsumpto veniēs fundauit ac stabiliuit fidē. De spū ti-
moris q̄d dicendū: nisi q: timuit dn̄s Jesus nō solū timo-
re reuerētiali ꝑfectissimo: sed etiā timore naturali. iuxta il-
lud Matth. xxvj. Cepit iesus timere. ⁊ dicente angelo. fu-
ge in egyptum: illuc delatus fuit. Et q: beatus stephanus
erat plen⁹ spūscto: vt d: Act. vj. quoad ista dona: ideo vi-
dit gl̄iam dei. Et btūs etiā symeon: q: spūssanct⁹ erat in eo
vt d: Lu. ij. ideo p̄ntatū xp̄m in tēplo agnouit dicens. Vi-
derunt oculi mei ⁊c̄. Tertio oportet ꝙ ocul⁹ sit niger nō

Oculus
d3 eē ob-
scurus.

albus ad bn̄ vidēdū. Homies eñ multū albi male vident
siue si habēt palpebras albas siue pilos eoꝝ albos nimiū

Ratio huius est: q: albedo disgregat visum: τ ideo debilitat. Ois em̄ virtus disgregata debilior est virtute simul cōgregata. Hinc autor nature fecit aīalibus melius videntibus pupillā nigrā: vel ad nigredinē tēdentē pncipaliter. Et ex hoc insinuat q ad hoc q oculus mētis sit aptus ad videndū: op3 q sit nō alb⁹ vel delicat⁹: sed niger vel mortificatus. Unde τ de sapiētia dicit Job. xxviij. Nō inuenit in terra suauiter viuentiū. Talis fuit vita christi plena. s. asperitate τ mortificatiōe ppter qd dicebat aīa Can. j. Fasciculus myrrhe dilect⁹ me⁹. dilect⁹ anime sponsus Jesus domin⁹. Et sic fasciculus myrrhe. i. copiosus in mortificatione τ amaritudine vite. Sic τ Stephanus fuit mortu⁹ mūdo: renūciatis tpalibus τ inter lapidatores suos τ inimicos q̄si oblitus sui: in celu3 oculos dirigens p inimicis exorabat di. Ne statuas illis h peccm̄. Act. vij. Ita τ symeō mortu⁹ p affectū vite tpalis nō aliud expectabat nisi xp̄m videre: τ ideo ipo viso inq̄t. Nunc dimittis seruū tuū dn̄e τc̄. Quia viderunt τc̄. Quarto op3 q ocul⁹ sit ab humore separat⁹: nā lachryme impediūt visum: vt experientia docet. Un̄ et magdalena dū fleret ad monumētū vidit dn̄m celorū: τ existimauit hortulanū virgultorū. Accidit enim de lachrymosis oculis sicut de aere humido τ pluuioso: q̄ repn̄tat iridē siue arcū. τ h nō nisi p humores einsde3 aeris. Un̄ si qs dū plorat respiceret sic lumē pure cādele existimabit lumē circundatū ab arcu cerulei viridis rubei τ flaui coloris: s3 tergēdo lachrymas videbis ibi arcū non esse sed te fuisse deceptū. Verbū dei qd factu3 est caro summe puritatis est. vn̄ dr speculū sine macula Sap. vij. Et liliu3 cōuallium Can. ij. Et ideo videri nō pōt nisi a puro τ mūdo corde. fm illud ad Heb. xij. Sanctimoniā seq̄mini. i. puritatē sine q̄ nemo videbit deu3. Et Mat. v. Beati mundo corde. qm̄ ipi deū videbūt. Quāuis em̄ aliquis naturalr vel per exercitatū studiū hēat acutū intellectū: si tn̄ carnaliter τ fm mūdū viuit pa3 diuina penetrat τ degustat. vn̄ i figurā phibebat leuit. Ne q̄ lippis erat oclīs accederet ad altare dei nec offerret panes deo. Brecq. in lippis q̄ppe oculis pupille sane sunt: s3 humore defluēti infirmātes palpebre grossescūt. Quorū itaq3 q: infusione crebra atterit etiā acies pupille viciat. Lippus q̄dē est cui⁹ sensum natura exacuit: s3 cōuersatiōis prauitas cōfundit. dist. xlix. hinc τ em̄. Talis ḡ q̄ hz oculos humorosos plenos carnalitate nec ad ministrādū τ offerēdū sacrā est idone⁹: nec in accedēdo ad altare ad recipiendū eucharistiā: nec ɔ̄r ad videndū deū. S3 b. stephan⁹ q̄ iter scōs in terris positos primus vidit glīa3 dei valde pur⁹ fuit. vn̄ ituētes in eū iudei videbāt eū vt angelū: τ sibi in testimoniū magne puritatis cōmissa fuit cura mulierū cōuersa3. Symeō etiā quia fuit valde pur⁹. Un̄ dicit iustus. ideo meruit xp̄m videre dicēs Quia viderūt oculi mei salutare tuū τc̄.

Oculus d3 eē siccus τ abs q3 humore

Leui. xxi

§. II. Secūdū quod requi-

rit ad videndū est mediū illuminatū. pz em̄ p experiētia3 q de nocte aere nubiloso quātūcūq3 q̄s hēret ocl'm bn̄ dispositū: τ aū se rē coloratā nil de ea videret. q: s. mediū nō est illustratū. s. aer. Ubi etiā ɔsiderāda sunt q̄tuor circa ip̄m mediū ad h q sit bn̄ ordinatū ad vidēdū corpalr τ spūalr.

De hijs q̄ req̄runt ad visionē ex pte medij.

- Subtilitas essentialis.
- Luciditas radialis.
- Puritas accidētalis.
- Continuitas terminalis.

Quātū ad pmum ad h q possit bn̄ res videri req̄ritur q mediū visionis sit subtile essentialr. Eo em̄ q mediū est grossius visio ē impfectior: sicut pz q ea q̄ vident p mediū aqueū: nō ita clare cōprehēdunt sicut q̄ vident p aerē: τ q̄ vident p aerē densiorē: min⁹ pfecte τ clare vident q̄ ea q̄ vident p aerē rariorē. Un̄ aliqn̄ τ alicubi aer est ita dēsus: vt nō videat fere sol. Sic ad videndū spūaliter reqrit subtilitas i medio. Media spūalia q̄bus spūalr videre possum⁹ sunt doctores τ pdicatores: quorū doctrinis illuminamur. q̄ i vtroq3 testō claruerūt: pcipue pphe in veteri τ apl̄i i nouo. S3 τ euāgeliste pmarie media sunt ad illuminādū. Sūt aūt q̄tuor media p q̄ spūalr possum⁹ deum τ dn̄m iesum christū τ magnalia ei⁹ videre. Ipsi q̄tuor euāgeliste figurari pn̄t p q̄tuor elemēta. Lic3 ei naturaliter nō oia elemēta sunt trāsparentia corpa: sicut patet de terra: tn̄ vitrū qd est terrestre est trāsparēs. Ita aūt ipsi euāgeliste fuerūt subtiliati τ a mūdo reuulsi: vt optime p eos possum⁹ dn̄m videre. τ q̄ ad ip̄m ptinēt: ex doctrina euāgelij τ vita ipor. Et mattheū q̄dē possum⁹ apte terrā appellare: q: pmo fuit valde terren⁹ dedit⁹ mūdi lucris. Un̄ telonarius dr τ publican⁹. Et hic etiā Ezech. j. τ Apoc. iiij. p hoiem figurat. cui cōmissa est cura terre vt in eo opareī. Gen. ij. Tradidit etiā noticiā nobis de christo fm carnē quā a terrenis traxerit: incipiēs euāgeliū Liber gn̄atiōis τc. Marcus significat p aquā. Nā in ciuitate q̄ fundata est tota in aq̄s: s3 Uenetiarū elegit habitare: τ p leonē figurat q̄ quartanā pariteo q multo humore abūdat. Aq̄ summe nutrit q̄rtanā. Hic tradit noticiā de iesu fm suā sapientiā q̄ per aquā figurat in scriptura. iuxta illud Eccl. xv. Aq̄ sapie salutaris potauit illū. Un̄ pncipalr Marcus describit pdicationem xp̄i. Et incipit euāgeliū suū in aq̄s iordanis dicēs. Mox post exordiū fuit Johes in deserto baptisās τ pdicās τc. Lucas aūt est vt aer. Un̄ euāgeliū scripsit ea lingua q̄ meli⁹ vtit aere in formādo vocē q̄ alij. Dicit Isid. in lib. etym. q orientales frangūt aerē in gutture: τ in gutture loquunt: vt hebrei seu iudei. Occidētales pcipue hispani frangūt vocē in dētibus: τ ideo in dentib⁹ loquunt vt latini. Sed mediterranei frangūt vocē in palato. τ i palato formāt vocē: τ ideo meli⁹ q̄ alij loquunt vt greci. Et ideo locutio eo3 cōptior est ceteris fm ipsum. Et hac lingua. Lucas suū scripsit euangelium fm Hiero. vn̄ seculari q̄dā redolet eloquētia. Hic figuratur p vitulū: q̄ i veteri testamēto figurabat mortē xp̄i: q̄ i aere facta est. Un̄ τ pncipalr Lucas describit ignominiā passionis: τ hec visio est nob magis pportionata. Nā p aerē corporaliter meli⁹ videm⁹. Et est rō. Quia nil nob nasci pfuit qd dixit matthe⁹ nec pdicatio pfuit qd dicit Marc⁹: nisi redemi pfuisset qd dicit Lucas. Johes autem figurat per ignē. Et merito q: dilectionis amore ardebat. Hic figurat etiā p aquilā q̄ sup oia alia aialia visitat spherā ignis: vbi exustis plumis ad terrā veniēs ite3 iuuenescit. Igni recte cōparat cui⁹ vba fuerūt plena igne charitatis. Ipe describit quō sic de⁹ dilexit mūdū vt vnigenitū suum daret. Et q̄lis sit ipe vnigenitus datus nobis: idest In pncipio erat verbum. Ipe narrat sermonē in vltima cena plenum igne amoris. Ipe solus latus christi lancea pforatu3 describit: vnde exijt ois flāma amoris. Epistole eius plene sunt fraterno amore. Que habentur in legendis ad propositum hic sunt. Scd̄o mediū debet esse lucidū illuminatū. Un̄ de lic3 aer sit medium p qd videmus: qn̄ tn̄ est tenebrosus visioni nequaq̄ deseruit. Lux aūt q̄ hz pfecte illuminare: est verbum eternū: vt pz Joh. j. Media aūt illuminātur vario modo ab eadē luce fm medij dispositionē. Nam aliqua sunt media tersa τ opaca vt speculū τ calibs. Aliqua sunt media trāsparētia τ solida vt vitrū. Aliq̄ sunt media representatiua τ subtilia: vt ignis: aer: τ aqua. Prima media illuminant tn̄ in supficie. Et hec representant: sed nō recipiūt. Scd̄a media illuminant tota: sed dubiū efficiūt seu nō clare ostēdūt. Sed tertia media illuminant perfecte τ clare repsentant. Primi sunt predicatores scripta recitātes: sed nō intelligētes: seu bene loquētes τ male operantes. Scd̄a media sunt doctores veri catholici. Sed tertia sunt euangeliste et apostoli qui immediate a domino illustrantur. Et tamen sciendum q illa pars media lucidior est que est vicinior corpori in quo radij terminantur. Unde aer est lucidior iuxta terram q̄ sit superius. propter quod media regio aeris dicitur tenebrosa. Cum autem radij diuinitatis terminent in carne: quam verbum

Mediū visionis d3 eē subtile.

Euāgeliste figurantur q̄tuor elemētis

Mediū d3 esse lucidum.

assumpsit. in illa tertia parte medioꝝ que illuminant̄ q̄ cō p̄hendit euāgelistas: illa ꝑsona est magis illustrata que fuit illi carni ꝓpinquior. Et hic fuit Johānes euāge. Nam fm carnē frater fuit in scdo gradu iesu xp̄i. Et q̄uis et alij fratres eius fuerint: nō tñ ei ita familiares et cōtinui cum eo. Unde Jsid. dicit. ꝙ est quasi vn⁹ de q̄ttuor fluminibus paradisi: qui ex ip̄o sacri dñici pectoris fonte potauit: qḋ postea in toto orbe diffudit. Tertio ad hoc ꝙ mediū sit cōpetens: exigit̄ ꝙ mediū sit purū ab omni accidente: ꝙ videlꝫ nō habeat aliquē colorē: nec etiā repleat̄ humore. Nā si mediū esset coloratum: omnia viderent̄ esse coloris illius medij. Similiter si mediū est vaporibus aut humoribus repletū: nō rep̄sentat̄ oibus sicuti est. Un̄ aliquādo sol apparet sanguine⁹ aut rubicūdus: quia aer non est in sua puritate. Johānes euāg. fuit optim⁹ vt esset medium visionis tāte. Nā fuit ab omi amore alienatus a xp̄o. Nā vocatus de naui statim oblitus est amoris paterni: reliquit nauim artemq̄ piscandi: et existens in nuptijs: q: ducebat vxorē: virgo purus ip̄a vxore relicta: virgo permansit in eum. Quarto et vltimo mediū debet esse cōtinuū. s. ab oculo vsq̄ ad rē visibilē vel vidēdā. Hec est vna ratio q̄re positus conus in igne subtilissimo nō videt̄: q: variantur media. Nā oculus est in aere et conus in igne. Et vbi oculus sine lesione staret in igne clarius videret ꝙ̄ videat per aerē. Hic aūt sacer euangelista ɔtinu⁹ est a xp̄o ad nos ad qḋ insinuandū fact⁹ fuit medius inter senatū apostolicū et xp̄m diūi: quādo volentes scire quisnā ip̄sum traderet. Johannē intercessorē fecerūt. vbi dicit Pe. nauē. Quantū potens apud deū ꝓ nobis minimis: si intercessor fuit pro summis. Quanta reuerētia ei⁹ patrocinium debet a nobis flagitari: q̄ aduocat⁹ fact⁹ est ap̄lorum. Hui⁹ aūt cōtinuitatē sub figura descripsit Ezech. xvij. c. dicēs. Aq̄la grādis magnarū alarū lōgo mēbroꝝ ductu: plena plumis et varietate venit ad libanū: et tulit medullā cedri: et summitatem frondiū eius auulsit: et trāsportauit eā in terrā chanaā: in vrbe negociatoꝝ posuit illā. Ubi p̄mo notat̄ euangeliste dignitas varia. Habuit eñ dignitates plurimas. s. limpiditatē visualē: et ideo dicit̄. aquila. Secūda dignitas fuit virginitas angelicalis: et ideo. grandis. Tertia fuit potestas supnalis: q̄ ibi notat̄. magnarū alarū. Quarta retētas mētalis. s. in bene retinēdo mente v̄ba audita a xp̄o. ibi. longo mēbroꝝ ductu. Quinta suauitas internalis. ibi plena plumis. Sexta varietas gradualis: q: scꝫ patriarcha propheta ap̄ls euāgelista: martyr. doctor: et v̄go et frater xp̄i. ibi. et varietate. Scdo notatur in eo perspicacitas lucida: cum dicitur. venit a libano et tulit medullā cedri rc. Ubi primo describit̄ eius ascēsus mirabilis: ibi. venit a libano: qui est quidā mōs: et interp̄tat̄ cādidatio: et significat altitudinē diuine maiestatis. Scdo fruct⁹ tract⁹ ineffabilis: ibi. tulit medullā cedri. i. diuinitatis. Medulla enim stat in medio. Media autē inter diuinas ꝑsonas est fili⁹: nō quidē loco situ vel p̄oritate tp̄is: sed noīatione ꝑsone: et hāc medullā. s. verbū tulit rc. Tertio sermo p̄latus incomp̄hēsibilis: ibi. et summitatē frondum eius auulsit. Frondes eñ sunt p̄prietates v̄bi quas descripsit dicens. Verbū erat apud deū rc. Tertio notat̄ de eo charitas optima: ibi. trāsportauit eā in terrā chanaā rc. Et hoc cum perducit verbi narrationē vsq̄ ad carnis assumptionem cū dixit. Verbū caro factū est rc. Et etiā q: dimisit in mūdo verā cognitionē de xp̄o et vita eius.

Mediū debet eē purum.

Mediū debet eē cōtinuū.

Joh. j.

§. III. Tertiū quod necessario requirit̄ ad videndū est obiectū colorarū.

obiectum coloratū req̄ritur ad bene vidēdum

Nam etsi quis habeat oculū purificatū: et mediū illustratū: et nō adsit obiectū coloratum nō videt corp̄alr. Unde et animam cū egredit̄ de corpe non videm⁹: nec angelos in suo esse: nec v̄tutes et hmōi. Et ratio est. q: nō sunt corporalia nec per consequēs colorata. Quia igitur deus purus spiritus erat eum videre non poteramus. Sed postꝙ̄ effectus est homo: et ꝑ cōsequēs colorat⁹ cū ois videre potuit iuxta illud Esaie. lij. Videbit ois caro salutare dei. Notat autē sponsa quattuor colores eius: cū dicit Can. v. Dilectus meus cādidus et rubicūdus. Caput ei⁹ aurū optimū. Come ei⁹ sic̄ elate palmaꝝ nigre vt coruus. Ubi nota

- Albedinē puritatis: q: candidus.
- Rubedinē charitatis: q: rubicundus.
- Fuluedinē dignitatis: q: aurū optimū.
- Nigredinē humilitatis: q: nigre come.

Respice inquit psal. in faciē xp̄i tui. Et primus color spectat ad carnē ei⁹ purissimā. Est autē quadruplex puritas. Una habet̄ ꝑ essentiam que est solius dei. Leuit. xix. Ego scūs sum dns de⁹ vester. Scda ꝑ glorie permanentiā. Et hec angeloꝝ et beatoꝝ. ps. cxlix. Exultabūt sancti in gloria. Tertia per innocentiā. Apoc. xiiij. Sine macula sunt ante thronum dei. Et hanc ociā ab herode habuerunt ꝑ penitētiā. ps. l. Lauabis me: et super niuē dealbabor. iiij. Reg. v. Lauare septies in iordane rc. Ois ista puritas fuit in xp̄o. Nā quantū ad quartā: septies effudit sanguinē in ablutionē septem capitalium non sui sed nostroꝝ.

Psalm⁹. lxxiij. puritas est quadruplex.

Scds color. s. rube⁹ spectat ad aīam charitatē ardentissimā quā ostendit in effusione sanguinis. Apoc. j. Dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Sed quadruplex est martyriū. Primū est allos saluans vt xp̄s ecclesia. Venite et videte martyrē rc. Scdm est volūtatis et operis: vt stephani. Tertiū est volūtatis tm̄: vt Johannis euāgeliste. Opis tm̄: vt Innocētū. Sed nullū martyriū celos aperire potuisset nisi martyr xp̄s suo sanguine rubricatus aperuisset. Unde Aue sanguis apertor ianue.

Martyrium est quadruplex.

Tertius color. s. fuluus: q: dicit̄ caput eius aurum optimū: spectat ad diuinitatē eius nobilissimā carnivnitam. Aurū purū fuit caro eius: p̄ciosius aīa eius: optimum diuinitas eius. Et pōt dici ꝙ iste color demōstrat oīpotentiā eius. Cognoscit̄ autē diuina potētia: Primo quando agit supra naturā: qḋ factū est cū v̄go pepit. Scdo ostendit se agere ꝯ naturā qñ virgo eū lactauit vbere de celo pleno: et cum stephanus vidit celos apertos. Tertio trāsformat naturam vt cū stella videbatur ip̄m cognoscere: et magis demōstrare: et alia bruta et cū Johāne eduxit de nuptijs. Quarto operat̄ id qḋ nō hꝫ natura vt cū remittebat peccata siue originale paruulis occisis nō circūcisis et actualia parentib⁹ eorū et hmōi. Quartus color niger fuit: vt patet in autoritate. come eius rc. Et pertinet ad vitā eius vera mortificatione patientissimā. Fuit eñ humilis quantum ad sui personā: quia paruulus natus est nobis. Esa. ix. q̄ immēsus erat. Secūdo humilis quantū ad locū vbi natus: q: in paruo castro in vili tugurio. Michee. v. Tu bethleem terra iuda rc. Tertio humilis fuit quātū ad penalitatē quā sustinuit vt alij. Sap. vij. Primā vocē emisi plorās rc. Quarto humilis quantū ad subiectionē hoīm et legum: q: circūcisioni se subdidit. Et erat subditus illis scꝫ parentibus. Lu. ij.

De his q̄ impediūt visum aīe vel auferūt. Cap. iiij.

Visum spiritualē. septē sūt q̄ auferūt. ps. lvij.

Septem sunt que auferunt vel impediunt visum anime spiritualē vt dici possit cecus: figuratus ꝑ cecum qui sedebat secus viā: p̄cedētia ab inordinato amore. p̄pter qḋ dicit psalmista. Supcecidit ignis nō viderūt solē. Ubi nota

- Primo inchoationē excecationis: ibi. ignis.
- Scdo cōpletiuū huius priuationis: ibi. supcecidit.
- Tertio consecutiuum huius defectionis: ibi. et non viderunt solem.

§. I. Quantum ad primum

Principiū obcecationis vel obscurationis est amor inordinatus.

Principiū obscurationis vel obcecationis mētis est amor inordinatus: q̄ signat̄ ꝑ ignē: quia sicut ignis est primum quattuor elementoꝝ maxime actiuū: ita amor est prima principaliū quattuor passionū et maxime opatiuus. solus

em̄ amor nescit laborē ſm Aug. Et ſicut ignis i ſinu celari nō pōt: vt dic̄ ſapiēs Prouer.vi. ſic nec amor vehemēs. Om̄e aūt pctm̄ pcedit vel ab amore male inflammante: vel a timore male humiliāte vt dicit Augu: exponēs illud
ps̄al.lxxix. pſalmiſte. Incenſa igni.ſ.ordinati amoris τ ſuffoſſa.ſ.per defectū inordinati timoris. Ab increpatione vultus tui peribunt.ſ.in iudicio ſnīa eterne dānationis. Sed τ timor fundatur in amore. Propterea em̄ q̄s timet aliq̄d perdere vl̄ ſuſtinere: q: illud amat. Ad ſenſum etiā patet φ ignis materialis debilitat viſum corporalem.

§.II. Quantum ad ſecūdū

ſciendū φ nō q̄libet ignis inordinati amoris tollit viſum ſpūalē. Sed tūc q̄ñ ſupcadit.i. in pte ſuperiori rōnis per cōſenſum deſcēdit: auferēs lumē nature actualis cognitiōis τ cōſequēter grē illuſtrationis: qđ fit frequenter inſtigāte diabolo q̄ habitat in celo aereo. In cuius figuraʒ legitur Iob.i. φ ignis deſcēdēs de celo.ſ.a demone pcurato: pueros: oueſq; ɔſumpſit. pueros.i. rōnales τ occultos ſenſus
Septeʒ ſunt exce cātia viſum. oues.i. ſimplices τ innocētes cogitationes mētis. Sunt aūt ſeptē mala pcedētia ab iſto igne excecātia vt dictum eſt. Primū eſt nimia circa tpalia occupatio. Sicut em̄ puluis ſup oculos vel in oculos intrās excecat τ ipedit viſuʒ: ſic occupatio circa terrena obſcurat vel ſubtrahit cognitionē ſpūaliū. Et ſicut aſpiciēs in terrā ptunc in celum non pōt aſpicere: ſic τ mēs ad terrena applicata celeſtia meditari nō pōt. Vñ parabolice dī Lu.xiij. de quadā muliere a demone curuata: τ ɔſiter oculis ad terrā directa: φ ſurſuʒ reſpicere nō poterat. Et.iiij. Reg.vl. habet̄ in figura φ ſedechias rex fugiēs a hieroſolyma excecat⁹ eſt a nabuchodonoſor in rebblata. hieruſ interptat̄ viſio pacis. rebblata īterptat̄ multa. Cū aūt q̄s ab intuitiōe vō pacis iplicat ſe multis occupationib⁹ tpaliū: excecat̄ a diabolo ſignato p nabuchodonoſor. Scđʒ ablatiuū ſeu ipeditiuū viſ⁹ ſpūalis eſt carnalis parētū affectio. Luʒ em̄ q̄s nimis ſenſualiter amat ppinq̄s multa facit incōuenietia. q̄ tn̄ ipſe nō videt paſſione amoris obſcurat⁹ Qđ manifeſte pʒ q̄tidie. Naʒ τ plati eccle largiunt̄ bona ecclaꝝ paupib⁹ diſtribuenda cōſanguineis etiā nō egētib⁹. τ bñficia τ dignitates eis īmeritis: exiſtimātes ſibi h̄ licere. Contra q̄s dicit Ambro. Non ppterea te deo dedicaſti vt illos diuites facias.ſ. ex bonis ecclaꝝ: ſʒ vt tibi vitā ppetuā fructu boni opis.ſ. elemoſyne acq̄ras. τ pcio miſatōis pctā tua redimas. Putāt ſe parū poſcere pmiū q̄runt tuū: vite tue adimere ɔtēdūt fructū: τ accuſant φ eos diuites nō feceris: cū reuelint illi parētes eterne vite fraudare mercede. di.lxxxvi.c. pbāda Et laicis licitū vr̄ retinere aliena ad nutriēdū familiā cuʒ honore. In cuius figuram legit̄ φ dalila dedit ſamſonē i manibus philiſtinorū q̄ eū ſubito excecauerunt: vt habet̄ Iudi.xvi. Samſon īterptat̄ ſol eoꝝ. τ ſignificat platos q̄ hñt alios illuminare ſicut ſol. Nā de eis dicit xp̄us Mat. v. Vos eſtis lux mūdi. Vel etiā ſignificat rectores q̄ſcūq; familiaꝝ q̄ debēt ſuo exēplo illuſtrare. Dalila interptat̄ ſitula q̄.ſ. haurit̄ aq̄ de puteo. τ ſigt̄ affectionē carnalē ppinquoꝝ. Sicut em̄ ſitula haurit̄ de aq̄ putei ad volūtatē: ita hmōi affectiōe carnali hauriūt ppinq̄ a ſuis platis vl̄ maiorib⁹ de his tpalib⁹ quātū volūt q̄ affectio tradit i ptātē philiſtinoꝝ.ſ. demonū obcecātiū illos. vt dicere poſſint illud pš. Lumē oculoꝝ meoꝝ: τ ipʒ nō eſt mecū. Tertiū ex
Pſalm⁹ xxxvij. cecatiuū ē diuinoꝝ nimis ſubtilis pſcrutatio. Vñ dī Prouerb.xxv. Qui ſcrutator eſt maieſtat̄ opprimet̄ a gl̄ia. Sicut em̄ ſi q̄s vellet aſpicere fixe in ſpherā ſol̄ poti⁹ obcecaret̄ φ̄ ipʒ plene videret: ſic mētis nr̄e acies inualida i tam excellēti luce.ſ. pfecte cognitiōis diuinoꝝ figi non pōt. qđ ſi tētauerit q̄ſpiā errore cecabit̄. Vñ τ in figurā q̄ erāt in ſcāſcōꝝ um veteris tēpli ſeu tabernaculi velata erant. τa q̄cūq; apte videri nō poterāt. Qđ eſt ɔ curioſos q̄b⁹ videt̄ diuina ſecreta intellectu poſſe metiri. de quoꝝ nūero aliq̄ñ fuit paul⁹ cōfidens nimis de ppria ſapia τ ob h̄ nō intelligens ſecretū myſteriū incarnatiōis ad qđ pprium lumē naturale non attingit. Vñ τ de eo dī: Act.ix. φ circūfulſit eū lux de celo: cadēſq; in terrā aptis oculis nihil videbat. In quo ſignificata eſt indiſpoſitio ſua. Sed poſtea humiliat⁹ cū acceſſit ad Ananiā viſuʒ recepit. Quartū excecatiuū eſt tepiditas τ pigritatio. Sicut em̄ inſtrūa artis cum nō exercent̄ diu hebetant̄: τ alioquin rubiginē ɔhētia deſtruūt̄. Et ſicut vires corporis minuunt̄ ſi q̄s i aliq̄ ope nō ſe exerceat. Ita τ itellect⁹ hebetat̄ ſi torpeſcat deſidia: nō vacās lectioni vel meditatiōi ſpūali. Vñ τ victorin⁹ dicit Cito pigreſcit iudiciū hūanū: niſi iugi lectiōe reparet̄. Et in hui⁹ figurā legit̄ Tob.ij. φ cū ſederet dormiēs hirūdinib⁹ emittētib⁹ ſtercora ſup oculos ſuos excecat⁹ ē. Ad ſignificādū φ qui dat ſe dormitiōi pigritie τ quieti corpali: tētationib⁹ immiſſis a diabolo excecat̄. Quintū excecatiuum eſt munerū receptio. Vñ dī: Exod.xxiij. de iudice. Nō accipies munera q̄ excecāt prudētes τ ſubuertunt verba iuſtorū. τ ppterea in iure talib⁹ phibet̄ munera recipe Nā hmōi obcecati efficiunt̄ poſtea acceptores perſonarū ferētes iniuſtas ſnīas. vñ Iñ.xi.q.iij. paup. dicit. Cito violatur auro iuſticia: nullāq; reus ptimeſcit culpā: quā redimere nūmis exiſtimat. Et de hoc etiā dñs cōqueritr̄ p Eſa. di.c.i. Principes tui infideles.ſ. nō ſeruātes fidelitatem τ equitateʒ in iudicijs: ſocij furum. oēs diligunt munera: ſequunt̄ retributiōes: pupillo nō iudicāt. τ cā vidue non ingredit̄ ad eos. Et in figurā hui⁹ dixit rex Ierans farai vxori abrae. Ecce dedi mille argenteos fratri tuo.ſ. abrae hoc erit tibi in velamē oculoꝝ ad oēs qui tecū ſunt: τ quocūq; perrexeris mementō te dephenſam. Gen̄.xx. Sextū eſt tēporalis exaltatio. Multū em̄ impedit honor τ pſperitas mūdi cognitionē ſui: τ p ɔñs dei. vñ dicit̄ Apoc.iij. dicis φ diues ſum τ locupletat⁹ τ nulli⁹ egeo: τ neſcis q: miſer es τ miſerabilis: τ paup τ cecus τ nudus. Sic ſaul exaltatus ad regnū ſeu regimē ppl̄i: ita excecat⁹ eſt: vt reuerentiam quā pri⁹ exhibuerat patri ſpūali.ſ. ſamueli amitteret dei obediētiā negligeret: generū ſuum dauid ſibi τ toti regno putil̄ cōtinuo pſequeret̄ ad mortē. τ ad ea q̄ dānauerat τ expulerat de regno.ſ. phitoniſſas τ diuinatores ſe cōuerteret vt hr̄.i. Re.xxviij. Septimū excecatiuū ē i malo aſſuefactio. Vñ dī: Sap.ij. Malicia excecauit eos. Malicia aūt importat habitū vitij: q̄ acq̄ritur ex frequētatione actuū ex aſſuefactione. Talem cecitatem incurrerant phariſei. de quibus chriſtus ait. Ceci ſunt et duces cecorum Matth.xv. In hui⁹ figurā legit̄ Gen̄.xxvij. φ ſenuit Iſaac τ caligauerūt oculi ei⁹: τ pre ſenectute videre nō poterat. Cū em̄ q̄s inueterat̄ in aliq̄ malo ex ɔſuetudine ipſius nō cognoſcit nec ſibi ɔſciam facit etiam de apertis malis. Similiter τ de germanis legit̄.i. theutonicis φ antiquus nō ſibi faciebāt ɔſcientiā de furto τ rapina putātes ſibi licere: ita erant aſſueti ad illud. Et ſodomite aſſuefacti tanto ſcelere nō cognoſcebant: τ cōſcientiā ſibi non faciebāt de tanta turpitudine palaʒ. τ pene omnes illius ciuitatis talia operantes. Et ſicut percuſſi erant cecitate mētali ppter eorum maliciam: ita τ in figuram percuſſi ſunt cecitate corporali cū voluerunt in Loth irruere: vt habet̄ Gen̄. xix. Sed talia flagitia τ ſi oēs gentes facerent: eodē criminis reatu diuina lege tenerentur. xxxij.q.vij. flagitia. Sic etiam multi qui dicūtur chriſtiani inueterati in malis ita excecati ſunt: vt tanq̄ licita velint ea defendere: vt φ̄ plures cōtract⁹ vſurarios: fraudulētias: turpitudines: pompas: τ alia plura: de quibus dicitur Eſaie.vi. Excecа cor populi huius.i. excecari pmittes τ aures eius aggraua: τ oculos eius claude: ne forte videat oculis ſuis: τ auribus ſuis audiat: τ corde ſuo intelligat. τ cōuertat̄: τ ſanē eum.

§.III. Cōſecutiuum huius

defectionis quod eſt tertium principale eſt priuatio viſionis chriſti. Unde dicitur. Non viderunt ſolem. Sol iuſtitie xp̄s deus noſter. canit eccleſia. Sicut enim hic non vi

dent per veram fidem: ita in futuro nō videbūt p manifestam speciem eius. scʒ diuinitatem.

¶ De illuminatione seu recuperatione visus. Cap. v.

Post tractatū de excecatione

videndū est de recuperanda illuminatione: quā vt summe necessariā postulabat quidā cecus dicens dño Jesu. Dñe vt videā. s. petō. Lu. xviij. Et ad idem facit qđ ait ps. cxviij. Reuela oculos me. ꝛ cōside. mi. de le. tua. Ubi tria notantur.

¶ Petit illuminationem. ibi. Reuela oculos meos.

¶ Innuit huius rei fructificationem. ibi. considerabo.

¶ Exprimit fruct⁹ de terminatione. ibi. mirabi. de le. tua.

§. I. Quantum ad primuʒ

Septem modis illuminaꝫ quis spiritualꝫ. sciendū sm Hug. car. sup ps. ꝙ septē modis illuminaꝫ qs spūalꝫ seu aperiunꝫ oculi ei⁹ mētales. Et pmo p pene afflictionē. Esa. xxviij. Uexatio dabit itellectū. Uexatio videlꝫ alicui⁹ ifirmitatis psecutiōis ifamatiōis ꝛ hmōi. dabit intellectū. i. illuminationem intellect⁹. In hui⁹ figurā legiꝫ Gen. iij. de pmis parētib⁹ ꝙ apti sunt oculi eoꝝ. Senserūt em̄ carnis rebellionē: ꝛ inde penā ꝯfusiōis ꝛ erubescētie: ppter qđ fecerūt sibi pizomata. Un̄ dicit ibi gl. Gre. Oculos ꝗs culpa claudit: pena apit. Exēplū pꝫ i manasse rege iuda pessimo: ꝛ iuoluto in oi scelere vn̄ ꝛ mēte excecato: ꝛ tn̄ cū sustinuit penā icarceratiōis ꝛ vīculatiōis ꝛ amissiōis regni a rege assyrioꝝ: ibi apti sunt oculi mentis ei⁹ ad recognoscēdū scelera sua.

ij. paral. xxxiij. c.

Scdo p ppe fragilitatis ꝯsideratione. Ad sensum pꝫ ꝙ q̄ hꝫ albuginē in oculo nō videt. sꝫ pupilla q̄ nigra est bene videt. Moraliter aūt albuginē hꝫ in oculo q̄ vitatꝫ lucē videre nō finit: q̄ arrogātia sapiētie seu iusticie excecaꝫ. Sed pupilla oculi nigra videt: albuginē tolerās nihil videt: q: videlꝫ sensus hūane cogitatiōis sꝫ stultū se petōrēq; intelligit: cognitionē intime claritatꝫ apprehēdit. Hec Gre. dis. clix. hinc erem̄. In hui⁹ figurā legiꝫ Job. ix. ꝙ dñs Jesus luto iposito sup oculos ceci nati eius illuminauit. Lutū aūt sup oculos significat fragilitatē et miseriā ppriā in cōsideratione mentis habitā. Amos etiā ppha cū dixit amasie ꝯsiderādo sue vilitatē ex se. Nō sum ppha: ꝛ nō suꝫ filius pphe: sed armētari⁹ ego sum villicās sycomoros. Ex hac sua hūiliatiōe ꝛ recognitiōe sue ꝯditionis recepit tūc actualꝫ lumen pphetie a dño: vt pꝫ Amos vij. Tertio p pnie amaricationē aperiunꝫ oculi. pnia certum est ꝙ tollit pcm̄. Un̄ dixit pnceps aploꝝ Pe. turbis iudeoꝝ q̄ audiebant verbū ei⁹. Penitemini ꝛ couertimini vt deleanꝫ pcā vestra. Act. iij. Cū aūt pcm̄ sit illud solum qđ hꝫ aīam excecare. iuꝫ illud Sap. ij. qđ dicꝫ de pctōrib⁹.

Pnia expellit pcm̄ sicut sanitas infirmitatē. Excecauit illos malicia eoꝝ. Pnia aūt pcm̄ expellit sicut sanitas infirmitatē ꝛ virtus viciū: iō sequiꝫ ꝙ pnia illuminat mētē. In cui⁹ figurā legiꝫ Tob. xj. ꝙ cū Tobias posuit sup oculos patris sui excecati fel piscis: aperti sunt oculi ei⁹ ꝛ lumen recepit. Fel qđ est amarū significat pniam: que vt diffinit Amb. est dolor cordis ꝛ amaritudo aie p mor lis q̄ quisq; cōmisit vel ꝯsensit. de pe. di. i. ecce nūc tps. Merito autē illud fel qđ illuminauit esset piscis designat: q: pnia ipa est semp in electis ꝛ bonis: q̄ supenatāt mūdū sicut piscis aquā. Exēplū in maria mag. q̄ postq̄ amaritudinē penitētie oculis interiorib⁹ ꝛ exteriorib⁹ adhibuit: vanitates pōpas: lascivias: ornat⁹: q̄ prius vt cecꝫ nociua ꝛ dānabilia eē nō videbat: ꝛ iō illis dedita erat: postea vt illuminata despexit ꝛ abominata est. Sic ꝛ pelagia ꝛ maria egyptiaca ꝛ arsenius ꝛ plures alij fecerūt: ꝛ quotidie faciūt multi pctōres reuertētes ad pnias. Quarto p ppriā vel alienā orōnē: vn̄ ꝛ cecus q̄ sedebat secus viā mēdicās petēs illuminationē: dū clamabat. Miserere mei fili dauid: vidit re

Sap. vij cepto lumine. Lu. xviij. Sapiēs etiā dicꝫ ꝙ iuuocauit. s. orādo: ꝛ venit in eū spūs sapiētie cui⁹ lumē est inextinguibile. Et Salomon postulās lumē sapiētie sup oia alia ad vidēdū que sibi agēda erāt ad regimē ppli exaudit⁹ fuit: vt pꝫ iij. Reg. iij. Sed ꝛ orō alterius multū etiā iuuat ad illuminationē. Un̄ ꝛ. iiij. Reg. vj. dꝛ ꝙ orāte helisco p puero. i. seruo suo apuit dñs oculos pueri ꝛ vidit mōtē plenū equorū ꝛ curruū igneoꝝ. Opꝫ tn̄ ꝙ is p quo oraꝫ adiuuet orantē habilitādo se. s. ad grāꝫ ꝛ nō in malicia pseueret. Un̄ dixit dñs Hiere. vij. c. Noli orare p pplo isto: neq; sumas laudē ꝛ orōnē: ꝛ nō obsistas mihi: q: nō exaudiā te. Un̄ legiꝫ in vitispatrū: ꝙ cū quidā multū tētatus recōmēdasset se orōnib⁹ cuiusdā scīssimi viri: ꝛ hoc pluries fecisset: nec sentiret iuuamē vt aperirenꝫ oculi mētis ei⁹ ad cognoscēdū maluꝫ dānū pctī. Demū reuelatū est illi patri hoc pcedere ex defectu illius tētati: q: nō se adiuuabat. Et iō ipso reuertente ad eū declarauit pater ille talē defectū p materiale exēplū videlꝫ iubēs illi vt saccū plenū arena eleuaret sup hūeruꝫ suū: qđ eo faciēte pater ille retinebat saccū ex pte inferiori deprimēdo. Et cum ille ppterea eleuare nō posset: ꝛ pater scūs instaret in dicēdo vt leuaret. Rūdit: nō possuꝫ: q: tu me nō adiuuas sed ipedis. Et ait pater. Sic ꝛ oratio mea nō pōt tibi pdesse ꝛ illuminare: q: tua desidia me nō adiuuat sed impedit. Quinto illuminaꝫ q̄s p zeli habitionē. Apoc. iij. Collyrio inūge oculos tuos vt videas. zelus importat quēdā intensum amorē qui nō pmittit sed impedit quātū pōt ne aliq̄d sinistrū ꝯtingat amato: ꝛ ne separetur ab eo. Hoc zelo duct⁹ dñs iesus flagello expulit ementes ꝛ vēdentes in tēplo. Jo. ij. Nō valēs sustinere dehonorationem patris celestis. Si q̄ hꝫ zelū erga salutē ppriā: ipe zelus aperit oculos ei⁹ ad ꝯsiderādū ꝛ cauēdū q̄cūq; sunt ꝯ ipsam salutē. Et sicut radius solaris cū reuerberat terraꝫ: in eo videnꝫ minutissimi atomi ꝛ innumerabiles: ita q̄ perfunditur zelo dei ꝛ aie sue in se videt minimos defect⁹ ꝛ innumeros. Hoc zelo ductus Matathias occidit nūciū regis antiochi q̄ inducere volebat pplm ad idolatriā: ꝛ iudeuꝫ quēdā tūc idolis imolātē. vn̄ de eo scribiꝫ. i. Mach. ij. ꝙ zelatus est legē sicut fecit phinees zābri filio salomi. Sexto aperiunꝫ oculi p eterne suauitatꝫ pregustationē. ps. xxxiij. Gustate ꝛ vi. qm̄ sua. est dñs. Uel sic p eucharistie deuotā sumptionē. ibi em̄ sm b. Tho. spūalis dulcedo in suo fonte gustaꝫ: ꝛ recoliꝫ memoria passiōis xpi: in qua latere ei⁹ trāsfixo a Longino: ex stilla sanguinis de latere exeuntis vt dꝛ tangente longini oculos illuminat⁹ est corpaliter: et multo magis spūaliter: q: postea scūs ꝛ martyr fuit: ꝛ ipe sanguis effusus mysteriū erat sacramēti altaris quo mentes illuminanꝫ. In cui⁹ figurā dꝛ. i. Reg. xiiij. ꝙ Jonathas gustato melle repto illuminati sunt oculi ei⁹: q̄ iā pre fame quasi defecerat. Significat em̄ mel suauitatē ipius sacramēti. Et q: p gustū seu comestionē vniꝫ cibus cū cibato: ex quo vigoraꝫ in visu ꝛ alijs potētijs. Jdeo sacrm̄ istud per modū cibi ꝛ p gustū sumiꝫ ad designādū ꝙ p ipi⁹ debitas sumptionē vniꝫ suauius aīa cū xpo ꝛ magis illuminaꝫ sm Tho. in. iiij. Hinc ꝛ Damas. dicit. Ignis nostri desiderij assumēs eam q̄ ex isto carbone est ignitionē: illuminabit corda nostra. Septimo aperiunꝫ oculi p grē infusionē. Mōs cognoscēs ps. xij. ipsam petebat di. Illumina oculos meos ne vnq̄ obdormiā in morte. In cuius figurā dicꝫ. iiij. Re. iiij. ꝙ Heliseus incubuit sup puerum ꝛ oscitauit puer septies: aperuitq; oculos. Puer mortu⁹ est pctōr: cui incubat dñs vocādo ad pniaꝫ: qui septies oscitat cū sancti spūs septem dona recipit. Et sic illuminaꝫ per gratiam.

§. II. Quātuʒ ad secunduʒ

Cogitatio dānatiōis cōfert illuminatiōnē mētis. Sicut nō ꝯsiderare est cā ois mali ꝛ dānationis: ppter qđ dicꝫ Esa. v. Opa manuū ei⁹. s. dei. nō cōsideratis ppterea captiuus duct⁹ est ppls me⁹. Ita ꝯsideratio est cā multorū bonorū: videlꝫ ꝛ recessus a malo. Unde dꝛ Ezech. xviij. de pctōre. Cōsiderans ꝛ auertens se ab oibus iniquitatibus suis quas opatus est: vita viuet ꝛ non morieꝫ. Est ꝛ causa solicitatiōis ad bona. Unde Job. xxiij. dꝛ. Cōsiderans euꝫ timore solicitor. Est ꝛ causa copassionis ad primuꝫ. Unde ad Gal. vj. dꝛ. Arguite eū. s. pctōrem in spiritu lenitatis cō

ſiderans teipſum ne ꝯ tu tenteris.

§.III.Quātū ad tertiū de-

terminatio fructꝰ ꝯſideratiōis notaꝛ ibi. Mirabilia de le-
pš.cxviij. ge tua. Lex dei eſt ꝑcipue lex euāgelica de qua pš. Lex dñi
immaculata ⁊c.Iſta ꝯtinet mirabilia. Et quoad exēpla geſta
ſaluatoris nc̃ ḃ imitāda: ⁊ quoad miracula a nob venerāda. ⁊
quoad documēta a nob obſuāda vt de diligēdo inimicos
⁊ reddere bonū ꝑ malo ⁊ huiꝰ. xxiij.q.iij. ſex dñe ſunt.

De exercitio intellectus ſpeculatiui. Cap.vi.

De exercitio intellectꝰ

ſpeculatiui ⁊ practici ꝟtuali. Et de ſpeculatiuo
q̇dē ait dñs ꝑ pš.xlv. Uacate ⁊ videte qm̄ ego
ſum deus. Cū em̄ dilectio dei ſit neceſſaria ad ſalutē ⁊ via
que ducit ad celū: q: ſm Aug. Inuiſa diligere poſſumꝰ. ſꝫ
incognita nequaq̄. iō conari debemꝰ ad videndū. i. cogno-
ſcendū dñm noſtrū eſſe deū: q: aliter eum diligere nō vale-
mus. Eſt em̄ obiectū voluntatis bonū cognitū ſeu intelle-
ctu viſum: propterea xp̄s dicit. Beati oculi qui vident ⁊c.
Luc.x. Uacate ⁊ videte. vbi tria nota.

Primū eſt ab alijs actibus ceſſatio. ibi. vacate.

Scd̄m actualis ſpeculatio. ibi. videte.

Tertiū ē ſpeculatiōis determinatio: ibi. qm̄ ego ſuꝫ deꝰ.

§.I. Quantum ad primuꝫ

ſciendū ꝙ cū aīa ſit ꝟtutis finite: ⁊ quelibꝫ eiꝰ potētia cum
actualiť exercet̃ intēna vehemēter: opꝫ ꝙ remittat̃ vł ceſſet
ab actu aliarū: ſicut cū q̇s facit aliqḋ opus qḋ reqrit atten-
tionē: vt pingēdo: ſculpēdo: ſcribēdo: nō pōt ꝑtūc itellige-
re aliqḋ arduū. Opꝫ ḡ ſi q̇s vꝫ ſpeculādo deū intueri ꝙ ceſ-
ſet ab alijs corꝑalibꝰ actibus. Et ꝓpterea deꝰ precepit die
ſabbati: cui nūc ſuccedit dñica ⁊ alia feſta: vt vacarent ab
opibꝰ: vt ſic melius poſſent diuinis intēdere. In huiꝰ figu-
rā Jacob prius dictꝰ eſt Jacob qḋ interpretat̃ ſupplātans
⁊ exinde iſrł qḋ interpretat̃ vidēs deū. Gen̄. xxxij. ad ſigni-
ficādū ꝙ opꝫ prius vitia ſupplātare anteq̄ poſſit ſubtili-
ter ſpeculādo deū videre. Et hoc eſt qḋ dicit: Uacate. i. ceſ-
ſate. Primo principalr a pctīs: q̄ tollūt quietem mentis: ⁊
obſcurāt intellectū. iuxͣ illud Eſa. lvij. Cor impij quaſi ma-
re feruens quod quieſcere nō pōt. In aqua autē turbata
nō clare intuetur ſed quieta. Uacate etiā ab exteriorib9
exercitijs ⁊ occupationibus: que etſi bone ſint tn̄ obnubi-
lant ſeu diminuūt ſpeculationē. In huius figurā lya: etſi
plures filios generaret: lippis tn̄ oculis erat. Rachel aūt
etſi infecūda: tn̄ venuſtū ⁊ pulchrū habebat aſpectū. ⁊ in-
terꝑtat̃ vidēs principiū quā ꝑmaxime ſuꝑ alias dilexit. Ja-
cob: vt habet̃ Gen̄. xxix. ⁊ ſignificat ſpeculationē ſiue aiaꝫ
cōtemplatiuā: q̄ in ſpeculatione deū intuet̃ principiū oim̄.
Hec etſi ſterilis ſit filijs occupationū exteriorū quibꝰ aie
ꝑ fidem deo generant̃: tn̄ q: magis ⁊ feruētius diligit deū
ꝑmaxime ipa a deo diligit̃. Uacate ḡ. i. ceſſate a tumultuo-
ſis cogitationib: q̄ impediūt ſubtilē inueſtigationē. vñ ⁊ ſal-
uator dixit. Intra in cubiculū tuū. i. ſecretū mentis ⁊ clau-
ſo oſtio. ſ. ſenſuum interiorꝫ ⁊ exteriorū alijs rebus extra-
neis: ora prēm tuū. Math. vi. Oratio aūt ſm Damaſce-
nū eſt aſcenſio intellectus in deū. ſ. per ſpeculationem.

Oratio eſt aſcenſio itellectꝰ i deū.

§.II. Quātuꝫ ad ſecunduꝫ

clarū eſt ꝙ ſicut hōs viſum corꝑalē nō videt rē niſi actua-
liter oculū ad illā dirigat intuēdā: ſic ⁊ hōs intellectū quā-
tūcūq; etiā acutū deū videre ſeu cognoſcere non pōt niſi
actualr intellectꝰ ferat̃ in eū. Sꝫ cū dirigit̃ in deū videt eū
ꝑ fidē in via: ꝑ ſpēm i patria. ⁊ ſm Aug. viſio eſt tota mer-
ces. ſ. fundamētalr. ex viſione em̄ ſequitur neceſſario dile-
ctio ⁊ fruitio. Unde ipe Aug. in fine vltimi de ciui. dei dic.
Ibi vacabimꝰ ⁊ videbimꝰ. videbimus ⁊ amabimus: ama-
bimus ⁊ laudabimꝰ. vbi notat̃ gaudiū fruitionis. Et ſicut
videntes vnā rem ⁊ eandē plenꝰ videt ⁊ plures eius quali-
tates ⁊ circūſtātias q̄ acutiorē viſum hꝫ. Sicut etiā i pñti
maiorē cognitionē de deo hꝫ vnꝰ fidelis q̄ aliꝰ: ac etiā de
alijs rebꝰ. Sic in pṙia lꝫ oēs videant deū qḋ eſt vnū dena-
riū cōceſſum oibus laborātibꝰ in vinea dñi: tn̄ acutꝰ et ꝑ-
fectius videt vnꝰ q̄ alter: ⁊ cōſequēter magis eo fruit̃. Et
hoc eſt i domo pṙis eſſe multas māſiones. Joh. xiiij. idest
differētias premiorꝫ. Nō obſtat his qḋ ḋ: Exo. xxxiij. Non vi-
debit me hō ⁊ viuet. ⁊ illud Joh. j. Deū nemo vidit vnq̄. — Deū nemo vidit vnq̄ itelligit̃ dupliciter.
Pōt em̄ ḃ intelligi dupliciter. videlꝫ ꝙ nō videt deū nec vide-
re in glīa pōt hō. i. carnalr ⁊ ſenſualr viuēs ſm Jo. caſſia.
Alio mō ꝙ hō. i. creatura rōnalis viuēs vita ſenſitiua ſeu
vtēs ſenſibꝰ nō pōt deū videre in glīa. Sed aīa ſeꝑata nō
vtit̃ ſenſibꝰ cū corpꝰ nō habeat: ⁊ iō videre poteſt deū ſm
Tho. In corꝑe etiā poſita alienata a ſenſibus pōt videre
deū ꝑ eſſentiā: ſicut vidit paulus in raptu ſuo. Uiſiōe etiā
guſtatiua videt hō. i. carnalis deū in vita iſta ſicut ꝟtuoſi
de qua pſalmiſta. Guſtate ⁊ videte qm̄ ⁊c. pš. xxxiij.

§.III. Quātū ad tertiū no-

ta ꝙ deꝰ ſm Anſ. eſt q̄ meliꝰ excogitari nō pōt. Eſt em̄ vere — Exod. xxxiij.
bonū. vñ ⁊ moyſi dixit. Aſcēde in montē ad me ⁊ oſtendā
tibi oē bonū. i. meipm. Et q. ſpūs eſt nō corpꝰ: ideo cū pš. — pš. cxliiij.
ait. Magnitudinis eiꝰ non eſt finis. loquitur de magnitu-
dine ꝟtuali nō corꝑali. In his em̄ q̄ mole magna nō ſunt
idem dicimꝰ maius: qḋ melius. Eſt igit̃ bonitas eius infi-
nita: ⁊ bonitas eiꝰ eſſentia eiꝰ. ⁊ qḋ ait Job. c.xi. ꝙ deus eſt
excelſior celo. latior mari. lōgior terra. Admonet aplus ad
Ephe. iij. nos ita bene viuere vt poſſimꝰ cōprehēdere cū oi-
bus ſctīs q̄ ſit lōgitudo latitudo. ſublimitas. ⁊ ꝓfundum.
ſed dei. i. intelligere ſane ſicut vidēt ſcti. Nō em̄ materialr
intelligēde ſunt iſte dimenſiōes: ſed ſpūalr. Eius longitudo
q̇dē eiꝰ eſt eternitas: q: nec principiū nec finē hꝫ. vñ Dan̄.
vij. ḋ. Ptās eiꝰ ptās eterna. Eiꝰ latitudo eſt charitas imē-
ſa. q̄ amplectit̃ etiā inimicos: ⁊ nihil odit eorꝫ q̄ fecit: ⁊ pre-
cipue amor quē hꝫ ad hoies. Hiere. xxxi. In charitate perpe-
tua dilexi te: iō attraxi te miſerās. Eiꝰ altitudo eſt ſublimi-
tas ſapie vel ptātis q̄ cūcta cognoſcit. Oculi em̄ dñi mul-
to plus lucidiores ſunt ſuꝑ ſolē: vt ḋ: Eccli. xxiij. Sicut em̄
ſol illuminās reſpicit: ita deꝰ cuncta videt. vñ Tob. Eius
rō ſuꝑne ſcientie vel terrene creature in eo eſt: q̄ eſt caput
earū ⁊ autor. vt q̄ hūc nouit nihil vltra q̄rat: q: hic eſt ꝑfe-
cta ꝟtus ⁊ ſapia. q̇cq̇d alibi q̄rit̃. hic ꝑfecte inuenit̃. In Da-
niele ⁊ in ſalomone oſtēdit infidelibꝰ ſe eſſe autorē totius
eloq̄ntie ⁊ ſapie. di. xxxvij. legimꝰ. ſ. §. ſed cōtra. Eius aūt
ꝓfundū eſt inſcrutabile iudiciuꝫ iuſtitie eiꝰ quo aliq̄s ſal-
uat. alios iuſte dānat. Uidere ergo ꝙ ego ſuꝫ deus. iuſtꝰ.
eternus. ſapiens. fortis. ⁊ amandus.

§.IIII. Triplicit̃ videri pōt — De videtur tripliciter

deꝰ a nob prout notari pōt ex illis ꝟbis apłi. ſ. videmꝰ nūc
ꝑ ſpeculū in enigmate: tūc aūt facie ad faciē. j. Cor. xiij.

Primo ergo notatur ſpeculatio communialis. ibi. Vi-
demus nunc per ſpeculum.

Scd̄o inſinuat̃ ſpeculatio ꝓpbalis. ibi. In enigmate.

Tertio demōſtratur ſpeculatio clara ⁊ eſſentialis. ibi.
Tunc autem facie ad faciem.

Primꝰ igit̃ modus vidēdi ſeu cognoſcēdi deuꝫ eſt ſpecu-
latio cōis. Cōem dico q: fideles et infideles boni et mali
pñt deū cognoſcere ſpeculando ꝑ fidē vel rōnē naturalē.
Unñ ⁊ apłs ad Ro. j. dicit de phis ethnicis. quod notuꝫ eſt
dei. idest qḋ ſciri poteſt de deo naturalr manifeſtū eſt illis
Sunt autem ſeptem ſpecula ꝑ que nūc videt̃ deus.

Primum eſt amor naturalis.

Secundū ratio internalis.

Tertium creatura corporalis.

Quartum ſcriptura diuinalis.

Quintum iuſtitia virtualis.

Sextum anima humanalis.

Septimum angelus ſpecialis.

§. V. Primũ igit̃ speculuȝ

amor naturalis ẽ speculuȝ in q̃ videtur de⁹

est amor naturalis summi boni. Unũquodq; enim graue pro tanto cognoscit naturaliter mõ suo q̃ si centum terre: p quanto in se sentit appetitũ seu inclinationẽ illud inuenire ⁊ illuc se dirigit. Unũqđq; aial nouit modo suo cibũ esse: q: sentit se famescere ⁊ illũ appetere. Q̃ôlibet flumẽ fatet̃ esse mare: q: discurrit quousq; illud inueniat. Q̃ð aũt nõ est naturalr̃ mouere non põt. etsi voluntarie posset q̃s moueri ad aliqđ bonũ qđ crederet esse ⁊ nõ foret: sed talis motus naturaliter esse nõ põt. Ad ppositum. Omnis aia rõnalis etsi nihil viderit: audierit vl legerit: sentit ista tria in se desideria. s. cognitiõis veritatis: affectiõis bonitatis requietiõis ⁊ trãquillitatis: horrens ⁊ fugiẽs cõtraria eorũ.

Aia sentit in se tria desideria.

In pncipio metaph.

De primo dicit phus. Oẽs hoies natura scire desiderant. ⁊ quanto plus nouit hõ: tanto magis appetit scire. ppter qđ dicit Salo. Eccle. i. q̃ nõ satiat̃ oculus visu: nec auris auditu implet̃. Q̃ð intelligit̃ magis de interiori cognitiõe q̃ exteriori. Et quanto res est magis ardua ⁊ difficilis: tanto magis intelligere concupiscit si eius capax est. Nã ⁊ de diuinis ⁊ celestib⁹: etsi modicũ q̃d ⁊ imperfectissime cognoscere valeam⁹: tñ ppter eorũ nobilitatẽ ⁊ maximã veritatẽ: talis parua cognitio magis pficit ⁊ mentẽ delectat q̃ pfecta cognitio inferiorũ. De scđo dicit phs. in. i. ethi. Bonũ est qđ oia appetũt. ⁊ quãto maius tanto magis appetit̃. Vñ Boetius i de conso. phie. inquit. Inserta est mentib⁹ hoim naturalr̃ veri summiq; boni cupiditas. Et q: virtus est verũ bonũ cõducens ad ipm summum bonũ qđ est de⁹: ideo ipa naturalr̃ appetit̃ et cõtrariũ eius. s. vitiũ horrori habet̃: adeo vt dicat moralis Seneca. Etsi scirẽ hoies ignoraturos ⁊ deos ignoscituros adhuc dedignarer peccare. Tertiũ. s. quies seu pax etiaȝ naturalr̃ per optat̃. Oia enĩ appetũt pacẽ sm̃ Diony. q̃ nõ est aliud q̃ trãquillitas ordinis rerũ: vt scȝ vnaqueq; teneat locum et obtineat finẽ suũ. Vñ ⁊ Aug. in li. cõfes. Fecisti inq̃t nos dñe ad te: ⁊ iquietũ est cor nostrũ donec reqescat in te. Cũ igit̃ quilibet expiat̃ in se ista desideria. s. cognoscẽde summe veritatis: adipiscẽde plenissime bonitatis. ꝯsequẽde indeficiẽtissime requiei ⁊ trãquillitatis: ⁊ in nulla re ex creatis possint ista haberi: cũ de⁹ ⁊ natura nihil frustra operentur: ne illud naturale desideriũ in hoie frustret̃: opȝ q̃ sit aliqua prima ⁊ summa ṽitas. maxĩa ⁊ plenissima bonitas suauissima ⁊ quietissima trãquillitas: in qua oĩno q̃escat noster affectus. Et hic est de⁹ noster: ⁊ nõ estimabit̃ alius aduersus eũ. Hic adinuenit oẽm viã discipline: ⁊ tradidit illã iacob puero suo ⁊ israel dilecto suo. Post hec i terris visus est: ⁊ cũ hoibus cõuersatus est. vt đ: Baruch. iii. per rõnẽ videlȝ cognit⁹. Videte ergo p hoc speculuȝ: qm̃ ego sum deus. Sume exẽplum in aliquo corpore humano qđ nunq̃ fuit sanũ: neq; vidit hoiem nec scit q̃ sit sanitas. puta hydropicũ. paralyticũ ⁊ hmõi. Si interroges talẽ infirmũ corpe q̃d vellet: q̃d desideret: q̃d q̃rat. Rñdebit vtiq; se velle esse liberũ ab illis calamitatibus ⁊ miserijs et infirmitate. Et sic implicite desiderat sanitatẽ: licȝ spãliter ab eo nõ cognitã. Sic ad ppositũ: ingredere secretũ mentis tue ⁊ tibi loquẽs dic. O aia mea es ne quieta in totuȝ. Et subito respõdebit tibi: certe non. Et quare. quid velles vt quieta esses. Sed caue diligẽter ne sensualitas se imisceat intra aiaȝ ⁊ spm̃: ⁊ nõ vocata rñdeat. Cupio diuitias: honores: potentias: famaȝ ⁊ hmõi. Certe ista nõ est respõsio spũs siue anime: q: spũs spũalia appetit nõ carnalia. Impone igit̃ ipsi carni silentium. ⁊ dic spiritui q̃ rñdeat ipse Et subito dicet. deficit mihi requies: ⁊ hoc est qđ summe opto. s. quietari: tale bonũ habẽdo q̃ amplius nõ desiderem. Et tunc queras vlterius. Quid est ista quies seu bonum in quo appetis quiescere. Et cum adhuc nõ perfecte cognouerit ⁊ perceperit tale bonũ: talem quietem: nec in quacũq; creatura inuenerit. videt per hoc speculuȝ naturalis desiderij verum esse solũ illud bonũ perfectissimũ qđ cum quietare potest: quo cognito ipm super oia diligat. Nam cognoscendo ⁊ non diligendo dicit Jacobus: q̃ talis similis est homini consideranti vultuȝ natiuitatis sue in speculo: qui statim abijt ⁊ oblitus est qualis fuerit. Vultus anime est voluntas: q: nutib⁹ vultus manifestamus voluntatem ipsam. Unde vultus a volo vis dicitur. Vultus ṽo natiuitatis est voluntas seu appetitus naturalis. Tunc ergo quis in speculo respiciat vultũ natiuitatis sue cum intellectu considerat naturale desiderium sibi inesse summi boni. Sed si nõ diligit ⁊ operatur vt nouit: abijt et obliuiscit̃ qualis fuerit. Et sic patet quomodo videmus nunc p primum speculum.

Jaco. i.

Voluntas ẽ vultus aie.

§. VI. Secũduȝ speculum

De scđo speculo i quo de⁹ videtur.

vt dictum est: est ratio internalis. Egredit̃ enĩ ipa rõ extra se ⁊ respicit mediantib⁹ oculis corpalib⁹ creaturas oẽs q̃s põt videre: vel qđlibet scire. Exinde reuertit̃ intra se ⁊ elicit ex his cõsideratiões tres: quasi tres ptes huius speculi scđi: p qđ deũ videt. Videlȝ quãtitatis magnitudinẽ: virtuositatis pulchritudinẽ: mot⁹ icessitudinẽ. Et sic attestãtur ⁊ ostẽdunt diuinã ptãtẽ eius ṽtuositatẽ ⁊ oimodã immutabilitatem. Et hoc est qđ ait aplš ad Ro. i. Inuisibilia dei. i. inuisibilis magnitudo et potẽtia eius a creatura mundi. i. hoie: per ea q̃ facta sunt: idest ista sensibilia intellecta cõspiciũtur. Sempiterna quoq; virtus eius ac diuinitas que imutabilis est. Respiciamus ḡ primo in pma parte hui⁹ speculi: et cõsideremus magnitudinẽ quãtitatis cõtinue ⁊ discrete creaturarũ ⁊ videbim⁹ q: magn⁹ dñs ⁊ laudabilis nimis: ⁊ magnitudinis eius nõ est finis. Tante magnitudinis đ: esse celũ a sapiẽtib⁹: q̃ si de nouo crearentur tot terre ⁊ tante: quãta est ea q̃ nunc est: quot sunt grana arene maris: oẽs simul nõ adequarent̃ magnitudini celi: qui tñ plures sunt: sed etsi stellas celi ille posset dinumerare: posset guttas maris q̃ plurimi sunt: multo maiores tota terra: que terra etsi in se magna sit: maior tñ est aqua: ⁊ multo maior aer: ⁊ ignis sphera aere maior. Quis etiã dinumerare posset multitudinẽ piscũ in speciebus innumeris. numerũ auiũ. quãtitatẽ bestiarũ terre domesticarũ ⁊ siluestriũ. Quot sunt gña arborũ. quot spẽs herbarũ. quot lapides pciosi. quot alia creata nobis ignota. Et harũ creaturarũ aliq̃ nõ solũ sunt in maxia multitudine ⁊ magnitudine ꝯtinua: sed ⁊ pppetuitate semp duratũa: vt elemẽta ⁊ corpa celestia. Et cũ nulla harũ se facere potuerit. sed oẽs clamãt illud ps. xcix. Q̃m ipse fecit nos et non ipsi nos. Sic p ea videm⁹ tanq̃ in speculo rõnis earum factorẽ esse deũ nostrũ ⁊ summe potentẽ. Accedat ait Amb. quecũq; creatura ⁊ faciat tale celum ⁊ talem terrã dicã q̃ deus est. Sed q: nulla creatura hoc facere põt cõstat illũ esse deũ q̃ hec oia facere potuit. Est enĩ potẽtie infinite ex nihilo aliq̃d facere: sicut ⁊ cũcta a deo ipo creata sunt: fm illud. ij. Macha. vij. Ex nihilo fecit ea deus: et hoim gen⁹ ⁊ sic per speculuȝ nunc videmus deũ. Scđa pars huius speculi est ratio: que elicitur ex ṽtute ⁊ pulchritudie creaturaruȝ. Neq; enĩ est aliqua ita minima creatura que careat sua ppria virtute: non petrula: nõ pẽnula: nõ pellis: nõ pilus. qui nõ habeat suam virtutẽ. Et licȝ naturales multa dixerint de pprietatibus ⁊ virtutibus reruȝ: tamẽ nihil est qđ cognouerit vel scripserũt respectu virtutũ ignoratarũ: ⁊ que nunq̃ latent̃ ab hoibus. Pulchritudo etiã ipsarum mirabilis est. Et vt melius intelligas: considera infimũ elementorũ. s. terrã: que cũ videat̃ deforis turpis: in visceribus suis est speciosissima ⁊ ṽtuosissima. Si enĩ terra in se nõ haberet magnas ṽtutes ⁊ pulchritudines abscõditas: vñ ex ea possent educi metalla: aurũ scȝ ⁊ argentũ: stãnum: es: aurichalcũ. ferrũ: plumbuȝ. Vñ formant̃ suauia instrumẽta organorũ: tibiarũ: cymbalorũ: cãpanarũ ⁊ hmõi. Ex radicib⁹ terre egrediuntur illa ligna de quibus fiunt suauia instrumenta. vt leuta. cithara. lyre. viole. bissen. et alia. Et ex metallis et lignis natis e terra cõpingunt̃ dul

ps̃. qliiij.

cia psalteria: harpe: ⁊ alia. O quot pulchri flores nascunt
de terra: rose: lilia: viole. q̄ pulchri ⁊ suaues fruct⁹. Quan
ta differētia et suauia vina vernacia: maluetica: greca: tri
biānica: muschatella: alba: rubea: potentia ⁊ debilia ꝯfert
nobis. Quot gn̄a bladoꝝ: quot aromata colligunt̄ et ea
Cinamomū ⁊ balsamū aromatizans canella: myrrba: nar
dus: croc⁹: piper: zinziber: nuces: muscate: gariofoli: zucha
rū: ⁊ alia multa. Nō ergo terra ita ē turpis vt apparet: cū
in se habeat tot pulchra tot ꝟtuosa. Et tamen ita vilis est
q̄ pedibus calcamus: ⁊ ois turpitudo ⁊ putredo in eam
ꝓijcit̄: ⁊ in ipsam ꝯuertit̄. Vilissima est terra inter oēs crea
turas: sed nobilissima ſm nostraꝫ capacitatē tot pulchra
ex se ꝓducens. Et in tantū nobilis q̄ affectus noster dece
ptus non videtur aliud querere q̄ res ipsius terre. Si er
go terra est ita nobilis pulchra vtilis ⁊ ꝯcupiscibilis: quā
to nobilior est aqua q̄ ipa est ꝓciosior. Et aer ꝑfectior: aq̄ ⁊
ignis aere. Et celi multo nobiliores: pulchriores ⁊ virtuo
siores elemētis sunt. Considerat inde mens in speculo ra
tionis: qm̄ omnis virtus ⁊ pulchritudo effectus alicuius
est nobilius ⁊ ꝑfectius in sua cā. Et ideo cū deus sit oium
cā: videt qm̄ ſm Boetiū de ꝯ̄ſo. Mundū mēte ge
rens similiq̄ imagine formās pulchrū pulcherrimus ipe
Hac rōne motus sapiēs ostendit vanitatē ⁊ stulticiā geri
liū: qui creaturas deos putauerunt ex pulchritudine ⁊ vir
tute earū inspecta: cum ipse verus deus pulcherrim⁹ sit: ⁊
pulchritudinē ⁊ virtutem cūctis rebus ipe tradiderit. Vn̄
dicit. Vani sunt oēs hoies in quibus non subest scia dei. i.
vera cognitio de deo. Et seq̄tur. Et de his q̄ vident̄ bona
nō potuerūt intelligere eum qui est: neq̄ operib⁹ attendē
tes: agnouerūt quis esset artifex: sed aut ignē aut spiritū
aut citatū aerē: aut gyrū stellarū: aut nimiā aquā: aut solē
⁊ lunā rectores orbis terraruꝫ deos putauerunt. Quorū
enī spē delectati deos putauerūt: sciant quāto his domi
nator eorū speciosior est. Speciei enī gn̄ator hec oia cōsti
tuit. Aut si ꝟtutē ⁊ opa eoꝝ mirati sunt: intelligāt ab illis:
qm̄ qui hec fecit fortior est illis. A magnitudine enī spēi et
creature cognoscibiliter poterit creator horū videri. Hec
oia Sap. xiij. Tertia pars hui⁹ speculi est rō formata ex
motu rerū. Oia enī creata aliquo mō mouent̄. Iuxta illō
Boetij. Stabilisq̄ manēs dans cuncta moueri. Mouen
tur enī aliqua per generationē ⁊ corruptionem forme sub
stantialis: puta elemēta ⁊ elemētata. Alia per mutationē
qualitatis accidētalis: vt cū quis mouet̄ seu mutat̄ de ca
lido in frigidū ⁊ ecōuerso: de sano ī infirmuꝫ: ⁊ de bono in
malū ⁊ econuerso. vel de etate in etatē vt de iuuene in se
nem. Mouent̄ alia localiter sicut animalia et corpa cele
stia. In his igit̄ motibus corpalib⁹ cū nil possit mouere se
ipm: sed oē qd̄ mouet̄ ab alio mouet̄: sicut aialia mouē
tur ex motu celi: ⁊ celi mouētur ex motu angeli: et angel⁹
ad motū alterius: ⁊ cū non sit ꝓcedere in infinitū: opꝫ de
uenire ad vnū primū motorē qui oia mouet et ipe imobi
lis perseuerat. Et hic est verus de⁹ et dn̄s noster. qui dicit
Malach. iij. Ego dn̄s ⁊ nō mutor. Et sic videm⁹ nūc deū
per speculū rōnis dicere internalis: vt possim⁹ dicere illud
ij. Pe. i. Speculatores facti illius magnitudinis glie. i. ex
speculo rōnis facti sum⁹ vidētes magnitudinē dei glios.

Speculum tertius in q̄ videtur deus. **§. VII. Tertiuꝫ speculū est**
creatura corporalis. Sicut enī celi enarrant gloriam dei
ita et alia inferiora ipm nobis manifestant. Et hoc specu
lum habet tres partes vnde deum videamus. Et prima
est ordo creaturarū cū perseueratione. Secūda est actio
earū in sui cōseruatiōe. Tertia est finis earum in creatiōe
Ordo vniuersi est mirabilis: ita q̄ ex hoc in tanta rerū
varietate sic ordinata ratio cogatur affirmare vnā esse ꝓ
uidentiā que cuncta disponit: ⁊ hic est deus. Et q: sapien
tis est ordinare ſm pħm. Ideo maximus ordo vniuersi
pš. cxlvi. ostendit maximā eius sapientiaꝫ: ꝓpter qd̄ dicit pš. Ma
gnus dn̄s noster ⁊ magna ꝟtus eius ⁊ sa. e. nō est nu. Re
perit̄ autē in istis rebus creatis nō solū ordo situalis: sed
etiā tpalis ⁊ potētialis. Et ordo q̄deꝫ situalis siue localis
in h apparet: q: q̄libet creatura tenet locū suū ſm dignita
tē suā. Nā terra ⁊ terrena sicut viliora in imis locata sunt.
Aqua vt dignior altri⁹ eminet: diuina tn̄ sapiētia arena ma
ris ⁊ terminus statuit̄ vt vltra nō ꝓgrediat̄ ad diluendā
terrā. Aer vt ꝑfectior aque eminet. Et ignis ita actiu⁹ ⁊ ca
lidus a nobis elōgat̄ sup alia situat⁹. Celi icorruptibiles
Sol luna ⁊ stelle lucētes in suis spheris altissime colloca
te sunt. Et celū empyreū nobilissimū vbi gaudēt sci cum
xp̄o sup̄mū oium corporū est. Hēt etiam ista corpalia ordi
nē tpis sui: ꝓpter qd̄ dicit Eccs. Oia tps habēt ⁊ suis spa Eccs. iij.
cijs trāseunt vniuersa sub sole. Ordinatissime enī sol facit
cursum suū p signa zodiaci infra annū integrū. Et sic trā
seunt tpa veris. estatis: autūni: hyemis cuꝫ effectibus suis
Trāseunt ⁊ dies naturales eadē tpis mēsura ad motū pri
mi mobilis cōpletū. Vn̄ pš. Ordinatiōe tua pseue. di. qm̄ ps. cxviij
oia ser. tibi. Et ea q̄ i hyeme mortua videbant̄: in vere reui
uiscunt annuatim: ⁊ in estate fructificant. Ordo q̄ꝫ potē
tialis in ipsis reb⁹ est aspiciēdus. Nā minor ptas nō ifluit
in maiorē p ꝟtutē sicut nec inest suprapositā loco. Nō enī
terra ifluit in celū. sꝫ celū in elemēta. Sic etiā in corpe hu
mano q̄dlibet mēbrū est suo loco cōgrue ordinatū: ⁊ potē
tie superiores influunt i inferiores. Sic q̄ sapia diuina dispo
nit oia suauiter: Sap. viij. Scd̄a ps hui⁹ speculi s. creatu
re corpalis est actus quē hn̄t siue effect⁹ ipe creature ex cō
seruatiōe sui esse. Omne enī aial vitā tueri laborat. Et ois
creatura quātū pōt suā libertatē ⁊ ꝓprietatē defendit. Et
lapis iactus in altū ex violētia ad terraꝫ reuertit̄ q̄cius
vbi meli⁹ ꝯseruat̄. Aues pisces ⁊ bestie terre ⁊ minimi ver
miculi fugiunt ꝓ posse ne capiantur. nec est aliqua creatu
ra q̄ appetat mutare statū suū ⁊ ꝯditionē. Vermis enī nō
desiderat muscha esse: nec formica canis. Quiescat piscis
in aqua in quā ingredi fugiūt cetera aialia. Nescit serpēs
appetere se esse leonē aut hoiem. Et totū hoc q: creature
nō videt̄ posse esse melius: seu maiorē habere perfectionē
in specie sua: q̄ illā quaꝫ dedit sibi deus. Qd̄ enī nobis vi
le videt̄ cū a deo factum sit: ꝓciosum est. Vn̄ dicit̄ Gen. i.
Vidit deus cuncta que fecerat: ⁊ erāt valde bona. Et si cūc
ta erant bona: ergo bon⁹ era⁹ aspis. bonus est draco. bo
nus est vrsus. bona est aranea ⁊ scorpio. bona est formica.
bonus est culex ⁊ pulex: bonus est equus: leo: capra: ⁊ bo
nus est hō: ⁊ bon⁹ erat angelus. Oia ista ⁊ alia bona sunt
in sui natura: etsi aliq̄n ꝓpter defectū nr̄m nobis nociua.
Contētatur enī vnaqueq̄ creatura de bonitate sibi cōces
sa: ⁊ eā ꝓ posse conseruat. Solus angelus ⁊ homo q̄ plus
acceperūt bonitatis: plus ostenderūt ⁊ ostēdunt ingrati
tudinis: desiderādo statū mutare: ⁊ deo similē esse. Et sic
quotidie nunq̄ in eodē statu permanet: sꝫ semꝑ peruigil Hō ⁊ an
⁊ auidus ad mutandū. O miser hō quare nō discis a bru gel⁹ ostē
tis cōtentari de statu tuo ⁊ conditione: credēdo hanc veri derunt
tatem q̄ melius esse non possis: q̄ q̄ te deus fecit: siue sis maiorē i
cecus siue mancus: siue claudus: siue pauper: siue seruus: gratitu
siue contēptus ab alijs: siue infirm⁹. Quid enī eē pōt mīi dinē deo
bonū ⁊ ꝓciosum qd̄ deus opat̄ ⁊ cōcedit. ꝓpue cuꝫ dicat q̄ miser
sapiēs. Tu aūt dn̄ator: dn̄e oia cū tranquillitate iudicas: rima bru
⁊ cū magna reuerentia disponis nos. Sap. xij. Cum ergo ta.
omnia hunc effectū habeant vt querāt pro posse cōserua
tionē sui esse: per hoc querūt mō suo assimilari deo: q̄ ha
bet esse vniuersale ⁊ semꝑ est. Tertia ps speculi hui⁹ est
finis ipsarū rerū in creatione. Dicit enī Aug. q̄ oia fecit ipe
us ꝓpter hoiem: hominē aūt ꝓpter seipm. Et vt exempli
ficat Hug. de scō Vict. in lib. de arra anime. Fecit deus
humanā naturā vt sponsam suam. ⁊ vt videret ipsa spon
sa quātū diligeret̄ a spōso: misit sibi forseriū plenū iocali
bus. Aperiendo aūt ipm forseriū qd̄ est vniuersum per cō
sideratione eius i sup̄mo repis seraphin ardentes: cheru
bin laudātes: thronos reuerētes: dn̄atiōes ꝓcipiētes: po
testates inimicos coercētes: virtutes mirabilia facientes:

principatus ꝓuincias custodiētes: archangelos summa
nūciantes: et rectores dirigētes: angelos hoīes custodiē/
Heb. i. tes. Vn oēs ſm apl'm ad Heb. i. sunt administratores spi/
rit⁹ scꝫ spōse. Alia iocalia sunt celi ⁊ planete: quoꝝ quilibꝫ
hꝫ suam influentiā: ita vt vna stella siue planeta aq̄s tra/
hat super mōtes: et vbi nō dn̄atur ibi putei fieri non pn̄t.
Alius dat influentiā vino: alius oleo: ali⁹ sapores varios
fructib⁹. ⁊ sic de aliis. Post hec inferiorio reperis nō solū
elemēta: sed ⁊ pisces ⁊ aues ⁊ bestias terre. Et oīa vt ait
Ps. viii. ps̄. ad dn̄m. subiecisti sub pedib⁹ eius. Sed certe non infe
riora iocalia sunt sacra ⁊ alia spūalia: q̄bus ipsa aīa spōsa
ꝑficiat. Quāuis igit̄ ipsa spōsa faciem sponsi videre non
possit. et arra tamē sibi missa: et tam p̄ciosis iocalibus: et
precipue cū sanguinē suū effuderit: vt ornaret genas ei⁹
ex hac consideratiōe videre pōt tanq̄ p speculū magnifi/
centiam largitatē et intimam ⁊ viscerosam ei⁹ dilectionē.
Et sic videmus nunc deū per speculū: sicut videbat apl's
ii. cor. iii dicens. Nos gloriā dn̄i speculātes. i. vt in ipso speculo glo
riosum deum aspiciētes trāsformamur de claritate in cla/
ritatem. i. de cognitione vna ad aliam.

§. VIII. Quartum speculū

Specu/lū qrtū in q̄ de⁹ videtur. est scriptura diuinalis. Que q̄dem ꝓsupponit̄ ad deū ins
tuēdum. Si enī nō credideritis nō intelligetis ait dn̄s p
Esa. (sed ſm aliā litterā. vt Aug. in vltimo de trini. c. ii.) In
isto speculo ꝓ tanto videt̄ de⁹ ꝓ quāto locutio ei⁹ est locu
tio dei. In ipsa enī audiuim⁹ deū loquentē. et de se nos do
centē. Et auditu autē et lectione videt q̄s in intellectu qđ
pri⁹ nō videbat. Habet autē istud speculū tres ptes ſm q̄
ipsa scriptura veteris ⁊ noui testamēti trifariā diuidi pōt:
videlꝫ i libros legales annectēdo eis ⁊ historiales: libros
sapiētiales: et libros ꝓpheticales. Et in q̄libet harū partiū
videm⁹ deū cum ꝑfectionib⁹ suis licet obscure. Et in pte
Epilog⁹ oīū libro/rū totius biblie. quidē legali ⁊ historiali videm⁹ deū cū sua oīpotentia: cū
in libro Gen. agit̄ de creatiōe rerū a deo. In exodo vide/
mus ei⁹ clementiā: cū pplm hebraicū eduxit de durissima
seruitute egypti: et cōduxit p desertū pascēs māna celesti:
et a multis molestiis eos liberauit. In leuitico ostendit̄
q̄ sit maxima reuerentia. dum sacrificia multa ⁊ varia vo
luit sibi offerri. In libro numeri dep̄hēdit̄ eius patiētia
dū ipse ꝯ se et moysen ⁊ aaron vicarios eius irascentes et
murmurantes eos nō exterminauit. In quinto legis li/
bro scꝫ deuteronomiū videre potes eius perseuerantiā lō
ganimiter eos tolerās vt ꝑuenirent ad terrā repromissaꝫ.

In lib. Josue videbis maximā eius fidelitatē i introdu
cendo populū illum in terrā lacte et melle manantē: pros
stratis habitatorib⁹ ei⁹: prout promiserat abrae ⁊ semini
ei⁹. In li. Judicū manifestat̄ iusticia sua punitiua: et hoc
q̄ totiēs populū suū hebraicū subiecit eoꝝ inimicis finiti
mis et in seruitutē redegit p annos plures quotiēs deum
offenderūt. In li. Ruth. videre potes dei pietatē indefi
cientē. q: ruth moabitide ⁊ noemi socrui eius valde deso/
latis et afflictis egregie prouidit. In q̄ttuor lib. Regꝫ
cū duobus paralipomenon apparet grā sua in electione
dauid sup regnū et populū suū cum dilatiōe ⁊ exaltatiōe
ipsius ac etiā salomonis. In lib. Esdre nota prudentiaꝫ
suā qua eum direxit ad petēdā et obtinendā licētiā a cyro
et dario de reuersiōe a babylonia in hierosolymā cū vasis
sanctis. In Tobia videt̄ dei magnificētia: cū ipsum To/
biaꝫ depauperatū ⁊ cecū ita magnificauit etiā in tp̄alib⁹.

In Judith habes dei magnanimitatē inducēdo ipsam
ad tam arduū opus: scꝫ decapitatiōis holofernis. Liber
Hester ibi demōstrat quātū de⁹ sit discretus laqueū morꝫ
quē preparauerat amā cōtra mardocheū iniuste torquēs
in eū. In lib. Job videbis mirabilē dei ꝓuidentiā: dum
ipsum Job sine culpa sua priuatū oī substātia filiis ⁊ sani
tate vxore ⁊ amicis subsannātib⁹. attēdens illa oīa ex dei
ordinatiōe sibi ꝓuenire grās egit: demūq̄ deo disponēte
oīa rehabuit amissa duplicatā q̄ substātiā. In lib. Ma/
chabeoꝝ reperies magnā tolerantiā et longanimitatem
potius eligētes ferri cibo vesci et mori in bello q̄ ꝑncipes
fieri transgressiōis legis. In nouo testamēto in lege scꝫ
euāgelica per totū videbis deū summe ad nos beniuolū.

Nā in principio matthei vides eū ꝓpter nos hoīeꝫ factū
ex ꝟgine mr̄ generatū. Marcus tibi eū ostendit vt nr̄m
doctorē ⁊ p̄dicatorē tanq̄ leonē clamantē in deserto. Lu/
cas tibi insinuat nr̄m redemptorē tanq̄ vitulū in passiōe
oblatum. Johānes ꝟo tanq̄ nr̄m premiatorē vt aquila
volās in celum. Actus aploꝝ historiales medicinalibus
exemplis ipsum deum nos iuuare ostēdūt. Scd̄a ps hu/
ius speculi: videlꝫ libri sapiētiales: videre nos faciūt deū
sapientissimū. Et in ꝓuerbiis quidē docet sapientiā seu
ꝓuidentiā yconomicā: quēlibet vt filiū in morib⁹ instruēs
Incipientes a muliere mala. i. cōcupiscentia vel doctrina
heretica: vel gētiliū sciētia cautos reddēs. In ecclíaste
docet sapiētiā monasticā se regulantē et ad mūdi cōtēptū
ꝑficiētes inducēs. In cātico cāticoꝝ docet sapientiā he/
roicā seu gustatiuā p ꝟba suauia ⁊ amoris plena vt inter
spōsum ⁊ spōsam ꝑfectos erigēs. In lib. sapiētie sapiam
seu prudētiā regēdi alios docet. Diligite inq̄t iusticiam q̄
iudicatis terrā. Cognitionē veri dei cū sapore necessariaꝫ
ostēdēs. In ecclíastico videt̄ qm̄ oīs sapiētia a dn̄o deo
est et cū illo fuit semꝑ et est ante euum. Epistole quoq̄
aploꝝ petri ⁊ pauli Johis iacobi ⁊ Thadei que correspō
dent sapiētialibus libris: sapiētia diuina pariter et huma
na plene sunt. Et q: oīs sapiētia ab ipso deo sapientissimo
est: ideo dicit Jaco. i. c. Si q̄s vestrū indiget sapientia pos
stulet a deo qui dat oībus affluenter. Tertia ps hui⁹ spe
culi sunt libri ꝓpheticales: qui etiā deū nos videre faciūt.
Et lib. quidē Esa. videre possumus ipsum deū benignissi
mum et vocatiōe gentiū frequētissime ibi prenūciata et
susceptione finali iudeoꝝ in fine reuertentiū. In hieres
mia videm⁹ eū seuerū et rigidū frequēter. videlꝫ commi/
nantē captiuitatē illius populi in babyloniam ꝓpter pec
cata eoꝝ et tandē exequentes. In ezechiele videm⁹ eius
equitatē. q: et veniā ꝓmittit peccātī reuertēti: ⁊ penā iusto
se ab eo auertenti. In daniele videt̄ ipse esse cunctoꝝ fu
turoꝝ prescius et dn̄ium vniuersale obtinere super oīa re
gna mūdi: eaq̄ dare ⁊ mutare ſm bn̄placitum suū. In
psalterio ostēdit se placabilē ⁊ exorabilē petentib⁹ cum ac
multū liberalem. In duodecim ꝓphetis minoribus lux
veritatis ei⁹ maxie apparet et. xii. radiis fidei. i. articulis
ibi cōprehēsis. In ꝓphetia ꝟo apocalypsis Johannis
ostendit̄ eius tremenda maiestas in plagis ab eo inmissis.
Et sic p istud speculū videmus nūc deū: etsi obscure tamē
multipharie. vn̄ Greg. dicit in. ii. moral. q̄ scriptura sacra Scriptu/ra sacra d: specu/lum.
apte d: speculū. q: in ea velut i speculo pulchra fedaq̄ no
stra intuemur: ⁊ deū ex ea plenius cognoscim⁹ et certi⁹ q̄
p quascūq̄ doctrinas gētiliū vn̄ ipsa maxima sapiētia d:.

§. IX. Quintuꝫ speculū est

iusticia vniuersalis. de qua dicit phs. c. i. v. Ethic. q̄ est oīs Specu/lū quītū i quo de/us vide/ri potest
ꝟtus et mirabiles splēdores sunt in ea: nec hesper⁹ nec lu
cifer est ita clarus. Et per istā iusticiā videm⁹ deum in ha/
bentib⁹ ipsam: sicut p radiū solis de nocte videm⁹ lunā et
stellas. Sicut enī luna ⁊ stelle ſm quosdā lumē recipiunt
a sole: ⁊ ipso occidente ex diffusiōe radioꝝ ei⁹ supra nostrū
hemispeciū luna ⁊ stelle ab eo illuminate nobis lucēt: nisi
nubes aerē obnubilent. Sic oēs iusti hoīes lumē iusticie
sue. i. ꝟtutis aliunde nō hn̄t nisi a deo: ꝓut ostēdit Joh. i.
dicens. Illuminat oēm hoiem venientē in hunc mundū.
Et in nocte quidem vite pn̄t. s ipse sol deus nobis manet
occultus ⁊ clare videre non possumus. Sed videmus eū
in sanctis suis mediāte eorum iusticia: qui stellis cōparan
tur. Daniel. xii. Qui ad iusticiā erudiūt multos quasi stel
le scꝫ erūt. Sicut enī claritas seu lumē stellaꝝ solē manife
stat vt effectus cām. Sic et ꝟtutes scōꝝ virtutes dei: que
exemplares dicitur a Plotino phō. et inde n̄re exemplā/

tur: sed nunq̄ adequātur. ad gloriā dei nos videre faciūt
sm̄ illud ps̄. Gloriosus deus in sctis suis. s. apparet. mira
bilis in maiestate ⁊c. Huius igit̄ speculi pñt tres ptes assi
Triplex status hūani gñis cū eius dē ꝟtuti bus.
gnari sm̄ varias ꝟtutes q̄ reperte sunt in triplici statu hu
mani generis. In statu legis nature: legis moysaice: et le
gis grē. In statu quidem legis naturalis refulsit abel in
ꝟtute innocētie. Nā ⁊ de melioꝛib⁹ obtulit deo: ⁊ vocatus
a fratre suo cayn in agrū vbi eū intēdebat occidere cōfidē
ter ⁊ sine suspitiōe mali accessit: moꝛtē innocēter ⁊ sine de
Virtu tes ostē se i lege nature.
fensione sustinuit. Noe iust⁹ ac pfect⁹ in gñatiōibus suis
q̄ oēs coꝛruperāt viā suā: iusticiā nos. i. ꝟtutē et rectitudi
nem inter quoscūq̄ repꝛobos et male agētes ꝯseruare do
cet ac etiā dei lōganimitatē ostēdit. Abꝛaā pfecta obediē
tia mundū illustrauit: ad dei mādatum ꝓpinquos relin
quēs ⁊ patriā: vt peregrin⁹ discurrēs p diuersas terras: ac
vnigenitū suū in sacrificiū offerre disponēs. Et in hoc fac
nos deū videre obedientē et volūtatē facientē timentiū
eū. Ac ꝓpꝛio vnigenito nō parcens: eū moꝛti crucis expo
suit. O quantū castitatis lumē patriarcha Joseph ꝓstitit
mūdo cū instigatus ab vxoꝛe sui patroni phutifar ad tur
pitudinē q̄nq̄ verbis lasciuis: q̄nq̄ maleficijs: q̄nq̄ mu
neribus et expensis: q̄nq̄ cōminationib⁹ ⁊ ꝓmissis: vt ha
betur in lib. de. xij. patriarchis: pon⁹ et infamiā ⁊ carcerē
et periculū moꝛtis subire voluit: q̄ castitatē ipsam viola
re: etsi iuuenis esset ⁊ pulcherrimus ⁊ oppoꝛtunitas non
deesset. Moyses mitissimus hoim sup terrā nobis mani
festat māsuetissimū deum erga cōtumaces ⁊ rebelles. ac
etiā ꝓsidētib⁹ lumē ministrat: vt erga subiectos mansuetu
Virtu tes ostē se i lege scripta.
dinē seruent. In scda pte huius speculi scz legis scripte:
videm⁹ Josue cū magna spe et cōstanti fiducia expectare
adimpletionē diuine ꝓmissionis obtinere. In nobis sui
exēplo ad ardua spem erigēs ac videre faciēs deū potētē
ad eruendū nos ab aduersarijs: ⁊ inducendū ad ea q̄ su
pꝛa nr̄as vires existūt. Dauid rex ⁊ ꝓpha diligētissim⁹ in
cultu diuino materiā ꝓparans opulentissimā ad tēpli con
structionē: quā etiā cū perficere voluisset sacerdotes oꝛdi
nans ad laudes diuinas et cōcinēdos psalmos quos ipse
ediderat: nobis radiū pꝛestat perinatinū oꝛatiōis deuo
tionis ac meditatiōis diuinoꝝ mysterioꝝ: et diligētissime
obseruantie sacre religionis: ac videre nos facit dei reue
rendā maiestatē. Per ezechiā regem fletu magno sua de
licta abluētē inuitamur ad pniam: vt cū ipso et veniā cōse
quamur et vitam: ac etiam videamus dei pꝛissimā miam
peccata q̄ citius remittentē. Josias etiā rex a puericia stu
diosus ad obseruādū legē dñicam: et ad inducēdū popu
los ad eiusdē plenā obediētiā: nos ad studiositatē pꝛouo
cat diuinoꝝ verboꝝ ac deū timendū insinuat. Helias dux
zelat zelum dei nō regibus parcit nec populis: sed firmaz
veritatē cunctis manifestans: ac quadringētos ꝓphetas
falsos occidere faciēs in igne zeli sui recept⁹ est in celū ad
veritatē inconcusse tenendā nos efficaciter pꝛouocans et
verum deū nobis pꝛobans. Venerabilis matrona cū se
virtutes ostēse in tpe legis gratie.
ptem filijs machabeis dum poti⁹ moꝛtē sustinuit et septē
suos filios diuersis cruciatib⁹ laceratos ad idem anima
uit: ne cerimonias diuine legis transgrederentur mani
me foꝛtitudinis lucem seculo reliquit. Consolatoꝛē q̄z deū
et pꝛemiatoꝛē ostendit. Inspiciēdo in parte hui⁹ speculi
tertia scz tempoꝛe gratie: deficerent folia pꝛius q̄ exēpla
sanctoꝝ mundū illustrātiū: vel pauca in mediū pꝛoponā
mus incipiendo a ꝟgine maria cui⁹ vita indyta cūctas il
lustrat ecclesias: ex qua vt ait Ambꝛo. velut in speculo re
lucet foꝛma castitat. scz virginalis ⁊ perfecte ꝟtutis. Hic
sumatis exēpla viuendi. Pꝛima marie virtus fundamē
tum omniū virtutū est humilitas: ⁊ ipsa est que deū nos
facit videre hoiem factum ex substātia sua. Intueamur et
Johannē baptistā austeritatē vite exemplo mūdū edocē
tem in cibo ⁊ potu ⁊ vestitu ⁊ trāsitoꝛijs alijs: et ipse deuz
Joh. i.
digito demōstrauit dicēs. Ecce agn⁹ dei. Charitatē perfe
ctam petri ⁊ pauli ceteroꝛūq̄ aploꝝ quis enarrare posset

qui deū verum per doctrinam ⁊ miracula nos videre fece
rūt. Martyꝛes pꝛeciosi ad fidei cōstātiā nos vrgent grati
deo nō solū in toꝛmētis grās agendo: sed seipsos sponte
deo offerēdo in obsequiū ei⁹ qui gratiosus est oībus. Cō
fessoꝛes modestiam liberalitatem ac pietatē pꝛedicāt dei
imitātes equitatē. et ꝟgines honestatē cū sobꝛietate amā
tes dñm laudāt. Sicq̄ per virtutes sctōꝝ videm⁹ tanq̄ p
speculū deum perfectissimū qui illas tribuit. Vñ ⁊ in figu
ram ꝑcepit dñs fieri mare eneū. Exod. xxxviij. circa taber
naculū cui⁹ labrū erat de speculis mulierū: vt in illis spe
culis videntes sacerdotes seipsos a maculis p aquā mun
darētur. Specula mulierū sunt lucida exēpla aiarum san
ctarū in q̄bus intuētes simul ⁊ videm⁹ defect⁹ nostros et
deum nr̄m in operib⁹ eaꝝ: sicut solē in omī sphera sua fixē
sed super mōtes vel domos radios diffusos.

§. X. Sextum speculuz ad

Speculū sextum in q̄ de⁹ videri potest.
videndū deū est aia rōnalis in potētijs suis. Et per istud
speculū videt̄ de⁹ trinus ⁊ vn⁹: etsi melius q̄ p alias crea
turas: tñ valde alonge et obscure. Vñ August. xiiij. lib. de
trini. c. viij. dicit. Quāuis mēs humana nō sit ei⁹ nature cu
ius est de⁹. imago tamen nature eius qua natura melioꝛ
nulla est: ibi querēda et inueniēda est in nobis: quo etiaz
Anime tres partes.
natura nr̄a nihil habet meli⁹. Hui⁹ speculi tres ptes: dici
pñt tres ptes ipsi⁹ aie: memoꝛia. s. intelligētia: ⁊ volūtas
et memoꝛia videt̄ pater: et intelligētia fili⁹: et voluntate
spūssctūs: quantū ad modū ꝓcessionis. Et pꝛimo de me
moꝛia cōstat quātū ad actū suū. s. memoꝛādi: q̄ ipsa nō ꝓ
cedit ab intellectu nec volūtate: qm̄ multoꝝ memini m⁹. q̄
non intelligam⁹. sicut enim quis recoꝛdat̄ de aliquo dei iu
dicio miro ⁊ occulto: vt q̄ Josias rex israel ita pfect⁹ fuit
occisus a pharaone iniquo rege egypti. ⁊ q̄ i tyꝛo ⁊ sydo
ne si facta fuissent miracula q̄ fuerūt a xp̄o facta i bethsai
da: conuersi fuissent ad pniam hoies illi: q: sic xp̄s confir
mauit. huius rei recolimus: sed causaz hui⁹ quare illis nō
fuerit pꝛedicatū nescim⁹. Reminiscimur etiā eoꝝ q̄ nullo
modo volum⁹ sicut peccatoꝝ cōmissoꝛū ⁊ periculoꝛum.
Mens em̄ bene disposita non hz complacētiā sed displi
centiam de perpetratis malis. Sic pater etern⁹ non ꝓce
dit a spiritusancto nec a filio: sicut nec memoꝛia ab intelle
ctu ⁊ voluntate. Et sicut iste tres potētie nō sunt tres aie:
sed vna. Ita pater ⁊ filius ⁊ spūssctūs nō sunt tres essen
tie: sed vna essentia: vna natura: vna substātia. De intel
lect⁹ etiam actu pz q̄ nō possum⁹ intelligere aliquid nisi
pꝛius recoꝛdamur: sed intelligere possumus multa ⁊ ipsa
non velle: sicut intelligim⁹ miserias quas patimur: ⁊ mul
totiens nō vellem⁹. Sic ergo fili⁹ a patre ꝓcedit nō a spi
ritusancto: sicut intelligentia pꝛocedit a memoꝛia ⁊ non a
volūtate. Et sicut iste potētie nō sunt vna: sz realiter sunt
distincte: ita q̄ vna nō est alia potētia: q̄uis sit in vna tm̄
essentia aie. Ita pater ⁊ filius ⁊ spūssanct⁹ sunt tres perso
ne realiter distincte. ita q̄ vna nō est alia: sicut dicebat sa
bellius heretic⁹. sed tamē vna tm̄ essentia. Volūtas vero
ꝓcedit quantū ad actū suū a memoꝛia ⁊ intellectu. Non
em̄ possum⁹ velle aliq̄d quin illud pꝛi⁹ memoꝛie occurrat
⁊ quin illud aliquo modo saltē generali intelligam⁹ sicut
spūssanct⁹ a patre filioq̄ pꝛocedit. non tm̄ a patre vt q̄dā
heretici dixerunt: sed etiam a filio. Et sic pz quō per potē
tias anime nr̄e tanq̄ per speculū videre possumus deum
verū vnū in trinitate ⁊ trinitatē in vnitate. Unde Bern.
O beata trinitas: eternitas: ꝟitas: bonitas: ad te clamat
aia trinitas: memoꝛia ratio seu intelligētia ⁊ volūtas. Sz
quia istud speculū frequēter in lutū pꝛoijcimus vitioꝛum:
ideo in sic deturpato male videm⁹ aliquid diuinoꝛuz: nisi
pꝛi⁹ emundet̄ p trinitatē quādā nobis accidētalē actuum
ꝓboꝝ. Sicut em̄ est vna essentia diuina in trib⁹ personis
purificās oīa: sic est vna pnia integrata ex ptib⁹ suis. s. cō
tritiōe: cōfessiōe ⁊ satisfactiōe: emūdās coꝛda. Et cōtritio
quidē q: p eā ptōꝝ iustificat̄: q̄d est potētie marie: et ma

fo:is q creatio celi & terre fm Aug. Ideo cõtritio pñi ads aptat cui attribuit oipotentia. Confessio võ q: per ipsaz manifestant occulta & cũ veritate fieri dz: ipsa attribuit fi lio: q lux est manifestatiua & veritas pma. Satisfactio aũt q: finis est pnie pcedes ex vera ɔtritione & ɔfessione: & bo nitatem operũ penaliũ hz: spũi sctõ attribuit. Et q̃uis ipse partes seu actus pnie. s. ɔtritio: cõfessio: & satisfactio realis ter fint distincta: in vna tñ pnie essentia couenĩũt. Et sic vi demus deũ per speculuz aie rationalis.

§. XI. Septimũ & vltimuz

septimũ speculuz in q deꝰ videri põt.

speculũ est natura angelica seu intellectualis: q in vna na tura spũali sine corpulẽtia seu materia existẽs in tres hie ratchias distincta. nobis indicat mysteriũ trinitatꝫ. Et mo dicã quidẽ noticiã de his habemꝰ. cui q̃dẽ nobis tradidit aplꝭs paulus raptus ad tertiũ celũ. s. sup:eme hierarchie: p Dionysiũ ariopagitã discipuluz suũ et summũ pbm. Per hãc igit naturã ãgelicã ɔsideratã: vel ut p speculũ etsi a nob multũ remotũ: videmꝰ dei sublimitatẽ incõp:ehensibilez: & hoc ex tribꝰ sentẽtijs & cõclusionibus circa materiã ange loꝝ tanq̃ ex tribus partibꝰ huius speculi. P:ima q̃ sentẽ tia Dionysij est q minimꝰ angeloꝝ fm suã naturalẽ essen tiam: est nobilio: & pfectio: quacũq; aia humana fm suaz naturã. Veritatẽ huiꝰ sententie firmauit dñs iesus qñ di xit Math. xi. Inter natos mulierũ nõ surre. ma. Jo. bap. Qui aũt mino: est in regno celoꝝ: maio: est illo. Notanter aũt dixit: nõ surrexit. Surgere eñi est ex ĩmo in altũ eleuas ri. Oẽs aũt sancti in ĩmo originalis pcti nati: tunc eleuati sunt in altũ & surrexerũt qñ purgati ab eo ad grãm perue nerũt. Christus non surrexit hoc modo: q: in ĩmo originas lis nunq̃ fuit. & ideo sine cõparatione xp̃s est maio: iohan ne. Quãdo aũt xp̃s hoc dixit i regno celoꝝ soli angeli erãt

pfectio res sunt ãgeli ho minibꝰ

nõ aie. mino: ẽ ergo angelũ dixit maio:em iohãne sup ĩno sanctoꝝ & maxime glo:ioso. Scḋa sententia Dionysij est q numerus sit incõp:ehensibilis. Qd dñs dixit Job. xxv. Nunquid est numerus militũ illius. Sicut eñi stellas celi solus ille dinumerat q eas fecit: sic & angelos q stelle nos minantur. Unde Baruch. iij. Stelle dederũt lumen in cu stodijs suis: quas scꝫ faciũt erga hoies. De qua custodia saluato: dixit in euãgelio. Angeli eoꝝ in celis semp vidẽt faciẽ patris. Mat. xviij. Sup quo vbo dicit Hiero. qd con firmauit magr sen. in. ij. q quelibet aia ab exo:dio sue nas tiuitatis maris & femine fidelis siue infidelis: boni vł ma li: habet angelum ad sui custodiã deputatũ: qui fm theos logos sunt de ordine infimo angeloꝝ. Unñ opꝫ q tot nume ro sint in o:dine illo quot sunt hoies in mũdo qñ vnq̃ plu res fuerũt. Et vltra numerũ hoim adhuc opꝫ esse tot plus res quot sunt species aliarũ creaturarũ: q: q̃libet species & quodlibet celũ habet spãlem angelũ ad sui gubernatio nez. Et cum videamꝰ in creaturis co:po:alibꝰ vt elemẽtis & celis illam q superio: est esse decies maio:ẽ quãtitate cõ tinua q̃ inferio:: sicut aqua decies maio: est q̃ terra. & aer decies maio: est q̃ aq̃: & ignis decies maio: ẽ q̃ aer. Et ce li etiã sũt multo maiores q̃ ista visibilia. A simili videt q iudicare debeamus de inuisibilibus. Cum igit in angelis nõ sit quãtitas ɔtinua: q: co:po:e carent: attẽdenda est in eis quãtitas discreta seu numeralis: & fm pdicta fo:te se cũdus o:do. s. archãgeloꝝ sit maio: pmo in decuplo: & ter tius o:do pncipatuũ sit maio: numero ordine archange loꝝ in decuplo: & sic de singulis ascendẽdo vsq; ad supmũ scꝫ ordinẽ seraphicũ. Si ergo infimus o:do est plusq̃ mis lia milionũ: quot erũt archangeli: quot p:incipatus: quot ceteri: quis poterit dinumerare. Tertia sententia Diony sij est: que hoies p:e stupo:e deficientes facit: q vnus ans gelus est distinctus ab altero: nõ solũ numero: sed specie. Non eñi distinguũtur abinuicẽ angeli sicut petrus a mar tino: & martinus a iohãne: & aia vna ab altera: que solum est distinctio numeralis non specifica. Sed differũt eo mo do quo agnus differt ab equo; equꝰ a boue; bos a leone;

De nũe ro ãgelo rum.

De ange loꝝ disti ctione.

leo ab hoie: inter q est differentia specifica. Ut autem dicit phs in lib. meta. Spẽs rerũ sunt sicut numeri. Sicut enim quilibet numerus addit ad inferio:ẽ se ad minus vnã vni tatem. sicut numerus ternarius addit ad binariũ vnũ: sic quelibet spẽs creature addit vnũ gradũ pfectiõalis essen tie ad minus ad aliã spẽm inferio:e. Ex dictis ergo fo:mo ɔclusionem talem. Infimus angelus est nobilio: iohãne baptista in sui natura: qui iohãnes maximus creditur san ctoꝝ: & per ɔsequens glo:iosissimus & speciosissimꝰ. Secũ dus angelus est nobilio: pmo vno gdu pfectionalis essen tie. Et tertius scḋo nobilio: vno alio gradu pfectionis. et sic semp ascẽdendo vsq; ad sup:emũ infimi ordinis ange loꝝ: q vt dictũ est sunt plus q̃ milia milionũ. Quis g pote rit non dico narrare: sed vel parũ intelligere nobilitatem: speciositatẽ: magnificentiã: & glo:iã illius angeli sup:emi. Certe nullus: neq; moyses: neq; iohãnes: nec petrus: nec paulus cũ viuebant. Ascendat exinde ad alios octo o:di nes gradatim semp addendo pfectionẽ maio:ẽ: cũ ventũ fuerit ad sup:emũ seraphin: nõne deficiet mens p:e stupo re in ɔsideratione tante nobilitatis. Et q: sup seraphin re sidet dñs deus noster vt eminẽtio: cũctis sine cõparatiõe: & oẽs creans & regens & pfectionẽ eis infundens. Sic per istud speculũ nature angelice videmus deũ: etsi obscure: tñ put possumus eminẽtissimũ: nobilissimũ: pfectissimuz vniuersale & summũ bonũ. Et de hoc speculo nature ange lice potest intelligi illud Sap. vij. Speculum sine macu la. Nunq̃ eñi in eis angelis reperta est macula culpe: salꝫ in beatis angelis: sicut reperta est in speculis animarũ. Et hoc quoad p:imũ p:incipale.

Infimꝰ angelus ẽ nobilio: iohan ne bapti sta in sui natura

§. XII. Secũdo dicebatur

q in auctẽ aplica innuebat speculatio pphetalis: cũ sub dit. In enigmate. s. videmꝰ nũc. Enigma vt hr in catholi con: est sñia seu locutio obscura: occultata p similitudines rerũ sub q̃bus fit: & difficile est intelligere nisi exponat: vt illud qd pposuit philisteis samson. de comedẽte exiuit cis bus: & de fo:ti egressa ẽ dulcedo. Judicũ. xiiij. Qd illi intel ligere nõ valebãt nisi ipse expo suisset: videlꝫ q de o:e leo nis q est fo:tissimũ aial comedẽs & deuo:ãs alia: eduxerat cibum dulcẽ. s. fauũ mellis ibi repertũ. Et dr enigma ab e. qd est in. & nigma qd est imago q̃si sententia siue locutio fa cta sub imagine. i. sub similitudine. Tales aũt sunt locutio nes pphetice cõiter. Sicut eñi ipsi vident deũ siue diuina mysteria sub imaginibus & similitudinibus rerũ sensibiliũ ita & populis pponũt. Sed q ppł. s occulta & obscura erãt p:ophete ipsi videbant. Unñ appellabant videntes vt ha betur. j. Reg. ix. Nõ tñ q ipsi clare viderent deũ: s. sub ima ginibus vt dictũ est similitudinibꝰ rerũ sensibilium a deo imp:essis: pfectius & clarius videbant diuina: q̃ videant per septez specula sup:adicta. Poterãt igit ipsi dicere. Ui demus nũc in enigmate & nõ solum per speculum: nos au tem p ipsa enigmata a doctoribus vel potius a spũsancto reserata deũ cernere possumus. Et hoc sub septẽplici eius dispositione erga nos: videlicet

Quid ẽ enigma.

¶ P:imo in dispositiõe innuẽtis: & h quoad peniẽtes.
¶ Scḋo in dispositione instruẽtis: quoad ignorantes.
¶ Tertio in dispositione stantis: quoad labo:antes.
¶ Quarto in dispositione sedentis: quoad ɔtẽplantes.
¶ Quinto in dispositione deambulantis: quoad iudiciũ expectantes.
¶ Sexto in dispõne comedẽtis: q̃ad gł:iam suscipientes.
¶ Septimo in dispositione regentis: quoad angelos et omnes gentes.

§. XIII. P:io modo vidit

P:imo videtur deus.

deũ iacob: vt habet Gen. xxviij. Uidit eñi in somnis scalã stantẽ & dñm desup innixũ scale. Ubi notãdũ ex ipsa visio ne iacob aliq p:ecogi ad dictã visionez: videlꝫ supplanta tionẽ vitio:um; & hoc ex interptatione ipsius nois. Inter

pꝛetat eñ iacob supplantatoꝛ.i.ↄculcatoꝛ vitioꝝ ⁊ tentationũ ⁊ demonũ. Extinctionẽ ↄcupiscentiarũ: qḋ notat ex eo ꝙ post solis occasuꝫ illa vidit. Occasus aũt solis ferventeꝫ ardoꝛẽ ↄcupiscẽtiaꝝ extinctũ designat. Assumptio q̃ꝫ asperitatis ⁊ laboꝝ adeo necessaria est: in cuius signũ dꝛ: ꝙ tulit de lapidib⁹ ⁊ supposuit eos capiti. Lapides duri asperitates tribulationũ ⁊ penitẽtie signãt. Sed ⁊ ligatio sensuuꝫ coꝛporaliũ ⁊ desiderioꝝ carnaliũ ostendit figurate in hoc ꝙ doꝛmivit. In ipsa aũt doꝛmitione vidit scalã ⁊ angelos ascendẽtes ⁊ descẽdentes: ⁊ dñm innixum scale. Scala est pñia seu cõuersatio bona: hec dꝛ stare.s.p veram fideꝫ. Ad Roma.xi. Tu aũt fide stas. Sed sup terram p spem: q2 ipã est q̃ erigit mentẽ de terrenis ad supna. Ad Rom.v. Stamus spe claritatis supne erecti. Cacumen scale qḋ tãgit celum charitas est. ipsa eñ est fm Aug. que ducit ad celum. Angeli ascendẽtes ⁊ descendẽtes sunt vel ipsi ad litteram offerentes deo vota nostra: ⁊ referentes nobis eius bona vel ipse affectiones ⁊ cogitationes ascẽdentes ad ↄsiderationẽ pmiũ: ⁊ descẽdentes ad ↄsiderationem sui debitij supplicij. Innixus aũt huic scale dñs manet vt nobis ascẽdendi modũ ostendat. Michee.ij. Ascendet pãdẽs iter ante eos. Alliciẽs p pmissiones ad ipm ascẽsum. Innixus etiã manet sup scalam: vt dexteram adiutoꝛij ne deficiant poꝛrigat: ⁊ demum sensim ad gloꝛiam trahat. iuxta illud ps. Tenuisti manum dexteram meam ⁊c.

Ps.lxxij.

§. XIIII. Secũdo viderũt

Scḋo videt de⁹.

pphete ⁊ nos ex eoꝝ relatu deũ in dispositiõe instruentis. Et sic vidit moyses deũ qñ ei apparuit in rubo ardẽti. Vñ dixit moyses. Vadã ⁊ videbo visionẽ hanc: quõ rubus ardeat ⁊ nõ ↄsumatur. Exoḋ.iij. Rubus signat deũ incarnatum nos instruẽtem. Etenĩ deus noster ignis ↄsumẽs est. Deute.iiij. Rubus pungens signat nostrã humanitatem nos vndiq̃ꝫ penis pungentẽ. Ignis ergo in rubro est deitas nostre humanitati vnita cũ assumptis penalitatibus. Qui rubus nõ cõsumitur nec ignis extinguitur: q2 ex ipsa vnione humanitas nõ fuit ↄsumpta seu cõuersa in diuinitatem: nec diuinitas vnq̃ꝫ deseruit humanitatem: etiaꝫ in

Instruit moyses de trib⁹.

moꝛte. In rubo aũt apparẽs de trib⁹ instruxit moysen et p eum oẽm aiam. Et pmo reuerentie exhibitionẽ cũ ei dixit. Non appꝛopꝛies huc. Nimia enim familiaritas ⁊ facilis ⁊ freq̃uẽs accessus ad aliquẽ solet ↄtemptum inducere: ꝓpter qḋ magni pꝛelati ⁊ dñi tpales non pmittunt de facili accessum ad eos vel appꝛopinquationẽ: vt magis habeantur in reuerentia. Unde ⁊ regem magnũ asuerum nullus audire poterat ad aspectum eius sub periculo vite nisi vocatus. Permaxime aũt in reuerentia debet haberi ⁊ cũ reuerentia debet accedi consideratione pia nõ curiosa ad mysteriũ incarnationis: ⁊ ipm in sacramẽto existentẽ. Hac reuerentia motus centurio dixit iesu. Dñe nõ sum dignus vt intres sub tectũ meũ. Math.viij. Et petrus apls cum ait. Exi a me dñe: q2 homo peccatoꝛ sum. Luce.v. Secundo instruxit in tempoꝛaliũ abꝛenũciatione: cũ dixit. Solue calciamentuꝫ de pedibus tuis. Calciamenta que fiunt de aialibus moꝛtuis ⁊ terre inherent signant ista tpalia que in terra sunt: ⁊ de inaiatis.s.elementis oꝛiũtur a q̃bus pedes affectuũ extrahi debent. Sicut eñ puluis impedit visum si oculum intret: ita ⁊ tpalia mentis intuitum erga diuina: ⁊ ita deprimũt affectũ vt ad supna euolare nõ possit. Sicut viscus implicat pẽnas auiũ vt in altum volare non possint. Et ꝓpterea vt ait Aug. Oia terrena ↄtempsit hõ xps: vt ea contẽnẽda demõstraret esse: verbo ⁊ exẽplo nos ad hoc instruendo. Et qñ tribus ex discipulis suis voluit manifestare gloꝛiam suã de valle ad montem thaboꝛ excelsum adduxit. Ubi cum viderũt transfiguratũ. Mat.xvij. ad innuendũ mũdum contẽnendum: vt in altuꝫ ↄtemplationis ascendi possit ad videndũ deum. Tertio instruxit de affectus sui efficaci compassione in eo qḋ dixit. Videns vidi afflictionẽ ppl̃i mei qui est in egypto ⁊ descendi libetare eum. Qḋ impletũ fuit in descensione eius de celo: qñ post multa flagella immissa pharaoni.i. diabolo: p ei⁹ doctrinã ⁊ miracula ⁊ opa sancta. Demum sanguine ipsius agni immaculati liberati fuim⁹ de seruitute diaboli. Sed heu q2 nemo est q̃ recogitet tantũ bñficiũ. Sup quo ipse cõqueritur Osee.vi. di. Misericoꝛdia vestra quasi nubes matutina: ⁊ quasi ros mane transiens. Sicut eñ ros q̃ descendit de celo sup terram ad fecũdandũ eam ⁊ herba adueniẽte sole subito deficit ⁊ siccatur. Sic misericoꝛdia q̃ xpus nos liberauit. Et ideo nostra dꝛ q2 nobis facta: cum a deo processerit ad replendũ nos fructu bonoꝝ operũ superueniente caloꝛe tentationis vel tribulationis modice subito deficit in memoꝛia nostra: ⁊ siccatur affectus suauitate tãti beneficij: ⁊ infructuosus remanens.

§. XV. Tertio videre pos-

Tertio videtur deus.

simus deũ in enigmate ppheticę visionis p modum recti manẽtis.i. auxiliũ ferẽtis laboꝛãtib⁹: sicut ipse de⁹ incarnatus laboꝛãtib⁹ discipulis in remigãdo ꝓpter ventũ ↄtrium apparuit eis rect⁹ manẽs sup vndas maris: ⁊ eos iuuans amota tẽpestate. Laboꝛãt aũt aliq̃ ex tribulatiõe: q̃b⁹ fert auxiliũ patiẽtie. Vñ ipse dicit Esa.xliij. Cũ trãsieris p aq̃s tecũ ero.p aquas.s. tribulatiõis. ⁊ flumina nõ operient te magnarũ.s. passionũ ⁊ psecutionũ nõ absoꝛbebunt tẽneꝫ. Sed vt dicit Aug. ꝙ mala equanimiter toleramus ab illo seꝫ deo est: nõ nostra potẽtia. Et in signũ hui⁹ Stephanus ꝓthomartyꝛ in tribulatione lapidatiõis posit⁹ dixit. Ecce video celos apertos ⁊ filiũ hoĩs stantẽ a dextris virtutis dei. Ideo stantẽ vidi q̃si paratũ eũ iuuare. Actuũ.vij. Vñ cuꝫ magna dulcedine migrauit ⁊ p inimicis lapidantib⁹ exoꝛauit. Laboꝛant alij in eliminatione vitioꝝ a se vel a pximis. vñ ps. pꝛo remotione suoꝝ vitioꝝ dicebat. Laboꝛaui in gemitu meo. Laboꝛ est eñ recogitare ⁊ dolere de pctis suis. Ps.vi. Et apls discipulũ suũ Timo. hoꝛtat ad extirpandum vitia alioꝝ per doctrinaꝫ dicens. Laboꝛa vt bonus miles iesu xpi. ij. ad Timo.ij. Et ad hunc laboꝛẽ necessariũ est adiutoꝛiũ dei. In hui⁹ rei signũ vidit Amos dñm stantem sup altare ⁊ dixit. Percute cardinẽ ⁊ cõmouebũtur supliminaria. Auaricia eñ in capite oim. Amos.ix. Per auariciam que cupiditas etiam dꝛ radix oim maloꝝ: notatur generale pctm. Amos typum gerit illoꝝ q̃ laboꝛant ad eliminationẽ vitioꝝ: quibus apparet dñs stans ad iuuandũ ↄstantiã inmittẽdo. Sed sup altare dꝛ stare: vt ostendatur ꝙ ois ptãs ecclesiastica a dño deo est. Sed vide quid dicit. pcute cardinem. Per cardines signãtur superioꝛes peccantes: qui debent increpationibus ⁊ obiurgationibus castigari: vt supliminaria.i. inferioꝛes p exemplũ eoꝝ valeant ad penitentiam cõmoueri. Unde ⁊ moyses dure arguit aaron de ↄflatiõe vituli. Exodi xxxij. Et dñs fecit suspendi.xij pꝛincipes tribuũ qñ ppls foꝛnicatus est in moab. Numeri.xxv. Laboꝛant alij in infoꝛmatione moꝝ. Parum est eñ eliminare vitia: nisi ⁊ mores infoꝛmentur. Unde dictũ est Hiere.j. Ecce ↄstitui te super gentes ⁊ regna: vt euellas ⁊ destruas ⁊ dispdas ⁊ dissipes quãtum.s. ad vitia: ⁊ edifices ⁊ plantes quãtum ad virtutes ⁊ bonos moꝛes. Sed q2 sine me nihil potestis facere: ait xps Job.xv. Ideo posui adiutoꝛiũ sup potentẽ.i. Psal. lxxxviij. laboꝛantem ait dñs. Et in hui⁹ figurã vidit Amos.vij. dominũ stantẽ sup murũ litum: ⁊ in manu eius trulla cementaria. Murus litus est ecclia foꝛtis ⁊ ↄstans ex pluribus fidelibus tanq̃ vivis lapidibus edificata ⁊ calce charitatis vnita ⁊ modestia linita ⁊ oꝛnata: sup quam stat dñs tanq̃ regens ⁊ gubernans: in cui⁹ manu est gratia q̃ signatur p trullam cementariã: q2 sicut trulla cementaria ad edificationem valet ⁊ linitionem muroꝝ: sic gratia ad instructionem moꝛum ⁊ infoꝛmationem.

§. XVI. Quarto vidẽt pro-

Quarto videtur deus.

phete deũ ⁊ nos p illos in enigmate.p modũ ⁊ dispositiõ nẽ sedẽtis ⁊ hoc quoad contẽplationeꝫ: de quibus potest

intelligi illud qđ dñs dixit Esa. vlti. celū mihi sedes est. celū. i. hoies celestes et cõtẽplatiui. Sedet aũt sup tales: vt cogitatiões ꝛ affectiões eoꝝ ad seruiẽdū sibi assistere faciat: ꝛ eos secreta iudicia doceat. In cui⁹ figurā Micheas propheta qđ viderat in enigmate. i. imaginarie expressit dicens. Vidi dñm sedẽtẽ sup soliū suū: et oẽs exercitū celi assistẽtẽ ei a dextris et a sinistris: ꝛ ait dñs. Quis decipiet achab regem israel vt ascẽdat ꝛ cadat in ramoth galaad. Et cū diuersi diuersa dicerẽt et assistẽrib⁹: egressus ẽ spũs ꝗdā et ait. Ego decipiā illū in h̃ videlʒ: q: egrediar et ero spũs mẽdax in ore oim ꝓphetarū ei⁹. Et dixit dñs decipies et ꝑualebis: egredere fac ita. iij. Reg. xxij. Per exercitū celi dño assistentẽ a dextris et a sinistris signat congregatio affectionum et desideriorum circa diuina vel humana: q̃ debent dño assistere. Per locutionem dñi ministris suis factam: intelliguntur occulta iudicia ministerio angeloꝝ exequẽda. ꝑ assensum dñi ad deceptionẽ achab signat ꝑmissio eius qua ꝑmittit hoies: et pcipue rectores decipi ꝛ deficere in spũalibus ꝛ tpalib⁹. Scđo sedet in cõtẽplatiuis *Psal.* vt eos grã sua repleat. iuxta illud. Dñs in celo sedes eius. In cuius figurā dicit Esa. vj. c. Vidi dñm sedẽtẽ sup soliū excelsuʒ et eleuatum: et plena erat domus maiestate ei⁹: et ea que sub ipso erãt replebãt tẽplū. Seraphin stabant sup illud. sex ale vni: ꝛ sex ale alteri. Et clamabãt alter ad alterū: et dicebãt. Sctũs sctũs sctũs dñs deus exercituū. Soliū dñi est aia sctõꝝ. Et hoc soliū est eleuatū a desiderio terrenoꝝ. Et est excelsum in contẽplatiõe diuinoꝝ. Et tũc dom⁹ mẽtis replet maiestate ei⁹. i. grã. Seraphin aũt qui denoiantur ab incẽdio: q̃ stabãt sup illud. i. iuxta illđ: signãt ardẽtia desideria diuini amoris: que dicũt. Sctũs sctũs sctũs dñs deus ꝛc. q: ex amore ꝓcedũt cū admiratione ad diuinas laudes trinitatis sanctissime: in vnitate essentie. Exinde implet domus fumo. i. mẽs seu ꝯsciẽtia humili deuotione. Tertio dñs in eis sedet vel poti⁹ amplecatur vt eos mirabili gustu cõsolationis reficiat. iuxta illud Cañ. ij. Dextera illius amplexabit me. idest contemplatio de ipso spõso deo: me sibi vniet ꝛ lumine cõsolabit. In cuius figurā legit ꝙ apparuit dñs Jacob cū solus remansisset separatis a se familia ꝛ substãtia: ꝛ luctabat cū eo vsq3 mane: et cū eū superare nõ posset tangẽs neruum femoris eius statim emarcuit. Vbi ꝛ mutatum est nomen ipsi⁹ de iacob in israel: qđ interꝑtat vidẽs deum. Vñ dixit. Vidi dominuʒ facie ad faciẽ: et salua facta est aia mea. benedictionẽq3 ab eo recepit: vt habet Geñ. xxxij. Luctamẽ istud iacob cū deo instantiaʒ signat orantis. Duo brachia luctantis sunt fletus seu cõpunctio ꝛ oratio. Vñ đ: Osee xij. de isto iacob: ꝙ fleuit ꝛ rogauit. Sicut autẽ ille q̃ luctatur cū aliquo scʒ brachio: aliq̃n videt deijci ꝛ supari: aliq̃n deijcere aliū et supare. Ita et orãs siue contẽplans aliq̃n orõnẽ videt subijcere et supare: in pũcto apphẽdẽs aliquid diuinū sup se: aliq̃n videt deijci grauatus carne ꝛ offuscatus fantasia vt sic diuina apprehẽdere non possit. Verū si preualere vult luctari dʒ vsq3 mane. i. perseuerare in orãdo contẽplando vsq3 ad mane superne glorie. In hac autẽ lucta recepit bñdictionẽ: videlʒ magne consolationis: ꝛ marcessit neruus femoris: q: extinguitur carnalis appetit⁹. Gustata em̃ suauitate spũs desipit ois caro: q: maxima est em̃ parū duret actualiter. Vñ Berñ. Felix cū inuenero scʒ dñm: tũc amplexus: tũc oscula que vincũt mellis pocula. Sed in his parua mora.

§. XVII. Quinto videt pro-

Quinto videtur deus.

phete deū enigmatice ꝑ modū deambulãtis. Et hoc q̃ ad iudiciū expectantes. Sed q̃s stabit ad videndū eū. Ipse em̃ quasi ignis cõflans et q̃si herba fullonū. Malach. iij. Deambulabit autẽ: q: in forma hũana assumpta: de celo descẽdet ad terrā. Et videbit eū ois oculus etiā qui eum pupugerũt. Apoc. j. Hoc autẽ vidit daniel visione imaginaria. Vñ ait. vij. c. Videbā in visiõe mea nocte. ꝛ q̃ttuor bestie grandes ascendebant de mari diuerse inter se. Prima similis leene habens alas aquile. Scđa similis vrso: tres ordines dentiū habens in ore. Tertia similis pardo hñs alas quattuor: ꝛ capita quattuor. Quarta terribilis ꝛ mirabilis ꝛ fortis: hñs dẽtes ferreos comedẽs et cõminuens ꝛ reliq̃ pedibus cõculcãs: hñs cornua decem: et de medio eoꝝ ortū est aliud paruulū. Que quidẽ quattuor bestie designãt quattuor monarchias mundi principales scʒ assyrioꝝ persarū et medoꝝ quoad scđaʒ. grecoꝝ quoad tertiā: et imperiū romanoꝝ quoad vltimā. Decem cornua signãt decẽ partes in quas scindendū est imperiū romanoꝝ. Cornu paruulū antixp̃s est qui orietur in tali diuisiõe. Pene oia ista regimina perambulauit dñs ipsa gubernando et de ipsis iudicãdo: et cõferẽdo tẽporaliter prout sibi placuit. Demū cū cta simul regna cū cõprehẽsis cū eis simul est iudicatur⁹: perambulãs de celo vt dictū est ad terram. Vñ in visione illa dixit ipse daniel. Aspiciebā et ecce in nubibus celi q̃si fili⁹ hois veniebat: q: vsq3 ad antiquū dierū ꝑuenit: vt scʒ manifestet ꝙ potestatẽ dedit ei pater qui đr antiqu⁹ dierū iudiciū facere. Veniet autẽ in iudicio ad tria. Ad sui quidẽ exaltationẽ vt. s. ab oib⁹ videatur ꝙ cõstitut⁹ est iudex viuoꝝ et mortuoꝝ. Vñ in dicta visiõe subdit ꝙ dedit ei ptãtem ꝛ honorẽ ꝛ regnū: ꝛ oẽs populi trib⁹ et lingue seruiẽt ipsi. Veniet scđo ad cõfusionẽ maloꝝ. iuxta illud Hierem. xx. Cõfundent vehemẽter: quia nõ intellexerũt opprobriū sempiternū: qđ nunq̃ delebit. Et hoc signat Geñ. iij. q̃n Adā audiuit dñm deambulãtẽ in paradiso post meridiẽ. Qui q̃uis abscondens se ꝓpter peccatū cõmissum: tamẽ oportuit ꝙ cū audiret ꝛ videret sententiantẽ. Adā q̃ppe se abscõdens peccatorẽ designat excusantẽ pctã sua: ꝓpter que indignū se facit dei visiõe. Audit tñ post meridiẽ. i. post charitatis ꝛ feruoris extinctionẽ vocẽ deambulantis dei venientis. s. ad iudicium: et q: nudū se agnoscat virtutibus ꝛ gratia cõparere erubescat. Dñs autẽ arguit peccatores durẽ. ꝓm illud Jude. j. Ecce venit dñs in nubib⁹ cõtra oẽs. s. facere iudiciū: et arguere impios. Vnde et ade dixit. Adā adā vbi es. Exinde separat ipsos malos a cetu sanctoꝝ: qđ innuitur cum domin⁹ Adam emisit de paradiso voluptatis. Demū ponit eū in mũdo subiectū innumeris penalitatibus. Sic reprobos ad infernū emit acerbissimis penis cruciãdos. Tertio veniet in iudicio ad glorificationẽ bonoꝝ. iuxta illud ꝓphe Esa. xl. Ecce merces eius cū eo. Et Apoc. xxij. Ecce venio cito: ꝛ merces mea mecū est. Et in signū huius vidit Johãnes dñm deambulantẽ in medio candelabroꝝ aureoꝝ tenentẽ septẽ stellas in dextera. Apoc. j. In septẽ candelabris aureis notat vniuersitas sctõꝝ habentiū aurū sapiẽtie et veritatis ꝛ ardorẽ charitatis. In medio autẽ horuʒ candelabroꝝ ambulat: vt hic in via eos sustẽtet custodiat ꝛ defendat. ꝛ in dextra sua que designat gloriā ꝛ eternitatem septẽ stellas hʒ: idest septẽ dotes q̃bus sctõs beatificat. s. impassibilitatẽ claritatẽ subtilitatẽ agilitatẽ cognitionẽ comprehensionẽ ꝛ fruitionem.

Xp̃s veniet ad iudiciuʒ propter tria.

Geñ. iij.

§. XVIII. Sexto videt de⁹

Sexto videtur deus.

enigmatice in dispositione comedentis. Vñ ipse inquit Cant. v. Comedi fauum cū melle meo. Mel est xp̃i humanitas que est principiū in vniuerso. Cera est genus humanū quoad electos: ꝛ vtrũq3 deus comedit sibi vniẽdo. In hui⁹ figurā legit Geñ. xviij. ꝙ stanti abrae ad ilicẽ mãbre ꝛ eleuanti oculos apparuerũt ei tres viri. Et vt đr in alia translatione. tres vidit et vnū adorauit. Intelligens ibi figurari mysteriū trinitatis. Vñ q̃nq3 loquit in singulari ad exprimẽdū vnitatẽ essentie: q̃nq3 in plurali ad denotandū pluralitatẽ personarū. Dixit em̃. Dñe si inueni gratiaʒ in oculis tuis ne transeas seruū tuū: sed afferam paulũ aque et lauent pedes vestri: et requiescite sub arbore: ponamq3 buccellam panis: et cõfortetur cor vestrum: postea transibitis. Quib⁹ acquiescẽtib⁹ fecit ex trib⁹ satis simile

idest tribus mensuris farine bene purgate a furfure fieri subcinericios panes et vitulū vnū tenerrimū ⁊ optimum coquere: ipsosq; panes subcinericios ⁊ vitulū coctū: butyrū quoq; ⁊ lac posuit corā eis ad comedēdū que oblata comederūt. Fuit illa visio prophetica: etsi non imaginaria sensibilis tn̄. Fuerūt enī illi tres angeli in forma humana apparētes: representātes deū vnū: in psonis aūt trinū. Pedes aūt dei q̄ terrā calcāt significāt genus hūanū: i q̄ ⁊ xp̄s cōprehēdit vt verus hō vnit⁹ tn̄ deo. Tria autē innuunt et ista visione sub figura esse necessaria saluādis et in deū per gr̄as trāsformādis. Et pmū est lotio in baptismo actu vel pposito. Nisi enī q̄s renatus fuerit ex aqua et spū scō non pōt introire in regnū dei: ait saluator Joh.iij. Et hoc signatur in ablutione pedū illoꝝ apparentiū: qui vt dictū est: signāt genus hūanū: qd in nouo testamēto xp̄o incorporat per baptismū: quē ipse primo instituit ⁊ suscepit: nō ad auferendū aliquē suū defectū: sed ad cōferēdū aq̄ virtutē regeneratiuā: et nobis prebēdū exemplū. Secūdū qd requiritur in perueniēdo ad gloriā est purgatio plena a peccato per penitentiā: et alios modos post baptismum. Dicit enī in Apoc. de sanctis Sine macula sunt ante thronū dei. Et hoc signatur in simila q̄ est flos farine plene segregate a furfure. Furfur enī qd est cibus cōtere bestiarū signat peccatū: quo pascunt et delectant hoies bestialiter viuētes. Simila aūt signat puritatē a peccato. Tria sata simile designāt puritatē que reperit in vniuersa cōgregatione electoꝝ in tribus partibus mūdi. scʒ asia. africa. ⁊ europa existentiū: vel sub triplici statu. s. actiuoꝝ contemplatiuoꝝ et prelatoꝝ. Tertium qd requiritur est cōformitas vite cum xp̄o per dolorē et amorē: qui sub figura panis subcinericij fuit ostēsus helie. et inde confortat⁹. iij. Regum. xix. Panē enī se vocat dicens. Ego sum panis viu⁹. Joh. vj. Fuit enī hic panis sub cinere positus in igne decoctus: quando in humiliatione crucis fuit vilificatus et igne sue dilectionis crucifixus et mortuus. Oꝫ ergo electos ipsi opꝫ conformari: vt tanq̄ panis subcinericius electos ipsi ... bus dei fiant. iuxta illud apostoli ad Roma. viij. predestinauit. scʒ electos suos conformes fieri imaginis filij sui. Istum igitur cibū: idest fideles baptismo xp̄o incorporatos: a peccatis mundatos: per dolores ⁊ labores cū charitate xp̄o conformatos: comedit sanctissima trinitas. i. sibi vnit ⁊ in se transformat in gloria. Sed in conuiuio hoc nō ponit subcinericius panis sine vitulo optime decocto q: in mensa diuine glorie nullus beatus positus fuit anteqū xp̄s per vitulū designatus: in ara crucis per passionē esset decoctus. Butyrum pingue designat multitudinē meritorum xp̄i ⁊ sanctorum. Lac autem puritatem corporum. Et propterea se nobis dimisit in cibum in sacramento altaris: vt aliq̄n ⁊ nos efficiamur cibus ipsius transformati per conformitatem voluntatis in ipm̄.

Tria sūt necessaria saluādis.

Apocal. xiiij.

Furfur qd est ⁊ qd sigt.

§.XIX. Septimo videtur

Septio videtur deus.

deus imaginarie in dispositione regentis. Et hoc quoad regimen spirituale electorum ⁊ angelorū. Et quoad monarchias mūdiales. Et hoc exprimit visio Ezechielis quā habes. s. e. De quattuor animalib⁹ et rotis et homine sedente super thronum qui erat super firmamentum crystallinum: quod extentum erat super capita animalium. Et quoad regimen spirituale exponit Grego. super Ezechielem: ⁊ ipsa expositio infra secūdario ponitur. Quoad regimen mūdiale exponit Nicolaus de lyra super Ezechie. scʒ de quattuor monarchijs mundi. Et ipsa ponit primo Ezech. j. ca. Et vidi ⁊c. Hec visio imaginaria habet tres partes. Prima continet animalia apparentia. Secunda rotas apparētes iuxta ea. Tertia firmamentum apparēs super capita animalium: ⁊ desup vestigium hominis sedentis sup thronum. Ad intellectū prime partis considerandū q̄ propheta videbat imaginarie nubē magnā ab aquilone venientē igne inuolutā: eo modo quo appa-

Expositio visionis ezechielis pphete

ret in coruscatione p apertorā illius nubis. videbat quattuor aialia in oibus similia. licet aliqui dicant q̄ appareb at tn̄ vnū habēs quattuor facies. Sed prima expositio magis littere concordat: scʒ q̄ essent quattuor. Erat autē corpus animalis cuiuslibet eoꝝ erectum super pedes. ⁊ in superiori parte quadratum: ita vt facies hois erat in parte aialis opposita directe aspectui pphete: et dicit pars anterior. In parte vo opposita siue posteriori facies aquile erat: et in alijs duabus partibus sibi oppositis facies leonis ⁊ facies bouis: ita q̄ facies leonis erat in dextra respectu faciei hois: ⁊ facies bouis in sinistra. Et vo: facies aquile desuper ipsoꝝ quattuor: quia aquila habet collū lōgū et sic eleuabatur super alias tres facies. Et i quolibet animali erant similiter quattuor ale: quarum due erant demisse ad corpus regendū: ⁊ due superius erecte ad volādum. Et per extensionē alarū erant ista aialia adinuicem iuncta: sicut hoies in choreis. et in quolibet horum erant q̄ttuor man⁹ similes manibus hoim. et similiter quattuor pedes: quoꝝ tibie erant tales q̄ flexa genua equaliter flectebātur ad q̄ttuor partes oppositas. Et similiter planta pedis equaliter applicabilis procedendo ad q̄ttuor partes oppositas. Et sic oīa illa animalia pgredi poterāt ad quattuor partes oppositas absq; corporis conuersione: sicut si homo haberet oculos in parte posteriori capitis: sicut habet in anteriori. et genua eq̄liter flexibilia ad partes quattuor. et plantas equaliter applicabiles ad ipsas partes: posset ambulare ad quattuor partes oppositas sine corporis cōuersione. Apparuit exinde vna rota cōposita ex duobus circulis habēs quattuor facies. i. quattuor semicirculos et aspectus rotarum ⁊ opus earum q̄si visio maris. i. talis coloris sicut videtur mare quando est quietum. quasi si sit rota in medio rote. i. vna trāsiens per medium alterius intersecando seinuicē. plena oculis: idest picturis ad modum oculorum sicut est in cauda pauonis. Quocūq; ibat spūs ⁊c. idest vētus turbinis: vel spiritus viuificans qui erat in rotis. Et similitudo super caput animaliū q̄si firmamēti: idest celi stellati. et super firmamētū erat thronus sapphyrinus et super thronum effigies hominis sedentis ad cuius nutum mouebantur animalia ⁊ rote. Penne eorum recte: idest sursum erecte alterius ad alterum: q: tangebāt se extremitatibus: quasi sonū sublimis dei. i. sonum tonitrui: qui dicitur sonus dei quasi son⁹ ab eo factus. Cum starent demittebantur penne ille: scilʒ penne q̄ erigebant cū volabāt. deinde demittebant sicut sit cū aues cessant a volatu. Cū fieret vox super firmamētum. i. pceptū sedentis in throno velut aspectum aerato. i. indis qui est splendidus. Et sicut ignis inuoluēs sicut apparet in coruscationib⁹ magnis. quattuor pēne erāt quattuor ale. Dicit ergo Nicolaus de lyra: q̄ designat prophetia mala ventura de ppinquo in hier̄lm maiora q̄ paterētur translati in babyloniam. Per ventum igit turbinis et nubem designat exercitū babylonis venientē ab aquilone. Per ignem incendentē intelligitur incendiū ciuitatis et templi futurū. Per quaternariū aialiū et faciērū et rotarū intelligit quaternarius numerus regnorū magnoꝝ sibijnuicē succedentiū. s. chaldeoꝝ persarum grecoꝝ et romanoꝝ: que regna infestauerūt populū iudeoꝝ. Nec mirū q̄ idē numerus plurib⁹ similitudinibus figuratur. Naʒ et Ge. xlj. anni fertilitatis et sterilitatis plurib⁹ rebus designati sunt. s. spicis ⁊ vaccis. Per faciē ergo leonis que est prima sm descriptionē hebreoꝝ signat regnū chaldeorū seu babyloniorꝫ: qd fuit primū inter ista quattuor. Vn̄ ⁊ rex babylonis frequēter vocat leo in scriptura. iuxta illō Hierem. iiij. Ascēdit leo de cubili suo. Et sm aliquos habebat imaginem leonis in vexillo. Per faciem hois intelligitur regnum medorum et persarum: qd successit regno chaldeorum. Illud enī regnū seu dñium mactauit humanis populū iudeoꝝ q̄ cetera. Vn̄ et cyrus dedit licentiam redeundi in iudeā. Per faciē bouis signat regnū grecorū

quia sicut bos impellit cornibus: ita regnū grecoꝝ illū po
pulū dei molestauit: et maxime tpe antiochi illustris. Vn̄
vocat antiochus cornu modicū. Dan̄. viij. Per faciē au
tē aquile intelligit regnū romanoꝝ. Vn̄ et aquila signum
est romani imperij seu vexilli. Per alas intelligit angeli
ca potestas p̄sidens istis regnis: q: ista inferiora admini
strant per angelos. Per hoc autē q aialia ꝛ rote ibant ad
q̄ttuor partes. signat dilatationem istoꝝ regnoꝝ ad alias
partes. Per velocē motū et terribilē aspectū intelligit ro
bur ꝛ ferocitas eoꝝ. Per manus autē opa: eo q manꝰ est
organū organoꝝ. Per firmamētū qd̄ erat sup capita ani
maliū: signatur pars superior mūdi q̄ est locus beatorū.
Per sedentē in throno supra firmamentū signat deꝰ pre
sidens omni creature ꝛ celesti ꝛ terrestri. ad cuiꝰ nutū oia
disponunt. Vn̄ et ad p̄ceptū sedētis in throno: animalia
q̄escebāt ꝛ mouebant: q: ipse mutat tpa et etates trāsfert
regna atq; cōstituit. Dan̄. ij. Per hoc aūt q apparebat in
forma hūana: figurabat q erat in tpe humanādus. Per
hoc q apparebat in specie electri: qd̄ est auro vel argen
to fulgidius: figurabat sapiētia eius: cuiꝰ nō est numerꝰ.
Per hoc q a parte superiori retinebat a lūbis ꝛ sursuꝫ re
tinebat splēdorē interius: ꝛ in parte inferiori a lumbis et
infra emittebat splendorē exterius: intelligit q diuina sa
pientia prout est in ipso est nobis occulta. Manifestatur
autē nobis aliqualr̄ p suos effectus fm̄ q d̄r Rom̄. j. In
uisibilia dei p ea ꝛc̄. Sic igit in p̄dicta visiōe describit diui
ne p̄sidentie supueniēs statꝰ siue ꝟtus. Et Gregorij ex

Secūda expō ezechiel ꝑ ꝑhete ꝫ Gregō.

positio. Primo ponit reproboꝝ conditionē signatā in tur
bine: caligie ꝛ igne: quos xp̄s iudicat. Scd̄o electoꝝ san
ctam cōuersationē signatā in aialibus ꝛ eoꝝ circūstantijs
p̄cipue de rotis sequētibꝰ ea que designant sacra eloquia.
Tertio angeloꝝ pfectionē signatā in firmamēto et thro
no q̄ erant sup aialia. Quarto xp̄i dei ꝛ hois sup omnes
exaltationē ꝛ illustrationē filij homini sedēti. Vidi ꝛ ec
ce vētus turbinis veniebat ab aquilone ꝛc̄. Quia ventus
aquilo aerē constringit in frigore: nō incongrue turbatio
nem maligni spiritus designat. Venit ergo ventus turbi
nis ab aquilone: cum vitam iudaicā populi malignus
spūs in temptatione ꝯcussit. Sequit. Nubes magna. Quia
quāto plus exarsit in crudelitate: tanto amplius obcecari
meruit ignorātie caligine ad cognoscendū xp̄m. Et ignis
inuoluens: qui designat maliciā psecutionis iudeoꝝ erga
xp̄m et suos. ꝛ splēdor in circūitu eius. Quia dū psecutio
in iudea acta est: aploꝝ p̄dicatio dispersa est in mūdo vni
uerso. ꝛ de medio eius. i. ignis q̄si species electri. Electruꝫ
designat dn̄m Iesum xp̄m. In electro em̄ aurū argentum
ignisq; miscet. Et argētū ad claritatē crescit. Vn̄ et signat
naturā humanā in xp̄o: quasi crescentē ad gloriā et mani
festationē sue diuinitatis. Aurū ꝟo a suo fulgore pallescit
ꝛ signat naturā diuinā in xp̄o que a sui fulgore potentie p
opa sue humanitatis se tēperauit: ꝛ vtraq; natura diuina
ꝛ humana in ipso vna psona fuit. Electrū ergo in igne est
deus hō factus in psecutione. Et in medio eiꝰ similitudo
quatuor aialiuꝫ eius: scꝫ siue electri siue ignis. Per ista
quatuor aialia signant quatuor euāgeliste: vel etiā oēs
perfecti qui xp̄o sunt vniti ꝛ a malis persecuti pfecta ope
ra iuxta euāgelica precepta egerūt. Et hic aspectus eorū
similitudo hois in eis: q: videlicet sancti hoies vitā similē
tenent christo: qui per excellentiā dicitur homo in presen
ti: et demū similitudinem glorie cum ipso in corpore ꝛ aia
in futuro recipiūt. Et quatuor facies vni ꝛ quatuor pen
ne vni: scilicet animaliū predictoꝝ: quia per faciem homo
cognoscitur: et per fidem a deo cognoscimur et ipsum co
gnoscimus: ideo per faciem fides sanctorum designatur.
Et quia per pennam in altum corpus auis subleuat: ideo
per pennam contemplatio qua mens ad deū leuatur si
gnificatur. Quatuor ergo facies vniciq; animaliū sunt
et quatuor penne: quia noticia fidei qua cognoscimur a
deo ipsa est in vno: q̄ est simul in quatuor: ꝛ similiter vna
de eo contēplatio: ita vt facies pertineat ad noticiam hu
manitatis: ꝛ penna ad cognitionē deitatis. Et pedes eoꝝ
pedes recti: quia scꝫ sancti ad mala mundi que reliquerūt
non reflectunt. Et planta pedis eorum planta pedis vi
tuli: quia scꝫ predicatores ꝛ alij sancti in locutione habēt
maturitatem: in actione fortitudinē: in mente discretionē
designatā in diuisione vngule pedis vituli. Vitulus etiaꝫ
mature incedit: et fortiter laborat. Et scintille quasi aspe
ctus eris candentis. Es qd̄ est sonorum signat predicatio
nem: quia in omnē terrā exiuit sonus eorum: scꝫ apostolo
rum. Es candens est predicatio feruida ꝛ ignita. Scintil
le huius eris sunt parue sentētie de superna gloria ab eis
expresse: que auditores incendunt: sed loqui non valent
etiam quod intelligunt. Et manus hominis sub pennis
eorum in quatuor partibus. Per quatuor partes possu
mus principales quatuor virtutes accipere: et quibꝰ reli
que oriuntur: videlꝫ prudentiam: fortitudinem: iusticiam:
ac temporantiā. Per manus autē actiua vita designatur
et per pennas contemplatiua. Manus ergo hois est sub
pennis eorum. i. virtus operis sub volatu contemplatio
nis: et actiua prior est tempore. Cōtemplatiua ꝟo supior
merito ꝛ dignitate. Et iuncte erāt penne eorum vnius ad
alterum. Quia scꝫ omnis virtus sanctoꝝ: omnis sapiētia
eorum qua alios contēplationis volatu transcendunt vi
cissim sibi in pace atq; vnanimitate iunguntur. Nō reuer
tebantur cū incederet. Quia sancti sic a terrenis actibus
ad spiritualia transeunt: vt ad ea scꝫ terrena nullatenus
reflectantur: sed vnūquodq; ante faciem suam gradieba
tur. Ante nos eterna sunt: ꝛ sancti viri i eternis que appe
tunt pedem boni operis ponunt. Similitudo vultus eo
rum facies hominis ꝛ facies leonis a dextris ipsoꝝ qua
tuor: facies autē vituli a sinistris ipsorum. Et facies aquile
desuper ipsorū quatuor. Iste quatuor facies designant
quatuor euangelistas propter proprietatem materie de
qua agunt in euāgelijs suis similē predictis animalibus.
Nam Mattheus agit de incarnatione: ꝛ ideo per hoiem
signatur. Marcus de predicatiōe resurrectionis: et ideo
per leonem figuratur. Lucas de passione: ꝛ ideo per vitu
lum animal immolaticiū figurat. Incipit etiā euāgelium
et terminat circa templū. Iohānes de eius diuinitate: et
ideo per aquilam altissime volantem describitur. Christꝰ
etiam de quo tractant fuit homo in incarnatione et cōuer
satione. Leo in resurrectiōe. Vitulus in passione. Aquila
in ascensione. Quilibet etiam perfectus habet virtutes p
hec animalia designatas. Dicitur autem facies hominis
ꝛ leonis a dextris ipsorum: quia de incarnatione vnigeni
ti et resurrectione omnes electi letati sunt. Facies vituli
a sinistris aspicit: q: de passiōe xp̄i discipuli contristati sunt.
Sinistrum em̄ dicimus quod nobis est aduersum. Facies
aquile desuper ipsoꝝ dicitur: q: diuinitatē eius altius cete
ris descripsit. Et facies eoꝝ et penne eorū extente. Quod
omnis intentio operis: omnisq; contemplatio sanctorū
super se tendit: vt possit adipisci que in celestibꝰ appetit.
Due penne singuloꝝ iungebant: ꝛ due tegebant corpora
eoꝝ. Quatuor penne horū aialium quatuor virtutes
sunt videlꝫ amor ꝛ spes in futuris: timor ꝛ penitentia seu
dolor de p̄teritis. Penne ergo sibimet iuncte superius ex
tendūtur: q: sanctoꝝ mētes ad supna eleuant. Iuncte au
tem dicunt q: sancti amāt celestia q̄ sperāt: ꝛ sperant que
amāt. Due ꝟo penne corpa tegebāt: q: timor ꝛ penitentia
a dei oculis eoꝝ mala p̄terita abscondunt. Et vnūquodq;
eoꝝ corā facie sua ambulabat. Qui se ante se ponit: vigi
lanter videt an defluat vel surgat: vel quotidie in bonis
excrescat. Vbi erat impetus spūs illuc gradiebātur. Im
petus spūs est incitamentū ad virtutes varias: quod est
a spiritu. Sicut impetus carnis quem sequuntur reprobi
est instigatio ad vitia varia. Et similitudo animaliū qua
si carbonum ignis ardentium: et quasi aspectus lampa
dum. Qui carbones tangit incenditur. Et sic qui caꝫ san

ctis conuersatur in dei amore exardescit. Lampas lucem suã longius spargit. Et sic vita sanctoꝝ etiã longe posita per bona exempla lucet ⁊ illuminat. Et in medio aialium splẽdor ignis: q: scꝫ ignis spũssancti a pctõꝝ rubigine mẽtem quã replet mũdã reddit. Et de igne fulgur egrediẽs. Quia ipse spũs ex se per electos flammas amoris pijcit: vt more coruscationis: ⁊ per terrorem feriat et ad morem accendat. Et animalia ibant et reuertebanẗ in similitudinem fulgoris coruscãtis. Quod supradictũ est: ꝙ cũ ipsa animalia ibant et nõ reuertebantur: intelligitur ad vitia non recedũt que dimiserunt. quod autẽ hic dicit̃ ꝙ reuertebantur intelligit̃: quia de cõtemplatiua vita seu contẽplatiõe in qua diu fixi manere non possunt ad vitã actiuã per studiũ bone operationis reuertũtur. Ex hoc in similitudinem. Fulguris coruscantis: q: celestia loquẽtibus dũ per eos supernũ lumen intus micat: ad amorem celestis patrie audientes inflammat. Cũq; aspicerem animalia apparuit rota vna sup terrã. Rota scripturã sacrã signat q: ex omni parte ad auditorũ mentes voluit̃: ⁊ nullo erroris angulo a predicationis sue via retinet̃. Ex omni parte voluitur: q: inter aduersa ⁊ pspera recte et humiliter incedit. Circulus quippe illius preceptorũ: modo sursum: modo deorsum est: q: ipsa que perfectioribus spũaliter dicuntur infirmis iuxta litteram congruũt: et ipsa que paruuli iuxta litterã intelligunt: docti viri per spiritalẽ intelligentiã in altũ ducunt. Apparuit autẽ rota sup terrã designantem pctõres: quia legem sup corda peccantiũ deus dedit: habens quattuor facies: q̃ rota quattuor facies habere dr ex eo ꝙ scriptura sacra vtriusq; testamẽti in quattuor partes est distincta. Vetus eñi testm̃ in lege ⁊ pphetis. Nouum ṽo in euãgelijs atq; aplõꝝ actibus et dictis. Et aspectus rotarũ et opus earũ quasi visio maris: q: videlicet in sacris scripturis per rotã signatis magna sunt volumina sentẽtiarũ: cumuli sensuũ. Nec immerito mari scriptura similat̃: q: firmant̃ in ea sentẽtie locutionis sacramẽto baptismaris. Et aspectus earũ et opera quasi sit rota in medio rote. Rota intro rotã est testm̃ vet⁹. Rota ṽo in medio rote est testm̃ nouum in veteri cõprehensum. Quod eñi ibi futurũ pmittit̃ in nouo impletũ ostẽditur. Per q̃ttuor partes earũ ibant. Vadit rota predicãdo eũ quẽ promisit: ⁊ pmissum impletũ ostẽdit. Et p quattuor partes vadit: q: in quattuor mũdi partib⁹ redemptor de quo loquit̃ predicat⁹ fuit. Et non reuertebant̃. s. rote cum ambularent: q: dũ nouum testm̃ non rescinditur: dũ vet⁹ nõ carnaliter sed iam spiritualiter intellectũ tenet̃. Post se non redeunt: q: vsq; ad finẽ mundi immutabilia persistunt. Statura quoq; erat rotis et altitudo et horribilis aspectus ad terrorem gehẽne cruciatiõis. Scriptura igit̃ sacra rotam designãs staturam habꝫ in rectitudine preceptionis. Altitudinem in celsitudine superne promissiõis. Horribilem ṽo aspectum in minis supplicij sequẽtis. Et reuertens ppheta ad loquendũ de aialibus predictis dicit. Et totũ corp⁹ plenũ oculis in circũitu ipsarũ quattuor quia videlꝫ sanctorũ actio ab omni parte circũspecta est bona desiderabiliter prouidens et mala solicite cauens. Et ibi notatur quõ vitia sub specie ṽtutum suggeruntur. Cũq; aialia ambularent ambulabãt pariter ⁊ rote iuxta ea. Et cum eleuarentur aialia de terra: eleuabant̃ simul ⁊ rote. Ambulabãt aialia cũ scti viri in scriptura intelligunt quẽadmodũ moraliter viuant. Eleuãtur ṽo a terra cũ se in contẽplatione suspendũt. Et q: vnusquisq; quanto in scriptura sacra pficit: tanto et eadẽ scriptura pficit apud ipsum. Ideo dicit̃ ꝙ rote ambulabant vel eleuabant̃ cũ animalib⁹. Quocũq; ibat spũs et rote pariter eleuabant̃ sequẽtes eũ. Quo eñi spũs legentis tendit: illuc ⁊ diuina eloquia eleuãtur. Legentis eñi spũs si q̃d in eis scire moralẽ aut historicum querit: sensus hunc moralis historie sequitur. Si q̃d typicum mox figurata locutio cognoscit̃. Si quid contẽplatiuũ statim rote quasi pẽnas accipiunt. Cum euntibus ibãt: et cũ stantibus stabãt: et cũ eleuatis a terra pariter eleuabant̃. Vadunt cũ euntib⁹: q: eos qui se ad vtilitatẽ proximi extendunt: sacra eloquia dictorum suoꝝ passus in ei⁹ itinere disponũt. Stant rote cũ stantibus aialib⁹: q: eos q̃ fortes sunt in fide: vt aduersis euntibus resistãt: et ꝯdicentes reuincãt: rectitudinẽ suã sacra eloq̃a cõfirmãt. Cũ eleuatis eleuant̃: q: inquãtũ q̃sq; ad alta cõtemplationis et pfectionis pfecerit: tantũ ei sacra eloquia de altiorib⁹ loquunt̃. Spũs vite erat in rotis: q: scꝫ dilectionẽ dei et pximi capim⁹ in eloquijs diuinis q̃ vita est aie. Et similitudo sup capita aialiũ firmamẽti: quasi aspectus crystalli horribilis. Noie firmamenti põt intelligi angelica natura q̃ creata est cũ libero arbitrio flexibili ad bonũ ⁊ malũ. Quibusdã autẽ ex eis labentib⁹ alij confirmati sunt: ita vt iã fluere nõ possint: et ideo signant̃ cõgrue p crystallũ qḋ ex aqua fluxibili fit: sed ita obduratur vt liquefieri nõ possit. Horribilis dr iste crystallus: q: nob pauẽde sunt angelice ptãtes. et sup capita aialiũ extentũ dicit̃: q: supra intellectũ nostrũ sunt pfectio et gloria eoꝝ. Sub firmamẽto autẽ pẽne eoꝝ recte alterius ad alterũ. Tũc penne aialiũ recte sunt alterius ad alterũ: qñ bonum quod q̃s habet pximo studet cõicare substantiã videlꝫ tẽporalẽ vel doctrinã et hmõi. Et audiebãt sonum alarum quasi sonũ aquarũ multarũ: quia scꝫ ille virtutum sonus qui in aures dei prius ex paucis sanctis incarnato dño factus est: postea diffusa predicatiõe de xp̃o per orbẽ ex aq̃s multis. i. ex populis innumeris cõuersus multiplicat⁹ est. quasi sonum sublimis dei: quia videlicꝫ ipse deus implet mentes sanctoꝝ et cordibus eorũ amorẽ infundit. ipse ex amãtibus cordibus suscipit precem. Vel q: laudẽ dei quã prius pauci sancti postea multi conuersi in mũdo p̃dicauerũt. Demũ in celo vniti cũ capite suo xp̃o sine fine plene laudabũt. Et cũ ambularẽt quasi son⁹ erat multitudinis: vt sonitus castroꝝ. Aialia ambulant cũ sancti predicando: et ad fidẽ trahẽdo discurrũt. Et q: quos cõuertũt in laudẽ cõditoris simul exurgũt: fit quasi sonus multitudinis. Et q: in p̃dicatione eadẽ bellũ cõtra demones conuersi assumũt: ideo dicitur q̃si sonitus castroꝝ. Castra eñi multitudines exercitus dicunt̃. Et cũ fieret vox sup firmamentũ qḋ erat sup capita eoꝝ: stabãt et submittebãt alas suas. Quia videlꝫ sanctorum mẽtes cũ creatoris sui potentiã intenta cõtemplatiõe cõsiderant: vilescũt eoꝝ aio ṽtutes quas habẽt. Et hoc est submittere alas q̃ virtutes signãt. Vel etiã cũ cõsiderãt iudicia dei: que consideratio vox dicit̃ sup firmamentũ: timent ⁊ se humiliant quantũcunq; sancti sint. Et sup firmamentũ imminẽs capiti eorũ quasi aspect⁹ lapidis sapphyri similitudo throni. Thronus designat angelos supmos: sicut firmamentũ inferiores. Sapphyrus q̃ habet colorẽ aereũ et significat dignitatem et pfectionẽ maiorẽ superioꝝ angeloꝝ. Et sup thronũ quasi aspectus hois desuper: quia videlꝫ sup angelos etiã supremos eleuat⁹ est homo Jesus xp̃us deus noster. Et vidi quasi speciẽ electri. s. illũ hoiem sup thronũ: q: videlicet vtraq; natura diuina ⁊ humana in xp̃o est. vt. s. ex positũ est de electro. Velut aspectus ignis intrinsec⁹ per circũitum eius a lũbis et desup. Et a lũbis vsq; deorsum quasi speciẽ ignis splendentis in circũitu: q: scꝫ ante incarnationẽ q̃ in lũbis designat̃ vnigeniti dei sola iudea intra se ardorẽ amoris eius habuit. Sed post icarnationẽ eius ignis resplẽduit: q: vniuerso mũdo gẽtib⁹ claritatẽ spũs sancti effudit. Vel etiã angelos ad amorẽ suũ per diuinitatẽ tenuit: et hoies ad sancti ardoris sui desideriũ ex humanitate reuocauit. Hec oia Grego.

§ XX. Quantũ ad tertium

De visione dei clara et essentiali.

principale qḋ notat̃ in autoritate apli. dico ꝙ demonstrat̃ speculatio seu visio clara et essentialis. Vñ dicit. Tũc autem facie ad faciẽ. s. videbimus deũ in alia vita. Vbi sciendum sm̃ Tho. super eplãs Pauli. j. ad Coꝝ. xiij. super hoc

verbo: ꝙ deus ſm ꝙ deus non hꝫ faciē. Et ideo cū dicit facie ad faciē metaphorica locutio eſt. Dicimur em̄ tūc videre aliquē ſm faciē cū videm⁹ pſonā ſicuti eſt: h aūt vult dicere aplꝯ cū ait. Uidebim⁹ in patria facie. i. videbimus dei eſſentiā. j. Jo. iij. Uidebim⁹ eū ſicuti eſt. Hmōi autē viſio in corpe mortali hri nō pōt. Un̄ Moyſi hoc poſtulāti dicit dn̄s. Uidebis poſteriora mea: faciē aūt meā videre nō poteris. Exo. xxxiij. Uidere pſonā ex pte dorſi ē videre ipam impfecte: puta ꝙ ſit nature rōnalis: ꝙ ſit vn⁹ viuēs magnus ⁊ hmōi. Sed qs vel q̄lis ſit: cognoſci nō pōt niſi videndo faciē. Sic deus videri pōt hic q̄ſi ex pte poſteriori: q: cognoſcere poſſum⁹ rōne vel fide deū vnū eſſe rōnabilē viuētē ⁊ immēſum: ſed nō ſicuti eſt in eſſentia ſua. Et ſi moyſes pure aliq̄n vidit diuinā eſſentiā in corpe cōſtitutus: fuit viſio illa q̄ſi momētanea p modū paſſionis trāſeūtis: ⁊ nō duratiua p modū habit⁹ pmanētis: ſicut eſt viſio facialis prie. Nec obſtat huic ſnie qđ dicit iacob Gen. xxxij. Uidi dn̄m facie ad faciē. Nō em̄ ꝓprie loquendo fuit illa viſio iacob facialis: ſicut eſt viſio patrie: ſed fuit viſio imaginaria in q̄ ſunt diuerſi gradus. Altior. ſ. videre illđ qđ apparet in ipa imagine in q̄ apparet. Et alius gradus infimus. ſ. audire tm̄ verba. Ut ḡ Jacob inſinuaret excellentiā viſionis imaginarie ſibi oſtēſe dixit. Uidi dominū facie. Non ḡ vidit deū per eſſentiā ſm beatū Tho. vbi. ſ.

Senſibile tripl'r pōt conſiderari. Notādū eſt aūt ſm ipm beatum Tho. ꝙ ſenſibile aliqđ poteſt tripl'r cōſiderari. Primo p ſui pſentiam: ſicut ipſa lux q̄ eſt preſens oculo. Scđo p preſentiā ſue ſilitudinis in ſenſum immediate deriuatā: ſicut albedo que eſt in pariete videt̄ nō exiſtēte ipa p̄ſentialr̄ in oculo: ſed ei⁹ ſilitudine: lꝫ ipſa ſilitudo nō videat̄ ab eo. Tertio p p̄ſentiam ſilitudinis nō immediate deriuate ab ipa re: ſed deriuate a ſilitudine rei: ſicut cū videt̄ aliq̄s homo p ſpeculū. Non em̄ ſilitudo homis immediate eſt in oculo: ſed ſimilitudo hoīs reſultata. Loquēdo igit̄ p hūc modū de viſione dei dicendū ꝙ naturali cognitiōe ſolus deus videt ſeipm: q: in deo idē eſt eſſentia ſua ⁊ ſuus itellect⁹. et ideo eſſentia ſua eſt preſens ſuo intellectui. Nec aliqua creatura etiā glorificata pōt eo modo deū videre ſicut ipe videt ſeipm: q: hoc eſſet ſimpl'r infinitū a finito cōprehēdi: qđ non pōt eſſe. Un̄ Hiere. xxxij. dr̄ de eo. Magn⁹ cōſilio ⁊ incōprehenſibilis cogitatu. et ſic intelligit̄ illud Matth. xi. qđ dixit. Nemo nouit filiū niſi pater: neq̄ prēm q̄s nouit niſi fili⁹: ſcꝫ noticia plene cōprehēſionis. Nec p dictionē exceptiuā niſi excludit̄ ſpūſſctūs: cui⁹ cū patre ⁊ filio eſt vna pleniſſima cognitio. Et qđ ſequit̄ in illa auctē xpi. Et cui voluerit filius reuelare. Intelligendū eſt filium reuelare alicui patrē non noticia comprehēſionis: ſicut nouit ipſe filius patrē: ſed noticia apphēnſionis ſicut cognoſcit̄ a ſanctis.

Scđo modo put ſcꝫ p preſentiā ſilitudinis rei in ſenſum immediate deriuatā videtur aliquid ſenſibile: ſicut albedo in pariete videt̄ ipa nō aſſiſtēte preſentialiter in oculo: ſed in ſimilitudine. Sic forte angeli naturali cognitione deū vident: ⁊ hec viſio fuit in angelis malis ante lapſum. Sed maiori lumine ſupaddito. ſ. lumine glorie angeli cōfirmati vident deū facie ad faciē. i. clariſſime ſuā eſſentiā. Unde ſaluator. Matth. xviij. inquit. Angeli eorū in celis ſemp vident faciem patris. Et ſil'r ſancti lumine glorie eis cōicato faciem dei vidēt. qđ ardēter poſtulabat pš. xli. di. Quādo veniā ⁊ apparebo ante faciē dei. Et de ipſo lumine glorie ait idē pš. xxxv. In lumine tuo videbim⁹ lumen.

De natura luminis glorie. Qđ lumen quidā dixerūt eſſe quādā ſimilitudinē de deo creatā. Sed hoc eſſe oīno falſum ⁊ impoſſibile ꝓbat btūs Tho. vbi. ſ. tribus rōnibus. Et pima eſt: quia nunq̄ poteſt aliquid cognoſci p eſſentiā ſi cognoſcat̄ p ſimilitudinem: que nō cōueniat cū ipſa re in ſpecie. Lapis em̄ non poteſt cognoſci ſm illud qđ eſt niſi p ſpēm lapidis que eſt in aīa. Nulla em̄ ſilitudo ducit in cognitionē eſſentie alicui⁹ rei: ſi differat a re illa ſm ſpēm: ⁊ multo min⁹ ſi differat ſm genus. Non em̄ per ſpēm equi vel albedinis poteſt cognoſci eſſentia hoīs: ⁊ multo minus eſſentia angeli. Multo igitur min⁹ p aliquā ſpēm creatā quecūq̄ ſit illa pōt videri diuina eſſentia: cū ab eſſentia diuina plus diſtet q̄cūq̄ ſpecies creata i aīa q̄ ſpēs equi vel albedinis ab eſſentia angeli. Un̄ ponere ꝙ deus videat̄ ſolū per ſilitudinē ſeu p quādā refulgētiā claritatꝭ ſue: eſt ponere diuinā eſſentiā nō videri. Scđa rō ē: q: cū aīa ſit quedā ſilitudo dei: viſio illa magis eſſet ſpecularꝭ ⁊ enigmatica que eſt in via q̄ viſio clara ⁊ aperta: q̄ ꝓmittit̄ ſanctis in gloria: ⁊ in qua erit beatitudo nr̄a. Unde dicit Aug. hic in glo. ꝙ viſio dei que eſt p ſilitudinē ptinet ad viſionē ſpeculi ⁊ enigmatis. Anima ē q̄dā ſimilitudo dei. Tertia rō eſt: q: ſequeret̄ ꝙ beatitudo hoīs vltima eſſet i alio q̄ i ipo deo: qđ eſt alienū a fide. Sequeret̄ etiā ꝙ naturale deſideriū hoīs: qđ eſt pueniēdi ad pimā rerum cauſam ⁊ cognoſcēdi ipam p ſeipam eſſet inane. Uidet̄ ergo diuina eſſentia per ſeipam in patria: ⁊ nō p ſimilitudinē creatā. j. Co. xiij. Et hoc eſt qđ dicit aplꝯ paulo inferius. Tunc cognoſcam ſicut ⁊ cognitus ſum. i. ſicut deus cognoſcit eſſentiā meā: ita deū cognoſcā p eſſentiā ſuā. Nō tm̄ ly ſicut importat eq̄litatē: ſed ſimilitudinē. Sic ergo in lumine glorie: quod tm̄ eſt quid creatū: eleuatus intellectus videbit lumen diuine eſſentie. Ad qđ intelligendū ſume exemplū in lumine corporali. Oculus enim noſter nō eſt tante potentie ꝙ poſſit fixe reſpicere in ſolem: ⁊ quāto plus appropinquaret ad eū: tanto ineptior redderet̄ ad vidēdū ipſum. Ita oculus intellectus humani eſt ita debilis ex parte ſui: ꝙ i tam excellenti luce diuine eſſentie figi nō poteſt: niſi confortet̄ ⁊ fortificet̄ p virtutē diuinā. Et iſta virtus fortificās ⁊ cōfortās dr̄ lumē glorie. Ideo dr̄. In lumine tuo ⁊c. Nullum em̄ lumen aliud lumē demonſtrat q̄ ſe. neq̄ enim lumen ſolis adiuuat: vt videatur luna aut ſtelle. Un̄ ſi q̄n luna ē. xv. aere ſereno: de nocte multo clarior apparet q̄ cū oritur ſol. Et ſi q̄s accēderet mille torticia de die non propter hoc meli⁹ videret ſolē. Sic ad ꝓpoſitū lux diuina eterna ⁊ infinita per aliā lucē non videt̄ q̄ per ſeipam: que lumē glorie efficitur q̄n intellectui creato cōicatur: ita ꝙ lux intellectiua vnita eſt cum diuina: ⁊ videt p ꝟtutē diuinā nō per lucē ſuā ꝓpriā. Unde hereticus eſſet qui diceret ꝙ itellect⁹ btūs videt deū ſine lumine glorie: q: hoc eſſet dicere ꝙ itellectus human⁹ videt deū ꝟtute propria: quod falſum eſt. Proſequat̄ de exēplo lucis. Mediante ipſa luce tu vides terram lapides: arbores: aīalia: ⁊ multa alia: ⁊ cū ipa eadē luce vides ſolē. Qđ cōſidera vbi ſit iſta lux ſolis mediante qua tu vides ſolē et alia: certe non eſt lux in oculo tuo: ſꝫ ſuper te viſa. Et ideo te ſtante in loco obſcuro vides rē in loco luminoſo: ſiue rem luminoſam. Et nocte obſcura vides ſtellam ⁊ domū aliquā que ſit ad aliqđ lumen poſita: q̄uis lumē ſuum non reddat claritatē vſq̄ ad lumen tuū. Et ſic vides mediante duplici luce: vna eſt tui qui es in loco tenebroſo: ſed oculū habes ab intra luminoſum: cuius lux extra nō extenditur. Scđa eſt illa lux que eſt diffuſa ⁊ reuerberata ſup illā rem quam tu vides. Quecūq̄ harū duarū deficeret nō videres. Neq̄ p lucē oculi tui ſolā: nec ſolū p extraneā ſi tua propria deficeret. Si aūt vis reſpicere mediāte iſta duplici luce ſine alio medio ſolē in ſphera ſua: certe hoc nō vales: ſed poti⁹ excecareris. Et rō hui⁹ eſt: q: lux ſolis reuerberat in tua luce propria. Et eſt tanta diſtātia inter tuā ⁊ ſuā: ꝙ tua refugit ipſam: ⁊ ſuſtinere nō poteſt ꝓpter excellentiā claritatis. Un̄ quātūcūq̄ coneris nō potes oculū fixe tenere apertū ad ſpherā ſolis. Et autē volantē inter oculū tuū: ⁊ ſpherā ſolis etiā videre nō vales. Sꝫ ſi lux ſolis poſſit vniri cū tua luce ſuſpēdendo defectum ⁊ debilitatem ipius tue lucis: que ſuſpēſio ſequeret̄ ex vnione facta: tūc reſpiceres ſolē ipm in ſphera ſua cū delectatiōe ⁊ ſuauitate ſine reuerberatione oculorū. Nūc ad ꝓpoſitū ſciēdū ꝙ due luces ſunt neceſſarie ad videndū deū ſimul vnite ꝟtute fortioris lucis: videlꝫ lux humani intellectus: et illa eſt debilis: ⁊ lux diuina; ⁊ illa eſt fortiſſima. Sic lux naturalis humana ſcꝫ

intellectus si cōsiderat̄ sola nihil cognoscit certitudinalr̄
sicut q̄ in tenebris est ⁊ nihil videt quia in alia luce possit
opinari aliq̄d: sed nō pfecte scire: sicut existēs aliquis clau
sus in camera obscura potest diuinare palpādo: audiēdo
gustando: vel odorando: aliquid qd̄ est intra camerā. Sȝ
dubitare hȝ se decipi quousq̄ oculus illud videat virtute
lucis aberit veniētis. Et ideo aie dānatorum errāt in cognitio
ne dei reputādo ipm̄ iniustū ⁊ crudelē: q: nō hn̄t aliā lucē
q̄ ppriā fm̄ sensum cū illa iudicādo: diuinādo: ⁊ opinan-
do. Et ipe aie dānate diuina luce. s. naturalr̄ infusa: vidēt
omnes alias aias ⁊ gl̄iam beatorum ad ipar̄ū afflictionē: et
aliqn̄ statū animarū viatorū ad suā ɔfusionē: ⁊ penas ani
marū dānatorū ad eorū tribulationē: sicut ptȝ in parabo-
la diuitis epulonis ⁊ Lazari. Luc. xvi. ca. Quia igit̄ lumē
glorie precexigit in intellectu hūano lumē gratie vt supue
niat ei: quia in aiabus dānatorū nō repit̄ ipm̄ lumē grē: iō
non sunt susceptibiles luminis glie: ⁊ ideo deū videre nō
possunt nec gl̄iam suam. Sed aie beatorū habēt proprias
lucē: gr̄a informatā: in qua diuina lux illustrādo secū vnit̄
non pmittēdo infirmari aut exterreri: sicut fuerūt exteri-
ri oculi exteriores ⁊ interiores Petri Jacobi ⁊ Johannis
in transfiguratiōe dei: quia adhuc erant mortales. Facta
ergo illa vnione per lumē glorie: videt intellect⁹ creat⁹ in
ɥtute intellect⁹ increati. Et sic lux naturalis que erat gra-
tiosa supra se eleuata a gloriosa: q̄ nō est aliud q̄ verbum
diuinū eternū: tanq̄ solaris radi⁹ a p̄re pcedens videt in
mē glorie gloriosū deū ⁊ oēm creaturā sup quā talis lux
spargit̄. Et q: ille lux totū videt: nihil ei abscōsū est: ideo
q̄libet sctūs videt oēm creaturā vbicunq̄ sit. Sicut ocul⁹
humanus si esset in sole vnitus cū suo radio claro: certe vi
deret vbicūq̄ sol attingeret ⁊ irradiaret ex se: ⁊ in sole vi-
deret plus ⁊ minus fm̄ q̄ illa vnitas esset perfecta. Et q:
aia xp̄i pfectissime fuit vnita cū verbo eterno ⁊ ē: ideo pfe
ctissime videt ɥbū: ⁊ oia q̄ sunt in ɥbo. Alie aūt aie plus ⁊
min⁹ vidēt fm̄ q̄ sunt pl⁹ vel min⁹ vnite fm̄ pfectionē cha
ritat̄: q̄ est causa huius vnionis ⁊ visionis facialis. Et sic
Lumen glie non est creatura — habes q̄ lumē glorie non est creatura: sȝ aliqua de per se
repn̄tans creatorem: sȝ est ipe creator: lumē glorie sue vnit⁹
intellectui humano. ⁊ sic in lumine tuo. s. verbo diuino vi-
debimus lumē. Unde et Johes in apoc. circa finem dicit:
q̄ in illa ciuitate supna nō vidit solē: nec lumē lucerne ibi
est: sed agnus. s. ɥbū eternū illuminat illam. Ad hoc etiā
mat. xiij. — facit qd̄ dixit xp̄s. Justi fulgebunt sicut sol in regno p̄ris
mei. i. lux ɥbi: qd̄ verbum est sol vite eterne. Et lux cuiusli
bet beati erit quid vnū p vnionē nō p cōuersionē. Nō em̄
cōuertet̄ lux ɥbi: sicut nec natura sua que idē est in natura
aie beate vl̄ glorie eius. Sed sicut in mysterio incarnatio
nis salua vniuscuiusq̄ proprietate nature vnita sunt diui-
nitas ⁊ humanitas: diuinitate permanēte impassibili: hu
manitate subiecta mortalitati: deus ⁊ homo vniti sunt in
vnitate psone. Ita lux increata cū luce aie vnita erūt vnū
nō quidē vnitate psone: sed vnitate charitatis et amicitie
pfectissime: remanēte tn̄ deitate in sua ɥtute ⁊ glorie infi-
nita: ⁊ aia beata cum sua ɥtute ⁊ gloria finita. Unde dn̄s
Jesus in oratione ad p̄rem facta post vltimā cenam inquit.
Non p eis rogo tm̄: sȝ ⁊ p eis qui credituri sunt p verbum
eorum in me: vt oēs vnū sint: sicut tu p̄r in me: ⁊ ego in te: vt
⁊ ipi in nobis vnū sint. Jtē ⁊ ego claritatē quaȝ tu dedisti
mihi dedi eis: vt sint vnum: sicut ⁊ nos vnuȝ sumus. Ego
in eis ⁊ tu i me vt sint cōsummati in vnum. Et paulopost.
Pater qs dedisti mihi volo vt vbi sum ego: ⁊ illi sint me-
cū: vt videāt claritatē quā dedisti mihi. Joh. xvij. Tunc. s.
in p̄ria videbim⁹ facie ad faciē. Ut dicit deuot⁹ Bern. Fe-
lix aia que terreno resoluta carcere libera celū petit. Que
dulcissimū dn̄m facie ad faciē cernit: vbi ver⁹ sol iusticie mi
ra sue pulchritudinis visiōe oēs recipit. Et illa vniuersos
celestis patrie ciues illuminat: vt luceāt ipsi lumine: vide-
Hester xv. — licȝ illuminātē vltra oēm solis nostri splēdorē immortali
adherentes deitati. Et in hui⁹ figurā dixit regina Hester

vro: Asueri maximi regis: q̄ interp̄tatur beatitudo signi
ficās aiam summi regis regū Jesu xp̄i q̄ est vera beatitu-
do de ipo loquens. Ualde mirabilis es dn̄e: et facies tua
plena est gratiarū. Et. iij. Reg. x. in figuraȝ dr̄: q̄ vniuersa
terra desiderabat videre vultū salomonis. Quantū ad
tertiū modū videndi sensibilia. s. per presentiā similitudi-
nis nō immediate deriuate ab ipsa re: sed deriuate a simi
litudine rei: sicut videtur homo per speculuȝ. Sic isto mō
videmus seu cognoscamus deū cognitione naturali in vi
ta ista: ⁊ sic exponit̄. Uidemus nunc. s. per naturaleȝ rōnē
nostrā. Et si addat̄ lumini naturali fidei lumeȝ qd̄ est sup-
naturale: adhuc plenius videm⁹ deū in vita p̄senti. Sed
tale lumen fidei si nō sit charitate formatū: nō sufficit ad
conducendū lumen glorie. Inter deū em̄ et animā est in-
finita distantia perfectionis virtualis. Deus em̄ infinit⁹ ē
et quelibet eius virtus infinita. Anima autē sicut ⁊ queli-
bet creatura est finita et potentie finite. Cū igit̄ finitū nō
possit comprehendere infinitum: non poterit anima deuȝ
comprehendere: nisi efficiat̄ vnum cum eo: ⁊ sic quodam-
modo efficiet̄ infinita. hoc autem charitas operatur: quia
qui manet in charitate in deo manet ⁊ deus in eo. s. Joh.
iiij. c. et. i. Cor. vi. Qui adheret deo sȝ p dilectionem vn⁹
spūs est cū eo: nō quidem substantialiter: sed affectualr̄.
Habet em̄ amor fm̄ Dion. vim vnitiuā et calori assimilat̄
qui diuersa vnit: ⁊ cibū in assumentē cōuertit. Sume exē-
plum in agno vel alio cibo qui a nobis comederetur. Cer
tum est em̄ q̄ agnus cū multis gradibus perfectionis na
turalis sit inferior hoie nunq̄ vnū effici posset cum homi
ne nisi p vnū modū: sȝ p calorē naturalē hois ipm̄ agnuȝ
in cibū sumptū digerētis: ⁊ in substantiā sui cōuertētis: et
sic agnus quodāmodo efficiat̄ homo. Sed si homo come-
deret venenū vel rem venenatam nō posset illud conuer
tere in se. Et rō huius est: q: illud sumptum extinguit calo
rē naturalē quo fit digestio ⁊ cōuersio. Sicut etiā si come-
deret lapidē vel ferrū nō cōuerteret̄ in se ppter sui duriciā
⁊ frigiditatē. Illi em̄ cibi dicunt̄ esse pportionati huma
ne nature qui pticipāt cum calore: ⁊ sunt sine resistētia de — Hō quomō pōt
facili cōuertibiles in substātiā suā. Sic ad ppositū dicen- — conuerti
dum. Si homo vult cōuerti in deū ⁊ effici deus sȝ p par- — in deum
ticipationē: opȝ q̄ comedat̄ ab eo. i. incorporet̄ seu vniat̄
per calorē sue infinite charitatis. Sed deus ipse nō come
dit cibū. i. nō vnit secū in gloria eū qui calorem charitatis
hic nō habuerit feruēter. Nam ⁊ de quibusdā tepidis dicit
ipe p Job. Apoc. iij. Quia tepidus es incipiā te euomere
de ore meo. Tepidus est q̄ fidem habet sine operibus: et
absq̄ calore charitatis efficaciter manet. Et ideo apl̄s fa
ciens cōparationē inter ɥtutes: cōcludit q̄ maior horum est
charitas. Uerū q: nihil potest amari nisi sit cognitū: ideo
ad amorē charitat̄ exigit̄ primo cognitio rei: que ad suffi
cientiā haberi nō potest nisi p fidem. Et ne hō deficiat vel
oberret a fine vltimo iā cognito exigit̄ spes per quā rēdat
in illuȝ finē. Un̄ ⁊ de his trib⁹ tanq̄ necessarijs dr̄ Eccl. ij.
Qui timetis dn̄m credite illi. s. per fidem: et nō euacuabi-
tur merces vr̄a. et sequit̄ imediate. Qui timetis dn̄m spe
rate in illum et in oblectationem veniet vobis misericor-
dia. ⁊ exinde sequit̄. Qui timetis dn̄m diligite illuȝ ⁊ illu-
minabunt̄ corda vestra. Et talis cognitio. s. habita ex lu-
mine grē ⁊ charitat̄: posset etiā dici: lȝ non ita pprie visio
facialis respectu. s. eius que solū est p fidē vel rōneȝ natu-
ralem. Unde ps̄. xxx. de electis ait. Abscōdes eos sȝ a tur
binibus mundi ⁊ occupationibus eius: in abscondito fa-
ciei tue. i. in facie: videlȝ cognitionis gratiose a te eis col-
late ⁊ reprobis abscondite ⁊ ignorate.

¶ De intellectu practico quō dȝ exerceri. Cap. vij.

DEbet quoqȝ aia ocu-
lo suo sinistro. i. intellectu practico vti ɥtualis-
ter. sȝ ad bn̄ operandū. Intellect⁹ em̄ bon⁹ ait
ps̄. q: oib⁹ facientib⁹ eū. i. bonū intellectus in illis est. qui

nõ solũ querũt intelligere vt sciãt: sʒ etiã vt faciant facien
tes bonũ qð intelligũt. Scięti em̃ bonũ facere ⁊ nõ facię
ti pctm̃ est illi. inquit Jacob⁹ in canonica sua. c. iiij. Vñ et
ps. cxxij. idẽ ps̃. Sicut oculi seruorũ in ma. do. suar. s. sunt: ita oculi
nři ad dñm deũ nřm. Oculi seruorũ dicunť esse in manib⁹
dñoꝝ suorũ. s. ad videndũ si aliq̃d in manib⁹ hñt ad confe
rendũ: vel si aliq̃d habent ad puniendũ: vel si aliq̃d hñt
ad exercendũ: vt illud operenť. Et ita oculi electorũ sunt
directi ad dñm ad cõsiderandũ largita ⁊ dãda beneficia
illata ⁊ cõferenda supplicia: ⁊ iusta agẽda exercitia: vt cõ
siderẽt q̃ dñs vult eos agere: sicut seru⁹ ɔsiderat opa que
vult dñs su⁹ eũ exercere. Et sic ocl̃i seruoꝝ sunt in manib⁹
dñoꝝ. i. in opib⁹ q̃ volũt dñi ab eis. Et q: multa sunt q̃ a no
bis inspiciẽda ⁊ cõsiderãda sunt ad agendũ. iõ Jobes in
apoc. iiij. c. refert ꝙ aialia q̃ ipse vidit in circũitu dñice se
dis designãtia fm Grego. doct electos erant plena oculis.
Opʒ em̃ oclos hr̃e spũales intus ⁊ extra. inferi⁹ et supra.
retro ⁊ antea. in dextera pte ⁊ sinistra. ad valendum bene
inspicere que nobis sunt cõgruẽtia. Unde ⁊ xp̃s dixit cui
dã ab eo illuminato. Respice Luc. xviij. Et primo

¶ Respice intus in cõsciẽtia: vt reconsicetur.
¶ Respice extra circa creata: vt recõpensentur.
¶ Respice supra ad celestia: vt adiuuetur.
¶ Respice infra ad supplicia: vt ad ea nõ intreť.
¶ Respice retro ad cõmissa: vt remoueãtur.
¶ Respice ante ad pericula: vt caueantur.
¶ Respice ad dexterã sctõꝝ exẽpla: vt silia agãtur.
¶ Respice in sinistra prauoꝝ gesta: vt tua cõfundanť.

§. I. Quantum ad primuʒ

dicit saluator Lu. xj. Vide ne lumẽ quod in te est tenebre
Respiciẽ sint. i. ne sis tenebrosus in consideratiõe eorũ que intra te
enda est sint. Quãuis em̃ ocul⁹ corporalis: etsi alia videat: seipm̃
cõsciẽtia vt videre non possit: oculus tn̄ spũalis aie ⁊ se et alia videre
reconficeť potest. q̃nimo vt dicit Hug. de sctõ vict. Oculus tu⁹. s. aie
tur. nihil bene videt si seipm̃ nõ videt. Et querenti cuidã gen
tili ab apolline quid sibi esset agendũ ad beatitudinẽ con
sequendam. Respõsum est: nosce teipm̃. Ad qð facit illud
Job. v. Visitãs spẽm tuã nõ peccabis. i. cõsiderãs teipm̃.
Hinc ⁊ deuot⁹ Ber. ad Eugeniũ pa. in. ij. li. de ɔsideratio
ne inq̃t. A te primũ inchoet cõsideratio tua. Non solũ aũt
a te: sed ⁊ in te finiať. Quocũq; euageť ad te reuoceť cũ
salutis fructu. Vñ ⁊ Eccl̃s. ij. diciť. oculi sapientis in capi
te eius. Oculi quidem corpales ita sunt in capite stulti: si
cut in capite sapiẽtis. Sed oculi spũales. s. consideratiõis
solum sunt in capite sapientis. i. virtuosi: non stulti. i. pecca
toris. In capite videlʒ in parte superiori aie: vt fm rõneʒ
opereť. Hec aũt consideratio sui fm Ber. vbi. s. in tria di
uidiť: vt scʒ respicias q̃d sis i natura: q̃s i psona: qualis in
moribus seu vita. Respice ergo primo q̃d sis in natura ⁊
Job. xiiij cõsiderãs occurret tibi illud beati Job dicentis. Hõ nat⁹
de muliere breui viuens tpe: repleť multis miserijs ⁊c̃. et
nunq̃ in eodẽ statu pmanet. Respice igiť quia nat⁹ es de
muliere nudus. s. ⁊ paup. miser et miserabilis: erubescens
ꝙ sis nudus: plorãs ꝙ nat⁹ sis. Murmurãs ꝙ sis nat⁹ ad
laborẽ: nõ ad honorẽ. Natus de muliere: et ob h̃ cũ reatu.
Primã vocẽ quaʒ emittis fletus est: q̃si et hoc pphetans
fm Aug. de ciui. dei. te in valle lachrymarum ingressum.
Breui viuẽs tpe. ⁊ ideo semp cũ metu. Et ipsa q̃; breuitas
incerta est. Repletur multis miserijs Et vere multis: quia
corpis ⁊ aie simul. Cuncti em̃ dies eius doloribus et erũ
nis pleni sunt. vt dr̃ Eccl̃s. ij. Quid em̃ calamitate vacat
nascente in pctõ ⁊ fragili corpe: mẽte sterili: repleť⁹ in cor
pore penalitatib⁹. infirmitatib⁹: necessitatib⁹ innumeris.
In aia vero repleť⁹ ignorãtia. cõcupiscẽtia. malicia. Demuʒ
nunq̃ in eodẽ statu pmanet. Alterat⁹ etate substantia. ho
nore moxib⁹. affectu. ⁊ nunq̃ q̃escere valẽs. Respiciendo
igiť quid in natura es: ad magnã humiliationẽ te iducet
consideratio hec. Verũ ⁊ rõnalitas que ad q̃dditatẽ ho
minis ptinet respecta te subleuabit a deiectione tante hu
miliationis. Respice scdo quis sis in psona. i. cuius ɔdi
tionis: si videlʒ laicus: clericus: religiosus: vel platus. Nã
si laic⁹ vt dicit Hiero. xij. q. j. c. duo sunt. Licet his tẽporalia
possidere. Sed nõ nisi ad vsum. i. non ad abusuʒ: nihil em̃
miseri⁹ ẽ q̃ ppter minimũ deũ cõtẽnere. His concessuʒ est
vxorẽ ducere: terrã colere: inter virũ ⁊ virũ iudicare: cau
sas agere: oblatiões sup altaria apponere: decimas red
dere. Et ita saluari poterũt si vitia in bñfaciendo euitaue
rint. Respice q̃ si in tali statu es ꝙ cõscia tua fm hec rectis
ficeť. Quo si cleric⁹ es interptare nomẽ tuũ: vt concris eẽ qð
diceris. Cleros em̃ grece. latine sors interptať: quia. s. ipe
clericus est ps dñi: ⁊ dñm suã partẽ hʒ. Ut aũt dicit Amb.
de fuga seculi. Cui portio deus: nihil curare dʒ nisi deum:
ne alteri⁹ ipediať necessitatis munere. i. solicitudinis oc
cupatione: qð em̃ ad alia officia cõferť: hoc religionis cul
tui atq; huic nřo officio decerpiť. Hec em̃ vera est sacerdotij
fuga abdicatio domesticorũ: ⁊ q̃dã alienatio charissimoꝝ
vt suis se abneget q̃ deo seruire elegerit. xij. q. j. cui portio.
Illud q̃; eos obseruare opʒ qð ait aplˢ. Ab oĩ specie mala j. Thes. v
abstinete vos. eť de vi. ⁊ ho. cle. cum ab omni. ⁊ precipue a
familiaritate mulierum. vt. lxxxj. dist. clericus. ⁊. c. seq. Si
auteʒ religiosus es: ⁊ sic religat⁹. i. bis ligat⁹ ligamine pre
ceptoꝝ in baptismi acceptione: ⁊ ligamine obseruationis
cõsiliorũ in solẽni pfessione. Respice qð ait Aug. di. xlvij. Religio
quãtũlibet. Sicut difficile sum expertus meliores q̃ q̃ i mo si an op
nasterijs profecerũt ita non suʒ deteriores expertus q̃ qui timi an
in monasterijs defecerũt. His igiť dedιtis cõteplationi et pessimi.
orõni ab oĩ strepitu tpaliũ cessare cõuenit: ⁊ victu et vesti
tu contẽti nullã inter se pprietatẽ habere: sʒ oia in cõi fm
Hiero. xij. q. j. duo sunt. Debet etiã claustro esse cõtentus
q: sicut piscis sine aqua caret vita: ita sine monasterio mo
nachus. Sedeat itaq; solitari⁹ ⁊ taceat: q: mũdo mortu⁹
est. xvj. q. j. c. placuit. Si auteʒ prelatus es respice. qnia fm
Chrys. in iudicio tuo sedes. Siquidem bñ vixeris et bene
docueris: ppl̃m instruis. Si bñ docueris et male vixeris:
tu solus cõdẽnator eris. Nã bene viuẽdo ⁊ bene docẽdo
ppl̃m instruis quõ viuere debeat. Eñ autẽ docendo ⁊ ma
le viuẽdo deũ instruis quõ te debeat ɔdẽnare. di. xl multi.
Tanta aũt dʒ esse pcellẽtia vite rectoris ad vitã subditoꝝ
quãtũ pastor excellit cõditionẽ suaruʒ ouiũ. Nec sibi suffi
cit puritas sua: nisi et puniat aliena crimia. Vñ Aug. Qui
nec regimis in se rõnẽ habuit: nec sua delicta detersit: nec
filioꝝ crimeʒ correxit canis ipudicus dicẽdus est magis q̃
epũs. ij. q. vij. qui nec regiminis. Respice tertio q̃lis sis in
vita: proficiens. s. aut deficiens in moribus: in aduersitati
bus ⁊ psperitatib⁹: circa q̃ opʒ te tenere medium si nõ vis
pdere modũ. Nã vt dicit poeta. Est modus in rebus: sunt Hora. in
certi deniq; fines: Quos vltra citraq; neq̃t ɔsistere virtus pmo ser
(al's rectũ) In te ergo cõsiste: ⁊ nõ infra deijce: nõ attolli monũ sa
supra: non euadere in longius: non extendi latius disce. tyra siue
Nã vt lõgitudo scʒ nimia exterminiũ habere solet: dilata ser. j.
tio scissurã: altitudo ruinã: ⁊ pfundũ absorptionẽ. Longi
tudinẽ nimiã tibi assumis: cũ pmittis tibi longiorẽ vitaʒ.
Latitudinẽ vero incongruã: cũ in supfluas distendiť anim⁹
curas. Altitudinẽ ruinosaʒ: cũ de se plus psumit. Profun
dum: cũ se plus debito deijcit. Qui em̃ longa sibi mentiť
tempora: nonne ingrediť iter exterminij. Transit em̃ vite
terminos productionis vite solicitudine. Siĺr et animus
districtus in multa: multis lacereť curis necesse est. Nẽpe
immoderata extensio extenuationeʒ: ⁊ extenuatio nimia
scissionẽ facit. Alta vero presumptio quid nisi ruinosa pre
cipitatio est. Unde Salomon Prouer. xvj. Ante ruinam
exaltabitur spũs. Nimia autẽ pusillanimitatis deiectio de
sperata quedã absorptio est. Medium ergo in cunctis te Media
ne vt possis cõprehẽdere cum oĩbus sanctis que sit latitu via ẽ ser
do ⁊ longitudo: sublimitas: ⁊ profundum. fm apostolum uanda.
Ephe. iij. Respice etiam qualis ex te sis: qualis ex deo. Ex
te mala: bona a deo esse non ambigas.

§.II. Respice secūdo extra

Respiciende sūt creature ⁊ quō. Triplex locutio creaturarum.

te scȝ creata. sm̄ illud Esa. lx. Leua in circūitu oculos tuos ⁊ vide. In circūitu em̄ tuo ex oī latere inuenies creaturas. Ois autem creatura triplici voce te alloquit̄. sm̄ Hugo. de scō victore. Et pma est accipe beneficiū. Scd̄a est redde seruitiū. Tertia est caue suppliciū. Et a superioribus inchoādo dicūt angeli p effectū tibi. Accipe bn̄ficiū nostrū: qd̄ ex pte creatoris cōtinue tibi impēdimus custodiendo: a malis eripiēdo: ad bona excitando. Et p hmōi beneficio ipi creatori redde seruitiū eius mandata adimplendo: alioquin testes erimus cōtra te in iudicio: ⁊ ministerio nostro ad inferna detraheris. Dicit tibi celum cum luminarib⁹ suis. Ego tibi motuȝ prebeo ⁊ sine me insensibilis pmaneres. Gratissimā lucē tibi sol porrigit: ne in tenebris tediosus resideas: ⁊ vt pȝ vere in omnia inferiora multiplices virtutes infundit. Et ne obscura in totuȝ vox habeat: luna cū stellis splendorē emittūt: celūqȝ decorāt. Pro hmōi igit̄ beneficijs redde obsequiū creatori nostro grās agens adimplens illud ps̄. xxxiij. Benedicā dn̄m in omni tpe. Loquit̄ ignis modo suo dicēs. O homo quātū bn̄ficiū tibi presto: te calefaciēdo: cibos tuos decoquendo: ꝙ plura opa efficiēdo tibi putilia: ⁊ sine mei participatione in calore naturali nutriri non posses. Pro hmōi igitur deo redde seruitiū: vt calore succēso dulcissime charitatis dn̄m deum pre oībus diligas. alioquin supplicium ignis eterni nō euades. Aer qȝ nō tacet dicens. Ego tibi flatum cōcedo: vt aspires ⁊ respires atqȝ locutionē tam necessariā vt formare valeas deseruio: te vndiqȝ curādo. Et aues varias suaue personātes melos ⁊ in cibū trāseūtes contineo. Redde igit̄ seruitiū deo: os tuum ad sui honorem ⁊ gloriā aperiēdo. Aqua inqt. Ego tuas immūdicias purgo: ⁊ fetores remoueo. Sitienti nō paruū refrigeriū affero. Spēs innumeras piscium ad tui vsum enutrio ⁊ quod plus est in sacramentis aie tue necessarijs me prebeo. Redde ergo suitiū: vt ipa sacramēta reuerearis. etsi non rōne materie in se: rōne tn̄ instituentis ⁊ grē ibi a deo posite. Alioquin absorptus ab aquis niuiū: trāsibis ad calorē nimiū. Deniqȝ terra ꝗuis infimū elemētoȝ: tn̄ copiosiori voce te excitat dī. O hō vn̄ fact⁹ es: nisi ex me humo.

Iob. xxiij.

Ego te sustēto: ego diuitias dono: aurū ⁊ argētū ceteraqȝ metalla que in viscerib⁹ meis gesto. Quot genera aialiū ppter te pasco ⁊ retineo. Et aliqua quidē in tui cibum: vt pullos: agnos: hedos: capreas: ceruos: vitulos: ceteraqȝ domestica ac siluestria. Alia ad tui adiutoriū: vt eqs: mulos: camelos: asellos: ⁊ hmōi. Alia ad tui solatium: vt symeas caniculos. Ego qȝ herbas nō solū suaues: sed et qȝ plurimas medicinales pduco: flores varios et fragrātes emitto: fruct⁹ innumeros ⁊ sapidos diuersis tpib⁹ offero. Pro hmōi igit̄ bn̄ficijs creatori tuo ⁊ meo recognosce te debitorē: ⁊ ad necessitatē non voluptatē his vti debere: ppximisqȝ tuis indigentibus portioneȝ pro posse porrigere. Alioquin si igratus iueniaris sicut apta est terra ⁊ deglutiuit Dathan: sic aperiet̄ tibi vt ad centrū eius descēdas ad terrā miserie ⁊ tenebrarū: vbi null⁹ ordo: sed sempiternus horror inhabitat. Iob. x.

§.III. Respice tertio supra

Quō respiciēda sunt celestia.

ad celestia vt aduuueris: vt nō solū gloriā sanctorū cōtempleris: sed etiaȝ ipos in auxiliū inuocare digneris. vn̄ ps̄. cxx. Leuaui oculos me. in mō. vn̄ ve. au. mihi. Nec credendū est pphetam loqui de mōtib⁹ materialib⁹: quia inde nō magis auxiliū sperare possumus ꝙ ad valles respiciēdo.

ps. lxxxvi

Sed loquit̄ de mōtib⁹ spūalib⁹ siue diuinis psonis: super qbus fundamēta supne ciuitatis (sm̄ eundē ps̄) sunt sita siue de mōtib⁹ rōnabilib⁹. i. sanctis ꝯteplatione ⁊ pfectiōe in altū eleuatis. Et circa hoc tria debes respicere. Et primo ꝙ ipa orō ad deuȝ ⁊ sanctos directa fiat cōgruēter: in eo ꝙ dicit. Leuaui oculos meos: nō oculū ait/sed oculos. Debet em̄ eleuari ad deū ⁊ sanctos in orōne ocul⁹ speculatiuus. ad ꝯsiderādū videlȝ dei ⁊ scōrū bonitatē ⁊ largitatem. et caueri dȝ ne oculus ipe ad terrena tunc aspiciat. Unde ⁊ Damasce. dicit ꝙ oratio est ascensus intellect⁹ in deū. Debet etiā erigi ocul⁹ practicus: vt scȝ intēdat operari qd̄ velit. s. cū postulat virtutes ⁊ hmōi. Uel etiaȝ secūdus oculus pōt dici pius affect⁹ in deū direct⁹. Unde et de saluatore dicitur Ioh. xvij. ꝙ eleuatis oculis in celum orans dixit. Pater venit hora. clarifica filiū tuuȝ ⁊c̄. Ut doceret moralr̄ ⁊ oculū intellect⁹ p attētionem: ⁊ oculuȝ affectus p feruorē ad deū dirigendū. Secūdo respice ꝙ oratio ipa fiat pluraliter. Unde subdit ps̄. In montes. Nō soluȝ em̄ ad vnū sanctū: sed ad plures dirigēda est oratio. quādoqȝ ad vnū: quādoqȝ ad aliū: vt nos docet sancta mater eccl̄ia.

Orō est fiēda ad plures sanctos.

Quasdā em̄ gratias seu dona obtinet quis orōne directa ad vnū sanctū: qs nō obtinet ex orōne facta ad aliuȝ sanctum: etiā longe maioris meriti sm̄ cōmune iudiciū: sicut patet p quotidianā experientiā i periculis maris ⁊ terre. Frequenter em̄ in naufragijs vel infirmitatibus constituti recōmendantes se Petro Paulo Iohanni vel Laurētio: nullū inde reportarunt leuamē. Et ex inde recōmendātes se btō Dn̄ico vel beato Cyriaco vel beato Erasmo vel alijs: qui estimantur inferiores apostolis: subito pericula euasere. Qd̄ ppterea contingere credit̄: q: vult gloriosus deus etiā minimos sanctos exaltari: et ab hoib⁹ venerari dum magna beneficia ipis mediātibus se pcepisse cognoscunt. Uel hoc etiā potest procedere: quia aliqñ quis cum maiori affectu ⁊ deuotione oculos mētis erigit ad auxilium postulādo ab aliquo sancto: etsi minori ꝙ faciat orōnem dirigendo ad sanctos maiores. Oratio autē quanto effectuosius fit: tanto efficacius exaudit̄ cōiter. Respice tertio ꝙ oratio ipa fiat fiducialiter vnde subdit ps̄. Unde veniet auxiliū mihi. Et hoc est qd̄ Iacob⁹ ait in cano. c. i. Postulet aūt in fide. i. cū fiducia nihil hesitans. Et certe causam habem⁹ sperādi auxiliū a sanctis cum sint fratres nostri. Sciūt em̄ necessitates nostras et miserias: pcipue cū eos inuocamus: exoptātqȝ nobis bona. Neqȝ em̄ charitas in eis deficit quā in via habuerūt ad pximos: sed in eis ad summū pfectionis deuenit. Cum igitur in mundo cōuersantes cū magno affectu laborarēt: ⁊ in subleuādis aliorū miserijs: multomagis credēdū est nūc nobis velle suffragari in illis in qbus deo beneplacitū esse cognoscūt sed ⁊ posse subest eis cū voluerint. Neqȝ em̄ beati essent si aliquid vellent quod obtinere non possent: ⁊ cū per merita Abraā Isaac ⁊ Iacob ⁊ Dauid dn̄s deus multa mala ⁊ flagella remouerit a populo suo ātiquo: ⁊ multa bona cōcesserit: vt pȝ ex pētateuchon ⁊ libris Reguȝ qui tn̄ p̄tres necdū ad gloriā intrauerant: sed in limbo detinebātur. quāto magis credendū est ppter merita apostolorū: martyrū ac confessorū ac sacrarū virginū: ⁊ pmaxime virginis matris Marie gloriosissime: qui sunt in glīa ⁊ fruitione beatissima: eos qui versantur in mundo multipliciter adiuuari in corpore ⁊ anima in spūalibus et temporalibus: sicut patet per exempla beati Dn̄ici: beati Bartholomei: ⁊ aliorum sanctorum.

§.IIII. Quarto respice in

Quō respiciēda sunt supplicia.

fra scȝ ad supplicia vt caueant̄. Unde Esa. lj. dī. Leuate in celum oculos vestros: ⁊ videte sub terra deorsum. i. nō solum celestia: sed ⁊ inferna respiciatis: sub terra em̄ infern⁹ est. Respiciendo autēȝ illuc tria genera seu tres status reperies animarum.

In inferno tres sunt status aiaȝ.

¶ Et ex primo cognoscere poteris maximam tibi concessam gratiam.

¶ Ex scdo pcipue tibi remouendā negligentiā.

¶ Ex tertio summe tibi cauendā impenitentiā.

Respice igitur primū statum: ⁊ hi sunt pueri siue puelle mortui sine baptismo post euangelium diuulgatū: vel remedio alio contra originale ordinatū in veteri testamēto

Et ꝗ̄uis pena sensibili careāt: gloria tamen beatissime visionis in ꝑpetuū ꝑuant̄. Et ꝗ̄uis mirū videat̄ ⁊ durum eos priuari tanta felicitate glorie sup̄ne sine aliqua culpa ab eis cōmissa: nulla tn̄ eis fit iniuria vel iniusticia. Ex cō-

Eph.ij.

tractu em̄ originali pctō nascimur oēs filij ire: et debitores mortis eterne. Quod si sine vllis meritis tuis placuit pijssimo deo seq̄strare te a massa pditoꝝ: ⁊ ad remediū ꝯ debitā mortē te pducere: nō habes hic certe qḋ cōtra deū queruleris. Sȝ vn̄ de tua liberatiōe magis ꝙ̄ illoꝝ dānireris: ⁊ ipm̄ affectuose venereris. Respice ad scd̄m statum

ps̄.xc.

scȝ eoꝝ qui sunt in purgatorio. ⁊ ibi ꝑm psal. Oculis tuis cōsiderabis: ⁊ retributionē pctōꝝ videbis. Quia em̄ deꝰ delictū oīno sine vltione nō deserit: vt dicit Greg. de pe. dist. j. si pctm̄ dauid. Sic etiā quātūcūꝙ̄ minimum sit: q2 negligētes fuerūt illi in mūdo degētes ad purgādum venialia ⁊ ad satisfaciendū p criminalibꝰ: ideo ibi torquent̄ maxima pena. Et q̄ a nobis leuissima vel nulla estimātur delicta ibi acerrime puniūtur. Sicut patet in vitispatrū p̄cipue de quodā religioso q̄ ob hoc ꝙ accesserat ad se balneandū ob quādā recreationē in aqua ibi suffocatus. apparuit defunctꝰ cū brachijs ⁊ cruribꝰ exustis: dicēs se acerrime cruciari: ⁊ p̄cipue ꝓpter illā delectationē balneādi: ⁊ ꝓpter hoc apparuerat cū exustione brachioꝝ et cruruȝ.

Timor ē duplex.

Sed qui deum timet nihil negligit. Eccl's. vij. eoꝝ scȝ q̄ dȝ facere ad sui salutē ⁊ purgatione plenā. Si tn̄ ꝑfectū dei timorē habeat: non solū initialē: sed etiā finalē. Respice tertio ad statū dānatoꝝ. Quia em̄ ipsi noluerunt oculos aperire ad cognoscēdas culpas. et lachrymis diluendas: nūc sine fructu eos aperiūt in tormētis. Sicut legitur de diuite epulone in inferno sepulto: ꝙ eleuās oculos suos cū eēt in tormētis: vidit abraā alōge ⁊ lazarū in sinu eius.

ps̄.xlvij.

Lu. xvj. Et vt dicit ps̄. Ipsi vidētes sic. s. dānati admirati sunt: cōturbati sunt: cōmoti sunt: tremor apprehēdit eos. Ibi dolores vt parturiētis: in spū vehementi conteres naues tharsis. Et loquit̄ de regibꝰ terre. i. pctōribus: qui ꝑm terrena se regūt ⁊ habitāt in lateribꝰ aquilonis: vbi est frigus intensum. ⁊ significat iniquitatē: que frigidam facit animam dei amore. Ubi tria nota.

¶ Primo pene multiplicitatem. ibi. Ipsi videntes.

¶ Secundo multiplicitatis acerbitatem. ibi. Dolores vt parturientis.

¶ Tertio acerbitatis huiusmodi causalitatē. ibi. In spiritu vehementi.

Dānati admirāt̄ de gloria bonoꝝ

Videntes ḡ damnati sic. s. sicut vidit ille diues in inferno gloriā ⁊ requiē bonoꝝ admirati sunt dicētes: vt refert sapiēs Sap̄. v. Hi sunt quos aliqn̄ habuimus in derisum et in similitudinē improperij. Nos insensati vitā illoꝝ estimabamꝰ insaniā: ⁊ finē illoꝝ sine honore. Ecce quō cōputati sunt inter filios dei. Ipsi vidētes sic: ꝙ vbi in mūdo erant in honore: diuitijs: ⁊ delitijs: ⁊ tunc sunt in tāta miseria vt deficiat eis etiā aque gutta: admirati sunt dicētes. Quid nobis profuit sup̄bia: aut diuitiarū iactātia quid contulit nobis. Transierūt oīa illa tanꝙ̄ vmbra. Exinde cōturbati sunt cōtra deū: qui hȝ ptātem sup plagā: scȝ ignis q̄ cruciant̄ odientes eū: ⁊ pre turbatione linguas suas cōmanducantes eū blasphemant. vt habet̄ Apoc. xvj. Turbati sunt cōtra seipsos adeo vt desiderēt mortē. i. sui annihilationē considerātes melius eis esse nō esse ꝙ̄ male esse: sed mors fugit ab eis: q2 deficere nō possunt a male esse. Turbantur ⁊ cōtra eos cū quibus vel pro quibus vel contra quos male egerunt tanꝙ̄ occasiones eoꝝ pene. Cōmoti etiā sunt a demonijs q̄ eos cruciāt: q̄ nō dant eis requiem die ac nocte. vt dr̄ Hiere. xvj. Et quia pro lecto habent qḋ dicit Esa. xiiij. scȝ subter te sternet̄ tinea: et operimentum tuū erunt vermes. Tinea scȝ synderesis remurmuratio a malo: et vermes stimuloꝝ cōsciētie ꝓpter penam quam sentiūt: nō aūt ꝓpter dei offensam. Et vltra hec. Tremor apprehēdit eos timentes adhuc peiora pati: et p̄cipue in receptione corpoꝝ suorum. Ubi cruciatus eis augetur: et in presentatione sui in finali iudicio: propter quod dr̄ Esa. xxxiij. Possedit tremor alr̄ timor hypocritas. Respice

Tormēta īferni sunt multa et aspera. Et genera tormentoꝝ huiusvite ē ludus q̄ ad ea.

huius multiplicis pene acerbitatē: cū dr̄. ibi. s. in predictis dolores vt parturiētis: qui maximi sunt ⁊ quasi mortales put mulieres ex earū clamoribꝰ ostendūt. Magnꝰ enim clamor magnū dolorē idicat. Neqꝫ em̄ aliqua similitudo posset induci ad declarandum acerbitatē illiꝰ doloris. oīa em̄ genere tormētorum huiꝰ vite etiā si possent reperiri in vno hoīe essent q̄si ludus ⁊ solatiū respectu illiꝰ pene. propter qḋ dr̄ Esa. xxxiij. Quis poterit habitare de vobis cū igne deuorāte. Aut q̄s habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis. q. d. intolerabile erit: et tn̄ inhabitare oportebit pctōres. Et deuorās dr̄ ignis ille ꝓpter absorptionē doloris totius hoīs. Et sempiternꝰ dr̄ ꝓpter durationē. Dolores em̄ maximi erūt in aspectu iudicis superni: accusantibus oībus eū: ⁊ testificātibꝰ ꝯtra eū demonibꝰ: angelis bonis: et cōscia ꝓpria: ac cūctis creaturis. Un̄ Grego. O ꝙ̄ anguste sunt tunc vie reprobis ⁊c̄. Uide in homel. aduentus. Respice tertio acerbitatis causalitatē: ibi. In

ps̄.xlvij.

spū vehemēti cōteres naues tharsis. Ad dn̄m ꝓpha hunc sermonē dicit. cuiꝰ spūs vehemēs est ira maxima: que tamē ira nō est vt in nobis cōcitati animi furor: sȝ iusta supplicij constituta. ꝑm Grego. Est igit̄ ira dei seuera punitio eiꝰ. Et in hac cōterit. i. totalr̄ terit: vt nulla pars aīe vel corpis remaneat itacta aut nō afflicta. Naues videlȝ mēres mercedes peccatorū secū portantes tharsis. i. gaudia mundi in ipsis peccatis querentes. Interp̄tat̄ em̄ tharsis exploratio gaudij. Explorāt em̄ hoc est querūt aliqui gaudiū suū ⁊ delectatione i diuitijs: vt auari. Alij in delitijs vt lasciui ⁊ gulosi. Alij in honoribus: vt ambitiosi et superbi. Has igitur naues in spū vehemēti. i. seuera sententia conteret anima ⁊ corpore. Hiere. xvij. Duplici contritione contere eos dn̄e deus noster. Et hec causa totius pene eoꝝ quia querētes gaudia mūdi noluerūt in mundo salubriter conteri. Qui em̄ impenitēs moritur: oīno morit̄ ⁊ eternaliter cruciatur. ꝑm Aug. de pe. di. vij. c. si. §. studeat. Et ideo cuista impenitētiā ⁊ respice: quia peccatores videbūt cū his malis filium hominis venientem ⁊c̄.

§. v. Respice quinto post

Quō respiciēda sūt pctā cōmissa.

te seu retro. s. pctā cōmissa ad satisfaciēdū nō ad iterādū. Nemo em̄ mittens manū suā ad aratrū ⁊ aspiciens retro aptus est regno dei. Luc̄. ix. Ponere manū ad aratrum ⁊ aspicere retro: est post assumptā pniam vel religionē ad pctm̄ vel ad seculū corde redire: hoc aūt a regno dei excludit. Sed oculos dȝ q̄ a retro hr̄e sicut habebāt animalia: de q̄bus scribit̄ Apoc. iiij. vt videlȝ pctā cōmissa recogitātes ea mortificēt. In cuiꝰ figura legit̄ ꝙ abraā leuauit oculos viditꝙ̄ post tergū herentē arietē cornibus spinis: quē obtulit in sacrificiū p isaac primogenito. Gen̄. xxij. Abraam intendens mactare primogenitū suum in sacrificiū vt deo placeret: signat virtuosum: qui aliqn̄ appetitū rōnalē querit mortificare in honorē dei: dū. s. necessaria q̄ dictat ratio subtrahit sibi. Sed aspiciēs retro. s. ad vitā p̄teritam ⁊ videns appetitū sensualē ⁊ animalē ducē passionū: vt aries est dux ouiū: infixū vitijs tanꝙ̄ spinis conscientiam pūgentibꝰ a deo istruit̄ vt appetitū bestialē offerat deo carnē suā crucifigēdo cum vitijs ⁊ cōcupiscentijs magis ꝙ̄ indiscretis abstinētijs. Quia ꝑm Hiero. apud deum non tam valet abstinētia ciboꝝ ꝙ̄ mortificatio vitioꝝ. de pe. di. j. mensurā. Respice ḡ retro ad opa praua cōmissa propter que creatura exosa efficitur deo. ꝑm illud ps̄. Odisti

ps̄.xliiij.

oēs qui opant̄ iniquitatē. Que etsi aliqn̄ occulta sint hominibꝰ: deo tamē clare nota. Unde ipe dixit. Scio opera tua: quia nomē habes ꝙ viuas. s. ꝑm apparētiā: ⁊ mortuꝰ es. Esto vigilās ⁊ ꝯfirma cetera que moritura erant: ⁊ penitentiam age. Apoc̄. iij. Respice retro ad locutiōes inutiles: quia vt dr̄ Sap̄. j. Sermo obscurus in vacuū non ibit. Et dr̄ sermo obscurus locutio que non hȝ in se claritatem

edificationis & vere intētionis. & hic nō ibit invacuum. i. non trāsibit sine punitiōe. Et vt dicit aplus. i. ad Cor. xv. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Qđ pz per experientiā in pueris. qui cū a natura pueri sint efficiuntur pleni blasphemijs: piurijs: mēdacijs: cōtumelijs: scurrilitatibus ꝓpter ea q̄ audiunt ab his inter quos cōuersant.

Respice ad cogitationes prauas. Nā vt dr Sap. i. In cogitationibus impij interrogatio erit. s. in iudicio dei: ac etiā punitio de ipsis si noxie fuerint. Unde dr Mich. ij. Ve qui cogitatis inutile. Et multo magis ve erit eis qui in ipsis morant. Qđ reprehendens dñs ait Hiere. iiij. Usquequo morabunt in te cogitatiōes noxie. Et ideo poeta inquit. Principijs obsta sero medicina paratur. Cū mala ꝑ longas conualuere moras.

Ouidius primo de remedio amoris.

§. VI. Respice sexto que ante te sunt:

Quō respiciēda sunt istā ꝑicla.

videlz futura mala seu ꝑicula: vt eīm dicit Prouer. i. Frustra iacit rete ante oculos pennatorum. Uidentes enim pennata. i. aues rete ante se: & ex hoc estimātes periculū captionis: ab eo declinant. Sic habētes pēnas virtutū cū aspiciūt q̄ sunt ante se: & vident ꝑicula imminētia sibi: prouidet ne capiant a diabolo. Et in huius figuram Balaā ꝓpheta cū iret ad maledicēdū ꝓplm dei: aperiēs oculos & vidēs ante se stantē angelum gladio euaginato ad ꝑcutiēdū eū: intelligēs ꝑiculū suū ab itinere supsteṫ: vt habet Num. xxij. Ad significādū q̄ si q̄s dispositus sit ad male agēdū: si oculos aperit mētis ad aspiciēdū quid ante se est futurū. s. dei vltionē a malo aliquando desistit: ne incidat in manus dei viuentis & puniētis. Debet aūt aspicere & pericula futura tribulationis: vt eis si pōt debito modo obuiet: sicut fecit regina Hester ad obuiādū interfectioni totius populi sui: quā fraudulēter procurauerat Aman ab Aluero: primo se iuuās orōnibus ieiunijs & alijs humiliationibus. Et exinde vtēs humana prudentia vt posset alloqui regem: & reuocatione persuadere predicte sententie: pauens periculū: qđ imminebat vt scribit Hester. xiiij. Et dei adiutorio sublatū est periculū Aman suspenso. Debet scđo aspicere pericula futura exercitationis. Sunt eīm quedam exercitia magni periculi inter q̄ est prelatio. Unde Aug. in regula. Quāto in loco superiori: tāto in ꝑiculo maiori versat. nō eīm solum de sua: sed et de subditorū aīabus habet reddere rationē: & ꝑmaxime prelatio ecclesiastica. Unde Aug. Nihil est in hac vita: et maxime hoc tēpore difficilius & laboriosius & periculosius epī aut presbyteri aut diaconi officio. di. xl. ante oia. Exercitationem etiam negociationis & hospitis esse multū periculosam ostendit sapiens Eccli. xxvi. dicens. Due spēs difficiles & periculose mihi apparuerunt. Difficile exuitur negociās a negligētia. s. circa salutem anime: & nō iustificabitur caupo a peccatis labiorū. Et dicit negociās nō solum ille qui rem emit & eam nō mutatā alteri vendit: sed etiaz qui de materia empta artificia faciēs vendit. Difficile est autē inquit. Leo papa: inter vendentis ementisqz cōmercium nō interuenire peccatuz: & ideo penitenti vtilius est dispendia pati q̄ ꝑiculis negociationis astringi. de pe. di. v. qualitas. Et ꝑmaxime vbi est periculuz mortalis. Non est etiā liber a laqueis diaboli: qui se militie mundane voluerit implicare. Idem Leo di. eadē. c. seq. Tertio debet aspicere pericula perplexionis: vt videlz vbi dubitat probabiliter in aliquo opere esse peccatū: ꝑcipue mortale: nō faciat illud nisi ablata dubitatione qñ est ex cōscientia erronea. Dicit eīm Eccli. iij. Qui amat ꝑiculū: in illo peribit. Sed neqz cooꝑari debet aut ratificare quod alij faciūt cū periculo irrōnabili suo. Unde & dauid aquā concupitam de cisterna bethleē: quia tres viri fortes accesserunt illuc ad hauriendū eā cū maximo periculo. qz ibi habitabant hostes eorū philisthijm. bibere noluit: sed effudit dicens: qz in periculo aiarū suarum obtulerūt mihi aquā. i. Paralip. xi. Felix etiam quē faciunt aliena pericula cautum.

Nota cōtra mercatores.

Cato.

§. VII. Respice septimo a dextris sanctorū exempla.

Quō respiciēda sunt sanctorū exempla.

scz vt similia agant. Dicit enim Ezech. x. de aīalibus electos significantibus q̄ omne corpus eorū & manus plena oculis erant. Et qz idez ꝓpheta vidit in alia visione aquā egredientem a latere dextro: & oēs ad q̄s puenit aqua ista salui facti sunt. Ezech. xlvij. Que aqua significat grām diuose cōuersatiōis ꝓcedentē a cōgregatione sanctorū designatā ꝑ latus dextrū. Ideo respice ad dexterā vitam: scz sctōꝝ vt imiteris. vñ Job. Respiciet: scz hō hoies & dicet. Peccaui & vere deliqui: & vt eram dignus nō recepi. xxxiij. c. Respice igit pmo q̄ sancti & ꝑmaxime caput eorū xp̄s: habēt in se humanitatē in verbis & opibus suis cōpatiendo aliorū miserijs. Unde dicit aplš ad Titū iij. c. Apparuit benignitas et hūanitas saluatoris nri dei. videlz in recipiēdo pctōres nō abijciēdo pauperes: flēdo cū flentibus. subueniēdo infirmātibus & hmōi. Et vt dicitur Sap. xij. Docuisti ꝓplm tuū per talia opa. q̄m opz iustum esse & humanū. Unde dicit Job in dicta auctē. Respiciet hoies. Nemo aūt dr ab humanitate. i. videbit iustos esse humanos. Scđo habent puritatē: nā et de minimis que pctā nō reputant sibi cōsciētiā faciūt. Unde et Aug. in lib. cōfes. publice fatet se peccasse in aspectu araneatū capientiū muscas in telis suis: & canem insequentē leporē. Et cū puer erat nō libēter ire ad scholas seu disceret: nisi ex metu verberū & hmōi. De btō Hiero. narrat Eusebius q̄ minima peccata: vt vba ociosa amarissime deflebat tanq̄ scelera. Silr et in prima collatione abbatis moysi dicitur q̄ aia scā & ꝑfecta etiā leuissimas cogitatiōes pctōꝝ in puncto tangentes reputat quasi vt magnā fornicationē timēdo ne deus deserat eā. Et ideo dicit Job q̄ aspiciēs hoies scz sanctos dicet: peccaui hoc est considerando q̄ de minimis illi sibi faciūt consciētiā: nō se excusant: sed accusant de suis scelerib9 dicendo peccaui. Tertio habent sancti multam aduersitatē. Ego eīm ait dñs Apoc. iij. quos amo arguo & castigo. Et Judith. viij. Oēs qui deo placuerunt ab initio ꝑ multas tribulationes trāsierunt fideles. Qđ maxime fuit impletū in xp̄o discurrēdo ꝑ ei9 vitam et mortem. Et ideo vt ait aplš Heb. xij. Aspicientes in auctorem fidei & cōsummatorē Jesum q̄ ꝓposito sibi gaudio sustinuit crucē cōfusione contēpta. Et ideo vt dicit Job. q̄ hoc aspiciendo dicūt hoies vt erā dignus non recepi. Tam si innocentes & iusti tāta perpessi sunt: nihil est quod recepi aduersum respectu eorū que merui.

Hō ab humanitate dr.

Job xxxiij.

Job xxxiij.

§. VIII. Respice octauo a sinistris prauorū gesta:

Quō respiciēda sunt prauorū gesta.

vt tua opa cōfundantur. In sinistra eīm parte mali collocandi sunt in iudicio: qz sinistrā intentionē habuerūt: & sinistra opa fecerūt. Horum ɔsideratio cōfusionē inducit non modicā seruis dei. Propter qđ dr Esa. xxiij. Erubesce sydon ait mare. Mare signat vitam & cōuersationē pctōris et mūdani. Esa. lvij. Cor impij quasi mare feruens. Sydon aūt ciuitas insula maris significat cōuersationē religiosoꝝ & spiritualiū q̄ sunt seꝑati a mundo. Qđ ergo mare dicit sydoni vt erubescat significat scđm Hie. q̄ vita secularis inducat cōfusionez vite spirituali ex ɔsideratiōe sue actionis. Et hoc tripliciter. Primo cōsiderādo quātū laborāt in tp̄alia cōgregando & mala operādo. Unde Hiere. ix. dr. vt inique agerēt laborauerūt. Et Sap. v. dicūt ipsi reprobati. Lassati sumus in via iniq̄tatis & ꝑditionis & ambulauimus vias difficiles. Unde in vitis patrum legitur. q̄ cū pelagia publica meretrix pergeret ad ecclesiam in Alexandriam vbi erant multi episcopi cōgregati: vnus ex eis sanctissimus fixe intuitus est eam admirans de ornatu eius & studio adhibito ad capiēdas aias: & deinū conuersus ad alios epōs dixit cum multis lachrymis. Ista meretrix cōfundit et cōdemnat nos. Non enim omni tp̄e vite mee ego habui tantā diligentiam ad placēdum deo: quantam ista habuit diligentiam et sollicitudi-

nem ad placendū mūdo. Demū orōne eius ꝯuersa est ad
fidem ⁊ penitentiā. Magnā erubescētiam debet habere
homo ꝙ plus faciat ꝓ mūdo et dānatione eius q̄ ꝓ deo
et saluatione sue. Unde aplšs ad Rom. vi. Humanum di
co ⁊c. Sicut exhibuistis mēbra vestra seruire immundicie
⁊ iniq̄tati ad iniq̄tatē: ita nunc exhibete ea seruire iusticie
in sanctificationē. i. nō minus laboretis ꝓ deo q̄ fecerítis
ꝓ mūdo. Scḋo vita mūdanoꝝ cōfundit vitam spūaliū
inquātū sunt solicitiores ad inq̄rendū diuersos modos
augendi diuitias: ⁊ cautiores ad vitandū dāna tēporalia
q̄ spūales circa spūalia. Unde xp̄s Luc. xvi. Filij huius
seculi prudētiores filijs lucis in generatiōe sua sunt. Ter
tio q: magis dolēt de dānis mūdi q̄ multi boni de dānis
anime. Qui eñ amittit substantiā vel aliquē ꝯsanguineū
dolet aliq̄n vsq: ad mortē: sicut experientia docet. Sed ꝓ
dānis aīe ⁊ amissionis glorie vix potest q̄s dolere ⁊ vnā
lachrymā ab oculis extorquere. Sed vt dicit Aug. Sciat
se culpabiliter reū q̄ deflet dāna amici vl' tp̄is. i. tēporalia
⁊ pctā cōmissa nō deflet. Et hoc precipue quādo procedit
ex paruitate doloris ⁊ amoris dei. Deduc ergo quasi tor
rentē lachrymas per diē ⁊ noctē: non des requiē tibi: neq:
taceat pupilla oculi tui. Thren. ij.

De ratione superiori ⁊ inferiori. Cap. viij.

Sciendum ꝙ ratio et

intellect' in hoie nō possunt esse diuerse poten
tie ꝫm. b. Tho. in. i. par. q. lxxix. art. viij. Et hoc

Differūt rō ⁊ intellectus.

manifeste cognoscit̄ si vtriusq: ꝯsideret̄ act'. Intelligere
eñ est simplr̄ veritatē intelligibilē apphēdere. Rōcinari
aūt est ꝓcedere de vno intellectu in aliud ad veritatē in
telligibilē cognoscendā. Et quia angeli ꝑfecte possident
ꝫm modū sue nature cognitionē intelligibilis veritatis:
non habent necesse ꝓcedere de vno in aliud: sed simplr̄ et
absq: discursu veritatē rei apprehēdūt. ⁊ ideo dicunt̄ intel
ligentie seu intellectuales. Hoies ṽo ad intelligibilē ve
ritatē cognoscēdā perueniunt ꝓcedendo de vno in aliud
Et ideo hoies rōnabiles dicunt̄. Unde patet ꝙ rōcinari
cōparat̄ ad intelligere: sicut moueri ad q̄escere: vel sicut
acquirere ad habere: quoꝝ vnū est ꝑfecti: aliud imꝑfecti.
Manifestū est aūt ꝙ quiescere et moueri nō reducuntur
ad diuersas potētias: sed ad vnā ⁊ eandē etiā in reb' ma
terialib'. quia ꝑ eandē materiā aliq̄d mouet̄ ad locum et
quiescit in loco. multo igit̄ magis ꝑ eandē potentiā intel
ligimus ⁊ rōcinamur. Aug. etiā dicit super Genesim ad
litteram: ꝙ illud quo homo irrōnabilibus aīalibus ante
cedit est ratio vel mens vel intelligētia: vel si quo aliquo
alio vocabulo cōmodius appellet̄. Et sic patet ꝙ ratio et

Intelligentia ⁊ itellect' non sunt distincte potētie.

mens sunt vna potentia realiter: sed differūt rōne. Item
nota ꝙ intelligētia nō est alia potētia ab intellectu. Pro
cuius declaratione dicit btūs Tho. q. vbi. s. ꝙ hoc nomē
intelligentia ꝓprie significat ip̄m actū intellectus qui est
intelligere. Unde in quibusdā libris de arabico trāslatis
substātie separate quas nos angelos dicim' intelligentie
vocant̄. Forte ꝓpter hoc q: hm̄oi substātie semꝑ actu in
telligunt. In libris tñ de greco translatis dicitur angeli
intellect' seu mētes. Sic ḡ intelligētia ab intellectu nō di
stinguit̄ sicut potentia a potentia: sed sicut act' a potētia:
Inuenit̄ talis diuisio etiā a ph̄is. Quiq: eñ ponunt quat
tuor intellectus: scꝫ intellectū agentē: intellectū possibilē:
intellectū in habitu: ⁊ intellectū in actu vel adeptū: quoꝝ
quattuor intellectus agēs ⁊ intellectus possibilis sunt di
uerse potentie: sicut ⁊ in oībus alia est potentia actiua et
alia passiua: alia ṽo tria distinguunt̄ ꝫm tres status intel
lectus possibilis: qui quandoq: est in potentia tm̄: ⁊ sic ḋr
possibilis. Quādoq: est in actu p̄mo. i. scientia. et sic dicit̄
intellectus in habitu. Quādoq: aūt in actu secundo qui
est considerare. ⁊ sic ḋr intellectus in actu siue intellectus
adeptus. Nec obstat ꝙ in li. de spū ⁊ anima ḋr. ꝙ cum ab
inferiori ad superiora ascendere volumus prius occurrit

nobis sensus: deīde imaginatio: ⁊ postea ratio: postea in
tellectus: ⁊ postea intelligētia. ponit̄ eñ intelligentia ibi
pro actu intellectus. ⁊ rō pro actu discursiuo ipius intelle
ctus. ⁊ sic distinguit̄ intelligentia et ratio ab intellectu si
cut actus cōtra potentiā: ⁊ non sicut vna potentia contra
aliam. Sed ⁊ ille liber nō est multe autoritatis ꝫm Tho.

Diuisio intellect' in speculatiuū ⁊ practicū nō ē realis potētiaꝝ.

Notandū etiā ꝙ diuisio itellectus in speculatiuū ⁊ pra
cticū nō est diuisio realis. scꝫ ꝙ sint diuerse potētie realr̄ di
stincte: sꝫ sunt act' vni' potētie intellectiue diuersi ꝑ respe
ctum ad finem. Naꝫ intellect' speculatiuus est qui hoc qḋ
apprehendit non ordinat ad opus: sed ad solā veritatis
consideratione. Practicus ṽo intellectus ḋr: q: h qḋ ap
prehendit ordinat ad op'. Et hoc est qḋ dicit ph̄s. in. iij. de
aīa. ꝙ speculatiuus differt a practico fine. Unde et a fine
denoīatur vterq:. Hic quidē speculatiuus. Ille ṽo practi
cus. i. opatiuus. Dicit etiam ph̄s ibidē: ꝙ intellectus spe
culatiuus ꝑ extensionē sit practicus. Et ex hoc ꝓbat̄ ꝙ nō
sunt diuerse: q: vna potentia non potest mutari in aliam.
Thomas. vbi. s. Ratio distinguit̄ in superiorē ⁊ inferio
rem. Et circa hoc tria possunt considerari pro declaratiōe
huius materie: videlicet

Duplex est ratio

Officiū vel actum quo distinguunt̄.
Uitium vel peccatū quo inficiunt̄.
Gradum vel reatum quo incendunt̄.

§. I. Quātum ad primum

scꝫ actū vel officiū quo distiguūtur. Sciendū ꝙ rō infe
rior vel superior nō sunt diuerse potētie sꝫ vna: que ꝫm di
uersa officia ⁊ diuersos actus quos hꝫ geminat̄ et distin
guit̄. Et ꝓbat̄ triplr̄: videlꝫ rōne: silitudine: et autoritate.

De officijs vl' actib' rōnis

Rōne aūt ꝓbat̄ sic. Quāto potētia est imaterialior ⁊ sim
plicior: tāto existēs vnita se extēdit ad plura. Quod patet
q: oīa sensibilia que diuersis sensib' apprehendūt sensus
cōis vna potētia existēs apprehēdit ⁊ discernit. Sed intel
lect' est simplicior ⁊ immaterialior oī potētia sensitiua: et
particulari siue cōi: ideo ad plura se potest extēdere. Si
militudine ṽo idē ꝓbat̄. Experimur eñ ꝙ eadē potentia
sensitiua scꝫ visu supiora: vt corpora celestia: solē ⁊ lunam
⁊ hm̄oi. ⁊ inferiora ⁊ corpa terrestria: metalla: ⁊ animalia
⁊ hm̄oi cernimus ⁊ videmus. Ergo multo magis eadem
potentia intellectiua: que rō ḋr supior vel inferior: eterna
⁊ temporalia ītueri valet. Et superior qdē ratio dicit̄ put
ea eterna cōtēplamur. Inferior put ea tēporalia ītuemur

Diuisio rōnis in supiorē ⁊ inferiorē nō est potētiaꝝ: sꝫ actuum.

Autoritate idē ꝓbat̄. Dicit eñ Augu. xij. ⁊ in prin. xiij. de
trini. ꝙ rō supior est que intendit rebus eternis aspiciē
dis vel cōsulēdis. Et ip̄is rebus eternis cōspiciēdis inten
dit sicut obiecto: ꝫm ꝙ eterna in seip̄is rō supior contem
plat̄. Sed rebus eternis cōsulēdis intendit tanq̄ medio
ꝫm ꝙ ex eternis rō supior accipit regulas agendorū: vel
ꝫm ꝙ eterna applicat ad dirigendā voluntatē ⁊ actionē.
Uerbi grā. Cū aliq̄s ꝑ iudiciū rōnis deliberat de agēdis:
et hoc ꝙ aliq̄d est deo acceptū: vel diuina lege preceptū
vel ꝓhibitū: tūc tale iudiciū rōnis attribuit̄ rōni supiori.
Sed cū aliq̄s per iudiciū rōnis considerat de agendis ꝑ
causas inferiores: vtpote furtum vel adulterium vel ali
ud peccatū nō est faciendū considerando actus turpitu
dinem: rōnis dignitatem: offensam hoim: ⁊ quantū pec
catum sit dānosum ⁊ inhonestū: ⁊ tunc tale iudiciū attri
buitur rōni inferiori. hec Raynerius post beatum Tho. in
p̄ma parte ⁊ in questionib' de veritate. Et principiū vel
habitus cui rō superior attribuit̄ est sapientia. Principiū
vero vel habitus cui ratio inferior attribuitur est scientia.
His ṽo duob' sapiētie ⁊ scientie directe opponūtur stul
ticia ⁊ ignorātia. Stulticia quidē sapiētie: ⁊ ignorātia op
ponit̄ scientie. Omnia autē alia peccata indirecte predi
ctis duobus habitib'. s. sapiētie ⁊ sciētie opponunt̄ inquā
tum regimen sapientie ⁊ scientie in quolibet opere requi
ritur: deprauatur. rōne cuius omnis malus stultus dicit̄
⁊ ignorans. Raynerius post Tho. in prima parte.

¶ De synderesi. Capitulū.ix.

Synderesis nõ est potē

tie anime: sed quidam habitus. Circa quā tria possunt ↄsiderari. s. quidditas. impeccabilitas. et inextinguibilitas.

quid sit synderesis.

Et quantū ad primū sciendū φ synderesis est quidā cõnaturalis habitus siue cõnaturale lumen: cuius actus vel officium est hoiem retrahere a malo murmurando ↄ peccatū et inclinare ad bonū. Quod autem in nobis sit istud lumen scz synderesis ꝓbatur sic. Sicut em̄ in aia nostra est aliqs habitus vel aliqd lumen respectu cognoscibiliū: quē habitū vocamus intellectū principioꝝ scz lumē intellectus agētis. Ita in aia nr̄a est qdā habitus naturalis: siue quoddā lumē naturale principiorum operabiliū: que sunt vniuersalia principia iuris naturalis: qd scz lumē vocamus synderesim: q̄ omni malo resistit: et omni bono consentit. Vn̄ Aug. in lib. de baptismo paruuloꝝ diffiniēs synderesim dicit sic. Synderesis est lumen innatū ⁊ aie cõcreatū quo dirigimur ⁊ mouemur ad faciendū ea q̄ ptinēt ad iustificationē culpe ⁊ pene ⁊ adeptionē glīe. Hanc basili⁹ appellat naturale iudicatoriū.

Diffinitio synderesis ſm Augusti.

Ita φ synderesis est naturale lumē rõnis quo resilimus omni malo: ⁊ assentimus naturaliter omi bono.

Rõ anime tria facit.

Pro cuius declaratiõe sciendū φ ratio anime hz tria facere: scilz cognoscere. deliberare. ⁊ iudicare. Primo em̄ est cognitiua operabiliū. et talis rõ non est synderesis. Cuius ratio est: q2 in cogitatione boni vel mali vt sic nõ consistit meritū vel demeritū. In synderesi autē sic. Scd̃o modo rõ est deliberatiua operabiliū: et talis etiam rõ non dr̄ synderesis. Cuius rõ est. Quia ſm cognitionē deliberatiuā contingit peccare: synderesis autē peccare nõ pōt. Tertio modo ratio est iudicatiua operabiliū: et hoc duobus modis: videlz vel opabiliū que ad mores nõ spectāt: ⁊ talis rõ non est synderesis: vel credibiliū aut opabilium que pertinēt ad bonos mores: et tale lumen naturale rõnis dr̄ synderesis. Itē nota φ lz synderesis naturaliter inclinet ad bonum: non tn̄ in opus meritoriū ex puris naturalibus sine grā dei. Item liberū arbitriū nõ est idē qd synderesis: q2 liberū arbitriū habet iudicium de particulari operabili. Synderesis autē de operabili iudicat in vniuersali. Sed nec synderesis est idē φ cõsciētia: q2 ↄsciētia recipit errorē et perturbationē: non autē synderesis. Tamē conscientia ex parte superiori ſm rem reducit ad synderesim. Thom. in. j. parte. q. lxxix. arti. xij. Et in qstionibus de veritate. Et Alexā. in. ij. parte summe. Raynerius.

Synderesis peccare non pōt triplici ratione.

Quantū ad scd̃m scz impeccabilitatē sciendū φ synderesis peccare non potest triplici rõne: scz oppositionis. operationis. et imitationis. Et primo rõne oppositionis probatur sic. Synderesis ⁊ fomes opponūtur: eo φ contrarias inclinationes habent. sed fomes semꝑ inclinat ad maluz: ergo synderesis semper inclinat ad bonū. Scd̃o scz ratione naturalis opationis probat̄ sic. Quod naturaliter inest: semꝑ inest sz naturale est synderesi φ remurmuret ⁊ resistat peccato qd est contrariū ad consentire peccato: ergo nunq̄ in malum consentit: ⁊ per consequens nunq̄ peccat. Tertio scz rõne imitatiõis: sic probatur. Synderesis respicit et imitatur superiorē partem rõnis: sicut fomes inferiorē. Sed pars superior rationis peccare nõ pōt: ergo nec synderesis. Tho. in qstionibus de veritate. Rayneri⁹.

Synderesis an extingui pōt intelligit quadrupliciter.

Circa tertiuz scz inextinguibilitatē sciendū φ synderesis quātū ad eius effectum qui sunt inclinatio ad bonum ⁊ displicentia mali culpe. Cum querit̄ vtrū possit extingui: sciendū φ hec extinctio pōt intelligi quadrupliciter. Primo ex pte habitualis luminis: ⁊ sic nõ pōt synderesis extingui: q2 sicut impossibile est φ aia priuetur lumine intellectus agentis per qd huiusmodi speculabilia ⁊ operabilia innotescunt: cū sint de essentia aie. Ita impossibile est φ aia priuetur lumine synderesis cū sit de natura ipsius aie. Secundo modo pōt intelligi synderesis extingui ex parte organice lesionis. et hoc modo non corrūpitur: sed aliquādo extinguitur. i. intercipit̄ actus ei⁹ in nõ habētib⁹ vsum liberi arbitrij vel in nõ habētibus vsum rõnis ꝓpter impedimentum ꝓueniēs ex lesione organoꝝ corporaliū a quib⁹ ratio nostra indiget accipe. Tertio modo pōt intelligi extingui ex parte passionis: et hoc modo nõ in vniuersali: sed in particulari act⁹ synderesis respectu particularis eligibilis et opabilis extingui pōt. Quod ptz: q2 vis cõcupiscētie vel alterius passionis ita rationē in particulari absorbet: vt in eligendo synderesis vniuersale iudiciū ad actū particularem non applicet. Quarto modo pōt intelligi hec extinctio ex parte criminis. et sic ille qui hz habitū alicuius vitij. est quidē corruptus circa principia operabiliū non quidē in vniuersali: sed in particulari opabili. inquātum scz per habitū vitij deprimitur ratio ne vniuersale iudicium applicet ad particulare operabile. Et sic dr̄ extingui in tali lumine synderesis: vt scz non sequatur in eligēdo. Tho. in qstio. de veritate. q. xvi.

Ois inclinatio ad malū remouet̄ i beatis.

Et sciendum φ lz in beatis remoueat̄ ois inclinatio ad malū: non tn̄ per ↄtrarium amouetur in dānatis synderesis inclinās ad bonū. Cuius ratio est. quia malū est preter naturā. et ideo nihil prohibet inclinationē ad malū a beatis remoueri: cū etiā fomes accidētaliter sit in aia: ⁊ posset extingui per grē excellentiam. vt in beata virgine. Sed bonum et inclinatio ad bonū consequitur ipsam naturā. ⁊ synderesis naturaliter est in anima. Vn̄ natura manēte non pōt inclinatio ad bonū tolli etiā a dānatis. s. quantū ad istū actū: et naturalē inclinationē et appetitū bonū. Est aūt synderesis absolute extincta in diabolo et dānatis quātū ad istud scz actum boni meritorij ⁊ displicentiā mali culpe. Sed i collatione ad penā non est extincta synderesis in diabolo et dānatis. Vn̄ Esa. vlti. Vermis eoꝝ nõ morietur. Vermis eoꝝ est remorsus cõsciētie ſm Augu. Sed remorsus conscīe causat̄ ex hoc φ synderesis remurmurat a malo ratione pene: ergo synderesis nõ extinguet̄ in dānatis. hec Alexā. in. ij. parte. summe. q. lvij. Raynerius.

¶ De conscientia. Capitulū. x.

Conscietia nõ est pro

prie nec potentia: quia cõsciētia deponi potest: potentia autē deponi non pōt. Nec est etiā habitus: quia nõ esset vnū quid sed multa: per multos enim habitus cognoscitiuos dirigimur in agendis. Tamen aliquādo sumitur pro potentia. Vnde Origenes dicit φ cõscientia est spūs corrector et pedagogus anime sociatus. Et sumitur ibi spūs pro mente seu rõne. Et sic conscientia dicit̄ spūs inquantū est quoddā dictamē mentis: q2 etiam habitus est principiū actus: ideo nomē cõsciētie attribuit̄ aliqn̄ primo habitui naturaliter. s. synderesi: sicut Hiero. super Ezechiel. cõscientiā synderesim vocat. Sed cõscientia ꝓprie est act⁹. Nec obstat qd dicit̄ ad Titum. j. de quibusdam φ inquinate sunt eoꝝ mens et cõsciētia. actus autē nõ est subiectū inquinationis. Inquinatio autē dr̄ esse in cõscientia non sicut in subiecto: sed sicut cognitū in cognitione inquantū. scz aliqs scit se esse inquinatū. Tho. in prima pte. q. lxx. ar. xiij.

quid est cõsciētia ſm orig.

Habet autē ortū ↄsciētia ex naturali iudicio rõnis quod dr̄ intellectus: ⁊ ab eo est deducta ⁊ deriuata vt quedā conclusio. verbi grā. Fit in animo vel in mente hois quasi quidā syllogismus. cuius maiorem pronunciat synderesis dicens. Omne malum esse vitandum. Minorem vero huius syllogismi assumit rõ superior: dicēs. Adulteriū esse malū: quia prohibitū est a deo. Ratio vero inferior: dicit adulteriū esse maluz: quia vel est iniustū: vel quia est inhonestū. Conscientia vero infert conclusionem dicens ⁊ concludēs ex supradictis: ergo adulterium est vitandū. Propterea dr̄ cõscientia quasi concludens scientia: eo φ cõsciētia rõne supradictoꝝ: scilz synderesis: rõnis superioris: ⁊ rõnis inferioris ↄclusionem infert. Tho. in. ij. senten. distin. xxiiij.

Cõscientia est scientia

Conscietia dicit̄ facies aie. oculus aie.

iuxta illud Math. vi. Faciem tuam laua. i. conscientiam maculis pctõꝝ fedatam. Et dr: cõsciẽtia facies ratione diuersificatiõis: q: sicut inter tot hoies nõ est dare duas facies oimodo similes: qd mirũ est: ita nec duas cõsciẽtias omnino similes. i. in oibus idẽ sentientes. Scdo ratione denudationis: q: sicut facies nunq̃ coopit: etsi oia alia aliqñ cooperiant: ita cõsciẽtia cooperiri non põt nisi libri sunt aperti. Dañ. vij. Tertio rõne dispositionis: q: sicut fm q̃ q̃s est effigiat in facie: vel cõponit facie: cõprehẽditur de dispositiõe interiori: ita fm opera cõuersationis alicui⁹ cognoscit de pbitate vel malicia. Eccli. xix. Ab occursu faciei cognoscit sensat⁹. Est tñ triplex facies spũalis scꝫ rõnalis q̃ est cõsciẽtia. ps. Ostẽde faciẽ tuã: nõ leoninã vel vulpinã et hmõi. Salutaris q̃ est hũanitas xpi et conuersatio ei⁹. ps. Respice in faciẽ xpi tui. In hac sunt oẽs sensus. i. oẽs gr̃e ꝯgregate. Hester. xv. Facies tua dñe plena est oim gratiarũ. Diuinalis q̃ est dei essentie clara noticia. i. Cor. xiij. Videbimus tunc facie ad faciem. Hãc triplicẽ faciẽ notat ps. ibi. Exquisiuit te facies mea: quoad primã: faciem tuam dñe requiram: quoad secundã. ne auertas faciẽ tuam a me: quoad tertiam.

ps. lxxix.

ps. lxxxiij.

Ps. xxvi.

§. I. Circa cõscientiã vidẽda sunt tria scꝫ significatũ: actũ et effectũ.

Quid significat ꝯsciẽtia.

Quantum ad primũ sciendũ q̃ cõsciẽtia significat applicationẽ nostre noticie seu cognitionis ad aliquẽ actũ particularem. Vñ Hugo lib. ij. de aia diffiniẽs eã sic ait. Cõsciẽtia est cordis sciẽtia. Unde dr: conscientia q̃si cũ alio sciẽtia. Et subdit. Cor eñ et se nouit sua sciẽtia et multa alia. Qñ eñ se nouit appellatur cõscientia: quando preter se alia noscit appellat scientia. Applicatur autẽ nostra noticia vel cognitio ad aliquẽ actũ particularẽ tribus modis. Primo fm q̃ cognoscimus cõsideramus an aliquis actus sit factus vel nõ. Ut cũ dr in cõmuni vsu loquẽdi: hoc nõ est factum de cõscientia mea. i. nescio vel nesciui an hoc esset factum. fm q̃ dr: Genes. xliij. Non est in consciẽtijs nr̃is quis posuerit pecuniã in saccis nostris. Vel etiam applicatur sciẽtia vel cognitio nostra ad aliquid quod sit factum: fm q̃ dicit Eccli. vij. Scit cõsciẽtia tua q̃ tu crebro maledixisti alijs. Secundo applicatur scientia vel cognitio nr̃a videlicet an actus factus sit rect⁹ vel nõ: fm q̃ iudicamus hoc quod factum est esse bene factũ vel non bene factum.
Tertio modo applicatur scientia et cognitio nostra ad aliquẽ actum an sit fiendũ vel nõ: fm q̃ p sciẽtiã iudicamus an aliquid sit fiendum vel non fiendum.

§. II. Secundũ hec potest

Cõsciẽtia tres hꝫ act⁹.

cõsiderari triplex officiũ seu actus cõsciẽtie. ꝛ sicut patꝫ q̃ cõsciẽtia importat triplicẽ actum. Prim⁹ est testificari. scds est accusare. tertius est soluere vel ligare. Primus igitur actus cõsciẽtie est testificari in preterito inquãtũ cõscientia perhibet testimoniũ: sicut illud in quo est scriptũ aliq̃d illud testificat siue bonũ sit siue malũ. Vñ aplus Rom. ij. Testimoniũ illis reddẽte ꝯsciẽtia eoꝝ. Et Aug. Qñ deus iudex erit: alius testis q̃ꝫ consciẽtia tua non erit. Inter iustum iudicẽ et cõscientiã tuã noli timere nisi causam tuaꝫ. xi. q. iij. custodi. Dicitur autẽ consciẽtia esse testis factoꝝ vel nõ factoꝝ inquantũ cõsciẽtia retinet illud ꝯ quod voluntas fecit quasi volũtatẽ accusans de eo q̃ sibi nõ obediuit. Et sic cõscientia hꝫ ṽtutẽ dictaminis. Dictat eñ conscientia an aliq̃d sit factũ vel nõ. Istud autẽ dictamen nil aliud est q̃ꝫ peruentio pcepti diuini ad eũ qui hꝫ cõsciẽtiã.
Scds actus seu officiũ cõsciẽtie est accusare ꝛ excusare: reprehendere ꝛ remordere de malo cõmisso ꝛ bono omisso. Vñ apls Rom. ij. Cogitationũ inter se inuicẽ accusantiũ aut etiã defendentiũ in die iudicij ꝛc. Augu. Quẽ cõsciẽtia defendit liber est inter accusatiões: ꝛ liber sine accusatiõe esse non põt si sola q̃ intus adijcit cõsciẽtia accuset. xi. q. iij. in cũctis. Iste actus secũdus potest dici examinatio: inquantũ cõsciẽtia examinat q̃ iam facta sunt an sint recta vel nõ recta: an bñ facta vel male facta. Et qñ per examinationẽ inuenit id qd factũ est discordare a cõsciẽtia a qua examinat: dr cõsciẽtia remordere vel accusare. Qñ inuenit illud qd factũ est pcessisse fm formã cõscientie vel sciẽtie dr: consciẽtia defendere ꝛ excusare. Terti⁹ actus cõsciẽtie est ligare vel soluere. nã cõsciẽtia obligat ad peccatũ: q: omne illud qd fit ꝯ consciẽtiã: etiã si sit bonũ peccatũ est. vnde apls Rom. xiiij. Oĩe qd nõ est ex fide peccatũ est. sup quo ṽbo Amb. in glo. Omne qd fit etiaꝫ si in se ꝛ de se sit bonũ. ꝛ tñ nõ sit ex fide. i. ꝯ cõsciẽtiã. vt scꝫ credemus esse malũ: pctm̃ est. Et. xxviij. q. i. oẽs. §. ex his. dr. Oĩe qd ꝯ cõsciẽtiã fit edificat ad gehẽnã. vt dicit glo. et bene. Cõtra cõsciẽtiã scꝫ pcepti vel phibitionis. Hoc est pprie facere ꝯ conscientiã. i. facere ꝯ illud qd conscientia dictat esse in pcepto vel phibitione. Facere autẽ aliq̃d qd cõsciẽtia dictat esse veniale: non est nisi veniale: nisi illud de se esset mortale. Et hoc est facere non ꝯ: sed preter conscientiã. Et iste actus tertius cõscientie dici põt cõsiliatio. Nam ad cõscientiã pertinet de agẽdis cõsiliari. Et cũ per consiliũ inuenitur an aliquid sit faciendum: fm hoc cõsciẽtia dicitur instigare vel ligare. Cum autem per cõsiliũ cõscientia inuenit q̃ non sit faciẽdũ aliquid qd occurrit: tũc cõscientia dicitur absoluere vel retrahere. Et sic conscientia habet virtutem ligaminis inquantũ constringit volũtatẽ vt non possit sine nocumento deformitatis culpe in aliud tendere: q̃ꝫ ratio vel conscientia indicat: sicut ligat⁹ corporaliter necessitatẽ habet cõsistendi in loco vbi est ligatus. Raynerius.

§. III. Circa effectum conscientie tria possumus considerare.

Defectum deuiationis. i. quõ nescientia errat.
Modũ obligationis. s. quomodo ligat.
Diuersum consecutionis: scilꝫ quomodo sequitur magna consolatio ex conscientia si est recta: et econtra afflictio si est mala.

Cõsciẽtia errat duobus modis.

Quantũ ad primũ sciendũ q̃ cõsciẽtia errat duobus modis. scilꝫ ex falsa assumptione: et ex falsa applicatione. Et primo ex falsa assumptiõe: puta qñ aliq̃s assumit aliq̃d malũ vel falsũ tanq̃ bonũ vel tanq̃ verũ. Verbi gr̃a. vt his qui occidebãt aplos dictabat cõsciẽtia q̃ ex hoc placerent deo. Joh. xvi. Venit hora in qua ois q̃ interficit vos arbitret obsequiũ se prestare deo. Vel dum synderesis dicit. omne phibitũ a deo esse vitandũ. Conscientia autem fundatur in hoc q̃ iuramẽtũ sit a deo phibitũ: et ideo falso credit illud esse vitandum: cũ ante permittat se mori q̃ꝫ iuret sicut facit hereticus. Scdo errat consciẽtia ex falsa applicatione: sicut cum ex aliquibus veris aliqua consciẽtia erronea format. Verbi gratia. vt ex hoc q̃ deus est sup oia diligẽdus: aliq̃s format sibi hanc cõscientiam q̃ nihil põt simul diligi cum eo: sed tñ deus. Quedam enim conclusiones sunt in q̃bus ita relucent prima principia operandoꝝ q̃ circa ea cõscientia errare non põt: sicut deũ nõ esse diligendũ: malũ scienter esse faciendũ et huiusmodi. Et quedã alia sunt circa q̃ errare põt et errat. vt ex dictis patꝫ bea. Thom. in questionib⁹ de veritate. q. xvij. Exẽpluꝫ etiam potest poni de eo qui facit id qd habet speciem mali: lꝫ non sit malũ: existimãs sibi sufficere intentionem bonam quã habet non curans de scandalo proximi. Sicut faciebant quidam in ecclesia primitiua fideles qui comedebant idolothitũ: lꝫ non in venerationem idoli: tñ coram simplicibus: qui inde scandalizabãtur illos imitãtes. sed in venerationem idoli qd estimabãt alios facere: quos reprehendit apostol⁹ Rom. xiiij. ꝛ. i. Cor. viij. Unde Augu. Propter nos ꝯsciẽtia nr̃a nobis necessaria est: pter vos fama nr̃a nõ polluit: sed pollere dꝫ in vobis. Due res sunt cõscientia ꝛ fama. Cõsciẽtia necessaria est tibi: fama proximo tuo. Qui cõfidens cõsciẽtie negligit famã suam: cru

Cõsciẽtia et fama ẽ nobis necessaria.

delis eſt. xi. q. i. nolo. Ad maioꝛē euidentiā predictoꝛum nota q̄ erroꝛ conſciētie cauſat̄ ex ſeptē cauſis.

Erroꝛ cōſcientie cauſatur ex ſeptē cauſis.

Primo ex ignoꝛātia. ex eo enī q̄ ratio appꝛehendit malū ſub ratiōe boni: et bonū ſub rōne mali: ſequit̄ erroꝛ in cōſciētia ⁊ peccatū in volūtate. Et ignoꝛātia quidē ſi ſit iuris naturalis vel diuini nullū excuſat habentem vſum rōnis. Ignoꝛātia autē iuris canonici vel ciuilis qñ excuſat vel nō: habet̄ i. q. iiij. turbatur. §. penul. in tex. et glo. Scdo erroꝛ cōſciētie cauſatur ex negligētia. Sicut cū aliq̄s ꝓpter laboꝛem vel alias occupatiōes negligit addiſcere vl' ab alijs querere: ⁊ ſcire illud per qd̄ a pctō retraheret̄. tunc enī ignoꝛātia eius qd̄ quis ſcire tenet̄ ꝓpter talē negligētiā eſt volūtaria. Vn̄ volūtas cōcoꝛdans cōſcientie erranti ex negligētia ſciendi ad qd̄ tenetur eſt mala. Et ideo Auguſt. dicit. Illis oīno ignoſci nō poterit qui habentes a quo diſcerēt operam non dederūt. diſt. xxxvij. c. ſi. Tertio erroꝛ cōſciētie cauſat̄ ex nimia vel inoꝛdinata ſui beniuolentia. Ex eo enī q̄ aliquis nimis ſeipm̄ diligit: inclinat et pꝛecipitat cōſcientiam ad illud qd̄ appetit: et ſic eam a ſua rectitudine facit declinare. Unde Sen̄. Perit omne iudiciū cum res tranſierit in affectum. Talis conſcientia diligentis nimis ſeipſum eſt nimis larga. et ideo cauenda: q2 facit hominē pꝛeſumptuoſum dicens malū eſſe bonum: ſaluat dānandum. Quarto erroꝛ conſciētie cauſatur ex coꝛdis puſillanimitate: qua quis timet non timenda ſm̄ rectum iudicium rationis. ſm̄ illud pſ.

Pſ. xiij.

Illic trepidauerūt timoꝛe vbi non erat timoꝛ. ideſt cauſa rationabilis timendi. et talis conſciētia eſt nimis ſtricta. ⁊ vt dicit Hoſtien. magis ſcrupuloſa eſt ⁊ erronea q̄ theologica: et ideo vitanda: quia multum periculoſa. Nam facit de bono malum. de feſtuca trabem. i. de leui peccato graue: generat deſperatiōnē: damnat ſaluandū. Vn̄ deponenda eſt ad cōſiliū alterius.

Cōſcientia nimis ſcrupuloſa eſt vitanda.

Quinto erroꝛ ꝯſciētie cauſat̄ ex ſupbia. ſ. qñ q̄s nō humiliat intellectū ſuū vt velit melioꝛibꝰ: pꝛudentioꝛibꝰ et ſuperioꝛibꝰ credere. Nā conſciētiā in differētibꝰ tenetur ſm̄ diſcretionē pꝛelati foꝛmare. Quāuis enī in his q̄ ſunt pꝛecepta vel pꝛohibita a deo: cōſciētia recta plus obliget q̄ pꝛeceptū ſuperioꝛis: eo q̄ obligat virtute pꝛecepti diuini: quod eſt maius pꝛecepto pꝛelati. Unde in talibus conſcientia recta eſt iudex immediate ſub deo: ita q̄ nullū habet iudicem ſupꝛa ſe aliū a deo. In indifferētibus tamen pꝛeceptum pꝛelati plus obligat q̄ cōſciētia. et ſic cōſciētia ſubditi in hmōi non ſolū deū: ſed etiā pꝛelatū habꝫ ſupꝛa ſe: ⁊ ideo ſm̄ diſcretionē pꝛelati foꝛmari debet. Naꝫ ſubditus nō habet iudicare de p̄cepto p̄lati: ſed de impletione pꝛecepti que ad ipm̄ ſpectāt. Hec Tho. in queſtionibus de veritate. Unde ſeculares ſequi debēt ſententiā p̄latoꝛum in his que ad cathedram ſpectāt. Iuxta illud Mat. xxiij. Quecūq3 dixerint vobis facite. Religioſi tenentur ſequi ſententiā pꝛelatoꝝ vel mandatoꝝ eoꝝ in his que nō ſunt contra deū: vel cōtra regulam: vel cōtra ꝯſtitutiones: vel cōtra oꝛdinatiōes capituli generalis. Cauere tamē debēt pꝛelati ne indiſcrete pꝛecipiāt ꝓpter periculū cōſciētiarū ſubditoꝝ. Alex. ij. parte ſumme. Argumentū ad hoc. xi. q. iij. ſi is qui pꝛeeſt. ⁊ c. quid ḡ mirum. Sexto cauſatur ex conſcientie ꝑplexitate. i. ex quadaꝫ dubietate ex qua q̄cq̄d fiat ſequit̄ ineuitabilitas vel neceſſitas peccādi: puta cū videt ſe quis inter duo operabilia poſitū: quoꝝ alterum opoꝛtet agere: ⁊ quodcūq3 fecerit impoſſibile eſt non peccare. Super quo d̄r ex concilio Toletano. Duo mala licz oīno cautiſſime ſint pꝛecauēda: tamen ſi periculi neceſſitas vnū ex his perpetrare cōpulerit: id debem' reſoluere qd̄ minoꝛi nexu noſcatur obligari. di. xiij. c. i. Sed hec perplexitas quantum ad reꝫ nihil eſt: vt dicit ibi glo. ſummiſta.

Perplexus aliquis eſſe nō pōt.

Non eſt verum q̄ aliquis poſſit eſſer perplexus inter duo mala: ſed hoc ꝓcedere poteſt ex ſtulta opinione ipiꝰ ⁊ erronea conſcientia: vel ex pꝛeſumptione alicuiꝰ: in quo vult manere firmus: puta iurauit aliquis occidere hominem: foꝛmat ſibi conſcientiam lꝫ erroneam: q̄ ſi non occidit periurat: ſi occidit homicida eſt: et ſic eſt perplexus ex fatua eſtimatione. nam ⁊ non occidendo periurus nō eſt. Et ſm̄ hanc perplexitatē d̄r in illo caplo q̄ minus malum eligendū eſt. Item tenet̄ quilibet cōmunicare in paſchate. Aliquis habens odium nō vult dimittere: ⁊ hoc p̄ſuppoſito eſt perplexus: q2 ſi cōmunicat cū odio peccat moꝛtaliter: ⁊ ſi nō cōicat ſimiliter. Sed dimittere pōt et debet odiū: ⁊ ſic nō eſt perplexus ſimplr. Septimo cauſat̄ erroꝛ cōſciētie ex humilitate ⁊ coꝛdis puritate. Vn̄ Grego. Bonarū mentiū eſt ibi etiaꝫ culpas ſuas cognoſcere vbi culpa nō eſt. diſt. v. ad eius. vbi dicit glo. Cognoſcere. i. timere. Nō autē debet quis ſe culpabilem dicere vbi nō eſt ſm̄ ſui eſtimationē: quia hoc pertineret ad mendacium ⁊ yroniam. In pꝛimis ſex modis erroꝛ cōſciētie ſemper eſt repꝛehenſibilis et voluntas ſequens conſcientiā errantē ſemper mala. Septimo autem modo eſt laudabilis. cuius ratio eſt: quia ad bonitateꝫ mentis pertinet: vt homo ad iuſticie perfectionem tendat. et ideo in culpam reputatur non ſolum ſi deficit a communi iuſticia: quod vere eſt culpa: ſed etiam ſi deficit a perfectione iuſticie: quod quandoq3 culpa non eſt.

§. IIII. Quantū ad ſecūdū

Quō cōſciētia ligat.

videlꝫ modū obligationis. ſ. quō cōſcientia ligat. Nota q̄ cōſcientia nō obligat in virtute ꝓpꝛia: ſed in virtute pꝛecepti diuini. Quod patꝫ: q2 non dictat aliquid eſſe faciendū vel non faciendum hac ratione: quia ſibi videtur vel non videt̄. Sed ſub hac rōne: quia eſt a deo pꝛeceptū vel ꝓhibitum vt dicit beatus Tho. in ij. ſen. diſt. xxxix. Nullus autē ligatur per pꝛeceptū aliquod: niſi mediante ſcientia vel noticia illius pꝛecepti. Et ideo ille qui non eſt capax noticie pꝛecepti non ligatur pꝛecepto. Nec aliquis ignoꝛans pꝛeceptū dei ligatur ad pꝛeceptū faciendū: niſi quatenus tenetur ſcire pꝛeceptū. Si autē non tenetur ſcire: nec ſcit: nullo modo ex pꝛecepto ligatur. Tenet̄ autē ſcire quilibꝫ habens vſum rōnis pꝛecepta dei: nec excuſat̄ nō faciendo illud ex ignoꝛantia. Et ſic eadē virtus eſt qua pꝛeceptum ligat: et qua cōſcientia ligat: cum pꝛeceptum nō liget niſi in virtute ſcientie vel noticie: nec ſcientia vel noticia pꝛecepti ligaret: niſi per virtutem pꝛecepti. Unde cum cōſciētia nihil aliud ſit q̄ applicatio ſciētie vel noticie ad actū conſtat q̄ conſcientia d̄r ligare in virtute diuini pꝛecepti. Ideo ſi aliquid appꝛehendatur a dictamine ratiōis vt directe cadēs ſub p̄cepto moꝛtaliter peccat: ⁊ omittēs illud quod conſciētia dictat: etiā ſi de ſe ſit veniale. Si autē nō appꝛehendatur vt directe cadens ſub pꝛecepto vel pꝛohibitione: tunc nō ſit directe cōtra conſcientiā: ſed pꝛeter cōſcientiam: ⁊ ita nō peccatur moꝛtaliter ſed venialiter. vel etiā nullo modo: ſicut quando conſcientia dictat alicui q̄ bonum eſt facere aliquod opus conſilij. ſi non faciat non peccat: quia non appꝛehendit illud vt bonum debitum ⁊ neceſſarium ad ſalutem. Grego. Ubi conſiliū datur: offerētis eſt arbitriū. Ubi p̄ceptū neceſſitas eſt ſeruiētis. xiij. q. i. quiſq̄s pꝛeceptis. §. item gregoꝛiꝰ. Et ſic aliud eſt facere contra conſcientiam: qd̄ eſt moꝛtale ſemper. Aliud pꝛeter conſcientiam: quod eſt veniale vel nullum.

Cōſcientia quomodo d̄r nos ligare.

Ligare autem dicitur conſciētia non quidem per modum coactiōis quia cum voluntas ſit libera et ſuipſius domina a nullo cogi poteſt. Ambꝛo. Nemo noſtrum tenetur ad culpam: niſi pꝛopꝛia voluntate deflexerit. xv. queſt. j. non eſt. Nec ligat etiam conſcientia per modum pꝛincipalis autoꝛis. ſicenim ligat deus pꝛeceptis ſicut iudex pꝛecepit: ſed ligat per modū ſuppoſitionis ſeu conditionis: lꝫ per modum conſecutionis alicuius finis: puta niſi faciat hoc qd̄ conſcientia dictat nō conſequetur finem ſuum: ideſt ſalutem. Ligat etiam per modū inſtrumētalis agentis: ſicut pꝛeco qui velut inſtrumentū iudicis pꝛeceptū iudicis ad noticiā hominis deducit: ⁊ ſi pꝛeceptum iudicis vel regis non perueniret ad ppl'm niſi aliquo pꝛecone vel pꝛincipe

mediante: tūc si preco vel princeps diceret: hoc est preceptū a rege: et est verū: tūc oēs dictū illius obligaret. Et hoc mō ligat recta cōsciētia. Si vero preco vel princeps diceret hoc esse preceptū a rege: q̄uis nō esset verū: dictū suū obligaret vt preceptū regis: ita vt contēptores penā mererent: et hoc

Cōsciētia ligat voluntatem quō intelligit.

modo facit et ligat erronea cōsciētia. Unī cōscientiā ligare voluntatē nil aliud est q̄ astringere voluntatē vt nō possit aliud sine peccō facere vel omittere q̄ cōsciētia sibi dictat. Sicut ligatus corporaliter non pōt ad alium locū ire nisi soluatur. sed pōt homo et debet erroneam conscientiam deponere. sicut et intentionē prauam: et deposita nō peccabit illud faciendo. bea. Thom. in. ii. dis. xxix. Licz autē vtraq̄ cōsciētia. s. recta et erronea liget ipsa durāte: ita q̄ contrariū faciens peccat. Aliter tū ligat recta cōsciētia q̄ erronea. Nam recta ligat absolute et in oēm euentuz et semper: nec deponi potest. Sicut si quis faciat sibi cōscientiaz de adulterio: q̄ cōsciētia vtiq̄ recta est hanc deponere non pōt scz sine peccō: q: deponēdo erraret et grauiter peccaret. Sed cōsciētia erronea nō ligat nisi fm q̄d et sub cōditione q: non obligat nisi inquātū cōsciētia erronea credit esse recta: sed ea deposita qđ fieri dz nō amplius ligat. hec. Tho. in. ii. sentē. dist. xxix. Itē conscientia recta in his q̄ sunt precepta vel phibita a deo plus obligat et ligat q̄ preceptuz prelati. quia preceptū dei in cuius virtute ligat consciētia maius est precepto prelati. In indifferētibus vero plus obligat preceptū prelati q̄ cōsciētia ppria: q: in hmōi consciētia subditi habet prelatum supra se: non solum deum sed etiā prelatum suum. Cōsciētie autē erronee obligatio maior est: q: intensior q̄ obligatio precepti. Ex alia parte obligatio q̄ est ex parte cōsciētie erronee est minor. quia salubrior. q: obligatio que subditi ad prelatū solui vel deponi non pōt. conscientia autē cum est erronea deponi pōt. Raynerius post Thomam.

§. V. Quantuz ad tertium

magna cōsolatio est recta cōsciētia.

videlz effectū diuersum cōscientionis. s. quō sequit magna cōsolatio ex cōsciētia si est recta et ecōtra rc. Sciēdū q̄ ex cōscientia recta sequit magna cōsolatio fm ipsam operando. Unde aplus. ii. ad Cor. i. Gloria nr̄a hec est testimoniū cōscientie nostre. Ecōtra maxima afflictio si est mala. Unde Chrys. Consciētia rei semp est in pena. Est autē cōsciētia recta laudabilis et appetēda ppter quattuor causas. scilz ppter bonitatē. puritatē. sinceritatē. et tranquillitatem.

¶ Est itaq̄ conscientia bona laudabilis primo ex ordinatione affectionis.

¶ Secundo conscientia pura est laudabilis ex exclusiōe criminis.

¶ Tertia conscientia sincera est laudabilis ex simplicitate intentionis.

¶ Quarto conscientia tranquilla est laudabilis: q: sine remorsione vermis.

Primo est laudabilis cōsciētia cū est bona ex ordinatione affectionis. i. ad Tim. i. Finis precepti est charitas de corde puro et consciētia bona. Dicit autē charitas finis non in quo quiescitur: q: sic solus deus est finis: sed finis quo quiescitur. Et subdit. de corde puro et consciētia bona. i. a vitiis expurgato: et addit. de cōsciētia bona: videlz nō erronea seu nimis grossa vel scrupulosa. Quod totū figurat in paruo grandi vel torto naso quē qui habebat tāq̄ maculā hn̄s phibebat accedere ad ministeriū tēpli. vt habet Leuit. xxi. Uel dr cōsciētia bona: qua scz q̄s sperat peruenire ad id qđ diligit scz deū. Quē em̄ pungit cōsciētia mala vt dicit Aug. retrahit se a spe. Uel cōsciētia bona dr: fm Bern. cui rō decepta nō est: nec volūtas peruersa: nec memoria fuerit inquinata. Scdo cōscientia laudabilis est q̄ pura est ex exclusiōe criminis. Eccli. xiii. Bona est substantia cui nō est pctm̄ in cōsciētia: qn̄ nō est acq̄sita: retenta vel dispēsata ꝯ consciētiam. Tertio laudabilis est cōscientia sincera. i. sine duplicitate intētionis. Act. xxiii. c. Studeo sine offendiculo cōscientiā bonā habere ad deum et ad homines. Sed q̄d est melius: an bona fama: an bona cōsciētia: certe bona conscientia. Ita dicit Sen. Cōsciētiā magis q̄

Cōsciētia preualet fame

famā intēde: et ponit rōnē huius dicēs. Falli nāq̄ poteris fama: cōsciētia vero nunq̄. vn̄ Aug. Senti de augustino q̄cq̄d vis. quicq̄d libet: sola me in oculis dei cōsciētia nō accuset. xi. q. iii. senti. Idem ad clerum hypponēsem. Quid obest homini q̄ ex illa tabula vult eū delere humana ignorantia: si de libro viuētium nō eum deleat iniqua cōsciētia. q. e. quid obest. Ex q̄bus verbis nō vult dicere Augus. q̄ non dz quis curare de cōseruatione fame ad edificationem alioꝝ. Nam tales reprehendit acriter dicens. Non sunt audiēdi siue viri sancti siue femine: qui quādo reprehendūtur in aliqua negligētia per quā fit vt in malā veniant suspitionem: vn̄ vitam suam longe abesse sciunt. dicūt coram deo sufficere sibi cōscientiā: estimationē hoim non solū imprudenter: verūetiam crudeliter contēnentes: cum occidant aias aliorum. xi. q. iii. nō sunt. Sed loquitur Augu. in. c. supradictis cum quis est inter eos qui parati sunt reprehendere et nunq̄ imitari: et tūc quoad illos sufficit cōsciētia sua vnicuiq̄. vt dicit Gratia. c. inter verba. §. hoc inter eos. q. e. et glo. Iohānis. Quarto cōscientia est laudabilis tranquilla. s. sine remorsione vermis. vn̄ Ber. in li. de cōsideratione ait. Magne diuitie sunt bona et tranquilla cōsciētia: et reuera sic est. Quid est rebus ditius. q̄d in corde dulcius: quid in terra quietius atq̄ securius bona cōsciētia. Dāna rerū nō metuit. non verborum cōtumelias. nō corporis cruciatus: que etiā ipsa morte magis erigit q̄ deiicitur. Consciētia

Consciētia mala dr triplici ratione.

mala dr triplici rōne: vel q: est coinquinata. de qua ad Titum. i. Coinq̄nate sunt eoꝝ mens et cōsciētia. Mens quātum ad intellectum: cōsciētia quātū ad effectū: coinquinata quantū ad pctm̄. Scdo cōsciētia est mala: q: cauteriata de qua. i. ad Timo. iiii. Cauteriatam habētes cōscientiam idest corruptā praua intētione et adustam igne male concupiscentie. Nam cauteriū est corruptio carnis ex igne vel per ignem facta. Tertio cōsciētia est mala: quia perturbata. de qua Sap. xvii. Semper presumit seua perturbata conscientia: q: extollitur contra deum peccare non metuens: cum est perturbata ex remorsu vermis: vel quia extollitur alios affligendo: et hoc cū est perturbata. i. inquieta et crudelis. Un̄ consciētia perturbata eius scilz qui desperat ex crimine: et presumit seua super se ventura anteq̄ veniāt sicut fecit Cayn Genes. iiii. qui dixit anteq̄ puniretur a deo Ero vagus et profugus.

§. VI. Notandū q̄ cōscien

pš. cxxvi

tia recta in scriptura aliq̄n domus dicitur. Un̄ pš. Nisi dominus edificauerit domū: in vanū labo. domū. i. cōscientiā. Et de hac domo pōt exponi illud qđ xp̄us dixit paralytico sanato. Uade in domum tuam. Matth. x. Ubi moraliter tria imperat.

¶ Primū vt nequaq̄ quis p desidiam eiiciatur: in eo qđ dicit. Uade.

¶ Scdm vt fm rectam conscientiam operetur: in eo qđ dicit. in domum.

¶ Tertiū vt alienā vitā nō scrutet: cum dicit. tuam.

Quātū ad primū dixit paterfamilias q̄ signat dn̄m deū q̄busdā stātibus in foro. Quid hic statis tota die ociosi. ite et vos. vt habet parabolice Matth. xx. Ite em̄ est operari. Et q̄ via eundū sit docet pš. lxxxiii. dis. Ibunt de virtute in virtutē. i. de ope vnius virtutis ad opus alterius: et de bono in melius. Et quo tandē pueniat ostēdit idē pš. xli. Effudi in me aiam meā. excūdo scz de potētiis aie ad actus virtutū: et quasi declarās istā effusionē subdit. Qm̄ transibo in locū tabernaculi admirabilis scz cōsciē q̄ tabernaculū et domus dr. vsq̄ ad domū dei. s. superne glorie. Quātū ad scdm sciendū q̄ tunc quis vadit in domū suaz qn̄ operat

Domus significat cōsciētiā

fm rectā cōsciētiā. Nā q̄ domus significet cōsciaz pz per illud Eccli. xxvii. Si nō tenueris te instanter in timore domini

cito ſubuertet domus.i.cõſciẽtia tua. Tertiū ſeruãdū eſt
q ita q̄s ingrediat domū ſuā.i.cõſciẽtiā ad diligẽter per
ſcrutãdū: q non intret alienã curioſe inq̄rẽdo vitã alioꝝ:
q: minus tūc vacare poterit. Vñ dr. Prouerb. xxiiij. Non
qras impietate in domo iuſti.i.in cõſciẽtia: nec vaſtes re
quiẽ eius. Reuertẽdo autẽ ad ſcdm mẽbꝛū. Notãdū q ad
hoc vt conſciẽtia ſit recta: dꝫ ſe habere ad moduꝫ domus
materialis peroptime diſpoſite: quã diſpoſitionem notat
Salo. Prouerb. ix. vbi di. Sapientia edificauit ſibi domū
idest cõſciẽtiã. et excidit colūnas ſeptem immolauit victi
mas: miſcuit vinū et poſuit menſam.

¶ Eſt ergo pꝛima cõditio dom⁹ bene diſpoſite vt cõgruẽ
ter edificet. vñ dicit. Sapiẽtia edificauit ſibi domū.

¶ Scda eſt vt firmiter ſuſtẽtetur. vñ ſubdit. Excidit colū
nas ſeptẽ ſcꝫ ad ſuſtentandum.

¶ Tertia eſt vt delectabiliter ibi quietetur. vñ concludit.
Immolauit victimas: miſcuit vinū ꝛ poſuit mẽſam.

Certe huic domui ſic bñ diſpoſite cõgruit illud qđ dixit
xp̄s zacheo. Salus huic domui facta eſt. Luc. xix. Et q̄libꝫ
ſic ꝯſciam ſuã deberet aptare vt ſic eſſet recta. Vñ in figu
qualiter rã dictū fuit ezechie. Diſpone domui tue. Eſa. xxxviij. idest
dom⁹ cõ ꝯſciẽtie eã oꝛdinãdo. Quãtū ad pꝛimū ſcꝫ ad h vt dom⁹
ſciẽtie cõ cõſciẽtie cõgruẽter edificet: opꝫ q fundamẽtū iaciat ſoli
gruẽter dum: paries erigat in altū: tectū ponat deſurſum: ſolaria
edificat. intra multiplicent in mediū. Solidū autẽ fundamẽtū eſt
ffunda- petra: petra aūt erat xp̄s. ait aplꝰs.i.ſignificat xp̄m. Et fun
mentū. damẽtū aliud in domo.ſ.recte ꝯſciẽ nemo pōt ponere pꝛe
ter id qđ poſitū eſt qđ eſt xp̄s ieſus.ſ.ad Coꝛ.iij. hoc eſt fi
des ei⁹. Vñ ꝛ ſaluatoꝛ nr̄ loquẽs de viro ſapienti dicit. q
edificauit domū ſuã ſupꝛa petrã. Mat. vij.i.cõſciẽtiã ſuã
ſup verã fidẽ doctrine ei⁹. Et ideo vt ſubdit ibi deſcẽdẽte
pluuia.ſ.tentationū: q̄ ſunt a demonijs exiſtẽtib⁹ in aere:
et flãtib⁹ ventis ambitionis ꝛ inanis glie: q̄ ſunt a mūdo
ꝛ ſupuenientib⁹ fluminib⁹ ꝯcupiſcentiaꝝ q̄ ſunt a carne:
et irruentibus in illã domū: nō cecidit ſed ſtetit: q: funda
Paries. ta erat ſupꝛa firmã petrã. Paries q̄ a fundamẽto ſurgit
ꝛ verſus celū erigit: eſt ſpes pcedens a fide ꝛ reſpiciens
dei pmiſſum: q̄ paries ad modū dom⁹ eſt quadruplex. vi
delicet expectatio pmij in celis: expectatio venie de pctis:
expectatio auxilij in agẽdis: ꝛ expectatio refrigerij in ad
uerſis. Vñ aplꝰs.ij. ad Coꝛ. v. Habem⁹ domū nō manufa
Tectū. ctã.ſcꝫ cõſciẽtiã: in celis: videlꝫ p ſpem. Tectū talis dom⁹
ſcꝫ ꝯſciẽtie recte eſt charitas. De qua dr. Pꝛouerb. x. Uni
uerſa delicta operit charitas. Hec oĩa ſuſtinet ſicut tectuꝫ
domus.ſcꝫ grandinẽ caloꝛẽ et hmōi: q̄ ſignificant tribula
tiones. Reſpicit etiã tectū in extremitatib⁹ ſuis terraꝫ: q:
nō ſolū cõtẽplat deū in altitudine: ſed etiam inclinat ad
ſuffragãdū pximo. In cui⁹ figurã paralytic⁹ iacẽs in lecto
Solaria a quibuſdã per tectū domus fuit ſubmiſſus ante chꝛiſtū ꝛ
inde curat⁹. vt habet Mark. ij. ꝛ Luc. v. Solaria huius
domus ſunt quattuoꝛ. de q̄bus dr. Sap. viij. Sobꝛietatem
et ſapientiã docet iuſticiã et virtutem: q̄bus vtilius nihil
eſt in vita hoībus. Eſt igitur pꝛimum ſolarium ſobꝛietas
ſeu temperãtia que facit abſtinere a ſupfluis delectatiõi
bus: et in hoc ſolario ſunt plures camere ſiue officine. ſcꝫ
virtutes ei annexe: de q̄bus nūc nō opꝫ dicere bꝛeuitatꝭ cã.
Scdm ſolariū dr: ſapiẽtia: q̄ pꝛecauet inſidias in agendis
hñs cameras ſuas: videlꝫ virtutes annexas. Tertiū eſt iu
ſticia in malis vitãdis pximoꝝ in miſerijs ſubleuãdis: ha
bẽs ꝛ ipa multas cameras.i.virtutes annexas. Quartū eſt
virt⁹.i.foꝛtitudo in perferendis moleſtijs cū ſuis camerís
idest virtutibus annexis. Uade ḡ in domū tuã.i.cõſciẽtiã
ſic recte edificatã de ſolario in ſolariū: ꝛ de officina in offi
cinam. et de camera in camerã virtutū diſcurrẽdo: ꝛ ſic re
cte operaberis. Hanc tñ domū cõſciẽtie non tu: ſed pꝛinci
Domus paliter de⁹ edificat. Et ideo bene dr: q ſapiẽtia ſcꝫ xp̄s edi
ꝯſcie fir- ficauit ſibi domū. Quantū ad ſcdm ad hoc vt dom⁹ fir
miter dꝫ miter ſuſtentetur cū lata eſt ꝛ alta requirunt plures colū
ſuſtẽtari ne que ſuſtineant pondus. Septẽ autẽ colūnas ſapiẽtia

excidit ad ſtabiliendum ꝛ ſuſtẽtandū domū conſcientie: Septe
alꝯ ppter diuerſos impulſus vitioꝝ corrueret. Et ſunt he colūne
ſeptem colūne ſeptẽ cõditiões vere penitẽtie: quas ponit reqrunt
aplꝰs.ij. ad Coꝛ. vij. dicẽs. Que enī ſcdm deū triſticia eſt pe ad do-
nitentiã in ſalutẽ ſtabilẽ opat. Operat enī in nobis ſoli mū con
citudinẽ: ſed deſideriū: ſed defenſionẽ: ſed indignationẽ: ſciẽtie ꝛ
ſed timoꝛẽ: ſed emulationẽ: ſed vindictã. ſcdm Hug. cardin. q̄d ſigni
Eſt igit pꝛima colūna ſolicitudo.ſ.ad bñ cuſtodiendū ſen ficatur
ſus ſuos: q̄ ſunt feneſtre aie ſeu poꝛte p quas ingredit dia p eas.
bolus vt furetur theſaurū virtutum. Vñ ſolicite vigilare
opꝫ q docet xp̄us Math. xxiiij. Si ſciret paterfamilias q̄
hoꝛa fur venturus eſſet: vigilaret vtiq et nō fineret per
fodi domū ſuã. Scda eſt deſideriū.ſ.placẽdi deo qui eſt
feruoꝛ charitatis multū domū cõſciẽtie foꝛtificãs ꝛ abſoꝛ
bens pctã quotidiana: ſicut ignis guttas aque. In huius
figurã zacheus deſiderãs xp̄m videre et non valẽs ppter
paruitatẽ ſtature. aſcẽdit in arboꝛẽ ſycomoꝛi: ppter quod
deſideriū xp̄s dixit. Deſcẽde q: in domo tua opꝫ me mane
re. Aſcẽſio autẽ in arboꝛẽ ſignat aſcẽſum mẽtis p meditas Luc. xix.
tionẽ et affectum ad crucẽ ſeu paſſionem xp̄i. Circa qđ di
xit Bern. ſup Can. Quid efficacius ad curandū cõſciẽtie
vulnera: necnon ad purgandū anime mentẽ q xp̄i vulne
ruꝫ ſedula meditatio. Tertia colūna dr: defenſio: vt ſi cū
inimicus vult circundare domū conſciẽtie ꝛ intrare per
deſperationẽ vel laſciuiã vel p alia vitia: defendat ſe q̄s
viriliter reſiſtẽdo. Quod quia nō fecit mulier que fuit po
ſita ad cuſtodiã domus yſboſeth regis iſrael: ſed doꝛmita
uit. intrantes duo pꝛincipes latronum domū occiderunt
ipſum regẽ percutiẽtes in inguine. vt habet.ij. Regū.iiij.
Ad figurandū q ſi mulier.i. rō nō defendit ſe ꝯ tentatio
nes: ſed doꝛmiat: occidit anim⁹ et dom⁹ cõſciẽtie ſpoliat.
Quarta colūna dr: indignatio ꝯ ſeipſum deteſtãdo pec
catū cõmiſſum inquãtū eſt dei offenſa. Et quãto quis ma
gis indignat et deteſtat pctm: tãto foꝛtioꝛ eſt colūna. Nō
autẽ dꝫ quis indignari ꝯ naturã pctõꝛis vel ꝯ perſonã eū
ad miſericoꝛdiam ſuſcipiẽtis. Sicut indignatus eſt frater Luc. xv.
pꝛodigi de patre ſuſcipiẽte ipſum pdigū reuertentem ad
penitẽtiã ꝛ ad domū paternã: adeo indignat⁹ q noluit in
domū introire. Sed ipſe pdigus indignat⁹ ꝯ ſuam culpã
intrauit domū: et honoꝛabiliter ſuſceptus eſt. Quinta co
lūna eſt timoꝛ: qui in pctõꝛib⁹ aliqualiter diſpoſitis in cõ
ſciẽtia ſolet eſſe pꝛincipalr de penis inferni. Et hic timoꝛ
lꝫ nō ſit ſufficiẽs ad ſalutẽ: tñ cauere facit a multis malis:
Et ideo bonus. Timoꝛ enī dñi expellit pctm: vt dr: Eccī.i.
Sed in recte ꝯſcientiatis timoꝛ iſte eſt de non offendẽdo
deū ne amittatur grã beniuolentie eius: et iſte eſt neceſſa
rius. Unde Eccī. xxvij. dr. Si non in timoꝛe dñi tenueris
te inſtanter cito ſubuertet domus tua. Sexta colūna eſt
emulatio illa videlꝫ de qua dicit aplꝰs. Emulamini chariſ
mata melioꝛa.ſ.ad Coꝛ. xij. Hec emulatio impoꝛtat affe
ctum magnū habendi dona ſpūalia que videt in pꝛoximo
cum quadã triſticia de defectu illoꝝ bonoꝛum que i ſe eſſe
nō videt. Et hoc facit hoīem laboꝛare ad pficiendū in via
dei. Hanc emulationẽ videtur habuiſſe martha que xp̄m
excepit in domū ſuã. vt dr: Luc. x. ppter qđ quaſi dolẽs q
ſoꝛoꝛ ſua erat magis dedita ſpūalibus: q: ſedens ſec⁹ pe
des dñi audiebat verbū illius dixit xp̄o. Dñe non eſt tibi
cure q ſoꝛoꝛ mea reliquit me ſolã miniſtrare. Septima
colūna dicitur vĩdicta.i.punitio de ipſis peccatis. Quãto
enī q̄s plus peccauit et grauius tãto magis debet dolere
et ſe coꝛpoꝛali affligere. Eſt enī penitentia vt dicit Aug.
quedã dolentis vindicta: puniẽs in ſe qđ dolet cõmiſiſſe.
de pen. diſ. iij. penitentia. Quod optime ſeruauit maria
magdalena: q̄ intrans in domū vbi xp̄s erat: ſtans retro
lachꝛymis cepit rigare pedes ꝛc. Luc. vij. Has igit ſeptẽ
colūnas domum cõſciẽtie ſuſtẽtantes: ſapientia chꝛiſtus
excidit ex ſe pꝛocedentes: pꝛoponens etiã homo per libe
rum arbitrium in domo conſciẽtie habitare: ſupponit
has etiam colūnas. Uade ergo in domum ad huiuſmodĩ

colūnas supponendū vel reficiendū. Possunt etiā intelli
gi ꝑ has colūnas septē dona spūssancti. Quantū ad ter
tiū principale dico ꝙ ad bonitatē dom⁹ requirit ꝙ delecta
biliter ibi hō quiescat. dr̄ em̄ Prouer. xxvij. ꝙ fum⁹ stillicī
Tria sūt diū et litigiosa mulier expellūt hoīem de domo. et hoc iō
ꝗ inquie q: inquietāt ipm̄. Et fumus quidē qui in altum ascēdit est
tāt hoīez mentis elatio. Mulier litigiosa est sensualitatis ꝯdictio
in domo ad spiritū. Stillicidiū est peccõꝝ etiā paruoꝝ vilipēsio: seu
curatiōis eoꝝ neglectio. Sed diuina sapiētia in domo cō
scientie quā edificauit vt sibi sit quies ⁊ leticia posuit mē
sam sacroꝝ eloquioꝝ bonoꝝ spūaliū que defendunt nos
ꝯ volentes inquietare. Vn̄ ps̄. xxij. Parasti in conspectu
meo mensam aduersus eos qui tribulāt me. Immolauit
victimas. i. sacrificia xp̄i et sanctoꝝ quibus seipsos obtule
runt morti. Proposuit vt in eucharistia ⁊ alijs sacris. Sic
Luc. xv. pater filio prodigo in domū reuerso obtulit vitulum sagi
natū in esum. Miscuit etiā vinum qđ letificat cor hoīs: et
oēm mentē facit securā. vt dr̄. iij. Esdre. iij. idest spirituales
ꝯsolationē et leticiā. De qua domo ꝯsciētie sic ꝑparata di
cit sapiēs. Intrās in domū meā scz cōsciētie cōquiescā cū
illa. Nō em̄ hz amaritudinē cōuersatio illi⁹: nec rediū cō
uictus illius: sed leticiā ⁊ gaudiū. Sap. viij. Qđ gaudiuz
Septez causat et septē fructib⁹ ipsius cōsciētie: q̄bus fruimur scz in
fruct⁹ bo vita p̄nti. Et hoꝝ primus est. q: ipsa est radix charitatis
ne ꝯsciē. Vn̄. j. ad Tim. j. Finis p̄cepti est charitas de corde puro ⁊
ꝯsciā bona scz p̄cedēs. Et Ber. in li. de ꝯsideratōe. Forti
tudo tua fiducia fidelis cōsciētie. Scđus fruct⁹ est iuitor
Ps̄. v. dictatis. Vn̄ ps̄. orabat. Dirige in cōspectu tuo viā meam.
Glo. in cōspectu tuo. i. i cōsciā vbi solus de⁹ videt. via que
ducit est via veritatis. et subdit. qm̄ nō est in ore eoꝝ veri
tas. s. inimicoꝝ qui falso opinant̄ de conscientia alterius.
Sed vt dic̄ Greg. Quē em̄ cōsciā defendit: liber est inter
accusatiōes: et liber sine accusatiōe esse non pōt: si sola q̄
interius adiacet cōscientia accuset. xj. q. iij. in circis. Ter
tius fructus est ornat⁹ venustatis. s. aie que est spōsa xp̄i.
Vnde dicit ipe sponsus aie sancte Cant. iiij. O pulchra
es amica mea: ꝙ pulchra. s. quod interiorē dispositionē et
exteriorē conuersationē. Et ideo dicit bis pulchra: oculi
tui colūbarū ꝑ diligentē circūspectionē absq̄ eo qđ intrin
secus latet scz in conscientia ꝑ bonoꝝ ornatū scz ꝑpositio
nem. Quartus est retractoriū a pctīs. Quē em̄ consciē
tia mordet ⁊ stimulat ꝙ aliq̄d sit illicitū: per hoc retrahit
Nota ꝯ a pctō in quo labi posset. Considerat em̄ illud Iaco. iiij.
doctos. Scienti bonū ⁊ nō facienti pctm̄ est illi. Et. ij. Pet. ij. Me
lius erat illis nō cognoscere viā iusticie: ꝙ post agnitionē
retrorsum cōuerti ab eo qđ illis traditū est sancto manda
to. Nec tn̄ propter hoc fugiendū est ad latebras ignorant
tie: vt dicit Augu. Quia affectata ignorātia pctm̄ auget:
nō minuit. Et ꝙ cōscientia retrahat a maloꝝ prouocet ad
bonū ostēdit̄ Prouerb. xij. Et qui promittit et quasi gla
dio pungitur conscientie. Nam instinctus conscientie ꝑ
mittit premiū benefacienti ⁊ pungit minādo penā eternā
bona negligēti. Quintus est thesaurus honestatis. de q̄
Eccl. xiij. Bona est substātia cui nō est pctm̄ in cōscientia.
Quod tā de substātia rerū terrenarū ꝙ spiritualiū intelli
gi pōt: vt scz nec de virtutibus nec sciētia superbiat: ⁊ tēpo
ralia illicite non retineat. Hinc Cassiod. in epl̄is. Quid ac
quiri ait putatur vbi bona cōscientia perditur: aut in qua
parte possit homo ꝑficere: si innocentiā ꝑbat⁹ fuerit ami
sisse. Sextus est testimoniū bonitatis. ad Rom. ij. Testi
moniū illis reddēte ꝯsciētia ipsoꝝ. Vn̄ Greg. sup Ezech.
Quid p̄dest si oēs laudēt ⁊ cōsciētia accuset: aut q̄d pote
rit obesse si oēs derogēt ⁊ ꝯsciētia defendat. Et Bern. sup
Can. Omnino sufficit aduersus nos loquētiū iniqua opi
nio bonoꝝ cū testimonio cōsciētie. Septim⁹ fruct⁹ bone
cōsciētie est cōuiuiū delectabile. Nam vt dr̄ Prouerb. xv.
Mens secura q̄si iuge conuiuiū. securitatē autē mētis fa
cit bona cōsciētia. Vn̄ et sapientia parauit mēsam miscuit
vinū: qđ vinū etiā intelligi pōt de sanguine xp̄i qui princi

paliter operat̄ cōsciētie bonitatē. Vnde apl̄s ad Heb. ix.
Sanguis xp̄i emundauit cōsciētiā nostrā ab operib⁹ mor
tis ad seruiedū deo viuēti. Quātū ad quartū de ornatu
dom⁹ requirit̄ ꝙ sit picturata. i. exēplis sctōꝝ edocta. Vn̄
quidā rex turpis specie cubiculū suū depingi fecit pulcher
rimis imaginib⁹ vt earū aspectu vxor sua pulchrū pareret
filiū. Cur xp̄ianus domū sue cōsciētie in memoria bonorū Consciē
exēploꝝ non depinget: vt vxor sensualitatis ꝑles virtutū tie orna
gignat. Scđo requirit̄ ad ornatū domus ꝙ sit odorib⁹ tus.
nō fetorib⁹ referta: qđ fit per bonā famā et honesta cōuer
satione et virtuosa. Vn̄ apl̄s. ij. ad Coꝝ. ij. Xp̄i bonus odor
sum⁹ deo in omni loco. Et in figurā huius dr̄ de domo vbi
christo facta est cena a martha ⁊ maria ꝙ domus repleta
est ex odore vnguenti. Ioh. xij. c. Tertio pertinet ad or
natum dom⁹ vt sit bene illustrata lumine grē vel lucerne
lumine scripture veritatis. Vnde etiaz in figuram mulier
vt adinueniret drachmā accendit lucernā ⁊ euertit domū
vt habetur parabolice Luce. xv. cap.

§. VII. Sed queri pōt vtrū

quis scire valeat se habere rectā cōscientiā lumine. scz grē Circa cō
illustratā: an non. Ad qđ r̄ndet̄ fin Alexā. de al. ꝙ septem scientiaz
sunt differētie hoīm circa hmōi attēdēde. Aliq̄ em̄ putāt septē sūt
se hr̄e bonā conscientiā et grām seu charitatē: sed neutrū differen
habēt. alij sciunt ꝙ illā non hn̄t. alij dubitāt de h. alij opi tie hoīz.
nant̄ ꝙ habeāt gratiā ⁊ bonā cōsciētiā. alij experiunt̄ sed
non hn̄t de hoc sciētiā. alij hoc sciūt tm̄ per reuelationem
septimi hoc sciūt ꝑ cām et certā visionē. Primi ḡ sunt in
fideles ⁊ heretici: imo etiā xp̄iani quidā tepidi: qui nō illu
strātes cōsciētiā suā ex ignorātia crassa: mortalia cōia nō
credūt mortalia esse. Vn̄ in his ꝑseuerāt: et sacrm̄ eucha
ristie indigne percipiūt. ꝑpter quod dicit apl̄s. j. Ad Coꝝ.
xj. Probet autē seipsum homo. i. conscientiā examinet. et
sic de pane illo edat. In tali cecitate fuit aliq̄n paulus: vt
ipse testatur. Nam captus a romana militia hierosolymis
iudeos ad quoꝝ petitionem captus fuerat sic alloquitur.
Ego omni conscientia bona conuersatus sum ante deum
vsq̄ in hodiernū diē. Actu. xxiij. Qui tn̄ ꝑsecut⁹ fuerat ec
clesiam putans bene facere. Secundi sunt qui sciunt se
hr̄e non bonā cōsciētiā: vt hi qui sciunt se esse in mortali
actu vel ꝑposito nō penitentes: ad quos pōt illud dingi
Eccl̄s. vij. Scit cōsciētia tua: q: tu crebro maledixisti alijs.
Tertij sunt qui dubitant se habere bonā conscientiam:
qui scilz hn̄t rationes eque fortes ad hoc ꝙ sint in gratia:
sicut ad oppositū: puta cum vident se esse tepidos i amā
do deū: non habēdo affectū orandi ⁊ ad alia spūalia: vel
multū remissum parum dolorem sentire de pctīs ⁊ huius
modi. Et ex opposito considerant nullam voluntatē se ha
bere peccādi mortaliter: sed ꝑpositū abstinendi: detestari
peccata cōmissa rōne et hmōi. Tales dicere possunt illud
apl̄i. Nihil mihi cōscius sum: sed nō in hoc iustificatus suz
j. ad Coꝝ. iiij. Quarti opinātur se habere bonā conscien
tiam ⁊ se esse in grā: etiam ꝑbabiliter cū formidine tamē
aliqua de opposito: sicut illi qui vidēt se feruētes in amo
re dei et proximi: ⁊ amare lugere dei offensas paratos ad
sufferendū aduersa. Sentiunt tamen aliq̄n rebellionem
carnis ad spiritū et fragilitatē. et hi dicere valent illud. ij.
Corinth. j. Gloria nostra hec est testimoniū cōsciētie nr̄e:
ꝙ in simplicitate cordis ⁊ sinceritate dei et non in sapiē
tia carnali/sed in grā cōuersati sumus. Quinti experiū
tur se habere gratiā a bona cōsciētia: sicut illi qui sentiunt
dulcedinē diuine bonitatis in orōne. et gustant ꝙ suauis
est dn̄s. ad qđ inuitat ps̄. Gustate et videte qm̄ suauis est ps̄. xxxiij.
dn̄s: beat⁹ vir qui sperat in eo. Gustate ait scilz noticia ex
perimētali et affectiua causata ex re vnita sensui: gust⁹. scz
et affect⁹. Videte scz cōtēplando ei⁹ bonitatez: qm̄ suauis
est dn̄s aie querenti eū et grē possessionē. Beatus vir qui
sperat in eo: scilicet habens conscientiam bonam. Nam ꝙ
conscientia bona significet spem: patet ex illo apostoli

.j. ad Tim. .j. Charitas de corde puro ſcȝ procedit et cōſciētia bona. Ubi gło. i. ſpe vera q̄ cauſaṫ ex dei amicitia: ſicut et ſpes cauſaṫ ex bono cōſciētia. Iſta tn̄ cognitio nō eſt per mediū infallibile: ſed p ſigna. Et q̄ de bona ɔſciētia queat haberi experimētalis cognitio ꝓbaṫ Apoc. ij. vbi dicitur. Uincēti dabo māna abſconditū. Uincenti ſcilȝ vitia dabo māna abſconditū. i. dulcedinē ex inhabitatione xp̄i in domo cōſcientie. Abſcōditū: q: ab alijs non videṫ: nec clare a ſeipſo ſentiṫ. Et dabo ei calculū candidū. i. habitū grē ꝛ charitatis: q̄ grā lucet et emūdat: inde đr candidū. Calculus aūt hic đr carbūculus: ꝛ nomē nouū ſcriptū qđ nemo ſcit niſi qui accipit. hoc nomē eſt quo filij dei per adoptionem efficimur. Sexti ſunt qui ſciūt ſe hr̄e bonā conſciētiā et gratiā p reuelationē dei: qđ habuit Abraā qn̄ dn̄s ei dixit p angelum. Nūc cognoui q̄ timeas deum. Gen̄. xxij. Cognoui. i. cognoſcere te feci q̄ timeas deū. ſ. timore filiali: qui ſine grā ꝛ cōſciētia bona eſſe non poteſt. Septimi ſunt q̄ ſciunt p cauſaȝ rei vel rōne rei: vt hi qui clare viderunt diuinā eſſentiā in vita pn̄ti: ſicut moyſes in veteri teſtamēto: et paul⁹ in nouo qn̄ rapt⁹ fuit ad tertiū celū. Un̄ ipſe dicebat. Certus ſum q̄ nec mors nec vita ꝛc. ſeparabunt nos a charitate xp̄i. ad Rom̄. viij.

§. VIII. Hec ergo bona cōſcientia

Domus cōſciētie efficitur ſpelūca latronū ex ſeptez modis.

ſcientia đr domus. de qua xp̄us dixit. Domus mea domus orōnis vocabiṫ. Et de mala ſubdit. Uos autē feciſti illam ſpelūcā latronū. Mat. xxi. Facit aliq̄s domū cōſciētie ſpeluncā latronū ex ſeptē malis q̄ reperiunṫ in ea. Et primū eſt: q: bellū inteſtinū generat dū vna cogitatio alteri recalcitrat. Sen̄. Timidū nō facit animū niſi rep̄henſibilis vite cōſcientia. Scđm malū eſt: q: primū excecat. q: cū quis ab intra habituatus mala cōſcientia: ad extra mala operari incipit primo cauſa ruine inſiſtit. Un̄ aplš. .j. ad Cor. viij. Si q̄s viderit eū qui hȝ ſciētiā in idolio recūbentē: nonne cōſcientia eius cū ſit infirma edificaṫ ad manducādū idolothita: ꝛ peribit infirm⁹ frater in cōſciētia tua. Tertium mūda immūda ſibi apētat ſeu facit. ad Titū. .j. Oīa munda mūdis. coinq̄natis aūt et infidelib⁹ nihil eſt mundū: ſed inq̄nate ſunt eoꝝ mens ꝛ cōſciētia. Quartū malum eſt: q: difficilē viā parit cū iniuſtis: q̄ dicūt Sap̄. v. c. Ambulauim⁹ vias difficiles. Cō ɔ̃rium ſuadet aplš ad Heb. x. dicens. Accedamus ad ſacerdotē magnū xp̄m cum vero corde ī plenitudie fidei aſp̄ſi corda a cōſciētia mala. Hinc et Sen̄. Mala ɔſciētia ſepe tuta eſt: ſecura nūq̄. Quintum ad errorē adiuuat: ita vt nōnūq̄ ad hereſim inducat .j. Tim̄. iiij. In nouiſſimis tp̄ibus diſcedēt quidā a fide attendētes ſpiritib⁹ erroris ꝛ doctrinis demonioꝝ in hypocriſi: loquētiū mendaciū ꝛ cauteriatā habentiū ſuā cōſciētiā. i. corruptā ꝛ cōcupiſcētiā aduſtā. Sextum ad gehennem edificat. Oīe eñ qđ contra ɔſciētiā fit etiā erroneā ſi durat: vel qđ non eſt ex bona cōſciētia edificat ad gehēnam. xxviij. q. .j. omnes. Septimū malū eſt: q: triſticiam continuat in magnū grauamē aīe. Sap̄. xvij. c. Semp preſumit ſeua perturbata ɔſciētia. Et Iſiđ. dicit. Nulla pena grauior q̄ mala conſcientia.

§. IX. De cōſciētia ſcrupuloſa

poteſt exponi illud pš. liiij. Saluū me fecit ſcȝ deus a puſillanimitate ſpiritus et tempeſtate. Ubi tria poſſunt notari.

¶ Primum eſt ſcrupuloſe conſcientie ſanatio. ibi. Saluum me fecit.

¶ Secundum ſcrupuloſe conſcientie cauſatio. ibi. A puſillanimitate.

¶ Tertiū ſcrupuloſe cōſciētie nociua aggrauatio ſeu ꝓpagatio. ibi. Et tempeſtate.

Incipiendo autē a ſcđo vt ordinarius loquamur. Sciēdū q̄ ſcrupul⁹ eſt vacillatio quedā cōſurgēs cū formidine ex aliquibus cōiecturis debilib⁹ et incertis. Unde videṫ

quid eſt ſcrupul⁹

eſſe ſcrupulus id qđ apud alios đr puſillanimitas: que eſt tedio ſeu timore rerum aduerſarum inercs ꝛ incōſiderata fracti animi deiectio. Et ſic vtrūq̄. ſ. tam ſcrupul⁹ q̄ puſillanimitas importat inordinatū timorē. Un̄ ipſe ſcrupul⁹ a quibuſdā vocaṫ erronea cōſciētia: ab alijs timor cōſcientie ꝛ ab alijs puſillanimitas. Contra qđ đr Eccli. vij. Noli eſſe puſillanimis in aīo tuo. Sciendū autē ſm Alb. in lib. de q̄ttuor coeuis. q̄ differētia eſt inter ſciētiā: fidē: opinionē: dubitationē: ꝛ ſcrupulū ſeu ſuſpitionē. Nā ſcientia proprie eſt eoꝝ que cognoſcunṫ per cām: et q: impoſſibile eſt aliter ſe habere. Fides aūt eſt ꝑfecta ꝑſuaſio vni⁹ ꝑtis ſeu cōcluſionis p multa ꝓbabilia vel autoritatē dicentes: et hoc etiā appellaṫ credulitas et cōſciētia. Opinio autē eſt acceptio vnius partis cū formidine alterius: ita tamē q̄ ad illam quā formidatur non habeṫ ratio expreſſa: formidatur tn̄ ꝓpter debilitatē rōnis alterius partis. Dubitatio vero eſt interminat⁹ motus rōnis ſup vtrāq̄ partem cōtradictionis p equalia media ita q̄ nō magis pēdet ad vnā partē q̄ ad aliā: ꝛ hec etiā đr ambiguitas. Demū ſcrupulus ex leuibus cōiecturis ſeu medijs ꝛ multū debilib⁹ mouetur ad vnā partiū. Et hic etiā đr ſuſpitio ꝛ puſillanimitas ſpūs que repellenda eſt. Un̄ đr. vj. q. .j. oues. Oīs ſuſpitio potius eſt repellenda q̄ approbanda vel recipienda. Et ratio aſſignatur in. iij. parte: cū dicaṫ. Et tempeſtate. In qua quidē tertia pte notatur effectus nociuus qui ſequiṫ ex ipſa puſillanimitate ſeu ſcrupulo. Inducit eniȝ ad quoddā tediū et triſticiā aggrauantē animū: vt nil boni ei agere libeat. Et ſic velut tēpeſtas q̄ deſcendit in egyptū cōſumpſit oīe qđ repperit viride. Sic triſticia procedens ex ſcrupulo conſumit vigorem et robur animi. Diminuit etiā audaciā alioꝝ ad bonum ſui exemplo. Propter qđ dn̄s precepit q̄ hi q̄ erāt cū gedeone pugnaturi ɔ̃ hoſtes formidoloſi ꝛ puſillanimes non irent cum alijs: ſed reuerterenṫ domū: videlȝ ex timore fugiendo alioꝝ audaciā debilitarent: vt habetur Iudi. vij. Et in figurā ſcribiṫ Ione. .j. q̄ hi qui nauigabāt cū Iona ꝓpheta orta tempeſtate in mari oēs timuerūt valde: ſed ipſo Iona ab eis ſemoto ceſſauit tēpeſtas et ſecuri facti ſunt. Inducit demū ſcrupuloſa cōſcientia tēpeſtatē deſperatiōis a qua liberari ſe petebat. pš. lxviij. đi. Non me demergat tēpeſtas aq̄ ſcȝ deſperationis. Un̄ ꝛ Bern̄. Puſillanimitas parat ꝑturbationē: perturbatio deſperationē: deſpatio vero interimit. In cuius figurā legiṫ. .j. Mach̄. ij. q̄ quidā ſcrupuloſi ex ſocietate machabeoꝝ quia noluerunt ſe defendere contra hoſtes bellantes aduerſus eos in die ſabbati: timētes ne ꝓpter hoc violarēt ſabbatū occiſi ſunt ab eis. Cauſaṫ autem iſta ſcrupuloſitas ſiue puſillanimitas inducēs tēpeſtatē multoꝝ maloꝝ quandoq̄ ex cōplexione ad timorem idonea: vt eſt cōplexio frigida: puta in feminis vetulis ꝛ melācholicis. Timor eñ naturalr̄ ſm Damaſ. cor cōſtringit: ſicut ꝛ frigida conſtringunt: ꝛ cōgelationē faciūt ad quē motum cōtractionis imaginatio moueṫ a timoris diſpoſitione: ita vt cōcipiat quis aliqđ eſſe futurū malū: et per cōſequēs fugiēduȝ. Aliq̄ cauſatur puſillanimitas ſeu ſcrupulus ex egritudine maniaca vel melancholica: q̄ eſt infirmitas capitis: p quā lediṫ imaginatio et q̄nq̄ ratio. Un̄ Gal. et Auic. dicunt q̄ mania eſt infectio anterioris cellule capitis cū diminutione imaginationis. Melācholia vero eſt infectio medie cellule capitis cū diminutiōe rationis. Cauſaṫ et aliq̄n ſcrupulus ex tentatione diabolica. poteſt eñ diabolus deo permittēte mouere melācholicos humores in hoīe: p quos imaginatio vel errare poteſt: aut turbari ad timorē inordinatū. Un̄ et Auic. dicit q̄ q̄buſdā medicis viſum eſt q̄ melācholia cōtingat a demonio. Aliq̄n vero ꝓcedit puſillanimitas ſeu ſcrupulus ex regiminis corporalis negligētia. ſ. per nimiā abſtinentiā: vigilias et hmōi. Unde beatus Hiero. Rationalis hoīs dignitatem amittit: qui vel ieiunium charitati: aut vigilias prefert ſenſus integritati; vt per immoderatam abſti-

Differūt ſciētia fides opinio ꝛc.

Opinio

Dubitatio.

Scrupul⁹ ſeu ſuſpitio.

Un̄ cauſaṫ puſillanimitas vel ſcrupul⁹

melācholia vn̄ cōtigat ſm Auic.

nentiam atq; indiscretā psalmoꝝ vel officioꝝ decantatio-
nē aut amentie aut tristicie.i.melācolie notam incurrat.
de ꝯsecra.disti.v.nō mediocriter. Aliqñ causant scrupuli
ex societate timidorum. Nam vnus scrupulosus facit aliū
scrupulosū. Remouēde igit hmōi sunt cause: ne ipsa pu-
sillanimitas tempestatem inducat: ⁊ demū in infernū de-
uoluat. Quod inde consequi ostēdit ps̄. qui postq̄ dixit.
ps̄.lxviij Nō me demergat tēpestas aque: vt expositū est. Subdit.
Neq; absorbeat me profundū.i.infernus.

Scrupulositas quō remoueat. Tob.iij.

§. x. Quō autē remoueat

talis scrupulositas declarandū est nūc reuertēdo ad pri-
mā pte: vbi dr. Saluū me fecit.s.ab hmōi. Saluat ab isto
malo sic et ab aliis ãcīcis principaliter deus. Vñ et dixit sa-
ra vxor Tobie dñs loquēs. Post tēpestatē.s.scrupulositā-
tis tranquillū facis. Saluū autē facit ab hmōi tanq̄ per
instrā ꝑ morales medicos: platos ⁊ ꝯfessores: cōsultores
idoneos. Nō autē debēt scrupulosi dure corripi: sz anima-
ri ad deponendū pusillanimitatē ⁊ scrupulū ostendendo
Septez sunt re ꝑ q̄s erronea cōscientia pōt rectificari. pericula supradicta nisi sequat medici spūalis monitum.
Septē autē sunt regule quarū adminiculo cōsciētia scru-
pulosa seu erronea deponi pōt ⁊ debet: ⁊ sic saluari.

¶ Primū videlz debita ad gratiā dei ꝑparatio.
¶ Scdm solicita sacre scripture indagatio.
¶ Tertiū orationis deuote continuatio.
¶ Quartū opinionis alicuius tuta electio.
¶ Quintū obedientie humilis imitatio.
¶ Sextū scrupuloꝝ animosa abiectio.
¶ Septimū pceptoꝝ discreta epikeizatio.i.interptatio.

Que septem iubet hr̄e eterna sapiētia Prouer.ij. etsi nō
fm ordinē positū di. Si susceperis sermōes meos. subaudi
mō debito quoad septimū: ⁊ mādata mea custodieris pe-
nes te.s.obseruādo: ⁊ sic te ad gratiā ꝑparādo quoad pri-
mū. Si sapientiā inuocaueris.s.ꝑ orōnem: quoad tertiuz
et inclinaueris cor tuū.s.ꝑ obedientiam quoad quintum
prudētie.s.eligēdo opinionē tutā q̄ad quartū. Si q̄sieris
eā q̄si pecuniā: quoad sextū.s.animose abijciēdo scrupu-
la: tūc intelliges timorē dñi ⁊ sciam dei iuenies: q̄ facit re-
Prima regula ctam ꝯsciam. Pria igit regula est: vt q̄s se ad grāz ꝑpara-
ret quārū pōt seruādo mādata dei. de pctis ꝑpetratis dolē-
do ⁊ cōfitendo. Nā q̄cūq; facit qđ in se est fm Tho.in.iiij.
nulli tali abstrahit de⁹ grām: sed infallibilr infundit: ⁊ lu-
mē doni sapie. scie. cōsilij. ⁊ intellect⁹ tribuit q̄bus iuuari
pōt ad depositionez erronee ꝯscie. vñ ipe dicit ꝑ Hiere.c.
iij. Cōuertimini filij reuertētes quārū.s.in vobis est: ⁊ ego
sanabo auersiones v̄ras. Et ꝑ Ezech.c.xviij. Nunq̄d volū-
tatis mee est mors impij: et nō potiº vt cōuertat et viuat.
Et ꝑ Esa.xlix.dicit. Nunq̄d obliuisci pōt mulier infantem
suū vt nō misereat filio vteri sui. Etsi illa oblita fuerit: ego
tñ nō obliuiscar tui. Figurā huiº habes.ij.Reg.xiiij.in ab-
salone fratricida recepto ad grām a pr̄e suo dauid reco-
Secūda regula. prouerbioꝝ.ij. gnita offensa se humiliādo. Scđa regla est solicita sacre
scriptureindagatio. vñ dicit Salo. Si q̄sieris eā q̄si pecu-
niā. amatores mūdi: q̄ studiū hn̄t acq̄rēdi pecunias piece-
prorē querūt pmo bñ doctū: in arte ꝑ quā volūt acq̄rere
pecuniā: vt doceat eos subtilitates ⁊ modos acquirendi:
exinde sunt soliciti ad vidēdū ⁊ recolligēduz libros suoꝝ
cōputoꝝ: auxilia etiā q̄rūt alioruz. Et sic etiā spūalr q̄ri dz
sapia scripturarū diuinarū. vñ Prouerb.i. dr. Audiens sa-
piēs sapiētior: erit. ⁊ intelligens gubernacula possidebit.
Aiaduertet parabolā ⁊ interptationē verba sapientum ⁊
enigmata eoꝝ. Hinc Hiero.ad paulinū. Intellige te in sa-
cris scripturis sine pūio ⁊ mōstrante semitā non posse in-
gredi. Et exēplificat de q̄buslibet artibus: ⁊ de paulo qui
post annos.xiiij.cōtulit cū aplis euāgeliū. ⁊ saluatore no-
stro duodēni interrogāte doctores in tēplo. Deinde deb3
quis assiduº esse in lectiōe scripturarū. vñ Hiero.ad nepo.
Scripturas sepiº lege. immo de manu tua nunq̄ sacra le-
ctio deponat. Disce qđ doceas. In huiº figurā mandauit
dñs Exo.xxviij. vt vectes q̄bus portabatur arca iugiter
anulis ipsiº arce essent inserti: ne cū haberet trāsferri mo-
ra fieret de trāsmittēdis vectibus. Ad signandū q̄ q̄ hn̄t
alios docere: ꝑ q̄s ecclia q̄si circūfertur: debēt ꝯtinuo ad-
herere studio scripturarū fm q̄druplicē sensum signatuz
ꝑ q̄ttuor anulos ne cū hn̄t alios instruere: tūc q̄rant addi-
scere. Tertia ē orōnis deuote ꝯtinuatio. Vñ Ia.i.dr. Si Tertia regula.
q̄s v̄rm idiget sapia postulet a deo q̄ dat oibº affluēter: ⁊
nō improperat ⁊ dabit ei. Sapiēs i se expertº ait Sap.vij. In-
uocaui ⁊ venit in me spūs sapie. q̄ spūs est vnctio q̄ docet
de oibº: vt dr in.i.cano. Ioh.s.necessarijs ad salutē. Sic et
salomon postulās sibi dari sapiam ad recte iudicādū po-
pulū vbi occurrūt multa dubia: obtinuit eā.iij.Reg.iij. Et
iosaphat rex ad dñm inq̄t. Cū ignoremº q̄d agere debea-
mus: hoc solū residui habemus vt oculos nostros diriga-
mus ad te. Et pcipue orō valet ad tollēdū scrupulos qui ij.Paralipo.xx.
ꝓcedūt ex tentatione diaboli: qđ figuratū est Mat.xvij.
in demoniaco lunatico sanato a xp̄o q̄ ꝓijciebat illū obses-
sum q̄nq; in ignē: q̄nq; in aquā. Sic scrupulosus de vno cō-
trario vadit ad aliud: ⁊ de eo dixit q̄ illud genº demonio-
rū eijcit in oratiōe ⁊ ieiunio. Sic btūs petrus martyr ora-
tione liberatº fuit a scrupulo infidelitatis. Quartā regu- Quarta regula.
lā q̄ ꝯplixa est ponemº in fine. Est igit quinta regula obe- Quinta regula
diētie humilis imitatio: vt.s.scrupulosus captiuet intelle-
ctum suū dictis sapiētū ⁊ obediētie superiorū quātūcūq;
scrupulus sibi dicret aliud. Vñ ꝓuerb.iij.dr. Ne innitaris
prudētie tue. Et Tob.iiij. Cōsiliū semꝑ a sapiēte ꝑquire. ⁊
Prouerb.xxij. Ne trāsgrediaris terminos antiquos quos
posuerūt patres tui. Hinc ⁊ cācellarius Parisiē.in.iiij.de
vita aie inq̄t. Vnū hoc generale damº documētū credere
videlz faciliter sapiētiorū ⁊ bonorū iudicio: ⁊ ꝯ cōes eorū
sñias nō leuiter sibimet formare scrupulos anxios ⁊ timi-
dos. Et in libro de vitis patrū pdicatorū narrat: q̄ cū quis-
dā defunctus appareret alteri eiusdē ordinis.s.pdicatorꝝ
q̄ erat multū scrupulosus ipso interrogante de scrupulis
suis. Rñdit defunctº. Cōsule discretos ⁊ acquiesce eis. Si- Responsio Ber. ad scrupulosuz fratrem.
militer legit de quodā discipulo bti Bernardi: q̄ cū non
posset deponere scrupulos suos. ꝓpter qđ ad celebrāduz
non auderet accedere. Dixit ei Bern. Vade frater ⁊ in fi-
de mea celebres. Obediuit ille simplr ⁊ ois ille scrupulº
ꝑpetuo recessit. Sed si q̄s scrupulosus diceret. Vtinā ta-
lis eēt platº q̄lis erat Bernardus: crederē faciliter impe-
ranti ⁊ acq̄escerem ꝯsulenti. Nūc aūt cū superioris mei par-
uam sapiam cōspicio: nō audeo meā ꝯsciam sue fidei com-
mittere. Rñdet cācellarius. Quisquis ita dicis ⁊ sapis er-
ras ⁊ decipieris. Debes ḡ sibi obedire nō vt homini: sz vt
deo iubēti cuius vices gerit. Vnde Luce.x.xp̄s dixit. Qui
vos audit me audit: si tñ nō cōtra deum iusserit. Et cum
causa scrupulositatis: vt dictū est. s. aliqñ ꝓcedit ex quali-
tate cōplexionis pcipue melācolice. aliqñ ex egritudine
superuenīēte maniaca vel melācolia. aliqñ ex indiscreto
vite regimine: puta ꝑ nimias abstinētias: ptinebit ad mo-
ralem medicū rectorē vel confessorem in hmōi adhibere
remedia de consilio medicine: vt scrupulosus seipm vin-
cat. Et si durū videat in assumēdo illa remedia precipue
cōsulta vel data seu imposita ab ipso medico spūali. Dicit
enim Eccli.xxxviij. Altissimus de terra creauit medicinā
et vir prudēs nō abhorrebit eam. Non tñ expedit in oibº
viuere medicinaliter pcipue religiosis. Nā vt dicit Amb.
de cōse.dist.v.cōtraria. Contraria sunt diuine conditionis
precepta medicine q̄ a ieiunio reuocant: lucubrare nō si-
nunt: vigilare nō permittunt: ab omī intentione medita-
tionis abducunt. Nec etiam scrupulosus dz timere vitam
sibi abbreuiare ex obseruatione pceptoꝝ dei ⁊ ecclesie vel
obseruatione sue religionis: dūmodo ex capite suo non
addat alia magis austera. Nam vt dicit Iob. Constituisti Iob.xiiij.
terminos eius: sc3 vite hois: qui preteriri non poterunt. nec
fm ꝓlongationē nec fm abbreuiationem: sed etsi abbre-
uiaret fm causas scdās ⁊ naturales sibi eēt ad cumulū

premij

pcēni nō peccati. illa scʒ faciēdo ad placendū deo: et ꝓm
cōes regulas traditas ab eccłia ⁊ religiōib⁹ approbatas.
Sexta regula. Sexta regula est aīosa pugnatio seu repulsio scrupulo-
rum seu pusillanimitatis. Ad qḋ hortatur dñs Esa. xxxv.
dicēs. Cōfortamini pusillanimes: cōfortamini ⁊ nolite ti-
mere: ecce deus vester. scilʒ adiuuans et illustrās. Unde
Grego. in mora. dicit: ꝙ diabolus assimilat myrmico leo-
ni: qḋ aīal dicit leo formicarū. Nā formicis que minutissi-
me sunt discurrentibus insidiat ⁊ occidit. Sed alia aīalia
grādiuscula itinerādo cōculcāt ⁊ perimūt. Sic diabolus
inuestigat cōplexiones hoim: vt dicit Greg. ⁊ quos videt
parui cordis ⁊ pusillanimes ⁊ scrupulosos ipsos aggre-
ditur ⁊ scrupulis ⁊ vitijs occidit. Sed a magnis spe et vi-
gore rōnis diabolus ipe psternit ⁊ abijcit. Hinc ⁊ Cancel
larius in quodā tractatu suo inquit. Mille surgūt apud
aliquos scrupuli more canū oblatrātes ⁊ lacerare minan
tes ipsos q̄ volunt ire per viā dei: quos cōuincere ⁊ cōpe-
scere melius ꝙ̄ per contemptum neq̄mus. Tantūmodo si
contēptus ille sit timoratus ⁊ regulatus: nō absqꝫ pcio
alterius presertim superioris cōsilio. Et idē in tractatu de
regulis moralibus ait. Consiliū salubre est frequēter age-
re cōtra scrupulos leues ⁊ tepidos. vitādo eos ad aliorū
iudiciū: quatinus ex cōsuetudine fiat homo robustus so-
lidus et tranquillus in exercitio spūali. Sicut etiā si quis
vellet ligamētū distortū ad rectitudinē ducere: oporteret
ꝙ retorqueret ipm ex pte opposita attrahendo: et sic reduci
posset ad rectitudinē. Notādū etiā ꝙ dicit Cācellari⁹ in
quodā trac. ꝙ aliqui doctores tenent q̄bus assentit aliq̄n
nō tāʒ meritoriū esse credere sicut velle credere: nec dole-
re sensualiter de pctis: sicut velle dolere ⁊ non posse. Pro-
Ps. ix. batur hoc per ps. dicētem. Desideriū pauperū exaudiuit
dñs: preparationē cordis eoꝝ audiuit auris tua. Et ita iu
dicat nos de⁹ ꝓm superioris arbitriū volūtatē ⁊ iudiciuʒ: et
nō ꝓm ea q̄ nobis inuitis ⁊ cōtranitētibus portio sensuali
tatis inferior adhesit ⁊ perducit. qualia sunt volubilitas
Uia tu- imaginationū et fantasiaꝝ. Solet aūt īpedire ꝓportionē
tior ē eli- scrupuloꝝ sniā aliquarū autoritatū nō bene intellectarū.
genda. ⁊ ideo declarāde sunt. vt illa que habet ex despō. iuuenis.
scʒ in dubijs tutior via est eligenda. ꝓpter qḋ scrupulosus
eligit viā rigidiorē. Sed ad hoc rñdet ꝙ eligere viā tutio
rē cōsilij est nō precepti. alr̄s oporteret multos ingredi re-
ligionē: in qua tuti⁹ viuit ꝙ̄ in seculo. Non ergo de necessi
tate opʒ tutiorē eligere: qn̄ etiā alia via pōt eligi tuta. Si-
cut em̄ diuerse vie tendūt ad vnaʒ ciuitatē: licʒ vna tutior
alia sit. Sic ad ciuitatē celestē alius sic ali⁹ sic vadit ⁊ tute
licʒ aliq̄s tutiori mō. Itē q: d: Eccli. iij. Qui amat piculuʒ
in illo peribit. Hinc est ꝙ btūs Tho. et alij dicunt ꝙ ille q̄
agit id de quo est dubiū vtrum sit mortale vel non: peccat
mortaliter: q: periculo se exponit mortalis. Cū ergo ī ali-
qua materia morali sunt varie et cōtrarie opiniōes: ille q̄
adheret opinioni latioris vie: videt se exponere periculo
mortalis: q: in dubio: cū possit illa opinio eē falsa ⁊ ꝯtra-
ria vera. Sʒ ad hoc rñdet ꝙ vtiqꝫ ille q̄ agit sciēter id de
quo dubitat esse mortale pmanēte dubitatiōe mortaliter
peccat: etiā si illud in se nō esset mortale: sumēdo ꝓprie et
stricte dubitationē: videlicʒ ꝗ̄ut rōnes sunt eque poderā-
tes ad vtrāqꝫ partē: nec magis declinat q̄s ad vnaʒ ꝙ̄ ad
aliam. Sed si dubitet leuiter q̄s ⁊ ꝑ modūʒ scrupuli: sicut
dubitat seu formidat hn̄s opinionē de aliquo: q: ita inhe-
ret ipsi sniē ꝙ tn̄ formidat de opposito. Sic agēdo ꝯ tale
dubiū nō peccat: dū adheret opinioni alicui⁹ doctoris. et
hʒ rōnes ꝓbabiles ꝓ ipa magis ꝙ̄ ꝓ opposita opinione
etiā si ipa opi. quaʒ tenet nō esset vera: ⁊ hoc nisi ipsa opi.
sumpta esset cōtra manifestū testimoniū scripture vel de-
terminationē eccłie. Talis em̄ nō opat in dubio mortalis
sʒ ꝓm opi. ꝓbabilem. qḋ magis declarabit in septima rła.
Quod etiā Greg. dicit. Bonarū mētiū est ibi etiā culpas
suas cognoscere: vbi culpa nō est. di. v. ad eius. circa finē.
Ad hoc dicit glo. cognoscere. i. timere: ⁊ nō ꝑ assensum sit

mū determinare. Hoc stultum esset ⁊ periculosum ꝓm can
cellariū. Septima regula est ꝓ scrupulorū depositione Septia
preceptorū discreta epykeizatio. i. interpretatio vel decla regula.
ratio. Equitas em̄ quā phs noiat epykeiam prepōderat
iuris rigori ꝓm iurisperitos. Est aūt equitas iusticia pēsa Quid
tis om̄ibus circunstantijs pticularibus: dulcore misericor eq̄tas
die tēpata. Et ait sapiens. Noli esse nimis iustus q̄ perit in Eccłs.
iusticia sua. Pertinet autē ad virtutē epykeie cōsiderare vij.
nō nudū de se preceptuʒ: sed circūstātias oēs pticulariter
ipm vestiētes. Unde phs. v. eth. dicit ꝙ epykeia interpre
tatiua legū est melior ꝙ̄ iusticia legalis. Et ꝓm hanc virtu-
tem epykeie possum⁹ precepta dei eccłie prelatorū seu iu-
dicū benigne interpretari. Et in foro quideʒ cōtētioso ei⁹
est interpretari: cuius est cōdere vel sentētiare. Sed in fo
ro cōscientie circa precepta ⁊ humana ⁊ diuina: dico ꝙ ꝑ-
tinet ad quēlibet ꝓ facto suo: si tn̄ rationabiliter interpre-
tur. Et ꝓm Johā. de amb. septuplex doctrina per virtu- doctrina
tem epykeie scrupulose cōscientie ꝓficua dari pōt. Quarū septu-
prima est: inter duram ⁊ benignā circa ꝑcepta sniaʒ: ꝙ be- plex scru
nigna est poti⁹ ceteris paribus interpretatio facienda. qḋ pulose
etiā asserit Guil. Huius ratio est: quia ꝑcepta dei et eccłie cōsciētie
nō sunt ad tollendā oēm spūalem dulcedinē. qualis certe ꝓficua.
tollit qñ nimis scrupulose ⁊ timide ꝑcepta interpretant.
Scdā doctrina ꝓm virtutem epykeie est: ꝙ nec deus nec
ecclesia per sua precepta intēdit obligare ad vix possibile
alicui. Cū em̄ ꝓm regulam iuris. nemo possit ad ipossibile
obligari. ex̄ de reg. iur. li. vi. nemo. Nō solū dicit ipossibile
qḋ absolute nō est possibile. Sed etiā videt interpretandū
ꝓm virtutē ꝙ epykeie i lege noua esse ipossibile qḋ vix est
possibile: vtputa nimiā hn̄s difficultatē. alr̄s quō saluaret
illud. Onus meum leue. Mat. xi. Tertia doctrina est: ꝙ
nec deus nec ecclesia intēdit suis preceptis aliquē obliga
re ad hoc ꝙ sit fatuus. i. talia ꝑcepta loco ⁊ tēpore nō ob-
ligant quibus eorū obseruātia fieret ridiculosum: saltem
apud discretos ⁊ bonos viros. Patet igit a simili de votꝭ
ex diuino precepto deo reddendis: que tn̄ si stulta sint ꝓm
doc. nullus obligat implere. ad qḋ facit glo. Inno. super
c. nouerit. de sen. excōi. Quarta doctrina est: ꝙ in dubijs Uia bo-
bonorum vita alijs dʒ esse viuendi regula: ⁊ tanto magis norum
quāto meliores sunt. Unde Hiero. ad rusticū monachuʒ alijs dʒ
et hr̄. xvi. q. i. sic viue. Inter bonos semper sectare melio- esse regu
res. ꝓpter qḋ xp̄s discipulos suos vocat sal terre: q: vide- la.
licʒ ex moribus ipsoꝝ populi sunt condiēdi. Et rō hui⁹ re- Mat. v.
gule est: q: tales ꝓm virtutē epykeie ꝑsumi debēt habere
rectū iudiciū: q: hn̄t rectū affectum: sicut sanus bene iudi-
cat de saporibus: q: nō hʒ gustū infectū. Quinta doctri-
na est: q: in his q̄ solū sunt mala: q: ꝓhibita: vt cōiter po-
sitiua ꝑcepta multū excusat vel in toto vel in tāto ꝯsuetu-
do si sit ꝑscripta: immo aliq̄n tollit legē scriptā positiuam
vt di. iiij. in istis. ⁊ c. seq. cuʒ glo. Sicut em̄ epykeia est in-
terpretatiua legū: sic ⁊ consuetudo est optima legū inter
pres. ex̄ de cōsue. cum dilect⁹. Sexta doctrina est quā tra
dit Pe. de palu. in. iiij. sen. ꝙ homo vbi non peccat morta
liter nunq̄ incurrit sniam excōicationis iuris. Cū em̄ per
excōicationē ab hoie nullus debeat eijci ab ecclesia nisi ꝓ
mortali vero vel presumpto ꝓm btm̄ Tho. in. iiij. q: maxia
pena est. Sic etiaʒ cū snia iudicis nō sit iniusta: potest ho-
mo formare sibi cōscientiā ꝙ vbi nō peccat mortaliter: nō
incurrit sniam iuris. Septima est: ꝙ in quocūqꝫ casu ꝑ-
termittens facere hoc qḋ lex iponit: posset excusari a pctō
puta q: hoc facit sine cōtēptu ꝑ virtuteʒ epykeie rōne ali-
cuius piculi cōsiderati: qua pōt fieri qñqꝫ ꝯtra vba legis.
Reuertēdo ad quartam omissam. dico ꝙ ipa est opinio- Quarta
nis alicuius tuta electio. Sunt em̄ aliq̄n de aliquib⁹ ma- regła q̄
terijs moralibus doc. opinionū contrariarū: ⁊ tūc scrupu b ponit
losi dubitāt quā partē possint cū bona conscientia eligere ꝓpt pli-
Pro cuius enodatione difficultatis notandū: ꝙ cū bo- xitatē de
na cōsciētia potest quis tenere vnā partē alicuius opinio qua. ē.
nis: et ꝓm eam operari: excluso saltē scādalo. que scʒ pars

habeat p̄o se notabiles docto. dūmō talis opinio non sit cōtra autoritatē expressam sacre scripture: nec cōtra determinationē ecclie catholice: ꝙ etiā ex cōtrarietate talium opinionū nō inducat ad dubitandū: sed bonā sibi ꝯscientiā ꝛ credulitatē formet de eo qđ credit tanq̄ de ꝓbabiliori parte: et p̄cipue qn̄ quis adhibet diligentiam inq̄rendo an liceat: nec inuenit aliq̄d qđ eū sufficiēter moueat ad hoc qđ sit illicitū.

Doctores etiā sanctiq̄ꝫ contrariant in materia morali ꝛ spirituali.

Qđ sint contrarie opiniōes inter doctores sanctitate ꝛ sciētia maximos in materia morali: aliq̄n etiā ad salutē necessaria p̄ꝫ per exēpla. Nam btūs Tho. in. iiij. tenet ꝙ post lapsum in mortale nō oportet aliquē statim cōfiteri sub precepto habita copia confessoris: nisi in paucissimis casibus q̄ ibi ponunt. di. xvij. Et cum eo tenet Richar. sed Hugo de sancto victore: et btūs Bonauentura sunt in hoc cōtrarie opinionis. Sanctitas aūt et magnitudo sciētie ipsorū nota est toti ecclesie: neutru aūt illorū opinio reprobat. Etsi btī Tho. opinio cōiu a teneatur: que tamē minus tuta videt. Raymūdus decretista ꝛ sctūs. in summa tenet ꝙ participare cū excōicatis maiori in loquela: cibo: et hmōi: in casu non concesso sit mortale vniuersaliter. Sed btūs Tho. in. iiij. ꝛ Jo. an. ꝛ Archidia. tenēt ꝯtrium. Et illud ꝯtrariū cōiter tenet. Et sic exēpla innumera possent poni. Quod aūt dicit btūs Tho. in quolibeto. iij. q. iiij. arti. ij. qn̄ due sunt opiniones contrarie de eodē op̄ꝫ alterā esse verā ꝛ alterā falsam. Si ergo ille qui facit cōtra opinionē magistrorū: vtputa in habendo plures p̄bēdas. faciēs cōtra verā opinionē nō excusat a pctō cū faciat cōtra legē dei: q̄uis nō faciat ꝯtra cōsciētiā. Hec em̄ verba beati Tho. nō p̄nt intelligi: nisi de his vbi manifeste p̄ꝫ ex scriptura vel ecclesie determinatiōe ꝙ sit cōtra legem dei: ꝛ nō de illis intelligit vbi non apparet. alr̄ sibi cōtradiceret in eodē libro qđ nō esset credendū. Itē Vlricus in summa dicit ꝙ si q̄s de aliquo agendo dubio magis peritos cōsulat. de quo nullā h̄ꝫ expressam auctē: vtrū ita sit vel nō: dūmodo formet sibi bonā cōsciētiā: etiā si res aliter se habeat q̄ꝫ id qđ sentit. ꝛ qđ sibi cōsultū fuerit: excusat. q: fecit quod potuit: ꝛ deus plus nō requirit. Itē ex respōsis que videnť data ab Alberto magno habetur ꝙ frater simplex vel quilibet homo cum salute pōt sequi in cōsilijs quācūq̄ opinionem voluerit: dūmodo alicuius doctoris magni opinionē sequat. Hostiē. etiaꝫ dicit ex͂ de cogna. spi. super. c. si vir. vbi sunt diuerse opiniones ꝛ diuersa iudicia semper humanior est preferenda ꝛ equior. Et ad idem facit qđ ait Aug. di. ix. sana. Guil. etiam in

Ignorātia i apicibus iuris est excusabilis

glo. Ray. dicit ꝙ in apicibus iuris vbi dubitāt etiā sapientes excusabilis est ignorantia. Unde si aliquis bona fide partē illā vel istā elegerit nō debet sup hoc habere cōsciētiam nimis scrupulosam. Item Pe. de palu. super. iiij. di. xvij. dicit ꝙ si cōfessor dubitaret vtrum illud de quo confitens nō penitet nec cōfitet esset mortale: ꝛ ipe ꝯfitēs dicit ꝙ cōsilio peritorū illud fecit. de quibus ex vita et sciētia ꝓbabile est ꝙ nō cōsulerent nisi bene: illi iudicio se pōt cōformare. Secus aūt esset si esset certus de opposito. Idē videt sentire Gof. de fontibus. in his scꝫ opinionibus cōtrarijs que tolerātur ab ecclesia: vt dictuꝫ est. Et ꝙ dꝫ proponere cōfitenti ꝙ bene studeat de hoc seipm̄ p̄ prudētes informare: eo ꝙ alij tenent contrariā opinionē. maxime si illius cōtrarie opinionis cōfessor sit inordinarius eius: ꝛ sic eū absolueret. Idē sentit Richar. ꝯtra eū. Nō distiguendo vtrū confessor eius sit ordinarius vel non ordinarius. Idem pōt haberi ex decretali. ex͂ de sen. excō. inquisitioni. tam in tex. q̄ in glo. vbi declaratur qn̄ mulier vxorata incipit per nouā informationē dubitare: an attineat viro gradu ꝓhibito: quō se debeat habere in tali dubio circa exactionē vel redditionē debiti ꝯiugalis. Probat et hoc idē tali ratione s̄m cācellariū. Nō plus nocet hoi errare in articulo fidei q̄ nō est declarat' adhuc ab ecclia ꝙ sit articulus de necessitate credēdus: q̄ necesse posset actus moralis ꝯtra aliq̄d agibile perpetratus: q: actus nō dꝫ esse certus ex scriptura aut determinatione ecclesie ꝙ sit illicit'. Patet hoc ex eo ꝙ fides est tam necessaria sicut virtutes morales: etsi nō amplius. Sꝫ ꝯstat cōmuniter apud theologos ꝙ in materia fidei dū doctores sentiūt cōtraria: licitū est ante determinationē ecclesie tenere vnā partē vel alterā sine periculo pctī vel fidei: vt p̄ꝫ in abbate Joachim q̄ tenebat contrariū ad id qđ mgr̄ sen. dixerat in. i. di. i. lib. p̄ quo magistro sentē. ecclesia postmodū determinauit. ex͂ de sum. trini. dānamus. Nec tn̄ dictus Joachim incidit in heresim aut p̄fidiā ꝓpter hoc q: dicta sua oīa subiecit correctioni ecclesie. Ergo a simili licet vnam opinionē in moralibus tenere: iuxta limitata superius. vbi saltem magis sapientes nō sentiunt cōtrariū: ꝛ vbi paratus est obedire ecclesie ꝛ scripture si ei errorē explanauerit. Solet autem mouere scrupulosus ꝛ detinere illud dictuꝫ Augu. Tene certuꝫ ꝛ dimitte incertū. de pe. di. vij. c. si q̄s. ij. Sed vbi in eadē materia morali sunt cōtrarie opiniones doctorū: illa videt tutior que est rigidior: ꝛ sic potius amplectenda ad qđ instigant scrupulosi. Sed ad hoc r̄ndetur ꝙ Augu. loquitur in. d. c. ꝓprie de eo qui differt penitētiaꝫ vsq̄ ad extremū vite: cuius saluatio dubia est et incerta: nō q: vera penitētia non possit esse in extremis ꝛ deus indulgeat: vt p̄ꝫ in latrone cū xp̄o crucifixo. Sꝫ q: incertū est et dubiuꝫ vtrum talis v̄e peniteat: q: videt moueri principaliter timore gehēne magis q̄ respectu diuine offēse ꝛ diuie gl'ie qđ requirit ad veraꝫ pn̄iam s̄m Aug. de pe. di. vij. nullus. Sed extendatur illa autoritas Augu. ad alias materias morales. Notandū s̄m cancellariū ꝙ certitudo que req̄ritur in materia morali non est certitudo euidentie: sed ꝓbabilis coniecture. Et pro huius declaratione sciendū ꝙ triplex est certitudo.

Triplex est certitudo.

Una supernaturalis. alia naturalis. tertia ciuilis seu moralis. Et certitudo supernaturalis. ita se habet ꝙ non stat aliquem certa sentire ꝛ falli: ꝛ ipsa est triplex. Prima euidentie intuitiua. qualis est btōꝝ superne patrie. Alia est euidētie reuelate: vt in ꝓpheta ruꝫ illustratione. Tertia est solius adherētie in speculo ꝛ in enigmate: qualis est certitudo fidei q̄ nō innitit euidētie rationis humane: sed autoritati diuine q̄ cōtinetur in sacra scriptura. Est aūt quelibet triū certitudinū supernaturaliū tāta: ꝙ per nullā potētiā etiā diuinā et absolutā fallax esse poterit: alioquin deus negaret seipm̄. Certitudo vero naturalis ita se habꝫ: ꝙ nō stat p̄ naturā aliquā taliter assentire ꝛ falli: quā p̄hi nobis posuerūt possibilem in principijs per se notis. cognitis scꝫ ex sola apprehēsione terminorū vt quodlibet est vel nō est. Posuerūt etiā in conclusionibus demōstratiuis ꝛ in cōsequētia euidenti deductis p̄ talia principia quēadmodum dixerūt sciam mathematicaꝫ esse sciam certissimam. Tertia certitudo: scꝫ moralis seu ciuilis: tangitur vna cum p̄cedēti in principio ethicorū. vbi dicit ꝙ disciplina est in vnaquaq̄ re certitudineꝫ querere iuxta exigentiā materie. Eque em̄ vitiosum est persuadētem querere mathematicū ꝛ moralē demōstrantem. Non em̄ cōsurgit certitudo moralis ex euidētia demonstrationis: sed ex ꝓbabilibus cōiecturis grossis ꝛ figurabilibus magis ad vnā partē q̄ ad aliā se habētibus. Dicit aūt probabile qđ pluribus: ꝛ maxime sapiētibus apparet veruꝫ. Ex his igit sequit ꝙ in hūanis agibilibus q̄ tantā h̄nt varietatē: teste Arist. ꝛ experientia: sufficit talis certitudo q̄ nō sp̄ scrupulos oēs abijciat: sed sufficit vt cōtēnat seu superet eos. Ad qđ etiā optimū facit illud Leonis pape dicentis. In his q̄ dubia fuerint aut obscura: id nouerimus sequendū: qđ nec p̄ceptis euāgelicis contrariū: nec decretis sanctoruꝫ patrum inueniatur aduersum. di. xiiij. c. sicut quedā.

In dubijs qd sequēdū

Ista aūt certitudo moralis colligitur ex vno triuꝫ modorū. videlicet ex alterius autoritate: qđ ptinet ad incipientes: qui. s. erudiuntur per alios in doctrinis ꝛ addiscunt ꝛ obediūt. iuxta illud Deutero. xxxij. Interroga patrem tuum ꝛ annunciabit ꝛc. Secūdus modus est ex propria eruditione: qđ congruit proficientibus studendo in

ſcripturis. iuxta illud Prouerbioꝝ. xxvij. Stude ſapiẽtie fili mi. Tertius modus eſt ex circũſpectione circumſtantiarum: ⁊ hoc quoad perfectos.

¶ De actu intellectus. Capitulum. xi.

De actu ĩtellectus. et

primo quomodo cognoſcit anima in corpore. Et quãtũ ad hoc cõſideratio erit tripartita. Primo de cognitione eoꝝ q̄ ſunt infra ſe. Scdo de cognitione eoꝝ que ſunt in ipſa aīa ⁊ de ſe. Tertio de cognitione eorum que ſunt ſupra ipſam.

§. I. Anima cognoſcit corpora

ꝑ intellectũ. Pro cuius declaratiõe dicit btũs Tho. in. j. parte. q. lxxxiiij. art. j. ꝙ primi pħi q̄ de naturis rerum inquiſierũt putauerũt nil eſſe in mũdo niſi corpus. Et q2 videbãt oia corpa eſſe mobilia: ⁊ putabãt eſſe in continuo fluxu: eſtimabant ꝙ nulla certitudo de rerũ varietate haberi poſſit a nobis. Qḋ eñ eſt in cõtinuo fluxu per certitudinẽ apprehendi non pōt. q2 prius labit̃ q̄ꝫ a mente dijudicetur. Sicut Eraclius dixit: ꝙ non erat poſſibile aquã fluuij currẽtis bis tãgere: vt recitat pħs in. iiij. meta. His autẽ ſuperueniẽs Plato vt poſſet ſaluare certã cognitionẽ a nobis veritatis ꝑ intellectũ poſſe haberi: poſuit preter iſta corꝑalia quaſdã ſubſtãtias ſubſiſtẽtes ſeꝑatas a materia ⁊ a motu: quas noiauit ſpẽs vel ydeas: ꝑ quarum ꝑticipationẽ vnũquodq3 ſingulariũ et ſenſibilium iſtoꝝ dicat̃ hõ vel equ9 vel aliq̇d hmõi.

ydee platonis.

Sic ergo dicebat ſciãs et diffinitiones: ⁊ quicq̇d ad actũ intellect9 ꝑtinet: non ad iſta materialia ⁊ ſenſibilia referri: ſed ad illa immaterialia et ſeparata: vt ſic aīa nõ intelligat iſta corꝑalia: ſed intelligat horũ corꝑaliũ ſpẽs ſeparatas. Qḋ apparet eſſe falſum: q2 cum ille ſpecies ſeparate ſint imateriales ⁊ immobiles ſm̄ ipſum excluderet̃ a ſcientijs cognitio et motus materie: qḋ eſt ꝓpriũ ſciẽtie naturalis ⁊ demõſtratio ꝑ cauſas mouentes ⁊ materiales.

Materialia quõ cognoſcuntur.

Dicendũ igit̃ ꝙ aīa ꝑ intellectũ cognoſcit corpora cognitione intellectuali. immateriali. vniuerſali. ⁊ neceſſaria. Sicut eñ forma ſenſibilis alio mõ eſt in re q̄ eſt extra animaꝫ: ⁊ alio modo in ſenſu: qui ſuſcipit formas ſenſibiliũ abſq3 materia: ſicut colorẽ auri abſq3 auro. Sic intellectus ſpẽs corpoꝝ: que ſunt materiales ⁊ mobiles: recipit immaterialiter ⁊ imobiliter ſm̄ modum ſuum. Nam receptũ eſt in recipiente ꝑ modũ recipientis. Quod autẽ Aug. dicit in li. ſoliloquiorũ. corpora intellectu comprehẽdi nõ poſſe: intelligendũ eſt quãtũ ad ea quibus mediãtib9 intellect9 intelligit: non quãtũ ad ea q̄ cognoſcit. Cognoſcit eñ intellect9 corpora: ſed nõ per corꝑa: nec per ſimilitudines corporales ⁊ materiales: ſed ꝑ ſpecies imateriales ⁊ intelligibiles: que per ſui eſſentiã eſſe põt in aīa. Et vt dicit etiaꝫ Aug. vlti. de ciui. dei. Nõ eſt dicendũ ꝙ ſicut ſenſus cognoſcit ſola corꝑalia: ita intellectus cognoſcit ſola ſpũalia: q2 ſequeret̃ ꝙ deus ⁊ angeli corꝑa non cognoſcerent. Huius diuerſitatis rõ eſt: q2 inferior virt9 non ſe extendit ad ea q̄ ſunt virtutis ſuꝑioris: ſed bene ſuꝑior virtus ad ea q̄ ſunt inferioris virtutis excellentiori modo operatur. Quãuis etiaꝫ tranſmutet̃ forma ſubalis rerum inferiorũ: remanet tamẽ materia immobilis rerũ. Rerum etiã mutabiliũ ſunt habitudines ĩmobiles. Sicut ſortes: etſi non ſemꝑ ſedeat: tñ immobiliter verũ eſt ꝙ qñ ſedet in vno loco manet: et propter hoc nihil ꝓhibet de rebus mobilibus immobilem ſcientiã habere.

Aīa intelligit ꝑ intellectum ⁊ nõ per ſuã eſſentiam.

§. II. Anima humana nõ

cognoſcit ꝑ eſſentiã ſuã corꝑa: ſed ꝑ intellectũ ſuũ mediãtib9 ſpeciebꝰ intelligibilibus. Antiq̄ aũt pħi poſuerũt animã ipſam ꝑ eſſentiã ſuã cognoſcere oia. Et q2 cõſiderabãt res inferiores cognitas eſſe corporeas et materiales: poſuerunt etiam oportere res cognitas eſſe in anima cognoſcẽte materialiter. Et ideo vt anime attribuerent omniũ cognitionẽ poſuerũt eam habere naturaꝫ cõẽm cũ oibus. Et q2 natura principiatoꝝ ex principijs conſtituitur: attribuerũt aīe naturã principij. Unde q̄ dixit principiũ oium eſſe ignem: dixit aīam eſſe de natura ignis. Qui dixit eſſe aereꝫ principiũ omniũ: dixit aīam ex aere. Empedocles q̄ poſuit quattuor elemẽta principiũ oim: dixit aīam ex his cõſtitutã. Sed hec eſt falſa opinio. ⁊ eam reprobat Ariſto. in. j. de anima. Quod autem ipſe in. iij. de anima dicit aīam quodãmodo eſſe oia: nõ ex hoc vult dicere ꝙ actu ſit compoſita aīa ex oibus. Sed inquãtũ eſt in potẽtia ad oia per ſenſum ad ſenſibilia: ⁊ ꝑ intellectũ ad intelligibilia. Sol9 ergo deus eſt qui per eſſentiã ſuã intelligit oia: quia eſſentia eius immaterialiter in ſe oia habet: put effectus virtute preexiſtũt in ſua cauſa. Nõ autẽ aīa humana vel angelus ꝑ eſſentiã ſuã cognoſcit oia. Intellectus tñ cognoſcit perfectius q̄ꝫ ſenſus: q2 ſenſus accipit formam rei cognite ſine materia: ſed cũ materialib9 cõditionib9. Intellectus autẽ abſtrahit in cognoſcẽdo nõ ſolũ a materia: ſed etiã a conditionibus indiuiduãtibus materialibus.

§. III. Anima humana nõ

Aīa non hꝫ ſpẽs naturaliter iditas: ſꝫ acq̇ſitas

intelligit ꝑ ſpẽs naturaliter inditas: q2 eas non hꝫ. vnde pħs in. iij. de aīa dicit ꝙ intellectus eſt ſicut tabula raſa in qua nihil eſt ſcriptuꝫ. Pro cui9 declaratione dicit. b. Tho. vbi. ſ. ꝙ nos videmus: ꝙ homo quandoq3 eſt cognoſcẽs in potẽtia tñ: tam ſm̄ ſenſuꝫ q̄ꝫ ſm̄ intellectum. Et de tali potẽtia ad actũ reducit̃: vt ſentiat ꝑ actiões ſenſibiliuꝫ in ſenſu vt intelligat ꝑ diſciplinã aut inuentionẽ. Unde opꝫ dicere ꝙ aīa cognoſcitiua ſit in potentia tam ad ſimilitudines q̄ ſunt principia ſentiendi: q̄ꝫ ſilitudines q̄ ſunt principia intelligendi. Et propter hoc Ariſto. poſuit ꝙ intellectus quo aīa intelligit non hꝫ aliquas ſpecies naturaliter inditas: ſed eſt in principio in potentia ad omnes ſpecies hmõi. Sed q2 id qḋ habet actu formã interdum nõ poteſt agere ſm̄ formã ꝓpter aliqḋ ipedimẽtũ: ſicut leue non põt ferri ſurſum ſi impediat̃. ꝓpter hoc Plato poſuit ꝙ intellectus noſter naturaliter eſt plenus oibus ſpẽbus intelligibilibus: ſed per vnionẽ corꝑis impedit̃ ne poſſit in actũ exire. Sed hoc nõ videt̃ cõuenienter dictum: q2 ſi habet aīa naturalẽ cognitioneꝫ omniũ: non videtur eſſe poſſibile ꝙ hmõi noticia naturalis habeat tãtã obliuionẽ ꝙ neſciat ſe hmõi ſciam habere. Nullus eñ obliuiſcat̃ ea que naturaliter cognoſcit. Sicut ꝙ omẽ totuꝫ eſt mai9 ſua parte. et precipue eſt hmõi inconueniens: ſi ponatur naturale eſſe aīam vniri corpori. Apparet etiam inconueniens iſtud ex hmõi: q2 deficiẽte vno ſenſu: deficit ſcia in hoie eorum que apprehendunt̃ per illuꝫ ſenſum. Sicut cecus natus nullã habere põt noticiã de coloribus. Qḋ non eſſet ſi naturaliter omniũ rerũ intelligibiliũ rationes aīa haberet. Intellectus autẽ angelicus a ꝓncipio ſue creationis fuit repletus hmõi ſpẽbus intelligibilib9: quib9 intelligit perfecte. Unde in libro de cauſis dicit̃. Ois intelligentia eſt plena formis: ſcꝫ angeli: nõ autẽ hominis.

§. IIII. In aīam nõ effluũt

Bene hꝫ aīa ſpẽs intelligibiles.

ſpẽs intelligibiliũ ab aliquibus formis ſeparatis: vt dixerũt q̇dã: ſcꝫ Plato ⁊ Auicẽna. Sed alio: ⁊ alio modo. Nã vt ponit beatus. Tho. in. j. parte. q. lxxxiiij. arti. iiij. Plato dixit formas rerũ ſenſibiliũ ꝑ ſe ſine materia ſubſiſtẽtes: ſicut formã hoīs quã noiabat per ſe hoieꝫ ⁊ formã equi ſeu ydeã quã per ſe noiabat equum: et ſic de alijs. Has igitur formas ſeꝑatas dicebat participari ab aīa nr̃a ad cognoſcendũ ⁊ a materia corꝑali ad eſſendũ. Et ita intellectus noſter ꝑ hoc ꝙ ꝑticipat ydeam lapidis: intelligit lapidem. Participatio autẽ ydee eſt per aliquaꝫ ſimilitudinẽ ipi9 ydee in ꝑticipãte ipam ꝑ modum quo ab exẽplato participatur exemplar. Et ſic ponebat ſpẽs intelligibiles intellectus nr̃i eſſe ſimilitudines quaſdã ydearũ ab eis effluentes. Sed Ariſto. ꝓbat eſſe cõtra rationẽ rerũ ſenſibiliũ ꝙ

carū forme subsistāt absq; materia. Auic. autē remota hac positione platonis posuit oim rerū sensibiliū spēs intelligibiles: nō q̄dē ꝑ se subsistere absq; materia: sed preexistere immaterialr̄ in intellectibus separatis: a quoꝝ primo deriuant̄ hm̄ōi spēs i sequētē: ⁊ sic de alijs vsq; ad vltimū intellectū quē noīat intellectū agētē: a quo vt ipe dicit effluūt spēs itelligibiles in aīas nr̄as: ⁊ forme sensibiles in materiā corꝑalē. Sed sm̄ hāc positionē sufficiēs ratio nō posset assignari q̄re aīa nr̄a corpi vniret̄. Non eni pōt dici ꝙ vniat̄ aīa ꝑpter corpus: q: nec forma est ꝑpter materiā nec motor: ꝑpter mobile: sed potꝰ econuerso. Maxime autē est corpus necessariū aīe intellectiue ad operationez eius ꝑpriā: que est intelligere: q: sm̄ esse suū a corꝑe non depēdet. si aūt spēs intelligibiles esset apta nata recipere naturaliter per influentiā aliquoꝝ separatoꝝ principioꝝ tm̄: ⁊ non acciperet eas a sensibus: non indigeret corpore ad intelligēdū. Vn̄ frustra corpi vniret̄. Si autez dicat̄ ꝙ aīa indiget sensibꝰ ad intelligendū: quibus quodāmodo excitet̄ ad considerandū ea quoꝝ spēs intelligibiles accipit a substantijs separatis: hoc nō videt̄ sufficere. q: hm̄ōi excitatio nō videt̄ necessaria: nisi ad excitandā aīam q̄si consopitā ⁊ obliuiosam sm̄ platonicos. Et sic sensus non proficerent aīe intellectiue: nisi ad tollēdū impedimentū quod ꝓuenit aīe ex corporis vnione. Remanet ergo querendū que sit causa vnionis aīe ad corpus. Patet etiam falsitas hui9 et hoc ꝙ qui deficit vno sensu: caret sciētia sensibiliū illius sensus: qd̄ nō esset si ex intellectibus separatis effluerent solū spēs intelligibiles in aīam. Et q: omne qd̄ ꝑ participationē est tale: reducit̄ in aliqd̄ principiū qd̄ ꝑ essentiā est tale: vt ignita reducunt̄ sicut in causam in ignem: ideo spēs intelligibiles quas participat intellectꝰ noster reducunt̄ sicut in cām primā in aliquod principiū quod per essentiam est intellectuale. scz deū: ⁊ ab illo principio ꝓcedūt mediantibꝰ formis sensibiliū rerum et materialiū a quibus scientiā colligimus. vt dicit Dionysius.

§. V. Anima intellectiua

Quid ē cognosci cognoscit res materiales in rationibus eternis. Pro cuin rōnibꝰ ius declaratione dicit btūs Tho. vbi. s̄. ar. v. ꝙ pꝰi si qua eternis. dixerūt vera et fidei nostre accommoda tanq̄ ab iniustis possessoribus in vsum nostrum vendicāda sunt. Simulata vō ⁊ superstitiosa coꝝ vitari debēt. Augu. ergo q̄ ibutus fuit doctrinis platonicoꝝ: si qua inuenit fidei accommoda in eoꝝ dictis assumpsit: fidei autez nr̄e aduersa in melius cōmutauit. Quia igit̄ plato posuit formas rerum ꝑ se subsistere a materia sepatas quas ydeas vocabat: ꝑ quarū pticipationē dicebat intellectū nostrū intelligere: hoc autē alienū est a fide nr̄a. Ideo August. in lib. lxxxiij. questionū loco harū ydearū quas Plato ponebat posuit rationes omniū creaturarū esse in mente diuina sm̄ quas

Aliq̄d d̄r i alio cognosci dupliciter. oia formant̄: ⁊ sm̄ quas etiā nr̄a oia cognoscit. Sed sciēdum ꝙ aliquid in aliquo cognosci dicitur dupliciter. Uno modo sicut in obiecto vel subiecto cognito. Sicut aliquis videt in speculo omnia que in speculo representantur. Et hoc modo aīa nostra in statu vite pn̄tis non videt oia in rationibus eternis. Sed in eis oia cognoscunt beati qui deuz vident ⁊ oia in eo. Alio modo d̄r cognosci aliquid in aliquo sicut in cognitionis principio. Sicut si dicamus ꝙ in sole videntur omnia que videntur per solem. Et sic necesse est dicere ꝙ anima nostra in rationibus eternis omnia cognoscit per pticipationē earum. Ipm̄ eni lumen intellectuale qd̄ est in nobis non est aliud: nisi quedam participata similitudo luminis increati in quo cōtinentur ra-

ps. iiij. tiones eterne. Unde in ps. dicit̄. Multi dicūt quis ostendit nobis bona. Cui questioni respondens psalmista ait. Signatum est super nos lumen vultus tui dn̄e. quasi diceret per sigillationē ipam diuini luminis oia nobis demōstrantur. Quia tamen preter lumē intellectuale in nobis exiguntur species intelligibiles accepte a rebus sensibilibus: vt de eis sciētiā habeamus: ideo nō per solam participationē rationū eternarū de rebus materialibꝰ noticiam habemꝰ: sicut platonici posuerūt ꝙ per solā participationē ydearū scientiam haberemus.

§. VI. Intellectiua cognitio

accipit̄ a rebus sensibilibus: nō tm̄ totaliter et perfecte sed quedaz est materia media cause cognitionis: sm̄ illud pꝰi in. j. metaphysice. Ois nostra cognitio ortum habet a sensu. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. vbi. s̄. arti. vj. ꝙ circa hec fuit triplex opinio pꝰoꝝ. Democritus dixit ꝙ nulla alia est cā nostre cognitionis: nisi cuz ab his corꝑibꝰ que cogitamꝰ veniūt atq; subintrāt imaginatiōes in aīas nr̄as. Et sic posuit iste cognitionē nr̄am fieri ꝑ idola et defluxiones. vt Aristo. dicit de eo in lib. de somno et vigilia. Et hm̄ōi positionis rō fuit: q: ipe ⁊ āntiqui nō ponebāt intellectū differre a sensu. Plato vō posuit itellectū esse virtutem imaterialē organo corporeo nō vtētē: ⁊ intellectualē cognitionē a sensibili non ꝓcedere. sed per participationē ydeaꝝ: vt dictū est. s̄. Nec etiā sensibilē cognitionē a sensibilibus ꝓcedere: sed ꝙ solū sensibilia excitāt aīam ad sentiēdū: sicut etiā ad intelligendum. Aristo. autē media via ꝓcessit. posuit q̄dē cū Platone differre intellectū a sensu. Et cū democrito ꝙ opationes sensitiue ptis causent̄ ꝑ impressionē sensibiliū in sensu. Sed non tm̄ ꝑ modū defluxionis vt democritus posuit: sz per quādā opationē. Intellectū vō posuit hr̄e opationē absq; cōicatione corꝑis. nihil aūt corporeū imprimere pōt in rē icorporeā. Et ideo ad causandū intellectualē opationē: nō sufficit impressio sensibiliū corpoꝝ: sed req̄rit̄ aliq̄d nobiliꝰ: eo ꝙ agens est nobiliꝰ patiēte. Id autē supiꝰ ⁊ nobiliꝰ est sm̄ Aristo. intellectꝰ agens de quo. s̄. Hic facit fantasmata accepta a sensibꝰ intelligibilia in actu ꝑ modū abstractionis cuiusdā. Scd̄m hoc ergo intellectualis cognitio a sensibilibus causat̄ ex pte fantasmatū. Sed q: fantasmata nō sufficiūt immutare intellectuz possibilē: opz ꝙ fiant intelligibilia in actu ꝑ intellectū agentē. Et ideo non pōt dici ꝙ cognitio sensibilis totalis ⁊ ꝑfecta causa sit cognitionis intellectualis.

§. VII. Intellectus humanus

Ad intellectionē req̄rit̄ cōuersio intellectus ad fantasmata. nō pōt actu intelligere ꝑ spēs intelligibiles quas penes se habet: nisi cōuertēdo se ad fantasmata in vita pn̄ti. Unde pꝰus in libro de aīa dicit. ꝙ nihil intelligit aīa sine fantasmate. Et cōtrariū dicit beatus Tho. vbi. s̄. arti. vij. esse impossibile. quod sm̄ ipm̄ apparet duobus indicijs. Primo quidē q: cū intellectus sit q̄dā vis nō vtēs organo corꝑali: nullo modo impediret̄ a suo actu ꝑ lesionē alicuius organi corꝑalis: si nō req̄reret̄ ad actū eius actꝰ alicuius potētie vtentis organo corꝑali: vt sensus: imaginatio: ⁊ alie vires pertinētes ad ptē sensitiuā. Unde manifestū est ꝙ ad hoc ꝙ intellectus actu intelligat: nō solū accipiēdo sciam de nouo. sed etiā vtēdo sciā iam acquisita: requirit̄ actus imaginationis ⁊ ceteraruz virtutū. Videmꝰ eni ꝙ impedito actu virtutis memoratiue: vt accidit in lethargicis: ꝑ lesionē organi corꝑalis: impedit̄ homo ab intelligēdo in actu: etiā ea quoꝝ iam sciam habuit. Secundo quia hoc quilibet in seipo experiri pōt: ꝙ q̄n aliquis conatur aliq̄d itelligere: format sibi aliqua fantasmata per moduz exēploꝝ: in q̄bus quasi inspiciat qd̄ intelligere studet. Et inde est ꝙ q̄n volumꝰ aliquē facere intelligere aliquid ꝓponimꝰ ei aliqua exēpla: ex q̄bus sibi fantasmata formare possit ad intelligēdū. Huius autez ratio est: quia potētia cognoscitiua ꝓportionat̄ cognoscibili. Unde itellectus angeli q̄ est totaliter a materia separatus obiectuz ꝓpriū est suba intelligibilis a corꝑe separata. et per hm̄ōi intelligibile materialia cognoscit. Intellectꝰ vō humani qui est cōiūctus corpori est obiectū ꝓpriū quidditas seu natura in corporali exn̄s materia: ⁊ per hm̄ōi naturas visibiliū rerū cognoscit: ⁊ etiam ad aliqualem noticiā inuisi-

billiū ascēdit. De rōne autē huius nature est ꝙ in aliq̄ indi
uiduo existat: qḋ non est absq̧ corꝑali materia. Sicut de
rōne nature equi est ꝙ sit in hoc equo: ⁊ sic de aliīs. Unde
natura lapidis vel cuiuslibet rei in materia corꝑali existis
nō potest cōplere ⁊ ꝟe cognosci: nisi ſm ꝙ cognoscit vt in
particulari existēs. Particulare aūt apprehendimus per
sensum ⁊ imaginationē. Et ideo necesse est ad hoc ꝙ intel
lectus intelligat suū obiectū ꝓpriū: ꝙ cōuertat se ad fan-
tasmata: vt speculet naturā vlem in ꝑticulari existentem.
Nec sufficit cōseruatio spērum intelligibilium in intellectu
possibili ad hoc ꝙ actu intelligat: ſꝫ opꝫ ꝙ eis vtatur ſm
ꝙ cōuenit reb⁹: quarū spēs sunt nature in particularibus
existentes. Incorporea aūt quoꝝ nō sunt fantasmata co-
gnoscunt a nobis ꝑ cōparationē ad corporalia sensibilia
quorū sunt fantasmata. Deū autē vt dicit Dioñ. cognosci-
mus vt ꝑ causam: per excessum: ⁊ ꝑ remotionē. Alias etiā
substantias incorporeas in statu vite p̄sentis cognoscere
nō possumus: nisi ꝑ remotionē vel aliquā cōparationem
ad corporalia. Et ideo cū de hmōi aliquid intelligimus:
necesse habemus conuerti ad fantasmata corporum: sed
ipsorum non sunt fantasmata.

§. VIII. Judiciū intellect⁹

impedit ꝑ ligamētū sensus. Un̄ Aug. dicit ꝙ in dormiēdo
Judiciū intellect⁹ impedit ꝑ ligamē tū sensus
ea q̄ ꝯtra licitos mores cōtingūt nō imputant ad peccm̄. qḋ
nō esset si hō haberet liberū vsum rōnis et intellectus. qḋ
etiā sic declarat. d. Tho. vbi. s̄. ar. viij. Proprium obiectum
intellectui nr̄o ꝓportionatū est natura rei sensibilis: ꝑfe-
ctū autē iudiciū de re dari nō potest: nisi oīa q̄ ad rē ꝑtinēt
cognoscant. Un̄ impossibile est ꝙ sit in nobis ꝑfectū iudi
ciū intellect⁹ cū ligamēto sensus: ꝑ quē rerum spēs cogno
Sōnus ligat sensus.
scim⁹. Sed sciendum ꝙ sensus ligatur in dormientibus
ꝓpter euaporationes quasdā ⁊ fumositates resolutas. vt
dicit in li. de som. ⁊ vi. Et ideo ſm dispositionē hmōi eua
porationū cōtingit esse ligamētū sensus maius et minus.
Qn̄ eñ multus fuerit mot⁹: ligat non solū sensus: ſꝫ etiā
imaginatio vt nulla appareāt fantasmata: sicut precipue
accidit cū aliq̄s incipit dormire post multū cibū ⁊ potum.
Si ꝟo motus vapoꝝ fuerit aliquātulū remissior: apparent
fantasmata: sed distorta ⁊ inordinata: vt accidit in febrici-
tātibus. Si ꝟo adhuc motus magis sedet apparent fan-
tasmata: sed magis ordinata: sicut maxime solet accidere
in dormitionis fine: ⁊ in his q̄ sunt sobrij: et q̄ habēt fortē
imaginationē. Si aūt modicus fuerit mot⁹ nō solū imagi
natio remanet libera: ſꝫ etiā ipse sensus cōis soluit ex par-
te: ita vt hō in dormiēdo interdū iudicet somnia esse q̄ videt
quasi diiudicās inter res et rerū similitudines: sed tn̄ ex aliq̄
parte remanet sensus ligatus. Et ideo semꝑ licꝫ aliquas
similitudines discernat a rebus: in aliquib⁹ tn̄ decipitur.
Sic igit per modū quo in dormiendo soluit sensus et ima
ginatio: sic etiā liberatur iudiciū intellectus: non tn̄ ex to-
to. Unde illi qui dormiendo syllogizant cum excitantur
semꝑ recognoscūt se in aliquo defecisse.

§. IX. De modo et ordine

Quō intellect⁹ abstrahit spēm a fantasmate.
intelligēdi. Et p̄mo ꝙ intellectus noster intelligat abstra
hendo a fantasmatib⁹ ⁊ quō. Pro cui⁹ declaratione dicit
Tho. in. j. parte. q. lxxxv. ar. j. ꝙ intellect⁹ noster medio mo-
do se habet inter sensum nostrū ⁊ intellectū angelicū. Nō
eñ intellectus est actus alicuius organi corꝑalis sicut est
sensus: ⁊ ideo ꝓpriū ipsius sensus est cognoscere formam
in materia corꝑali indiuidualr̄ existētē: sicut colorē in ista
vel in alia re ꝑticulari. Nec etiā ipse intellect⁹ nr̄ est actus
alicui materie corporali non cōiūctus: sicut est intellectus
angelicus. Et ideo angelici intellectus obiectū est forma
sine materia subsistens. Quāuis eñ etiam materialia co-
gnoscat: nō tn̄ ea nisi in immaterialibus intuet. s. vel in se
ipsis vel in deo. Sed cū intellect⁹ nr̄ sit ꝟtus aīe q̄ est for-
ma corꝑis: ideo ꝓpriū ei⁹ est cognoscere formam in mate-
ria corporali indiuidualiter existētem: nō tn̄ ꝓut sunt in ta
li materia. Cognoscere aūt id qḋ in materia idiuiduali est
nō ꝓut est in tali materia: est abstrahere formā a materia
indiuiduali: quā repn̄tāt fantasmata. Et ideo necessariū
est dicere ꝙ intellectus nr̄ intelligit immaterialia abstra-
hendo a fantasmatib⁹. Et ꝑ materialia considerata deue-
nit etiā in cognitionē aliqualē immaterialiū. sicut econuer-
so angeli materialia cognoscūt ꝑ immaterialia. Ad decla-
Intellect⁹ abstrahit duobus modis.
randū ꝟo modū huius abstractionis sciēdū ſm Tho. vbi
s̄. ꝙ dupl̄r contingit intellectū abstrahere. Uno modo ꝑ
modum compositionis ⁊ diuisionis: sicut cum intelligim⁹
aliquid non esse in alio vel esse separatum ab eo. Alio mo
do per modū simplicis ⁊ absolute considerationis: sicut
cū intelligimus vnū nihil cōsiderādo de alio. Abstrahere
ergo ꝑ intellectū ſm primū modū abstrahēdi ea q̄ ſm rē
nō sunt abstracta: nō est absq̧ falsitate. Sed abstrahere ꝑ
intellectū scḋo modo q̄ ſm rē nō sunt abstracta: nō est cū
falsitate. sicut ⁊ videm⁹ in sensibus. Si eñ intelligim⁹ vel
dicimus colorē non esse in colorato corpe vel esse separatū
ab eo: est falsitas in opinione ⁊ in locutione. Sed si consi-
deremus colorē ⁊ ꝓprietatē eius nihil considerādo de po
mo colorato: erit absq̧ falsitate opinionis. Pomū eñ nō
est de rōne coloris: ⁊ nihil ꝓhibet intelligi colorē nihil in
tellecto de pomo. Silr̄ ea q̄ ꝑtinēt ad rōnē speciei cuiuscū
q̧ rei materialis: puta lapidis aut hoīs et alia hmōi: pñt
cōsiderari sine pn̄cipijs idiuidualib⁹: que non sunt de rōne
spēi. Et hoc est abstrahere vl̄e a particulari: vel spēm intel
ligibilē a fantasmatib⁹ cōsiderare. s. naturā spēi sine indi-
uidualiū cōsideratione principiorū: que per fantasmata re
presentant. Si ergo obijciat ꝙ intellect⁹ est falsus intelli
gēdo rē aliter q̄ꝫ est. Rn̄det ꝙ verū est si aliter referat ad
rem intellectā. Tūc eñ intellect⁹ est falsus qn̄ intelligit rē
aliter esse q̄ꝫ sit. Sicut si abstraheret spēm lapidis a mate-
ria vt intelligeret eā nō esse in materia. Sed si aliter refe
rat et pte intelligentis est intellect⁹ absq̧ falsitate. est eñ
hoc absq̧ falsitate vt sit ali⁹ modus itelligendi q̄ꝫ modus
rei in existēdo: q: intellectū est in intelligēte imaterialiter
ꝑ modū itellect⁹: nō aūt materialr̄ ꝑ modū rei materialis

§. X. Fit autem hec abstra

Ab q̄ materia fit abstractio.
ctio a materia indiuiduali: nō a materia cōi. Est eñ mate-
ria cōis et signata seu indiuidualis. Cōis vt caro et ossa.
Indiuidualis vt hec caro hec ossa. Intellect⁹ autē ita ab-
strahit a materia indiuiduali ad intelligēdū spēm rei sen
sibilis: ꝙ nō abstrahit a materia cōi. s. cōsiderādo hominē
cum carnibus ⁊ ossibus in cōi: sed nō his carnibus et ossi-
bus. Et quia fantasmata cū sint particularium: nō possunt
imprimere suā virtutē intellectui possibili: ideo virtute in-
tellectus agentis resultat quedā similitudo ab intellectu
possibili ex cōuersione intellectus agētis supra fantasma
ta: que q̄dē est repn̄tatiua eoꝝ quorū sunt fantasmata so-
lum quātū ad naturā spēi: ⁊ per hūc modū dicit abstrahi
spēs intelligibilis a fantasmatib⁹. Nō ꝙ eadē numero for
ma q̄ prius fuit in fantasmatibus: postea fit in intellectu
possibili ad modū quo vnū corpus accipit ab vno loco et
trāsfertur ad aliū. Illuminātur autē fantasmata ab intel
lectu agēte: ⁊ iterū ab eis ꝑ virtutē intellectus agentis spe
cies intelligibiles abstrahuntur. Abstrahit eñ intellectus
agens spēs intelligibiles a fantasmatib⁹ inquātū per vir
tutem intellectus agentis accipere possumus in nr̄a cōsi
deratione naturas spērū sine conditionibus indiuiduāti
bus: quarū similitudinib⁹ intellectus possibilis format.
Quāuis autē intellectus abstrahat species a fantasma
tibus: inquantū cōsiderat naturas rerū indiuidualiū: tn̄
Spēs intelligibilis. est id q̄ intelligitur.
intelligit eas in fantasmatibus: q: nō pōt intelligere etiā
ea quorū spēs abstrahit: nisi cōuertēdo se ad fantasmata.
Species a fantasmatibus abstracta nō se habet ad intel-
lectum sicut illud quod primo intelligitur: sed sicut illud
q̄ mediāte aliq̄d intelligit. Nam si ipe spēs intelligibiles

essent illud qđ intelligitur circa aliquā rem: quod quidaʒ dixerūt: sequeret̄ hoc ꝙ sciē oēs nō essent de rebus q̄ sunt extra aīam: sed soluʒ de spēbus intelligibilibus q̄ sunt in aīa. qđ oīno est falsum. Nā sciē sunt de rebus q̄ sunt extra aīam: et ea intelligim̄ de q̄bus sunt sciē. Se hʒ ergo spēs intelligibilis ad intellectuʒ nostrū sicut id quo intelligit̄. non sicut illud qđ principalr̄ intelligit: sicut similitudo rei visibilis qua informat̄ oculus cuʒ videt se hʒ ad visum vt id quo videt: nō sicut id qđ videt. Nā id qđ videt est extra oculū. s. res colorata. Sʒ q2 intellect9 supra seipm̄ reflectit̄ fm̄ eandē reflectionē intelligit ꝛ suū intelligere ꝛ speciez per quas itelligit. Et sic spēs intellecta est secūdario id qđ intelligit̄. Primo eñ est res cuius spēs intelligibilis est similitudo id qđ intelligit̄. Et hoc etiā pʒ ex antiquoꝝ opinione q̄ ponebāt simile ꝑ simile cognosci. Ponebāt eñ ꝙ aīa per terrā q̄ est ī ipa: terrā cognoscit q̄ est extra ipam. et sic de aliis. Si ergo accipiamus spēm terre loco terre fm̄ doctrinam Aristo. qui dicit ꝙ lapis non est in aīa: sed species lapidis: seq̄retur ꝙ aīa ꝑ spēs intelligibiles intelligit que sunt extra ipam. Et sic in pte sensitiua reperit̄ duplex opatio. Una fm̄ solā immutationē: ꝛ sic ꝑficit̄ opatio sensus per hoc ꝙ imutatur a sensibili. Alia opatio est formatio fm̄ ꝙ vis imaginatiua format sibi aliquod idolum rei absentis: vel etiaʒ nunq̄ vise. Ita accidit in intellectu. Sʒ in eo vtraq3 opatio ꝯiungit̄. Nam primo ꝯsiderat̄ passio intellectus possibilis: fm̄ ꝙ informat̄ specie intelligibili: qua quidē informat9 format sibi scđo vel diffinitioneʒ vel diuisionē aut cōpositionē que per voceʒ signant̄. Cum ergo pħs dicat. j. perihermenias. ꝙ voces sunt note earum que sunt in anima passionuʒ. intelligitur ꝙ signāt ea que intellectus sibi format ad iudicandū de rebus exterioꝛib9 nō autem species intelligibiles.

iij. de aīa

§.XI. Cognitio singulari

cognitio vl' sīn scđ'tur cognitionē ꝑticulariū.

um est prior q̄ad nos q̄ cognitio vniuersaliū. Et rō est: q2 cognitio intellectiua q̄ est vniuersalium aliquo modo habet ꝑmordiū a sensitiua: ꝛ q2 sensus est singulariū intellectus vniuersalium: ideo quoad nos opʒ ꝙ prior sit cognitio singulariū q̄ vniuersaliuʒ. Sed fm̄ se ꝛ simpliciter cognitio vniuersaliū est prior cognitione singulariū: ꝛ cognitio magis cōis minus cōi. Rō est: q2 intellectus nr̄ cuʒ procedat de potētia in actū: ꝛ oē qđ ꝓcedit de potentia in actū prius ꝑuenit ad actū incōpletū: q̄ est medi9 inter potētiā ꝛ actū: q̄ ad actuʒ ꝑfectū. Actus aūt perfect9 ad quē ꝑuenit intellectus est sciā cōpleta: ꝑ quā res distincte ꝛ determinate cognoscunt̄. Actus imꝑfectus est sciā incōpleta: ꝑ quaʒ res sciunt̄ sub quadā cōfusione. Dicit autē pħs. j. phyſi. ꝙ sunt nobis primū manifesta ꝛ certa confusa magis: posterius autē cognoscim9 distinguēdo magis distincte principia ꝛ elemēta. Prius eñ occurrit in intellectu nr̄o cognoscere aīal: q̄ cognoscere hoīem. Et idē est de cognitiōe sensitiua fm̄ locū ꝛ tp̄s. Nā prius cognoscit̄ a remotis aliq̄d esse animal q̄ esse homo: et prius esse homo q̄ sortes. fm̄ tp̄s: q2 puer prius distinguit hoīeʒ a non hoīe: q̄ hunc hominē ab alio distinguat. b. Tho. vbi. s̄. arti. iij.

§.XII. Intellectus noster

Quō autē multa pn̄t simul intelligi.

pōt multa simul itelligere ꝑ modū vnius. nō autē multa ꝑ modū multoꝝ. dico autē ꝑ modū vni9 vel multoꝝ ꝑ vnā scʒ vel plures spēs intelligibiles. Rō est: q2 modus cuiuslibet actionis ꝯsequit̄ suā formā q̄ est actionis principiuʒ. Quecunq3 ergo intellectus pōt intelligere sub vna specie pōt simul intelligere: et inde est ꝙ deus oīa simul videt ꝑ vnū qđ est essentia sua. Quecunq3 vō intellectus ꝑ diuersas spēs intelligit: nō simul intelligit. Huius rō est: q2 impossibile est ideʒ subiectū ꝑfici plribus formis vni9 gn̄is ꝛ diuersaꝝ spēꝝ: sicut impossibile est ꝙ idē corpus fm̄ ideʒ coloret̄ diuersis coloribus simul: vel figuret̄ diuersis figuris. Oēs autez spēs intelligibiles sunt vnius gn̄is: q2 sunt ꝑfectiones vnius potētie intellectiue: licʒ res quarū sunt species sint diuersorum generum. Impossibile est ergo ꝙ idem intellectus ꝑficiat̄ diuersis speciebus intelligibilib9 ad intelligendū diuersa in actu.

§.XIII. Intelligit autē in-

Intellectus itelligit cōponēdo ꝛ diuidēdo.

tellectus noster componēdo et diuidēdo fm̄ Tho. vbi. s̄. arti. v. Cum eñ intellectus humanus exeat de potētia in actū: similitudinē quandā habet cū rebus gn̄abilib9: que nō statim suā ꝑfectionē hn̄t: sed successiue eam acquirūt. Et similiter intellectus humanus non statim in ꝓpria apprehēsione capit ꝑfectā cognitionē rei. Sed primo apprehēdit aliquid de ipsa re. s. quidditatē rei: que est ꝓpriuʒ et primū obiectū intellectus. deinde intelligit accidentia et ꝓprietates et habitudines circūstantes rei essentiam. Et fm̄ hoc necesse habet apprehensum vnū aliis cōponere ꝛ diuidere: et ex vna cōpositione ꝛ diuisione ad aliā ꝓcedere qđ est ratiocinari. Intellectus autez diuinus et angelicus se habēt sicut res incorruptibiles: que statim a principio habēt totam suaʒ ꝑfectionem. Unde intellectus diuinus ꝛ angelicus statim perfecte cognitionē totam rei habent in cognoscēdo quidditatem rei: cognoscit de re quicquid nos componendo ꝛ diuidendo ꝛ ratiocināndo possumus intelligere absq3 hoc ꝙ componat diuidat vel ratiocinetur. Intellectus noster circa ꝓpriū obiectū eius: scʒ quidditatē rei per se loquēdo non pōt esse falsus: sed circa ea que circūstant essentiam rei fm̄ beatum Tho. vbi. s̄. arti. vj. Unde pħs in. iij. de anima. quantuʒ ad hoc assimilat intellectū sensui. Sensus enim circa ꝓpriū obiectū nō decipitur: sicut visus circa colorem: nisi forte per accidens ex impedimento circa organum contingente: sicut gustus febricitātiū dulcia iudicat amara: ꝓpter hoc ꝙ lingua malis humoribus est repleta. Circa sensibilia vō communia decipitur sensus: sicut in magnitudine ꝛ figura iudicando vt cum iudicat quis solem esse pedalem: qui tamen maior est terra. Et multo magis decipitur circa sensibilia ꝑ accidens: vt cum iudicat fel esse mel ꝓpter coloris similitudinem. Et huius ratio est in euidenti: quia ad proprium obiectum vnaqueq3 potentia per se ordinatur fm̄ ꝙ ipsa: q̄ autem sunt huiusmodi semper eodem modo se habent. Unde manente potentia non deficit eius iudicium circa proprium obiectum. Obiectū autem intellectus ꝓpriū est quidditas rei. Unde circa quidditatē rei non fallitur. Sed circa ea que circūstant quidditatem rei falli potest: dum vnum ordinat ad aliud: vel componēdo: vel diuidēdo: vel ratiocinando. Et propter hoc circa illas propositiones intellectus errare nō potest: que statim cognoscūtur cognita terminorum quidditate: sicut accidit circa prima principia. Circa conclusiones tamen per accidens cōtingit intellectum decipi. Circa vō quidditatem in rebus cōpositis contingit intellectum decipi: non ex pte organi: quia intellectus non est vtēs organo corꝑali: sed ex parte compositionis interuenientis circa diffinitionē: dū scʒ diffinitio vnius rei est falsa de alia. sicut diffinitio circuli de triangulo: vel dū aliqua diffinitio est falsa implicās compositioneʒ incōpossibilium: vt si accipiat̄ hoc vt diffinitio alicuius aīalis irrationalis: rationale aīatū. Unde in rebus simplicibus in quaꝝ diffinitiōibus compositio interuenire nō pōt: non pōt decipi intellectus: sed deficim9 in attingendo: vt dicit pħs. ix. meta. Error autē in peccantibus contingit ex applicatione rationis ad particulare.

Quō intellect9 pōt decipi et q̄ñ non.

§.XIIII. Cū queritur vtrū

Aliquid meli9 vł magis itelligi fit duplr̄.

vnā ꝛ eandē rem vnus alio melius intelligere possit. Respondet. b. Tho. vbi. s̄. arti. vij. ꝙ intelligi aliquid melius vel magis ab vno q̄ altero pōt intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ magis vel melius determinet actum intelligendi ex parte rei intellecte. ꝛ sic non potest vnus eandē rem magis intelligere q̄ alius: q2 si intelligeret illā rem aliter

q̃ sit: vel melius vel peius: falleretur et non intelligeret. Alio modo pōt intelligi vt determinet actum intelligēdi ex pte intellectus. Et sic vn⁹ pōt magis vel melius intelligere vnā rem q̃ alius: qꝛ melioris est virtutis in intelligēdo. Sicut etiā melius videt aliqͩ vnus q̃ alius: inquātū virtus pfectior videndi est in vno q̃ in alio. Sic etiā inuenitur p experiētiā vnus alio pfundius intelligere. Sicut pfundius intelligit qui aliquā conclusionē pōt reducere in prima principia et causas primas: q̃ qui pōt reducere solū in causas pximas. Contingit aūt hoc q sꝫ vn⁹ intelligat melius altero duplici ex causa. Primo ex pte dispositionis corpis: qꝛ quāto est corp⁹ melius dispositū: tanto meliorē sortif animā qua mediante melius intelligit. Secūdo cōtingit hoc ex pte inferiorū virtutū quibus intellectus indiget ad sui operationem. Illi eñ in quibus virt⁹ imaginatiua. cogitatiua. et memoratiua. sunt melius disposita: sunt melius dispositi ad intelligendū.

Intelligit vnus melius alio duplici ex causa.

§.XV. Si queritur vtrum

prius intelligaf diuisibile q̃ indiuisibile. Rñdet. b. Tho. vbi. s̄. ar. viij. q indiuisibile aliquid dꝛ tripliciter. vt dꝛ in iij. de aīa. Uno mō sicut continuū indiuisibile: qꝛ est indiuisum actu: licꝫ sit diuisibile potentia. Et hmōi indiuisibile prius est intellectū a nobis: q̃ ei⁹ diuisio que est per partes: qꝛ cognitio cōfusa prior est q̃ distincta. vt dictuꝫ est. s̄. Scdo modo dꝛ indiuisibile ſm spēm: sicut ratio hōis est quoddam indiuisibile. Et hoc modo est etiā prius indiuisibile intellectum: q̃ diuisio eius per partes ratiōis. vt dictū est. s̄. Et iterū prius q̃ intellectus cōponat et diuidat affirmando vel negando. Et huius ratio est: qꝛ hmōi indiuisibile duplex intellectus ſm se intelligit sicut pprium obiectū. Tertio modo indiuisibile dicif vt pūctus ꝛ vnitas: que nec actu nec potentia diuidunf. Et hmōi indiuisibile p posterius cognoscitur. nam cognoscitur per priuationē diuisibilis. Unde punctū priuatiue diffinitur. Pūctū est cuius pars non est. Et similiter ratio vnius est q sit indiuisibile vt dicif. x. meta. Et ratio huius est: quia hmōi indiuisibile habet quandā oppositionē ad rē corporalē: cuius quidditatem primo ꝛ p se intellectus accipit.

Indiuisibile dicif tripliciter.

§.XVI. Quod intellectus

noster intelligit corporalia que sunt infra se put sunt abstracta a materia. i. vlia ꝛ necessaria. Indirecte aūt intelligit etiā singularia cōtingentia ꝛ futura. Quantū ad primū sciendum ſm be. Tho. vbi. s̄. q. lxxxvi. arti. j. q singulare in rebus materialibus primo et directe intelligere non potest. Cuius rō est: qꝛ principiuꝫ singularitatis in rebus materialibus est materia indiuidualis: intellectus autem noster vt dictū est intelligit abstrahendo spēm intelligibilē ab hmōi materia. qꝺ aūt a materia indiuiduali abstrahif est vniuersale. Un intellect⁹ noster directe nō est cognoscitiuus nisi vniuersaliū. Indirecte aūt ꝛ quasi p quandā reflectionē potest intelligere singulare: qꝛ sicut dictū est: etiā postq̃ spēs intelligibiles abstraxerit: nō pōt ſm eas actu intelligere: nisi cōuertēdo se ad fantasmata: in qͥbus spēs intelligibiles intelligit. vt dꝛ. iij. de anima. Indirecte igitur intelligit singularia quoꝝ sunt fantasmata. Et hoc modo format hanc ppositionē. Sortes est homo. Quod eñ pōt virt⁹ inferior vt sensus apprehēdere singulare: potest ꝛ superior vt intellectus ꝛ eminentiori modo. Sed ꝛ vlis ratio intellectus practici in electione non mouet ad appetēdū nisi mediāte pticulari apprehēsione ptis sensitiue. Cōtingētia aūt dupl̄r pñt considerari. Uno modo inquātū cōtingētia. Et ſm hoc a sensu directe cognoscuntur: ab intellectu autem indirecte. Est eñ vnūquodq̧ contingēs ex parte materie: qꝛ cōtingēs est qꝺ pōt esse et non esse. Potētia aūt ptinet ad materiā. Materia aūt est indiuiduationis principiū: et ideo hic vt singularia indirecte intelliguntur. Alio mō pñt considerari ſm q in eas aliquid

Singulare materiale directe nō itelligif.

Indirecte intellect⁹ itelligit singulare.

Cōtingētia dupliciter pñt cōsiderari.

necessitatis reperitur. Nihil eñ est adeo cōtingens quin in se aliquam necessitatem habeat. sicut hoc ipm quod est sortē currere. in se qͩdē cōtingēs est: habitudo autē cursus ad motū est necessaria. Necesse est eñ sortē moueri cū currit. Et ſm hoc cognoscunf directe ab intellectu: videlicet rationes vniuersales ꝛ necessarie cōtingentiū. Unde si attendanf rationes vniuersales scibiliū oēs scientie sunt de necessarijs. Si attendanf res ipe: sic quedā scientia est de necessarijs: quedā de contingentibus.

§.XVII. De cognitione fu

turorū eodē modo cōsiderandū est: sicut et de cognitiōe cōtingentiū. Nā ipa futura vt sub tpe cadūt sunt singularia: que intellect⁹ human⁹ nō cognoscet: nisi per reflectionē vt dictū est. Rationes aūt futurorū pñt vles esse in intellectu pceptibiles: ꝛ de eis pñt esse scie. Sciendū tñ q futura dupl̄r cognosci pñt. Uno modo in seipis. Et sic cognosci nō pñt nisi a deo cui futura sunt pñtia: inquātum sꝫ eius intuit⁹ etern⁹ ferf simul supra totum tpis cursum. Alio modo cognosci pñt futura in suis causis: ꝛ sic etiaꝫ a nobis pñt cognosci. Et si ita sint in suis causis vt ex eis de necessitate pueniāt: cognoscunf per certitudinē scientie: sicut eclipsis ab astrologo. Si autem ita sint in causis suis vt pueniāt ex eis vt in pluribꝰ: sic cognosci pñt p piecturā vel magis vel min⁹ certā. ſm q causa est magis vel min⁹ inclinata ad effect⁹ hmōi. Qꝺ aūt aliqñ anima cognoscat futura: hoc non est ſm naturā aīe: etiā cū alienaf a sensibꝰ sed magis per impressionē causarū aliquarū superiorum. vel virtute dei ministerio angeloꝝ: sicut in veris prophetijs. vel virtute demonū: sicut in diuinis ꝛ maleficis. vel etiaꝫ aliqñ p impssionē corporū celestiū. Ex impressione eñ corporū celestiū immutatur aliqñ fantasia: vt fiant aliqua signa imaginatiua futurorū euētuū ad q̄ se extendit virtus corpoꝝ celestiū: ꝛ hec magis pcipiunf a dormiētibus q̃ a vigilantibus. Infinita aūt neq̧ in actu neq̧ in habitu intellectus cognoscere pōt: qꝛ in rebus materialibus quaꝝ quidditas est obiectū pprium intellectus nr̄i: nō inuenitur infinitū. vt dꝛ in. j. physicoꝝ. Sed in potentia tñ: qꝛ nunq̃ potest tot cognoscere quin adhuc plura possit cognoscere. Infinitus autē dꝛ deus: sicut forma que nō est determinata per materiā: ꝛ in statu vie a nobis cognosci non pōt ppter defectū intellectus nr̄i: qui non intelligit nisi materialia. Sed in alia vita in gloria cognosceſ perfecte.

Futura dupliciter cognosci possunt.

§.XVIII. Anima intellecti

ua intelligit se ꝛ ea q̄ in ea sunt vel ab ea pcedūt: vt habitus: actus: intellectus ꝛ volūtas. Et quātū ad pmū. Aīa nō cognoscit seipam p essentiā suā: sꝫ p spēs intelligibiles sicut ꝛ alia. Pro cui⁹ declaratione dicit. b. Tho. in. j. parte. q. lxxxvij. arti. j. q vnūquodq̧ cognoscibile est ſm q est in actu: nō ſm q est in potētia. vt dicif in. ix. meta. Sic eñ aliquid est ens et verum: qꝺ sub cognitione cadit put est in actu. ꝛ hoc manifeste apparet in sensibus. Nō eñ visus pcipit coloratū in potētia: sꝫ coloratū i actu. Essentia igif dei q̄ est actus pur⁹ ꝛ pfectus: est simpl̄r et perfecte ſm seipam intelligibilis. Unde deus p essentiā suaꝫ non solum seipm: sꝫ etiā oia alia itelligit. Angeli autē essentia est q̄dē in gñe intellectuū vt actus: nō tñ vt actus pur⁹ et cōplet⁹. Unde eius intelligere nō cōplef p essentiā suaꝫ. Quāuis eñ angelus p essentiā suā se itelligat: nō tñ alia oia a se p essentiā suā cognoscere pōt: sed p similitudines rerū intelligibiliū. Intellectus aūt humanus in gñe intellectuū se habet vt ens in potētia tñ: sicut ꝛ materia se habet in gñe rerū sensibiliū. vnde ꝛ possibilis nominaf. Et quia cōnaturale est itellectui nr̄o: vt ad materialia ꝛ sensibilia respiciat vt dictū est. s̄. cōsequens est vt sic seipm intelligat intellectus noster ſm q sit actu p spēs intelligibiles a sensibilibus abstractas p lumē intellectus agentis. Non ergo per essentiā suā: sed p actū se cognoscat intellectus noster.

Qualiter aīa itelligit seipsam.

et hoc dupliciter. Uno mo particulariter fm q sortes vel plato pcipit se hre aiam intellectiuaz: ex hoc q percipit se intelligere. Alio modo fm q naturā mentis ex actu intellectus consideramus. Et ad istam scdam cognitionē non sufficit pntia aie: sicut ad cognitionē pmo modo. Sed requirit diligēs et subtilis inquisitio. Unde multi naturam aie ignorant: et alij multi circa naturaz anime errauerunt. Quod aūt Aug. dicit in lib. de tri. q aia seipam p seipam cognoscit: intelligit q in suipsi cognitionē venit: sed per actū suum. Cognoscit intellect habitus: sed per actus ipoꝝ. Pro cuius declaratione dicit beatus Tho. vbi. s. arti. ij. q habitus est medium inter potentiam puram et actū purū. Dictū est autē q nihil intelligitur: nisi fm q est in actu. Sicut igit inquātū habitus deficit ab actu perfecto: deficit ab hoc vt nō sit p seipm cognoscibilis: sz necesse est vt p actū suū cognoscat. Siue dū aliqs pcipit se hre habitū: per hoc q pcipit se pducere actū pprium illius habitus. Siue dum aliquis inquirit naturā et rationē habitus ex cōsideratione actus. Si aūt obijciēdo dicat illud ppter qd vnūquodq tale: et illud magis: sed res cognoscunt ab aia p habit: ergo multo magis habitus ab aia debent per se cognosci. Rndet q regula ista propter qd vnūquodq etc. habet veritatē si intelligat i rebus vnius ordinis: puta in vno gne cause: vt si dicatur q sanitas sit ppter vitā sequit q vita sit magis desiderabilis. Sed si accipiat fm ea que sunt diuersoꝝ ordinū nō habet veritatē regula illa: vt si dicat q sanitas est ppter medicinā: nō ideo sequitur q medicina sit magis desiderabilis q sanitas: quia sanitas est in ordine finium. medicina autē est in ordine causaꝝ efficientiū. Sicut si accipiamus duo: quoꝝ vtrūq sit p se in ordine obiectoꝝ cognitionis: illud ppter qd aliud cognoscit erit magis notū: sicut pncipia conclusionibus. Sed habitus inquātū habitus nō sunt de ordine obiectoꝝ: nec ppter habitū alia cognoscunt: sicut per obiectuz cognitionis: sed sicut ppter dispositionē vel formā qua cognoscēs cognoscit.

Qualiter cognoscatur habitus.

Cognoscit insuper actum pprium intellectus. Unūquodq enim cognoscit fm q est in actu. Ultima autem intellectus pfectio est eius operatio. Non enim est sicut actio tendēs in alterū: que est perfectio operati. sicut edificatio dom edificate: sz manet in operāte vt perfectio et actus eius. vt dr. ix. meta. Hoc est ergo primū qd de intellectu intelligitur actus eius: idest ipm eius intelligere. Sz in hoc est differētia in ordine itellectuū. nā intellectus diuinus idem est in eo q intelligat se intelligere: q intelligat suaz essentiā: q: suum intelligere est sua essentia. In angelo aūt q̄uis aliud sit fm rationē q intelligat suū intelligere: et q intelligat suā essentiā: tamen simul in vno actu vtrunq intelligit: q: hoc qd est intelligere essentiā suā est ppria perfectio essentie sue. simul autez vno actu intelligit res cū perfectiōe sua. In intellectu vero humano nec suum intelligere: nec proprium obiectuz est essentia eius: sed aliquid extrinsecū scz natura generalis. et ideo id qd primo cognoscitur ab intellectu humano est obiectum eius. secūdario cognoscitur actus eius quo cognoscitur obiectum. et per quē cognoscitur ipe intellectus.

Intellectus cognoscat proprium actū.

Cognoscit insuper intellectus et actum voluntatis. actus enim voluntatis nihil aliud est q̄ inclinatio quedam consequens formā intellectiuam: sicut appetitus naturalis est inclinatio sequens formam naturalem. Inclinatio autez cuiuslibet rei est in ipa re p modum eius. Unde inclinatio que est appetitus sensibilis est in sentiente: et similiter inclinatio intelligibilis que est actus voluntatis est intelligibiliter in intelligente: sicut in principio et obiecto proprio. Quod autē intelligibiliter est in aliquo intelligente consequens est vt ab eo intelligatur: vnde actus voluntatis intelligitur ab intellectu: et inquantum aliquis percipit se velle: et inquantuz quis percipit naturā huius act. et per consequens naturam huius principij q est habitus vel potentia.

Act voluntatis q̄liter cognoscatur.

§.XIX. Sūt autē effectus

aie qui sunt actus volūtatis in intellectu: nō per similitudinē tm sicut corpa: nec per pntiam vt in subiecto sicut artes: sz sicut principiatū in principio in quo habetur notio principiati. Qd anima humana fm statū vite pntis non pōt pfecte intelligere que sunt supra se: scz angelos et deū. Unde Sap. ix. Que in celis sunt qs inuestigabit. Et angeli qdem qui dicunt sube separate neq p seipos: neq per similitudines reruz materialiū pnt intelligi pfecte fm bem Tho. in. j. pte. q. lxxxviij. ar. j. et. ij. Sciendum tm fm ipm q plato q posuit subas imateriales: etiā materialiū per se subsistētes quas ydeas vocabat vt dictum est: dicebat q sube immateriales non solū intelligunt a nobis: sed sunt prima a nobis intellecta. Sed fm Aristo. sniam quaz magis experimur: intellect nr fm statuz vite pntis habet naturalem respectū ad rerū materialiū naturas. vnde nihil intelligit nisi conuertendo se ad fantasmata. Et sic subas immateriales: cū nō cadāt sub nra imaginatione et sensu: primo et per se fm modū cognitiōis nos expte cognoscere non possum. Sed Auerroys in cōmento de aia ponit: q in fine i hac vita homo peruenire potest ad hoc vt intelligat subas separatas per continuationē vel vnionē cuiusdā sube separate a nobis: quem vocat intellectū agentē: qui cū sit suba separata intelligit subas separatas. vnde cuz fuerit nobis perfecte vnitus: sic vt per eū intelligere possimus: intelligemus tūc subas separatas. pfecte autē vnit nobis fm ipm iste intellectus agēs: cū oia intellecta speculata cognouerimus: et tūc p euz poterimus cognoscere oia materialia et immaterialia. Hāc autē positionē Auerroys reprobat. b. Tho. plurib rationibus. Primo quia intelligere oia speculata vix contingit alicui in hac vita: et sic nullus vel pauci ad felicitatē peruenirent. qd est cōtra phm in. j. meta. qui dicit q felicitas est quoddā bonum cōmune: qd pōt puenire oibus nō orbatis ad virtutē. Secūdo q: phs dicit expresse in. j. meta. q felicitas est operatio fm pfectā virtutē. Et enumeratis multis virtutibus i x. meta. cōcludit q vltima felicitas cōsistens in vltima cognitione maximoꝝ intelligibiliū est fm virtutē sapientie: quā posuit in. vj. esse caput sciaꝝ speculatiuaꝝ. Et sic patz q Aristo. posuit vltimā felicitatem in cognitione subarū separatarū: qualis pōt haberi p speculatiuas scias: nō p vnionē intellectus agentis cōfictā a quibusdā. Tertio q: vt dictum est. s. fm Arist. intellectus agens nō est substantia separata: sed quedaz virtus aie. Inducit et alias rationes tres ob breuitatē omissas. Itē neq per rerū cognitionem materialiū possum deuenire ad cognitionē angelorum seu substātiarū separataꝝ. Cū enim substantie immateriales vt angeli sint omnino alterius rationis a quidditatibus rerum materialiū quātūcūq intellectus noster abstrahat quidditatē rei materialis a materia nequaq̄ peruenit ad aliquid simile substantie imateriali. beat Tho. vbi. s. Unde et Dionysius dicit. j. c. de diuinis nominibus. q sensibilibus intelligibilia: compositis simplicia: et corporibus incorporalia apprehendi nō possunt. possumus vtiq ex huiusmodi materialibus consideratis in aliqualem cognitionē deuenire substātiarū separatarū: sed non perfectā: q: nō est sufficiēs cōparatio materialium ad immaterialia: et similitudines que a materialibus accipiuntur ad intelligendū immaterialia sunt multuz dissimiles fm Dionysiū. Tractat autē in scientijs maxime de superioribus p viam remotionis: sicut corpora celestia notificat Aristo. p negationem pprietatum corporum inferioꝝ. et sic a sanctis dantur documenta de angelis per remotaz formā. Ex his sequitur q deus nō est id quod primum ab intellectu nostro cognoscitur in hac vita. Si enim substātias separatas creatas intelligere non valemus: multo minus essentiam substantie increate. Unde Johannis. j. Deū nemo vidit vnq̄. Sed magis per creaturas deueni-

Aia non pōt pfecte itelligere ea q sunt supra se.

inus in cognitionē dei: ſm illud apl̄i. ad Rom. i. Inuiſibi lia dei a creatura mūdi p ea q̄ facta ſunt intellecta ↄſpiciū tur. Primū em̄ qḋ intelligit a nobis in ſtatu vie eſt q̄ddi tas rei materialis: qḋ eſt obiectū ꝓpriū intellect⁹ nr̄i: de⁹ autē oino immaterialis eſt. bea. Tho. vbi. ſ. ar. iij.

Titulus. IIII. De volūtate.

De comparatione voluntatis ad intellectum. Capitulū primū.

De volūtate que eſt alia potentia a ſenſualitate. Ubi primo ſciē dum ꝙ volūtas nō eſt eminētior intellectu ſimpliciter: ſed ſm quid. Pro cuius declara tione dicit bea. Tho. in. i. pte. q. lxxxij. ꝙ eminētia alicuius ad alterū pōt attendi dupliciter. Uno modo ſimpliciter. Alio mō ſm q̄d. Conſiderat autē q̄d tale ſimpliciter: qñ prout eſt ſm ſe tale. Scḋm quid autē dr̄ aliq̄d tale prout ſm reſpectū ad alterū eſt tale. Si igit intellectus ꝛ volū tas cōſiderent ſm ſe: ſic intellectus eminētior inuenitur. Et hoc apparet ex cōparatione obiectoꝝ adinuicem. obie ctum em̄ intellectus eſt ſimplicius ꝛ magis abſolutum q̄ obiectū volūtatis. Nam obiectum intellect⁹ eſt ipſa ratio boni appetibilis. Bonū autem appetibile cuius rō eſt in intellectu: eſt obiectū volūtatis: quāto autē aliq̄d eſt ſim plicius ꝛ abſtractius: tāto ſm ſe eſt nobilius et altius. Et ideo obiectū intellectus: eſt altius q̄ obiectuꝫ volūtatis. Cum ergo propria rō potentie ſit ſm ordinē ad obiectuꝫ ſequit ſm ſe et ſimpliciter ꝙ intellectus ſit nobilior volū tate et altior. Un̄ et phs in. x. ethic. ponit intellectū altiſſi mā potentiā anime. Scḋm quid autē et p cōparationē ad alterū volūtas interdū inuenit altior intellectu: ex eo ſcꝫ ꝙ obiectū volūtatis in re altiori inuenit q̄ obiectū intel lectus. Sicut ſi dicerem auditū eſſe nobiliorē viſu ſm q̄d inquātum res aliqua cuius eſt ſonus nobilior eſt aliq̄ re cuius eſt color: q̄uis color ſit nobilior et ſimplicior ſono. Ut em̄. ſ. dictum eſt actio intellectus cōſiſtit in hoc ꝙ ra tio rei intellecte eſt in intelligente. Actus vō voluntatis perficitur in hoc ꝙ volūtas inclinatur ad ipſam rem put in ſe eſt. Et ideo phs dicit in. v. metaphy. ꝙ bonuꝫ ꝛ malū que ſunt obiecta voluntatis ſunt in rebus. Uerū autē et falſum que ſunt obiecta intellectus ſunt in mēte. Quāto igit res in qua eſt bonū eſt nobilior ipſa aia in qua eſt ra tio intellecta p cōparationē ad talem rem intellect⁹ eſt al tior voluntate. Un̄ melior eſt amor dei q̄ cognitio. E con trario autē melior cognitio reꝝ corpaliū q̄ amor. Simpli citer tamen intellectus eſt altior q̄ voluntas.

Quō voluntas eſt nobilior intellectu et q̄mo do non.

Amor dei melior ē q̄ cognitio

§. I. Eſt etiam intellectus

Quō voluntas eſt prior intellectu vel econtra.

quoad actum prior volūtate ſm ordinē nature ꝛ ſimplici ter. ſicut motiuū mobili: ꝛ actiuū paſſiuo. Bonū em̄ intel lectū eſt qḋ mouet voluntatē. Un̄ figuratur intellectus p virum qui eſt pfectior et nobilior muliere que ſignat volū tatem. Sic em̄ exponit Aug. illud Joh. iiij. dictū ſamari tane. ſ. voca virū tuum. i. repſenta intellectum tuū. Ubi ſciendū ꝙ primo voluntas hoīs accipit quaſi in viros le gitimos quinq̄ ſenſus. iuxta illud. Quinq̄ viros habuiſti. Nam a deo diſpoſituꝫ eſt vt vſq̄ ad tēpus viꝰ rationis q̄s ſequatur inſtinctus ſenſuū ſeu ſenſualitatis ſine pctō. Nec em̄ imputatur ad peccatū qḋ quis facit ante vſum ra tionis. Poſtea ſi accipit volūtas intellectū ſeu rationem in virum. vt ſcꝫ ſequat inſtinctū rationis nō ſenſualitatis legitime eſt volūtas deſpōſata. Si autē ſequat errorem idest ſenſualeꝫ appetitum adulterat ſeu fornicatur ſpi ritualiter aia. iuxta illud Hiere. iij. Tu autē fornicata es cū amatoribus multis ꝛc. Joh. iiij. Hunc quē habes non eſt tuus vir. Sicut ḡ ex viro ꝛ muliere legitime ↄiunctis: generat proles legitima cui debet hereditas: ita ex intel lectu ꝛ volūtate ↄcipit bonū ꝓpoſitū operis: principiū tamen actiuū eſt vir ꝛ mulier paſſiuū. Ita et intellectus eſt q̄ mouet voluntatē. ꝛ ↄcipit opus bonū p ꝓpoſituꝫ: naſcit per opis executionē. Operat etiā ad ḡnationē in fluxus ſolis: q: homo hoīeꝫ generat ꝛ ſol. ſic influxus gr̄e ſolis Jeſu xp̄i principalr̄ operat in bonis opib⁹ nr̄is: que opa ſi ſint magne probitatꝭ maſculi ſunt: ſi imꝑfecta femi ne: q̄bus demū reſeruat hereditas eterna. Diabolus autē perniciſſime querit impedire p̄cipua opa: vt pniaꝫ: reſtitu tionē: mūdi contēptū ꝛ hmōi. nō autē multū curat de his q̄ ſunt de genere bonoꝝ: vt ieiuniū: ꝛ elemoſyna et hmōi. In cui⁹ figurā legitur: ꝙ pharao rex egypti p̄cepit maſcu los hebreoꝝ occidi: ꝛ feminas reſeruari. vt exponit Ori genes. Nutriunt hi filij. ſ. bonoꝝ operū: per orōnem et do ctrinā et ſacrā. Creſcunt p ꝑfectū virtutū. Sic e cōtra per volūtatē ↄcipiunt ex errore intellect⁹ ſequētis ſenſualita tem p mala opa q̄ priuant hereditate eterna. Et ſicut mu lier laborat i partu: ita volūtas in bn̄ opando. iuxta illud Johā. xvi. Mulier cū parit triſticiā hꝫ. Cum autē querit. Si volūtas moueat intellectū. Rn̄det bea. Tho. in. i. pte q. lxxxij. ar. iiij. ꝙ aliquid dr̄ mouere dupliciter. Uno mō p modū finis: ſicut dr̄ ꝙ finis mouet efficiētem. et hoc modo intellectus mouet voluntatem: q: bonum intellectum eſt obiectū volūtatis: et mouet ipſam vt finis. Alio modo di citur aliq̄d mouere p modū agētis: ſicut alterans mouet alteratū ꝛ impellēs impulſum. Et hoc mō voluntas mo uet intellectū ꝛ oēs alias vires. vt Anſel. dicit in lib. de ſi militudinib⁹. Cuius rō eſt: q: in oibus potētijs ordinatis actiuis: illa potentia q̄ reſpicit finē vlēm mouet alias po tentias que reſpiciunt fines particulares: ꝛ hoc apparet tā in naturalibus q̄ in politicis. Celum em̄ qḋ agit ad cō ſeruationē vniuerſalē generabiliū et corruptibilium mo uet oia inferiora corpora: quoꝝ vnūquodq̄ agit ad cōſer uationē ꝓprie ſpeciei vel indiuidui. Rex etiā qui intēdit bonū cōmune tot⁹ regni mouet p imperiuꝫ ſuū ſingulos ꝓpoſitos ciuitatū: qui ſingulis ciuitatib⁹ regni curaꝫ im pendunt. Obiectū igit volūtatis cū ſit bonum ꝛ finis in cōmuni: et q̄libet potētia cōparatur ad aliqḋ bonū ꝓpriū ſibi cōueniēs: ſicut viſus ad perfectionē coloris: intellect⁹ ad cognitionē veri: ideo voluntas p modum agentis mo uet oēs anime potētias ad ſuos actus preter vires natu rales vegetatiue partis: que noſtro arbitrio ſubduntur. He autē due potentie in actib⁹ ſuis ſeinuicē includunt: q: intellectus intelligit volūtatē velle: et volūtas vult itel lectum intelligere. Et ſimili rōne bonuꝫ continet ſub vō inquantū eſt quoddā verū intellectū. Et verū continetur ſub bono inquātū eſt quoddā bonū deſideratū. ſm tamē rationē cōmunitatis obiectoꝝ vtriuſq̄ vt dictū eſt intel lectus ſimpliciter eſt altior ꝛ nobilior voluntate. Nec eſt ire in infinitum: q: intellectus q̄ mouet voluntatē nō mo uetur ſemper a voluntate: ſed principiū conſiliandi ꝛ in telligendi eſt aliquod intellectiuū principiuꝫ altius intel lectu noſtro. et hoc eſt deus.

Exodi. i.

Quō voluntas mouet intellectuꝫ ꝛ e cōtra.

§. II. Utrū voluntas velit

aliquid ex neceſſitate. Rn̄det bea. Tho. vbi. ſ. art. i. ꝙ ne ceſſitas multipliciter dr̄. Neceſſe em̄ eſt qḋ nō pōt nō eſſe. qḋ q̄dē cōuenit alicui dupliciter. ſ. ex principio intrinſeco. vel ex principio extrinſeco. Ex pricipio q̄dē intrinſeco du pliciter ſcꝫ vel ex materiali vel ex formali pricipio. Ex ma teriali quidē pricipio ſicut cū dicimus. Omē qḋ cōpoſitū eſt ex cōtrarijs neceſſe eſt corrumpi. Ex formali ſicut cū di cimus ꝙ neceſſe eſt triangulū habere tres angulos equa les duobus rectis. Et hec eſt neceſſitas naturalis et abſo luta. Alio modo conuenit alicui ꝙ non poſſit non eſſe ex aliquo extrinſeco fine vel agente. Fine quidem ſicut cum quis non poteſt conſequi ſine hoc vel bene conſequi ali quem finem: vt cibus dicit neceſſarius ad vitā: et equus ad iter. Et hec vocatur neceſſitas finis: que interduꝫ etiā dicitur vtilitas. Ex agente autē hoc alicui conuenit; ſicut

Multiplex ē neceſſitas.

cum aliquid cogitur ab aliquo agēte: ita ꝙ nō possit ꝯtrarium agere: et hec dr̄: necessitas coactionis. Hec ḡ necessitas coactionis repugnat volūtati. Nā hoc dicimus violentum qđ est ꝯ inclinationē naturalē rei: ipe aūt modus volūtatis est inclinatio quedaꝫ in aliqđ. Et ideo sicut dr̄: aliquid naturale: q: est ꝫm inclinationeꝫ nature: ita dr̄: aliqđ voluntariū: q: est ꝫm inclinationē volūtatis. Sicut ḡ est impossibile ꝙ sit aliqđ simul violētum ⁊ naturale: ita est impossibile ꝙ aliqđ simul sit simplr̄ coactuꝫ ⁊ volūtariū. Necessitas finis nō repugnat volūtati qñ ad finē nō potest perueniri nisi vno modo: sicut ex volūtate transeundi mare sit necessitas in volūtate vt velit nauim. Similiter necessitas nature nō repugnat volūtati: quinimo necesse est vt sicut intellectus inheret primis principijs: ita volūtas inhereat vltimo fini qui est beatitudo. Finis em̄ se hꝫ in operatiuis: sicut principiuꝫ in speculatiuis. vt dr̄: .ij. lib. Phyſ. Et sic ex necessitate vult quis beatitudinem.

§.III. Voluntas non vult

oīa ex necessitate: etsi aliqđ vt beatitudinē. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. vbi. s̄. ar. ij. ꝙ sicut intellect⁹ naturaliter ⁊ ex necessitate inheret primis principijs: ita volūtas vltimo fini. Sunt autē q̄dā intelligibilia q̄ nō hn̄t necessariā connexionē ad prima principia: sicut cōtingentes ꝓpositiones: ⁊ talibus non de necessitate assentit intellectus. Sic ex parte volūtatis sunt q̄dā particularia bona q̄ non hn̄t necessariā connexionē ad beatitudinē: qb⁹ salꝫ hmōi quis deo inheret: in quo sola consistit vera beatitudo. Sed tn̄ anteq̄ per certitudinē diuine visionis necessitas hmōi cōnexionis demonstret: volūtas nō ex necessitate inheret deo: nec his que sunt dei. Sed volūtas videntis deū per essentiā ex necessitate inheret deo: sicut nūc ex necessitate volum⁹ esse beati. Patet ergo ꝙ volūtas ī nihil tendere pōt: nisi sub ratiōe boni. Sed q: bonū multiplex est: nō ꝓpter hoc ex necessitate determinat ad vnum.

¶ De libero arbitrio. Capl̄m. ij.

De libero arbitrio.

Liberuꝫ arbitriū diffinit. Hoc sic diffinit magister sentē. in. ij. lib. dicēs. Liberū arbitriū est facultas rōnis ⁊ volūtatis qua bonū gratia assistente eligit: et maluꝫ gr̄a desistēte. i. deficiēte. Ex prima particula huius diffinitionis ostēditur: ꝙ liberū arbitriū est potētia nō actus vel habitus. dr̄ em̄ facultas hic potētia expedita. i. libera. Neq: em̄ potest dici actus: q: actus non semꝑ manet in hoie: sed transit liberum arbitrium semper manet in homine. Sed neq: in hoie habitus dici pōt. Et rō est: q: habitus dicunt ꝫm q̄s non habemus bene vel male ad actus vel passiōes. vt dicitur in. ij. Ethic. Nam per temperātiā bene nos habem⁹ circa cōcupiscētias: per intēperantiā autē male: ꝑ habituꝫ sciētie bene nos habem⁹ ad actū intellectus dū per euꝫ cognoscimus verū: et per contrariū habitū male. Liberū autē arbitriū indifferēter se hꝫ ad bene vel male eligēdū. Unde impossibile est ꝙ liberū arbitriū sit habitus. est ergo potētia. Quāuis em̄ ꝫm ꝓpriā significationē vocabuli nominet quēdā actū: tn̄ ꝫm cōem vsum loquēdi liberum arbitriū dicimus id qđ est principiū huius actus scꝫ quo homo libere iudicat. Principiū autē in nobis act⁹ est potētia vel habit⁹: sed ꝓbatū est ꝙ habit⁹ esse non pōt: ergo potētia est. Secūda ꝑticula diffinitionis. Ex scđa ꝑticula diffinitiōis cum. s. dr̄: rōnis et volūtatis: nō dat intelligi ꝙ ista potētia sit vna cōposita ex rōne et volūtate: vel ꝙ sit vtraq: sed ꝙ ad actuꝫ liberi arbitrij concurrūt ratio et volūtas: vt dicit bea. Tho. in. j. parte. q. lxxxiij. ar. ij. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. vbi. s̄. ar. iij. ꝙ liberū arbitrium est electio. per ꝙ dicimur liberi esse arbitrij: q: possumus vnū recipere de duob⁹ alio recusato: qđ est eligere. Et ideo naturam liberi arbitrij ex electione cōsiderare oportet. Ad electionē autē concurrit aliquid ex parte cognoscitiue ꝟtutis: ⁊ aliqđ ex ꝑte appetitiue. Ex parte cognoscitiue requirit consilium per quod dijudicat quid sit tandē preferendū. Ex parte appetitiue requirit ꝙ appetēdo acceptet qđ per cōsilium dijudicat. Un̄ phus in. vj. Ethic. sub dubio reliquit vtrū electio principalius pertineat ad vim cognitiuā: vel ad vim appetitiuam. Dicit em̄ ꝙ electio: vel est intellectus appetitiuus: vel appetitus intellectiuus. Sed in. iij. Ethic. in ꝙ magis declinat ꝙ sit appetitus intellectiuus nominās electionē desideriū cōsiliabile. Et huius ratio est: quia ꝓpriū obiectum electionis est id qđ est ad finē. Hoc autē inquātū huiusmodi hꝫ rationē boni qđ dr̄: vtile. Un̄ cū bonū inquātū hmōi sit obiectū appetitus: sequit ꝙ electio sit principaliter act⁹ appetitiue ꝟtutis. et ꝑ ꝯñs liberū arbitrium est potentia appetitiua. Arbitriū em̄ importat iudiciū. Judicium ꝟo est quasi conclusio ⁊ determinatio cōsilij. Determinatur autē cōsiliū primo per sn̄iam rōnis. scđo per acceptationē appetitus. Et q̄uis appetitus nō sit collatiuus quia collatio importat cōparationē vnius ad alteruꝫ: qđ pertinet ad rōnem: tn̄ inquātū a vi cognitiua conferente mouet: habet quandā collationis similitudinē dum vnū alteri preoptat. Tertia ꝑticula diffinitionis. Ex tertia ꝑticula diffinitionis. s. bonum eligitur gr̄a assistente: ostenditur gr̄a necessaria ad bene agendū: nec tn̄ ex hoc tollit libertas arbitrij. Liberū em̄ arbitriū est causa sui motus: ꝑ hoc ꝙ homo seipm mouet ad agendum: non tn̄ hoc est de necessitate libertatis ꝙ sit prima causa sui id qđ liberū est: sicut etiā nec ad hoc ꝙ aliquid sit causa alterius: requirit ꝙ sit prima causa ei⁹. De⁹ ergo est prima causa mouēs causas naturales et voluntarias. Sicut ergo mouēdo causas naturales nō eis aufert quin actus eaꝝ sint naturales: ita mouendo causas volūtarias nō aufert quin actiones earū sint volūtarie: sed potius hoc eis facit. Operatur em̄ in vnoquoq: ꝫm ei⁹ proprietatē. Et hoc est qđ ait apl̄s Phil. ij. De⁹ operat in nobis velle et ꝑficere. ⁊ Prouerb. xxj. Cor regis in manu dei est: ⁊ quocū ꝙ voluerit vertet illud beatus Thom̄. vbi. s̄. Opat em̄ in oībus de⁹ velle inquantū illud velle est q̄dā actus naturalis ꝫm ꝙ deus est cā oīm motionū suo influxu quo oīa mouet. Operat autē in bonis velle. s. meritorie inquātū deus lumine grē mouet volūtatē ad mouēdū aliqđ meritoriū. Quarta ꝑticula diffinitionis. Ex vltima ꝑticula ostēdit ꝙ null⁹ cogit ad malū. Un̄ Amb. Nemo nostrū tenet ad culpā: nisi propria volūtate deflexerit. xv. q. j. non est. et Aug. Uasis ire nunq̄ deus redderet interitū si nō spōtaneū inueniretur homo habere pcm̄. xxiij. q. iiij. nabuchodonosor. §. j. Un̄ ⁊ Cayn dictuꝫ fuit a dn̄o Gen̄. iiij. Sub te erit appetitus ei⁹ scꝫ peccati: ⁊ tu dn̄aberis illi⁹. Qđ autē Augus. dicit ꝙ hō peccando seipm perdidit ⁊ liberū arbitrium. non vult dicere ꝙ ꝑdiderit illud quoad libertatem naturalem que est libertas coactione: sed quantū ad libertatem que est a culpa et miseria. iuxta illud Johan. viij. Qui facit pcm̄ seruus est peccati. Et nota ꝙ hec diffinitio liberi arbitrij tm̄ cōuenit libero arbitrio hoīs dū est viator. vel si intelligatur de libero arbitrio angeli: tūc opꝫ intelligere de ipo quantū ad statū primū angeloꝝ: in quo fuerūt vertibiles ꝫm Alex. de al. in summa. Raynerius.

§.I. Hoc autē liberuꝫ arbitriū

Liberuꝫ arbitriū nō est distincta potentia a voluntate. nō est alia potētia a volūtate. Un̄ Damasce. in. iij. lib. dicit. ꝙ liberū arbitriū nil aliud est q̄ volūtas. Pro cuius declaratione dicit bea. Thom̄. vbi. s̄. arti. iiij. ꝙ potentias appetitiuas oportet esse proportionatas potētijs apprehensiuis. Sicut aūt ex ꝑte apprehensionis se hn̄t intellect⁹ et rō: ita ex parte appetitus intellectui se hn̄t voluntas ⁊ liberum arbitrium: que nihil aliud est q̄ vis electiua. Et hoc ptꝫ ex habitudine obiectoꝝ et actuū. Nam intelligere importat simplicē apprehensionē alicuius rei. Un̄ intelligi ꝓprie dicunt principia q̄ sine collatione per se cognoscunt. Ratiocinari autez est de vno deuenire in cognitionē alteri⁹. Un̄ proprie de conclusionib⁹ ratiocinamur que

et principiis innotescit. Ex parte autem appetitus velle importat simpliciter appetitū alicuiꝰ rei. Unde volūtas dicitur esse de fine qui ꝓpter se appetitur. Eligere autē est appetere aliquid ꝓpter aliquid cōsequendū. Unde ꝓprie est eorum que sunt ad finē. Sicut autē se habet in cognitiuis principiū ad cōclusionē cui ꝓpter principia assentimus: ita in appetitiuis se habet finis ad ea que sunt ad finē que ꝓpter finem appetuntur. Unde manifestū est ꝙ sicut se habet intellectꝰ ad rationē: ita se habet volūtas ad vim electiuā .i. liberum arbitrium. Ostēsum est autē .s. ꝙ eiusdē potentie est intelligere et ratiocinari: sicut eiusdē virtutis est quiescere et moueri. Unde etiā eiusdē potentie est velle eligere et per eādem rationē. Et ꝓpter hoc voluntas et liberū arbitriū nō sunt due potentie: sed vna. Electio ergo et volūtas quātum ad ipsum velle sunt diuersi actus: sed tamē pertinent ad vnā potentiā: sicut intelligere et ratiocinari. Et quāuis ex parte intellectus sint due potentie: scilicet intellectus agens: et intellectus possibilis: non sic fit distinctio volūtatis in agētem ⁊ possibilem. Et ratio huius est: quia intellectus agens cōparatur ad possibilem vt mouens. Sed ad volūtatem cōparatur vt mouens non liberum arbitrium: sed intellectum: quia bonū apprehēsum per intellectum mouet voluntatem ⁊ liberum arbitrium.

Quod liberum arbitrium est ... ideo

§. II. Liberū arbitrium est

subiectiue in deo: in angelis: ⁊ in hoībus. et perfectius in deo ꝙ̄ in angelis: ⁊ perfectius in angelis ꝙ̄ in hominibꝰ. Primū scilicet ꝙ sit in deo liberū arbitriū ꝓbatur autoritate et ratione. Dicit enim Amb. in lib. de trini. Spūssctūs diuidit singulis prout vult. i. ꝓ libere voluntatis arbitrio non necessitatis obsequio. Spūs autē sctūs est deus: ergo ī deo est liberū arbitriū. Ratione ꝓbatur sic. Liberū arbitrium est eorum que non ex necessitate vel naturali instinctu volumus: sed libere. Sed deus necessario vult suam bonitatē velut finē vltimū voluntatis diuine. Alia vero oīa vult ꝙ̄si ordinata ad istū finē: scilicet ad bonitatē suam. Que quidem non necessario vult: sed libere: eo ꝙ sua bonitas his q̄ ad ipsam ordinantur nō indiget: vnde remanet in eo iudicium liberū ad volendū hoc vel illud: sicut etiam in nobis est in his que ad finē non sunt necessaria. Quod autem ipsum liberū arbitrium sit perfectius in deo ꝙ̄ in angelis vel hominibus: ꝓbatur tali ratione. Liberū arbitriū presupponit tria. naturā: vim cognitiuā: et volitiuam. Sed hec tria perfectius sunt in deo ꝙ̄ in angelis et hominibꝰ: ergo ⁊c.

Liberum arbitriū perfectiꝰ ē in deo ꝙ̄ in aliis

Et quantū ad primū scilicet ꝙ natura sit perfectius in deo ꝙ̄ angelis ⁊ hoībus patet ex hoc quia natura diuina est increata: et est suū esse et sua bonitas. Unde in eo nō pōt esse defectꝰ aliquis. Nec corruptibilitatis: quia cū sit increata non est ex nihilo: et ideo nō est vertibilis in nihil. Nec defectꝰ permixtibilitatis: quia cū natura diuina sit per essentiā talis nō est alicuius admixtionis vel compositionis susceptibilis. Nec defectus culpabilitatis: quia cū eius bonitas sit essentialis nō est in malū flexibilis. Liberū autē arbitriū hoīs vel angeli in suis naturalibꝰ consideratū: est defectuosum quātum ad ista tria. Secūdo liberū arbitriū presupponit virtutem intellectiuā. vbi autē perfectiꝰ inuenitur et nobiliꝰ virtus intellectiua: ibi est perfectius liberū arbitriū. sed perfectius natura intellectiua inuenitur in deo ꝙ̄ in aliis: quia deus intelligit ꝑ vnū solū quod est idē cū ipso .i. ꝑ essentiā suam. Angelꝰ autē ꝑ conuersionē ad suū superius .s. deū. Homo mediante fantasmate a rebꝰ inferioribus: ergo ⁊c. Tertio liberum arbitriū presupponit virtutē volitiuā tanꝙ̄ primā cām eiꝰ. Et quantū ad hoc etiā ꝑfectius est in deo: quia in malū omnino tēdere non pōt arbitriū eiꝰ: sicut angeli et hoīs. Si autē obiiciatur sic. liberū arbitriū in vtrāque partem flecti pōt scilicet in malū et in bonū: ⁊ viā habet ad opposita: sed deꝰ ad malū flecti non pōt. Dicit enim adamātius. Nō peccare solius dei est: emēdare sapiētis. de peni. di. iii. c. inter hec. Quod intelligitur non ꝙ oīs creatura peccauerit: vt Hierony. dicit.

In deo nullꝰ est defectꝰ.

Sed quia nulla est que peccare nō possit. de peni. distic. ii. principiū eiusdem. §. vlti. Ad hoc rūdetur ꝙ cū malū culpe dicatur ꝑ auersionē a bonitate diuina ꝑ quā deꝰ oīa vult manifestū est ꝙ impossibile est deū velle malū culpe. et tamen ad opposita se habet eius volūtas inquantū pōt velle hoc esse vel nō esse. Ubi notandū ꝙ ad rōnem liberi arbitrii nō pertinet ꝙ quis indeterminate se habeat ad malū ⁊ bonū. Cuius rō est: quia liberū arbitriū per se est ordinatū in bonum: cū bonū sit obiectū volūtatis: nec in malū tēdat nisi ꝓpter aliquē defectū qui apprehenditur vt bonū: cum electio que est actus ꝓprius volūtatis: nō sit nisi boni vel apparētis boni. Et ideo vbi liberū arbitriū est perfectissimū vt ī deo in malū tendere non pōt. Sed ad libertatē arbitrii pertinet vt actionē aliquā facere vel nō facere possit: ⁊ hoc deo conuenit: quia bona que facit pōt non facere: nec tamen potest malū facere ratione predicta.

Quid ꝑtinet ad rōnem liberi arbitrii.

Cū ergo dicitur ꝙ liberū arbitriū viam habet ad opposita: pōt intelligi tripliciter. Primo quia potest velle bonū et malū: ⁊ sic non conuenit deo: quia hoc importat defectibilitatē. Secūdo vt prius aliquid velit et postea illud nolit. Et hoc etiā deo nō conuenit: quia repugnat immutabilitati diuine. Tertio pōt intelligi viam habere ad opposita: quia pōt velle hoc et non velle. Et hoc conuenit deo: quia ipse habet liberam electionē volēdi aliquid vel nō volēdi: quia multa ita libere vult ꝙ pōt ea velle ⁊ nō velle absque eiꝰ defectibilitate ⁊ mutabilitate. Hec Tho. in q̄stionibus de veritate. Raynerius.

Liberum arbitriū q̄r possit ad opposita.

Liberū arbitriū est in angelis ⁊ ꝑfectiꝰ ꝙ̄ in hoībus. Et ꝙ sit in angelis ꝓbatur autoritate Damasc. qui dicit in lib. ii. Quod angelus est substantia intellectualis: semper mobilis: arbitrio libera ⁊c. Probatur etiam tali rōne. Omne creatum est vertibile vel secundum esse vel secundum electionem: sed angelus est creatus: ergo est vertibilis non secundum esse cum sit immortalis: ergo est vertibilis secundum electionem que pertinet ad liberū arbitriū. Hec Alex. in sum. Ostenditur etiā hoc ex hoc quod habetur de pe. dis. ii. principiū.

Liberum arbitriū est in angelis et ꝑfectiꝰ ꝙ̄ in hoībꝰ

Quod angeli liberū arbitriū sit perfectiꝰ ꝙ̄ hoīs patet ex hoc quia cū liberū arbitriū sit facultas volūtatis ⁊ rōnis vbi est perfectior ratio seu intellectus ⁊ maior facultas voluntatis: ibi est maior libertas arbitrii. Sed perfectius est virtus intellectiua in angelo ꝙ̄ in hoīe. quod patet: quia apprehēdit cognitionē veritatis absque discursu et inquisitione: vnde nō accidit dubitatio vel difficultas in eo. Homo autē intelligit cū discursu et inquisitione: vnde accidit dubitatio et difficultas. Similiter maior facilitas vel facultas voluntatis est in angelo ad exeundū in actū ꝙ̄ in homine. quod patet: quia ꝙ̄cito angelꝰ est habet potestatē volēdi: eligēdi: amandi: homo autē non sic vt patet in paruulo qui habet impedimentum a carne: et expectat tēpus vt habeat vsum rōnis: ergo perfectius est liberū arbitrium in angelo ꝙ̄ in hoīe. Si autem obiiciatur sic. Ubi est maior libertas: ibi ꝑfectius liberū arbitriū: sed in hoīe maior libertas videtur: quia homo potest conuerti a bono in malū: ⁊ inde a malo in bonū: sed angelus semel vertitur in bonū vel malū sine reuersione: ergo ⁊c. Respōdetur vtique maior vertibilitas est in hoīe ꝙ̄ in angelo: sed nō maior libertas. Liberum vero arbitriū attēditur penes libertatē non vertibilitatē. Alia enim rōne est libertas in creatura: alia vertibilitas: quia libertas est dignitas existens in creatura rationali vel intellectuali ꝑ conuenientiam ⁊ cōuersionem ad primū .s. deum. Vertibilitas autē sequitur ipsam naturam creature rationalis secundum se. Et ideo non sequitur ꝙ vbi est maior vertibilitas sit maior libertas. Hec Alexander in. ii. parte summe.

Liberum arbitriū attenditur penes libertatem nō vertibilitatē.

Item quāuis electio que pertinet ad liberum arbitrium: sit eorū que sunt ad finem: et angelis aduenerit finis eorum: quia scilicet coniuncti sunt ipsi deo inseparabiliter: ac etiam sancti in patria: non tamen sequitur ꝙ cesset in eis electio: nec ꝑ consequens liberum arbitrium. Et ratio est: quia id quod est ordinatum ad finem est duplex. Quoddam vt distans a fine: et in huiusmodi adueniente fine cessat electio eius: quod ordinatur ad illum finem. Sicut nunc quis eligit vel-

le credere ⁊ sperare q̄ electio cessabit in patria. Aliud ordinatum ad finē est vt cōiunctū fini. Et hmōi electio nō cessat adueniēte fine: sꝫ manet cū fine. hīis Tho. sup. ii. sen.

Item sciendū q̄ hoc pertinet ad pfectionē libertatis arbitrij: q̄ possit diuersa eligere: seruato tñ debito ordine finis. Sed q̄ eligat aliquid deuiando ab ordine finis: vt fit in peccando: hoc pertinet ad effectū libertatis: ⁊ ideo maior libertas est in angelis ⁊ sanctis q̄ peccare non possunt q̄ in viatoribus. bea. Tho. i. parte. q. lix. arti. iii. In hoīe est liberū arbitriū et ante peccatum et post pctm̄: aliter tñ et aliter. Unde Hieroñ. ad Damasum. Nos dicimꝰ hoīem semper peccare ⁊ nō peccare posse: vt semꝑ nos liberi confiteamur arbitrij. Si em̄ post peccatū mortale cōmissum: non posset quis vitare peccatū iam non peccaret: q: Augusti. dicit q̄ nullus peccat in eo qđ vitare nō potest. Gregorius etiam dicit q̄ debilis est hostis qui non pōt vincere nisi volentē: ergo non necessitatur ex quo est volēs. Et q̄uis habens habitū necessario faciat ꝺm habitū: non tñ opꝫ q̄ peccator semper faciat ꝺm habitum peccati. Sed ꝑ liberum arbitrium potest vti habitu et non vti. Et facere potest aliqñ contra ipsum habitū peccati: sꝫ cum difficultate. Tamen manente habitu: non pōt contingere q̄ diu maneat nihil agens ꝺm habitū. Item videt̄ q̄ peccator non habeat liberū arbitrium: q: liberū arbitriū diffinitur q̄ est facultas volūtatis et rōnis qua bonū gratia assistēte eligitur. Sed peccator non hꝫ gratiam: ergo non pōt libere eligere bonum: et ita nō habet liberū arbitriū ad bona. Respondetur q̄ ille qui nō habet gratiā potest eligere bonum: sed non meritoriū. Hoc autē nō derogat libertati arbitrij. Dicitur enim homo esse liberi arbitrij: ꝺm q̄ potest agere hoc vel illud. Et nō ꝺm q̄ potest agere sic vel sic taliter. scꝫ qualiter virtuosus agit nisi inquantum pōt acquirere habitū virtutis. Uel etiā sic potest aliter respōderi. Licꝫ gratiā qua homo possit meritoria opera facere nō possit quis ex libero arbitrio promereri seu acquirere potest tamen ad eam gratiam habendā se preparare: que ei a deo non denegabitur si faciat quod est in se: ⁊ ideo nō est omnino extra potestatem arbitrij opera meritoria facere: q̄uis potestas arbitrij per se ad hoc non sufficiat: eo q̄ modo qui ad meritū requiritur facultatem nature excedit: non autē modus qui est in operibus et virtutibus politicis. Nullus autē diceret hominē non esse liberi arbitrij q: non pōt taliter velle eligere: sicut deus vel angelꝰ. Quod autē Augu. dicit q̄ necesse est hoīem peccare ante reparationē dāpnabiliter. Intelligit̄ aliquo posito: tamen respectu nullius hꝫ necessitatē. Uel dicas q̄ de hoc est duplex opinio. Quidā dicūt q̄ homo in mortali existēs non pōt diu manere quin peccet mortaliter: potest tñ vitare hoc vel illud mortale sicut cōiter omēs dicunt de venialibus. Quidā alij dicunt q̄ in mortali existens pōt vitare omē mortale non tamē potest vitare quin sit sub peccato: quia non pōt per se resurgere sine gratia: sicut potuit per se cadere: et ꝺm hoc libertas arbitrij sustinetur.

qualiter liber arbitriū est in hoie

§. III. Notādum igitur q̄

Primꝰ error.

duplex error extat circa liberū arbitriū. Unus est eoꝝ qui dicunt per liberū arbitriū posse hominē sufficienter mandata implere omnia: et meritorie agere sine grā dei. Sed per gratiā facilius operatur bene. Et hoc est heresis pelagianoꝝ. xxiiii. q. iii. c. penul. Et condēnatur de conse. distin. iiii. placuit. iiii. vbi dicit̄. Placuit vt quicūq; dixerit iō nobis gratiā iustificationis dari: vt qđ facere per liberū arbitrium iubemur: facilius possimꝰ implere per gratiā: tanq̄ etsi gratia nō daretur: non quidem facile: sed tamē possumus etiā sine illa implere mandata diuina: anathema sit.

Scd̄us error.

Secundus error: est eoꝝ qui dicunt actus humanos ex necessitate procedere: et hoc vel ex constellationibus sub quibus homines nascuntur vel ex immutabilitate diuine prescientie. Sed primū scꝫ de cōstellationibus. xxvi. q. iij. igitur genus. Et per August. in. v. de ciui. dei reprobatur. Scd̄m reprobat̄ per beatū Tho. in. i. pte. ⁊ etiā ⁊ in decre. xxiij. q. iiij. nabuchodonosor. §. due sunt. vbi Augu. Si qđ prouidentia dei presciens videt: id necesse est esse: tametsi nullaꝫ nature habeat necessitatē. At quidē ea futura que ex libertate arbitrij prouenīunt prescientia cōtinet̄ur. Hec igitur ad intuitū relata diuinū necessaria fiunt per dispēsationem diuine notionis: per se hō cōsiderata absolute nature sue libertatē non deserūt. Fient igitur procul dubio cūcta que futura deus esse prenoscit: sed eoꝝ quedā de libero proficiscunt̄ arbitrio. hec Augu. ibi. Quod homo sit liberi arbitrij ꝓbat̄ ꝑ illud Eccli. xv. Deꝰ ab initio cōstituit hoīem: et reliq̄t eum in manu consilij sui. i. in libertate arbitrij ꝺm glo. Ad qđ etiā facit qđ dicit Hiero. cōtra Iouinianum: scꝫ liberi arbitrij nos cōdidit deꝰ: nec ad virtutes: nec ad vitia necessitate trahimur. Alioquin vbi necessitas: ibi nec corona. de peni. dist. ii. si em̄ inquit. §. ceterum. Scd̄o probatur ex legum ordinatione ⁊ exhortatione sic. Precepta et prohibitiones nō debent fieri nisi ei qui pōt facere alr̄ em̄ frustra fierent. sed homini etiaꝫ diuinitꝰ fiunt prohibitiones et precepta. ergo in hoīs ptāte est facere ⁊ nō facere: et ita est i eo liberū arbitriū. Tertio ex ꝓmio ⁊ pena sic. Nullus debet puniri vel premiari ꝓ eo vel de eo qđ nō est in eius potestate facere et nō facere. Sed hō iuste a deo punitur ⁊ premiat̄ ꝓ suis operibꝰ. ergo homo potest operari et non operari: ⁊ ita est liberi arbitrij. Quarto q̄ hō sit liberi arbitrij ꝓbatur rōne sic. Ubicūq; est intellectꝰ est ⁊ liberū arbitriū: sed in hoīe est intellectus: ergo ⁊c. Maior sic ꝓbatur. Ubi est estimatio vel discretio ibi est et electio: sed in hoīe est estimatio ⁊ discretio q̄ pertinēt ad intellectū. Nam iudicāt vel discernunt ꝑ apprehēsionē veritatis. ergo ⁊ ibi est electio q̄ pertinet ad liberū arbitriū. Nā voluntatē habēt indeterminatā: respectu aliquoꝝ libere eligēdi vel nō eligendi: qđ pꝫ per experientiā: dū quis eligit vnū postea cōtrariū: ergo est liberū arbitriū. Quinto ꝓbari pōt per exēplū qđ ponit Aug. de nabuchodonosor ⁊ pharaone. xxiij. q. iiij. nabuchodonosor. vbi dicit. Nabuchodonosor penitētiā meruit fructuosaꝫ. Nōne post innumeras impietates flagellatꝰ penituit: ⁊ regnū qđ amiserat rursus accepit. Pharao autē ipsis in flagellis durior est effectus ⁊ periit. ⁊ infra. Quātū ad naturā ambo homines erāt: quantū ad dignitatē ambo reges: quantū ad causam ambo captiuū dei populū possidebāt: quantum ad penā ambo flagellis clementer admoniti. Quid ḡ fines eoꝝ fecit esse diuersos: nisi q̄ vnus dei manū sentiēs in recordatione ꝓprie iniquitatis ingemuit: alter libero ꝯ dei misericordiā ꝯ veritatem pugnauit arbitrio. hec ibi.

Hō hꝫ liberū arbitriū

Probatur hoc idem sexto ex sufficiēti diuisiōe sic. Actuū humanoꝝ oportet aliquam causam dare. Nō autē possumus dicere q̄ ꝓpria causa eoꝝ imediate sit deꝰ. Ratio est: q: ea q̄ sunt a deo immediate non possunt esse nisi bona. Actus autem humani. aliq̄ sunt mali. alij sunt boni. Scd̄o nō possumꝰ dicere q̄ causa eoꝝ sit necessitas: q: ea q̄ sunt ex necessitate eueniūt semꝑ: et eodē modo se hñt: vt ortus solis et hmōi. Hoc autē nō est in humanis actibus: q: innumerabilit̄ variant̄. Tertio nō possumus dicere esse cām eoꝝ fortunā vel casum: q: fortuna et casus est eoꝝ que raro eueniunt: et ꝑter intētionē. vt dr̄. ij. physic. Ergo relinq̄tur ipsum hoīeꝫ facientē esse causam suoꝝ actuū et principiū: et hoc per liberū arbitriū. Septimo ꝓbatur idē ex diffinitione liberi arbitrij. diffinit̄ em̄ sic. q̄ est facultas volūtatis et rōnis ⁊c. sed in hoīe inuenit̄ rō et volūtas. ergo ⁊c.

Illa que sūt a deo imediate nō possunt esse nisi bona.

Pro huius declaratiōe dicit Tho. i. parte. q. lxxxiij. art. i. Q̄ḋ quedā agūt absq; iudicio: sicut lapis mouet̄ deorsuꝫ et simil̄r oīa cognitiōe carētia. Quedā alia agūt iudicio: sed non libero sicut aīalia bruta. Iudicat enim ouis lupū videns eū esse fugiendum naturali iudicio et non libero: q: non ex deliberatione: sed ex naturali instinctu hoc iudicat. Et simile est de quolibet iudicio animaliū brutorum.

Sed homo agit iudicio libero: quia per vim cognoscitiuã iudicat aliq̃d esse fugiendũ vel ꝓsequendũ. Sed qꝛ iudiciũ istud nõ est ex instinctu naturali in particulari operabili: sed ex collatiõe quadã rõnis: ideo agit libero iudicio potẽs in diuersa ferri. Ratio eñ circa contingẽtiã viã hʒ ad opposita: vt pʒ in dialecticis ꝓpositionibus: ⁊ rhetoricis persuasionibus. Particularia autẽ opabilia sunt q̃dã contingentia. ⁊ ideo circa ea iudiciuʒ rationis ad diuersa se hʒ: et nõ est determinatũ ad vnũ. Et tanto necesse est ꝙ homo sit liberi arbitrij ex hoc ipso ꝙ est rõnalis. Qḋ autẽ dicit aplus ad Rom̃. vij. Non eñ qḋ volo bonũ hoc facio sed qḋ nolo malũ illud ago. nõ est ꝯ determinata. Nã appetitus sensitiuus: ⁊ si in aliquo possit repugnare rationi cõcupiscẽdo ꝯ illud qḋ dictat ratio: tñ ex hoc tñ non tollitur quin subijciatur rationi. Et hoc est bonũ qḋ homo nõ facit cum vult: quia scilʒ vellet non concupiscere. idest nõ sentire motũ sensualem ꝯ rationẽ: et tñ sentit. Sed ꝑ hoc non tollit̃ libertas arbitrij: qꝛ ibi nõ est assensus rationis in tali motu: qui requirit̃ in actu liberi arbitrij. Similr̃ ꝙ idem aplus dicit ad Rom̃. ix. Nõ est volentis neq̃ currentis ⁊c. Non sic est intelligendũ quasi homo nõ velit ⁊ currat idest operetur bene ⁊ feruẽter libero arbitrio. Sed qꝛ liberũ arbitriũ ad hoc nõ est sufficiẽs: nisi moueatur ⁊ iuuetur a deo qḋ etiã dicit̃ Hierem̃. x. Nõ est in hoie via eiꝰ: neq̃ viri est vt ambulet ⁊ dirigat gressus suos. Intelligitur quantũ ad executiões electionũ suarum in q̃bus potest homo impediri: velit nolit. Sed electiões ipse q̃ pertinent ad liberũ arbitrium sunt in nobis supposito diuino auxilio. Hec beatus Thom̃. vbi s.

§. IIII. Libertatez arbitrij

Nõ hʒ libertatẽ arbitrij vertibilẽ in malũ.

vertibilem in malũ dedit deus homini: seu fecit deus hominem liberi arbitrij vertibilem in maluz quinq̃ rationibus. Prima ratio est manifestatio diuine potentie. Voluit eñ deus ostendere homini: ꝙ sicut sine eo factus nõ fuerat: ita nec sine ipso persistere poterat. Vt ergo cognosceret ꝙ diuinũ posse non solum est oĩs potentie: sed etiã omnis potentie conseruatiuũ: ⁊ ꝙ ille solus est indefectibilis ⁊ inuertibilis: ideo voluit et sibi placuit creaturã rationalem facere vertibilẽ: nec ipsam confirmare in bono: quousq̃ illi constaret ꝙ ipse solus deus est: in quo non cadit non posse. Ad quod facit qḋ ait Augu. de peni. dis. ij. c. si. §. vlti. dicens. Solus ille omnipotens vocatur qui hoc non põt: scʒ peccare: qꝛ omnia potest que posse est aliquid posse. Scḋa ratio est manifestatio diuine sapiẽtie: ex ordine malorum cũ bonis. scʒ ex vertibilitate hominis i malum: qḋ quidem malum deus ordinat cũ bonis. Ex eo eñ ꝙ deus ex malo bonũ eliciat: diuine sapientia manifestat̃: eo ꝙ maioris sapientie est ordinare malũ cũ bonis: ⁊ elicere bonũ ex malis: q̃ ordiare solũ bona cũ bonis: vel elicere bona ex bonis. Et iõ cũ deceret nec possibile esset deũ facere mala: debuit talẽ facere creaturã que posset in operãdo deficere et malũ cõmittere: vt deus mala illa ordinãdo in bonũ suã sapientiã declararet. Dicit eñ Augu. in. x. de ciui. dei. Neq̃ deus vllum non dico angelorum vel hoim crearet: quẽ malũ futurũ esse presciret: nisi pariter nosceret q̃bus eos bonorum vsibus cõmodaret. Ostendit̃ etiam dei sapientia in huiusmodi vertibilitate ex comparatione meriti ad premiũ. Nemo eñ est dignus coronari nisi q̃ legitime certauerit. ij. ad Timoth. ij. Et ideo decuit diuinaʒ sapientiam prius hoiem quasi in campo certaminis examinare q̃ in gloria coronare et exaltare. Ad hoc facit qḋ habetur. lix. disti. c. i. vbi dicitur. ꝙ dignitates nec ecclesiastice nec seculares cõferende sunt non examinatis seu ꝓbatis laboribus et exercitijs. Tertia ratio est manifestatio diuine misericordie: que potissimũ manifestata est cuʒ vnigenitum suum tradidit pro hominis liberatione. Vñ Joh. viij. ait ipse vnigenitꝰ. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis. Vbi August. Si filius vos liberauerit: non a barbaris: sed a diabolo: non a corporis captiuitate: sed ab aie iniquitate. Et Grego. ait Redẽptor noster totius conditor creature: ad hoc propitiatus humanã carneʒ voluit assumere vt diuinitatis sue gratia dirupto quo tenebamur captiui vinculo seruitutis: scʒ peccati: pristine nos restitueret libertati. xij. q. ij. cum redẽptor. Quarta ratio est manifestatio diuine iusticie: que potissime manifestat̃ in hoc ꝙ deus tribuit vnicuiq̃ ꝺm opa sua: scilʒ bonis bona eterna tribuendo: ⁊ malos eterna pena puniẽdo. Hec autẽ retributio et punitio eterna nõ fuisset nisi deus hoiem in statu vertibilitatis condidisset: qꝛ non meretur aliq̃s vel demeretur: et ꝑ consequẽs non premiat̃ nec punitur: nisi ꝑ hoc ꝙ est dñs suorum actuũ per liberã volũtatẽ. Ad hoc etiã facit qḋ dicit Augu. Vasis ire nunq̃ deus redderet interitũ si nõ spontaneũ inueniretur homo habere pctm̃. xxiij. q. iiij. nabuchodonosor. §. i. Et Hiero. Vbi necessitas scʒ benefaciendi ibi nec corona: scʒ debet̃. de peni. dist. ij. si eñ. §. ceterũ cõfido. Quinta ratio est augmẽtatio glie beatorum. Nam gloriosius est homini in vertibilitate ad malũ condito quodãmodo ex meritis gloriã obtinere: q̃ in inuertibilitate conditũ fuisse: et sic sine aliquo genere meriti beatificari. Et ꝓpter hoc ad cõmendationẽ iusti vertibilis i malum dr̃ Eccli. xxxv. Qui potuit trãsgredi et non est transgressus scʒ ꝑceptũ: etiam ab hoie puniendũ: et facere mala et nõ fecit: quoad occulta: ideo stabilita sunt bona illiꝰ in dño: idest opera illius sunt firmata in dño: quasi in fundamẽto. quasi diceret. premia illiꝰ firmiter reseruata sunt a domino. Hec Alexã. ij. parte summe. q. lvi. exceptis allegationibus decretorum.

§. V. Quod liberum arbitrium

Homo ⁊ angelus debẽt habere liberũ arbitrium

debuit dari a deo ⁊ angelo ⁊ homini: ostendit̃ rationibus ⁊ similitudinibꝰ. Rationibus quidẽ sic. Primo ex comparatione boni. et est interrogatio Aug. a Deodato. Quid tibi meliꝰ esse videt̃ in nobis. An illud sine quo recte viui potest: an illud sine quo viui non põt. Respondet Deodatus. Quis ambigat id longe esse prestantius sine quo recta vita nulla est. Aug. Cum ergo in corpore concedas esse aliquid: quo amisso tñ ad recte viuendum nõ impeditur homo: voluntas libera tibi videtur nullũ bonuʒ sine quo recte nemo viuit. et cõfirmat per exẽplũ dicens. Vides quãtũ boni desit corpori cui deficit manꝰ: ⁊ tamen manibus male vtitur qui eis vel seua vel turpia operat̃. Si aspiceres aliquẽ sine pedibus fatereris esse integritatem corporis plurimũ bonũ: et tamen qui vteretur ad nocẽduʒ alicui vel seipsum dehonestando male vti pedibus nõ negares: ⁊ sic de oculis ⁊ de alijs. Quẽadmoduʒ ergo ista probas in corpore et nõ intueris eos qui male vtũtur in his laudas illum qui hoc dedit donum: et qui hec dedit bona: sic liberam voluntatem sine qua nemo potest recte viuere oportet esse bonum etiam diuinitus datum: ⁊ potius eos esse damnãdos qui hoc bono male vtũtur: q̃ eũ qui dederit dare nõ debuisse fateris. Secunda ratio est ex sufficienti diuisione boni. Nam bonorum quedam sunt magna: quedam minima: quedaʒ media. Bona magna sunt quibus recte viuitur: vt virtutes quibus nullus male viuit. Bona minima sunt: vt species vel sensus quorũ libet corporũ sine quibus recte viui potest. Bona media sunt sine quibus recte viui nõ potest: vt potẽtie. Volũtas ergo libera videtur tibi nullum bonum sine qua recte nemo viuit. Tertio debuit deus dare liberum arbitriũ ad perfectionem vniuersi. Si quis enim dixerit. non erat taʒ difficile aut laboriosum omnipotenti deo vt omnia queq̃ fecit sic haberent ordinem suum vt nulla creatura vsq̃ ad miseriam perueniret. Nõ eñ est dicere vt hoc aut impotẽs nõ potuit: aut nõ bonus inuidit. Respondeo et dico ordinem creaturarum a summa vsq̃ ad infimam: ita gradibus istis decurrere: vt ille inuideat qui dixerit: ista non esse: ⁊ ille inuideat qui dixit ista talia nõ debere esse.

Bona sunt triplicia.

Si enim talis vult esse inferiorem: qualis est natura vel creatura superior: iam illa est et tāta est vt adijci non possit: q2 perfecta est. Vbi gr̄a. q̇ diceret lunā debere esse vt solem dupliciter errat. Uno mō: q2 ad rerū pfectionez aliq̇d cupit cū desiderat alterū solem. Alio modo: q2 perfectionez vniuersi vult minuere: cū lunā vult detrahi. Sic a simili. Si dicis ꝙ de⁹ voluntatē nostrā debuit facere impeccabilem: ⁊ sic esset absq3 miseria. Erras primo: q2 vis adijcere voluntati diuine: qđ est impossibile cū illa sit pfectissima. Scđo q2 vis diminuere pfectionē vniuersi: cū etiam nr̄a miseria ad perfectionē vniuersi faciat. Defuisset autē huic perfectioni si beati semp essemus. Quapropter si ad miseriā nisi peccādo nō puenit aīa: etiā peccata nr̄a necessaria sunt pfectioni vniuersitatis quā condidit deus. Quid enī tam opus h3 misericordia ꝗ̄ miser. Et q̇d tā3 indignū misericordia ꝗ̄ miser supbus. Qđ probat Aug. p exēpluz tale. Quid tā dignū in domo ꝗ̄ homo. Et quid tam indignū abiectū et infimū ꝗ̄ cloaca domus. Seruus tn̄ in tali domo deiectus intantū vt mūdādo cloacē dign⁹ habeatur: ornat domū etiā turpitudine sua. Et vtrūq3 hoꝝ scilz seruus ⁊ mūdatio cloace: faciūt ad pulchritudinē dom⁹. Hinc fit vt creatura superior peccās ceteris inferioribus puniatur: quia tn̄ ille sunt in fine: vt ornari etiā a turpib⁹ animis possint: atq3 ita vniuersitatis decori ɔgruere. Habitationi ḡ celesti talis anima nō cōgruit p peccatū: terrestri autē congruit per suppliciū. Raynerius.

Liberū arbitriū est debilitatū in modo.

§. VI. De libero arbitrio

qđ est debilitatū in modo. Confirmatum in bono. Obstinatū in malo. Et quantū ad primū dico ꝙ liberum arbitriū est debilitatū in mō. Nā in eo q̇ incidit in pcm̄ liberū arbitriū non est ablatum: sed đr esse debilitatū. hoc modo sc3 qđ prius ante pcm̄ facile poterat: postmodū post peccatū sine difficultate ⁊ pugna non possit. Sed ɔ magister senten. in. ij. dist. xxv. dicit ꝙ homo ante recuperationē grē non pōt non peccare etiā mortaliter: ergo sine gratia nō potest homo vitare peccatū. Et sic liberū arbitriū videt̄ esse ablatum vel coactuz. Respōdeo et dico ꝙ liberū arbitriū etiam post peccatū potest vitare pcm̄: qđ ostenditur similitudine et ratione. Et similitudo exempli patet ex hoc. Sicut videre dicitur dupliciter: vt dicit phūs in. ij. de aīa. sc3 habere visum et vti visu. Ita etiā peccare dicitur dupliciter. Unde cum đr: ante recuperationē gratie homo non pōt nō peccare: intelligitur nō habere peccatū. Nam anteꝗ̄ homo per dei gratiā repararetur et a pctō liberaret̄: semp erat in peccato. Sed non pōt intelligi ꝙ non potest hō non vti pctō: quia existēs in mortali pōt per liberū arbitrium peccatū cōmittendū vitare: ꝗuis non tam faciliter sicut ante peccatū. Ratio autē idem probatur tali. In omnibus que sub electione cadunt voluntas libera manet. Electio aūt est actus liberi arbitrij: ergo ⁊c. Un̄ dicere ꝙ volūtas velit aliquid ⁊ cogatur ab eo: est implicatio contradictionis: q2 necessitas coactionis est cōtraria voluntati: vt in. v. Metaph. dicit phūs. Eo ꝙ voluntarium est cuius principiū est abintra. Violentum autē est cuius principiū est abextra: vt dicit philosoph⁹ in. iij. Ethicorū. Ergo etiā post pcm̄ remanet volūtas libera ad nō peccādū vel peccatū sequēs vitandū. Hec btūs Tho. in. ij. senten. distic. xxv. raynerius. Ad hoc etiam facit quod dicitur dist. xlv. de iudeis. vbi sic habetur. Sicut homo propria arbitrij voluntate serpenti obediens perijt. sic vocante se gratia dei ppria mentis conuersione quisq3 credendo saluatur. Ergo nō vi sed liberi arbitrij sui volūtate ⁊ facultate: vt conuertantur suadendi sunt: non potius impellēdi. Hec ibi. Secundo liberū arbitriū considerari pōt vt cōfirmatum in bono. Et ex natura quidē non potest liberuz arbitriū esse confirmatū in bono. Et ꝙ nulla creatura rationalis habeat liberū arbitriū confirmatum in bono ex sui natura. Probatur primo ex ipsius inuentione. Nam

Nulla creatura de se ē cōfirmata in bono.

liberum arbitriū non inuenitur in aliqua creatura nisi in angelo ⁊ in hoīe: sed ta3 homo ꝗ̄ angelus peccauit: ergo nullius creature liberū arbitriū est naturaliter confirmatum in bono. Scđo idem probatur exēpli inductiōe sic. Proprietas nature superioris nō pōt inferiori nature naturaliter cōuenire nisi in superiorē naturā cōuertatur. vt Vbi gr̄a. Sicut nō pōt fieri ꝙ aq̄ naturaliter sit calida nisi cōuertatur in naturā ignis: sed habere indefectibilē bonitatem est ppriet as diuine nature: ergo nō potest esse ꝙ alicui alij nature cōueniat naturaliter: nisi in diuinā naturaz cōuertat̄: qđ est impossibile. Tertio probatur idem rōne tali. Quelibet creatura cū nō sit vel cū nō habeat p se cē: est ex nihilo pcedens: ⁊ ideo flexibilis ⁊ ex se ad nihilū tēdens. Preterea cū nulla creatura sit bonū vniuersale sed particulare: ex se est contrarij. i. mali suscipiēs. Solus aūt deus est naturaliter impeccabilis. Tum q2 ipse est bonuz essentiale et actuale nullius potētie permixtionē recipiēs Tum q2 ipse est bonū vniuersale nulla pfectione carens. Tum quia ipse est necesse incipiēs: nec ad nō esse tendēs vel esse desinēs. Et ideo solus deus h3 liberū arbitriū naturaliter impeccabile et cōfirmatū in bono. beat⁹ Tho. in questionibus de Virtute. Rayneri⁹. Et gr̄a autē pōt liberum arbitrium confirmari in bono etiam in statu vie. Et

Et gr̄a creatura pōt ɔfirmari in bono

hoc probatur exempli inductiōe: ratione: et distinctione. Exempli inductiōe patet in beata virgine maria: q̄ in statu vie ita fuit confirmata in bono vt deinceps peccare nō posset. Et merito cōpetebat eo ꝙ beata Vgo erat mr̄ sapiētie diuine: in q̄ nihil coinq̇natū incurrit. Sap. vij. Probat̄ idē per exēplū aplōꝝ: qui p aduentū spūsscti fuerūt confirmati in bono. qđ etiā decuit: q2 erāt quasi fundamentū et basis toti⁹ ecclesiastici edificij: vn̄ oportuit eos esse firmos. Scđo pbatur hoc idē rōne sic. Tūc homo habet liberū arbitriū in bono confirmatū qn̄ bonū perfectuz qđ deus est mēti humane est vnitū: sed deus mēti humane vnit̄ p gratiam: nō autē per naturā: ergo liberū arbitriū confirmari pōt per gratiā nō p naturā. Cōfirmat̄ hec ratio p exēpluz in humano corpe: q2 corpus humanuz h3 ex sui natura ꝙ sit corruptibile: sed dono grē efficit̄ incorruptibile. j. Cor. xv. Oportet hoc corruptibile induere incorruptionez. ita liberū arbitriū hoīs qđ ex sua natura h3 ꝙ sit flexibile in malū: per gratiā pōt in bono confirmari. Exemplū aliud induci pōt sc3 de aere ⁊ de luce. Sicut enī aeri naturaliter repugnat ꝙ sit actu lucidus: non tn̄ ꝙ possit illuminari. Ita repugnat libero arbitrio ex eo ꝙ est ex nihilo ꝙ sit naturaliter confirmatū in bono: nec hoc ei nisi per gratiam concedi pōt. Et sicut lux superueniens aeri aufert obscuritatem aeri: quā sine luce habet naturaliter: ita et defectu liberi arbitrij est ꝙ in malū flecti pōt. Et hunc defectū aufert gratia perficiēdo naturā liberi arbitrij cōfirmās ipm in bono. Tertio pbatur h̄ distinctiōe sic. Dupliciter aliquis est pfectus: sc3 ꝭm quid. vt in via qn̄ quis h3 fidem et charitatē ꝭm modū vite p̄sentis. Et simpliciter vt in p̄ria quando perfecte diligit deuz: nec tamē in via aliquis omnino perfectus est vt in patria. ita aliquis potest esse confirmatus in bono in via: qui tamē nō est cōfirmatus omnino in bono vt in patria. verbi gratia. Aliquis habet liberum arbitriū confirmatū in bono dupliciter. Uno modo simpliciter: ita ꝙ oīno peccare non pōt: sicut beati qui sunt in patria habētes in se sue firmitatis sufficiens principium sc3 donū glorie: ex quo oīno peccare non possunt. Alio modo dicunt̄ aliqui ɔfirmati in bono: per hoc ꝙ eis datur donum diuine gratie: quo ita inclinantur in bonuz ꝙ non de facili possunt deflecti a bono. non tamē per hoc donū retrahunt̄ a malo ꝙ omnino peccare nō possint: nisi diuina prouidentia custodiente. et hoc modo aliqui in statu vie possunt cōfirmari in bono: sc3 ex dono gratie ⁊ non primo modo. scilz ex dono glorie: vt in statu patrie. Et ratio est: quia non potest aliquis omnino impeccabilis reddi; nisi auferatur totaliter omnis origo peccati. Quod

Perfect⁹ aliq̇s đr dupliciter.

Dupliciter aliq̇s in gr̄a cōfirmat̄.

non contingit in statu vie nisi in dño Jesu qui simul erat
viator ⁊ cōprehēsor. Et nota ꝙ q̄uis liberū arbitriū ho-
minis naturaliter possit flecti ad maluz: non tñ sequitꝰ ꝙ
grã superueniens si tollat istam flexibilitatē ad maluz: ꝙ
propterea destruat naturaz. Non enī per hoc destruit na-
turā: sed perficit eam. Nam et defectus nature liberi arbi-
trij est ꝙ flecti possit ad malū. Sed gratia hunc defectuz
a natura aufert: perficiēdo naturā et in bono confirman-
do. Item posse peccare: et tñ non peccare: nō facit ad me-
ritum: sed ad manifestationē meriti inquantū ostenditur
per hoc opus bonum esse volūtariū. ppter qđ in laudem
viri iusti dicitꝰ. Qui potuit transgredi ⁊ nō est trāsgressus.
eccl. xxxi Et ideo si et gratia cōferatur alicui ꝙ non possit peccare:
non propter hoc minuitur virtꝰ meriti. bea. Tho. in que-
stionibus de veritate. Raynerius. ¶ Tertio liberū arbi-
Quō li- trium cōsiderari pōt vt obstinatū in malo. Quod pōt in-
ber arb. telligi dupliciter. scz vel in vita presenti vel in vita futura.
pōt i ma- Sed obstinatus in malo potest dici quis dupliciter. Im-
lo eē obs- portat enī obstinatio quandā firmitatē animi in peccato
stinatuz a qua reuerti non pōt. Sed ꝙ quis nō possit reuerti a pec-
qđ pōt cato potest intelligi vno modo. scz inquantū vires sue nō
intelligi sufficiunt ad hoc ꝙ liberetur a peccato totaliter: et sic in
duplr. mortale cadens dicitur non posse a peccato resurgere et
ad iusticiā redire. Sed et ista firmitate in pctō nō proprie
quis dicitur obstinatus. Alio modo habet quis firmitatē
in peccato: ita ꝙ nec cooperari pōt ad hoc ꝙ a peccato re-
surgat. Et siquidem istud non posse cooperari ad resur-
gendum intelligitur: quoad facilitatē. idest quia non de
facili potest cooperari ad hꝰ ꝙ exeat a peccato. Sic est ob-
stinatio imperfecta in vita presenti: dum scz aliquis habz
animū firmatum in malū: ꝙ in eo non surgunt motus ad
bonum nisi debiles. tamē quia aliqui surgūt ex eis datur
via vt preparetur quis ad gratiā. Si autē nō posse coope-
rari ad resurgendū a peccato: intelligitur simpliciter ita
scz ꝙ nullo modo pōt cooperari ꝙ exeat de peccato: sic est
pfecta obstinatio qua demones obstinati sunt et dānati.
Nullꝰ in Hoc autē modo non potest liberū arbitriū esse in via ob-
via est p- stinatū. Quod probatur autoritate. similitudine: ⁊ rōne.
fecte ob- Autoritate primo probatur. Naz super illud ad Rom. ij.
stinatꝰ. Scdm duriciā tuam ⁊ impenitēs cor tuū ⁊c. Dicit Augus.
Primo. et habetur in glosa ꝙ ista impenitētia vel cor impenitens
q̄diu quisqꝫ in hac carne viuit: iudicari non pōt. De nullo
enī desperandū est q̄diu patientia dei ad penitentiaz ex-
pectat. Et subdit. Paganus est hodie. Judeus infidelis
est hodie. Hereticus est hodie. scismaticꝰ est hodie. Quid
si cras amplectatur catholicā veritatē et pacē: ⁊ sequatur
catholicam fidē et vnitatē veritatis. Quid si isti quos in
quocūqꝫ genere erroris dānas tanq̄ desperatissimos an-
teq̄ finiant vitā istā agant pniaz: in futuro inueniant ve-
Nota ꝯ ram vitā. Nolite ergo anteq̄ veniat tēpus iudicare. Hec
desperan- ille. Et leo papa. Nemo est desperandus dum in hoc cor-
tes. pore constitutus est: qꝛ non nūq̄ qđ diffidentia etatis dif-
fertur: consilio maturiori perficitur. de peni. dis. vij. nemo.
Scdo. Scdo probatur idē ratione sic. Quod quis peccat: aut
peccat ex rationis errore aut ex passione: aut ex habitꝰ in-
clinatione. Et si quidē peccat homo ex errore rationis: qꝛ
nō in gnāli sed in particulari errat: tūc ratio nō ita perti-
naciter inheret falso: quin per ꝯriam rationē a tali pecca-
to auerti possit. Si vero ex passiōe peccat passio resoluitur
et reprimitur: et sic a peccato auertitur. Si autē peccat ex
habitꝰ inclinatiōe: tunc qꝛ totaliter habitus aiam nō cor-
rūpit potest a peccato auerti. Et sic patz ꝙ quocūqꝫ mō vel
motiuo quis peccet potest a peccato liberari et penitere.
Tertio. Tertio ostenditꝰ idem similitudine morbi. Naz morbus
potest esse incurabilis tribus ex causis. Prima ppter na-
turam morbi vt lepra et hmōi. scda ppter imperitiā medi-
ci. tertia ppter indispositionē subiecti. Sed morbus spūa-
lis viatoris hois. s. peccati. nō est incurabilis ex prima cā:
scz ex natura morbi. qꝛ non peruenit ad terminuz malicie.

Neqꝫ ex scda causa: scz imperitia medici: quia deus scit et
pōt omē peccatū curare. Vn ex septima synodo habetꝰ. Om-
nē penitentiam recipit deus. ⁊. j. bonus in oībus deus: et
aperta sunt viscera eius omni homini penitenti. j. q. vij. si
quis omnē. Neqꝫ ex tertia causa. s. indispositione hois: qꝛ
sicut per alium in peccatū cecidit: ita per alium resurgere
pōt. Ergo in statu vie nullus pōt esse ita obstinatus: scz
immutabiliter firmatus in malo: quin resurgere possit et
liberari. Unde Chrysost. Etiā si ad summū qs peruenerit
malorū et inde tñ velit reuerti ad virtutis viā suscipit deꝰ
libenter amplectitur. et oīa facit vt ad priorē reuocet sta-
tum. de peni. dist. iij. talis. Raynerius. Sed in alia vita: In alia
scz in inferno liberū arbitriū est omnino firmatū immuta- vita lib.
biliter in malo. Et hoc pbatur autoritate. ꝯrietate: et ra- arb. ē fir-
tione. Autoritate quidē Eccle. xi. Ubi ceciderit lignum. i. matū im-
homo per mortē siue ad austrum siue ad aquilonē. i. siue in mutabi-
statu gratie siue in statu mortalis peccati: ibi erit: scilz im- liter.
mutabiliter. Et Luc. xvj. dixit Abraā. Chaos magnū fir-
matū est inter nos ⁊ vos ⁊c. qđ est immutatio status. Et
damascenus. Qđ est homini mors hoc est angelis casus.
sed homines post mortē nō sunt capaces penitentie. Er-
go nec angeli post casuz. Scdo probatur hoc ꝯrietate sic.
Felicitati beatorꝫ opponitur miseria dānatorum. Sed ad
felicitatem beatorꝫ pertinet: ꝙ habeāt liberū arbitriū ita
firmatū in bono: ꝙ nullo modo possunt deflecti in malū.
ergo etiā ad miseriā dānatorꝫ pertinet: ꝙ ita sint obstinati
et firmati in malo ꝙ nullo mō possint deflecti in bonum.
Tertio pbatur idem rōne. Et prima ratio ad hꝰ est ex de-
fectu penitētie sic. Nō patꝫ reditus de peccato in bonū nisi
per pniam. Sed in agente malū ex certa malicia: et dece-
dente in ipso nō cadit penitentia: ergo est immutabiliter
confirmatus in malo. Alia ratio est ex defectu grē sic. Si-
cut grā superinfusa confirmatur liberū arbitriū in bono.
ita diuina gratia exclusa firmatꝰ liberū arbitriuz in malo.
Sed in eo qui decedit in mortali est grē priuatio et cōclu-
sio: igitur talis sic decedēs penitere nō pōt. Tertio pbatꝰ
ex effectu diuine iusticie sic. Justicia diuina exigit vt sicut
gloria beatorꝫ est perfecta ⁊ perpetua: ita dānatorū pena
et miseria perpetua sit: qꝛ vt hꝫ Mat. xx. Ibunt hi in sup-
plicium eternū: iusti autē in vitam eternā. Ergo liberū ar-
bitrium demonū et dānatorū est ita firmatum in malum:
ꝙ ad bene volendū reuerti nō possunt. Et si arguatur sic
in cōtrariū. Fortior est charitas q̄ cupiditas ad peccatuz
pertrahēs. Juxta illud qđ dicit glo. sup illud. Bonū mihi
lex oris tui super milia auri ⁊ argenti. Sed demones vel
hoies a charitate in peccatū ceciderūt. Ergo multo fortiꝰ
a peccato redire possunt ad charitatē: ⁊ a malo ad bonū.
Respōdeo ꝙ charitas est fortior: q̄ cupiditas vel peccatū si
fiat cōparatio scdm eundē modū habēdi: vt scz vtrūqꝫ acci-
piatur vel in via vel in termino vie. Sed si vnūz accipiatꝰ
in via: aliud in termino vie: nō sic est. qđ sic patꝫ. Quia cha-
ritas viatoris est fortior q̄ cupiditas viatoris. Sed exi-
stens in termino malicie firmius se habet: et firmius inhe-
ret. Potest etiā dici ꝙ demones nunq̄ habuerunt chari-
tatem scdm quosdā. ad qđ facit de peni. distin. ij. c. principiū.
Uel si habuerunt nunq̄ eam nisi sicut in statu vie habue-
runt. Hoies autē dānati similiter cadere nō potuerūt nisi
a charitate seu grā viatoris. Hec beatus Tho. in questio-
ne de veritate. Raynerius.

§. VII. Notandū etiam ꝙ

libertas arbitrij excludit coactionē: icludit electionē: ad-
mittit variationē. Quantū ad primū scz ꝙ liberū arbi- libertas
triū excludit coactionē declarandū: notāda est distinctio arbi. ex-
quam facit magister sententiarꝫ. ij. lib. di. xxv. de libertate. cludit co-
Dicit enim ꝙ est triplex libertas arbitrij. s. a necessitate: a actionē.
pctō: ⁊ a miseria. Ratio huius distinctiōis scdm bea. Tho. Duplex
est ista: qꝛ coactio quā excludit libertas est duplex. Que- est coa-
dam est perfecta ⁊ sufficiēs: que hꝫ compulsio: ⁊ sic prima ctio.

libertas est a necessitate vel coactiōe: q̄ libertas a coactio
ne per se et semꝑ sequit̄ liberū arbitriū. Vn̄ dicit magister
sen. ibidē: ꝙ liberū arbitriū et ante pctm̄ ⁊ post eque libe-
rū est a coactione: q: sicut ante pctm̄ cogi nō poterat: ita
nec mō. Ideoq̄ volūtas merito apud deū iudicat̄: q̄ semꝑ a
necessitate libera est ⁊ cogi non pōt. Vbi necessitas ibi li-
bertas nō est: vbi libertas nō est: nec voluntas est: ⁊ ideo
nec meritū. hec magister ibidē. Quedā vō coactio est im-
perfecta et insufficiens: q̄ potiꝰ impulsio q̄ꝫ coactio dicit̄.
Et hec est duplex. Vna est impulsio: q̄ ꝑ se liberū arbitriū
impellit vel impedit: sicut habitꝰ et dispositiōes que sunt
in aīa. Et sic est libertas a pctō. De qua .ij. Cor. iij. dic̄ apl̄s
Vbi spiritus dn̄i: ibi libertas. et veritas in euāgelio Ioh.
viij. Si filiꝰ vos liberauerit vere liberi eritis. Que libertas
a peccato: etsi post pctm̄ non tollitur: tamen debilitatur.
Scd̄a coactio imperfecta q̄ impulsio impellit vel impe-
dit liberū arbitriū per accidēs: sicut impotētie ⁊ penalita
tes: que sunt ex pte corꝑis vsum liberi arbitrij impedien-
tes: ⁊ sic est libertas a miseria. De qua apl̄s ad Rom. viij.
Ipsa creatura liberabit̄ a seruitute corruptionis in liber-
tatē glorie filioꝝ dei. Vbi notādū ꝙ nulla miseria vel pe-
nalitas corꝑis libertatē illā que est a necessitate coactio
nis excludit: eo ꝙ nunq̄ ad tantā miseriā vel penalitatē
corꝑis deuenit̄: ꝙ liberū arbitriū cogi possit. bea. Tho. in
scrip. sup. ij. sentē. dis. xxv. Raynerius. Cōtra p̄dicta occur
rit triplex obiectio. Prima est talis. Greg. dicit ꝙ peccatū
qd̄ per penitentiā non diluitur: mox suo pōdere ad aliud
trahit. Cum ergo tractio sit quidā motus violentus s̄m
philosophū: ergo videtur quis cogi ad peccatū. Respon
deo s̄m bea. Tho. in q̄stionibꝰ de veritate: ꝙ peccatū com
missum non trahit cogendo voluntatē sed inclinādo: in-
quantū priuat gratia per quā fortificabat̄ contra pctm̄: ⁊
inquantū etiā ex actu peccati relinquitur dispositio et ha
bitus in aīa. Scd̄o arguitur sic. Quicunq̄ vincitur: ab
aliquo cogit̄. sed s̄m philosophum incontinēs vincitur a
passionibus: ergo passiones cogunt voluntatem. Respō
deo ꝙ incontinens dicitur vinci a passionibus: non ꝙ pas
siones cogant: ⁊ immutent necessario volūtatē: alioquin
incontinēs nō esset puniēdus. Sed dicit̄ talis vinci a pas
sionibus: inquantū earū impulsui voluntarie cedit. Ter
tio arguit̄ per hoc qd̄ dixit paterfamilias Luce. xiiij. com-
pelle intrare. Intratur autē ad cenam patrie per volūta-
tem: ergo per angelum qui est minister dei voluntas pōt
cogi ad aliquid. Respōdeo ꝙ illa cōpulsio nō est coactio-
nis: sed efficacis persuasiōis per aspera vel leuia. Vnde
Grego. Qui huius mūdi aduersitatibꝰ fracti ad dei amo
rem redeunt cōpellunt̄ intrare. Raynerius. Ad hoc etiā
pulchre facit qd̄ habet̄. xxiij. q. iiij. displicet. et. q. vi. iā vō.
§. vltimo. Secūdo libertas arbitrij includit electionem
tanq̄ immediatū et propriū actū eius. Et s̄m hoc Bern̄.
distinguit libertatem in libro de libero arbitrio sic dicens.
Est triplex libertas: scilꝫ arbitrij: consilij: et complaciti.
Ratio huius est: quia cū liberū arbitriū includat electio-
nem. ⁊ nihil sub electione cadat nisi s̄m ꝙ habet aliquam
rationē boni. s̄m diuersos gradus bonitatis in humanis
actibus Bern̄. diuersos gradus libertatis seu diuersas li
bertates distinguit. Vt vō gr̄a. Primo in humanis acti
bus est aliquid bonum q: licitum: qd̄ scꝫ nulla lege prohi
betur, et respectu istius boni liciti dicit libertatē arbitrij:
q: in iudicio nostro cōsistit vt hoc sequamur vel non. Vbi
nota ꝙ liberū arbitriū hꝫ officiū iudicis ⁊ arbitri. Primo
hꝫ officiū iudicis ⁊ h̄ quoad rationē: q: sicut iudex i iudicā
do debet sequi leges: et artatur ad sequendū eas: sic libe
rum arbitriū hꝫ officium iudicis quoad rationē: q: inquā
tū deliberat dꝫ sequi leges. Scd̄o inquantū liberum arbi
triū libere vult tenet formā arbitri. Hoc enim ad volun-
tatem pertinet: libere hoc vel illud velle vel eligere. Et
ideo magis dr̄ liberum arbitriū q̄ꝫ iudiciū. Scd̄o est aliq̄d
in humanis actibus qd̄ non tm̄ est licitum sed etiā vtile.

Liberū arb. iclu-dit elec-tionē.

Liberū ar. hꝫ offi-ciū iu-dicis et arbitri.

Quia omnia mihi licent: sed non oīa expediunt. vt dicit
apl̄s .j. ad Cor. vi. Et s̄m hoc assignat ⁊ distiguit Bern̄. li
bertatē consilij. Nam consiliū est de meliori bono: qd̄ est
expediēs ad salutē. Tertio in humanis actibus est aliq̄d
bonum eligendū qd̄ delectat. Et respectu huius assignat
Bern̄. libertatē complaciti. Vn̄ dicit ibidē Bern̄. ꝙ liber-
tas arbitrij habꝫ discernere quid liceat. Libertas arbitrij
habet probare quid expediat. Libertas arbitrij habet ex-
periri quid libeat. Hec Thom̄. sup. ij. senten. distinc. xxv.

Tertio dico ꝙ liberū arbitriū admittit. i. habet variatio
nem. Et cū sit triplex libertas: vt dictū est: liberū arbitriū
quantū ad libertatē q̄ a necessitate seu coactione compul
siua per se non auget̄ vel minuitur: sed equalr̄ habetur: q:
hoc est naturale et essentiale libero arbitrio: vt sufficiēter
nō cogat̄ coactiōe cōpellente. Et hoc scꝫ nō posse sufficiē-
ter cogi et cōpelli: sequit̄ liberū arbitriū in quolibet statu
scilꝫ ante pctm̄ et post pctm̄. Non q̄ per se augetur vel mi-
nuitur libertas arbitrij: sed ꝑ accidēs tm̄. i. rōne nature in
qua inuenit̄ et quā liberū arbitriū cōseq̄tur: ⁊ hoc sic ꝓba
tur. Omnis ꝓprietas q̄ ꝯsequit̄ aliquā naturā quāto illa
natura in aliquo inuenitur nobilius: tāto etiā illa ꝓprie-
tas ꝑfectius participat̄ ab illo. s̄m quē modū homo dicit̄
minus intelligēs q̄ꝫ angelus. Vn̄ q: libertas arbitrij cōse
quitur naturā et potentiā intellectus et volūtatis: et hec
perfectissime sunt in deo ⁊ in angelo nobilius q̄ꝫ in hoīe.
Ideo libertas a necessaria coactiōe ꝑfectius reperitur et
nobilius in deo q̄ꝫ in angelo: ⁊ in angelo q̄ꝫ in homie ⁊ in
vno āgelo magis q̄ꝫ in vno alio. Vnde pꝫ ꝙ libertas ar-
bitrij nō variat̄ ex parte sue nature vel essentie. sed ꝑ acci-
dens: scꝫ ex parte sue cause que est intellectus ⁊ volūtas.
Nam s̄m ꝙ natura inuenit̄ intellectiua nobiliꝰ in vno q̄ꝫ
in alio: vel minus nobilius. sic libertas ista intenditur vel
remittit̄. Libertas scd̄a q̄ scꝫ est a pctō cōtraria coactionī
imperfecte et insufficiēti: q̄ impulsio vel dispositio nuncu
patur: vt sunt habitꝰ ⁊ dispositiōes interiores pctōꝝ: au-
getur talis libertas vel minuit̄ in hoīe s̄m diuersos actꝰ.
Qd̄ sic declarat̄. Libertas ista a peccato est cōis triplici
statui hominis. s. innocētie: In reparata gr̄a: In gloria.
Et tamē augetur ⁊ minuitur ante peccatū et post pctm̄.
Vnde magister sentē. lib. ij. dist. xxv. Semꝑ volūtas hoīs
libera est: sed non semper bona est. Non eīm est bona nisi
a peccato liberata sit. et subdit. Liberū ergo arbitriū cum
semper et in singulis sit bonū: non tamen est pariter libe
rum in bonis ⁊ in malis. ⁊ ad bona ⁊ ad mala. Liberius
est eīm in bonis vbi liberatū est scꝫ a peccato per gratiam
q̄ꝫ in malis vbi liberatum non est. et liberius ad malū qd̄
per se agit: q̄ꝫ ad bonū quod nisi gratia adiuuetur ⁊ libe
retur non potest. Hec magister. In statu innocentie pote
rat homo peccare et non peccare. In statu nature repara
te potest peccare et non potest non peccare: saltem venia
liter. In statu glorie poterit non peccare et non poterit
peccare. Sed in statu nature destituta gratia non potest
non peccare: etiam mortaliter. idest non esse in mortali
qd̄ comisit: q: ex se nō potest exire: vel nō potest difficulter
nō incurrere alia mortalia. semper tn̄ volūtas a coactione
est libera. Libertas a miseria q̄ est cōtraria coactioni im-
perfecte et insufficiēti: que dicit̄ impellens vel inducens:
sicut sunt penalitates exteriores vt fames: sitis: īfirmitas
corpalis: mutabilitas mētꝭ: tētatio hostis ⁊ hmōi: nō ē eq̄
in oībus hec libertas: sed s̄m magis ⁊ minus reperitur in
diuersis. Nā ꝑfectissime in deo: post deū maxime in ange-
lo bono: minor in homine bono: minima i homine malo:
nulla in demone vel damnato homine. vt dicit magister
sentētiarū dis. xxv. Omnis tn̄ miseria mentis et corporis
quātūcūq̄ magna: necessitatē coactionis semꝑ excludit:
quia nunq̄ in statu vite presentis ad tantā miseriā deue-
nitur mentis vel corporis: vt liberū arbitriū cogi possit:
alr̄ nō diceretur liberū: nec efficeret̄ meritoriū vel deme-
ritoriū. bea. Tho. sup. ij. sen. Raynerius. Hinc ambrosius

Liberū arb. hꝫ ⁊ admittit variatio-nem.

Volūtas hoīs sem-per est li-bera licꝫ nō semꝑ bona.

Quorum

Quorū nos dn̄i sumus. s. actuū nostrorū ⁊ peccatorū: eorum principia extrinsec⁹ nō requiramus: nec deriuem⁹ in alios: sed agnoscam⁹ ea que ꝓpria nostra sunt. qd̄ em̄ possum⁹ nō facere si volumus: huiusmodi electionē mali nobis pot⁹ debemus ascribere ꝙ alijs. Ideo etiā in iudicijs istiusmodi volūtarios reos nō necessitate cōpulsos: culpa ↄstringit: pena cōdemnat. xv. q. i. c. illa. ⁊ §. i. eiusdē questionis dicit̄. Et voluntate peccata procedunt: que libero mentis arbitrio ⁊ delinquendi proposito cōmittuntur.

Libertas est quadruplex.

§. VIII. Notandū etiam ꝙ

quadruplex est libertas. s. peruersa, mūdana, vera, ⁊ plena. Libertas peruersa est qn̄ qs abutit̄ libertate ad peccādū. ⁊ hec libertas a iusticia est. quā nullus seruare cogitur. de q̄ i. Pet. ij. dicit̄. Quasi liberi ⁊ nō quasi velamen habētes id est quo maiori libertate vtimini apud hoīes: eo liberi⁹ diuino famulatui subiugati sitis. ⁊ subdit. Nō quasi velamen habētes malicie libertatē. Glo. quia ex hoc ꝙ liberi sunt multi se velāt: ⁊ defendūt pctā. Alia glo. Et nō habētes velamē malicie: vt tāto licēti⁹ peccetis: quāto iugo seruitutis dei munimini. ⁊ addit apostol⁹. Sȝ sicut serui dei. Glo. Seruitus dei humilitatē et puritatē a culpa reqrit.

Libertas mundana.

Scd̄a libertas que d̄: mundana seu humana est qua qs alterius est dn̄o nō subiectus. de qua Iob. iij. Seruus ⁊ liber a dn̄o suo: scilȝ in alia vita. Et. i. ad Cor. vij. Seruus vocatus es nō sit tibi cure: sed ⁊ si potes fieri liber magis vtere. Seruitus huic libertati cōtraria inducta est de iure gentiū: vt patet dist. i. ius gentium. Originata in iure diuino ex irrisione Noe facta a filio ei⁹ Cham. Geñ. ix. Maledictus chanaan: seruus seruorū erit fratribus suis. Et Ambro. Nō esset hodie seruitus si ebrietas nō fuisset. dis. xxxv. c. sexto die. Iure humano confirmata canonico ⁊ ciuili. Hec libertas multū appetit̄: quia nō bene pro toto libertas venditur auro. Sed ꝓpter peccata multipl'r perditur: vt patet de populo israel: qui ex libertate frequēter ꝓpter scelera est seruituti addictus. Iudi. per totū.

Seruit⁹ processit ex ebrietate.

Libertas vera et spūalis.

Tertia libertas est vera ⁊ spiritualis: que est libertas gratie. s. carere criminibus. Et est ista contraria male seruituti scȝ peccati. De qua christus Ioh. viij. Omnis qui facit peccatum seruus est peccati. Ubi tria nota. Primo dictio generalis: ibi. Omnis scȝ diues ⁊ pauper: iudeus et grec⁹: imperator vel vasalius. Non est enim distinctio iudei et greci omnes enim peccauerunt. Qui oīa dicit: nihil excludit. dist. xix. c. si romanorum. circa medium. Secundo tangit̄ transgressio criminalis: ibi. qui facit peccatū. ⁊ nō solū qui facit: sed ⁊ qui cōcupiscit. Pctm̄ em̄ est ſm Aug. voluntas retinēdi vel cōsequendi qd̄ iusticia vetat: vnde liberum est abstinere. xv. q. i. c. i. circa fi. Tertio notat̄ conditio vilis ⁊ penalis: qꝛ seruus est peccati. Hiere. ij. Quā vilis facta es nimis iterans vias tuas. Uilissima aūt hui⁹ seruitus: quia cum peccatū nihil sit in rerū natura: huius seruitio peccator adijcitur. ij. Pet. ij. A quo quis vict⁹ est huius et seruus est: sed peccato vincitur a vitijs. ergo ⁊c. Et dicit Ansel. ꝙ peccatū nō habet vnde dominetur homini: quia peccatū est quidam defectus seu priuatio modi speciei et ordinis: sed tamen homo habet vnde sit seruus peccati. s. voluntatis consensum. Unde Aug. sup Iohannē super dicta autoritate. Omnis qui facit peccatum ⁊c. O miserabilis seruitus. Seruus hominis aliquando sui dn̄i duris imperijs fatigatus fugiēdo requiescit. Seruus aūt peccati quo fugit secum trahit quocūq; fugerit. Peccatū em̄ quod facit intus est. voluptas transijt: pctm̄ nō transijt: preterit qd̄ delectat: remanet qd̄ pugnat. Solus de pctō liberare pōt qui venit sine pctō. ꝓpterea dicit Ioh. viij. Si liberauerit vos filius: vere liberi eritis. Licȝ autē ista libertas a crimine sit vera: est tn̄ in p̄senti imperfecta: quia vt ait apl's ad Gal. v. Caro cōcupiscit aduersus spm̄: ⁊ spūs aduersus carnē: hec em̄ sibijnuicē aduersant̄ vt nō quecūq; vultis illa faciatis. Ubi tria ostendit: scilȝ

Pctm̄ qd est.

pugnam: causam ⁊ sequelā. Primo oñdit pugnā dicēs: Caro ↄcupiscit aduersus spm̄. i. ſm glosaȝ augustini anima carnali cōcupiscētia spiritui reluctat̄: que carnalis cōcupiscētia nō est in carne sola: nec in aīa sola: sed in vtroq; qꝛ sine carne ⁊ aīa nulla delectatio sentitur. s. corporalis. Sicut videre nō est solū oculi nec aīe sed coniuncti. Et est ista pugna ſm Amb. in glo. magna, ↄtinua, ⁊ periculosa. Magna: qꝛ ↄtra spm̄ vbi maior deberet esse ↄcordia. Cōtinua: qꝛ semꝑ est noua ↄtra spm̄. Et periculosa: qꝛ hȝ multos impulsores. vt diabolū ⁊ mūdū. ps̄. Uie illoꝝ tenebre ⁊ lubricū: ⁊ angelus dn̄i ꝑsequēs eos. Scd̄o oñdit apostolus pugne cām dicēs. Hec sibijnuicē aduersant̄: qꝛ caro vult seruire vitijs: spūs v̄tutib⁹. Caro infirma: spūs promptus. Ratio seu spiritus disponit macerare corpus ⁊ subijcere seruituti: ⁊ caro vt seruus inutilis ⁊ piger cōqueritur. Figura in Sara vxore Tobie: que cū repħēderet ancillā: cōquesta est inferens ei cōtumeliā: dicēs eam interfectricē virorū suoꝝ septē. i. mortificatricē qnq; sensuū ac etiā fantasie ⁊ intellect⁹. Tobie. iij. Tertio ostēdit apl's pugne sequelā: subdēs. Ut nō quecūq; vultis illa faciatis. glo. i. illa facere permittamini. iuxta illud apli. Uelle adiacet mihi perficere autē bonum nō inuenio. ad Rom. vij. glo. Amb. i. velle est in nobis ex libero arbitrio. Et dicit adiacet. i. iuxta carnē iacet: qꝛ naturale est quodāmō velle bonū ꝑ rōnē naturalē: sed ꝑficere nō: qꝛ facere bonū meritoriū solū est ex gratia dei. Uel sic ſm alios seu aliam expositionē. Uelle adiacet mihi. i. liberū arbitriū post pctm̄ tāq̄ infirmū iacet iuxta carnē impotēs ꝑ se resurgere ad bonū operandū.

Pugna carnis ⁊ spūs.

Psalm⁹ xxxiiij.

Gal. v.

Quarta ⁊ vltima libertas est libertas plena atq; perfecta. s. libertas glie que erit in patria. De q apl's ad Ro. viij. Ipsa creatura liberabit̄ a seruitute corruptionis in libertatē glorie filiorum dei. Et hoc erit: qꝛ nihil erit ibi inclināns ad malū. Nihil opprimēs: qꝛ ibi erit libertas a culpa ⁊ pena. Ad Gal. iiij. Illa que sursuȝ est hierlm libera est q̄ est mater nostra. Libertas itaq; plena ⁊ perfecta erit qn̄ nulle erunt inimicitie. quando nouissima inimica mors destruet̄. Hec Tho. in postilla super Ioh. sup illud Ioh. viij. Si ḡ liberauerit vos filius ⁊c. de hac libertate a miseria ⁊ culpa Albin⁹ in sermone. Quid hac vita beati⁹: vbi nō est paupertatis metus: nec egritudinis imbecillitas. Nemo ibi ledit̄: nemo irascit̄. Inuidet nemo. Cupiditas nulla exardescit: nullū cibi desiderium: nulla honoris aut potestatis pulsat ambitio: null⁹ ibi diaboli met⁹. Insidie nulle: terror gehēne ꝓcul. Mors neq; corporis neq; aīe: sed imortalitatis munere vita iocūda: nulla erit tunc discordia: sed cūcta cōsona: iocūda sunt oīa: iugis splēdor.

Libertas plena.

Liberuȝ arbitriū pōt inclinari vel imutari.

§. IX. Notandum etiam li

berū arbitriū etsi cogi nō possit vt dictū est: pōt tn̄ inclinari, immutari, determinari, ad aliquid volendū vel agēdū. Primo quidē pōt liberū arbitriū inclinari vel induci ad aliquid volendum vel agendū: per aliquas dispositiones vel habitus: ex quibus pronior efficitur ad eligendū alterā partē. Tho. in scrip. sup. ij. sen. Ad qd̄ facit qd̄ dicit Aug. sup ps̄. Cū ꝑ timorē gehēne ↄtinet se homo a peccato: ⁊ paulatim cōsuetudo iusticie: ⁊ incipit quod durū erat amari: ⁊ incipit excludi timor a charitate: et succedit timor ille sanctus qui ꝑmanet: quo timem⁹ ne tardet: ne discedat: ne eo caream⁹. xxiij. q. vi. c. si. §. cum per timorem.

Primo.

Scd̄o volūtas pōt immutari. Et hoc vel a seipsa vel ab obiecto: vel a deo. Immutat̄ primo volūtas a seipsa cum modo vult vnū: mō aliud. Un̄ Augu. Nihil tam est in nostra potestate sicut voluntas ipsa. Volūtas nostra nec voluntas esset nisi in nostra potestate esset. Porro quia in nostra potestate est: libera est. Immutatur secūdo voluntas ab obiecto ſm diuersitatem obiectorū: que sibi representant̄ ꝑ cognitiuā. Et talis mutatio fit in ea occasionaliter ab aliqua creatura repn̄tāte obiectū. Tertio immutat̄ volūtas a deo. Nā deus immutat volūtatē dupliciter

Secūdo

Uno modo mouendo solū voluntatem: nō imprimendo inquantū.s.voluntatē mouet ad aliquid volēdū absqȝ h ꝙ imprimat aliquā formā volūtati: sicut sine appositione habitus. Quādoqȝ deus facit vt volūtas nō velit aliqd qđ prius nō volebat. Juxta illud. Cor regis in manu dei est ⁊ quocūqȝ voluerit vertet illud. Alio mō immutat voluntatē: imprimendo aliquā formā in ipsam voluntatem. Sicut em̄ ex ipsa natura: quā deus dedit volūtati: inclinatur voluntas naturaliter ad aliqd volendū: ita ex aliquo superaddito.s.aliqua forma quā imprimit. Et aliqñ qdē imprimit formā imꝑfecte: vt cū dat grām de nouo viatoribus. ⁊ sic inclinaꝶ volūtas ad aliquid volendū: nō tñ necessitate semꝑ. Aliqñ imprimit ꝑfecte.s.cōferēdo gloriam sicut in beatis in quibus volūtas inclinaꝶ semꝑ ⁊ sufficienter ꝑ charitatē ꝑfectā in bonū: nō solū quantū ad vltimū finē: sed etiā quantū ad ea q̄ sunt ad finē. Hec beatꝰ Tho. in questionibus de veritate.

Prouer. xxi.

Uoluntas inmutaꝶ ꝑ deū nō tñ cogitur.

Cū aūt deus inmutat volūtatē: nō cogit eā: sed facit vt precedenti inclinationi succedat alia inclinatio. Et ita ꝙ prima auferaꝶ ⁊ secūda inducatur ⁊ maneat. Unde illud ad quod inducit volūtatem nō est contrariū inclinationi iam existēti: sed inclinationi que prius inerat. vnde nō est violentia nec coactio. Uerbi gratia. Lapidi rōne sue grauitatis inest inclinatio ad locum deorsum. Hac autem inclinatione manente si ꝓijciaꝶ sursum erit motus violentus. Si aūt deus auferat lapidi inclinationē grauitatis ⁊ det inclinationē leuitatis: tunc ferri sursum nō erit ei violentū: ⁊ ita immutatio motꝰ pōt esse sine violētia. Et ꝑ hūc modū intelligēdū est ꝙ deꝰ inmutet volūtatē sine hoc ꝙ cogat eam. Cuius ratio est: q: pōt deus immutare voluntatē: ex hoc ꝙ ipse in volūtate operaꝶ sicut in natura. etiā hec beatus Tho. in questionibus de veritate.q.xxij.

Tertio.

Tertio volūtas pōt determinari ab obiecto ad volēdū aliqd determinate. Cuius ratio est: quia est dare aliquod obiectuȝ in quo nulla ratio malicie inuenitꝶ: ⁊ voluntas necessario determinaꝶ ad id volēdū. Uel si est aliquod in quo nulla sit ratio vel apparēns boni: tūc volūtas necessario determinaꝶ ad illud respuēdū. Sicut pȝ in hoc ꝙ nullus pōt nō velle esse felix: ⁊ nullus potest velle esse miser. Et in hoc etiā nō cogitꝶ sicut nec cū inmutaꝶ a deo vt dictū est. Utrū aūt volendo hmōi qđ de necessitate vult scȝ esse beatū mereaꝶ. Dicendū ꝙ aliq̄ modo sic: ⁊ aliquo modo nō. Cū em̄ inditus sit appetitus vltimi finis sui in cōi: vt scȝ naturalr̄ appetat se esse cōpletū in bonitate: scȝ se esse beatū. Un̄ Boetiꝰ ꝓsa scđa tertij de phica cōso. ait. Inserta est mētibus hoim naturalr̄ veri summiqȝ boni cupiditas. Sicut ⁊ grauibus naturalr̄ est inditus appetitus seu inclinatio ad ferri deorsum ⁊ aīalibus cōseruatio vite. Ideo appetendo beatitudinē ita in cōi hō nō mereꝶ: q: hoc est ei naturale ⁊ naturalibꝰ hō nō mereꝶ. Sed q: in q̄ ista cōpletio felicitatis seu beatitudo cōsistat: vtrū in virtutibꝰ vel scientijs: vel delectationibꝰ: vel visiōe dei ⁊ hmōi: alr̄ nō est ei determinatū a natura. Ideo qñ ex ꝓpria rōne adiutus diuina grā apprehendit aliqđ speciale bonū vt suā beatitudinē in quo re sua beatitudo cōsistit: tūc mereꝶ: nō ex hoc precipue ꝙ appetit naturaliter beatitudinē: sed ex eo ꝙ appetit hoc speciale qđ nō naturalr̄ appetit.s.visionē dei: in qua sm̄ rei veritatem sua beatitudo cōsistit. Et sm̄ hoc sancti merenꝶ appetendo deū vel vitam eternā. Hec beatus Tho. in questionibꝰ de veritate. Raynerius.

Ad q̄ se extēdit liberū arbitrium.

§.X. Liberū arbitriū se extendit ad omnes actus humanos.

s. q̄ procedūt a volūtate deliberata rōne. Hi em̄ ꝓprie dicuntur actus humani. Hoc probatur autoritate Damas. li.ij. dicentis. Homo libero arbitrio appetit: libero arbitrio vult: libero arbitrio inquirit vel scrutatur: libero arbitrio iudicat: libero arbitrio disponit: libero arbitrio eligit: libero arbitrio impetum facit: ⁊ libero arbitrio agit vel operaꝶ in his que sm̄ naturā sunt. Declaraꝶ aūt hoc ꝑ distinctionē talem. Actꝰ aliqui attribuūtur alicui potentie dupliciter. Uel ꝙ elicit ipsum: vel q: imperat ipsum. Ille actꝰ ꝓprie a potētia est elicitus qui immediate ab ipsa potentia procedit: sicut a visu videre: ⁊ ab intellectu intelligere. Unde visus immediate elicit videre tanq̄ ꝓpriū actū eius: ⁊ intellectus intelligere. Et hoc modo nō oēs actus humani sunt actus liberi arbitrij. Sed ꝓprius ⁊ principalis actus liberi arbitrij est eligere. Alio modo actus attribuitur potētie quia imperat potentia ipsum. Et hoc modo actus oim virium obediētiū rōni possunt volūtati attribui: q̄ est motor oim viriū ꝑ imperiū. Et ita etiā actus diuersarū viriū libero arbitrio attribuunꝶ. Un̄ ꝑ imperiū voluntatis ⁊ liberi arbitrij mouenꝶ etiā potētie in actus suos. Propter quod virtus appetitiua dr̄ mouēs: q: imperat motū. Et virtus motiua que est affixa neruis ⁊ musculis: q: exequiꝶ motū. Et ꝑ hūc modū oēs actus humani sunt a libero arbitrio: q: imperati ab eo. Unde illi actus humani qui sunt virium rationaliū per essentiā: illi sunt eliciti a libero arbitrio. Illi vero qui sunt viriū rationaliū ꝑ participationem: sicut sunt actus irascibilis ⁊ concupiscibilis: sunt imperati a libero arbitrio. Uirtutes aūt nutritiue partis nullo modo participāt ratione: vt dicit phs.j. Ethicoꝝ. Unde earū actꝰ nō ꝓprie dicunꝶ humani: ⁊ ideo nō subdunꝶ libero arbitrio. Ad horū ampliorē euidentiā notāda sunt tria. Primū est ꝙ cū liberū arbitrium sit facultas rationis ⁊ voluntatis: tres actꝰ attribuunꝶ libero arbitrio ex parte rōnis: ⁊ tres ex parte volūtatis. Et ex parte rōnis attribuunꝶ libero arbitrio. cōsiliū. iudiciū ⁊ arbitriū. Qui quidem actus rationis ꝓcedunt ab imꝑfecto ad perfectū. Nā primo est motꝰ inq̄sitionis de faciendo: ⁊ nō faciēdo: ⁊ istud est cōsilium. Secundo est iudiciū de faciendo. Tertio est propositū faciendi: quod dicitur dispositio: vel potest dici arbitrium. Ex parte autē voluntatis sunt tres actus.s.electio. ꝓgressus ⁊ vsus. Primo igitur est electio: ⁊ ille est actus simplr̄ interior: ex primus. Et hoc est duobus preiacentibus alterum alteri preoptare. Secundo est ꝓgressus ad motū exteriorem: ⁊ talis dicꝶ impetus. Tertio est motus exterior: ⁊ talis dicitur vsus. Secundo nota ꝙ liberū arbitrium principaliter est respectu actuum interiorū: secūdario aūt exteriorū: prout ab actibus interioribus procedūt: q: hoc modo impediri nō possunt. Sed inquantū actus exteriores sunt a virtute motiua corporali sic impediri possunt. Et hoc modo nō est libertas respectu illorū actuū. Tertio notandū ꝙ q: electio est proprius actus liberi arbitrij ⁊ electio nō est finis: sed eorum que sunt ad finē. Ideo finis vltimus nō cadit sub libero arbitrio. Tamen quia id quod est finis respectu quorundā: pōt esse ordinatū etiā ad finē vlteriorē.s.vltimū finē. Nulla aūt operatio humana est vltimus finis nisi per accidēs: inquantū coniungiꝶ vltimo fini. Et ideo oim operationuȝ humanarū pōt esse electio: nō inquantū sunt fines: sed inquātū ordināt ad finē. Uerbi gratia. Quāuis vincere sit finis potētie militaris: ordinaꝶ tñ ad vlteriorē finē: ⁊ ideo sub electione cadere potest: ⁊ sic sub libero arbitrio. Et si arguaꝶ in contrarium: q: operatio mala est preter voluntatē sm̄ Dionysiū et Augustinum. Peccare nemo appetit propter hoc ipm: sed propter aliud quod ex eo consequitur.xv.q.j.merito. Cum autem talis sit operatio humana: ergo nō ois operatio humana cadit sub libero arbitrio seu volūtate. Respōdeo ꝙ operatio mala potius debet dici defectꝰ q̄ actꝰ. ⁊ potius hoc ꝑtinet ad impotētiā q̄ potentiā. Uel aliter. Malū in eo ꝙ malum est preter voluntatē est. Sed operatio mala inquantū apparet bona ꝓpter illud qđ inde consequitur quis.s.delectationem vel vtilitatē: sic cadere potest sub voluntate: ⁊ libero arbitrio. Uerbi gratia. Apprehendit quis fornicationem: nō vt malum: sed vt bonū delectabile tempore passionis ⁊ sic vult eam. Tho. sup.ij. sententiarū. Raynerius.

Quomō oēs actꝰ humani fiūt a libe. arbi.

Peccare nemo appetit ꝓpꝰ hoc ipm sȝ propter aliud qđ ex eo cōsequitur.

¶ De voluntario et inuoluntario. Cap. iij.

De actu volūtatis vi-

denda sunt tria. Primo de voluntario et inuoluntario in cōi. Secundo de actibus voluntarijs quasi ab ipsa voluntate elicitis: vt imediate ipsius voluntatis existentib⁹. Tertio de actibus voluntarijs quasi a voluntate imperatis: que sunt ipsius volūtatis mediantibus alijs potentijs. c. sequentibus.

§. I. Quātum ad primum

scʒ de volūtario et inuolūtario. Scie̅dū ꝙ actuū humanorum aliqui sunt oīno volūtarij: alij inuolūtarij. tertij mixti ex volūtario et inuolūtario. Volūtarij oīno dicunt actus illi humani q̄ spōte fiūt absqʒ violētia et ignorātia et metu.

Qui sūt actus volūtarij.

Pro hoꝝ maiori declaratione sciendū ſm Tho. j. ij. q. vj. ꝙ que agūt seu se mouent in finē cū aliquali cognitione finis: hoꝝ motus et actus dicunt volūtarij. Vn̄ volūtariū dicit esse (ſm diffinitionē Aristo. Damas. et Greg. niceni.) nō soluꝫ cui⁹ principiū est intra: sʒ cū additione scientie. Vn̄ cū homo maxime cognoscat finē sui opis: et moueat seipm in ei⁹ actib⁹ maxime volūtariū inuenit. Sciendūʒ est eñ ꝙ quorūdā actuū seu motuū pͥcipiū est in agēte seu i eo qḋ mouet. Quorūdā vero actuū vel motuū principiū est extra. Cum eñ lapis mouet sursuʒ: puta cū proijcit: hui⁹ motionis principiū est extra lapideʒ. Sed cū mouet deorsum vt cū cadit pͥcipiū hui⁹ motiōis est in ipso lapide. Eoꝝ autē que a principio intrinseco mouent quedā mouent seipsa: quedā nō. Cuʒ eñ oīe agens seu motū agat seu moueat ꝑpter finem illa pfecte mouent a principio intrinseco: in quibus est aliqḋ intrinsecū principiū: nō soluꝫ vt moueant in se: sed vt moueant in finem. Ad hoc aūt qḋ fiat aliquid ꝑpter finem: requirit cognitio finis aliqualis. Quicunqʒ igitur sic agit vel mouet a principio intrinseco: qḋ hʒ aliquā noticiā finis: habʒ in seipso principiū sui actus: nō solum vt agat: sed vt agat ꝑpter finem. Qḋ aūt nullā noticiā finis habʒ: etsi in eo sit principiū actionis vel motus: non tamē eius qḋ est agere vel moueri ꝑpter finē est principiū in ipso: sed in alio a quo imprimit ei principiū sui act⁹ vel motionis in fineʒ. Vn̄ hmōi nō dicunt mouere seipsa: sed moueri ab alijs. Que vero noticiā habent finis dicunt mouere seipsa: q: inest principiū. nō soluꝫ vt agant: sed vt agāt ꝑpter fineʒ. Vtrūqʒ aūt hoꝝ scʒ et ꝙ se moueat: et fineʒ sui motus vel actionis cognoscat: reperit in actib⁹ humanis: et ideo in eis ꝑprie et perfecte voluntariū inuenit. Volūtariū etiā reperit aliquo modo in brutis et pueris: sʒ imꝑfecte. Vnde et phs dicit in. iij. Ethicoꝝ. et Damas. et Greg. nicenus. ꝙ bruta et pueri voluntario cōicant. Pro cui⁹ declaratione sciendū ſm beatū Tho. j. ij. q. vj. ꝙ cum ad rationem volūtarij requirat ꝙ principiū actus sit intra agētem: cū aliqua cognitione finis: sicut cognitio finis actionis in brutis et pueris est imꝑfecta: ideo etiā voluntarium in eis est ſm imperfectā rōnem. Dicit aūt cognitio imperfecta finis: que in sola finis apprehēsione cōsistit: sine hoc ꝙ cognoscat ratio finis et proportio actus ad finem. et talis cognitio inuenit in brutis per sensum et estimationem naturalem. Vnde aial brutū apprehendens finem nō deliberat: sed subito mouet in ipsum. Perfecta autē cognitio finis est nō soluꝫ qn̄ apprehendit res q̄ est finis: sed etiā cū cognoscitur ratio finis et ꝑportio eius qḋ ordinat ad ipm finem. et talis cognitio pfecta cōpetit soli rationali nature. Et sic etiā voluntariū ſm perfectā rationem: prout scʒ apprehenso fine aliquis pōt deliberans de fine: et de his que sunt ad finem moueri vel nō moueri in ipm. Et nota ꝙ sʒ volūtariū denoīatiue dicat a volūtate que noīat rōnabilē appetitū vnde in brutis nō reperit: tamen voluntariū pōt trahi ad ea in quib⁹ est aliqua participatio voluntatis ſm aliquā cōuenientiā ad volūtatem. et hoc modo attribuitur etiā brutis inquantū. s. per cognitionem aliquā mouentur in finem. Itē nota ꝙ qm̄uis de⁹ moueat hoiem ad agēduʒ nō soluꝫ sicut ꝑponēs appetibile sensibili: vel sicut imutās corpus: sed etiā sicut mouens ipam volūtatē. Vn̄ ipse ait Job. xv. Sine me nihil potestis facere. nō tñ hoc est cōtra rōnem actus volūtarij. Cum eñ ois motus tam voluntatis q̄ nature sit a deo sicut a primo mouēte: sicut nō est cōtra rōnem nature ꝙ motus nature sit a deo sicut a primo mouente: inquātū natura est quoddā instrumentū dei mouentis: ita nō est cōtra rōnem actus volūtarij: ꝙ sit a deo inquātū volūtas mouet a deo. Est tñ de rōne naturalis et volūtarij motus: ꝙ sint a principio intrinseco. Item lʒ de rōne volūtarij sit ꝙ principiū eius sit intra: nō tñ est cōtra rōnem voluntarij: ꝙ primū principiū sit extrinsecū. Sicut in genere alterabiliū primū alterans est corpus celeste: qḋ tñ nō est primū mouens simplr: sed mouet motu locali a superiori mouente. Sic principiū intrinsecū volūtarij actus qḋ est vis cognoscitiua vel appetitiua: est primū principiū in genere appetitiui motus: qm̄uis moueat ab aliquo alio exteriori ſm alias species motus.

Volūtariū dicit dupl'r.

§. II. Volūtariuʒ dicit ali-

quid dupliciter. s. directe et indirecte. Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. vbi. s. ꝙ volūtariū dicit qḋ est a volūtate. Ab aliquo aūt dicit aliquid dupliciter. Vno mō directe: quod scʒ ꝑcedit ab aliquo inquantū est agens sicut calefactio a calore. Alio mō indirecte ex hoc ipso ꝙ non agit. sicut submersio nauis dicit esse a gubernatore inquantum desistit a gubernando. Sed sciendū est ꝙ nō semꝑ illud qḋ cōsequitur defectū actionis reducit in agens sicut in causaʒ ex eo ꝙ nō agit: sed soluꝫ tunc: cū pōt et debʒ agere. Si eñ gubernator nō posset nauem dirigere vel nō esset ei cōmissa gubernatio nauis: nō imputaret ei nauis submersio que per absentiā gubernantis cōtingeret. Quia igit volūtas volendo et agendo potest impedire hoc: qḋ est nō velle et non agere. et aliquando debet hoc. quod est non velle et nō agere imputari ei quasi ab ipso existens: cū scʒ debʒ impedire et nō facit. et sic volūtariū potest esse absqʒ actu. Et qn̄qʒ quidē absqʒ actu exteriori cū actu interiori sicut cum vult nō agere. Aliqn̄ etiā absqʒ actu interiori sicut cū non vult. Probatur et hoc ratione tali. Id cuius domini sumus dicitur voluntarium: sed nos domini sumus eius qḋ est agere et nō agere: velle et nō velle: ergo sicut agere et velle est voluntariū: ita et nō agere et nō velle. Ad qḋ facit qḋ ait Ambrosius. xv. q. j. non est.

§. III. Inuolūtariuʒ dicit

qḋ quis nullo mō vult. Et qt qḋ fit ꝑ violentiā seu coactionem absolutā: homo nullo mō vult. ideo dixit phs et Damasce. ꝙ est aliquid inuoluntariū per violentiā. Item qt etiā qḋ fit ꝑ ignorantiā facti premissa debita diligentia homo nō vult. Ideo dicit etiā phs: est aliquid inuoluntariū per ignorantiā. Lex etiā dicit q̄ errantis nulla est voluntas. Sed pro maiori hoꝝ declaratione dicit bea. Tho. vbi s. ꝙ duplex est actus volūtatis. Vnus quideʒ qui est eius immediate velut ab ipsa elicitus. s. velle. Alius aūt est act⁹ volūtatis ab ea imperat⁹: et mediante alia potentia exercitus: vt ambulare et loqui: qui actus a volūtate imperātur mediante potentia motiua. Quantū igitur ad actus a voluntate imperatos volūtas violentiā pati potest inquantum per violentiā exteriora membra impediri possunt: ne exequant imperiū voluntatis. Sed quantū ad propriū actū voluntatis nō potest ei violentia inferri. Et huius ratio est: q: actus volūtatis nihil est aliud q̄ inclinatio quedam procedens ab interiori principio cognoscente. sicut appetitus naturalis est quedā inclinatio ab interiori principio absqʒ cognitione. Qḋ aūt est coactū vel violentū est ab exteriori principio. Vnde contra rationeʒ ipsius actus voluntatis est: ꝙ sit coactus vel violentus: sicut est etiam contra rationem naturalis inclinationis vel motus. Po-

De inuolūtario.

Duplex est actus volūtat.

quō pōt volūtati iferri violentia et quō nō.

test em̄ lapis ꝑ violentiā sursuz ferri: sed ꝙ iste motus violentus fit ex naturali inclinatione eius esse non pōt. Similiter pōt etiā homo ꝑ violentiā trahi: sed ꝙ hoc fit ex volūtate eius: repugnat rōni violentie. Et nota sm bea. Tho. vbi. s. ꝙ sicut naturale dicit̄ qḋ est sm inclinationē nature siue inclinatio fit in natura: sicut a pncipio actiuo. sicut ad agendum naturale est igni calefacere: siue inclinatio fit in natura: sicut a principio passiuo ad recipiendū sicut mot⁹ celi dicit̄ naturalis: q2 hȝ naturalez aptitudinem ad talem motū: lȝ mouens sit voluntariū. Ita voluntariū dicit̄ qḋ est sm inclinationem volūtatis. ꝛ hoc pōt esse dupliciter. Uno modo sm actionē: puta cuȝ aliquis vult agere. Alio modo sm passionez: vt cū aliquis vult pati ab alio. Unde cū actio infert̄ ab aliquo exteriori manente in eo q̄ patitur volūtate patiendi: nō est simpliciter violentū. q2 lȝ ille qui patitur nō conferat agendo: cōfert tamen volenti pati. vn̄ nō potest dici inuolūtariū. Item sm. b. Tho. lȝ id in qḋ tendit volūtas peccando sit cōtra naturā. i. ꝯtra naturā rōnalem ꝛ malū sm rei veritatem: tn̄ apprehendit̄ illud vt bonū ꝛ cōueniens nature. inquantū est cōueniēs homini sm aliquā passionē sensus vel habitū corruptū. Et ideo nō sequitur ꝙ si motus violentus sit ꝯtra naturā motus volūtatis in peccando sit violentus: q2 volūtas tendit in actū peccati: vt in rem sm naturam.

§.IIII. Mixtū ex voluntario ꝛ inuolūtario

De his q̄ fiūt per metum.

§.IIII. Mixtū ex voluntario ꝛ inuolūtario dr̄ qḋ fit ex metu seu coactiōe ꝯditionata. Et qḋ fit ex ignorātia crassa. Et quārum ad primū dicit phs in. iij. ethicoꝝ. ꝛ Greg. nicenus ꝙ q̄ ꝑ metū agunt̄ mixta sunt ex volūtario ꝛ inuolūtario. Pro hui⁹ declaratiōe dicit btūs Tho. j. ij. q. vj. arti. vj. ꝙ id qḋ per metuȝ agitur in se cōsideratū nō est voluntariū: sed fit volūtariū in casu. s. ad vitandū malū qḋ timet̄. Sed si quis recte ꝯsideret magis sunt ista volūtaria ꝙ inuolūtaria. Sunt em̄ voluntaria simpliciter. Inuoluntaria sm quid. Unūqḋqꝫ em̄ dicitur esse simpliciter sm ꝙ est in actu: sm aūt ꝙ est solū in apprehensione nō est simplr̄: sed sm quid. Hoc aūt qḋ per metū agit̄: sm hoc est in actu sm ꝙ fit. Cū em̄ actus in singularibus sint: singulare aūt inquātū hmōi est hic ꝛ nūc: sed hoc id qḋ fit est actu sm ꝙ est hic ꝛ nunc ꝛ sub aliīs cōditionibus indiuidualib⁹. Sic aūt hoc qḋ fit per metū est volūtariū: inquantū. s. est hic ꝛ nunc prout scȝ in hoc casu est impeditiuum maioris mali qḋ timebat̄. Sicut ꝓiectio merciū in mare fit volūtariū ꝑ tempestatis ꝓpter timorē periculi. vnde manifestū est ꝙ est simpliciter voluntariū. nam cōpetit ei ratio volūtarij: q2 principiuȝ eius est intra. Sed ꝙ accipiat̄ hoc qḋ ꝑ metū fit vt extra istuȝ casum existens prout repugnat volūtati: hoc nō est nisi sm cōsiderationē tm̄. Et ideȝ est inuolūtariū sm quid: idest prout consideraт̄ extra istū casum existens. Et lȝ qḋ per metū fit: volūtas nō ferat̄ in illud ꝓpter seipm̄: tn̄ fertur in illud ꝓpter aliud. s. ad repellendū qḋ timetur malū. vnde volūtarius motus est. Sufficit em̄ ad rōnem volūtarij ꝙ fiat propter aliud. Uoluntariū em̄ est non solū qḋ volumus vt finem: sed etiam qḋ volumus ꝓpter aliud vt ꝓpter finem. Sed in eo qḋ fit per vim. s. absolutā: voluntas interior nihil agit. Unde differūt qḋ agitur per vim ꝛ qḋ agitur per metum: sicut inuoluntariū ꝛ voluntariū. Concupiscentia aūt que est passio nō causat inuolūtariū: etiā sm quid sicut timor. Ratio est. q2 timor est de malo. concupiscentia aūt respicit bonū. malū aūt sm se contrariatur voluntati: sed bonum est voluntati consonum. Unde magis se habet timor ad causandū inuoluntarium: ꝙ concupiscentia: immo concupiscentia auget voluntarium.

§.V. Quod fit ex ignorantia

De his q̄ fiunt ex ignorantia.

§.V. Quod fit ex ignorantia dicit̄ etiā mixtū volūtario ꝛ inuolūtario: sȝ nō intelligitur hoc de quacūqꝫ ignorātia. Pro cui⁹ declaratione dicit beatus Tho. j. ij. q. vj. arti. viij. ꝙ ignorātia tripliciter se habet ad actū volūtatis. s. cōcomitanter. cōsequenter. antecedenter. Cōcomitanter quidē primo mō qn̄ ignorantia est de eo qḋ agit̄. tn̄ etiā si sciret̄ nihilominu⁹ ageretur. Tūc em̄ ignorantia nō inducit ad volendū vt hoc fiat: sed accidit simul esse aliquid factū ꝛ ignoratū sicut in hoc exēplo. Cum aliquis vellet quidē hostem occidere: sed ignorans occidit eū putans occidere ceruū. Et talis ignorantia nō facit inuolūtariū: vt phs dicit: q2 nō causat aliqd̄ qḋ repugnet volūtati: sed facit nō volūtarium: q2 nō pōt esse actu volitū qḋ est ignoratū. Cōsequenter aūt se habet ignorantia ad volūtatem: inquantū ipsa ignorantia est volūtaria. Et hoc cōtingit dupliciter sm duos modos voluntarij supraposiíos. Uno modo q2 actus volūtatis fertur in ignorantiā. sicut cum aliquis vult ignorare: vt excusationē habeat de pctō suo: vel vt nō retrahat̄ a peccando. sm illud Job. xxj. Scientiā viarū tuarū nolumus. ꝛ hec dicit̄ ignorantia affectata. Alio modo dicit̄ ignorantia eius qḋ quis potest scire ꝛ debet. sic em̄ nō agere ꝛ nō velle voluntariū dicitur indirecte. Hoc igitur modo dicit̄ ignorantia. Siue cum aliquis actu nō cōsiderat qḋ cōsiderare potest ꝛ debet: que est ignorantia male electionis ex passione vel habitu ꝓueniens. Siue cum quis noticiā quā debȝ nō curat acquirere. Et sm hunc moduȝ ignorantia vniuersaliū iuris: que quis scire tenet̄: voluntaria dicit̄ quasi per negligentiā veniens. Cum aūt ignorantia sit volūtaria aliquo istorū modoꝝ nō causat simpliciter inuoluntariū: sed causat tamen sm quid inuolūtariū. inquantū precedit motuȝ volūtatis ad aliquid agendū qui nō esset sciētia presente.

Ignorantia triplr̄ se habet ad actū.

Antecedenter se habet ignorantia ad volūtatem quādo nō est volūtaria. ꝛ tamen est causa volendi qḋ als hoc nō vellet. vt cū homo ignorat aliquā circunstantiā actus: quā non tenebatur scire: ꝛ ex hoc aliquid facit qḋ non faceret si sciret: puta cum aliquis diligentia adhibita nesciret aliquem transire per viam: ꝓijcit sagittā que interficit trāseuntem. ꝛ talis ignorantia que dicitur facti causat inuolūtarium simpliciter.

§.VI. De predictis scȝ voluntario ꝛ inuoluntario

§.VI. De predictis scȝ voluntario ꝛ inuoluntario ꝛ mixto ex vtroqꝫ multa habent̄ in iure. vnde e pluribus aliqua ponentur. Ubi sciendū ꝙ regulare est: ꝙ ea que vi metusue causa fiunt carent roboris firmitate. ex̄ de his que vi me. ve cau. fi. c. ad audientiā. Et talia sunt inuolūtaria simpliciter vel sm quid. Pro cuius declaratione nota sm Raynerū. ꝙ vis est maioris rei impetus: qui repelli non pōt. ff. qḋ me. cau. l. j. Metus vo est instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio. Et idem beatus Tho. in. iiij. Uis autē seu coactio est duplex sm Tho. in. iiij. ꝛ sm glo. super. c. de iudeis. di. xlv. s. absoluta ꝛ cōditionata. Et de absoluta coactione intelligitur diffinitio supradicta de vi data. Et hec quidem q2 est inuolūtaria simpliciter. in materijs peccatoꝝ excusat a toto: sicut si qua mulier violenter cognoscat̄: vel si violenter manus alicuius accipiatur ad ponenduȝ thura super ignem coram idolis. ꝛ hmōi. In nullo peccatur voluntate omnino renitente. vt habet̄. xxxij. q. v. ita ne. ꝛ. c. sequē. Talis etiaȝ coactio absoluta tollit veritatem ꝛ effectū sacramentorū. vt dicit̄ in glo. super. c. de iudeis. di. xlv. Si em̄ quis teneatur violenter ꝛ ipso reclamante baptizetur: nil recipit nec characterem nec gratiam. ꝛ sic de ordinibus sacris. Coactio condiционata. quia hec non est omnino inuoluntaria sed est voluntariū mixtum. In se enim illud non vellet ad quod cogitur: sȝ vult penas euitare: quibus cogit̄. ꝛ ideo assentit. vnde non excusat a toto: sed a tanto in malis. Unde dicitur ex̄ eo. ti. sacris. ꝙ licȝ metus culpā attenuet: non tamen prorsus excludit: quia pro nullo metu quis debet committere mortale peccatum. Et sub hac coactione conditionata comprehenditur metus: siue coactio per metuȝ sm bea. Tho. in. iiij. ꝛ Pe. que est duplex. Una scȝ leuis ꝛ insufficiens: que nō cadit in constantem virum. vt si quis

Qd̄ vis ꝛ metus.

Itē quo duplex.

Coactio cōditionata.

Metus rōne nō dȝ cōmitti pctm̄ mortale.

non timeret nō perdere gratiā seu amicitiā alicuius si non facit qđ vult. Dicit etiam metus leuis in vno qui nō dicet in alio: q2 nō est verisimile hoiem clare dignitatis in vrbe timuisse: vel regem paruū militem suū. vt. xxxi. q. ij. c. iotharius. Et. ff. qđ me. cau. l. nō est verisimile. Alia coactio est grauior per metū qui. s. cadit in cōstantem virum: vt metus mortis vel cruciatus: ⁊ talis metus excludit matrimoniū: quoad deū ⁊ quoad ecclesiaz sm Tho. ⁊ Petrū ⁊ Alber. in. iiij. Et Ray. ⁊ Hostien. in sum. Et similiter timor stupri vel seruitutis excludit matrimoniū sm prefatos doctores. Nec differt vtruz predicta quattuor fiant in persona propria aut liberorū aut vxoris. Unde versus. Excusare metus hos posse puta q2 vis sit: Stupri siue status verberis atq3 necis. Et hoc nisi postea consentiret. Talis etiaz metus qui potest cadere in cōstantem virum rescindere facit contractus. Dicit tamen Albert⁹. in. iiij. ꝙ compulsus per metum cadentem in constantem virum: cum promisit aliquid alteri vbi est iudiciuz per qđ potest inueniri defensio a iudice: debet soluere ꝓmissum. sc3 qđ de se non est malū: vt dare centum florenos ⁊ hmōi. Competit eīm actio ex lege ⁊ ex canone: ⁊ iudex debet restituere facere in integruz. Sed si defectus sit iudicis: tunc nō debet soluere vt puto. Et hoc si iuramentū non interuenit: nam tunc soluenduz est. Uel faciat per superiorem relaxare. Si aūt iam violauit iuramentū non soluendo veniens ad penitentiā nō est cogendus ad dandum promissuz: sed penitentia iniūgenda de peccato. Ista eīm coactio cōditionata etsi non impediat veritatem sacramentoꝝ in suscipiente: impedit tamen effectum secundariū. s. gratiaz. Qui eīm suscipit baptismū vel ordinem timore ne amittat vitam vel substantiam: alias nō suscepturus: nō recipit gratiam sed characterem vtiq3 recipit. vt dicit in glo. in. d. c. de iudeis. di. xlv. Idez Ray. ⁊ Tho. Et q̄uis nullus sit cogendus ad fidem vel sacramenta etiam coactione cōditionali: vnde dicit. De iudeis aūt precepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferret cui eīm vult deus miseret: ⁊ quem vult indurat. Nō eīm tales inuiti saluandi sunt: sed volentes vt integra sit forma iusticie. dist. eadem. Tamen si qui coacti sunt per talem coactionē cōditionatā: cogendi sunt ad seruandū fidem ⁊ regulas xp̄ianoꝝ: quā necessitate susceperunt: vt dicit in. d. c. de iudeis. Nō autem cogendi sunt qui absoluta coactione sunt coacti: q2 nil acceperūt. Que etiā fiunt ex ignorantia nō inuincibili: sed ꝓcedente ex negligētia que dicit crassa ignorantia: sunt inuolūtaria mixta. Et de his. xv. q. j. c. j. §. sed hoc. ⁊. c. seq. Item nō solū que fiūt coactione absoluta sunt inuolūtaria simpliciter: sed etiam que fiunt mente oīno alienata: ⁊ ideo nō imputant ad culpam vel penā. vñ Aug. Aliquos scimus subito dementes factos. ferro. fuste. morsibus. lapidibus multis nocuisse quosdam etiam occidisse: captos autē industria ⁊ iudiciis oblatos minime reos factos: eo ꝙ nō volūtate sed impellente vi nescio qua: hec gesserūt nescientes. xv. q. j. aliquos. Nec obstat. c. si quis insaniens. q. ea. vbi penitētia dicitur imponenda ei qui in insania fecit homicidiuz: reuerso ad propium sensum. Hoc eīm fit vt dicit ibi glo. ad cautelam: q2 sc3 forte nō totaliter erat mente alienatus. ar. xxxiij. q. ij. in lectū. Et ne deferatur ecclesiastica disciplina. vt. xxiij. q. v. excōicatoruz. Iob. Quod aūt Gratianus dicit in sequenti. §. ꝙ ideo penitentia iniūgitur tali: quando ex culpa sua incurrit insaniam. ⁊ sic videtur ei imputari aliquo modo. tunc dicit glo. Iob. ꝙ illa opinio Gratiani non est approbanda: quia talis satis ipso iure punitur. iij. q. ix. c. indicas. De voluntario simpliciter intelligitur illud Ambrosij. Illa cauenda sunt flagitia: que ex nostra prodeunt voluntate, delicta iuuentutis: ⁊ irrationabiles corporis passiones. Quoꝝ igitur nos sumus dñi eoꝝ principia extrinsecus nō requiram⁹: nec deriuemus in alios: s3 agnoscamus ea que propria nostra sunt: qđ eīm possumus non facere si volumus: huius electionē mali potius nobis debemus ascribere q̄ alijs. xv. q. j. illa.

Metus cadēs in cōstantez virum.

Iudei nō sunt cōpellendi ad fidem.

¶ De actibus voluntatis ab ipsa imediate elicitis. Et de ipso velle qui est primus actus. Cap. iiij.

DEinde videndum est

de actibus volūtatis ab ipa immediate elicitis. Mouet aūt volūtas in finem ⁊ in ea q̄ sunt ad finem. Primo igit agendū de actib⁹ volūtatis ab ea elicitis: quib⁹ mouet in finē: ⁊ hi sunt tres. s. velle: frui: ⁊ intendere. Deinde de actib⁹ volūtatis quib⁹ mouet in ea q̄ sunt ad finē. Et hi sunt tres. s. eligere qđ tñ ꝓcedit cōsulere: scđo est ꝯsentire: terti⁹ vti. Et quātū ad primos actus sciēdū ꝙ cū act⁹ volūtatis p̄mo sit respectu finis. Uolūtas ip̄a respicit finē tripliciter. Uno mō absolute: ⁊ sic dr act⁹ eius volūtas seu volitio: prout. s. absolute volum⁹ vel sanitatē: vel si qđ aliud est hmōi. Alio mō volūtas respicit finē: sm eam cōsiderationē qua in ip̄o quiescit. ⁊ talis actus volūtatis dr fruitio. Tertio mō ꝯsiderat finis ꝓut voluntas respicit ip̄m: sm ꝙ est termin⁹ alicui⁹ qđ in ip̄m ordinat. Et actus volūtatis sm hanc ꝯsiderationem seu respectū dr intētio. Nō eīm ex hoc solū dicimur intēdere sanitatē ꝙ volum⁹ eā: s3 q2 volum⁹ ꝑ aliq̄d aliud ad eaz ꝑuenire: vt ꝑ medicinā ⁊ hmōi. Hec bea. Tho. j. ij. q. xij. arti. j. Et quātū ad primū actū volūtatis qui est velle: inspicienda sunt tria.

Uolūtas respicit finē tripliciter.

¶ Primū de quo sit voluntas.

¶ Secundum a quo moueatur voluntas.

¶ Tertium quomodo moueatur voluntas.

§. I. Quantum ad primuz

volūtas seu velle est tm̄ de bono. Un̄ Diony. dicit. iiij. c. de diui. no. ꝙ malū est preter volūtatē: eo ꝙ oīa appetunt bonū. Sed bonū de quo est volūtas nō est semꝑ verū bonū. Sed aliquādo verū: aliqñ apparens bonū vt actus pcti.

Velle est tm̄ de bono.

Pro cui⁹ declaratione dicit bea. Tho. j. ij. q. viij. arti. j. ꝙ volūtas est appetitus rationalis. Omis aūt appetitus non est nisi boni. Huius ratio est. Quia appetitus nō est aliud q̄ inclinatio appetentis in aliquid. Nihil aūt inclinat nisi in aliquid simile ⁊ ꝯueniens. Cum igitur oīs res inquātum est ens ⁊ substātia sit quoddā bonū: necesse est vt oīs inclinatio sit in bonū. Et inde est ꝙ phs dicit in j. ethicoꝝ. ꝙ bonum est qđ oīa appetunt. Sed considerandū est ꝙ cum oīs inclinatio consequat aliquam formā. Appetitus naturalis consequit formam in natura existentem. Appetitus autez sensitiuus vel intellectiuus seu rationalis qui dicitur voluntas: consequitur formam apprehensam. Sicut ergo id in quod tendit appetitus naturalis est bonuz existens in re: ita id in quod tendit appetitus animalis seu rationalis est apprehensum. Ad hoc ergo ꝙ voluntas in aliquid tendat nō requiritur q̄ illud sit bonum in rei veritate: sed ꝙ apprehendat in ratione boni. ꝓpter hoc phs dicit. ij. physicoꝝ. ꝙ finis est bonū vel apparens bonū. Et lic3 eadem potentia sit oppositoꝝ. sicut visus est albi ⁊ nigri: non tamen eodem modo. Sic volūtas est boni ⁊ mali. Sed ad bonum se habet illud appetendo. ⁊ ille actualis appetitus dicitur voluntas seu velle. Ad malum se habet voluntas fugiendo: ⁊ ipsa fuga mali magis dicit voluntas non malum ipsum. Uolumus enim non malum: sed fugere malum: ⁊ hoc habet rationem boni. Futura autem etsi non sint in rerum natura: apprehenduntur tñ sub ratione boni vt entia rationis. sicut etiam sunt priuationes ⁊ negationes: vt nō loqui: non operari: que dicuntur entia rationis: ⁊ sic in eas tendit voluntas. Unde ⁊ phus dicit in. v. ethicoruz. ꝙ carere malo habet rationem boni.

Uoluntas prout signat actum ipsius volitiue potentie proprie est finis. non eoꝝ que sunt ad finem. Pro cuius declaratione dicit beatus Thomas. j. ij. q. viij. arti. ij. ꝙ voluntas quandoq3 dicit potentia qua volumus: q̄nq3 dicitur ipse actus volūtatis. Secundū ergo ꝙ voluntas nominat potentiā; sic se extendit ad finē; ⁊ ad ea que sunt ad

Uelle ꝓprie ē ip̄i9 finis.

finem. Ad ea tm̄ se extendit vnaqueqꝫ potentia; in quib⁹ inueniri potest quoquo mō ratio sui obiecti. Sicut visus se extendit ad oīa qui participant quoquo mō colorē. Ratio aūt boni qd̄ est obiectū potentie volūtatis: inuenit̄ nō solum in fine: sed etiam in his que sunt ad finem. Sed ſm q̄ volūtas noīat actum: sic proprie loquendo est finis tm̄. Cuius rō est: qꝛ oīs actus denoīatus a potētia denominat simplicem actū illius potentie: sicut intelligere noīat simplicem actū intellectus. Simplex aūt actus potētie tendit in id qd̄ ſm se est obiectuꝫ potentie. Id aūt qd̄ ꝑpter se est bonū ꝛ volitū est finis. Vn̄ volūtas ꝑprie est ipsius finis. Ea vō q̄ sunt ad finez nō sunt bona vel volita ꝑpter seipsa sed in ordine ad finem. Unde volūtas in ea nō fertur nisi quaten⁹ fertur in finez. vn̄ hoc ipm̄ qd̄ in eis vult est finis. Actus volūtatis pōt ferri in finē absqꝫ hoc q̄ ferat̄ in ea q̄ sunt ad finē. Sed in ea q̄ sunt ad finez inquantū hmōi ferri nō potest nisi feratur in finem. vnde vno actu fertur in vtrūqꝫ. Hoc sic probat. b. Tho .j.ij.q.viij.arti.iij. Cuz finis sit ſm se volitus. Id aūt qd̄ est ad finem nō sit volitus nisi ꝑpter finem: manifestū est q̄ voluntas pōt ferri in finem: absqꝫ hoc q̄ ferat̄ in ea que sunt ad finem. Sed in ea que sunt ad finem inquantū hmōi volūtas ferri nō pōt: nisi feratur in finem. Sic igit̄ volūtas in finez fertur dupliciter. Uno mō absolute ſm se. Alio mō in rōne volendi ea que sunt ad finez. Manifestū est ergo q̄ vnus ꝛ idem motus volūtatis est quo fertur in finez: ſm q̄ est ratio volendi ea que sunt ad finē: ꝛ in ipsa q̄ sunt ad finez Sed alius actus est quo fertur in ipm̄ finem absolute. ꝛ qn̄qꝫ precedit tpe: sicut cū aliquis primo vult sanitatem: ꝛ postea deliberās quō possit sanari: vult cōducere medicū vt sanetur. Exemplū. Quādocūqꝫ videt̄ color videtur ꝛ lumen eodem actu potest tamen videri lumen absqꝫ hoc q̄ videat̄ color. Et in executione quidem operis ea que sunt ad finem se habent vt media: finis aūt vt terminus. Sed in volitione est ecōuerso. Nam voluntas per finem tanq̄ per medluz deuenit ad volendum ea que sunt ad finez: sicut intellectus deuenit in cōclusiones per principia que media dicuntur. Unde sicut intellectus aliquādo intelligit mediū: ꝛ ex eo nō ꝑcedit ad ꝯclusionem. ꝛ ambulans ad aliquem locum aliquando persistit in medio itineris: ꝛ nō ꝑuenit ad terminū. Sic ꝛ volūtas aliquando vult finem: ꝛ nō ꝑtingit ad volendum id quod est ad finem.

Ad finē ꝛ ad ea q̄ sunt ad finē quō se hꝫ voluntas.

§.II. Quātum ad secundū

circa actū volūtatis. s. a quo sit ipse actus seu motus volūtatis. Ubi sciendū q̄ motus volūtatis est a deo: vt a p̄mo motore oīm. Est a potētia volitiua quantū ad exercitium actus: ſm rōnem finis precipue in volendo finez: qꝛ ꝑ hoc q̄ vult finem mouet volūtas seipsam in volendo ea q̄ sunt ad finem. Est ꝛ motus volūtatis ab intellectu ipsi⁹ volentis: vt a presentante ei obiectū suū qd̄ est bonū apprehensum ꝑ intellectū. Est qn̄qꝫ ab appetitu sensitiuo vt a trahēte ipm̄ per passionem sub apparentia boni. Et quātū ad primū q̄ actus volūtatis sit a deo: ostendit aplš Phil. ij. dicens. Deus est qui operat̄ in nobis velle ꝛ ꝑficere. Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. j.ij. q.ix.ar.vj. q̄ sicut motum naturalem rei causare non pōt: nisi qd̄ est aliqualiter causa rei: vt q̄ lapis moueatur deorsum. Nam cū mouetur sursum per iactum hoīs: qui homo naturā lapidis nō causat: motus ille nō est naturalis: sed violentus. Ita etsi homo habens volūtatez moueri possit ab aliquo qd̄ nō est causa eius: vt ab alio hoīe ꝑ violentiā: motus tn̄ volūtatis eius q̄ sit ab aliquo extrinseco: qd̄ non sit causa ei⁹ est impossibile. Volūtatis aūt causa nihil aliud esse potest q̄ deus. ꝛ hoc dupliciter. Primo ex hoc q̄ volūtas est potentia aīe rōnalis. que a solo deo causat̄ per creationem: vt dictum est. s. Secūdo ex hoc prꝫ q̄ voluntas habet ad vniuersale bonuz ordinem. Omne aūt aliquid bonū per participationem dicitur: ꝛ est quoddā bonum particulare. Particularis autem causa non dat inclinationem vniuersalem. Unde nec materia prima que est in potentia ad omnes formas: potest causari ab aliquo particulari agente. Nec tamen sequit̄ q̄ cum homo vult malum: deus moueat voluntatem eius ad illud malum: qꝛ ipse est motor ꝛ vniuersale obiectum volūtatis. qm̄ ſm beatū Tho. vbi. s. Deus mouet voluntatem hominis sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectum voluntatis quod est bonum. Et sine hac vniuersali motione homo non potest aliquid velle. Sed homo per rationem determinat se ad volendū hoc vel illud: qd̄ est vē bonum vel apparens bonum. Sed interdum mouet specialiter deus aliquos ad aliquid determinate volendum qd̄ est bonum. sicut in his quos mouet per gratiā. Mouetur etiam voluntas ad actum suuz ab intellectu. Unde phus dicit in. iij. de aīa. q̄ appetibile intellectum est mouens nō motum. Voluntas aūt est mouens motum. Motum. s. qꝛ mouetur ab intellectu. Mouens qꝛ mouet alias potentias. etiam ipsum intellectum quantum ad exercitiū actus. i. ad intelligendum. Non tamen mouet intellectus volūtatem ex necessitate. vnde Augu. tractans illud ps̄. Concupiuit aīa mea desiderare iustificationes tuas ꝛc. ait. Preuolat intellectus: sequit̄ tardus aut nullus effectus. Scimus bonuz: nec tamen delectat agere. Cuius ratio est ſm bea. Tho. qꝛ sicut imaginatio forme cōuenientis vel nociui sine estimatione non mouet appetitum sensitiuū. Ita nec apprehensio veri sine ratione boni: nec appetibilis mouet voluntatem. Unde intellectus speculatiu⁹ nō mouet: sed practicus: vt dicitur in. iij. de anima. Pro maiori hotū declaratione dicit bea. Tho. j.ij.q.ix.art.j. Intantū aliqd indiget moueri: inquantum est in potentia ad plura. Oportet enim vt id qd̄ est in potentia reducat̄ ad actum per aliquid qd̄ est actu. ꝛ hoc est mouere. Dupliciter aūt aliqua vis anime inuenit̄ esse in potentia ad diuersa. Uno modo quantū ad agere ꝛ nō agere. Alio modo quantū ad agere hoc vel illud. Sicut visus quandoqꝫ videt actu: ꝛ quādoqꝫ nō videt. ꝛ quādoqꝫ videt album ꝛ quādoqꝫ nigrum. Indiget igitur mouente quantū ad duo. s. quantū ad exercitiū ꝛ vsuz actus: ꝛ quātum ad determinationem actus. Quorū primū est ex parte subiecti: quod inuenit̄ quandoqꝫ agens quandoqꝫ non agens. Aliud est ex parte obiecti ſm q̄ specificatur actus. Motio aūt ipi⁹ subiecti est ex agēte aliquo. Et cū oē agēs agat ꝑpter finem: principiū huius motionis est ex fine. Et inde est q̄ ars ad quā pertinet finis mouet artem ad quā pertinet id qd̄ est ad finem suo imperio. sicut gubernatoria ars imperat nauifactiue. Bonuz aūt in cōmuni quod habet rationem finis est obiectum voluntatis. Et ideo ex hac parte volūtas mouet alias potentias anime ad suos actus: vtimur enim ꝛ alijs potentijs anime cum volum⁹. Nam fines ꝛ perfectiones omniū aliarū potentiarū comprehendunt̄ sub obiecto voluntatis: sicut quedā particularia bona. Semper enim ars vel potentia ad quam pertinet finis vniuersalis: mouet ad agenduz artem vel potentiam ad quam pertinet finis particularis sub illo vniuersali cōprehensus. Sicut dux exercitus qui intendit bonuz commune ſm ordinem totius exercitus mouet suo imperio aliquem ex tribunis: qui intendit bonum vnius aciei. Obiectum autem mouet determinando actum ad modum principij formalis: a quo in rebus naturalibus actio specificatur: sicut calefactio a calore. Primum autem principium formale est ens ꝛ verum vniuersale: quod est obiectum intellectus. Et ideo isto modo motionis intellect⁹ mouet voluntatem: sicut representans ei obiectum suum. Mouetur voluntas etiam ad actum suum a seipsa. Cum enī sit domina sui actus: ꝛ ipsius sit velle ꝛ nō velle: qd̄ nō esset si non haberet in potestate sua mouere seipsam ad volendum. sequitur q̄ a seipsa mouetur. Unde dicitur Eccli xv. Posuit deus ante illum scilꝫ hominem. bonum ꝛ malum ad quodcunqꝫ voluerit extendat manum suam. Pro

A q̄ volūtas moueatur.

Act⁹ volūtatis ē a deo.

Volūtatis cā nihil aliud pōt eē q̄ de⁹. ꝛ h̄ dupl̄r.

Voluntas etiaz mouet̄ ꝑ īdellectū.

Psal. c.viij.

Voluntas etiaz mouet seipsam.

huius declaratione dicit beatus Tho. .ij. q. ix. art. iij. Ad volūtatē ꝑtinet mouere alias potētias ex rōne finis: qui est obiectū volūtatis. Sed hoc modo se hʒ finis in appetibilibus sicut principiū in intelligibilibus. Manifestuʒ est aūt ꝙ intellectus ꝑ hoc ꝙ cognoscit principiū reducit seipm̄ de potentia in actū: quantū ad cognitionem cōclusionū. ⁊ hoc modo mouet seipm̄. Et silr voluntas per hoc ꝙ vult finem: mouet seipsam ad volenduʒ ea que sunt ad finem: non aūt eodē modo moueť ab intellectu et seipsa. Sed ab intellectu moueť sm̄ rōnem obiecti inquātū ipm̄ sibi representat. A seipsa moueť sm̄ rōnē finis inquātum vult ea que sunt ad finē ꝓpter finē. Nec sm̄ ideʒ volūtas mouet et moueť: sed sm̄ diuersa: quia cum vult finem est quidē in actu volūtas quoad fineʒ: in potētia aūt quoad illa q̄ sunt ordinata ad illū finem. Cum aūt vult actu ea q̄ sunt ad finē: reducit se de potentia in actū respectu illoꝝ: ⁊ sic vt mouēs est inquantū vult finē: vt mota inquātum vult ea que sunt ꝓpter finē.

Volūtas mouetur ab appetitu sensitiuo.

Moueť voluntas ad actuʒ suum quāqꝫ ab appetitu sensitiuo sicut ab alliciēte. Unde Jac. .i. d. Unusquisqꝫ tentať a cōcupiscentia sua abstract⁹ ⁊ illectus. Non enī abstraheretur quis a cōcupiscētia: nisi voluntas eius moueretur ab appetitu sensitiuo in quo est cōcupiscentia. Pro huius declaratione dicit btūs Tho. .ij. q. ix. ar. ij. ꝙ id quod apprehēditur sub rōne boni ⁊ conuenientis mouet volūtatem per moduʒ obiecti. Qd̄ autem aliquid videatur bonū et cōueniens ex duobus cōtingit: scʒ ex cōditione eius quod proponiť: ⁊ eius cui ꝓponitur. Conueniens enī sm̄ relationē diciť: vnde ex vtroqꝫ extremo dependet. Et hinc est ꝙ gustus diuersimode dispositus nō eodem modo accipit aliquid vt cōueniens ⁊ vt nō conueniens. Unde ⁊ phs dicit in .iij. Ethicorum. Qualis vnusquisqꝫ est: talis finis videť ei. Manifestuʒ est autem ꝙ sm̄ passioneʒ appetitus sensitiui immutatur homo ad aliquam dispositioneʒ. Unde sm̄ ꝙ homo est in passione aliqua videtur aliquid et vt cōueniens: qd̄ nō videť eidē extra passionem existēti: sicut irato videť qd̄ non videtur quieto. Et per hunc modū ex parte obiecti appetitus sensitiuus mouet voluntatem. Et q̄uis volūtas sit prestantior appetitu sensitiuo simplr loquēdo: ⁊ agens ⁊ mouēs sit naturaliter prestantius patiente ⁊ moto sm̄ Augu. tm̄ quoad illum in quo passio dominať appetitus sensitiuus est prestantior voluntate: et ideo voluntas vt mota et patiēs subiacet appetitui sensitiuo. Et q̄uis volūtatis act⁹ sit vniuersalis: quia sequitur apprehensioneʒ intellectus qui est vniuersalium: tamen quia actus et electiones hominum sunt circa singularia: inde est ꝙ quia appetitus sensitiuus est virtus particularis: quia sequitur apprehēsioneʒ sensus qui est particularium rerum: habet magnā virtuteʒ ad hoc ꝙ sic disponantur: vt ei aliquid videatur sic vel aliter circa singularia.

Volūtas mouetur a rebus sensibilib⁹. ij. Reg. xi.

Mouetur etiā quandoqꝫ voluntas a rebus sensibilibus sibi propositis exterius. Nam voluntas mouetur ab obiecto: sed obiectum voluntatis potest esse aliqua res exterior sensui proposita: sicut Bersabee visa a Dauid mouit volūtatem eius ad concupiscendum. Unde ⁊ Joh. dicit .i. epistola. c. ij. Nolite diligere mūdum neqꝫ ea que in mundo sunt: scilʒ sensibilia. Dilectio est actus voluntatis. Mouent ergo ista exteriora voluntatem sicut obiecta: non de necessitate: nec etiā mouent eo modo quo mouetur voluntas quantum ad exercitium actus ab aliquo exteriori agente ⁊ imprimēte in ipsam voluntatem ⁊ influente. Sic enī a solo deo mouetur: non autem ab angelis etiam bonis. Q̄uis enim angelus operetur in intellectum hominis confortādo lumē ipsius: ⁊ illustrādo fantasmata: non tamē operatur in voluntatem mouendo ipsam: sed nec a corporibus celestib⁹ seu planetis potest moueri voluntas directe: nec in ipsam possunt imprimere vel operari directe. Et ratio est sm̄ beatum Thomam prima secunde. q. ix. arti. v. Quia nullum corpus potest agere in rem incorpoream: sed econuerso. Intellectus ⁊ voluntas sunt potētie anime: que nō sunt affixe organis corporeis: sed sunt pure immateriales: ⁊ iō impossibile est ꝙ vllum corpus celeste directe imprimat in intellectum vel voluntatem. Indirecte possunt imprimere: inquantū videlicet volūtas moueri potest ad aliquid ab appetitu sensitiuo per passiones eius. In appetitū autem sensitiuū sicut ⁊ in alias vires sensitiuas imprimere possunt corpora celestia: qr affixe sunt organis corporeis. Que organa corporis sicut ⁊ ipa corpora oīa inferiora subiacent influētijs ⁊ impressionib⁹ corpoꝝ celestium. Sicut autē volūtas ipa nō cogiť ad sequenduʒ appetitū sensitiuum: q̄uis instigeť: sʒ libera est. Nec etiā cogiť ad appetēdū ipa sensibilia: q̄ ꝓponunť i que habēt impressionē ⁊ operationē corpora celestia. Ita nō cogitur a cōstellationib⁹ ⁊ influentijs corpoꝝ celestiū ad volendum.

§. III. De tertio videlʒ de

Volūtas a diuersis diuersimode mouet.

modo quo moueť voluntas ad actū suū. Sciendū ꝙ mouetur ad quedā de necessitate ⁊ naturaliter vt ad volēdū bonū i cōmuni: ⁊ vltimū finē seu beatitudinē. ⁊ que conueniūt alijs potētijs: vt cognitionē veri que cōuenit intellectui: ⁊ esse ⁊ viuere ⁊ alia hmōi que respiciūt cōsistētiā naturalē. Ad quedam alia moueť cōtingenter ⁊ nō naturaliter vt ad omnia alia. Pro hoꝝ declaratione dicit beatus Tho. .ij. q. x. arti. ij. ꝙ voluntas mouetur dupliciter. Uno modo quantū ad exercitium actus. scʒ ad velle ⁊ nō velle. Alio modo quantū ad specificationeʒ actus: scʒ ad velle hoc vel illud. Primo modo voluntas a nullo obiecto ex necessitate moueť. pōt enī aliquis de quocūqꝫ obiecto nō cogitare. ⁊ per cōsequēs nec actu velle illud. Sʒ quantū ad scdm motionis modū volūtas ab aliquo obiecto ex necessitate moueť: ab aliquo autem non. In motu enim cuiuslibet potentie a suo obiecto cōsideranda est ratio: per quā obiectum mouet potentiā. Uisibile enī mouet visum sub ratione coloris actu visibilis. Unde si color proponať visui ex necessitate mouet visum: nisi aliquis visum auertat quod pertinet ad exercitium actus. Si autem ꝓponereť aliquid visui: qd̄ nō oībus modis esset color in actu: sed sm̄ aliquid esset tale: ⁊ sm̄ aliquid nō tale: nō ex necessitate visus tale obiectuʒ videret: posset enim nō intendere in ipm̄ ex ea parte qua nō est coloratū in actu: et sic ipm̄ nō videret. Sicut aūt coloratū in actu est obiectū visus: ita bonū est obiectum voluntatis.

Bonū ē obiectū voluntatis.

Unde si proponatur aliqd̄ obiectū volūtati qd̄ sit vniuersaliter bonū et sm̄ oēm cōsiderationē: ex necessitate volūtas in illud tenderet si aliqd̄ velit. Nō enī pōt velle oppositū. Si aūt ꝓponať ei aliqd̄ obiectū qd̄ nō sm̄ omnē consideratione sit bonū: nō ex necessitate voluntas fertur in illud. Et qr defectus cuiuslibet boni habet rationem nō boni: ideo id solum bonum qd̄ est perfectuʒ ⁊ cui nihil deficit: est tale bonū quod voluntas non potest nō velle: qd̄ est beatitudo. Alia autem particularia bona inquantū deficiunt ab aliquo bono possunt accipi vt non bona. ⁊ sm̄ hanc consideratioñeʒ possunt repudiari vel acceptari a voluntate que potest in idem ferri sm̄ diuersas considerationes. Sicut enim intellectus de necessitate mouetur ab obiecto quod est semp ⁊ ex necessitate verū: non ab eo quod potest esse verum et falsum: scʒ a contingente. Sic ⁊ voluntas a bono perfecto: cui nihil deficit vult etiā de necessitate ea que sunt ad finem: sine quib⁹ finis haberi nō potest vt esse viuere et huiusmodi.

Ea q̄ hō vult ex necessitate vult naturaliter.

Et que vult homo ex necessitate vult etiam naturaliter. Q̄uis enim volūtas diuidatur contra naturam sicut vna causa contra aliam: quedam enim fiunt naturaliter ⁊ quedam voluntarie. Et alius modus causandi est proprius voluntati: que est dn̄a suoꝝ actuū: ⁊ habet viam ad opposita. Alius modus causandi est proprius nature: que est determinata ad vnū nec habet viaʒ ad oppositum. Tamen quia voluntas in aliqua natura fundatur: necesse est ꝙ modus proprius nature quantū

ad finem vltimū cum careant ratione cuius est ordinare. vñ non ꝓprie fruunt̄. Similr̄ peccā: ponit vltimū finē suū in eo in quo nō est: vnde cū verū finē nō habeat non fruit̄ vere. Quis enī talis aliqñ faciat aliq̄d ꝓpter deū: tñ quia aliq̄d diligit habitualiter supra deū: etsi non actū semꝑ: iō non fruit̄ deo: sed illo ad qd̄ oia ordinat: pecuniā videlꝫ: gloriā: venereā delectationē: et hm̄oi. Ulterius fruitio dicit̄ delectationē in fine. Vñ perfecta fruitio nō est nisi ꝑfecta delectatio: que esse non pōt ante consecutionē finis. Vñ iustus homo in mūdo non perfecte fruit̄: sed sancti in patria ꝯ et ꝓprie et ꝑfecte fruunt̄. Magister in .ij. sentē. dist. j. Fecit de⁹ rationalē creaturā vt summū bonū intelligeret: intelligendo amaret: amādo possideret: possidēdo frueretur. Deus autē perfectissime seipso fruit̄. vñ Greg. dicit ꝙ deus gloriosus est: quia dū seipso fruitur accedentis laudis indigens non est.

¶ De intentione que est tertius actus voluntatis. Capitm̄. vj.

Intētio est ocul⁹

DE intentione que est tertius actus elicitus a volūtate. Hanc xp̄s vocat oculū dicens Luc. xj. ⁊ Matth. vj. Si ocul⁹ tuus fuerit simplex. i. intentio recta: totū corpus tuum. i. opus inde sequēs lucidū erit. Quāuis autē oculus sit instrumentū visiue potētie q̄ est apprehensiua potētia: non tñ intentio est actus intellectus sed volūtatis. Dicitur autem oculus intētio: qꝛ cognitionē presupponit per quam ꝓponit̄ volūtati finis ad quē mouet: sicut oculo preuidemus quo tendere debeamus. Quod autē intētio sit act⁹ volūtatis. be. Tho. j. ij. q. xij. ar. j. sic declarat.

Intētio est actus volūtatꝭ

Intētio sicut ipsum nomē sonat: signat in aliq̄d tēdere. In aliquid autem tendit ⁊ actio mouētis ⁊ motus mobilis. Sed ꝙ motus mobilis in aliquid tēdat ab actione mouētis ꝓcedit. Vñ intentio primo ⁊ principaliter ꝑtinet ad id qd̄ mouet ad finē. Unde dicim⁹ architectorem suo imperio mouere ad id qd̄ ipse intendit. Et idē est in oñu precipiente aliq̄d. Volūtas autē est que mouet oēs alias vires aie ad finē. Et sic pꝫ ꝙ intentio est actus volūtatis ꝓprie.

Intēdere q̄d est ⁊ cui cōuenit.

Est autē ꝓprie et principalr̄ intendere sm̄ Thom. j. ij. q. xij. arti. iiij. Intēdere finē prout scꝫ ordinat motū alicu⁹ vel alterius in finē. Ordinare autē aliquid in finē est actus rōnis. sm̄: et qꝛ bruta rōne carent: ideo nō proprie dicunt̄ intendere seu hr̄e intentionē. Sed large sumendo intendere sm̄ ꝙ id qd̄ mouetur ad finē ab alio d̄r intendere finem: sicut natura dicit̄ intēdere finem quasi mota ad suū finem a deo: sicut sagitta a sagittante. ⁊ sic bruta intēdūt finem inquātum mouent̄ instinctu quodaꝫ naturali ad aliq̄d. Non ꝙ cōsiderent ꝙ per motū suū possint cōsequi finē: quod est ꝓprie intēdentis: sed quasi cōcupiscentes finem naturali instinctu mouent̄ ad finē quasi ab alio mota: sicut et cetera q̄ naturaliter mouent̄.

Intētio non solū ē vltimi finis sed et alioꝝ.

Intētio autē non solū est vltimi finis: sed ⁊ aliorum finium. Cum enī vltimus finis humanarū voluntatū sit beatitudo: et per cōsequens vnus finis. Si intentio esset tm̄ vltimi finis non essent diuerse hoīm intentiones: qd̄ patet esse falsum. Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. j. ij. q. xij. arti. ij. ꝙ intentio respicit finem sm̄ ꝙ est terminus motus respectu voluntatis. In motu autē potest accipi terminus dupliciter. Uno modo terminus vltimus in quo quiescit̄. qui est terminus toti⁹ motus. Alio modo mediū quod est principiū vnius partis motus ⁊ termin⁹ vel finis alteri⁹: sicut motus de quo itur de. a. in. c. per. b. c. est terminus vltim⁹. b. autē est terminus sed non vltimus: ⁊ vtriusq̄ pōt esse intentio. Unde etsi intentio semꝑ sit finis: nō tamē oportet ꝙ semꝑ sit vltimus finis.

Intētio pōt esse plurium simul.

Intentio etiā potest esse plurium simul. Qd̄ sic declarat bea. Tho. vbi. s̄. ar. iij. Aliqua duo possunt accipi dupliciter: vel ordinata adinuicē: vel adinuicem non ordinata. Et siquidē fuerint adinuicem ordinata. manifestum est homo pōt simul plura intēdere. Est enī intentio non solum finis vltimi: sed etiā finis medij: vt dictum est. Simul autē intendit aliquis in finē vltimū et primum sicut confectionē medicine. Si autē accipiant̄ duo vt nō ordinata adinuicē: sic etiā potest homo plura intendere. qd̄ patet ex hoc ꝙ homo vnū alteri preeligit qd̄ melius est. Inter alias autē cōditiones q̄bus vnū aliq̄d melius est altero: qꝛ valet ad plura. Unde pōt aliq̄d preeligi alteri ex eo ꝙ valet ad plura. et sic pꝫ manifeste ꝙ homo plura intendit.

Intēdere deum ⁊ corporale cōmodum hō non pōt quō hoc itelligit̄.

Quod autē Aug. dicit ꝙ homo nō potest simul deū et corporale cōmodū intēdere: intelligit̄ vt vltimos fines: quia non possunt esse hoīs plures vltimi fines. Intentio finis ⁊ volūtas eius qd̄ est ad finē aliquo modo est vnus et idem mot⁹: aliquo modo non. Quod sic declarat be. Tho. vbi. s̄. ar. iiij. Mot⁹ voluntatis in finē et in id qd̄ ad finē potest cōsiderari dupliciter. Uno mō sm̄ ꝙ volūtas fertur i vtrūq̄ absolute ⁊ sm̄ se. et sic simpliciter sunt duo motus voluntatis in vtrūq̄. Alio modo pōt considerari sm̄ ꝙ volūtas fertur in id qd̄ est ad finē ꝓpter finem. Et sic vnus ⁊ idem subiecto motus volūtatis est tendēs in finem ⁊ in id qd̄ est ad finem. Cum enī dico volo medicinam ꝓpter sanitatē: non designo nisi vnū motū volūtatis. Cuius ratio est: qꝛ finis est ratio volendi ea que sunt ad finem. Idem autē actus cadit sup obiectū et sup rationem obiecti: sicut eadē est visio coloris ⁊ luminis. Et simile est de intellectu: qui si absolute cōsideret principium et cōclusionē: diuersa erit cōsideratio vtriusq̄. In hoc autē ꝙ cōclusioni ꝓpter principia assentit: est vnus act⁹ intellectus tm̄. In hoc autē differt ab electione. qꝛ inquātū motus volūtatis fertur in id qd̄ est ad finē. prout ordinat̄ in finē est electio. Motus aūt voluntatis q̄ fertur ad finem put acquirit̄ per ea q̄ sunt ad finē: vocatur intētio. Cuius signū est ꝙ intētio finis esse pōt: etiā nōdū determinatis his que sunt ad finē quoꝝ est electio.

§. I. De intentione loquit̄

Psalmista ps̄. cxviij. docens nos suo exēplo ea rectificare dicens. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in eternū ꝓpter retributionē. Intētio siquidē vt ait Amb. operi tuo nomē imponit. Nam cuius finis bon⁹ est eius quoq̄ opus bonū est: et econtra sm̄ pħm. Vñ saluator ait Luce. xj. Si oculus tu⁹ fuerit simplex: totū corpus tuū lucidū erit. Oculus intentio d̄r: qui respicit finem seu ea que sunt ad finē respectu finis. Simplex autē dicit̄ cuꝫ solū intendit vltimū finem sine duplicitate vel alia mixtura: ⁊ tūc totū corpus. i. cōgeries operū inde sequentiū lucidum est. i. gratiosum. Quattuor autē req̄runt̄ ad hoc vt oculus sit simplex ⁊ rectus. i. intentio que notatur in predicto versu Psal.

Ad intētionē rectā qttuor requiritur.

¶ Et primū est ꝙ ipsa intentio sit separata ab arrogantia. ibi. Inclinaui cor meū.

¶ Secundū est ꝙ sit sequestrata a deceptione. ibi. ad faciendas iustificationes tuas.

¶ Tertium ꝙ sit immaculata sine mortali infectione. ibi in eternum.

¶ Quartū ꝙ sit determinata in perfecta felicitatiōe. ibi. propter retributionē.

Primo ergo debet intentio ad hoc vt sit recta esse separata ab arrogantia: vt scꝫ quisquis operet̄ opera de genere bonorum ꝓpter gloriam consequendā nō hoc intendat tanq̄ deus debeat sibi retribuere ipsam gloriā ex debito necessitatis seu ex condigno. quia vt ait apostol⁹: ad Roman. viij. cap. Non sunt condigne passiones huius tēporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis. Nec etiam quecunq̄ actiones. Et ratio huius est. qꝛ sicut creatura est virtutis finite: ita et meritū operis eius. gloria autem dei est premiū infinitum. Finitum autem non potest per se attingere ad infinitū. Debet ḡ quilibet intendere ⁊ credere ꝙ principaliter de⁹ ex sua largitate dabit sibi gloriam benefacienti. Iuxta illud ad Roman. vj. ca. Gratia

Gl'ia dei est p̄miū infinitū.

dei vita eterna scȝ habet. Gratia autē gratis datur. Hoc
autē notat Ps̄. cū ait. Inclinaui cor meū. i. hūiliaui expe-
ctans retributionē a dn̄o: non ex opibus iusticie p̄ me fa-
ctis: sed s̄m suā miam. Debet scd̄o intētio esse seque stra-
ta a deceptione: vt videlȝ nō faciat ea q̄ de se sunt mala p̄-
pter aliquē finē appetentē bonū. Hoc enim esset decipere
seipm̄. Nā vt ait apl's ad Ro. iij. Nō sunt faciēda mala vt
inde eueniāt bona. Hinc ⁊ Greg. Qui hac intētione male
accipit vt bn̄ dispenset: grauat potius q̄ iuuet. i. q. i. non
est putanda. Quod si q̄s fenus exerceret vt hospitalia et
ecclesias ↄsecraret: vel etiā aliena repatet vt paupib' sub
ueniret: seipm̄ deciperet: cū nil mereret: sed pcm̄ incurre
loth quō ret. Vn̄ et Loth qui obtulit duas filias suas virgines ha-
excusat bitatorib' sodomoȝ ab eis illudēdas ne abuterent iuue-
a pctō. nibus: quos ad hospitiū receperat. i. angelis q̄ in forma
iuuenū apparuerāt: poti' hoc qđ fecit ascribit ꝑturbatio-
ni eius ex horrore illius sceleris q̄ rōni. vt dist. xiiij. ca. qđ
ait. In quo frequēter offendūt hoies cōmittēdo diuersa
peccata: vt liberēt p̄ximos a tribulationib' vel a peccatis:
ꝓpter hoc dicēdo mendacia addēdo periuria vel alia ma
la. Sed vt dicit Augus. Cū ad id venerit hō vt saluti p̄xi-
mi nisi peccādo cōsulere nō possit: iam se nō existimet hr̄e
qđ faciat. i. qđ debeat facere. xxij. q. ij. c. faciat. Nam ↄ̄ ordi
nem charitatis est sue saluti nocere vt alteri subueniat.
Nec est ↄ̄ hanc sniaȝ q̄ moyses dn̄m rogauit vt deleret eū
de libro suo vel populo dimitteret pcm̄ idolatrie cōmis-
sum in adoratiōe vituli. Exod. xxxij. Nō em̄ sic est intelligē
dum tanq̄ Moyses orauerit se priuari salute: ⁊ deleri de
moyses libro viuētiū in gloria. Hoc em̄ irrationabile fuisset. Sed
petijt de petijt deleri de libro dei nō simpliciter: sed quātū ad con-
leri de li solatiōes multas: quas debebat a dn̄o recipere in p̄senti.
bro dn̄i prout scriptū in libro dei erat idest preordinatū: vt ex hoc
quō itel populo illi parceretur de tanta offensa. Qđ ergo dicitur
ligit. q̄ quicquid agant hoies intentio iudicat oēs. intelligen-
dum est hoc non de his que mala sunt s̄m se: sed de bonis
seu indifferētibus. Vnde dicit psalmista: ad hoc designā-
ps̄. cxviij dum. Inclinaui cor meū ad faciendas iustificatiōes tuas
non mala opera: sed iustificationes: idest mandata tua: q̄
seruata faciunt hoiem iustum. Tertio intentio debȝ esse
immaculata. i. q̄ ille q̄ facit aliquod bonum et ꝓpter deū
non habeat in se maculā peccati mortalis: q: de operibus
hmōi: etsi bona intētiōe factis retributionē a deo non ha
beret in superna gloria. Vn̄ apl's dicit. i. ad Cor. xiij. Si di-
stribuero omnes facultates meas in cibos pauperum: et
si tradidero corpus meū ita vt ardeā. scȝ ꝓpter deum seu
ꝓpter fidē seruandā martyrio me exponā: charitatē autē
nō habuero nihil mihi prodest. s. quoad retributionē eter
nam. Charitas autē nō cōpatit secū maculā alicuius mor
talis. Cui ergo est in aliquo pctō mortali. vt odio. luxu-
ria. inuidia ⁊ hmōi. quātacū q̄ supplicia sustineat pia in-
tentione scȝ ꝓpter deū: non tn̄ inde recipit retributionem
glorie. Sed aliq̄ alia bona vt p̄speritatē: liberationem a
multis periculis: dispositionē seu mollificationem cordis
ad penitētiā: aut minus supplicium in alia vita. Et sic re-
manet illud bonū irremuneratū. Et ad hoc signādū dicit
ps̄. In eternum peccator non intendit facere iustificatio
nes. i. mandata. in eternuȝ. i. semper. Sed ꝓtunc qn̄ facit
aliqua de genere bonoȝ. vt ieiunia. elemosynas. orōnes
et hmōi: intentiōe retributionis ⁊ premij. Sed qn̄ cōmit-
tit peccata: tunc nō inclinat cor suū ad iustificationes dei
immo ab eis recedit transgrediendo. Cuȝ autē quis est in
gratia et charitate: habet intentionē semꝑ seruandi pre-
cepta dei. vn̄ ps̄. xliiij. Pulchritudine tua intēde. i. ex gra-
tia que est pulchritudo aie intētionē tuā dirige. Quarto
intētio ad hoc vt sit recta opȝ q̄ respiciat tanq̄ ad vltimū
Triplex finem ad retributionē dei. Sed notandum q̄ est triplex
ē retribu retributio a deo. s. tēporalitatis. penalitatis. ⁊ eterne feli
tio dei. citatis. De prima d: Esaie. i. c. Oēs sequūtur retributio-
nes. scȝ temporalium, ⁊ Luc. xiiij. dicit saluator. Cuȝ facis
prandiū aut cenā noli vocare amicos tuos: neq̄ fratres
tuos. neq̄ cognatos. neq̄ vicinos. neq̄ diuites. ne forte
⁊ ipsi te reinuitent: ⁊ fiat tibi retributio. s. alicui' cōmodi
tpalis. Qui igit inclinat cor suū. i. ꝓponit ad faciēdū iusti
ficatiōes dn̄i. i. ad seruandū mādata ⁊ ad faciendū bona:
ꝓpter hāc retributionē: vt scȝ p̄sperent a deo in tpalib': nō
hȝ rectā intentionē vnde nec meret. Sic et xp̄s dixit q̄bus-
dam non recta intentione eū sequētib'. Queritis me: nō
q: vidistis signa: sed q: manducastis ex panib' meis ⁊ sa-
turati estis. Ioh. vi. Quidam alij aliqua bona faciūt hac
intentione: vt tpalem gloriā inde consequant: de quoruȝ
numero fuerūt pharisei: de q̄bus xp̄s ait. Omnia opa sua
faciūt vt videant ab hominib'. Matth. xxiij. Sed recepe
rūt mercedem suam: dixit ipse Matth. vi. De scd̄a retri-
butione. s. penalitatis. d: Esaie. iij. c. Ve impio in malum.
Retributio enim manuū suaȝ. i. operū fiat ei. et ad Heb.
ij. c. Oīs preuaricatio ⁊ inobedientia accipit iustā merce
dis retributionē. s. pene. Qui ergo seruat mādata hac in-
tētione principaliter ꝓpter retributionē pene infernalis
scȝ euitādā. nō hȝ intētionē debitā: nec meritorie operat.
Oportet em̄ s̄m Aug. nō solū timere deū iudicē ⁊ punito
rem pctōȝ: sed iusti diligere: nō tn̄ penā timeat: sed appe
tat p̄ gloria. de peni. dist. vij. null'. §. non ita. Et regula iu
ris dicit. Qui ex timore facit preceptuȝ etsi bonum est qđ
facit: non tn̄ bene facit. Sic etiā qui cauēt se a peccatis: vl'
bona aliqua faciūt: vt non flagellent a deo: ⁊ non alia in-
tētione principaliter: parū vel nihil grati sunt deo. Sicut
Achab rex israel q̄ ex comminatione Helie humiliat' est:
exterius deferēdo ciliciū ⁊ ieiunando ad euadendū pe-
nam sibi comminatam. iij. Reg. xxi. De tertia retributio
ne dicit apostol' de veris fidelibus. A domino accipietis
retributionē. ad Colos. iij. Et hanc esse magnā innuit sa-
piens dicens Ecclesi. xij. ca. Inuenies retributionem ma-
gnam. ⁊ hoc simpliciter: quia in huiusmodi retributione
continētur omnia bona. iuxta illud ps̄. In custodiendis ps̄. xviij.
illis retributiō multa. Et si aliquis intenderit deo seruire
⁊ mandata eius custodire propter bona glorie. scilȝ diui-
tias. honores. pacem. securitatē. sanitatē. sapiētiam. gau-
dium. ⁊ alia huiusmodi bona: que iustis ꝓmittunt in vlti
ma retributione: habēdo respectū ad ista principaliter et
non ad deū: adhuc non esset recta intentio: sed amor mer
cennarius: quo seruus operatur ꝓpter mercedē principa
liter ex labore consequēdam. Sed seruiendo principali-
ter deo bona faciēdo ꝓpter ipsum consequēdum in quo
⁊ et quo sunt oia predicta bona: qm̄ retributio est dn̄s: vt
dicit Ecclesiastici. xxxv. Iste talis habet amorē filialem et
oculum simplicem pfecte intentionis bene in gratia ope
rando ⁊ propter hanc intētionem semꝑ meretur ⁊ auget
premiuȝ eius. Sic ergo sit oculus tuus simplex. vt dicere
valeas cum psalmista. Inclinaui cor meum ad faciēdas
iustificationes ⁊c.

De electione prout est actus volūtatis. Cap. vij.

Consequēter agendū de actibus voluntatis: qui sunt in comparatio
ne eorū que sunt ad finem: respectu quorū vo-
luntas dicitur liberum arbitrium: eadem potentia reali-
ter cum volūtate sed differēs ratione. Horum primus di-
citur electio. Qđ electio sit actus volūtatis nō rōnis pȝ
per phm̄ in. iij. ethic. qui dicit: q̄ electio est desiderium co- Electio
rum que sunt in nobis. Desiderium autē est actus volūta est actus
tis. Sciendum tamen s̄m beatum Thom. j. ij. quest. xiij. volūtatȝ
artic. j. q̄ electio importat in nomine suo aliquid perti-
nens ad rationem: et aliquid pertinens ad voluntatem.
Dicit enim philosophus in. vj. ethicoruȝ. q̄ electio est ap-
petitus intellectiuus vel appetitus intellectus. Quan-
documq̄ autē duo concurrūt ad aliquod vnum cōstituen
dum: vnum eorum est vt formale respectu alterius. Vn-
de Gregorius nicenus dicit. q̄ electio neq̄ est appetitus

ſm ſeipſam: neqȝ ꝯſiliū ſolū: ſed aliquid ex his cōpoſitū. Sicut eñ dicimus animal ex aīa ⁊ corpore cōpoſitū eſſe. Neqȝ ſolo corpꝰ eſſe ſm ſeipm: neqȝ animā ſolā ſed vtrūqȝ ita electionē. Eſt aūt ꝯſiderandū in actibus aīe: ꝙ actus q eſt vnius potentie eſſentialiter vel habitus: recipit formā ⁊ ſpeciē a ſuperiori potentia vel habitu: ſm ꝙ ordinatur inferius a ſuperiori. Si eñ aliquis actū fortitudinis exerceret ꝓpter dei amorem. actus quidē ille materialiter eſt fortitudinis: formalr autem eſt actus charitatis. Quāuis ergo ratio quodāmodo voluntatē p̄cedat et ordinet actum eius: inquātum ſcȝ volūtas tendit in obiectū ſuū ſm ordinem rōnis: eo ꝙ vis apprehenſiua appetitiue ſuū obiectū repſentet: tñ in huiꝰ ſubſtātia actus materialiter ſe habet ad ordinem q̄ imponitur a ſuperiori potentia. Et ideo electio nō eſt actus rōnis: ſȝ volūtatis. Perficitur eñ electio in motu quodā aīe ad bonum qđ eligitur. Et q̄uis electio importat quādam collatonē qua vnū alteri pfertur. Cōferre aūt licȝ ſit rōnis: tñ electio nō eſt eſſentialiter ipſa collatio: ſed collatio eſt p̄cedens ad electionē.

Electio nō ē brutorū nec puerorū.

Electio non eſt brutoꝝ. Unde Greg. nicenus dicit: ꝙ irrationabilia et pueri non eligunt. Ratio huius eſt ſm beatū Tho. vbi. ſ. arti. ij. ꝙ cum electio ſit p̄acceptio vnius reſpectu alterius neceſſe eſt ꝙ electio ſit reſpectu pluriū que eligi poſſunt. Et ideo in his que ſunt penitus determinata ad vnū: electio non habet locum. Eſt autem differentia inter appetitū ſenſitiuū ⁊ intellectiuū ſeu volūtatem: quia appetitꝰ ſenſitiuus eſt determinatus ad vnum aliquod particulare ſm ordinē nature: vt ex predictis patet. Voluntas autē ſm ordinem quidē nature determinata eſt ad vnū cōmune qđ eſt bonū: ſed indeterminate ſe habet reſpectu particularium bonoꝝ. Et ideo ꝓprie voluntatis eſt eligere: nō aūt appetitus ſenſitiui: qui ſolum eſt in brutis: ⁊ ideo eoꝝ non eſt electio.

Differūt appetere et eligere.

Quāuis autem aīalia appetant aliq̄d ꝓpter finem vt comedere ꝓpter viuere: non tñ in eis eſt electio: q: non oīs appetitus alicuius ꝓpter finem vocat̄ electio: ſed opȝ ꝙ ſit cum quadam diſcretione vnius ab altero: qđ eſſe nō poteſt niſi vbi appetitus poteſt ferri in plura. Item ꝙ brutū animal p̄accipit vnū potius q̄ alterū: vt ouis vnā herbam ⁊ nō aliam: abſqȝ electione mouetur in illud. Sicut etiā ignis abſqȝ electiōe mouet̄ ſurſum nō deorſum. Statim eñ qđ per ſenſum vel imaginationē repreſentatur bruto aliquid ad qđ naturaliter inclinatur eiꝰ appetitus: abſqȝ electione in illud mouetur. Qđ etiam apparet aliqua mirabiles ſagacitates in quibuſdā animalibus: vt canibus apibus ⁊ huiuſmodi: p̄cedit hoc inquātum habent naturalem inclinationē ⁊ inſtinctū ad quoſdam ordinatiſſimos proceſſus: vtpote a ſumma arte diuina ordinatos. Sicut ⁊ ſagitta directe tendit ad ſignum ex motione ſagittantis: ac ſi haberet rationem dirigentem: ⁊ ꝓpter hoc dicūtur illa animalia ſagacia ⁊ prudentia: ⁊ nō quia in eis ſit ratio vel electio.

§. I. Electio eſt eorum que

ſunt ad finē: ſicut voluntas eſt finis vt dicit philoſophus in. iij. ethicoꝝ. humanoꝝ actuum ⁊ poſſibilis. Pro huius declaratione dicit beatus Tho. ſ. ij. q. xiij. arti. iij. ꝙ electio ꝯſequitur ſententiam ſeu iudicium qđ eſt ſicut ꝯcluſio ſyllogiſmi operatiui.

Electio et ꝯclō in ſillogiſmo adinuicē cōparātur.

Unde illud cadit ſub electione qđ ſe habet vt concluſio in ſyllogiſmo operabilium: finis autē in operabilibus ſe habet vt p̄ncipium ⁊ nō vt cōcluſio vt dicit philoſophus in. ij. phyſicoꝝ. Unde finis inquātum huiuſmodi non cadit ſub electione. Sed cōtingit ꝙ id qđ eſt in vna operatione vt finis: in alia operatione ordinat̄ ad aliquid vt ad finē. Et hoc modo ſub electione cadit finis: ſicut in operatione medici ſanitas ſe habet vt finis. Unde hoc nō cadit ſub electiōe medici: ſed hoc preſupponit tāq̄ p̄ncipium. Sed ſanitas corporis ordinatur ad bonū commune anime. Unde apud eum qui habet curam de ſalute anime: poteſt ſub electiōe cadere eſſe ſanū vel eſſe infirmū. Nam ⁊ apl's dicit. Cum infirmor: tunc fortior ſum ⁊ potens. ij. ad Coꝝ. xij. Sed vltimus finis nullo modo ſub electiōe cadit. Sicut etiam id qđ eſt p̄ncipium in vna ſcientia vel demonſtratione poteſt eſſe ꝯcluſio in altera ſcientia vl' demonſtratione: ſed primū p̄ncipium indemōſtrabile in nulla poteſt ſcientia eſſe concluſio.

Reſpectu hūanoꝝ actuum ſolū ē electio.

Eſt etiam electio ſolū reſpectu humanoꝝ actuū: quia vt dicit phs in. iij. Eth. Nullus eligit niſi qđ eſtimat fieri per ipſum. Qđ ſic declarat btūs Tho. vbi. ſ. ar. iij. Sicut intentio eſt finis: ita electio eoꝝ que ſunt ad finem. Finis autē vel eſt actio vel res aliqua. ⁊ cum res aliqua fuerit finis: neceſſe eſt ꝙ aliqua humana actio interueniat. Vel inquātum homo facit rem illam que eſt finis: ſicut medicus facit ſanitatē que eſt finis illius. vnde facere ſanitatem đr finis medici. Vel inquantum homo aliqua vtitur vel fruitur re que eſt finis: ſicut auaro finis eſt pecunia vel poſſeſſio pecunie. Et eodē modo dicendum eſt in eo qđ eſt ad finem: quia neceſſe eſt ꝙ illud qđ eſt ad finem vel ſit actio vel res aliqua interueniente aliqua actione: per quā facit illud quod eſt ad finē: vel vtitur eo. ⁊ ſic electio eſt ſemꝑ humanoꝝ actuū.

Electio ſolū eſt poſſibilium.

Eſt etiā electio poſſibilium tm̄. Unde phs dicit. iij. Ethicoꝝ. Electio nō eſt impoſſibiliū. Huius ratio eſt ſm Beatū Tho. vbi. ſ. ar. v. quia vt dictum eſt. electiones noſtre referūtur ſemper ad actiones noſtras. Ea autem que per nos aguntur ſunt nobis poſſibilia. Unde neceſſe eſt dicere ꝙ electio non ſit niſi poſſibilium. Similiter ratio eligēdi aliquid eſt vt ex hoc quod ducit ad finem poſſimus conſequi finem. Per id autem qđ eſt impoſſibile non poteſt quis cōſequi finem. Cuius ſignū eſt ꝙ cum in cōſiliando peruenerint homines ad id quod eſt impoſſibile: diſcedunt quaſi non valentes vlterius p̄cedere. Voluntas igitur completa nō eſt niſi de poſſibili. Sed voluntas incompleta que dicitur a quibuſdam velleitas: poteſt eſſe de impoſſibili: quia ſcȝ vellet illud ſi eſſet poſſibile. Et quia electio nominat actū voluntatis determinatum ad id quod eſt hinc agendum: ideo non poteſt eſſe de impoſſibili. Et quod Benedictus dicit in regula: ꝙ ſi prelatus aliquid precepit impoſſibile a ſubdito eſt tentandum. Hoc ideo dicit: quia an aliquid ſit poſſibile vel non: ſubditus non debet ſuo iudicio diffinire: ſed in vnoquoqȝ iudicio ſuperioris ſtare. Electio autem non eſt ex neceſſitate in homine: quia quod poſſibile eſt non eſſe: non neceſſe eſt eſſe. Huius ratio ex duplici hominis poteſtate accipi poteſt ſm beatum Thomā vbi. ſ. arti. vj. Poteſt enim homo velle et non velle: poteſt agere et non agere: poteſt agere hoc vel illud: ⁊ velle hoc vel illud. Cuius ratio ex ipſa virtute ratiōis accipitur. Quicquid enim ratio poteſt apprehendere vt bonum: in hoc voluntas tendere poteſt. poteſt autem ratio apprehendere vt bonum. non ſolum hoc quod eſt velle aut agere: ſed etiam hoc quod eſt non velle aut non agere. Et rurſus in omnibus particularibus bonis poteſt conſiderare rationem boni alicuius: et defectum alicuius boni quod habet rationem mali. Et ſm hoc poteſt vnūquodqȝ horum bonorum apprehendere: vt eligibile aut fugibile. Solum autem perfectum bonum quod eſt beatitudo: non poteſt ratio apprehendere ſub ratione mali aut alicuius defectus: et ideo ex neceſſitate homo beatitudinem vult: et non poteſt velle non eſſe beatus: aut eſſe miſer. Electio autem cum non ſit de fine: ſed de his que ſunt ad finem vt dictum eſt: non eſt perfecti boni quod eſt beatitudo: ſed aliquorum particularium bonorum: et ideo homo non ex neceſſitate. ſed libere eligit.

§. II. Circa materiam ele-

Sermo de vno ꝯfeſſore.

ctionis poteſt induci illud pſ. lxiiij. Beatꝰ quē elegiſti et aſſumpſiſti inhabitabit in atrijs tuis. Signāter autē dicit in ſingulari. Beatus quē elegiſti ⁊c. Nā vt dicit ſaluator Mat. xx. Et iterū. xxij. pauci ſunt electi. Nec eſt cōtra hanc ſniam illud qđ iohes dicit de electis Apoc. vij. Vidi turbā

magnā quā dinumerare nemo poterat ex oībus gētibus ⁊ tribub⁹ ⁊ pplis ⁊ linguis stantes ante thronū. Nā electi etsi in se p:e multitudine a nobis q̄si innumerabiles sunt: respectu tñ reproboꝝ pauci sunt. Exēpli grā. Sextari⁹ vel saccus arene in se q̄si innumerabilis est: respectu tñ totius arene maris q̄d paucū est. Sic ⁊ electi respectu prauoꝝ pauci sunt. ⁊ isti demū beati. iuxta illud qd̄ dictum est per ps̄. lxiiij. Beatus quē elegisti ⁊ assumpsisti inhabitabit in atrijs tuis. Ubi possunt notari tres electiones ꝓm deum.

Electi lz sunt q̄si innumerabiles: tñ sunt pauci respectu dānatoꝝ.

¶ Prima est eternalis ad supernam felicitatem: ibi Beatus quem elegisti.

¶ Scd̄a est rōnalis ad hūanā dignitatē: ibi. ⁊ assumpsisti

¶ Tertia electio est virtualis per nostram voluntatem: ibi. inhabitabit in atrijs tuis.

§.III. Prima igitur electio

est dei ab eterno: q̄ v. del3 elegit ex toto humano gñe ditificandos in glīa. de q̄ aplus ad Ep̄b. j. inqt. Benedixit nos de⁹ in bñdictiōe spūali. i. plena bñdictione in celest. b⁹. i. in glīa in xp̄o. i. p merita xp̄i: sicut elegit nos in ipso ante mūdi ɔstitutione. Qui aūt ⁊ quot sunt isti ei soli⁹ ille nouit q̄ elegit. Uñ ⁊ in eccl̄ie orone d̄r. Soli deo est cognitus numerus electoꝝ in supna felicitate locādus. nos aūt eis per certitudinē scire nō possumus: p aliqua tñ signa data ab ipso in scriptura coniecturare valem⁹. Et vt hec signa in nobis experiantur: hortatur Petrus aplūs in. ij. can. c. j. dicens. Satagite vt p bona opa certā vestrā vocationē et electionē faciatis. Hec aūt signa sunt tria q̄ notat sapiens Eccl̄i. xlv. dicēs. Elegit eum dñs ex omni carne: et dedit illi cor ad precepta: ⁊ legem vite et discipline. Ubi tria nota signa huius electionis.

¶ Primum est abdicatio malarum delectationum: ibi. Elegit eum dominus.

¶ Secūdum est obseruatio diuinorum preceptorum: ibi. Dedit illi cor ad precepta.

¶ Tertium est frequentatio sacrorum eloquiorum: ibi. Legem vite ⁊ discipline.

Quātū ad p̄mū. q̄uis ꝓprie loquat̄ sapiēs de moyse: tñ ⁊ intelligi pōt de q̄libet alio electo. Uñ ⁊ h̄ canit eccl̄ia de btō Thoma de aq̄no: ⁊ de q̄busdam alijs. ⁊ vult dicere q̄ quē de⁹ eligit extrahit ab oī carne. i. delectatione carnali.

Gen. vij.

delebit inq̄t dñs ad Noe in figurā oēm carnē. Est eñ multiplex caro. s. leonū: v:soꝝ: porcoꝝ: canū: hoim: ⁊ hmōi. Et caro quidē leonis est delectatio: quā sibi querūt supbi in honorib⁹ suis. Caro vrsoꝝ est cōplacētia: quā sibi querunt gulosi in crapulis suis ⁊ ebrietatib⁹. Caro porcoꝝ est voluptas lasciuoꝝ: quā querūt in immūdicijs suis. Caro hominū est delectatio sensualis: quā hñt aliq̄ ad suos ꝓpinquos ⁊ amicos: ⁊ sic de alijs. Debet igit̄ dñs aq̄s diluuij infernalis delere oēm carnē. i. oēs in carnalib⁹ ⁊ vitijs se delectātes. Et h̄ est etiam qd̄ ait aplus. Caro ⁊ sanguis regnū dei nō ɔsequent̄. j. Coꝝ. xv. i. delectationes prauas sequētes. Impossibile eñ est ait Hiero. vt p̄sentib⁹ q̄s ⁊ futuris fruat̄ bonis: ⁊ de delitijs trāseat ad delitias. Uñ ⁊ saluator ad discipulos electos ad supnā felicitatē ait Jo. xv. Ego elegi vos de mūdo. i. de vitijs ⁊ delectatiōib⁹ mūdi. Et ad Ep̄b. j. aplūs ait. Elegit nos. s. de⁹ vt sim⁹ sci ⁊ immaculati. Sic fuit electus btūs Tho. a deo extractus de aq̄s mūdane vanitatis ⁊ delectationis velut alter moyses. De quo d̄r ad Heb. xj. q̄ elegit magis affligi cum pplo dei q̄ tpalis peccati habere iocūditatē. patet aūt hoc p̄maxime in btō Tho. ex gestis circa puellā ad eum introductā ⁊c.

Multiplex ē caro.

Felicitatē huius mundi ⁊ vite eterne īpossibile ē habere.

Quātum ad scd̄m. Certū est q̄ electus dei volūtatem h3 efficacem ad obseruandū diuina mādata q̄ sunt de actib⁹ virtutū. Uñ ps̄. ait. Mandata tua elegi. s. ad obseruandū. Ad qd̄ tñ necessaria est diuina grā: q̄ ⁊ velle facit: ⁊ obseruare ipsa dei mandata. Unde d̄r in dicta auctē. dedit illi. s. deus: cor. i. volūtatem ad p̄cepta sc3 obseruanda. Ad efficacem aūt volūtatem semꝑ sequitur operatio: si adsit pos

Psal. cxviij.

sibilitas. Sicut aūt illi qui verentur ⁊ multū diligunt aliquē superiorē seu p̄latū: non solum p̄cepta facta ab eo sub graui pena: sed etiā simplicia monita habent ea vt debita obseruari. Sic ⁊ electi dei nō solum p̄cepta legis eius: sed etiam simplicia documenta ⁊ cōsilia conantur seruare si possunt: ⁊ ita bona inchoant: vt ad pfectiora se extendant. Uñ Greg. sup Ezech. Electi quiq̄ sic ad bona tendunt: vt ad mala pperāda nō redeāt: qui eñ ꝑseuerauerit vsq̄ in finē: hic saluus erit. Et sicut p salomonē d̄r. Justoꝝ semita q̄si lux splēdēs ꝓcedit: ⁊ crescit vsq̄ ad pfectū diem. In eorū nāq̄ animo bonū desideriū atq̄ intellect⁹ lucis intime iam ps dici est. Sed q: vsq̄ ad finē vite in virtute pficiūt: de pe. dist. ij. nō reuertebant̄. sicut moyses seruauit mādata: sic. b. Tho. a pueritia sua diuina cepit seruare mandata nunq̄ eoꝝ aliqd̄ transgrediendo: q: nunq̄ cōmisit mortale pc̄m: ⁊ amplectens diuina etiā ɔsilia p ingressum religionis semꝑ pfecit: vt p3 in legenda. Quātū ad tertiū nota q̄ quē deus eligit infundit sibi magnū effectū circa diuina eloquia. vñ ⁊ ipse q̄ sapia eterna est dicit. Magis q̄ aurū ⁊ argentū sapiam eligite. Prouer. viij. Sapientia p̄cipue d̄r scriptura sacra ꝓm. b. Tho. in. j. parte. q. j. q: plenius ⁊ veri⁹ docet de diuinis q̄ q̄cūq̄ alie doctrine. Dicit ḡ sapiens q̄ dedit illi legē vite ⁊ discipline. s. ad intelligendum ⁊ docendū. Et d̄r lex vite: q: vitā ɔfert aie obseruātis. Non solum eñ illumināt intellectū diuina eloquia: s3 etiā accendūt affectū. Nunq̄d nō verba mea sunt quasi ignis. dicit dñs p Hieremiā. q̄si diceret vtiq̄. q: incendūt ad dilectionē aie. Uñ d̄r Sap. vij. Infinitus thesaurus est hoib⁹ sapientia: quo q̄ vsi sunt participes facti sunt amicitie dei. sicut autē moyses fuit eruditus in oī scientia egyptioꝝ et chaldeoꝝ. Actuū. vij. ⁊ maxime in diuina sapientia. sic beatus Tho. eruditus fuit in scientia tam seculari q̄ diuina ⁊ p̄maxime in theologia: quā ⁊ magno studio ⁊ orōnis suffragio acquisiuit: vt patet in legenda.

Prouer. iiij.

Hieremie. xxiij.

§.IIII. Secūdū genus ele

ctiōis ꝓm deū existēs est ad humanā dignitatē q̄ est rōnabiliter factū: q̄ notari pōt in eo qd̄ dicit ps̄. ⁊ assumpsisti. Assumi d̄r cōi locutiōe: q̄ ad alti⁹ aliq̄d sumit̄ cōe statu. Uñ aplūs ad Heb. v. Ois pōtifex ex hoib⁹ assumpt⁹. s. est. Et cū paulū ⁊ barnabā dñs elegit ad p̄dicādū gētib⁹ qd̄ est officiū p̄sidētiū dixit. Segregate mihi paulū ⁊ barnabā i op⁹ ad qd̄ assumpsi eos. Actuū. xiij. Et homies quidē errare psit in eligendo seu assumēdo indignū: sed deus errare nō potest. ⁊ ideo Btūs quē elegisti ⁊ assumpsisti. Et nō solū beatus est q̄ assumitur a deo in p̄latione rōnabilr exercēdā: sed ⁊ beatissimus sup alios. Uñ Aug. Nihil difficilius ⁊ laboriosius ⁊ p̄iculosius est ep̄i vel p̄sbyteri vel diaconi dignitate. sed apud deū nihil beatius: si eodē modo militetur quo impator noster p̄cipit. di. xl. ante oīa. Ad hoc autē vt ista electio sit rōnabilis tria requiruntur.

¶ Primū est q̄ fiat sine precedenti ambitione.

¶ Scd̄m q̄ fiat congruenti assumpti dispositione.

¶ Tertium q̄ fiat cōcurrenti regulari consensione.

Ad electionem rōnabilē tria req̄runtur.

Quātum ad primū d̄r btūs electus: nō q̄ se ingerit ad dignitatē: sed q̄ assumit̄ a deo ⁊ hoīb⁹. Ut eñ dicit Leo papa. Principat⁹ quē metus extorsit aut ambit⁹ occupauit: etiā si moribus aut actib⁹ suis nō offendat: ipsius tñ initij sui est pniciosus exemplo. j. q. j. p̄ncipatus. Et Chry. Qui desiderauit p̄ncipatū in terra: inueniet ɔfusionem in celo. sicut dñs elegit seruū suū dauid in regem: q̄ non querebat neq̄ cogitabat de regimine: sed oues custodiebat in deserto. Non aūt elegit aliquē alium ex septē fratribus eius de quibus ꝓm apparentiā videbat̄ samueli. historiam vide j. Reg. xvj. Scd̄m qd̄ requirit̄ est congrua dispositio eligendi seu assumendi: in etate videl3 couenienti ꝓm canones: scientia competenti: ⁊ vita decenti: vt ex̄ de elec. cum in cunctis. Sic dominus iesus elegit p̄mos rectores ⁊ pastores non pueros: quos sapientia sua doctissimos fecit: ⁊

sanctitate pfectissimos: dicēs eis Joh. xv. Ego vos elegi
vt eatis ⁊ fructū afferatis.s.cōuersiōis aīaꝝ. Hinc ⁊ Sym
mach⁹pa. Vilissim⁹ cōputandus est nisi pcellat scīa ⁊ lai
tate:qui est honore pstantior.j.q.j.vilissimus. Quantū ad
tertiū:vt scȝ rationabilr fiat electio ad dignitatē requirit
cōsensus eligētiū oim vel maioris ptis:qui remota oi affe
ctiōe psone ⁊ munere pecunie ⁊ pce eligere debēt quē cre
dūt magis pficere. Vn moyses pncipatū suū nō dimisit fi
lijs siue ꝯsanguineis:sed extneis de alia tribu.s. Jesu naue
Sȝ nūc.vt ait Hiero.plurimi q̄rūt colūnas in ecclesias eri
gere:nō quos plus cognoscūt ecclie pdesse. Sȝ q̄s vel ipi
amāt:vel quoꝝ sunt obsequijs deliniti: vel p quibus ma
ioꝝ quispiaȝ rogauerit:⁊ vt deteriora taceā: qui vt clerici
fierent muneribꝰ impetrauerūt.viij.q.j. moyses. Et ideo
in hmōi electionibus pmitti dȝ oratio:vt fecerūt apli i ele
ctione Mathie dicētes. Tu dn̄e qui corda oim nosti:ostē
de quē de his duobꝰ elegeris. Act.j. Sic.b.Tho. ad digni
tatem magisterij assumptus fuit:nō hoc querens: sed co
actus obedientia:vt ptȝ ex legenda.

§.V. Tertia electio est du-

cēs ad beatitudinē:q̄ fit virtualiter p nostrā voluntatem:
qđ notat ibi. Jnhabitabit in atrijs tuis. Non dicit ponet
vel ligabit sȝ inhabitabit.i.volūtarie stabit in atrijs tuis.
Atria erant porticus seu claustra circa tēplū:p que accede
batur ad ipm ⁊ significant habitacula seu cōditiones vir
tutū:p quas ptȝ accessus ad tēplū militātis ⁊ triūphantis
ecclie. Nullus aūt cogit ad virtutes:sed electiōe pprie vo
lūtatis in eas ingredit:⁊ inhabitat q̄s. Vn Amb. Volun
tariū sibi militem elegit xp̄s. Voluntariū sibi seruū diabo
Tria sūt lus auctionat.xv.q.j.non est. Sunt autē precipua tria dn̄i
atria dn̄i atria in quibus voluntas electorum eligit inhabitare.

¶ Primum est sui humiliatio.

¶ Secundum est dei contemplatio.

¶ Tertium est aduersi toleratio.

De primo dicit ps̄.lxxxiij.in psona cuiuslibet electi. Elegi
abiectus esse in domo dei.i.despectus ⁊ ꝯtemptus. Vn̄ et
quasi se declarās:dixit michol vxori sue. Vilior fiam plus
q̄ factus sum ⁊ humilis ero.ij.Reg.vj. Vt em̄ dicit Gre
go. Euidentissimū signū electoꝝ est humilitas:sicut repro
boꝝ supbia. De humilitate beati Thome habes quando
associauit illum pcuratorē extra pro negocijs cōuentus et
in occultatione sue scientie:vt ptȝ in legenda. Secūdum
atriū in quo eligit voluntas sancti inhabitare: est cōtem
platio. Hic em̄ reperit magnā quietem ⁊ gustū suauē dei.
Luce.x. Vnde saluator de hac loquens ait. Maria.s.magdalena
optimā partē elegit: que nō auferet ab ea. Hic em̄ incipit
vita cōtemplatiua:nec deficit in alia vita vt actiua sed pfi
citur. Ad hanc tn̄ non est idoneus nisi pene purgat⁹ a pas
sionibus. Vnde in figurā dicitur Exo.xix. Bestia que teti
gerit montem scȝ cōtemplationis lapidabitur lapidibus
scȝ erroꝝ ⁊ fantasiarum irrationabiliuȝ. Bestia significat
hominē passionatū ⁊ rudem. Permaxime hoc atriū inha
bitauit be.Tho.qui frequēter rapiebatur in extasi: vt ptȝ
quando crucifixus ei locutus est neapoli:⁊ alibi. Tertiū
atrium est toleratio aduersorum. Eligunt enim sancti p
posito voluntatis sustinere omnia aduersa patienter. Vn
de de sanctis illis machabeis dicitur:q̄ elegerunt magis
mori q̄ cibis inquinari immūdis ⁊ noluerunt infringere
legem dei.j.Mach.j.vt scȝ euaderent mortem sustinētes
fortiter cruciatus. Sed ⁊ deus vt dicit Grego. ab electis
suis temporali afflictione maculas peccatorum studet ter
gere:quas in eis in eternum non vult videre.de pe.dist.j.
si peccatum. Hoc igitur considerantes electi eligunt spon
te ⁊ aliquando desiderant pati aduersa. Sic ⁊ beat⁹ Tho
mas patienter portauit molestias ⁊c. Sed ⁊ si quid pati
mini propter iusticiam beati.j. Pe.iij. Et Matth.v. Bea
ti qui persecutionem patiuntur propter iusticiam ⁊c. Bea
tus ergo quem elegisti ⁊c.

¶ De consilio. Capitulum.viij.

De consilio quod pre-

cedit electionē q̄d fit: de quo dr̄ Eccli.xxxij.ca.
Oia fac cum ꝯsilio.s.rōnis. Vbi sciendū q̄ con Quid ē
siliū est quedā mētis inq̄sitio. Pro cuius declaratiōe dicit ꝯsilium
btūs Tho.j.ij.q.xiiij.ar.j.q̄ electio vt dictū est ꝯsequit iu
diciū rōnis de rebꝰ agēdis. Jn rebꝰ aūt agēdis multa in
certitudo inuenit:q2 actiones sunt circa ꝯtingentia singu
laria:q̄ ppter sui variabilitatē incerta sunt. Jn rebus aūt
dubijs ⁊ incertis rō nō pfert iudiciū seu sniam absq̄ pce
denti inq̄sitione: ⁊ ideo necessaria est inq̄sitio rōnis ante
iudiciū de eligēdis. ⁊ hmōi inq̄sitio ꝯsiliū vocat. Propter
qđ phs dicit in.iij.Eth.q̄ electio est appetitus precōsilia
ti. Pertinet aūt ꝯsiliū nō solū ad rōnē:sed etiā ad volun Ad quā
tatē:sicut ⁊ electio etiā. Nā in actu volūtatis qui est electio potētiā
apparet aliq̄d rōnis.s.ordo. Et in ꝯsilio qđ est actus rōnis cōsiliū
apparet aliq̄d volūtatis sicut materia: q2 ꝯsiliū est de his ptinet
q̄ homo vult facere: ⁊ etiā sicut motiuū:q2 ex hoc q̄ homo
vult finē mouet ad ꝯsiliandū de his q̄ sunt ad finē. ⁊ ideo
sicut phs dicit in.vj.Eth.q̄ electio est intellect⁹ appetitiu⁹
vt ad electionē vtrūq̄ ꝯcurrere ostendat. Jta Damas. di
cit q̄ ꝯsilium est appetitus inq̄sitiuus: vt cōsilium aliquo
modo ptinere ostendat ad voluntatē: circa quā ⁊ ex qua
fit inquisitio: ⁊ ad rōnē inquirentem. Cum aūt dicit apls
ad Eph.j.de deo:q̄ operat oia s̄m cōsilium volūtatis sue.
Sciendū s̄m Tho.vbi.s̄.q̄ cū in nobis ex inquisitione q̄
dr̄ ꝯsilium: pueniat certitudo iudicij seu sententie. ꝯsilium
inquātum attribuit deo importat solū certitudinē senten
tie ⁊ iudicij:nō aūt inquisitionē q̄ fit p discursum. Et s̄m
hoc dicit Damas.q̄ deus nō ꝯsiliatur. Jgnorantis em̄ est
ꝯsiliari:qđ in nobis est:nō in deo. Quāuis aūt virginitas
⁊ hmōi sint bona certa nō dubia. Certa quidē sunt s̄m sen
tentiā sapientū ⁊ spūaliuȝ viroꝝ. Sed incerta sunt s̄m sen
sum carnalium hoim ⁊ pluriū: ⁊ ideo nō incōgrue de his
dantur consilia.iuxta illud.j. Cor.vij. De virginibus pce
ptum dn̄i nō habeo: consilium autem do.

§.I. Consilium de quibus

rebus fit. Vbi nota q̄ s̄m.b.Tho.vbi.s̄.ar.ij. Consilium Cōsiliū
est tm̄ de his que sunt ad finem: vt dicit Greg.nicen⁹. Cu solū est
ius ratio est:q2 finis in operabilibꝰ habet rationē pncipij circa me
eo q̄ rationes eoꝝ que sunt ad finē ex fine sumūtur. Prin dia.
cipiū aūt non cadit sub questione seu inquisitione: sed pn
cipia oportet presupponere in omni inquisitiōe. Vnde cū
ꝯsilium sit questio seu inquisitio. De fine nō est consilium
sed solum de his que sunt ad finem. Contingit tn̄ q̄ id qđ
est finis respectu quarūdam operationū ordinari ad aliū
finem. Est etiam ꝯsilium de his que sunt in nobis: ⁊ q̄ p Cōsiliū
nos fieri possunt: vt dicit Grego.nicenus. Nam si de fact ē de his
alioꝝ consilium querimus: hoc est inquātum reputantur que a no
vnū nobiscum: vel per vnionem effectus: sicut in fact amī bis agū
coꝝ ꝯsiliamur: vel per modum instrumēti. Nam agens in tur.
strumentale ⁊ pncipale sunt quasi vna causa: cum vnum
agat per alterum: ⁊ sicut dn̄s ꝯsiliatur de his que sunt agē
da per seruū. s̄m beatum Tho.vbi.s̄. Pro maiori decla
ratione sciendū q̄ ꝯsilium pprie importat collationē inter
plures habitā: nō tn̄ quorūcūq̄: quia nō vniuersalium et
necessarioꝝ: sed de rebus agendis: qđ etiaȝ ipsum nomen
designat. Dicit em̄ ꝯsilium quasi cōsidium: eo q̄ multi cō Cōsiliū
sident ad simul ꝯferendum. Est aūt ꝯsiderandū q̄ in par dr̄ q̄si cō
ticularibus ꝯtingentibus ad hoc q̄ aliquid certū cogno sidium
scatur plures ꝯditiones seu circūstantias considerare opȝ
quas ab vno nō est facile ꝯsiderare: sed a pluribus certi⁹
reperiūtur: vnde qđ vnus considerat alij nō occurrit. Jn
necessarijs ⁊ vniuersalibꝰ nō sic: sed per se vnus sufficere
pōt. Appetit aūt cognitio veritatis in hmōi: nō q̄ p se ha
beat aliquid magnum: vt cognitio vniuersalium ⁊ necessa
rioꝝ: sed appetit s̄m q̄ est vtilis ad opationes: q2 actio

nes sunt circa cõtingẽtia: ꝛ ideo ꝓprie consilium est de his
que agunt a nobis. Fit etiã consultatio de futuris euenti-
bus: qui nõ sunt in nostra potestate. Sed hoc est inquan-
tum ꝑ futuros euẽtus cognitos hõ dirigit ad aliq̄d faciẽ-
dum vel vitandũ. Et sic cõsiliũ est nõ solũ de his q̄ agũtur
De duobus non consiliamur. sed etiã de his q̄ ordinantur ad oꝑationes. De his autem
duobus ꝗuis agant a nobis nõ dr̄ esse ꝯsiliũ: ꝗuis ordi-
nent ad finẽ vt dicit phs. s. de reb⁹ paruis q̄ parum iuuãt
vel impediũt. Qđ aũt parũ est q̄si nihil accipit ratio. Se-
cundũ est de quo nõ ꝯsiliamur. Ea que determinata sunt
q̄liter fieri debeant: sicut est in opib⁹ artiũ q̄ hñt certas vi-
as operãdi: sicut scriptor nõ ꝯsiliat quõ lr̄as trahere debe-
at. In opibus ḡ artiũ nõ est ꝯsiliũ p̄terq̄ in opibus artium
q̄ sunt coniecturales. vt dicit Greg. nicenus. vt puta nego-
ciatiua ꝛ medicinalis. Quãuis aũt electio fit de oĩbus his
que agũtur ꝑ nos: ꝛ electio presupponat consiliũ: hoc nõ
est nisi rõne iudicij ꝛ sententie ꝙ presupponatur ꝯsilium in
electione. Vñ q̄n iudiciũ vel sn̄ia manifesta est absq̄ inq̄si-
tione nõ requiritur ꝯsilij inquisitio. In rebus eñ manife-
stis ratio nõ inquirit: sed statim iudicat.

In cõsilio quõ ꝓcedat.

§.II. In cõsilio quõ proce

datur. Ubi sciẽdũ ꝙ vt dicit phs in. iij. ethi. Ille q̄ cõsiliat
videt q̄rere ꝛ resoluere: ꝛ sic ꝓcedit mõ resolutorio. Qđ
sic declarat btũs Tho. vbi. s̄. arti. v. In oĩ inquisitiõe opꝫ
incipere ab aliquo p̄ncipio: qđ quidẽ si sicut est p̄mũ in co-
gnitiõe: ita etiã sit prius in esse: nõ est ꝓcessus resolutori⁹
sed magis cõpositiuus. Nam cause sunt simpliciores effe-
ctibus. Si aũt id qđ est p̄mũ in cognitione sit posterius
in esse: est ꝓcessus resolutorius. vtpote de effectibus mani-
festis iudicamus resoluendo in causas simplices. Princi-
piũ aũt in inquisitione ꝯsilij est finis: qui quidẽ est prior in
intentiõe: posterior tñ in esse. Et sm̄ hoc opꝫ ꝙ inquisitio
ꝯsilij sit resolutoria: incipiendo. s. ab eo qđ in futuro inten-
ditur quousq̄ ꝑueniat ad id qđ statim agendũ est. Et q̄-
uis ꝯsilium sit de his que agunt a nobis: ꝛ oꝑationes no-
stre nõ ꝓcedant modo resolutorio: sed magis cõpositiuo:
scꝫ de simplicibus ad cõposita: tñ ratio operationũ accipi-
tur ex fine. Et hinc est ꝙ ordo ratiocinandi de operatio-
In inq̄sitione ꝯsilij nõ est ꝓcessus in infinitum. nibus est ꝯtrarius ordini operãdi. In ipsa aũt inquisitio-
ne ꝯsilij nõ est ꝓcessus in infinitũ. Sed ipsa inquisitio cõ-
silij est actu finita ex duplici parte. s. ex parte principij: ꝛ ex
parte termini. Accipit aũt in inquisitione ꝯsilij duplex p̄n-
cipium. Unũ ꝓpriũ ex ipso genere operabilium. Et hoc est
finis de quo nõ est ꝯsilium vt dictũ est: sed supponit in cõ-
silio vt p̄ncipiũ aliud quasi ex alio gñe assumptum. Quoꝛ
aũt principia que in inquisitione cõsilij supponũtur: sunt
quecũq̄ per sensum accepta sunt: vtpote ꝙ hoc sit panis
vel ferrum. Et quecũq̄ sunt ꝑ aliquã scientiã speculatiuam
vel practicã in vniuersali cognita. Sicut ꝙ mechari est ꝓ-
hibitum a deo: ꝛ ꝙ hõ nõ potest viuere nisi nutriat conue-
nienti nutrimento: ꝛ de his nõ inquirit ꝯsiliator. Termi-
nus aũt inquisitiõis est id qđ statim est in potestate nostra
vt faciamus. Sicut eñ finis habet rationem p̄ncipij: ita id
qđ agit ꝓpter finẽ habet rationẽ ꝯclusionis. Unde id qđ
p̄mo agendũ occurrit hꝫ rationem vltime ꝯclusionis ad
quã inquisitio terminat. Nihil aũt ꝓhibet ꝯsiliũ potentia
infinitũ esse. sm̄ ꝙ in infinitũ possunt aliqua occurrere cõ-
silio inquirenda. Et licꝫ in singularib⁹ cõtingentibus nõ
possit aliq̄d certũ accipi simplr̄: tñ vt nunc ꝓut assumitur
in operatione: põt accipi vt certũ. De ꝯsilio loquens ꝓp-
ait. Deus glorificatus est in ꝯsilio sanctoꝝ. Sancti ex cõsi-
ps̄.88. lijs que sibi assumũt ꝛ alijs tribuũt: ostendunt magnã sa-
pientiã ꝛ prudentiã: cũ ex eis multis obuient malis: ꝛ ma-
gna bona ꝓcurent: ꝛ cum hanc sapientiã ꝛ prudentiã ex se
nõ habeant sed a deo: inde glorificatur deus ab hoĩbus:
magnificatur ꝛ exaltatur ex ipso cõsilio sanctoꝝ. qđ patet
ꝑ exempla. Nam sanctus Joseph ꝓnũciata fertilitate se-
ptem annorum fructuũ terre: ꝛ exinde maxima sterilitate
septem alioꝝ annoꝝ sm̄ somniũ pharaonis: ꝯsilium dedit
ipsi regis pharaoni: vt in annis fertilitatis reponeret ma-
ximã quantitatẽ frumẽti ad prouidendũ sterilitati: seu pe-
nurie vẽture. vt habetur Gen. xli. Quo facto mirabiliter
glorificatus est deus ex ꝯsilio ꝛ prouidentia sancti illius.
Sic sanctus Daniel p̄usq̄ declararet regi nabuchodo-
nosor terribilẽ sententiã ei imminentẽ sm̄ somniũ ei⁹ dixit
Placeat tibi o rex consiliũ meũ ꝛ peccata tua elemosynis
redime. Daniel. iiij. Quib⁹ peractis dilatata est sentẽtia ꝑ
annum: quam postea incurrit ꝑ supbiã. Sed ex consilio ꝛ
oratione Danielis infra tempus statutum sue mutationis
in aïal brutum sm̄ apparentiam ꝯreducebat aliq̄n ad sen-
sum ꝓprium: ꝛ desiens ꝑctm̄ suum reuertens ad statum
pristinũ repositus est in regno suo: ꝛ inde glorificatus est
deus ex ꝯsilio ꝛ adiutorio danielis. Sic ꝛ sanctus Nathã
ꝓpha. iij. Reg. j. Consulens bersabee vt postularet a da-
uid regnũ ꝓ filio suo salomone: ne adonias ipm̄ regnum
vsurparet cũ ꝯsilio complicũ suoꝝ. seruato ꝯsilio a dauid
regnũ filio obtinuit: destructo consilio ꝛ cõiuratione ado-
nie cum suis: ꝛ sic glorificatus est deus. Significat autem
bersabee ecclesiam vxorẽ dauid. i. christi que edocta a spũ
sancto ꝛ consilio eius directa: postulat a xp̄o regnum eter-
num pro vero filio suo quolibet. s. iusto timens ne ei aufe-
ratur ab adonia. i. a diabolo cũ satellitibus suis: quo obtẽ-
to glorificatur deus in consilio sanctorum destructo ꝑ con-
silio malignorum: sicut destruxit ꝑ chusi amicũ Da-
uid consilium achitophel quod erat ꝯtra bonum populi
qui achitophel erat tante reputationis in ꝯsilijs ꝙ omnes
hoĩes ad eum recurrerẽt sicut ad deum. ij. Reg. xvj. Et hoc
in figuram ad significandum ꝙ ꝯsilia p̄ncipum tyranno-
rum ꝓborum ꝛ demonum: ex quibus intendebant popu-
lum dei subuertere: vitiauit de⁹ ꝑ amicos suos. s. aposto-
lorum martyrũ ꝛ doctorum. Juxta illud Job. xij. Adducit
s. deus ꝯsiliarios in stultum finem. Sic ꝛ pharisеorum qui
abire ꝛ consilium fecerunt cum saduceis vt caperent eum
in sermone: scilicet Jesum. confusi sunt ꝛ deus glorificat⁹
est Matthei. xxij.

§.III. Est autẽ sciẽdum ꝙ

triplex est genus consilij.

- Primũ est cõsiliũ internale qđ quis sibiipsi infert.
- Scđm est cõsiliũ ꝑticulare qđ quis alteri affert.
- Tertiũ est ꝯsiliũ generale qđ quis cõitati ꝯfert.

Consiliũ primum. s. internale est qđ q̄s facit in semetipso Cõsilium internale est qđ q̄s facit i se ipso
cũ videlicꝫ aliq̄d occurrit agendũ dubium: inuestigat rõ si
illud est bonũ vel malũ: ꝛ si bonũ quibus medijs vtendũ
sit: adducendo diuersa exempla in se quib⁹ possit illud iu-
dicari bonũ vel malũ. Et de hoc dicit. sine cõsilio nihil fa-
cias: ꝛ post factũ nõ penitebis. Eccĩ. xxxij. Quod itelligit
venerabilis cassianus de ꝯsilio interiori. Et Salo. ꝓuerb.
xiij. ait. Astutus. i. prudens oĩa facit cum ꝯsilio. ꝛ intelligi-
tur oĩa scꝫ que sunt dubia vbi cõsilium exigitur. Nam de
certis ꝛ necessarijs simpliciter vel ex suppositione alicui⁹
finis non oportet consiliari: quia ratio absq̄ inquisitione
que ꝑtinet ad ꝯsiliũ subito iudicat illud agendum. Nõ eñ
oportet eũ qui vult viuere consiliari: si debet comedere: q2
hoc necessarium est et certũ. Et simil̄r qui vult saluari non
oportet consiliari de obseruãdis preceptis. q2 hoc certum
ꝛ necessarium est. iuxta illud Math. xix. Si vis ad vitam
ingredi serua mandata. Nec oportet vti velocitate seu pre- Cõsilium est maturẽ agẽdũ
cipitatione: sed magis maturitate. Unde calixtus papa.
Non precipitemus inquit ꝯsilia ꝛ opa nostra. Nos eñ tẽ-
pore egemus: vt aliquid maturius agam⁹. dis. l. põderet.
Et aristo. in. lib. ethicorũ. Oportet quidẽ tarde consiliari
velociter aũt exequi cõsiliata. Non solũ aũt ꝯsilio mentis
inuestigandum est: si opus agendũ sit bonum vel malum
sed etiã qđ est bonũ vel melius: vt melius eligatur cessan-
te impedimento. Uerbi gratia. Cum inquirit quis in se-
ipso vtrũ debeat matrimoniũ contrahere: vel solutus ma-

Matrimonium an sit cõtrahẽdũ

nere: cõsideret bona vel mala grauamina vel leuamina: q̃ inde sibi ↄtingere possunt. Nã vxorẽ ducẽdo: si ipa erit vana vel iracũda: male sibi habebit ꝛ parũ quietis: vt eñ dr̃ Eccl̃i. xxv. Nõ est ira sup irã mulieris: ꝛ nõ est malicia super maliciã eius. Oportebit etiam te solicitari quõ ei placeas. sed ꝛ de expẽsis ornamento: ũ ei⁹: ꝛ gubernatione familie prouidere tibi necessariũ erit: ꝛ parũ tp̃is valebis deo vacare. Qd̃ si solutus remanes: tui soli⁹ cure incũbis: cõtentiones ꝛ q̃relas mulierũ vitabis. suspitionib⁹ multis carebis: ꝛ qd̃ deo est placitũ poteris facere ꝛ meritum augere. Primũ igit̃ scʒ matrimoniũ: etsi bonũ sit: scd̃m tñ scʒ ↄtinẽtia ꝟginalis meli⁹. vñ apl̃s. i. ad Cor. vij. Si nupserit ꝟgo nõ peccauit. Et postea. Qui matrimonio iũgit virginẽ suã bene facit: ꝛ q̃ nõ iũgit meli⁹ facit. Uerũ qꝛ nõ oẽs capiunt ꝟbũ. si q̃s videt̃ cõtinere non posse: meli⁹ sibi est matrimonium ↄ̄here. vñ Apl̃s in. d. c. Melius est nubere q̃ vri. i. diuersis vitijs carnalibus incẽdi.

De consilio particulari.

Scd̃m cõsilium est particulare qd̃ alter exhibet alteri. Cum eñ q̃s nõ est sufficiens sibi ad cõsiliũ capiendũ circa agẽda: ab alio cõsiliũ accipere debet. Quinimmo circa ꝓpriã vitã: ꝛ obscura ꝑtinentia ad cõscientiã sibi credere nõ dʒ: sed cõsiliari cũ peritis ꝛ bonis vel ex libris doctorũ. Uñ Tob. iiij. dr̃. Consiliũ a sapiente semper perquire.

Aliq̃s dr̃ sapiens dupl'r.

Dicit̃ aũt q̃s sapiens dupliciter. Uno mõ ẜm q̃d. Alio modo simpliciter. Sapiẽs ẜm q̃d dr̃: q̃ bene iudicat de fine alicuius artis vel ministri: ꝛ de his q̃ ducunt ad illũ finẽ. Et sic dr̃ sapiens medicus q̃ bene iudicat et de sanitate ꝛ de medicinis cõferentib⁹ eam. Et sapiens negociator dr̃: qui bene iudicat de lucro acquirendo ꝛ de medijs ad ipm. ꝛ sic de alijs. Sed sapiens simpliciter dr̃ q̃ bene iudicat de vltimo fine totius vite humane qd̃ est de⁹: et de perducẽtibus ad eũ. Et hic est verus sapiẽs ꝛ virtuosus. Quia igit̃ Tobias dicit. A sapiẽte sine alia additiõe. primo ꝛ prin[ci]paliter cõsiliũ querendũ est a virtuoso: etiã a sapiente. i. docto in factis conscientie. Nec eñ a medico [qui]s querit consiliũ. scʒ de negociatione: sed a docto negociatore. Nec a negociatore de medicinalibus: sed a perito medico. ꝛ sic de alijs. Multo magis de pertinentibus ad animã. vbi sunt maiora dubia ꝛ magis periculosa: non dʒ quis indifferẽter cõsiliũ querere a quibuscũq̃: sed virtuosis doctis ꝛ practicis. Uñ Eccl̃i. xxxvij. dr̃. A cõsiliario malo serua animã tuam. i. caue tibi.

Cõsiliarij mali.

Et qui sint mali consiliarij a quibus cauendũ sit: quasi declarans dicit. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate: ꝛ cum iniusto de iusticia: et cum muliere de his q̃ emulat̃. Cum timido de bello. Cũ negociatore de traiectione. Cũ emptore de vẽditione. Cum viro liuido de gratijs agẽdis. Cũ impio de pietate. Cũ inhonesto de honestate. Cũ operario agrario de oi opere. Cuʒ operario annuali de cõsummatione anni. Cũ seruo pigro de multa operatione. Nõ attẽdas his in oi cõsilio. Et ex h̃ vltimo dicto ptʒ q̃ locutio Eccl̃i. est per yroniã: quasi diceret. Cum predictis nõ habeas cõsiliũ. Et subdit. Cor boni cõsilij statue tecũ. Non est eñ tibi aliud plus illo. Sciendũ insup q̃ illud qd̃ dr̃ Prouer. xj. Ibi salus vbi multa cõsilia. nõ sic intelligendũ est quoad incipiẽtes benefacere ꝛ simplices: tanq̃ q̃s multorũ hoim: seu a multis debeat inquirere consiliũ de directione vite sue. Nam hoc faciẽs audiet diuersa consilia: et aliq̃n sibi contraria. Unde in mẽte sua confundet̃: nesciens quid magis sequatur. Sed vnuʒ vel paucissimos assumat: in quo causam habeat cõfidẽdi: vt qꝛ bonus ꝛ practicus: ꝛ qui cognoscit ei⁹ cõditiones: vñ melius põt consulere. Sicut medicus qui diu habuit curã alicuius: ꝛ scit cõplexionem ꝛ accidentia eius: vtilius potest mederi: nec multũ laudat̃ hoc sepe variare medicum. Unde vulgari ꝓuerbio dicit̃. Quante mutate tante caduce. Multa igit̃ consilia querenda sunt ab incipientibus ꝛ simplicibus: sed non a multis: sed ab vno de multis agendis. Unde Eccl̃i. vj. dicitur. Multi pacifici sint tibi. Et cõsiliarius sit tibi vnus de mille. Consilium tamen qd̃ manifeste apparet bonũ: a quocũq̃ detur: nunq̃ debet contẽni

vel respui etiam a sapientibus. Uñ ꝛ moyses sanctissimus et sapiẽtissimus: cõsiliũ qd̃ dedit sibi ietro socer suus gentilis in audiendis causis populi: vt scʒ magis arduas audiret ꝛ expediret: ꝛ ad alias audiẽdas constitueret sibi adiutores vt perseuerare posset ꝛ nõ stulto labore cõsumeret̃: audiuit illud ꝛ seruauit. Exod. xviij. Notandũ insuper q̃ cũ q̃s fideliter cõsulit doctos ꝛ practicos saltẽ cõpetenter in illa materia: non tenet̃ illi cui consulit si inde malũ ei eueniat: ꝛ parum vel nihil peccat: qꝛ liber est ad sequendũ illud vel nõ sequendũ. Uñ de reg. iur. lib. vj. nullus. Nullus ex consilio alteri⁹ obligat̃: nisi fuerit fraudulentũ. Sed si intẽdit decipere seu aduertẽter dat sibi malũ consiliũ: peccat grauiter et tenet̃ de omni dãno qd̃ inde secutũ est ꝓpter illud consilium si al's non fuisset secutum. Si q̃s etiam poneret se ad consulẽdum in materia de qua nõ habet peritiã: vt in medicina: in iure: in factis cõscientie ꝛ hmõi: non esset immunis a pctõ. Unde Balaam postq̃ non valuit maledicere populum dei: vt inde mala haberet deo impediente: dixit finaliter balach regi moabitarũ qui ad hoc vocauerat eũ. Pergens ad populũ meũ dabo tibi consiliũ. Nume. xxiiij. Et hoc fuit malũ consiliũ: vt scʒ mitteret feminas moabitides pulchras ꝛ ornatas ad castra israel: vt fornicantes cũ eis israelite incurrerẽt iram dei: ꝛ factũ est. sed de illo malo consilio punitus est cũ moabitis ipso interfecto.

De consilio generali.

Tertiũ genus consilij est qd̃ sit in cõmunitatibus ꝛ vniuersitatibus. nec enim bene potest regi aliqua ciuitas vel vniuersitas absq̃ consilio. Unde omni tempore mũdi principes et rectores ciuitatũ vsi sunt consilijs ꝛ fideles ꝛ infideles. Nam ꝛ Salomon sapiẽtissimus cõsiliarios habuit: quorꝫ consiliũ qꝛ roboam filius ei⁹ reliquit magnã partem regni amisit. ij. Paral. x. Et nabuchodonosor superbissimus cuꝫ maioribus natu ꝛ ducibus habuit mysterium cõsilij sui de eo quod agere volebat. vt habet̃ Judith. ij. Sed ꝛ romani infideles ꝛ idolatre possederunt omnem locum cõsilio suo ꝛ patientia: locaq̃ que longe erant valde ab eis: vt habetur. j. Machab. viij. Apostoli quoq̃ ad sedandã dissentionem exortã inter paulum ꝛ barnabam ꝛ fideles cõuersos ex iudaismo circa obseruationem legaliũ conuenerũt in vnum ꝛ cõmuni consilio decreuerũt quid esset agendũ: vt habetur Act. xv. Et ob hoc instituta sunt ab ecclesia concilia ꝛ generalia ꝛ prouincialia celebrari: vt de cõmuni cõsilio ibi habito prouideretur saluti fidelium: vt ptʒ dist. xv. per totum. Facilius nãq̃ inuenitur quod a pluribus senioribus queritur. Uerus autem repromissor dñs ait. Si duo ex vobis vel tres conuenerint ꝛc. dist. xx. c. vlti.

§. IIII. Debent autẽ huiusmodi cõcilia generalia tria in se hr̃e.

Primo occultationẽ tractatorũ. Scd̃o intentionẽ rectã determinandorũ. Tertio executionẽ diffinitorũ.

In cõcilio dʒ eẽ occultatio tractatorũ.

Quantũ ad primũ sciendum q̃ ea que tractãtur in cõcilijs alicui⁹ ciuitatis vel vniuersitatis cõit̃er debent esse alijs occulta dum tractant̃: al's scãdala plurima cõtingere possunt. Uñ Prouerb. x. ca. dicit̃. Qui fidelis est celat amici cõmissum. Uñ narrat Ualeri⁹ maximus: q̃ cũ esset de more romanorũ vt patres possent filios suos paruulos ducere secũ in cõciliũ: accidit semel vt cum quidam ex ciuibus duxisset filiũ suũ paruulũ in cõcilium: et fuisset ibi decretũ: vt qd̃ ibi tractatum fuerat sub secreto remaneret.

Not. pulchrã historiam.

Reuertẽtẽ ad domũ interrogauit curiose mater eius q̃d ibi tractatum esset. Cũq̃ ille respõdisset q̃ positũ fuisset sub secreto: cepit mater ipsa blanditijs ꝛ minis ipsum cogere ad manifestandũ cõsiliũ: qd̃ prudẽtissimus puer vt declinaret matris importunitatẽ ꝛ tractatũ in cõcilio occultum seruaret: officioso mẽdacio vsus est: dicens ibi fuisse tractatum q̃ quilibet vir duas posset habere vxores. qd̃ illa credẽs ꝛ alijs matronis manifestauit. Qua re diuulgata p vrbẽ conuenientes mulieres plurime quadã die ad locum cõcilij accesserunt postulãtes a senatu tanq̃ equũ et ipsas duos posse accipere viros; et quo in cõcilio

ꝺm rationes eternas semp moueat ad agendū: sed etiam
qnia ꝺm rationes eternas nō dissentit cum debet. Et dici/
tur iudicium ꝺm rōnes eternas seu diuinas: q₂ illud tale
est ꝺm vel contra legem diuinā seu mandata dei.

§.II. De consensu qui est

actus voluntatis inquit ps̄. In domo dei ambulauimus

Mat.v.

cū consensu. Ps̄. liiij. Et ad hoc exhortabat̄ xp̄us dicens
Esto ꝯsentiens aduersario tuo cito dū es i via cū eo. Ad/
uersarius iste ꝺm expositionē doctorū est sermo diuin⁹: q̄
dicit̄ aduersarius: q₂ aduersat̄ sensualitati ꝛ ꝯcupiscētijs
nostris: reprehendendo vitia. Cui tūc consentimus cū ei
obedimus. ꝛ sic a carcere infernali liberamur. Hoc autē
facientes sancti dicere p̄nt verbū. Ps̄. In domo dei am/
bu. cum consensu. Ubi tria possunt annotari.

❡ Primū est motus humane rōnis. ibi. Ambulauimus
❡ Scd̄m est locus huius debite motionis. ibi. in domo.

Motus humane rōnis.

❡ Tertiū est modus perfecte actionis. ibi. cū consensu.
Quantum ad primū dicit saluator. Joh. xv. Posui vos
vt eatis. Unde tota vita nostra est quoddam iter. Termi
nus huius itineris est duplex: videlicz hierusalem celestis
sursum: que libera est ab omni miseria: et babylon q̄ deor
sum est: scz infernus: plenus omni miseria. Ad alterā istā/
rum ambulamus motib⁹ seu actibus rōnis. Unde pueri
qui nō habēt vsum rationis versus neutrā ambulāt. et ꝙ
morientes in tali statu baptizati: ꝛ veniant ad supernam
hierlm: hoc nō est ex aliquib⁹ actib⁹ eorū. sed supabūdās
meritū passiōis xp̄i: quo in baptismo erga eos operatur.
Insuper ꝛ habentes vsum rōnis: cū dormiūt ad neutram
ciuitatem seu locum pene vel glie tendūt: q₂ ligatus tūc
est in eis vsus rōnis: nec tūc merentur vel demerent̄. Sed
cū q̄s rōne vt[illegible]: si ad malum vtitur vel vti potest. si ad
malū vti[illegible] ea: ambulat versus infernum. iuxta illud So
[illegible]onie. i. Ambulabunt vt ceci: q₂ domino peccauerūt. Ce
ci autem ambulando in foueā cadunt: ꝛ sic peccatores in
infernū. Si aūt quis ratione vtitur ad bonū: versus sup/
nam hierlm ambulat per viā charitatis: ad qḋ hortabat̄

Loc⁹ motus hūane rōnis est ecclia

apls dicēs. Ambulate in dilectione. ad eph. v. Locus de
biti motus rōnis humane est ecclesia militans. Unde di/
cit ps̄. In domo dei. prout declarat Hiero. xxiiij. q. i. omni
bus cōsideratis. Et q₂ domum tuam decet sanctitudo: ait
ps̄. ad dn̄x. ideo extra istā domū sunt numero ꝛ merito oēs
infideles. Merito aūt extra ipsam sunt mali xp̄iani. Un̄
dicit Hiero. de pe. dist. i. ecclesia. ꝙ ecclesia non est habens
maculā neq₂ rugam. maculam. s. iniquitatis: rugam infi/
delitatis. Et ideo qui est aliqua sorde peccati pollutus:
de ecclesia dici nō pōt. Talis ergo non ambulat in domo
dei: sed in domo diaboli: idest imitatione malicie eius: in
qua q̄escit ꝛ demū in inferno: vt dicere valeat. Infernus

Mod⁹ perfecte actiōis.

domus mea est. Job. xvij. Quantū ad tertiū sciendum
ꝙ perfecta actio hominis vnde meritū ꝛ premiū acquirit
est consensus in bonū. de quo loquitur psal. hic cum dicit
Ambulauimus in domo dei cū consensu. Sed sciendum
ꝙ est triplex cōsensus bonus excludens triplicem malum
cōsensum. Primus est intelligentie et volūtatis. Scd̄us
sententie ꝛ veritatis. Terti⁹ est modestie ꝛ cōformitatis.
Primus igit̄ cōsensus est: qn̄ intellect⁹ ꝛ volūtas cōue/
niūt in vnū vt videlicz qḋ itelligit itelligētia p fidē volū/

Credere quid est. Cogitare qd est

tas illud velit opari p amorē. Unde Augusti. dicit ꝙ cre
dere est cū assentione cogitare. Cogitare est actus intelli
gētie siue rationis: ꝛ assentire act⁹ volūtatis. Et hec duo
sunt tanq̄ vir ꝛ vxor. Intelligentia vxor est: que materiā
administrat generationis filiorū. i. pductionis bonorum
operum. Affectus aūt tanq̄ vir formā prestās: ꝛ comple/
mentū operū ipoīn in directionē. De coniugio spūali in/
telligi pōt illud Eccli. qḋ dicit. Beneplacitū esse spiritui
suo ꝛ pbatū corā deo ꝛ hominibus. s. vir ꝛ mulier sibi con
sentientes. Ecclesiastici. xxv. Et de his etiam exponit̄ illud
Matth. xviij. Si duo ex vobis cōsenserint super terrā de

omni re quā petierint fiet eis. Et iste est bonus consensus
in quo ambulāt qui sunt in domo dei. i. ecclesia: excludēs
malorū cōsensuz q̄ fit a suggestione diaboli: de quo Tob.
iiij. dr̄. Caue ne aliqn̄ pctō ꝯsentias. Un̄ ꝛ Aug. dicit de pe
nit. di. ij. sicut. ij. ꝙ p̄ma differētia peccati mortalis est cū
in corde cōsentitur libidini. i. delectationi cuiuscunq₂ pec/
cati mortalis. Qḋ figuratuz est ꝺm ipm in puella mortua
sed adhuc in domo retēta. Math. ix. Scd̄s cōsensus bo

Scd̄s cōsēsus bonus.

nus est cōsentire snie veritatis determinate p eccliaz nec di/
screpare a cōi snia doctorū: etsi aliqn̄ proprio intellectui
aliud videat̄. Un̄ apls ad Roma. xij. Nō alta sapiētes: sz
humilibus cōsentientes. Nō solum humilibus personis
sed etiā humilibus verbis ꝛ sentētijs: etsi intellect⁹ dare
nō videat. Cū isto consensu ambulauerunt oēs qui in do
mo dei. s. ecclesie habitauerunt. Nā ꝛ doctores. vt Hiero.
Augu. ꝛ alij: etsi in aliquib⁹ diuersa senserint et cōtraria:
nō tn̄ illa erāt ad fidē ptinētia: vl' mores necessarios ad sa
lutem. In hmōi em̄ ābulauerūt cū ꝯsensu: si bn̄ intelligā/
tur v̄ba eorū: q̄uis aliqn̄ videant̄ dissentire. Et sic ꝯsensus
bonus excludit cōsensum hereticorū: qui cōueniūt in erro
re ꝯtra veritatē fidei ecclastice. Sicut ꝛ Paulus ante cō
uersionē ꝯsentiebat iudeis psequētib⁹ fideles dicēs. Act.
xxij. Ego ꝯsentiebā ꝛ custodiebā vestimēta interficiētium
illū. s. lapidantiū Stephanū. Et hi ifideles figurant̄ per
vulpes samsonis: q̄ sunt animalia multū maliciosa habē
tes caudas colligatas insimul: sed facies contrarias sibi.
Sic heretici in materia erroris sui dissentiunt: ꝛ aliqn̄ ma
nifeste ꝯtrarij sunt. Sed in cauda. idest in cōclusione sue
doctrine cōsentiunt ꝛ vniti sunt. s. in recedēdo a veritate fi

Tertius cōsensus bonus.

dei. Tertius ꝯsensus bonus est cōformitatis in moralis
bus. Unde ps̄. ad dn̄m loquēs ait. Habitare facis vnanī/
mes in domo. Cōsentiunt em̄ qui ambulāt in domo dei in
viuendo vniformiter: quātū ad ea q̄ sunt necessaria ad sa
lutē euitādo pctā. Et hic bonus ꝯsensus excludit ꝯsensuz
iniquorū. de q̄bus apls ad Roma. i. Digni sunt morte: nō
solū qui faciūt: sed etiā qui cōsentiunt facientib⁹. Et. ij. q.
i. notū. dicit̄. Facientē ꝛ cōsentientē par pena constringit.
Cōsensus aūt ad maluz alterius pōt intelligi tripliciter.

Cōsēsus in malū cōtingit triplicit̄.

Primo autoritatiue. cū. s. aliq̄s p̄stat autoritatē ꝛ defen
sionē male faciēti. Et hic quāto grauī⁹ peccat tanto maio
ri debet pena cōstringi. Unde. xj. q. iij. q cōsentit. Isido. di
cit. Qui cōsentit peccantib⁹ ꝛ defendit alium delinquen/
tem maledictus erit apud deum ꝛ hoīes. Et idem. Si q̄s
peccantē defendit acrius q̄ ille q̄ peccauit coerceat̄. Se
cūdo ꝯsentit q̄s coopatiue. De q̄ ꝯsensu dicit̄ Isid. in fine
p̄allegati. c. Si q̄s alteri⁹ errori cōsentit: sciat se cū illo sili
modo culpabilē iudicandū. Tertio modo cōsentit quis
neglectiue. i. negligit corrigere delinquentē cū debet. Un̄
ait dn̄s. Recedite ꝛ exite inde. ꝛ immūduz ne tetigeritis.
Esa. lij. Sup quib⁹ v̄bis dicit Aug. Hoc est inde exire ꝛ in
mundū nō tangere: volūtate nō ꝯsentire: ꝛ ore nō peccas
re. xxiiij. q. iiij. recedite. Nā ꝺm re. iu. in. vj. Qui tacet cōsen
tire videt̄. cū. s. pōt: ꝛ debet reprehēdere. Hic tn̄ minori pe
na cōstringitur q̄ peccans.

❡ De imperio voluntatis. Cap. x.

Demū videndū est de

actibus imperatis a voluntate. Ubi primo scīē

Imperiū cui⁹ potentie sit actus

dū: ꝙ impare est actus rōnis: p̄supposito tamē
actu volūtatis: ꝺm btm̄ Tho. i. ij. q. xvij. Unde ꝛ phus di/
cit ꝙ appetitiuū obedit rōni. ex quo sequitur ꝙ rationis
est impare. Est autē actus rōnis impare essentialiter. Im
perans em̄ ordinat cū cui impat ad aliquid agendū inti/
mando vel denūciando. Sic aūt ordinare p modū cuiuf/
dā intimationis est rōnis. Sz rō pōt aliquid intimare du

Rō intimat aliqd dupliciter.

pliciter. Uno modo absolute: que quidez intimatio expri
mitur p verbum indicatiui modi. sicut si aliquis alicui di
cat hoc tibi faciendū est. Scd̄o modo ratio intimat aliqd
alicui mouendo ipm ad hoc. Et talis intimatio exprimitur

per verbū impatiui modi: puta cum alicui dicit. fac hoc. Primū aūt mouēs in virib⁹ aīe ad exercitiū actus est voluntas: vt supra dictum est. Cū igit̃ scḋm mouēs non moueat nisi in virtute pmi mouentis: sequit̃ φ ipm quod rō mouet iperando fit ei ex virtute voluntatis. Unde relinquit̃ φ impare sit actus rōnis psupposito actu volūtatis in cuius virtute ratio mouet per impiū ad exercitiū act⁹.

Et nota fm btm̄ Tho. vbi. s. φ radix libertatis est volūtas sicut subiectū: sed rō sicut causa est libertatis. Ex hoc em̄ volūtas potest libere ad diuersa ferri: q2 rō potest habere diuersas conceptiones boni. Et ideo philosophi diffinierunt liberū arbitriū φ est liberum de rōne iudicium: quasi ratio sit causa libertatis. Ex h' is sequit̃ φ impare ꝓprie nō ꝯuenit brutis. Nam nihil aliud est imperare: vt dictū est: φ ordinare aliquē ad aliqd agendū. Ordinare autem est actus proprius rōnis: qua carent animalia bruta. Et φuis p impiū fiat impetus ad opus: nō tamē per hoc bruta dici pñt habere impiū: q2 habent impetū ad opus. Nam hoies faciūt impetū ad opus per ordinationē rationis. vñ in eis talis impetus habet rōnē imperij. Sed bruta hoc faciūt ex instinctu nature: q2 statim appetitus eorum appꝛhenso conuenienti vel inconuenienti: naturaliter mouentur ad ꝓsecutionē vel fugam.

Impera re nō cōuenit brutis.

§. I. Impiū precedit vsum

Impiuz precedit vsum.

⁊ est vnus actus tm̄. quod sic probat. b. Tho. vbi. s. ar. iij. Usus eius quod est ad finē fm φ est in rōne referēte ipm in finem: precedit electionem: vt. s. dictum est. Unde multo magis precedit imperium. sed vsus eius quod est ad finem fm φ subditur potentie executiue: sequitur imperiū eo φ vsus vtentis coiunctus est cum actu ei⁹ quo qs vtitur. Non em̄ vtit̃ aliquis baculo anteφ aliquo modo operetur per baculū. Imperiū aūt non est simul cum actu ei⁹ cui imperat̃. Sed naturaliter prius est imperiū φ imperio obediat̃. ⁊ aliquando etiam est prius tpe. Et sic patet φ imperium est prius φ vsus. Unde Damasce. dicit φ impetus ad opus quod fit per imperiū precedit vsum. Post determinationē em̄ consilij que est iudicium rōnis voluntas eligit: ⁊ post electionē ratio imperat ei p quod agendum est qḋ eligit̃: ⁊ tunc demū voluntas alicuius incipit vti exequendo imperiū rationis: qñq3 quidē voluntas alteri⁹ cū aliqs imperat alteri: qñq3 autē volūtas ipius imperantis cū aliquis imperat sibiipsi. Est autē imperium vnus act⁹ cū actu imperato. nihil enim prohibet vt dicit btūs Tho. vbi. s. arti. iiij. aliqua esse fm quid multa: ⁊ fm quid vnum. Sicut autē in genere rerum naturalium: aliquod totum componitur ex materia ⁊ forma: vt homo ex anima ⁊ corpore: qui est vnū ens naturale: l3 habeat multitudinē partiū. Ita etiā in humanis actibus actus inferioris potētie materialiter se habet ad actū supioris. inquātū inferior potentia agit in virtute superioris mouentis ipam: formaliter se habet ad actū instrumēti. Et sic patet φ imperiū ⁊ actus imperatus sunt vnus actus humanus sicut quoddā totum: sed est multa fm partes. Quando em̄ vna potentia est mouēs alteram: tunc actus earū sunt quodāmodo vnus. Nam idem est actus mouentis ⁊ moti fm philosophum.

Impiū ē vn⁹ act⁹ cū impato.

§. II. Extēdit̃ aūt istud im-

periū ad actū volūtatis: ad actū rationis: ad actū appetitus sensitiui: et ad membra corporis. Non autem ad act⁹ anime vegetabilis. Et de singulis horum videndum. Et φ actus voluntatis sit imperatus: probat sic beat⁹ Tho. vbi. s. ar. v. Omne qḋ est in potestate nostra subiacet imperio nr̃o. S3 actus volūtatis sunt maxime in potestate nostra. Na3 oēs act⁹ nostri intantū dicunt̃ esse in potestate nostra: inquātū sunt volūtarij. Un̄ sequit̃ φ act⁹ volūtatis imperant̃ a nobis. Patet idē etiā ex hoc q2 vt dictū est. Impiū nihil aliud est φ actus rationis ordinātis cū quadam motione ad aliqd agendū. Manifestū est autē φ ratio potest ordinare de actu voluntatis: sicut enim potest iudicare φ bonū est aliqd velle: ita potest ordinare in operando φ homo velit. Et sic pt3 φ actus volūtatis potest esse impat⁹. Et vt dicit Aug. cū anim⁹ perfecte impat sibi vt velit: tunc iam vult. Sed φ aliqñ imperet ⁊ nō velit: hoc contingit ex hoc φ non perfecte imperat. Imperfectū aūt impiū ꝯtingit ex h. φ rō ex diuersis ꝑtib⁹ mouet̃ ad imperandū vel nō imperandum. vnde fluctuat inter duo ⁊ nō perfecte imperat. Item sicut in mēbris corporalibus quodlibet mēbrū opatur: nō sibi soli: sed toti corpori. sicut oculus videt toti corpori. Ita in potentijs anime. Nam intellectus intelligit nō solum sibi: sed omnibus potentijs: ⁊ voluntas vult non solū sibi: sed omnibus potētijs: ⁊ ita homo imperat sibi actū voluntatis inquātū est intelligens ⁊ volens. Item cū imperiū sit actus rōnis: ille actus impatur q̇ subdit̃ rōni: pmus aūt volūtatis act⁹ non est ex ordinatione rōnis: s3 ex instinctu supioris cause ⁊ ideo nō oportet φ eat̃ in infinitū.

Act⁹ volūtatis ē impatus

Impat̃ etiā act⁹ rationis. Dicit em̄ Damasce. φ hō libero arbitrio exquirit: scrutatur iudicat ⁊ disponit. ⁊ hi sunt actus rationis. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. vbi. s. arti. vj. φ quia rō supra seipam reflectit̃: sicut ordinat de actib⁹ aliarū potētiarū: ita etiam ordinare potest de actu suo. Unde et act⁹ suus pōt etiā esse imperatus.

Act⁹ rōnis etia3 imparatur

Sed attendendū φ actus rōnis potest ꝯsiderari tripliciter. Uno modo quātū ad exercitiū actus ⁊ sic actus rōnis semp impari potest sicut cū indicitur alicui φ intendat et ratione vtatur. Alio modo quantū ad obiectum respectus cuius duo actus rationis attendunt̃. Primo quidē vt veritatē circa aliquid apprehendat: ⁊ hoc nō est in potestate nostra. hoc enim contingit p virtutē alicui⁹ luminis naturalis vel [illegible]naturalis. Et ideo quātū ad hoc actus rōnis nō est in po[illegible]tate nr̃a: nec imperari potest. Alius autē actus rōnis est dum [illegible] que appꝛhendit assentit. Si igit̃ sint talia appꝛhēsa: quibus naturaliter intellect⁹ assentiat: sicut pma principia: assensus talium vel dissensus non est in potestate nostra: sed in ordine nature: ⁊ ideo ꝓprie loquendo: nec imperio subiacent. Sunt autem quedā alia appꝛhensa q̇ ita non cōuincūt intellectū: quin possit dissentire vel assentire: vel saltem assensū vel dissensum suspendere propter aliquā cām. Et in talib⁹ assensus ipe et dissensus in ptāte nostra cadit: ⁊ sub imperio est.

Act⁹ rōnis ꝯsideratur tripliciter.

Imparatur etiā appetitus sensitiuus ⁊ subiacet imperio rōnis: sed nō totaliter: quod sic declarat. b. Tho. vbi. s. arti. vij. Appetitus sensitiuus in hoc differt ab appetitu intellectiuo qui dicitur voluntas: q2 appetitus sensitiuus est virtus organi corporalis: nō autem voluntas. Omnis aūt actus virtutis vtentis organo corporali dependet non solum ex potentia anime: sed etiam ex corporalis organi dispositione: sicut visio ex potentia visiua ⁊ qualitate oculi per quā iuuatur vel impeditur. Unde actus appetitus sensitiui non solum dependet ex vi appetitiua: sed etiam ex dispositione corporis. Illud autem quod est ex parte potentie anime: sequit̃ apprehensionē. Appꝛhensio autē imaginatiōis cū sit particularis: regulat̃ ad appꝛhensionē rōnis que est vniuersalis: sicut virtus actiua particularis a virtute actiua vniuersali. Et ideo ex ista parte act⁹ appetitus sensitiui subiacet rationis imperio. Qualitas autē ⁊ dispositio corporalis non subiacet imperio rōnis. ⁊ ideo ex hac parte impeditur ne appetitus sensitiui motus subdatur totaliter imperio rationis. Contingit etiam qñq3 φ motus appetitus sensitiui subito concitatur ad appꝛhensionem imaginationis vel sensus: ⁊ tunc ille motus est preter imperium rationis: φuis potuisset ipediri a rōne si ꝓuidisset. vñ ⁊ phs dicit in pmo politice: φ ratio preest cōcupiscibili et irascibili non principatu dispōtico qui est ad liberos qui non totaliter subdunt̃ imperio. Et ꝓpter hoc dicit aplūs Roma. vij. Non em̄ qḋ volo bonū hoc facio. quia. s. vult

Appetitus sensitiu⁹ subiacet ipe rio rōnis

nō cōcupiſcere: ⁊ tñ concupiſcit ſaltē quoad p̄mos motus qđ ꝓuenit ex diſpoſitiōe corꝑis ꝑ quā impedit̄ appetitus ſenſitiuus: nec totaliter imperiū rōnis ſequatur. cōtingit etiā hoc ꝓpter ſubitū motū concupiſcentie. Actus autē

Vegetatiue potentie nō ſubſunt imperio rationis.

anime vegetabilis vt digeſtio: formatio corporis ꝑ generationē ⁊ hmōi: nullo modo ſubijciunt̄ impio rōnis. Qđ ſic ꝓbat btūs Tho. vbi. s̄. ar. viij. Ratio impat ꝑ modum apprehēſiue virtutis. Cū autē omne agens aliquo modo appetat finē: appetitus naturalis nō ſequit̄ aliquā apprehenſionē ſicut appetitus aīalis aut intellectiuus: et ideo illi act⁹ qui ꝓcedūt ab appetitu animali vel intellectiuo poſſunt a rōne imparī: non aūt illi qui ꝓcedunt ab appetitu naturali. hmōi autē ſunt actus aīe vegetabilis. Unde Gregorius nicenus dicit: ꝙ vocatur naturale qđ eſt generatiuū ⁊ nutritiuū et hmōi nō ꝑſuadet̄ a rōne. Imperio rōnis mouent̄ mēbra corꝑis ad actus ſuos: niſi cor et mēbrū genitale. Qđ ſic declarat. b. Tho. vbi. s̄. ar. ix. Membra corporis ſunt organa quedā potentiarū aīe. Unde eo modo q̄ ſe habent potētie anime ad hoc ꝙ obediant rōni: hoc modo ſe habent ⁊ mēbra corporis.

Ratiōis imperiū mouet mēbra corꝑis.

Quia igitur vires ſenſitiue ſubdunt̄ imperio rōnis: nō aūt vires naturales: ideo oēs motus membrorū que mouent̄ a potētijs ſenſitiuis ſubdunt̄ imperio rōnis. Motus aūt mēbrorū q̄ conſequūtur vires naturales nō ſubdunt̄ impio rōnis. Et nota ꝙ ſicut in his q̄ ad intellectū ⁊ voluntatē ꝑtinēt: p̄mū inuenit̄ id qđ eſt ſm naturam ex quo alia deriuant̄: ſicut a cognitione principiorū naturaliter notorū cognitio concluſionū: ⁊ a voluntate finis naturalr̄ deſiderati: deriuatur electio eorū que ſunt ad finē: ita in motibus corporalibus principiū eſt ſm naturā. principiū autē corporalis motus eſt a motu cordis: vñ motus cordis corporalis eſt ſm naturā nō ſm voluntatē. Unde Greg. nicenus dicit: ꝙ ſicut generatiuū ⁊ nutritiuū nō obedit rōni: ita nec pulſatiuū [illegible] vitale. Pulſatiuū aūt appellat motū cordis q̄ manifeſtat̄ per venas pulſatiles. De membro genitali dicit Aug. in. xij. de ciui. dei. ꝙ hoc membrū non obediat rōni:

Mēbrū virile nō obedit rationi.

quia motus in eo inſurgunt etiā nolēte hoīe: eſt ex pena peccati: vt ſcʒ anima ſue inobediētie ad deū penā patiat̄: per qđ pctm̄ originale ad poſteros tranſmittit̄. Sed phs in lib. de cauſa motus animaliū aſſignat cauſam naturalē: q2 iſtā duo mēbra. ſ. cor ⁊ pudēdū non ſubiacēt imperio rōnis: et eo videlicʒ ꝙ vtrūqꝫ horū eſt quaſi quoddā aīal ſeparatū inquantū eſt principiū vite. Principiū autē eſt virtute totū: cor eñ principiū eſt ſenſuū. Et ex mēbro genitali exit virtus ſeminalis: que eſt virtutū totū animal: ⁊ ideo habent ꝓprios motus naturaliter: quia p̄ncipia oportʒ eſſe naturalia: vt dictum eſt. s̄.

§. III. Da imperium tuum

Ps̄. lxxv.

puero tuo. ps̄. Loquit̄ propheta ad dominū orās. Et͛ poteſt intelligi de triplici imperio.

¶ Primū eſt imperium diuinale ⁊ reuerendum.

¶ Scd̄m eſt imperiū tēporale ⁊ diſcernendum.

De imperio diuinali.

¶ Tertiū eſt imperiū internale ⁊ cuſtodiendum.

Primū imperium abſolute eſt dñi dei cui ſubiacent oīa. Unde mardocheus in oratione dicebat Heſter. xiij. Dñe deus omnipotēs in ditione tua cuncta ſunt poſita: et non eſt qui poſſit reſiſtere volūtati tue. ⁊ Aug. Nihil in mūdo fit qđ de illa aula celeſtis ⁊ eterni impatoris nō egrediat̄ operatiue. ſ. vel ꝑmiſſiue. Nec tñ aliquid mali ꝑmitteret euenire in vniuerſo: niſi ex illo malo omnipotētia et bonitas ſua eliceret maius bonum: ſicut ex crudelitate tyrannorum et rabie infideliū elicita eſt patientia et coronatio martyrū: ⁊ ex errore hereticorū doctrina radioſa doctorū. Anteq̄ autē deus ipſe carni noſtre eſſet vnitus: multum rigide exercebat imperium: tanq̄ ſpūs qui eſt aduerſus carnem ipſi nō parcens. Non permanebit inquit ſpiritus meus in homine in eternū: quia caro eſt. Gen. vi. Unde ⁊ diluuio deleuit omnē carnem exceptis reſeruatis in arca Sodomitas in igne conſumpſit. Iſraelitas proſtrauit in heremo. Iudeos in babylonia captiuauit. Propter qđ dicebat̄. deus emulator: ⁊ vlciſcēs dñs: vlciſcēs dñs ⁊ habēs furorē vlciſcēs dñs in hoſtes ſuos: et iraſcēs ip̄e inimicis ſuis. Naum. j. Sed poſtq̄ vnitus eſt carni noſtre ꝑ incarnationē ex his q̄ paſſus eſt didicit cōpati infirmitatibus noſtris. Et hoc eſt qđ ꝓpheta petit: cū dicit. Da imperium puero tuo. Hoc eſt petere incarnari vt ip̄e mitius incarnatus agat ⁊ demētius erga genus humanū. Nā ſubito ab initio ſue cōceptionis datū eſt ſibi imperiū vniuerſi: vt in noīe eius omne genu flectat̄. Multiplicabit̄ eius imperium inquit Eſaias. ix. ca. de ip̄o chriſto loquēs puero nato in mundo. Et ip̄e poſt reſurrectionem dixit diſcipulis. Data eſt mihi oīs poteſtas in celo et in terra. Matth. vl. Non ꝙ tūc fuerit ſibi data de nouo: ſed tunc cepit manifeſtari prīs data. vt dicit magiſter in. iij. ſentē. Quātū ad

De imperio tꝑali.

ſcd̄m imperiū large ſumpto iſto vocabulo: importat quoddam dñium quod q̄s habet ſup aliquem vel aliquos: ex q̄ poteſt ip̄is aliquid imperare ſeu precipere ⁊ illi tenentur obedire. Et ſic pater habet imperiū ſuper filios: vt ei in licitis debeant obedire. Unde dr̄ Deutero. xxi. Si genuerit homo filiū contumacē ⁊ proteruū: q̄ nō audiat patris vel matris imperiū: ⁊ coercitus obedire contempſerit: accuſatus ab eis ſenioribus ciuitatis de ſua inobedientia et inordinata vita lapidari iubetur a populo. Sicut maritus imperium habet ſuper vxorē: precipue circa gubernationem domus. Et ideo q2 vaſthi regina vxor Aſueri regis a rege vocata noluit venire ad cōuiuiū ſuum: de cōſilio ſapientū ſuorum repudiata fuit: ⁊ regno priuata: qui hoc conſuluerunt iſta de cauſa: ne cōiuges perſarū atqꝫ medorū paruipenderēt imperia maritorū. Heſter. j. Domini quoqꝫ temporales ſibi ſubditis imperant. Iuxta illud Prouer. viij. Per me reges regnant. ⁊ legum conditores iuſta decernunt ⁊c. Per me principes imperant. Et multo magis reges in regnis ſuis. Unde dixerunt decem tribus roboam filio ſalomonis regnum ſuſcipienti poſt mortē patris Imminue de regno patris tui duriſſimo et de iugo grauiſſimo quod impoſuit nobis: et ſeruiemus tibi. iij. Reg. xij. Sacerdos quoqꝫ imperiū dicitur habere ſuper oues ſibi commiſſas: et ille tenentur obtemperare in his que ptinent ad ſalutē fideliū: ſeu ad neceſſaria ad ſalutem alias mortem anime incurrerent. Dicitur enim Deutero. xvij. a domino. Qui ſuperbierit nolēs obedire ſacerdotis imperio: morietur ille homo. Apoſtolus quoqꝫ Titum diſcipulum ſuū epiſcopū admonet dicens. Argue cum omni imperio. i. autoritate oſtēſa ⁊ rigiditate.

Titū. ij.

Quāuis enim vt dicit Seneca melius imperat qui remiſſius imperat. Hoc verum eſt cooperando nimiam ſeueritatem quam communiter reprobant iura diuina ⁊ humana: et natura ipſa male tolerat. Propter qđ dicit Chryſoſt. Melius eſt. i. minus malum: habere deo reddere rationē de nimia miſericordia q̄ de nimia ſeueritate. xxvi. q. vij. alligant Nimia tñ remiſſio ⁊ multū exceſſiua nimis ſolet nocere ſubditis: ꝓpter qđ dicit̄ Eccli. xlij. Melior eſt iniquitas viri q̄ mulier benefaciens. Que autoritas a q̄buſdā ſic exponit̄. Melior eſt ſeueritas prelati: etſi cum aliquali exceſſu: q̄ nimia mollicies ⁊ remiſſio: ex qua ſubditis benefacere videatur.

Uerum ex his imperijs nullus appellari conſueuit imperator: niſi ille qui tenet monarchiam mūdi: ⁊ preeſt omnibus in tꝑalib⁹. Unde Hiero. In apibus princeps vnus eſt. Grues vnā ſequunt̄ ordine iterato. Impator vn⁹. vij. q. j. in apibus. Talis dignitas impialis primo videt̄ fuiſſe in gente aſſyriorū vt in Nabuchodonoſor ⁊ Aſuero. Deinde in medis ⁊ perſis ſub Cyro ⁊ Dario ⁊ quibuſdā alijs. Exinde in grecis ſub Alexandro magno. Demū in romanis: quorū p̄mus impator Juli⁹ ceſar fuit. Et ſub eius ſucceſſore Octauiano natus eſt xp̄s. Et ſub Tyberio baptizatus ⁊ crucifixus. vt pꝫ Luc. iij. Sed conſiderans ꝓpheta ꝙ imperatores et quicunqꝫ rectores qui non ſunt ſerui

Imperium in quo primo fuerit.

Uno modo prout nominat quandā operationē. ſm ꝙ dicim⁹ vſum alicui⁹ rei eſſe bonū vel malū. Et ſm hoc videt̃ diffiniri ab Augu. cū dicit ꝙ vti eſt aliquid aſſumere in facultatē voluntatis. i. vt vtens operet̃ de eo quo vtitur ad nutū volūtatis. Scḋo modo dicit frequentiā operationis: et ſic vſus eſt idem qḋ cōſuetudo. Et ſm hoc diffinit Uictorinus: ꝙ vſus eſt actus de potentia frequēter elicitus. Et Iſido. Prauū vſum lex et ratio vincat. diſt. xi. c. i. Tertio modo dicit̃ vti reſpectu eoꝝ que ordinant̃ ad finē. Et ſic ſumit̃ hic cū diſtinguit̃ cōtra frui. Et diffinit̃ ab Auguſtino: ꝙ vti eſt qḋ in vſum venerit referre ad id quo fruendū eſt. Ubi notandū ꝙ totū hoc qḋ ḋr id qḋ in vſum venerit ponitur loco vni⁹ dictionis: ⁊ eſt circūlocutio huius qḋ dico vtile qḋ eſt obiectū hui⁹ actus vti. Actus autē cōuenienter per ſuū obiectū diffinitur. Id autē qḋ eſt ad finem inducitur ad finē p imperiū volūtatis. Un̄ vti eſt act⁹ volūtatis q̄ eſt vniuerſalis motor viriū ſm ordinē ad rationē.

§. II. Quibus reb⁹ eſt vtendum.

Dicendū ꝙ vtibilia ſunt oēs creature mundi. Opera noſtra: et pene tpales: q2 hec oīa debemus in deū referre: vt in finē. Pro cui⁹ declaratione dicit btūs Tho. vbi. ſ. ꝙ quecūq3 ſunt bona non hn̄t bonitatē: niſi inquantū accedūt ad ſimilitudinē bonitatis diuine. Un̄ oportet ꝙ cū bonitas ſit ratio dilectionis ⁊ deſiderii: ꝙ omnia amētur in ordine ad bonitatē primā. ideſt diuinā. Omne autē qḋ bonum eſt a deo eſt: vnde que ab ipſo non ſunt nec querēda ſunt: nec vtendū eſt eis. Unde nullo peccato vtendū eſt: quia peccatū non eſt a deo. Pena autem a deo eſt: et ideo ea vtendū eſt: et ordināda in finem: ſm ꝙ promouet meritum hominis ducens eū in conſiderationem proprie infirmitatis: ⁊ ſm ꝙ purgat peccata. Similiter et res mūdi: quia ab ipſo ſunt: eis vtendum eſt: vel inquantum conferunt ad dei cognitionē: oſtēdētes eius magnitudinem. vel inquātū ſunt in ſubſidiū vite noſtre ordinate in deū. Quod eñ dicant̃ creature eſſe facte in odiū et muſcipulā pedibus inſipientiū: hoc eſt ex pte hoīs inquātū abutat̃ eis: ſiſtendo in eis vt in fine: et non ex parte ipſarum creaturarū. Similiter opa que mala ſunt: ab ipo ſunt. ⁊ ppter ipſum facienda: non ꝙ quālibet opationē oporteat ſemp actualiter referre in deum: ſed ſufficit ꝙ habitualiter conſtituat finem in deo ſue voluntatis.

vſus etiā aliquoꝝ eſt i pria

§. III. Uſus autē non ſolū

eſt in via: ſed etiam in patria quoad quedam. Pro cuius declaratione dicit btūs Tho. vbi. ſ. ꝙ vſus cū ſit eoꝝ que ſunt ad finem quedā ſunt contingētia finem et includentia ipſum. Et hec ſunt q̄ nō repugnāt pfectioni finis: ſicut diſpoſitiones materie manent cū forma ſubſtantiali. Et taliū erit vſus in patria. Sicut perfectiones naturales et ſeptē dona ſpūſſancti: et alia q̄ ex ſua ratione impfectionē non dicūt. Quedā autem ſunt ad finē ſicut diſtātia a fine vt motus et hmōi. et iſtis ppter ſuā imperfectionē non cōpatitur finis. Et horū non erit vſus in patria: ſicut pene actus. fidei. ſpei. cibi. ⁊ hmōi. Differt autē vſus dei in reb⁹ creatis: ab vſu noſtro in duobus. Primo quia deus vſuz ſuū quo vtitur rebus refert ad bonitatem ſuaz. Nos autē non ad bonitatē noſtrā ſed ipſi⁹. Scḋo q2 nos referimus vſum noſtrū quo operamur circa creaturas ad vtilitatē noſtrā. Ipſe ꝟo non ad vtilitatem ſuā ſed noſtrā. Primū oſtēdit magiſter in. i. diſt. i. in operibus miſericordie creationis et iuſticie. Uſus electionē ſequit̃: et precedit executionē opis. Un̄ Damaſ. dicit ꝙ poſt electionē impetū facit ad operationē: ⁊ poſtea vtitur. ipſam eñ executionē operis pcedit motio: qua volūtas mouet ad exequendū: ſequitur autē electionē. Et ſic cū vſus ptineat ad pdictā motionem volūtatis: eſt mediū inter electionē et executionem: q̄ executio pertinet ad imperiū vt dicetur in ſequenti cap. Pro hui⁹ maiori declaratiōe dic̄ btūs Tho. in. i. ii. q. xvi. arti. iiii. ꝙ voluntas hȝ duplicē habitudinē ad volitum.

Uſus ſequit̃ electionez.

Unam ſm ꝙ volitum eſt quodāmodo in volente p quandā proportionē ad volitū: vn̄ et res que ſunt naturaliter pportionate ad aliquē finē: dicunt̃ naturaliter appetere illū finem. Sed ſic hr̄e finē eſt impfecte habere ipſuz. Secunda habitudo volūtatis ad volitū eſt vt habeat ipſuz finē realiter ⁊ hoc eſt pfecte habere ipm. Uolitū autez nō ſolū eſt finis: ſed etiā id qḋ eſt ad finē. Ultimū autem qḋ pertinet ad primā habitudinē volūtatis reſpectu eius qḋ eſt ad finē eſt electio. Ibi eñ cōpletur proportio voluntatis vt perfecte velit id qḋ eſt ad finē: ſed vſus iaȝ pertinet ad ſcḋm habitudinē voluntatis qua tendit ad conſequēdum rem volitā. Et ſic patȝ ꝙ vſus ſequitur electionē. Si tñ accipiat̃ vſus ſm ꝙ voluntas vtitur potētia executiua mouēdo ipſam: ſed q2 volūtas etiā quodāmodo rationē mouet. et vtit̃ ea: pōt intelligi vſus eius ꝙ eſt ad finē ſm ꝙ eſt in cōſideratione rōnis referētis ipm in finem. et hoc modo vſus precedit electionē. Item ſciēdū ſm Thom. vbi. ſ. ꝙ electio pcedit vſum ſi referātur ad idē. Nihil autem phibet ꝙ vſus vnius precedat electionē alterius. Et q2 actus voluntatis reflectunt̃ ſupra ſeipſos: in quolibet actu voluntatis pōt accipi et conſenſus ⁊ electio ⁊ vſus: vt ſi dicatur ꝙ voluntas conſentit ſe eligere: et cōſentit ſe cōſentire: ⁊ vtitur ſe ad conſentiendū et eligēdū: vt ſemp iſti actus ordinati ad id qḋ eſt prius ſint priores.

Duplicē habitudinez hȝ volūtas ad volitum.

¶ De bonitate ⁊ malicia ipſorum humanorū actuum. Capitulū. xii.

De bonitate vel malicia humanoꝝ actuū.

Ubi primo ſciendū ꝙ licȝ oīs actio inquantū actio ſit bona: ſcȝ in genere nature: non tñ in genere moris: ſed aliq̄ bona ⁊ alia mala. Unde xp̄s Ioh. iii. Oīs qui male agit odit lucē. ⁊ Mat. vii. Arbor mala fructus malos facit ⁊c̄. Pro cui⁹ declaratione dicit beat⁹ Tho. prima ſcḋe. q. xviii. arti. i. ꝙ de bono et malo in actionib⁹ opȝ loqui ſicut de bono ⁊ malo in rebus: eo ꝙ vnaqueq3 res talē opationē producat qualis eſt ipſa. In rebus autē vnūquodq3 tantū habet de bono: quātū hȝ de eſſe: bonū eñ et ens cōuertunt̃. Solus autē deus hȝ totā plenitudinē ſui eſſe ſm aliq̄d vnū ⁊ ſimplex. Unaqueq3 autē res alia habet plenitudinem eſſendi ſibi cōuenientē ſm diuerſa. Unde in aliq̄b⁹ cōtingit ꝙ quātū ad aliq̄d hn̄t eſſe: et tñ quātū ad plenitudinē eſſendi ſibi cōuenietē deficit eis aliq̄d. Sicut ad plenitudinē eſſe humani requirit̃ ꝙ ſit quoddā cōpoſitū ex aīa et corpe: hn̄s oēs potētias ⁊ inſtrumēta cognitionis ⁊ motus. Unde ſi aliq̄d horū deficiat alicui homini: deficit ei aliquid de plenitudine ſui eſſe. Quātū igit̃ hȝ de eſſe tātū hȝ de bonitate. Inquantū ꝟo ei aliq̄d deficit de plenitudine eſſendi: intantū deficit a bonitate et ḋr malum. Sicut hō cecus hȝ de bonitate ꝙ viuit: et malū ē ei ꝙ caret viſu. Si ꝟo nihil haberet de entitate vel bonitate: neq3 bonū neq3 malū dici poſſet. Sic igit̃ oīs actio inquantū hȝ aliq̄d de eſſe: intātum hȝ de bonitate. Inquantū ꝟo ei aliq̄d deficit de plenitudine eſſendi q̄ debet̃ actioni humane: intātū deficit a bonitate: et ſic ḋr mala: puta ſi deficiat ei vel determinata quātitas ſm rōnem: vel debitus locus: vel aliquid huiuſmodi. Et qḋ Dionyſius dicit ꝙ malū nō agit niſi in virtute boni. Uerū eſt ſed bonuȝ illud eſt deficiens. Si enim nihil eſſet ibi de bono: non eſſet ens neq3 agere poſſet. Si nō eſſet deficiēs nō eſſet malū. Un̄ ⁊ actio mala eſt quoddam bonū deficiens: qḋ ſm quid eſt bonū: ſimpliciter autem malū. Item adulteriū qḋ eſt quedā actio non ſolum importat cōmixtionē maris ⁊ femine: vnde q̄nq3 ſequitur generatio q̄ bonū eſt: ſed etiam talem actionem inquātū caret ordine rationis: et ſm hoc eſt mala actio.

Differūt bonitas nature ⁊ bonitas moris.

§. I. Actio humana habet

bonitatē vel maliciā ex obiecto. Un̄ Oſee. ix. ḋr de pecca-

Bõitas et maliciа actus attenditur ex obiecto.

toribus. Facti sunt abominabiles sicut ea que dilexerunt. Fit autẽ hõ abominabilis p̃ maliciã sue actiõis. Pro cui⁹ declaratiõe dicit be. Tho. vbi. s̃. arti. ii. q bonũ ꝛ malum actionis sicut et aliarũ rerũ: attendit ex plenitudine essendi vel defectu ipsi⁹. Primũ autẽ qd ad plenitudinẽ essendi pertinere videt: est id qd dat rei spẽm. Sicut autem res naturalis habet spẽm ex sua forma: ita actio habet speciẽ ex obiecto: sicut ꝛ motus ex termino. Et ideo sicut prima bonitas rei naturalis attẽdit ex sua forma que dat ei speciem: ita et prima bonitas actus moralis attendit ex obiecto cõuenienti. Vñ etiã a quibusdã appellat bonũ ex genere: puta vti re sua. Et sicut in rebus naturalib⁹ primum malũ est si res generata nõ cõsequit formã specifici puta si nõ generet homo sed aliqd loco hominis. Ita primum malũ in actionib⁹ moralib⁹ est qd est ex obiecto: sicut accipere aliena. Et dicit malũ ex genere: genere p specie accepto: eo modo loquẽdo quo dicimus gen⁹ humanũ humanam speciem. Vbi etiã sciendũ q obiectum actionis nõ

obiectuz actiõis ẽ materia circa quã

est materia ex qua: sed materia circa quã. et habet quodãmodo rationẽ forme inquantũ dat speciem. Item licz res exteriores circa quas sunt actiones humane in se sint bone: tamen inquantũ considerantur vt obiecta actionũ taliũ: cum non habent debitã pportionẽ ad hanc vel illã determinatã actionẽ: non habent rationẽ boni. Et q: similes habitus similes actus reddũt. vt dicit phs. in. ii. Ethicorum. Sicut habitus bonus ꝛ malus differunt specie vt pdigalitas ꝛ liberalitas. Ita et actus bonus ꝛ malus differunt specie. Quia em̃ differentie per se diuersificãt speciem: cum differẽtia boni ꝛ mali circa obiectũ considerata cõparet per se ad rationẽ. scz ſm q obiectũ est ei cõueniẽs vel non cõueniẽs. dicunt em̃ actus humani vel morales ſm q sunt a rõne. Ideo bonũ ꝛ malũ diuersificant speciẽ in actibus moralib⁹. Sicut etiam in naturalibus bonum qd est ſm naturam: et quod est ꝯ naturã. vt corpus viuuz et corpus mortuũ: diuersificant speciẽ nature. Ita in moralibus qd est ſm rationẽ vt bonum: et quod cõtra rationem vt malũ: diuersificant speciẽ moris ſm bea. Tho. vbi

Et circũstãtijs actio denominatur.

s̃. arti. v. Actio humana habet bonitatem vel maliciam ex circũstantia et aliquãdo specie. Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. vbi. s̃. arti. iii. q in rebus naturalib⁹ nõ inuenitur tota plenitudo que debet rei ex forma speciali q̃ dat speciẽ: sed multũ superaddit ex superuenientibus. sicut i hoie ex figura ꝛ colore ꝛ alijs hmõi: quoꝝ si aliquid desit ad decẽtem habitudinem: consequitur malum. Ita est etiam in actione. Nam plenitudo bonitatis non tota ꝯsistit in sua specie: sed aliquid addit ei ex his que adueniunt tanq̃ accidentia qdã: et hec sunt circũstãtie debite. Unde si aliquid desit quod pertineat ad circũstãtias debitas erit actio mala. Sunt autẽ circũstantie extra actionem: inquantum non sunt de essentia eius: tamen sunt in ipsa velut quedam accidentia eius: sicut accidentia que sunt in substãtijs naturalib⁹. Et sunt huiusmodi circũstãtie vt accidentia per se seu propria: et ideo considerantur in doctrina morum: sicut in vnaquaq; arte considerantur

Circũstãtia nõ solũ auget maliciaz sed interdũ mutat spẽm

accidentia propria. Et nota diligenter: q tunc circũstãtia non solum auget maliciam in actu malo: sed etiã mutat speciem illius actus: quando videlz consideratur illa circũstantia vt principalis conditio obiecti actionis: habens specialem repugnantiam: et vt cõtrariã ordini rationis: puta ratio considerat vel ordinat seu considerare potest et ordinare: etiã non facit hanc consideratonẽ vel ordinationem. non esse iniuriam faciendã loco sacro. Tollere ergo alienum de loco sacro addit speciale repugnãtiam ad ordinem rationis. Et sic circũstantia mutat speciem: vt dicit beatus Tho. vbi. s̃. arti. x. Et tunc non remanet in ratione circũstantie in genere moris: cum dat speciem actui: quia cõsideratur vt quedã conditio principalis obiecti: et quasi quedã specifica differentia: sed in genere nature illius actionis. Non est autem conueniens q vnus actus moralis sit in pluribus speciebus moris etiã disparatis. Cum autẽ circũstãtia nõ respicit ordinẽ rationis in bono vel malo per se: sed p̃supposita alia circũstantia a qua actus moralis habz speciem boni vel mali. sicut tollere aliquid in magna quãtitate vel parua: nõ respicit ordinẽ ratiõis in bono vel in malo: nisi presupposita alia condicione per quam actus habet maliciam: puta hoc qd est esse alienũ quod repugnat rationi. et ideo hoc nõ mutat speciẽ peccati: sed aggrauat.

§.II. Actio humana habz

Actio denoiatur ex fine.

bonitatẽ ꝛ maliciã precipue ex fine. Vñ Boeti⁹. Cuius finis bonus est et ipm bonũ: ꝛ cuius finis mal⁹ et ipsum qz malũ. Pro cui⁹ declaratiõe dicit. b. Tho. vbi. s̃. arti. iiii. q eadẽ dispositio rerũ in bonitate et in esse est. Sunt em̃ quedã quoꝝ esse ex alio nõ dependet. ꝛ in his sufficit cõsiderare eoꝝ esse absolute. Quedã xo sunt quoꝝ esse depẽdet ab alio: vnde opz q cõsiderent per cõparationem ad causam a qua dependent. sicut autem esse rei depẽdet ab agente et forma: ita et a fine depẽdet bonitas. Vñ in personis diuinis que non habẽt bonitatẽ depẽdentẽ ab alio: non consideratur aliqua ratio bonitatis ex fine. Actiões humane et alia quoꝝ bonitas dependet ab alio: hñt rationem bonitatis ex fine a quo depẽdent preter bonitatem absolutam que in eis existit. Sic igitur in actione humana quadruplex bonitas considerari põt. Vna scilz ſm genus prout. s. est actio: q: inquantũ hz de actione in entitate: intãtũ hz de bonitate. Alia xo bonitas est ſm spẽm q̃ accipit ſm obiectũ cõueniens. Tertia q̃ accipit ſm circũstãtias quasi accidẽtia quedã. Quarta ſm finez quasi ſm habitudinẽ ad causaz bonitatis. Et cũ Dionysi⁹ dicat. Nullus ad malum respiciens operat. Sciẽdũ q bonũ ad qd respiciens operat nõ est semp verũ bonũ: se[illegible] aliqñ apparens bonũ et nõ verũ: et tũc sequit actio mala. [illegible] nil etiã phibet i vna actiõe adesse vnã dictarũ bonitatũ et deesse aliam. Nõ est autẽ actio bona simplr nisi assint oẽs predicte bonitates. Item ſm. b. Tho. vbi. s̃. arti. vi. Ex fine diuersificatur etiã species act⁹ humani. Quod sic declarat. Actus dicunt humani inquantũ sunt volũtarij. In actu autẽ voluntario inuenitur duplex act⁹: scilz actus interior volũtatis et act⁹ exterior: ꝛ vterq; eoꝝ actuũ hz suũ obiectum. Finis autẽ pprie est obiectũ actus interioris volũtarij. Idẽ autẽ circa qd est actio exterior est obiectum ei⁹. Sicut ergo actus exterior accipit spẽm ex obiecto circa qd est: ita et actus interior accipit spẽm ex fine sicut ex pprio obiecto. Id autẽ qd est ex parte volũtatis se habet vt formale ad id qd est ex parte actus exterioris: q: volũtas vtitur mẽbris ad agendũ vt instrumẽtis. Neq; actus exteriores habent rationẽ moralitatis nisi inquantũ sunt voluntarij. Et ideo actus humani spẽs formaliter cõsiderat ſm finẽ. Materialiter autẽ ſm obiectũ exterioris actus. Vñ phus dicit in. v. Ethic. q qui furatur vt mechet. per se loquendo magis adulter est q̃ fur. Et sic cum actus habeat speciem ex obiecto: q: finis etiam habet rationem obiecti: et eo em̃ habet speciem.

§.III. Actionuz humana-

De actibus idifferẽtib⁹.

rum alique sunt indifferẽtes ſm speciem: sed nulla est indifferẽs ſm indiuiduũ. Et primũ ostẽdit Aug. i lib. de ser. dñi. in mõte: vbi dicit q q̃dã facta hoim sunt media q̃ possunt bono et malo aio fieri. de quib⁹ temerariũ est iudicare: et hec dicunt indifferentia. Qd sic declarat. b. Thom. s. ii. q. xviii. art. ix. Ois actus speciem hz ex obiecto. Et act⁹ humanus qui dicit moralis habet speciem ex obiecto relato ad principium actuum humanoꝝ qd est ratio. Vñ si obiectũ actus includit aliquid quod cõueniat ordini rationis: erit act⁹ bonus ſm suã speciẽ: vt dare elemosynam indigẽti. Si autẽ includat aliquid qd repugnet ordini rationis: erit act⁹ malus ſm suã speciẽ: sicut furari qd est tol

lere aliena. Cōtingit aūt ꝙ obiectū act⁹ non includit aliquid ptinēs ad ordinē rōnis: sicut leuare festucā de terra: ire ad cāpū ⁊ hmōi. ⁊ tales ſm suā spēm sunt idifferētes. Quāuis aūt omē obiectū vel finis circa que est actus: hꝫ aliquā maliciā vel bonitatē saltē naturalem: non tm̄ semꝑ importat bonitatē vel maliciā moralē que consideraꝛ per cōparationē ad rōnē. Item q̄uis malū sit priuatio boni: ⁊ habitus ⁊ ꝑuatio sint opposita imediata ſm pħm. non tm̄ ex hoc tolliꝛ quin possit esse aliq̄s actus indifferēs: q̄si mediū inter bonū ⁊ malū ſm spēm. Et rō est: quia duplex est priuatio. quedā q̄ consistit in ꝑuato esse: et q: hec nihil relinqt: sed totū aufert: vt cecitas totaliꝛ aufert visum: tenebre lucē: mors vitā. ideo inter hanc ꝑuationē ⁊ eius habitū oppositū nō potest esse aliqd mediū circa propriū susceptibile. Alia ꝑuatio est q̄ cōsistit in ꝑuari: sicut egritudo est priuatio sanitatis: nō ꝙ tota sanitas subtrahaꝛ: sꝫ est q̄si q̄dam ad totalem ablationē sanitatis via que fit ꝑ mortē. Et ideo cū talis priuatio aliq̄d reliquat: nō semꝑ est imediata cū opposito habitu. Et hoc modo maluꝫ est priuatio boni: q: nō totū bonū aufert: sꝫ aliq̄d relinquit: vn̄ potest esse aliq̄d mediū inter bonū ⁊ malū.

Scōꝫ in diuiduū nullus act⁹ est indifferēs.

Scōꝫ scꝫ ꝙ nullus actus ſm indiuiduū sit indifferēs: ꝓbaꝛ ex hoc qd̄ dicit xp̄s Mat. xij. Omne verbum ociosum qd̄ locuti fuerint hoies: reddēt rōnē de eo in die iudicij: quia scꝫ est malū. Et diciꝛ ociosum verbū ſm Gre. qd̄ vtilitate rectitudinis vel rōne iuste necessitatis caret. si aūt nō careret his nō esset ociosum nec malū. sed bonū. ⁊ idem de alijs actibus. Pro cui⁹ declaratione dicit. b. Tho. vbi. s. ꝙ contingit aliquē actū esse indifferētē ſm spēm: q̄ tm̄ erit bon⁹ vel malus in indiuiduo consideratus. Et hoc ideo q: act⁹ moralis nō solū habet bonitatē vel maliciā ex obiecto ex quo habet spēm. sed etiā ex circūstantijs que sunt q̄si q̄dā accidētia: sicut aliq̄d cōtingit indiuiduo hois ſm accidentia indiuiduātia: qd̄ nō cōtingit homini ſm rationeꝫ speciei. Et ideo oportet ꝙ q̄libet actus indiuidualis habeat aliquā circūstantiā per quā trahaꝛ ad bonū vel maluꝫ ad minus ex pte intētionis finis. Cuꝫ em̄ rōnis sit ordinare: actus a rōne deliberatiua ꝓcedēs si nō sit ad debitū finē ordinatus: ex hoc ipso repugnat rōni: ⁊ habet rōnē mali. Si ꝟo ordinecꝛ ad debitū fineꝫ: cōgruit cum ordine rōnis vnde habet rōnem boni: necesse est autē ꝙ actus ordineꝛ vel non ordineꝛ ad debitum fineꝫ. Unde necesse est oēm actum hois a rōne deliberatiua procedentē in indiuiduo consideratū esse bonum vel malū. Si aūt non procedit a ratione deliberata: sed ex quadā imaginatione: sicut cum quis fricatur barba: vel mouet manum vel pedem: talis actus non est proprie moralis vel humanus: cum hoc habeat actus a ratione. ⁊ sic erit indifferens quasi extra genus actuum moraliū existens. Qd̄ autē dicit pħs in. iiij. Ethic. de placidis. i. adulatoribus ⁊ prodigis ꝙ non sunt mali: non est contra dicta: quia pħs ibi vocat malos proprie eos qui sunt proximis nociui. Sed theologus dicit actum omnē malū qui repugnat recte rōni: siue noceat proximo siue sibi soli. ⁊ sic prodigi ⁊ placidi ⁊ hmōi sunt mali.

mali homines sunt ſm philosophiā et ſm theologiam.

Sed ⁊ qui agit aliquid querens sustentationē vel quietē corporis sui: vt comedendo: dormiēdo ⁊ hmōi. Si ipsum corpus suū ordinat ad bonū virtutis: ⁊ ille actus ꝑtinebit ad virtutem: ⁊ ecōtra si malus. Item nota ꝙ actus vnus in genere nature potest esse bonus ⁊ malus in genere moris: puta ambulatio ad ecclesiam vnam: in principio potest esse bona vt si fiat ꝓpter deum: ⁊ in processu mala: vt si mutetur intētio ⁊ fiat ꝓpter inanē gloriam vel lasciuiā: ⁊ tūc sunt diuersi actus in genere moris bonus et malus propter mutationē intētionis: licꝫ vnus sit in gn̄e nature sed vnus ⁊ idē actus in genere moris est impossibile ꝙ sit bonus ⁊ malus cū sint contraria. Tho. j. ij. q. xx.

§. IIII. Bonitas voluntatis humane in actib⁹ suis.

Primo depēdet ex obiecto. i. ex bono quod vult. Secundo ex rōne volentis. Tertio ex lege eterna. Quarto ex hoc ꝙ cōformatur volūtati diuine.

Bōitas actuū humanorū ē ex obiecto.

Primū sic probaꝛ. dicit pħs in. v. ethicorum: ꝙ iusticia est ſm quā aliqui volunt iusta. Et eadē ratione virtus est ſm quā aliqui volūt bona. Sed bona volūtas est que est ſm virtutē. Unde sequiꝛ ꝙ bonitas voluntatis ex hoc est ꝙ aliquis vult bonū: nō quodcūqꝫ sed cōueniēs ad appetendū ſm rōnē. Nā ⁊ malus vult bonū: nō quidē veruꝫ sꝫ apparēs. Sub hoc etiā ꝙ quis velit bonū includiꝛ obſuatio debitarū circūstantiarū. Nā si quis vult bonū quādo nō debet vel vbi non debet: nō vult vere bonū. Includitur etiam intētio debiti finis. Nā cū volumus aliq̄d ꝓpter intentionē alicuius finis: ordo ad illū finem accipiꝛ vt q̄dā ratio bonitatis in obiecto. idest in ip̄o volito. Ut cū quis vult ieiunare ꝓpter deū: ip̄m ieiuniū habet rationē boni: ex hoc ip̄o ꝙ fit propter deum.

Bōitas actuū est ex rōne.

Secundo dependet humane voluntatis bonitas ex rōne: ex eo videlꝫ ꝙ obiectū voluntatis ꝓponiꝛ ei ꝑ rationē. Ad bonū intellectum est bonum voluntatis ꝓportionatū ei. Bonū sensibile vel imaginatū non est ꝓportionatū ei: sed appetitui sensitiuo: q: voluntas potest tendere in bonū vniuersale: qd̄ rō apprehendit. Appetitus aūt sensitiuus non tendit nisi in bonū particulare: qd̄ apphēdit vis sensitiua.

Bōitas actuū est ex lege diuina.

Tertio depēdet bonitas volūtatis ex lege eterna: cū est ſm eam. sicut peccatū qd̄ est ꝯ bonitatē: diciꝛ esse actio ꝯ legē eternā ſm diffinitionē Aug. In causis em̄ ordinatis effectus plus dependet a ꝑma cā q̄ a scōa: cum scōa non agat nisi virtute prime. Qd̄ autē actio hūana sit regula voluntatis humane: et qua bonitas eius mēsuraꝛ. hoc hꝫ a lege eterna que est rō diuina. Un̄ in ps. Signatū est sup nos lumē vultus tui dn̄e. i. lumē rōnis qd̄ in nobis est: qd̄ nobis pōt ostēdere bona ⁊ regulare volūtatē nr̄am: inquātū est lumē vultus tui. idest a vultu tuo: seu lege eterna tua deriuatum. ps. iiij. Magis ergo dependet bonitas volūtatis a lege eterna q̄ a rōne humana. Et vbi deficit ratio hūana: opꝫ recurrere ad rōneꝫ eternā. Que lex eterna lꝫ nobis sit ignota ſm ꝙ est in mēte diuina: innotescit tm̄ nob ꝑ rōnem naturalē q ab ea deriuaꝛ vt ꝓpria imago: vel ꝑ aliquā reuelationē supadditā.

Bōitas actuū est ex cōformitate ad volūtatē diuinam.

Quarto depēdet ex conformitate ad volūtatē diuinā. Un̄ sup illud Math. xxvj. Nō sicut ego volo sꝫ sicut tu: dicit glo. Hoc dicit q: rectū vult esse hominē: ⁊ ad deum dirigi ſm Augustinum. Rectitudo autem voluntatis est bonitas eius. Et sic patet ꝙ depēdet bonitas voluntatis ex conformitate diuine voluntatis. Cum em̄ bonitas voluntatis dependeat ex intentione finis: finis autem vltimus volūtatis humane sit deus qui est summum bonum. sequitur ꝙ requiratur ad bonitatem voluntatis humane ꝙ ordinetur ad summum bonuꝫ quod est deus: Et sic oportet ꝙ cōformet se cuꝫ diuina voluntate: formaliter quidem non materialiter: idest in cōmuni nō particulari. Uolitū em̄ diuinū. i. qd̄ vult deus ſm ratione cōmunem: quale sit scire possumus. Scimus em̄ ꝙ quicq̄d vult deus vult sub rōne boni: ⁊ ideo quicūqꝫ vult aliquid sub rōne boni: habet volūtatē cōformē volūtati diuine quantum ad rōnē voliti. Sed in ꝑticulari nescim⁹ q̄d de⁹ velit. ⁊ quātū ad hoc nō tenemur cōformare voluntatē nostrā voluntati diuine. In statu autē glorie oēs videbūt in singulis que vult: ⁊ ideo nō solū formaliter sed etiam materialiter ꝯformāt voluntatē suā voluntati diuine. Ecōtra malicia volūtatis humane ꝓcedit ex obiecto: q̄n nō vult veruꝫ bonū: ⁊ ex defectu rōnis. Et q: est ꝯtra legē eternā illud volitū: nec cōforme voluntati diuine. Hec Tho. prima scōe. q. xix. arti. ix.

§. V. De bonitate et malicia actuū exteriorū.

Bōitas ⁊ malicia ꝑpri⁹ est in actu interiori.

Bonitas ⁊ malicia ꝑprius reperiꝛ in actu interiori voluntatis q̄ in actu exteriori. Qd̄ ꝓbaꝛ ex hoc qd̄ dicit Aug. ꝙ volūtas est qua peccaꝛ et recte viuiꝛ. Et sic pct̄m vel op⁹ bonū ꝑprius reꝑitur in volūtate. Ue

rum est tñ q̄ si cōsiderek bonitas act⁹ exterio:is fm q̄ est
in app:ehēsione ⁊ o:dinatione rōnis: p:io: est q̄ bonitas
actus volūtatis. Actus eñ exterio: est obiectū volūtatis
inquātū ꝓponik volūtati a rōne vt quoddā bonū apphē
sum ⁊ o:dinatū p rōnē: ⁊ sic est p:i⁹ q̄ bonū actus volūta
tis. Sed si ꝯsiderek fm q̄ est in execucione operis: sequik
bonitatē volūtatis q̄ est p:incipiū eius. Est eñ effect⁹ vo
lūtatis ⁊ sequik ip̄am. Finis eñ est p:io: in intentione et
posterio: in execucione. Item sciendū q̄ tota malicia vel
bonitas actus exterio:is nō depēdet ex volūtate. Nā du
plex bonitas vel malicia pōt considerari in actu exterio:i.
Una fm debitā materiā ⁊ circūstantias. Alia fm o:dinez
ad finē. Et illa quidē q̄ est fm o:dinez ad finē: tota depen
det a voluntate. Illa autē q̄ est ex debita materia ⁊ circū
stātijs depēdet ex rōne: ⁊ ex hac dependet bonitas volun
tatis fm q̄ in ip̄am ferk. Et aūt considerādū q̄ ad hoc q̄
aliq̄d sit malū sufficit vn⁹ defect⁹. ad hoc aūt vt aliq̄d sit
simplr bonū: nō sufficit vnū singulare: sȝ requirik integri
tas volūtatis. Si g volūtas est bona: ⁊ ex ꝓp:io obiecto ⁊
ex fine: ꝯsequēs est actū exterio:ē inde sequentē esse bonū
si autē deficit alterū eo:ū: erit actus malus. Vñ igik dicik
Matth. vij. Arbo: bona non pōt fruct⁹ malos facere. vbi
arbo: bona significat bonā volūtatē intelligendū est vo
luntatē esse bonā ex actu volito bono ⁊ fine debito. Pec
cat eñ q̄s ⁊ qñ vult malū actū ⁊ etiā qñ vult malum finē
Et qñ actus exterio: dicik bon⁹ vel mal⁹ solū ex o:dine ad
finē: tūc est oino eadē bonitas vel malicia actus volūtat:
q̄ per se respicit finem: ⁊ actus exterio:is q̄ respicit finem
mediāte actu volūtatis. Vñ aūt actus exterio: habet bo
nitatē vel maliciā fm se. i. fm materiā in circūstātias: tūc
bonitas actus exterio:is est vna: ⁊ bonitas volūtatis q̄ ē
ex fine est alia: ita tñ q̄ bonitas finis ex voluntate redun
dat in actū exterio:ē: ⁊ bonitas materie ⁊ circūstantiaruȝ
redundat actuum voluntatis. Quāuis eñ actus interio:
⁊ exterio: sint diuersi in genere nature: tñ ex eis sic diuer
sis construik vnū in genere mo:is. Tho. j. ij. q. xx. Quo
modo actus exterio: addit ad bonitatem vel maliciā act⁹
interio:is vel non. Sciendum igitur q̄ bonitas vel mali
cia actus exterio:is potest cōsiderari duplr. vicȝ ex fine in
tento: ⁊ ex materia ⁊ circūstātijs. Et quantū ad p:imū. i.
ex volūtate finis: tunc actus exterio: nihil addit ad boni
tatem vel maliciam nisi contingat ip̄sam voluntatem fie
ri: vel melio:ē in bonis vel peio:em in malis per ip̄m actū
exterio:em: q̄ soluȝ per interio:em. qd̄ potest contingere
tripliciter. P:imo modo fm numerū. puta cum quis vult
aliq̄d facere bono fine vel malo: ⁊ tūc id nō facit. postmo
dū autem vult ⁊ facit. ⁊ sic ibi duplicak actus voluntatis
vnde ibi duplex bonū est vl̄ duplex malū. Secūdo modo
quātū ad execucionē: puta cū quis vult aliquid facere bo
no fine vel malo: ⁊ ꝓpter aliquod impedimentū desistat.
Alius aūt ꝯtinuat motū volūtatis quousq̄ ꝑficiat opus
manifestū est q̄ hmōi volūtas est diuturnio: in bono vel
in malo: ⁊ sic melio: vel peio:. Tertio modo fm intentio
nē. Sunt eñ quidā actus exterio:es qui inquātū sunt de
lectabiles vel penosi nati sunt intendere volūtatē vel re
mittere. Cōstat eñ q̄ quāto volūtas intensius tendit in
malū vel bonū: tanto est peio: vel melio:. Quantuȝ ad
secundū idest loquēdo de ip̄o actu exterio:i fm materiā ⁊
circumstantias: sic cōparatur ad voluntatem vt termin⁹
⁊ finis. Et hoc modo addit ad bonitatem vel maliciā vo
lūtatis: quia ois inclinatio vel motus ꝑficitur in eo q̄ cō
sequitur finē vel attingit terminū. Vñ nō est ꝑfecta volū
tas nisi sit talis q̄ data oppo:tunitate operek. Si vo possi
bilitas desit volūtate existēte ꝑfecta vt operek si posset: defe
ctus ꝑfectiōis q̄ est ex actu exterio:i est simplr inuolūtari
um. Inuolūtariū aūt sicut nō merek p:emiū vel penam
in operando bonū aut malū: ita aliquid non tollit de pe
na vel p̄mio: si homo inuolūtarie simpliciter deficiat ad fa
ciendū bonum vel malū. Hec b. Tho. j. ij. q. xx. Euentus

tota malicia actuum exterio:ū vnde est.

De bonitate act⁹ exterio:is.

aūt sequens ex actu exterio:i aliqñ addit ad bonitatē vel
maliciā: aliqñ nō addit. Nam si euentus est p̄cogitat⁹ ma
nifestum est q̄ addit ad bonitateȝ vel maliciam. Si quis
eñ cogitans q̄ ex ope suo multa mala pñt sequi: ⁊ tamen
non desistit: vtiq̄ grauius peccat: ⁊ sic in bonis actib⁹ ma
gis merek. Si aūt nō sit p̄cogitatus talis euētus: tunc di
stinguendū: q: si p se ⁊ vt in pluribus seq̄tur talis euent⁹
ex tali actu: sic euētus hmōi addit ad bonitatem vel mali
ciā actus. Manifestū est eñ actum esse melio:ē ex suo ge
nere: ex quo pñt sequi plura bona: ⁊ peio:eȝ ex quo pñt ex
seq̄ui plura mala. Si vo p accidens et vtin paucio:ibus:
tūc euentus non addit ad maliciam vel bonitatem act⁹.
Nō eñ datur iudiciū de re aliqua fm id qd̄ est p accidēs:
sed solum fm id qd̄ est per se.

§. VI. Actio humana dici

tur bona vel mala: recta vel peccm̄: laudabilis vel culpabi
lis: merito:ia vel demerito:ia fm diuersos respect⁹: ⁊ bo
nū ⁊ malū in plus se habent q̄ rectuȝ ⁊ peccm̄. Quelibet
eñ p̄uatio boni in quocūq̄ existat hȝ rōnem mali. Actio
humana intantū d: bona inquantū hȝ de entitate. Sicut
q̄s aget fm materiā cōuenientē rōni: ⁊ debitas circūstan
tias ⁊ ad bonū fineȝ: erit actio bona simpliciter in genere
mo:is: q: habet totā plenitudineȝ entitatis actionis mo
ralis. Si aliq̄d ho:ū deficiat erit mala in genere mo:is. re
manebit tñ bona i gñe nature: q: ois actio inquātū actio
est bona. Sed ⁊ si quis ambulet claudicando: poterit di
ci actio illa mala in gñe nature: q: deficit a ꝑfectione am
bulationis. Sed q: rectū d: cuius mediū nō discrepat ab
extremis: dicitur actio humana recta qñ ip̄sa actio que est
quasi mediū nō exit ab extremis: videlicet ab o:dine p̄nci
pij actiui an finē debitū. In his eñ que ag[illegible] p volunta
tem regula ꝓxima est rō humana: regula sup[illegible] est lex
eterna. Vñ ergo actus human⁹ ꝓcedit ab hac du[illegible]
gula: vt a p̄ncipio intendit in finē: tunc est rectus. Quan
do aūt ab hac rectitudine obliquak dicitur esse peccm̄. ⁊ sic
peccm̄ ꝓp:ie ꝯsistit in actu q̄ agik ꝓpter finem aliquē: cum
nō hȝ debitū o:dinē ad illū finē. Sicut aūt malū in plus
se hȝ q̄ peccm̄: ita peccm̄ in plus q̄ culpa. Et hoc eñ dicitur
actus culpabilis vel laudabilis: et hoc q̄ imputak agēti.
Nihil est eñ aliud laudari vel culpari q̄ imputare alicui
maliciā vel bonitatē sui actus. Tunc autē actus imputak
agenti qñ est in ptāte ip̄sius: ita q̄ habet dñium sui actus
Hoc auteȝ est in oībus actibus voluntarijs. Unde seq̄tik
q̄ bonū ⁊ malū solum in actibus voluntarijs cōstituit rō
nem laudis ⁊ culpe: in quibus idē est malum peccatum ⁊
culpa. Merito:ia aūt dicik actio vel demerito:ia: per re
spectum ad retributionem: que fit fm iusticiam. Retribu
tio aūt fit alicui fm iusticiam: ex eo q̄ agit in ꝑfectum vel
nocumētum alterius. Unusquisq̄ auteȝ in aliqua societa
te viuens: est quodāmodo pars ⁊ memb:um totius socie
tatis. Quicunq̄ ergo aliquid agit in bonum vel malum
alicuius de societate existentis: hoc redundat in totam so
cietatem: sicut quid ledit manum: per consequēs ledit co:
pus totum cuius est manus. Quando ergo q̄s agit in bo
nū vel malum alicuius de societate aliqua: debek ei retri
butio p:emij vel pene. P:imo ab illa ꝑsona quā iuuit vel
lesit: deinde a toto collegio. si aūt agit in bonū vel maluȝ
totius collegij debetur ei retributio: p̄mo a toto collegio
p̄mij vel pene: exinde a singulis de collegio. Et cū agit in
bonum vel malū ꝓp:iū: etiam debek p:emiū vel pena: q:
ip̄e etiā pars est collegij: ⁊ sic iuuit vl̄ nocuit. Habet ergo
actus human⁹ rōnem culpe vel laudis: fm q̄ est in ptāte
nostra. Rectitudinis aūt vel peccati fm o:dinem ad finē
Meriti vel demeriti fm retributionem iusticie. Et quia
actus hominis habet rationem meriti vel demeriti fm q̄
o:dinak ad alterū: vel rōne cōitatis seu cōis. Utroq̄ aūt
mō act⁹ nostri boni vel mali hñt rōnem meriti vel deme
riti apud deum. Ratiōe quidē ip̄sius dei inquantuȝ est vl

bonitas est ex diuersis.

Actio est merito:ia.

timus finis hoīs. Est autē debitū vt ad finem vltimū oēs act⁹ referant. Un̄ qui facit actū malū nō referibilē in deū: nō seruat honorē dei q̄ ei vt vltimo fini debet. Ex pte ēo toti⁹ cōitatis vniuersi: q: in q̄libet cōitate ille q̄ regit cōitatē precipue h₃ curā boni cōis: vñ ad deū pertinet retribuere p cis que bene vel male fiunt in cōitate. Est autem deus gubernator: ⁊ rector toti⁹ vniuersi ⁊ specialiter creaturarū rōnabiliū. Et sic ptz q actus humani hñt rationez meriti vel demeriti p cōparationē ad deuz: alioquin seq̄retur q de⁹ non haberet curā de actib⁹ humanis. Un̄ Eccl's vlti. Oia que fiunt adducet dñs in iudiciū: siue bonū siue malū. Thom. j. ij. q. xxj.

De meri to apud deum. De merito apud deū qd̄ procedit ex volūtate p̄suppofita tñ pri⁹ grā. Nota fm Durand. ordinis minoꝝ in summa sua. q omne pctm̄ cōsistit in volūtate sicut effect⁹ in causa: q: volūtas est causa oīs pcti. Un̄ Aug. Usqueadeo pctm̄ volūtariū malū est: vt nullo modo pctm̄ sit si non sit volūtariū. xv. q. j. c. j. Idē testatur Amb. ca. q. c. non est. Ita meritū omne a volūtate pcedit quātū est ex parte nr̄a. Unde de peni. di. j. si cui. Volūtas remuneraẗ non opus. i. reddit opus meritoriū ⁊ remunerabile. nihil em̄ pōt esse meritoriū: nisi illud qd̄ fit propter deū actualiter vel habitualiter. nō eñ req̄rit semp actualis relatio in deū: sed sufficit habitualis cum aliq̄ actuali. Nā qñ voluntas fertur sup vnā actionē: tunc sufficit intētio actualis in principio opis: vt qui vult peregrinari pro deo sufficiat q in primo exitu habeat actualez intētionem. Qñ autē volūtas fertur sup plures actiones se cōsequentes: vt q̄ pponit oī die dare cētum elemosynas: sic sufficit

religiosi quō merentur. actualis intētio in prima actiōe. Un̄ religiosi qui ex charitate vouerūt regulā merenẗ in omni ope qd̄ spectat ad regulā rōe primē [illegible] is: nisi forte cōtraria intētio superueniret. In alijs a[illegible] [illegible] e n [illegible] pectant ad regulaz: non sufficit illa intent[illegible] [illegible] p[illegible] tu regule: sed req̄ritur actualis.

II. De modis varijs merendi.

Nota fm Durand. ordinis minoꝝ in summa. q dupliciter d̄r aliq̄d meritoriū. Uno mō rōne opis: puta qñ opus de se est ordinabile ad finē vltimuz: vt op⁹ qd̄ est de gñe bonoꝝ sicut elemosyna: ieiuniū: orō et hmōi. Secūdo modo d̄r meritoriū aliq̄d rōne operātis: qñ. s. op⁹ de se est ordinabile ad finē creatū: cū tñ charitate operantis

j. Cor. x. ordinaẗ ad vltimū finē: et sic opa indifferētia pñt esse meritoria. Un̄ aplūs. Siue māducatis siue bibitis siue aliq̄d aliud facitis: oia in gloriā dei facite. Quantū ad primū modū: q meritū consistit aut in agēdo: aut in omittendo seu vitādo: aut in patiēdo. Si in agēdo tunc dupliciter. q: aut actio est interior: aut exterior. Si interior sic precipue

Actione interiori meretur aliq̄s septez modis. cōtingit mereri septē modis. Primo ex cōsideratiōe ppetrati criminis: dū illud detestaẗ dolendo. tūc em̄ non solū purgaẗ pctm̄: sed etiā meretur dum hoc agit in statu grē. iuxta illud ps̄. Scd̄m multitudinē doloꝝ meoꝝ: sal₃ de peccatis in corde meo cōsolatiōes tue. s. meritoꝝ letificauerūt aiam meā. Scd̄o ex cōsideratiōe p merito penalitatis dū per eā roboraẗ ad satisfactionē. Iuxta illud Ps̄. Qm̄ ego in flagella parat⁹ sum: ⁊ do. me⁹ in consp. meo semp. Et p quia. Tertio ex cōsideratiōe pprie fragilitaps. xxxvij tis: dū p eā humiliaẗ ps̄. Humiliat⁹ sum vsquequaq₃ dñe viuifica me. Quarto ex cōsideratiōe p̄sentis calamitatis:

ps. cxviij dū₃ p̄sentia aspernaẗ. Hierem. iiij. Aspexi terrā et ecce vacua erat sc₃ veris bonis ⁊ quasi nihil. Quinto ex cōsideratione diuine libertatis: dū per eam ad amorē dei inflāmatur. Rom̄. viij. Proprio filio suo nō pepercit: sed p nobis oībus tradidit illū: quō nō etiā cū illo oia nobis donaps. cij. uit. ps̄. Benedic aia mea dño: et oia que intra me sunt ⁊c. Qui ppiciatur oībus iniq̄tatib⁹ tuis qui replet in bonis desideriū tuū ⁊c. Sexto ex cōsideratione aliene aduersitatis: dum p eam cōpassionis iaculo vulneraẗ. ij. Cor. xj. Quis infirmaẗ et ego non infirmor: quis scādalizatur et ego non vror. Septimo ex cōsideratione aliene pspe-ritatis: dū profectui pximi congratulaẗ. ij. Job. j. Gauisus sum valde: qm̄ inueni de filijs tuis ambulātes in veritate. Idē in. iij. cañ. Maiorē hoꝝ nō habeo gratiā: q̄ vt audiā filios meos i veritate ābulare. Ro. xij. Gaudete cū gaudētibus. Si autē est actio exterior q̄ cōsistit in carnis maceratiōe. s. ieiunijs: vigilijs: disciplinis: cilicijs: peregrinationib⁹ ⁊ hmōi. In elemosynarū largitiōe spūaliū et corpaliū q̄ sunt septēplices. ⁊ orōne vocali siue priuata siue solēni. vt in horis canonicis. sic aliqd̄ horum agēdo in statu grē et debito mō meretur. j. Tim̄. iiij. Pietas ad oia vtilis est pmissionē hñs vite q̄ nūc est et future. Job. xij. quoad macerationē corpis. Si mortuū fuerit granū frumēti multū fructū affert. i. meriti. ps̄. Oratio mea in sinu meo conuer-teẗ. in mente sc₃ quoad meritū. Si vo meritū consistit in

Psalm⁹ xxxiiij. dimittēdo: seu uitādo. s. pctm̄: tūc aut cā vel actio subest: puta cū quis impugnaẗ de tētatione alicuius pcti: et tunc resistēdo mereẗ premiū. Jaco. j. Beat⁹ vir qui suffert tētationē: qm̄ cū pbatus fuerit accipiet coronā vite. j. Cor. x. Non patietur vos tentari supra id qd̄ potestis: sed faciet cū tētatione pueńtū ⁊c. Aut q̄s nō impugnaẗ tentatione ⁊ sic nō mereẗ premiū: sed vitat suppliciū. Si autē consistit in patiēdo. Aut est passio naturalis: sic homo nō meretur per talem passionē nisi occasionaliter. vt grauitas mētis quā hñt melācolici. Aut passio nō est naturalis. et h̄ aut est oīno voluntaria: vt q: assumpta a se: aut imposita ab alio. ⁊ vtroq₃ modo meritoria: sed magi primo modo. Aut omnino inuolūtaria: ⁊ sic nihil mereẗ per talia. Aut partim volūtaria: et sic est meritoria. non solum cū eligit ipsam passionē: sed etiā cū tolerat. plus tñ de primo modo mereẗ. Aplūs. Si sustinebim⁹ et conregnabimus. ij. Ti. ij.

De exercitio volūtatis et quomodo cor sit exercendum. Cap. xiij.

De exercitio voluntatis.

Ubi notādū q volūtas humana frequēter in scriptura d̄r cor. vt illō Deut. vj. ⁊ Matt. xxj. Diliges dñz deū tuū ex toto corde tuo. i. ex tota volūtate. fm cōem expositionē. Ratio hui⁹ esse pōt: q: sicut cor est

voluntas freq̄nter d̄r cor. principali⁹ oībus mēbris corpis: ita volūtas est principalior inter potētias aīe: fm Tho. vt ptz. s. Et sicut ex dispositione cordis bona vel mala pcedit vita vel mors principaliẗ. sic ex dispositiōe volūtatis bona vel mala pcedit vita per gratiā aīe: vel mors per pctm̄. Sub noīe igiẗ cordis h̄ tractatur de exercitio volūtatis. Et circa hoc tria videam⁹.

Primo a deitate opz cor perfectionari vt in grā viuat.

Secūdo ab humanitate debet cor exercitari vt in gratia proficiat.

Tertio ab iniquitate h₃ cor mortificari: vt in gehenna non permaneat.

§. I. Quantum ad primuz

dicit saluator. Hoc fac ⁊ viues. s. in vita eterna. Luc. x. sal₃ vt diligas ex toto corde. i. pfecto. Sed vt d̄r in Cantic. Dei pfecta sunt opa nō hoīs. Deut. xxxij. Ipse em̄ deus est qui opaẗ in nobis velle ⁊ pficere. ait aplūs ad Phil. ij. Septez autē modis deus operaẗ in corde nr̄o. i. in volūtate vt ducat eam ad pfectionē. Primo intuendo ipm cor. vt ducat ad mali detestationē. j. Reg. xvj. Homo videt que parent

De⁹ operaẗ i corde nr̄o septem modis. sc₃ exterius. De⁹ autē intueẗ cor. Intueẗ autē cor cognoscendo oēs cogitationes. i. affectiones hoīm. propter qd̄ deberent hoīes multū erubescere de malis desiderijs etsi occultis: cū ante hoīes pbos erubescat q̄s et caueat peccare. Intueẗ etiā cor deus: cū videl₃ facit hoīem intueri ⁊ cognoscere ac detestari pctm̄ suū. In cui⁹ figurā domin⁹ Jesus respiciēs petrū qui stabat añ ignē cū iudeis ⁊ cum negauerat cognoscere fecit ⁊ flere pctm̄ suū. Scd̄o aperiēdo ipm cor ad gratie susceptionē ⁊ obeditionē. Unde. ij. Mach. j. d̄r. Adaperiat dñs cor vestrum in lege sua et in preceptis suis. Et paulo ante quasi declarās qd̄ ante pre-

misit. det vobis coꝛ oibus vt colatis eũ et faciatis eius vo
lũtatẽ. Opoꝛtet tñ pulsare oꝛonib⁹: ⁊ aliis opibus q̃ sunt
Luc. xi. de gñe bonoꝝ. Pulsate ⁊ aperiet̃ vobis inq̃t dñs iesus. s.
coꝛ vestrũ ad gratiã recipiẽdã. Sicut enĩ artifex nõ intro
ducit foꝛmã nisi disposita materia ad eam recipiẽdã. Sic
iij. Reg. nec deus gratiã. Vñ in figurã clausuz celũ oꝛonib⁹. Helie
xvij. et apertũ est. Sic celũ coꝛdis clausum p̱ petm̃: aperit̃ et aq̃s
xviij. gr̃e replet̃ ad effundẽdũ aliis: vt p3 in Mattheo ⁊ Pau
lo et multis aliis. Tertio opat̃ de⁹ circa coꝛ ip̃m tangen
do ad feruentẽ imitationẽ. In cui⁹ figurã legit̃. i. Reg. x.
Abijt cũ saul pars exercit⁹ quoꝝ de⁹ tetigerat coꝛda. Sic
illi quoꝝ coꝛda de⁹ tangit per feruoꝛẽ tãq̃ boni ⁊ fideles
xp̃i milites xp̃m sequunt̃ regẽ populi sui imo vniuersi: licz
q̃dam eũ despiciant. Imitat̃ autẽ fugiẽdo ⁊ hoꝛrẽdo ho
noꝛes diuitias ⁊ delectabilia mũdi. Vñ Cant. v. dicit aia
de spõso. s. xp̃o. Venter meus cõtremuit ad ꝯtactũ ei⁹. Ven
ter q̃ est caro tenera ⁊ mollis ꝯtinens fimũ: significat sen
sualitatẽ que tota mollis est ad mundana ⁊ delectabilia
ꝯtinẽs fimũ ꝯcupiscẽtie. Et hec cõtremuit ad ꝯtactũ xp̃i p̱
feruoꝛẽ hoꝛrẽdo et restringẽdo talia q̃ xp̃s renuit: tremuit
etiã mirãdo q̃ p̱ nobis fecit: et quãtã pertulit dura. Quar
Ps. xvi. to opatur circa coꝛ visitãdo ad emũdationẽ. ps. Pꝛobasti
coꝛ meũ ⁊ visitasti nocte: scz tribulationis. Igne me exami
nasti temptationis. Et ecce effect⁹ vtilis in eo qd̕ sequitur.
Non est inuẽta in me iniq̃tas: q: scz purgata est per hm̃oi
visitationẽ: sicut igne purgat̃ aurũ et argentum a scoriis.
Et sicut p̃latus ⁊ medic⁹ in visitãdo subditos ⁊ infirmos:
per coꝛrectiones ⁊ medelas amaras purgãt. ille aĩas. iste
coꝛpa. si tñ permittũt se tractari. ita de⁹ piissimus visitãdo
p̱ tribulationes ⁊ tẽtatiões ⁊ hm̃oi. Quinto opat̃ mol
liendo ad deuotionẽ. Iob. xxiij. De⁹ emolliuit coꝛ meum.
Impoꝛtat autẽ deuotio s̕m be. Tho. ij. ij. quandã pꝛõpti
tudinẽ volũtatis ad ea que ptinẽt ad dei cultũ et honoꝛẽ
vt ad adoꝛandũ: deũ laudandũ: meditandũ: ⁊ hm̃oi: ⁊ ex
Psalm⁹ his pꝛoficit aia in dilectione. Iuxta illud Ps. Concaluit
xxxviij. coꝛ meũ intra me ⁊ in meditatione mea exardescet ignis:
scz dilectionis adextra se manifestando p̱ bona et deuota
Ooꝛo bꝛe opa. Et aplus ad Ephes. v. Loquentes vobisĩetipsis in
uis cum psalmis hymnis cãticis spũalib⁹ cantãtes ⁊ psallẽtes in
puritate coꝛdibus v̄ris dño. Nam vt dicit Hierõ. Non verbis tñ:
coꝛdis ẽ sed coꝛde oꝛãdus est de⁹. Et melioꝛ est quinq̃ psalmoꝝ
mlto vti decãtatio cũ coꝛdis puritate ac serenitate ac spũali hilari
lioꝛ q̃ sit tate: q̃ toti⁹ psalterij modulatio cũ anxietate coꝛdis atq̃
lõga abs tristicia. de ꝯse. di. v. nõ medioctiter. ⁊ hoc ptinet ad deuo
q̃ illa pu tionẽ verã q̃ est a deo. Vñ Amb. dicit q̃ facit deuotos q̃s
ritate. vult. Sexto opat̃ loquẽdo p̱ illustratiõis ꝯsolationẽ.
Ose. ij. Ducã eã scz aiam in solitudinẽ. s. separando eam a
tumultu hoim passionũ ⁊ affectionũ. et loquar ad coꝛ ei⁹
ostẽdendo. s. volũtati q̃ bonus ⁊ suauis sit de⁹. Bonum
enĩ app̃hensum p̱ intellectũ mouet volũtatẽ: et quãto ma
gis ostẽdit̃ bonũ tanto volũtas magis amat ⁊ gratulat̃.
Ps. iiij. ps. Signatũ est sup̱ nos lumẽ vult⁹ tui dñe: dedisti leticiã
in coꝛde meo. i. cognitio volũtatis tue ⁊ mãdatoꝝ tuoꝝ:
p̱ legem naturalẽ inserta est et cognitio bonitatis tue: ⁊ ex
hoc sequit̃ q̃ dedisti leticiã in coꝛde meo: q̃ leticia ⁊ dele
ctatio volũtatis excedit om̃e gaudiũ mũdi. Septimo ⁊
vltimo operat̃ deus circa coꝛ. i. volũtatẽ: trahẽdo ⁊ vniẽ
do sibi totaliter. Iob. xxxiiij. Si direxerit ad eũ. s. deus coꝛ
suũ spm̃ illius et flatũ ad se trahet: ipse. s. deus. i. volũtatẽ
i. coꝛ. vi. suã et petitionẽ suã in oꝛone: vt scilz creatura nõ appetat
nisi deũ. Qui enĩ adheret deo p̱ dilectionẽ perfectã vnus
spũs est cũ eo. Habet enĩ amoꝛ vim vnitiuã et trãsfoꝛma
tiuã. Vñ ⁊ de pꝛimis xp̃icolis. d̕: Act. iiij. Quod multitu
dinis credentiũ erat coꝛ vnum et aia vna in dño. vt scz qd̕
vult vnus velit ⁊ alter s̕m deũ. Sic et qui puro coꝛde deũ
diligit nõ aliud vult nisi dei volũtatẽ et dei beneplacitum in
oibus impleri. Et talis dicere põt cũ aplo. Viuo iam non
ps. lxxij. ego: viuit xp̃o in me xp̃s. Ad Gal. ij. Et illud ps. Deus coꝛ
dis mei. s. possessoꝛ: et pars mea deus in eternũ.

§. II. Quantũ ad secunduz

pꝛincipale sciendũ q̃ ad hoc vt terra coꝛdis nr̃i faciat fru
ctum centesimũ. i. pfecta opera ex semine v̕bi dei vel diui
ne inspirationis: pꝛout de ea d̕: parabolice Luc. viij. Qd̕
autẽ cecidit in terrã bonã hi sunt q̃ in coꝛde bono et opti
mo audientes v̕bũ retinẽt: et fructũ afferunt in patiẽtia.
Septem a nobis circa coꝛ sunt facienda: ⁊ ex his habet̃ Septez
coꝛ purũ ⁊ mũdũ. de quo xp̃s Matth. v. Beati mũdo coꝛ sunt no
de qm̃ ipsi deũ videbũt. Item septem sunt signa seu effe bis faciẽ
ctus perfecte dilectionis. de qua Deuterõ. vi. ⁊ Luc. x. et da circa
Matth. xxij. dicitur. Diliges dñm deum tuuz ex toto coꝛ coꝛ istn̄.
de tuo. Coꝛ

- Pꝛimo est molliendum.
- Secundo est abluendum.
- Tertio est custodiendum.
- Quarto est depꝛimendum.
- Quinto est exercendum.
- Sexto est refouendum.

Septimo est in vnitate tenendum.

Quantũ ad pꝛimũ sciendũ q̃ pctm̃ facit coꝛ. i. volũtatẽ Coꝛ est
durum vt lapis: vt quẽadmodũ lapis ⁊ alia dura resistũt molliẽ
tactui: nec recipiũt impꝛessionẽ digiti sicut mollia vt cera. dum.
Ita peccatoꝛis coꝛ: ita obduratur q̃ resistit tactui diuine in
spirationis: nec recipit impꝛessionẽ digiti. i. spũssancti: qui
dicit̃ digitus dei per gr̃e infusionẽ. Vñ et de diabolo ⁊ q̃li
bet mẽbꝛo eius. i. peccatoꝛe dicit̃ Iob. xli. Coꝛ eius indu
rabit̃ quasi lapis. Nec intelligi põt de coꝛde carneo: quia
diabol⁹ coꝛpꝰa nõ h3. Sed intelligitur de volũtate q̃ est
in malũ obstinato. Emolliendũ est ergo coꝛ et mollifican
dum. Et rõ hui⁹ est ꝑpter magnũ nocumẽtũ inde sequẽs.
Nam vt d̕: Eccli. iij. Coꝛ durũ male habeb[illegible] in nouissimo.
Et declarat Bernardus ꝓpꝛietates coꝛdis [illegible] dicẽs in
libꝛo de cõsideratiõe. Coꝛ durũ est qd̕ cõtritiõe [illegible]
pꝛecib⁹ non flectitur: minis nõ cedit: flagellis obduratur.
Et tale coꝛ hñs in nouissimo male se h3: q: sic lapis et oia
grauia tendũt ad centrũ. Ita habẽtes coꝛ obduratum in
malis: descẽdũt ad infernũ qui est in centro terre: sicut ac
cidit pharaoni cui⁹ coꝛ obduratũ: q: nec minis dei. nec fla
gellis. nec monitis est emollitũ. Demũ descẽderũt in pꝛo
fundũ quasi lapis: vt d̕ Exod. xv. Ipse scz pharao cũ exer
citu suo descẽderũt in ꝑfundũ maris rubꝛi quoad coꝛp⁹:
et in pꝛofundũ inferni quoad aiam. Emolliendũ est coꝛ coꝛ emol
nostrũ quod et ipsa natura docet que nõ dedit nobis coꝛ litur per
eneũ lapideũ aut osseuz: sed carneũ. Emollitur aũt a sua bõa opa
duricia per opa de genere bonoꝝ vt ieiunia. elemosynas.
oꝛones ⁊ alia hm̃oi. Vñ Greg. de permanẽte in pctõ moꝛ
tali dicit. Interim quicq̃d boni facere poterit hoꝛtamur:
vt faciat vt oipotẽs deus coꝛ illi⁹ illustret ad penitentiam.
de peni. dis. v. falsas. Qñ enĩ illustrat̃ tũc mollificat̃: idest
disponit̃ ⁊ habilitat̃. Qd̕ q: deus operat̃ hãc mollificatio
nem: ꝑpter qd̕ dicit p̱ Ezech. xxxvi. Auferã a vobis coꝛ la
pideũ. i. obdurationẽ: ⁊ dabo vobis coꝛ carneũ. i. mollifi
cationẽ. ideo oꝛãdus est vt tollat duriciam. Quantũ ad Coꝛ ẽ ab
scd̕m idẽ de ablutione. Nota q̃ de⁹ pꝛincipaliter ab hoie luendũ.
coꝛ expostulat. Vñ dicit Pꝛouer. xxiij. Fili pꝛebe mihi coꝛ
tuũ. Non dicit manũ. pedẽ. vel caput. aut cerebꝛũ: sed coꝛ
idest voluntatẽ. Manũ offert deo qui opa de se bona tñ
facit: pedes qui ad ecclesiã vel indulgẽtias vadit. Caput
pꝛebet seu cerebꝛum qui vacat cognitioni diuinoꝛum spe
culando tñ. Sed ista non sufficiunt ad salutem: sed opoꝛ
tet coꝛ. i. voluntatẽ deo offerre. Est enĩ deus similis cuidã
aui que dicitur fenix. hec cũ pascit̃ de pꝛeda non vult nisi
tñ coꝛ. Sic gloꝛiosus deus de coꝛde. i. affectibus hoim er
ga ipsum pascit̃ seu delectat̃. Sed quia vt d̕: Pꝛouer. xx.
Quis potest dicere: mundũ est coꝛ meũ: purus sum a pec
cato. quasi diceret nullus. Deus autẽ summa puritas est
et inter lilia pascitur: vt dicitur in Cantic. ij. c. idest mẽtes
puras: ideo abluendũ est coꝛ ipsum. Et hoc ipse pꝛecepit

dicens Hiere. iiij. Laua a malicia cor tuũ. Cor corporis vtiq̃ lauari nõ potest viuente hoie: loquit̃ ergo de corde spũali aie. i. volũtate q̃ lauari nõ potest aqua materiali. Sed lauari potest ꝛ debet aqua spũali. s. lachrymis ĩterĩs. i. detestatione ꝛ pfecta displicẽtia ipsorũ pctõrũ vt sic purificet̃. Ad quod hortatur Jaco. dicẽs. iiij. c. Purificate corda vestra. subdẽs modũ. Miseri estote ꝛ lugete. i. dolentes. Si

cõtraria cõtrarijs curãtur. — cut em̃ circa corpa humana videm᷒ ꝙ cõtraria cõtrarijs curantur sm̃ medicinã: vt infirmitas ex humorib᷒ frigidis cãta per remedia calida: ꝛ infirmitas ex nimio calore p frigida seu recẽtia remouet̃. Itẽ sm̃ btm̃ Tho. in. iiij. di. xvij. Cũ peccatũ qḋ maculat aiam cõmittat̃ p nimiã cõplacentiam et inordinatã voluntatẽ: ad hoc vt tollat̃ ab ea opz cõtrariũ fieri scz ꝙ p penitentiã habeat aia detestationẽ voluntatis de ipso pctõ ꝛ displicentiam sm̃ rõnem: ita ꝙ nullo modo voluisset cõmisisse: sed potius mortez incurrisse q̃ pctm̃ mortale. Est em̃ penitẽtia sm̃ Amb. dolor cordis ꝛ amaritudo

Penitẽtia quid est. — aie p pctis cõmissis. de pe. di. i. ecce nunc tp̃s. Et ppterea dicebat ppheta Johel. ij. c. Scindite corda vestra. i. contenimini volũtate: ꝛ nõ vestimẽta vestra. supple tm̃. i. corpa que scindunt̃ quasi p abstinẽtiã. Sed non sufficit hoc sine cõtritione. cui ad pfectiorẽ purificationẽ addenda est confessio tpe congruo ꝛ cõpleta. Unde ḋ: Thren. ij. Effunde sicut aquaz cor tuũ: vt. s. quicq̃d malicie est in corde totum cõfiteat̃ cũ circũstãtijs. pcipue necessarijs: sicut cum de vase materiali effundit̃ aq nõ remanet nec sapor: nec odor: nec color: vel aliud.

Cor est custodiẽdum. — Tertio cor est custodiendũ ꝛ multuz diligẽter. Unde Prouerb. iiij. ḋ. Omni custodia custodi cor tuũ: qm̃ ex ipso vita pcedit. Et hoc ipm̃ natura docet q̃ circa cor materiale posuit plures custodias anteq̃ posset pueniri ad ipm̃ ꝛ ledi: vt carnez ꝛ ossa seu costas ꝛ pulmonẽ. Et ppter multiplicẽ custodiã eius appositã dicitur q̃si custodiũ. V[illegible] aliter ꝛ melius ḋ: quasi custodia oim̃ rerũ scz corpo[illegible] vt ḋ: in catholicon. Est autẽ ipm̃ cor anime. i. voluntas: sicut quoddã castrũ seu palatium obsessum ab inimicis: qḋ [illegible] si habeat multas portas vel aditus: nisi circũquaq̃ ben[e] custodiat̃: vna sola porta vł rimula aperta vel non custodita de facili intrat hostis ꝛ capit. Et ideo dicit Salomon: omni custodia. i. plena non in partem. Sensus exteriores sunt porte: vt visus: auditus: gustus: odoratus: ꝛ tactus. Et istas oportet custodire. Etiaz concupiscibilis ꝛ irascibilis sunt porte: inde surgẽtes passiones intrant ad voluntatez vt illicite assentiat malis et diabolus p eas. Unde p amorẽ pecunie inordinatũ intrauit diabolus in cor iude: vt traderet dñm Jesum: vt dicit Joh. euãge. xiij. c. Intrauit autẽ in cor nõ essentialr̃ sed per effectũ malicie. s. instigãdo ꝛ inducendo ad illud malum: vt dicit Beda. Sed ꝛ ipm̃ cor etiã ex se inclinat̃ ad mala appetenda. ppter quod ḋ: Hiere. xvij. Prauũ est cor hoĩs. Laptuz ad volendũ praua. Et de facili etiã recedit a bonis ppositis et affectibus seu cogitationibus. iuxta illud ps. Cor

Psal. xxxix. — meũ dereliquit me. i. dũ bona cogitarẽ et oprarẽ: imperceptibiliter recessi ab illis bonis cogitationib᷒ ꝛ affectiõib᷒. Oportet ergo oi custodia custodire cor: quoad impugnationes demonis: carnis passiones ꝛ ipsius voluntatis vanitatẽ et maliciã: alr̃ pctm̃ intrat in ipm̃ de facili ꝛ occidit aiam. In cuius figurã. ij. Reg. iiij. ḋ. ꝙ ysboseth fili᷒ saulis rex israel cũ posuisset in custodiã palatij sui mulierem purgantẽ triticũ. Duo principes latronũ rechab ꝛ bana occulte intrauerũt in domũ ipsa dormiẽte: ꝛ ysboseth quiescentẽ ꝛ dormientẽ in inguine pcusserunt ablatisq̃ spicis recesserũt. Palatium seu domus ysboseth est cor nostrũ: ad cuius portã ꝛ aditũ non sufficit ponere custodiam: sed oportet statuere virilẽ nõ mollẽ custodiã ꝛ diligentem et fortem. s. rõnẽ: que nõ dormitet pre tedio: sed vigilans pseueret ad discernendũ cogitationes ꝛ affect᷒ bonos a malis. Qḋ si dormitauerit: demones per vitia carnalia vel spũalia seu p pctã opis: aut saltẽ cogitationis latenter intrant ꝛ occidũt aiam priuatã gratia: et auferunt ex domo cordis spicas oim virtutũ. Uigilandũ est ergo circa custodiam cordis. vñ dicit̃ Eccli. xxi. Qui timet deuz conuertet̃ ad cor. i. totum se vertet: et vndiq̃ ad custodiendum cor.

Quarto est deprimendum et penitẽtia et diligenti custodia sui. Quãdoq̃ oritur supbia. et ideo vt ḋ: Eccli. ij. Deprime cor tuũ. i. deorsum preme: et inclina per humilitatez cõsiderando vilitatẽ tuã: submittendo voluntatez ipsam seu cor dei volũtati et mãdatis eius: nec extollas te supra virtutem tibi collatam: vel regulam tibi prefixã a deo ponendo te: ꝛ appetẽdo que sunt supra cõditionẽ tuã. Nam ꝙ superbia extollat ostendit Abdias ppheta dicens. Superbia cordis tui extulit te. i. supra te tulit appetendo q̃ supra cõditionẽ tuã sunt: et maiora de te estimando q̃ habeas. Ex hoc autem sequitur ruina magna: put dicitur Prouerbio. xviij. Anteq̃ cõterat̃ exaltat̃ cor hoĩs. i. ppter hoc cõteritur voluntas hoĩs: vt ad nihilum redigantur merita eius ꝛ virtutes et bona: q: se exaltauit p superbiam: qḋ patet in lucifero ꝛ nabuchodonosor qui dicebat in corde suo. In celum cõscẽdã: sup astra dei exaltabo solium meuz ꝛc̃. Esa. xiiij. Et sequitur. ad infernum detraheris. qḋ exponitur a doctoribus de vtriusq̃ superbia. s. diaboli ꝛ nabuchodonosor. Deprimẽdum est igitur cor nostrũ ꝛ humiliandũ: qḋ ipse saluator exẽplo ꝛ verbo nos docuit dicens Discite a me: q: mitis sum ꝛ humilis corde. Matth. xi. Et rõnem videtur assignare. ps. quare deo subijci dz voluntas nostra: ꝛ sic cor deprimere dicẽs. Nonne deo subiecta erit aia mea ꝛc̃. — Ps. lxi.

Certe sic ppter causas que sequunt̃: idest sua beneficia: vt dicit Hugo cardinalis super ps. Et pmo ppter bñficiũ redemptionis. Ab ipso enim salutare meuz idest iesus saluator a deo missus. Scḋo propter bñficium creationis. nã ꝛ ipse de᷒ me᷒. Tertio ppter bñficium iustificationis. ibi ꝛ saluator me᷒. Quarto ppter beneficiũ suffragationis in angustijs ꝛ tentationib᷒. ibi susceptor me᷒. Est autem subijcienda anima deo vt discipula magistro. Esa. l. Audiã quasi magistrũ. i. obediam. Itẽ subijcienda vt creatura creatori. Esa. xlv. Ue q̃ contradicit factori suo. Itẽ sicut materia artifici. Hiere. xviij. Sicut lutuz in manu figuli: sic oẽs vos in manu mea dicit dñs. Item sicut sponsa sponso. Esa. lxi. Exultauit aia mea in deo meo: quia induit me vestimẽtis salutis ꝛc̃. Itez sicut ancilla dñe. i. Reg. xxv. Famula tua sit in ancillam vt lauet pedes seruorum dñi sui. et ps. Sicut oculi seruorũ in manib᷒ dñorũ suorum. — Ps. cxxij.

His igitur modis humiliandũ est deo.

Cor ẽ exercẽdũ. — Quinto est cor in bono exercendũ nõ in ocio dimittendũ vel malo occupandum. Et hoc optime ipsa natura docet. Nam vt dicit Rabbi moyses. Sicut se habet celum ad vniuersum materialem: ita cor ad corpus aialia. Celum enim nunq̃ quiescit sed semp mouet̃: ita et cor qḋ per pulsum manifestat̃. Huius cordis motus si ad horã cessaret deficeret vita aialis. Sicut etiã deficiẽte motu celi cessaret mot᷒ gñationis ꝛ corruptiõis ꝛ alteratiõis in istis inferiorib᷒. Est aũt ipm̃ cor rubicũdũ: acutũ in summo ad modũ flamme ignis: ad innuendũ ꝙ debet cor aie. i. volũtas exerceri sm̃ ignẽ charitatis. vñ Eccs. xi. dicitur. In bono sit cor tuũ: scz ope occupatuz. Est autem exercendum in bono multipliciter.

Quõ est cor exercendũ. — Primo. s. circũcidendo. Unde Hiere. iiij. dicit̃. Circũcidimini dño: et auferte pputia cordiũ vestrorũ. i. auferte superfluitates ab appetitu rõnali: ad quas inclinat appetitus sensualis: delectabilium. s. in cibis et venereis quoad honorem ꝛ famam ꝛ scientiam ꝛ supstitiones. Rephensi fuerunt iudei a protomartyre stephano de hac circũcisiõe dicente. Incircũcisi cordibus et aurib᷒ vos semper spiritui scõ restitistis. Act. vij. Ubi ostendit̃ grauitas mali huius incircũcisionis: q: s. per hoc resistit̃ spiritui sancto ne in cor intret. Est etiã a tristicia imoderata resecandũ: q: vt dicit̃ Prouer. xxv. Tristicia viri nocet cordi. Nec est cõtra illud Eccle. vij. Cor sapientis vbi tristicia. i. sapiens moratur in tristicia cordis: quia hoc intelligitur de tristicia vtili penitentie ꝛ moderata. Secundo cor est ad deum in oratiõe

erigēdum p affectū intensum. Thren. iii. Leuemus corda nostra cū manibus. i. opibus ad dñm in celos. Hinc ⁊ Cyprianus ait. Cū stamus ad orōnē fratres dilectissimi: inuigilare ⁊ incūbere ad p̄ces toto corde debem⁹ ⁊c. de consec. di. v. qñ. Et Eccli. xxxix. d: de iusto viro. Quod tradet cor suū ad vigilandū diluculo. s. p meditationē ⁊ orōnē attentā: ad deū q̄ fecit illū. Nā de orātib⁹ ⁊ laudātibus deū sine attentione ⁊ affectu dicit dñs Esa. xxix. ⁊ Mat. xv. Populus hic labijs me honorat: cor autē eorū longe est a me. s. distracti in alia ⁊ affecti ad vitia. Tertio cor est exercēdū inq̄sitione p studiositatē. Mouet eñ affectus cordis intellectū ad inquirendū veritatē ⁊ precipue a deo. Sed in simplicitate cordis querite illum ait sapiēs Sapientie. i. idest pura intētione ad placendū illi ⁊ fruendū eo. nō ad diuitias ⁊ honores obtinēdos: vt faciūt hoīes mūdi querentes p̄sperari et scire diuina vt vocentur ab hominib⁹ rabbi. Regina saba que fuit ita studiosa q̄ venit a finib⁹ mundi audire sapientiam salomonis: cum locuta fuisset oīa que erant in corde suo salomoni. Vt dicit. ii. Paral. ix. Dubia ⁊ obscura inquirendo ab eo: de oībus fuit edocta. Quarto in sufferēdo increpationes. Vñ Prouer. xv. dicit. Qui acquiescit increpationibus possessor est cordis. Acquiescit autē qui nō solū suffert patiēter rep̄hensiones dei vel hoīm: sed etiā cognoscit suū defectū vnde emēdatur: ⁊ sic cor possidet habēs in sua potestate: non subditur passionib⁹ ire ⁊ odij et hmōi. Vnde fm Ysid. ideo natura inclusit in pulmone cor: vt cum sanguis accendit p irā circa cor humectet ex humore pulmonis ne nimis inardescat.

Cor est refouendum. ps. xxx.

Sexto est cor refouendum. Cum eñ vt dictū est cor continue laboret: oportet q̄ cōfortet ad sufferendū laborem. Sic ⁊ corp⁹ nostrū oportet confortare ⁊ cibare vt possit in exercitio p̄seuerare. Et hoc est qđ dicit ps. Viriliter agite ⁊ confortet cor vestrum. q̄si diceret: vt possitis pdurare in virtuosis actib⁹ confortet volūtas. Et quib⁹ modis ip̄m cor confortet et roboret idem ostēdit dicēs. ps. ciii. Panis cor hoīs confirmet. Nec est credendū solū de pane materiali locutū fuisse p̄phetā: q: p̄phete intendebant docere populos sp̄ualia non corpalia ⁊ naturalia. Sed principaliter de pane sp̄uali sub silitudine corporalis: q: sicut panis materialis fortificat corpis ⁊ corita panis sp̄ualis sacre doctrine: vel eucharistie corroborat et confirmat in bono cor anime. i. voluntatē. In cuius figuram dñs Jesus turbas sequētes eū in deserto noluit dimittere ieiunas: ne vt ipse ait: deficerent in via. Sed satiauit eas pane vt fortificarent. vt habet Mar. viii. Sic sequentes xp̄m in deserto mundi: oportet pane verbi dei refici: ne deficiāt sp̄ū. Et q̄ in emaus cum xp̄o venerāt dicebāt. Nōne cor nostrum ardens erat ⁊c. Luc. vlti. Et helias sumpto pane subcinericio qđ signat eucharistiam fm beatū Tho. in officio corporis xp̄i. ambulauit in fortitudine cibi illius confortatus vsq: ad montem dei: vt habet. iii. Reg. xix. Mons dei est vita eterna. Confortatur cor etiam vino: quia letificat cor hoīs: ⁊ omnē mentē facit securā ⁊ alis serenā. Et hoc vinum est iocūditas mentis sp̄ualis. Vnde d: Eccl. xxx. Jocunditas cordis: hec est vita hoīs. i. conseruat vitam sp̄ualem sicut et corpalem. Odorib⁹ quoq: confortat cor ⁊c. vt dicit Prouer. xxvii. Odores sp̄uales sunt exēpla sanctorū: qb⁹ confortat cor ⁊ animat ad bona.

ii. Esdre iii. c.

Cor est i vnitate seruādū

Septimo ⁊ vltimo est vniendū seu in vnitate seruandū. Sicut natura vnum cor dedit corpori: ita ⁊ vnā volūtatem aie quoad potentiam.

Sed quātū ad actus eius ⁊ fines: facimus multas et diuersas. Volūt eñ aliqui ⁊ deū ⁊ diuitias ⁊ honores i eis. constituendo finē: et sic diuidunt cor in multa. Et de hmōi peccatoribus d: Osee. x. Diuisum est cor eorū. s. in diuersa distracti. Sed vt d: Eccli. ii. Ve duplici corde. Ve autem importat eternā dānationem. E contra oīs virtus vnita est magis infinita. i. fortior: vt d: in lib. de causis. Et ideo vt cor sit robustū ad prelia tētationum reducēdū est ad vnitatem: vt scz in oībus vnū vltimū ⁊ verū finem sibi prestituat. s. deū. vnde d: Eccli. xxx. Congrega cor tuum. Et quia ad hoc opus est dei auxilio ip̄e illud p̄mittit dicēs Hiere. xxxii. Dabo eis cor vnū. i. vnitū ad perfecte diligendum: nō solum deum: sed p̄ximos etiam p̄pter deum. Qđ illi christicole p̄imi optime seruauerūt. Nam vt dicitur Act. iiii. Multitudinis credentium erant cor vnū. s. concordātes in voluntate ad querendū ⁊ faciendū voluntatem dñi et honorē ⁊ mutuā subuentionē. Vbi ergo malicia vnū cor diuidit in multa ad que applicat: concordia multa corda vnire facit: ⁊ vnit etiā cū corde dei. i. volūtate. Et vt dicit Matth. vi. Vbi est thesaurus tuus. i. illud quod estimas principale bonū ⁊ maxime amas vt amat thesaur⁹ a mundanis: ibi est ⁊ cor tuū. Si deū thesaurū tuū reputas qui ⁊ verus ⁊ infinitus thesaurus est hoībus: vt dicitur Sap. viii. Illū cogitas et frequēter cōsideras et cōtinue amas. Et quia amor fm Dionysiū habet vim vnitiuā: et deus si dici posset vnissimus est: ideo eum perfecte diligendo cor tuum perfectissime efficitur vnum.

§. III. Quantū ad tertium

principale. s. q̄ cor mortificatur ⁊ ad gehennā dirigit p iniquitatem. Et ex tali corde exeunt cogitationes male ⁊c. Matth. xv. Est notandū fm Mauriciū in distinctionib⁹ q̄ septem sunt differentie cordium iniquorum.

Septem sunt differentie cordium iniquorū

- Est enim cor indisciplinatum.
- Est cor infatuatum.
- Est cor superbia elatum.
- Est cor nequicie applicatum.
- Est cor dolo circūdatum.
- Est cor deprauatum.
- Est cor induratum.

Cor indisciplinatum

De primo d: Job. xvii. Cor eorū longe fecisti a disciplina. Disciplina importat doctrinā ⁊ correctione ... cōpositionē in morib⁹. Est ergo cor indisciplinatum qđ non ... dit doctrinā vel nō se emēdat p flagella. Dicit aūt deus hoc fac... re. s. indisciplinā inquātū pmittit fieri. Cōfert autē hec indisciplinatio tria mala. scz. Primo ad malū p̄nitatem. Vñ d: Gen. viii. Sēsus ⁊ cogitatio hūani cordis p̄na sunt ad malū. s. et sc nisi fuerint disciplina p̄cipue in adolescentia refrenati. Inducit mētis instabilitatē p̄pter qđ d: Eccli. xvi. Qui minorat corde cogitat inania. Minoratur autē quis corde. i. volūtate boni p̄pter defectū doctrine et correctionis. Adducit ⁊ cōsciētie mordacitatē q̄ est vtiq: maxima pena. Et ideo Prouer. v. dicit. Salomō q̄ indisciplinat⁹ habēs remorsū de malis dicit. Cur detestatus sum disciplinā: ⁊ increpationib⁹ non acquieuit cor meum.

De corde infatuato.

De scđo scz corde infatuato d: Prouer. xviii. Nō recipit stult⁹ verba prudentie: nisi dixeris ea q̄ versant in corde suo. i. nisi assenseris affectionib⁹ suis. Precipue facit ira hoiem fatuū. Vnde d: Eccle. vii. Ira in sinu. i. mente stulti requiescit. Et Chrys. Ire ⁊ insanie nihil est mediū. Hec autē stulticia cordis tria mala generat. Primo nullā retinet sapiētiam. Nā iracundus oīs doctrine et scripture et rationis obliuiscitur in ira sua. propter quod d: Eccli. xxi. Cor fatui quasi vas confractū ⁊ oēm sapientiā non tenebit. Liquor eñ sapiētie ⁊ gratie ex eo effundit. Secundo inclinat ad blasphemiā. Eccl. v. Ne temere quid loquaris. s. blasphemando: neq: cor tuū sit velox ad p̄ferendū sermonē corā deo. Cōmuniter ex fatuitate ire hoies male loquuntur de deo ⁊ hoibus. Tertio prouocat stulticiam in audiente: vt scz inducat illum ad loquendū ↄtra illū stulta: ⁊ faciendū scz verba cōtumeliosa rixas ⁊ vindictas. Vñ Prouer. xv. dicit. Cor insipientiū p̄uocat stulticiam. ⁊ ideo bene dicit sapiēs Prouer. xxvi. Ne respōdeas stulto iuxta stulticiam suā: ne similis ei efficiaris.

De corde elato

De tertio. s. corde elato per superbiam dicit Ezech. xxviii. Multiplicasti fortitudinem tuam tibi ⁊ eleuatum est cor tuum in robore tuo. Quod fit: cum quis bona que habet sibi attribuit vel meritis suis: non a deo recognoscit: sicut fecit nabuchodonosor

de quo dicit Judith. j. Exaltatū est regnū nabuchodono
sor: et cor eius eleuatum est. Hec autē elatio tria mala fa-
cit. Primo inducit ad dei obliuionē sm̄ illud Deute. viij.
Ne postq̄ comederis et saturat⁹ fueris. et post parū eleue
tur cor tuū: et nō reminiscaris dn̄i dei tui. i. bn̄ficiorū eius.
Ingratissimus autē inquit Seneca qui est oblitus scz be-
nefactoris seu bn̄ficij. Scd̄o sui deceptionē. Hierem. xlix.
Arrogantia tua decepit te et superbia cordis tui. Et quō
decipiat ostendit sapiens dicēs Eccli. xj. Sicut perdix in-
ducitur in caueā: et vt capra in laqueū. sic et cor superboꝝ.
Tertio de amissione. i. gratie sue. ps̄. lxiij. Accedet homo
ad cor altum. i. superbū: et exaltabitur deus. idest eleuabi
tur recedendo ab eo. Augu. Humilis deus humilia respi
cit et alta. i. supbᷓ corda a lōge cognoscit: humilias te ve-
de corde nequicie: nit ad te: attollis te recedit a te. De q̄rto. i. corde nequaꝝ
seu nequicie applicatū dr̄. j. Reg. xvij. Ego noui supbiam
tuā et nequiciā cordis tui. Que v̄ba dixit frater dauid sibi
Nequaꝝ q̄s dicit: sed iniuste. Dicitur autē nequā sm̄ catholicon a nequeo.
Vn̄ nequā dicitur qui adeo scelerosus est q̄ nequit cessa-
re a malis. Dicit em̄ nequā luxuriosus vt ibi habetur. Vn̄
Onan filius Jude qui luxuriosus turpiter erat: dr̄ nequā
Gene. xxxviij. Et forte ppterea luxuriosus magis dr̄ nequā
q̄ alijs vitijs deditus: q: difficilius et tardius recedit q̄s
ab illo q̄ ab alijs. Vn̄ Augu. Dū non resistitur cōcupiscē-
tie fit cōsuetudo: et dū cōsuetudini non resistitur fit neces-
sitas. Et talis nequicia inducit tria mala. Primo multi-
plicē dolorē corporis et aīe. Eccli. iij. Cor nequā grauabit
in dolo: ib⁹. Scd̄o aufert boni cognitionē et affectionem.
Ecclasti. xix. Vinū et mulieres apostatare faciunt sapien
tes: et arguūt sensatos. Et Osee. iiij. Fornicatio et vinum
et ebrietas auferūt cor. i. gula et luxuria auferūt affectum
veri boni. Ter[tio] perducit ad eternā dānationē. Esaie. j.
Ve genti p[eccatrici] pplo graui iniquitate semini nequaꝝ
de corde doloso: fili[is sc]eleratis. Ve autē importat dānationem. De quin-
to scz corde dolo circūdato scz per hypocrisim et fraudulē
tiā seu perditionē: dicit Eccli. j. Cor tuum plenū est dolo
et fallacia. Et tale cor tria mala operat. Primo pfunditatē
habet in consiliū vel intentum suum abscondendo vt ma
gis decipere valeat. Esaie. xxix. Ve qui profundi estis cor-
de ꝛc. Scd̄o duplicitatem habet in respondendo: dicēdo
verba sophistica. Sed vt dicitur Eccli. iij. Cor ingrediens
duas vias non habet successus psperos: q: frequēter de-
tegitur fraus et dolus eius: et inde abominat. Tertio ma
liciā habet in suadendo quasi querat bonū proximi: cū tn̄
velit eū decipere. Prouerb. xxvj. Qn̄ submiserit vocē suā
ne credideris ei: q[uonia]m septem nequicie sunt in corde illius.
de corde deprauato. De sexto scz corde deprauato dr̄ Eccli. iij. Cor prauū scā
dalizatur. Dicit aūt cor deprauatū qd̄ aliquo tp̄e fuit bo-
nū et postea efficit malū i eo pmanēs. Et tale cor vtiq̄ scā
dalizatur: de facili ruens in mala ex dictis et factis alioꝝ.
Nam dum bonū est cor non scādalizatur. Tale autem cor
obediētiam postponit. Hierem. xvj. Ecce ambulat vnus-
quisq̄ post prauitatem cordis sui mali vt me non audiat.
Secūdo apostasiam inducit. Unde de salomone dicit. iij.
Reg. xj. q̄ cū esset senex deprauatū est cor eius vt sequere
tur deos alienos. Quāto em̄ quis cadit ab altiori statu
v̄tutis non cito inde resurgens: tanto grauius ruit in oīa
mala. Tertio iram dei incurrit. Prouer. xj. Abominabile
de corde idurato. domino cor prauum. De septimo corde: scz indurato qd̄
fit per obstinationem. dicit dn̄s Exod. vij. Ego indurabo
cor pharaonis: et nō audiet vos. Ubi sciendū sm̄ beatū
Tho. prima parte summe: q̄ obduratio duo importat: scz
subtractionem gratie que non est culpa sed pena: et h̄ est
a deo sicut et oīs pena quam non nisi iuste infert. Nec em̄
alicui subtrahit gratiam: nisi hoc ille a quo aufertur me-
reatur per culpam. Et sm̄ hoc deus indurat: sm̄ illud ad
Rom. ix. Cuius vult miseretur et quē vult indurat. Aliud
quod importat obduratio est inhesio culpe: idest firmi-
tas in peccato: et hoc est ab homine: et culpa est. Et indu-
cit tria mala. Primo q̄ semen verbi dei fructum non reci-
pit. Unde Luce. viij. dicit. Quod autē cecidit supra petrā
idest cor induratū: natum aruit: quia non habebat humo-
rem scz grē. Scd̄o cumulū culpe et pene adauget. Rom.
ij. Secundū duriciā tuā et impenitēs cor tuum: thesauri-
zas tibi iram in die ire ꝛc. idest congregas tibi penā in iu-
dicio. Tertio beatitudine priuat. Unde i figurā filij israel
qui indurauerunt cor suū erga dei mandata vt nō facerēt
ea omnes qui numerati sunt in egressu de egypto sexagi-
ta centena milia omnes priuati sunt terra promissionis:
que signat vitam eternam: vt nullus intraret nisi Caleph
et Josue. propter quod ps̄. Admonet cauere talem obdu ps̄. xciiij.
rationē ne incurramus in illud malum et dānum: dicens.
Nolite obdurare corda vestra ꝛc.

¶ De voluntate et opere exteriori: quomodo se ha-
bent adinuicē in merito vel demerito. Cap. xiiij.

Nota circa voluntatē
et opus exterius quantū ad meritū: et demeri-
tum. Et quantum ad forum iudiciale fieri pōt
talis distinctio. Aut enim volūtas circa aliquod agendū
habet sine opere exteriori. Aut opus exterius exercetur
sine voluntate interiori. Aut voluntas adest immediate
operi exteriori sequente.

§. I. Quātum ad primum

notat materiā talē valde diffuse Archid. sup. c. qui bona. An volū-
xvij. q. j. cuius verba abbreuiabo ob prolixitatē vitandā. tas pro
Aliquando mutabo sequendo sententiā theologoꝝ ad ple ope ha-
niorem declarationē. Et q̄busdā autoritatib⁹ videt q̄ vo beatur:
luntas sine opere tantū valeat in malo et in bono: quātū
voluntas cū opere. Dicit em̄ Augu. votum. i. voluntas p
opere reputatur. xij. q. j. nulli episcoporum. §. si ergo. Item
Cyprianus. Nūquid cayn cum dn̄o munus offerret: per-
emerat fratrē: et tn̄ fratricidiū mente cōceptū. i. volūtate
deus prouidus ante dānauit. Ita et in dei seruis apud q̄s
cogitatur et martyriū mente concipitur anim⁹. i. voluntas
ad bonum deditus deo iudice coronatur. de peni. dist. j.
nunquid. Et Hieron. Licz gladio nō occidas: voluntate
tamē interficis. dis. ea. c. oīs iniq̄tas. Ad idez facit. c. si cui.
et. c. si forte mulier. et plura alia. c. in dicta dist. Pro hui⁹
igitur declaratione sm̄ Archid. distinguendū. Quia aut
loquimur de voluntate in ope bono: aut de voluntate in
opere malo. Si primo modo. i. de volūtate affectante fa-
cere opus bonū: sed nō exequēte: iterū subdistinguendū.
Quia aut habetur respectus ad deum: aut ad ecclesiam
siue ad ius. Et si habeatur respectus ad deum: quantum
quidem ad tempus preteritū vel futurū: vtiq̄ non habet
voluntas pro opere. naz si volo me ieiunasse: elemosynas
fecisse et alia huiusmodi bona: talis volūtas in cōspectu
dei: idest quoad meritū: non habetur pro opere. i. non re-
muneratur sicut si factuz fuisset opus: que tamen pprius
dicit velleitas q̄ volūtas. De futuro etiā si volo seu ppo
no hinc ad mensem ieiunare dare elemosynā et huiusmo
di: hoc nō habet p opere: q̄uis tale ppositum et volūtas
sit meritoria: nō tn̄ tantū sicut cū ope subsecuto: qd̄ ppositum
boni dimitti pōt: licz non sine pctō. Vn̄ Grego. super xvij. q. j.
Ezech. Qui bona agunt et meliora agere pponunt: si ea c. qui bo
non agūt: licz in bonis prioribus perseuerēt: in cōspectu tn̄ na.
dn̄i ceciderunt: scz venialiter vel mortaliter sm̄ qualitatē
propositi qd̄ dimittūt: puta alicui⁹ voti vel necessarij ad sa-
lutē: vel alicuius rei nō necessarie vt alicuius deuotionis
fiende. Si autē loquimur de p̄senti: iterū subdistinguit:
quia aut illa volūtas potest impleri in bono opere et non
implet ex negligētia vel alia causa. vt v̄bi gratia. Habeo
voluntatē faciendi elemosynam et bene possum: sed cupi-
ditas me tenet vel negligentia. Habeo voluntatem orandi:
sed me piget. et talis voluntas nō habetur pro opere:
nec est efficax volūtas quin sequeret effectus. Et ad hoc

facit qđ dicit Amb. dist. lxxxvi. nō satis. Non satis est bene velle nisi studeas etiā bene facere. i. non sufficit bona voluntas sine ope: cū adest facultas. Et sic intelligitur illud Prouerb. xiij. Uult et nō vult piger. Uult enī quodāmodo leui volūtate ⁊ inefficaci. Aut quis hȝ voluntatem ad opus et p̄cise dimittit: q: exequi nullo modo pōt. Et tunc quātū ad gloriā cōsequendā: ⁊ quātū ad penā eternā euadēdā: volūtas ꝓ opere reputaᵗ in genere: sed non quātū ad quātitatē premij vel quātitatē euasionis pene tp̄alis debite ꝓ peccatis. Et hoc vlˀ ex ope operāte: vt in illis operibus q̄ habent in ipso actu delectationē ꝓuocantē: tunc enī opatio addit ad bonā voluntatē quātū ad premium essentiale: aliqñ ad accidentale: fm̄ brm̄ Tho. in. iiij. dist. xvij. Uel ex ope operato. i. ex sumptione sacramēti. Uerbi grā. Si q̄s vult recipe baptismū vel cōfessionē seu eucharistiā: et nō pōt q: deficit vel minister vel sacrm̄ vel aptitudo illius ad hoc. vtiqȝ talis et premiū mereᵗ eternū ex illa volūtate si est grā informata ⁊ euadit penas eternas. Sȝ nō ita euadet penas purgatorias: nec tātū premij cōiter ꝯsequiᵗ sicut si secutū esset opᵘ. i. suscipiēdo sacra. Aliud exēplū. Uult q̄s summo desiderio sustinere martyriū: sicut beatus Dñicus vt ceruus ad aque fluuiū. Talis ex illa volūtate p̄miū recipit: vt dicit Cyprianᵘ in autoritate superiᵘ allegata. Et quantū ad essentiale p̄miū: tantum recipere pōt quātū si actu reciperet martyriū dūmodo eq̄lis esset feruor et affectus nō sustinendo martyriū siue sustinēdo. Secus si minor est argu. de peni. dist. ij. qui vult. nō tamen recipit illud premiū accidētale: qđ diciᵗ aureola martyrij. Un̄ et Job. in glo. de peni. dist. j. dicit ꝙ istud dictū votuȝ pro opere cōputatur: habet exceptionē in operibus priuilegiatis quibᵘ debetur aureola. Aliud exēpluȝ. Uult q̄s ire ad ecclesiam vbi est indulgentia: non vadit quia nullomodo potest: talis vtiqȝ etsi meritū habeat aliquod de bona volūtate: non tn̄ indulgentiā conseq̄tur nō eundo. Qn̄ vo habetur respectus ad ecclesiā. Cū queritur vtruȝ voluntas habeaᵗ pro facto. Respondeᵗ ꝙ siue ꝓcessit ad actum exteriorē imperfectū qđ plus est. Siue stetit in cōfinibus cogitationis qđ minus est: non habeᵗ talis volūtas quoad ecclesiā ꝓ tēpore: vt apparet de eo qui erat excōmunicatus ⁊ voluit recōciliari eccl̄ie: et p̄ eum nō stetit quominᵘ recōciliareᵗ: ⁊ de h̄ apparēt indicia manifesta ꝙ voluit recōciliari eccl̄ie sed non potuit et mortuus est talis: si morte p̄uentus absolutionis beneficiuȝ nō habuit apud ecclesiā non habeᵗ absolutus: q̄uis sit secus apud deū. Et rō est: q: ecclesia opinionē hoīm sequitur in iudicādo precipue in foro contentioso: que sepe fallitur. sed ipse deᵘ semp̄ innititur veritati: ⁊ ideo nec fallit nec fallitur. ex̄ de sent. excō. a nobis. ij. Un̄ tali negabiᵗ ecclesiastica sepultura: et ꝙ nō fiat solēnis oratio pro eo: nisi fuerit post mortē absolutus ab excōicatiōe: qđ fieri dȝ si in vita quesiuit absolutionē. Aliter autē agendū in sacramento cōfessionis. Nam si quis vult cōfiteri qđ ostendit per signa petens sacerdotē. ⁊ postea mutus efficiatur: nō dȝ tali denegari eucharistia: ⁊ alia ecclesie suffragia: dūmodo constet ecclesie seu sacerdoti de voluntate illiᵘ: quantūcūqȝ leuiter etiam per vnū testem: vel per signa ipsius infirmi. Rō diuersitatis in hmōi esse pōt: q: primū pertinet ad forum contentiosum: vbi requiruntᵗ probatiōes sufficientes. Secundū pertinet ad forum penitētiale: vbi nō requiruntur tales ꝓbationes. Si autē agaᵗ de actibᵘ iudicialibᵘ: siue de his que inter hoīes continue agitātur ⁊ frequentantᵗ. Cum queritur vtrū voluntas habeaᵗ pro facto. Respondetur ꝙ siue de p̄terito siue de p̄senti siue de futuro agaᵗ: cum voluntas stat in cōfinibus cogitationis: in nullo ꝓcedens ad extra: nunq̄ habeᵗ illa voluntas ꝓ facto. Uerbi gratia. Missus erat aduersarius meus in possessionē rei mee: et primo decreto poteram infra annū recuperare possessionem ipsam prestando cautionem de parēdo iuri et habui voluntatē in corde p̄standi dictā cautionē et faciendi alia necessaria: sed nō processi ad actū exteriorem. Certe volūtas ista nō habeᵗ ꝓ facto: vt postea possim recuperare possessionē. ex̄ de eo qui mit. in pos. ca. j. Si autē volūtas ꝓcessit ad actū aliquē: tunc subdistinguendū: q: aut actus ille fuit perfectus aut imperfectus: et si fuit p̄fectus tūc clarū est: ⁊ de h̄ nemo dubitat. ex̄ vt lit. non ꝯtest. quoniā. Sed si actus ille fuit imperfectus: tunc subdistinguendum: q: aut fuit imperfectus ꝓpter volūtatem aut ꝓpter impotentiā. et si fuit imperfectus ꝓpter voluntatē tunc illa voluntas in tali actu imperfecto non habetur ꝓ facto. Uerbi gratia. Habeo in corde prestandi voluntatē cautionē pro recuperanda possessione mea: et illam volūtatem ꝑduco ad actum exteriorē sed imperfectuȝ: hoc videlicet modo. Uado corā iudice ⁊ aduersario meo et dico volo recuperare possessionē meā: ⁊ duco meū fideiussorem ⁊ offero satisfactionē de iudicio sisti ⁊ nihil aliud facio. Certe iste actus imp̄fectᵘ fuit: q: nō solū debeo offerre sed etiā prestare. Nam sola oblatio fideiussoris nō sufficit: qđ quidē locū habet in his in q̄bus cadere pōt depositio: vt in his que consistunt in probando. Sed in his in q̄bus nō cadit depositio: vt in his que cōsistūt in faciēdo. sufficit sola oblatio faciendi seu protestatio: vt apparet in appellatione: in qua sufficit si me offerā probare corā iudice cause principalis: et ꝙ protestatio sufficiat ꝓbaᵗ eo. ti. c. fi. Si autē fuit actus imperfectus propter impotentiā tunc subdistingue: q: aut illa imperfectio cōtingit ꝓpter defectū propriū: aut ꝓpter defectū iudicis vel aduersarij: aut ꝓpter casum fortuitū: aut propter factum prorsus extranei. Si ꝓpter defectū ꝓpriū cui nō potest ꝓuidere: tūc volūtas habetur ꝓ facto. Uerbi grā. Habeo voluntatem p̄standi cautionē ꝓ possessione mea recuperāda: et procedo ad actum exteriorē hoc modo. Nam [illegible] compareo corā iudice ⁊ aduersario ⁊ dico. Dñe bene vel[illegible] prestare cautionē: sed in veritate non possum quoniā pau[illegible] sum et ꝓpter paupratē non inuenio q̄ pro me intercedat. Certe in isto casu ista voluntas habereᵗ ꝓ facto ad recuperādam possessionē dūmodo prestem iuratoriā cautionē. ex̄ de eo qui mit. in pos. c. j. ⁊ ex̄ de solu. odoardus. Nā inanis est actio quā inopia debitoris excludit. ff. de arbi. l. inanis. Fallit tamen hoc in vsufructuario qui debet prestare cautionē de vtendo et fruendo arbitrio boni viri: ⁊ finito vsufructu de restituendo. Nā si propter paupertatē vel aliud non pōt fideiussorem prestare nō sufficit iuratoria cautio et sic nō habebitur volūtas ꝓ facto: vt no. Azo. C. de vsufructu. l. vsufructuarius. Si autem illa impossibilitas cōtingit propter defectum iudicis vel aduersarij: tunc iterū est subdistinguendū: quia aut hoc est propter factuȝ ipsorum: puta quia dum vellem prestare cautionē: stetit p̄ iudicem vel aduersarium: quo minus prestarem: q: ipsi noluerunt recipere: dū offerrē et ipsam p̄stare vellem: ⁊ tūc voluntas habeᵗ pro facto quātū ad possessionē recuperādam. Aut impotentia cōtingit ꝓpter absentiā iudicis vel aduersarij: quo minus predictā cautionē p̄staret. Et tunc voluntas nō habeᵗ pro facto: nisi ego istā cautionē prestē coram publicis ⁊ honestis personis. vt ex̄ de offi. or. pastoralis. Si autem impotentia contingit propter casuȝ fortuitum: tūc siue casus cōtingat in iudicijs: volūtas habetur pro facto quātū ad euitationē pene: vt apparet exemplum de eo qui certa die debebat in iudicio cōparere sub pena: et dū veniret superuenit tempestas vel pons fluminis est fractus vel flumen creuit ꝙ transire nō potest certe iste casus illum excusat a pena. ff. si q̄s cau. l. ij. Itē si contingat casus fortuitus in cōtractibus idē videᵗ dicenduȝ: vt. ff. ad. l. rho. de iactu. l. fi. Cōsueuit tn̄ subdistingui in cōtractu locationis: an casus superueniat in p̄sona locatoris: an in persona conducētis tn̄: aut in re locata: vt illa materia satis declaraᵗ. ff. de va. et extraord. cog. l. j. In ꝯtractibᵘ etiā consueuit distingui: an casus contingat in p̄sona debētis: vel eius cui debeᵗ: et an debeaᵗ quantitas vel spēs

et an mora intercesserit vel ne. Si etiā cōtingat casus in vltimis volūtatib⁹: volūtas habet̄ pro facto. vt apparet de illo q̄ reliquit libertatē seruo suo si decē daret heredi: ⁊ cū iste portaret pecuniā incidit in latrones: vel in hostes ⁊ pecuniā amisit: ita q̄ in termino ipse non potuit heredi dare. Certe ille actus imꝑfectus ꝑpter impotētiā ex casu fortuito: habet̄ ꝓ facto: quātū ad libertatē cōsequēdam. Et de casibus cōtingentib⁹ circa vltimas volūtates plenissime notat̄ per Azo. C. de insti. ⁊ substi. sub cōdi. fac. l. j.

Si autē cōtingat impotētia ꝑpter factū prorsus extranei tūc volūtas nō habet̄ ꝓ facto. Ubi grā. Reus debebat sistere in iudicio certa die: ⁊ sub certa pena: dū autē veniret ad iudiciū quidā extraneus vir retinuit eū: et sic nō stetit in iudicio illa die: talis nō excusat̄ a pena. Sed dat̄ actio contra impedientē ad interesse. ff. si quis cau. l. ij.

§. II. Quantū vero ad secundū mēbrū principale prime q̄onis. s. an volūtas solū habeat̄ pro ope exteriori in malis. Rn̄det̄.

In malꝭ qn̄ volūtas ꝓ facto habetur.

Quia aut loq̄mur i foro dei: aut in foro ecclīe penitētiali: aut in foro cōtētioso seu iudiciali. Primo ḡ scꝫ quātū ad deū distiguēdū. Qr̄ aut volūtas est deliberata: aut nō deliberata circa malū. Si indeliberata: ita. s. q̄ nō accedat assensus rationis tūc clarū est q̄ volūtas nō habet̄ ꝓ ope etiā si illud opus sup quo insurgit volūtas sit mortale. Un̄ Gregꝫ. de peni. dis. ij. inter hec. Nequaq̄ mentē cogitatio inmūda inq̄nat cū pulsat. s. inclinationē volūtatis: sed cū hāc sibi ꝑ delectationē subiugat. s. ꝑ cōsensum rōnis. Si vero volūtas est deliberata circa opus malū: siue in preterito: vt puta qui vult ⁊ contētat̄ se cōmisisse aliq̄d criminale. Siue in futurū: vt cū vult seu intēdit ꝑpetrare in futurū aliquod malū: vel in p̄nti cū ꝓponit malū oꝑari. In oīb⁹ hmōi volūtas h[abet̄] ꝓ facto: quātū ad grauitatē pcī in gn̄ali nō in spāli. hoc est q̄ ita meret̄ penā eternā ex volūtate deliberata ad opus mortale q̄uis effect⁹ nō sequat̄: sicut si sequat̄ actus exterior: nō tn̄ tantā penā meretur in inferno ꝑpter volūtatē solā quātā si addat opus: q: cōiter actus exterior: pcī adauget ipsam inordinationē voluntatis: et sic intelligit̄ illud Clemētis de pe. di. j. c. homicidiorꝫ. Homicidiorꝫ tria gn̄a btūs Petr⁹ esse dicebat: ⁊ eorꝫ penam fore parilē. s. odiētis: detrahētis: ⁊ actu occidētis. Illa eīn paritas pene odiētis ⁊ sic volūtatē habētis ad mortem exoſi ⁊ pena actu occidētis: intelligēde sunt fm eq̄litatē ꝓportionis. nō fm equalitatē eiusdē quātitat. i. q̄ vterq̄ dānabit̄. Facilius etiā q̄s resurgit a pctō volūtatis cōsentientis siue in morosam delectationē: siue in actū exteriorē: non tn̄ exeq̄uēdo: q̄ cū ꝓcedit ad opus exteri⁹. Ad hoc facit q̄d dicit Hiero. xxxij. q. ij. sicut femina. Ubi ait. Sēsus ex rōne cōceptus. i. cōsensus in malū: nisi in opera prorūperit adhuc in vētre retinet̄ et cito perit ab hoste. Quātum vero ad forum penitētiale ecclesie volūtas contēta terminis suis non habet̄ pro facto. Non eīn tanta penitētia est iniungenda ꝑ peccato interiori: quanta pro pctō exteriori ceteris parib⁹. Et penitentie septēnes q̄ texant̄ ab ecclesia. vt. xxij. q. j. predicandū. ⁊. xxxiij. q. ij. hoc ipsum. Cōmuniter imponunt̄ ꝓ peccatis exterioribus: q̄uis etiam interiora vt dictū est sufficiant ad dānationē: vt expssa habetur de peni. dist. j. si cui. Et nota q̄ cū sola spes qn̄ est principalis ad lucrū in mutuo: facit hoīem vsurarium. vt xiiij. q. iij. si feneraueris. Sicut etiam sola spes rei temporalis: facit hominē simoniacum quādo est principale motiuū in traditione rei spūalis: fm Raymun. Hob. ⁊ Arch. Hec spes includit volūtatem deliberatam. Unde in foro penitentiali puniri debet seu penitentiari vt pro mortali peccato. Et si inde aliquid recipit oblatum in foro penitētiali est inducendus vsurarius ad restituendum. ⁊ simoniacus ad pauperib⁹ erogandū. Et sic punit̄ voluntas ꝓ facto: hoc est ac si pactum fecisset expresse. Sed nō quātū ad censurā aliquā vel dispositionē. vt ex̄ de simo. cap. vlti.

Sola spes ad lucrū i mutuo facit vsurariū.

qua pena posset puniri si ad actū exteriorem peruenisset per actionē et hmōi. Et q̄uis aliqui dicāt q̄ vsurari⁹ solū mētalis non teneat̄ restituere. alij tn̄ dicūt q̄ tenet̄ semꝑ restituere. Et hoc Inno. dicit esse tuti⁹. ex̄ de vsu. cōsuluit. Hostiē. autē dicit oīno esse restituēdū: q: turpiter accepit. Idem sentit Ber. Ray. ⁊ Archi. ⁊ theologi idē sentiunt.

Sed quātū ad forū iudiciale ecclīasticū vel ciuile volūtas si nō ꝓcedat ad actū exteriorē aliquē nunq̄ punit̄. Et hoc est q̄d dicit lex. Cogitatiōis penā nemo patiat̄. de pe. dis. j. cogitatiōis. Et Aug. xxxij. q. v. xpiana. dicit. Latentia pctā vindictā non hn̄t: q: s. ꝓbari nō pn̄t. In iudicio autē ꝓcedit̄ per allegata ⁊ ꝓbata. Sed si volūtas ꝓcedat ad aliquē actū exteriorē lꝫ imꝑfectē: h̄ est non illū cōplendo: tūc subdistinguit̄: q: aut ille actus fuit imperfect⁹ ꝑpter volūtatē: q: videlꝫ penituit actū: ⁊ bn̄ ad effectū ꝑduxisset si voluisset: puta q: virgo deo dicata cū q̄ habuerat colloquiū de malo sibi cōsentiebat: sed ipsū penituit sua propria volūtate: et tūc nō punit̄. ff. ad. l. cor. de fal. l. q̄ falsaꝫ. Exēplū etiā de eo q̄ vocauit clericū in foro seculari quem penituit ante litis cōtestationē. q̄uis eīn talis ⁊ voluerit ⁊ egerit aliq̄d: q: nō ꝑfecit ꝓsecutionē cause i tali iudicio: nō patiet̄ penā eorꝫ capitulorꝫ. xj. q. j. inolita. et ex̄ de fo. cōpetē. si diligēti. Si autē fuit actus imꝑfect⁹ ꝑpter ipotētiā. s. q: attētauit ⁊ fecit q̄d potuit vt veniret ad ꝑfectionē opis et nō valuit: tūc volūtas habet̄ ꝓ facto et punit̄. Et ita intelligunt̄ leges canonizate. de pe. dis. j. si quis nō dicā rapere. ⁊ abinde vsq̄ ad legē. cogitatiōis. ⁊. C. de furtis. l. si q̄s seruo. Sic ⁊ vxor punit̄ quoad coniugiū ꝑpter insidias et consilia que interposuit in mortē mariti: q̄uis effectus nō fuerit subsecutus. Notandū q̄ in penis spiritualib⁹ infligendis distinguit̄. vtrū scꝫ imponat̄ a canone pena spūalis: ⁊ an imponat̄ ab hoīe. Et si q̄dē iponat̄ a canone: tūc effect⁹ cōsiderat̄ non affect⁹ animi seu volūtas. Et hinc est q̄ si quis ꝓponēs manū suā inijcere in clericum: solūmodo insultū facit: eleuat manū vt pcutiat: et tn̄ non tāgit eū: q: fortior: ille fuit vel alia de causa: iste nō obligatur pena spūali: scꝫ excōicatiōis. si q̄s suadēte. xvij. q. iiij. Similit̄ si q̄s voluerit homicidiū perpetrare etiam si vulnerauerit atrociter dūmodo nō fuerit subsecutū homicidiū seu mutilatio: penā irregularitatis non incurrit. ex̄ de homi. c. si quis. Si autē pena spūalis imponat̄ ab hoīe: tūc considerat̄ animi volūtas ⁊ destinatio: scꝫ cū aliquali opere exteriori: ⁊ nō solū iuris effectus. Et ratio est q: mitius agitur cū lege q̄ cū ministro legis. ff. de ar. l. celsus. et ex̄ de cle. excō. mi. si celebrat. Ubi grā. Dicit superior ordinatius. Excōmunico te si eligis. Nā incōtinenti cōpatas te ad eligēdum: incidis in excōicationē. q̄d dicit vt notauit Inno. ex̄ de ap. c. preterea. Et sic patet q̄ volūtas non ꝑducta ad actū perfectū punit̄. et pro facto habetur quātū ad penas spūales que infligunt̄ ab hoīe. Et ratio est: q: hmōi pene spūales sunt medicinales. ij. q. j. multi. ⁊ ex̄ de sentē. excō. cum medicinalis. lib. vj. Sed in penis temporalib⁹ condicionalib⁹ et iudicialib⁹. secus dicendū est. Nam in istis consideratur iuris effectus non affectus vel animi destinatio. ex̄ de spon. c. vlti. Et est ratio: quia pene sunt ꝑtius emolliende q̄ exasperande. de peni. distin. j. hec autem verba. §. pene.

Pene spirituales dupliciter iponuntur.

Iuris effect⁹ nō affect⁹ respiatur.

§. III. Quantū ad secūdū mēbrū principale cū scꝫ exercet̄ opus exteri⁹ sine volūtate.

De ope exercito sine volūtate.

Distinguēdū: q: aut h̄ fit volūtate oīno renitente. Aut rōne oīno deficiēte. Aut volūtate negligēte. Quātū ad primū scꝫ cū fit aliq̄d op⁹ renitēte volūtate oīno: nec i bono est merito: iū: nec in malo demerito: iū. Meret̄ eīn q̄s aut demeret̄ ꝑ actū liberū volūtariū. Un̄ Ambro. Nemo nostrū tenet̄ ad culpā: nisi ꝓpria volūtate deflexerit. Non hn̄t crimē q̄ inferunt̄ reluctātib⁹: volūtaria tn̄ cōmissa seq̄tur delictorꝫ iudicia: quā in alios deriuant⁹. Uolūtariū sibi militē elegit xp̄s: volūtariū sibi seruū diabol⁹ auctionat̄.

xv.q.j.non est. Ad idem Chrys. sup Matth. Sicut enim peccatū opus sine volūtate non facit: ita ꝛ iusticia ex ope nō cōsummat: nisi et voluntas affuerit. xxxij.q.v. sicut. Et ex hoc pꝫ ꝙ si inferaꝛ violētia ꝟgini oino renitēti: nec peccat: nec amittit ꝟginitatē. Unde dixit lucia paschasio. Si me inuitā feceris violari. castitas mihi duplicabiꝛ ad coronā. Nō eñ inquinaꝛ corp⁹ nisi de cōsensu mētis. Nam si in manu mea thura ponas et ꝑ manū meā sacrificia facias deus hoc nō attendit q̄ et deridet. De cōsensibus eñ ꝛ volūtatibus deus iudicat. Gratia. xxxij. q.v.c.j. Silr si q̇s occideretur ꝑ fide inuitus vel ꝑ iusticia meritū nō haberet: nec talis est capax alicui⁹ sacramēti. Nā si q̇s oino inuitus baptizareꝛ tētus sub aq̄ per violentiā: talis nō reciperet nec effectū nec sacm ipsius baptismi. Quātū ad secūdā partē distinctionis cū.s. fit opus rōne oino nesciente: scꝫ cū quis nō hꝫ vsum rōnis: vt infans ꝛ adultus furiosus q̇ est extra vsum rōnis: opus qḋ fit a talib⁹ cū sit inuolūtariū: q: sine deliberatiōe rōnis: siue in bonū: siue ī malum nō reputaꝛ ad meritū neq̧ ad demeritū. Nā act⁹ hūman⁹ reddiꝛ meritori⁹ vel demeritori⁹ inquātū procedit a libero arbitrio: qḋ diffiniꝛ eē facultas volūtatis ꝛ rōnis. In p̄dictis aūt rō deficit: sed etiā in iudicio ecclastico vel ciuili: tales nō puniunꝛ. nā infans si ꝓiciēdo lapidē occidat aliquē hoiem: si nō est doli capax: nō puniꝛ: nec quoad deū nec quoad mundū. de cōse. dist. iiij. paruuli. Et in glo. que est ibi. ex̄ de deli. pu. ca. ij. Et. ff. de sic. l. infans. Idē de furioso dū est in furia ꝛ extra se. Satis eñ ipso furore punitur. ff. de officio pre. l. diu⁹. ꝛ. xv. q. j. merito. §. sꝫ obiiciꝛ. Uerum est tñ ꝙ furioso a furia reuerso potest penitentia imponi ad cautelā. vt ea. cā. et. q. c. si quis. Et sꝫ aliqui dicant ꝙ cū q̇s ex culpa sua incidit in furiam amentiam vel ebrietatē ea q̄ facit mala extra vsum rōnis cōstitutus imputantur ei: ex eo q: fuit in cā. Uerior tñ opinio est ꝙ nō imputanꝛ que facit in tali statu sed culpa p̄cedēs aggrauaꝛ ex malis que sequunꝛ. Notandū tñ ꝙ adultus: amens: vel freneticus effectus: si anteq̄ incurreret talē amentiā: habuit ꝓpositū et volūtatē suscipiēdi sacra et declarauit ipsaꝫ volūtatē nō debēr sibi denegari. Et quātūcūq̧ etiā cōtradicit in amētia positus: recipiet effectū sacrorū si in statu grē intrauit frenesim vel amentiam: ꝛ sic opus sine voluntate actuali erit meritoriū: ex volūtate tñ p̄cedenti.

Baptismus valet ad salutē pueris et carentibus vsu rōis ex speciali munere.

Insuper est notādū ꝙ opus baptismi valet ad salutē ꝛ premiū oibus pueris ꝛ adultis carētibus vsu rōnis: cū tñ desit in eis volūtas ad ipm opus: sed h ex speciali munere venit: sicut et paruulis innocētib⁹ opus martyrij susceptū sine volūtate. ex grā xp̄i fuit eis ad premiū essentiale glīe et accidētale aureole. Regulariter aūt vt dicit Aug. Ois qui sue volūtatis est arbiter cōstitutus nō pōt nouā inchoare vitā: nisi peniteat eū veteris vite. de peni. dist. j. tres autē sunt actiōes. Allegaꝛ etiā eadē auctas. ea. dis. c. quis aliqñ. §. econtra autoritas illa. Ubi. est eñ penitētia.

Quantū ad tertiā partē: qñ scꝫ fit opus exterius voluntate tepescente. i. opus ipsum eligente: sed non inquantū meritoriū vel demeritoriū est in tendente: qḋ contingere pōt in bonis et in malis actibus: qñq̧ ex ignorantia: qñq̧ ex certa scientia. Et in his quidem que sunt de genere malorum potest esse duplex ignorantia: scꝫ iuris ꝛ facti. Et si adest ignorantia iuris diuini vel naturalis vel eorū que scire tenetur fm statum suū opus malū factū ex tali ignorantia. et per cōsequēs sine volūtate inquantū opus ipm est malū nō excusat a toto: etsi a tanto. Et in his verificaꝛ illud apostoli. j. Cor. xiiij. Si q̇s ignorat ignorabiꝛ. Et de hoc. j. q. iiij. §. vlti. Exempla sume in paulo. qui persequebaꝛ ecclesiā dei arbitrans exinde obsequiū se prestare deo. Sꝫ vt ipse dicit ignorās fecit: nec ꝓpter hoc se excusat: sed accusat de pctō.

j. Tim. j.

Similiter et filie loth cū inebriauerūt p̄rē vt ex eo conciperēt: q̄uis putauerunt sibi licere: credētes totum mundum submersum sicut ꝛ sodoma: nō excusanꝛ a peccato incestus propter ignorātiam illā; sed fuit ignorantia iuris naturalis. xv. q. v. inebriauerūt. Similiter ordinatus in sacris si dimitteret officiū ex eo ꝙ nescit se ad hoc obligatum precepto ecclesie: vt patet ex̄ de cele. mis. dolentes. nō excusatur a mortali: q̄uis nō intendat neq̧ velit illam omissionē officij inquantū pctm: immo si sciret nō omitteret: sed quia negligens est voluntas ad inquirendū que scire debet: ideo ei imputaꝛ ad peccatū: vt habetur dist. xxxvij. c. vlti. Quantū autē ad ignorantiā facti: notanda est distinctio decretistarū que poniꝛ dist. l. c. de his. j. et ex̄ de homi. sicut dignū. videlꝫ ꝙ aut quis in facto qḋ agit dat operā rei illicite: aut licite. Et si dat operā rei illicite: puta q: solaciaꝛ aliquo ludo periculoso vñ seq̄tur mors vel mutilatio: q̄uis ad illud malū nō velit: tñ q: voluit illū ludū vnde secutū est: ei imputaꝛ: et quoad peccatū: et quoad irregularitatē: et quoad penā iudicialem. Similr si cecus sagittā vel lapidē iaceret ei imputareꝛ: q: dat operā rei illicite. Unde et Lamech qñ sagitta occidit cayn existimās eū ferā silvestrē nō hoiez: q: cecus erat: sed a puero quē secum ducebat: vt fera iudicatus fuit: non excusatur a peccato. Idem pōt dici de minori doli capace: q̄uis etatis nō perfecte ꝛ dante operā rei illicite qḋ dictū est de maiori ꝛ adulto: vt ex̄ de delic. pu. c. vlti. Si ꝟo dat operā rei licite: tūc aut adhibuit debitā diligētiā aut non. Et si nō adhibuit debitā diligentiā non excusaꝛ a peccato lꝫ malū sequens sit cōtra eius voluntatem: puta si q̇s ꝓiiciat regulas de tecto ad ipsum reparandū: ꝛ nō ponat aliquod signū ante domū: nec dicit aliq̇d cū proiicit: et si casu vna ipsarū interficiat trāseuntē per viā. Aut si quis ꝓiiceret lapidem ad aialia bruta: et non respiciēs transeuntem per viā a casu interficeret aliquē ꝯ voluntatē suā: ei imputaretur pctm ꝛ pena iudicialis: q: nō adhibuit diligentē solicitudinē ad opus illud iactatiōis. Ubi ꝟo adhibeat debitā diligentiā operi licito si qḋ malū a casu contingat: nō ei imputaꝛ: puta si quis incidēdo arborē. dū eā prosternit: alius subito trāsit subtus eā et sic perimiꝛ: cū tamē ille non videret eū nec haberet estimare aliquē transiturum inde. vt di. l. sepe. ꝛ. xv. q. j. si quis nō iratus. Uñ et Jacob excusatur in cognoscendo lyam: que non erat vxor sua loco Rachelis vxoris sue. In his autē que sunt de gñe bonorū factis ex ignorātia iuris vel facti: non habeꝛ meritū ex quo ibi non est voluntas seu intentio ad meritū actualis vel habitualis. Ad quod facit qḋ ait Amb. Non satis est benefacere nisi id ex bono fonte: idest ex bona volūtate proficiscatur. dist. lxxxvj. non satis. ꝛ Hiero. Deus volūtatē non opus respicit: scꝫ sine volūtate. xv. q. j. si q̇s non iratus. verbi gratia. Si quis dat pauperi vnū florenū elemosynaliter: volens dare tñ vnū quatrenum: opus istud factū etiam in gratia nō habet meritū vnius floreni: sed vnius quatreni: quia volūtas non fuit ad florenū: sed ad quatrenū. Similiter si q̇s iret ad missaꝫ die festiuo: vel ieiunaret die instituta ab ecclesia: vel diceret officium existens ordinatus in sacris: nec aliquod bonū faciat actu vl̄ habitu vt satisfaciat precepto ecclesie. p̄supposito ꝙ illud ignoret: vel etiā si scit non habet intentionē ad illud: sed a casu: vel ꝓpter societatem facit aliqḋ predictorū: talis in huiusmodi non meretur ex quo non habet voluntatē ad illa opera. Dicit eñ autoritas de peni. dist. j. si cui. ꝙ volūtas remuneratur non opus. i. volūtas principaliter facit opus remunerandi. Quantū autem ad opera q̄ fiunt ex certa scientia siue in bonis siue in malis imputanꝛ ad meritū vel demeritum inquantū volūtas assentit operi: etsi non ipsi operi inquantū meritoriū vel demeritorium quod habet in coactione conditionali. Ubi gratia. Datur infideli optio: vt aut recipiat baptismū aut occidetur vel amittet sua bona: eligit talis baptizari ne perdat vitā vel bona. In huiusmodi opere bono iste non acquirit nec meritum nec salutē: ex eo ꝙ non habet voluntatem ad opus baptismi suscipiendū inquantum bonū est et saluiferū. arg. ad hoc de pe. dis. j. tres aūt sunt actiones. Silr in malis operibus.

Gen. iiij.

Factum ꝯ voluntatē punitur.

Gen. xxix.

Volūtas remuneratur nō opus.

lis operib⁹. ꝙuis em̄ aliquis nō velit aliquo modo opus malū facere inquātū malū ⁊ demeritoꝛiuꝫ: tn̄ assentit op⁹ agere qđ scit esse maluꝫ ne incurrat aliqđ dānū: tale opus nō excusat a pctō. verbi grā. Peierat qs ne amittat suam causam iustā: q̄ tn̄ alr̄s nullo modo vellet peierare. Ad qđ optime facit qđ ait Aug. Si diligēter inspiciat: forte ipm̄ peccare nemo velit: sed ꝓpter aliud qđ vult peccat. Oēs quippe hoies q̄ scietes faciūt qđ nō licet: vellent licere facere vsq3 adeo ipm̄ peccare nemo appetit ꝓpter hoc ipm̄: sed ꝓpter illud qđ ex eo consequit. xv. q. i. merito. Unde ⁊ lucretia nobilissima romana: que assensit filio tarq̄ni in adulteriū ne incurreret infamiā adulterij: ex eo ꝙ ille minabat ei: ꝙ si nō assentiret interficeret eā et vnū ex seruis iuxta eam: ⁊ diceret marito suo collatino ꝙ eos interfecerat: q2 inuenerat eos pariter cōmisceri. Ob vitandaꝫ igit talē infamiā assensit operi nefario: de quo tn̄ tantā displicentiā habuit ꝙ ꝓpter hoc coꝛā cōsanguineis suis se occidit. Non excusat a pctō adulterij: quia potius debet quis omnia mala tolerare ꝙ̄ malo consentire: scilꝫ peccati. vt dicit Augu. xxxij. q. v. c. ita ne.

Nota historiam de lucretia.

§. IIII. Quātū ad tertiam

Voluntas reperit i ope exterioꝛi

partē p̄me ⁊ p̄ncipalis diuisionis: cuꝫ scꝫ volūtas reperit cū ope exterioꝛi. Sciendū ꝙ volūtas ipsa naturalr̄ semꝑ p̄cedit actū exterioꝛē: sicut cā p̄cedit suū effectum: et tanq̄ regina potentiarū: ⁊ oibus alijs hꝫ imparare sm̄ doctores. Tpe vo aliq̄n voluntas est simul cū ope: aliq̄n in diuerso tpe. Et q̄n est simul cū ope exterioꝛi vel imediate exequit ipm̄: ꝓ vno actu meriti vel demeriti cōputat. Sed cōpletius ⁊ grauius in ipo ope exterioꝛi. vt dictuꝫ ē. s. puta cū qs volēs furari subito q̄rit furtū facere: vel cū qs volēs oꝛare vel elemosynā dare: ponit se ad oꝛandū vel dandū elemosynā. Sed cū volūtas ⁊ op⁹ sint in diuersis tpibus: medio interuallo: infra qđ mēs diuertit ad illud: reputantur vt duo bona vel mala. sm̄ Pe. de tharantasia. verbi grā. Habet qs volūtatē foꝛnicādi vel occidēdi ⁊ hmōi. ⁊ dum tale malū deliberat agere: occurrūt sibi alie volūtates et occupatiōes varie in quib⁹ imoꝛat: deinde occurrēte sibi oppoꝛtunitate ꝑpetrat illud malū qđ volūtas decreuerat scꝫ foꝛnicatiōis vel homicidij ibi sunt duo pctā moꝛtalia. Primū q̄n volūtate decreuit illud agere. Scđm q̄n illud ꝑpetrauit: qđ nō fuit sine volūtate iterū deliberāte. Unū ⁊ ꝓ vtroq3 a deo punit. In iudicio autē humano punit tm̄ scđm q̄n est ꝯtra leges vel canones: Et p̄mū ꝓbat vel ex se notoꝛiū ē. Dicit em̄ lex ꝙ grādis rō suadet vt maleficia puniant. ff. ad. l. aquil. l. ita vulnerat⁹. §. ij. Et vt pena vni⁹ sit met⁹ multoꝝ. ix. q. iij. c. si autē. ⁊ ff. de penis. l. aut dānū. Nā si ea q̄ male vsurpant omittimus: excessus viam alijs aperimus. di. xxiij. c. ꝑuenit. ij. Propagat em̄ vitium nisi per correctionē disciplinē subsequatur correctio. xxi. q. ij. placuit. Et si pena ꝓ tali crimine exterius cōmisso est determinata in iure: tūc subdistinguēdū est. Quia aut iudex qui hꝫ cognoscere est iudex delegat⁹: ⁊ talis q̄ non pōt in pena dispensare. vt ex̄ de offi. dele. de causis. ⁊ de pe. licet. Et tūc penā illā lege taxatā mutare vel minuere non pōt i. q. iiij. turbat nauicula. §. notandū. Et ꝓpterea dicitur in auth. de iudi. §. opoꝛtet. ꝙ iudex non dꝫ esse mitioꝛ lege. Si aūt ꝓ vno codēq3 scelere diuerse pene de iure imponantur: tūc vtraq3 vno codēq3 tpe nō est iponēda. ex̄ de iudi. at si clerici. sed minoꝛ imponēda est. ar. de pe. di. i. §. pene. Uel opus est gratificatione. ex̄ de paroch. c. i. Uel illa imponat q̄ magis timet. ex̄ vt lit. non contest. c. q̄m frequenter. Quia vt dicit Aug. Hoc soluꝫ bn̄ agit siue plectendo siue ignoscendo: dūmodo mala vita hoim corrigat. xxiij. q. v. ꝓdest. Si vo est iudex qui hꝫ merū iperiū: ⁊ de illo crimine possit dispēsare: tunc poterit cōmutare vel minuere penam. vt ex̄ de rap. c. in archiepatu. ⁊ C. de his q̄ no. infa mi. l. et si seueríoꝛ. Dū tn̄ hāc diminutionē vel cōmutationē faciat causa cognita: ⁊ in ipsa sentētie ꝓlatione et non post. sec⁹ aūt si faceret nō causa cognita: vel post sniam: q2 tūc nō posset. Et in hac causaꝝ cognitione habet ꝯsideratio locoꝝ ⁊ tpoꝝ: ꝑsonarū: ⁊ cause: ac etiā multitudinis ⁊ etatis ⁊ scādali. Nā ex istis oibus rigoꝛ iuris mitigat: vt colligit manifeste ex̄ de sen. excō. c. pueris. ⁊ lxxxvi. di. tāta ⁊ l. di. vt constitueret. ⁊ ij. q. i. in p̄ncipio. ⁊ ex̄ de trāsac. c. vlt. Itē causa cognita ex p̄dictis causis ⁊ iurib⁹ poterit penā augmētare: ⁊ etiā q2 multis grassantib⁹ vindicta opus est. ff. de pe. l. aut facta. Nota etiaꝫ ꝙ arbiter potest leges transgredi. ff. de arbitris. l. qualem. Si autē non est determinata a lege pena: tūc iponit arbitrio iudicātis. ff. de pe. l. hodie. ⁊ ex̄ de offi. dele. c. de causis. In bonis videt idē dicendū quoad deū siue meritū. Hoc est ꝙ volūtas bona cū ope exterioꝛi subsecuto tūc hꝫ suaꝫ plenā ꝑfectionē. vnde ⁊ maioꝛē remunerationē. Et hoc est qđ dn̄s requirit dicens Matth. vij. Non ois qui dicit mihi dn̄e dn̄e: intrabit in regnū celoꝝ: sed q̄ facit volūtatē pr̄is mei. Primū em̄ dn̄e refert ad volūtatē siue ad affectionēꝫ qua qs vult bonū. Scđm dn̄e refert ad locū bonū. Sed tertiū refert ad exterioꝛē bonā opationē: que exigit cū adest possibilitas vt. s. dictū est. Cōparat em̄ mēs seu volūtas bn̄ disposita bone arboꝛi: de qua xp̄s dixit m. d. c. ꝙ fructus bonos facit: nō flores tm̄ affectionū: nec frōdes tm̄ verboꝝ: sed ⁊ fructus exterioꝝ bonaꝝ opationū: floꝛes em̄ etsi pulchri sint: nō in pascūt. Un̄ deuota aia dicit in Can. Ueniat dilectus me⁹ in hoꝛtū suū. i. in mētē suā vt comedat fructum pomoꝝ suoꝝ: nō floꝛes dicit. Custodiēdi tn̄ sunt ne pereant vel destruant: q2 ex floꝛib⁹ sequunt fructus. Iuxta illud Eccī. xxiiij. Floꝛes mei fructus honoꝛis ⁊ honestatis. Et ꝓpterea dicit spōsa in Can. Capite nobis vulpes paruulas. i. tētationes seu cogitatiōes fraudulentas sub specie boni subintrātes: tūc sunt ꝑuule. i. in ipo p̄ncipio occursus. Sequit in textu. q̄ demoliunt vineas. i. floꝛes ei⁹. Un̄ ⁊ sequit. Nā ⁊ vinea nr̄a floꝛuit. Silr̄ etiā frondes arboꝛis nō pascūt hoies: ꝙuis aliq̄n medicinalia sint, ꝓpter qđ dr̄ Apoca. vlti. Folia ei⁹ ad sanitatē gentiū. Sic ⁊ bona verba: ꝙuis auditoꝛib⁹ plerūq3 ꝓsint. Si sint sine fructu operū: ꝓsunt q̄nq3 auditoꝛib⁹: sꝫ nō pascūt spūaliter faciētē vl̄ ipm̄ deū. Un̄ i figurā: cū semel dn̄s iesus xp̄s esuriens ad arboꝛē ficī accederet: q2 nō inuenit ibi fructus: sed tm̄ folia: maledicēs subito exiccata est. Matth. xxi. Ad significanduꝫ ꝙ q̄ hn̄t tm̄ vba ⁊ nō facta a deo repꝛobant. Req̄rit ergo ad bonitatē arboꝛis vt ꝓducat non solū flores bonaꝝ volūtatū seu desideriorū ⁊ frōdes salutariū locutionū: sed ⁊ fruct⁹ etiā bonaꝝ opationū. Un̄ Jacob⁹ in sua epl'a cano. Ostēde mihi fidē tuā ex opibus. Et quales sicut fruct⁹ boni ꝓduci ab arboꝛe bona ostēdit psal. cū ait Erit tanq̄ lignū qđ plantatū est secus decursus aquarū: qđ fructū suū dabit in tpe suo. Ubi tria possunt notari.

Can. v.

Can. ij.

Jaco. ij.

ps. i.

Primo dispositio laudabilis ex parte sui signatur. ibi. Erit tanq̄ lignum.

Scđo infusio grē optabilis ex parte dei insinuatur. ibi. Quod plantatū est secus decursus aquarū.

Tertio operatio imitabilis ex parte futuri demōstrat. ibi. Quod fructū suū ⁊c.

§. V. Quantum ad primuꝫ

lignū appellat hoiem rationalē. Unde homo grece dr̄ antropos. i. arboꝛ reuersa. Nā vbi arboꝛes irrationales hn̄t radices in terra: ⁊ ramos versus celū. arboꝛ rationalis. i. homo econuerso situat. Nā caput cū capillis qđ est quasi cyppus cū radicib⁹ est versus celū. et brachia cū manibus tibie cū pedibus et digitis q̄ sunt quasi rami et ramusculi sunt versus terrā: vt sciat ⁊ ꝯsideret se ex ipa sui dispositione coꝛpoꝛis mentem et cogitatiōes hr̄e ad celestia. Juxta illud Ouid. Os hoi sublime dedit. i. faciem: celūq3 videre iussit. Ac etiā dū cōuersat in terra: multiplicare bona opera ieiunioꝝ: oꝛationū: elemosynarū: ⁊ hmōi. Juxta illud Eccle. ix. Quodcūq3 pōt man⁹ tua instāter operare: quia

Hō cōparatur arboꝛi.

Oui. in i. metamoꝛ.

f

nec opus ⁊c. Plātatū est autē tale lignum secus decur
sus aquarū quoad scdm. Cum videlicet est circundatus
aqua diuine grē: que multiplex est in effectu: ⁊ currens q̄
habentē facit prōpte operari. Iuxta illud Ambrosij. Ne
scit tarda molimina spūssancti grā. Hec est aqua de q̄ dñs
dicit samaritane. Ois qui biberit ex aqua quā dabo ei nō
sitiet. Ioh. iiij. scʒ terrena ea inordinate amando plus q̄
deū. et merito: q: ex hac aqua pcedit triplex alia aqua: scʒ
sapie: pnie: ⁊ patiētie: que mirabiliter reficiūt. Et de aqua
Ecci. xv. sapientie dicit sapiēs de iusto habēre gratiā. q: domin⁹ aq̄
sapiētie salutaris potabit illū. Hec ita reficit mentē gustu
diuinorū in meditando: in legēdo: in audiendo: qʒ vt dicit
Bernar. gustata suauitate spūs: qd fit per sapiaʒ: desipit
ois caro. De aqua pnie seu lachrymarū dicit ps. cxlij. Fla
bit spūs eius. i. grā spiritussancti in mente: ⁊ fluēt aque la
chrymarʒ: qbus pctā purgantur sm Chryso. de pe. di. i. c. iiij.
Lachryme lauāt delictū. De tertia aqua d: figuratē Exo.
Patientia ē optimū remediū p anima. xiiij. Aque erāt eis p muro a dextris ⁊ sinistris. Sicut aq̄
refrigerat: ita patiētia sup oia alia: a dexteris. i. aduersis
spūalibus: vt tētationibus ⁊ angustijs ⁊ a sinistris. i. ad
uersis tpalibus: vt paupertate: fame: siti: frigore: ⁊ infirmi
tate. In omnibus his qui patiēter fert: nō posset habere
melius refrigeriū in aia: ⁊ etiā quoad corpus multū miti
gatur pena. Et hoc ptʒ ex martyribus qui penis gaude
bant refrigerari ex patientia. Unde qn̄ medici nesciūt qd
amplius faciant infirmo: pro vltimo remedio confortant
eū ad patientiā. Quoad tertiū lignū istud facit fructum
dicit psalmista: idest opus bonuʒ: q: primo cū recta inten
tione: ⁊ ideo dicit. Dabit fructum. Arbor em̄ si sibi retine
ret fructus in ea marcescerēt: sed dando alijs ⁊ sibi pdest.
Sic mēs bene disposita ⁊ in gratia fundata fructus ope
rum suorū nō sibi attribuit: sed deo ab eo recognoscens:
nec sibi tm̄ laborat: sed ⁊ proximis suis: ⁊ sic dat fructum:
nō retinet sibi. Scdo operat̄ cum ratione. Unde dicit. Da
bit fructū suū. Fructus em̄ hois qui est aial rationale p
prie est actus pcedens a ratione. Ratio autē dicit philo
sophus semper deprecatur ad optima. i. instigat. Mala
opera non sunt proprie fructus hominis: sed fructus silue
stres: cibus bestiarum. Tertio arbor bona ⁊ rationalis fa
cit opus cū debita obseruatione: scʒ circūstātiarū. Unde
dicit. Dabit fructū suū in tempore suo. Nullum em̄ est vir
tuosum opus: nisi debitis circūstantijs vestiatur sm bea
tū Tho. ij. ij. Inter quas circunstātias est debitū tempus.
Unde Ecclesiastes. viij. Omni negocio tempus est ⁊ op
portunitas. Aliqui enim nimis cito exequunt̄ quod volū
tati occurrit: non considerantes quid inde mali possit cō
tingere: quibus accidit sicut arboribus amigdalis vel alijs
que cum nimis cito incipiunt florere: superueniente pruī
na vel umbre amittunt flores ⁊ fructus. Alij ꝟo nimis tar
dant ad exequendā bonā volūtatem: pter qd aliquādo
vel flores desideriorū cadunt: ⁊ non reddunt fructuʒ: vel
fructus faciunt serotinos nimis: qui cōiter non mature
scunt: q: non sunt in tēpore suo. Bona igitur arbor. i. bo
na volūtas gratia informata: producit flores bonarū affe
ctionum: ⁊ sic primo dicit Dñe. Producit secūdo frondes
bonarū locutionū: ⁊ sic secūdo dicit Dñe. Producit tertio
fructus bonarū operationū cū recta intētione: cū huma
na ratione: cum debita circunstantie obseruatione. Et sic
tanq̄ lignū plātatus secus decursus aquarū: dans fructū
suū in tpe suo: dicēs tertio Dñe. Facit voluntatē patris ce
lestis: ⁊ ipse intrabit in regnum celorū.

Quomodo a voluntate bona non possunt procedere
opera mala. Capitulū. xv.

Uoluntas vere bona nō producit mala opera.

DE voluntate notan

dum q: cum ꝟe bona est: pducere non pōt ma
la opera. Ad qd facit qd saluator ait Math.
vij. Non potest arbor bona fructus malos facere. arbori
hoiem vel eius voluntatē assimilans. Circa quam auto
ritatem videnda sunt tria.

A quo oriatur volūtatis pbitas: q: arbor bona.

Ex quo sequat̄ malignitas in opere eius impossibili
tas: cum dicitur. non potest.

In quo cognoscatur criminose operositatis qualitas.
ibi. fructus malos facere.

§. I. Quantuʒ ad primum

Uoluntas ē arbor. ps. xc.
arbor designat vt dictuʒ est hoiem vel eius voluntatem.
Qui homo ⁊ ei⁹ voluntas tūc arbor bona est: qn̄ affectio
nes et cogitationes eius tanq̄ radices: fixe sunt in celo.
Iuxta illud ps. de iusto. Plantatus in domo dñi ⁊c. Hu
ps. i. humor faciēs fructificare est deuotio. Stipes rectus con
grua intētio. Eius rami robusti potentie seu ꝟtutes in bo
no pmanētes. Cortex aūt exterior conuersatio malis resi
stēs. Folia eius verba rationabilia sm illud. Et foliuʒ ei⁹
non defluet. Flores odoriferi redolens fama. sm illud. ij.
Cor. ij. Xpi bon⁹ odor sum⁹ deo. Fruct⁹ ꝟo iusta opa. sm
illud Sap. iij. Bonorū laborū gliosus est fruct⁹. Terra in
qua radicat̄ hūilitas. Dicit̄ autē hūilis q̄si terre acclinis.
Radius solaris reuerberās arborē ⁊ fructus maturās et
suaues faciens: est gratie lumen. Aqua irrigās doctrina
scripture. sm illud Ecci. xv. Aqua sapie salutaris potabit
illū. Qn̄ igit̄ ista cōcurrūt nulli dubiuʒ q: arbor est bona:
homo scʒ ⁊ volūtas ei⁹. Permaxime aūt ad hoc vt volū
Ut voluntas sit bona duo reqrunt̄. tas significata p arborē sit bona requirunt̄ duo sm btm̄
Tho. sup. ij. sen. di. xl. Primuʒ est intētio finis boni. Secū
dū est electio ei⁹ qd est ad finē. vt. s. sit bonū. i. ad h vt vo
lūtas sit bona oportet q: volūtas velit bonū: ⁊ pter bo
nū. Et si vtraq̄ bonitas in volūtate fuerit. s. bonitas intē
tionis q̄ est respectu finis: ⁊ bonitas electionis q̄ est eius
qd est ad finē: tunc semp erit voluntas bona: ⁊ actus exte
rior semper erit bonus q̄ d: fructus. Et sic pnaris bona
arbor fructus malos facere non pōt. Et de hac arbore bo
na ⁊ copiosa ⁊ fructuosa pōt exponi moraliter visio nabu
chodonosor quā habuit de arbore. vt habetur Danie. iiij.
ibi vide historiā. Uidebaʒ ⁊ ecce arbor in medio terre ⁊c.
Ubi possunt tria notari de homine virtuoso.

Et primo sanctitas stupenda in eius descriptione: ibi.
Ecce arbor in medio terre.

Secūdo eius defectuositas lugēda in eius precisione
ibi. Succidite arborē ⁊ precidite ramos eius.

Tertio eius speciositas resumēda ex germinis seu ra
dicis reseruatione: ibi. Uerūtamen germen radicū eius
in terra sinite.

Sctitas cōmēdatur ex cōditionib⁹ arboris vise. Quantū ad primuʒ cōmendat̄ sanctitas multipliciter
ex cōditionib⁹ ipsius arboris vise. Et primo cōmendatur
ab eius virtuositate: cuʒ dicit̄. Ecce arbor in medio terre.
Cōsistit em̄ virtus in medio vel rationis vel rei. pter qd
dicit quidā sapiēs. Mediū tenuere beati. Scdo cōmēda
tur a magnanimitate seu magna operositate: ibi. Arbor
magna. Operat̄ em̄ magna amor dei. i. operari facit sm
Greg. Tertio laudat̄ a vigorositate: scʒ ad toleranda ma
la fortiter: ibi. Fortis. Sapien. v. Stabunt iusti in magna
constātia. Quarto laudatur ab eius sublimitate: scʒ in cō
templando superna: ibi. Procera. i. alta sm illud apostoli
Philip. iij. Nostra conuersatio in celis est. scʒ per contem
plationem. Quinto magnificatur ab eius dignitate seu
opinionis claritate de eo: ibi. Aspectus eius erat vsq̄ ad
terminos vniuerse terre: qd fit per diffusionem nois ⁊ fa
me eius. Sexto cōmēdatur ab vtilitate multiplici: ibi. Et
folia eius pulcherrima: ⁊ fructus eius nimius. ⁊ esca vni
uersorū in ea. In folijs notātur verba. Apocalip. vlti. Et
folia eius ad sanitatem gentiuʒ: scʒ sunt. In fructu opera
vel sciētia: sm illud ps. ciij. De fructu operū tuorum satia
bitur terra. In esca refectio designat̄. Sicut enim fructus
vestit̄ folijs: ita sciētia adornat̄ ꝟbis cōpositis et opibus
virtuosis. Iuxta illud Prouer. xv. Lingua sapientū ornat
scientiā. Et ibidē. Labia sapientū dissemīnabūt sciam: scʒ

exemplis ꝛ verbis. Septimo cõmendaꝛ a ptãte: ꝛ h̄ respe
ctu subditoꝝ. ibi. Subter eã habitabãt aialia ꝛ bestie ꝛ in
ramis eiꝰ cõuersabanꝛ volucres celi. Per aialia ꝛ bestias
designanꝛ mētes carnales ꝛ penitꝰ seculares. Seu ꝑ aia-
lia voluptuosi: ꝛ ꝑ bestias iracundi. ꝛ hi dicunꝛ habitare
subtꝰ hanc arborē: q: hmõi ꝑsone premi debēt rigore disci
pline. Per volucres celi designanꝛ spũales affecꝰ ad ce-
lestia volantes: ꝛ hi dicunꝛ habitare in ramis: q: spũales
viri in locũ supiorē debēt eligi: ꝛ digno honore sublimari.
1.tim.v. ſm illud apl'i. Qui bñ presunt duplici honore sunt digni
sc3 ꝛ reuerētia paternali: ꝛ subueniētia tꝑali. Scḋm sc3
defectuositas ꝓbi viri lugēda notaꝛ ibi. succidite arborē.
qḋ intelligi pōt ꝛ de defectu eiꝰ ꝑ mortē corpalē: ꝛ de defe
ctu aie ꝑ mortē spũalē. Et quãtũ ad pmũ dicere ei succidi
te arborē est disponere ꝛ ordinare vel ministerio angeloꝝ
vel opatiōe scḋarũ causarũ naturaliũ mortē viri ꝓbi: qui
abscindi ḋr: dũ a terra habitabili huiꝰ mũdi subtrahiꝛ. iuꝛ
illud qḋ ḋr de xp̄o Esa. liij. Abscisus est de terra viuentiũ.
Precidunꝛ tũc rami eiꝰ cũ videl3 potētie sensitiue orgãis
corpeis affixe auferunꝛ ab actibꝰ suis. Excutiunꝛ folia: q̄
deficiunt verba doctrine. Dispergiꝛ fructus: q: definit fa-
cultas meritoria operãdi. Fugiũt bestie q̄ sunt subtus eã
ꝛ volucres q̄ erãt in ramis: q: subditi boni vel mali subtra
hunꝛ a iurisdictione ꝛ ptãte eiꝰ. Cũ feris est habitatio eiꝰ:
q: quoad corpus cũ serpētibꝰ ꝛ bufonibus ꝛ oĩbꝰ aliisq3
se reperit. Rore celi intingiꝛ q: descēdit pluuia et ros sup
sepulcrũ cadaueris eiꝰ. In herbis terre est: que oriunꝛ ex
terra sup corpus eius. Hic aũt defecꝰ vtriq3 per mortem lu-
gēdus est. Sic legiꝛ de scō Ambrosio q̄ audita morte ali
cuiꝰ sctī viri amare lachrymabat. Si aũt exponaꝛ de mor
te spũali q̄ fit ꝑ culpã: sic tũc succidiꝛ arbor tam magna et
pulchra cũ magne scitatꝭ vir decidit in mortali: vt dauid:
petrus ꝛ alij. Qḋ vtiq3 cõtingit: etsi nõ operãte deo q̄ nõ
est autor peccati: tñ permittēte eo: ꝛ grãm subtrahente: ex
culpa ꝛ demerito illius peccãtis. Tũc aũt rami precidunꝛ
cũ ꝟtutes magne subtrahunꝛ. Folia excutiunꝛ: quia grã
prius habita bñ loquēdi et fructuose ꝑdicãdi tolliꝛ fructꝰ
dispergiꝛ: q: bona opatio iã facta q̄ad meritũ tolliꝛ. Fu-
giũt volucres ꝛ bestie ab eo: q: ꝛ subditi boni ꝛ mali hor-
rēt eiꝰ ꝯuersationē: ꝛ declinãt ꝯsortiũ. Cũ feris habitat. i.
cum demonijs ꝛ impijs quoꝝ volũtati assentit. In herbis
terre est: q: tꝑalibꝰ vacat ꝛ in illis gaudet. Cor eius ab hu
mano cõmutaꝛ: quia nullũ intellectũ verũ pene h3 sicut
bestie. Rore celi intingiꝛ: q: aliq̄n bona inspiratione diui-
na ad se recognoscendũ tãgiꝛ: sed vinculo ferreo alligaꝛ:
q: cõsuetudine mala ꝛ obduratione peccati detinetur. Et
certe hmõi defectus magis lugēdus est: q̄ prior. s. de mor
te corpali. Qḋ etiam Amb. faciebat audito casu seu ruina
spũali alicuiꝰ ꝑsone. Quantũ ad tertiũ qḋ est resumptio
speciositatis ꝑdite: hoc ibi notaꝛ cũ ḋr. Germē eius in-
terra finite: q: videl3 habilitas ꝛ aptitudo ad resurgēdũ:
cũ omni speciositate naturali ꝛ spũali ꝟtute diuina rema
net. Et septē tēpora mutanꝛ in eo anteq̄ redeat ad pristi-
nũ statũ: q: sc3 septē mũdi etates opz compleri ante resur
rectionē vniuersalē oim. Et tũc recognoscent oēs q̄ dñaꝛ
excelsus in regno hoim: vt ḋr ibi Dan. iiij. Et h̄ cotinuãdo
ad expositionē de morte corporali. Nã quãtũ ad defectũ
mortis spũalis ꝑ pctm̄ ḋr: remanere germē in terra ad re-
uiuiscentiã ipsius arboris: quia quãtũcunq3 quis peccet
a ꝑfectione declinãs: remanet tñ semꝑ libertas arbitrij: ꝛ
facultas vitam grē recuperãdi: ꝛ ꝑfectionē oēm amissam:
vel etiã maiorē resumēdi ſm conatũ ꝛ feruorem in reuer-
sione. Sed opz ꝑus q̄ septē tꝑa mutenꝛ sup eũ. i. q̄ omia
pctã cõmissa in tꝑe vniuersalr detesteꝛ. q̄ in septē capitali-
bus vitijs cõtinenꝛ: et hoc ꝑ septiformē grãm spũsancti.
Et sic ex bestia reuertiꝛ ad statũ hois: sicut Nabuchodo-
nosor. ꝛ ad regnũ inclytũ: quia ex bestiali mente tota pas-
sionibus dedita reuertiꝛ ad conuersationē vite rationa-
lis ꝛ virtualis: ꝛ ad regnũ virtutũ ꝛ glorie ꝑus amissum.

§.II. Quantum ad secũdũ

principale qḋ est impotentia malignitatis opis notata in — Bõa arbor non
volũtate vel hoie cũ ḋr. nõ pōt. s. malos fructꝰ facere. Ra — pōt malos fru
tio aũt huiꝰ est: q: arbor bona est. Sicut autē ex igne frigꝰ — ctꝰ facere
ꝑcedere nõ pōt: nec ex luce tenebre: sic nec ex bona volun — q̄mõ hoc
tate seu ex habitu bonitatis nõ pōt ꝑcedere malus actus — dz intelli
Sed bene pōt arbor. i. volũtas vel ꝑsona q̄ est bona: aliq̄ — gi.
tꝑe effici mala arbor: ꝛ sic faciet fructus malos. Nõ autē
dũ bona ꝑseuerat arbor. Vñ Hiero. sup matth. Si arbor
bona fructꝰ malos facere nõ pōt: quõ moyses arbor bona
peccauit ad aquas ꝯdictionis. s. nõ credendo verbis dñi.
Petrus quoq3 in passione dñi negauit xp̄m. Et ecõtrario
quõ Jetro socer moysi arbor mala: quia gētilis: quõ fecit — Exodi.
fructũ bonũ dãdo consiliũ moysi bonũ. s. de cõstituendo — xviij.
coadiutores officij sui. Et rñdet q̄ hoc intelligiꝛ cõditio-
naliter seu cõiũctim. videl3 q̄ dũ arbor bona ꝑseuerat bo
na: nõ pōt facere malos fructus. i. opa mala: sed arbor bo
na pōt effici malũ: ꝛ tunc faciet malos fructꝰ. et ad idē fa-
cit qḋ ait Aug. in ser. dñi in mõte dicēs. Errãt manichei q̄ — error ma
putãt ꝛ dicũt: nec aiam bonã posse fieri malã: neq3 econ- — nichei.
uerso malã bonã. Intelligētes ꝑ arborem bonã de q̄ xp̄s
loquiꝛ aias bonas: quaꝝ dicũt deũ autorē. ꝛ ꝑ arborē ma
lam aias malas: quaꝝ dicũt autorē diabolũ esse. Sed vt
subdit Augu. Falsitas huiꝰ opinionis ꝛ suie error ostēdiꝛ
ex modo loquēdi ipius saluatoris. Neq3 eñ dicit q̄ arbor
bona nõ possit fieri mala: ꝛ econuerso. Sed q̄ bona arbor
nõ pōt facere fructus malos. ꝛ mala bonos: appellãs bo-
nã arborē bonã voluntatē: ꝛ malos fructus: mala opera
ꝛ malã arborē malã volũtatē: ꝛ bonos fructꝰ. opa bona.
Qḋ infallibiliter verũ est cõditionaliter. i. q̄diu volũtas
est ꝟe bona: vt debet: nõ pōt agere opa mala: et ecõuerso.
Sic etiã exponiꝛ illud Aug. de pe. di. ij. radicata. Radica
ta est charitas: securꝰ esto: nihil mali ꝑcedere potest. Qḋ
intelligiꝛ coniunctim ſm glosam: q: ex charitate elicitiue
vel imperatiue nõ pōt malũ ꝑcedere sicut ꝛ nix q̄diu est
nix nõ pōt calida esse: s3 pōt liquefieri: ꝛ tũc aquam voca-
mus. Qḋ aũt volũtas bona possit in via fieri mala. pz ex
hoc q: dum viatores sumꝰ liberũ arbitriũ flexibile est ad
bonũ ꝛ malũ. Alia rō est: q: charitas vie q facit volũtatē
bonã: nõ replet totã capacitatē volũtatis seu mentis: vt
actualr nihil aliud possit intēdere nisi deũ sicut charitas
patrie. dũ aũt ad alia extēdiꝛ: tũc pōt a deo auerti per in-
ordinatũ affectũ ad creaturã ſm btm̄ Tho. ij. ij. Sicut au
tem ex terra bona causaꝛ: vel in terra bona radicaꝛ mala
arbor: sic mala volũtas. i. mala affectio causaꝛ ex volũta-
te potētia naturali q̄ est bona ꝛ radicaꝛ in aia vel volũta
te habitualiter: que aia ꝛ volũtas est bona inquãtũ volũ
tas. Nec ſm Augu. ex bono potuit oriri volũtas mala: q:
bonũ factũ est a bono deo: s3 q: de nihilo factum est: nõ de
deo. Ad hoc aũt q̄ arbor sit bona: ꝛ faciat fructꝰ bonos — Ad h̄ q̄
cõcurrunt plures cõditiones. Et primo radicem habet in — arbor sit
imo. Vñ Aug. Attēdite arborem: radicē figit in imo. vt ra — bona q̄d
mos tēdat ad celũ. Sic mentē debet q̄s ī hũilitate firma- — rꝭ.
re vt possit eã ad celũ leuare. Et non solũ vna radice inhe
ret terre: sed oibus. Radix est quasi os arboris ꝑ qḋ nutri
mētũ recipit. Sic ore cordis dz q̄s inherere ꝛ figere ī ter-
ra viuētiũ. Scḋo arbor impceptibiliter crescat continue:
quousq3 veniat ad magnã altitudinē. Sic vt ḋr Prouer.
iiij. Iustoꝝ semita q̄si lux splēdens proficit ꝛ crescit. Et vt
dicit Virgi. Labor improbꝰ oia vincit. Tertio opz q̄ ar-
bor cultiuetur alr degeneraret ꝛ siluester fieret: et insipi- — Virgil. i
dos fructꝰ ꝑduceret. Sic opz mentē colere ferro compũ- — j. Geor.
ctionis: ꝛ inutilia resecare. Johã. xv. Omnē q̄ fert fructũ
purgabit eũ vt fructũ plus afferat. Et parabolice scribiꝛ
Luc. xiij. dixisse cultorem vinee patrono volēti ficulneam
quãdã infructuosã succidere. fodiã circa eã et mittã ster-
cora: vt sc3 faciat fructũ. Mittere stercora ad radices: est
bñ recogitare miserias ꝛ defecꝰ suos. Quarto arbor bo

na nō in vno ramo tm̄: sed in oībus facit fructū. Sic nō so
lū vno mēbro dʒ q̄s deo seruire: puta pedib⁹ tm̄ eūdo ad
ecclias: ore tm̄ bene loquēdo: aure verba dei audiendo: sʒ
oibus mēbris: que sunt vt rami arboris rationalis: et cor
de ⁊ ore ⁊ manu operū ⁊ alijs multis. Rom. vj. Exhibete
mēbra vr̄a seruire iusticie in sanctificationē. Quinto ar
bor nō facit fruct⁹ nisi ad quos ꝓducēdum ordinata est a
deo ⁊ a natura. Nam ficus nō ꝓducit vuas: nec vitis fic⁹.
Ita vnusq̄sq; vt ait Pe. j. cano. c. iiij. prout accepit gratiā
in alterutrū illam administrantes. Non autē se intromit
tere debet de eo in quo non habet gratiā seu aptitudinē
vel cōmissionē. Sexto arbor licʒ siluestris faciat plures
fruct⁹ q̄ hortensis: tn̄ hortensis facit meliores. Sic laicus
licʒ plura faciat opa exteriora: vel etiā religioni actiue de
ditus q̄ cōtēplatiuus vel claustralis: tn̄ puriora ⁊ pfectio
ra sunt opa cōtēplatiuorū q̄ actiuorū: ⁊ religiosoꝝ bono
pš. xvij. rū cōiter q̄ laicoꝝ. pš. Scd̄m puritatē manuū meaꝝ retri
buit mihi ⁊c. Non dicit fm̄ multitudinē. Septimo arbor
si trāsplātet̄ melius fructificat si in locū meliorē mutetur.
Sic mutādo statū puta de laicali in religiosum: pfectiora
opa aptus est facere. Sʒ sciēdū q̄ pauce arbores in autū
no vel hyeme: paucissime in estate transplātant̄. Sic in se
nectute vel etiā in feruore iuuentutis pauci conuertunt̄.
Sed in vere adolescētie cōuert̄ ⁊ alique quidē arbores nil
fruct⁹ faciūt vt ociosi. Alij folia tm̄ vt hȳpocriti. Aliq̄ folia fe
tētia vt sambuca. i. luxuriosi. Alij spinosa folia: vt iuniper⁹.

§. III. Quantū ad tertium

Fructus bon⁹ quō discernit̄ a malo. principale: scʒ quō discernatur fruct⁹ bonus: quē arbor bo
na ꝓducit. a fructu malo quē ꝓducere nō pōt. Sed arbor
mala ipm ꝓducit. Arbor bona dictū est: est voluntas ꝟe
bona: vel homo bonus. Et fructus bonus: actus bonus
ꝓcedens ex ea. Et ex fructu arbor cognoscit̄. ait ipe salua
mat. vij. tor. A fructib⁹ eorū cognoscetis eos. i. homies si ꝟe boni
sunt vel hypocrite mali: sʒ sub pelle ouina. Sed difficile
hoc videt̄ ad discernēdū: ⁊ vix possibile ad cognoscendū.
Nā oratio ⁊ ieiuniū. elemosyna ⁊ hmōi fruct⁹ videnī bo
ni ⁊ tn̄ nō solū boni hoies ex boni volūtate ista faciunt: sʒ
etiā mali hoies q̄ signant̄ p mali arborē. Ad cognoscen
dum igit̄ ⁊ discernēdū eos. Notādū q̄ triplex genus fru
ctuū seu operū pōt ꝓduci seu fieri ab hoie. Aliqui em̄ act⁹
Triplex est gen⁹ fructuū seu operū. sunt de se mali adeo q̄ nullo modo possunt esse boni vel
bene fieri. sicut piuria. blasphemie. odia: et illa que noiat
aplš opera carnis. dicēs ad Gal. v. Manifesta sunt ope
ra carnis que sunt fornicatio: immūdicia: impudicitia ⁊c.
Hos fruct⁹ arbor bona dū bona est ꝓducere non pōt: sed
mala ꝓducit. Et ex hmōi pōt manifeste cognosci q̄ hec fa
ciens arbor mala est. Sed tn̄ alia opa dicit nō pnt vestimē
ta ouiū. sub q̄bus se abscondūt falsi ꝓphe. i. hypocrite: q̄
ipa nō hnt speciē vel apparentiā boni vnde possint alios
decipere. Sunt aliqui alij fructus seu act⁹ q̄ de se sunt bo
ni: ita q̄ nullo mō pnt esse mali: vt actus illi de quibus ait
aplš ad Gal. v. Fructus aūt spūs sunt: charitas: pax: gau
diū: patiētia ⁊c. Hi actus ⁊ similes ꝓcedētes a gratia dei
ꝓducunt̄: ⁊ fiunt a bona arbore. ⁊ non pnt ꝓduci a mala
arbore dū mala est. Sʒ cū sciri nō possit p certitudinē q̄s
grām habeat: ⁊ actus virtutū acquisitarū sunt siles actī
bus virtutū infusarū qui ꝓcedunt ex grā: ⁊ sunt ꝟe boni.
Hinc est q̄ p certitudinē sciri nō pōt: si faciens illos actus
scʒ charitatis exteriores. patientie: modestie: ꝯtinentie: et
alia. sit arbor bona: cum possit similia facere sine grā. ⁊ ar
bor mala. i. malus homo habens malā voluntatē plura il
lorū opera exteri⁹ apparētia possit facere. Alij actus hu
mani sunt q̄ dicunt̄ de gñe bonorum qui fieri pnt bona et
mala voluntate: vt elemosyna: oratio: ieiuniū: ⁊ hmōi. Et
ista dicunt̄ vestimenta ouiū: q̄ sunt ꝓprie electoꝝ cū fiūt
debito modo: scʒ in grā. ⁊ hos fructus ꝓducere potest ar
bor bona ⁊ mala. Sed cognosci plene nō pōt. Cū p̄roce
dunt a mala volūtate seu intentiōe, tūc sunt mali vel sine
gratia: ⁊ tunc etiā non sunt ꝟe boni. i. meritorij. Vel cum
ꝓcedūt a bona voluntate ⁊ gratia: ⁊ tūc sunt boni. Per
coniecturā tamē pōt discerni arbor bona a mala p quedā
opera tanq̄ p signa. Et primū est si fidei veritas nō puer
tatur in se vel in alio operando: sed firmiter credat ⁊ viua
citer. Joh. vj. Qui credit in me habet vitā eternā. Scd̄m
est si mādata ecclesie non cōtēnat: sed impleat. Matthei
xviij. Qui ecclesiā nō audierit sit tibi sicut ethnicus ⁊ pu
blicanus. Eccl̄s. viij. Qui custodit preceptū non experiet̄
quicq̄ mali. Tertiū est: si p eū nouus ritus viuendi nō in
troducat̄: qd̄ ptinet ad supstitionem ⁊ superbiā: sed cōia
documēta sequat̄. Juxta illud Deut. xix. Nō trāsferes ter
minos quos fixerūt priores. Quartū est: si charitas proxi
mi per eū nō spernat̄. j. Joh. iij. Trāslati sumus de morte
ad vitā: q̄m diligimus fratres. Sed qui habuerit substan
tiam huius mundi: et viderit fratrē suū egere: ⁊ clauserit
viscera sua ab eo: quō charitas dei est in illo. Certe non.
Quintū est: si pctm̄ per euʒ toto conatu fugiat̄. Eccli. xxj.
Quasi a facie colubri fuge pctm̄. Sextū est: si ꝟbū dei de
lectabiliter audiatur. Joh. viij. Qui ex deo est verba dei
audit. vel melius. Si equanimiter aduersa ⁊ dulciter pa
tiatur. Unde xp̄s Matth. vij. Nūquid colligūt de spinis
vuas: aut de tribulis ficus. i. de aduersitatibus feruorem
spūs: ⁊ dulcedinē charitatis. quasi diceret: non hypocrite
sed ꝟe bone arbores. Septimū est: si per eū de operibus
bonis gloria mūdi nō queratur. Joh. vij. Qui querit glo
riam eius qui misit eū: hic verax est ⁊ iniusticia in illo nō
est. Hos actus tanq̄ fruct⁹ bonos producit bona arbor: ⁊
fructus contrarios qui sunt mali ꝓducere non potest. Et
cum aliquis facit hos fructus malos cōtrarios bonis: si
gnum est q̄ non est bona arbor.

De signis bonorū operū.

De sensualitate. Capitulum. xvj.

Deinde videndum est

de sensualitate que idem est qd̄ appetitus sen
sitiuus. Circa quā notanda sunt quattuor. scʒ
diffinitio. subiectio. offensio. ⁊ duratio.

§. I. Et quātum ad primū

Quid ē sensualitas. sciēndū q̄ magister sen. lib. ij. dist. xxiiij. sic diffinit sensuali
tatem. Sensualitas est quedā vis aie inferior: ex qua est
motus qui intenditur in corporis sensus atq; appetitus
rerū ad corpus pertinentiū. Pro cuius declaratione sciē
dū q̄ motus sensualitatis in duo tendit: scʒ in ea que fm
exteriores sensus delectabilia sunt. ⁊ hoc est qd̄ dr̄ in diffi
nitione q̄ ex sensualitate est motus qui intenditur in cor
poris sensus. Scd̄o tendit ad ea que nociua vel inconue
nientia corpori fm solā estimationē cognoscuntur. Et sic
in diffinitione dicitur q̄ ex sensualitate ꝓcedit appetitus
rerū ad corpus pertinentiū. Sic igit̄ sensualitati duo at
Duo attribuūtur sensualitati. tribuūtur. s. motus ⁊ appetitus. Cui⁹ ratio est: q̄ licʒ sen
sualitas sit vna potētia: eius tamē sunt plures actus: non
eque primi: sed fm ordinē adinuicē se habentes. Motus
enim sensualitatis est quedā inclinatio ad sensus corpo
ris. dū scʒ appetimus ea que p sensus corporis apprehen
dūtur. Unde ad sensualitatem pertinēt duo: scʒ corporis
sensus quasi preambuli: ⁊ appetitus sensitiuus: qui est in
clinatio vel motus cōsequens apprehensionē sensitiuam
et sic appetitus sensitiuus inquantū fertur in aliquid vel
inclinatur est conueniens nature sentientis: sicut cibus ⁊
potus ⁊ alia hmōi que sunt necessaria corpori. Scd̄a ratio
est: quia illud est cōueniens potentie sensitiue. sicut color
pulcher est delectabilis visui ad videndū: ⁊ sonus mode
ratus est cōueniēs ⁊ delectabilis auditui ad audiendū: ⁊
sic de alijs. Et sic appetitus sensitiuus est melior inter ap
petitum naturalem ⁊ rationalem. Superior est em̄ appe
De ordine diuersorū appetituū. titu naturali: quia appetitus naturalis qui est inclina
tio nature in rem vel opus sibi conuenientem: est absq;
propria apprehensione: scilicet ipsius appetitus: licʒ se

quatur apprehensionē instinctis naturā: sicut appetitus naturalis lapidis est inclinatio vel motus deorsum. Sed appetitus sensitiuus fertur ⁊ inclinat in aliquid mediante ppria apprehensione. s. noticie sensitiue. Est tñ inferior appetitu naturali: q: appetitus rōnalis fertur et inclinat in bonitatē rei absolute: sed sub tali vel tali consideratione: puta vel quia est vtilis vel q: est delectabilis. Hec autem sensualitas figurata est in temptatione primorum parentū. Nā sm Aug. ij. de tri. Serpens assimilat sensualitati. Nā serpens nō solū ostēdit ⁊ pposuit mulieri delectatū vel pomū: sed etiā īclinauit mulierē in affectū pcti. Mulier vero cōparat inferiori rōni: eo q acqeuit serpenti. s. sensualitati. Vir aūt assimilat supiori rōni: eo q occasione serpētis ad pcm̄ allicientis: vir. i. rō pcto cōsensit. Sed idē Aug. cōtra manicheos aliter assignat ista. s. q serpens figuraret sensum: eo q sic serpēs pposuit ⁊ ostēdit pcm̄: ita sensus exteriores. Mulierē assimilat sensualitati vel cōcupiscētie: eo q cū mulier inclinauit ad peccādū: ita sensualitas vel cōcupiscētia inclinat affectū ad peccandū. Vir vero assimilatur rōni: eo q sicut vir credidit mulieri: ita rō sensualitati vel ꝯcupiscētie. Hec Tho. s. ij. q. lxxxj. ⁊ in qstionib⁹ de veritate. Greg. vero dicit p serpētē significari diabolū. per mulierē carnē. i. sensualitatē. per virū spm̄ siue rōnē. di. vj.

Sensualitas diuiditur. testamentū. Distinguit aūt ipa sensualitas siue potentia appetitiua sensualis in duas potētias realr distinctas: scz irascibilē ⁊ cōcupiscibilē: sic distinguit gen⁹ in spēs specialissimas sm Tho. supra. ij. sen. di. xxiiij. Et hoc rōne ondit sic. Appetit⁹ sensibilis est nobilior appetitu naturali. vt dictū est. s. Sed in naturalib⁹ opz esse nō solū inclinationē ad cōsequēdū cōuenientia ⁊ refugiēdū nociua: sicut lapis naturalr inclinat ad locū deorsum q est sibi ꝯueniēs: ⁊ refugit aerē cū iactat in altū descendēs ꝙcitius ad terrā. Sed etiā inclinationē opz esse ipsis naturalib⁹ ad resistendum corrūpētibus ⁊ ꝯtrijs: que cōuenientibus impedimentū pbēt ⁊ ingerūt nocumēta: sicut lapis resistit pcutienti quātū potest ne frāgat. Silr ⁊ ignis q hz naturalē inclinationē nō solū vt recedat a loco inferiori q sibi non cōuenit ⁊ tendat in locū superiorē sibi cōuenientē: sed etiā q resistat corrūpētibus puta absorbēdo aquam que eum extinguit si nō sit nimia quātitate: ⁊ p ꝯns maior virtute. Ita etiā in nobis in parte sensitiua oportet q sint due potētie: quarū vna ferat in id qd est sibi cōueniens: et discedat ab eo qd est sibi discōueniens. ⁊ hec dr cōcupiscibilis: que est ꝯuenientis appetitiua ⁊ psecutiua: ⁊ incōuenientis fugitiua. Aliam esse opz etiā que sit impedientis expulsiua: ⁊ hec est ⁊ dr irascibilis: cui⁹ obiectum est arduū ⁊ difficile ipm scz repellendo. Cōparando aūt istos adinuicem irascibilis videt nobilior ꝯcupiscibili pter tres eius excellentias. Quarū pma est: q: irascibilis est ppugnatrix et defensatrix cōcupiscibilis: eo q ipsa insurgit contra ea que impediunt ꝯuenientia q concupiscibilis appetit. Scda excellentia irascibilis est: quia est magis finis rationis vel magis rōnalis q cōcupiscibilis. Huius ratio est: quia ad cōcupiscibilē pertinet cōsequi delectabile: sed irascibilis derelicto delectabili appetit victoriaz quam consequitur cum dolore. Tertia excellentia irascibilis est: q: magis laudabilis est q cōcupiscentia. Hec beatus Tho. s. ij. q. lxxxj. ⁊ in questionibus de veritate.

§. II. Secundū principale

Sēsualitas subiecta est rationi. quod est cōsiderandū circa sensualitatē est obsecratio vel subiectio quam habet rationē. Nam subijcitur rationi et obedit deo. qd pbat ex parte ordinis: voluntatis: et motoris. Primo ex parte ordinis sic. Motor inferior obedit superiori et regulat ab eo: sed inter ptes aie rō est motor superior: sensualitas est motor iferior: ergo sicut rō inferior obedit rōni superiori ⁊ regulatur ab eo: vt patet. s. ita sensualitas obedit rōni ⁊ regulat ab ea: inquantū sensualitas mediāte imaginatione mouet ad gaudū vel tristiciā: sm q ratio opponit vel ostēdit sensualitati mediāte imaginatione rē aliquā: siue sit cōtristabilis vel delectabilis sm q ei videt. Probat hoc scdo ex parte voluntatis sic. Sicut in corporibus celestib⁹ sphera supior mouet spheram inferiorem: vt dr in. iij. de aia. Sic appetitus superior scz voluntas mouet appetitum inferiorē. i. sensualitatem.

Tertio pbatur hoc ex pte virtutis exequētis: q: p rationem diligentē ⁊ volūtatē imperantē vel retinent vel mouētur exteriora mēbra: ne pcm̄ sensualitatis perficiat: vt ptz per exēplū. Sicut in exercitu pgredi ad bellū vel non progredi ex imperio ducis dependet. Ita in nobis mēbra exteriora corporis nō mouent neq quiescūt: nisi ad imperium eius qd principat in nobis. s. ad imperiū rationis et volūtatis: ppter qd dr Gen. iiij. Sub te erit appetitus tuus: et tu dñaberis illius. i. appetitus tuus inferior qui dr sensualitas erit sub te. i. sub appetitu rationali: ⁊ tu dominaberis illius. i. sensualitatis vt moueat vel retineat sm imperium rationis ⁊ voluntatis. Vel sic. Sub te erit idest sub te esse debet appetitus sensitiu⁹: et tu dñaberis illi⁹. i. dñari debes. Patet igit ex dictis q ratio triplicē regulaz adhibet sensualitati. Prima est: q: proponit ei ⁊ ostendit obiectū ad quod moueat. Scda regula est: q: ratio et volūtas iperiose ferri pōt in aliud: ⁊ sic retrahit sensualitas ab actu suo. Tertia regula est: q: per rōnē ⁊ volūtatē retinētur mēbra exteriora: ne pficiat pcm̄ sensualitatis. Unde sensualitati humane naturale est moueri sm regulam volūtatis ⁊ rationis. Hec Tho. vbi. s. Est autē notādum sm eundē q vt dicit phs in. j. polit. In hoie est cōtemplari duplicē principatū. s. dispoticū ⁊ politicū. Dicitur aūt principat⁹ dispoticus ille quo aliquis principat seruis: q nō habēt facultatē in aliquo resistendi imperio precipientis: quia nihil habēt sui. Principatus autē politicus ⁊ regalis dr quo aliquis pncipat liberis. qui etsi subdantur regimini principis: habēt tamē aliquid pprium vnde possunt reniti precipientis imperio. Sic ergo aia dñatur corpori et mēbris eius principatu dispotico. q: corporis mēbra in nullo pñt resistere imperio aie: sed statim ad appetitū aie mouetur man⁹ ⁊ pes: ⁊ quodlibet mēbrum qd natum est moueri volūtario motu: qd ppterea dicitur q: digestiuū nutritiuū augmentatiuū. et ⁊ generatiuū quoad mēbra genitalia. ⁊ pulsatiuū qd est vitale ⁊ motū hominis nominat: nō obedit rationi ⁊ voluntati: vt ait Greg. nicenus. Intellectus autē seu ratio dr principari concupiscibili et irascibili politico principatu: quia appetit⁹ sensitiuus habet aliquid pprium vñ pōt reniti imperio rationis. Nat⁹ est enī moueri appetitus sensitiuus: non solū ab estimatiua in aialibus ⁊ cogitatiua in hoie quam dirigit ratio vniuersalis: sz etiā ab imaginatiua ⁊ sensu. Unde experimur irascibilē vel concupiscibilē rationi repugnare: per hoc q sentim⁹ vel imaginamur aliquid delectabile qd ratio vetat: vel triste quod ratio recipit. Et sm hoc dicit aplüs Uideo aliā legē in mēbris meis repugnātē legi mentis mee. Ad Roma. vij. Per hoc autē non tollitur quin concupiscibilis ⁊ irascibilis rationi obediāt: q: aliqñ in aliquo repugnant.

§. III. Tertiuz pricipale cir

ca sensualitatē considerādū est offensio. Iā in sensualitate pōt esse pcm̄ veniale: nō tamē mortale. Et q in sensualitate possit esse veniale: pbatur tripliciter scz auctoritate: ratione: ⁊ distinctione. In sensualitate potest esse veniale. Auctoritate quidem patet ad Roma. vij. vbi aplüs ait. Nō enī qd volo bonum: hoc ago: sed quod odio malum illud facio. Ubi Damo in glo. dicit q aplüs duoꝝ hoim personas assumit. s. interioris. i. mētis: et exterioris. i. carnis seu carnalitatis. quasi diceret. Bonum qd ego interius. i. in mēte ⁊ ratione volo ⁊ approbo. exteri⁹. i. in carne seu sensualitate nō ago. Et ad Gal. v. ait idē aplüs. Caro concupiscit aduersus spm̄ ⁊c. Ubi Augu. in glo. sic ait. Uidete quale bellū pposuit: qualē pugnā. hoc intra teipm sentio. Nec enī nullū vitiū est cum caro concu

piscit aduersus spiritū. Tūc em̄ caro cōcupiscit:cū anima carnali cōcupiscētia spiritui reluctaꝫ. que q̄dē cōcupiscen tia nō est in aīa sola: nec in carne sola: sed in vtroq̄. Se cūdo ꝓbaꝫ idē ratione tali. Pctm̄ pōt inueniri in quali bet potētia: cui⁹ actus pōt esse volūtarius ꝛ inordinatus in q̄bus ratio pcti cōsistit: sed actus sensualitatis pōt esse hmōi. Nā pōt esse volūtarius inquātū sensualitas. i. appe titus sensitiuus nata est moueri a volūtate et ei obedire. Itē et ipe actus seu sensualitas pōt eē inordinatus: q2 sicut in nobis est rect⁹ ordo qn̄ sensualitas rationi obedit ita qn̄ cōtrariū accidit. s. q̄ sensualitas nō subdatur ratio ni: ipe actus sensualitatis est inordinatus: ꝛ per cōsequēs in sensualitate est pctm̄. Tertio hoc idem ꝓbatur distin

Duplex est mot⁹ sensualitatis.

ctione. Quidā em̄ sic distinguunt q̄ motus sensualitatis est duplex. Unus est qui dr̄ primo primus scꝫ motus sen sualitat' naturalis: qui imaginationē nō sequitur: sed so lum actionē naturaliū qualitatū: procedens ex corporali dispositione vel complexione. Et nullus talis motus sic ꝓueniens est pctm̄. Et rō huius est: q2 nō subiacēt imperio rationis vel volūtatis. Alius motus sensualitatis est qui dr̄ scd̄o primus. s. q̄ imaginationē vel deliberationē sequi tur. Et hic est pctm̄. Et rō huius est: q2 talis apprehensio vel imaginatio subiacet imperio rationis vel voluntatis Pōt em̄ rō vel volūtas ꝓhibere vsum vel actum cuiusli bet potētie apprehēsiue ꝛ motū cuiuslibet organi: ꝛ maxi me in absentia sensibilis sm̄ tactū. qḋ si nō facit in sensua

Motus sensualitatis illiciti pn̄t dupl'r cōsiderari.

litate est pctm̄ veniale. Sciēdū tn̄ q̄ motus sensualita tis illiciti pn̄t considerari dupl'r. Uno modo sigillatim: et per se: ꝛ sic sunt in ptāte nr̄a et vitare possumus: q2 quēli bet eoꝝ preueniēdo impedire possumus. Alio modo pn̄t cōsiderari in gn̄ali simul oēs: ꝛ sic nō sunt in ptāte nr̄a: q2 dū vni obuiare nitimur. ex alia pte motus illicitus surri pere pōt. Cuius rō est: q2 nō pōt simul intētio voluntatis renitēns cōtra diuersa in actu. Qḋ autem in sensualitate

In sēsualitate nō pōt esse mortale peccatū.

nō possit esse mortale pctm̄: triplici ratione ꝓbaꝫ. Pri mo sic. Mortale pctm̄ habet esse in illa potētia ꝑ quā ho mo pōt separari a deo. qḋ ptꝫ: q2 ꝑ pctm̄ mortale fit sepa ratio a deo: sed separari a deo nō est sensualitatis. sed ratio nis ꝛ volūtat'. Scd̄a ratio est. q2 pctm̄ mortale semper sequitur iudiciū rationis: sed motus illiciti sensualitatis preueniūt iudiciū rationis: ergo mortale nullo modo ha bet esse in sensualitate: sed in ratione ꝛ voluntate. Ter tia rō est. q2 in eadē potētia habet esse act⁹ virtutis ꝛ pcti: siue meritū ꝛ demeritū: sed actus virtutis seu meritū nō perficiꝫ per id qḋ est sensualitatis sed magis per id qḋ est rationis ꝛ volūtatis: cuius est eligere ꝛ ordinare in finē: ergo mortale pctm̄ nō habꝫ q̄ sit mortale ex eo qḋ est sen sualitatis: cuius nō est ordinare in finem: sed ex eo quod est rationis ꝛ voluntatis: cuius est auerti ab vltimo fine. Hec beat⁹ Thom̄. s. ij. sen. dist. xxiiij. et in q̄stionib⁹ de ve

Ratio se pōt hr̄e tripl'r ad actus illicitos.

ritate. q. xxv. Itē sciendū q̄ rō pōt se hr̄e ad motus illici tos qui fiunt in sensualitate tripl'r: vt scꝫ resistēs: vt precis piens: vt nō impediēs. Et primo ratio se habet vt resistēs scꝫ qn̄ ipa ratio ꝛ volūtas motibus illicitis sensualitatis resistūt: scꝫ habēdo displicentiā de tali motu ꝛ conatū ad repellendū: ꝛ tūc nullū est pctm̄: sed meritum corone scꝫ si fit in statu merēdi. Scd̄o se habet rō vel volūtas vt preci piens motus illicitos sensualitatis. puta cū aliquis ex ꝓ posito votū cōcupiscētie excitat ꝛ imperat. Et tunc si fit il licitū in genere pcti mortalis erit mortale. Tertio ratio vl' volūtas se habet vt nō ꝓhibēs motus illicitos sensuali tatis: ꝛ tūc talis nō ꝓhibēs cuꝫ ꝓhibere possit: venaliter peccat. Dicitꝫ aūt facere aliquis illud qḋ non impedit cum impedire possit. Hec Tho. vbi. s.

De duratiōe sensualitatis.

§. IIII. Quartū principale

consideradū circa sensualitatem est duratio ipius. Si em̄ queratur quāto tpe motus illicitis sensualitatis nobis du rēt. scꝫ rebellio sensualitatis carnis ad spm̄. Rn̄detꝫ q̄ in ista vita sensualitas a predicta corruptiōe ꝛ rebellione li berari nō pōt: nisi per diuinū miraculū vt fuit in beata vir gine q̄ fuit a fomite miraculose liberata. Et q̄ null⁹ natu raliter valeat liberari a predicta corruptiōe ꝓbaꝫ tripl'r. Ratione scꝫ similitudine: ꝛ sufficiēti diuisione. Et ratio ne q̄dē sic. Necessitatē peccādi saltē venial'r consequiꝫ ne cessitas moriēdi: sed in hac vita necessitas moriēdi nō tol litur: ergo nec necessitas peccādi saltē venial'r. Et sic nec cor ruptio sensualitatis: ex qua p̄dicta necessitas venit. Un de sicut hō natural'r moritꝫ nec a mortalitate reduci pōt nisi miraculose: ita naturaliter cōcupiscibilis tēdit in dele ctabile: ꝛ irascibilis in arduū vel difficile: etiā preter ordi nem rōnis. Non ergo corruptio ista remoueri potest: nisi miraculose virtute supernaturali. Scd̄o hoc idē ꝓbatur similitudine vel exēplo. Nā sm̄ ꝑhm̄. vij. ethi. Tēperatus nō caret omnino cōcupiscētijs: sed aliq̄n vehemētib⁹ con cupiscētijs vexatur: quales pn̄t esse in incōtinēte: ergo ꝛc.

Tertio ꝓbaꝫ idē ex sufficienti diuisione: videlicet ex par te medici. morbi: medicine: ꝛ cause. Ex pte q̄dē medici ꝓ batur. Licꝫ de⁹ sit potēs oēꝫ morbū curare: tn̄ sm̄ ordinē sue sapie disposuit ꝛ voluit vt ois morb⁹ vel corruptio in hac vita non careꝫ. et hoc ꝑ meliori vt. i. patebit. Ex par te scd̄o morbi. s. culpe vel sequele ꝓbaꝫ idē sic. Licꝫ talis cor ruptio sit contra statū nature primitus institute: est tamē cōsequens principia nature sibi derelicte. Ex parte quoq̄ medicine q̄ talis infectio natural'r nō curetur: probat sic. Licꝫ donū grē qḋ ꝑ xp̄m conferꝫ sit efficacius q̄ peccatuꝫ primi hois. nō tn̄ ordinaꝫ predictū donū ad remouendū corruptionē predictā q̄ est nature: sꝫ ad remouēdū culpaꝫ persone. Deniꝫ ꝓbaꝫ hoc idē ex pte finalis cause sic. De us non debet omnino remouere illud ex quo sequitur bo nū. sed predicta corruptio est vtilis ad multa: et precipue ad vitādū elationis viciū. Ideo cōueniens est q̄ infirmi tas sensualitatis maneat etiā post baptismū. Propter qḋ dicit aplūs. ij. Cor. xij. Ne magnitudo reuelationū extollat me: dat⁹ est mihi stimul⁹ carnis mee ꝛc. sicut etiam sapi ens medicus dimittit aliquē morbū nō curatū: quia talis curari non posset sine periculo maioris morbi. Hec Tho. in questionib⁹ de veritate. q. xxv. Et notandū q̄ ipa con cupiscētia in quibusdā plus in quibusdā minus inueniꝫ. Sicut em̄ est de perfectione nature: ita est de corruptione

Pfectio nature cōsideratur dupliciter.

eius. Perfectio autem nature pōt considerari dupliciter. Uno modo quātū ad rōnem spēi: ꝛ sic equaliter in omni bus inuenitur. Alio modo ex parte indiuidui: et sic vnus homo in corpe est potentior alio in explendis operationi bus spēm cōsequētibus. Et in mente vi⁹ proprio: alio ad intelligēdū vel ratiocinādū. Similiter est de corruptione fomitis: q2 si cōsidereꝫ prout est infectio nature sic est eq̄ liter in oibus. Sed si considereꝫ ꝓut est infectio persone: sic in vno est maior q̄ in alio. sm̄ q̄ ꝑ naturalē complexio nem vel consuetudinē cōcupiscibilis vel irascibilis vnius est efficacior ꝛ feruētior ad suum actum q̄ alterius. Et sm̄ hunc modū fomes post baptismū dicitur diminuꝫ: inquā tum scꝫ gratia retardat imperū concupiscibilis et irascibi lis in ꝯrios actus inclinans. Hec Tho. in scripto super. ij.

Sensualitas diuersis nōis nominatur

sen. di. xxxij. Sciendū etiā q̄ cōcupiscentia ipsa qua sen sualitas est corrupta vt dictū est: noiaꝫ multis modis sm̄ Alexan. de ales. ij. pte summe. q. lxxix. in fi. videlicet dicitꝫ cōcupiscibilis in paruulis: sed ꝯcupiscētia in adultis. Li bido aūt cū inclinat in actū: et hoc ex parte cōiuncti. i. aie ꝛ carnis. Nā ꝓut accipiꝫ ex parte aie dicitꝫ viciū inquātuꝫ habet oppositionē ad virtutē. Corruptio dr̄: ꝓpꝫ diminu tionē boni naturalis. Languor: propter inueterationē in illa. Et hec tria quoad bonū. Naꝫ quoad malū dicitur in firmitas ꝓpter impotentiā resistēdi malis motibus. Fedi tas ꝓpter inquinationē spūalium. Pronitas ꝓpter incli nationē appetitus ad malum. Sed ꝓut accipiꝫ ex pte car nis dr̄ lex carnis. q2 infligitur ipi carni propter peccatū ex lege diuine iustitie. Dicitꝫ ꝛ lex membrorū: q2 dat quandam

aptitudinē ad mala que fiunt p mēbra. Dicit etiā tyrān⁹ quia dñatur violenter in quibusdā mēbris. Noiat ⁊ stimulus carnis: q: stimulat ad pctm̄. Fomes etiā: q: cōcupiscētia ipsa fouet ardorem peccati in carne: vt ex carne foueat pctm̄ in anima. Vel dicit fomes: q: ardet in nobis cū caro concupiscat aduersus spiritum. Hec ille.

Titulus. V. De anima separata ⁊ exercitio eius.

De triplici morte ⁊ nūcijs ⁊ miserijs mortis et multis alijs circa mortem. Capitulum. I.

De separatione aie a corpe p mortē: ⁊ de his q̄ sunt circa mortem ꝯsiderāda: ⁊ de retributiōe ⁊ exercitio spiūs aie sepate. circa que occurrit illud. Quis est hō q̄ viuet ⁊ nō videbit mortē: eruet aiam suam de manu inferi. Ubi sciēdū q interrogatio facta p q̄s aliqn̄ importat raritatē: vt illud. Quis putas est fidelis seruus et prudens: q̄si diceret rarus. Mat. xxiiij. Aliqn̄ iportat nullitatē: vt illud Job. xiiij. Quis potest facere mūdū de imūdo cōceptū semie. q. d. nulla creatura. ⁊ sic videt in ista auctē sumi. Quis est hō ⁊c. Ubi tria possunt notari.

Psalm⁹. lxxxviij.

Primum est mors criminalis: que est inevitabilis.

Scōm est mors corporalis: que est irremediabilis.

Tertium est mors infernalis: que est interminabilis.

Quis est homo qui viuet ⁊ nō videbit mortē: eruet animam suam de manu inferi. q. d. per singula nullus purus homo hoc ex se facere potest.

§. I. Quātum ad primum

De morte criminali.

sciēdū q mors criminalis nō est aliud q̄ priuatio vel subtractio grē q̄ est aie vita. Pctm̄ aūt est qd̄ priuat aiam grā: vel impedit ei⁹ infusionem. Un̄ dr̄ Sap. xvi. Per maliciā occidit hō aiam suā. Et q: vt dr̄ ad Ro. iij. Oēs in adā peccauerūt ⁊ egēt glīa dei: q: scʒ vnū erāt cuʒ illo qn̄ p illō pctm̄ inobedientie cōmissum est: ideo ⁊ oēs mortui sunt cū illo spūalr̄ seu criminalr̄ p pctm̄ originale qd̄ ab ipso trahit p carnalē ꝑpagationē. Propter hanc igit mortē originalis pcti quā incurrit q̄libet immediate postq̄ aia corpi fuerit infusa: aia sine grā repit: solus xp̄s q̄ nō fuit hō tm̄: sʒ de⁹ ⁊ hō ipam euasit. vn̄ ꝑ dicit ps̄. Quis est hō qui viuet. q. d. null⁹ pur⁹ hō. Quāuis aūt tollat tale pctm̄ p baptismuʒ. ⁊ ibi p grām viuificet aia. paucissimi tn̄ sunt q̄ ꝑuenientes ad vsum rōnis cōseruēt hanc vitā grē: ⁊ nō moriant p varia pctā mortalia. Aia eñ q̄ peccauerit dicit dñs ipsa morietur. Ezech. xviij. Sicut aūt liber est hō ad ꝓijciendū se in puteū ꝓfundū: sed exire nō valet nisi ei auxiliū porrigat. Et sicut impossibile est per v̄tutē cuiuscūq creature mortuuʒ resuscitari: sic nō potest aliq̄s a morte pcti resurgere ad vitaʒ grē p se vel v̄tute cuiuscūq creature. Et h̄ est qd̄ dicit ps̄. Nūq̄d medici suscitabūt ⁊ cōfitebunt tibi. Medici sunt plati: doctores: cōfessores ⁊ hmōi. qui suis v̄bis vel orōnibus vel sacris tanq̄ q̄busdaʒ medelis vtunt ad viuificationē pctōꝝ. Sed certe hoc nō valent efficere nisi man⁹ vel v̄tus dñi operet. Un̄ dr̄ Luce. vi. Uirtus de illo exibat ⁊ sanabat oēs. ⁊ Joh. vi. Spūs est qui viuificat. i. grā spūssancti. bene ergo dicit ps̄. Quis est hō q̄ viuet. i. qui cōseruet vitā grē recā. q. d. rarus. Sed certe in morteʒ pcti ꝓlapsus nūllus viuet ex se nisi a xp̄o resuscitet⁹. Un̄. i. ad Cor. xv. In xp̄o oēs viuificabunt. Aug. q: scʒ nullus ex his qui viuificant. hoc habet nisi ab ipso.

Psalm⁹. lxxxvij.

§. II. Quantuʒ ad tertium

Mors infernalis

reuertendo postea ad scōm q: plirius. Notandū q mors infernalis est gehēna. i. ignis infernalis cū ꝓuatione ꝑpetua diuine visionis: q̄ cū sit vita ꝑfectissima: pncipaliter aia dr̄ mori ꝑpetuo ipa priuata. Et de hac morte dr̄ Apocal. ij. Qui vicerit. s. vitia non ledetur a morte scōa. s. inferni. Et Grego. in moral. Erit ibi mors sine morte. Per primā aūt mortē supradictā peruenit ad istā. Un̄ Aug. di. xxv. vnum orariū. §. als ca. dicit. Quicūq aliquod criminaliuum in se dñari cognouerit: ⁊ nō digne emendauerit. ⁊ h. habuerit spaciū lōgo tpe pniam nō egerit ⁊c. eterna illū flāma sine vllo remedio cruciabit. Et hoc est qd̄ dicit ps̄. Quis eruet aiam suā de manu inferi: Certe nullus: qui ad locū dānatorū finalr̄ fuerit deputat⁹. q: qui descendit ad inferos non ascendet. Job. vij. Et q: oēs nascimur filij ire: ⁊ consequēter debitores hui⁹ mortis eterne. Adeo est tenax ⁊ fortis manus inferni. i. ptās diaboli dei iusticia. q nullus se erueret nisi xp̄s extraheret sua passione. Et quis plurimi quotidie descēdāt ad īfnū: tamē vt dr̄ Prouer. penul. Infernus ⁊ perditio nunq̄ dicunt sufficit.

Psalm⁹. lxxxviij.

§. III. Reuertēdo ad secundū

De morte corporali.

s. de morte corpali: clarū est ⁊ euidēs q est irremediabilis. Un̄ pūerbialr̄ dr̄. Ad oia est remediū: nisi ad mortē. Statutū est eñ hoibus semel mori. ait aplus ad Heb. ix. Et Eccā. ix. dr̄. Nemo est qui semp viuat: aut q̄ hui⁹ rei habeat fiduciā. bene ergo dicit ps̄. Quis est hō qui nō videbit. i. expiet mortē: Certe null⁹. q: vt dicit apl̄s ad Roma. viij. Qui ꝓprio filio suo nō pepcit. Uerū mortē ip̄e spontanea voluntate suscepit: nos aut ei subijcimur ex necessitate. Dicit aūt mors a mordeo mordes. ex eo videlicet quia mordet hoieʒ separādo vnā ptē ab alia. s. aiam a corpore: ptē pncipalē dimittēdo: minorē ptē assumēdo ⁊ cōsumēdo per masticationē ⁊ digestionē. sicut accidit i morso rei esibilis. In morte eñ dimittit aia q̄ est ps principalis intacta. i. immortalis. Corp⁹ qd̄ est min⁹ pncipale v̄mibus cōsumit. Uel dicit mors a morsu: eo q morsu ligni vetiti per vitiū gule mors introducta est. Un̄ ad Rom. v. dicit. Per vnū hoiem. s. adā pctm̄ intrauit in mūdū. s. originale ⁊ hoc qn̄ momordit fructū vetitū. ⁊ p pctm̄ mors. s. intrauit in mūdū. Uel dr̄ mors in morsu: q: cōsideratio ei⁹ mordet cōsciētiā retrahēdo a multis malis. Propter qd̄ dr̄. Mors tibi futura est: ⁊ appropiat etsi tardet. xiij. q. ij. c. in eccl̄iastico. Quāto aūt morti vicinior efficeris (ait Greg. tanto solicitior atq timidior esse debes. dis. lxxxvi. tāta nequicia. ad hoc. s. mordēre ⁊ stimulāre cōsciā. Pro maiori aūt declaratione hoꝝ. Notādū q hō pōt ꝯsiderari sm̄ triplicē sui statū. s. sm̄ statum nature primo a deo formate. ⁊ sm̄ statū nature per pctm̄ deformate: ⁊ sm̄ statū in vltima resurrectione reformate nature. Quaʒ distinctionē ponit magr̄. in. ij. sen. In primo igit statu hō fuit ita mortalis q potuit mori ⁊ nō mori. mori si peccabat. nō mori si nō peccabat. Unde de cōse. dist. iiij. c. placuit. ij. dr̄. Si quis dicat adā primū hoiem mortalē factuʒ: ita vt siue peccaret siue nō peccaret moreret in corpe. hoc est de corpe exiret: non pcti merito: sed necessitate nature: anathema sit. In scōo statu pōt mori: ⁊ nō pōt nō mori: q: necessitatē h̄ʒ moriēdi. Un̄ ꝓpri⁹ diceret hō mortu⁹ q̄ mortalis: q: necessitatē h̄ʒ ad hoc. ꝓpter qd̄ dicit apl̄s ad Ro. viij. Corp⁹ mortuū est. In tertio statu poterit nō mori: ⁊ nō poterit mori.

Mors vnde dr̄.

§. IIII. Et pro pleniori dilucidatione

Incorruptibile dicitur tripl̄r.

hui⁹ materie sciēduʒ sm̄ btm̄ Tho. in. i. pte. q. xcvij. q icorruptibile dr̄ aliq̄d tripl̄r. Uno modo ex parte materie. eo scʒ q: nō h̄ʒ materiā: vt angel⁹. vel h̄ʒ materiaʒ que nō ē in potētia nisi ad vnā formā: sicut corpus celeste. et hoc dr̄ incorruptibile sm̄ materiā. Alio modo dr̄ aliq̄d incorruptibile ex pte forme: q: scʒ rei corruptibili sm̄ naturā inheret aliqua dispositio: p quā totalr̄ a corruptione ꝓhibet: ⁊ hoc dr̄ incorruptibile sm̄ gliam. Tertio dr̄ incorruptibile ex pte cause efficiētis. Et hoc modo fuisset hō incorruptibilis ⁊ immortalis in statu inocētie. Non eñ corpus ei⁹ erat indissolubile p aliquē immortalitatis vigorē in corpe existētē: sʒ inerat nature aie vis q̄dā supnaturaliter data: p quā poterat corp⁹ ab omni corruptiōe fuare

q̄dīu ip̄a subiecta deo mãsisset. Quod rõnabiliter factū est: q: em̄ aīa rõnalis excedit ꝓportionē corporalis materie: cõueniēs fuit vt in principio ei⁹ virt⁹ daret̄: ꝑ quã posset corp⁹ cõseruare supra naturã corꝑalis materie. Et q: aīa rõnalis ⁊ aīa ⁊ spūs est. Aīa dr̄: inquãtū dat vitã qḋ est sibi cõe ⁊ aliis aīab⁹: spūs dr̄: inquãtū h̄z virtutē intellectiuã et imaterialē: qḋ est sibi ꝓpriū nõ aliis aīabus. In primo igit̄ statu aīa cõicabat corpi qḋ ei cõuenit inquantum aīa. vñ dicebat̄ corp⁹ aīale: inquãtū sc̄z h̄z vitã ab aīa. Primū autē pncipiū vite in istis iferiorib⁹ est aīa vegetatiua cui⁹ opa sunt: alimēto vti: gn̄are ⁊ augere: q̄ opa cõueniebãt hoi in pmo statu. In vltimo ḋo statu post resurrectionē cõicabit quodãmodo aīa corpi qḋ ei cõuenit inquãtum spūs. Immortalitatē q̄dē quãtū ad oēs. Impassibilitatē ḋo gl̄iam ⁊ virtutē quãtū ad bonos: quorum corpa dicūtur

De primo statu hominis.

spūalia. Vñ tūc cibis nõ idigebūt sicut in pmo statu. In illo igit̄ primo statu duo remedia habebat ɔ̄ duos defect⁹.

Prim⁹ defect⁹ est deꝑditio humidi ꝑ actionē caloris naturalis: ⁊ ɔ̄ hūc defectū subueniebat̄ hoi per esum aliorū lignorū padisi: sicut ⁊ nunc subuenit̄ nobis ꝑ cibos quos sumim⁹. Scḋs defectus est debilitas vigoris naturalis ex admixtione extranei ꝓueniēs. Quod em̄ gn̄at̄ ex aliquo extraneo adiūctū ei qḋ prius erat humido p̄existēti: minuit virtutē actiuã spēi: sicut aqua mixta vino: q̄uis conuertatur in vinū: minuit tn̄ virtutē ei⁹. Et quãto plus addit̄ tãto magis minuit: vt tãdē vinū fiat aquosum: ⁊ tollat̄ spēs ⁊ rõnis virt⁹ ei⁹. Sic em̄ est in sumptione cibi. Q̄uis enim ꝑ cibū reparet̄ humidū: nõ tn̄ in vigore priori. Vñ fit vt finaliṫ soluat̄ ḋtus illa. Et ɔ̄ hūc defectū erat lignū vite. habebat em̄ virtutē fortificandi ḋtutē spēi ɔ̄ talē debilitatē. Et q: ḋtus cuiuscū q̄ corpis est finita: nõ poterat illud lignū semel sumptū dare vitã tp̄e infinito: s̄z vsq̄ ad certuz tp̄s post qḋ vel trãslatū fuisset ad gl̄iam: vel iterū comedisset de eo. Immortalitas ãt illa pncipaliṫ erat ex virtute data aīe supnaturaliter: ⁊ scḋario ex vsu lignorū. Hec beatus Tho. Necessitatē moriendi h̄z homo in scḋo statu: et est ei

De scḋo statu hominis.

mors naturalis et penalis. Quod declarat Tho. ii. ii. q. clxiiii. sic. Naturale dr̄: quod ex principiis nature causatur principia nature ꝑ se in corpalibus sunt materia ⁊ forma. Et q: forma hois est aīa q̄ est immortalis: ideo ex pte forme nõ est mors hoi naturalis. Materia autē est corp⁹: qḋ q: cõpositū est ex ɔ̄riis: ideo est corruptibile: ⁊ ex h̄ mors est hoi naturalis. Hec aūt cõditio in materia humani corporis est cõsequēs ex necessitate materie: quia oportebat corpus humanū esse organū tactus: ⁊ ꝑ ɔ̄ñs mediū inter tãgibilia. Et h̄ nõ poterat esse nisi esset cõpositū ex ɔ̄riis. Sed de⁹ q̄ cõditor est hois oīpotens est: ⁊ ex suo beneficio ademit hoi pncipaliter istituto necessitatē moriēdi: ita vt q̄diu rõ ei⁹ subdita esset deo: tãdiu corp⁹ subiiceret̄ spūi: ⁊ esset imortale: qḋ bñficiū transfundebat ꝑ gn̄ationez in posteros. Et q: prim⁹ hõ recessit a dei obedientia: ideo ex culpa sua fuit: q̄ auferret̄ ei ⁊ toti hūano generi illud bñficium: ⁊ remaneret cuz necessitate moriēdi: ⁊ sic mors est penalis ꝑ pctm̄ inducta. Mors f̄m Pe. de palu. in. iiii. q: est hoi naturalis ⁊ debita ꝓ pctõ originali: ideo ꝓ actuali nõ satisfacit: q: eadē solutio nõ parit duas liberationes Sed quãtū est de dolore mortis ⁊ lãguore: illud bene satisfacit ꝓ actuali: quia illud nõ debetur originali f̄m actū sed f̄m aptitudinē. Vñ q̄ deficiunt senio: non dolētes mortis debitū persoluūt sicut fames ⁊ sitis. Et h̄moi penalitates sunt pena debita f̄m aptitudinem ⁊ non f̄m actū. Vnde siue acceptent̄ siue assumãtur satisfaciunt quoad actū Mors ḋo violenta inquãtū nõ est debita ꝓ originali: q: ei nõ debetur pena sensus: ⁊ ideo si est iniuste illata: si attingat vsq̄ ad titulū ⁊ triumphū martyrii: certū est q̄ satisfaciat ꝓ oī pena. Vñ Augu. loquens de Cypriano martyre. Etsi ad tp̄s dãnatus ab hoie: ab inferiore accepis sn̄iam a superiore. s. deo coronã. xi. q. iii. etsi. Sed si non sit cã martyrii: s̄z tm̄ pena ⁊ innocētia: si patiēter illaz accipiat ꝓ pctis suis multū satisfacit. Sed q: non est volũtarie assumpta: ideo lic̄z excedat oēm aliã penã q̄ possit esse liberatoria totaliter a pena debita: nõ tn̄ ex toto satisfacit semꝑ. Unde Amb. de pe. di. iii. prima cõsolatio. dicit. Prima cõsolatio est. s. in tribulatione: q: nõ obliuisat̄ misereri de⁹. Scḋa ꝑ punitionē vbi etsi fides desit. s. remorsus cõsciētie de pctõ pnia vel pena satisfacit ⁊ releuat euz si patiēter portat̄: vt exponit Gratian⁹. Si ḋo sit mors iuste illata pro aliquo pctõ actuali morte digno: tūc de se: etsi patiēter ferat̄ non satisfacit: q: iam illa pena est debita in foro mundi. Sed ꝓpter magnitudinē cõtritionis põt satisfacere etiã in totū. Pe. de pal. Vñ Hiero. Xp̄s in paradisuz de cruce latronem tulit: ⁊ homicidii penã fecit martyriū. de pe. dist. i. importuna. Et vt dicit ibi glo. Improprie dr̄ martyriū illud ꝓpter similitudinē effect⁹. Nã illa pena ei⁹ ex magnitudine cõtritionis introduxit eū subito i regnū sicut facit verū martyriū: q̄uis nõ fuerit martyriū: q: nõ pro fide passus. Dicit em̄ Aug. q̄ martyrez nõ facit pena: s̄z causa. Sed. b. Tho. in. iiii. videtur dicere q̄ mors violēta etiam ꝓ pctis illata. si patiēter ferat̄ de se h̄z satisfacere. Qḋ etiã Hiero. asserit dicēs. deū velut oim rerū: ita ⁊ suppliciorū quoq̄ scire mēsuras: ⁊ nõ preueniri sn̄ia iudicis: nec illi in pctõrē exercēde. dehinc pene auferri potentē: ⁊ magnū pctm̄ magnis diuturnisq̄ lui cruciatib⁹. Si q̄s autez punitus sit vt ille in lege: q̄ maledixerat israelite: ⁊ qui in sabbato ligna collegerat: tales postea nõ puniri: q: culpa leuis pn̄ti supplicio cõpēsata sit. de pe. di. iii. sunt plures. §. autoritas. c. c. se. sc. Querat hic aliquis. Et oīa hec dicta de morte violenta intelligunt̄. cū quis eã sustinet: nõ solū patiēter: sed etiã ꝓpter deū non ꝓpter mūdi fauorē. Vñ Hiero. Si ita martyriū fecimus: vt nr̄as ab hoībus reliquias venerari optemus: ⁊ si opinionē vulgi sectãtes intrepidi sanguinē fuderimus: ⁊ subam nr̄am vsq̄ ad mēdicitatē ꝓpriã dederimus: huic operi nõ tam premiū q̄ pena debet̄: et pfidie magis tormēta sunt q̄ corona victorie. s. q. s. vide.

§. v. Mortis corporalis

Mortis nūcij sūt tres.

tres sunt nuncii f̄m Hugonez de scõ victo. Prim⁹ nunci⁹ est multiplex ⁊ varius casus. Scḋs est infirmitas et defectus. Tertius est misera senect⁹. Propter que dici potest de quolibet hoie illud qḋ dr̄ de filio reguli Ioh. iiii. Incipiebat em̄ mori. Quãtū ad pmū docet experientia: q̄ multiplices ⁊ varii casus mortis improuisi de quibus vix posset estimari: cõtingūt hoibus. Unde Eccs. ix. dr̄: Nescit homo finē suū: s̄z sicut capiunt̄ pisces hamo: et aues laqueo cõprehendunt̄: sic capiunt̄ hoies in tp̄e malo. s. improuiditate: ⁊ preter intētionē. Hinc ⁊ ꝓsper. Ferro peste fame vinclis algore calore. Mille mors miseros mors capit vna homines. Cuz igit̄ q̄libet sciat se subditū h̄moi casib⁹ variis mortis: tanq̄ q̄dã nūcius ei significat: q̄ de momēto in momentū mori põt: etsi san⁹ foret ⁊ iuuenis: ideo sibi

primus nuncius mortis.

ꝓuidere dz. Nõ solū em̄ malis: sed ⁊ bonis eueniunt varii casus horribiles mortis. qḋ pt̄z ꝑ exemplū. Quidã ꝓphetãs post q̄ ex dñi precepto repꝛehendit hieroboã de idolatria sua: ⁊ reuertēs domū in via a leone strãgulatus est iii. Reg. xiii. Iosias innocens ⁊ optim⁹ dei cultor: in bello a rege infideli egypti occisus est. Vide historiã. iiii. Reg. c. xxii. ⁊. xxiii. ⁊. ii. Paralip. c. xxxv. ⁊. xxxv. Iuuenis q̄dam in infirmitate graui constitut⁹: accepto dono omniuz linguarū vt patuit ꝑ experiētiã: postea manib⁹ ⁊ lacertis morsibus ꝓpriis dilaniat⁹: mortu⁹ est. vt narrat Greg. in. iiii. dialogorū. Sūm⁹ põtifex q̄dã toxicat⁹ in sanguine xp̄i celebrans mortu⁹ est. vt h̄r ex chronicis martiniania. Imperator q̄dã xp̄ianissimus a pediculis cõsumptus est remediū nõ inueniēs. vt narrat Vincē. in spec. histo. Minister cuiusdã solitarii scti viri a ciuitate alexãdrie recedens vbi totū clerū ⁊ ppl̄m reppererat occupatū in veneratione sepulture cuiusdã pessimi hois: cum reuerteretur ad cellam illius predicti solitarii: reppererit caluariã eius: residuo cor-

poris a bestijs deuorato: vt habet in vitis patrū. bea. Jordanus magister ordinis pdicatoꝝ in mari submersus est: vt ptz in. iij. lib. de vita fratrū. Quedā matrona audiens pprium filiū occisum i bello: qđ tñ verū nō erat post amarū fletū de morte ipsius: qdā die reuertentē ad domū vidēs ipm pre leticia crepuit ꝛ defuncta est: vt recitat Ualerius maximus. lib. ix. c. xij. qđ est de morte nō vulgari. Econtra Antioch⁹: q: nō potuit obtinere qđ voluit: pre tristicia et insopoꝛitate moꝛtu⁹ est. et inumera alia possent adduci. Ex qbus mētes infirme aliqñ scādalizant existimātes: vł deū nō hr̄e curā de suis electis: vel tales sic insueto et horribiliter moꝛientes: non fuisse seruos dei: sed grauissimos pctōres. Sed errāt hi nimis fm Aug. cū mala moꝛs dicenda nō sit quā bona vita pcesserit. De⁹ insup eñ ei sit cura de oib⁹ permaxime de fidelib⁹ suis. Juxta illud Sap. xij. Tu autē dñator: virtutis oia cū trāquillitate iudicas: ꝛ cū magna reuerentia disponis nos. Sed et inter fideles fm bea. Augu. maxime diligit mēbꝛa vnigeniti sui. i. electos. Uerū cū ipse vigenit⁹ moꝛte acerbissima et ignominiosissima fuerit condēnatus. Sicq̄ opoꝛtuit xp̄m pati ꝛ intrare in gloꝛiā suā: vt hr̄ Luc. vlti. tanto mēbꝛa eius que sunt electi efficiūtur ipsi similioꝛa ꝛ pulchꝛioꝛa quāto hoꝛribilius ꝛ penosius moꝛtē subierint. Qui eñ nō pepercit figulo: ait deuot⁹ Bern. signēto nō pcet. Nō pepcit baptiste: sed dimisit eū decapitari post saltū puelle. Nec petro primo pastori sibi dilectissimo quin cessimo tyrāno nerone crucifigeret. Nec alijs aplis suis quin varijs toꝛmētis interimeret. Et ad h̄ facit qđ narrat Robert⁹ holkot sup lib. Sap. q̄ scz cū quidā doctus vir ꝛ seruꝰ moꝛtu⁹ i studio suo fuisset repert⁹: et ex hoc plurimi scādalizarent de eius subitanea moꝛte: inuenerūt manū illi⁹ defuncti seu digitū in quodā libꝛo aperto tangentem versum vbi dr̄. Justus

Sap. iiij. quacūq̄ moꝛte pꝛeuētus fuerit in refrigerio erit: ex q̄ consolati ꝛ edificati sunt plurimū. Et similiter cū quidam religiosus ordinis minoꝝ qui sup hac materia vacillabat: audita moꝛte magři Joꝛdani in mari multū perturbaret apparente ei in visu btō Joꝛdano in magna glia: et eum admonēte q̄ de hmōi scandalizari nō deberet: cōsolatus est. Quāuis aūt aliqñ seruis dei cōtingat hoꝛribilis moꝛs ob defectū alicui⁹ peccati: tñ cōiter minuta sunt illa pctā. Sicut accidit in moꝛte illius pphete supꝛadicti strangulati. In quo ex vna parte ostendit clementia diuine bonitatis: dum hic suos ad plenū querit purgare: ne vel purgatoꝛiū habeant intrare. qđ Aug. petebat dicēs. Domine hic vꝛe. hic seca vt in futuro parcas. Ex alia parte ostēdit seueritas diuine iusticie. et q̄ dure puniet scelera magna: qñ tā aspere sibi dilectos p minutis correxit. Secūdus

Scđs nūcius moꝛtis. Ps. xxxvij. nūcius moꝛtis est infirmitas: q̄ multipliciter adeo grauat: vt dicit ps. in persona humani gñis. Nō est sanitas in carne mea. Et q̄d ipsa nisi q̄dam nūcius moꝛtis cū disponat ad eam. Un̄ Gratian⁹ in decretis. xv. q. j. illud relatuꝝ. §. itaq̄. dicit. Infirmitas que ppꝛie carnis dicit: qua elemētoꝛū seu humoꝛū concoꝛdia turbata caro ipsa afficit ꝛ tādem dissoluit. Adeo aūt reperit caro humana infirma: vt vix reperiat q̄ nō ab vtero matris aliquā infirmitatē secū adduxerit: q̄ eum frequēter molestet ꝛ tandem perimat. Aliqui q̄dem passionē yliacā vel cholicā: vel podagram vel calculeā sustinēt. Alij hydropisim vel ptisim vel paralysim vel epilensiam incurrūt. Toꝛquētur ꝛ plurimi doloꝛe capitis. pectoꝛis. stomachi. aut viscerū. Febꝛis q̄ plurimos vexat: et sepe aut ephimera: aut longa quotidiana seu phlegmatica aut terciana seu quartana seu ethica. Et q̄uis medicine autoꝛes multa i suis libꝛis expsserint ꝛ remedia adhibuerint: tñ ad noticiā oim attingere nō valuerunt: ꝛ moꝛtis remedia inuenire. Uerū eñ infirmitates

Infirmitates coꝛpoꝛis aliqñ psūt menti. coꝛpales nociue sunt coꝛpoꝛi: plurimū tñ pficiunt menti. Un̄ Amb. Quod nocet coꝛpi iuuat spm̄. de pe. dis. j. c. pōt fieri. Nam infirmitas coꝛpalis frequenter pctm̄ impedit. ne scz fiat. Un̄ Amb. eo. c. Egritudo carnis pctm̄ repellit.

Et in Pꝛouerbijs. c. xx. dr̄. Liuoꝛ vulneris absterget mala. Scđo infirmitas feruētioꝛē reddit. Un̄ ps. Multiplicate sunt infirmitates eoꝝ postea accelerauerūt. i. feruen⁹ operātes. Ps. xv. Tercio infirmitas humilem reddit. Un̄ aplš. ij. ad Coꝛ. xij. Libēter gloꝛiaboꝛ in infirmitatib⁹ meis: vt inhabitet in me virt⁹ xpi. i. humilitatis. Ob quā cōseruādaꝝ sibi fuerat dat⁹ stimulus carnis. i. q̄dā infirmitas coꝛpalis fm Aug. Quarto ꝯstantē efficit ex assuetudine patiēdi: quēadmodū ꝛ artifex ꝛ terre cultoꝛ ꝛ stipēdiari⁹ ex continuatione exercitij foꝛtioꝛes reddūtur. Un̄ ait aplš ibidē. Cuꝝ eñ infirmoꝛ tūc foꝛtioꝛ sum. i. ꝯ nequicias demonū ꝛ temptationū. Quinto ꝛ vltimo ad pfectionē adducit. ibidem. Uirt⁹ in infirmitate pficit. Hoies aūt pꝛime etatis quia ppter vigoꝛē nature nō ita de facili infirmabant: ꝛ iđo diu tunc vite erāt. Assignat nihilominꝰ Nico. đ lyra. sup Gen̄. c. v. ꝛ. vj. causas tam plixe eoꝝ etatis: ita vt trāscenderint plures nōgētos annos. Ex pma est ex bonitate cōplexionis pꝛimoꝛū parentū. fuerūt eñ a deo in integritate foꝛmati vñ optie cōplexionati: ꝛ sic ad lōgioꝛē vitā dispositi. Illa aūt bonitas magis descēdit ad hoies ppinq̄s illius tpis q̄ alios. Scđa cā est ex modo viuendi: q: tēperate viuebāt: nūc autē satis intēperate hoies viuūt. pꝛopter qđ dr̄ Eccli. xxxvij. Pꝛopter crapulā multi perierunt. Tercia est ex bonitate nutrimēti: q: melioꝛa fuerūt terre nascētia ante diluuiū: q: inundatio fuit ex aquis oceani ex magna parte. Aque aūt salse iducūt sterilitatē. Quarta cā est ex sciētia ade: q: habuit pfectā sciētiā oim naturaliū plus q̄ quicūq̄: ꝛ sic potuit cognoscere virtutē herbarū ꝛ lapidū q̄ valēt ad ꝯseruationē vite: ꝛ ipse docuit alios. Hāc autē doctrinā taliū parū habem⁹. Quinta cā ex bono aspectu siderū sup regionē illā: q: aspect⁹ celi multū facit ad plongationē vite. Sexta cā est ex diuina dispositione h̄ oꝛdinā te: vt per longā vitā hoim cito multiplicaret gen⁹ humanum: ꝛ vt hoies illius tpis per longā vitā possent habere experientiā de cursu celi ꝛ effectu siderū ex hmōi. Cū igit infirmitas in nobis frequēter disponit psonam ad moꝛtē quidā nūcius est significans ipm cito moꝛiturū. Tercius

In pma etate mūdi quare diuti⁹ vixerūt.

nūcius moꝛtis est senect⁹. Nam vt dicit aplš ad Heb. viij. Omne qđ antiquat ꝛ senescit prope interitū est. Hec aūt senect⁹ plena est miserijs. q̄ annūciāt seu indicāt domum coꝛpis cito ruiturā. Un̄ Boet. de phil. ꝯso. in pmo metro. Uenit eñ pperata malis inopina senect⁹. Et que sint ista mala multū particulariter declarat salomon Eccs vlti. a pꝛincipio. c. vsq̄ ad illud inclusiue. Spūs redeat ad deū q̄ dedit illū. Dicit g̃ ibi. Memēto creatoꝛis tui scz in dieb⁹ iuuētutis tue. i. de ipso cogitādo: ipm venerādo: pꝛopter ipm bene operādo. et hoc in iuuētute: q: iuuent⁹ foꝛtis est ad laboꝛes. Hinc ꝛ Sen̄. In iuuētute cogitaui vt benefacerem: in senectute vt bñ moꝛiar. Sequit in textu. Anteq̄ veniat tempus afflictiōis tue. i. senectutis q̄ hoiez affligit multiplr: et pcipue ex suspirionib⁹. Senes eñ sunt multū suspiriosi fm pħm in lib. rhetoꝛ. putāt eñ se despici ꝛ derideri. Et appꝛopinquēt anni de qb⁹ dicas non mihi placēt anni. i. antiq̄tatis: q̄bus homo sibimet efficit tediosus et alijs: vt freq̄nter apperat moꝛtē. Aliqñ eñ sensus deficit ppter qđ dicit ps. Ne pꝛijcias me in tēpoꝛe senectutis cū defecerit virtus mea: ne derelinquas me.

De tercio nūcio moꝛtis.

Senes sunt multi suspiriosi.

Ps. lxx.

§. VI. Subsequēter specificat salomon miseriā senectutis in speciali.

¶ Et pꝛimo quantū ad miserias moꝛtē antecedētes.
¶ Scđo quantū ad ipsam cōcomitātes. ibi. ibit homo.
¶ Tercio quantū ad ipsam subsequētes. ibi. et reuertatur puluis.

De miserijs senectutis.

Circa pꝛimū hoc est miserias moꝛtē antecedentes ponitur triplex genus defectus: videlz potentie appꝛehensiue: et potentie motiue: ꝛ mēbꝛoꝛū exterioꝝ. Et defectus quidem potentie appꝛehensiue notat in eo quod sequit. Anteq̄ tenebꝛescant sol ꝛ lumen et luna et stelle. Per so-

Triplex defect⁹ ē in senib⁹

lem intelligitur intellectus qui clarius cognoscit. Per lunam q̄ minus lucet ratio: q̄ discurrit ad cognoscēdum et nōdū apphendit. Per lumen imaginatio: que formas apprehensas a sensibus retinet. Per stellas sensus exteriores q̄ sensibilia apprehēdūt. Dia ista tenebrescūt tpe senectutis: inquātū. s. multū debilitant deficiētib⁹ organis corporis: quib⁹ sunt affixe imaginatio. s. et sensus exteriores. Intellect⁹ aūt et rō etsi nō sunt affixa corporeo organo: in qn̄q₃ debilitant: vel ex defectu memorie: vel aliqua infirmitate q̄ eis aufert vsum rationis: ⁊ reducit quasi ad pueritiā. sicut dr̄ de Alberto magno q̄ fuit summus phs. Exinde notat defectū ꝟtutis seu potētie motiue: vel etiā appetitiue: cū dicit. Et reuertantur nubes post pluuiam. Apte autē p nubes insinuant vires motiue ⁊ appetitiue cū dicit: q: sicut nubes vento mouent. sic motiua et appetitiua spiritib⁹ ⁊ humorib⁹ ad diuersa mouent. Dicunt autem he reuerti post pluuiā: q: post humiditatē corpis deficiente paulatim humido radicali: virtus eius vel appetitus attenuat.

Sex defect⁹ senum.

Deinde ponit miseriā senectutis quātum ad defectū membror exterior qui sunt sex. Quor primus exprimit dicēs. Qn̄ cōmouebunt custodes dom⁹. Hec domus corp⁹ nostrū luteū est. Job. iiij. qui habitant domos luteas. Hui⁹ custodes sunt ossa. q: vt dicit Aristotel. in li. de aialibus. Natura fecit ossa dura: ad custodiendū membra mollia: sicut costas ad custodiā ventris: et testā ad custodiā capitis. He cōmouebunt in senectute qn̄ eor iuncture laxabunt. Vel custodes dicūtur brachia q: se exponunt vt custodiant totū corp⁹. Scđs defectus exteriorū membror est debilitas crurū que sunt ad corporis sustentationē. Et hoc notat cū sequit. Et mutabunt viri fortissimi. i. crura: q: sic viri fortes portāt pondus corpis: ita crura portāt corpus hois. Hec autē mutant cu vacillāt: ⁊ nō firmiter sustentant: sed quasi cadēdo hincinde declināt.

Tertius defect⁹ est dentiū: qui sunt ordinati ad masticationē et contritionē cibor: et hic innuit dum sequitur. Et ociose erūt molentes in minuto numero. Molētes sunt due maxille: que ad modū duarū molarū conterūt cibū: ⁊ he in minuto numero. s. dentiū qui cadūt paulatim de maxillis senum sunt ociose: q: cibum masticare non possunt.

Quartus defectus est oculor. qui ordinati sunt ad vidēdum. Visus autem paulatim deficit in senibus. Unde dr̄ de ysaac Gen. xxvij. Senuit ysaac ⁊ caligauerūt oculi ei⁹: et videre nō poterat. Hūc autē defectū exprimit cū subdit Et tenebrescent vidētes per foramina. i. oculi videntes p ocularia: q: p se sufficiēter videre nō possunt obscurabuntur. Quintus defect⁹ est labiorū: q̄ sunt ad sermonis ꝓlationē qui notat cū subdit. Et claudēt ostia in platea in hūilitate vocis molentes. Ostia sunt labia. Iuxta illđ

Ps̄. cxl.

ps̄. Et ostiū circūstantie labijs meis. Dicūtur autē senes claudere ostia in platea: q: ita submisse loquuntur ꝙ non pn̄t audiri ab alijs q̄ sunt in platea: sed sunt molentes in hūilitate vocis: q: deficiente ꝟtute vocē emittūt exiguā.

Sextus defect⁹ est auriū: q̄ sunt ad vocū perceptionem et hoc notat cū dr̄. Et cōsurgēt ad vocē volucris: ⁊ obsurdescent oēs filie carminis. Consurgēt sc₃ hoies senes ad vocē volucris. s. galli s̄m Hiero. Noct₃ em̄ medio cū gall⁹ cecinerit festin⁹ cōsurgit nequaꝙ valens in strato sepius mēbra conuertere: leuē enim ⁊ modicū somnū h₃ ꝓpter frigiditatē ⁊ siccitatē et humor. Frigescēte em̄ sanguine: et siccato humore: et nutrimenti paruitate: q: pauci vapores ferūtur ad cerebrū ideo parū dormiūt: et hic etiam est specialis defect⁹. s. somni. Nā quātū ad defectū audit⁹ magis cōgruit qđ sequit. Et obsurdescēt oēs filie carminis: idest aures q̄ libēter audiūt armonias ⁊ delectant in carminibus: ⁊ iō dicunt filie carminis. Obsurdescēt: q: cantilenas audire non pn̄t senes. Vn̄ dicit Berzellay galaadites senex ad dd̄. Nunq̄d vigēt sensus mei ad discernendū suaue vel amarū: aut delectare pōt seruū tuū cib⁹ aut potus vel audire possum vltra voces cantor vel cantatricū ij. Reg. xix. q. d. non. Ponit ꝯsequēter salomō signa aliqua debilitatiōis senū. Et pmo quātū ad timorē. Vn̄ dic. Excelsa q₃ timebūt et formidabūt in via. i. loca aspera et alta. Scđm quantū ad canonū effusionē: qđ innuit dicēs. Florebit amigdal⁹. Flores amigdali sunt albi: vn̄ significāt capillos canos senū. et vt dicit q̄dā sapiens. Canicies mihi tpis flos est: cui⁹ fruct⁹ mors est. Tertiū signū est pedū et tibiarū inflatio: qđ innuit dicēs. Impinguabit locusta. Locusta vt dr̄: in senectute impinguat ⁊ est poti⁹ illud tumor ꝙ pinguedo. Dicit q̄ locusta impinguari: q: senex q̄ in iuuētute est gracilis tibijs et pedib⁹: in senectute erit pōderosus. Aliud signū est defect⁹ caloris: vn̄ sequit. Dissipabit capparis. Capparis est herba calida q̄ valet renibus. Scđm autē Hiero. In hebreo nomen est cōe ad herbā et ad morē. Et p hoc significat in sene defectus caloris naturalis ⁊ generatiue ꝟtutis. Vn̄ dr̄. iij. Regū. i. Rex dauid senuerat: habebatq₃ etatis plurimos dies: cumq₃ operiret vestib⁹ nō calefiebat. Vn̄ nec abysac sunamitem cognoscere potuit.

De miserijs morté concomitātib⁹ ps̄. xlviij.

Quantū ad scđm. s. miserias post senectutē mortē cōcomitātes dicit salomō Eccl̄s. xij. Ibi hō in domū eternitatis sue. Domus ista est sepulcrū iuxta illud Ps̄. Sepulcra eor dom⁹ illorū in eternū. Dicit aūt sepulcrū domus eterna seu eternitatis: q: quantū est de ꝟtute nature nūꝙ corpus inde exiret. Qđ em̄ resurgat virtute diuina efficit. Vel [illegible] sepulcrū dom⁹ eterna: q: incertū est qn̄ inde resur[illegible] qn̄ erit finis mūdi. Dicit enim eternū non sol[illegible] q₃ principiū nec finē: vt de⁹ sol⁹: iuxta illud ps̄. Tu aūt dn̄e in eternū pmanes. Aut qđ habet principiū: sed nō finē: iuxta illud Eccl̄s. i. Terra in eternū stat.

Ps̄. ci.

Sed etiā qđ habet tps incertū: nobis ignotū. Iuxta illud qđ dictū fuit abrae de circūcisione. Erit pactum meū in carne vestra in fedus eternū. Genes. xvij. Quādo autē portat cadauer ad sepulcrum: cōiter amici et consanguinei comitant lugentes: ⁊ h̄ est qđ subdit. Et circūibūt in platea plangētes: sc₃ amici defuncti. Resumit exinde miseriā a morte cōcom[illegible]tes di. Anteꝙ rumpat funis argenteus: supple mem[illegible]o creatoris tui. Funis argēte⁹ potest dici cartilago: q̄ est ligamētū partiū corpis: et cōtinet et ligat spūalē medullam. Vel etiā pōt dici vis vegetatiua: que dr̄ funis ꝓpter vite continuationē. Et texitur iste funis trib⁹ funiculis. s. vi generatiua, nutritiua. ⁊ augmētatiua. Dicit autē argēteus iste funis ꝓpter armonie consonātis ꝓportionē. Alius defect⁹ notat cū subdit. Et recurrat vitta aurea. Vitta dr̄: inuolutio venarū: q: p eā totum corp⁹ ligat et saluat: ⁊ dr̄ aurea ꝓpter ruborē sanguinis quē cōtinet. Hec recurrit qn̄ venarū ⁊ arteriarū: inuolutio ampli⁹ nō ꝑdurat: sed deficit. Alia miseria est senis morientis ruptio vesice: et hoc innuit cū subdit. Et cōteratur hydria sup fontē. Hydria est receptaculū aq̄ exhauste a fonte. Sic vesica ē receptaculū vrine ꝓcedētis ex epate tanꝙ a fonte. Vrina em̄ est colamētū sanguinis et aliorū humor: ab epate tanq̄ a fonte quodāmodo in totum ꝓcedēs corpus. Hydria ergo sup fontē cōterit qn̄ vesica rumpit: et ad receptionē talis colamenti inutilis reddit. Sequit alius defect⁹. Et cōfringat rota sup cisternā. Rota est instrm̄ p qđ fit extractio aque de puteo; vel ab alio loco. Cisterna est receptaculū continens aquam lutosā. Rotā ergo sup cisternā confringi: est meatū supfluitatis impure et grosse: a vētre q̄ est quedā cisterna exauri ⁊ oīmode dissipari.

miserie mortē seq̄ntes

Quantū ad tertiū ponunt conditiones mortē sequētes: videl₃ regressio corpis ad suū principiū. Unde subdit. Et reuertat puluis in terrā suā vnde erat: ⁊ spūs redeat ad deū q̄ dedit illū. Et per primam reuersionem ostendit magna miseria hominis: q: sc₃ in puluerem reuertit: ⁊ ꝗcunq₃. Jaco. iiij. Que est vita vestra. Vapor est ad modicū parens: ⁊ deinceps exterminabit. Putridus: iuxta illud qđ dixit martha de lazaro. Iam fetet.

Job. xi.

Sed et in vita ei⁹ pene ex omnib⁹ partib⁹ corporis fetor exhalat pcipue in senib⁹. A vermib⁹ demū consumit. Job. xv.

Homo putredo et filius hominis vermis. Et Eccli. x. Cũ morietur homo hereditabit serpẽtes: bestias ⁊ vermes. Reuertitur autẽ spũs. i. anima ad deum qui dedit illum: scʒ diuin si meminerit eius in iuuẽtute sua ⁊c.

§. VII. Quãuis enim plures

De hisq̃ senectutẽ decorant. res sint miserie senectutis vt dictũ est: sunt tamen aliqua que ipsam decorãt. Et primũ est pfectior de diuinis cognitio. Vñ Job. xij. In antiq̃s est sapiẽtia. Et hoc p diuturnaʒ lectionẽ. auditionẽ. meditationeʒ diuinoꝝ. Scõm est de humanis seu agẽdis melior determinatio. Vñ Job ibidẽ. In his q̃ multo sunt tpe est prudẽtia. Cũ em̃ experientia sit magistra rerũ: et senes plura fuerunt experti: iuuenes pauca: hic est q̃ prudẽtiores sunt senes: ⁊ difficulter i iuuenib⁹ prudẽtia repit. Tertiũ est matura ↄsiliatio. Iuuenes em̃ q: sanguine feruẽt p̃cipites sunt in cõsilijs et ppt inexperientiã rerũ. Senes autẽ magis valẽt considerare

Nu. c. xi. pericula q̃ contingere pñt. Vñ dñs nõ iuuenes sed seniores septuaginta institui fecit: ad iuuandũ moysen in regimine ppli. Et salomon seniores habuit in ↄsilio suo quoꝝ consiliũ optimũ q: nõ est secut⁹ roboã filius ei⁹: sed consiliũ presumptuosum iuuenũ: decẽ partes regni amisit. iij. Reg. xij. Quartũ est reuerẽtie veneratio. Debẽt em̃ senes honorari ab oibus: qđ dñs mãdauit: dicẽs Leuit. xix. Corã cano capite cõsurge et honora psonã senis. Et ppt

Numeri viij. hoc dicit aplš. i. ad Timo. v. Seniorẽ ne increpaueris: sed obsecra vt patrẽ. Et propter reuerẽtiam quã hʒ ipsa etas prudẽtiã ⁊ maturitatẽ apti⁹ ponunt̃ in regimine q̃ iuuenes. In cui⁹ figurã p̃cepit dñs leuitas a vicesimo anno et supra portare onera tẽpli seu tabernaculi: alijs ãᵒ ãnis supra vbi incipit senect⁹: seruare vasa tabernaculi. i. custodire et regere aias: q̃ sunt vasa ecclie ad recipiendũ grãz deputata. Quintũ est a passionibus sedatio: ⁊ precipue carnalis cõcupiscẽtie. Vñ dicit Hiero. q̃ oia vitia cũ senectute senescũt. Et Sap. iiij. Etas senectutis vita inmaculata. Et hoc nisi q̃s sit inueterat⁹ dierũ maloꝝ et cõtinuata assuefactione: sicut fuerũt illi duo senes: q̃ false accusa-

Daniel. xij. uerũt susannã. de q̃b⁹ đ: Esa. lxv. Puer centũ annorũ morief: sꝫ morte eterna. Et Prouerb. xxij. Adolescẽs iuxta viã suã ambulãs. s. sequẽdo appetit⁹ suos cũ senuerit non recedet ab ea. Sextũ est augmẽtatio meritorũ. Quanto em̃ quis plus viuit: tanto plura merita acquirere põt.

§. VIII. De termino vite

vtrũ possit abbreuiari vel plõgari. Et videf q̃ nõ: q: dicit

Ps. ciij. pš. Ascendũt mõtes. i. hoies pfecti altitudine cõtẽplationis et grẽ: et descẽdunt cãpi. i. pctõres per latã viã in celũ incedẽtes: in locũ quẽ fundasti eis. s. celi quoad pfectos: inferni quoad cãpos siue malos: q̃ illis sunt p̃parata. Fit aũt hic ascẽsus et descẽsus post mortẽ. De quo subdit pš.

Ps. ciij. dicẽs. Terminũ posuisti quẽ nõ transgredient̃. Et ad ideʒ facit qđ ait Job. xiiij. Posuisti terminos eius. s. vite q̃ preteriri nõ poterũt. i. nec plongari nec breuiari. In ↄ̃riũ est q: dictũ est p esaiã ex pte dñi ezechie regi. Morieris tu et

Terminus vite humane ↄsiderat̃ tripliciter. nõ viues: et tñ additi sunt ad vitã eius. xv. anni. vt habet̃ Esa. xxxviij. Pro questionis hui⁹ declaratiõe notãdũ q̃ terminus vite humane põt considerari tripliciter.

Primo per respectũ ad actionis humane variationẽ.

Scđo per respectũ ad causarum secundarum seu naturalium operationẽ.

Tertio per respectuʒ ad diuine dispositionis preordinationem.

Quãtũ igit̃ ad primũ: vtiq̃ terminus humane vite et plõgari ⁊ abbreuiari põt. Nã sicut bene vtẽs bñficio recte promeret̃ sibi augeri: ita abutẽs meret̃ eo p̃uari. Et iõ q: pctõr male vtit̃ vita presenti: meret̃ eã sibi auferri. Iuxta illud qđ dicit de quadã ficulnea infructuosa dñs eius cultori ipsi⁹. s. succide eam: vt quid etiam terrã occupat. Luc. xiij. Et propter hoc đ: Job. xvij. Dies mei breuiabuntur. ⁊

Eccl. vij. Ne impie agas multum et noli esse stultus: ne moriaris in tpe non tuo. Exempla patẽt Gen. vi. vbi dati fuerũt. cxx. anni vite humani generis: cũ videlʒ dñs dixit. Erunt tñ dies eius. cxx. annoꝝ ad hoc scʒ vt reuerterentur ad penitentiã. Sed q: hoies abusi sunt addentes scelera maiora: ablati sunt eis. xx. anni. Nã trãsactis centũ inũdauit diluuiũ. Sic exponit Hieroñ. de pe. di. i. predixerat. Et Ananias filius azarie falsus ppheta: q: predixit tanq̃ ex parte dñi loquẽs: reuersionẽ Iechonie filij Ioachim cuʒ populo suo q̃ citius de captiuitate babylonica: cui⁹ ↄ̃riuʒ pphetauerat Hieremias: et cõfregit catenas quas hieremias in collo portabat ex mãdato dñi in signũ captiuitatis plenioris future. dixit illi hieremias. Quia ↄfidere fecisti istũ pplm in mẽdacio idcirco h̃ anno morieris: et sic mortu⁹ est. vt hr̃ Hiere. xxviij. Et paruul⁹ natus ex adulterio Dauid cũ Bersabee ppter pctm̃ ipsius Dauid ante octauũ diem mortuus est. ij. Reg. xij. Frequẽter em̃ puniuntur filij p peccatis parentũ pena tpali ⁊ corporali: s̃m sententiã doctoꝝ. nunq̃ aũt pena spũali seu gehẽnali. Et ecõtra vita bonoꝝ meret̃ plongari. Vñ Eccli. iij. Qui honorat patrẽ suũ vita viuet lõgiore. Et Ezechie reuertenti ad penitentiã additi sunt anni. xv. vt. s̃. dictũ est. Et multis pribus cõcessum est diu viuere ppter pbitatẽ ipsoꝝ ⁊ vtilitatẽ aliorũ qui s̃m viam nature viuere nõ poterãt. — Filij sepe puniunt̃ p pctis parentũ

Quantũ ad scõm etiã vita hois plongari ⁊ abbreuiari põt s̃m Bernardi. or. mi. in q̃daʒ sermone. Dicunt̃ autem cause scđe seu naturales influẽtie dispositio aeris: cõplexio corporis: regimẽ vite ⁊ hmõi. Sicut em̃ videm⁹ fructus meliores ⁊ durabiliores nasci in vno loco q̃ in altero s̃m dispositionẽ terre ⁊ aeris ⁊ aspectũ celi ad tales arbores. Sic ⁊ sanius et diuturnius viuunt hoies in vno loco q̃ in altero s̃m influentiã celi. Unde et de quadaʒ insula circa extrema terre đ: q̃ hoies ibi sanissime viuunt ⁊ multũ senescunt: ⁊ vix mori possunt nisi ad aliã insulã trãsferant̃. Docet ⁊ experientia q̃ in ciuitate infecta peste moriuntur centũ in die: et in alia ciuitate simili propinqua vel eadeʒ alio tpe nõ morient̃ decẽ. Ab vtero matris plurimi adducũt diuersas infirmitates que vitã abbreuiãt. Unde et de xpo iesu: quia erat optime cõplexionatus dicũt sapientes q̃ sanissime vixisset ⁊ valde diu naturalr̃. Regimen vite si sit inordinatũ: vitã hʒ abbreuiare. Vñ et Galienus dic̃. Athletas quoꝝ vita ⁊ ars sagina est: nec viuere posse diu nec sanos esse. vt refert Hiero. de conse. distic. v. nec tales. Econtra regimen vite moderatũ diuturnam facit. Unde Chrys. dicit. Nihil sic salutẽ: nihil sic sensuũ acumẽ operatur: nihil sic egritudinẽ fugat: sicut moderata refectio. de conse. dist. v. nihil. — Xp̃s diu vixisset naturaliter.

Quantũ ãᵒ ad tertiũ scʒ dei p̃ordinationẽ terminꝰ vite humane a deo prefix⁹ est: vt nec plõgari nec abbreuiari possit: quia dei prescientia aut preordinatio infallibilis est. Et s̃m hunc respectũ intelligitur illud Job supius allegatũ. Cõstituisti terminos ei⁹ ⁊c. Et illud pš. Terminũ posuisti ⁊c. Et quia vt dicit̃ in lib. de causis. Prima causa plus influit in causatũ scđe cause: q̃ ipsa secũda cã. Ideo cũ deus sit prima cã oĩm effectus quicunq̃ scđarũ causarũ: siue naturaliũ: siue a libero arbitrio pcedẽtes: magis subijciunt̃ ipsi p̃me cause. s. deo: q̃ ipsis causis secũdis. Sed ↄtingit aliquẽ effectũ mortis vel infirmitatis vel alterius casus: aliter esse preordinatũ a deo: q̃ debeat pcedere a causis secũdis: ⁊ tũc eueniet talis effectus: nõ s̃m q̃ hʒ respectũ et influxũ ab ipsis causis scđis sed s̃m q̃ est pordinatũ a deo. Et s̃m h̃ intelligitur illud Sap. iiij. de immatura morte iusti: que non est s̃m causas scđas. Raptus est ne malicia imutaret intellectuʒ ei⁹: aut ne fictio deciperet aiam illi⁹. Et. i. Placita erat deo aia illi⁹. ppter hoc pperauit educere illũ de medio iniquitateʒ p mortẽ. Et econtra aliqñ ↄtingit sicut mors ezechie: q̃uis s̃m causas scđas: videlʒ dispõnẽ naturalẽ corpis ⁊ demeritũ eius ppter pctm̃ supbie vel ingratitudinis tunc euenire deberet: qñ Esaias dixit. Morieris tu et non viues.

habito respectu ad causas secūdas. Tamen q2 in preordinatiōe diuina erat vt superuiueret adhuc.xv. annis: dicitur ei addici.xv.anni q̄bus postea vixit. Nec tñ Esaias dixit falsum ezechie significās eū moriturū: q2 ꝓpheravit h ex dei reuelatiōe ɓm ꝙ ille effect⁹ mortis erat in causis secūdis ɓm q̄s oino erat futura. Reuelat em̄ de⁹ ꝓphetis suis aliq̄ nō simpliciter ɓm ꝙ sunt futura in seipsis.i. non ɓm diuinā preordinationē: sed ɓm ordinē quē hñt ad cās secūdas tm̄: ꝛ ideo si aliter ꝯtingit ꝙ dicāt: nō propterea falsum dicūt. ɓm Tho.ij.ij. Sicut etiā si medic⁹ ɓm oia signa ꝛ regulas medicine predicit aliquē de sua ifirmitate moriturū: q̄ tñ nō morit̄ deo mirabilit̄ eū sanante. Et astrologus ꝑdicit siccitatē vel inundationē multam futurā ɓm influxū cōstellationū. Si hoc nō venit nō dicit̄ falsum: q2 loquunt̄ ɓm cās scd̄as: sed de⁹ pōt eas imutare vt placet.

Verū q2 scire nō possumus q̄d sit in preordinatione dei de termino vite nr̄e: scim⁹ autē ipsum velle nos ꝯseruare vitā ɓm bn̄placitū suū. Ideo in cōseruatione vite debem⁹ nos regulare ɓm cās scd̄as: nō tñ vtendo supstitionib⁹: vl' incātationib⁹: vel trāsgressionib⁹ alicui⁹ p̄cepti dei. vel ecclesie seu regule quoad religiosos: etiā si ꝑ hoc mors vitaret̄ q2 inde mors aie sequeret̄. Dicit aūt Aug. ꝙ si vna aia pereat: innumerabiliū corpoꝝ mors huic dāno cōparari nō pōt.xxiij.q.iij.si habes. Sed cauēdo a cōtrarijs vtēdo medicinis: habitādo in locis sanis: subtrahēdo se a locis infectis peste. Licitū est cuilibet cū nullo iure ꝓhibeat̄: nisi q̄s esset curatus in loco infecto peste. Talis em̄ deserere nō posset plebē suā ꝓpter pestē: nisi ꝓuiderit de vicario idoneo. Et in casu etiam extreme necessitatis corporalis vel spūalis. vbi alij non adessent q̄libet teneret̄ iuuare de eo qd̄ pōt: nō obstāte infectione pestis: cū se offert talis necessitas. Hoc etiā cōfirmat Urbanus dicēs. Quāuis certissime sciamus neminē vltra terminū sibi a deo p̄fixum esse victurū: oibus tamē languentib⁹ nō incōgrue medemur. xxiij.q.iiij.nabuchodonosor.§.finali.

§.IX.Circa mortez ipsam

tria sunt videnda.

¶ Et primū est ꝙ mors ꝓpria est debite expectāda.

¶ Scd̄m est ꝙ mors aliena est equanimiter tolerāda.

¶ Terciū est ꝙ mors ipsa est frequēter rememorāda.

Ad mortē q̄libet debet debite preparari.

Quātū ad primū sciēdū: ꝙ mors debite expectat̄ cū ad eā q̄s debite ꝓparat̄. Vn̄ dn̄s ait Mat.xxiiij. Estote parati: q2 q̄ nescit̄ hora filius hois vēturus.e. Idē hr̄ Lu.xij. ꝛ Mat.xxv. Vigilate q2 nescit̄ diē neq̄ horā. Propterea incertā voluit de⁹ nobis eē horā mortis. Primo q̄dem vt hō viuat purius: q2 vt dicit Cyprianus. Qualē te inuenit dn̄s cū vocat: talē pariter te iudicat. de pe.di.j.nunq̄d. Stultū autē est viuere in illo statu in q̄ q̄s nō vellet mori. Et cū de momēto in momentū h posset accidere: rōḋ vrgere ad pure viuendū ꝓpter hmōi incertitudinē. Scd̄a rō vt hō operetur cōtius ꝛ ꝑ cōsequēs vtilius. Si em̄ sciret hō in breui se moriturū: a multis bonis desisteret q̄ cedūt in vtilitatē aliorū: vt sibi soli vacaret: qd̄ tñ nō cōgrueret. Vn̄ cuidā scō viro q̄ñ fuit ei reuelata mors inde ad certū tēpus futura: dictum est ei ab angelo. Age qd̄ agis: opare qd̄ oparis: vt refert Greg. in lib. dialogoꝝ. Tertia rō est vt cōuersetur homo humani⁹. Si em̄ q̄s sciret se diu victurū ꝓsequeret̄ odia ꝛ vindictas ꝛ iniurias: ꝛ si scirent hoies se cito morituros multi nimis melancholice viuerent: et alios ex hoc amaricarent: et tediarēt. Prime due rōnes sunt.b.Tho. in summa. Debet autē ipa mors expectari nō solū patienter s3 letanter: qd̄ faciebat ps̄. ꝑ hoc orās ꝛ dicēs. Educ de carcere animā meā. Ubi pōt notari triplex causa siue rō q̄re mors nō d3 timeri sed desiderari: ꝛ prima est: quia in vita p̄senti aia in corpe manet vt in loco obscuro: tedioso ꝛ periculoso cuiusmodi est carcer. Tenebris em̄ inuoluimur ait Job.c.xxxvij. Miserijs replemur ꝛ laborib⁹. iuxta illud Eccī.ij. Cūcti dies ei⁹ laborib⁹ ꝛ erumnis pleni sunt. Periculis subijcimur morti criminalis ꝛ infernalis. sicut q̄ stat in carcere est multotiēs in periculo vite. Propter qd̄ clamabat apl̄us. Infelix ego hō q̄s me liberabit de corpe mortis hui⁹. Hec ps̄. Pericula inferni inuenerūt me.

Ps̄.cxli.

Mors nō est timēda triplici ratione.

Ro.vij.

ps̄.cxiiij.

Scd̄a rō mortē letāter expectādi est ꝓpter pleniorē ꝛ actiorē diuinoꝝ et dei laudationē. Vn̄ subdit̄. Vt ꝯfiteatur noi tuo. Nō em̄ aia cōfitet̄ deo ꝛ laudat eū et cōtēplat̄ vt velit ꝓpter grauamen corpis. vn̄ ḋ: Sap. ix. Corp⁹ qd̄ corrūpit̄ aggrauat aiam ꝛ deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Et ꝓpter h bea. Andreas pēdēs in cruce orabat liberari ab hmōi onere.s.corpis: qd̄ aliq̄n a cōtēplatione impediebat ꝓpter necessaria vite. Tertia est ꝓpter bonoꝝ ꝯsecutionē. Vn̄ dicit ps̄. Me expectant iusti.sc3 in alia vita. Beati aūt mortui q̄ in dn̄o moriūtur. Apoc.xiiij. Si beati ḡ oi bono pleni. Et Sen. mors timenda nō est quā immortalitas aie sequit̄. Sicut autē reposita est corona iusticie his q̄ diligūt aduentū dei.s.ꝑ mortē. vt ḋ.ij.ad Timo.iiij. Ita et timere h3 de pena q̄lis̄ inuit⁹ migrat a scl̄o. Vn̄ Cyprian⁹ hoc rep̄hendēs dicit. Quam p̄posterū ꝙꝙ peruersum est: vt cū volūtatem dn̄i fieri postulemus q̄ñ vocat ꝛ accersit nos de hoc mūdo: nō statim volūtatis ei⁹ imꝑio pareām⁹. Obnitimur ꝛ reluctamur ꝛ ꝑuicaciū more seruoꝝ cū tristicia ꝛ merore ante cōspectū dn̄icum cū tristicia et merore perducimur exeuntes istinc necessitatis vinculo nō volūtatis obsequio: ꝛ volumus ab eo p̄mijs celestib⁹ honorari ad quē venim⁹ inuiti.xiij.q.ij. ꝙ p̄eposterū. Expectat̄ debite ipsa mors: si pia preparatio fiat ɓm dn̄i hortamētū dicētis. Luc.xij. Sint lūbi vr̄i p̄cincti: ꝛ lucerne ardentes in manib⁹ vestris: et vos similes hoībus expectātibus dn̄m suū. Ubi tria pn̄t notari. Primo [illegible]tiosis delectationib⁹ abstractio. ibi. Sint lūbi vr̄i [illegible]. In lūbis em̄ est motus delectatiōis venereę ꝓpter qd̄ dicit Job.xl. Qd̄ fortitudo ei⁹. sc3 diaboli est in lūbis ei⁹. Cinctura autē est quedā restrictio lūboꝝ signās mortificationē delectatiōis. Scd̄m est in opib⁹ feruens dilectio. ibi. Lucerne ardēte [illegible] vr̄is. Lucerna signat mentē siue cōscientiā. Ignis ardē[illegible]ens est charitas. iuxta illud Luc.xij. Igne veni mittere i[illegible] un[illegible] opa. Tertiū est viua vigilatio. ibi. Et [illegible] les ho.ex. Vigilant em̄ tales: nō solū in prima vigilia: sed in scd̄a et tertia: ꝛ quousq̄ veniat dn̄s. Est em̄ p̄ma vigilia etas iuuētutis: scd̄a virilitat: tertia senectutis: in qualibet aūt etate debet quilibet vigilare in cohērēdo bonis opibus: et expectādo dn̄i aduentū. Signāter autē dic̄ expectātib⁹ sc3 ꝯ illos q̄ impatiētia moti nolūt expectare: sed p̄uenire dei aduentū: inferentes sibiipsis mortē: qd̄ nullo mō licet neq̄ ꝓpter quācūq̄ miseriā vel tribulationē mundi euadendā: vt fecit saul et armiger su⁹.j.Reg.vlti. Et cato romanus dict⁹ vticēsis. Nec ꝓpter pctm̄ quodcūq̄ puniendū: vt iudas q̄ laqueo se suspēdit. Act.j. Nec ꝓpter quodcūq̄ pctm̄ euitādū: vt fecerūt quedā mulieres ne violarent̄ a quodā tyrāno: vt habet̄ in histo. eccle. Nec propter quācūq̄ aliā causam vt expsse dicit Aug. in.j. de ciui. dei. ꝛ xxiij.q.v.si nō licet. Et de hac materia pleni⁹ in scd̄a parte in tractatu de homicidio. Vt em̄ ḋ: Ecci.xj. Mors ꝛ vita a deo sunt. Vn̄ inferre sibi mortē est auferre qd̄ dei ꝓpriū est. Nā etsi iudex siue rector iuridice occidit: in hoc vt dei minister agit: et ideo non male facit.xxiij.q.v.qui malos. Nec est cōtra id qd̄ ḋ: Sap.j. Deus mortē non fecit. Intelligitur em̄ mortem.i. causam mortis.s. pctm̄. Vn̄ subdit. Nec letatur in perditione viuorum.

Triplex disposi tio ad mortē.

titu. vij. c.viij.

§.X. Secundo vt dictum

est mors alioꝝ est equanimiter tolerāda. Et circa hāc q̄dā ex cōpassiōe ē moderate lugēdū. Ex desperatōie a nimia tristicia cauēdū. Ex dilectiōe efficaciter subueniēdū. Quātū ad primū ḋ: Ecci.xxij. Supra mortuū plora. defecit em̄ lux ei⁹. Vn̄ et dauid nō solū mortē sibi dilectissimi Jonathe defleuit: s3 ꝛ mortē Saulis inimicissimi q̄ eū ꝑseq̄bat̄

mortui sunt moderate lugēdi.

pro eo ꝙ ieiunauit: vt habet̃. ij. Reg. j. Et de beato ambrosio legit̃ ꝙ cū audiebat mortē alicuius sancti viri amare flebat. tum q̄ pcesserat eū ad pmiū: tum q̄ subtractū cē a fidelib' tale auxiliū cū paucissimi boni reperiant̃. ⁊ Eccī. xxxviij. In mortuū produc lachrymas: et q̄si dira passus incipe plorare. Nec est ecōtra qđ ait apl's. j. ad Thes. iiij. Non contristamini de dormiētib'. i. mortuis sicut ⁊ ceteri q̄ spem non hn̄t. Et illud qđ ait Chrys. xiij. q. ij. vbicunq̃. ij. Vbicūq̃ sepeliamur dn̄i est terra ⁊ plenitudo eius. Fm ꝙ opz fieri efficiat̃. Lugere autē ⁊ deplorare ⁊ lamētari eos qui de hac vita decedūt ex pusillanimitate cōtingit. Nam vt dicit Gratian' in. §. immediate seq. Hoc intelligit̃ cum fit per desperationē future resurrectionis: vt patz ex ipsis v̄bis apl'i. Vel etiā cū inordinate hoc fit: vt a gentilib' dāmādo. ⁊ lachrymādo: ⁊ carnes lacerādo ⁊ hmōi. Sed pietatis affectu ⁊ humanitatis intuitu mortuos lugere non phibemur: sicut nōnullos sctōrum aliorꝫ exequijs pias lachrymas impēdisse legim'. vt de be. Martino ⁊ Dn̄ico ⁊

nimia tristicia p̄pter mortē alicui' cauēda ē

alijs. Scd̄o dico ꝙ nimia tristicia ppter mortē cuiuscūq̃ est cauenda. Vn̄ Eccli. xxxviij. d̄r. Ne dederis in tristiciam cor tuū. s. nimiā: sed repelle eā a te. Neq̃ em̄ est reuersio. s. ad vitā: et huic nihil pderis. s. mortuo: et teipm̄ pessimaꝰ bis. Et paulo supius rationē assignās pessimationis dicit. A tristicia em̄ festinat mors. s. corpis: ⁊ cooperit v̄tutē. s. animi: ⁊ tristicia cordis flectit ceruicē. Et fm hoc itelligit̃ dictū Cypriani. xiij. q. ij. q̄ ꝑposterū. videlz. Nobis q̄z ipsis minimis ⁊ extremis quotiens reuelatū est: q̄ frequenter atq̃ manifeste de dei dignatione pceptū est: vt cōtestarer assidue vt publice pdicarē fratres nō esse lugēdos accersione dn̄ica de seculo liberato: cū sciamus illos nō amitti sed premitti. Loquit̃ em̄ de lugētibus ex desperatiōe seu cū nimia tristicia. Nec obstat ꝙ filij israel moysen defunctū planxerūt. xxx. diebus. Deut. vlt. Nā vt dicit Gratianus. xxvj. q. ij. forꝰ nō est. Multa permittebant̃ in veteri testa

j. Cor. x.

mēto illius tanq̄ imꝑfectis que tpe perfectionis scilz grē eliminata sunt. Oia etiā in figurā cōtingebāt illis q̄ nūc cessant. Unde et xp̄s consolās viduā lugentē defunctum vnigenitū q̄ portabat̃ ad sepulcrū dixit. Noli flere. Luce

De morte alicui' nō est nimis dolendū.

vij. Possunt autē assignari decē rōnes ppter q̄s quis dz et pōt consolari ⁊ non nimis cōtristari. Prima rō est: quia de' vult sic. Non ḡ debes ei' resistere volūtati. Vn̄ Augꝰ. Nihil est qđ de illa aula summi ⁊ eterni nō egrediat̃ inuisibilis imperatoris. Et etiā tu petis in orōne. fiat voluntas tua: quia voluntas dei est prima cā omniū rerum: nec pōt inueniri ratio quare sic vult fm magrm in. j. sentē. placeat igit̃ homini quicq̄d placet deo. Et ob hoc q̄ placet deo: ait Senꝰ. Scd̄a rō est. quia quelibet creatura est dei. Ad Rom. xiiij. Siue viuimus siue morimur dn̄i sumus. Et iō sicut non debes tristari si is qui mutuauit aliquid illud repetit: sic nec de morte proximi tui. Vn̄ dicit Hiero. Nil abstulit tuū qui dignat' est recapere propriū. Et Aug. dicit. Qui perfecte diligit deū: nō ꝯtristat̃ de morte cuiusq̄. Et Job. j. Dn̄s dedit dn̄s abstulit ⁊c. Tertia ratio est: quia

Ro. viij.

statutū est hoībus semel mori. ad Heb. ix. Et Bern̄. dic̄ super illud. Proprio filio nō pepercit. Si igitur nō pepercit figulo: nunq̄d parcet figmento. Si ergo cōe est hoīb' mori non debes cōtristari si filio tuo accidat illud. ⁊ Ambro. in lib. de bono mortis. Quid absurdius vt id qđ scis oībus esse prescriptū: quasi speciale deplores. Quarta rō est: quia mors liberat hoiem a miserijs huius vite. Unde dic̄ Salomon Eccl's. ij. Cuncti dies eius laboribus al's doloribus: et erūnis pleni sunt: nec per noctem quidē mēte re

Job. xj.

quiescit. Et ideo noster saluator in morte lazari fecit festū dicens. Lazarus mortuus est et gaudeo. Sed in resuscitatione eius lachrymat' est per cōpassionē: q̄ reuocabat eū ad miserias hui' vite. Vn̄ dicit Augus. in lib. de visitatiōe infirmorꝫ. O mors desiderabilis: o mors omniū pseriūz malorꝫ finis: o mors laborum clausura ⁊ quietis initium. Quis posset cogitare tuarū vtilitates beatitudinū. Naz

male mors non est xp̄ianorꝫ: quorū mori est viuere in xp̄o. Et rō est: quia dicit ps̄. Apud te est fons vite. Quinta rō est: q̄ deus oia nouit ⁊ videt q̄d est meli' pro hoīe. ⁊ ideo

ps̄. xxxv

talis morit̃: q̄ si remaneret in vita faceret mala et esset de reprobādis cū sit de electis. vel si nō esset de electis fecisset peius. Vn̄ d̄r Sap. iiij. Raptus est ne malicia immutaret intellectū eius: aut ne fictio deciperet aiaꝫ illius. Fascinatio em̄ nugacitatis obscurat bona ⁊c. Sexta rō est: quia tua accidia ⁊ tristicia tibi nocet ⁊ ei nihil pdest. de quo est exēplū. ij. Reg. xij. vbi d̄r. ꝙ dauid donec fili' su' infirmaretur: stabat in tristicia et plāctu. post mortē v̄o filij icepit a se excludere tristiciā ⁊ plāctū: ⁊ posuit se ad cōedendū. Et interrogatus q̄re hoc fecisset. Rn̄dit q̄ an̄ mortē eius forte potuisset impetrare a deo ꝑ planctū suū sanitatem filij: qđ nō pōt fieri post mortē. Septima rō est: q̄ nocet tibi talis tristicia. Jō d̄r Eccli. xxxviij. Ne dederꝫ i tristiciā cor tuū: sed repelle eā a te: ⁊ memēto nouissimorum. Noli obliuisci. Neq̃ em̄ est reuersio illi': et huic nihil proderis: et teipm̄ pessimabis. dū em̄ hō tāta tristicia absorbetur: animū nō hz liberū ad orandū ꝑ eo quē luget. Octaua rō est: q̄ multi sunt q̄ dānant̃ ppter amorē amicorꝫ. q̄ fm Augu. sup Gen̄. ad lrām. Sepe offendit̃ de': ne offendat̃ amicus. Multi em̄ dānant̃ ppter filios vel vxores et simul. Et iō cum h̄ sit tibi incertū: an si vixisset fili' tuus ipē fuisset cā dānationis tue: iō non debes tristari. Nona rō est. q̄ resurget. Vn̄ apl's. j. ad Thes. iiij. Nō ꝯtristemini de dormiētib' sicut cetere gētes q̄ spem non hn̄t. ⁊. xiij. q. ij. q̄ preposterū. et Amb. Cessabunt lachryme mee ⁊c. Et iō d̄r Eccli. xxij. Modicū plora sup mortuū. Decima rō est: q̄ si ipse q̄ mortu' se reperit se in bono loco debes letari: q̄ orabit ꝑ te. Augu. Sic em̄ amici nr̄i a torrēte voluptatis inebriant̃: vt nostri nō obliuiscant̃. Tertio mortuis ē ef

mortuis ē subueniendū.

ficaciter subueniendū. Vn̄ Eccli. xxxviij. d̄r. Contege corpus illi' scz mortui: ⁊ nō despicias sepulturā illius. Vn̄ et Tobias multū deo placuit in sepeliendo mortuos. Sed nō minus subueniendū est sic orādo et alia bona ꝑ ipsa faciendo. Et ad hoc facit qđ d̄r. xiij. q. ij qui diuina. Qui diuina vocatiōe ab hac vita recedūt: cū psalmis tm̄modo ⁊ psallentiū vocib' debēt ad sepulcrū deferri. Sufficiat autem ꝙ in spe resurrectionis xp̄ianorꝫ corporibus famulatus diuinorꝫ impenditur canticorum.

§. XI. Tertium principale

est ꝙ mors est frequēter memoranda. Vn̄ d̄r Eccli. xxxviij. in persona mortui. Memor esto iudicij mei scz mortis. sic enim erit et tuum: mihi heri et tibi hodie. Hinc et Plato. Sūma sapiētia est meditatio mortis. Valet em̄ ad multa hmōi recordatio. ppter qđ d̄r Eccl's. vij. Meli' est ire ad domū luctus q̄ ad domū cōuiuij. In illa em̄ finis cunctorꝫ

Memoria mortis valet

admonetur hoim: et viuens cogitat quid futurū sit. Et primo quidē valet ad mūdi cōtēptū. Juxta illud Hieron̄. ad Paulinū. Facile contēnit oia qui semꝑ cogitat se esse moriturū. Contēnit sane memorās mortē carnis delitias cū sit a vermib' cōsumenda. Juxta illud Eccli. x. Cū morietur hō hereditabit serpētes ⁊ bestias et vermes. Contēnit mūdi honorificētias. q̄ vt dicit ps̄. Cū interierit scz homo non sumet oia: neq̃ descēdet cū eo gl'ia dom' eius.

ps̄. xlviij

Vn̄ et Basilius ad reprimēduz motū elationis et glorie. cū in diebus pcessionis in pōtificalibus esset ornat': ordinauit aliquē ex suis familiarib' sibi debere dicere. Pater iube perfici sepulcrū tuū: q̄ nescis q̄n moriturus es. Cōtēnit talis mūdi diuitias cum ex eis nihil valeat portare. Juxta illud Job. Diues cū dormierit nihil secum afferet:

Job. xxvij.

aperiet oculos suos et nihil inueniet. Scd̄o valet mortis recordatio ad labores sufferēdū. Job. iij. Quasi effodientes thesaurū gaudētq̃ vehemēter cū inuenerit sepulcrū. Effodiētes thesaurū multū laborāt: vt inueniāt ipm̄ quē sūme desiderāt. Et q̄ antiq̄ in sepulcris suis faciebāt thesauros abscōdere: iō tales effodiētes cū inueniūt sepulcrū

gaudentes: nihil curantes de labore sperantes ꝙcitius ad thesaurū quā optabāt puenire viso sepulcro. Sic desiderātes thesaurū supne vite: cū considerāt ꝙ per mortē citius ipm cōsequunt̃ fortiores reddunt̃ ad labores et passiões intelligētes illud apl'i. ad Ro.viij. Nō sunt cōdigne passiones hui⁹ tpis ad futurā gloriā q̄ reuelabit̃ in nobis. Hinc et Aug. in sermone. Quicq̄d fecit ꝓ noie xp̄i: si vinci pōt tolerabile est: si vinci nō pōt migrare hic faciat: nō aufert sed accelerat ipsam requiē. ipsam dulcedinē. que cū venerit sine fine erit. Ual et tercio ad pctm̄ cauēdū: vt d̄r: Eccl'i. vij. In oibus opibus tuis memorare nouissima tua et in eternū nō peccabis. Sicut econuerso d̄r: Thren. j. Sordes eius in pedibus eius. sordes pctōꝝ eius. s. aie: in pedibus sc; affectuū. Nec est recordata finis sui. Cum em̄ q̄s considerat mortē: delectationes oēm peccati deficere sentit. Et cū punitionē audit dicente dn̄o Apoc. xviij. Quātum glorificauit se et in delitijs fuit: tantū date ei tormentū et luctum: cauet sibi a pctō. Et ad hoc Joh. Damas. ponit talē similitudinē. Quidā dum a facie vnicornis ne ab eo deuoraretur velocius fugeret: in quoddā baratrū magnū cecidit. Dū autē caderet manib⁹ arbusculā quandā apprehēdit: et in basi quadā lubrica et instabili pedes fixit. Respiciens ꝟo vidit duos mures: vnū albū et alterū nigrū incessanter radicē arbuscule quā apphenderat corrodētes: et iam prope erat vt ipsam abscinderēt. In fundo autem baratri vidit draconē terribilē spirantē ignē: et aperto ore ipsum deuorare cupientē. Super basem ꝟo vbi comitātē tenebat vidit quattuor aspidū capita inde prodeuntium. Eleuans autē oculos vidit exiguū mellis de ramis illius arbuscule exire: oblitusq̧ periculi in quo vndiq̧ positus erat seipm̄ dulcedini illi⁹ modici mellis totū dedit. Quis igitur hoiem istū non iudicaret insanū: q̄ ita attendit ad illud modicū delectationis habēdū: ꝙ tā multiplicis periculi obliuiscit̃ tanq̄ cec⁹ esset ac ipm̄ nō videret. Et ideo orabat ps̄. dicēs. Illumina oculos meos ne vnq̄ obdormiam in morte. i. in ꝯsideratiōe ꝛ memoria mortis. Ne qn̄ dicat inimic⁹ meus. sc; diabol⁹ preualui aduersus eū. s. ꝑ pctm̄. Unicornis igit̃ mortꝭ tenet figurā: q̄ hoies semꝑ ꝓsequit̃ et apprehendere cupit. Un̄ d̄r Job. xxxix. Nunquid volet rhinoceros seruire tibi. Rhinoceros est vnicornis: et iste nō vult alicui seruire: q: mors nemini vult subijci vel parcere: ita vt elephantem etiam cornu in ventrem figēs interimat: q: sc; mors quēcunq̧ virtute vel sciētia vel potestate magnū interemit. Baratrū siue fossatū mundus est oibus malis plenus. Arbuscula vniuscuiusq̧ est vita: q̄ ꝑ horas diei et noctis quasi ꝑ murē albū et nigrū incessanter cōsumitur et incisioni appropinquat. Basis quattuor aspidū corpus est ex q̄ttuor elemētis cōpositū: q̄b⁹ inordinatis corporis cōpago dissoluit̃. Draco terribilis est infernus cunctos deuorare cupiēs. Dulcedo ramusculi mellea est delectatio fallax mūdi: per quā hō seducit̃ ne suū periculū intueatur. Et sic dū mūdi delectationib⁹ vacat: et se moriturū nō cōsiderat: cōsumpta radice arbuscule ꝛ base destructa: in fossatū cadit: et ibi desiderium pctōꝝ peribit. Sed dū mortē bene recogitat propinquā vel dimittit delectatiōis mūdane: ꝛ peccatū et periculū euadit. Et ideo dicit̃ Eccl'i. xxxviij. Memēto nouissimoꝝ tuoꝝ et noli obliuisci. Et sic pōt intelligi illud a saluatore nostro parabolice dictum. Recumbe in nouissimo loco. Luc. xiiij. idest requiesce in consideratione mortis.

Figura perpulchra.

Ps̄. xij.

§. XII. Nota ꝙ triplex est

mors spiritualis. scilicet

- ¶ Mors criminalis in defectionis.
- ¶ Mors claustralis cōuersationis.
- ¶ Mors infernalis cruciationis.

De morte criminali.

Quantū ad primū dicit̃ Ezech. xviij. Anima que peccauerit ipsa morietur. Per peccatū homo occidit aiam suam. Ubi nota ꝙ peccator assimilatur mortuo ꝓpter tria. scilz primo propter consimilē defectū: propter similē effectū: ꝓpter consimilē aspectū. De primo moriente corpe talis est ꝓcessus in deficiēdo. Primo corp⁹ distēperat̃ ꝛ discrasiatur. Scd̄o ifirmat̃. Tertio morit̃. Quarto portat̃ extra domum. Quinto sepelitur. Sexto a vermibus consumit̃. Isto modo anima primo distemperat̃ et discrasiatur per tentationem et cogitationē de peccato. Secūdo infirmatur per comitantē delectationē. Tertio morit̃ ꝑ cōsensuz. Quarto asportatur et elongatur ab hominib⁹ per culpe sue abominationem et diffamationem apud homines. Quinto sepelitur per malam consuetudinem. Similiter em̄ terra vel lapis superposit⁹ onerat et opprimit corpus vt nō resurgat etiā si possit. Ita mala consuetudo que est quedā moles grauissima opprimēs et incitans hoiem ad peccandū. Un̄ Aug. viij. lib. confes. c. v. Lex peccati est viciosa consuetudinis: qua trahit̃ et tenet̃ etiā inuit⁹ anim⁹ eo merito quo in eā volens illabitur. Et in eodē libro loquens de statu peccati ante baptismū suum ait. Suspirabam inquit ligat⁹ non ferro alieno: sed mea ferrea volūtate. Uelle meū tenebat inimic⁹ ꝛ inde mihi catenā fecerat. Constrinxerat me quippe ex volūtate peruersa facta libido: et dū seruitur libidini facta est cōsuetudo: et dū cōsuetudini non resistitur facta est necessitas. hec Aug. Et hec ꝯsuetudo peccādi cōparat̃ sepulture Lazari ſm eundē in sermone dn̄i i mōte. lib. j. c. xiij. Et sicut videmus istis magnis ꝛ nobilibus fiunt sepulcra honestissima de marmore vel de alijs lapidib⁹ honestis seu lignis cū picturis et figuris que simul ornant ꝛ honorāt. Ita istis magnis ꝛ potentib⁹ mortuis per peccatū faciunt adulatores sepulcra dealbata et depicta. i. pallientes ꝛ ornātes et excusantes immo cōmendantes peccata potentū. Quia laudat̃ peccator in desiderijs aie sue et iniquus benedicit̃. Et isti videntur eos honorare ꝛ ornare: ꝛ ita faciunt: sed tn̄ simul cū hoc onerant et opprimūt miseros: vt nō resurgant per penitentiā de peccatis. Un̄ multū notat Greg. iiij. moral. c. lxxv. ꝛ. lxxvi. ꝙ xp̄s tres mortuos suscitauit. puellā in domo. iuuenem in porta. lazarū in sepulcro. Quartum ꝟo mortuū discipulo nūciante cognoscit: sed cū non suscitat: q: valde difficile est: vt is quē post vsum male consuetudinis etiā ad vltimū adulantiū lingue excipiūt: a mētis sue morte reuocet̃. de quo etiā bene d̄r. Sine mortuos sepelire mortuos suos. Mortui em̄ mortuos sepeliūt: cū pctōres pctōrez fauorib⁹ premunt. erat autē Lazarus mortu⁹ sed nō sepult⁹ a mortuis: sed a fidelib⁹ mulierib⁹. Sexto corp⁹ mortuū a vermib⁹ ꝯsumit̃: ꝛ mēs priuata vita gr̄e a verme cōsciētie desperatiōis ꝛ finalis ipenitētie corrodit̃ et mordet̃. Sic ḡ cōuenienter pctm̄ d̄r mors ꝓpter consimilez defectū vel ꝓcessum deficiendi: sic em̄ intrat in aiam: sicut mors in corpus. Ro. v. Pctm̄ intrauit in mundum: et per pctm̄ mors. Scd̄o ponit̃ pctm̄ mors ꝓpter cōsimilem effectū. Mors nāq̧ facit corpus rigidū ꝛ frigidū et fetiduz putridū et horridū: terreū atq̧ pōderosuz. Isto mō pctm̄ mortale facit aiam rigidā ꝛ supbā et inobedientē ad deū. Prouerb. xviij. Cū obsecrationib⁹ loquit̃ pauꝑ: ꝛ diues. i. supbus effabit̃ rigide. Frigidā ꝑ inuidiā quā vocat ꝓpheta maliciā. Hiere. vj. Sicut frigidā facit cisterna aquā suā: sic frigidā facit aiam malicia sua. Fetidam per luxuriam. Esaie. xxxiiij. De cadaueribus eoꝝ ascēdet fetor. Putridā per gule immoderantiā: per quā sensus et rō sopiuntur et sepeliunt̃. ꝛ hō i asinū cōmutat̃. Hiere. xxij. Sepultura asini sepelicī putrefact⁹ et ꝓiectus. Terrena per auariciam q̄ nihil sapit nisi terrena: vt dicat̃ tali aie sicut talpe dixit natura: ꝛ serpēti dixit de⁹ Gen. iij. Terrā comedes cūctis diebus vite tue. Pigrā ꝑ accidiā: que nihil boni operatur Prouer. xiij. Uult et non vult piger. Et sic conuenienter pctm̄ vocat̃ mors ꝓpter ꝯsimilē effectū. Ro. vij. Pctm̄ vt appareat pctm̄ ꝑ bonū mihi opatū est mortē: vt fiat supra modū peccās pctm̄ per mādatū. Tertio ꝓpter cōsimilē aspectū. Quantūcūq̧ em̄ homo fuerit amabilis pulcher

peccator assimilatur mortuo ꝓpter tria.

Ps̄. i

Luce. ix. ꝛ Mat. viij.

et delicatus: statim post mortem erit horribilis: turpis et abominabilis: et a cōione hoim separādus. Sic aia ante pctm̄ pulcherrima ꝛ formosa esse videt᷑. iuxta illud Cant. iiij. Tota pulchra es amica mea: ꝛ macula nō est in te. Sz per pctm̄ spoliatur gratuitis: ꝛ vulnerat᷑ naturalibus: fit fetida ꝛ abominabilis corā deo vt dicat illud Ezech. xvi. Ad omne caput vie edificasti signū ꝓstitutionis tue: ꝛ abominabilē fecisti decorē tuū. Et nūc per pctm̄ anima misera separat᷑ a cōione fideliū ꝛ ab amicitia dei et angelorū bonorꝫ. Prouerb. xiiij. Miseros facit populos peccatū. Fatuissim⁹ opari⁹ est ille qui difficillimis laborib⁹ se fatigat: ꝛ tn̄ nihil stipēdij vel mercedis i fine reportat. Quot laborib⁹ et periculis difficilib⁹ se exponunt hoīes ꝑ pctō: isti ꝑ voluptatib⁹: illi ꝑ cupiditatibus: isti ꝑ vanitatib⁹: inexplicabile est dicere. Et qḋ erit stipendiū. certe mortis suppliciū: ꝛ infernale suspēdiū. Rom. vi. Stipendia pctī mors. Et ideo postq̄ Salomō premisit Sap. i. Nolite zelare mortē in errore vite vestre: signanter adiunxit. Neq̄ acquiratis perditionē in operib⁹ manuū vestrarū: q̄si di. Nullū aliud lucrū habebitis per pctm̄. Et q: man⁹ est organū organorꝫ hoīs. sicut d᷑. iij. de anima. ideo male operationes quecūq̄ homo potest exercere per opa manuū suarum prohibentur.

§. XIII. Quantū ad secūdū

Religio assimilatur morti. Sācta religio figuratiue vocat᷑ mors. Unde vulgariter regulares dicunt᷑ mortui: ꝛ seculares viuentes: tn̄ malus secularis est vere mortuus: et bonus regularis vere viuens. Nam malo seculari d᷑ Apoc. iij. Nomē habes q̄ viuas: et mortuus es. Et de sctīs d᷑. ij. Cor. vi. Quasi morientes et ecce viuim⁹. Mortui autē sunt pctō: viuētes autē deo in xp̄o iesu. Quare autē religiosi mortui dicant᷑: possunt aliq̄ cōgruitates adduci. Primo enim tanq̄ moriturus condit testm̄ suū in quo legat aiaꝫ deo: corpus tumulo: facultates habitas ꝛ habēdas resignat mūdo. Executores autē isti⁹ testamēti cōstituit p̄latos suos: quorꝫ custodie tā corp⁹ suū q̄ aiam tradit. Itē moritur⁹ incipit amittere calorē suum naturalē: postea vsum sensuū exteriorū: sicut visus: auditus ꝛ hmōi. tandē vltimo motū suū ꝓpriū: ita q̄ si moueri debeat de loco ad locū: opꝫ q̄ ħ fiat ꝑ aliq̄s non ꝑ seipm̄: pann⁹ ei tribuit᷑ breuis ꝛ in certa mensura: ꝛ sic finaliter abscōdit᷑ in sepulcro. Isto mō moraliter igrediēs religionē. Primo amittit oēm calorē naturalē: hoc est oēꝫ amorē carnalē et mūdialē: amicorꝫ ꝛ parentū quo possit a mūdi cōtēptu et a sctā cōtēplatione retardari. Scdō amittit q̄si vsum sensuū exteriorꝫ ꝑ honestā et religiosam custodiā: videlꝫ visus: audit⁹. tact⁹ ꝛc. Tertio ꝑdit q̄si loquelaꝫ per silentiū locis et tpib⁹ ꝯuenienter seruatū. Silētiū nāq̄ iuuat ad mētis refectionē et gratiā cōsequēdā. In cuius figura zacharias mut⁹ genuit iohannē. i. gratiam. Luc. i. Quarto perdit motū ꝓpriū videlꝫ voluntatē: q: nusq̄ se mouet aut alio vadit: nisi ꝑ obediētiā vel licentiā p̄latorꝫ. Quīto sibi tribuit᷑ pānus modic⁹. q: habit⁹ vilis ad necessitatē nō ad supfluitatē. Et sexto tandē abscondit᷑ in claustro quasi in sepulcro suo: ne per seculi tumult⁹ a sctīs occupationibus ꝑturbet᷑. Unde istis mortuis d᷑ Col. iij. Mortui em̄ estis: et vita vestra abscōdita est cū christo.

§. XIIII. Quātū ad tertiū

ps. xlviij. De morte infernali. dico q̄ tertia mors est infernalis cruciationis. Et hec est econuerso detestāda. de q̄ ps. Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos. Quis est stolidissimū pec⁹. ꝛ inter alias cōditiōes hoc hꝫ: q̄ si sit in domo accensa nullo mō exit ab igne: sed magis ingerit se igni. Sic dānati in inferno sic effecti sunt stolidi: et ꝑ malicia obstinati: q̄ de inferno q̄ est eis q̄si domus accēsa nunq̄ exibunt. Et hec est mors scdā. Apoc. ij. de qua in ps. Mors pctōrꝫ pessima. Huic cōtrariat᷑ vita eterna. De qua loquēs Amb. sic dicit. Ibi est
ps. xxxij. vita sine morte: dies sine nocte: gaudiū sine merore: tranquillitas sine labore: fortitudo sine debilitate: rectitudo sine ꝑuersitate: pulchritudo sine deformitate: veritas sine falsitate: charitas sine inuidia: felicitas sine miseria. Itē querit᷑. vtrū sit licitū ab aliquo moriēte reqrere q̄ reuelet ei statū suū post mortē. Rñdit de hoc bea. Tho. in quadā q̄stione de quolibet. Quod cū pctm̄ sit ꝯ naturā. vt ptꝫ ꝑ Damas. in. ij. lib. Requirere ipletionē naturalis desiderij non est pctm̄: nisi aliqua inordinatio adiūgatur: sicut ptꝫ in sumptione cibi ꝛ pot⁹. homo autē naturaliter scire desiderat. Unde si requirat alicuius rei noticiaꝫ non est pctm̄: nisi forte per accidēs: hoc est ꝑ aliquā inordinationē adiūctam: puta si per studiū alicuius sciētie aliq̄s impediatur ab officio p̄dicationis debito: vt ꝓpter studiū geometrie: aut etiaꝫ si q̄s inquirat aliq̄d cognoscere supbe ꝛ presumptuose: aut si qua alia inordinatio circa ħ cōtingat. Nulla autē inordinatio in hac inquisitione videt᷑: si quis inq̄rat a moriente cognoscere statū eius post mortē: subijciendo tamē hoc diuino iudicio. Unde nulla ratio esse videt᷑ quare debeat dici hoc esse pctm̄: nisi forte ex dubitatiōe fidei de futuro statu: quasi dubitando inquirat.

Requirere ab aliquo vt sibi reuelet statū suū post mortem an sit licitum.

¶ De tribus nouissimis mortis. Cap. ij.

Tria sunt nouissima in morte. ꝛ ideo d᷑ in plurali. memorare nouissima. Primū est aie separatio. Scdm̄ est separate ad deum presentatio. Tertiū est presentate sententie illatio.

Quantū ad primū sciēdū q̄ in separatiōe aie a corpore cōiter superueniunt multiplex bellū durū et grauissimū: qḋ xp̄s insinuauit sub similitudine obsidionis hierosolyme dicēs. Circūdabunt te inimici tui vallo: et coangustabūt te vndiq̄ ꝛ ad terrā prosternēt te. Luc. xix. Et rationē assignat dicēs. Eo q̄ nō cognoueris tēpus visitatiōis tue: scꝫ recipiēdo xp̄m per gratiā ꝛ dilectionē. Et in p̄dictis verbis notatur triplex bellantiū genus cōtra aie ciuitatē in nouissimo: scꝫ separationis eius a corpore.

¶ Primū est demoniorꝫ infestatio. ibi: Circūdabūt te.

¶ Secundum est propinquorum molestatio. ibi. ꝛ coangustabunt te.

¶ Tertium est sensuum fatigatio. ibi. et ad terram prosternent te.

§. I. Quātū ad primū dicit

De infestatione demonū in morte. Greg. in homel. ipsius euāgelij q̄ diabolus p̄cipue aggredit᷑ hoiem in fine grauissime ꝛ astutissime tentans: sciens plus tpis nō sibi restare ad seducendū. Et in hui⁹ figuraꝫ dixit dns antiquo serpēti. Tu insidiaberis calcaneo ei⁹. i. creatura rōnalis. cui⁹ calcaneus corꝑalis est extremitas corꝑis finē vite designās. Gen. iij. Et sicut serpens in cauda d᷑ habere venenū: ita in fine hois tētationes ois malicie suggerit. Et de hoc ps. xvi. Inimici mei aiam meā circūdederunt: adipem suū cōcluserūt: os eorū locutū est superbiā. Inimici nr̄i maximi sunt demones. et hi aiam vallo circūdant: cum pctā cōmissa ante mētē ponūt: vel diuersa temptamenta suggerūt hincinde. Adipē suū cōcludūt: q: abūdantē maliciā suā in aiam includere querunt. Ora eorꝫ loquitur superbiā: duꝫ videlꝫ de infidelitate vel de desperationis crudelitate: vel de cōfessionis taciturnitate morientem tentāt: que oia ad superbiā ꝑtinēt. Cū em̄ sciat quia sine fide impossibile est placere deo. Heb. xj. Et dubius in fide sit infidelis. et de here. dubius. Ideo ad dubitanduꝫ de fide conatur inducere. Sed d᷑ Apocal. ij. Esto fidelis vsq̄ ad mortē. i. inclusiue ꝛ dabo tibi coronā vite. Unde legitur de quodā magno doctore: q̄ cū esset in extremis cōstitutus: diabol⁹ adueniēs suggerēdo cepit alloqui mētē ei⁹: et querere q̄d ipse crederet. Rñdit autē ille cogitatiōe tali se credere qḋ credebat ecclia. Et vlteri⁹ ille q̄uit q̄d ecclesia crederet: et respondit articulos qui in symbolo cōtinētur: scꝫ deū trinum ꝛ vnū: dei filiū a virgine cōceptum ꝛ natum ꝛ hmōi. Cui subdidit suggestio diabolica. Nōne

Exēplū.

philosophia q̃ ẽm rationẽ est vt didicisti docet hoc impos
sibile fore. Et sic intrãs ipse disputationes super hmõi ex
stimãs ꝓpria virtute rõnis illã expellere in incredulitatem
incidit ⁊ mortuus est. Inde ad paucũ tẽpus alius doctor
infirmatus ad mortẽ: cui apparẽs ꝑdictus mortuꝰ: q: sibi
familiaris ⁊ notus interrogauit de fide sua ne forte erra
ret. Cui ille r̃ndit. Credo qd̕ credit sancta mater ecclesia.
Et ille. Quid credit eccl̃ia. R̃ndit infirmus id qd̕ ego cre
do. At ille iterũ inq̃r: et tu q̃d credis. R̃ndit idẽ qd̕ priꝰ. s.
qd̕ credit ecclesia. Et sic pluries interrogando: nunq̃ po
tuit eũ de predictis terminis educere. nec in desperationẽ
ponere: propter qd̕ demum ille mortuus exclamãs dixit.
Heu mihi quare nõ sic feci in infirmitate mea vltia. volui
disputare cũ diabolo: cõfidens ex superbia mea de ꝓprio
ingenio: ex quo succubui de fide dubitans: et propter hoc
eternaliter dãnatus sum. Ponũt autẽ et isti inimici de
mones aliã obsidionẽ et vallũ. s. desperationis: ⁊ certe pe
riculosa est desperatio: vt d̕r. ij. Reg. ij. imo nil periculosiꝰ
et ideo permaxime de desperatione tentat. Quod etiam
fecit erga beatũ Bern̄. Nam vt habet̃ in eius legenda in
graui infirmitate cõstituto superuenit sibi tentatio despera
tionis de sua salute: considerans se in multa negligentia
deo seruisse: ⁊ se nil quasi boni fecisse: vnde tantũ premiũ
glorie recipere deberet: sed illustratus a deo respõdit ten
tatori. Fateor: nil fecisse dignuz tanto premio: sed xp̃s dei
filius duplici rõne illud obtinet: scʒ merito passiõis: ⁊ ra
tiõe hereditarie successiõis: q: naturalis filiꝰ dei: ipse vna
rõne contẽtus est ipsum possidere. scʒ inquãtũ filius meri
to aũt passiõis spero mihi certitudinaliter velle elargiri.
Sicq̃ cõfusus est inimicus et nõ preualuit ꝯ eum. sicut cõ
tra caym q̃ dixit maior est iniq̃tas mea q̃ vt veniã merear.
Geñ. iiij. Et sicut Judas qui laqueo se suspẽdit. Aliquos
inducit ad taciturnitatẽ cõfessionis alicuiꝰ pcti: vel ad nõ
restituendũ. Taciturnitas autẽ talis ex supbia orit̃. vt d̕r
de peni. di. j. quis aliq̃n. §. taciturnitas. Vn̄ in viris patrũ
legit̃ q̃ cuidaʒ ꝓbo religioso in infirmitate cõstituto: ap
paruerunt duo demones in forma angeloꝝ bonorũ dicen
tes se missos a deo: vt portarẽt aiam eius ad celũ: sed ita
grauẽ reperiebãt q̃ nõ possent deferre. Nihilominus da
rẽt sibi modũ ad alleuiandũ pctã sua: videlʒ vt exinde te
neret silentiũ firmissimũ. Quibus recedẽtibus illis nulli
loquebat̃ nec respõdebat. Quod perpẽdẽs quidã sc̃tus
vir et expertus visitãs eũ cepit admonere: ne permitteret
se decipi a diabolo: qui se aliq̃n transformat in angelum
lucis. Ex cuius verbis illuminatus locutꝰ est: ⁊ reuelauit
quomodo sibi apparuerant illi duo: et quid dixerant: ⁊ q̃
postea recordatus fuerat de quodã peccato mortali com
misso in seculo: de quo nunq̃ cõfessus fuerat ex obliuione
qd̕ subito ꝯfessus est: al's fuisset dãnatꝰ. et sic detecte sunt
h' inimicoꝝ insidie. Sic igit̃ circũdabunt te inimici tui vallo
tentationum in fine. Nam et ad xp̃m accessit in cruce pen
dentem. sicut ipse ait Joh. xiiij. Uenit eñ idest veniet pri
ceps mũdi huius idest diabolus: ⁊ in me nõ habet quicq̃
scʒ peccati. Sed et beatus Martinus cũ ipsum vidisset
in extremis cõstitutus ait. Quid h' astas cruẽta bestia ⁊c.
Quãuis ergo graues sint eius tentationes: tamẽ qui re
cte viuit et verũ mẽbrũ xp̃i est: ipse qui caput est nostrũ p
cis pugnat ⁊ vincit: sicut et ipse ait. Cõfidite q: vici mun
dum. i. peccata ⁊ tentationes mundi.

Desperatione nil periculosiꝰ

Math. xxvij.

Job. xvj.

§. II. Quantũ ad secũdum

Quõ cõsanguinei bellãt cõtra morientes.

Aliud genus bellantiũ inimicoꝝ est multitudo ꝯsanguis
neorum. de q̃bus dicitur Mich. vij. Inimici hoĩs domes
stici eiꝰ. i. cõsanguinei: ⁊ illi multũ coangustant. Primo
quidẽ q: durũ est sibi deserere filios ⁊ vxorem et alios q̃s
inordinate diligit. Vn̄ Augu. de sero penitẽte ait. Quem
morbus vrget: ⁊ pena terret: ad verã vix venit satisfactio
nem: maxime cũ filij q̃s illicite dilexit sint ꝑsentes: ⁊ vxor
et mũdus ad se vocet. de peni. dis. vij. nullꝰ. Et frequenter
ex inordinato amore filioꝝ potius volũt perdere aiam q̃
aliena restituere ne pauperes remaneãt. Vn̄ de quodam
vsurario legit̃ in infirmitate ꝯstituto: q̃ cũ filij ꝑsuaderẽt
ad restituendũ. Ille r̃ndit q̃ si h' ageret ad hospitale eos
ire oporteret. Morit̃ igit̃ sine restitutiõe facta: post mor
tẽ vnꝰ filius totã partẽ sibi cõtingẽtẽ restituit: et dei serui
tio se mãcipauit. Alter vero retinuit suã partẽ mũdanis de
ditus: ⁊ inde ad modicũ mortuus est. Quadã autẽ die cũ
oraret ille qui restituerat: vidit terrã apertaʒ: et in centro
ignẽ infernalẽ ibiq̃ iacere filiũ sup patrẽ alterq̃ alterum
maledicere: pater filiũ: eo q̃ amore eiꝰ illicite acquisierat
nec satisfecerat. Filius patreʒ eo q̃ talia male ablata sibi
dimiserat. Coangustant tales inimici domestici morientẽ
inquãtũ vnus querit sibi legari tantũ: alius tantũ: et tota
eoꝝ solicitudo est de lana nõ de aia. Aliq̃n etiam incipiũt
euacuare capsas: qd̕ videns infirmus non parũ angustia
tur: et de euentu familie sue. Coangustant aliq̃n q: vo
lentẽ de suis disponere nõ permittũt: nec ad eum ingredi
doctũ religiosum: ne forte faceret sibi conscientiã de resti
tutione: vel elemosynis pauperibꝰ dandis: decipiũt eũ di
centes cito sanandũ. cum tñ sit periculũ. Medicus etiam
qui vt domesticus assumit̃: non seruat ꝑceptum eccl̃ie. de
peni. ⁊ remis. cũ infirmitas. q: nõ admonet ꝑmo vt mittat
pro confessore. Et ideo bene d̕r Hiere. ix. Unusquisq̃ se a
ꝓximo suo custodiat: ⁊ in omi fratre suo nõ habeat fidu
ciam: q: oĩs frater supplantans supplãtabit ⁊c.

Historia vsurariorum.

§. III. Quantuʒ ad tertiũ

inimici nr̃i domestici sunt sensus nostri figurati p quinq̃
fratres diuitis epulonis: de q̃bꝰ ps̃. lviij. Eripe me de ini
micis meis deꝰ meus. Vnicq̃ inimici nr̃i sunt q̃ furant̃ pre
ciosissima. s. aiam. Thren. iij. Oculus meꝰ depredatus est
aiam meã: et sic de alijs. Isti autẽ cũ organis suis laborãt
⁊ paulatim deficiũt: et ita aiaʒ defatigãt: vt vix valeat in
firmus aliquid de salute cogitare: sed quõ possit sanari ⁊
habere gustum ciboꝝ et hmõi. Vn̄ ps̃. Non est in morte q̃
memor sit tui. Demũ ad terrã prosternũt dolores ipsi cor
poris. Et sicut arbor magna que hʒ plures radices in ter
ra multũ defixas: cũ per securim inciditur: magno impetu
ꝓsternitur ad terrã. Ita cuʒ aia separat̃ a corpe p securim
mortis: cũ extrahere habeat oẽs potẽtias et vitã ab orga
nis corporis: fit hoc cũ maxima violẽtia ⁊ dolore. et ꝑcipue
in pctõribus. Vn̄ Ecci. xli. d̕r. O mors q̃ amara est memo
ria tua homini pacẽ habẽti i substãtijs suis viro q̃eto ⁊c.
Sed electos suos in hmõi bello humorũ ad seinuicẽ bel
lantiũ deus mirabiliter cõsolat̃. vn̄ Greg. in. iiij. dial. dic.
Justi aliq̃n in morte sua scõꝝ precedentiũ visiones aspi
ciunt: ne ipsam mortis sue penalẽ sniam pertimescãt: ⁊ sine
dolore et formidinis fatigatione soluantur. Et aliq̃n san
ctos eiꝰ apparẽtes aspiciũt. Exẽplũ de presbytero q̃ dixit
soror: i. Tolle igniculũ: adhuc foculus est: cui apparuerũt
apl̃i Petrꝰ et Paulus. c. xij. in. iiij. dial. Aliq̃n angelos vi
dẽt. exẽplũ in Stephano. c. xix. in eo. lib. iiij. Et de beato
Nicolao epo. Aliq̃n vidẽt virginẽ mariã. exẽplũ de musa.
c. xviij. lib. iiij. Aliq̃n dñm nr̃m iesuʒ xp̃m. exẽplũ de thar
silla. c. xvij. eo. lib. iiij. Aliq̃n sentiunt̃ celestes melodie: et
odor sentit̃ ⁊ lux videt̃: sicut in seruulo paralitico. c. xv. eodẽ
lib. iiij. E contra mali in morte vidẽt demones cũ magno
impetu ⁊ violẽtia extrahentes aiam de corpe vel deuorã
tes: sicut habet̃ in vitis patruʒ. ⁊ in. iiij. dial. de heremita
hypocrita: qui dixit se paulatim absorberi a dracone ⁊c.
Memorare ergo istud primũ nouissimũ.

De sensuũ fatigatione.

Ps̃. vi.

§. IIII. Secũdũ nouissimũ

aie separate est ante deũ ꝑsentatio: vt eñ dixit apl̃s ad He
bre. ix. Statutũ est hoĩbꝰ semel mori. et post h' iudiciũ. iudi
ciũ scilʒ particulare discussionis de aia q̃ ei ꝑntat̃. Vn̄ ps̃.
Deus iudiciũ tuũ regi da. i. o deus pater da. i. dabis iudi
ciũ scilʒ discussiõis et examinationis, regi. s. xp̃o qui est rex
regum

De secũdo nouissimo.

Ps̃. lxxi.

tegū ⁊ dn̄s dn̄antiū. Et .i. Judicare .i. ad iudicādū ꝑ ꝓpriū
tuuz in iusticia. Ante ipm opz nos p̄ntari. iuxta illud apli
Ro. xiiij. Oēs stabim⁹ ante tribunal iudicis xp̄i. Et .ij.
Cor. v. Oēs nos manifestari opz ante tribunal xp̄i. Et q2
vt dicit Greg. Qualis q̄sq3 hinc egredit̄ talis in iudicio
p̄ntabitur. di. xxv. qualis. Jdeo vt dicit sapiēs Eccl. xviij.
Ante iudiciū para iusticiā .i. opa iusta cū qbus cōpareas.
Nā oīa alia te deserūt nisi opa tua. Apoc. xiiij. Opa illoꝝ
.s. mortuoꝝ sequunt̄ illos. Vn̄ Jo. damas. circa hoc ponit
Nota si- similitudinē talē. Fuit q̄dā hn̄s tres amicos. vnū diligebat
militudi- plus q̄ se. aliū sicut se. tertiū min⁹ se ⁊ satis parū. Hic cū
nem. fuisset citat⁹ a dn̄o suo ad r̄ndendū in curia sup̄ factis suis
vn̄ sibi periculū mortis iminebat. accessit ad p̄mū: rogās
vt cū eo iret ⁊ eū iuuaret. q̄ r̄ndit se non posse ꝑpter alias
occupatiōes: tn̄ ꝑpter amicitiā suā si sententiā mortis acci-
peret: daret ei saccū cilicinū ad eū inuoluēdū. Ad aliū ac-
cedēs ꝓ simili cā etiā ille se excusauit: sed tn̄ ꝑpt̄ amicitiā eū
associaret vsq3 ad curiā. Ad tertiū accedēs cū verecūdia
et confusione: q2 parū dilexerat: rogauit sibi vt eū associa-
ret. Cui ille. Licz parū mihi dilectionis ondēris: nihilomi-
nus nolo te deserere: sed ad iudicē tecū volo venire et ꝓ
te loq̄. Hō hic significat quēlibet pctōrē q̄ h3 tres amicos.
mūdū quē diligit magis q̄ se .i. salutē suā. consanguineos
q̄s diligit vt se. ⁊ aliq bona opa: q̄ tn̄ pua sunt: et cū modi-
ca affectiōe facta. Cū aūt citat̄ ꝑ mortē a dn̄o: ⁊ multū h3
timere de sententia dāda: vtiq3 mūdus nimis amat⁹ ab ipo
nō comitat̄ eū: sed dat sibi ꝓ cadauere cooperiēdo saccū
vilē. Cōsanguinei etiā nō vadūt ad iudiciū ad intercedēdū
ꝓ eo: sed associāt vsq3 ad ecclesiā fun⁹. S3 bona opera eū
comitant̄: ⁊ si sunt facta in charitate eū defendūt. Vnde
Amb. Nō sunt hoīs bona q̄ secū ferre nō potest .s. t̄palia.
Sola mia comes est defunctoꝝ. Cū igit̄ aīa deo p̄sentat̄
exigit̄ rō ab ea. s̄m q̄ parabolice habet̄ Mat. xviij. de re-
ge qui voluit rōnem ponere cū seruis suis.
De qb⁹ ē ¶ Et primo ponit rōnem de bonis naturalibus.
rō reddē- ¶ Scd̄o ponit rōnem de bonis spūalibus.
da. ¶ Tertio ponit rōnem de bonis temporalibus.
¶ Quarto ponit rōnē de pctīs admissis ⁊ dimissis.
¶ Quinto ponit rōnem de fiendis omissis.
¶ Sexto ponit rōnem de subditis commissis.

Quātū ad primū dicit apls .i. Cor. iiij. Quid habes qd̄
nō accepisti. q. d. nihil. Jpse eñ deus te fecit quantum ad
corp⁹: ⁊ possedit quātū ad vite ꝯseruationē ⁊ creauit quā-
tū ad aīam. Deut. xxxij. Sūt aūt bona naturalia figurata
ꝑ talēta plura vł paucio: a cōmissa a dn̄o seruis suis ad lu-
crificādū: vt h̄r parabolice Mat. xxv. nā vni dedit quinq3
talēta: alteri duo: alij vnū tm̄. Et post certū tp̄s veniēs vo-
cauit eos vt rōnē redderēt de lucro. Vnū igit̄ talentū po-
test dici eē liberū arbitriū: qd̄ oib⁹ dat̄ adultis: nisi fatuis
cui non h̄nt reddere rōnē. Et h̄ solo siue sanitate corpis ⁊
alijs bonis t̄palib⁹ potest multa facere .s. ad gr̄am se ꝑpa-
rare si eā nō h3. Et certū est s̄m .b. Tho. in .iiij. q̄ nulli eā
subtrahit faciēti qd̄ in se est: ⁊ receptā pōt ⁊ d3 augmenta-
re. Vn̄ Eccl. xv. d2. Deus creauit hoiē: ⁊ reliq̄t eū in ma-
nu cōsilij sui .i. ptāte arbitrij: posuit ante eū malū ⁊ bonū
ad qd̄ voluerit extendat manū suā. Duo talēta sunt libe-
rū arbitriū quoad aīam: ⁊ valitudo corpis q̄ a deo dant̄.
ps̄. xxvi. Vn̄ ps̄. Dn̄s illuminatio mea .i. cā illuminatiōis q̄ad ani-
mā ⁊ rōnē: ⁊ salus mea quoad corpis sanitatē: ⁊ certe ma-
gnū est istud talentū: q2 vt d2 Eccl. xxx. Non est cēsus sup̄
censum salutis corporis. Quinq3 v̄o talēta intellectiua
acuta ad inuestigādū: ⁊ memoratiua tenax ad recordan-
dū: estimatiua ad arbitrādū: imaginatiua fortis ad fantasi-
andū: sensitiua exterior ad exercitādū. Rō igit̄ exigit̄ de
intellectiua: si circa vana ⁊ curiosa se exercuit: q2 tunc de-
meruit: aut circa diuina p̄cepta: q2 tunc lucrat⁹ est merita.
Vn̄ Eccl. iij. Jn plurib⁹ opib⁹ ei⁹ ne fueris curiosus: sed q̄
tibi p̄cepit deus illa cogita semp̄. De memoria inquirit̄ si
fuerit occupata ad recolēdū iniurias ob vindictā contra
illud. Ne memor eris iniurie. Leuit. xix. Aut ad recolendū
diuina bn̄ficia. s̄m exemplū esaie dicentis. Miserationū Esa. lxiij
dn̄i recordabor. Tunc eñ lucrat̄. De estimatiua q̄rit̄ cū
rōne si se estimauit supra seīpsam tunc multum ꝑdidit. ad
Gal. vi. Qui se existimat aliq̄d esse cū nihil sit: ipse se sedu-
cit. Sed habēdo rectā estimationē de futuro premio per
penas consequēdo ⁊ p̄ncipalit̄ virtute dei multū lucratur
Sic faciebat apls dicēs ad Ro. viij. Existimo q̄ non sunt
cōdigne passiones huius t̄pis ad futurā gloriā q̄ reuela-
bitur in nobis. De imaginatiua cū intellectu q̄rit̄ ad fan-
tasiandū circa scripturarū cōcordantiam. ps̄. xlj. Abyssus
abyssū inuocat. Ab altitudine fantasie .i. vetus testamētū
vbi est abyssus q̄si infinite sapiētie: inuocat abyssum noui
testamēti: ⁊ econuerso: q2 vnū reddit testimoniū alteri. Et
abyssus culparū inuocat abyssum penarū ex testimonio
scripturarū: qd̄ fantasie altitudo ꝯcernit: ⁊ sic lucrat̄. De
sensitiua exteriori exigit̄ ratio: si vsus est rōnabilit̄ nō pue-
riliter. Vnde apls. Nolite pueri effici sensibus: s3 malicia .i. ad Co-
paruuli estote .i. nō vtendo ad malicias pctōꝝ. Qui v̄o rinth. xiiij
duo talēta accepit .s. sanū sensum seu intellectū ⁊ corpus
exigit̄ rō si intellectu attentione fecit orōnes ⁊ audiuit di-
uina. et si corp⁹ spiritui subiecit ꝑ abstinētias moderatas
tn̄ s̄m illud Ro. xij. Exhibeatis corpa vr̄a hostiā viuentē
sanctā deo placentē. Qui v̄o vnū tm̄ accipit etiā si illud
nō multiplicauerit ꝑparādo se ad gr̄am ⁊ viuēdo s̄m eā:
vt malus ⁊ piger cōdēnabit̄. Qui v̄o accepta multiplica- Math.
uerit bene vtendo dicet̄ ei. Euge serue bone et fidelis ⁊c̄. xxv.

De bonis spūalibus exigetur rō: que vtiq3 dant̄ a deo .i.
Cor. xij. Unicuiq3 dat̄ .s. a deo manifestatio spūs ad vtili-
tatē. Et h̄ sunt decē figurata ꝑ decē mnas q̄s hō nobilis
dedit vni ex seruis suis: alteri duas q̄nq3: alteri vnā vt ne-
gociarent̄ cū eis: vt habet̄ Luc. xix. parabolice. Nouē ex
his sunt gratie gratis date cōes bonis ⁊ malis q̄s enume-
rat apls .i. Cor. xij. Diuisiones grāꝝ sunt ⁊c̄. Decima gr̄a
q̄ est oibus vtilior est gr̄a gratū faciēs. Hec dat̄ cuilibet in
baptismo nisi ponat obstaculū. Sed gr̄e gratis date oēs
non dant̄ simul vni cōiter: sed alicui plures: alicui paucio-
res: alicui autē dant̄ oēs sicut cū gr̄a gratū faciente. vt btō
Dn̄ico. habuit eñ s̄monē sapiētie: sc3 ad loquēdū sapide
⁊ alte de diuinis. Sermonē scientie ad loquendū efficaci-
ter de humanis ⁊ moralibus. Habuit et fidē .i. quandam
certitudinē credendorū: quod ostēdit in disputatiōe ꝯtra
hereticos: ꝑcipue in charta in ignē missa et illesa. Gratia
sanitatū ei nō defuit: q2 plurimos ex varijs languoribus
sanauit. Opatio v̄tutū in eo refulsit .i. insigniū miraculo-
rū: vt resuscitatio mortuorū. Prophetiā se habere ostēdit
reuelatione occultorū: vt de cōuersione cuiusdam heretici
ei deputati ad mortē. Discretio spirituū ei affuit: in cogno-
scēdo insidias demonū sibi apparentiū. Genus linguaꝝ
⁊ ꝑcipue intelligēdo idioma aliorū sibi ignotū. Jnterpreta-
tio q̄3 sermonū in eo fuit ostensa: q̄ mirabilit̄ ⁊ suauiter ex-
ponebat mysteria scripturaꝝ vn̄ plures libros postillauit
Habuit ⁊ gr̄am gratū facientē. vt p3 ex sanctitate eius et
operibus virtuosis. de vsu eaꝝ exigit̄ rō. Nā qui tm̄ mnā
vnā recipit .i. gr̄am gratū facientē reddere h3 rōnē nō so-
lū si ꝯseruauit: s3 ⁊ si augmētauit ꝑ exercitiū v̄tutū. Pro-
pter quod dicebat apłus .ij. ad Cor. vi. Hortamur vos ne
in vacuū gr̄am dei recipiatis. Jn vacuū recipit .i. frustra
q̄ in ea se nō exercet. Vn̄ in illa parabola: q2 nō multipli-
cauit eā qui vnā accepit mnā reprehensus ⁊ ea priuatus
fuit. Qui recipit aliquas ex gratijs gratis datis: sed non
oēs: figurat̄ ꝑ eū qui q̄nq3 accepit. Et talis etiā siue partē
siue oēs recepit: rōnē reddet quō eis vsus est ⁊ quo fine vi-
del3 si ad vtilitatē p̄ximoꝝ ⁊ honorē dei ꝑpter que dant̄
aut ꝑpter honorē ꝓpriū .i. Pet. iiij. d2. Vnusq̄sq3 sicut ac-
cepit gr̄a3 in alterutrū illā administrātes: sicut boni dispē-
satores multiformis gratie dei. Hinc ⁊ Aug. .i. q. .i. prophe-
tauit. dicens. Non se iactēt qui forte sine charitate habēt
sanctū dei mun⁹ .i. aliquā gr̄am gratis datam: sed videat

qualē rōnē sint habituri cū deo qui sanctis nō sancte vtū-
tur: vt Saul mal⁹ ⁊ Balaā ꝓphetiā hñtes. Bona tēpo-
ralia sunt diuitie: honores: fama ⁊ hmōi: q̄ dant͛ abundā-
ter ⁊ mediocriter ⁊ tenuiter: fm bñplacitū dei. Vt em̄ di-
cit Amb. de diuite. Qn̄ hanc ingressus es lucē: qn̄ de ma-
tris vētre exisiti: qb⁹ facultatib⁹ q̄so: qbus subsidijs stipa-
tus ingressus es. di. xlvij. sicut hi. q. d. nullis. Ergo a deo
tibi cōcessa sunt: nō ad dissipādū vel tibi retinendum: sed
rōnabilr dispensandū tibi ⁊ alijs. Et de hmōi dispēsatiōe
rō exiget͛: vt habet͛ parabolice. Lu. xvj. de quodā villico q̄
diffamat⁹ ꝙ dissipasset bona dñi sui: vocat⁹ ab eo ait. Red-
de rōnē villicatiōis tue. Ad idē facit qd̄ ait Aug. Hoies q̄z
rōnabiles facti sunt ⁊ de se ⁊ de oibus rebus que in vsum
vite pñtis acceperūt: rōnē reddituri sunt deo: et ꝑ actuuz
suoꝝ q̄litate recipiēt: aut gloriā aut penā. xv. q. j. firmissi-
me tene. §. ex eo autē. Qui igit͛ tenaces sunt et paupibus
nō subueniūt: male poterūt reddere rōnē: vt diues epulo
Lu. xvj. Et q̄ ea in vanitatib⁹: in ludis: in cōuiuijs: in pom-
pis cōsumūt: deterius eis erit: nisi se recognoscant ⁊ dole-
ant vt filius ꝓdigus q̄ dissipauit oēm substātiā suā viuen-
do luxuriose. Luc. xv. sed postea ad patrē cū hūilitate re-
uersus est. Pessime autē rōnē reddere poterūt qui ꝑ fas ⁊
nefas acquirūt ⁊ retinēt talia. sicut achan qui furat⁹ regu-
lā aureā ⁊ chlamydē ꝓpter hoc lapidat⁹ est. Josue. vij. c.
Quarto exiget͛ rō de pctīs admissis ⁊ dimissis. De omni
v̄bo ocioso reddēt hoies rōnē in die iudicij. Mat. xij. Nō
solū vniuersalis: sed ⁊ pticularis iudicij qd̄ est per mortē.
Est autē verbū mētale vt cogitatio: vocale vt locutio: ma-
nuale vt laboratio. Et de quolibet hoꝝ si fuerit ociosuz. i.
inutile ⁊ infructuosum punit͛. Vn̄ propheta. Ve vobis q̄ co-
Mich. ij gitatis inutile. Et multo magis ⁊ strictius de locutionib⁹
maledicis: detractorijs: mēdacijs: piuratorijs: incātatiōi-
bus ⁊ hmōi. Cū aūt hmōi pijssim⁹ deus dimittat reuertē-
ti ad pniam. ⁊ totiēs q̄tiēs exiget͛ rō si ipe ita dimisit odiū
offendēntibus eū. Nā si nō dimisit: sed cū odio fraterno in-
grauit: acerrime cōfundet͛ ⁊ puniet͛: fm similitudinē datā
a saluatore nr̄o Mat. xviij. de seruo debitore decez miliū
talentoꝝ: qui cū fuisset oblat⁹ dño suo i ratiocinio fiendo
⁊ nō haberet vn̄ redderet: iussissetq̄ dñs eius eū vendi ⁊
vxorē eius ⁊ filios: ⁊ ex ꝑcio sibi satisfieri: humiliat⁹ ille ꝓ-
mittens satisfactionē: data sibi dilatione dñs eius dimisit
eū liberū ⁊ debitū eius. Posthmodūz seruus ille inueniēs
conseruū suū debitorē i centū denarijs cū ille se humilia-
ret ⁊ peteret dilationē ab eo repetēte debitū: noluit cōce-
dere: sed misit eū in carcerē. Quo audito dñs eius iteruz
fecit vocare eū dicens. Serue nequā oēm debitum dimisi
tibi ⁊c. deinū tradidit eū tortorib⁹. Dñs iste et rex de⁹ est:
debitor decē miliū talētoꝝ est trāsgressor p̄ceptoꝝ: cogita-
tiōe: locutiōe: vel opatiōe. Exactio seu inq̄sitio ratiocinij
prima vice est ꝑ inspirationē ⁊ internā cōpūctionē: in qua
cōsideratione videt se pctōꝝ dignū condēnatione vt scȝ vē-
datur in seruū diabolo: vt scȝ ei subijciat͛ in penis. et vxor
eius. i. volūtas: ⁊ filij. i. affectus sui ⁊ sensus. Sed sciēs di-
uinā pietatē ⁊ misericordiā humiliter petit ꝓponēs in futu-
rū vita comite satisfacere de malis suis. Ad quā cōpūctio-
nem et ꝓpositū subito deus liberat a seruitute diaboli: et
debitū pctōꝝ relaxat. Sed ingratus homo de tam imēso
beneficio: cū postea recipit aliquā iniuriā a ꝓximo: vel re-
cordatur de alia sibi facta: nō vult ignoscere: sed q̄rit vindi-
ctā. Et ꝑseuerādo in hmōi crudelitate: deus scd̄o vocat. s.
ꝑ mortē. Et si cum tali indispositione ad tribunal xp̄i acce-
dit post maximā confusionē tandē tradit͛ tortorib⁹ carce-
ris infernalis. Et ad hoc facit quod dicit Aug. Qui diui-
ni beneficij oblitus suas vult vindicare iniurias: nō soluz
de p̄teritis pctīs veniam nō merebit͛: sed que sibi dimissa
fuisse gaudebat ei iputabuntur ad penā. de pe. di. iiij. qui
diuini. Quinto ponit rōnem seu exigit de bonis omissis
ps̄. xviij. que innumera sunt. Propter qd̄ dicit ps̄. Delicta q̄s intel-
ligit. q. d. nullus. Et dicunt͛ delicta pctā omissionis: quasi

derelicta. s. bona q̄ fieri debebāt. Et q̄ sint ista delicta seu
bona omissa in pte ondit in eo qd̄ subdit. Ab occultis meis
mūda me ⁊c. Multa em̄ sunt pctā q̄ eo ꝙ sunt nob ignor-
ta ⁊ oblita: omittimus de ipsis agere pniam. Multa em̄
sunt q̄ etsi in se bona sint ⁊ bona intēriōe facta: ꝓpter ali-
quā circūstātiam debitam ibi omissam demeritoria sunt.
Quis etiaz posset intelligere tp̄s omissum in quo potuit
quisq̄ bona plura agere. De q̄ inq̄t Bern. Oēe tp̄s tibi
impēsum exiget͛ a te rō qualr̄ fuerit expēsum. Scd̄o erga
ꝓximū omittit q̄s etiā multa q̄ dȝ facere vt fraternam cor-
rectionē. De qua omissione Aug. ait. Si neglexeris corri-
gere peior effect⁹ es eo q̄ peccauit. Sȝ de hac materia fra- Titu. ix.
terne correctionis habes in. ij. pte. Silr̄ omittit q̄s bona ca. vj.
exēpla ꝓximo suo dare: ⁊ a specie mali sibi cauere propter
qd̄ efficit͛ alteri occasio ruine. Et ista sunt delicta aliena.
de qb⁹ ps̄. dic͛. Ab alienis parce suo tuo. Ab alienis. s. pctīs ps̄. xviij.
quoꝝ sum occasio. Tertio omittit q̄s facere plura bona:
vt mūdū deserere: religionē intrare: ⁊ alia opa pfectionis
facere ꝓpter amorē suorum ne displiceat eis. Propter qd̄
subdit ꝓpha. Si mei nō fuerint dñati. s. amici ⁊ ꝓpinqui: Ibidem
vel etiā cuȝ ꝓponit q̄s sensus suos diligēter custodire: ne
mors pctī intret ꝑ eos: tract⁹ postea sensualitate omittit
illud exeq̄: ⁊ sic sui scȝ sensus dñantur ei⁹. Sed tūc q̄s erit
imaculat⁹ vt subdit ps̄. Si ab occultis et ab alienis ⁊ suis
liber fuerit pctīs. Hec cōuersatio imaculata. s. libera ab oi-
bus mortalibus figurat͛ ꝑ vestē nuptialem: quā q̄ nō hȝ
in nuptijs ecclie militātis: sed sine ea pñtat͛ ante ꝯspectū
supni iudicis cum summa sui ꝯfusione d͛r sibi. Amice quō
huc intrasti: nō habēs vestem nuptialē: vt hr̄ parabolice.
Mat. xxij. Sicut em̄ illi q̄ noluerunt inuitati ire ad illas
nuptias: significāt iudeos ⁊ alios infideles q̄ ad nuptias
ecclesie. i. fidē accedere noluerūt: ꝓpter qd̄ igni cū ciuita-
te traditi sunt. i. aie: ⁊ postea corpora ipsorū. Sic ille qui
nuptijs interfuit sine veste nuptiali significat quemlibet
xp̄ianū nō habentē v̄tuosam ꝯuersationē: sed maculatā:
⁊ ob h̄ talis etiā mittitur in tenebras exteriores obmute-
scēs. Sexto exiget͛ rō de subditis cōmissis. Unde aplr̄s ad
Heb. vlti. Obedite p̄positis vestris ⁊ subiacete eis. ipsi em̄
ꝑuigilāt quasi rōnē ꝑ aiab⁹ vestris reddituri. Et aliq̄ quis-
de rōnē reddituri sunt quātū ad gubernationē yconomi-
cā: sicut pr̄ ⁊ mr̄ de morib⁹ filioꝝ. nō em̄ min⁹ de aiabus eo-
rū curā gerere debent ne infirment͛ ꝑ pctā: ꝙ de corpib⁹ vt
sana ꝯseruent͛. Qd̄ q̄z nō fecit Heli etsi in se bonus fuerit
horribili morte mulctat⁹ est. j. Reg. iiij. Aliq̄ rōnē reddēt
de alijs quoad gubernationē polyticā. s. ciuitatū ⁊ castro-
rū: ⁊ hi rōnē hñt reddere et puniri de legibus iniustis vel
iniuste cōstitutis: de malis cōsuetudinib⁹ nō extirpatis si
potuerūt extirpare. de tallijs ⁊ alijs grauaminib⁹ extortis:
de sentētijs iniq̄s ⁊ alijs hmōi. Et vt d͛r Sap. vj. Judiciū
durissimū fiet his q̄ p̄sunt. Durum si nō bene rexerint seip- Nota cō-
sos: durius si nō bñ gubernauerint familiā ꝓpriā: durissi- tra pre-
mū si iusticiā legalē oibus non ministrauerint. Alij v̄o rō- latos.
nē reddituri sunt quoad gubernationē ecclesiasticā: vt p̄-
lati ecclesie: videlȝ si regimē cōsecuti sunt canonice: ⁊ non
ꝑ ambitionē vel simoniā. Si ꝑ se vel saltē alios pplos do-
cuerūt necessaria saluti. Si bona ecclesiarū bñ tractaue-
rūt. paupes subleuādo. nō in pōpis vestiū. in mulis. in cō-
sanguineis. in ludis. ⁊ turpitudinibus male expēdendo.
Si plus de aia subditi q̄ de lacte ⁊ lana curam habuerūt.
Si vitia debite correxerunt. vn̄. xiij. q. j. ecclesias. d͛r de tali-
bus. Unusquisq̄ terminis suis sit cōtētus: ⁊ taliter eccle-
siā ⁊ plebē sibi cōmissam custodiat: vt ante tribunal iudi-
cis eterni ex oibus sibi cōmissis rōnem reddat: ⁊ non iudi-
ciū: sed gloriā ꝓ suis actibus ꝑcipiat. Vn̄ ⁊ dñs dixit Lu.
xij. Quisputas est fidelis dispensator ⁊ prudēs quem con-
stituit dñs sup familiā suā. q. d. rarus. Sed beatus ille ser-
uus quē cū venerit dñs inueniet ita facientē: scȝ fideliter
⁊ prudenter. Sed si secus fecerit: veniet domin⁹ hora qua
nescit et diuidet eum: partēq̄ eius cum hypocritis ponet.

§. V. Tertiũ ꝛ nouissimum

De tertio nouissimo. q̃d est memorandũ est post rõnẽ redditã corã xp̃o iudice sentẽtie illatio. Est aũt sup oĩa h̃ horrẽdũ et expauescẽdũ quia vt dr̃ Eccũ. xi. In quãcũq; partẽ lignũ ceciderit: siue ad austrũ siue ad aquilonẽ ibi erit. Et loquit̃ de ligno seu arbore rõnali: que tũc cadit cũ moriẽs sentẽtiã recipit: scʒ vel eũdi ad aquilonẽ. i. ad infernũ. Ab aq̃lone em̃ pãdet omne malũ. Hiere. i. Uel ad austrũ vbi est calor signans charitatẽ. vel ad austrũ. s. paradisum actu vel aptitudine recipiendũ: ꝛ ibi semp erit ẜm ea q̃ hic opat᷒ est sententiã reportãdo. Unde ps̃. lxi. dicit. Potestas dei est: ꝛ tibi dñe mia: q: tu reddis vnicuiq; iuxta opa sua. Potestas absoluta et vlis in eo est ad faciendũ de creatura ad placitum suuʒ: ne est q̃ de manu sua possit eruere. Potestas in ipso est ad puniendũ pctõres. Inest sibi ꝛ misericordia ad remunerandũ bonos vltra cõdignũ: ꝛ puniendũ malos citra condignũ. Reddet vnicuiq; nõ ẜm opinionem hoim que sepe errat: sed ẜm sua opa. Un̄ vt habet̃ parabolice Mat. xxv. Fatue ṽgines q̃nq; que similes prudentibus videbant̃ aliã sentẽtiã reportarunt q̄ ille: signantes aias quinq; sensib᷒ deditas: vnde ꝛ fatuas. Nã q: nõ portauerunt secũ oleũ in vasis. i. charitatẽ in cõsciẽtijs: cũ habuerũt occurrere spõso. s. ipsi iudici xp̃o eis nouissime venientib᷒. i. p reportatione sentẽtie clausa est ianua: et dictũ est eis. Nescio vos. Multũ terret sctõs ista cõsideratio. Naʒ vt dicit Grego. Multa sunt q̃ de dei iudicio hoies ignorant: quia fortasse q̃d vos laudatis: ille reprehẽdet: et q̃d vos reprehenditis: ille laudabit. Et loquit̃ Greg. seu scribit Mauritio imparori. xi. q. i. sacerdotib᷒. Unde in vitis patrũ cũ abbas Agathon esset in extremis: ostẽdebat se multũ timere: cui circũstantes cũ interrogarent quare timeret: cũ p. lx. annos semp deo seruisset cũ magna abstinẽtia. dixit ille. Laboraui iuxta fragilitatẽ meã in seruitio dei: sed quia alia sunt iudicia dei q̄ nostra: ideo timeo. Aliquãdo putamus deo placere: vbi demeremur ppter aliquem defectũ nobis ignotũ. Un̄ ꝛ Job. ix. Uerebar oĩa opa mea sciẽs q nõ parceres delinquẽti. Et ad hoc etiam facit q̃d dñs vinee dixit. Uoca operarios ꝛ redde illis mercedẽ. Mat. xx. Ubi tria notantur. Primo.

¶ Nostra migratio. ibi. Uoca.
¶ Uaria hic exercitatio. ibi. operarios.
¶ Operis retributio. ibi. redde illis mercedem.

§. VI. Quantũ ad primum

Nr̃a migratio. dicit Job. xiiij. Uocabit me scʒ p mortẽ. et ego respõdebo tibi. hinc migrando. ꝛ vt dicit Cyprianus de pe. di. i. nunq̃d cayn. Qualem te inuenit dñs cum vocat: taleʒ te iudicat. Uocat aũt ipse deus primo nos in vita presenti ad laborandum in vinea ecclesie ꝛ varie.

¶ Nam aliquos vocat ad necessariorũ obseruationem.
¶ Aliquos ad perfectorum cõuersationem.
¶ Aliquos ad plurimorum gubernationem.

ps̃. xlix. Et de primo põt intelligi illud. Deus de celo dñs locut᷒ est ꝛ vocauit terrã. i. hominẽ. Et hoc. A solis ortu vsq; ad occasum. i. a pncipio quo sol intelligẽtie orit̃ ei vsq; ad occasuʒ senectutis. Uocat aũt ad tria obseruãda oib᷒ necessaria. s. ad fidẽ credẽdorũ: spem eternorũ: ꝛ dilectionẽ dei ꝛ proximorũ. Et de his in figurã dixit moyses Exo. iij. Dñs deus hebreorũ vocauit nos: via triũ dierũ ibim᷒ in solitudinẽ. s. vite p̃sentis. Uia triũ dierũ est opa illarũ triũ ṽtutũ: ꝛ sic immolamus deo nr̃o sacrificiũ sibi gratũ spũalr̃. Nã de fide
i. Pe. ij. dicit btũs Petrus in can̄. sua. De tenebris. s. infidelitatis
i. Pe. v. nos vocauit in admirabile lumen suũ: scʒ fidei. De spe dicit idẽ apls̃. Deus vocauit nos in eternã gloriã suã: scʒ ad sperandum eã. De charitate. i. Cor. i. Uocati estis in societatẽ filij eius. q̃d vtiq; est p charitatẽ. Facit autẽ istã vocationẽ tripli̇r. s. p internã inspirationẽ: p bñficiam largitionẽ: ꝛ flagellationẽ. Que tria notant̃ Prouerb. i. ibi. Uocaui vos. s. p internã inspirationẽ. iuxta illud Apo. iij. Ego sto ad ostiũ ꝛ pulso. Sto ad ostiũ. s. ad portã intellectus ꝛ volũtatis: ꝛ pulso p instigationem ad bona opa: sed renuistis subdit de᷒. Extendi manũ meã ꝛ nõ fuit q̃ aspiceret: q̃s ad scd̃m scʒ largitionẽ bñficiorũ. Extẽdit man᷒ in creando. ẜm illud. Man᷒ tue dñe fecerũt me. Extẽdit in cruce redimẽdo. ps̃. Eleuatio manuũ mearũ ꝛc. Extẽdit in gubernãdo. sed nõ est q̃ aspiciat recognoscẽdo. Et inter alia beneficia dat cõsilia ꝛ monita p p̃dicationes. Sʒ despexistis: inq̃t sapiẽtia q̃ de᷒ est: oĩne cõsiliũ meũ. Uocat per flagella Greg. in homel. Ecce tot flagellis atterimur. tot mundanis asperitatib᷒ deterremur: ꝛ tñ vocantẽ. s. p hec flagella se q̃ cõtẽnim᷒. Et h̃ est q̃d subdit sapia. Increpatiões meas scʒ p flagella neglexistis nõ emẽdãdo vos. Et subdit malũ puenies i nõ audiẽdo ꝛ sequẽdo tales vocatiões. Ego inq̃t in interitu vr̃o. s. mortis eterne ridebo. Et ideo apls̃ hortabat̃ dicens. Obsecro vos vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis.

ps̃. cxviij. ps̃. cxl. Ephe. iiij.

De progressu ad statũ pfectionis. Quantũ ad scd̃am vocationeʒ. s. ad statũ pfectionis dicit Esa. xli. Uocauit ab oriẽte iustuʒ vt sequeret̃ se. et loquit̃ de Abrahã cui dñs dixit Geñ. xvij. Ambula corã me ꝛ esto pfect᷒. Uocauit aũt eũ ab oriente qñ sibi dixit. Egredere de terra tua: ꝛ de cognatiõe tua: et de domo pr̃is tui ꝛ veni in terram quam mostrauero tibi. Geñ. xij. Hec terra figurat statum religionis ꝛ pfectionis ad quã q̃s vocatus dʒ tria facere in illis ṽbis notata. Debet em̃ primo egredi de terra. i. de affectu terrenorũ: vt nõ solũ nõ habeat q̃d ppriũ: ẜm illud Aug. Non dicatis vos aliquid habere proprium sʒ sint vobis oĩa cõia. xij. q. i. nõ dicatis. Sʒ abrenũciat affectui inordinato oim tẽporaliũ honoris: potẽtie: glie ꝛ hmõi. Scd̃o dʒ egredi de cognatione sua. ꝛ de hac cognatiõe dic̃ Job. xvij. Putredini dixi pr̃ me᷒ es: mr̃ mea ꝛ soror mea ṽmib᷒. Oportet ḡ etiam deserere pr̃em appetit᷒ sensualis: q̃ nõ q̃rit nisi putrida. i. corruptibilia: et mr̃em curiositatis sensitiue: ꝛ sorores et fratres passionũ impugnãtiũ: ac etiã affectũ parẽtele carnalis. Un̄ Amb. Hec est vera seculi fuga abdicatio domesticorũ: ꝛ quedã alienatio charissimorũ: vt suis se abneget. xij. q. i. cui portio. Tertio egredi opʒ de domo patris sui. Prim᷒ pater nr̄ cum terrã ingredimur est diabolus cui᷒ p originale pctm̃ filij dicimur. Domus ei᷒ propria volũtas: ꝛ supbia quaʒ cõtinue inhabitat. Et hãc etiã opʒ deserere p humilitatẽ ꝛ verã obediẽtiã. Et hanc vocationẽ cum sit ad terrã pmissionis. i. vitã eternã: vt dicat Pe. in cano. sua

ij. Pet. i. Satagite vt p bona opa certã vestrã vocationẽ ꝛ electionẽ faciatis.

Tripliciter vocat nos de᷒. Tripli̇r aũt vocat de᷒ ad hmõi statũ. In cui᷒ figurã samuel diuino cultui mãcipat᷒ ter fuit a dño euocat᷒ vt habet̃. i. Reg. iij. Aliquos em̃ vocat ad hmõi statũ ob alicuius miserie euasioneʒ: ꝛ sic fuit vocat᷒ abbas Moyses vt habet̃ in collationib᷒ patrũ. Nã cũ fecisset furtũ ꝛ quereret̃ ad mortẽ: vt euaderet habitũ religiõis apsumpsit: sed postea timore seruili deposito magnũ apicẽ pfectiõis apphẽdit. Scd̃o aliquos vocat p doctrine eruditioneʒ: et sic vocat᷒ fuit btũs Antonius cũ audiuit in ecclesia legi. Si vis pfect᷒ eẽ ꝛc. Sic ꝛ Barnabas ꝛ plẽs alij discipuli pfecti sunt ad p̃dicationẽ aplõrũ. Act. iiij. Tertio vocant̃ alij p spũalẽ reuelationẽ: vt paulus qui de se dicit. Cũ placuit ei q̃ me segregauit ex vtero mr̃is ꝛ vocauit per gratiam suaʒ vt reuelaret in me filiũ suũ ꝛc. Ad Gal. i. Sic etiã vt habetur in vitis patrũ de quodam studẽte bononie q in somno visum est sibi esse supra pratũ latissimũ: ꝛ superueniẽte maxia tẽpestate cũ huc illucq; fugiendo discurreret: nec recipi potuisset in domo vbi habitabat ṽitas: nec in domo iusticie: nec etiã mie: demum ad domuʒ pacis veniens cõsuluit sibi ad euadendũ mortẽ q iret ad domũ p̃dicatorũ: et q̃ visione intellecta ille fact᷒ est frater. Uidete ḡ vocationẽ vr̃am ait apls̃. i. Cor. i.

Aliq̃ vocant̃ pro aliorũ gubernatione. Quãtũ ad tertiuʒ dico q vocant̃ aliqui ad aliorũ gubernationẽ. s. p plationẽ. Un̄ ad Heb. v. Nec q̃sq̄ sibi sumat honoreʒ: sed qui vocatur a deo tanq̄ aarõ. Non dixit q̃ se ingerit: sed q̃ vocatus est a

dño. Vñ. Greg. Sicut qui inuitatus renuit: q̄situs refugit
sacris altaribus est amouendus. sic qui vltro ambit vel
importune se ingerit: est procul dubio repellendus. viij. q. j.
in scripturis. Et sicut ipi aplī qui fuerūt p̄mi p̄lati eccle
ter fuerūt a dño euocati. vt p3 Joh. j. Math. iiij. Lu. v.
Prelati Sic etiā vocat̄ q̄s a dño in p̄latione tripliciter: videlʒ vel
tripliciter p canonicā electionē. de qua ex̄ de elec. cū in cūctis. r. c. q̄
ad eleᵭ propter. Vel per supioris ex se impositionē. Vel p diuinā
ctionem reuelationē: vt ↄtingit beato Nicolao: r beato Seuero r
vocitur. Ambrosio. Et in tali vocatione d3 q̄s assimilari aaron in
sua vocatione: vt videlʒ sicut v̄ga aaron frōduit: floruit:
fructus p̄duxit. Jta r p̄latus abūdet in frondib⁹ sane do
ctrine: in florib⁹ modestie et bone fame: in fructibus ope/
rationis virtuose. Sed heu q̄ potest dici illud saluatoris
Multi sunt vocati. Jn istis varijs vocatiōib⁹. s. necessarie
obseruatiōis: religiōis: r p̄latiōis: pauci v̄o electi. Mat.
xxij. quo scʒ ad ↄsecutionē p̄miij. Et hoc q̄ impediunt̄ vel
p carnalia op̄a: vel p diuitias nimis amatas: vel p curiosi/
tatē r sup̄biā: figurati p eos q̄ vocati ad cenā noluerunt
accedere: vt habet̄ pabolice Luc. xiiij. de q̄bus d̄. Nemo
virorū illorꝫ q̄ inuitati fuerāt venire voluerūt: r ideo non
gustabūt cenā meā. Vbi notat̄ et humana iniq̄tas in non
veniēdo. ibi. Nemo illorꝫ virorꝫ. Et diuina benignitas in
accersiendo: ibi. Qui vocati sunt. Et secutura infelicitas:
ibi. Non gustabūt cenā meā. De qua Apoca. xix. Beati q̄
ad cenā nuptiarū agni vocati sunt.

§. VII. Quantū ad secūdū

Homo nascit̄ ad laborandum. Gen. ij. vbi scʒ d̄. Operarios. notat̄ humana exercitatio. Hō enim
nascit̄ ad laborē: r auis ad volatum. vt d̄ Job. v. Vñ r de
p̄mo parēte nr̄o Adam d̄: q̄ deus posuit eū in paradiso
voluptatis vt operaret̄. Vinea autē in qua operant̄ hoies
significat ecclesiam s̄m Greg. r alios doc. ecclesie. Et hec vi
nea plātata fuit in lege nature. Jn cuius figuram legit̄ q̄
Noe cepit exercere terrā r plātauit vineam Gen. ix. Pōt
etiā significare aiam. Vinea dñi exercituū dom⁹ israel est
Esa. v. Domus israel ad litterā erat pp̄ls iudaic⁹ q̄ descen
dit ab israel q̄ alio noie vocat⁹ est iacob. Et in illa familia
iacob remāserat verus cultus dei: r ↄ̄nt eccl̄ia: alijs decli/
nātib⁹ ad idolatriā nationib⁹. Sp̄ualr̄ autē domus israel
est cōgregatio fidelium bonorꝫ qui deū vident viua fide.
Jsrael em̄ interp̄tatur vidēs deū: r Jacob supplātator: scʒ
viciorꝫ r verū fit q̄ viua fide. Hec aūt vinea habuit initiū
s̄m Greg. ab Abel iusto. Quis em̄ p̄imi parētes vt credit̄
egerint pniam de pctō inobediētie sue: vt d̄ de pe. di. j. si/
cut p̄imi. Et sic p̄mi erit ad vineā istā: nō t̄n d̄ inchoasse
in eis: q̄ p̄imi fuerūt ad destruendū: ne videat̄ initiū ha
buisse a pctōrib⁹: r habebit finē in vltimo iusto. Et scien
dum q̄ ip̄i boni fideles cuiuscūq̄ nationis r tp̄is r vinea
dicuntur r cultores vinee diuerso respectu. Vinea sunt in/
quantū coluntur r exercent̄ a deo: a seip̄is per liberū ar/
bitriū: r a superiorib⁹ suis. Cultores ip̄ius vinee dicuntur
inquantū exercēt potētias anime sue r p̄imos suos mo/
nitis r exemplis. Sicut etiā d̄: domus dei fideles boni et
habitatores ip̄ius domus: vt dicit Hiero. Transplantata
autē est sub lege scripture seu moysaica. r de hoc p̄s. lxxix.
Vineā de egypto trāstulisti: eiecisti gētes et plātasti eam.
Dñ videlʒ dñs pp̄lm iudeorū: qui erat in egypto sub ser/
uitute pharaonis: eductū sub egypriaca seruitute data ei
lege in deserto. cōduxit in terrā p̄missionis: p̄stratis r de
uictis nationib⁹ chananeorū q̄ ibi habitabāt. Fuit autem
multiplicata r mirabilr̄ dilatata p orbē ista vinea tēpore
p̄s. lxxx. grē p aplōs dei v̄tute. Vñ p̄s. Dux itineris fuisti in cōspe
ctu eius: plantasti radices eius et impleuit terram. Dicit̄
aūt vinea quodāmodo itinerare: dum paulatim crescit r
extendit̄. Sic ecclesia ex vbertate palmitū p̄cedentium a
xp̄o r aplīs mūdi iam cepit ambitū. Radices aūt planta
uit q̄n aplōs in diuersis locis posuit ad p̄dicādū r fructi/
ficandum: r sic impleuit terram: r appellata est vinea ista
ecclesia. Plātauit aūt vineā istam dñs deus: sicut ip̄e ait
Hiere. ij. Ego te plantaui vineā electā: omne semen verū
scʒ virtutū in te ponendo. Prouidit aūt de trib⁹ ad vtili
tatē ip̄ius: vt habet̄ parabolice Math. xxi. videlʒ de cu/
stodia angelorū qui figurant̄ p sepē quā circūdedit ipi vi
nee: vt ibi d̄. Quis em̄ singulis hominib⁹ fidelibus r infi
delibus sint ad custodiam singulares angeli deputati: vl
tra h̄m speciali ori modo r diligēriori ecclesie assistunt ad
custodiā r defendēdū a cōtrarijs: vt p3 in veteri et nouo
testamento per multa exempla: vt de angelo qui p̄cede
bat pp̄lm hebreorꝫ in suis itinerib⁹. Exo. xiiij. Et de ange/
lo qui eripuit petrū de carcere r de manu herodis. Act.
xij. Secūdo p̄uidit de regimine sp̄uali sacerdotū: quod
figurat̄ in illa parabola per turrim in medio vinee edifi/
catam ad intuendū r ostendēdū insidias inimicorꝫ: quod
tanto meli⁹ agūt quāto altiores sunt sanctitate et peritia
Et in lege nature p̄imogeniti erant sacerdotes: vt dicit
magister in historia scholastica. r de melchisedech: q̄ erat
rex salem: r obtulit abrae panē r vinū. in figurā excellen/
tissimi sacramēti ecclesie dicit̄ q̄ erat sacerdos dei summi.
Gen. xiiij. quē hebrei dicūt esse p̄mogenitū noe. s. sem. Jn
lege moysaica p̄im⁹ sacerdos r pōtifex fuit aarō offerēs
panes cū alijs sacerdotibus deo suo r sacrificia in signū
veri sacrificij iesu xp̄i. Jn lege gratie p̄im⁹ sacerdos r pō
tifex summus post xp̄m fuit petrus apostolus. Et lʒ mul/
ti sacerdotes r p̄lati fuerint r sint mali. de quibus dicit̄
Hiere. xij. Pastores multi demoliti sunt vineā meā. s. ma/
lis exēplis. t̄n monitis r sacramentis custodiunt vineam
ecclesie. Tertio p̄uidit de declaratione agēdorꝫ: r hoc p
leges designatas p torcular. Nam sicut torcular p̄emit: r
p̄emendo separat vinū a sup̄fluitate corticis vue: ita lex
p̄emit ↄsciētiā r remordēdo separat v̄tutes a vitijs: virtu
tes cōseruādo: vitia abijciēdo. Agebat hoc prius lex natu
ralis ex instinctu rōnis. Sʒ cū q̄si deleta esset talis lex scri
pta in cordib⁹ p̄pter abūdantiā iniquitatis vt legere ne/
scirent in ea: addidit plantator huius vinee ecclesie domi
nus deus legem moysaicā: scribēdo in tabulis lapideis le
gem decē p̄ceptorū: que dictat ratio naturalis. Et quia in
processu tēporis scribe r pharisei p̄uerterāt verꝫ intellectū
ip̄ius legis cū suis falsis expositionib⁹. vt p3 Mat. v. vj.
r. vij. c. Jdeo xp̄s sup̄addidit legem euāgelicā: legē amo
ris: auferēdo falsas expositiones diuine legis: r euacuan
do cerimonialia per adimpletionē in se r populo suo ac
etiam addendo consilia.

§. VIII. Operarij autē in hac

vinea sunt nō solum p̄lati: sed r quicūq̄ alij. Sed tripli/ Diuersi sunt opa
citer operantur hoies erga vineā istam. rij vinee domini.
Aliqui nequiter ad deuastandū.
Aliqui excellenter ad fructificandū.
Aliqui segniter ad degenerandū.
Primi operarij sunt mali. de quibus p̄s. Vindemiāt eā p̄s. lxxix.
scʒ vineā oēs q̄ p̄tergrediunt̄ viam. Exterminauit eam
aper de silua: singularis ferus depastus est eam. Vbi no/
tantur tria genera deuastantiū vineā ecclesie: r his omni Tria sūt
bus redditur merces eterne damnationis: sicut iudas re/ vineā do
cepit mercedem iniquitatis. mini de/
Et p̄imi sunt hypocrite et simulatores: ibi. Vindemi/ uastātes
ant eam.
Secundi sunt tyranni persecutores: ibi. exterminauit
eam aper de silua.
Tertij heretici et peruersores: ibi. singularis ferus de/
pastus est eam.
Primi sunt oēs qui habēt fidē sine opibus q̄ mortua est
r sic cū nomē habeant q̄ viuāt rōne christianismi: t̄n mor/
tui sunt ex defectu operū: vt d̄ Apo. iij. Hi p̄tergrediunt̄
viā mādatorꝫ dei: r vineā vindemiāt: querētes fructū sibi
nō deo. sibi. i. sensualitati sue. Et q̄ sint hi hypocrite facien
tes cōtra iustitiā qua colit̄ vinea ecclesie. et qui sint tales

Duodecim sunt abusiones scd'. insinuat Cyprianus in lib. de .xij. abusionibus. dicēs. Sapiens sine opibus. senex sine religiōe. adolescēs sine obediētia. diues sine elemosyna. femina sine pudicitia. dñs sine virtute. xp̄ianus cōtētiosus. paup supbus. rex iniquus. ep̄s negligēs. plebs sine disciplina. ppl's sine lege. p hec inqt suffocat iusticia q̄ est ois virtus. Sapiēs hic d: perit' in aliqua sciētia: pcipue morali et theologica. Et cū finis talis sciētie sit opus bonū: ppter qd dicit xp̄us Johā. xiij. Si hec scitis beati eritis si feceritis ea. Peritus igit non hñs opa virtuosa abutit sciētia ⁊ destruit opib' suis malis seu furat fructū vinee dño et plus q̄ alij imperiti: quia ad hoꝝ exempla multū attendit. Etas senectutis: vita imaculata: vt d: Sap. iiij. scꝫ esse debet. Tū quia naturaliter passiōes inea mortificant. tum q: exēplū ceteroꝝ vt iuuenum esse debet senex. tum q: pedē habet fouea: et iō solicitissimus in opibus religiōis xp̄iane. s. orare. visitare ecclesias. frequēter cōfiteri et cōicare. pdicatiōes frequentare et hm̄oi. Quod si nō fecerit: sed insistit lucris: lasciuijs: tabernis: et hm̄ōi. vtriq̄ se ⁊ alios suo exēplo destruit vineā: et sibi pōt illud inuehi. Inueterate dierū maloꝝ nunc venerūt pctā tua. Dañ. xiij. idest nūc punient. Tertia abusio est adolescēs sine obediētia. Nil ita necessariū et vtile adolescēti: sicut subijci suis maiorib' ⁊ obedire. Propter qd dicit Thren. iij. Bonū est viro cū portauerit iugū ab adolescentia sua: scꝫ subiectiōis et obedientie. Sicut eñ virgula viridis flecti pōt ad oēm partē de facili: et sicut cera mollis omne signū sigilli apta est recipere: ita ⁊ mens adolescētis faciliter flectitur ad bonū vel ad malū: ⁊ recipit dispositionē virtutū vel vitiorū sm eius cōuersationē. Unde si egreditur terminos obedientie ⁊ subiectiōis: sequens pprū iudiciū ⁊ libertatē abutit sua adolescētia et disponit ad pditionē. iuxta illud Prouer. xxij. Adolescēs iuxta viā suam ambulans cū senuerit nō recedit ab ea. i. si sequit ppriā volūtatē: et in hoc pseuerat: postea ita obdurescit q̄ nescit ab ea recedere: nisi in ipsa adolescentia ad penitētiā reuertat et obedientiā: sicut egit ab adolescentia pdigus post cōsumptionē substantie reuersus ad domū pr̄is. vt habet Luc. xv. Quarta abusio est diues sine elemosyna: cū dñs deus cōcedat abundantia bonoꝝ temporaliū aliq̄bus vt dent pauperibus elemosynas. vt sic facientes sibi amicos de mām̄one iniq̄tatis: recipiantur in eterna tabernacula: si pauperib' non sub[ue]niūt abutunt substātia sua vindemiātes vineā ecclie: i[niq]uātū reputantur indigentib' illa bona auferre: q̄ elemosynalr ipsis potuissent ⁊ debuissent ɔcedere: vt notat Amb. xlvij. dist. si, cut hi. Un̄ apl's scribit Timotheo dicēs. Diuitib' huius seculi p̄cipe bene agere: diuites fieri in bonis operibus facile tribuere: cōicare: thesaurizare sibi fundamentū bonū in futurū: vt apphēdant verā vitā. j. ad Timoth. vj.

Quinta abusio est femina sine pudicitia. Importat aūt pudicitia honestatē in actibus et gestis exteriorib' quam maxime decet mulieres hr̄e. iuxta illud. j. ad Tim. iij. Mulieres similr opꝫ esse pudicas non detrahētes sobrias. Dicitur autē pudicitia a pudore. i. verecūdia. Et hāc scꝫ verecūdiā peculiariter natura cōcessit mulierib' tanq̄ optimū frenū ad reprimendū lasciuias et vanitates eius. Unde Eccli. xxvj. Gratia sup gratiā mulier sancta et pudorata. Si ergo mulier pudiciā dimittit abutit cōditione sua et suis leuitatib': tripudijs: cātilenis: fucis: ornatib'. ⁊ alijs modis vindemiat vineā ecclesie a multis auferēs fructū salutis. Sexta abusio est dñs sine virtute. qui aliquos regit tēporaliter siue seruos. siue familiā. siue cōmunitatē dñs dicī pōt. Sed vt dicat saluator: Johan. viij. Qui facit pctm̄ seruus est peccati. Cum autē quelibet virtus patiat detrimentū ab vno vitio sm Aug. de pe. dis. v. c. j. an med. Quinimo et expellat a vitio directe sibi opposito ⁊ ɔtrario. sicut sanitas repellit p infirmitatē: et lux p tenebras. Jo. si dñs. i. quicūq̄ rector: alterius sit sine virtute: seru' erit nō dñs: ⁊ abutēs suo dominio: ⁊ vindemiabit ecclesiam suo malo exemplo sibi subditos ad praua inducens. Qualis eñ dñs tales ⁊ ministri eius. Septima abusio est xp̄ianus cōtētiosus. Nomē xp̄iani deriuatū est a xp̄o qd est nomen unitatis ⁊ pacis: qui scꝫ xp̄s nō contēdit neq̄ lingauit cum quoq̄. Et ad cōtentionē vitādā tunicā auferenti non solum nō repetere mādauit: sed et palliū dimittere. Matth. v. Hinc ⁊ apl's ait. Si quis videt inter vos contentiosus esse: nos talē cōsuetudinē nō habem': sed neq̄ ecclia dei. Et Greg. in homel. Melius puto fore salua side aliorꝫ intellectui credere q̄ contentionibus deseruire. j. Cor. xj
Qui ergo cōtentionib' vacat xp̄ianitate abutens vineā ecclesie fructu spūali spoliat. Octaua abusio est pauper supbus. Paupertas siue in tpalibus siue in spūalib' est cōditio deiectionis ⁊ vilificationis. Un̄ datur homini occasio quasi vrgens ad se humiliādū: et p ipsam hūiliationē sibi procurāt et acq̄runt vitā eternā. sm illud Matth. v. Beati paupes spū. i. humiles: qm̄ ipsoꝝ est regnū celoꝝ. Sed si paup se exaltet: et destitut' bonis spūalib' se alijs preferat: ⁊ velit ab hoīb' honorari: abutit cōditiōe sua et sibi ac pluribus nocet. Nona abusio est rex iniquus: vt dicit Augu. in lib. de ciui. dei. Remota iusticia regna non sunt aliud nisi magna latrocinia. Spectat igit ad dignitatē regiā iusticiā seruare: et idē suis ministris imponere. (aug. lib. iiij. de ci. c. iiij.) Unde Sap. vj. d. Audite reges ⁊ intelligite: qm̄ data est potestas a dño vobis: q̄ interrogabit opa vestra et cogitationes scrutabit: qm̄ cū essetis ministri regni illius nō recte iudicastis: neq̄ custodistis legem iusticie. Et subdit. Horrende et cito apparebit vobis. Iniusticia vero est q̄dā inequalitas. Dicit autē rex iniquus. i. nō equus. Est autē equitas iusticia dulcore mie temperata. Quia ergo in regendo nō seruat iusticiā: terribiliter vindemiat vineā destruens dei ecclesiam. Decima abusio est ep̄us negligens. (Ep̄s vñ dicit.) Sm [A]ug. ep̄s nomē est grecū deriuatū ab epi qd est supra ⁊ [sco]pos qd est intentio videlꝫ q: multū vigilāter dꝫ intē[dere] gregi suo. viij. q. j. qui episcopatū. vñ dñs ad Ezechielem ait in persona cuiuslibet prelati ecclie. Fili hois specu[latorē] dedi te domui israel. Si dicēte me ad impiū morte [m]orieris nō annūciaueris ei: neq̄ locut' fueris vt auer[ta]tur a via sua impia et viuat. ipse impius in ipietate sua m[or]iet: sanguinē vero eius de manu tua requirā. (ezech. iij.) Naꝫ vt dicitur p Leonē papā. dist. lxxxvj. c. j. Inferioꝝ ordinū culpe ad nullos magis referēde sunt: q̄ ad desides negligētesq̄ rectores q̄ multā sepe nutriūt pestilentiā: dū austeriorē dissimulāt adhibere medicinā. Ep̄s ḡ si est negligēs abutens officio suo: vineā ecclie vindemiat: fructū tpalē inde sibi vendicās: et de salute aiarū nihil curās. Undecima abusio est plebs sine disciplina. Disciplina aliqñ sumitur p doctrina: aliquādo p correctione vel moꝝ cōpositiōe: ⁊ his oībus plebs indiget. Un̄ Salomō Prouer. j. Audi fili mi disciplinā patris tui. i. doctrinā pr̄is: videlꝫ nō solū carnalis: sed magr̄i et prelati ⁊ seniorꝫ de bono te instruentis. Cum eñ aia nostra nascat vt tabula rasa: nisi doctrinā suscipiat ignorāter ⁊ bestialiter opꝫ vt viuat. De disciplina aūt correctionis siue flagelli dicit apl's ad Heb. xij. Si extra disciplinā estis adulteri non filij estis. Si eñ homines et p̄cipue plebes q̄ modicū habēt prudētiā ⁊ maturitatē prosperant. ⁊ sine flagellis se reperiūt abutunt psperitate ⁊ in multa mala incidūt. Duodecima abusio ē popul' sine lege: qd intelligēdū videt quoad eius obseruationē. Nam pauci populi sunt precipue inter fideles q̄ leges aliq̄s non habeant: sed paucissimi obseruāt: ⁊ sic leges esse vident telis aranearū q̄b' capiunt musce: sed a maioribus aialibus lacerant. cū eñ Aug'. dicat. Quicūq̄ legib' imparatoꝝ q̄ pro dei volūtate: alīs veritate: ferunt: obtēperare nō vult: acquirit sibi grande suppliciū. dis. ix. c. j. Iō ḡ oēs mali xp̄iani: vñ et hypocrite nequiter operant in vinea ecclie. Sꝫ demū dicetur eis a xp̄o. Nō noui vos: discedite a me operarij iniq̄tatis. Matth. vij. Et loquit ibi de falsis pphetis qui sm origenem significant hypocritas. (Leges sunt similes telis aranearū.)

Secũdi nequiter operãtes in vinea ecclesie sunt perse/
cutores. de q̃bus põt intelligi illud Job. xv. Ledetur q̃si
vinea. s. ecclesia in primo flore. hẽ est in primitiuo suo statu.
Que lesio p̃cipue facta fuit a tyrãnis infidelibus. Uñ ps.
ps. lxxix. in p̃dicta autoritate subdit. Exterminauit eã aper de silua.
Aper qui est aial ferox ⁊ siluestre dilacerãs et cõminuẽs
q̃ sibi occurrũt: significat romanũ imperiũ: qd alia domi/
nia dilacerãs sibi subiugauit. ⁊ hic venit de silua. i. de gen
Ecclesia tilitate infructuosa. Hoc autẽ imperiũ exterminauit quã/
habuit tum in se fuit vineam ecclesie querendo ipsam destruere:
decẽ pse ⁊ ponendo extra terminos mũdi p plures tyrãnos impa/
cutiones tores. vñ ⁊ Aug. xviij. de ciui. dei. c. lij. refert ecclesiã dei de/
et vnde/ cẽ magnas psecutiões fuisse passam ab impatorib᷒ roma/
cimã erit nis figuratas p decẽ plagas egypti: ⁊ ei vnã tm̃ restare. s.
sub anti/ eã que erit tpe antichristi postq̃ liberabit ecclesia plene de ser
christo. uitute mũdi: ⁊ diaboli. Sicut p vndecimã plagam. s. sub/
mersiõis pharaonis cũ exercitu suo in mari rubro: plene
liberat᷒ est pplˢ dei de egyptiaca seruitute. Prima igitur
cõputat sub Nerone impatore: sub qua pricipes aplo᷑
Petr᷒ ⁊ Paulus coronati sunt cũ multis aliis. Scda sub
Domiciano: in qua Jobẽs euãg. post martyriũ q̃ missus
fuit i doliũ olei feruẽtis: sꝫ illesus exiuit i insula pathmos
relegat᷒ fuit. Tertia sub Traiano: in qua clemẽs in mari
submersus ẽ. Quarta sub Antonio. Quita sub Seuero.
Sexta sub Maximiano. Septia sub Decio. Octaua sub
Ualeriano. Nona sub Aureliano. Decima sub Diocletia/
no ⁊ Maximiano. Nõ autẽ negat ipe Aug. seu reprobat
q istas decẽ psecutiões passa fuit ecclesia: sed hoc reprobat
q solũ istas decẽ tm̃ fuerit passa: cum sustinuerit multas
alias diuersis tpibus. Et p̃cipue narrat ipse Aug. ibidẽ ⁊
de aliis duab᷒ factis ab impatorib᷒ romanis. s. a Juliano
apostata: et valẽte arriano fratre valentiniani. Sub his
autẽ duodecim psecutionib᷒ exterminata est vinea ecclesie
quãtũ ad aliquos in pte: q: videlicꝫ timore tormento᷑ a
fide recesserũt. Exterminata est corpaliter seu quoad vitaꝫ
presentẽ: quãtũ ad innumeros fideles q̃ p fide martyrio
coronati sunt. Sed plãtatis radicib᷒. i. mortuis ⁊ sub ter/
ra positis ipsis martyrib᷒ qui erãt p̃cipui in ecclesia imple/
ta est terra fide xp̃i: q: mirabiliter dilatata est ecclesia p or/
Psalmo bem. Uñ ps. loquẽs in psona ecclesie de hmõi psecutienib᷒
cxxviij. suis ait. Sepe expugnauerũt me a iuuẽtute mea. i. in sta/
tu primitiuo meo: dicat nũc israel. i. popul᷒ dei. Interptat/
tur eñi israel vidẽs deũ: qd ecclesie cõgruit p fidẽ. Etem nõ
potuerũt mihi. s. auferre fidẽ ⁊ charitatẽ. Sed supra dor/
sum meũ. i. fideles quos sustineo. fabricauerũt. s. coronas
ppetuas: p percussiones suppliciorum pctõres. scꝫ ipsi infide/
les persequẽtes ⁊ impugnãtes. plõgauerũt iniq̃tatẽ suã:
scꝫ augẽdo pctã sua. Sed demũ deus cõcidet ceruices pec
cato᷑ ipso᷑ psequentiũ supbiam illo᷑ annihilando: ⁊ de
mũdo sublatos deputando dãnationi. Uñ et ipsi fideles
cõstantes in fide figurati sunt p naboth nabutheũ: qui cũ
noluisset vineã suã tradere achab regi idolatre petẽti: de
mũ false accusat᷒ iniuste occisus est. Sed ipse achab cũ oĩ
domo sua ad nihilũ redactum est. iij. Reg. xxi. Sic ⁊ plãti
ecclesie et aliĩ veri fideles: nec p̃cibus aut minis aut terro/
ribus tyrãnis acquieuerũt: vt vineã ecclesie traderẽt in ma/
nibus eo᷑: acquiescẽdo scꝫ perfidie eo᷑ vsqꝫ ad acerbissi/
mã mortẽ resistendo. Et lꝫ aliq̃n viderent ecclesiam idest
fideles ad placitũ possidere: demũ ipsis regib᷒ ⁊ tyrãnis
miserabiliter de medio sublatis vinea ecclesia in sua liber/
tate pmansit. Et vt dr̃. j. Mach. iij. Conturbati sunt oẽs
opatores iniq̃tatis: scꝫ illi persecutores tyranni. Tertij
opariĩ mali sunt heretici puersores: de q̃b᷒ figuratiue dr̃
Judicũ. ix. Habitatores sichẽ egressi sunt in agros vastã/
tes vineas. Sichen interptat̃ labor: ⁊ signat hereticos
qui laborãt ad puertendũ alios. Hi egressi sunt de domo
vel ciuitate vnitatꝭ ecclastice i agros latos vitio᷑ ad de/
uastandũ vineam. i. plebes ecclesie. Ecclesia enim figurata
p vineã et vna est ⁊ multe. Una vnitate finis ⁊ fidei mul/
ta ratione pluralitatis loco᷑ et rituũ in quibus dispersa
est. Quos vt destructores cauere admonet aplˢ ad Phil.
iij. dicẽs. Uidete malos oparios. Et. ij. ad Cor. xi. Eiusmo
di pseudo apli operariĩ sunt subdoli trãsfigurantes se in
apostolos xp̃i. Ho᷑ũ autẽ nociũ opus in vinea ecclesie no/
tat ps. in dicta autoritate quã inducit. Singularis ferus ps. lxxix.
depastus est eã. Ferus dr̃ cetus hereticorum: q: intellectum
ferũ et bestialẽ hñt in suis doctrinis: ⁊ ferilitatẽ crudeli/
tatis cũ possunt aduersus fideles exercẽt. Singularis dr̃
hic ferus q: singulares sunt in opiniõe: nolẽtes assentire
cõmuni sñie sapientũ. Uel etiã singulares ex supbia: qua
cupiũt ceteris antеferri i vita vel sciẽtia: faciẽtes se capita
alio᷑ũ. Et hic ferus depast᷒ est vineã ecclesie quãtũ ad oẽs
qui errores eo᷑ secuti sunt: q̃ incorpati cũ eis a deo et ec/
clesia dãnati sunt. Oẽs autẽ heretici in doctrinis suis: De here
duodecim articulis fidei cõ᷑ inueniunt̃. i. cõtrium sensisse ⁊ ticis et eo
dixisse aliquĩ ex duodecim articulis directe vel indirecte rũ erroi/
pricipaliter vel reductiue. Equidẽ prim᷒ singularis ferus bus.
qui depastus est et multas vites destruxit de vinea ecclesie
docens cõ primuꝫ articulũ fidei: fuit Arrius asserens tres Arrius.
psonas diuinas essentialiter differentes: q̃ꝗ fatear tres
deos et tres essentias diuinas: maiorẽqꝫ vnũ altero. Con
tra illud Deut. v. Dñs de᷒ vester deus vn᷒ est. Qd ecclesia
fatet̃ in symbolo dicẽs. Credo in vnũ deuꝫ. Scds ferus
singularis fuit sabelli᷒ hereticus: contra scdm articulum sabelli᷒.
dogmatizãs ⁊ asserẽs patrẽ ⁊ filiũ et spm̃scm̃ vnam esse
eandẽqꝫ psonã: que aliq̃n vocat̃ pater: aliq̃n filius: aliq̃n
spũsscũs. Cuius fallaciã destruit Johãnes dicens. Tres
sunt qui testimoniũ dant in celo: pater: ṽbuꝫ: et spũsscũs
j. Job. v. Tres scꝫ persone: qd fatetur ecclesia non solũ in
symbolo aplorum: sed etiã in symbolo athanasij. vbi dici/
tur. Alia est psona prĩs: alia filij: alia spũssancti. Contra
tertiũ articulũ scꝫ creationis rerũ locut᷒ est ferus ille qui
dictus est manicheus: fingẽs diabolo instigãte: et ponẽs Mani
duo pma principia rerũ. Unũ videlꝫ pricipiũ inuisibiliũ: cheus.
⁊ hoc esse deũ dicit. Aliud pncipiũ scꝫ visibiliũ: hoc asserit
esse diaboliũ. Cuius cõtrariũ asserit sapiẽs salomõ dicẽs.
Qui viuit in eternũ creauit oia simul. qd fatetur ecclesia di
cens. Creatorem celi ⁊ terre visibiliũ oim et inuisibilium. eccĩ. xviij.
Cõtra quartũ articulũ scꝫ sanctã ecclesiam catholicã san/
cto᷑ cõione ⁊c. que sanctificat̃ vtiqꝫ p gratiã sacralẽ dixit
alius ferus Pelagius dictus: asserẽs pricipaliter per pro pelagi᷒.
priũ arbitriũ posse saluari. Sed cõ euꝫ dicat aplˢ ad Eph. Eph. ij.
Gratia dei salui facti estis per fidẽ: et hoc nõ ex vobis. Et
illud ad Titũ. iij. Nõ ex opibus iusticie q̃ fecim᷒ nos: sed
sm suã miam saluos nos fecit: p lauacrũ regñationis ⁊c.
Quintũ articulũ scꝫ carnis resurrectionẽ ferus q̃dã
vt ponit Grego. in moralibus hereticus impugnauit di/ heretic᷒.
cens. In futura resurrectione recepturos nos esse carnẽ
non veram: sed aeri ⁊ vento similem. Quẽ elidit Job di/ Job. xix.
cens. In carne mea videbo deum: quem visurus suꝫ ego/
ipse ⁊ nõ alius. i. nõ mutat᷒ alia carne. Sexto qui est de
vita eterna: cõtradixit quidã heretic᷒ cũ sequacibus suis: heretic᷒.
querens depascere vineã ecclesie dicẽs deum nõ videri p
essentiã suã a sanctis in qua visione essentiali cõsistit vita
eterna. sm illud Job. xvij. Hec est vita eterna vt cogno/
scant te solũ deũ ⁊c. Sed dicebat solũ per quandã specie
vel similitudinẽ videri. Cui Johãnes in canonica prima j. Jo. iij.
imponit silentiũ dicens. Uidebim᷒ eum sicuti est. Con/
tra septimũ scꝫ q dei filius est cõceptus de spũsancto na/
tus ex virgine: ferus ille dictus hebion locutus est dicẽs Hebion
xp̃m non de spũ scõ: nec de ṽgine conceptũ: sed ex com/
mixtione viri cũ muliere. Quem euangelista iugulat di/
cens Matth. j. Quod in ea natũ est: de spiritusancto est.
Octauum respuens scꝫ xp̃m filium dei passum et mor/ Mahu
tuum Mahumet᷒ pessimus ferus cuꝫ suis saracenis di/ metus
cunt xp̃m non fuisse passum ⁊ mortuũ: cum dei filius esset
⁊ impassibilis. Sed Daniel obstruit os eorũ dicẽs. Occi/
detur xp̃s ⁊c. Dañ. ix. Et Petrus. Christus passus est pro j. Pet. ij.

nobis ꝛc. Passus est aūtē ſm humanitatē assumptā: non
heretic⁹. ſm deitatē. Nonū videtur destruere ferus ille qui dixit
xp̄m aīam nō habuisse: sed loco aīe fuisse deitatē. Et ē no
nus de descēsu ad inferos: qđ fuit ſm aīam: non ſm carnē
ps̄. xv. q̄ sepulta fuit: nec ſm deitatē q̄ vbiq̄ est. Vn̄ ps̄. in ꝑsona
xp̄i ꝯ̄ illos ait. nō derelinques aīam meam in inferno ꝛc.
Judeus Decimū qui est de resurrectione xp̄i tertia die: Judeus
ferus malignus audire nō potuit: dicēs non resurrexisse:
sed corpus eius a discipulis furtū fuisse. Sed aplus ad
ij. Ti. ij. Tim. testatur hāc resurrectionē dicēs. Memor esto dn̄m
iesum xp̄m resurrexisse a mortuis ex semine dauid ſm euā
Ps̄. iij. geliū meū. Et ps̄. Ego dormiui ꝛ soporat⁹ sū ꝛ exurrexi.
Eutices Vndecimū de ascēsiōe negat Eutices hereticus: dicēs
carnem conuersam in deitatē. Qđ si esset nō ascēdisset: qꝛ
mich. ij. deitas in celis ꝛ vbiq̄ est. Contra hoc micheas ꝓpheta ait.
ps̄. xlvj. Ascēdēs pādet iter ante eos. Et ps̄. Ascēdit de⁹ i iubilo.
Duodecim⁹ articulus est ꝙ xp̄s vēturus est iudicare vi
uos ꝛ mortuos: ad retribuendū premiū bonis ꝛ penam
Origen. eternā reprobis. Cōtra hunc latrat⁹ est Origenes dicēs
xp̄m debere oēs in fine saluare ꝛ ꝓ eis pati. Sed ꝯ̄ euꝫ est
qđ ait xp̄s. Math. xxv. Ibunt hi in suppliciū eternū: iu
sti autē in vitā eternā. Et Dan̄. xij. De puluere terre euigi
labūt: alij in vitā eternā: alij in opprobriū vt videāt semp.
Quis cōtra articulos fidei duodecim ſūt non solū duo
decim feri singulares et heresiarche nequiter operati: vi
neam ecclīe depascētes: et multos inficientes: qm̄ multi
alij sunt expsli et extincti: vt pꝫ. xxiiij. q. iij. c. penulti Et ex
de sum. trini. ꝛ fi. catho. c. dānamus. Et in opusculis beati
Tho. de articulis fidei ꝛ sacris. Sed nunq̄ potuerūt pre
ualere nec poterūt. christus em̄ orauit ꝓ eo vt nō deficiat
fides eius. Pro Petro declamauit dicens. Ego pro te ro
gaui vt nō deficiat fides tua. Luc. xxij. Math. xvj. dixit.
Sup hanc petrā scꝫ se xp̄m edificabo ecclesiā meā: et por
te inferi: idest errores ꝛ hereses: nō preualebūt aduersus
eam. Quinimo sublatis heresibus subortis paulatim ec
clesia remāsit gloriosior ꝛ clarior in doctria ꝑ expositiōes
et disputationes doctoꝝ hereticos cōfutantiū dn̄o eā cu
stodiente. Vn̄ Esa. xxvij. ipse dicit. In die illa vinea meri
cātabit ei. Ego dn̄s qui seruo eā repente propinabo et ne
forte visitetur contra eam: nocte ꝛ die seruo eam.

§. IX. Secundi operarij in

vinea ecclesie sunt q̄ operant̄ excellenter ad faciēdū ipsaꝫ
fructificare. Et ad hoc exhortat̄ apls̄ dicēs. ij. Tim. ij. So
licite cura teip̄m ꝓbabilē exhibere deo opariū incōfusibi
lem. Et ad frequētādū et cōtinuādū opus exhortat̄ salo
mon Eccl̄s. ix. dicēs. Quodcūq̄ facere pōt man⁹ tua instā
ter opare: qꝛ nec op⁹ nec rō: nec sapiētia: nec sciētia erunt
apud inferos: quo tu ꝓperas. Et ad mittēdū hmōi excel
ps̄. lxxix. lētes oparios in vineā ecclīe: orabat ps̄. dicēs. Deus virtu
tum cōuertere: respice de celo ꝛ vide ꝛ visita vineā istā. s.
per efficaces oparios: et ꝑfice eā. i. dispone vt ꝑfectuꝫ fru
Ecclesia ctū producat. Apte autē ecclīa figurat̄ ꝑ vineā multipli
figurat̄ ci de cā ſm Hugo. car. sup ps̄. Et prima est ꝓpter ligni ab
ꝑ vineā. scissi inutilitatē. Nō em̄ vtile est lignū vitis abscissum nisi
ad cōbustionē. Sic hō ab ecclīa separat⁹ numero vel me
rito. vn̄ dn̄s Ezech. xv. c. Fili hois quid fiet de ligno vitis
ex oib⁹ lignis nemoꝝ: q̄ sunt inter ligna siluarū. Nūquid
tollet̄ de ea lignū vt fiat op⁹: aut fabricabit̄ de ea paxill⁹:
vt depēdeat in eo quodcūq̄ vas. Ecce igni datum est in
escā. Sic etiā dixit xp̄s Joh. xv. Ego sum vitis: si q̄s in me
nō māserit. s. vnitus per charitatē ꝑ quā q̄s merito est in
vinea ecclīe: mittetur foras sicut palmes et arescet: et in
ignē mittet̄ et ardet. Scd̄a ratio est ꝓpter fructus suaui
tatē. Sola em̄ vinea vinum habet qđ letificat cor hois et
confortat. Sic sola ecclīa habet vinum doctrine salutaris
aīam letificātis et cōfortātis. Vnde Cant. viij. dr̄. Dabo
tibi poculū et vino cōdito. Vinū cōditū est dulce et medi
cinale. Et Mat. vij. dr̄. Numq̄d colligunt de spinis vuas:

quasi di. Non habet̄ salutaris doctrina a iudeis: aut gen
tilib⁹: aut hereticis. Sed ꝛ de illis dr̄. Vua coꝝ vua fellis Deut.
ꝛ botrus amarissim⁹. Fel draconū vinū eoꝝ ꝛc. Tertia xxxij.
rō est qꝛ sicut pinguedine debilitat̄ vinū ꝛ luxuriat̄ vinea
i. supfluos producit palmites. Sic in ecclīa ex abūdantia
tpalium nascit̄ luxuria in palmitib⁹. i. clericis et laicis. et
ex hoc insipidat̄ et insipidū fit vinū. i. doctrina ecclesie vt
de eo dici valeat illud Esa. i. Vinū tuū mixtuꝫ est aqua. i.
carnali voluptate insipidū factū. Et ꝓpter hoc dn̄s visi
tat ipsam vineā sepe abscindēdo palmites. i. supfluitates
tēporaliū per varias afflictiōes: vt magis fructificet. Vn̄
cōquerēs dn̄s de vinea ecclesie dicit Esa. xxvij. In prelio
gradiar sup eam: succendā eam pariter. q. d. parum fructi
ficat ecclesia ꝓsperitate: sed faciā eaꝫ fructificare per ad
uersitatē. Et loquit̄ ſm cōsuetudinē quarūdam regionū.
In aluernia em̄ in aliquib⁹ locis ita q̄nq̄ multiplicantur
vinee: ꝙ quasi in siluas vinee degenerāt: ꝛ tunc hoies cō
burunt eas: ꝛ postea optime fructificāt. Vinea etiam ra
dicata inter prata ꝛ in eminēti loco in radio solis melius
vinuꝫ facit. Sic illi de ecclesia qui sunt fundati ꝛ radicati
in duricia penitētie: in eminētia vite contēplatiue: in fer
uore dilectionis et beniuolētie: melius docēt et operant̄.
Hierem̄. xxxj. Adhuc plantabis vineas in mōtibus sama
rie. Samaria interꝑtatur nō solū custodia dn̄i: sed etiam
cōiunctio dn̄i: et per penitētiā et contēplationē cōiungit̄
homo deo: et dn̄m in se custodit. Ipsa autē vinea ecclesie
perficitur per excellētes oparios: quos ipse de⁹ conducit
ad operādū vinea mane. hora tertia. sexta. nona: et vnde
cima. vt habet̄ parabolice Mat. xx. de patrefamilias qui
exijt cōducere oparios in vineā suaꝫ: qꝛ videlꝫ in diuersis
etatib⁹ mūdi a primo abel iusto: vsq̄ ad vltimū nasciturꝫ
posuit multos scōs in ipsa ecclīa: ad exercēdū se et alios
in perfectione virtutuꝫ. Vel diuerse hore significant ſm
Greg. in homel. diuersas etates hoim: scꝫ pueritie: adole
scentie: iuuētutis: senectutis: ac decrepite etatis. In qb⁹
hoies vocant̄ a deo ad pn̄iam et virtuosaꝫ cōuersationē.
Ad hoc autē ꝙ vinea fructificet triplici opere indiget: vi
delꝫ ligonizatione: putatione ꝛ ligatiōe. Ligonizatione
quidē indiget ad hoc vt spine ꝛ herbe inutiles eradicen vt vinea
tur: in quo opere terra ferro sciditur: ꝛ abscissis radicib⁹ fructifi
herbarū soli ostendunt̄. Sic in vinea ecclesie seu anime: cet tria
ad hoc vt fructificet deo opꝫ ꝙ terra cordis ferro contri req̄runt̄
tionis frangat̄: vt abscindant̄ petā etiam vsq̄ ad radices
cogitationū: ꝛ manifestent̄ per confessionē ne occultata
reuiuiscāt. Vnde in septuagesima qn̄ in officio represen de septu
tatur lapsus primoꝝ parētum ꝛ punitio. s. introductio ge agesima
neris humani in exiliū hui⁹ mundi ad agendā penitētiaꝫ
propter qđ dn̄s induit eos habitu pellium aīaliū: vt co
gnoscerēt seipsos: ꝛ pn̄iam agerēt: ecclīa dimittit cantica
leticie: vt gloria in excelsis: nisi in magnis solēnitatibus:
et alleluya. et sumit̄ tractus loco alleluya: qui tractus hꝫ
cantum asperū et lachrymosum ad inducendū hoies ad
penitentiā: et hoc per nouē hebdomadas facit. s. vsq̄ ad
pascha: qꝛ scꝫ amisit societatē angeloꝝ: qui sunt distícti in
noue ordines. Aliā rōnē habes. de ꝯ̄se. dis. i. hi duo. Nā qꝛ
ipsi noluerūt in paradiso penitere ꝛ confiteri pctm̄ suum
se excusantes: ideo expulsi sunt: vt vel saltem ex afflictio
ne huius exilij peniterēt: qđ et fecerunt. Scd̄o opꝫ ꝙ vi
nea putetur. Vn̄ dr̄ Cant. ij. Tēpus putationis aduenit.
Per putationē autē abscindunt̄ palmites superflui ne
fructū impediāt. Ita et in cultu spūali aīe opꝫ supflue re
secare. Paucis enim minimisq̄ natura contenta est: dicit
Boet. de ꝯ̄so. pħie. lib. ij. ꝓsa. v. Sed sensualitas insatia
bilis est querēs multa supflua. Propter qđ dicebat apls̄
Habētes victum ꝛ quibus tegamur his cōtentissimus.
Tēpus autē cōgruū huic putationi est tēp⁹ adolescētie j. Tim. vj.
que indiget maiori freno ꝓpter maiorē inclinationeꝫ ad
supfluitates ꝛ vanitates: q̄ signatur ꝑ tēpus veris in cui⁹
pricipio vel circa fit putatio materialiū vinearū. Tertio

opoztet q̄ ligetur. Debent autē ligari vites.i. potētie aie
Gal.ij. firmo palo.i.xp̄o: vt dicere possit cum aplo. Cruci affixus
sum scz p affectū ⁊ imitationē. Proderit insup multū ad
fructificādū: imo necessariū videt vt vinculo obedientie
alicui pr̄i spūali alliget: cui⁹ ɔsilio dirigat. Sz bn̄ videat
ne sit arūdo vacua.i. hypocrita: sed cōstās ⁊ solidus i ob-
sequio diuino. Perutile etiā erit aialia q̄ destruūt vineas
capere ⁊ occidere. Vn̄ dr̄. Cantic.ij. Capite nobis vulpes
paruulas q̄ demoliunt vineas. Vulpes puule sm̄ Bern̄.
sup Cant. signēt cogitationes q̄ occurrūt sub specie boni.
Est em̄ vulpis aial callidissimū. Sicut cū alicui suggerit
affectus plationis sub specie fructificatiōis et indiscretio
vite sub specie tēperātie ⁊ hm̄ōi. iste destruunt vineā: nisi
paruule.i. in initio mortificent. Cū autē sic bn̄ exercetur ⁊
colitur vinea: optime fructificat: ⁊ deo affertur fruct⁹ ipsi
gratus. Vn̄ in figurā legit Gen̄. xl. Quod picerna regis
pharaonis in carcere posit⁹ vidit in sompnijs vitem tresq̄
et ea ppagines pcedentes: q̄ gēmas floresq̄ ⁊ vuas pau
latim pducebāt: ipsisq̄ maturat; ille pincerna ex eis pre-
mebat vinum in calicem pharaonis offerens ad bibēdū.
Pincerna in carcere est qlibet nr̄m posit⁹ in carcere hui⁹
mūdi ppter defectū saltē cōtracti originalis. Hoc est aūt
signū vt q̄s ad curiā reuertat regis eterni: vt ei gratus et
ppitius sit fact⁹: cū scz videt quasi per somniū: q: hic non
habet certitudo saluationis future: nisi p signa: cū scz q̄s
videt vineā aie cū tribus potentijs suis: memoria: intelle
ctu ⁊ volūtate: gēmas bonoꝝ ppositoꝝ: flores bonorum
exēploꝝ: fruct⁹ rectoꝝ operū pducere ⁊ in eis pficere: ita
q̄ ex ipsis vinaceis.i. defectib⁹ et imperfectionib⁹: vinū spūa
lis feruoris et leticie in calice cordis offerat deo ppt euz
oia faciendo. Per hoc sperare pōt per interptationē san-
ctoꝝ q̄ eductus de carcere mūdi ad curiam pharaonis re
gis eterni reuocabit cū honore. Vel sic exponi pōt. Vitis
est xp̄s sicut ipse dicit Joh.xv. Vera vitis dr̄ ad differētiā
vitis labruscæ q̄ cōuersa est in amaritudinē. Tres ppagines
sunt tres ordines fideliū in ecclīa: q̄ ei p gratiā adherent
scz plati actiui et cōtēplatiui: figurati per Noe Job ⁊ Da
nielē. de his habet Ezech.xiiij. Et per Petrū Jacobum ⁊
Johānē qui se inuenerūt in trāsfiguratiōe. Mat.xvij. Et
per Lazarū Mariā et Martham: quos diligebat iesus.
Prelati Joh.xi. Prelati em̄ regūt ecclīam figuratā p arcā rectā a
quō viue Noe. Pascere debēt vbo et exemplo: sicut dictum fuit pe
re debēt tro Joh.vlti. Similiter se debēt habere in milicia dei: mor-
in ecclīa tui mūdo vt lazarus. Contēplatiui vacare debēt orōni et
meditationi: castitati: ⁊ abstinētie: vt dauid fecit: ⁊ purita
ti: ⁊ sapiētie: vt Johes euāgel. Auditui diuinoꝝ quieti et
solicitudini: vt Maria magdalena. Actiui vo operibus
mie: vt Job: et gubernatione familie: ⁊ luctari cū vitijs
ita vt supplantent. Jacob em̄ interptat supplātator. Et
insistere solicite necessarijs dom⁹: vt martha. Vel tres p-
pagines: tres status scz vginū: viduarū et coniugatoꝝ.
Vel tres ppagines: tres gradus in ecclīa: scz incipientiū
pficientiū et pfectoꝝ. Et hi oēs pducūt gēmas cogitatio
nū bonaꝝ: flores sanctarū affectionū et exēploꝝ: et vuas
rectoꝝ operū. Ex q̄bus xp̄s eliciens vinū meritorum: ipse
xp̄s porrigit ⁊ p̄sentat in curia supna corā rege vniuersoꝝ
et hoc in calice principaliter sue passiōis tertia die.i. tēpo-
re grē. Et de his trib⁹ ordinib⁹: statib⁹ vel gradibus expo
nit btūs Thom̄. sup Cant. illud. Sexaginta sunt regine:
octoginta ɔcubine: ⁊ adolescētularū nō est numer⁹. Can̄.
vi. Regine em̄ signāt vgines: q: ipe se optime regūt q̄ad
domādas cōcupiscentias carnis: ⁊ magis dicunt sponse
xp̄i q̄ alie. Hec sunt sexagita in nūero paruo: sed excellēti.
q̄uis em̄ in se sit paruus numer⁹. lx. respectu supioꝝ tamē
Nūerus supabundās. Dicit autē numerus supabundās ille cuius
supabū- partes singule q̄ in se multiplicate cōstituūt ipsum totū
dans q̄s simul: post adunate ⁊ collecte excedūt ipm totum. Sicut
dicit. ptes aliquote. lx. sunt vnū: et duo ⁊ tria ⁊ q̄ttuor: ⁊ quinq̄
⁊ sex et decē et quindecim ⁊ viginti ⁊ triginta. Et hec oia
simul excedūt nō solū sexaginta: sed ⁊ octoginta. Signāt
etiā regine sexaginta aias perfectas ex dignitatis ⁊ nūeri
significatiōe. Tales em̄ admittunt frequēter vt vbe sc̄ ōse
ad amplexus regis salomonis.i. xp̄i p contēplationem et
intimā vnionē: ⁊ generāt stirpē regis.i. pfecta opa faciūt:
et cū magna fiducia in domo supna cōuersant. Cōponit
autē numerus sexagenarius ex sex ⁊ decem: q: senarius
sexies multiplicat⁹ cōstituit. lx. Et denarius q: est primus
limes numeroꝝ: signat pfectionē. Senarius q̄ est nume-
rus q̄dratus in figuris. Nā figura quadrata hz sex facies Figura
vt patet in taxillo: ⁊ signat firmitatē: q: res quadrata ex q̄drata
omni facie firma manet. Cōcubine.i. vidue q̄ dicunt cōcu q̄d sign
bine q: habuerūt aliqn̄ aliū virum q̄ xp̄m. Et he dicūtur ficat.
octoginta: q: in maiori numero sunt q̄ vgines. Dicuntur
etiā aie pficiētes etsi nondū pfecte: q̄ etsi aliqn̄ admittū-
tur ad amplexū diuinū per contēplationē et gustū spūa-
liū: nō tn̄ ita frequēter vt pfecte aie: nec pfecta sunt opera
earū. Laborāt tn̄ ad obseruātiā decē p̄ceptoꝝ: ⁊ exercitiū
octo beatitudinū. De q̄bus habet Mat.v. et ideo dicun
tur octoginta: qui numerus componit ex denario octies
multiplicato. Adolescentule sunt anime in statu coniu-
gij: vel etiam imperfecti seu incipientes in via dei. Et hi
sunt in maiori numero q̄ virgines ⁊ vidue: vel perfecti ⁊
proficientes: sz in minori merito. Vn̄ adolescentule dicū-
tur: quia adhuc tenere ad sufferēdos labores: nondū sen
su perfecte ac mutabiles.

§.x. Operātur aliqui alij

segniter in vinea ecclīe. vn̄ vinea paulatim degenerat: et De negli
destruit. Et de hoc Prouer.xxiiij. dicit salomō. Trāsiui scz gēter ivi
p cōsiderationē p agrū hois pigri ⁊ p vineā stulti.i. mētē nea ope
et cōuersationē: et ecce totū repleuerāt vrtice.i. passiones rātibus.
cōcupiscibiles vrētes vt vrtica: ⁊ operuerāt supficiē eius
spine.i. passiones irascibiles q̄ pungūt alios. Et de hm̄ōi
vinea seu aia dn̄s cōquerēs dicit. Quid est qđ vltra debui
facere vinee mee: ⁊ non feci ei. An q̄ expectaui vt faceret
vuas ⁊ fecit labruscas. Esaie.v. idest expectaui vt faceret
fructū bonoꝝ operum: ⁊ fecit fructū inutilē. Vn̄ infra dic̄.
Expectaui vt faceret iudicium et ecce iniquitas: vt face-
ret iusticiā ⁊ ecce clamor. Sed timendū est quod subdit.
Et nūc ostendā vobis q̄d faciā vinee mee.i. aie tepide et
pigre si se nō emendet. Auferā sepē eius.i. remorsum con
sciētie pūgentis auferri pmittā seu timorem ⁊ erit in dire-
ptionē a demonijs p tentationē. Diruā macerium eius.i.
permittā remoueri cōsiderationē vite sctōꝝ: qui lapides
dicunt: et erit in cōculcationē vitioꝝ. Et ponam eam de-
sertam bonis.s. spūalibus. Nō putabitur.i. nō remouebit
talis piger ⁊ tepidus supfluitates ⁊ occasiones vitiorum.
Nec fodiet ferro.s. cōpunctionis et cōfessionis. Et ascen-
dent sup eam vepres ⁊ spine.i. male cogitationes et affe-
ctiones. Et nubib⁹ mādabo ne pluant sup eam imbrem.i.
nō percipient doctrinā fructificantē et vtilem eis. Unde
cuilibet tali dr̄ Apoc.iij. Nō inuenio opera tua plena. In
mente q̄ habe q̄s acceperis ⁊ audieris ⁊ serua: ⁊ penitētiā
age. Nam demū vt dr̄ Apoc.xiiij. Misit angelus.i. xp̄us
falcem suā scz mortis ⁊ vindemiauit vineā terre: ecclesiā
scz militantē. Et oēm palmitē qui nō fert fructū tollet eū
a se: et oēm qui fert fructū purgabit eū ⁊c. Joh.xv.

§.xi. Quantū ad tertiū

principale diuisiōis.s. circa.vi. scz de faciēda retributione De mer-
dr̄. Redde illis mercedē. Nota primo q̄ non dicit vt ve- cede red
niant cras: sed immediate post opus: da illis mercedem. denda.
Vn̄ Tob.iiij. dr̄. Quicūq̄ tibi aliqd opatus fuerit: statim
ei mercedē restitue: ⁊ merces mercēnarij tui oino apud te
nō maneat. Da ergo et nō differas. Nota scdo q̄ dicit illis:
scz opantis in vinea. Sed dicit aplūs.i. ad Cor.iij. q̄ vnus-
quisq̄ sm̄ suū laborē mercedē ppriā accipiet. sm̄ laborē
quoad q̄litatē: quoad quātitatē: quoad diuturnitatem.

Quoad q̄litatē boni laboris vel mali: quoad q̄ntitatē magni laboris vel parui: quoad diuturnitatē multi t̄pis vel modici. Nam q̄ laborauit in vinea ad destruendum vt p̄mi: cui cōgrua merces seu retributio pcti fit pena. Jō vt dr Eccū. xx. Effugat a dño portans mercede iniq̄tatis. ⁊ ad Ro. j. de reprobis dr. Mercedē quā oportuit in semet ipsis recipientes. Ad Heb. ij. Omnis preuaricatio ⁊ inobediētia accipit iustā mercedis retributionē. Qui laborauit negligēter tandē in grā moritur mercedē accipit: sed nō de opatis in mortali. Vn̄ Aggei. j. dr. Qui cōgregauit mercedes misit eas in sacculum ptusum. i. q̄ fecit opa de gñe bonoꝝ extra charitatē non inde recipit p̄miū in gloria. sic q̄d ponitur in saccū pertusum: nō remanet ibi: sed extra mittitur. Qui autē laborat excellenter mercedē glie accipit. Unde Sap. x. Reddit deus iustis mercedē laboꝝ suoꝝ. Et que sit

Ps. cxxvj

ista merces ondit ps. dicens. Ecce hereditas dñi filij merces fructus vētris. Merces. i. p̄miū filij. s. dei p adoptionē: et huius merces est hereditas dñi. i. bonū glie: q̄ tanq̄ heredibus filijs tribuit: q̄ hereditas seu felicitas glorie est fructus, ventris. s. btissime marie. Scdo datur merces s̄m quātitatem

De quātitate mercedis.

laboris. Quāto em̄ q̄s plus laborauerit et bn̄ in vinea dñi: tāto maiorē mercedē accipiet. Jta tñ q̄ nō intelligatur eq̄litas laboris ad mercedē i quātitate. Nā vt dicit de aplo. ij. ad Coꝝ. iiij. Id in p̄nti est momentaneū ⁊ breue tribulationis nr̄e: sup:a modū in sublimitate eternū glie pōdus opatur in nobis. Et ad Rom. viij. Nō sunt condigne passiones huius t̄pis ad futurā gloriā. Sed intelligitur eq̄litas in pportione: scʒ vt vbi est maior labor. ibi fit maior merces. Sed labor pōt intelligi maior vel porior tripl'r s̄m beatū Tho. sup eplam. ij. ad Coꝝ. sup dicta autoritate. Primo modo s̄m formam charitatis. Et huic labori r̄ndet merces essentialis: q̄ cōsistit in visione dei ⁊ fruitione. iuxta illud Joh. xiiij. Qui diligit me diligetur a p̄re meo: et ego diligam eū: ⁊ manifestabo ei meip̄m. Qui ergo ex maiori charitate laborat etsi minorē laborē patiatur q̄ alius: plus recipiet de mercede p̄mij essentialis: q: limpidius deū videbit: et de tali visione magis gaudebit. Scdo potest attēdi magnitudo laboris ex specie opis. Sicut em̄ in rebus humanis ille plus premiatur q̄ digniori opere laborat. Sicut architector plus q̄ artifex manualis mercedis accipit: lʒ minus laboret corporaliter. Jta in rebus diuinis qui nobiliori opere occupatur maius p̄miū accipiet: quātū ad aliquā prerogatiua. i. premij accidentalis: lʒ forte minus corporaliter laboret. Vn̄

aureola quibus datur.

aureola datur virginibus: doctoribus ⁊ martyribus: non alijs. Et ɔsistit premiū accidentale in quodā gaudio q̄d habetur de ope priuilegiato vel etiā de alijs bonis operibus rōne laboris. Tertio attēditur magnitudo laboris ex quantitate ipsius laboris. Et si maior sit labor in opere quod fit ex natura operis: vt ieiunare magis q̄ abstinere ab esu carniū aut etiā ex cōditione cōplexionis: vt cholerico cōiter difficilius est ieiuniū q̄ phlegmatico. Sic maior labor meretur maiorē mercedem: ⁊ quoad remissionē pene t̄poralis: et quoad gaudiū accidētale quod recipiet de maiori labore. Unde Sap. x. dr. Reddet deus mercedē laborū suorū. s. iustis. Sed si maior labor in opere pueniat ex defectu voluntatis: puta ex tepiditate vel negligentia: facta em̄ huiusmodi etsi sint leuia aliq̄n videntur et sunt alicui multū laboriosa. sed hoc propter defectū mentis indispositē. Et talis magnitudo nō auget sed minuit mercedem. Esa. xl. Deficiēt pueri ⁊ laborabūt. pueri. i. imp̄fecti. hec be. Tho.

De diuturnitate mercedis.

Tertio datur merces s̄m diuturnitatem: q: qui t̄pe lōgiori laborauit ceteris paribus plus recipiet: q: plura merita acquirit. Signāter dr ceteris paribus: q: qui minori tēpore vixit: si in illo t̄pe suo plus laborauit: vel cum maiori charitate q̄ alius qui diu vixit: maiorem mercedem recipiet.

Mat. xx

Nec est contra quod dicitur in parabola euangelica: scʒ q̄ acceperūt singuli vnū denarium: ⁊ sic nō plus qui diu laborauit: vt ab hora p̄ma q̄ qui vndecima. Ad q̄d respondetur q̄ merces que redditur est ipse deus. Juxta illud Gen. xv. Ego ptector tuus: ⁊ merces tua magna nimis. Et pro hac mercede laborātibus mercenarij laudātur. iuxta illud. Quāti mercenarij in domo p̄ris mei abundāt panibus. i. refectionibus sp̄ualibus. Lu. xv. Secus si intenderent aliā mercedē in alia vita. ⁊ hec merces cōis est oibus: ⁊ ppria singulorum. Cōis quidē oibus: q: oēs sancti vidēt ⁊ cū eo fruuntur eo qui est merces eoꝝ. Propria aūt erit singuloꝝ q: vnus alio clarius videbit ⁊ plenius fruetur s̄m determinatam sibi mensurā a deo. Et hoc ostēditur Joh. xiiij. vbi dr. Jn domo p̄ris mei mās̄iones multe sunt. i. varietates premioꝝ modo predicto. Et hec merces dr denarius: ⁊ propter eternitatē quā continet: quā signat forma denarij circularis: ⁊ ppter deitatē quā habet que signatur in imagine regis sculpta in denario. ⁊ propter recipientium qualitatem. hi sunt angeli ⁊ hoies qui sunt. x. q: nouem sunt ordines angeloꝝ: ⁊ quasi decimus natura humana: et eis datur propter habitui perfectionē signatā etiā p denariū numerū: q: primus limes est numeroꝝ: ⁊ ppter obseruantiā decē preceptoꝝ hoies illuc pducuntur. Oēs aūt sancti etiā minimi ita sunt quieti ⁊ pleni bono glie diuine visionis: q̄ nil plus appetūt: nec minimus motuo menti insurgit appetendi maius premiū alioꝝ: ita em̄ plenos se esse cognoscūt q̄ plus non capiūt. Q̄d aūt dr in euangelio aliq̄s murmurasse: intelligitur dictū p hypothesim. i. p presuppositionem nō s̄m realitatē q̄ ibi sit aliqua querela. Sed si presupponatur hoc q̄d tñ est impossibile: ostenditur p rōnem q̄ nulli fit iniuria. Nā deus gloriosus patronus vinee nulli debet aliq̄d ex necessitate. sed grā dei vita eterna. Rom. vj. De

Mat. xx

suo in quo nulli tenetur potest facere q̄d vult dare ⁊ non dare sine aliqua iniusticia. Nec etiā ex condignitate aliquis quātūcūq; laboret meretur illud premiū: si considerentur ipsa opera hoim in se. Sed ex cōgruitate tribuit denariū hūc inquantū videlʒ sua liberalitate pmisit dare talem mercedē laborātibus in vinea mediāte grā sua. et sic seruat. Sʒ ⁊ nouissimi primo recipiūt ⁊ efficiuntur primi in recipiendo mercedē: inquantū videlʒ sancti noui testamēti si purgati migrāt subito euolāt et denarium mercedē recipiūt dei scʒ visionem. Sed sancti veteris testamenti post mortem quātūcūq; perfecti ⁊ purgati nō recipiebāt mercedem: sʒ descendebant ad limbū: ibi expectantes p aduentum xp̄i denariū suū. Nec etiā possent cōqueri de ista retardatiōe: quia ipsa liberatio eoꝝ sine meritis sufficientibus eorum fuit ⁊ premiatio. Uoca ḡ operarios dicit pcuratori patrifamilias. i. xp̄o qui procurauit nobis premiū ⁊ mercedē mediāte passione. ⁊ hoc sero. i. in fine vite nostre ⁊ ipse soluit virtute tñ ⁊ volūtate p̄ris eterni: q̄ s̄m deitatē est eiusdem virtutis et volūtatis. Post vocationē igitur scʒ per mortē

Sententia datur vnicuiq;

operarioꝝ in vinea per presentationē et eoꝝ discussionē. demū redditur merces per sentētiam vnicuiq; s̄m opa sua. Unde ⁊ Apoc. j. dr: q̄ ex ore sedentis in throno exibat gladius ex vtraq; parte acutus. Gladius iste sententia est ex ore iudicis superni plata separans reprobos a bonis. Et cōtra reprobos quidē proferēs sententiā: aspectus eius apparebit eis vt fulgur: terribilibus verbis eos increpans: et dicēs cuilibet reprobo s̄m Chrys. sup Mat. Ego propter te homo factus sum: delusus: cesus: ⁊ crucifixus: vbi est tātarū iniuriarum mearum fructus? Ubi est seruitus quam mihi p p̄cio sanguinis mei debuisti? Ego sup gloriā meam te habui cū essem deus apparēs homo: ⁊ tu omnem rē vilissimam terre dilexisti amplius q̄ iusticiā meam ⁊ fidem. Mittite ergo astantibus ei ministris dicet. ligatis manibus eius ⁊ pedibus in tenebras exteriores. Et quis stabit ad videndū eū inq̄t Malach. iij. c. q. d. Intolerabile erit illud Jpse em̄ quasi ignis constans. Ue aūt hoi illi contra quē pfertur talis sentētia. Melius em̄ ei fuisset si natus non fuisset homo ille. Neq; em̄ ab illa sentētia appellari poterit: q: a summa potestate pcedet q̄ nō habet superiorem. Appellatio aūt fit ab inferiori ad superiorē. vt habetur. ij. q. vj. p totū. Neq; p errorē intolerabilē euacuabitur: vt i ius

dicio humano aliqñ stringit. iuxta illud qđ habet. xi. q. iij.
c. epi. ⁊ c. iniustũ. Cui est illata sententia: q: iustissima erit.
Psa. x. Iustus em̃ dñs ⁊ iusticias dilexit ⁊c. Neq̃ pecunia: amici
tia vel p̃cib⁹ reuocari poterit: sicut fit in p̃senti. xi. q. iij. epũs
p̃sbyter. §. ad hoc rñdẽdũ. Vñ ⁊ Hiero. Cũ ante tribunal
x̃pi venerim⁹: nec Iob: nec Daniel: nec Noe rogare p̃nt p̃
quoq̃. Sed vnũquẽq̃ onus suũ portare. i. op3. xiij. q. ij. in
ps. xlviij presenti. Et ad idẽ facit qđ ait ps. Frater non redimet: sc3
x̃ps q̃ est frater noster in illo iudicio. Redimet homo. q. d.
Nõ aliquis quantũcũq̃ sanct⁹ et quo x̃ps ipse nõ liberat
reprobum nõ dabit deo placationẽ suã: sc3 ipse reprobus
in nullo placare poterit. Et preciũ redẽptionis aie sue: sc3
soluere nõ poterit p̃ sui liberatione: sed laborabit in eter-
nũ. Hec aũt sentẽtia pulchre ⁊ plene fuit designata Dan.
v. in sentẽtia data cõtra regẽ Balthasar. vbi dr̃ q̃ baltha-
sar cũ fecisset grande conuiuiũ optimatib⁹ vxoribus ⁊ cõ-
cubinis suis: ⁊ biberẽt in vasis aureis ⁊ argẽteis q̃ aspor-
tata erant de tẽplo hierosolymoꝝ: laudarẽtq̃ deos suos:
aureos ⁊ argẽteos: ferreos: ereos: ligneosq̃ ⁊ lapideos:
apparuerũt digiti quasi hoĩs scribẽtis cõtra cãdelabrum
in sup̃ficie parietis aule regie. Et rex aspiciebat articulos
manus scribentis: ⁊ tunc facies eius cõmutata est: ⁊ ptur-
babant eũ cogitationes eius. ⁊ cõpages renũ eius solue-
bantur: ⁊ genua eius ad seinuicem collidebantur. Et cu3
nullus sapiẽtum curie legere potuisset scripturam deniũ
a daniele lecta est. Mane thechel phares. Eademq̃ die
ipse balthasar regnũ amisit et vitam: interfectus a persis
⁊ medis. Moraliter exponẽdo s̃m Nico. de lyra. Baltha-
sar q̃ interpretat̃ capillus capitis significat sup̃fluitate3:
q: capillus nascitur ex sup̃fluitate. Hec superfluitas repe-
ritur in pctõribus ⁊ in luxuria manifesta: qđ significat̃ per
concubinas eius. Et in gula quod designatur ex cõuiuio.
Et in inepta leticia p̃ vinũ figurata. Et adulator applau-
dentia in optimatibus insinuata. Et in superbia in vasis
aureis demõstrata. Et in auaricia que s̃m apostolum est
Col. iij. idolorum seruitus. Et in dijs quos laudabat presignata.
Que quidẽ auaricia vel est cũ violentia. Et hi sunt dij fer-
rei: quia sicut ferrũ domat oĩa: sic isti sine misericordia cũ-
cta auferũt. In ereis dijs signat̃ auaricia que est cũ frau-
dulentia: q: videtur esse verũ ⁊ non est: qđ fraude fit. In
dijs argẽteis apparẽtia signat̃ auaricia que querit̃ ex do-
ctrina: quia argentũ sonoꝝ est. In dijs aureis innuit̃ aua-
ricia presidẽtiũ p̃pter claritatem ⁊ nobilitatẽ ipsius auri.
In dijs lapideis auaricia vsurariorum: qui vt lapides in-
sensibiles ⁊ incõuertibiles fiunt. In dijs ligneis auaricia
alioꝝ illicite lucrantiũ. Contra hm̃oi igit̃ diuino iudicio
comparẽs videt scripturã sententie contra se dari per ma-
num scribentẽ. Ubi sciẽdum q̃ scribens est pater: manus
Cõparatio trinitatis. est filius: digitus est spũssanctus. Sicut enim digit⁹ est a
manu ⁊ brachio: ⁊ manus tm̃ a brachio procedit: ita spiri-
tussanctus a patre et filio: et filius tm̃ a patre deriuatur.
In pariete notat̃ plenitudo assumpti hominis a dei filio
Aula est vterus virginalis. Candelabrum contra qđ scri-
psit est certitudo naturalis dictaminis: q: deficit natura-
lis cognitio in oĩbus his perscrutandis mysterijs. et ideo
dicitur. aspiciebat articulos manus scribẽtis. Scriptura
autem est artitudo seu sententia extremi examinis. Scri-
ptura igit̃ hec. i. sententia autoritatiue procedit a patre ⁊
filio ⁊ spũsancto. Manifestatiue x̃o a Iesu x̃po de v̾gine
nato. Quia vt dicitur Ioh. v. Pater omne iudiciũ dedit
filio. Scriptura que continet. Mane: thechel: phares: si-
gnificat/q: in isto iudicio deus notabit omnes actiõ. a ho
minis. Mane em̃ interpretatur numeratio. Põderabit
oẽs circunstantias. Thechel em̃ dr̃ põderatio. Separabit
oẽs occasiones. Phares em̃ dr̃ diuisio. Et tũc sequitur in
taliter sententiato terror affectionis: qđ notatur in faciei
mutatione. Error cognitiõis quod signatur in cogitatio-
nũ perturbatione. Meror afflictionis quod innuitur in
renũ dissolutione. Terror desperationis: qđ ostenditur in

genuum collisione. Cum igit̃ tam subtile sit illud examẽ
tam terribilis illa sentẽtia. Si iustus vix saluabitur. vt ait
i. Pe. iiij Pe. in can. sua. Impius ⁊ pctõr vbi parebũt. Ad qđ etiã
Ordo carthusiẽsium quõ sumpsit originem. facit notabile exemplũ. vnde sumpsit originem ordo car-
thusiẽsium. Cũ em̃ circa annum dñi millesimũ Parisius
quidã doctor solẽnis esset defunctus: scientia ⁊ honestate
vite famosus: delatum est corpus eius ad ecclesiã magno
comitatu vniuersitatis ⁊ populi. Et dum feretro vbi iace-
bat in medio choꝛi posito celebrarentur exequie: cunctis
videntibus surrexit cadauer ⁊ dixit. Ante tribunal christi
raptus sum. Quo dicto se deposuit vt prius. Et quo cun-
ctis stupẽtibus decretũ est die sequenti iterũ p̃sequi offi-
cium inchoatũ: quo facto cũ cantaret̃ lectio illa. Respon-
de mihi ⁊c. surrexit scdo cadauer et dixit. Accusatus sum:
⁊ subito iacuit vt prius. Crescẽte aũt ammiratione in cũ-
ctis: placuit et in sequẽtem diem tertiũ sepulturã differri.
Et cũ iã exisset fama hec in vniuersam terram illam: fact⁹
est concursus nimius hoim: ⁊ clericis officiũ funeris cele-
brãtibus surrexit tertio corpus illud dicẽs. Iusto iudicio
dei cõdẽnatus sum. sicq̃ priuatus est sepultura ex quo di-
uina sentẽtia erat reprobatus. Et p̃pter hoc aliqui ex do-
ctoribus seu secularib⁹ cõsiderãtes pericula mũdi ⁊ futu-
rum districtũ examen relinquentes seculũ ordinẽ carthu-
siensiũ fundauerunt ⁊ sancte vixerunt. Sed cuilibet ele-
cto apparebit aspect⁹ ipsius iudicis sicut nix: suauis vide-
licet ⁊ delectabilis ⁊ sententiã p̃ferens dicet. Euge serue
bone ⁊ fidelis: q: in pauca fuisti fidelis supra multa te cõ-
stituã: intra in gaudiũ dñi tui. Math. xxv. Qđ intrat in
aliquo loco vndiq̃ circũdat̃ a loco. Intrans ḡ in gaudiũ
dñi qđ est perfectũ. vndiq̃ ab ipso gaudio circũdabit̃. Nã
aspiciens supra ⁊ videns deitatẽ summe gaudebit. Iuxta
illud Esa. lx. Tunc videbis ⁊ afflues ⁊ mirabitur ⁊ dilata-
bitur cor tuũ. i. leticia ineffabili. Si ad infra respiciũt. i. ad
dãnatos. ⁊ inde gaudent. propter qđ dicit ps. Letabit̃ iu- Ps. lvij.
stus cum viderit vindictas. i. punitiones pctõꝝ. Non q̃ le-
tetur de malo alteri⁹: sed de diuina iusticia. Si cõspiciunt
ad intra gaudent de pura conscientia et sua gloria. iuxta
illud. Exultabũt sancti in gloria letabuntur in cubilibus Ps. cxlix.
suis. i. in conscientijs suis. Si respiciunt extra summe gau-
dent de societate innumera tam preclara. Unde dicũt ad
inuicem quod dicitur in Apoc. Gaudeamus ⁊ exultemus Apo. xix.
et demus gloriam deo. Et vt dicit Bern. Illud est verum
gaudium quod non de creatura: sed de creatore concipi-
tur: quod cum acceperis nemo tollet a te: sc3 gaudiũ eter-
num. Cuius comparatione omne pulchrum fedum: oĩe
dulce amarum: omne quod delectare potest molestum: ⁊
non solum anima que in celum introducitur gaudium in-
effabile suscipit: sed et tota celestis curia. Unde et de san-
ctis canit ecclesia: q̃ de eorum transitu gaudent angeli ⁊
collaudant filium dei. In cuius etiã figuram quando ar-
ca dei introducta est in hierusalem cum magno tripudio
omniũ: in loco suo collocata est. ij. Regũ. vj. Sicq̃ recipit
mercedem eternam.

¶ De sententia pene infernalis que datur contra repro-
bos: ⁊ ibi de septẽ penis inferni. Capitulum. iij.

Lata sententia a iudi-
ce supmo: q̃libet vadit ad locũ suũ: vel ad infer-
num: vel ad paradisum: vel ad purgatoriu3. Et
primus dicere potest. Vadam ⁊ non reuertar ad terrã te-
nebrosam ⁊ opertam mortis caligine: terram miserie ⁊ te-
nebrarum: vbi vmbra mortis ⁊ nullus ordo: sed sempiter-
nus horror inhabitat. Iob. x. Ubi tria notantur.

¶ Primum est adductiuum infernalis cruciationis.
Quia vadam.

¶ Secundũ est continuatiuũ perpetualis afflictionis.
Quia non reuertar.

¶ Tertium est multiplicatiuũ penalitatis variationis.
Quia ad terram tenebrosam.

§. I. Quantum ad primum

De causa dānationū. qd̄ .s. inducit ad dānationē est sciēdum: q̄ amor terrenorū nimius est pma cā peccōꝝ ⁊ dānationis. Et h̄ est ire ad terrā. Uadit em̄ aia pede amoris. vn̄ Aug. Pes meus est amor meus. Sicut dr̄. Iust⁹ vadit ad celū p desideriū: ita peccōr ad terrā p inordinatū affectū: et cū eo intrat septem vias difficiles q̄ ducūt ad infernū. Un̄ dicūt ipi dānati in inferno. vt h̄r Sap. v. Lassati sum⁹ in via iniqtatis ⁊ pditiōis. Septem sunt vie difficiles Ambulauim⁹ vias difficiles. Et q: p moralia melius intelligunt̄ spūalia. Nota q̄ septē sunt vie difficiles. Prima est, via mōtuosa. via spinosa. via lutosa. via tenebrosa. via tumultuosa. via sumptuosa. via tediosa. Dico primo q̄ via mōtuosa est difficilis ad ambulādū. Mōtuosa .i. montiū: sicut p3 ad sensum. Un̄ hoies cōiter fatigant̄ ⁊ sudāt in ascensu: ⁊ ppterea declināt tales vias qn̄ pnt. Ista moraliter est via supbi: qua q̄rit puerse dn̄ari aliis. magn⁹ reputari. exaltari. alios deprimere. se extollere. S3 certe laboriosa est via. Multum em̄ pturbant̄ tales. anxiant̄: famulant̄ aliis vt habeant honorē intentū. Un̄ dicit Greg. in moral. q̄ omē qd̄ hic eminet: merorib⁹ plus afficit̄ q̄ honorib⁹ gaudet. Sed supbus nō sentit istū laborem: q: paucū h3 ad deū amorē ⁊ multū ad mūdū. Un̄ accidit de eo sicut de lepore q̄ facillime ascēdit ad montē currendo: cū tn̄ cōiter ascēsus sit difficilis. ⁊ hoc q: h3 crura anteriora breuiora posterioribus cruribus. Sicut q̄uis facili⁹ sit descēdere per humiliationē q̄ ascēdere p elationē et ambitionē: tn̄ q: supbus crura anteriora .i. affectionē ad deū modicam habet. ⁊ crura posteriora .i. affectionem magnā h3 ad mundū: ideo nō sentit laborē: sed facilr̄ currit. iuxta illud Job. xv. Cucurrit aduersus deū erecto collo. Nouissima autē huī⁹ vie cōducunt ad infernū: ⁊ iō caue. Scd̄a via est difficilis qn̄ est spinosa .i. plena spinis. nā trāsiens per eam in pānis apprehēdit̄ ab ipsis dilacerat̄. pūgitur. cruētat̄. ⁊ sic habet laborē. Ista via spinosa opus est auaricie in qua querunt̄ diuitie assimilate a xp̄o spinis. Luce viii. Quia mentē dilacerāt distrahendo a dei timore: pungunt cōtinuis solicitudinib⁹. timorib⁹. ⁊ angustiis. cruentant inducēdo ad diuersa peccata: vt mendacioꝝ. pditionū. fallaciarū. periuriorum. vsurarum. fraudulētiarum. ⁊ hmōi. Sepiam ait dn̄s auaris. Osee. ii. viam tuam spinis Terminus huius vie est infern⁹. Un̄ apls dicit. i. ad Tim. vi. q̄ qui volūt diuites fieri: incidunt in temptationē ⁊ in laqueū diaboli: et in desideria multa: q̄ mergūt hoies in interitū ⁊ pditionem: ergo caue. Tertia via est difficilis qn̄ est lutosa. tum q: hō lubricat̄. tum q: pes infigit̄ in ceno. ⁊ cū difficultate distrahit eū. tum q: deturpatur. ⁊ talē viam s3 multū lutosam solent facere bestie. Hec autē est via luxuriosoꝝ q̄ sunt siles bestiis. de q̄bus ait pph̄a. Cōputruerūt iumēta in stercore suo. Joh. el. i. Difficulter aūt trahūt pedē affectiōis a luto voluptatū quibus infigūtur. De q̄bus ait ps̄. ix. Inquinate sunt vie illius in omi tpe. Quarta via est difficilis cū est tenebrosa. Op3 em̄ q̄ quis vadat palpando: ne cadat in aliquod precipitiū qd̄ nō videt: timet etiā hincinde capi a latronib⁹. ⁊ sic difficultat̄. Hec est via inuidorū q̄ tenebrosi sunt: qd̄ p3 ex etymologia nois. Inuidus em̄ dr̄ quasi non videns: q: bona alioꝝ videre non possunt: nisi cū magna sui afflictione. Tales semp stāt in timore ne alii habeant bona. De quibus potest intelligi illud Prouerb. ii. Ambulant p vias tenebrosas: qui letātur cū malefecerint .s. aliis hoibus: ⁊ exultant in reb⁹ pessimis .i. casib⁹ aduersitatū aliorū. Quinta via est difficilis cū est tumultuosa .i. cū multi ambulāt p eā: ita q̄ se cōprimūt. In talib⁹ em̄ viis hoies impingunt̄ aliqn̄ cōstringūtur. Un̄ ⁊ semel btūs Petrus dicit xp̄o p talem viā ambulanti. Luc. viii. Preceptor: turbe te cōprimūt ⁊ affligūt. Hec aūt est via iracūdoꝝ: qui ppter iracūdiam suā multis ⁊ diuersis affligunt̄ ⁊ conculcant̄ contumeliis. clamoribus. rixis. minis. odiis. ⁊ hmōi. Et de his dicit ps̄. xiii. Contritio ⁊ infelicitas in viis eoꝝ. Conterunt̄ em̄ tpaliter: ⁊ felicitate priuant̄ quoad aiam ppter irā suā. Un̄ subdit ps̄. Et viā pacis nō cognouerunt. ⁊ p q:. Sexta via est difficilis cū est sumptuosa .i. cū hospitia illius vie sunt in caro foro. Mali em̄ hoies libēter vadūt p tales vias vbi sciūt multū expēdi. Et hec est via gulosorū: q̄ vt satisfaciāt gule sue non curāt de tali difficultate expēdentes multā pecuniā in detrimentum aie ⁊ corpis. Ideo em̄ vt Sen. Cito morimur: q: de mortib⁹ pascimur .i. de aialibus mortuis: qd̄ maxime faciūt gulosi. de q̄b⁹ ps̄. Hec via illoꝝ scandalū ipsis: postea in ore suo cōplacebunt. ps. xlviii. Quāuis em̄ recipiāt scandalū s. pe aie ⁊ corpis dolorib⁹: tn̄ postea transacto dolore volūt cōplacere ori suo. Septima via est difficilis qn̄ est tediosa: ⁊ hoc est qn̄ est multum saxosa vel tota plana ⁊ vniformis: ⁊ nescit̄ termin⁹. Hec via est accidie: q̄ insurgit ex diuticia pnie: ac etiā qn̄ aliquis vult semp occupari in vno aliquo: puta vel semper legendo: vel semp meditādo ⁊ orādo: vel semp manibus laborādo. Dicit̄ em̄ cōiter q̄ via qn̄ est totaliter plana magis fatigat ambulantē: q̄ cū est aliqn̄ plana: aliqn̄ aliqualiter mōtuosa per colliculos. Et rō est: q: in via plana et vniformi oēs ptes corpis simul fatigant̄. Sed in via aliqualr̄ mōtuosa in ascēdendo dū fatigant̄ genua ⁊ tybie q̄si refrigerant̄ crura. In descēdendo aūt crura fatigant̄ ⁊ genua ⁊ tybie quasi pausant. Sic in opere humano melius fert̄ labor qn̄ aliqn̄ vno tpe legit: altero orat: alio in exteriorib⁹ vacat: q̄ si semp vellet legere orare vel opari: q: ex tali ↄtinuatiōe vniformi alicuius rei attediat̄ cōiter homo. Exēplū Antonii qn̄ vidit angelū aliqn̄ laborantē: aliqn̄ orantē. De via horū potest intelligi illud. Est via q̄ videt̄ hoi recta: ⁊ nouissima ei⁹ deducit ad mortē .s. accidie. Prouer. xiiii. Uidet̄ em̄ aliqn̄ alicui bonum esse semp se occupari exteriorib⁹ p tpali salute vel spūali proximi: alteri multū legere: ⁊ p hoc intrāt frequēter in mortem accidie: videl3 negligendo ea que sunt eis magis necessaria. Qn̄ etiā nō attēdūt q̄s ad pmiū: q̄ est terminus nostre vie: cito fatigat̄ bonis operibus. Cū igitur quelibet harū viarū ducat ad perditionē: exi de eis si vis mortem euadere. iuxta illud Esa. lv. Derelinquat impius viā suā. Dicit em̄ Aug. q̄ quicūq3 cū aliquo mortali transit eterna flamma illum cruciabit inferni non purgatorii.

§. II. Quantū ad secūdum

pncipale dico q̄ pena infernalis dom⁹ est ppetua nō hn̄s finē. qd̄ notat Job in auctē p̄fata dicēs. Nō reuertar. In inferno nulla est redēptio. ait idē. Uidet̄ forte alicui istud incōueniēs eē ⁊ iniustū: vt cū culpa fuerit tpalis ⁊ ad tps: q̄ pena p ea det̄ eternalis. Sed sex rōnib⁹ demōstrat̄ iustissime aiam in culpa mortali decedētē eternalr̄ cruciari. Merito pena dānatoꝝ ē eterna.

Prima est q̄litas offense. Nā ⁊ in humana cōuersatione quāto maioris dignitatis est offensus: tāto offendēs maiorē penā meret̄. Dādo em̄ alapā regi mortē meret̄: dādo puero p iniuria nō habet̄. Cū em̄ p pctm̄ hō quantū in se est pcusserit ⁊ offenderit deū q̄ est dignitatis infinite: meret̄ pctō: penā infinitā. Pena aūt infinita nō pōt esse s̄m intēsionē: q: sic cōsumeret naturā. Oportet ḡ vt sit infinita s̄m extēsionē .i. s̄m durationē: vt sic pena rñdeat culpe.

Scd̄a rō est: q: manēte causa debet remanere effect⁹. cā aūt ill⁹ pene est culpa. Cū aūt culpa mortalis post mortē ab aia tolli nō possit. q: vt dicit Dam. Qd̄ est hoi mors est angelo casus: igitur debet semp manere pena. Qd̄ autem dicit Aug. xiii. q. ii. tēpus. circa fi. q̄ quibus psunt suffragia .s. p defunctis facta: vel ad h̄ psunt vt plena remissio fiat: aut vt tolerabilior fit ipa dānatio. nō vult Aug. ppter hoc q̄ pena dānatoꝝ minuat̄ p suffragia: vt q̄dā dixerūt: q: si sic esset posset aliquis per suffragia multiplicata liberari ab inferno: quod hereticum est dicere s̄m Tho. in. iiii. Damnati nullo mō pñt iuuari. Sed loquitur Aug. de his qui sunt in purgatorio: quib⁹ psunt suffragia. vel ad liberationē vel ad penarum alleuiationē ad quā damnati .i. condēnati sunt. Dicitur enim

quis dānari cū deputat ad penam. Tertia rō est: q: pctōr
quātū in se fuit: peccauit volūtate ppetua. Nam semp vo
luisset viuere: vt semper potuisset peccare. Q̄d aūt pctōr
pctm̄ dimiserit quantū ad actū: hoc fuit ex parte dei qui p
mortē subtrapit sibi facultatē: et ideo iustū est vt puniat pe
na eterna siue ppetua. Iuxta illud. Ite maledicti in ignē
eternū. Mat. xxv. Hanc rōnē assignat Greg. in. iiij. dial. et
habet de pe. di. i. voluissent. dicēs. Uoluissent iniqui sine
fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Q̄d ostēdunt:
q: dū viuūt peccare nō desinūt. Ad magnā ḡ iusticiā perti
net iudicātis vt nūq̄ careāt supplicio: q dū viuerēt nunq̄
voluerūt carere pctō. Quarta rō est: q: rō cōcupiscibilis
et irascibilis errauerūt: preponentes finitū minimū bonū
summo bono infinito. Nā diuitie: honores: voluptates et
hmōi valde paruū sunt bonū et mixtū cum amaritudine.
Deus aūt summū bonū est: et nō hz amaritudinē conuer
sap. viij. satio ipsius. dicit sapiēs. Miser aūt pctōr vt consequatur
illud fragile bonū tpale: cōtēnit et dimittit summū bonuz
trāsgrediēdo eius pcepta: et ideo q: in infinitū errauit in
infinitū dz puniri. Un̄ dicit Chrys. q xp̄s in fine reprobis
dicet ostēdēs q̄ iuste cōdēnet eos ad penas eternas. Ego
pPter vos hō factus sum: pPter vos delusus cesus et cru
cifixus. Ego sup gloriā meā vos habui: et vos oēm rem vi
lissimam terre amplius dilexistis q̄ iusticiā meā et fidem.

Quinta rō est: q: pctōr peccauit in eterno suo: et ideo dz
Eternuz hois est et eternū dei. puniri in eterno dei. Eternum hois est vita psens. Hec em̄
est status merēdi et demerēdi. Eternū dei est alia vita que
semp durat. Nō em̄ est incōueniēs vt culpa tpalis puniat
pena ppetua: cū videam⁹ istud seruari in humana cōuer
satione: vt dicit Aug. in lib. de ciui. dei. xxi. Nā adulteriuz:
homicidiuz: et hmōi. q̄d cōmittit: fm leges hūanas punit
morte. et illud quidē maleficiū tpale est et cito trāsit actus
eius. pena aūt ppetua: q: scz separat a vita ista et cōuersa
tione hoim mors q̄ ei infertur ad quam nunq̄ reuertitur.

Sexta rō est: q: ipse pctōr dānatus stat in inferno cū vo
lūtate obstinata in malo semp: et odit deū punitorem ei⁹.
Unde et pPter odiū q̄d habēt ad ipm. dicit Jo. Apoc. xvi.
q damnati cōmanducauerunt linguas suas pre dolore et
blasphemauerūt deū qui habet potestatē super has pla
gas. Ratio aūt dictat et iusticia exigit. vt etiā dicit Greg.
q sicut penitētibus et veniam postulātibus: iudex debet
miscdiam facere: ita obstinatis et contumacibus nullā de
bet veniā prestare: et ideo semper puniūtur iuste: cū semp
sint auersi a deo et ei rebelles.

§. III. Quantū ad tertium

principale dico q notatur multiplex et varia pena in infer
Septez sūt pene inferni. no in eo quod dicitur. Ad terrā tenebrosam et c. vbi signā
tur septem pene infernales.

- Prima est locatio vilitatis: quia ad terram.
- Secunda priuatio deitatis: quia tenebrosam.
- Tertia cruciatio igneitatis: q: opertā mortis caligine.
- Quarta ablatio refrigerabilitatis: q: ad terrā miserie.
- Quinta excecatio veritatis: quia tenebrarum.
- Sexta associatio malignitatis: q: vmbra mortis.
- Septima implicatio inordinabilitatis: q: null⁹ ordo.

Prima. Quantū ad pmū dico q aīa cruciat in inferno ex vilita
te loci vbi se reperit. Patet enim ad sensuz: q: qn̄ nobilis
psona est adiudicata et clausa ab aliquo loco vili: puta si
rex ponat in carcere: etiam si nulla alia pena sensibili cru
ciaret: ex hac solū incarceratiōe multū doleret. Cū igitur
aīa sit nobilissima regina et sciat se esse creatā ad habendū
dñium tot⁹ mūdi: et sibi cōpetat locus celi empyrei: q̄ est
sup oēs celos: et videat se detrusam in centrū terre: q̄ loc⁹
est infern⁹ infim⁹ oīm. Ubi etiā fm Basiliū in fine mundi
ponet fex oīm elementoꝝ. Nā vt ipse dicit: tūc pprietates
elementoꝝ lesiue ab eis separabunt virtute diuina: et in in
fernū mittent ad cruciatum maloꝝ. Ex tali igit carcere ha
bet magnā penā vltra alias etiā et merito. Quia em̄ terrā
dilexit plus q̄ celū: ideo ad terrā cōdēnata est. Quantū Secūda.
ad scdm: q: tenebrosam. i. lumine glorie puard fm exposi
tionē Tho. sup Job. dico q puat aīa dānata visione dei
tatis. Iuxta illud Esa. vi. Tollat impius ne videat gliam
dei. Hec autē est maxima pena: sed parū et qn̄ nihil cōpre
hēdim⁹ eā: q: nescim⁹ intelligere quātū bonū deus est aīe
ipm possidēdo. Tāto em̄ q̄s plus dolet de aliquo amisso:
quātū illud reputabat magis vtile et amabile. Et q: ī vita
pnti intellect⁹ nr̄ corpe aggrauat⁹: se hz ad deū vt oculus
vespertilionis se hz ad lumen solis: ideo parū diligim⁹ ipm
deū: et parū curam⁹ ipm amittere. Sed aīa timēs que ali
quātulū gustauit dulcedinē diuine pntie p grām: ex antic
tate et pena quā sentit qn̄ subtrahendo sibi ipsā relinqtur:
potest aliquātulū: lz valde paruz: intelligere de tali pena
priuationis diuine visionis: sed cū aīa separat a corpe sibi
subito infundunt spēs oīm rerū naturaliū. Un̄ maiorē co
gnitionē hz de deo et creaturis q̄ vllus phs mundi. Et sic
cognoscens q de⁹ est summū bonū et summe vtilis aīe: vi
dēs se eo priuatā sua miseria: cū capax fuerit eū acqrendi
summe dolet. Un̄ Chryso. dicit q potius vellet pati mille
ignes infernales: q̄ puari dei visione. Hec em̄ visio tante
pulchritudinis est: tātoq; amore dignissima. dicit Aug. de
ciui. dei. vt sine hac q̄buslibet et quātislibet bonis preditū
plotin⁹ existimet infelicissimū. Si em̄ tāt⁹ erit splēdor glie
q̄ exibit a xp̄i hūanitate ad iudiciū venientis: q sol obscu
rabit q̄ tunc erit septies lucidior q̄ modo sit: q: scz nō ap
parebit claritas eius respectu claritatis xp̄i: quāta erit cla
ritas glorie ei⁹ diuinitatis a qua excludunt semp dānati.

Quātum ad tertiū dico q cruciabunt in igne: et aīe qdē Tertia.
sole vsq; ad diē iudicij: postea autē aīe sil et corpa: vt sicut
cū vtroq; peccauit: cū vtroq; puniat. Un̄ dicet eis Mat.
xxv. Ite maledicti i ignē eternū. et Judith. xvi. Dabit ignē
et vermes in carnes ipsoꝝ. Et hic ignis ita acerrime cruciat
vt mors dicat: et ita obscur⁹ est vt caligo nuncupet. Et iō
dicit Job. Illā terrā infernalē opertā esse caligine mortis. i.
igne trucidāte. Sicut em̄ mortis pena excedit oēm penaz
aliā q̄ hic sentitur: sic et ignis inferni vt dicit Aug. excellit
oēm penā quā vnq̄ aliq̄s expertus est in vita ista: nūq̄ in
carne tanta inuēta est pena: licet mirabilia martyres passi
sunt tormēta. de pe. di. vij. §. vlti. Unde et Esa. xxx. Prepa
rata est ab heri tophet. a rege pfunda preparata et dilata
ta. Nutrimēta eius ignis et ligna multa. Flatus dñi sicut
torrēs sulphuris succēdens eā. Tophet interptat gehen
na siue aula plena stultoꝝ. Gehēna autē est infern⁹ plen⁹
stultis pctōribus. Hec dr preparata ab heri. i. ab eterno: a
rege scz dño deo. Ligna q̄ nutriunt ignē inferni sunt pctā
reproborum: que sicut semper permanent: ita et ignis ille
semp cruciat. Flatus dñi succendens est influxus virtutis
eius affligēs aīas: et postea corpa sine eoꝝ cōsumptione.
Est aūt ille ignis feculētus et turbidus sicut flāma mixta
fumo: vt non videāt nisi quod est augmentum pene eoꝝ.

Quartū est ablatio refrigerabilitatis: et ideo dr: terra mi Quarta
serie. Miseria opponit felicitati: et sicut felicitas perfecta
patrie supne excludit oēm defectuz: ita miseria infernalis
excludit oē refrigeriū et consolamētum. In hac vita susti
nem⁹ vtiq; multas miserias. pPter q̄d dr: Job. xiiij. de ho
mine. Repletur multis miserijs. Sed inter eas plura hz
refrigeria: et scit ipsas miserias tandē debere deficere: sed
in inferno vbi est summa miseria nullum refrigerium est:
adeo q diues epulo tandiu desiderauerat guttā aq̄ vt re
frigeraret linguā suā. fm q hr̄ Lu. xvi. adhuc obtinere nō
valuit. Pro grā singulari dānati reciperēt permanere in
illis penis: saltē tot ānis q̄t sunt gutte aq̄ maris et grana
arene ei⁹: vt postmodum liberi essent: et ex hoc refrigeriuz
aliq̄d susciperēt. Quāuis em̄ illa innumerabilia sint nob
finita tm̄ sunt et a deo dinumerata: et sic aliqn̄ finē haberēt.
Sed cū sciūt nunq̄ finē habere penā eoꝝ: ideo refrigerio
carent. Solet hic societas afflictoꝝ aliq̄d prestare refrige
riū. Iuxta illud. Solatiū est miseris socios hr̄e penarum

Sed ex coꝝ societate nullā percipiūt consolationē: etiam
amicoꝝ ⁊ parentū quos hic multū dilexerūt: sed pot⁹ pe-
ne augmētū. Vn̄ Aug. de dānatis inq̄t. Non ꝓpterea mi-
nus ardebunt: q: cum multis ardebunt. ij. q. j. multi. in fi.
Quinta Quinta est afflictio obscuritatis. Et ideo dr̄: terrā tene-
brarū. Sunt em̄ ibi tenebre interiores ⁊ exteriores. Exte-
riores q̄dē: q: neq̄ a radio solis illuminant̄: neq̄ ab igne
illustrant̄ vbi sunt. Unde dr̄: Mat. xxij. Mittite eū in te-
nebras exteriores. Interiores tenebras sustinēs: q: lumi-
ne gr̄e priuant̄. Et q̄uis sindereſis in eis remaneat: q̄ est
lumen rōnis: remurmurās ꝯ malū: hoc est eis ad penam.
Et hic est vermis ille de quo dr̄: Esa. vlti. Vermis eoꝝ nō
morieṫ. Adeo autē obscurati sunt: vt reputēt deū iniustū
et odiant eū inquantū punientē. ſm illud ps̄. Supbia eo-
ps̄. lxxiij. rū qui te oderūt ascēdit semp. Et lʒ sciētia quā quis hʒ in
vita p̄nti multū delectet. Illi tn̄ dānati etsi retineant sciē-
tiā hic acquisitā ⁊ maiorē adhuc recipiāt: hoc tn̄ non est in
eis ad sublevamētū pene: sed augmentū: q: cognoscunt
sua culpa se priuari pfectiōe sciētie: q̄ solū habeṫ in supna
Septa. p̄ria quā valde optāt. Septa est associatio malignitatis:
idest demonioꝝ. Vn̄ dr̄: locus iste vmbra mortis. Dicit aūt
diabol⁹ mors q: quātū est ex se nemini parcit: sicut ⁊ mors
Et vmbra mortꝪ .i. similitudo. q: sicut mors priuat vita na-
turali: ita p pctm̄ diabol⁹ aiaʒ vita spūali. Vn̄ Esa. ix. c. dr̄.
Habitātibus in regione vmbre mortis .i. in pctō: qd̄ est re-
gio diaboli: lux orta est eis. ⁊ Apoc. vj. dr̄. q̄ sedens super
equū pallidum nomen illi mors ⁊ infern⁹ sequebaṫ eum.
Congrue autē talem habebunt societatē: vt quos habue-
runt incentores in culpa: habeāt tortores in pena. vt dicit
Greg. in lib. moral. q̄ multipliciter vexabūt eos. Vn̄ Hie-
re. v. Seruietis dijs alienis .s. in iferno. Dijs .i. demonijs:
alienis .i. extraneis ab omni mia: qui nō dabunt vobis re-
Exēpluz quieʒ cessando .s. a penis. Tātus est horribilis aspect⁹ de-
monis: vt q̄dā religiosus videns eum in corpe assumpto:
ita exterrit⁹ est vt exclamādo fortissime pre pauore semi-
uiuus remāsit. In se aūtē reuersus cū inquireret̄ de causa
clamoris ⁊ defectionis. Rn̄dit ex eo q: diabolū viderat.
Et cū interrogaret̄ de forma ei⁹ inquit: nescirē nec possem
vobis describere: sed vnum vobis dico: q̄ si mihi daretur
optio intrādi in fornacē summe incensam: vel in ictu ocu-
li demonem aspicere: p̄eeligerē ipsaʒ fornacem ingredi:
vt habeṫ in vitis patrū. Si ergo tātū terrorē incutit aspe-
ctus vni⁹ demonis: q̄d faciet ⁊ aspect⁹ ⁊ cōtinua cōuersa-
tio cū innumerabilib⁹. Septimum est implicatio inordi-
nabilitatis cum dr̄: vbi null⁹ ordo inhabitat. Sicut ordo
rerū inducit pulchritudinē ⁊ cōplacentiā: ita ablatio ordi-
nis cōfusionē et displicentiā. Et ex parte q̄dē dei punien-
tis est ibi summ⁹ ordo: sicut et in cūctis alijs opibus eius.
Que autē sunt a deo: ordinata sunt. ait apl̄s Roṁ. xiij. Et
ordinē q̄dē seruat supbos cū supbis: auaros cū auaris: lu-
xuriosos cū luxuriosis puniēdo. Et hoc innuit Mat. xiij.
vbi parabolice dr̄ a patrefamilias seruis suis .i. a deo ange-
lis suis. Colligite zizania ⁊ alligate ea in fasciculos ad cō-
burendū. Erit em̄ vnus fasciculus oīm superboꝝ. Ali⁹ hy-
pocritarum: alius inuidoꝝ. ⁊ sic de alijs. Seruabit quoq̄
ordinē in exhibitione penarū: q: ei qui plura peccata com-
misit vel grauiora: grauior pena dabit̄. iuxta illud Apoc.
xviij. Quantū glorificauit se ⁊ in delitijs fuit scʒ peccator:
tantū date ei tormentū et luctum. Seruabit ⁊ ordinē illū
Sap. xj. quē ponit sapiens Salomon. Per que q̄s peccat: per hec
et torqueṫ. Peccat em̄ miser homo p creaturas male eis
vtendo: ⁊ per creaturas affligit̄: non solū ignis: sed etiaʒ
Ps̄. x. aliarū rerum. Vn̄ ps̄. Ignis et sulphur ⁊ spūs procellaruꝫ:
Sap. v. pars calicis eoꝝ. Et Salomon. Pugnabit pro eo scʒ deo
orbis terrarū contra insensatos. Transibunt em̄ sicut ait
Iob. xxiiij Iob: ab aquis niuium ad calorē nimiū. Ecce ordo qui hic
consueuit seruari ablatus est. Nam cū quis sustinet calo-
rem magnū non hʒ frigus et econuerso. Et trāseundo de
vno ad aliud sentit refrigeriū: saltem in principio. Sed in

inferno experiunt̄ et calorē et algorem: ⁊ nullā hn̄t conso-
lationē. Itē cū quis patit̄ aliq̄d malū non timet illud: sed
anteq̄ patiat̄: sed in inferno ⁊ patiēdo timet: et timendo
patit̄. Bene igitur ait ps̄. Mors pctōꝝ pessima. Prima ps̄. xxxiij
em̄ que est corporalis est mala .s. nature. Scd̄a q̄ est crimi-
nalis est peior. Sed tertia q̄ est infernalis est pessima: et
ideo doctrina xp̄i est obseruāda: p quā ipsa mors pessima
euitatur. iuxta illud Ioh. viij. Si q̄s sermonē meū serua-
uerit: mortē non videbit in eternum.

¶ De sententia que datur pro his qui ascendūt
ad celum. Cap. iiij.

Datur sententia a supre-
mo iudice erga scd̄m gen⁹ hoim .s. oino purgato-
rū qui liberi sunt ab oi defectu. ⁊ ista est celi via
per quā incedēs aia cū a corpore separat̄ immediate per-
uenit ad summā felicitatē ⁊ gloriā. de qua ps̄. lxxxiij. Ibūt
de v̄tute in v̄tutē: videbit̄ de⁹ deoꝝ in syō. Et visio dei: vt
ait Aug. est tota merces. Hāc docuit xp̄s tenere exemplo
suo dicēs. Relinquo mūdū ⁊ vado ad prēꝫ. Io. xvj. Reliq̄t
xp̄s mundū: non solū q̄ad p̄sentiā corpalē sed etiā quoad
ꝯuersationē mūdialē: liber semp ab omi pctō. Vn̄ dicebat
ipse. Ego nō sum de h mūdo. Io. viij. Iuit ad patrē p pas-
sionē: vt p ascēsionē pararet nobis locū. aduocat⁹ nr̄ fact⁹
apud patrē. Vn̄ dixit discipulis. Vado parare vobis locū
Io. xiiij. idest ad ꝑparatū vobis regnū ab eterno: vos di-
sponēdo p gr̄e infusionē et vestrā exercitationē. Vn̄ apl̄s
ad Gal. ij. Tradidit semetipm̄ ꝓ pctis nr̄is xp̄s: vt eripet
nos de p̄nti sc̄lo nequā. Et h faciēs .s. relinquēs sc̄lm inquā-
tum nequā dicere pōt. Relinq̄ mūdū ⁊c. Ubi tria nota.

¶ Primū est egressus a loco animū inficiente: ibi. Relin-
quo mundum.

¶ Secundum est progressus in bono ad celum dirigēte:
ibi. Vado.

¶ Tertium est accessus in termino desiderium implēte:
ibi. Ad patrem.

§. I. Quantum ad primuꝫ

sciendū q̄ mūdus ſm aliquos dr̄ p antiphrasim: eo q̄ mū-
dicia caret: sic piscina q̄ pisce caret. vn̄ Aug. O mūde im-
mūde: qui te diligūt non te norūt. Qui autē voluerit ami-
cus esse huius mūdi: inimic⁹ dei cōstituit̄. et ideo relinquē- Iac. iiij.
dus est mūdus. Sex em̄ genera maloꝝ reperiunt̄ in ipo Sex ge-
notata per litteras ipsius dictionis. nera ma-
loꝝ sunt
in mūdo

¶ Prima est multiplicitas malignitatis.
¶ Secūda est vanitas mutabilitatis.
¶ Tertia est nullitas tranquillitatis.
¶ Quarta est defectuositas veritatis.
¶ Quinta est varietas periculositatis.
¶ Sexta est seruilitas corruptibilitatis.

Quātū ad primū dr̄ .j. Ioh. v. Totus mūdus i maligno
posit⁹ est .i. in malo igne .s. auaricie: cōcupiscētie: supbie: et
alioꝝ vitioꝝ. Et iō in figurā huius legit̄ Iosue. vj. q̄ Hieri-
cho tota igne succēsa est. ꝓcepitq̄ dn̄s vt de reb⁹ illis nul-
lus de ꝓplo suo aliq̄d sumeret. ⁊ q: Achan ꝯ mādatū fecit
aliq̄d subripiēdo lapidat⁹ fuit. Hiericho interp̄tat̄ luna:
q: sicut ipsa est aliqn̄ plena: aliqn̄ media: aliqn̄ vacua i ap-
parentia luminis. Ita in mūdo aliqui sunt pleni tpalib⁹:
aliqui vacui: aliqui mediocriter se hn̄t: ⁊ pene oēs incēdit
ignis cupiditatis q̄ est radix oim̄ vitioꝝ. vt dr̄ .j. Timo. vj.
Et q: bonoꝝ autori inherere non valem⁹: nisi cupiditateꝫ
funditus euellam⁹. vt dicit Greg. dist. xlvij. bonoꝝ autori.
Ideo dn̄s prohibet accipere res hiericho .i. vita mundi.
Qui v̄o accipit mortē ꝑpetuā incurrit sicut achan corpo-
ralē. Vn̄ .j. Iohā. ij. dr̄. Nolite diligere mūdū: neq̄ ea q̄ in
mūdo sunt .i. vitia q̄ sunt in mūdanis: quia si quis diligit
mūdū: nō est charitas patris in eo. ⁊ Esa. lij. Exite de me-
dio eius: scʒ babylonis: que interp̄tatur confusio signifi-
cans mundū plenū confusione peccatorū. ⁊ immundum

ne retigeritis.i.mundo inmūdo affectu non adheseritis:
vt possitis dicere. Relinquo ꝛc. Quātū ad scḋm dico ꝙ
in mūdo est vanitas ꝟtibilitatꝫ seu mutabilitatꝫ ꝓpter qḋ
ait apl's.i.ad Cor.vij. Qui vtunť hoc mūdo sint tanꝗ̄
non vtētes.i.ita vtanť reb⁹ mūdi ꝙ in eis finē nō cōstituāt:
nec vt rebus ꝑmanētib⁹ inhereant.ꝛ subdit. Preterit
eñ figura hui⁹ mūdi:nō q̇dē quoad substātiā sed quoad
superficialē quā nature hʒ formā:et quoad apparentiaꝫ.
Apparēt eñ diuitie.delitie.honores. potētie. et hmōi ma
gna bona que oīa cito deficiunt. Vñ ꝛ in figurā regioneꝫ
sodoꝛ: ꝙ̄ videbať vt paradisus deliciaꝝ:iussit dñs Loth
iustū cū familia sua egredi ne inuolueret igne ꝛ sulphure
vitioꝝ ꝛ eterne dānationis cū eis combusta illa regione:
vt habeť Gen.xix. Dicit magr̄ historiarū ꝙ ibi ex arbori
bus nascitur quidā fruct⁹ pulcherrimi aspectu : sed ipsis
aptis nō reperiť in eis nisi fauilla:fetor et cinis. Sic et ex
mūdo vbi apparet multa pulchritudo: demū finis ei⁹ est
fetor vitioꝝ.ignis tormētoꝝ ꝛ cinis mortuoꝝ.Et ꝗuis oia
q̄ sunt in mūdo mutabilia sint: ꝓpter qḋ ꝭm Isid. Mun
Psalm⁹ dus ḋr a motu q̄ permaxime mutabilitatis reperiť in hoīe
xxviij. mūdi. Ideo dicit ps̄. Uniuersa vanitas oīs homo viuēs.
idest tota vanitas seu mutabilitas est in hoīe.ita vt dicat
Iob.xiiij. Fugit velut vmbra:ꝛ nūꝗ̄ in eodē statu perma
net. Mutať eñ de etate in etatē.de sano in infirmū et eꝯ.
de frigore in calorē et ecōuerso.de gaudio in merorē. ꝛ de
odio in amorē et ecōuerso. et de sapiente in insipiētem.de
vna fantasia cogitationū ad aliam imaginationē. de libe
ro in seruū.de diuitite in pauperrimū:de dño in captiuū.
de gloria in ignominiā ꝛ hmōi.et sic vt ḋr.i. Ioh.ij. Mū
dus trāsibit et cōcupiscētia eius. Cū autē oīs mot⁹ sit q̇d
imꝑfectū respectu quietis:ꝛ naturalr̄ appetať perfectum
nō imꝑfectū:ergo relinquēdus est mūdus. Tertia mise
ria mūdi est nullitas trāquillitatis. Vñ saluator nr̄ inq̇t.
Ioh.xvi. Iob.xvi. Nec In mūdo pressurā habetis:in me aūt pacē.
esa.xlviij mirū:q: cū mūdus abūdet iniq̇tatib⁹ hr̄e pacem nō valet
q: non est pax impijs dicit dñs. Sed xp̄s est qui hʒ et dat
verā pacē et ꝑfectā.Et in signū huius dicit Hiero. ꝙ scru
tādo antiquas historias semꝑ reperiť mūdus pace caruis
se:et bellis innumeris lacessitus vsq; ad aduentū xp̄i in
carne.Tūc eñ fuit plena pax ꝑ orbē ad ostēdendū ꝙ ipse
xp̄s tunc nat⁹ est:pax nr̄a: autor et amator pacis et dator.
Unde dixit discipulis Ioh.xiiij. Pacē meā do vobis:pacē
meā relinquo vobis. Non quō mūdus dat: ego do vobis
Pax mūdi.i.amatoꝝ mūdi:est gaudere in tp̄alib⁹: trium
phare in honoribus:delitijs affluere:tribulationibus ca
rere.Concordare inuicē in peccatis cōmittēdis:non con
tristari prauos in vitijs corrigēdis. Sed hoc modo xp̄us
nō dat pacē:sed pax eius est subiectio carnis ad spm̄:dile
ctio animi ad ꝓximū:cōformatio sue volūtatis ad deum.
Et hanc vtiq; mundus dare non pōt pacē: vt canit ecc'ia.
Quantū aūt mūdus careat tranq̇llitate et pace interiori
et exteriori oībus pꝫ:cū vix repiať dom⁹ vna in qua non
cōtingat freq̄uēs discordia. Sic ꝛ prima domus Ade ha
buit bellū inter filios: ꝛ arca Noe inter fratres.ꝛ schola
xp̄i inter discipulos.Cū igiť tranq̇llitas ꝛ pax multū ap
petať:ꝛ in mūdo parū habeať:ꝙ̄ relinquēdus est. Quar
ta miseria mūdi est defectuositas ꝟitatis seu cognoscibi
litatis. Vñ saluator nr̄ Ioh.xvij.inq̇t. Pr̄ iuste mūdus te
nō cognouit. Sed neq; ipm̄ xp̄m dei filiuꝫ intellexit: vḃr
Io.i. Mūdus eū nō cognouit.i.vḃū incarnatū. Ipm̄ q̇ꝫ
Io.xiiij. spm̄ ꝟitatis percipere nō valet:put saluator dixit discipu
lis suis. Spiritū mūdus nō pōt accipe:q: nō vidit eū nec
scit eū. De diuinis igiť parum vel nihil scit seu cognoscit
mūdus vbi est summa ꝛ ꝑfectissima veritas. De hūanis ꝛ
naturalibus paucissimas cognoscit veritates ꝑ scientiā.
Nascitur siquidē aīa nostra ꝭm pħm sicut tabula rasa in
qua nihil est pictum.Et si postea aliq̄ addiscat:tñ cū mul
ta difficultate et tp̄is ꝓlixitate ꝛ frequēter mixta falsitate
vñ et oēs philosophātes qui spm̄ veritatis nō acceperūt:
in multis errauerūt. Propter qḋ dicit apl'us: ꝙ sapientia i.Cor.iij
hui⁹ mūdi stulticia est apud deū.ꝛ iteruꝫ. Stultā fecit de⁹
sapientiā hui⁹ mundi scꝫ apparere:dū per effectū ostēdit
se posse agere qḋ illi dicebant īpossibile nescientes dei om
nipotentiā. Unde apte figuratus est mūdus ꝑ egyptum Exod.x.
que interpretatur tenebre: que ꝛ ita densissimis tenebris
flagellata ē vt ꝑ triduū alterū alter videre nō posset: nec
de loco moueri suo.Et ipsa ḋr mater superstitionis et ido
latria.de qua egypto iussit dñs exire populū suum. Cū er
go tenebras horreamus ꝛ lucē veritatis naturaliter ap
petamus:relinquēdus est mundus ꝛc. Quinta miseria
est varietas periculositatis. Qui nauigāt mare mare in
quit sapiēs:enarrāt pericula eius:q: scꝫ frequēter ea expe Eccli.
riūtur. Mare autē amarū ꝭm doctores signat mundum. xliij.
Quia ꝭm Boetium.in.ij.de consol.prosa.iiij. Felicitatis
humane dulcedo multis amaritudinib⁹ respersa est. Na
uigant autē qui cōuersanť in mundo: et hi experiunť peri
cula eius.qualia expertus ps̄. cxiiij.ait. Pericula inferni
inuenerūt me. Nam cū lapsus est de alta contēplatione ꝛ
perfectione in adulteriū et homicidiū: periculuꝫ incurrit
intrandi infernū.Et sic discurrere vales per exempla san
ctoꝝ et lapsus eoꝝ: vt Ade.saulis:moysi ad aq̄s contradi
ctionis.ezechie.salomonis.iude proditoris:nicolai ex septē
diaconib⁹: ꝛ in vitis patrū:ꝛ clare videbis pericula varia
noxia mūdi:q̄ sine dei adiutorio vitari nō pñt. Solus xp̄s
oia euasit pericula q: impeccabilis erat.Et ꝭm hoc potest
intelligi illud dictū iudeis. Uos de hoc mundo estis:ego Io.viij.
nō sum de hoc mūdo:scꝫ periculis vitioꝝ subiectus : sicut
ꝛ vos. Vñ bea. Anton⁹ vidēs in orone mundū laqueis Exēplū.
plenū cōnectētib⁹ seinuicē exclamauit. O quis istos eua
det scꝫ laqueos periculoꝝ.et responsum fuit. Sola hūili
tas. In cui⁹ figurā discipuli nauigantes cū xp̄o orto peri
culo naufragij: clamauerūt humiliter dicētes. Dñe salua Mat.
nos perimus.Cū autē naturale sit euitare pericula : ꝙ̄ re viij.
linquēdus est mūdus. Relinquo mūdum ꝛc. Sexta mi
seria est seruitus corruptibilitatis.De qua apl's ad Rom.
viij. Ipsa creatura liberabiť.i. egrediēdo ꝑ mortē de mū
do a seruitute corruptionis.i.corpis corruptibilis. Mul
tipliciter eñ subijcimur: partim necessitatib⁹: partim vo
luptatibus corpis:ꝛ frequēter vincimur ab appetitibus
eius.i.sensualitatis. Dicit autē.ij. Pet.ij. A quo q̇s victus
est:ei⁹ et seru⁹ est. Narrať in libro de septeꝫ donis ꝙ cum Exēplū.
quidā nobilis fuisset ingressus religionē eius germanus
hoc audito cū esset miles ꝛ potēs disposuit in mēte illū re
ducere de religiōe. Vñ sumēs secū arma ꝛ socios: cuꝫ illa
die nō posset ad monasteriū applicare: cōtigit eū in silua
dormire vbi habuit talē visionem. Uidebať sibi quiescere
in ameno prato:ꝛ ꝙ sex iuuenes a dextris ei⁹ essent ꝛ tres
a sinistris:et ceperūt dicere pugnem⁹ adinuicem. Et ꝯcor
dantibus ad hoc dixerūt. Manifestem⁹ prius noīa nr̄a:
quilibet dicat suū. Dicit ergo prim⁹ eoꝝ qui erāt a dextris
ego vocor pulchritudo. Dicit scḋus:ꝛ ego sanitas. Terti⁹
dicit:ego sum iuuētus. Quartus ait:ego fortitudo. Quin
tus:ego diuitie. Sextus:ego spes vane vite. Eorum autē
qui erāt a sinistris dixit prim⁹: ego vocor infirmitas. Se
cūdus:ego vocor senectus. Tertius:ꝛ ego mors. Incipit
ergo bellare infirmitas ꝯ primos duos qui erāt a dextris
scꝫ pulchritudinem ꝛ sanitatem:et prostrauit eos: q: infir
mitas aufert pulchritudinem et sanitatem. Senectus pu
gnat contra duos alios scꝫ fortitudinem et iuuentutem:
et eos deiecit et prostrauit. Demū mors contra diuitias ꝛ
spem vite:ꝛ aufert eos de mundo. Dicunt tandē isti tres.
Occidamus nunc istum iuuenem. Qui hoc audiens ex
pergefactus valde timuit.Et cum venisset cum socijs ad
monasterium et narrasset germano visionem. Exposuit
german⁹ ille visioneꝫ:scꝫ ꝙ pratum amenū erat mundus
in quo quiescebat:ꝛ sex iuuenes erant sex q̄ sunt in mūdo
que videnť magna esse:sed omnia deficiunt:ꝛ sic induxit
eū ad contemptū eius. Sed ista est differentia inter bo

nos et malos: q2 boni etsi ad horã seruiũt sensualitati: nõ
tñ vt dñet eis. Mali aũt serui efficiunt ipsi sensualitati.
Xps autẽ etsi volũtarie fecit se subiectũ necessitatib⁹ cor-
poris: vt fami cũ esuriret in deserto: siti cum ad fontẽ Ja-
cob sitiret: tamẽ nunq̃ vel ad momẽtũ sensualitati serui-
uit preter rõnem. Et sic põt intelligi illud dictũ discipulis
Jo. xvij. Jã non sum in mũdo: et hi in mũdo sunt. Nõ rogo vt tol-
las eos de mũdo: sed vt serues eos a malo: ne scz in eis do-
minet iniq̃tas. Relinquẽdus est ergo mũdus: sicut r ser-
uitus abijcienda: vt cũ xpo dicat. Relinquo rc.

§. II. In secũdo principa-

li notatur pgressus in bono ad celũ dirigẽte cũ dr. vado.
Quãuis xps non tũc actualiter iuerit ad patrẽ: p̃sentiaz
suã corporalem ad celũ deferẽdo: sed in ascẽsione sua pro
pter quod exponi põt: vado. i. vadaz: qd de ppinquo erat
futurum: tñ continue actualiter ibat ad patrẽ aĩa eius vi-
Sex sũt vie p q̃s itur ad celum. dẽdo r fruẽdo eius diuinitate: ac etiã quotidie p electos
suos q̃ sunt mẽbra eius vadit ad patrẽ. Sunt autẽ sex vie
quibus relinquẽdo mũdũ in morte immediate itur ad pa
trem celestem. scz iesum christũ.

- Prima est martyrij tolerationis.
- Scda est baptismalis purificationis.
- Tertia est intentionalis cõpunctionis.
- Quarta est virtualis perfectionis.
- Quinta est diutinalis tribulationis.
- Sexta est indulgẽtialis plene concessionis.

Quantũ ad primũ cõis sentẽtia doctorũ est q̃ q ui mar-
tyriũ suscipit p fide xpi: vel etiã p quacũq̃ virtute cõseruã
da vel exercenda: decedẽs immediate ingredit celũ. Vñ
Sap. xix cantatur de sanctis martyribus. Sancti tui mirabile cõse
cuti sunt iter seruiẽtes p̃ceptis. r paulopost. In mari ru-
bro apparuit via sine impedimẽto. via. s. ad celũ. In ma
ri rubro scz effusione sanguinis: sine impedimẽto. s. culpe
vel pene debite q̃ tollit per martyriũ. Vñ in Apoc. de mar
Apo. vij tyribus dr. Lauerũt stolas suas. i. aĩas et cãdidas eas fe-
cerũt. i. purificatas in sanguine agni. i. in passione xpi quẽ
sunt imitati. Hinc r Cyprianus in sermone. O dedicata
passio r glorificata confessio: absoluit per martyriũ aĩa a
vinculo carnis: r in celo cum triumpho eleuatur ab ange
lis. Et ppterea dr. ex de cele. miss. cum marthe. q̃ iniuriam
facit martyri qui orat p martyre: q2 videlz indubitãter cre
ditur ad celũ euolasse. Et q̃ sunt in celis cũ nullo bono ca
reant aliorũ non indigẽt suffragijs. Quod etiã per plura
exẽpla ostensum est aĩas martyrũ subito volare ad p̃rem
celestẽ. Sicut legit de Tiburtio r valeriano: quorũ aĩas
vidit Marcin⁹ in pũcto martyrij ascẽdere celũ. Et beata
Emerentiana collactanea btẽ Agnetis sine baptismo aq̃
baptizata, pprio sanguine fuso ad celũ euolauit: et multi
alij. Scda via immediata ad celũ est purificatio bapti-
malis. In cuius figurã filij israel viã faciẽtes p iordanis
fluuiũ: eo transacto immediate intrauerunt terrã promis-
sionis. Jordanis in quo xps baptizat⁹ est: et inde collata
est virtus in baptismo: significat baptismũ. Per hũc trãsit
cũ iosue qui baptismũ recipit r iesum fide. Et hic est effe-
ctus ei⁹ vt sanctificat⁹ intret in regnũ celorũ signatum per
terrã promissionis: si tunc morit quãtacũq̃ peccã originali
addidisset. Et ad hoc ostẽdẽdũ baptizato xpo aperti sunt
ei celi: et vox p̃ris intonuit. Hic est filius meus dilectus.
Mat. iij. Qd intelligit nõ solũ de xpo: sed et de quocũq̃ baptiza-
to debite: inquãtũ scz fili⁹ est per adoptionẽ. Filio aũt de-
betur paterna hereditas. Hanc vitaz tenent oẽs paruuli
baptizati decedẽtes ante vsum rõnis: q2 scz subito euolãt
r ideo p eis orare non opz: et si quod officiũ p eis fiat in
ecclesia: magis fit ad consolationẽ viuorũ q̃ p adiutorio
ipsorũ. Tertia est intentionalis cõpunctionis. De qua po-
Ps. lxxvi test intelligi illud ps. In mari via tua. i. magna amaritu-
dine cõpunctionis est via dei ad celũ: non tñ quecũq̃ cõ-
punctio seu contritio est via immediate ducens ad celum
cum quis decedit: sed opz q̃ sit valde intensa: ita q̃ aufe-
rat oẽz culpã et debitã penã. de qua dr Thren. ij. Magna
est velut mare contritio tua. Hanc q2 habuit Dismas la-
tro: scz ille qui cũ xpo crucifixus est a dextris eius: audire
a xpo meruit. Hodie mecũ eris in paradiso. Non enĩ mar- Lu. xxiij
tyriũ fecit illũ subito decedentẽ paradisum introire: quia
martyr nõ fuit: cũ pro suis scelenbus dãnatus fuerit: non
p fide: sed ppter maximã sui cõpunctionẽ. Hãc etiã credi-
tur habuisse maria magdalena: q̃ cũ lachrymis suis lauit
pedes dñi iesu. Similr de q̃dã meretrice legit q̃ audita Exẽplum
quadã p̃dicatione tãta cõpũctione r lachrymarũ effusio-
ne ad cõfessionẽ accesserit: q̃ in processu ipsius pre dolore
mortua est. Et cũ predicator dubitãs de eius salute recõ-
mẽdaret pplo: vox de celo audita est q̃ non indigeret illa
eorũ orõnibus: sed potius ipsi suis: q2 immediate ad celuz
euolauerat. Et de hmõi tam intẽsa cõpunctione ad lrãm
intelligit illud dictũ Aug. in lib. de pnia. et allegat de pe.
dist. iij. sunt plures. ante inco. q̃ vera penitẽtia ad purita
tem baptismi conat adducere penitentẽ aliis cõfitentem.

Quarta via est virtualis pfectionis. de qua Prouer. iiij.
Justorũ semita quasi lux splendẽs pcedit r crescit vsq̃ ad
perfectã diẽ. i. pfectã cõuersationẽ. Hec pfectio consistit in
pfectissima charitate: q̃ fm aplm ad Col. iij. est vinculum
pfectionis. Hui⁹ effect⁹ et signa sunt martyrij desiderium
p dei honore r p̃ximi salute: carnẽ spũi subiectaz experiri
sedatũ esse satis a passionib⁹: etsi aliqñ aliquãtulũ insul-
tum aliquẽ sentiat cogitationis turpiũ: nõ multũ molestas
r circa deũ also occupari p cõtemplationẽ. concipere visio
nis ei⁹ affectũ: peccati odiũ: mũdi fastidiũ: vitã p̃sentẽ in
patientia hr̃e: mortem in desiderio: in alijs exercitijs nisi
quantũ charitas vigeat nõ delectabilr occupare: sed ma-
gis cõtẽplationi r lectioni vacare. Per hãc viã hortatus
est dñs abraã incedere cũ ei dixit. Ambula corã me et esto
pfectus. Gen. xvij. idest totaliter dirige mentẽ tuã ad me:
omnia ad me referẽdo: et mee volũtati te subijciendo: sic
eris perfect⁹. Hanc pfectionẽ intrauerat apls cũ dicebat. Phil. j.
Cupio dissolui et esse cum xpo. et iterum. Que retro sunt Col. iij.
oblitus ad brauiũ superne vocationis festino. Quicunq̃
perfecti sum⁹ hoc idẽ sentiam⁹. Hãc cõsecuti sunt viã per-
fectionis. bea. Bern. Bñdictus: Dñicus: Francisc⁹: Tho.
et alij. Et ideo subito eis aperte sunt ianue celi immedia-
te in eorũ transitu: vt p3 ex eorũ legendis de eorũ transitu
per varias visiones. Et ad hãc viã pfectionis intrãdã in-
stitute sunt religiões scẽ: et cerimonie r statuta earũ sunt
adminicula r media ad istã viã. Et cũ p mediũ veniat ad
extremũ: q̃ feruẽter nõ tepide pgrediẽdo: nõ retrocedẽ-
do: volũtatẽ ppriã abnegãdo: nõ supiorib⁹ detrahẽdo: nõ
ocio: et confabulationibus r murmurationibus vacãdo:
sed pijs exercitijs: orõni: deuotiõi: cõtemplationi: in offi-
cio attentioni insistẽdo: cum his infimũ se estimãdo: sic q̃
p hmõi media ad pfectionẽ veniẽs celũ introibit. Naz fm
bea. Thom. in summa. pie credit religioso in susceptione
habitus: precipue pfessorũ debito modo oĩa peccata sibi
remitti: etiã quoad penã. Et in. iiij. sentẽ. inducit sentẽtiaz
q̃ habet in vitis patrũ. scz q̃ sup hmõi eadem gr̃a descen-
dit q̃ sup baptizatos. Et deuot⁹ Ber. dicit q̃ tales cõfitẽ-
tius moriunt r copiosius remunerant. Quinta via est
tribulationes patienter tolerare. Sap. x. dr de hac via. Ju-
stũ deduxit dñs p vias rectas: r ostẽdit illi regnũ dei. Et
paulopost. Honestauit illũ in laboribus. quasi labores r
tribulationes sunt vie recte: per q̃s ostẽdit de⁹ peruenire
ad regnũ suũ. Propter qd et ipse dicit Hiere. xxxi. Addu-
cam eos p torrẽtes aquarũ in via recta. Torrẽtes aquarũ
significat tribulationes magnas. Et Act. xiiij. dr: q̃ p mul-
tas tribulationes opz nos intrare i regnum dei. In cuius
figuram dñs populum suũ non per viam planaz seu pro-
priã: que erat breuior r facilior: sed per viã deserti circun-
duxit: vt habet Exod. xiij. que via erat multũ aspera: et in
ipsa sustinuerũt multos labores r tẽtatiões: r q̃de intra-

uerunt terrā lacte ⁊ melle manantē: q̄ significat celestem
patriā. Paucissimi tm̄ intrauerūt: q: et pauci sunt: q̄ virilr
aduersis vtant. Ad qđ etiā facit qđ ait Grego. videlz. Ab
electis suis de⁹ maculas peccõꝝ tpali afflictiõe curat absters
gere: qs in eis ieternū nõ vult videre. de pe. dis. j. si perim.
Nec tm̄ ois tribulatio ⁊ afflictio liberat hoiem a peccõ: sed
ɔtritū ⁊ hũiliatū. Nec etiā ɔtritū liberat ab oi pena cõiter
sed a quota. i. certa quātitate plus ⁊ min⁹ fm̄ patientiā et
deuotionē sustinētis: ⁊ grauitatē doloris: ⁊ diuturnitatez
tpis. vñ tot posset quis sustinere et tādiu deuote q̄ plene
purgar⁹ in fine subito ad celestē patriā euolaret. Exēpluz
de lazaro mēdico vlcerib⁹ pleno portato ab āgelis in sinū
abrae. Luc. xvj. Et simile de Tarsilla ⁊ seruulo in. iiij. dial.
Sexta via est idulgētiaꝝ: q̄ diamt plenarie ɔcesse ꝑticus
larib⁹ ꝑsonis in articulo mortis: vel alicui ecclie: qs solus
papa põt conferre. Et de hac põt intelligi illud Esa. xxxv.
q: hec via sancta vocabit. ⁊ Eccli. xvij. Penitētibus dedit
Indul- viā iusticie. Signāter dicit penitentib⁹: q: impenitētibus
gētia nõ nulla valet indulgētia. Per indulgentiā ipsam appellat
ꝓdest i- viā iusticie: dum videlz debita peccõꝝ. i. pene ad quas sunt
peniten obligati: nõ ex obrupto dimittit: sed facit sibi solui de thes
tibus. sauro ecclie: scz merita seu satisfactiones xp̄i et sanctorum
per cū cui cõmissus est talis thesaur⁹. s. papā. Exigit etiaz
ibi qdam iusticiā equitatis: vt scz papa discrete ⁊ rationa
biliter concedat: ⁊ recipiēs id qđ iniungit in forma indul-
gētie adimpleat cū plena deuotione: et talis nisi ponat
obstaculū fm̄ Ray. ⁊ Hosti. decedēs immediate ad celuz
euolat. Per aliquā igitur istarū viarū ops quēlibet ince
dere: si vult posset dicere. Vado ad patrē scz immediate
post mortē. Si tibi dura videt via martyrij ꝑma. saltē ices
de ꝑ quintā. Nā fm̄ Greg. Martyres sine ferro eē possu-
mus si patiētiā in aio teneam⁹. Si secūdā viā egressus es:
scz puritatē ⁊ innocētiā baptismalē intra ꝑ tertiā. s. ꝑfecte
pnie. Si peccõꝝ pōdere grauar⁹: tps nõ videt tibi posse suf
ficere ad satisfaciendū: ingredere monasteriū vt cõsuluit
stephan⁹ papa quēdā scelerosuz hũiliare sub manu abba-
tis seu alteri⁹ supioris: vt de⁹ refrigeret aiam tuā. xxxiij. q.
ij. admonere. Si aūt dur⁹ tibi videt hic sermo ad indulgē
tias recurre debito mõ. Et pñt ista sex media euolādi ad
celū signari ꝑ sex hydrias aque reptas in nuptijs ob puri
ficationē. Hec oia valēt ad purificandū peccā: et hec sunt in
nuptijs ecclie militātis decorate ꝑ pñtiā xp̄i: vt hr̄ Joh. ij.
Aqua aūt in vinū ɔuertit: q: tales vie ⁊ stat⁹ sunt aspe et
difficiles: sed ɔuertunt in vinū suaue spūalis ɔsolatiõis.

§. III. Quantuz ad tertiū

sciendū q̄ attingēdo ad patrē celestē ⁊ per essentiā ipsuz
vidēdo: implet omē hũanū desideriū. Vñ ⁊ philippus di
xit Joh. xiiij. Dñe ostēde nobis patrē ⁊ sufficit nob. Nihil
em̄ aliud est ad sufficiētiā. Nõ em̄ sufficiūt panes ducētos
Joh. vj. rū denarioꝝ inqt ipse philippus. Denari⁹ imaginez regis
hñs: est angel⁹ intellectualis: hõ rõnalis: et scriptura di-
uinalis. Quodlibet hoꝝ hz in se imaginē regꝫ eterni. Cē
tenari⁹ signat ꝑfectionē. q: quātūcūq: angel⁹ et hõ et scri-
ptura fit q̄d ꝑfectū: ⁊ totaliter ⁊ plene possideat: nõ suffic
panis. i. refectio ei⁹ ad sufficientiam: etsi aliqualr reficiat.
Sed pr̄ ꝑfecte reficit. Qui aūt videt patrē. videt ⁊ filiū ⁊
spm̄ scm̄ in vna deitate. Et hec est (inquit saluator:) vita
eterna: vt cognoscāt te solū deū patrē: ⁊ quē misisti. s. ꝑ in-
carnationē attributā spūiscõ. Jesum xp̄m in hũanitate ⁊
deitate vnitū. Joh. xvij. Quõ autē miseret pater filiorꝫ
Ps. ciij. ait ps. Miserr⁹ est dñs timētib⁹ sc. Bonus pater: etsi filij
ei⁹ delinquāt: corrigit. Vñ Amb. Non semꝑ osculat pater
filiū: sed aliqñ castigat: ⁊ cū castigat q̄ diligit: tūc circa eū
pietas exercet. v. q. v. c. iij. Sic et de⁹ pater castigat suos in
ꝑsenti. Et q: humiliant: et vt legitimi se hñt timorē filialē
ostendētes ad patrē ipsum: dimittit eis hereditatē. Sic ⁊
Ro. viij pater celestis facit electis suis: vt sint (fm̄ apostolū) here
des q̄dē dei. s. pr̄is; coheredes autē xp̄i. Deus autez pater

misericordiarū ⁊ deus totius ɔsolatiõis. qui cõsolat nos
in omi tribulatiõe nr̄a: scz quā in presenti habuimus. ij. ad
Cor. j. Pater quidē dr̄ misericordiarū: q: et hic subuenit deus ab
miserijs nr̄is: ⁊ illic liberat ab oi miseria. Pater est cõso- omi mi-
latiõis prebēdo gaudiū supne fruitionis. Et quoad ꝑmā seria nos
miseriā mūdi. s. malignitatē peccõꝝ ꝓpter que affliguntur liberat.
hoies ⁊ cõsciētia remordet: liberat deus pr̄ et ɔsolat in re
gno: q: nihil coinq̄natū introibit in illā: aut faciēs abomi
nationē: sed sine macula sunt ante thronū dei. vt habetur
Apoc. xiiij. Null⁹ em̄ ibi peccare põt. Vñ saluator Luc. xij. Apo. xxj
Cõplacuit pr̄i vr̄o vobis dare regnū. Sz regnū ei⁹: vt dr̄
Dan. vij. nõ corrūpet. s. ꝑ aliqđ vitiū. Liberat scđo pater
ipse a miseria mutabilitatis: q: aia mutari non põt nisi ꝑ
scās cogitatiões ⁊ affectiões: nõ discurrēdo de noto ad
ignotū: sed simplici intuitu ꝟitatē accipiēdo. Corp⁹ etiaz
postea nõ variabit de etate in etatē: de sanitate in infirmi
tatē: de diuite ad pauperē: nec alijs modis. Vñ dr̄ Esaie.
xxv. q̄ in cõuiuio qđ dñs celebrabit i mõte. Faciet (inqt)
dñs exercituū oibus pplis in mõte hoc cõuiuiū pinguiū.
Et paulopost subdit. et mortē ꝑcipitabit in sempiternum.
Mutabilitas fm̄ Hiero. est q̄dā mors. vñ Jaco. j. Omne
datū optimū ⁊ omē donū ꝑfectū desursum est descēdēs a
pr̄e luminū apud quē nõ est trāsmutatio. Liberat tertio
a nullitate trāquillitatis. i. a guerris. discordijs: ⁊ alijs in-
quietatib⁹ q̄ ꝟsant in mūdo. Nā ibi sedebit ppls i pulchri
tudine pacis ⁊ in tabernaculis fiducie ⁊ requie opulenta
Esa. xxxij. Pulchritudinē pacis appellat ipm ordinē pac
summū requiē opulentā tranq̄llitatē ad multa se exten-
dentē. Null⁹ enim ibi põt egredi ciuis: nec intrare hostis:
ĩmo nec appropinq̄re ibi fm̄ alcuinū. Nulla pulsat hono-
ris ambitio. Nemo irascit: nemo ledit. Insidie demonuz
nulle: sed cõsona cūcta ⁊ iocunda sunt oia. Ex ꝑdictis em̄
vitijs sequunt discordie ⁊ alia vitia. Sed ibi nulla dissen
sio: nulla seditio: nulla cõtētio: sed oēs cõcordāt in vna vo
lūtate quā dei esse cõstituūt. Est igit hic pr̄ princeps pacis Esa. ix.
⁊ futuri seculi. Liberat a q̄rta scz defectu cognitiõis. Te
nebre em̄ vitioꝝ operiūt terrā: ⁊ caligo errorꝫ populos.
Esa. lx. Sed in illa pr̄ia oēs cognoscēt me a minimo eorū
vsq: ad maximū. Hiere. xxxj. (Et allegat ab aplo ad Heb.
viij. lz nõ eisdē ꝟbis.) Et h̄ sciētia ꝑfecta est et clara. Vñ ⁊
Aug. de ciui. dei allegās plotinū seu porphyriū eunuchuz
dic. Egrediēdas esse aias a corpib⁹ ad patriā: ibiq: patere Lib. x.
oia. Vñ dixit xp̄s Luc. xxij. Disposuit pr̄ me⁹ regnū vt eda ca. xvj.
tis ⁊ bibatis sup mēsam meā in regno meo. Mēsa ista est
hydria diuine mētis: in q̄ tot sunt fercula q̄t sunt creatu-
re cū ꝟtutib⁹ suis: q̄ oēs in se cõsiderate vnū faciūt prout
sunt i ipso deo. Liberat a q̄nta. s. a periculis: q: ibi nullū
periculū nec q̄ad aiam: nec quoad corp⁹. Sicut em̄ h̄ cor-
pus electoꝝ fuit subiectū spūi: ita ibi ꝑfecti⁹ subijciet subi
to exeq̄uēdo qđ volūtas appetierit q̄ nõ nisi rõnabilia de
siderare poterit: ⁊ sic null⁹ peccare põt. Et hoc est qđ dicit
saluator Joh. x. Nemo rapiet oues meas. i. electos de ma
nu pr̄is mei: ꝑcipue in regno. Sz ⁊ si h̄ aliqñ rapiunt a dia
bolo tandē reuertunt. Liberat a sexta. i. a seruitute cor-
ruptiõis: q: oēs defect⁹ q̄s hic patimur. famis. sitis. infir-
mitatis ⁊ hmõi auferet Vñ Apoc. xxj. dr̄. Absterget deus
oēm lachrymā ab oculis scõꝝ et mors vltra non erit. neq:
luct⁹. neq: clamor. neq: dolor erit vltra. Et ibidē. c. vij. No
esuriēt neq: sitient ampli⁹ ⁊c. Vñ Bern. O vita vitalis. o
vita sempiterna ⁊ sempiterne beata. vbi gaudiū sine me-
rore. requies sine labore. dignitas sine tremore. ꝑpetuitas
sine corruptiõe. opes sine amissiõe. sanitas sine lāguore.
abūdātia sine defectione. vita sine morte. beatitudo sine
calamitate ꝑpetua est. Vbi oia bona ꝑfecta in charitate
sunt: vbi spēs ⁊ visio dei facie ad faciē: vbi plena sciētia in
oibus ⁊ per oia: vbi summa bonitas dei cernit: ⁊ lumē il-
luminās a scis glorificat: vbi pñs dei maiestas cõspicit.
Et hoc vite cibo sine defectu mens intuentiū satiatur. Vi
dent ⁊ videre desiderāt: sine anxietate desiderāt: ⁊ sine fa
stidio satiātur

mat. vi. stidlo satiantur. hec ille. Scit eñ pater vester q: his omni-
bus indigetis. s. subleuari miserijs. Ipse enim pater amat
vos. Joh. xvi. Et vt perfectus amicus liberabit in regno
suo electos ab omni languore.

¶ De his qui sententiantur ad purgatoriū. Cap. v.

Datur sn̄ia a supno iu

dice erga terciū gen⁹ hoim. q eoꝝ aie cū separā-
tur a corporib⁹: vadāt ad locū tpalis purgatio-
nis: q: secū portāt aliqd infectiōis. Et in eoꝝ psona dic ps.
Ps̄. lxv. Trāsiuim⁹ p ignem ⁊ aquā ⁊ eduxisti nos in refrigeriū. In
quib⁹ vbis ad dn̄m directis possunt tres cōclusiōes notari.
¶ Prima q nō ppetuo cruciant. ibi. Transiuimus.
¶ Scd̄a q pro pctō: sed in gr̄a affligant. ibi. ⁊ aquam.
¶ Tertia q suffragio alieno liberant. ibi. eduxi. nos in re.

§. I. Quantū ad primū scien-

dum q cū aia recedit a corpore: si nō est plene purgata ⁊ li-
bera ab oi culpa ⁊ debito pene: nō est idonea ad intrandū
regnū celeste. Sed etsi nō defert secū mortalia pctā: nō est
etiā digna gehenna: sed est medius locus qui. s. dr purga-
toriū: quo destinat ob sui purificatione ad tps. Et ideo di-
cere possunt aie ipse: Transiuim⁹ p ignem. i. nō semp mans-
simus. Un̄ apls. i. ad Cor. iij. dicit. Si qs supedificauerit:
supra hoc fundamentū aurū argentū lapides preciosos
lignū fenū ⁊ stipulā: ipse salu⁹ erit: sic tn̄ quasi p ignē trās-
eundo. Edificium spūale est multiplicatio bonoꝝ operū.
Quot eñ bona opa fiunt quasi tot lapides supponunt.
Fundamētū hui⁹ edificij est fides xp̄iana: sine qua spūalr
edificari nō pōt. Lignū fenū ⁊ stipula q nō durant in igne
signāt diuersa pctā venialia grauiora vel leuiora: q quis
immiscet inter bona opa sua. Et sic dr: supedificare: non q:
sint quasi ad meritū ptinentia vt bona opa: sed q: sunt nō
destruentia edificiū salutis sm̄ Tho. in. iiij. Hmōi igit se-
cū deferentes salui fiunt: sic tn̄ quasi p ignem purgatorij
transeūtes. Nec tn̄ quasi. ibi est nota silitudinis: sed expres-
sio veritatis: vt illud quasi vnigeniti a patre. Joh. i. Et q:
ignis in scriptura signat afflictionem: sm̄ quem intellectū
dixit Joh. bap. de xp̄o. Ipse vos baptizabit in spū sancto
⁊ igne. Mat. iij. idest abluet ⁊ purificabit vos gr̄a ⁊ pena
Quattuor sunt afflictiones purgatorij. afflictiua. Ideo sciendū q sunt quattuor afflictiones ani-
marum que sunt in purgatorio.
¶ Prima est ex priuatione visionis dei ad tempus.
¶ Scd̄a est ex insultatione ⁊ visu demonis.
¶ Tertia est ex cruciatione materialis ignis.
¶ Quarta est ex cōsideratione negligentie subuētionis.
Quātū ad primū notādū q aia dū in purgatorio demo-
rat dei visiōe priuat: ⁊ cū summo desiderio separata a corpe
affectat deū videre: cognoscēs ipm esse summū ⁊ pfectissi-
mū bonū qd solū ipaꝫ pōt quietare: vidēs se ipo puari eciā
ad tps ppter suū defectū summe dolet. vn̄ clamat mērali-
Ps̄. xli. cū ps. Sitiuit aia mea ad deū fon. vi. q̄n ve. ⁊c. Licꝫ eñ spe-
ret seipm visurū. vt dr in puer. c. xiij. Spes q differt affli-
git aiaꝫ: ⁊ tāto magis quāto res sperata magis amat. Tā
eñ intēsum est desideriū aie vidēdi deū q nulli⁹ desiderio
in pn̄ti adequari pōt. Nā etsi Jacob pr̄iarcha multū affe-
ctauerit videre filiū suū ioseph egypto p̄sidentē quē mor-
tuū estimabat. Gen̄. xlv. Et regina saba tam vehementer
optauerit videre regē salomonē: ⁊ audire sapiētiā ei⁹ q re-
gnū dimisit veniēs a finib⁹ terre. iij. Reg. x. ⁊. ij. Paral. ix.
Et symeon iustus tāto feruore cupierit videre xp̄m dn̄m q
p alio viuere nō volebat. Lu. ij. Tn̄ q̄libꝫ harū affectionū
minor est illa aie separate inhiātis deū videre. Et hec maxia
sup oēs penas eoꝝ q sunt in purgatorio sm̄ Tho. in. iiij. ⁊
Scd̄a afflictio. Chrys. Scd̄a afflictio est demonis irridentis. Solet eñ
hoi esse valde angustiosum cū videt inimicū suū insultare
⁊ irridere de penis ei⁹. Et ppter hoc razias vir venerabilis
⁊ magne opinionis in pplo isrl' ne capt⁹ illuderet ab inimi-
cis: piecit se ex fenestra inter turbas: intestina q egredie-
bant de corpe ei⁹ p̄iciēs sup eos: vt habet. ij. Mach. xiiij.
Ipsi siqdē demōes prāte nō hn̄t torquēdi aias purgādas
sicut aias dānatas: cū fuerit in pn̄ti eoꝝ victores: sꝫ assistē-
tes aū eas irridēt: ⁊ isultāt eis de supplicijs suis sm̄ Tho.
in. iiij. Pie tn̄ credit q ⁊ āgeli boni aliqn̄ visitāt eas ⁊ cōfor-
tāt. Un̄ legit de qdā q diu īfirm⁹ iacuerat: q artediat⁹ sup Exēpluꝫ
hoc pluries dn̄m rogauerat: vt eū de seculo euocaret: cui
angelus dei apparēs ex pte dei sibi optionēꝫ dedit vt eli-
geret alterū hoꝝ: aut tūc mori ⁊ p diē integrā in purgato-
rio manere: aut p aliquot adhuc in infirmitate pseuerare
postmodū moriēs ad celū subito euolaret: q elegit tūc mo-
ri: cōsiderās diem vnā cito trāsiturā. Quo facto cū aia illa
iam p horaꝫ in purgatorio pstitisset vltra penas acerbissi-
mas alias a demonijs illusas. apparuit ei angelus dn̄i di-
cens se illū esse qui ei dederat optionē in seculo cōstituto.
At ille rn̄dit. Hoc esse nō pōt: q: angelus mētiri nō nouit:
sed ille mihi dixit tm̄ p integrā diē in purgatorio māsurū:
⁊ ego iā hic fui p multos annos afflict⁹ acerrime. cui ange-
lus. Cōfortare inqt ⁊ viriliter age. Noueris eñ q ex. xxiiij.
horis vnā tm̄ hic explesti: ⁊ tibi restāt adhuc. xxiij. alie. At
ille. Rogo te vt supplices p me dn̄o deo ne respiciat ad in-
sipiētiā meā qua hoc ex gr̄a postulaui. Talia eñ ⁊ tā acer-
ba expertus suꝫ q parat⁹ suꝫ ad oēm īfirmitatē: ⁊ quātocūq
tpe pro noīe ei⁹ patienter ferre: si hinc placet sibi me educe-
re. Qui exaudit⁹ ad votū reuiuiscens letanter oia suffere-
bat recolens eoꝝ q sustinuerat. Demū post aliqd tpus ad
xp̄m feliciter migrauit. Tertia est ignis materialis crucia- Tertia afflictio.
tio. Cui s eñ ignobilius nō agat in nobili⁹ nec cōsequē-
ter corp⁹ in spm̄. tn̄ ille ignis purgatorius nō naturaliter:
sed vt instrumētū diuine iusticie agit in aias: detinēdo eas
⁊ affligendo mō a nobis impceptibili. Un̄ Aug. Hic ignis
etsi nō sit eternus: miro tn̄ mō est grauis. Excellit eñ oēm
penā quā vnq aliqs expertus est in hac vita. de pe. di. vij. §.
vlti. Adeo eñ est grauis q ignis quo vtimur respectu il-
lius reputat vt ignis pictus. Et dr nō esse etern⁹: nō quidē
quātū ad subam: sꝫ quātū ad officiū: vt dic be. Tho. in. iiij.
Quia ignis ille nō hꝫ purgare electos nisi vsq in diē iudi-
cij: pmanet tn̄ postea q: idē est in suba cū igne inferni. Un̄
Grego. dic. Sub eodē igne palea fumigat ⁊ aurū rutilat. Exēpluꝫ
Sup hoc etiā habet exemplū in legēdis sanctoꝝ de cōme-
moratione defunctoꝝ. De illo. s. scholari defuncto q appa-
rens doctori suo narrās grauitatē penarū alteri⁹ vite. Et
in signū hui⁹ sup palmā man⁹ guttā sudoris eius imposui.
que subito pforauit manū ei⁹ cū dolore intentissimo ⁊c. ibi
vide. Quarta afflictio est consideratio negligentie suoꝝ Quarta afflictio.
amicoꝝ ⁊ ppinquoꝝ ad ei subueniendū ppter qd clamant
illud Job. xix. Miseremini mei miseremini mei saltē vos
amici mei. Si quis eñ in grauib⁹ dolorib⁹ esset cōstitutus:
nec se posset iuuare: videret aūt suos amicos ⁊ ppinquos
eum deserere: cū tamen multipliciter possent eū subleua-
re: nōne magnā amaritudinē inde cōciperet de eoꝝ inhu-
manitate. Tales sunt aie in purgatorio: qm̄ se iuuare nō
possunt: sed expectant subleuari a suis: quos in seculo di-
miserūt: sed cū nō sentiāt eoꝝ iuuamē: nō paruā causaꝫ ha-
bent doloris: ⁊ precipue cū multū laborauerint: ⁊ multaꝝ
penarū se debitores fecerint peccādo vt illis bona dimitte-
rent. Et tanta est crudelitas hoꝝ: q etiā q pauperib⁹ lega-
uerūt diu differāt adimplere. Sed tales sm̄ qd habet. xij.
q. ij. qui oblatiōes. §. ⁊. ij. vt egentiū necatores debēt excōi-
cari. Exēplū quere in legendis de milite: qui intrans iustū
bellum: disposuit de suo equo: vt in casu mortis cognatus
eius precium pauperibus daret ⁊c. ibi vide.

§. II. Quantū ad secūdum

pncipale. No. q causa quare itur ad purgatoriū est pctm̄ Quare itur ad purgatorium.
cū quo qs morit: sꝫ ⁊ tale qd nō tollit gratiā: ⁊ hoc notat
cū dr: p aquā. s. trāsiuim⁹. Aqua eñ signat ⁊ culpā ⁊ gr̄am
nec est incōueniēs vnā ⁊ eādē rem significare diuersa ⁊ si-
bi cōtraria ppter varias eius pprietates. hoc eñ frequēter re-

perit in scriptura sacra fm Greg.i moralib⁹. Nā leo ⁊ xp̄m
⁊ diabolū signat. Christū ꝑpter ei⁹ dignitatē. diabolū ꝑpt
eius seueritatē. Sic ⁊ aqua signat qnq̧ culpā ꝑpter ei⁹ vo
locē fluxibilitatē ⁊ frigiditatē. Qnq̧ grām ꝑpter ei⁹ purifi
cationē ⁊ refrigerationē. Qđ totuꝫ saluator noster ōndit:
cū dixit samaritane. Ois q̇ bibit ex hac aqua.s. cupiditatꝫ
sitiet iterū: q̇ aūt biberit ex aqua quā ego dabo ei.s. grā: nō
sitiet ineternū. Joh.iiij. Est igit̄ quadruplex aq̄ cupidita
tis ꝑ quā trāseuntes de h̄ mūdo aie cū aq̄ grē: opꝫ q̇ trāsi
eant ꝑ ignē purgatorij. vbi frigiditatem illā dimittant.

De cau- ¶ Et prima est cupiditas temporalitatis
sis q̄re it̄ ¶ Secūda est cupiditas familiaritatis.
ad pur- ¶ Tertia est cupiditas sensualitatis.
gatoriū. ¶ Quarta est neglecte penalitatis.

Prima igit̄ cā q̄re itur ad purgatoriū: est cupiditas.i. in
ordinatus affect⁹ quē q̇s hꝫ ad tpalia: vt diuitias ⁊ hono
res: potētias ⁊ hmōi: ita tn̄ q̇ semꝑ preponat̄ oibus talib⁹
amor dei. Cū eīn quis nimis solicitat̄ ad ipa acquirēda: ni
mis timet circa ipa amittenda: nimis dolet de ipsoꝝ amis
sione: nimis gaudet de eoꝝ possessione: nō eis vtit̄: ⁊ sub
uenit debita discretiōe. In oibus hmōi cōmittunt̄ frequē
ter venialia: ⁊ vtinā nō aliqñ ꝑuenirēt ad mortalia. Diffici
le est reperire talia possidētes sine inordinatiōe affectus.
Vñ Greg. dicit: q̇ cura rei familiaris vix sine pctō exerceri
pōt: ab his etiā qui nouerūt vitare pctm̄. Scđa cā est inor
dinatus affect⁹ ad parētes ⁊ amicos q̇ frequēter fit: vt dic̄
Aug. vt offendat̄ de⁹ nō offendat̄ amicus: cū tn̄ fm veram
charitatē nec minimū veniale q̇s pro salute p̄timi cōmitte
re debeat. Et q: inordinata affectio ad hmōi trahit hoieꝫ
Michee ad plura pctā: ideo xp̄us dixit. Inimici hoīs domestici ei⁹.
vij. Tertia cā est cupiditas sensualitatis ꝑpter qđ dicit aplūs
ad Ro.xiij. Curā carnis ne feceritis in ꝯcupiscētia. Appe
tit eīn ipa sensualitas ꝯtraria spiritui: que.s. sunt delecta
bilia sensib⁹: vt videre: audire: gustare ⁊ hmōi: horret ⁊ re
fugit dura ⁊ aspera: vt vigilare: orare: ieiunare: ⁊ hmōi. ꝓ
pter qđ etsi spūs prōptus sit ad bonū: caro tn̄ infirma fre
quentissime cadens saltem in venialib⁹: cum quibus dece
dens ad purgatoriū mittit̄. Vñ Greg. de quibusdā leuib⁹
culpis: ante diem iudicij purgationis credendus est ignis
Exēplum xxv. dist. qualis. Vñ in vitis patrū legit̄ pro hmōi leuibus
quosdā probos viros ad purgatoriū deputatos: ⁊ aliqui
quidē pro delectatione quā habebāt in cantu: alij pro de
lectatione nimia in potu: alij pro nimia solicitudine in edi
ficijs etiā ecclesiasticis: alij pro studio curioso gentilium.
Aliud Greg. etiā narrat de pascasio sancto viro in.iiij. dial. q̇ in
exēplum purgatorio steterit cui⁹ causam ibi vide. Quarta cā est ne
glecte penalitatis.i. q: in presenti neglexit satisfacere ad
plenū ꝑ mortalib⁹ cōmissis: de quib⁹ tn̄ penituit ⁊ cōtritus
fuit. Nam ⁊ cū peccator reuertit̄ ad pniam verā restituitur
sibi grā ⁊ dei amicitia ⁊ debitum pene inferni: remanet tn̄
obligat⁹ cōiter pene tpali: quāte aūt nullus scire pōt. Cui
si nō satisfacit: nō solū ꝑ pnias iniūctas a ꝯfessore: q: illud
cōiter quasi nihil est respectu ei⁹ qđ dꝫ: ⁊ ꝑ alia opa pena
lia in grā facta vt ieiuniū: elemosyna: oratio: flagellatio: ⁊
hmōi: quod restat in morte ei de pena soluēda: ibi sustinet
vsq̧ ad plenū: nisi subleuet̄ ab alijs. Vñ Augu. de pe. dist.
vij. c. vlt. §. sed qm̄. Purgandus est igne purgationis: qui
in alio seculo distulit fructum cōuersionis.

§.III. Quantū ad tertium

principale.s. q̇ libēter demū ille aie trāseāt de pena ad glo
Psal.lxv. riā ostēdit ps̄. cū subdit. Et eduxisti nos i refrigeriū. Edu
Aie edu cantur aūt de purgatorio quattuor modis.
cant̄ de ¶ Primo per modum intercessionis.
purgato ¶ Secūdo per modum redemptionis.
rio quat ¶ Tertio per modum proprie solutionis.
tuor mo ¶ Quarto per modū aliene pro eo afflictionis.
dis. Primus igit̄ modus est ꝑ intercessionē: videlꝫ aut capi
tis.s. Jesu xp̄i: cū offert̄ sacrificiū corꝑis sui in altari ꝓ de

functis. xiij.q.ij. nō estimem⁹. Et hoc est p̄cipuū suffragiū.
Exēplū de monacho in legendis q̇ suffragio.xxx. missarū Exēplum
euolauit ad celū. Et in vitis patrū de fratre Rao. q̇ vnica
missa liberauit a purgatorio quēdaꝫ q̇ ibi esse debebat.xv.
ānis. Intercessio etiā mēbroꝝ.i. fideliū suffragat̄ ipis pur
gādis: ꝑpter qđ eccl̄ia frequēter orat ꝑ ipis liberādis. vt il
lud. Dne iesu xp̄e libera aīas oim fideliū defūctoꝝ.s. q̇ fue
rūt de fideles nūero ⁊ merito de manu inferni.i. de p̄nte
purgatorij. Et.s. de ore leonis.i. diaboli: ne cadāt in obscu
rū.i. ne detineant̄ in obscuro in q̇ ceciderunt: ne absorbeat
eas tartar⁹.i. ne absorptas teneat. sꝫ signifer sctūs micha
el repn̄tet eas. Ubi ostēdit̄ quō aie educant̄ de purgato
rio. videlꝫ ꝑ angelos sctōs eas repn̄tātes archāgelo mi
chaeli: q̇ cū maximo tripudio ⁊ gaudio toti⁹ curie celestis Math.
ante ꝯspectū dei statuit eas. Qđ ptꝫ ꝑ parabolā ouis ad xviij. et
ouile reportate cū magno gaudio amicoꝝ ⁊ vicinoꝝ.i. san Luc.xv.
ctarū virtutū seu angeloꝝ ⁊ aiarū de introductiōe ei⁹. Vñ ca
nit eccl̄ia. Archangele michael ꝯstitui te custodeꝫ ⁊c. Lux
sctā p̄missa abrae: est vita glīosa figurata ꝑ terrā ꝓmissiōis
Nec eīn credēdū est eccl̄iaꝫ intēdere orare ꝓ dānatis imo h̄
ꝓhibꝫ cū sciunt̄: sꝫ q: hoc nō pōt nobis innotescere certe cū
etiā q̇s in extremis posit⁹ possit penitere dato q̇ rarissimū
⁊ periculosissimū sit tūc vere penitere. vt h̄r de pe. di. vij. ꝑ to
tū. Ideo eccl̄ia orat ꝓ oib⁹ defunctis bene p̄sumēs de q̇libet
nisi appareat ꝯtrariū. Scđs modus ē ꝑ redēptionē. Dan.iiij
Pctā tua elemosynis redime. Qđ hꝫ locū nō solū in vita
p̄nti: sꝫ etiā in purgatorio: cū videlꝫ q̇s legat largas elemo
synas ꝓ se fieri. Sꝫ bn̄ talis aduertere dꝫ: q̇ ꝑsonas ꝯstitu
at siue executores siue cōmissarios tales: ⁊ heredes obli
get culpabiles sub penis priuatiōis hereditatis vel aliq̇d
hmōi: vt q̇citius expediat. Nā si tardauerit nullā expiatio
neꝫ siue subleuationē sentiet q̇usq̧ illud fuerit iplētū: ⁊ si
p̄tē facit p̄tē habebit. Terti⁹ modus eductiōis est ꝑ viā so
lutiōis ꝓprie in purgatorio. Cū aūt ipi nō possint se ꝑ ali
qđ suffragiū vite p̄ntis iuuare: q: nō sunt in statu merēdi
vel satisfaciēdi: ideo illi q̇ nō hn̄t amicos vel notos q̇ eis suf
fragent̄ spāliter: tādiu manēt in purgatorio q̇usq̧ ꝑ illas
penas debitū soluāt. Quis g̃nalia suffragia ab eccl̄ia pro
oib⁹ fiant: tn̄ modicū inde reportāt respectu spāliū. Distri
bui eīn hn̄t in multa milia aiarū. Vñ saluator. Nō exies.s.
de carcere purgatorij donec reddas nouissimū q̇drāteꝫ.i.
donec satisfacias etiā ꝑ minimo veniali. Mat.v. ꝑ te penā
sustinēdo: vel ꝑ aliū suffragantē. Sic sctūs iudas macha ij. Ma
beus collatiōe facta duodecim milia drachmas argēti mi chab.xij.
sit hierosolymā offerri ea ibi ꝓ pctis mortuoꝝ.s. vel venia
libus vel penis debitis mortalib⁹. Obseruādū etiā est: q̇
de sua sua nō aliena legata faciat: cū.s. ꝑsone sciunt̄ qui
bus satisfieri dꝫ. Sed etsi legauerit ꝓ incertis cū ipis debi
tor: sit modicā inde expiatiōnē vel subleuationeꝫ repor
tat in purgatorio. Magnū tn̄ cōmodum recipit q: euitat
infernū. Unde legit̄ i chronicis martinianis: q̇ cū quidaꝫ Exēplum
maxim⁹ princeps legasset in morte magnā quātitatē pecu
nie erogari deberi post mortē suā paupib⁹ ⁊ ipletū fuisset:
apparuit cuidā suo familiari dicēs se adhuc i purgatorio
detineri: q: de data elemosyna nullā susceperat subleuatio
nem: q: erat illicite ꝯgregata. Sed rogauit vt daret certā
aliā quātitatē licite acq̇sitā: ⁊ sic sentiret suffragiū: qđ ⁊ fa
ctū est ⁊ inde educt⁹ in refrigeriū. Sed ⁊ q̇cūq̧ elemosyna
detur ꝓ defunctis: siue ꝑ amicos siue ꝑ extraneos eis valet
si in purgatorio sunt. Et rōne redēptiōis: q: ille ꝑ elemosy
nas captiuū redimit: sicut etiā frequēter fit in curijs secu
larib⁹. si tn̄ ille q̇ facit hoc sit grā cōstitut⁹: valet ⁊ rōne in
tercessionis.i. orationū ⁊ missarū q̇ fiūt ab his q̇ elemosy
nam recipiunt. Et hoc siue sit malus ille qui elemosynam
prestat: siue sit malus ipe sacerdos clericus vel religiosus
accipiens fm Tho. in.iiij. Et ratio est: q: cū sint tales mini
stri eccl̄ie: ⁊ ecclesia ꝑ eos operet̄: nec possint frustrari ora
tiones eccl̄ie: ideo qđ debent vel faciunt ministri ecclesie:
deus acceptat: etsi ad sui ꝑniciē ministerio vtant̄. Et ideo

notorũ mali nõ debẽt ad hmõi de facili induci. Et ſm bea.
Tho.in.iiij.ſen.quãto culpa in pñti magis traducit in ſub
iecto p inordinatã affectionẽ ⁊ aſſuefactionẽ: tãto in pur
gatorio acerbitas pene ceteris paribꝰ grauiori culpe rñ
det illi diuturnitas pene. Quartꝰ modus deducẽdi aias
de purgatorio i refrigeriũ: eſt afflictio pprij corpis p petis
accepta: puta ieiuniũ/vigilia/abſtinẽtia/pegrinatio/rõne
laboris ibi tolerati. nõ rõne indulgẽtie poſite ad talẽ ecde
ſiã niſi forma indulgentie expreſſe hoc ptineret. vt. ſ. pdeſ
ſet ⁊ viuis ⁊ mortuis: ⁊ alr nõ valent ſm Tho.in.iiij. Silr
⁊ maceratio carnis per diſciplinã valet pro eis aſſumpta.
Unde ⁊ de bea. Dominico legit ꝙ quaſi oĩ nocte vnã di
ſciplinã inter alias cum catena ferrea vſqꝫ ad ſanguinem
ſibi dabat pro ſubleuamine defunctorum.

¶ De cognitione anime ſeparate. Cap.vi.

aia ſepa rata co gnoſcit aliter ꝙ nunc.

De cognitiõe aie ſepa-
re. Et pmo ꝙ cognoſcit aia ſepata: ſed no puer-
tendo ſe ad fantaſmata: ſicut cũ eſt vnita. Pro
cuiꝰ declaratiõe dicit. b. Tho.in. ſ. pte.q.lxxxix.ar.ſ. ꝙ cũ ni-
hil opeꝛ niſi iquãtũ eſt i actu: modus opandi vniuſcuiuſqꝫ
rei pſequit modũ eſſendi ipſius. Habet aũt aia aliũ modũ
eſſendi cũ ẽ ſepata: manẽte tñ eadẽ natura aie. Aie igit ſm
illũ modũ eſſendi quẽ hꝫ cũ eſt corpi vnita cõpetit ei mo-
dus intelligẽdi: q̃ eſt puertẽdo ſe ad fantaſmata corpoꝝ q̃
in corporeis organis ſunt. Cũ aũt fuerit a corpe ſepata: cõ
petit ei modus intelligẽdi: p puerſionẽ ad ſupiora: ⁊ ad ea
q̃ ſimplr intelligibilia ſunt: ſicut ⁊ alijs ſubſtãtijs ſepatis.
Un modus itelligẽdi p puerſionẽ ad fantaſmata ẽ ei natu
ralis ſicut ⁊ corpi vniri. ſꝫ eſſe ſepatũ a corpe eſt pter rõnẽ
ſue nature. Et ſilr intelligere abſqꝫ puerſiõe ad fantaſma-

Scdus modus cognitio nis ẽ no bilior.

ta. Cuius intelligere p puerſionẽ ad ſuperiora ſit ſimplr
nobilius ꝙ itelligere p puerſionẽ ad fantaſmata: tñ talis
modus intelligẽdi put erat poſſibilis aie erat imꝑfectior.
qꝺ ſic declarat. In ſubſtãtijs intellectualibꝰ inuenit ꝟtus
intellectiua p influẽtiã diuini luminis qꝺ in pmo pncipio
eſt vnuꝫ ⁊ ſimplex: ⁊ quãto magis creature intellectuales
diſtãt a pmo lumie: tãto magis diuidit illud lumẽ ⁊ diuer
ſificat. ⁊ inde eſt ꝙ deꝰ p vnã eſſentiã oĩa intelligit. Supio
res aũt intellectualiũ ſubarũ: etſi p plures formas intelli-
gãt: tñ intelligũt p pauciores ⁊ magis vniuerſales ⁊ ꝟtuo
ſiores ad cõprehẽſionẽ rerũ ppter efficaciã ꝟtutis q̃ eſt in
eis. In inferioribꝰ aũt ſunt forme magis ⁊ minꝰ vniuerſa-
les ⁊ minꝰ efficaces: ad apphẽſionẽ rerũ inquãtũ deficiũt
a ꝟtute intellectiua ſupioꝝ. Si ergo inferiores ſubẽ habe-
rent formas in illa vniuerſalitate quas hñt ſupiores q̃ nõ
ſunt tãte efficacie in itelligẽdo: nõ acciperẽt p eas pfectaꝫ
cognitionẽ de rebꝰ: ſꝫ i quadã cõitate ⁊ pfuſiõe qꝺ aliqualr
apparet in hoibꝰ. Nã q̃ ſunt debiliores itellecꝰ p vſes pce-
ptiones magis intelligẽtiũ nõ accipiũt pfectã cognitionẽ:
niſi eis ſingula in ſpãli explicent. Inter ſubas aũt intelle-
ctuales manifeſtũ eſt vltimas eſſe aias hũanas ſm ordinẽ
nature. hoc aũt pfectio vniuerſi exigebat vt eſſent diuerſi
gradus in rebꝰ. Si igit aie hũane ſic eſſent inſtitute a deo
vt intelligerẽt p modũ q̃ cõpetit ſubſtãtijs ſepatis: nõ ha
berẽt cognitionẽ pfectã ſed cõfuſam ⁊ in cõi. Ad hoc ergo
vt pfectã ⁊ propriã poſſint habere cognitionẽ de rebꝰ ſicut
naturaliter ſunt inſtitute vt corpibꝰ vniant: ⁊ ſic ab ipſis
rebus ſenſibilibꝰ cognitionẽ propriã de eis accipiant: ſicut
hoies rudes ad ſcientiã induci nõ poſſunt: niſi p materia-
lia exẽpla. Et ſic ptꝫ ꝙ pp melius aie eſt vt corpi vniat:
⁊ intelligat in corpe p cõuerſionẽ ad fantaſmata. ⁊ tñ ſepa
rata põt habere aliuꝫ modũ intelligẽdi. Qꝺ aũt dic pbs
in.iij.de aia. ꝙ intelligere corrumpit corrupto quodãmo-
do interius vt fantaſma: intelligit de mõ intelligendi per
cõuerſionẽ ad fantaſmata: quẽ in corpe aia hꝫ qui modus
deficit p mortẽ vt dictũ eſt. Intelligit aũt aia ſeparata nõ
quidẽ p ſpecies innatas: q: nõ habꝫ cũ a principio ſit vt ta
bula raſa: nec p ſpecies quas abſtrahat a ſenſibꝰ; q: nõ hꝫ
organa ſenſus ⁊ imaginationes quibꝰ mediantibꝰ abſtra-
hant ſpecies intelligibiles a rebꝰ. Nec etiã p ſpẽs priꝰ ab-
ſtractas ⁊ poſtea pſeruatas: q: ſic aia pueri nihil intellige
ret poſt mortẽ: ſꝫ intelligit p ſpẽs ex influẽtia diuini lumi-
nis pticipatas: quarũ aia ſit pticeps ſicut ⁊ alie ſube ſepa-
rate: ꝗuis inferiori mõ. Unde ꝗcito ceſſante cõuerſione
ad corpus: aia ad ſuperiora cõuertitur.

§. I. Aia ſepata pfectã co-

Aie ſepa re cogni tio ſe ex tendit.

gnitionẽ hꝫ de alijs aiabus ſepatis loquẽdo de cognitiõe
naturali aie. Un ⁊ diues in inferno vidit abraã ⁊ lazaruꝫ.
Luc.xvi. De angelis aũt hꝫ impfectã cognitionẽ ⁊ deficiẽ-
tem ſcꝫ cognitionẽ naturalẽ. Nã de cognitiõe grẽ quã ha-
bent aie. ſ. in deo eſt alia rõ. Pro huiꝰ declaratiõe dicit bt.
Tho. vbi. ſ. ar. ij. ꝙ p hoc ꝙ aia ſepata cognoſcit ſeipſam:
accipe poſſumꝰ q̃liter cognoſcat ⁊ alias ſubas ſeparas. Et
ꝗdiu quidẽ eſt aia corpis vnita (vt dictũ eſt. ſ.) intelligit
cõuertẽdo ſe ad fantaſmata. ⁊ iõ nec ſeipſaꝫ itelligere põt
niſi inquãtũ ſit actu intelligẽs p ſpẽs intelligibiles a fan-
taſmatibꝰ abſtractas. Sed cũ fuerit ſepata intelligit nõ cõ
uertendo ſe ad fantaſmata ſed ad ea q̃ ſunt ſm ſe intelli-
gibilia. Un ſeipſam p ſeipſam intelliget. Eſt aũt cõe omni
ſube ſeparate ꝙ intelligit id qꝺ eſt intra ſe: ⁊ id qꝺ eſt ſu-
pra ſe p modũ ſube. Sic eñ intelligit aliq̃d ſm ꝙ ẽ in itel-
ligente. Eſt aũt aliq̃d in altero p modũ eiꝰ in quo eſt. Mo-
dus aũt ſubſtãtie aie ſeparate eſt infra modũ ſubſtãtie an
gelice: ſed eſt cõformis mõ aliarũ aiarum ſeparatarũ: ⁊ iõ
vt dictũ eſt: habꝫ aia ſeparata cognitionem pfectã de alijs
aiabus ſeparatis: ſed impfectã de angelis. Ultima aũt fe
licitas hois cõſiſtit in pfecta cognitione ſolius dei: q̃ niſi p
gratiã videri nõ põt. In cognitione aũt aliarũ ſubarũ ſe-
paratarũ cõſiſtit magna felicitas. Si tñ pfecte cognoſcan
tur: qꝺ tñ nõ ptingit naturali cognitione in aiabꝰ ſepatis:
nec tñ eſt vltima etiã ſi eſſet pfecta: vt poſuerũt quidã pbi
⁊ ideo falſum dixerũt. Anima ſeparata nõ cognoſcit oĩa

aia ſepa ta quõ cog̃ſcit ipa natu ralia.

naturalia ſtatim. Naꝫ ſi hoc eſſet ſequeret ꝙ hoies fruſtra
ſtuderẽt ad rerũ ſcientiã capeſcendã: qꝺ eſt incõueniẽs di-
cere. Pro cuius declaratione dicit ſcũs Tho. vbi. ſ. arti.
iij. ꝙ aia ſeparata intelligit p ſpecies ex influentia diuini
luminis: ſicut ⁊ angeli. Sed tñ q: natura aie eſt infra na-
turã angeli: cui ille modus eſt cõnaturalis: ideo aia ſepa-
rata pro hmõi ſpẽ non habꝫ pfectã rerũ cognitionem: ſed
quaſi in cõi cõfuſam. Sicut ergo angeli ſe habent ad per-
fectã rerũ cognitioneꝫ naturaliũ per hmõi ſpẽs: ita aie ſe-
parate ad impfectã rerũ earũ cognitionẽ ⁊ cõfuſioneꝫ. Er
go angeli habent pfectã cognitionẽ oim̃ naturaliũ p ſpẽs
q: oĩa que fecit deus in proprijs naturis fecit in intelligen
tia angelica ſm Aug. ſup Gen̄. Anime aũt ſeparate etiaꝫ
pfecte nõ certã ⁊ ppriã: ſed cõfuſam ⁊ cõem de oibus na-
turalibꝰ cognitioneꝫ haberẽt. Et ideo nõ fruſtra hic laborat
ad habendũ ſcientiã: q: ſcientia hic acquiſita per ſtudium
eſt ppria ⁊ perfecta nõ cõfuſa vt illa. Futura aũt nec ange
li: nec demones: nec aie ſeparate cognoſcũt: niſi vel in ſuis
cauſis. vel p reuelationeꝫ: nõ aũt cognitione naturali per

aia ſepa rata co gnoſcit aliq̃ ſin gularia.

ſpecies inditas. Anime ſeparate cognoſcũt aliqua ſingu
laria. Unde diues in inferno dixit. Habeo quinqꝫ fratres
⁊c. Luc. xvi. Nõ tamen oĩa cognoſcũt ſingularia etiaꝫ pre-
ſentia. Pro cuiꝰ declaratione dicit bea. Tho. vbi. ſ. ar. iiij.
ꝙ duplex eſt modus intelligendi. Unus p abſtractioneꝫ a
fantaſmatibꝰ: ⁊ per hũc modũ nõ poſſunt cognoſci ſingu-
laria ab aia directe: ſed indirecte: vt dictũ eſt. ſ. Alius mo-
dus eſt per influentiã ſpecierũ a deo. Et p iſtũ modũ intel
lectus põt cognoſcere ſingularia. Sicut eñ deus inquan-
tum eſt cauſa oim̃ vniuerſaliũ ⁊ indiuidualiũ principiorũ
cognoſcit oĩa vniuerſalia ⁊ ſingularia: ita ſubſtantie ſepa
rate a corporibꝰ p ſpecies que ſunt participate ſilitudines
diuine eſſentie: poſſunt cognoſcere ſingularia. In hoc tñ
eſt differentia inter angelos ⁊ aias ſeparatas: q: angeli p
hmõi ſpẽs nõ ſolũ naturas rerũ in ſpeciali cognoſcere poſ

sunt:sed etiā singularia sub speciebus ꝯtenta. Sed anime separate habent cōfusam cognitionem naturaliū ꝑ spēs. Et ideo nō possunt cognoscere singularia: nisi illa ad que quodāmodo determinant̄: ad que habent aliquā habitudinem quā nō habent ad alia: vel ꝑ precedētem cognitionem vel ꝑ aliquā affectionem: vel ꝑ naturalez aut diuinā ordinationem: q: omne qd̄ recipitur in aliquo determinatur in eo per modum recipientis.

§.II. Aia sepata retinet sibi habitus sciētie acq̄site: sed nō remanet actus ƀm eundē modū sciendi.

Sciētie acquisite quō remanent in aia.

bi habitus sciētie acq̄site: sed nō remanet actus ƀm eundē modū sciendi. Primū sic declarat bea. Tho. vbi. s̄. arti. v. Sciētia est in intellectu q̄ est locus specierū vt d̄r in. iij. de aia. Et iō q̄uis sciētia hic acq̄rat̄ ex sensibilib⁹: ꝛ ꝑ ꝯn̄s ex virib⁹ sensitiuis: quarū illa sunt obiecta: opȝ φ habit⁹ sciē acq̄site sit ꝑtim in ip̄o intellectu ꝛ ꝑtim de virib⁹ sensitiuis. Et hoc pōt cōsiderari ex ipsis actib⁹ ex quib⁹ acquirit̄ sciā. Nā habitus sunt siles actib⁹ ex quib⁹ acquirunt̄. vt d̄: in. ij. ethicoꝝ. Actus aūt intellect⁹ ex qb⁹ sciā acq̄rit̄: sunt ꝑ ꝯuersionē ad fantasmata; q̄ sunt in virib⁹ sensitiuis. Sicut ergo actus intellect⁹ principalr̄ quidē ꝛ formaliter est in ip̄o intellectu: materialr̄ aūt ꝛ dispositiue in virib⁹. Idem dicendū est de habitu. s. φ quātū ad id qd̄ aliq̄d p̄tinis sciētie hȝ esse in inferiorib⁹ virib⁹: nō remanebit in aia sepata: quantum aūt ad id qd̄ hȝ esse in intellectu necesse est vt maneat q: talis forma intellectus nec ꝑ se corrūpi pōt sicut corrūpitur aliq̄d a suo ꝯ̄rio: vt frigidū a calido: q: specieb⁹ intelligibilib⁹ que sunt in intellectu possibili seu intentione intelligibili nil est ꝯ̄rium: precipue quātū ad simpliciū intelligentiā. s. eius qd̄ quid est. Nec ꝑ accidens corrumpi pōt talis forma. s. ꝑ corruptionē subiecti: q: subiectū sciētie qd̄ est intellectus est incorruptibile. Qd̄ aūt aplus. j. ad Coꝝ. xiij. dicit φ sciētia destruet̄: intelligit̄ quantū ad actuȝ qui nunc est. q. s. intelligendo ꝑ spēs intelligit a sensibilibus abstractas. Et sicut aliquis min⁹ bonus ƀm staturā corporis erit maior aliquo magis bono: ita nihil ꝓhibet aliquē minus bonū aliquā habere sciētiā quā nō hȝ magis bonus sed tn̄ nullius momēti est in cōparatiōe ad alias prerogatiuas quas meliores habebūt. Quantū v̄o ad actū habituū acq̄sitoꝝ de sciētijs: nō erit idē modus intelligēdi qui nūc est. ƀm ergo spēs intelligibiles hic acquisitas aia separata intelligere pōt: q̄ prius intellexerat: nō tn̄ eodē mō. s. ꝑ cōuersionem ad fantasmata: sed ꝑ cōuenientem moduȝ anime separate bea. Tho. vbi. s̄. ar. vj.

§.III. Anima sepata secundū naturalē cognitionē

aia sepata quo cogscit ea q̄ hic agunt̄.

dū naturalē cognitionē de qua hic agit̄: q̄ cōis est saluatis ꝛ dānatis: in alia vita nō cognoscit q̄ hic agunt̄ ꝑticularia ƀm bea. Tho. vbi. s̄. ar. viij. Et hui⁹ rō est: q: aia sepata per hoc cognoscit singularia: φ quodāmō est determinata ad illa ꝑ vestigiū alicui⁹ precedētis cognitionis vel affectiōis vel ꝑ diuinā ordinationē. Aie aūt mortuoꝝ ƀm ordinationem diuinā ƀm modū essendi segregate sunt a ꝯuersatiōe viuentiū. ꝛ cōiuncte ꝯuersatiōi substātiarū spūaliū q̄ sunt a corpe sepate. Vn̄ q̄ apud nos agunt̄ ignorāt. Et hāc rōnem assignat. b. Greg. in. viij. mora. tractās illud Job. Siue fuerint filij ei⁹ nobiles siue ignobiles ignorant. Vbi sic dicit. Mortui vitā in carne viuētiū post eos q̄liter hic disponat̄ ignorāt: q: vita spūs longe est a vita carnis: ꝛ sicut corpea ꝛ incorpea diuersa sunt genera: ita sunt distincta cognitione. Si aūt obijciat̄ illud Lu. xvj. de diuite epulone q̄ dixit. Habeo q̄nq3 fratres vt testet̄ illis: ne ꝛ ipi veniant in hūc locū tormentoꝝ ꝛc. Et sic videt̄ φ habuerit curā de fratrib⁹: ꝛ ꝑ ꝯn̄s cognouerit statuȝ eoꝝ. Rn̄det. b. Tho. φ aie mortuoꝝ possunt hr̄e curā viuentiū: etiā si ignorent statum eoꝝ. Sicut ecōuerso viuētes habēt curā de mortuis facientes suffragia ꝑ eis: lȝ nesciant statū eoꝝ. Possunt etiā mortui facta viuentiū scire nō quidē ꝑ seipos: sȝ ꝑ aīas eorum qui hinc accedūt ad eos: vel ꝑ angelos seu demones

iob. xiiij. (margin, beside "nem assignat. b. Greg.")

vel spū dei reuelante: vt dicit Aug. ꝛ habet̄. xiij. q. ij. fatendū. Distātia aūt localis iter nos ꝛ ipos nō est cā hui⁹ ignorantie: sȝ cā sup̄adicta. Et rō est ƀm bea. Tho. vbi. s̄. ar. ij. q: aia sepata intelligit singularia ꝑ influxū specieꝝ ex diuino lumine. Qd̄ lumē equaliter se hȝ ad ꝓpinquū ꝛ distās: Unde distātia localis nullo mō impedit cognitionem aie sepate. Qd̄ etiā ꝑȝ: q: diues in inferno vidit abraā a lōge.

Sed quātū ad aīas sepatas beatoꝝ: dicit. b. Greg. vbi. s̄. Qd̄ hoc de eis sentiendū nō est: qd̄ sȝ dictū est de alijs ƀm cognitionē naturalem: q: q̄ intra oīpotentis dei claritatez vident nullo mō credendū est φ sit foris aliquid qd̄ ignorent. Augu. tn̄ in lib. de cura pro mortuis agenda: dicit expresse: φ nesciunt mortui q̄d in hac vita agant viui: etiā filij eoꝝ vt habet̄ in glo. sup illud hymnus abraam nesciuit nos. Qd̄ ꝯfirmat idem Aug. ꝑ hoc φ nō visitabat̄ a matre sua: ꝛ in tristicijs cōsolabat̄ sicut quando viuebat. Nec est ꝓbabile vt vita facta felicior q: beata sit effecta crudelior. Sed ꝑ hoc qd̄ ꝓmisit dn̄s Josie regi vt prius moreret̄ ne videret mala q̄ superuentura erant ꝓplo suo. iiij. Reg. xxij. Aug. dubitādo hoc dixit. Sed Greg. assertiue dicit: φ nullo mō est credēdū. Scd̄m ergo sniam Greg. videtur φ aie sctōꝝ deū vidētes: oīa p̄tia q̄ hic agunt̄ cognoscāt. Sunt eīn̄ equales angelis dei: de quib⁹ etiā Augu. asserit φ ea q̄ apud viuos agunt̄ nō ignorāt. Sed q: aie sctōꝝ sunt ꝑfectissime cōiuncte iusticie dei: nec tristant̄ nec rebus viuentiū se ingerunt: nisi ƀm φ ordo diuine iusticie exigit.

mortui nesciunt q̄d viui agant. (margin)

§. IIII. De apparitiōibus aiarū sepatarū.

aiarū sepatarū. Sciendū ƀm. b. Tho. vbi. s̄. ar. viij. Mȝ cū apparēt viuis aie defunctoꝝ ad aliq̄d annūciādū. qd̄ vtiq3 aliq̄n ꝯtingit: vt d̄: Mat. penul. φ multa corpa sanctoꝝ q̄ dormierūt surrexerūt ꝛ apparuerut multis. Aliq̄n etiā apparent aie sine corporib⁹ ꝓprijs suscitatis: sed alijs corpib⁹ assumptis ex aere formatis. sicut potuit esse moysi iam defuncti corā xp̄o se trāsfigurante. Mat. xvij. Vel de aia pascasij que apparuit bea. Germano in balneis ꝓ loco purgatorij sibi assignato: vt narrat Greg. in. iiij. dialogo. ꝛ de plurib⁹ alijs ibi. ꝛ in vitis patrū habet̄. Mȝ cū euenit ꝑ specialem dei dispensationē cōtingit: vt aie defunctoꝝ rebus viuentiū intersint. Et est hoc inter dei miracula cōputandum. Vel he apparitiones fiunt ꝑ opationes bonoꝝ angeloꝝ: ignorantib⁹ etiaȝ ipsis mortuis: sicut etiā viui alijs aliq̄n viuentib⁹ in somnijs apparent ignorantib⁹ eis: sicut forte accidit in apparitiōe. b. Nicolai Cōstantino dormiēti ad ꝓhibendū necem triū innocentiū viuentiū. Et apparitio etiā. b. Amb. ꝛ officiario ei⁹ ad exequias bea. Marti. ꝑ angelū fuit in forma ei⁹: cū ipse corporaliter remāsit mediolani: qd̄ tn̄ ipse nō ignorauit. Qd̄ etiā legit̄ de frequēti apparitiōe xp̄i aliquib⁹ sanctis. vt bea. katharine de senis ꝛ alijs. magis videt̄ credibile φ fuerit ꝑ angelū xp̄i ꝑsonā representantē: q̄ per ꝑsonā ꝓpriā xp̄i. Sicut etiā angelus apparebat ꝛ loq̄bat̄ moysi in ꝑsona dei. Vel etiā hoc pōt fieri ꝑ opationē angeloꝝ maloꝝ ad decipiendū hoīes. Sicut ƀm vnā expositionem Aug. habet̄. j. Reg. xxviij. de samuele mortuo apparēte sauli: quē dicit Aug. fuisse diabolum in forma samuelis. vt habet̄. xxvj. q. v. nec mirū.

diuersis rōibus apparēt aie defunctoꝝ. (margin)

Titulus. VI. de causis peccatorum ꝛ anime passionibus.

¶ De triplici causa peccati scȝ ignorātia: fragilitate ꝛ malicia. Cap. j.

CUm dictū sit supra φ pctm̄ est dictū vel factū: vel cōcupitū contra legem dei. ꝛ omne qd̄ fit causam habet: ideo vidēdū est de causa peccati. Causa autem peccati potest esse triplex. s. interior: ꝛ exterior: ꝛ inferior: q: triplicez causam reperim⁹ in pctō primoꝝ parentū. Causa interior est ratio ꝛ sensualitas: que figurat̄ ꝑ adam

cā pctī ē triplex. (margin)

et cã. Causa exterior fuit antiquus serpẽs ⁊ pomũ. Et de his duob⁹ habes di. vi. testim. ⁊. c. seq. Causa interior. i. pctm̃ ibi etiã occurrit ⁊ fuit cã pcti gule quedã. s. mẽtis elatio que precesserat in mẽte ipoꝝ ſm Aug. Un̄ ⁊ dr̃ dist. xxxv. sexta die. Gulã fuisse primã puaricationẽ. itelligẽdũ est de pctis exteriorib⁹. Et qr̃ extra primũ pctm̃: oĩa alia possunt dici pctã ⁊ pene pcti. Ideo de pctõ in gñe agit̃ ↄgrue i ista ma pte: vbi tractat̃ de penis. Causa aũt interior pcti ite. põt esse triplex ſm Tho. s. ij. q. lxxv. Cũ eñ pctm̃ ↄsistat in actu: ⁊ pncipiũ humanoꝝ actuuꝫ sit sensitiu⁹ appetit⁹ intellectus: ⁊ affect⁹ siue voluntas. Sic pctm̃ põt causari a sensualitate: volũtate ⁊ rõne. Sicut eñ ex iudicio rõnis volũtas mouet̃ in aliqd ſm rõnem: ita etiã ex passione sensus appetitus sensitiu⁹ in aliqd inclinat̃: q̃ inclinatio interdũ trahit volũtatẽ ⁊ rõneꝫ. Et qr̃ cã pcti est aliqđ bonũ apparens motiuũ cũ defectu debiti motiui. s. regule rõnis vel legis diuine. Ipm motiuũ qđ est apparens bonũ ptinet ad apphẽsionẽ sensus ⁊ appetitũ. Ipa aũt absentia debite regule ptinet ad rõnẽ q̃ nata est hmõi regulã ↄsiderare. Sꝫ ipsa pfectio volũtarij actus pcti ptinet ad volũtatẽ: ita q̃ ipse actus volũtatis pmissis suppositis iã est quoddã peccatũ. Et q̃uis ista tria cõiter aliquo mõ ↄcurrãt i pctõ mortali: tñ ſm q̃ aliqđ hoꝝ est magis cã ⁊ prior ad actum pcti qđ cõmittit̃: ſm hoc qs dr̃ peccare vel ex ignorãtia qđ ptinet ad effectũ rõnis: vel ex malicia qđ ptinet ad inordinationem volũtatis: vel ex infirmitate siue passiõe: qđ ptinet ad inordinationẽ sensualitatis in qua sunt passiones. Un̄ Greg. dicit de pe. dist. ij. sciendũ quippe. Peccatũ trib⁹ modis cõmittit̃: aut eñ peccatur ignorantia: aut studio: idest malicia: aut infirmitate.

Cã pcti interior ẽ triplex.

§. I. Quantum ad primuꝫ

scꝫ de pctõ ex ignorantia. dicit Aug. xv. q. i. merito. Querit̃ q̃ sunt pctã nesciẽntiũ. Sꝫ nota q̃ triplex ignorãtia põt reperiri in actu pcti. Tho. s. ij. q. lxxvj. Prima est cũ nescit̃ id qđ scit̃ esse phibitũ: ⁊ p ↄñs malũ puta cũ fornicat̃ qs nesciẽs fornicationẽ eẽ pctm̃: ⁊ hec dr̃ ignorãtia iuris. Scđa est cũ scit qs aliquẽ actũ esse phibitũ ⁊ malũ: sꝫ nescit hoc qđ agit esse illũ actũ: vt cũ quis sciens adulteriũ esse pctm̃ accedit ad vxorem alienã quã putat esse suaꝫ vt Iacob ad lyam: vel occidit hoiem quẽ putat ferã: ⁊ hec dr̃ ignorãtia facti. Et hec nõ excusat a pctõ si datur opera rei illicite. Sicut nec lamech excusat̃ ab occisione caym. xv. q. i. illud. §. sꝫ obijcit̃. aut etiã si nõ adhibet̃ debita diligentia. Unde nõ excusaret̃ qui diabolũ adoraret subito apparentẽ sub angelo lucis. vt dicit̃. xxix. q. i. in glo. Tertia ignorantia est cũ scit quidẽ id qđ quis agit esse pctm̃ in vniuersali: puta nullam fornicationem esse cõmittendã: ⁊ etiã scit esse fornicationem: sed nõ cognoscit in particulari illum actuꝫ qui est fornicatio nõ esse faciendũ obnubilat⁹ passione vel habitu vitioso ⁊ hmõi: vt actualiter nõ consideret ⁊ intelligat id qđ agit esse malũ. Ista ignorantia reperit̃ in omi pctõ. Unde phs dicit: q̃ ois malus est ignorans. Et Prouerb. xiiij. dr̃. Errant q̃ operant̃ malũ. Et dist. xxxviij. q̃uis. dicit̃. Non nisi rerũ ignorantia põt errare: ⁊ pro vero quippe approbat falsum: qđ erroris est propriũ. Hec igit̃ nõ est causa peccati: sed aliquid cõseques ad causam. i. ad passioneꝫ vel habitũ inclinantem ad pctm̃. Scđa etiã ignorantia nõ est causa peccati: sed cõcomitanter se habet ad ipsum. Unde restat q̃ tñ prima est causa peccati prout nũc loqmur: qr̃ tollit scientiã prohibentẽ actũ peccati. Et hec ignorantia nisi sit affectata excusat a tanto: etsi nõ a toto: si est eoꝝ que quis scire tenet̃ ⁊ scire põt. dist. xxxvij. c. vlti. Qđ autẽ Amb. dicit. q̃ grauissime peccat qui ignorat: intelligit̃ vno mõ vel de ignorãtia sumpta affectata vel de ignorantia infidelitatis ſm Tho. Uel dic grauissime. i. piculosissime: qr̃ qui ignorat morbũ nõ querit medicũ. Item lꝫ transeunte reatu p presentiã remaneat ignorantia ſm q̃ est priuatio scientie: nõ tñ remanet negligentia ſm quã ignorantia dr̃ peccatũ. Nec sequit̃ q̃ ignorans cõtinue actu peccet: sꝫ solum qñ est tps acqrendi sciẽtiã quã hr̃e tenet̃: sicut in alijs pctis omissionis. Un̄ ⁊ notanter dr̃. q̃ ignorãtia mater cũctoꝝ erroꝝ a cunctis vitanda est. dist. xxxviij. c. i. Et de ipsa ignorantia multa habes. in. ij. pte ti. v. c. ix.

Triplex est ignorantia.

§. II. Quantũ ad secũdum

idest pctm̃ ex malicia. Nota ſm Tho. s. ij. q. lxxviij. q̃ pctm̃ ex malicia dicit̃ pctm̃ qđ quis facit quasi sciẽter malum eligens: qr̃ talis id qđ scit esse malũ spũale: qđ est maluꝫ simpliciter p qđ bono spũali priuatur: vult ipm vt bono tpali potiat̃. qđ totũ pcedit ex inordinatiõe volũtatis. qr̃. s. min⁹ bonũ magis amat. Nã cum aliquis eligat pati detrimẽtũ in bono minus amato: ad hoc vult vt potiat̃ bono magis amato: sicut cũ vult homo pati abscissionẽ mẽbri etiã scienter vt cõseruet vitã magis amatã. Ideo quando volũtas est ita inordinata q̃ aliqđ bonum tpale plus habitualiter amat puta diuitias vel voluptates: q̃ ordinẽ rõnis vel legis diuine vel charitatis: vel aliquid hmõi: sequit̃ q̃ velit dispendiũ pati in aliquo spũaliũ bonoꝝ. vt potiat̃ aliquo tpali bono. Est tñ in ipo ignorãtia aliquo mõ inquantũ. s. nescit in pticulari illud malũ nõ esse sustinendũ ppter consuetudinẽ talis boni. Peccatũ ergo ex malicia: cũ nõ pcedit ex impulsu appetitus sensitiui qđ est peccare ex passione: neq; ex defectu rõnis qđ est peccare ex ignorãtia: sequitur q̃ pcedit ex ipa volũtate: que ex seipa mouet̃ ad malũ. Et hoc põt esse tripliciter. Uno mõ ex habitu male acqsito. Scđo ex aliqua egritudinali habitudine. Tertio ex remotione alicui⁹ phibentis. Quantũ ad primũ est sciendũ q̃ cũ aliqs acquirit sibi habitũ vitiosum ex multiplicatione actuũ maloꝝ inducentẽ ↄsuetudinẽ que vertit̃ in naturã. Hinc est q̃ illa mala dispositio habituata fit quasi cõueniens ⁊ similis bono: ⁊ hoc modo rõne ↄuenientie tendit volũtas quasi in bonũ: qr̃ vnũqđq; ſm se tẽdit in id qđ est sibi ↄueniẽs. Et sic peccare ex habitu est peccare ex malicia. Quãtũ ad scđm est sciendũ q̃ etiã sine habitu acqsito vitij cõtingit aliquẽ peccare ex malicia quantũ ad scđm. Qđ cũ nõ pcedat neq; ex ignorantia neq; ex passione opꝫ q̃ pueniat ex aliquo principio corrupto intrinseco qđ dicit̃ egritudinalis hebetudo: sicut aliqs hꝫ quasdã naturales inclinationes ad aliqua predicta ppter corruptionẽ nature ipsius. Quantũ ad tertiũ sciendũ q̃ volũtas aliqñ p se tendit in aliqđ malũ p remotionem alicuius prohibentis: puta si aliquis phibeatur peccare: nõ qr̃ pctm̃ ei ſm se displiceat: sed ppter spem vite eterne: vel ppter timorẽ gehenne: remota spe p desperationem: vel timore p presumptionẽ: sequit̃ q̃ ex certa malicia quasi absq; freno peccet: qđ est peccare in spm̃ scm̃. de quo vitio habes. s. in. ij. pte titu. viij. c. vij. ⁊. viij. Et nota q̃ pctm̃ ex certa malicia est grauius pctõ ex infirmitate siue ex passione triplici rõne. Prima quidẽ qr̃ cũ pctm̃ cõsistat in volũtate: quãto mot⁹ pcti est magis pprius volũtati tanto pctm̃ est grauius ceteris paribus. Sed in pctõ ex malicia motus ipsius pcti est magis pprius volũtati: qr̃ ex seipsa in malũ mouet̃ q̃ qñ peccatur ex passione: qr̃ est a quodã intrinseco ipulsa ad peccandũ: ⁊ quãto malicia fuerit vehementior: tanto pctm̃ est grauius. Un̄ Greg. dic. Multo grauius malicia (alr̃ studio) q̃ infirmitate peccat̃. de pe. di. ij. sciẽdũ. Scđo qr̃ peccatũ ex malicia est diuturnius. Nã habit⁹ quo vt in plurib⁹ peccat̃ ex malicia est qualitas pmanens. Un̄ assimilat̃ infirmo ↄtinue infirmitate laboranti. Sed passio q̃ inclinat volũtatem ad peccãdũ est qualitas cito transiens: vñ assimilat̃ ei q̃ laborat in infirmitate interpolatim: ⁊ sic cito redit ad bonũ ppositũ penitẽs. Ad hoc facit qđ dicit̃ de pe. dist. i. ⁊ venit. Ubi dicit Hiero. Sancti si peccant: corã deo peccãt: qr̃. s. cito reuertunt̃ ad pniaꝫ. Tertio qr̃ pctm̃ ex malicia est piculosius. nã sic peccãs male est disposit⁹ quãtum ad ipm finẽ qui est principiũ in operabilib⁹. Et sic ei⁹ defect⁹ est periculosior: q̃ eius qui ex passione peccat cuius ppos

quõ peccatur ex malicia.

Inclinatio ad malũ ex trib⁹ oritur.

peccare ex malicia pessimũ est.

tum tendit in bonū finem:lʒ ꝓpositū eius ad bo:ā interrū
patur. Ad hoc facit de pe.dist.j.sup trib⁹. Ubi dicit Hiero.
Quartū scelus est post pcīm non agere penitentiam:sed
suo sibi complacere delicto.

§.III. Peccatū vero ex īfir

mitate vel passiōe ḋ: ex filitudine infirmitatis co:po:alis.
Co:pus em̄ tūc ḋ: infirmū qn̄ impedit vel debilitat in exe
cutione ꝓp:ie opationis ꝑpter aliquā ino:dinationē par-
tium co:pis:ita.s ꝙ humo:es ꝛ mēb:a nō subdunt virtuti
regitiue ꝛ motiue co:pis. Sic infirmitas aie dicit qn̄ impe
ditur ipsa in ꝓp:ia opatione: ꝑpter ino:dinatione partiū
eius sunt cōcupiscibilis ꝛ irascibilis:q̄ tunc sunt ino:dina-
te cū nō subdunt rōni: qḋ fit p passiones insurgentes. Et
ille qui est in passione ꝯstitutus scit peccatū esse quod agit
in vniuersali quidē nō in particulari:q: nō cōsiderat illud
Passio ī in particulari ꝑpter passionem ipedientē. Impedit aūt
pedit ali passio talē cōsiderationē tripliciter. P:imo quidē p quā-
quē tri- dā abstractionem. Cū em̄ oēs potentie aie in vna essen-
pliciter. tia aie radicent:necesse est ꝙ qn̄ vna potentia intendit in
suo actu:altera remittat in actu suo:vel vt totaliter impe-
diat.tum q: ois virtus ad plura dispersa fit mino:. Unde
cōuerso qn̄ intendit circa vnū min⁹ pōt ad alia dispergi:
p:ecipue si intendit intense:tuʒ q: in opibus aie aialibus
requirit quedā intensio:que aūt vehementer applicat ad
vnū:nō pōt alteri vehementer attendere. Et fm̄ hūc mo-
tum p quandā distractionem:qn̄ motus appetit⁹ sensitiui
fortificat fm̄ quācūꝗ passionē: necesse est ꝙ remittat:vel
totaliter ipediat motus ꝓp:ius appetitus rōnalis q̄ est
volūtas. Scḋo impedit talis cōsideratio a passione p cō-
trarietatē:q: plerūꝗ passio inclinat ad ꝯtrariū hui⁹ qḋ sciē
tia vniuersalis hʒ. Un̄ phs dicit in.iij.ethico.ꝙ syllogism⁹
incōtinentis qui.s.vincit a passione hʒ quattuo: ꝓpositio-
nes in mente. Duas vniuersales:quarū vna est rōnis:que
dicit nullā fo:nicationē esse cōmittendā: q: mala. Alia est
passionis:que dicit oēm delectationeʒ esse sectandā:q: bo
na. Passio igit incontinentis ligat rōnem:cū non assumit
sub illa vniuersali que dicit nullā fo:nicationē esse cōmit-
tendā. Si enim sub illa sumeret:sic diceret. Ista est fo:ni
catio quā.s.vis facere ꝛ per ꝯñs malum: ꝛ tandem cōclu-
deret:ergo nō est faciendū. Sed assumit incōtinens ꝓposi
tionem sub vniuersali passiōis:ꝛ dicit. Ista est delectatio:
cū scʒ vult fornicari:vnde ꝯcludit.ergo esse faciendā. Ter
tio tollit passio cōsiderationem p quandā immutationem
co:po:alē:ex qua ratio quodāmō ligat:ne libere in actum
exeat:sicut etiā somn⁹ vel eb:ietas quadā co:pali transmu
tatione facta ligat vsum rōnis. Et ꝙ hoc contingat in pas-
sionib⁹ ptʒ ex hoc ꝙ aliqn̄ cū passiones multū intendunt:
homo amittit totaliter vsum rōnis. Multi em̄ ꝑpter abū
dantiā humo:is vel ire sunt cōuersi in insaniam. Et ꝑpter
hunc motū passio trahit ad iudicandū in particulari ꝯtra
scientiā quā hʒ in vniuersali. Sciētia em̄ vniuersalis q̄uis
certissima sit:nō hʒ p:incipalitateʒ in opatione:sed magis
scientiā particularis:eo ꝙ opationes sunt circa singularia
Et sicut eb:ius quādoꝗ ꝓfert verba significātia ꝓfundas
sententias:quas mente dijudicare nō pōt ꝑpter eb:ietatē
ita in passione existēs etsi o:e ꝓferat hoc nō esse faciendū:
tamen interius nō sentit ꝑpter passionem ꝙ illud sit faciē
Quid dum. Tho.j.ij.q.lxxvij. Et nota ꝙ passiones p:op:ie sunt
passio sit motus potentiarū anime nō quidem app:ehensiuarū:vt
est sensus ꝛ intellectus.s.appetitiuarū.nō tamen sunt mo
tus appetitus rōnalis qui dicitur volūtas: sed appetitus
sensitiui qui dicit sensualitas: que distinguit in potentiaʒ
cōcupiscibilem ꝛ irascibilem. Sed cum amo: ꝛ gaudiū:tri
sticia ꝛ ira ꝛ hmōi:que p:op:ie sunt passiones attribuunt
deo vel angelis vel sanctis hoibus:vt ptʒ in scriptura:tūc
imp:op:ie ꝛ large assumunt. ꝛ significāt simplicem actum
volūtatis cum similitudine affectus passionis: sed absꝗ
passione. Et ipsi quidem motus passionū fm̄ se cōsiderati
cum sint naturales ꝛ cōmunes nobis ꝛ b:utis: nō faciunt
nos virtuosos vel vitiosos sed fm̄ ꝙ a ratione regulantur
bene vel male. Et sciendū ꝙ ipse passiones dupliciter se passiōes
possunt habere ad iudiciū rationis. Uno modo antecedē dupl'r se
ter.ꝛ sic cum obnubilent iudiciū rationis:ex quo depēdet hñt ad
bonitas actus mo:alis ꝛ ex impulsu inclinet volūtateʒ: di rōnem.
minuit bonitatem actus quantū ad opa virtuosa:ac etiaʒ
grauitatem peccati quantū ad opa vitiosa. Laudabilius
est em̄ ꝙ aliquis ex iudicio rationis facit opus charitatis:
q̄ faceret sola passione miserico:die: ꝛ minus pcīm est ex
passione peccare q̄ ex malicia vt dictum est. Alio mō se ha
bent cōsequenter.ꝛ hoc dupliciter. Uno mō per modū re-
dundātie:q: scʒ cū superio: pars aie intense mouet in ali-
quid sequit motū ei⁹ etiā pars inferio:. ꝛ sic passio existēs
cōsequenter in appetitu sensitiuo est signū intensionis vo
luntatis. vnde indicat bonitatē malo:ē.quoad opa ꝟtuo-
sa.ꝛ maliciā etiā maio:eʒ:quoad opa vitiosa. Alio mō per
modū electionis.qn̄.s.hō ex iudicio rōnis eligit affici aliq̄
passiōe:vt p:omptius operet coopante appetitu sensitiuo.
Et sic passio aie addit ad bonitatem quoad virtuosa opa:
ꝛ maliciā quoad vitiosa. Tho.j.ij.q.xxiiij.

¶ De passione amo:is:ꝛ multiplici amo:e ꝛ effectibus
amo:is. Capitulū.ij.

Passiones aūt aie sunt

xj. sex q̄dē in cōcupiscibili potētia.s amo: ꝛ odiū: xj. sunt
desideriū seu cōcupiscentia ꝛ fuga gaudiuʒ siue passiōes
delectatio:ꝛ tristicia siue dolo:. In irascibili quinꝗ.s. spes appetit⁹
ꝛ desperatio:timo: ꝛ audacia: ꝛ ira:cui nulla passio oppo sensitiui
nitur. Q: aūt dicant quattuo:.iuxta illud Boetij lib.j.me
tro vlti.de philosophica cōsolatione. Gaudia pelle:pelle
timo:em:speꝗ fugato:nec dolo: assit. De quibus etiaʒ ait
Aug.in.xiiij.ḋ ciui.dei. Hoc ꝑpterea dicit: q: he sunt p:in
cipales:q: sunt cōpletiue ꝛ finales respectu aliarū passio-
nū. Pro hoʒ declaratione est sciendū:ꝙ in motib⁹ appe-
titiue partis bonū habʒ quasi ꝟtutem attractiuā:malū au
tem virtutē repulsiuā. Bonū ergo p:imo quidē in potētia
appetitiua causat quandā inclinationeʒ seu aptitudinem
vel cōnaturalitateʒ ad ipm̄ bonū qḋ ptinet ad passionem
amo:is:cui p cōtrariū rñdet odium ex parte mali. Scḋo si
bonū sit nondū habitū dat appetitui motū ad exequendū
bonū amatū:ꝛ hoc ptinet ad passionē desiderij vel cōcupi
scentie. Et ex opposito ex parte mali est fuga vel abomina
tio. Tertio cū adeptū fuerit bonū dat appetitui quietatio
nem quandā in ipo bono adepto.ꝛ hoc ptinet ad delecta-
tionē vel gaudiuʒ:cui opponit ex parte mali dolo: vel tri-
sticia. In passionib⁹ autē irascibilis p:esupponit quidem
aptitudo vel inclinatio ad p:osequendū bonū vel fugien
dum malum ex concupiscibili:que absolute respicit bonuʒ
vel malum. Et respectu boni nondū adepti est spes ꝛ de-
speratio:respectu aūt mali nōdum inuadentis est timo: ꝛ
audacia.respectu aūt boni adepti non est aliqua passio in
irascibili:q: iam nō hʒ ratio rōnem ardui: sed ex malo iam
imminenti sequitur passio ire. Tho.j.ij.q.xxiij.

§.I. Amo: est p:ima passi-

onū ꝛ p:incipalis:ex qua alie causant:vt ostendit Aug.in
xiiij.de ciui.dei. Est aūt amo: aliquid ptinens ad appetitū
Nam amare est velle bonū.bonū aūt est obiectum appeti
tus. Et sic fm̄ triplicē appetitū qui repent in rebus est tri Triplex
plex amo:. Tho.j.ij.q.xxvj. Est em̄ quidā appetitus nō cō- est amo:
sequens app:ehensioneʒ ipius appetentis:sed alterius ꝛ
hmōi dicit appetitus naturalis. Res em̄ naturales appe
tunt qḋ eis cōuenit fm̄ suā naturā.nō p apphensionē p:o-
p:iam:sed per app:ehensionem instituentis naturā.i.dei.
Alius appetitus est cōsequēs app:ehensionē ipsius appe
tentis:nō ex iudicio libero:sed ex necessitate:ꝛ talis est ap
petitus in b:utis:qui tamen in hoibus aliquid libertatis
participat inquātū obedit rationi. Et ꝛ alius appetit⁹ cō-

sequēs apphēsionē appetētis ſm liberū iudiciū: ⁊ talis
est rōnalis siue intellectualis appetit⁹ qui dr̄ volūtas. Jn
vnoq̄ aūt hoꝝ appetituū amor dr̄ id qḋ est pncipiū mot⁹
tendētis in finē amatū. Jn appetitu aūt naturali pncipiū
motus est cōnaturalitas appetētis ad id in qḋ tendit. Et
ista cōnaturalitas dici pōt amor naturalis: sicut ipa cōna-
turalitas corpis grauis ad locū infimū est p grauitatē: et
dici pōt amor naturalis: ⁊ sic coaptio appetitus sensitiui
vel voluntaris ad aliqḋ bonū. i. ipa cōplacentia boni dicit
amor sensitiu⁹ vel intellectualis. Vn̄ talis amor nō impor-
tat seu noiat motū appetit⁹ tendētē in appetibile. nā istud
ptinet ad desideriū siue ɔcupiscentiā: sȝ noiat motū appe-
tit⁹ q̄ immutat ab appetibili: vt ei appetibile cōplaceat: et

Amor dilectio et charitas differūt. sic ipa cōplacentia appetibilis dr̄ amor. Differūt aūt ista
tria. s. amor/dilectio/⁊ charitas. Amor eñ iportat cōplacē-
tiā ad rē amatā: siue talis cōplacētia fit in appetitu sensiti-
uo: siue in volūtate: ⁊ sic est cōis nobis ⁊ brutis. Dilectio
aūt supra amorē addit pcedentē electionē vt ipm nomen
sonat: ⁊ pōt ɔuenire ⁊ bonis ⁊ malis: ꝗuis nō multū i scri-
ptura vel a catholicis doctorib⁹ dicat de malis. Charitas
aūt addit supra dilectionē quandā pfectionē seu diuinam
infusionē. vt de pe. di. ij. charitas. Est amor cā cognitionis
ſm Tho. j. ij. q. xxvij. Nā bonū apphēsuȝ a sensu mouet ap-
petitū sensitiuū: ⁊ apphensuȝ ab intellectu mouet volūta-
tem. Silitudo etiā est cā amoris: tendit eñ in assimilatuȝ
sicut in vnū sibiipi. Delectatio etiā vel aliq̄ alia passio q̄ tñ
pri⁹ pcedit ab amore causat amorē: sicut ⁊ vnū bonū cā est
alterius. Nota q̄ amor est via qua itur ad xp̄m ad sup-
nā patriā. Vn̄ ipe ait Jo. iij. Ois q̄ credit in eū nō pereat:
sȝ habeat vitā eternā. Credere aūt in xp̄m ſm Aug. est cre-
dendo tēdere in ipm. Via aūt amor charitatȝ est. Vn̄ apl's
j. ad Cor. xij. ait. volēs loqui de charitate. Excellentiorem
viā vobis demonstro. Hinc inq̄t Hugo de arra aie ipsi lo-
quens. O aia mea scio q: vita tua amor est. ⁊ sine amore
esse nō potes. ⁊ bene. Nā ex amore fiūt q̄cūq̄ agunt. Oia
eñ agūt ppter finem. Finis aūt est bonū desideratum ab
amante. Est etiaȝ amare ſm Tho. in. iiij. ɔ gentiles: actus
principalis volūtatis a quo alij pcedūt. Nā desiderat vo-
lūtas bonū amatū cū nō hȝ: delectat in pñtia boni amati:
tristat cū timet amittere ipm: dolet de ei⁹ pditiōe: irascit si
impedit a cōsecutione. Jste aūt amor si regulat a spūscō
charitas dr̄: q̄ est in via ſm Aug. que ducit ad celuȝ. Si est
sine spūscō: cupiditas est radix oim maloꝝ: via q̄ ducit ad
infernū cōtraria charitati. Qḋ aūt amor noster fiat chari-
tas p spm̄scm̄: ptȝ p illud qḋ dixit xp̄s Jo. vij. Qui credit
in me sicut scriptura dic: flumina de vētre eius fluēt aque
viue. Hoc aūt dixit de spiritusancto quē accepturi erāt cre-

ps̄. cxlij. dentes in eum: ⁊ ps̄. Spiritus tuus bonus deducet me
in terram rectam. Et sic omnis qui credit in eum non pe-
rit: sed habet vitam eternam.

Septem amores q̄ si regulant per spm̄scm̄. **§. II. Septē ergo amores**
possunt esse i nobis: q̄ si regulant a spūscō charitas sunt:
si ibi desit/ sunt cupiditas. Prim⁹ amor naturalis. amor
sensualis. amor parētalis. amor ɔiugalis. amor patrialis.
amor socialis. amor rei tpalis. De primo dicit q̄dā sapiēs

De amore naturali. Est cūctis cōis amor. Et iste amor naturalis in insensibili-
bus est naturalis inclinatio ad cōseruationē sui esse. Hinc
est q̄ aqua fluminū currit quantū pōt ad mare: q: ibi me-
lius cōseruat. Lapis in altum piectus q̄ citius reuertit ad
terram vbi cōseruat vitulus/agnus/porcellus/cū ducunt
ad macellū renitunt inquantū possunt. Jste amor est exi-
mius inter aiam ⁊ corpus humanū. Nam cum sit maxima
distantia conditionis inter eos ⁊ differentia: q: vnū corp⁹.
aliud spūs: vnum vilissimū scȝ corpus. aliud nobilissimuȝ
plusq̄ oēs celi ⁊ planete: tanto amore cōiungunt q̄ vnuȝ
nunq̄ vellet dimittere aliud. Et rō est: q: ex tali separatio-
ne tollit natura hois: q̄ homo nō est corp⁹ tm̄ vel aia tm̄: sȝ
cōiūctū ex aia ⁊ corpore. Etiā in pfectis viris nō tollit iste

amor: immo augeť inquātū cognoscūt vitā suā vtilē alijs.
Vn̄ apl's de se ⁊ alijs aplis. Nos ipsi ingemiscim⁹ pmitias Ro. viij.
spūs habētes eo q̄ nolum⁹ expoliari. s. corpore: sȝ supuesti ⁊ ij. co. v
ri. i. vellem⁹ cū corpore regnū intrare. Qḋ aūt dixerat. cu philip. j.
pio dissolui ⁊ esse cū xp̄o: erat ſm instinctū diuinū supantē
naturalē. Jste ergo amor naturalis si nō regulat a spūsan-
cto: cupiditas dr̄: ⁊ malus. Nā cū quis amat viuere vt pos-
sit gaudere ⁊ delectari in mūdo: ⁊ diu pmanere in suis con-
cupiscētijs: nō curans de salute aie: vel etiā cū ita amat vi-
tam q̄ ppter ipsam cōseruādā facit fieri incātationes: vel
alia q̄cūq̄ ɔtra dei mādata amor infernalis est suus amor
Sed cū amat sui cōseruationē presupposito beneplacito
diuine volūtatis: ad hoc vt pniam agat: vt merita augeat
vt alijs prosit: eligere parat⁹ potius morteȝ q̄ aliqḋ crimi-
nale cōmittere, ppter sui ɔseruationem nō peccat. Job. vj.
Spūs est qui viuificat: caro nō pdest quicq̄. i. instinct⁹ ſm

De amore sensuali. spm̄scm̄ est qui facit hēre vere amorē vite non instinct⁹ ſm
carnem. Scḋs est amor sensualis. Jsta est quedā inclina-
tio sensualitatis: cū placētia ad ea q̄ sunt delectabilia sensi-
bus. Vnusquisq̄ eñ sensus amat ⁊ delectatur de obiecto
suo sibi pportionato: visus in vidēdo pulchra: auditus in
audiendo suaues sonos ⁊ cātus olfact⁹ de fragrātia odoꝝ
floꝝ ⁊ aromatū ⁊ alijs: gustus i dulcedine sapoꝝ ⁊ hmōi.
Sed si iste amor nō regitur a spūsancto efficitur bestialis
⁊ peior oi bestia insanie prim⁹. Vn̄ ⁊ multi infatuati sunt
ex tali amore qn̄ exit limites suos. Jste inducit in mala in-
numera: ad curiositates: ad carnalitates: ad tripudia: ad
spectacula: ad crapulā ⁊ ebrietatem ⁊ hmōi. vn̄ dixit xp̄us
Job. xij. Qui amat aiam suā. s. sensitiuā acquiescendo ei⁹
appetitib⁹: pdet eam. s. aiam intellectiuā. Est eñ ibi rela-
tio simplex: q: necesse est vt ruat in multa pctā: propter qḋ
sancti viri semp attendūt ad mortificationeȝ sensuū ⁊ car-
nis: vt possint magis in dn̄o delectari. ſm Grego. Tanto
vnusquisq̄ a supno amore disiungit: quāto in infimis de-
lectat. Vn̄ sanctus Dn̄icus p totā noctem multotiens vi-
gilabat ⁊ ter in die se disciplinabat catena ferrea. Et beat⁹

Mulieres habēres nimiam familiaritatē cū religiosis decipiunt. Franciscus in cibis aliqn̄ cineres vel aquā immiscebat: vt
magis essent capaces diuinoꝝ. Et nimia familiaritas quā
habent mulieres cū psonis spūalib⁹ etsi pura intentione:
nisi magno rigore gubernet in sensualē ɔuertit. Cuius si-
gnū est: qn̄ magis cogitat de ipso q̄ de deo: ⁊ delectat de
ei⁹ pñtia corporali magis q̄ de doctrina ei⁹ ⁊ hmōi. Spūs
aūt sanctus cū regit hunc amorē facit querere tm̄ necessa-
ria corpori vel spūi ⁊ supflua resecare. Vn̄a apl's Ro. viij.
Si spū facta carnis. i. sensualitates mortificaueritis viue-

De amore parentali. tis. Et q̄ sic credit in xp̄m nō perit: sed hȝ vitā eternā. Ter-
tius est amor parentalis. Magn⁹ vtiq̄ est amor inter pa-
rentes: ⁊ tanto maior quāto strictior est parentela. Vnde
inter patrem ⁊ matrē ⁊ filios est maximus. Maior tñ pa-
rentū in filios q̄ filioꝝ in parentes. Et rō est ſm Tho. ij. ij.
q: tanto amor est maior quāto diuturnior: ⁊ quāto est ad
certiorē rem. Sȝ amor patris ⁊ matris est diuturnior q̄ fi-
lioꝝ. Nam subito qn̄ nascunt filij parentes incipiunt eos
amare: sed filij differūt p plures annos anteq̄ ament pa-
rentes: q: nō habēt vsuȝ rōnis quo cognoscūt eos esse pa-

Mater magis amat proles q̄ pater. rentes. Etiā parentes sunt magis certi de filijs suis: q̄ filij
de parētib⁹. Et q: mater est magis certa de prole q̄ pater.
⁊ administrat materiā in generatione: ideo ipa tenerius
amat ⁊ vehementi⁹ q̄ pater. Amandus est generator: ait
Aug. sȝ preponēdus est creator. Si igit iste amor parenta-
lis nō dirigit a spūscō: inducit ad multa mala: ⁊ quasi ad
idolatriā. O quot sunt parētes q̄ ppter inordinatū amorē
ad filios dānationē incurrūt. O quot sunt q̄ eis q̄si idolis

Idolatria a q̄ initium sumpsit. inseruiūt. Et no. q̄ idolatria habuit initiū ab inordinato
amore parētū i filios ⁊ ecōuerso. Nā Ninus q̄ edificauit ni-
niuē mortuo belo pr̄e suo ppter iordinatū amorē pr̄is: fec
fieri statuā eius repñtatiuā. ordināsq̄ quicūq̄ haberet re-
fugiū ad ipsaȝ post maleficiū cōmissum liber esset ab omi
pena. Et ppter h̄ multi vidētes se mortē euadere ceperūt

ipsam venerari ꝛ adorare. Et alie ciuitates similia fecerũt
Alius aũt Ninus dolẽs de morte filij fecit sibi imaginẽ ei⁹
eã colẽs. vt dr̃ in li. Sap. c. xiiij. Sic multi faciũt de filijs ido/
la. Nã vt dimittãt eos diuites cõgregãt p fas ꝛ nefas: nec
Filij ꝓpt curãt ire ad infernũ. Et econtra multi filij ꝛ filie inspirant
parentũ mũdũ deserere ꝛ ingredi religionẽ: videntes pericula secu/
timorẽ lis: ꝫ ne ꝯtristẽt parẽtes dimittũt ꝓsequi bonã inspirationẽ
religio/ Qui amat p̃rem suũ ꝛ m̃rẽ plus ꝙ me nõ est me dign⁹ ꝛc.
nẽ nõ in/ Sꝫ si regit a spũsctõ est amor charitatis: vt. s. parẽtes amẽt
grediũt. filios principalr̃ quoad aiam eos erudiẽtes ꝛ corrigẽtes.
Mat. x. Et filij parẽtes eis in licitis obediẽtes ꝛ subueniẽtes. Vñ
aplš ad Ro. viij. Qui spũ dei agunt hij sunt filij dei. s. non
hoim tm̃. Et talis q: credit in eũ nõ perit: sꝫ hꝫ vitã eternã.

De amo/ Quartus est amor cõiugalis q̃ fundat in duob⁹. In cõi/
re ꝯiuga catione mutua ad prolẽ ꝓcreandã: ꝛ coopatione guberna
li. tionis dom⁹: ꝛ ꝓuisione necessarioꝝ vite. Uir em̃ vacat cir
ca exteriora negocia: vxor ad gubernationẽ domus. Iste
amor si nõ regit a spũsctõ: est amor fatuus ꝛ cã multoꝝ ma
loꝝ. vñ Hiero. Amor forme mulieris rõnis obliuio est ꝛ in/
sanie ꝓxim⁹. Propterea legit de salomone q̃ ardẽtissimo
amore ꝯiũctus est vxorib⁹: ꝙ infatuatus est: ꝛ idola adora
uit. Origo amoris erat honesta: sꝫ magnitudo deformis
inq̃t Hiero. de quibusdã cõiugatis. Et vt ait sextus. s. phs
in sentẽtijs. Omis adulter est in vxorẽ suã amator ardẽtior.
xxxij. q. iiij. origo. Sꝫ si regat a spũsctõ charitas est. Et mo
dũ docet aplš dicens ad Eph. v. Uiri diligite vxores vr̃as
sicut ꝛ xp̃s dilexit ecclesiã. Dilexit aũt vt esset sancta: casta:
honesta: ꝛ ad hoc laborauit instruẽdo ipsam. Sic vir dꝫ di/
ligere vxorem vt sit honesta: modesta: ꝛ hmõi: nec acquie/
scere vanitatib⁹ eius: sed arguere ipsam de suis leuitatib⁹:
ꝛ docere ipsam. Et ecõuerso vxor virũ cũ humilitate indu
cendo ad reuerentiã diuinoꝝ sumptionẽ sacramentoꝝ ꝛ
hmõi. Bonitas vxoris multotiens virũ iniquũ efficit bo/
j. cor. vij num: sicut dicit aplus ad Cor. de infideli. Sctĩficatus est
vir infidelis p mulierẽ fidelẽ. Exemplũ patꝫ i rege assuero
et vxore ei⁹ Hester. In theodora ꝛ sisinnio. In cecilia ꝛ va
leriano: ꝛ quotidie hoc cernit. vñ aplš Gal. v. Spũ ambu
late ꝛ desideria carnis nõ ꝑficietis. i. carnalis amoris: qui
inducit ad multa illicita ꝑpetrandũ cõiugatos ꝛ assentiẽ/
dum malis. Et talis q: credit in xp̃m nõ perit ꝛc. Quint⁹

De amo est amor patrialis. Vñ Sap. Dulcis amor patrie. Iste est
re p̃riali. ita magn⁹ ꝙ aliqñ superat amorẽ parentele ꝛ maritalem.
Unde refert Aug. lib. iij. de ciui. dei. c. xvj. ꝛ lib. v. c. xviij. ꝙ
Iuni⁹ brut⁹ ꝓprios filios virgis cedi: ꝛ tãdẽ occidi iussit
amore patrie. Nam fauebãt Tarquinio supbo regi roma/
noꝝ expulso. Eãdẽ historiã ponit Uale. max. lib. v. c. viij. s.
de parentũ seueritate aduersus filios. Narrat etiã Augu.
lib. v. de ciui. c. xviij. ꝛ Uale. ma. li. ij. c. ij. de disciplina. s. mili
tari de mãlio torquato ꝙ ꝓprio filio nõ pepcit ꝓpter amo
rem patrie: cui⁹ bonũ maxime ꝓcurabat ex obedientia le/
gum ꝛ punitione transgressionis ipsarũ. Nã cũ dictus tor
quatus esset consul romanoꝝ in quodã bello cũ impasset
neminẽ debere de exercitu suo mouere arma cõtra inimi/
cos eoꝝ: filius eius audacia ductus sub spe victorie mouit
bellũ: ꝛ victoriã habuit: ꝛ nihilomin⁹ pater fecit eũ decapi
Uirgili⁹ tari: q: fecerat cõtra statutũ suũ. Unde poeta. Uicit amor
vj. enei. patrie: laudũq; immensa cupido. In lib. q̃ Machabeoꝝ
j. mach. habemus de Eleazaro: qui vt liberaret patriã ab inimicis
vj. ipse solus incessit per media castra inimicoꝝ: sꝫ exercitus
regis Antiochi: quousq; peruenit ad elephantem super
quem erat positũ castrum de lignis factis ad bellandum
vbi plures stabant: excellentiorem ꝛ ornatiorẽ ceteris ele/
phantib⁹: estimans ibi regem esse: ꝛ ingressus subtus eũ
occidit: sub eo occumbens. Hic aũt amor si nõ regitur a spi
ritusancto cõmittit scelera multa. frangit fidẽ: ordinat ꝓ/
ditiones: leges dei transgredit. de ordinationibus eccle/
sie nõ curat: clerum cõculcat: ꝛ oia facit vt possit cõseruare
statũ suũ tp̃alem. Et tandem iste amor generat ambitionẽ
sectas ꝛ partialitates producit: seditiones excitat: conci/
tat bella: odia gignit: inuidias nutrit: oẽm iusticiã peruer/
tit: adulationibus seruit: detractionib⁹ ꝛ ꝑsecutionib⁹ se/
uit: nemini parcit: ꝛ tandẽ patriã destruit. Sicut iudei q:
fecerũt cõtra deum ꝛ legem eius vt cõseruarent statũ tp̃a/ Iob. xj.
lem patrie: occidendo xp̃m: ne forte veniant romani ꝛ tol
lant nostrũ locũ ꝛ gentẽ dicentes: Tandẽ amiserũt patriã
tp̃alem ꝛ eternalem: dispersi p orbẽ ꝛc. Sed si regit a spũ/
sctõ: iste amor patrie charitas est. Et tũc attẽdit: vt sup oia
in ciuitate obseruent leges dei: auferant partialitates: ex
tirpent male cõsuetudines: exaltent boni: puniant iniqui
mali ꝯtrus eliminent. Sic debe amat ciuitas: ꝛ hinc ꝯserua/
tur sua libertas. Aplš. Ubi spũs dñi: ibi libertas. Et talis ij. cor. iij
amator patrie: q: credidit in xp̃m: nõ perit ꝛc. Sext⁹ amor De amo

est socialis: q̃ alio nõ dicit amicitia. Et vt dr̃ Eccli. vj. Ami re sociali
co fideli nulla est cõparatio. Uide ibidẽ plura de amicis.
Ualde intẽsus ẽ iste amor ꝛ multa facit. Talis amor fuit
inter Ionathan filiũ saul ꝛ Dauid: vt patꝫ j. Reg. xviij. ꝛ c.
seq. Et tantus ꝙ nõ curaret Ionathas incurrere indigna
tionẽ ꝛ ꝯtumeliã patris excusando ipm dauid. Et nõ solũ
in vita: sed ꝛ post mortẽ seruauit dauid amiciã: benefaciẽ
do filio Ionathe. s. miphiboseth. ij. Reg. ix. Vñ ꝛ ipse da/
uid audita morte ionathe: lugẽs dicebat. Ita te diligebã
sicut mater diligit vnicũ filiũ suũ. ij. Reg. j. Iste aũt amor
si nõ ducit a spũsancto incidit in varia pctã. Nam vt cõpla
ceat quis amico vel ne displiceat: assentit aliqñ in id quod
nõ debet. Sic adam acquieuit vxori suadenti sibi esum po
mi vetiti: nõ q: credidit se p hoc similem deo futurum: sed ne
displiceret ꝛ cõtristaret sociã: ductus nõ amore cõcupiscen
tie que adhuc nõ erat in eo: sꝫ amore sociali quo timet q̃s
nõ offendere amicũ suũ: vt dicit Aug. Sed si est sociat⁹ cũ
spũsancto est charitas fraternitatis: ad quã exhortat aplš
dicens. Soliciti seruate vnitatẽ spũs. Iste amor oia exte/ Eph. iiij
riora facit cõia. Unde demenus quidam grecoꝝ sapientissi
mus: amicoꝝ dixit debere oia esse cõia. xij. q. j. dilectissim⁹.
Immo ꝛ ipsas voluntates vnit in deum ꝛ cõem vtilitatẽ:
propter quod dicit de primis fidelib⁹ qui fuerãt repleti spi
ritusancto. Act. iiij. Multitudinis credentiũ erat cor vnũ
ꝛ anima vna in dño. Pertinet aũt ad veritatem hui⁹ ami/
citie sm Tul. in lib. de amicitia. vt nec quid inhonestum. i.
vitiosum petas ab amico: nec rogatus facias. Insuper ꝙ ꝓ/
uis amicitie sit propriũ delectabiliter cõuersari ad inuicẽ
tamen sm Tho. ij. ij. non debet verus amicus vereri con/
tristari amicũ suũ cum expedit. s. in reprehendendo eũ de
defectibus suis si cõmittit aliquos: alꝫ si semper vellet pla
cere esset adulator non amicus. Super omnes aũt amici/
tias mundi ꝑfectissima ꝛ fructuosissima est illa qua aliqui
vel alique sub vna regula ꝛ religione in debita obserua/
tione viuunt. De qua venerabilis Cassianus facit vnã col
lationem que intitulat abbati Ioseph: vbi ponunt ꝓprie/
tates eius. Talis ergo nõ perit ꝛc. Septim⁹ ꝛ vltimus est amor cre
amor creature irrationalis. De domino deo dicit Sap. xj. ature in
Diligis omnia que sunt ꝛ nihil odisti eoꝝ que fecisti. Un rõnalis.
de cum debeamus dominũ imitari: debem⁹ ꝛ omnia ama
re: aliter tamen creaturas rõnales ꝛ aliter irrõnales. Nã
creaturas rõnales que sunt in statu glorie amam⁹ ex chari
tate: q: iam possident btitudinẽ glorie. Que aũt nondũ
adepti sunt sed adipisci possunt: vt q̃ sunt in purgatorio:
ꝛ oẽs viatores ex charitate ꝛ in charitate diligim⁹: vt scilꝫ
ꝑueniant ad supnã patriã. Alias aũt creaturas amamus
nõ in charitate: vt scꝫ habeant vitã eternã: cũ nõ sint capa
ces: sed amamus inquantũ sunt creature dei: vt sint ad il/
lud ad quod ordinauit eas deus. Sicut seruus bonus nõ
solũ amat familiã dñi sui: sed etiam aialia bruta: vt vestes:
equos: domus: ꝛ oia ei⁹. Nos etiã possum⁹ ea amare inquã/
tum deseruiunt nobis: sed ita moderate debem⁹ amare ꝙ
ꝓpterea nihil fiat iniquũ. Si igit amas pecuniã: honores
domus: vineas: cibũ: potũ: gl̃iam: vestes: ꝛ hmõi ita ama
ꝙ ꝓpter hoc nõ facias aliq̃d inordinatũ: ita ama ꝙ totũ re/
feras in deũ. Nã vt dic Aug. Min⁹ te dñe amat q̃ tecũ ali

quid amat qḋ nō ꝓpter te amat. ſ3 ſup oīa amari dȝ ſapiētia. Hāc amaui ꝛ exq̄ſiui a iuuētute mea: ait ſapiēs doctus a ſpūſctō. Sap. viij. Hiero. ad ruſticū monachū ꝛ hr̄ de cō ſe. diſt. v. nunq̄. Ama ſciam (alſ ſtudia) ſcripturarū ſcȝ ſacrarū: vbi eſt ṽa ſapia: ꝛ carnis vitia nō amabis. Sapiētia eñ ducit ad claritatē eternā: ad quā nos ꝑducat ꝛc.

De effectib⁹ amoris.

§. III. Sunt autē effectus

amoris plēs. ſ. extaſis. vnio. zelus ſeu feruor. lāguor. liq̄factio. vulneratio. inebriatio. q̄ videt̄ reduci ad extaſim: ꝛ inheſio ꝛ de ſingulis dicēdū.

De extaſi.

Extaſis ꝙ ſit effectus amoris ꝓȝ ꝑ id qḋ dicit Diony. ꝙ diuinus amor extaſim facit: non ſinēs hoīes ſui eē amatores. Pro cui⁹ declaratione no. ſm b. Tho. ſ. ij. q. xxviij. ꝙ extaſiȝ pati aliq̄s dr̄ cū aliq̄s extra ſe ponit̄: qḋ q̄dē ↄtingit ꝛ ſm vim appꝛhēſiuā ꝛ ſm vim appetitiuā. Scdm q̄dē vim appꝛehenſiuā aliq̄s dr̄ extra ſe poni qñ ponit̄ extra cognitionē ſibi ꝓpꝛiā: vel q2 ad ſupiora ſublimat̄: ſicut hō dū eleuat̄ ad appꝛehēdenda aliq̄ q̄ ſunt ſupꝛa ſenſum ꝛ rōnē: dr̄ extaſim pati: inquātū patit̄ extra naturalē appꝛehēſionē rōnis ꝛ ſenſus: vel q2 ad inferiora deꝑimit̄. puta cū aliq̄s in furiā vel amentiā cadit: dr̄ extaſim paſſus. Scdm appetitiuā ṽo partē dr̄ aliq̄s extaſim pati: qñ appetit⁹ alicui⁹ in alterū fert̄ exiēs quodāmodo extra ſeipm̄. Primā q̄dē extaſim facit amor diſpoſitiue: inquātū ſcȝ facit meditari de amato: vt dictū ē. Intēſa aūt meditatio vni⁹ abſtrahit ab aliis. Sed ſcdam extaſim facit amor directe: ſimplr̄ quidē amor amicitie. amor aūt ↄcupiſcētie nō ſimplr̄ ſed ſm q̄d. Nā in amore ↄcupiſcētie quodāmodo fert̄ amās extra ſeipm̄: inquātū. ſ. nō ↄtent⁹ gaudere de bono qḋ hȝ: q̄rit frui aliq̄ extra ſe. Sed q2 illud extrinſecū bonū q̄rit ſibi hr̄e nō exit ſimplr̄ extra ſe: ſ3 talis affectio in fine infra ipm̄ ↄcludit̄. Sȝ in amore amicitie affect⁹ alicui⁹ ſimplr̄ exit extra ſe: q2 vult amico bonū: ꝛ opat̄ qñ gerens cām ꝛ curā atq3 ꝓuidētiā ipſi⁹ ꝓpter amicū ipm̄.

De zelo.

Nota ꝙ zelus ex intēſione amoris ꝓuenit. manifeſtū eſt eñ ꝙ quāto aliqua virt⁹ intēſius tēdit ad aliq̄d: forti⁹ etiā repellit oē ↄtrariū vel repugnās. Cū eñ amor ſit q̄dā mot⁹ in amatū. vt Aug. dicit in lib. lxxxiij. q̄ōnū. Intēſus amor q̄rit excludere oē qḋ ſibi repugnat. Alr̄ tamē hoc ↄtingit in amore concupiſcentie: ꝛ aliter in amore amicitie. Nā in amore ↄcupiſcentie q̄ intenſe aliq̄d ↄ̄cupiſcit: mouet̄ circa oē illud qḋ repugnat ↄſecutioni vel fruitioni vel quieti ei⁹ qḋ amat̄: ꝛ hoc modo dicūtur viri zelare vxores. Si eſt amor amicitie querit bonū amici. vñ ſi eſt intenſius facit hoīem moueri ↄtra oē illud qḋ repugnat bonis amici. Et ſm hoc dr̄ aliquis zelare ꝑ amico vel ꝑ deo: qñ ea q̄ ſunt circa honorē vel voluntatem dei repellere ſm poſſe conatur.

De vnione amātis ad amatum.

§. IIII. De vnione dicit dio

ny. c. iiij. de diuinis no. ꝙ amor eſt virt⁹ vnitiua. Pro cuius declaratione dicit Tho. ſ. ij. q. xxvij. ar. ſ. ꝙ duplex eſt vnio amātis ad amatū. Una ſm rē putā: cū amatū eēntialiter adeſt amāti. Alia vnio eſt ſm affectū. Que q̄dē vnio ↄſiderāda eſt ex appꝛehenſione ꝓcedēti. Nā mot⁹ appetit⁹ ſequit̄ appꝛehēſionē. Cū aūt ſit duplex amor. ſ. ↄcupiſcētie ꝛ beniuolētie: vterq3 ꝓcedit ex q̄dā appꝛehēſione vnitatis amati ad amātē. Cū eñ aliq̄s amat aliq̄d q̄ſi ↄcupiſcēs illud: appꝛhendit illud q̄ſi ꝑtinēs ad ſuum bn̄ eſſe. Silr̄ cū aliq̄s amat aliquē amore amicitie vult ei bonū ſicut ꝛ ſibi vult bonū. vñ appꝛhendit eū vt alterū ſe: inquātū ſcȝ vult ei bonū ſicut ꝛ ſibiipſi. Et inde eſt ꝙ amic⁹ dr̄ alter ipſe. Et Aug. dicit in. x. ↄfeſ. ꝙ bene dixit q̄dā de amico ſuo: dimidiū aīe ſue eſſe. Primā igit̄ vnionē amor facit effectiue q2 mouet ad deſiderādū ꝛ querēdū ꝑſentiā amati: q̄ſi ſibi cōuenientis ꝛ ad ſe ꝑtinētis. Scdam vnionē facit formalr̄: quia ipſe amor eſt talis vnio vel nexus. vñ Augu. dicit in. viij. de trini. c. vlti. ꝙ amor eſt q̄dā vis (alſ vita) duo aliq̄ copulans vel copulare appetens. ſ. amantē ꝛ qḋ amat̄. Qḋ eñ dicit Aug. copulās: refert̄ ad vnionē affect⁹: ſine q nō eſt amor. qḋ ṽo dicit copulare appetens ꝑtinet ad vnionē realem.

Unio triplēx ſe hȝ ad amorem.

Item ſciendum ſm btm̄ Tho: vbi. ſ. ꝙ vnio triplex ſe hȝ ad amorē. Quedā eñ vnio eſt q̄ eſt cā amoris. ꝛ hec q̄dē eſt vnio ſubſtātialis quātū ad amorē quo q̄s amat ſeipm̄. quātum ṽo ad amorē quo quis amat alia eſt vnio ſimilitudinis: vt dictū eſt. Quedā ṽo vnio eſt eſſentialr̄ ipſe amor: ꝛ hec eſt vnio ſm coaptationē affectus. qui quidē aſſimilatur vnioni ſubſtantiali: inquātū amans ſe habet ad amatum. In amore quidē amicitie vt ad ſeipm̄. In amore aūt ↄcupiſcentie vt ad aliquid ſui. Quedā ṽo vnio eſt effect⁹ amoris: ꝛ hec eſt vnio realis quā amans querit de re amata. ꝛ hec quidē vnio eſt ſm cōuenientiā amoris. Ut enim phs refert in. ij. Pol. Ariſtopātes dixit ꝙ amātes deſiderarent ex ambobus fieri vnum. Sed q2 ex hoc accideret aut ambos aut alterum corrūpi: querūt vnionē que cōuenit ꝛ decet: vt. ſ. ſimul cōuerſent̄ ſimul loquātur: ꝛ in aliis hmōi cōiungant̄.

De vnitate ſm triplicez ſtatum.

De vnitate ſm triplicē ſtatū. ſ. incipientiū: ꝓficiētiū: ꝑficiētiū ſeu ꝑfectorū loq̄t̄ ps. lxvij. Qui habitare facit. ſ. deus vnius moris: in domo. ſ. eccleſie militantis et triūphantis. Utraq3 eñ dr̄ domus dei vnius moris. i. ſm vnū ꝛ eundē morē. i. actus virtuoſos in gñe. Nec ꝑueniri pōt ad vnitatem ciuitatis ſuperne: niſi ꝑ vnitatem ꝑſentis eccleſie. ꝛ hoc eſt qḋ ait aplus. j. Cor. ix. Qui in ſtadio currunt: oēs quidē currūt: ſed vnus accipit brauiū. Currimus quidē oēs ad mortē quātum ad corpus: ꝛ ad vltimū finez beatitudinis quātum ad naturale deſideriū aīe. Sed ſolū vnus. i. q̄ manet in vnitate eccleſie. ille accipit brauium ſupne glīe. Sic q̄ deſcēdebat in piſcinā poſt motionē aque ab angelo vn⁹ ſanabat̄ ab oī infirmitate. Qui eñ in piſcinā baptiſmi vel pnie deſcendit ſe humiliando ad illud ſuſcipiēdū poſt contactū aque in iordane a xp̄o q̄ eſt magni ↄſilij angelus: ſeu poſt paſſionē ſuā ꝑ quā aquas intrauit ſumme afflictiōis: ſanus efficit̄ ab oī infirmitate aīe. ſi vn⁹ ideſt in vnitate ecclīe hoc agit. de hoc Jo. v. Ad hāc vnitatem hortat̄ Aug. dicēs. j. q. j. teneamus. Teneam⁹ fratres mei vnitatē: qm̄ pater vnitatē etiā qui facit miracula nihil eſt. Nā ꝛ magi pharaonis fecerūt miracula: ꝛ tñ reprobi: q2 extra vnitatē. Propterea voluit glioſus deus vnū eſſe ꝑncipium oīm hoīm. ſ. Adam: ex quo poſt eua formata eſt vt ↄſiderantes hoīes ſe vnū ꝑncipium habere quoad corpulentam ſubſtantiā ſeu ꝓpagationē: vnitatem amarent ꝛ tenerent adinuicē: vt dicit magr̄ ſenten. in. ij. lib. Et ſicut eſt vnus pater qui in celis eſt deus: quē ſolū debemus cognoſcere noſtrū creatorē ꝛ autorem oīm bonorū ꝛ nō aliū: ita ꝛ vnus eſt magr̄ noſter xp̄s: vt dr̄ Math. xxiij. Qui ſolus illuminat mētes hoīm: ſine quo nullus illuminari poteſt.

de vnitate incipientium.

De vnitate incipientium dicitur Actuū. iiij. Multitudinis credentiū erat cor vnū ꝛ aīa vna. Ad hanc vnitatem requirit̄ ꝑmo vt idem credatur quātum ad ſubſtātiā fidei implicite vel explicite: ꝑteritum vel futurum ſm tp̄a varia. Eph. iiij. Una fides: vnū baptiſma. Secūdo requiritur vt vnū ꝛ idem appetat̄ ab oībus: ſcȝ honor ꝛ gloria dei ꝛ ſalus animarū. Ephe. iiij. Solliciti ſeruare vnitatem ſpūs in vinculo pacis. glo. ibi. vt idem velimus ꝛ idem nolimus cū fratribus: qḋ intelligendum eſt de his que mala nō ſunt. Tertio vt eidem ꝛ ꝑ eodem gratia agatur ſeu petatur. Eph. iiij. Unus deus ꝛ pr̄ oīm a quo. ſ. eſt oē datum optimū: qui eſt ſup oēs requirēdus: ꝛ per oēs. ſ. fideles regratiādus: ꝛ in oībus inuocādus. Ut enim dicitur Mat. xviij. Si duo ex vobis ↄſenſerint ſup terram de oī re quaȝ petierint fiet illis a patre meo. Cōſenſerint. i. in vnū conuenerint ad petendū. Quarto vt defect⁹ aliorū ſufferatur ſeu ſupportetur. Eph. iiij. Supportātes inuicem in charitate. Charitas dr̄ quaſi chara vnitas. glo. Talis actio nec frangitur negocio: nec frigida eſt ocio: nec turbulēta: nec marcida: nec audax: nec fugax: nec preceps: nec iacēs. Quinto vnitas in hoc reperitur in incipientibus: quia idem ſperatur: ſcilȝ premium. Ephe. iiij. Uocati eſtis in vna ſpe. Hec quinq3 notātur ad Roma. xv. vbi dicit̄. Quecūq3 ſcripta

sunt ⁊c. Ubi notat̄ vnitas in credendo in eo qḋ dicit. Ad
nostrā doctrinā scripta sunt. doctrinā. s. fidei q̄ est de eisdē.
Scḋa vnitas. s. in appetēdo vel volēdo ibi notat̄ cū subdi
tur. Deus aūt pa. ⁊ so. det vobis idipm̄ sape in alterutruz.
Cū aūt aliq̄ idē sapiūt de aliq̄ re: ⁊ idē iudiciū habēt: si bo
ni sunt idē volūt. Et hoc em̄ aliq̄n diuersa boni volunt: q:
vni videt̄ hoc alij illud esse melius. Tertia vnitas. s. in gra
tias agēdo vel petēdo: notat̄ in eo qḋ sequit̄. Oēs vnani-
mes vno ore honorificet̄ deū ⁊ p̄rē dn̄i nr̄i iesu xp̄i. Quar
ta. s. in suppoztādo. ibi notat̄ cū sequit̄. Suscipite inuicē si
cut ⁊ xp̄s suscepit vos. i. suppoztate. Cōsequēter declarās
quō xp̄s suscepit iudeos q̄dē q̄s appellat circūcisionez eis
p̄dicādo p̄mo ⁊ p̄ se: et inde gētes ꝑ p̄dicationez aploꝝ. Et
sic suscepit vtrosq; vt faceret vtraq; vnū sm̄ aplm̄ quoad
Eph. ij. cōuersos. Quīta vnitas ibi notat̄. Deus aūt spei. s. autoz.
in singulari dicit spei: q: vna est nr̄a. s. de sup̄na btitudine
quā ipse solus ꝯferre pōt. Et in eo qḋ sequit̄. q̄nq; fructus
notari p̄nt hui⁹ vnitat̄. Prim⁹ est ꝙ letificat quoad ꝯcupi
scibilē. vn̄ dicit. Repleat vos oi gaudio. Scḋs est ꝙ pacifi
cat seu equitat. cū subdit̄. ⁊ pace. Terti⁹ ꝙ certificat q̄ad ra
tionalē. cū subdit. in credēdo. Quart⁹ ꝙ ad sup̄na eleuat
intellectū. vn̄ dicit: vt abūdetis in spe. Quint⁹ q: ꝯ̄ aduer
De vni- sa roborat: ꝯcludēs: ⁊ virtute sp̄ussci. De vnitate ꝑficiē-
tate ꝑfi- tium pōt intelligi illud Col. iij. Pax xp̄i exultet in cordib⁹
ciētiū. vestris: in q̄ vocati estis in vno corpore. Proficiētes enim
aduocant̄ ī vn statū eoꝝ vt sedatis passionib⁹ virtutib⁹ insi
stāt. Et ad hāc vnitatē q̄nq; ꝯcurrit q̄ notat p̄nceps aplo-
rū dicēs. Oēs vnanimes cōpatientes: fraternitat̄ amato
res: misericordes: modesti: humiles: scḋ s̄cris. j. Pet. iij. In
istis q̄nq; ostēdit debere seruari vnitatē animi. Et primuz
est cōpassio respectu pctōꝝ: i eo qḋ dicit. Cōpatiētes. Unū
j. Cor. xij. corp⁹ sum⁹ in xp̄o: ait apl's ad Ro. xij. Sed in corpore vide
mus ꝙ si patit̄ mēbrū vnū: cōpatiunt̄ oīa mēbra. Patitur
mēbrū sp̄ualr̄ ꝑ pctm̄: cōpatit̄ mēbrū aliud ꝑ cōpassionem:
vt faciebat apl'us di. ij. Cor. xj. Quis infirmat̄. s. ꝑ pctm̄: ⁊
ego nō infirmor. s. ꝑ cōpassionem. Scḋm est viscerosa dile
ctio respectu bonoꝝ: in eo qḋ subdit̄. Fraternitatis amato-
res. Oē em̄ aial diligit sibi simile. Eccl. xiij. Et multo ma-
gis similitudo q̄ est ex bonitate virtuali. dz mouere ad amorē
q̄ facit vnitatē. Tertiū est subuētio respectu egenoꝝ. vnde
subdit. misericordes: vt dicat ꝑ effectum illud Prouerb. j.
Marsupiū sit vnū oīm nostrū. Ipsa lex naturalis i extre
ma necessitate facit oīa cōia: ⁊ q̄dāmodo vnū. Quartū est
modestie obseruatio respectu extraneoꝝ. vn̄ addit. modes-
ti. i. morigerati ⁊ bn̄ cōpositi. Phil. iiij. Modestia vr̄a no
ta sit oīb⁹ hoīb⁹. Quītū est oīs q̄rimonie: ⁊ rācoris deposi
tio respectu aduersarioꝝ. vn̄ subdit. humiles nō reddētes
malū ꝓ malo. Dicit dn̄s iesus Mat. xxiiij. ꝙ duo erunt in
agro; vn⁹ assumet̄ ali⁹ relinquet̄: duo molētes i mola: vna
assumet̄ ⁊ vna relinquet̄: ⁊ duo in lecto vno ⁊c. Ager vbi
laborat̄ significat vitā actiuā. In q̄ q̄ est vn⁹ vnit⁹ cū p̄ri-
mo assumit̄ ad glām. Et q̄ ali⁹. i. diuisus ꝑ odiū relinquit̄.
Molitio signat p̄niam: ita ꝙ mola superior est spes. ⁊ infe-
rior timor: ⁊ inter hec mouet̄ penitēs. Sed in statu penitē
tiū q̄ est vn⁹ saluat̄: q̄ est ali⁹. i. diuisus ꝑ odiū reprobatur.
Lect⁹ vbi quiescit̄ est ꝯtēplatio: ⁊ ex ꝯtēplatiuis vn⁹ ꝑ dile
De vni- ctionē saluat̄: ⁊ ali⁹. s. h̄ns rancorē ꝯ̄ p̄ximū dānat̄. De vni
tate ꝑfe- tate ꝑficiētiū seu ꝑfectoꝝ apl's ad Phil. iij. vnū est: que re-
ctorum. tro sunt obliuiscēs: ad ea vo q̄ sunt priora extēdēs meipm
ad destinatum ꝑsequor: ad brauiū sup̄ne vocatiōis dei in
xp̄o iesu. Et ad hāc req̄runt̄ q̄nq; q̄ notat apl'us. j. Cor. xij.
loquēs de fidelib⁹ ad similitudinē vnitatis q̄ reperitur in
corpore humano. Un̄ dicit. Oēs nos in vnū corp⁹ baptiza
ti sum⁹. Et postea specificat illa q̄nq;. Et p̄mū est superbie
exclusio: qḋ no. cū dicit. Nō pōt oculus dicere manui: opa
tua nō indigeo ⁊c. Sic nō dz speculatiu⁹ ꝯtēnere actiuuz:
estimādo nō eo egere qḋ ꝑtinet ad supbiā. ꝓpterea vni da
ta est vna grā: alteri alia vt humilient̄ hoīes adinuicem ⁊
vnū fiant. Scḋm est infirmoꝝ supabūdans suppoztatio:
vnde subdit. Que inhonesta sunt nostra habent abūdan
tiorē honestatē. appellās inhonesta infirmos ⁊ impfectos
Tertiū est mutua solicitudo per impensionē beneficij. vn̄
subdit. Pro inuicē solicita sint membra ⁊c. Quartuz est in
passione cōis tribulatio seu cōpassio ad augmentū meriti
vn̄ subdit. Si q̄d patiatur vnū membrū: cōpatiuntur alia
membra. Quintū est de bono cōis congratulatio. ibi. siue
gloriat̄ vnū mēbrū ⁊c. Ro. xij. Gaudere cū gaudentibus:
flere cū flentibus idipm̄ inuicē sentientes.

§. V. De multiplici vnitate

diuersis modis necessaria. vnde xp̄s dixit marthe. Porro Aliquid
vnū est necessariū. Lu. x. Ubi aduertēdū ꝙ necessariuz dr̄ est neces-
aliq̄d vno modo: q: sine illo aliq̄d esse nō pōt: ⁊ sic cibū di- sariū du
cimus necessariū ad vitā hoīs corporalē s̄m viā naturalez. pliciter.
Et ad vitā sp̄ualē dicim⁹ necessariā sumptionē sacramētoꝝ
p̄cipue baptismi ⁊ p̄nie: actu vel ꝓposito. Un̄ a theologis
dicunt̄ sacra necessitat̄: ⁊ baptisma vnū est: q: ad vnū esse
ctū p̄ncipalr̄ ordinatū. s. ad tollēdū originale: ꝗuis ⁊ alia
tollat si inuenit: ⁊ q: sub vna subali forma datur. Eph. iiij.
Unus deus: vnū baptisma. Amb. etiā dicit ꝙ sicut vnū est
baptisma: ⁊ p̄nia est vna. de pe. di. iij. reperiunt̄. Qḋ dictū
si intelligat̄ de solēni p̄nia q̄ olim fiebat: vult dicere ꝙ nō
pōt iterari: sicut nec baptism⁹. Sz si intelligat̄ de p̄nia p̄ua
ta ⁊ sacr̄ali iterari frequēter ⁊ q̄tidie pōt. Sz dici pōt vna:
q: ad vnū effectū ordinata. s. ad tollēdū culpā actualē: q̄ si
mortalis est auferri nō pōt nisi ꝑ ipsam: ⁊ sic vnū est neces-
sariū. Alio mō dr̄ necessariū illud sine quo aliq̄d bene esse
nō pōt: sed qḋ vtile est. ⁊ sic cibus carniū necessarius ad vi
tam dr̄: scḋ ad bn̄ esse ⁊ vtilius nutrimentū. Sed ad vitam
sp̄ualē sic necessaria est obseruātia ꝯsilioꝝ xp̄i seu ꝯtēptus
mūdi. Un̄ saluator dicit. Nisi q̄s renūciauerit oīb⁹ q̄ possi
det nō pōt me⁹ esse discipulus. Lu. xiiij. Discipulat⁹ autez
xp̄i ꝯsistit in q̄dā ꝑfectiōe vite sp̄ualis: ad quā meli⁹ ꝑueni
tur ꝑ ꝯtemptū terrenoꝝ. Et hoc est illud vnū qḋ dixit xp̄s
inueni querenti viā ad cōsequendū vitā eternā scḋ adhuc
vnū tibi deest. Lu. xviij. Si vis ꝑfectus esse ⁊c. Est igit̄ ⁊ h̄
vnū necessariū ad vitam sp̄ualem ꝑfectius habendā ⁊ mul Septu-
tum vtile. Sciendū autem septēplicem esse vnitatem ne plex vni-
cessariam ⁊ vtilem: sed varijs modis. tas ē ne-
¶ Unitas naturalis: ⁊ hec necāria ē ad hoīs ꝯsuationē. cessaria.
¶ Unitas coniugalis: ⁊ hec est necessaria ad gn̄is mul-
tiplicationem.
¶ Unitas politial̄. ⁊ h̄ necāria ad multitudīs directionē.
¶ Unitas eccl'iasticalis. ⁊ h̄ necāria ad salut̄ ꝯsecutionē.
¶ Unitas regularis: et hec necessaria ad perfectionis
adeptionem.
¶ Unitas personalis: et hec necessaria ad peccatoris re-
demptionem.
¶ Unitas essentialis seu diuinalis. hec necessaria ad or-
bis gubernationem.

De p̄ma inq̄t Athanasius. Aia rōnalis ⁊ caro vn⁹ est hō. Unitas
Neq; em̄ caro ē hō: neq; aia rōnalis ē hō: sz ista duo vnita natura-
ꝯstituūt vnā naturā q̄ dr̄ hō. Naturalis ē g̃ ista vnio ⁊ ne- lis.
cessaria ad ꝯseruationē talis spēi. i. nature. Et sic necāria ē
hm̄oi vnitas ad ꝯsuatōez eē naturalē: ita necāriū ē ad ꝯser
uatiōez eoꝝ eē sp̄ualis ꝙ vnita sint ad opandū: qḋ ꝯtingit
q̄n aia dn̄at̄ corpi ⁊ caro vt ācilla subiugat̄ sp̄ui. Nā vt ait
Ber. Dn̄az ācillari ⁊ ācilla dn̄ari magna ē abusio. Et sic in
domo aliq̄ si ācilla dn̄aret̄ vł rebellaret matrone nō posset
eē vnitas ⁊ ꝯcordia: sed multa diuisio ⁊ inq̄etudo: ita si rō
nō dn̄at̄ sz sensualitas velit sp̄ui imꝑare: nec renuat vt sa-
tisfaciat voluptatib⁹ carnis: non est ibi vnitas: q: synderesis
ꝑs superior rōnis remordet ⁊ ꝯ̄dicit tali subiectioni. Sz
cū ita subijcit̄ caro rōni ad bōa opa vt dicere valeat illud
ps. Cor meū. i. voluntas: ⁊ caro mea. i. sensualitas: exulta-
uerūt. i. eē se saltauerūt nō ꝓpa q̄rētes: sz in deū viuū ꝯfor-
mādo se ei⁹ volūtati: tūc h̄ vnitas facit hoīem fortē ad oīa
vt em̄ dr̄ in lib. de causis. Ois v̄tus vnita ē magis infinita

idest fortior. Qḋ ptꝫ ꝑ experientiā q: tres vel plures eāde
le accense: non ita faciliter extinguunt sicut q̄libet de ꝑ se.
Et magis est fortis ad resistēdū inimicis ⁊ iuadēdū ⁊ vin
cendū exercit⁹ adunat⁹ q̄ dispersus. vñ dꝛ Judith. xv. q̄ assy
rij. s. exercitus holofernis nō adunati in fugam ibāt papi
tes: filij aūt israel vno agmine ꝑsequētes debilitabāt oēs
quotquot poterāt inuenire. Sic potētie sensitiue ⁊ rōna
les cū suis alijs potētijs adunate. i. directe in deū ꝯseruāt
Unitas cōiugalis — vtrūq̄ hoīem. De scḋa vnitate dꝛ Geñ. ij. Erūt duo in car
ne vna. duo videlꝫ vir ⁊ vxor. in carne vna. i. ad vnā carnē.
hoc est ꝓlem generandā. ſm Nico. de lyra. Unde ⁊ de vna
costa facta est pima vxor. s. eua: ad insinuādū q̄ nō plures
dꝫ quis hr̄e vxores: sicut nec vxor plures viros. Qḋ autē
iacob dauid ⁊ aliqui alij habuerūt plures vxores: dispen
satiue fuit a dño ordinatū diuersis rōnibus: quas ob bre
uitatē dimitto. Est autē necessaria hmōi vnitas ad multi
plicationē humani generis. Uñ ⁊ illud p̄ceptū datū pmis
Geñ. j. — parentib⁹. s. Crescite ⁊ multiplicamini. s. ꝑ actū cōiugalem
necessariū fuit obseruari in principio humani generis. Et
iterū post diluuiū: quousq̄ ipm gen⁹ humanū esset nota
biliter multiplicatū. Nam postmodū: q: semꝑ inuēti sunt
multi vacantes tali operi. s. nuptiarū: magis q̄ viduitati
vel virginitati: ideo in libertate hoīm positū est alteri cō
iugari vel ꝯtinentiā seruare. Sicut aūt ista vnitas est or
dinata ad vnā carnē. i. ꝓlem ꝓcreandum ita ad eā etiā neces
sarijs vite ⁊ moribus educandā: ad qḋ requiritur vtriusq̄
parentis. s. patris ⁊ matris exercitium et labor diutinus.
Et iō necessariū est q̄ talis cōiunctio. s. viri ⁊ mulieris fiat
ꝑ vinculū cōiugale: qḋ dissolui nō pōt ad placitū: sicut con
iunctio q̄ fit ꝑ fornicationē: sed necessariuꝫ est cohabitare
in vnū: ⁊ inuicē debitū reddere ad ꝓlem ꝓcreandā ⁊ suffi
cienter gubernandā. ſm Tho. ꝯtra gentiles. Et tūc talis
vnitas seu cōiunctio est absq̄ pctō: qñ ad hūc finē exercet
scꝫ cā ꝓlis generāde vel debiti reddendi. Et in hui⁹ signuꝫ
dicit Amb. in libro de offi. q̄ nubētes post bñdictionē iun
cta vno inuicē vinculo copulātur: qḋ videlicet ideo fit ne
cōpagē vnitatis cōiugalis dirūpant: at p̄o q̄ eadē iuncta
candido: purpureoq̄ colore penuiscet. Cādor quippe ex
mūdicia vite: purpura ad sanguinis posteritatem adhibe
re: vt hoc signo ⁊ cōtinentia ⁊ lex ꝯtinendi ab vtrisq̄ ad tē
pus admoneat: ⁊ post hoc reddendū debitū nō negetur.
Unitas policial. — De tertia vnitate. s. politiali seu populari dꝛ Judicū. xx.
Cōuenit vniuersus israel ad ciuitatē quasi homo vn⁹ eadē
mente: vnoq̄ ꝯsilio. s. ad ꝓuidēdū bono cōi. Uñ ⁊ ciuitas
dꝛ q̄si ciuiū vnitas. Est eñ necessaria talis vnitas ad bo
nā gubernationē ppli: vt scilꝫ q̄ratur p̄ncipaliṫ bonū cōe: ⁊
spiritualiter ⁊ temporaliter postponendo oē p̄uatum cō
modum. Unde apud Platonē in Timeo illa ciuitas iustis
sime ordinata traditur: in qua quisq̄ nesciat affectus pro
prios. Causatur aūt ⁊ ꝯseruatur hec vnitas in ciuitatibus
qñ ad hoc vnū attendit vt iura seruentur vniuersaliter. i.
tam a minoribus q̄ a maioribus: ne aliꝰ appareant vt te
le aranearū que animalia parua vt muscas capiūt vt occi
dātur: ⁊ a maiorib⁹ animalibus lacerant. Secundo vt ho
nores ⁊ officia pluraliter distribuātur: ⁊ nō omnia vł mul
Ro. xij. — ta vni ⁊ nihil alteri. Uñ Greg. Sicut in vno corpore mul
j. cor. xij. — ta membra habemus: oia aūt membra nō eundem actum
habent: ita in vno eodēq̄ corpore spūali scꝫ eccłie vel ciui
tatis ꝯferendum est hoc officiū vni: alij cōmittendum est
illud. Neq̄ eñ quātumlibet exercitate vni ꝑsone: vno tpe
duarū rerū officia cōmittenda sunt: q: si totū corp⁹ est ocu
lus: vbi auditus. Sicut eñ varietas membrorꝫ per diuer
sa officia ⁊ robur corporis seruat ⁊ pulchritudinē repsen
tat: ita varietas ꝑsonarū nihilominꝰ ꝑ diuersa distributa
officia ⁊ fortitudineꝫ ⁊ venustatem sancte ecclesie dei: vel
etiam ciuitatis manifestat. lxxxix. dist. singula. Tertio de
bet esse vnitas ciuiū: vt onera proportionaliter imponan
tur. Nam si maioribus vel amicis leuia iniungantur: ple
beis autem ⁊ minus notis onera grauia et importabilia
imponantur: opꝫ sequi discordiā: inuidiam: seditionem: ⁊
alia mala destructiua ciuitatem. Melius eñ gubernatur
ciuitas vel regnū ꝑ vnū vel paucos sapientes cōiter q̄ ꝑ
multos. Unde Hiero. dicit ad rusticū. In apibus p̄nceps
vnus est: grues vnā sequūtur ordine iterato: index p̄uin
cie vnus. Roma condita duos fratres reges simul habe
re non potuit: sed fratricidio dedicatur. In rebecce vtero
Esau ⁊ iacob bella gesserūt. hec ille. Romani dū vniti fue
rūt ad q̄rendū bonū cōe totius orbis dñium adepti sunt.
⁊ ecōuerso diuisi ad q̄rendū quisq̄ ꝓpria ad nihilū deuene
rūt. De q̄rta vnitate. s. ecclesiastica dꝛ Act. iiij. Multitudi — Unitas ecclesiasticalis.
nis credētiū erat cor vnū ⁊ aia vna. Aia quidē vna quātū
ad intellectū ꝑ vnitatē fidei. Cor vnū quātū ad voluntateꝫ
ꝑ vnitatē charitatis. Dicit aūt charitas q̄si chara vnitas:
q: vnit nos cū deo ⁊ ꝓximo. Qui eñ adheret deo vn⁹ spiri
tus est cū eo. j. ad Cor. vj. Adhesio aūt fit ꝑ charitatē. Ni
hil aūt charius ⁊ ꝑfectius tali vnione. hec autē vnitas est
necessaria ad ꝯsecutioneꝫ salutis. Uñ ⁊ Beda sup Mat.
dicit. Quicūq̄ ab vnitate fidei vel societate petri apłi. s. ꝑ
charitatē quolibet modo seipsos segregāt: tales nec vincu
lis pctōꝝ absolui: nec ianuā regni celestis possunt ingredi.
Sicut aūt est vnū ouile. s. ecclesie. ita ⁊ vnus pastor. vt ha
bet Jo. x. Et vt ait Cyprian⁹ epūs. Ut hanc vnitatē manife
staret: vnitatis eiusdē originē ab vno icipientē sua auctē
disposuit: cū dixit petro. Tibi dabo claues ⁊c. Hoc erāt vti — Mat. xvj.
q̄ ceteri apłi qḋ petrus fuit pari ꝯsortio p̄diti ⁊ honoris ⁊
honestatis: sed exordium ab vnitate ꝓficiscit: vt eccłia xp̄i
vna mōstret. ⁊ j. Quō radij multi sunt: sed vnū lumē: ⁊ ra
mi arboris multi sunt: sed robur vnū tenaci radice funda
tum: ⁊ quō de fonte vno riui plurimi defluūt: ⁊ numerosi
tas lꝫ diffusa videat exundātis copie largitate: vnitas in
tegra tñ seruat in origine. Auelle radiū solis a corpore: di
uisionē vnitas nō capit: ab arbore frāge ramū: fruct⁹ ger
minare nō poterit: a fonte p̄scinde riuū: p̄cisus arescit.
Sic ⁊ eccłia dñi luce ꝑfusa ꝑ totum orbeꝫ radios suos por
rigit: vnū tñ est qḋ vbiq̄ diffundit. hec ille. xxiiij. q. j. loqui
tur. Figurata est aūt ipsa eccłia ꝑ tunicam dñi incōsutileꝫ:
que sortita est cui⁹ esset: nō aūt diuisa. Jo. xix. Sicut aūt q̄
recedit ab vnitate eccłie romane saluari nō pōt: ita q̄ rece
dit ab vnitate capitis sui. s. summi pontificis per scisma dā
nari necessariū est. vt ostendit Cyprian⁹. vij. q. j. denique. ibi
vide. Et vt dꝛ Eccłs. ix. Qui in vno peccauerit. i. in hac vni
tate multa bona ꝑdet: q: oia spūalia. De q̄nta vnitate. s. — Unitas regularis
regulari. i. religiosoꝝ dicit ps. cxxxij. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocū
dum habitare fratres in vnū. Ubi dicit Augu. sup ps. Qḋ
hec vnitas etsi cōueniat oibus xp̄ifidelibus: ꝓprie tñ mo
nasterijs: ⁊ fratribus cōuenit habitantibus in vnū spūali
ter ⁊ corporaliter. Unde ⁊ monasterium dicitur a monos
qḋ est vnū: quia maxime debet ibi vnitas reperiri. Et po
test in dicto versu triplex bonū notari: vt omne bonū com
prehendatur ibi in tali statu.

¶ Bonum vtile. ibi. Ecce q̄ bonum.
¶ Bonum delectabile. ibi. ⁊ q̄ iocundum.
¶ Bonum honestum. ibi. habitare fratres in vnum.

Et incipiendo a tertio: tunc bonū honestū ⁊ ꝑfectū est in — Bonuꝫ honestū
statu religioso quādo fratres habitant in vnū. i. in vnitate
nō in diuisione. In vnitate. s. substātie cōialis vel remota
ꝓprietate. In vnū obediētie totalis abiecta ꝓpria volun
tate. In vnū ꝯtinētie integralis sine venerea societate. Hec
triplex vnitas est necessaria ad perfectionis adeptionem.
Nam vt dꝛ Lu. vj. Perfectus ois erit si sit sicut magr̄ eius — Cañ. ḥ.
scꝫ xp̄s: qui fuit mēdicus ⁊ pauꝑ factus obediens vsq̄ ad
mortem. Et liliū cōuallium per cōtinentiā v̄ginalē. Sicut
ḡ fratres ſm carnem cum habitant in vnū: viuunt de vna
cōmuni substantia domus: ita fratres ſm spm̄ habitātes
in vna domo: debent accipere necessaria ab vno cellario:
ab vno vestiario: viuere sub vno modo vt vnitateꝫ in cor
dibus foueat ⁊ repsentet vniformitas in exterioribus mo
ribus. iuxta illud ps. Qui habitare facit. s. de vnius moris — ps. lxvij.

idest fm vnū morē in domo religionis. Vñ Clemēs papa:
Cōis vita oib⁹ necessaria est fratres: ꝛ maxie his q̄ deo mi-
litare irreprehensibilr cupiūt ꝛ vitā aplo꜄ eorūq; discipulo-
rū volūt. i. pfecte viuere. ꝛ ibidē. Et sicut aer diuidi nō pōt:
neq; splēdor solis: ita nec reliq̄ q̄ cōiter data sunt oib⁹. xij.
q. j. dilectissimis. Qđ intelligit de religiosis fm glo. Et sicut
fratres carnales obediunt suo pr̄i carnali: sic frēs spūales
obedire debēt pr̄i spūali in vnū. i. in totū. Cū em̄ p iniūctio
nē obedientie plati manifestet volūtas dei: nō aūt p insti-
gationē ꝓprie volūtatis sz sepe p hāc deuiat ab ea: iō obe
dire opz Actuū. v. vt cōformet q̄s volūtati dei. Hoc est vnū
Ps. xxvj. qđ postulabat dauid dicēs. Vnā petij a dño hāc reqrā ꝛc.
vt videā volūtatē dñi: vt. s. ea cognita impleā. Frēs fm na
turā habitāt in vnū suū: sine aliq inter se venerea volupta
te: nisi sint peiores bestijs: q̄ talia ostēdunt horrere. sic reli
j. cor. vij giosi debēt caste viuere mēte ꝛ corpore. Qui em̄ cū vxore
est soliciť est q̄ sunt mūdi quō placeat vxori et diuisus est.
Vt g̃ nō sit diuisus: sz vnit⁹ cū deo: in vnū dz habitare. i. so-
lū sine cōiuge. Vnū em̄ dr̄ qđ idiuisuz est a se ꝛ diuisuz a q̄li
bet alio. Nō g̃ vniat seu cōiūgat carnalr alteri: ꝛ in se ma-
Bonuz neat indiuisus. i. impollut⁹. Bonuz delectabile notat in
delecta- statu hmōi p silitudinē positā. ibi. Sicut vnguētū in capi-
bile. te ꝛc. Et sic ros hermō. Hec non pn̄t intelligi ad lr̄am. i. fm
corticē: q: nunq̄ aaron fuit ita inūct⁹: vt vnctio descēderet
in orain vestis: nec ros hermō pōt descēdere in montē sion
cū sint multū distātes: ꝛ mōs sion sit altior mōte hermon.
fm Hugo. cardinalē. Opz g̃ intelligere spūaliter. Aaron
pmus ꝛ summ⁹ sacerdos est figuratiue xp̄s. Caput aaron
est ipse xp̄s: inquātuz caput ꝛ rector ecclie. Vnguētum est
gr̄a q̄ sanant vulnera pctō꜄: ꝛ leniuntur aduersa. Barba
aaron q̄ signat virilitatem ꝛ capiti inheret: est cōgregatio
aplo꜄: q̄ xp̄o adheserūt: ꝛ viriles fuerūt in grauia sufferen
do: ꝛ ardua aggrediēdo: ꝛ iō bis ponit barba. Vestis aarō
ecclia est q̄ circūdat xp̄m. Ora vestis sunt minores fideles
ecclie vel q̄ erūt in fine mūdi. Sicut gr̄a descēdēs a capite
iesu xp̄o in aplos ꝛ de aplis in oēs fideles vsq; ad finē se-
culi: ita se hz q facit eos iocūdos ꝛ letos. ita q ibant apli
Act. v. gaudētes a cōspectu cōcilij: qm̄ digni habiti sunt p noīe ie
su cōtumeliā pati. Unde ipsa gr̄a dr̄ sicut paradisus: vbi est
magnū gaudiū. Ita stat⁹ religionis: vbi est vnitas vera fa-
cit iocūdos. Hermon interp̄tat lumē exaltatū. ꝛ significat
xp̄m. Sion speculatio: ꝛ significat ecclīam. Sicut g̃ ros in
serico: die ꝛ dulcedinis spūalis descēdit a xp̄o in ecclesiam
triūphantē: ita ros dulcedinis spūalis a deo infundit in
Bonuz religiosos: p̄cipue speculātes p cōtemplationē. vñ Bern.
vtile. dicit q ibi irroratur frequētius. Bonū vtile ibi notat cū
subdit. Illic mādauit dñs bn̄dictionē ꝛ vitā vsq; in seculū
Ecce vtilitas magna: q: dñs mandauit. i. misit illic in tali
vnitate bn̄dictionē. i. multiplicationē virtutū fm Hug. car
di. ꝛ sic pfectionē ꝛ vitā. s. spūalē grē cōseruandā vsq; in se-
culū. i. aliā vitam. s. glie. nil vtilius hoi virtutib⁹. Vñ de eis
dr̄: Sap. viij. Sapientiā ꝛ sobrietatē docet iusticiā ꝛ verita
Vnitas tem. i. fortitudinē q̄bus vtilius nihil est in vita hominib⁹.
psonal'. De sexta vnitate. s. psonali dr̄: in ps. xlviij. Simul in vnū di
ues ꝛ paup. Qđ impletū est qn̄ verbū caro factū est: tunc
em̄ diues in misericordia de⁹: ꝛ paup in multa miseria hō
in vna psona: ꝛ eadem psona reperta sunt. Deus em̄ ꝛ hō
vnus est xp̄s: inqt Athanasius in symbolo. Neq; em̄ natu
ra humana q̄ erat in xp̄o erat vna psona: ꝛ natura diuina
erat alia psona: vt dicit Nestorius heresiarcha. Neq; natu
ra humana assumpta: cōuersa est in naturā diuinā: vt dixit
Eutices hereticus. Sed vt dicit Leo papa in ser. Salua
vtriusq; ꝓprietate nature. nature. s. diuine ꝛ humane: ꝛ in
vnā coeūte psonā: suscipitur ab eternitate mortalitas. i. a
deo eterno natura humana mortalis. Si em̄ de⁹ nō esset:
nō afferret remediū. si verus hō nō esset: nō p̄beret exem-
plū. Necessariū g̃ est h̄ vnū. i. vnio nature diuine cū huma-
na vt mori posset ex vno: ꝛ resurgere ex altero. ꝛ sic sz Gre
go. in. iij. moraliū. p vnicam suā mortē. i. am corporis nos a
duplici morte redemit. s. corporali ꝛ spūali. In cui⁹ signuz
vna die itegra ꝛ artificiali ꝛ duab⁹ noctib⁹ mortu⁹ iacuit: q:
sua vnica morte lucida: q: sine pctō. nos a duab⁹ mortib⁹
tenebrosis liberauit. Vñ petrū volentē eū in tpe passiōis Mat.
defendere rep̄hendit dicens. Qm̄ sic opz fieri: vt. s. patiar xxvj.
ob redēptionē pctō꜄. De septima vnitate scz essentiali dr̄ Vnitas
j. Jo. v. Tres sunt q̄ testimoniū dāt in celo. s. xp̄o. pater. ver ēntial'.
bum. ꝛ spūssctūs: ꝛ hi tres vnū sunt. ꝛ Jo. x. Ego ꝛ pr̄ vnū
sum⁹: nō inde excluso spūsctō q̄ est nexus ambo꜄. Vbi no- Error
tandū est q abbas Joachim male intellexit istā vnitatem abbatis
in diuinis. Dicebat em̄ hāc vnitatē nō esse verā ꝛ ꝓpriā: sz ioachim
q̄si collectiuā ꝛ silitudinariā: sicut multi hoies dicunt vn⁹
ppls: ꝛ multi fideles vna ecclia. Et sicut dr̄. iij. Regū. vlti.
Populus me⁹ ꝛ ppls tu⁹ vnū sunt. s. collectiue nō subali.
Et ad astruendā suā sniam vt veram. inducebat ipse Joa
chim illud qđ xp̄s dixit in orone de fidelib⁹ suis ad patrē.
Volo pr̄ vt sint vnū in nobis. s. fideles: sicut ꝛ nos vnū su
mus: vt sint cōsummati in vnū. Jo. xvij. Non em̄ fideles di
cebat Joachim sunt vnū. i. q̄dā vna res q̄ cōis sit oibus: sz
tm̄ sunt vnū. i. vna ecclia ꝓpter fidei vnitatē: ꝛ tandē vnū
regnū ꝓpter vnionē indissolubilis charitatis: silē dicēs
esse vnitatē in psonis diuinis seu trinitate. Et magistrum
Petrū lōbardū q̄ in. j. sniarū. dis. v. dixerat: q q̄dā res sum
ma est pr̄ fili⁹ ꝛ spūssctūs: ꝛ illa nō est generās nec genita
nec pcedēs. Dixit eū in hac snia fuisse hereticū: q: q̄ternita
tem nō trinitatē astruebat in deo. videlz tres psonas. ꝛ il-
lam cōem essentiā q̄si quartā. Sed sacrosanctū cōciliū vni
uersale determinauit opinionē seu sniam Joachim hereti
cā ꝛ falsam: ꝛ verissimā esse sniam magr̄i petri p̄dictā: vide
licet q vna q̄dā summa res est: q̄ veraciter est pr̄ ꝛ filius ꝛ
spūssctūs ineffabilis ꝛ incōprehēsibilis: tres simul psone
ac sigillatim q̄libet earū de⁹. Et iō in deo solūmodo est tri
nitas nō q̄ternitas: q: q̄libet triū psonarū ē illa res videlz
suba seu essentia seu natura diuina q̄ sola est vniuersoꝝ
p̄ncipiū: p̄ter qđ aliud inueniri nō pōt. Et illa res nō est ge
nerās nec genita nec pcedēs: sed est pr̄ q̄ generat: fili⁹ qui
gignit: ꝛ spūssctūs q̄ pcedit: vt distinctio sit in personis: ꝛ
vnitas in natura. Ad autoritatē aūt inductā euāgelij re-
spondet q cū dicit xp̄s: vt sint vnū in nobis: sicut nos vnū
sumus. ly sicut nō dicit oīmodā silitudinē. s. equalitatē.
sed fm ꝓportionē: ita vt cū dr̄. sint vnū in nobis. Intelligi
tur ibi vnio charitatis ꝛ grē. Et cū subdit sicut nos vnum
sum⁹. ibi attendit vnitas idētitatis in natura. Quēadmo
dum etiā intelligitur illud. Estote vos perfecti sicut pater
vester perfectus est. Matth. v. Non scz fm equalitatē: sed
fm proportionem. q. d. Estote perfecti pfectione gratie: si-
cut pater vester pfectus est perfectione nature. Hec oia ex Errores
de sum. tri. ꝛ fi. ca. dānamus. Ista autem peroptime decla duo ab-
rat Tho. in expositione predicte decretalis. dānamus. di- batꝭ ioa-
cens q iste Joachim rudis fuit in subtilibus fidei dogma chim.
tibus: ꝛ in duobus errabat circa hanc materiam. Primo
quia dicēs patrem ꝛ filium ꝛ spiritūsanctū esse vnā substā
tiā: ponebat vnitatē essentie triū psonarū nō eē verā ꝛ rea
lem ꝛ simplicē: sed silitudinariā. s. p cōsensum amoris. si-
cut dicimur nos vnū esse cum deo per amorem. Et sic inci-
dit in errorem arrianorum: lz non pertinaciter. Scđo erra
uit male intelligēdo verba magistri petri: q: in eo qđ dixit
Petrus: q quedā summa res est pater ꝛ filius ꝛ spūssan-
ctus: credidit q illam rem diceret esse aliqđ aliud a tribus
psonis diuinis quasi quartū qđ ille non dixit. Vbi cōside-
randū est q nihil cōnumeratur alijs qđ non distinguit ab
eis. Vñ q: aial nō distinguit ab hoie. equo ꝛ boue. quoꝝ
quodlibet est aial: ideo nō possumus dicere q homo equ⁹
ꝛ bos sunt q̄tuor: sz tria tm̄: q: qđlibet eoꝝ est aial: ita q̄li-
bet triū psonarū est illa res. s. essentia diuina vl' natura. nō
pōt dici q tres psone ꝛ illa res sint quattuor: q: illa res nō
est aliud a trib⁹ psonis. hec Tho. Hec aūt vnitas est neces-
saria ad gubernationē vniuersi. Entia em̄ nolunt male di-
sponi: ꝛ meli⁹ gubernat regnū vel multitudo p vnū q̄ per

plures sm pbm. Et cū gubernatio vniuersi sit optia: neces
sariū est dicere vnū esse gubernatorē ei⁹. Qd̄ p rōnes pbat
pbs in vltio metaphy. dicēs. Un⁹ est ḡ pnceps. Si em plu
res essent: aut oino eēnt in oibus eq̄les: aut nō. Si vo vn⁹
alio maio: in aliq̄: mino: nō esset de⁹: q: nō oēm pfectionē
haberet. Si oino eq̄les ⁊ diuersi in eēntia: tūc vn⁹ superflu⁹
esset: q: frustra fit p plura qd̄ pōt fieri p paucio:a. Si eēnt
vnū in suba ⁊ natura: lȝ plures in psonis: sic sunt vn⁹ deus
gl̄iosus. Et sic necessariū est esse vnū deum. Deut. vi. Dn̄s
de⁹ vester de⁹ vn⁹ est. Et Bern. Si dici pōt vnissim⁹ est: q:
absq̄ oī cōpositiōe: qd̄ in nulla creatura reperitur.

ps. lxviij §. VI. Notandum de zelo

qui est effect⁹ amo:is. Et de quo dr̄ in psal. Zelus dom⁹ tue
Diffinis comedit me. Primo ei⁹ diffinitionē. Scd̄o ei⁹ pductionē.
tio zeli Tertio eius p signa manifestationē. Et quantū ad pmū
sm pbm zelus alr̄ diffinit a pbo. aliter a theologo. pbs em. ij. rheto
ricoȝ diffinit: q zelus est tristicia de bono alteri⁹: ex eo q
nobis deest illud bonū. Sic ḡ est tristicia de bono alterius
ex eo motiuo: q bonū alteri⁹ reputet impeditiuū boni p
p:ij seu excellentie ppter qd̄ nō vellet tale bonum primo
inesse. Talis em tristicia ptinet ad inuidiā. Neq̄ em zelās
tristatur de bono alterius ppter hoc q cōpatitur ꝓximo
de malo eius. Hoc em ptinet ad misericordiā. Neq̄ ppter
hoc tristat zelans de bono alterius: q: ille sit indignus il
lo bono qd̄ facit neemesis. Sed est tristicia de bono alte
rius: eo qd̄ tale bonū deest nobis: ⁊ sic diffinit pbs zelum.
Et circa bona spūalia est laudabilis. s. cōtristari se hr̄e de
fectum ipsoȝ: ppter qd̄ ait apls. j. Cor. xij. Emulamini. qd̄
idem videt qd̄ zelate charismata melio:a. i. ardenter desi
derate excellentio:a bona. Sed si zelus hmōi esset de tpa
Diffinis libus: potest esse cū peccō ⁊ sine peccō sm Tho. ij. ij. q. xxxvi.
tio zeli A theologis vo zelus sic diffinitur. zelus est quidā feruo:
sm theo mentis quo q̄s dȝ incitari ad pficiendū cū mello: ib⁹. iuxta
logos. illud apl̄i. ij. ad Cor. xi. Emulo: vos. i. zelo: dei emulatiōe.
Uel sm Augu. ⁊ Alchuinū sup illud psal. Zelus domus
tue ⁊c. zelus est feruo: animi quo mens abiecto humano
timore pro defensione veritatis accenditur. Et subditur.
Zelus domus tue comedit me. Glo. interli. i. intus cōmo
uit: ⁊ quasi co:rosit vt impios ejicerem ⁊ periculo me expo
zelus vn̄ nerem: cū sc̄ flagello facto de funiculis: oēs eiecit de tem
causatur plo ⁊c. Johā. ij. Causatur aūt seu pducit zelus ab amore
intenso vt effectus eius: qd̄ ostenditur auto:itate: rōne et
distinctione. Auto:itate quidē vt beati Dionysij dicentis
iiij. c. de diuinis no. Qd̄ deus appellatur zelotes. iuxta il
lud Exod. xx. Ego sum dn̄s deus tuus fo:tis zelotes ppter
multū amo:ē quē hȝ ad existentia: ⁊ maxime ad ea in qui
bus posuit ⁊ imp:essit imaginē suā sicut ad angelum ⁊ ho
minē. Rōne vo idem pbatur sic. Quāto virtus aliq̄ intē
sius tēdit in aliq̄d: tanto fo:tius repellit oē ꝯtrariū ⁊ repu
gnans. Cum ergo zelus pueniat ex intensione amo:is vt
ptȝ: ad zelum ptinere videtur q aliquis nō patiatur ꝯso:
tium vel amo:em cōtrariū in amato: ipsum refutās quan
tum potest. Tertio pbatur idem inductiue. Nam dr̄ quis
zelare pro deo ⁊ p amico. Et p:o deo quidem dr̄ quis zela
re: quādo ea que sunt ꝯtra hono:em vel voluntatem dei:
repellere sm posse conatur. Sicut legit de Helia. iij. Reg.
xix. Zelo zelatus sum pro dn̄o exercituum: quia dereliquē
runt pactum dn̄i filij israel. Et Nume. xxv. de phinees di
cit dn̄s. Auertit phinees iram meā a filijs israel: quia zelo
meo succensus idest magno ardo:e hono:is mei succēsus
motus est contra eos: sc̄ virum israelitam: ⁊ mulierē ma
dianitem: interficiens eos coeuntes simul. P:o amico au
tem zelare: quando aliqua fiunt vel dicūtur contra bonū
amici homo repellere studet. Ubi tamen notanduȝ q ali
ter se habet amicus zelans amo:e beniuolentie: aliter ze
lans amore concupiscentie. Nam in amo:e beniuolentie
quo pncipaliter queritur bonū amati: zelans studet ⁊ co
natur repellere oē qd̄ contrariatur hono:i ⁊ bono amati;

nō ppter se. i. ppter vtilitatem ipsius amantis: sed ppter
bonū amici. Sed in amo:e ꝯcupiscentie est oppositum: q:
sc̄ studet repellere oē illud qd̄ cōtrariatur ⁊ impedit frui
tionē ⁊ plenā delectationē boni amati: inquātuȝ est bonū Bonuȝ
suū nō amate rei: ⁊ sic viri dicuntur zelare p vxo:ibus vel qd̄ amat
alijs mulieribus. Ubi etiā notandū q bonū qd̄ q̄s amat duplex ē
est duplex: q: vel est pfectuȝ qd̄ integre pōt simul a multis
possideri: ⁊ ex amore talis boni nō causatur zelus inuidie
vel indignationis: q: nullus inuidet alteri de cognitione
veritatis vel visione lucis: que simul a multis cognosci et
videri potest. Sed de excellentia hmōi cognitionis posset
esse zelus: q: ex hoc magis ab alijs hono:aret: ⁊ hoc tā pti
net ad tpalia bona ⁊ impfecta. Aliud bonū est impfectum
defectuosum ⁊ paruū: quia simul a multis possideri non
potest: ⁊ ex amo:e talium quādo ino:dinatus est causatur
zelus indignationis ⁊ hmōi: vt de diuitijs: de hono:ibus: Triplex
de delectationibus carnalib⁹ ⁊ hmōi. Est igit triplex ze est zelus
lus. s. p deo bon⁹: si tn̄ sit sm scientiā. i. rectā rōnē: als magl
posset ptinere ad vindictā ⁊ irā. De quo apls Ro. x. Zeluȝ
(als emulationē) quidē dei habent: sed nō sm scientiam.
zelū huc habuit (vt dictū est) helias. Et de hoc etiam ps.
Tabescere me fecit zelus meus ⁊c. Illum zelum fatuū nō Psal:
sm scientiā habuit Saul qn̄ occidi fecit gabaonitas: non cxviij:
obstante iuramēto facto eis a iosue. Josue. ix. Sed ppter
hoc iratus domin⁹ misit famen super terram: diu quousq̄
fuit satisfactū a Dauid gabaonitis ⁊c. Uide histo:iā. ij. Re
gum. xxi. P:o amico circa honesta ⁊ rōnabilia nō inutilia
⁊ respicientia suoȝ docto:ȝ vel maio:ȝ ⁊ alio:ȝ magis q̄ dei
⁊ veritatis. Qualem indiscretum zelū habebāt co:inthij
contēdentes de suis baptistis: quibus aplus ait. j. ad Cor
iij. Cū sit inter vos zelus ⁊ contentio: nōne carnales estis
Talem zelum habebant ⁊ discipuli Johānis erga ipsum Lu. vij.
egreferētes xp̄m plus ipso hono:ari: vt ptȝ in euangelio. Job. iiij.
Est tertius zelus carnalis p bono p:op:io: quo quis in di
gnetur ꝯtra eos qui habent vel querunt habere cōso:tiū
in re amata p:o delectatione vel vtilitate mundana ex eo
q impedit pfectam ⁊ totam fruitionem seu delectationeȝ
rei amate. ⁊ iste est plenus suspitionib⁹. ⁊ dr̄ zelotipia. de q̄
dicitur Nume. v. Si spūs zelotipie concitauerint virū cō
tra vxorem. Sciendū etiā q cum zelus pp:ie non sit aliud
q̄ intensus amo: refutans cōso:tium in amato / zelus ipe
non refutat nisi amorem contrarium in amato: qd̄ sciȝ fit
contra suū: non aūt si fit directe sm suū. sic verbi grā. Uir
nō indignatur si filius suus vxorem diligat: quia apprehē
dit hoc ipm agere inquātum vxo: patris ⁊ dilecta ab eo: sȝ
si extraneus amaret vxorem illam indignaretur: quia con
ciperet illum eam diligere ppter pp:iam dilectioneȝ. ⁊ sic
cōtrariatur pfecte delectationi vel fruitioni quā querit in
sua vxore. Sic a simili deus diligit creaturā suam: ⁊ maxi
me angelum ⁊ hoiem. Unde in eis nō patitur alienū amo
rem: qui sc̄ nō referatur ad glo:iaȝ suam. Unde qn̄ homo
refert amo:ē suū ad glo:iam dei: amans. s. aliquā creaturā
inquātum dei creatura vel dei capax vel bona eadem dile
ctione diligit qua ⁊ deus. i. simili. Sed quādo creatura ra
tionalis querit glo:iā in creatura ponens ibi finem suū: ⁊
p:eponens amo:ē creature amo:i diuino: tunc suus amo:
ꝯtrariatur amo:i ⁊ hono:i diuino. Et amo:ē talem ꝯtra
riū nō patitur zelus diuin⁹. Un̄ soli peccō indignat deus ⁊
punit. vn̄ dicit Exo. xx. Ego de⁹ zelotes visitās iniq̄tatem
patrū in filios in tertiā ⁊ quartā gn̄ationē: ⁊ faciēs miseri
co:diā in milia: his q̄ diligūt me ⁊ custodiūt p̄cepta mea.
In quib⁹ verbis cōmendatur deus.
¶ Primo a feruo:e dilectionis. ibi. deus zelotes.
¶ Scd̄o a rigo:e punitiōis. ibi. visitās peccā patrū ⁊c.
¶ Tertio a dulco:e cōpassionis vel p:emiationis. ibi. et
faciens misericordiam.
Et inchoando a tertio dr̄: deus facere misericordiam in mi
lia. i. in oēs. Ponitur em finituȝ p infinito. iuxta illud ps.
Uerbi qd̄ mandauit in mille generationes. Fiat autem ps. ciij.

misericordiá saluatricem.nõ simplr oibus: s3 vt subditur:
his q̃ diligũt eũ.que dilectio manifestat̃ p obseruationem
preceptoꝝ.ppter qđ sequit̃.ꝛ custodiũt pcepta mea.Sic ḡ
notatur in deo:ꝛ iusticia cũ dr̃.visitãs.i.puniens iniquita
tem ꝛc.Et misericordia cũ subdit̃.ꝛ faciẽs misericordiá ꝛc.
Ubi ostendit̃ q͛ in terra mia p̃cellit iusticiá:quãto plus cõ
prehẽdit̃ p milia q̃ p tertiá ꝛ quartá generationẽ. Quã
tum ad scdm dr̃ de⁹ visitare iniq̃tates.i.punire. Et sic me
dicus dr̃ visitare infirmũ cũ eum curat p aspera remedia
intendens quãtum in se est sanationẽ eius. Ita deus dr̃ vi
sitare petõres cũ flagellat:intendẽs p aduersa a peccatis
emendare. Uisitat aũt petá patrũ in filios:q2 punit aliqñ
filios p petis parentũ.qđ intelligendũ est de pena tpali:
nõ eternali. de qua pena eterna intelligitur illud Ezech.
xviij.Filius nõ portabit iniquitatẽ patris. Magis autem
puniũtur filij p parentibus ꝛ ecõuerso.ꝛ p alijs ɔsangui
neis tẽporaliter q̃ p extraneis:vel ppter diffusionẽ:quia
pena ppinquoꝝ redũdat in alios inquãtum filius est que
dam res patris.vel ppter imitationem:q2 exempla ppin
quoꝝ ꝛ domesticoꝝ mag̃ mouẽt filios ꝛ alios ppinquos
q̃ extraneos:qui nõ ita frequẽter cõuersant̃ cum illis. De
hac tñ materia vide pleni⁹ in.iij.par.tit.xix.vbi declarat̃
quõ vnus puniat̃ p alio vel nõ. Qđ aũt subditur vsq3 ad
tertiá ꝛ quartá generationẽ.fm litteralẽ expositionẽ intel
ligit̃ vsq3 sc3 quo viuũt. Tantũ em̃ aliqñ hoies ɔsueuerũt
viuere vt tertiá ꝛ quartá gñationẽ filioꝝ videãt.Et sic mu
tuo videre possunt filij petá patrũ ad imitandũ: ꝛ patres
penas filioꝝ ad dolendũ.Et hoc fm de.Tho.j.ij.q.lxxxvij.

Quattuor sũt generationes i peccato.

Scdm aũt expositionẽ moralẽ sic itelligit̃. Quattuor sũt
gñatiões seu pgressus i petõ. Pria ẽ cogitatio peti.Scda
delectatio in petõ citra ɔsensum.Tertia cõsensus peccati.
Quarta operatio peti. Nõ visitat ḡ deus.i.nõ punit pena
eterna petá pme ꝛ scde generationis:sed tertie ꝛ quarte.i.
ɔsensum in mortale:vel opus.magĩ sentẽ.in.ij.lib. Quã
tum ad primũ notatũ in diuisione:sed vltimo positũ q̃ad

mirũ de zelotipia

declarationẽ:q2 materia plixior. Notandũ q͛ ad cõprehẽ
dendum intensum feruorem amoris erga nos:opz ɔside
rare ea que facit multum zelotipus erga vxorẽ suam. Que
oia scriptura ostendit deum facere erga nos. Unde dr̃ ze
lotes.Exod.xxxiiij.Dñs zelotes nomẽ eius. Et Zach.viij.
ait. Zelatus sum syon zelo magno.ꝛ indignati õe magna
zelatus sum hierlm.i.ecclíam vel aiam quãlibet. Sicut er
go zelotipus vxoris septem facit circa vxorẽ.videl3 q͛ au
dit:respicit:longe se ire fingit:subito venit:alium habitũ
assumit:inquirit:ꝛ nulli parcit:sic ista deus facit aie quam
diligit. Primo nãq3 zelotipus audit:si vxor videl3 loqua
tur cum suspecto ꝛ quid dicat:ita ꝛ deus. Unde Sap.j.dr̃.
Auris zeli audit oia.i.auris dei zelãtis aias ex multo amo
re quẽ habet ad eas audit.i.percipit mente omnia verba
cordis:oris ꝛ operis.ꝛ si inuenit aliquid cogitantẽ: loquẽ
tem operantẽ non directum in eum:irascitur puniens hic
vel in futuro. Secũdo zelotipus respicit nutus ꝛ act⁹mu
lieris zelate per fenestras vel rimulas vel alios modos il
li occultos:sic deus facit. Unde Cantic.ij.dr̃. En ipse stat
post parietem nostrum respiciens per fenestras:prospici
ens per cancellos. Stare dr̃:quia immutabilis ꝛ impec
cabilis est. Post parietem stat:q2 sc3 in humanitate assum
pta diuinitas latuit:sicut ille qui est post parietem nõ vi
detur in ppria psona:sed p aliqua signa. Respicit per fe
nestras ꝛ cancellos.i.per creaturas nobiliores tanq̃ p fe
nestras:ꝛ inferiores tanq̃ p cãcellos:p quos mun⁹ videtur
de re ipsa.i.respicit quali affectu moueamur ad creaturas
rõnales vel irrationales:si videl3 ppter eũ vel ppter mũ
dum. Unde zach.j.dr̃.zelatus sum hierlm.i.aiam vel eccle
siam:ꝛ syon:qđ interptatur speculatio zelo magno.i.in cõ
sideratione operũ eius diligẽti. Tertio zelotipus lõge se
ire fingit:sic deus Prouerb.vij. Abijt via lõgissima.i.xpc:
vt fingat se nõ videre vel audire:cũ tamen ab ostio nõ re
cedat.fm illud Apocal.iij.Ego sto ad ostium ꝛ pulso.Sto
sc3 ad ostium voluntatis:per qđ ingreditur ad aiam xpc:
ꝛ pulso per increpationem ꝛ occultam inspirationem.Si
quis audierit vocẽ meá per predicationẽ ꝛ alios modos:
intelligendo ꝛ obediendo:ꝛ aperuerit ianuá impedimen
tum gratie nõ prestando. Introibo ad illum p gram iusti
ficantem:ꝛ cenabo cũ illo ꝛ ipse mecũ in refectione spũali
ꝛ postea supnali.Quasi ergo longe recedit cũ sinit malis
gnũ in suis iniq̃tatibus psperari: sed ostendit se ppe esse
cũ subito terribiliter flagellat.Sap.v. Accipiet armaturá
zelus illius sc3 dei:ꝛ armabit creaturá ad vltionẽ inimico
rum. Quarto zelotipus subito venit:qñ vxor nõ credit.
Unde aplus.j.ad Thessal.v. Dies dñi sicut fur in nocte ita
veniet.Apoc.iij.Si nõ vigilaueris: veniá ad te tanq̃ fur:
sc3 improuisus tibi. Soph.j. In igne zeli ei⁹ deuorabitur
oia terra.i.ois peccator amás inordinate terrena.deuora
bitur:q2 subito absorbebitur a penis inferni: q2 noluit se
preparare ꝛ vigilare ad aduentũ eius per mortẽ. Quin
to zelotipus alium habitum assumit vt quasi cognoscatur
alius esse:ꝛ sic mulier videatur esse magis libera ad malũ
peragendum si vult.Sic deus cum sit semp quasi naturali
habitu indutus pfectissima iusticia ꝛ clementissima mia ꝛ
beniuolentia:aliqñ videtur fm exteriorẽ apparentiá mu
tare habitum iusticie ꝛ habere habitũ iniusticie: cũ videl3
pmittit multos in magnis sceleribꝰ psperari:ꝛ p longa tẽ
pora ꝛ habitũ mie ꝛ beniuolẽtie que maxime debetur bo
nis:mutare in habitũ crudelitatis ꝛ inclementie:dum per
mittit sctõs multiplr affligi:ac si nõ curaret de eis.Ex qui
bus casibꝰ ɔtingẽtibus aie videtur quasi dari occasio cu
iusdam libertatis ad malũ.q.deus nõ sit punitor maloꝝ
ꝛ amator bonoꝝ:vt sic libere faciat malum: quia inde nul
lum ei sequatur.Sed aia casta ppter hoc nullo modo di
mittit fidelitatem debitá sponso xpo: nec adheret diabo
lo.Et ex hoc deus magis diligit videns firmitatem eius.
Ezech.xviij. Ponam zelum meũ in te dicit domin⁹ loquẽs
de populo suo. Sexto zelotipus inquirit a familia dom⁹
sue vel a vicinis ꝛ amicis de gestis ipsius vxoris: si quid
sciunt vel viderint pcacitatis vel leuitatis. Deus autẽ vt
inquirat de cõuersatione anime sponse sue non opz:q̃ oia
nouit anteq̃ fiant.Sed dr̃ inquirere: quia inquirentes fa
cit eos:videl3 qui sunt in domo sua angelos sanctos. Un
de singulis animabus dat vnũ in custodiam ad obseruan Ps.xc.
dum vitam eius. iuxta illud ps. Angelis suis deus manda
uit ꝛc.Et hi diligenter inquirunt quõ se habeat anima: vl
ad accusandũ vl excusandũ ꝛ cõmendandũ eá corá spõso.
Silr per pphetas presidentes ꝛ doctores inq̃rit ꝛ inqui
rere facit mores animarum:vt vel emendent̃:vel si pmãse
rint in sua malicia:demũ contra eas testificentur. Qđ to
tum fit ex magno zelo:quẽ habet ad animas.vt dici possit
illud Esa.ix.zelus dñi exercituũ faciet hoc.Septimo zelo
tipus nõ parcit adultero vel vxori. Prouerbioꝝ.vj. zelus
ꝛ furor viri non parcet in die vindicte: nec acquiescet cu
iusq̃ precibus ꝛc.Et fm litteram exponitur sic.zelus:idest
amor vehemens viri erga vxorem: ita vt non possit susti
nere colloquium alterius cum ea:timens amissionem de
lectationis plene in ea:ꝛ furor viri:sc3 contra adulterum:
nõ parcet.s.a morte corporali adultero etiam si lex nõ pu
niat:in die vindicte.i.quando comprehendetur cum adul
tera:nec acquiescet cuiusq̃ precibus quin ipsum occidat.
Spiritualiter potest exponi de christo:qui in iudicio repe
riens animam adulterasse nec penituisse: nõ parcet: neq3
flectetur per precamina vl munera:nec misericordia in iu
dicio vniuersali vel particulari.

§.VII. Alius effect⁹ amo

Amoris languorem generat.

ris est languorẽ facere. Nam quãdo bonũ amatũ amanti
est absens: tunc ex sui absentia tristiciá causat.q̃ tristicia p
languorem significatur. Unde Tullius in.iij.de Tuscula
nis questionibꝰ dicit:q͛ maxime tristicia egritudinẽ noiat:
ꝛ intẽsum desideriũ de ɔsecutione amati.Dec.b.Tho.pri

ma scde.q.xxviij. Qd autẽ tristicia de absentia dilecti lan
guorẽ aie significet.ps p illud qd dr Can.ij.ca. Fulcite me
floribꝰ: stipate me malis qꝛ amore langueo. Et subdit. Le
ua eius sub capite meo: ⁊ dextera illius amplexabitur me.
In qbus verbis sponsa amore infirmata tria facit.
¶ Primo querit remedia. ibi. Fulcite me floribus.
¶ Scdo ostendit morbum. ibi. Amore langueo.
¶ Tertio innuit seu agnoscit bñficiũ. ibi. Leua eius ⁊c.
Quãtũ ad pmũ aia qrit remediũ in hoc qd dicit. Fulcite
me floribꝰ: stipate me malis. Petit em̃ adiuuari orõnibus
sctõꝝ q hic dicunt flores arboꝝ: ⁊ muri bonis opibꝰ coꝝ: ⁊
hoc est stipari malis.i.pomis. Vel sic. Fulcite me floribꝰ.i.
ꝯsolamini me exẽplis bene incipiẽtiũ exẽpla ipsa mihi p
ponẽdo. stipate me malis.i.roborate me exẽplis pfectoꝝ:
ipsa mihi nũciando. Vel sic. Fulcite me floribꝰ.i.virtutibꝰ
interioribꝰ: que sunt initia bonoꝝ operũ: sicut flores pnci
pia fructuũ. ⁊ stipate me malis.i.nõ solũ verboꝝ folijs: sꝫ
virtutũ opibꝰ. Vel sic. Fulcite me floribus.i.replere me
suffragijs sanctoꝝ. Canit ecclesia. Sancti tui floruerunt si
cut lilium. Et de vgine gloriosa illud canitur. Circũdabãt
eam flores rosarũ.i.martyres. Stipate me malis.i.robora
te me pñtia diuinarũ psonarũ. Malũ em̃.i.tale pomũ
est rotundũ. Forma aũt rotũda nõ habet pncipiũ nec finẽ
in ipsa figura: ⁊ ideo apte significat psonas diuinas.i.pa
trem ⁊ filium ⁊ spiritũsanctũ tanq̃ tria mala seu poma: q
pncipium nõ habent nec finẽ. Solus em̃ deus est qui põt
aiam replere: ⁊ sic stipare seu roborare q a nullo moueat
tur. Scdo ostendit sponsa sponso suo morbũ cũ ait: quia
amore langueo. Qd intelligitur fm glo. interl.i.amore su
ps. lxxij. perne visionis deficio. iuxta illud psal. Defecit caro mea ⁊
cor meũ deus cordis mei ⁊c. Vel fm glo. colla. amore lan
gueo.i.defectũ in amore temporaliũ sustineo. Quãto em̃
ad amorem xpi veri sponsi sese sponsa accendit. tanto ad
amorẽ temporaliũ languescit: vt scꝫ ei vilescat. iuxta illud
Phil. iij. apli. Oia detrimentũ feci ⁊ arbitratus sum vt stercora: vt
xpm lucrifaciam. Sicut em̃ languẽs nõ habet delectatio
nem in cibis solitam: sed fastidiũ ⁊ abominationẽ: ita pfe
ctus xpi amator: fastidit ista tpalia: ⁊ circa ea cum tedio oc
cupatur. Tertio modo exponitur sic. amore lãgueo.i. amo
re eius penas carnis sustineo. Quãto em̃ quis plus amat
sponsum tanto plus carnẽ domat: vt scꝫ satisfaciat offen
sis ꝯtra eum cõmissis ⁊ plenꝰ spũ possit ei vacare. Ac etiã
vt ei magis cõformetur q passus est p nobis penas innu
meras. Languet ergo aia in defectu pctĩ.i. dolet: eo q dile
ctum offendit. Secũdo in affectu boni: eo q quãtũ vellet
q dilecto pati nõ sufficit. Tertio in affectu dei: eo q differ
tur beatitudo quã appetit. Tertio pncipaliter recogno
scit beneficiũ. ibi. leua eiꝰ ⁊c. Ubi beneficiũ gratie in pñ
ti innuit: cũ dicit. leua eius ⁊c. Et beneficiũ glorie in futu
rum: cum subdit. ⁊ dextera illius ⁊c. Per leuã em̃ sponsi vi
ta presens designatur: ⁊ p dexterã vita eterna: q pfectior
est: sic dextera pfectior est sinistra: p caput aũt sponsi mẽs
que anime pncipatur: assumitur. Sed leua spõsi dicit esse
sub capite sponse: qꝛ vitã temporalẽ sub mente sua semp
ponit.i. sub ratiõe: vt ipsam vitã dirigat fm naturã ratio
nis: nec aliqd tpale ei preponat. Dextera autẽ sponsi am
plexatur.i.ꝯcupiscit. ⁊ sicut qd amplexatur firmiter tenet:
ita ipsam vitã supnam inamissibiliter ꝯsequitur: ⁊ sponso
fruitur. Vel leua eius significat vitam actiuã: ⁊ dextera cõ
templatiuã. Sed actiuã opꝫ semp tenere sub capite.i. exer
cere se in actiua. nõ totaliter p ut occupatio trahit: sed fm
regulam rõnis. Contẽplatiua vo quia optimã partem ele
git que nõ auferetur: sed pficitur in alia vita: ideo ipsa fru
endũ nõ restringendũ. Vel leua eius.i. iusticia seueritatis
quã sponsus aliqñ ponit sub capite sponse: vt eã excitet a
somno pigricie cũ flagellis ⁊ minis. Dextera vo eius mise
ricordie ⁊ benignitatis qua aiam cõuersam multa spe ⁊ fi
ducia ꝯfortat. Notandũ etiam q cum beneficium gratie
insinuetur. ibi. Leua eius ⁊c. Sicut leua aliquis vtitur p
pter tria: sic dñs gra sua tripliciter aiam spõsam iuuat. Nã
pmo leua supponitur lapso: vt erigatur. ⁊ sic dr: leua quasi
leso valẽs: sic deus leua gre lapsos erigit. ps. Cũ ceciderit ps. xxxvj
nõ collidetur: qꝛ dñs supponit manũ suam. Secũdo leua
supponitur iusto actiuo: vt in labore sustentetur: ⁊ sic dr: le
ua quasi leuans vadẽtes. Ezech. iij. Abij amarus in indi
gnatiõe spũs mei. manus em̃ dñi erat mecũ ꝯfortans me.
Tertio leua supponit iusto deuoto ⁊ cõtemplatiuo: vt in
ꝯtemplatione eternoꝝ quiescat: ⁊ sic dr: leua quasi vacan
tibus leta. Esa. dic. In vmbra manus sue ptexit me. Cum
autem dicit dextera eius ⁊c. Beneficium glie significat vt
dictũ est. Nam sicut dextera specialiter tria facit.i. attrahit
stringit ⁊ vnit. Sic spũaliter glia dextere dei. Primo enim
attrahit per cognitionem. ps. Dextera dñi fecit virtutem: ps. cxvij.
dextera dñi exaltauit me. Secũdo stringit per fruitionez.
ps. Adhesit anima mea post te. ⁊ merito: qꝛ me suscepit ps. lxij.
dextera tua. Tertio cõiungit vel vnit p amorẽ. amor enim
viuit deo fm Aug. Et ideo dicit. Amplexabitur me.i. con
iunget me eternaliter sponso.

§. VIII. Alius effectꝰ amoris est liqfacere.

Ideo dr: Can. v. Anima mea liqfacta est: Amor li
vt dilectus locutus est mihi. In quo verbo spũsanctꝰ tan quefacit
git tria que multũ sunt notanda: videlꝫ
¶ Primo subiectum culpe. ibi. Anima mea.
¶ Scdo effectum gratie. ibi. liquefacta est.
¶ Tertio actum amicitie. ibi. vt dilectus locutus ⁊c.
Primo igit notat subiectũ culpe: cũ dicit. Aia mea.i. vo
lũtas q est subiectũ culpe vel gre amoris vl odij. Ois em̃
aia vel est ꝯuersa ad deũ p amorẽ: ⁊ sic est liqfacta. vl auer
sa a deo p odiuꝫ: ⁊ sic est obstinata vel indurata. Ierē. v.
Indurauerũt facies suas supra petrã ⁊ reuerti noluerũt.
Nã cõgelatio ⁊ liqfactio: durũ ⁊ molle in se ⁊ in suis effe
ctibus naturalr opponunt. Sic spũalr liqfactio cordis est
cõditio amori cõueniens. Duritia vo cordis est dispositio
repugnãs amori. qd pbatur ex tribꝰ ppꝛietatibꝰ duri: vel Tres p
mollis: vel liquidi. Nam durũ est qd subsistit ppꝛie termi pꝛieta
nationi. resistit aliene incisioni. obsistit facillime susceptio tes duri.
ni. Et sic ois qui obdurati ⁊ obstinati est cordis: peccat his
tribus modis. Primũ em̃ durũ est qd subsistit ppꝛie ter
minationi: eo q durũ suis terminis cõtinet. Liquidũ vo
suis terminis nõ ꝯtinetur: sed alienis: sicut patet de aqua
que nõ cõtinetur aqua: sed terra vel aliqua re solida. Sic
opꝫ q ab amante terminatio illa: hoc est duritia vel cõge
latio cordis: que infra suos terminos sine amore ꝯtineba
tur: amoueat. et insit debita dispositio.i. liqfactio cordis:
vt aia sit amoris merito vel rationabiliter susceptiua. Cu
ius rõ est: qꝛ sicut res naturalis non amittit vnã formã nisi
exclusis dispositionibus: qbus forma illa in materia conti
nebatur: sic in spũalibus nisi exclusa cordis duritia veluti
amori cõtraria nõ sequit liquefactio cordis: nec p ꝯsequẽs
cor est susceptiuũ amoris. Scdo durũ resistit aliene inci
sioni. Liquidũ vo velocissime cedit. Sic spũaliter cõgela
tio cordis seu duritia mentis ipedit sicut cõtraria disposi
tio amatũ: ne subintret affectum amãtis ⁊ cõiungatur ei.
Sed liquefactio importat quandã mollicieẽ cordis ex qua
amatũ vulnerat vel penetrat cor amantis. Tertio durũ
est qd obsistit facillime receptioni. Liqdũ vo est econuerso:
qꝛ est faciliter receptiuũ. Sic spũaliter sicut duritia vel cõ
gelatio cordis est dispositio ꝯria ipediens: nec cor ab amo
re diuidat: ita ne amor a corde recipiat. Nam amatum ab
amãte nunq̃ recipit. nisi pus amãs a seipo separet i ama
tũ tendẽs. ⁊ fm hoc dr: amor extasim facere ⁊ feruere: quia
qd feruet extra se ebullit ⁊ exhalat. hec btũs Thom. in. iij.
sen. dist. xxvij. ar. j. His tribus modis peccat ois qui est ob
durati ⁊ obstinati cordis. Primo quia sicut durum sub
sistit proprie formationi vel terminationi: sic qui est men
tis obstinate psumit ⁊ pmittit sibi pcti impunitatez. Eccli
v. Peccaui et quid mihi accidit triste. Secũdo qui est ob

finate mētis resistit ⁊ ↄtēnit dei bonitatē. q: a deo lōgani
miter expectat. s; ↄ̄ hoc apl's ad Ro.ij. An divitias bonita
tis ei⁹ ⁊ patiētie ⁊ lōganimitatis ↄtēnis. Tertio q̄ est obsti
nate metis nō recipit: h̄ est nō cognoscit dei benignitatem.
Cōtra h̄ dicit apl's Ro. ibidē. An ignoras q̄m benignitas
dei ad pniam te adducit. Scd̄o tāgit effectū grē. ibi. Liq̄
facta est. q.d. Postq̄ dilect⁹ locut⁹ est mihi iterna locutio
ne: aia mea liq̄facta est. q: dū xp̄s p spm̄ suū aie se desides
ranti infundit: oēm duriciā cordis mox excludit ⁊ dissoluit
Liquescit ḡ aia ad v̄buz dilecti tpaliter. s. in liquorē aque.
in molliciē cere. in odorē spēi aromatice. Primo liquescit
ps̄. cxlvij aia in liquorē aq̄. ps̄. Emittet v̄bū suū. s. inspirationis ⁊ cō
minatiōis. ⁊ liq̄faciet ea. s. corda arida: ⁊ fluēt aq̄ cōpūctio
nis. ⁊ p h̄ soluit glacies cordis. Scd̄o liq̄scit aia in molliciē
ps̄.38. cere. ⁊ hoc igne dilectionis. ps̄. Concaluit cor meuz intra
ps̄.xxi. me ⁊c. Et iterū. Factū est cor meū tanq̄ cera liq̄scēs in me
dio ventris mei. Dicit em̄ tanq̄ cera liquescens: ⁊ merito
vt in ea scribat̄ spōsi doctrina: pingatur vite forma. ⁊ sigil
letur silitudo dei grata. Nam in cera scribimus. in cera pin
gim⁹. in cera sigillam⁹. Tertio liq̄scit aia in odorez vel ad
odorē spēi aromatice. Que q̄dē est pulchra in horto: odo
rifera in mortario: saporosa in electuario. Sic devota liq̄
factio. i. cordis dilectio. est pulchra in horto religiōis. odo
rifera in mortario tribulationis. sapida ⁊ delectabilissima
in electuario. i. in p̄mio eterne glorificationis. Et q: aia ad
verbū dilecti sic liquescit: ideo crescit currit clarescit. Cres
scit in virtute. currit in charitate. clarescit in veritate. Vel
crescit quoad meritū. currit quoad terminū scz deū. clares
scit quoad premiū. Tertio tangit actus amicitie. ibi. dile
ctus meus. de quo. j. §. x. ⁊ sequenti.

Amor vulnerat. **§.IX. Alius effectus amo**
ris est vulnerare. Rō hui⁹ est: q: pprietas acuti est dividē
do penetrare. i. ad intima rei pvenire. Sed. b. Diony. vij. c.
cel. hierarch. dicit amorē esse acutū intēte intime active et
reductive. Primo dicit q̄ amor est acut⁹: eo q̄ sicut acutū
dividit vnā partē ab altera: sic ⁊ amor amantem dividit a
seipso. i. ab affectu pprio ⁊ cōiungit amato. Vn̄ dicit idem
Diony. iiij. c. de divi. no. q̄ amor nō finit eē suipsi⁹: s; amā
tor. Scd̄o subdit q̄ amor est acut⁹ intēte quoad itellectū:
q: amās oblit⁹ sui p amorē trahit̄ ad intēdendū amato. s.
deo ⁊ primo. Tertio dicit q̄ amor est acut⁹ itime quoad
effectū: q: amori nō sufficit qualiscūq; cōiūctio: sed q̄rit et
facit subintrare amatū ⁊ penetrare amatū: ⁊ vnire se sibi.
Vn̄ q̄ etiā si posset cū amato vellet fieri vnū. Quarto dicit
q̄ amor est acutus active ⁊ reductive sicut ignis: qui suam
similitudinē in aliis causat excludendo vnā formā ⁊ indu
cendo ppriā: sic amor dei formā facit. hec btūs Diony. vbi
s. ⁊ Alber. ibidē. ⁊ be. Tho. iij. sen. dis. xxvij. Qd̄ bea. Tho.
ↄfirmat ibidē autoritate sacre scripture. Can̄. iiij. Vulnera
sti cor meū in vno oculorū tuorū. In q̄bus v̄bis tanguntur
tres effect⁹ quos amor ⁊ p̄cipue charitatis h; pducere. h;
em̄ dividere vnire decernere vel eligere. Primo h; amor
charitatis dividere. Vn̄ dicit vulnerasti. Magna em̄ ⁊ vio
lenta est vis charitatis ip̄m affectum dei attingēs ⁊ pene
trans. ⁊ velut sagitta iecur eius vbi est cor: ⁊ p ↄ̄ns sedes
puer. vij amoris transfigens vt d̄r in pverbiis. Vulnerasti igit̄ tri
plici vulnere scz amoris. cōpassionis: ⁊ passionis. Primo
vulnerasti vulnere amoris in incarnatiōe. vn̄ glo. p amo
re tuo carnē suscepi. Scd̄o vulnerasti vulnere cōpassiōis
in pgressu hui⁹ vite. Lu. xix. Vidēs civitatē flevit sup illā.
Tertio vulnerasti vulnere passiōis in cruce. Esa. liij. Vul
neratus est ppter iniquitates nostras. Secundo amor ⁊
p̄cipue charitatis h; vnire: ⁊ iō subdit cor meū. Naz amor
amati penetrat affectū amātis: vnde d̄r cor meuz. Ex quo
sequit̄ q̄ vulnus nō est sine sensu: q: etiā cor penetrat: bo
Lu. viij. nū vuln⁹ de q̄ tanta virt⁹ egredit̄. Tetigit mulier fimbriā
mar. vi vestimēti ei⁹: ⁊ v̄tutē de se xp̄s sensit exire. quātomagis si
Luc. xxij cor eius nō leviter tangit̄ sed vulnerat̄. Respexit petrū: ⁊

cor eius pcussit ⁊ cōpunxit ad pniam. Vulnerati cordis la
chryme prebent signa. Tertio amor charitatis h; discer
nere ⁊ eligere: sed amor mūdi nō q: cecus. Vn̄ dicit in vno
oculorū tuorū: qd̄ v̄bū quattuor modis exponit̄. Primo sic.
Vulnerasti cor meū amore in vno nō in pluribus: q: mar
tha solicita est turbatur erga plurima porro vnū est neces
sarium. Luce. x. Etiam ps̄. Vnam petij a dn̄o ⁊c. Scd̄o sic. s. ps̄. xxvi.
vni adherere est necessariuz. quo magis inheret q̄ oculo:
certe nullo. ergo in vno oculorū. Nam vbi amor ibi oculus
⁊ econverso. Cuius rō est q: pōt videre ⁊ videri: ⁊ ideo in
der solet esse amoris. Tertio sic in vno oculorū dicit se vul
neratū: ⁊ nō in pluribus ad ostendendū q̄ duplex est ocu
lus. s. affectus ⁊ intellectus. oculus affectus vulnerat desi
deriis ⁊ suspiriis: intellect⁹ v̄o nō: q: ↄsistit in pura specu
latiōe. Quarto modo exponit̄ sic. Nā intētio assimilat̄ ocu
lo: ḡ sicut duplex est oculus: ita est duplex intentio. Vna q̄
intenditur honor dei: ⁊ iste oculus. s. recte intentionis vul
nerat: quia rectissime in deuz tendit. Alia intentio est que
oblique tendit in deum. Cuius figuram habem⁹ in genesi
vbi dicitur: q̄ rachel erat venusta facie ⁊ decora aspectu. Ge. xxix.
Lya v̄o lippis erat oculis ⁊c.

§.X. Alius effect⁹ amoris Amor inebriat.
est inebriare per totū. qd̄ dupl'r pbo. s. silitudine ⁊ autorita
te. Prio pbo h̄ rōne vel similitudine: q: sicut ebri⁹ calore
vini sui ⁊ aliorū obliviscit̄ oīm: ita amās ex amore amati sic
in amatū tēdit: q̄ suipsius ⁊ oim rerū p̄ter illuz quē amat
obliviscatur. Scd̄o hoc idē pbo auctē. Can̄. v. Comedite
amici mei ⁊ bibite ⁊ inebriamini charissimi. Que quidem
v̄ba p̄nt esse v̄ba xp̄i ad discipulos in cena: vl' dei ad suos
spāles amicos. In q̄bus verbis tangūtur tria: scz

¶ Delectabilis refectio.

¶ Incomparabilis ⁊ singularis dilectio.

¶ Mentalis transformatio.

Primo tangitur delectabilis refectio. ibi. comedite. S;
forte q̄res q̄d. act⁹ em̄ nō est sine obiecto: sic nec comestio
sine comestibili. q̄d ḡ comedem⁹. Rn̄det̄ ibidē supra imme
diate. Comedi fauū cū melle meo. bibi vinū meū cū lacte
meo. In q̄bus v̄bis vide tria. Primo modū quo assumit̄
q: comedi. glo. i. mihi incorporavi. nā p modū māducatio
nis sumit̄ corpus xp̄i. Scd̄o vide bonū qd̄ pcipit̄ q: fauū ⁊
vinū: fauū. s. deitatis. Proverb. xxv. Mel invenisti: cōede
qd̄ sufficit tibi: ne forte saciat⁹ evomas illud. Vinū redem
ptionis. s. sanguinez xp̄i. Math. xxvi. Bibite ex hoc oēs.
Tertio vide nexū quo cōiungit̄: q: fauū cū melle ⁊ vinum
cū lacte. Dicit ḡ. Comedite fauū cū melle: nā fau⁹ ē quod
dā cōpositū ex cera ⁊ melle. ⁊ ppter sui excellentiā aureis
lris scribebat̄. Est em̄ fau⁹ cera ↄtinēs mel. i. caro ↄtinens Favus q̄d est.
deitatē vel caro ↄtinens deū. Aut favus est mel in cera. i.
de⁹ in carne: vel divinitas in hūanitate. vn̄ Can̄. iiij. Mel
⁊ lac sub lingua ei⁹. Bene dicit sub lingua: eo q̄ postq̄ sa
cerdos sua lingua sup hostiā v̄ba ↄsecrationis fuerit: ibi
est mel divinitatis ⁊ lac humanitatis. Hoc mel gustavit Jo
nathas q̄n cū summitate virge gustavit de melle: ⁊ exhila
rati sunt oculi ei⁹: vt d̄r. j. Reg. xiiij. Scd̄o addit bibi vinū
meū cū lacte meo. Illud vinū fuit sanguis nostre redem
ptionis q̄ fluxit de latere xp̄i. qd̄ quidem vinū vt infirmis
eēt salubri⁹ vel vtili⁹ ad bibēdū: aqua fuit admixtū. Pro
verb. ix. Bibite vinū qd̄ miscui vobis. Hoc vinū recusat bi
bere: q̄ ↄdicit passioni ei⁹. Vn̄ igit̄ vtriusq; nexus. s. favi et
mellis: vini ⁊ lactis est necessari⁹. Vbi nota q̄ q̄dā come
dūt fauū sine melle: sicut occulti heretici: qui comedūt cor
pus xp̄i: sed nō credūt ex eo pervenire ad eternā salutem.
Quidā comedūt cū melle nō suo: sicut xp̄iani existētes in
pctō mortali: q̄ credūt in eo esse salutē: ⁊ est quidē sed non
eorū. Quidā alij comedunt fauū cum melle suo sicut boni
xp̄iani qui sumūt: et suā salutē in eo constituūt. Et vide q̄
dicit fauū: s; nō meū. Comedi inquit fauū: sed nō meū ⁊c.
Sed mel dicit meū: comedi fauū cuz melle meo: quia cor
pus xp̄i

pus christi est sal⁹ vnde puenit nr̃a sal⁹. Scđo principa-
liter tāgit singularis dilectio cū subdit in pncipali auto-
ritate. Amici mei charissimi. Nam suos amicos vocat pci
pue ppter tres rõnes. Prima est ppter volūtatū ꝛ affe-
ctuū vnitatē: q: vera amicitia ē idē velle ꝛ idē nolle: vt di
cit Tul. Scđa rõ est ppt pceptoꝝ adimpletionē. Job. xv.
Uos amici mei estis si feceritis ꝛc. Tertia ē ppter amoris
ꝯtinuationē. Prouer. xvii. Oi tpe diligit q̄ amic⁹ est. Uo-
Inter amicos christi triplex ē differentia — cat aūt eos nō solū amicos: sed charissimos. Unde dicit:
Amici charissimi. i. charitate plenissimi. Ubi nota q̄ iter
electos q̄s amicos appellat: triplex est differētia. Quidā
eñ sunt onere carnis grauati q̄ adhuc gemūt: ꝛ hi habē-
tur chari p charitatē quā hñt. Quidā alij sūt q̄ carnis pō-
dere sunt soluti qui sunt in celo: ꝛ hi sunt chariores: eo q̄
prōptiores ꝛ expeditiores facti sūt ad amādū. Quidā vo
sunt in celo vtraq̄ stola vestiti: et hi sunt charissimi: eo q̄
amore diuino fruunt: ꝛ alacriores q̄nto de pprio nihil re
siduū est qđ eos aliquātr solicitet vel retardet. Uel dicas
q̄ apli ꝛ alij electi sunt chari chariores ꝛ charissimi. sunt
eñ chari inq̄ntū creatura dei: chariores q: gr̃a informa-
ti. charissimi: q: glĩa coronati. Ephe. v. Estote imitatores
Triplex est differentia sumētium corp⁹ xpi exēplariter — dei sicut filij charissimi. Tertio pncipalr tangit mētalis
transformatio cū subiūgit. Et inebriamini. s. diuino amo
re. Ex q̄b⁹ v̄bis dat intelligi q̄ comedere. i. p fidē xpo in-
corporari est bonū: bibere. i. christo delectari est meli⁹: sed
inebriari. i. sui obliuisci est optimū. Ubi sciendū q̄ com-
edētiū hoc ineffabile sacm̃ corpis ꝛ sanguinis redēpto-
ris nr̃i iesu christi est differentia triplex. Quidā eñ com-
edunt ꝛ nō bibunt: sicut illi qui nō sunt amici. Quidā cō-
edūt ꝛ bibūt: sed nō inebriantur: sicut illi q̄ sunt amici nō
tñ charissimi. Quidā vo comedūt ꝛ bibūt ꝛ inebriant: vt
illi qui sunt charissimi. i. pfecti. Qđ pbo de oibus p exem-
plū. Primo eñ dico q̄ sunt quidā q̄ comedūt ꝛ nō bibūt:
vt illi q̄ nō sunt amici. vt verbi gr̃a. Quidā sunt q̄ in san-
cta eccl̃ia diuina pcepta ꝛ iustoꝝ exempla audiunt ꝛ ad-
discūt: nec tñ ppter hoc vitā suā corrigūt. Scđo q̄dā alij
sunt qui comedunt ꝛ bibūt: sed nō inebriant: sicut amici
dei: nō tamē charissimi ꝛ pfecti: sicut sunt illi qui in sancta
ecclesia pcepta diuina audiūt et celestia plus q̄ terrena
amare discūt ꝛ volūt: ꝛ pro desiderio celestiū multa pau-
peribus tribuūt: a prauis operib⁹ se custodiūt: nulla ali-
cui violenter rapiūt: predicationē libēter audiūt. in fide
christi ꝛ operib⁹ bonis pficiūt: ꝛ tñ vxores ꝛ filios habēt
pinguiora nutriunt: res suas diligūt: q̄uis his oib⁹ chri-
stū pponāt. hi pfecto comedūt ꝛ amici sunt q̄si sine crimi
ne viuūt. Sed adhuc est amplius. s. bibere ꝛ inebriari. et
ideo tertio sunt aliq̄ alij q̄ tanta auiditate diuinā scriptu-
rā audiunt vel legūt: vt primus cūctis terrenis operibus
abdicatis sola celestia ambiūt: parentes: vxores: filios: ꝛ
domos: ꝛ oīa transitoria abijciūt: ꝛ solūmodo christuꝫ
sequunt: vel seq̄ ꝛ amplecti concupiscunt: ei⁹ desiderio se
affligūt ieiunijs: afficiūt lachrymis: exercēt meditationi-
Phil. iij — bus diuinis. Sola q̄ sunt eterna cogitāt. cōtemplatiōib⁹
vacāt: ad hoc vacātes vt ea q̄ retro sunt obliuiscentes: in
anteriora magis ac magis se extendāt. Et isti quid aliud
agūt nisi q̄ bibētes inebriant: dū oim terrenoꝝ p deside
riū obliuiscunt: idcirco a spōso celesti nō tm̃ amici: sꝫ etiā
charissimi vocari merent. Uñ q̄ dicit inebriamini. glo. i. tor-
porē mētis excutite: ꝛ ad amorē eternoꝝ accēsi tpales pe-
nas nō sentietis: sicut ebrius q̄ obliuiscit oim tēporaliū.
ps̃. xxxv. — vñ in ps̃. Inebriabunt ab vbertate domus tue.

Amoris est amāto inherere.

§. XI. Alius effectus amo

ris est inhesio. Pro cui⁹ declaratione dicit. b. Tho. i. ij. q.
xxviij. ar. ij. q̄ iste effectus mutue inhesionis pōt intelligi
ꝛ quantū ad vim apphensiuā: ꝛ quantū ad vim appetiti
uā. Amatū dr̄ eē in amāte inquātū amatū imorat in app
hēsione amātis. fm illđ Phil. j. Eo q̄ habeā vos i corde.
Amās vo dr̄ eē in amato fm apphēsionē: inquātū amās
nō est cōtent⁹ supficiali apphēsiōe amati: sꝫ nitit singula
q̄ ad amatū ptinet intrinsec⁹ disquirere: ꝛ ad interiora ei⁹
ingredit. sicut de spūscrō q̄ est amor dr̄. j. Cor. ij. q̄ scruta
tur etiā pfunda dei. Sed quātū ad vim appetitiuā ama-
tum dr̄ esse in amāte: prout est p quandā cōplacētiā in ei⁹
affectu. vt vel delectet in eo aut in bonis ei⁹ apud psentiā
vel in absentia p desideriū tēdat in ipsum amatū p amo-
rē cōcupiscētie nō q̄dē ex aliqua extrinseca causa: sicut cū
aliq̄s desiderat aliquid ppter alterū: vel cū aliquis vult
bonū alteri ppter aliq̄d aliud: sed ppter cōplacētiā ama
ti interius radicatā: vñ ꝛ amor dr̄ intim⁹: ꝛ dicunt viscera
charitatis. E cōuerso aūt amās est in amato: aliter q̄dem
p amorē ꝯcupiscētie nō requiescit in quacūq̄ extrinseca aut
supficiali adeptione vel fruitione amati: sed q̄rit amatū
pfecte habere quasi ad intima illius peruenīēs. In amore
vo amicitie amās est in amato inquātū reputat bona vl
mala amici sicut sua. ꝛ voluntatē amici sicut suā: vt quasi
ipse in suo amico videat bona vel mala pati et affici. Et
ppter hoc ppriū amicoꝝ est eadē velle ꝛ de eodē tristari
ꝛ gaudere fm pħm in. ix. Ethi. ꝛ i. ij. rheto. vt sic inquātū
q̄ sunt amici estimat sua amās videat esse i amato q̄si idē
factus amato. Inquātū aūt ecōuerso vult et agit ppter
amicū sicut ppter seipm: q̄si reputās amicū idem sibi: sic
amatū est in amāte. Pōt aūt ꝛ tertio modo mutua inhe-
sio intelligi in amore amicitie fm viā redamatiōis: inquā
tū mutuo se amāt amici. ꝛ sibijnuicē bona volūt ꝛ operā-
tur. Qđ aūt amor causet mutuā inhesionē dr̄ Cant. ij. Di- Nota expositionē. Dilectus me⁹ mihi ꝛc.
lectus me⁹ mihi ꝛ ego illi. Qđ verbū sex modis exponit.
Primo sic. vox est spōse sponsi impio pariture ꝛ pmitten
tis ꝛ dicētis. Dilect⁹ me⁹ mihi. s. pcepit vt surgerē ꝛ veni-
rē: vt faciē meā ei ostēderē. Et ego illi. s. irrequietissime ꝛ de-
uotissime obediā: q: ipse diligit me ꝛ ego illū. ꝛ ideo vna
prorsus debet esse volūtas sui pcipiētis ꝛ mei obediētis.
Scđo mō exponit sic. dilectus meus mihi intēdit: q: solli-
citus mihi. ꝛ ego illi. s. intendo sollicita seruire sibi. q. d. oīs
no miranda est spōsi mei dignatio: q: intēdit mihi. sed nō
min⁹ laudāda miseratio: q̄ efficit vt ego intendā illi. Ter-
tio mō exponit sic. dilect⁹ me⁹ mihi. s. ꝯgruit: q: si puritas:
si speciositas: si generositas: si fidelitas: si qđ pcipuū est
charitas mutua in alterutrū attēdat oīno congruit mihi
spōsus: ꝛ ego illi. sed oīa hec hꝫ ipse p naturā: ego p grām.
Quarto modo exponit sic. dilect⁹ me⁹ mihi est oim labo
rū doloꝝ fatigationū pciū siue pmium. fm q̄ ipse dixit
abrae Gen. xv. Ego merces tua magna nimis: et ego illi
scꝫ sum oim laboꝝ doloꝝ fatigationum merces et pmiū.
Oia eñ ppter me habēdū fecit ꝛ sustinuit oēs labores:
imo seipm ppter me habēdū dedit. Uñ aplus. j. ad Cor.
vj. Empti estis pcio magno ꝛc. Quinto modo exponit sic.
dilect⁹ me⁹ mihi. i. ad meā vtilitatē bibit calicē passionis.
Uñ tota eius vita ꝛ tota mors eius fuit mihi. i. ppter me
ꝛ ego illi. i. ad glĩam eius ꝛ honorē bibā ꝛ dicam: Quid
retribuā dño pro oibus que retribuit mihi: calicē ꝛc. Sex- ps̃. cxv.
to modo exponit sic. dilectus me⁹ mihi: est totū qđ amo:
qđ cupio: quod quero. Quid eñ venit querere in terris
nisi ouē que perierat: ꝛ drachmā quā perdiderat. ꝛ ego il
li. s. sum totum quod amat: quod cupit: quod querit.

De scđa passione. s. odij. Cap. iiij.

Odiū quod est amori

Odium naturale ꝛ odium passionale differt — cōtrariū put est naturale: sic importat q̄ndam
dissonātiā naturalē ad id qđ est repugnās ꝛ cor
ruptiuū nature. ꝛ sic est in oib⁹ reb⁹: sicut amor naturalis
qui importat cōsonantiā ꝛ coaptionē ad id qđ ꝯuenit rei.
Sed put est passio: sic odiū est quedā dissonātia appeti-
tus ad id qđ apphendit vt nociuū ꝛ repugnās. Qđ autē
est repugnās rei hꝫ rõnē mali. ꝛ sic odiū est de malis. Cau
sat aūt odiū ex amore. Nihil eñ odit: nisi p h̄ q̄ cōtrariat
etiā ꝯuenīēti qđ amat. Dicit aūt q̄s odire seipm: inquātū
vult sibi aliquod bonū; qđ est ei simplr malum ꝛ nociuū

vt peccatū: ꝛ q: vult illud qḋ est ꝯtrariū rōni: est placitū sensualitati. Ueritas i vniuersali odio haberi nō pōt: impoꝛtat em̄ cōsonātiā q̄ cōis ē: oīb⁹ reb⁹. Sed in particulari pōt aliq̄ ꝟitas odio haberi: q: .s. repugnat bono amato: vt q̄s nō vellet aliquod verū esse qḋ est. vel nō vellet scire aliqḋ opus esse pctm̄: vt liberius peccaret: vel cū q̄s vult latere in pctō: odit ꝙ cognoscatur ꝟitas pcti: hec .b. Tho. .i.ij. q. xxix. Triplex est gen⁹ odij .s. dñi dei: viri iusti: et hoīs ꝑuersi. ad Ro. xij. Odiētes malū adherētes bono. Mat. xviij. Sic pater meus celestis faciet vobis: si nō remiseritis vnusquisq̄ fratri suo de coꝛdibus vestris .s. odiū sta sc̄z vt nō habeatis in coꝛde ex iniurijs receptis.

¶ Odit deus: sed sine sui mutatione.
¶ Odit iustus: sed cum discretione.
¶ Odit impius: sed cum malignatione.

De odio dei.

§. I. Quātum ad primum

dicit achio: holoferni: vt habet̄ Judith. v. Deus illoꝝ .s. israelitaꝝ q̄ soli colebāt verū deū odit iniq̄tatē. Jacob dilexi: esau odio habui. Malachie .i. Jacob q̄ interptat̄ supplātatoꝛ: signat bonos supplātantes .i. dñantes ꝛ vincētes demones ꝛ vitia. Esau interptat̄ frustra vel rubeus: ꝛ signat pctōꝛes rubeos pctīs q̄ frustrāt̄ fine vltimo. Odit aūt deus: nō ſm passionē q̄ est cū trāsmutatiōe coꝛpali. sicut odiūt aīalia: q: de⁹ incoꝛpoꝛe⁹ est. Nec etiā odit cū mutatione affect⁹ ꝛ volūtatis: sicut odit angel⁹ ꝛ hō: qui variant̄ in affectib⁹ ꝛ motib⁹ volūtatis. De⁹ aūt immutabilis est: ꝛ vnicū volūtatis actū h̄z: qui nō differt a sua volūtate ꝛ essentia. Est ḡ odiū dei ad creaturā: ipsa subtractio gr̄e vel nō cōferre eā: ꝛ punitio peccati. Et quia omis creatura inquantū creatura bona est: q: a deo facta: ideo bn̄ dr̄ Sap. xi. Diligis oīa que sunt: ꝛ nihil odisti eoꝝ q̄ fecisti. Diligit vtiq̄ oīa ad esse naturale. Nec odit seu punit pctōꝛē inquātū creaturā: sed inquātū peccatoꝛ ē .i. ratione mali: qḋ ipse de⁹ nō facit. Quis aūt odiat oēm iniq̄tatem: ꝑcipue dicit salomon ipsuꝫ sex odire ꝛ ꝑmaxime septimū qḋ addit̄. dr̄ em̄ Pꝛouer. vi. Sex sunt q̄ odit dñs: ꝛ septimū detestat̄ aīa eius. Oculos sublimes .i. supbos ꝛ arrogantes. Linguā mendacē: que .s. est habituata in mendacijs dicēdis. Manus effundētes sanguinē innociū .i. crudeles ꝛ homicidas. Coꝛ machinās cogitatiōes pessimas vt faciētes cōiuratiōes ꝛ ꝓditiōes tractātes. Pedes veloces ad currendū in malū .i. qui ꝑcipitant̄ ꝛ sine cōsideratiōe festinānt ad mala. Pꝛoferētē mēdacia. vt ōndat differentiā a sc̄do vbi dictū est: linguā mendacem. q̄si declarans ꝛ magis determinās quod dixerat: subdit. Testem fallacē .i. mēdaciū in iudicio. Et q: ꝑdicatoꝛes dicunt̄ testes dei: ideo si sint fallaces vt .s. nō dicāt vera vel ad debitū finē: sed ꝓpter lucrū vel honoꝛē pꝛopꝛiū: aut nō bene viuant: faciētes qḋ docent: hos odit deus. Septimū est q̄ seminat inter fratres discoꝛdias. Quia ergo ista odit de⁹ ab his debet quilibet cauere: ne odio habeatur a deo.

De odio viri iusti qḋ tria respiciat.

§. II. Quantū ad secundū

dicit̄ Amos. v. Odite malū ꝛ diligite bonū. Odium aūt habēt iusti ad tria mala .s. offense deitatis: collecte pꝛaue societatis: ꝛ nociue ꝓpinq̄tatis. Habēt pꝛimo odiū oēm iniq̄tatē: inquantū est offensa dei: ꝛ ꝯtra rōnē siue fit in se siue in alijs. iuxta illud ps̄. Omnē viā iniquā .i. actū iniq̄tatis odio habui. Un̄ ꝛ magister sen. .i. iiij. dis. xiiij. dicit ꝙ penitere est peccata odire .s. cōmissa ꝛc. Discernūt tamen iusti naturā a culpa in odio suo. Nam ita odiunt culpā in se ꝛ in ꝓximis: ꝙ diligūt naturā: ꝛ meritoꝝ: q: creatura inquantū creatura a deo est ꝛ bona: ꝛ ideo diligēda ꝛ amāda. Et q: eiusdē rōnis est velle alicui bonū: ꝛ appetere illi aliquod malū: qḋ ꝓcederet in bonū ei⁹: sicut desiderare abscissionē man⁹ vt seruaret̄ vita hoīs: iō recte iusti appetūt aliq̄ mala tpalia peccatoꝛib⁹ vt emēdent̄ de iniq̄tatibus suis. Et signū hui⁹ .s. ꝙ diligāt naturā: ꝛ odiāt culpā

ps̄. cxviij.

est: q: cū videāt indigentiā nature: subueniūt illis quoꝝ vitia odiūt. Et h̄ est qḋ ait Aug. Sic diligēdi sunt hoīes: vt eoꝝ nō diligant̄ erroꝛes: q: aliud est odisse qḋ fecerūt sc̄z pctm̄: ꝛ aliud qḋ facti sunt .i. naturā: qḋ vtriq̄ nō licet. Et dis. lxxxvi. c. ij. dicit Leo papa: Odio habeant̄ pctā nō hoīes: coꝛrigant̄ tumidi: tolerent̄ infirmi: ꝛ quod castigare seueri⁹ necesse est: nō seuiētis aīo plectat̄ sed medētis. hec ille. Odit iust⁹ pꝛauā societatē: et eo ꝙ multū pōt nocere. iuxta illud ps̄. Odiui eccl̄iaꝫ malignātiū. Et ꝑcipue societas hereticoꝛū odiēda est ꝛ vitāda: q: vt dicit aplus: Sermo eoꝛū vt cācer serpit. Sed ꝛ iust⁹ iesus sirach dicit Eccli. xxv. Tres species odiuit aīa mea ꝛ aggrauoꝛ valde aīe illoꝝ. Pauperē supbū: diuitē mendacē: ꝛ senē fatuū ꝛ insensatū. Paup supbus est q̄ reb⁹ tpalib⁹ indigēs: ita se h̄z in exterioꝛi apparatu ac si diues esset. Uel q̄ vacu⁹ sciā ꝛ intellectu ponit se ad ardua ꝛ subtilia: vel q̄ ꝟtutib⁹ paruus, magna de se estimat. Diues magis detestabilis i mēdacio: q: nō h̄z occasionē mētiēdi .s. necessitatē. Uel diues in virtutib⁹ ꝛ sciā: cui⁹ mēdaciū multū nocet. Senē fatuū in locutionib⁹ vanis ꝛ lasciuis. Insensat⁹ quoad cognitionē spūaliū. Odit iust⁹ nociuā ꝓpinq̄tatē. Pꝛopinqui em̄ hoīs cōiter nō querunt nisi terrena de eis honoꝛes ꝛ diuitias ꝛ h̄mōi. Et diligere eos i h̄mōi esset assentire volūtati eoꝝ: ꝛ tradere se mūdo. qḋ faciēdū nō est sed detestandū: ꝛ odiēdi sunt quātū ad ista .i. habēdi in displicentia. Et sic intelligit̄ qḋ chꝛist⁹ ait: Qui nō odit patrē ꝛ matrē ꝛ fratres et soꝛoꝛes ꝛc. nō pōt me⁹ esse discipul⁹. Luc. xiiij. Et illud Joh. xij. Qui odit aīam suā in hoc mūdo .s. quantū ad ea q̄ sunt mūdi: vt vitia ꝛ pctā: ꝛ delectatiōes carnis habendo in detestationē ꝛ vitando: in vitā eternā custodit eā. Et qḋ ait aplus: Quia nemo vnq̄ carnē suam odio habuit: sed nutrit et fouet eā. Uerū est quātū ad ea que sunt necessaria vite ſm instinctū etiam nature.

ps̄. xxv.

ij. Ti. ij.

Ephe. v.

De odio impioꝝ.

§. III. Quantū ad tertium

dr̄: de fratrib⁹ ioseph: ꝙ oderāt eū nec poterāt ei q̄cq̄ pacifice loq̄. Geñ. xxxvij. Et de egyptijs ꝙ oderāt filios isrl̄ Exo. i. ꝛ de Esau ꝙ oderat iacob. Geñ. xxvij. Et cōiter mali odiūt bonos. Et rō est: q: ꝟitas odiū parit. vt dicit Terenti⁹. ꝛ iusti ꝟitatē dicūt repꝛehendētes malos cū opoꝛtet ꝓpter qḋ dicebat xp̄s: Me odit mūdus: q: testimoniū ꝑhibeo de illo: q: opa ei⁹ mala sunt. Joh. vij. Sed aduertendū ꝙ ꝑuersi odiūt deū: aīm suū ꝛ ꝓximū. Odiūt q̄dē deū: inquantū est punitoꝛ scelerū suoꝛū: et flagellat ꝛ ꝓhibet mala q̄ optāt ꝑpetrare: sed aliq̄n nō valēt: ꝛ ip̄m est maximū pctm̄ q: directe ꝯtra charitatē dei: ꝛ est conditio demonū et dānatoꝝ: q̄ deū odiūt q: punit eos: ꝛ de h̄ ps̄. Supbia eoꝝ q̄ te oderūt ascendit semp. Odiūt mali seipsos: q: ea faciūt q̄ summe nocēt eis .s. pctā. Utiq̄ diceretur se q̄s odire q̄ seip̄m occideret. Sꝫ h̄ agit pctōꝛ occidēdo ꝑ iniq̄tatē aīam suā. vñ ps̄. Qui diligit iniq̄tatē: odit aīam suā quātū .s. ad ꝑtē intellectiuā: q̄ est ꝑs ꝑncipalioꝛ. Nā q̄ntū ad partē sensitiuā nimis se diligit. Odiūt ꝛ ꝓximos intēdētes malū eoꝝ inquātū malū .i. in nocumētū solū eoꝝ: sꝫ vt dicit Joh. in cano. .i. c. iij. Oīs q̄ odit fratrē suū homicida est: occidēs .s. aīam suā ꝛ pꝛiuans grā. Hoc aūt ꝓhibet̄ in Leui. xix. vbi dr̄: Ne oderis fratrē in coꝛde tuo. Odiūt aūt cōiter bonos q̄ repꝛehendūt eos sicut odiebat achab micheā dicēs: Nō ꝓphetat mihi nisi malum: ꝛ idcirco odiui eū. iij. Reg. xxij. Sed q̄ odit coꝛrectionē minuet̄ vita. dr̄ Eccli. xix. De odio quō sit peccatū: et q̄ grauie ꝛ moꝛtale: habes in. ij. parte. ti. viij. c. iij.

Peruersi odiunt deum.

Odiunt seipsos.

Odiunt ꝓximos.

¶ De tertia passione que dicitur desideriū: ꝛ quarta que dicitur abominatio. Cap. iiij.

TErtia pars dicit̄ cōcupiscētia, seu desideriū. Pꝛo cuius declaratione est sciendū ꝙ bonum delectabile ſm sensum inquātū sibi appetitū adaptat quodāmō et cōfoꝛmat: sic

causat passionē amoris. Inquātū vo ipsuz bonū absens
attrahit ad seipm appetitū: causat passionē q̄ dr̄ ɔcupiscē
tia. Inquātū aūt ipm bonū q: p̄sens q̄etat appetitū in se
ipso: sic causat passionē q̄ dr̄ delectatio. Et sic p̄pe appeti
tus delectatiōis sm sensuz q̄ ptinet sil' ad aiam ⁊ corpus
dr̄ ɔcupiscētia vt sonat ipm noīe. Et est passio in appeti
tu ɔcupiscibili: cui opponit passio inoiata q̄ pōt dici abo
minatio. Et pōt dici q̄ sit triplex ɔcupiscētia. Prima spūa
lis. Sap. vi. Cōcupiscētia sapiētie pducit ad regnū perpe
tuū. Improprie tn̄ talis appetit' dr̄ ɔcupiscētia: cū sit de
spūalib' ptinētib' ad voluntatē. Magis p̄prie dici pōt
desideriū: qd̄ iportat simplicē motū i rē desideratā. Dr̄ tn̄
⁊ ɔcupiscētia p̄pter silitudinē q̄ndā: vel p̄pter intēsionē
appetit' supioris ptis ex q̄ fit redūdātia in iferiorē appe
titū. iuxta illud: Cor meū ⁊ caro mea exultauerunt. Alia
cōcupiscentia dr̄ naturalis: ⁊ hmōi est appetit' delectabi
lis ɔueniētis nature aialis: seu de his qb' natura corpis
sustentaf: vel quātū ad naturā indiuidui vt cibi ⁊ potus:
vel q̄ntū ad naturā speciei: vt i venereis. Tertia est ɔcu
piscētia aialis: q̄. s. nō de his est q̄ afferūt delectationē per
sensum carnis vel sustētationē: sed sunt delectabilia sm
apphēsionē imaginatiōis: aut alicui' hmōi acceptatiōis:
sicut pecunia: ornat' vestiū ⁊ hmōi. Qn̄ q̄libet harū ɔcu
piscētiarū a rōne reguntf bone sunt. Qn̄ aūt sunt p̄ter vel
ɔtra rōnē. s. put in eis est amor inordinat' ad creaturā: sic
sunt male. Et ponunf esse tres radices seu cause oim ma
lorū. i. Ioh. ij. Oē qd̄ est in mūdo aut est ɔcupiscētia car
nis: qd̄ ptinet ad secundā: aut ɔcupiscētia oculorū: qd̄ pti
net ad pmā: aut est supbia vite. ⁊ hec est tertia radix q̄ p
tinet ad inordinatū appetitū boni ardui: vt honor: excel
lētia: ⁊ hmōi. Et sicut ad p̄mas duas possunt reduci oēs
passiōes ɔcupiscibiles: ita ad tertiā oēs passiōes irascibi
les. Et sciēdū q̄ ɔcupiscētia naturalis nō pōt esse infinita
in actu: est em̄ ei' qd̄ natura reqrit. Natura em̄ semp ten
dit in finitū ⁊ certū: sed pōt esse infinita p successionē: q:
scz post acceptū cibū iterū vult cibū. Vn̄ dn̄s dixit sama
ritane Ioh. iiij. Ois q̄ bibit ex aq̄ hac sitiet iterū. Qui aūt
biberit ex aq̄ quā ego dabo ei: nō sitiet ineternū. Sz ɔcu
piscētia nō naturalis est oino infinita: seq̄f em̄ rōnē. Rō
aūt pōt in infinitū p̄cedere. Vn̄ Amb. Nec satietas vnq̄:
nec finis aderit cupiditati. dis. xlvij. sicut hi. hec. b. Tho. j.
ij. q. xxx. ar. ij. ⁊ iiij. De malo vsu hui' passionis dr̄ a Greg.
Cū mēs ɔcepta desideria sequif fuire reb' ɔstringif quarū
amore superaf. xxiij. q. i. §. i. Et leo papa. Virū catholicuz
sicut nullo errore: ita nulla cupiditate implicari oportet: di
cente scriptura: Post cōcupiscētias tuas ne eas ⁊c.

Triplex est cōcu piscētia. (margin)
Psalm' lxxxiij. (margin)
Eccli. xviij. (margin)

§. I. Sciendū q̄ est triplex

genus desideriorū. Est em̄ desideriū peccōr: desideriū iusto
rū: desideriū btōr. De pmo dicit ps̄. Desideriū peccatorū
peribit. Est em̄ h̄ desideriū plenū passionib' carnis: et iō
sicut ois caro fenū cito deficiēs a sua viriditate: sic deside
ria prauorū. Sz q̄ntū dānū inferat hoib': ōndit apls. i. ad
Tim. vi. dicēs de amatorib' mūdi. Qui volūt diuites fie
ri incidūt in tēptationē ⁊ i laqueū diaboli ⁊ desideria mul
ta inutilia ⁊ nociua: q̄ emergūt hoies in interitū ⁊ pditio
nē. Habēt em̄ desideria peccatorū multiplicitatē: inutilita
tē: et nocibilitatē: sm autoritatē apli inductā. Quia igif
multa sunt: iō nō faciēda seu sequēda. iuxta illud ad Ro.
xiij. Curā carnis ne feceritis in desiderijs: nimis em̄ mul
tiplicanf. Inducūt ei pturbationē sm illud qd̄ dicit mar
the dn̄s: Turbaris erga plurima. Sicut em̄ desideria iu
storū sunt vnita in fine: ⁊ iō pacifica: q: In vnitate nō pōt
eē diuersitas vel ɔtrarietas: Ita desideria malorū sunt di
uersificata in varijs vitijs inuicē rpātibus. ij. ad Tim. iij.
Seducunf varijs desiderijs. i. a deo seorsum ducunf seu
separanf: ⁊ iō nō est cū eis dn̄s vnitatis ⁊ pacis. Adducūt
hostiū multiplicationē. ppf qd̄. j. Pe. ij. dr̄. Obsecro vos
tanq̄ aduenas ⁊ pegrinos abstinere a carnalib' desiderijs

Ps̄. cj. (margin)
De desiderio peccōr (margin)
Luce. x. (margin)

que militāt aduersus aiam. i. milites infernales secū tra
hunt ad ɔsternēdū aiam. Demū iudiciū dei ⁊ punitionē
inferūt. ps̄. lxxvij. Nō sunt fraudati a desiderio suo. qd̄ scz
habuerūt circa carnes ex vitio gule. ⁊ sequif: Adhuc esce
eorū erāt in ore ipsorū: ⁊ ira dei ascēdit sup eos. Secūdo
q: inutilia sunt hmōi desideria: ideo fugienda sunt. ij. ad
Timo. ij. Desideria aūt iutilia: al's iuuenilia: fuge. Habēt
em̄ vanitatē. Hiere. ij. Onager assuetus in solitudine: in
desiderio aie sue attraxit ventū amoris sui. Onager est
hō passiōib' bestialib' dedit': h̄ est assuet' in solitudie. i.
ad ea que sunt mundi in desiderio aie ipsum. s. psequēdo
desideriū hoc inde attrahit ventū: idest vanitatē. Nō em̄
exequēdo desideriū suū consequif intentū. s. quietationē
⁊ cōtentamētū: sed vanitatē quā amat. Prebēt ⁊ hec de
sideria seruitutē. Vn̄ Greg. Cū mēs cepta desideria. i. cō
cepta sequif: seruire rebus constringif quarū amore supaf
xxiij. q. i. §. i. Tollūt viuacitatē. Prouer. xxi. Desideria occi
dūt pigrū. Noluerūt em̄ man' eius q̄cq̄ opari. Tota die
ɔcupiscit ⁊ desiderat. s. mala. Et q: nō opaf bona opa vn̄
aia viuit: iō in mortē aie incidit. Tertio q: nociua sunt iō
abneganda ⁊ abijcienda. Tit. ij. Abnegantes impietatē
⁊ secularia desideria: sobrie ⁊ pie ⁊ iuste viuamus in hoc
seculo. Hec em̄ abijciēdo homo viuit sobrie quo ad se. ad
Gal. v. Spiritu ābulate et desideria carnis nō pficietis:
idest sobrie viuetis: si sm spm̄: idest rationem vixeritis: q:
ipsa abdicat secularia desideria. Viuit pie quoad deū ex
pectando ⁊ desiderando aduētū eius cū bonis operib'.
De impijs aūt dicif Michee. vij. dn̄m deū nrm̄ nō deside
rabūt. Viuit iuste quoad p̄ximū: seruās illud. i. Thessal.
iiij. Nullius aliq̄d desideretis. De scd̄o desiderij genere
dr̄: Prouerb. x. Desideriū iustorū om̄e bonū est. Et istud
desideriū pncipali' est volūtatis: sed aliq̄n etiā est sensua
litatis: vt cum quis desiderat aliqua corpi necessaria: vel
vtilia bono modo et fine. Desiderāt aūt iusti p̄cipue tria:
scz sui iustificationē ⁊ obeditionē. ps̄. Mādata tua desi
derabā. s. implere. Itē ɔcupiuit aia mea desiderare iustifi
cationes ⁊c. Scd̄o desiderāt p̄ximi edificationē ⁊ cōso
lationē. Rom. i. Desidero vos videre vt aliq̄d vobis im
partiar grē spūalis. Et sic xp̄s dixit: Desiderio desideraui
hoc pascha māducare vobiscū. Lu. xxij. Hoc em̄ deside
uit valde: ⁊ ideo desiderauit: q: agnus ille comestus q̄ di
cif pascha signabat passionē ⁊ sacrā cōmunionē: que pro
nostri vtilitate desiderabat impleri. Tertio desiderant
dei visionē vel fruitionē. Esa. xxvi. Anima mea deside
uit te in nocte. i. in vita p̄senti ⁊c. Phil. i. Apls desideriū
inquit habēs. Cupio dissolui ⁊ esse cū christo. De tertio
desiderij genere dicit ps̄. Qui replet in bonis desideriū
tuū. Nūq̄ implef desideriū alicuius nisi sit beatus. Hoc
autē desideriū est totaliter remotū a passione. Et cū desi
deriū p̄prie importet ⁊ magnā auiditatē ad rem deside
ratā p̄pter cōplacentiā ad ipsam: et carentiā habitionis
illi' rei. Sicut cū q̄s desiderat pecuniā vel alia: ipam tūc
nō habet. In desiderio beatorū est pmū. s. q: nō fastidiūt
estimationē illi' boni: sed habēt summā auiditatē ⁊ com
placentiā. Propter qd̄ dr̄. i. Pe. i. In quē desiderāt ange
li prospicere. Sed secundū nō est in desiderio eorū: q: nō
carēt sed q̄tidie possidēt illud bonū. Vn̄ ad hoc bonū de
siderandū inuitās sapientia que deus est: ait Eccl. xxiiij.
Transite ad me om̄es qui cōcupiscitis me. i. desideratis:
⁊ a generationibus meis implemini. idest a bonis q̄ ge
nero: hoc est in fundo creaturis saturabimini: sed sine fa
stidio. Vn̄ subdif: Qui edunt me. s. possidendo vel fruen
do p gl'iam adhuc esurient: ⁊ qui elucidant me. i. clare co
gnoscūt: qd̄ nō fit nisi in patria vitam eternā habebunt.

Abominatio est quedam fuga et vitatio ei' qd̄ q̄s odit
vel ei displicet. Sicut desideriū est quidā motus ɔcupisci
bilis tendēs in rē amatā: quā p̄sentē nō habet. Sunt autē
quedā inter cetera que faciūt hominē deo abominabilē:
⁊ ideo vitanda. Et primum est in cogitationib' ⁊ affectu

Inutilia sunt fugienda. (margin)
De desiderio iustorum. (margin)
ps̄. cxviij (margin)
De desiderio beatorum. (margin)
Ps̄. cij. (margin)
Abominatio q̄d sit. (margin)

bus inimicalitas. Osee.ix. Facti sunt abominabiles si
cut ea que dilexerūt. Secundū in ꝓpositis instabilitas.
Unde in figurā Leuitici.xi. dicitur. Quicquid supra pe
ctus suum graditur ꝛ habet multos pedes abominabile
erit vobis. Gradit supra pectus. i. ꝑ terrā q̇ habet mētem
fixā in terrenis. Habet multos pedes q̇ diuersa ꝓposita
habet: ꝛ nō firmat in eis: cū bona sunt. Tertiū ꝑuersitas
in iudiciis. Prouer.xvij. Qui iustificat impiū: ꝛ q̇ ꝯdēnat
iustū abominabilis est vterq̧ apud deū. Quartū in ꝯtra
ctibus dolositas. Prouer.xx. Pōdus ꝛ pondus mēsura
ꝛ mensura: vtrūq̧ abominabile est apud deū. Quintum
ꝯsuetudinis tenacitas. Job.xv. Abominabilis ꝛ inutis
lis homo q̇ bibit quasi aquā iniquitatē. Aqua pot⁹ est cō
suetudinarius: ꝛ ideo signat peccati ꝯsuetudinem.

¶ De quinta passione q̄ dr̄: delectatio vel gaudiū. Ca.v.

Est alia passio in appetitu sensitiuo q̄ dr̄: delectatio vel gaudium.
Pro cui⁹ declaratiōe sciēdū: ꝙ ista est differen
tia inter aīalia et alias res materiales: q: alie res mate
riales qn̄ constituunt in id qd̄ ꝯuenit eis ſm naturā: hoc
Delectatio est duplex. nō sentiunt: sed aīalia hoc sentiūt. Et ex isto sensu causat
q̇dā motus ꝛ delectatio q̄ est passio. Delectationū aūt, q̇
dā est corporalis: q̄ scꝫ ꝯsequit adeptionē eorū: q̇ ad na
turā corporis ꝑtinēt: sicut sunt cibi: potus: et venerea. Et
ista est cōis nobis ꝛ brutis. Alia spūalis est: que ꝯsequit
adeptionē eorū q̄ ꝑtinēt ad intellectū: ꝛ ista est cōis nob
ꝛ angelis: ꝛ dr̄ gaudiū. Un̄ gaudiū ꝓprie est species de
lectationis. Et talis delectatio que est in volūtate: nō est
cū trāsmutatiōe corꝑali: sicut delectatio corꝑalis: ꝛ q̇libꝫ
alia passio: sed importat simplicē motū volūtatis. Un̄ di
cit Augu. in. xiiij. de ciui. dei. c. vj. ꝙ nil est aliud cupiditas
ꝛ leticia: q̄ volūtas in eorū ꝯsensionē que volumus.

§.I. Itē circa delectationes

Error epicuri. nes fuit duplex error antiquorū. Nā epicurei dixerūt oēs
esse bonas. Sed in hoc decepti sunt: q: nō distinguebant
inter simplex bonū ꝛ bonū ſm q̇d. Cū ergo delectatio sit
q̇es: si id in quo q̇escit appetitus: sit simplr̄ bonū: puta q:
est ſm rationē: ꝛ illa delectatio est simplr̄ bona. Sed si sit
bonū ſm q̇d: puta ꝯueniēs sensui/sed cōtrariū ratiōi: erit
Error stoicorum. delectatio bona ſm quid. i. sensui: sꝫ mala simplr̄ lꝫ appa
rens bona: vt fornicatio. Alij vt stoici arbitrabant esse di
cēdū oēs delectatiōes sensibiles esse malas: moti ex h vt
q: oēs sunt ꝓni ad hmōi delectatiōes immoderatas: ab
ipsis se retrahētes ad mediū ꝟtutis ꝑuenirēt. Sꝫ ista esti
matio nō fuit conueniēs. Nā cū nullus possit viuere sine
aliq̄ corꝑali delectatiōe. si illi q̇ docent oēs delectationes
esse malas: depꝛhendant aliquas delectatiōes suscipere
magis hoies ad delectatiōes erūt ꝓclines: exēplo operū
ꝟborū doctrina ꝑtermissa. In operationib⁹ em̄ ꝛ passio
nib⁹ hūanis: in q̇b⁹ experiētia plurimū valet: magis mo
uēt exēpla q̄ ꝟba. Dicēdū igit ꝙ delectationū aliqua est
bona: illa videlꝫ: in qua appetit⁹ superior vel inferior re
quiescit in eo qd̄ cōuenit rōni vel lege dei: ꝛ q̄ est de opa
tione bona. Magis em̄ est ꝓpinq̄ delectatio opationi q̄
desiderio. Desideriū aūt dicit bonū qd̄ est de bona opera
tione. Alia delectatio est mala: illa videlꝫ in qua appetit⁹
inferior vel supior requiescit in eo qd̄ discordat a rōne vel
a lege dei: vel etiā q̄ est de mala operatione. optima autē
delectatio inter humanā est in fruitione dei. Nam opti
mū in vnoquoq̧ est finis eius. Finis aūt est duplex: q: vl
ipa res vel vsus rei: vt finis auari est pecunia vel vsus pe
cunie. Ultim⁹ aūt finis hoīs est deus: q̄ est summū bonū
vel fruitio eius: qui importat delectationē quandā in vl
Error platonis. timo fine. Et in hoc errauit plato: q̇ cū estimaret oēm de
lectationē ꝯseq̄ generationē ꝛ motū: qd̄ tn̄ est falsum se
quebat ſm eū nullā delectationē habere rōnē vltime ꝑfe
ctionis. Et nota ꝙ delectatio nō sensualis: q̄ est cōis ho
nis ꝛ malis. i. voluntatis: est quasi regula ꝛ mensura bo
nitatis vel malicie moralis. Scdm̄ em̄ ꝙ quisq̧ delectat
ſm rōnē: sic depꝛhendit bonus vel mal⁹. Tho. I.ij. q. xxxiiij.
Causat aūt delectatio istos effectus delectationē desideriū:
aliqn̄ etiā vsum rationis impedit ꝛ delectationē ꝑfi
cit. vide delectationē notabilem. I.ij. q. xxxiij.

§.II. Causat autē delectatio

Un̄ causat delectatio. tio ab operatiōe: sicut a ꝓpria ꝛ ꝑima cā. Nā cū ad delecta
tionē duo ꝯcurrāt. i. ꝯsecutio boni cōueniētis: ꝛ cognitio
hmōi adeptionis. vtrūq̧ ꝯsistit in quadā operatiōe. Nā
actualis cognitio q̇dā opatio est: sic̄r bonū cōueniēs adi
piscimur q̇dā opatiōe. Ipsa etiā operatio ꝓpria quoddā
bonū cōueniēs est. Itē causat delectatio a motu ꝓpter
transmutationē q̄ ibi fit. Et hoc triplr̄. Primo ex ꝑte nr̄i
q̇ delectamur. trāsmutatio em̄ efficit nobis delectabilia
ꝓpter hoc ꝙ natura nr̄a trāsmutabilis est: ꝓpter hoc q:
qd̄ est nobis cōueniēs nūc nō erit nobis ꝯueniēs postea:
sicut calefieri ad ignem in hyeme ꝛ postea in estate. Et ex
parte boni delectātis qd̄ ꝯiungit nobis. Nā actio cōtinua
ta alicuius agētis auget effectū. Quanto em̄ q̇s diutius
appropiquat igni tanto magis calefit. Naturalis aūt ha
bitudo in quadā mensura ꝯsistit: ꝛ ideo qn̄ cōtinuata ꝑ
sentia delectabilis superexcedit mēsurā: remotio efficit de
lectabilia. Tertio ex ꝑte ipsi⁹ cognitiōis. Nā cū hō desi
deret cognoscere aliqd̄ totū ꝛ ꝑfectū: cū aliq̄ nō poterūt
appꝛhendi tota simul: in his delectat trāsmutatio: vt vnū
trāseat ꝛ alterū succedat: ꝛ sic totū sentiat. Si aūt sit aliq̄
res cuius natura sit intrāsmutabilis: ꝛ nō possit in ea fie
ri excessus naturalis habit⁹ ꝑ cōtinuationē delectabilis
ꝛ que possit in totū suū delectabile simul mouere: nō erit
ei trāsmutatio delectabilis. Et q̄nto alique delectatiōes
plus ad hoc accedūt: tāto plus ꝯtinuari pn̄t. Itē causat
delectatio ex spe: inquātū videlꝫ ꝑ eā fit ꝯiūctio rei dele
ctantis ꝛ delectati: nō solū ſm appꝛhensionē: sed etiā ſm
facultatē vel potestatē adipiscēdi bonum qd̄ delectat. ad
Ro. xij. Spe gaudētes. Item memoria causat delecta
tionē nō q̇dē inquātū est rei absentis: sicut nec etiā spes
sed inquantū ꝑ eā fit cōiunctio ſm appꝛhensionē tm̄ ad rē
delectabilē. ps. Memor fui dei ꝛ delectatus sum. Item
tristicia nō inquantū tristicia: sed inquātū facit memoria ps̄. lxxvi.
rei dilecte: et cuius sola appꝛhensiōe delectat. q̄uis de ei⁹
absentia tristet. Fit etiā memoria tristicie delectabilis ꝑ
pter subsequentē euasionē. Nā ſm ꝙ hō appꝛhēdit se eua
sisse tristia et dolorosa: accrescit ei materia gaudij. ps̄.
Fuerūt mihi lachryme mee ꝛc. Per panē em̄ intelligitur
refectio delectatiōis. Itē opatio aliorū causat in nobis Ps̄. xli.
delectationē. Et hoc triplr̄. Primo inquātū ꝑ operationē
alicui⁹ ꝯseq̇mur aliqd̄ bonū. Scdo inquātū ꝑ opatiōes
aliorū efficit nobis aliq̄ cognitio vel estimatio ꝓprij bo
ni. Et sic ex laudatiōe vel honoratiōe aliorū ꝛ dilectiōe q̄
fit nobis delectamur. Tertio inquantū ipse operationes
aliorū si sint bone: estimant vt bonū ꝓprium ꝓpter vim
amoris qui facit estimare q̄si amicū eundē sibi. Unde in
ij. Epla Job. Gauisus sū valde: qm̄ inueni de filijs tuis
ambulātes in ꝟitate. Itē benefacere alteri causat dele
ctationē. Et hoc triplr̄. Uno mō ꝑ cōparationē ad effectū
q̄ est bonū in altero cōstitutū inquātū reputam⁹ vt nr̄m.
Scdo ꝑ cōparationē ad finē: q: ꝑ hoc ꝙ alteri benefacit
sperat ꝯseq̄ aliqd̄ bonū sibi: vel a deo: vel ab hoīe: spes
aūt est cā delectatiōis. Tertio mō ꝑ cōparationē ad pnci
piū: qd̄ pncipiū est triplex. Una est facultas benefaciēdi.
Nam per hoc fit quedā imaginatio abundantis boni in
se: ex quo possit alijs cōmunicare. Aliud principium est
habit⁹ inclinās ſm quē benefacere fit alicui cōnaturale.
Tertiū est pncipiū motiuū. i. amor: puta cū aliq̇s mouet
Similitudo est cā amoris. ab aliquo quem diligit ad benefaciendū alicui. Itē simi
litudo est causa delectatiōis. Nam ipsa est cā amoris: quī
causat delectationē. Si autē simile sit corruptiuū ꝓprij

boni quod pōt esse ꝑ excessum: sicut p₃ in supabūdātib⁹
cibis: sic generat fastidiū nō delectationē. Jte admiratio
causat delectationē. Est eī admiratio desideriū quoddā
sciēdi qđ in hoīe ꝯtigit ex h̄ ꝙ videt effectū ⁊ ignorat cau
sam. vel ex h̄ ꝙ cā talis effectus excedit cognitionē vel fa
cultatē ei⁹: ⁊ iō admiratio est cā delectationis inquātū h₃
adiūctā spem ꝯsequēdi cognitionē ei⁹ qđ scire desiderat:
⁊ ꝓpter hoc oīa mirabilia sunt delectabilia. Et cū delecta
tor habeat duo. s. q̇etē in bono: et hmōi q̇etis ꝑceptionē.
Quantū ad p̄mū cū ꝑfecti⁹ sit ꝯtēplari ꝟitatē cognitā: ꝙ̄
inq̇rere ignotā: ꝯtēplatiōes rerū scitarū ꝑ se loq̄ndo sunt
magis delectabiles: ꝙ̄ inq̇sitiones rerū ignotarū. Quā
tū ad secūdū inq̇sitiōes sunt q̄nq₃ delectabiliores ſm ꝙ
ex maiori desiderio ꝓcedūt: vñ hō maxime delectatur in
his que de nouo inuenit vel didicit: hec oīa Tho. j. ij. q.

Delectatiōes spirituales maiores sunt corporalib⁹

xxxij. Et nota ꝙ delectatiōes spūales itelligibiles: si cō
parent delectationib⁹ sensibilib⁹ corporalib⁹ simplr ⁊ ſm
se loq̄ndo sunt maiores. Et h̄ apparet ſm tria q̄ req̇runt
ad delectationē. s. bonū ꝯiūctū: ⁊ id cui ꝯiūgit: ⁊ ipa cōiū
ctio. Nā ip̄m bonū spūale est maius ꝙ̄ bonū corporale ⁊
maius dilectū: cui⁹ signū est ꝙ hoīes a maximis volupta
tib⁹ corꝑalibus se abstinēt vt nō ꝑdāt honorē q̇ est bonū
intelligibile. Silr ipsa ꝑs itellectiua est nobilior ⁊ magis
cognoscitiua ꝙ̄ sensitiua. Cōiūctio aūt vtriusq₃ est magis
intima ⁊ ꝑfecta ⁊ firma. Jntimius q̇dē est: q₂ sensus sistit
circa accidētia rei exteriora. Jntellect⁹ ꝟo penetrat vsq₃
ad rei ēētiā. Perfectior est: q₂ ꝯiūctiōi sensibilis rei ad
sensū₃ adiūgit mot⁹ q̇ est act⁹ impfect⁹: vñ delectationes
sensibiles nō sunt tote sil̄: sed in eis aliq̇d trāsit: aliq̇d re
stat cōsummādū: vt p₃ in delectatiōe cibo₄ ⁊ venereorū:
s₃ intelligibilia ꝯiūgunt intellectui absq₃ motu. vñ dele
ctatiōes co₄ sunt tote sil̄: ⁊ sic sunt magis ꝑfecte. Est em̄
firmior: q₂ delectabilia corꝑalia sunt corruptibilia et cito

Delectationes corporales sunt vehemētiores spūalib⁹

deficiūt: bona ꝟo spūalia sunt incorruptibilia. S₃ q̇ad
nos delectatiōes corꝑales sunt magis vehemētes spūa
lib⁹ ꝓpter tria. Prime q₂ sensibilia sunt magis nota q̇ad
nos. Scđo q₂ cū delectatiōes corꝑales sint passiōes appe
titus sensitiui sunt cū aliq̄ trāsmutatiōe corꝑali. Trāsmu
tatio aūt ē delectabil' hoī q̄si eī natural'. S₃ trāsmutatio
corꝑalis nō est i spūalib⁹ delectatiōib⁹: nisi ꝑ q̄ndā redū
dātiā ab appetitu suꝑiori in inferiorē. Tertio q₂ delecta
tiōes corꝑales appetunt vt q̇dā medicine ꝯ corꝑales de
fect⁹ ⁊ molestias: et q̇b⁹ tristicie q̇dā ꝯsequunt i hoīe. Vñ
delectatiōes corꝑales superueniētes hmōi tristicijs magis
sentiunt: ⁊ ꝑ ꝯñs magis acceptant: ꝙ̄ delectatiōes spiri
tuales q̇ nō habēt tristicias cōtrarias. Tho. j. ij. q. xxxj.

§. III. De gaudio vario.

De gaudio naturali ⁊ spirituali.

Gaudere in dño semꝑ. ait apl's ad Phil. iiij. Notādū ꝙ
gaudere naturalr q̇lib₃ desiderat. s₃ est gaudiū criminale
qđ ꝯgruit peccātorib⁹: ⁊ h̄ est gaudere. Est gaudiū spūale qđ
ꝯgruit iustis viatorib⁹: ⁊ h̄ est gaudere in dño. Et est gau
diū qđ ꝯgruit cōprehēsorib⁹: ⁊ h̄ est gaudere in dño semꝑ
De his gaudijs varijs notabilē distictionē ponit Pe. de
tharā. sup eplam pauli ad Phil. iiij. circa si. sic dicens.

Quidam gaudent in vanitate mundi.

Alij in voluptate peccati.

Tertij in voluntate boni.

Quarti in visione dei.

Primū gaudiū est piculosum ⁊ vanū. scđm pniciosū₃ ⁊

De gaudio mundi.

insanū. tertiū gratiosum ⁊ bonū. q̄rtū est gl'iosū₃ ⁊ verū.
Est ḡ p̄mo gaudiū mūdi. de q̄ Jo. xvj. Mūdus gaude
bit. Hoc ondunt nō esse bonū q̄tuor. Primū falsitas ca
sus. Merito timet ⁊ nō gaudet q̇ videt domū ꝓximi cō
buri. iō Hiere. xlv. Quos plātaui ego euello: vt luciferū
adā iudā: ⁊ vniuersam terrā hāc vt diluuio: ⁊ tu q̄ris tibi
grādia. Hoc p̄cipue ꝓbat vanitatē gaudij: ꝙ gaudem⁹ in
statu q̇ possum⁹ dānari. Scđm ignorātia stat⁹: merito do
let ⁊ nō gaudet viator q̇ dubitat de rectitudīe vie. Nemo
aūt scit an amore vel odio dign⁹ sit. Ecc'e. ix. ⁊ Tobias. v.
Quale gaudiū mihi erit q̇ in tenebris sedeo. Tertiū est
cause gaudij trāsit⁹. Pl⁹ dolet ꝙ̄ gaudeat p̄uidēs hodie
filiū nasci ⁊ cras mori: sic ⁊ mūdus trāsit de q̄ gaudem⁹.
Jō Job. xx. Gaudiū hypocrite. i. mundi ad instar pūcti.
Quartū est multiplicitas reat⁹. Vane expēdit supflua q̇

Jaco. iij

obligat ad multa. Jn mult' eī offendim⁹ oēs: qđ cnēda
re tenemur lucru: iō vane gaudem⁹. Esa. xxij. Vocauit do
min⁹ ad fletū ⁊ ad plāctū ad caluitiū ⁊ ad cingulū sacci:

De gaudio peccati.

⁊ ecce gaudiū ⁊ leticia ⁊c. Scđo ē gaudiū pcti de q̇ Ecci.
xix. Qui gaudet iniquitate denotabit. i. de nota libri vite
delebit. Qđ gaudiū ondūt eē insanū q̄tuor efficiēs: ma
teria: forma: ⁊ finis. Aliq̄n eī iudicat res vituꝑabilis rō
ne efficiētis vt dona iniq₄. Aliq̄n rōne materie: vt nūm⁹
plūbe⁹. Aliq̄n rōne forme: vt hō mōstruosus. Aliq̄n rōne
finis vt sirena₄ cant⁹. Sic gaudiū pctō₄ ſm q̄libȝ sui
cām vituperabile ⁊ insanū est. Et prio rōne efficiētis. Si
laborās ad mortē rideret ⁊ gauderet: reputaret frenetic⁹
Peccās mortalr laborat ad mortē aīe. Ecc'e. ij. Risum re
putaui merorē ⁊ errorē ⁊ gaudio dixi: q̇d frustra decipe
ris. Vere pctō: decipit ꝑ ignorātiā stat⁹: q₂ si aduerteret
pcti maculā offēsam ⁊ penā fleret. ſm illđ Lu. xix. Quia
si cognouisses ⁊ tu ⁊c. Scđo rōne materie. Fatu⁹ reputa
ret. q̇ ignē ad se cōburēdū: vel laqueū ad se suspēdēdum
vel gladiū ad se interficiendū faceret sciēter ⁊ gauderet.
Sic facit q̇ gaudet in pctō. Jō Prouer. xv. Stulticia gau
diū stulto. Tertio rōne forme. Fatua esset mulier q̇ corā
marito suo onderet signa impudicitie sue. Sic fatui sūt q̇
in choreis comesatiōib⁹ ⁊ hmōi gaudēt: q̇ in h̄ culpā deo
⁊ hoīb⁹ manifestāt. Sic illi de q̇b⁹ Sap. ij. Venite ⁊ frua
mur bonis ⁊c. Esa. xxiiij. Jngemuerūt oēs q̇ letabant cor
de cessauit gaudiū. Jō. j. Cor. vij. Tp's breue est: reliquū
est vt ⁊ q̇ hñt vxores tāq̄ nō hñtes sint: ⁊ q̇ flēt tanq̄ nō
flētes: ⁊ q̇ gaudēt tāq̄ nō gaudētes. Quarto rōne finis.
Piscis sumēs cibū cū hamo: aues granū cū laq̇o: fatue
gaudēt: q₂ statim ex h̄ seq̇t dolor mortis. Si ḡ mot⁹ reci
pit speciē a fine: cui⁹ finis mal⁹ ⁊ ip̄m ꝙ̄ malū. Finis gau
dentiū in pctō mal⁹: q₂ Job. xxj. dr: Tenent tympanū ⁊ ci
tharā ⁊ gaudēt ad sonitū organi ⁊c. Scabiosus dū fricat
se gaudet: s₃ ꝟtit in angustiā. Sic hui⁹ gaudiū. Prouer.
xiiij. Risus dolore miscebit ⁊ extrema gaudij ⁊c. Jō pctō

De gaudio iustorum.

rib⁹ gaudētibus dr Jacobi. iiij. Miseri estote ⁊ lugete ⁊
plorate risus vester ⁊c. Tertio est gaudium iusti. de quo
Prouer. xxj. Gaudiū iusto est facere iudiciū ⁊c. Hoc gau
diū ondūt gratiosum ⁊ bonū eē q̄tuor: q₂ est de bñficijs
dei: de aduersitatib⁹ mūdi: de ꝓsperitatib⁹ ꝓximi: stat⁹ ꝓ
prij. Prio ḡ est gaudiū spūale de bñficijs dei. Sicut ege
ti merito gaudēt de donis diuitū. ps. Jn cōuertēdo dñs

Ps. cxxv.

captiuitatē syon ⁊c. tūc repletū est gaudio ⁊c. Ergo gau
dēdū de icarnatiōe: vt ifirmo de pparatiōe medicine. Hier.
xv. Factū est mihi ꝟbū tuū in gaudiū: q₂ ꝟbū caro factū₃
est. Jo h̄. j. Lu. j. Ecce vt facta est vox salutatiōis tue i au.
me. exul. in gaudio infans ⁊c. De natiuitate: vt ifirmo de
p̄ntia medici. Lu. ij. Euāgelizo vob̄ gaudiū ⁊c. De appa
ritiōe vt ceco viso lumie. Mat. ij. Vidētes stellā magi ga
uisi sunt ⁊c. De p̄dicatiōe ⁊ ꝯuersatiōe vt discipulo de do
ctrina magistri. Job. iij. Amic⁹ spōsi gaudet. De victorio
sa passiōe: sicut viro de victoria pugilis sui. Abacuc. iij.
Ego aūt in dño gaudebo ⁊c. De sacro₄ institutiōe ⁊ ꝟtu
te sicut sautio de curatiōe. Esa. xij. Haurietis aq̄s in gau
dio de fontib⁹ saluatoris. i. sacrīs. De gl'iosa resurrectiōe
sicut seruo de dñi exaltatiōe. Job. xx. Gauisi sunt discipu
li. De mirabili ascēsione: sicut catholico de iterdicti amo
tione. Job. xiiij. Si diligeretis me gauderetis vtiq₃: q₂ va
do ad patrē. Scđo gaudet iust⁹ de aduersitatib⁹ mūdi:
sicut mercator de mercimonijs lucrosis. Mat. v. Beati
estis cū maledixerit vob̄ hoīes ⁊c. gaudete ⁊ exultate ⁊c.
Jtem sicut debitor in debitis acq̇rendis: sicut xp̄s posuit
aīam suā ꝑ nob̄: dignū est vt nos ꝑ eo patiamur. Act. v.

Ibant apl'i gaudētes a ɔspectu ɔsilij ₇c. Itē sicut miles
pbus in tormeamentis: quia ibi pbat' et acquirit' gl'ia: sic
hō patiēs in aduersis. Iaco.j. Oē gaudiū existimate ₇c.
Tertio debet iust' gaudere de psperitatib' primi: sicut
vnū mēbrū de salute alteri'. Ro.xij. Gaudere cū gaudē-
tib'. Iō Iob.xxxj. Si gauisus sum ad ruinā ei' q̄ me ode-
rat. Ergo gaudet iustus et bene de peccātium pn̄ia.ij. ad
Cor.vij. Nūc gaudeo: nō q: cōtristati estis: sȝ q: ɔtristati
estis ad pn̄iam. De ignorantiū sapiētia. Prouer.xxiij. Fi-
li mi si sapiēs fuerit anim' tuus: gaudebit tecū cor meū.
De pficiētiū pseuerātia.ij. Iob.j. Gauisus sum valde: q:
inueni de filijs tuis ₇c. Quarto gaudet iust' de statu p-
prio sicut obsessus in firmitate castri in exultatiōe ₇ deuo-
tione aduersarij. Prouer.xiiij. Cor qd̄ nouit amaritudinē
aie sue: in gaudio eius nō miscebit' extraneus. Et sic omē
De gau- istud genus gaudij est sanctū. Quarto ₇ vltimo sequit'
dio btōr gaudiū paradisi de quo Mat.xxv. Euge serue bone ₇ fi-
delis: intra in gaudiū dn̄i tui. Hoc gaudiū ostendūt glo-
riosum quattuor. Primo aspectus gratissime pulchritu-
dinis. Si delectabile est oculus videre solē siue creatura-
rū pulchritudinē: quāto delectabili' erit videre pulchritu-
Ps̄.xx. dinē increatā. Ideo ps̄. Letificabis eū in gaudio cū vul-
tu tuo. Scd̄o amplex' summe dulcedinis. Si amplex' spō-
si delectat spōsam: q̄nto plus amplexus dei q̄ est splēdor
lucis eterne delectat aiam. Ideo Apoca.xix. dr̄. Gaudea-
mus ₇ exultemus ₇ demus gl'iam deo: q: venerūt nuptie
Cañ.ij. agni ₇c. Felix aia q̄ pōt dicere: Leua eius sub capite meo
₇c. Tertio expulsio ois inq̄etudinis. Si gaudet q̄ de vno
stulto se liberat: q̄ntū gaudebit q̄ de oibus stultis ₇ stulti-
ciis liberabit'. Esa.xxxv. Gaudiū ₇ leticiā obtinebunt ₇c.
Quarto obtēt' etern' dicte beatitudinis. Si q̄s gaudet
de ɔuiuio qd̄ tm̄ nō durat nisi p dimidiā diē: quātū gaude-
bit de cōuiuio eterno. Iob.xvj. Iterū videbo vos ₇ gau-
debit cor vestrū: ₇ gaudiū vestrū nemo tollet a vob. Hoc
est plenū gaudium: de q̄ Iob.xvj. Petite ₇ accipietis ₇c.
Felix tristicia in labore pn̄tis pn̄ie: q̄ in illud gaudiū con-
uertet'. Appetendū ergo est gaudiū: vbi rationalis vide-
bit pulchritudinē ɔcupiscibilis amplexabit' summā dulce-
dinem: irascibilis tenebit totā quietem: totus homo eter-
nam beatitudinem.

¶ De sexta passione que dicit' dolor siue
tristicia. Capitulum.vj.

Sequitur de passione

que dr̄ dolor siue tristicia. De qua cum ceteris
Ad dolo- Aug. de ciui. dei li.xiiij.c.viij. inducit illud Vir-
rem duo gilij. Hinc metuūt cupiūt: gaudētq; dolētq;. Pro cuius
reqrunt'. declaratione sciendū: q sicut ad delectationē duo reqrū-
tur. s. cōiunctio boni: ₇ pceptio hui' cōiunctiōis. Ita etiā
ad dolorē duo requirunt'. s. cōiunctio alicuius mali: qd̄ ca-
rōne est malū: q: priuat aliquod bonū: ₇ pceptio hui' ɔiū-
ctionis. Pertinet aūt dolor ad appetitū. Nā ois motus
appetitiu' seu inclinatio cōsequēs apphēsionē ptinet ad
appetitū intellectiuū vel sensitiuū. Inclinatio eīm appe-
titus naturalis nō cōsequit' apphēsionē ipsius appetētis
sed alterius. Cū igit' dolor sicut et delectatio psupponat
in eodē subiecto sensum vel apphensionē aliquā: manife-
stū est q dolor est in appetitu sensitiuo vel intellectiuo.
Et sm̄ q est in appetitu sensitiuo ppriissime dicit' passio.
Qd̄ aūt August. dicit dolorē esse corporis: p tanto dicit'
q: causa doloris est in corpore: puta cū patimur aliq̄d no-
ciuū corpi: sed mot' doloris semp est in aīa. Sicut autem
gaudiū est species delectationis: ita ₇ tristicia est species
doloris. Et sicut sola illa delectatio q̄ ex interiori apphē-
sione causat' gaudiū nominat': q̄ aūt ex exteriori apphen-
sione causat' delectatio nominat': nō aūt gaudiū. Ita so-
lus ille dolor q̄ ex interiori apphēsione causat' noiat' tri-
sticia: qui autē ex exteriori dolor nō tristicia nominat'. Et
quia vis cognitiua interior imaginatio vel intellect' pōt
percipere psens: preteritum ₇ futurū. Sensus vō exterior
nō percipit nisi presens: ideo tristicia esse potest de presen-
ti preterito ₇ futuro. Sed dolor corporalis qui sequit' ap-
prehensionē sensus exterioris: nō potest esse nisi de psen-
ti. Naturaliter autem maior est appetitus delectationis
q̄ fuga tristicie. Cuius ratio est: quia causa delectationis
est bonū cōueniens. causa aūt doloris vel tristicie: est ali-
quod malum repugnās. Contingit aūt esse aliquod bo-
nū ɔueniens absq; omi dissonātia. Nō aūt pōt esse aliqd̄
malū totaliter repugnans absq; omni cōuenientia. Per Nota 5
accidens autem cōtingit q tristiciā aliquis magis fugiat differen-
q̄ delectationē appetat. Et hoc tripl'r. Primo ex pte ap- tiam.
prehensionis: q: vt dicit Aug. Amor magis sentitur cum
cum prodit necessitas. Ex indigentia autē amati proce-
dit tristicia: que est ex amissione alicuius boni amati: vel
incursu alicuius mali cōtrarij. Delectatio aūt nō habȝ in-
digentiā boni amati: sed quiescit in eo iā adepto. Secū-
do ex parte cause tristātis: ex eo. s. q: est magis repugnās
bono amato: ₇ p cōsequēs maius malū q̄ sit bonū illud
in quo delectamur. Magis eīm amam' cōsistētiā corpis
q̄ delectationē cibi. Tertio ex pte effect': q: tristicia nō im-
pedit tm̄ vnā delectationē sȝ oēs. Est aūt dolor interior Dolor in-
simpliciter loq̄ndo potior q̄ exterior. Nā dolor iterior est terior
ex hoc q aliquid repugnat appetitui ipsi: dolor aūt exte- maior ē
rior: ex hoc q repugnat appetitui: q: repugnat corpi. Qd̄ exteriori
autē est per se: est prius eo quod est p aliud. Patet etiam
hoc ex pte apphensionis. Nā apphensio imaginationis
₇ rationis est altior q̄ apphensio sensus tactus. ₇ sic po-
tior est dolor interior exteriori. Cui' signū est: q etiam do-
lores exteriores quis volūtarie suscipit: vt euitet interio-
rem. Quandoq; tamē dolor exterior est cū interiori: ₇ tūc
dolor auget'. Quicquid eīm sensu apprehēditur potest
apphendi imaginatiōe ₇ ratione: sed nō conuertit'. Po- De spe-
nunt autē Damascenus ₇ Gregorius nicenus quattuor cieb' tri-
species tristicie. Cū eīm tristicia fit de malo: inquātū ma- sticie.
lū alteri' estimat' vt suū: sic est tristicia misericordie. In-
quantū apparēs malū: sed sic bonū estimat' vt sui bonū
diminutiuū: sic est tristicia inuidie. Inquātū vō malum
sic aggrauat: vt nō appeat aliqd̄ refugiū: sic est angustia.
Inquātū aūt sic aggrauat vt etiā ipa mēbra immobiliter
sic est accidia. Est etiā ₇ tristicia pn̄ie que est de malo pro-
prio. Est aūt tristicia bona qn̄ est sm̄ rōnē: mala vō qn̄ est
contra vel extra rationem. Tho.j.ij.q.xxxv. Causat aūt Causa
tristiciam bonū amissum: ₇ magis malum cōiunctū: idest tristicie.
presens sm̄ sensum vel imaginationē patienti. Item cō-
cupiscentia seu cupiditas causat tristiciam: inquātū scilȝ
de retardatiōe boni cupiti: vel totali subtractione tristā-
mur. Itē appetit' vnitatis. Vnūquodq; eīm appetit vni-
tatē sicut ₇ bonitatē: q: bonū vniuscuiusq; cōsistit in q̄d ā
vnitate. Sicut ḡ amor boni causat dolorē mō dicto: ita et
amor vnitatis. Itē potestas maior inq̄ntū. s. remanet ap-
petitus in cōtrariū inclinās causat dolorē. Si eīm nō resi-
steret appetit' sed cōsentiret: nō causaret dolorē. Ex tristi-
cia inordinata impedit' homo ab addiscēdo. Itē ex ea ag-
grauat' anim' aspirando euasionē mali. Itē debilitatur
vel etiā priuat' ab operādo. Itē inter oēs passiōes maxi-
me nocet corpori: ₇ hoc nō solū p quātitatē excessiuā: sed
etiā quātū ad speciē sui mot'. hec. Tho.j.ij.q.xxxvij. In Delecta-
remediū nota q tristiciā habet mitigare quelibȝ delecta- tio miti-
tio sicut sibi cōtraria. Itē fletus mitigat tristiciā: ₇ hoc tū gat tristi-
q: ad exteriora diffundit': tum ppter ipsam operationem ciam.
fletus: que cū cōueniat tristato efficit' delectabilis. Item
dolor amici cōpatientis mitigat etiam tristiciā: ₇ hoc q:
ei fit imaginatio in cōtristato: q alij cum ipso ferūt onus
tristicie. Tum quia ex hoc percipiunt cōtristati se amari:
qd̄ est delectabile. Item contemplatio veritatis mitigat
tristiciā: quia maximā delectationē causat. Itē somnus ₇
balneū: ₇ hoc q: reformāt naturā corporalē in debitū sta-
tum motionis vitalis. Tho.j.ij.q.xxxviij.

§. I. De multiplici tristicia

Multiplex est tristicia.

Nota q̄ ait saluator discipulis: Mulier cū parit tristiciā habz. Joh. xvi. Et iterū ibidē: Tristicia vestra vertetur in gaudiū. Et mulier q̄dē naturalis. i. femina: tristiciā hz in partu humanali. Mulier carnalis. i. mala cōsciētia: tristiciā hz in partu criminali. Et mulier spūalis ꝛ intellectiua: tristiciā habet ī partu spirituali. Ubi sciendū q̄ sunt septem genera tristicie. Prima mulier vnā habet. secūda tria. ꝛ tertia tria ī partubus suis.

℗ Est igitur tristicia passionis: ꝛ hec moderanda.
℗ Est tristicia acediationis: ꝛ hec resecanda.
℗ Est tristicia emulationis: ꝛ hec abdicanda.
℗ Est tristicia conturbationis: ꝛ hec segreganda.
℗ Est tristicia miserationis: ꝛ hec procuranda.
℗ Est tristicia compunctionis: ꝛ hec peramanda.
℗ Est tristicia deuotionis: ꝛ hec amplexanda.

De tristicia inq̄ntū ē passio naturalis.

Quārū ad p̄mū sciendū: q̄ sicut naturale est hoī gaudere ꝛ delectari in p̄sentia rei amate: ꝛ in habitatione rei conuenientis nature vel sensualitati vel rōni. Ita ecōtra naturale est tristari ꝛ de priuatiōe rei amate: ꝛ de eo qđ molestat naturā sensualitatē aut rōnē. Et q2 frequēter cōtingit nos incidere in ea q̄ sunt molesta ꝛ nociua nature vel sensualitati vel rōni: sicut in infirmitates/famē/siti/frig9/ vituperatiōes/iniurias/penas ꝛ hmōi: ideo frequēter tristicia nos tāgit saltē scdm passionē. Et q2 null9 est tā cōposite felicitatis q̄ nō aliq ex pte cū sua fortuna rixet scdm Boe. de p̄h'ic cōso. ideo nullus est qui aliq̄n nō cōtristet. Uerū q2 naturalibus: vt dicit p̄hs. nō sumus laudabiles neq3 vituperabiles: nec meremur: nec demeremur: ideo sistendo in isto primo motu passiōis: ꝛ nō vltra pgrediēdo: nō est pcc̄m. Hāc ꝛ christus iesus habuit. vñ dixit discipulis Mat. xxvi. Tristis est aīa mea vsq3 ad mortē. Hinc ꝛ Ambro. Suscepit dñs tristiciā meā cōsiderēter: tristiciā nomino quia crucē p̄dico. Dicit aūt tristis scdm etymol. q̄si trit9 sēs: vt habet in catholicō. q2 ipsa tristicia terit. i. affligit ꝛ consumit corpus: ꝛ ideo dr̄ Prouer. xxv. Sicut tinea vestimēto: et vermis ligno: sic tristicia viro nocet cordi: ꝛ adeo q̄ Antiochus rex incidit in lāguorē p̄e tristicia ꝛ dixit suis: Pereo tristicia magna in terra aliena. j. Macha. vj. qđ ꝛ multis alijs cōtingit: ꝛ ideo moderāda est ista tristicia et refrenāda: orando ꝛ cōformādo se in oībus volūtati diuine: sine cuius beneplacito aduersa pati nō possum9: sicut ipse iesus cōtristatus docuit nos exēplo suo plixius orās

Lu. xxij. ꝛ dicens: Nō mea volūtas: sed tua fiat. Et vt dr̄ in. iij. sen. Tristicia fuit in eo scdm ppassionē: nō scdm passionē: idest tali modo q̄ ex illa tristicia in nullo obscurata est ratio: nec ab aliquo bono per eā vel in momēto se subtraxit. In no

Joh. xvi. bis aūt est scdm passionē. i. taliter q̄ aliq̄ntulū obtenebrat intellectū et debilitat affectū. Mulier ergo cū parit ad litterā tristiciā hz ex afflictione. Vñ p̄me mulieri in psona oīm dictū fuit: excepta virgine maria q̄ sine dolore peperit: In dolore paries filios. Gen. iij. Dolor cōprehēdit tristiciā: sic ꝛ q̄libet aīa in operādo multa afflictiua: sed tristicia vertet in gaudiū. j. Pe. ij. Hec est em̄ gratia si ppter deū q̄s sustinet tristicias: gr̄a aūt ducit ad gl̄iam.

De tristicia attediationis.

Scd̄a est tristicia attediationis: cū quis scz cōtristatur in operibus vel de operib9 bonis: ad q̄ tenet rōne laboris existētis in eis: vt in orando: dicēdo officiū: ieiunādo: cōfitēdo ꝛ hmōi. Unde Damas. diffiniēs accidiā que importat tediū operandi dicit: q̄ accidia est tristicia aggrauans aūm vt nil ei libeat facere. Ista tristicia deuicti filij israel: cum ambulabāt per desertū vt venirent ad terrā pmissionis

Nu. xj. ceperūt habere tediū laboris: ꝛ habere in nauseā suauē cibū manne: sed mortui sunt plurimi. Sic p̄cessi tristicia accidie fastidiūt bona spūalia: q̄ etsi in p̄ncipio videant

Tristis nemo pt esse diu. laboriosa: tn̄ sunt valde suauia. Et sicut illi: cōtempto suauissimo illo cibo: quesierunt vilissimos cibos: ita accidit accidiosis. Nam cum nō diu quis in tristicia manere possit q̄n eam expellat: nesciēs se cōuertere ad bona spūalia: q̄ etsi in p̄ncipio videant laboriosa: tn̄ suauia multū sentiuntur: tradit se ad mundana ꝛ carnalia vilissima: vt eorū delectatione abijciat tristiciā. Propterea dicit sapiēs Eccl̄i. xxx. Tristiciam lōge repelle a te: multos em̄ occidit tristicia: saltem spūaliter. Sic dñs iesus surgens ab oratione: cum inuenisset discipulos dormientes p̄e tristicia: vt dicitur Math. xxvi. excitauit ad orationem. Et quia non se iuuerunt ad laborandū in oratione: inciderunt cōcito in mortem infidelitatis circa diuinitatē christi. Sed et cum christus dixit cuidā adolescenti querenti viā salutis ꝛ pfectionis. Si vis perfectus esse vade ꝛ vende oia q̄ habes ꝛ da pauperib9 ꝛ seq̄re me. Cū ille hoc audisset abijt tristis. Mat. xix. quia diues erat: ideo videbatur sibi nimis difficile relinquere substātiā. Mulier q̄. i. sensualitas cū parit faciēdo opera peccatorū ad se delectandū vt vitet tristiciā: tristiciā hz in currendo labores ꝛ dolores in eis ꝛ remorsum cōscientie sustinet: qui generat nō paruam tristiciam. Vñ dicit p̄hs: q̄ oīs malus implet penitudine scz post malū cōmissum. Et de hui9 ptu criminali dicit Ja

Jaco. j. co. in can. Cōcupiscētia cū cōceperit. s. malū desideriū parit pcc̄m. Peccatū cū cōsummatū fuerit generat mortem scz eternā.

De tristicia emulationis

Tertia est tristicia emulatiōis: cū scz q̄s tristat de bono alteri9: quod aliq̄n pertinet ad inuidiā: aliq̄n ad nemesim scdm p̄hm. Cum quis tristatur de bono proximi tēporali vel spūali: inq̄ntū bonū ipsum pximi apphendit vt diminutiuū sui honoris ꝛ gl̄ie: scdm iudiciū suū lz falsum sit: sic talis tristicia est inuidia. Vñ Damascenus dicit q̄ inuidia est tristicia de bono alieno. Et q2 cōtra charitatē pximi est: ppt qđ dicit apl's. j. ad Cor. xiij. q̄ charitas nō emulat. i. nō inuidet: sicut nec frigefacit ignis: ideo apl's admonet ipsam abdicando dicens Ro. xiij. Nō in cōtentione ꝛ emulatiōe. s. inuidie: tristicie cōuersemini. Omnis em̄ plaga. i. inuidia. Eccl̄i. xxv. tristicia cordis est. vulnerat em̄ animā ꝛ corpus. Vñ Sene. Utinam oculi inuidorū in omnibus ciuitatibus inuenirent: vt de omni felicitate torquerent. Est et alia tristicia qua q̄s tristatur de bono alterius tēporali inq̄ntū sibi videt eo indign9: sicut cū q̄s tristat aliquē malum honorari dignitate sublimari diuitias hr̄e ꝛ hmōi. Sed cū diuina puidētia ista disponant: q̄ cūcta certissime dispēsat: nō dz aliq̄s de hmōi cōtristari. Aliq̄n em̄ talia de9 cōcedit malis: vt cōsiderata dei benignitate erga se: reuertant a vijs suis pessimis: vl' si nō se emēdāt: ad remunerandū bona q̄ hic faciūt. Et ita sunt hmōi pua ꝛ trāsitoria q̄ nō debeant boni curare ꝛ cōtristari his

Ps. xxxvi. carere. Vñ ps. Noli emulari in malignātibus. s. si videris eos prosperitatē habere. ꝛ hoc ideo: q̄m vt subdit. Tā q̄ fenū velociter arescēt ꝛc. Mulier q̄. i. aīa viuens scdm sensualitatē cū parit opa. s. emulatiōis: tristiciā hz. i. afflictionē de ipa sua inuidia. Et cū pepit nō vtiq3 tristicia sua cōuertit in gaudiū. ꝛ h̄ iō: q2 nō pepit masculū. i. op9 virtuosum: sz feminā. i. op9 vitiosum fecit: ꝛ sic tristiciā sup tristiciā habz Eccl̄i. xxxvij. Nōne tristicia inest vsq3 ad mortē. s. īferni vbi est summa tristicia.

De tristicia turbationis.

Quarta tristicia est turbationis. s. cū q̄s ex aduersitate vel iniuria recepta tristat multa circa ipam: ita q̄ exinde turbat nō q̄ tristicia sit ira: sz ex ipa causat: nisi q̄s cito abijciat eā. Et de h̄ pōt itelligi illud Eccl̄i. xiiij. Felix q̄ nō habuit animi sui tristiciā. s. cōturbationis. Et ppterea dicit Hiero. Irā vince patiētia: nec mēs tua vaget: aīa vacet varijs cōturbatiōib9: q̄ si pectori tuo insederint dñabunt tui: ꝛ te deducent ad delictū maximū. de cōse. dis. v. nūq̄. Signāter aūt dicit: Irā vince patiētia: q2 p̄mū qđ occurrit mēti: q̄n aduersa ꝛ iniurias sustinet: est tristicia ꝛ deiectio q̄dā animi: q2 vr̄ sibi idigna pati: ꝛ tali tristicie opponit patiētia: ꝛ eā expellit: vt suū cōtrariū. Et q2 ex illa tristicia post eā causat ira: iō p patiētiā vincit ira: q2 remota cā remouet effect9. Hāc aūt tristiciā cōturbatiōis: etsi hr̄i nō dz ī aīo: q2 vitiosa: tn̄ ondi dz ī actu extrinseco ad correctionē alioꝝ. Dr̄ em̄ Eccs. vij. Per tristiciā vult9 corri

fiki vel difficulter. Spes importat motũ appetit⁹ ad ali-
qđ bonũ cõmẽsuratũ appetẽti. Nõ enim est de bono ꝛ tan
to ad qđ nullo mõ põt ꝑueniri: nec tñ de tam paruo qđ ꝑ
nullo habeat: sed de eo qđ est difficile haberi: ꝛ tñ põt ha
beri ꝓpter qđ đi arduũ. Et sic arduũ addit quãdã specia-
lem rõnẽ bonitatꝭ.s. ꝓciositatem quãdam ex hoc ipo ꝙ nõ
de facili põt haberi: sicut đ: cẽ rarũ charũ. Differt aũt in ħ
ab audacia: q: audacia ipõrtat extẽsionẽ appetit⁹ in aliqđ
arduũ malũ vt repellat. Spes aũt extẽsionẽ appetitus in
arduũ bonũ vt acquirat. Sed q: de spe vt est passio dictũ
est.s. iõ nõ hic aliud de ea. Naturalia tñ nõ sunt nec vitia
De spe nec virtutes. Spes virtualis est virtus theologica. de qua
virtuali. ps. lxx. Tu es dñe spes mea: ꝛ est ibi predicatio ꝑ cam.i. tu
es causa spei mee. Ubi etiã sciẽdũ ẜm Tho. in. iij. sen. dist.
ij. ꝙ spes vltra acceptionẽ ꝑdictã.s. ꝑ passiõe ẜm ꝙ sumi-
Spes su tur in bonũ: accipit quadrupliciter. Uno mõ ꝓut noiat habi-
mit qua tũ inclinantẽ ad actũ volũtatis similẽ actui spei q̃ ẽ pas-
drupliciter. sio partis sensitiue. vt ibi.j. Cor. xiij. Nunc manent fides
spes. charitas. Scđo mõ ꝓut nominat actũ ꝓcedẽtem a
Ps. lix. tali habitu. ꝛ sic est act⁹ virtutis. vt ibi in ps. Moab olla
spei mee. Moab significat malos qui sunt olla: faciẽtes
sua ꝑsecutione feruescere ꝛ coquere.i. ꝑficere spem nrãm.
Tertio mõ ꝓut noiat rem speratã: ꝛ sic est obiectũ virtu-
tis: vt ad Titum. ij. Expectantes beatã spem.i. visionem
beatã speratam. Quarto modo prout nominat certitudi
nem que sequitur spem. vt ibi ad Roma. v. Probatio vo
spem.i. spei certitudinem. ꝛ sic nominat statum ꝑfectionis
in virtute quantũ ad certitudinis intentionem. Est etiam
sciendũ ꝙ spes que est virtus nõ opponit timori q̃ est do-
nũ: ꝙuis illa de bono futuro: ista de malo futuro. Et ra-
tio est q: spes se extẽdit in deũ ex cõsideratione diuine lar
gitatis. Timor vero dicit resilitionẽ ex consideratiõe pro-
prie prauitatis: ꝛ ita nõ est ẜm idem resilitio timoris ꝛ ex-
tensio spei vnde nõ sunt ꝯtraria: cum cõtraria sint ẜm idem.
De spe Spes criminalis solo noie ꝛ improprie đ: spes propter
criminali. aliquã apparentẽ similitudinem quã habet cũ ipsa de qua
đ: in ps. lxi. Nolite sperare in iniq̃tate. Et in euãgelio. Lu.
vi. Mutuũ date nihil inde sperãtes. Nam talis spes que
improprie ꝛ large đ: spes in mutuo inducit vsuram. ex de
vsuris. cõsuluit. Nõ intelligit qñ talis spes est cã principa-
palis mutui. De ista tñ materia plene in. ij. ꝑte tit.j. ca. vij.
Et đ: spes ẜm etymol. q̄si pes ꝓgrediẽdi ad ardua: vt đ:
in Catholicon. Scđm istã largã acceptionem spei.s. in ma-
lũ. Nota ẜm Guil. in summa virtutũ: ꝙ ipa est triplex. Pri-
Triplex ma est cõfidẽtia de seipso. Scđa est cõfidẽtia de alio. Ter
est vana tia est confidentia de aliquo vano. De prima đ: Prouer.
ꝯfidẽtia xxviij. Qui cõfidit in corde suo stultus est. Uere aũt stult⁹
est cõfidens de se q̃ ꝓprius loquẽdo presumptio est. Nam
hõ nõ est sufficiens ex se: nec ad subsistendũ: nec ad defen
dendum se: nec ad merendũ: eo ꝙ hõ nec aliqua alia crea
tura sit sufficiens ad subsistendũ ex se vt ostendit Grego
rius dicẽs. Esse oĩa que de nihilo facta sunt in nihilũ re-
tenderet: nisi ea omniũ autor manu regiminis retineret.
Scđo nõ est sufficiẽs defendere se ab hostibus suis: imo
a demonib⁹ cito periret: nisi a deo protegeret. Thren.
iij. Misericordie dñi ꝙ nõ sum⁹ cõsumpti. Tertio ẽ insuf-
ficiẽs ad merendũ: q: nec ex se sufficit bonã vitã inchoa-
re. ij. Cor. iij. Non ꝙ sufficientes simus cogitare aliquid a
nobis quasi ex nobis. Cogitatio autẽ primũ opus videt
esse. Potest hõ se perimere: sed non se resuscitare. Osee
xiij. Perditio tua ex te israel: tantũmõ in me auxiliũ tuũ.
Itẽ est insufficiens in bono inchoato perseuerare. Greg.
Cito bonũ amittit nisi a largiente custodiatur. Est etiam
insufficiẽs in bono ꝑficere. ps. lxxxiij. Beat⁹ vir cuius est
Cõfidẽ- auxilium abs te ascensiones ꝛc. Confidentia seu spes in
tia seu hoie est fallax ꝛ confundens hominẽ. Esa. xx. Cõfundent
spes est ab ethiopia spe sua ꝛ ab egypto gloria sua. Et confidunt
fallax. hoies in altero: aliqñ rõne prãtis. Sed đ: ꝉ ẜ Esaie. xxxi.
Ue qui descẽdunt in egyptũ ad auxiliũ i eq̃s sperantes

sequit ibidẽ. Et nõ sunt cõfisi in sanctũ israel ꝛc. Aliqñ ra-
tione cõsanguinitatis ẜm ꝙ đi Hiere. xvij. Maledictus
vir qui cõfidit in hoie: ꝛ ponit carnẽ.i. parẽtelã brachium
suũ.i. robur suũ. Aliqñ rõne malicie ꝛ iniq̃tatis. ps. Noli- Ps. lxi.
te sperare in iniq̃tate ꝑ astutias hoim putãtes obtinere q̃
volunt. Confidentia in re vana est confidere vel in vita
tẽporali que breuis ꝛ momẽtanea est. Sap. v. Spes ipĩ
quasi lanugo que a vẽto tollit: vel cõfidẽtia in diuitijs.j.
ad Timo. vj. Diuitib⁹ hui⁹ seculi ꝑcipe nõ sublime sapere
neq̃ sperare in icerto diuitiarũ: sꝫ in deo viuo. vel cõfide
re in fama ꝛ opinione hoim. Job. viij. Spes hypocrite pe
ribit. Quid enim hypocrita in cũctis suis operib⁹ sperat: ni
si honoris reuerentiã gloriã laudis a melioribus meruis-
se sanctus ab hoibus vocari. Sꝫ peribit ista spes: quia eter-
nitatẽ nõ querens: fugit quod tenet: quia eius intẽtio in
illa gloria nõ figitur: q̃ sine fine possidetur. Job. viij. Si-
cut tele aranearum fiducia ei⁹.s. hypocrite. Omnis ergo
ista mala improprie dicta spes abijcienda est.

De octaua passione que dicitur desperatio: Cap. viij.

Esperatio est passio.
cõtraria spei. Sicut enim spes importat quendã
accessum. Tendit enim sperans in obiectũ.i. rem
speratã que est bonũ arduũ: qđ hꝫ rõnẽ attractiui ꝓut est
cũ possibilitate adipiscẽdi: sic desperatio importat quẽdã
recessum: Nam desperans discedit a bono arduo: nõ quia
non desideret: sed quia considerat illud cum impossibili-
tate obtinendi: ꝛ ideo habet rationem retractiui.

§. I. De desperatione quã

uis ipa sonet in vitiũ: tñ aliqñ sine pctõ ẽ cũ.s. est solũ ẜm Desperatio nõ
motũ passionis ꝑmũ: vt cũ q̃s vidẽs se in periculis maris- semꝑ ca-
mis maris vel iuuasionis sibi facte: vel infirmitatꝭ grauissi- pitur in
me despat euadere mortẽ: nihil tñ incõueniẽs agit ꝓpter malã ꝑtẽ
hoc. passionib⁹ enim primis nec meremur nec demeremur.
Aliquãdo est merito: ia rõne adiũcte humilitatis: puta cũ
q̃s vocat⁹ vel missus ad aliqđ officiũ vel exercitiũ magne
importãtie desperans de aptitudine sua ꝛ idoneitate ad
illud. humiliter recusat ꝛ refugit: non tñ aio obstinato. Sic Exo. iiij.
Moyses desperãs se esse aptũ ad loquẽdum pharaoni ꝛ
educẽdum ꝑplm de egypto ꝓpter impeditiorẽ linguam re
cusauit ire: nisi cũ socio.s. aaron eloquenti. Et saul audito
ꝙ deberet rex fieri super israel se abscõdit in domo repu- j. Reg. x.
tans se oino indignũ. Et Grego. fugit desperans se apte
ꝑ papatũ recturũ. Aliqñ est vitiosa ꝛ cõdẽnatoria: vt cũ q̃s
desperat de remissione peccati ꝛ salute vel receptione au Septem
xilij a deo in suis indigentijs. Hui⁹ aũt desperationis septẽ possunt
possunt esse cause ẜm Mauritiũ de distinctionib⁹. Et prima ee cause
est ex cõfusione quã habet q̃s de peccati sui publicatiõe. despera
Confundit q̃s ex hoc aliqñ vt intret desperationẽ ꝛ effre tionis.
nis peccet: ex quo videt se famã amisisse. Et ꝓpter hoc p̄-
cipit a xpo: vt cũ pctm alicuius est occultũ occulte corri-
gatur: nõ palã ne amisso pudore ex ipsius manifestatiõe
qui cũ retinebat: frequẽter sine freno recidiuet. Hiere. ij.
Desperaui: nequaq̃ faciam. dicebat ꝑpls iudeorũ.s. vltra
qđ dñs iubet. Et q̄si assignãs causam hui⁹ desperationis
subdit. Quõ cõfundit fur qñ depꝛehendit: sic cõfusa est do-
mus israel. Cõfusio furis depꝛehẽsi in furto designat cõfu-
sionẽ animi ex publicatiõe sui peccati. Sed vt đi Eccli. xx.
Est qui pre cõfusione perdit aiam. Et ideo nõ dꝫ propter
hoc q̃s desperare: sed considerare confusionẽ immensam
quã habebit in finali iudicio qñ publicabunt oia scelera
sua corã toto mũdo. Hiere. xx. Cõfundant vehemẽter quo-
niã q: nõ intellexerũt opprobriũ sempiternũ qđ nunq̃ de-
lebit. Et ex hac cõsideratione cessare a malis: ꝛ sperare dei
adiutoriũ ꝛ fame recuperationem: q̃ vtriq̃ recuperantur
per penitẽtiã ꝛ bonã vitã: vt patꝫ ex magdalena et paulo.
Scđa causa desperationis est ex peccatorũ cõmissa mul-
tiplicitate. De quibus potest intelligi illud Eph. iiij. De-

ab ordine rõnis: sic sunt noīa vitiorū: et isto modo loquēdi vtunt̄ cōiter doc. s. de ira audacia: ꝛ hmōi put important vitiū. Cōsequit̄ autē audacia ad spem: ex hoc ꝙ aliqs sperat supare terribile iminens: et hoc audacter insequit̄ ipsum. Sic ad timorē sequit̄ desperatio. Ideo em̄ qs desperat: q2 timet difficultatē que est circa bonuz sperādum. Et sic psecutio boni ptinet ad spem. Fuga ꝟo boni ad desperationē. Fuga aūt mali ad timorē. Insecutio ꝟo mali terribilis ad audaciā. Causat̄ etiā audacia ex pte q̄dē appetitiui motus q̄ sequit̄ apprehensionē p ea q̄ faciūt estimare ꝙ possibile sit adipisci victoriā. Vel p ppriā potentiā: sicut fortitudo corpis: experiētia in piculis: multitudo pecuniarū ꝛ talia hmōi. Siue p potētiā alioꝝ: sicut multitudo amicoꝝ vel quorūcūꝗ auxiliantiū: ꝛ si pcipue si hō cōfidat ex auxilio diuino. Vn̄ illi q̄ se bene hn̄t ad diuina audaciores sunt: vt etiā dicit phs. Ex p̄dictis em̄ oibus puocat̄ spes q̄ causat audaciā. Causat̄ etiā p remotionē terribiliū appropinquātiū p qd̄ tollit̄ timor. q2 nō hꝫ hō inimicos qn̄ nulli nocuit ꝛ hmōi. Ex pte ꝟo trāsmutatiōis corporalis causat̄ audacia p puocationē spei in exclusiōe timoris: ex his q̄ faciūt caliditatē circa cor. Vn̄ ꝺm phm habētia paruū cor aialia ꝺm quātitatē sunt magis audacia: ꝛ habētia magnū cor sunt timida: q2 calor naturalis non tantū pōt calefacere magnū cor: sicut paruū. Hn̄tes etiam pulmonē sanguineū: sunt audaciores ppter caliditatem cordis exinde sequētē. Vini etiā amatores sunt magꝭ audaces ppt̄ caliditatē vini. Itē audaces ꝺm phm sunt volūtes ante pericula: sꝫ in ipsis deficiūt. Et rō est: q2 cū audacia sit motus appetit⁹ sensitiui: sequit̄ apprehēsionem sensitiue virtutis. Virt⁹ aūt sensitiua nō est collatiua: nec inq̄sitiua singuloꝝ que circūstant rē: sed hꝫ subitū iudiciū. Vnqn̄ audaces q̄ ex subita apphēsione aggressi sunt aliqd̄ difficile: nō cōsiderātes pericula: qn̄ iā experiunt̄ ipsa pericula sentiunt maiorē difficultatē q̄ estimauerūt: ꝛ iō deficiūt. Sꝫ rō est discursiua oim q̄ afferūt difficultatē negocij: ꝛ ideo forte q̄ ex iudicio rōnis aggrediūtur picula: in pricipio vident̄ remissi: q2 nō passim: sꝫ cū deliberatiōe debita ingrediunt̄: qn̄ autē sunt in ipis piculis nō experiūtur aliquid improuisum: sed quādoꝗ minora illis que p̄cogitauerunt ꝛ ideo magis persistunt. Tho. s. ij. q. xlv.

audacia sequitur ad spem Desperatio ad timorem.

Vinum reddit hoies audaces.

¶ De decima passione que dicitur timor: ꝛ de effectu ꝛ vtilitate eius. Capitulum. x.

De timore vidēda sunt

quinꝗ. s. oit⁹. obiectū. defect⁹. effectus. ꝛ profectus. ꝺm Ray. in sum. Quātū ad p̄mū sciēdū ꝙ cā timoris est duplex. s. amor et defectus virtutis. Qd̄ amor sit causa timoris pbatur tali rōne. ex hoc ꝙ aliquis amat aliquod bonum: sequit̄ ꝙ timeat priuatiuū illi⁹ boni: qd̄ amat: ergo amor boni est cā timoris mali priuatiui illius boni. Ad h̄ etiā facit qd̄ ait Aug. in lib. lxxxiij. q. videlicet. Nulli dubiū est nō esse aliā cām metuēdi: nisi ne illud qd̄ amam⁹ aut adeptū amittam⁹: aut nō adipiscamur speratū. ergo ꝛc. Per accidēs autē ē ꝙ ecōuerso timor sit cā amoris. Inquātū em̄ homo q2 timet puniri a deo seruat eius mādata: sic incipit sperare de deo et spes introducat amorem. Hec beatus Tho. s. ij. q. xliij. Secūdo defectus ꝟtutꝭ est cā timoris: qd̄ sic pbat̄. Cōtrarioꝝ effectuū sunt contrarie cause: sed diuitie. robur. multitudo amicorum. potestas: excludūt timorē ꝺm phm. ij. rethoricorum. ergo per contrarium: defectus horum bonoruꝫ causat timorē. Probatur ꝛ alia rōne sic. Obiectū timoris est malum qd̄ de facili vitari nō pōt: sed ex defectu virtutis contingit ꝙ aliquis vitare nō potest seu repellere malū imminēs ergo ꝛc. Hec Tho. vbi. s. Ponit autē damasc. sex species timoris q̄ est passio. s. segnitiē. erubescētiaꝫ. verecūdiā. admirationem. stuporem. ꝛ agoniā. Quoꝝ sufficientiam sic declarat bea. Tho. s. ij. Cum timor sit de futuro malo: qd̄ excedit ptātē timētis: vt scꝫ resistere non possit. Sicut bonum hois: ita ꝛ malū cōsiderari pōt vel in opatione ipsi⁹ vel in reb⁹ exterioribus. In opatione ipsius hois pōt malū dupliciter timeri. Primo quidē labor grauās naturā. ꝛ sic causat̄ segnicies: cū scꝫ aliquis refugit opari ppter timorē excedētis laboris. Scd̄o turpitudo ledēs opinionē ꝛ sic si turpitudo cōmittat̄ in actu: sic est erubescētia. si sit de turpi iā facto ē verecūdia. Malū vero qd̄ in reb⁹ exterioribus cōsistit triplici rōne potest excedere hois facultatē ad resistendū. Primo rōne sue magnitudinis: cū scꝫ aliqs considerat aliqd̄ malū magnū cuius exitū cōsiderare nō sufficit: ꝛ sic est admiratio. Scd̄o rōne cōsuetudinis: q2 scꝫ aliqd̄ malum inconsuetū nostre cōsiderationi offert̄: ꝛ sic est magnum nostra reputatione. ꝛ hoc modo est stupor: q̄ causatur ex insolita imaginatione. Tertio modo ratione improuisiōis: quia scilicet prouideri nō potest: sicut futura infortunia timentur: et dicitur agonia. hec beat⁹ Tho.

Causa timoris.

De speciebus timoris.

§. I. De obiecto timoris

Nota ꝙ p̄mo ꝛ pricipaliter est ip̄m malū. scd̄ario qd̄ pōt infligere illud malū. Et q2 de⁹ est summa bonitas: inquātū timor respicit ip̄m malū: sic de⁹ timeri nō pōt: q2 nullū malū est in eo. Est aūt sciēdū ꝙ timor p se est de malo. Et rō hui⁹ est: q2 timor est de eo qd̄ est p̄uatiuū ei⁹ qd̄ amam⁹. Cū ḡ amor sit boni. ꝛ malū sit p̄uatiuū boni: sequit̄ ꝙ timor sit de malo. b. Tho. s. ij. q. xlij. Scd̄o notandū ꝙ timor non est de malo culpe pprie. Huius rō est: q2 illud qd̄ oino subiacet ptāti hoīs: nō hꝫ rōnē terribilis: sed maluꝫ culpe est hmōi: eo ꝙ ppriā causam hꝫ volūtatē humanaꝫ q̄ vitare potest quodcūꝗ pctm̄: ḡ ꝛc. Tn̄ pōt dici aliquo modo timorē eē de malo culpe: et si nō ita pprie. Rō hui⁹ est: q2 timor ē de malo futuro terribili qd̄ vitari ꝛ vinci potest: sed cū magna difficultate. Cū ergo voluntas hūana possit ab aliq̄ extrinseco inclinari ad peccādū: si illud īclināns hꝫ magnā vim ad inclinādū ꝺm hoc pōt esse timor de malo culpe vt cū qs timet cōmorari in societate maloꝝ ne inducat̄ in malū: et si nō cogatur. Separatio aūt a deo timetur: quia est cōsequēs pctm̄: vt pena. Tho. vbi. s. Tertiuꝫ est ꝙ timor est de malo nature: qd̄ patet ex hoc quia mors est malū nature: et mors est inter oia mala terribilissimū: vt dicit phs in. ij. rhetor. Tho. vbi. s. Et propterea xp̄s singulariter ammonuit discipulos mortē non esse timendā: que infert̄ ppter deū dicens Math. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus: q2 sciebat maxime timeri ab hoibus. Quartū notādū est ꝙ timor est de malo futuro. Et in h̄ differt a tristicia seu dolore: q2 tristicia est de malo presenti: timor de malo futuro. ꝛ hic est ꝙ illud malum qd̄ nō estimat̄ vel apphendit̄ vt futurū: sed vt p̄sens ꝛ necessariū nō timet̄. Vn̄ dicit phs in. ij. rhetor. ꝙ illi qui iā decapitant̄ nō timēt mortē vidētes sibi iminere necessitatē mortis. Tho. vbi. s. Quintū est ꝙ timor est de malo futuro propinquo. Si em̄ malū apprehēdat̄ vt multū remotū ꝛ multū distās non timetur. Vn̄ dicit phs ꝙ hoies et si sciāt ꝙ morient̄: tn̄ q2 nō apprehēdūt nec estimāt mortē vt ppe nil curāt. Tho. vbi. s. Sextū est ꝙ timor est de malo arduo cui de facili resisti nō pōt: sed tristicia pōt esse de quocūꝗ malo paruo vel magno: timor aūt nō est nisi de magno malo. Cui⁹ rō est: q2 est de illo malo quod non subiacet volūtati nr̄e ꝛ ptāti: sed tale est magnū ꝛ arduū. Et cū timor sit de malo pncipalr̄ qttuor sunt mala inter alia q̄ magis timent̄. s. mala penalia: insolita: repentina: irremediabilia. Primo igit̄ timent̄ penalia mala. Cui⁹ rō est: q2 vitare talia nō subiacet ptāti nr̄e ꝛ volūtati de facili vt dictū est. s. de morte. Scd̄o timent̄ insolita. Cuius rō est: q2 experiētia facit magis potētē ad opandū: ꝛ ideo sicut auget spem: ita diminuit timorē. Per oppositū inexperiētia facit hoiem min⁹ potētē ad opandū: ꝛ iō sicut inexpiētia diminuit spem: ita auget timorē. isolita aūt carēt expiētia: ḡ ꝛc. Itē vnūqdꝗ magis appet̄ ꝯno iui se posito. Vn̄ cū aliqs stati trāsit a paupertate ad diuitias: ppter

Malū est obiectum timoris.

Nota malum culpe.

Timor ē de malo nature.

De malo futuro.

Timor ē de malo futuro ppinquo.

Quadruplex mali est qd̄ magis timetur.

paupꝑtatē ꝑ̄tistentē diuitias magis estimat: ⁊ econuerso diuites statim ad paupꝑtatem venientes eā magis horrēt. Tho.q.vbi.s. Tertio timent̄ repētina. Et rō huiꝰ est: q: oīa corpalia bona ⁊ mala: quāto magꝭ cōsideranꝭ aliꝭ pticulant̄ tanto minora apparēt. Et ꝑ oppositū quāto minꝰ cōsideranꝭ tāto apparēt maiora. Et iō sicut ꝑ diuturnitatē dolor pn̄tis mali mitigaꝭ. vt ptꝫ ꝑ Tulliū in li. de tusculanis q̄stionibꝰ: ita etiā ex p̄meditatiōe minuit̄ timor futuri mali: qđ aūt repēte venit p̄meditari nō pōt. Tho. vbi. s.

Quarto timent̄ irremediabilia. Cuius rō est: q: cū malum sit obiectū timoris: qđ auget malū auget timorē: sed diuturnitas vel ꝑpetuitas mali auget malum: qđ ptꝫ. q: si pati malū in tāto tp̄e est malū: ergo pati illud in duplicato tp̄e erit malū duplicatū: ergo pati idē malū ꝑpetuo est quoddā malū infinitū. Sꝫ irremediabilia quoꝝ nō inuenitur auxiliū: accipiūtur vt ꝑpetua. ꝗ ⁊c. Tho. vbi. s. Ex his patet extremū iudiciū multū esse timēdū: tū q: supra oīa afflictiuū: tū q: repentinū vel impꝛouisum: tū q: insolitū: q: tū oīs remedij exclusiuū: tunc em̄ nulla patebunt remedia. Secūdario vt dictū est obiectū timoris ē illud qđ pōt infligere malū: ⁊ sic deꝰ pōt ⁊ dꝫ timeri. Timet autē hō fm̄ hec tria. s. diuinā equitatē. Nā cōsiderando diuinā iustiā qua deꝰ isligit: est pene vel subtracto: sue pn̄tie vel glie ex merito peccati nr̄i: tūc deꝰ pōt ⁊ dꝫ timeri a nobis. vn̄ Malach. i. Si dn̄s ego sum vbi est timor meꝰ. Scđo timet hō humanā ptātē qn̄ est lesiua: vel qn̄ est iniusta: q: sic in ꝑ̄ptu hꝫ nocumentū inferre: sicut legiꝭ de Holoferne ꝙ cecidit timor illiꝰ sup oēs inhabitantes terram. Judith. ij. Et hoc ꝑpter potētiā magnā vsurpatam: tum q: nō receperāt legatos Nabuchodonosor: cum honore. Tertio timet hō crimen eiꝰ cognoscentem: sicut ille q̄ est cōscius criminis: q: pōt nocumentū inferre: timet ne crimen reuelet: sicut moyses cū dephenderet hebreum socio suo iniuriantē: ⁊ ille dixisset. q̄s te cōstituit iudicē sup nos: num interficere me vis sicut interfecisti heri egyptiū. Timuit moyses eo ꝙ ille sciret illud. vnde et fugit a facie ⁊ curia pharonis. ne scilicet accusa... ij.

§.II. De defectu timoris.

Triplex cōditio hominū rephēsibilis. Sciēdū ꝙ triplex est cōditio vel varietas hoim. Nā q̄dā supabūdāt in audēdo. quidā in timēdo. q̄dā in nō timendo. Primi sunt qui sunt nimis audaces. sicut fuerūt illi tres viri de exercitu dauid: q̄ iuerūt vsq̄ ad portā bethleē vbi morabant̄ castra philisthijm q̄ erant inimici israel: ⁊ ex cisterna q̄ ibi erat hauserūt aquā: quā desideratā a dauid attulerūt ei: sed nō voluit bibere: imo libauit dn̄o ꝑpter maximū periculū ad qđ se sine cā vigēte posuerāt. ij. Re. xxiij. Hoꝝ societatē admonet vitare sapiēs dicēs. Cū audace nō eas. i. nō ꝯuerseris cū eo: q̄ nō metuit vt recta rō docet. (Ecci. viij.) Sūt aliq̄ qui supabūdant in timendo: ⁊ hi dicunt̄ timidi: qui. s. timent qn̄ nō opꝫ ⁊ vbi nō opꝫ: ⁊ eo mō quo nō opꝫ. de q̄bꝰ ps̄. Illic trepidauerūt timore vbi non erat timor. (Ps̄. xiij.) Et hoc est petrū sicut petrꝰ ita timuit mortē ꝙ xp̄m negauit. vt ptꝫ Luc. xxij. Vn̄ Aug. xi. q. iij. non solū. Timēdo mortē carnis tue dabis mortē aīe tue. Tertij sunt qui supabūdant in nō timēdo: ⁊ tales dicunt̄ impauidi: q̄ scꝫ nihil timēt. Tales sunt sicꝰ cuidā iudici. de q̄ dr̄ Lu. xviij. Erat q̄dā iudex in ciuitate q̄ deū nō timebat: ⁊ hoies nō verebat̄ ⁊c. Et lꝫ timor dei magis debeat retrahere a peccato ꝙ verecūdia mūdi: tamē oppositū frequēter ꝯtingit. Unde theophilus sup illo ꝟbo sic dicit. Uide ꝙ impudētem erga hoies esse grauioris est mali indicium. Deū em̄ ꝙplures hoies nō timent: attn̄ humano cohibent̄ pudore. Cum em̄ aliquis sit impudens erga hoies: tunc crescit cumulus vitioꝝ. Et de diabolo dicit̄ Job. xli. Factus est vt nullū timeret: idest nō per naturā: sed elationē ad hoc venit vt nullū timeret. vel sic. Factus est bonus sed ꝑ propriā presumptionem ad hoc venit: vt nec deū nec qđ passurus est timeret. Licꝫ em̄ demones timore naturali tremēta timeāt: q: vt dr̄ Jaco. ij. Demones credunt ⁊ contremiscūt: nō tn̄ hn̄t timorē filialē. vel sic. Factus est vt nullū timeret. s. ꝑ huc modū ꝙ vellet ei subijci. Quō autē timor ⁊ intimiditas sit peccatum. vide in. ij. parte. ti. ix. ca. xvi.

§.III. De effectu timoris.

Nota ꝙ tria in nobis causat timor inter alia. Primo ꝯtractionē efficit. Scđo tremorē elicit. Tertio opationē impedit.

Timor causat ꝯtractionē. Quātū ad pmū timor ꝯtractionē efficit fm̄ b. Tho. vbi. s. Nā ex imaginatiōe alicuiꝰ mali que causat timorem fit in nobis cōtractio ꝟtutis ⁊ caloris. Cōtrahit̄ em̄ virtus animalis ad interiora. Cuiꝰ rō est: q: ꝙ malū aliquod repelli nō possit ꝓuenit ex debilitate ꝟtutis. Uirtꝰ aūt quātoꝑ debilior est: tāto ad pauciora se pōt diffundere: ⁊ ad exteriora se pōt minꝰ extendere: ⁊ hoc ptꝫ ꝑ exemplū. Uidemus em̄ in morientibꝰ ꝙ calor naturalis ad interiora retrahit̄ ꝑpter debilitatē ꝟtutis. Silr̄ in ciuitatibus quādo ciues timēt: retrahūt se ab exterioribus ⁊ recurrūt ad interiora loca magis tuta quātū pn̄t. Fit scđo ex timore ꝯtractio coloris. Cuiꝰ rō est: q: spūs vel calor q̄ est cā caloris in timentibus retrahit̄ ab exteriorib' ad interiora: quo subtracto remouet̄ color.

Timor facit pallorem. Ubi notandū ꝙ timor facit pallētes. tacētes. ⁊ fugientes. Primo pallētes facit. Cuius ratio est: q: color est spūs in timētibꝰ: vt dictū est: retrahit̄ ab exteriorib' ad interiora: hoc subtracto remouet̄ color: ⁊ sequit̄ palledo. Un̄ videmus ꝙ timētes mortē pallescunt: eo ꝙ tūc ex timore mortis calor q̄ est cā coloris ad interiora retrahitur. Oppositū aūt huiꝰ verecūdia causat. nā verecūdati nō palescūt sicut faciunt timidi: sed potiꝰ rubescunt. Cuiꝰ rō est: q: sicut in timore fit retractio vel ꝯtractio caloris ad interiora: ita in verecundia fit diffusio caloris ad exteriora. Quāto aūt calor q̄ est causa coloris ad exteriora diffundit̄: tāto magꝭ rubedo causat̄.

Timor facit tacentes. Facit scđario homines tacētes. Cuiꝰ rō est: q: in timētibꝰ fit motꝰ interioris caloris ⁊ spirituū a corde ad inferiora. ⁊ iō timor ꝯtrariat̄ formationi vocis: q̄ fit ꝑ emissionē spirituū ad supiora ꝑ os per qđ timor nō sinit formare vocē: ⁊ ꝑ ꝯn̄s tacētes facit. Sed in dolētibꝰ est oppositū: nā in dolore natura cōseruat interius spiritū ⁊ calorē vt hꝫ vtatur ad expellendū nociuum. Multiplicatis aūt interiꝰ spiritibꝰ a calore necesse est ꝙ emittant̄ ꝑ vocē: ⁊ ideo dolētes vix pn̄t se cōtinere qn̄ clamēt vt dic̄ phs in li. de ꝓblematibꝰ.

Timor facit fugientes. Tertio timor facit fugiētes. Cuiꝰ rō ē: q: in timētibꝰ ꝑpter frigiditatē ingrossant̄ spūs ⁊ calor: ē spūs ⁊ calor a supiorib' ad iferiora mouent̄: nec cōgregantur circa cor: sꝫ magis recedūt a corde ex imaginatiōe defectus virtutis. Et ꝑpter hoc timentes nō ꝑ̄ꝑ̄mpte inuadūt: sꝫ magis refugiunt. Irati autē oppositum faciūt: naꝫ irati reddunt̄ pꝛōpti ⁊ audaces ad inuadēdū. Cuiꝰ rō est: q: in iratis ꝑpter subtilitatē spirituū ⁊ calorē q̄ ꝓuenit ex appetitu vindicte: fit interior motus spirituū ab inferiorib' ad supiora: ⁊ iō cōgregant̄ spūs et calor circa cor: ꝑpter qđ irati pꝛōpte ⁊ audacter incedūt. fm̄ b. Tho. vbi. s.

Timor tremorē elicit. Scđs effectꝰ timoris est: q: tremorem elicit. Huiꝰ rō est: q: in timore calor ab exteriorib' ad interiora ꝯtrahitur. Remoto aūt ab exteriorib' calore q̄ mēbra cōtinebat: remanēt membra frigida: et ꝑpter hoc accidit in eis tremor. Tremor em̄ ex frigiditate causat̄ ꝑpter quod tremūt mēbra timentiū. Et primo tremit cor eo ꝙ in timore calor deserit cor. Scđo tremit vox ꝑpter vicinitatē arterie vocalis ad cor. Tertio tremit mandibula inferior ꝑpter cōtinuitatē. Quarto sequit̄ strepitꝰ dētiū ꝑpter eandē rōnē. Quinto brachia et manꝰ. tū ꝑpter cōnexionē ad pectus vbi est cor: tū q: huiōi mēbra sunt magis mobilia ꝑpter qđ in timētibꝰ genua tremūt. Un̄ Esa. xxxv. Cōfortate manus dissolutas: ⁊ genua debilia ⁊ trementia roborate. Tho. j. ij. q. xliiij.

Timor opationē impedit. Tertius effectus est: q: opationes impedit: p cuiꝰ declaratiōe vidēda sunt tria. Primū est ꝙ opatio exterior a duobꝰ causat̄. s. ab agēte p̄ncipali qđ est aīa: ⁊ ab agēte istr̄ali. s. a mēbris corpis. vn̄ ⁊ ꝑpt defectū

agētis p̄ncipalis ⁊ imperātis vel mouētis: ⁊ ꝓpter defe-
ctum agētis instrumētalis nō obsequētis: opatio pōt ipe-
diri. Scōm vidēdū est ꝙ timor impedit opationē ex pte
corpis: vel ex pte mēbroꝝ eiꝰ. Cuius rō est: q: ꝓpter defe-
ctū caloris q̄ ex timore causat̄ in mēbris exterioribꝰ: ⁊ p̄ci-
pue in mēbris supioribꝰ timor ex subtractione caloris mē-
bra debilitat: ⁊ sic ea impedit operari. Tertiū cōsiderā-
dum est ꝙ si timor sit multū vehemēs ⁊ excessiuꝰ intātum
ꝙ rōnē pturbet: tūc talis timor impedit opationem ex pte
mētis. Si aūt sit ita moderatꝰ ꝙ rōnē nō pturbet: tunc ad
bñ operandū cōfert: inquātū. s. solicitudinē causat ⁊ facit
hoiem attētius consiliari ⁊ opari. Et hoc est qḋ dicit aplꝯ
ad Phil. ij. Cū metu ⁊ tremore salutem vr̄am opamini. i.
cū metu mētis ⁊ tremore corpis. vel sic cū metu. i. non p̄e-
sumptuose: sed cū humilitate: ⁊ cū tremore: scȝ manifesto
opamini salutē vr̄am. i. vitā eternaȝ. q. d. aplꝯ. Nos mere-
mur vitā eternā p humilitatē: ⁊ p bonā opationē q̄ ex no-
Phil. ij. bis nō habemꝰ sed a deo: q̄ ꝫm aplm̄ opat̄ in nobis velle
bonū ⁊ pficere bonū. Hec. b. Tho. s. ij. q. xliiij. Qḋ autē di-
cit phs ꝙ timor facit hoies cōsiliatiuos: h̄ intelligēdū est
nō ꝫm ꝙ cōsiliatiuū a facultate d̄: cōsiliādi bñ: q: sic nec ti-
mor nec aliq̄ passio facit ꝯsiliatiuos. Nā hoibꝰ affectaȝ aliq̄
passione videt̄ quid maiꝰ vel minꝰ q̄ sit ꝫm rei v̄itatē qḋ
sit ex defectu rectitudinis iudicij. Sȝ facit timor cōsiliati-
uos p̄ut cōsiliatiuꝰ d̄: a volūtate vel solicitudine ꝯsiliant̄
eñ hoies de magnis in q̄bꝰ q̄si nobisipis discredimꝰ. Ea
aūt q̄ timorē incutiūt hn̄t quādā magnitudinē: tū q: apphē-
dunt̄ vt difficilia ad repellēdū: tū q: apphēdunt̄ vt de
ꝓpe existētia. vñ in timoribus cōsueuerūt hoies cōsiliari.

§.IIII. De profectu timoris.

Ex timore dei gr̄a infundit̄. Sciēdū ꝙ ex diuino timore tria nobis bona ꝓueniūt
Et primo gr̄a infundit̄. Scđo culpa excludit̄. Tertio vita
pficit̄. Quātū ad p̄mū dico ꝙ gr̄a īfundit̄ ex timore dei.
Vñ Prouer. xiiij. d̄: Timor dn̄i sicut fons vite: sicut eñ a
fonte p̄cedit riuulus aq̄: sic a timore dei riuulus gr̄e. Vñ
Ber. sup cāt. s̄mone. liiij. In v̄itate didici nihil esse ita ef-
ficax ad pmerēdū gr̄am dei retinēdā ⁊ recuperādā q̄ si in
omni tpe inueniaris corā deo nō aliū sapere: sed timere. ⁊
ideo Prouer. xxviij. d̄: Beatꝰ homo q̄ semp est pauidus.
Sup q̄ v̄bo sic dicit Ber. Time cū arriserit gr̄a dei: time
cū abierit: time cū de vno reuerit̄: time cū pn̄s extiterit:
cū adest time ne indigne operis. Sed si abscesserit multo
magis timēdum est: q: vbi tibi deficit gr̄a: deficis ⁊ tu. Si
aūt gr̄a tibi ꝓpitiata redierit: tūc multo magis timendū
Per timorem dei culpa excluditur. est tibi: ne forte cōtingat te recidiuū pati: q̄ p omni tpe est
timēdū. Scđo ex timore dei culpa excludit̄ vel remittit̄.
Vnde Eccli. i. Timor dn̄i expellit pcm̄. Et hoc tribꝰ mo-
dis. corrigēdo. s. preterita: vitādo p̄sentia: cauendo futura.
Et primo quidē mō excludit timor dn̄i pcm̄. s. commissū
seu preteritū: ⁊ hoc ex cōsideratione dānificatiōis ide indu-
cit̄ cōtritio: sicut apostematis incisura expellit saniē. Vñ
Esa. xxvi. A timore tuo (alr̄ a facie tua) dn̄e cōcepimus ⁊
q̄si pturiuimꝰ ⁊ peperimꝰ spm̄ salutis. i. cōpūctionē vnde
spūs saluat̄. Scđo ex cōsideratiōe future cōfusionis indu-
cit cōfusionē: sicut vomitꝰ expellit cibū venenosum. Ter-
tio ex cōsideratione eterne punitiōis inducit̄ ex timore sa-
tisfactio: sicut ī infirmo cōu... cēte remanēt in īfirmitate
aliqua nociue reliquie q̄ expellunt̄ p medicinā. Scđo mō
culpa remittit̄ vitādo p̄sentia p innocētiam. Prouer. xv.
Per timorē dn̄i declinat ois a malo. Tertio mō remittit̄
culpa p timorē ꝓuidēdo futura. Eccle. vij. Qui deū timet
Vita ex timore dei perficitur. scȝ timore filiali nihil negligit: s. facere eoꝝ q̄ tenet̄ facere
⁊ vitare. Tertio vita ex timore dei pficit̄. Cū eñ timor
filialis fundet̄ et radicet̄ in charitate crescente charitate
auget̄ timor. Vñ Greg. Mēs q̄ plus est illuminata ⁊ in-
flāmata plus timet: h̄ aūt deus exigit a nobis. vñ d̄: Eccle.
vl. Deū time ⁊ mādata eiꝰ obserua: h̄ est ois hō. Deū time
scȝ timore filiali: q̄ scȝ docet nō penā sed offensam patris

timere: ⁊ mādata eius obserua. i. ob ipsum ⁊ ꝓpter ipsum
serua: nō ob aliud. et subdit causam. Hoc est eñ ois hō. i.
ad hoc factꝰ est ois hō: vt deū timeat ⁊ mādata eiꝰ seruet.
vel sic. Hoc est ois homo. i. per hanc formā. s. per timorem
dei ⁊ obseruationem mandatoꝝ habet homo esse gratie ⁊
demū glorie: quod est perfectiꝰ q̄ esse nature. vel sic. Hoc
est omnis homo. i. hoc solū requiritur ab omni homine: ⁊
per hoc beatificatur. vel sic. Hoc est ois homo. i. totus ⁊ p-
fectus homo. Si enim alterum deest: scilicet vel declina-
re a malo vel facere bonū dimidius non totus est.

§.V. De vtilitate timoris

dn̄i. Nota ꝙ nihil vtilius incipiēti: nil vtilius ad pfectio-
nem ꝓuenienti: nil vtilius oī statui vel seruī timore dei. Vñ
Eccli. xxiij. Nil meliꝰ est q̄ timor dei. Qḋ pȝ discurrendo p
singula. Est eñ vtilis peccātibꝰ: penitētibꝰ: tribulatꝭ: tēta-
tis: ⁊ cōtēplatiuis. Primo est vtilis peccātibꝰ inquantū Timor
ad statū penitētie adducit ⁊ transfert. Sicut eñ latro vi- vtilis est
dens iudicē insequētē se p̄e timore iudicis timet: ⁊ se rep- peccan-
hendit dicēs. Heu q̄d feci: se iudicādū affligit dicēs. Heu tibus.
tu suspēderis: ⁊ rē furatā si potest restituat. Sic pctōr cōsi-
derās futuꝝ iudiciū p̄e timore cor suū p̄mo redarguit cō-
siderādo debitā penā: pctā dimittit cōsiderādo dei miseri-
cordiā. Est scđo timor vtilis penitētibus. inducit eñ ad Vtilis ē
cōtritionē. cōfessionē ⁊ satisfactionē. Vñ d̄: Eccli. i. Sine peniten-
timore dn̄i nō poterit q̄s iustificari. Justificat̄ eñ hō per tibus.
penitētiā p quā de impio fit iustus. Vñ ⁊ publicanꝰ q̄ cū
timore iuit ad orandū ad tēplū reuersus est domū iustifi-
catus. Lu. xviij. Tertio est vtilis tribulatis. Sicut enim Vtilis ē
infirmꝰ timēs mortē corpis: libēter sumit potiones ama- tribulatꝭ
ras ⁊ medicinas: sic timēs mortē aie ⁊ separi a deo: liben-
ter gaudet in tribulationibꝰ lōganimiter sustinet. Vnde
talis timor facit tribulatū patientē: gaudentē: constantē:
in tribulationibꝰ. Vñ Eccli. ij. Sta in iusticia et timore: et
p̄para aiam tuā ad tētationē. Vñ sc̄ti gaudebāt in aduer-
sitatibꝰ ⁊ eas affectabāt: q: sperabāt inde euadere penas
futuras ⁊ sepationē a deo quē timebāt. Et iō Augu. dice- Vtilis ē
bat. Dn̄e hic vre: hic seca: vt in futuro parcas. Quartoꝰ ē tētatis.
vtilis timor tētatis. Sicut eniȝ pugnāti p sua hereditate
timor incutit solicitudinē in aggrediēdo: pseuerantiā in
impugnādo: ⁊ cōfidentiā in vincēdo: sic timor dei facit di-
ligentē in pugna spūali. Eccli. vij. Qui timet deum nihil
negligit. s. eoꝝ q̄ opȝ facere p vincendis vitijs. Facit pse-
uerantē in diligentia. Eccli. xxvij. Nisi tenueris te instāter
in timore dn̄i: cito subuertet̄ domꝰ tua. Facit ⁊ timor ten-
tatū cōfidētē de victoria. Prouer. xiiij. In timore dn̄i fidu-
cia fortitudinis: q: scȝ tāto q̄s fortiꝰ mūdū despicit: quāto
plus timet deū. Quinto est vtilis timor cōtemplatiuis. Vtilis ē
Sicut eñ seruꝰ dn̄o cui fuit assistit sepiꝰ: obsequit̄ hūiliꝰ: cōtēpla-
alloq̄tur dulcius: sic facit timor de ꝯtēplatiuis. Nā p̄mo tiuis.
subleuat ad aspectū summe veritatꝭ. Eccli. x. Qui deū ti-
mēt. s. vt filij erūt in oculis eiꝰ. i. bñ placebūt ipsi deo sicut
oculi matris sup filiū sunt quocūq̄ vadit: q: vbi amor ibi
oculꝰ. vel sic exponit̄. Erūt in oculis eiꝰ. s. plati q̄ d̄r oculus
dei. i. cognoscit̄ a plato. Scđo timor hūiliat cōtēplatiuos
ad obsequiū diuine maiestatꝭ. Eccli. viij. Ego cognoui ꝙ
erit bonū timētibꝰ deū: q̄ verent̄ faciē eiꝰ. Tertio p̄parat
ad gustū summe bonitatis. ps̄. Quaȝ magna multitudo ps̄. xxx.
dulcedis tue dn̄e quā abscōdisti timētibꝰ te. vñ Eccli. xxv.
Timor dei sup oia. s. bona tanq̄ custos eoꝝ ne amittātur.
vel sup oia mala tanq̄ repulsor ne ingrediant̄. vel sup oia
trāsitoria tanq̄ prudēs cōtēptor: ⁊ vt ꝑuipendant̄. ⁊ iō d̄r
Eccli. xxv. Beatꝰ hō cui donatū est hr̄e timorē dn̄i. vbi tria
notari pn̄t. Primo habitꝰ virtuosus: ibi. hr̄e timoreȝ dn̄i.
Scđo donū gratiosum: ibi. cui donatū est. Tertiū ē p̄miū
gloriosum: ibi. beatꝰ ⁊c. De septē speciebꝰ timoris: ⁊ de ti-
more prout est donum spūsancti. J. in. iiij. parte. ti. xiiij.

De vltima passione que dicitur ira ⁊ causa
eius ⁊ multiplicitate. Capitulum. xi.

Ira est passio generalis.

Ultima passio est ira

que dicī pōt passio generalis: nō qꝛ causet oēs passiōes. nā isto mō amor est passio gn̄alis: sed inquātū ex cōcursu multarū passionū generat͛ dr̄ gn̄alis. Nō em̄ insurgit mot⁹ ire: nisi ꝓpter aliquā tristiciā illatā: ⁊ nisi assit desideriū ⁊ spes vlciscēdi. Appetit em̄ irat⁹ vindictā vt sibi possibilē. vn̄ si fuerit multū excellens ꝑsona q̄ nocumētū intulit nō causat͛ ira: sꝫ tristicia. Denoiat͛ autē vis irascibilis ab ira: nō ꝙ oēs mot⁹ ei⁹ sint ira: sꝫ qꝛ ad irā terminant͛ oēs mot⁹ illi⁹ potētie: ⁊ inter oēs alios motus est manifestior. Mot⁹ autē ire tēdit in duo. s. in ipsam vindictā quā appetit ⁊ sperat sicut quoddaꝫ bonum: vn̄ ⁊ de ipsa delectat͛. Tēdit etiā in illū de q̄ q̄rit vīdictā. Et qꝛ circa vtrūq; ira req̄rit quādā arduitatē: non em̄ surgit mot⁹ ire nisi cū q̄dā magnitudine: qꝛ nihil ⁊ modica valde nullo digna non estimam⁹: hinc patet ꝙ ē in potētia irascibili: cui⁹ obiectū est arduū.

Nota differētias

Est aūt duplex differētia attendēda circa hoc ire ad odiū ⁊ ad amorē. Quarū prima est ꝙ ira semꝑ respiciat ad duo obiecta: amor vō ⁊ odiū qn̄q; respiciūt vnū obiectū tm̄: sicut cū dr̄ aliq̄s amare vinū vel aliq̄d hmōi: vel etiā odire. Sc̄da est: qꝛ vtrūq; obiectorꝫ qd̄ respicit amor est bonū: qn̄. s. duo respicit vult em̄ amās bonū amico: ⁊ hoc tanq̄ sibi cōuenienti. Utrūq; vero horꝫ que respicit odiū habet rōnē mali: vult em̄ odiēs malum alicui tanq̄ sibi incōuenienti. Sꝫ ira semꝑ respicit duo obiecta: et vnū quidē ſm rōnem boni. s. vindictā quā appetit. Aliud ſm rōnem mali. s. hoiem nociuū de q̄ vult vindicari: ⁊ ideo ira est passio q̄si cōposita ex cōtrarijs passionibus. Dicit͛ autē ira crescere in aīm ſm Aug. i regl̄a ꝑ quādam causalitatē qꝛ scilicet ipa odiū causat cū ē iueterata.

§. I. Itē nota ꝙ ira est cum

rōne: nō quidē vt ꝑcipiēte: sicut dicit͛ esse volūtas cū rōne sꝫ vt denūciāte. i. manifestāte iniuriā. Appetit⁹ em̄ sensitiuus rōni nō obedit imediate: sꝫ mediāte volūtate. Qd̄ aūt bruta habeāt irā: cū nō habeāt rōnē: ex instinctu naturali indito eis est ꝑ rōnē diuinā. Itē ira est q̄dē naturalior concupiscētia ex ꝑte subiecti: cōsiderādo hoiem ſm naturam speciei inquātū rōnale ⁊ etiā ſm cōplexionē ꝓpriā indiuidui. Inquātū em̄ homo est rōnalis naturalior est ira ꝙ ipa cū rōne. Un̄ pħs dicit ꝙ hmani⁹ ē punire: quod ptinet ad irā ꝙ māsuetū esse: qꝛ vnūqd̄q; insurgit ꝯ nociua. Siīr ꝯsiderādo hoiem ſm ꝓpriā cōplexionem indiuidui ira est naturalior cōcupiscētia. Est em̄ hō disposit⁹ ad irascēdū: ſm ꝙ hꝫ cholericā cōplexionē. Cholera autē inter ceteros humores citi⁹ mouet͛: assimilat͛ em̄ igni. ⁊ iō magis est in ꝓmptu: vt ille q̄ disposit⁹ est ſm naturalē cōplexionē ad irā irascat͛: ꝙ de eo q̄ est disposit⁹ ad cōcupiscendū concupiscat. Un̄ ⁊ pħs dicit in. vij. Ethic. ꝙ ira magis traducit͛ a parentib⁹ in filios ꝙ cōcupiscētia. Sꝫ cōsiderādo cām ire ex ꝑte obiecti: vel ex ꝑte subiecti ſm naturā generis. i. inquātū est aīal: sic naturalior est cōcupiscētia ira. Cōcupiscētia em̄ ciborum ⁊ venereorꝫ est naturalior: ⁊ ex ipsa natura cōi hꝫ hō inclinationē ad appetēdū ea q̄ sunt cōseruatiua vite: ſm speciē vel ſm indiuiduū.

Odium grauius ē ꝙ ira.

Itē odiū est graui⁹ ira qd̄ patet ex dicto Aug. in regula q̄ cōparat odiū trabi: festuce irā. Cui⁹ ratio est: qꝛ q̄uis vterq; appetat malū: nō tm̄ eadē ratione. Nā odiēs appetit malū inimici inquātū est malū: ⁊ qꝛ appetit malū alteri⁹ ſm se nulla mēsura mali satiat͛. ea em̄ q̄ ſm se appetunt͛ sine mēsura appetunt͛: sicut auar⁹ diuitias. Sꝫ irat⁹ appetit maluꝫ ei⁹ contra quē irascitur: non inquātū malum: sed inquantū hꝫ quādā rōnē boni: put estimat illud esse iustū inquātū vindicatiuū. Irat⁹ em̄ appetit vt ille cui nocumentum infert ꝑcipiat ⁊ doleat ⁊ ꝙ cognoscat ꝓpter iniuriā illatā sibi h̄ ꝯuenire. Et qꝛ hoc appetit sub rōne iusti vindicatiui: iō qn̄ malū illatū excedit mēsurā iusticie ſm estimationē irascētis: tunc miseret͛. Ira ꝓprie nō est ꝯ seipm: sed inquantū q̄dā metaphorica iusticia ⁊ iniusticia est hoīs ad seipm inquantū. s. rō regit cōcupiscibilē ⁊ irascibilē: ſm h̄ dr̄ hō de se facere vindictā ⁊ sibi irasci. Itē qꝛ ira causat͛ ex h̄ ꝙ aliq̄s nos lesit ꝑ actū suū. act⁹ aūt sunt singulariū ideo ira est semꝑ circa aliquod singulare. Itē in. iiij. ethic. pħs dicit seu appellat q̄sdā irascētiū acutos: q̄ s. cito irascunt͛: q̄sdā amaros q̄. s. diu retinēt irā. q̄sdā difficiles q̄. s. nunq̄ q̄escūt nisi puniāt.

Cā ire.

Est autē causa ire aliq̄d factū cōtra ipsum irascentē. Cuius rō est: qꝛ ira est appetit⁹ nocendi sub ratione iusti vindicatiui. Uindicta autē locū nō hꝫ nisi vbi ꝓcessit iniuria q̄ ad eū ꝑtineat q̄ vindictā appetit. Iniuria autē ab aliq̄ facta nō ꝑtinet ad aliquē: nisi aliq̄d fecerit quod sit aliq̄ mō contra ipm. Quod autē irascamur contra illos etiā q̄ alijs nocēt: hoc ideo est inquantū illi q̄b⁹ nocet͛ aliq̄ mō ꝑtinent ad nos vel ꝑ affinitatē: vel ꝑ amicitiā: vel ꝑ cōionē nature. Quod etiā hoies irascunt͛ cōtra eos q̄ despiciūt ea circa q̄ ipi maxime studēt: vt dicit pħs: hoc iō est: qꝛ ꝑ illud maxime reputam⁹ nos despici.

Ira dei.

Ira autē dicit͛ de deo: nō ſm passionē animi: sꝫ ſm iudiciū iusticie: prout scꝫ vult punire pctōres de culpa sua. Pctōr autē etsi deo nil possit nocere effectiue: tm̄ ex ꝑte sua agit ꝯtra deū. Et qꝛ eū in mādatis suis ꝯtēnit: ⁊ qꝛ infert nocumentū aliquod ei quod sub diuina tutela ꝯtinet͛.

Paruipēsio est cā ire.

Paruipēsio est cā ire ad quā oēs alie cause reducunt͛: paruipēsio em̄ excellentie hoīs opponit͛. Que em̄ hoies putāt nullo digna esse paruipēdūt. Ex oib⁹ autē bonis nr̄is aliquā excellētiā q̄rim⁹. ⁊ iō quodcūq; nocumētū iferat͛ inquātum excellētie derogat: videt͛ ad paruipēsionē ꝑtinere. Cū em̄ ira appetat vindictā sub rōne iusti: ⁊ ideo ꝓuocatiuū ad irā est aliq̄d sub rōne iniusti. Maxime autē facit iniustuꝫ q̄ ex certa electione ⁊ malicia: non passione vel ignorātia alteri infert nocumētū. ⁊ ideo maxime ꝯ tales irascimur: qꝛ ꝓpter paruipēsionem videt͛ fecisse. Qui ex ignorātia vel passione peccāt: non vident͛ paruipēdere: ⁊ iō magis merent͛ veniā ⁊ misericordiā ⁊ non irā. Itē cū causa ire sit iniusta paruipēsio ⁊ nocumētū cōtristatiuum illatum: ſm ꝓpriā causam excellentia hoīs est cā vt de facili q̄s irascat͛. Quāto em̄ q̄s est excellētior: tāto iniusti⁹ paruipēdit͛ i eo in q̄ excellit. Un̄ irascit͛ diues si paruipēdit͛ in pecunia et rhetor in loquēdo: ⁊ sic de alijs. Sꝫ inquātū nocumētum ꝯtristatiuū est cā ire: sic ea q̄ sunt ꝯtristātia vt q̄ ꝑtinēt ad defect⁹ sunt cā ire. ⁊ ſm h̄ infirmi de facili irascunt͛. Item defect⁹ eius vel prauitas ꝯ quē irascimur aliqn̄ auget irā aliqn̄ minuit. Si em̄ defect⁹ augeat indignā despectionē sic auget irā vt despiciātur nobiles a rusticis ⁊ hmōi. Si vō minuat despectionē indignā: sic diminuit irā. Et h̄ mō q̄ penitēt de iniurijs factis ⁊ ꝯfitent͛ ⁊ humiliant͛ mitigāt irā.

Irā sequitur delectatio.

Causat aūt ira delectationē. Nā motus ire insurgit ex aliq̄ illata iniuria cōtristāte: cui q̄dē tristicie remedium adhibet͛ ꝑ vindictā. quāto aūt ꝯ iusticiā maiorē ꝑ delectationē remediū adhibet͛: tanto maior delectatio causatur. Nō em̄ tollit͛ tristicia nisi ꝑ delectationē vt ꝑ suū ꝯriū. Ad p̄n̄tiā autē vindicte delectatio sequit͛: ⁊ tāto maior quāto maior fuit tristicia. Si igit͛ vindicta fuerit p̄n̄s realr̄: causat͛ ꝑfecta delectatio q̄ totalr̄ excludit tristiciā ⁊ ꝑ h̄ q̄etat motū ire. Sꝫ anteq̄ sit p̄n̄s realr̄ vindicta sit irascēti p̄n̄s dupl̄r. Uno mō ꝑ spem null⁹ em̄ irascitur nisi sperās vindictā. Alio mō ꝑ cōtinuā cogitationē. vnicuiq; em̄ concupiscēti est delectabile imorari in cogitatiōe eorꝫ q̄ concupiscit. Et ꝓpter h̄ imaginatiōes somniorꝫ sunt delectabiles ⁊ iō cū iratus multū cogitet de vindicta in aīo suo: ex hoc delectatur.

Ira causat feruorem.

Itē causat ira feruorē. Quedā em̄ impetuositas est in motu ire: ⁊ qꝛ mot⁹ ire nō est ꝑ modū retractionis cui ꝓportionat͛ frig⁹: sed magis ꝑ modū insecutiōis: cui ꝓportionat͛ calor: ꝯñr fit mot⁹ ire causatiu⁹ cuiusdam feruoris sanguinis ⁊ spirituū circa cor. qd̄ est instrumētū passionis aīe. Et exinde est ꝙ ꝑ magnā ꝑturbationeꝫ cordis q̄ est in ira maxime apparēt in iratis indicia quedam in exterioribus membris. Feruor tm̄ qui calorem cōsequi

tur alia ratione ptinet ad irã: et alia ad amorẽ. Nã feruor amoris est cũ quadã dulcedine ꝛ lenitate. est em̃ in bonũ amatũ. ꝛ ideo assimilatur calori aeris ꝛ sanguinis: ppter quod sanguinei sunt magis amatiui. Feruor autẽ ire est cũ amaritudine ad cõsumendũ: q: tẽdit ad punitionẽ cõtrarij vnde assimilatur calori ignis ꝛ cholere. Item ira inter ceteras passiones manifestius impedit vsum rationis. Itẽ cum ira sit cũ ratione ꝛ impediat rationẽ ex vtraqꝫ pte põt taciturnitatẽ causare: aliquãdo tamẽ seqtur magis locutio si non fuerit nimia. Tho. j. ij. q. xlvj. et sequẽtibus.

§. II. Notãdum q triplex

De ira diuinali. est ira. s. diuinalis: virtualis: ꝛ criminalis. Ira diuinalis est illa quã dicit scriptura esse in deo. vt Eccli. xvj. Misericordia em̃ ꝛ ira cũ illo est. ꝛ ps. cv. Irat⁹ est furore dñs in pplm suũ. Fuerũt aliqui phi. vt epicurei q dixerũt irã nõ esse in deo. hãc videlicet rõnẽ assignãtes: q: nõ punit subito malos cũ scelera ppetrãt. Sed (vt dicit Lactãti⁹ reprobãs talẽ opi. falsam) hoc facit ppter suã immẽsam clemẽtiã ꝛ miam erga hoĩ cõsciẽs eoꝝ fragilitatẽ ꝛ compatiẽs eis expectãs eoꝝ cõuersionẽ: ꝛ ex eo differẽs vltionẽ. Naz si cũ hoies peccãt subito vellet punire: paucissimi in mundo remanerẽt.

Ira est in deo. Probari autẽ posse irã esse in deo dicit: nõ solũ ex scripturis scris: sꝫ etiã gẽtiliũ: allegãs plura dicta sibyllaruꝫ. Sibylla. Fuge sceleratas religiões: ꝛ viuo deo īseruire: ꝛ ab adulterio te abstine: ꝛ masculi pinqtiõe pura: p pria gñatiõnẽ crea ꝛ ne occidas: his de⁹ immortalis irascit q hec agũt. Refert Lactã. in li. de ira dei. Sꝫ sciendũ q cũ scriptura dicit deũ iratũ ꝛ irã esse in deo. loqtur p similitudinẽ eoꝝ q dicũtur de hoĩe irato: non q proprie ira sit in deo. Et rõ est: q: ira pprie est cum alteratiõe partis sensitiue. Est em̃ ira fm Dama. ascẽsio sanguinis circa cor. De⁹ autẽ est imutabilis ꝛ alterari nõ põt. Et cuꝫ sit pur⁹ spũs: ꝛ nihil corporeum sit in sua deitate: nec sanguinẽ nec cor: hꝫ. vñ fm passionẽ possit irasci. Sꝫ cũ homo irascit cõtra aliquẽ: alterat in pte sensitiua: ꝛ si põt minat vel castigat: vel grauiter ledit eũ cõtra quẽ irat⁹ est. Et q: hoc est cõiter effect⁹ ire: cũ q̃s ista facit erga aliquẽ: dicim⁹ illũ iratũ cõtra talẽ. Et quãtũ ad istũ effectũ q pcedit ab ira dicit scriptura deũ aliqñ iratũ: nõ q sit in eo alteratio cũ appetit⁹ vindicte q̃ pprie est ira: sꝫ q: punit mala et iustissime. vñ d: de pe. di. iij. pductior. Ira dei nõ est vt hoĩs idest cõcitati animi furor: sꝫ tranqlla iusti supplicij cõstitutio.

De⁹ irascitur tripliciter. Est aũt ira dei triplex: seu dicere possum⁹ q de⁹ tripliciter irascit. s. malis cõminãdo: flagellis expurgando: reprobos exterminãdo. Locut⁹ est dñs aliqñ p pphetas pmittẽs ꝛ asserẽs alicui pplo se iratũ cõtra ipm: ꝛ mala illa

Primo. turũ: ꝛ cũ talis ppls se cõuertit ꝛ penituit de pctis: dñs reuocauit sentẽtiã ꝛ nõ imisit illa mala. Nec tñ locutio fuit falsa: q: cõminatoria fuerat: ꝛ sub cõditione. s. si se nõ emẽdarẽt: sicut patet de niniue: de q̃ dixerat dñs p Ionã prophetã. Adhuc q̃draginta dies ꝛ Niniue subuertet. Ione iij. Et cũ audissent hoc niniuite pniam egerunt dicentes. Quis scit si forte ignoscat deus et auertatur a furore ire sue ꝛ ppter penitentiã eoꝝ reuocata est sentẽtia. Unde ꝛ Hiero. sup Osee. xj. c. inquit. Sꝫ cõtinuo q̃ dixerat: sicut adama faciã te: ꝛ sicut seboim ponam te. Que duo ciuitates ex vicinia sodomorũ parilis excidij traxere consortiũ. Conuersum est inquit. s. dñs cor meum in memetipso conturbata est aĩa mea: nõ faciam fm iracũdiam furoris mei. Nõne g̃ apparet q ideo nobis peccãtibus indignat dñs Iesus: vt nos indignatiõis sue terrore ẽuertat. de pe. di. j. sed ꝛ continuo. Et loquit de pplo israel cui dñs minabat se exterminaturũ ppter pctã: sicut illas duas ciuitates vicinas sodomis: sꝫ cũ aliqñ cõuersi sunt ad penitentiã dñs suspendit sententiã.

Scdo. Scdo d: deus iratus: cũ scilicet flagellat ꝛ flagellãdo pctã expurgat reuertẽtib⁹ ad penitẽtiam. Unde dicebat Tobias ad dñm loquẽs. Cũ irasceris flagellãdo, (.misericordiã facis ꝛ in tpe tribulatiõis pctã dimittis his qui inuocãt te. Tob. iij. ꝛ Abachuc. iij. Cum iratus fueris. s. flagellãdo. misericordie recordaberis. scilicet pctã remittẽdo. Sicut patet p exẽplũ in dauid cũ psecutionẽ sustinuit a filio absalon ppter pctã sua: ꝛ cum pestis maxima supuenit in pplm suũ ppter pctm̃ elationis. ij. Reg. xviij. ꝛ c. fi. Hinc ꝛ Hiero. Si qñ fames ꝛ penuria ꝛ oim rerũ egestas opp̃mit mũdũ: sciam⁹ hec ex ira dei descẽdere: q in pauperib⁹ si nõ recipiũt elemosynã se fraudari loquit. xvj. q. j. ca. reuertimini. Tertio irascitur erga re- Tertio.
probos exterminãdo: sicut cũ irascat hõ ẽ hostẽ capitalez exterminat eũ si põt de mũdo. Sic vt d: Naũ. j. Ulciscens dñs in hostes suos et irascẽs ipse inimicis suis. Iohã. iij. Qui incredulus est nõ videbit vitã eternaꝫ: sꝫ ira dei manet sup eũ. Irascit g̃ deus isto modo. s. exterminando: et morti eterne deputãdo impenitẽtes vsqꝫ in finẽ. propter qd̃ ait aplũs ad Ro. ij. Tu autẽ fm impenitens cor tuum thesaurizas tibi irã in die ire. Non em̃ vt ait Hiero. hoĩb⁹: sed vitijs irascit deus. de pe. di. j. q̃obrem. Et q: in reprobis semp inueniunt pctã: ideo semp ẽ eos dñs manet ira eius: ꝛ ira terribilr vt in fine mundi dicãt montib⁹. Cadite sup nos ꝛ abscõdite nos a facie sedẽtis sup thronũ et ab ira agni. Apoc. vj. Nec ira põt cessare. i. punitio: q: nec culpa remoueri. Hinc Greg. in lib. dial. ait. Cũ superna indignatio sese (vt ita dixerim) incedulitus mouet. i. determinatiue. hãc humana opinio nõ remouet: nec se cuiuslibet vtiliter depcatio obijcit: cuꝫ semel aliqd deus ab intimis irascendo disponit. xxiij. q. iiij. nabuchodonosor. §. his oĩbus. Et Lactan. in lib. de ira dei. Ira diuina ineternũ manet aduersus eos qui peccant ineternũ. Ne ergo tardes ẽuerti ad dñm ꝛc. Eccli. v.

Secũdario est alia ira q dicit De ira
virtualis seu ira p zelũ. ꝛ hec est cũ videlicet q̃s hꝫ displicẽ- virtuali.
tiam ꝛ turbationẽ ẽ vitiũ cõmissum a se vel ab alio inquãtum est offensa dei. ppter qd̃ si habet autoritatẽ ipm punit. ꝛ ad hãc inuitat ps. cũ dicit. Irascimini ꝛ nolite pecca- Ps. iiij.
care. Loqtur em̃ fm Greg. in. v. moral. de ira p zelũ. vnde quasi declarans ipam irã subdit. Que dicitis in cor. ve. et in cu. ve. cõpungimini. i. isto mõ irascimini vt habeatis cõpunctionẽ ꝛ dolorẽ de his q dicũt hoĩes in cubilib⁹ ꝛ cordib⁹. i. de pctis q siũt opere corpis qd̃ est q̃si cubile aĩe: et cogitatione q est in corde. Signãter autẽ dicit. irascimini ꝛ nolite peccare. Nã etiã ex zelo irascendo peccat nisi modus seruet. Ira ergo irascendũ est cõtra sua vel alior: ũ vitia q rõne ita regatur: nõ impatientia vel odio vel nimia seueritate vtat. Unde Aug. Irascit iust⁹ peccatis palleatum: sed nõ odit in quo extinguit oculus rõnis. vij. q. j. ad uersitas. §. hinc idẽ. in ps. Hec autem ira tria bona facit. Ira virtualis tria bona facit.
¶ Placat deum.
¶ Auget meritum:
¶ Expiat proximum.

De p̃mo ps. Stetit phinees et placauit. s. deũ in eo q ex ps. cv.
ira p zelũ occidit principẽ ex iudeis fornicatẽ cũ moabitidis: ꝛ cessauit q̃ssatio. i. flagellũ ppli q multa milia occisa sunt. vñ d: Num. xxv. Phinees auertit irã dei ab eis. Ibi habes historiã. Sic sanctus moyses cũ vidit descẽdẽs de mõte syna vitulũ aureũ ꝛ choros adorãtiũ eũ: irat⁹ ẽ valde ꝛ confregit tabulas lapideas diuine legis. vt habetur Exo. xxxij. reputans indignũ margaritas verboꝝ dei ante illos porcinos exponere. Et castra igressus ipe cũ leuitis zelo ducti interfecerũt. xxiij. milia q odorauerãt vitulum q prius in mõte dñi placauerat sua orone iratum ẽ pplm illũ: ira vt vellet delere. Qd̃ talis ira augeat meritũ. patet ex hoc q: p quẽlibet actũ virtutis meret hõ: ꝛ tãto magis quãto maior est virtus ceteris parib⁹. Sed irasci per zelũ est actus virtutis. ꝛ maxime. s. pietatis: siue pietas dicat dei cultus: qd̃ ptinet ad religionẽ q est maxima virtutũ moraliũ: siue sumat p mia: q est maxima in his q sunt ad proximũ fm beatũ Tho. ij. ij. q. xxx. Qd̃ autez sit hec ira actus pietatis ostendit Hiero. sic dicens ad Riparium Regi syromasten. i. vindictam phinees. autoritatem Dei

qualiter diabol⁹ aliq̄ mō ē cā pcī.

Primo igitur vidēdū

est aliq̄d breuiter de tentatiōe diaboli ſm quā dicit̄ aliquo mō eſſe cauſa pcī. Ubi ſciēdū ſm Tho. ſ. ij. q. lxxx. ꝙ cum interior pars aīe ſit intellectiua et ſenſitiua. Intellectiua aūt ꝯtinet intellectū et voluūtatē. voluūtatē q̄dē diabol⁹ ꝑ ſe et directe mouere nō pōt. intellectus autē per ſe mouet̄ ab aliquo illuminātē ipſum ad cognitionē v̄itatis. diabolus autē hoc non intendit circa hoiem: ſed magis obtenebrare ipſi⁹ rationē ad ꝯſentiendū q̄ obtenebratio ꝓuenit ex fantaſia ⁊ appetitu ſenſitiuo. Un̄ tota opatio diaboli interior videt̄ eſſe circa fantaſiam ⁊ appetitū ſenſitiuū: quoꝝ vtrūq̄ cōmouēdo pōt inducere ad pcm̄. Pōt em̄ operari ad hoc ꝙ imaginationi alique forme imaginarie ꝑſentent̄. Pōt etiā facere ꝙ appetitus ſenſitiu⁹ ad aliquā paſſionē concitet̄. Natura em̄ corporalis naturaliter ſpūali obedit ad motū localem. Un̄ ⁊ diabolus oīa cauſare pōt que ex motu locali corporū inferiorū ꝓuenire pñt: niſi ex v̄tute diuina reprimant̄. Qḋ autē alique forme repſentent̄ imaginationi: cōſequitur q̄nq̄ ad motū localē. Simil̄r et cū appetitus ſenſitiu⁹ cōcitetur ad aliq̄s paſſiones ſm quendā debitū motum ſpirituū ⁊ cordis: diabolus etiā pōt ad hoc cooperari. Ex hoc autē ꝙ paſſio eſt cōcitata in appetitu ſenſitiuo cōtingit vt id qḋ ꝓponit̄ imaginationi judicet̄ ꝓſequendū: q: ei q̄ a paſſione detinet̄: videt̄ eſſe bonū ad qḋ ꝑ paſſionē inclinat̄. et ꝑ hunc modū diabolus interi⁹ inducit ad peccandū. Et q̄uis diabol⁹ poſſit ꝓpria v̄tute: niſi a deo refrenet̄: aliquē inducere ad faciēdū aliquē actum q̄ de ſuo gn̄e eſt pcm̄: inquantū videlʒ pōt impedire vſum rōnis: mouēdo imaginationē et appetitū ſenſitiuū: ſicut in arrepticiis pz. Tn̄ nō pōt inducere neceſſitatē peccādi. Ratio eſt: q: homo motiuo ad peccādū nō reſiſtit niſi ꝑ rōnē. Si igit̄ rō ſit totaliter ligata ꝑ opus diaboli mouētis imaginationē: q̄cq̄d agat hō tūc nō imputat̄ ei ad peccatum. Si autē rō non ſit totaliter ligata et ea ꝑte qua eſt libera pōt reſiſtere pctō. Un̄ Hiero. de pe. diſt. ij. ſi em̄ inq̄t. §. ceterū cōſido. Liberi arbitrij nos cōdidit deus. nec ad v̄tutes nec ad vitia neceſſitate trahimur. et Amb. xv. q. ſ. non eſt. Nō eſt ꝙ cuiq̄ noſtrā aſcribamus erumnā: niſi nr̄e voluūtati. Nemo noſtrū tenet̄ ad culpā niſi ꝓpria voluntate deflexerit. ſequit̄. Uoluntariū ſibi militem elegit xp̄s: voluntarium ſibi ſeruū auctionatur diabolus ⁊c.

Diabol⁹ neminē pōt inducere ad neceſſitatem peccandi.

§. I. Et q: tentatio inducit

ad pcm̄: ⁊ ſic eſt quaſi cauſa licʒ inſufficiens peccati: agēdū eſt de tētatione. Ubi notandū ꝙ quinq̄ ſunt illa q̄ tētant: ſed varijs modis. ſ. deus. homo. caro. mūdus: ⁊ diabolus. Et deus quidē tentat hoiem nō vt decipiat ſicut diabolus: nec vt aliquid circa creaturā addiſcat qḋ prius neſciebat q̄ oīa nouit: ſed vt bonū occultū ipſi tētato vel alijs patefaciat. Et ſic tētauit deus abraam. vt hr̄ Gene. xxij. vt ſcʒ ipſi abrae innoteſceret ⁊ alijs etiam in exemplū fides et obediētia. Uel etiam vt defectum homini occultum ſibi manifeſtet. Sic xp̄us tentauit philippū q̄n dixit. Unde emēmus panes vt mādu[c]ēt hi? Joh. vj. Et ad idem facit qḋ d̄r Deutē. xiij. Tētat vos dn̄s deus veſter: vt palam fiat vtrū diligatis eum. et habet̄. xxvj. q. v. nec mirum. circa finē. c. Nec eſt ꝯ illud qḋ d̄r Jaco. ſ. Deus neminem tentat. hoc em̄ exponitur diuerſimode: videlʒ ſm glo. q: non tentat vt decipiat vel peruertat: ſicut facit diabolus immittendo malas cogitationes vel mala culpe. vel ſm Augu. Deus neminē tentat inducendo in tentationem. Uel ſm Bedam loquit̄ de tentatione interiori qua concipitur malū: nō de tētatione exteriori tribulationis. Uel neminem tētat deus ſm Thom̄. ad diſcendū qḋ ignoret. Cum ḡ tentari a deo non ſit malū ſed bonū: nō dʒ homo refugere tentari. Naʒ vt d̄r Eccli. xxxiiij. Qui tentatus nō eſt qualia ſcit. q. d. qui non eſt tentatus. i. in tribulatione probatus et examinatus: parum vel nihil ſcit qualiter ſe dʒ habere in tribulatione. vel q: non hʒ noticiam tribulationum per experiētiā q̄ eſt optima magiſtra. Multa em̄ vident̄ bona ab inceptis: que mala cognoſcuntur ab expertis: nec ſcit compati tribulatis ⁊ tētatis. Eſt etiā periculoſiſſima res nulla tentatione pulſari ſm Aug. q: inde ꝓcedunt multa mala. Et primū eſt elatio cordis. ſcḋm eſt incautū ſpectio ſui. tertiū incōpenſatio tentatorū. quartū deſpectio alioꝝ. quintū ignorantia agendoꝝ. ſextū priuatio premioꝝ. ſeptimū incurſio eternoꝝ ſuppliciorū. ꝓpter qḋ ecōtra dicit̄ Jaco. ſ. Omne gaudiū exiſtimate fratres mei cum in tentationes varias incideritis. Scḋo tentat homo deū. iuxta illud Pſ̄. Tentauerūt deū in cordibus ſuis. Dicit̄ autē quis tentare deū cum pretermittit facere qḋ ex ſe pōt ad pericula euadenda: ⁊ ad ſubſidia tēporalia querēda: ſolū ad auxiliū diuinū reſpiciens. Sicut diceretur aliquis tentare equū q̄n eum ſine magna neceſſitate vel vtilitate currere facit. Non autem q̄n ex neceſſitate: puta vt hoſtes fugiat: vel ex vtilitate: puta vt brauiū apprehēdat: cū aliter obtinere nō poſſit. Sic cū quis ſe ſine rōne committit alicui periculo in aliquo faciēdo: cum aliter ſibi poſſit ꝓuidere ſine periculo: iſte dicit̄ tentare deū ad experiendū. ſ. vtrū poſſit liberari ab eo. Quod prohibet dn̄s dicēs. Non tentabis dn̄m deū tuū. Deut̄. vj. Et ꝯ chriſt⁹ vitauit q̄n tentanti eū diabolo mittere ſe deorſum de pinnaculo recuſauit allegans dictā autoritatē vt habetur Matth. iiij. Hoc etiā egit abraam cum vxorem ſuam ſarai dixit ſororem: non dicēdo mendaciū: ſed veritatē occultando. vt habet̄ Gen̄. xij. In quo facto inq̄t Aug. oſtēditur ꝙ nemo deū ſuum tentare dʒ: dum hʒ q̄d rationabili cōſilio faciat. ffecit qḋ potuit. ſ. abraam. et qḋ nō potuit deo cōmiſit. xxij. q. ij. querit̄. Qḋ ſi quis obijceret ꝙ tentare deū non ſit pcm̄ ex eo: q: tentare deū eſt experiri bonitatem ⁊ voluūtatē dei: ſed hoc nō eſt pcm̄: q: in pſ̄. dicitur Guſtate et videte q̄m ſuauis eſt dn̄s. Rn̄detur ꝙ cognitio diuine bonitatꝭ eſt duplex: ſcʒ ſpeculatiua et affectiua Et quantū quidē ad cognitionē ſpeculatiuā non licet dubitare: vtrū ſuauis et bonus ſit deus: q: hoc eſſet tentare deū. Sed quātū ad cognitionē affectiuā: dū ſcʒ aliq̄s affectat in ſeipſo experiri guſtū diuine dulcedinis et cōplacētiā diuine voluūtatis: ſic licitū eſt. ⁊ hoc nō eſt tentare deū. Quō autem iſtud. ſ. tentare deū ſit pcm̄ ſpeciale et quot modis hō tentet deū: habes in. ij. ꝑte titu. iij. c. x. Tertio tentat caro hoiem. i. concupiſcētia carnis iudicium rōnis peruertendo aut impediēdo. Un̄ aplus ad Gal̄. v. Caro concupiſcit aduerſus ſpm̄. Et Jaco. ſ. Unuſquiſq̄ tentat̄ a concupiſcētia ſua abſtract⁹ a deo. ſ. ⁊ regula rōnis ꝑ paſſionē: ⁊ illect⁹ a ſenſibilib⁹. Dicit̄ autem caro tentare hominē inſtrumentaliter vel materialiter: inquantū ſcʒ pōt cognoſci qualis ſit homo: ex hoc ꝙ ſequit̄ vel repugnat cōcupiſcētijs carnis ſm Tho. in. ſ. ꝑte. q. cxv. Ubi ſciendū ꝙ tentatio carnis ſemꝑ eſt pcm̄. Cuius ratio eſt: q: omīs appetitus aīe inordinatus eſt pcm̄: ſed motus carnis q̄ eſt ex apprehēſione delectabilis eſt actus ⁊ appetitus aīe inordinatus: q: ipſa aīa eſt que inordinate mouet̄ ⁊ appetit: licʒ mediāte carne: ergo ⁊c. Sed ſi motus carnalis inſurgeret ex calefactione corꝑis ſine imaginatione aliqua eſt pure naturalis: nec hʒ rationē peccati. Et ad hoc pōt diabolus cooperari ſua v̄tute. Conſiderandū etiam ꝙ tentatio aliqua eſt difficilis ad vitandum ꝓpter tres cauſas. ſ. propter fortitudinē debilitatem et propinquitatem. Et quantū ad fortitudinē impugnātis ſic tentatio ab hoſte. i. diabolo eſt difficilis ad vitandam. Unde d̄r. xvj. q. ij. viſis. Millenaq̄ nocendi hʒ artes ſeu modos: nec ignoramus aſtuciā eius. Conatur namq̄ a principio ruine ſue vnitatē eccleſie reſcindere: charitatē vulnerare: ſanctorū operū dulcedinem inuidie felle inficere et oībus modis humanū genus euertere ⁊ perturbare. Dicitur etiā Job penul. Non eſt ſuper terram poteſtas que comparetur ei.

Quō hō tētat deum vt in Pſalmi. lxxvij. et pſ̄. xciiij. ⁊ pſ̄. cv.

pſ̄. xxxiij.

Caro tētat hominē.

Ex trib⁹ tentatio reddit̄ difficil.

Quantū vo ad scdam causam difficultatis in tentatio
ne: scꝫ propter debilitatē tentati: sic tētatio carnis est dif
ficilioꝛ ad vitādū vel vincendū: q꞉ tentatio carnis magis
debilitat hoies qui est magis pronus ad pctā carnalia ꝙ
spūalia. Vñ et de diabolo dicit Job. xl. ꝙ fortitudo eius
in lūbis eius: ⁊ virtus illi⁹ in vmbilico manet: q꞉ videlicꝫ
per luxuriā carnis multū dñatur hoibus: sedes em̄ luxu
rie in viris est in lūbis: q꞉ inde decidit semen: sicut mulie
ribus ab vmbilico. Quantū ad tertiā cām: scꝫ propter
ꝓpinquitatem etiam tentatio carnis est magis vicina ipsi
tentato: ideo est difficilioꝛ. quāto em̄ hostis est magis ꝓ
pinquius: tanto magis pōt nocere. Unde ⁊ Boetius di
mūdus cit ꝙ nulla est efficacioꝛ pestis ad nocendū ꝙ familiaris
tētat ho inimicus. Mūdus etiā tentare dicit impropꝛie: scꝫ in
minē. strumētaliter vel materialiter: inquantū scꝫ pōt cognosci
qualis sit homo: et hoc ꝙ contēnit ꝓspera mūdi vel ad
uersa: qbus etiā vtit diabolus ad tentandū sm beatum
Tho. i. pte. Et de hoc bello tentationis mūdi inqt aplus
ad Ephes. vi. Nō est nobis colluctatio aduersus carnem
⁊ sanguinē: scꝫ solū: sed aduersus principes ⁊ potestates
aduersus mūdi rectores ⁊c. Et Aug. in sermone. Duplicē
aciem ꝯ milites xp̄i mundus ꝓducit: demulcet prosperis
deterret aduersis. Pōt igitur dici tentatio mūdi inquan
tum homo vel ex malicia ꝓpria vel instigatus a diabolo:
inducit aliū ad malū. Nā ⁊ mūdus dicunt pctōꝛes mūdi
vnus hō amatores. Fit autē hoc tripliciter. scꝫ ꝙ vnus tentet aliū.
tētat aliū Uno modo persuadēdo. Vñ August. Si fratri tuo mala
tripliciter persuades: occidis. i. aīam eius quantū est ex te ad pctm̄
ps. lvi. inducēdo. de peni. dis. i. noli. Vñ ps. Lingua eoꝝ scꝫ male
persuadentiū gladius acutus. Scdo modo tentat mun
dus. i. persequēdo: qđ figuratū fuit in Hismaele ꝑsequen
te ysaac de qbus aplus ad Gal. iiij. Is qui sm carnē nat⁹
est ꝑsequebat eū q sm spiritū. Cogebat em̄ hismael ma
ioꝛ natu isaac adorare imagines luteas: quas ipse facie
bat: vt dicit magister histoꝛiaꝝ. Hinc Liberi⁹ papa. Oēs
qui volunt in xp̄o pie viuere persecutionem patiuntur: ⁊
ideo non vos a pio mentis ꝓposito afflictionis amaritu
do coerceat recedere: cōsiderātes quāta ꝑ absolutiōe no
stri ⁊ liberatiōe creatoꝛ: dñsqꝫ ac redēptoꝛ noster ptulerit.
vii. q. i. suggestum. Tertio mō tentat mūdus. i. hoies mū
di scelerate in manifesto viuēdo: ⁊ sic suis exēplis ad ma
lum inclinant alios: q꞉ vt dr. xx. q. iij. c. ij. Procliuus autē
est cursus ad voluptatē et imitatrix natura vitioꝝ: scꝫ est
Ex. xxviij. q. i. sepe. dr. Sepe maloꝝ consoꝛtia etiam bonos
corrumpunt: quanto magis eos qui ad vitia proni sunt.
Eccl. xiij. Propter qđ dr: in Prouer. Qui tetigerit picem inquina
bitur ab ea. Possunt etiā dici mundus: ista bona sensi
bilia mūdi: que alliciunt appetitū ad sui affectū: ⁊ diabo
lus eis vtitur ꝓponendo ad tentandū tanꝙ magna bo
na. Vñ cum bonū sit illud qđ trahit appetitū ad sui amo
rem: etsi illud sit verū bonū vel apparēs: cum aliquid bo
ni sit in istis sensibilibus: licꝫ minimū respectu spūalium
bonoꝝ: non attendēs homo ad vera bona spūalia ⁊ cele
stia: ipsis postpositis: exterioꝛib⁹ ⁊ sensibilibus se immer
git: ea amās vel inquātū delectabilia vt cibos et venerea
vel tanꝙ vtilia: vt diuitias: vl tanꝙ honesta: vt honoꝛes
⁊ reuerentias: que exhibentur in testimoniū virtutis: vel
scientiā: vt inde honoꝛet. Et de his oibus quō scꝫ rapiāt
appetitū ostendit Adamātius dicēs. Ubi irrationabilis
impetus preuenit: ⁊ flāma celerrimi motus exurit aīam:
depascitur eius innocentiā: preponderāt em̄ futuris pre
sentia: serijs iocunda: et leta tristib⁹: et properata tardio
ribus. velox enim iniquitas que ad nocendum occasio
nem suggerit. de pe. dist. iij. inter hec. Et sic aīa misera de
serto summo bono inheret vt fini bono creato: estimans
illud sup oīa alia apperēdū in ipso actu peccati: similis il
li qui propter delectationem eius vnius sicus non curat
amittere vnū regnū. Unde August. dicit ꝙ pctm̄ non est
appetitio malarū rerum: sed desertio melioꝝ. Ultimo et
propꝛie tentare est diaboli. Unde. i. ad Thes. iij. Ne forte
tentauerit vos is qui tentat: scꝫ diabolus. Tentare enim Propꝛie
ꝓpꝛie est experimentū sumere sm Tho. i. parte. q. cxiv. De diabolicū
aliquo autē experimentū sumit aliqñ vt sciat aliquid cir tentare.
ca ipsum. puta vtrū intelligat vel sciat respondere ad ali
quid de quo interrogat: vel vtrū velit facere qđ petitur.
Aliqñ aūt vltra sciētiā talē querit aliqs alius finis bon⁹
vel malus. Et bonus qdē vt cū aliqs vult scire qđ sit vel
qualis sit: vt eū ꝓmoueat ⁊ adiuuet sicut magister tentat
scholarē. Malus autē finis intēditur qñ hoc scire vult vt
decipiat vel subuertat ⁊ noceat. et hoc scdo modo et fine
semꝑ diabolus tentat: vt scꝫ noceat in pctm̄ precipitādo.
Et sm hoc dicit propꝛiū officiū eius tentare. Et si aliquā
do homo sic tentat: hoc agit inquantum est minister dia
boli: sicut tentauerūt iudei xp̄m et pharisei: quādo inter
rogauerūt de deprehēsa in adulterio: vt habet Johan.
viij. et de censu cesari dando. Quib⁹ respondit. Quid me
tentatis hypocrite. Matth. xxij.

§.II. Triplici enim de cau-

sa mouet diabolus ad tentādū hoies: scꝫ ex malicia: sup causa tri
bia et inuidia. Ex malicia quidē q꞉ cū odio deū habeat plex q̄re
inquantū punitoꝛ est eius: ex malicia sua querit auertere diabol⁹
a seruitio ipsius dei hoies inquātū pōt. Sicut is qui ini tētat ho
micatur alicui ⁊ odit: querit auertere ab eius obedientia minem.
⁊ reuerētia subditos eius: ⁊ nocere quātū pōt: ⁊ precipue
sctōs viros. Vñ dr: Job. xl. Esca ei⁹ electa: ⁊ hꝫ fiduciam ꝙ
influat ioꝛdanis in os suū. i. ꝙ deuoꝛet baptismo purga
tos: qui baptismus habuit originē in ioꝛdane. et ꝓpterea
baptizati designant ꝑ ioꝛdanē. Scda causa quare tētat
est supbia eius. Sicut em̄ boni angeli ministrāt deo in de
terminatis officijs ad salutē hoim. sic demones ꝓpter eo
rū supbiā diuine potētie similitudinē vsurpātes: determi
nāt sibi certos ⁊ determinatos ministros ad impugnatio
nem hoim. Vñ ⁊ de eo dr. Job penul. Ipse est rex sup oēs
filios superbie. Exēplū in vitis patrū de sathana qui fuit Exēplū.
visus a quodā exigere rationē a satellitib⁹ suis demoniis
inferioꝛis gradus: de malis ad q induxerāt tentatos per
ipsos: ⁊ illū q quēdā sctm̄ virū in heremo cōmoꝛātē tētatū
ab eo ꝑ plurimos annos ad ruinā tandē adduxerat luxu
rie: multū cōmēdauit ⁊ honoꝛauit. Tertia cā quare ten
tat est inuidia sui. Nam demones saluti hoim inuidētes
ꝓfectū eoꝝ per tētationē impedire nitunt. Vñ dr: Sap. ij.
Inuidia diaboli moꝛs introiuit in oꝛbē terrarū. Ex. xxi. q.
ij. c. visis. dr: de eo ꝙ dolet satis ⁊ erubescit charitatē quaꝫ
nequiuit in celis habere. i. ꝯseruare: hoies cōstantes ex lutea
materia in terris tenere. Sed hic occurrunt tres qōnes Prima
Et prima est: q꞉ cū deus sit amatoꝛ iusticie: videt ꝙ nō de qstio.
beat ꝑmittere hoies tētari a demoniis cū ipsi hoies sint
infirmi ⁊ ignari: ac econtra demones multū potētes ⁊ astu
ti: eo ꝙ inter eos nō videt esse equale bellum vel pugna.
Sed ad hoc rñdet ꝙ licꝫ ꝯditio pugne vl belli inter eos nō Rñsio.
videt esse equalis: fit tñ recōpēsatio ꝑ diuinā grām ⁊ per
āgeloꝝ custodiā. nec ꝑmittit tētare quātū vo sūt demōes
sed quātū ꝑnt resistere hoies. Vñ i. Coꝛ. x. dr:. Fidelis de⁹
i. verax in ꝓmissis est q nō patietur vos tētari supra id qđ
potestis: sed facit cū tentatione ꝓuentū dādo scꝫ virtutis
augmentū. Nā sm glo. Qui dat diabolo tētādi licētiam:
dat tētatis miam ⁊ grām. Uel facit cū tētatiōe ꝓuentum:
robur ⁊ ꝯstantiā dādo: vt possitis sustinere. i. vincere: vel
patiēter ⁊ ꝑseuerāter sustinere ne deficiatis i lucta. Scda Scda
qstio est q꞉ videt ꝙ cū natura hūana sit īfirma ⁊ debilis: qstio.
sufficiat ei ipugnatio q est a carne ⁊ a mūdo. Vñ nō videt
ꝙ ei ꝯueniat etiā ipugnatio q ē a diabolo. Sꝫ ad hoc rñdet Rñsio.
ꝙ īfirmitati hūane qd ad exercitiū sufficeret ei ipugnatio
q est a carne ⁊ a mūdo: sꝫ malicie demonū nō sufficeret: q꞉
etiā vtraqꝫ ipugnatiōe vtit ad malū. Sꝫ de⁹ illā ipugna
tionē oꝛdinat ad gliam. ⁊ maioꝛē coꝛonā electoꝝ suoꝝ ⁊ cō
fusionē demonū cū vincunt. vñ ps. ciij. inqt. Draco iste quē

tu formasti ad illudendū ei. Formauit siquidē deus dra/
conē .i. diabolū ad pticipandū gloriā: sed ex supbia sua eā
amittēs: ꝛ hoies p tētationes infestās: gliosus deus ma/
liciā draconis cōuertit in bonū electoꝝ suoꝝ .s. cū tentati
ab eo vincētes coronas pmioꝝ sibi adaugēt. ꝛ sic in pu/
gna ei illudit dū electi nō acqescūt suggestionib⁹ eius vt
ipse intēdit ꝛ credit sed resistūt: sicut ptꝫ i exēplo Iob. i. c.
Tertia q̄stio. Tertia q̄stio est an oia peccā a demonis tētatiōe pcedūt.
Ad qđ dicendū ꝙ aliud est esse occasionē alicui⁹ effectus
aliud est esse cām ei⁹. sicut verbi gra. Desiccās ligna est occa
sio cōbustionis lignoꝝ impo͡rat enī occasio virtutē pducti
uā alicui⁹ effectus: sed impfectā: cā autē perfectā. A simili
diabol⁹ inquantū instigauit primū hoiem ad peccādū: dr
occasio oim pctoꝝ: inquātū scꝫ ex illo pctō natura hūana
fuit ita viciata: vt oēs hoies sint pcliues ad peccandum.
Sed directe diabol⁹ nō est causa oim pctoꝝ humanorum
ita ꝙ ipse oia suadeat: aut ꝙ efficaciter ad peccandū ipse
inducat. Sed directa et p se ꝛ principalis cā peccati est li/
bertas arbitrij ꝛ corruptio carnis. Vn̄ Orige. dicit ꝙ etiā
si diabolus nō esset: haberēt hoies appetitū cibi ꝛ vene/
reoꝝ: qui posset esse inordinatus nisi ratione regularet̄
q̄ subiacet libero arbitrio. Et Augu. dicit etiā ꝙ non oēs
cogitatiōes male a diabolo immittūtur: sed alique emer/
gunt arbitrij motu. Thom. i. parte.

§. III. Circa tentationē au

tem diaboli possunt notari tria: scꝫ
¶ Generalitas vicioꝝ de quibus tentat.
¶ Varietas modoꝝ.
Diabol⁹ tētat de oi crimie ¶ Et qualitas tentatorum.
Et quantū ad primū scꝫ gnalitatē vicioꝝ diabol⁹ tentat
de oi crimie: et oi latere: ꝛ in oi tpe. Qđ aūt tentet de oi
crimine ptꝫ p hoc qđ dicit xp̄s Mat. xij. de spū inmūdo .i.
diabolo ꝙ vadit ꝛ assumit septē spūs neqores se: ꝛ igressi
in domū vacantē habitāt ibi. Spūs iste imūdus dicī pōt
diabol⁹ qui tētat de accidia: q: accidia ꝛ ociositas pmari/
me est cā oim malarū cogitationū ꝛ imūdarū affectionū.
Septē spūs quos secū assumit sunt septem vitia capitalia
ipso grauiora .s. supbia: vana gloria: auaricia: ira: inuidia:
gula: luxuria. de q̄bus tētat demones. Et sicut angeli bo/
ni sumūt sibi noie ab officijs q̄ circa nos gerunt: ita ꝛ de/
mones sumūt sibi noie a vitijs: de q̄b⁹ pcipue impugnāt.
Nā etsi oēs de singulis pctis tentare possunt: magis tñ de
vno aliquo vnusq̄sq; impugnat fm magrm in. ij. senten.
noia diabolorū tētannū Et noia ipsoꝝ in sacra pagina repiunt̄. Vn̄ q̄ de supbia
tētat Leuiathan dr: qđ interptat̄ additamentū eoꝝ. Ten
tans enī pmos parētes de supbia: pmisit eis additamen/
tū diuinitatis. de quo noie dicit dn̄s p Esa. c. xxvij. Visita/
bo sup leuiathan serpentē veterē ꝛ tortuosum. Tentans
enī de inani gl'ia dr: Lucifer quasi lucē ferēs. scꝫ glie tēpo/
ralis de q̄ Esa. xiiij. dr. Quō cecidisti lucifer q̄ mane orie/
baris. Tentās de auaricia dr: māmona: qđ interptat̄ diui
tie circa q̄s est auaricia. de hoc dr: Mat. vi. Non potestis
deo seruire ꝛ māmone. Tētans de ira dr abededon qđ in/
terptatur exterminator. Ira enī ponit hoiem extra termi
nos rōnis: et extra terminos hūane cōuersationis. q: ira/
cūdus nō de facili reperit societatē. Tentās de inuidia dr
sathan: qđ interptat̄ aduersarius: q: inuidus aduersatur
seu cōtrariat̄ oi bono alteri⁹ cui inuidet. de quo Luc. xxij.
dicit xp̄s. Ecce sathan expetiuit vos .s. ad tentādū. Tētās
de gula dr behemoth: qđ interpretat̄ aial: q: gula facit ho
minē animalē ꝛ brutalē. de quo dr: Iob. xl. Behemoth pri
cipiū viarū dn̄i .i. prima ipsarū operationū: nō ordine tpis:
sed dignitate. Tentās de luxuria dr: asmodeus: qđ interp
tatur factura iudicij: q: pp̄ter hmōi vitiū factū fuit terri/
bile iudiciū sup sodoma et gomorra: alijs ciuitatib⁹. Et figu
Vitia figurant̄. rantur his vitijs dediti p octo demoniacos. de q̄bus ha/
bet̄ in scriptura sacra. Superbi enī figurant̄ per filios q̄s
dam iudeoꝝ: qui in noie pauli apl'i querebāt demones ex

pellere ab obsessis. in hoc cōmittētes magnā supbiā ꝛ pre
sumptionē: faciētes qđ nō cōgruebat conditioni eoꝝ. Vn̄
et a demonijs arrepti sunt. vt hr̄ in actib⁹ aploꝝ. c. xix. Va
ne gloriosi figurātur p filiā chananee. Mat. xv. ꝛ Mar.
vij. Nā cōiter iuuēcule sunt dedite vitio inanis glie in or/
natib⁹ picturis fucis et hmōi. Auari figurant̄ p venti lo/
quā: q̄ habebat spm̄ phitonicum vnde diuinabat: ꝛ inde
magnū q̄stū suis dn̄is pcurabat. vt hr̄ in act. apos. ca. xvi.
Vel etiā p lunaticū illū quē diabol⁹ sepe pijciebat i ignē
vel aquā: vt hr̄ Mat. xvij Mar. ix. ꝛ Luc. ix. Inducit enī
diabol⁹ auaros ad multa pericula frigoꝝ et caloꝝ pp̄ter
tpalia. Iracūdi figurant̄ p habentē spm̄ immundū qui
clamabat in tēplo: q: tu es fili⁹ dei ꝛc. Luc. iiij. Iracūdus
enī clamat pre ira noiando aliqn̄ deū ꝛ sctōs: sed male scꝫ
blasphemādo. Inuidi designātur p saulē quem inuasit
spūs mal⁹ vt hr̄ .i. Reg. xvi. Hic aūt p inuidiā psecut⁹ est
scm̄ dauid. Gulosi figurant̄ p demoniacū habitantem
in monumentis ꝛ nudū incedentē. vt hr̄ Luc. viij. Nā vitiū
gule ꝛ denudat hoiem tpali suba: ꝛ discoopit ad turpia:
sicut ptꝫ in noe post ebrietatē: ꝛ abbreuiat vitā: ꝛ ducit ad
sepulturā. Luxuriosi figurant̄ p viros sare: qui obsessi a Tob. iij.
diabolo occisi sunt vitio libidinis: cui intēdebāt: etsi cum
ppria cōiuge. Accidiosi vero significant̄ p demoniacū mu
tum. Luc. xi. Surdū etiam fm Mat. c. vij. q: accidia facit
hoiē taciturnū a laude dei ꝛ cōfessiōe pcti. et surdum ab
auditiōe diuinoꝝ ꝛ correctionū. Scdo tētat diabol⁹ hoies Diabol⁹ tētat homines ex oi latere
ex oi latere: videlꝫ abante ꝛ retro: asursum ꝛ deorsum: a
dextris ꝛ sinistris. Abante tentat: vt scꝫ a bonis inceptis
q̄s resiliat. Aretro: vt scꝫ ad mala p̄terita redeat. Qđ con
tra dr: de sctis aialib⁹ q̄ significāt electos: ꝙ cū recederent
scꝫ in ante nō reuertebant̄ .s. retro. Ezech. i. q: videlꝫ profi
ciūt in actiōe virtutū: ꝛ nō redeunt ad cōmissa vitioꝝ: sicut
apl's de se dicit ad Phil. iij. Que retro sunt oblit⁹ .s. pctā
nō iterādo. in anterio: a me extēdēs ad brauiū sequor: su/
perne vocatiōis. Lu. xvij. Memores estote vxoris Loth
q̄ respiciēs retro cōuersa est in statuā salis. Asursum tē/ Gen. xix
tat diabol⁹ cū instigat vt de bonis opib⁹ supbiant hoies.
Adeorsū tētat cū ad desperationē puocat: ꝛ de his duob⁹
modis dicit ps̄. Ascēdūt vsq; ad celos .s. hoies p supbiam Ps̄. cvi.
dum sibi attribuūt qđ dei ꝛ sctōꝝ est. qui habitant in celis
ꝛ descēdūt vsq; ad abyssos .s. inferni p desperationē cui sunt
dediti dānati. Sed ecōtra dr: Eccli. xi. In die bonoꝝ .s. scꝫ
operū vel psperitatis ne immemor: sis maloꝝ .i. peccatoꝝ
vel aduersoꝝ q̄ cōtigerūt vel pñt cōtingere vt humilieris
nō inde supbias. Et in die maloꝝ ne immemor: sis bonoꝝ
factoꝝ: vel q̄ pōt tibi de⁹ facere vt fiduciā sumas non de/
sperationē: sicut colūbe q̄ insecute ab accipitre p aerē voli
tant in imis: ꝛ p terrā insecute ab eo volāt fugiēdo p altū
aeris. A dextris tētat diabolus vt psperis abutat̄. A sinis/
tris vt aduersis p ipatientiā frāgat̄. Et de his q̄ in tenta/
tiōe vincunt̄. dicit ps̄. Cadēt a latere tuo .s. dei .i. a sinistris Ps̄. xc.
aduersitatis: mille ꝛ decem milia a dextris tuis .s. per pro
speritatē: q: multo plures abutunt̄ psperitate ꝙ̄ aduersi
tate sicut ptꝫ in dauid ꝛ salomone. Sed ecōtra dicit apl's
ij. ad Cor. vi. Exhibeam⁹ nos sicut dei ministros: p arma
iusticie a dextris ꝛ a sinistris ꝛc. Prospa rectitudie tēperā
tie moderando: ꝛ aduersa virtute cōstātie sufferēdo. Ex oi
quoq; latere tentat diabol⁹: q: ex oi elemēto. Ex igne qui
est supra nos in sphera sua. sicut tētauit nabuchodonosor
ad mittendū tres pueros Ananiā Azariā et Mizaelē in
fornacē ignis. Dan. iij. Ex aere q̄ est circa nos: sicut tenta/
uit simonē magū ad volādū p aera ductū a demonijs: sꝫ
orōne aploꝝ dimissus ꝛ cōfract⁹ est. Ex aqua que est iuxta
nos: sicut tētauit pharaonē ad faciendū pijcere in aquā
puulos hebreoꝝ. Exod. i. Ex terra q̄ est infra nos. sicut ten
tauit illos qui statuerunt oculos suos .i. intentionē decli
nare in terrā .i. in terrenis inter quos fuit saphat q̄ repr⁹
est colligere ligna de terra in die sabbati. Tentat etiā ex
omni latere .i. ex oi sensu exteriori: vt de visu qn̄ instigat ad

videndū illicita vel vana. sicut tētauit dinā filiā iacob ad
egrediendū domū vt videret mulieres regionis: q̄ viola
ta fuit. Gene. xxxiiii. De auditu vero qn̄ noluerūt intellige
re vt bene agerēt: sicut nathanias cū reliquiis iudeorum
qui remāserāt in hierl'm de captiuitate q̄ noluerūt audire
hieremiā loquētē eis ex pte dei ne descēderēt in egyptū.
Uel etiā qn̄ a veritate auditū auertūt: ad fabulas autem
cōuertunt. ii. Tim. iiii. De odoratu: qn̄ facit odorari suas
Luc. xvi. uia τ infirma vitari τ fastidire. q̄b⁹ d̄r: p Esa. iii. Erit p sua
ui odore fetor: sicut diues epulo: q̄ fastidiuit lazarū vlce
rosum: nūc in fetore ignis τ sulphuris torquet in īferno.
De gustu: sicut tentauit euā. Gen̄. iii. Et xp̄m in deserto
qn̄ dixit. Dic vt lapides isti τc. Matth. iiii. De tactu: con
trectando aliena inuito dn̄o: qd̄ pertinet ad furtum: sicut
achaz q̄ abstulit virgā aureā τ chlamydē coccineā: et pe
cuniā de reb⁹ hiericho phibitis. Josue. vii. Uel etiā tāgē
do impudica: sicut onā τ zares. Gen̄. xxxviii. Tētauit q̄
in celo qn̄ scʒ draco traxit ad terrā tertiā partē stellarū. vt
Apoc. xii. d̄r in apoc. q: s. exēplo primi angeli supbientis: alii inferio
res inclinati sunt ad idē: volūtarii tn̄ nō coacti. In para
diso terrestri tētauit τ vicit primos parentes serpens qui
erat callidior cūctis aiantib⁹. i. diabol⁹ p serpētē. Gen̄. iii.
In mūdo tētauit cayn de fratricidio: τ filios dei descēdē
tes ex gn̄atiōe seth: vt vidētes filias hoim. i. descendētes
ex pgenie cayn q̄ mali erant: q̄ essent pulchre: acceperūt
Diabol⁹ in vxores: vn̄ τ praui facti sunt. Gen̄. vi. Tertio tētat dia
tentat oi bolus in oi tpe a pncipio. s. mūdi vsq̄ ad finē: τ ab eo tpe
tēpore. quo q̄s incipit hr̄e vsum rōnis vsq̄ ad decrepitā etatem.
Un̄ saluator Luc. xxi. Uigilate oi tpe orantes vt digni ha
beamini fugere oia ista. s. tētamēta. Et Greg. xxiiii. mora.
tractās illud Job. xxxiii. Hec opat̄ deus trib⁹ vicib⁹ p sin
gulos. s. hoies. vbi loquit̄ Job de hoie tētato: et post ten
tationē cōsolato s̄m expositionē ei⁹. dicit hoiem tentari a
diabolo trib⁹ vicib⁹. i. in principio ꝯuersionis: τ in medio
pbatiōis et in termino migratiōis. Et in pncipio q̄dē cō
uersiōis qn̄ scʒ efficaciter vult vitia deserere p pniam vel
ad religionē trāsire: cogitāti ista occurrit sibi illa familia
ris sua carnalis delectatio: q̄ inueterata quanto diuti⁹ su
stinuit: tāto acrius stringit. Et q̄s ibi merorem q̄ anxietas qn̄
huc spūs vocat: hic caro reuocat. vn̄ de h̄ amarescēte hoie
Job dici pōt qd̄ Job ait. Appropinquabit corruptioni anima
xxxiii. ei⁹ τc. Sed q: diuina gr̄a diu nos istis difficultatib⁹ affici
nō pmittit: ruptis pctōr nr̄or vinculis citi⁹ nos ad liber
tatē ꝯuersionis noue cōsolādo pducit: τ pcedētē tristiciā
subsequēs leticia refouet: vt de ipso dici possit qd̄ ait Job
xxxiii. Liberauit aiam ei⁹ ne pgeret in interitū τc. Figura
de labore et anxietate quā habuerūt israelite in exeundo
de egypto τ de mari rubro: cū pharao seq̄ret̄ eos. Sed q:
cōuersio seueritatē parit: mater autē negligētie solet esse
securitas: ne securitas negligentiā generet. scriptum est.
Fili accedēs ad seruitutem dei sta in iusticia τ timore: et
ppara aiam tuā ad tentationē. Eccli. ii. Ob in xp̄o figura
tum fuit: q: post baptismū in deserto tētat⁹ fuit. Mat. iiii.
Tres autē sunt modi cōuersor. s. inchoatio vbi sentiūtur
blādimēta dulcedinis: mediatio vbi experiunt̄ certamina
tētatiōis τ terminatio talis. s. stat⁹ pbatiōis vbi habetur
pfectio plenitudinis. Prius ḡ dulcia suscipiūt ꝯuersi q̄b⁹
cōsolent̄: postea amara q̄b⁹ exercitent̄ et demum suauia
q̄b⁹ cōfirment̄. Nā τ sponsam vir q̄sq̄ pri⁹ dulcib⁹ blandi
mētis fouet: quā tn̄ cōiunctā asperis increpationib⁹ pbat
pbatā secure possidet. Un̄ in figurā plebs israelitica cum
ad nuptias mētis ex egypto reuocaret̄ a deo q̄si arrarum
vice prius accepit blādimēta signor. Cōiuncta autē. s. per
legē acceptā pbationib⁹ exercet̄ in heremo: pbata i terra
pmissiōis virtutis plenitudine ꝯfirmat̄. Sepe enī cōuersi
in ipso adhuc pncipio sue cōuersiōis: vel tranquillitatem
sue pacatissime carnis vel dona alia suscipiūt: τ post hoc
duris tētationib⁹ fatigant̄: q̄bus si in ipso pncipio tagerē
tur forte deficerent. Sepe enī tam diutina sunt tentatio

num certamina: q̄ longa fuerūt in inchoatiōe blandimē
ta. Sepe autē magis datur in inchoatiōe dulcedinis: mi
nus autē in labore pbatiōis: et aliquando econuerso. Ple
rūq̄ etiā ex eo q̄ ꝯuersus q̄sq̄ inchoatione magnā gr̄e
dulcedinē τ dona recepit confirmationē accepisse pfectio
nis se arbitrat̄. vn̄ fit vt dū subita tētatiōis pcella tangit̄
despectū se a deo τ pditū arbitret̄: et h̄ q: suā cōditionem
τ statū ignorat. Plerūq̄ etiā cōuersus q̄sq̄ talib⁹ tenta
tionibus agitat̄: qlibus ante cōuersionē nunq̄ pulsatus
se reminiscit̄: τ hoc nō q: hec eadē tētatiōis radix deerat:
sed q: nō apparebat multis occupato. Iuxta summā vero
certaminis remunerat̄ q̄sq̄ plenitudine pfectiōis τ cōso
latiōis s̄m illud ps̄. xciii. Scd̄m multitudinē dolor meor
in corde τc. vn̄ xp̄o post tētationē accesserūt āgeli τ mini
strabāt ei. Restat demū dura in morte tentatio. Cōside
rat enī cōuersus τ pbatus: q: opʒ de oib⁹ iudicari: τ seue
re etiā de cogitationib⁹ minimis. Quis enī cōsiderare va
leat quāta mala nomēta tēpor ipsis i ꝯstantib⁹ cogita
tionū motibus pperram⁹. Propter hoc dauid timēs ait.
Nō intres in iudiciū cū seruo tuo. Et q̄d facient tabule: si ps̄. cxlii.
tremūt colūne. Unde τ xp̄s solutiōi carnis appropiquās
et mēbrorum suor species seruās factus in agonia certa
minis plixi⁹ orabat. Luce. xxii. Sed dei adiutorio ꝯuer
sus pbatus tētatorē vincēs ad iubilum supne patrie pue
nit. Et de tētationib⁹ in morte habes. s. in precedenti tit.
Tentat etiā diabol⁹ in oi tpe: vnius τ eiusdē opa: q: in
principio bone opationis in medio et in fine. vt declarat
Greg. in. s. moral. Et in pncipio q̄dē bone actionis impu
gnat instigādo mētē vt sinistrā intētionem in ipsa habeat
vt. s. illā faciat nō ppter deū: sed ppter sui laudē vel alius
mūdanū respectū. Intētio autē pncipiū pōt dici opis: q:
finis ad quē respicit intētio: mouet agentē ad opandū. et
ad hoc facit qd̄ d̄r Thren. i. Facti sunt hostes in capite ei⁹:
scʒ demones insidias posuerūt tētatis i capite. i. in prnci
pio opationis. q̄ si ei resistit̄ intētionē firmando in deum:
tūc ponit insidias in psecutiōe opis inducēdo: vel ad va
nā leticiā vel nimiā tristiciā τ accidiā: vel iracundiam vel
omissionē alicui⁹ debite circūstātie in ipso exercitio boni
opis elemosyne. s. orōnis: ieiunii: correctiōis: et huiusmo
di. Un̄ ps̄. In via hac q̄ ambulabā. s. bonor operū: abscō ps̄. cxli.
derūt laqueū. s. tentatiōis mihi demones. Et ad h̄ firmā
dū ponit ipse Greg. figurā q̄ hr̄ Hiere. xli. videlʒ q̄ octo
ginta viri de sylo τ de samaria rasi barba τ scissis vestib⁹
hn̄tes in manib⁹ thus τ munera ad offerendū in templo
ibāt q̄b⁹ obuiauit hismael fili⁹ nathanie incedēs cū eis et
lugēs dixit. Uenite ad godoliā dn̄m terre quē. s. nabucho.
pfecerat reliquiis iudeor q̄ remāserant in hierl'm: τ cū ve
nisset cū eis ad mediū ciuitatis: occidit oēs decē. exceptis
q̄ dixerūt ne occidas nos τ ostēdemus tibi thesauros fru
mēti τ mellis abscōditos in agro q̄ dicto non occidit. Si
gnificāt hi exercētes se in actiōe decē pceptor τ octo bea
titudinū. cōponit̄ enī octogenari⁹ nūerus ex decē octies
multiplicato. Barbā radere est sibi virilitatē bonor ope
rū nō ascribere: sed deo. vestes scindere est corpa abstinē
tiis macerare: thus τ munera deferre est orōne τ alia pie
tatis opa facere. Sed ista agēda in psecutiōe operū ipso
rū hismael. i. diabol⁹ occurrit instigās eos ad psequēdū
tali opa: τ cōpassiōe q̄si volēs eos dirigere ad dn̄m terre.
scʒ deū p psecutionē ipsor bonor operū. ad quē solicitat
vt decipiat: sed i medio ciuitatis occidit: dū ad aliquā in
discretionē vel viriū nimiū aut defectū necessarie alicui⁹
circūstātie inducit: p qd̄ vita gr̄e priuant̄. Decē vero euadūt
hn̄tes thesauros abscōditos in agro: q: hn̄tes thesaurus
pnie in agro cordis cū pposito obseruatiōis decē pcepto
rū: morte eternā euadūt. q̄ si vincere τ decipere nō pōt in
psecutiōe: in fine operis ponit insidias: vt scʒ inde hō su
perbiat vel aliud malū faciat. Et ad hoc facit illud Gen̄.
iii. Tu insidiaberis calcaneo eius: scʒ mulieris. i. aie. Cal
caneus qui est finis corporis signat finem operis.

§. IIII. Secūdū principale

Septez sunt genera tentationuz diaboli.

qḋ est videndū circa tētationes diaboli est varietas mo-
doꝝ. Ponit aūt Bern. septē genera tentationū: figurata
p septē capita draconis insidiātis ptui mulieris sole amis-
cte. i. eccłie seu aīe ꝟtuose. vt hꝫ Apoc. xij. Et pma tētatio
dr̄ importuna: qua scꝫ diabol⁹ cōtinue ⁊ frequēter ad ma-
lū instigat infra vires tn̄ tentati. Vn̄ Greg. dicit ꝙ diabo-
lus frequēter tentat vt hoīem saltē tedio vincat: ꝙ tn̄ de⁹
permittit ne hoīes ignauia torpeant. In cuius figurā dr̄
Judicū. iij. Has gentes nō deleuit deus vt erudiret israel
in eis. Et loquiꝛ de finitimis nationib⁹ chananeoꝝ iebu-
zeis et alijs. Vn̄ de quodā sancto legiꝛ in vitis patrū ꝙ tē-
tatus fuit per. lx. annos a spū fornicationis. Scḋa tenta-
tio dr̄ dubia qua anim⁹ vel mens tentati dubitatione in-
uoluiꝛ circa aliqḋ fiendū. A tētatiōe hac videꝛ pulsatus
⁊ deiectus moyses ad aquas ꝯdictionis qn̄ dixit populo.
Audite rebelles ⁊ increduli. Nūquid de petra hac poteri-
mus aquā eijcere: quasi dubitās de miraculo. s. exit⁹ aq̄rū
de petra: qḋ dn̄s promiserat. attendēs ad maliciā illi⁹ po-
puli: ⁊ minus ad dei clemētiā. vt habeꝛ Nume. xx. Tertia
dr̄ subita: qua mēs vel rō deliberare nō pōt ꝓpter impro-
uisionē tēporis. Hac tentatione videꝛ pulsat⁹ aaron: qn̄
petente populo iudeoꝝ vt faceret eis deos quos adora-
rent: cū iam hur sputis interfecissent: q: eis ꝯdicebat: vt
dicūt hebrei: timēs ne ꝯdicendo nō solū eū occiderēt: sed
etiā in egypto reuerterentur in subito torques aureas et
anulos quos mulieres portabant in auribus postulauit.
Forte credēs ꝙ ex auaricia ei dare nō vellēt. Acceptis tn̄
piecit in ignē ex q̄bus cōflatus est vitulus aureus: forte
ope diaboli quē ppl's adorauit. vt hꝫ Exoḋ. xxxij. Exēplū
etiā de loth q̄ in subito voluit filias suas exponere libidi-
ni sodomitarū: ne hospites sup hoc molestarent. Gen̄ xix.
et de hoc. xiiij. distic. qḋ ait. Quarta dr̄ occulta qua ratio
deliberare nō pōt ꝓpter abscōsionē rei: qualis fuit tenta-
tio discipuloꝝ qn̄ cōtēdebāt q̄s eoꝝ esset maior. Luc. xxij.
Vel qn̄ iacob⁹ et iohānes petebāt a xp̄o vt facere possent
ignē descēdere de celo ad cōburēdū samaritanos q̄ xp̄m
cū discipulis hospitio nolebāt recipere. Luc. ix. zelo putā-
tes moueri: qui tn̄ verus zelus nō erat. Quinta dr̄ violē-
ta: qua mens ꝓpter quandā violentiā cōducitur ad con-
sensum: ⁊ hac deuictus petr⁹ vt mortē vitaret xp̄m nega-
uit. Mat. xxvj. Hac etiā instigata susanna vt assentiret se-
nibus in actū turpē: viriliter restitit. Dan̄. penul. Sexta
dr̄ perplexa: q̄ varijs vitijs animū impedit: ⁊ cum alteruz
illoꝝ maloꝝ necesse videaꝛ fiendū ꝓpter diuersas rōnes
nesciꝛ qḋ minus sit malū. Hac tentatione permot⁹ Jepte
vt votū seruaret qḋ dn̄o fecerat p hostiū habenda victo-
ria: vt primū scꝫ occurrēs sibi de domo sua aīal reuertenti
de prelio dn̄o immolaret: occurrentē filiā vnicā in sacrifi-
ciū obtulit. Judicū. xi. Septima dr̄ fraudulēta: qua mēs
p quādā dolosam estimationē seduciꝛ: ⁊ cōsentit sub spe-
cie alicui⁹ boni. Et sic sathanas trāsfigurat se in angelum
ii. Cor. xi. lucis: vt dicit apl's. Hac fuit seductus vir dei: qui missus a
iudea ad increpandū hieroboā de idolatria: et ꝓhibitus
a deo ne ibi cōederet. s. in samaria imitatus a quodā alio
ꝓpheta ex pte dn̄i ad comedēdū: mēdaciose tn̄ loquēs as-
sensit ibi comedēdo: ꝓpter quā transgressionē in via strā-
gulatus est: vt habeꝛ. iij. Reg. xiij. Et ꝙuis Gfanus dicat
xpix. qō. j. §. ꝙ autem error persone. ꝙ non est periculosus
error cū diabol⁹ se trāsfigurat in angelū lucis: si creditur
bon⁹ cū bonū se simulat. Vn̄ si q̄s simplr̄ interrogat⁹ tūc
ab eo si vellet in eius cōsortiū transire. R̄nderet ꝙ sic nō
ex hoc intelligereꝛ consensisse in cōsortiū dānationis. Tn̄
ꝙ talis adoraret eū ⁊ assentiret locutioni sue false: nō ex-
cusareꝛ a pctō mortali ꝭm Alex. in sum. q: nō dꝫ quis esse
facilis ad adorādū vel ad credēdū hmōi: nisi bn̄ certifica-
tus. Et credēdū est ꝙ in hmōi debite se habēdo ⁊ humi-
liter: deus nō permitteret decipi: si apponeret debitā dilige-
tiam quā deberet: q: deus reuelaret vel per se cognosce-
ret. sicut legim⁹ de btō martino. Et p hunc etiā modū: scꝫ
p fraudulentiā. ꝭ est ostēsionē miraculoꝝ: sed falsoꝝ: terri-
biliter tētabit tpe antixp̄i: ita vt in errorē ducantur si fieri
pōt etiā electi. vt dicit xp̄s Mat. xxiiij. Et apl's inqt ꝙ ad-
uētus ei⁹. scꝫ antixp̄i est in oīb⁹ signis et ꝓdigijs mendaci-
bus. Et p hui⁹ declaratione sciēdū ꝭm Tho. in. j. pte. q.
cxiiij. ar. iiij. ꝙ si miraculū ꝓprie accipiaꝛ demones mira-
cula facere nō pn̄t. nec aliq creatura: sed solus de⁹: q: mi-
raculū ꝓprie dr̄ qḋ fit preter ordinē totius nature create.
Sed qn̄q3 miraculū dr̄ large qḋ excedit humanā faculta-
tem ⁊ ꝯsiderationē: ⁊ sic demones pn̄t facere miracula: q̄
scꝫ hoīes miranꝛ inquātū eoꝝ facultatē ⁊ cōditionē exce-
dūt. Vbi notādū est ꝙ oēs trāsmutatiōes corpaliū rerū
q̄ fieri pn̄t per aliq̄s ꝟtutes naturales seminū rerum ad
q̄s pertinēs ṗdicta semina pn̄t fieri p opationē demonuz
hmōi seminib⁹ adhibitis. Sicut cū aliq̄ res trāsmutantur
in serpentes ⁊ ranas q̄ per putrefactionē gnāri pn̄t. Ille
ꝟo trāsmutatiōes q̄ fieri nō pn̄t virtute nature nullo mō
opatione demonū ꝭm rei veritatē perfici pn̄t sicut ꝙ cor-
pus humanū ꝟtaꝛ in brutale aīal: vel ꝙ mortu⁹ suscitet.
Et si aliqn̄ aliqḋ tale opatiōe demonū fieri videaꝛ: ꝭ non
est ꝭm rei ꝟitatē: sed ꝭm apparētiā tn̄. qḋ q̄dez duplr̄ pōt
cōtingere. Vno mō ab interiori ꝭm ꝙ demon pōt immu-
tare fantasiā hoīs ⁊ sensus corporeos vt aliqḋ videatur
aliter ꝙ sit: ⁊ hoc etiā interdū fieri dr̄ ꝟtute aliquarū rerū
naturaliū. Alio mō ab exteriori. Cū em̄ diabol⁹ possit for-
mare corp⁹ ex aere spissato cuiuscūq3 forme ⁊ figure vt il-
lud assumēs in eo visibilr̄ appareat: pōt eadē rōne circū-
ponere cuicunq3 rei corporee quācūq3 formā corporeā: vt
in eius specie videaꝛ. Et hoc est qḋ Aug. ait in. xviij. de ci.
dei. c. xviij. scꝫ ꝙ fantasticū hoīs qḋ etiā cogitādo siue som-
niando p rerū innumerabiliū gn̄a variaꝛ: velut corporatuz
in alicui⁹ aīalis effigie sensib⁹ apparet alienis. Qḋ ꝭm. b.
Tho. nō sic est intelligēdū: ꝙ vis ipsa fantastica hoīs aut
spēs eius eadē numero incorpata alteri⁹ sensib⁹ ostēdaꝛ.
Sed q: demon q̄ in fantasia vni⁹ format aliquā spēm: ipe
etiā pōt similē spēm alteri⁹ sensib⁹ offerre. Exēpla habes
de his de Samuele fitce suscitato: seu demone apparēte
Sauli in forma samuelis ad inuocationē phitonisse: ⁊ so- i. Regū. xxviij.
ciis vlixis in bestijs mutatis. vt habeꝛ. xxvj. q. v. nec mirū.
Per hec autē falsa miracula tentat diabol⁹ intēdēdo ho-
mines ducere in errorē ⁊ credulitatē alicui⁹ falsitatis.

§. V. Tertiū principale no-

de varietate eoꝝ q̄ tentanꝛ.

tandū est. s. qualitas ⁊ varietas eoꝝ q̄ tentanꝛ. Nā aliqui
sunt infideles: aliqui fideles. Et inter fideles aliqui sunt
mali: alij boni. Et inter bonos aliq̄ pfecti: alij imperfecti.
Et infideles q̄dē multiplicius ipugnanꝛ. i. plurib⁹ tēta-
tioni⁹: sed acri⁹ fideles. Rō hui⁹ est: q: ꝭm Greg. quanto
crebrius q̄s diabolo se subijcit: tāto intolerabile sibi facit
vt ei reluctari nō possit. Sed cū infideles crebri⁹ se subij-
ciant diabolo: eis tētatio fit magis intolerabilis ⁊ freq̄n-
tior: cū nō habeāt scutū fidei quo se tueanꝛ. De quo scuto
apl's Ephē. vj. In oīb⁹ sumētes scutū fidei in quo possitis
oīa tela neq̄ssimi ignea extinguere. Sꝫ ex alia pte acrius
impugnat fideles ꝙ infideles. Magis em̄ appetit deiice-
re fideles q̄s magis sibi resistētes. Scḋo sciēdū ꝙ inten-
tio et appetit⁹ diaboli maior est ad tentādū bonos ꝙ ma-
los. Sed ex pte tētati magis tētat malos ꝙ bonos. Hui⁹
rō est: q: cū malos iam possideat: nō aūt bonos: ideo ma-
gis conaꝛ p tentatione ad trahendū ad sui dn̄iuni iustos
quos nō hꝫ: ꝙ possessos malos. Sicut etiā aliq̄s pnceps
terrenus magis insurgit ꝯ illuz q̄ plus aufert de iure suo
vel qui plus nocet regno suo: ꝙ ꝯ alios q̄ non sibi ꝯtrianꝛ.
Ita diabolus plus insurgit ꝯ bonos qui plus nocent re-
gno suo per documēta ⁊ exēpla ꝟtutuz: ꝙ ꝯ malos qui in
hmōi se nō exercēt. Sed ex parte tētatoꝝ amplior habili-
tas est in malis ad recipiēdū tētationez demonis ꝙ sit in

Diabol⁹ magis tētat bonos ꝙ malos.

bonis. mali eñi inclinantur ad tentationẽ demonis: boni vero resistũt inquantũ tales. Propterea ipsi mali veniunt ad diabolũ vt tententur ab eo preuenientes tentationes.

Tertio fortioribus et occultioribus tentationibus impugnat pfectos diabolus ꝙ imperfectos. Vñ Leo papa in sermõe. Nemo de sui cordis puritate confidat: q: pugil ille hostis acrioribus pulsat insidijs: quos maxime nouit abstinere

Imperfecti nõ debent appetere tentatiões.

a peccatis. Minus tñ laborat et facilius vincũt tentatiões ipsi pfecti: ꝙ imperfecti suas leuiores. Vñ imperfecti vt infirmi nullo modo debẽt appetere se velle tẽtari. Et hoc triplici rõne. s. orõnis. cõformationis. et perditiõis. Et rõne qdẽ orõnis probatur sic. Illud debemus desiderare qd debemus orare. Sed dñs docet nos orare ne inducamur i tentationẽ. ergo et illud debemus desiderare. Est autem duci in tẽtationẽ cõsentire delectationi: et delectari de quo quis tentat. Nõ autẽ inducit deus in tẽtationẽ causaliter seu efficiẽdo: sed pmittẽdo et deserẽdo. Rõne aũt cõformatiõis pbatur sic. Sicut volũtas nra volũtati diuine dz esse cõformis: ita a volũtate hostis dz esse discordãs: sed hostis noster diabolus vult et petit nos tentari. Vñ dr Luc. xxij. Ecce sathanas expetiuit vos. s. a deo permittẽte vt cribraret sicut triticũ. i. vt p tentationẽ cõcuteret et conturbaret sicut triticũ: qd cribratũ vẽtilatũ cõcutit. Rõne demum perditiõis: infirmi et imperfecti nõ debẽt appetere tentari. qd sic pbat. Illud qd est ad malũ finẽ ordinatũ nõ debemus appetere sed odire: sed tentatio est ordinata ad malũ finẽ. i. ad pditionẽ: g debemus eã odire non appetere. Ad salutẽ autẽ hoim nõ est ordinata: nisi p aliud: scz per auxiliũ diuine grẽ: g tentari nõ est simplr appetẽdum. Hec bea. Tho. sup. ij. sentẽ. Perfecti autẽ et experti debẽt ap-

perfecti et experti debẽt appetere tẽtationes.

petere tẽtari. Tum ppter patientiã: tum ppter coronam: tum ppter victoriã. In tribulatiõe et tẽtatiõe relucet virtus patiẽtie s̃m illud Iaco. j. Tribulatio patiẽtiã operat. Hanc autẽ tentationẽ ideo pmisit deus: scz Tobie eueni-re vt posteris daret exẽplũ patiẽtie eius: sicut et sci Iob. Tob. ij. Scdo debẽt appetere iusti et perfecti tẽtationes ppter coronã. Iaco. j. Beatus vir q suffert tẽtationẽ: qm cũ pbatus fuerit accipiet coronã vite. Dicit autẽ sufferre tentationẽ qui i sensualitate tentationẽ fert sub rõne: ne ratio succũbat. Vel dr: sufferre q deorsum fert tentationẽ scz cõculcãdo et vilipẽdẽdo. Vel etiã suffert q sub deo fert nõ murmurãdo: sed voluntati diuine se cõformãdo in tentationibus et tribulationibus. Vel suffert tẽtationẽ: qui pro his que sursum sunt. i. celestibus: fert tẽtationes et tribulationes. Tertio ppter victoriã. Qui eñi certus est de victoria debet bellum appetere: sed sancti ex perfecto dei amore sunt quasi certi de victoria. Dicitur eñi in cãticis. c. viij. Aque multe: scz tentationũ et tribulationũ nõ potuerũt extinguere charitatẽ. Vñ aplus ad Rom. viij. Quis nos separabit a charitate christi. Tribulatio an angustia. scilz mentis anxietas q contingit in tentationibus. q. d. nihil. Et propter hoc dauid certus de patientia: instinatus de

Ps. xxv.

corona: securus de victoria dicebat ad dñm. Tenta me: vre renes meos et cor meũ. Vbi tria petit. Primo appetit preliũ dicens. Tenta me: idest permitte me tentari vt innotescat qualis sim in prosperis et aduersis in bonis et malis. Sap. iij. Deus tentauit illos et inuenit eos dignos se. Secundo petit gratie auxiliũ dicens. Vre igne scz gratie spiritussancti qui corroborat mẽtes: sicut ignis materialis vasa testea: et perficit sicut ignis aurum. s̃m illud Sap. iij. Tanꝙ aurum in fornace probauit electos dñs. Tante eñi virtutis est ignis grẽ: vt minimus sufficiat ad oia tentamenta et aduersa vincenda. s̃m beatũ Tho. Tertio mali incitamentũ ostendit dicens. Renes meos et cor meum: idest delectationes et concupiscibiles per renes designatas et perturbationes irascibiles p cor figuratas. Ira eñi est accẽsio sanguinis circa cor. Sed ignis spũsscti delectationes carnis et turbationes cordis aufert vel sedat. Nullus tñ dz se ingerere tẽtatiõibus: q: psumptuosum esset sed

vitare occasiones. iuxta illud ps. xxxvj. Declina a malo et c.

Dubitatio.

Sed querit vtrũ diabolus superatus in tentatiõe ab hoie possit amplius tẽtare. Circa qd est duplex opinio: vt ponit bea. Tho. in. j. pte. q. cxiiij. Prima est ꝙ demon superatus nullũ de cetero tẽtare põt: nec de illo. nec de alio pctõ. Huius opinionis videt fuisse Origenes. vñ dicit. Puto sctõs viros sathane reluctãtes: minuere exercitũ demonũ: vt qui victus est nec illũ nec aliũ amplius possit tentare. Alij tñ dicũt solũ de illo vitio de quo victus est demon: tñ de alijs vitijs põt: vt inducit magr. in. ij. Scda opinio est ꝙ potest alios tẽtare: sed nõ eundẽ: et hoc pbabilius et melius dr: si tamẽ intelligat vsqz ad tẽpus. Vñ et Luc. iiij. dr: de xpo ꝙ consummata oi tẽtatiõe. s. in deserto diabolus discessit vsqz ad tẽpus. Et ꝙ diabolus nõ tẽtet victorẽ suũ saltẽ vsqz ad

Diabolus nõ tẽtat victorẽ.

tps probat bea. Tho. duplici rõne. Prima ex pte diuine clemẽtie: q: sicut Chrys. dicit sup Mat. Non tãdiu hoies dei diabolus tentat: ꝙdiu diabolus vult: sed ꝙdiu deus permittit: qui non permittit vltra vires. Scda est ex pte diabolice astutie. Vnde Amb. sup Lucã dicit. ꝙ diabolus instare formidat: quia refugit frequẽtius triumphari. i. vinci. Sicut q victus est ab aliquo timet amplius preliari cum eo. Tertio põt pbari hoc ex parte humane potẽtie. Nã dñs cognoscẽs infirmitatẽ hũane nature nõ permittit hoiem semp tentari. sed vt dr Tob. iij. post tẽpestatẽ. s. tẽtationũ trãquillum facis. Quod autẽ diabolus reuertat ad eum quẽ dimisit prꝫ per id qd dr: Mat. xij. Reuertar in domum meã vnde exiui. Et veniẽs inuenit eã vacantẽ scopis mũdatã et ornatã. Vbi tria notant q preparãt. i. disponũt cõscientiã pctõris ad hoc vt diabolus reuertat ad eũ. Primũ est ociũ: vñ dicit vacãtẽ. i. a bonis opibus cessantẽ. vnde Beda. Timendũ est ne culpa quã per penitentias dimissam fuisse credebamus per incuriã nos vacãtes opprimat. Et Hiero. Non facile capit a tentatione q alicui bono vacat exercitio. Scdm vitiũ est inanis gloria vel lasciuia. vñ dicit scopis mundatã. qñ scz studet purgare sordes corporũ et ornare varijs coloribus. Ps. Dñs dissipat ossa eorũ. i. virtutes qui hoibus placẽt eas auferẽdo: querunt autem placere mũdo lasciui et vane gloriosi. Tertiũ est superbia vel hypocrisis. vnde subdit ornatã. Math. xxiij. Ve vob hypocrite qui similes estis sepulcris dealbatis q deforis apparent hoibus speciosa: intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia.

§. VI. Remedia ad vincẽdũ

tentationes sunt plurima de quibus pauca dicemus. Et primũ est sui humiliatio. Ps. cxiiij. Custodiens paruulos dñs hũiliatus sum et liberauit me. Figura. j. Reg. xvij. in dauid qui vicit philisteum fortissimũ diabolũ signãtem in funda. i. humilitate et lapide resistentie. Exẽplũ de bea. Antonio: qui vidẽs totũ mũdũ plenũ laqueis se innectẽtibus. i. tẽtationibus: cum exclamasset. O quis istos euadet. audiuit: sola humilitas. Scdm est deuota oratio. Mat. xxvj. Vigilate et orate ne intretis in tentationẽ. dixit xps discipulis suis. Figura Exo. xvij. Moyse tenente manus eleuatas ad celũ et orãte: pplus suus vicit amalechitas: q designãt demones. Exẽplum orante bea. Petro martyre cũ tẽtaret de fide fuit sibi dictũ a virgine maria. Ego p te oraui vt non deficiat fides tua. Et orante be. Bernardo p quodã tentato cessauit tẽtatio. Tertiũ est sacra lectio lecta vel audita. Ad Heb. iiij. Viuus est sermo dei et efficax et penetrabilior oi gladio ancipiti. s. ad vulnerãdũ et debilitãdum inimicos. Figura. ij. Mach. vlti. In gladio quẽ dedit in visione onias iude machabeo dicẽs. In hoc deijcies inimicos. Et ibidẽ de ipso iuda dicit ꝙ muniuit exercitũ suũ: nõ lancea et clypeo: sed sermonibus optimis: referẽdo gesta sctõrum de quibus in scriptura habetur: quibus cõfortati victoriã cõtra inimicos habuerũt. Hiero. ad rusticũ monachũ. et allegatur. de cõse. dist. v. nunꝙ. Ama scientias: alias scias: scripturarum et vitia carnis nõ amabis. Et ipse

Primus remediũ tentationis.

Secũdũ remediũ

Tertiũ remediũ

etiā in deserto tentatus verbis scripture tentatorī resistit Matth. iiij. Quartum est passionis xp̄i pia meditatio. Ebre. xij. Dabis eis scutum cordis laborē tuū. s. passiōis ad deferendū sese ꝯ tela inimicī tentationū. ad Heb. xij. Recogitate eū q̄ talē sustinuit a pc̄ōib⁹ aduersus semet ipsum ꝯdictionē vt nō fatigemini animis vr̄is deficiētes. Figura fuit qn̄ ad aspectū serpētis enei in palo erecti ho mines aspiciētes sanabunt a morsib⁹ serpētū. i. demonū. p̄seruant ne occidant hoies aspiciēdo ad crucifixū mēte figuratū in serpēte eneo. Num. xxi. Quintū est ꝯsideratio eoꝝ que sunt fidei: vt p̄emiū celestis: supplicij eterni: ꝫ hm̄oi. ad Eph. vi. In oib⁹ sumētes scutū fideiā q̄ possitis oia tela. i. tentamēta inimicī extinguere. i. Joh. v. Hec est victoria q̄ vincit mūdū fides nr̄a. Cōsiderādo em̄ gloriā sīatur qs ad laborē certaminis. vn̄ Luc. xxij. Vos estis q̄ ꝑmansistis mecū in tētationib⁹ meis: ꝫ ego dispono vob sicut disposuit mihi pater me⁹ regnū: vt edatis ꝫ bibatis sup mensam meā in regno meo. Et ḡdaꝫ vt habet in vitis patrū cū tentaret de luxuria ꝓpter mulierē receptam ex cōpassiōe in cella: ne deuoraret nocte a feris: ꝯsiderās penas inferni: ꝫ vt efficacius intelligeret ponēs digitos ad ignē lucerne accense vsq̄ ad cōbustionē sic vicit tentationē. Sextū est cōcordia ꝫ fraterna charitas. Vn̄ dr̄ de sancta ecclia in Cant. c. vi. ꝙ est terribilis. s. demonib⁹ vt castroꝝ acies ordinata: q: scꝫ fideles sunt vr̄i iuict exercitus ordinatus. Et in figura huius dr̄. Judith. xv. ꝙ filij israel insimul vniti etsi pauci ꝑsequentes exercitū holofernis pene innumerabile fugarunt ꝫ vicerunt eum. Et Greg. super Ezechi. dicit ꝙ nō timet diabol⁹ in nobis abstinentiam vel vigiliam vel paupertatē et alia hm̄oi. sed cōcordiā et charitatē quā in celo seruare nesciuit.

Quartū remediū

Quintū remediū

Exēplū.

Sextum remediū

§. VII. Dicto de causa peccati interiori ꝫ exteriori: sequit de alia causa q̄ est ipm peccatū.

Vnum peccm̄ est cā alteri⁹

Cōtingit aūt vnū pecm̄ esse cām alteri⁹ fm̄ qttuor genera causarū. vt dicit Tho. i. ij. q. lxxv. Primo q̄dē fm̄ modū cause efficiētis vel mouentis: et per se et ꝑ accidēs. Per accidēs quidē sicut renouēs ꝓhibēs dr̄: mouens per accidēs. Cū em̄ per vnū actū peccati hō amittat grām vel charitatē vel verecūdiā vel quodcūq̄ aliud retrahens a pctō: incidit ex hoc in aliud pecm̄. et sic p̄imus pecm̄ est cā secūdi ꝑ accidēs. Per se autē sicut cū ex vno actu peccati hō disponit ad hoc ꝙ aliū actū consimilē facili⁹ cōmittat. Ex actibus em̄ causant dispositiōes ꝫ habit⁹ inclinantes ad cōsimiles act⁹. Scd̄m hō genus cause materialis vnū pecm̄ est cā alteri⁹ inquātū p̄parat ei materiā: sicut auaricia p̄parat materiā litigioso: qd̄ plerūq̄ est de diuitijs cōgregatis. Scd̄m hō genus cause finalis vnuꝫ pecm̄ est causa alterius: inquantuꝫ ꝓpter finē vnius peccati aliqs cōmittit aliud pecm̄: sicut cū quis cōmittit simoniā ꝓpter finem ambitionis: vel fornicationē ꝓpter furtū. Et q: finis dat formā in moralibus. vt. s. habitū est. ex hoc etiā sequitur ꝙ vnū pecm̄ sit formaliter causa alterius. In actu em̄ fornicationis que ꝓpter furtū cōmittit est quidēꝫ fornicatio: sicut materiale: furtū hō sicut formale.

Titulus. VII. De peccato.

De diffinitione peccati multiplici. Cap. p̄imū.

De peccato p̄imo videndū est de diffinitiōe eius q̄d sit. Ubi notādū ꝙ multiplex diffinitio datur fm̄ doctores fm̄ diuersas causas. f. materialē vel formalē efficientē vel finalē. Ex pte cause materialis seu materie exequētis seu exercētis pecm̄: Aug. sic diffinit pecm̄. Est dictū vel factū vel concupitū ꝯ legem dei: seu ꝯ legeꝫ eternā. In hac descriptiōe tangunt duo: Primū est act⁹ in ordine ad instrumēta quib⁹ actus ipse peccati exercet cum dr̄. dictum vel factū vel concupitū. Nam instrumēta quibus exercetur actus peccati: sunt vel cor vel ligua vel manus. Nam aut cogitatione: aut locutione: aut operatione perpetrat. Ubi notandū ꝙ nulla p̄uatio vel negatio est in genere ꝑ se: q: non hꝫ aliquā quidditatē vel esse: sed reducit ad genus affirmatiōis: fm̄ ꝙ in non esse itelligitur esse: et in negatione affirmatio: vt dicit phs: quia ois p̄uatio ꝑ habitū cognoscit: et remotio ꝑ positionem fm̄. b. Tho. in. s. pte. Et ideo in dicta descriptione in dicto includit nō dictū vel omissio dicti. In facto omissio facti. In cōcupito omissio cōcupiti. Non em̄ hꝫ hoc dictum in quātum est affirmatiue dictū ꝙ sit pecm̄. sed hoc hꝫ a duobus. Primo quidē ex pte volūtatis. f. inquātū dictum vel factū: vel concupitū: est in ptāte voluntatis. Scd̄o hꝫ h̄ ex parte finis: inquātū est a rectitudine finis exiens. In his duobus cōuenit cū dicto affirmatiuo facto vel cōcupito: etiam nō dicere vel nō facere vel nō cōcupere: q: similiter est in ptāte volūtatis ꝫ a recto ordine finis exiens. Unde sicut actus est in ptāte volūtatis: et per hoc hꝫ ꝙ sit pecm̄ vel meritū: ita etiā negatio actus. Scd̄o tāgit defectus regule dirigētis: cū subdit. contra legē dei vel legem eternam. Nam lex eterna seu dei p̄imo et principalr̄ ordinat hoiem ad finē: cōsequenter hoiem bene se hre in his que sunt ad finē. Et ideo in hoc ꝙ dicit ꝯ legem eternā tangit auersionē a fine: et oēs alias inordinationes. Et si qrat cum pecm̄ sit aliqd̄ et eo qd̄ est cōtra ratione quare Augu. in diffinitione p̄dicta nō posuit pecm̄ esse dictum vel factum vel concupitū ꝯ rationē: sicut dicit esse cōtra legem eternā. Ad hoc r̄ndet ꝙ pecm̄ aliter ꝯsiderat a pho: aliter a theologo. Nam phs ꝯsiderat pecm̄ fm̄ ꝙ ꝯtrariatur rōni: sed theologus cōsiderat fm̄ ꝙ est offensa dei et ꝯtra deū. Et iō Augu. vt theologus diffinit pecm̄ conueniētius ex hoc ꝙ est cōtra legē eternā: q̄ ex hoc ꝙ est ꝯtra rationē. p̄cipue cū in multis regulemur per legē eternā que excedunt rationē humanā. vt in his q̄ sunt fidei. Hec bea. Tho. sup. ij. senté. dis. xxxv. Rayne. Et q: peccatū ex dictis cōmittit qttuor modis. f. cogitatiōe: locutiōe: opere: et omissione. ideo p̄mus de⁹ exhortat aiam peccatricē ad p̄niam: quater inuitans ad reuersionē dicēs in Cant. Reuertere reuertere sunamitis: reuertere reuertere vt intueamur te. scꝫ oculo pietatis ꝫ gratie. Sunamitis interpretat captiua: et ꝑ peccatū homo captiu⁹ tenet a diabolo. q. d. pctā oia dimitte: et detestare q̄ cogitatione: locutiōe: ope ꝫ omissione cōmisisti. Et tūc reuertit ad p̄niam resuscitatur spūaliter lazarus quadriduan⁹. Joh. xj. Dicit quattuor dies sunt p̄dicti quattuor gradus q̄bus morit aia.

Cant. vi.

Ex pte forme vel potētie deficiētis diffinit sic. Pecm̄ est p̄uaricatio legis eterne. et celestiū inobediētia mādatoꝝ. et est Amb. in lib. de paradiso. In qua descriptiōe tāgunt duo. f. p̄iuatio dirigētis in finē: ꝫ deordinatio ab ipō fine. Et p̄iuatio dirigētis in finē ibi notat cum dr̄: ꝙ peccatum est p̄uaricatio legis eterne: ꝫ hoc vel faciēdo qd̄ lex ꝓhibet: vel omittēdo qd̄ lex p̄cipit: ex quo pecm̄ hꝫ rationem mali. Nā siue in natura siue in morib⁹: de rōne peccati est preterire regulā rōnis. Regula autē rōnis qua constituit mediū inter superfluū ꝫ diminutū: necesse est vt q̄daꝫ reseccet et q̄dā statuat. Vn̄ etiā in rōne naturali ꝫ in lege diuina: vn̄ debēt actus nr̄i regulari: ꝯtinent quedā p̄cepta negatiua: et q̄dā affirmatiua. Sicut autē negationi opponitur affirmatio: ita affirmationi negatio. Et iō sicut malū agere imputat homini ad pecm̄: q: opponit p̄cepto legis negatiuo: ita ipm bonū nec agere iputat homini ad pecm̄: q: opponit p̄cepto affirmatiuo. Scd̄o in diffinitione pcti tangit deordinatio ab ipō fine in hoc ꝙ dr̄: celestiū inobediētia mādatoꝝ. Ubi nota ꝙ inobediētia accipitur duob⁹ modis. Uno modo spāliter. f. qn̄ qs nō facit qd̄ p̄cipit: vel facit qd̄ ꝓhibet: respiciēdo ad contēptum p̄cipientis vel ꝓhibentis. Et talis inobedientia opponit obedientie q̄ est spālis virtus q̄ respicit autoritatē p̄cipientis vel ꝓhibentis. Scd̄o modo accipitur inobediētia ge

Peccatū diffinit ꝑ ambrosium.

Inobedientia dupliciter accipit.

Diffinit peccatū ꝑ Aug.

neraliter: scʒ qñ q̄s nō facit qđ precipit vel facit quod pro
hibet: ⁊ hoc modo inobedientia comitat omne pctm̄. Et
opponit hm̄oi inobediētia obediētie que cōcomitat oēm
virtutē: qđ pʒ q: quicūqʒ facit aliquē actum virtutis obe
dit. ⁊ de hac gn̄ali inobediētia intelligit dictū Amb. in su
pradicta diffinitione fm beatū Tho. in. ij. sen. di. xxxv. Et
sciēdū q illa duo q̄ ponunt in diffinitiōe Amb. non sunt
lex ⁊ mā datū di stiguunt — eadē vt videt: sʒ distinguunt dupl'r lex ⁊ mādatū. Primo
q: cū fiendū vel cauēdū statuit: tūc lex est. Cū aūt precipit
vel phibet preceptū est. Aliud est aūt statui qđ fit p leges
aliud iuberi qđ fit p preceptū. Scđo modo distinguuntur
sic vt lex dicat in declinādo a malo: preceptū vel mādatū
in faciendo bonū. Hec Alex. de ales in. ij. parte sum. Hinc
ps. xxxij. — ps. Cōfitemini dn̄o in cithara. i. in confessione vocali: ⁊ in
psalterio decē chordarū psallite illi. i. in obseruatiōe decē
pceptorū. Figurat aūt trāsgressio decē mādatorū p illos
decē leprosos q̄ a lōge stātes clamauerūt dicētes xpo Lu
ce. xvij. Jesu preceptor miserere nr̄i. Qui ab eo missi ad sa
cerdotes dū irēt mūdati sunt. Sic p recognitionē peccati
⁊ ppositū debitū cōfitendi purgant hoies a lepra inobe
alia diffi nitio au gustini. — dientie. Alio mō diffinit pctm̄ ex pte forme seu cause ex
emplaris a qua deficit. Dictū em̄ fuit moysi Exo. xxv. In
spice ⁊ fac fm exemplar qđ tibi in monte monstratū est. q̄
scʒ pertinēt ad cōstructionē tabernaculi. i. ecclie. Mons
autē xp̄m signat. ⁊ fm hoc diffinitur ab Augu. q pctm̄ est
appetere que xp̄s contempsit: vel fugere ea que xp̄s susti
nuit. Quod probat per eius oppositū dicēs. Nō em̄ vllū
pctm̄ cōmitti pōt nisi dum appetunt q̄ xp̄s contēpsit: aut
fugiunt q̄ ipse sustinuit: qđ est respectu tristiū ⁊ aduerso
rum. Aliud est amoris seu cupiditatis: scʒ appetere q̄ xp̄s
cōtēpsit qđ est respectu delectabiliū: ⁊ aliud fugere aut ti
mere q̄ xp̄s ppessus est ⁊ hoc respectu penaliū. Omē aūt
pctm̄: vt dicit Augu. pcedit vel ex amore male inflammā
te: vel ex timore male humiliante. sed ⁊ timor procedit ex
amore. Timet em̄ quis amittere aliquid: quia illud amat
alia diffi nitio au gustini. — Hec Alex. in. ij. pte sum. Rayne. Tertio pōt pctm̄ consi
derari ex pte potētie: vel cause sufficiēter imperātis ⁊ pec
catū cōpletis. Et sic diffinit ab Aug. in lib. de duab9 aia
bus. q pctm̄ est volūtas retinēdi vel cōsequendi qđ iusti
cia vetat Et hr̄. xv. q. i. c. i. In qua diffinitiōe tāgunt duo.
Primum est actus volūtatis: in hoc qđ di q est volūtas
retinendi vel cōsequēdi aliquid. Scđo tangit defect9 re
ctitudinis in hoc qđ subdit: qđ iusticia vetat. Et sumitur
hic iusticia nō prout est ḋtus spālis: sed p iusticia genera
li: q̄ idem est qđ oīs virtus. s. fm q importat rectitudinē
volūtatis: q̄ attēdit fm oēm ḋtutē fm be. Tho. sup. ij. sen.
ps̄. xcvi. — De hac iusticia gn̄ali intelligit illud ps̄. Lux orta est iusto
scʒ gratie ⁊ veritatis quoad intellectū: ⁊ rectis corde leti
cia: quoad effectū. Idē autē est esse iustū ⁊ rectum corde.
Cōsistit em̄ talis leticia in q̄dā rectitudine qua redditur
vnicuiqʒ qđ suū est. s. supiorib9 vt deo et prelatis obedien
tiā ⁊ venerationē. ad Ro. xiij. Oīs aia ptātib9 sublimiori
bus subdita sit. Et ad hoc facit qđ hr̄ di. viij. que cōtra mo
res. Equalibus ppinquis et extraneis beniuolentiam et
subuētionē. Job. xv. Hoc est pceptū meū vt diligatis in
uicem: sicut dilexi vos. affectu scʒ ⁊ effectu. Ad hoc fac qđ
habet de pe. dist. ij. pinde. Inferiorib9. s. subditis et corpi
suo puidentiā et coertionē. i. Petri. v. Pascite q̄ in vobis
est gregē. Ad hoc facit qđ hr̄. xxiij. q. iiij. duo ista. et de pe.
di. ij. corpus. Et sicut iusticia gn̄alis ista instigat: ita vetat
ɔtraria. Quia ibi est pctm̄. s. superiorib9 ɔ̄dictionē et irre
uerentiā: equalibus obdurationē et maliuolētiā: inferio
ribus relaxationē ⁊ negligētiā. De hac etiā iusticia habet
Ezech. xviij. Si auerterit se iustus a iusticia sua ⁊c. Item
alia diffi nitio pec cati au gustini. — ex parte cause principalis agentis. i. volūtatis diffinit sic
a btō Aug. in lib. de lib. ar. Pctm̄ est affectio mala volūta
ria. In qua diffinitione tangunt tria q̄ sunt de rōne pcti.
Primū est actus volūtatis. Scđm est defectus rectitudi
nis. Tertiū est defectus culpabilis. Primo ergo notatur
actus volūtatis: cū di. pctm̄ est affectio. Nam affectio sus
mitur p actu volūtatis elicito vel imperato interiori vel ex
teriori. Et si arguat in ɔ̄triū q: affectio ē res. Pctm̄ aūt nō
est res vel suba. vt dicit Augʒ. ergo nihil est. et sic p ɔ̄ñs nō
est affectio. Rn̄det q affectio vtiqʒ est res. Sed cū d: q
pctm̄ nō est res: intelligit pctm̄ nō est res rōne defectus
q̄ adiūgit affectioni. Et rōne illi9 defectus cōparat pctm̄
claudicationi ⁊ alijs defectib9. sed ille defectus est in affe
ctione: sicut claudicatio q̄ nihil ponit in tibia. Scđo tan
git defect9 rectitudinis: cū d. mala. s. affectio: et q̄ separat a
bona affectione q̄ est in actu ḋtutis. Si em̄ esset defectus
eius qđ non dʒ inesse: nō haberet rōnem mali. Sicut non
est malū in lapide nō hr̄e visum: q: nō est nat9 ipsum hr̄e.
Ubi nota q defectus realis vl' priuatio rei nō est res: sed
id cui accidit defect9 vel priuatio est res. Sicut esse cecum
nō est res vel aliq̄d reale: sed id cui accidit esse cecū. Defe
ctus q̄ virtutis seu virtualis est malū. Hec bea. Thom. in
q̄stionibus de malo. q. i. vbi dicit. Uđ nō oīs defect9 boni
hʒ rationē mali: sed defectus vel priuatio boni qđ natum
est haberi. Sicut non est defect9 hoi q non possit volare:
nec p ɔ̄ñs hʒ rōnem culpe vel pene: nec est ei malū culpe
vel pene: sed esset malū aui q̄ est nata ad hoc. Ui. cū hō
sit natus hr̄e affectionē bonā ḋtutē et gratiam: nō hr̄e ea
est pctm̄: q: horū priuatio est volūtaria. Tertio tangitur
in dicta diffinitione defect9 culpabilis: ⁊ p ɔ̄ñs vitupe
rabilis. i. volūtaria ex q̄ separat ab affectioe penali q̄ nō
est pctm̄ vel culpa: sed effect9 culpe fm Alex. ij. pte sum.
Diffinitur pctm̄ ex pte cause finalis a qua deficit sic ab — aliter dif finit pec catū per augusti num.
Aug. in lib. de libe. ar. Pctm̄ est auersio ab incōmutabili
bono et cōuersio ad commutabile bonum indebita. Ubi
q̄tuor sunt notanda. s. grauamē: ordo: ligamē: ⁊ vnitas.
Et quātū ad p̄mū. s. grauamē nota q ex indebita cōuer
sione ad cōmutabile bonū sequit auersio ab incōmutabi
li bono in qua pficit rō mali: et iō opʒ q fm diuersitatem
eorʒ q̄ pertinēt ad cōuersionē: sequat diuersa grauitas in
pctis. Quantū ad scđm scʒ ordinē q̄d sit: videlʒ prius in
pctō mortali auersio an cōuersio. Sciendū est cū pctm̄
principal'r in volūtate cōsistat: iō quātū ad volūtatē illud
est pri9 qđ a volūtate principal'r intēdit. Et ideo in pctis
spūalib9 principali9 intendit auersio. prius est em̄ auersio
ab incōmutabili bono: q cōuersio ad cōmutabile bonū:
sicut in infidelib9: et in illis q̄ desperātes seipsos tradide
rūt impudicitie. vt d: ad Eph. iiij. In pctis aūt corpalib9
in q̄b9 pncipal'r intendit fruitio boni cōmutabilis: prius
est natural'r cōuersio q̄ auersio q̄ nō est principal'r intēta:
sed preter intētionē q̄ sequit et inordinata cōuersione ad
bonū cōmutabile. Hec bea. Tho. in quodlibeto. xij. q. xvj.
idē ibi. q: clari9. Quātū ad tertiū. s. cōnexionē notādum — duo sunt in pctō.
q in pctō sunt duo. s. auersio et cōuersio. ⁊ ex parte quidē
auersionis: mortalia hn̄t cōnexionē inquantū quodlibet
auertit a bono incōmutabili: sed ex pte ɔuersionis nullo
modo hn̄t cōnexionē sicut virtutes. Ex hoc em̄ q q̄s con
uertit ad vtilitatē pecunie p auariciā: nō sequit q conuer
tatur ad bonū delectabile carnis qđ fit p luxuriā. Quā — Auersio ⁊ cōuer sio sunt vnū pec catum.
tum ad q̄rtū. s. vtrū hec auersio vel ɔuersio sint duo pctā
vel vnū. Ad qđ breuiter rn̄det q hec duo sunt vnū. pctm̄
fm rē differēs i cōparatiōe ad diuersos terminos. s. deū ⁊
creaturā. ita q ibi est vnic9 mot9 vel vnic9 actus: ⁊ duo ter
mini. s. recessus a deo ⁊ accessus ad creaturas. Sicut ḋbi
gr̄a. idē est mot9 q̄ recedit a bononia et venit ad florētiā.
Cū g̃ cōtēptus ⁊ auersio sit recessus a deo: cōuersio ḋo sit
accessus ipsius volūtatis ad creaturā: est ibi vn9 motus ⁊
vnū pctm̄. Hec b. Tho. in. ij. sen. di. xlij. et Alex. ij. pte sum.
Scđʒ aūt ipsos duos terminos. s. recessus a deo: ⁊ accessus
ad creaturā p ɔuersionē inordinatā. dic dn̄s p Hiere. ij. c.
Duo mala fecit pplʼs me9. Me dereliq̄rūt fontē aq̄ viue:
⁊ foderūt sibi cisternas dissipatas q̄ nō valēt ɔtinere aq̄s
Ubi duo notant. Primū discessio vel auersio a creatore.
ibi. Me dereliquerūt. nō inutilē vel parū vtilē; sed mal

Deus cō paratur fonti ꝓpter tria

tū vtilē: q: fontē aque viue. Cōparaꝑ aūt deꝰ fonti triplici ratione. Prima est rōne eminētie: q: sicut fons nō aliūde aquas hꝫ sicut riuus sed ex seipso: sic deꝰ a nullo aliq̄d boni hꝫ vel recipit: sed ex seipso ⁊ per suā essentiā est infinitū bonū. Scđo ratione influētie: q: sicut fons riuis aquā influit: sic deꝰ oībus creaturis. ps̄. Dn̄e apud te est fons vite

ps̄. xxxv.

Haurietis aquas in gaudio de fontibꝰ saluatoris. Esa. xij. Tertio ratione efficientie: q: sicut fons aquā viuā tribuit: sic deꝰ nō est fons cuiuscūq̧ aque sꝫ viue. Ioh. iiij. Dedisset tibi aquā viuam. Et in Canti. c. iiij. Fons hortoꝝ ecclia scꝫ est puteus aquarū viuentiū que fluūt impetu de libano. i. a deo. Et tam viua est ista aqua q̧ in potātibus fontē faciat. ⁊ ideo est multū desiderabilis: q: non est aqua q̄ in potātes conuertaꝑ: sed ipsa cōuertit in se potātes: q: fontes facit. iuxta illud. Aqua quā ego dabo ei: fiet i eo fons aque salientis in vitā eternā. ait xp̄s samaritane. Ioh. iiij.

Scđo tangiꝑ illud malū peccati adhesio. s. vel inordinata cōuersio ad creaturā: ibi. Et foderūt sibi cisternas dissipatas q̄ non valēt cōtinere aquas. Ubi ostendiꝑ defectus triplex. Primꝰ q: non sunt ꝓncipales: ⁊ ideo a seipsis non sunt vt fons. Scđo q̧ sunt detestabiles: q: dissipate. s. idola q̄bus adherent: et q: implere nō valēt mentē creatam: sicut nec cisterna dissipata pōt ipleri. Tertiꝰ q: sunt inutiles: qm̄ cōtinere nō valent aquas: ⁊ ideo nec recipere nec aliis influere: ⁊ seruari nō pn̄t: q: transitoria sunt. Et ꝓdictis pꝫ q̧ causa efficiēs pc̄i est volūtas. Un̄ Aug. Pcc̄m vsq̧ adeo volūtariū malū est: vt nullo modo sit malū: scꝫ malo culpe: nisi sit volūtariū. xv. q. i. c. i. §. ij. Et si arguatur cōtra. q: Dion̄. dicit in. iiij. c. de diui no. q̧ malū est preter intētionē ⁊ volūtatē: eo q̧ nullus intendēs ad malū opaꝑ. Rn̄deꝑ q̧ malū đr esse preter volūtatē ꝑ se: q: intendēs ad malū ꝑ se operaꝑ aliq̄d. Sed ꝑ accidens malū pōt esse volūtariū: dū. s. aliq̄s estimat bonū qđ est malū. vel cū apparet alicui bonū aliq̄d s̄m q̄d: cui est adiuncta rō mali simpliciter. Uel pōt dici q̧ malū est preter volūtatē: q: voluntas nō tendit in malū sub rōne mali: sed q: aliqđ malū est apparens bonū: ⁊ ideo voluntas aliq̄n appetit aliqđ malū. Hec bea. Tho. sup. ij. sen. Ad hoc etiā facit qđ ait Aug. xv. q. i. ca. merito. vbi sic ait. Si diligēter inspiciatur: forte ip̄m peccare nemo vellet: sed propter aliud qđ vult peccat. Oēs quippe hoīes qui sciētes faciūt qđ nō licet: vellēt licere facere: vsq̧ adeo ipsum peccare nemo appetit ꝓpter hoc ipsum: sed ꝓpter illud qđ ex eo consequitur.

Cā effectiua peccati ē voluntas.

¶ De diuisione peccatorum. Capitulū. ij.

De diuisione pctōrum

Sciendū q̧ sex modis pn̄t distingui pcā adinuicē. Primꝰ est ex parte reatus. Scđs est ex ꝑte gradus. Tertius est ex ꝑte respectus. Quartꝰ ex ꝑte noīs. Quintus ex parte radicis. Sextus ex parte originis. Et quantū ad primū. s. ex parte reatus sic distinguiꝑ pcc̄m: q: aliud mortale: aliud originale: aliud veniale. Que q̄dem diuisio nō est generis in species. Cuiꝰ ratio est: q: species equalr̄ participāt ratione generis. ista aūt nō equalr̄ participāt ratione pc̄i: ad qđ pertinet q̧ sit volūtariū ꝑfecte: sed est diuisio analogi in analogata: qđ s̄m prius ⁊ posterius ꝑfecte ⁊ imperfecte predicaꝑ de pluribꝰ. Sicut verbi grā Ens diuidiꝑ in substantiā ⁊ accidēs: ens actu ⁊ ens in potētia. de q̄bꝰ predicaꝑ analogice. Perfecte q̄dē de ente in actu ⁊ de substātia. Imperfecte de accidēte ⁊ de ente in potētia: q: minimū qđ est de natura entis: est in ente i potētia: ⁊ in ente ꝑ accidēs. Sic a sili diuisio pc̄i in mortale ⁊ veniale: ⁊ originale: est sicut diuisio alicuius in perfectū ⁊ in imperfectū: q: ratio peccati ꝑ prius ⁊ ꝑfectius inueniꝑ in pctō mortali. in veniali vero ꝑ posterius ⁊ imꝑfecte vnde minimū qđ est de ratione pc̄i in aliquo actu est i veniali. Et hoc ipsa noīa ostendūt: q: venia non debeꝑ pctō: nisi s̄m q̧ aliquā imperfectionē pc̄i hꝫ. Per prius ḡ dicꝑ peccatū de mortali. tum quia mortale est volūtarium voluntate ꝓpria. tum q: ab vltimo fine deordinat. tum q: ei debeꝑ pena eterna. Pcc̄m aūt veniale deficit a mortali in duobus. Primo q: nō deordinat ab vltimo fine: sed aliq̄ modo a fine retardat: ordine ad finē̄ seruato. Scđo q: ei nō debeꝑ pena eterna: sicut mortali. Peccatū aūt originale deficit a mortali: ex ꝑte illa qua pcc̄m hꝫ rōnem culpe. s. ex parte volūtarij: q: mortale est voluntariū volūtate ꝓpria illius in quo est: vel qui peccauit: sed pcc̄m originale est voluntariū volūtate alterꝰ q̄ eiꝰ in quo est. s. volūtate primi parētis ade. Hec b. Tho. sup. ij. sen. di. xlij. Et q: dictum est q̧ ista diuisio est s̄m reatum. Sciendū q̧ reatus ꝓprie nō est aliud q̄ obligatio ad penā. Et mortale obligat ad penā eternā dāni ⁊ sensus: veniale ad penā tp̄alē seu purgatorij. Originale tm̄ ad penā dāni: non sensus. i. ꝓuationis dei visiōis: nō ignis infernalis. Et h̄. ꝑ. declarabunꝑ. Aliq̄n tm̄ reatus sumitur ꝓ culpa: ⁊ obligatione ad penā: vt in collecta. reatus nostri cōfessio indulgentia ⁊c. Confiteꝑ eīm homo culpā non penā debitā. Et sciendum q̧ pcc̄m actuale siue mortale siue veniale aliquādo trāsit actu: sed remanet reatu. Et hoc vel cū cessat ab ipso actu peccati: puta perpetrato homicidio vel fornicatione: tūc cessat pcc̄m quantū ad suā essentiā. i. quātū ad actum illū inordinatū: sed remanet reatu in suo effectu. i. in obligatione ad penā. Uel etiā cū quis ꝑ penitētiā hꝫ remissionē pctōꝝ quoad debitū pene eterne: sꝫ tm̄ ꝓpter imperfectionem satisfactionis adhuc remanet obligatus pene tp̄ali. Sed tūc transit pcc̄m actu ⁊ reatu q̄n quis habet plenam remissionē culpe ⁊ totius pene debite. Hec Duran. sup. ij. sententiarū. Peccatū aūt originale transit reatu per baptismū fluminis vel sanguinis vel flaminis: sed remanet actu inquātum scꝫ in viatore remanet semper habitualis concupiscentia: que semper inclinat ad malū que videtur esse materialiter ipsum originale peccatum.

Peccatū ex ꝑte reatꝰ diuiditur.

Nota q̄d sit reatꝰ.

§. I. Secūda diuisio pctōrū

est ex parte gradus seu ꝓcessus. Et sic diuidiꝑ pcc̄m in pcc̄m cogitationis ⁊ locutionis ⁊ operationis. Additꝑ etiā aliq̄n pcc̄m cōsuetudinis. Et ista diuisio ꝓbaꝑ autoritate rōne ⁊ similitudine. Et quātū ad primū autoritas Hieron̄. sup Ezech. sic cōtinet. Tria sunt genera pctōꝝ quibus humanū genꝰ subiacet. Aut eīm cogitatiōe: aut sermone: aut operatione peccamꝰ. Additꝑ a q̄busdā quartus gradus. s. per cōsuetudinē. qđ figuratur in lazaro q̄driduano. Sed Greg. In. iiij. moral. ponit aliter istos gradus. dicens q̧ in corde cōmittiꝑ q̄tuor modis: ⁊ in ope aliis q̄tuor modis. Est ḡ primus gradus suggestio vel sensualis delectatio q̄ est veniale. Scđs gradus est morosa delectatio in ipsa cogitatione absq̧ deliberatione in opus. Tertiꝰ est deliberatio cogitationis in opꝰ. Quartus est defensio seu excusatio ipsius pc̄i in seipso: sicut primi parētes post pcc̄m se excusauerūt. Quintus gradus est ipsum opꝰ exterius: sed occultū. Sextus ip̄m opus peccati cū sit manifeste. Septimus dū ducꝑ in consuetudinē. Octauus cū q̄s obstinatꝰ in malo obduraꝑ ꝓponēs nō penitere. Scđo ꝓbaꝑ rōne. Nā ista diuisio assignaꝑ s̄m gradus q̄bus fit processus ad pc̄i cōplementū. Gradus aūt isti attēdunꝑ s̄m q̧ vnꝰ actꝰ includit pmū. ⁊ tertius scđm. ⁊ quartꝰ tertiū. ⁊ addit sup eū. verbi grā. Primꝰ gradus sup quē addūt alij est voluntas interior. s. peccati cogitationis. Scđs huic additus ⁊ hūc exprimens est actus locutionis. Cuius rō est: q: inter oia mēbra est magis propinquū interiori actui scꝫ pctō cogitationis: q: locutio est signū interioris actus. s. cordis. Tertius gradus est pcc̄m operis tanq̄ cōplemētum oim̄ predictorū. Probaꝑ hoc tertio ꝑ triplicem similitudinem seu exēplum. s. artificiali: naturali: ⁊ morali. In artificiali exemplo pꝫ de domo materiali in qua sunt tria. s. fundamētū vt principiū: parietū erectio vt mediū: tectū vt cōplementū domꝰ. Ostēdiꝑ hoc in exēplo naturali. Nā in generatione aialis. ꝓmū qđ generaꝑ est cor: exinde membrorū

Pcc̄m diuidiꝑ ex ꝑte gradus.

productio: demū tāq̄ cōplemētū toti⁹ corpis vel hoīs formatio. Pz filitudo etiā in materia morali. Nā iracundus ex eo q̄ appetit vindictā p̄mo perturbat in corde. scdo in v̄ba cōtumeliosa prorūpit. tertio i facta iniuriosa. Idē pz de pctō luxurie ⁊ alijs. Consuetudo aūt ⁊ desperatio vel defensio pcti q̄s Grego. addit (vt dictū est. s.) sunt grad⁹ cōsequētes post pfectā specīē pcti: sicut adolescētia ⁊ iuuētus post pfectā gnationē hoīs cōsequunt. Uel dicendū q̄ consuetudo ⁊ desperatio seu defensio sunt q̄dā circūstantie aggrauātes oē pctm̄ ex multiplicatione ipsorū actuū. Hec oia bea. Tho. j. ij. q. lxxvij. ⁊ sup. ij. sen. dist. xlij.

§. II. Tertia diuisio seu distinctio pctōꝝ est ex pte respect⁹ seu obiecti.

Pctm̄ ex parte obiectorum diuiditur.

Et sic hō dicit peccare in deū. in p̄ximū. in seipm̄. In deum peccat cū de deo male sentit vt heretic⁹. vel q̄ dei sunt vsurpare p̄sumit indigne p̄ticipādo sacris: vel qn̄ nomen dei peierādo vel blasphemādo contēnit. In p̄ximū peccat cū eū iniuste ledit. vel offendēdo psonā. vel famā denigrādo. vel substātiā diripiēdo. ⁊ hmōi. In seipm̄ peccat cum sibi soli nocet ⁊ non alteri: vt in pctō gule vel mollicie. vel accidie. vel inanis glie. ⁊ hmōi. Et hāc distinctionē ponit etiā Ysid. in lib. de sum. bo. Scdo hoc idē pbat rōne sic. Sicut omnis virt⁹ est iusticia quodāmodo: vt dr̄. v. Eth. ita oē peccatū est iniusticia. Iniusticia autē est ex h̄ q̄ detrahit alicui qd̄ sibi debet. Un̄ iniusticia hz q̄si duo obiecta. i. id qd̄ detrahit ⁊ ille cui detrahit: sicut hō cui aufertur res sua. Sicut autē homo dz p̄ximo ⁊ aliq̄d sibi ip̄si: sic ⁊ multomagis dz deo. Debet aūt deo amorē sup oia ⁊ reuerentiā. Un̄ qn̄ ab his deficit dr̄ peccare in deū. Et si obijciat hoiem peccare in aliquem inquantū eū ledit: sed nullus pōt ledere deū: sm illud Iob. xxxv. Si peccaueris q̄d ei nocebis: scz deo. q. d. nihil. Rationē hui⁹ Aug. assignat dicēs li. de lib. ar. Malum cū nocumentū sit nocere tn̄ nō pōt nisi bono qd̄ corruptibile est. Summū aūt bonū incorruptibile est ⁊ ideo malū ei nocere non pōt: q2 nature est ipassibilis. Rn̄det ad hoc q̄ nō dr̄ hō peccare in deū ex eo q̄ eū in aliq̄ ledat: sz q2 deo subtrahit qd̄ ei debet ⁊ quātū in ip̄o est: ei⁹ gloriā minuit: q̄uis hoc facere non possit. Tūc ergo dr̄ in pctō quis deū offendere: qn̄ in eo qd̄ sibi debet ei iniuriatur. P̄ximo etiā quis dz edificationē ⁊ beneficiētiam ⁊ hmōi. Qn̄ igit hoc nō facit cū possit et debeat: vel cū facit cōtraria his: dr̄ peccare in p̄ximū. Sibi etiā debito: est: scz quoad necessitatis collationē ⁊ mundiciā. Un̄ qn̄ 9ria facit sibi necessaria subtrahēdo vel peccando vbi cum nō alijs noceat in se peccat. Tertio hoc idem pbat 9trietate sic. Sicut ppositū in pposito: et oppositum in opposito. Sed p virtutes q̄b⁹ opponunt pctā: hō ordinat in deū et p̄ximū ⁊ in seip̄m. Qd̄ patet. Nā p v̄tutes theologicas hō ordinat in deū: temperantia ⁊ fortitudine ordinat in seip̄m. iusticia autē ad p̄ximū. Ergo p oppositū. q̄ peccat in his que excedūt humanā rationē sicut sunt ea que sunt fidei peccat in deum: sicut hereticus. sacrileg⁹. ⁊ blasphemus. ⁊ huiusmodi. Qui autē peccat in his in q̄b⁹ q̄s ordinatur ⁊ dirigit in seip̄m. dr̄ peccare in seip̄m: sicut patet in guloso. luxurioso. pdigo. ⁊ hmōi. Qui v̄o peccat in his p q̄ ordinat ad alterū seu ad p̄ximū: dicit peccare in p̄ximū sicut patet in homicida. fure. adultero. ⁊ hmōi. Et notādum q̄ ista diuisio seu distinctio sumit sm id in quod directe peccatur ⁊ p̄ncipalr nō cōsequēter. Uerbi grā. cum q̄s facit homicidiū vel furtū. ⁊ hmōi. iste directe ⁊ principaliter peccat in p̄ximū eū ledendo. Ex cōsequēti autem peccat in deū: q2 in hoc mādata ei⁹ trāsgredit: et in seip̄m q2 p pctm̄ occidit aīam suā. Silr q̄ peccat in seip̄m: vt i gula. luxuria ⁊ hmōi directe ⁊ p̄ncipalr peccat in se: ⁊ ex cōsequēti in deū cōtra mādata eius faciēdo. Et sic q̄ peccat in deū: ex consequēti peccat in seip̄m: priuādo se lumine grē et virtutibus et in p̄ximū aliqn̄ per malū exemplū: vel alio modo. Hec beatus Tho. j. ij. q. lxxij. ⁊ super. ij. sen.

§. III. Quarta diuisio peccatoꝝ est respectu noīs.

Peccatum diuiditur ex parte nominum.

Et sic diuidit pctm̄ in delictū ⁊ cōmissum: siue in pctm̄ omissionis ⁊ trāsgressiōis qd̄ idē est. Quā distinctionem ponit Aug. sup. q. leuit. dicens q̄ pctm̄ qd̄ dr̄ delictū est omissio boni: qd̄ etiā ip̄m nomen ostēdit. Dicit em̄ delictū q̄si derelictū. Pctm̄ v̄o qd̄ dr̄ cōmissū est p̄petratio mali. Uel sm magr̄m sen. in. ij. lib. dist. xlij. Delictū est qd̄ ignoranter fit. Cōmissum qd̄ sciēter cōmittitur.

Ubi notādū q̄ hec distinctio sm noīa. s. delictū ⁊ cōmissum attēdit sm p̄cepta legis: ex q̄b⁹ regulātur act⁹ nostri. Inter ipsa aūt p̄cepta q̄dā sunt affirmatiua: qn̄ fit 9 affirmatiua p̄cepta dr̄ omissio. qn̄ aūt fit 9 precepta negatiua: dicit cōmissio vel trāsgressio. Itē q2 9 p̄cepta fit qn̄q3 sciēter. qn̄q3 ignorāter. si sciēter dr̄ cōmissio. si ignoranter dicit omissio. Tho. sup. ij. sen. Est aūt sciēdū q̄ pri⁹ est omissio q̄ cōmissio. Rō hui⁹ est: q2 cū sm pbm tria sunt in actibus virtutū q̄ requirūtur. scz scire. velle. ⁊ immobiliter seu firmiter opari. Ignorātia est 9 p̄imū actū scz scire. Omissio 9tra scdm qn̄. s. tenet q̄s aliq̄d velle ⁊ nō vult: sic cōmissio est 9 operari. qn̄ scz aliq̄s facit aliquid ad qd̄ obligat non facere. Et sic pz ex ipso p̄cessu q̄ prius est omissio q̄ cōmissio. Hec alex. ij. pte sum. Sz pctm̄ cōmissiōis est grauius pctō omissionis. s. cōmissio mali q̄ omissio boni. Tū quia in pctō cōmissionis est maior deordinatio ⁊ effrenatio voluntatis. Tum q2 maius nocumentū vel iniuriā facit ceteris paribus in pctō cōmissionis. Tum q2 magis 9 iusticiā: sicut pz p exempla: q2 grauius est occidere hoiem q̄ sibi in extrema necessitate nō subuenire. ⁊ deum blasphemare q̄ eum nō honorare tpe debito ⁊ hmōi.

Omissio prior est cōmissione.

Notandū etiā q̄ peccatū omissionis alicuius boni p eo tpe alicui imputat ad culpā qn̄ non facit qd̄ debet. s. eo tpe quo dz. Cuius ratio est: q2 omissio boni opponit p̄cepto affirmatiuo: qd̄ licet obliget semp: non tn̄ ad semp. Uerbi grā. Nō obligatur hō q̄ semp actu insistat parentib⁹ honorandis: sed tn̄ semp obligat q̄ tpe debito honoret parētes. Tādiu ergo durat pctm̄ omissionis: q̄diu durat tēpus quo obligatur ad qd̄ obligat p preceptū affirmatiuū: quo transeūte tpe transit actu pctm̄ ⁊ remanet reatus. Et iterū redeunte tpe tali: iterat omissio. Sicut em̄ trāseunte actu v̄tutis remanet meritū p̄mij: ita transeunte actu pcti remanet reatus pene. hec bea. Tho. sup. ij. sen. dist. xlij.

Peccatū omissiōis qn̄ imputat alicui.

Si autē q̄rat vtrū in quolibet pctō fit aliq̄s actus. Respōdet q̄ q̄dā opinati sunt q̄ in oī pctō est aliq̄s act⁹. vel interior. s. actus voluntatis: sicut cū aliq̄s nō dans elemosynā peccat: q2 vult nō dare. ⁊ sic ibi est actus interior voluntatis. s. velle nō dare. Uel etiā aliq̄s actus exterior. siue ille actus exterior fit simul cū omissione: puta cum facit aliq̄d quo retrahitur ab actu debito: sicut cū aliq̄s ludit: ⁊ propter hoc dimittit ire ad ecclesiā. Siue ille actus fit p̄cedens omissionē: vt cum aliq̄s impeditur ne surgat ad matutinas: q2 nimis vigilauit in sero circa aliqua se occupādo. tn̄. b. Tho. tenet 9riū scz q̄ non requirit aliq̄s actus in pctō omissionis per se loquēdo: sed in ipsa cessatiōe debiti actus pctm̄ omissionis cōsistit. Et hoc pbat quattuor modis. s. autoritate. ratiōe. distinctiōe. ⁊ cōparatione. Autoritate quidē pbat p illud Iaco. iiij. Scienti bonū ⁊ nō faciēti pctm̄ est illi. sed nō facere qd̄ hō dz nō importat aliquē actū. ergo pctm̄ omissionis est absq3 omī actu immo cessare ab actu. Scdo pbat idē ratione sic. Iudiciū dandū est de rebus sm id qd̄ est p se: ⁊ nō sm id qd̄ est p accidēs: sed actus per accidēs se hz ad pctm̄ omissionis. qd̄ pz. q2 q̄ omittens aliq̄d ad quod tenet aliquid faciat est per accidēs. ergo non debet dici q̄ pctm̄ omissionis cōsistat in actu pp̄ter aliquē actū adiunctū: q2 actus ille adiunctus p accidens se hz ad peccatum omissionis: vt dictū est. Tertio pbat hoc cōparatione: q2 etiā in pctō trāsgressionis 9tingit aliquē actū adiūgi: qui tn̄ ad pctm̄ transgressionis p accidēs se habet. sicut cū cōtingit aliquē furantē loqui vel videre. ⁊ silr nullus actus

Ad omne peccatū nō req̄rit actus.

pertinet ad pctm̄ omissionis: sed ipa sola cessatio ab actu
debito. Confirmat idē ꝛ alia rōne videlz q: non punit hō
fuisse nisi p pctō: sed p sola omissiōe boni qd tenet facere
punit ſm illud. Ois arbor q̄ nō facit fructū bonū excide-
tur: ꝛ in ignē mittet. Mat. vij. Et seruus q̄ cognouit volū
tatem dn̄i sui ꝛ nō fecit plagis vapulabit multis. Luc. xij.
Quarto pbat distinctiōe. Nā differētia ista est quātū ad
hoc inter peccatū trāsgressionis ꝛ omissionis: q: peccatū
trāsgressionis nō est sola puatio: sed etiā act' puat' debi-
to ordine rōnis: sicut furtū vel adulteriū est quidā actus
inordinat'. Et rōne actus pctm̄ est quedā res vel natura:
rōne puationis ordinis: pctm̄ d: nihil ſm Aug. sup Joh.
Et be. Tho. j. quodlib. dicit. q pctm̄ maxime trāsgressiōis
est act' inordinat'. Et rōne actus: pctm̄ est aliq̄ res seu na-
tura. Sed ista inordinatio est priuatio. et ſm hāc pctm̄ d:
nihil ab Aug. Sed pctm̄ omissionis ſm veritatē loquēdo
est sola priuatio actus debiti: cui' subiectū non est aliquis
actus: sed potestas volūtatis: sicut subiectū cecitatis non
est visio: sed id qd aptū natū est videre. Unde q: volūtas
est causa effectiua ꝛ subiectiua omissiōis: ideo omissio ha
bet rōnē culpe: q: omissio est voluntaria: qm̄ in potestate
Sed ꝯ. nr̄a est nō velle sicut ꝛ velle: non facere sic ꝛ facere: ꝛ ideo
ipa boni omissio debiti est pctm̄. Et si arguat sic in ꝯrium.
Sicut meritū cōparat ad virtutē: ita demeritū seu peccatū
ad vitiū: sed meritū nō pōt esse absq actu: ergo nec deme
Differūt meritū ꝛ demeritum. ritū. Rūdet q differētia est inter meritū ꝛ demeritū. Naz
meritū nō pōt esse absq actu aliquo saltē voluntatis: sed
demeritū pōt esse absq actu. Et rō hui' diuersitatis est: q:
plura reqrunt ad bonū q̄ ad malū: eo q bonū contingit
ex tota ꝛ integra cā. malum aūt ex singulis defectib'. vt di
cit Dion. c. iiij. de diui. no. Hec be. Tho. j. ij. q. lxxij. et in q̄
stionibus de malo. Quia ḡ ꝛ omissio boni debiti pctm̄ est
sicut ꝛ transgressio. ideo ps. vtrūq dn̄o confitetur dicēs.
Ps. xxxj. Delictū meū cognitū tibi feci: ꝛ iniustiā meā nō abscon-
di. Ubi psal. tria facit. Primo exprimit peccatū omissiōis:
ibi. delictū meū. Dicit em̄ delictum quasi derelictum: idest
omissum: vt q: peccata dicēda tacui: ꝛ hoc est contra illos
qui solū de comissis ꝛ nō omissis faciunt sibi cōsciētiam
vel cōfitent. Sed dauid vtrūq fatet q: peccatū. Est etiā
cōtra illos q̄ de magnis cōfitent: de paruis nō curant: sed
dauid etiā parua q̄ dicunt delicta respectu aliorū. Est ꝛ ꝯ
se excusantes: vel in alios sua pctā retorquētes: sicut adā
et eua. Unde dicit meū: qd. s. ego feci ex meo arbitrio. Ad
hoc facit. xv. q. j. non est. Scdo ppheta innuit vitiū cōmis-
sionis seu trāsgressionis. ibi. ꝛ iniustiā meā ꝛc. idest que
feci contra iustiā transgrediēdo precepta negatiua: vbi
magis apparet iniustitia: et plus nocumenti proximo fit.
Tertio addit actum cōfessionis. ibi. non abscondi. Cū em̄
deus cognoscat certius ꝛ clarius omnia q̄ ille qui facit: ta
men hoc est vt dicit Cassiod. peccatū deo cognitum face-
re in confessione. s. delicta ꝛ peccata producere. Confessor
enim representat personam dei: hoc est non abscondere:
non minuere grauitatem: magnitudinem ꝛ turpitudinē
peccatorum circumstantias celando.

§. IIII. Quinta diuisio pec

Pctm̄ diuiditur ex parte radicis. catorū est ex parte radicis eoꝝ. Sunt aūt quinq radices
peccatoꝝ. Prima est amor inordinatus sui. Secūda est ti-
mor indiscretus. Tertia cupiditas. Quarta cōcupiscētia.
Ps. lxxix. Quinta supbia. Prime due insinuant p psal. dicentē. In-
censa igni ꝛ suffossa ab increpatiōe vultus tui peribunt. i.
ppter opera mala q̄ pcedunt ab inordinato amore sui. ꝛ
hec dicunt succēsa igni: ꝛ ea opera q̄ sunt ex inordinato ti-
more mali: ꝛ hec dicūtur suffossa: q: timor deijcit hominē
infra se. Peribunt hoies ab increpatione dei. i. iudicante
deo. Un̄ Aug. sup ps. dicit ibi. Omne peccatū pcedit vel
ab amore male inflāmante: vel a timore male humiliāte.
Alie tres radices peccati notant. j. Joh. ij. Omē qd est in
mūdo: aut est ꝯcupiscētia carnis: aut cōcupiscētia oculoꝝ
aut superbia vite. i. qd est in amatoribus mundi seu pecca
torib'. i. omē pctm̄ qd est in eis pcedit aut ex cōcupiscētia
carnis: aut cōcupiscētia oculoꝝ: aut supbia vite. Dicūtur
aūt hec radices peccatoꝝ: q: similitudinarie se habent ad
peccata: sicut radices ad arbores materiales. Sicut enim
radix arboris est p quā arbor nutrimentum sumit: ꝛ p quā
arbor cōualescit ꝛ crescit: ꝛ per quā arbor pficit: ꝛ fructuz
pducit. Sic ſm hec tria a simili ex qualibet harū radicū
pctm̄ incipit: conualescit: ꝛ fructū pducit. Ex eo em̄ pctm̄
incipit: ex quo hō ad pctm̄ inclinat. Hoc aūt est bonum in-
tentū ad quod pctō: inordinate cōuertit. Nam bonuz qd
habet rōnē finis: mouet efficientē ꝛ appetentē. ꝛ ideo ra-
dix peccati in nobis d: passio vel pronitas ad peccandum
que ex corruptione originalis ꝯsequit. Unde passio q̄ est
radix peccati sic distinguit: q: vel est passio ſm inclinatio-
nem appetitus in id qd est vltimus finis bonoꝝ cōmuta-
bilium sicut est hō. ꝛ ſm hoc ponit prima radix peccati ab
Aug. q̄ est amor sui inordinat': q̄ est causa ois pctī. Scda
radix ois peccati est timor. Hui' ratio est: q: ex eo q aliqd
inordinate diligit: ꝛ male oia impediētia illud male timē
tur. Et sic omē pctm̄ pcedit vel ex inordinato appetitu ali
cui' boni: vel ex inordinata fuga alicui' mali: sed vtrunq
hoꝝ reducit ad inordinatū amorē sui. Cui' ratio est: q: p-
pter hoc hō vel appetit inordinate bona: vel fugit inordi-
nate mala: q: inordinate amat seipm. Qd em̄ aliqs appe
tat inordinate bonū tēporale: vel fugiat inordinate malū
tpale: nō est nisi ex hoc q seipm inordinate amat. Qd pz
ex hoc q: amare aliquē non est aliud nisi velle ei bonuz. q
ergo amat seipsum inordinate: inordinate vult sibi bonū
aliqd. Uel etiā passio inordinate inclinans appetitū ho
minis in ea bona q̄ ppter finē vltimū cōmutabiliū. i. pro-
pter hoiem querunt. ꝛ hoc tripliciter. Primo q: vel talis
passio est inclināns appetitū inordinate in bonum vtile: vt
diuitias ꝛ hmōi. De qua apl̄s. j. Tim. vj. Radix oim malo
rū est cupiditas. et sic est tertia radix. s. cupiditas. Uel est
talis passio que inclinat inordinate appetitū in bonū de-
lectabile. ꝛ sic erit quarta radix pctī. s. cōcupiscētia oculoꝝ
circa bona exteriora in vsum ordinata. ꝛ hec cōcupiscētia
est duplex. Una q̄ ordinat ad cōseruationē speciei per ge-
nerationē: ꝛ hec districte d: ꝯcupiscētia carnis: vt in vene-
reis. dicit etiā luxuria. Alia concupiscētia est q̄ ordinat ad
cōseruationē indiuidui. ꝛ talis d: cōcupiscentia oculoꝝ. s.
eorū q̄ sunt delectabilia: non tm̄ ſm sensum solum: sed ſm
apprehēsionē cuiuscūq apprehēsiue virtutis: vt in cibis
ꝛ alijs delectabilibus sensib'. Tertio passio inclinat ap-
petitū inordinate in bonū opinabile vel honestum. Et sic
erit quinta radix. s. supbia circa bona ſm opinionē: vt ho-
nor: dignitas: ꝛ hmōi. Hec be. Tho. sup. ij. sen. dist. xlij. ꝛ. j.
ij. q. lxxvij. Posset etiā dici sic vt in autoritate ipsa Joh. su-
perius posita exprimant tres vltime radices peccati. In
cōcupiscentia carnis notat inordinatus appetitus in bo-
num delectabile: vt in cibis ꝛ venereis ꝛ hmōi. In concu-
piscentia oculorū appetitus inordinatus in bonum vtile:
vt diuitias ꝛ hmōi: que alis dicitur cupiditas. Tertiū scilz
superbia. aliter exponi non oportet.

§. V. Sexta diuisio pecca-

torū est ex pte originis. Un̄ be. Greg. xxxj. li. moral. dicit q Pecca-
septē sunt capitalia vel principalia vitia: ex qbus oia alia tū etiam
oriunt. s. inanis glia: inuidia: ira: accidia: auaricia: gula: lu diuidit
xuria. Et sup hec oia quasi regina ꝛ mater est superbia. Et ex parte
circa ista capitalia vidēda sunt tria. s. cōuenientia: numeri originis
sufficientia: differentia. Quantū ad pmū sciendū q oia Uitia vñ
predicta capitalia dicūtur quasi a capite deriuata: q: capi dicūt ca-
ta sunt multoꝝ vitiorum ꝛ in hoc cōueniunt. Dicitur autē pitalia.
vitium capitale a capite p similitudinē. Caput em̄ tripliciter
sumit. Primo sumit caput pro mēbro corporis. ꝛ sic sumit
j. Coꝛ. xj. Ois vir orans aut pphetans velato capite de-
turpat caput suū. Et caput est quoddā mēbrum aialis qd

est corpis pncipiū.ideo scdo caput dr: oē pncipiū fm illud
Thren.iiij. Dispersi sunt oēs lapides sanctuarij in capite
oim platearū.i.in pncipio. Tertio caput significat pncis
patū vel ducatū rectoris. Et huius rō est: q: sicut oīa alia
mēbra corpis a capite quodāmodo regunt τ ad ipm ordi
nant: ita exercitus a duce regit: τ ad ipsum ordinat: τ hoc
modo sumit Amos.vi. Capita pplor pōpatice ingrediē
tes domū israel. Capita vocat pncipes τ rectores. Et fm
has tres pprietates capitis vitiū capitale pōt dici qd ca
pite plectit. fm Aug. vt sacrilegium: furtū: homicidium: τ
hmōi. Et h mō vitiū capitale idē est qd mortale.i.dignum
morte seu decapitatiōe. Nō em infligit ista pena mortis in
iudicio nisi p mortali: sed sic nō accipit Greg. in dicta nu
meratiōe. Scdo mō dr capitale qd est principiū aliquorum
pctōr: ex quo plura alia oriunt: τ fm hoc Greg. vitia capi
talia principalia noiat. Tertio dr capitale vitiū ad qd vi
tia alia ordinātur. Nā pnceps est caput exercit⁹: ad cuius
bonū totus exercit⁹ ordinat: vt dr.xi. Meta. Et p hūc mo
dū illud vitiū ad qd alia ordinant dr capitale. vn̄ Grego.
in moral. vbi.s. Vitia capitalia sunt q̄si duces: τ vitia que
ex eis oriunt sunt quasi exercitus. Hec be. Tho. sup.ij. sen.

Septem sūt capitalia τ nō plura.

dist.xlij. τ in questionib⁹ de malo. Quantū ad scdm.s.nu
meri sufficientiā quare.s.septē τ non plura neq paucior a
sunt. Pro hui⁹ declaratiōe sciendū q omne pctm pcedit
vel q: appetitus inordinate appetit bonum: vel q: inordi
nate fugit bonum: que duo sunt eiusdem rōnis.s. appetere
bonū inordinate: τ fugere oppositū inordinate.s. malum.
Verbi grā. sicut gulosus inordinate appetit cibū: et inor
dinate fugit tristiciā q̄ ex absentia ciborum causat. τ sic in
alijs capitalib⁹. Et sic vitia capitalia pñt ɔuenienter distin
gui fm differentiā boni τ mali. Ita q vbicūq aliqua spe
cialis rō appetibilis vel fugibilis est: ibi est vnū vitiū capi

Sufficientia vitiorum capitalium.

tale. Et est etiā sciendū q bonū ad se attrahit appetitū:
sed q appetit⁹ refugiat aliqd bonū: hoc est fm specialem
rationē ɔsideratā circa hmōi bonū: vt q: laboriosum vel
impeditiuū delectationū corporeatum. Primo igit dico
q omne pctm pcedit ex hoc q appetitus inordinate ap
petit bonū. Et hoc q̄dē bonū pōt esse triplex.s. vel bonum
mētis: vel bonū corporis: vel bonū rei exterioris. Primo
igit appetitus inordinate appetit vel q̄rit bonū mentis ho
nestū: qd est bonū imaginatiuū.s. excellentie glie τ hono
ris: et ad hoc ordinat vt ei⁹ principium supbia vel inanis
gloria. Scdo appetit⁹ appetit bonum corporis qd est bo
nū delectabile. τ h bonū vel ptinet ad ɔseruationē indi
uidui qd est cib⁹: et ad h ordinat gula: vel ptinet ad ɔser
uationē speciei: sicut est in venereis: et ad hoc ordinat lu
xuria. Tertio appetit⁹ inordinate appetit bonum vtile.s.
corpi vt diuitias: τ ad h ordinat auaricia. Et sic quattuor
sunt vitia capitalia ex pte appetit⁹ inordinate appetētis
bonū.s. supbia vel inanis glia respectu boni honorabilis:
auaricia respectu boni vtilis: gula respectu boni delecta
bilis fm gustū: vel luxuria respectu boni delectabilis fm
tactū. Scdo appetit⁹ humanus inordinate fugit bonum
aliqd fm aliquā specialē rōnē. puta inquātū illd bonū est
impeditiuū boni inordinate cupiti in seipso. vt verbi gratia.
Sicut bonū spūale impedit quietē vel delectationem cor
poralē: et sic est accidia: q̄ nihil aliud est q tristicia de aliq
bono spūali put est impeditiuū boni corporalis: qd appe
tēs in seipso inordinate cupit. Scdo appetitus inordina
tus alicuius bonū refugit in alio: fm q bonū illius impe
dit ppriā excellentiā in seipso: et sic est inuidia: q̄ est dolor
de alieno bono. inquantū apphēdit vt diminutiuū pprie
excellētie. Tertio non solū aliqs refugit vel odit bonū in
alio: sed etiā ɔ bonū ei⁹ insurgit ipm repellēdo: τ sic ē ira:
q̄ est appetit⁹ vindicte qua aliqs impugnat aliquē ɔtra
riū agēdo. hec be. Tho. sup.ij. sen. dist.xlij. τ in questionib⁹

Differūt radix et capitale

de malo. Quantū ad tertiū pncipale.s. differētia capita
liū a radicib⁹. Sciendū q ipa vitia ita dicunt capitalia q
nō dicunt radices. Et ratio huius est: q: hec est differētia
inter capitale τ radicem: q: capitale est quoddā pctm: ra
dix aūt peccati inquātum radix non est peccatū.

§.VI. Hec septē vitia capi

Septem capitalia p q̄ figurant.

talia figurata sunt p septē gētes seu natiōes q̄ habitabāt
in terra pmissiōis: fm magistrū in.ij. sen. τ Hug. cardina
lē sup ps. Ipsa em̄ terra pmissiōis affluēs lacte τ melle si
gnat humanā naturā in genere: vel aiam quālibet in par
ticulari in statu innocētie τ iusticie: que vtiq affluebat la
cte puritatis: τ melle ɔsolationis celestis. Sed p pmorū
parētū trāsgressionē postea inhabitata est τ possessa: a se
ptē nationibus.i. vitijs capitalib⁹. Obtenta aūt p christū
deuictis vitijs est postea inhabitata per tribus duodecim
isrl: τ leuitica.i.p septē virtutes τ sex opa misc̄die corpora
lia τ spiritualia que reperiunt in veris fidelibus qd bellū
xps notauit: cū ait Lu.xi.c. Si fortior illo supueniens vice
rit eū: vniuersa arma auferet τc. Fortis in malicia diabol⁹
q̄ castrū seu atriū mūdi tenebat in pace q̄si nullo ei resistē
te: τ h cū septē his nationib⁹.i. vitijs. Supueniens fortior
xps vicit eum: τ abstulit ei arma sue malicie ea detegēdo.
Et h bellū τ victoriā notat ps. psalmo.xliij. dicēs ad dn̄m.
Manus tua gētes dispdidit: plātasti eos afflixisti popu
los τ expulisti eos. Ubi ostendit in ipso bello tria.

¶ Gratiā xpi operatā: ibi. manus tua gen. dis.

¶ Iusticiā animi reformatā: ibi. plāta. eos.

¶ Maliciā penitentia euacuatā: ibi. afflixisti.

Sine grā non pōt ejici peccatū.

Quātū ad pmū sciendū vtiq q p nos nō possemus su
perare vnā minimā tētationē: nec ejicere a nobis vnū pec
catū. Sine me ait saluator: nihil potestis facere. Ioh.xv.
Et ratio est: q: cum pctm mortale sit defectus q̄si infinitus
seu iniuria: q: ɔtra deū bonū infinitū: τ homo sit virtutis
finite: nō pōt finitū attingere ad infinitū: nisi adiūctū infi
nito: et h est grā xpi: que est q̄si infiniti valoris. Vn̄ apls.

Ro.iij.

Iustificati gratis p gratiā ipsius τc. Et ad Titū.iij. Iusti
ficati grā ipsius.i.iu. h facti expulsis peccatis. Sicut g Io
sue seu Iesus naue: dux populi dei ipse fuit: q̄ transito ior
dano deuicit τ pstrauit illas septē nationes: τ tradidit tri
bubus israel terrā possidendā. Sic Iesus noster mediāte
baptismo vbi diminuit virtutē sue passionis expulsis oībus
capitalib⁹ vitijs: tribus virtutū infundit in genus huma
nū: seu animā quālibet eum sequētē per fidē: vt possideat
statū quietum τ suauē. Et hoc est qd dicit ps. Man⁹ tua.
Brachiū dei dr pater. fm illud. Fecit potentiā in brachio
suo. Luc.j. q: ab ipso pcedit filius sicut manus a brachio.
Digitus dr spūssanctus. fm illud. si in digito dei ejicio de
monia τc. Luce.xi. q: pcedit a patre τ filio sicut digitus a
brachio τ manu. Sed man⁹ in scriptura frequēter dr fili⁹:
q: sic pcedit a patre: sicut man⁹ a brachio. Et q: sicut per
manū qs operat: ita oīa p ipsum facta sunt. Ioh.j. Man⁹
ergo dei.i. filius dei incarnat⁹ superueniēs in mundū: gē
tes vitiorū vicit: diabolū cū septem capitaneis vitiorū: q̄
vitia dicuntur gētes q̄si gehēne.i. inferno dedite: q: p ipsa
hō tradit inferno. Disperdidit aūt τ destruxit.i. ad nihilū
deduxit merito sue passionis: doctrina sue eruditionis: et
exēplo sue pfectissime ɔuersatiōis. Ipa aūt interpretatio
nominū illarū gentiū ostēdit pprietates ipsor vitiorum.
De ipsis aūt nominibus gentiū dicit Deut.vij. Cū intro
duxerit te dn̄s deus tuus in terrā quā possessurus ingre
dieris. idest in illum statum iusticie reparate. et deleuerit
gētes multas coram te.q.d. Dn̄s hoc faciet non tu. etheū:
gergezeū. amoreū. chananeū. pherezeū. eueū. τiebuseū.
pcuties eos vsq ad internitionem. Nō inibis fedus cum
eis: vt scz etiā morib⁹ ipsorū capitaliū veniālr acqescas: sz
vsq ad primas radices psterne. Per etheū qui interpre

Etheus

tat stupēs vel formidās signat inuidia: q̄ formidat felici
tatē alienā τ dolet. Unde Sen. Utinā inuidi ocłos vbiq
haberent vt omniū felicitate torquerentur. Dicit etheus
stupēs.i. admirās: q: inuidus quodlibet bonū etiā paruū
admirat in pximo cui inuidet: tanq sit multum excellēs.

Ouí. li. j. de arte amãdi. Unde poeta. Fertilior seges est alieno semp in aruo. Uicinũq; pecus grãdius vber habet. Uel stupens etiã dicit qui ob frigiditatẽ dẽtiũ: vt cũ comedunt acerba vue ꝛ huiusmodi: nõ põt bene comedere. Sic inuidia facit sibi insipida bona alioꝝ. Amos. iiij. Ego dedi vobis stuporẽ dentiũ in cũctis vrbibus vestris. Dedi. i. pmisi dare: vel pmisi hoc: ac etiã rõne pene illi⁹ afflictiõis inuidi: h dat deus in

Gergezeus. punitionẽ. Per gergezeũ qḋ interpretat colonũ eĩciens vel aduena appropinquãs signatur superbia vel inanis gloria. Hec em̃ supbia eiecit diabolũ de celo ꝛ hominẽ de paradiso: qui erãt coloni illorũ locorũ. Dicit etiã aduena q: quãto sua mẽte cogitat deo appropinquare. i. exaltari: tanto magis elongat a deo. Job. xx. Si ascenderit vsq; in celum supbia eius: ꝛ caput eius nubes tetigerit: q̄si sterq̄

Amorre⁹ liniũ in fine perdet. Per amorreũ q̄ interp̄tat amaricãs significat accidia: que facit hoiem amaricari ꝓpter laborẽ boni operis: sicut gaudiũ spũale consolatur animã: ita tediũ de bono diuino agẽdo fastidit ꝛ in horrorẽ ducit. ad Heb. xij. Uidete ne qua radix amaritudinis sursum germi

Chananeus. nãs impediat. Per chananeum qui interpretat lapides colligens vel cõmotus: intelligitur ira: q̄ cõmouet totum hoiem ad appetitũ vindicte: ꝛ colligit lapides contumeliarũ ꝛ detractionũ ꝛ contentionũ: in mente sua cõcipiendo ad offendendũ alios verbis suis. Eccĩ. xxvij. Qui voluit lapidẽ. s. pĩciendo ɔtra aliquẽ contumelias: reuertet

Pherezeus. ad eũ: q: sibi etiã fit iniuria in verbis ꝛ factis. Per pherezeum q̄ interpretat disseminatio: signat luxuriosus. q̄ nõ curat vbi semẽ spargat: s; passim et indifferẽter. Hiere. v. Equi amatores i feminas: ꝛ emissarij facti sunt: vnusq̄sq; ad vxores pximi sui hinniebat. In veteri lege q̄ patiebat fluxũ sanguinis immũdus iudicabat nec ad templũ dei: qḋ significat ecclesiã militantẽ: põt accedere vel triũphã

Eueus. tem. Per eueũ qui interpretat ferus vel pessimus: signatur auaricia: que facit hoiem ferũ pessimã deuoratricẽ sui proximi: adeo q̄ nõ miseret amicorũ ꝛ ꝓpinquoꝝ. Eccĩ. x. Nihil iniquius q̄ amare pecuniã: hic em̃ aiam suã venalẽ

Jebuse⁹ habet. Per iebuseũ q̄ interpretat presepe signat gula: q̄ semp vellet eẽ ad mẽsam: sic aialia bruta ad p̄sepe. Esa. v. Ue qui cõsurgitis mane ad ebrietatẽ sectãdam ꝛc. vel interp̄tat cõculcatio: q: aia saturata calcabit fauũ. Prouer. xxvij. Scḋm qḋ notat in p̄dicto psalmo est iusticia reformata dñi d: plantasti eos. s. filios israel. Ad lr̃am d: plantasse qñ de nouo induxit in terrã pmissionis. Et sicut plãta cũ noua est sepe irrigatur vt cõualescat: ita deus illum populũ suũ de nouo introductũ in terrã pmissionis miraculis plurimis irrigauit: ꝛ bonis variis fecundauit. Moraliter aũt filij isrl̃ sunt virtutes ꝛ boni mores quos deus aiabus cõuersoꝝ infundit. Nam vt dicit Amb. Cũ renunciat improbitati statim assistit virtuti. Egressus em̃ malicie virtutis operat ingressum. Eodẽq; aditu quo vitiũ excludit innocẽtia copulat. Has aũt virtutes vt firmentur ꝛ crescant de⁹ spũalibus ɔsolationib⁹ irrigat vt fructũ fa

Hiere. ij. ciãt. Ego ait ipse deus p Hiere. plantaui te vineã meã electã oẽ semẽ verũ. s. virtutũ posui ibi. Tertiũ notatũ est malicia euacuata ꝛ hoc per penitentiã: dũ d: Afflixisti populos ꝛ expulisti eos. Populos dicit illas nationes gentiũ q̄ signãt vitia vt dictũ est. Affligit aũt per penitẽtiam. Nã gulosus dũ dolet ꝛ penitet vere de gula: affligit se mẽte ꝛ corpore ieiunãdo ꝛ abstinendo. Luxuriosus penitẽs tristatur de vitijs perpetratis: ꝛ affligit se cõtinendo. Sic suo modo auarus supbus ꝛ alij. Dicunt aũt hec vitia gẽtes quasi gehẽne dedita: q: deducunt ad gehennã: sed ex afflictione penitẽtie expelluntur de terra pmissionis. i. de aia. Unde magdalene se affligẽti in penitẽtia qḋ figurabat etiã vnguentũ secum ablatũ dictũ fuit. Remittunt tibi peccata tua ꝛc. Luc. vij. Et per afflictionẽ penitentie factũ fuit vt xp̄s eĩceret septem demonia ab ea: vt d: Marc. xvi. idest septem vitia capitalia.

¶ De nocumẽtis pcti mortalis q̄ sunt viginti tria. Ca. iij.

Effectus seu nocumẽ

ta pcti mortalis: colligendo summatim notabimus. xxiij. qui cũ magna mala sint cogit pctõrẽ clamare. cũ pã. peccãte sed penitẽte. Miserere mei deus Psal. l. se. ma. mi. tu. Magna est mia dei erga hoiem in creando: q: de nõ ente qḋ est magna miseria facit esse: ꝛ tam nobile esse dedit: q: ad imaginẽ et silitudinẽ suã. Magna etiam mia dei in gubernãdo hoiem ꝛ puidẽdo oib⁹ suis necessitatib⁹: s; maior p excellẽtiã: et maxima est educẽdo pctõrẽ de lacu pcti: ꝛ de luto fecis: et de tenebris inferni ad lumẽ celi. Et ꝓpter hoc efficiendũ de celo venit ad terras ꝛ sustinuit passionẽ. Ideo aũt miam postulare d; pctõr: potiꝰ q̄ aliud: q: mia h; pro obiecto miseriã et ipsam leuat. Nõ potest aũt esse maior miseria q̄ pctm̃. Cõducit em̃ tãdem ad summã miseriã ɔtrariã pfectissime felicitati. Unñ in figurã decẽ leprosi designãtes trãsgressores decẽ p̄ceptoꝝ clamabãt ad iesum. Iesu p̄ceptor miserere nr̃i. Luc. xvij. Et chananea p filia sua demoniaca significãte aiam possessaꝫ a diabolo. Miserere mei ꝛc. inq̄t. Filia mea male a demonio mat. xv. vexatur. Uexat aũt aia a pctõ multiplici malo. Et in vite huius cõuersatione: ꝛ in ipsius aie separatione: ꝛ in ipsiꝰ collatione. Et in vite quidẽ conuersatione miseriã patit et vexatur in triplici differentia bonoꝝ: scꝫ

¶ In bonis temporalibus.

¶ In bonis naturalibus.

¶ In bonis spiritualibus.

§. I. Et bona quidẽ tpalia

etsi minima sint respectu alioꝝ: tñ bona sunt a deo: ꝛ vt di Triplex cit phs organice deseruiũt felicitati. i. instrumẽtalr: q: sint bonũ tẽ tanq̄ media ad pficiẽdũ aliq̄ opa ɔtuosa. Sũt aũt hmõi porale p tripartita: videlꝫ diuitie seu substãtia tpalis: honorificen peccatũ tie seu esta mũdialis: p̄sidẽtie ꝛ libertas humanalis. Diui amittit. tias q̄dẽ siue naturales: vt possessiones: aialia: victualia: ꝛ hmõi. ac etiã diuitias artificiales: vt pecunie argentee: auree vestes: ꝛ hmõi dñs tribuit: vt mediante earũ fideli dispẽsatione quis sibi mereat vitã eternã. Sed si quis eis abutat, vel alr̃ earũ largitorẽ offendat p pctm̃: frequẽter eas amittit. vñ ad magnã miseriã ꝛ vexationẽ deueniat. Sic egyptijs propter pctm̃ suũ: iniurias videlꝫ ꝛ offensiones quas hebreis inferebãt: ablata sunt. Et vasa aurea ꝛ argentea: ꝛ plures eoꝝ diuitie dño hebreis illa cõcedẽte: vt habet Exo. xi. Israelitis aũt idolatrãtibus in terra pmissionis ꝓpter pctm̃ eorũ clausum est celũ annis trib⁹ ꝛ Luc. iiij. mensibus sex. Unde magnã penuriã credendũ est indubi iij. Reg. tãter ibi exortã. Et iterũ alr̃ sub heliseo ꝓpheta tãta fame xvij. et samaria oppressa est vt matres comederẽt filios: vt habe xviij. tur. iiij. Reg. vi. ꝛ. vij. q̄ etiã quotidie talia flagella populi patiuntur propter pctã ipsoꝝ. Bonũ honoris ꝛ glorie multũ appetit. Unde ꝛ Augu. de ciui. dei. dicit allegans Ciceronẽ. Honos alit artes: quiq; gloria ad studia accen Lib. v. dunt. Et ꝓpter hanc cõsequẽdã antiqui romani ad innu c. xiij. mera ꝛ immẽsa pericula et labores se exposuerũt. Et hoc Lib. s. ra esse maius bonũ scꝫ habere bonã famã Salomon ostẽdit sen. q̄sti. magis q̄ diuitias habere dicẽs. Melius est nomẽ bonum Prouer. q̄ diuitie multe. Unñ ꝛ sancti viri hanc ɔseruare et augere xxij. nitunt: nõ ꝓpter se sed ad proximoꝝ edificationẽ. ꝓpter qḋ dicebat apls. j. Cor. ix. Expedit mihi magis mori q̄ vt gloriã meã quis euacuet. Sed ꝛ istud bonũ per pctm̃ tollitur vel diminuit. Unde ꝛ Salomõ sapiẽtissimus quẽ ꝓpter famã ɔtutis ꝛ sapiẽtie ois terra desiderabat eum videre. Cui etiã dixit regina saba ad eũ veniens de finibus terre. Uicisti famã ɔtutibus tuis: ꝓpter pctã lasciuie sue adeo sibi gloriã ꝛ honorẽ minuit: vt etiaꝫ de sua salute dubitaret. de quo etiã dicit sapiens Eccĩ. xlvij. Dedisti maculã in gloria tua ꝛc. Sic ꝛ magdalena quãuiscũq; eẽt genere nobilis diues ꝛ pulchra ꝓpter lasciuias suas ita famam at Luc. vij. triuerat vt diceretur peccatrix. Potestas quoq; qua quis

aliis preest donū est nō paruum a dño cōcessum. ſm illud
Sap.vi. O iudices data est vobis ptās a dño: ꝛ vir⁹ ab al
tissimo. Et in h̄ hn̄t quandā similitudinē cū deo specialē par
ticipātes diuinā potestatē: vt sicut de⁹ oib⁹ preest ꝛ oia re
git: ita presidētes in mūdo quibusdā preeminent ꝛ eos re
gunt. Ūn et dij aliqñ vocātur. propter qd̄ dixit dñs moysi
Exo.vij. Constitui te deū pharaonis. Hec aūt potestas et
dñium frequēter p pctā tollit. Ūn ꝛ Nabuchodonosor: p
pter supbiā suā ablatū fuit sibi regnū ad tēpus q̄ erat mo
narcha mūdi: voce emissa de celo dicente. Transijt a te re
gnū tuū: ꝛ ab hoib⁹ eijcieꝭ ꝛ cū bestijs erit habitatio tua.
Dan.iiij. Sed ꝛ Balthasar filius ei⁹ ppter pctā sua ex to
to amisit ipm regnū: ipso interfecto a Ciro rege persaꝝ et
Dario capta babylonia. Dan.v. Sic ꝛ septē nationes que
habitabāt in terra pmissionis amiserūt terras suas: ipsis
interfectis cū regib⁹ suis a Josue cū exercitu suo. s. israeli
tarū: ꝛ p eis ipsi israelite possederunt. Ūn ꝛ cū dñs pmit
teret illā terrā se daturū semini abrae: quasi rōnē assignās
quare tunc nō dabat ipsi abrae: subdit. Nondū sunt com
plete iniq̄tates amorreoꝝ. Geñ.xv. idest nōdum ascende
runt ad tantā maliciā q̄ adhuc mereant̄ pdere illa domi
nia. Insup ꝛ ipsi iudei possessam illā patriā fertilē et gra
tiosam ppter pctā sua p.lxx. annos amiserant translati in
captiuitatē babylonicā cū rege suo Sedechia. iiij. Regū
vi. Et demū reuersi grauiora pperrātes: ꝛ dei filiū interi
mētes: post maximā stragem amissa oi dignitate regali et
sacerdotali captiuati ꝛ vēditi in seruos dispersi sunt p vni
uersum orbē. Libertas vtiq̄ magnū bonum estimat̄. Nō
enī bene p toto libertas vendit̄ auro. Sicut ecōtra serui
tus est maxima miseria: q: p pctm̄ inducta est seruit⁹. Ūn
Gen.ix. Amb. Nō esset hodie seruitus si ebrietas non fuisset. dist.
xxxv. sexto die. Et loquitur de cham q̄ ex eo q̄ derisit Noe
patrē suū: quē ppter ebrietatē vidit nudatū: maledictio
nē seruituꝭ ab eo accepit in gn̄e suo. Pctō: seru⁹ etiā effi
cit̄ diaboli ꝛ pcti. Joh.viij. Qui facit pctm̄ seruus est pcti:
male ergo vexatur homo a demonio peccati: cum de ma
gnis dignitatibus deuoluat̄ ad magnas miserias: ppter
qd̄ clamare cogitur. Miserere mei vel nostri.

pctm̄ no cet tripli ci bono naturali

§.II. Bona autem natura-

lia tripartita sunt. videlicet
¶ Familia parentalis.
¶ Consistentia corporalis.
¶ Potentia animalis.

Familia parētalis sunt ppinqui: pcipue filij q̄ cū sint de
suba patris ꝛ matris: rōnabiliter dicunt̄ bona naturalia.
Et hoc bonū cū nō habet̄: multū desiderat̄ etiā a pphis vl
Ge.xxv. ris: sicut pꝫ in ysaac orāte pro cōceptu rebecce vxoris sue
Geñ.xv. ꝛ abraā de hoc dño pie conquerenti cū dixit. Uernaculus
meus heliezer iste damascus erit heres meus: mihi autē
nō dedisti semē. Et cū habet̄ multū amat̄ cōseruatio vite
eoꝝ ꝛ sanitas. Et rō hui⁹ esse pōt: q: naturalr̄ vnūquodq̄
appetit pperuari quantū possibile est. cognoscit aūt quili
bet experiētia docēte: q: in se diu pmanere nō pōt: cū mor
talis sit ꝛ corruptibilis: ꝛ cū filius sit de substantia parēn
tū dū sunt ꝛ viuūt filij: sic in eis ꝛ p eos videtur pmanere
ꝛ pperuari p successiuā ex eis generationē. Sed certe filij
ppter pctā parētū q̄nq̄ ex hac vita subtrahunt̄: aliqñ diu
ꝛ grauiter infirmant̄. Exēplū in dauid cui dictū fuit a na
than. qr blasphemare fecisti nomen dñi: idcirco morietur
filius tuus: qui. s. fuerat natus ex bersabee qd̄ ꝛ factum est
vt habet̄. ij. Reg.xij. Sic et heli sacerdos q̄ peccauerat in
nō habendo curā de filijs ophni ꝛ phinees: audito q̄ filij
eius in bello mortui essent ꝛ occisi ꝛ arca dñi capta a phi
listeis ex dolore cecidit retro: ꝛ fractis ceruicibus expira
uit. j. Reg.iiij. Quāuis ſm leges humanas filius non de
beat aliquo modo occidi pro pctō patris: etiā si cōmisisset
crimē lese maiestatis: sꝫ alijs penis puniri pōt: vt amissio
ne bonoꝝ rerū tēporalium ꝛ patrie: tn̄ in iudicio dei ꝛ ſm

legē suam etiam morte corporali punit̄ filius p pr̄e. Nec
ex hoc fit iniuria vel iniusticia filio: qr oēs sumus ꝛ iusti ꝛ
iniusti debitores mortis quoad deū ppter originale pec
catū: sꝫ quoad aiam seu penā inferni vel purgatorij: vtiq̄
firma manet sentētia dñi illa Ezech. xviij. Filius nō porta
bit iniq̄tatē patris: ꝛ econuerso. Consistentia corporalis
seu cōseruatio vite corpalis quātū amet̄ precipue cū sani
tate eius quilibet experit̄ in seipso: vt induci non oporteat
illud qd̄ sathan dixit dño Job.ij. Pellem p pelle et cūcta
que hꝫ hō dabit p aia sua. i. vita cōseruāda. Propter hoc
tpe pestis vitant̄ etiā ꝯsanguinei ne inficiant: queruntur
diligētissime medici. sumūtur potiones amarissime vstio
nes ꝛ incisiones sustinētur. varia tormētoꝝ genera ac ma
lefactores patiunt̄. ꝛ multa illicita pperrātur ne vita pda
tur. Sed vt d̄r: ex̄ de peni. ꝛ remis. cū infirmitas. Infirmi
tas corpis nōnunq̄ ex infirmitate animi pcedit: dicēte do
mino languido: q̄. s. iacebat in porticu piscine: ecce san⁹ fa
ctus es: vade ꝛ noli amplius peccare: ne deterius tibi ali
quid contingat. Joh.v. Et exēpla patent de ezechia rege
iuda q̄ egrotauit vsq̄ ad mortē. Esa.xxxviij. Et h̄ propter
pctm̄ ingratitudinis vel supbie: de victoria habita seu li
beratiōe ab exercitu sennacherib. Exemplū etiā in maria
sorore aaron que effecta est leprosa ppter murmurationē
factā ꝯ moysen: vt pꝫ Numeri.xij. Sed ꝛ infectio aeris et
pestis euenire ppter pctā hominū ostēditur. ij. Reg. vlti.
qñ ꝛ ppter elationē dauid qua vsus est in numerare faciē
do ppl'm: tum etiā ppter cōspirationē ppl'i contra ipm da
uid factā in cōiuratione absalonis: infra triduum mortui
sunt ex peste. lxx. milia de israel. Notādum tamē q̄ decre
talis dicit nōnunq̄ i. nō semp sed aliquādo. Nā ꝛ infirmi
tates etiā immittunt̄ a deo ppter alias causas q̄nq̄: q̄ p
pter pctā. vt pꝫ in Joboletre pessimo percusso: ꝛ de celido
nio ceco ex postea illuminato. Joh.ix. Et qr difficile est ex
certitudine scire huiōi causam nisi a deo reuelet̄: iō q̄libet
in hac parte viā tenere debet humiliorem: vt. s. ppter pctā sua
cū infirmat̄ existimet se a deo flagellatū: de alijs non iudi
cet cum causam nesciat. Insup ꝛ guerre ꝛ bella vbi vulne
rant̄ ꝛ occidunt̄ innumera miliū hoim: ppter pctā contin
gūt. Jaco.iiij. Ūn bella ꝛ lites in vobis. Nonne ex concu
piscentijs q̄ militāt in mēbris vestris. Postq̄ salomō pec
catis se implicauit: suscitauit ei dñs plures inimicos ad bel
landū cōtra cū q̄ prius in maxima regnauerat pace: vt pꝫ
iij. Regū. xi. c. Et in libris iudicū hoc plene ostendit̄: q̄ cū
ille ppl's israel a mādatis dei declinabat: suscitabant̄ con
tra eos bella a finitimis nationib⁹ cū multis oppssionib⁹.
Male ergo vexat̄ creatura a pctō: ꝛ ideo i miserijs huiōi
cōstituta clamat. Miserere ꝛc. Potentie aiales cū natu
rales sunt: sunt ſm Aug. bona media: quib⁹ ꝛ bene ꝛ ma
le vti possumus: sed in se valde bone sunt ꝛ necessarie ad
operādū. Et he sunt tres principales. Primo potētia in
tellectiua. Scdo potētia volitiua. Tertio potentia sensiti
ua. Quelibet vexatur suo mō p pctm̄. Ūn ps̄. penitēs ait.
Conturbata sunt oia ossa mea. i. potētie quib⁹ aia vigora Ps̄.vj.ꝛ xxx.
tur ad operādum. Et h̄ figuratū extitit in vulnerate a la
tronibus q̄ descēdit a hierl'm in hiericho: vt habet̄ Luc.x.
Uulnera enim sunt ipsa mala infixa potētijs: vt declarat Intelle
magister in. iiij. sen. in pn̄. Et quātū ad potētiā intellecti ct⁹ p pec
uā dicit̄ Sopho. j. de peccatoribus. Ambulabāt. i. opera catū ob
bant̄ vt ceci: q: dño peccauerunt. Et in huius figura legit̄ fuscatur
Judi.xvj. c. q̄ samson captus a philisteis excecatus est ab
eis: ad insinuandū q̄ viro quātūcūq̄ sancto capto p tēta
tionē a demonijs: eruunt̄ sibi oculi intellect⁹: nō q̄dem vt
priuet̄ potentia intellectiua vel actu intellect⁹ simpliciter
sed in particulari opere eligibili: ita passione obtenebrat̄
vt tunc nō aduertat illud esse malū: sed bonum sibi videa
tur illud faciendum: q̄uis in habitu ꝛ in generali cognos
cat illud esse malū. Et hoc est quod dicit phs in. iij. ethi. q̄
omnis malus est ignorās. Ignorat enim peccans tunc il
lud esse malū: vt fornicationē: etsi habitualiter sciat illud

esse malũ ⁊ pħibitũ. sicut ebrius positus in ebrietate dicit veras sententias quas habitu tenet: sȝ cũ pfert in ebrietate nõ eas actu intelligit impeditus ab ebrietate. Ignorat etiã peccator quot ⁊ quãta bona p peccatũ perdat: quanta mala incurrat p peccatũ nõ cõsiderãs ea. Et quis nõ auferat ex toto peccatũ iudiciũ rõnis: ppter qđ peccãs nõ priuat actu iudicãdi ⁊ sentẽtiandi ⁊ reprehendẽdi alios peccãtes ⁊ puniẽdo dũmodo cũ humilitate fiat: tñ multum hebetatur intellectus ⁊ obscurus remanet: nõ adiutus lumine gratie: qua talis priuat in iudicando corrigendo ⁊ puniendo: ⁊ indignus redditur. Qua enĩ frõte põt alios corrigere cũ tacitus sibiipsi rñdet: eadẽ se admisisse q̃ corrigit. inquit Hiero. d. d. sup. Matth. xxv. primũ. Et si parum gaudiũ esse valeat ei q̃ lumen celi corporale videre nõ põt vt ait Tob. c. v. immo multũ doloris. nõ minus vexatur aĩa amisso lumine intellectus per peccatũ: ⁊ ideo clamet. Miserere ⁊c. Voluntas quoq̧ multũ est remissa ad bonũ per peccatũ: adeo q̧ bonũ qđ intelligit ⁊ in generali pponit agere nõ valeat: propter qđ ait apls Roma. vij. Non enĩ qđ volo bonũ hoc ago: sȝ qđ odi malũ illud facio. Et loquit̃ s̃m vnã expositionẽ in psona cõstituti in mortali. Vñ ⁊ figurat̃ per claudũ qui videt quidẽ quo pergere debeat: sed recto gressu incedere non valet q̃bus claudis d: per heliã. iij. Regũ. xviij. Vsq̧quo claudicatis in duas partes. Claudicat ex parte dextra q̃ precepta ad deũ nos ordinãtia nõ seruat. Claudicat ad sinistram: q̃ mandata erga pximũ nos dirigẽtia nõ custodit. Et s̃m beatũ Tho. in. l. ij. Nec talis diu in peccatis pmanere põt: quin labat̃ in alia. In repẽtinis enĩ casibus q̃ quotidie occurrũt in q̃bus non põt haberi multũ tpis ad deliberãdum: operat̃ homo s̃m finem sibi prestitutũ: et habitũ perceptũ. Et cum peccator nõ sibi prestituat vt vltimũ finem ad quẽ oĩa dirigat gloriosum deũ: sed creaturã cuius amorẽ deo ⁊ mandatis eius preponit: ideo nõ s̃m deũ ⁊ mãdata eius ogit: sed s̃m passionẽ suam ⁊ malũ habitũ alicuius vitij cui est deditus. Et hoc est qđ dicit Grego. q̧ peccatũ qđ per penitentiã non diluit̃ mox suo pondere ad aliud trahit. Sicut patet in dauid q̃ lapsus in adulteriũ: q: cito nõ penituit addidit ⁊ homicidium ordinãdo de morte Urie ij. Reg. xj. Voluntas etiã peccatoris spũalia non gustat: q: supfluo humore terrenorũ idest amore infect⁹ est vt infirmus: sed ei vilescũt ⁊ fastidiũt spũalia. Potentia sensitiua seu sensualitas multipliciter vexatur passionib⁹ propter peccatũ. Gloriosus enĩ deus sic instituit hoiem vt ratio subijceret̃ sibi: ⁊ inde sensualitas oĩno erat subdita rationi. Sed per peccatũ inobediẽtie rebellãs se ratio deo immediate: ⁊ caro recalcitrauit spũi. In cui⁹ signũ s̃m Aug. de ciui. dei. primi parẽtes senserunt stimulos carnis in mẽbris genitalibus: ppter qđ erubescẽtes ad inuicẽ fecerunt sibi perizomata. i. succinctoria seu cooperimenta. Gen. iij. Et potẽtia quidẽ cõcupiscibilis nõ appetit nisi delectabilia sensibus etsi cõtraria spũi. Caro enĩ concupiscit aduersus spiritũ. vt d: ad Gal. v. In cui⁹ figurã ancilla agar cõcepisse se videns ex abraã etiã prorexit despiciebat dñam suã sarai: ⁊ cũ verberibus angeret̃ ab ea: fugam arripuit Gen. xvi. ad designandũ q̧ sensualitas q̃ est ancilla rationis: postq̃ p cõcupiscentiã cõceperit peccatũ ex viro. i. appetitu rõnali: despicit postea rõnẽ nec vult ei obedire. Sȝ et si aliqñ cogat̃ quibusdam penis: vt ieiunijs ⁊ disciplinis. ipsa sensualitas fugit a rõne: nec ppter hoc ei obedit sed vt libera vagatur. Et intãtum excrescit ipsa cõcupiscẽtia: vt non deferat naturali federi seu propinquis: vt patet in Ammon pmogenito dauid: q̃ amore concupiscentie insaniẽs in thamar sororẽ suã: violẽter cõstuprauit eã. ij. Reg. xiij. Et de ruben qui ascẽdit cubile pr̃is sui Jacob cognoscẽdo. s. vxorẽ pr̃is. Gen. xxxv. ⁊ xlix. Et de semiramide belli cosissima regina niniue: que duxit in maritum filiũ suũ: sȝ ab ipso interfecta est. Irascibilis potentia plena est perturbationibus ⁊ vindictis illicitis. Unde saul q̃ prius erat pacatissimus: adeo q̧ despiciẽtes dñiũ eius sibi a dño na

Volũtas per peccatũ inficit̃.

Sensualitas per peccatũ vexatur.

ditũ patiẽter tolerauit: nec aliquo molestari eos voluit. Post victoriã magnã habitã cõtra ammonitas: cũ tñ populus hoc quereret: postq̃ a dño recessit p peccatũ: ita turbulenter ⁊ furiosus effectus est: vt frequẽter per se ⁊ p alios mortẽ quesierit generi sui Dauid ei fidelissimi. ⁊ lxxxv. sacerdotes occidi fecit: q: achimelech princeps eorũ fauorẽ dederat ipsi dauid cõcedẽdo ei panes ⁊ gladiũ golie ⁊ cõsulendo p eo dñm. i. Reg. xxi. ⁊ c. seq. Alexãder magn⁹ vitijs immersus ita iracundus aliqñ erat vt fidelissimum ⁊ amicissimum sibi ppria manu interficeret. Sensitiua q̧ apprehensiua: vt visus auditus gustus ⁊ hmõi: ita efficiũtur inordinati per curiositatẽ q̧ nec satiatur oculus visu: nec auris auditu impletur. vt d: Eccs. i. c.

§. III. Vexatur aũt peccator ⁊ detrimentũ patit̃ in tertio gñe bonorũ q̃ sunt precipua scȝ in bonis spũalibus que sunt sub triplici differentia.

Peccator vexatur triplici bono spirituali.

- Munimenta suffragiorum.
- Fulcimenta meritorum.
- Ornamenta virtutum ⁊ donorum.

Ille q̃ est in gr̃a recipit suffragiũ ⁊ munimen a sacramẽtis: ab indulgẽtijs ⁊ a fideliũ actionibus bonis. Et a sacramẽtis quidẽ q: sumendo aliqđ eorũ cũ deuotione: inde auget̃ sibi gr̃a et fruct⁹ multiplex spũaliũ: vt illuminatio mentis: consolatio spũalis fortificationis ⁊ hmõi. sed ille qui est in mortali nõ potest accedere ad ipsa: nisi cum suo detrimẽto. Dicit Aug. l. q. i. si q̃ epi. q̧ sacramẽta talia fiũt vnicuiq̧ cũ quali consciẽtia quis accedit. Idẽ habet̃ c. Dñs declarauit. §. itẽ nos dicimus. Qui cũ conscientia mortalis accedit mortẽ nouã aĩe incurrit p speciale mortale qđ addit. sicut dicit apls. i. Cor. xi. de eucharistia. Qui mãducat ⁊ bibit indigne: iudiciũ sibi mãducat ⁊ bibit. Etsi in cõfessione accedẽs cũ mortali ⁊ nõ cõtritus: totũ tñ dicens: forte nouũ non cõmittat mortale: tñ fructũ magnum confessiõis nõ recipit. Si ideo sacramẽta nõ percipit. ⁊ vtilitate ipsorũ se priuat: ⁊ mãdatũ ecclie trãsgredit̃: et sic oĩmodo vexat̃. Secũdario ver⁹ fidelis. s. q̃ est in gr̃a hȝ suffragiũ ab ecclia in indulgẽtijs. Valẽt enĩ indulgẽtie date a prelatis ecclie ad tollendũ seu diminuẽdũ penã tẽporalẽ debitã p peccatis cõmissis. Nã culpa ⁊ debitũ pene infernalis contractũ p mortali solus deus remittit. Cũ autẽ culpa cõmissa sit cã debiti pene remanẽte culpa in aĩa nunq̃ põt fieri remissio pene. Ratio est: q: remanẽte cã remanet effect⁹. Exẽpli gr̃a. Sol existẽs sup hemispheriũ nostrũ ẽ causa illuminationis aeris. dũ ergo sol est super nostrum orizontẽ: semp aer inuenit̃ illuminatus: sic remanẽte culpa in aĩa remanet ⁊ obligatio pene. Et cũ peccatã mortalia sint cõnexa quoad auersionẽ: quia oĩa auertũt ab vltimo fine. ideo q̃ remanet in vno mortali nullo mõ põt habere remissionẽ de aliquo alio mortali quoad culpã: nec venialẽ ⁊ p cñs nec quoad penã remanente inordinatione culpe. Et sic indulgẽtie date a quocunq̧ siue a papa siue ab epis alijs nihil valẽt his qui sunt in mortali. Indulgẽtie enĩ tantũ valẽt quantũ sonãt. Sonãt aũt s̃m formã cõem q̧ habent eas q̃ fuerint cõtriti ⁊ cõfessi. Unde existens in mortali nullius indulgentie est capax etsi centies iret ad sepulcrũ dñi ⁊ limina aplorũ ⁊ haberet indulgentiã in articulo mortis: nil ei valẽt permanẽti in mortali: cũ receptiuus nõ est effectũ eius: q̃uis al's faceret qđ cõtinet indulgentia: puta q: d. t elemosynã ecclesie statutã: vadit ad illã ecclesiam ⁊ hmõi. Clamare igitur habet. Miserere ⁊c.

Triplex est gen⁹ suffragiorum ecclesie.

Tertiũ genus suffragij ecclie est pticipatio oĩm bonorũ que fiunt in ecclia. orõnũ: ieiuniorũ: elemosynarũ: ⁊ hmõi. Assimilãt enĩ theologi. vt. b. Tho. ⁊ Pe. de tharan. et alij ecclesiã corpori humano. quã similitudinẽ notauit apls ad Rom. xij. dicẽs. Omnes scȝ fideles sumus vnũ corpus in xp̃o. Videm⁹ enĩ in corpore humano q̧ ex cibo assumpto omnia mẽbra recipiũt nutrimentũ et robur: nisi sint pcisa vel stupida: vt manus arida vel pes. A simili ex omnibus

operibus bonis q̄ fiūt a bonis quilibet verus fidelis reci
pit pticipationē ⁊ fortificationē: nisi sit mēbrū p̄cisum. s. p
sniam excōicatiōis: vel aridū qḋ euenit p p̄uationē viuas
citatis grē. s. p mortale. Hoc intelligens p̄s. orabat dicēs.
Psal. cxviij. Participē me fac de⁹ oīm timētiū te ⁊c. q. d. Da mihi grāz
tuā q̄ sim liber a mortali: et extunc habebo partē oīm bo
noꝝ que fiūt in ecclesia. His ergo suffragijs p̄uatus pec
cator: nō mirū si diabolus hꝫ maiorē potestatē sup euz ad
Tob. iij. et. vj. nocendū spūaliter ⁊ tpaliter ꝙ sup alios. Vn̄ ⁊ sup septē
viros sare habuit ptātem demoniū suffocandi eos: q: ma
li erāt: non aūt sup sarā vel tobiā q̄ timebāt deū. Ptātem
habuit ad ligandū ⁊ immobilē reddēdū philetū discipu
lū iacobi apl̄i ante cōuersionē ei⁹: nō aūt post baptismum
eius. Scḋm genus bonoꝝ spūaliū est fructus meritorū:
Triplex est fruct⁹ meritoꝝ ⁊ hec sunt tripartita videlꝫ merita agēdorum: merita ge
stoꝝ: merita seu subsidia aliorum. Et quātum ad primū.
Vnusq̄sq: (ait apl̄s. j. Cor. iij.) ppriā mercedem accipiet
ſm suū laborē. Qḋ verū est de his que fiūt in grā quantū
ad mercedem glorie. Et q: charitas est radix merendi ſm
Tho. in. iiij. quodlibet aūt mortale cōtrariat̄ charitati ſm
ipm: ideo existēs i mortali nullo modo potest mereri: nec
p se nec p alijs aliqḋ bonū glorie seu gradū p̄mij eterni.
Que ergo facit de genere bonorū q̄ est in mortali: etsi ad
multa bona sibi valeāt ⁊ tpalia ⁊ spūalia: q: disponit̄ p il
la ad grām ⁊ hmōi: nō tn̄ de his mercedē accipit: vt cōgre
get fructū in vitā eternā. Nec etiā reuerso tali ad verā pe
nitentiā illa bona reuiuiscunt ad premiū glorie. Vn̄ apl̄s
j. ad Cor. xiij. Si distribuero oēs facultates meas i cibos
pauperū: ⁊ tradidero corpus meū ita vt ardeā: charitatē
autē nō habeā nihil mihi pdest. s. ad vitā eternā: vt expo
nit Aug. de pe. di. iij. si quis. Et sicut qḋ viuuz nō fuit vnq̄
resuscitari nō potest: sic viuere non possunt. s. opa mortua
que nunq̄ viua fuerunt ſm Hosti. Quantū ad scḋm scꝫ
merita acquisita: verū est qḋ dicit̄ Aggei. j. Congregaue
runt mercedes. i. merita ex bonis factis in grā: et miserūt
eas in sacculū pertusum. i. pforatū vnde egredit̄ q̄cq̄d im
mittit̄. Vult dicere ꝙ qui acquirit aliqua merita p opa vir
tuosa: ea amittit p peccatū qḋ postea committit: si est tale
qḋ pforet. i. tollat vnitatē aīe ei⁹: vt est mortale. Nā pseue
rāa in eo si moriat̄ premiū nō pcipit illoꝝ meritorū ppter
defectum suū ⁊ obstaculū peccati: quo se indignum fecit
premio supno. Ad qḋ innuēdū dixit nobilis hō de illo ser
uo q̄ ppter suā pigritiā nō multiplicauerat mnā sibi tradi
tā familiarib⁹ suis. Auferte ab illo mnā ⁊ date ei qui hꝫ. x.
mnas: vt parabolice hr̄ Luc. xix. Erogatur ḡ illud meritū
inter electos. Verū est tn̄ ꝙ si ille reuertit̄ ad penitētiam
merita illa q̄ acq̄siuit in statu grē sibi restituunt̄. nō aūt q̄
fecit bona extra grām: vt dictū est. Vn̄ Aug. Pium est cre
dere ⁊ fides nr̄a hoc expostulat: vt cū gratia xp̄i destruxit
mala priora i hoīe etiā remuneret bona. s. mortificata. s. p
pctm̄. de pe. di. iij. piū est. Quantum ad tertiū. s. subsidia
particularia. Scīēdum ꝙ sicut corpus mortuū nō pōt ali
quē iuuare: nec ab aliquo iuuari: ita mortuus per pctm̄ in
aīa nō est capax operis boni: qḋ fit p eo inquātū est opus
ipm satisfactiuū: nec p se satisfacere potest p opa quantū
cūq: penalia: vt ieiunia: peregrinationes: elemosynas: et
hmōi. Pctōr: em̄ inimic⁹ dei ɔstituit̄ ppter offensam com
missaz. Durāte ḡ inimicitia nō acceptat de⁹ aliquā emēdā
vel satisfactionē cū deficiat amicitia q̄ acceptat̄. Vn̄ p̄s. l.
Edificent̄ muri hierl̄m. i. v̄tutes cōgregate in aīa destru
cte p pctm̄: q̄ reedificant̄ p pniam. ⁊ tūc tu de⁹ acceptabis
sacrificia iusticie. i. religionis ⁊ orōnis: oblationes elemo
synarū: holocausta ieiunioꝝ. Insup in mortali existens p
alio satisfacere nō potest viuo vel defuncto ex opib⁹ mere
proprijs et directe. Nā indirecte hoc pōt facere: puta dādo
elemosynas p missis dicēdis vel alijs orōnib⁹ fiēdis a cle
ricis p viuis ⁊ defunctis. Quāuis em̄ elemosyne tales nō
valeāt illis ad expiationē p q̄bus faciūt: tn̄ misse ⁊ orōnes
dicte a clericis etiā si sint mali valēt: nō īquātū p̄uate pso
ne: sed inquātū ministri eccl̄ie cuius p̄ces deo nō possunt
nō esse grate. Valēt tn̄ talia ad alia bona cū fiūt precise a
malis: ⁊ ideo nō est cessandū ab eis: vt de⁹ mētē illustret.

Tertiū gen⁹ p̄ncipale spūaliū bonoꝝ sunt v̄tutes ⁊ do
na. p̄s. Dereliq̄t me v̄tus mea. s. quā habebā. Et q: ſm ma Ps. lxxxvij.
gistrū in. iij. sentē. virtutes oēs sunt cōnexe: ita ꝙ vna sine
altera haberi nō pōt. Cū q̄s cōmittit aliqḋ mortale: illud
directe opꝫ ꝙ ɔ̄rariet̄ alicui v̄tuti: ⁊ p ɔ̄ns vt suū ɔ̄rium eam
expellit: ⁊ cū illa oēs alie ab aīa recedūt. Et hoc figuratū
extitit in illo q̄ incidit in latrones. Luce. x. q̄ eū expoliaue
rūt. Latrones sunt demones: q̄ cū capiūt aīam p pctm̄ in
deserto mundi expoliāt virtutib⁹. Fides igit̄ amittit̄ quā
tū ad meritū: etsi non quantū ad informē habitū. Sic hie
roboā filius nabath rex prim⁹ israel vict⁹ a pctō ambitio
nis: ne popul⁹ israel accederet ad tēplū in hierl̄m ad offe
rēdū sacrificia vt mādabat̄ i lege: timēs inde amittere re
gnū: fieri fecit duos vitulos aureos: quos ipse cū populo
adoraret ⁊ sacrificia offerret: vt habet̄. iij. Reg. xij. Spem
oēm amisit iudas patrato facinore pditiōis: vn̄ ⁊ laqueo
se suspēdit. Mat. xxvij. Charitatē oēm a se eliminauerat
diues epulo non subueniēdo necessitatib⁹ lazari vlcerati.
Lu. xvi. Dona spūs in pctōre reperiri nō pūt. Nā sapiētia
p insipiētiā deiicit̄ vt diuina nō gustet. Intellect⁹ p hebe
tudinez obscurat̄: vt scripture sint in eis in parabolas nō
intra medullā penetrātes. Cōsilium p p̄cipitationē perijt
vt sine examinatione cuncta faciat. Fortitudo p pusillani
mitatē: ⁊ impatiētiā psternit̄. Sciētia p ignorantiā cōcul
cat̄ circa ɔuersationē cū psonis nō prudēter se habēs: nec
sufficiēter discernēs verū a falso circa mores et fidē. Pie
tas q̄ est dei cultus vel proximis subueniēs ab impietate
deiicit̄: et timor p supbiā absorbet̄. Hoc aūt totū figuratū
fuit p oppssionē triuu filiarū. ⁊ vij. filioꝝ Iob. vt exponit
Greg. in lib. moral. significāt tres filie tres v̄tutes theolo
gicas. septē filij sunt septē dona spūsscti: q̄ cōuiuiū faciūt
quilibet in die suo: q: quodlibet reficit mētem spūali refe
ctione. hec p ventū tētationū cōcutientē domū cōsciētie
oīa mortificant̄. Cū ḡ p pctm̄ factū sit miser ⁊ miserrimus
expoliatus: p̄uatus oīb⁹ bonis spūalibus: ⁊ multiplr̄ ve
xatus clamare cogit̄. Miserere mei ⁊c. vel miserere nr̄i: q:
filia mea male a demonio vexatur.

§. IIII. Vexatur quoqꝫ in

ipsius aīe sepanōe. Mors em̄ ſm p̄hm est vltimū terribi
liū. Sed vt dicit̄ Eccl. j. Timenti dn̄m bn̄ erit in extremis.
Spe em̄ premij ⁊ ex fiducia bonoꝝ laboꝝ p̄teritoꝝ confor In morte triplex erit vexatio.
tat̄. Sed miser pctōr ⁊ refrigeriū hinc habere nō pōt: sed
magis angustias. Et hoc ex triplici causa seu ratione.
Ex amore concupiscentie.
Ex remorsione conscientie.
Ex terrore diabolice nequicie.

Quantū ad p̄mū certū est ꝙ dolor ex amore pcedit. Do
let em̄ q̄s cū p̄uat̄ eo qḋ amat: ⁊ quāto plus amat rē tāto
ex ei⁹ carētia ⁊ p̄uatione magis dolet. Hinc videm⁹ mres
grauissime dolere ⁊ lugere sup mortē filiorum ppter ma
gnum amorē ad eos. Sicut iacob dolata sibi veste filij io
seph sanguine cruētata existimans ipm mortuū valde do
luit: adeo ꝙ ɔgregatis cūctis liberis vt delinirent dolorē
p̄ris: noluit eos audire. Gen. xxxvij. Miser pctōr diligit
varias creaturas plusq̄ deū ⁊ aīam suā ibi ɔstituens finē
vt diuitias: honores: possessiōes: venereas delectatiōes:
filios ⁊ alios vel alia: et qn̄ aliq̄d de hmōi pdit multū do
let. Sed veniēs ad mortē cū videt se oībus p̄uari vbi suū
amorē posuerat nimis dolet sciens se illis oīb⁹ in ppetuū
priuari. Vnde d̄r: Eccli. xli. O mors ꝙ amara est memoria
tua hoi iniusto habēti pacē in substātijs suis. Iustus aūt
q: inordinate nō diligit ista terrena: sꝫ reputat se ꝯ adue
nā ⁊ pegrinuz. iuxta illud p̄s. Aduena ego sum apud te ⁊ Psal. xxxviij.
peregrin⁹. Et futurā inq̄rit ciuitatē: vt ppriā ⁊ pmanentē:
iō nō dolet ſm rōnē: sed cupit dissolui ⁊ eē cū xp̄o. Scḋm
quod crudat

q̄d cruciat pctōrem in extremis est remorsus cōsciētie. Cōsiderat eñ infidelis q̄ op3 eū cōparere corā sūpmo iudice: cui nil occultū: nil inultū remanebit. Cōsiderat vitā suā totā fuisse deditā mūdo ꝛ pōpis ei⁹ quasi nil boni fecisse. Cōsiderat quō tp̄s trāsiuit plenū iniq̄tatib⁹. quot ꝛ quāta bona facere potuisset q̄ nō fecit. vñ ꝯsciētia acerrime torquet eū. ꝛ ex hoc aliq̄n in desperationē inducit. Et q̄uis quātūcūq3 malus fuisset reuerti adhuc potuisset ad pniam ꝛ ad grām. Justo tñ iudicio dei sepe ꝯtingit: vt nec de pnia nec de deo aliq̄d curet. s3 desperat⁹ vel cecus ad inferna descēdat. Vñ Aug. Hac aiaduersiōe pcutit pctōr: vt moriēs obliuiscat sui: q̄ dū viueret oblit⁹ est dei: ꝛ ideo damādū est ei. Miserere mei ꝛc. Tertium crucians est turba demonū. sciēs eñ diabolus sibi nō supesse plus tp̄is ad decipiendū hoiem vltra terminū vite: totū virus malicie sue in cauda

Gen. iij. reseruat. i. in fine. Vñ in figurā dictū fuit serpēti. Tu insidiaberis calcaneo ei⁹. i. aie vel creature rōnali: cui⁹ calcaneus est termi ir⁹ vite. Et frequēter pctōres obduratos q̄s cognoscit secū mācipandos in inferno anteq̄ aia exeat de

Exēplu3 corpore torquere icipit. Sicut legit in vitis patrū de quodā diuite: cuius aiā3 sanct⁹ quidā vidit vncinis ferreis violenter trahi ex corpe: ꝛ cū multa caterua demonū cū pauientiū ad infernū deduci. De hac materia plenius vide. s. ti. vj. c. viij. de desperatione aie. Post separationē a corpore vexat aia pmatime ex trib⁹. l3 ꝛ alijs modis cruciet. Ex priuatione diuine visionis. Esa. xxvj. sed sm aliā litteram. Tollatur impius ne videat glīam dei. ꝛ ps̄. vj. Discedite a me om. qui ope. iniqui. Ex duratione ignee cruciationis. Unde in apocal. xxi. Pars illoꝝ erit in stagno ardēti igne ꝛ sulphure. Math. xiij. Exibunt angeli ꝛ separabūt malos de medio iustorum: ꝛ mittent eos in caminum ignis. Nunc mittunt in aia: sed in fine etiā cum corpore. Et maliguatione diabolice associationis. Math. xxv. Ite maledicti in ignem eternū qui paratus est diabolo ꝛ angelis eius. Hiere. xvj. Seruietis diis alienis. i. demonijs alienis ab omni misericordia: qui non dabunt vobis requiem die ac nocte ꝛc De hac materia sc3 inferni vide. s. titu. ix. de peccato actuali mortali. c. iij.

Titul⁹. VIII. De pctō originali.

¶ De cā pcī originalis ꝛ ei⁹ pena. Cap. j.

Ost tractatū de causis pctōꝝ ꝛ de diffinitionib⁹: diuisionibus ꝛ nocumētis eoꝝ. Nūc vidēdū est de ipis pctīs sm illā diuisionē3 qua pmo diuidunt: q2. s. pctōꝝ aliud originale: aliud actuale. Et h̄ diuidit in mortale ꝛ veniale: ꝛ de singulis hoꝝ dicēdū est. ꝛ pmo de originali. Est aūt originale pctm̄ cū quo nascunt hoies de quo

Pctm̄ originale q̄d sit. Aug. de ꝯse. di. iiij. c. iij. sic ait. Firm. sīne te. ꝛ nullaten⁹ dubites oēm hoiem q̄ cōcipit p ꝯcubitū viri ꝛ mulieris nasci cū pctō originali. Et ppter hoc pueri mox nati deferunt ad baptismū tanq̄ ab aliqua infectiōe culpe abluēdi. Sic fatet fides catholica: ꝛ ꝯ̄rium tenere esset heresis pelagiana. vt dic Tho. j. ij. q. lxxxj. Est aūt pctm̄ originale sm Tho. q. vbi. s. quidā habit⁹ innatus p viciatā originē. seu q̄dam inordinata dispositio nature q̄ h3 rōnē culpe inquātū pcedit a primo parente. Et h3 talis habit⁹ aliq̄d priuationis et aliq̄d positionis sicut egritudo. Formaliter eñ est defect⁹ seu priuatio originalis iusticie. Dicit aūt originalis iusticia illa rectitudo in qua fuit creatus prim⁹ hō: ex qua mēs ꝛ rō deo subdita erat: ꝛ vires inferiores rōni ꝛ corp⁹ spūi. Qd̄ donū originalis iusticie erat vt accidēs speciei hūane nō ex pncipijs nature causatū. sed diuino munere collatū primo parēti: vt trāsfundendū in posteros: cū natura humana q̄ postea in multis cōcata: tota erat in ipō. Vñ per suū pctm̄ actuale viciata ꝛ ablata ipa originali iusticia: ei⁹ oppositū vt accidēs spēi hūane. s. pctm̄ originale p ppagationē transmisit in posteros cū natura. Generat eñ hō tibi similem in specie: etiā quātū ad accidentia ppria speciei nō quātū ad accidentia indiuidualia: q̄ ptinet ad actiōes psonales: nō eñ musicus generat musicū. Et hinc est q̄ solū illud pctm̄ primoꝝ parentū traducit ꝛ nō alia: nec etiā alioꝝ hoim: q2 solū p primū peccatū sublatū est bonū nature qd̄ erat p originē nature traductū. Per alia vero pctā subtrahit bonū gratie psonalis qd̄ nō trāsit ad posteros. Silr nec pnia primi parētis: nec ei⁹ sciētia: nec alioꝝ hoim traducunt: q2 ptinēt ad actiōes psonales: seu sunt accidentia idiuidualia. Materialr aūt est peccatū originale ꝯcupiscētia: q̄ vt dic Aug. puulos facit habiles ad cōcupiscendū: ꝛ adultos actus cōcupiscentes. Et dr̄ hic ꝯcupiscentia inordinatio potentiarū aie: que in hoc attendit q̄ inordinate ferunt in bonum cōmutabile. Pctm̄ aūt istud originale traducit a primo parente p ḡnationis actiuā virtute3 in hoies: de quo aplus ad Ro. v. Per vnū hoiem pctm̄ in hunc mūdū intrauit: ꝛ p pctm̄ mors. s. q. iiij. iam itaq3. Pro

Pctm̄ originale q̄liter traducitur. cuius declaratione est sciendū sm Tho. j. ij. q. lxxxj. ꝛ super eplam ad Ro. Cū oēs hoies cōueniant in natura hūana quā traxerūt ex Adam: ꝛ sic dici possint vnus homo: sicut vna ciuitas dicit vnū corpus. Vñ sm Porphyriū participatione speciei plures hoies sunt vnus homo. hinc est q̄ sicut diuersa corporis mēbra sunt partes vnius psone particularis: ita oēs hoies sunt partes ꝛ quasi mēbra nature humane. Sicut actus peccati exercitus p aliqd̄ membrū puta p manū vel pedē: nō est volūtarius volūtate man⁹: sed volūtate totius hois. Unde homicidiū vel aliud commissum p manū: nō imputaret ei ad culpā: si ꝯsideraretur manus vt separata a corpore: sed prout est aliq̄d hois motū a volūtate ipsius. Ita inordinatio ista nature que dicit peccatū originale nō volūtaria volūtate huius: vel illius deriuati ex Adam: sed volūtate ipius Ade qui mouet oēs hoies descēdentes ab eo per propagationē motionis generationis. Sicut voluntas vnius psone mouet oia membra ad pctm̄. ꝛ sic talis inordinatio nature hab3 rationem culpe in oibus ad quos peruenit inquantū sunt susceptiui nature infecte culpa per Adam. Et sicut peccatū actuale: qd̄ est peccatū psone: trahitur ad singula membra p aliquem actū psonale: ita pctm̄ originale trahit ad singulos hoies p actū nature q̄ est generatio: ꝛ sic in pcessu pcī originalis psona. i. adam infecit naturā. s. humanā. S3 postmodū in alijs natura viciata infecit personā: dum sc3 genugo imputat in culpā nature vitiū propter voluntatem primi parentis. Quis eñ aia huius vel illius hois nō fuerit sm seminale3 rōnem in Adam peccante: sicut in principio effectiuo: eo q̄ semen corporale qd̄ ex Adam traducit sua virtute nō pōt causare aiam rōnalem. Fuit tñ in ipso sicut in pncipio dispositiuo: q2 semen ex ipso traductum disponit ad anime susceptionem. ꝛ sic ipsa aia cū infundit corpori: tunc maculatur culpa originali.

§. I. Est aūt ipm peccatum originale vnū in essentia: sed multiplex in effectu. ppter qd̄ ps̄. l. Ecce in iniquitatib⁹ cōceptus sum in plurali. ex eo

Pctm̄ originale quō est vnum. videl3 q̄ inficit plures potentias anime: vt volūtatem: cōcupiscibilem: irascibilem. Tum etiā q2 in ipso virtualiter preexistunt oia peccata actualia: sicut in quodā principio. Participatur aūt equaliter ab omnibus. Et q̄uis vnus sit pronior q̄ alter ad cōcupiscendū vel irascendum ꝛ huiusmodi: hoc non procedit ex ratione peccati originalis: cum equaliter in omnibus soluatur ꝛ tollatur originalis iusticia: ꝛ equaliter in oibus partibus inferiorib⁹ anime sibi relinquant. Sed accidit hoc ex diuersa dispositione potentiarū. Nam alique vires aie sunt fortiores in vno q̄ in alio ppter diuersas corporis cōplexiones: soluto aūt vinculo originalis iusticie vnaqueq3 vis tendit in suū pprium motum: ꝛ tanto vehementius quanto fuerit fortior. Et q2 omnes hoies: excepto christo solum: descendūt ab adam per virtutem actiuā in generationem originaliter ab adā

deriuatam: quod est fm rationem seminalem ab eo descē dere: ideo firmiter est tenendū: vt dicit beatus Tho. s. ij. q. lxxxj. q fm fidem catholicā omnes homines preter solum christuz ex adam deriuati peccatū originale ex eo contra hunt: alioquin non omnes indigerent redemptione que est per christum: quod est erroneum.

§. II. Pena autē huius pec

Pena pcti originalis que est.

cati quantū quidē ad aīam est pena damni. i. priuatio diui ne visionis: q2 nisi purgatus fuerit q̄s ab eo nō pōt introi re regnū dei. Nō aūt sustinēt penā sensus p solo originali idest penaz ignis infernalis: vt tenet z pbat. b. Tho. in. ij. sniarū: z in quadā questione de quodlibetis. Et habet de cōse. di. iiij. c. nulla preter baptismū salus. Qd aūt Aug. di cit dist. eadē. c. firmissime tene. tales puulos sine baptismo transeuntes: sempiterno igne puniendos. exponit glo. et bene igne. i. pena: q2 semp erūt in tenebris. i. priuati dei vi sione. que tn priuatio diuine visionis est: etsi adultis sit in maximā penā: eis tn nō ē ad afflictionē: q2 sciūt se nō fuisse capaces: z sine ppria culpa esse priuatos. sicut nec etiā ru sticus penā hz q nō eligat in papā vel in imperatorē: q2 nō proportionat ei talis dignitas. Quantuz vo ad corp9 pe na ipsius peccati est mors. de cōse. di. iiij. placuit. ij. ac etiaz alias penalitates quibus sunt subditi homines: vt fames sitis z hmōi. etiam inclinationes ad malum.

§. III. Tollitur autē ipsum

Quō originale tollitur.

peccatū nunc. s. in nouo testō p baptismū actu vel pposito sumptū. z nō p aliū modū: nisi p martyriū quoad puulos. In veteri aūt testō p fidē parentū: quātū ad nō habentes vsum rōnis. i. p actū fidei relatū ad salutē pueri p moduz orōnis. quā fidē ptestabant oriūdi ex abraā in circūcisiōe mariū: que oīno erat necessaria. Alij vo aliarū nationuz z oēs vniuersaliter ante circūcisionē datā abrae eam ptesta bant in virtute sacrificioz. Adulti vo purgabant ab origi nali p fidem ppriā. Femine iudeoz ante vsum rōnis nō p circūcisionem sz p fidē parentū purgabant. Et sic debz in telligi q virtute sacrificioz dicebant purgari ab originali ante circūcisionem datā: sicut z mares iudeorū in virtute circūcisionis: vt dicit Greg. in mora. z habet de conse. dist. iiij. qd apud nos. Non q in illis sacrificijs vel circūcisione esset aliqua virtus gratie ad purgādū vt est in baptismo: sed p fidem tollebat peccatū: quā protestabat illud sacri ficiuz vel circūcisio. Unde z bea. Tho. qui hoc dixit in. iiij. de circūcisiōe: postea retractauit in. iij. pte summe. Cuis

In baptizato q̄modo remanet originale

aūt transeat ipm pcm̄ originale z tollatur per baptismū reatus: q2 euadit obligationem pene eterne: remanet tn̄ actus. i. remanet in ipso baptizato ipsa habitualis cōcupi scentia. i. inclinatio ad malū z inordinatio viriuz inferioz. Et q2 homo nō generat fm mentem sed fm vires inferio res: z cū ipsa habituali ɔcupiscētia: ideo trāsmittit pcm̄ in prolez: etiā si in ipso actu generationis daret alicui p grāz q nō sentiret actualē cōcupiscentiaz seu ardorē libidinis: nihilomin9 vt dicit bea. Tho. s. ij. q. lxxxj. sic genitus ɔtraheret peccatū originale. Aug. dat exemplū de frumēto: qd q̄uis purgatū seminet tamen nascitur cum lolio.

§. IIII. Pro aliqua maiori

De puulis decedētibus cum originali.

declaratione de statu paruuloz decedentiū sine baptismo est sciendū: q aīa quelibz rōnalis migrās a corpore pprio vadit ad locū glorie: q̄ sz est pfecte purgata ab oīni culpa z reatu. Et locus iste glorie dr esse celū empyreū supremū remotū a motu: virtute tn̄ sua influēs in inferiora fm Tho. in. s. parte. Aut aīa vadit ad locū miserie: q̄ locus largo vo cabulo dicit inferm9. z credit esse in centro terre seu sub ter ra. Qd pbat Greg. in. iiij. dial. p eo q dicit Jo. in apoc. v. q nō repiebat qui posset apire librū clausum signatū sepē sigillis. neqz in celo neqz in terra: neqz subtus terram: nisi agnus zc. De istis aūt diuersis locis seu receptaculis aīa rum: sic dicit Aug. Tempus qd inter hoīs mortez z vltimā resurrectionē interpositū est: aīas varijs receptaculis cō tinet: prout vnaqueqz digna est requie vel erūna fm ea q̄ gessit in carne dū viueret. xiij. q. ij. tps. Infernus aūt distin guit inter locū vbi est pena damni. i. priuatio visiōis dei q̄ dicit limb9: z locū vbi est pena sensus. i. ignis cruciatio vl tra penā dānī: z dicit strict9 infern9. Qui etiā locus diuidi tur in locū dānatoz eternaliter: qui dicit infernus strictis sima acceptione: z locū purgādoz qui dicit purgatoriū. q̄ loca. s. infern9 z purgatoriū diuersificant: sicut iferius z su perius: ac si imaginaremur vnā domū plenam ignis vsqz ad summū: z in pauimēto starent aie dānate z in superiori parte iuxta tectū aie q̄ purgant. Unn Greg. dic q sicut sub eodē igne aurū rutilat z palea fumat: sic idem ignis z re

Duplex est limb9

probos cruciat: z electos purgat. Sic etiā limb9 est duplex sz limbus paruuloz: z limbus patrū: qui etiā quantū ad situ differūt fm supius z inferius vt dictū est de purgato rio z inferno: z in parte quidē supiori est limbus patruz q̄ etiā dicit sinus Abrae. Sinus quidez: q2 q̄s ibi erit abrae: aut q2 nō nisi p fidem charitate informatā ibant ad illum locū aie: cuius fidei sz de vno deo: primus publicus pre dicator z protestator: fuit abraaz: declinantib9 alijs ad ido latriā. Limbus iste fuit locus sanctoz patruz: a creatione mundi vsqz ad mortem xpi: vel resurrectionē. ad quem lo cum de purgatorio ascendebant tūc temporis ille anime: que post hanc vitam indiguissent purgatione. Et ad istuz locū descendit anima xpi diuinitate sociata qn̄ in cruce ex pirauit: z sic in symbolo dicit descendisse ad infernū: z tūc eos beatificauit educens inde in sua resurrectione. Non aūt alia loca inferni visitauit: nec ab eis visus fuit: nec eos eduxit. Erat aūt ibi in limbo illo: etsi nō pena ignis: tamē pena damni. s. de retardatione glorie quā expectabant q̄ aliqualiter affligebat eos: q̄uis eīn purgati essent a pctō originali: inquantū ipm peccatū inficiebat personas eoz: tum q2 nondū erat natura humana purgata ab ipso origi nali: que purgata fuit in genere: z vt in causa p passionez christi soluentis Ade debitū: z ideo detinebant illi paren tes in tali loco z pena. Unde ecclesia in hymno. Soluit a

Nota de pena puuloz.

pena miseros zc. sz xpus. In limbo aūt paruuloz q̄uis nō videat deus: tamen de priuatione talis visionis penā nō habent: z cū tales paruuli migrant a corpore imprimū tur seu cōcreantur in intellectibus eoz species rerū natu raliū: sicut z oibus alijs aiabus de corpore egredientib9: que dicit scientia indita: ad quas species seu silitudines rerū intellectus se cōuertens melius intelligit q̄ naturali cognitione cognosci pōt. q aliquis pbs mūdi. z sic in spe culatione rerū possunt aie taliū paruuloz valde delectari qd facere nō possunt dānati q̄uis habeant talem scientiā q2 absorbent a penis. Resurgent aūt z ipsi paruuli in vlti ma resurrectione: sicut z alij cū corporib9 suis pprijs illius stature quā habuissent in. xxxiij. anno si vixissent: nō habi turi nec penā nec glīaz. Sz i quo loco habitaturi nouit de9. Anime aūt ipsoz paruuloz iuuari nō possunt vel liberari a tali statu suffragijs nostris. qd trahi pōt ex verbis Aug. qui loquens de suffragijs q̄ fiunt p defunctis sic dicit. Eis solis hec psunt quibus cū viuerent hec sibi vt postea pos sent prodesse meruerūt. xiij. q. ij. c. tempus. Sed claruz est q tales in vita nihil meruerunt.

De questione vtrū virgo Maria fuit cōcepta in pecca to originali. Cap. ij.

Et q2 de pctō origina

li facta est mentio: hic incidēter ponat materia seu questio. de qua quotidie a curiosis disputa tur z infructuose sz de cōceptu virginis gloriose: ponen do ea q̄ senserūt doctores tam antiqui q moderni de hoc dimittendo determinationem sancte ecclesie: q̄uis eīn nō sit determinatū per ecclesiam virginem esse conceptam in peccato originali vel non ppter qd absqz preiudicio salu

tis licet vnicuiq; tenere alterā opinionē que sibi placeat.
Cū si bene ꝯsiderent scripture ⁊ dicta doctoꝝ antiquoꝝ ⁊
modernoꝝ q̄ fuerūt deuotissimi ꝟgini gloriose: manifeste
pꝫ ex dictis eoꝝ ipsam in pctō originali ꝯceptā fuisse. Sed
tenentes ꝯtrariā opinionē extorquēt dicta eoꝝ ꝯtra inten
tionē dicentiū. Et primo ostēdit hoc apl's ad Rom. iij. vbi
dicit ꝙ oēs in adā peccauerūt: ⁊ egent gloria dei. ⁊ nullus
excipit nisi xp̄m: vt pꝫ ex eo qđ sequit. ⁊ in glo. ibidē. Dici
Probat tur etiā Job. iij. Expectet lucem ⁊ nō videat: nec ortū sur
virginē gentis auroꝛe. Ubi loquit pp̄ha de nocte q̄ designat origi
i origina nalem culpā: que nullo mō vidit lucē. i. xp̄m: q: solus ipe si
li fuisse ne originali pctō cōceptus. Auroꝛa ꝟo virgo Maria cui⁹
cōceptā. ortum ipsa nox culpe originalis nō vidit: q: ante fuit san
ctificata ⁊ a pctō originali mūdata ꝙ nata in mundo. Sic
exposuit bea. Tho. in. iij. parte. q. xxij. Eccl's etiā. vij. c. dicit
Uirū de mille vnū repperi: mulierē aūt nullā inueni. Uir
ille fuit xp̄s. numerus aūt millenarius ponit iuxta moꝛē
scripture determinatus pro indeterminato. i. pro omni cetu
sanctoꝝ inter quos solus xp̄us repertus est sine pctō aliquo
nō aliqua mulier. Ita exponit dns Joh. dñici. sup Eccl's.
vbi etiā per multa originalia sanctoꝝ antiquoꝝ ⁊ rōnes
Ps. xlv. probat propositū. ps. etiā ait. Sanctificauit tabernaculū
suum altissim⁹. Doctores etiā sancti ⁊ quoꝝ doctrina ap
probata est ab ecclesia hoc clare dicūt. Dicit eñ Aug. in li.
de perfectione iusticie. Quisquis fuisse vel esse in hac vita
aliquem hoiē vel aliquos hoies putat: excepto vno me
diatore dei ⁊ hoim: quibus non fuerit necessaria remissio
pctōꝝ: ꝯtrarius est diuine scripture. vbi apl's ait. Per vnū
Rom. v. hoiem peccatū intrauit in mundū: ⁊ per pctm̄ mors: ⁊ ita
in oēs hoies ptransijt in quo oēs peccauerunt: ⁊ necesse
est vt in pia cōtentiōe asserat posse esse hoies: qui sine me
diatore xp̄o liberante ⁊ saluāte sint liberi: saluiq; a pctō.
Idē in lib. de nuptijs ⁊ cōcupiscentia sic ait. Sine carnis
cōcupiscentia que accidit ex peccato: cōcipi voluit qui futu
rus erat sine peccato: vt hinc etiā doceret oēm que de cōcu
bitu nascit carnem esse pcti quādoquidē sola que nō inde
nata est nō fuit caro pcti. Item Grego. xj. moraliū. c. vlt.
sic dicit. Solus redemptor: in carne sua ꝟe mūdus extitit:
q: nec carnalem delectationem venit. Idem in glo. sup
Exo. ait. Oēs in pctis nati sum⁹: ⁊ ex carnis delectatione
cōcepti culpā originalē nobiscū trahim⁹. Itē Leo pa. in
ser. de natiui. Sicut u reatu nullū dns liberū repperit: ita
pro liberādis oib⁹ venit. Item Amb. sup Lucā. Solus ex
natis de femina sctūs dñs iesus q̄ terrene ꝯtagia corrupte
le imaculati partus nouitatē nō sensit: ⁊ celesti maiestate
depulit. Itē Hilarius cui⁹ testimoniū inducit Aug. ꝯ Ju
lianū. Ex pctō est oīs caro preter illā q̄ venit in silitudinē
carnis pcti sine pctō. Itē Aug. in. ij. li. ꝯtra Julianū. Pro
pter catholicā veritatē ⁊ diuinoꝝ eloquioꝝ ꝯtractionē: cla
rissimi sacerdotes Hireneus/Cyprian⁹/Olimpius/Hyla
rius. Amb. Greg. scē Nazanzen⁹. immo ⁊ Basili⁹. quibus
addi velis nolis Hiero. vt eos omittā q̄ nondū dormierūt
aduersū nos pferūt oim hoim pctō originali obnoxiā sniaꝫ.
Itē Ans. in li. Cur deꝰ hō. dicit ita expsse ꝙ glosari nō pōt.
dicit eñ: Licz ipsa hois xp̄i ꝯceptio sit mūda ⁊ absq; carna
lis delectatiōis pctō: virgo tñ ipsa in iniq̄tatib⁹ cōcepta est
⁊ in pctis cōcepit eā mater ei⁹. Bern. ꝙ q̄ deuotius ⁊ co
piosius ceteris de ꝟgine scripsit: expresse hoc dicit in quā
dam epl'a. ⁊ in ser. de assump. sic ait. Beatā virginē oimo
dis cōstat ab originali cōtagio sola dei gratia anteq; na
sceretur fuisse mūdatā ⁊c. Sctūs Tho. cuius etiā doctrina
est approbata ab eccl'a in. iij. parte. q. xxvij. ⁊ in. iij. sen. idē
sentit ⁊ pbat di. Qr si nunq; aīa beate Marie fuisset cōta
gio peccati maculata: hoc derogaret dignitati xp̄i. sm quā
est vniuersalis saluator oim ⁊ redemptor. Tunc eñ esset
aliqua psona quā nō redemisset. s. ipsa virgo: nec debz tan
tū honorari mater ꝙ dehonoret filius derogando sue di
gnitati: q: nec virgini placet talis honor. Alber. mag. sup
iiij. sen. ait: ꝙ dicere ꝙ beata ꝟgo nō fuerat cōcepta in pec
cato originali fuit cōdemnatū tanq; erroneū a magistris
parisiensib⁹. Magister ꝙ̄ sen. in. ij. li. di. xxx. p totū. nullū
excludit a pctō originali preter xp̄m. Et idem in. iij. dist. iij.
In decretis ꝙ̄ de cōse. di. iiij. c. iij. dicit. Firmissime tene ⁊
nullatenus dubites oēm hoiem qui p cōcubitū maris ⁊ fe
mine cōcipit nasci cū pctō originali. Et loquit de natiuita
te in vtero. i. ꝯceptione. Et Hug. ⁊ Ray. ⁊ Guil. canoniste
dicūt eā cōceptā in pctō originali. Potissimi etiā docto
res idem dicūt declarantes particularius materiā. Unū ⁊
Pe. de tharā. ordi. predi. qui fuit papa. s. Innocentius. v.
sup. iij. sen. di. iij. sic dicit: Quāto q̄s magis accedit ad sctm̄
sctōꝝ: tanto debz habere maioꝛem sanctificationis gradū.
Nō est eñ accessus ad deū nisi p sanctificationē. Mater
ꝟo plus oibus accedit ad filiū qui est sanctus sctōꝝ. ergo
debuit gradū sanctificationis habere maioꝛem post filiū.
Gradus aūt sanctificationis quadrupliciter pōt intelligi quadruplex est
aut ꝙ sanctitatē quis habeat ante ꝯceptū ⁊ ortū: aut post gradus
cōceptū ⁊ ortū: aut in ipso cōceptu ⁊ ortu. aut in ortu non scitatis.
cōceptu. Nā ꝙ in cōceptu ⁊ nō in ortu est impossibile. Pri
mus gradus nō est possibilis: q: psonalis perfectio: vt sciē
tia ⁊ virtus nō trāsfunduntur a parētib⁹. tum q: in filios nō
pōt fieri esse grē ante actuale esse nature sup quo fundat.
Secūdus gradus cōis est oibus sm cōem legem sanctifi
cationis p sacramēta. Tertius gradus est singularis san
ctificatiōꝝ. de quo solo fuit simul ortus: sctificatio: ꝯceptio:
animatio: ⁊ assumptio. Restat igit quartus gradus: ⁊ hic
hꝫ quattuor gradus: q: pōt intelligi factus i vtero sancti
ficatus. aut ante animationē: aut in ipsa aiatione: aut cito
post aiationē: aut diu post aiationē. Prim⁹ gradus ipossi
bilis est: q: sm Diony. de diuinis no. sanctitas est ab omni
immūdicia libera ⁊ pfecta ⁊ imaculata. Immūdicia ꝟo cul
pe nō expellit nisi p gratiā gratū facientē: sicut tenebra p
lucē cuius subiectū nō est nisi creatura rōnalis. Scōs gra
dus nō fuit cōueniens btē virgini: q: aut nō ꝯtraxisset ori
ginale: ⁊ sic nō indiguisset vniuersali sctificatione xp̄i ⁊ re
dēptiōe: aut si ꝯtraxisset simul culpa ⁊ grā in ea nō posset
esse. Tertius etiā gradus nō fuit ꝯueniens btē virgini: q:
fuit talis vt Jobis ⁊ Hiere. ⁊ q: nō cōuenit tante sanctita
ti vt diu morata sit in pctō. Quartus ꝟo videt cōueniens
⁊ pie credibilis: lz de scriptura nō habeat vt cito post aia
tionē vel in ipso die vel hora q̄uis nō ipo momēto sancti
ficata fuerit. hec ille. Quā opinionē sequit Herue⁹. Hen
ricus de gandauo. Durādus: durandellus. Joh. neapoli
tanus: ⁊ alij solēnes doc. ordi. predi. Multi etiā excellen
tissimi ordi. mino. idem dicunt ⁊ precipue deuotissim⁹ sup
oēs Bonauē. qui postea fuit cardinalis: sic dic sup. iij. sen.
di. iij. q. ij. Sctificatio virginis subsecuta est peccati origi
nalis ꝯtractionē: q: nullus immunis fuit a culpa originalis
pcti: nisi solus filius ꝟginis: sicut dicit aplus ad Rom. iij.
Oēs peccauerūt ⁊ eger gl'ia dei. Hic aūt dicendi modus
est cōmunior rōnabilior ⁊ securior. Cōmunior q: oēs fere
id tenent ꝙ beata ꝟgo habuerit originale: cū id appareat
ex multiplici ei⁹ penalitate. quā nō est dicere ipam esse pas
sam propter alioꝝ redemptionē. quā etiā nō est dicere per
assumptionem habuisse: sed p cōtractionē. Rationabilior
est etiā: q: esse nature precedit esse gratie vel tpe vel natu
ra. Et propter hoc dicit Aug. ꝙ prius est nasci ꝙ renasci si
cut est esse ꝙ bene esse. Igitur prius est aiaꝫ vniri carni ꝙ
grāz dei sibi infundi. Sic igit caro illa infecta fuit: ⁊ ex sua
infectione nata erat aiam culpa originali inficere. Neces
sariū igitur est ꝙ ante fuit culpe originalis infectio ꝙ san
ctificatio. Securior est: q: magis cōsonum fidei ⁊ pietati
⁊ sanctoꝝ autoritatibus magis cōcordat: pro eo ꝙ sancti
cōmuniter cum de ista materia loquuntur solum christum
excipiunt ab illa generalitate qua dicitur omnes peccaue
runt in adam. Nullus aūt inuenit dixisse de his que audi
uimus aurib⁹ nostris virginem Mariā ab originali fuisse
immunem. Pietati etiā fidei magis concordat: pro eo ꝙ
si mater habenda sit in reuerentia ⁊ deuotione: multo ma

lo: est habenda erga filiũ: ex quo est oĩs hono: ⁊ glĩa. Et ideo q: hoc spectat ad excellentem xpi dignitatẽ: q: ipse est oĩm redemptor ⁊ saluator: q: ipse vnus p:o oĩbus est mortuus: nullatenus ab hac generalitate ṽgo maria excludẽda est: ne dũ matris excellentia ampliat̃ filij glo:ia minuatur: ⁊ sic mater puocet̃ que filiũ vult magis hono:ari q̃ seipsaz. Huic igit̃ opinioni adherẽtes pp̃ter honorẽ iesu xpi: q: in nullo p:eiudicat matris hono:i: teneam⁹ fm q̃ cõis opinio tenet scz virginis sanctificationẽ fuisse post peccati o:iginalis cõtractionẽ. Hec ille. Quã opinionẽ sequũtur Richar. de media villa sup. iij. sen. Alexã. de ales. Rigal. ⁊ Bertrã. in sermonib⁹ de pphetis: in ser. Egredietur virga ⁊c. Oẽs hi o:dinis mino:ũ solennes docto:es idem dicunt. Egidius o:dinis heremitarũ docto: excellentissimus in suo q̃olibeto sexto. Idem Guido o:dinis carmelitarũ in suo. iij. quodlibeto. Idem magr̃ Johãnes de policratis. qui oẽs inducũt auto:itatem aplĩ. ad Ro. iij. Oẽs

Qđ ṽgo s o:iginali nõ fuerit concepta. peccauerũt ⁊c. Et assignãt rõnes suas. Quidã alij dicũt nõ fuisse cõceptã in pcõ o:iginali ṽginem ipsam: ⁊ p̃cipue Joh. scotus o:dinis mino:ũ docto: subtilissim⁹: ⁊ p:o sua opinione allegãt auctes ⁊ assignãt rõnes. Et p:imo illud Cant. iiij. Tota pulch:a es amica mea ⁊ macula non est in te. Et exponũt de ṽgine dicentes ex hoc q̃ nõ fuit macula pcĩ in ea: ergo nec o:iginalis. Scđo inducũt illud Augu. Cũ de pctĩs agit̃ pp̃ter hono:ez dñi nullã p:o:sus de ea. s. ṽgine volo hr̃e mẽtionẽ. Tertio illud Ansel. Decuit vt ea puritate niteret. s. ṽgo maria: qua maio: sub deo nequeat inueniri. Quarto id oñdunt p hanc rõnez: q: o:dinãs vas ad seruitiũ altaris cõseruat ipm a maculis: hoc enĩ est valde decens: sed ṽgo fuit vas deitatis: ergo decuit vt p:eseruaret̃ etiã a macula o:iginalis. Quinto sic. Decuit q̃ xp̃s eã singulari ⁊ nobilio:i mõ redimeret ⁊ liberaret q̃ alios: sed hoc fuit si sine pcõ cõcepta fuit. Decuit enĩ magis hono:are eã: q: mater ei⁹ q̃ ceteros. Sed nobili⁹ ⁊ melius liberat̃ ⁊ redimit̃ cui puidet̃ ne cadat ⁊ in seruitutem incurrat: q̃ vt lapsus erigat̃: ⁊ fact⁹ seru⁹ redimat̃: g̃ ⁊c. Sexto sic ecclĩa errare nõ põt: sed ip̃a celeb:at festuz cõceptionis octauo die decẽb:is. ergo ⁊c. Ad rõnes in ɔ̃:iũ inductas

Solutiones argumẽto:uz p̃tis affirmatiue. sic r̃ndent. P:imo ad illud q̃ oẽs in adaz peccauerũt: ⁊ q̃ oẽs geniti ex adã o:iginale ɔ̃traxerũt: dicũt q̃ sc̃i q̃n loq̃bantur oẽs ɔ̃traxisse o:igi:ale loq̃bant̃ in cõi de filijs ade fm cõez cursum: sz cũ locuti sunt de ṽgine in singulari: dixerũt opposituũ vt in auctib⁹ inductis. Aug. ⁊ Ans. p̃tz. Dicũt etiaz q̃ vbicũq̃ ponit̃ solũ vel tm̃ aĩa xpi intelligit̃ etiã aĩa ṽginis q: part⁹ est pars viscerũ. Alij eo:ũ dicũt q̃ oẽs ex adã ɔ̃hũt o:iginale de iure ⁊ ex debito: ⁊ sic etiã ṽgo: sz de facto ip̃a nõ ɔ̃xit in b̃ puilegiata ⁊ exẽpta a iure cõi. Scđo ad illud qđ dicit alia opi. s. q̃ sequeret̃ q̃ xp̃s nõ esset vlis oĩm redẽpto:. R̃ndent q̃ nõ sequit̃ ex ista positiõe hoc q: rẽdẽpta est ⁊ saluata p p̃seruationẽ ab o:iginali ne incurreret. Ad illud Berñ. q: glosari nõ põt: dicũt quidã simplices q̃ in visione ei apparuit cum macula in pecto:e: eo q̃ hoc dixerat vel q: retractauit. Inducũt etiã reuelationes sup hoc

Solutiones argumẽto:ũ p̃tis negatiue. quarũdã mulierculatũ. Sed ad oĩa ista facilr̃ r̃ndet̃ dare nõ erro:e. Ad p̃mũ q̃ illa auctas cãtico:ũ intelligit̃ de ecclĩa pp:ie: trãssũptiue aũt đ: de ṽgine postq̃ fuerat sctĩficata. Vñ in assumptiõe ei⁹ canit̃. hec Durã. de illus. Ad scđm fm Tho. ⁊ Durã. đ: q̃ ibi loquit̃ Aug. de pctĩs actualib⁹ vt

s. Joh. s. dare p̃tz ex p:ecedẽtib⁹ ⁊ sequentib⁹ illius lib:i: ⁊ ex auto:itate Joh. in canonica quã imediate Ans. inducit. Si dixerim⁹ q: pctm̃ nõ habem⁹ ⁊c. In hoc aũt oẽs doc. ɔco:dant ip̃az virginẽ solã inter adultos fuisse etiã a veniali imunẽ.

Ad tertiũ dicit Jo h. neapol. q̃ illud Ans. est magis p q̃ cõtra. decuit enĩ vt puritas m̃ris esset sub puritate xpi dei: qui nõ ɔ̃xit o:iginale nec cõmisit actuale: ⁊ hoc fit p hoc q̃ mater actuale nullũ cõmisit: sed o:iginale ɔ̃xit. Si aũt nõ cõtraxisset o:iginale: iam puritas ei⁹ equaret̃ puritati xpi: nec esset sub ea. Nec valet instãtia de angelis bonis: q: in eis nõ põt esse pctm̃ p o:iginẽ ɔtractũ: eo q̃ vn⁹ ab alio nõ o:iginat̃: sz oẽs imediate creant̃ a deo. Uel aliter ⁊ meli⁹. Sicut nõ refert ad hoc q̃ aer possit dici magis lucidus: an q̃nq̃ fuerit tenebrosus vel nõ. Aer enĩ qui plus h̃z de luce magis est lucidus: lz aliq̃n tenebrosus fuerit. sic in pposito. Cũ spũalis puritas fit p carentiã impuritatis culpe: quã puritatez causat lux gr̃e dei. Uirgo q̃ plus habuit de luce gr̃e q̃ quecũq̃ alia creatura pura đz dici q̃ cuiuit maiori puritate q̃ creatura q̃cũq̃ dato q̃ fuerit q̃nq̃ subiecta culpe o:iginali. Sicut etiã põt dici magis albuz qđ aliq̃n fuit nigrũ. Ad quartũ sic r̃ndeat̃ q̃ decuit ṽginem nõ ɔ̃trahere culpã o:iginali: q: vt dicit Joh. neapol. nõ decuit vt cõceptio naturalis cuiuscũq̃ hoĩs etiã matris ṽginis equaret̃ quãtũ in imunitate a culpa o:iginali sup naturali ɔceptione xpi. Herueus aũt in quodlibet. dicit q̃ idẽ est decentius oĩb⁹ fieri qđ magis in honorẽ dei cedit: magis aũt cedit in hono:ez dei totã humanã naturã descendentẽ ab adam per generationez indigere redẽptione facta p xpm inducẽdo virginez q̃ aliquã p̃sonã nõ indigere vt ṽginẽ. Quis enĩ ⁊ illud cedat in honorẽ filij. s. puritas talis matris: p:imũ tm̃ magis. Ratio est: q: illud p̃tinet ad honorez xpi: vt de⁹ scz generalis influentia ei⁹ redemptiõis. hec enĩ fuit q: diuina p̃sona fuit incarnata. Puritas autẽ p:edicta matris p̃tinet ad hono:em ei⁹ inquantũ homo: q: lz sit mater dei: nõ tm̃ fm q̃ est deus: sz inquantũ homo. ergo ⁊c. Sed dicetur q̃ per talem immunitatem ab o:iginali nõ tollit̃ quin fuerit redempta per p:eseruationem seu meritũ p:eacceptum qđ quinto dicebat̃. R̃nsio p Joh. neapo. ⁊ alios: q̃ redemptio seu salus nõ est nisi existentis. Sicut enĩ nihil pp:ie h̃z esse cũ est in causa sua solũ nisi habeat esse in seipso. Sic nec pp:ie põt dici redẽpt⁹ vel saluatus existens sub spũali seruitute q̃ est per culpã: solũ in suis parentib⁹ ⁊ nõ in pp:ia p̃sona. Quãtũcũq̃ ergo virgo fuisset ab o:iginali peccato p:eseruata: nõ posset dici redẽpta ⁊ saluata: nisi q̃nq̃ fuisset subiecta peccato: nõ solum in persona parentũ sed pp:ia. Ratio est fm ip̃m ⁊ Jo. de policratis. Redẽptio ⁊ saluatio iportant quãdã mutationẽ ⁊ trãsitũ de pcõ ad gr̃am. Res enĩ que aliq̃n fuit mea ⁊ postea nõ est: dicit̃ redimi: sz res q̃ nunq̃ fuit mea đr emi. Res aũt q̃ semp fuit ⁊ est mea q̃ nõ põt dici emi neq̃ redimi. Si ergo ṽgo btã nulli vnq̃ pcõ subdita fuit ergo semp fuit dei: et sic nõ fuit redẽpta. Et idẽ de saluatiõe: q: p:esupponit casum seu infirmitatẽ peccati. Et q̃uis deus de potentia absoluta potuerit facere ip̃am o:iginale non ɔ̃traxisse. Est enĩ o:iginale pctm̃ carẽtia o:iginalis iusticie determinate voluntaria volũtate p:imi parentis. Posset aũt deus excipere a tali debito quecũq̃ ɔcipiendũ: tm̃ nõ decuit qđ p̃tinet ad potentiã o:dinatã qua voluit hono:are matrez rõne iã dicta. Et vt etiã dicit Egiđ. qui. s. Aliquid est laudabile in inferio:i: qđ nõ est laudabile in superio:i. xp̃o nõ est laudabile q̃ esset ɔceptus in o:iginali: est tm̃ laudabile in ṽgine matre: nõ q: o:iginale ɔtraxit: sed q: facta est memb:ũ xpi ab ipso redẽpta. Dicit etiã Aug. de baptismo paruulo:ũ: q̃ nullũ memb:ũ xpi fuit sine pcõ. Si ergo dicat̃ virgo non cõtraxisse o:iginale sic nõ erit memb:ũ xpi: qđ est in decdecus ei⁹. Immo fm Rich. o:dinis mino:ũ hoc derogat matri ⁊ filio. Matri virgini: q: eius p:iuilegiũ est q̃ sola sine peccato cõcepit. Derogat ⁊ filio qui solus est immunis ab omni labe: etiã o:iginali. Et p hoc patet eos nõ sufficienter respondere. Ad id qđ p:imi dicunt de redemptione et saluatione dictum est. s. ibi. secundo ad illud quod dicit. Ad sextum scilicet de festo conceptionis. Respondet beatus Thomas in. iij. parte. vbi. s. q̃ ecclesia romana nõ facit illud: cum nunq̃ reperiatur institutum. Immo Bernardus in epistola ad Lugdunenses dicit non debere fieri. Tolerat autem hoc fieri ab aliquibus ecclesijs referendo hoc ad tempus sanctificationis: quod quia ignotũ est quando fuerit: fit festum de ipsa sanctificatione die qua dicitur esse concepta. Uel fm Joh. neapolitanum potest dici q̃ tale festum non est festum conceptionis eius vt illi di

tamē: cū fiat p nouem menses ante eius natiuitatem: qua
die nōdū aīa erat infusa q̄ est subiectū sanctitatis. Sȝ ma
gis est festū grāȝ actionū: sicut in veteri lege erat festum
Epyphanie in quo nulla sctītas fuit noua collata: sȝ eccle
Solutio nes argumentoꝝ sunt insufficientes. sia regratiatꝰ de beneficijs. ⁊ sic in ꝓposito. Ad rōnes aūt
⁊ auctēs nō sufficiēter rīdent. Nā prima rīsio nō valet. s.
ꝙ doctores loquunt in cōi ⁊ sm cōem cursum nō intēden
do de vgīne illud dicere. q: q̄ totū dicit nihil excludit: ⁊ q̄
oēm dicit nullū excipit: ⁊ quo nullū dicit oīe excipit: sȝ in
predictis autoritatibꝰ nō dr indefinite: sȝ vlr oēm ab Adaȝ
ꝓpagatū vlr culpā incurrere originalē: ergo scti nullū in
tendūt excipere etiā virgineȝ mariā: cū ⁊ ipsa exprimat in
aliquibꝰ auctībus hic ⁊ alibi. Vbi aūt ⁊ scti loquentes de
aliqua materia in cōi tractāt illā materiā cōiter loquendo
indefinite ⁊ nō vlr: si ea q̄ dicūt in illa materia in cōi in ali
quo singulari exceptioneȝ habeāt. Ad illud aliud qđ cum
dicit ꝙ solū de xpo ⁊ de matre itelligat nulla rō cogit hec
dicere: imo plures expresse auctes Aug. excludūt xpm ab
originali ⁊ includūt matrē. Nec eñ est tanta vnio xpi ⁊ ma
tris quāta psonarū diuinarū. vt sicut dicimꝰ ꝙ cū dicit ali
quid de vna psona etiaȝ cū dictione exclusiua ptinens ad
subam illud intelligendū est ⁊ de alia. Sicut cū dicit xpus
Mat. xi. Nemo nouit patrē nisi filius ⁊c. nō excludit spūs
sctūs. Ita etiā oporteat dicere de vgine: qđ dr de xpo cum
sine cōparatione filius fuerit maioris sctitatis: etiā inquā
tum hō. Ad illud aliud ꝙ erit de iure ⁊ debito ꝯtr: nō tn̄
de facto: q: priuilegiata. Rn̄. Jo. de policrat; ꝙ ꝑuilegiuȝ
surreptitiū reputat: ⁊ igit vltādū qđ est ꝯ tenorē ꝯsilij: nec
de hoc facit aliquā mētionē: sȝ nullū priuilegiū legit in scri
ptura ptinēs ad vginē: qđ de lege cōi de ea faciat mētiōeȝ.
Itē ꝑuilegiū sm iura dȝ esse expssiuū. vn̄ cū in sctificatiōe
etiā in vtero sit ꝑuilegiū nō credit de aliquo esse satisfactū
nisi istud habeat clare in scriptura: vt de Hiere. ⁊ Job. Et
multo magis videt hoc dicēdū de imunitate a culpa origi
nali cū illō sit maius: ⁊ tn̄ nil expsse reperit in scriptura de
isto ꝑuilegio. sȝ ꝯtriū: q̄ ⁊c. Ad illud de reuelatiōe ⁊ de vi
sione Ber. ⁊c. Dicit Jo. neapo. ꝙ sunt visiones fantastice
quibꝰ nō est credēduȝ. Et si dr: aliqs sctās habuisse reuela
tionē de hmōi: vt sctā Brigida. Sciendū ꝙ alie scte q̄ cla
ruerūt miraculis: vt btā katharina de senis: habuerūt re
uelationē de ꝯtrio. ⁊ cū etiā veri pphe aliqn̄ putent se ex re
uelatione spūssancti aliqua hre q ex se dicūt: nō est incōue
niēs dicere ꝙ tales reuelatiōes nō fuerūt a deo: sȝ somnia
humana. Exemplū in nathan ppha loquēte ad Dauid. ij.
Reg. vij. qui credebat ex spū pphetie rndisse dauid: ⁊ tn̄
nō sic erat vt postea patuit. Conclusiue circa istā materiā
sic vni istarū opinionū dȝ hō inherere ⁊ potius prime rō
nibus dictis: ꝙ paratus sit tenere ꝯtriū si ecclia ꝯtriū deter
minaret: ⁊ ante determinationē nō iudicet hereticā vel im
piū ⁊ malū alterā tenentē quecūq; sit: ⁊ caueat a ꝑdicatio
ne huiꝰ materie corā pplis cū impugnatione alteriꝰ partis
q: materia scandalosa in pplo cū velut noctue nō possint
sufferre tantū radiū veritatis: ⁊ nil fructus reportauerit.
Et modus pulcher tradit ex quadaȝ ꝑdicatiōe magistri ⁊
scti Vincētij eximij predicatoris q̄ hic immediate ponit.

¶ De conceptione virginis Marie per modum predica
tionis. Caplm. iij.

Nondū erant abyssi ⁊
ego iā ꝯcepta erā. Prouer. viij. Abyssus iportat
quādā voraginē seu pfunditatē cuiꝰ terminꝰ nō
Ps. xxxv. inuenit. Et sic ps. dicit. Judicia tua abyssus multa: q: s. cō
prehēdi nō possunt. iux illud apli ad Ro. xi. O altitudo di
uitiarū sapiētie ⁊ sciētie dei: q̄ incōprehēsibilia sunt iudi
cia eiꝰ. Aliqn̄ etiā importat abyssus ꝯfusionē ⁊ indecorē: ⁊
hoc ex eiꝰ deriuatiōe. dr eñ ab a qđ est sine: ⁊ byssus q̄ sm
Bedā est genus lini candidissimi ⁊ pulchri: ⁊ sic sumit ibi
Gen. i. Tenebre erāt sup faciē abyssi. Dicit eñ abyssus ma
teria ista prima informis ⁊ confusa. vn̄ ⁊ indecora. Abyssi

etiā dici possunt scripture sacre ꝓpter pfunditatē intermi
nalem sensus earū. Ac etiā apli ꝓpter maximā noticiā seu
sapientiā ⁊ dilectionē eoꝝ. Scdm aūt vtrāq; ꝑmā acceptio
nem creature oēs dici pñt abyssi. Nā in se ꝯsiderate habēt
quādā pfunditatē vtutis a deo: vt nec maximi phi potue
rint cōplete intelligere naturā ⁊ ppzietatem cuiuscūq; mi
nime ex eis: sed respectu pfectionis diuine oēs etiaȝ maxi
me habent quādā ꝯfusionem ⁊ turpitudinē. Est ergo sen
sus thematis ꝙ anteq̄ essent creature facte que dicuntur
abyssi virgo maria erat cōcepta. Sed subito quicūq; etiaȝ
rudis mouebit questionē dicens. Cū virgo sanctissima sit
cōcepta de anna. quō anna q̄ creatura est potuit cōcipere:
si nōdum erat sicut nec alia creatura. Sed ad hoc respon
det per distinctionem quadruplicis conceptionis.

¶ Est eñ eius cōceptio in intellectu diuinali.

¶ Est eius cōceptio in mente angelicali.

¶ Est eius cōceptio in scriptura speciali.

¶ Est eius cōceptio in vtero materiali.

De ꝑma loquit thema. Nō solum eñ ab eterno ꝯcepta De cōceptiōe diuinali.
fuit diuina sapiētia. s. filiꝰ a prē: sȝ ⁊ vgo Maria. nō quidē
eo mō quo filiꝰ a prē. s. de suba sua: sȝ p ꝑordinationē eter
nā. Exēplū sume i opibꝰ hūanis. Qū eñ aliqs vult aliqđ
boni vel mali facere: tūc dicit istud fiet a me: q: sic ꝯcepi in
corde meo: sicut qn̄ pctō: imaginat dimittere malā vitā et
bene facere deinceps: tūc ꝯcipit pctōr. Vn̄ Esa. xxvi. dicit.
A facie tua dn̄e ꝯcepimꝰ ⁊ quasi parturiuimꝰ ⁊ pepimꝰ spm̄
salutis. A facie dicit dn̄i. i. ab aspectu quo respicit dn̄s pctō
rem oculo mie faciēs eū recognoscere mala sua. Cū eñ hō
pseuerat in malis: deus dr auertere faciē suā ab eo: ⁊ meri
to: q: ⁊ ipe pctōr vtit ei tergū ⁊ nō faciē. s. rōnis: ꝓpter qđ
⁊ pctm̄ dicit esse auersio ab incōmutabili bono. Sȝ cū deꝰ
illustrat cor: cōuertit se pctōr ad deū: tūc cōcipit desideriuȝ
boni: ⁊ ꝓponit se emēdare. ⁊ cū hoc tractat agere: tūc par
turit q: laborat in his faciendis. Postq̄ aūt executꝰ est: pe
perit: ⁊ masculū cū opus est recte factū vt restitutionis: cō
fessionis: oratiōis: ⁊ hmōi: ⁊ tūc iam nō meminit pressure
ꝓpter gaudiū: q: inde cōsequit spm̄ salutis. i. grām spūs
eum saluanteȝ. Sic igit ptȝ ꝙ priusq̄ hō aliqđ faciat illud
mente ꝯcipit: mente decernēdo. ita deꝰ in mēte sua ab eter
no cōcepit. i. disposuit mūdū facere: ⁊ hoiem in maxima di
gnitate. Et preuidens hominē debere ruere a tanta digni
tate concepit etiā in mente sua ante creationeȝ mundi: et
ꝑordinauit vnā vginē facere p quaȝ hō recuparet dignita
tem suā: imo ⁊ maiorē priori cōsequeret p vnionē scȝ verbi
cū humana natura. Et sic intelligit hoc thema. Nōdum
erāt abyssi. i. creature ⁊ ego iā cōcepta erā. s. in mēte diuina
vt suo tpe in mūdo fierem ⁊ in actuali existētia. Et sciebat
deꝰ ꝙ vna mulier erat futura i mūdo. s. eua ex qua eueni
ret omne malū in mundo. Ita concepit ⁊ preordinauit ꝙ
alia deberet venire. s. btā maria: ex qua totū malū auferre
tur. Sicut etiā presciebat ꝙ Eua ꝑma mater ⁊ spōsa esset.
⁊ virgo. s. dū fuit in paradiso. ita ꝯcepit ⁊ ordinauit ꝙ bea
ta Maria despōsata esset: ⁊ vgo semp intacta: mater viui
ficatrix cūctoꝝ. Et sicut fuit Eua visitata p angelū malum
qui eam decepit: ⁊ mortē intulit. ita maria visitata per an
gelum bonū qui ei vitam nūciauit. Et sicut eua ciata fuit
grā cū de fructu accepit ⁊ comedit. ita maria gratia reple
ta: qn̄ fructū in ventrē recepit verbi diuini. Et sicut fructꝰ
quē posuit in ventrē eua: occidit multos. ita fructus queȝ
in ventrem recepit maria: viuificauit electos et viuificat
quotidie comedētes deuote: cū in sacramēto ministratur
populo: ideo dicit bn̄dictus fructꝰ ventris tui: q: per ipaȝ
benedicti sumus: sicut per fructuȝ quem porrexit eua viro
ad esum: fuimꝰ oēs maledicti. Paradisi porta demuȝ per
Euam cunctis clausa est: sed per beatā virginē iterū pate
facta est: vt canit ecclesia. Et sicut rex dū mittit ad prelium
milites suos: q: vt sapiens cognoscat ꝙ multi ibi vulnerā
tur: mittit etiam medicū ad curandū. Ita deus sapientissi
mus presciens nos habituros continuū certamen cuȝ de

monibus: ⁊ sepe ab eis vulnerib⁹ peccatoꝝ dānificari: concepit in mente sua ⁊ disposuit mūdo mittere medicā. s. virginē beatissī mā. Vñ ⁊ deuot⁹ Ber. dicit de ea ꝙ de plenitudine eius oēs recipiūt: eger curationē: tristis ꝯsolationē: peccōr veniā: iustus grām. Et de ipa ṽgine maria pōt intelligi illud Eccī. xxxvj. Ubi nō est mulier: ingemiscit eger ⁊ als egena. Nā ꝯ vuln⁹ supbie ponit ipa exēplo vite sue ligaturam seu emplastrū hūilitatis ad curādū. Cōtra vuln⁹ auaricie emplastrū liberalitatis: cū aurū sibi oblatū a magis nō reseruauit p̄o futuris necessitatib⁹: sed paupib⁹ erogauit ſm Bern. Cōtra vuln⁹ luxurie remediū castitatis: cuꝫ votū fecerit ſm Aug. ꝑpetue ṽginitatis. vt. xxvij. q. ij. c. beata maria. ⁊ sic discurrendo ꝑ alia. Permaxime aūt placuit ⁊ deo electa fuit vt mater dei esset ꝑpter humilitatē. Sicut expulsa de paradiso Eua cū viro ⁊ omi ꝓgenie ꝑpter supbiā: ⁊ hoc est qḋ ipsa dicit in eplā. Dñs possedit me ab initio viarū suarū. Uie dei sunt virtutes quib⁹ nos imus ad deū: initiū virtutū est humilitas: vnde ⁊ fundamētū dicit̄ earū.

prouer. viij.

De ꝯceptiōe angelicali.

Scḋa ꝯceptio scꝫ angelicalis fuit nō ab eterno: sed in principio mūdi ante creationem aliarū rerū. Nā cū dñs deus creauit angelos q̄ signant̄ noīe celi cū dicit̄. In principio creauit deus celū ⁊ terrā. ſm Aug. tūc etiā ꝯcreauit seu indidit in mentib⁹ eoꝝ spēs seu similitudines oīm creaturarū: q̄ in sex dieb⁹ referunt̄ facte: quasi quedā semina ad ꝯcipiendū intellectū. Ipsa ergo factio rerū significat ſm Aug. infusionē illarū specierū intelligibiliū. Et numerus successiuus dierū nō importat ordinē tpis: sꝫ dignitatis. naꝫ in p̄ncipio creationis eoꝝ simul create sunt oēs spēs rerū. nō prius vna ⁊ postea alia prioritate tpis. Sed q: differētia magna dignitatꝭ est inter ipsas creaturas: illa ideo d̄r primo die facta q̄ nobilior inuenit̄ in eis: ⁊ sic de alijs dieb⁹.

duplex ē cognitio

Dies signat cognitionē angelicā rerū que duplex est. Prima est cognitio naturalis. s. ꝑ ꝯuersionē intellectus sui ad alias species ꝯcreatas: ⁊ illis mediātib⁹ intelligūt res sicut nos mō mediāte fantasmate. Et d̄r: hec cognitio vespertina. Scḋa est cognitio supnaturalis: quā. s. habēt cognitionē ꝯuertendo se ad verbū eternū in quo relucēt ydee oīm rerū: ⁊ inde ꝯcipiūt clariorē cognitionē rerū. Et hec dicit̄ cognitio matutina q̄ ꝑfectior est p̄ma. Et sic d̄r factuꝫ vespere ⁊ mane dies vnus: q: s. cognitio vna quoad cognita. i. creata: sed duplex quoad modū cognoscēdi: q: vel in spēbus sibi ꝯcreatis: vel in verbo. Inter cetera aūt angeli sancti aspicientes in ṽbū: reuelatū seu declaratū fuit eis mysteriū incarnationis cū suis circūstantijs: ⁊ ꝙ ad reparandū lapsum hoīs ordinaret̄ ⁊ restaurandū ruinas eoꝝ dei filius hūane nature vniret̄. Et virgo hec scīssima mater eius esset. Et sic anteꝙ̄ essent abyssi. i. creature in sua distinctione ⁊ vltima ꝑfectione. Ego scꝫ virgo dei mater concepta erā: intellectu angelico ꝑ cognitionem. Et cū hoc cognouerūt magnū festuꝫ fecerūt in paradiso regratiantes deo: ⁊ collaudantes ei⁹ misericordiā maximā pro reparatione fratruꝫ suoꝝ. i. nostra. ⁊ restauratione sua quoad ipsos angelos. Vñ Job. xxxviij. d̄r. Ubi eras cū me laudarent astra matutina. i. angeli: ⁊ iubilarēt oēs filij dei: ipsi. s. angeli summe exultantes de reparatione futura ꝑ filium huius virginis benedicte: ⁊ oēs offerebāt ei famulari tpe suo. Si eñ vt dicit̄ Luc. xv. gaudiū est in celis corā angelis dei super vno peccatore pniam agente: quantū debuit esse super mediatrice peccatorū ⁊c.

De ꝯceptione speciali.

Tertia ꝯceptio dicit̄ specialis. Sapientia frequenter noīe mulieris nūcupat̄ precipue in libris sapientialib⁹. Unde ⁊ d̄r Sap. viij. Hāc scꝫ sapientiā amaui ⁊ exquisiui eā a iuuētute mea: ⁊ quesiui mihi eā spōsaꝫ assumere. Sapiētia aūt sup oēs alias doctrinas maxime est in scriptura sacra ſm Tho. in pri. summe sue. Hec aūt est pregnans multis mysterijs. i. spūalib⁹ significationib⁹ que sunt multis occulte. Cum aūt doctor vel predicator exponit qḋ latebat: tunc quasi parit. Et inter cetera i hac muliere. s. sapiētia scripture est ibi ꝯcepta. i. occulte ꝯtēta ista btīssima ṽgo; ⁊ frequētissime de ea ibi sit mētio ꝑ metaphoras varias. Et sic anteꝙ̄ essent abyssi: siue creature vt dictū est cōplete: siue scripture q̄ dicūt̄ etiā abyssus ꝑpter ꝓfunditatē sensuū: anteꝙ̄ innotesceret eaꝝ ꝓfunditas ꝯcepta erā. i. ibi cōprehēsa: vt cū d̄r. In p̄ncipio creauit de⁹ celū ⁊ terrā. In principio. s. noui testamēti creauit q̄ ad aiaꝫ celū. Joachim celū dictū ꝑpter affectū celestē. Terrā Annā sic dictā ꝑpter hūilitatē. Terra aūt erat inanis et vacua. i. sterilis. Spūs dñi ferebat̄ sup aquas lachrymarū spoꝝ de cōfusione sua. Tenebre erant sup faciē abyssi. tenebre vitiorū sup mūdū totū. Dixit deus dādo virtutē fecundatiuā Anne: fiat lux. i. ṽgo hec beatissima: ⁊ facta est lux: ex Joachim ⁊ anna quoad corp⁹. a deo quoad aiam. Et diuisit lucē a tenebris: purificās illā aiam subito ab originali. Hec est etiā ꝯcepta ⁊ figurata ibi in paradiso deliciarū. vbi erat lignū vite ⁊c. Hec est ibi concepta cum dñs dixit serpēti. Inimicitias ponā inter te et mulierē ⁊ semē tuū et semen illius ⁊c. Gen. iij. Hec est mulier Maria a deo facta mater spūalis cunctorū maxime inimica serpēti antiquo. s. diabolo. Semē serpētis ꝓcedēs ex interiorib⁹ voluntatis ei⁹ est malicia eius. vnde generat in mentib⁹ hoim vitia ⁊ peccata. Semen mulieris huius virginis est bonitas ⁊ benignitas eius ꝯtraria semini diaboli. Cōtriuit ipa caput serpentis sola: q: oēs suggestiones vitiorū subito extinxit: nec concupiscentiam sensit religato in ea fomite postea extincto ⁊c.

Hec etiā ꝯcepta est in scriptura qñ Gen. xv. dictum fuit abrae. Gñatione q̄rta reuertent̄ huc scꝫ ad terrā ꝓmissionis q̄ significat vitā eternā. Semen abrae spūale sunt oēs viri fideles: vt ostēdit apl's ad Gal. iij. Hi exules erant et ꝑegrini in terra nō sua in egypto q̄ interpretat̄ tenebre scꝫ mundo seruituti addicti pharaonis iniqui. i. diaboli. Sed quarta gñatione q̄ per mariā seu in maria facta est: reuertunt̄ ad patriā ꝓpriā. s. supne glīe. Nā prīa gñatio ſm Ans. hoīs est qua adā factus est a deo de limo sine viro ⁊ muliere. Scḋa est qua formata ē mulier ex viro. Tertia qua cōiter oēs generantur ex femina ⁊ masculo. Quarta alia ab his. s. qua hō generet̄ de muliere sine viro: qua xp̄s formatus est ex virgine. Nec alius modus ꝓductiōis hoīs reperit̄. Hec ꝯceptio est figurata in arca dei. In throno salomōis Exo. xxv. In virga aaron. In porta dñi clausa. In vellere gedeōis. iij. Re. x. Et alijs innumeris. Nūe. xvij. Ezc. xliiij. Judi. vj.

Quarta ꝯceptio est in vtero materinali: quando scꝫ anna ꝯcepit eā. Et de hac aliqui faciunt festum. Et hoc tribus rationibus.

¶ Prima q: fuit cōgruenter impetrata.

¶ Scḋa q: fuit sublimiter sanctificata.

¶ Tertia q: fuit firmiter bene operata.

quare agit̄ festū ꝯceptionis.

Quātū ad primū sciēdū ꝙ cū anna ⁊ Joachim nō haberēt filios: q: steriles: ⁊ ꝑ multos annos trāsissent sine ꝓle orōnib⁹ ieiunijs: ⁊ elemosynis insistebāt vt impetraret a deo prolem: nō diffidētes de liberalitate dei: q: qḋ natura nō valet: gratia supplet. Uotū etiā fecerūt offerendi ꝓleꝫ deo in templo. Diuidebant ꝙ̄ suos redditus vt legitur in tres partes. Unā scꝫ templo: aliā pauperibus: tertiā sibi ⁊ familie cōcedentes: ⁊ ꝑ hmōi cōtinuata impetrarūt fecūditatem. Ubi ostendit̄ exemplo hoc nō displicere deo: dūmodo fiant sine supstitionib⁹: ⁊ cū conditione si saluti sue expediat. Apparuit ergo angelus eis: ⁊ prenūciauit ꝙ haberent filiā noīe Mariā ⁊c. vt habet̄ in legēda. Et sic anteꝙ̄ essent abyssi. i. apostoli qui dicunt̄ abyssi ꝑpter ꝓfunditatem cognitionis diuinoꝝ ⁊ dilectionis super oēs sanctos. Unde Dionysius Paulum appellat abyssuꝫ sapientie virgo cōcepta fuit in vtero maternali.

Triplex est sctificatio.

Quantū ad secundū notandū tres fore sanctificatiōes. Prima cū puer egredit̄ ex vtero matris: ⁊ hec fuit Hiere. iuxta illud eius. Hier. i. Anteꝙ̄ exires de vulua: plene scꝫ sanctificaui te. Secūda est quādo proles est adhuc in vtero tota. vt Jo. B. baptista qui in sexto mense fuit sanctificatus quando scꝫ virgo maria concepto dei filio salutauit Elizabeth. Luce. j. Tertia est in puncto quasi post creationem ⁊ infusionem anime. Formato enim corpore virginis concepto ex anna

ꝛ Joachim: nō ex spū scō: hoc em̄ dicere esset hereticū. so-
lus em̄ xp̄s hoc habuit. Creata aīa ꝟginis a deo ꝛ infusa
Ps. xlv. subito sctificata fuit eadē die. Fluminis impe. leti. ciui. dei
sancti. taber. suū alti. Quātū ad tertiā rōnem dico ꝙ sir
miter opata est bonū: ꝛ cōtinuiter: q: nullū vnq̄ pctm̄ cō-
misit: nec etiā veniale. Nō sic fuit in alijs ab vtero sanctifi
catis: nam oēs venialiter peccauerunt.

Titulus. IX. De peccato

actuali mortali. ¶ Penes qd attendat grauitas
varia in pctō mortali. Et de. xvi. regulis per quas pōt co-
gnosci quando aliquod est mortale. Cap. i.

q̄re dicat mortale Secundū genus pec-
cati est actuale. Et dicitur mortale ex eo ꝙ pri
uet aiam dei inhabitatione per gratiā ex qua
aia viuit spūaliter. de pe. dist. i. porro illi. §. re-
suscitatus. Et cōducit tandē ad mortem dānationis eter-
ne in ipso morientem. xxv. di. vnū orarium. §. ala ea. Et de
hoc quinq̄ videnda sunt.

¶ Primuz est de grauitate ipsius s̄m quid attendatur ex
quo vnum dicatur grauius altero.

¶ Secundum est quomodo discernatur vel cognoscatur
mortale a veniali.

¶ Tertiū de nocibilitate seu dāno qd infert ppetranti.

¶ Quartū quō puniat in alia vita pena inferni.

¶ Quintum est quō remittatur mortale.

§. I. Quantum ad primuz

pctā oia nō sunt paria. sciendū s̄m Tho. i. ii. q. lxxiii. ꝙ opinio fuit stoicoꝝ ꝙ oia
pctā essent paria. ꝛ ex hoc deriuatus est quorūdā heretico
rū error: q̄ ponētes oia esse p. ta: dicūt etiā oēs penas in-
ferni esse pares. Et siquidē pctm̄ esset pura ꝛ simplex pua
tio. q. s. cōsistit q̄si in esse corruptū: sicut mors ꝛ cecitas: sic
verū esset: nō em̄ pōt dici vn̄ esse magis mortuus q̄ alius.
Sed pctm̄ est puatio nō simplr: sʒ aliqd retinēs de habitu
opposito q̄ cōsistit magis in corrūpi q̄ in esse corruptuz si-
cut egritudo corpalis. Vn̄ sicut verū ē: vn̄ magis vel gra-
uius infirm̄ q̄ alter: vel etiā in eodē vna ifirmitas grauior
pctm̄ cōparat in firmitati est altera. sic ꝛ vnū pctm̄ graui altero. Et ꝙ pctm̄ cōparet
infirmitati ptʒ nō solū ex scriptura sacra q̄ frequenter hoc
dicit. iux illud ps. Miserere. m. d. q. infir. sum. Sed etiā ex
Ps. vi. doctrinis gentiliū. Nā Sen. ꝛ Tullius vitia appellāt egri
tudines. Et ꝙ vnū sit grauius altero: ondit xp̄s dicens pila-
to. Qui me tradidit tibi maius pctm̄ hʒ. Jo. xix. Hierony.
etiā dicit. Quis dubitat scelerati esse cōmissum qd est gra
uius punitū. xxiiii. q. i. non afferam. Ptʒ etiā hoc ex diuer
sis penis taxatis ab ecclia p pnia s̄m diuersam grauitatez
Grauitas pctō rū attenditur ex pte obiectoꝝ. pctōꝝ. Prima aūt ꝛ principalis dr̄ia grauitatis in pctis
s̄m Tho. vbi. s. est illa q̄ attendit penes obiecta eoꝝ. Ob-
iecta aūt actuū sunt fines eoꝝ. Pro cui declaratiōe est sciē
dū ꝙ grauitas pctōꝝ differt eo mō quo vna egritudo est
alia grauior. Sicut em̄ bonū sanitatis cōsistit in quadā cō
mensuratione humoꝝ p ɔuenientiā ad naturā aialis: ita
bonū virtutis cōsistit in quadā cōmēsuratiōe hūani actus
p ɔuenientiā ad regulā rōnis. Manifestū est aūt ꝙ tanto
est grauior egritudo: quāto tollit debita humoꝝ cōmensu
ratio p cōmēsurationē prioris pncipij: sicut egritudo q̄ est
in corde hūano qd est pncipiū vite: vel ex aliquo qd appro
pinquat cordi piculosior est. Vn̄ opʒ etiā ꝙ pctm̄ sit tanto
grauius quāto deordinatio cōtingit circa aliqd pncipiuz qd
est prius in ordine rōnis: rō aūt ordinat oia agibilia ex fi-
ne. ꝛ iō quāto pctm̄ ɔtingit in actib hūanis ex altiori fine
tāto pctm̄ est grauius. Sicut ptʒ ꝙ res exteriores ordinant
ad hoiez sicut ad finē. Hō aūt ordinat in deū sicut in finē.
Vn̄ pctm̄ qd est circa ipam subāʒ hois: sicut homicidiū est
grauius pctō qd ē circa res exteriores sicut furtū. Et adhuc
est grauius pctm̄ qd imediate ɔ deū cōmittit: sicut infideli-
tas: blasphemia ꝛ hmōi. Et i ordine quorūlibʒ hoꝝ pctōꝝ
vnuz pctm̄ est grauius altero s̄m ꝙ est circa aliqd pncipali
vel minus principale. Et idē hr̄i pōt. xxxiii. q. ii. si qd verius.
Vbi d: ꝙ homicidiū est grauius q̄ adulteriū. ꝛ. xvii. q. iiii. si
cut. ii. d: ꝙ sacrilegiū est maius q̄ fornicatio. In pctis etiā
eiusdē generis repit vnū pctm̄ grauius altero s̄m gradū
trāsgressiōis: sicut adulteriū est grauius q̄ fornicatio: ꝛ ince
stus grauius adulterio ꝛ hmōi. vt. xxxii. q. vii. adulterij ma
lū. Attenditur scdo grauitas pctōꝝ ex causis seu motiuis. grauitas attēdit ex causis pctōꝝ.
Pōt aūt esse multiplex cā inducēs ad peccandū s̄m Tho.
vbi. s. Pria est q̄ est ppria ꝛ p se cā pcti: q̄ est ipa volūtas
peccandi. Cōparat aūt ad actū pcti sicut arbor ad fructū. Multiplex ē cā peccati.
vt d: in glo. sup illud Mat. vii. Nō pōt arbor bona fruct
malos facere ꝛc. Et cā quāto fuerit maior tanto pctm̄ erit
grauius. Quāto etiā fuerit volūtas maior ad peccādū tā-
to hō grauius peccat. Alie ꝟo cause pcti accipiunt quasi ex-
trinsece ꝛ tanqᷓ remote ex quib. s. volūtas inclinat ad peccādū.
Et in his causis est distiguēdū. Quedā em̄ harū inducūt
volūtatem ad peccādū s̄m ipam naturā volūtatis: sicut fi
nis: qd est ppriū obiectū volūtatis: ꝛ ex tali cā auget pctm̄.
Grauius em̄ peccat cui volūtas ex intensione peioris fi-
nis inclinat ad peccādū. Alie ꝟo cause sunt q̄ inclināt vo-
lūtatez ad peccādū preter naturā ꝛ ordinē ipsi volūtatis
que nata est moueri libere ex seipa s̄m iudiciū rōnis: sicut
ignorātia. vel q̄ diminuūt liberū motū volūtatis: sicut in-
firmitas: vel violentia aut met: vel aliqd hmōi: diminuūt
pctm̄ ꝛ diminuūt voluntariū. intātū ꝙ si actus sit oino in-
volūtarius nō hʒ rōnez pcti. ꝛ de his habes. xv. q. i. §. i. vbi
inter cetera ponit dictū Aug. s. ꝙ peccatū vsq̄ adeo volū-
tariū malū est vt nisi sit voluntariū nullo mō sit pctm̄. Et in
c. aliquos. dicit Aug. ꝙ reus nō ɔstituit qui nescit qd fece- grauitas attendit ex actu pcti.
rit ꝛ loquit de stulto. Pōt attendi tertio diuersitas graui-
tatis in pctō ex actu ipsius. Cū em̄ cā ppria pcti sit volun-
tas: vt dictū est: ꝛ pctm̄ ɔsistat in actu ei inordinato: quan
to magis act est inordinatus: tāto grauius est pctm̄. Ma
gis aūt est actus volūtarius ꝛ inordinatus q̄ cū ope ppe-
trat: q̄ solū mētis cōsensu ceteris parib. ꝛ grauius ex cō-
suetudine peccat q̄ vnica opatiōe. Et no. s̄m Pe. ꝙ cum
volūtas ꝛ opus pcti sunt sepata: vtputa s̄m aliud ꝛ aliud
tp̄s sunt diuersa pctā: q: diuerse auersiones ꝛ cōuersiones
vt si qs habēs volūtatē deliberatā ad fornicandū: furan-
dum: occidendū ꝛc. Diuertit ɔtīic ad alia dimittēs exequi
illā volūtatē inde ad horā oppotunitate se ingerente cō-
mittit illa pctā: ꝛ sic sunt diuersa. Sed si voluntas ꝛ opus
sint cōiuncta vt cā ꝛ effect: sic sunt vnū pctm̄ formalr: sed
plura materialiter: q: est vna rō deordinandi lʒ plura sint
deordinata. Grauius tn̄ est pctm̄ actu exteriori cōmissum:
q̄ sola volūtate. Nam ipse actus exterior cōiter adauget
volūtatem in malis operib: sicut ꝛ in bonis. Vn̄ Aug. de
pe. di. ii. c. sicut trib. sic di. Sicut trib gradib ad pctm̄ pue
nitur suggestione: delectatione: ɔsensione: ita ipsius pcti
tres sunt differentie ꝛ in corde: ꝛ in facto: ꝛ in ɔsuetudine
tanq̄ tres mortes. Vna quasi in domo cū in corde cōsen-
tit libidini. Altera q̄si plata iā extra portā: cū in factū pce
dit assensus. Tertia cū vi consuetudinis male tanq̄ mole
terrena premit anim: q̄si in sepulcro iā fetēs. Que tria ge
nera mortuoꝝ dn̄m resuscitasse quisquis euāgelium legit
agnoscit. hec ille. Et eꝰ de cōsue. c. vlti. d: ꝙ tanto sunt gra Quarto grauitas attendit ex circumstantijs.
uiora pctā quāto diutius aiam infelicem detinēt alligatā.
Attendit quarto diuersitas grauitatis in pctis s̄m q̄litatez
circūstantiarū. Vbi est sciēdū s̄m Tho. in. i. ii. q. lxxiii. ꝙ cū
vnūqdq̄ ex eodez natū sit augeri ex quo causat. sicut dicit
phs de habitu ꝟtutis: ꝛ pctm̄ causet ex defectu alicui cir-
cūstātie: q: ex hoc recedit ab ordine rōnis ꝙ aliqs in ope-
rando nō obseruat debitas circūstātias: sequit ꝙ pctm̄ p
circūstātias natū est aggrauari. Sʒ hoc ɔtingit tripliciter. Tripliciter circūstātia d: aggrauare peccatū.
Vno mō inquātū circūstātia trāsfert pctm̄ in aliqd genus
vel spēm pcti. sicut pctm̄ fornicationis ɔsistit in hoc ꝙ hō
accedit ad nō suā. Sed si addat hec circūstantia: vt illa ad
quā accedit sit vxor alterius: transfert iā in aliud gen pec

cati.s.in iniusticiā inquantū hō vsurpat rem alteri⁹. Et sm hoc adulteriū est grauius φ fornicatio. Sʒ talis circūstā-tia q̄ mutat specie: q̄uis p respectū ad actū in se.i.actū na-ture possit dici circūstātia: nō tn̄ ppriē p respectū ad ipsum pctm̄ quātū ad suā spēm seu actū morale. Nā circūstantie pcti ppriē sunt accidētia q̄ reperiunt̄ circa ipam essentiaʒ actus pcti seu spēm ad quā p̄ducit̄ p predictā circūstantiā. Scdo mō circūstātia nō aggrauat pctm̄ ita φ trahat ipm in aliud gen⁹: sed solū q: multiplicat rōnē pcti. Sicut pdi-gus si det qn̄ nō dʒ ⁊ cui nō dʒ multiplicius peccat codem gn̄e pcti: q̄ si solū det cui nō debʒ: ⁊ ex hoc ipso pctm̄ fit gra-uius. Sicut etiā egritudo est grauior q̄ plures ptes corpo-ris inficit. Tertio mō circūstantia aggrauat pctm̄ ex eo φ auget deformitatē puenientē ex alia circūstātia: sicut acci-pere alienū cōstituit pctm̄ furti. Si aūt addat̄ hec circūstā-tia vt multū accipiat de alieno: est grauius pctm̄: q̄uis ac-cipere multū vel paruū de se nō dicat rōnem boni vel mali. Hec ibi. Excepto illo modico qd̄ dictū est in primo mēbro vbi incipit. Sʒ talis. vsq̄ ad scdm mēbrū. Et ex his habes declarationē ⁊ determinationē glo. q̄ habet̄ dist.xl. sup.c. homo. Ubi ponit̄ duplex opinio de circūstātijs pcti: quo-rūdā.s.dicētiū φ circūstātie nō aggrauāt pctm̄: sʒ solū con-temptus q̄ deprehēdit̄ maior vel minor sm omissionē plu-riū vel paucarū circūstantiarū debitarū. Alia opinio est φ circūstantie ipē habeāt aggrauare ipam. Et istā scdam te-net Tho. ⁊ alij theologi prima reiecta. Inter ceteras aūt circūstātias q̄ pctm̄ habet aggrauare est cōditio psone in quā peccat̄: si habeat aliquā excellentiā. Pro cui⁹ declara-tione est sciendū sm Tho.i.ij. vbi.s. φ cū prima grauitas peccati attendat̄ ex pte obiecti: ex hoc sequit̄ φ tanto atte-ditur maior grauitas in pctō quanto obiectū est principa-lior finis. Fines aūt principales hūanoʒ actuū sunt deus: ipse hō ⁊ prim⁹. Quicqd em̄ facim⁹ pp̄ter aliqd horū faci-mus: q̄uis etiā horū triū vnū sub altero ordinet̄. Pōt igi-tur ex parte horū triū ɔsiderari maior vel minor grauitas in pctō sm ɔditionē psone in quā peccat̄. Primo quidem ex parte dei: cui tanto aliqs hō magis ɔiungit̄: quāto est deo virtuosior: vel deo sacratior: ⁊ ideo iniuria illata tali psone magis redūdat in deū sm illud Zacha.ij. Qui vos tangit quasi pupillā oculi mei tangit. Un̄ pctm̄ fit grauī⁹ ex hoc φ peccat̄ in psonā magis deo cōiunctā: vel rōne vir-tutis vel rōne officij. Ex parte vo suipius manifestū est φ tanto aliqs grauius peccat: quāto in magis cōiunctā seu naturali necessitudine seu beneficijs seu quacūq̄ ɔiūctio-ne peccauerit. Ex pte vo primi tanto grauī⁹ peccat̄ quāto pctm̄ plures tangit. Et ideo pctm̄ qd̄ fit in psonā publicā: puta regē vel principē: vel rectorē est grauī⁹ pctō qd̄ cōmit-titur cōtra vnā psonā priuatā. Et sit iniuria q̄ fit alicui p-sone famose videt̄ esse grauior ex hoc φ in scādalū ⁊ ptur-bationē plurimoʒ redūdat. Magnitudo etiā ipsius pso-ne peccātis q̄ ptinet ad circūstantiā hʒ sepe grauare pctm̄ Unde Chrys. dist.xl. homo. dicit. Homo xp̄ianus fortiter cadit in pctm̄ pp̄ter duas causas: aut pp̄ter magnitudinē peccati: aut pp̄ter altitudinē dignitatis. sʒ hoc nō est sem-per. Pro cui⁹ declaratione dicit bea. Tho.i.ij. vbi.s. φ du-plex est pctm̄. Quoddā scʒ ex surreptione pueniens pp̄ter infirmitatē humane nature: ⁊ tale peccatū minus imputa-tur ei qui est maior in virtute: eo φ minus negligit hm̄oi peccata reprimere: que tn̄ oīno subterfugere infirmitas humana nō sinit. Quedā sunt ex deliberatione pcedētia: ⁊ ista pctā tanto magis alicui imputant̄: quāto maior est. Et hoc pōt esse pp̄ter quattuor. Primo quidē q: facilius possunt resistere pctō maiores. puta qui excedunt in scien-tia ⁊ virtute. Unde dn̄s dicit Luc.xij. φ seruus sciēs volū-tatem dn̄i sui ⁊ nō faciēs plagis vapulabit multis. Scdo pp̄ter multitudinē: q: oīe bonū quo quis magnificat̄ est dei beneficiū: cui hō fit ingratus peccādo inquātū ad hoc quelibʒ maioritas etiā in tp̄alibus bonis pctm̄ aggrauat. sm illud Sap.vj. Potentes potenter tormenta patient̄.

Inter ce-teras cir-cūstātias ɔditio p-sone ma-gis ag-grauat.

ppt̄ q̄t-tuor ɔdi-tio pso-ne pctm̄ aggra-uat.

Tertio pp̄ter specialē repugnantiā actus peccati ad ma-gnitudinem psone: sicut si princeps iusticiā violet qui po-nitur iusticie custos. ⁊ si sacerdos fornicet̄ qui castitatē vo-uit. Quarto pp̄ter exemplū siue scādalū: q: vt Greg. dic̄ in pasto. In exēplū vehemēter culpa extendit̄ qn̄ pro reue-rentia gradus pctor honorat̄. ad pluriū etiā noticiā pue-niūt pctā magnoʒ: ⁊ magis hoīes ea indigne ferūt. Attē-ditur etiā grauitas pcti sm nocumentū qd̄ sequit̄ ex ipso. Pro cui⁹ declaratione dicit Tho. vbi.s. φ nocumētū tripli-citer pōt se hr̄e ad pctm̄. Qn̄q̄ em̄ nocumentū qd̄ puenit ex pctō ex preuisuʒ ⁊ intentū. sicut cū aliquis aliqd operat̄ tur aīo nocendi alij: vt homicida vel fur: ⁊ tūc directe quā-titas volūtatis adauget quantitatē pcti: q: tunc nocumē-tum est p se obiectū pcti. Qn̄q̄ vo nocumentū est preui-sum sʒ nō intētū: sicut cū aliqs trāsiēs p agrū vt cōpendio-sius vadat ad fornicādū: infert nocumentū his q̄ sunt se-minata i agro sciēter: sʒ nō aīo nocēdi. Et sic etiā quātitas nocumēti aggrauat pctm̄ sed indirecte: inquātū.s. ex volū-tate multū inclinata ad peccandū pcedit φ aliqs nō pre-termittat facere damnū sibi vel alij qd̄ simpliciter nō vel-let. Qn̄q̄ aūt nocumentū nō est intentū nec est preuisum ⁊ tunc si p accidens se habeat ad pctm̄ nō aggrauat pctm̄ directe: sʒ pp̄ter negligentiā cōsiderandi nocumenta que cōsequi possent: imputant̄ homini ad penā mala que ve-niunt preter ei⁹ intentionē si dabat operā rei illicite. Si vo nocumentū p se sequit̄ ex actu peccati: lʒ nō sit intentū nec preuisum directe: pctm̄ aggrauat: q: quecūq̄ p se sequunt̄ ad pctm̄: ptinent quodāmodo ad ipsam speciem peccati: puta si aliquis publice fornicet̄: sequitur scādalū plurimo-rū: qd̄ q̄uis ipse nō intendat nec forte preuideat directe: p hoc aggrauat̄ peccatū. Cuius nocumentū aggrauet pec-catū: nō tn̄ sequit̄ φ ex solo nocumēto peccatū aggrauet̄: quinimmo pctm̄ p se est grauius pp̄ter inordinationē. vt s. dictū est. Unde ⁊ ipm nocumentū aggrauat peccatū in-quantū facit actū esse magis inordinatū. Un̄ nō sequit̄ φ si nocumentū maxime habeat locū in peccatis q̄ sunt circa proximū: φ ipsa pctā sint grauissima: q: multo maior inor-dinatio inuenit̄ in peccatis que sunt cōtra deuʒ: ⁊ in qui-busdā eoʒ q̄ sunt ɔtra ipm. ⁊ tn̄ pōt dici φ etsi deo nullus possit nocere quantuʒ ad eius subam: pōt tn̄ nocumentuʒ attendi in his q̄ dei sunt. sicut extirpādo fideʒ: violādo sa-cra q̄ sunt peccata grauissima. Sibi etiā aliqs qn̄q̄ sciēn-ter ⁊ violēter infert nocumētū. sicut ptʒ de his qui se inter-imunt: lʒ finaliter hoc referant ad aliqd bonū apparens: puta ad hoc φ liberentur ab aliqua angustia.

Quātitas pcti etiā attendit̄ ex nocu-mēto ei⁹

nota q̄lr ter nocu-mētū ag-grauat peccatū.

§.II. Notandū etiaʒ vltra

supradicta φ vna culpa vel iniuria est grauior alia quat-tuor rationibus.

¶ Primo ratione modi circumstantie.
¶ Secundo ratione damni consequentis.
¶ Tertio ratione viri offendentis.
¶ Quarto ratione anime inducentis.

Quattuor sunt q̄b⁹ culpa reddit̄ grauior.

Nota s hos octo modos.

Quod vna culpa vel iniuria sit maior vel grauior alia rōne modi circūstātie octo modis phs docet cognoscere. Et pri-mo sic. Illa culpa vel iniuria est maior q̄ est bestialior. Cui⁹ rō est: q: talis ē magis inordinata.i.ɔ ordinē vel rectitudi-nē rōnis. Scdo pbat̄ sic. Illa culpa vel iniuria est maior q̄ est euidētior ⁊ magis sm electionē. Cui⁹ rō est: q: de rōne peccātis vel iniuriātis est φ agat volūtarie: ⁊ peccet quāto aūt magis volūtarie: tanto grauī⁹ peccat. Tertio sic. Illa culpa vel iniuria est maior q̄ auditoribus est horribilior ⁊ abominabilior. Nā hoīes magis horrēt ⁊ abominant̄ vnū scelus q̄ aliud. tū pp̄ter sui nouitatē: tū pp̄ter sui grauita-tē. Quarto sic. Illa culpa ⁊ iniuria est grauior in q̄ trāsgres-sio ē multiplicior: puta in q̄ sunt multe trāsgressiōes. Uer-bi grā. Qui frāgit iuramenta: dexteras: fides: cōnubia ⁊c. grauissime peccat. Cuius rō est: q: in talib⁹ excessus culpa-rum multarū vel iniusticiarū vel iniuriaʒ est magnitudo

scelerís vel grauedo criminís. Quínto sic. Illa culpa vel iniuria est maio: vbi loc⁹ est ineptio:: qñ falsz fit in illo loco vbi facientes culpã puniũtur: quẽadmodũ faciũt falsi te-stes. Cui⁹ rõ est: q: si q̇ in ꝓto:io nõ faciũt iusticiam vel pec-cant: signũ est ꝙ in oĩ loco nõ facerẽt iusticiã. Si eñ falsi te-stes in curia peccãt: signũ est ꝙ in oĩ loco peccarẽt. Sexto sic. Illa culpa vel iniuria est maio:: in q̄ est maio: cõfusio. Cui⁹ rõ est: q: ꝯfusio solũ debet turpi ꝛ p:auio:i. vñ de ma-gis turpi videt seq̇ maio: ꝯfusio tã ꝙ magis p:auũ. Septi-mo sic. Illa culpa vel iniuria est maio:: q̇ est indignio: vel irrationabilio:. i. quã q̇s facit ꝯ eum a quo bona suscepit. Cui⁹ rõ est: q: talis plures iniurias ꝛ pctã facit ꝛ p:ecipue q: facit male. Scdo q: nõ facit bene. tenemur eñ bñfacere benefactori. Octauo. Ille plus peccat ꝛ grauius q̇ peccat ꝯtra iura nõ scripta ꝙ ꝯ scripta. Cuius rõ est: q: melius est esse iustũ ꝑ volũtatẽ ꝙ ꝑ necessitatẽ. obseruare aũt scripta videt esse ex necessitate: seruare aũt nõ scripta videt esse nõ ex necessitate: sz ꝓp:ia volũtate. peccare ꝯ iura nõ scri-pta sed tñ iusta videt graui⁹. Hec phs. ij. rheto. c. xxiij. Se-

Nocu-mẽtũ cõ-sequens aggra-uat deli-ctum.

cũdo cognosci põt grauitas culpe rõne nocumenti ꝯñis. vbi est maius dãnuz ibi maius pctm̃ ceteris parib⁹. fm. b. Tho. j. ij. q. lxxiij. Põt aũt magnitudo dãni ꝯñis cognosci q̇ttuo: modis fm phm in. j. li. rhetor. P:imo: q: difficile est vel impossibile fieri recõpẽsationẽ. vt si q̇s occideret filiũ alteri⁹: vel destrueret rẽ irreparabilẽ: vel nõ inuẽtibilem. Scdo qñ non põt inueniri equa punitio tali culpe vel dã-no: sed oĩa alia est mino:. vt si q̇s occideret vel offenderet regẽ vel publicã ꝑsonã. Tertio qñ ꝯtingit eũ qui dãnifica-tus est nõ recipe satisfactionẽ: vtputa q: mo:tu⁹ est. Quar-to qñ quis passus est dãnũ a seipso: vt q̇ se affligit vel no-cumentũ sibi infert: vel occidit se ex aliquo info:tunio vel malo cõmisso ꝛ multo magis qñ sine cã hoc egit. Hec phs vbi. s. Tertio põt cognosci grauitas culpe vel iniurie ra-

Culpa aggra-uat rõne viri offẽ-dentis.

tione viri offendentis. qd̃ q̇ꝗ modis viri põt fm phm in lib. rhetor. Et ꝓmo qñ eã culpã vel iniuriã ꝓmus vel solus vel cũ paucis fecit. Et ratio hui⁹ est: q: videt alijs esse exẽ-plum ꝛ cã male faciẽdi: ꝛ multitudini magis parat in de-lictis ꝙ paucis. Scdo qñ in illa culpa sepe peccat. aggra-uatur eñ culpa ex frequẽtatione actus ꝓpter mo:dinatio-nẽ volũtatis. Tertio qñ ꝓpter illam culpã inueniũtur to:-menta dãnificantia grauio:a. Nã ꝓpter magnitudinẽ sce-lerũ inuenta sunt grauio:a to:menta. Quarto qñ ꝓpter illũ qui cõmisit lex est posita. qd esse nõ põt: nisi q: ille fuit ꝓmus vel nouo modo peccauit. Quinto qñ ꝓpter illum carcer fuit edificat⁹. Hec phs vbi. s. sed magnitudo ꝑsone peccãtis aggrauat. Quarto ostendit vna culpa grauio:

Anim⁹ in-ducens aggra-uat pec-catum.

alia rõne animi inducentis. i. ex dispositione ꝛ q̄litate ani-mi peccantis. Qd̃ ostendit sex rõnibus. Et ꝓma est ex cau-sa peccati. Nam duplex est cã peccati. vna per se. alia ꝑ ac-cidens. Causa ꝑ se est ipsa volũtas: ꝛ hec quãto fuerit ma-io:: tanto pctm̃ ea grauius: quia cũ pctm̃ sit malũ volũta-riũ: quãto volũtas fuerit maio: ad peccandũ tanto pctm̃ est grauius. Alie ṽo cause peccati sunt cause per accidens inclinantes volũtatem ad peccandũ p:eter naturã ꝛ o:di-nẽ ipsius voluntatis: q̇ nata est moueri libere ex seipsa vt sunt passio. igno:ãtia. motus. ꝛ hmõi. Scũda ratio q̄re vnũ pctm̃ est grauius alio est ex noticia. qui eñ peccat ex certa scientia ꝛ industria: peccat grauius eo qui peccat in idem ex igno:antia. Ratio huius est: q: volũtas peccãtis ex certa scientia est magis ino:dinata: ꝛ hoc q: talis scien-ter eligit qd̃ malũ est. s. pati detrimentũ in maio:i bono. s. bono aĩe vt ꝓuari grã: ad hoc ꝙ potiat mino:i seu fruatur sz co:po:ali bono: cui⁹ contrariũ facit volũtas o:dinata. Quis eñ nullus intẽdens ad malũ operat fm Diony. tñ põt esse intentũ malũ aliq̇d. vel ad vitandũ aliq̇d maluz: vel ad ꝯsequẽdum maius bonũ. Tertia rõ q̄re vnũ pec-catũ est maius alio est ex electione. Naz peccãs ex electio-ne peccat grauius in eodem peccato eo q̇ solũ ex passione. Huius rõ est: q: talis peccat ex certa malicia inquãtũ scien-ter eligit malũ: nõ ꝙ velit illud qd̃ est de se malũ: sed quia eligit minus bonũ sp:eto maio:i. Aliud eñ est peccare ex electione. aliud ex passione. Qui eñ peccat ex passiõe pec-cat eligẽs nõ tñ electione: q: electio nõ est in eo ꝓmũ ꝓnci-pium pcti: sed inducit ex passione ad eligendũ id qd̃ extra passionẽ nõ eligeret. Sz ille q̇ peccat ex malicia fm se eli-git malũ: q: scz sp:eto maio:i bono vl postposito scz aĩe eli-git min⁹. vel lascíuus qui magis vult hr̃e delectationẽ ve-nereã ꝙ grãm vel virtutẽ. ꝛ ideo electio est in eo ꝓmũ ꝓn-cipiũ. hec beatus Tho. j. ij. q. lxxviij. Quarta rõ grauitas-tis maio:is ex parte animi est maio:itas ꝯtẽptus: Nã vbi maio: ꝯtempt⁹ ibi maio: grauitas. Et rõ: q: quãto ꝯtem-ptus maio:: tanto volũtas ino:dinatio:. Quĩta rõ est ex dispositione volũtatis ꝛ rõnis. Vbi gratia. Idem pctm̃ vt homicidiũ grauius est factũ ab hoie sob:io ꝙ ab homine eb:io. Cui⁹ rõ est: q: eb:ietas plus minuit de rõne peccati ꝙ sit sua grauitas. hec b. Tho. j. ij. q. lxxvj. Sexta rõ est: q: maio:i virtuti opponit maius vitiuz: tanto ergo pctm̃ est graui⁹ quãto opponit maio:i virtuti ceteris parib⁹. Unde phs dicit. viij. Eth. ꝙ pessimũ optimo ꝯtrariũ est. qd̃ etiaz patz ex h̄ ꝙ charitas q̇ est amo: dei: sicut ipsa est maxima vir-tutũ: ita odiũ dei maximũ pctõꝝ. qd̃ odiũ cõtrariatur dile-ctioni dei: ita ꝙ maius est infidelitate ꝛ desperatione. hec bea. Tho. j. ij. q. lxxviij. Raynerius.

Regule vj. ad cognos-scendum peccata morta-lia.

§. III. Nota sexdecim regulas vles ad cognoscẽdũ vbi sint pctã mo:talia vel non.

Valẽt aũt tales regule ad hoc ꝙ dũ ad particularia veni-tur: ostendit ꝑ eas quid de singularib⁹ iudicandũ sit. Sin-gulares quippe regulas in illas vles resoluere cõuenit: q̇ facto veritas illucescet. Est igit ꝓma fm Cãcellariũ Pa-

Prima.

risiensem ꝙ nullũ est pctm̃ actuale mo:tale absq̇ ꝯsensu li-bero rõnis vere vel interꝓtatiue. Interꝓtatiuũ aũt cõsen-sum esse dicimus dum habuit rõ tps deliberandi: ꝛ refugi-endi ea circa que vitanda esse peruigil tenebat. Qualiter dicit lex. Qui tacet ꝯsentire videt. de reg. iur. qui tacet. dũ videlz repugnare deberet. Consensus tñ solus rationis in actum venialiter malũ: est tñmodo venialis: loquẽdo de veniali ex genere suo: vt est verbũ ociosum. Secũda re-

Secũda

gula est. Nõ quilibet tenet scire de quolibet pctõ mo:tali. an sit tale: licz expediat istud inquirere ꝛ scire iuxta vniuscuiusq̇ vires ꝛ statum. ꝛ plus ecclesiasticos ꝙ laicos. Et

j. pet. iij.

inter ecclesiasticos ꝓlati ex officio tenẽtur ꝙ sint parati oĩ poscenti reddere rationem de ea que est in eis fide ꝛ spe. arg. ad hoc. xxxvj. di. per totũ. Nota ꝙ Aug. xxj. de ciui. dei. c. vltĩ. dicit. Quis iste sit modus ꝛ que sint illa pctã que ita impediunt peruentionẽ ad regnũ dei: vt tamen sanctoꝝ amicoꝝ meritis impetrent indulgentiã: difficillimũ est in-uenire: periculosissimũ diffinire. Ego certe vsq̇ ad hoc tẽ-pus cum inde satagerẽt: ad eoꝝ indaginem peruenire nõ potui. Et fo:tassis ꝓpterea latent: ne studiũ ꝓficiendi ad oĩa pctã cauenda pigrescat. Quoniã si sciretur que vl qua-lia sint delicta: ꝓ quibus etiam ꝑmanentibus: nec ꝓfectu vite melio:is assumptis intercessio sit inquirẽda ꝛ sancto-rum sperãda: eis secura se obuolueret humana segnities: nec euolui talibus implicamentis vllius virtutis expedi-

Tertia

tione curaret. Tertia regula est: ꝙ comparatio peccatoꝝ adinuicem fm grauitatem maiorẽ ꝛ minorem generaliter sumi nequit: nisi cõparent in genere suo ꝛ ceteris parib⁹: qm̃ fm alias circũstãtias particulares se habẽt plurimum

Quarta

vt excedẽtia vel excessa. Quarta regula est: ꝙ quãtifica-tio pctõꝝ a posteriori sumit a pena: licet non sufficienter vsq̇quaq̇: ꝛ a p:io:i penes genus obiecti: ꝛ intentionem finis ꝛ libidinẽ seu conatũ voluntatis maiorẽ vel minorẽ. ꝛ fm morã tps locũ: ꝛ penes dãna inde sequẽtia: que pec-

Quinta

cans ꝓuidebat: aut ꝓuidere tenebat. Quinta regula est ꝙ bonitas moralis sumitur ex obiecto: sed talis bonitas moralis spãliter pẽdet ex circũstãtijs finis ꝛ aliaruz simul adiunctis. Maliciam ṽo ex vnius illarum circũstantiarũ

per quā homo pficit ad bene ⁊ decenter agendū. Est autē quasi q̄dā aie tactus qn̄ inheret rebus aliquib⁹ per amorē ꝯ lumē rōnis ⁊ diuine legis: vt ex supradictis ptz. Unde ipm detrimentū nitoris ex tali ꝯtactu ꝓueniens aie macula metaphorice vocat. Itē nota ꝙ aia nō inq̄nat ex reb⁹ inferiorib⁹ ꝟtute earū q̄si agētib⁹ eis in aiam: sed magis econuerso: aia sua actiōe se inq̄nat inordinate eis inherēdo ꝯ lumē rōnis ⁊ diuine legis. Itē no. ꝙ actio intellect⁹ pficitur fm ꝙ res intelligibiles sunt in intellectu p modū ipi⁹ intellect⁹: ⁊ iō intellect⁹ ex eis nō inficit: sed magis pficit. Sed act⁹ volūtatis ꝯsistit in motu ad ipsas res: ita ꝙ amor cōglutinat aiam rei amate: ⁊ ex h̄ aia maculat: qn̄ inordinate inheret. fm illud Osee. ix. Facti sunt abominabiles

Macula peccati remanet i aia trāseūte pctō.

sicut ea q̄ dilexerūt. Macula aūt ista peccati remanet in aia etiā transeūte actu pcti. Cui⁹ rō est: quia macula (sicut dictū est) importat quēdā defectū nitoris p excessum a lumine rōnis vel diuine legis: iō q̄diu hō manet extra hmōi lumē: manet in eo macula pcti: sed postq̄ redit ad lumē diuinū ⁊ ad lumen rōnis: qđ fit p grām: tunc macula cessat. Licet aūt cesset act⁹ pcti quo hō recessit a lumine rōnis vl' legis diuine: nō tn̄ hō statim ad illud redit i quo fuerat: sȝ requirit aliq̄s motus volūtatis ꝯrius ⁊ distā a primo motui oppositus. Sicut si aliq̄s sit distans alicui p aliquē motū: nō statim cessante motu fit ꝓpinquus. sȝ opȝ ꝙ appropinquat rediēs p motū ꝯriū. Et ista macula non est aliq̄d positiue in aia: nec signat ꝑuationē solā: sed signat ꝑuationē quādā nitoris aie in ordine ad cām suā que est peccatū ⁊ iō diuersa pctā diuersas maculas inducūt. Et est sile de vmbra q̄ est ꝑuatio luminis ex obiecto alicui⁹ corpis: ⁊ fm diuersitatem corpoꝝ obiectoꝝ diuersificatur vmbra. Ter-

Peccatū mortale iducit reatū pene.

tius effect⁹ pcti q tn̄ multiplex est: est reat⁹ pene. Reatus aūt importat meritū pene. i. ꝙ hō sit dign⁹ pena: h̄ autē est malū: quis ipm puniri nō sit malū. Facit aūt pctm̄ hoiem reū seu dignū multiplici pena. Cui⁹ rō est: q: q̄cq̄d ꝯ ordinem aliquē insurgit: ꝯns est vt ab ipso ordine seu a pncipe ipsius ordinis deprimatur. Videm⁹ eñ in naturalibus ꝙ vnū ꝯtrariū vehementius agit altero ꝯtrio superueniēte. ꝓpter qđ aque calefacte magis cōgelant: vt dr in. ij. metheorоꝝ. Cum autē pctm̄ sit actus inordinat⁹: manifestū est ꝙ quicūq̄ peccat ꝯtra aliquē ordinē agit: ⁊ ideo ab ipso ordine ꝯsequēs est ꝙ deprimat: que q̄dē depssio pena est. Unde fm tres ordines q̄b⁹ subdit humana volūtas: triplici pena pōt hō puniri. Primo q̄dē subdit humana natura ordini ꝓprie rōnis. Scđo ordini exterioris hois gubernātis vel spūaliter vel tpaliter politice seu yconomice. Tertio subdit vniuersali ordini regiminis. Quilibet autē hoꝝ ordinū p pctm̄ ꝑuertit: dum ille q̄ peccat: agit ⁊ ꝯ rationem ⁊

Triplex est pena peccātis

ꝯtra legē humanā ⁊ ꝯtra legē diuinā. vñ triplicē penaȝ incurrit. Unā quidē a seipso: que est ꝯscientie remorsus. Aliā ꝟo ab hoie. Tertiā a deo. De pena ꝓpria dicit aplš ad Roma. ij. Tribulatio ⁊ angustia in oēm aiam hois operantis malū. Et Hiero. loquēs de aia dicit. Caueat ne fiat ciuitas meretrix filia syon ne post trinitatis hospitiū saltent in ea demones. i. temptationum. ⁊ sirenes nidificent. i. passiones inordinate concupiscibiles: ⁊ erinij. i. motus irascibiles inordinati vel ꝓpunctiones ꝯsciētie. Et habet. xxxij. q. v. si paulus. De pena ab hoie dicit Augu. in lib. de ciui. dei. Pertinet ad innocentis officium nō solū alteri malū seu iniuriā non inferre: sed etiam cohibere a peccato vel punire peccatum. xxiij. q. v. nō est innocētie. De pena quā infligit de⁹ dicit Hiero. Non hominibus sed vitijs irascitur deus: que cum in homine nō fuerint: nequaq̄ punit quod mutatum est. de peni. dist. j. quōbrem. Sed in vita ista aliquando de⁹ punit peccatores: vt ostendat se habere prouidentiam hominū: ⁊ mala ei displicere. Aliquando non punit: sed expectat vt ostendat clementiam suam. Gratianus. xxij. q. iiij. Guilisarius. ante finem.

¶ Quomodo puniūtur dānati in alia vita: ⁊ de penis dānatorum: ⁊ de cognitione eorum. Capitulū. iij.

A Deo punit peccator ꝓpter mortale: nō solū i vita pñti: sȝ etiā in alia vita. Et pena q̄dē tpali si ipm penituit añ mortē: ita ꝙ in grā decessit: si hic nō plene satisfecit: tūc eñ qđ residuū est debite satisfactiōis soluit in purgatorio. Unde Aug. dicit. Purgādus est igne purgatiōis q in aliud seculū distulit fructū cōuersionis. de pe. di. vij. c. vlti. Et de pena purgatorij habes. j. ti. t. c. ij. Sȝ si morit impenitens punit a deo pena eterna. Vñ Matth. xxv. dr. Ibūt hi in supplicium eternū. ⁊ Aug. de pe. di. vij. c. vlti. circa finē. Qui impenitēs morit oino morit ⁊ eternalr cruciat. Rō autē q̄re pena hec sit eterna: cū culpa fuerit tpalis: est fm Tho. j. ij. q. lxxxvij. Quia pena peccato proportionatur fm acerbi-

Pena dānatoꝝ q̄re ē eterna.

tatē tā in iudicio diuino q̄ humano. sicut Augu. dicit. xxi. de ciui. dei. c. xj. In nullo iudicio req̄rit vt pena adequet culpe fm durationē. Nō eñ q: adulteriū vl' homicidiū in momēto cōmittit: ꝓpter h̄ momētanea pena punitur: sed qn̄q̄ quidē perpetuo carcere vel exilio: qn̄q̄ etiā morte in q nō ꝯsiderat occisionis mora: sed potius ꝙ in ꝑpetuū auferat a societate viuētiū: ⁊ sic reputat suo mō eternitatē pene inflicte diuinit⁹. Est aūt hec pena aliquo mō finita et aliq̄ modo infinita. pena eñ ꝓportionat pctō. In pctō autem sunt duo. quoꝝ vnū est auersio ab incōmutabili bono qđ est infinitū. vñ ex hac pte pctm̄ est infinitum. Aliud qđ est in pctō est inordinata cōuersio ad cōmutabile bonū: et ex hac parte pctm̄ est finitū. tum q: ipm bonū cōmutabile est finitū: tum q: ipa cōuersio est finita. nō eñ pñt eē actus creature infiniti. Ex pte igit auersiōis rñdet pctō pena dāni q̄ est infinita. est em amissio infiniti boni fm Da. Ex pte aūt inordinate cōuersionis rñdet ei pena sensus: q̄ etiam est finita. De hac materia habes. s. titu. v. c. iij. §. ij. vbi ponuntur sex rōnes quare pena inferni est eterna.

§. I. Est ergo prima et principalis pena dānatoꝝ ꝑuatio diuine visionis in ꝑpetuū. iuxta illud Esa. vlti. Tollat impi⁹ ne videat gl'iaȝ dei. Hec

Prima pena dānatorum.

aūt visio vt refert Augu. de ci. dei. tāte pulchritudinis est. tātoq̄ amore dignissima: vt q̄buslibet ⁊ quātislibet bonis preditū sine hac plorim⁹ existimet infelicissimū. Hāc priuationē visionis eē maiorē q̄ pena ignis ostēdit Chryso. sup Mat. sic dicens. Intolerabilis est gehēna. i. ignis inferni: verū mille gehēnas ꝓponat q̄s nil tale dicet q̄le est expelli ab ipsa gl'ia: ⁊ odio haberi a xp̄o. Et h̄ intelligendū est fm Pe. in. iiij. de carētia tali hui⁹ visionis: q̄ est cū sensu doloris ꝓut est in adultis: ⁊ non ꝓut est in paruulis de limbo. Rōnē grauitatis hui⁹ pene declarat Tho. in. iiij. dist. xxi. Quāto eñ aliq̄d magis desiderat: tāto eius absentia est molestior. Et q: effect⁹ desiderās summū bonū post hanc vitā est valde intēsus. Nā intellect⁹ intelligit in gn̄ali magnitudinē maximā boni. nec affect⁹ retardat mole corporis: cū iā terminꝰ aduenerit fruēdi ipso summo bono: quo tn̄ videt se priuari ⁊ in ꝑpetuū: hinc summe dolet. Scđa

Secūda pena dānatoꝝ.

pena dānatoꝝ que etiā excedit incōparabilr omnē penam vite pñtis est pena ignis de quo xp̄s Mat. xxv. Ite maledicti in ignē eternū. Et Aug. enumeratis multis peccatis mortalib⁹ sic cōcludit. Quisq̄s aliqđ hoꝝ. i. pctōꝝ in se dominari cognouerit: nisi se emēdauerit eterna illū flamma cruciabit. xxv. dist. §. alls ea. Ignis aūt iste fm Tho. in. iiij. di. xliiij. nō dȝ intelligi metaphorice dictus. nec ignis imaginari⁹: sed verus corpore⁹ a quo aia patit: nō eo ipso quo videt vt quidā dixerunt: nec solū ex eo ꝙ aia apprehendit ipm vt nociuū sibi: sed vt instrm̄ diuine iusticie. Qđ quō contingat sic declarat idē Tho. Corpus in spm̄ naturalr agere non pōt: nec aliq̄ modo obesse vel ipm grauare: nisi fm ꝙ aliq̄ modo corpori vnit. Sic eñ inuenim⁹ scriptū. Corpus qđ corrūpit aggrauat aiam. Sap. ix. Spūs autē vnit corpi dupl'r. Uno mō vt forma materie: vt ex eis fiat vnū simpl'r. ⁊ sic spūs vnit corpi ⁊ viuificat corpus: ⁊ a corpore

aliq̄liter aggrauat̃. Sp̄s aūt hoīs vl̃ demonis sic igni cor
poreo nō vnit̃. Alio mō sicut mouēs mobili: vel sicut locas
tū loco: eo mō q̄ incorporalia sunt in loco. Et ₰m ħ sp̄us icor
porei creati loco diffiniunt̃: ita ꝛ ī vno loco exn̄tes ꝙ nō in
alio. Quāuis aūt res corpea ex sua natura habeat ꝙ sp̄m
incorpeū loco diffiniat: nō tn̄ hꝫ ex sua natura: ꝙ sp̄m incor
poreū loco diffinitū detineat: vt ita alliget̃ illi loco ꝙ ad
alia diuertere non possit: cū sp̄us nō ita sit in loco naturas
liter ꝙ loco subdat̃: sed ħ supaddit̃ igni corporeo inquan
tū est instr̃m diuine iusticie iudicātis ꝙ detinet sp̄m: et ita
efficit̃ ei pena vel retardās cū ab execucione ꝓprie volun
tatis: ne. s. possit opari vbi vult et ₰m ꝙ vult. Et hunc mo
dū ponit Greg. in. iiij. dial. Exponēs em̄ quō ē ꝙ aīa incen
diū expiendo patiat̃ sic dicit. Dū ꝟitas pctōrē diuitē dāna
tū in igne ꝓhibet: q̄s nā sapiens reproboꝝ aīas teneri ignis
bus neget. Et ħ etiā Jul. dixit vt in lr̃a magr̄ dicit. si viuen
tis hoīs incorporeꝰ sp̄us tenet̃ corpe: cur nō etiā post mor
tē corporeo igne teneat̃. Augu. etiā. xxi. de ci. dei. dicit. ꝙ sic
aīa in hoīs ↄditiōe iungit̃ corpori: vt dans ei vitā: q̄uis il
lud sit sp̄uale hoc corpale: ꝛ ex illa cōiunctione vehemētē
ↄcipit amorē ad corpꝰ. Sic ligat̃ igni vt accipiens ab eo pe
nā ꝛ ex illa ↄiūctiōe ↄcipit horrorem. Opꝫ g̃ oēs p̄dictos
modos in vnū colligere: vt sic pfecte videatur quō aīa ab
igne corpeo patiat̃. vt. s. dicamꝰ ꝙ ignis ₰m naturā suā hꝫ:
ꝙ sp̄us incorporeus ei cōiungi possit vt loco locatū. Sed
inquātū est instr̃m diuine iusticie hꝫ vt ip̄m sp̄m quodāmo
do retineat alligatū. Et in ħ veraciter est ignis ille sp̄ui no
ciuus: ꝛ sic aīa ignē vt nociuum sibi vidēs ab igne cruciat̃. vn̄
Greg. in. iiij. dial. ista oīa p ordinē tāgit vt ex p̄missis auto
ritatibꝰ eius ptꝫ. Idē Tho. in q̄libeto dicit. Videmꝰ sp̄m
corpori alligari q̄nq꜄ naturalr̃ vt aīa corpi: q̄nq꜄ quadā su
periori ꝟtute: sicut p virtutē superioꝝ demonū inferiores
demones alligant̃ arte nigromātie imaginibꝰ vel anulis
vel hmōi rebꝰ. multomagis ꝟtute diuina demones vl̃ aīa
alligari p̄nt igni corpeo vt ab eo assumāt penā. Pe. aūt in
iiij. di. xxi. sic dicit. Ignis iste corporeꝰ agit in aīam sui simi
litudinē imprimēdo: q̄ appħēsa aīa affligit̃ verissime mul
tomagis q̄ affligebat̃ in corpore ex ignis agētis in corpꝰ
apphensione. Ille aūt ignis corporeus dupl̃r pōt ↄsidera
ri. Aut put est instr̃m nature: ꝛ sic agere pōt in corpꝰ nō in
aīam: aut put est instr̃m diuine iusticie: ꝛ sic agit in aīam
imprimēdo illi spēm suā velit nolit. Et inde est ꝙ aīa affli
git q: violēter illa specie informat̃ ꝛ p illam a suis opatio
nibꝰ impedit̃ ꝛ retardat̃. hec ibi. Et Rich. in. iiij. ponēs istā
passionē aīe ab igne vtrūq꜄ tangit. s. ꝙ. patiat̃ ex hoc ꝙ illi
igni alligat̃. ꝛ spēs ipsius ignis violēter in ipsa imprimat̃:
p quā passionē ab alijs opationibꝰ impediat̃. Et idē mo
dus est ad punitiōe demonū in ipso igne: q̄ etiā quocunq꜄
vadāt vel cū apud nos morant̃: dicunt̃ secū ignē portare:
q: ista specie seu silitudine ignis semꝑ intellectꝰ eoꝝ infor
mat̃ qua cognoscūt se illo igne alligatos. Vn̄ maxime af
fligunt̃: sicut ꝛ captiuꝰ q̄ ad horā exiret carcerem sciens se
oīno illuc reuersurū ꝛ imppetuū deputatū nihilominꝰ tri
stis remaneret. In vltima ꝟo resurrectiōe reassumēt ꝛ ipi
dānati corpora sua ꝓpria ꝟtute diuina resuscitata: vt sicut
corpore ꝛ aīa deū offenderūt ita in vtroq꜄ patiant̃. Et q:
p q̄ peccat q̄s p hec ꝛ torquet̃. vt dr̃ in lib. Sap. cū ipsi dā
nati p sensibilia peccauerint inordinate amādo: ideo con
gruēter ab igne sensibili in vtroq꜄ patiuntur: cū etiā ipse
amor inordinatꝰ ignis metaphorice dicat̃. Vn̄ adamātꝰ
dicit. Ignis libido est: ignis auaricia est ꝛc. de pe. di. iij. in
ter hec. s. Erunt aūt ipsa corpora incorruptibilia simpl̃r. s.
₰m subam: sed corruptibilia ₰m q̄d. s. corruptione accidens
tali vel passione alterationis materialis vel imaterialis.
Per quā corrūpet̃ oīs quies ꝛ delectatio corporalis i eis.
Causa aūt incorruptibilitatis eoꝝ ₰m subam p̄ma ꝛ p̄nci
palis est ordo diuine iusticie: q̄ vrit̃ igne infernali ad cor
ruptionē accidentalē. i. trāsmutatione ₰m qualitates imas
teriales: ꝛ passio erit in recipiendo nō in abijciendo: sicut

Quō ignis agat in sp̄m

Sap. xi.

oculus patitur a similitudine recepta in eo. Secunda cau
sa ꝛ quasi instrumentalis est ordo nature: q: deficit actio
prime cause naturalis. i. motus celi q̄ tunc nō erit. Exempla
ponunt doctores de salamandra que viuit in igne ꝛ quis
busdam vermibus qui nō nisi in aqua bullienti. Aug. etiā
plura ponit de ciuitate dei lib. xxi.

§. II. Erunt dānatis ꝛ alie

pene vltra predictas vt ille q̄ inferent̃ eis a demonibꝰ. Di
cit em̄ Greg. de ipsis q̄s habuerūt incentores in culpa has
bebunt tortores in pena. Sunt etiam ibi in maximis tene
bris. iux̃ illud Math. xxij. Ligatis manibꝰ ꝛ pedibꝰ proij
cite eū in tenebras exteriores. Et ad hoc satis facit: vt dic
Tho. in. iiij. naturalis situs loci: q: in terre medio vbi infer
na ponunt̃: nō pōt etiā ille ignis esse nisi feculētꝰ ꝛ turbidꝰ
ꝛ q̄si fumosus. Quidā tn̄ tenebrarū harꝫ cām assignāt cōs
pressionē ꝛ massaꝫ corpoꝝ dānatoꝝ: q̄ ꝓpter multitudinē
ita replebūt locū inferni: ꝙ nihil ibi de aere remanebit. et
sic nō erit ibi aliq̄d de dyaphano qd̄ possit esse obiectū lus
cis ꝛ tenebre nisi ocl̄i dānatoꝝ q̄ erūt obtenebrati. Tn̄ q̄s
uis ille locꝰ sit tenebrosus: ex diuina dispositiōe est ibi alis
q̄d luminis quātū sufficit ad videndū illa que aīam torq̄s
repn̄t. Est etiam in eis fletꝰ iuxta illud Math. viij. Ibi
erit fletꝰ. Nō q̄dem resolutio lachrymarū: sꝫ dolor interior
ꝛ cōmotio ꝛ coturbatio capitis ꝛ oculoꝝ: ₰m Tho. in. iiij.
q: cessante motu celi cessabit et oīs resolutio corpalis. Dis
cit etiā idē in. iiij. di. vlt. ꝙ ₰m Basiliū in vltia mūdi purs
gatione fiet quedā separatio in elemētis: vt q̄cq̄d est purū ꝛ
nobile remaneat supius ad gloriā btōꝝ: q̄cq̄d aūt ē ignos
bile ꝛ feculentū in infernū ꝓijciat̃ ad penā dānatoꝝ: vt si
cut oīs creatura dei est btīs materia gaudij: ita damnatis
ex oībus creaturis tormentum accrescat. ₰m illud Sap. v.
Pugnabit cū illo orbis terrarū ↄ insensatos. Hoc etiā di
uine iusticie cōpetit vt sicut ab vno recedētes p pctm̄ in re
bus materialibꝰ q̄ sunt multa ꝛ varia finē sui cōstituerūt
ita etiā multipl̃r affligant̃ ꝛ ex multis. Itē scia acq̄sita in
dānatis in vita ista nō erit eis ad refrigeriū: sꝫ ad augmē
tū pene ꝛ etiā scientia indita. Pro cuius declaratione di
cit bea. Tho. in. iiij. ꝙ sicut ꝓpter pfectā sanctoꝝ beatitus
dinem nihil erit in eis qd̄ non sit gaudij materia: ita nihil
erit in dānatis qd̄ non sit eis materia ꝛ causa tristicie: nec
aliq̄d qd̄ ad tristiciam pertinere possit deerit vt sit eoꝝ mis
seria ↄsummata. Consideratio ꝟo aliquoꝝ notorū quātū
ad aliq̄d inducit gaudiū: vel ex parte cognoscibiliū inquā
tum diligunt̃: vel ex parte ipsius cognitionis inquātū est
cōueniens ꝛ pfecta. Potest etiā tristicie esse rō ꝛ ex parte
cognoscibiliū q̄ nata sunt ↄtristari: ꝛ ex parte ipsiꝰ cognis
tionis put eiꝰ impfectio ↄsiderat̃. vtpote cū aliquis ↄside
rat se deficere in cognitione alicuius rei cuiꝰ pfectionē aps
peteret. Sic ergo in dānatis erit actualis consideratio eo
rum que prius sciuerunt vt materia tristicie: nō autem vt
delectationis causa. Considerabunt em̄ ꝛ mala que gesse
runt ex quibus dānati sunt: ꝛ bona delecta que amiserūt:
ꝛ ex vtroq꜄ torquebūtur. Similiter etiā torquebūtur de ħ
ꝙ ↄsiderabunt noticiam quā de rebus speculabilibus has
buerūt impfectam esse. vt amisisse summaꝫ eius perfectio
nem quā potuerūt adipisci. Item ₰m quosdā augeri pōt
pena eorum accidentalis aliquo modo. Pro cuius decla
ratione dicit Pe. in. iiij. ꝙ loqui possumus de statu repros
borum post iudicium ꝛ ante. Nam post iudicium erit com
pletus terminus ꝛ consummatio omniū bonorum ꝛ mas
loꝝ. vnde nō erit augmentum quoad meritū vel premiuꝫ
siue essentiale siue accidentale. Ante iudicium ꝟo non est
perfecta consummatio bonoꝝ ꝛ malorū. Unde dubiū esse
potest vtrūꝫ reprobi ad huc demereant̃: videt̃ em̄ quibus
dam ꝙ demereantur suppliciū accidentale non essentiale
Alijs videt̃ ꝙ neutrū. iam em̄ acceperūt diffinitiuam sens
tentiā: ꝛ sunt in termino vie. Non sil̃r aūt est in demonibꝰ
qui habēt officiū exercendi hoīes ꝓpter quod nō sunt des

De alijs penis dānatoꝝ.

Mat. xiij. ꝛ xxij. xxiiij. et xxv. c. Luc. xiij.

Scīētia dānatoꝝ erit eis penosa.

Pena dānatoꝝ accidētalis augetur.

ductiad terminū vie: ⁊ sic in eis augetur pena accidentalis vsq̧ ad iudiciū. Erit ⁊ i eis vermis. iuxta illō Judith vlti. Dabis ignē ⁊ vermes in carnes eoꝝ. Et q̄uis Aug. xxi. de ci. dei. dimittat sub dubio si in inferno erūt vermes vł nō. Dicit tñ Rich. in. iiij. dist. vl. ꝙ cōiter tenetur ꝙ nō: q: vegetabilia ⁊ bruta nō remanebūt: g̃ vermis itelligitur in scriptura sacra remorsus cōsciē: quo eciā pncipalr ⁊ imediate affligitur aīa: eo tñ ex ɔsequēti ⁊ ꝑ quādā redundātiā affligitur caro. Vñ caro dānatoꝝ affliget ab exteriori ⁊ interiori. Et pbat idez Rich. ꝙ ista pena vermis. i. remorsus ɔsciē erit maior pena q̄ ignis. Nā aīa nō est apta pati ab igne ex ꝓpria virtute imediate: sꝫ inquātū instrm diuine iusticie. Patitur aūt ex pdicto verme remorsus immediate ⁊ ꝑ se. Est etiā pfectior aīe vermis q̄ ignis ⁊ cōiunctio fortior.

Quō dānati sciāt q̄ apud nos agūtur.

§. III. Si aūt queratur vtruz

dānati sciāt q̄ circa nos agunt in mūdo. Circa h̄ dicit Pe. in iiij. ꝙ duplex ē mod⁹ cog̃scēdi. ꝑ se: vł ꝑ alteriū. Modus cognoscēdi ꝑ se duplex ē. Vn⁹ q̄ cognoscunt pñtia ⁊ manifesta. s. ꝑ sciam. Alter q̄ cognoscunt absentia ⁊ occulta. s. ꝑ cōiecturā. Per alterū dupłr. aut ꝑ infusionē supioris: aut ꝑ reuelationē paris siue iferioris. Primo mō reprobi nō cognoscunt mūdana: q: cognitio talis fit ꝑ acceptionē a rebus: hmōi vero acceptio nō pōt fieri in quātacūq̧ distātia. Scdo cognoscūt ɔiecturādo statū viuētiū pñtē ex statu pterito i q̄ eos viderūt. Tertio cog̃scere pñt si de⁹ vellet eis reuelare. Quarto etiā mō cognoscūt ꝑ reuelationē demonū vel aiarū q̄ridie ad eos descēdētiū. vñ Aug. xiij. q. ij. fatēdū. dicit. fatēdū ē q̄dē nescire mortuos q̄d h̄ agatur duz hic agitur. postea vero audiūt ab eis q̄ hinc ad eos moriēdo ꝑgūt. nō q̄dē oīa sꝫ q̄ sinuntur etiā isti meminisse: ⁊ q̄ illos q̄b⁹ hec indicant opꝫ audire. Pñt etiā ab āgelis q̄ reb⁹ q̄ h̄ agunt presto sunt audire aliq̄d mortui. Vidēt etiā ipsi dānati gl̃iaz beatoꝝ: ſm Rich. in. iiij. vsq̧ ad diē iudicij: nō tñ ꝓprie nec spāli mō: q: visio ꝓprie est cognitio sincera ⁊ clara. sic em̄ nō posset videri gl̃ia btōꝝ q̄n videantur bti ⁊ ipse deus eos beatificās. In gñali tñ ⁊ partim in spāli cognoscūt gl̃iam btōꝝ q̄si argumētādo. nullū em̄ vident dānati q̄ tenuerit fidem ⁊ bonos mores: vñ cogitur intellectus eorū assentire ꝙ vera est sacra scriptura. ⁊ ex ɔñti ꝙ bti hñt bona q̄ eis in sacra scriptura ꝓmittunt. Et h̄ cognoscūt non tm̄ in gñali sꝫ partim etiā in spāli: q̄uis non in rōne pure spālissima ꝙ sint tāta ꝙ lingua hoīs ea nō possit enarrare. Et de hmōi cognitiōe tristantur dānati ꝓpter iuidiā felicitatis aliene ⁊ carētiā btitudinis ꝓprie. Sꝫ post iudiciū dānati hāc cognitionē nō habebūt eo ꝙ ad ꝓprias penas q̄si totaliter eoꝝ ɔsideratio flectetur: nisi forte hoc sciāt in esse generalissimo ⁊ ad hoc inducit autoritatem Greg. in homel.

quō aīe defūctorum ad nos pñt venire.

§. IIII. Itē si queratur vtruz

aīe defunctoꝝ pñt ad nos venire dicit Aug. xiij. q. ij. fatendū. ꝙ multi ad viuos aliq̄s ex mortuis venire credunt: sicut ecōuerso Paulū ex viuis in paradisum raptū esse scriptura diuina testatur. hec ille. Cū aūt venerint ad nos: ⁊ ad hoc vt sentiantur opꝫ ꝙ assumāt aliq̄d corp⁹. puta fantasticū seu de aere formatuz. vñ dicit Rich. in. iiij. ꝙ aīa separata pōt ꝑ virtutē suā naturalē mouere aliq̄d corp⁹ de loco ad locū: nisi ꝓhibeatur a supiori virtute. Jn aīa em̄ separata ē virt⁹ motiua ſm locū: ⁊ virtuosior ē separata q̄ corpi vnita. ⁊ cū corpori corruptibili vnitur h̄ pōt: q̄d tñ aggrauat aīam: multo forti⁹ h̄ pōt cū separata est ab eo. vñ Greg. in. iiij. dial. narrat Germanū epm capuanū inuenisse pascasiū defunctuz ⁊ obsequētē in balneis. Cū g̃ aīa illa nō eēt ill⁹ corpis forma: ⁊ tñ ipm mouebat: pꝫ ꝙ aliq̄n aīa separata mouet aliq̄d corp⁹ ſm locū. Nec ē dicēdū vt aliq̄ dicit ꝙ eēt angelus bonus vel malus in spē pascasij: q: hoc faciendo ille pascasius faciebat pniam suā: nec tñ fuit idē corp⁹ cuius aīa pascasij erat forma. Aīa em̄ separata ꝓhibetur diuina virtute mouere illud corpus cuius fuit forma: ⁊ q̄dcūq̧ aliud corpus q̄d pōt aiari aīa rōnali: ⁊ etiā corpa brutoꝝ: ne eēt hoībus occasio ruēdi in vilē ⁊ horrēdū errorē opinātiū intellectū posse trāsire de corpore in corp⁹: ita ꝙ successiue sit ꝓprius motor corpoꝝ diuersoꝝ: ⁊ quālibet aīam quodlibet corp⁹ ingredi posse: vt pythagorice fabule dicūt. Item no. ſm Tho. ꝙ aīe sepate si sunt bte in libertate sua est venire in mūdo ⁊ appere: vbiq̧ tñ vidētes gl̃iaz dei sicut angeli sci. In. iiij. Sed si sunt dānate nō est in ptāte earū exire de inferno: sꝫ ex spāli dei dispēsatiōe ⁊ ꝑmissiōe: circūferētes secū infernū quocūq̧ ꝑgunt: ⁊ h̄ vsq̧ ad diē iudicij. nā postea nec dānate aīe nec demones idē poterūt exire. Sꝫ nec credendū est ita sepe appere btōs vel dānatos sicut dr. Nā aliq̄n angeli sci apparēt in ꝑsona btōꝝ: ⁊ diabolus in spē dānatoꝝ ad decipiendū. Sciendū vlteri⁹ ꝙ aīe dānatoꝝ ad infernū finalr deputate: q̄d est in oīb⁹ ſm legē cōem de penis inferni liberari nō pñt: q: in inferno nulla est redēptio vt dicit Job. Vñ ⁊ Hiero. di. Cū ante tribunal xp̄i venerimus: nec iob: nec daniel: nec noe rogare pñt ꝓ quoq̄: sꝫ vnūquēq̧ portare on⁹ suū. xiij. q. ij. in pñti. q̄d dicit Gra. in. §. seq. esse intelligēdū de ipenitētib⁹. de q̄b⁹ pph̄a di. Non dabit deo placationē suā: nec p̄ciū redēptiōis aīe sue: ⁊ iō frater non redimet eū: sꝫ laborabit in eternū ⁊ viuet adhuc i finē. Cōtrariū credere ē heresis Ori. q̄ dicit oēs dānatos liberādos: vt refert Augu. xxj. de ci. dei. Nec obstat de traiano q̄ vt di. Dama. educt⁹ fuit de inferno orōnib⁹ grego. Nā ſm Tho. estimari pōt ꝙ aīa ista nō eēt ad infernū finalr deputata. Quis em̄ ſm p̄sentē iusticiā ꝑ ꝓprio merito esset in inferno: tñ ſm causas supiores q̄b⁹ puidebatur ad vitā reuocād⁹ de⁹ aliter erat factur⁹ vltra legē cōem ꝑ speciale puilegiuz ɔcessum illi. ⁊ sic reuocat⁹ ad vitā creditur ꝑ grām cōuersus obtinuit. Sed nec aliq̄ mō pñt iuuari ꝑ nos ipe aīe dānate q̄cūq̧ suffragio ad diminutionē eoꝝ pene vel intermissionē vel ipsoꝝ ɔfortationē. vt declarat Tho. in. iiij. Et q̄d dicit Aug. xiij. q. ij. tēpus. s. ꝙ q̄bus prosunt suffragia. aut ad h̄ ꝓsunt vt sit plena remissio: aut certe vt tolerabilior fiat ipsa dānatio. Dicūt Tho. Pe. ⁊ Ric. ꝙ dānatio nō sumitur ibi ꝓ pena infernali: sꝫ ꝓ pena purgatorij: ad quā etiā pōt dici dānati q̄ illuc accedit. Et q̄d dr in glo. ibi ꝙ eleemosyna facta ꝓ eo q̄ decessit in mortali q̄ est mediocriter malus: valet ad mitiorez penā: ⁊ ꝑ quodlibet suffragiū diminuitur de pena nō in tāta quāta diminuta est ꝑ p̄cedēs sile suffragiū: sꝫ in tāta ꝓportiōe: ita ꝙ sp aliq̄d remaneat de pena. falsa est illa glo. q̄ad duo. Primo q̄dē q: mediocriter malus nō dr ille q̄ moritur in peccō mortali: sꝫ bon⁹ q̄ moritur in statu grē: q̄ tñ deficit a pfectiōe iusticie. ⁊ ppterea etiaz dr mediocriter bon⁹. Sed mediocriter malus dr: idez ipse ab Aug. q: deficit a cōpleta rōne malicie cū nō hēat mortale ſm Pe. in. iiij. Scdm est ꝙ diminuatur aliquid de pena dānatis ꝑ suffragiū. Nā si hoc verū esset seq̄retur ꝙ tot possent fieri ꝙ oīno liberaretur. q̄d est falsum ſm Tho. In vita autē p̄senti remittitur quodcūq̧ mortale: dūmodo vere peniteat. Hec est em̄ dr̄ia ſm Tho. in. iiij. inter spm̄ carni vnitum et separatū: q: spūs carni vnit⁹ ē susceptibilis pnie: nō aūt spūs separatus. Vñ Damas. hoc est hoī mors q̄d angelo casus. Hinc ꝑ ꝓphetā Ezech. c. xviij. dñs ait. In q̄cūq̧ hora conuersus fuerit peccō: ⁊ ingemuerit oīm peccōꝝ eius nō recor. Et Chrys. in lib. de reparatione lapsi dicit. Talis mihi credere: talis est erga hoīes dei pietas: vt nunq̄ respuat hoīs pniam si ei pure ⁊ sincere ⁊ simplr offeratur. Etiā si ad summū q̄s ꝑuenit maloꝝ ⁊ inde tñ velit reuerti ad virtutis viā suscipit: libenter amplectitur ⁊ oīa facit: q̄tinus ad priorē reuocet statū. hec ipse. de pe. di. iij. talis. Vt g̃ euadat penas eternas opꝫ hic peccōrē penitere. Unde Hiero. O peccōr satisfacito deo in ɔfessione pnie. nō expectes vt humiliet te cusarsaton. i. diabolus: ⁊ ab initio necessitatis extorqueat pniam: sed ipse p̄ueni ipsius tortoris duritiā: q: si templum correxeris: si te emendaueris: pius est deus vt remittat. de pe. di. i. vide. Sine penitentia autē mortale remitti nō potest. i. ɔtritiōe. Dicit em̄ regula iuris. Penitenti venia non

In. iiij.

In inferno nulla est redēptio.

ps. xlviij.

In. iiij.

Nulla eis prosunt suffragia.

Nota h̄ falsitatē cuiusdaz glose.

In. iiij.

dat nisi correcto. ex de reg. iur. Et Aug. Neminē putes ab errore ad veritatē ⁊ a quocūq; seu magno seu paruo vitio sine pnīa posse puenire: ita impartit a deo largita e mie vt nō dimittat seueritas discipline. de pe. di. j. neminē. De mō autē penitēdi habes. in. ij. ⁊. iij. parte. Quāto aūt pctōr magis expectat ad pnīaʒ ⁊ nō reuertit: tāto durius punit. vñ Uale. Lento. qdē gradu diuina pcedit ira: tarditatēq; supplicij grauitate cōpēsat. Et Hiero. Moderatio dei ⁊ pietas solū nr̄m reditū qrit: ac nos cupit lōga sua benignitate saluare. q si nō cōuertimur: si duri colli sum⁹: si vsq; i finē i pctis pseueram⁹ assidue peccātiū nō miseret de⁹. dist. xxij. diaconi. Et q: oīa mortalia hn̄t cōnectionē adinuicē ex pte auersionis. vñ pncipalr est grauitas pctī: q: oīa auertūt a deo fm Tho. in. iiij. Ideo non pōt qs penitere de vno sine altero. Aīa em̄ cū sit simplex nō pōt ex parte auerti ⁊ ex pte cōuerti. p qdlibet aūt mortale aīa auertit a deo. vñ Inno. papa ñ. falsaʒ pnīaʒ eē cōstat: cū sp̄retis plurib⁹ de vno solo pnīa agit: aut cū sic agit de vno vt non discedat ab alio. de pe. di. v. frēs nr̄os. Cū aūt penitet qs vere de oīb⁹ mortalib⁹ remittunt ei pctā quantū ad maculā: q: s. sibi restituit grā ⁊ quātū ad debitū pene eterne: remanet tñ obligat⁹ ad penā tpalē cōīter. Pctm̄ em̄ mortale fm Pe. in. iiij. tollit qd est ꝯ eqlitatē iustiae dū vltra debitū vsus ē ppria volūtate subtrahēdo debitum obsequiū. Restituta g̃ amicitia: q: se humiliauit ⁊ petiit veniā: cōīter remanet obligat⁹ ad soluēdū debitū pene tpalis ad recōpēsandū iniuriā ⁊ satisfaciēdū iustiae lese: qd soluit postea p opa satisfactoria. Posset tñ fm doc. eē ꝯtritio tāta q sufficeret ad delēdū oēm penā et culpā. Exēplū in latrone. de pe. di. j. importuna. Et exēplū de illo q abstulit pcio decē. h cū fecerit ꝯ amicitiā ⁊ ꝯ iustitiā si veniā petit hūilat⁹ dic lesus. iniuriā tibi remitto: ſʒ volo q restituas meū: ⁊ si nō potes mō in futurū paulati facies Posset tñ ita ⁊ talr hūiliari ⁊ ille lesus eē ita diues et liberalis q etiā debitū dimitteret ⁊ nō solū iniuriā. sic accidit de offendēte deū. Et q post remissionē culpe remaneat qs obligat⁹ pene tpali: hēs exēplū in dauid: cui postq̄ dictum fuit vere penitēti. dñs trāstulit pctm̄ tuū: tñ pp̄ter ipm sustinuit magnā tribulationē ⁊ psecutionē filij. qd no. Grego. de pe. di. j. si pctm̄. vbi dicit q delictū de⁹ sine vltiōe nō patit. Aut em̄ hō punit p seipm: aut de⁹ cū hoie. s. vel p tribulatiōes vel postea in purgatorio. Qd em̄ nō faciet ad plenū satisfactiōis debite p pctis mortalib⁹ i purgatorio soluet: vl etiā p venialib⁹. ⁊ de his mō dicēd ū. s. de venialib⁹.

Titul⁹. x. De pctō veniali.

Quid dicat pctm̄ veniale: ⁊ de nocumētis ei⁹. Cap. j.

Ueniale dr aliqd pctm̄ tripliciter.

Eniale dicitur a venia.

Potest g̃ dici aliqd pctm̄ veniale tripl'r fm Tho. j. ij. q. lxxxviij. Uno modo q: est veniā cōsecutū: ⁊ sic mortale post pnīam dr veniale. Un̄ Aug. dicit. Fit veniale p ꝯfessionē: qd erat criminale in opatione. de pe. dist. j. quē penitet. ⁊ h dr veniale ex euētu. Alio mō dr veniale qd hʒ in se vñ veniā ꝯseqt: vel in toto vl i parte. In pte qdē sic cū hʒ aliqd diminuēs culpā: vt cū fit ex infirmitate vel ignorātia: ⁊ h dr veniale ex cā q̄uis sit mortale. vñ Cypri. dis. viij. ꝯsuetudo. Qui post veritatē manifestā pseuerat prudēs ⁊ sciēs. s. i errore de aliq materia: iā nō in venia ignorātie peccat. psumptiōe enim atq; obstinatione qdā nitit cū a rōne supat. Tertio mō dr veniale: q: nō hʒ in se vñ nō cōseqt veniā ex toto: sed facilr dimittit: q: s. nō tollit ordinē ad vltimū finē. vñ nō meret penā eternā ſʒ tpalē. Et de his itelligit illud Bede. Pctā q ex ignorātia vl infirmitate humana cōmittūt dicit ⁊ pcipit alterutrū ꝯfiteri (. s. Jacobi. v.) q: facile remittunt. di. xxv. vnū orariū. §. criminis. vbi dicit glo. ⁊ bñ q loquit de venialib⁹ q pñt laico ꝯfiteri: etiā oblata copia sacerdotis. Nunq̄ tñ est necessariū ipsa vel alia laico ꝯfiteri. Unde ly precipit ponit p ꝯsulit seu exhortat: ⁊ sic sumit. xxiij. q. iiij.

guillarius. Hoc aūt dr veniale ex gñe. ⁊ de h nūc loquitur qd distinguit ꝯ mortale. Pctōꝝ g̃ actualiū aliqd dr mortale ex genere: ⁊ aliqd veniale ex gñe: fm q genus vel spēs actus determinant ex obiecto. Cū em̄ volūtas fert i aliqd qd fm se repugnat charitati dei vel pximi p quā hō ordinat in vltimū finē: tūc pctm̄ ex obiecto suo hʒ q sit mortale: ⁊ ex gñe suo est illud mortale: sicut blasphemia dei: piuriū: homicidiū: ⁊ hmōi. Qñq; aūt volūtas fert in illud qd in se ꝯtinet inordinationē aliquā dei ⁊ pximi: vt vbū ociosum: risus imoderatus ⁊ hmōi. Et tale est veniale ex gñe suo. Et ab Aug. ponūt multa de his q sunt venialia ex gñe suo. xxv. dis. c. iij. §. ais ea. Uerum q: actus morales accipiunt rōnē boni vel mali: nō solū ex obiecto: ſʒ etiā ex dispositione agentis: ꝯtingit qñq; vt qd est veniale ex gñe suo ratione obiecti: fit mortale ex dispositione agentis: vt puta verbum ociosum dictū ad inducendū ad fornicationeʒ. Et ecōuerso. s. q est mortale ex genere fit veniale ex dispositione agentis: pp̄ter hoc. s. q: est actus impfectus. i. non deliberatus a rōne: vt cogitatio de adulterio: cui nō assentitur in ratione. De his clarius. j. dicetur.

Quō mortale et veniale ex gñe distiguūt.

§. I. Ueniale peccatū secū

dū Tho. j. ij. q. lxxix. cōmitti nō potuit in statu innocētie: vt cōmuniter ponit. Qd nō est sic intelligendū q illud qd est nobis veniale si ipse adā cōmitteret: esset ei mortale pp̄ter altitudinē sui stat⁹: q: nō potuit esse q cōmitteret aliqd qd de se est veniale anteq̄ amitteret integritatē illius stat⁹ peccādo mortalr. Rō em̄ hui⁹ est: q: pctm̄ veniale in nobis cōtingit: vel pp̄ter impfectionem actus: sicut subiti mot⁹ in gñe mortaliū: vel pp̄ter inordinationē existē circa ea q sunt ad finē seruato tñ debito ordine ad finē. Utrūq; aūt hoꝝ ꝯtingit pp̄ter quēdā defectū ordinis: eo q inferi⁹ nō ꝯtinet firmiter sub supiori. In statu aūt innocētie erat ordis infallibilis firmitas: vt sp inferi⁹ ꝯtineret sub supiori. i. sensualitas sub rōne q̄diu summū hoīs aīo cōtineret sub deo. vt Aug. dicit in. xiiij. de ci. dei. Et q: maior est pfectio angeli q̄ hoīs in pmo statu: seqt q si hō in statu innocētie nō potuit peccare venialr: vt dictū est: nec āgelus pōt peccare venialr. Angelus em̄ si est bon⁹ nō mouet ad ea q sunt ad finē: nisi in ordine ad finē debitū q est de⁹: ⁊ pp̄ter hoc oīs eius act⁹ est actus charitatis: ⁊ sic in eo nō potest esse veniale. Angelus malus nō mouet in aliqd nisi i ordine ad finē pctī supbie ei⁹. ⁊ sic in oīb⁹ peccat mortalr q̄cūq; ppria volūtate agit: sec⁹ de appetitu naturalis boni q est in eo. Et q̄uis venialia videant qñq; ea q pcurāt demones cōmitti ab hoībus: tñ h faciūt vt sic hoīes ad sui familiaritatē adducāt ⁊ inducāt ad mortale. Un̄ in oīb⁹ talib⁹ mortalr peccāt pp̄ter intētionē finis. Itē pmi motus in infidelib⁹ nō sunt mortalia vt qdā dixerunt. sed venialia si eis nō ꝯsentiāt. Huius rō est duplex fm Tho. j. ij. q. lxxix. ar. v. Prima q: sensualitas nō potuit esse subiectū mortalis. Est aūt eadē natura sensualitatis in infidelib⁹ sicut in fidelib⁹. ⁊ sic nō pōt eē q pm⁹ mot⁹ sensualitatis in infidelib⁹ sit mortale. Scda ē q: dignitas psone nunq̄ diminuit pctm̄: sed magis adauget. Un̄ pctm̄ non est min⁹ in fideli q in infideli: sed multo maius: vt pʒ ad Heb. x. Et h etiaʒ expsse colligit. xij. q. j. c. scim⁹. Pctm̄ veniale est impossibile q sit in aliquo cū originali solo absq; mortali. Cuius rō est fm Tho. j. ij. q. lxxix. ar. vj. Quia anq̄ ad annos discretionis quis pueniat defectus etatis phibens vsum rōnis excusat eū a mortali. vñ multo magis a veniali si cōmitteret aliqd qd ex genere suo sit tale. Hoc etiā expsse habetur xv. q. j. §. ex eo aūt. Cum vero vsum rōnis habere incipit non oīno excusat a culpa venialis ⁊ mortalis peccati. Sed primū qd tunc homini cogitanduʒ occurrit est deliberare de seipso: ⁊ siquidē seipm ordinauerit ad debituʒ finem: per gratiam cōsequetur remissionē originalis peccati. Si vero nō ordinet seipm ad debitū finem fm q in illa etate est capax discretionis: peccabit mortaliter non faciens qd in se

Adā nō potuit p ino pctō venialr peccare.

Diabol⁹ in oībus peccat mortalr.

Primi mot⁹ in infidelib⁹ nō sunt mortalia.

Pctm̄ veniale non pōt eē in aliquo cuʒ solo originali.

est: et tunc peccatum nõ erit in se peccatum veniale sine mortali: nisi postquam totum fuerit sibi per gratiam remissum.

Primi motus sensualitatis sunt venialia.

§. II. Et nota quod primi mo-

tus peccatorum qui sunt in sensualitate sunt venialia. Dicit enim magister. ij. sen. di. xxj. quod tentatio a carne nõ pot esse absque peccato: sed quandoque est primus motus est tentatio a carne. ergo primus motus nõ pot esse sine peccato. Pro cuius declaratione dicit Tho. in quolibetis. quod motus importat inclinationem quandam ad terminum: quidem inclinatio pertinet ad appetitum in humanis actibus. In homine triplex appetitus est. Unus quidem naturalis: secundum quem vis appetitiua pertinet ad animam vegetabilem que habet vim digestiuam et expulsiuam et retentiuam. Secundus appetitus est sensualitatis qui mouetur secundum apprehensionem sensus. Tertius appetitus est voluntatis qui mouetur secundum iudicium rationis. Peccatum autem quod habet rationem culpe de quo nõ loquitur nõ pot esse nisi in actu voluntatis: que scilicet est aliqualiter in potestate peccantis. Actus autem appetitus naturalis non subiacet imperio rationis: sic nec actus aliarum potentiarum vegetabilium anime. Et ideo in actu talis appetitus nõ pot consistere culpa. sicut quod homo esuriat vel sitiat absque culpa est. et idem dicendum est in aliis huiusmodi. Sed actus appetitus sensitiui subiacet imperio rationis: quia ratio preueniens ipsum pot eum imperare: vel etiam impedire: et ideo talis motus pot iam habere rationem culpe: et si sequatur iudicium rationis poterit etiam esse peccatum mortale sicut motus exteriorum membrorum a ratione imperati. Si autem preueniat iudicium rationis est quidem peccatum: si tendat in aliquod illicitum: quia in potestate hominis fuit ipsum cohibere: est tamen veniale peccatum et leuissimum: vt patet per Augu. xij. de tri. Et hoc dicitur primus motus peccati. Motus autem superioris appetitus. scilicet voluntatis consequens iudicium rationis: iam pot esse peccatum mortale. Et si dicatur quod nemo peccat in eo quod vitare non pot. vt. xv. q. j. §. ij. Sed concupiscentia vitari nõ pot. Responsio quod concupiscentia non pot vitari: sic quod nullus motus insurgat: quia dum resistitur vni insurgit alius: possunt tamen vitari singuli: et ex hoc quilibet habet aliquid de ratione peccati: licet nõ habeat rationem perfecti peccati: quod est peccatum mortale.

Veniale quomodo potest effici mortale.

§. III. Insuper queritur si veni-

ale possit effici mortale. Respondet Tho. j. ij. q. lxxxviij. ar. iiij. quod veniale fieri mortale pot intelligi tripliciter. Uno modo sic quod idem actus numero possit esse peccatum veniale et postea mortale et hoc nõ pot esse: quia peccatum principaliter consistit in actu voluntatis sicut et quilibet actus moralis. Unde nõ dicitur vnus actus moraliter si voluntas mutatur: quamuis etiam actio secundum numerum sit continua. Si autem voluntas nõ mutetur: non pot esse quod de veniali fiat mortale. Alio modo pot intelligi vt id quod est veniale ex genere fiat mortale: et hoc quidem possibile est inquantum constituitur in eo finis. vel inquantum refertur ad mortale peccatum sicut ad finem: sicut cum quis dicit verbum ociosum intendens per hoc inducere ad fornicationem: et per istum secundum modum intelligitur illud dictum Aug. Nullum peccatum est adeo veniale quod nõ fiat criminale. i. mortale dum placet. dis. xxv. c. liij. §. criminis. Et intelligitur de complacentia fruitionis: cum scilicet ibi constituitur finis. Tertio modo pot intelligi ita quod multa venialia peccata constituant vnum peccatum mortale: quod omnino falsum est. Nõ enim omnia peccata venialia de mundo possunt habere tantum de reatu: quantum vnum peccatum mortale. quod patet etiam ex parte durationis: quia peccatum mortale habet reatum pene eterne. peccatum autem veniale reatum pene temporalis vt dictum est. Patet etiam ex parte pene damni: quia peccatum mortale meretur carentiam visionis diuine: cui nulla alia pena comparari pot: vt Chrys. dicit. Patet etiam ex parte pene sensus quantum ad vermem conscientie: licet forte quantum ad penam ignis improportionabiles pene sint. Si vero intelligatur quod multa

Multa venialia faciunt mortale.

peccata venialia faciant vnum mortale dispositiue: sic verum est. Actus enim peccati dupliciter ad aliquid disponit. Uno quidem modo directe. sic quod disponit ad actum similem secundum speciem. Et hoc modo primo et per se peccatum veniale ex genere: non disponit ad mortale ex genere: cum differant specie. Sed per huiusmodi peccatum veniale pot disponere quandam consequentiam ad peccatum quod est mortale ex parte agentis. Augmentata enim dispositione vel habitu per actus peccatorum venialium: intantum pot libido peccandi crescere: quod ille qui peccat finem suum constituet in peccato veniali. Nam vnicuique habenti habitum inquantum huiusmodi finis est operatio secundum habitum: et sic multotiens peccando venialiter disponetur ad peccatum mortale. Alio modo actus humanus disponit ad aliquid remouendo prohibens. et hoc modo peccatum veniale ex genere pot disponere ad peccatum mortale ex genere. Qui enim peccat venialiter ex genere pretermittit aliquem ordinem. et ex hoc quod consuescit voluntatem suam in minoribus debito ordini nõ subiicere: disponitur ad hoc quod etiam voluntatem suam nõ subiiciat ordini vltimi finis eligendo id quod est peccatum mortale ex genere. Et secundum huiusmodi. i. secundum dispositionem intelligendum est quod dicit Aug. de pe. dis. j. tres sunt. s. quod illa peccata que humane fragilitati quamuis parua: tamen crebra surrepunt. que si collecta contra nos fuerint ita nos grauabunt et opprimerent sicut vnum aliquod grande peccatum. s. mortale. hec ille. Item no. secundum Tho. vbi. s. ar. v. quod veniale ex sui diuturnitate vel frequentia vel assiduitate nõ pot esse mortale nisi forte per accidens ex aliquo superueniente: cum. s. in actu multiplicato vel prelato superuenerit aliud quod variat speciem: puta inobedientia vel contemptus: vel aliud huiusmodi. Et sic intelligendum est quod dicitur. xxv. di. §. alias ca. vbi videtur dici quod aliqua venialia in consuetudine ducta efficiuntur mortalia. Et no. secundum Pe. de pa. in. iiij. quod idem actus specie pot esse venialis et mortalis tripliciter. Primo propter conscientiam erroneam que iudicat mortale quod est veniale. Secundo propter contemptum. Tertio propter finem ibi constitutum. Cuius signum est quando faceret etiam si esset prohibitum. dispositiue enim veniale fit mortale: vnde periculosum est veniale multiplicare: quia quidam dicunt ea sic posse multiplicari: vt homo nõ possit postea peccare: nisi mortaliter primo peccato. Periculosum est etiam vnum peccatum nimis assuescere etiam veniale: quia facillimum est agere secundum habitum radicatum firmiter et difficillimum est agere contra: quia assuetudo facit necessitatem. Unde homo assuetus verbis ociosis si occurrat sibi tentatio: quod faciet si a deo esset prohibitum: consentiet facere illud. Et ideo ne habitualiter in homine firmentur frequenter consitenda sunt: et sic numquam radicabitur habitus. Hec ille. dist. xvj. q. j. in. iiij. sen.

Idem actus specie potest esse venialis et mortalis.

§. IIII. Effectus autem peccati

Primus effectus peccati venialis.

venialis seu nocumentum est multiplex: secundum quod dicitur in compendio theologie. Primus est macula anime. i. impeditio exterioris fulgoris et nitoris actualis operum bonorum. Nam proprie sumendo maculam: sic tamen mortale nõ veniale causat eam: vt dicit Tho. j. ij. q. lxxxix. Quod etiam videtur innuere Greg. di. quod mentem nequaquam cogitatio immunda coinquinat. i. maculat cum pulsat: sed cum hanc sibi per delectationem subiugat. de pe. dis. ij. inter hec. Secundus est quod minuit feruorem charitatis: sicut aqua in ignem proiecta: licet ignem nõ extinguat feruorem tamen illius tempe-rat. Tertius quod potentias anime in bonis operibus lassatur. Quartus est quod retardat a gloria: quia homo qui nõ committeret deberet et posset statim post mortem euolare: cogetur propter venialia ad tempus in purgatorio expectare. Numquam enim ab aliquo facies dei videbitur donec saluat per penas minimum quadrantem venialium peccatorum. Oportet enim quemlibet ita mundum esse ante introitum paradisi: sicut fuerat in innocentia baptismali. Quintus est quod bona glorie celestis diminuuntur: non quidem illa que iam debentur: et que habemus ibi per meritum reposita: sed que deberentur si venialia nõ fierent: quia in eodem tempore possent aliqua bona fieri quando ista fiunt. propterea post perpetrationem venialium oportet nos quedam opera conuertere ad solutionem huiusmodi debitorum: per que deberet nobis crescere cumulus eterni premii. Sextus effectus est: quia venialia sunt sepe occasio peccatorum mortalium. Septimus: quia peccatum veniale obligat ad penam: vel temporalem presentem si hic satisfacit: vel purgatoriam si moritur in gratia: vel infernalem si moritur cum mortali.

Secundus effectus.
Tertius effectus.
Quartus effectus.
Quintus effectus.
Sextus effectus.
Septimus effectus.

Nota quod peccatum veniale remitti nõ potest sine mortali. Et ratio est secundum Tho. in. iiij. dis. xvj. quando remoto priori remouetur posterius: nec posterius restituetur nisi priori restituto. Feruor autem charitatis cui veniale opponitur est posterior ipsa charitate. vnde quamdiu charitas non restituitur scilicet per dimissionem peccati mortalis: nec feruor charitatis reparari

Veniale absque mortali non pot remitti.

pōt:in q̄ reparatiōe est venialis dimissio: ⁊ sic nō dimittit
Anūve ei cui mortale nō dimittit. Idē pen⁹. Potest aūt dimitti
niale pōt vnū veniale sine eo fm Tho. vbi.s.q: venialia nō hñt ɔne
sine alio pionē adinuicē ex parte auersiōis sic mortalia: qm̄ i eis nul
dimitti. la est auersio a deo: nec etiā ex parte cōuersiōis vt p se ptz.
Nō pōt dimitti veniale volūtate manēte ad illō fm Tho.
vbi.s.q: nō pōt tolli culpa nisi reordinet voluntas. q̄ reor
dinari nō pōt q̄diu in ipsa deordinatiōe manet: alr̄ essent
venialis duo opposita simul: ⁊ iō veniale nullo mō potest dimitti
remissio q̄diu volūtas ad illud manet. Idē Pe. Quō autē ad re
reqrit cō missionē venialis reqrat ɔtritio: declarat sic Tho. vbi.s.
tritionē. Pctm̄ veniale nō remittit (vt dictū est.s.) q̄diu volūtas
manet in illo. Pcm̄ aūt recedere a volūtate ab eo qd̄ prius
volebat: est displicere ei qd̄ voluit: ⁊ talis displicētia qñ est
grā informata d: dolor ɔtritiōis: ⁊ iō veniale sine ɔtritiōe
nō dimittit. Sed sciēdū q̄ ɔtritio pōt accipi tripl'r. s. vl' ha
bitu. vel actu. vel medio mō. Habitu q̄dē ɔtritio nō sufficit
ad pcti venialis dimissionē: q: tūc q̄cūq3 haberet habitum
virtutis pnie: cui⁹ actus est q̄libet ɔtritio: ɔsequtus eēt ve
nialis pcti dimissionē: ⁊ sic pctm̄ veniale cū grā eē nō pōt:
nec iterū reqrit q̄ semp sit actualis ɔtritio: q: seq̄ret q̄ pec
catū qd̄ q̄s in memoria ⁊ ɔtritiōe nō hz: remitti nō posset.
Et iō dicendū q̄ requirit ɔtritio medio mō. qñ. s. etsi actu
pctm̄ nō displiceat explicite: displiceat implicite: q: ex vir
tute pnie quā agit seq̄ret displicentia explicite pcti venia
Feruor lis: si cogitatio ad illud ferret. Idē Pe. Et nota fm Pe.
charitatꝭ de pal. in. iiij. q̄ feruor charitatis sumitur dupl'r. Uno mō
dupl'r su p actu charitatis cū conatu: ⁊ hoc actu intendit ⁊ auget
mitur. charitas: sed hic nō est necessarius ad remissionē venialis.
Alio modo pro actu simplici. in quē prorūpit charitas etiā
tepide detestando peccatū: ⁊ hic requiritur ad remissionē
venialium. hec ille. Dicunt quidā q̄ q̄uis anima informa
ta charitate mereatur per contritionē remissionem venia
lium: tm̄ illius remissio nō debet dici causa efficiens. saltem
loquēdo de causa p se: q: motus ɔtritionis nō est causa re
missionis pcti venialis efficiēs: per hoc solū q̄ cōtritio im
mediate elicitur a voluntate charitate informata: vt q̄dā
dixerunt: sed est principalius p hoc q̄ illa contritio est ipsi⁹
dei immediatus effectus. Hec ille.

§.V. Dimittunt aūt venia

pctm̄ ve niale oc to modis dimittit. lia octo modis fm Ray. Primo p dignā cōiōnē. de ɔse. di.
ij. cū oē crimē. ⁊. c. si q̄tiensaūq3. Et vt q̄dā addūt p extremā
vnctionē. ex̄ de sacra vnct. c. vnico. Scd̄o p aq̄ bñdicte asp
sionē. de ɔse. dis. iij. aquā sale. Tertio p elemosynarū largi
tionē. de pe. di. j. q̄ pōt: ē. ⁊. c. medicina. ⁊ dis. iij. sane. Addūt
q̄dā iniuriarū dimissionē: q̄ est elemosyna spūalis. de qua
Lu. vj. Dimittite ⁊ dimittemini. Quarto p orōnē: ⁊ p̄cipue
dñicā. de pe. di. iij. c. de q̄tidianis. Quinto p ɔfessionē gñas
lem. multo magis p ɔfessionē sacramētalem. de pe. dist. iij.
c. de quotidianis. Sexto p epalem bñdictionē: ⁊ fm q̄sdā
etiā sacerdotalē. j. q. j. multi. in fine. Septimo p deuotā pe
ctoris tūsionē. vt de pe. dist. j. tres sunt actiōes. Octauo p
cordis ɔtritionē: vt in p̄cedēti. c. dictū est. De his sunt ver
sus. Cōfiteor: tūdo cōspergor: cōteror: oro. Signor edo do
no: p hec venialia pono. Et nō solū p ista spāl'r noiata: sed
etiā p quodlibet bonū op⁹ delent. vt in p̄dicto ca. medici
na. vñ. redime te opib⁹ tuis. Et sic dicit Tho. plura ⁊ pau
ciora venialia p p̄dicta remittunt: fm q̄ p h maior vel mi
nor feruor ɔcitat: qd̄ de pluribus vel paucioribus saltē iplicite
ɔtritionē ɔtineat. vñ nō opz q̄ semp oia venialia dimittā
tur. Nota q̄ dicit Pe. de palu. in. iiij. dist. xvj. q̄ p hos mo
dos dictos pctā venialia dimittunt plus q̄ alia bona opa
lz cōiter p hos etiā dimittant: nisi cū displicētia volūtatis.
Minor tm̄ dolor cū his sufficit ad remissionē venialiū q̄
sine his. vñ nō frustra adhibent: sed multū vtiliter ⁊ rōna
biliter. Et pmo q: isti modi plus incitāt hoiem ad motum
liberi arbitrij detestātis pctā. Scd̄o q: plus valēt ad remis
sionē pene: q: ex merito ⁊ p̄cibus ecclesie multa ex his ope

rantur. Tertio q: plus sufficit gñalis contritio hic q̄ alibi.
ita tm̄ q̄ hō vtatur his hac intentione. Addit etiam ad p̄di
cta idem q̄ quecūq3 sacra vnctio delet veniale: vt epor. re
gum: ⁊ sacerdotū. Itē ⁊ benedictio monialiū ⁊ panis be
nedictus in eccl'ia. Item ⁊ patiētia flagellor. ⁊ totū intel
lige quoad eos q̄ sunt in grā. Indulgentie aūt solū penā
nō culpam: nec etiā veniale remittunt. hec ille.

¶ De purgatorio ⁊ suffragijs mortuor. Capl'm. ij.

Purgatorium esse ex

Ops po nere pur gatoriū. scriptura ostenditur: cum dr̄. ij. Mach. xij. San
cta ⁊ salubris est cogitatio p defunctis exorare
vt a peccatis soluātur. Nō em̄ istud potest intelligi de bea
tis: q: nō indigent: nec de dānatis: q: eis nō psunt. Intel
ligitur ergo de his q̄ sunt in purgatorio. Dum em̄ per con
tritionē deleta culpa nō ex tota tollatur semper reatus pe
ne: nec etiam semp venialia dimissis mortalibus tollūtur
⁊ iusticia dei hoc exigit vt pctm̄ per penam debitam ordi
netur. opz q̄ iste qui post contritionē de pctō decedit ante
satisfactionē debitam: vel etiam cū venialibus post hanc
vitam puniatur. Et ideo q̄ negat purgatoriū: cum ecclesia
vniuersalis hoc teneat. s. purgatoriū esse: orans ⁊ defun
ctis illis q̄ ibi sunt: hereticus est. etiā q̄ hoc nō credat: cum
auctī ecclesie resistat. hec Tho. in. iiij. dist. xxj. Hinc ⁊ Gre
go. dicit. de q̄busdā paruis culpis ante diem iudicij purga
tionis ignis credendus est. di. xxv. q̄lis. Et Aug. Si cōuer
sus sit pctō: fuerit vita viuet ⁊ nō morietur. Nō tm̄ pmittitur
q̄ euadet oēm penā: prius est em̄ purgandus igne purga
tionis ⁊c. de pe. dist. vij. c. vlti. Et sic errāt iudei ⁊ greci pur
De loco purgato rij. gatoriū negātes. De loco aūt purgatorij nō reperit aliq̄d
expresse determinatū in scriptura: nec rōnes efficaces ad
hoc possent induci. Tamē pbabiliter ⁊ fm qd̄ magis cōso
nat dictis scōr: ⁊ reuelationi facte multis: loc⁹ purgatorij
aiabus dupl'r assignat fm Pe. in. iiij. Aut fm legem cōem
⁊ sic purgatoriū est circa limbū. Aut fm dispositionē spe
cialē: ⁊ sic purgant aie aliqñ in diuersis locis in q̄bus pec
cauerūt: aut p̄pter aliquā suā releuationē p suffragia cor
q̄bus apparet: aut p̄pter aliquā viuētū edificationē: hoc
aūt nō est fm legē cōem: q: fm legē cōem simul puniūtur.
Exēpla plura habes in libro dialogor ⁊ legēdis sanctor.
Duplex est pena purgato rij. Est aūt ibi duplex pena: sc3 pena dāni: vt carētia diuine
visionis: ⁊ ista est maxia: vt patuit. s. de pena inferni. Alia
est pena ignis: ⁊ ista etiā excedit oēm penā tēporalem. Uñ
Aug. Hic ignis sc3 purgatorij: etsi nō sit etern⁹ sc3 quoad
officiū: miro tamen modo grauis est. Excellit em̄ oēm pe
nam quā vnq̄ aliquis passus est in vita ista. de pe. dist. vij.
c. vlti. Huius rationē assignat Tho. in. iiij. dist. xxj. dicēs. q̄
cum dolor nō sit lesio: sed sensus lesionis: tanto magis ali
quis dolet de aliqua lesione: quāto magis est sensitiuus:
cū lesiōes que fiunt in locis maxime sensibilibus sunt ma
ximū dolorem causantes. Et q: totus sensus corporis est
ab aia: ideo si in ipsam animā aliquod lesiuū agat de ne
cessitate oportet q̄ maxime affligatur. Qd̄ autem aia ab
igne corporali patiatur: dictum est. s. in tractatu de infer
no. Etenim eodem igne cruciantur aie que sunt in purga
torio: ⁊ que in inferno. Et dicūt quidā q̄ ita sunt absorpti
penis q̄ nesciūt se per penā purgari. Sed dicit Tho. q̄ h
est falsum: quia nisi scirent se liberandos nō peterent suf
fragia vt frequenter faciūt. Sustinent ergo illam penam
non voluntate absoluta: sed conditionata: q: sciunt se sine
illa pena ad gloriam venire non posse.

§.I. Purgant aūt ipse ani

Quorū misterio aie pur gantur. me sola diuina iusticia ignē incendēte: non ministerio de
monū quor victores extiterūt: nec ministerio angelorū q̄
conciues suos nō tam vehementer affligerēt. Sz tm̄ possibi
le est q̄ angeli eos ad loca penarū deducāt: ⁊ etiā ipsi de
mones: q̄ de penis hoim letant: eos comitant ⁊ assistunt
purgandis. tum vt de eor penis letient. tum vt in eorum
exitu a corpore

extra a corpe suū aliqd ibi reperiat. Tho. in. iiij. di. xxi. No tādū etiā φ q: qdā venialia sūt maioris adherētie φ̄ alia fm φ affect⁹ magis ad ea idinat: ⁊ in eis forti⁹ figit ⁊ ea q̄ sunt maioris adherētie tardi⁹ purgant. Jō qdā in purgatorio diuti⁹ φ̄ alij torquent. fm φ affect⁹ eoꝝ ad venialia fuerit magis mersus. Et acerbitas qdē pene rn̄det qn titati culpe ppᷓie: sed diuturnitas rn̄det radicatiōi culpe in subiecto. Un̄ pōt ↄtingere φ aliqs i purgatorio diuti⁹ moret q̄ min⁹ affligit. Rich. in. iiij. di. φ b nō videt verū: q: cū puario seu carētia visiōis dei sit maxia pena: q̄ diutius ibi maneret acerbi⁹ affligeret: s; oib⁹ cōputatis sit q̄ plus peccauit plus punit. Ex duab⁹ aūt causis aīa recedēs a corpe sustinet penā purgatorij. s. vel q: morit cū venialib⁹. ⁊ de b aplŝ. j. Cor. iij. Si qs supedificauerit sup b fundamētū. i. fidē viuā: lignū: fenū: ⁊ stipulā: ipse saluus erit: sic tn̄ qsi p ignē. Noie aūt ligni feni ⁊ stipule diuersa venialia designant. vt exponit Aug. xxv. di. §. aliḃ ea. Alia cā est ex eo φ qs nō satisfecit plene penis debitis p petis suis: moriēs tn̄ in statu grē: p his q̄ possum⁹ ⁊ debem⁹ facere suffragia. S; q: discernere nō possum⁹ qs moriat in statu grē vel nō: vt dicit Aug. p oib⁹ baptizatis ea facere debemus: nisi qs in notorio moriat. xiij. q. v. c. placuit.

Duplici de cā aīa ingredit purgatorium.

§. II. Quattuor autē modis

Quattuor modis aīe defūctoꝝ iuuantur

dis aīe defūctoꝝ p suffragiū nīm iuuant. Un̄ Greg. Aīe defunctoꝝ q̄ttuor modis soluunt: aut oblatiōib⁹ sacerdotū: aut pcib⁹ scōꝝ: aut charoꝝ elemosynis: aut ieiunijs cognatoꝝ. xiij. q. ij. nō estimem⁹. ⁊. c. aīe. Quos modos distiguit Ray. di. sic. Suffragia qdē psunt defunctis ad absolutionē pene a q̄ pn̄t absolui q̄ttuor modis. Uno mō p intercessionē ipsi⁹ capitis. s. xp̄i: ⁊ sic iuuant p oblationē altaris. Scđo p itercessionē qsi puatoꝝ mēbroꝝ. i. p orones scōꝝ. Tertio p modū redēptōis pene. s. p elemosynaꝝ largitionē. Quarto p modū solutōis pene. s. p ieiunioꝝ afflictionē ⁊ ad dictos q̄ttuor modos oēs alij reducūt. Que aūt horū sint meliora suffragia. Dicit Ray. φ melius est opus charitatis qđ dirigit in deū φ̄ qđ in hoiem: iō duo pmi modi q̄ dirigunt in deū meliores sunt φ̄ secūdi vltimi: nisi p accidēs inquātū elemosyna impetrat orationes. Quia vo meli⁹ est op⁹ charitatis cōis φ̄ puate ⁊ spālis. iō meli⁹ suffragiū sacri altaris φ̄ orones. Jterū q: bonū q̄nto cōius tāto meli⁹: ideo elemosyna melior est ieiunio.

Quis p dictorū modorū sit melior.

Quomō suffragia maloꝝ valēt

Suffragia facta p malos ministros aliq̄ modo valent: ⁊ aliquo modo nō valēt. Pro cui⁹ declaratiōe di. Tho. in iiij. di. xlv. φ suffragia p malū fiūt tripliciter. Primo sicut p actorē sicut fiūt ex pmo motu: ⁊ sic nō psunt nisi forte ex ↄ̄nti ⁊ p accidēs: inq̄ntū p elemosynā mali hois pauperes excitatiōr p defunctis. Scđo pn̄t fieri p malū vt ministrū publicū dei vel totius ecclīe. sic sacerdos q̄ celebrat missam vel exeq̄as mortuoꝝ in eccl̄ia: valēt suffragia talis sacerdotis q̄uis sit petōr: ⁊ psint defunctis. Tertio possunt fieri p malū vt ministrū puatū. s. puate psone de mādato. s. alicui⁹ exn̄tis in charitate: siue sit defunct⁹: siue viu⁹: ⁊ talia psunt: sicut seru⁹ in petō exn̄s quodcūq; op⁹ misericordie facit ex pcepto dn̄i charitatē hn̄tis: magis tn̄ prodessent si etiā ministri in charitate essent: q: tunc illa opa essent meritoria ex duab⁹ ptib⁹. Si qrat vtrū psint faciēti. di. b. Tho. vbi. s. Opus suffragij qđ p altero fit pōt cōsiderari dupl'r. Uno mō vt expiatiuū pene p modū cuiusdā recōpensatiōis: ⁊ b mō op⁹ suffragij reputat q̄si ei⁹ p q̄ fit: ⁊ ita absoluit eū a debito pene sue qđ nō absoluit faciētē a debito ppᷓe pene. Alio mō pōt ↄsiderari inquantū est meritoriū vite eterne: qđ hz inquātū pcedit ex radice charitatis. ⁊ fm b nō solū pdest ei p q̄ fit: s; faciēti magis. Un̄ in ps̄. Oratio mea in sinu meo ↄuertet. ⁊ iō Damas. in ser. de his q̄ i fide dormierūt dicit. Quicūq; salutē pximi agonizat: pmū ipse sibi pdest: deinde proximo.

Psalm⁹ xxxiiij.

§. III. Utrū missa pro defunctis eq̄l'r valeat defūctoꝝ vna sicut alia.

Rn̄det fm. P. in. iiij. di. xlv. Jn officio misse nō solū est sacr̄m: s; etiā orones sūt. ⁊ iō suffragiū misse ↄtinet duo de pdictis. s. oronē ⁊ sacrificiū. Quātū igit est ex pte sacrificij oblati missa de quacūq; dicat eq̄l'r pdest defuncto: ⁊ b est pcipuū qđ fit in missa. S; ex pte oronū magis pdest illa i q̄ sunt orones ad b determiate. S; tn̄ iste defect⁹ recōpēsari pōt p maiorē deuotionē vel ei⁹ q̄ dicit missam: vel ei⁹ q̄ facit dici: vel etiā p itercessionē scī: cui⁹ suffragiū iploraf.

Utrū missa defunctoꝝ aīe plus psit vna φ̄ alia.

Utrū suffragia spāliter p aliq̄ facta psint alijs. Rn̄sio fm Tho. ⁊ P. in. iiij. di. xlv. cū suffragiū sit ↄtute finite: ⁊ deriuet p intētionē faciētis q̄ voluerit: valet ei p q̄ fit q̄ntū ad liberationē a pena: tn̄ q̄ntū ad ↄgratulationē ⁊ interiorē ↄsolationē: fm φ vir⁹ i charitate exn̄s de bonis alteri⁹ gaudet. sic valet oib⁹ in charitate exn̄tib⁹: ⁊ plus ei q̄ in maiori charitate est.

De suffragijs dubitatur.

Utrū suffragia facta p multis eq̄l'r psint singulis. Rn̄sio fm Tho. ⁊ Pe. vbi. s. Si valor suffragioꝝ ↄsideret fm φ valēt ex ↄtute charitatis: sic tn̄ psūt singlis acsi p vno tn̄ fierēt: q: charitas nō minuit si distribuat affectus i multos imo magis auget. Et sic etiā gaudiū ex charitate pcedēs: q̄nto i plib⁹ ē tāto fit mai⁹: vt dic Aug. in li. ↄfes. ⁊ sic q̄ntū ad ↄgratulationē pōt itelligi. de ↄse. di. v. nō mediocriter. Si aūt ↄsideret valor suffragioꝝ inq̄ntū sūt satisfactiōes qdā p intētionē faciētis trāslate in mortuos. sic magis valet ei p q̄ spāl'r fiūt: ⁊ sic effect⁹ suffragij diuidit ex diuina iusticia iter eos p qb⁹ fiūt.

Alia dubitatio.

Si aūt q̄rit vtrū exn̄tes in purgatorio possint iuuari ab exn̄tib⁹ in b seculo. Rn̄. Pe. φ sic. ⁊ sic declarat aplŝ. j. ad Cor. xij. loq̄t de corpe mystico ad silitudinē corpis hūani. i corpe vo hūano natura p vnū mēbrū supplet idigētiā alteri⁹. q̄ cū grā sit potētior φ̄ natura: in corpe mystico vnū mēbrū pōt supplere idigētiā alteri⁹. Et hicē φ suffragia mēbrorū eccl̄ie pn̄t pdesse mēbris indigētib⁹. Quia vo p mortē nō desinūt esse mēbra eiusdē corpis: suffragia viuorū pn̄t pdesse. Nā ad b φ aliqs defunct⁹ iuuet duo reqrunt ex pte ei⁹. Unū est indigētia: ⁊ iō nō psunt btis. Alteꝝ est cōditionale meritū. s. vt hic meruerit sibi pdesse. ⁊ iō nō psunt dānatis. Utrūq; vo est in his q̄ sunt i purgatorio: ⁊ idcirco prosunt illis. Un̄ Aug. Nō est negādū defunctoꝝ aīas pietate suoꝝ viuentiū posse iuuari. xiij. q. ij. tempus.

Alia dubitatio.

§. IIII. Solet etiam queri

vtrū ↄmittēs sigillatim diuersis vnā missam liberet ⁊ satisfaciat celebrādo vnā p oib⁹. Rn̄. fm Pe. de pal. in. iiij. φ nō liberat a toto: s; a tāto: q: soluit min⁹ φ̄ debz. Sicut ↄmittēs titio vnā marchā: ⁊ scio vnā: nō total'r liberat offerēdo duob⁹ vnā: q: missa celebrata p mltis nō tātū valet singulis. pōt tn̄ talis celebrās excusari q̄nq; modis. Primo pp̄ter ipossibilitatē celebrādi p q̄libet spāliter: puta si collegium saluo officio ad qđ est institutū nō potest soluere plusq̄ tres aut duas vel vnam missam. Aut religioso si postq̄ ↄmisit a supiore iponant alie misse: q: difficultas patrocinatiōis etsi nō liberat tn̄ excusat. Un̄ sicut qn̄ bona defuncti nō sufficiūt ad itegre soluēdū creditorib⁹: soluit simul plurib⁹ qđ cuilib; erat p se soluēdū. sic b. Scđo pp̄ter cōsuetudinē manifestā apđ eū q̄ scit vel scire tenet: q: sciēti dol⁹ nō infert: sicut q̄ petūt missas a curatis aut canonicis relinquētes anniuersariū canonicis. Tertio pp̄ter cōuentionē si expsse hoc dicat ↄmittēs: q: ↄtract⁹ ex ↄuentiōe legē accipiūt qđ etiā sufficit dicere executori: q: cui cōmisit testator distributionē pecunie p missa: videt etiā cōmisisse ordinationē de missa pcuranda. Quarto pp̄ter recompensationē: q: nō refert quid ex equipollētibus fiat: vt si in alijs missis vel suffragijs recōpēset sicut apud nos missa dicēda a cōuētu imponit vni frī. Quinto pp̄ter suppletionē dei. Ubi est sciēdū fm quosdā missam nō valere tantū pluribus quantū vni soli. si pro vno solo dicat ↄuenit ex actuali attentione sacerdotis: nō pter hoc φ ei⁹ attētio vel cui valet distribuat diuersis fm

Jtē alia dubitatio pulcherrima.

diuersas ꝓpoꝛtiões. Sꝫ q: nõ põt aliq̄s ad plures sic̄ affi
ci tãtũ: q̄ntũ ad vnũ: sicut nõ põt h̄ri tãta amicitia acq̄si
ta ad multos sicut ad vnũ. Et iõ missa dicta ꝓ plib⁹ sic̄ nõ
tãtũ valꝫ cuilibet illoꝝ: q̄ntũ si ꝑ illo solo diceref: nisi sũ
mus sacerdos suppleat. Tũc aũt supplet q̄n rõnabile est
q̄ sacerdos tãtũ affectũ h̄eat ad q̄libet: q̄ntũ deberet
h̄re ad vnũ solũ: si ꝑ illo solo celebraret. Sic si aliq̄ paro
chiani vel canonici ex deuotiõe quã h̄nt ad eccl̃iam suã fa
ciũt fieri ãniuersariũ i eccl̃ia sua: qđ fieri nõ põt nisi plẽs
ꝯcurrãt ad vnã missam: missa illa tãtũ valꝫ cuilꝫ illoꝝ: q̄n
tũ si ꝓ q̄libꝫ solo diceref missa ab ex̃neo sacerdote: q̄ nõ
est ita affecta⁹ defũcto: nec ecõuerso. Dicũt etiã isti q̄ bona
spũalia q̄ cõicãt religiosi suis familiarib⁹: nõ iõ dicũf mi
nus valere multis q̄ paucis: q: diuidunf diuersis: sed q:
ƀm cursum cõem q̄n aliq̄s extẽdit deuotionẽ suã ad mul
tos deuotio sua minuif: ⁊ ex ƀ talia min⁹ valẽt multi. Sꝫ
q: etiã talia bona plus vel min⁹ valẽt petẽtib⁹ ƀm maio
rẽ vel minoꝛẽ deuotionẽ ipsoꝝ: iõ si cũ instantia multi pe
tant: ⁊ alij recta intentiõe ea recipiãt: videf q̄ tãtũ valẽt
talib⁹ multis sicut paucis: q: supplẽt vicẽ deuotiõis actua
lis: cũ maneat sufficiẽs ƀm habitũ ⁊ radicẽ. Sꝫ p̄ma isto
rũ distinctio iter secularẽ ⁊ regularẽ ꝓpꝛiũ sacerdotẽ ⁊ ex
traneũ nõ valet: q: videf eadẽ rõ in ex̃neo q̄ a diuersis cq̄
le bñficiũ recipit: vñ nõ min⁹ teneſ scđo q̄ tertio rõne bñ
ficij: sicut curat⁹ vtriq̄ parochiano rõne officij. Nec valet
ꝑ istis suppletio de recept̄ ad bñficia: q: ꝑ h̄mõi receptio
nẽ nõ est immunis a pena sibi iniũcta: nec i toto nec in ꝑte
ꝓpter ieiunia q̄ siũt i oꝛdie: sicut eẽt ꝑ idulgẽtias. Nec mi
nus diu puniẽf i purgatoꝛio: ꝓpter qđ post moꝛtẽ solẽt
recitari obit⁹: vt spãliter ꝑ eis oꝛef. Qui autẽ spãliter pe
tit missam ꝑ se vel ꝑ amico viuo vel moꝛtuo: intẽdit h̄re
ꝑ se totã missam ad satisfaciendũ: cũ nõ possit h̄re eã to
tã ad merẽdũ: q: nullũ meritũ põt eẽ sic singulare q̄n oẽs
boni participẽt: sed satisfactio sic. Vñ nõ est sile ꝓpter dif

Nota duplicẽ differentiã.

ferentiã q̄ hic mõ ponif. Et nota q̄ duplex est differẽtia
inter participiũ qđ est ad merẽdũ: ⁊ illud qđ est ad satisfa
ciẽdũ. Pꝛima q: participiũ meriti est ex sola vniõe chari
tatis sine aliq̄ intẽtiõe faciẽtis spãliter directe ad ꝑticipã
te: licꝫ sit maioꝛ cũ intẽtiõe: sꝫ ꝑticipiũ ad satisfaciẽdũ nõ.
Alioq̄n q̄cunq̄ esset in charitate: siue in hoc mundo siue
in alio: statim esset immunis ab om̄i pena thesauri eccl̃ie
q̄ est infinit⁹: distributio ꝑ eius satisfactiõe. Sicut etiã q̄
libet ex participatiõe meriti xp̄i ꝑ sacra mereſ p̄miũ infi
nitũ: qđ est de⁹ intẽsiue: ⁊ extẽsiue vita eterna: vel saltẽ il
le q̄ est in maioꝛi charitate eẽt minoꝛis pene debito: in ƀ
seculo ⁊ in alio: qđ nõ est verũ. sꝫ ex sola intẽtiõe faciẽtis.
Scđa differẽtia est q: ꝑticipiũ meriti nõ minuif ex multi
plicatiõe ꝑticipãtiũ. sicut pꝫ q̄ nõ fit deterioꝛ ꝯditio mul
tiplicatis electis sꝫ melioꝛ. nõ solũ q: illi incipiũt ꝑticipa
re q̄ incipiũt cõicare: vt etiã ꝑuuli baptizati sunt ꝑticipes
bonoꝝ opeꝝ q̄ nihil opanf: ⁊ ꝓpter hoc sine p̄iudicio pu⁹
receptoꝝ ad bñficia oꝛdinis p̄nt recipi: nec min⁹ capiunt
nouissimi q̄ p̄mi: sꝫ in satisfactiõe sec⁹ ƀm cõem doctrinã.
Sꝫ q̄d impoꝛtat illud ꝑticipiũ meriti dubiũ est. nõ eñ ꝓ
ter ƀ maioꝛẽ habebit gl̃iam: q: cũ plurib⁹ ꝑticipat: q: pos
sibile est illũ q̄ nõ h̄ꝫ plus de charitate esse ꝑticipẽ plurũ
sicut nũc q̄n sũt plẽs fideles q̄ tẽpoꝛib⁹ ade: noe ⁊ abꝛae:
vel aliq̄s est recept⁹ ad bñficia pluriũ oꝛdinũ religiosoꝝ: ñ
q̄ alius q̄ tantã h̄ꝫ charitatẽ ƀm quã datur gloꝛia. Vnde
nõ videf aliud nisi q: ꝓpter merita aliquoꝝ p̄seruat eum

Gen. xix.

deus q̄nq̄ a peccõ: q̄nq̄ a moꝛte: ⁊ sic de alijs. Sicut recoꝛ
datus est deus abꝛaã ⁊ liberauit loth: cũ etiã q̄nq̄ ꝓpter
iustos parcat impijs: vbi nõ concurrat meritũ nisi ex vna
ꝑte: sed q̄n ambo iusti: tũc ex vtraq̄ ꝑte. Sꝫ ꝑ receptionẽ
ad bñficia ꝯsequif aliã vtilitatẽ: q: specialr⁹ ꝑticipat ⁊ ex
intentiõe p̄ma generali in recipiẽdo: ⁊ ex intẽtiõe speciali
pꝛo receptis oꝛando. Hec Pe. de palu. in. iiij.

§. v. Vtrũ solues pꝛo mul

tis tot suffragia q̄t debet oĩb⁹ sigillatim liberef. vt si sol
uo. xxx. missas pꝛo recõmẽdatis mihi i caplo ⁊ nõ h̄ãc ꝑ il
lo ⁊c. Dico q̄ nõ põt ꝑfecte: q: min⁹ soluit cuilibꝫ: ⁊ ꝑ ꝯñs
nõ liberaf. Nã particularis solutio mĩta h̄ꝫ incõmoda vt
si debeo tibi. x. titio. x. ⁊ seio. x. ⁊ soluo hodie. x. trib⁹ nõ tã
tũ pꝛodest oĩb⁹ eis: sicut si vni soluisset. x. q: vn⁹ statim de
illis facere potuisset vtilitatẽ suã. Et sic est hic in ꝓposito
vt sint q̄tuoꝛ i carcere: q̄libet ꝓ. x. si pꝛio die soluo. x. ꝓ oĩ
bus null⁹ euadet carcerẽ lꝫ debitũ oĩm minuaf: si secũdo
die. x. adhuc nullus. si tertio ⁊ q̄rto die: tũc oẽs. Sed soluẽ
do ꝓ singulis pꝛim⁹ pꝛima die. secũdus secũda. terti⁹ ter
tia. q̄rtus q̄rta fuisset liberatus. Et sic feci triũ cõditionẽ
deterioꝛem. Si ğ aliq̄ in purgatoꝛio existes sic sunt dispo
siti: q̄ vn⁹ vna missa ⁊ nõ minoꝛi suffragio liberãdus est:
⁊ sunt multi tales: vna missa ꝓ oĩb⁹ istis dicta nemĩnẽ ex̃
pit: ⁊ sic diutius singuli tenerenf. Nec hoc est ꝯtra Anti
siodoꝛẽsem q̄ credit q̄ nulla missa celebraf pꝛo q̄ nõ plẽs
de purgatoꝛio liberenf: q: q̄nq̄ sunt multi in purgatoꝛio
sic dispositi: vel q̄ ibi diu steterũt: vel q̄ pauca purganda
habuerũt. Pe. de pal. in. iiij. Itẽ nota q̄ soluens ꝑ alium
ita liberaf: sicut si solueret ꝑ seipm̃: q: nõ refert q̄d ex eq̄
pollẽtib⁹ fiat dũ tñ eque bñ. esset aũt p̄sumptuosus q̄ pu
taret oꝛationẽ suã melioꝛẽ oꝛationib⁹ alioꝝ. Itẽ liberaf
q̄ si quis soluẽdo suffragia cũ alio sicut ⁊ solus simplũ: im
mo si a duobus: q̄ꝫ q̄libet dꝫ pꝛo moꝛtuo psalteriũ: soluaf
simplũ dicẽdo. s. simul vnũ psalteriũ sufficit. Qđ apparet
ꝑ sile de hoꝛis canonicis: quoꝝ q̄libet clericoꝝ teneſ inso
lidũ: ⁊ tñ dicẽdo sic̄ oẽs liberanf vnica vice: sꝫ tñ req̄rif q̄
vn⁹ attẽdat ad v̄sum seu illã ꝑtẽ quã dicit socius: sicut ad
id qđ dicit ipse dꝫ attẽdere: aliter debitũ ꝯfunderef. Põt
etiã dici in h̄mõi casu: q: magis acceptat de⁹ oꝛones cões
q̄ singulares: ⁊ etiã eccl̃ia: iõ ex dei acceptiõe et eccl̃ie oꝛ
dinatione liberanf ⁊ nõ al̃s. Pe. de pal. in. iiij. Itẽ cum

Alia dubitatio.

q̄rif vtrũ soluẽs suffragia i moꝛtali liberef: vel si teneſ ea
iterare. Rñdet Pe. de pal. sic. Talis aut est obligatus ad
suffragiũ ex statuto supioꝛis: aut ex ꝓmissiõe pꝛopa: aut
rõne bñficij accepti. Et p̄mo casu nõ teneſ: q: supioꝛ non
potuit eũ obligare ad hoc q̄ faceret in charitate: sed solũ
ad subãm facti. In scđo etiã casu nõ videf q̄ teneaf itera
re: q: nõ est verisile q̄ se obligauerit ad dicẽdũ in charita
te: sꝫ solũ ad dicẽdũ vel faciẽdũ absolute. In tertio casu
tũc aut est obligat⁹ ex ꝯgruitate tm̃: ⁊ tũc nõ teneſ itera
re: aut ex necessitate: ⁊ tũc etiã nõ teneſ: q: nõ tenebaf de
terminate ad istud vel illud. Vñ illud nõ teneſ iterare si
cut nec tenebaf facere: immo nec teneſ aliud facere: si fue
rit missa. Cuius pꝛincipalis efficacia est ex ope opato. im
mo etiã nec teneſ si fit aliud q̄ missa: q: valet ex charitate
postulãtis suffragiũ interp̄tatiue ꝑ beneficij collationẽ:
qđ dici põt q̄n ex mandato vel rogatu alterius in charita
te existentis viui vel moꝛtui. Alter qui est peccatoꝛ suffra
giũ faciat q̄si ex ꝑsona illi⁹ al̃s nõ factur⁹ tunc pꝛodest ei.
Si aũt noie suo faciẽs ⁊ illi tm̃ applicare vellet nõ posset
Pe. de palu. Itẽ cũ querif vtrũ tantũ valeãt suffragia

Dubitatio.

cõtinuata: quãtũ suffragia simul multiplicata. i. tãtũ. xxx.
misse dicte ꝑ. xxx. dies quantũ. xxx. dicte in vno die a diuer
sis. Rñsio Pe. de palu. vbi. s. q̄ ad celerioꝛem liberatio
nẽ a purgatoꝛio ⁊ citius videndo deum plus valet acce
lerata multiplicatio: quia sacramentũ habitũ tm̃ in ꝓpo
sito nunq̄ tantũ valet ad pene remissionẽ ex ope opato:
quãtũ ad actũ exercitũ. sicut patet de baptismo flaminis
⁊ foꝛte nõ est tãdiu mansurus in purgatoꝛio ille ꝑ quo ꝑ
petuũ fit anniuersariũ q̄ eis egeat. Sed cõtinuata succes
sio tantũ: vel plus valet ad meritũ multitudinis: q: ma
gis est ad honoꝛẽ dei ꝯtinuatio taliũ anniuersarioꝝ. Neu
trũ cõdemnãdũ: q: vtrũq̄ fieri põt bona intentiõe ⁊ an
niuersarioꝝ: vt de⁹ clarius videaf ꝑ opus magis sibi ho
noꝛificũ: ⁊ multitudo missarũ simul dicendarũ: vt deus ci
tius misereaf: ⁊ ne diutius toꝛqueaf.

¶ De indulgentijs. Cap. iij.

De indulgētijs nil ex-

pſſe habem⁹ in ſacra ſcriptura: q̄uis ad ħ indu
caſ illud apl̄i. ij. ad Coꝛ. ij. Si q̄d donaui vobis
ꝑpter vos i pſona xp̄i. Nec etiā ex dicſ antiquoꝝ doctoꝝ:
ſʒ modernoꝝ. Dicit̄ tn̄ Greg. impoſuiſſe idulgētias ſeptē
nes in ſtatiōib⁹ rome. Et q: eccl̄ia facit ħ ⁊ ſeruat nō ē cre-
dendū q̄ erret. Sciēdū aūt q̄ nō valēt ad remiſſionē cul
pe: quā ſol⁹ de⁹ remittit auctoritatiue de cōſe. diſ. iiij. nemo. ſʒ
valent ad remiſſionē pene debite ꝑ pctīs: ſeu ſolutionē q̄
fit de theſauro eccl̄ie. Et dr̄ idulgētia plena ſm pe. de pa.
in. iiij. diſ. xx. q̄ ad remiſſionē pene moꝛtaliū. Plenioꝛ re-
ſpectu pene iniūcte moꝛtaliū ⁊ venialiū. Pleniſſima re-
ſpectu pniaꝝ nō ſolū iniūctaꝝ: ſʒ ⁊ iniūgēdaꝝ. vel ſic. Ple
na reſpectu pene moꝛtaliū ⁊ venialiū. Pleniſſima reſpe-
ctu nō ſolū pene: ſʒ etiā culpe venialiū. Pōt eīn vt videt̄
ꝑ indulgētiā inquātū hʒ rōnē cuiuſdā abſolutiōis remit-
ti culpa venialis: ſicut ⁊ ꝑ cōfeſſionē gn̄alē ⁊ ſacralē. Sed
ad ħ reqrit̄ ꝯtritio: nō ꝑfecta ſʒ aliq̄ ꝯtritio ſemiplena: ad
iuncta papali abſolutiōe q̄ ꝑ ſe nō eſſet ſufficiēs: ſicut i ad
iuncta ep̄ali bn̄dictiōe q̄ ꝑ ſe nō ſufficeret. Hec pe. de pa.
Claues aūt iſti⁹ theſauri ad ipm erogādū plenarie hʒ pa
pa: iō dictū eſt petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊c.
Particulariter ⁊ ſm quandā determinationē eis ꝯceſſaꝝ
hn̄t ep̄i ⁊ eoꝝ ſupioꝛes ptātem ad dādū indulgētias ꝑci-
ſe ſubditis ſuis ⁊ non alijs ſm Hoſt. ex̄ de pe. ⁊ re. q̄ aūt.
Inferioꝛes ep̄is dare nō pn̄t indulgētias: ſed bn̄ pn̄t cōce
dere ꝑticipationē bonoꝝ q̄ fiunt ꝑ ſubditos ſuos q̄buſcū
q̄ dūmō rōnabiliter fiāt ⁊ i grā ꝯſtitutis: alꝫ nō eſſent
capaces. Pn̄t aūt valere indulgētie ſm Tho. ⁊ Rich. in
iiij. nō ſolū viuis: ſʒ etiā exn̄tib⁹ in purgatoꝛio: qn̄. ſ. in foꝛ
ma indulgētie ꝯtinet̄: q̄ q̄ facit hoc vel illud: ipſe faciens
vel al⁹ ꝑ q̄ facit ꝯſequat̄ tātū indulgētie. Sʒ ſi in foꝛma
indulgētie hoc nō dr̄: ſʒ ſimplr̄ q̄ facit ħ vel illud hʒ tantū
indulgētie: tūc nō pōt extēdi ad defunctos: quātūcūq̄
iſte q̄ faceret id ꝑ q̄ dat̄ indulgētia intētionē ſuā dirigeret
ad defunctos. Dare ḡ indulgētiā eſt accipe de illo theſau-
ro eccl̄ie dicto ⁊ ſoluere ꝑ debitis penaꝝ recipiētib⁹ indul
gētias. Nec ē neceſſariū q̄ ſit q̄a ſacerdos ad dādū indul
gētiā: q: ꝑtinet ad iuriſdictionē. Et cū papa ponit genera-
lem indulgētiā in aliq̄ eccl̄ia: vel dat faciētib⁹ certū q̄d q̄
indulgētia cōſueuit appellari licet coꝛrupte a pena ⁊ cul-
pa: ſi diſcrete ⁊ rōnabilr̄ det̄: et ſiat debitū ꝑ q̄ dat̄. Dicit
Hoſti. q̄ ille ſtatiʒ euolat: ſi in tali ſtatu decedat: ad celū.

Indulgētie ad q̄d valēt

Mat. xvi.

Indulgētie q̄b⁹ ꝓdeſſe pn̄t.

§. I. In valoꝛe indulgētia

rū eſt triplex cā. Una eſt ex pte xp̄i. ⁊ hoc eſt meritū ⁊ ſatiſ
factio xp̄i: cui⁹ vna gutta ſanguinis ſuffeciſſet. Un̄ iſte the
ſaurus quo ditauit ſponſam ſuam eccleſiā reſtat ad mu-
tuandum pctōꝛibus gratis vn̄ ſatiſfaciāt. Secūda cā eſt
merita ſctōꝝ pene ⁊ penalitates: q̄ multo plura erogaue
rūt q̄ meruerūt pctā eoꝝ. Tertia cā ē ex pte eccl̄ie. ſ. aliqd̄
opus pium ſpūale vel tpale. Et licet niſi ſit iuſta cā dāde
indulgētie peccet cōcedens: quaſi dilapidatoꝛ tanti the-
ſauri: videt̄ tn̄ valere illi qui cōditionē impleret: niſi ipſe
illā ſine cauſa impetraret: q: tūc ⁊ ipe peccaret: ⁊ ſine cau
ſa ſufficiēti impetrās. Si ergo papa ꝓpꝛio motu moꝛiētēʒ
abſolueret ab omni pena per modū indulgētie: ⁊ ille pie
crederet: ſtatim ad celum euolaret: acſi nullam culpā ha
beret: etiā ſi papa iuſtā cām nō haberet. Sed alij dicūt q̄
non valet indulgentia collata ſine cauſa iuſta ⁊ rationa-
bili a quocūq̄ detur: q: eſt cōtra voluntatē dei. Et nota
q̄ opus bonū penale ſanctoꝝ pōt duplr̄ cōſiderari. Uno
mō inquantū meritoꝛiū. ⁊ ſic nō trāſgredit̄ ꝑſonā merēn-
tis: niſi ſolū meritū xp̄i qui ſibi ⁊ alijs meruit ⁊ ſic nullus
plus a meruit q̄ acceperit vel accepturus ſit in ſeipo. Alio
modo inquātū eſt ſatiſfactoꝛiū: ⁊ ſic multi ſancti plus ſa-
tiſfecerūt q̄ debuerūt. Quia ergo ſancti pl⁹ ſuſtinuerūt
q̄ meruerint: ⁊ nō ſolum animo merendi: ſed etiam ſatiſ-
faciēdi: etiā ꝑ ſe q̄dē ꝓmo. Deinde ꝑ oībus indigētib⁹ ſm
intētionē eccl̄ie: ideo illis pꝛio cedit in ſatiſfactionē ſm q̄
indiget: reſiduū reſeruat̄ ꝑ idigētib⁹ diſpēſandū ꝑ platos
eccl̄ie. Sic igit̄ tota ſatiſfactio xp̄i ceſſit in theſauꝝ ꝑ cete-
ris ⁊ nihil ꝑ ſe: q: nulli⁹ pene debitoꝛ. De ꝟgine maria: q:
nulli⁹ pene ꝑ actuali erat debitrix: oēs ei⁹ penalitates ce
dūt nobis i ſatiſfactionē. Pena aūt oꝛiginalis q̄ eſt moꝛs
nature ſatiſfecit ꝑ ſe: q: illi erat debitrix. De alijs ſctīs qd̄
ſupererogauerūt ſoluto debito ſuoꝝ pctōꝝ ħ remanet i the
ſauro eccl̄ie. Hec oīa Pe. de pal. Et nota ſm Pe. de pal.
vbi. ſ. q̄ xp̄s nō ſolū oībus meruit: ſʒ ꝑ oībus ſatiſfecit: q:
ſuppoſitū agebat ⁊ patiebat̄. vn̄ nō ſolū actio merēs ſed
etiā paſſio ſatiſfaciēs fuit infinita. Nō eſt ergo ex inſuffi-
cientia q̄ paſſio xp̄i in ſacramētis nō ſoluit: ſʒ ex dei oꝛdina
tione q̄ grat̄ remittit. Dicere eīn q̄ in ſacrīs de⁹ nil remit-
tit: niſi quātū ſibi ſoluit̄ aut de theſauro cōi eccl̄ie: aut de
theſauro coꝛdis vl̄ coꝛpis vel oꝛis: ē dicere deū min⁹ libe-
ralē. Et licet i ħ eſſet liberalitas hoīs xp̄i nob cōicātis di-
uitias ſue penalitatꝫ: in ħ tn̄ nulla ē liberalitas dei q̄ nihil
de ſuo nob donat. Pꝛopter qd̄ meli⁹ dicit̄ q̄ in ſacramētis
eſt liberatio vel a tota pena vel a partiali. nō ex ſolutione
ſicut in indulgētijs: ſed ex liberali dei remiſſione. Et me-
rito quidē chꝛiſti. i. amoꝛe xp̄i: ſed nō ex ſolutione chꝛiſti: q̄
etſi pꝛo peccato nature ſoluit ⁊ ſatiſfecit. nō ſic pꝛo pctōꝝ ꝑ-
ſone. Etſi dicat̄ cū vltra infinitū nil ſit: ⁊ vnū infinitū con
ſumat aliud: ergo ſatiſfactio xp̄i etſi fuit infinita videt̄ ex-
hauſta. tollēdo penā infinitā. ſ. oꝛiginalis culpe in bapti-
zatis nil ḡ remanet ad ſoluēdū in indulgētijs ꝑ actuali-
bus pctīs. Rn̄ſio q̄ ħ ē verū in infinitis eiuſdē rōnis: ſed
infinitas virtutis dei eſt alterius rōnis ab alijs infinitati
b⁹: oēs eīn excedit: ⁊ oīa alia ad ipſam cōparata ſunt finita
⁊ quaſi nihil. Paſſio igit̄ xp̄i ⁊ inquātū meritoꝛia ⁊ inquā
tum ſatiſfactoꝛia eſt infinita rōne ſuppoſiti: q: oēs in fi-
nitates exiſtētes ⁊ poſſibiles excedit: q: c ē in penā dāni ⁊
ſenſus īfinitā ⁊ nullā facere pōt. Alioq̄n ſilr̄ argui poſſet
q̄ paſſio xp̄i ꝑ vno ſolo ſatiſfacere poſſet: cui⁹ pena eſt in-
finita: ⁊ nō ꝑ duobus ſicut pꝛius arguebatur q̄ pꝛo oꝛigi
nali non pꝛo actuali: niſi diceretur quod dictum eſt.

Triplex eſt cā valoꝛis indulgentiarum.

Op⁹ penale ſctōꝝ duplr̄ pōt cōſiderari.

Xp̄s nō ſolū meruit ſʒ etiam ꝑ oībus ſatiſfecit.

argumētum.

Solutio

§. II. Et nota q̄ ad conſe-

quēdū aliquā indulgētiā datā q̄ttuoꝛ ſunt neceſſaria ſm
Pe. in. iiij. Duo ex pte dātis cā. Pꝛimū ē autoꝛitas plena
ria: quā hʒ papa erga oēs: legati aūt nō: niſi in termio ſue
legatiōis. Archiep̄i nō etiā in ep̄atib⁹ ſuoꝝ ſuffraganeoꝝ
ex̄ de pe. ⁊ re. nr̄o. Ep̄i autē etiā electi: etſi nondū ꝯſecrati:
dare pn̄t tn̄ in ſuo ep̄atu: ⁊ i dedicatiōe eccl̄ie ſiue ab vno
ſiue a pluri⁹ ꝯſecret̄. dare nō pn̄t niſi vnū annū. In āni-
verſario dedicatiōis tn̄. xl. dies. ex̄ de pe. ⁊ re. cū ex eo. i ſi.
Idē Ri. ħ. Qd̄ autē ꝑlati ſunt boni vel mali nil hʒ facere
ad valoꝛē indulgētie. Tho. Scdm̄ eſt cā rōnabilis: puta
aliqd̄ op⁹ piū ad honoꝛē dei ⁊ vtilitatē ꝓximoꝝ oꝛdinatū
vt viſitatio eccleſiarū: edificatio hoſpitaliū: redēptio ca-
ptiuoꝛū: ⁊ hmōi. Uerum q: indulgentie ſunt bona ſpiri-
tualia: ⁊ ſpūalia ꝑ tempoꝛalibus nō ſunt dāda. ideo ſm
Tho. ⁊ Pe. indulgentie nō ſunt dāde pꝛincipaliter ꝑ tp̄a
lib⁹ ſed ꝑ ſpūalib⁹. vt. ſ. ꝑ eas excitent̄ hoīes ad bona ope
ra. Et ex hoc oñditur q̄ nō pōt papa extrahere oēs aīas
de purgatoꝛio dando eis indulgentias: quia hoc eſſet in-
diſcretū ⁊ irrōnabile. Alia duo requirunt̄ ex pte recipiē
tis. Et ꝓmū eſt q̄ ſit in ſtatu merēdi. i. q̄ habeat grāꝫ. Un̄
ſm Pe. de pal. nō valēt idulgētie exn̄tibus in moꝛtali: q:
manēte offenſa reat⁹ pene tolli nō pōt. Dicit idem Pe. de
pal. q̄ cū dr̄ in indulgētijs vere penitētib⁹ ⁊ cōfeſſis: itelli
git ipe cōfeſſionē i ꝓpoſito: q: nō opꝫ de facto. Contra qd̄
tn̄ ē q: i q̄buſdā exp̄mit̄ vel q̄ infra mēſem fuerit cōfeſſi vn̄
videt̄ ex mēte ⁊ pactiōe ꝯcedētꝫ q̄ qn̄ q̄s nō implet cōfeſ-
ſionē nō ē in ſtatu merēdi: poſtea recedēte fictiōe recipiat
effectū. Scdm̄ ē vt faciat illud ꝑ q̄ dat̄ idulgētia. vn̄ quā-
tūcūq̄ aliq̄s haberet volūtatē faciēdi id ꝑ q̄ dat̄ idulgē

Ad cōſequēdum indulgētiā q̄ttuoꝛ ſunt neceſſaria.

tia: puta eũdi ad eccl'iaʒ vel dãdi elemosynã: et nõ faceret
q: nõ põt nõ obtinet idulgẽtiã ſm Tho. ⁊ Alb. Religioſi
aũt poſſunt habere ſicut laici ſi faciũt id qḋ cõtinet indul
gẽtia. Quãuis eñi ex ſe nil dare poſſint cũ nil habeant p
p:iũ. xij. q. i. nõ dicat. pñt tñ ex licẽtia plati dare. Tho. P:e
lati etiã dãtes indulgẽtiã pñt ea vti. Et clerici etiã ipi⁹ ec
cleſie vbi ẽ indulgẽtia ↄſeq̃ pñt. vn⁹ aũt p altero idulgẽ
tiã capere nõ põt: niſi hoc ↄtineat fo:ma idulgẽtie. Tho.

De valore indulgentiaꝝ

§. III. Valẽt etiã indulgen

tie ſm Tho. ⁊ Alb. quãtũ ſonãt vt videlicet. xl. dies idul
gẽtie valẽt quãtũ. xl. dies pnie ſm taxationẽ factã: ſiue a
ſacerdote ſiue a iure: ſiue a iuſticia diuina. Dies eñi iſte ſi
ue ãni nõ ſunt ãni celi: nec purgato:ij: ſʒ mũdi. Et ſicut in
mũdo. xl. dies pnie plus valẽt vni pficiẽti cũ maio:i deuo
tione: q̃ valeãt alteri: ita. xl. dies indulgẽtie plus valẽt illi
q̃ cũ maio:i charitate ſeu rei date quãtitate accedit. Rich.
aũt dic̃ i. iiij. ſen. q̃ quãtũ ad remiſſionẽ pene pares ſunt
iſte q̃ pl⁹ dat ⁊ q̃ min⁹: ſi h̃ cõtinet̃ in fo:ma idulgẽtie. Sʒ
quãtũ ad remiſſionẽ interio:is pene ⁊ quãtũ ad ſui diſpo
ſitionẽ ⁊ recipiẽdũ augmẽtũ gr̃e: pl⁹ recipit q̃ pl⁹ dat: niſi
in caſu in q̃ min⁹ datũ eſſet mai⁹ p cõparationẽ ad dantẽ.

Nota hic pulchꝛa.

Qñ aũt idulgẽtia poſita eccl'ie ẽ determiata ad tp̃s: pu
ta q̃ vadit ad talẽ eccl'iam vſq̃ ad tale tp̃s: hẽat tñ de in
dulgẽtia: itelligit̃ ſemel tñ haberi ſm Tho. Vñ ſi q̃s mul
tis vicib⁹ iret ad vnã eccl'iam i die q̃ eſt ibi idulgẽtia ⁊ ſp
de nouo offerret. non haberet ppterea indulgẽtiã niſi ſe
mel. Sʒ in eccl'ia ſcti Petri de roma ẽ ppetua indulgẽtia.
xl. dieꝝ vt q̃tiẽs igrediat̃ totiẽs obtineat. Tho. Nota q̃
indulgẽtia ſm Pe. de pa. in. iiij. tãtũ valet quãtũ ſonat: et
in fo:o dei: ⁊ hic ⁊ in purgato:io. Sic itelligẽdo q̃ q̃ lucra
tur idulgẽtiã. xx. annoꝝ tãtũ ſibi valet ad remiſſionẽ pene
p peccatis ſuis: quãtũ illi valuiſſent. xx. ãni in pnia iniũcti: ſi
illis. xx. ãnis penituiſſet: aliter eccl'ia deciperet. Sʒ ſicut pe
nitẽtia quãto ſit i maio:i charitate: tãto ẽ mag' ſatiſfacto
ria: ſic iſti. xx. anni lucrati: tãto ſunt pl⁹ vel min⁹ ſatiſfacto
rij iſti q̃ illi. quãto pnia iſti⁹ fuiſſet ſatiſfacto:ia magis q̃
illi⁹. Et ppter h̃ indulgẽtie ſunt maxie vtiles peto:ib⁹ ⁊ ſe
cure q̃ ſepe recidiuãt: ⁊ non facile abſtinẽt p totũ annũ a
mo:tali ſicut abſtinẽt vno die q̃ dat̃ idulgẽtia. Quibuſdã
pbabiliter videt̃ q̃ intelligat̃ de penitẽtijs iniũgẽdis. q.
d. xl. dies de tali pnia q̃lis tibi dande nõ errãte deberet iniũ
iungi. Alij dicũt q̃ tãtũ valẽt quãtũ ſonãt: ⁊ pl⁹ ſi pl⁹ itẽ
dit ille q̃ dat: dũ tñ poſſit cõcurrẽtib⁹ debitis circũſtãtijs.
Sʒ ſi nõ intendit dare niſi quãtũ ſonãt: tũc non relaxant̃
niſi pnie iniuncte in fo:o penitẽtiali. Vñ ſi nihil eſt iniun
ctum: nihil remittit̃. Sʒ cũ dat̃ indulgẽtia plena: plenio:
vel pleniſſima: tũc oĩs pnia iniũcta ⁊ iniũgenda remittit̃
hic ⁊ in futuro. Alij dicunt q̃ videt̃ iſte ſenſus vboꝝ. Re
mitto tibi vnũ annũ de pnia iniũcta. i. tãtũ min⁹ punieris
in purgato:io: quãtũ eſſes ſi vno anno cõtinue egiſſes pe
nitẽtiã in hac vita. Nec credũt q̃ ppter has indulgẽtias
gñales min⁹ teneant̃ agere penitẽtiã i hac vita. ⁊ hoꝝ di
ctũ ſatis videt̃ cõco:dare eq̃tati: vt notat Inno. Itẽ no
ta q̃ cũ eſt determinata quãtitas indulgẽtie ⁊ taxata quã
tita s elemoſyne q̃ dat tãtũ hʒ: q̃ nõ dat tantũ nõ hʒ etiã ſi
ſit paup. Sʒ ſi ſimpliciter dat̃ ſic. q̃ ſubuenit tali loco ha
beat tãtũ de indulgẽtia: intelligit̃ ſm ſuã cõditionẽ. Itẽ
nota q̃ indulgẽtia data vel p papã vel p ep̃os ſimplr̃ ſem
per durat dũ durat loc⁹. Nec expirat p mo:tẽ cõcedẽtis. Sʒ
ſi eccl'ia deſtruat̃ vt opo:teat eã iterũ dedicare: tũc indul
gentie deſtruunt̃ date ad tp̃s: vt quiquẽniũ vſq̃ ad illud
tẽpus durant. hec oĩa Pe. de pal. Itẽ nota q̃ pciſi non
poſſunt dare indulgẽtias: q: nõ extendunt̃ niſi ad ſubdi
tos quos p:ecipue nõ habet. Itẽ nota q̃ nõ proſunt non
ſubdito: niſi de licentia p:op:ij epiſcopi: vel pp:ij iudicis
vnde ſufficere videtur licentia curati Pe. de palu.

§. IIII. Demũ videndũ eſt

de indulgẽtia plenaria: q̃ dat̃ ſolũ a ſummis põtificib⁹ qḋ
ſit diuerſimode. Aliqñ eñi dat̃ vniuerſaliter oĩb⁹ certũ lo
cum viſitãtib⁹ ſimpliciter. i. p oĩ tp̃e. ſicut cõiter dr̃ de viſi
tantib⁹ ſepulcrũ dñi. Verũ ẽ tñ q̃ ſine licẽtia pape nõ pñt
illuc accedere: qḋ videt̃ inſtitutum ne ob ſuaſionẽ ſarace
no:ũ ibi habitãtiũ fideles fidẽ verã abnegarẽt: vel timo
re deuicti penaꝝ inferẽdaꝝ ab eis. Aliqñ dat̃ indulgen
tia plenaria oĩb⁹ viſitãtib⁹ certũ locũ certa die infra ãnũ.
vt ↄceſſum ẽ eccleſie ſcẽ Marie de ãgelis o:dinis p̃dica
toꝝ ferrarie p Eugeniũ. iiij. ⁊ in prouincia puicie in eccleſia
ſcẽ Marie magdalene in balneã p eũdẽ. Et hmõi in pp̃e
tuũ pmanẽt niſi p papã reuocent̃. ſicut reuocate fuerunt
oẽs tales idulgẽtie date: inſtar indulgẽtiarũ aliarũ in cõ
cilio Cõſtãtienſi. Opʒ eñi viſitãtẽ talia loca iplere ea q̃ in
fo:ma ipa cõtinent̃ ad cõſequẽdũ talẽ indulgẽtiã: nec ad
alios viuos vel defunctos pñt applicari: q: cõiter ibi dr̃
de ipis accedẽtib⁹. Tertio mõ dat̃ indulgentia plenaria
oĩb⁹ faciẽtib⁹ certũ op⁹: puta aſſumẽtib⁹ crucẽ ad bellãdũ
cõtra ifideles vel euntib⁹ vel mittẽtib⁹ bellato:es ↄ̃ illos:
vel dãtib⁹ certã ſummã pecunie elemoſynaliter p tali ope
vel alio pio negocio. Quarto mõ dat̃ certis ⁊ determia
tis ſiue noiatis pſonis faciẽtib⁹ infra annũ: vel aliud tp̃s
in bulla taxatũ certas elemoſynas et ieiunia: vel alia pia
opa oꝛonũ ⁊ hmõi: q̃ talis habeat facultatẽ eligẽdi ido
neũ cõfeſſo:ẽ in articulo mo:tis: q̃ vigo:e talis indulgẽtie
valeat abſoluere ab oĩb⁹ pctis de q̃b⁹ eſt co:de contrit⁹ ⁊
o:e confeſſus: exceptis illis q̃ pperraſſet ſub fiducia talis
gratie. Quito dat̃ plenaria indulgẽtia viſitãtib⁹ certas
eccleſias vrbis certis dieb⁹: vt dicet̃. ſ. Et h̃ de quiq̃gena
rio in quinq̃genariũ: ⁊ dr̃: indulgẽtia iubilei. Circa ma
teriã iſtã pmo ſciẽdum q̃ q̃uis tales plenarie indulgẽtie
vulgariter nũcupent̃ idulgẽtie de culpa ⁊ pena. Locutio
tamẽ talis pp:ie nõ eſt vera: q: culpe ſol⁹ remiſſio eſt de⁹
auto:itatiue: iuxta illud qḋ dñs ait per Eſa. c. xliij. Ego ſo
lus deleo iniq̃tates tuas ppter memetipſum. Et de cõſe.
diſt. iiij. nemo. Põt tñ ſic ſaluari dicta locutio vt remiſſio
culpe referat̃ ad cõtritionẽ ⁊ cõfeſſionẽ: q̃ perigit̃ ad cõſe
quendã indulgẽtiã: vt pʒ ex fo:ma ⁊ remiſſione pene ad
effectũ indulgẽtie. Ad h̃ eñi o:dinat̃ oĩs indulgẽtia: ſiue
pticularis ſiue vniuerſalis ad remiſſionẽ pene tpalis de
bite p pctis cõmiſſis ptialẽ vel totalẽ. p q̃ ſi q̃s nõ ſatiſfa
cit in pnti p opa bona in ſtatu gr̃e facta vel p pnias iniũ
ctas in cõfeſſiõe: vel p ſacro:um piã ſuſceptionẽ vel idul
gentiarũ: ſuffragationẽ: in purgato:io poſtmodũ eas lu
et ſi tñ in ſtatu gr̃e decedat: alr̃ ad inferna deſcẽdit nunq̃
eas ſoluturus ſm doctores in. iiij. Et q: indulgẽtie tãtuʒ
valent quãtũ ſonãt ideo diligẽter attẽdẽdus eſt teno: ea
rum ⁊ obſeruandus. Nõ eñi in huiuſmodi votũ pio ope
re reputat̃: vt ait Caſſio. de pe. diſt. j. ſed opʒ ope iplere qḋ
ibi mãdat̃. Nec ſufficit partẽ iplere vt partẽ habeat idul
gentie: ſed aut totũ aut nihil vt vbi gr̃a. Si q̃s teneat̃ ex
fo:ma indulgentie certa ieiunia facere infra annũ proxi
mum: ⁊ ex iciunia nõ faciet oĩa nõ cõſequetur. Siq̃ a debe
at viſitare q̃ttuo: eccleſias p quindenaꝝ: ⁊ tñ tres ex eis
viſitat: vel ſolũ per quaterdenam non conſequetur eam.

De idulgẽtia plenaria.

Indulgentia a pena et culpa quõ dʒ itelligi.

§. V. Et q: indulgẽtie in ar

ticulo mo:tis q̃ plurimis date ſunt ab Eugenio. iiij. q̃ nul
li dubiũ pmanet in ſuo valo:e poſt mo:tẽ ex⁹ p regulã. De
cet beneficiũ pncipis eſſe manſurũ. li. vi. plura dubia inſur
rexerũt circa hmõi. Pmũ eſt q̃s dicat̃ in hac materia
articul⁹ mo:tis: in quo hñs hmõi indulgentiã abſoluitur
Verũ verus cũ. ſ. q̃s mo:itur: vel p:eſumptus cũ. ſ. q̃s eſti
mat̃ ſm cõe iudiciũ mo:itur⁹ q̃uis poſtea euadat: qḋ plu
ries accidit. Ad qḋ rñdetur q̃ ſi nõ plus habeat̃ ex fo:ma
indulti. nec cõcedẽs aliter ſuã itẽtionẽ exp̃mat: videt̃ itel
ligẽdũ de articlo p̃ſumpto nõ vo. Sic etiã extrema vnctio
dicit̃ q̃ eſt ſacrm̃ exeũnciũ: q: dʒ dari his q̃ ſm cõem eſtima
tionẽ reputant̃ mo:ituri: ⁊ tñ ſi euadãt iterũ poſtea inun

Dubitatio.

gātur: ꝛ nihilominus extrema d꞉: q: sic estimabaẜ ꝙ foret
extrema. Tūc ǵ cū in tali articulo p̄sumpto mortis absol/
uiẜ cōseq̄ videẜ effectū indulgētie vsq̄ ad illud tp̄s: ꝗuis
postea euadat: ꝛ grā illa expirat in posterū. Ita consuluit
dñs Jo. do. Secus aūt esset si in forma diceretẜ ꝙ ꝯsequeẜ
effectū dulgētie in casu quo moriaẜ: tūc aīs sibi reseruetẜ
in finē. Tunc em̄ nō cōsequiẜ effectū si nō moriẜ nec grā
expirat ꝑ illā absolutionē. Idē si nō habeatẜ hoc in forma

Alia du/ꝯstatio

ꝛ tn̄ ꝯcedēs declarat sic intēdere. s. de articulo vero nō p̄/
sumpto vt d꞉ Eugeniū declarasse. Scd̄o q̄riẜ vtrū quis
teneatẜ generalr̄ cōfiteri de p̄ctis etiā q̄ aīs rite ꝯfessus est
vt cōsequatẜ effectū indulgētie plenarie. Et aliq̄b' visum
est ꝙ sic: q: d꞉ in forma indulti ꝙ confessor quē elegerit in
articulo mortis absoluat: ꝛ det sibi auctē ap̄lica plenariā
remissionē oim̄ p̄ctōꝝ q̄ est ore cōfessus ꝛ ꝯtrit'. Si ǵ non
ꝯfiteatẜ: tūc ad illa q̄ aīs ꝯfessus ē nō videẜ extēdi remissio
nisi ad sibi tūc ꝯfessa ꝛ nō ad alia. Sed in oppositū est rei

Clauis iurisdi/ctionis in sacerdo/te dupl'r dilataẜ

veritas. Pro cui' declaratiōe est sciēdū ꝙ clauis iurisdi/
ctionis circa hoīem in mortis articulo constitutū dupl'r in
sacerdote dilataẜ. s. de iure cōi. ꝛ de idulto p̄ticulari hui'.
Et quātū ad p̄mū modū potest q̄libet sacerdos quēlibet
in articulo mortis ꝯstitutū sibi cōfitentē absoluere ab oī/
bus p̄ctis ꝛ sentētijs excōicationis indifferēter: sacramen
taliter ꝛ in foro penitētiali. Hec aūt p̄tās ꝑ hmōi indultū
nō cōmittiẜ: q: q̄libet sacerdos nō p̄cisus h3 hanc de iure
cōi in eo casu. Preterea talis absolutio sacr̄alis etiā exten
diẜ ad p̄ctā q̄ p̄textu talis vr̄is auctis cōmissa eēnt. nullū
em̄ excipiẜ dūmodo ꝯtritus ꝯfiteaẜ. Sed p̄tās cōcessa sa/
cerdoti respectu hui' indulti nō extēdiẜ ad p̄ctā que cōmi/
sisset p̄textu talis indulgentie: vt patet ex forma indulti.
Sed nihilomin' q̄ad ip̄a cōmissa p̄textu indulti val3 ab/
solutio sacr̄alis q̄ fit de iure cōi in hmōi articulo: si ꝯteraẜ
ꝛ ꝯfiteaẜ si memorie occurrat quoad culpā ꝛ q̄ad penam
tp̄alē p̄tāte cōi clauiū plus ꝛ min' s̄m dispositionē3 eius.
Scd̄o modo dilataẜ clauis iurisditionis in sacerdote in
hoc articulo ꝑpter indultū sp̄ale talis indulgētie quoad
remissionē penarū tp̄aliū q̄s quis soluturus est hic vel in
purgatorio q̄s de iure cōi sacerdos remittere nō poterat:

Nota be/ne.

sed p̄ōt vigore indulti hui'. Ubi etiā notandū ꝙ ista re/
missio q̄ in hac grā indulgētie cōmittiẜ nō est sacr̄alis: iō
nō requirit de necessitate noticiā p̄ctōꝝ: nec formā absolu
tionis sacr̄alis: sed p̄supponit ꝙ sit tunc vel antea corde
ꝯtrit' ꝛ ore ꝯfessus. Cuius rō eē potest: q: cū sint tres p̄tes
integrales penitētie: hmōi gratiosa indulgētia nō potest
supplere nisi tertiā. s. satisfactionē: ꝯtritionē ꝛ ꝯfessionem
supplere nō p̄ōt. Nō em̄ p̄ōt q̄s ꝑ alio ꝯteri vl' ꝯfiteri sa/
cramētalr̄ nisi ꝑ interp̄tē cū nescit loqui: sed bñ p̄ōt vn' ꝑ
alio satisfacere viuo vel defuncto. Et iō pōtifex roman' q̄
est p̄ncipalis dispēsator thesauri eccl'ie intēdit ꝑ hmōi in/
dulgētias. i. ꝙ de ip̄o thesauro. s. penarū xp̄i ꝛ sanctoꝝ ad/
iuuentẜ fideles ad satisfaciēdū seu soluendū debita hmōi
penarū. Non ǵ op3 ꝙ ꝯfiteaẜ generalr̄ seu aīs cōfessa: nec
hoc exp̄mit forma indulti: sed ꝙ det sibi plenariā remis/
sionē p̄ctōꝝ: q̄ est ore ꝯfessus ꝛ ꝯtritus. Non dicit sibi: sed
simpl'r q̄ est ꝯfessus. Si igiẜ aliq̄s est ꝯfessus iā ē ꝯfessus ꝛ
impleuit formā indulti: vt nō oporteat ꝯfessa iteꝝ ꝯfiteri.
Sed si q̄ ꝑpetrasset mortalia post vltimā ꝯfessionē rite fa
ctā de illis op3 ꝯfiteri: vt ad illa extēdaẜ remissio pene de
bite ꝑ illis. Et si amisisset loquelā: s3 nō vsum rōnis: poss3
ꝑuideri saluti: siue ꝑ signa ꝛ nutus q̄ equiualēt ꝯfessioni:
ꝛ ad cōsecutionē remissiōis pene illoꝝ. S3 si ꝑ nullū mo/
dū p̄ōt intimare talia p̄ctā: valebit q̄dē sibi ꝯtritio sola:
si eā hēat ad remissionē culpaꝝ taliū: s3 nō extēdeẜ remis/
sio pene illarū vigore idulti vt videẜ: q: nunq̄ est ea ꝯfes/
sus. Si aūt incurrat amētiā vel frenesim post mortale cō
missu3 de q̄ nūq̄ habuit ꝯtritionē: cū nec i tali statu poss3
eā hr̄e: nec saluaẜ: nec in aliq̄ sibi suffragaẜ vl' val3 idulgē
tia. Uerū q: sciri nō p̄ōt h̄ nisi ꝑmāsisset vsq̄ ad illud vlti/
mū in aliq̄ notorio crimie vt i ꝯcubinatu: vsura publica ꝛ
hmōi: p̄ōt sacerdos facere q̄d in se est: vt det sibi talē abso

De venia/libus.

lutionē ꝛ plenā remissionē. Et idē dicēdū est de venialib'
h̄ est ꝙ q: nō sunt de necessitate ꝯfitēda: iō eis nō cōfessis:
nō ꝑpter h̄ tolliẜ valor indulgētie si mortalia ē ꝯfessus tūc
vel aīs: ꝛ de venialib' sit ꝯtrit' aīs: ꝛ sic ꝑ h̄ nō ipedireẜ a
salute: q: venialia nō tollūt grām nec effectū hui' idulgen
tie: ipedirēt tn̄ ad remissionē penarū debitaꝝ ꝑ illis venia
libus: nisi extēdereẜ. ex eo ꝙ pena non remittiẜ remanēte
culpa etiā veniali. Idē intelligēdū est de oībus indulgē
tijs q̄ danẜ particulariter vel vl'r penitētib' ꝛ cōfessis. s. ꝙ
op3 ꝯfiteri si qua cōmisissent mortalia post vltimā ꝯfessio
nē aīs sibi nō valerēt. Uenialia autem nō op3 ꝯfiteri: nec
mortalia: iā rite ꝯfessa. Uerū q: ꝯfessio semꝑ est vtilis: etiā
iterata frequēter etiam de venialib': ꝛ venialia cōfiteri ꝛ
aīs ꝯfessa: nō p̄ōt nisi iuuare: p̄sertim cū ꝑ ꝯfessionē efficia
tur q̄s aliq̄n de attrito ꝯtrit'. Ideo si q̄s vult generaliter
tūc ꝯfiteri: nō p̄ōt nec debet rep̄hendi: sed cōmēdari. s3 nō
est hoc necessariū ad ꝯsequēdū effectū indulgētie. Ter

Dubita/tio de for/ma.

tio queriẜ q̄ sit forma hui' absolutiōis vel remissionis ple
narie. q̄d est diligēter inspiciendū: q: sicut forma est princi
piū essendi: ita ꝛ cognoscēdi. Et ideo est fienda vna distin
ctio cōis ꝛ satis vulgata s̄m theologos ꝛ canonistas: vic3

Duplex clauis.

ꝙ duplex ē clauis: vna ordinis: alia iurisdictiōis. Dare aūt
indulgentiā plenariā vel nō plenariā nō ꝑtinet ad clauē or
dinis vel iurisditionis. q̄d pt3 ex eo: q: claue ordinis non
potest vti nisi qui est sacerdos: q̄d est absoluere in sacro pe
nitentie sacr̄aliter. Sed absoluere in foro iudiciali seu da/
re indulgēnā ꝑtialem vel plenariā ꝑtinet ad clauē iurisdi/
tionis: quod fieri p̄ōt etiā ꝑ eū qui nō est sacerdos. Na3 le
gatus nō sacerdos dat indulgētiā ꝛ papa electus canoni/
ce: etsi non sit adhuc sacerdos: p̄ōt dare indulgentias. Et
sic patet ꝙ nō ꝑtinet ad clauem ordinis: sed iurisditionis
dare indulgētias. Ad clauē aūt ordinis ꝑtinet habere po/
testatē suꝑ corpus xp̄i verū ad ꝯficiendū: ꝛ suꝑ corpus xp̄i
mysticū ad absoluēdū a p̄ctis sacr̄aliter. Et absolutio qui
dem a p̄ctis sacr̄alis habet certā formā que mutari nō po
test quoad formā subalem: nec ea vti p̄ōt quis ꝙ efficaciā
hēat nisi sacerdos. Sed absolutio plenaria seu concessio
remissionis plenarie nō habet certā formā determinatam
ꝛ ideo variari p̄ōt. quinimmo absq̄ aliqua forma v̄boꝝ
p̄ōt cōcedi: vtputa cū cōcedens dicit: visitās talem eccl'ia3
vel faciēs talē elemosynā penitēs ꝛ cōfessus habeat plena
riam indulgentiā. ꝛ intelligiẜ vt dictum est. s. ꝙ tunc vel
antea sit ꝯfessus de necessario cōfitendis. Manifestu3 est
em̄ talē q̄ illa iplet statim absq̄ alia forma verboꝝ alicui'
absolutiōis ꝯsequi effectū illi' indulgētie: nisi ponat obsta
culū incōtritionis. Scd̄o notandū ꝙ illa debet esse for/
ma verboꝝ in remissione plenaria cōcedenda quā ꝯcedēs
indulgētiā decreuit. Nam in illa forma d3 minister exequi
mādatū in q̄ eius imꝑator insumpserit. Cum ergo in hmōi
gratijs cōiter talis sit forma indulti: vt cōfessor tali ꝑsone
in obediētia romane eccl'ie ꝑsistēti etiā plenariā remissiōe3
largiaẜ: sequiẜ ex tali forma cōmissiōis imꝑatiua ꝙ talis
debet esse forma executiōis indicatiua. Ego autoritate se/
dis ap̄lice mihi ꝑnūc cōmissa ꝯcedo tibi plenariā remissi
onē oim̄ p̄ctōꝝ tuoꝝ de q̄bus es ꝯtrit' ꝛ ore cōfessus: pre/
terea q̄ ex confidētia huius indulti cōmisisti. Si addatur.
In noīe pa. ꝛ fi. ꝛ sp̄ussancti. ꝯgruū erit: s3 nō necessariū. ꝛ
q̄d aliq̄ addūt: ꝛ restituo te illi innocētie in qua eras q̄n ba
ptizatus fuisti. suꝑfluū videẜ: nō tn̄ viciat actū. Tertio
est notādū ꝙ ex cōmissiōe actualr̄ plenariā remissionē cō/
cedēs: nō op3 ꝙ necessario sit sacerdos: nisi exp̄sse i cōmis
siōe mādeẜ h̄. Nō em̄ est seruus maior dño suo: s3 cōcedens
plenariā indulgētiā p̄ōt nō esse sacerdos: ǵ ꝛ exequēs non
o3 ꝙ sit sacerdos: nisi h̄ ꝯtineret forma idulgētie hui'. Si
cut em̄ talis plenaria remissio p̄ōt dari cū forma ꝛ sine for
ma: ita etiā ꝑ ministrū ꝛ sine ministro. ꝛ ꝑ ministrū sacer/
dotē ꝛ nō sacerdotē: nisi i bulla dicaẜ exp̄sse ꝙ minister hui'
ꝯfessiōis sit sacerdos. Si aūt nō dicaẜ i bulla nisi ꝙ sit ido

neus ꝯfessor ꝛ q̄s iarticulo mortis ꝯstitutꝰ hn̄s talē idulgē/
tiā sacerdotē hr̄e nō possit: vel etiā clericū.laicꝫ vr̄ ꝙ laicus
in eo casu possit iudicari idoneꝰ ꝯfessor:q: vt dictū ē talis
ꝯfessio vel absolutio nō ē sacr̄alis:q̄ non pōt fieri nisi ꝑ sa/
cerdotē. Un̄ ꝛ ꝯfitēs pctā sua laico in tali casu: cū non hꝫ
copiā sacerdotꝫ laudabilr̄ q̄dē facit:sꝫ euadēs tenet̄ iterū
illa sacerdoti ꝯfiteri cū laicꝰ nō habeat clauē ordinis. Tn̄
si ꝯfitet̄ laico necessario ꝯfitēda:vl̄ mortalia cōmissa post
vltimā ꝯfessionē:valet q̄dē sibi ad ꝯsequēdā indulgētiā ta/
lem. Quarto est notādū ꝙ materia circa quā ꝑncipalr̄ ē
remissio plenaria:ꝛ materia circa quam est remissio sacra/
mētalis.differūt q̄ñ sicut culpa ꝛ pena. Nā potestas que ē
clauis ordinis ꝑcipue est circa culpā actualē: q̄uis etiam
ꝟtute clauiū diminuat̄.ꝛ de pena debita tꝑali plus ꝛ mi/
nus ꝫm quātitatē ꝯtritiōis ꝛ laboris:ꝛ puꝰ ope iniūcto sa/
tisfactiōis. Sed clauis iurisditiōis est in hmōi idulgētijs ꝯ̄
penā tꝑalē debitā ꝓ culpa. Nā ꝛ si culpa dimittat̄:h̄ ē rōne
ꝯtritiōis ꝛ ꝯfessiōis prius facte. Un̄ ꝛ remissio sacr̄alis vel
culpaꝝ mortaliū semꝑ est plenaria vel nulla:cū oīa morta/
lia sint cōnexa adinuicē ex pte auersionis vtrvnū nō possit
dimitti sine altero. Remissio autē q̄ fit per idulgētias po/
test esse ꝛ plenaria ꝛ ꝑtialis de aliq̄bus ānis vel diebꝰ ꝫm
formā indulti. Quinto idē vr̄ dicēdū si sacerdos vel laicꝰ
cū nō hr̄ sacerdos:cū nesciat formā q̄ ꝯsueuit cōiter dici ex
ignorātia vel inaduertētia nō illā dicit:sꝫ eq̄pollētiā: puta
do tibi illā idulgētiā q̄ ꝯtinet̄ in h̄ tuo indulto. Uel dn̄s te
absoluat a tua culpa ꝛ pena ꝫm grāin quā dicis tibi con/
cessam a summo pōtifice. Nec seqtur ꝙ frustra in forma in
dulti ponit̄ ꝙ valeat sibi eligere ꝯfessorē idoneū ꝛc.q: hoc
fit vt faciēdo si pōt ꝯfessionē sacr̄alē sacerdoti de mortali/
bus nōdū ꝯfessis. Uel de illis etsi iā ꝯfessis vel venialibꝰ
nō necessarijs cōfiteri efficaciꝰ tollat̄ obstaculū ad ꝯseq̄
dū idulgētiā:cū ꝑ ꝯfessionē efficiat̄ q̄s aliq̄n de attrito cō/
tritꝰ ꝫm Tho. Nō si in forma indulti h̄ diceret̄ ꝙ valeat
sibi eligere ꝯfessorē sacerdotē secularē vl̄ regularē. Ex ip̄a
forma pꝫ ꝙ dꝫ eē sacerdos q̄ det sibi illā plenariā remissio/

Dubitatio q̄rta de pctis oblitis.

nē. Quarto q̄rit̄ vtrū valeat dicta ꝯfessio quoad pecca/
ta oblita.ꝛ vr̄ ꝙ nō:q: datur ex forma indulgētie remissio
plenaria pctōꝝ de q̄bus est ꝯtritꝰ ꝛ ꝯfessus. Sꝫ quoꝝ ē ob
litus nō ē cōfessus:ḡ de illis nō dat̄. Jn ꝯ̄riuꝫ:vt credo est
rei veritas. Cuiꝰ rō est:q: cum deꝰ nō req̄rat ab homine im
possibile:ita vr̄ sentiēdū de papa q̄ eius vices tenet in ter/
ris:cuꝫ regula dicat.nemo ad ipossibile obligari poterit.
de reg.iur.lib.vj. Jmpossibile est aūt ꝙ q̄s ꝯfiteat̄ i ꝑticu
lari illud qđ nō hꝫ in memoria: nisi diceret mendaciū:qđ
nullo modo est fiendū.xxij.q.ij.cuꝫ humilitatis. Sed nec
istud req̄rit ad hoc vt remittat oblita:sꝫ sufficit ꝙ contera
tur ꝛ cōfiteat̄ de his in genere cū ꝓposito ꝯterendi ꝛ confi
tendi in spē cū mēti occurrerit:ꝛ ꝑ hoc remittunt̄ si alr̄ est
bn̄ dispositꝰ. Et ita videt̄ estimandū papā hoc intēdere in
tali indulto.s.de cōfessione eoꝝ que mēti occurrūt cū cōpe
tenti discussione ꝛ eoꝝ q̄ sunt necessario ꝯfitēda vt morta/
lia.de oblitis aūt sufficiat ꝯfessio sicut ꝛ ꝯtritio generalis
Ad qđ etiā facit a simili decretalis.oīs vtriusq̄ sexus.de
pe.ꝛ re. Nā ibi ꝑcipit̄ ꝙ q̄s oīa peccata sua debeat saltem
semel in anno cōfiteri ꝓprio sacerdoti:ꝛ certuꝫ est ꝙ pctā
oblita sunt pctā. Nō em̄ obliuio facit pctm̄ ꝑpetratū non
esse pctm̄:ꝛ cū q̄s ea nō ꝯfiteat̄:q: nō recordat̄:ḡ non oīa
pctā sua cōfitet̄:ḡ cū nō seruet mādatū ea nō cōfitendo:q:
non oīa:peccabit mortaliter:qđ esset absurdū dicere. Jn/
telligēda est ḡ decre. illa de pctis ꝯfitēdis.s. que memorie
occurrūt in ꝑticulari.alia in gn̄ali. Et sic in ꝓposito q̄ad
cōsecutionē plenarie remissiōis sufficit ꝯfessio de oblitꝫ in
gn̄e:nec req̄rit̄ in spē qđ est impossibile. Jdē videt̄ dicen/
dū cū in forma huiꝰ indulti ꝯtinet̄ ꝙ si hꝫ alteri satisfacere
seu restituere restituat:intelligēdū videt̄ si pōt.sic em̄ glos
sat Aug. illā regulā.pctm̄ nō dimittit̄:nisi restituat̄ ablatū
de reg.iur.lib.vj.videlꝫ si pōt restitui vt ip̄e Aug.exp̄sse di
cit.xiiij.q.vj.si res. Qui ergo abstulit ab alijs ꝑ furtum:ra/
pinā:vsurā:fraudes ꝛ hmōi certā summā pecunie:ꝛ peni/
tus nihil hꝫ ad restituēdū: vtiq̄ talis hn̄s talē indulgētiā
nō priuabit̄ fructu eiꝰ:si alr̄ ꝯtritꝰ ꝛ cōfessus est cū ꝓposi/
to efficaci satisfaciēdi si posset. Sꝫ si pōt in totū vel in pte:
etsi nō sine magno incōmodo suo: vtiq̄ eū nō cōsequitur.

Dubitatio q̄nta de lethargicis freneticis ꝛ amētibꝰ.

Quinto q̄rit̄ vtrū lethargicꝰ vel freneticꝰ vel amēs effe/
ctus q̄ nōdū elegit ꝯfessorē q̄ eū absoluat seu ꝯcedat dictā
remissionē plenariā vigore talis indulti valeat cōseq̄ effe/
ctū talis indulgētie. Et vr̄ ꝙ nō:q: talis prius non elegit
ꝯfessorē:nūc aūt eligere nō valet cū nō sit cōpos rōnis:ḡ
ꝛc. Circa hoc lꝫ aliq̄ sint supradicta adhuc addent̄ ꝛ alia
vtiq̄ dubiū nō hꝫ ꝙ si in sana mēte ꝯstitutꝰ declarauit vel
le h̄ sibi fieri q̄ñ casus cōtingeret mortis ꝑ quēcūq̄:extūc
videt̄ elegisse:ꝛ sic ꝑ sacerdotē si haberi posset fiat absolu/
tio vel concessio remissionis:ꝛ valebit ei ad oīa:nisi ad ea
pctā q̄ ꝑpetrasset ꝑtextu illiꝰ idulgētie:q: hec excludunt̄ in
forma illa. Et idē q̄ad pctā mortalia q̄ nūq̄ fuit cōfessus
de q̄bus recordabat̄ ꝛ cōtritꝰ ꝓponebat tꝑe suo ꝯfiteri:sꝫ
ꝑuētus vel casu repētine ꝛ iprouise mortꝫ vel amissiōe loq̄
le vel freneси supueniēte nō valuit. Nā talis etsi cōcedat̄ a
sacerdote ad h̄ vocato absolutio seu plenaria remissio vi/
gore talis indulti valebit q̄dē sibi idulgētia alr̄ cōtrito:sꝫ
nō q̄ad ea q̄ nōdū fuerat ꝯfessus. Uidet̄ etiā q̄busdā ꝙ et/
si mō ꝑdicto exp̄sse nō elegerit vel declarauerit:h̄ tn̄ intē/
debat ꝙ ista electio habitualis ei sufficit ad cōsequēdā in/
dulgētiā mō tn̄ ꝑdicto q̄nimo in absētia sacerdotꝫ dicūt ꝙ
etiā laicꝰ est idoneꝰ ad ꝯcedēdū talē remissionē ex indulto
hmōi. Utrū aūt h̄ sit verū dubitari pōt:ꝛ rōnes ad vtrāq̄
ptē sunt: nil tn̄ nocet ꝙ fiat ꝑ laicū si hr̄i nō pōt sacerdos:
ꝛ valeat quātū valere pōt. Sexto q̄rit̄ vtꝝ q̄ adimplet ea

Dubitatio sexta de existēte i mortali.

q̄ ꝯtinent̄ in forma idulgētie:ad h̄ ꝙ consequat̄ eā in pctō
mortali:etiā ꝑ eū cognito:cōsequat̄ effectū idulgētie:ver/
bigrā. Jn huiꝰ indulgētie forma cui exp̄mit̄ ꝙ eroget pau/
ꝑibus certā quātitatē pecūie:ꝛ ꝙ ieiunet ꝑ ānū si pōt vna
die in hebdomada:alr̄ nō hēat eā:vel si posita sit indulgē/
tia ad certū locū puta invisitādo aliq̄s ecclīas:vt idulgē/
tia iubilei habet̄. Si in mortali existēs sumit iter ad vrbē
vtrū ꝯsequat̄ idulgētiā.ꝛ vr̄ ꝙ nō: q: ab oībus doctoribꝰ
tenet̄ ꝙ est necessariū hoiem esse extra mortale pctm̄ ad h̄
ꝙ valeat cōsequi fructū eiꝰ. Sꝫ talis ē in mortali.ergo ꝛc.
Ad hoc saluo meliori iudicio respōdendū videt̄ ꝑ distin/
ctionē:q: aliud est dicendū de eo tempore ꝛ loco quo cōce/
ditur indulgētia:aliud de tꝑe quo itur vel disponit̄ ad in/
dulgētiā. Nā de tꝑe quo cōsecuturus est indulgētiā:vtiq̄
opꝫ ꝙ sit ꝯtritꝰ ꝛ ꝑ ꝯñs sine mortali alr̄ nō ꝓdesset.videlꝫ
cū est in articulo mortꝫ q̄ñ fit ei talis absolutio vel cōcessio
seu ꝙ eo tꝑe q̄ visitat ecclīam vel ecclīas vbi posita est in/
dulgētia.vt in indulgētia iubilei. Sed tempore quo ꝑgit
ad vrbē vbi sunt dicte eccl̄ie. vel tꝑe quo dat elemosynas:
vel facit ieiuniū ꝑ annū ꝫm formā indulgentiarū in arti/
culo mortis:non videt̄ necessariū ꝙ illa faciat ex̄ mortale
q̄uis vtiq̄ tutius ꝛ melius foret:ꝛ vtilius etiā tunc esse si/
ne mortali:sicut etiā dicūt plēs doctores vt Tho.in.iiij.ꝙ
eas satisfactiōes iniūctas a cōfessore q̄ post expletionē ea/
rū relinquūt effectū:in satisfaciente in mortali ꝑactas nō
opꝫ iterare:vt ieiunia ꝛ elemosyne ꝛ ꝑegrinatiōes:q: effe/
ctus ille remanēs valet reuerso ad gratiam.

§.VI. De indulgentia iubilei q̄ est plenaria.

De idulgētia iubilei.

ꝛ videt̄ valde rōnabilr̄ instituta seu con/
cessa. Tū q: hoies sunt valde tepidi ad satisfaciēdū maxi/
mis debitꝫ penaꝝ q̄bus tenent̄ obnoxij ꝓpter innumerabi/
lia ꝛ grauia pctā cōmissa.saltē semel i vita gratiose recipi/
ant tale suffragiū ad soluēda tāta debita ex thesauro inex/
haustibili meritoꝝ xp̄i ꝛ sctōꝝ. Tū vt cōseruet̄ reuerentia
ac deuotio ap̄lice sedis q̄ originata ē in vrbe vbi talis idul/
gētia cōcessa est:cū pōtifex romanꝰ sit in terris xp̄i vicariꝰ
ꝛ petri successor. Tū ad cōfirmādā fidē catholicā ꝛ excitā/
dū feruorē eius in mētibꝰ fideliū:quā verbis ꝛ factis inu/

merabilium passionū ꝛ miraculoꝝ sctī martyꝛes defensa rūt ꝛ corroborarūt pmaxime in vrbe rūc dn̄a mūdi: vbi ꝛ illoꝝ corpa sine nūero requiescūt. Accidētes em̄ illuc deuote ꝛ visitātes ecclīas inq̄rūt ꝛ audiūt de locis martyrioꝝ: ꝛ inde cōfortanł in fide ꝛ aiant ad ꝯstātiā. Qn̄ hūerit initiū talis indulgētia iubilei nōdū inueni. sȝ Jo. an. ꝛ q̄daȝ alij doc. referūt Bonifa. viij. instituisse de cōsilio ꝛ ꝯsensu cardinaliū indulgētiā plenariā: seu ꝯcessisse de cētenario i cētenariū accedēntib⁹ ad vrbē ꝛ visitātib⁹ certi dieb⁹ q̄sdaȝ vrbis ecclīas. s. scti Jo. lateran. scti. Pe. scti Pau. scte marie maioris. Qď videł fuisse circa ānos dn̄i. M. ccc. Postea clemēs ꝛ etiā Greg. ꝯsiderātes paucissimos hoies attingere ad cētesimū: reduxerūt nūerū cētū ānoꝝ ad numerū q̄nq̄genariū ad quē pueniūt q̄ in mūdo veterascūt. demū Nic. papa. v. āno dn̄i. M. cccl. īchoāte in festo natiuitatis dn̄i fecit in missarū solēnijs indulgētiā iubilei publice insinuari. s. plenariā remissionē cōseq̄ penitētes ꝛ cōfessos: q̄ dictas ecclīas semel in die visitauerint p q̄ndenā vltra mōtanos ꝛ citramōtanos. romanos aūt et vicinas ciuitates p mēsem. p totū annū q̄nq̄gesimū pmanet dicta indulgētia: ꝛ in sua bulla patiēti h exp̄mēre recolit: q̄ tn̄⁹ p̄fati summi pontifices modo declarato idem statuerūt. Paul⁹ scďo pa. ij. certis ex causis rōnabilib⁹ animū suū mouētib⁹ dictū iubileū assignauit de. xxv. anno. Et ne q̄s sumat dubia p certis: sciēdū q̄ in copia cuiusdā bulle q̄ dr̄ esse clemētis multa narranł q̄ nō videnł esse de stilo curie cū sint leuia ꝛ exorbitātia satis. Un̄ licet ascribanł clemēti nō videł verisimile illi⁹ vł alteri⁹ summi pōtificis fuisse sȝ fictitie inuēta: etsi etiā essent papa Nic. illa nō approbauit. Posset autem papa abbreuiare dies visitationis: sicut aliq̄n fecit ppter maximā multitudinē concurrentem.

§. VII. Notādū de iubileo

Un̄ sumptum est nomē iubilei. q̄ hoc nomē sm̄ interp̄tationē deriuat a Jobel. Jobel em̄ hebraice latine interp̄tał initiū vel remissio. Inde iubileus remissiu⁹ vel initiās dr̄: q: vt diceł fiebāt in eo remissiones. Scďm vero etymologiā dr̄ a iubilo q̄ significat magnū gaudiū. nā in tali anno erat magnū gaudiū ꝛ festū.

¶ Est itaq̄ iubileus in abraam inchoatus.

¶ In veteri lege p̄figuratus.

¶ In tempore gratie perfectionatus.

¶ A sūmo pōtifice ad plenariā pene idulgētiā applicat⁹.

Jubile⁹ qn̄ est inchoat⁹. Quantum ad p̄mū refert magr̄ in histo. scho. q̄ hebrei tradūt iubileū habuisse initiū: qn̄ abraā loth nepotē suuȝ q̄ duct⁹ erat captiu⁹ a q̄ttuor regib⁹. q̄ debellauerāt q̄nq̄ reges. s. regē sodomoꝝ vbi hitabat Loth ꝛ alios: a captiuitate liberauit. Qr em̄ remissa fuit captiuitas eius. Ge. ca. xiiij. Et tūc dr̄ loth fuisse q̄nq̄ginta annoꝝ. Uel ipse abraā i q̄nq̄gesimo āno erat cū dn̄s ei locut⁹ fuerat qn̄ egressus est de arā. Uel q: abraā perit⁹ astrorum nouerat q̄ aeris intēperies q̄ fit ex eleuatis vel dep̄ssis planetis semp vsq̄ ad q̄nq̄gīta ānos ad tēperiē reducił. qď fieri vidit i astris voluit imitari i terris vt q̄nq̄gesim⁹ ann⁹ diceręł iubile⁹

Jubile⁹ qn̄ est p̄figurat⁹ Quātū ad scďm mādauit deus i lege Leuit. xxv. vt post vij. hebdomadas annorū ann⁹ sequēs q̄ erat quinq̄gesimus diceręł iubileus: in quo anno fiebat remissio multiplex. Nā remittebatur terra a cultura: q: nō poterāt colere: serere ꝛ hmōi. Remittebał huī⁹ hoini: q: tūc hui efficiebanł liberi. Remittebanł ꝛ debita ꝛ possessiones vendite reuertebanł ad p̄ores possessores. Silr ꝛ pignorate ꝛ plura fiebāt alia ad gaudiū. Sed vt dicit aplus. j. Cor. x. Hec oia in figurā ꝯtingebāt illis. facta sunt autem ꝑ pter

Jubile⁹ qn̄ est p̄fectionatus. nos. Quātū ad tertiū hoc pfectionē habuit ꝛ fuit impletū qn̄ q̄nq̄gesima die post xp̄i resurrectionē fuit lex grē et amoris data discipulis xp̄i in mōte syō descēdente spūsancto sup illos in specie ignis. Un̄ ꝛ tūc canit eccl̄ia. Patrata sunt hec mystice: pasche pacto tpe sacro dierū: numero q̄ lege fit remisso. Resurgens xp̄s ꝛ apparēs eis dixerat Joh. xx. Accipite spūritūsanctū q̄rū remiseritis peccata ꝛc.

Sȝ i ista q̄nq̄gesima die copiosi⁹ receperūt grām: q̄ remissa est eis oino iniq̄tas quoad culpā ꝛ penā. ꝛ p hāc reuertitur hō ad possessionē āntiquā dep̄ditā vite eterne. Prius aūt mortali carne indut⁹ dixerat Petro p̄mo summo pōtifici. Nō dico tibi septies: sȝ vsq̄ septuagiessepties. Mathei. xviij. qď multipliciter exponił: ꝛ alias expositiones omittēdo. Septuagintaseptē ḡnationes numeranł a Luca a xp̄o vsq̄ ad Adā p̄mū oim patrē. q. d. Si oia peccata quis haberet q̄ cōmissa sunt ab oibus hominib⁹ qui fuerunt oia dimittenł. ita tn̄ vt ibi dr̄: si fuerit cōuersus et penituerit. Uenia em̄ nō dał nisi correcto. de reg. iur. li. vj. ꝛ in vnitate eccl̄ie existat. Unde ꝛ flāma ignis viro: um et demū infernalis egrediēs de fornace babylonica cubitis quadragintanouē incēdit quos repperit de chaldeis ministros regis diaboli: quia nō venerant ad. l. remissionis annū. vnitas em̄ deficiebat. Eos autē q̄ in ea erāt: quia in vnitate erant nō tetigit ignis. Dan. iij. Sed benedicebāt deū secū habētes filem filio dei. Quātū ad quartū quia solus papa hȝ plenitudinē ptātis quoad iurisditionem a qua deriuatur vt a fonte omnis iurisditio sp̄ualis in prelatos ꝛ sacerdotes alios. xxiiij. q. j. loquił. ꝛ cōferre indulgētias ptinet ad forū iurisditionale ecclesiasticū: vt dictū est. s. Ideo dare indulgētiā plenariā spectat solū ad papā: q̄ habet vł̄r claues thesauri eccl̄ie. s. meritoꝝ satisfactionaliū xp̄i ꝛ sanctoꝝ. Et nota q̄ cū in symbolo fidei vnus ex articulis sit scďm ecclīam catholicā sanctoꝝ cōionem: peccatorū remissionē. in q̄ cōprehenduntł effectus grē remissio petoꝝ p sacrā: ꝛ effectus grē q̄ est cōicatio meritoꝝ ꝛ bonoꝝ opeꝝ q̄ est p charitatē. Cū relaxatio pene q̄ fit p indulgentias initał meritis eccl̄. e: ꝛ p̄cipue passiōis xp̄i. pertinaciter tenere q̄ indulgētie nō valeāt ad remissionē pene habitis debitis circumstantijs: vel q̄ papa non possit concedere plenariam indulgentiā: est hereticū: cū sit contra articulum fidei: ꝛ cōtra determinationē vl̄is ecclesie.

Titulus. XI. De lege in cōmuni.

¶ De septemplici lege que omnia ordinał ad charitatem. Capitulum. j.

Uia p legē domini docemur vitia euitare virtutes amplecti: q̄bus ad supnam beatitudinē aia puenit. Ideo in hac prima pte post tractatū de aia ageł de multiplici lege: qua aia ꝛ potentie eius regulanł. De lege autē dicitur in p̄s. Beati immaculati in via qui ambulant in lege domini. In quibus verbis p̄s. tria ostendit. p̄s. cxviij

¶ Complementum humane appetitionis. ibi. Beati.

¶ Fundamentum huius adeptionis. ibi. immaculati.

¶ Additamentum ipsius exercitationis. ibi. qui ambulant in lege domini.

§. I. Quantū ad primū di-

cit Boe. li. iij. psa. ij. de ꝯso. q̄ naturalr̄ inserta est mētib⁹ hoim veri summiq̄ boni cupiditas. Vocaūt sūmū bonū nō hr̄ nisi p verā btitudinē. Nā hāc diffiniēs ip̄e Boe. ibi dēait. Btitudo est stat⁹ oim bonoꝝ aggregatiōe pfect⁹. Talē aūt statū. s. hēre oē bonū oēs appetūt. Un̄ Aug⁹. in p̄ncipio. x. de ci. dei inq̄r. Oīn certa sntia est q̄ rōne quoq̄ mō vti p̄nt oēs hoies btōs esse velle. Qui aūt sint vel vn̄ fiāt: dū mortaliū q̄rit infirmitas: multe magne q̄ ꝯtrouersie ꝯcitate sunt: in q̄b⁹ phi sua studia ꝛ ocia ꝯtriuerūt. Et ponit multas opiniōes circa hmōi. Sȝ magr̄ v̄itatis dn̄s iesus xp̄s. q̄ ad hoc venit in mūdū vt testimoniū phiberet v̄itati: vt ip̄e dicit Jo. xviij. ꝛ in fine sue p̄dicatiōis in vltima cena declarauit i quo ꝯsistat ista btitudo dicēs in oratione ad patrē. Hec est aūt vita eterna vt cognoscāt te solū deū verū ꝛ quē misisti iesum xp̄m. Joh. xvij. i. in hoc cōsistit vita eterna q̄ est pfecta beatitudo cognoscere clara ꝛ pfecta visiōe te prem ꝛ filiū quē misisti. i. incarnari fecisti. btitudo ab oib⁹ appetił.

Et q: ipa incarnatio facta est ope spūssancti in hoc includit̄ ⁊ psona spūssancti ⁊ ipsa incarnatio. Est ḡ sensus. In hoc cō sistit beatitudo ⁊ vita eterna cognoscere p̄rem ⁊ filium ⁊ spūmsanctū esse vnū solū deū: et secūdario xp̄i hūanitatē. Et visio: vt dic̄ Augu. est tota merces. scꝫ fundamētalr̄ ad quā īmediate sequit̄ cōprehensio: dilectio ⁊ fruitio ipius dei. Hec eñ visio tante pulchritudinis est ⁊ tātoq̄ amore dignissima: vt q̄buslibet ⁊ quātislibet bonis aīam repletā: si ne hac Plotin᷒ ph̄s estimet īfelicissimā. Aug. de ciui. dei. Modū aūt pueniendi ad hāc btitudinē declarauerat cū dixit in mōte discipulis: in principio sue instructiōis. ⁊ de eo descendēs ad turbas. Bt̄i pauperes ⁊c. Matth. v. et Luc. vi. Que oēs btitudines. s. septē sunt act᷒ virtuosi q̄bus puenit̄ ad beatitudinē. Et illos oēs modos cōprehē dit ps. dum subdit. immaculati qui ambulant in lege dn̄i.

Fūdamē tū ⁊ modus adipiscendi btitudinem.

§.II. Secūdū ergo quod

notat̄ est fundamētū: ⁊ modus adipiscēdi beatitudinem. Hoc aūt est charitas sincera: q̄ notat̄ cū dr̄. Immaculati i via. Viā ad btitudinē esse charitatē ondit apls. j. ad Cor. xij. Postq̄ locut᷒ est de q̄busdā donis spūalib᷒ di. Adhuc excellētio: ē viā vobis demonstro. videlicet charitatē de q īmediate loq̄tur p totū sequēs capl'm. Cōgruenter charitas dicta est via: q: sine via nō pn̄t hoies puenire ad terminū optatū alicui᷒ loci: ita sine charitate q̄ dicta est via nō pn̄t hoies āmbulare sꝫ errare inq̄t Prosper. de pe. di. ij. valida ē. Et Aug. in ser. Charitas ē fons et origo oīm bonoꝝ. Via q̄ ducit ad celū. Ipaꝫ q̄ ēē fundamētū toti᷒ spūalis edificij: ondit idē apls di. In charitate radicati ⁊ fundati. s. sit̄ vt possit̄ cōprehēdere cū oib᷒ sctis. s. deū. ad eph. iij. Sed in hac via. s. operū charitatis quibus itur ad btitudinē opꝫ eē imaculatū. Nā maculati nō sunt beati: sꝫ imaculati. Apoc. xiiij. Sine macula sunt ante thronū dei. s. bti.

§.III. Oportet ergo vt via

quō via charitas tis erit immacula ta.

charitatis sit imaculata: q̄ sit de corde puro: ↄsciā bona: ⁊ fide nō ficta: vt docet apls. j. ad Timo. j. Et hoc ē diligere deum ex toto corde ⁊ ex tota aīa ⁊ ex oī mēte sua ⁊ primū suum sicut seip̄m. Matth. xxij. Cordis puritas excludit maculā affectiōis. ⁊ facit diligere ex toto corde. Cōsciētie bonitas educit maculā erroris: ⁊ facit diligere ex tota aīa. i. intellectu. Nō ficta fides. i. fidelitas respuit maculā defectionis: ⁊ facit diligere ex oī mēte idest semp. Quātū ad primū sunt aliq̄ q̄ vident̄ esse in via charitatis: q: videlicꝫ faciūt opa de gn̄e bonoꝝ: vꝫ elemosynas: orones: ieiunia ⁊ hmōi pp̄ter deū. Sꝫ q: hn̄t cor maculatū inordinatis affectiōib᷒. iō nō sunt imaculati i via. Btūs vir inq̄t sapiēs

Eccli. xxxi.

q̄ inuēt᷒ est sine macula: ⁊ q̄ post aurū nō abijt: nec spauit in pecunia ⁊ thesauris. Ille vadit post aurū: q̄ inordinate ad tp̄alia afficit̄: magis diligēs pecuniā q̄ deū vel primū ⁊ iste vtiq̄ nō hꝫ cor purū. Charitas aūt vera ē de corde puro. Purū fm̄ Tho. in sum. dr̄: qḋ nō ē mixtū cū alio se viliori. Dicim᷒ vinū purū qḋ est mixtū aq̄ua: q: aq̄ nō est p̄ciosus liquor: sicut vinū: sꝫ cū aq̄ miscet̄ nō est purū. Auꝝ ē purū cū nō est mixtū aurichalco vel argēto q̄ min᷒ p̄ciosa sunt. Argentū impurū est qḋ mixtū est stāno. Sꝫ si argēto misceat̄ aurū vt cū deaurat̄ calix vꝫ aliḋ. Si anulo aureo īcludat̄ lapis p̄ciosus adamas: carbūcul᷒: topasi᷒: ⁊ hmōi null᷒ dicet illa eē ipura. imo magis pfecta ⁊ p̄ciosa ex eo q̄ iunguntur rebus nobiliorib᷒ se. Ad ppositum. Aia nr̄a vbi est cor nr̄m. i. volūtas q̄ ē nobilior oi re corporea non solū auro ⁊ argēto ⁊ lapidib᷒ p̄ciosis q̄ ita appciant̄. Sꝫ oib᷒ celis ⁊ planetis ⁊ sole ⁊ luna ⁊ stellis pulchrior ⁊ pfectior: naturali sua ↄditiōe. Cōiūgit̄ autē reb᷒ ⁊ q̄dāmodo miscet̄ p amorē: q: amor hꝫ v̄tutē vnitiuā. Si ḡ q̄s inordinate diligit terrena: diuitias: cibaria: delectatiōes corporis: ppōnēs amorē hoꝝ dei ⁊ primi dilectiōi: cor hmōi. i. volūtas efficit̄ ipurū ⁊ maculatū: q: reb᷒ viliorib᷒ miscet̄. Sꝫ si cor tuū ⁊ affect᷒ tu᷒ dirigat̄ ad deū ad supnā patriā; ad cōtēplādū gloriā āgeloꝝ ⁊ sctōꝝ: ad pficiendū in virtutib᷒ et gr̄a q: oia ista sunt nobiliora ipa aīa. Iō ex cōiūctiōe tali efficit̄ aīa ⁊ cor puꝝ diligēdo ista sup oia trāsitoria. Sic ḡ diligēs deū ex toto corde tuo: nō ex pte: vt deū ex vna pte ⁊ mūdū et alia pte inordiate diligas. Dic̄ eñ Esa. c. xxviij. angustatū ē stratū ita vt alter decidat: ⁊ palliū breue vtrū q: opire nō pōt. Stratū in q̄ q̄escit amor nr̄ est cor. ⁊ istud est ita āgustū vt nō possit cape nisi vnū deū vel mūdū. Si dei amor q̄escit in eo: amor mūdi imediate decidit ⁊ cū eo manere nō pōt. Si īitrat amor mūdi inordinat᷒ ⁊ maculosus decidit ex eo amor dei. Et q̄uis de᷒ sit infinitus: ⁊ cor nr̄m paruū: tn̄ ita se coaptat vt tot᷒ in eo q̄escat: ⁊ palliū breue affectiōis hūane vtrūq̄. s. viciū ⁊ virtutē coopire nō pōt simul. Sit ḡ charitas de corde puro: vt deum diligas sup oia: ⁊ pp̄ter se. nō pp̄ter te. i. tuā vtilitatē. ⁊ oia facias pp̄ter deū. Diligas ⁊ primū de corde puro. nō q: tibi vtilis vel delectabilis: vt amor carnis: sꝫ q: capax supne beatitudinis: et sic eris imaculat᷒ i via hic. Quātū ad scdm sunt multi q̄ vident̄ esse i via charitatis: sustinētes etiā tormēta ⁊ multa aduersa pp̄ter deū: sꝫ q: hn̄t aīam. i. itellectū maculatū errore. hi nō sunt i via q: nō sunt imaculati. Dicit apls Ephe. v. q: xp̄s elegit sibi sponsam ecclesiā non hn̄tē maculā neq̄ rugā. maculā. s. erroris. nec rugā duplicitatis. Null᷒ error circa ea q̄ sunt fidei ⁊ bonoꝝ moꝝ est vel esse pōt in sctā ecclia. Vn̄ q̄ hꝫ aliquem errorē circa huiusmodi ꝯ firmat᷒ in eo: hic nō est de ecclia. nec in charitatis via āmbulat: q: charitas ē de cōsciētia bona quā ille nō hꝫ: sꝫ erroneā ⁊ puersam. Cōsciā dr̄: cū sciā: q̄ sciā si ē vera: tunc cū ea ē bona ↄsciā. Si ē falsa: est mala cōsciā. Qui ḡ in aliquo articulo fidei errat vel dubitat de aliq̄ determinato p ecclesiam circa fidē ⁊ bonos mores: ille nō hꝫ bonā ↄsciam nec charitatē: etiā si sustineret mortē pp̄ter xp̄m saluari nō posset: nec puenire ad btitudinē: q: nō ē imaculat᷒ i via. Qui sequūt̄ icātatiōes: diuinatiōes ⁊ vanas supstitiōes q̄b᷒ plen᷒ ē mūd᷒: etsi videat̄ ea facere pp̄ter charitatē primi vt subleuet eum ab infirmitate vel alia molestia ad eternā dānationē tēdit fm̄ Aug. xxvi. q. vij. nō obseruetis. Nō hn̄t hi bonā ↄsciam. Silr̄ q̄ mutuat primo suo vt subueniat ei in magna necessitate ↄstituto certā summā pecunie recipiēs in pign᷒ aliquā domū vel agrū: cui᷒ fructum pcipit: dū ille retinet suā pecuniā: videt̄ iste esse i via charitatis: cū faciat illi magnū seruitiū. Sꝫ certe extra viā est q: ↄsciam hꝫ maculatā nō bonā. Et q̄uis ipe sibi nō faciat cōsciam: estimās illud licitū: nō pp̄terea excusat̄: q: illa cōsciā sua nō est cū sciā iuris diuini vel naturalis: sꝫ ↄ ius diuinū. Dic̄ eñ xp̄s Lu. vi. Mutuū date: nihil inde sperātes. s. tp̄ale vltra mutuatū: et de vsu. cōsuluit. Ignorātia aūt iuris diuini nullū excusat. Vn̄ q̄cq̄d fit ↄ ipm: fit cū mala ↄsciā. Idē pōt dici de dātib᷒ pecuniā mercatorib᷒ vel aliis ad discretionē si nō subsīt periculo put cōiter fit. Itē alij sunt q̄ vt faciā primos euitare pericula vel dāna magna nō faciūt sibi ↄsciam mēdacia dicere: ⁊ qḋ peius ē etiā peierare. Sꝫ mala cōsciā est ista: nō bona: cū sit ↄ ordinē charitatis fm̄ quē q̄s dꝫ plus diligere salutē ppriā q̄ alioꝝ. Vn̄ nūq̄ pōt licite fieri aliqḋ de se malū pp̄ter salutē aliorum. Nō sunt faciēda mala vt inde eueniāt bona: inq̄t apostol᷒ ad Ro. iij. Indecēs ē eñ crimē suū alienis cōmodis impēdere. ait Leo pa. dist. xlvi. sicut non suo. Sit ḡ charitas de ↄsciā bona vt nō sit error i ↄsciā de his q̄ sunt fidei ⁊ bonoꝝ moꝝ: sꝫ diligas ex tota aīa. i. intelligētia: habēdo sanū intellectū de agendis: ⁊ sic eris immaculat᷒ in via.

Quātū ad tertiū sunt plurimi qui etsi in via charitatis aliqn̄ reperiant̄: tn̄ q: ↄtrahunt maculā defectiōis: nō pseuerātes in ea: iō via illa nō pducit eos ad beatitudinē. Incassum eñ bonū agit̄. si an vite terminū deserat̄. Greg. in j. mora. ⁊ hr̄ de pe. dis. ij. incassuꝫ. Et de salomone dr̄ Eccli xlvij. Posuisti maculā in gl'ia tua. Et q̄ fuit ista macula nisi q: nō perseuerauit in gr̄a sibi collata a via recedēs diuini amoris pp̄ter inordinatū amorē mulierū. Sed vera ⁊ p

ficta charitas est cũ fide nõ ficta. i. fidelitate obſuatiõis mãdatoꝝ nõ fragili ⁊ caduca. Ut em̃ dicit Amb. de pe. di. ij. ficta. ſficta est charitas q̃ deſerit in aduerſitate. i. fragilis. Nã oĩ tpe diligit q̃ amicus eſt. vt dĩ Prouer. xvij. ⁊ tpe aduerſitatis ⁊ tpe pſperitatis ⁊ tpe tẽtationis. Et ſi amicus hoĩs multomagis amic⁹ dei. Nã vt dĩ: Can. viij. Multe aque. ſ. tẽtationũ ⁊ tribulationũ nõ potuerũt extinguere charitatẽ: dñi. ſ. q̃ voluit ſeq̃ inſtictũ ei⁹. Sic em̃ charitas nũq̃ excidit. j. ad Cor. xiij. idest ex charitate operãs nũq̃ peccat. Sicut ex igne nõ põt pcedere niſi calor: nõ aũt frigus: ⁊ ex habitu vicioſo nõ põt pcedere act⁹ vitioſus: ita ex charitate nõ põt pcedere niſi bonũ. Uerũ q: volũtas vbi eſt habit⁹ charitatis ẽ libera ⁊ vertibilis ad bonũ ⁊ malũ. iõ põt hñs charitatẽ peccare grauiter ⁊ eã amittere: ſic pʒ exẽplũ in petro negãte: dauid adulterãte: ezechia infirmãte. Et h̃ eſt rõ q̃re charitas viatoꝝ põt amitti ⁊ nõ charitas cõpꝛehẽſoꝝ: q: ſcti ſp actualr̃ vidẽt diuinã eſſentiã facie ad faciẽ: ⁊ cognoſcũt clare ipm deũ eẽ ſummũ ⁊ infinitũ bonũ in q̃ oĩa bona ↄtinent. Uolũtas aũt amat bonũ ſibi p intellectũ repñtatũ: ⁊ q̃ntũ bonũ eſſe qđ intelligit ſibi pñtatũ amat. Et q: ↄtinue actualr̃ cognoſcit itellect⁹ deũ eẽ bonũ ſummũ ⁊ vlẽ: ↄtinue volũtas ſumme amat in patria: ⁊ nõ põt nõ amare: eo q̃ videat oĩa alia bona q̃ſi nihil eẽ in cõparatiõe ei⁹. Sʒ ĩ via impfecte cognoſcit deus p fidẽ. ſ. Et ſi pfecti viri in ↄteplatiõe poſiti cogñſcit quodã guſtu mẽtis ipm deũ eſſe ſummũ bonũ: ⁊ oĩa q̃ ĩn mũdo ſunt q̃ſi lutũ in cõſpectu eius: vñ dũ habent illũ guſtũ nũq̃ peccãt. Sed q: nõ põt niẽs viatoꝝ ſp actualiter in tali ſpeculatiõe ⁊ guſtu ↄſiſtere: q: circa aliud opʒ occupari. hinc eſt q̃ dũ circa alia ↄſiſtit aliq̃n volũtati repſentat aliqđ op⁹ vt maximũ bonũ a rõne offuſcata paſſione: ⁊ ſic aſſentit poſtponẽs dei mãdata: ⁊ ide amittit charitatẽ. Sit g̃ charitas ex fide nõ ficta: nõ fragili ⁊ deuicta tentationib⁹ et tribulationib⁹. Sed diligas in om̃i mẽte idest om̃i tẽpoꝛe vite ⁊ eris immaculatus in via.

§. IIII. Quãtũ ad tertium

De executione dilectionis.

pꝛĩcipale diuiſiõis p̃mo addit executio ipi⁹ dilectiõis dñi dĩ: q̃ ambulãt in lege dñi. Pꝛobatio dilectiõis (inq̃t Greg.) exhibitio eſt operis. Hi em̃ ſe ſunt in via dilectiõis q̃ ambulãt ĩ lege dñi. i. q̃ operant̃ ſm legẽ dei. Om̃is em̃ lex in vno ſmone implet̃ diliges. ad Gal. v. Et finis pcepti eſt charitas. idẽ aplſ. j. ad Tim. j. Un̄ interrogatus a xp̃o legiſperit⁹ q̃d dixerat ei. Quid faciẽdo vitam eternã poſſidebo. ait xp̃s: In lege q̃d ſcptũ eſt. Et rñdit optime: Diliges dñm deũ tuũ: ⁊ p̃ximũ tuum. Lu. x. Qđ vtiq̃ in om̃i lege ſcriptũ eſt. Sunt em̃ multe legũ differentie. Un̄ Job. xi. dicit̃. Utinã oſtẽderet tibi deus ſecreta ſapientie ſue: ⁊ q̃ multiplex ſit lex eius: ⁊ quelibet lex hʒ multa p̃cepta quaſi multas leges. Sunt igit̃ dñi leges.

- ¶ Lex deifica ⁊ eternalis.
- ¶ Lex intrinſeca ⁊ naturalis.
- ¶ Lex moyſaica ⁊ diuinalis.
- ¶ Lex euangelica ⁊ ſpiritualis.
- ¶ Lex conſuetica ⁊ generalis.
- ¶ Lex canonica ⁊ eccleſiaſticalis.
- ¶ Lex politica ⁊ ſecularis.

De lege eterna. Psalm⁹ xxxvi.

De p̃ma lege. ſ. eterna põt intelligi illud pſ̃. Lex dei ei⁹ in coꝛde ipi⁹. ſ. iuſti. Nã iuſt⁹ ſp in oĩb⁹ opib⁹ reſpicit ad legẽ eternã: q̃ eſt rõ ſapiẽtiſſima volũtatꝫ dei put oꝛdiat oĩa in debitos fines ſuos. Cuilibʒ creature dedit legẽ ſuã ſeu p̃ceptũ qđ ſeruãt. ſm illud Pꝛouerb. viij. Qñ circũdabat mari terminũ ſuũ: ⁊ legẽ ponebat aq̃s ne trãſirẽt fines ſuos. ⁊ pſ̃. cxlviij. Pꝛeceptũ poſuit. ſ. celis ⁊ planetꝫ: de q̃b⁹ loq̃t ⁊ nõ p̃teribit: ⁊ ſic de aliĩs creaturꝫ. Nõ eſt aliud illa lex ſeu p̃ceptũ q̃ inclinatio creature ad opatiões ſuas ꝓpꝛias. Sicut lex celoꝝ ⁊ planetaꝝ eſt inclinatio ad motũ quẽ faciũt q̃tidie de oꝛiẽte in occidẽs ⁊ ad influẽdũ i iſta iferioꝛa: ⁊ hãc legẽ nũq̃ p̃tereũt. oẽs aũt creature p ſuas opatiões manifeſtãt dei magnificẽtiã ⁊ bonitatẽ ⁊ ad cõſeruationẽ ſuã tẽdũt: ⁊ ſic ſuo mõ deũ diligũt. hoĩ aũt de⁹ dedit iclinationẽ ad appetẽdũ ſummũ bonũ. Et q: nulli⁹ boni ſolitarij ẽ iocũda poſſeſſio: iõ etiã dedit iclinationẽ ad appetẽdũ pticipationẽ hui⁹ boni in ꝓximo. In lege g̃ hac ſcriptũ eſt: Diliges deũ ⁊ ꝓximũ. p his oĩb⁹. ſ. tibi collatis. Hugo. nil aliud vult niſi vt diligas.

De lege naturali

De lege naturali q̃ eſt intrinſeca boni: ⁊ q̃dã pticipatio legis eterne. dicit aplſ ad Ro. ij. Cũ gẽtes q̃ legẽ nõ habẽt. ſ. ſcriptã naturaliter ea q̃ legis ſunt faciũt. ipſi ſibi ſunt lex. i. legẽ naturalẽ hñt ſecũ. Hec em̃ lex naturalis multiplex eſt: q: ↄtinet in ſe multa p̃cepta: ſed oĩa reducunt̃ ad duo. ſ. ad dilectionẽ dei ⁊ ꝓximi. In his duob⁹ mãdatis vniuerſa lex pẽdet. Mat. xxij. Hi naturales nullã hñtes a deo legem ſcriptã rõne naturali cognouerũt ⁊ ꝓbauerũt vnũ eẽ deũ gubernatorẽ oĩm ⁊ hũc eẽ colẽdũ ⁊ amãdũ. Ad legẽ etiã naturalẽ ptinet illđ. Qđ tibi oderis fieri alteri ne feceris: ⁊ q̃cunq̃ vultis vt faciãt vob̃ hoĩes ⁊ vos facite illis. Et ad h̃ duo reducunt̃ plura alia p̃cepta legꝫ naturalis q̃ habent̃ di. j. ius naturale. In lege g̃ hac q̃d ſcptũ eſt. Certe: Diliges do. deũ tu. ⁊c. ⁊ ꝓxi. tu. ſi. teip. Deu. vj. ⁊ Leui. xix. Mat. xxij. Mar. xij. ⁊ Lu. x.

Tobie iiij. Mat. vij. ⁊ Luce. vj.

De lege moyſaica.

De tertia lege dĩ Jo. j. Lex p moyſen data eſt. ſ. a deo miniſterio angeloꝝ. Angel⁹ em̃ dñi apparẽs moyſi in mõte ſyna: dedit legẽ decalogi ſculptã in duab⁹ tabulis lapideis quã ꝓplo iudeoꝝ referret. Quia ei hõ ita erat iã rõne obſcurat⁹ q̃ neſciebat legere i coꝛde ſuo legẽ naturalẽ a deo inſitã: nec ↄſeruabat̃ ſm eã ſʒ iã declinauerat ad idolatriã qđ eſt ↄ̃ dilectionẽ dei ⁊ ad vitia ↄ̃ naturã: ⁊ alia q̃ ſunt ↄ̃ ꝓximũ: iõ piiſſim⁹ de⁹ dedit legẽ ſcptã in tabulis: vt ex ea q̃dãmõ recoꝛdaret̃ vel excitaret̃ ad legẽdũ ſcripturã coꝛdis. Sʒ in lege hac q̃d ſcptũ eſt. Certe ad lr̃am: Diliges do. deũ tu. ex to. coꝛ. tuo. Deu. vj. Et diliges ami. tu. i. ꝓximũ ſicut teip̃m. Leuiti. xix. Ac etiã explicatũ eſt in ea quõ ſit diligẽdus de⁹ p tria p̃cepta pꝛime tabule: vt. ſ. ipſe ſol⁹ adoꝛet̃ ⁊ oĩs irreuerẽtia i loq̃ndo caueat̃: ⁊ q̃es in eo p puritatẽ mẽtis ⁊ oꝛonẽ queratur. Et quõ etiã ꝓxim⁹ diligat̃ p p̃cepta ſeptẽ ſecunde tabule declarat̃: vt videlʒ adiuuet̃ in ſuis neceſſitatib⁹ ⁊ p̃maxie parẽtes. ibi. Honoꝛa patrẽ tuũ ⁊c. Et vt nõ offendat̃ ipſe pꝛoxim⁹: nec in pſona ꝓpꝛia p leſionẽ coꝛpis: nec in pſona ↄiũcta p adulteriũ: nec in reb⁹ p furtũ ⁊ alias vſurpationes: nec i fama p falſam teſtificationẽ ⁊ mẽdacia: nec etiã deſiderio. Ad iſta decẽ p̃cepta oẽs natiões erãt obligate: ⁊ om̃i tpe mũdi ad ea ſeruãda q̃ voluerũt ſaluari: q: ſunt de iure naturali. Addita ſunt illis p̃cepta multa cerimonialia ⁊ iudicialia q̃ obligabãt ſolũ illũ ꝓplm vſq̃ ad xp̃i paſſionẽ. Et cerimonialia ptinebãt ad cultum dei: ⁊ dilectionẽ. Judicialia ad pacificũ ↄuictũ ꝓpl'i illi⁹. vñ ad dilectionẽ ꝓximi. Et q: multa p̃cepta erãt dicunt̃ iſte leges. Leui. xix. Ego dñs leges meas cuſtodite inq̃t.

De lege euãgelica.

De q̃rta lege dicit Jaco. c. iiij. in ſua cano. Un⁹ eſt legiſlatoꝛ et iudex. ſ. xp̃s q̃ legẽ dedit euãgelicam q̃ dĩ: lex ſpũs: q: vltra moꝛalia p̃cepta que ↄtinet vt lex moyſaica cõpꝛehẽdit et ſacr̃a q̃ ſunt ↄferẽtiua ⁊ cauſatiua gr̃e ⁊ ſpũs: vt baptiſmũ pñiam: eucharistiã ⁊ alia q̃ nõ erãt in lege moyſaica: niſi in figura tm̃. ⁊ iõ bñ dicit aplus. Nihil ad pfectũ adduxit lex. ſ. illa. ad Heb. vij. Nõ em̃ ↄferebat gr̃am q̃ adiuuat ad obſeruãdũ p̃cepta vt lex euãgelica rõne ⁊ ꝟtute ſacroꝝ: que etiã ducit ad gl'iam apta ianua p xp̃i paſſionẽ. Unde Jaco. j. dĩ: Si q̃s pſpexerit in lege pfecte libertatꝫ. i. euãgelica ⁊ pmãſerit i ea nõ auditoꝛ obliuioſus fact⁹: ſed factoꝛ opis. h̃ beat⁹ in facto ſuo erit. Sʒ in lege hac q̃d ſcriptum eſt. Certe ad lr̃am: Diliges do. de. tuũ ⁊c. ⁊ ꝓximũ tuũ ſicut teipſum. Mat. xxij. inq̃t dñs ieſus. Addidit etiã ipſe legiſ huius latoꝛ xp̃s ad p̃cepta decalogi cõſilia caſtitatis paupertatis obediẽtie ⁊ patiẽtie: vt p illa magis poſſit diligi deus ⁊ ꝓxim⁹. Renouit etiã falſas expoſitiões quas doctoꝛes iudeoꝝ inuenerant circa legẽ moyſaicã vt illud: Diliges amicũ tuũ: ⁊ odio habebis inimicũ tuũ: oſtẽdẽs

inimicū nō odiēdū ſ; diligēdū ſm charitatē. mat.v. Et il-
lud. Nō mechaberis: qđ itelligebāt ꝓhibitū tm̄ de ope ex-
teriori: ſ; xp̄s oñdit idē eē de affectu iteriori dí. Qui vide-
rit mulierē ad ꝯcupiſcēdū eā: iā mechatꝰ ē eā i corde ſuo.
Mat.v. Et multa hmōi. Cerimonialia ꝗ̄ ipleuit qđ figu-
rabāt exhibēdo. Et ꝓpterea ipſe dixit: Nō veni legē ſolue-
re ſ; adimplere. Mat.v. Et q: multa ſunt mādata euāge-
lica q̄ oīa clamant ꝑfectā dilectionē: eſt multiplex etiā lex
De lege ꝯſuetu-dinis. iſta. vñ. Hiere.c.xxxi. dicit: Dabo leges meas in viſceribꝰ
eoꝝ: ⁊ in corde eoꝝ ſcribā eā. ⁊ loq̇t de euāgelio. De q̄n-
ta lege q̄ eſt ꝯſuetudo đ: in decre. diſ. xi. in his. Mos po-
puli dei ⁊ iſtituta maioꝝ ꝓ lege tenēda ſunt. Et q̄uis lex
iſta fuerat an̄ legē moyſaicā vel euāgelicā: q: q̄n ceperūt
hoies multiplicari ſup terrā ante diluuiū vl' poſt ſumpſe-
rūt aliq̇s mores exteriores ſue ꝯuerſatiōis adinuicē put
dictabat rō: q̄s abſq; ſcriptura ꝓ lege tenebant: tn̄ iō ponit'
lex ꝯſuetudis poſt legē diuinā: moyſaicā et euāgelicā: q:
q̄cq̄d eſt ꝯtra mādata moralia vl' euāgelica: ꝑ q̄ntūcūq;
tpis ſit ductū i ꝯſuetudinē: nō ē lex nec ligat: imo nec excu-
ſat' a pctō illud faciēs. vñ Cyprianꝰ. Cōſuetudo ſine rōne
q̄ntūuis vetuſta: q̄ntūuis vulgata: ṽitati oīno ē poſtpo-
nēda: ⁊ vſus q̄ ṽitati ē ꝯtrariꝰ eſt abolēdus. diſti. viij. ſi cō-
ſuetudinē. Idē. c. ꝯſuetudo. Cōſuetudo ſine ṽitate vetu-
ſtas erroris ē. Sz q̄d in hac lege ſcrip̄tū eſt. Certe: Diliges
dn̄m deū tuū ⁊ ꝓximū tuū. Nā ſic vbi ē de more ſupſtitio-
nes facere/peierare/furari/fornicari/vindictas facere et
hmōi q̄ ſunt ꝯ dilectionē dei ⁊ ꝓximi: nō eſt illa lex q̄ đ: cō-
ſuetudo/ſ; abuſio ⁊ corruptela. Nā ꝯſuetudo eſt ius mo-
ribꝰ. i. actibꝰ morigeratis approbatū (alš inſtitutū) qđ ꝓ
lege ſuſcipit' cū deficit lex: vt đ: di. i. ꝯſuetudo. Sz de ꝯſue-
tudine fuit antiq̄ offerre deo ſacrificia abſq; alia lege: vt
p; i abraā/yſaac/⁊ iacob/⁊ alijs. Reuereri ⁊ obedire pa-
rētibꝰ: nō iferre nocumēta ꝓximis ⁊ hmōi q̄ ꝑtinēt ad di-
De lege canoni-ca. lectionē dei ⁊ ꝓximi. Et h̄ lex multiplex: q: multe ⁊ varie
ſunt ꝯſuetudies. De ſexta lege. ſ. canonica pōt itelligi il-
lud qđ đ: Prouer. viij. Per me ſapiam legū ꝯditores iu-
ſta decernūt. Cōditores legū ciuiliū nō ſp̄ decernūt iuſta
vt p; i legibꝰ ꝑmittētibꝰ vſuras. vl' p̄ſcrip̄tōes male fidei: vñ
nec vim legis h̄nt tales leges. Sz ꝯditores legū eccl'iaſti-
caꝝ ſp̄ iuſta decernūt. Nā eccl'ia regit' a ſpū ſctō i ꝯdēdis
legibꝰ ſuis. vñ errare nō pōt ſm Tho. i qđlibe. ⁊ ꝑiudicat
legi ciuili i eo qđ eſt ꝯ eā. Vñ nico. pa. Lex impatoꝝ nō eſt
ſupra legē dei. i. canonicā ſ; ſubtꝰ. diſt. x. lege impatoꝝ. Sz
q̄d i hac lege ſcrip̄tū eſt. Certe: Diliges dn̄m deū tuū ex to-
to corde tuo: ⁊ ꝓximū tuū ſic teip̄m. Docēs modū diligē-
di ex toto corde: ⁊ ꝓximū. cū dic ipa lex cano. de pe. diſ. ij.
valida eſt. §. itē q̄ ſi. Deū diligere ex toto corde ē illi copu-
lari: aio ꝯcipe fruēde viſiōis eiꝰ affectū: pcti odiū: mundi
faſtidiū: ⁊. xxiij. q. iiij. c. pe. Sz hō diligere ꝓximū ſuū ſicut
ſeip̄m: vt oēm hoiem quē pōt iformatiōe doctrine: b'ificē-
tie ꝯſolatiōe: correctiōe diſciplie: iducat ad colēdū deū. Et
i ꝑncipio decretaliū đ: Rex pacificꝰ pia miſeratiōe diſpo-
fuit ſibi ſubditos fore pacificos: pios pariter ⁊ modeſtos
Pios q̄ad dilectiōem ⁊ deuotionē erga deū. Pacificos
q̄ad dilectionē ⁊ iuſticiā erga ꝓxios. Modeſtos q̄ad dile-
ctionē ⁊ tēperātiā ſui. Et ꝓpt h̄ eccl'ia ſtatuit mltas leges
ꝑtinētes ad cultū diuinū ⁊ dilectiōez dei augēdā vt de cō-
fitēdo/cōione ſumēda/feſtis celebrādis/diuinis exequē-
dis ⁊ hmōi. Remouit mltas altercatiōes ⁊ litigia q̄ p̄nt
fieri i iudicijs ꝯ charitatē ꝓximoꝝ ꝑ ſuas determinatiōes
De lege politicā. ſ. ſeculari iō ⁊ iſta mltiplex lex dei. De ſeptia lege. ſ. ſeculari itelligit'
illud Heſter. i. Septē ſapiētes erāt ꝯſiliarij regis aſueri:
quoꝝ ꝯſilijs cūcta agebat: ſciētes leges ⁊ iura maioꝝ. Nō
habebāt illi neq; legē moyſaicā: q: nō erāt de pp'lo iudeo-
rū: nec euāgelicā: nec canonicā q̄ adhuc nō erāt: ſ; leges
ciuiles. Et he vtiq; cū nō ſint iniuſte: ſiue ſint impiales: ſi-
ue municipales vt ſtatuta ciuitatū: a q̄buſcūq; facte ſint
fidelibꝰ vl' infidelibꝰ leges dn̄i ſunt: ⁊ ſeruari debēt ab oi-
bus. Sed q̄d in hac lege ſcriptū eſt. Certe: Diliges dn̄m
deū tuū ⁊c. Vñ ⁊ ꝑuilegiāt eccl'ias ⁊ miniſtros eccl'ie et
puniūt hereticos ⁊ blaſphematores: ⁊ alia q̄ ſūt ꝯ dei cul-
tū ⁊ honorē. Et ſilr puniūt iferētes nocumēta ꝓxis vt ſic
inter ꝓxios ꝯſeruet' dilectio. Vñ dicit Iſi. q: facte ſunt le-
ges vt eaꝝ metu hūana coerceat' audacia: tutaq; ſit int'
improbos innocētia. di. iiij. c. i. Et loquit' de legibꝰ ſecula-
ribꝰ: q̄ ponūt penas varias etiā mortiſ ꝯ trāſgreſſores. Et
qđ ait apl's. i. ad Ti. i. q: iuſto nō eſt poſita lex: ſ; iniuſtis/
maleficis/veneficis/homicidis ⁊ adulteris ⁊c. Nō intel-
ligit' vt q̄dā heretici falſo exponebāt: q: iuſti nō ſint obli-
gati ad leges hūanas ſ'udas: ſ; q: cū lex habeat duplicē
actū. ſ. dirigere hoiez i operibꝰ ſuis: ⁊ cogere metu pene ad
obſeruātiā eiꝰ: iuſtis et ſi ſit poſita lex vt eſt directiua nō
tn̄ vt eſt coactiua: q: videl; nō metu pene eā obſeruāt vt
pctōres: ſ; libere amore iuſticie et obediētie. Hec etiā lex
multiplex: q: mlte ſunt leges hoim: q̄ q̄ ābulāt. i. operant'
ſm has leges q̄ dn̄i ſunt: ⁊ ꝑ quaꝝ obſeruātiā exercet' ima-
De lege fomitis. culata charitas: hi erūt ſine dubio bti i p̄ntī ſpe: ⁊ i futu-
ro in re. Eſt m̄ vna alia lex q̄ nō eſt ꝓprie dn̄i: ſ; q̄ ſeq̇t' eā
trāſgredit' oēm dn̄i legē. Et de hac ait apl's Ro. vij. Vi-
deo aliā legē i mēbris meis repugnātē legi mētis mee. ſ.
rōnis ⁊ captiuū me ducētē in lege pcti. Iſta lex đ: fomes
⁊ lex mēbroꝝ. i. ꝯcupiſcētia nob' inata: iclinatioēz ad ma-
lū ⁊ ad delectabilia ſenſuū: etiā q̄ ſūt ꝯ rōnē. Pro cuiꝰ de-
claratiōe dicit Tho. i. ij. q. xcij. ar. vi. q: lex eſſentialr̄ inue-
nit' in regulāte ⁊ mēſurāte. participatiue aūt i eo qđ regu-
lat' ⁊ mēſurat': ita q: oīs inclinatio q̄ inuenit' i his q̄ ſubie-
cta ſunt legi ꝑticipatiue đ: lex. Sub deo igit' legiſlatore
diuerſe creature diuerſas h̄nt inclinatiōes naturales: ita
qđ vni eſt q̄dāmō lex: alteri ſit ꝯ legē. Vt ſi dicamꝰ: q: eē fu-
ribūdū eſt lex canis: ē aūt ꝯ legē ouis vl' alterꝰ aialis mā-
ſueti. Eſt igit' hoi lex quā ſortit' ex ordinatiōe diuia ſm ꝓ-
priā ꝯditionē vt ſm rōnē opet': q̄ q̄dē lex fuit tā valida in
p'mo ſtatu vt nihil vel ꝑter rōnē vel ꝯ rōnē poſſet ſurripe-
re hoi. Sz dū hō a deo receſſit icurrit i h̄ q: ferat' ſm impetū
ſenſualitatis: ⁊ vnicuiq; etiā ꝑticularíter h̄ ꝯtingit q̄nto
magis a rōne receſſerit: vt ſic quodāmō beſtijs aſſimilet'
Pē. xlviij. q̄ ſenſualitatis impetu ferunt'. ſm illud pē. Hō cū in ho-
nore eſſet nō itel. copara. eſt iumē. ⁊c. Sic igit' ipa ſenſua-
litatis inclinatio q̄ fomes đ: in alijs aialibꝰ ſimplr̄ h; rō-
nē legis: illo tn̄ mō q̄ in talibꝰ pōt lex dici ſm directā incli-
nationē. In hominibꝰ tn̄ ſm h̄ h; nō rōnē legis: ſ; magis
eſt deuiatio a lege rōnis. Sed inq̄ntū ꝑ diuinā iuſticiā hō
deſtituit' originali iuſticia ⁊ vigore rōnis: impetꝰ ſenſuali-
tatis q̄ eū ducit h; rōnē legis inq̄ntū eſt penalis: ⁊ ex le-
ge diuina cōſequēs hoiem deſtitutū ꝓpria dignitate. Sic
ſi aliq̇s dn̄s ponēs ſubditos ſuos i diuerſis ſtatibꝰ ſeu of-
ficijs cuilibꝰ ſtatuēs legē quā debeāt ſeruare: ⁊ ordināt
q: ſi aliq̇s ab illa deficiat: trāſeat ad aliū ſtatū viliorē: pu-
ta de ſtatu militū vel mercatorū: ad ruſticoꝝ ſtatū vel ſer-
uorū. Miles ergo recedēs a lege ꝓpria: q: trāſeat ad ſta-
tū ſeruorū ex lege eſt ordinationis illius dn̄i.

¶ De actibꝰ ⁊ ꝓprietatibus ⁊ vtilitatibus legis. Cap. ij.

Attēdite populꝰ meꝰ

legē meā: inclinate aurē veſtrā i ṽba oris mei.
Pē. lxxvij. Congruēter dn̄s inuitās ad obſerua-
tionē legis populū vocat. Nō em̄ ꝓprie datur lex niſi po-
pulo: quē Tul. in li. de rep. ⁊ Aug. li. ij. de ciui. dei. c. xxi. et
lib. xix. c. xxi. diffinit eē cetū multitudinis iuris ꝯſenſu ⁊
vtilitatis cōione ſociatū. Vñ abrae nō fuit data lex a dn̄o
nec iſaac vel iacob: ſed aliqua p̄cepta domeſtica: vt de cir-
cūciſione: q: nō adhuc creuerat in populū. Sed multipli-
catis eorū filijs ⁊ deſcendētibus in gentē copioſam: ⁊ li-
beratis a ſeruitute pharaonis: q: ſeruis nō cōgruit lex:
data fuit a deo ꝑ moyſen pp'lo iudeoꝝ: q: erat pp'ls dei: ſ;
nūc populꝰ dei eſt pp'ls chriſtianꝰ: cui cōgruit ois lex iuſta
que dei eſt bene intellecta. Et ideo attēdite. Vbi tria poſ-
ſunt notari in ipſis verbis de lege dei quacūq;.

¶ Q̄ȯ est diligenter intuenda. ibi. Attendite po. me.
¶ Q̄ȯ est reuerenter suscipienda. ibi. Legē meā.
¶ Q̄ȯ est cōgruēter adimplēda. ibi. Inclinate aurē ⁊c.

§. I. Quantum ad primuz

dicit. Attendite. i. diligenter cōsiderate. Clerus debet attē dere vt possit sine errore alios docere. Dicit enim Malachie. ij. Labia sacerdotis custodiūt sciam: ⁊ legem reqrūt ex ore ei⁹. s. ppl̄i. Vñ Hiero. ad paulinū. Sacerdotis officiū est interrogatum de lege rñdere. Nō inqt de poesi, vel philosophia vel rhetorica: sȝ de lege: ⁊ ideo attēdite. Populi aūt seu laici debēt attēdere cū docent vt intelligant ⁊ mēte retineāt: sicut de pplo antiquo legit Neemie. viij. q̄ esdras sacerdos legit i libro legis dñi aperte: de mane vsq̄ ad vesperam in conspectu virorū ⁊ mulierū ⁊ sapientū ⁊ aures ois ppl'i erant erecte ad librū: ⁊ leuite silentiuz faciebāt in pplo ad audiendā legem: ⁊ legerūt in libro legis dei distincte ⁊ aperte. Ergo et vosipsi
¶ Attendite ad legis quidditatem.
¶ Attendite ad eius actualitatem.
¶ Attendite ad eius effectualitatem.

Diffinitio legis. Quantū ad primuz. s. quid sit lex in cōi. Btūs Tho. s. ij. q. xc. sic diffinit. Lex est quedā ordinatio rōnis ad bonum cōmune ab eo qui curā habet cōmunitatis promulgata. Ubi ponuntur quattuor cōditiones legis.
¶ Q̄ȯ lex est rōnis practice ordinatio.
¶ Q̄ȯ est boni cōmunis procuratio.
¶ Q̄ȯ est populi vel principis cōstitutio.
¶ Q̄ȯ de eius rōne est promulgatio.

Prima ꝯditio legis. Q̄ȯ lex est rōnis practice ad actiōes ordinatio pbatur nois interpretatiōe. diffinitiōe ⁊ autoritate. Dicit em̄ Isi. q̄ lex dr̄ a legēdo: q: scripta est: vel dr̄ a ligādo: q: ligat. i. obligat p̄ceptis affirmatiuis ad agēdū: negatiuis ad cauendū. Vel dr̄ lex ab eligēdo ſm Aug. q: dȝ q̄libet eligere viuere ſm legē. Isti autē act⁹. s. eligere. legere. ⁊ ligare. sunt actus rationis. Probat hoc ideȝ rōne vel diffinitione sic. Lex est qdā mēsura directiua humanoꝝ actuū: ſm quaȝ inducit hō ad aliquid agendū: vel retrahit ab agendo. s. mala. Regula aūt p̄ma humanoꝝ actuū est rō: que ē primū principiū humanoꝝ actuū. Rationis est ordinare ad finē qui est primū p̄ncipiū in agēdis. In vnoquoq̄ autez gñe id qȯ est p̄ncipiū seu primū est regula ⁊ mēsura aliorū illi⁹ generis. Et sic pȝ q̄ lex ptinet ad rōnē. Tertio probat autoritate legis canonice ⁊ ciuilis. Nam Isid. dicit in li. ety. dis. iij. Dis. ⁊. c. p̄cedeñ. Q̄ȯ lex hȝ p̄cipere ⁊ phibere. Hi autē act⁹ sunt act⁹ rōnis. Juris etiā peritus dicit in lege. qȯ placuit p̄ncipi hȝ legis vigorē. qȯ intelligendum est cū volūtas ei⁹ est rōne regulata. Nā volūtas p̄ncipis

Scd̄a cōditio legis. nō regulata rōne: magis est iniq̄tas q̄ lex. Scd̄o de rōne legis est boni cōis intētio vel ordinatio. Nā lex ad bonū cōe oim tanq̄ ad finē ordinat semp. vñ Isido. dicit q̄ lex nullo priuato cōmodo: sed p cōi vtilitate ciuiū dȝ esse ꝯscripta. dist. iiij. erit autē. Ratio hui⁹ est ſm Tho. vbi. s. q: primū principiū in opatiuis est vltim⁹ finis. Finis aūt vltimus humane vite est felicitas seu beatitudo. Vñ opȝ q̄ maxime respiciat ordinē q̄ est in beatitudine: cū sit lex regula directiua humanarū actionū. Rursus cum oīs ps ordinet ad totū sicut impfectū ad pfectū. vnus aūt hō sit ps cōmunitatis pfecte: necesse est q̄ lex respiciat ppꝛie ordinē ad cōmunē felicitatē. Quodcūq̄ autē p̄ceptū fiat ad aliquē de aliquo particulari opere intantū hȝ rōnē legis inquātū ordinat ad bonū cōe. Nam particularia opa possunt referri ad bonū cōe cōitate cause finalis. sȝ q̄ bonū cōe dr̄ cōis finis. Et ois quidē lex iusta dei est: ⁊ ad felicitatē ordinat: sed si fiat aliqua lex humana ob vtilitatez

Tertia conditio legis. priuatā aliquorū sine rōne non erit pprie lex. Tertio lex est ppl'i vel principis ꝯstitutio. Unde dicit Isido. v. Ety. q̄ lex est constitutio populi qua maiores natu simul cum plebibus aliquid sanxerūt. di. ij. c. j. Rō hui⁹ est ſm Tho. quia lex p̄ncipalr̄ ⁊ pprie ordinat ad bonū cōe. Ordinare aūt ad bonū cōe aliqd est p̄ncipis vel toti⁹ multitudinis: ⁊ ideo cōdere legē ptinet ad totā multitudinē vel ad p̄ncipē qui curā hȝ multitudinis. Nā intētio legislatoris est vt hoies ad v̄tutes inducat ⁊ a vitijs retrahat. Sȝ psona p̄uata pōt q̄dē inducere monitiōe aut suasione bñ dispositos: sȝ efficaciter inducere. s. p vim coactiuā metu penarū peruersos ⁊ male dispositos nō pōt: nisi psona publica ad quā ptineat penas infligere. Et q: laici nullā iurisdictionē habēt sup psonas ecclīasticas: ideo nullā legē cōdere pñt ppꝛia auctē de psonis vel rebus earū. Vñ dicit Nico. papa. Lege impiali nō pñt ecclīastica iura dissolui. di. x. lege.

Quarta conditio legis. Quarto de rōne legis est p̄mulgatio. Vñ dicit Gratia. in decre. di. iiij. In istis. Q̄ȯ leges instituūtur cū p̄mulgant. Rō hui⁹ est: q: ad hoc q̄ lex obliget: oportet q̄ in noticiā deducat alioꝝ. hoc aūt fit p p̄mulgationez. Et lex quidē naturalis p̄mulgata est a deo: ſm q̄ de⁹ eaȝ mētibus hoim inseruit naturalr̄ cognoscēdā. Lex aūt exterior hūana p̄mulgat quoad p̄sens verbo: sed in futurū scripto. Vñ legis p̄mulgatio q̄ fit v̄bo i futurū extendit p scripture firmitatē. q̄ quodāmodo semp legē p̄mulgat. Illi aūt corā quib⁹ lex nō p̄mulgat: obligant ad legem seruādā inquātū ad coꝝ noticiā deuenit vel deuenire potuit p alios p̄mulgatione facta. Unde dr̄: di. xvi. qȯ dicitis. q̄ non oportet q̄ singuloꝝ auribus inculcet: scilȝ lex. Attendite ḡ pple meus legē meā: que habet oēs has cōditiones: ⁊ sic ois lex illas debet habere vt v̄e sit lex.

§. II. Quantū ad secundū

Quadruplex est act⁹ legis. scȝ actualitatē legis sciendū ſm Isid. v. Ety. q̄ q̄druplex est actus legis. Dicit em̄. Ois lex aut pmittit aliqd: vt q̄ vir fortis petat p̄miū: aut vetat vt sacrarū v̄ginū nuptias nulli liceat appetere: aut punit vt q̄ cedē fecerit capite plectat. ei⁹ em̄ p̄mio vel pena vita moderat hūana. diuia aūt p̄cepit vt diliges dñm deū tuū. di. iij. i decre. c. si. Pro q̄rū

Lex est directiua humanoꝝ actuū. declaratiōe dicit Tho. s. ij. q. xciij. ar. ij. q̄ cū lex sit directiua hūanoꝝ actuū tres sunt dr̄ie humanoꝝ actuū. Quidā em̄ sunt actus boni ex genere: vt sunt actus v̄tutum. ⁊ respectu hoꝝ ponit actus legis p̄cipere. Precipit em̄ lex oēs actus v̄tutū: vt dicit phs in. v. Ethi. Quidā alij act⁹ sunt mali ex gñe: sicut sunt act⁹ vitioꝝ: ⁊ respectu hoꝝ ponit act⁹ legis phibere. Quidā alij sunt indifferētes ex genere. ⁊ respectu hoꝝ dr̄ lex pmittere. Possunt etiā dici indifferētes q̄ parū hñt boni vl' mali vt venialia. Opȝ aūt q̄ aliq̄d sit p qȯ inducat lex subditos vt ei obediat. Hoc aūt ē timor pene. ⁊ respectu hui⁹ dr̄ act⁹ legis punitio. Nō aūt ponit ꝯsiliū act⁹ legis: q: ꝯsulere etiā spectat ad p̄uatā psonā: cui⁹ nō est ꝯdere legē. Quilibet em̄ pōt alteri cōsulere. Silr̄ p̄miare nō ponit act⁹ legis sicut punire: q: p̄miare pōt q̄libet: sȝ punire nō ptinet nisi ad psonā publicā q̄ est minister legis cui⁹ auctē pena infert. Vñ ⁊ Isid. dicit in. v. Ety. Facte sunt leges vt earū metu hūana coerceat audacia: tutaq̄ sit inter iprobos innocētia: vt i ipis iprobis formidato supplicio refrenet audacia: ⁊ nocēdi facultas. di. iiij. c. j.

Triplex est permissio. Nota etiā q̄ pmissio est triplex. vt dicit glo. sup. c. Ois. di. iij. Pria est q̄ pmittit qȯ nullo iure phibet: hȝ tñ aliquā apparētiā mali: vt ꝯhere scd̄m mr̄imoniū quod videt signū libidinis. vt. xxxi. q. j. hac rōne. Scd̄a est q̄ pmittit qȯ ꝯ ꝯstōnes humanas indulget: vt ꝯhere in gradu mr̄imonij phibito: sed cū dispēsatione: vt xxxv. q. iij. quedā. Et hec est vera ⁊ absoluta pmissio. Tertia est q̄ pmittit min⁹ malū vt vitet mai⁹: pmittit. i. nō punit. Et sic pmisit de⁹ dari libellū repudij vt vitaret vxoricidiū. di. iij. §. officiū. ⁊ dr̄ hec cōpatiua pmissio. Attēdite ḡ ad act⁹ legis. Ad p̄cepta vt obſuet. Leui. xx. Custodite p̄cepta mea ⁊ facite ea. mat. xix. Si vis ad vitā igredi ſua mādata. Attēdite ad phibita vt euitet. puer. j. Prohibe pedē tuū. i. affectū a semit ei⁹. s. peti. Q̄ȯ se ondit ps. fecisse di. Ab oi via mala. i. ope phibui pedes meos. i. affect⁹. Ps̄. cxviij.

Attẽdite ad ꝑmissa mala ne erretis: putãtes eẽ licita: q꞉ ꝑmissa. vñ saluator Mat. xix. ⁊ Mar. x. ait iudeis. moyses ob duritiã cordis vr̃i ꝑmisit vob dare libellũ repudij: qḋ tñ erat illicitũ. s. ꝯhere cuꝫ alia postea. Et decretalis dicit. Multa ꝑ patiẽtiã toleram⁹: q̄ si in iudiciũ ducerent꞉ exigẽte iusticia dãnarent꞉. ex̃ de ꝓbẽ. Cũ iã dudum. Attẽdite ad penalia vt euitent꞉: nõ trãsgrediẽdo legẽ vt tolerent꞉ faciẽdo ꝯ legẽ. Pene tñ sunt medicine ait pħs. Medicina aũt etsi displiceat patienter sumit꞉ ꝓpter sanitatẽ que seq̄tur. Nõ tñ tenet꞉ quis ad penas legũ luendas nisi postq̄ ad eas fuerit adiudicatus ẜm Tho. ⁊ Ray.

§.III. Quãtũ ad tertiũ scꝫ

De effectu finali legis.

de effectu legis. Sciẽdũ ẜm Tho. s. ij. q. xcij. ar. j. ꝙ effect⁹ finalis legis ẽ hoies facere bonos. Dicit eñ pħs. ij. ethi. ꝙ intẽtio cuiuslibet legislatoris est hoies facere bonos et v̓tuosos. Et h̄ vel simplr̃ vel ẜm q̇d. qḋ sic declarat. Lex nihil ẽ aliud q̄ dictamẽ rõnis in ꝑsidente q̄ subditi gubernant꞉. Sicut videm⁹ ꝙ v̓t⁹ ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis in h̄ ꝯsistũt ꝙ sint bñ obediẽtes rõni. Et ꝑ hũc modũ v̓t⁹ cuiuslibet subditi est vt bñ subijciat꞉ ꝑncipanti: vt dicit pħs in. j. politi. Et apl̄s ad Ro. xiij. ait. Ois aia ptãtibus sublimiorib⁹ subdita sit. Nõ est eñ ptãs nisi a deo ⁊c. Ad h̄ autẽ ordinat꞉ vnaqueq꞉ lex vt obediat꞉ ei a subditis. Vñ manifestũ ẽ ꝙ h̄ sit ꝓpriũ legis inducere subiectos ad ꝓpriam v̓tutẽ eoꝝ. Cũ aũt v̓tus sit q̄ bonũ facit habẽteꝫ: ⁊ op⁹ ei⁹ bonũ reddit. sequit꞉ ꝙ ei⁹ effect⁹ est facere bonos eos q̇b⁹ dat꞉ vel simplr̃ vel ẜm q̇d. Nã si intentio ferẽtis legẽ tẽdat in verũ bonũ: qḋ ẽ bonũ cõe regulatũ ẜm diuinã iusticiã: sequit꞉ ꝙ ꝑ talẽ legẽ fiũt hoies boni simplr̃ sicut ꝑ legẽ diuinã vel canonicã. Si aũt intẽtio legislatoris ferat꞉ ad id qḋ nõ est bonũ simplr̃: sed vtile sibi vel delectabile: faciet hoies bonos ẜm q̇d. i. in ordine ad tale regnũ. sicut leges sclares antiquoꝝ infideliũ mortales: faciebãt obseruãtes bonos bonitate ⁊ felicitate terrena. s. cuiusdã pacifici victus.

Contra

Et si q̇s arguat ꝙ hoies sunt boni ꝑ v̓tutẽ: q꞉ v̓t⁹ est q̄ bonũ facit habentẽ vt dictũ est. Virtutẽ aũt facit de⁹ in hoie infundẽdo: ꝗ nõ ꝑ legẽ: sed ꝑ deũ fit hõ bon⁹.

Rñdet꞉

Rñdetur ẜm Tho. ꝙ cũ sit duplex v̓t⁹ acq̇sita ⁊ infusa: ad vtrãq꞉ aliq̇d opatur bonoꝝ operũ assuetudo: ſꝫ diuersimode. Nã v̓tutẽ acq̇sitã causat operum bonoꝝ assuefactio: q꞉ ex actib⁹ generat꞉ habit⁹ virtutis. s. acq̇site. Ad v̓tutẽ aũt infusam disponit operũ bonoꝝ frequẽtatio: ⁊ eã iã habitã cõseruat ⁊ ꝓmouet: nõ aũt causat sed de⁹ grã sua. Diffinitur

Virtus infusa.

eñ virtus infusa ꝙ est bona q̄litas mẽtis qua recte viuit꞉ quã de⁹ in nob̄ sine nobis opat꞉. s. ꝑncipalr̃: sed nõ sine nobis cooperãtibus seu ꝯsentientib⁹. Et q꞉ lex dat꞉ ad hoc vt dirigat act⁹ humanos: inquãtũ actus humani operantur ad v̓tutẽ: intantũ facit hoies bonos. Vñ pħs. ij. politico. dicit ꝙ legislatores assuefaciẽtes faciũt bonos. Nec sẽꝑ aliq̇s obedit legi ex ꝑfecta bonitate v̓tutis: sed qñq꞉ ex timore pene: qñq꞉ ex quodaꝫ dictamine rõnis qḋ est quoddã ꝑncipiũ v̓tutis. Est etiã impossibile ẜm Tho. ꝙ bonũ cõe ciuitatis bene se habeat: nisi ciues sint virtuosi: ad minus illi quib⁹ cõuenit principari. Vñ ⁊ Ysidorus dist. ix. c. ij. dicit. Iustũ est principem obtẽperare legib⁹ suis. Tũc aũt iura sua ab alijs custodiẽda existimet: qñ ⁊ ip̄e prim⁹ eis reuerentiã ꝓbet. Vñ ꝑpl̄s dei antiqu⁹: dũ habuit bonos iudices ⁊ reges ⁊ ꝑncipes sacerdotũ ꝑpl̄s se bene habuit in moribus ⁊ in felicitate terrena. Qñ habuit malos reges: qḋ ꝓ maiori pte fuit: ꝑpl̄s ad idolatriam ⁊ in multa mala lapsus est: et ꝓpter hoc in diuersas captiuitates duct⁹: ⁊ demũ ꝑ orbẽ dispsus. Sufficit aũt ad bonũ cõitatis ꝙ alij. s. subditi intantũ sint subditi ꝙ principũ mãdãtis obediant quantũ ad ciuitatẽ terrenã. Sed ad ciuitatẽ supernam cõsequendam ad quã ordinat lex dei: opꝫ ꝙ ex amore legem obseruent. Qui eñ ex timore facit ꝑceptum scꝫ legis: etsi bonũ est qḋ facit: nõ tamen bene facit. i. virtuose. ex̃ de reg. iur. Qui ex timore.

§.IIII. Secũdũ principale

notandũ est: ꝙ lex est reuerẽter suscipiẽda cũ dicit: legem meã. Esa. xxxiij. Dñs iudex nr̃. Dñs legifer nr̃. Dñs rex nr̃. Et q꞉ vt dicit꞉ Iob xxxvj. Nullus similis ei in legislatoribus. Tãto ei⁹ lex cũ maiori reuerẽtia est suscipiẽda: quãto maior est in potẽtia ⁊ sapientia ⁊ bonitate ferẽs eã. Cũ null⁹ sit deo appropinquãs: nedum similis: ideo reuerenter lex eius suscipiẽda est. Vnde dicit꞉ Esa. j. Auribus ꝑcipite legem dei vestri populus gomorre. Et Iob. xxij. Suscipe legem ex ore eius. s. dei. Ideo autẽ reuerenter

Lex dei suscipiẽda ẽ ꝓpter tria.

¶ Propter eius eximiam autoritatem.
¶ Propter eius miram veritatem.
¶ Propter eius nimiam vtilitatem.

Quãtũ ad primũ. Attẽdite ꝑpl̄e meus legẽ meã: ꝓpter meã autoritatẽ: q̄ tãta est vt oia mea potentia creata sint: mea sapia gubernẽtur: mea iusticia oia defectuosa corrigant꞉. vñ Leui. xviij. dicit. Ego dñs de⁹ vester custodite leges meas: quasi di. ideo debetis ⁊ suscipere ⁊ seruare leges meas: q꞉ dñs sum absolute: ⁊ vr̃s dñs oim ⁊ ptãtem habeo sup oia. Dñs eñ nomẽ est ptãtis. ait Amb. Et dicit꞉ dñs q̄si do minas: scꝫ penaꝝ trãsgressorib⁹ legũ mearuꝫ. Vñ dr̃. ij. Macha. iiij. In leges diuinas impie agere non impune cedit. Propterea cũ ꝑmo dedit legem scriptã in mõte syna: apparuit mõs fumigãs. ⁊ tonitrua emittens ⁊ coruscatiões: ita ꝙ ꝑpl̄s exterrit⁹ diceret. Nõ loquat꞉ nob̄ dñs: ne forte moriamur. Exo. xx. vt visa autoritate ⁊ ptãte datoris legis. s. dei attẽderet ⁊ obseruaret eã.

Propter ei⁹ v̓itatẽ lex ẽ reuerẽter suscipiẽda.

Quãtũ ad scḋm est suscipiẽda ipsa lex reuerẽter ꝓpter ei⁹ mirã v̓itatẽ. Dicit꞉ ꝓpterea lex veritas ẜm illud Malachie. ij. Lex v̓itatis fuit in ore ei⁹. Sicut in doctrinis hoim reperiũtur plures falsitates: vt pꝫ in doctrinis pħoꝝ: q꞉ vt ait psal. cxv. Omis hõ mendax. Nulla aũt falsitas reperiri põt in doctrina dei. s. sacre scripture: sed ois veritas. Ioh̄. xvij. Sermo tu⁹ veritas est. Ita in legib⁹ hoim reperiunt꞉ aliqñ falsitates ⁊ iniusticie: propter qḋ dicit꞉ Hiere. x. Leges populoꝝ vane sunt. i. false ⁊ inutiles. Nã si v̓e ⁊ iuste sũt: leges dei sunt. Vñ ipsa dei sapiẽtia ait prouerb. viij. Per me legũ ꝯditores iusta decernunt. Sed lex dei ois verissima ⁊ iustissima est: ⁊ iõ dꝫ cũ oñi reuerẽtia suscipi ⁊ audiri. Nã vt dicit Lactãti⁹ in lib. insti. Nullus suauior aiẽ cibus q̄ v̓itas. Et si q̇s obijceret ꝙ lex dei videt꞉ ꝯtinere falsitatẽ: q꞉ ꝓmittebat multa bona tpalia seruãtib⁹ eã: et tñ multi obseruatores ei⁹ vt Tobias. Esaias. Hieremias: ⁊ alij habuerũt mlta aduersa ⁊ indigẽtias. Rñ. Tho. s. ij. q. xcix. arti. vlti. ꝙ illa tpalia ꝓmissa sunt obseruatoribus legis: non vt ꝑncipalis remuneratio. in q̇b⁹ affectu inhererẽt: sed tanq̄ imꝑfectis vt ꝑ ea manuducerent꞉ ad obseruationẽ legis. Sicut pueri ad obseruationẽ eoꝝ q̄ imponuntur eis: inducunt꞉ q̇busdã munusculis. Et ẜm historiã veteris testi: cõis stat⁹ ꝑpl̄i cũ sub lege fuit: q̄diu legẽ seruauit i ꝓsperitate fuit. Declinans autẽ ab obseruatiõe legis mlta aduersa incurrit. Alique tñ ꝑsone pticulares legem obseruantes in aliq̄s aduersitates incidebant: vel q꞉ iam erant spũales effecti: vt ꝑ hoc magis ab effectu tpaliũ abstraherent꞉: ⁊ earũ v̓t⁹ ꝓbata redderet꞉: vl̄ q꞉ opa legis exteri⁹ explẽtes aliq̄ coꝝ in tpalib⁹ destrũ habebãt.

Lex ẽ implẽda ꝓpter ei⁹ vtilitatẽ.

Quantũ ad tertiũ. Lex est suscipiẽda ⁊ implẽda ꝓpter eius vtilitatẽ. Ex nulla eñ lege hõ ꝯsequit꞉ tãtũ fructũ sicut ex lege dei si obseruet. Qḋ intelligẽs psal. ait. cxviij. Portio mea dñe: dixi custodire legẽ tuam. q. d. Ista est ps quã elegi ex omnib⁹ bonis q̄ ponuntur ante me de bonis mũdi tanq̄ meliorẽ seruare legẽ dñi. Nã vitia ꝑmo hꝫ manifestare: vt sic possint caueri. apl̄s ad Ro. vij. Nã ꝯcupiscentiã nesciebã. s. esse peccm̃: nisi lex diceret: nõ concupisces. Vbi Aug⁹. Bona est ergo lex: q̄ dũ cõcupiscẽtiã ꝓhibet oẽ malũ ꝓhibet. ex̃ de ꝯsti. nã cõcupiscentiã. Quãuis eñ lex humana nõ ꝓhibeat oia peccã etiã exteriora: sed ea que magis hñt tollere pacificũ ꝯuictũ hoim adinuicem: vt furta: adulte-

ria: homicidia ꝛ hmõi. Lex tñ naturalis ꝛ diuia oĩa vicia
Lex iu- phibet. Scđo lex iuuat ꝟtuosa exercitare. Vñ Eccli. xlv.
uat exer- Dedit illi coꝛ ad pcepta: ꝛ legē vite ꝛ discipline. Lex dꝛ vi-
cere vir- te. s. spūalis q̃ ꝯsistit i ꝟtutib⁹. Dr̃ etiā lex disciplie q̃ ipor-
tuosa. tat moꝛū cōpositionē. Ad legē siqdē nature ptinet oē illd
ad qđ hō inclinat ſm suā naturā. Inclinat aūt vnūqđq
ad opationē sibi ꝯuenientē ſm suā foꝛmā: sicut ignis ad ca-
lefaciendū. Vñ cū aia rõnalis sit ppꝛia foꝛma hoīs: natu-
ralis iclinatio cuiuslibꝫ hoīs est opari ſm rõnē ꝛ h est age-
re ſm ꝟtutē. Vñ oēs act⁹ ꝟtutū sunt de lege naturali. Et
ppterea Damas. dic i. iij. li. q ꝟtutes sūt naturales. i. ſm
inclinationē seu legē naturalē. Lex diuina certū est: q de
actib⁹ ꝟtuosis impat: ꝛ oīs lex hūana intātū hꝫ rõnē leg
Lex ꝯser- inqntū est deriuata a lege naturali. Tertio lex facit pacē
uat pacē inter hoīes cõseruare qđ multū desideraf. vñ dꝛ. ij. Ma-
cha. i. Adaperiat dñs coꝛ vr̃m i lege sua ꝛ i pceptis suis ꝛ
faciat pacē. q. d. Habēdo volūtatē efficacē ad iplēdū legē
dei: inde sequit pax. Finis oīs legis est dilectio: ꝛ pax est
effect⁹ dilectiōis. Qui ei se diligūt pacē iter se habēt. Vñ
aplš ad Ro. xiij. Plenitudo legis est dilectio. Et qñ etiā
ſuant leges hūane q̃ phibēt iniurias primoꝝ: habef pax
Lex iusti- inter eos. Quarto lex hꝫ iustificare: ꝛ h pcipue facit lex
ficat. euāgelica. vñ ad Ro. viij. dꝛ: Lex spūs vite in xp̄o iesu li-
berauit me a lege pctī ꝛ moꝛtis. s. eterne. Et dicit Aug. in
li. de spū ꝛ lr̃a: q sic lex factoꝝ. i. moysaica fuit scp̄ta in ta-
bulis lapideis: ita lex fidei. i. euāgelica est scp̄ta i coꝛdib⁹
fideliū. Et ipē idē dicit q nō est aliud lex dei scp̄ta i coꝛdi-
bus fideliū: nisi p̄ntia spūscī. Gr̃a q̃ vtiqꝫ hꝫ iustificare:
idest a pctō emēdare: ꝛ deo gratū reddere: ꝛ ꝯnter opera
meritoꝛia reddere. Sūt tñ in lege euāgelica ꝟba scripta
q̃ sunt dispositiua ad gr̃am spūscī ꝛ ad vsum gr̃e ei⁹ pti-
nētia: vt q̃ ptinēt ad diuinitatē vel hūanitatē xp̄i q̃ dispo-
nūt itellectū ad fidē. Et q̃ ptinēt ad ꝯtēptū mūdi vt vsus
sacroꝝ q̃ hñt disponere ad gr̃am: ꝛ ista sunt vt secūdaria
hui⁹ legis. Sꝫ p̄ncipale in ea est gr̃a spūscī in mēte fide-
liū infusa. Quinto lex hꝫ i tētatiōib⁹ vigoꝛare. ps̃. xxxvi.
Lex ro- Lex dei eius in coꝛde ipsius. s. iusti: vt nō supplantabunf
boiat in gressus ei⁹. Gressus hoīs sunt opa ei⁹. q̃ dicunf supplāta-
tētatiōe. ri qñ decipif in eis faciēdo id qđ hꝫ speciē boni: sed est ꝟe
malū. Sicut auaro appatet bonū esse decipere primū: vt
Mat. cõsequaf bonū vtile. s. lucrū. Sed dū qs attēdit ad legē q̃
iiij. ostēdit hmōi esse mala: ꝛ lex doctrina est dei q̃ errare nō
põt: abstinet se ab his ꝛ temtatiōes vincit. Vñ ꝛ chꝛistus
cū fuit tentatus a diabolo in deserto: cū autoꝛitatibus le-
gis pugnauit: respondens tētatoꝛi. Scriptū est. s. in lege
Deut. viij. c. Nō in solo pane viuit hō: sed in om̄i ꝟbo ꝛc.
cõtra viciū gule. Et Deut. vi. Nō tentabis dñm deū tuū:
cõtra supbiā seu inanē gl̃iam. Et iterū: Dñm deū tuū ado-
rabis ꝛc. ꝯtra auariciā. Hec om̄ia scripta sunt in lege dei.
Et sic nō fuit supplātatus: sed diabolū ipse supplantauit
Lex terr- et vicit. Sexto lex terrena multiplicare facit. Unde dicit
rena mul- Moyses Deut. xxviij. Si audieris vocē dñi dei tui. s. in le-
tiplicat. ge sua loquētis: vt facias atqꝫ custodias om̄ia mandata
eius: que ego pcipio tibi hodie: faciet te dñs de⁹ tu⁹ excel-
siorē cūctis gentibus q̃ versanf in terra. Venientqꝫ sup te
vniuerse benedictiōes iste: ꝛ apphendent te: que ptinent
ad tēpoꝛalia. Bñdict⁹ eris in ciuitate bñdict⁹ in agro ꝛc.
ibidē. Et p ꝯtrariū imediate superi⁹ dꝛ: Maledict⁹ oīs
q̃ nō pmāserit in sermonib⁹ legis hui⁹. Et ponunf ibi de-
terminate multe maledictiōes ꝯtra trāsgressoꝛes legis.
Infirmi eñ ꝛ impfecti p tēpoꝛalia māducunf ad spūalia
Lex ad opera. Septimo legis obseruatio facit celestia penetra-
celestia re ad possidendū. Iaco. i. Qui aūt pspexerit in lege pfe-
pducit. cte libertatis. s. euāgelicā ꝛ pmāserit in ea nō auditoꝛ ob-
liuiosus factus, sed factoꝛ operis: hic beatus in facto suo
erit. Attendite ergo popule meus legem meam.

§. V. Quantum ad tertiū

principale lex est cõgruēter adimplēda. vñ subdit: Incli-
nate aurē vestrā in ꝟba oris mei. Inclinate aurē in ꝟba Inclina-
legis: nō est aliud q̄ iplere ꝛ ſuare legē. De aure eñ coꝛ- re aurē
dis loquif. i. volūtas. Volūtas eñ cū est efficax est q̃ mo- qd est.
uet ad operādū ꝛ seruādū legē. Et ad istū itellectū dicit
Prouer. xxviij. Qui declinat aurē suā ne audiat legē: oro-
ci⁹ erit execrabilis. Declinare aurē: nō audire: est nō obe-
dire: ꝛ talis nō meref audiri in orōnib⁹ suis. Inclinate g̃
aurē vestrā in ꝟba oꝛis mei: nō expectate tp̄s ad faciēdū: Psalm⁹
vt ait ps̃. Tp̄s faciēdi dñe dissipauerunt legē tuā. i. ppter cxviij.
tp̄s qđ expectāt hoīes ad faciendū se habere: dissipāt le-
gem cõtrafaciēdo: sed nūc inclinate aurē vestrā. Et vt cõ-
grue seruetis inclinate aurem vestram tripliciter.
¶ Ut impleatis integraliter.
¶ Ut obediatis intentionaliter.
¶ Ut agatis constantionaliter.
Quātū ad pmū dicit Iaco. in cano. sua. c. ij. Qui totā le- Lex im-
gē ſuauerit: offendat aūt in vno. s. pcepto legis: fact⁹ est plēda est
oīm re⁹. i. ita dānabif sicut si oīa pcepta legis fuisset trās- integra-
gressus. Nō q tantā penā patiaf. cū qlibet trāsgressio ha- liter.
beat debitū sue grauitatis pene: sꝫ ita vni⁹ trāsgressio p-
cepti legis est sufficiēs ad incurrēdū penā infernalē. sicut
trāsgressio toti⁹ legis: ꝛ hoc nisi qs pniam agat qđ dilicē-
ter psal. ostēdebat se facere dicēs: Exit⁹ aquarū deduxerūt Psalm⁹
oculi mei. i. abūdantia lachꝛymarū et ꝯtritiōe pcedente: cxviij.
q: nō custodierūt legē tuā: sensus mei vel etiā pximi mei.
Vñ ꝛ xp̄s ait Mat. v. Iota vnū aut vn⁹ apex nō pteribit
a lege donec oīa fiāt. Sicut eñ de cerimonialib⁹ q̃ erāt in
figurā xp̄i ꝛ ecclie: nihil pterijt qđ nō sit impletū: ita ꝛ de
moꝛalib⁹. nec quoad maioꝛa pcepta quoꝛū quodlibꝫ iota
dici põt: nec minoꝛa q̃ apices dicunf vnū pternittere dꝫ:
qđ nō saluef q̃ voluerit salu⁹ esse. Vñ seqf: Qui soluerit
vnū de mādatis istis minimis. i. ꝯtrafecerit ꝛ docuerit sic
hoīes. i. pdicauerit alia bona: ꝛ ipē in vno pcepto deficiat
nō seruādo minim⁹ vocabif in regno celoꝝ. i. nullꝰ: q: nō
intrabit illuc. Inclinate g̃ aurē vestrā ꝛc. in ꝟba. s. singula
legis nō aliq vt oīa seruetis ad plenū. Scđo debet legi Legi o-
obediri intētionalr̃. i. ſm itētionē legislatoꝛis: nō ſm ver- bediēdū
ba tñ. vñ dicit regu. iur. Certū est q is cõmittit in legē q̃ est inten-
verba legis amplectēs ꝯtra legis nitif volūtatē. de reg. tionalr̃
iur. lib. vi. Ad qđ etiā facit: qđ Greg. in moꝛa. ait. s. q nō
intētio ꝟbis: sꝫ ꝟba debēt deseruire intētioni. xxij q. v. hu-
mane. Qđ etiā no. p h̄ς in li. Ethi. q magis attēdēdū est
ad intentionē instituentis aliquā legē q̄ ad verba legis.
Modo ad ppositū. Pꝛecepit dñs in antiq lege aliq ad
tp̄s seruāda: ſm lr̃am q̃ erāt in figurā futuroꝛū: vt oīa ce-
rimonialia quisqꝫ ipa figurata exhiberef i ꝟitate. vñ aplš
ad Heb. x. ait. Umbrā hñs lex futuroꝝ bonoꝝ. Cū g̃ iple-
te sunt ille figure: nō debēt illa ſuari ſm lr̃am: cū sit cõtra
intētionē legislatoꝛis: sꝫ ſm spm̄. Et ppterea dicit aplš. ij.
ad Coꝛ. iij. Lr̃a occidit: spūs aūt viuificat. i. legē intelligē-
do ꝛ seruādo ſm lr̃am occidit aiam: sed ſuata ſm spūalē
intellectū dat vitā aie. ꝟbi gr̃a. Mādauit dñs in lege cir-
cūcisionē. pus tñ patrib⁹ datā: que figurabat baptismum
habētē ꝟtutē ex chꝛisti passiōe. Iā xp̄s aduenit: passionē
sustinuit: ꝛ baptismū instituit. Vñ nō debet illud pceptū
seruari nūc ad lr̃am: ex q̃ impleta est figura illa. Hoc eñ
moꝛtale esset: q:. s. ꝯ intētionē legislatoꝛis. vñ ꝛ ꝯtra legē
sꝫ debet seruari spūaliter a supfluis ꝛ vitijs se abstinēdo.
Pꝛecepit dñs in lege pplo ne comederet poꝛcinas car-
nes ad figurādū q pplš su⁹ futur⁹. s. pplš xp̄ian⁹ debebat
se pmaxime abstinere a moꝛib⁹ poꝛcinis. i. luxuriosis. Iā
est in actu pplš chꝛistian⁹. q̃ q̃ad bonos se abstinet a luxu-
rijs. Vñ nō debet illud pꝛeceptū modo ſm lr̃am seruari:
q: esset moꝛtale: sed ſm spm̄ semp: qm̄ hoc intēdit legisla-
toꝛ. s. abstinere se a vitio luxurie. Sic etiā pceptū est legis
nature: quecunqꝫ vultis vt faciant vobis hoīes ꝛ vos fa-
cite illis. Hoc eñ est lex ꝛ pꝛophetie. i. in hoc consistit. Si Tob. iiij
quis ergo velit sibi dari centum floꝛenos sine aliquo de- Mat.
bito iusticie vel causa rationabili cū nō egeret: nunquid vij.

et ipse debet hoc facere primo: q: vult ipse sibi hoc fieri.
Certe nõ intelligit hoc legislator.s.deus: sed de volũtate
rõnabili: qd q̇s rõnabilr vult sibi fieri: debet alteri facere
Qui te si põt. Itẽ in lege euãgelica christ⁹ dicit: Si q̇s te percusse
percusserit rit in dexterã maxillã: pbe ei ⁊ alteram. Mat.v. Qui hoc
ad maxil indifferenter faceret cuicũq̧ nõ bene faceret: q: daret illi
lã dexte occasionẽ augendi peccatũ iterũ percutiẽdo. Nõ g̃ hoc in
rã quõ i tellexit christ⁹ lator legis hui⁹: q: nec ipse hoc fecit cũ mi
telligit. nister. Anne põtificis ei alapã dedit: sed eum redarguit.
Ioh.xviii. Sed vult dicere q̧ percussus q̇ libet ita patiẽter
ferat iniuriã sibi factã: q̧ etiã si maiorem sibi vellet facere
iniuriã paratus sit equanimiter tolerare. Ita exponit Aug.
xxiii.q.i.c.paratus. Itẽ lex diuina ⁊ canonica phibet re
cipi p pecunia mutuata aliq̇d vltra sortẽ. Si igit̃ quis nõ
det pecuniã sed operã sue psone p mutuo ↄtra intẽtionẽ
legis facit ⁊ cõmittit vsurã: q: opa illa p̄cio estimari pos
sunt.xiiii.q.iii.plerique. Itẽ lex ciuilis mãdat furẽ ⁊ alios
malefactores capi ⁊ puniri. Nũquid g̃ capiet iudex laic⁹
clericũ furẽ vel alis malefactorẽ. Certe nõ: q: esset excõica
tus.ex̃ de senten.excõ.vt fame. Intendit em̃ legislator de
subditis foro ciuili: nõ de clericis. Sic g̃ in lege quacũq̧
inclinate aurẽ vestrã in verba.i.nõ ad verba prout sonãt
Lex implẽ exterius: sed in verba.i.in intellectum verborũ legis q̇d
da est cõ scilz intendit legislator. Tertio lex est implẽda ↄstanter:
stanter. vt scz ppter timorẽ penarum nõ declinet quis ab ea. Vñ
de sanctis canit ecclesia. Iste sanctus p lege dei sui certa
uit vsq̧ ad mortẽ: ⁊ a verbis impiorũ nõ timuit. Sic legi
mus de castissima Susanna: q̧ cũ inuitaret̃ ad opus ne
fariũ sub cõminatiõe accusationis de adulterio: ⁊ p pñe
mortis: subito rñdit Melius est mihi incidere in manus
hoim absq̧ opere: q̄ derelinq̇re legẽ dei mei. Si em̃ hoc
egero mors mihi est ⁊c. Dan.xiii. Siĺr eleazarus antiqu⁹
voluit potius durã mortẽ sustinere q̄ transgredi vnũ mã
datũ legis dei.s. comedere carnes porcinas dicẽs. Ado
lescentib⁹ exẽplũ forte relinquã: si prõpto animo ac forti
ter p grauissimis ac sctissimis legib⁹ honesta morte pfun
gar.ii. Macha.vi. Sed ⁊ septẽ fratres machabei cũ ma
tre sua sustinuerũt cõstãtissime multa grauia suppliciorũ
genera: ⁊ demũ mortẽ potius q̄ vellẽt legẽ dei trãsgredi.
Vñ ⁊ prim⁹ eorũ ad tormẽta ductus dixit: Parati sum⁹ ma
gis mori q̄ patrias dei leges p̄uaricari. Et mater eorum
eos exhortãdo ad cõstãtiã martyrii dicebat. Mũdi crea
tor qui formauit hoĩs natiuitatẽ quiq̧ oim inuenit origi
nẽ ⁊ spm̃: vobis iterũ reddet ⁊ vitã cũ misericordia: sicut
nũc vosmetipsos despicitis ppter dei leges.ii. Macha.
vii. Sic in nouissimo testamẽto innumeri martyres p ob
seruatione legis euangelice mortẽ sustinuerunt.

Titul⁹.XII. De lege eterna

Qd legi eterne oĩa subiiciunt̃: et quõ debemus
cõformari voluntati diuine. Capitulum.i.

Lex eterna secundũ

Lex eter
na est rõ
diuine sa
pientie.

Tho.i.ii.q.xciii.art.i.nõ est aliud q̄ rõ diui
ne sapiẽtie sm q̧ est directiua oim actuũ ⁊
motionũ. Et q: diuina rõ nil ↄcipit ex tpe:
sed habet eternũ cõceptũ: ideo dr̃ lex eterna. Deus enim
sicut per sapientiã suã est conditor vniuersarũ naturarũ
ad quas cõparat̃: sicut artifex ad artificiata: ita est guber
nator oim actuũ ⁊ motionũ q̇ inueniunt̃ in singlis crea
turis. Vñ sicut rõ diuie sapie inq̄ntũ p eã cũcta sunt creata
hz rõnẽ artis vel exẽplaris vel idee: ita rõ diuine sapie mo
uentis oia ad debitũ finẽ: seu ipsa rõ gubernatiõis rerũ
in deo sicut in p̄ncipe vniuersitatis eẽns cũ mũdus diuia
puidẽtia regat̃: obtinet vim legis: cũ nihil aliud sit lex q̄
quoddã dictamẽ practice rõnis in principe qui gubernat
aliquã cõitatẽ pfecte. Est aũt ipsa lex eterna in trinitate
deo q̇ mundũ regit. Vñ de ipa trinitate canit eccl̃ia. Qui
scilz deus trinitas totũ subdit suis orbẽ legibus. In ipso
deo vna est lex: vt dictũ est. in creaturis tot sunt quot sunt
species creaturarũ: q̇b⁹ singulis indidit diuersas inclina
tiones in suos debitos fines: q̇ inclinatiões leges in ipsis
creaturis dicunt̃. Et q̄uis ipsa lex eterna attribuat̃ p ap
propriationẽ filio sm Tho. vbi.s. tñ sm Alex.in.iii.pte.q.
xii. potest attribui sm ↄditiões legis varias ⁊ aliis perso
nis. Tria em̃ ↄcurrũt ad legẽ.s. autoritas/veritas/⁊ bo Tria cõ
nitas: ⁊ sm h optet q̧ lex habeat p̄ncipiũ/formã/et finẽ. currunt
Rõne p̄ncipii debet̃ legi autoritas: q: nõ põt esse p̄nci ad legẽ.
piũ legis: nisi habẽs autoritatẽ. Rõne forme debet̃ legi
veritas: q: nunq̄ fert̃ sine rõne recta.s. si sit p̄prie lex. nã
iniusta nõ est lex. Rõne finis debet̃ legi bonitas: quia lex
nõ ordinat̃ nisi ad bonũ. Si g̃ respiciamus in lege eterna
autoritatẽ: sic appropiat̃ psone pris rõne ptãtis. Si re
spiciam⁹ in ipsa lege eterna veritatẽ: sic appropriat̃ filio
sm rõnẽ formalẽ sapientie. Si attẽdam⁹ bonitatẽ legis:
sic appropriat̃ spũisancto. Hec Alex. de ales.

§.I. De lege eterna põt in

telligi illud ps.i. qd dr̃ de iusto. In lege dñi fuit vo. ei⁹: et
in lege ei⁹ medi. die ac nocte. Dicit August. q̧ pctm̃ nõ est
aliud nisi dictũ vl factũ vel ↄcupitũ ↄ legẽ eternã. Et sub
his cõprehẽdit̃ sm Tho. ois excessus siue locutiõis/actio
nis/⁊ desiderii ↄ rõnẽ. Quia g̃ iust⁹ summã diligentiã h₃
vt caueat a pctis: ideo affect⁹ ei⁹ est ad legẽ eternã.i. volũ
tatẽ dei vt impleat: intellectus vt intelligat. Vñ in lege
dñi fuit volũtas ⁊c. Vbi tria possunt notari.

Quod est vniuersalis: ⁊ ideo mundus totus ea regu
latur. ibi. In lege dñi.

Quod est perfectionalis: ⁊ ideo affectus bonus ei cõ
formatur. ibi. Fuit voluntas eius.

Quod est rationalis: ⁊ ideo intellectus rect⁹ eã spe
culatur. ibi. Et in lege eius meditabit̃ die ac nocte.

§.II. Quantũ ad primum Lex eter

Sciendũ q̧ null⁹ hõ quãtũcũq̧ habuit dñiũ latũ ⁊ lõgũ na ẽ vni
potuit vl põt dici absolute dñs: sz sm q̇d. Nã etsi octauia uersalis
nus prim⁹ impator post cesarẽ fecit describi vniuersum or
bẽ terrarũ: tñq̄ dñs terre: nũq̇d dñiũ habuit aq̄rũ ⁊ aliorũ
elemẽtorũ: aut celorũ aut angelorũ: aut etiã oim brutorum.
Certe nõ. Fuit g̃ dñs nõ simplr oim: sed hoim q̇ versabant̃
tũc in mũdo. Vñ ⁊ illis legẽ dare valebat: nec tñ q̇ad oia
nõ aũt aliis reb⁹ sibi nõ subditis. Absolute ⁊ simplr dñs
est deus: oib⁹ dñans creaturis. Vñ scribitur mardocheus in
orõne sua dicebat: Dñe rex omps in ditiõe tua cũcta sunt
posita: ⁊ nõ est q̇ resistat volũtati tue ⁊c. Dñs vniuersorũ
tu es. Hester.xiii. Sicut g̃ dñium est vniuersale: ita et lex
eius dz esse vniuersalis: ⁊ ipsa totus orbis regulat̃: q: lex
dñi. Et q̧ legi eterne q̇ nõ differt a dei volũtate: realiter Legi eter
subiiciant̃ ⁊ regulent̃ oia: declarat̃ ⁊ ostẽdit̃ sm Tho.i.ii. ne oĩa
q.xciii. Nã creature irrationales eterne legi subiiciũtur: subiiciun
inquãtũ sequunt̃ sine iudicio rõnis vel sensus: id qd eis tur.
impssum est a deo: q̄si mote ab alio.s. deo ad suos fines ⁊
actus. Scdo creature rõnales legi eterne subiiciunt̃ per
noticiã diuini p̄cepti: eo q̧ eis datũ est intelligere q̇d de
beãt agere vel cauere. Ipsa em̃ lex naturalis q̇ est in hoie
est quedã participatio legis eterne. Mali etiã subiiciunt̃
legi eterne: etsi impfecte.s. necessitate coactionis: inquã
tũ subiiciunt̃ nõ ei⁹ p̄ceptioni: sed punitioni.s. inquantũ
mali puniũt̃ a deo: qd lex eterna dictat ⁊ impat. Quarto
boni subiiciunt̃ pfecte: inquãtũ.s. nõ coactiõe punitiõis:
sed volũtate obsecutiõis.s. volũtate obediẽdi deo: amo
re nõ timore se subiiciãt. Bti etiã ⁊ dãnati subiiciunt̃ legi
eterne. Cui⁹ rõ est: q: sicut corp⁹ graue mouet̃ grauiter de
loco: ita eadẽ grauitate q̇escit in loco. A sili sicut boni p le
gẽ eternã merent̃ btitudinẽ ⁊ mali miseriã: ita p eãdẽ le
gẽ beati in beatitudinẽ ⁊ mali in miseriam cõseruantur.
Subiiciunt̃ etiã legi eterne oia creata siue necessaria si
ue ↄtingẽtia: nõ aũt eterna. Et rõ hui⁹ est sm Tho. vbi.s.

Quid sit lex etna. Lex eterna est rō gubernatiōis: q̄cūq3 ḡ subijciunt diuine gubernatiōi subdunt̄ ⁊ legi eterne. Cū ḡ oīa q̄ sunt i reb⁹ a deo creat̄ subdant̄ diuine gubernatiōi: siue necaria siue ꝯtingētia: nō aūt ea q̄ ꝑtinēt ad diuinā eēntiā vel naturā: vt ꝑsone diuine: vel volūtas dei vel bonitas dei et hmōi. Iō creata subdunt̄ legi eterne: nō aūt increata: sic p3 ꝑ exēplū i hoib⁹. Nā gubernatiōi hoiz subdunt̄ q̄ fiūt ꝑ hoies: nō aūt q̄ ꝑtinēt ad naturā hoiz: vt φ hēat man⁹ vł pedes. Vn̄ ⁊ Aug. dic̄. xix. de ci. dei. φ nullo mō aliq̄d legib⁹ summi creatoris ordinatorisq3. s. creatū subtrahit̄ a q̄ pax vniuersitatis administrat̄. Nec obstat qð ait apl's di. ad Ro. viij. Prudētia carnis inimica est deo. neq3 em̄ legi ei⁹ subiecta est. Nā ſm Tho. vbi. s. etsi subijci nō possit prudētia carnis legi eterne ex pte actiōis: q2 inclinat ad actiōes cōtrarias legi dei: tn̄ subijcit̄ legi dei ex pte passiōis: q2 meret̄ penā ſm legē diuine iusticie.

Lex dei differt a lege hominum. Sciēdū etiā φ aliter ē dicēdū de lege hoim: aliter de lege dei. Nā hō reb⁹ irrōnabilibus quātūcūq3 ei subijciant̄ nō pōt iponere legē: sed solū hoib⁹ sibi subiectis: q2 h⁹ hoib⁹ intātum ponit legē inquātū suo p̄cepto vel denūciatione imp̄mit mētibus eoꝝ quādā regulā q̄ est p̄ncipiū agēdi. Sicut aūt hō denūciando imp̄mit hoi subiecto sibi qddā p̄cipiū iteri⁹ actiuū ita de⁹ imp̄mit toti nature p̄ncipia actuū ꝓpriorū. Et iō ꝑ

Psal. cxlviij. hūc modū dicit̄ de⁹ p̄cipe toti nature. ſm illud ps. Preceptū posuit ⁊ nō p̄teribit. s. i rōnabilib⁹ creaturis. Et ꝑ hāc etiā rōnē oēs mot⁹ ⁊ actiōes toti⁹ nature legi eterne subdunt̄. Alio mō ḡ subdunt̄ legi eterne creature irrōnales φ rōnales: iquātū. s. irrōnales mouent̄ a diuina ꝓuidētia nō aūt ꝑ intellectū diuini p̄cepti vt rōnales. Et ipa ip̄ressio p̄cipij actiui intrinseci quātū ad res naturales ē p̄omulgatio legis eterne in eis. Defect⁹ etiā q̄ accidūt i reb⁹ naturalib⁹: q̄uis sint p̄ter rōnē causaꝝ particulariū: nō tn̄ sunt p̄ter ordinē causaꝝ vliū: ⁊ p̄cipue cause p̄me. i. dei cuius ꝓuidētia nihil pōt subterfugere: vn̄ ⁊ ipa subdunt̄ legi eterne. Oēs etiā leges inquātū p̄ticipant de rōne recta intantū deriuant̄ a lege eterna. Vn̄ Aug. In tpali lege nihil est iustū atq3 legitimū quod nō ex eterna hoies sibi deriuauerit. Et idē Aug. Lex eterna ita medio q̄dā loco posuit aliq̄ vt in eis vsurpādis merito rep̄hēdat̄ audacia: in exequēdis iure laudet̄ obediētia. Et ponit exēplū abrae: q̄ ex se volēdo occidere filiū pessime fecisset: sed ex volūtate dei iubentis hoc volendo optime fecisset. xxiij. q. v. lex.

§. III. Secūdum quod no

tat̄ est φ affect⁹ seu volūtas iusti cōformat se ad legē eter
Volūtas cuiuslibet d3 se conformare diuine voluntati. nā. i. volūtatē diuinā qð q̄libet facere d3. Dicit em̄ Aug. φ lex eterna est rō summa in deo. i. volūtas rōnabilis cui semꝑ obtēperādū est. s. cōformādo volūtatē nr̄am sue. Dicit em̄ Arist. i sua Meta. φ p̄mū in vnoq3 gn̄e ē regl'a ⁊ cā secūdoꝝ seu oim illi⁹ gn̄is. Sicut p̄mū i gn̄e caliditat̄ est ignis: ⁊ ipe est cā secūda oim calidoꝝ iquātū calida. Intantū em̄ vnūquodq3 est calidū inquantū participat naturā ignis. Prima igit̄ cā ois rectitudinis est diuina volūtas: in q̄ est summa rectitudo: ⁊ intantū volūtas hūana est recta inquātū p̄cipat rectitudini diuine volūtat̄: quod fit cōformādo se ei: tūc em̄ recta est. Tenemur aūt eē recti: q2 vt dicit̄ Can̄. i. Recti diligūt te. s. deū. Ad dilectiōem aūt obligamur q̄ sine rectitudine eē nō pōt. Vn̄ ⁊ glo. dic̄. Rect⁹ ē q̄ vult quod de⁹ vult. Sciēdū tn̄ φ cū dicit̄ volūtas

Hic nota distinctionē. nr̄a d3 esse cōformis volūtati diuine: vt dicit Durā. i. j. sen. dist. vlti. nō intelligit̄ h̄ de cōformitate volūtatis inquātū ad essentiā ei⁹. vel eē. i. velle: s3 quātū ad tēdētiā ei⁹ in obiectū. i. i volitū. Nā cū ꝯformitas iportet quādā assimulatione vni⁹ rei ad alterā: vn̄ dr̄ cōformis q̄si cōueniens in vnā formā: nō pōt hoc itelligi de oimoda assimilatiōe volūtatis nr̄e vel nr̄i velle: φ act⁹ ip̄i⁹ volūtatis est cū volūtate dei: hoc em̄ ipossibile est cū in infinitū distet: q2 volūtas dei ⁊ velle ei⁹ est essentia eius: sed in nobis voluntas est q̄dā potētia; nō eētia aie; sed accidēs cōsequēs ipam; ⁊ velle est act⁹ ipsi⁹ potētie: nō potētia nec essentia ei⁹. Est autē cōformitas ꝓportionis inter volūtatē nr̄am ⁊ dei in hoc. s. φ sicut de⁹ vult libere qð vult: ita ⁊ volūtas nr̄a. et sicut vult bonū: ita ⁊ volūtas nr̄a naturaliter: s3 h̄ ꝑtinet ad imaginē dei q̄ naturaliter est in nob. Cōformitas ergo ista attēdit̄ ſm tēdentiā in obiectū. i. in volitū: put sc3 velle ꝑtinet ad gen⁹ moris. s. bn̄ vel male.

Conformitas volūtat̄ attēdit̄ ſm quadruplex gen⁹ cause. Et tunc ista cōformitas volūtatis pōt attēdi ſm q̄druplex gen⁹ causaꝝ. s. efficiētis: finalis: formalis: ⁊ materialis. Et ſm gen⁹ cause efficiētis tenemur cōformare volūtatē nr̄am volūtati dei qð. s. tunc faciu⁹ q̄n volum⁹ id qð de⁹ vult nos velle. Hoc em̄ ipe efficit in nob. Vn̄ apl's ad Phil. ij. Ipse est q̄ opat̄ in nobis velle ⁊ pficere ꝑ bona voluntate. Et sic vno mō exponit̄ illð. j. ad Timo. ij. De⁹ vult oēs hoies saluos fieri. i. istā volūtatē q̄ velim⁹ oēs hoies saluos fieri cōsiderata solū natura ipsoꝝ ipe facit i nob: ⁊ h̄ vult nos velle. Secundū causam finalē debem⁹ etiā cōformare volūtatē nostrā volūtati diuine. Et sic in lege dn̄i volūtas iusti: vt. s. velit oīa ꝓpter bonū finē: qð est cōformare se in rōne volendi. Quicq̄d em̄ vult de⁹ vult ꝓpter hūc finē. s. ꝓpter bonū vniuersi: ꝑ qð manifestat̄ bonitas sua infinita: q̄ est finis oim. Et q̄libet etiā3 q̄dcunq3 vult d3 velle sub rōne boni: nō tn̄ apparētis. i. ꝓpter aliquē bonū finē. Illud autē qð de se est malū nō pōt ordinari ad finē q̄ ꝓprie dicat̄ bon⁹: sicut furari ꝓpter hūc finē vt q̄s inde faciat elemosynam nō pōt ꝓprie dici φ fiat ꝓpter bonū finē. D3 ḡ q̄s conformare volūtatē suā diuine ſm causam finalē: vt oīa faciat ꝓpter aliquē bonū finē. ſm illud. Oia i glam dei facite. j. Cor. x. Vn̄ iudei volētes passionē xp̄i quā de⁹ volebat: nō cōformabāt se volūtati dei: s3 ꝯtrariabant̄: q2 de⁹ illam volebat ⁊ fieri hoc cupiebāt ꝓpter hūc finē. s. ꝓpter redēptionē nr̄az iquātū erat satisfactiua nr̄i debiti: nō aūt volebāt iquātū erat afflictiua inocētis xp̄i. S3 iudei volebāt eā ꝓpter hūc finē inquantū erat afflictiua innocētis xp̄i: et satisfactiua passiōis eoꝝ ire ⁊ iuidie nō inquātū erat nr̄i saluatiua vn̄ grauissime peccauerūt. Scd'm cām formalē cōformare volūtatē suā diuine est opari ex charitate seu h̄re charitatē. Sed rect⁹ hō in lege dn̄i volūtas ei⁹: vt. s. velit oia ex charitate dei. S3 ad habēdū charitatē directe nō tenemur: q2 hoc nō est in ptāte nr̄a eā h̄re. dei em̄ est eā infundere sine meritis nr̄is. ſm illud ad Ro. v. Charitas dei diffusa est i cordib⁹ nr̄is ꝑ spm̄. s. q̄ dat⁹ est nob: s3 indirecte tenemur ad eā. Tenemur em̄ facere quod ex nobis est: vt charitatem habeamus: puta orādo: ieiunādo: a pctis cessando ⁊ hmōi: ꝑ q̄ q̄s disponit̄ ad recipiēdū. Exemplū de sole q̄ illuminat quātū est de se nō ponēti obstaculū: s3 se ponēte aūte eū. Hec Tho. in. j. sen. di. vlti. Et vt dicit Roman⁹ di. ea. q2 istud est p̄ceptū affirmatiuū. s. de p̄parādo ad habēdum charitatē obligat nō ad semꝑ: s3 ꝓ loco ⁊ tpe: vt post q̄n cogitat p̄cepta dei/beneficia/et hmōi. Determinare autē tēpus hmōi obligationis. s. q̄n teneamur vel q̄n non teneamur non pōt bn̄ determinari. Ad faciēdum autē ex charitate q̄ faciu⁹ tenemur ꝯditionalr̄. s. si volum⁹ mereri vitā eternā: q2 sine charitate op⁹ nr̄m nō est meritoriū. Absolute nō tenemur ad h̄: q2 si teneremur semꝑ ex charitate agere sp̄ peccarem⁹ faciēdo aliq̄d nō ex charitate. Et sic fili⁹ honorās p̄rē3 naturali pie peccaret si nō h̄ret charitatē. Verū ē φ ꝓ loco ⁊ tpe tenet̄ q̄lib3 facere aliq̄d ex charitate: qð tps nō pōt facile determinari a nob. Hec Ro. in. j. sen. di. vl. Scd'm cām materialē cōformare volūtatē suā volūtati diuie est velle qð de⁹ vult. S3 vtrū teneamur cōformare volūtatē nr̄az diuie i volito. Rn̄. fr̄ Ro. sup. j. sen. di. vlti. q. vlti. dicēs. Hic nō q̄rit̄ de volūtate sensualitatis q2 illa nō fert̄ in bonū simpl'r sicut volūtas diuina: s3 in cōueniens sibi. s. delectabile ſm sensum. Vn̄ ſm istā volūtatem nō tenemur ꝯformare volūtatē nr̄az diuie. Et ſm hāc volūtatē xp̄s nolebat pati ꝓpter quod orauit dicens. Pr̄

Mat. xxvj. trāseat a me calix iste ⁊c. Nec etiā volūtate naturali tenemur ad h̄: q2 illa sp̄ fert̄ in bonū nature; vt ꝯseruationē sui

vel suoꝝ. Et sic. b. Maria volũtate naturali ꝛ sensuali no
lebat filiũ pati: qḋ de⁹ nolebat vñ tristata est maxime de
morte ei⁹ ꝓpter qḋ symeon dixit de ea. Tuá ip̄i⁹ aiam per
transibit gladi⁹. Lu. ij. Et ad crucẽ canit ecclia. Flecte ra
mos arbor alta tẽsa laxa viscera ꝛc. Nec etiã volũtate cõ
ditionata: q: ꝑ illã bñ possum⁹ velle aliud q̄ de⁹ velit sub
cõditiõe. s. si deo placet. Sicut paul⁹ volebat sibi stimulũ
auferri: ꝓpter qḋ hoc postulabat ꝛ de⁹ nolebat. vt patet. ij
ad Cor. xij. Nõ eñ volebat illud aplˢ nisi iquãtũ deo pla
ceret. Vñ hoc sibi reuelato: nõ ampli⁹ voluit sibi auferri.

§.IIII. Sed querit̃ de vo

De volũtate deliberata. — lũtate deliberata. Et circa h̄ sunt due opiniões. Una est
q̄ distinguit volitũ diuinũ. q: s. aut cõgruit mihi illud vel
le ꝛ simplr̃ debeo illud velle qḋ de⁹ vult dũmõ sciã q̄ de⁹
Opinio prima. — velit. Si autẽ nõ cõgruit mihi illud velle: tũc non teneor
velle qḋ de⁹ vult: vt mortẽ meã vel dãnationẽ. Rõ ẽ fm
ipsos: q: cũ grã pficiat naturã nõ destruat: nõ teneor pro
pter statũ grẽ velle aliqḋ qḋ sit ꝯtrariũ nature mee vt mortẽ
meã vl̃ mortẽ. Itẽ natura nõ dictat q̄ velĩ dãnationẽ meã
Alia opinio. — nec etiã grã h̄ exigit vt h̄ velim: ḡ nõ teneor. Alia opinio
q̄ voluntate absoluta ꝛ deliberata oĩno teneor velle qḋ
de⁹ vult: vel qḋ scio deũ velle. Et ad h̄ dicẽduz mouet eos
autoritas rõ ꝛ exẽplũ. Et autoritas q̄dẽ hr̃ in glo. sup ps.
Ps. c. — Nõ adhesit mihi cor prauũ. vbi d: q̄ cor prauũ ꝛ distortũ
hz q̄ non vult qḋ de⁹ vult. Et glo. sup illud. Rectos decet
ps. xxxij. — collaudatio. dicit. Recti sunt q̄ volũt qḋ de⁹ vult. Rõ q̄
ad idem mouet est: q: si nõ teneor velle qḋ de⁹ vult ḡ pos
sum velle ꝯtrariũ. ergo põt mihi displicere qḋ de⁹ vult. Sz h̄
est falsum: q: vt dicit Aug. Impius ẽ cui displicet diuina
ꝓuidẽtia. Itẽ nil iustũ displicet iusto: fm Aug. de vera re
ligiõe: sz esse volitũ a deo est iustũ: ḡ ille cui tale volitũ dis
plicet ẽ iniust⁹. Si ḡ nõ possum velle ꝯtrariũ ei⁹ qḋ de⁹ vult:
ergo teneor velle esse qḋ vult. Itẽ q: fm Tulliũ: amicorũ
est idẽ velle ꝛ nolle: sz tenemur eẽ amici dei: ergo et velle
qḋ vult ipse. Pz h̄ etiã ꝑ exẽplũ. q: mala q̄ inferunt̃ corpi
meo debeo acceptare ex q̄ deo placet. Sz nihil magis de
beo diligere post aiam q̄ corpus meũ: ergo multomagis
debeo acceptare q̄ fiunt parentibus meis vt mortẽ eoꝝ ꝛ
hmõi. Nec isti dicũt q̄ debeã velle dãnationẽ meã: sz q̄ de
beã eã velle fm q̄ de⁹ eã vult. De⁹ autẽ nõ vult ꝑ se ꝛ sim
pliciter me dãnari: sed si facio opa pcti vult me dãnari. vñ
vult ordinẽ iusticie q̄ ẽ punitiõis culpe ꝑ penã. Istũ autẽ
ordinẽ iusticie teneor acceptare. s. si peccauero puniar: q:
alr̃ repugnarẽ ordini diuine iusticie: ꝛ sine dubio sic tene
or velle q̄cq̄d scio deũ velle si mihi cõgruit: fm oẽs hmõi
tẽtioni nõ teneor: alia rõne: nisi q: volũtas mea tenet̃ vel
le eẽ qḋ iustũ ẽ ꝛ bonũ. Et si ista est rõ tẽnõis: vbicũq; est
iusticia ꝛ bonitas: illud teneor velle. Nec obstat q̄ natu
re nõ cõgruit: q: volũtas deliberata se ꝓfert in eã q̄ repu
gnat nature. i. volũtas fm rõnẽ subijcit sibi volũtatẽ seu
instinctũ naturalẽ: vt cũ hõ ꝓpter ꝟtutẽ se morti exponit.
Tenet̃ tñ velle volũtatẽ deliberata istũ ordinẽ iusticie: q̄
si in pctis morit̃ dãnat̃: q: h̄ de⁹ vult: et nõ dãnationẽ ꝑ se
neq; culpã. Tho. ad p̄mã opinionẽ videt̃ magis declinare
tanq̄ durã. Scḋam firmat Tho. di. ea. Et de dãnatiõe sua
ꝓpria dic̃ q̄ ista positio ẽ q̄si impossibilis. s. q̄ alicui reue
let̃ dãnatio sua: sicut nec ãgelis. Vñ si cui fieret dz ille cui
fieret estimare q̄ sit illusio diaboli. Qḋ si certificaret̃ q̄ re
uelatio esset a deo: dz credere q̄ esset fm cõminationẽ nõ
fm pscientiam: vt illud Ione. iij. c. adhuc. xl. dies ꝛ niniue sub
Nota h̄ dictũ sancti thome. — uertet̃. Sed scḋm fm Tho. di. ea. circa fi. q̄ mot⁹ volũ
tatis deliberate circa volitũ diuinũ: alr̃ se hz in pctõrib⁹ ꝛ
aliter in iustis viatorib⁹: aliter in cõprehẽsoribus. Nam in
pctõrib⁹ mot⁹ volũtatis est corrupt⁹. q: ex toto relinquunt
deliberationẽ rõnis: ꝛ ꝯsequunt̃ impetũ volũtatis natura
lis ꝛ sensitiue: murmurãtes de dei ordinatiõe. Null⁹ tñ est
adeo obstinat⁹ in pctis: q̄ obstinationẽ nõ possit depone
re: ꝛ se diuine voluntati ꝯformare dũ est viator. Solũ dã
natis in penã inflictũ est vt a sua obstinatiõe nũq̄ careñt
In iustis autẽ viatorib⁹ manet mot⁹ volũtatis integer: sz
impfect⁹ d: tũ ex pte cognitiõis q: nõ plene volũtatẽ diui
nã cognoscũt: tũ ex pte affectiõis q̄ retardat̃ ex motib⁹ infe
riorib⁹. vñ in talib⁹ sufficit nõ recalcitrare diuine ordina
tiõi. Phs eñ dicit in. iij. Ethi. q̄ sufficit forti q̄ nõ ꝯtristet̃
in piculis mortis: q̄uis nõ gaudeat sicut ẽ gaudiũ in actib⁹
aliaꝝ ꝟtutũ. Sz i btis est mot⁹ volũtatis deliberate integer
ꝛ ꝑfect⁹: tũ ex pte cognitiõis: q: diuinã volũtatẽ plene co
gnoscũt: tũ ex pte affectiõis q̄ dñat̃ oĩ appetitui inferiori:
nec in aliq̄ retardat̃ vel ipedit̃. Vñ in vidẽdo qḋ de⁹ vult
ꝛ qḋ ipsi volũt gaudiuz experiunt̃ de quo in ps. Letabit̃ — ps. lvij.
iust⁹ cũ viderit vindictã. Vñ talr̃ nõ dz dimittere q̄n faciat
oẽ bonũ qḋ põt: q: in custodiẽdis illis. s. pceptis dei retribu
tio multa: ait ps. Nõ solũ ꝓ custodiẽdis. i. obseruãdis retri
butio multa habet̃ mercedis eterne: sed etiã in ipa obser
uatiõe retributio multa delectatiõis spũalis: q: virtuose
opari delectat mentẽ magis q̄ delectabilia corpis. Et ex h̄
etiã vitat̃ mai⁹ suppliciũ si pure deberet dãnari i inferno:
q: ex pctõ aggrauat̃ suppliciũ. Legit̃ in vitis patrũ q̄ cũ — Exẽplũ.
quidã pr̄ sciũs haberet quẽdã discipulũ valde obediẽtẽ:
modestũ ꝛ gratiosum rogauit dñm: vt sibi reuelaret si de
beat eẽ demũ saluãdus. Reuelatũ ẽ q̄ erat dãnãd⁹ ꝓ
pter qḋ cũ pr̄ videbat illũ lachrymas cõtinere nõ poterat
qḋ ꝑpẽdẽs discipul⁹ ille interrogauit patrẽ de cã flet⁹. Et
cũ frequẽtius hoc petisset: vict⁹ precibus eius sibi dixit: q̄
ex cõpassione ad eũ flebat: q: reuelatũ sibi erat eũ esse dã
nandũ. Qḋ ille audiẽs ait. Pater nõ opz vt ꝓpter hoc lu
geatis: q: scio iustũ eẽ dñm: ꝛ q̄ me nõ dãnabit nisi ꝓpter
pctã mea. Et sicut fur patiẽter debet pati penã suspendẽ
di ex quo meruit. Ita ꝛ ego sum paratus ferre penã dãna
tionis si offendero: q: hoc exigit diuine iusticie ordo: cui⁹
volũtati volo me cõformare. Itaq; conabor ex me facere
qḋ boni facere potero. ꝛ dñs de creatura sua faciet qḋ sibi
placuerit. Adeo autẽ placida deo fuit talis respõsio ꝛ cõ
formatio voluntatis: q̄ nocte sequẽti reuelatũ est patri il
li q̄ mutata erat sentẽtia dei ꝛ saluãdus erat. Qḋ non sic
intelligendũ est q̄ voluntas dei vel dispositio sit mutabi
lis: vt velit qḋ prius nõ volebat: sed sentẽtia dei cõmina
toria: que respicit merita vel demerita hoĩm mutat̃. Erat
in illo discipulo forte aliq̄ indispositio mẽtis vel vitiũ oc
cultum: quod merebat̃ dãnationẽ: quo remoto meruit ex
operibus bonis saluationẽ. In lege ergo dñi volũtas iu
sti est cõformãdo se diuine volũtati in volito vt dictũ est.

§.V. Quãtum ad tertium

principale nota q̄ intellect⁹ rect⁹ respiciat die ac nocte. i. fre — Intellectus rect⁹ respiciat legez eternaz.
quẽter i aduersitate ꝛ ꝓspitate ad legẽ eternã dei. i. ad co
gnoscẽdũ volũtatẽ suã vt pficiat. Vñ ipse ps. xxvi. Unaz
petij a dño hãc reqrã ꝛc. vt videã volũtatẽ dñi. Et q: i le
ge sua scripta ipam volũtatẽ manifestat: iõ frequẽter eã le
git ꝛ meditabit̃. ps. Quõ dilexi legẽ tuã dñe: tota die me — ps. cxviij
ditatio mea ẽ: nõ solũ vt sciã: q: vt ait aplˢ ad Ro. ij. Non
auditores legis. s. tñ: sz factores iustificabuntur. Quicũq;
eñ fecerit volũtatẽ pris mei q̄ in celis ẽ (ait xp̄s: q̄ mani
festat̃ i lege) ipse me⁹ frater soror ꝛ mater est. Math. xij.
Fratrib⁹ xp̄i debet̃ hereditas eterna. Sed sciẽdũ fm ma
gistrũ in. j. sen. dis. penul. q̄ duplex est voluntas dei: vna q̄ — Duplex est volũtas dei.
d: volũtas bñplaciti: alia q̄ d: volũtas signi. Qḋ nõ sic e
intelligẽdũ: tanq̄ in deo sint plures volũtates cũ non sit
nisi vna tñ: sz fm Tho. in. j. pte. q. xix. Volũtas de deo ali
q̄n ꝓprie d: ꝛ hec volũtas bñplaciti nũcupat̃ ꝛ semp im
plet̃. Aliq̄n volũtas metaphorice de deo d: sicut ꝛ multa
alia de deo: ꝛ hec d: volũtas signi: nõ q: sit signũ q̄ de⁹ il
lud velit: sz q: ẽ signũ in nobis volũtatis nr̃e. Sicut dici
m⁹ deũ iratũ cũ punit: nõ q̄ punitio sit signũ ire i deo: cuz
nulla ira in eo sit: sz q: est signũ ire in nobis cũ punimur.
Sic cũ de⁹ precipit aliqḋ d: velle illud a nobis: q: cũ nos
pcipim⁹: signũ est in nobis q̄ velim⁹ illud. Per hãc simi
litudinẽ d:

Quomodo debemus cōformari volūtati diuine. Cap. I.

volūtas signū est quintu plex.

litudinē dr̄ volūtas signi in deo: et hec est quintuplex sm̄ q̄nq̄ signa. s. p̄ceptū. ꝓhibitio. ꝯsiliū. ꝑmissio. ⁊ operatio. Per hec em̄ vt ꝑ signa declaram⁹ nos aliq̄d velle. Declarat em̄ q̄s se aliquid velle dupl'r. Uno modo ꝑ se: alio mō ꝑ aliū. Et ꝑ se q̄dē declarat aliq̄d velle aut directe aut indirecte. Directe cū aliq̄d opat̄: signū est ꝙ illud vult: ⁊ sic opatio dr̄: volūtas. Indirecte et ꝑ accidēs. cū nō ꝓhibet vel impedit opantē. Nā remouēs ꝓhibēs dr̄: mouēs ꝑ accidēs sm̄ pħm: et sic est ꝑmissio. Per aliū ꝟo declarat se q̄s aliq̄d velle inquātū ordinat aliū ad aliq̄d faciēdū: vel necessaria inductiōe qd̄ fit p̄cipiēdo qd̄ aliq̄s vult in ꝓhibendo ꝯ̄riū: vel aliqua ꝑsuasoria inductione qd̄ ꝑtinet ad ꝯsiliū. Qd̄ em̄ p̄ceptū ꝯsiliū et ꝓhibitio dicat̄ dei volūtas: pꝫ ꝑ id qd̄ dr̄: Matth. vi. Fiat voluntas tua ⁊c. Qd̄ aūt ꝑmissio vel opatio dicat̄ dei volūtas. pꝫ ꝑ Aug. qui dicit in enchiridion. Nihil fit nisi ōps fieri velit vel finendo vt fiat vel faciēdo. Uel pōt dici ꝙ ꝑmissio et opatio referunt̄ ad p̄ns. ꝑmissio q̄dē ad malū: opatio ꝟo ad bonū: ad futurū ꝟo ꝓhibitio respectu mali: p̄ceptū ꝟo respectu boni necessarij: ꝯsiliū aūt respectu sugabundantis boni.

volūtas dei semp implet̄.

Uolūtas ḡ bn̄placiti q̄ ꝓp̄e est volūtas dei semꝑ implet̄: siue a nobis siue de nobis: vt dicit magr̄ in. i. sentē. di. xlv. Un̄ ipse ait ꝑ Esa. ca. xlvi. Uiuo ego dicit dn̄s: q: oīs volūtas mea fiet: et oē ꝯsiliū meū stabit. i. dispositio. Et Pau. ad Ro. ix. Uolūtati eius q̄s resistet. q. d. null⁹. Cū ergo seruam⁹ mādata ei⁹ vel ꝯsilia implet̄ volūtas ei⁹ a nobis. i. cōsentiētibus nobis bonis opibus q̄ facit in nobis. Cū trāsgredimur mādata ei⁹ voluntas ei⁹ implet̄ de nobis incurrētib⁹ penas quas vult de nobis sm̄ exigētiā sue iusticie. Et sic volūtas dei cum sit cā efficacissima oim entiū: non autē pctōꝝ: q: nullo sapiēte. s. operante. ait Augusti. fit hō deterior: et multo mi⁹ dn̄o opante semꝑ impletur cū ꝓprie illud vult. Qui em̄ recedit ab ordine volūtatis sue: sm̄ miam qua p̄parauit coronā diligētib⁹ se: vt pctōr agit. relabitur in ordinem volūtatis sue iusticie: qua reprobos punit. Quod autē opat̄ in creaturis: ibi ꝯcurrit volūtas signi cū volūtate bn̄placiti: illud em̄ ꝓprie vult. Dicit̄ tn̄ volūtas signi inquātū in nob op⁹ nr̄m est signū volūtatꝭ nr̄e ꝑ silitudinē. Et sic̄ ꝑmissio ꝯcurrit cū volūtate bn̄placiti. Sed ꝙ ꝑmittit. s. mala fieri dr̄ q̄dē signū volūtatꝭ nō sue. s. dei: q: nō vult ipe mala fieri: sed i nobis q̄ cū ꝑmittimus mala fieri: ⁊ nō ꝓhibem⁹ cū possumus: dicimur illud velle. In deo autē permisso qua mala ꝑmittit fieri: est signū nō volēdi illa: sed volēdi ꝑmittere: et h̄ ꝓpter maiora bona inde sequentia: q̄ ꝓprie vult. Un̄ Aug. in enchirid. ait. ꝙ de⁹ oīps nil ꝑmitteret mali esse in opib⁹ suis: nisi esset adeo potēs ⁊ bon⁹: ꝙ ex oi malo eliceret maius bonū: etsi nō semꝑ bonū ei cui accidit malū: saltem ad bonū mel⁹ vniuersi. Et sic ex crudelitate tyrānorū secuta est corona martyrū ⁊ cōuersio multoꝝ exēplo martyrū. Et occisio ouis a lupo: etsi nō fit ad melius ouis: est tn̄ ad mel⁹ vniuersi: q: sic sustentat̄ spēs lupoꝝ in vniuerso. Et dānatio reproboꝝ eis bona nō est: est tn̄ ad mel⁹ vniuersi: vt relucceat nō solū mia in bt̄is: sed et iusticia dei in dānatis. Exēplū in ioseph quē vēdiderūt fr̄es in egypto: ⁊ ex tāto malo eduxit de⁹ tātū bonū. s. cōseruationē nō solū pr̄is ⁊ fratrū: sed plurimoꝝ qui fame defecissent ꝓpter ꝓuisionē suā de frumēto. Un̄ ipse dixit Gen̄. l. nō possumus resistere volūtati dei: vos fecistis in me malū: et de⁹ vertit illud in bonū. Uolūtas aūt signi q̄ad p̄cepta ꝓhibitionis ⁊ ꝯsilia nō est ꝓprie volūtas: q: nō semꝑ implet̄ vt in pctōrib⁹ pꝫ. Sꝫ est signū volūtatis in deo q̄dē: quia vult illud p̄cipere ꝓhibere ⁊ ꝯsulere: in nob autē v̄n̄ trāssumit̄ vt dicat̄ de deo est signū ꝙ illō volum⁹ et p̄cipim⁹: Igit̄ iust⁹ intellectu meditat̄ die ac nocte in lege dn̄i. i. assidue siue in lege eterna q̄d velit: siue in lege scripta: vbi ꝑ signa ipsam exprimit. Hec est volūtas dei sctificatio v̄ra: vt ait aplꝰs. i. Thessa. iiij. Uult em̄ caueri ꝓhibita vt sic sitis sc̄ti. i. mūdi a pctīs. vult seruari p̄cepta vt sitis sc̄ti. i. firmi in v̄tutibus. Dant̄ em̄ precepta de actibus virtutū ex quoꝝ frequētia ḡnant̄ habitus. Uult impleri consilia ad maiorē ꝑfectū: q̄b⁹ efficimur sancti. i. deo dedicata: sicut tēpla dicunt̄ scā: q: deo dedicata. Uult recognosci a nob sua bn̄ficia q̄ operant̄ in nobis vt sim⁹ sancti. i. gratificantes officiū sc̄toꝝ in patria q̄ semꝑ regratiant̄. Uult considerari ꝑmissa vt sim⁹ sc̄ti. i. ꝑfecti eū imitātes: qui. s. semꝑ ex malis elicit bona: sic nos ex iniurijs eliciam⁹ bona obliuiscēdo iniurias. Ad Ro. xij. Uince in bono malū. Et ex malis tribulationū eliciam⁹ bonum cōuersiōis nr̄e et paciētie. Et ex malo pctōꝝ cōmissoꝝ: eliciamus bonū humiliationis nr̄e vt humiliores ⁊ cautiores sim⁹. Et sic sancti estote ait ipse: q: ego sanctus sum dn̄s deus vester. *Leuitici xix. ⁊ xx.*

§. VI. Uidetur autem pre-

Contra.

dictis obstare qd̄ ait aplꝰs. i. ad Timo. ij. Uult deus oēs hoies saluos fieri: ⁊ tn̄ pauci sunt q̄ saluant̄: non ḡ videt̄ impleri semꝑ volūtas dei. Ad qd̄ r̄ndet Tho. in. i. sen. dis. penul. ⁊ in epl'a sup dicto passu. Qd̄ hoc intelligi pōt multipliciter. Uno mō sm̄ Damas. q̄ dicit h̄ intelligendum de volūtate dei antecedēte nō volūtate dei ꝯsequēte. Et appellat volūtatē antecedētē illud qd̄ vult de⁹ de creatura rōnali ipsam ꝯsiderādo solū sm̄ naturā absq̄ opib⁹: ⁊ sic vult oēs saluos fieri. Nā quēlibet creat ad hūc finē: ⁊ dat ei naturā capacē: et p̄cepta et ꝯsilia ⁊ documenta ꝓponit ante eū: vt ex illis possit ꝓcurare salutē suā. Dicit̄ ḡ volūtas antecedēs: q: antecedit cōsiderationē opeꝝ creature quā q̄dē ꝯsiderationē possum⁹ nos facere de deo: put scꝫ ipsam creaturā disponit sm̄ naturā suā ad saluationē modo dicto. et h̄ vniuersal'r erga oēs. Sed volūtate ꝯsequēti nō vult oēs hoies saluos fieri: sꝫ aliq̄s saluari. s. bonos aliq̄s dānari. s. malos. Et dr̄: volūtas ꝯ̄ns: q: vult illud de creatura ꝯsiderata nō solū sm̄ naturā: sed etiā sm̄ opera sua q̄ sequunt̄ in creatura post naturā. Dat exēplū de iudice bono q̄ veniēs ad ciuitatē: volūtate antecedēte vult oēs hoies illi⁹ ciuitatis viuere ⁊ nullū perire ꝯsiderādo. scꝫ hoies sm̄ suā naturā. Sed volūtate ꝯ̄nte vult aliq̄s viuere. s. bonos aliq̄s occidi. s. malefactores: ⁊ h̄ ꝯsideratis hoib⁹ sm̄ opa eoꝝ. Uel expone sic. vult oēs homies saluos fieri in ḡnali vt viuant ꝟtuose: sicut dr̄: sp̄ūsctūs postulare gemitib⁹ inenarrabilib⁹. ad Ro. viij. q: nos postulātes facit. Aug. Nescientes q̄s ꝑtineat ad p̄destinatorum numerū: q̄s nō ꝑtineat: sic affici debem⁹ charitatꝭ affectu ad oēs: vt oēs velim⁹ saluos fieri. xxiiij. q. iij. corripiantur.

quō de⁹ vult oēs hoies saluos fieri

Tertio exponit̄ illud sm̄ distributionē accōmodā: ꝓ his scꝫ tm̄ q̄ saluant̄: q: scꝫ oēs q̄ saluant̄ nō nisi eo volēte saluant̄. Sicut illud Ioh. i. Illuminat om. ho. ve. in hūc mūdū: q: ex his q̄ illuminant̄ gr̄a nullus illuminat̄ nisi ab eo. Quarto pōt exponi ꝙ fit ibi distributio: nō ꝓ singulis generū: sed ꝑ generib⁹ singuloꝝ. Sicut dr̄: oē aial fuit in arca noe. i. de q̄libet ḡne aialiū aliqd̄. Et sic de quolibꝫ ḡne hoim vult aliq̄s saluari: q: ⁊ de viris ⁊ de mulierib⁹ ⁊ de iudeis ⁊ gētilib⁹: fidelib⁹ tn̄. Et de italicis ⁊ theutonicis ⁊ anglicis: ⁊ de frācis: ⁊ de hispanis ⁊ orientalib⁹ ⁊ occidētalib⁹ fidelib⁹ tn̄: vult aliq̄s saluari. Quinto pōt exponi de oi statu non vitioso: puta de statu regulari: clericali: laicali: ꝟginali: viduali: ꝯiugali: rectoꝝ: dn̄oꝝ: vasallorū militū: stipēdiarioꝝ nō latrocinantiū tn̄: mercatoꝝ non fenerātiū: artificū nō fraudātiū: aduocatoꝝ: medicoꝝ: notarioꝝ: seruoꝝ al's recte tn̄ viuētiū vult aliq̄s saluari: vt pꝫ discurrēdo ꝑ vitas sc̄tōꝝ. Exēplū de btō Machario: q̄ cū petisset in orōne cui esset soci⁹ in p̄ria: dictū est ei p̄mo de quodā mercatore. secūdario de q̄dā simphoniaco. tertio de duab⁹ sororib⁹ nuptis duob⁹ germanis artificibus ⁊c. vide in vitis pa. In lege ḡ dn̄i eterna fuit volūtas iusti: ⁊ in lege ei⁹ eterna vel scripta meditabit̄ die ac nocte ad cōfirmādū volūtatē suā cū volūtate dei ad faciēdū eā: q: q̄ fecerit volūtatē pr̄is mei q̄ in celis est: ipse intrabit in regnū celoꝝ. Mat. vij. idest. Qui fecerit ea q̄ declarat in le-

Exēplū ex vitis patrum.

Ps̄.c. ge sue scripture se velle rc. ps̄. Magna opa dn̄i.i.opatio
exponit glo. exq̄sita.i.diligētissime r efficacissime h̄ns effe
ctū in oēs volūtates ei⁹.i.in hijs q̄ declarat se velle a nob.
Jta em̄ vult a nobis impleri sua mādata r ordinata r cō
sulta: q̄ ipse p̄ncipalis est ad operādū in nobis tn̄ volūta
rie nō coacte cooperātib⁹. Un̄ aplš ad Ro.vij. Velle ad/
iacet mihi: p̄ficere aūt nō inuenio. Et per Esaiā.xxvi. Oīa
opa nr̄a opatus es in nobis dn̄e. Et q̄cunq̄ vultis opari
in vobis exq̄site.i.diligētissime r p̄fectissime opaf: r nos
ad illa mouet. Subest em̄ tibi posse cū volueris. d: Sap.
xij. r Exodi.xxxiij. ait dn̄s. Miserebor cui voluero: r cle
mēs ero in quē mihi placuerit. Sic cū voluit saulū p̄secu
torē suū ꝯuerti: subito cōuersus ē: dicēte ip̄o: q̄d me vis fa
cere. Act.ix. Un̄ r ipse dicit ad Gal.i. Cū placuerit ei qui
me segregauit ex vtero m̄ris mee: r vocauit p̄ gr̄am suā vt
reuelaret filiū suū i me vt euāgelizarē illū i gētib⁹: ꝯtinuo
nō acquieui carni r sanguini rc. Ad hoc ꝓpositū Gregl.i
lib.vi. moral. pulchra ponit ad ostēdēdū quō volūtas ho
minū vn̄ querit voluntatē dei seu ordinationē impedire:
inde in effectu ei seruit dicēs. Sepe em̄ nōnulli hūana sa
piētia inflati dū desiderijs suis diuina iudicia ꝯtre cōspi
ciunt: astutis ei⁹ deluctari machinationib⁹ conātur. et q̄
ad votū suum vim sup̄ne dispēsatiōis intorqueāt/ callu
dis cogitatiōib⁹ insistūt/ subtiliora ꝯsilia exquirunt. Sed
inde volūtatē dei peragūt: vn̄ hāc immutare cōtendunt:
atq̄ oīpotētis cū cōsilio dū resistere nituntur obsequūtur:
qr hoc sepe dispositiōe diuina apte militat qd ei p̄ hūanū
studiū friuole resultat. Sapiētes ḡ dn̄s in ipsa eoꝝ astu
tia cōprehēdit qn̄ ei⁹ ꝯsilijs humana facta etiā tūc cōgrue
seruiūt cū resistūt. Qd meli⁹ ostēdun⁹. si pauca ad mediū
Genes. xxxvij. gestarū rerū exēpla p̄feram⁹. Joseph somniū viderat q̄
manipulo suo fratrū ei⁹ se manipuli p̄sternebāt. Sōniuꝫ
viderat q̄ luna r sol se cū reliq̄s stellis adorabant. Que
qr pure fratrib⁹ retulit: eoꝝ corda p̄in⁹ future dānatio
nis inuidia pauorq̄ p̄cussit. Cūq̄ ad se hūc venire conspi
cerēt malicia seuiētes dixerūt. Ecce somniator ille venit: ve
nite occidam⁹ eū et videam⁹ q̄d illi p̄derunt somnia sua.
Cūq̄ eius dn̄io subijci metuunt somniatorē in puteū de
ponūt: eūq̄ hismaelitis trāseūtib⁹ vendūt. Qui i egypto
duct⁹: seruituti subditus: luxurie accusatiōe dānaf. Casti
tatis merito adiut⁹ p̄phetie iudicio erect⁹: oī egypto p̄la
tus est. Per sup̄nā ꝟo sapiētiā p̄uidus frumēta congessit
et futuro p̄iculo necessitati obuiauit. Cūq̄ in orbē fames
irruit de alimētoꝝ p̄paratiōe solicit⁹ Jacob filios in egy
ptū misit: q̄ frumētoꝝ dispēsatiōi ꝓpositū ioseph nesciē
tes inuenerūt atq̄ vt mererent alimēta p̄cipere eoꝝ dispē
satorē cōpulsi sunt p̄nis in terrā ceruicib⁹ adorare. P̄pēse
mus igif geste rei ordinē: p̄pēsem⁹ quō sapiētes in ipsa sua
astutia visio diuina cōprehēdat. Jō ab eis ioseph vendit⁹
fuerat ne adoraref. Sed iō est adorat⁹ qr vendit⁹. Astute
nāq̄ aliq̄d agere cōpulsi sunt: vt dei ꝯsiliū mutaref: sꝫ di
uino iudicio qd declinare conati sunt renitēdo seruierūt.
Jnde q̄ppe coacti sunt dei volūtatē p̄agere: vn̄ hāc moli
ti sunt astute cōmutare: sic diuinū ꝯsiliū dū deuitaf iplef
sic hūana sapiētia dū reluctaf cōprehēdif. Timuerūt fra
tres ne ioseph sup eos excresceret: sed hoc qd diuinit⁹ dispo
sitū fuerat cauēdo actū ē vt eueniret. Hūana ḡ sapia in se
ipsa cōprehēsa est: r q̄ volūtatē dei. vn̄ p̄ intētionē restitit
inde ei⁹ impletioni militauit. Sic saul dū dd subiectū q̄ris
diano succrescere ꝟtutū successu ꝯspiceret: suā ei i ꝯiugio
filiā spopōdit: atq̄ in ei⁹ dotē centū dari philistinoꝝ p̄pu
tia petijt: vt cū p̄uocatus miles vltra se excrescere q̄reret
i.Regū. xviij. Inimicoꝝ gladijs tradi⁹ vitā finiret. Sicut scriptū est. Nō
hꝫ rex spōsalia necesse: nisi tm̄ centū p̄putia philistinoꝝ vt
fiat vltio de inimicis regis. Porro saul cogitabat tradere
dauid in manib⁹ philistinoꝝ. Sed dauid dispōnis intime
fauore robora⁹: centū se dare p̄hibuit: et ducenta p̄putia
reportauit. Cui⁹ nimiꝫ opis saul argumēto supat⁹: sup̄na
ꝓuidētia in sapiētie sue est ꝯsilio dep̄hensus: qr vn̄ succre

scentis militis vitā se extinguere credidit: ꝟtutis glorias
ei⁹ inde cumulauit. Sꝫ qr nonū q̄ astute aliq̄d sape etiam
electi moliunt: liber ad mediū aliū sapiētē deducere: et q̄
interni ꝯsilij astutia mortaliū cōp̄hēdaf demōstrare. P̄ru
deter q̄ppe Jonas sape voluit cū ad p̄dicādū niniuitarū
p̄niaꝫ missus qr electi gētib⁹ iudeā deseri timuit p̄dicatio
nis offm̄ iplere recusauit. Nauē petijt fugere tharsis ele
git/ sꝫ p̄tin⁹ tēpestas exorif. Sors mittif vt vꝫ cognoscaf Jone. i.
cui⁹ mare culpa turbaf. Jonas in culpa dep̄hēdif: in pro
fundo mergif: cete sorbēte deuoraf: atq̄ illuc ducēte bel
lua p̄uenit: q̄ ille ire spōte contēpsit. Ecce fugitiuū dei tē
pestas inuenit: sors ligat: mare suscipit: belua icludit. Et
qr auctori suo obedire renitif: a loco q̄ missus fuerat suo
reus carcere portaf rc. ibi vide. Comprehēdit ḡ sapiētes
dn̄s in astutia eoꝝ qn̄ r hoc in vsum sue volūtatis redigit: p̄
qd sibi volūtas hūana ꝯdicit. Et ponit exēpluꝫ de iudeis
q̄ xp̄m occiderūt ne amitterēt regnū tp̄ale: r illō amiserūt.
Et allegat illud ps̄. Magna opa do. rc. Hec oīa Grego. Ps̄.c.

§.VII. Uult autem nouē a

nobis de⁹ fm̄ Pet. de tharā. sup ep̄las pauli. Octo vult de⁹ vult a nobis nouem.
in vita p̄nti per que vult nonū in alia vita.

¶ Uult primo viatoꝝ per penitentiā conuersionē.
¶ Scd̄o conuersoꝝ a peccatis emūdationē.
¶ Tertio emūdatoꝝ per opationē sanctificationē.
¶ Quarto sanctificatoꝝ ad cognitionū illustrationē.
¶ Quinto illuminatoꝝ per feruorē inflāmationē.
¶ Sexto inflāmatoꝝ per tribulationū p̄bationem.
¶ Septimo probatoꝝ vnitatis concordationē.
¶ Octauo finalem in p̄posito perseuerationem.
¶ Nono p̄ hm̄oi seruata vult p̄seuerātiū glorificationē.

De p̄mo hꝫs Ezech.xviij. Nunq̄d volūtatis mee est mors De⁹ vult p̄ p̄niam cōuersionem.
impij dicit dn̄s: r nō potius vt ꝯuertaf r viuat. q.d. volo q̄
ꝯuertaf. Sed vt ait Aug. Neminē putes ab errore ad ꝟi
tatē r a q̄cūq̄ magno seu paruo peccō ad correptionē sine
p̄nia posse trāsire. de pe. di.i. neminē. r.ꝫ.c. porro. §. hīdē.
Est aūt ꝯuersio cordis vndiq̄ ꝟsio. Tūc em̄ hō conuertif
ꝟe: qn̄ ex toto dimittit peccm̄. Uolūtatē ꝯuertēs a malo oī
r vertēs se totū ad deū. Cū em̄ aīa sit essētia simplissima:
r nec hꝫ ptes nec pōt ex vna auerti r altera ꝯuerti: sꝫ totū
ad bonū vel malū ꝯuertit. Cōuertit se ipijssim⁹ manasses
ad deū r suscept⁹ est. i.q.vij. si qs oēm. r de pe. dis. ij. si em̄
iq̄t. vltra mediū. Uide ex histotiā.iiij. Reg.xxi. r.ij. paral.
xxxiij. De scd̄o nota q̄ vult de⁹ post ꝯuersionē vt satisfa De⁹ vult ꝯuersoꝝ emundationem.
ciat p̄ctis. r sic emūdef.i. liberef a p̄ctis. Mat.viij. Uolo
mūdare dixit xp̄s leprosos. Et qr nimis cōpatif de⁹ sp̄ sup
plet defectū nr̄m cōpatiēs nobis: ne habeam⁹ nimis stare
in purgatorio p̄ venialib⁹ vel p̄ alijs debitis peccōꝝ. Nā fm̄
Greg.iiij. mora. r hꝫ de pe. dis.i. si peccm̄ dd. Deus delictū
sine vltione nō patif. qr vel hō p̄ se punit: vel de⁹ cū hoīe.
In hui⁹ figurā habem⁹ q̄ cū fuit edificatū tēplū salomo
nis nō fuit ibi audit⁹ sonit⁹ mallei: qr pri⁹ aptabanf lapi
des r poliebanf vt nō haberēt nisi supponi. Tēpluꝫ istud
est collectio btōꝝ vbi de⁹ inhabitat p̄ manifestationē glie.
Quilibet btūs ē tāq̄ vn⁹ lapis: vt ḡ qn̄ p̄ mortē est supedi
ficādus nō habeat penas pati de⁹ hꝫ suos electos q̄tidie p̄
tribulatōes polit. vt sic plen⁹ satisfaciāt. Uult post emū De⁹ vult emūdatoꝝ sctificatiōeꝫ
dationē sctificationē.i. ꝯfirmationē in bonis ꝟtutib⁹. i. ad
Thes.iiij. Hec ē volūtas dei sctificatio vr̄a. qn̄ qs addiscit
aliquā artē si se nō exercet i ea cito obliuiscif eā. si aūt ꝯti
nuet op⁹ ei⁹ habituaf r firmaf i eo: vt nō facile obliuiscaf
sic i p̄posito. Quis ꝯuersus recepit ꝟtutes nisi se ꝯtinuo
exerceat i actib⁹ eaꝝ: mō in hūilitate: mō i sobrietate: mō i
castitate: resistēs tētatōib⁹ debilif eas hꝫ sꝫ p̄ act⁹ freq̄ntes
ḡnanf habitus q̄ ē de difficili mobil' a subo. Un̄ vult de⁹ i De⁹ vult i sctificatiōe illuminationem.
sctificatōe illuiationē. i. ad Ti.ij. vult oēs hoīes saluos fie
ri: r ad agnitionē ꝟitatis venire. Un̄ r mora. Scd̄. Si vnū
pedē hꝫeꝫ i fouea r aliū ex: discere vellē. Nō tn̄ debem⁹ q̄re
re scire oēꝫ ꝟitatē: qr multe sūt ꝟitates: q̄ꝫ nō oēs sūt capa

teo. Quedā etiā sunt q̄ sciēdo hō male vteret̄: nec a demo
niis q̄s dʒ q̄rere veritatē. Propterea xp̄s increpabat demo
nes pcepto ei⁹ exeūtes ab hoib⁹ ne dicerēt veritatē illā scʒ
Luc. iiij. q̄ tu es xp̄s fili⁹ dei: q: nō vult q̄ ab eis q̄ramus
veritatē scire. cū etiā veritatē quā dicūt: dicūt vt decipiāt. Sʒ
hoies ita parū sunt auidi ad cognoscēdū vtilia: q̄ subito
Exēpluʒ in pdicatioib⁹ obdormiūt. Vñ in colla. patrū narratur de
q̄dā p̄re q̄ cū salutaria doceret dormitare oēs ceperunt.
Studiose autē mutādo materiā. i. narrāte fabulosa: oēs
De⁹ vult excitati sunt ⁊ ridere ceperūt. Vult de⁹ in illuminati fer
feruoris uoris inflāmationē. Lu. xij. Ignē veni mittere in terrā di
inflāma xit xp̄s. Et q̄d volo nisi vt ardeat. s. p feruorē. Accēdit aūt
tionem. feruor mētis p meditationē scāʒ de passiōe xp̄i: de glīa ce
Psal. lesti: ⁊ de bñficijs dei ⁊ hmōi. iuxta illō ps̄. In meditatiōe
xxxviij. mea exar. ignis. Videm⁹ p experiētiā q̄ qñ olla stat sup ignē
cū feruet musce nō audēt appropinq̄re: sed si designat a
suo feruore: et tepescat: subito currūt oēs musce et coopiūt
eā ⁊ deturpāt. Sic qñ mēs desiderijs feruet: demones nō
De⁹ vult audēt appropinq̄re: ꝫ cū vidēt mētē tepefactā deturpāt
p tribula suis molestijs intētionē. Vult de⁹ in iflāmatis p tribula
tiōes p tionē pbationē. Ad heb. x. Patiētia vobis necessaria ē: vt
bationē. volūtatē dei faciētes reportetis pmissionē. Nō bñ cogno
scit amic⁹ in psperitate. nā dū q̄s abūdat oēs volūt et di
cunt se eē amicos ei⁹: sed sunt amici illi q̄les musci melli.
lupi cadauerū. formice granoꝝ. Sed cū q̄s tribulat̄: et hō
nō deserit eū: sed cōpatit̄ ei ⁊ adiuuat eū participās labo
res illi⁹. ille est ver⁹ amic⁹. Sic ḡ de⁹ vt cognoscant̄ amici
nō ab eo: q: oia semp videt: sed ab alijs pbat tribulatiōi
bus suis. Apoc. iij. Ego q̄s amo arguo ⁊ castigo vt scʒ ma
De⁹ vult nifestet̄ bonitas eoꝝ. Vult etiā de⁹ in tribulatʒ ⁊ pbatis
pbatoꝝ cōcordationē ⁊ vnitatē. Mat. xxiij. Quotiēs volui ɔgre
vnitatē. gare pullos tuos sub alis ⁊c. Multi tribulant̄: et tñ non
hñt vnitatē ⁊ cōcordiā cū hoib⁹: sed dissentiōes. Sed ois
ṽtus vnita est fortior. Vñ Vuhert⁹ i expōne regule Aug.
dic̄ q̄ nil tātū timet diabolus q̄ cōcordiā. Romani autē
qñ fuerūt vniti habuerūt magnas victorias: sed factis di
uisionib⁹ paulatim defecerūt ⁊ ad nihilum deuenerunt.
De⁹ vult Vult de⁹ finalē pseuerātiā. Io. vlti. Sic eū volo manere
pseuerā donec veniā. s. p eo p mortē. sic. i. i bona vita. Non eīn dat̄
tiam. brauiū nisi cōtinuāti cursū vsq̄ ad terminū. His seruatʒ
De⁹ vult in q̄bus cōsistit volūtas dei. i. id q̄ vult a nobis: vult tan
pseuerā dem nr̄i glorificationē. Ioh. xij. Volo pr̄ vt vbi ego suʒ. s.
tiū glori in regno celoꝝ: sit ⁊ minister me⁹: q: scʒ mihi seruiuit in fa
ficatiōeʒ ciendo voluntatē dei. Etiā ego semel promisi. qui fecerit
volūtatē patris ipse intrabit in regnū celoꝝ. Mat. vij.

Titulus. XIII. De lege naturali.

De quidditate legis naturalis: ⁊ quomo
do instigat ad bonū multiplex. Cap. primum.

LEx naturalis est sc-

cūda lex de q̄ dicit apl̄s ad Rom. ij. de gētib⁹
q̄ viuebāt ƀm rōnē. Oñdūt op⁹ legis scriptū
in cordib⁹ suis. vbi dicit glo. q̄ etsi nō hñt le
gē scriptā. s. in chartʒ: hñt tñ legē naturalē q̄ intelligit q̄li
bet ⁊ sibi cōsci⁹ est: q̄d sit bonū ⁊ q̄d malū. De ipsa autem
lege naturali dic̄ Tho. s. ij. q. xciiij. q̄ aliq̄ mō est habit⁹: et
verū lex aliq̄ mō nō. Pro cui⁹ declaratione sciēdū q̄ habit⁹ sumit̄
naturae dupl̄r. Vno mō proprie ⁊ essentialiter. ⁊ sic lex naturalis
lis sit ha nō est habit⁹. Et rō est: q: lex est aliq̄d cōstitutū p rōnem.
bitus. Sicut etiā ppō ē quoddā op⁹ rōnis: nō est aūt idē q̄ q̄s
agit: et id q̄ q̄s agit. Habit⁹ etiā ƀm Aug. est q̄ q̄s agit cū
opus est. Sicut grāmatic⁹ p habitū grāmatice agit orōnē
cōgruā. Nō ḡ pōt eē q̄ aliq̄ lex sit habit⁹ pprie ⁊ eēntialr̄.
Alio mō pōt dici habit⁹ illud q̄ habitu tenet̄: sicut fides
id q̄ fide tenet̄: ⁊ ƀ mō: q: precepta legis naturalis q̄nq̄
cōsiderant̄ in actu a rōne: q̄nq̄ sunt i ea habitualr̄ tñ. ƀm
hūc modū pōt dici q̄ lex naturalis sit habit⁹. Sicut etiam
pncipia indemōstrabilia i speculatiuis nō sunt ipsi habi
tus pncipioꝝ: sed sunt principia quoꝝ est habitus. Nec est
ɔ̄ q̄ ait ph̄s. ij. ethi. s. q̄ tria sunt in aia. s. potētia habit⁹ et
passio. Ibi enim ponit tñ ea que sunt principia hūanoꝝ
actuū. Sed p̄ter hec tria sunt ⁊ alia q̄dā in aia vt act⁹ q̄dā
sicut velle ē in volūtate: ⁊ cognitio i cogīscēte. ⁊ naturales
pprietates aie insunt ei: vt imortalitas ⁊ hmōi. Synderesis
aūt ƀm Basiliū dr̄ lex itellect⁹ nr̄i. inquātū est habit⁹
ɔtinēs p̄cepta legʒ naturalʒ: vt nō inferre iniuriā alteri red
dere depositū. vi vi repellere: educare liberos: ⁊ alia. di. s.
iux naturale. iquātū oia referūt̄ ad vnū pmū pceptū hñt
rōnē vni⁹ legis naturalis. Reducunt̄ aūt ad istud pmuʒ
pceptū. s. q̄ bonū est faciēdū. Sicut eīn ens est pmū q̄ ca
dit in apphēsiōe simpl̄r practice rōnis q̄ ordinat̄ ad op⁹.
Oē eīn agēs agit ppt̄ finē q̄ hʒ rōnē boni. Et iō pmū prī
cipiū in rōe practica est q̄ fundat̄ sup rōnē boni: q̄ est: bo
nū ē q̄ oia appetūt. Hoc igr̄ est pmū pceptū legʒ natura
lis q̄ bonū est faciēdū ⁊ psequēdū: ⁊ malū vitādū. Et su
per ƀ fundant̄ oia alia p̄cepta legis naturalʒ: vt. s. oia illa
faciēda vel vitāda ptineāt ad p̄cepta legʒ nature: q̄ rō pra
ctica naturalr̄ apphēdit eē bona. ƀ Tho. s. ij. q. xciiij. ar. ij.

§. I. In capite libri scriptū

est de me vt facerē volūtatē tuam deus meus volui et le
gem tuā in me. coꝝ. mei. ps̄. xxxix. Loquit̄ ps̄. in psona xp̄i
vel etiā cuiuslibet iusti ad deū patrem. Et ostēdit quō ha recta vi
beatur recta vita seu sanctitas ex tribus. ta ⁊ sci
Primo q: est ex dispositiōe diuina bonū preordinatuʒ tas ex tri
ibi. In capite libri ⁊c. vt fa. vo. tuam. bus hr̄.
Scd̄o q: est ex electiōe humana bonū preoptatuʒ: ibi.
Deus meus volui.
Tertio q: est ex lege seu illustratione nature bonū de
mōstratū: ibi. Legē tuā in medio cordis mei.
Quātū ad pmū liber dei ē noticia dei siue lex eterna: in
quo oia sunt scripta ⁊ oēs hoies sunt scripti q̄d facere de Psal.
beāt ⁊ q̄d faciant. ps̄. In libro tuo oēs scribent̄. In isto li xxxviij.
bro nō est aliq̄d scriptū i capite vel in fine: pri⁹ vel postea
ƀm ordinē tp̄is: q: vnico actu sil̄ oia nouit: sed ƀm dignita
tē vt illa dicant̄ in capite scripta q̄ sunt digniora ƀm natu
rā vel grāʒ. ⁊ q: dignissim⁹ sup oēs est xp̄s: inquātū hō: et
ɔñter electi ei⁹. q̄ dicunt̄ mēbra vnigeniti: iō in capite hu
ius libri est de eo ⁊ de q̄libʒ iusto scriptū. Et q̄d sit scriptū
oñdit dicēs. vt fa. vo. tuā. Hoc ē pordinatū a deo de electʒ
suis. q̄ faciāt in mūdo cōuersantes voluntatē dei: q: in ƀ
cōsistit pfectio ⁊ scitas creature: vt subijciat̄ volūtati dei
seu legi eterne. Vñ apl̄s ad Eph. j. Elegit nos de⁹ volūta
rie añ mūdi ɔstōnē vt essemus sc̄i ⁊ imaculati in ɔspectu
ei⁹. Sʒ vt ait Aug. Nolite cogitare initū trahi. nō eīn in
uit⁹ trahit̄ anim⁹: sed amore. s. boni q̄ ptinet ad volūtatē.
Obiectū eīn volūtatis est bonū intellectū: iō nō sufficit
ad scitatē ⁊ salutē obtinēdā pordinatio dei: sʒ opʒ etiā q̄
hō cooperet̄ deo volēdo facere volūtatē dei. Et ppterea
subdit q̄ est scd̄m. De⁹ me⁹ volui. s. facere volūtatē tuaʒ.
Et ƀ eligēdo bonū verū. Vt eīn dr̄ Ecc̄i. xv. De⁹ ab initio
ɔstituit hoiem ⁊ reliq̄t eū in manu ɔsilij sui. posuit añ euʒ
malū ⁊ bonū: ignē ⁊ aquā: mortē ⁊ vitā ad quodcūq̄ vo
luerit extēdat manū suā. Vult pctōr bonū: sʒ nō ƀm volū
tatē dei q̄ est verū bonū. s. op⁹ ṽtuosum. sʒ appetens bonū
scʒ ƀm sensualitatē et ɔ̄ dei volūtatē: q: ɔ̄ dei pcepta. Sʒ
sc̄i hoies eligūt verū bonū: q: volūt facere volūtatē dei
⁊ cū magno desiderio. Vñ. ij. Mach. j. dr̄. Faciatis ei⁹ vo
lūtatē corde magno ⁊ aio volēti. Et. j. mach. ij. dr̄. Cōgre
gata ē synagoga fortis virib⁹ oia volūtari⁹ i lege. Et ƀ est prouer.
q̄ ait p Salo. Fili pbe mihi coꝝ tuū. i. voluntatē. q̄ eīn hʒ xxiij.
volūtatē verā faciēdi volūtatē dei q̄ ē facere bonū: vtiq̄
fac̄. Nec est ɔ̄ q̄ ait apl̄s ad Ro. vij. Non eīn q̄ volo bo
nū hoc ago: sed q̄ odi malum illud facio. Intelligit̄ eīn
illud vel de pctōre pmanēte in pctō: q̄ vtiq̄ absq̄ dei grā
nō pōt dimittere pctm̄: q̄ ƀm rōnē appetit ⁊ facere bonū
meritoriū: pōt tñ se p̄parare ad grām. Vel si intelligat̄ de

fusto: loquit̃ de primis motibus volũtatis ad malũ quos euadere nõ põt: q̃uis h̃ optet. ita exponit glo. illa. Quod autẽ sit bonũ qd̃ dz velle ⁊ facere: ostẽdit lex naturalis de q̃ subdit̃. Quãtũ ad tertiũ sciẽdũ q̃ lex naturalis docet nos volũtatẽ dei. Et ista est scripta in medio cordis. Sed et lex euãgelica dr̃ etiã scripta i cordib᷒ ẽm illud. Scribaz leges meas i cordib᷒ eoz. Et vt oñdit apl̃s ad Heb. c. viij. Loquit̃ ibi de euãgelica lege. Sed ẽm Tho. Lex naturalis dr̃ scripta in corde p̃ lumẽ naturalẽ impssum hoi. Lex aũt euãgelica dr̃ scripta p̃ lumẽ grẽ additũ lumini naturali.

Hiere. xxxi. (margin)

§.II. Excellit autez lex naturalis leges humanas in tribus ɔditionibus q̃s habet.

¶ Habet em̃ primo dignitatẽ cõmunitationis.

¶ Scd̃o firmitatem immunitatis.

¶ Tertio priolitatem tẽporalitatis.

Lex naturalis excedit leges hũanas in dignitate cõitatis. (margin)

Quantũ ad primũ dicit Isid. in lib. Ety. di. j. Ius naturale. Ius naturale. i. lex naturalis est cõis oĩz nationũ. Qd̃ sic declarat b. Tho. j. ij. q. xciiij. ar. iiij. Lex nature quãtum ad pncipia pma cõia: est eadẽ apud oẽs ⁊ ẽm rectitudinẽ ⁊ ẽm noticiã: vtputa q̃ agat̃ ẽm rõnẽ: q̃ bonũ sit psequẽdũ et hmõi. Sz quãtũ ad q̃dã ppria q̃ sunt q̃si ɔclusiões pricipioz cõmuniũ: est eadẽ apud oẽs vt i plurib᷒ ẽm rectitudinẽ ⁊ ẽm noticiã: sz in paucioribus põt deficere. Et quãtũ ad rectitudinẽ ppter pticularia impedimẽta: sicut nature gñabiles deficiũt: vt i paucioib᷒ ppter ipedimẽta. Uerbi grã. Ex isto cõi pncipio q̃ agẽdũ est ẽm rõnẽ sequit̃ q̃si ɔclusio ppria q̃ deposita sunt reddẽda: qd̃ vt in plurib᷒ hz rectitudinẽ: sz in aliq̃ casu põt ɔtingere q̃ h̃ sit dãnosum ⁊ p̃ ɔñs irrõnabile: puta cũ repetit̃ depositum ad ipugnãdũ patriã. vñ tũc nõ esset reddẽdũ. Sĩlr etiam quãtũ ad noticiã nõ est eadẽ lex nature quãtũ ad hmõi cõclusiões q̃ deducũt̃ ex pncipijs cõib᷒: sed deficit vt i paucioib᷒: et h̃ ex hoc q̃ aliq̃ hñt rõnẽ deprauatã ex passione seu mala ɔsuetudine: seu mala habitudine nature. Sicut apud germanos latrocinia nõ reputabant̃ iniq̃ esse: cum tñ sint ɔ̃ legẽ nature: vt refert Iuli᷒ celsus. Nec obstat his qd̃ dicit Gra. in princi. decre. s. q̃ ius naturale ẽ qd̃ in lege ⁊ in euãgelio ɔtinet̃. Sz lex moysaica nõ fuit cõis oĩbus. Nec euãgeliũ: q: vt dr̃ ad Ro. x. Nõ oẽs obediũt euangelio: nec recipiũt. q: ẽm Tho. vbi. s̃. illud qd̃ dic̃ Gra. nõ sic intelligẽdũ est: q̃si oĩa q̃ sunt i lege veteri ⁊ euãgelio sint de lege nature: cũ multa ibi tradant̃ q̃ sunt supra naturã: vt ptinẽtia ad fidẽ. Sz q: ea q̃ sunt de lege nature ibi plene cõtinent̃. Uñ ibi subdit: vt qd̃ sibi nõ vult fieri alteri nõ faciat ⁊ alteri faciat qd̃ sibi vult fieri: q̃ habent̃ i sacra scriptura. Hz etiã lex naturalis dignitatẽ cõitatis. q: iure naturali oĩa sunt cõia. ⁊ oim est vna libertas. vt dr̃ dist. j. ius naturale. qd̃ vt dic̃ Gra. non solũ seruatũ legit̃ a apl̃icolis primitiue eccl̃ie: de q̃b᷒ legit̃ Act. iiij. Multitudinis credẽtiũ erat cor vnũ ⁊ aia vna: nec q̃sq̃ eoz q̃ possidebat aliquid suũ esse dicebat. Sed etiã ab antiq̃s ph̃is traditum inuenit̃. Uñ ⁊ apd̃ platonẽ illa ciuitas iustissime ordinata tradit̃ in q̃ q̃sq̃ ppriós nescit affect᷒. i. nõ hz aliq̃d ppriũ dis. viij. §. j. Sz vt dicit Tho. q. ea. ar. v. De lege nature põt intelligi eẽ aliq̃d dupl̃r. Uno mõ q: natura iclinat ad h̃: ⁊ sic est de lege nature: q̃ nemini fiẽda est iniuria: isto autem mõ nõ est de lege cõi oim possessio. Alio mõ dr̃ de lege nature: q: natura nõ iduxit ɔ̃riũ. Sic possem᷒ dicere eẽ de lege nature: hoiem esse nudũ q: s. natura nõ dedit sibi vestimẽtũ: sed ars hois sibi adinuenit. Et sic de lege nature dr̃ cõis possessio oium q: s. distinctio possessionũ. ppriétas ⁊ seruitus nõ sunt iducte a natura sed adinuẽta p̃ rõnẽ hoĩm ppter vtilitatẽ vite. vñ Aug. sup Io. Quo iure defendis villas eccl̃ie diuino an hũano. Diuinũ ius i scripturis diuinis hr̃. hũanũ in legib᷒ regũ. Uñ q̃sq̃ possidet qd̃ possidet nõne iure hũano. Nã iure diuino: dñi est terra et plenitudo ei᷒. paupes ⁊ diuites vna terra supportat. dñs de vno limo fecit ⁊ paupes ⁊ diuites. Iure g̃ hũano dicit̃

dupl̃r aliquid dr̃ esse de lege nature. (margin)

hec villa est mea: h̃ domus mea est: hic seru᷒ me᷒ est. Iura aũt hũana iura impatoz sunt. Tolle iura impatoz: et q̃s audebit dicere: h̃ villa ẽ mea: me᷒ est iste seru᷒. mea ẽ h̃ dom᷒ ⁊ hmõi. di. viij. q̃ iure. Sub iure aũt diuino cõprehẽdit̃ ius naturale: q: in eo ɔtinet̃ plene. ⁊ sic ad ppositum. Põt etiã dici iure naturali oĩa eẽ cõia. i. cõicãda tpe necessitatis. Et sic exponit glo. illud amb. Propriũ nemo dicat qd̃ cõe ẽ pl᷒ q̃ sufficeret sũptui etiã violẽter obtẽtũ est. dis. xlvij. sicut hi. Legẽ g̃ tuã i medio cordis mei tu de᷒ scripsisti: vt ɔtinue itelligã igrãtiã me nõ excusare: in his q̃ sunt ɔ̃ rõnẽ naturalẽ: ⁊ q̃ debeã nullũ ledere: oẽs iuuare: tpalia idigẽtib᷒ cõicare. Scd̃o lex naturalis hz firmitatẽ imutabilitatis. Nã cũ alia iura hũana freq̃nter mutent̃ q: mõ statuit̃ vnũ: mõ ɔ̃riũ: ius naturale ab exordio creature rõnalis cepit: nec variat̃ tpe: sed imutabile pmanet: inq̃t Gra. di. v. §. j. Sz h̃ imutabilitas itelligẽda est quãtũ ad subtractionẽ nõ quantũ ad additionẽ. ẽm Tho. j. ij. q. xciiij. ar. v. Dupl̃r em̃ põt itelligi lex nature mutari. Uno mõ p̃ modũ subtractiõis. vt. s. aliq̃d desinat eẽ sub lege nature: q: pri᷒ erat ẽm legẽ nature. Et sic quãtũ ad pma pcipia legis nature lex nature ẽ oĩno imutabilis. Quãtũ vo ad scd̃a pcepta q̃ dixim᷒ esse q̃si q̃sdã pprias ɔclusiões ppinq̃s pmis pricipijs: sic etiã lex naturalis nõ imutat̃: q̃n vt i plurib᷒ nõ sit rectũ qd̃ ẽm eã est. Põt tñ imutari in aliq̃ pticulari: ⁊ vt in paucioib᷒ ppt aliq̃s cãs ipediẽtes obseruãtiã taliũ pceptoz. Sicut vbi grã. Depositũ reddi petẽti est de iure naturali. Sz si effect᷒ ẽ furiosus nõ dz reddi ne male vtatur. Alio mõ põt dici lex nature imutari: p̃ h̃ q̃ ei aliq̃d addat̃. Et sic nihil phibet legẽ naturalẽ imutari. Multa em̃ ad legẽ naturalẽ supaddita sunt: tã p̃ leges diuinas q̃ humanas: ptinẽtia ad vtilitatẽ humane vite. Et si arguatur q̃ abraã ex dñi pcepto voluit filiũ innocẽtẽ occidere. Gene. xxij. Oseas ppha ad mulierẽ fornicariã accessit. Osee. j. Filij isrl̃ expoliauerũt egyptum vasis aureis ⁊ argẽteis. Exo. xij. Que oĩa apparẽt esse ɔ̃ legẽ naturalẽ. ⁊ tñ nõ peccauerũt: g̃ videt̃ q̃ lex nature imutet̃. Rñdet Tho. vbi. s̃. q̃ sicut i naturalib᷒ effectib᷒ illud qd̃ fit a deo miraculose naturale põt dici: lz fit pter solitũ cursum nature: ita et in actib᷒ moralib᷒ quod de᷒ pcipit alicui facere: licz sit pter cõem vsum rõnis: põt tñ dici totũ esse ẽm rõnẽ: q: illud est rõnale ⁊ ẽm legẽ nature: qd̃ de᷒ ordinat i lege nature. Cũ g̃ oẽs sim᷒ debitores mortis: nocẽtes ⁊ inocẽtes ppter culpã originalẽ: q̃cunq̃ ex mãdato dei occidit aliquẽ quãtũcũq̃ inocẽtẽ iuste occidit q: corã deo inocẽs nõ est. vñ nõ fac̃ ɔ̃ legẽ naturalẽ vel diuinã. Et Oseas: ⁊ q̃cũq̃ ali᷒ accedẽs ad absolutã vel ɔiugatã ex mãdato dei: accedit ad suã q: vnicuiq̃ illa ẽ sua quã de᷒ ordinauit eẽ suã. Sic aũt i cõi ordinauit esse suã q̃ nõ sibi: sed illi est legitie copulata: ita pter cõem legẽ ordinauit in aliq̃ pticulari esse suã q̃ alteri erat ɔiũcta. Et filij israel furtũ nõ fecerũt: q: de volũtate dñi pricipalis oim illa abstulerũt. Hz etiã firmitatẽ q: a corde aboleri nõ põt lex naturalis ex toto. Uñ Aug. i lib. cõfes. ait. Lex tua scripta est in cordib᷒ hoim: quã nec vlla vnq̃ delet iniq̃tas. Et vt declarat Tho. q. ea. ar. vj. quãtũ ad illa pncipia cõia lex naturalis nullo mõ põt a cordib᷒ hoim deleri in vl̃i. Delet̃ aũt in pticulari opabili ẽm q̃ rõ ipedit̃ applicare cõia pncipio ad pticulare opabile: p̃ concupiscẽtiã vel aliquã passionẽ. Quãtũ vo ad pcepta secũdaria q̃ sunt q̃si ɔclusiões deducte ex pmis pricipijs cõib᷒ põt deleri de cordib᷒ hoim lex naturalis. vel ppter malas psuasiões: vel ppter prauas ɔsuetudines vel habit᷒ corruptos: sic apud germanos nõ reputabant̃ vitia latrocinia. vel etiã vitia ɔ̃ naturã: vt ait apl̃s ad Ro. j. Et lz grã sit efficacior q̃ natura: tñ q: natura eẽntialior: ẽ: iõ etsi grã ex toto ab aia possz deleri: nõ tñ lex naturalis: sz pmanet. Legẽ g̃ tuã i medio cordis mei. s. dedisti pmanẽtẽ: nec admittit dispẽsationẽ lex naturalis: sic leges hũane. et lz Gra. videat̃ casũ pplexitatis excipe. vt. s. cũ q̃s ẽ pplex᷒ iter duo mala: sit q̃si sibi licitũ eligere min᷒ malũ. ad qd̃ inducit auctẽ

Scd̃o lex naturalis hz firmitatẽ imutabilitatis. (margin)

Dupl̃r põt intelligi legez naturalẽ imutari. (margin)

Greg. exponẽtis illud Job. Nerui testiculoꝝ leuiathan ꝑplexi sunt: q: suggestionũ illi⁹ argumẽta implicatis alligant inuẽtis. i. inuẽtionib⁹ pcti: vt plerosqꝫ ita peccare faciát q̃ten⁹ si forte pctm̃ fugere appetát. hoc sine alio pcti laqo nõ euadát: ⁊ culpã etiã faciát dũ aliã vitát: atqꝫ nequaq̃ se ab vna absoluere valeát: nisi in alia ↄsentiant se ligari. di. xiiij. nerui. Et ponit plura exẽpla hũane cõuersationis. Sed tñ vt dicit glo. sum. in prin. distinctionis: ⁊ hñ ẽm rei veritatẽ. Nullus põt esse perplexus inter duo pctã mortalia vel venialia: ita q̃ sit necessariũ alterũ coꝝ icurrere simplr ⁊ absolute: q: illud qð quis eligeret facere qð vitare nõ posset nõ imputaret ei ad pctm̃. Alias ire. i. reprobia nunq̃ de⁹ redderet interitũ: si nõ spõtaneũ inueniret homo hĩre pctm̃. ait Aug. xxiij. q. iiij. nabuchodonosoꝛ. Implicaret hoc ↄdictionẽ ẽm. b. Tho. vt aliquis debeat aliquid facere: ⁊ illud sit illicitũ. Verũ est q̃ psupposita erronea cõsciẽtia alicui⁹ vel obstinatiõe in aliq malo: tũc põt esse ꝑplexus: ⁊ tũc eligẽdo alterũ illoꝝ nõ excusatur ꝓpterea a pctõ: q: dimittere debuit ↄsciẽtiã erroneã vel obstinationẽ. Sicut si q̃s faceret sibi ↄsciẽtiã q̃ si non obedit in oĩbus suo supiori peccet: ⁊ supioꝛ su⁹ pcipiat sibi vt dicat piuriũ vel mẽdaciũ: et cõscientia dictat sibi q̃ debeat obedire: q: erronea ẽ nõ excusaret eũ a pctõ. durãte tali ꝑplexitate dat regula. di. xiij. q̃ eligat qð estimat min⁹ malũ. Tertio lex naturalis hꝫ prioritatẽ tpis. est eñ prior oĩ lege creata. Nã vt dicit Gra. dist. vj. in fi. Jus naturale cepit ab exoꝛdio creature rõnalis. Jus ẽo cõsuetudinis post naturalẽ legẽ exoꝛdiũ habuit. Ex q̃ hoĩes ↄuenientes in vnũ simul ceperũt habitare: qð eo tpe factũ esse credit quo cayn ciuitatẽ edificasse legit: qð cũ in diluuio ꝓpter hoim raritatẽ fere videbat extinctũ: postmodũ a tpore Nemroth reparatũ: vel poti⁹ immutatũ estimat: cũ ipse simul cũ aliis cepit ceteros oppꝛimere: ⁊ alij sua imbecillitate eoꝝ ditioni ceperũt esse subiecti. Jus aũt ↄstitutiõis cepit a iustificatiõib⁹ q̃s dñs tradidit moysi dicẽs. Si emeris seruũ hebreũ ⁊c. Exo. xxi. De ipso ⁊ de aliis q̃ fuerunt inuẽtoꝛes legũ humanarũ apud diuersas natiões exprimit Jsið. dicẽs. v. Etym̃. Moyses gentis hebree primus oĩm diuinas leges sacris lr̃is explicauit. Phoroneus rex grecie prim⁹ leges iudiciaqꝫ cõstituit. Mercuri⁹ trimegistus prim⁹ leges egyptiis tradidit. Solon primus leges athenienẽib⁹ edidit. Ligurgus prim⁹ lacedemoniis iura ex apollinis auctre cõfinxit. Numa põpilius q̃ romulo successit in regno primus leges romanis edidit. Deinde decem viri electi sunt ex romanis q̃ leges solonis ex libris grecis in latinũ sermonẽ translatas. xij. tabulis exposuerũt. Leges aũt redigere in libris primus cõsul põpeius instituere voluit: sed nõ ꝑseuerauit metu obtrectatoꝝ. Deinde cesar id facere cepit: sed añ interfect⁹ est. Noue a ↄstãtino cesare ceperũt ⁊ reliq̃s succedẽtib⁹ factis ex priorib⁹ iparatorib⁹ codicẽ fecit. Hec oĩa Jsið. dis. vij. per to. Lex euangelica a xp̃o data fuit sub Tiberio imparatoꝛe: ⁊ postea p aplos diuulgata vbiqꝫ terrarũ. Lex canonica quãtũ ad canones cõciliõꝝ a tpibus cõstãtini ceperũt. ẽm Jsið. in. vj. Etym̃. et dis. xv. in prin. Decreta ⁊ decretales eplẽ summoꝝ pontificũ quasi a principio ecclẽe ceperunt: vt pꝫ in actibus aploꝝ de decisione circa obseruantiã legalium.

perplex⁹ null⁹ põt esse iter pctã.

Lex naturalʼ hꝫ prioritatẽ tpis.

Cõditores legũ

Multiplex est bonũ qð lex naturalis docet. Cap. ij.

Sacrificate sacrificiũ iustitie ⁊ sperate in dño: multi dicunt q̃s ostendit nobis bona. Signatũ est sup nos lumẽ vultus tui dñe. ps̃. iiij. Loquit psal. de lege naturali ostẽdens quõ pcedit a lege eterna: ⁊ hꝫ nos regulare. Pro cui⁹ declaratione dic̃ Tho. i. ij. q. xci. ar. ij. q̃ lex cũ sit q̃dã regula ⁊ mẽsura potest esse in aliq dupl̃r. Vno mõ sicut in mẽsurãte ⁊ regulãte. Et sic lex eterna est in deo sicut lex hũana est in pricipe ciuitatis. Alio mõ lex põt esse in aliquo vt in mẽsurato ⁊ regulato: q: inquantũ participat aliq̃d de regula et mẽsura intantũ regulat et mẽsurat. Et sic cũ oĩa q̃ diuine ꝓuidẽtie subdunt a lege eterna regulent ⁊ mensurent. pꝫ q̃ oĩa pricipãt aliq̃lr legẽ eternã. inquãtũ scilꝫ ex impssiõe eius hñt inclinatiões in ꝓpꝛios act⁹ et fines. Inter cetera aũt rõnalis creatura excellẽtiori quodã mõ diuine ꝓuidẽtie subiacet. inquãtũ ipsa fit ꝓuidẽtie particeps valẽs sibi ⁊ aliis ꝓuidere. Vñ ⁊ ab ipsa pricipat rõ eterna: p quã hꝫ naturalẽ inclinationẽ ad debitũ actũ et finẽ. Et talis pricipatio legis eterne in rõnali creatura ð: lex naturalis. Vñ cũ ps. dixisset. Sacrificate sacrificiũ iusticie ⁊ sperate i dño: q̃si q̃busdã q̃rentib⁹ q̃ sint iusticie opa subiungit. Multi dicũt q̃s ostẽdit nobis bona. cui q̃stiõi respondẽs dic̃t. Signatũ est sup nos lumẽ vult⁹ tui dñe. q. d. lumen rõnis naturalis: quo discernim⁹ q̃d sit bonum et q̃d malũ qð ptinet ad legẽ naturalem: nihil aliud est q̃ impssio diuini luminis in nobis. ⁊ sic pꝫ q̃ lex naturalis est participatio legis eterne in creatura rõnali. Hec Tho. Et in dictis ẽbis tria notãtur.

Operatio boni precipitur: ibi. Sacrificate sacrificium iusticie.

Expectatio auxilij et premij adiũgitur: ibi. Sperate in domino.

Ignoꝛãtia agẽdi excludit: ibi. Multi dicũt quis ostẽdit nobis ⁊c.

§. I. Quantum ad primuꝫ

dicit Hiero. Qð precipit impat. qð impat necesse est fieri si nõ fiat penã hꝫ. xiiij. q. i. c. vlt. Et penã eternã et tẽporalẽ incurrit. Imperatiue aũt ð: Sacrificate sacrificiũ iusticie. In veteri lege mãdauit de⁹ ꝓplo suo sibi offerre diuersa sacrificia aialium: nõ q̃ delectaret in occisiõe et oblatione illoꝝ aialiũ i se sed q: oẽs alie natiões offerebãt diis suis sacrificiũ aialiũ. ne ꝓpls ille q̃ erat prõptus et iclinat⁹ ad imitãdũ moꝛes malos vicinaꝝ nationũ illa faceret imolãdo falsis diis: voluit poti⁹ illa sibi offerri. Erãt grata ex deuotiõe offerẽtiũ: ⁊ ex eo qð figurabãt. Oĩa eñ in figura cõtingebãt illis. ait apls. i. ad Coꝛ. x. Figurabãt autem duo q̃ ptinẽt ad iusticiã vt ptes ei⁹ integrales. s. declinare a malo ⁊ facere bonũ. Nam in occasiõe diuersoꝝ aialiũ significat moꝛtificatio passionũ bestialium et vitioꝝ: ẽm illud apli Pet. in cano. i. Xp̃us semel moꝛtu⁹ est p pctis nr̃is: vt pctis moꝛtui iusticie viuam⁹. In oblatiõe aũt illoꝝ aialiũ que fiebat deo: ⁊ aliq̃n totũ ⁊ aliq̃n p parte cõburebatur igni ad dei honoꝛẽ: signat exhibitio bonoꝝ operum igne charitatis incẽsoꝝ ad dei laudẽ: qð aliqui offerũt ex toto vt religiosi: ⁊ h̃ dicitur holocaustũ: aliqui ex parte vt boni laici: ⁊ h̃ ð: sacrificiũ. Sacrificia aialiũ modo non vult deus: q: cũ implete sunt figure ille h̃ esset iudaizare et cõtra iusticiã. Vñ ipse dic̃ Esa. i. Holocausta arietũ ⁊ adipeꝫ pinguiũ ⁊ sanguinẽ vituloꝝ et hircoꝝ ⁊ agnoꝝ nolui. ne offeratis vltra sacrificiũ frustra. Sed sacrificium iusticie semp voluit ⁊ vult: q̃le est illud ps̃. Sacrificiũ deo spirit⁹ ↄtribulat⁹. Et illud ad Rom. xij. Exhibeatis coꝛpa vestra hostiã viuẽtẽ sanctã deo placentem. Et ista opa iusticie docet lex naturalʼ exercere. Sacrificate q̃ sacrificiũ iusticie.

Quõ in ve. le. occidebantur aialia.

i. pet. iij. ⁊. ij. c.

Ps̃. l.

§. II. Quantũ ad secũdum

cũ ẽm aplm̃. ij. Coꝛ. iij. Nõ sumus sufficiẽtes cogitare aliquid a nobis q̃si ex nobis: multominꝰ possum⁹ bona operari vel mala vitare ꝓpria ẽtute: sed debemus expectare et pcurare auxiliũ a dño. Vñ dixit illa scã Judith. Bñdict⁹ es dñe q̃ nõ derelinq̃s presumẽtes. i. sperãtes de te: ⁊ psumentes de se: ⁊ de sua ẽtute gloꝛiãtes humilias. Sperãt aliq̃ nõ i dño: sꝫ in iniq̃tatib⁹ suis: scꝫ astutiis ⁊ inuẽtiõib⁹. Nolite sperare in iniq̃tate. ps̃. lxi. Alij sperãt in hoĩb⁹ dñis vel parẽtib⁹ vel exercitib⁹. Sed maledict⁹ vir q̃ cõfidit in hoĩe ⁊ ponit carnẽ bꝛachiũ suũ: ⁊ a dño recedit coꝛ eius Hiere. xvij. Alij autẽ in dño sperãt. Et vt ð: Esa. xl. Qui sperãt in dño mutabunt foꝛtitudinem: assumẽt pẽnas vt

sperãdũ est i dño Judith. vj.

aquile ꝛc. Sperare ergo non in mundo: vel sensu ꝓprio: sed in dño adiuuari. Et a deo est expectanda pmiū retributio. Vn̄ si bona opa facis sm iusticiā ꝛ mala pateris ꝛ iniurias ab his q̄b⁹ bona fecisti: nō debes ꝓpterea bonum dimittere: q2 h̄ nō debes expectare pmiū tal opis a deo vl̄ ab hoibus: sed in celo in futurū. hoc eīn est sꝑare in dño. Sic cū tobie faciēti opa iusticie diligēter cū ipe multa aduersa pateretur insultātes aliq̄ sibi noti dicebāt. Nūc vana facta est spes tua. Quib⁹ ille respōdit. Tacete qm̄ filij
Tob. ij. sctōꝝ sumus: ꝛ vitā illā expectam⁹ quā daturus est de his q̄ nō recedūt ab eo. s. propter aduersa. Sperate ḡ in dño premiari: premiū cōsideratū est qd̄ mouet agentē ad operandū: et tanto magis quāto maius: ꝛ ideo vt feruentius operef debet sepe de premio cogitare. Vn̄ apl̄us ad Ro. xij. Spe gaudentes: in tribulatione patientes. Fiat mia tua dñe super nos: queadmodū sperauimus in te.

§. III. Quantū ad tertium

excludit ignorātia agēdoꝝ: dū subdit. Multi dicūt quis ostēdit nobis bona. q. d. volētes se excusare de ignorātia q̄s demōstrat nobis ista sacrificia. i. opa iusticie q̄ debem⁹ facere. Quib⁹ r̄ndet q rō seu lex naturalis h̄ docet. et hoc lumē est vult⁹ dei. i. pcedens a vultu suo. i. a sapiētia sua: ꝛ lege eterna: qd̄ est signatū. i. impssum in nobis. Nam vt ait Boe. lib. iij. psa. ij. de pħica cōso. Inserta est naturalr
Inserta ē lex naturalr vt rō hoib⁹ mentibus hoim veri summiq3 boni cupiditas. q̄ ops q sit sūmū bonū: q2 de⁹ ꝛ natura nihil frustra opanf: inq̄t pħs. Esset autē frustra tale desideriū in nob̄ si in ꝟitate nō eēt ipm summū bonū. Ergo sꝑate in dño. Item ꝛ lumē rōnis naturalis docet ꝛ nobis ōndit q̄ bona facere debeam⁹ et q̄ mala vitare: et̄n in aliq̄b⁹ obscuratū est vt nō cognoscāt vel faciāt sibi cōsciētiā de grauib⁹ pctīs nō excusanf: quia
Ps. iiij. sunt in cā sue obcecationis. Signatū est ḡ sup nos lumen vul. tui dñe. s. lex naturalis q̄ ōndit nobis bona agenda. Nā vt dicit Tho. i. ij. q. xciiij. ar. ij. q2 bonū h3 rōnem finis: malū autē h3 rōnē ꝯrij: inde est q oia illa ad q̄ h3 hō naturalē inclinationē rō naturalr appħendit vt bona: et ꝑ ꝯñs vt ope ꝓsequēda: et ꝯria eoꝝ vt mala ꝛ vitāda. Sm ḡ ordinē inclinationū naturaliū est ordo p̄ceptoꝝ legis nature.

Inest eīn primo inclinatio hoi ad bonū sm naturā: in q̄ cōicat cū oibus substātijs: put. s. quelibet suba appetit cōseruationē sui esse sm sui naturā. Et sm hāc inclinationē ptinēt ad legē naturalē: ea q̄bus vita hoīs cōseruatf: ꝛ cōtrariū impedif. Et ponif eē de iure naturali: vim vi repellere. dis. i. ius naturale. Quia tñ instinct⁹ naturalis d3 in hoie regulari rōne: iō hoc fieri d3 cū3 moderamine inculpate tutele. Nō eīn lic3 quōcūq3 vitare mortem ꝛ infirmitates: sed debito mō. Neq3 liceret malefactori resistere iudici cōdēnanti cū iuste ad mortē. Nec lic3 ad euadēdū mortē corꝑis incurrere mortē aīe ꝑpetrando aliq̄d criminale. Sed ab iniuste inuadēti licet se defendere: nō liuore vindicte repaīrere: sed ad cōseruationē vite se iuuare cū moderamine. Scd̄o inest hoi inclinatio ad aliq̄ magis spālia sm naturā in q̄ cōicat cū bestijs aialib⁹. Et sic dicanf eē de lege naturali ea q̄ natura oia aialia docuit: vt commixtio maris ꝛ femine: educatio liberoꝝ ꝛ h'mōi. di. s. ius naturale. Et q2 hō d3 sensualitatē regere freno rōnis: alr̄ si impetu ei⁹ feratf: silis erit aialib⁹ brutis q̄ passiones refrenare nō pñt: q2 rōne carēt: iō talē instictū sensualē. s. ad cōmixtionē d3 rōne dirigere: vt videl3 nō ad quācūq3 feminaꝫ: sed ad legitime sibi cōiunctā accedat: ꝛ mulier ad legitime cōiugatū: alr̄ ꝯ legē naturalē erit fornicādo vel adulterādo et̄n non ꝯ naturā gnis in qua cū bestijs cōicat: tñ cōtra naturā speciei hūane. Sed ꝛ etiā naturā gnis: ꝛ iō ꝑ excellētiā sodomia d̄r ꝯtra naturā: q2 tam ꝯ naturaꝫ gnis q̄ ꝯ naturā speciei. Nulliū eīn aial brutū inuenif accedere masculꝰ ad masculū: vel femina ad feminā ꝑ cōmixtionē sicut homines. De q̄b⁹ ait apl̄s ad Ro. i. Masculi in masculos: ꝛ femine in feminas turpitudinē operātes. de q̄bus dicit q

digni sunt morte et q̄ faciūt ꝛ qui cōsentiūt facientib⁹ morte. s. tpali ꝛ eterna. Et h'. C. ad leg. iul. de adulte. l. cum vir nubit. ꝛ in aut. de leno. Cōsentiūt aūt parētes ꝛ rectores q̄ nō puniūt talia. di. lxxxiij. error. Similr̄ nō nutrire filios put pōt corꝑaliter et spūaliter morib⁹ informādo est ꝯ legē naturalē: cū aialia bruta nutriāt filios suos. Vn̄ apl̄s i. ad Tim. v. Si q̄s suoꝝ ꝛ maxime domesticoꝝ curā nō h3 fidē negauit. i. fidelitatē naturalē: ꝛ ē infideli deterior. S3 quāti ꝯ naturalē legē agunt aborsum pcur. fetꝰ: vel filios occidētes ad occultādū scelera. Tertio inest hoi inclinatio ad bonū sm naturā rōnis q̄ est sibi propria: ꝛ sic hō h3 naturalē inclinationē ad h̄ q ꝟitatē cognoscat. Vn̄ pħs in. i. meta. Oēs hoies natura scire desiderāt. et p̄cipue de deo: ꝛ ad h̄ q in societate viuat. vn̄ d̄r homo aial politicū seu sociale sm pħm. Et sm hoc ad legē naturalē ptinēt ea q̄ ad h'mōi inclinationē spectāt: vt q hō ignorātiā vitet: et q alios nō offendat cū q̄b⁹ h3 cōuersari: q deposita et cōmēdata reddanf cū repetunf. dist. i. ius naturale. Et ad hāc etiā legē naturalē ptinet q inferiores subijcianf suis supiorib⁹ ꝛ obediāt: sm illud. Ois aia ptātib⁹ sublimioribus subdita sit: q2 nō est ptās nisi a deo: ꝛ q̄ a deo sunt: ordinata sunt et q̄si naturalia. ad Rom. xiij. Et sm hāc inclinationē naturalē. s. sm rōnem oē pctm̄ est ꝯ naturā. Et ista sunt vera mala: q2 ledunt aiaꝫ ꝛ corp⁹: ꝛ ideo naturalis rōnis lumē docet euitare q̄ vera mala dicanf: q: nociua corꝑi docet tolerare. Vn̄ Amb. in hexameron. Mala illa nō sunt: que nec crimine mentē implicāt nec ꝯsciētiaꝫ ligāt. Ceterū paupratē: ignobilitatē: egritudinē ꝛ mortē nemo sapiens mala dixerit: nec i maiori sorte numerauit. xv. q. i. c. illa cauēda. Sed ꝛ quāta ꝛ quot mala ꝛ dāna sequātur ex pctō. habes. s. ti. ix. de pctō mortali. c. ij. ꝛ. iij. Et iō lex naturalis ostēdit q debeat euitari. Itē nota diligēter sm be. Tho. i. ij. q. xciiij. q istud lumē legis naturalis nō ostēdit hoi que sint bona quousq3 ꝑueniaf ad vsuꝫ rationis. Vn̄ aūt q̄s ꝑuenit ad vsum rōnis. i. in q̄ etate: non pōt dari regula certa: q2 in aliq̄b⁹ accelerat: et in aliq̄bus retardaf vsus rōnis sm varietatē cōplexionis. Cōiter tñ credif q incipiat vsum rōnis hr̄e circa. xi. annum ex dictis Tho. in. iiij. ꝛ Pe. de anch. Et extunc cū incipit hr̄e vsum rōnis pōt peccare mortalr̄ et venialr̄: et nō ante. Et sic intelligif decretal. ex de delic. pue. c. i. Tūc ḡ lumē vult⁹ dei: idest lex naturalis ōndit ei q̄ sint bona agēda. Et pmū qd̄ tūc hoi cogitādū occurrit sm Tho. i. ij. q. lxxxix. deliberare de seipso. Et si q̄dē seipm ordinauerit ad debitū finē ꝑ grāꝫ cōsequef remissionē originalis pctī: si videl3 nōdū est baptizat⁹ et ꝓponat baptizari. Si ꝟo nō se ordinat ad debitū finē: sm q in illa etate est capax discretiōis peccabit mortalr̄: nō faciēs qd̄ in se est: ꝛ est sic ipossibile in aliq̄ reꝑire veniale cū originali peccato sine mortali. Et subdit paulopost. Q̄uis ab alijs pctīs mortalib⁹ possit puer incipiens hr̄e vsum rōnis per aliqd̄ tp̄s abstinere: sed a pctō omissionis p̄dicte nō liberatur: nisi q̄cito pōt se cōuertat ad dm̄. Primū eīn qd̄ occurrit discretionē habenti est q de seipso cogitet ad quē3 alia ordinet sicut ad finē. Finis eīn est prior in intētione. Et iō hoc est tp̄s pro quo obligatur ex dei p̄cepto affirmatiuo: quo dicit Zach. i. Conuertimini ad me ꝛ ego conuertar ad vos. Lumē ergo vultus dei. i. lex naturalis que nobis impssa est: ostēdit q bonum est appetendū et prosequendum.

§. IIII. Et nota q cōsiderā-

do bonū in communi ꝛ absolute vt bonum describitur et cognoscitur tribus modis. Bonū trib⁹ modis cogscitur.

Describif eīn bonū a pħo. q est appetitus motiuum.

A dionysio. q est sui ipsius diffusiuū.

A thoma q est virtutis vel potentie perfectiuum.

Primū sc3 q bonū sit appetitus motiuū: habef ex p̄mo ethi. in principio vbi dic pħs. Bene enī āsuerūt dicētes. Bonū est qd̄ oia appetūt. Sed cōtra hoc triplici rōne ar

Argu. 3. guitur. Et primo sic. Multi desiderāt et operant malū:
vt homicide fornicarij: et hmōi: ḡ non oia appetūt bonū.
Rñsio. Rndet ꝙ oēs tales appetūt malū: nō sub rōne mali: sed
sub rōne boni inquātū estimāt illud esse eis bonū vtile vl'
delectabile. Et sic opāt bonū: etsi nō exīstēs: tñ eis appa
rēs: et in suis opatioib⁹ mouent ab aliq̄ qd̄ hȝ apparētiā
vel silitudinē boni. Ad qd̄ etiā facit qd̄ ait Aug. i. peccare
nemo appetit ꝑpter hoc ipm: sed ꝑpter illud qd̄ ꝯsequit
Argu. ex eo. xv. q. i. merito. Scd̄o arguit sic. Multi sunt sciētes
et tñ ꝯtia agētes his q̄ sciūt. aut ḡ eoꝝ sciētia est recta: aut
opatio. sed cōstat ꝙ sciētia eoꝝ est recta: ḡ opant ꝯ illud
Rñsio. bonū p sciētiā qd̄ sciūt. Et sic nec appetūt bonū: nec opan
tur gr̄a boni. Rndet ꝙ q̄uis tales sciāt sciētia recta in vlī
ꝛ in habitu illud esse malū qd̄ agūt: nō tñ sciūt in particu
lari ꝛ in actu cū malū agunt. cui⁹ rō est: q: per passionē ali
Argu. quā offuscat ratio eoꝝ vt apphēdāt illud malū vt bonū.
ad opandum. Tercio arguit sic. Desideriū nō est nisi aia
Rñsio. toꝝ: ꝛ hoꝝ nō oīm sed sensibiliū. Sed nō oia q̄ sunt aiata
sunt sensibilia: ḡ nō oia appetūt bonum. Rndet ꝙ q̄uis
nō oia habeāt aiam vel sensum vel cognitionē p pncipiū
cōiunctū eis: hñt tñ cognitionē p principiū separatuȝ qd̄
est prim⁹ motor: q̄ dirigit oia in pmū bonū: ꝛ desiderium
eoꝝ est in oibus his q̄ mouent ab ipso. Sic desiderium et
intētio sagittātis est in sagitta directa. Nā ex ordinatione
diuina res q̄libet etiā cognitiōe carēs tēdit in bonū: sicut
sagitta tēdit in signū ex directiōe sagittātis: ipm aūt tēde
re ꝛ inclinari in bonū est appetere bonum. ꝛ sic oia entia
appetūt bonū. Hec Tho. in scrip. i. Ethi. ꝛ Alb. sup Dioñ.
Est aūt illud bonū qd̄ cōīter oia appetūt: ꝑpetuatio i esse.
Nā appetit⁹ nō solū est boni nō habiti: sed etiā boni habi
biti vt meli⁹ habeat. Et talis est appetit⁹ oīm ipi⁹ esse cū
inō scȝ cū ꝑpetuatiōe ipi⁹ esse. Qd̄ q̄dē ꝓbat per ei⁹ ꝯtriū
q: sicut nulla res appetit corruptionē sui ipi⁹: eo ꝙ corru
ptio sit nō ens: et p ꝯñs malū qd̄ nō cadit in appetitu: ita
cum conseruatio in esse sit bonum: ab omni appetitu ap
petit. Signatū est sup nos lumen vult⁹ dei. lex naturalis
ostēdens nobis bonū istud appetēdū. s. cōseruationē sui.
Et cū ps principalis sit aia q̄ cōseruat in esse spūali p grāz:
al's p pctm corrūpit ab esse spūali: ꝛ moreret corrūpi in esse
Bonū sui diffusiuū ḡre et quo. naturali. vñ et pctm nihil d̄: ideo lumen istud docet pctā
vitare et gratiā querere ꝛ cōseruare. Scd̄o bonū descri
bitur esse sui diffusiuū sm Dioñ. vel cōicatiuū. Rō huius
est: q: in oi bono est essentia ꝛ ecōuerso. q: vt d̄: Gen. i. Vi
dit de⁹ cuncta q̄ fecerat ꝛ erāt valde bona. Ab essentia au
tē fluit potētia: ꝛ a potētia act⁹ vel actio. Act⁹ autē boni ē
cōicare seipm: ad h̄ eñ ordinatū est tanq̄ ad finē. s. ad cō
municādū seipm. Ubi nota differētiā inter bonū creatuȝ
Bonū creatum quō seipsum diffundit. ꝛ bonū increatū. nā bonū creatū aliter diffundit ꝛ cōicat
seipm ꝛ aliter bonū icreatū q̄le est de⁹. Bonū eñ creatū
cōicat et diffundit seipm trib⁹ modis. Primo p sui diui
sionē: sicut vnū totū diuidit in multas ptes: vt cū lignum
vel lapis scindit in ptes: sed talis multitudo tollit pleni
tudinē ꝛ adunationē q̄ erat in toto. Sed bonū increatuȝ
q̄le est de⁹ ad oia entia se diffundit sine sui diuisiōe. ꝑdu
cēdo eñ diuersa nō diuidit: q: ipse de⁹ in sua essentia sup
substātialiter est ab oib⁹ entibus segregat⁹. Scd̄o bonuȝ
creatū se diffundit p sui cōicationē numeralē: sicut ex vno
gñe ꝑueniūt multe spēs: ex vna spē multa indiuidua. Sȝ
illud vnū sic multiplicatū nō est vnū singulare: sed cōmu
ne. Sȝ diuina bonitas se diffundit sine sui multiplicatiōe
quia ꝑducendo diuersa ꝛ successiue infinita nō minorat.
Cui⁹ rō est: q: cū sua bonitas sit infinita: ex cōicatione bo
noꝝ infinitoꝝ minorari non pōt. Vñ nō est dicēdū ꝙ si ali
qua sua bona cōicet ꝙ nō amplius possit cōicare. Tertio
bonū se influit ꝛ diffundit ad alia p effusionē. sicut ex vna
fonte ꝓcedūt multi riuuli: sed h̄ est cū quadā egressione
inquantū scȝ aq̄ a fonte egrediens in riuulos multos dif
funditur. Sed diuina bonitas sine sui effusione cōicatur:
eo ꝙ diuina bonitas sm suā essentiā manēs vna indistin

cta in se collecta multiplicat in sui similitudine. s. in effe
ctib⁹ ꝑticipātib⁹ diuinā bonitatē. Cui⁹ rō est: q: cū sua bo
nitas sit idē qd̄ essentia. sicut essentia dei ē vna: ita ꝙ mul
tiplicari nō pōt. sic bonitas dei successiue infinita ꝑducēs
in se manēs vna multiplicari nō pōt. Et manifestat hoc p
exēplū de sole. Sicut sol nr̄ sensibilis illuminat oia q̄ ei⁹
lumen participare pñt: quātū est ex seipso lucē nō amittē
do: lucē in seipo nō diuidēdo neq̄ multiplicādo: nō mino
rādo: nō ꝑcligēdo vnū alteri. ita diuina bonitas facit p suū
intellectū ac volūtatē. Hec Tho. sup Dioñ. Vñ Eccl. xlij.
d̄: Sol illuminās p oia respexit: et glīa dñi plenū est op⁹
eius. Cū igit lumē vult⁹ dei. i. lex naturalis: ostēdat homi
ni bonū esse sui diffusiuū: ꝛ iō cōmunicat bona q̄ hȝ tēpo
ralia vel naturalia vl' gratuita: quātū pōt alijs dictāte lu
minis naturalis rōne: q: bonū quāto cōius tāto diuinius.
Et. i. Pet. iiij. d̄: Unusq̄sq̄ prout accepit grāz i alterutrū
illā administrātes sicut boni dispensatores multiformis
grē dei. Et q: de⁹ est bonū infinitū maxime diffusiuū etiā
sine sui diminutiōe: iō sup oia diligēdus ꝛ imitādus. Qui
(vt d̄: Matth. v.) solē suū oriri facit sup bonos ꝛ malos:
ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos: tpali et spūali: lumē. s. intelli
gētie ꝛ pluuiā grē influēdo. Tercio describit bonū: ꝙ est
ꝟtutis vel potētie ꝑfectiuū. Nam tūc d̄: aliq̄d esse bonuȝ
qñ hȝ suā perfectionē. Et sm hoc bonū d̄: tribus modis.
Primo eñ d̄: bonū ipsa ꝑfectio rei. Sicut ꝟbi grā. Acumē
visus d̄: oculi bonū: ꝛ ꝟtus d̄: bonū hoīs. Scd̄o d̄: bonū
res que hȝ suā ꝑfectionē: sicut hō ꝟtuosus d̄: bon⁹ et ocu
lus acute vidēs d̄: bonus. Tertio d̄: bonū ipm subiectuȝ
sm ꝙ est in potētia ad ꝑfectionē: sicut aia d̄: bona: q: ē in
potētia ad ꝟtutē: ꝛ subā oculi ad acumē visus. Hec Tho.
in q̄stiōib⁹ de malo. Cū igit aia ꝑficiat per virtutes: quas
quāto ꝑfecti⁹ hȝ: tāto magis bona est. et naturalr' q̄libet
appetat: nō solū bonū: sed ꝛ malus bonū. Ideo naturalr'
q̄libet dȝ appetere virtutes ꝛ q̄rere ꝑfecte. Nā virtus sm
pbm est q̄ bonū facit habentē. Et Augu. Uirtus est bona
q̄litas mētis: qua recte viuitur: qua nemo male vtit. Si
gnatuȝ est sup nos lumē vult⁹ tui ꝛc. i. impssa naturaliter
quedā cognitio vult⁹ dei. i. diuine essentie. Cū eñ obiectū
appetitus seu volūtatis sit bonū ab intellectu apprehen
sum: sicut naturalr' est appetit⁹ summi boni: ita est cogni
tio aliqua summi boni. Vñ et de pħis dicit apls ad Ro. i.
Quod notū est dei manifestū est in illis. i. qd̄ naturaliter
pōt sciri de deo: illi cognouerunt.

§. V. Ipsum autem bonū

increatū quale est deus: describit et cognoscit tribus mo dis: sm Dionysiū in lib. de diuinis noībus. iiij. c. — De bono increato quō tribus modis cognoscat.

Primo sic. Bonū increatū est in quo oia preexistūt: ex
quo hȝ rōnem oia continētis.

Scd̄o sic. Bonū increatum est in quo oia subsistūt: ex
quo hȝ rōnē oia efficiētis ꝛ obseruātis.

Tertio sic bonū increatū est qd̄ oia appetūt ꝛ cōcupi
scunt: et quo hȝ rōnem cause finalis vel vltimi finis.

Quantū ad pmū dico ꝙ bonū increatū est illud in quo
oia preexistūt: ex quo hȝ rōnē oia cōtinētis. Ubi sciēdū ꝙ
oia creatura ꝑducta a deo nobili⁹ hȝ esse i deo q̄ in seipa
Vñ bn̄ d̄: Joh. i. Qd̄ factū est in ipso vita erat. Hoc autē
ostēdit per rōnē: p similitudinē: et p sufficientē diuisionē.
Et rōne quidē: q: nobili⁹ est aliq̄d in aliquo sicut in radi
ce causante ꝛ sustētante: q̄ in ramo sustētato: sed oia res
creata hȝ esse in deo vt in radice sustentāte ꝛ causante: in
se autē hȝ esse vt in ramo sustētato ꝛ causato: ergo nobili⁹
res quelibet hȝ esse in deo q̄ in seipsa. Probat etiam sic
Licȝ res nobilius habeat esse in seipsa q̄ in causa instru
mentali: vel q̄ in cā ꝑducēte ptē rei. sicut hō nobilius hȝ
esse in seipso q̄ in prē generātevel in sole: tñ res nobilius
hȝ esse in cā principali a q̄ totum esse rei dependet sicut a
deo. Hec Heruens. Probat et hoc per similitudinē. Naȝ
effect⁹ nobiliori modo inuenit in cā equiuoca q̄ in causa

vniuoca.sicut calor excellētiori mō inuenitur in sole ꝙ in
igne. Sic oia bona q̄ reperiunt̄ in creaturis: excellentiori
modo inueniunt̄ in deo ꝙ in seipsis. Tho. j. pte. q. vi. ar. ij.
Probat̄ idē sufficiēti diuisiōe. Nobili⁹ eī est esse spūale
eternale τ diuinū ꝙ esse materiale tpale τ hūanum. Sed
esse cuiuslibet rei create i deo est esse spūale eternū τ diui
nū: q: creatura in deo est de⁹. ḡ nobili⁹ τ pfecti⁹ esse hab;
creatura in deo ꝙ i seipsa. Et quo igit̄ bona appetunt̄ ab
hoib⁹ velut dulcia gustui: vel vt fragrātia odoratui: vl' vt
psonātia auditui: vel vt suauia τ lenia tactui: vel vt vtilia
opi vt argētū aurū τ alie diuitie: vel vt magna estimatiōi
vt honores τ potētie: vel vt sciētia τ sapiētia intellectui:
vel vt ꝟtutes morales vite politice. Et h̄ oia bona excellē
tiori mō sunt in deo: τ sine defectu. sicut grossus argente⁹
est in floreno aureo: nō q̄dē in materia: sed i valore τ pcio
sitate: multo etiā maiori: vn̄ q̄libet pelīgit florenū grosso
vt lōge meli⁹. Sic cū lumē naturalis rōnis impssum nob:
ostēdat nobis bona: ḡ instinctu ei⁹ debem⁹ ipsum amare
psal. lxxij. τ pcurare hr̄e. Vn̄ ps. Quid mihi est in celo: aut q̄d a te:
sc; deo volui sup terrā. q. d. nihil ex bonis creatis. S; defe
cit caro mea. i. appetit⁹ sensitiuus: τ cor meū. i. appetitus
rōnalis ab oi affectu tēporaliū: τ ps mea de⁹ in eternum.
Mihi adherere deo bonū est absolute. Est eī deus fm
Ansel. quo meli⁹ nil excogitari pōt. Scd̄o bonū increatū
q̄le est de⁹ sic describit̄. Deus est bonū increatū ex quo oia
subsistūt. τ ex h̄ hʒ rōnem cause nō solū oia efficiētis: sed
etiā oia pseruātis. Qd̄ ostēdit̄ tripl'r. s. autoritate: simi'tudi
ne: τ rōne. Autoritate q̄dē; nā vt dicit Grego. Oia nec
ad momētū subsisterēt: sed in nihilū rēderēt: nisi opatiōe
diuine ꝟtutis in esse sustētarent̄. Et Aug. iiij. sup Gen̄. ad
literā. Virtus dei ab his que creata sunt regēdis si aliq̄n
cessaret: simul et eoꝝ cessaret spēs oisq; natura cōcideret.
Et sic oia dicunt̄ vanitas. Eccl'e. j. q: oia τ angeli τ hoies
τ elemēta sicut habēt esse ex nihilo: ita ex se hn̄t rēdere in
nihilū: nisi dei influētia sustētarent̄. Probat̄ scd̄o h̄ simi
litudine. Sicut eī aer p̄sente lumine statim fit lucidus:
sic hō deo p̄sente illuminat̄: τ sicut aer nec ad momētū re
manet illuminat⁹: sed ptinue obtenebrat̄ cessante actiōe
solis: ita creatura nec ad momētū i esse remaneret cessan
te actiōe dei: vt dic̄ Aug. Nō aūt q̄re aqua calefacta reti
net calorē ignis cessante actiōe ignis: nō autē aer etiā ad
momētū remanet illuminat⁹ cessante actiōe solis: est ista:
q: aqua est susceptiua caloris ignis fm cādē rōnē vel for
mā qua est in igne. et iō cessante actiōe ignis remanet ca
lor in aq̄ plus τ min⁹ fm participationē caloris. Sed aer
nullo modo recipit lucē fm candē rōnē qua est in sole: vt
recipiat formā solis q̄ est principiū luminis. Vn̄ q: nō hʒ
lux solis radicē in aere statim cessat cessante actione solis
Sicut a simili: q: esse nō recipit̄ in creatura fm eādē rōnē
q̄ est in deo: iō statim cessaret: cessante influētia ꝟtutis di
uine. Tho. j. pte. q. ciiij. ar. ij. Tertio pbat̄ rōne sic. Effect⁹
q̄ dependet a cā tm̄ q̄ad suū fieri: τ nō q̄ad suū esse bn̄ po
test manere subtracta cā. Sed nō si depēdeat q̄ad suū eē.
Sicut ꝟbi grā. Esse dom⁹ depēdet q̄ad suū fieri ab edifi
catore: nō autē quoad suū esse: τ iō cessante actiōe edifica
toris nō ppterea deficit esse dom⁹. eo ꝙ duricies ligni et
lapidum τ hmōi: est nata p se retinere formā impssam ab
edificatore i domo facta: τ ei⁹ forme artifex est cā in fieri
cessante influētia artificis nō cessat forma dom⁹. Sed de⁹
nō est solū cā in fieri creature: sed τ i facto esse: τ iō cessan
te influētia dei nec ad momētū creatura pōt cōseruari in
esse. Nec de⁹ pōt cōicare creature vt pseruetur in esse sua
opatiōe cessante. Tho. j. pte. q. ciiij. ar. j. τ Herue⁹. Cū igit̄
hō appetat bonū sue pseruatiōis in esse: propter qd̄ dicit
Boe. ꝙ oē aial vitā tueri laborat. Profecto vt ait Augu.
magna miseria hois est nō esse cū illo. s. p gratiā sine quo
esse nō pōt. Sicut aūt in esse naturali hō cōseruari nō pōt
sine influxu naturali diuine ꝟtutis: ita τ in esse grē conser
uari nō pōt sine influxu ipsi⁹ dei. Vn̄ aplūs. j. Cor. xv. Grā

dei sum id qd̄ sum. Quo esse spūali amisso p negationem
ait Petrus. Homo nō sū. Vn̄ Aug. de pe. dis. j. porro illi.
§. si aūt. Resuscitat⁹ i corpe viuit absēte resuscitatore nō
aūt sic resuscitat⁹ in aia. Cū eī de⁹ sit vita aie. aia ꝟo vita
corpis: sicut corpus viuere nō pōt absente aia: ita nō nisi
deo p̄nte: sc; p influxū grē aia viuere valet. Tertio bonū
increatū q̄le est de⁹ describit̄. ꝙ est bonū qd̄ oia appetūt
seu cōcupiscūt. Oia eī suo mō desiderāt deū. Et h̄ pbat̄
q̄tuor rōnib⁹ fm Dioñ. de diui. no. c. iiij. Et p̄mo oia de
siderāt deū sicut p̄ncipiū a quo causant̄. Nā ipse est oia in de hoc ꝙ
oib⁹ p causalitatē: inquātū oēs pfectiōes est ipse de⁹ causa oia suo
liter. Licʒ eī q̄libet res creata sit bona ex seipsa formali mō desi
ter: nō tn̄ est bona ex seipsa causal'r. exēplariter. τ final'r. Nā derāt de
licʒ q̄libet res creata sit bona p bonitatē ppriā: τ formal'r um quō.
inherentē τ pficientē: tn̄ multo magis est bona bonitate
dei efficienti. Et iō cessante bonitate dei efficiēti. exēplari
et finali. cessaret tota bonitas creature. Vn̄ Augu. viij. de
tri. c. iij. sic ait. Bonū hoc τ bonū illud. s. creatū τ increa
tū. Tolle hoc τ tolle illud: et vide ipm bonū si potes. Ita
deū videbis nō alio bono bonū: s; bonum ois boni. s. cau
saliter: ita ꝙ vna est bonitas oim p causalitatē. s. bonitas
diuina: τ mlte sunt bonitates formal'r. q̄libet. s. res forma
liter est bona sua bonitate. Scd̄o oia desiderāt deum vt
auxiliū q̄ in esse cōseruant̄. Nā ipse deus portat. i. conser
uat oia ꝟbo ꝟtutis sue dicit apl's Heb. j. vt ptʒ. §. p̄cedēti.
Tertio oia desiderāt deū vt bonū in quo oia quietātur
τ nobilitant̄. Nam deus est bonū p̄imū. totū integrū. et
pfectū. Et p̄mo oia desiderāt deū: eo ꝙ ipse est primum
bonū. Nā sicut oēs numeri participāt vnitatē: vnitas aūt
est p se nō participās numerū aliquē. Ita de⁹ est p se bon⁹
idest essential'r bonus: nō hn̄s bonitatē suā ab alio. Ps.
Bonoꝝ meoꝝ nō indiges dn̄e. Vn̄ sicut ipse essentialiter
est sua deitas: ita est p se essentialiter sua bonitas. Oms
autē bonitas creature participatiue est bonitas diuina.
Hec Diony. Et hoc est ad excludendū errorē Arrij τ Ori
genis: qui posuerunt deitatē entitatē et bonitatē esse par
ticipatā a patre. Vt ḡ ostēdat ꝙ entitas deitas τ bonitas
equaliter cōuenit filio sicut pri: dicit filiū esse bonū p̄mū.
Secundo oia desiderāt deum: eo ꝙ est bonū totum. S;
cum totū dr: dupliciter. s. totū qd̄ cōstat ex partib⁹ vt dom⁹
prout est in materia in actu. Cōstat eī ex fundamento te
cto et parietib⁹: vt ex ptib⁹ suis. Et totū qd̄ est ante ptes:
vt dom⁹ put est in mēte edificatoris. Istud dr: aū ptes: q:
p̄existit domui fiende et ptib⁹ ei⁹. Deus igit̄ cū dr: bonū
totū: nō dr totū q̄si sit cōpositū ex ptibus: q: h̄ repugnat
simplicitati diuine: Bern. Si dici pōt vnissim⁹ est: sed est
de⁹ totū ante ptes: q: ipsa deitas pris τ filij τ spūssctī: est
quasi prehabēs oia bona. Tertio oia desiderāt deū: eo perfectū
ꝙ est bonū pfectū. Sed cū dupl'r dicat̄ aliq̄d perfectum. dr dupl'r
Uno mō q: cōplete factū: sicut cum dicim⁹ pfectā esse no
strā ambulationē: cū sc; cōplete terminauim⁹ eā. Alio mō
qd̄ hʒ naturā et virtutē pprie speciei. sicut dr hō perfectuʒ
aial: eo ꝙ hʒ naturā sensitiuā. De⁹ autem nō dr: bonū pfe
ctum p̄mo mō: q: qd̄ nō est factum nō pōt dici pfectum:
deus autē fact⁹ nō est nec creatus. Sed dr perfectū bonū
inquātum est maxime in sua natura et virtute perfectus.
Quarto oia desiderāt deū inquātū est bonū integrum.
Nā integrū dr per exclusionē vel remotionē diminutiōis
sicut dicim⁹ hoiem nō esse integrū si aliquo mēbro priuet̄
vel truncet̄: et q: de⁹ non hʒ alicui⁹ mali admixtione sicut
creature terrestres: nec alicui⁹ boni priuationē sicut τ ce
lestes q̄b⁹ deficit saltē immutabilitas: nec alicui⁹ boni sub
tractionē: q: nihil ei subtrahi pōt. Ideo dr: bonū integruʒ
et p cōsequēs est ab oibus concupitū. Hec Diony. ij. ca. de
diuinis no. τ Tho. in scriptis ibidē.

§. VI. Quaʒ bonus israel ps. lxxij.

de⁹ his q̄ recto sunt corde. Ubi circa deū quē nobis osten
dit rō naturalis: p̄mittēda est vera illustratio q: de⁹ israel

De his que docet lex naturalis. Cap. II.

Israel interp̄taẽ videns deũ: ⁊ signat fideles videntes ꝑ fidẽ.i.credẽtes ea q̄ sunt fidei: q̄ cōtinenẽ in symbolo figurato in gradib⁹ scale vise ab israel: in cui⁹ summitate deus innixus erat. Geñ. xxviij. Scḋo addẽda est cōgrua cōuersatio. q: his q̄ recto sunt corde. Rectũ ḋ: cuius mediũ nō discrepat ab extremis. Extrema nr̄a sunt ṗncipiũ ⁊ finis. Ego sum alpha ⁊ o.i. ṗncipiũ ⁊ finis. dic̃ dñs Apoc̃. j. scilꝫ ois creature. Cũ igiẽ ꝯuersatio nr̄a in operib⁹ suis incipit a deo ꝑ rectã intẽtionẽ: ⁊ terminaẽ in deũ ꝑ cōpletã executionẽ: ⁊ mediũ nō discrepet. s. in ꝑfectiōe ꝑ alicui⁹ debite circũstãtie omissionẽ: recti sum⁹ corde. Extrema nr̄a sunt natiuitas ⁊ mors: in q̇b⁹ paupes ⁊ humiles inuenimur ac dolẽtes. Si igiẽ mediũ. i. dũ viuimus nō discrepat ab humilitate et paupertate ⁊ luctu: recti sum⁹. Extrema amoris q̄ est in corde nr̄o etiã sine eo esse non pōt: vñ ⁊ igneũ est: sicut de⁹ q̄ est ṗmũ peramãdũ. Ultimũ est ꝓxim⁹ dilectiōe amplexãdus: mediũ nos sum⁹. Si ḡ nō discordam⁹ ab extremis. i. vt nō amem⁹ nos tm̄: sed deũ ⁊ ꝓximũ nobiscũ: recti sum⁹ corde. j. Cor. xiij. Charitas nō q̄rit q̄ sua sunt. s. tm̄: sed q̄ dei ⁊ ꝓximi. Cañ. j. Recti diligunt te. Tertio expectãda est dulcorosa degustatio. ibi. q̄ bon⁹. Inueniẽ bonus dñs aic q̄rẽti eũ. Inueniẽ aũt ⁊ degustaẽ de⁹ bon⁹ in rez creatiōe. Vñ Eccĩs. iij. Cũcta fecit bona in tp̄e suo. In rerũ cōseruatiōe. Vñ Iaco. j. Omne datũ optimũ q̄. s. ad naturalia: ⁊ oẽ donũ ꝑfectũ. s. q̄ad gratuita: desursum est s. a deo causante ⁊ ꝯseruãte. Et de pp̄lo dei ꝯseruato ꝑ suã bonitatẽ ḋ: Sap̄. xvj. O q̄ bon⁹ ⁊ suauis est spi. tu⁹ dñe q̇ vt dul. tu. in fi. demõ. ⁊c. Loquiẽ de mãna dato ad ꝯseruationẽ vite illi⁹ pp̄li. Inueniẽ ꝑ gustũ deus q̄ bon⁹. i. valde bon⁹ in rerũ q̇cratione ⁊ nobilitatione. Qui replet in bonis desideriũ tuũ. s. in bonis q̄ reperiunẽ in deo. Vñ Aug. Oia sunt aspera ⁊ tu solus es reqes: ⁊ inq̄etũ est cor nr̄m donec req̄escat in te. Inueniẽ em̄ q̄ bon⁹ essentialr̃. et sic nemo bon⁹ nisi sol⁹ de⁹. ait xp̄s Mat. xix. Mar. x. ⁊ Luce xviij. Inueniẽ q̄ bon⁹ totalr̃. Vñ in figurã dicere pōt q̄libet aia que ꝑ pctm̄ deũ amisit illud Tob. x. c. Oia simul in te vno habentes te nō debuim⁹ dimittere. Inueniẽ q̄ bonus ꝑfectionalr̃. Mat. v. Pater vester celestis ꝑfect⁹ est. Inueniẽ q̄ bonus integraliter. Ap̄ls. j. Tim. vj. Qui sol⁹ hꝫ immortalitatẽ. i. imutabilitatẽ: qḋ nulla creatura hꝫ. ⁊ ideo nō hꝫ integrũ bonũ. Stabilisq̃ manẽs dás cũcta moueri. Boe. de consola. phie. lib. iij. metro. ix. et sic verissime ait. Ego sum pastor bonus. Ioh. x. Qui pascit oues suas. eos scꝫ q̄ recti sunt corde dando gustum sue bonitatis. ⁊ ꝑ lumen naturale ⁊ magis ꝑ lumen grẽ additũ qḋ ostẽdit nobis oia bona in ipso. Uide declarationẽ horum in. §. precedenti. scꝫ quō deus est bonus illis modis.

Marginal note: Gustaẽ dei boni tas multipliciter

§. VII. Bon⁹ es tu ait psal.

ad dñm: ⁊ in bonitate tua doce me iustificatiōes tuas. ps. cxviij. Bonus est dñs in se. ⁊ in bonitate sua quam cōicat creaturis: docet nos ⁊ iuuat facere ea q̄ nos faciũt iustos ⁊ bonos: qḋ lex naturalis ostendit lumẽ a deo impressuz.

Ubi sciẽdum est q̄ rō boni (vt bonũ dicit esse ꝑfectũ cui nihil deest) cōsistit in trib⁹. s. in modo: in specie: et ordine. Unde Aug. in lib. de natu. boni. sic ait. Oia quãto magis moderata ⁊ speciosa ⁊ ordinata sunt. vbi hec tria sunt. magna bona sunt: vbi ꝑua: parua bona sunt: vbi nulla: nulla bona sunt. Et iterum Aug. exponẽs illud Sap̄. xj. Omnia disposuisti in pōdere: nũero ⁊ mẽsura dicit. q̄ idẽ est mẽsura qḋ mod⁹: idẽ est spẽs qḋ numer⁹: idẽ ordo qḋ pōdus. et hec cōueniũt creatori ⁊ creature oi in eẽ naturali: ⁊ rōnali in esse morali: seu ope v̄tuoso ⁊ in esse penitẽtiali ⁊ in esse penali. Quãtũ ad ṗmũ Aug. ad Orosiũ. Numerus mẽsura ⁊ pondus ipse deus. bon⁹ essentialr̃. bon⁹ es tu. Ipse em̄ s̄m Aug. est mensura sine mẽsura. Est em̄ mensura ipse de⁹ mensurãs. i. mẽsurã cuilibet rei ṗfigẽs. Mensura aũt mẽsurata est cuiuslibet rei quãtitas magna vel parua vel mediocris q̄ a deo est. Est de⁹ numer⁹ sine numero a q̄ est ois numerus. est em̄ numerus numerans oẽs res. Numerus numerat⁹ est vniuscuiusq̃ rei ꝓpria q̄litas q̄ vna res distinguiẽ ab alia q̄ a deo est. Est de⁹ pōdus sine pōdere a quo omne pōdus. Est em̄ ipse de⁹ ordo ordinãs seu ponderãs pōdus oibus dans ordinem ⁊ pōdus. i. ꝓpriã inclinationẽ ad locũ vel ad finẽ suum. Appropriãtur etiã hec tria ꝑsonis diuinis sic. Nã pōdus ad potẽtiã operãtis: numer⁹ ad sapiam ordinãtis: mẽsura ad clementiã cōseruãtis. Et ita podus referẽ ad patrẽ cui appropṙaẽ potẽtia. Numer⁹ ad filiũ cui attribuiẽ sapia. Mensura ad sp̄m scm̄ cui appropṙaẽ clemẽtia. ita q̄ ois creatura hꝫ pōdus a p̄re creante: numerũ a filio ordinãte: ⁊ hꝫ mẽsurã a sp̄uscto ꝯseruãte. Scḋo hec tria seu tres ꝯditiões inueniunẽ in oi creatura. Vñ Aug. in. xj. de ci. dei. sic ait. A deo ẽ ois mod⁹: ois species: ois ordo sine q̇bus nihil inueniri pōt aut excogitari. Nã esse ois rei create nō pōt intelligi nisi sub relatione ad ṗmã causam sub ratione triplicis cause. s. efficiẽtis formalis: ⁊ finalis. Vñ Aug. v. de ciui. dei. Tria de omni re inq̄rimus. s. quis eã fecerit: quō facta est res: ⁊ propter q̇d facta est. Et sic oia fecit de⁹ in pōdere: numero: et mẽsura. vñ hꝫ bonitatẽ. Rō aũt q̄re bonũ in his tribus cōsistit est ista. Quia vnũq̄dq̃ in tãtum est bonũ: ⁊ ꝑ ꝯñs appetibile inquãtum est ꝑfectũ. Est aũt bonũ ꝑfectũ: cui nihil deest eoꝝ q̄ req̇runẽ s̄m modũ sue ꝑfectionis. Perfectio aũt boni seu rō boni vt ꝑfecti: integraẽ ex ꝑte cause efficientis: ex ꝑte cause distinguẽtis: ⁊ ex ꝑte nature inclinãtis. Primo rō boni vt ꝑfecti integraẽ ex ꝑte cause efficientis: q̄ quidẽ ꝯstituẽdo bonũ in esse dat sibi certũ modũ essendi. s. eẽ cō mẽsuratũ ⁊ ꝓportionatũ: Et talia sunt modus vel mẽsura: Nã cã efficiẽs dat moduz vel mẽsurã bono ex q̄ efficiẽ ꝓportionatũ vel ꝯueniẽs appetitui: ⁊ sic efficiẽ appetibile. Vñ Aug. dicit. q̄ mensura modũ ṗfigit. Scḋo rō boni vt ꝑfecti integraẽ ex ꝑte forme specificãtis ⁊ distinguẽtis. Nã p̄ter cãm efficientẽ ad ꝑfectionẽ boni req̇riẽ cã formalis q̄ bonũ specificet ⁊ distinguat. ⁊ propter hoc poniẽ ab Aug. forma vel numerus. Rō q̄re poniẽ forma est q̄ vnũquodq̃ a forma sua spẽm hꝫ. Rō aũt q̄re Aug. dicit q̄ numer⁹ spẽm ṗbet est: q: sicut in numeris vnitas addita vel subtracta variat spẽm numeri. ita in diffinitionib⁹ q̄libet drĩa addita vel subtracta variat spẽm boni cuiuslibet rei create. vt dicit Arist. in sua meta. Tertio ꝑfectio boni integraẽ ex ꝑte nature inclinãtis. sicut em̄ a forma causatur specificatio: ita etiã ex forma sequiẽ inclinatio ad cōueniẽtẽ actionẽ vel finẽ. Nã vnũq̄dq̃ ꝑ formã suã agit ⁊ tendit in illud qḋ sibi ꝯuenit s̄m suã formã. Et quãtũ ad h̄ poniẽ ab Aug. pōdus vel ordo. sicut em̄ corp⁹ pōdere ferẽ ad locũ suũ sursuz vel deorsuz: ita q̄libet res sua forma iclinaẽ ⁊ ordinaẽ ad finẽ suũ. Hec Tho. in. j. q. v ar. v. Vñ Aug. sup Geñ. ait. q̄ mẽsura modũ ṗfigit: nũer⁹ cōi rei spẽm ṗbet: pōdus v̄o in loco suo ordinat ⁊ quiescere facit. Et sic oia fecisti in pondere: numero: ⁊ mensura. Et in ista bonitate cōicata creaturis sibi petit doceri iustificationes: vt scꝫ faciat oia in pōdere: numero: ⁊ mensura: ⁊ inde iustificeẽ vt bon⁹. Tertio he tres ꝯditiōes reperiunẽ ṗcipue in hũana ꝯuersatiōe: al's ꝯuersatiōe cũ est iusta ⁊ bona. Et ṗmo q̄ad naturã in cōi: vt mẽsura sit in aliq̇d agẽdo mẽte: ne sit irreuocabilis ⁊ imoderata ꝓgressio. Et h̄ ꝑtinet ad itellectũ: ne. s. plus vel min⁹ sapiat q̄ opꝫ. Nũer⁹ vt in mẽte seu memoria habeat aia recolẽdo singula bñficia dei ⁊ pctã sua. Prima ad recōpẽsandũ. Scḋa. s. pctã ad dolẽdũ. Pōdus est volũtatis ⁊ amoris vbi appenẽ ⁊ fertur in illud qḋ oꝫ: ⁊ respiciat q̇d ei ꝓponaẽ. hec aut doceuẽ a deo vt iustificationes exerceat ⁊ bona fiat. Scḋo ṗñt he tres ꝯditiōes referri ad volũtatẽ: in q̄ principalr̃ ꝯsistit bonitas ⁊ malicia moral'. Mod⁹ em̄ ⁊ mẽsura volũtatis est inquãtũ volũtas inniẽ sũme bonitati ꝓductiue ois boni. spẽs volũtatis inquãtũ hꝫ suã rectitudinẽ ⁊ maxie ex trãsformitate ad rectitudinẽ diuie volũtatis. Ordo volũtatis ẽ cũ volũtas seq̄ẽ diuinã volũtatẽ ⁊ ei⁹ bõitatẽ diligit sup oia. malũ aũt volũ

Marginal note: Inquirimus de omni re tria.

taris est puatio istoꝝ triū. qd̓ ptʒ q: cum creatura amatᷣ vt de⁹ vel pl⁹ ꝙ deus: est defect⁹ modi vl' mēsure. Cū nō amatur ꝓpter se sʒ ꝓpter sui vtilitatē: vt ꝓpter ꝓsperitatē habendā vel ꝯsolationē vel bonū ꝯsequēdū in alia vita ꝗ̄ſi aliud ab eo: est defect⁹ spēi. Cuʒ nō amatᷣ sup oia ē defect⁹ ordinis. Tercio pʒ ꝙ he tres ꝯditiões reperiri in omi humana actiõe bona. Et iō de⁹ fecit oia in mensura ꝯ̄ vitium supfluitat'. In pōdere ꝯ̄ vitiū leuitat'. In numero ꝯ̄ vitiū singularitat'. Et hec q̄ creaturis ꝯtulisse noscuntᷣ a creaturis reqrit. Habeas ḡ pōdus. serua numerū. mēsurā tene. ⁊ sic faciendo diuidi non poteris ab autore. Falsitas nō hʒ mēsurā: vñ euolat ⁊ fertᷣ in incertū. Pond⁹ nescit leuitas: ⁊ nō sinit eē stabile neqꝫ firmū. Numerū nō ꝓuat singularitas: ⁊ ē diuisio vnionuʒ. Rō ḡ pōderis reddit stabilē. rō numeri reddit sociabilē. rō mensure reddit frugalē. Habe ergo pōdus. i. stabilitatē in fide. Habe numerum. i. socialitatē in charitate. Habe mēsurā. i. frugalitatē in ꝯuersatione. In pnia etiā he tres ꝯditiões debēt esse: vt q̄s iustificetᷣ in bonitate ei⁹. Numerū dʒ attendere pctōꝝ quotiens peccauerit: q: q̄libet vice cōmisit vnū pctm̄: de q̄ dʒ dolere et ꝯfiteri. ps. vi. Lauabo p singulas noctes. i. pctā. lectum meū. i. ꝯsciam. in ꝯtritiõe ⁊ ꝯfessiõe ꝓut docet rō naturalis. Pōd⁹ dʒ attēdi pctōꝝ: q: diuersa ē grauitas eoꝝ. Alr̄ grauat veniale: alr̄ mortale. Et lʒ quodlibet mortale grauat vsqꝫ ad ꝓfundū iferni: tm̄ vnū ē graui⁹ altero. Apoc. xviii. Quātū glorificauit se ⁊ in delitiis fuit tātū date ei tormētū ⁊ luctū. quāto graui⁹ ē pctm̄: tāto magis rō dictat dolēdū. Mēsurare dʒ penā debitā pctis: vt quāto plus peccauit

Deu. xxv plus satisfaciat. In veteri lege dictū est. Pro mēsura pcti erit ⁊ plagaꝝ modus. Dicit tn̄ Hiero. de pe. di. i. mensurā. Mēsurā tpis i agēda pnia idcirco nō satꝭ apte ꝓfigūt canones p vnoqꝫ crimine: vt de singulis dicāt qlr̄ vnūqdqꝫ emēdādū sit. sʒ magis i arbitrio sacerdotꝭ itelligētis relinquēdū statuūt: q: apd̓ deū nō tā valʒ mēsura tpis ꝙ doloris: nec abstinētia tm̄ ciboꝝ ꝙ mortificatio vitioꝝ. Qd̓ si q̄s nō egerit pniam: de⁹ i iudicio oia ꝯstituet i pōdere numero ⁊ mēsura puniēdo. Infligit em̄ de⁹ i iudicio penas pctōribus. In numero vt multitudo penaꝝ r̄ndeat multitudini pctōꝝ. Apoc. xviii. Duplicate illi duplicia ꝓm opa ei⁹. ⁊ Ecci. xxxiii. Intuere in oia opa altissimi. duo ꝯ̄ duo: ⁊ vnum ꝯ̄ vnū. Scd̓o disponet de⁹ penas in mensura. vt scʒ tāta sit quantitas pene ⁊ acerbitas: quanta fuit grauitas culpe. Mat. vii. In qua mēsura mēsi fueritꝭ: remetietᷣ vobis. Hiero. Dicim⁹ deū vt oim rerū: ita ⁊ suppliciorꝫ ꝙ scire mensurā ⁊c. xxiii. q. v. q̄d ḡ. ⁊ de peni. dist. iii. querat hic aliq̄s. Tertio disponit penas in pondere: vt. s. pena dānatoꝝ r̄ndeat cause vel rōni mouēti ad pctm̄. Plus em̄ ponderat culpa eiusdē gn̄is in vno ꝙ in alio: ꝓm ꝙ magis vel

De⁹ pl⁹ punivit angeluʒ ꝙ hoiē. minus impellēs habuit. Vñ plus puniuit angelū q̄ nullo suadēte peccauit: ꝙ hoiē q̄ angelo tētāte offendit. Sap. vi. Exiguo ꝯceditᷣ mia. i. peccāti p infirmitatē vel ignorantiā: ⁊ se humiliāti in pnia. Potētes aūt potēter tormenta patientᷣ. i. ex malicia vel indurati in pctis. Hiero. Si duri colli sum⁹: si in pctis vsqꝫ ad mortē illicite perduram⁹: assidue peccantiū non miseretᷣ deus. dist. xxiii. diaconi. v. circa finē. Hec tenet Alexā. in. iiii. pte sum. partim Hugo in postillis. partim Robertus Holkot in lib. sapie.

§. VIII. Dixi domino de⁹

meus es tu: q̄m bonoꝝ meoꝝ nō indiges. ps. xv. Omnis creatura indiget bonis alicui⁹. salte͂ dei: sed de⁹ nulli⁹ bono eget. Et ex h̓ ostēditᷣ infinita sua bonitas: q: cū in se habeat oē bonū: nō indiget nec nr̄i: nec alioꝝ. Sed nos indigemus bonis ei⁹: immo nec aliq̄d boni hr̄e possumus nisi ab eo. Et rō naturalis appetit bonum: sed diuersa ⁊ multi

De multiplici distinctiõe boni. plex distinctio datur de bono. Una est Aug. de libe. arbi. Quam etiā ponit magr̄ in. ii. sen. scʒ ꝙ bonoꝝ quedā sunt minima. quedā media. q̄dā maxima. Minima bona sunt bona tpalia: vt diuitie. honor. fama. ptās ⁊ hmōi. ⁊ his cōtingit bene ⁊ male vti. Bona vtiqꝫ sunt i sua natura. Vñ Esa. i. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre comedetis. ait dñs. Bona etiā sunt bene vtēti: q: (vt ait phs) organice. i. instrumētalr̄ deseruiūt felicitati: sed cōiter vt in pluribus hoies male eis vtuntᷣ cū copiā habēt. Vñ dixit diues ille de quo hr̄ Lu. xii. Aia mea habes multa bona reposita in annos plurimos comede. quiesce. bibe. epulare. Et iō mia magna vtitᷣ deus cū hoibus: cū nō dat abundātiā boꝝ eis. Bona media sunt potētie aie ⁊ alia naturalia: q̄bus possum⁹ vti bn̄ ⁊ male: vt intellect⁹. volūtas. sensus. corpis ⁊ hmōi. Gen. i. Vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat ⁊ erāt valde bona. Neqꝫ em̄ meliora i suo esse naturali ⁊ specifico esse potuerūt. Poterat q̄dē equo dare meliorē naturā de⁹: puta naturā hoīs: sʒ nō remaneret equ⁹: sʒ esset alteri⁹ nature. s. humane: sic hoi vt hr̄et naturā angeli: sʒ nō esset hō. Ista aūt bona naturalia dat de⁹ vni meliora ꝙ alteri. nō q̄dē quātū ad naturā: sʒ quātū ad vsum. Nā ita hʒ itellectū naturalē ⁊ memoriā ⁊ fantasiā vn⁹ fatu⁹ sicut sapientissim⁹. Sʒ ꝓpter indispositionē organi corpalis: cui ē affixa potētia fantastica vel mēoria: fatu⁹ deficit in vsu rōnis: alius acutissimā hʒ. Qd̓ autē d̓: in parabola Mat. xxv. ꝙ dñs tradidit bona sua seruis vnicuiqꝫ ꝓm suā v̓tutē. Non sic ē intelligēdū q̄si hn̄ti meliora naturalia det de⁹ maiorē gr̄am bonoꝝ spūaliū vt v̓tutū: cū manifeste videam⁹ habētes magnā mēoriā ⁊ acutū intellectū esse puersos: ⁊ alios rudes ⁊ hebetes eē deuotos ⁊ sctōs. Sʒ pncipalr̄ ex liberalitate dei h̓ sitᷣ: ꝓm illd̓ apl̄i ad Ephe. iiii. Unicuiqꝫ nostrū data est gr̄a ꝓm mēsurā donatiōis xp̄i. Scd̓ario dantᷣ bona spūalia. ꝓm ꝓpriā virtutē. i. conatū ad recipiendū ⁊ ad exercendū ea vt magis se preparet. Et q: ceteris paribus hn̄s meliora naturalia: magis se ꝓparat: sic pōt maiorē gr̄am recipe. Bona maxia sunt gr̄a ⁊ v̓tutes necessaria ad salutē. ⁊ his bonis nemo male vtitᷣ. vñ Aug. dicit ꝙ virtus est bona q̄litas mētis q̄ nemo male vtitᷣ. Sed vt dicit Alex. in. i. pte sum. h̓ intelligendū est de v̓tutib⁹ cōsideratis formaliter nō materialiter. nā de ipsis virtutibus cōsideratis materialiter: vt de abstinētiis. ieiuniis. actib⁹ iusticie et fortitudinis ⁊ hmōi. contingit hoiem male vti: inquātum hō de ipsis supbit. Aug. dicit de ciui. dei. ꝙ v̓tutes cum referuntᷣ ad seipsas ⁊ non ꝓpter aliud repeluntᷣ: inflate ⁊ supbe sunt. i. materia supbie ⁊ elatiōis. Sʒ formaliter ꝯsideratis sic eis nemo male vtitᷣ: q: act⁹ q̄ ꝓcedit ab habitu v̓tutis nō pōt esse malus: sicut nec ipa v̓t⁹ pōt esse mala. Ex quo igitur tpalia sunt minima bona ⁊ virtualia maxima: ⁊ rō naturalis dictat maiora bona ꝓponere minorib⁹. Ideo dʒ q̄libet tpalia ꝯtēnere vt ꝯsequatᷣ spūalia: ⁊ media bn̄ regulare ⁊ ordinare. vñ Hiero. dicit. Nō modicum errat q̄ min⁹ bonū maiori ꝓponit. de ꝯse. di. v. nō mediocriter. Lex autē naturalis docet vitare errorē. Et apl̄s ad Gal. vi. Dum tēpus habem⁹ operemur bonū ad oēs. Opatiōes aūt sunt potētiarū aie. Ponitᷣ alia distinctio

De quadruplici differentia bonorū. seu differētia bonoꝝ ꝓm Alex. in. i. pte. q. viii. Dicit em̄ ꝙ ē quadruplex bonū: scʒ bonū nature. bonū virtutis politice. bonū gr̄e. ⁊ bonū gl̄ie. Bonū nature cōuenit generaliter omni enti. Et tale bonuʒ est pfectio debita ⁊ cōueniēs nature. Vñ Eccs. iii. Oia fecit bona tpe suo. s. deus: hui⁹ priuatio vel carentia est malum nature. Scd̓m bonū est bonū virtutis politice: qd̓ bonum hʒ principiū intra nos: eo ꝙ virtus politica est virtus q̄ acquiritᷣ voluntaria consuetudine. Ex actibus em̄ generantᷣ habit⁹: sicut pʒ de castitate. abstinētia. iusticia ⁊ hmōi. Vñ dñs per hieremiam c. vii. ait. Bonas facite vias vestras ⁊ studia vestra. i. opa vr̄a: ⁊ habitabo vobiscū: q: talia disponūt ad gr̄am. Sed istud bonum nō sufficit ducere ad salutē. Vñ Aug. dicit. Nullū bonuʒ. s. ducēs ad salutē: sine summo bono. i. deo p gratiā inhabitante. Ubi deest agnitio eterne ⁊ incōmutabilis v̓itatis falsa est virt⁹: etiaʒ in optimis morib⁹. xxviii. q. i. oēs deinceps. §. ex his itaqꝫ. Et q: act⁹ virtutum acq̄sitarū: sunt sil'es actib⁹ virtutū infusarū: iō quātūcunqꝫ opa

virtuosa opeꝛ q̄s: scire nō pōt certitudinalr̄ se esse in statu grē: q: scire nō valet si opa ei⁹ bona ꝓcedunt a ꝟtute infusa vel acq̄sita: vel naturali inclinatiōe. Tertiū ē bonū grē qđ cōuenit creature rōnali bn̄ disposite. Et istud bonū hꝫ p̄incipiū partim intra nos ⁊ ptim ex̄ nos. Dicit eñ Aug. Qui fecit te sine te nō iustificabit te sine te. s. cooperāte et ꝑ liberū arbitriū ꝯsentiēte. Iustificat aūt ꝑ infusionē grē: et ꝯsensum liberi arbitrij adultos: ⁊ puulos ꝑ vsum sacri. Et istud est sufficiēs ad salutē cōsequēdā. ij. Cor. xij. Sufficit tibi grā mea. dictū fuit paulo. Ipsam aūt ꝓpriā gratiā nemo meret̄: sꝫ ex diuina liberalitate hoi largit̄. Ideo dī grā q̄si gratis. i. sine meritꝫ data. Ab hac aūt grā ꝓcedunt oīa bona ꝟtutū infusarū in diuersas potētias aīe ad eas faciendū expeditas in opib⁹ bonis. Sicut a sole ꝓcedunt plures radij ad illuminādū oēs ptes orbis: ⁊ q̄dlibet op⁹ bonū ꝓcedens a ꝟtutib⁹ infusis: ꝑ gratiā est meritoriū vite eterne. Ad qđ hortat̄ apls̄ ad Gal. vi. di. Bonū aūt faciētes nō deficiam⁹. Tpe eñ suo metem⁹. s. mercedē eorū.

Quartū est bonū glīe: ⁊ tale est bonū ꝑfectū qđ cōuenit aīe informate ꝑ grām. Sicut eñ in materia est necessaria p̄ma dispositio ad forme susceptionē. Ita necessaria ē dispositio q̄ est ꝑ grām ad adeptionē glīe. ps̄. cij. Qui replet ī bonis desideriū tuū. s. de⁹. Nec eñ replet̄ desideriū aīe nisi bonis glīe. Cōfitere ḡ dn̄o ī bonis: ⁊ bn̄dic deū sc̄oꝝ. ait Tob. xiij. c. i. lauda ⁊ regratiare eū ꝓ bonis collatꝫ tibi Bona nature. ꝟtutis politice. grē et glorie. Et bonū q̄dē nature potest distingui in duo. s. in naturalia tibi concessa q̄bus cōsistis: ⁊ tpalia tibi largita ad vsum: q̄ bona etiam in se hn̄t naturā suā bonā: vt diuitias. cibū. potū. vestitū. ⁊ alia hmōi. Et ista figurant̄ per illa bona sua que tradidit dn̄s seruis suis vt negociarentur in eis. s. q̄nq̄ talenta.

§. IX. Tertia distinctio bo

Bonū iterū diuiditur. ni est ſm Tullium ⁊ Amb. ⁊ Tho. s. q̄ bonoꝝ aliud vtile: aliud delectabile: aliud honestū. Hec diuisio boni non est sic̄ diuisio vniuoci qđ equalr̄ p̄dicat̄ de suis ptib⁹: sed sicut diuisio analogi in sua analogata: qđ ꝑprius ⁊ principali⁹ predicat̄ de vno q̄ de alijs partib⁹ suis. Naꝫ bonū ꝑprius et p̄ncipalius dr̄ de honesto. scđario de delectabili. tertio

Rō ponitur. de vtili. Ratio diuisionis boni in hec tria est ista: q: bonū est aliq̄d inq̄ātū appetibile. Appetit̄ aūt aliqđ bonū tribus modis. Primo eñ appetit̄ aliq̄d non ꝓpter se sed ꝓpter aliud. s. vt quoddā mediū ꝑ qđ in aliud bonū tēditur ⁊ tale vocat̄ bonū vtile. Sic etiā isto mō appetunt̄ diuitie vt. s. mediū ꝑ qđ q̄s possit habere victū. vestitū. honorem et gloriam. ⁊ delectatiōes. ꝓpter qđ dicit Salo. Eccs. x. c. Pecunie obediūt oīa. Scđo appetit̄ bonū vt q̄dam res terminās appetitū ꝑ se totalr̄. Et tale vocat̄ bonū honestū. Dicit̄ aūt bonū honestū qđ ꝓpter se desiderat̄. ⁊ hꝫ est bonum virtutis: ad qđ hortat̄ apls̄ dicens. i. ad Cor. xiiij. Oīa honeste ⁊ ſm ordinē fiāt in vobis. Et bonū honestū ꝑmaxime reperit̄ ⁊ ꝑfecte in ꝟtutib⁹ infusis. vn̄ Sap. vij. dicitur de vera sapiētia. s. infusa q̄ sine grā esse non potest. Uenerunt mihi oīa bona pariter cū illa: ⁊ innumerabilis honestas ꝑ manus illius. Tertio appetit̄ bonū vt quies in re desiderata ⁊ cōcupita: ⁊ tale ē bonū delectabile ꝓut appetuntur delectationes ciboꝝ. venereoꝝ. ⁊ ludorum. ⁊ hmōi. Sed si delectationes sint vitiose: vt q: contra ordinē rōnis. ſm illud Prouer. ij. Letant̄ cū male fecerit ⁊ exultāt in rebus pessimis. Letari est delectari. Dicit Greg. in moral. q̄ momentaneū est qđ delectat: eternum qđ cruciat. s. aīam ꝓpter delectatiōes prauas. Sꝫ si delectatiōes sint bone vt in actib⁹ bonis: maiores et perfectiores sunt

Ps. xv. delectationibus quibuscūq̄ mūdanis ducentes ad delectatiōes eternas. ſm illud ps̄. Delectatiōes ī dextera tua idest ī bonis sp̄ualibus o de⁹: vsq̄ in finē. i. ꝯducūt hoies ad finē vltimū. Bona igit̄ vtilia non hn̄t in se vn̄ desiderent̄: sed desiderant̄ solū vt ducentia in bonū alterum: sicut sumptio medicine amare desiderat̄: nō propter se: sed ꝓpter sanitatē. Bōa ꝟo delectabilia nullā aliā rōnē hn̄t appetibilitatꝫ nisi delectationē: cū ⁊ aliq̄n sint nociua ⁊ inhonesta: sed honesta in se hn̄t vn̄ desiderētur. Hec Tho. in. i. grē. q. v. Opponit̄ aūt bono honesto malū culpe: ⁊ bono delectabili malū pene: bono aūt vtili non opponit̄ aliqđ spāle malū: eo q̄ bonū vtile ordinat̄ in bonū honestū vel delectabile sicut in finē. Tho. in q̄onib⁹ de malo. Cuꝫ igit̄ rō naturalis on̄dat nobis ista varia bona: ⁊ lex naturalis dictet meliora inter bona appetēda ⁊ ꝓsequēda. Iō cū bonū honestū sit p̄cipuū in q̄ inuenit̄ vtilitas maxia: q: cōsecutio salutis: pax mētis: ⁊ edificatio ⁊ dilectio ꝓximi: ac etiā delectatio p̄cipua. Ergo declina a malo vbi est ānexū bonū delectabile vl̄ vtile tpalr̄: ⁊ fac bonū hōestū ⁊ ꝟtuosum: ⁊ inq̄re pacē eternā oīa bōa faciēdo ꝓpt̄ pacē supnā.

§. X. Signatū est sup nos

Ps. iiij. lumē vult⁹ tui dn̄e. i. lex naturalis: q̄ ostēdit nobis bona q̄ appetunt̄. Et sicut bonū naturalr̄ appetit̄. ita ⁊ maius bonū esse cū aliq̄d cognoscit̄ magis appetitur: ꝓpterea eñ plus amat̄ ⁊ q̄rit̄ vnū aureū q̄ argēteū nūmisma: q: maius bonū vtilitatꝫ est in eo. Pluribus aūt rōnib⁹ on̄dit̄ vnū bonū esse maius seu meli⁹ altero: vn̄ ⁊ magis appetēdū.

quod vnū bonum pōt esse meli⁹ altero pluribus rationib⁹.

- Quia diuturnius.
- Quia impermixtius.
- Quia communius.
- Quia sufficientius.
- Quia honorabilius.

Primo vnū bonū est maius altero: q: diuturnius. Ubi sciendū: q̄ sicut in malis quāto diuturni⁹ est malum: tāto peius: ita ecōtra in bonis quāto diuturni⁹ bonū tāto melius. Patet ꝑ exēplū. Egrotari ꝑ annū qđ ptinet ad malū pene seu nature est peius q̄ ꝑ mēsem vel hebdomadam. Un̄ ⁊ naturaliter magis horret̄ ⁊ si pōt vitat̄. Sic infirmitas aīe q̄ est pctm̄ quāto magis durat tāto peius. Peius

A pctō surgēdū est quātocius. eñ est ꝑmanere in pctō ꝑ mēsem q̄ ꝑ hebdomadā. Unde ex̄ de ꝯsue. c. vlti. dr̄. Tāto sunt grauiora pctā quanto diuturni⁹ aīam infelicē detinēt alligatā. Cōsuetudo eñ peccādi ⁊ habituatio ei⁹ aggrauat pctm̄. Iteꝫ q: plus habet de rōne mali malū culpe q̄ pene: iō semꝑ preeligēdum est malū pene quodcūq̄ q̄ minimū malum culpe. Un̄ Aug. xxij. q. v. ita ne. ait. Potius dꝫ quis oīa mala sustinere q̄ pctō cōsentire. Sic dixit ⁊ fecit Susanna. Meli⁹ est mihi absq̄ ope. s. malo incidere in man⁹ hoim q̄ peccare in cōspectu dn̄i. Dan. xiij. Sed in bonis quāto diuturnius tanto meli⁹: ⁊ ideo magis eligēdū. Et rō: q: quanto bonū est diuturni⁹ tāto securi⁹ possidet̄. Et quāto q̄s cū voluntate magis habituata ⁊ fixa in bono operat̄. tanto op⁹ est ꝑfectius. Et ideo dr̄: Thren. iij. Bonum est viro si portauerit iugū obediētie ab adolescētia sua. Cuꝫ igit̄ bona sp̄ualia virtutū ꝑmaneāt: nec auferri vel amitti possunt ꝯtra volūtatē habētis: vt dicit Amb. de peni. dist. ij. sapiens. Bona aūt tpalia auferri possunt inuitis vel amitti saltē in morte. Un̄ Amb. sup Lu. Non sunt hoīs bona q̄ secū afferre nō potest: ergo magis eligēda sp̄ualia q̄ tpalia. Scđo vnū bonū est maius altero: q: impmixti⁹ seu purius. Bonum eñ qđ est sine malo: est maius et magis eligēdū q̄ qđ hꝫ admixtionē mali: ⁊ gaudium sine tristicia est maius gaudio qđ hꝫ annexā tristiciā. Cui⁹ rō est: q: bonū quāto delectabilius tāto melius ⁊ magis eligēdū. Sed bonū qđ est malo puri⁹ ⁊ impmixti⁹ est delectabilius. Cū ḡ bona sp̄ualia nō habeāt admixtionem mali aut tristicie. Un̄ dr̄: de sapiētia vera. Uenerūt mihi oīa bona pariter cū illa. ait sapiēs Sap. vij. ⁊ viij. Non hꝫ amaritudinē ꝯuersatio illi⁹: nec tediū cōuictus ei⁹: sꝫ letitiā ⁊ gaudiū. Bona autē terrena siue diuitie siue voluptates: habeant multā tristiciā et anxietatē admixtā. Un̄ saluator eas spinis cōparat Luce viij. q: pungūt ⁊ mētē lacerāt diuersis afflictionib⁹. Ideo sp̄ualia bona sunt p̄eligēda. Respectu tñ sui ī casu. s. psupposita culpa cōmissa: meli⁹ ē bonū malo admixtū. s. bonū

prie admixtũ dolori τ tristicia ɔtritiõis ꝙ gaudere: τ magis eligendũ. Melius est enĩ penitere ꝙ gaudere. ps. Bonũ mihi dñe qꝛ hũiliasti me. i. p ɔpũctionẽ. Respectu etiã amici cũ tristat: meli⁹ ẽ enĩ ɔtristari ꝙ gaudere: qđ ptinet ad ɔseruationẽ amicitie. Flere cũ flẽtib⁹. ait aplŝ Ro. xij.

Bonuz vnũ est melius altero.

Tertio vnũ bonũ est mai⁹ altero: qꝛ cõius bonũ. Bonũ etiã quãto cõmuni⁹ tãto diuini⁹: ẽm phm. i. ęthicor⁹. qđ intelligit de illo bono cõi qđ ẽm se totuz τ in eodẽ tpe põt a multis participari. sicut aspect⁹ ludi in theatro: τ doctrina in pplo ppinata. Cui⁹ rõ est: qꝛ bonuz simplr est maius et magis eligẽdũ ꝙ bonũ alicui. Sed bonũ simplr. i. ex se et ex sua natura est bonũ cõe. Bonũ aũt pticulare vel ppriũ est bonũ alicui isti vel illi. Aplŝ ad Gal. vi. Dũ tẽpus habemus operemur bonũ ad oẽs. Et. vij. q. i. scias. dꝛ: ꝙ vtilitas cõis vtilitati vni⁹ pponẽda est. Et charitas nõ ppria cõib⁹ sꝫ cõia ppriis anteponit. inqt Aug. in regula. Illud aũt bonũ cõe qđ nõ põt simul ẽm se totũ a plurib⁹ participari in eodẽ tpe sicut vnũ equuz vel vnã vestẽ. Aut etiã in eodẽ tpe nõ tñ ẽm se totũ: sed ẽm partẽ põt pticipari sicut pecũs: sic bonũ ppriũ est maius τ magis eligendũ ꝙ cõe. Et rõ est qꝛ illud bonũ qđ habet in oĩ tpe est maius bonũ ꝙ illud qđ habet aliquo tpe: τ qđ habet ẽm se totũ ꝙ ẽm ptẽ: talia sunt spalia. Sed spũalia vt de⁹ τ ↄtutes ẽm se totas pñt haberi in oĩ tpe deo operãte. ꝗ τc. Quarto vnum bonũ est maius altero: qꝛ sufficienti⁹. Nã illud bonũ quo habito nullo indigem⁹ est maius eo ꝗ habito adhuc aliis indigemus. Verbi grã. Iusticia est maius bonuz ꝙ fortitudo. Cui⁹ rõ est: qꝛ habita fortitudine adhuc iusticia indigem⁹. s. ad recte cõuiuendũ. Sꝫ habita iusticiã nõ indigemus fortitudine. Naꝫ si oẽs hoies essent fortes adhuc indigerẽt iusticia: ꝗ reddit vnicuiqꝫ qđ suũ est. Sed si oẽs hoies essent iusti: ad nihil eẽt vtilis fortitudo. qđ itelligẽdũ est de fortitudine ẽm actũ. Nã cum fortitudinis actus sit repellere nociua τ aduersa sustinere: cũ talia non semp occurrãt: nõ semp est necessaria fortitudo ẽm actũ: sed bñ indigem⁹ fortitudine ẽm habitũ. Est ꝗ vnũ bonũ sufficiẽtius altero: vel qꝛ per se sufficiens sine alio: aliud nõ sufficiẽs sine alio: vt est iductũ exẽplũ de fortitudine τ iusticia. Vel qꝛ tale bonũ est finis qđ põt esse sine his que sunt ad finẽ: sꝫ nõ ecõuerso. Nã habitis ꝗ sunt ad finẽ nõ hr̃ finis. sed habito fine nõ indigem⁹ his ꝗ sunt ad finẽ. Exẽplũ de medicina τ sanitate: τ de diuitiis τ btitudine. Vel qꝛ tale bonum est principiũ oĩm qđ põt esse sine bono qđ non est principiũ oĩm. Ex his sequit. Deũ τ gloriã eius τ gratiã τ ↄtutes aliis bonis mũdi esse maiora: τ iõ magis eligẽda. Sed sufficiẽtissimũ bonũ est de⁹: qꝛ nullo indiget. ps. xv. Bonoꝝ meoꝝ nõ indiges dñe. Grã dei sufficit ad salutẽ: non aũt alia bona. ij. Cor. xij. Sufficit tibi grã mea. τ. c. ix. Oẽm sufficiẽtiã hñtes abundetis in oẽ op⁹ bonũ. Quinto aliqđ bonuz est maius altero: qꝛ eligibili⁹. Et ex pte eligibilis rei est aliqđ bonũ magis eligibile. Vel rõne maioris desiderij. quãto ei aliqđ bonũ magis cõiter desiderat tãto est mai⁹. Vel rõne maioris p̃cij: qꝛ quoꝝ p̃cia sunt maiora illa meliora. Preciũ enĩ est ꝗdã mẽsura rei appreciate. Vel rõne maioris dãni. nã illa sunt meliora quoꝝ damna seu amissiões eoꝝ sunt maiora: qꝛ maiori bono maius dãnũ opponit. Et qꝛ btitudo est bonuz qđ oẽs maxime desiderãt ẽm Aug. de ciui. dei. τ qꝛ nõ est digna põderatio aie cõtinẽtis. i. eqle p̃ciũ ad bona tpalia: τ idem de aliis virtutibus: τ maximũ dãnum acqrit ex istis bonis mũdanis male vsis: qꝛ priuatio btitudinis vere. ẽm illud Iob. xxi. Ducunt in bonis dies suos: τ in puncto ad inferna descẽdunt: iõ eligẽda τ magis amãda sunt bona eterna τ spũalia aliis. Hec Aristo. rhetoricoꝝ. li. i. c. xv. Raynerius.

De iure naturali scꝫ qđ sit

§. XI. Diffiniẽs Isido. in

v. etymo. ius naturale sic ait. Ius naturale est cõe oĩm nationum: eo ꝙ vbiqꝫ instinctu nature: nõ aliqua ɔstõne habet: vt viri τ femine cõiunctio. liberoꝝ successio. τ pueroꝝ educatio. cõis oĩm possessio. et oĩm vna libertas. acqͥsitio eoꝝ ꝗ celo terra mariqꝫ capiunt. Itẽ deposite rei vel commẽdate pecunie restitutio: violentie p vim repulsio. Nã h̃ aut si qđ huic sile est: nũꝙ iniustum sed naturale: equũqꝫ habet. in decre. dist. i. ius naturale. Dicit ibi glo. ꝙ ius naturale seu natura dꝛ multis modis. Uñqꝫ dꝛ natura vis insita reb⁹ ex silib⁹ silia pcreans. Scđo dꝛ natura ꝗdã stimulus seu instinctus nature: ex sensualitate pueniens ad appetẽdum procreandũ τ hmõi. Tertio mõ dꝛ natura instinctus nature ex rõne pueniẽs: ꝗ etiã dꝛ naturalis equitas. De natura quo modo dꝛ multis modis. Dic autẽ in isto caplo supponit p instinctu rõnis. et sic cõpetũt oĩa exẽpla hui⁹ capli: τ finis etiã cũ dicit: eo ꝙ sumitur vbiqꝫ inter hoies instinctu nature. i. inspiratione dei. Archi. post Lau. Deus enĩ dꝛ natura naturãs: oĩa alia natura naturata. Ponit autẽ Isido. octo effect⁹ iuris naturalis. Cõiunctio maris τ femine. Nota ẽm Alex. ꝙ hec cõiunctio põt duplr ɔsiderari. Vno mõ inquãtũ est signum significãs videlꝫ cõiũctionẽ xpi τ ecclie τ aie ad deũ: et sic non est de iure naturali: sed diuino. De⁹ enĩ instituit sacra ecclesie inter ꝗ est matrimoniũ. Alio mõ inquãtũ est ꝗdã res ipsa. s. cõmixtio: τ sic est de iure naturali. Sed si ius naturale dicat instinctus sensualis: τ sic ipsa ɔiũctio simplr τ absolute est de iure naturali. Sed si dicat instinct⁹ rõnis: sic cõiũctio maris τ femine nõ ꝗcũqꝫ: sed maritalis cũ debitis circũstãtiis est de iure naturali. Successio liberoꝝ als susceptio τ meli⁹. glo. nõ intellige de successiõe ꝗ fit p hereditatẽ: cũ illa nõ sit naturalis: sed de successiõe ꝗ fit p carnis ppaginẽ. Vel etiã põt intelligi de illa p quã liberi succedunt iure naturali parẽtib⁹. vt. ff. vñ liberi. l. i. τ. l. sorpro. Pueroꝝ educatio. glo. Parẽtes enĩ debẽt thesaurizare filiis: nõ filii parẽtib⁹ ẽm aplm. xvi. q. i. pdicator. Sꝫ filius patrẽ egẽtem cogit alere. xxij. q. iiij. c. inter. Tenetur autẽ pater filios educare: nõ solũ quoad corp⁹: sed etiã et multomagis quoad aiam p doctrinã τ correctionẽ ad bonos mores habẽdos de iure naturali: τ sic intelligit illud apli. i. ad Timo. v. Si ꝗs suoꝝ τ maxime domesticoꝝ curã nõ hꝫ fidẽ negauit. i. fidelitatẽ naturalẽ: qꝛ ɔtra ius naturale facit. Cõis oĩm possessio. Archi. post Lau. i. res possesse. als cũ possessio sit nomẽ iuris cõiter possideri nõ potest: nec aliqđ a plurib⁹ insolidum: nec naturalr nec ciuiliter: qđ dic vt notat ex̃ de proba. c. licet. Et nota ẽm Alex. ꝙ lex naturalis circa cõionẽ τ ppꝛietatẽ dictat aliquid triplicter. Dictat enĩ aliqđ qꝛ debitũ: aliquid qꝛ bonum: aliquid qꝛ equũ. Quia debituz dictat. qꝛ in casu necessitatis sunt oĩa cõia. In statu enĩ isto oĩa sunt cõicanda. Et h̃ mõ in precepto est cõicatio. τ hoc est dictamẽ respectu rerum ad sustẽtationẽ psonarum. Et inde sumit illud Mat. vij. Omnia ꝗcũqꝫ vultis vt faciãt vobis hoies τc. Respectu ↄo psonarũ quãtũ ad multiplicationẽ plis. dictat ꝙ vxor sit ppꝛia τ ẽm omne tps. iux illud. Quod tibi nõ vis fieri τc. Tob. iiij. Scđo mõ lex naturalis aliqđ dictat circa cõionẽ τ proprietatẽ qꝛ bonum: τ sic in statu nature institute dictabat oĩa eẽ cõia. In statu ↄo nature corrupte dictat ꝙ bonũ ẽ aliꝗ esse ppria: alioqñ boni egerẽt: τ iõ nõ staret societas hũana: qꝛ mali oĩa raperẽt: τ ẽm diuersum statũ dictat ꝙ bonũ sit ꝙ oĩa sint cõia: τ ꝙ aliꝗ sint ppria. Dictat tertio aliqđ lex naturalis circa cõionẽ τ propꝛietatẽ qꝛ equũ. Et sic ẽm dictamẽ eqtatis dictat ꝗdã esse appropriabilia: τ si in nullius sint bonis occupãri cõcedãtur. Et in his sunt ꝗ celo terra mari capiũtur vt captio auiũ τ pisciũ. Oĩm libertas. dicit Archi. post Alex. ꝙ est loꝗ de natura seu iure naturali duplr. s. ẽm statũ añ pctm̃ τ post pctm̃. Ante peccatũ non fuit seruit⁹: sic dicit Aug. Lex ꝗ naturalis dictat cõem libertatẽ oĩm ẽm statũ nature institute. Sꝫ ẽm statũ nature corrupte dictat: ꝙ est necessaria seruit⁹ τ dñium ad coercẽdũ malos ẽm Aug. de ci. dei. Dictat enĩ rõ iustũ esse vt rõnabilr viuẽtes dominent his ꝗ carnalr viuunt.

Acqͥsitio eoꝝ ꝗ celo terra mariqꝫ capiunt. Glo. Hec enĩ ex alia ꝗ in nulli⁹ bonis succedũt occupãri ɔceduntur. vt in

Aliquid dr̄ eē ī bonis nullius quinq3 modis. sti. de re. diui. §. fere. Arch. dicit q̄ quinq3 modis dr̄ aliq̄d in nullius bonis eē. Natura vt liber hō mare ⁊ hmōi. Facto vt qd̄ p derelicto habet. Censura ppl̄i: vt res sacra vniuersitatis cōia. Spe vt thesaurus. Casu: vt cū iacet hereditas. Qd̄ ē in nullius bonis est. s. in re vel in spe: qd̄ dico ppter hereditatē iacentē: q̄ in spe est in bonis alicuius. Itē qd̄ in nullius bonis est nō censura: sed cōditiōne hoim vt res sacra occupāri cōcedit si apta fuerit occupari: sed nō vt occupet: qd̄ dico ppter liberū hoiem. Deposite rei vel cōmodate pecunie restitutio. Glo. Fallit ħ in casu q̄ hr̄. xxij. q. ij. ne q̄s. Et est cū furiosus i furia repetit gladiū suū depositū: tūc em̄ nō dz reddi. Fallit in alio casu. s. cū deponēs rem ⁊ dn̄s rei sit petant rem: potius em̄ debet restitui dn̄o cū sat. ff. depositi. l. bona. Violentie p vim repulsio. qd̄ tamē intelligitur cū moderamine inculpate tutele ⁊ nō aīo vindicandi: sed se defendendi hoc faciat ⁊ incōtinenti: ⁊ tūc nō incurrit nec pctm̄ nec excōmunicatio quoad pcutientē clericū: nec irregularitas etiā si sequat mutilatio vel homicidiū: nisi dedisset operā rei illicite: vt furādo vel fornicādo: ppter qd̄ inuasus vt se defendat mutilat: vel etiam si aliter poterat euadere casū q̄uis daret operā rei licite. De hoc tn̄. xxiij. q. j. in summa. ⁊ in. iij. parte ti. xiij. de clericis.

Titulus. XIIII. De lege moysaica.

Differūt lex diuina ⁊ naturalis.

¶ De lege diuina in communi ⁊ eius excellentia respectu aliarum. Capitulum. j.

Post legē eternam et naturalē agēdum est de lege diuina. de qua ait ppheta ps. xviij. Lex dn̄i immaculata cōuertēs animas: testimonium dn̄i fidele sapientiā prestans paruulis. Lex autē dr̄ quam dn̄s tradidit. s. euangelica: quā ipse dn̄s incarnatus istituit: ⁊ moysaica quā dn̄s tradidit pplo israel p moysen. vt ptz Exo. xx. Quāuis em̄ lex naturalis sit vna: tn̄ diuina est duplex. Et ratio huius est: q2 lex naturalis dirigit hoiem fm̄ q̄dā precepta cōia: in q̄bus cōueniūt tā pfecti q̄ impfecti: ⁊ iō est vna oim: s3 lex diuina dirigit hoiem in q̄busdā pticularibus pceptis: ad q̄ nō silr se habent pfecti ⁊ impfecti. ⁊ iō duplex ponit. s. vete. ⁊ no. testa. q differunt nō in specie: s3 sicut pfectū ⁊ impfectū: sicut puer ⁊ virilis etatis. Unde apl's ad Gal. iij. ⁊. iiij. cōparat statū veteris legis puero existēti sub pedagogo: et legem nouā statui viri. s. pfecti. Attendit aūt ista pfectio ⁊ impfectio quātū ad tria. Primo ex pte finis vltimi: q2 lex vetus ordinabat ad bonū sensibile ⁊ terrenū hoies. Lex noua ordinat ad bonū intelligibile ⁊ celeste. Un̄ xp̄s in pncipio sue pdicatiōis statim inuitauit ad regnum celeste dicens Mat. iiij. Penitētiā agite: appropinquabit em̄ regnū celorū. Scd̄o ex pte officij: q2 lex vetus cohibebat manus: noua aūt aīm. Nunq̄uis em̄ in veteri lege phiberet malus affectus: vt ptz in nono ⁊ decimo pcepto: nō tn̄ puniebat p legē talis trāsgressio. Tertio ex pte motiui: q2 lex vetus inducebat ad obseruantiā metu penarū quas taxauerat. Lex autē noua hoc facit amore q̄ infundit in cordibus fideliū p gratiā xp̄i. hec Tho. j. ij. q. xci. ar. v. Ad hoc etiam facit qd̄ dicit Gratia. in decre xxiij. q. iiij. hec autem. §. ex his oībus. dicit em̄. In lege veteri testi corporalis pena statuta est. In lege ħo euāgelij oī peccātī p pniam venia pmittit. Un̄ illam a

Exo. xx. terrore incipit dicens. Ego sum dn̄s deus zelotes: visitās peccata patrū in filios vsq3 in tertiam ⁊ quartā generationes. Hec ħo a lenitate mansuetudinis ⁊ misericordie: ita

Mat. v. inquiēs. Beati paupes spū: bri mites ⁊c. In illa picebat q̄ fecerit hoc vel illud morte moriat. in ista dr̄ gaudium est

Luc. xv. sup vno pctōre penitentiā agēte ⁊c. Et vt vlt̄ dicat. In lege pplus ille rudis huili penarū timore cogebat. vn̄ ⁊ legē in pedagogū accepit. In euāgelio aūt populus grē liber ⁊ adultus filiali amore ⁊ hereditatis certitudine ad cultū diuine seruitutis inuitat. hec ibi. In pdicto aūt ħsu psalmiste notant q̄tuor rōnes q̄re fuit necessariū institui legem diuinam: seu notantur quattuor excellentie legis diuine ad humanas fm̄ Tho. j. ij. q. xci. ar. iiij.

Lex diuina quatuor rationibus ē necessaria.

¶ Est ppt cohibitionē ois criminis. ibi. Lex dn̄i imaculata.
¶ Est ppter directionē mentis. ibi: Conuertēs animas.
¶ Est ppter certitudinē ħitatis. ibi. testimoniū dn̄i fidele.
¶ Est ppter ɔsecutionē felicitatis. ibi. sapientiā pre. par.

Prima igit rō q̄re fuit necessariū dari legē diuinā vltra naturalē et hūanā est ppter cohibitionē ⁊ exclusionē ois criminis. vt em̄ dicit Aug. de libe. arbi. Lex humana non potest oia mala q̄ fiūt phibere vel punire: q2 dū auferret mala oia: seq̄ret q̄ multa bona auferrent: ⁊ ipediret vtilitas boni cōis: qd̄ est necessariū ad cōseruationē humanā. Un̄ Aug. Tolle meretrices de ciuitatibus ⁊ implebis oia libidinibus: q2 accederēt hoies ad nuptas: ħgines: vel alias corruptelas vn̄ scādala seq̄rent. Lex autē naturalis vt in pluribus obscurata erat: ⁊ multa pctā ignorabant eē mala. Et iō vt nullū malū ipꝛohibitū ⁊ impunitū remaneat: fuit necessariū dari legē diuinā q̄ nullū pmittit pctm̄. Et ideo dicit. Lex dn̄i imaculata. i. nullā pmittēs pcti turpitudinē.

Scd̄a rō est ppter directionē mētis. de his etiā pōt hō legē ferre de q̄bus pōt iudicare. Iudiciū aūt hois nō pōt esse de interioribus animi motibus vel volūtatibus q̄ latēt: s3 solū de exterioribus q̄ apparēt: vt dicit Urba. papa. De manifestis loq̄mur. occultoꝝ em̄ (al's secretoꝝ) cognitor ⁊ iudex est deus. di. xxxij. erubescāt. ⁊ lex dicit. cogitationis penā nemo patiat. de pe. di. j. cogitationis. Et tn̄ ad pfectionē ħtutis req̄rit q̄ in vtrisq3 actibus. s. interioribus ⁊ exterioribus hō sit rectus. Lex aūt humana nō potest sufficiēter cohibere et ordinare actus interiores mentis. ⁊ ppter hoc necessariū fuit q̄ supueniret lex diuina: q̄ phibet actus etiā interiores vitioꝝ. vt illud Exo. xx. No concupisces rem pximi tui. ⁊ illud Mat. vj. Qui viderit mulierē ad concu. eā iā mecha. est eā in cor. suo. Et iō dic̄ ps. Cōuertēs aīas q2. s. exteriores ⁊ interiores actus dirigit. Tertia rō est ppter certitudinē ħitatis. Hō em̄ debet scire absq3 omi dubitatione q̄d debeat agere ⁊ q̄d vitare. Sed p legē naturalē vel humanā nō potest hoc scire: qd̄ ptz ex hoc q2 de rebus humanis ideo diuersa iudicia dant ppter incertitudinē hūani iudicij: ⁊ pcipue de rebus ɔtingentibus ⁊ pticularibus: ex q̄bus diuerse leges ⁊ cōtrarie ferunt. Ut ḡ hō absq3 dubitatiōe aliq̄ scire posset q̄d ei agendū q̄d ei vitandū. necessarium fuit vt in actibus pprijs dirigeret p legē diuinā: de q̄ cōstat q̄ errare nō pōt. ⁊ ideo subdit. Testimoniū dn̄i fidele: scz propter certitudinē veritatis. Lex dr̄ testimoniū: q2 in ea deus testat. i. declarat q̄d debeat agere vel vitare: ⁊ quid inde expectare penā. s. vel pmiū fm̄ obseruantiā vel trāsgressionē eius. Quarta rō est ppter adeptionē felicitatis. p legē em̄ hō dirigit actus pprios ad vltimū finē. Si aūt hō ordinaret ad finē tm̄ naturalē q̄ nō excederet pportionē facultatis naturalis hois sufficeret lex humana: s3 q2 hō ordinat ad finē supnaturalē. i. ad finem eterne beatitudinis q̄ excedit facultatē hūane vite. ⁊ ideo fuit necessaria lex diuina: p quā hō ordinaret ad finē eterne btitudinis. Lex em̄ diuina tradit ea q̄ sunt credenda fide ⁊ sacra q̄bus hō iustificat: ⁊ ad btitudinē supnā tendit. Hec aūt nō habent lege naturali vel hūana. ⁊ ideo subdit. sapientiā prestās paruulis. i. humilibus. Sapiētia est noticia diuinoꝝ: q̄ perfecte habet in supna beatitudine: nō in vita presenti.

¶ De conditionibus illius legis quantum ad latorem et receptorem. Capitulum. ij.

Ad deum huius legis cōditorem recurrēdū est vt nobis reuelet.

Et quia prior tempore est lex veteris testamēti: iō prius de ea agat. de qua loquēs ppheta ait ps. cxviij. Reuela oculos meos: ⁊ considerabo mirabilia de lege tua. Ut ait Hiero. lex spūalis est. ⁊ vt intelligat reuelatiōe opus est. Ei⁹ aūt est reuelare seu interpretari pinarum cuius est condere. Et q2 dn̄s deus cōdidit ipsam legē: ad ipm̄ orōne recurrendū est: vt nobis reuelet q̄d in ea intēdat. Iudei q2 innitunt ppo lex.

sensui: itelligētes eā carnalr ₇ fm supficiē: remanēt vacui in intellectu ei⁹: in multis v̄bo delirātes in expositione ei⁹: etiā quoad moralia: vt p₃ Mat.v. dictū est antiquis. nō occides ₇c. Et in hui⁹ figurā cū legē illā moyses pplo expōneret: ponebat velamē sup faciē suā: ad innuēdū itellectū ei⁹ ipsis velatū ₇ abscōsum. Et vt dicit Hilari⁹. intelligētia dictoꝝ ex causis est assumēda dicēdi: q₂ nō sermoni res: s₃ rei est s̄mo subiect⁹. ex̄ de v̄.sig. intelligētia. ₇ greg. dicit. q₂ nō intētio v̄bis: s₃ v̄ba debēt deseruire intētioni. xxij.q.v. humane. Erat ḡ pphetia: vt velamē obscuritatis quod est in superficie lr̄e auferat: q₂ lr̄a occidit ait apl's.ij. Coꝝ.iij. Et tūc ₒsiderabit mirabilia de ipsa lege: q₂ oia in figurā ₒtingebāt illis.j. Coꝝ.x. p̄cipue q̄ad cerimonialia. ₇ significabāt mysteria xp̄i ₇ ecclesie: q̄ mirabilia sunt. Facta aūt reuelatiōe hui⁹ legis p spm̄ scm̄ loquentē p expositores ei⁹ ₒsiderate d₃ mirabilia eius quadrupliciter.

Mirabilia hui⁹ legis debent cōsiderari q̄druꝑ.

¶ Quoad latoris sublimitatem.
¶ Quoad receptoris proprietatem.
¶ Quoad valoris quantitatem.
¶ Quoad temporis congruitatem.

§.I. Quantum ad primum

Nota de sublimitate latoris.

sc₃ de latore legis veteris testamenti ₒsiderādo q̄s dederit: ₇ quō mirabilr̄ est data. Data em̄ est lex ista a deo vero ₇ bono: mediāte ministerio angeloꝝ. qđ ostendit apl's Gal.iij. dicēs. Lex data est ₇ ordinata p angelos in manu mediatoris. ordinata. i. ordinabiliter data p angelos. i. p moysen ₇ alios ministros qui angeli dicunt. Mal.ij. Labia sacerdotis custodiūt scientiā ₇c. q₂ angelus dn̄i exercituum est. vel data per angelos. i. ministerio angeloꝝ: in quibus angelis erāt vtiq₃ pr̄ ₇ filius ₇ sp̄ūsctūs: et aliq̄n sine vlla distinctiōe psone p illos figurabat. in manu mediatoris. subdit. i. in potestate xp̄i qui est mediator dei et hoim̄: vt sc₃ illa lex staret dū vellet: ₇ cessaret cum sibi placeret. Apparebat ḡ angelus i forma humana: vt creditur vel alia moysi. Et loquens voce humana in psona dei: ex parte dei dicebat. Ego sum dn̄s de⁹ tu⁹ fortis zelotes ₇c. sc₃ representatiue: leges meas custodite. Fuit aūt hoc cōgruū: q₂ diuina (vt erat lux siue lex illa) deferunt hoibus mediātib⁹ angelis: fm Dion̄. Rō specialis hui⁹ ₒueniētie est: q₂ videm⁹ in oibus ptātib⁹ ₇ artib⁹ hūc ordinē seruari: q̄ supior artifex p se formā inducit: inferior aūt materiam ad forme susceptionē disponit: sicut nauisfactor p se nauē cōpaginat: s₃ p alios. s. p artifices subministrantes disponit ₇ preparat materiā: scindēdo et dolādo ligna ₇ hmōi. Sic a sit: q₂ lex noua est pfecta eo q̄ pducit ad finē supnaturalē eterne beatitudinis: ideo immediate data est per xp̄m deū hoiem factū. Lex autē vetus imperfecta fuit: q₂ nō pducit: s₃ disponit ad pfectā salutē humani generis. Et ideo cōueniens fuit vt p angelos hoib⁹ daret. Tho.j.ij q. xcviij. ar.iij. Fuit etiā data mirabiliter: q₂ apparebat mōs sina fumicās ₇ fulgurās. Et audiebātur tonitrua: ₇ h̄ ad inducendū illū pplm̄ ad reuerentiā legis et obseruantiā: ₇ innuendū: q₂ lex illa erat timoris non amoris.

Exo.xx.

§.II. Quantū ad secūdum

Quare soli populo iudeoꝝ est data lex. est ratio triplex.

sc₃ de ₒditione ppl'i recipiētis illā legē. Mirabile est etiā considerare quare illi soli pplo iudeoꝝ fuit data illa lex. Assignat aūt ad hoc triplex rō. s. dispōnis: discretionis: et pmissionis. Et p̄mo fuit cōueniēs dari illā legē pplo iudeoꝝ poti⁹ q̄ alijs pplis rōne dispōnis: q₂ alijs populis declinātib⁹ ad idolatriā: sol⁹ ille ppl's iudeoꝝ remāsit in cultu vni⁹ dei: et ideo alij ppl'i indigni erāt illa lege dei: q₂ vt d₂ Mat.vij. nolite sanctū dare canib⁹ ₇c. Unde sicut lux corpalis nō lucet nisi oculo disposito: ita lux sp̄ūalis vt lex nō dat nisi disposito. Est aūt hō dispositus ad ipsam legē p volūtatē p quā vult hō sub lege viuere ₇ legi obedire. Un̄ q₂ solus ppl's iudeoꝝ se preparabat ₇ disponebat ad receptionē legis: ideo ₒgruū fuit vt sibi traderet illa lex. Et si arguat ₒtra: q₂ etiā in alijs pplis gentiliū erāt alique psone digne: vt Job ₇ alij. R̄ndet q₂ lex nō dat psonis particularib⁹. sed pplis. Quāuis ḡ aliq̄ psone in alijs nationibus bone essent: nō tn̄ popul⁹ nisi ppl's iudeoꝝ: ₇ ideo cōgruit ei dari. Tn̄ q₂ ista rō nō est sufficiēs: cū ppl's iudeoꝝ declinauerit ad idolatriā post datā legē qđ grauius fuit. Ideo inducenda est sc̄da rō: que est rō discretionis. vt sc₃ ppl's iudeoꝝ tanq̄ a deo electus: ₇ tanq̄ dignus ab alijs pplis distingueret p legē veterē sibi datā a deo. congruū etiā erat vt ppl's ille de quo xp̄s nasci elegerat pre ceteris q̄dā sanctificatiōe polleret qđ fiebat p cerimonias legis.

Tertia rō est pp̄ter pmissionē. Que aūt pmissio facta est ostēdit apl's ad Gal.iij. dicens. Abrae dicte sunt pmissiones ₇ semini ei⁹. nō dicit et seminibus quasi in multis: sed q̄si in vno: ₇ semini tuo q̄ est xp̄s. Ista aūt promissio. s. q̄ ex semine abrae xp̄s nasceret: nō fuit ex meritis abrae: s₃ ex gratuita electiōe ₇ vocatiōe dei. Si aūt vlterius q̄rat: quare de⁹ magis elegit pplm̄ iudeoꝝ q̄ aliū ex quo nasceret. Nō pōt ratio assignari sufficiēs nisi suū beneplacitū. Est aūt ₒueniēs r̄n̄so ad hmōi ₇ silēs q̄ōnes. Illud dictū Aug. sup Jo. Nemo venit. s. ad deū nisi tractus: quē autē trahat ₇ quē nō trahat cū istū trahat ₇ illū non trahat noli iudicare si nō vis errare: si nō traheris ora vt traharis. Tho.j.ij.q.xcviij.ar.iiij.

Triplex gen⁹ p̄ceptoꝝ cōtinebat lex iudeorum.

Cōtinebat aūt illa lex triplex genus p̄ceptoꝝ. s. moraliū: cerimonialiū: iudicialiū. Et moralia quidē sunt de dictamine rōnis naturalis vt decalog⁹: ₇ alia moralia q̄ reducunt ad ip̄m. Et ad obseruātiā illoꝝ obligabant non solū iudei: sed oēs nationes: ₇ semp obligant. q₂ dictat ea rō naturalis. Tn̄ vt dicit Alex. in.iij. pte sum. Moralia p̄cepta put sunt de iure naturali: dictāt in gn̄e bonū faciēdū ₇ malū vitādū. Sed put moralia sunt de iure legis moysaice: dictāt h̄ in sp̄ali et determinate: vt patet in decalogo. Honora patrē ₇ matrē: non occides. et hmōi. put aūt moralia sunt de lege euāgelica: dictāt ipsa implēda nō timore pene vt lex vet⁹: s₃ intuitu amoris diuini. Data sunt aūt moralia q̄ sunt de actib⁹ v̄tutū in se vt p illa hoies efficerent boni ₇ amici dei. Cerimonialia autē sunt instituta ad ordinādū hoies ad deū circa cultū diuinū. nō solū em̄ hoies ordinant ad deū p act⁹ iteriores: vt credere sperare ₇ amare: s₃ etiā p exteriores q̄b⁹ hō pfitet diuinā fuituitē. Et circa cultū exteriorē erāt cerimonialia p̄cepta obligātia solū illū pplm̄ iudeoꝝ in illo tp̄e. Judicialia sunt instituta ad ordinādū hoies ad inuicē ad pacifice cōuiuēdū p modū statutoꝝ vt faciat alteri alter qđ iustū est: ₇ solos iudeos obligabāt. Un̄ apl's ad Ro.vij. cū dixisset. Lex q̄dē scā: q̄si subdēs ista tria gn̄a p̄ceptoꝝ subdit: ₇ mandatū iustū scm̄ ₇ bonū: vt iustū referat ad iudicialia. scm̄ ad cerimonialia: q₂ sanctū d₂ deo dicatum. bonū ad moralia. i. honestū. Tho. Mirabile est ḡ considerare cum quanto ordine ₇ sapiētia fuit data illa lex.

§.III. Tertio de valore seu

vtilitate legis mirabile est ₒsiderare. Ubi p̄mo sciēdū q̄ etsi illa lex nō fuit perfecte bona sicut lex euāgelica: q₂ nō ₒtinebat gr̄am: ₇ ipa lex euāgelica pducat ad gl'iā: qđ lex moysaica non faciebat. pp̄ter qđ dicit apl's de ea ad Heb. vij. Nihil ad perfectū adduxit lex: tn̄ fuit bona illa lex: nō mala: vt quidā falso dicebāt. Cōtra q̄s dicit apl's ad Ro. vij. Lex quidem sancta. Bonū enim d₂ aliq̄d dupliciter. s. pfectū ₇ imperfectū. Perfectū est qđ est p se sufficiēs ad inducēdum et cōsequendū finem. Imperfectū autem qđ nō est per se ad hoc sufficiens: sed disponit ₇ operatur ad hoc sicut medicina perfecta est que disponit ₇ operat ad sanitatem: sed nō perficit. Sic lex vetus quia prohibebat peccata per penas disponebat ad gratiam ₇ salutē: licet eam non conferret sicut lex euangelica: que ideo perfecta dicitur. Tho.j.ij.q.xcviij.arti.j. Utrum autem ipsa lex iustificaret ₇ quomodo. Pro huiusmodi declaratione sciendum fm Tho.j.ij.q.c.arti.xij. q̄ iustificatio potest sumi

Bonū d₂ aliq̄d dupl'r.

Quadrupliciter põt sumi iustificatio

quadrupl'r. Uno mõ ⁊ hoc ꝓprie ꝑ creatione iusticie put iusticia est ꝟtus gn̄alis imporãs rectitudinẽ quãdã mẽtis: ⁊ tunc ꝗ̃ hec fit duplex. s. infusa ꝑ dei gratiã ⁊ acq̃sita ꝑ humanũ exercitiũ. Loquẽdo de infusa q̃ est vera iusticia s̄m quã q̃s est iust⁹ apud deũ. s̄m illõ ad Rom. iiij. Si abraã iustificat⁹ est ex operib⁹ legis: hʒ gloriã sed nõ apud deũ. sic illo mõ p̄cepta legis nõ eciã moralia iustificabant: q: causare nõ poterãt iusticiã infusam q̃ est solũ ꝑ gratiã dei. Si loquẽdo de iusticia acq̃sita: sic obseruatio illorũ preceptorũ iustificabat: q: cum moralia sint de actib⁹ iusticie: ⁊ ex actibus frequẽtatis generent̃ habit⁹ ꝟtutis acq̃site: sic et actib⁹ tẽperãtie generant̃ habit⁹ tẽperãtie. Jõ ⁊ illa p̄cepta obseruata iustificabãt causando iusticie habitũ acq̃situ: q̃ t̃n nõ est sufficiens ad salutẽ. Scõo mõ iustificatio sumit̃ ꝑ dispositione ad iusticiã: et sic illa p̄cepta legis iustificabãt. q: disponebãt obseruãtes ad grãm xp̄i iustificãtẽ. Per obseruãtiã em̃ illorũ retrahebãtur ab idolatria ⁊ alijs vitijs: vñ magis erant dispositi ad gratiã. Uñ aũt dñs dicebat Leui. xviij. Custodite leges meas atq; iudicia: q̃ faciẽs hõ viuet in eis: non intelligit̃ de vita grẽ q̃ iustificat: sed de vita corꝑis in q̃ ꝯseruabat̃: q: implẽdo legẽ nõ incurrebat penas legis. quarũ aliq̃ue erant pene mortis. Tertio sumit̃ iustificatio ꝑ significatiõe iusticie: sicut vrina d̄r sana. q: designat sanitatẽ. Et illo modo oĩa legalia illa: ⁊ p̄cipue cerimonialia iustificabant. q: figurabant gratiã ⁊ sacramẽta nou. testamẽti q̃ ꝟe iustificãt. Uñ ⁊ Aug. dicit q̃ vita illi⁹ ꝓpli ꝓphetia erat xp̄i ⁊ populi xp̄iani. Et apl's. i. Cor. x. Oĩa in figuram cõtingebant illis: facta sunt aũt ꝓpter nos. Uñ apl's ad Gal. ij. Si em̃ ꝑ legẽ iusticia: ḡ gratis mortu⁹ est xp̄s. i fine cã. ⁊ ibidẽ. iij. c. Si data esset lex q̃ posset iustificare. al's viuificare ⁊c. Quarto mõ sumit̃ iustificatio ꝑ executione iusticie. ⁊ sic oĩa legalia iustificabãt: aliter t̃n ⁊ aliter. Nã cerimonialia ꝯtinebãt q̃dẽ in se iusticiã: sed in generali put. s. illa exhibebãtur in cultũ dei. in speciali ꝟo nõ cõtinebant s̄m se iusticiã: nisi ex sola determinatiõe legis diuine. Et iõ de hm̃õi p̄ceptis d̄r cõiter q̃ nõ iustificabãt: nisi ex deuotiõe ⁊ obediẽtia faciẽtiũ. Moralia ꝟo ⁊ iudicialia p̄cepta cõtinebãt q̃dẽ s̄m se iustũ vel in gn̄ali vel in speciali. s; moralia ꝯtinebãt id qõ est iustũ iusticia gn̄ali q̃ est oĩs ꝟtus. Sed iudicialia id qõ est iustũ iusticia speciali q̃ consistit circa ꝯtus hũane vite q̃ sunt inter hoĩes adinuicẽ. Et sic ꝑ executione iusticie sumit̃ iustificatio: cũ apl's ad Ro. ij. Non auditores legis iusti sunt apud deũ: s; factores legis iustificabunt̃. Pro maiori declaratiõe dictoꝝ sciẽdũ s̄m Tho. j. ij. q. ciij. q̃ illa cerimonialia erãt q̃dã remedia adhibita ex ordinatione legis ad tollendas quasdã inmũdicias ex statuto legis inducias corꝑales q̃ tollebant idoneitatẽ ad cultũ diuinũ: q̄si q̃dã irregularitates: sicut dicebat̃ inmũdus leprosus: vl' q̃ tãgebat morticiniũ et hm̃õi. Et h̄ ẽ qõ ait apl's ad Heb. ix. q̃ sanguis hircoꝝ ⁊ tauroꝝ ⁊ cinis vitule aspsus inquinatos sctificauit ad emũdatione carnis. Sed inmũdiciã mẽtis. i. culpã nõ tollebat. q: expiatio a penis nõ potuit fieri nisi ꝑ xp̄m q̃ tollit pctã mundi: ⁊ q: mysteriũ passiõis xp̄i nõdũ erat peractũ realiter: ille vetẽs legis cerimonie nõ poterãt realiter in se ꝯtinere ꝟtutẽ ꝓfluentẽ a xp̄o icarnato ⁊ passo: sicut ꝯtinẽt sacr̃a noue legis. ⁊ ideo nõ poterãt iustificare ⁊ a pctis mũdare: poterat t̃n mens illoꝝ patrũ in veteri lege coniũgi xp̄o incarnato ⁊ passo. Et ita ex illa fide iustificabant̃: cuius fidei ꝓtestatio quedã erat ipa cerimoniarũ obseruatio inquantũ erat figura xp̄i. Et q̃ etiã expiarẽt illa cerimonialia ab ĩmũdicijs corꝑalib⁹ erant in figurã expiationis pctõꝝ fiẽde per xp̄m. Et sciendum s̄m Tho. j. ij. q. xcix. q̃ oĩa p̄cepta legis ꝑ illa tria gn̄a cõprehẽdant̃. Uñ d̄r Deut. vj. Hec sunt precepta ⁊ cerimonie atq; iudicia q̃ mãdauit dñs de⁹ nobis. Si qua ergo alia in scriptura vocabula ponũtur sub illis continẽtur. Nam iustificationes de quibus fit mentio frequens in ps̄. possunt dici oĩa precepta legis: inquãtũ sunt quedã executiones legalis iusticie: vel etiã ip̄e pene vel p̄mia q̃ ponunt̃ in lege trãsgressorib⁹ ⁊ obseruatorib⁹ p̄nt dici iustificationes s̄m q̃ de⁹ aliq̃s iuste punit vel p̄miat. testimonia aũt de q̃bus d̄r in ps̄. ⁊ Deut. vj. Custodi p̄cepta dñi dei tui ac testimonia. p̄nt dici vno mõ ea q̃ ptinẽt ad penã vel p̄miũ in lege inquãtũ sunt ꝓtestationes diuine iusticie. Uel alio mõ dicunt̃ testimonia q̃ ondũt auctẽ dei p̄cipiẽtis: vt illõ Exod. xx. Ego suʒ dñs de⁹ tu⁹ ⁊c. Et illud Deut. vj. Audi isrl'. dñs deus tu⁹ deus vnus est. ⁊ illud Gen. j. In p̄ncipio creauit deus celũ ⁊c. Inter p̄ceptũ aũt ⁊ mãdatuʒ est hec dr̃ia. q: preceptũ est de his q̃ sunt de necessitate salutis seruãda: vt decalog⁹. Mãdatũ ꝟo qõ nõ est necessariũ ad salutẽ: sed qõ perfectius. Uel preceptũ põt dici qõ de⁹ iussit ꝑ seip̄m. Mandatũ qõ per alios mãdauit: vt ꝑ moysen ⁊ aaron.

Preceptum et mãdatũ differũt.

§. IIII. Quãtũ ad quartuʒ

scʒ quõ ꝯgruo t̄pe data sit illa lex: cõsiderare mirabile est. Fuit em̃ data lex moysaica inter legẽ nature ⁊ legẽ gratie. Et cõueniẽs fuit tõne ista. Quelibet lex imponit̃ duobus generib⁹ hoĩm. s. bonis ⁊ malis: alijs t̃n ⁊ alijs rationib⁹. Qõ sic ptʒ. Imponit̃ em̃ lex malis. s. duris et superbis: in remediũ ꝯ ignorãtiã: et in flagellũ ꝯ suꝑbiã. Per legẽ em̃ mali. s. suꝑbi ⁊ duri comminant̃ ⁊ domant̃: ⁊ q: hoĩes illo t̄pe erant tales: ideo cõueniẽs fuit vt t̄pe moysi lex vetus daret̃ ad cõuincẽdũ coꝝ suꝑbiã. Suꝑbiebat em̃ homo de duob⁹. s. de sciẽtia ⁊ potẽtia. Primo de sciẽtia q̄si ratio naturalis possit ei sufficere ad salutẽ. Et ideo vt de hoc eius suꝑbia ꝯuinceret̃ ꝑmissus est hõ regimini sue rõnis absq; adminiculo legis scripte. Et ex hoc experimẽto potuit hõ discere q̃ patiebat̃ defectũ rõnis: q: hoĩes vsq; ad idolatriã ⁊ turpissima vitia ꝓlapsi sunt. Et ideo post t̄ps legis nature fuit necessariũ dari legẽ scriptã. s. moysaicã: q: per legẽ cognitio pcti s̄m aplm̃. Scõo superbiebat hõ t̄pe legis nature de potẽtia: q: ex arrogãtia ⁊ superbia dicebat. deest q̃ iubeat: nõ deest q̃ impleat. Ideo postq̃ instruct⁹ ẽ ꝑ legẽ scriptã cõuicta est ei⁹ suꝑbia de infirmitate ⁊ impotẽtia dũ iplere nõ poterant qõ ꝑ legẽ cognoscebãt. ⁊ ideo sicut apl's cõcludit ad Ro. viij. qõ impossibile erat legi in qua infirmabat̃ ꝑ carnẽ: misit deus filiũ suũ vt iustificatio legis impleret̃ in nobis. Scõo lex vetus data est bonis in auxiliũ ⁊ in signũ. Et in auxiliũ q̃dẽ ignorantie ⁊ impotẽtie. Qõ quidẽ tũc necessariũ fuit: q̄n lex naturalis obscurari incipiebat ꝓpter exuberantiã pctõꝝ. Oportebat aũt dare hoc auxiliũ quodã ordine: vt. s. ꝑ imperfectũ ad pfectũ manuduceret̃. ⁊ ideo oportuit inter legeʒ nature ⁊ legẽ gratie dari legẽ scriptã. Scõo lex illa fuit data bonis ĩ signũ seu in figuram legis grẽ. Oĩa em̃ illa cerimonialia figurabãt mysteria xp̄i ⁊ ecclesie ⁊ sacr̃a q̃ mirabilia sunt. Tho. j. ij. q. xcviij. ar. vj. Et q: adueniẽte veritate dʒ cessare figura: ⁊ figure debẽt cedere figurato. Jõ cũ tradita fuerit illa lex vt obligaret ꝓplm̃ illũ q̃ad cerimonialia ⁊ iudicialia vsq; ad cõsummationẽ seu ipletionẽ figuraꝝ de xp̄o q̃ implete sunt in morte ei⁹: ꝑ quã ꝯsecuta est salus hoĩm. vñ dixit circa nonã. Cõsummatũ est. ⁊ in signũ hui⁹ veluʒ tẽpli qõ tegebat interiora scissum est mediũ. ad innuendũ q̃ velamina figurarũ deficiebãt. iõ mortua sunt illa legalia: ⁊ nũc etiã mortifera. Et sciendũ q̃ cũ q̃rit̃ q̃ t̄pe cessauerũt legalia. q̃ nõ potuerĩt ꝟuari sine mortali pctõ. Circa hoc Aug. distinguit tria t̄pa. Primũ ante passionẽ xp̄i in q̃ legalia nõ erãt mortua neq; mortifera: s; salutifera ⁊ currebãt sil' cũ euãgelio. Scõm t̄ps fuit mediũ inter passionẽ xp̄i ⁊ diuulgationẽ euãgelij i q̃ t̄pe legalia erãt mortua: q: nullã ꝟtutẽ hẽbãt neq; obꝟuari tenebant̃: nõ t̃n erãt mortifera: q: illi q̃ ex iudeis erãt ꝯuersi ad fidẽ: poterant licite ea ꝟuare: dũmodo nõ ponerẽt spem salutis in eis. putãtes scʒ eoꝝ obꝟuãtiã necessariã q̄si sine legalib⁹ fides xp̄i non sufficeret ad salutẽ vel posset iustificare. ⁊ iõ paul⁹ circũcidit Timotheũ: vt h̄r Act. xvj. nat ũ ex iudea m̄re ad tollẽdũ scãdala aliq̃ꝝ iudeoꝝ cõuersoꝝ zelãtiũ ꝑ obseruatiõe

Data fuit lex congruo t̄pe iter legẽ nature ⁊ gratie.

Ro. iij.

Data fuit lex bonis i auxilium et signum.

Legalia quo t̄pe cessauerunt.

Oĩa p̄cepta legis cõprehẽduntur sub trib⁹

legaliū: nō aūt titū h̄ erat natus ex gētilibus. Nō em̄ gētiles ↄuersi poterāt ſuare legalia ſicut ↄuersi iudei. Jō aūt voluit ſpūſſcūs φ nō ſtatim inhiberet̄ ↄuersis ex iudaiſmo ad fidē xpi obſeruātia legaliū: ſicut inhibit⁹ fuit ↄuersis ex gētilibus ritus gētiliū: vt oſtēderet̄ dr̄ia in vtriſq̄. Nā gētilitatis rit⁹ repudiabat̄ tanq̄ ſemp̄ illicit⁹ ⁊ a deo ſemp̄ ꝓhibit⁹. Ritus autē legis ceſſabat tanq̄ ipleт⁹ p̄ xpi paſſionē: vtpote a deo in figurā xpi inſtitut⁹. Tertiū tp̄s eſt poſt euāgeliū diuulgatū in q̄ legalia nō ſolū ſunt mortua ↄ̃tutē nullā hābētia: ſ; etiā mortifera: ita φ petm̄ mortale eſt illa ſuare. Et rō hui⁹ eſt ſm Tho. j.ij.q.ciij.arti.iiij. q2 oēs cerimonie ſunt q̄dā ꝓteſtationes fidei in q̄ ↄ̄ſiſtit interior cult⁹ dei. Pōt aūt hō fidē interiorē ꝓteſtari factis ſicut ⁊ ↄ̃bis: ⁊ in vtraq̄ ꝓteſtatiōe ſi aliq̄d hō falſum ꝓteſtat̄ peccat mortalr̄. Quāuis aūt ſit eadē fides quā hēm⁹ de xp̄o: ⁊ quā habuerūt p̄res veterꝭ teſtamēti: tn̄ q2 ipi preceſſerunt nos ſeq̄mur eadē fides diuerſis ↄ̃bis ſignificat̄ ab eis ⁊ a nob̄. Nā ab eis dicebat̄. Ecce ↄ̃go cōcipiet ⁊ pariet. ⁊ nos dicim⁹. Uirgo ↄcepit ↄ̃go pepit. Jdē repſentādo p̄ ↄ̃ba p̄teriti tp̄is qđ illi p̄ ↄ̃ba futuri tp̄is. Silr̄ cerimonie veterꝭ teſti figurabāt xp̄m naſciturū paſſurū et h̄mōi. ſacra autē noui teſti ſignāt xp̄m: vt natū et paſſum. Sicut ḡ peccaret mortalr̄ q̄ nūc ſuā fidē ꝓteſtando doceret xp̄m naſciturū paſſurū ⁊ h̄mōi. qđ antiqui pie ⁊ veraciter dicebāt: ita nūc peccaret etiā mortalr̄: ſi q̄s cerimonias legis ſeruaret q̄s illi antiq̄ pie ⁊ fidelr̄ obſeruabāt. Qđ autē dr̄ Baruch. iiij. Hic eſt liber mādatoꝝ dei ⁊ lex q̄ eſt ieternū. intelligit̄ lex eterna illa quātū ad moralia ſimplr̄ abſolute. quātū ↄ̃o ad cerimonialia eſt eterna ſm figuratū nō ſigurā.

Eſa.vij.

Nota circa ceſſatōez legaliū aliter ſenſerit hiero. φ̄ Aug.

Sciēdū φ Hiero. ⁊ Aug. in hac materia fuerūt ↄ̄rie opi. Hiero. em̄ diſtiguēs tn̄ duo tp̄a circa illa legalia. Dicebat φ āte paſſionē xpi in q̄ legalia erāt mortua: ſ; nō mortifera. Aliud poſt paſſionē in q̄ erāt ⁊ mortua ⁊ mortifera: ita φ nō poterāt ſeruari ſine mortali peтō. Et ſic dicebat φ poſt paſſionē nunq̄ apl̄i ſuauerūt legalia ſm ↄ̃itatē: ſ; q̄dā pia ſimulatiōe ne. ſ. ſcādalizarēt iudeos ⁊ eoꝝ cōuerſionē impedirēt. q̄ ſimulatio intelligēda eſt ſm Tho: nō φ illos act⁹ nō facerēt ſm rei ↄ̃itatē: ſ; φ nō faciebant tanq̄ legē obſeruātes. Sicut ſi aliq̄s abſcinderet pelliculā mēbri virilis ꝓpter ſanitatē nō cā circūciſionis faciēde. Sed indecēs videt̄ dicere ſm Tho. φ apl̄i ea occultarent ꝓpter ſcādalū q̄ ꝑtinēt ad ↄ̃itatē vite ⁊ doctrine: ⁊ φ vterent̄ ſimulatiōe in ꝑtinētib⁹ ad ſalutē fideliū. Dicit etiam Hiero. φ Petr⁹ ſimulatorie ſubtrahebat ſe a gētib⁹ ↄuerſis cū eēt ātiochie. vt hr̄ Gal. ij. vt vitaret ſcādalū iudeoꝝ quoꝝ apl̄s erat. vn̄ in h̄ nō peccauit petr⁹ ⁊ pau. ſimulatorie eū repꝛehēdit vt vitaret ſcādaluz gētiliū q̄ꝝ erat apl̄s. S; h̄ Aug. iprobat. q2 Paul⁹ i cañ. ſcriptura. ſ. ad Gal. ij. in q̄ nefas eſt credere aliq̄d falſum. dicit φ Pe. rep̄hēſibilis erat. Un̄ verū eſt ſm Tho. poſt Aug. φ. P. peccauit ⁊ pau. nō ſimulatorie ſ; ↄ̃e rep̄hēdit. Nō aūt peccauit Pe. in h̄ φ ad tp̄s legalia obſuauit: q2 ſciebat ſibi licere tanq̄ ex iudeis ↄuerſo: ſ; in h̄ peccabat φ in obſuatiōe legaliū nimiā diligentiā adhibebat ne ſcādalizaret iudeos: ita φ ex h̄ ſeq̄bat̄ ſcādalū iudeoꝝ. magis tenet̄ Aug. in hac materia. Ad hoc etiā facit qđ dicit Gratia. ij. q. vij. teſtes. §. ſi. Paul⁹ petrū rep̄hēdit q̄ erat p̄nceps aploꝝ. Un̄ dat̄ intelligi φ ſubditi p̄nt rep̄hēdere ſuos p̄latos ſi rep̄henſibiles fuerint. Sed h̄ facile refellit̄ ſi vn̄ ſit rep̄hēdēdus attēdat̄. Petr⁹ cogebat gētes iudaizare. ſ. facto ſuo ⁊ a ↄ̃itate euāgelij recedere: cū iudeis gregē faciēs: ⁊ a cibis gētiliū latēter ſe ſubtrahēs. Par aūt eſt i ſe a fide exorbitare ⁊ alios a fide deijcere exēplo vel ↄ̃bo. Nō ḡ ex h̄ oſtendit̄ φ p̄lati poſſint a ſubditꝭ accuſari: niſi cū exorbitauerint a fide vel alios exorbitare fecerint. Ad hoc etiā facit di. ix. ſi ad ſcripturas ſacras. Tn̄ in illa nimia cōdeſcēſione circa legalia non dr̄ peccaſſe mortalr̄: ſed venialiter ſm Tho.

¶ De preceptis moralibus ipſius legis in communi et ſuperadditis. Capitulum. iij.

De moralib⁹ p̄ceptis

veteris legis. ⁊ de mō iplēdi ea. vtrū cadat ſub p̄cepto. ⁊ de triplici eoꝝ dr̄ia ſub qua cōprehendunt̄ act⁹ oīm ↄ̃tutū: ⁊ ſi implere ea in charitate eſt in p̄cepto: ⁊ ſi ſunt diſpēſabilia. ⁊ q2 iſta ſunt difficilia ad cognoſcēdū: iō cū pš. orādū eſt. Da mihi intellectū ⁊ ſcru. legem tuā ⁊ cuſto. illā in toto corde meo. Non ſufficit φ de⁹ dederit nobis legē nature ⁊ ſcripture. ſ. moyſaice. ſm illđ Eccī. xvij. Addidit illis diſciplinā. et legē vite hereditauit eos. niſi det intellectū ei⁹. Lex dr̄ a legēdo: q2 ſepe d; legi. Sed legere ⁊ nō intelligere eſt negligere. Q̄uan⁹ ꝯūt intellect⁹ de facili errat: ſicut pꝫ in doctorib⁹ iudeoꝝ antiq̄s ⁊ nouis male itelligētib⁹ legē nō ſolū q̄ad cerimonialia: ſ; et̄ q̄ad moralia. vt pꝫ Mat. v. ⁊ vj. opꝫ ḡ φ de⁹ det itellectū ad ipam intelligēdū q̄ad cerimonialia ſm ſpūalē intellectū ſm quē adhuc d; obſuari: puta φ nō cōedant̄ carnes porcine. i. φ nō habeant̄ mores laſciui. Quantuz ad moralia ſm ſenſum lr̄alē verū ⁊ de ipſis moralib⁹ tria vidēda ſunt.

Pſal. cxviij.

Niſi de⁹ dediſſet itellectū legis ſue fruſtra dediſſet.

Tria ſūt vidēda de ipſis moralibus.

¶ Ut modalitas faciēdi ea cogſcat̄. ibi. da mihi itellectū
¶ Ut varietas iubēdi ea ꝑ̄rat̄. ibi. ⁊ ſcrutabor legē tuā.
¶ Ut charitas iplēdi ea adhibeat̄. ibi. ⁊ cuſtodiā illam.

§. I. Precepta moralia ſūt

de actibus ↄ̃tutū: ſ; act⁹ human⁹ nō pōt eſſe ↄ̃tuoſus niſi fiat cū debito mō. Modus aūt ↄ̃tutꝭ ſm p̄hm in. ij. Eth. ↄ̄ſiſtit in trib⁹. Primū eſt vt p̄ opet̄ ſciēs: ⁊ h̄ iudicat̄ tā a lege diuina q̄ hūana. Qđ em̄ q̄s facit oīno neſciēs ſe illud facere nō meret̄ p̄miū: ⁊ i malis nō meret̄ penā ſi eſt ignorātia inuincibilis: alr̄ ſec⁹. Debet ḡ q̄s ſuare p̄cepta ſciēs illa eſſe p̄cepta. Scđm qđ ꝑtinet ad modū virtutis eſt vt operet̄ volens vel eligēs: in q̄ importat̄ duplex mot⁹ interior. ſ. volūtatꝭ ⁊ intētionis. Et iſta duo q̄uis nō diiudicet lex hūana: eo φ legiſlator ipſi⁹. ſ. legis hūane eſt hō: q̄ nō h; iudicare de interiorib⁹ actib⁹ q̄s nō videt: ſ; de exteriorib⁹. Lex tn̄ diuina diiudicat: q2 deus q̄ eſt hui⁹ legis lator iudicat etiā de interiorib⁹ actibus quos videt. Lex em̄ humana nō punit volētē occidere: ſ; lex diuina punit. Un̄ dr̄ Mat. v. Qui iraſcit̄ fratri ſuo reus erit iudicio. ⁊ ſilr̄ i bonis operib⁹ malā intētionē. iuxta illud. Ne faciatis iuſticiā veſtrā corā hoībus: vt videamini ab eis. Mat. vj. Tertiū qđ ꝑtinet ad modū ↄ̃tutis eſt vt firmiter ⁊ immobilr̄ operet̄. ſ. in ꝓpoſito. Et iſta firmitas pertinet ad habitū: vt. ſ. aliq̄s ex habitu radicato opet̄. ⁊ iſtud non diiudicat̄ nec a lege hūana nec diuina. ſ. vt puniat̄ ex defectu hui⁹. Sed ſi d; hō mereri in obſeruādo aliqđ preceptū: opꝫ φ et iſtud obſeruet. i. φ actus ei⁹ p̄cedat ex habitu ↄ̃tutis infuſo: nō tn̄ traſgreſſor eſt p̄cepti vn̄ mereat̄ penā a deo nō habēdo habitū ↄ̃tutꝭ: cui⁹ actū opat̄. Honorās em̄ parētes qđ ꝑtinet ad p̄ceptū quartū. ⁊ eſt act⁹ pietatis: q̄uis nō habeat habitū illi⁹ ↄ̃tutis. ſ. pietatis: qđ ſemp̄ eſt cū eſt in aliquo mortali peтō: vtiq̄ nō meret̄ ex hoc p̄miū a deo: non tamē peccat mortalr̄ in hoc. Et ſic quātū ad illud modus ↄ̃tutis nō cadit ſub p̄cepto legis. Jntētio em̄ legiſlatoris eſt de duob⁹. Unū eſt id ad qđ intēdit p̄ p̄cepta legis inducere. ⁊ hoc eſt ↄ̃tus. Aliud eſt id de quo intēdit p̄ceptū ferre: hoc eſt qđ ducit ⁊ diſponit ad ↄ̃tutē. ſ. actus virtutis. Nō em̄ eſt idē finis p̄cepti: ⁊ id de quo p̄ceptum dat̄: ſicut ⁊ in alijs reb⁹ nō eſt idē finis: ⁊ illud qđ eſt ad finē. Ergo intelligere debemus circa legē φ opꝫ impleri p̄cepta ei⁹ ſcienter cognoſcēdo ea. libēter nō ex triſticia vel coacte faciendo. recta intētione nō ſiniſtra: implēdo firmiter habendo habitū ↄ̃tutis vt mereamur. hec btūs Tho. j. ij. q. c. ar. ix.

Modus virtutis ↄ̄ſiſtit in tribus.

Ad duo eſt intentio legiſlatoris.

§. II. De varietate mora-

liū quib⁹ iubent̄ in lege act⁹ oīm ↄ̃tutū ꝑquirendi. ait pš. Scrutabor legē tuā. Morale dr̄ a more. Mores ꝓp̄e dicunt̄ actus hūani q̄ cōueniūt rōni. Et hi ſunt boni actus. Actus aūt hūani q̄ diſcordāt a rōne nō mores: ſ; mali mores dicū

Act⁹ oīs ↄ̃tutū inueniunt̄ ſcrutando legez dei.

res vid debēt. Moralia ḡ p̄cepta sunt de his q̄ ptinent ad bonos mores: q. s. cōueniūt rōni. Cū aūt iudiciū rōnis humane aūt a naturali rōne aliq̄lr deriuet: necesse est q̄ oia p̄cepta ptineāt ad legē nature: diuersimode tm̄. Et pōt sic diuidi q̄ moraliū legū quedā sunt vt fundamenta: qdā vt supedificamēta: quedā vt addiramēta vite v̄tualis. Vñ r be. Tho. j. ij. q. c. arti. xi. dicit. q̄ moraliū triplex est gradus. Quedā em̄ sunt cōissima adeo manifesta q̄ editiōe nō indigēt: sicut mādata de dilectione dei r p̄rimi r hmōi que sunt q̄si fines p̄ceptoꝝ. Finis aūt in opabilib' est p̄ncipiū operādi. s. intentione. Et ideo hec p̄cepta cōissima dicūtur fundamēta qd̄ est p̄mū in edificatiōe. r in his nullus pōt errare s̄m iudiciū rōnis. Preceptū etiā de fide habēda p̄supponit ad decalogū: sicut r p̄ceptū dilectiōis. Sicut em̄ p̄ma p̄cepta legis nature cōia sunt p se nota habēti rōnez naturalē r p̄mulgatione nō indigēt: vt q̄ nemini est fiēda iniuria r q̄ bonū est faciēdū. Ita r credere in deū est p se notū ei q̄ hz fidem r nō indiget alia p̄mulgatiōe nisi infusione fidei. Quedā v̄o ex moralib' preceptis sunt magis determinata: quoꝝ rationem statim q̄libet popularis pōt de facili videre. Et q: in paucioib' huius ptingit humanū iudiciū puerti: iō ista editione indigent. Et hec sunt precepta decalogi data seu p̄posita a deo p seipsuz p̄plo. Quedam v̄o sunt quoꝝ rō nō est adeo manifesta p se: sed soluz sapientib'. Et ista sunt p̄cepta moralia supaddita decalogo tradita a deo p̄plo p moysen r aarō. Sz q: ea que sunt manifesta sunt p̄ncipia cognoscēdi rōnē eoꝝ q̄ nō sunt ita manifesta: iō ista moralia supaddita decalogo reducūtur ad decalogū p modū cuiusdam additionis ad ipsa. Et ad quodlibet preceptoꝝ decalogi reducunt aliqua supaddita. vt. j. declarabit. Utraq̄ tm̄ genera p̄ceptoꝝ. s. illa prima cōissima r ista supaddita ptinent in decalogo: sz diuersimode. Nā p̄ma cōia ptinent in p̄ceptis decalogi sicut p̄ncipia in pclusionib' p̄rimis. Supaddita aūt q̄ p sapientes cognoscunt: ptinent in eis sicut cōclusiones in principijs. Ipsa aūt precepta moralia sunt de actib' oim̄ v̄tutū. Nam pctm̄ s̄m Amb. est trāsgressio legis diuine. Quodlibz aūt pctm̄ est p̄ aliquā v̄tutē directe: r p̄ aliqd̄ p̄ceptoꝝ. Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. j. ij. q. c. ar. ij. q̄ cū lex ois ordinet ad bonū cōe: vt ptz ex diffinitiōe legis. precepta legū diuersificant s̄m diuersos modos cōitatū. Vñ r ph̄s i sua politica docet alias leges dandas in ciuitate q̄ regit p populū: alias in ciuitate q̄ regit p aliquos potētes de ciuitate. Est aūt alius modus cōitatis ad quē ordinat lex hūana: r alius ad quē ordinat lex diuina. Lex em̄ humana ordinat hoies ad cōitatē ciuilem q̄ est hoim̄ adinuicē. hoies aūt ordinant adinuicē p act' exteriores: quib' inuicē cōicant. Hmōi aūt cōicatio ptinet ad rōnem iusticie q̄ est directiua cōicationis humane. Et ideo lex humana nō p̄ponit precepta nisi de actib' iusticie: et si precipiat actus aliarum virtutū: vt q̄ nō fiat adulteriū: qd̄ ptinet ad castitatē: hoc nō facit nisi inquantū assumit rōnem iusticie: vt q: p adulteriū fit iniuria alteri. Sed cōitas ad quā ordinat lex diuina est hoim̄ ad deū in presenti vita vel futura. Et iō lex diuina p̄ponit de oibus actib' p quos hoies bene ordinant ad cōicationem cū deo. Homo aūt piungit cū deo mēte siue rōne in qua est dei imago. r iō lex diuina dat precepta de oib' illis p que rō fit bene ordinata: hoc aūt est p actus oim̄ virtutū. Nā v̄tutes itellectuales ordināt bene actus rōnis circa passiones interiores: r morales circa actus exteriores. Et sic de actib' oim̄ v̄tutū precipit. Ita tm̄ q̄ actus qui sunt de necessitate v̄tutis sine quib' nō pōt virtus cōsistere sunt sub obligatione precepti. Sed q̄ sunt de bn̄ esse seu pfectione v̄tutis nō sunt in precepto: sz sub cōsilio. Et q̄uis precepta decalogi sint solū de actib' iusticie. Nā tria prima sunt de actib' v̄tutis latrie: q̄ est pars iusticie potissima. Quartū est de actu pietatis q̄ est etiaz pars iusticie. Alia sex sunt de actib' iusticie essentialiter cū precepta de actib' aliarū v̄tutū dant in alijs moralib' preceptis legis que ptinent ad prima cōia: vt de dilectiōe r fide vel ad supaddita. Que q: (vt dictū est) ptinent reductiue in decalogo: iō etiā isto mō pōt dici in ipo decalogo r alia precipi. Ideo aūt magis in decalogo dant precepta de actib' iusticie expresse q̄ de actib' aliarū v̄tutū: q: cū preceptū importat rōnem debiti: r decalogi precepta sunt q̄ statim mens hūana intelligit obseruāda: magis apparet oib' rō debiti in actib' iusticie q̄ est ad alterū: q̄ in actib' aliaruz virtutū. magis em̄ quilibet cognoscit se debere abstinere ab offensa p̄rimi: r deū honorare: q̄ q̄ debeat vti prudētia: fortitudine aut tēperātia. De quib' tm̄ v̄tutib' r alijs dant in lege precepta. Scrutāda est ergo lex. i. diligēter inuestigāda vt inueniant actus oim̄ virtutū que nobis precipiuntur.

§. III. De obseruatione eorū cū dilectiōe sine dispēsatiōe ait. ps̄. Custodiā illā. s. legē

Moralium triplex est gradus.

in toto corde meo. Custodire i toto corde: est obseruare toto affectu r dilectiōe. Nō em̄ sufficit ad salutem custodire seu s̄uare oia mādata decalogi r supaddita nisi fiāt i charitate. vñ d: Iac. ij. Quicūq̄ totā legez s̄uauerit offendat aūt in vno. i. in charitate q̄ vnit nos cū deo fact' est oim̄ re'. i. dānabit acsi nullū s̄uasset mādatoꝝ. Seruādo tm̄ q̄dcūq̄ p̄ceptoꝝ nō exn̄s in charitate. puta honorādo parētes: nō peccat nec ex h̄ dānat: q: honorauit parētes i charitate nō exn̄s. Sz ex h̄ q̄ nō habuit charitatez. nec se exercuit in actib' ei' cū debuit. Pro maiori aūt declaratiōe hoꝝ dicit Tho. j. ij. q. c. ar. x. q̄ act' charitatis pōt dupliciter p̄siderari. Uno mō s̄m q̄ est q̄daz act' p se. Et h̄ mō cadit sub p̄cepto legis: q: de h̄ dat sp̄ale p̄ceptū. s. Diliges dn̄m deū tuū: r diliges p̄rimū. Et quātū ad hoc verū dixerūt illi q̄ dixerūt q̄ modus charitatis cadit sub p̄cepto. Nō em̄ est ipossibile obseruare h̄ p̄ceptū qd̄ ē de actu charitatis: q: pōt se hō disponere ad charitatē habēdā r cū eā habuerit pōt ea vti. Alio mō pōt p̄siderari act' charitatis s̄m q̄ est modus actuū aliarū virtutū. i. s̄m q̄ act' aliarū v̄tutū ordinant ad charitatē q̄ est finis precepti. Et h̄ mō verū est q̄ dixerūt alij. s. q̄ modus charitatis nō cadit sub p̄cepto. hoc est dictu q̄ sub hoc precepto honora p̄rem tuū r c. nō includit q̄ honoret pater ex charitate sz solū q̄ honoret. Vñ q̄ honorat p̄rem nō hn̄s charitatez: nō efficit trāsgressor p̄cepti de honoratiōe parētū: et si sit trāsgressor p̄cepti qd̄ dat de dilectiōis actu vñ penā meret. Cuius ergo q̄ honorat parētes teneat ex charitate honorare: hoc tm̄ nō est ex vi hui' p̄cepti. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo: qd̄ intelligit vt oia acta referant in deū. Et cū ista sint duo p̄cepta affirmatiua. s. de honore parentū r de dilectiōe nō obligātia ad semp: pn̄t pro diuersis tpib' obligare. ita pōt cōtingere q̄ iplens preceptū de honore parētuz nō tātuz trāsgrediat de omissiōe charitatis in deū. Opz ergo p̄cepta custodire i toto corde. i. in charitate si q̄s vult saluari. qd̄ aūt d: Mat. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mādata: intelligit nō solū de mādatis decalogi: sed etiā de alijs inter que precipuuz est illud de charitate. Debent etiā semp custodire precepta moralia. q: indispensabilia sunt. vñ ps̄. cxviij. Custodiā legē tuā semp in seculum seculi. Pro cuius declaratione dicit bea. Tho. j. ij. q. c. arti. vlti. q̄ in preceptis debet fieri dispensatio qn̄ occurrit aliquis particularis casus in quo si verbuz legis obseruet: p̄trariat intētioni legislatoris. Intētio autem legislatoris cuiuscūq̄ ordinat principaliter ad bonū cōmune. Scd̄o ad ordinez iusticie virtutis s̄m q̄ bonum cōe p̄seruat. r ad ipm̄ puenit. Si qua ḡ p̄cepta dant q̄ contineant obseruationē boni cōis vel ordinē iusticie r virtutis: hmōi p̄cepta ptinēt intentionē legislatoris: r ideo indispensabilia sunt. puta si poneret in aliqua ciuitate h̄ preceptū: q̄ nullus destrueret rēpublicā vel pderet ciuitatē: vel q̄ nullus faceret aliq̄d iniuste: hmōi p̄cepta eēnt idispēsabilia. Precepta aūt decalogi ptinēt ipam itētionē legislatoris. s. dei. Nā p̄cepta p̄me tabule q̄ ordināt nos ad deū ptinēt ipm̄ ordinē ad bonū cōe r finale qd̄ est deus. Prece

Nisi i charitate fiant act' q̄s lex p̄cipit nihil valēt.

Act' charitatis potest cōsiderari dupl'r.

Indispēsabilia sunt p̄cepta moralia.

pta aūt scđe tabule ɔtinēt ordinē iusticie inter hoīes seruā
de.vt.s.nulli fiat indebitū: ꝛ cuilibꝫ reddat debitū. Fm em̄
hāc rōnē intelligēdā sunt p̄cepta decalogi: ꝛ iō sunt oīno
indispēsabilia. q̄ em̄ in decalogo ꝓhibet occisio hoīs: h̄ fit
inquātū istud hꝫ rōnē indebiti: q̄ .s.est inocēs. Et h̄ lex hu
mana nō pōt ɔcedere.s. q̄ indebite hō occidat. Sꝫ malefa
ctores vel hostes reipublice occidere: nō est indebitū. vñ
Ge.xxij. nō ɔtrariat huic p̄cepto nō occides: q̄ q̄ iudex occidat male
factorē. Silr̄ q̄ abraā ɔsensit occidere filiū isaac: nō ɔsen
sit in homicidiū ꝓhibitū: q̄ debitū erat eū occidi fm man
datū dei: q̄ iuste infligit mortē iustis ꝛ pctōrib⁹ p pctō p̄
mi parētis: cui⁹ sn̄ie si hō est executor: deo iubēte: nō est ho
micida sicut nec de⁹ iubēs. Silr̄ si alicui auferat qđ suū est
Exo.iij. si debitū est q̄ amittat: h̄ nō est furtū qđ i decalogo ꝓhibet
ꝛ.xij. Et iō cū filij israel tulerūt spolia egyptiorꝫ deo iubēte cui⁹
Osee.j. sunt oīa: nō cōmiserūt furtū. Et Osee accedēs ad mulierē
fornicariā vel adulterā: nō cōmisit fornicationē nec adulte
riū: q̄ sua erat ad quā accessit ꝛ eo iubēte: qui est institutor
m̄rimonij. Vñ ꝛ aliq̄ dicūt q̄ p̄cepta p̄me tabule sunt oīo
no indispēsabilia etiā a deo. Et hoc ideo: q̄ semp trāsgres
sio eorꝫ hꝫ rōnē indebiti. Sꝫ precepta scđe tabule sunt dis
pensabilia: q̄ p̄nt materialiter trāsgredi: nō habendo in
se rōnem indebiti: vt ptꝫ in exemplis positis.

§.IIII. De fundamēto seu

p̄ncipio moraliū p̄ceptorꝫ qđ ē charitas. Vñ aplꝯ ad phil.
iij. In charitate radicati ꝛ fundati. pōt intelligi illud ps.
cxviij. Portio mea dñe dixi custodire legē tuā. Ante hoīeꝫ
posita sunt multa bona vera vel apparētia: vt bona tpalia
diuitie: honores: delectatiōes corporee. Bona spūalia vt
scia ꝛ ꝟtutes. Ad qđcūq; vult extēdat manū suā vt eligat
ꝛ querat. Et alij quidē vt partē sibi meliorē eligūt diuitias
alij voluptates: alij sciētias: sꝫ iusti ꝛ sc̄i hoīes eligūt pro
pte sua verū bonū.s. custodire legē dei ꝛ mādata ei⁹. dicen
tes cū ps. Portio mea dñe.i.ps quā mihi elegi de bonis di
xi.i. deliberaui esse custodire legē tuā. Hec custodit integre
p dilectionē. Vñ aplꝯ Ro.xiij. Plenitudo legis ē dilectio.
Oē p̄ce Omne em̄ p̄ceptū legis ad hoc ordinat. Pro cui⁹ declara
ptū ad h̄ tione dicit.b. Tho.ij.ij.q.cxxij. q̄ cū p̄ceptū importet rōnē de
ordinat biti: q̄ .s.ex hoc q̄ aliq̄d precipit dꝫ fieri. Intantū aliq̄d ca
vt de⁹ et dit sub precepto inquātū hꝫ rōnē debiti. Est aūt aliq̄d de
ꝓxim⁹ di bitū dupl̄r. Vno mō p se. Alio mō ꝓpter aliud. Per se est
ligatur. debitū in vnoq̄q; negocio id qđ est finis: q̄ hꝫ rōneꝫ p se bo
Debituꝫ ni. Propter aliud est debitū qđ ordinat ad finē sicut medi
est aliq̄d co p se est debitū q̄ sanet: q̄ hoc est finis artis eius ꝓpter
dupl̄r. aliud aūt medico est debitū vt det medicinā: q̄ medicina
ordinat ad inducēdā sanitatē. Finis aūt spūalis vite est:
vt hō vniat deo. ꝛ hoc fit p charitatē: q̄ qui manet in cha
ritate: in deo manet: ꝛ de⁹ in eo. vt.j. Joh.iiij. Ideo dr̄ cha
ritas: quasi chara vnitas. in hoc ɔsistit pfectio vltima crea
ture vniri cū deo: ꝛ ad hoc ordinant sicut ad finē oīa prece
pta q̄ ptinent ad spūalem vitā. Vñ aplꝯ.j. ad Tim.j. Finis
precepti.s. oīs est charitas. de corde puro: cōsciētia bona.
ꝛ fide nō ficta. Oēs em̄ virtutes de quarū actib⁹ dant pre
cepta ordinant vel ad purificandū corda a turbinib⁹ pas
sionū: sicut virtutes q̄ sunt circa passiones moderādas: vt
fortitudo ꝛ tēperantia. Vel saltē ad habēdā bonā ɔsciē
tiā: sicut virtutes q̄ sunt circa opatiōes: vt iusticia ꝛ prudē
tia. Vel ad habēdā rectā fidem vt illa q̄ ptinet ad diuinuꝫ
cultū. Et hec tria requirunt ad diligendū deū. Nā corrupu
tum a dei dilectione abstrahit ꝓpter passiōes inclinantes
ad terrena. Cōsciētia mala facit horrere diuinā iusticiā ꝓ
pter timorē pene. Fides ficta trahit affectū i id qđ de deo
fingit separās se a dei veritate. In q̄libꝫ aūt gn̄e illud qđ
est p se est prī⁹ eo qđ est p aliud. Et iō p̄imū ꝛ maximū mā
datorꝫ est de charitate vt dic xp̄s Mat.xxij. Nō ponit aūt
hoc in decalogo: q̄ p̄supponit ad illū ꝛ in oīb⁹ illis.x. pre
ceptis icludit istud. Diuersificat aūt preceptū de dilectiōe
in duo.s. in diligendo deū: ꝛ in diligēdo ꝓximū. Unde xp̄s

Mat.xxij. postq̄ interrogat⁹ de magno ꝛ precipuo mādā
to in lege. r̄ndit. Diliges dñꝫ deū tuū ex to. cor. tuo ꝛ ex to
ta aīa tua: ꝛ ex oī mente tua. hoc est maximū ꝛ p̄imū māda
tū. Scđm aūt sile huic est. Diliges ꝓximū tuū sicut teip̄m
subdit. In his duob⁹ mādatis vniuersa lex pēdet ꝛ ꝓphe.
ꝛ.j. Jo.iiij. dr̄. Hoc mādatū habem⁹ a deo: vt q̄ diligit deuꝫ
diligat ꝛ fratrē suum. Et q̄uis vnum includat in alio: nec
posset esse dilectio dei vera sine dilectione ꝓximi: nec dile
ctio ꝓximi sine dilectione dei: cum dilectio ꝓximi ordinet
ad dilectionē dei: vt ad finē. ꝓpter qđ dicit aplꝯ Rom.xiij.
Qui ꝓximū diligit legē impleuit. Tamē oportuit dari di
stincte preceptū nō solū de dilectione dei scꝫ. Diliges dñm
deū tuū. qđ habet Deut.vj. Sꝫ etiā de dilectione ꝓximi: cū
dicit Leui.xix. Diliges amicū tuū sicut teip̄m.i. ꝓximuꝫ. ꝛ
hoc ꝓpter min⁹ capaces: q̄ nō de facili vnū sub altero sciūt
cōtineri. Et q̄uis etiā diligere nosip̄os teneamur: tñ de h̄
nō datur speciale preceptū: q̄ quātūcūq; q̄s excidat a veri
tate: remanet tñ in ip̄o dilectio sui. Nec ita cōtingit obseruari
rari rōnē circa dilectionē sui: sicut circa dilectionē dei ꝛ ꝓxi
mi. Vel etiā q̄ ex hoc q̄ q̄s diligit deū ꝛ ꝓximū: de diligit ꝛ
seip̄m imo etiā in precepto de dilectione ꝓximi notat dile
ctio sui: cum hoc ponatur pro regula ꝛ modo dilectionis
proximi: cum dicitur: sicut teipsum.

§.V. De ip̄o decalogo qui

ɔtinet.x. p̄cepta. dr̄ Deut.iiij. Ostēdit vobis dñs pactū suū
qđ p̄cepit vt faceretis ꝛ.x. ꝟba q̄ scripsit in duab⁹ tabulis
lapideis. Hec aūt expresse ponunt Exo.xx. vt patebit.j. Et
ad obseruationē eorꝫ inuitās. ps.xxxij. In psalterio.x. chor ps̄ inuitat
darū psallite ei. Psalteriū est lex.x. chorde sunt p̄cepta ei⁹. ad obser
Vñ Aug. fecit quēdā librū de.x. p̄ceptis quē intitulauit de uationē
x. chordis. Manib⁹ aūt tactū tale instrumētū reddit suā x. prece
uē sonū ꝛ nō aliter. Tāgere igit manu psalteriū illud.i. le ptorꝫ.
gē est ope seruare. Et p hoc vitat oē pctm̄: ꝛ suauis armo
nia bonorꝫ operū inde sequit. Vñ ps. Iniq̄tatem odio ha ps.cxviij
bui ꝛ abominat⁹ sum: legē aūt tuā dilexi. q.d. Ideo odiui
oēm iniquitatē.i. vitaui: q̄ legeꝫ mandatorꝫ tuorꝫ seruaui.
Vñ Aug. in dicto lib. Tangis primā chordā qua colit de⁹:
ꝛ occidit bestia supstitiōis: ꝛ sic de alijs. Et cū pctm̄ sit trās
gressio legis diuine: ꝛ celestiū inobedientia mandatorꝫ ꝛ
oē pctm̄ sit vel in deū vel in ꝓximū: vel ɔ seip̄m. pōt dici fm
quādā adaptationē q̄ p prima tria obseruata vitant pctā
directe ɔ deuꝫ. p q̄nq; sequētia pctā q̄ sunt ɔ ꝓximū. p duo
vltima q̄ sunt cōtra seip̄m. Nā p desideria ꝛ cōcupiscētias
malas interiores nō fit lesio proximo: sed sibiip̄si.i. aīe sue Rō assi
quā maculauit p praua desideria. Rōnem aūt sufficientē gnat q̄
quare.s. nō sunt plura nec pauciora assignat.b. Tho.j.ij.q. re non
c.art.v. Sicut em̄ ait p̄cepta legis hūane ordinant hoīeꝫ plura vl̄
ad cōitatem hūanā: ita p̄cepta diuine legis ordināt hoīeꝫ paucios
ad quādā cōitatem hoīm sub deo. Ad hoc aūt vt hō in ali ra preces
qua cōitate cōmode duo req̄runt. Primuꝫ est vt hō bene pta sunt
se habeat ad eū q̄ preest cōitati. Scđo vt bñ se habeat ad q̄ decē.
alios cōitatis ɔsocios ꝛ ꝑticipes. Oportet ergo q̄ in lege
diuina ferant aliqua precepta ordinātia hoīeꝫ in deum. ꝛ
deinde alia precepta ordinātia hoīeꝫ ad alios ꝓximos si
bi cōuenientes sub eodem principe. Principi aūt cōitatis
tria dꝫ homo. Primo fidelitatē. Scđo reuerētiā. Tertio fa
mulatū. Fidelitas aūt ad dñm in hoc cōsistit: vt honorem
principat⁹ ad aliū nō deferat. ꝛ quātū ad hoc accipit primū
preceptū: cū dicit. Nō habebis deos alienos corā me. Re
uerentia ad dñm seruat. vt nil iniuriosum in eo cōmittat:
ꝛ quātū ad h̄ assumit secūdū p̄ceptū.s. Nō assumes nomē
dei tui in vanū. Famulat⁹ deo debet in recōpensatione be
neficiorꝫ que ab eo recipiunt a subditis. Et quātū ad hoc
ptinet tertiū preceptū.s. de sanctificatione sabbati in me
moriā cōditionis rerū. Memento ait: vt dieꝫ sabbati san
ctifices ꝛc. Ad proximos aūt bene se quis habet ꝛ spālit
ꝛ generaliter. Spāliter quidē quantū ad eos quib⁹ est de
bitor vt eis debitū reddat: ꝛ quantū ad hoc dicit: honora

patrē tuū ꝛ matrē. Quātū ad oēs generalr hō se hꝫ hō vt nulli nocumentū inferat: nec ope: nec corde: nec ore. Et nocumentū primo infert ope: q̄nq3 in psonā ꝓpiā quātū ad ꝯsistētiā: ꝛ sic ꝓhibet homicidiū cū dr̄. Nō occides. Q̄nq3 in psonā ꝯiunctā quātū ad ꝓpagationē ꝓlis. ꝛ sic precipit. Nō mechaberis. Q̄nq3 fit iniuria in rem possessam q̄ ordinat ad vtrūq3. ꝛ sic dicit. Nō furtū facies. Nocumētū oris ꝓhibet cum dicit. Nō loqueris falsum testimoniū ꝯtra ꝓximū tuū. Nocumentū cordis aūt dr̄. Nō cōcupisces rem ꝓximi tui: nec desiderabis vxorē ei⁹ ꝛc. Scḋm hanc assignationē nō dat aliqḋ preceptū ordināns hoiem in seipm. Et rō ſm Tho. qꝛ cum precepta decalogi referant vt ad finē ad precepta dilectionis dei ꝛ ꝓximi: sicut in illis preceptis de dilectione dei ꝛ ꝓximi includit dilectio sui: qꝛ tūc se q̄s diligit seipm cū ordinat se bene in deū ꝛ ꝓximū. Ita etiā tūc q̄s bene ordinat seipm cū bene se hꝫ ad deū ꝛ ꝓximū seruādo ista p̄cepta. Uel etiā nō dat p̄ceptuz in decalogo spāle de seipo ordinatū: qꝛ cū p̄cepta decalogi opꝫ q̄ sint talia q̄ statim in mentē ppl̄i cadere possint. Preceptū aūt hꝫ rōnē debiti. q̄ aūt hō ex necessitate debeat aliqd deo ꝛ ꝓximo: hoc de facili cadit in ꝯceptiōe hoīs p̄cipue fidelis. Sed q̄ ex necessitate sit ei debitū de his q̄ ꝑtinēt ad seipm: nō apparet hoc in ꝓmptu: cū videat primo aspectu q̄ q̄libꝫ sit liber sui in his que ꝑtinēt ad ipm. Sꝫ magis inordinatiōes hoim ad seipos ꝑueniūt ad ppl̄m mediāte instructione sapientū. Preceptū aūt de obseruatiōe sabbati inquātū est morale ꝑtinēs ad decalogū inquātū intelligit ibi precipi quies mētis in deo: ꝛ vacare deo ꝑ aliquo tp̄e. Sꝫ quātuz ad determinationē diei talis. s. sabbati ē cerimoniale ꝛ nō morale. vn̄ nunc cessat. Et q̄uis Esichius ꝛ Origenes ista decem precepta aliter distinguāt ꝛ assignēt: ista tn̄ melior ſm Tho. quā ponit Aug. vt dictum est.

In decalogo nō dat p̄ceptum de seipo ordinatū.

§. VI. De preceptis mora-

libus additis decalogo ꝑ q̄b⁹ pōt induci illud ps̄. Legē pone mihi dn̄e in via tua: ꝛ dirige me in semitaz rectā ꝓpter inimicos meos. Uia qua itur ad deū est via virtutū. dant precepta legis vt dictū est. Sꝫ opꝫ q̄ de⁹ ponat in affectu nr̄o ꝑ grām. s. vt velim⁹ seruare. qꝛ vt dicit Augu. Sine spū scō cōstat nos mādata dei seruare nō posse. Semita q̄ est strictior: additur q̄ via: pōt intelligi collectio illoꝝ moralium mādatoꝝ q̄ addunt decalogo: q̄ vtiq3 arctiora sunt ad seruandū vt patebit. Et opꝫ q̄ deus dirigat ad recte sentiendum de eis ꝓpter inimicos iudeoꝝ male exponentiuz vel christianoꝝ male de eis sentientiū: vel demonū nos seducere cupientiū. Sunt igit hmōi addita q̄ deferunt pplo a deo mediante doctrina ꝛ instructione sapientū subtiliori eoꝝ cōsideratione. Unū in primo precepto vbi ꝓhibet cultus alioꝝ deoꝝ: addunt precepta ꝓhibētia ea q ordinant in cultū idoloꝝ: sicut habet Deut. xviij. Nō inueniat in te q̄ lustret filiū suū aut filiā suā ducens ꝑ ignem: aut q̄ ariolos sciscitet: aut obseruet somnia atq3 auguria: nec sit maleficus aut incātator: nec phitones cōsulat: nec diuinos: ꝛ querat a mortuis veritatē. Et sic oīs supsticio ꝓhibet diuinatio: incātatio ꝛ vana obseruatio. Scḋo precepto quo ꝓhibet ꝑiurium: supaddit ei ꝓhibitio blasphemie. Leuit. xxiiij. Et ꝓhibitio false doctrine. Deute. xiij. Tertio precepto supaddunt oia cerimonialia vt determinatiua modi exterioris diuini cultus q̄ precipue in festis est exercēdus. Nūc aūt illis cerimonijs cessantib⁹ succedūt cerimonie diuini cultus noui testamēti: q̄ obseruande sunt ſm ordinationē eccl̄ie vel cōsuetudinē locoꝝ in sacramētis ꝛ diuinis officijs. vt di. xi. eccl̄iasticarū. Precipit autē in eo vt vacet deo ꝑ aliquo tp̄e. ꝛ ſm hoc ponit in decalogo: ꝛ nūc sabbato succedit dies dn̄ic⁹: ꝛ alia festa ex statuto eccl̄ie. Quarto p̄cepto de honore parētū supaddunt vniuersa p̄cepta inductiua ad reuerentiā ꝛ obedientiā exhibēda maiorib⁹: ꝛ preceptā inductiua ad bn̄ficia exhibēda tp̄alia vel spūalia ꝓximis: vt elemosynas: aut etiā minorib⁹ vt curaz quā debent hr̄e parentes de filijs ꝛ prelati de subditis. Et etiam p̄ceptū de honoratiōe senū: ſm illud Leui. xix. honora psonā senis. ꝛ corā cano capite surge. Quinto qḋ est de ꝓhibitione homicidij: supaddit ꝓhibitio cuiuscūq3 molitiōis ꝯ psonā ꝓximi. Sicut illud Leui. xix. Nō stabis ꝯ sanguinez ꝓximi tui. Et ꝓhibitio odij ſm illud Leui. xix. Non oderis fratrē tuū in corde tuo: sꝫ publice argue eū. Sexto qḋ est de adulterij ꝓhibitiōe: supaddit p̄ceptū de ꝓhibitiōe meretricij: ſm illud Deut. xxiij. Nō erit meretrix de filiab⁹ isrl̄: nec scortator de filijs isrl̄. Et ꝓhibitio vitij ꝯ naturā ſm illud Leui. xviij. Cū masculo nō cōmiscearis. Et vitij bestialitatis: ſm illḋ Leui. xviij. Cū oī pecore nō coibis. Septimo de ꝓhibitiōe furti supaddunt ꝓhibitio vsure: ſm illud Deut. xxiij. Nō feneraberis fratri tuo ad vsurā: ꝛ ꝓhibitio fraudis: ſm illud Deut. xxv. Nō habebis in sacculo diuersa pōdera maius ꝛ min⁹. Et vlr oia q̄ ꝑtinent ad calūniā ꝛ rapinā. Octauo qḋ est de ꝓhibitiōe falsi testimonij: supaddit ꝓhibitio falsi iudicij: ſm illud Exod. xxiij. Nec in iudicio plurimoꝝ sn̄ie acq̄esces: vt a vero deuies. Et ꝓhibitio mēdacij: ſm illud ibidē. Mendaciū fugies. ꝛ ꝓhibitio detractiōis. ſm illud Leui. xix. Nō eris criminator: nec susurro in ppl̄s. Alijs duob⁹ p̄ceptꝭ vltimis nulla alia addūtur: qꝛ oīs mala ꝯcupiscētia etiā alioꝝ vicioꝝ ꝑ ea ꝓhibet. Propterea aūt magis ꝓhibet spāliter desideriū adulterij ꝛ furti q̄ alioꝝ vicioꝝ: vt homicidij ꝛ hmōi: ex eo qꝛ delectatio adulterij ꝛ vtilitas diuitiarū sunt ſm seipa appetibilia: inquātū hn̄t rōnē boni delectabilis vel vtilis. Sꝫ homicidiū ꝛ falsitas sunt ſm se horribilia: qꝛ ꝓxim⁹ ꝛ veritas naturaliter amant ꝛ nō desiderant ꝯtraria eis: nisi ꝓpter aliud. ꝛ iterū: qꝛ passiones irascibilis deriuantur a passionibus cōcupiscibilis: ideo in preceptis decalogi q̄ sunt q̄si prima elementa legis nō erat mentio facienda de passionibus ꝛ vitijs irascibilis: sed tm̄ cōcupiscibilis. ꝛ in preceptis supadditis decalogo reperiunt in diuersis locis precepta de oibus virtutibus: sed non ita aperte.

ps̄. xxvi.

No. differentiā inter viā ꝛ semitā

desideriū adulterij et furti magis ꝓhibetur rō ponitur.

De decalogo ꝛ singlis p̄ceptꝭ ei⁹ in ꝑticulari. Cap. iiij.

De singulis preceptis

decalogi: quoꝝ tria prima ꝑtinēt ad dilectionē dei. Et illoꝝ p̄mū est. Nō habebis deos alienos corā me. Nec facies tibi sculptile: neq3 oēm similitudinē que est in celo desup: ꝛ que in terra deorsum: nec eoꝝ q̄ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea: neq3 coles. Exo. xx. Ad qḋ etiā facit qḋ ait dn̄s ꝑ ps̄. Israel si audieris me nō erit in te deus recens: neq3 adorabis deū alienū. ego em̄ sum dn̄s deus tuus. Israel interpretat videns deum. ꝛ significat ppl̄m fidelē: qui si audit. i. obedit deo: in mādatꝭ legis sue obseruat qḋ sequit: qꝛ hoc est primū mādatū legis: vt scꝫ non sit in corde suo ꝛ credulitate alius deus q̄ verus deus qui est eternus. Ois alius qui opinione falsa haberetur deus esset deus recens. Neq3 adoret cultu exteriori quo quis prestat fidē suā: deos alienos extra deū verum. Et qꝛ sapientis est ordinare ſm phm. Maxima aūt sapiētia reperit in lege diuina: ideo cū maximo ordine posita ꝛ numerata sunt ipa precepta. ꝛ vt istud sit primū. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. ij. q̄ ad legem ꝑtinet hoies facere bonos: ꝛ ideo opꝫ precepta legis ordinari ſm ordinē generationis ſm quā homo fit bonus. In ordine aūt generatiōis duo sunt attēdenda: quoꝝ primū est q̄ p̄ma pars primo cōstituit. Sicut in gn̄atione aialis p̄mo generat cor: ꝛ in domo p̄mo fit fundamētū. Et in bonitate aie p̄ma ꝑs est bonitas volūtatis ex quo hō vtit bn̄ quacūq3 alia bonitate. Bonitas aūt volūtatis attēdit ad obiectū suū qḋ est finis: ꝛ iō in eo est q̄ erat ꝑ legē instruēdus ad virtutē. Primo oportuit q̄si iacere quoddā fundamentū religionis: ꝑ quā hō debite ordinat in deū q̄ est vltimus finis hūane volūtatis. Scḋm qḋ attēdit in ordine gn̄ationis est q̄ primo ipedimenta ꝛ ꝯria tollant: sicut agricola primo purgat agrū q̄ seminet. Et ideo circa virtutem

ps̄. lxxx.

Rō p̄mi precepti ponitur.

religiõis p̄:ius erat hõ instruẽdus vt ipedimẽta de religione excluderet: q̄ꝑ actus ei exerceret. s. in colẽdo eũ: p̄cipuũ aũt ipedimẽtũ religiõis est q̄ hõ inhereat falso deo fm illud Mat. vi. Nõ potestis seruire deo ⁊ mãmone. ⁊ iõ rõnabiliter p̄mo p̄:cepto excludit cult⁹ falsoꝝ deoꝝ. P̄:ius ergo erãt p̄mittẽda p̄cepta negatiua quib⁹ tollerent ipedimẽta religiõis s. isidelitas p̄ p̄mũ p̄ceptũ: ⁊ irreuerẽtia p̄ scdm: ⁊ postea iaciendũ fundamẽtũ religiõis p̄ cultũ exhibendũ vero deo: qd̄ fit in tertio p̄:ecepto. s. de sanctificatiõe sabbati. Nõ ergo sit in te deus recens vt credas vel colas aliũ deum q̄ eternũ. Neq̄ ado:abis deũ alienuz: vt notat btũs Tho. in libello de decem p̄:eceptis.

§.I. Sicut cõtra istud p̄:eceptũ p̄:imũ.

Non habebis vel ado:abis deos alienos faciebãt ãtiqui pagani quadrupl̄r: ita ⁊ nũc mali fideles q̄ sũ eos imitãtes. Quidã eñ colebãt celestia co:po:a credentes astra esse deos. De q̄bus d̄: Sap. xiij. Solem ⁊ lunã ⁊ gy:ũ stellarũ recto:es o:bis credẽtes deos putauerũt. Et ideo Moyses p̄:hibuit iudeis ne leuarẽt oculos ad celũ: ⁊ ado:arẽt solem ⁊ lunã ⁊ stellas q̄ fecit de⁹ in ministeriuz idest in seruitiũ nr̃m nõ in cultum eoꝝ. Hos imitant̄ cõtra hoc p̄:eceptũ agentes astrologi q̄ dicũt recto:es esse aiaꝝ co:po:a celestia: ⁊ cõstellationib⁹ sub quib⁹ nascunt̄ hoies necesse ad bonũ vel malũ trahi. Et hi p̄:o hereticis condẽnant̄. xxvi. q. ij. c. pe. Quidã alij colebãt inferio:a elemẽta de quib⁹ Sap. xiij. Aut ignem aut sp̄m aut aerem deos putauerũt. Chaldei ignem p̄ deo habebãt. ⁊ q: Abraã cũ fratribus suis ⁊ patre Aram noluerũt illũ colere dicẽtes nõ esse deũ: in ignem piecti sunt vt experirent̄ vim ei⁹: sed fide euaserũt. Unde abraã dicit̄ liberatus de vr. i. de igne chaldeoꝝ. His siles sunt qui iferio:ib⁹ male vtunt̄. Nimis amantes diuitias. Un̄ ⁊ ap̄ls dicit auariciã esse idoloꝝ seruitutẽ: q: cultũ quẽ d3 auarus deo exhibere ⁊ sollicitudinẽ exhibet nũmo. Tertij errãtes colebant hoies in deos se vel alios. Aliqui eñ nimis carnaliter amãtes certas p̄sonas: ipsis mo:tuis fecerũt eis imagines quas colebant in deos. Sicut fecit Ninus de belo patre suo. Un̄ idola p̄mo denoiata sunt vt dicerent̄ bel vel baal vel baalim. Et Sap. xiiij. dicit̄. Acerbo luctu dolens pater cito rapti sibi filij fecit imaginem: ⁊ illum qui tunc quasi homo mo:tu⁹ fuerat: nũc quasi deuz colere cepit. His siles sunt qui nimis amãt aliquas p̄sonas siue p̄esidentes vt p̄:o eis nõ vereantur oia mala facere. Uel filios quos male nutriũt: ⁊ vt dimittant diuites: rapinas faciũt. Contra quos ps̄. Nolite cõfidere in p̄:incipib⁹: neq̄ in filijs hoim in quibus nõ est salus. Aliquãdo fuerũt ita p̄:esumptuosi: vt se facerẽt deos noiare ⁊ colere fm illud Ezech. xxviij. Eleuatum est co: tuũ ⁊ dixisti deus ego suz. Qd̄ nabuchodonoso: conatus est facere p̄ Holofernem ducem exercitus sui. Sed confusus vt p̄z Judith. j. Hos imitant̄ qui nimis credũt sensui suo: ⁊ qui voluptatib⁹ co:po:is inherent vt vltimo fini: de quibus ap̄ls ad Phil. iij. Quoꝝ deus venter est. Ceteri colebant demones qui in statuis habitãtes dabant respõsa requisiti ad decipiendũ hoies. vt p̄z in legendis aploꝝ De quibus ps̄. Oẽs dij gentiũ demonia. Hos imitant̄ facientes diuinationes: incantationes: ⁊ vanas obseruationes. In quibus sũt fm Aug. quedã pacta tacita vel exp̄ssa cũ demonib⁹: ⁊ ideo ista faciẽtes ado:ant deos alienos idest demones qui sunt alieni ab omni vita ⁊ veritate. Et q̄ grauiter delinquãt ista faciẽtes p̄z p̄ illd̄ qd̄ dicit Aug. ⁊ habet̄. xxvi. q. vij. nõ obseruetis. Nõ obseruetis dies qui dicunt̄ egyptiaci. aut kal. ianuarij. ⁊ s. Qui has vel quascũq̄ diuinationes aut facta: aut auguria obseruat: aut attendit: aut cõsentit obseruantib⁹ inutiliter sine cã magis ad sui dãnationẽ q̄ ad salutẽ tendit siue p̄ quosdã numeros litterarũ ⁊ lune ⁊ p̄ pythago:icã nigromantiã egrotãtiũ vitã vel mo:tẽ p̄spera vel aduersa futura inquirit. Siue q̄ attendũt somnialia scripta: ⁊ falso danielis noie intitulata: ⁊ sortes q̄ dicunt̄ scõꝝ aploꝝ: ⁊ auguria auium: aut aliqua p̄ domo faciẽda: vel p̄pter cõiugia copulãda: aut in collectiõib⁹ herbarũ carmina dicũt: aut pictatiolas. i. breuia p̄ q̄uis infirmitate scriptas: sup hoies ⁊ aialia ponũt p̄:eter symbolũ ⁊ o:õnẽ dnicã: aut magicis falsitatib⁹ i grandinib⁹ ⁊ tẽpestatib⁹ credũt. q̄ aũt talib⁹ credũt: aut ad eoꝝ domũ cũtes: aut suis domib⁹ introducũt aut interrogant sciãt se fidem xp̄ianã ⁊ baptismũ p̄:euaricasse. ⁊ paganũ ⁊ apostatã. i. retro abeũtem ⁊ dei inimicũ: irã dei grauiter in eternũ incurrisse: nisi ecclastica p̄nia emẽdat⁹ deo recõcilietur. Hec ibi. Et in. c. p̄:ecedẽti dicit idẽ. Admoneãt fideles sacerdotes p̄plos suos vt nouerint magicas artes incantationesq̄ q̄buslibet infirmitatib⁹ hoim nil remediũ posse cõferre. nõ aialib⁹ lãguẽtib⁹ claudicãtibusve vel etiã mo:ibundis q̄cq̄ mederi: s3 hec esse laqueos ⁊ insidias hostis antiq̄: quib⁹ ille p̄fidus gen⁹ hũanũ decipe nitit̄. Ecce quõ decipit: q: cum hmõi incãtatiõib⁹ imiscent̄ aliqua pia: vt o:õnes: credet se homo colere deũ: ⁊ colit diabolũ qui ibi op̄at̄. Sed nõ ado:abis deũ alienũ. i. demones p̄ incantationem p̄:ecipit dñs p̄ Moysen ⁊ per p̄sal.

Gratuo: faciebãt ifideles z b̄ p̄ceptum q̄s fuerũt diuerse mali imitant̄ fideles.

Gen. xv.

Ephe. v. ⁊ Col. iij.

ps̄. cxlv.

ps̄. xcv.

§.II. Quattuo: aũt rõnes

Deũ colimus q̄drupliciter rõe.

sunt q̄b⁹ exclusio cultu falsoꝝ deoꝝ debem⁹ verũ deũ colere q̄ habent̄ in dicto libello. b. Tho. de aq̄no. Et p̄mo notari i eo qd̄ subdit̄ in ver. p̄sal. Ego eñ sum dñs de⁹ tu⁹. P̄:ima est ex dei largitate. Oñe eñ bonũ naturale vel t̄pale vel sp̄uale a deo habem⁹. Quid eñ habes ait ap̄ls. j. ad Coꝝ. iiij. qd̄ nõ accepisti. ps̄. ciij. Aperiente te manũ tuã. s. large p̄:uidẽtie: oia iplebunt̄ bonitate. Et oia in nihilũ redirẽt: nisi man⁹ oĩpotẽtis ea sustẽtaret. ait Greg. vñ dic. Ego suz qui s3 do esse oib⁹: ⁊ p̄seruo: ⁊ solus habeo esse imutabile. Et iõ vt verus de⁹ ado:ãdus. Nimis ingrat⁹ est q̄ deũ non colit a quo oia bona recepit. Deut. xxxij. Nunq̄d nõ ip̄e est pater tu⁹ q̄ possidet ⁊ fec̄ ⁊ creauit te. Qui aũt nõ recognoscit bñficia ei⁹ ⁊ nõ colit eũ: silis est illis israelitis q̄ educti de deserto cũ tot mirabilib⁹ oñsis: coluerũt deos dicẽtes. Hi sunt dij tui filij isr̃l. Exo. xxxij. Scda rõ quare debem⁹ eũ colere ⁊ nõ aliũ deũ est ex p̄mij numeralitate seu magnitudine. In nulla eñ lege p̄mittit̄ obseruato:ib⁹ ei⁹ tantũ p̄:emiũ. In lege machometi p̄mittit̄ saracenis p̄ p̄:emio obseruationis ei⁹ flumi⁹ lactis ⁊ mellis. Judei expectabãt terrã p̄:omissiõis: ⁊ expectãt reuersionẽ illius. S3 xp̄ianis p̄mittit̄ glia angeloꝝ. Un̄ ⁊ ap̄ls ad Ro. viij. Nõ sunt p̄digne passiones hui⁹ t̄pis ad futurã gl̃iaz. Mat. xxij. ⁊ Lu. xx. Equales sunt angelis dei. Un̄ dicit. Ego sum dñs. Dñs d̄: quasi do mun⁹. s. glie. ps̄. Grãtiã ⁊ glo:iã dabit dñs. Tertia rõ est ex sui dignitate: q̄ vt d̄: Eccli. j. Unus est altissim⁹ creato: oĩm op̄s ⁊ rex potẽs ⁊ metuẽdus nimis. Sapiẽtissim⁹ est: q: oia nuda ⁊ ap̄ta sunt oculis ei⁹. Ad Heb. iiij. Un̄ de⁹ latine: grece theos d̄: ⁊ theos deriuat̄ ab ythin qd̄ est videre: q: oia videt. Quarta rõ est ex pacti fidelitate. Naz in baptismo quilibz ab:enũciat diabolo ⁊ põpis ei⁹: ⁊ obligat se ad seruandũ mandata dei ⁊ ad fidem. vñ magnum suppliciũ meret̄ frangẽs p̄missum. Ad Heb. x. Irritam q̄s faciens legem Moysi duob⁹ aut trib⁹ testib⁹ mo:it̄ sine vlla miseratione: quãto magis putãdũ est deterio:a mereri supplicia qui filiũ dei cõculcauerit ⁊c. Un̄ dicit. Ego suz dñs deus tuus. tuus. s. frater effectus p̄ incarnationem: ⁊ quem elegisti in deũ tuũ ad eum colendum.

Psal. lxxxiij.

§.III. De secũdo p̄:ecepto

Secũdo p̄cepto p̄hibet̄ et aliq̄d p̄tinens ad irreligiositatem.

qd̄ est. Nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ. Exo. xx. Sicut p̄ primũ p̄:eceptũ excludit̄ vitium sup̄stitionis: qd̄ opponit̄ relegiõis virtuti fm excessuz: ne. s. cultus diuin⁹ alteri tradatur q̄ deo vero. Ita p̄ scdm p̄ceptũ excludit̄ vitiũ irreligiositatis: qd̄ opponit̄ religioni fm defectũ: ne s3 de⁹ cõtẽnatur p̄ defectũ reuerẽtie. P̄:ius aũt est deũ suscipe ad colendũ q̄ eũ susceptũ hono:are: ⁊ iõ rõnabiliter p̄:emittit̄ p̄:imũ p̄ceptũ quo p̄hibet̄ sup̄stitio: scdo quo p̄hibet̄ piurium

ꝛ alia ptinẽtia ad irreligiositatẽ seu irreuerẽtiã dei. Tho. ĩ ij. q. cxxij. ar. iij. Et quis p hoc pceptũ ppꝛie ꝛ pncipaliꝛ phibeat assumptio nois dei illa qua assumit nomẽ dñi ad cõfirmatiõez: vbi p modũ iuramẽti: ex eo ꝙ illa est frequẽtioꝛ apud hoies: ꝛ pcepta decalogi sunt de his q̃ pluˀ in occursum hũani gñis solẽt accidere: tñ põt ex ꝯsequẽti intelligi phibita ois inoꝛdinata diuini noĩs assumptio. Et sm hoc reperiunt diuerse expõnes huiˀ pcepti. Itẽ quis noĩa dei sint multa: tñ q: reuerẽtia debet noibˀ dei rõne rei signate que est vna. s. diuinitas: nõ rõne vocũ significantiũ q̃ sunt multe: iõ signãter in singulari dr. nõ assumes nomẽ dei tui in vanũ. Idẽ Tho. Frequẽter pctõres faciũt ꝯ istud preceptũ. pꝑter qd dici põt illud ps. xxxviij. Uniuersa vanitas ois hõ viuẽs. Hõ aliqñ sm Greg. in moꝛal. signat naturaz cũ culpa. Uñ. j. ad Coꝛ. iij. dicit aplˀs. Cũ sit inter vos zelus ꝛ ꝯtẽtio: nõne carnales estis: ꝛ sm hoiem ambulatis. i. sm sensualitatẽ culpabilẽ. est aũt talis hõ. i. pctõr: vniuersa vanitas. i. vanus oi mõ vanitatiˀ. Dicit eñ vanũ quadruplex.

Uanum dr q̃druplicier.

Primo vanũ. i. falsum: iux illud ps. xj. Uana. i. falsa locuti sunt vnusquisqꝫ ad pximũ suuz. Scdo dr vanũ qd est iniustũ seu illicitũ. Eccꝰ. vi. Adolescẽtia ꝛ voluptas vana sunt idest adolescẽs voluptuosus illicita cõmittit. Tertio dicit vanũ inutile seu indiscretuz. sm illud Biere. lj. Uana opa eoꝝ ꝛ risu digna. Quarto dr vanũ qd nõ ꝯsequit finẽ suuz ad quẽ oꝛdinat. Sap. xiij. Uani sunt oẽs hoies qbˀ nõ subest sciẽtia dei. q: nõ ptingũt ad pꝛimã veritatẽ ad quã oꝛdinat ois scia. Et illud ps. cxxvj. Nisi dñs edificauerit domũ. s. ꝯsciẽtie ꝛ aie edificio virtutũ: in vanũ laborauerũt q̃ edificãt eã: q: nõ acquirũt eas. Ois igit hõ. i. pctõr. est vniuersa vanitas. i. vanˀ oibˀ his modis.

Q̃tuoꝛ mõis assumit nomen dei.

Sciẽdũ aũt ꝙ nomẽ dñi assumit ad quattuoꝛ vt habet in textu. b. Tho. de preceptis. Primo ad sctificationẽ. Scdo ad ꝯfessionẽ. Tertio ad auxiliũ implorationẽ. Quarto ad dicti sui ꝯfirmationẽ. Sꝫ pctõr in his quattuoꝛ modis assumit in vanũ. Quãtum ad pꝛimũ sumit aliqñ nomẽ dei ad sanctificationez. s. cũ noiat ad hoc vt sanctificet. i. purificet hoiez a pctis: qd pꝛecipue fit in sacro baptismatis ꝛ pnie: q̃ oꝛdinata sunt ad purgationez pctõꝝ. j. ad Coꝝ. vj. Abluti estis. s. p baptismũ: sanctificati estis in noie dñi. Dicit eñ baptizans. Ego te baptizo in noie patris ꝛ filij ꝛ spũssctĩ. qui sunt vnˀ deus ꝛ absoluens in pnia. Ego te absoluo in noie patris ꝛ filij ꝛ spũssancti.

Numeri vj. sꝫ illic sinnolabunt nomẽ meũ ꝛc.

Uñ dñs dixit sacerdotibˀ veteris testamenti. Uos ponite nomen meũ super filios israel. s. inuocãdo in collatione sacroꝝ: ꝛ ego dñs bñdicã eis. s. ꝯferendo virtutem ꝛ effectũ eoꝝ. Sed in vanũ assumit in hoc nomen dñi qui male vtit sacramẽtis ꝯferẽdo vel accipiẽdo ea in pctõ moꝛtali: q: talis nõ ꝯsequit sanctificationẽ ad qd oꝛdinantur sacra ꝛ saluationẽ sed culpã moꝛtalẽ ꝛ dãnationez. Et sic in vanũ assumit nomen dei inuocatũ. vñ Augu. et Leo papa. Sacra vnicuiqꝫ talia fiunt: quali coꝛde vel ꝯsciã accipiunt. j. q. j. si q̃ epi. Qui ergo irreuerentiaz facit sacris: ꝯ illud pꝛeceptũ agit: ꝛ q: sit frequẽter iõ vniuersa vanitas oia hõ viuens. Scdo sumit nomẽ dñi ad cõfessionem.

Ps. ciiij.

Et hoc vel pꝛedicando ꝛ docẽdo vel laudãdo deũ. Ps. Cõfitemini dño ꝛ inuocate nomen eiˀ: annũciate inter gentes opa eiˀ. s. pꝛedicando. sicut paulus de quo dixit dñs Act. ix. Poꝛtet nomẽ meũ coꝛã gentibˀ ꝛ regibˀ ꝛ filijs israel. Sꝫ in vanũ sumit q̃ falsa pꝛedicat vel docet vt heretici: q: non sequit fructˀ salutis inde ad quẽ est oꝛdinata pdicatio. Uñ vna glo. sup hoc pcepto dicit. Nõ dices creaturã esse. s. purã xpm filiũ dei: qd iudei faciũt: ꝛ talis peccat moꝛtaliter: falsa scienter predicãs. sm Tho. in. iiij. Sumit etiã nomen dei ad laudandũ. sm illud Esa. xliij. Oẽm qui inuocat nomẽ meũ in gloꝛiã meã creaui eũ. Et illud ps. Laudate nomen dñi. Sed in vanũ assumit q̃ illud noiat in derisionem in cãtilenis mũdanis: vel qd peius est: blasphemãdo ꝛ maledicẽdo: qd vtiqꝫ est moꝛtale ꝛ ꝯ istud pceptũ sm Tho. ij. ij. q. vbi. s. Cõtra quos cõqueritur dñs dicẽs p Esa. lij. Iugiter tota die nomẽ meũ blasphematur. ꝛ de blasphemia habes diffuse in. ij. parte ti. vij. c. v. Tertio sumit nomen dñi ad auxiliũ implorationẽ. Prouer. xviij. Turris foꝛtissima nomen dñi: ad eũ cõfugiet iustus ꝛ saluabit. Et Biere. xiiij. Nomẽ tuũ inuocatũ est sup nos: ne derelinq̃s nos. Et ad hoc vt xpianˀ aliq̃d obtineat auxiliũ in oꝛone adiũgit votum aliqd. Sed in vanũ assumit nomẽ dñi q̃ in oꝛone volũtarie distrahit ad alia.

Esa. xxix

Cõtra quos dr Mat. xv. Pplˀs hic labijs me honoꝛat: coꝛ aũt eoꝝ lõge est a me. Sine cã. i. vtilitate colũt me. Et multo magis i vanũ assumit nomẽ dei q̃ vota facit p illicitis vel licita nõ ipler: ꝛ q: pctõres i hoc frequẽter incidũt: iõ vniuersa vanitas ois hõ viuẽs. de trãsgressiõe votoꝝ habes diffuse in. ij. pte. ti. xj. p totũ. Quarto sumit nomẽ dei ad ꝯfirmationem dictoꝝ. s. p iuramẽtũ. Cuis eñ aliqñ iuret p creaturas: aut p euãgeliũ: p fidẽ: p sctõs: p coꝛpus suũ: ꝛ hmõi: iplicite assumit nomen dei p illa eñ iurat inq̃ntũ xitas vel bonitas auctoꝛis dei in illis manifestat. Est eñ iurare sm Aug. deũ in testẽ inuocare suoꝝ verboꝝ. Sꝫ vt dicit Biero. tractãs illud Biere. Et iurabũt in noie meo in iudicio ꝛ iusticia ꝛ xitate.

Ad iusiurãdũ requirit iudiciũ iusticia ꝛ veritas.

Aiaduertẽdũ ꝙ iusiurãdũ dꝫ hre tres comites. s. iudiciũ iusticiã ꝛ veritatẽ. Si q̃d hoꝝ defuerit nõ iuramẽtũ: sꝫ piuriũ erit. xxij. q. ij. c. ij. ꝛ ꝯ istud pceptũ aut pter ipm. Primo eñ requiritur veritas: vt iuret qd credit esse verũ. Naz iurãdo scienter falsum: quocũqꝫ mõ ꝛ cã semp peccat moꝛtaliꝛ. sm Tho. ij. ij. Et tũc ppꝛie agit ꝯ istud pceptũ assumẽs nomẽ dei i vanũ. i. ad asserẽdũ falsuz: vñ dicit scriptura.

Leui. xix

Nõ piurabis in noie meo. i. nõ iurabis falsuz. Scdo requirit iusticia in iuramento. qd videt hre locũ in pmissoꝛio iuramẽto: vt. s. iuret qd sit iustũ ꝛ licitũ. Nã iurãdo facere q̃d iniquũ: fuerit nõ dꝫ.

Mat. vj

Sicut fecit herodes ãputare faciẽs caput iohis baptiste pꝑter iusiurãdũ. Et peccat moꝛtaliꝛ qñ iurat q̃d illicitũ qd sit moꝛtale vt occidere hoiez: nõ facere pacẽ: ꝛ huiõi. Et tũc assumit nomẽ dei in vanũ. i. p re illicita. Tertio requirit iudiciũ. i. discretio: vt scꝫ nõ iuret nisi in casu necessitatis vel magne vtilitatis. nõ eñ pꝛo re vili vel ioco dꝫ iurari: etiã veritatẽ dicẽdo ꝛ iustũ pmittẽdo. Uñ dicit Aug. ꝙ iuramẽto q̃ra vti dꝫ vt medicina. s. pꝛo necessitate: alia iurando leuiter vt cõiter fit: etsi verũ sit ꝛ licituz qd iurat: est pctm: nõ tñ moꝛtale: nisi fieret in cõtemptũ. ꝛ sic sumit nomen dei in vanũ. i. pꝛo re inutili: ꝛ est preter nõ ꝯ istud preceptũ. Periurãs aũt sm Tho. in dicto libello iniuriat ꝛ facit irreuerẽtiã deo: q: videt sentire eũ esse ignoꝛãtẽ ꝛ nescire verũ vel falsum dicti sui vel maliciã in eo quasi diligat deus mẽdaciũ: autˀ testẽ inducat. vel ipotẽtiã quasi nõ possit punire. Proximo est nociuˀ: q: societas hoim inuicẽ cõseruari nõ posset nisi crederet verbis eoꝝ. Dubia aũt ꝯfirmant iuramento sm illud ad Heb. vj. Ois cõtrouersie finis ad cõfirmationez est iuramẽtũ. Et est sibijpsi crudelis q: se obligat ad hoc vt puniat si nõ dicit verũ in iurando. Exemplũ in historia ecclastica de tribˀ q̃ falso iurauerũt ꝯ aliquez accusantes de crimine. Et vnˀ dixit ꝙ cõbureret si nõ iuraret verũ. Scdˀs ꝙ leprosus efficeret. Tertius ꝙ cecus efficeret: ꝛ oibus euenit qd sibi imprecatˀ est: cuncta notificata veritate p vnũ illoꝝ. De iuramento ꝛ piurio habes diffuse in. ij. parte. titu. x.

§. IIII. De tertio precepto

Fundat hõ in vera religiõe p tertiũ pceptũ.

qd est. Memento vt diẽ sabbati sctifices. Exo. xx. exclusis his q̃ phibẽt debitũ cultũ deo exhibere. s. infidelitate: supstitione ꝛ irreuerẽtia p pꝛimũ ꝛ p scdm pceptũ: ꝯueniens fuit vt poneret tertiũ pꝛeceptũ p qd hõ in vera religiõe fundaret. Ad religionẽ aũt ptinet debitũ cultũ deo exhibere. Sicut aũt diuina nobis traduntur in scripturis sacris sub silitudinibˀ rerũ coꝛpoꝛaliũ: vt intuitˀ ꝛ cognitio dei dicat oculus eius ꝛ hmõi. ita ꝛ cultˀ exterioꝛ deo exhibet sm aliqd sensibile signũ. Et q: ad interioꝛẽ cultũ q̃ ꝯsistit in oꝛone ꝛ deuotione magis ducit hõ ex interioꝛi istinctu spũssctĩ: pceptũ legis dãdũ fuit nõ de eo: sꝫ de exterioꝛi cultu sm aliqd sensibile signũ. Et q: pcepta decalogi sunt quasi quedã pꝛima

⁊ alia legis pncipia: io in tertio pcepto decalogi pcipit exterio: cultus dei sub signo coıs bñficij qd ptinet ad oes. s. ad repntãdũ opus creationis mũdi: a q requievisse deus dr septimo die. In cuius signũ septia. s. sabbati mandat sctificãda. i. deputãda ad vacãdũ deo ⁊ colẽdũ eũ. Est aũt istd pceptũ morale sm lrãlez itellectũ quãtũ ad h vt hõ aliqd tps deputet vite sue ad vacãdũ deo ⁊ diuinis reb⁹: ⁊ sic semp obligãs. Sz cerimoniale ẽ quãtũ ad determinatiões diei. s. septeni. ⁊ sm hoc nõ obligat: imo nec dz fuari sicut nec alia cerimonialia. hec Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. iiij. Et ad hoc põt induci illud ps. lxxx. Buccinate in neomenia tuba: in insigni die solẽnitatis vestre: qz preceptũ in israel est. Ubi tria nota.

Nota. Istd pceptũ partim ẽ morale ⁊ ptim cerimoniale

Primo q festum est obseruandũ: ibi. Quia preceptum in israel est.

No. tria de solẽnitate.

Secũdo q tempus est determinandum: ibi. In insigni die solennitatis vestre.

Tertio q opus in eo est declarandũ: ibi. Buccinate in neomenia tuba.

Quantũ ad pmũ nota q plures solẽnitates habebãt iudei figuratiuas nostrarũ vt dicet. Et hi dies dicebant insignes ppter insignia aliq facta in eis: ⁊ pceptũ erat illa custodire sicut xpianis sua. Frequẽtior aũt solẽnitas erat sabbatũ in qua repñtabat maius gñalius insigne. s. creatiõis mũdi. cui fidelib⁹ succedit dñica: i qua cõmemorat insigne renouatiõis mũdi p xpi resurrectionẽ ⁊ nostrã. Preceptũ aũt in isrl erat sabbatũ custodiri: ppter qn uor rõnes sm bea. Tho. in trac. de decẽ preceptis. Primo ad destructionem erroris. preuidit eñ spũssctũs q aliq venturi erãt qui dicerẽt mũdũ semp fuisse: vt phi antiq. Uoluit g deus vt custodiret vn⁹ dies hebdomade in memoriã q de⁹ oia creauerit in sex dieb⁹. Et i septima requieuit. i. cessauit a nouis cõdẽdis creaturis. vñ Exo. xx. assignãs dñs hãc rõnẽ. Sex dieb⁹ operaberis ⁊ facies oia opa tua. Septimo aũt die sabbatũ dñi dei tui est. Nõ facies omne opus in eo. Et paulo post. Sex eñ dieb⁹ fecit de⁹ celũ ⁊ terrã ⁊ mare ⁊ oia que in eis sunt: ⁊ requieuit i die septimo. Judei g celebrabãt sabbatũ in memoriã prime creatiõis: sz qz xps adueniens fecit nouã creationẽ. vt Apoc. xxi. Ecce noua facio oia: q melior est prima: qz p primã homo fact⁹ est terren⁹. p scdãm factus est celestis. Uñ ad Gal. vi. In xpo iesu nec circũcisio aliquid valet nec preputiũ: sz noua creatura q est p grãm que incepit in resurrectione xpi. Uñ ad Ro. vi. dicit. Xpus surrexit a mortuis per gloriã patris: ita ⁊ nos in nouitate vite ambulem⁹. Que resurrectio qz facta est in dñica: ideo eccña precepit. de cõse. di. iij. c. i. Pronũciãdũ oẽm dñicã ad honorẽ resurrectionis iesu xpi dñi nostri de vespera ad vesperã festiue obseruari. ⁊. e. c. sabbato. Scda rõ quare precepta fuit dies sabbati: est ad instructionẽ fidei redẽptoris. Quiescẽdo eñ sabbato figurabant iudei. q xps in sepulcro mortuus debebat qescere in sabbato. Quieuit autẽ p hoc q caro ei⁹ nõ vidit corruptionem. ps. xv. Caro mea requiescet i spe. s. resurrectiõis. ⁊ iterũ ibidẽ. Nõ dabis sctm tuũ videre corruptionẽ. Est eñ quasi quedã quies hoiũ: qd naturalr appetit. s. nõ corrũpi: sz cũ suo corpore manere vnitũ: hoc euenit sicut in xpo. Sicut ergo sacrificia iudeoz significabãt xpi mortẽ: ita sabbatũ xpi quietem in sepulcro: qd credere ptinet ad fidẽ. Et qz adueniẽte veritate figura debet cessare: ideo ex quo xps iam quieuit in sepulcro ⁊ a mortuis resurrexit: ideo nõ sabbatũ: sz dñicã debemus celebrare. Unde de cõsecra. dist. iij. puenit. dicit q illi qui dicũt sabbatũ custodiendũ: sunt predicatores antixpi qui faciet celebrari sabbatũ ⁊ dñicã. Uerũ est q talẽ diem. s. sabbati deputam⁹ spãliter honori vginis marie: qz in illa die scilz sepulture xpi in ea sola remansit fides plena de xpo. Et qz sicut de⁹ requieuit septimo die in creatione mũdi: ita requieuit in vgine p incarnationẽ recreãdo mũdũ. Aliqua ergo facere illa die ob honorẽ virginis laudabile est: nõ tñ ab opib⁹ cessare: ne videamur iudaizare. Tertia rõ est ad inflãmationẽ amoris. Corp⁹ eñ terrenũ de sui natura terrena appetit: ⁊ ideo hõ sm illã partẽ a qua colliter deprimit semp ad terrena tendit: nisi conet se eleuare ab eis. Et io opz hre certũ tps in quo cum nõ liceat ei vacare operib⁹: det ei materia vacãdi spũalib⁹. Sicut eñ corpus indiget aliquo tpe ad refectionẽ sui: q fit p somnum: comestionẽ ⁊ hmõi: alr deficeret in operãdo ⁊ viuẽdo. Ita ⁊ aia indiget refectione spũali ne deficiat: q fit p orones ⁊ alia spũalia. Et aliq quidẽ semp faciũt sabbatũ. s. semp vacando deo vt pfecti. Aliq frequẽter vt boni clerici ⁊ religiosi. Sz ⁊ laici debẽt hre suũ sabbatũ quo quiescẽtes ab opib⁹ exterioribus vacẽt deo. s. festa xpianoz ne nimis repescãt in diuinis. Esa. lviij. Erit sabbatũ delicatũ ⁊ sctm dñi glosũ ⁊ qz etiã serui ⁊ ancille debẽt hre tps ad vacãdũ deo: ideo dñs pcepit Deut. v. Custodi sabbatũ dei tui: vt requiescat seru⁹ tuus ⁊ ancilla. qd est ɔ illos qui faciũt dieb⁹ festiuis seruos laborare. Quarta rõ est ad roborãdũ veritatẽ pmissiõis. pmitit eñ nobis quies pfecta in alia vita: quaz figurabat dies sabbati: sz opz prius operari sex dieb⁹. i. in vita pnti: qd modicũ est respectu ppetue future quietis. Eccli li. Modicũ laboraui ⁊ inueni mihi multã requiez. Esa. vlt. Erit sabbatũ ex sabbato: qz. s. ad illã quietẽ eternã q sabbatum dr: nõ puenit nisi ex quiete mẽtis liberate. s. a passiõibus ⁊ vitijs. Mat. xi. Tollite iugũ meuz sup vos ⁊ discite a me: ait xps: qz mitis sum ⁊ hu. cor. ⁊ inuenietis requiem aiab⁹ vestris. Quantũ ad scdm sciendũ q sicut nõ solum sabbatũ in veteri testõ erat in pcepto: sz ⁊ alie solẽnitates. Sic in nouo nõ solũ dñica dies: sz ⁊ multe alie solẽnitates que figurate sunt p illas quoad principaliores. ⁊ quelibet dicebat insignis dies solẽnitatis ppter aliqd insigne in illa factũ. Et sm Tho. s. ij. q. cij. ar. iiij. septez erãt solẽnitates tpales in illo pplo vt põt colligi. Nume. xxviij. ⁊. xxix. Prima erat ⁊ iterabat qualibz septimana. s. sabbatũ q celebrabat in memoriã creationis rerũ. Cui rñdet in nouo testamẽto festũ dñice in memoriã resurrectiõis: p quã facta est creatio spũalis mundi. Scda solẽnitas iterabat quolibet mense: ⁊ dicebat neomenia: qd celebrabat in memoriã gubernationis rerũ. Nã hec inferiora precipue variant sm motũ lune: ⁊ ideo celebrabat in nouitate lune. Cui rñdẽt festa virginis que sunt plura q lune assimilant. ⁊ ipa suis meritis ⁊ precibus sustentat mũdũ ⁊ quasi regit. Unde regina mũdi dicit. Alia festa celebrabant semel in anno: vt festũ pasche valde solenne: qd durabat septem dieb⁹. primo mense in memoriã liberationis de egypto. Cui rñdet festum natiuitatis xpi: p qd inchoatiue liberatũ est gen⁹ humanũ de seruitute diabolica. Aliud erat inde ad quinquaginta dies. s. pẽtecostes: in memoriã legis date in mõte sina. Cui rñdet festũ spũssancti dati in monte syon: cum lege euangelica. Erat ⁊ quintũ festũ prima dies septẽbris qd dicebat tubarũ in cõmemoratione liberatiõis isaac quẽ abrahã inuenit arietez quẽ obtulit pro eo. Et etiã erat istud festũ quasi quedã inuitatio vt prepararent se ad festũ sequens. Cui rñdent festa aploz qui tubis predicationũ inuitauerũt mundũ ad festũ supnũ. Sextũ festũ erat expiationis decima die septẽbris: in memoriã bñficij quo de⁹ ppitiatus est pplo israel in adoratione vituli aurei ad pces moysi. Cui rñdet festuz ascensionis xpi: qua ascendit vt fieret ppitiatio pro pctis nr̃is apud patrẽ. Septimũ erat festuz schenophegie. i. tabernaculoz in eodez mense septẽ dieb⁹: in signũ deductionis in deserto vbi habitabãt in tabernaculis. Cui rñdet festum angeloz qui nos deducũt ⁊ custodiunt p desertum mundi sicut illos angelus dñi. Octauo aũt die illius festi erat aliud qd dicebat cetus seu collecta. Cui rñdet festũ dedicationis ecclesie vel oim sctoz. Erant ⁊ aliqua festa alia: sed nõ ita solennia vt furni ⁊ encenia ⁊ hmõi. Et sic in ecclesia que debent celebrari: vt martyrũ et cõfessoz: prout eccña statuit. de cõse. di. iij. pnunciandum. Quelibet dicit insignis solennitas ppter insigne in ea factum: quilibet dictoz dierũ debz sctificari: vt declarabit: qz preceptũ in israel est de ea celebrãda. Quantũ ad tertiuz

Sabbatum erat custodiẽdum ppter qtuor rõnes.

In nouo testamẽto nõ solũ dñica dies ẽ in pcepto: sz ⁊ multe alie solennitates.

quadruplex op⁹ nō dꝫ fieri in die festo.

opus qđ dꝫ fieri in die festo vt scꝫ sacrificet est quadruplex decLarādū. Primo corporalis opa abdicāda. Scđo mortalis culpa cuitāda. Tertio totalꝭ negligētia eliminādā. Quarto vīis nr̄a suba sacrificāda. Un̄ dic̄ ps̄. Buccinate. i. sonate in tuba neomenia. i. qua maxime vtebat̄ in neomenia. Erat aūt sonit⁹ tube ad q̄tuor. s. ad cōuocandū pplm̄: ad vocādū ⁊ aiendū ad preliū: ad epulum solēnizandū. ⁊ ad laudādū deū. Est em̄ festū ordinatū ad vacādū deo. ⁊ per ista optime vacat̄ vt ipleat̄ illud ps̄. xlv. Vacate ⁊ videte qm̄ ego sum de⁹ exaltabor in gentib⁹. Primo nō debꝫ fieri opus seruile. i. manuale in festo. Hiere. xvij. Sanctificabis sabbatū ⁊ nō facies opus seruile in eo. i. corporale. Est em̄

Nu. xv.

pctm̄ mortale opari in festis sine cā vrgēte rōnabili. Unde quēdā iudeū inuentū colligere ligna in sabbato iussit dn̄s lapidari. Que aūt opa corpalia phibeant̄ habes diffuse in. ij. pte. ti. ix. c. iiij. de negligētia bene opandi. Buccinate ergo tuba in festo. i. vocate pplm̄ vt dimittat opa. Scđo vitāda est mortalis culpa. Hier. xvij. Custodite aias vr̄as vt nō portetis pōdus in die sabbati. Pōdus pmaxime est pctm̄ s̄m illud ps̄. xxxvij. Sicut onus graue grauate sunt sup me. s. iniq̄tates. Leui. xxiij. Om̄e opus seruile nō facietis in eo. s. sabbato. Opus maxie seruile est pctm̄ qđ facit seruū diaboli. Un̄ s̄m Tho. magis facit ꝯ illud p̄ceptū peccās mortalr̄ in festo ꝙ̄ opans manualr̄. Et talis circūstantia. s. i die festo trahit pctm̄ in aliā spēm. Nā fornicās i festo facit ꝯ duo p̄cepta. s. Nō mechaberis. ⁊ illud de scificatione sabbati. Buccinate ergo tuba ad excitādū aiam ad pugnā ꝯ diabolū ad resistēdū pctis. Un̄ in figurā dicit̄ Esa. lviij. Quasi tuba exalta vocē tuā ⁊ annūcia pplo meo scelera eoꝝ: vt. s. caueāt. Et Matathias cum suis dixerunt. j. Mach. ij. Quicūq̄ venerit ad nos die sabbati pugnem⁹ ꝯ eū. Tertio vitāda est negligētia in festis: ne scꝫ q̄s det se ocio ⁊ ludis: q: laborare nō hꝫ sicut cōiter fit. Multaꝫ em̄ maliciā docuit ociositas inq̄t Sapiēs Eccl̄. xxxiij. Un̄ dicit̄ Thren. j. Viderūt eā hostes. s. aiam aut ꝑsonā ociosam: et deriserūt sabbata ei⁹ ppter ociū. Dicit bea. Tho. ij. ij. ꝙ viciū accidie qđ importat tediū bene opandi est ꝯ hoc p̄ceptū. Buccinate ḡ in insigni die solennitatis tuba ad epulum spūale. i. ad audiendū v̄bū dei Johel. ij. Canite tuba in syon: vocate cetū: ꝯgregate pplm̄. Act. xiij. Voces pphetarū que legunt̄ ꝑ oē sabbatuꝫ. Quarto est ois nr̄a suba sacrificio offerenda: vbi em̄ alijs dieb⁹ offerebat̄ vnū sacrificiū in sabbato duplicabat̄. Offerēdū est ergo sacrificiuꝫ de aia ꝑ cōtritionē. de quo ps̄. Sacrificiū deo spūs ꝯtribulatus. Leui. xvj. Sabbatū requietionis est: affligetisq̄ aias vestras. s. ꝑ ꝯtritionē s̄m Orige. examinādo ꝯsciētiā: ⁊ dolendo de cōmissis. Offerēdū est corp⁹ ꝑ sobrietatē. Ad Roma. xij. Exhibeatis corpora vestra deo hostiā. i. in sacrificiū Un̄ Aug. reprehendit comessationes ⁊ ebrietates q̄ fiunt in festis ⁊ magis ꝙ̄ in alijs dieb⁹. dist. xliiij. comessationes. Debet etiā corpus exerceri in eundo ad ecclesias indulgētias participando: faciendo disciplinas: ⁊ ad laudes diuinas ire. ps̄. xlix. Sacrificiū laudis honorificabit me. Offerenda est terrena suba dando elemosynas magis ꝙ̄ alijs dieb⁹. Neemie. viij. Mittite partes eis qui nō preparauerunt sibi. i. pauperib⁹. Sanctus em̄ dies dn̄i est. Buccinate ergo tuba ad laudandū deum. Iuxta illud ps̄. vlt. Laudate eum in sono tube. Et sic sanctificatur sabbatuꝫ seu festum: ⁊ seruatur domini preceptum.

Quarto p̄cepto obligamur parentib⁹ ⁊ maiorib⁹.

§. V. Quartū preceptū est

Honora patrē tuū ⁊ matrē vt sis lōgeuus sup terrā: quā tibi dn̄s de⁹ tuus dabit. Exo. xx. Hoc ꝑpus inducit Mat. xv. Post p̄cepta prime tabule q̄ ordināt nos ad deuꝫ: cōgrue in preceptis scđe tabule q̄ nos ordināt ad ꝓximum: primo ponit̄ illud de honoratione parentū: q: sicut deus est p̄ncipiū vl̄e essendi oibus: ita pater est quoddā principiū essendi filio. Et ꝙuis s̄m Tho. j. ij. q. c. ar. v. ⁊. ij. ij. q. cxxij. arti. v. sub isto precepto includat̄ nō solū veneratio fiēda oibus

Pater ē p̄ncipiū essendi suo modo filio.

superiorib⁹: cōsanguineis ⁊ prelatis ab inferiorib⁹: sꝫ etiāꝫ prouisio ⁊ gubernatio fienda inferiorib⁹ a patrib⁹ ⁊ p̄sidētibus: ac etiā bn̄ficioꝝ oim exhibitio oibus ꝓximis quoad elemosynas corpales ⁊ spūales: cū debent̄ ad oib⁹: tn̄ expsse nō fit mentio nisi de honore parentū. Et rō est: q: cūꝫ vt dictū est p̄cepta decalogi sunt de hisq̄ statim rō naturalis ꝑ se apphēdit esse seruāda. Debitū filij a pr̄e est adeo manifestū ꝙ nulla pōt tergiuersatione negari: eo ꝙ pater est principiū ḡnationis ⁊ esse filio: sꝫ ꝙ aliqđ bn̄ficiū vel obsequiū sit exhibēdū alijs: nō ita statim dictat rō naturalis sicut parētib⁹. Et iō de bn̄ficijs alijs exhibēdis nō dat̄ in decalogo spāle p̄ceptū ⁊ eadē rōne: q: parētes nō vident̄ debitores esse filijs ppter aliq̄ bn̄ficia suscepta ab eis. sꝫ ecōuerso. Ideo nō dat̄ p̄ceptū etiā de cura parētū erga filios: sed tn̄ (vt dictū est) sub hoc p̄cepto includit̄. Itē q: hoc est preceptū affirmatiuū obligat semꝑ: sed non ad semꝑ. i. ita ꝙ om̄i tpe debeat q̄s actu venerari parentes: sed pro loco ⁊ tpe cum expedit. Et circa hoc videnda sunt tria.

tria sunt circa h̄ p̄ceptum notāda.

¶ Primo que sit ista paternitas.

¶ Scđo que sit ista honorabilitas.

¶ Tertio que sit ista remunerabilitas.

§. VI. Quantū ad primuz

quadruplex ē pr̄nitas venerāda.

Nota ꝙ est q̄druplex pr̄nitas venerāda. Prima ē carnalis Scđa presidentialis. Tertia tpalis. Quarta sacralis: ⁊ de q̄libꝫ pōt dici illud ps̄. cij. Miseretur pr̄ filiorū. De prima paternitate dr̄ Eccl̄. vij. Honora prēm tuū: ⁊ gemitus mr̄is tue ne obliuiscaris. Memēto q: nisi ꝑ illos nat⁹ nō fuisses Ipsi em̄ generādo dāt esse post deū. De scđa dr̄ Deut. xxxij. Interroga prēꝫ tuū ⁊ annūciabit tibi: maiores tuos ⁊ dicēt tibi. ⁊ di. xcvj. q̄s dubitet. ait gre. Quis dubitet sacerdotes xp̄i regū ⁊ p̄ncipū ⁊ oim fideliū prēs ⁊ magr̄os cēseri. De tertia. s. tpali dr̄. iiij. Reg. v. Pater si rem grandē dixisset tibi ppba facere debuisses. Que fuerūt v̄ba seruoꝝ dicta ad Naamā dn̄m suū. De quarta dicit Symmachus papa. Oēs quos in pnia suscipim⁹: ita nr̄i spūales sunt filij: vt ⁊ ipsi quos vel nobis suscipientib⁹ vel sub trino mersionis vocabulo mergētib⁹ vnda sacri baptismatis regenerauit. xxx. q. j. oēs. Idē de sacro ꝯfirmationis. Quilibet horū patrū miseret̄ ⁊ misereri dꝫ filioꝝ suoꝝ. Et miseret̄ pater filioꝝ suoꝝ de ꝓuidēdo eis in quattuor. s. in nutrimēto. In documēto. in castigamēto. ⁊ in exēplo. Et p̄mo quidē pater carnalis. s. vtiq̄ dꝫ nutrire filios. Nō em̄ ait aplus. ij. Cor. xij. debēt filij parētib⁹ thesaurizare: sed parētes filijs. Un̄ ⁊ iura statuerūt ꝙ legitima sine magna cā priuare nō possunt. Un̄ male faciūt qui filios mittūt ad hospitale ⁊ non prouident eis si possunt. qđ cōtingit de cōceptis ex fornicatione vel alio illicito mō. Et in decre. di. xxx. si q̄s reliquerit. dr̄. Si q̄s reliquerit ꝓprios filios ⁊ eos nō aluerit: ⁊ qđ pietatis est necessaria nō prebuerit: sed sub occasione cōtinentie eos negligēdos putauerit: anathema sit. i. fiat. Nō est em̄ lata snīa sed cōminatio. Nō tamen debēt illicita aliqua facere: vt vsuras ⁊ fraudes vel alia mala vt possint filios nutrire. Qui em̄ diligit filium aut filiā plus ꝙ̄ me nō est me dignus. ait xp̄s Matth. x. Pater secūdus. s. presidentialis etiā debet pro posse de nutrimēto ꝓuidere filijs suis. i. subditis. Unde Pe. in canonica. Pascite eū qui in vobis est gregē. Et Hiero. Quicquid habēt clerici pauperum est: ⁊ domus eorū oibus debent esse cōes. xvj. q. j. qm̄. Pater tertius. s. rector: tpalis debꝫ subditis vt filijs ꝓuidere de nutrimento: vt nō sit penuria in ciuitate: ⁊ querere bonū cōe: ⁊ precipue pupilloꝝ: viduarū: ⁊ miserabiliuꝫ ꝑsonarū causas vt pater iuuare: vt faciebat Job dicens. Pater erā pauperū. eiusdē. xxix. Quartus pater. s. spūalis per administrationē sacroꝝ pnīe ⁊ alioꝝ et cōgruo debet ꝓuidere: ⁊ si ipse nō pōt: saltem ꝓcurare pro filijs suis. Debet etiā pater quilibet misereri filijs ꝓuidendo de documento. Nam pater carnalis ⁊ qui loco eius est habet curā filij quoad ad aiaꝫ magis ꝙ̄ quoad corpus. Debꝫ ergo

Quilibꝫ horū patrū misereri dꝫ filijs suis.

pr̄ carnalis dꝫ nutrire filios.

Pr̄ presidētialis q̄d debꝫ subditis j. Pe. v.

Pr̄ tpalꝭ q̄d debꝫ subiectis.

pr̄ spūalꝭ q̄d debꝫ filijs.

pr̄ carnalis q̄d dꝫ filio.

Primo. Debet prouidere filio de nutrimento qd est bona instructio. vt Eccl. vij. Filij tibi sunt erudi illos. Ad Heb. xij. Patres carnis nře habuim⁹ eruditores. Sic bon⁹ pr̃ Tobias docuit filiū suū ab infantia timere deū ⁊ cauere ab oī pctō. vt dicit̃ Tob. j. Pr̃ pñdētialis mlto magi teneť filijs suis .i. subditis de eruditione. Uñ dictū fuit primis prib⁹ ⁊ p̄latis .s. aplis. Eūtes docete oēs gētes: docētes eos huare oīa q̄cūq̧ mādaui vobis. Mat. vl. ⁊ .ij. ad Tim. iiij. Predica vbū: insta opportune importune. Esa. lviij. Clama ne cesses: q̄si tuba exalta vocē tuā ⁊ ānūcia pplo meo scelera eoꝝ. ⁊ qd p se nō pōt vl nescit: faciat p p̄dicatores: q: ⁊ ipi pres dicunť. Pr̃ tpalis etiā dʒ admonere subditos ad bonos mores.

Secūdo Pater sacralis multo magis. Debʒ em̃ ↄfessor instruere cōfitētē de necessarijs ⁊ p̄rīr⁹ aliūmū p̄cipue de credēdis.

Tertio. Debet tertio misereri pr̃ filijs de castigamēto. ⁊ pr̃ ⁊ mr̃ carnalis debēt castigare filios delinquētes. ⁊ corrigere vbbis ⁊ vbbe rib⁹. Uñ Prouer. xiij. Qui parcit virge odit filiū: q̄ diligit illū assiduat ei flagella. Et i eodē. xxiij. Tu pcuties eū vga: ⁊ aiam ei⁹ ab inferno liberabis. Nec dʒ expectare ad ipsum corrigēdū: q: cū est magn⁹ incorrigibilis erit. Uñ dr̃ puer. xxij. Adolescēs iuxta viā suā ābulās: ⁊ cū senuerit nō recedet ab ea. Pr̃ presidentialis dʒ corrigere diuersis modis. Aplš .j. ad Tim. v. Peccātes corā oib⁹ argue. Sicut fecit ipe excōicans illū corinthiū qui publicā cōmiserat incestū tradens eum sathane .j. Coꝝ. v. Et Amb. Nō osculať semp pater filiū: sed aliqñ castigat. Ergo cū castigať qui diligit: tunc circa eū pietas exerceť. v. q. v. non osculať. Pater temporalis debet punire malefactores. Exo. xxij. Maleficos non patieris viuere. Aug. Et qui emendat verbere in quē potestas datur vel coercet aliqua disciplina: misericordiā prestat. dist. xlv. ⁊ qui emendat. Pater penitētialis sibi cōfitentem debet verbis duris increpare: cum viderit expedire.

Quarto Quarto dʒ pr̃ filijs misereri: exempla bona cōferēdo: q: plus mouent exempla q̄ verba. ppterea dicit dñs. Ego sum dñs deus tuus fortis zelotes visitans .i. puniens pctā patrū in filios in tertiā ⁊ quartā generationem. Exo. xx. Nō q̄ puniat filios pro pctīs parentū: sed q: cōiter filij imitanť exempla patrū in conuersatione. ⁊ si mala exēpla dant parentes filijs in peierando: blasphemādo: furādo: turpia ppetrādo similia illi faciūt: ⁊ pro suis nō paternis vitijs puniunť fm Aug. Pater presidētialis p maxime debet exempla bonoꝝ operum filijs prebere. Mat. v. Sic luceat lux vestra corā hoibus vt videant opa vestra bona: dixit xp̄s primis patrib⁹ noui testamenti. Et Greg. ait. Scire debēt prelati: q: si vnq̄ deliquerint: tot mortib⁹ digni sunt: quot exempla pditionis ad posteros transmittunt. Et de patre temporali dicit Isid. di. ix. iustū. Tūc princeps existimet iura sua ab oib⁹ seruanda qñ ipse prim⁹ eis reuerētiaʒ prebet .s. seruando. Cōiter in pplo israel qñ boni fuerūt reges bona exēpla dantes operū: pplus virtuose se habuit. quādo aūt mali ⁊ ppl's secutus est exempla illoꝝ: ⁊ demuʒ vtriq̧ perierūt. Cōfessores etiā ⁊ patrini debent bona exēpla prebere filijs suis spiritualibus.

§.VII. Secundo videndū

quadruplex honor exhibendus patrib⁹. quis sit honor qui debeť patrib⁹ a filijs: intelligendo generaliter de oi paternitate. Honora inquit pa. tuū ⁊ ma. tuā. Et dicendū q̄ est q̄druplex honor exhibendus. Honor reuerētie: honor obediētie: honor bñficiētie: honor tolerātie.

Honor reuerentie. De primo dicit̃ Eccli. iij. Qui timet deū honorat parentes: ⁊ q̄si dñis seruiet his qui eū genuerūt in ope ⁊ sermone. ⁊ oi patientia. Manifestū est aūt q̄ serui dñis suis seruiūt cū magna reuerētia in assurgēdo. caput inclinando: associando: famulādo: cū humilitate loquēdo. Sic debēt filij parentes reuereri. Cōtra qd agūt qui derident eos vl blasphemant. Sed in punitionē eoꝝ dr̃ Prouer. xx. Oculum qui subsannat patrē ⁊ qui despicit partū matris sue effodiant eū corui de torrentib⁹ ⁊ comedant eū filij aquile idest tyranni seu dñi tpales puniant; vel demones excecēt mentes ⁊ deuorent. Et Exo. xxj. Qui maledixerit patri vel matri morte moriať. Patres etiā presidētiales debent honorari reuerētiam exhibendo eis. Aug. in regula. Honore corā vobis prelatus sit: sunt em̃ ministri dei. Et ideo etiā si sunt mali reuerendi .i. nō despiciendi: ⁊ mala eoꝝ manifestanda. Uñ Nico. papa. Si de dñi sacerdotib⁹ qui iure patres aiarū dicunť: aliquid cōtigerit vos audire: quod ↄfusionem pijs mentib⁹ ingerat nō infrunitū Cham: sʒ pudoratos filios Noe imitantes patriā de reliquo verecūdiaʒ contegatis. di. xxvj. in scripturis. Patris tpales .i. dñi sunt reuerendi. fm illud .j. Pe. ij. Deū timete: regē honorificate Ac etiā ↄfessores ⁊ patrini sunt honorandi. Malach. j. Filius honorat patreʒ suū.

paternalis obedientia. De scdo honore .s. obedientie dr̃ Joh. viij. Ego honorifico patreʒ meū: ait xp̄s .s. seruando mandata eius. Et de parētib⁹ carnalib⁹ dicit apl's ad Col. iij. Filij obedire parentib⁹ vestris. Et precipue ad hoc tenētur in his que pertinent ad domesticā curā domus. Unde Prouer. j. Audi fili disciplinā patris tui .i. doctrinā ⁊ mandata: ⁊ ne dimittas legem matris tue. De parētib⁹ spūalibus .i. prelatis dicit apl's ad Heb. vlt. Obedite prepositis vestris. ⁊ subiacete eis. Et Hiero. Esto subiectus pontifici tuo: ⁊ quasi parentē aie tue ama. dist. xcv. esto. Etiā de malis prelatis inquit xp̄s. Omnia quecūq̧ dixerint vobis facite ⁊ seruate. Math. xxiij. scʒ spectantia ad officiū suum. .j. Pe. v. De dñis tpalibus ait Petrus. Serui subditi estote in omi timore dominis vestris: nō tm̃ bonis ⁊ modestis: sed etiā discholis. Et similiter patrib⁹ sacramentalib⁹ obediendū est: ⁊ facienda penitentia iniuncta: q: illud est necessariuʒ ⁊ in alijs monitionib⁹ q: fructuosum. Uerum ois ista obedientia filioꝝ erga patres intelligenda est cum precipiūt iusta ⁊ licita: ⁊ que nō impediant salutem vel salutis incrementū. vt dicit Hiero. x. q. iij. si dñs. Cū em̃ deus a quo ois paternitas deriuať aliquid iubeat ⁊ c ntrariū parentes: obediat summo patri: nō terreno. Mater aūt est ecclesia que vtiq̧ nō potest nisi iusta iubere: ⁊ ideo obediēda.

Honor beneficētie. De tertio honore pōt intelligi illud Eccli. iij. Honora patrem tuū ⁊ matrem tuā: vt supueniat tibi benedictio a deo. Dat mat. xv. ⁊ mar. ij. tur vtriq̧ benedictio a xp̄o veniēte ad iudiciū: his qui subuenerūt indigentib⁹. Sed primi quibus teneť homo subuenire in necessitate sunt parētes. Unde xp̄s reprehendit scribas ⁊ phariseos qui inducebāt hoies ad faciendū vota oblationū in templo ⁊ implendū ea: nō curantes q̄ ex hoc parētib⁹ eoꝝ subtraherenť necessaria: declarans quō faciebāt cōtra istud preceptū. Honora patrē tuū. nō subuenientes indigentijs parentū. Hinc Amb. Ceterum dei mandatio est: vt prius pascas parentes. Nam si iuxta diuinum oraculū cōtumelia parentis morte luitur: quāto magis fames que multo grauior est. dist. lxxxvj. ceteruʒ. Parentib⁹ etiā spiritualib⁹ .s. prelatis subueniendū est a populis. Dignum est em̃ vt quibus seminant spūalia: ab his metant corporalia subsidia in decimis: oblationibus: ⁊ elemosynis. Unde apl's .j. ad Timo. v. Qui bene presunt presbyteri duplici honore sunt digni .s. reuerentie ⁊ subuentionis: vel duplici portione q̄ alij clerici nō prelati. Domini q̧ temporales ⁊ rectores ex quo laborant pro populo: ab eo debent sustentari. ad Rom. xiij. Reddite oibus debita. Cui tributū: tributū: cui vectigal: vectigal: cui timorem: timorem: cui honorem: honorem. Qd institutū est ad sustentationem dominoꝝ. Cōfessoribus etiā in necessitatib⁹ subueniendū: ⁊ predicatoribus. Iuxta illud Deutero. xxv. Non alligabis os bouis triturātis. Non tamen vt preciū sacramenti vel verbi dei tribuendū est: q: simonia esset: sed per moduʒ elemosynarū.

Honor tolerantie. De quarto honore dr̃ Eccli. iij. Fili suscipe senectā patris tui: ⁊ nō cōtristes eū in vita illius: ⁊ si defecerit sensu veniam da: ⁊ ne eum spernas in tua virtute. Sic etiam ⁊ alij patres: siue prelati: siue domini temporales: siue predicatores ⁊ confessores tolerari debent in suis defectibus a subditis. Nec propter hoc possunt discedere ab obedientia eorum; ⁊ iudicium eorum fugere.

viij. q. iiij. nōne directa. Et hoc nisi pdicti sint p sententias excōicationis vel suspēsi. possunt tñ denūciari superiorib⁹ eoꝝ vt puideāt. Et Aug. dicit q tolerādus est mercenari⁹. Difficile est diffinire qñ fiat contra illud preceptū: ita q peccet mortalr: nisi cū fit manifeste magna iniuria parētibus: vt contēnendo eoꝝ monita: deridendo eos: ꝯtumeliādo: verberando: non subueniendo in necessitatibus.

Remuneratur honorās parētes.

§. VIII. Tertio videndum

est de pmio obseruatiōis hui⁹ pcepti. Ubi sciēdū sm Tho. q ad nullū aliud pceptū ponit remuneratio obseruatoribus ei⁹ nisi ad istud. s. in decalogi descriptiōe. Et ratio est sm eūdē. ij. ij. nō q: ꝛ alioꝝ impletio nō habeat premiū sicut istud: sed q: cū istud sit valde de instinctu nature. s. honorare parētes: poterat aliquibus oriri estimatio. ꝛ ex huiōi obseruatiōe nil mereri cū natura ad hoc instigat: ꝛ sic minus solicite implere: sed ppter hoc nō caret mercede sua a deo: ꝛ ideo ponit pmium. s. longeuitas. i. longa vita: vt sis sit longeu⁹ sup terrā: viuentiū vl mortentiū. Est aūt quadruplex vita. s. vita nature. vita gratie. vita fame. vita glorie. ꝛ in qlibet fit longeu⁹ p honorationē parētū.

Quadruplex vita qua remuneratur honorans parētes. Uita nature.

Quātū ad vitaꝫ nature dr: Eccli. iij. Qui honorat patrē vita viuet longiori. Quia pater est pncipiū actiuū generationis: iō frequētius fit mentio in scriptura de honore patris q matris: sed sub eo includit etiaꝫ honor maternus eadē rōne: q: pncipiū generationis: etsi passiuū. Multū aūt cōgruit talis remuneratio huic operi. Nā qui bñ vtitur bñficio cōcesso meret sibi illud augeri. Quia q beneficium vite post deū hz a parentib⁹: ꝛ bñ vtitur eos honorādo: dignū est vt augeat ei vita. Qd aūt aliqñ ꝯriū inueniat: q: honorātes parentes cito moriant: ꝛ inhonorātes diu viuāt: h accidit occulto dei iudicio ppter aliud meli⁹ nobis ignotuꝫ.

Uita gratie.

De vita gratie dr: Eccli. iij. Qui honorat patrē suū iocūdabit in filijs vel naturalib⁹: q: bonos habebit honorātes eum: vel spūalibus: q sunt bona opa q multiplicabunt ei p gratiā: ꝛ dant ei iocūditatē spūalem. Et subdit. In die orōnis sue exaudietur.

Uita fame.

De tertia dr: Eccli. iij. Gloria hois ex honore pris sui: ꝛ dedecus filij pr sine honore. Glia aūt dicit clara fama cū laude. Et iterū ibidē. Quā male fame est q derelinquit prēm: ꝛ est maledict⁹ a deo q exasperat matrē. Dicit aūt bona fama qsi qdā vita: q: p hāc viuit hō in memorijs alioꝝ.

Uita glorie

De vita glie dr: Eccli. iij. Honora patrē tuuꝫ vt supueniat tibi bñdictio a deo. s. grē: ꝛ bñdictio eius. s. glie in nouissimo maneat scꝫ in terra viuētiū. Et cū est contentio de aliquo inter prēm ꝛ filiū: preponēdus est pater filio in honore: q nō preiudicet filio: tñ in veritate. Unde Aug. Querit pater de malo filio: queritur filius de duro patre: seruam⁹ honorificentiā patri q ei debet a filio. Non equamus filiū pri in honore: sed preponim⁹ filiū pri in veritate. s. si habet. ꝛ sic tribuim⁹ honoris debitū: vt nō pdat equitas meritum. ij. q. vij. queritur.

Hoc pceptum respicit iusticiā ne ꝓxim⁹ ledat in psona ppria.

§. IX. Quintū preceptū est

Non occides. Exo. xx. Post quartū pceptū qd est primū in scda tabula: qd est ꝯtutis pietatis q reddit parētib⁹ debitū in q includit oē qd primo spāli aliq rōne fit. necesse fuit vt ponerent alia pcepta ptinētia ad iusticiā pprie dictā: q indifferēter reddit oibus debitū. Est aūt debitū cuilibet: vt nulli inferat nocumentū. ideo ponūtur illa pcepta negatiua qbus phibent nocumenta primis. Omē em nocumentū qd infert alteri: vel est in psonā ppriā qd ptinet ad homicidiū: vel in cōiunctā p moduꝫ libidinis qd ptinet in mechiā: vel in substantiā qd ptinet ad furtū: vel in famam qd ptinet ad falsum testimoniū.

Redit hō alterz quattuor modis.

Ultima duo phibēt desideria mechie ꝛ furti: q: ad illa trahit ꝯcupiscentia cordis rōne delectabilis vel vtilis. nō aūt sic trahit ꝯcupiscentia ad homicidiū vel falsum testimoniū p se: q: nō habēt rōnē delectabilis vel vtilis. Et q: inter nocumenta maximū est qd fit in psona ppria p homicidiū. ideo pmū in negatiuis qui obligant semp ꝛ ad semp. nō occides. hec Tho. ij. ij. q. cxxv. ar. vj.

Cōtra h pceptuꝫ errat m̄pliciter.

Et dicit idem in tractatu de decē pceptis. q triplr est erratū circa istud preceptum. Aliqui em putauerūt nō esse licitū occidere bruta aīalia sed hoc est falsum. q: nō est pctm̄ vti illis q sunt subdita potestati hoīs. Est aūt ordo naturalis q plante sunt in nutrimentū animalium: ꝛ aīalia quedā in nutrimentū alioꝝ: ꝛ oia in nutrimētum hois. Gen. ix. Quasi holera virētia tradidi vobis oia. Per ꝯsequēs etiā in politicis dicit q venatio est iustū bellum. Et. j. ad Cor. x. Oē qd venit in macello māducate. Cū ergo dr: nō occides. intelligit hoiem: nō bruta aīalia. Secūdus error fuit dicētiū q phiberet hic occisio cuiuscūq hois: etiā malefactoris. vñ iudices ꝛ officiales occidentes reos: appellant homicidas. Cōtra quos dicit Aug. q de⁹ qui hoc pceptū dedit nō sibi p hoc ptātem occidendi abstulit. Dicit em Deut. xxxij. Ego occidam ꝛ viuere faciā. Iudices aūt occidendo reos iuridice occidunt mādato dei q legeꝫ statuit vt rei occiderent. Prouer. viij. Per me scꝫ sapiētiā que de⁹ est: legū ꝯditores iusta decernūt. ad Ro. xiij. Non sine causa gladiū portat: minister em dei est: vindex in irā ei qui malū agit. Intelligit ergo: non occides hoiem. s. ppria autoritate. Tertius error fuit dicentiū q phibebatur hic occisio ꝓximi: sed nō sui: asserentes hoc licitū esse: sed h etiā falsum est. Nulli em licet quacūq ex cā occidere seipm nisi deo iubente: vt habem⁹ de Samsone. Ut em dicit Augu. Spūssanctus qui p eum miracula fecit: eū ad hoc induxit ad figurandū xpi mortem.

Iudicum xvj. Aug⁹. li. j. de ci. c. xx. ꝛ habet. xxiij. q. v. si nō licet.

Est em grauissimū peccatuꝫ hoc ꝛ irremediabile. vnde ꝛ ecclia phibuit tales in ecclia sepeliri: vel p eis fieri suffragia. vt habet. xxiij. q. v. placuit. Cum ergo dr: nō occidens intelligit neq te: neq alterum. sm Aug. j. de ci. dei. c. xx. Et de talib⁹ homicidis dicit ps. xiij. Ueloces pedes eoꝝ ad effundendū sanguinē. Contritio ꝛ infelicitas in vijs eoꝝ: viam pacis nō cognouerunt. Pedes aie sunt affectus: qui in homicidis sunt veloces. i. prompti ad effundendū sanguinē humanū. i. occidēdū: ꝛ affectu cito ducunt ad effectum: sed ois qui acceperit gladium scꝫ autoritate ppria gladio peribit. Math. xxvj. hominis vel diuine sententie punientis. Et ideo subdit ps. Contritio corporis: q: debet occidi talis infelicitas aie: q per hoc priuat gloria cum sit mortale: ꝛ etiā multas infelicitates hic patit. Uia pacis est penitentia: ad quā raro redeunt effecti obstinati.

Homicidium ꝯmittitur. iiij^or modis.

Perpetrat aūt quattuor modis: scꝫ interiori deliberatiōe: exteriori locutiōe. manuali actione. notabili omissione. Quātū ad pmū dr. j. Iob. iij. Ois q odit fratrē suū homicida est. Odiēs aliquē cōtēt appetit mortē eius. ꝛ Hiero. sup Esa. Ois iniquitas ꝛ oppressio ꝛ iniusticia iudicium sanguinis est. Et lꝫ gladio nō occidas: voluntate tñ interficis. de pe. dist. j. ois. Et Aug. Homicidiū lege veterum (alis veterū) putabatur nō aliud eē nisi corporis interēptio. Aperuit ergo dñs oēm iniquum motum ad nocenduꝫ fratri in homicidij genere deputari. de pe. dist. j. homicidium. Cū. s. dñs ait Mat. v. Dictuꝫ est antiquis. non occides. qui aūt occiderit reus erit iudicio. ego aūt dico vobis: q: ois q irascit fratri suo reus erit iudicio ꝛ dānatione. Et loquit de ira mortali: qua quis desiderat mortē vel notabile nocumentū ꝓximi. Uñ ꝛ sm Tho. vbi. s. hic phibetur vitium ire put est mortale. de q habes in. ij. parte. ti. vij. c. j. diffuse. vnde Iob. v. Uirū stultū interficit iracūdia. Secūdo perpetrat homicidium ore. ꝛ hoc multiplr scꝫ imperādo. cōsulendo. suadendo in mortē alterius. Unde Augu. Periculose decipiuntur qui existimant eos tm̄ homicidas esse: qui manibus hominē occidunt: et non potius eos per quoꝝ consilium ꝛ fraudem ꝛ exhortatione hoies extinguūtur. Nam iudei nequaq xpm ppriis manibus interfecerunt: sicut scriptum est. Nobis nō licet interficere quēq. Sed tamen illis mors dñi imputatur: q: ipsi lingua eū occiderūt dicentes. Crucifice crucifige eum. de peni. dist. j. periculose. Similiter cū aliquis malis psuasionibus et malis consilijs trahit aliuꝫ ad aliqd crimina

le.piuriū.furtū.fraudē.luxuriā. ⁊ alia hmōi. occidit aiam eius.vñ Aug. Noli putare te nō eē homicidā cū fratri tuo mala ꝑsuades.ſi eñ fratri tuo mala ꝑsuades:occidis. Et

ps.lvi.

vt ſcias q: occidis:audi.ps.ꝶilij hoim arma eoꝝ dentes ⁊ ſagitte:⁊ lingua eoꝝ gladius acutus.de pe.di.i.noli putare. Tertio perpetrat̃ opere.Exodi.xxi.Qui ꝑcuſſerit hominē volēs eū occidere:morte morietur. Et Aug.de ciui.dei.c.xx.His exceptis quos vł lex iuſta generaliter vel ipſe fons iuſticie deus ſpecialiter iubet occidi quiſquis hoiem vel ſe vel aliū occiderit:homicidij crimine innectet̃.xxiij.q.v.ſi nō licet.Cōtra hoc etiā ꝑceptum facit grauiter ſe verans vel vulnerans vel mutilans ſe vel aliū. Unde ⁊ amputans ſibi virilia etiā zelo caſtitatis homicida dr̃:⁊ ꝓhibetur ordinari ⁊ ꝓmotus officio ordinis fungi. q: irregularis eſt.diſt.lv.ſi quis abſciderit. Sed etiā iudex vel miniſter eius occidens reū nō amore iuſticie: ſed liuore vindicte et delectatiōe effundēdi humanū ſanguinē homicida reputat̃. Unde Aug. Cū miniſter iudicis occidit eū quem iudex iuſſit occidi: ꝓfecto ſi id ſponte facit.i.delectabiliter homicida eſt.xxiij.q.v.cū miniſter. Nec refert quō quis ſe vel alium occidat:gladio ſcꝫ vel veneno: vel lapide vel ligno: grauius tñ quāto ꝑſona occiſa eſt innocentior vł vtilior vel ꝓpinquior. Vñ occiſio patris vel matris vel filiorū grauiſſimū:inde ꝑ parricidiū:quod vtiqꝫ nec etiā ꝓpter adulteriū perpetratū ꝑmittit̃:ſꝫ ꝓhibet̃ ⁊ grauiter punit̃ vt.xxxiij.q.ij.admonere. Quarto perpetrat̃ homicidium omiſſione. cū ſcꝫ aliq̄s pōt obuiare morti alterius iniuſte ſine ſui periculo:⁊ nō curat. Prouer.xxiiij. Erue eos q̄ ducunt̃ ad mortē ⁊ q̄ trahunt̃ ad interitū liberare nō ceſſes. Sicut fecit Daniel erga ſuſannā.Danie.xiij. Hinc ⁊ Symmachus papa. Nō grādis eſt differentia vtrū letū inferas vel admittas. mortē eñ lāguentib⁹ ꝓbat̃ infligere: q̄ hāc cū poſſit nō excludit.diſt.lxxxiij.§.i.Et dicit ibi glo. de medicis ꝙ tenent̃ gratis infirmis pauperib⁹ mederi: q̄nimo ⁊ medicinas emere ſi ꝑñt: cū aliter eis de ſalute ꝓuideri nō poſſit. Et ſilr̃ qui nō ſubuenit indigentibus in extrema neceſſitate cū poſſit:homicida reputat̃. Vñ Eccli.xxxiiij. Panis egentiū vita pauperis eſt q̄ defraudat illū ſcꝫ non dādo:vir ſanguinū eſt.i.homicida. Et Ambroſius. Paſce fame morientē q̄ſquis eñ paſcendo hoiem ſeruare poteris:ſi nō paueris fame occidiſti.diſt.lxxxvi.paſce. Contritio ſꝗtur.i.deſtructio corporis: ⁊ infelicitas.i.priuatio regni ſupni:in vijs eoꝝ.i.in operib⁹ homicidij: q: ois homicida non habet partē in regno xp̄i.i.Joh.iij. Sed vt dr̃ Apoc.xxi. Homicidis pars in ſtagno ardenti igne et ſulphure. Quodlibet hoꝝ homicidioꝝ eſt mortale.

§.X. Sextum preceptum

Hoc ꝑcepto cauetur ne ſiat iiuria primo i ꝑſona cōiuncta.

eſt. Nō mechaberis.Exo.xx. Poſt iniuriā ꝓprie ꝑſone nulla maior reputat̃ ꝙ adulteriū:qḋ dr̃: mechia:qḋ cōmittitur in ꝑſonā cōiunctā: que reputat̃ q̄ſi vna ꝑſona cum cōiuge ſuo.Mat.xix. Itaqꝫ non ſunt duo:ſed vna caro. Et q̄uis mechia ꝓprie dicat̃ adulteriū.i.acceſſus ad alienū thorū: tñ ſub iſto noie intelligit̃ prohibita ois ſpēs luxurie:⁊ ois actus venereus extra matrimoniū debite ſeruat⁹. Unde Augu.in lib. de q̄ſtionib⁹ Deute.dicit. Meretrices eſſe ⁊ ad meretrices accedere ꝓhibet dñs: quarū publice venalis turpitudo eſt.cum.ſ.dñs dicit in lege:vt notat hic glo. Nō erit meretrix de filiab⁹ iſrael:nec ſcortator de filijs iſrł. Et paulopoſt. Sed ſicut ſub furti noie intelligit̃ ꝓhibita ois illicita vſurpatio rei aliene:nō eñ rapinā ꝑmiſit q̄ furtum ꝓhibuit:ſꝫ vtiqꝫ a parte totū intelligere voluit q̄cq̄d illicite rerū ꝓximi aufert̃:ſic noie mechie ois illicit⁹ ꝯcubitus atqꝫ illoꝝ membroꝝ nō legitim⁹ vſus ꝓhibitus debet intelligi.xxxij.q.iiij.meretrices. Et Iſido.ſup Exo. ait. Nō mechaberis.i.nec quiſq̄ ꝑter matrimonij federa alijs feminis admiſceat̃.xxxij.q.v. non mechaberis. Ideo aūt in decalogo potius expꝛ̄ſſe ꝓhibet̃ mechia.i.adulteriū ꝙ alia ſpecies luxurie: q: cū ꝑcepta decalogi ꝑtineāt ad iuſticiā: que reddit debitū alteri:⁊ nemini inferat nocumentū vel iniuriā:magꝭ fit clare iniuria ꝓximo ꝑ adulteriū ꝙ ꝑ alios modos luxurie. ⁊ ideo expꝛ̄ſſe ꝓhibet. Circa hoc pōt induci illud ps.c. Ambulās in via imaculata hic mihi miniſtrabat. Cuius ois culpa mortalis ſm Tho.in.iiij.maculā aie ingerat: q̄ non eſt aliud ꝙ ꝑuatio pulchritudinis aie q̄ reſultat ex debita cōmenſuratiōe operū:ſm ſcꝫ rōnē cū quadam refulgentia grē: precipue tñ pctā luxurie magis dicūtur maculare hoiem: q: corpus ⁊ famā ⁊ aiam maculant:⁊ abſorbent pre ceteris lumen rōnis. Vñ de Salomone ꝓpter luxuriā eius infecto dr̃: Eccli.xlvij. Tu aūt poſuiſti maculā in glīa tua:inclinaſti femora tua mulierib⁹. In via q̄

Luxuria pre ceteris vicijs maculat hoiem.

imaculata ambulat q̄ caſte viuit: ſeruās illud ꝑceptū. non mechaberis. Et hic vt fidelis bon⁹ miniſtrat.i.ſeruit deo. ad Heb.xiij. Honorabiles nuptie:⁊ thorus imaculat⁹. Et multomagis ei ſeruit ⁊ acceptius qui ambulat in via inmaculata viduitatis vel virginitatis mūde. Unde canit eccleſia de Agatha virgine. Immaculatus dñs imaculatam ſibi ſponſam elegit. Et de virgine dei matre. Sancta ⁊ immaculata ꝟginitas ⁊c. Et qui mihi miniſtrauerit. ait domin⁹. honorificabit eum pater meus q̄ eſt in celis. Joh.xij. Et in celis ſine macula ſunt añ thronū dei. Apoc.xiiij. ꝶit autem quadrupliciter quis maculatus per luxuriā faciens contra hoc preceptum.

Maculat̃ q̄s q̄drupliciter ꝑ luxuriā faciēs ꝯ h̄ ꝑceptū.

- Cum agit turpiter in ſeipſum.
- Cum cognoſcit nequiter vas femineum.
- Cum ſe iungit ſceleriter ad ſimilem ſexum.
- Cum accedit carnaliter ad animal brutum.

Quātū ad ꝑmū maculat̃ q̄s ꝑ luxuriā operādo turpia ꝑ ſeipm̄:qḋ dr̃: mollicies.i.Cor.vi. Nec molles regnum dei poſſidebūt: q: illud mortale eſt: ⁊ ꝯ hoc ꝑceptū. Rō hui⁹ eſt ſm Tho.ij.ij.q.cliij.ar.ij. Pctm̄ i humanis actib⁹ eſt qḋ eſt ꝯtra ordinē rōnis. Habet hoc rōnis ordo vt q̄libet ordinet ⁊ dirigat ad finē ſuū. Unde ſicut nō eſt pctm̄ ſi ꝑ rōnē homo vtatur aliq̄bus rebus ad finē ad quē ſunt modo ⁊ ordine cōuenienti: dūmodo ille finis ſit aliqḋ ꝟe bonum. Ita pctm̄ eſt ſi vtat̃ hō aliq̄bus rebus ad finē ad quē non ſunt ordinate:vel ſi non debito mō hoc faciat. Eſt aūt ꝟe bonū vt ꝯſeruet̃ natura indiuidui qḋ fit per eſum ciborū. Et ſilr̃ bonū eſt ⁊ magis excellens ꝙ cōſeruet̃ natura ſpeciei: qḋ fit in gn̄atione ꝑ actū venereū. Sicut g̃ vſus ciboꝝ ſi nō fiat ad debitū finē.ſ.ſuſtentationis corporis vel non debito modo eſt pctm̄:ita vtendo venereis nō ad finē humane gn̄ationis vel indebito mō:vt cū nō ſua vxore pctm̄ eſt. Sed polluēdo ſeipm̄: certū eſt ꝙ fruſtrat̃ oino intērio nature:cū nō poſſit ſequi generatio. vñ pctm̄ eſt ⁊ mortale ex quo excludit a regno dei ſm aplm̄. Et q̄uis ſemē humanū dicat̃ ſupfluū in aiali. non tñ eſt ſimplr̃ ſupfluū: ſed ex eo ꝙ eſt reſiduū operationis virtutis nutritiue. tñ eo indigetur ad virtutis generatiue opus:⁊ iō cū ꝓcurat̃ emitti indebite.i.extra actū cōiugalē pctm̄ eſt. Non ſic eſt de alijs ſupfluitatibus corporis q̄ qualitercūqꝫ emittantur ſalua decentia cōuictus humani ſine pctō eſt. Si autem accidat emiſſio ſeminis in vigilia vel ſomno ſine ꝓcuratione aliq̄ ⁊ ꝑter oēm intentionē non eſt pctm̄ ſm Tho. Scḋo ſit q̄s maculatus feminā cognoſcendo nō ſuam. Tob.iiij. Attende tibi fili mi ab oi fornicatione:⁊ ꝑter vxorem tuā nunq̄ patiaris crimen ſcire. Sūt aūt diuerſe ſpecies luxurie cū mulieribus:⁊ diſtincte ⁊ ꝯfitende. Nam ſi pctm̄ carnis cōmittat̃ ſoluti cū ſoluta: dr̃: ſimplex fornicatio: vt accedere

Diuerſe ſpecies luxurie

ad meretrices vel cōcubinas ⁊ hmōi:qḋ quidā arbitrātur licitū non cōiugatis:nec eſſe pctm̄. Sed btūs Tho.ij.ij.q.cliij.ar.ij.dicit eſſe mortale:⁊ ꝯtra hoc preceptum. Apl̄s ad Ephe.v. Ois fornicator aut imūdus nō hꝫ hereditatē in regno dei ⁊ xp̄i. Si cōmittat̃ cū virginibus dr̃: ſtuprū. Si cū conſanguineis vel affinibus dr̃ incestus. Si cum clericis vel religioſis vł monialibus dr̃: ſacrilegiū vel etiā cum patribus ſpiritualibus vt confeſſoribus vel cōmatribus. Si ꝑ violentiā mulieris vel parentum dicit̃ raptus.

Mulier adulterans tria mala fac

Vir adulterãs etiã tria mala fac

Si cũ vxore alterius vel viro cõiugato muliere etiã soluta ꝯ: adulteriũ. i. ad Cor. vi. Neq adulteri regnũ dei possidebũt. Et vt dicit. b. Tho. in tractatu de decẽ pceptis. Mulier adulterãs tria mala facit q notant Eccl. xxiii. Ois mulier relinquẽs virum suũ peccabit. Primo in lege altissimi incredibilis fuit. Scdo virũ suũ dereliq̃t. Tertio in adulterio fornicata est: ⁊ ex alio viro substituit filios. Et sic legi dei nõ credit q phibet adulteriũ: ⁊ sacrm violat. fidẽ frangit viro: ⁊ pditionẽ ⁊ furtuȝ: si generat ex adulterio filios q̃s nutrit de substãtia viri. Vir aũt adulterans ⁊ ipse tria mala facit. Primo q: cũ sit caput vxoris deberet eã ducere exẽplo suo ad honestatẽ: ⁊ facit ꝯriũ. Scdo q: hȝ rõnẽ magis vigorosam q̃ mulier: ⁊ iõ põt magis reprimere ꝯcupiscẽtias. Tertio facit ꝯtra equalitatẽ: q: ita tenet sibi seruare fidẽ sicut illa sibi. Hinc Aug. in li. de decem chordis ait. Nõ mechaberis. i. nõ ibis ad aliquã aliã q̃ vxorẽ tuam. tu aũt exigis hoc ab vxore: ⁊ nõ vis hoc reddere vxori: cũ tñ debeas in virtute pcedere vxorẽ tuã: qm castitas virtꝰ est: ⁊ tu sub vno impetu libidinis cadis: ⁊ vis tuã vxorẽ esse victricẽ: ⁊ tu victus iaces. xxxii. q. vi. c. fina. Tertio fit quis macularꝰ agẽs ꝯtra h pceptũ p vitiũ sodomiticũ. De quo apls ad Ro. i. Tradidit illos deus. i. tradi pmisit in passiones ignominie. i. vitia innominãda. Nã femine eoꝝ immutauerũt naturalẽ vsum in eũ vsum q est ꝯ naturã. Similiter et masculi relicto naturali vsu femine exarserũt in desiderijs suis in inuicẽ: masculi in masculos turpitudinẽ operãtes. Et ad quãta mala tales postea deueniãt subdit aplus dicens. Tradidit eos dñs in reprobũ sensum. i. tradi pmisit vt faciant ea q nõ conueniũt: repletos oi iniquitate. malicia. fornicatione. auaricia. nequicia ꝛc. Et ad hoc etiã pertinet vxore vel alia femina abutendo extra vas debitũ. Unde Aug. xxxii. q. vii. adulterij. enumeratis quibusdã speciebus luxurie. subdit. Hoꝝ omniũ pessimũ est qd est ꝯtra naturam: vt si vir mẽbro mulieris nõ ad hoc ꝯcesso vti voluerit: ⁊ iste vsus ꝯtra naturã execrabilis fit in meretrice: sed execrabilior in vxore. Hec ille. Et dicitur tale vitium pessimũ: quia destructiuũ humani generis. Unde dicitur de sodomitis q erant pessimi coram dño: quos deus igne ⁊ sulphure consumpsit: ⁊ ciuitates subuertit: vt pȝ Gen. xix. Et sm leges tales debent decapitari: ⁊ mediatores huiꝰ. vt. C. de penis. l. qui abducto.

De pctõ ꝯ naturã

Quarto fit quis macularꝰ cum animalibus brutis cõmiscendo. Exod. xxii. Qui coierit cum iumento morte moriatur. Et Leuiti. xx. Qui coierit cum iumento aut pecore morte moriatur: pecus quoq occidite. Ubi Aug. Pecora inde credendũ est iussa interfici: quia tali flagitio contaminata indignam refricant facti memoriam. xv. q. i. mulier. Contra istud pceptum etiam facit qui cum vxore vel alia extra vas debitum fundit semẽ: ne scȝ generet ⁊ inde scandalum oriatur: vel ne grauet in alendo filios pauper existens: In quod vitium incidẽtes Her ⁊ Onan filij Jude: mala morte subito pierunt. Gen. xxxviii. Sed etiam cum vxorem suam quis debito modo cognoscit causa delectationis vltra limites matrimonij: idest tanta ꝯcupiscentia ductus vt etiã si nõ esset vxor: eaȝ vel aliam mulierem cognosceret vt satisfaceret voluptati sue sm Thomã in. iiii. peccat mortalr. Et de tali dȝ intelligi illud sexti pbi: qd inducit Hiero. xxxii. q. iiii. origo. dicẽs. Ois in vxorem suã amator ardentior: adulter est. De modis aũt indebitis in vsu matrimonij seruato tñ debito vase de se nõ est mortale sm Albertũ. sed põt esse mortale ex inordinatiõe animi. De oibus his speciebus luxurie ⁊ de nocumentis eoꝝ habes diffuse in. ij parte ti. v. p totum.

§. XI. Septimũ preceptuȝ

Hoc pcepto cauetur ne fiat iniuria primo in suba.

decalogi est. Non furtũ facies. Exo. xx. Sup quo Aug. Furti nomie bene intelligitur ois illicita vsurpatio rei aliene: nõ eñ rapinã pmisit qui furtũ phibuit: sed vtrũq furti nomine in lege vete. testa. ⁊ rapinã intelligi voluit. A parte eñ totũ significauit qcqd illicite rerũ pximi aufert. xiiii. q. v. penale. Nec ppterea excusaret q a furto q auferret a pximo vt indigentibus subueniret sibi vel alijs: nisi in extrema necessitate essent: ⁊ nõ inuenirent subuenientem. Unde Aug. Forte aliquis cogitat ⁊ dicit. multi sunt xpiani diuites: auari: cupidi: nõ habebo pctm̃ si suũ illis abstulero ⁊ pauperibꝰ dedero: vnde illi nil boni agũt: mercedẽ hre potero: sed hmõi cogitatio a diaboli calliditate suggeritur. nã si totũ tribuat pauperibꝰ qd abstulerat addit potius pctm̃ q̃ minuat. xiiii. q. v. Forte. ⁊ p totã illã q̃one. Nec etiã sumendũ est exemplũ furãdi ab israelitis: q accipientes sub mutuo ab egyptijs vasa aurea ⁊ argẽtea spoliauerũt eos. q: vt dicit Aug. israelite furtũ nõ fecerunt sed deo iubente h mysteriũ pbuerũt. xiiii. q. v. dixit. Non g furtũ facies. Fit aũt q̃tuor modis ꝯtra istud pceptum. Exo. iii. xi. ⁊. xii.

Quattuor modis fit cõtra istud preceptum.

¶ Per iniustam rerum acquisitionem.
¶ Per prauam ad hoc operationem.
¶ Per iniquam retentionem.
¶ Per indebitam distributionem.

Iniuste multis modis acq̃runtur tpalia.

Quantũ ad primũ multis modis q̃s acquirit bona tpalia iniuste. Primo occulte aliena accipiẽdo. sed vt ꝯ: Eccl. v. Sup fure est opprobriũ ⁊ ꝯfusio. Scdo p rapinã manifeste ⁊ p vim capiendo. ⁊ hi nõ sunt solũ latrones in stratis: sed ⁊ etiã pncipes ⁊ cõitates vsurpãtes iniuste ciuitates ⁊ castra sine iusto titulo: vel etiã facẽtes extorsiones indebitas a subditis in gabellis pedagijs ⁊ collectis. Ezech. xxii. Principes eius in medio illiꝰ q̃si lupi rapientes pdam. vel etiã cũ faciũt leges iniquas ad lucrandum. Esa. x. Ue qui condũt leges iniquas. ⁊ scribentes iniusticias scripserunt vt opprimerẽt in iudicio paupes: ⁊ vim facerẽt cause humiliũ ppli mei: vt eẽnt vidue pda eoꝝ. ⁊ pupillos diriperent. Tertio p fraudulẽtiã multiplicẽ. In quãtitate dãdo diminuta põdera ⁊ mẽsuras rerũ. In qualitate praua p bonis vẽdẽdo iniusto pcio. In suba vẽdẽdo vinũ lymphatũ p puro: vnũ metallũ p alio: carnes pecudinas p castrato aromata vniꝰ spẽi p altera. Amos. viii. Audite q ꝯteritis pauperẽ ⁊ deficere facitis egenos terre: dicẽtes. qñ trãsibit messis ⁊ venũdabimꝰ merces: ⁊ sabbatũ ⁊ apiemꝰ frumentũ: vt iminuamꝰ mẽsurã: ⁊ augeamꝰ siclũ: ⁊ supponamꝰ stateras dolosas: vt possideamꝰ in argẽto egenos ⁊ paupes p calciamẽtis: ⁊ q̃sq̃lias frumẽti vẽdamꝰ. Quarto fit cõtra h pceptũ p vsurã. i. p mutuo pecunie vel rerũ q vsu cõsumũtur vt victualiũ: accipiẽdo aliq̃d vltra capitale. hec ꝯ: vsura. vt pȝ. xiiii. q. iii. vsura. Un ps. Qui pecuniã suã nõ de. ad vsu. hic req. in mõ. scõ dei. s. glie supne. Qui aũt eã facit nõ illic habitabit: sȝ in inferno. ps. xiiii. Quĩto fit ꝯ h pceptũ p sacrilegiũ. i. iniustã acceptionẽ rerũ ecclie. Hiero. Amico quippiã rape furtũ est: ecclãm fraudare sacrilegiũ. xii. q. ii. glia. Sexto p iniusticiã iudicũ seu officialiũ dãtuȝ iniq̃s sniãs: vel ex timore vel ex amore vel ex cupiditate vl' odio vel ex notabili ignorãtia. Esa. v. Justificatis ipiũ p muneribus: ⁊ iusticiã iusti auferetis ab eo. Isid. Cito violat auro iusticia. xi. q. iii. paup. Septimo p variã dãnificationẽ: vt in incẽdijs: deuastationibꝰ agroꝝ ⁊ castroꝝ in bellis iniustis in mutilatiõibꝰ: occisionibꝰ. falsis accusatiõibꝰ. testificationibꝰ ⁊ instrũs. Et hi oẽs nõ solũ peccãt mortalr agẽtes ꝯ h pceptũ: sed etiã tenent ad restõnẽ pdictoꝝ. Unde Aug. ad Maced. Qui ꝯ ius humane societatis: furtis: rapinis: calũnijs: oppssionibꝰ: inuasionibꝰ aliq̃ abstulerit: reddenda potiꝰ q̃ donãda censemus zachei publicani exẽplo. xiiii. q. v. nõ sane. in fi. Qui zacheus dixit xpo intrãti domũ suaȝ. Si q̃d aliquẽ defraudaui reddo quadruplũ. Lu. xix. Sed acq̃sita etiã p simoniã ludũ vel aliud turpe lucrũ q̃si furtũ cẽset: nõ q̃dẽ restituẽdũ dãti: sȝ paupibꝰ erogãdũ. Aliqñ de necessitate: vt in simonia vel ludo. Aliqñ ex honestate: vt in meretricio ⁊ hmõi. ar. xiiii. q. v. q habetis. ⁊. c. nõ sane. Qui aũt p simoniã vel intrusionẽ ⁊ non canonica instõne recipit vl' tenet bñficiũ ecclasticũ furat oẽs fructꝰ q̃s percipit. Jo. x. Qui nõ intrat p ostiũ sȝ ascẽdit aliũde: ille fur est ⁊ latro. Scdo fit ꝯ istud pceptuȝ p prauã cooperatio

nē ad talia acq̄sita illicite: etiā si nihil ipse inde ꝑcipiat vt ꝯsulēdo: ꝑsuadēdo: īperādo ⁊ hmōi. ad Ro. i. Digni sunt morte. nō solū q̄ faciūt: sed etiā q̄ ꝯsentiūt faciētib⁹. ⁊ nō solū peccāt mortalr̄: sed etiā tenent̄ ad restitutionē dānoꝝ et ablatoꝝ q̄n talis cooꝑatio fuit ꝙ sine ea nō fuisset facta ra-
Faciēs ⁊ ꝯsentiēs pari pena cōstringuntur. pina vel furtū: vsura vel dānū. ii. q. i. notū. in fine. Facientez ⁊ ꝯsentientē par pena ꝯstringit. qđ intelligit̄ de ꝯsensu cooperatiōis sine qua nō fieret malū. in glo. Et ad h̄ facit qđ dicit̄ ex̄ de iniu. ⁊ dā. da. c. vlti. Qui occasionē dāni dat: dānū quoq; dedisse videt̄. Et in ꝓuerb. vulgari d̄r. Tanto fa qui tiene el sacho: quāto q̄ inbola. Si aūt nō ita cooperati sunt q̄n etiam sine eis fieret dānū: peccāt quidē grauiter sed nō tenent̄ ad restitutionē: nisi quātū ꝑuenisset ad eos de furto vel rapina ⁊ hmōi. vel inquātum ex suo ꝯsilio vel alia cooperatiōe plus dāni fuisset factū. fm Tho. iu. iiij. et Alb. Unde Esa. i. Principes tui infideles socij furum. oēs diligūt munera: sequūtur retributiōes. ⁊ ꝑ hmōi cooperātur rapinis alioꝝ. De restitutiōe ⁊ modo eius habes diffuse in. ij. parte. ti. ij. per totū. Tertio fit furtū ꝑ retentionez rei aliene ꝯtra volūtatem dn̄i sui. apl̄s ad Ro. xiij. Reddite oībus debita. Et. i. Nemini quicq̄ debeatis. Qui enim detinet rem alterius ꝯtra volūtatem eius vtiq; facit ei iniuriā: q: impedit eū ab vsu eius: nisi hoc faceret ad bonam ad obuiandū malo: puta cū nō reddit gladiū suū furioso postulāti eū ab eo penes quē deposuit: ⁊ hoc ne se vl̄ aliū ledat: h̄ eñ licitū est. Facere aūt iniuriā ꝓximo: hoc est peccatū: q: ꝯtra iusticiā: nō aūt licet nec in modico in pctō morari: sed subito d3 egredi. supra illud Eccli. xxi. Quasi a facie colubri fuge pctm̄. Qui aūt detinet alienū ꝯtra voluntatem dn̄i morat̄ in pctō: ⁊ sic semꝑ auget pctm̄. Et quotiens menti occurrit se detinere alienū: ⁊ ꝓponit retinere ⁊ nō reddere: totiens de nouo peccat mortalr̄ ⁊ penitere nō pōt nec absolui. Unde Aug. Si res aliena ꝓpter quā peccatū est reddi possit ⁊ nō reddit̄: penitētia nō agit̄ s3 simulatur. Si aūt veraciter agit̄: nō remittit̄ pctm̄ nisi restituatur ablatū: si restitui pōt. xiiij. q. vi. si res. ⁊ de reg. iur. li. vi. pctm̄ nō dimittit̄. Quis g̃ quis nō acceperit ipse ꝑ furtuz vel fraudulentiā vel vsurā sacrilegium ⁊ hmōi: sed pr̄ vel aliū ꝯsanguinei vel amici: si tñ ad eū ꝑuenit hereditas: tenet̄ illa restituere inquātū sufficiāt hereditas. Idē de legatis q̄n nō sufficeret hereditas. ex̄ de vsur. michael. Quarto fit ꝯtra hoc p̄ceptū ꝑ indebitā distributionē. Apl̄s. i. ad ad Cor. iiij. Hic iā q̄rit̄ inter dispēsatores vt fidelis q̄s inueniat̄. Ecclesiarū p̄lati sunt dispēsatores rerū eccl̄ie poti⁹ q̄ dn̄i. Unde Aug. Nō illa nostra sunt quoꝝ ꝓcurationem quodāmodo gerim⁹: vt ꝓprietatē nobis dānabili vsurpatione vendicem⁹. xij. q. i. c. vlti. vbi dicit glo. ꝙ p̄lati si bene administrant loco dn̄oꝝ sunt: si male loco predonū. ff. pro emp. l. qui fundū. §. si tutor. Ecclesia eñ tenet locū pupilli ⁊ p̄latus locum tutoris. Sicut ergo tutor si male administrat: dilapidādo bona pupilli vt fur habet̄: ita ⁊ p̄lat⁹ duz permittit destruere bona eccl̄ie vel vsurpare: vel indebite alienat ⁊ tenetur satisfacere. Si etiā expēdit i malos vsus dando sine necessitate ꝯsanguineis: vel cōuiuijs: ludis canibus ⁊ turpibus ꝑsonis exponit. qđ d3 dare pauperibus q̄n furat̄: nec dubiū ꝙ mortalr̄ peccat. vtrū aūt teneat̄ ad restitutionē: vide. l. in. ij. par. ti. ij. Qui etiā habēt aliq̄ pauperibus vel ecclesijs distribuere: vt hospitalarij ⁊ societates laicoꝝ si nō fideliter faciūt: si non indigentib⁹ tribuūt:
Nota de religiosis. furtū cōmittunt. Religiosi qui ꝓpriū tenēt vel extra conuentū sine licētia et rōnabili cā bona distribuunt: furtū cōmittūt. Seculares de bonis ꝓprijs non dantes elemosynas indigētib⁹ quos sciūt cū decēter possunt: furtū faciūt: s3 nō teneant̄ ad restitutionē. Uñ Ambro. Esurientiū panis est quē tu detines: nudoꝝ vestimentū qđ recludis: et miseroꝝ redēptio est ⁊ absolutio pecunia quā in terra defodis. Tātoꝝ g̃ te scias inuadere bona quātis possis p̄stare qđ velis. dis. xlvij. sicut hi. Cōtra oēs fures d̄r Esa. xxxiij. Ue q̄ predaris: nōne ⁊ ipse p̄daberis: cū consummaueris depredationē ⁊ ipse p̄daberis vel subam vt aiam. Et vt dicit Tho. in trac. de decē p̄ceptis. Nullū pctm̄ est q̄d periculosius isto. Nā de alijs pctīs hō dolēdo ⁊ ꝯfitendo saluat̄: s3 de isto opꝫ ꝙ etiā satisfiat de alieno ablato si pōt: al's nil valet pnīa. Sed nimis difficile videtur hoībus exbursare pecuniā ⁊ restituere: ⁊ facilius inducunt̄ ad dandū elemosynas vel faciendū ecclesias ⁊ hospitalia q̄ ad restituēdū qđ nō sufficit. ⁊ iō bene d̄r Abachuc. ij. Ue his q̄ cōgregāt non sua: vsq; quo aggrauant ꝯtra se densum lutū. De denso luto difficile exitur. Achaz q: furatus est: ⁊ tulit de bonis hiericho ꝯtra ordinationē dei lapidatus est a toto populo. Josue vij. De singulis modis furti que sunt species auaricie habes diffuse in. ij. parte. ti. i. c. xv.

§. XII. Octauū preceptum

Hoc p̄ceptuz sic̄ nō respicit iusticiā ne ꝓxim⁹ iniurietur in fama. est. Nō loq̄ris ꝯ ꝓximū tuū falsuz testimoniū. Exo. xx. Inter oīa aialia soli hoi datū est loq̄: vt ꝯceptū sue mētis possit alteri manifestare. ꝓpter qđ dicit ph̄s i. i. Perihermen. ꝙ ea q̄ sunt in voce sunt earū q̄ sunt in aia passionū note. Qđ g̃ aliq̄s sciēter falsum dicat: abutit̄ lingua: nec est sine pctō etiā si faciat ad bonū ꝯsequēdū vel malū vitandū: q: nō sunt mala facienda vt eueniant bona. ait apl̄s ad Ro. iij. ⁊ Aug. Ad salutē sempiternā nullus ducēdus est opitulante mēdacio. xxij. q. ij. p̄mū. Est aūt vitandū mendacium ꝓpter tria fm Tho. in dicto tractatu. x. preceptoꝝ. Propt tria est vitādū mēdacium.

Propter diaboli assimilationem.

Propter societatis dissolutionem.

Propter fame amissionem.

Primo ꝓpter diaboli assimilationē. Efficit̄ eñ mendax filius diabolo: q: ip̄e vt d̄r Jo. viij. mēdax est ⁊ pr̄ eius. Ip̄e īuenit p̄mū mēdaciū cū dixit p̄mis parētib⁹. Nequaq̄ moriemini ⁊c. Geñ. iij. Amb. Oēs qui dicūt mēdaciū filij sunt diaboli. xxij. q. v. cauete. Fili⁹ aūt filius est pr̄i. Scđo mēdaciū vitari d3 ꝓpter societatis dissolutionē. Hō eñ naturaliter est aial sociale seu politicū cū alijs viuēs: s3 male possent hoies inuicē cōuiuere si hoies haberent semꝑ dubitare de v̄bis alioꝝ. Uñ apl̄s ad Eph. iiij. Deponētes mēdaciū loq̄mini veritatē vnusq̄sq; cū ꝓximo suo: q̄m sum⁹ inuicē mēbra. Tertio ꝓpter fame amissionē. Hō eñ qui assuescit mēdacijs nō credit̄ ei cū veritatē dicit: ⁊ p̄cipue in viris spūalibus: dn̄is multū reddit infames mendacium. Eccli. xxxiiij. Ab immūdo q̄s mūdabit̄: ⁊ a mēdace quid verū dicet̄. q. d. nullū. Et hoc pctm̄ est ꝯtra vel p̄ter istud p̄ceptum fm magr̄m in. ij. sen. li. di. penulti. Non loq̄ris ꝯ ꝓximū ⁊c. Unde p̄s. xxvi. Insurrexerunt in me testes iniqui: ⁊ mentita est iniq̄tas sibi. Proprie ⁊ p̄ncipalr̄ loquit̄ de xp̄o cōtra quē dixerūt duo falsum testimoniū. Quadruplr̄ g̃ fit ꝯtra hoc p̄ceptum. fm Tho. vbi. s̄. Cōtra h̄ p̄ceptuz fit q̄druplicater.

Per falsam in iudicio probationem.

Per variam de alio detractionem.

Per mendacem in sermone locutionem.

Per noxiam de prelato murmurationem.

Quātū ad p̄mū cū aliq̄s in iudicio aliquē accusat falso vel testificat̄. expsse agit ꝯ istud p̄ceptū: ⁊ tenet̄ ei de oī dāno. Et si deficeret in ꝓbatiōe sustineret penā talionis. ij. q. iij. ꝑ totū. Sic illi duo p̄sbyteri accusantes ⁊ testificātes ꝯ susannā de adulterio: q: conuicti sunt a daniele falsum dixisse testimoniū: lapidati sunt a ppl̄o. Dañ. xiij. Illi autem duo testes q̄ testificati sunt ꝯ xp̄m falsum cū nō cōueniētia essent testimonia eoꝝ. Non tñ puniti sunt vt merebantur: nec ꝓbare potuerūt suā falsitatem. s. xp̄m dixisse. Possum destruere templū hoc ⁊c. Mat. xxvi. ⁊ Marc. xiiij. Et sic insurrexerunt testes iniqui. Scđo loquit̄ q̄s falsum testimoniū contra ꝓximū cū ei detrahit: dicēdo aliqđ criminale de alio in absentia eius quod nō est verum. vel si est verum cū illud sit occultū alijs manifestat ad denigrandam famā eius: quod vtiq; est mortale fm Tho. ij. ij. Uñ Eccl'e x. Quasi si serpens mordeat in silentio nihil eo minus habet qui occulte detrahit. Serpens comedit terrā. idest de-

tractor pascit defectib⁹ alioꝝ narrādis. Serpēs videt̄ incedere p̄ vnā viā: et subito impceptibilr̄ voluit se ad aliā. Sic detractor: incipit bona dicere de aliquo: postea vtit̄ aduersatiua cōiunctiōe: sed cū summe iniquitas est fratrib⁹ detrahere. vt d̄r. vi. q. i. c. deteriores. Et deteriores sunt q̄ vitam moresq̄ bonoꝝ corrūpunt: his q̄ substātias alioꝝ p̄diaq̄ diripiunt. Caueat itaq̄ vnusquisq̄ ne aut linguā aut aures habeat prurientes ne. s. aut alijs detrahat: aut detrahētes audiat. Sedēs inq̄t p̄pha aduersus fratrē tuū loq̄baris scꝫ detrahēdo. et aduersus filiū mr̄is tue ponebas scandalū etc. Parcat singuli detractioni lingue custodiātq̄ sermones suos. et sciāt q̄ cūcta q̄ de alijs loquunt̄ sua sniā iudicabunt̄. Nemo inuito auditori libēter loquit̄. Hec Grego. papa. vi. q. i. ex merito. Vn̄ et Prouer. xxv. d̄r. Uent⁹ aq̄lo dissipat pluuias: et facies tristis linguā detrahentē. Et tenet̄ talis restituere famā ablatā put pōt: nō tn̄ dꝫ illi notificare vt simplices dicūt: nec ab eo petere veniā de q̄ malū dixit: nisi cert⁹ q̄ sciret. nā h̄ esset scādalū in illo gn̄are: et ꝯ se periculo incitare. Si aūt malū de aliq̄ qs dicit falsum vel verū in sui p̄sentia: h̄ ptinet ad ꝯtumeliā. et tūc tenetur petere veniā ab eo: et corā illis dicere se falsum dixisse si falsum dixit. nō ḡ detrahēdo falsum testimoniū loq̄ris. Tertio p̄ mēdacē locutionē. Osee. iiij. Nō est veritas: et non est mia: et nō est sciā dei in terra. Maledictū et mendacium et homicidiū et furtū et adulteriū inūdauerūt. Unde Hiere.

Nota de mēdacio — ix. Docuerūt linguā suā loq̄ mendaciū. Sed os qd̄ mentit̄ (d̄r Sap. i.) occidit aiam. Non occidit aūt aiam: scꝫ puando grā nisi pcm̄ mortale: ḡ videt̄ mortale: qd̄ verū est sed nō semp̄. Mentiri in his q̄ sunt fidei et moꝝ q̄ sunt necessarij ad fidē mortale est. et ꝯ hoc p̄ceptuꝫ qd̄ precipue ptinet ad p̄latos: magr̄os et p̄dicatores. de q̄bus. ij. Pet. ij. Erūt in vobis magr̄i mēdaces: q̄ introducent sectas pditionis. Et aliq̄ talia dicūt vt videant̄ scire. Esa. lvij. Sup̄ quē lusistis: sup̄ quē dilatastis os: et eiecistis linguā. nunquid non vos filij scelesti semen mendax. Simil̄r mētiri in notabile dānū p̄ximi spūale vel corporale: mortale est. vel etiā cum quis vtit̄ mēdacio in ꝯfessione de mortalib⁹ p̄cipue: vel in iudicio interrogatus iuridice. Et de his intelligit̄ auctas p̄dicta. Os qd̄ mentitur etc. In alijs casibus loq̄ mendaciū nō est ꝯtra: sꝫ p̄ter istud p̄ceptuꝫ: vnde et veniale a quo etiā abstinēdū. ad Col. iij. Nolite mentiri inuicē. Et aliq̄n quis mentit̄ p̄ salute alioꝝ. Sed d̄r Job. xiij. Deus nō indiget nostro mēdacio. Aliq̄n ex falsa humilitate: dicēs aliqd̄ malū de se qd̄ nō est: vel negans bonū qd̄ inesse scit. de q̄bus Greg. Incauti sunt humiles q̄ mēdacio se illaqueāt. xxij. q. ij. incauti. Aliq̄n ex verecūdie leuitate: vt cū quis credit verū dicere et dicit falsum: postea aduertens verecūdatur illud retractare. Aliq̄n istud posset esse mortale. Eccl̄i. iiij. Non contradicas verbo veritatis vllo modo. Aliquādo ex vtilitate: vt scꝫ aliq̄d ꝯsequat̄ vel maluꝫ euitet. Esa. xxviij. Posuim⁹ mendaciū spem nostrā: et mendacio protecti sumus. Aliq̄n p̄pter cōmodū alterius. Eccl̄i. iiij. Ne accipias faciē ꝯtra faciē tuā: nec aduersus aiam tuā mendaciū. Aliq̄n p̄pter ludū qd̄ et pcm̄ est s̄m Aug. Ab omni ergo mendacio cauendū est. s̄m illud Isid. Omne gen⁹ mendacij summope fuge: nec casu nec studio loquaris falsum xxij. q. ij. omne genus. Quarto p̄ murmurationē. Frequēter subditi murmurant de p̄latis cōquerētes de eis q̄ male tractant et gubernant eos. Sed vt dicitur Sap. i. Custodite vos a murmuratione q̄ nihil p̄dest: imo multū nocet quia conturbat totum collegium: et inducit alios ad similia. i. Cor. x. Nec murmuraueritis sicut quidam eorū murmurauerūt: et perierunt ab exterminatore. dist. xc. alienus. Alienus fit a fratruꝫ vnitate q̄ murmurauerit etc. Maria

Nūe. xij. — soror aaron: q: murmurauit contra Moysen: percussa est lepra. De his vitijs. s. detractione: cōtumelia: mendacio: et murmuratione: diffuse habes. s. in. ij. parte.

§. XIII. Nonū preceptum

est. Non cōcupisces rē p̄ximi tui etc. Exod. xx. Post p̄cepta quib⁹ p̄hibent̄ exp̄sse pcā oris et opis ponūtur ea q̄ p̄hibēt pcā cordis ꝯcupiscentiam seu desideriū. Ista enim est differētia: vt dictū est. s. ti. xiiij. c. i. inter legē diuinā et humanā: q: humana solū iudicat de pctis oris et opis: nō autem pctis cordis. Lex aūt diuina iudicat de occultis cordis peccatis: et ostēdit ea eē puniēda. Chrys. Deus nō ex operib⁹ tm̄ iudicat: sꝫ ex cogitationib⁹ et ex corde. xxij. q. v. qui periurare. Et rō vt d̄r. i. Reg. xvi. Quia hoies vident q̄ foris apparēt: deus aūt intuet̄ cor. Cū etiā d̄r q̄ lex vetus cohibet manū nō aiam vt noua. nō sic intelligendū est q̄si lex vet⁹ nō p̄hibeat pcā cordis: q: hui⁹ ꝯtriū apparet in isto p̄cepto. sed ideo d̄r cohibere manū nō aiam: q: non puniebat pena tpali seu corporali pcā cordis et malas ꝯcupiscētias sicut pcā operis p̄hibita p̄ p̄cedentia p̄cepta. et vt dicit Aug. Bona est lex. s. ista q̄ dum ꝯcupiscentiā p̄hibet omne malū p̄hibet. ex̄ de ꝯsti. nā ꝯcupiscentia. Cōcupiscētia eñi mali est radix ois mali et p̄ncipium. Nisi eñi quis ꝯcupisceret malum nō faceret. Unde Mat. xv. De corde exeūt cogitationes: homicidia: adulteria etc. Et hec sunt que coinquinant hoiem. et quātū ad ꝯcupiscentiā reruꝫ. de qua hic d̄r. Non ꝯcupisces rem etc. Dicit ps. lx. Ropinos nolite cōcupiscere: diuitie si affluāt nolite cor apponere. Propter quattuor aūt rōnes dꝫ q̄s abstinere ab ipsa cōcupiscentia s̄m Tho. in tractatu de decem preceptis.

Hoc p̄cs pro p̄hibet̄ desideriū rei aliene.

Differūt lex diuina et lex humana.

Propt̄ quattuor rōnes dꝫ q̄s abstinere a concupiscentia.

¶ Propter concupiscentie infinitatem.
¶ Propter inquietudinis anxietatem.
¶ Propter iusticie contrarietatem.
¶ Propter substantie inutilitatem.

Quātū ad p̄mū sciēdū q̄ cupiditas seu ꝯcupiscētia hꝫ quādā infinitatē. Quilibet aūt sapiēs dꝫ intēdere finē aliquē in suo facto. Nullus eñi dꝫ ire p̄ viā infinitā. Cōcupiscētia aūt rerū est infinita. Vn̄ d̄r Eccl̄s. v. Auarus nō implebit̄ pecunia. et Ambro. Nec satietas vnq̄ nec finis aderit cupiditati. di. xlvij. sicut hi. et Esa. v. d̄r. Ve q̄ cōiungitis domū ad domū: et agrū agro copulatis etc. q. d. Nunq̄ poteritis finē ponere vestre cōcupiscentie rerū. Ratio hui⁹ est: q: cor humanū est factū ad recipiendū deū p̄ grām: et postea per glām. Et ideo quicq̄d habeat min⁹ deo non potest finire desideriū eius: ipse eñi maior est oi re. p̄s. cij. Qui. s. deus replet in bonis desideriū tuū. Scdo dꝫ caueri cōcupiscentia p̄pter inquietudinem quā habet in se. Quilibet naturaliter appetit quietem: q: hoc est valde delectabile cuilibet: sed cupiditas facit hoies semp̄ inq̄etos punctionibus solicitudinū. Unde cōparant̄ cupidi terre spinose q̄ seminata verbo dei suffocat̄ a spinis crescentib⁹ solicitudinū rerum: vt d̄r Luce. viij. Semp̄ eñi cupidi sunt soliciti nō habita acquirere: acq̄sita custodire et augere ipsa non amittere. Eccl̄s. v. Saturitas diuitis nō sinit eū dormire. Mat. vi. Ubi est thesaurus tu⁹: ibi est et cor tuuꝫ. Ambro. Mens auari semel vinculis cupiditatis astricta: semp̄ aurū videt: semp̄ argentū cogitat: semp̄ reddit⁹ cōputat: gratius aurū q̄ solē intuet̄: ipsa ei⁹ orō et supplicatio ad deuꝫ aurū querit. dist. xlvij. sicut hi. Tertio p̄pter iusticie ꝯtrarietatem. Remota iusticia. ait Aug. li. iiij. de ciui. dei. c. iiij. q̄d sunt regna nisi magna latrocinia. et sic tollit̄ recta cōuersatio humana. Est aūt cupiditas ꝯtria iusticie: q: vt acq̄rat sibi cupidus facit oēm iniusticiā in negociationib⁹: in iudicijs et alijs. Vn̄ d̄r Eccl̄i. xxxi. Qui diligit aurū nō iustificabit̄. i. nō faciet iusticiā. et de iudicibus d̄r Exo. xxiij. Non accipies munera q̄ excecāt prudētes et subuertūt verba iustorū. Legit̄ de quodā iudice cupido q̄ cū haberet quēdaꝫ cām p̄e manibus. vna ps obtulit ei p̄ munere vnū vitulū vt p̄ se sniam daret: altera vaccā. Cum aūt deberet sniam p̄ferre: dixit q̄ vituluꝫ dederat. Loquat̄ vitulus p̄ me. At ille iudex r̄ndit. Uacca nō permittit. voluit dicere q̄ quia maius mun⁹ acceperat ab alio: iō p̄ eo debebat dare sniam. — Exēplū

Quarto p̄pter rube seu diuitiarū inutilitatē. nec eñi hoi p̄sunt corporis: q: tales sustinent multa incōmoda et penas

rias ad ɔseruādū ꝛ augēdū. Eccs.v. Diuitie cōgregate in malū dñi sui. Nec aīe ꝓsunt: qꝛ cupiditas nō ꝑmittit sibi facere elemosynas ꝛ inde sibi q̄rere thesauꝝ ꝛ māsionē in celo. ſm illud Lu.xvi. Facite vob amicos de māmona iniq̄tatꝫ: vt cū defecerit; recipiāt vos i eterna tabernacula. Et deīnū ducit eū ad interitū. i. ad Tim.vi. Qui volunt diuites fieri incidūt in tētationē ꝛ laqueū diaboli ꝛ desideria multa inutilia ꝛ nociua: q̄ mergūt hoiem in interitū ꝛ ꝑditionē. Et Grego. Bonoꝝ autē ōi inherere nō possum⁹ nisi cupiditatē: q̄ radix est oīm maloꝝ: radicitus euellam⁹. dist. xlvij. bonoꝝ. Tripl'r autē tal' ɔcupiscētia rerū pōt eē mortale pcc̄m. Pꝛio cū ɔcupiscit res ṫpalis vt habeat q̄ancunq̄ mō ꜱ pōt de facto: vt ꝑ furtū. rapinā. vsurā. fraudē ꝛ hmōi. Et de h̄ intelligit illud apl̄i Eph.v. Ois imūdus aut auarus nō hꝫ hereditatē in regno xp̄i ꝛ dei. Auar⁹ q̄ſi auidus eris. Scd̄o cū ɔcupiscit suba terrena: etſi ꝑ licitā acq̄sitionē: tñ ad malū finē. vt. ſ. inde possit ludere fornicari: ꝛ alia mala facere: acq̄rere inde amicos ad ꝑcurādū regnū ꝛ tyrānizādū ꝛ hmōi. Et de h̄ Eccl̄i.x. Auaro nihil ē scelestius. hic em̄ aiam suā venalē hꝫ. Tertio cū nimis diligit etiā iuste acq̄sita: adeo q̄ ne amittat ea: par⁹ ē facere ɔ̄ dei mādata: vt peierare ꝛ hmōi. Vl' etiā nō eparat⁹ subuenire i extrema necessitate idigētib⁹ ne ea diminuat. Talis ponit finē suū vltimū in terrenis q̄ ita inoꝛdinate ɔcupiscit. Et isto mō ipossibile est diuitē itrare i regnū celoꝝ. ait xp̄s Mat. xix. Mar.x. ꝛ Lu.xviij. ſ. ponētē finē suū in diuitijs. Als autem inoꝛdinate ɔcupiscere seu amare diuitias: citra. ſ. dilectionē dei vl' ꝓximi: talis ɔcupiscētia est veniale. Sed vt dī Hiere.vi. A minoꝛe vsq̄ ad maioꝛē. oēs auaricie studēt.

Tripl'r concupiscētia fit moꝛtal'.

§.XIIII. Decimū et vltimū

pꝛeceptū decalogi est. Nō desiderabis vxorem ꝓximi tui. Exo.xx. Ut dicit Ioh. in. ſ. canonica. c.iij. Oē qd̄ est in mundo. i. i mūdanis pctō:ib⁹: aut ē ɔcupiscētia carnis: aut ɔcupiscētia oculoꝝ: aut supbia vite: qd̄ ꝑtinet ad ɔcupiscētiā bonoꝝ. ſm bea. Tho. in tractatu de.x. p̄ceptis. Duo ex his intelligunt ꝓhibita ꝑ p̄cedēs p̄ceptū. Nā cū dī. Nō ɔcupisces rē ꝓximi tui: intelligit ꝓhibita ɔcupiscētia oculoꝝ. cū dī. Non domū: intelligit ꝓhibita supbia vite: seu ɔcupiscētia bonoꝝ. In domo em̄ in qua est altitudo ꝛ latitudo: intelligit supbia ꝛ diuitie: ꝛ ɔsequēter dignitates ꝛ honores. Tertiū autē. i. ɔcupiscentia carnis hic ꝓhibet cum dī. Non desiderabis vxoꝛē eius: sub quo etiā cōpꝛehendit oē desideriū carnale illicitum. sicut. ſ. sub noie mechie includitur oē pcc̄m operis carnalis. Sed qꝛ hoc apparet magꝭ de se iniustum. ſ. de vxoꝛe ꝓximi: ideo expꝛesse h̄ ꝓhibetur dum dī. Non desiderabis vxorem ꝓximi. In alijs p̄ceptis sub pctō operis itelligit ꝓhiberi pcc̄m mali desiderij ipſi⁹ operis: sed de mechia ꝛ furto dantur specialia ꝛ distincta p̄cepta operis ꝛ cogitationis: qꝛ ɔcupiscentia magis trahit ad ista. ꝑs. cv. Concupierunt ɔcupiscentiā in deserto. ſ. diuersarū rerū ꝛ gule ꝛ luxurie: vt in moabitis. Est autem quadruplex gradus huius ɔcupiscentie.

Hoc vltimo p̄cepto ꝓhibetur desideriū vxoris ꝓximi.

Gradus quadruplex ɔcupiscētie.

- ¶ In carnali suggestione.
- ¶ In sensuali delectatione.
- ¶ In rationali deliberatione.
- ¶ In audaci defensione.

Notat ista Grego. in.iiij. moral'. dicēs. Quattuoꝛ modis pcc̄m ꝑpetrat. in coꝛde. ſ. ɔcupiscēdo: qd̄ itelligit de q̄libet pctō: ſꝫ magis discernit in ɔcupiscentia luxurie: suggestione. ſ. delectatiōe ɔsensu ꝛ defensionis audacia. Fit aūt suggestio ꝑ aduersariū: delectatio ꝑ carnem. ɔsensus ꝑ spm̄. ſ. defensionis: audacia ꝑ elatione. Dat exemplum de lapsu p̄moꝝ parentū dicēs. Illā p̄mi hoīs rectitudinē antiquus hostis his q̄ttuoꝛ ictibus fregit. Nā spēs suasit. Eua delectata est q̄ſi caro. Adam ɔsensit vt rō. q̄ etiā req̄sit⁹ ɔfiteri culpā ꝑ audaciā voluit defendere. di. Mulier quā dedisti mihi sociam: dedit mihi de ligno ꝛ comedi. hoc in humano gn̄e quotidie agit qd̄ actū in p̄mo parente nostri gn̄is nō ignoꝛatur. Serpēs suasit: qꝛ occultus hostis mala coꝛdibus hoim latenter suggerit. Sed vt dī Eccl̄i.xviij. Post ɔcupiscentias tuas nō eas. qꝛ vt ait Amb. exponens illud ꝑs. cxxxvi. Btūs qui tenebit ꝛ allidet paruulos suos. ſ. lubricas cogitatiōes ꝛ p̄mos motus ɔcupiscētie ne vltra ꝓcedant ad petrā resistētie. Raro tñ est q̄n ibi sit pcc̄m: ꝛ paucē q̄n q̄s est occasio huius cogitationis ꝑ distractionem sensus. Scd̄s gradus ē ꝑ sensualē delectationē. ad Gal'. v. Caro ɔcupiscit aduersus spiritū. vbi dicit Aug. q̄ nōnullum pcc̄m est cū caro ɔcupiscit aduersus spm̄. Et be. Tho. vbi. ſ. dicit. q̄ nullus euadit ɔcupiscentiā carnis post peccatū p̄moꝝ parentū ꝓpter coꝛruptionē nature p̄ter xp̄m ꝛ virginē matrē eius. vñ ad Ro.vi. Non regnet pcc̄m in vestro moꝛtali coꝛpoꝛe ꝛ obediatis ɔcupiscētijs eius. nō ait. nō sit. sed nō regnet. i. nō dñet. Est q̄dē in carne pcc̄m ɔcupiscentie: cū delectat sola sensualitas sed nō dominat cum ratio nō assentit. Et vt dicit Greg. Nequaq̄ immūda cogitatio mētē maculat. ſ. ꝑ moꝛtale: cū pulsat. ſ. ꝑ suggestionē vel sensualē cōplacentiā. Sed cū hanc sibi ꝑ delectationē subiugat. ſ. assentiēdo. de pe. di.ij. inter hec. Tertius gradus est per ɔsensum rōnis. Sicut em̄ Eua comesto fructu poꝛrexit subito viro: ita sensualitas in suggestione ɔcupiscentie alicui⁹ mali delectata: subito suggerit rōni vt assentiat: q̄ ſi ɔsentit tūc q̄ſi Adā comedit; ꝛ moꝛtal'r peccat in his q̄ sunt ɔtra p̄cepta. de quo dī Dañ.xiij. Cōcupiscentia subuertit coꝛ tuū. qd̄ fit dupl'r dum. ſ. ɔsentit in opus malū vel cum ɔsentit in moꝛosam delectationē: qd̄ etiā est moꝛtale ſm Tho. Matth.v. Qui viderit mulierē ad ɔcupiscēdum eā: iam mechatus est eā in coꝛde suo. ſ. ad Coꝛ.x. Nō simus ɔcupiscentes maloꝝ sicut illi ɔcupierūt: ꝛ ceciderūt vna die.xxiij. milia. Quartus gradus est audax defensio seu excusatio: sicut p̄mus parens cū fuisset req̄situs de culpa subito quaſi defendens intoꝛsit culpā in mulierē: vl' eū qui dederit ei in sociam. Sic pctō: post ɔsensum se excusat vel ꝑ exēpla peius faciētium: vel diaboli temptātis ꝛ hmōi. Iaco.iiij. Unde bella ꝛ lites in vobis. nōne ex ɔcupiscentijs vestris q̄ militant in mēbris vestris. excusando. ſ. mala ꝛc. Debet aūt conari quilibet has ɔcupiscentias vincere: occasiones exterioꝛes fugiendo: vt malas societates ꝛ discursus: auditum ꝛ aspectū vanū. Nō ɔcupiscat pulchritudinē mulieris coꝛ tuū: ne capiaris nutibus illius. Prouerb.vi. Quoniā qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Eccl̄i.xiij. Scd̄o ꝑ moꝛtificationē carnis. ad Gal'.v. Qui xp̄i sunt carnē suā crucifixerūt cū vitijs ꝛ ɔcupiscētijs. Tertio ꝑ oꝛationē. Sap.viij. Scio q̄ nō possum esse ɔtinens: nisi tu dederis. Quarto ꝑ occupationem Eccl̄i. In desiderijs est ois ociosus. Per agrum pigri hoīs transiui. ait Salomon ꝓuer.xxiiij. ꝛ per vineā viri stulti: ꝛ ecce totū repleuerant vrtice concupiscentiarum ꝛc.

¶ De preceptis cerimonialibus ipsius legis sub quadruplici differentia. Capitulum.v.

Secunda pars legis

moysaice est de p̄ceptis cerimonialib⁹: q̄ quidē omino cessant in nouo testamēto: ꝛ seruari nō debent. Sed quātū ad moralē intelligētiā seu expositionem adhuc debent seruari. Unde Gratian⁹ in decretis dist.vi. §. penul. dicit q̄ mystica mandata legis quātū ad supficiē: a naturali iure vident aliena. Quātū aūt ad moꝛalē intelligentiā: mutabilitatem nescire ꝓbantur: ꝛ sibi inueniuntur annexa. ac ꝑ hoc etſi ſm supficiem videant esse mutata: tñ ſm moꝛalem intelligentiā nō sunt mutata. Et sic potest intelligi illud psal. Custodiam legem tuam semꝑ in seculum: ꝛ in seculum seculi. quia nō solum moꝛalia: sed etiā cerimonialia legis: ſm moꝛalē intellectum obligāt semꝑ: ꝛ sic debēt seruari. Sicut verbi grā q̄ non comedant carnes poꝛcine: qꝛ in lege ꝓhibite seruari nō dꝫ: sed q̄ nō habeantur moꝛes lasciui luxuriosi: figurati ꝑ talē esuꝫ: semꝑ dꝫ seruari. Sed ꝓ hoꝝ declaratione sciendū p̄mo ſm Tho. ſ. ij.

Cerimonialia moralr̄ obseruāda.

Psal. cxviij.

q.c.ar.j. q̄ cerimonialia p̄cepta determināt p̄cepta moralia in ordine ad deū: sic iudicialia determināt ipa moralia in ordine ad p̄ximū. puta p̄ceptū morale est q̄ q̄s colat ⁊ adoret deū: sꝫ quō vel q̄ tpe vel loco: h̄ determinabāt cerimonialia: puta offerēdo sacrificia ad tēplū ⁊ tali tpe. Ordinat aūt hō ad deū p debitū cultū ei⁹: ⁊ iō pprie cerimonialia dicunt q̄ pprie ptinēt ad cultū dei. Et dicūt cerimonialia q̄si munia. i. dona cereri q̄ dicebat a gētilib⁹ dea frugū: eo q̄ p̄mū ex frugib⁹ oblatiōes deo offerebant. vel sic Valeri⁹ maxim⁹ refert. Nomē cerimonie introductū est ad significandū cultū diuinū apud latinos a quodā oppido iuxta romā qd̄ cere vocabat: eo q̄ roma capta a gallis illuc sacra romanoꝝ ablata sunt reuerēdissime habita. Tho. j. ij. q. cij. ar. iij. Vel cerimonialia a cereis q̄ in solēnitatibus accēdunt. Vel fm alios cerimonialia q̄si norme. i. regule salutꝭ. sꝫ iste due vltime expositiōes nō sunt ita pprie. De ipsis aūt cerimonijs dixit dn̄s Moysi Exod. xviij. Esto tu pplō in his q̄ ad deū ptinēt vt referas q̄ dicunt ad eū: ostēdasq̄ pplō cerimonias ⁊ ritū colēdi. Sciendū aūt q̄ oīa cerimonialia sunt figuralia. Vñ apl̄s ad Col. ij. inq̄t. Nemo vos iudicet in cibo aut potu: aut in parte diei festi aut neomenie: aut sabbatoꝝ q̄ sunt vmbra futuroꝝ. i. figura. s. xp̄i ⁊ ppl̄i xp̄iani: ⁊ sacroꝝ ⁊ moꝝ ipsoꝝ.

Duplex cult⁹ dei.

Pro cui⁹ declaratione notandū fm Tho. j. ij. q. cj. ar. ij. q̄ cū p̄cepta cerimonialia ordinētur ad cultū dei vt dictū est: duplex est cultus dei. s. interior ⁊ exterior. Et cū hō sit cōposit⁹ ex aīa ⁊ corpe vtrūq̄ dꝫ applicare ad colendū deū: vt scilꝫ aīa colat interiori cultu: ⁊ corp⁹ exteriori: fm illud ps. lxxxiij. Cor meū. i. aīa ⁊ caro mea exultauerūt in deū viuū. Et sicut corp⁹ ordinatur ad aīam: ita cult⁹ exterior ad interiorē. Cultus autē interior ɔsistit in h̄: q̄ aīa cōiungat deo p intellectū ⁊ affectū: ⁊ iō fm q̄ diuersimode intellect⁹ ⁊ affectus colētꝭ deū cōiungit deo: fm h̄ diuersimode actus exteriores hoīs ad cultū dei applicant. In statu em̄ future btitudinis intellectus human⁹ ipsaꝫ diuinā essentiā in seipsam intuebit. Et ideo exterior cult⁹ nō cōsistit ibi in aliq̄ figura: sꝫ solum in laude dei q̄ pcedit ex interiori cognitiōe ⁊ affectiōe p̄fecta fm illud Esa. lj. Gaudiū ⁊ leticia inuenie͡t i ea: gr̄arū actio ⁊ vox laudis. In statu aūt p̄ntis vite nō possum⁹ diuinam veritatē in seipsa intueri: sꝫ opꝫ q̄ radius diuine veritatis nobis illucescat sub aliq̄b⁹ sensibilib⁹ figuris vt dicit Dyony. diuersimode tn̄ fm diuersuꝫ statū cognitiōis humane. In veteri em̄ lege neq̄ ipsa diuina veritas in seipsa manifesta erat: neq̄ etiā adhuc ppalata erat via ad h̄ pueniendi. sicut dicit apl̄s ad Heb. vij. Et iō oportebat exteriorem cultū veteris legis nō solū eē figuratiuū future veritatis manifestāde in p̄ria: sꝫ figuratiuū xp̄i q̄ est via ducēs ad illā p̄rie veritatē. In statu vō noue legis hec via iā reuelata est: vñ hāc p̄figurari nō opꝫ sic futurā: sꝫ cōmemorari p modum p̄teriti vel p̄ntis: vt mysteriū passionis resurrectiōis ⁊ hmōi: ⁊ exhibitio sacroꝝ. Sꝫ solū opꝫ p̄figurari futuram veritatē glie nōdū reuelatā: qd̄ fit in ipsis sacris ⁊ sacralibus. Et h̄ est qd̄ apl̄s dicit ad Heb. x. Vmbrā hn̄s lex futuroꝝ bonoꝝ: nō ipsam imaginē reꝝ. Vmbra em̄ min⁹ est q̄ imago: tanq̄ imago ptineat ad nouā legē: ⁊ vmbra ad veterē. Nec obstat q̄ lex pplō dādo dꝫ eē manifesta fm Isid. dist. iiij. erit aūt. Quia diuina nō sunt reuelanda hoībus nisi fm capacitatē eoꝝ: alioq̄n daret͡ eis materia p̄cipitij: dum ɔtēnerent q̄ cape nō possent. Et iō vtilius fuit vt sub quodā velamine figurarum diuina mysteria dei populo traderentur: vt saltem ea implicite cognoscerent dū illis figuris deferrent ad honorem dei.

§. I. Ipsa autē cerimonialia

p̄cepta sunt multiplicia: fm illd̄ Osee. viij. Scribā eis multiplices leges. Hui⁹ aūt rō est fm Tho. j. ij. q. cj. art. iij. q: oīs lex dat alicui pplō.

Duo sūt gn̄a hominū.

In pplō aūt sunt duo gn̄a hominū. Quidā pni ad malū. ⁊ hi sunt p p̄cepta legis coercēdi. Quidā sunt hn̄tes inclinationē ad bonū: vl ex natura vel ex consuetudine vel magis ex gr̄a. ⁊ tales sunt p legis p̄cepta instruēdi. ⁊ i meli⁹ pmouēdi. Quātū igit͡ ad vtrūq̄ gen⁹ hoīm fuit expediēs multiplicari cerimonialia in veteri lege. Quia em̄ in illo pplō aliq̄ erāt pni ad idolatriā: cū multipl̄r idolatrie gētiles deseruiebāt: oportebat econuerso multa institui cerimonialia ad singula reprimenda ⁊ multa talibus imponi q̄si onerari ex his q̄ ad cultū dei impēdebāt. nō vacaret eis idolatrie deseruire. Ex pte vō eoꝝ q̄ pni erant ad bonū fuit necessaria multiplicatio cerimonialiū: tum q: p hec diuersimode mens eoꝝ referebat͡ in deū. ⁊ magis assidue. tū etiā q: mysteriū xp̄i qd̄ p hmōi cerimonialia figurabat͡ multiplices vtilitates ɔtulit mūdo: ⁊ multa circa ipm erāt ɔsiderāda: q̄ oportuit p diuersa cerimonialia figurari.

Quattuor sūt genera cerimonialium.

Diuiduntur aūt ista cerimonialia p̄cepta in q̄tuor gn̄a. s. sacrificiū: sacrū: sacrm̄: ⁊ obseruantiā. Hui⁹ rō est fm Tho. vbi. s. ar. iiij. q: cerimonialia p̄cepta ordinant͡ ad cultū dei: in quo q̄dē cultu ɔsiderari pōt ⁊ ipse cult⁹: ⁊ colētes. ⁊ instrumēta colēdi. Ipse aūt cultus specialiter ɔsistit in sacrificijs: que in dei reuerentiā offerunt͡. Instrumēta autē colendi ptinēt ad sacra sicut est tabernaculū ⁊ vasa ⁊ alia hmōi. Ex parte aūt colētium duo pn̄t ɔsiderari. s. ⁊ eoꝝ iustificatio ad cultū diuinū qd̄ fit per quādā ɔsecrationē vel ppl̄i vel ministroꝝ. ⁊ ad hoc ptinēt sacra. Et iterū eoꝝ singularis cōuersatio p quā distinguūtur ab his q̄ deū nō colunt. ⁊ ad hoc ptinēt obseruātie: puta in cibis: vestimentis: ⁊ alijs hmōi.

§. II. De sacrificijs veteris

testamēti in lege mādatis: q̄re instituta sunt: ⁊ q̄d significarūt dr̄: Leuit. j. Adolebit ea sacerdos sup altare in holocaustū ⁊ odorē suauissimū dn̄o. Dicunt͡ illa sacrificia odorē p̄stare dn̄o suauissimū: q: deo erāt accepta. Non q̄ deus illis indigeret. ps. Nunq̄d mādu͡cabo carnes tauroꝝ. aut q̄ illa de se placerēt deo tanq̄ expiatiua culparū. Vñ dicit apl̄s ad Heb. x. q̄ sacerdos offerebat sepe hostias que nō possunt auferre pctā: sed ppter rōnes ppter quas offerebat͡ grata habebat.

ps. xlix.

Triplex rō illoꝝ sacrificiorū assignatur.

Assignat͡ autē triplex ratio illoꝝ sacrificiorū: quare talia aīalia vel alia offerebantur: ⁊ tali modo fm Tho. j. ij. q. cij. ar. iij.

Propter idolatrie detestationem euitandam.

Propter offerentis dispositionem signandam.

Propter christi passionem figurandam.

Prima ⁊ scd̄a rō est l̄ralis: tertia mystica ⁊ figuralis. Et ad h̄ pōt induci illud ps. xxxix. Sacrificium ⁊ oblationem noluisti: aures aūt pfecisti mihi. Holocaustū ⁊ p pctō non postulasti. tūc dixi: ecce venio. q. d. Sacrificiū ⁊ oblationes noluisti: ppter se: q̄si delectareris illis reb⁹: sed ppter idolatriā vitandā: ⁊ est sacrificiū in aīalib⁹: oblatio in alijs terrenascētib⁹. Aures aūt pfecisti mihi. i. dedisti mihi pfectū intellectū in his vt intelligerē mētis dispositionē quā requiris in offerente tibi placitā: ⁊ hoc quoad scd̄m. Holocaustū ⁊ p pctō nō postulasti: q̄ erant p̄cipua inter sacrificia. tunc. s. cū dixi p effectū esse venio. s. in mūdum ad sustinendā passionē. Nunc ḡ impleta figura illoꝝ sacrificioꝝ nō postulo: immo respuo illa sacrificia q̄ figurabant istud pfectū sacrificiū. Quātum ḡ ad p̄mū dicit Hiero. xxij. q. j. cōsidera. q̄ cū iudei essent pni ad idolatriā in qua gētiles offerebant aīalia occisa dijs suis: voluit vt iudei potius illa offerrent deo in honorē suū q̄ dijs seu demonijs: et sic retraherentur a sacrificijs idoloꝝ. Vñ nō fuerunt data illi pplō p̄cepta de sacrificijs: nisi postq̄ declinauerūt ad idolatriā adorando vitulū ɔflatilem. Et hinc est q̄ illa aīalia que nō offerebāt egyptij: inter quos erant cōuersati dijs suis: vt oues ⁊ boues ⁊ arietes: illa iussi sunt offerre non alia q̄ offerebant gentiles dijs suis. Et ppter hoc etiā phibebat͡ deo offerri sanguis aīaliū: ⁊ adeps: ⁊ mel: ⁊ fermentū: q: ista offerebāt gētiles in suis sacrificijs. Aues offerebant͡: vt turtur pulli colūbarū: et passeres ppter paupes qui nō poterāt in alijs aīalibus multū expēdere. Darum

aūt auiū est copia in illis ptib⁹. Nō aūt offerebant pisces
in sacrificiū: q: cū in aq̄s viuāt: magis sunt alieni ab hoīe
q̄ alia aīalia q̄ viuūt in aere. Modus etiā occidēdi q̄dam
aīalia vt aues: determiabat a lege: ad excludēdū etiā ido
latrarū modū quē tenebant. Quātū ad scōm dicit Tho.
vbi. s. q̄ p sacrificia repn̄tabat ordinatio mentis in deū:
ad quā excitabat sacrificiū offerens. Ad rectā aūt ordina
tionē in deū ptinet: q̄ oīa q̄ hz q̄s recognoscat a deo tanq̄
p̄mo p̄ncipio: ⁊ ordinet in deū tanq̄ in vltimū finē. Et h̄
repn̄tabat in sacrificijs ⁊ oblatioīb⁹: sm̄ q̄ hō ex reb⁹ suis
q̄si in recognitionē q̄ ea h̄ret a deo: in honorē dei ea offe
rebat: sm̄ illō qd̄ dixit Dauid. i. Paral. xxix. Que de manu
tua accepim⁹ dedim⁹ tibi. Et iō in oblatioīb⁹ sacrificioꝝ p̄
testabat hō: q̄ de⁹ eēt p̄mū p̄ncipiū creatiōis rerū: ⁊ vltim⁹
finis: ad quē eēnt oīa referēda: vt mens humana nō reco
gnoscat aliū autorē p̄mū rerū nisi solū deū: nec in alio finē
suū cōstituat. Et pp̄ter h̄ p̄hibet in lege sub pena mortis nō
offerri sacrificiū alteri nisi deo soli. Exo. xxij. Offerebātur
aūt aīalia occisa ⁊ coq̄bant: q: sic veniūt talia ī vsū hoīm
sm̄ q̄ a deo dant ad esum hoīm. Silr̄ etiā etiā p occisionē
illoꝝ aīaliū significabat destructio pctōꝝ: q̄ dz eē in offerē
tib⁹ deo sacrificia bonoꝝ operū. Vn̄ glo. Leuiti. i. Vitulū
offerim⁹ cū supbiā auertim⁹. Agnū cū irrōnabiles motus
corrigim⁹. Hedū dū lasciuie supam⁹. Turturē dū castitatē
seruam⁹. Azymos panes: cum azymis sinceritatis epula
mur. In colūba signat simplicitas ⁊ charitas mētis. Gal
lina ⁊ porcus nō offerebant: q: h̄nt imūdū nutrimentum.
Deo aūt qd̄ est purū ⁊ mūdū tribuendū est. Aīalia v̄o sil
uestria nō sūt cōiter hoīm vsui deputata. Maculosa etiā
aīalia clauda ⁊ hmōi p̄hibebant offerri: q: vt ait Hiero.
di. xlix. c. vlti. Indignū est dare deo q̄ dedignat hō. Et q:
(Gen⁹ sa crificioꝝ ē triplex)
signat defect⁹ mētis a q̄b⁹ offerētes debēt cauere. Et no
tādū sm̄ Tho. vbi. s. q̄ triplex ē gen⁹ sacrificioꝝ qd̄ māda
bat offerri: qd̄. s. designat triplicē statū fideliū. Primū di
cebat holocaustū: qd̄ interp̄tat q̄si totū incēsum: q: totum
aīal offerebat: ⁊ cremebat ad honorē diuine maiestatis: ⁊
amorē sue bonitatis. Et signat statū pfectiōis in obserua
tione cōsilioꝝ: q̄bus q̄s totū se deo ⁊ oīa sua offert in hono
rē suū nihil sibi reseruās. Aliud dicebat sacrificiū p pctō:
q: offerebat deo p remissione pcti. ⁊ cōueniebat statui pe
nitentiū in satisfactiōe pctōꝝ: qd̄ sacrificiū diuidebat i du
as partes: quarū vna incēdebat: alia cedebat in vsum sa
cerdotis: ad significādū q̄ expiatio pctōꝝ fit a deo p mini
steriū sacerdotū p sacra: ⁊ h̄ nisi cū offerret p pctō sacerdo
tis: tūc etiā totū cōburebat ad innuēdū q̄ nihil pcti rema
neret in sacerdote. Tertiū dicebat hostia pacifica: qd̄ offe
rebat deo p grāṝ actiōe: vel p salute ⁊ psperitate offerē
tiū ex debito bn̄ficij accepti vel accipiēdi. Et cōuenit statui
pficiētiū in obseruatione mādatoꝝ. Et diuidebat tale sa
crificiū in tres ptes: quarū vna cedebat in honorē dei que
scz cōburebat. Alia in vsum sacerdotis. Tertia in vsum of
ferentiū. Ad figurādū q̄ salus hoīs pueniat a deo mediā
tib⁹ sacerdotib⁹ vt ministris dei: ⁊ coopantib⁹ hoīb⁹ ipsis
q̄ saluātur. Sacerdotū aūt erat pectusculū ⁊ arm⁹ dexter
aīalis: ad designādū q̄ dz h̄re sapiam cordis ad instruen
dū pplm: ⁊ fortitudinē q̄ designat in armo dextero ad sus
stentādū defect⁹. Sacrificate g̃ ait ps. sacrificiū iusticie. nō
sacrificia aīaliū: q: holocaustū p pctō nō postulasti: sz sacri
ficiū iusticie. s. bonoꝝ operū sm̄ istū triplicē statū. Quan
tum ad tertiū di. Tho. vbi. s. q̄ inter oīa dona q̄ de⁹ huma
no generi p pctm̄ lapso dedit: p̄cipuū est q̄ dedit filiū suū.
Io. iij. Sic deus dilexit mūdū vt filiū suū vnigenitum da
ret: vt oīs qui credit in eū nō pereat: sed habeat vitā eter
nam. Et ideo potissimū sacrificium est quo se obtulit obla
tionē ⁊ hostiā deo patri in odorē suauitatis: vt d̄r ad Eph.
v. Et pp̄ter h̄ oīa alia sacrificia offerebant in lege: vt hoc
vnū p̄ncipale ⁊ p̄cipuū figurarēt tanq̄ pfectū p imperfectū.
Vn̄ ad Heb. x. Xp̄s vnā semel p pctō obtulit hostiā in sem
piternū. Et sic oīa illa figurabant xp̄i passionē. Unde glo.
Leuitic. i. Xp̄s in vitulo offertur pp̄ter virtutē crucis. In
agno pp̄ter innocentiā. In ariete pp̄ter p̄ncipatū. In hir
co pp̄ter similitudinē carnis pcti. In turture ⁊ columba
duarū naturarū cōiunctio designat: vel in turture castitas
eius. in colūba charitas insinuatur. in oue patiētia vl' obe
dientia. Offerebant ⁊ panes a pauperib⁹: q̄ etiā figura
bant xp̄m q̄ ait. Ego sum panis viuus. Iohā. vi. Vel fari
nā vel spicas. Et xp̄s spica fuit in statu legis nature. in fi
de patrū vt similia. in lege ⁊ doctrina pp̄hetarū sicut panis
format⁹ post assumptionem humanitatis igne spūssci co
ctus in clibano vteri v̄ginalis: in sartagine coctus p labo
res sue cōuersatiōis in mūdo. in cruce q̄si in craticula adu
stus. Vinū qd̄ aliq̄n offerebat signat sanguinē suū. oleum
grām ei⁹. sal sapiētiā ei⁹. thus deuotionē orōnis. Tūc g̃ cū
noluit deus ampli⁹ sacrificia iudeoꝝ dixit dei fili⁹. Ecce ve
nio ⁊ in me p̄ficio: ⁊ impleo omnia sacrificia.

§.III. De secūda parte ceri

monialiū q̄. s. dicunt sacra: ⁊ ptinēt ad tēplū ⁊ vasa ei⁹. dicē
apl's ad Heb. viij. q̄ illi q̄ offerūt sm̄ legē munera. i. in tē
plo deseruiūt exēplari ⁊ vmbre celestiū: sic rn̄sū ē moysi
cū cōsummaret tabernaculū. vide inq̄t oīa ⁊ facito sm̄ exē
plar qd̄ tibi in monte mōstratū est. vbi dicit be. Tho. i. ij. q.
cij. ar. iiij. q̄ totus exterior cultus dei ad h̄ ordinat: vt ho (Exo. xxv)
mines deū in reuerētia habeāt. Hoc em̄ hz humanus affe
ctus: vt ea q̄ cōia sunt ⁊ nō distincta ab alijs min⁹ reuereat:
ea v̄o q̄ h̄nt aliquā excellētie discretionem ab alijs magis
admirat ⁊ reueret. Unde ⁊ hoīm cōsuetudo inoleuit q̄ re
ges ⁊ p̄ncipes quos opz in reuerētia h̄ri a subditis ⁊ pcio
sioribus vestib⁹ vtant: ⁊ ampliores habitationes inhabi
tent. Propter h̄ oportuit: vt specialia tēpla ⁊ spāles orna
tus ⁊ vasa. ⁊ spāles ministri ad dei cultū ordinarent. vt p
hoc animi hoīm ad maiorē reuerētiā dei inducerent. Insu
per ⁊ stat⁹ veteris legis erat ordinat⁹ ad signādū mysteriū
xp̄i. Opz aūt esse aliq̄d determinatū id p qd̄ aliud figura
ri dz: vt scz aliquā eius similitudinē repn̄tet. Et ideo opor
tuit aliq̄ spālia obseruari ad cultū dei: ⁊ circa tēplū ei⁹. de
quo pōt induci illud ps. Adorabo ad tēplū sanctū tuū in (Psal. v.)
timore tuo. p̄cipue reuerentiali. Adorare ptinet ad cultū
dei exteriorē. Sed sciēdū q̄ triplex est templū. Et de quo (Tēplū ē triplex)
liber potest dauidicum illud intelligi.

¶ Est synagoga materiale.
¶ Est ecclesie spirituale.
¶ Est glorie supernale.

Et quātū ad p̄mū sciēdū sm̄ Tho. vbi. s. q̄ cū cultus dei (Cult⁹ dei duo res spiciat)
duo respiciat. s. deū q̄ colit: ⁊ hoīes colētes. certū est q̄ ipse
de⁹ q̄ colit nullo loco clauditur. Vn̄ pp̄ter ipm̄ nō oportuit
facere tēplū vel tabernaculū: sz pp̄ter hoīes colētes: quia
corpales sunt opz pp̄ter eos facere tabernaculū vl' tēplū
ad cultū dei pp̄ter duo. Primo vt ad hūc cōuenientes cum
hac cōsideratiōe q̄ ille locus deputat⁹ est ad colendū deū
cū maiori reuerētia cōuenirēt. Scd̄o vt p dispōnē talis tē
pli vel tabernaculi: figurarent aliq̄ ptinentia ad excellen
tiam diuinitatis vel humanitatis xp̄i. Et hoc est qd̄ Salo
mon dixit. iij. Regū. viij. Si celū ⁊ celi celoꝝ te capere non
pn̄t: quātomagis nec dom⁹ hec quā ego edificaui tibi. Et
paulopost subdit. Sint oculi tui apti sup domū istā die ac
nocte sup domū de q̄ dixisti. Erit nomē meū ibi: vt exaudi
as orōnē quā orat in loco isto ad te seru⁹ tu⁹: vt exaudias
dep̄catiōnē serui tui ⁊ ppl'i tui isrl'. Ex q̄bus pz q̄ tēplum
vel tabernaculū nō est factū vt deū inhabitātē capiat: sed
vt nomē dei fit. i. noticia dei manifestet p ea q̄ ibi fiūt ⁊ di
cunt. Et q̄ pp̄ter reuerētiā loci orōnes fiūt magis exaudi
biles ⁊ deuotiōe facientiū eas. Adorabo g̃ ad tēplū sanctū
tuū in timore tuo. Et videt loq̄ de tabernaculo moysi. Nā
adhuc nō erat factū tēplū: sed ipm̄ fecit salomō fili⁹ eius:
qd̄ tēplum successit tabernaculo: q: tp̄e Moysi non habe
bāt firmā mansionē eūtes p desertū: ⁊ postea tp̄e iudicū
⁊ vsq̄ ad salomonē fuerūt in bellis cōtra finitimos: iō non
potuerunt

potuerāt apte habere firmū tēplū: sed loco eius taberna
Quare culū portatile. Cū aūt fuit in q̄ete tpe salomonis tunc fa
vnū fuit ctū est tēplū. Factū est aūt vnū tēplū vel tabernaculū nō
templū. plura. Ad euitandū idolatriā gentiliū q̄ plura tēpla dijs
suis faciebāt: ⁊ vt firmaret in mētib⁹ hoīm fides vnitatis
diuine nature. Et ad designādā vnitatē ecclie militātis et
triūphātis: erāt tñ in pplo iudeoꝝ multe synagoge vbi. s.
docebāt pplm: sed vnū tm̄ tēplū vbi offerebat sacrificiū.
Sicut aūt p vnitatē tabernaculi vel tēpli illi⁹ designabat
vnitas dei: ita p distinctionē ei⁹ in ptes. s. in scā ⁊ scāsan
ctoꝝ: signabat distīctio eoꝝ q̄ sunt deo subiecta. Distīgue
bat ḡ illud tabernaculū vel tēplū sic. Q: vna ps p̄ncipa
lior ei⁹ dicebat sancta sanctoꝝ: ⁊ erat v̄sus occidētē. v̄sus
quā fiebat oratio ad excludēdā idolatriā: q: gētiles ado
rabāt ad orientē ob reuerētiā solis: reputātes illum deū.
Et in ista pte q̄ in tabernaculo erat spaciū. x. cubitoꝝ in lō
gitudine ⁊ latitudine erat arca dei de lignis sethim facta
Tria ⁊ deaurata int⁹ ⁊ extra. In q̄ arca erāt tria. s. tabule deca
erant in logi: v̄ga aaron q̄ frōduerat: ⁊ vrna aurea habens māna
arca. Sup arcā erat q̄dā tabula subleuata q̄si sedes: q̄ sustēta
bat ab alis cherubin: qui ibi erāt sculpti de ligno oliuarū
positi vn⁹ ab vno latere: ali⁹ ab altero: respicientib⁹ se mu
tuis vultib⁹: ita q͂ arca erat in medio eoꝝ. Et dicebat illa
Esaie tabula ppitiatoriū q̄si estimaret sedes dei: vñ ppitiaret
xxxvij. pplo: ⁊ exaudiret orones eoꝝ. Iuxta illud. Qui sedes su
per cherubin ⁊c. Ante istā partē sancta sanctoꝝ erat velū
quoddā intextū ex q̄tuor colorib⁹. s. bysso/hiacyntho/pur
pura/⁊ cocco bistincto. Qd velū sustētabat colūnis aliq̄
bus ⁊ diuidebat scā a sancta sanctoꝝ: occultans que erāt
in scāscoꝝ. In loco v̄o seu parte illa tēpli vel tabernacu
li erāt tria. s. cādelabrū aureū cū hastilib⁹. vij. ⁊ lucernis se
ptē aureis ex parte austri: ⁊ mēsa aurea sup q̄ ɔtinue erāt
xij. panes: q̄ dicebant ppositiōis: ⁊ in medio altare aureū
qd dicebat altare thymiamatis sup qd incensabat cū thu
ribulo aureo. Ante v̄o istā partē que d: scā erat atriū in
templo qd fecit salomon: vbi erat altare holocaustoꝝ cō
cauū: sup qd erat craticula ferrea vbi ponebant aialia oc
cisa ad coburēdū in sacrificiū: ⁊ subt⁹ cratē. i. in illa cōcaui
tate altaris ardebat semp ignis. Et sup illud altare offe
rebāt sacerdotes sacrificia in cōspectu ppli. In locū aūt q̄
dicit scā intrabāt soli sacerdotes p certis causis. In scā
aūt scōꝝ solus summ⁹ sacerdos ⁊ semel tm̄ in āno in festo
ppitiationis. Etiā atria tēpli large dicebant tēplū: vt pꝫ
Mat. in euāgelio. nam cū ibi d: xp̄m docuisse vel aliq̄d fecisse in
xxj. tēplo: intelligit de atrijs tēpli. Et parietes quidē tēpli sa
Mar. lomonis fuerūt de lapidib⁹ vt fiūt cōiter edificia. Sed ta
xi. ⁊c. bernaculū moysi habuit p parietib⁹ tabulas ligneas: lon
gitudinis decē cubitoꝝ in longū erectis: q̄ cōiungebant
adinuicē certis modis. Et hi parietes ligneis cortinis te
gebant ab intra ex q̄tuor colorib⁹ cōtextis. s. bysso: hiacyn
tho: purpura: et cocco bistincto. Pro tecto aūt tabernacu
li erat triplex operimētū. Primū de pellib⁹ hiacynthinis
Scdꝫ supra illd de pellib⁹ arietū rubricatꝭ. i. de corio. Ter
tiū de sagis cilicinis qd nō solū coopiebat alia opimenta
tabernaculi: sed etiā descēdebat a laterib⁹ vsq̄ ad terrā: ⁊
coopiebat tabulas abex. Hec oīa fuerūt facta ad ornamē
tū tēpli vel tabernaculi ⁊ pcetionē: ob reducēdū ad me
moriā bñficioꝝ dei: ⁊ reuerētiā deo exhibēdā. Sed q: oīa
in figurā cōtingebāt illis inq̄t aplus. j. Coꝝ. x. s. tēpli spūa
lis xp̄i ⁊ ecclie: ideo de ipo nūc vidēdū. Sicut ḡ adorabat
in illo tēplo veteri in timore reuerentiali: ita nūc ⁊ multo
magis hoc agēdū in tēplo materiali noui testamēti. Ado
Figura rabo ḡ ad tēplū scm̄ tuū in tiore tuo. Rō figurabilis hu
hui⁹ tē ius tēpli vel tabernaculi est dispō varia tēpli spūalis qd
pli. est ecclia. Vñ aplus. j. Coꝝ. iij. Tēplū dei scm̄ est qd estis
vos. Hui⁹ tēpli ps p̄ncipalis ⁊ caput est xp̄s q̄ est sanctus
sanctoꝝ. Alia ps que d: scā nō ab eo diuisa: sꝫ vnū corp⁹
vnū tēplū cū eo est ɔgregatio fideliū. Que igit erant in
sancta sanctoꝝ cōueniūt xp̄o seu figurant ipsum b̄m Tho.
vbi. s. Arca igit signat hūanitatē xp̄i: q̄ arca erat facta ex
lignis ipūtrescibilib⁹: q: corp⁹ ei⁹ sic fuit ex purissimis san
guinib⁹ v̄ginis formatū: ita nec corruptionē vidit i sepul
cro: nec corruptionē pctī habuit i aīa. Tota ista arca erat
intus ⁊ ex deaurata: q: plen⁹ charitate: semp i actib⁹ exte
riorib⁹. In ista arca hūanitatꝭ xp̄i erāt tabule testi. i. sūma
sapia ⁊ ipe ē legislator. Virga aaron q̄ designat iusticiā ⁊
ptātē iudiciariā ⁊ dignitatē regiā: ⁊ sacerdotalē: q̄ i eo fue
rūt. Vñ ⁊ de regib⁹ ⁊ sacerdotib⁹ nat⁹ est q̄si summ⁹ sacer
dos ⁊ rex. Aurea vrna habēs māna. i. mēs ei⁹ scissima ple
na grā ⁊ mia. Desup erat ppitiatoriū. i. diuinitas ei⁹: q̄ no
bis ppitiat cū pr̄e ⁊ spūscō. j. Ioh. ij. Ipe est ppitiatio p
pctīs nr̄is. Cherubin q̄si deferētes ppitiatoriū ⁊ circa ar
cā: signāt angelos ⁊ supiores obsequētes sibi in nr̄o adiu
torio. Velū ex q̄tuor colorib⁹ qd distinguit scā a scāscō
rū. sunt q̄tuor v̄tutes cardinales q̄ fuerūt in xp̄o. Et sūt
in oīb⁹ scīs ei⁹. s. prudentia/iusticia/fortitudo/⁊ tēperan
tia. Sꝫ alio ⁊ alio mō: q: in xp̄o vt exemplares ⁊ purgati
animi: in scīs ecclie militātis vt purgatorie vel politice.
In scā. s. ecclia militāti. i. ɔgregatiōe bonoꝝ fideliū: sunt
ista bona spūalia. s. mēsa aurea. i. charitas scā: q̄ hꝫ super
se aureā ⁊ postea aureolā: q: p̄miū essentiale quod r̄ndet
charitati ⁊ p ea dat ac etiā premiū accidētale: nec em̄ pre
miaret v̄ginitas aut martyriū: nisi cū charitate seruata.
Duodecim panes ppositiōis signāt doctrinā reficiētē De. xij.
credēdoꝝ. s. duodecim articuloꝝ. q̄ cū charitate inuenit. Cā panib⁹
delabrū aureū designat grāꝫ spūsancti: q̄ septiformis est ppositionis.
in septē donis. s. sapie: intellect⁹: cōsilij: ⁊ fortitudinis: scie
⁊ pietatis: ⁊ timoris. He designant p septē hastilia eius ⁊
lucernas. Hastilia quoad habitū: lucernas quoad actū.
Per actū em̄ ⁊ exercitiū eoꝝ illuminat tēplū ecclie. Alta
re thymiamatꝭ designat spem ex q̄ quis mouet ad orādū
deū: ⁊ thus deuotiōis offerēdū. In isto loco. scꝫ scā asper
gebat per sacerdotē septies sanguis ɔtra velū de quodā
sacrificio. p̄cipue in festo ppitiationis: q: in ecclia militan
ti remāsit virt⁹ sanguinis xp̄i signati i illo sacrificio: ⁊ in. vij.
sacris, que administrant p sacerdotes ad expiādū septem
pctā mortalia. In q̄libet em̄ opat sanguis xp̄i. Tabule ta
bernaculi designāt fideles: q̄ sunt erecti p purā intētionē
cōiūcti p fraternā cōpassionē: auro coopti p lucidā exem
ploꝝ ostēsionē. Decē cubitoꝝ p decē p̄ceptoꝝ obserua
tionē. Coopimentū designat eoꝝ prelatos ⁊ doctores qui
supeminēt eis. Hi debēt hr̄e celestiū cōtēplationē: ⁊ signā
tur p hiacynthinas pelles: pmptitudinē ad martyriū: qd
signat p rubricatas pelles. ⁊ tolerātiā aduersoꝝ vel absti
nentiā qd signat per saga ciliciana. Atriū tēpli potest de
signare fideles: qui sunt numero nō merito in ecclia. In
tali cōgregatione offerunt sacrificia operū. s. que sunt de
genere bonoꝝ. Sed non habent illa bona spūalia: q̄ sunt
in sancta. In sancta sanctoꝝ nō intrat ad xp̄m in celū: nisi
vnus. i. perfecte vnitus cū xp̄o per pfectā dilectionē. Ad
istud ergo templū debem⁹ adorare. i. xp̄m ⁊ sanctos suos
Sed ad xp̄m adoratiōe latrie. Ad sanctos adoratiōe du
lie: ⁊ hoc in timore filiali ⁊ reuerētie. Terciū templū dei
est celū empyreū: in quo scīs ⁊ āgelis manifestat glīa dei Psal.
de quo ps. In tēplo eius oēs dicēt gloriā. i. oēs laudabūt xxviij.
⁊ glorificabūt deū. Aliud exercitiū ibi non est. Hoc tēplū
etiā figurabat ps illa tabernaculi vel tēpli: q̄ dicebat san
cta sanctoꝝ. Alia etiā insinuabāt deo subiecta: ex q̄b⁹ con
surgim⁹ in venerationē dei. Significat ergo sancta sancto
rū b̄m Tho. alti⁹ seculū quod est substātiarū separatarū
⁊ sancta mundū corporalem. ⁊ ideo scā a scāsanctorum
distinguebant quodā velo qd q̄tuor colorib⁹ erat distin
ctū: p q̄ q̄tuor elementa signant: scꝫ bysso: per qd signa
tur terra: q: byssus. i. linū de terra nascit. Purpura p quā
signat aqua. Fiebat em̄ purpureus color ex quibusdam
conchis marinis q̄ inueniūtur in mari. Hiacyntho: per qd
signat aer q̄ hꝫ hiacynthinū colorem. i. aereū. Cocco bisti
cto qui est rubei coloris: ⁊ signat ignē. Et sicut illud velū

abscondebat sancta sanctorũ hominib⁹: ita materia quattuor elementorũ est nobis impedimentũ: p quod velantur nobis incorporales substantie: q: et ipsa corpora nr̃a ex ipsis quattuor elemẽtis cõpacta: nõ sinũt aiam pure τ perfecte illas cognoscere. Per tria autẽ que erant in sancta sanctorũ figurant̃ tria que sunt in tẽplo celi empyrei. Nam arca designat diuinitatẽ que est de lignis imputribilibus: q: deus non solũ incorruptibilis τ immortalis est: sed etiã alien⁹ ab oi corruptione mutationis. Malach. iij. Ego de⁹ τ nõ mutor. Deaurata tota erat arca: q: deus charitas est. Tria cõtenta in arca designãt tria attributa deo. Nã in virga potentia eius. Apls. Potestati (aliis voluntati) eius q̃s resistit. In tabulis in q̃bus erat lex magne sapiẽtie: signat̃ sapiẽtia dei. Eccĩ. j. Fõs sapiẽtie ṽbũ dei in excelsis. In mãna dulcedo bonitatis ei⁹. Sap. xvj. O q̃ bonus τ suauis est spũs tu⁹ dñe: q̃ vt dulcedinẽ tuã in filios demõstrares panẽ suauissimũ mãne p̃stitisti eis.

Ro. ix.

De trib⁹ psonis i diuinis.

¶ Potentia attribuitur patri.
¶ Sapientia filio.
¶ Bonitas spirituisancto.

Quãuis ipe tres psone diuine sint: sunt tñ vna essẽtia τ ita vna oĩpotẽtia: vna sapiẽtia: vna bonitas. Erãt illa tria q̃si clausa in illa arca: q: in illo intelligibili scõ seu tẽplo rõnes oim eoꝝ q̃ hic pficiunt̃: q̃dãmodo clause sunt: sicut rõnes effectuũ claudunt̃ in suis causis: τ artificiatoꝝ in mẽte artificis. Propitiatoriũ ṽo qd̃ erat sup arcã. i. q̃daȝ tabula q̃si quedã sedes designat q̃ de⁹ q̃ est sup oĩa incõprehẽsibilis est oi creature. Et ppterea nulla silitudo ponebat̃ ad repñtãdũ ei⁹ iuisibilitatẽ: sȝ ponebat̃ quedã figura sedis: vt dictũ est: ad innuendũ q̃ sunt deo subiecta oĩa. Cherubin q̃ ibi erãt designãt scõs ãgelos. Duo erãt nõ vn⁹ ad designãdũ pluralitatẽ eoꝝ. Et ad inuicẽ se aspiciebãt ad innuẽdũ cõcordiã eoꝝ adinuicẽ. s̃m illud Job. xxv. Qui facit concordiã in sublimib⁹ suis. Alis suis tenebãt ppitiatoriũ: q: i suis officijs ppitiationẽ dei ad nos deferũt: tũc tẽporis non hoies: sed soli angeli in illo templo erãt. In scã ṽo erat candelabrũ cũ hastilibus τ lucernis septẽ: τ designat septuplex celũ in seculo isto visibili: cũ septẽ planetis q̃si lucernis illuminãtib⁹ sancta. i. mundum sensibilẽ s̃m Josephũ. i. Luna: Mercurio: Venere: Sole: Marte. Joue. τ Saturno. Erat ibi τ mẽsa cũ panibus designãs nutrimẽtũ vite humane. Et altare thymiamatis: quod designat officiũ sacerdotale quod habet reducere populũ ad deũ: τ ista habent̃ a deo. Intrabat autem vir⁹ solus summ⁹ sacerdos de sancta in sancta scõꝝ: q: de statu psentis seculi τ eccl̃ie cõgregatione intratur: in templũ glorie. Et nemo ascẽdit in celũ nisi qui descẽdit de celo: filius hoĩs: qui est in celo: ipse est christus qui assistens pontifex futurorũ bonoꝝ per ppriũ sanguinem introiuit solus in sancta eterna redemptione inuẽta pro nobis. Sed oportet vt simus vnũ cum eo. i. vniti in charitate: quia nemo ascendit nisi christus vnum corpus mysticum cum ecclesia: cuius est caput: τ ibi adorant omnes angeli τ sancti in illo templo in timore reuerentiali. Juxta illud Tremunt videntes angeli.

Septem sunt lucerne seu hastilia.

Job. iij.

Heb. ix.

§.IIII. De tertio genere cerimoniallũ

Tertiuȝ gen⁹ cerimonialium.

qd̃ dicit̃ obseruãtie q̃ cõsistut in cibis τ vestib⁹ quibusdã: τ alijs eis phibitis. de quib⁹ d̃r. iij. Regum. ix. Si auersione auersi fueritis vos τ filij vestri nõ sequẽtes me: nec custodiẽtes mãdata mea τ cerimonias q̃s proposui vobis τc. Pro horũ declaratione quare scȝ ista fuit illis phibita. Sciendũ s̃m Tho. j. ij. q. cij. arti. vj. q̃ popul⁹ iudeorũ specialr̃ erat deputat⁹ ad cultũ diuinũ inter omnes nationes: declinantibus alijs nationibus ad cultum idoloꝝ: τ inter ipos iudeos specialr̃ sacerdotes. Et sicut alie res que applicant̃ ad cultũ diuinũ aliquã specialitatem debẽt habere: qd̃ ptinet ad honorificẽtiã diuini cult⁹: ita τ in cõuersatiõe ill⁹ ppl̃i: τ pcipue sacerdotũ debebat esse aliqua specialia cõgruẽtia ad cultũ diuinũ vel corporalem vel spiritualẽ. Per cultũ aũt ill⁹ legis figurabat̃ mysteriũ xp̃i. vñ omnia eoꝝ gesta figurabãt ea q̃ pertinẽt ad xp̃m seu pplm xp̃ianũ. s̃m illud. j. ad Cor. x. Oia i figura cõtingebãt illis. Et ad h̃ põt induci illud ps. Gressus meos dirige s̃m eloquiũ tuũ: vt nõ dñetur mei ois iniusticia. Gressus nr̃i sunt opa nr̃a: q̃b⁹ incedim⁹ vel ad deũ vel ad infernũ. Eloquiũ dei lex sua in qua nobis loquit̃ declarãdo q̃d exigit a nobis. Hec est aũt voluntas dei sanctificatio vestra inq̃t Apls. j. Thessal. iiij. id est puritas mentis vt abstineatis a pctis oibus: τ ideo phibuit a cibis aliq̃bus abstinere et vestib⁹ p que designat̃ ois iniusticia seu pctm̃: qd̃ vt nõ dñetur nobis indigem⁹ dei auxilio: quod oratione imploratur. Et ideo postulat ps̃. dicẽs. Gressus meos dirige τc. Unde in huiusmodi obseruantijs ciborũ τ vestium: τ huiusmodi triplex ratio assignari potest. ps. cxviij.

¶ Que ẽ lr̃alis ad remouẽdã circa cibos nimiã diligẽtiã
¶ Que est figuralis ad abijciendã circa christianos variam nequiciam.
¶ Que est etiam litteralis ad destruendam circa iudeos antiquam idolatriam.

De obseruãtijs ciboꝝ τ vestium triplex rõ.

Ista triplex rõ est bri Tho. vbi. s̃. in respõsione ad p̃mũ argumentũ. Quãtũ ad p̃mũ sciẽdũ s̃m eundem: q̃ nulla genera ciboꝝ immunda sunt: vel hoiem inq̃nari pñt s̃m suã naturã. Vñ xp̃s Matth. xv. Nõ qd̃ intrat in os coinq̃nat hoiem: sed qd̃ exit de ore. s. cordis. Et exponit illud de pctis. Possunt tamen aliqui cibi coinquinare aiam per accidẽs inquãtũ. s. cõtra obediẽtiã vel votũ vel ex nimia cõcupiscentia gule comedunt̃: vel inquãtũ p̃bent fomentũ luxurie: ppter qd̃ aliqui a vino: alij a carnib⁹ abstinẽt. Et hoc tãgit̃ de cõse. dis. v. carnẽ. Prohibent̃ g̃ in lege aliqui cibi comedi. vt p3 Leuit. xj. Nõ q: in sui natura aiam maculent: sȝ ad tollendã nimiã diligẽtiã circa cibos. Vñ τ illa cõcedunt̃ q̃ de facili in promptu pñt haberi. Et ista etiã rõne nõ ita phibita sunt aliq̃ ex terra nascẽtia. Nã talia magis ptinent ad quãdã simplicitatem victus: τ de facili habent̃ cũ modico cultu terre. Aialia aũt cũ magno studio nutrire vel capere opȝ. τ vsus holerũ ante diluuiũ solus erat nõ animaliũ. Prohibebant̃ talia aialia: q: quãdã imũdiciã corpalẽ corruptiõis hñt: vel q: ex reb⁹ imundis nutriunt̃ vt porc⁹. vel q: imũde cõuersant̃ vt sub terra sicut mus τ talpa τ hmõi: vel q: eoꝝ carnes supfluos humores τ malos generant in corpib⁹ comedẽtiũ ppter nimiã siccitatẽ vel hũiditatẽ. Vñ ppter h̃ aialia nõ hñtia vngulã scissam vel habẽtia multas soleas in pedib⁹ vl̃ figuras sunt phibita ppter eoꝝ terrestreitatẽ: τ q: sunt nimis cholerica τ adusta. Et aues rapaces ppter nimiã siccitatẽ. τ aues aq̃tice. τ pisces nõ habẽtes squamas vt ãguille ppter nimiã hũiditatẽ. Aialia ṽo habẽtia vngulã scissaȝ τ ruminãtia sunt cõcessa: q: habẽt humores bñ digestos τ media complexionata sunt: τ pisces habẽtes squamas τ pẽnulas vt siccioꝛes pmissi sunt. In auib⁹ etiã concessa sunt q̃ sunt magis tpata: vt gallina pdix τ hmõi. Voluit ergo deus ab hmõi q̃ immũda sunt corpalr̃ etiã abstinere corpalr̃. vt p hec inducerent̃ magis ab immũdicia mẽtis idest pctis cauere. Esus sanguinis vniuersalr̃ erat phibitus ad vitãdũ crudelitatẽ: vt horrerẽt humanũ sanguinẽ fundere: τ eadẽ rõne aialiũ strangulatoꝝ et suffocatorũ. Adipis esus erat phibit⁹ ad tollẽdã occasionẽ gulositatis. Erat etiã sanguinis τ adipis esus phibitus: q: nõ generãt bonũ nutrimẽtum. put dicit rabbi moyses. Et ista est rõ lr̃alis. Quãtũ ad scd̃am rõnem q̃ est sp̃ualis vt dicit Aug. Populus ille erat figuratiuus ppl̃i xp̃iani. Et vita eoꝝ s̃m cerimonias legis erat q̃dã pphetia designatiua p figuraȝ vite τ cõuersatiõis quã s̃uare deberet ppl̃s xp̃ianus. Illa igit̃ aialia phibita comedi vt imũda figurãt diuersa vitia: q̃ immũdã aiam faciunt. Esus g̃ illoꝝ significat operatione illoꝝ q̃ comesta incorporant̃ τ cõuertunt̃ in naturã, τ ex opib⁹ malis generant̃ habit⁹ malivitioꝝ: q̃ con

uertunt quasi in naturã ꝓpter assuefactionẽ. Debẽt ergo
fideles abstinere a vitijs designatis p illa. Et aialia q̃dẽ
q̃ nõ hñt vngulã fissam vel nõ ruminãt: designant hoies
nõ hñtes discretionẽ: nescientes distinguere et cõsiderare
circũstãtias rerũ: vel nõ ruminãtes. i. meditantes scriptu-
ras sacras: hi ĝ immũdi sunt petõ indiscretiõis vel igno-
rãtie: et tales mores debẽt euitari. Uel diuisio vngule de-
signat fidem duarũ naturarũ in xp̃o: et ruminatio sanos
intellect⁹ scripturarũ: et vtrũq; iudei trãsgrediunt. Et vi-
tiuz supbie ꝓhibet in esu aq̃le q̃ alte volat sup oẽs aues.
Sed vt dicit dñs Hiere. xlix. Si exaltaueris te vt aq̃la: et
in collo collocaueris nidũ tuũ: inde detrahã te: q2 supbis
dñs resistit. Exẽpluz ponit de lucifero de celo eiecto. Ui-
tiũ hypocrisis ꝓhibet in esu strutiõis. Nã strutio hz alas
sed p̃e grauedine non potest volare circa terrã ambulat.
Uñ significat hypocritam. qui p opa exteriora de gñe bo-
noꝝ volare videt. Sed circa terrena est semp in mẽte fm
Greg. in moral. Nolite ergo fieri sicut hypocrite ait xp̃s
Matth. vi. In griffone designat crudelitas potentum
q2 griffo est infestus hoibus armatis et eq̃strib⁹. Sed dñs
currus pharaonis et exercitũ ei⁹ ꝓiecit in mare. Exod. xv.
Vitiũ inanis glorie põt designari in cygno: q̃ auis ẽ co-
loris cãdidissimi. sz cibũ trahit ex ꝓfundo terre vel aque.
sic vana gloriosi oia opa sua que cãdida vident faciũt vt
videant ab hoibus. et sic querũt cibum ex terreno fauore.
Sed amẽ dico vobis: receperũt mercedẽ suã. Matth. vi.
Et ideo noli cygnũ comedere. i. inani gloria duci. Ono-
crocalus est auis in partib⁹ oriẽtis que hz longũ rostrũ: et
hz in faucibus lõgas pelliculas in quib⁹ primuz cibũ po-
nit: et post horã in ventrẽ mittit: et signat auaros q̃ immo-
derata solicitudine vite necessaria cõgregant. cõtra illud
Matth. vi. Nolite soliciti esse. Dicit aplus ad Heb. vlti.
Sint mores sine auaricia. q̃si diceret. Noli vesci onocro-
calo. Vitiũ rapine ꝓhibet in esu auiũ rapacium oim vt
accipitris et hmõi. Accipiter qui deseruit hoibus ad p̃dã-
dum: designat eos q̃ deseruiũt potẽtib⁹ ad predã. Alit⁹
qui pascit minutis auib⁹ designat eos q̃ pauperibus sunt
molesti. Uultur q̃ sequit exercitũ expectãs comedere ca-
dauera mortuoꝝ: significat eos q̃ mortes et seditiones et
guerras ꝓcurant vt inde lucrent. Upupa q̃ nidificat in
stercorib⁹ et pascit fimo et gemitũ in cãtu simulat: signifi-
cat tristiciã seculi: q̃ ptinet ad accidiã: et mortẽ in hoibus
operat. Propter qd̃ dicit sapiẽs Eccli. xxx. Tristiciã lõge
expelle a te: multos eñi occidit tristicia. Oẽs aues corui
ni gñis q̃ crocitãdo q̃si cras sonãt: signant tarditatẽ et pi-
griciã bñ operãdi. Sz coruus egressus de arca nõ ẽ reuer-
sus ad eã. Et iõ dr̃ Eccli. v. Ne tardes cõuerti ad dñm: nec
differas de die in diẽ. Ibis ẽ auis in africa hñs longum
rostrũ q̃ ex serpẽtib⁹ pascit: et forte idẽ est qd̃ ciconia: signi-
ficat inuidos q̃ de defectib⁹ alioꝝ q̃si de serpẽtib⁹ reficiũ-
tur. Nõ in cõtẽtiõe et emulatiõe ãbuletis. i. inuidia. ait apo-
stol⁹ ad Ro. xiij. Mergul⁹ cui⁹ natura ẽ vt sub vndis diu-
tius immoret: significat gulosos q̃ in aq̃s deliciarũ se im-
mergũt. Per bubonẽ q̃ de nocte pastũ q̃rit: de die autẽ
latet. significant luxuriosi: q̃ occultari querũt in noctꝫ opi-
bus q̃ agũt. Et p porcũ in die in luto iacẽtẽ manifestos lu-
xuriosos. Sz sint lũbi vestri p̃cincti. ait xp̃s Lu. xij. scꝫ ab-
stinẽdo ab oi luxuria. Per nicticoracẽ q̃ in nocte acuti est
visus in die nõ videt: signant hi q̃ in sp̃ualibus sunt hebe-
tes in tpalib⁹ acuti. Baruch. iij. Quesierũt prudẽtiã q̃ de
terra est. Larus q̃ volat in aere et natat in aquis: signat
eos q̃ cũ volẽt p speculationẽ: tamẽ natãt in aq̃ voluptà-
tũ. Porphyrio preter modũ aliarũ auiũ hz vnũ pedẽ latũ
ad natãduz: aliũ fixũ ad ambulandũ: q2 in aqua natat vt
anates: in terra ãbulat vt pdices: solo morsu bibit oẽm ci-
bũ aqua tingẽs: et significat hoies ꝓprie voluntatis: q̃ nil
volũt facere ad arbitriũ alterius: sed solum qd̃ fit tinctuz
aqua ꝓprie voluntatis: cũ tamẽ xp̃s dicat. Nõ veni facere
voluntatẽ meã. Joh. vi. Per herodionẽ q̃ vulgariter dr̃

Vitia moralia in auib⁹ rapacib⁹ operant

falco: signant iracũdi et ꝓni ad effundẽdũ sanguinẽ hũa-
nũ. Caradriõ est auis garrula: et signat loq̃ces. ꝯtra illud
Prouer. x. In multiloquio nõ deerit pctm̃. Per vespertilio-
onẽ que circa terrã volitat: signant illi qui seculari sapiẽ-
tia p̃diti: sola terrena sapiũt. Circa volatilia etiã quadru-
pedia illa concedunt: que posteriora crura habent lõgio-
ra: per q̃ salire possunt. Alia ꝟo imũda habent: et signant
eos q̃ doctrina q̃tuor euãgelioꝝ abutunt vt p eã in altũ
subleuent. De fructib⁹ aũt arboꝝ nõ licebat vesci q̃tuor
p̃mis annis. Leui. xix. ad significãdũ fm Tho. et Grego.
q̄ p̃mordia nostroꝝ bonoꝝ operũ debẽt nobis esse suspe-
cta. Neruus femoris ꝓhibit⁹ in aiali ad esum: significat
fortitudinẽ ad peccãdũ q̃ debet vitari. Quãtũ ad terti-
am rõnẽ q̃ etiã est lralis: quare fuerunt ista ꝓhibita: est q2
his gẽtiles vtebant in ritibus sue idolatrie: vel ad malefi-
cia quoad aliqua ex his: ꝓpter qd̃ etiã fuit ꝓhibitus esus
adipis et sanguinis: ꝓmitius fructuũ et portatura vestis
feminee a viris et ecõuerso. Deut. xxij. q2 idolatre talibus
vtebant. Et etiã vestib⁹ contextis ex lana et lino. ibidem et
Leui. xix. Et agros etiã ꝓhibebat dñs in lege nõ semina-
ri diuerso semine: et aialia diuerse speciei cõmisceri. Talia
faciebãt gẽtiles diuersisq; supstitioib⁹ a q̃bus voluit dñs
populũ suũ esse liberũ. et ideo ista ꝓhibuit. Et diuerse sup-
stitiões que adhuc reperiũtur in populo xp̃iano non sunt
nisi quedã reliquie paganorũ. Moralis autẽ ratio seu fi-
guralis taliũ prohibitionũ est quoad vestes: quia mulier
nõ debet sumere sibi officia virorũ: hoc est sumere vestem
virilem: nec vir actibus mollib⁹ vti. In veste lana et lino
cõtexta ꝓhibita: signat ꝓhibitio cõiunctionis simplicita-
tis cũ malicia. Qd̃ ager vel vinea nõ est diuerso semine se-
minãda. Leui. xix. et Deut. xxij. signat q̄ debet ager vel vi-
nea eccl̃ia: nõ varia doctrina: scꝫ catholica et heretica edo-
ceri. Qd̃ iumẽta nõ deberẽt facere cõmisceri diuersarum
specierum. Leui. xix. signat q̄ nõ debẽt permitti homines
populares cõiungi. scꝫ per familiarẽ conuersationẽ homi-
nibus alterius fidei. scꝫ iudeis vel paganis. Est etiã ratio
spiritualis: scꝫ ad detestationẽ vitij cõtra naturam: et tol-
lendũ oẽm occasionẽ concupiscentie. Non eñi fiunt talia
nisi procurantibus hoibus: vnde excitatur motus concu-
piscẽtie. Qd̃ repta aue in nido cũ filijs nõ deberẽt capi et
retineri mr̃ cũ filijs. Deut. xxij. fuit rõ lralis ad inducẽduz
ad pietatẽ. Sed rõ figuralis est: q2 in quibusdã scripture
passibus retinẽdi sunt sensus sp̃uales q̃si filij et dimitten-
da est obseruãtia lr̃e q̃si mr̃. Qd̃ non est arandũ in boue
et asino signat q2 in p̃dicatione nõ est iũgendus fatu⁹ cũ
sapiẽte: q2 qd̃ vn⁹ edificaret ꝟbo: ali⁹ destrueret exemplo.
Qd̃ portarẽt fimbrias hiacynthinas in angulis palliorũ
preceptũ obseruãtie fuit. Num. xv. vt distinguerent in ha-
bitu ab alijs nationib⁹: et figurãdũ q̄ deberẽt fideles hr̃e
celestẽ cõuersationẽ et intẽtionẽ in oibus opibus ad celũ.
Qd̃ sacerdotes in mortib⁹ ꝓpinquoꝝ nõ debebãt depone-
re capillos capitis vel barbe. Leuit. xxi. c. significat q̄ nũ-
q̃ debẽt deponere sapientiã mẽtis: nec perfectionẽ sapiẽ-
tie. nec debebãt scindere carnes vel vestes. i. vitiũ scisma-
ticãs vitare. Qd̃ hoies egestiones e corpore debẽt operi-
re terra. Deut. xxiij. significat q̄ opa praua debẽt cooperi-
ri terra penitẽtie. Ab his ĝ ꝓhibitis abstinẽdo fm exposi-
tionẽ factã moralr̃ que est. b. Tho. nõ dñatur in nobis ali-
qua iniusticia. Sed vtẽdo cibis cõcessis. s. ruminantibus
et findẽtibus vngulã pedũ quoad quadrupedia. i. operi-
bus insistendo q̃ sunt cũ examinatiõe rõnis: et scripturaꝝ
collatiõe: et cũ discretione. Uescendo squamatis et pennu-
las habẽtibus quoad pisces. i. exercendo se in austeritate
vite signata p squamas asperas: et in cõtemplatiõe cele-
stiuz qd̃ notat p alas. Comedẽdo aues. q̃ nõ habẽt nimiã
siccitatẽ vel humiditatẽ. i. in cogitatiõib⁹ nõ habẽdo sicci-
tatẽ indeuotiõis. et humiditatẽ nimie carnalis affectionis
sz medie tempatas. i. in ꝟtute q̃ mediũ tenet fundatas et
cauẽdo a duplicitate: sz vestes habẽdo cũ fimbrijs hyacyn-

hõinis.i.conuersationem intentione erecta ad celestia et p:aua opera cooperiendo penitentia: sic dirigimus.i.re/ ctos facimus gressus operum: vt nos perducant ad celū.

§.V. De quarto genere ce/rimonialiū

de sacris ve.legis

rimonialiū qd̄ dicūt sacramenta: que vtiq̄ erant tm̄ signa sacrarū rerū: nō autē causatiua nec contētiua grē vt sacra menta ecclie. de q̄bus Leuit.xx. Ego dn̄s q̄ sctifico vos.

Pro quoz declaratione dicit.b.Tho.i.ii.q.cij.ar.v.q̄ sa/ cramenta pp:ie dicunt illa q̄ adhibebant dei cultoribus ad quādā consecrationē: p quā scz deputabant quodāmō ad cultū dei. Cult⁹ autē dei gn̄aliter pertinet ad totū po/ pulū: sz spāliter ptinet ad sacerdotes ⁊ leuitas q̄ erāt cul/ tus diuini ministri. Vn̄ in sacris veteris legis q̄dā ptine/ bant cōiter ad totū ppl̄m: q̄dā spāliter ad ministros: ⁊ cir ca vtrosq̄ tria erāt necessaria. Quoz p̄mū est istitutio in statu colēdi deū: ⁊ hec institutio quātū ad oēs fiebat per circūcisionē: sine qua null⁹ admittebat ad aliq̄d legaliū: quātū vō ad sacerdotes p sacerdotū cōsecrationē. Scdo req̄rebat vsus eoz q̄ ptinēt ad diuinū cultū: et sic quātū ad ppl̄m erat esus paschalis cōuiuij: ad quē null⁹ incircū cisus admittebat. vt ptz Exo.xij. Et quātū ad sacerdotes oblatio victimarū ⁊ esus panū ppositionis: ⁊ alioz que erāt sacerdotū vsib⁹ deputata. Tertio req̄rebat remotio eoz p q̄ aliq̄ impediebant a cultu diuino.s.imūdicie: et sic quātū ad ppl̄m erāt institute quedā purificatiōes a q̄/ busdā exterio:ib⁹ imūdicijs: ⁊ etiā expiatiōes a pctis: quā tū ad sacerdotes ⁊ leuitas erāt instituta ablutio manuū ⁊ pedū ⁊ rasio piloz. Et hec oia habebāt ⁊ rōnabiles cau sas lr̄ales fm̄ q̄ o:dinabant ad cultū dei p illo tpe: ⁊ figu rales fm̄ q̄ ordinabant ad figurādū xp̄m. Et ad hoc pōt induci illud ps̄.cxviij. Bn̄dict⁹ es dn̄e: doce me iustificati ones tuas. Illa veteris legis p̄cepta oia q̄uis possint di/ ci iustificationes q̄si q̄dam executiōes iusticie ex se: vel ex institutione diuina: p̄cipue tn̄ illa sacramēta possunt dici iustificatiōes: nō q: ex se iustificarēt: sz et fide ⁊ deuotione vtentiū: etiā q: disponebāt ad xp̄m iustificantē: et figura/ bant permaxime sacramēta ecclesie q̄ vere iustificant vt

Sacris ve.le.co: respōdēt sacra no ue legis

cōtētiua grē. Sz quō ista figurēt ⁊ debitū vsum ip̄o:ū sa/ cramētoz: obscurū est: ⁊ iō petēdū a dn̄o vt doceat. fm̄ il/ lud. Bn̄dict⁹ es dn̄e doce me ⁊c. Et fm̄ Tho.vbi.s̄.circun cisioni correspōdet baptisin⁹ ⁊ figurat per ip̄am. Vn̄ apo stolus ad Col.ij. Circūcisi estis in circūcisione dn̄i nostri Jesu ch:isti: cōsepulti in baptismo. Cōuiuio agni pascha lis co:respōdet i noua lege sacramētū eucharistie. Puri ficationib⁹ oībus veteris legis co:respōdet in noua lege sacramētū penitētie. Cōsecratiōi pōtificū co:respōdet sa/ cramentū o:dinis. Matrimoniū fuit in veteri lege put est in officiū nature: nō p:out est sacramētū ecclie significans cōiunctionē xp̄i ⁊ ecclie que nōdū erat facta. Sacra mentū autē cōfirmatiōis nō habuit figurā seu corespon dens sacramētū in veteri lege: eo q̄ est sacramētū plenitu dinis gratie: que nondū erat data: scz in plenitudine illa. Et sir sacrm̄ extreme vnctionis: q: p ip̄m fit q̄dā imedia/ ta p̄paratio ad introitū gl̄e: sed ei⁹ adit⁹ nōdū patebat in veteri lege. De his ergo q̄ttuo: generib⁹ sacroz veteris legis vidēdū scz circūcisione: agno paschali: purificatiōi/ bus ⁊ vnctione sacerdotū. In his enī figurātur sacra ec/ clesie ⁊ quō sint sumēda. Petendū ergo vt doceat domi/ nus ista: q̄bus seruatis iustificemur. Bn̄dict⁹ es dn̄e: do/ ce me iustificationes tuas. Et p:imo de circūcisione.

§.VI. Circūcisio p:imū sa/cramētū

Circūci/ sio p̄mū sacrm̄ ve teris le/ gis.

cramētū veteris legis est habens p:icipiū nō ex moyse.i. in lege sua: sed ex patrib⁹ inq̄t xp̄s Joh.vij. Habuit enim principiū in ab:aam. cui de⁹ hoc p:imo mādauit. vt patet Gen̄.xvij. vbi dicit dn̄s ab:ae. Circūcidet in vobis omne masculinū: ⁊ circūcidetis carnē p̄putij vestri. Mascul⁹ cui⁹ p̄putij caro circūcisa nō fuerit delebit aia illa de populo suo.i.de cetu sctōz: q: pactū meū irritū fecit.s.adā i para/ diso trāsgrediēdo mādatū dei ppter quā trāsgressionem traducit p gn̄ationē in oēs pctm̄ o:iginale: qd̄ nisi tollat p̄uat aiam gl̄ia dei vt exponit Beda. Ad tollendū igitur pctm̄ o:iginale fuit instituta circūcisio. Unde Greg. Qd̄

Cā institu tiōis cir/ cūcisiōis

apud nos valet aqua baptismati: h̄ apud veteres egit vl p puulis sola fides: vel p maio:ib⁹ virtus sacrificij: vel p his q̄ de ab:ae stirpe pdierūt mysteriū circūcisionis. de co se.dist.iiij. qd̄ apud. Sciendū tn̄ fm̄ Tho.in.iij.pte: q̄ nō eo modo circūcisio tollebat pctm̄ o:iginale: sicut modo baptism⁹. nā circūcisio ptestatiue nō causatiue. Tollebat ergo o:iginale p fidē parentū cui⁹ ptestatio erat illa circū cisio: ita q̄ esset causa sine qua nō tollebat. Sz baptism⁹ est causa qua tollit o:iginale: q: est cōtētiu⁹ grē ⁊ iustifica

Triplex rō circū/ cisionis.

tiuus. Triplex est autez ratio iustificationis circūcisiōis ob fidei ptestationē: ob cōcupiscētie debilitationē: ob mūe purgatiōis figurationē. P:ima ergo ratio circūcisionis fm̄.b.Tho.vbi.s̄.que est p:icipalis ⁊ lr̄alis: fuit ad ptesta tionē vni⁹ dei: q: ab:aā fuit p:im⁹ qui se ab infidelibus se/ parauit exiens de domo sua ⁊ cognatiōe sua. Et ideo ip̄e p:im⁹ circūcisionē accepit. Et hāc causaz assignat aposto/ lus ad Rom̄.iiij. dicens. Signū accepit circūcisionis si/ gnaculū iusticie fidei q̄ est i p̄putio: q: scz in h̄ legit. fides ab:ae reputata ad iusticiā: quia in spe cōtra spez credidit idest ɔtra spem nature in spem gratie: vt fieret pater mul tarū gentium: cū ip̄e esset senex: ⁊ vxo: sua anus ⁊ sterilis Et vt hec protestatio ⁊ mutuatio fidei Ab:ae firmaret in co:dib⁹ iudeoz: ideo acceperūt signū in carne sua cui⁹ ob liuisci nō possent. Unde Gen̄.xvij. d:. Erit pactum meuz in carne vestra in fedus eternū. Et G:atia.di. q̄ abraam accepit circūcisionē in signū iusticie: nō in causam iustifi/ cationis. de pe.di.j.po:ro. circa fi. Scd̄a rō circūcisionis potuit esse ad debilitationē cōcupiscētie: que maxime ma nifestat in illo mēbro qd̄ est instrumētū generatiōis: ⁊ co tpe decens fuit dari signū in cōcupiscētie debilitationē q̄ magis vigebat in hoībus ip̄a ɔcupiscētia: incipiētib⁹ ho/ minib⁹ declinare ppter inordinationē eius ad vitia ɔtra naturam: vt patet in sodomit̄. Fiebat autē octauo die a natiuitatis pueri. vt d: Gen̄.xvij. Nō ante: q: puer erat val/ de tenell⁹: et poterat inde grauiter ledi. Non autē postea tardabat: ne aliq̄ ppter dolorē circūcisionis ip̄am refu/ gerēt: ⁊ ne parētes quoz amo: est nimi⁹ ad filios post eo/ rum frequēter cōuersationē ⁊ augmentū: eos circūcisioni subtraherēt. Tertia rō est figuralis: q: p hoc designaba tur ablatio ois co:ruptiōis fiēda p xp̄m: q̄ pfecte cōplebit

octo sūt etates mundi.

in octaua etate mūdi: q̄ est etas resurgētiū. Nā p̄ma etas fuit ab Adā vsq̄ ad Noe. Scd̄a a Noe vsq̄ ad ab:aā. Ter tia ab Ab:aaz vsq̄ ad Dauid. Quarta a Dauid vsq̄ ad trāsmigrationē babylonis. Quinta inde vsq̄ ad xp̄z. Sexta inde vsq̄ ad finē mūdi vel antixp̄m. Septima do:mientiū Octaua resurgētiū. Et q: ois co:ruptio culpe ⁊ pene pue

Circūci/ sio figu/ rabat ba/ ptismū.

nit in nos p carnalē o:iginē ex pctō p̄mi parentis iō talis circūcisio fiebat in mēb:o gn̄ationis. Figurabat autē cir/ cūcisio baptismū: q: dabat ad tollēdū defectū peccati o:i ginalis: quē tn̄ nō tollebat eo modo quo baptismus. In effusione autē sanguinis in circūcisione figurabat ch:ist⁹ in cui⁹ v̄tute tollit pctm̄ ip̄m.s.in virtute sanguinis xp̄i effu si. Suscepit aūt xp̄s hāc circūcisionē multis de causis q̄s hic nō declarabo. Et inter ceteras vt doceret nos circūci/ dere non co:palr: q: hoc esset iudaizare. sed sp̄ualr. Unde aplꝯ ad Col.ij. Circūcisi estis circūcisione nō manufacta in expoliatiōe co:pis carnis: sed in circūcisione dn̄i nr̄i Je/ su xp̄i. Debet autē q̄libet baptizat⁹ esse circūcisus in trib⁹

baptiza/ tus ɔcē circūci/ sus in tri bus. Josue.v

bus: quoad potētiā intellectiuā: quoad potētiā affectiuā: quoad potētiā sensitiuā. Quoad intellectū vt inde remo ueat oēm errorem ⁊ supstitionē. Et hec figurata est p cir/ cūcisionē factā in galgalis trāsito io:dane per Josue. Et signat erro:ū remotionē gentiliū quā debēt facere hoīes post baptismū. Vn̄ Hiero. Est ⁊ illud opp:obriū egypti;

qđ si neglexerīs etiā post iordanis trāsitū: et post baptis
mi scđam circūcisionē vetuste ↄsuetudinis inustione sug
gerit̃ obseruare auguria: ꝛ reqrere stellaꝝ cursus ꝛ euēt⁹
futuroꝝ ex his rimari: ceterisq̄ hmōi supstitionib⁹ implis
cari: idolatrie nāq̄ mr̃ est egypt⁹ et q̄ certū est opprobria
hmōi pullulare ꝛc. xxvj.q.ij.sꝫ ꝛ illud. Et de supstitionib⁹
que fiunt in kalēdis ianuarij: q̄ est dies circūcisionis xp̄i
habes. xxvj.q.vij.si q̄s kalēdas. Debet etiā fidelis circū
cidere affectū a supfluitate affect⁹ terreno: iuxta. Hiere. iiij.
Circūcidimini dn̄o: ꝛ auferte pputia cordiū vr̃oꝝ.i. super
fluitatē affectuū. Debet etiā circūcidere sensitiuā.i. sen
sus exteriores: visum a vano aspectu: auditū a detractio
nib⁹ ꝛ adulationib⁹: gustū ab imoderatis cibis: odoratū
a suauib⁹ odorib⁹: tactuꝫ a voluptatib⁹: os a loq̄citatib⁹:
totū corp⁹ a pōposis vestib⁹ et vanis ornatib⁹: qđ tangit
Beda in homel. Un̄ stephan⁹ dixit iudeis eos rephēdēs
Incircūcisi cordib⁹ ꝛ aurib⁹ vos semp spūiscrō restitistis.
Act. vij. Et huata ista triplici circūcisione: xp̄s nos ducēs
Exo.xiij. ad gl'iam ibi circūcidet deinū ab oi corruptiōe miserie cor
poris ꝛ aie. Un̄ ꝛ moyses in egyptū vadēs: q: ducebat se
cū duos filios icircūcisos: āgel⁹ voluit occidere eū: sꝫ subi
to circūcidit ꝛ euasit: ꝛ figt duplicē affectū. s. sensitiuū ꝛ in
tellectiuū: q̄s debem⁹ a supfluis remouere ꝛ mortificare.

§.VII. De agno paschali

Agn⁹ paschal' figurabat sacrm eucharistie sacramēto veteris legis: ꝛ figuratiuo sacramēti euchari
stie: ꝛ p̄cipue quoad modū debitū sumptiōis. de q̄ potest
exponi illud ps. xxij. Parasti i cōspectu meo mēsaꝫ aduer
sus eos q̄ tribulāt me. Ad lr̃am vtiq̄ illa mēsa.i. illud cō
Exo.xij. uiuiū agni paschalis: fuit parata iudeis cōtra egyptios q̄
eos affligebāt. Nā mortuis p̄mogenitis egyptioꝝ ꝛ ipsis
intactis ab exterminatore angelo p signū thau ex sanguis
ne agni in supliminarib⁹ domoꝝ coegerunt egyptij illos
recedere subito ne peiora paterent̃. Et ista est rō lr̃alis q̄
re deus statuit agnū annuatim comedi ꝛ talib⁹ circūstan
tijs: vt recordarent̃ sepius bn̄ficij sui liberatiōis a tribu
lantib⁹. Nā ille cerimonie oēs insinuāt festinantiā exitus
eoꝝ de egypto: sicut lactuce agrestes designant amaritu
dinē tribulationū q̄s patiebant̃ i egypto. Moralr̃ autē
seu s̄m rōnē figuralē s̄m Tho. vbi. s. figurabat christū pas
sum pro nobis: qui pponitur sumēdus in sacro aduersus
eos q̄ tribulant nos.i. demones. Unde apls.j. ad Cor. v.
Pascha nr̃m imolatus est xp̄s. Et Grego. in homel. inq̄t.
qđ sit sanguis agni: nō iā audiēdo: sed bibēdo didicistis
q̄ sanguis sup vtrūq̄ postē ponit̃ qn̄ non solū ore corporis:
sed ꝛ ore cordis haurit̃. de cōse. di. ij. quid sit. Et sic ab ex
terminatore tribulāte liberamur. Ille autē cerimonie cō
edēdi agnū figurāt ↄditiones seruādas in sumēdo agnū
xp̄m in sacro. Dicit̃ eni de ipso agno Exo. xij. Caput cū in
testinis ꝛ pedib⁹ vorabitis: vt nihil vsq̄ mane remaneat.
Si q̄d aūt residui fuerit igni cōburat̃. q̄ si tanti nō fuerit
in familia vt sufficiāt ad esum agni: assumāt sec̄viciuum
cōiūctū domui sue: nil de carnib⁹ extra domū ferēdo: non
aūt crudū vel aq̄ coctū: sed tm̄ igni assatū debet comedi.
Et hoc ad vesperā cū panib⁹ azymis ꝛ lactucis agrestib⁹.
Codiciones q̄s dz hō habere ad digne sumēdum corpus christi. Accinctis q̄ renib⁹: ꝛ baculos habentes in manib⁹ et cal
ciamēta in pedib⁹ et festināter. Notant̃ in his conditio
nes q̄s debet habere digne sumēs agnū sacramētalē seu
xp̄m. Primo exigit̃ plena fides in intellectu circa ipsum
sacrm.i. q̄ in eo sit diuinitas ꝛ corp⁹ ꝛ aia. Signant ista p
caput: pedes ꝛ intestina. Caput est xp̄s deus ait apostol⁹
Eph. iiij. ꝛ. v. ꝛ Col. j. ꝛ. ij. Pedes quibus corpalr̃ incede
bat est corpus: interiora occulta est aia. Totū vorat quto
tum credit. Nil dubites (ait Hilarius) sed potius suscipe
Job.vi. v̄ba saluatoris in fide q̄ ait. Caro mea vere est cibus. Sed
si quid est durū ꝛ arduū rōni: qđ capi non possit: cōburat̃
igni.i. totū credat̃ ex immenso dei amore pcessisse. Ad tri
mādū cor sincerū: sola fides sufficit. ait. b. Tho. In cōmu
nioribus autē sententijs que dicuntur de hoc sacramēto
quod p se comedere nō valet.i. intelligere adiutorium sumat
aliquē.s. pertū domui sue vicinū.i. ecclie vnitū q̄ valet ei
declarare. Nil extra domū ē ferēdū de h agno. Et nec in
circūcisus dꝫ admitti ad h: qđ est scđo seruandū vt. s. nulli
cōferat̃ extra eccliaꝫ existēti: nec aliq̄s heretic⁹. scismatic⁹
excōicat⁹ accedat: q: ad sui iudiciū sumerent. Tertiū ob
seruādū q̄ aq̄.i. sapiētia seculari: coq̄.i. examinari nō dꝫ: q̄
vult q̄ accidētia nō possint esse sine subiecto. Et alia mul
ta q̄ docet ecclia. Nec crudū etiā vt comedam⁹ carnē hūa
nā xp̄i crudā: sꝫ igne assatū spūsscti qui de eo loquit̃ in scri
pturis. Quartū vt affect⁹ sit sincer⁹ sine aliq̄ mala intēs
tione ꝛ duplicatiōe. j. Corinth. v. Epulemur in azymis sin
ceritatꝫ ꝛ v̄itatis. Leo papa. Null⁹ fict⁹ accedat: null⁹ fus
cato aio: nec insidie mēte condant̃. pcedat v̄itas ↄfessiōis
debite. Quintū vt sit ibi contritio pctōꝝ. Per lactucas
agrestes signat̃ ipa amaritudo cōtritiōis: q: ꝛ ille lactuce
amare erāt. Debet q̄s examinare cōsciētiā ꝛ dolere de oi
bus ꝛ recognoscere se indignū pp̄ter pctā sua ꝛ dicere cū
Cēturione. Dn̄e nō sum dign⁹ vt intres sub tectū meū.i. in
domo corporis mei: sꝫ tm̄ dic v̄bo.i. ope virtute tue mie re
mittēris culpas ꝛ sanabit̃ aia mea. Matth. viij. Sextū
vt habeat̃ in mēte p meditationē memoria passiōis eius
qđ signat̃ p baculū quē tenebāt in manib⁹ vt. s. parati sint
imitari eū in opib⁹ suis vt patiēter ferāt aduersa. Aug. de
cōse. di. ij. quia morte. Quia morte dn̄i liberati sum⁹: hui⁹
rei mēores in edēdo corp⁹ ꝛ bibēdo sanguinē xp̄i esse debe
mus. h facite ait ipe i meā cōmemorationē. s. passiōis. idē Lu. xxij.
j. Cor. xj. Septimū vt reducant̃ ad affectū imitatiōis ex
empla sctōꝝ: ꝛ h ē hr̄e calciamēta in pedib⁹. Calciamenta
eni fiūt de pellibus aialiū mortuorū: ꝛ signāt exēpla sctō
rū q̄ decesserūt. Nos debem⁹ hr̄e in pedib⁹ affectionū vt
desiderem⁹ imitari eos. Antiq̄ fideles p totā septimanaꝫ
sctām cessabāt ab opib⁹. vt pꝫ de cōse. di. iij. pnunciādū. vt
se cū summa diligētia pparare possent ad cōionē: ꝛ per se
ptimanā pasche etiā sequentē ad referendū grām deo de
tāto bn̄ficio. Hodie autē q̄si nullā pparationē faciunt: et
subito post pascha ad vana redeūt. Octauū est castitas
p̄missa mēte ꝛ corpe: ꝛ hoc est renes habere accinctos.i. re
strictos lūbos in q̄bus ē sedes luxurie. Propter quod ab
actu ↄiugali etiā abstinere dꝫ accedēs vt d. xxxiij. q. iiij. c. s.
Nō q̄ nuptias cōdēnemus: sꝫ eo tpe q̄ carnes agni mādu
caturi sum⁹ vacare a carnalibus opibus debeam⁹. Non
nū sumat̃ ad vesperā qđ nō solū pōt intelligi: q: istud pas
chale sacrm est nobis datū in vespa mūdi.i. in sexta etate. j. Cor. x.
de q̄ apls. Nos sum⁹ i quos fines seculoꝝ deuenerūt. Sꝫ
etiā signat q̄ cū tanta deuotiōe dꝫ sumere q̄s ꝛ humilita
te sicut in vespe suo.i. in fine vite sue acciperet: cū firmo ppo
sito nō recidiuādi. Decimū ē vt sumat̃ feruēter.i. cū ma
gno desiderio scvniēdi cū deo. ꝛ hoc est sumere festināter
non tepide. Jo. damasce. Ignis nr̄i desiderij sumēs eū q̄
ex isto sacro est ignitionē: illuminabit corda nostra vt par
ticipatiōe ei⁹ igniamur ꝛ deificemur: ꝛ tanto q̄s ex huius
sumptione suscipit maiorē fructū: cū quāto maiori deside
rio amoris accedit ad ipm. Undecimū qđ ē seruādū est
q̄ nullo modo p̄termittat̃ sumptio ei⁹ in figurā cui⁹ est: q:
oēs tenebant̃ annuatim ad illi⁹ agni paschalis esuꝫ. Et si
habuisset aliquod impedimētum in illa solēnitate. debe
bat inde ad breue tp̄s supplere. Sic etiā q̄liber fidelis in
annis discretionis etiā tenet̃ in pascha resurrectionis su
mere eucharistiā. Et si ob aliqđ impedimētū cū licētia cōs
fessoris dimitteret: dꝫ supplere q̄tocius: vt nullo mō omit
tat q̄liber āno. ex̄ de pe. ꝛ re. ois. Alis icurrit culpā mortalē
vn̄ ꝛ dānationē. Sed deuote comedēdo liberat̃ de manu
pharaonis.i. diaboli: ꝛ pascit̃ deinde māna celestī gratie
ꝛ v̄bi diuini: vt demū pueniat ad terrā pmissiōis. Chrys.
Ut leones flāmā ispirātes: sic ab illa mēsa dn̄i discedim⁹
diabolo terribiles effecti. s. p virtutē sacri. Parasti ḡ men
sam ꝛc. Et q̄ māducat meā carnē: ꝛ bibit meū sanguinē in Job. vi.
me manet ꝛ ego in illo. De multis alijs que ptinēt ad hoc

sacramētum diffuse in.iij.parte ti.xiiij.Et in.ij.parte titu.
ix.c.xij.ꝛ seq.de omissione diuinorum.

§.VIII.De varijs purificationib⁹ veteris legis figurātib⁹ sacr̄m pnie ꝛ baptismū et passionē xpī:in cui⁹ ꝟtute sacr̄m pnie ꝛ alia hn̄t effectum.

Purificatiōes ve. legis q̄d figurabāt. Pro cui⁹ declaratiōe sciēdū fm̄ Tho.i.ij.q.cij.ar.v.ꝙ purificatiōes legis veteris ordinabant ad remouēdū īpedimenta diuini cult⁹ q̄ est duplex.s.spūalis q̄ cōsistit in deuotione mētis ad deū:ꝛ corpalis q̄ cōsistit in sacrificijs ꝛ oblationib⁹ ꝛ alijs hmōi. A cultu spūali īpediunt hoies per pctā q̄bus hoies pollui dicebant:sicut p idolatriā:homicidiū:adulteriū ꝛ hmōi.

Cult⁹ diuin⁹ duplex est. Et ab istis pollutionib⁹ purificabant hoies p aliq̄ sacrificia:vel cōiter oblata p tota multitudie vel p pctis singulorꝫ:nō ꝙ illa sacrificia haberent ex se ꝟtutē expiādi pctm̄:sꝫ q: figurabāt expiationē futurā p xpm̄:cuius pticipes erāt etiā antiq̄ prestātes fidē redēptoris in figuris sacrificiorꝫ. A cultu ꝟo exteriori impediebant hoies p quasdā imūdicias corpales:vel in hoib⁹ ꝛ in alijs aīalib⁹:in vestimētis domib⁹ ꝛ vasis. Et ī hoib⁹ q̄dē aut ex se:vt in cadauere hois:aut ī infirmitate lepra vl' fluxu sanguis vl' semis ꝛ hmōi.q̄ pcedūt ex corruptiōe humorꝫ. Aut etiā ꝯhebat imūdicia illa ex cōtactu rerꝫ immundarū:vt cadaueris lepre ꝛ hmōi.

Rō immūdiciarꝫ litteralis. Ratio aūt harꝫ imūdiciarꝫ lr̄alis erat ppter reuerētiā eorꝫ q̄ ad diuinū cultuꝫ ptinēt.tū q: pciosas res hoies nō solēt cōtingere cū sunt immundi.tū q: ex raro accessu ad sacra:ea hoies magis venerant.tū etiā q: ī q̄busdā erat rō vitādi rit⁹ ꝛ occasiones idolatrie:ad quā erant inclinati:ꝛ gentiles multis ex his vtebant in cultu suorū deorꝫ. Hmōi autē imūdicie corporales purificabant:vel per aspersionē aque lustrationis de q̄ dicet:vel q̄ maiores imūdicie erāt p aliqua sacrificia.

Ratio figuralis. Ratio aūt figuralis est:q: iste imūdicie corpales significāt imūdicias culparū varias q̄ impediūt a vero cultu interiori dei. Et earū purificatio signat purgationē earum per sacramētū baptismi vel penitētie ꝟtute passiōis christi in illis sacrificijs figurate. Vn̄ pōt ad hoc induci illud ps.l. Asperges me dn̄e hysopo ꝛ mundabor:lauabis me ꝛ sup niuē dealbabor. Aspersio ꝛ lotio fit aqua:ꝛ hec est penitētia figurata in aq̄ lustratiōis. Sed adiūgit hysopus q̄ est herba munitissima ī folijs:et calida medicinalis:q: purgatiua ꝛ odorifera:ꝛ signat passionē xpī q̄ fuit pacta in magna hūilitate ꝛ charitate:purgatiua culparū ꝛ odore ꝟtutū reficiēte. Cū q̄s vere penitet:tūc de⁹ aspergit hysopo:applicās ꝟtutē sue passionis ad aquā penitētie illius. Et sic lauat a sordib⁹ imūdiciarū ꝛ efficit albus .i.imaculatus:vt nix puritatis celestis.

Quid sit heresis. Declarāde ergo sunt ille imūdicie quid significent. Et immūdicia lepre significat imūdiciā heretice doctrine:quia heresis est morb⁹ contagiosus ꝛ imiscēs in suis dictis vera cū falsis quasi quedam distinctio macularuꝫ in corpore. Lepra domus que erat ex aliqua corruptiōe ppter excessum humiditatis vl' siccitatis:signat immūdiciā cōgregationis hereticorꝫ. Lepra vestis linee peccatū operis occulti:q: lino vtimur ad carnem. Unde occulta est vestis linea vt camisia. Lepra vestis lanee qua vtimur ab extra est peccatum in exteriori cōuersatione. Lepra in pilis peccatū est in cogitationib⁹ Immundicia mulieris sanguinē fluētis:signat idolatrie culpā propter immolaticū cruorē. Immūdicia mulieris parturientis:immūdiciā peccati originalis. Immūdicia menstruate:culpam anime per voluptates emollite. Immūdicia fluxus seminis:culpā suꝑflue vel inordinate seu inutilis locutiōis etiā legēdo ꝛ p̄dicādo:vt exponit Gregorius dist.xliij.sit rector. Immūdicia cadaueris:pctm̄ obstinationis. Immūdicia cōtactus rerū imundarum cōsensum ī pctm̄ alteri⁹.fm̄ illud.ij.ad Cor.vj. Exite de medio eorꝫ ꝛ separamini ꝛ immūdū ne tetigeritis scꝫ cōsentiēdo

Esa.lij. Immūdū nō tangit qui pctō alteri⁹ non assentit:vt dicit Augu.xxiij.q.iiij.recedite. Uas nō habēs coopculū vel ligaturā imūdū erat:ꝛ signat nō habentē restrictionē disciplinę. Modo videndū est quō purgabātur he imundicie pctōꝝ. Et certū est ꝙ per penitētiā Act.iij. Penitemini vt deleātur pctā vestra:ait Petrus.

Quō mūdant immūdicie peccatorum. Lauabis me inq̄t ps.scꝫ aqua penitētie:ꝛ sup niuē dealbabor. Et hoc figurabat per illā aquam que dicebat lustrationis:que miscebatur cinere vitule combuste. De qua ait apls ad Heb.ix. Si em̄ cinis vitule aspsus inq̄natos sanctificat ad emundationē carnis.i.ad tollendū illas imundicias corpales:quātomagis sanguis christi emūdabit ꝯsciētias nr̄as ab operib⁹ mortuis.i.pctorꝫ. Mandauit dn̄s Num.xix.vt acciperet vaccā rufam etatis integre sine macula:ꝛ que non portasset iugū ꝛ imolaret.i.occideretur extra castra ꝛ de sanguine ei⁹ intingebat sacerdos digitū:ꝛ aspergebat cōtra fores sanctuarij septē vicibus. Cremabat aūt illa vacca tota cū sanguine:pelle:carnib⁹ ꝛ fimo:ꝛ adiūgebatur cōbustioni eius lignū cedrinū:hysopus et coccus bistinctus. Et ille cinis vacce reseruabat ꝛ ponebat in aquis:ꝛ cū illa aqua aspersi mūdabant a dictis imūdicijs. Sed inmundi efficiebant:ꝛ cremātes vaccā ꝛ cineres colligētes ꝛ aspergētes alios aqua. Spūaliter. Vacca ista signat dominū iesum dei sapiētiā.qui ꝺ: vacca ppter assumptā nostram infirmitatē mortalitatis. Rufa fuit:quia plen⁹ charitate:vel quia aspsus sanguie in passione. Integre etatis vacca ista erat:q: ois actio ei⁹ fuit pfectissima ꝛ in pfecta etate passus est:nulla fuit in eo macula pcti:nec iugū fuit tutis. Debebat aūt ppls adducere ad moysen:q: imputabant ei trāsgressionē moysaice legis in violatiōe sabbati Precipit aūt tradi eleazaro sacerdoti:q: xp̄s occidendus tradit⁹ est in man⁹ sacerdotū. Immolat extra castra:q: extra portā passus est:vt dicit apostolus. Intingit sacerdos digitū in sanguine ei⁹:q: mysteriū passionis xpī cōsiderādū cū discretiōe ꝛ imitādū actione est:ꝛ p̄cipue a sacerdotib⁹. Aspgitur sanguis cōtra tabernaculū designās synagogā:vel ad cōdēnationē nō credētiū:vel ad purificationē credētiū:ꝛ h̄ septē vicib⁹:vel ppter septē dona spūssancti que ex sacramētis pcepimus:vel p omne tp̄s qd̄ signatur in septenario. Oia igne cremāda sunt.i.spūaliter intelligēda igne spūssancti.i.instructiōe. Nā p pellē ꝛ carnē exterior eius opatio.p sanguinē subtilis interna eius virt⁹ viuificās p fimū lassitudo sitis ꝛ alia ad infirmitatē ptinētia. Tria addita signant. Cedrus altitudinē spei vel cōtēplationis:hysopus hūilitatē vel fidē:coccus bis tinct⁹ geminā charitatē.p hec debem⁹ xp̄o passo adherere. Cinis

Heb.ix. huius vacce est memoria seu virtus xpī passi. Colligit iste cinis a viro mundo:quia reliquie passionis puenerūt ad gētes:que nō fuerūt culpabiles in xpī passione. Apponūtur isti cineres in aquā ad expiandū.q: ex passione christi baptism⁹ ꝛ etiā penitētia sortitur effectū emundādi pctā. Qui aūt immolabāt vaccā vel colligebāt cineres ꝛ q̄ aspgebāt aquā efficiebant immūdi vsq; ad vesperū:q: iudei in occisione xpī effecti sunt imūdi ꝛ pctōres:ꝛ hoc vsq; in finē mundi:q: tunc cōuertent ad vesperā fm̄ ps. Vel etiā ad figurādū:q: qui ministrāt alijs sacramēta in collatiōe eorū aliquas imundicias cōtrahūt:ꝛ p̄maxime in sacramentis penitētie:ꝛ hoc vsq; ad vesperū.i.finem vite presentis. Fiebāt ꝛ alia sacrificia in festo ppitiationis:scꝫ vituli arietis ꝛ duorū hircorū ad expiationē pctōrū p pplo ꝛ sacerdotib⁹ designantia passionē xpī. Et etiā sacrificia q̄ fiebant a singulis psonis pro peccatis:vel a leprosis mūdatis sacramēta erāt figuratiua passionis xpī:ꝛ etiam sacramētū penitētie ꝛ cōfessionis que ob breuitatē nunc dimittunt. Aspergamur ergo hysopo cum aqua lustratiōis idest penitentia:ꝛ sic super niuem efficiemur albi:ꝛ etiā⁹ mundati:vt in templum glorie possimus intrare.

Ps.lviij.

§.IX.De cōsecratione sacerdotū ꝛ ornamentis eorū ꝛ maculis phibitis in eis.

Cōsecratio et ornamēta. Et correspōdēt ista sacramēta sacramēto ordinis clericorū ꝛ

sacerdotū veteris legis figurabāt sacros ordinis clericorū.

cōuersationi eorū. Pro quorum declaratione dicit. b. Tho. i. ij. q. cij. arti. v. Sicut ppl's ille instituebat ad cultū dei p sacramentū circūcisionis: ita ministri p aliquā ɔsecratione vel purificationē. Unde separi ab alijs p̄cipiunt q̄si specialr ad ministeriū cultus diuini pre alijs deputati: et totū quod fiebat in eorū consecratione vel institutione ad hoc ptinebat: vt ostēderet eos habere quādā prerogatiuā puritatis et virtutis et dignitatis. Ad quod facit quod ait ps. ps. cxxxi. Sacerdotes tui induantur iusticia. et sancti tui exultent. Unde circa institutionem ministrorū tria fiebant que habent rationes litterales et rationes figurales.

Tria fiebāt circa īstitutionē ministrorum.

¶ Debebant enim esse a certis maculis liberi.
¶ Debebant varijs ornamentis indui.
¶ Debebant certis sacrificijs et modis purificari.

Quantū ad p̄mū mādauit dn̄s vt qui haberēt maculā etiā si essent de gn̄e Aaron non ministrarent ei. Rō lr̄alis huius: q: tales solēt hoībus cōtēptui haberi: et inde etiā ip̄e cult' dei. Sed rō figuralis est: q: macule ille designāt defectus pctōr qui tollūt sanctitatē aiarū debitā sacerdotibus. et describuntur hec macule Leuit. xxi. vbi dr. Homo de semine tuo qui habuerit maculā nō accedat ad altare neq; offerat panes deo suo. Et subdit singulas describēdo. Si cecus. i. ne sit ignorās. Si claudus. i. ne sit instabilis et ad diuersa se inclinās. Si paruo vel grādi vel torto naso. i. ne p defectū discretionis in plus vel min' excedat aut aliq̄ praua exerceat. Per nasum etiā p quē discernim' odores a fetorib' discretio designatur. Ne sit fracto pede vel manu. i. ne amittat virtutē bn̄ operādi vel pcedendi de virtute in virtutē. Ne gibbus ante vel retro. i. ne supfluū amorē vel laborē habeat ad terrena. Si lippus ne scz per carnalē affectū eius ingeniū obscurū fiat. Si albuginem habēs in oculo ne. s. p̄sumptionē cādoris insciētie habeat in estimatione. Si iugē scabiē. i. petulantiā carnis in ope Si impetiginē. i. litigiosus: impetigo corpus sine dolore occupat: et membrorū tn̄ decorē fedat: vn̄ et auariciā designat. Si herniosus seu pōderosus et signat luxuriā i cogitatione. Hec Tho. vbi. s. Et quasi similē expositionē harū macularum ponit Grego. in pastorali. et in decre. habet di. xlix. hinc etem̄. et diffusius ibi hec declarātur. Quātū ad scd̄m voluit deus vt sacerdotes haberēt diuersa ornamēta: vt in maiori reuerētia haberent a pplo. et sic cultus dei esset in maiori honorificētia et glia. et vt habet Exodi. xxviij. Pontifex habebat nouē ornamēta. Primū vestem lineā. Scd̄m tunicā hiacynthinā: in cui' extremitate iuxta pedes ponebant tintinnabula quedā et malapunica interta: et ex hiacyntho purpura et cocco bis tincto. Tertiū superhumerale qd̄ tegebat humeros et anteriorem partem vsq; ad cingulū: qd̄ erat ex auro et hiacyntho et purpura et cocco bis tincto et bisso retorta. Et sup hūeros habebat duos onychinos in quib' erāt scripta noia filiorū israel. Quartū erat rōnale ex eadē materia factū qd̄ erat quadratū et ponebat in pectore et cōiungebat superhumerali. et in hoc rōnali erant. xij. lapides p̄ciosi distincti p q̄ttuor ordines in quibus erāt scripta noia filiorū israel: quasi ad designādū q̄ deferrent onus tot' ppli: et q̄ debebat iugiter de eorū salute cogitare. Et iō in pectore. i. rōnali in quo mādauit dn̄s ibi poni doctrinā et veritatē. quia quedam ptinētia ad veritatē iusticie. quedā ad veritatem doctrine ibi erāt scripta. Quintū ornamētū baltheus. i. cingulus quidā factus ex illis q̄ttuor colorib'. Sextū est thyara. i. mitra quedā de bysso. Septimū lamina aurea pendens in frōte in qua erat scriptū nomen dei. Octauū erat feminalia linea vt operirent turpitudinē suā qn̄ accederet ad altare vel ad sanctuariū. Ex his octo ornamētis sacerdotes minores habebāt tn̄ q̄ttuor. s. tunicā lineā: baltheū: feminalia. i. serabulas: et thyarā. Horū aūt ornamentorū rōnem litteralē quidā assignāt dicētes: q̄ in his designat dispositio orbis terrarū quasi pontifex protestaret se esse ministrū creatoris mūdi. Unde et Sap. xviij. dicitur. q̄ in veste Aaron erat descript' orbis terrarū. Nā feminalia linea figurabāt terrā ex q̄ linū nascit. Balthei circūuolutio significat mare oceanū qd̄ circūit terrā. Tunica hiacynthina suo colore signat aerē: p cui' tintinnabula tonitrua et p malogranata coruscationes. Superhumerale sua varietate celum sydereū. Duo onychini duo hemisphēria vel duo luminaria magna solē et lunā. Duodecī lapides i rōnali: duodecim signa in zodiaco: q: i celestib' sunt rōnes eternorū. Cydaris vel thyara celū empyreū. Lamina aurea deū oīb' p̄sidentē. Rō autē figuralis horū est: q: ista designāt ornamēta virtutū: qb' debēt ministri esse induti idest habituati: q̄ oia cōtinent in iustic[ia]. Et ideo bn̄ dicit Sacerdotes tui induant iusticia. Ut eti[ā] dicit Gratia. di. xl. §. i. Multis virtutib' debet splēdere vita pontificis: vt gradui cōferat decorē quē ab eo non accepit: nō em̄ locus sz vita et mores scm̄ faciūt sacerdotē. Un̄ et officio suscepto nō licentiā peccādi: sz n[e]cessitate bene viuēdi se nouerit assecutū. Et in minorib[us sace]rdotib' debēt esse q̄ttuor Castitas signata p femin[alia]. Abstinētia signata p cingulum. Linea tunica. i. mod[er]atio discretionis. Et thyara recte intētionis in capite. i. in mēte. Sed pōtifices debēt pre alijs hr̄e p̄dicta et alia q̄ttuor. s. iugē dei memoriā in cōtēplatione: et hoc signat in lamina. Supportationes ppli p patiētiā et hoc in superhumerali. Tertio q̄ habeat populū in corde et viscerib' charitat; qd̄ signat p rōnale. Gratia. aūt addit: q̄ in corde eius dz esse manifesta veritas. s. scripturarū. p id quod ibi scriptū erat. di. xxxvi. §. ij. Debet vltimo habere celestē cōuersationē quod signat p tunicam hiacynthinā. Tintinnabula aurea que erāt adiūcta in fine vestis signāt exercitiū p̄dicatiōis de sapiētia scripture Et malogranata intexta signant vnitatē fidei et morū: vel q̄ in predicatiōe debet cauere scandala diuisiones et q̄rere vnitatē. Quātū ad tertiū p cōsecratione eorū fiebāt quedā. Et p̄mo purificabant oēs p ablutionē aque et q̄dā sacrificia facta pro eis specialr leuite. Scd̄o radebant oēs pilos carnis sue: vt habet Num. viij. Tertio consecratio pontificis et sacerdotū h ordine fiebat. Post ablutionē predictā induebant vestimētis prenoiatis: ad designādū dignitatē suā. Specialr aūt pōtifex inūgebat i capite vt designaret q̄ ab ip̄o diffundebat potestas cōsecrandi in alios: sicut oleū a capite deriuat in iferiora. iuxta illud ps. cxxxij. Sicut vnguentū in capite. Leuite vero nō habebant aliā consecrationē: nisi q̄ offerebant dn̄o a filijs isrl' per manus pōtificis qui orabat p eis. Minores vero sacerdotū sole man' consecrabant: que erant applicāde ad sacrificia. Et de sanguine animalis immolati tingebatur extremū auricule dextre eorū: et pollicis pedis dextri: vt scz essent obediētes legi dei in oblationib' sacrificiorū: quod signat in intinctione dextre auricule: et q̄ essent soliciti et prompti in executione sacrificiorū: et in signū hui' intingebat extremū pedis et manus. Ip̄i etiā et vestimēta eorum aspergebantur sanguine animalis imolati in memoriam sanguinis agni p quē fuerūt liberati ex egypto. Offerebātur aūt in cōsecratione eorū ista sacrificia: vitulus p pctō in memoriā remissionis peccati aaron circa vitulū conflatilem. Aries in holocaustū in memoriā oblationis abrae cuius obedientiā deberēt imitari. Aries cōsecrationis q̄ erat quasi hostia pacifica in memoriā liberationis de egypto p sanguinē agni. Canistrū panū in memoriā manne date. Ptinebat aūt ad applicationē ministerij: q̄ imponebat sup manus eorū adeps arietis et torta panis et armus dexter: vt ostēderet q̄ accipiebāt ptātē hm̄oi offerēdi. Leuite v̄o applicabant ex hoc q̄ introducebant in tabernaculum federis: quasi ad ministrandū circa vasa sanctuarij. Ratio figuralis horū est: q: illi q̄ sunt cōsecrādi ad sp̄uale misteriū xp̄i: debēt p̄mo purgari p aquā baptismi et lachrymarū in fide passionis xp̄i. et debēt radere oēs pilos carnis sue. i. oēs prauas cogitationes a se remouere; debent vngi oleo gratie sp̄ūs sancti atq; aspersiōe san

Margin notes (right column): Rō figuralis. — Quattuor debēt esse i minorib' sacerdotib'. — leui. viij. — Rō figuralis.

Margin note (left column): De' voluit hr̄e diuersa ornamēta sacerdotum.

guinis xpi p memoriã passionis: ⁊ sic accedere ad ministrã-
dũ cũ obediẽtia ad legẽ dei ⁊ diligẽtia agẽdoꝝ. Inunctio
aũt in capitib⁹ pontificũ ⁊ manib⁹ sacerdotũ adhuc fit in
eccl'ia: sꝫ ob aliã causaꝫ. vt ex̃ de sacra vnc. c. i. Sacerdotes
ergo induanť iusticia isto modo ⁊ sancti facti per illã cõse-
crationis figurationem habitã in se: exultabũt in gloria.
¶ De p̃ceptis iudicialib⁹ ipsius legis. Cap. vi.

Tertia ps legis moy-

saice est de p̃ceptis iudicialib⁹ q̃ habenť Exod.
xxi. ⁊ xxij. de quibus põt intelligi illud ps. xviij.
Judicia dñi vera iustificata in semetipa: desiderabilia su-
per auꝝ ⁊ lapidẽ p̃ciosuꝫ multũ. ⁊ hoc pp̃ter maximã eq̃-
tatẽ ⁊ hũanitatẽ quã cõtinẽt. Judicia. i. p̃cepta iudiciaria
dñi q: a dño instituta. vera: q: nõ pñt cõtinere errorẽ sicut
iudicia hoĩm in suis statutꝭ. Justificata in semetipa: q: ha-
bẽt causas ⁊ rõnes valde iu[illegible] p̃re sic istituta sunt. Et
no. vt dicit Tho. i. ij. q. ciij. [illegible] ante legẽ moysaicaꝫ fue-
runt habita ⁊ seruata queda[illegible] [cerim]onialia ad cultũ dei a
sanctis hoibus vt pꝫ de sacrific[illegible] [f]actis p Noe: Abraã: ⁊
alios: ⁊ altarib⁹ erectis. ita etiã fuerũt habita quedã iudi-
cialia inter eos: sed nõ erãt illa iudicialia ex institutiõe di-
uina: sed humana vt sunt modo statuta ciuitatũ. Sic etiã
illa cerimonialia nõ fuerũt p institutionẽ dei: sed p deuo-
tionẽ colẽtiũ deũ ad hoc instigatoruꝫ ex instinctu diuino.

differũt iudicialia a cerimonialibus i tribus.

Differũt autẽ iudicialia a cerimonialib⁹ in tribus: in de-
terminatione: in figuratiõe: ⁊ in obseruatiõe. Ex p̃mo scꝫ
determinatiõe sunt in se iustificata: q: a deo ordinata. Ex
scdo scꝫ obseruatione: vt q: ab hoibus assumunť: sunt de-
siderabilia sup aurũ: q: valde vtilia reipublice. Ex tertio
scꝫ figuratiõe sunt dulciora sup mel ⁊ fauũ: quantũ ad ex-
positionẽ mysticã ⁊ moralẽ. Primo differũt: q: cerimoni-
alia ordinãt hoiem ad debitũ cultũ dei. Judicialia auteꝫ
ordinãt ad debitũ cõuictũ cũ p̃rimo. Sed pro huius ma-
iori declaratiõe dicit btũs Tho. i. ij. q. ciiij. ar. i. q̃ p̃cepto-
rũ cuiuslibet legis quedã hñt vim obligãdi ex ipso dicta-
mine rõnis: q: scꝫ ipa rõ naturalis dictat hoc esse debituꝫ
fieri vel vitari: et hmõi dicunť p̃cepta moralia: eo q̃ a rõ-
ne ducunť mores humani. Alia vero p̃cepta sunt que nõ ha-
bent vim obligãdi ex dictamine rõnis: q: in se cõsiderata
nõ habẽt absolutã rõnẽ debiti vel indebiti: sed habẽt vim
obligandi ex ipa institutione diuina vel humana ⁊ hmõi
p̃cepta sunt determinatiões moraliũ p̃ceptoꝝ. Etsi de-
terminãt moralia ex institutiõe diuina in his p q̃ hõ ordi-
natur ad deũ: talia dicunť cerimonialia. Si autẽ determi-
nãt moralia in his que ptinẽt ad ordinationẽ hoĩm adin-
uicẽ: talia dicunť iudicialia. Et in his duob⁹ consistit ratio
iudicialiũ p̃ceptoꝝ: vt scꝫ nõ habeãt vim obligãdi ex ipsa
naturali rõne: sed ex institutione ⁊ p hoc differũt a mora-
libus. Scdo vt ptineãt ad ordinationẽ hoĩm adinuicẽ: et
sic differũt a cerimonialib⁹ p̃ceptꝭ. Per hoc autẽ differũt
iudicialia ista a legib⁹ ⁊ statutꝭ ciuitatũ: q: illa sunt ex in-
stitutiõe dei: hec aũt ex institutiõe hoĩm ⁊ dicunť iudicia-
lia nõ solũ q̃ ptinẽt ad lites iudiciorũ: sꝫ etiã q̃cũq̃ ptinẽt
ad ordinationẽ hoĩm adinuicẽ q̃ subest ordinationi p̃nci-
pis alicui⁹ seu officialis. Scdo differunt iudicialia a ceri-
monialib⁹ in figuratiõe: q: scꝫ cerimonialia figurabãt pri-
mo ⁊ p se. iudicialia aũt scdario ⁊ ex cõsequẽti. Pro cuius
declaratiõe dicit. b. Tho. i. ij. q. ciiij. ar. ij. q̃ dupliciter dicit
aliq̃d p̃ceptũ figurale. Uno mõ primo ⁊ p se. q: scilicet p̃n-
cipaliter est institutũ ad aliq̃d figurandũ. ⁊ hoc modo ce-
rimonialia sunt figuralia. Ad hoc etiam sunt instituta vt
figurarẽt aliquid ptinẽs ad cultum dei ⁊ ad mysteria xpi.
Alio mõ dicit p̃ceptũ aliq̃d figurale non primo ⁊ p se: sed
ex cõsequẽti: ⁊ hoc mõ iudicialia sunt figuralia: nõ eñ fue-
runt principaliter instituta ad aliquid figurãdũ. sꝫ ad or-
dinãdũ statũ illius ppl'i s̃m iusticiã ⁊ eq̃tatẽ. Sed ex cõñti
aliq̃d figurabãt: inquãtũ stat⁹ illi⁹ ppl'i q̃ p hmõi p̃cepta
disponebať. figuralis erat: s̃m illud. i. ad Cor. x. Omnia

Preceptũ figurale dr dupliciť

in figurã cõtingebãt illis. Quia eñ ille ppl's erat electus a
deo: vt ex eo xps nasceretur: ideo oportuit statũ illi⁹ populi
eẽ p̃pheticũ ⁊ figuralẽ: vt ait Aug. Et ideo iudicialia illi
ppl'o tradita fuerũt magis figuralia q̃ iudicia aliorũ po-
puloꝝ. Sicut etiã ⁊ bella et gesta illi⁹ ppl'i exponunť my-
stice. nõ aũt bella vel gesta assyriorum vel romanoꝝ q̃ fue-
rũt magis famosa s̃m hoies. vñ et Greg. dic. xxiij. q. i. c. ij.
Nisi bella illius ppl'i significarẽt bella spũalia demonũ cõ-
nos: nequaq̃ eccl'ia libros illos q̃ narrant illa bella: vt re-
gũ. Josue. ⁊ alioꝝ p̃poneret legẽda. Et sic iudicialia p̃ce-
pta a doctorib⁹ sup Exo. in glo. exponerẽtur allegorice et
moraliter. Tertio differũt iudicialia a cerimonialib⁹ in
obseruatione. Nam q̃uis vtraq̃ in nouo testamento sint
mortua: q: euacuata ab obligatiõe p aduentũ xpi: tñ ceri-
monialia nõ solũ sunt mortua: sed etiã mortifera post di-
uulgationẽ euãgelij. Et rõ est: q: vt dictũ est: illa cerimo-
nialia sunt figuralia principaliť instituta ad figurãdũ xpi
mysteria vt futura. vñ ipa mõ seruare esset protestari con-
tra veritatẽ fidei acsi nõdum essent impleta. Sed iudicia-
lia ita sunt mortua q̃ non mortifera. Nã si q̃s p̃nceps vel
eccl'ia vellet aliq̃d ex illis iudicialib⁹ assumere p suo statu-
to seruando in ciuitate tanq̃ iustũ ⁊ vtile: non peccaret q:
illud seruaret: nisi hoc faceret ipe vel ab alijs mãdari ser-
uaret: q: in lege moysaica cõtentũ et inde obligatorium:
tũc eñ intentio esset mortifera. Ideo aũt iudicialia nunc
sunt mortua ⁊ nõ obligãt: q: cũ instituta essent ad dispo-
nẽdũ statũ illi⁹ ppl'i q̃ ordinabať ad xpm: mutato illo sta-
tu ppl'i xpo adueniẽte ipsa iudicialia nõ obligãt. Fuit eñ
lex pedagog⁹ ducẽs ad xpm s̃m aplm. sꝫ q: hmõi p̃cepta Gal. iij.
(vt dictũ est) nõ ordinabanť principaliť ad figurandum
xpi mysteria. sed ad aliquid fiendũ s̃m iusticiã: ideo ipoꝝ
obseruatio nõ ita p̃iudicat fidei veritati absolute. Sed
nũc si intẽtio obseruãdi esset: vt q: in lege moysaica man-
datũ: hoc eñ p̃iudicaret veritati fidei: q: p hoc haberet
q̃ stat⁹ prioris populi adhuc duraret: ⁊ xps nõdũ venis-
set. Unde apl's ad Heb. vij. ait. Translato sacerdotio ne-
cesse est q̃ legis translatio fiat. s. quoad totam. Ubi dicit
Aug. Quia enim simul ⁊ ab eodem ⁊ sub eadem sponsio-
ne vtraq̃ data sunt: quod de vno dicitur: necesse est vt de
altero intelligatur. ex̃ de consti. translato.

§. I. Fit auteꝫ quadruplex

distinctio hoꝝ p̃ceptoꝝ iudicialiũ s̃m distinctionẽ ordina-
tionis hũane: vt ponit btũs Tho. i. ij. q. ciiij. ar. iiij. Qua-
druplex eñ ordo in ppl'o potest inueniri. Prim⁹ ordo est
p̃ncipũ populi ad subitos: et s̃m hoc danť q̃dã p̃cepta
iudicialia de institutiõe p̃ncipũ ⁊ officioꝝ eoꝝ: ⁊ reuerẽn-
tia eis exhibẽda: ⁊ hec est vna ps eoꝝ. Scds ordo est sub-
ditoꝝ adinuicẽ: et s̃m hoc danť q̃dã alia p̃cepta ptinẽtia
ad cõciues adinuicẽ: puta circa emptiones. venditiones
iudicia ⁊ penas et hmõi: ⁊ hec est scda ps iudicialiũ. Ter-
tius ordo est eoꝝ qui sunt de populo quoad extraneos: ⁊
s̃m hoc dãtur quedã alia p̃cepta ptinẽtia ad extraneos
puta de bellis cõtra hostes: ⁊ de susceptiõe peregrinorũ ⁊
aduenaꝝ: et hec ẽ tertia ps. Quartus est ad domesticos:
vt vxoris ad virũ. patris ad filiũ. dñi ad seruum. ⁊ s̃m hoc
dãtur alia p̃cepta ptinentia ad domesticã cõuersationem
sicut de filijs: vxorib⁹ et seruis. et hec est q̃rta pars. Et de
singulis poneť in seq̃ntꝭ. §. sed breuiter. Et notandũ q̃
aliqua ex his iudicialibus p̃ceptis ecclesia sumpsit p suis
constitutionib⁹ in diuersis titulis decretaliũ: ⁊ p̃cipue in
q̃nto libro vnde obligant vt statuta eccl'ie: non vt in lege
moysaica mãdata. Et p̃mo ex̃ de adul. c. i. dr. Si seduxe-
rit quis virginem necdum desponsatã dormieritq̃ cũ ea:
dotabit eã et habebit in vxorẽ. Si vero pater virginis da-
re noluerit pecuniã reddet. i. dabit pecuniam iuxta moreꝫ
vel modum dotis quam virgines recipere consueuerũt.
Glo. ibi dotabit. i. donationẽ pp̃ter nuptias assignabit ei
vel potius pecuniam dabit mulieri quaꝫ pro dote sibi re-

Quadruplex ordo in pplo inuenitur.

Exo. xxij.

seruabit: qd̕ fieri potest. ff. de do na. in ter virū et vxo. si q̇s
vxori. Etiā si cū ea nō cōtrahat: nibilomin⁹ habebit illam
pecuniā. Glo. sup illud. habebit eā in vxorem. s. si pater ei
dare voluerit ⁊ ipsa consenserit: vel si ipse eā accipere vo-
luerit: alr̄ punief: prout cōtinetur. c. seq. sc̄ puenit. Glo.
sup illud iuxta modū q̇ estimabitur iuxta facultates ipsi⁹
⁊ dignitatē puelle. Ex illo. c. puenit. dicit glo. talis nō co-
gif illā accipe in vxorē si nolucrit. Sed q: illā decepit alr̄
punietur. Et sm̄ leges si p vim h̄ egerit punietur morte.
institu. de publi. iudi. §. finautē. Si decepit puellā relegaf
vel si est vilis psona verberaf: sm̄ q iudici visuz fuerit. isti.
eo. §. ij. Scd̄m canones si non acceperit excōicatur: duscȝ
visum fuerit superiori: ⁊ in monasteriū ad agendū peni-
Exo. xxi. tentiā ad tp̄s retrudif: vt d̕: in dicto. c. puenit. Itē in titu.
de fur. c. j. d̕: Qui furatus fuerit hoiem ⁊ vendiderit eum
cōuictus noxe: morte moriaf. Etiā glo. sup illud hoiem. s.
liberū. nā q̇ furatur seruuz hac pena nō tenef. ff. ad. l. fal.
depla. l. i. ti. Et sm̄ canones hec pena nō imponif. ex̄ de
rap. in archiep̄atu. vbi dicif q p certis excessibus epi pos-
sunt certā penā pecuniariā imponere ⁊ flagellis afficere:
ea moderatione habita q flagella in vindictā sanguinis
trāsire nō videanf. Sed vbi est ita grauis excessus q mor-
tem ⁊ mēbrorū detrūcationē mereaf reus sustinere reser-
uent illa potestatibus secularib⁹. Et si ep̄s h̄z iurisditionē
tēporalē: causā o sanguinis demandet ei cui hmōi compe-
tat: vt ibi dicit glo. Itē in ti. de iniu. ⁊ dā. da. c. j. d̕:. Si ris-
xati fuerint hoies: et pcusserit alter proximū suū lapide vel
pugno: ⁊ ille mortu⁹ nō fuerit: si iacuerit in lecto: q̇ pcusse-
rit operas ei⁹ ⁊ impensas in medicos restituat. Exod. xxi.
Ibidem Glo. ibi. operas amissas ⁊ impēsas in curatiōe prestabit.
Itē si q̇s aperuerit cisternā ⁊ foderit ⁊ nō operuerit eā:
cecideritcȝ bos vel asin⁹ in eā: dn̄s cisterne reddet preciū
iumētorū. Qd̕ aūt mortuū fuerit ipsi⁹ erit. ex̄ eo. ti. Glo.
ibi. si h̄ fecerit in publico: nā si in occulto vbi cōsueuerunt
fieri nō tenef. Rō primi est: q: occasionē dāni dedit. Itē
si bos cornupeta esset ab heri ⁊ nudiusterius: ⁊ nō custo-
diuit eū dn̄s su⁹: reddet bouē p boue: ⁊ cadauer integrū
recipiet. Exo. xxi. ⁊. c. ti. Glo. sup illud. nō custodierit sup.
⁊ bouē alteri⁹ occiderit tenebif: q: nō adhibuit diligētiā
Exo. xxij quā debuit. Itē si leserit q̇spiā agrū vel vineā: ⁊ dimise-
rit iumētū suū vt depascat aliena: p dāno estimationē res-
stituet. Glo. sup illud estimationē. vltra estimationē em̄
nō tenef: expellere dȝ aial qd̕ dānū dedit tanq̄ suū nō in-
cludere: cū dn̄s ei⁹ teneaf ad dānū. Itē si egressus ignis
cōprehēdat aceruos frugū: siue stātes segetes in agris:
reddet dānū q̇ ignē succēderit. Exo. xxij. eo. ti. Glo. super
reddet. Si fuerit in culpa cū ignē apposuit nec adhibuit
diligentiā quā debuit. ff. ad. l. aqui. qui occidit. alr̄ si nihil
de cōtingentibus omisit nō tenef. j. eo. ti. c. vlt. Itē in ti.
de homi. c. j. Si q̇s p industriā occiderit proximū suū: ⁊ per
insidias: ab altari meo euellas eum vt moriaf. Exod. xxi.
Glo. sup illud p industriā. secus si casu. ar. xv. q. j. si q̇s nō
iratus. Insidias. Iste talis insidiās si occidit non habet
immunitatē ab ecclesia. s. vt nō possit extrahi: qd̕ forte in-
telligitur quando hoc agit in ecclesia.

§. II. De rōne preceptoruȝ

Circa bo-
nā ordi-
nationē
ciuitatis
duo sunt
da.

iudicialiū legis moysaice q̇ ptinēt ad p̄ncipes. Pro q̄rū
declaratione dicit beat⁹ Tho. j. ij. q. cv. q circa bonā ordi-
nationē principū in aliq̄ ciuitate vel regno duo sunt attē-
denda. Quorū vnū est vt oēs habeāt aliquā partē in p̄n-
cipatu. p hoc em̄ cōseruaf pax ppl̄i: ⁊ oēs tale ordinatio-
nē amāt ⁊ custodiunt: vt habetur in. ij. Pol. Aliud est qd̕
attendif iuxta speciē regiminis vel ordinatiōis principa-
tuū: cu⁹ cū sint diuerse species: vt ph̄s tradit in. iij. Pol.
Precipue tn̄ est regnū in quo vnus principaf sm̄ v̄tutē.
Unde dicit pluralitas principatuū mala: vn⁹ g̃ p̄ncepa.
Et aristocratia. i. potestas optimorū in qua aliqui princi-
panf: pauci tn̄ sm̄ virtutē. Unde optima ordinatio prin-
cipū est in aliqua ciuitate vel regno: in quo vnus p̄ficitur
sm̄ virtutē quō oibus preest: ⁊ sub ipso sunt aliqui princi-
pantes sm̄ virtutē. tum q: talis principat⁹ ad oēs ptinet.
tum quia ex omnib⁹ eligi possunt. tum q: etiā ab omnib⁹
eligunf. Talis est optima politia bene cōmixta ex regno
inq̄ntū vn⁹ est. Et aristocratia inquantū aliq̇ principanf
sm̄ virtutē. Et ex democratia. i. potestate ppl̄i inq̄ntuȝ ex
popularib⁹ possunt eligi principes: ⁊ ad populuȝ ptinet
electio p̄ncipū: ⁊ hoc fuit institutū sm̄ legē diuinā in illo
populo iudeorū. Nā moyses ⁊ ei⁹ successores gubernabāt
ppl̄m q̄si singulariter oib⁹ principātes: qd̕ est q̇dā species
regni. Eligebanf autē septuaginta seniores sm̄ virtutē.
Unde d̕: Deute. j. Tuli de tribub⁹ vestris viros sapiētes
⁊ nobiles: ⁊ cōstitui eos principes. ⁊ hoc erat aristocrati-
cū. sed democraticū erat q isti de omī ppl̄o eligebantur.
Dicif em̄ Exo. xviij. Prouide de omī plebe viros sapien-
tes. ⁊ etiā ppl̄s eligebat. Un̄ d̕: Deuf. j. Date ex vobis vi-
ros sapiētes. Et sic pȝ q optima fuit ordinatio principuȝ
quā lex posuit. Et q̄uis ordinatio ppl̄i p̄cipue depēdeat
ex maximo p̄ncipatu. i. p̄ncipali rectore: vt dicit ph̄s i. iij.
Pol. tn̄ q: ille pplus sub speciali cura dei regebaf. Un̄ d̕:
Deu. vij. En te elegit dn̄s de⁹ tu⁹: vt sis ei ppl̄s peculiaris
Io in stitutionem summi p̄ncipis sibi dn̄s retinuit nō lex
ipa determinauit. Et hoc est qd̕ moyses petiuit Nu. xxvij.
Prouideat dn̄s deus spūm omīo carnis hoiem qui sit sup
omnē hanc multitudinē. Et sic ex dei ordinatiōe institut⁹
est Iosue in p̄ncipatu post moysen. Et de singulis iudici-
bus q̇ fuerunt post iosue legif q deus suscitauit ppl̄o sal-
uatorē. Et q: spūs dn̄i fuit in eis. vt pȝ li. iudi. De rege aūt
cōmisit ppl̄o cōstitutionē: sed sibi reseruauit electionem.
Un̄ d̕: Deute. xvij. Eum cōstitues regē quē elegerit dn̄s
deus tu⁹. Quō aūt se debeāt habere reges ⁊ alij p̄sides
ostēdit ps̄. dicens: Et nūc reges intelligite: erudimini qui
iudicatis terrā. Seruite dn̄o in timore. Regnuȝ vtiq̄ est ps̄. ij.
optimū regimē populi: q: hmōi regimē maxime represen-
tat regimē dei quo vnus mūdū gubernat: ⁊ hoc est verū
si nō corrūpaf. Sȝ pp̄ter magnā potestatē q̄ regi cōcedif
de facili degenerat in tyrānidē: nisi sit pfecta v̄tus ei⁹ cui
talis potestas ɔceditur. Perfecta aūt v̄tus in paucis in-
uenif: ⁊ p̄cipue in iudeis q̇ erant crudeles et ad auariciā
proni: p q̄ maxie hoies in tyrannidē decidūt. Et ideo dn̄s
a principio eius regē nō instituit plena potestate: sed iu-
dicē ⁊ gubernatorē: ⁊ postea regē ad petitionē populi q̄si
indignatus ɔcessit: vt patet p ea q̄ dixit ad samuelē. j. Re-
gū. viij. Nō em̄ te sed me abiecerūt ne regnem super eos.
Instruxit tn̄ a principio circa regē instituēdū. Primo de De istitu-
modo eligendi: vt sc̄ q̄n in ei⁹ electiōe expectarēt iudiciū tione re-
dn̄i: ⁊ vt nō facerent regē alterius gētis: q: tales reges so- gis.
lent parū affici ad gentē cui p̄ficiūtur: ⁊ p cōsequens pa-
rum curare de eis. Scd̄o ordinauit circa reges institutos
q̄liter deberent se habere ad seipsos. s. vt nō multiplica-
rent curr⁹ ⁊ equos ⁊ vxores et diuitias immēsas: quia ex
cupiditate horū facile p̄ncipes decidūt in tyrannidē ⁊ iu-
sticiā derelinquūt. Tertio q̄liter se deberēt habere ad deū
vt scilȝ semp legerēt ⁊ cogitarēt legē dei: vt semp essent in
timore dei ⁊ obediētia. Seruite dn̄o in timore. Instruxit
etiā qualiter deberēt se habere ad subditos: vt sc̄ nō su-
perbe contēnerent ⁊ opprimerēt ⁊ a iusticia declinarent.
Qd̕ autē dixit dn̄s ppl̄o p Samuelē. j. Reg. viij. Hoc erit
ius regis q̇ imperaturus est vobis: filios vestros toller
sibi in seruos: tribunos ⁊ cēturiones. Illud ius nō acqui-
ritur regi ex institutione diuina: sed magis ibi p̄nunciaf
vsurpatio regū: qui sibi iniquū ius cōstruunt: in tyranni-
dem degenerantes: ⁊ subditos depredantes.

§. III. De rōne ⁊ cōuenien

tia iudicialiū p̄ceptorū q̄ntū ad populariū hoim ɔuictū
illius populi. Omia em̄ talia p̄cepta inueniūtur esse sm̄
rationē ⁊ plena equitate ⁊ charitate. Et hec est intentio

legis: assuefacere hoies p eius pcepta: vt sint bñ cōicatiui adinuicē ⁊ facilr: vt sic cōseruet amicitia ⁊ pax inter eos. Uñ in cōmēdationē taliū pceptoꝝ dr: i ps. cxlvij. Nō fecit taliter omi nationi. s. deꝰ qualia fecit pplo israel: ⁊ iudicia sua. i. pcepta iudicialia nō manifestauit eis. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit Tho. i. ij. q. cv. ar. ij. q; fm Aug. in. ij. de ciui. dei. Tullius diffiniēs qd sit pplis dicit: q; est cetus multitudinis iuris cōsensu ⁊ vtilitatis cōitate sociatus. Uñ ad rōnē ppli ptinet vt cōicatio hoim adinuicē iustis pceptis legis ordinet. Est aūt duplex cōicatio hoiꝫ adinuicē. vna q̄ sit autoritate principū. alia q̄ sit ppria vołūte priuataꝝ psonarū. Et q: volūtate vniuscuiusq; disponi pōt qđ est subditū eiꝰ ptāti: iō autoritate pncipū q̄bꝰ subiecti sunt hoies: opꝫ q; iudicia inter hoies exerceant ⁊ pene malefactoribꝰ inferant. Potestati aūt puatarū psonaꝝ subdūtur res possesse: ⁊ iō ppria volūtate in his pñt sibiīnuicē cōicare: puta emēdo/vēdendo/donādo/⁊ alijs hmōi modis. Circa cōicationē aūt lex sufficient ordinauit. Statuit eñ iudices: vt pꝫ Deu. xvj. Judices ⁊ magistros ↄstitues in oibus portis tuis quas dñs deꝰ tuꝰ dederit tibi p singulas tribꝰ tuas: vt iudicēt pplm iusto iudicio. Instituit etiā iusti iudicij ordinē ⁊ sine acceptiōe psonarū. Uñ dr: Deu. j. Quod iustū est iudicate: siue ciuis ille: siue peregrinus nulla erit psonarū distātia. Et q: iudices ad hoc inter homines ↄstituunt: vt determinēt qđ ambiguū est inter homines cū ambiguū sit duplex: q: vel apud simplices: vel etiā apud peritos ⁊ doctos: ideo vtrisq; puidit lex. Nam ad dubia cōia tollēda mandauit Deute. xvj. vt iudices ⁊ magistri ↄstituerent p singulas tribꝰ ad iudicādū pplm. Ad tollendū secūdū dubiū. s. quod est apud peritos: statuit lex vt oēs recurrerēt ad locū principalē a deo electū: in quo summꝰ sacerdos erat: q̄ determinaret dubia circa cerimonias diuini cultꝰ. Et summus iudex ppli rex vel iudex: q̄ determinaret q̄ad iudicialia: sicut etiā nūc p appellationē ab inferioribꝰ iudicibꝰ ad supiores cause deferuntur. Uñ Deu. xvij. dr: Si difficile ⁊ ambiguū apud te iudiciū esse pspexeris inter sanguinē ⁊ sanguinē: causam ⁊ causam: leprā ⁊ leprā: ⁊ iudiciū q̄ intra portas tuas sunt videris vba variari: surge ⁊ ascēde locū quē elegerit dñs deꝰ tuus. Sustulit etiā occasiones iniusti iudicij. s. p munera dū ait. Non accipiat munera. s. iudex: q: munera excecant oculos sapiētū: ⁊ puertūt vba iustorū. Deu. xvj. Quāuis eñ sit possibile duos vel tres testes in mēdacio ↄuenire: nō tñ est facile vel pbabile q; cōueniāt: ⁊ pcipue si coꝝ testimonia nō vacillēt: nec alr sint suspecti. Et ad h q; de facili testes a veritate nō declinarent: instituit lex vt diligētissime examinarent: ⁊ iō accipit testimoniū coꝝ tāq; verū. Nam in negocijs humanis fm pħm nō pōt haberi pbatio demōstratiua ⁊ infallibilis: sed sufficit coniecturalis pbabilitas fm q; rector suadet. Etiā lex instituit certas penas p certis delictis: vt. j. dicet. Circa res vo possessas optimū est fm pħm in. ij. Politi. q; possessiōes sint distincte: vt vsus sit partim cōis: partim p voluntatē possessorū cōmunicet. Et hec tria fuerūt i lege statuta. Primo eñ ipse possessiones erāt diuise p singulos. Dicit eñ Nume. xxxiij. Ego dedi vobis terrā quā sorte diuideris vobis. Et q: p possessionū irregularitatē plures ciuitates destruunt: vt dicit pħs. ij. Politi. Jō circa possessiōes regulādas triplex remediū lex instituit. Unū scꝫ vt fm numerū hoim diuiderent equalr. Uñ dr: Num. xxxiij. Pluribus dabitis latiorē: ⁊ paucioribꝰ angustiorē. Aliud remediū fuit: vt possessiones imperpetuū non alienarent: sed certo tēpore redirēt ad suos pstinos possessores: vt. s. nō ↄfunderent sortes possessionū. Sic ḡ ↄcessit lex vt necessitatibꝰ occurrētibꝰ possent sibi hoies puidere q; ad certū tps alienari possent. Sed ne ↄfunderent sortes tribuum in iubileo saltē oportebat q; reuerterent ad priores possessores. Excipiebant domus vrbane: q: imppetuū poterant vendi. Et rō est. q: nō erāt domꝰ ita sorte distincte vt possessiones. Tertiū remediū erat ad tollēdū hmōi ↄfusionē: vt pximi succederent morientibꝰ. Et pmo q̄dē gradu filiꝰ. scđo filia. tertio fratres. q̄rto patrui. q̄nto q̄cunq; ppinq. Et ad distinctionē sortiū ↄseruād i vlteriꝰ lex statuit vt mulieres que sunt heredes nuberent hoibꝰ sue tribus: vt habet Nume. xxxvj. Nō aūt statuit lex q; mulieres succederēt in bonis paternis: nisi in defectu masculorum. Tūc aūt fuit necessariū vt mulieres succederēt in ↄsolationem pris: cui fuisset graue q; ad extraneos hereditas deuolueret: sed vt dictū est: nō poterāt nubere nisi i tribu sua. Scđo statuit lex vt q̄ntū ad aliq̄ vsus rerū eēt cōis. Et pmo q̄ntū ad curā. Preceptū est eñ Deute. xxij. Nō videbis bouē fratris tui aut ouē errantē ⁊ pteribis: sꝫ reduces fratri tuo: ⁊ sic de alijs. Scđo quantū ad fructū. Cōcedebatur eñ ↄuenienter quantū ad oēs: vt ingressus in vineā amici posset comedere licite nō aūt ex̄ ferre. Intēdebat eñ lex assuefacere hoies: vt sibiīnuicē de facili sua cōmunicarēt. Nō aūt ē de facili suoꝝ cōicatiuꝰ: q̄ nō sustinet q; pximꝰ modicū q̄d de suo accipiat absq; magno detrimēto: secꝰ aūt cū magno dāno. Et iō pħibebat lex ex̄ portare: sꝫ nō in vinea comedere. Quātū aūt ad paupes mādabat lex vt relinquerent manipuli obliti: ⁊ racemi remanētes in ipsis: vt pꝫ Leui. xix. ⁊ Deu. xxiiij. Tertio statuit lex cōicationē factā p eos q̄ sunt dñi rerū. Et vnā q̄dē cōicationē pure gratuitā. vñ dr Deu. xiiij. Anno tertio separabis aliā decimā: ex oibus q̄ nascunt tibi eo tpe ⁊ repones itra ianuas tuas veniet q; leuites q̄ aliā nō hꝫ ptē nec possessionē tecū: ⁊ peḡrinꝰ ac pupillꝰ ⁊ vidua q̄ intra portas tuas sunt: ⁊ comedēt ⁊ saturabunt. Aliā vo cōicationē cū recōpēsatiōe vtilitatis: sicut p emptionē/vēditionē/locationē/mutuū/depositū: de q̄bꝰ oibꝰ inueniunt ordinationes i lege. Intētio legis erat: vt sibiīnuicē hoies i necessitatibꝰ de facili subuenirēt: q: h est maxime amicitie fomētū. Et hāc facilitatē subueniēdi nō solū statuit i his q̄ gratis ⁊ absolute donant: sꝫ etiā in his q̄ mutuo ↄcedunt: q: hmōi subuētio frequētior est ⁊ pluribꝰ necessaria. Hmōi aūt subuētiōis facultatē multiplr instituit. Primo q̄dē vt faciles se pberēt ad mutuū exhibēdū: ⁊ ne a tali retraherēt se āno remissiōis appropinquāte: vt hr Deu. xv. Scđo ne eū cui mutuo ↄcederēt grauarēt: vel vsuras: vel etiam aliq̄ pignora oīno vite necessaria accipiēdo. Et si accepta fuerint q; stati restituerent. Dicit etiā Deu. xxiij. Nō fenerabis fratri tuo ad vsurā. Et. xxiiij. Non accipies loco pignoris inferiorē ⁊ supiorē molā: q: aiam suā apposuit tibi. Et Exo. xxij. dr. Si pignꝰ a pximo tuo acceperis vestimētū: ante solis occasum reddes eis. Tertio vt nō importune exigerēt: vt dr Exo. xx. c. Si pecuniā mutuo dederis populo meo paupi q̄ habitat tecū: nō vrgeb eū q̄si exactor. Et pp h etiā mādat Deute. xxiiij. Cū repetes a pximo tuo rē aliquā quā dꝫ tibi: nō ingredieris domū eiꝰ vt pignꝰ auferas. Quarto instituit q; in septimo anno debita penitus remitterent. Probabile eñ erat q; illi q̄ commode reddere possent añ septimū annū redderēt: ⁊ gratis mutuātes nō defraudarēt: si aūt oīno impotētes essent eadē rōne erat eis de nouo dādū pp indulgētiā. Circa vo aialia mutuata h lex statuit: vt pp negligētiā eius cui mutuata sunt si in ipsiꝰ absentia moriant vel debilitētur reddere ea cōpellat. Si vo eo pñte ⁊ diligēter custodiēte mortua fuerit vl debilitata: nō cogebant restituere ea: ⁊ maxie si erāt mercede cōducta: q: ita etiā potuit mori seu debilitari apud mutuātē. Hoc obseruādū erat q̄ñ aialia erāt mercede ↄducta: q: tūc habebat certū pciū p vsu aialiū: vñ nihil accrescere debebat p restitutionē aialiū: nisi pp negligentiā custodiētis. Et q: hec est dñia iter mutuū ⁊ depositū: q: mutuū tradit in vtilitatē eiꝰ cui tradit: sꝫ depositū i vtilitatē deponētis. iō magis arctabat aliq̄s in certis casibꝰ ad restituēdū mutuū q; ad restituēdū depositū: quia de maiori negligentia tenebatur is qui recepit mutuū q; depositarius qui nō tenebatur nisi de furto

Aug⁹. li. ij. đ ciui. dei. c. xxj. Cōicatio ppli legꝫ pceptis ordinanda est.

Hoc pñti. §. circa mediū.

Nota de distictione possessionū

Triplex remediū ponitur circa possessiones regulandas.

Deute. xxiij.

De aialibus mutuatis et ↄductis.

De penis pro delictis. vt patz Exod. xxii. De penis que inferebant p iudicialia precepta legis p diuersis delictis. Nota fm Tho. vbi. s. q nō solū pter grauitatē culpe: sz etiā pter alias causas grauis pena infligit. Primo qdē pter qntitatē pcti: qr maiori pctō: ceteris paribus: grauior pena debet. Secūdo pter pcti cōsuetudinē: qr a peccatis cōsuetis nō faciliter hoies abstrahunt nisi per graues penas. Tertio pter multā cōcupiscētiā vel delectationē in pctō: ab his etiam nō de facili hoies abstrahunt: nisi pter graues penas. Quarto pter facilitatē cōmittēdi pctm z latēdi in ipso. Hmōi etiā pctā que manifestant sunt magis puniēda ad aliorz terrorē.

De quadruplici gradu peccati. Circa etiā ipam qntitatē pcti quadruplex gradus est attēdēdus etiā circa vnū z idē pctm. Quorū primus est qn inuolūtarius peccatū cōmittit. Tūc em̄ si ois no est inuolūtarius totaliter excusat a pena. Dicit enim Deute. xxii. q puella q oppimit in agro nō est rea mortis: qr clamauit: z nemo affuit q liberaret eā. Si vo aliq mō fuerit volūtarius: sed tñ ex infirmitate peccat: puta cum aliqs peccat ex passione minuit pctm: et pena fm veritatē iudicij diminui debz: nisi forte pter cōem vtilitatē pena aggrauet ad abstrahendū hoies ab hmōi peccatis: sicut dictū est. Secūdus gradus est qn aliqs p ignorātiā peccauit: z tunc aliq mō reus reputabit pter negligentiā addiscēdi. sed tñ nō puniet p iudices: sed expiabit pctm suū p sacrificia: vt dr Leui. iiij. c. Anima q peccauerit p ignorātiam zc. Sed hoc intelligendū est de ignorātia facti non aūt de ignorantia pcepti diuini: qd oēs scire tenent. Tertius gradus est qn aliqs ex supbia peccabat. i. ex certa electione: vel ex certa malicia: z tūc puniebat fm quātitatē delicti. Quartus aūt gradus est qn p ptinaciā z ptinaciā peccabat: z tunc quasi rebellis z destructor ordinationis legis oīno occidēdus erat. Et fm hoc dicēdū est q in pena furti ɔsiderabat fm legē id qd freqnter accidere poterat: z ideo p furto et aliarū rerū que de facili custodiri

Exo. xxii. possunt a furibus nō reddebat fur nisi duplū. Oues autē nō de facili possunt custodiri a furto: qr pascunt in agris: ideo freqntius ɔtingebat q oues furto subtraherent: vñ lex maiorē penā apposuit: vt. s. quattuor oues p vna oue redderent. Adhuc aūt boues difficilius custodiunt: qr habentur in agris z nō ita pascunt gregatim sicut oues: z ideo adhuc ibi maiorē penā apposuit: vt. s. qnqz boues p vno boue redderent. Et hoc dico nisi forte idē aīal inuentum fuerit viuēs apud eū: qr tūc solū duplū restituebat: sicut in ceteris furtis. Poterat em̄ hri psumptio q cogitaret restituere ex quo viuū seruasset. Et nota fm Aug. xxi. de ciui. dei. c. xi. q Tullius posuit octo genera penarū esse in legibus: videlz dānū/vincula/vbera/talionē/ignominiā/exi-

Ibidem liū/mortē/z seruitutē. Ex qbus aliqua in lege sunt instituta. Damnū qdē scz cū fur cōdemnabat ad qntuplū vel qdruplū. Vincula vo sicut Nume. xv. mādat de quodā q in carcerē icluderet. Verbera. sicut Deu. xxv. Si eū q peccauit dignū viderint plagis psternēt corā se z faciēt verberari. Ignominiā etiā inferebat illi q nolebat accipe vxorē fratris sui defūcti qr tollebat calciamēta illius z spuebat in faciē eius. ibidē. Mortē etiā inferebat: vt patet Leui. xx. Qui maledixerit patri suo aut matri: morte moriat. Penā em̄ talionis lex induxit dicens Exo. xxi. Oculū p oculo: dentē p dente.

In duobus casibus pena seruitutis inducitur. Penā autē seruitutis induxit in duobus casibus. In vno qdē qn septimo āno remissiōis ille q erat seruus nolebat bnficio legis vti: vt liber exiret/vñ p pena ei infligebat: vt in ppetuum seruus remaneret. Exod. xxi. z Deu. xv. Scdo īfligebat furi qn nō habebat qd posset restituere: sicut hr Exod. xxii. Penā aūt exilij vniuersalr lex nō statuit: qr ī solo pplo israelitico deus colebat: oibus aliīs pplis p idolatriā corruptis. Vñ si qs a pplo illo vniuersaliter exclusus eēt: daret ei occasio idolatrie. Et iō. j. Reg. xxvj. dr: q Dauid dixit ad Saul. Maledicti sunt in cōspectu dñi qui eiecerūt me hodie vt nō inhabitem in hereditate domini dicentes. Vade serui dijs alienis. Erat autē

aliquod particulare exiliū. Dicit em̄ Deu. xix. c. q q pcusserit primū suū nesciēs: z nullū erga ipsuz habuisse odiū cōprobat: ad vnā vrbiū refugij cōfugebat vsqz ad mortē summi sacerdotis. Tunc em̄ licebat ei redire ad domum suā: qr in vniuersali dāno populi consueuerūt pticulares ire sedari: z ita primi defuncti nō sic pni erant ad eius occisionē. Penā aūt mortis lex infligit in maioribus criminibus scilz in his q sunt ɔtra deū in homicidio: z in furto hoim z in irreuerētia ad parētes: z in adulterio: z incestibus. In furto aūt aliarz rerū adhibuit penā dāni. In pcussuris et in mutilationibus induxit penā talionis. In aliīs minoribus culpis penā flagellationis: z ignominie.

§. IIII. De iudicialibus preceptis que recipiūt extraneos.

Cōuersatio hoim fit duplr. Pro cuius declaratiōe sciendū fm b. Tho. j. ij. q. cv. ar. iij. q cū extraneis pōt esse hominū cōuersatio duplr. Vno modo pacifice. Alio modo hostiliter. Et qntū ad vtrūqz modū ordinādū lex conuenientis pcepta cōtinebat. Triplr em̄ iudeis offerebat occasio: vt cū extraneis pacifice cōicarēt. Primo quidē qn extranei per terrā eorū transitū facerent qsi peregrini. Secūdo modo qn in terrā eorz aduenirbāt ad inhabitandū sicut aduene. Et qntū ad vtrūqz lex pcepta misericordie pposuit. Nā Exo. xxij. dr. Aduenā nō ɔtristabis: neqz affliges eum. Et. xxiij dicitur. Peregrino molestus non eris. Tertio qn aliqui extranei totalr in eorū cōsortiū z ritum admitti volebāt. Et in his quidē ordo attendebat. Non em̄ statim recipiebant qsi ciues: sicut etiā apud qsdā gentiliū statutū erat: vt nō reputarent ciues: nisi q vel ex auo vel attauo ciues existerēt: vt dicit phs in. iij. Pol. Et hoc ideo: qr si statim extranei aduenientes reciperentur ad tractandū ea q sunt ppli: possent multa pericula contingere dū extranei nō hntes adhuc amorē firmatū ad bonū publicū: aliq ɔtra pplm attentarēt. Et iō lex statuit vt de qbusdā gentibus aliquā affinitatē ad iudeos. s. de egyptijs habentibus apud quos nati fuerāt z nutriti: z de ydumeis filijs Esau fratris iacob in tertio generatiōe reciperent in cōsortiū ppli. Quidā vo qr hostilr ad eos se habuerāt: sicut amonite z moabite nunqz ad cōsortiū eorū admitterent. Amalechite aūt q magis eis aduersarii fuerāt: et cū eis nullū habebāt cognationis consortiū qsi hostes ppetui haberent. Dicit em Exo. xvij. Bellū dei erit ɔtra amalech a generatiōe in generationē. Silr etiā qntū ad hostilē cōicationē cū extraneis lex pcepta cōuenientia tradidit. Nā primo quidē instituit q bellū iuste iniret. Mādatur eni Deute. xx. q quādo accederent ad expugnandū ciuitatem offerrēt ei primo pacē. Secūdo instituit vt fortiter bellū susceptū exequerent: habētes de deo fiduciam. Et ad hoc melius obseruandū instituit q imminēte plio sacerdos eos cōfortaret: pmittendo auxiliū dei. Tertio mandauit impedimēta a plio remoueri remittēdo quosdā ad domū q possent impedimēta pstare: vt nouus edificator domus: aut plantator vinee: aut desponsator vxoris. Qui excludebant a plio: z hoc pter duo. Primo quidē qr ea que hō de nouo hz vel statim paratus est ad habēdū magis solet amare: z p ɔns eorum amissionē timere. Vñ pbabile erat q ex tali amore timerent mortē: z sic minus fortes essent ad pugnandū. Scdo eadē rōne timidi mittebātur ad domū. Quarto instituit vt victorijs moderate vterent parcendo mulieribus z paruulis: z etiā ligna fructifera regionis nō incidēda. Accipere aūt vsuras ab alienis nō erant fm legis intentionē: sed ex quadā pmissione pter pronitatē iudeorū ad auariciā: vt magis pacifice se haberent ad extraneos a quibus lucrabantur.

Deute. xxiij.

Deu. xx.

§. V. De preceptis iudicialibus circa psonas domesticas: vt filios vxorē suos: q docēt quēlibet circa suā familiā seruare ad bene regēdū: nō

qr in lege moysaica scripta: sed qr in magna eqtate z hu

Usus vo spūalis grē est in opib⁹ virtutū: ad que multiplr
in doctrina noui testamēti oēs exhortant: vt pz in smone
dñi in mōte Math. v. ⁊ in alijs locis. Ubi etiā notādū
φ nullus vnq̄ habuit grām spūsctī: nisi p fidē xpi explicī
tā: vel saltē implicitā q̄ntū ad eos q̄ fuerūt in veteri testa
mento. Per fidē aūt xpi ptinet hō ad nouū testamentū.
Unde q̄buscūq̧ fuit lex grē indita in veteri testamento siue
iudeis siue gētilib⁹: oēs illi fm hoc ad nouū testamentū
ptinebāt. Et sic pz quō lex oris dei bonū est. i. meli⁹ super
milia auri ⁊ argēti. s. p grām spūssancti in ea cōprehēsam.
Et fm hoc qd̄ est in ea principale: lex euāgelij hz iustifica
re hoiem. Ad qd̄ facit qd̄ ait apl̄us ad Ro. j. Nō erubesco
euāgeliū. virtus eñ dei est in salutē omī credēti. i. ducens
ad salutē que nō pōt esse nisi p purificationē. Quātū aūt
ad doctrinā que est in euāgelio: ⁊ p̄cepto ⁊ cōsilio ordinā
tia intellectū/affectū/⁊ actū: lex euāgelica nō iustificat,
sed de ea etiā verificat qd̄ ait apl̄s. ij. ad Cor. iij. Lrā occī
dit: spūs aūt viuificat. Occidit. i. nō viuificat ad iustificā
dū. Ipsa eni doctrina euangelij: etsi multū instruat clare
ad bn̄ operādū: ⁊ ad occasiōes maloꝝ tollēdū: nō tñ adiu
uat efficaciter ad implēdū. Nā etsi grā in euāgelio cōpre
hensa adiuuet hoiem ad nō peccandū: nō tñ cōfirmat vt
peccare nō possit: quia hoc ptinet ad statū glorie.

§. I. Ipsa aūt lex euāgelica

Triplex ratio assignat φ lex euangelica nō fuit data a principio mundi.

nō fuit data a principio mūdi triplicī rōne fm Tho. i. ij. q.
cvj. ar. iij. Quarū pma est: q: lex noua (sicut dictū est) pn
cipaliter est grā spūsctī: q̄ abūdāter dari nō debuit anq̄
impedimētū pcti ab hūano gn̄e tolleret cōsummata re
dēptiōe p xpm. Unde dr̄ Joh. vij. Nōdū erat spūs dat⁹: q: ie
sus nōdū erat glificatus. Et hāc rōnē assignat manifeste
apl̄s ad Ro. viij. Ubi postq̄ pmiserat de lege spūs vite
subiūxit. De⁹ filiū suū misit in silitudinē carnis pcti: vt de
pctō dānaret pctm̄ in carne: vt iustificatio legis impleret
in nobis. Scda rō pōt assignari ex pfectiōe legis noue.
Nō eni aliqd ad pfectū adducit statim a pricipio: sz qdā
tēporali successiōis ordie: sicut aliqs pri⁹ est puer: ⁊ post
modū est vir. Et hanc rōnem assignat apl̄s ad Gal. iij. di
cēs: Lex pedagogus nr̄ fuit in xpo vt ex fide iustificemur.
at vbi venit fides: iam nō sumus sub pedagogo. Et. j. ad
Cor. xv. Nō prius qd̄ spūale est: sed qd̄ aiale: deide quod
spūale. Lex aūt euāgelica maxime est spūalis: ⁊ ideo nō
prius debuit dari sed posteri⁹. Tertia rō sumit ex hoc φ
lex noua est lex grē: q̄ hō indiget ad bn̄ operādū: ⁊ iō pri
mo oportuit φ hō relinqueret sibiipsi in statu legis vete
ris: vt cadēdo in pctm̄: cū p illā iuuari nō posset: suā infir
mitatē recognoscens: fateret se grā dei indigere ad bn̄ ope
rādū: ⁊ ad hāc pcurandā se humiliaret. Nihil eñ magis
gratie recipiēde obsistit q̄ supbia: cū scz qs cōfidit de viri

Jac. iiij.

bus suis ad bene operādū: ppter qd̄ dicit Jacob⁹: Deus
supbis resistit: humilibus autē dat grām. Hanc rōnē assi
gnat apl̄s ad Roma. v. dicēs: Lex subintrauit vt abūda
ret delictū. vbi autē abundauit delictum: supabūdauit ⁊
gratia. Nec ex hoc potest dici deus acceptor psonarū: q:
scz prouidit eis de lege gratie hominibus noui testamēti:
⁊ nō hominibus veteris. Nā humanū gen⁹ ppter pctm̄
primi parētis meruit priuari auxilio grē: ⁊ ideo q̄buscūq̧
nō dat grā: h̄ est ex iusticia: q: hoc illi meruerūt. Quibus
aūt dat h̄ est ex grā seu liberalitate. Nō autē est acceptor
qs psonarū: si de suo in quo nō est alicui debitor: non dat
vni qd̄ dat alteri. Nō g̃ ex hoc φ hoib⁹ a pncipio mūdi nō
dedit deus legē grē iniuriā fecit: vel acceptor personarū
fuit: cum ⁊ ipsa lex debito ordine danda esset.

§. II. De duratione legis

Status mūdi duplicit variatur.

euāgelice. s. φ durat vsq̧ ad finē seculi: nec est expectāda
alia lex que ei succedat: vt quidam male senserūt. Pro
cui⁹ declaratiōe dicit Tho. i. ij. q. cvij. ar. iiij. φ stat⁹ mūdi
variari potest dupl̄r. Uno modo fm diuersitatē legis: et
sic huic statui noue legis nullus status ali⁹ succedit. Suc
cessit eñ stat⁹ noue legis tanq̄ pfectior statui veteris le
gis tanq̄ impfectiori: fm illud. j. ad Cor. xiij. Cū venerit
qd̄ pfectū est: euacuabit qd̄ ex pte est. Sed in statu vite p̄
sentis nullus status pfectior esse potest statu noue legis.
Nihil eni pōt esse ppinquius fini vltimo: q̄ id qd̄ imediate
inducit in finē vltimū: hoc aūt facit noua lex. Unde dicit
apl̄s ad Heb. x. Habētes itaq̧ fratres fiduciā in introitu
sctōꝝ in sanguine xpi: quā initiauit nobis viā nouā acce
dam⁹ ad eū. Unde nō pōt esse ali⁹ status vite p̄sentis q̄ sta
tus noue legis: q: tāto vnūquodq̧ est pfectius: q̄nto ma
gis fini vltimo ppinquius est. Alio mō pōt status hoim va
riari fm φ hoies diuersimode se habēt ad eādē legē: vel
pfectius vel min⁹ pfecte: ⁊ sic stat⁹ veteris legis fuit mul
tipliciter mutat⁹: q: q̄nq̧ hoies optime illā legē seruabāt
q̄nq̧ oino p̄teribāt. Sic etiā status noue legis diuersifi
catur fm diuersa loca ⁊ diuersa tpa ⁊ psonas: in q̄ gratia
spūssancti pfectius vel min⁹ pfecte habet. Nō est expectā
dū φ aliqs status sit futurus in quo perfectius grā spiri
tussancti habeat q̄ hacten⁹ habita sit: ⁊ maxime ab apo
stolis: q̄ sicut tpe prius: ita ⁊ ceteris abūdantius spm̄san Ro. viij.
ctum acceperūt: vt dicit glo. sup illud. Primitias spūs ac
cipiētes. Ultra istos duos stat⁹. s. legis moysaice ⁊ legis
euāgelice ponit qdā Dionysius in celesti hierarchia ter
tiū statū: sed nō in vita ista: sed in vita beata vbi sine figu
ris ⁊ velamine videbimus deū facie ad faciē. Promissio
aūt aduent⁹ spūssancti: quē xpūs pmisit apl̄is pluries quā
aliqui dicebant nondū impletā sed implendā: iā facta est
apl̄is. Unde ⁊ xp̄s dicit Act. j. c. Uos aūt baptizabimini spi
ritusctō: nō post multos hos dies. Qd̄ impletū legit Act.
ij. scz in festo pente. Et tunc docuit apl̄os oēm veritatē scilz
de necessarijs ad salutē credēdis ⁊ agēdis: nō aūt docuit
eos de oibus futuris euentibus: hoc eñ nō spectabat ad
eos. Unde dicit Actu. j. Nō est vestrū nosse tēpora vel mo
mēta q̄ pater posuit in sua ptāte. Qd̄ aūt aliq assignabāt Tres sūt
tres stat⁹ mūdi cōuenictes trib⁹ psonis diuinis: dicentes stat⁹ mū
statū veteris legis cōuenire patri: q: illi generatiōi inten di.
debāt. statū noue legis cōuenire filio: q: clerici in eo intē
dūt sapiētie: vn̄ ⁊ sequēdus erat. tertius stat⁹ q̄ cōuenirēt
spūisancto in quo viri spūales principarent. Rndet bea
tus Tho. vbi. s. φ stat⁹ veteris legis fuit nō solū pris sed
et filij: q: xp̄s in veteri lege figurabat: ⁊ stat⁹ noue legis
nō solū est filij: sed etiā spūsctī. fm illud ad Ro. viij. Lex
spūs vite in xpo iesu. Unde nō oportet expectare aliā legē
spūssancti. Posset etiā fm do. Jo. dñici ille triplex status
sic adaptari: vt dicat prim⁹ in lege nature q̄ incipit a crea
tione ⁊ puritate: ⁊ renouat⁹ fuit p diluuiū noe: puritas ⁊
ptās rōne creatiōis attribuit patri. Scds incipit in lege
moysaica q̄ fuit lex plena sapientia. Et in pphetis etiam
qui tūc maxime floruerūt fuit maxima sapiā: pphetātes
de xpo sapiētia pris: ⁊ in christū fuit terminat⁹ in sui pas
sione ⁊ ascensione. Successit tertius qui appropriat spi
rituisctō: incipiēs in aduētu ei⁹ sup apostolos: in quo da
ta est in cordibus lex amoris ⁊ dilectionis ⁊ spūssancti q̄
filij dei agunt: vnde nō oportet expectare aliā legē. Qd̄ Ro. viij.
autē christus dicit Mat. xxiiij. φ predicabitur euangeliū
regni in toto orbe: ⁊ tunc veniet cōsummatio. Dicit Tho.
φ ista p̄dicatio euangelij potest intelligi dupliciter. Uno
modo quātū ad diuulgationē noticie xpi: ⁊ sic fuit diuul
gatum euāgeliū in toto orbe per predicationē apl̄oꝝ. Et
qd̄ subdit in illa autoritate. Tūc erit cōsummatio: intel
ligit de destructiōe hierl̄m de qua tunc loquebat ad litte
ram. Alio modo potest intelligi predicatio euangelij cū
pleno effectu: ita scz vt qualibet gente recipiatur ecclia.
Et ita fm Aug. nondū predicatū est in toto orbe. Et h̄ fa
cto veniet cōsummatio mūdi: et sic nō oportet expectare
aliud euangeliū: quod illi vocabāt eternū. Repertus est
quidā liber qui intitulabat euāgeliū eternū: qui dicebat
fuisse doctrina Joachim abbatis: sed ex ipso tractatu ex

tēpore suo cōprehēdit manifeste ipm̄ nō fecisse. Sūt autē sibi multa heretica ⁊ erronea ⁊ fatua. Nā in p̄mo dicit doctrinā ioachim excedere doctrinā christi ⁊ nouū ⁊ vet⁹ testamētū. Scd̄o ꝙ euāgeliū xp̄i nō est euāgeliū regni. Tertio ꝙ nouū testamētū erit euacuādū: ⁊ ꝙ nō erat duraturū nisi p sex ānos. i. vsq̧ ad annū incarnatiōis. M.cclx. Quarto ꝙ sicut euāgelio xp̄i succedit aliud euangeliū: ita sacerdotio xp̄i aliud sacerdotiū. Quinto ꝙ euāgeliū xp̄i neminē ducit ad pfectionē. Sexto ꝙ spūalis intellectus noui testamēti nō est cōmissus pape romano: sed tm̄ lr̄alis. ⁊ sic nō h̄z iudicare papa de intellectu spūali: s̄z litterali. Septimo ꝙ recessus grecorū a romana ecclīa fuit bonus: ⁊ ꝙ viri spūales nō tenerent̄ obedire romane ecclesie in his q̄ sunt dei. Octauo ꝙ papa grec⁹ magis ambulat s̄m spiritum q̄ papa roman⁹: ⁊ sic ꝙ magis est in statu saluādorꝫ. Nono ꝙ spūſctūs pc̄ipit aliq̄d ab ecclīa: sicut xp̄s in q̄ntū hō a spūsancto. Decimo ꝙ xp̄a ⁊ apl̄i fuerūt pfecti in vita cōtēplatiua: ⁊ ꝙ vita actiua fit fructuosa vsq̧ ad ioachim: sed amodo nō est fructuosa: sed vita cōtēplatiua quē dicit eē in monachis. Undecimo ꝙ sicut in primo statu mūdi fuit cōcessum regnū ecclesie totius a patre aliquib⁹ de ordine cōiugatorū in quo autorizat⁹ est ille ordo. Et in secūdo statu mūdi fuit cōcessum a filio alicui de ordine clericorū in quo ab ipso glorificatus est. Sic in tertio statu mūdi cōmitteret alicui de ordine monachorum: in quo spūſctūs glorificabit̄. Et ꝙ p̄dicatores q̄ erunt in illo vltimo statu erunt maioris dignitatis q̄ p̄dicatores primitiue ecclesie. Hec omnia sunt partim heretica: partim fatua ⁊ erronea.

§.III. De cōparatione noue legis ad veterē: quō. s. noua lex est alia a veteri: ⁊ quō cōtinet̄ in veteri.

Noua lex ē alia a veteri.

Primū pbat̄ p hoc ꝙ ait apl̄s ad Heb. vij. Trāslato sacerdotio: necesse ē vt ⁊ legis trāslatio fiat sed sacerdotiū noue legis est aliud a sacerdotio veteri: ḡ ⁊ lex alia. Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. j. ij. q. cvij. ꝙ cū oīs lex ordinet ꝯuersationē humanā ad aliquē finē: possunt aliq̄ ordinari ad finē dupl̄r. Uno mō ꝙ diuersa ordinent̄ ad diuersos fines: ⁊ sic leges sunt oīno diuerse diuersitate speciei: sicut lex ciuitatis q̄ esset ordinata ad h̄ vt ppl̄s dn̄aret̄: eēt oīno diuersa specie ab ea que ordinaret̄ ad h̄ ꝙ optimates ciuitati dn̄arent̄. Alio mō possunt ordinata in finē diuersificari: s̄m ꝙ vnū ꝓpinqui⁹ ordinat ad eundē finē: ⁊ aliud remotius: et sic alia d̄r lex que dat̄ in eadē ciuitate ⁊ eodē modo regiminis pueris circa agēda: ⁊ alia que dat̄ viris pfectis. Scd̄m igit̄ p̄mū modū diuersitatis: lex noua nō est alia a lege veteri: q: vtriusq̧ est vn⁹ finis. s. vt hoīes subdant̄ deo. est eīm vn⁹ deus noui ⁊ veteris testamēti: s̄m illud ad Ro. iij. Un⁹ est de⁹ q̄ iustificat circūcisionē ex fide: ⁊ p̄putiū p fidē. Alio modo lex noua est alia a veteri: quia lex vetus est pedagogus puerorū: ⁊ lex noua est lex pfectiōis: q: lex dilectiōis. Et oēs differētie q̄s ponūt doctores inter legē veterē ⁊ nouā h̄ ostēdūt: ꝙ dr̄nt sicut pfectū ⁊ impfectū. Et q̄uis in lege euangelica ꝯtineant̄ multa documēta ⁊ sacralia: nō tm̄ in illis ꝯsistit p̄ncipalitas hui⁹ legis: sed in grā ⁊ fide. Principalitas aūt veteris legis ꝯsistebat in documētis ⁊ mādatis illi⁹ legis. Et illi q̄ in illa lege s̄uiebāt deo: nō timore pene: nec ꝓpter tp̄ales ꝓmissiōes illi⁹ legis: s̄z amore iusticie ⁊ ꝓpter ꝓmissiones eternas ptinebant ad nouā legē. Sicut ecōtra q̄ in nouo testō s̄uiūt leges timore penaꝝ et ꝓpter tp̄alia ptinēt ad vet⁹ testm̄ ⁊ legē. Cōtinet̄ aūt ipa lex noua in veteri: sicut exponit Greg. illud Ezech. j. Erat rota in medio rote. i. nouū testamētū in veteri. Continet̄ q̄dē nō tm̄ in actu sicut cōtinet̄ locatū in loco: s̄z in v̄tute sicut effect⁹ in cā: ⁊ sicut cōplemētū in cōpleto: ⁊ sicut tota arbor in semine. Cōparat̄ eīm lex noua ad veterē: sicut dictū est: sicut pfectū ad impfectū: ⁊ sic noua lex ꝯtinet̄ in veteri: sicut frumētū in spica. Oia eīm q̄ tradunt̄ in nouo testamēto credēda explicite ⁊ apte: tradunt̄ in veteri: sed implicite ⁊ in figura. Et si dicant̄ p̄cepta noui testamenti maiora q̄ veteris: intelligit̄ q̄ntū ad manifestationē non q̄d ad substātiā: ⁊ h̄ q̄d ad moralia. Quō p legē nouā lex vetus implet̄: hoc eīm xp̄s dixit Mat. v. Nō veni legē soluere: sed adimplere. ⁊ paulopost. Iota vnū aut vnus apex nō p̄teribit a lege donec oīa fiant. Un̄ pōt induci illud ps. cxviij. Oīs cōsummatiōis vidi finē la. mā. tu. nimis. Mandatū dei p̄cipuū qd̄ dedit christ⁹ fuit de dilectione. Ioh. xv. Hoc est p̄ceptū meū vt diligatis inuicē qd̄ includit dilectionē dei. Et lex euangelica est lex dilectionis: et istud est nimis. i. valde latū: q: cōprehēdit oīa: creatorem ⁊ creaturā. Et in ipsa implet̄ oīs lex etiā veteris testamēti. ideo dicit oīs cōsummatiōis. i. impletiōis toti⁹ legis vidi finē. Pro cui⁹ declaratione dicit. b. Tho. j. ij. q. cvij. ar. ij. ꝙ lex noua cōparat̄ ad veterē: sicut pfectū ad imperfectū. Omne aūt pfectū adimplet qd̄ deest impfecto. Et s̄m hoc lex noua implet veterē: inquātū qd̄ veteri legi deerat supplet. In veteri aūt lege duo possunt ꝯsiderari scꝫ finis ⁊ p̄cepta cōtenta in lege. Finis aūt cuiuslibet legis est vt hoīes efficiant̄ iusti ⁊ v̄tuosi. Un̄ etiā finis veteris legis erat iustificatio hoīm: quā q̄dē iustificationē efficere nō poterat: s̄z figurabat q̄busdā cerimonialib⁹ factis ⁊ ꝓmittebat v̄bis. Et quātū ad hoc noua implet legē veterē iustificādo v̄tute passiōis xp̄i. Et hoc est qd̄ apl̄s dicit ad Rom. viij. qd̄ impossibile erat legi in q̄ infirmabat̄ p carnē: de⁹ mittēs filiū suū in silitudinē carnis peccati: ⁊ de peccato dānauit pctm̄ in carne: vt iustificatio legis impleret̄ in nobis. Et q̄ntū ad hoc lex noua adhibet qd̄ lex vetus ꝓmittebat: s̄m illud. ij. Cor. j. Quotq̄t ꝓmissiones dei sunt in illo. s. xp̄o sunt. Quantū ad hoc etiā cōplet qd̄ vetus lex figurabat. Un̄ ad Col. ij. d̄r de cerimonialib⁹ ꝙ erant vmbra futurorū. s. corporis xp̄i: ⁊ veritas ptinet ad xp̄m. Un̄ lex noua d̄r lex veritatis: lex aūt vet⁹ vmbra vel figura. Quātū ad p̄cepta q̄ cōsiderant̄ secūdo circa legem impleuit xp̄s p̄cepta veteris legis opere ⁊ doctrina. Opere q̄dē q: circūcidi voluit ⁊ alia legalia seruare: que erāt tēpore illo seruāda: s̄m illud ad Gal. iiij. Misit de⁹ filiū suū factū sub lege. Et faciēdo miracula in sabbatis nō soluebat legē s̄m rei v̄itatē: tum q: illa miracula faciebat v̄tute diuina q̄ semp operat̄: tū q: opera salutis humane faciebat: cū etiā pharisei saluti aīaliū puiderent in die sabbati: tū etiā rōne necessitatis discipulos excusauit spicas colligentes sabbato. Sed videbat̄ soluere sabbatū s̄m supstitiosum intellectū phariseorū. Tāgere leprosum nō erat ꝓhibitū in lege: sed ꝯtrahebat̄ p hoc quedā immūdicia irregularitatis: sicut ex cōtactu mortui. S̄z dn̄s q̄ erat mūdator leprosi immūdiciā incurrere nō poterat tangendo leprosum. Doctrina aūt sua impleuit p̄cepta legis tripl̄r. Primo verū intellectū legis exprimēdo: sicut patet in homicidio ⁊ adulterio: in quorū ꝓhibitione scribe ⁊ pharisei nō intelligebāt nisi actū exteriorē ꝓhibitū. Un̄ dn̄s legē impleuit ostendēdo etiā actū interiorē ꝓhibitum in lege. Scd̄o impleuit dn̄s doctrina sua p̄cepta legis ordināndo quō tuti⁹ obseruaret̄ qd̄ lex statuerat: sicut lex vet⁹ statuit ꝙ hō nō periuraret: sed hoc tuti⁹ cōseruat̄ si oīno a iuramēto abstineat: nisi in casu necessitatis. Tertio adimpleuit legē superaddendo p̄ceptis legis quedā pfectiōis cōsilia: vt p꞉ Math. xix. vbi dn̄s cuidā dicēti se seruasse p̄cepta ait. Unū tibi deest: si vis pfect⁹ eē vade et vēde oīa que habes ⁊ da paupib⁹ ⁊ seq̄re me. Et in s̄mōe dn̄i in mōte qui habet̄ Mat. v. ⁊ in. c. seq. de cerimonialibus p̄ceptis nō fit mētio. q: euacuata sunt. Cū eīm essent in figurā: ipleta sunt p exhibitionē eorū que figurabant̄: ⁊ sic excludunt̄. De iudicialib⁹ v̄o p̄ceptis cōmemorauit p̄ceptū talionis: vt qd̄ de hoc diceret̄ de oībus aliis intelligendū esset. In quo p̄cepto docuit nō esse intentionē legis ꝙ pena talionis quereret̄ ꝓpter vindicte liuorē quā ipse excludit: monēs ꝙ hō debet esse parat⁹ maiores

Lex vet⁹ implet̄ p nouam.

Duo cōsiderant̄ in veteri lege.

mat. xij.

Dominꝰ impleuit legē doctrina sua tripl̄r.

etiā iniurias sufferre: sed solū ꝓpter amorem iusticie: qđ
adhuc in noua lege remanet. De moralibus aūt excludit
falsum intellectum phariseorum.

§. IIII. Que sit grauior lex

ad obseruandū vetus vel noua. declarat. b. Tho. j. ij. q. cvij.
ar. iiij. dicēs ꝙ circa opa virtutis: de ꝗbus pcepta legis dant
duplex difficultas attēdi pōt. Una ex pte operū exteriorum
que ex seipsis habent quandā grauitatē ⁊ difficultatem:
⁊ quantū ad hoc lex vetus est multo grauior ꝙ noua: q:
ad plures actus exteriores obligabat lex vetus in multi-
plicibus cerimonijs ꝙ lex noua: que pter pcepta legis na-
ture paucissima addit in doctrina xp̄i ⁊ aplorum: licz aliq sint
postea supaddita ex institutiōe scōrum patrū: in ꝗbus etiā
oportet moderationē esse attēdēdā: ne ꝯuersatio fideliū
onerosa fiat. Dicit enī Aug. ad inqsitiōes ianuarij de ꝗ-
busdā: ꝙ ipsam religionē nrām quā manifestissimis ⁊ pau-
cissimis celebrationū sacris dei misericordia voluit esse liberā:
seruilibus pmūt oneribus: adeo vt tolerabilior sit ipa ꝯditio
iudeorum: q etiā si tps libertatis nō cognouerūt: legalibus
tn̄ sacris nō humanis psumptionibus subijciunt. Et habet
hoc etiā i decret. di. xij. c. oia. Alia difficultas est circa opa
virtutū in interioribus actibus: puta ꝙ aliqs opus virtutis exer-
ceat prōpte ⁊ delectabilr ꝑ ut agit habēs habitū virtutis.
Et hoc nō habēti habitū virtutis est valde difficile: sed p
virtutē reddit facile. Et sm̄ hoc pcepta noue legis sunt gra-
uiora pceptis veteris legis: q: in noua lege phibent inte-
riores animi motus: q expresse in veteri non phibebant in
oibus: etsi in aliqbus phiberent: in qbus tn̄ phibēdis pena
nō apponebat: hoc aūt est difficillimū nō habenti virtu-
tē sicut etiā dicit phs. v. Ethi. ꝙ opari que iustus facit est fa-
cile. Sed opari eo modo quo iustus facit. s. prōpte ⁊ dele-
ctabiliter difficile est nō habēti iusticiā: ⁊ sic intelligitur il-
lud. j. Joh. v. Mādata eius grauia nō sunt. Quod exponens
Augu. ait: Amanti grauia nō sunt: sed nō amanti grauia
sunt. Hec Tho. Sed si cōsiderent ipsa pcepta noue legis
cū adiutorio suo: sic etiā leuiora sunt pceptis veteris. Nā
in noua lege pponunt sacra: addunt exēpla: pmittunt
immediate eterna pmia: q multū habēt hoies attrahere
ad bene operādū: ⁊ si in ope sit difficultas eā qsi minuit:
hec aūt nō habebant i veteri lege. Un̄ ⁊ xp̄s dicit Mat. xj.
Uenite ad me oēs q laboratis ⁊ onerati estis. Quod expo-
nēs Hilarius dicit: Legis difficultatibus laborātibus: pctis
oneratos ad se vocat: ⁊ postmodū de iugo euāgelij sub-
dit: Jugū enī meū suaue est: ⁊ onus meū leue. Et ad hoc
potest induci illud ps. cxviij. Uiam mandatorū tuorū cu-
curri: cū dilatasti cor meū. Dilatat cor charitas: q facit se
extēdere ad oēs: ⁊ oia bona: ⁊ ipsa est precipuū legis euā-
gelice. Et cū hec habet nō solū itur: sed ⁊ curritur p viam. i.
opera mādatorū dei veteris ⁊ noue legis. Jmportat aūt
cursus auiditatē, velocitatē, ⁊ facilitatē: quia vt ait Aug.
Omnia seua ⁊ immania: facilia et ppe nulla facit amor.
Et alibi idē. Solus amor nescit laborē. Quod lex euāge-
lica pcipit ⁊ phibet quedā opera exteriora: opa tenebra-
rū: videlz crimina prohibet ad Rom. xiij. Abijciamus ope-
ra tenebrarū. Opera lucis mādat. i. virtutū. ad Ephe. v.
Eratis aliqn tenebre: nūc aūt lux in dn̄o vt filij lucis am-
bulate. Et hoc fuit valde decēs cū p nouā legē efficiantur
hoies filij lucis: vt opa lucis eis mādarent. Joh. xij. Cre-
dite in lucē vt filij lucis sitis: ait christus. Et hanc lucē le-
gis euāg. pōt dici ps. postulasse cū ait: Emitte lucē tuā et
veritatē tuā: ipsa me dedu. ⁊ addu. in mon. san. tuum ⁊ in
tab. tua. Lex euāgelica cōtinet lucē. s. grē: q: hoc est in ea
pncipale vt dictū est: ⁊ veritatē documentorum que ibi ha-
bent: ⁊ ipsa nō deducūt in psenti vita. i. de vno actu virtu-
tū ad aliū inducunt faciēdū: ⁊ de vno statu. s. imꝑfectioris
ad aliū pfectiorē ducūt illustrando et adiuuādo: ⁊ demū
adducūt in mōtē scm̄ dei. i. ad supnā patriā vbi sunt plu-
rima tabernacula. i. varia premia scōrum: q: vt dr̄ Joh. xiiij.
Jn domo pris mei mansiōes multe sunt. Pro hoꝝ decla-
ratione dicit. b. Tho. j. ij. q. cviij. ꝙ pncipalitas legis noue
est gratia spūssancti: q manifestat in fide p dilectionem.
Hāc aūt grām cōsequunt hoies p dei filium hoiem
factū: cuius humanitatē pmo impleuit grā: ⁊ inde ad nos
etiā deriuata est. Un̄ Joh. j. dr̄: Uerbū caro factū est. Et
postea subdit: Plenū grē ⁊ veritatis. Et. j. De plenitudi-
ne eius nos oēs accepimus grām p grā. Un̄ ⁊ subdit: Grā ⁊
veritas p iesum christū facta est. Et ideo cōgruit vt p aliq
exteriora sensibilia gratia a verbo incarnato pfluens in
nos deducat: ⁊ ex interiori grā p quā caro spūi subijciat:
exteriora quedā opera sensibilia pducant. Sic igit exte-
riora opa duplr ad grām ptinere possunt. Uno mō sicut
inducentia aliqualr ad grām: ⁊ talia sunt opa sacrorum que
in lege noua sunt instituta: sicut bap. euch. ⁊ alia. Alia vō
sunt opa exteriora que ex instinctu grē pducunt: ⁊ in his
est qdā differētia attēdēda. quedā enī necessariā ꝯueniē-
tiā vel ꝯrietatē hn̄t ad interiorē grām q in fide p dilectio-
nē apte cōsistit. Et hmōi opa exteriora sunt pcepta vel p-
hibita in lege noua. Precepta est cōfessio fidei ⁊ phibita
negatio dei. Dicit enī Mat. x. Qui me cōfessus fuerit co-
rā hoibus: ꝯfitebor ⁊ ego eū corā patre meo: ⁊ q negauerit
me corā hoibus: negabo eū corā patre meo. Alia vō sunt
opa que nō habēt necessariā cōuenientiā vel ꝯrarietatē
ad fidē p dilectionē operātē: ⁊ talia opa nō sunt in lege p-
cepta vel phibita ex ipsa legis pma institutiōe: sz relicta
sunt a legislatore. s. xp̄o vnicuiqz sm̄ ꝙ alicuius curā gerere
debet: sicut vnicuiqz liberū est circa talia determinare qđ
sibi expediat facere vel vitare. Et cuilibet psidenti ordi-
nare circa talia suis subditis quid in talibus faciēdū vel
vitandū. Un̄ etiā quantū ad hoc lex euāgelij dr̄ lex liber-
tatis. Nā lex multa determinabat: ⁊ pauca relinqbat ho-
minibus determinanda. Sic igit q̄uis euangeliū qđ dr̄ euā-
geliū regni cōsistit pncipalr in interioribus actibus: ꝓpter
quod dr̄ Lu. xvij. Regnū dei intra vos est: ⁊ Paulus ad
Rom. xiiij. Regnū dei non est esca ⁊ potus: sed iusticia et
pax ⁊ gaudiū in spūsancto. Tamē ex cōsequēti etiā ad re-
gnū dei seu euangeliū ptinēt oīa illa sine qbus interio-
res actus esse nō possunt: sicut si regnū dei est interior iu-
sticia, pax, ⁊ gaudiū necesse est vt oēs actus exteriores q
repugnāt iusticie paci ⁊ gaudio repugnēt regno dei: ⁊ io
tales actus phibēdi sunt in euāgelio regni. Jn his vō que
indifferēter se habēt: vt comedere hos vel illos cibos: in
his nō est regnū dei. Sciendū etiā sm̄ Tho. vbi. s. ꝙ lex
noua dr̄ lex libertatis: sm̄ illud Jac. j. Si qs pspexerit in
lege pfecte libertatis ⁊c. ⁊ hoc duplr. Uno mō qr nō artat
nos ad faciēda vel vitāda aliqua: nisi q sunt repugnātia
saluti de se q sunt sub pcepto vel phibitiōe. Scđo modo
q: hmōi pcepta ⁊ prohibitiones nos libere implere facit
inquātū ex interiori instinctu grē quē lex euāgelica inclu-
dit ea implet. Jpsa enī grā spūssancti est sicut interior ha-
bitus infusus inclinās nos ad bene operādū: ⁊ facit nos
libere ⁊ sponte operari que cōueniunt gratie. Un̄ aplus:
Ubi spiritus dn̄i: ibi libertas.

§. V. Quod lex euangelica

cōuenienter ordinat hoiem quoad actus exteriores: nulla
alia opa exteriora determinādo: nisi sacra ⁊ moralia pce-
pta: que de se ptinēt ad rōnē virtutis. Pro cuius declaratiōe
dicit Tho. j. ij. q. cviij. ar. ij. Lex noua in actibus exterioribus
solū illa pcipere vel phibere debuit: p que ad grām intro-
ducimur: vel que ptinēt ad rectū vsum grē ex necessitate.
Et qr grām ex nobis habere nō possumus: sed solū p xp̄m.
iō sacramēta que p grām cōseqmur p seipsum instituit. s.
baptis. euch. ordinē ministrorum noue legis instituēdo apo-
stolos: ⁊ lxxij. discipulos: vt pniam ⁊ mrimoniū indiuisi-
bile. Cōfirmationē pmisit p spūssancti missionē. Ex eius
etiā institutione apli legunt infirmos vngendo sanasse:
vt habet Marc. vj. que oīa sunt noue legis sacra. Quia

Duplex difficultas attēdi pōt in pceptis legis.

Principalitas legis euāgē.

Opa exteriora dupliciter ad grām ptinent.

Lex noua dr̄ lex libertatis duplr.

ij. Co. iij.

Lex euāgelica pcipit ⁊ phibet quedā opa exteriora.

ps. xlij.

eñ in facris daꝛ gra: q̄ nō eſt niſi a xp̄o: iō oportuit ꝙ ipſa
ſacra hn̄t inſtitutionē a xp̄o. Sed in ſacris noui teſtamēti
puta ꝯſecrationis tēpli vel altaris: ⁊ i celebritate ſolēnitatū
⁊ hmōi nō daꝛ aliq̄ gra: ⁊ iō q: ipa nō ptinēt ſm ſeipa ad
Uſus gr̄e. necessitatē gr̄e interioris: reliq̄t de⁹ inſtituēda p̄latis pro
arbitrio ſuo. Rectus aūt vſus gr̄e eſt p opa charitatis: q̄
q̄dē ſm ꝙ ſunt de neceſſitate v̄tutis ptinēt ad p̄cepta mo
ralia: q̄ etiā in veteri lege tradebanꝛ. Un̄ q̄ntū ad hoc lex
noua addere nō debuit circa exteriora agenda. Determi
natio aūt hoꝝ opeꝝ i ordie ad cultū dei ptinet ad cerimo
nialia: in ordine ad p̄ximū ad iudicialia: ⁊ iō q: iſte deter
minatiōes nō ſunt ſm ſe de neceſſitate interioris gr̄e in q̄
lex noua ꝯſiſtit: iō nō cadūt ſub p̄cepto noue legis: ſed re
linquunꝛ hmōi hūano arbitrio. Quedā q̄dā q̄ntū ad ſub
ditos: q̄. ſ. ptinēt ſigillatim ad vnūquēq̄. Quedā v̄o ad
p̄latos tpales vel ſpūales: que. ſ. ptinēt ad vtilitatē cōem.
Sic igiꝛ lex noua nulla alia exteriora opera determiare
debuit p̄cipiēdo vel p̄hibēdo: niſi ſacra ⁊ moralia prece
pta q̄ de ſe ptinēt ad rōnē v̄tutis: vt nō eſſe occidēdū/ fu
randū/ ⁊ hmōi. Ea aūt que ſunt fidei: q: ſunt ſupra huma
nā rōnē: vn̄ ad ea nō poſſum⁹ puenire niſi p gratiā: ideo
abundantiori gr̄a ſuperueniente oportuit plura credenda
Qd̄ iudi explicari: ſicut de myſterio trinitatis: ⁊ articulis incarna
cialia p̄ tionis: que traduntꝛ explicite in euāgelio. Judicialia aūt
cepta nō p̄cepta nō ſunt poſita in euāgelio: q: cū ſm ſe nō ſint de
ponunꝛ neceſſitate v̄tutis: ſed ſolū q̄ntū ad cōem rōnē iuſticie: iō
in euāge reliq̄t dn̄s ea diſponēda his q̄ curā erant habituri alioꝝ
lio. tēporalē vel ſpiritualē: explanauit tn̄ quedam iudicialia
xp̄s ad excludēdū falſum intellectū ſcribaꝝ ⁊ phariſeo
rū. Qd̄ aūt chriſt⁹ dedit aplis q̄dā mādata: vt p3 Mat.
x. Mar. vi. Luce. x. Nolite portare ſacculū: neq̄ peram:
neq̄ argentū ⁊c. Nō illa dedit tanq̄ cerimoniales obſer
uantias: ſed tanq̄ moralia ſtatuta q̄ p̄nt intelligi dupl̄r.
Uno mō vt dicit Aug. de cōſenſu euangeliſtaꝝ: vt ſc3 nō
fuerint p̄cepta: ſed cōceſſiōes. Cōceſſit eñ vt poſſent pge
re ad p̄dicatiōis officium/ ſine pera/ baculo/ auro/ ⁊ pecu
nia tāq̄ habētes ptātē accipiēdi neceſſaria vite ab his q̄
bus p̄dicabāt. Un̄ ſubdit: Dign⁹ eſt eñ operari⁹ cibo ſuo
Nō aūt peccat q̄ ſuperogat ſua ptātē: et q̄b⁹ viuat in p̄
dicatiōis officio: nō accipiēs ſumptū ab his q̄b⁹ p̄dicat:
i. Co. iiij. ſicut fecit Paul⁹ Corinthi laborans manib⁹ ſuis vt inde
viueret. Alio mō poſſunt intelligi ſm expoſitionē alioꝝ
ſctōꝝ vt fuerint illa q̄dā ſtatuta tpalia aplis data p illo
tpe q̄ mittebanꝛ ad p̄dicandū in iudea ante paſſionē xp̄i.
Indigebāt eñ adhuc q̄ſi paruuli ſub xp̄i cura exiſtentes
accipe aliq̄ inſtituta ſpecialia: ſicut ⁊ q̄libet ſubditi a ſuis
p̄latis. Et p̄cipue q̄ erāt paulatim exercitādi: vt tēporaliū
ſolicitudinē abdicarēt: p q̄d redderenꝛ idonei vt euange
liū p orbē p̄dicarēt. Jlla aūt tēporalia ſtatuta remouit im
minēte paſſione tanq̄ diſcipulis ſufficiēter exercitatis p
ea. Unde dixit eis Lu. xxij. Qn̄ miſi vos ſine ſacculo ⁊c.
Sed nūc q̄ h3 ſacculū tollat ſil̄r ⁊ perā ⁊c. q̄ſi iā immine
ret xp̄s pfecte libertatis q̄ ſuo dimitterenꝛ arbitrio. Hec
Tho. Poſſunt etiā exponi illa moral̄r: vt ſc3 p̄dicatores
nō poſſideāt aurū hūane ſapiētie: aut argentū eloquētie
ſc3 ꝯfidēdo in illis ⁊ in illis inſiſtēdo. Nec ſacculū theſau
rizationis: nec perā ſolicitudis laute ad edendū p̄parati
nec duas tunicas duplicitatis ſeu hypocriſis: nec calcia
mēta. i. exēpla mortifere actiōis ſeu afflictiōis: nec virgā
ire ⁊ vindicatiōis: nec p viā ſalutēt. ſ. adulādo auditorib⁹
vt etiā de domo in domū nō trāſirēt. i. nō ſint vagabūdi ⁊
viſitantes domos mulierculaꝝ vt annūciēt p̄mo domui
pacē. i. querāt pacē dom⁹: vbi moranꝛ ⁊ eccl̄ie vbi p̄dicāt:
⁊ nō ſeminēt ſcādala: ⁊ comedāt q̄ apponunꝛ: nō q̄dē la
pides vel noxia: ſed ne ſolicitenꝛ de cibis p̄parādis: ⁊ mo
leſtent hoſpites in petēdo varia: vel etiā ꝙ oib⁹ indiffe
rēter p̄dicēt incorporādo eccl̄ie fidei: ſed tm̄ baculū ꝯceſ
i. Cor. i. ſit portare deſignantē crucem. Nos (ait apl̄s) p̄dicamus
xp̄m crucifixū ⁊c. In q̄b⁹ cōditionib⁹ obſeruādis multū
deficiunt predicatores moderni vt euidens eſt.

§. VI. Quod lex noua suf

ficiēter ordinat hoiem circa actus interiores: ⁊ h̄ p̄cipue
in ſermōe quē fecit dn̄s i mōte diſcipulis ſuis quē recitat
Mattheus euāg. a. v. c. ſui euāgelij vſq̄ ad. viij. excluſiue
p tria capl̄a ꝯtinua. Un̄ dicit Aug. in lib. de ſermōe dn̄i in
mōte. Cōſiderandū eſt: q: cū dicit: Qui audit v̄ba mea h̄
ſatis ſignificat iſtū ſermonē dn̄i oib⁹ p̄ceptis: q̄bus chri
ſtiana vita formaꝛ eſſe pfectū. Unde poſſet induci de eo
illō ps̄. cxviij. Lucerna pedib⁹ meis v̄bū tu. ⁊ lu. ſe. meis.
Uerbū vocale ex ore chriſti eſt in toto illo ſermōe. Unde
in p̄cipio dicit euāgeliſta: Aperiēs os ſuū. q. d. In alijs
ſermonib⁹ ſcripture ⁊ veteris legis aperuit ora pphetaꝝ
rū: in iſto aūt os ſuū. Et p pph̄as locut⁹ eſt q̄ſi infra den
tes. i. obſcure. i iſto aperuit os. i. clare locut⁹. Et iſtud ver
bū. ſ. doctrine huius ſermonis: eſt lucerna plena oleo gr̄e
quā cōtinet lex euāgelica et igne amoris. vn̄ Prouer. vi.
Mandatū lucerna eſt: ⁊ lex lux. Et hec eſt poſita pedib⁹
meis. i. ad dirigēdos pedes intēriōis ⁊ affectiōis in agē
dis: ⁊ lumē ſemitis meis. i. operib⁹ exterioribus ad infor
mandū ea. In iſto igiꝛ ſermone pfecte interiores mot⁹
hoim ordinanꝛ ſm Tho. i. ij. q. cviij. ar. iij. Nā primo xp̄s
ponit ⁊ declarat finē in agendis debitū q̄ eſt vltim⁹. ſ. bea
titudinē dicens: Beati paupes ſpū: q̄m ipſoꝝ eſt regnū
celorū. ⁊ alie beatitudines. Scd̄o cōmēdat aplicā digni
tatē p quā erat doctrina euāgelica pmulgāda: declarās
ꝙ exemplaris ⁊ pfecta debet eſſe vita eoꝝ ſubdens po
ſtea: Uos eſtis ſal terre ⁊c. Tertio ordinat mot⁹ interio
res cuiuſlibet hoīs. Et primo quantū ad ſeipſum. Scd̄o
quantū ad proximū. Tertio quantū ad deū. Quantum
ad ſeipſum dupliciter ordinat hoiem ſm duos interiores
animi motus circa agenda q̄ ſunt volūtas agēdi: ⁊ inten
tio de fine. Primo igiꝛ ordinat hoīs volūtatē ſm diuerſa
legis p̄cepta: vt ſc3 abſtineat aliq̄s nō ſolū ab exteriorib⁹
operib⁹ que ſunt ſm ſe mala dicēs: dictū eſt antiq̄s. Non
occides: ſed etiā ab interiorib⁹ motib⁹ ⁊ occaſionib⁹ ma
loꝝ: vt ira ⁊ cōtumelia dicēs: Qui iraſciꝛ fratri ſuo reus
erit iudicio. Mat. v. Intentionē aūt ordinat docēs ꝙ in
bonis operibus nō debemus querere humanā gl̄iam di
cēs: Attēdite ne iuſticiā veſtrā faciatis corā hoibus vt vi
deamini ab eis ⁊c. Mat. vi. Et nolite fieri ſicut hypocri
te: neq̄ mūdanas diuitias appetatis dicens: Nolite the
ſaurizare. Mat. vi. Ubi etiā notandū eſt ꝙ oēs res mun
dane ad tria reducuntur. ſ. honores/ diuitias/ ⁊ delitias/
ſm illud. i. Job. ij. Oē q̄d eſt in mūdo: aut eſt ꝯcupiſcētia Ad tria reducūꝛ oēs res mūdane
carnis: aut ꝯcupiſcētia oculoꝝ: aut ſupbia vite. Et ſupflu
as q̄dē delitias carnis q̄ pertinēt ad cōcupiſcentiam car
nis lex vetus nō p̄hibuit: ſed magis pmiſit. Promiſit eñ
lex illa celſitudinē honoris quod ptinet ad ſupbiam vite
⁊ abūdantiā diuitiarū q̄d ptinet ad cōcupiſcentiā oculo
rū. Diciꝛ eñ Deute. xxviij. Si audieris vocē dn̄i dei tui vt
facias atq̄ cuſtodias oia mādata ei⁹ que ego p̄cipio tibi
hodie: faciet te dn̄s de⁹ tuus excelſiorē cunctis gētib⁹. Et
paulopoſt. Et abundare te faciet oibus bonis. Que q̄dē
pmiſſa praue intelligebant iudei. ſ. vt pptera eſſet deo
ſeruiendū ſicut ppter finē. Et ideo dn̄s hec remouit oſtē
dēs primo ꝙ opa v̄tutū nō ſunt faciēda ppter humanā
gl̄iam. Et ponit tria opa ad q̄ oia alia reducunꝛ. Nā oia
que q̄s facit ad refrenādū ſeipm a ſuis ꝯcupiſcētijs: redu
cunꝛ ad ieiuniū. Quecūq̄ v̄o fiūt ppter dilectionē pxi
mi: reducunꝛ ad elemoſynā. Quecūq̄ v̄o ppter cultum
dei: reducunꝛ ad orōnē. Ponit aūt hec tria q̄ſi p̄cipua: q:
p hec maxime hoies ſolēt gl̄iari. Scd̄o docuit ꝙ nō debe
mus conſtituere finē in diuitijs dicēs: Nolite theſauriza
re. Secūdario ordinat hoīs interiorē motū q̄ ad p̄ximū
vt ſcil3 cū nō temerarie aut iniuſte aut p̄ſumptuoſe iudi
cem⁹ dicēs: Nolite iudicare ⁊ nō iudicabimini. Mat. vij.
Neq̄ etiā ꝙ ſimus erga proximū nimis faciles: vt eis ſc3

sacramẽta cõmittamus vel demus si sunt indigni vt dicit Nolite sctm̃ dare canib⁹: neq; mittatis margaritas vr̃as añ porcos: q: s. immũdis nõ sunt dãda sacra. Hoc tñ cum distinctiõe intelligẽdũ est: vt hr̃ in. iij. pte. Ubi etiã scẽdũ ꝙ p̄cepta moralia veteris legis oĩno in lege noua remanere debuerũt: q: ẜm se ptinẽt ad rõnem v̾tutis. vñ ⁊ Gra dicit in princi. decre. ꝙ ius naturale qđ scz est de moralib⁹ in lege ⁊ euãgelio ꝯtinet: quo scz quisq; iubet alteri non facere qđ sibi nõ vult fieri: ⁊ alteri facere qđ sibi vult fieri: scz qđ vult ẜm rõnẽ: vt dic glo. ibi. Istud autez scdm̃. s. oĩa q̃ vultis vt faciãt vobis hoĩes: ⁊ vos facite illis: dixit xp̃s in illo sermone. Precepta autẽ iudicialia nõ remanẽt in lege noua ex necessitate ẜm ꝙ lex determinauit: sed relinquebant arbitrio hoĩm: vtrũ sic vel aliter eẽt determinãdũ. Et ideo circa ista duo gña p̄ceptorum nos ordinauit. Preceptoꝝ autẽ cerimonialiũ obseruatio totalr̃ p impletionẽ tollebat. Et ideo circa hmõi p̄cepta cerimonialia in illa doctrina sermonis nihil ordinauit. Ostẽdit tñ alubi ꝙ tot⁹ cultus corpalis q̃ erat determinat⁹ in lege: erat in spũalẽ cõmutãdus: vt pz Ioh. iiij. cum dixit samaritane. Ueniet hora qñ neq; i mõte hoc. neq; hierosolymis adorabitis patrẽ: sed veri adoratores adorabũt patrẽ in spũ et v̾itate. Circa tria autẽ p̄cepta ex moralib⁹ adimpletionẽ exposuit. Nã circa homicidiũ ⁊ adulteriũ extimabãt scribe ⁊ pharisei actũ exteriorẽ phiberi nõ motũ iteriorẽ: q: hmõi mot⁹ ire ⁊ cõcupiscẽtie videnť iesse nobis a natura. Sed dñs ostẽdit phibitũ etiã appetitũ interiorẽ hui⁹ dicẽs. Qui viderit mulierẽ ad cõcupiscẽdũ eã iam mechatus est eã in corde suo. Mat. v. Et illud. Qui irascit fratri suo: reus erit iudicio. Iuramẽtũ etiã estimabãt vt p se appetendũ: q: videt ad reuerẽtiã dei ptinere vñ frequẽtãdum. Sed ostẽdit dñs nõ appetẽdũ vt bonũ: ⁊ meli⁹ sine iuramẽto loqui: nisi necessitas vrgeat. Un dixit in sermõe illo. Nolite iurare oĩno. i. sine cã rõnabili. Circa iudicialia errabãt scribe et pharisei. Pmo q: q̃dã q̃ in lege moysi erãt tradita tanq̃ permissiões reputabãt p se iusta vt repudiũ vxoris: ⁊ accipe vsuras ab extneis. Et iõ dñs in sermone phibuit: ⁊ repudiũ vxoris Mat. v. et vsuras accipere dicẽs Luc. vi. Mutuũ date nihil inde sperãtes. In hoc eñ cõsistit vsura sperare lucrũ ex mutuo. Scdo errabãt estimãtes penã quã lex instituerat ppter iusticiã exequendã ex appetitu vindicte: vel cupiditate tpaliũ reruz vel odiũ inimicoꝝ esse licitũ ppter p̄ceptũ rationis datũ: qđ datũ fuit vt iusticia seruaret: nõ vt vidicta q̃reret. Un dñs ad h̄ remouẽdũ docet aim debere q̃s hr̃e paratum ad plura etiã sustinẽdũ si necesse sit. Un dixit. Ego dico vob nõ resistere malo: sed si q̃s a te pcusserit in dexterã maxillã: prebe ei ⁊ alterã. Mat. v. qđ intelligit quãtum ad animi pparationẽ ẜm Aug. xxiij. q. i. parat⁹. Motũ cupiditatis estimabãt licitũ ppter p̄cepta iudicialia q̃b⁹ mãdabat fieri restitutio cũ additiõe. Sed dñs docet vt ex cupiditate nr̃a etiã nõ repetam⁹: sed sim⁹ parati etiã ampliora dare si necesse fuerit. ibi. Si q̃s accepit tunicã dimitte ei ⁊ palliũ. Odiũ credebãt licitũ ppter hostiũ interfectionẽ concessaꝝ: sed ad h̄ tollendũ mãdauit dñs etiã inimicis bñfacere. Mat. v. Ego dico vobis. Diligite inimicos vr̃os benefacite his q̃ oderũt vos ⁊c. Tertio ⁊ vltimo docet modũ implẽdi doctrinã euãgelicã. s. p orõnẽ. Et h̄ hz nos ordinare ad deũ p conatũ nr̃m: q: q̃ fecit te sine te nõ iustificabit te sine te: ait Aug. Et ideo ait. Cõtẽdite intrare p angustam portã. et regnũ celoꝝ vim patit et violẽti rapiunt illud. Mat. vij. Et ꝙ cautelã adhibeamus ne seducamur p falsos p̄dicatores. ibi. Attẽdite a falsis pphetis qui veniũt ad vos in vestimẽtis ouiũ intrinsecus autẽ sunt lupi rapaces. Et demũ ꝙ obseruatio mãdatoꝝ est necessaria ad v̾tutẽ: nec sufficit ꝯfessio fidei vel operatio miraculorũ. vñ ait. Nõ oĩs q̃ dicit mihi dñe: dñe ⁊c. Et postea. Multi dicẽt in illa die: dñe nonne in noĩe tuo pphetauimus ⁊c. Nec etiã sufficit auditus solus hoꝝ verboꝝ sed executio. vñ dicit. Oĩs qui audit v̾ba mea hec ⁊ nõ facit ea similes est hoĩ stulto q̃ edificauit domũ suã sup arenã: sed faciẽs siĩs est edificãti supra petrã. Prohibet etiã solicitudinez circa tpalia dicẽs. Mat. vi. Nolite soliciti esse. et h̄ nõ necessariã: sz inordiatã. Hec aũt iordinata est q̃druplex ⁊ iõ vitãda. Primo vt in eis finẽ nõ constituam⁹: neq; deo seruiamus ppter victum ⁊ vestitũ. Un dicit. Nemo põt duobus dñis seruire. Scdo vt nõ solicitemur de tpalib⁹ cum desperatione diuini auxilij. Un dñs. Scit pater vester q: his oĩbus idigetis. Tertio ne solicitudo sit presumptuosa vt scz hõ cõfidat per suã solicitudinẽ se posse pcurare necessaria vite: qđ remouet p hoc qđ dicit ꝙ hõ non potest adijcere ad staturã suã cubitũ vnum. Quarto p hoc ꝙ solicitudinis preoccupat tps: q: scz solicit⁹ est nũc de eo qđ nõ ptinet ad curã p̄ntis tpis sz futuri. Sicut cũ tpe messis solicitatur circa vindemiam ppter quod dicit. Nolite soliciti esse in crastinũ. i. in futurũ remotũ. De hac tñ materia solicitudinis hẽs diffuse i. ij. pte ti. s. c. xxv. de inq̃etudine.

Prece- pta mo- ralia re- mãserũt

Prece- pta iu- dicialia nec ceri- monia- lia nõ re- mãserũt

Exponit xp̃s tria p̄cepta moralia

Error iu- deoꝝ cir- ca iudi- cialia.

mat. vij.

solicitu- do mul- tiplex.

§. VII. Quod i lege euãgelica cõuenienter traduntur cõsilia q̃si addita p̄ceptis multũ vtilia.

§. VII. Quod i lege euãgelica cõueniẽter tradunť cõsilia q̃si addita p̄ceptis multũ vtilia. Un Prouer. xxvij. dr̃. Unguẽto ⁊ varijs odoribus delectat cor: ⁊ bonis amici ꝯsilijs aĩa dulcorat. Maxim⁹ ⁊ vtilissim⁹ amic⁹ nr̃ Iesus xp̃s. Un in Can. Ipse ẽ amic⁹ me⁹ filie hierlm. Consilia ei⁹ vtilissima ⁊ dulcedine plena scz q̃ tradit i euãgelio. Un ps̃. lxvij. Aialia tua habitabũt in ea. s. hereditate. parasti in dulcedie tua paupi de⁹. Aialia mũdi sunt viuẽtes bestialr̃. Sz aialia dei sunt q̃ ducuntur spũ dei nõ ppo ẜm opa v̾tutũ. Un designant p q̃tuor aialia q̃ vidit Ezech. c. i. Designãt eñ ex spẽ sua q̃tuor v̾tutes cardinales: ẜm expõnẽ Greg. sup Ezech. Ista habitabũt demũ in hereditate dñi. i. p̄ria superna quã ipse de⁹ dat filijs suis. ad Ro. viij. Heredes q̃dẽ dei: coheredes autẽ xp̃i. Un ⁊ illa eadẽ aialia vidit Ioh. añ thronũ dei stantia. Apoc. iiij. Quõ aũt puenĩãt ad hanc hereditatẽ: insinuat psalmista subdẽs. Parasti ⁊c. i. in dulcedie dilectionis quã cõtinet lex euãgelica: quã tu de⁹ parasti pauperi. Sic exponit Gra. xii ij. q. vi. c. vlt. §. itẽ iobes. Ad pfectionẽ dilectionis puenit p obseruãtiã cõsilioꝝ. quoꝝ primuz est paupertas xp̃i fundamẽtũ alioꝝ: et iõ signanter dic pauperi. Pro hoꝝ declaratiõe dicit Tho. i. ij. q. cviij. ar. iiij. ꝙ ista est differẽtia inter p̄ceptũ ⁊ ꝯsiliũ: q: p̄ceptũ importat necessitatẽ. Cõsiliũ aũt ponit in optiõe ei⁹ cui dat. Et ad h̄ facit qđ ait Aug. Qđ papit impat: qđ imperat necesse est fieri. si nõ fiat penã hz. Cõsilio dñi si vti nolueris min⁹ boni adipisceris. xiiij. q. i. q̃sq̃s. Qđ cõueniẽter aũt in lege noua q̃ est libertatis dicit Tho. vbi. s. Preceptis addita sunt ꝯsilia: nõ autẽ in veteri lege q̃ erat lex seruitutis. Opz ergo ꝙ p̄cepta noue legis itelligant esse data de his que sunt necessaria ad ꝯsequẽdũ finẽ eterne btitudinis: i quã lex noua imediate introducit. Cõsilia v̾o sunt de his p q̃ meli⁹ et expeditius põt hõ consequi finẽ p̄dictũ. Est autẽ hõ cõstitut⁹ inter res hui⁹ mũdi: ⁊ spũalia bona in q̃bus eterna beatitudo ꝯsistit. ita ꝙ quãto pl⁹ inheret vni eorũ: tãto pl⁹ recedit ab altero: ⁊ ecõuerso. Qui g̃ totalr̃ inheret reb⁹ hui⁹ mũdi vt in eis ꝯstituat finẽ: hñs eas q̃si rationes ⁊ regulas operũ suoꝝ: totalr̃ excidit a spũalib⁹ bonis ⁊ hmõi inordinatio tollit p p̄cepta. Sed ꝙ hõ totalr̃ ea q̃ sũt mũdi abijciat nõ ẽ necessariũ ad puenĩẽdũ ad finẽ p̄dictũ: q: põt hõ vti reb⁹ hui⁹ mũdi. ita ꝙ ad eternã btitudinẽ pueniat: dũmodo in eis finẽ nõ ꝯstituat: sed expeditius puenit ad ipam beatitudinẽ: ista tpalia abdicãdo: et iõ de hoc dant cõsilia euãgelij. Bona aũt hui⁹ mũdi que ptinẽt ad vsuz hũane vite in trib⁹ ꝯsistũt: scz in diuitijs rerũ exterioꝝ q̃ ptinẽt ad ꝯcupiscẽtiã oculoꝝ: ⁊ delitijs carnis q̃ ptinẽt ad ꝯcupiscẽtiã carnis. ⁊ honorib⁹ q̃ ptinẽt ad supbiã vite: vt pz. i. Ioh. ij. Hec igit tria relinq̃re ptinet ad ꝯsilia euãgelica. Relinq̃re dico ẜm ꝙ possibile ẽ. In q̃b⁹ trib⁹ fundatur oĩs religio q̃ statũ perfectionis pfitet.

De diffe- rẽtia in- ter prece- ptum et cõsiliũ.

bona hu- ius mun- di i trib⁹ cõsistũt.

De abdi- catione hoꝝ bo- norum.

Nam ꝯuitie abdicant̃ per paupertatē: delitie carnis ꝑ per
petuā castitatē: supbia ꝑ obediētie seruitutē. Hec aūt sim
pliciter obseruata ꝑtinent ad ꝯsilia simplr ꝓposita. Sed
obseruatio vniuscuiusq; eoꝝ aliquo casu ꝑtinet ad ꝯsiliū
sm quid scʒ in casu illo puta cū homo dat aliquā elemosy
naʒ pauperi quā dare nō tenet̃: sequit̃ ꝯsiliū quātū ad fa
ctū illud. Simili̇t qñ in aliquo tp̄e determinato a delecta
tionibꝰ carnis abstineat vt orōnibus vacet ꝯsiliū sequit̃
ꝓ tp̄e illo. Simili̇t qñ aliq̄s nō sequit̃ voluntatē suā in ali
quo facto quo licite facere posset: sequit̃ ꝯsiliū in casu illo
Simili̇t si benefaciat inimicis qñ non tenet̃. Uel si offen
sam remittat cuiꝰ iuste posset exigere vindictā: ꝯsiliū seq̄
tur in casu illo. Et sic oīa ꝯsilia particularia ad illa tria ge
neralia ⁊ ꝑfecta reducunt̃. Et nota ꝙuis ꝑdicta cōsilia de
se sint oībus expediētia: tñ ex indispositiōe aliquoꝝ ꝯtin
git ꝙ alicui expediētia nō sunt: q: eoꝝ affectꝰ nō inclinat̃
ad hoc. Et ideo xp̄s cū ista ꝯsilia ꝓponit semꝑ facit mētio
nem de idoneitate hoīm ad obseruātiā ꝯsilioꝝ. Dans em̄
ꝯsiliū perpetue paupertatis p̄mittit. Si vis perfectus esse.
Mat. xix. Et subdit. Uade ⁊ vēde oīa q̄ habes ⁊ da pau
peribus. Similiter dans ꝯsiliū perpetue castitatis cū di
xisset. sunt eunuchi q̄ castrauerūt seipsos ꝓpter regnū ce
j.cor. vij loꝝ: statim subdit. Qui pōt cape capiat. ibidē. Similiter
mat. xix. apl's dato ꝯsilio v̄ginitatis subdit. hoc ad vtilitatē vestrā
Mar. x. dico: nō vt laqueū vobis iniiciā. Cōsiliuʒ autē obedientie
Lu. xviij particulariter dedit xp̄s cū dixit. Uade ⁊ vende oīa ⁊ seq̄
te me. Uel etiā cū ait Mat. xvi. Mar. viij. ⁊ Luc. ix. Qui
vult venire post me abneget semetipsum. ⁊ tollat crucem
suā ⁊ sequat̃ me. q̄ sequela intelligit̃ nō solū imitādo opa
sua: sed etiā obediēdo mādatis sm illud. Oues mee vo.
meā au. ⁊ se. me. Joh. x. Que autē dicunt̃ a xp̄o de dilectio
ne inimicoꝝ ⁊ similibꝰ q̄ habent̃ Mat. v. ⁊ Luc. vi. quātū
ad p̄parationē animi sunt in p̄cepto: vt. s. sit hō paratꝰ be
nefacere etiā inimicis: cū subest aliq̄ necessitas. Sʒ ꝙ ali
q̄s in p:ōptu h̄ exhibeat inimicis vbi necessitas spālis nō
occurrit: est in ꝯsilio. Et de ꝯsilio v̄ginitatis seu castitatis
dicit Amb. Integritas corpis expetēda a nobis est: quaʒ
ego ꝑ cōsilio suadeo: nō ꝑ impio p̄cipio. Sola em̄ v̄gini
tas est q̄ suaderi pōt: impari nō pōt. Res est magl voti. i.
volūtatis libere ꝙ̄ p̄cepti. habent̃ hec. xxxij. q. j. itegritas.
De ꝯsilio obediētie ait stephanus papa cuidā viro: idde.
Placeat tibi ꝯsiliū nostrū qđ tibi meliꝰ ⁊ vtiliꝰ videri pōt.
Relinque h̄ seculū malū: ingredere monasteriū. humilia
re sub manus abbatis: cūcta facito simplici aīo q̄ tibi fue
rint imperata xxxiij. q. ij. admonere. De paupertate dic̄ Ur
banus papa. Quicūq; vestrū cōem vitā susceptā hʒ. ⁊ vo
uit se nihil ꝓp:iū habere videat ne policitationē suā irri
tam faciat. sed hoc qđ dn̄o est pollicitꝰ fideliter custodiat
ne dānationem: sed premium sibi acquirat. xij. q. j. sciatꝰ.
Et nota ꝙ ista q̄ de se ponunt̃ sub consilio: postq̄ ꝓmissa
fuerint per votū cadūt in p:eceptum: vt pʒ in religiosis
quoad paupertatē castitatē et obedientiam.

Titulus. XVI. De quinta lege que dicitur consuetudo vel mos.

¶ De consuetudinis quidditate actione ⁊ diffe
rentia. Cap. vnicum.

Pro quinta lege po
nitur ꝯsuetudo seu mos. Dicit em̄ Augu. ad
casulanū. ꝙ mos ppl'i dei ⁊ instituta maioꝝ ꝓ
ꝓ lege tenēda sunt. ⁊ sicut p:euaricatores le
ius ꝯsue- gum diuinaꝝ: ita contēptores ꝯsuetudinū ecclasticaruʒ
tudinis coercēdi sunt. dis. xi. in his. Et dic̄ Gra. di. vi. c. vlt. §. finali.
qñ exor- ꝙ ius cōsuetudinis post naturalē legē exordiū habuit ex
dium ha- quo hoīes ꝯuenientes in vnū simul ceperunt habitare: qđ
buit. et eo tp̄e factū esse credit̃ ex quo Cayn ciuitatē edificasse
legit̃. qđ cū per diluuiū ꝓpter hoīm raritateʒ fere videba
tur extinctū: posmodū tp̄e Nemroth reparatū sine potiꝰ
immutatū existimat̃. hec ibi. Fuit ergo ante cōmune ius
humanū. ⁊ aliqñ etiā tollit ip̄m seu p̄iudicat: vt dicet̃.

§. I. Diffinitur autē sic ab

Isido. v. Etym. Mos est lōga cōsuetudo de moribꝰ tm̄
quid sit modo tracta. Cōsuetudo aūt est qđdā ius moribꝰ institutū
mos ⁊ cō- qđ ꝑ lege suscipit̃ cū deficit lex. di. i. mos. ⁊. c. seq. Ubi glo.
suetudo obiicit ꝯ descriptionē p̄mā tāq̄ nō bonā. Prio q: idē po
nit̃ in descripto ⁊ descriptiōe eiꝰ. Mos ē em̄ q̄ describit̃ ⁊
in descriptiōe eiꝰ d̄: de moribꝰ tm̄ mō tracta. Scđo obiicit:
q: cū ꝯsuetudo videat̃ esse spēs moris ⁊ mos genꝰ icōue
niens est ꝙ spēs ponat̃ in diffinitiōe gn̄is sui: sicut si diffi
niēdo aīal diceret̃ ꝙ est hō: eēt incōueniēs. Sʒ ad p:imuʒ
r̄ndet̃ ꝙ mos sumit̃ tripl'r. Uno mō put est genꝰ ad omnē
legē hūanā scriptā ⁊ nō scriptā. Et sic sumit Gra. in p:ici.
decretoꝝ cū ait. Genꝰ humanū duobꝰ regit̃. naturali. s. iu
re ⁊ moribꝰ. i. iure positiuo scripto vel nō scripto. Secūdo
mō d̄: mos actꝰ frequētatꝰ: ⁊ p̄cipue morigeratus seu sm
rōnē. Et sic sumit̃ in diffinitiōe moris ⁊ ꝯsuetudinis. Ter
tio mō sumit̃ ꝑ iure hūano nō scripto. Et sic sumit̃ cū hic
d̄: ꝙ mos est lōga ꝯsuetudo. Et sic etiā ꝯsuetudo aliqñ su
mitur ꝑ oī iure positiuo scripto vel nō scripto. ⁊ sic sumit̃
cū d̄:. Mos est lōga ꝯsuetudo. Aliqñ sumit̃ ꝑ iure positi
uo nō scripto. ⁊ sic sumit̃ cū diffinit̃ cōsuetudo ꝙ est qđdā
ius ⁊c. Arch. in rosario sup v̄bo mos. dicit ꝙ mos ⁊ cōsue
tudo qñq; sunt noīa iuris: ⁊ sm h̄ hic diffiniunt̃: vt dictuʒ
est. ⁊ aliqñ sunt synonima. Aliqñ v̄o sunt noīa q̄litatꝭ. Et
sm h̄ idē videt̃ esse mos ⁊ ꝯsuetudo. s. q̄litas seu habitus
mētis ex quo hō disponit̃ ad h̄ vel illud faciēdum: et si ad
malū vitiū est. Et ꝙuis large dicat̃ talis habitꝰ mos vel
ꝯsuetudo. tñ ꝓp:ie loquēdo nō simpl'r dici deberet: sed cū
adiectiōe. s. malꝰ mos seu mala ꝯsuetudo. Si v̄o talis ha
bitꝰ ad bonū inclinat d̄: v̄tus vel bona q̄litas mētis. ⁊ nō
solū d̄: cū addiciōe bonꝰ mos ⁊ bona ꝯsuetudo: sʒ simpl'r
mos et ꝯsuetudo. Et idē sunt mos ⁊ ꝯsuetudo. s. q̄litas ve
niēs ex actibꝰ iteratis similibꝰ. et sic sumit̃ in diffinitiōe cū d̄:
moribꝰ. s. ꝑ actibꝰ iteratis pluries et bonis. Idē sup v̄bo
ꝯsuetudo vbi d̄: ꝙ est ius qđdā. Obiicit̃ q: cōsuetudo est
facti. vt d̄: ex̄ de ꝯsti. licet. li. vi. q: ꝯsuetudo ꝯtrahit̃ saltē taci
te: qm̄ est pactū tacitū: sed paciscī ⁊ ꝯtrahere est q̄d facti. ff. de
pac. l. j. §. ꝯ nō est ius qđdā. R̄ndet Arch. ꝙ ꝯsiderādo actꝰ
ex q̄bꝰ elicit̃ ꝯsuetudo: sic ipsa ꝯsuetudo est factū. Sed ex
q̄ est licita: sic est ius: ⁊ sic est h̄ in diffinitiōe. Moribꝰ insti
tutū. i. actibꝰ assiduis qđ ꝑ lege suscipit̃: scʒ ꝑ lege scripta
accipit̃ qđ nō est scriptū vt lex: sed cōsuetū: cū deficit lex. s.
scripta: puta cū negociū tale emergit: cuiꝰ declaratio nō
reperit̃ in lege scripta: ⁊ tūc recurrēdū est ad ꝯsuetudinē.
Et vtroq; deficiēte. vel succedit rō naturalis. vel de similibus
ad similia ꝓcedēdū: vt fiat: sicut d̄. dist. xx. de libellis.

§. II. De virtute et effectu

cōsuetudinis q̄ est multiplex ꝓpter qđ d̄:. C. li. viij. ti. q̄ sit
cōsuetu- lōga ꝯsuetudo. l. ij. ⁊ allegat̃ etiā decre. di. xi. ꝯsuetudinis
dinis effe- Cōsuetudinis vsusq; lōgeui nō vilis auctas est. Et ponit
ctꝰ sūt vij. Archi. p̄mā esse ꝙ est iuris inductiua ⁊ suppletiua cū defi
cit lex. vt di. j. ꝯsuetudo. ⁊ ex̄ de sepul. c. certificari. Scđo ē
similiū attractiua: vt i eis idē inducat: vt ex̄ de cōsue. cum
olim. ⁊ di. xi. q̄s nesciat. ⁊. ff. de legi. l. de q̄bꝰ. Tertio est iu
ris dubii interp̄tatiua. ex̄ de ꝯsue. cū dilectꝰ. ff. e. ti. si de in
terp̄tatiōe. Quarto ē iuris mutatiua. insti. de iure na. §. ex
nō scripto. ⁊ ex̄ de ꝯsue. c. vl. Quīto est iuris derogatiua i
hoc em̄ differūt. ff. de v̄bo. sig. derogat̃. Naʒ abrogat̃ ius
qñ ex toto tollit̃. Derogat̃ qñ ꝑ p̄te tollit̃. Tñ cōsuetudo
aliqñ abrogat qñ. s. est v'lis. aliqñ derogat qñ ꝑ parte tol
litur. s. qñ est p̄ticularis. Sexto ꝯsuetudo est legis firmati
ua. vt di. iiij. §. leges. et ex̄ de p̄scrip. veniēs. Septimo con
suetudo est grē dilatiua. ex̄ de ꝯsue. nō est dicenda. lib. vi.
Rationē hoꝝ. s. q̄re cōsuetudo possit legē mutare vl' fa
cere ⁊ hmōi. assignat. Tho. p̄. ij. q. xcvij. ar. iij. Dicit em̄ ꝙ

omnis lex ꝓficiscitur a rõne ꝛ legislatoris volũtate. et lex q̃dẽ diuina ꝛ naturalis a rõnabili dei volũtate. Lex autẽ hũana a volũtate hois: ꝛ rõne regulata. Sicut volũtas hois ꝛ rõ manifestat̃ v̾bo in reb⁹ agẽdis: ita ꝛ facto: h̾ eñi vnusq̃sq̃ eligere videt̃ vt bonũ qḋ ope implet. Manifestũ est autẽ ꝙ lex hũana põt institui ꝛ mutari v̾bo ꝛ exponi inquãtũ iudicat interiorẽ motũ ꝛ ꝯceptũ rõnis hũane. vñ et ꝑ act⁹ maxime multiplicatos q̃ ꝯsuetudinẽ efficiũt: lex põt ꝛ mutari ꝛ exponi ꝛ aliq̃d inde causari qḋ habeat vim legis: inquãtũ ꝑ actus hoim multiplicatos interior volũtatꝭ mot⁹ et rõnis cõcept⁹ efficacissime declarat̃. Cũ eñi aliq̃d multotiẽs fit sic videt̃ ex deliberato rõnis iudicio ꝓuenire. Et ẜm h̾ ꝯsuetudo hꝫ vim legis ꝛ abolet aliq̃n legẽ: ꝛ interp̃tat̃ legẽ. Et q: lex diuina ꝛ naturalis ꝓcedit a volũtate diuina: vt dictũ est. supra quã nõ se extẽdit ptãs hũana. ideo sicut lex hũana non põt tollere legẽ diuinã vel naturalẽ: ita etiã nulla cõsuetudo põt tollere legẽ dei vel naturalẽ. Vñ Isiḋ. in fino. Prauuꝫ vsum ꝛ lex ꝛ diuina ꝛ rõ. s. naturalis vincat. di. xj. vsus. Sꝫ ꝙ ꝯsuetu-

Argu. ꝯ. do nõ possit tollere legẽ hũanã arguit̃ sic. Ex multis malis nõ põt fieri vnum bonũ: sed ille q̃ ꝑmo incipit ꝯ legẽ facere malefacit: ꝰ multiplicatis similib⁹ actibus nõ efficiet̃ aliqḋ bonũ. Lex autẽ est quoddã bonũ: q: est regulatiua humanoꝝ actuũ: ꝰ ꝑ ꝯsuetudinẽ aboleri nõ põt lex: vt cõ-

Rñsio. suetudo habeat vim legis. Ad qḋ rñdet Tho. vbi. s. ꝙ leges humane in aliq̃bus casib⁹ deficiunt: vñ possibile est aliq̃n ꝯ legẽ agere in casu in q̃ deficit lex: ꝛ tñ act⁹ nõ erit malus. Et cũ tales casus multiplicant̃ ꝓpter aliquã mutationẽ hoim: tunc manifestat̃ ꝑ cõsuetudinẽ ꝙ lex vlteri⁹ vtilis nõ est: sicut etiã manifestaret̃ si lex ꝯ̃ria v̾bo ꝓmulgaret̃. Si autẽ adhuc remaneat eadẽ rõ q̃re lex ꝓma vtilis erat: tũc nõ ꝯsuetudo legẽ: sed lex ꝯsuetudinẽ vincit: nisi forte ꝓpter h̾ solũ lex inutilis videat̃: q: nõ est possibilis ẜm cõsuetudinẽ patrie: q̃ est vna de cõditionib⁹ legis. Difficile est eñi consuetudinem multitudinis remouere.

Argu. sic scḋo Scḋo arguit̃ sic ꝙ. s. ꝯsuetudo non possit facere legẽ seu hr̃e vim legis. facere seu cõdere legẽ ꝑtinet ad personas publicas: q̃ hñt regere ciuitatẽ seu cõitatẽ: vñ ꝑuate psone legẽ facere nõ pñt: sed cõsuetudo inualescit ꝑ actus priuatarũ ꝑsonaꝝ: ꝰ ꝯsuetudo nõ hꝫ vi legis: nec põt tollere

Rñsio. legẽ. Ad qḋ rñdet Tho. vbi. s. Multitudo in q cõsuetudo aliq̃ introducit̃ põt esse duplicis cõditionis. Si eñi sit libera multitudo q̃ possit sibi legẽ imponere: pl⁹ est cõsensus toti⁹ multitudinis ad aliq̃d obseruãdũ qḋ cõsuetudo manifestat ꝙ autoritas principis q̃ non hꝫ ptãtẽ condendi legẽ: nisi inquãtũ gerit ꝑsonã multitudinis. Vñ licꝫ singule ꝑsone nõ possunt cõdere legẽ: tñ tot⁹ ppl̃s legẽ condere põt. Si v̾o multitudo nõ sit libera nec habeat ptãtem cõdendi legẽ: tũc etiã non hꝫ ptãtẽ remouẽdi legẽ a supiori positã. Et tunc ipsa cõsuetudo in tali multitudine ꝑualens nõ obtinet vim legis nisi inquãtũ ꝑ eos tolerat̃: ad quos ꝑtinet legeꝫ imponere multitudini. Ex hoc ipso eñi ꝙ tolerãt qḋ fit ꝯ legẽ suã: videnẗ approbare qḋ cõsuetudo induxit. Hec Tho. q̃ refert Ar. h̾. i rosario. di. x. Dicit autẽ Io. in glo. sup. §. leges. di. iiij. ꝙ cõsuetudo non põt abrogare. i. tollere legẽ nisi ꝑ expssum cõsensum pape. vt ex̃ de ꝑben. cũ iam dudũ. Licꝫ quidã dixerint ꝙ sufficit sola scientia pape. Et sequit̃ in illa glo. que est Bar. Brix. Ego credo ꝙ ꝯsuetudo rõnabilis ꝛ p̃scripta tollat legeꝫ. vt ex̃ de ꝯsue. c. vlti. etiã sine sciẽtia principis. difficile eñi esset eũ scire oẽs ꝯsuetudines q̃ seruant̃. Addit Archi. in rosario. Alij dicũt ꝯ̃. s. ꝙ nõ sufficit sciẽtia ꝓncipis ad h̾ ꝙ ꝯsuetudo tollat legẽ. di. xj. cõsuetudo. In papa certũ est ꝙ req̃rit̃ eius assensus expssus: ꝛ est necessari⁹ cum nõ ex trãslatione populi: sed diuĩa iussione: et cõciliorꝫ autoritate suã habeat iurisditionẽ. dis. xj. ꝯ̃ia. Sed ꝓ opi. glo. scꝫ ꝙ sufficit sola sciẽtia et tolerãtia. facit. ff. de legi. l. de q̃b⁹. Cum idẽ operet̃ tacitus cõsensus qḋ expressus: imo plus q̃nq̃ vt notari ꝯsueuit. di. liiij. si seruus. Si autem subditi nollent acceptare rõnabilẽ ꝯstitutionẽ: allegãtes consuetudinẽ in ꝯ̃rium: cõstituẽs põt eos cõpellere: vt factũ fuit xxiiij. q. v. Alꝭ ptãs eius esset delusoria. Iussa eñi romane eccl̃ie seruare tenemur ꝛ q̃ non seruat peccat. dist. lxiiij. q̃r. Et cũ dr̃ lex tolli per dissuetudinẽ: intelligendũ est per cõtrariũ actum seu vsum ad id qḋ mandat lex.

§. III. Quomõ cõsuetudo

parificat̃ legi in multis: q̃ ponit Arch. dist. xj. in his. super eo qḋ dixit Augu. ꝙ mos popu'i dei ꝛ instituta maiorum ꝓ lege habenda sunt. Et primo quideꝫ parificat̃ in nouo iure cõstituendo. Sicut eñi lex de nouo institui põt q̃ pri⁹ nõ erat facta: ita ꝛ cõsuetudo vbi nõ est statutuꝫ ius legẽ obligãtẽ introducit. ff. de legi. l. diuturni. Scḋo in interptatiõe. sicut eñi vna lex aliã interp̃tat̃. ff. de legi. l. si de interptatiõe. ita ꝛ ꝯsuetudo interp̃tat̃ legẽ. ex̃ de cõsue. cum dilectus. Tertio sicut in iure scripto procedit̃ de similib⁹ ad silia ita ꝛ in iure ꝯsuetudinario. C. q̃ sit lon. cõsue. l. iij. — in q̃bus cõsuetudo parificat legi.

Quarto sicut lex facit aliquẽ iudicẽ ordinariũ: ita et cõsuetudo. ex̃ de fo. cõpe. cũ ꝯtingat. ꝛ de offi. archi. dilecto.

Quinto sicut lex informat iudicem et iurisditionem: ita ꝛ ꝯsuetudo. ff. de offi. ꝓcõ. et lega. l. solẽt. §. i. Sexto sicut lex dat certis ꝑsonis ptãteꝫ eligendi: ita ꝛ consuetudo. ex̃ de postu. bone memorie. Et de elec. venerabilẽ. ꝛ c. cuma na. Itẽ sicut in electionib⁹ ius ciuile ꝛ canonicũ attendit̃ ita ꝛ cõsuetudo. ex̃ de exces. ꝑla. c. ij. imo plus facit ꝯsuetudo: q: scꝫ tollit ius eligẽdi ei cui cõpetit de iure. ex̃ de his q̃ fi. a ꝑla. sine ꝯsen. ca. ea noscit̃. Septimo sicut forma iuris attendit̃ in penis emolliẽdis et exasperandis: ita forma ꝯsuetudinis. ex̃ de simo. ꝑ tuas. §. i. Octaua sicut de iure cõcedit̃ edificare in loco publico: ita et de cõsuetudine. ff. qḋ vi aut clam. l. iij. §. plane. Itẽ nono sicut dat̃ immunitas alicui⁹ officii vel collationis a lege: ita ꝛ cõsuetudine. ff. de iure immu. l. semp. §. legẽ. Decio sicut lex derogat ꝯsuetudini: ita ꝛ ꝯsuetudo aliq̃n legi. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diuus. ex̃ de censi. ꝙ ꝙ lib. vi. ꝛ di. iiij. §. leges. Lꝫ intelligo. s. ꝙ lex tollat ꝯsuetudinẽ. q̃n princeps ꝑ suũ statutum vel rescriptũ intẽdit tollere ꝯsuetudineꝫ: ꝛ sic dꝫ intelligi ꝓdictus. §. diuus. alꝭ ꝯtra. ex̃ de ꝯsti. licꝫ. lib. vi. Et hãc sententiã visus est tenere Inno. ꝛ hoc tenecas q̃cq̃d alꝭ inueniãs notatũ. Vndecimo sicut lex dat formã testandi: ita et ꝯsuetudo. C. de testa. l. si non spãli. Duodecimo sicut antiq̃ canones determinabant iurisditionem archiep̃i in suffraganeos ꝛ subditos eoꝝ. ita ꝛ cõsuetudo. ex̃ de offi. indi. ordi. duo. Tredecimo sicut sñia principis intendentis facere legẽ facit ius. ex̃ de sen. et re iudi. in causis. ita ꝛ sñia lata sup ꝯsuetudinẽ: dũmodo plures sint facit ius et remittit circa hoc ad no. per eũ in. c. frustra. di. viij. Ibi autem dicit sic dari⁹. Cõsuetudo inualida cõualescit: si obtinet in iudicio ꝯ̃dictorio. Si eñi fuit deductũ in q̃stionẽ an esset cõsuetudo sup aliquo: ꝛ iudex ꝓnunciauit cõsuetudinem esse: ꝛ nõ fuit appellatũ ab illa sñia: et iudex nõ illaꝫ ꝓnũciauit per errorẽ vel corruptionẽ: cõfirmata est talis ꝯsuetudo et in ꝯ̃dictorio iudicio de cetero seruabit̃ nec recipietur libellus ꝯ̃. et est vnus casus specialis in quo res inter alios acta ꝑiudicat aliĩs. Et sic null⁹ ali⁹ de ciuitate illa: habebit ꝓbare ꝯsuetudinẽ illã esse: sed sufficit ꝓbare ꝙ est obtenta in ꝯ̃dictione. Decimoquarto sicut lex ẽ attendẽda ꝛ inspiciẽda in testib⁹ euocãdis: ita ꝛ cõsuetudo ff. de testi. l. iij. Quintodecimo sicut lex adiuuat cõsuetudinẽ: ita et cõsuetudo legẽ. ex̃ de censi. c. sopite.

§. IIII. De triplici genere

ꝯsuetudinis sumẽdo large hoc vocabulũ ꝯsuetudo. dicit Aug. ij. ꝯfes. Que ꝯ mores hoim sunt flagitia: ꝓ morũ diuersitate sunt vitãda: vt pactũ inter se gẽtis: aut ciuitatis cõsuetudine vel lege firmatũ: nulla ciuis aut peregrini libidine violet̃. Turpis est eñi ois pars vniuerso suo nõ cõgruẽs. Cũ autẽ de⁹ aliq̃d ꝯ morẽ vel pactũ q̃rũlibet iubet — de triplici cõsuetudine.

ſeri:et ſi ibi nunq̄ factū eſt:tñ faciendū eſt.di. viij. vñ etiā
per pſ.lxviij.d̄r de deo. Qui habitare facit vni⁹ moris i do
mo. Dom⁹ dei eſt ſupna glīa:ſm illud.ij.Cor. v. Habem⁹
in celis domū nō manufactā. Et in hac domo q̄ inhabitāt
ſcʒ ſcī ſunt vni⁹ moris. Et hic mos nō eſt aliud niſi grarū
actio et vox laudis:vt d̄r:Eſa.li.ꝛ Tob.xiij. Hierlm ꝑ oēs
vicos ei⁹ cantabit all'a. Sed ad illā domū non itur niſi de
domo dei:q̄ eſt eccl'ia militās in q̄ deus inhabitare fac̄ ele
ctos ſuos ꝑ gratiā:ita vt ſint vni⁹ moris quātū ad cultuʒ
interioreʒ.quo vna fide ſpe ꝛ charitate honoratur deus.
Quātū etiam ad ꝯuerſationē exterioreʒ ſunt vni⁹ moris:
quātū ad neceſſaria ad ſalutē:ꝛ ſub eiſdē etiā ritib⁹ ꝛ ceri
monijs eccl'ie. Et ſi aliq̄ fideles noīe ſunt diuerſoꝝ ꝛ ma
loꝝ morū hi nō habitāt in eccl'ia merito: nec ꝓprie d̄r ma
lus mos vel ꝯſuetudo. Eſt igit̄ triplex cōſuetudo.

¶ Eſt cōſuetudo de ſe mala: ꝛ ideo effuganda.

¶ Eſt conſuetudo de ſe bona: ꝛ ideo imitanda.

¶ Eſt ꝯſuetudo dubia: ꝛ ideo bene examinanda.

De conſuetudine mala Cōſuetudo de ſe mala eſt oīs q̄ eſt ꝯ legē diuinā vel na
turalē ꝛ act⁹ ex illa ꝓcedēs ſemꝑ eſt pctm̄: nec minuit pec
catū vt aliq̄b⁹ videt̄:nec excuſat ſed auget. vt d̄r.xxiiij.q.j.
ſciſma.et ex̄ de cōſue.c.vlti.d̄r. Tanto ſunt grauiora pctā
quāto diuti⁹ aīam infelicē detinēt alligatā. Et rō hui⁹ eſt:
q: cū magis effrenata volūtate ꝛ firmiori habitu malicie
tales peccāt. Et q: ſm pħm. Cōſuetudo ē q̄ſi altera natu
ra:ideo cū difficultate magna q̄s recedit a pctis ꝯſuetis.
Et in hui⁹ figurā. Lazar⁹ q̄driduan⁹ ſepultus deſignans
peccātē et ꝯſuetudine ſm Aug.de pe.di. ij.ſicut. Multis
ꝑmiſſis fuit reſuſcitatus.ſ.lachrymis ꝛ ꝑcib⁹ et hmōi. Nō
obſtat q̄ Greg. loquēs de crapula quā cōſueuerūt face
re laici in carniſpriuio:q̄ vtriq̄ pctm̄ eſt.dicit. Nec a tali cō
ſuetudine auerti pñt. Et iō cū venia ſuo ingenio relinquē
di ſunt:ne forte peiores exiſtant:ſi a tali ꝯſuetudine ꝓhi
beant̄.di.iiij.deniq̄. Dicit em̄ ibi glo.q̄ relinquunt̄ cū ve
nia ſcʒ pene tpalis.ita q̄ nō vult dicere Grego.q̄ ꝯſuetu
do excuſet illos a pctō:ſed q̄ nō dʒ tolli talis ꝯſuetudo ꝑ
penas tpales:q̄ñ timet̄ mai⁹ inde ſcādalū ꝓuenire. Verū
eſt tñ q̄ aliq̄ñ q̄s peccat ex ignorantia vel fragilitate: fa
ciēs id q̄ ꝯſueuerūt alij facere circa aliq̄d: ꝛ tūc nō excuſa
tur a mortali:ſi iſtud qđ agit ſm ꝯſuetudinē alioꝝ eſt ꝯ le
gē dei vel naturalē. Sʒ minuit̄ grauitas ei⁹ puta ſi q̄s fac̄
aliquē ꝯtctū vſuratiū credēs eſſe licitū.q: illud cōiter ſit ꝯ
morem ſue patrie:certum eſt q̄ ꝯſuetudo illi⁹ loci nō ex
cuſat eū a mortali:q: ꝯtra legem dei. quā ſicut lex hūana
tollere non pōt:ita nec cōſuetudo q̄ potius dicēda eſt cor
ruptela ſeu abuſio. Talib⁹ abuſiōib⁹ ꝛ corruptelis plen⁹
eſt mūdus. Cōtra quos dicit dñs Exod.xxiij. Nō ſequaris
turbā ad faciendū malū. Et apl'us.j.Cor.xj. Si q̄s veſter
inter vos cōtētioſus eſſe.ſ.ꝯ ṽitatē:nos talē cōſuetudinē
nō habem⁹:ſed neq̄ eccl'ia dei.ſ.ꝯtēdēdi. Et Eccī.xxiij. Ju
rationi nō aſſueſcat os tuū. Et de hac mala ꝯſuetudie dic̄
Cyprianus. Cōſuetudo q̄ apud quoſdā obrepſerat ipedi
re nō dʒ quomin⁹ ꝑualeat ꝛ vincat veritas. Nā ꝯſuetudo
ſine veritate vetuſtas erroris eſt: ꝓpter qđ relicto errore
ſeq̄mur ṽitatē ſcientes:q: apud Eſdrā (ſcʒ.ij. eſdre. iiij.)
Veritas vincit vt ſcriptū eſt. Veritas valet ꝛ inualeſcit ꝛ
viuit in eternū ꝛ obtinet in ſc'la ſc'oꝝ.diſt.viij.c.penul. Et
in.c.ſeq.d̄r. Neq̄ hoīs ꝯſuetudinē ſcʒ malā ſeq̄ opꝫ:ſʒ dei
Eſa.xxix. ṽitatē.cū ꝑ Eſaiā ꝓphetā loquat̄ de⁹ et dicat. Sine cā.i.
mat.xv. vtilitate colūt me doctrinas ꝛ mādata hoim docentes.i.
mar.vij. ꝯſuetudines malas ꝛ ſtatuta iniuſta. Ad idē etiā Aug. in
lib.de bap.puuloꝝ ait. Qui cōtēpta ṽitate ꝑſumit ꝯſuetu
dinē ſeq̄:aut circa fratres iuidus eſt ꝛ malign⁹:q̄b⁹ ṽitas
reuelat̄:aut circa deū ingrat⁹:cui⁹ inſpiratiōe eccl'ia eius
inſtruit̄. Nā dñs i euāgelio. Ego ſuʒ inq̄t ṽitas. Nō dixit
ego ſuʒ ꝯſuetudo. Itaq̄ ṽitate manifeſtata cedat ꝯſuetu
do ṽitati. Reuelatiōe igit̄ facta ṽitatis:ṽitati cedat con
ſuetudo:q: ꝛ Petr⁹ q̄ circūcidebat ceſſit paulo ṽitatē pre
dicāti. Igit̄ cū xp̄s ſit ṽitas: magis ṽitatē q̄ ꝯſuetudinē
ſequi debemus:q: ꝯſuetudinē rō et ṽitas ſemꝑ excludit.
di.viij.q̄ cōtēpta. Rō pōt referri ad legē naturalē ꝛ ṽitas
ad legē diuinā.ſ.veteris ꝛ noui teſtī. Et nō ſolū ꝯſuetudo q̄
eſt ꝯ legē naturalē ꝛ diuinā eſt vitāda:ſʒ etiā q̄ eſt ꝯ leges
hūanā reprobat̄ a iure. Et gñalr de talib⁹ abuſiōib⁹ dicit
Nico.papa. Mala ꝯſuetudo nō min⁹ q̄ pernicioſa corru
ptela vitāda eſt:q̄ niſi citi⁹ radicit⁹ euel'lat̄:in ꝑuilegiorū
ius ab impijs aſſumit̄. Et incipiūt ꝑuaricationes et varie
ꝑſumptiōes celerrime nō cōpreſſe ꝓ legibus venerari: ꝛ
ꝑuilegioꝝ more ꝑpetuo celebrari.diſt. viij.mala. Scđm
De conſuetudine bona gen⁹ ꝯſuetudinis eſt q̄ nō eſt ꝯ aliquā lege diuinā vel hu
manā:et hʒ in ſe aliquā rōnē boni. Et h̄ ſi gñalis eſt gñalr
et ab oīb⁹ ſeruari dʒ. Si pticularis .ſ. in aliq̄ loco:i illo ſer
uari dʒ. Vñ et mř diū voluit ſeruare laudabilē cōſuetudi
nē iudeoꝝ q̄ erat q̄ in feſtis eoꝝ irent ad tēplū in hierlm
etiā mulieres. Lex q̄dem hoc mandabat maſculis dicens
Exo.xxiij.ꝛ.xxxiiij. Ter in anno apparebit oē maſculinuʒ
in cōſpectu meo. Sed tñ etiā mulieres ibāt nō ex lege ſed
de more. Vñ d̄r Luc.ij. Cū fact⁹ eſſet ieſus annoꝝ duode
cim.aſcēdētib⁹ parētib⁹ eius in hierlm ſm ꝯſuetudinē diei
feſti ꝛc. Et pctm̄ eſſet agere ꝯ hmōi ꝯſuetudines ſicut ꝯ le
ges ſcriptas. Vñ dicit Aug.in li.de baptiſ. Hoc plane ve
rū eſt:q: rō et veritas ſemꝑ cōſuetudini preponenda ſunt
ſed ſi cōſuetudini rō ſuffragat̄ nihil opꝫ firmius retinere
diſt.viij.fruſtra. Hec etiā documēta dicit Aug.ſe accepiſſe
a btō Amb. Nā cū aduenīſſet ipſe Augu. cū mr̄e ſua Me
diolanū:et mater ſua ieiunaret i ſabbato ſicut ſolita erat
alibi:ſcʒ Rome ieiunare in tali die. Mediolani autē non
ieiunaret̄ in die ſabbati. Interrogauit Aug. Ambroſium
ex parte mr̄is q̄d agere deberet.ſ. an ieiunare in ſabbato
ſicut ſolita erat alibi:an dimittere ieiuniū illud mediola
ni vt ſe alijs cōformaret. Cui r̄ndit Amb.cū fuero Rome
ieiuno ſabbato.cū Mediolani ſum:non ieiuno. Ita ꝛ tu
ad quācunq̄ forte eccl'iam veneris ei⁹ morē ſerua: ſi cuiq̄
nō vis ſcādalū eſſe.nec quēq̄ tibi.diſ.xij.illa. Et in eo.c.d̄r.
Mos neq̄ ꝯ fidē catholicā:neq̄ ꝯ bonos mores eſſe cōuin
citur:indifferēter eſt habenduʒ: ꝛ ꝓ eoꝝ inter quos viuit̄
ſocietate ſeruandū. Et di.xj.eccl'iaſticarū. d̄r. Eccl'iaſticaꝝ
inſtitutionū quaſdā in ſcriptis: q̄ſdā apl'ica traditione ꝑ
ſucceſſores in miniſterio ꝯfirmatas accepim⁹: q̄ſdā ṽo cō
ſuetudine roboratas approbauit vſus q̄bus par ritus et
idē vtriuſq̄ pietatis debet̄ affect⁹. Et.ſ. Que em̄ ſcriptu
ra ſalutifere crucis ſignaculo fideles docuit inſigniri: vel
q̄ triphāria digeſta ſuꝑ panē ꝛ calicē ꝓlixe orōnis vel ꝯſe
cratiōis ṽba cōmēdauit:q̄ ṽſus orientē nos orare l'ratuʒ
forma docuit:bñdixim⁹ fontē baptiſmatiſ oleo vnctiōis ꝛc.
Et ſicut agere ꝯ ꝯſuetudinē gñalē eccleſie eſt pctm̄ vbiq̄.
Vñ ꝛ dicit Guil. q̄ dicēdo miſſaꝝ añ matutinas eſt pctm̄
mortale:q: h̄ eſt ꝯ cōſuetudinē gñalē eccl'ie:nā alr̄ ꝑ leges
ſcriptā nō inuenit̄. Ita etiā facere ꝯ ꝯſuetudinē pticularē
alicui⁹ eccl'ie:eſt pctm̄ morātib⁹ in illo loco. Vñ q̄ ꝯficeret
in azymis in eccl'ia greca:peccaret mortalr̄:faciēdo ꝯ ꝯſue
tudinē eccl'ie orientalis: ꝛ ſilr̄ q̄ in eccl'ia latina cōficeret i
fermētato:grauiter peccaret: q̄uis vtrūq̄ conficeret ſm
Tho.in.iiij. Ideo aūt peccaret:q: faceret ꝯ ꝯſuetudinem
eccl'ie ſue. Sic in italia in ſabbato abſtinet̄ ab eſu carniuʒ
ꝛ q̄ tali die ſine cā rōnabili:puta infirmitatis: comederet
carnes:peccaret mortalr̄:q: faceret ꝯ ꝯſuetudinē talis pa
trie. Extra italiā in multis ptibus vt in cathalonia:nō eſt
talis cōſuetudo abſtinēdi illa die a carnib⁹: vñ comeden
tes ibi carnes nō peccāt. Vigilia Bartholomei apl'i i ali
quib⁹ ptib⁹ ſeruat̄ in vna die: i alijs locis die ſequēti. Vñ
ſm cōſuetudinē locoꝝ dʒ illa vigilia q̄ad ieiuniū ſeruari.
De ieiunijs conſuetudinarijs nota quomodo obligant. ex̄ de obſer.ieiu.ꝯſiliū. In ieiunijs eccl'ie q̄ ſunt extra qua
dragefim.i q̄ad eſuʒ lacticinioꝝ:ſm Tho.ij.ij. ſeruari pōt
cōſuetudo locoꝝ. Et vbi eſt de cōſuetudine abſtinere ab
eis:eſſet pctm̄ mortale vti eis ſciendo hoc: ſec⁹ vbi eſt de
more comedere talia. Ieiunia etiaʒ que ſunt de generali
cōſuetudine eccl'ie obligāt ſicut ꝛ ea q̄ ſunt in ꝑcepto ſeu

De lege cōsuetudinis vel moris. Cap. vnicū.

statuto ecclesie. vt vigilia natiuitatis Johānis bap. oim sanctoꝝ ⁊ beati Laurentij: ſm Inno. Sic etiā vbi in aliq̄ ciuitate de ꝯsuetudine antiq̄ta est celebrare aliqd̄ festū: qd̄ tamen nō sit ab ecclia statutum debet seruari: vt festū Antonij: vel Nicolai: vel alteri⁹ sancti. Et ad h optime facit qd̄ dicit Hiero. ad Lucianū. Illud breuiter te admonē dum puto: vt traditiōes ecclīasticas presertim q̄ fidei nō officiūt: ita obseruādas vt a maioꝛib⁹ tradite sunt: nec aliquoꝝ cōsuetudinē alioꝝ ꝯrio more subuerti. dist. xi. illud. Ubi dicit glo. traditiōes. i. ꝯsuetudines: p̄sertim. i. tantū. sic ponit. xi. q. iij. si quis ep̄s. Uel p̄sertim. i. ita demū q nō aduersentur ꝯsuetudines fidei: vel bonis moꝛib⁹. vt dist. ea. illa. Nec alioꝝ ꝯrio. dicit ibi Archid. ꝯtrario. i. diuerso. Bonū ergo bono ꝯriū non est. Si ergo due ꝯsuetudines sunt ꝯrie: ergo vna mala est: sed si sunt diuerse nō: ⁊ cōsuetudo vnius loci alteri nō p̄iudicat. Et dicebat Goffre. q eadē iurisdictio d3 haberi in vna ecclia q̄ in alijs habet de iure cōi. ex̄ de ꝯsue. cū olim. nisi p̄scripserit aliq̄ ecclia. dicē glo. ex̄ de p̄scrip. auditis. secus autē si agat non de iurisdictione: sed de parilitate vel cōsimili actu: vt q2 dicūt aliqui quidā faciūt sic: g̃ et nos debem⁹ h agere: sed non sequit. Et ad hoc facit. c. illud. e. ⁊ ad idē facit qd̄ ait Nico. papa. Scit sancta romana ecclia q nihil obsunt saluti credētiū diuerse p loco et tpe ꝯstitutiōes vel cōsuetudines si illis canonica nō obsistit auctas: pro q̄ eis obuiare debeamus Un̄ nihil iudicamus eis debere vl' posse resisti. di. xij. scit. Item. C. li. viij. ti. que sit lon. cōsue. l. j. d3. Cōsuetudo p̄cedens et rō que cōsuetudinē suasit tenenda est. Et q̄cq̄d ꝯ longā cōsuetudinē fiet ad solicitudinē suā reuocabit pr̄eses p̄uincie. dist. xij. ꝯsuetudo. Et loquit de ꝯsuetudine q̄ non est ꝯria iuri scripto ſm glo. Nā cū contraria est dicet j. quid iuris. Cōsuetudo q̄ erat in regione mesopotamie quā alligauit Labā iacob cū conq̄stus est de eo q suppo suisset sibi Lyā loco rachelis dicēs. Non est cōsuetudinis in loco isto vt minores prius tradam⁹ ad nuptias: vt h̄r Genes. xxix. in se laudabilis fuit. sed tn̄ Laban male fecit eam seruādo: et eo videl3 q2 fregit fidē sibi datā seu p̄missionē factā de rachele: qd̄ est ꝯ ius naturale: quod preiudicat omni cōsuetudini. Sicut etiam modo si q̄s iuraret seruare determinata statuta: puta ducere secū tantā familiā cum mittit ad gubernandū ciuitatē vel castrū. Et de more cōmuni oim est nō ducere secū tātam: ⁊ quasi oēs illud agunt: nec vnq̄ defect⁹ iste deducit ad iudiciū: vtiq̄ talis peccaret mortalr̄: q2 iuraret ducere tātā familiam: ita q si cōsuetudo als forte excusaret a pctō trāsgressiōis statuti: non tn̄ excusabit a periurio. Sciēdū etiā q cum d3 ecclie romane ꝯsuetudinē seruandā. di. xi. c. vlti. circa finē. intelligit illud nō de omi consuetudine romane ecclie quoad vrbē: sed de ꝯsuetudine quā ecclia romana mādat cūaliter seruandā. vt dicit glo. summaria. in prin. dist. eiusdem. Cū autē de nouo fundaret aliq̄ ecclia. s. p conuersionē alicuius gētis vel aliq̄ religio: seruari posset illud Greg. qd̄ ait Aug. ep̄o angloꝝ. Nō p locis res. i. mores: sed p reb⁹. i. moꝛib⁹ loca amāda sunt. Ex singulis g̃ q̄buscūq̄ ecclijs q̄ pia: que religiosa: q̄ recta sunt elige: et hec q̄si in fasciculū collecta apud angloꝝ mētes in cōsuetudinem depone. dist. xij. nouit.

De tertio genere cōsuetudinis. Tertiū genus ꝯsuetudinis est qn̄ dubia ē: vtrū sc3 sit seruāda. Et hec p̄cipue h3 locū qn̄ est cōtraria alicui iuri humano scripto. Nam si esset ꝯria iuri naturali vel diuino: iam declaratū est s. q esset semp mala: ⁊ iō reprobāda. Cū ā est ꝯria iuri humano: aliqn̄ p̄iudicat ⁊ tollit ipm et aliqn̄ non. Un̄. C. lib. viij. ti. que sit lon. ꝯsue. l. ij. dicit. Cōsuetudinis vsusq̄ lōgeui non vilis autoritas est. Uerū nō vsq̄ adeo sui valitura momēto: vt aut rōnē vincat aut legē scriptā. dist. xi. Ubi dicit glo. q aliqui intelligūt istud. c. quoad primā ptē de bona ꝯsuetudine: quoad secūdā de mala ꝯsuetudine. Sed ille intellect⁹ est inept⁹: q2 separat caudā a capite qd̄ non licet. ex̄ de bap. maiores. Alij vo oēs exponūt de bona ꝯsuetudine totū. c. que q̄dē

cōsuetudo si sit pticularis. s. in aliquo loco: nō tn̄ tollit seu vincit legē sibi ꝯriā vlr: sed solū in illo municipio vbi seruat. Et q̄uis h sit verū: tn̄ null⁹ de h vnq̄ dubitauit q cōsuetudo pticularis d3 vincere legē in oib⁹ alijs locis. Refert Arch. dist. xi. sup dicto. c. ꝯsuetudinis. Ger. cōpostel. di. q principiū illi⁹ ca. seu legis loquit de bona ꝯsuetudine nō scripta: cui ius aliqd̄ directe nō obuiat imo ē iuri cōsona. ⁊ h seruari d3 etiā si nō sit p̄scripta. Scd̄a ps loquit de ꝯsuetudine iuri ꝯria: et in tali req̄rit p̄scriptio ad h vt iuri positiuo p̄iudicet. ex̄ de ꝯsue. c. vl. Alij dicūt q loquit ista lex de ꝯsuetudine particulari: que nec etiā in loco illo particulari vincit legē nisi sint ille ꝯditiones q̄ ponuntur in glo. sup. c. frustra. dist. viij. In illa autē glosa q̄ est Joh. d3. Scias q ad h cōsuetudo p̄iudicet iuri req̄rit primo q sit p̄scripta. ex̄ de cau. pos. cū ecclia sutrina. Scd̄o q obtineat in ꝯdictorio iudicio ppl'i. ex̄ de rbo. sig. abbate. Tertio q eo aīo fiat vt credat se ius hr̄e. ⁊ vt in posterū intendat illud facere. alioq̄n talis vsus nō d3 vsus. ff. de itine. actuq̄ priua. l. i. Quarto vt res illa sit p̄scriptibilis. xxij. dist. illud. Quīto vt possit dici antiquata ⁊ approbata. ex̄ de postu. bone. ij. circa finē. Sexto d3 ꝯtinere naturalē eq̄tatē. ex̄ de ꝯsue. ex pte. Septimo q sit de scīa p̄ncipis introducta non tm̄ tolerata. ex̄ de p̄ben cū iā dudū. Octauo q nō sit p errorē inducta. ff. de leg. qd̄ nō rōne. ⁊ di. viij. ꝯsuetudo. Nono q maior ps populi ꝯsueuerit illa ꝯsuetudine vti: q2 sicut minor ps ppl'i nō posset cōdere legē. ita nec cōsuetudinē. Quidā tn̄ dicūt q illa ꝯsuetudo p̄iudicat iuri q̄ excedit memoriā hoim. Illud eñ loco ꝯstituti hr̄. ff. de aq̄ quoti. ⁊ esti. l. hoc iure. Jo. Sed q̄cq̄d dicat Joh. dicit Bar. Brix. hoc breuiter teneas q ſm canonem sufficit q ꝯcurrāt ista duo. s. q sit rōnabilis ⁊ p̄scripta: h eñ dicē decre. ex̄ de ꝯsue. c. vlti. Un̄ licz ꝯsuetudinis lōgeue etiā3 nō sit vilis auctas. nō tn̄ est vsq̄ adeo valitura vt vl' iuri scripto valeat derogare: nisi fuerit rōnabilis ⁊ legitīe sit prescripta Glo. sup illud legitime p̄scripta spacio. xl. annoꝝ ex̄ de cau. posses. cū ecclia et de p̄scrip. auditis. Et de h p̄nt haberi multa iura. Ea eñ sola locū hn̄t in rebus ecclīasticis: vt. xvj. q. iij. §. potest. glo sup illud. nisi sit rōnabilis et eo. placuit. ij. §. qs actiones. Rōnabilis d3 ꝯsuetudo quā non improbāt iura. vt de eis pos. cū ecclia. ⁊ eo. titu. cū dilectus. ⁊ de rbo. sig. abbate. vt si q̄nq̄ aliqui admittant ad electionē: ad q̄s non ptinet de iure cōi ⁊ de alio collegio: ista consuetudo nō improbat a iure: vt dicūt p̄dicta iura. Irrationabilis autē d3: cōsuetudo q̄ reprobat a iure q̄lis est illa. ex̄ de insti. frequentib⁹. ⁊ de ꝯsue. cū venerabilis. Ibi reprobat consuetudo cuiusdā loci q̄ erat q abbas qui immediate erat sub apl'ica sede: trāsferebat ad aliam abbatiam sine lr̄ia obtenta a papa qd̄ fieri nō pōt. Et eo. tit. c. j. reprobatur ꝯsuetudo qua disrumpit neruus ecclesiastice discipline. ⁊. c. cū inter vos. Et d3: neruus ecclesiastice discipline vigor cēsure ecclīastice. i. excōicatio: suspensio: et interdictum. Istis eñ cōseruatur robur autoritatis ecclesiastice.

Qd̄ consuetudo p̄iudicet iuri h requiruntur

Qd̄ ergo non seruarent q̄ statuta sunt circa huiusmodi cēsuras seruāda: rōne cōsuetudinis alicui⁹ nō excusaret cōsuetudo. Itē eo. ti. c. quārto. reprobat ꝯsuetudo qua aliqui simplices sacerdotes ad defectū ep̄oꝝ chrismabant in fronte: tales eñ nihil cōferebāt. Item nec ꝯ obedientiā valet ꝯsuetudo vel p̄scriptio. e. ti. cū venerabilis. et. xviij. q. ij. abbatibus. Itē nec cōtra ꝯcurationē q̄ rōne visitationis debet. j. de p̄scrip. cū ex officij. Itē reprobat a iure cōsuetudo q̄ est ꝯ libertatē ecclie. ex̄ de elec. cu3 terra. et. c. sacrosancta. Item ex̄ de ꝯsue. c. ex pte. reprobant due ꝯsuetudines in q̄busdā partib⁹ existētes: sc3 q cū marit⁹ ex p̄digalitate vel incuria vel alio casu amisisset bona sua alienabat bona vxoris mobilia vel imobilia arbitrio suo. Alia ꝯsuetudo erat q vxor e cōmittēte adulteriū: medietatē oim bonoꝝ que marit⁹ fuerat adeptus perdebat et apprehēdebat. Utraq̄ pariebat occasionē malignādi. Nā per primā inuitabant viri ad dissipandū bona sua p̄ secū

dam mulieres pronioꝛes erāt ad perpetrādū adulteriū.
Itē sicut nō valet cōsensus vel pactū ↄ leges vt clericus
respōdeat in alterius foro. ex̄ de foro cōpe.significasti. ita
nec ↄsuetudo. Nec etiā vt cleric⁹ ꝓberādus se laico subii-
ciat sua spōte. ex̄ de sen.excō.contingit.i. Itē repꝛobaꝛ a
iure cōsuetudo qua q̄s ꝓpꝛia autoꝛitate sibi eligat ↄfes
foꝛē. ex̄ de pe.et re.si ep̄s.lib.vi. Itē repꝛobaꝛ a iure ↄsue-
tudo exigēdi pedagia gabellas a clericis ꝛ religiosis. ex̄
de censi.q̄ q̄.lib.vi. Itē repꝛobaꝛ ↄsuetudo exigēdi vł pa
ciscēdi aliq̄d tpale ꝓ spūalibus: vt ꝓ ingressu monasterij
vel sacr̄ mētis. ex̄ de simo.q̄m simoniaca. Sed cōsuetudo
dandi vel accipiēdi aliq̄d tpale in collatione vel receptio-
ne spūaliū per modū elemosyne. ꝛ et deuotione ꝛ non ex
pacto: vel ꝑ modū pꝛecij: nec per subtractionē spūaliū nō
repꝛobaꝛ: immo seruari debēt laudabiles in hmōi ↄsuetu-
dines. vt ex̄ de simo.ꝑ totū. Hosti. autē dicit q̄ q̄ dicaꝛ ra
tionabilis ↄsuetudo erat arbitrio iudicis relinquenda:
Nec certa regula sup hoc poterat dari. Archi. autē sup. c.
ↄsuetudinis. dis.xi. post multas opiniōes recitatas ad de
clarationē illi⁹.c scꝫ q̄n cōsuetudo tollat seu vincat legem
scriptā: sic dicit. dic in summa vbi ↄsuetudo obuiat omni
iuri. ita q̄ ipsa ↄsuetudo nō toleraꝛ ab aliquo iure: tūc in-
distincte succūbit cōsuetudo: ꝛ hoc ꝓpter bonū obedien-
tie. ꝛ.xij. dist.c.ij. Et q: decreta summoꝝ pōtificū non sunt
in aliquo violāda ꝛ hoc poniꝛ sub statuto. di.lxi. statuim⁹.
Et contrariū faciens peccat grauiter. di.lxiiij. quia ꝑ ambi
tiones. Sed vbi cōcoꝛdat cōsuetudo seu toleraꝛ ab aliq̄
iure licꝫ alijs iuribus videaꝛ cōtraria: tūc ↄsuetudo vincit
et tollit legē scriptam: quia multa fieri nō debent facta tn̄
remanēt. ex̄ de regula. ad apl'icam. ꝛ.ij.q.vi. biduū. h̄ ille.
Et sm hec cum d: q̄ ↄsuetudo nō est rōnabilis seu nō va
let que obuiat canonicis statutis. ex̄ de ↄsue. ad nostram.
videꝛ intelligēdū q̄n obuiat oībus statutis. Nā si obuiat
alicui: ꝛ per aliud toleraꝛ: nō erit irrationabilis ꝑ hoc so-
lum: alś nūq̄ tolleret ius scriptū: cū tn̄ quotidie fiat ↄ: iū
per totā ecclesiam. Verbi gr̄a. de cōse. dist.iii. ꝓnūciādū.
et.c.rogationes. In illis capitulis mandanꝛ seruari dies
rogationū quoad ieiuniū et quoad cessationē ab opibus
Et tn̄ vbiq̄ fit contrarium nec aliquis dicit q̄ peccēt fide-
les dies illos nō seruando ꝛ hoc q: abꝛogatū est per con-
trariā ↄsuetudinē que pꝛescripta est. Et etiā videꝛ ratio-
nabilis ꝓpter ieiunia multiplicata ꝛ festa ab ecc̄ia. ꝛ fide
les patū deuotioni se dant dieb⁹ festiuis: ꝛ vix laboꝛādo
viuere possunt pauperes. Idē dicēdū de tota hebdomada
pasche q̄ poniꝛ celebꝛāda in.c. ꝓnunciandū. Idē de ieiu-
nio quadragesime qd̄ fuit statutū ab ecc̄ia inchoari a cle
ricis pꝛima die post quiquagesimā. di.iiij. statuimus. et tn̄
nō obseruaꝛ a clericis: sed cōiter incipiūt quadragesimaꝫ
q̄n laici. s. quarta feria. Nec dicit Goꝛ. eos esse trāsgresso-
res canonū: et hoc q: est abꝛogatū per ↄꝛiā cōsuetudineꝫ
di.iiij. §. leges. Quis ergo ista ꝛ similia obuiēt canonicis
statutis: aliq̄bus tn̄ q: nō oīb⁹ obuiāt: sed ab aliquo tole-
rātur: vt ab ista decretali. de cōsue. c. vlti. q̄ vult q̄ vincat
legē etiā canonicā cū est rōnabilis ꝛ ꝑscripta. ideo valent
et sine ꝑiudicio salutis seruari p̄nt. Dietn̄ magis diligē-
tia habēda est in iudicādo: vt nō de facili aperiaꝛ via trāś-
gressionis oꝛdinationū ecclesiasticarū. Nec etiā condēne
tur quis leuiter de moꝛtali in hmōi cōsuetudinū obserua-
tione: sicut est de festo Innocentū. de festo sancti Silue-
stri et hmōi. que cōiter abierūt in dissuetudinē / vbi tamē
seruanꝛ omnino custodiēda sunt q: ab ecc̄ia istituta. Si-
militer de cōsuetudine q̄ est in multis locis q̄ in sabbatis
ꝛ in vigilijs magnarū solēnitatum hoies laboꝛent vel vē
dant vsq̄ ad tertiā hoꝛā noctis: ꝛ barbitonsoꝛes plus fa-
cientes exercitij illa die q̄ tota hebdomada. Et videꝛ pos
se tolerari: cum q̄si in recōpensatione huius nō laboꝛant
in sero festi vsq̄ vsq̄ ad mediā noctē. qd̄ tamē de iure pos
set: q: de vespera ad vesperā. i. sero mandatur celebꝛari.
de cōse. dist.iij. ꝓnūciandū. Sed nullo mō tolerari debēt:
nec excusat a pctō q̄ de cōsuetudine immo coꝛruptela est
nō cōmunicēt hoīes nisi in virili etate: vel puelle cū sunt
nupte: cū debeant confiteri et cōicare oēs postq̄ peruene
rint ad vsum rōnis. Simił ꝛ vidue q̄ de moꝛe p̄rie stent
ꝑ mēses q̄ nō vadāt ad ecc̄iaꝫ ad diuina officia post moꝛ
tē viroꝝ: excusari nō p̄nt. Sed nec puelle nōdū nupte dn̄t
omittere auditionē misse: q: de moꝛe patrie imo abusiōe
nō mittunꝛ extra domū. Magis tn̄ hoc imputādū est cul
pe parētū: nō eñ deceret eas ↄ volūtateꝫ parentū ire ad
ecc̄ias. Siłr q̄ clerici multa faciāt ↄ decētiā statu⁹ clerica
lis quā iura insinuāt: in habitu ꝛ ↄuersatiōe: q: de moꝛe ē
p̄rie. Aut etiā q̄ religiosi dimittāt austeritates sue regule
et ↄstitutionū et cerimonias: q: sic ↄsueuerūt relaxate vi-
uere: nullo mō excusanꝛ: nec dici p̄nt hmōi ↄsuetudines:
sed coꝛruptele ꝛ abusiōes: ꝛ iō extirpāde a ꝑlatis: cū fieri
pōt sine maioꝛi scādalo q̄ eēt bonū inde seq̄ns. ar. dis. iiij.
deniq̄. Et ad h̄ facit qd̄ ait Nico. papa. Ridiculū est ꝛ sa-
tis abominabile dedecus: vt traditiones quas antiq̄tus
a patrib⁹ accepim⁹ infringi patiamur. dis.xij. ridiculuꝫ. Et
de hmōi pꝛauis ↄsuetudinib⁹ intelligiꝛ illud Nico. pape.
dist. viij. mala. Mala cōsuetudo nō minus q̄ perniciosa
coꝛruptela vitāda est: q̄ nisi citius radicitus euellaꝛ in pꝛi
uilegioꝝ ius ab impijs assumitur.

§. v. De cōsuetudine quo-

ad iudicandū seu quoad iudicia cōtētiosa. glo. sup. c. con-
suetudo. di. i. tractat vtrū sm ↄsuetudinē sit iudicādū: q̄n — de ↄsuetudine q̄ad iudicia cōtētiosa.
ↄsuetudo est ↄꝛia iuri scripto: aut sm ius scriptū. Inducit
multa iura ꝓ et ↄ. Nā q̄ nō sit iudicādū sm ↄsuetudinem
q̄n ius scriptū ↄꝛiū hr̄. ꝓbat ꝑ. c. si ↄsuetudinē. di.viij. ꝛ di.
xi. ↄsuetudinis. ꝛ. c. seq̄nti. ex̄ de sen. ꝛ re iudi. cū cā. ꝛ ex̄ de
fo. cōpe. q̄ clericis. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diu⁹. Sed q̄ sm
ↄsuetudinē sit iudicandū: etiā ↄ ius scriptū. ꝓbat ꝑ. c. pla-
cuit. di. xxxij. et ex̄ de eo q̄ mit. in pos. cū venissent. Et de te-
sta. Ad hec. de cogna. spi. sup eo. de ↄsue. c. ij. ꝛ de arbi. dile
cti. Cōcludit demū Io. ꝛ dicit q̄ iudicādū est sm ↄsuetu-
dinē ↄ ius scriptū: q̄n in ↄsuetudine ↄcurrūt ille cōditiōes
q̄ habenꝛ in glo. sup eo. frustra. dist. viij. q̄s habes. s̄. in. §.
ꝓcedē. circa ꝑncipiū. iiij. p̄tis. sed Bar. Bric. addit. Hoc te
ne q̄ si sit rōnabilis ꝛ ꝑscripta ↄsuetudo: ꝑiudicat iuri. ex̄
de ↄsue. c. vlti. Deinde q̄rit glo. ad quā ↄsuetudinē sit re-
currēdū in iudicijs vtrū ad ↄsuetudinē terre illi⁹ vel pꝛo-
uinciarū vel romanā. Et r̄ndet q̄ iudex marie delegatus
sm canones ꝑmo iudicabit: deficiētib⁹ canonib⁹ sm leges
vt ex̄ de no. ope. nun. intelleximus. ꝛ dist. x. si in adiutoꝛiuꝫ.
Deficiēte oī iure ꝓcedēdū est sm ↄsuetudinē ḡnalem vel
ꝑticularē. si ḡnalis circa illud negociū nō inueniꝛ: licꝫ q̄dā
dicāt tūc recurrēdū ad romanā. Deficiente autē oī iure et
ↄsuetudine ꝓcedaꝛ de simil'ib⁹ ad silia. vt. xx. dist. de quibus.
Oibus deficiētib⁹ recurraꝛ ad romanā ↄsuetudinē. vt. ff.
de legi. ꝛ ↄsti. de q̄b⁹. lꝫ sit ar. q̄ ad ↄsuetudinē ꝓuinciaruꝫ
vicinarū sit recurrēdū. ex̄ de cēsi. sup eo. Io. Itē glo. sup
c. illud. dis. xij. q̄rit sm quā ↄsuetudinē debeat iudex dele-
gat⁹ iudicare: an sm ↄsuetudinē loci seu ꝓuincie: an sm cō
suetudinē romanā: an sm ↄsuetudinē delegāti: an sm cō-
suetudinē rei vel actoꝛis. Inducit multa iura ꝓ q̄lib3 pte
hoꝝ: demū decidēdo dicit. Dicūt aliq̄ q̄ si aliqui sponte se
subijciāt iudicio alicu⁹ seu petāt iudices delegatos spōte
q̄ semꝑ sm ↄsuetudinē iudicis delegātis est iudicādū. Si
aūt inuitis daꝛ iudex tūc iudicabiꝛ sm ↄsuetudinē litigā
tiū: ꝛ poti⁹ rei q̄ actoꝛis: q: fauoꝛabilioꝛes sunt rei q̄ acto
res. Meli⁹ pōt distingui. s. q: aut ꝑ appellationē obtineꝛ
iudex: aut sine appellatiōe ipetraꝛ. Si ꝑ appellationem
tūc dico delegatū debere sequi ↄsuetudines iudicis a q̄
appellatū est: q: iudex appellationis dꝫ seq̄ leges pꝛioꝛis
snie. vt in auꝛ. cū de appel. cog. viij. in ꝑncipio. ar. ad hoc.
ex̄ de testa. raynuti⁹. Sed si sine appellatiōe ipetraꝛ iu-
dex tūc dꝫ seq̄ ↄsuetudinē delegātis. ar. ad h̄. ff. de ↄdi. ꝛ de
mō. q̄ ↄditio. Ego credo q̄ iudex iudicabit sm ↄsuetudi-

ne rei: q2 actor sequit forum rei. vt ex͂ de foro cõpe. cum sit gñale. nisi rõne ɔ̄tractus vel maleficij sit fact⁹ de foro alteri⁹: q2 tũc seruabit ɔsuetudo loci vbi cõtraxit vel vbi malefi-ciũ fecit: vt dis. viij. q̄ cõtra mores. ꝛ ex͂ de foro cõpe. c. vlti. Addit Arch. sup dicto. c. ɔsuetudinis. ad hãc glo. ꝛ dic̄ ꝙ Hugo. ꝛ Lau. asserũt ꝙ si circa articulũ de quo q̄rit sunt diuerse ɔsuetudines actoris ꝛ rei: sequat iudex rei cõsue-tudinẽ: vt dicit h̄ glo. nisi in duob⁹ casib⁹. s. cum ɔsuetudo actoris est magis ɔsona iuri et veritati: vel si magis indu-cit absolutionẽ q̄ cõdẽnationẽ: tũc em̄ magis dꝫ sequi qđ cõsonat ꝟitati negocij. iij. q. vij. iudicet. ꝛ p̄rõptiores esse debem⁹ ad absoluẽdũ. xxv. q. ix. veniã. Ponit etiã Arch. ibidẽ cõsuetudines varias attẽdendas in diuersis nego-cijs: ꝛ dicit fm̄ Joh. Cõsuetudo loci ɔ̄tract⁹ seruat. ad h̄. ff. de vsu. l. j. ꝛ. ff. de euic. si fundus: ꝛ mouet q̄stionẽ talẽ. Pone ꝙ si q̄dã regio vbi est ɔsuetudo ꝙ si vxor p̄emoriat viro: marit⁹ ei⁹ lucrat totã dotẽ: ɔtrahit cũ q̄dã de bononia vbi est ɔsuetudo ꝙ in tali casu vir lucrat mediã dotẽ tm̄. quero cuius ɔsuetudo inspiciet in cõficiẽdo instrũ dotis. Dixit do. Guido de su. ꝙ mariti ɔsuetudo est attẽdenda ad h̄. ff. de iudi. l. exigere. Sed circa h̄ est sciẽdũ ꝙ ɔsuetu-dinũ alia gñalis alia spãlis. Gñalis seu generalissima ẽ q̄ inducit a populo romano. ff. de legib⁹. de q̄bus. Spãlis ɔsuetudo alia ciuitatis alia p̄uincialis alia oppidi alia certi p̄edij alia certe dignitatꝭ alia certe ecc̄lie seu mona-sterij alia certi hominis seu patrisfamilias alia aĩalis alia certi fori. De p̄uinciali ɔsuetudine seu ciuitatũ loquit lr̃a ff. de legi. l. cũ de cõsuetudine. ex͂ de elec. cũ ecc̄lia vultera-na. ex͂ de censi. sopite. Est tñ differẽtia inter p̄uincialem ꝛ ciuitateñ. s. quoad p̄bationẽ. Prouincialis est q̄ñ in ciui-tatẽ eiusdẽ p̄uincie vsitata est. ff. de tribu. l. iiij. §. vlti. Alia dꝫ esse prouincialis. qđ de iure cõi statutũ nõ est: cũ dubi-tat in illa p̄uincia in q̄ nihil est statutũ. nec aliq̄d de iure cõi reperit. ex͂ de cogna. spi. c. sup eo. Idẽ iuris est si dubi-tet de interp̄tatiõe iuris cõsuetudinarij: vt in p̄dictis ca. in q̄bus cauet ꝙ standũ est interp̄tationi aliarũ ciuitatũ p̄ximarũ. Si aũt de ɔsuetudine ciuitatis dubitet: dꝫ attẽ-di qualiter ip̄a ciuitas vsitata sit in illis de q̄bus dubitat et in silib⁹. ff. de legi. l. de quib⁹. ꝛ. l. si de interp̄tatiõe. Si autẽ nõ apparet qđ declarat hoc dubiũ nec est deter-minatũ aliq̄d sup hoc in iure cõi: tunc dꝫ attendi qđ obti-net in circũuicinis ciuitatib⁹ coherentib⁹ de cõsuetudine earũdẽ: vt in p̄dicto. c. sup eo. ꝛ ex͂ de ɔsue. cũ olim. Et idẽ est obseruãdũ de cõsuetudine oppidi vł castri. C. q̄ sit lõ. ɔsue. l. j. ꝛ. ff. de edi. p̄ua. l. iiij. De ɔsuetudine aũt certi p̄e-mij loquit littera. ex͂ de offi. iudi. or. duo simul. Et. ix. q. iij. cõquestus. et ex͂ de exces. p̄la. c. ij. Et in ɔsuetudine p̄cedit de filib⁹ ad similia. ex͂ de offi. arch. dilecto. In cõsuetudi-ne aũt certe ecc̄lie vel certi monasterij: inspicit q̄d fieri cõ-sueuit in illo monasterio. ex͂ de his q̄ fiunt a p̄la. sine ɔsen. c. ea noscit. ꝛ de ꝟb. signi. abbate. Et etiã ɔsuetudo hoĩs seu patrisfamilias ꝛ in ip̄a etiã attẽdit q̄d facere cõsueuit C. q̄ testa. fa. pos. l. heredes palã. §. j. et. ff. de re milli. l. iij. §. si plures. Est etiã ɔsuetudo aĩalis ꝛ in ea aspicitur q̄d fa-cere ɔsueuit illud aĩal. vt in insti. de rerũ diui. §. pauonum. ꝛ credo ꝙ i alijs actib⁹ ꝛ delictis sufficit bin⁹ actus ad p̄bã-dum consuetudinẽ peccãdi quoad hoĩes et aĩalia. xxv. q. ij. ita nos. ꝛ. ff. de seruo corru. l. neratius. Sicut bina sñia lata sup cõsuetudine: cõsuetudinẽ inducit ꝛ approbat. ff. de legi. l. cũ de cõsuetudine. Est etiã cõsuetudo fori. ff. de var. et extraordi. cogni. l. j. Est etiã cõsuetudo corp̄is. ex͂ de cele. miss. perniciosus. Hec omnia Arch.

§. VI. De cõsuetudie quã-

Consuetudo qñ tollat legẽ et qñ non.

do tollat legẽ ꝛ p̄iudicet legi et q̄ñ non. notat summatim Henricus boych. sup. c. vlti. de ɔsuetudine. Ubi p̄mo sciẽ-dũ ꝙ nulla cõsuetudo quãtũcũq; generalis vel antiqua-ta põt p̄iudicare seu tollere id qđ est de lege naturali seu etiã diuina q̄ad moralia p̄cepta. vt di. viij. p totũ. Cerimo-nialia aũt p̄cepta quãtũ ad lr̃am cessant: et seruari nõ de-bẽt q2 h̄ esset iudaizare. Judicialia ꝟo p̄cepta legis diuine nõ obligãt ad obseruantiã eorũ inquantũ contẽta in lege moysaica: sed inquantũ assumerent p cõstitutis seu statu-tis ab ecc̄lia vel aliq̄ ciuitate fm̄ Tho. Et de istis dictũ est supra diffuse in ti. de lege moysaica. Restat g̃ q̄stio solum de lege positiua canonica vel ciuili: put lex positiua inclu-dit etiã ius gentiũ. Circa hoc igit distinguit p̄dict⁹ Henric⁹. Tit. viij. Quia aũt ɔsuetudo p̄cedit legem ꝛ lex sequit. i. cõstituit post ip̄am: aut cõ lex p̄cedit ɔsuetudinẽ: ꝛ cõsuetudo seq̄-tur. Si igit cõsuetudo p̄cedat legẽ: tũc aut cõsuetudo est gñalis: q̄ scꝫ p totũ orbẽ seruat: aut est localis seu p̄ticula-ris: q̄ scꝫ seruat in vna ciuitate vel regno ꝛ non in alio. Si cõsuetudo gñalis est: tũc lex noua supueniens sibi ɔ̄ria ei p̄iudicat et eã abrogat seu derogat. lꝫ de ip̄a nõ faciat mẽ-tionẽ. arg. de cõsti. lꝫ. li. vj. Ubi scꝫ locoꝝ ꝛ p̄sonaꝝ singula-riũ ꝛc. a cõtrario sensu. Et h̄ ibi notat Joh. an. q2 illud qđ cõiter tenet princeps nõ p̄sumitur ignorare. vt. ff. de test. mil. l. cõi. Et q2 alr̃s talis lex gñalis nihil opareť qđ nõ est dicẽdũ. ar. tit. di. si romanoꝝ. Si ꝟo cõsuetudo est localis siue p̄ticularis: tũc alia lex supueniẽs hꝫ clausulã deroga-tiuã cõsuetudini: videlꝫ vel exp̄sse ip̄robãdo cõsuetudinẽ inducẽdã vel simpliciter ɔ̄riã cõsuetudinẽ nõ tollendo: q2 tũc intelligit de inducta et inducẽda in futurũ et tunc lex tollit ip̄am consuetudinẽ. vt de censi. q̄ q̄. lib. vj. Et ita in-telligit Bern. illam legẽ. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diu⁹. et ex͂ de fide istru. pastoralis. ꝛ Arch. ꝛ Jo. an. de cõsti. c. j. li. vj. Aut non hꝫ clausulã derogatiuã ɔ̄ consuetudinẽ inductã et tũc non tollit eam. vt not. Inno. Et est hodie exp̄ssum. de cõsti. c. j. lib. vj. Fallit vbi consuetudo localis esset fm̄ ius cõe: contrariũ scđo iuri: vt notãt Jo. an. de cõsti. ca. j. ꝛ Arch. de fi. p̄sby. c. j. lib. vj. Si ꝟo lex p̄cedit cõsuetudinẽ ꝛ ɔsuetudo sequit: tũc aut lex p̄cedẽs hꝫ clausulã deroga-tiuã consuetudini: vt q̄ p̄hibet in futurũ ɔ̄riam cõsuetu-dinẽ introduci: vel tollit simplr̃ contrariã consuetudinẽ: vt dictũ est: et tũc p̄iudicat cõsuetudini sequenti. ita ꝙ cõsuetudo sequẽs nõ valet. vt. C. de vsuris. l. eos. ex͂. c. nõ putamus. lib. vj. fm̄ Joh. an. Sed Pe. de anch. dicit ꝙ lꝫ tollat consuetudinẽ inductã: tñ si consuetudo ɔ̄ talẽ legẽ duret: ita vt sit p̄scripta vt non rõnabilis: adhuc tollet ta-lem legẽ. Joh. de imol. in cle. dicit in aliq̄b⁹ habere locum dictũ Joh. an. in aliq̄bus alijs dictũ Petri. Si aũt p̄dic-ta lex non hꝫ clausulã derogatiuã cõsuetudinis: tũc aut est rõnabilis aut irrationabilis. Si rõnabilis nõ tollit le-gem. Et dꝫ irrationabilis vt q2 est ɔ̄ ius per qđ ledit ordo iudiciari⁹. vt eo. tit. ad nostrã. Uel per qđ disrũpit ecc̄la-stica disciplina. vt eo. ti. cũ inter. Uel q2 est onerosa eccle-sijs. eo. ti. cũ inter. Uel q2 est ɔ̄ publicam vtilitatẽ cõem: et talis consuetudo non derogat canoni vel legi. vt. viij. di. mala aũt consuetudo. Et rõ est: q2 sicut iuramentũ nõ est vinculũ iniq̄tatis: nec dꝫ admittere perm̄ alr̃s non valet: vt. xxii. q. iiij. iter cetera. Ita nec p̄uilegiũ: nec ɔsuetudo: nec ɔstitutio: nec p̄scriptio: nec etiã appellatio: fm̄ Host. Ad hoc cõcordat qđ notãt Host. ꝛ Jo. an. de elec. p vene-rabilẽ. dicẽtes ꝙ cõsuetudo vel statutũ ꝙ cõmittẽtes fur-tũ vel homicidiũ vel simile crimẽ in pecunia tm̄ puniant sunt irrationabilia: q2 nihil aliud ẽ q̄ hoĩes venalitati ex-ponere vel incitare hoĩes ad cõmittendũ peccata. Tales em̄ min⁹ timent penã pecuniariã q̄ timent suspendiũ vel aliã mortẽ. Illa g̃ non sunt tenẽda nec; seruãda. de offi. or. dilectus. ꝛ. c. si. Dicit etiã Host. in summa. de peni. ꝛ re. q̄bus et qualiter. ꝙ ɔ̄ peccati correptionẽ non currit p̄scri-ptio vel cõsuetudo vel dissuetudo. Si autẽ cõsuetudo sit rõnabilis: tunc aut est p̄scripta aut non p̄scripta. Si p̄scri-pta tunc derogat iuri positiuo: et etiã iuri gentium. vt de cõsuetudine. c. vlti. Et cũ gñalis est ɔsuetudo tunc gñali-ter ꝛ vbiq; derogat. vt. ff. de legi. l. de quib⁹. §. fu. et erata. Si ꝟo sit particularis cõsuetudo seu localis: tũc in illo lo-co tm̄ cõsuetudo tollit legẽ. Sic loquit lex. ff. cõia p̄e. l.

venditoꝛ. ꝛ di.xi. consuetudinis. Si autē non est pscripta ꝯsuetudo: tūc nō derogat legi. vt in.c. humana. ex de elec. Et hoc etiā expsse dr: de ꝯsue.c.vlti. Dicit etiā Host. ꝙ q̄ sit ꝯsuetudo rōnabilis vel nō relinquit cōsilio iudicis. Idē etiā dicit ꝙ ꝯsuetudo que est ꝯ votū vel ꝯ religionem nō valet nec tollit legē. de sta. mona. cū ad monasteriū. Itē dicit ꝙ lex vel canon cōtinēs pceptū vel phibitionē non pōt tolli p cōsuetudinē. qđ tñ nō videt simplr verū: sed de his q̄ cōpꝛehēdūt pceptū vel phibitionē legis diuine nō autē in iure positiuis. Nam rogatiōes quoad ieiunium et quoad feriandū ponunt in pcepto. de cōse. di. iii. rogationes. Et tñ ab oībus dicit pꝛeceptum illud esse abꝛogatum p contrariā cōsuetudinē. Itē sicut legē: etsi non generalē tñ specialē pōt sibi facere vnusqsqꝫ pplꝰ: et in hoc dꝫ pꝛinceps cōsentire: licꝫ etiā posset illā ignoꝛare. Eadem rōne pōt sibi consuetudinē facere particularē ꝛ rationabilē: qꝛ pꝛinceps nunq̄ vult facta rōnabilia impedire sed potius appꝛobare. Et quātū ad cōsuetudinē gnalē vel particularem introducendā credit Henricꝰ pdictus ꝙ scientia psumpta ꝛ tolerātia pncipis sufficiāt: inducēs glo. Bar. B: ix. dist. iiii. §. leges. ꝙ ꝯsuetudo rationabilis pꝛescribi potest sine scientia pꝛincipis licꝫ Hob. ꝛ Inno. ꝛ Hostiē. ꝛ Archi. ꝯtrariū videant sentire: sed male dicit Henricus: ꝛ pmaꝫ opinionem magis appꝛobat.

Titulus.XVII. De lege canonica.

¶ In quo agit de pꝛescriptis ecclesie. de rescriptis. de decretis. decretalibus epistolis. et de autoꝛitate doctoꝛum. Cap. vnicum.

L**Ex humana dicit** ius positiuū scriptū. Nā si non est scriptū dr ꝯsuetudo vt dictū est. Ipsa aūt lex hūana si nō est iusta: q̄uis large dicat lex inquātū ab aliquo habēte autoꝛitatē ꝯstituit ppter qđ dꝛ: Esa. x. Ve q̄ condūt leges iniquas: nō tñ pp̄ꝛie est lex: qꝛ nō ligat. i. nō obligat ad sui obseruātiā. Si autē iusta a deo inspirante est: ſm illud Prouer. viii. Per me reges regnāt: ꝛ legum cōditoꝛes iusta decernūt. vñ ꝛ lex dei dici pōt et custodiri ꝛ meditari dꝫ. Et sic pōt exponi illud ps. cxviii. Aia mea i manibꝰ meis semp ꝛ legē tuā nō sum oblitꝰ. Aia mea. i. cōsideratio ꝛ affectꝰ aie in manibꝰ. i. in opibꝰ nr̄is dꝫ esse. vt scꝫ sint bona ipsa opa deo grata. Et qꝛ opa tūc sunt bona qn̄ sunt ſm legē non solū dei: sed etiā hoim. Vñ ꝛ xp̄s nascēs seruari voluit a mr̄e sua legē hois infidelis. s. cū exijt edictū a Cesare augusto: vt descri. vni. oꝛ. Luc. ii. Iuit pꝛegnās i bethleē. iō subdit. Legē tuā nō sum ob. sed bñ recoꝛdatꝰ legis diuine ꝛ hūane: vt ipsa opa essent ſm legē nō ꝯ legē: ꝛ qꝛ lex est spēs iuris ſm Isid. di. i. ius gnale. iō vidēdū ē de isto termino ius qđ sit ꝛ vñ dicat. Pꝛo cuiꝰ decla. dr. b. Tho. ii. ii. q. lvii. ar. i. ꝙ cōsuetū est ꝙ noia a pma sui ipositiōe retoꝛqant ad alia significāda: sic nomē medicine pmo ipositū est ad significādū remediū qđ pstat infirmo ad sanādū: deide tractū ē ad significādū artē q̄ h sit. Ita

Jus qđ sit. h nomē ius pmo ipositū ē ad signdū ipaꝫ rē iustā: postea ē deriuatū ad significādū artē q̄ cogscit qđ sit iustū. ꝛ ſm hoc di. celsus iurisc̄osultꝰ ꝙ ius ē ars boni ꝛ eq̄. Sicut enī eoꝝ q̄ siūt p artē exteriꝰ qdā rō i mēte artificis pexistit q̄ dꝛ regula artis: ita etiā illꝰ opis iusti qđ rō determinat qdam rō pexistit i mēte q̄si q̄dā regl'a pꝛudētie: ꝛ etiā h si i scriptꝫ redigat vocat lex ꝛ iō ipa lex nō ē pp̄e ipm ius ſꝫ aliq̄lis rō iuris. i. illꝰ regl' q̄ est i mēte. vñ ꝛ Isi. dic. ꝙ lex est ꝯstō scripta. di. i. lex. Vlteriꝰ etiā h nomē extēdit ad signdū locū in q̄ ius reddit ꝛ sic dꝛ: aliqs cōpere iuri. Quarto etiaꝫ dꝛ: ius id qđ reddit ab eo ad cuiꝰ offm ptinet iusticiā facere: licꝫ etiā id qđ decreuit sit iniquū. Dictū ē aūt ius eo ꝙ iustū. ſm Isid. di. i. c. ii. Iustū aūt ē obiectū iusticie. vñ pħs in. v. Eth. di. Oēs talē habitū volūt appellare iusticiā a q̄ opatiui iustoꝝ sunt. Dr aūt aliqđ iustū qn̄ hꝫ in se rectitudinē ad qđ terminat actio iusticie. etiā nō considerato q̄lr id ab agēte fiat. Impoꝛtat enī iustū quādā eq̄litatem sicut ipm nomē demōstrat. Dicunt enī vulgariter ea que adequant iustari. eq̄litas aūt est ad alterū. Illud g° dꝛ in ope nr̄o iustū: qđ respōdet ſm quandā eq̄litatē alteri: puta recōpensationē debite mercedis p seruitio ipenso. Et cū in alijs virtutibꝰ nō determinet aliqđ rectū: nisi ſm id qđ sit aliq̄liter ab agēte: ſꝫ tñ in virtute iusticie spālr pꝛe alijs virtutibꝰ determinat ſm se obiectū qđ vocat rectū: et hoc quidē est ius. Et sic pꝫ ꝙ iustū seu ius est obiectū iusticie. Qđ aūt dicit Isid. di. i. oēs. ꝙ fas est lex diuina ius lex humana. ppterea h dic. qꝛ cū ius sit obiectū iusticie: et iusticia eq̄litatē impoꝛtet: nos autē deo nō possumꝰ recōpensare ſm eq̄litatē: ideo nō possumꝰ pp̄ꝛie deo reddere ius sicut pximo: sed sufficit ꝙ impleamus qđ possumꝰ deo scꝫ animam subijciendo. ꝛ hoc dicitur fas.

§. I. Diuidit autē Isidoꝛꝰ

De diuisiōe iuris positiui. sic ius. di. i. ius aūt. Ius aut naturale est aut ciuile aut gētiū. Vbi sciēdū ꝙ ius gētiū cōpꝛehēdit sub iure positiuo. Sic enī diuidit pħs. v. Eth. ius. s. i naturale ꝛ politicū. Dicit enī. politicū ius h qđ ē naturale. h aūt legale. i. lege positū. Ius siue iustū aut naturale ē qđ ex sui natura ē alteri adequatū vel cōmēsuratū alteri. Hoc aūt pōt ꝯtingere dupl'r. Vno mō ſm absolutā sui ꝯsideratiōnē: sic masculꝰ ex sui rōne hꝫ cōmensurationē ad feminā: vt ex ea gn̄et et pariēs ad filiū vt eū nutriat. Alio mō aliqđ est naturalr adeq̄tū alteri: nō ſm absolutā sui rōnē: ſꝫ ſm aliqđ qđ ex illo ꝯsequit: puta pp̄ꝛietas possessionū. Si enī cōsideret iste ager absolute: nō hꝫ vñ magis sit huiꝰ q̄ illiꝰ: sed si ꝯsideret ad oppoꝛtunitatē colēdi ꝛ pacificū vsū agri. Scđo loco hꝫ quādā cōmēsurationē ad h ꝙ sit vniꝰ ꝛ nō alteriꝰ: vt pꝫ p pħm in. ii. poli. Absolute autē apphēdere aliqđ nō solū ꝯuenit hoi: sed etiā alijs aialibꝰ. et iō ꝙ ius dꝛ naturale ſm pꝛimū modū: cōe est nob et alijs aialibꝰ. A iure aūt naturali sic dicto recedit ius gētiū: vt iurisc̄osultus. ff. de iusticia ꝛ iure. dic. qꝛ id oibꝰ aialibꝰ. h solis hoibꝰ inter se cōe est: ꝯsiderare aūt aliqđ cōparādo ad id qđ exinde seq̄tur est pp̄ꝛiū rōnis. Et iō h est naturale hoi ſm rōnē naturalē: q̄ h dictat. Et iō Caius iurisc̄osultꝰ. vbi. s. Qđ naturalis rō inter oēs hoies ꝯstituit: id apđ oēs gētes pereque custodit: vocaturqꝫ ius gētiū. Et qꝛ ea q̄ sunt de iure gentiū rō naturalis dictat: puta ex pping̃ hn̄tia eq̄tatē: inde

De iure gentiū. est ꝙ nō indiget aliq̄ spāli institōne sic ius ciuile: ſꝫ ipsa naturalis rō ipm ius gētiū instituit. Et si arguat ꝙ seruitꝰ est de iure gētiū ſm Isi. di. i. ius gētiū. Sꝫ seruitꝰ est naturalr. Dicit enī pħs in. ii. poli. ꝙ naturalr aliq̄ sunt serui. Rñdet Tho. ꝙ hūc hoiēꝫ esse seruū magis q̄ aliū absolute ꝯsiderādo nō hꝫ rōnē naturalē: ſꝫ solū ſm aliquā vtilitatē inde ꝯsequētē: inquātū vtile ē huic ꝙ regat a sapiente: ꝛ illi ꝙ ab h iuuet. vt dꝛ. i. politi. Et iō seruitꝰ ptinēs ad ius gētiū ē naturalr scđo mō vt dictū ē nō pꝛio mō. Et q̄uis vtrūqꝫ ius. s. gētiū ꝛ ius ciuile seu politicū deriuet a iure naturali tñ alio ꝛ alio mō. Nā ius gētiū ppinquꝰ deriuat ab eo vt ꝯclusiōes ex pn̄cipijs. Ius aūt ciuile nō ita imediate ꝛ vt determinatiōes aliquoꝝ vlium. Itē q̄uis etiā sit qđdā iustū qđ dꝛ paternū. s. inter patrē ꝛ filiū: ꝛ quoddā qđ dicit dn̄atiuū. s. inter seruū ꝛ dn̄m: tñ ista nō ptinēt ad ius politicū: sed magis ad iustū yconomicū. Ad iusticiā enī cuius obiectū est iustū simplr: qđ est ius politicum: pp̄ꝛie ptinet reddere vnicuiqꝫ qđ suū ē. supposita tñ diuersitate psone vniꝰ ad alterū. Si qs enī sibi det qđ sibi debet: nō pp̄e vocat hoc iustū. Et qꝛ qđ est filij est pr̄is: ꝛ qđ est serui ē dn̄i. iō non est pp̄ꝛie iusticia pr̄is ad filiū vel dn̄i ad seruū. Cuꝫ enī iusticia sit ad alterū. alteꝝ dici pōt aliqđ dupl'r. Vel qꝛ est oīno distinctū ab eo: sicut i duobꝰ hoibꝰ: quoꝝ vnꝰ nō est sub alio: sed ambo sub vno pn̄cipe. Vel qꝛ aliqđ est eius existens et sic filius est aliqđ patris: qꝛ q̄si pars eiꝰ: et seruus aliqđ dn̄i: qꝛ instrm eiꝰ. Ideo pꝛopꝛie ꝛ simpliciter ius

stū seu ius qđ est obiectū iusticie ꝓp:ie est ius politicū seu
ciuile. Dn̄atiuū aūt ius non est simplr̄ ius sed aliquo mō.
Sub iure aūt ciuili qđ ponit Isid. in diuisiōe illa q̄ est in
ꝑncipio hui⁹. §. cōp:ehēdit ius canonicū. Primo ḡ de iu-
re vel lege hūana tractādo ponētur q̄dā cōia tā iuri ciuili
qđ alio noie đ: ius fo:ense: q̄ iuri canonico. Postea aliq̄
p:op:ia de iure gentiū ⁊ ciuili: demū de iure canonico.

§. II. De necessitate legis

De lege humana vtrū necessaria sit.

humane dicit Isid. li. v. Ety. Facte sunt aūt leges vt earū
metu hūana coerceat audacia: tutaq3 sit inter imp:obos
innocētia: ⁊ in ipsis ip:obis fo:midato supplicio refrenet
nocēdi facultas. di. iiij. facte. Sed h̄ est maxime necessariū
hūano generi. s. vt tollat facultas malis nocēdi alijs: alis
nō possent ɔuiuere hoies. Et cū h̄ faciat lex humana ꝑ pe
nas impositas ab ea: iō necessariū fuit tales leges statue-
re. Sed ꝓ maio:i ho⁊ declaratione dicit Tho. .i. ij. q. xcv.
ar. i. q̄ hoi inest naturalr̄ q̄dā aptitudo ad v̄tutē. Sȝ ipsa
v̄tutis ꝑfectio necesse est q̄ adueniat hoi ꝑ aliquā disciplí-
nā: sicut videm⁹ q̄ ꝑ aliquā industriā subuenit hoi in suis
necessitatib⁹: puta in cibo ⁊ vestitu: quo:um initia quedā
sunt a natura. s. rōne ⁊ manu. Non aūt cōplementū ipsuȝ
sicut cetera aialia: q̄bus natura sufficiēter tegumētū ⁊ ci-
bū dedit. Ad hāc autē disciplinā non de facili hō sibi suffi-
ciēs est: q: ꝑfectio virtutis ɔsistit ꝑ̄cipue in retrahendo se
ab ino:dinatis delectationib⁹ ⁊ indebitis: ad quas hoies
sunt p:oni: et maxime iuuenes q̄b⁹ magis est efficax ⁊ ne-
cessaria disciplina. Et ideo opȝ q̄ hmōi disciplinā ꝑ quam
ad v̄tutē ꝑuenit ab alio so:tiātur. Et quantū quidē ad il-
los iuuenes q̄ sunt p:oni ad v̄tutis act⁹: vel ex dispositio-
ne nature: vel ex cōsuetudine: vel magis ex diuino mune-
re: sufficit disciplina paterna q̄ est ꝑ admonitiōes. Sed q:
inueniunt q̄dā ꝓterui ⁊ ad vitia ꝓni: q̄ de facili v̄bis mo-
ueri nō pñt: necessariū fuit vt ꝑ vim ⁊ metū cohiberent a
malo: vt saltē sic a malis desistētes ⁊ alijs q̄etā vitā redde-
rēt: ⁊ ipsi tandē ꝑ hmōi assuetudinē ad v̄tutē ꝑducerent:
⁊ voluntarie facerēt q̄ metu p:ius implebāt: ⁊ sic efficerent-
tur v̄tuosi: hmōi aūt disciplina cogēs metu pene est disci-
plina legū. Vn̄ necessariū fuit ad pacē hoim ⁊ v̄tutē acq̄-
rēdā vt leges hūane instituerent: q: sicut dicit ph̄s in. i. po
li. Sic hō si est v̄tuosus est optimū aialiū inter oia aialia:
ita si sit separat⁹ a lege ⁊ iusticia est pessimū oim aialiū: q:
hō arma rōnis ad expellēdas ɔcupiscentias ⁊ seuitias hȝ
Arg. ꝯ. que alia aialia non habēt. Et si arguat q̄ melio: est iusti-
cia aiata q̄ inaiata: sed iudex est iusticia aiata. Dicit enim
ph̄s. v. ethi. q̄ ad iudicē cōfugiūt hoies sicut ad iusticiam
aiatā. Lex aūt est quasi iusticia inaiata: ḡ videt q̄ melius
fuisset: vt executio iusticie cōmitteret arbitrio iudicum q̄
q̄ lex aliq̄ ederet. R̄nder Tho. vbi. s. q̄ s̄m ph̄m. in. i. rhe
to. Meli⁹ est oia o:dinari lege q̄ dimitti arbitrio iudicuȝ.
Et hoc ꝓpter tria. Primo q: facilius est reperire paucos
sapiētes q̄ sufficiāt ad rectas leges condēdas: q̄ multos
qui requirerent ad recte iudicandū de singulis. Scđo q:
illi q̄ leges ponūt multo tp̄e ɔsiderant q̄d lege ferēdū sit:
sed iudicia de singularib⁹ factis fiunt ex causis: alis casib⁹
subito o:tis: facili⁹ aūt ex multis cōsideratis pōt hō vide-
re q̄d rectū sit q̄ ex vno solo facto. Tertio q: legislato:es
iudicāt in vniuersali ⁊ de futuris: sed hoies iudicijs p̄sidē-
tes iudicāt ad que afficiunt odio vel amo:e aut cupidita-
te ⁊ sic eo⁊ dep:auat iudiciū. Quia igit iusticia aiata iudi-
cis nō in multis inuenit: ⁊ q: flexibilis est: ideo necessariū
fuit in q̄buscūq3 est possibile lege determinare q̄d iudicā-
dum sit: ⁊ paucissima arbitrio hoim relinquere.

§. III. De qualitate seu de-

Qualis dȝ eē lex.

scriptione legis humane. Isid. lib. v. etymol. sic describit.
Erit aūt lex honesta: iusta: possibilis: s̄m naturā: s̄m ɔsue-
tudinē patrie: loco tempoiq3 conueniēs: necessaria ⁊ vti-
lis: manifesta q̄: ne aliq̄d ꝑ obscuritatē in captione conti-
neat: nullo p:iuato cōmodo: sed ꝓ cōi ciuiū vtilitate con-
scripta. di. iiij. erit. q̄ quidē descriptio non videt bona. Nā
Isid. di. i. c. cōsuetudo. ponens qualitatē legis di. Lex erit
oē qđ rōne constiterit: dūtaxat qđ religioni cōgruat: qđ
discipline conueniat: qđ saluti ꝓficiat. Aut ḡ ista est dimi-
nuta descriptio: q̄ ponit s̄m tres cōditiones legis. aut illa
sup̄flua q̄ ponit vndecim cōditiones legis. Sed r̄ndeo q̄
vtraq3 bona est. ⁊ t̄n ista scđa breuio: cōtinēs que sunt ne-
cessaria legi: illa aūt magis explicat cōditiones ipsius le-
gis: q̄ t̄n omes continent implicite seu reducunt ad illas
tres conditiones positas in scđa descriptione. Hoc autē
sic declarat. b. Tho. .i. ij. q. xcv. arti. iij. Uniuscuiusq3 rei que
est p:opter aliquē finē necesse est q̄ fo:ma determinet s̄m
ꝓpo:tionē ad finē: sicut fo:ma serre talia debet esse q̄lis
ɔuenit sectioni: vt pȝ in. ij. Phys. Quelibet etiā res recta
et mēsurata opȝ q̄ habeat fo:mā ꝓpo:tionalē sue regule
⁊ mēsure. Lex aūt humana vtrunq3 hȝ: q: ⁊ est aliq̄d o:di-
natū ad finē. ⁊ est q̄dā regula ⁊ mēsura recta ⁊ mensurata
quadā regula sup̄io:i: q̄ quidē regula sup̄io: est duplex. s.
lex diuina: ⁊ lex nature. Finis aūt hūane legis est vtilitas
hoim: sicut etiā dicit iurisperit⁹. Et iō Isid. in descriptione
scđa legis tria posuit. s. q̄ religioni cōgruat: inquantū sc3
est ꝓpo:tionata legi nature. q̄ discipline ɔueniat inquā-
tū. s. est ꝓpo:tionata rōni. q̄ vtilitati ꝓficiat inquātū. s. est
ꝓpo:tionata vtilitati humane. Et ad ista tria oēs alie cō-
ditiones q̄ postea ponūtur reducunt. Nam q̄ đ: honesta
refert ad hoc q̄ cōgruat religioni. qđ aūt subditur iusta.
possibilis s̄m naturā ⁊ ɔsuetudinē patrie: loco tempo:iq3
conueniēs: refertur ad h̄ q̄ cōueniat discipline. Attendit
eñ disciplina p:imo quantū ad o:dinē rōnis: q̄ impo:tat
in eo q̄ đ: iusta. Scđo quātū ad facultatē agentiū. Debet
eñ disciplina esse cōueniēs vnicuiq3 s̄m suā possibilitatē.
⁊ ideo đ: possibilis. Obseruata etiā possibilitate nature.
⁊ iō đ: s̄m naturā. Non eñ eadē imponēda sunt pueris
q̄ imponunt viris ꝑfectis. Et s̄m humanā ɔsuetudinē. nō
enim pōt homo solus viuere in societate alijs mo:em nō
gerens. Tertio modo quātum ad debitas circunstātias:
ideo dicit. tēpoɼi locoq3 conueniēs. Qđ aūt subdit neces-
saria vtilis ⁊c. refert ad hoc q̄ ꝓficiat saluti: vt necessitas
referat ad remotionē mali: vtilitas v̄o ad consecutionem
bono:ū: manifestatio v̄o ꝑtinet ad cauendū nocumētum
qđ posset ꝓuenire ex ipsa lege si esset obscura. Et vt dictū
est. lex o:dinat ad bonū cōe: ideo ⁊ hoc ponitur in hac de-
scriptione dū đ: nullo ꝑuato cōmodo ⁊c. Et ex ista descri-
ptione posset r̄nderi ad ea q̄ obijcerent in contrariū. Hec
Tho. que refert Archid. sup ca. erit aūt. di. iiij. Glo. autē
dicti capl̄i. sic exponit. Honesta debet esse lex. q: in iure nō
tā attendit iusticia q̄ honestas. vt. xxxv. q. iij. po:ro. Ad-
dit Archid. hic in rosario. Honestas đ: quasi hono:is sta-
tum conseruans. Vn̄ honestū est qđ sua vi trahit ⁊ digni-
tatem allicit: vt dicit Tullius. Et hec est virtus contraria
turpitudini: ⁊ mater cōdecētie. Dicit etiā honestas aliq̄n
cōpositio ⁊ apparat⁹ diuitiarū. s̄m illud Eccl̄i. xi. Pauper-
tas ⁊ honestas a deo sunt. Iusta. Aliter eñ non esset ius
nisi esset iustū. vt dist. i. ius ḡnale. Et Aug. dicit q̄ lex si nō
est iusta: nō est lex. Possibilis: q: si ex impossibilitate legis
eā hō trāsgrederet: q: s. s̄uare nō posset: trāsgressio ei non
imputaret: vt. xv. q. i. nō est. ⁊. xxij. q. iiij. nabuchodonoso:
Scđm naturā. i. s̄m naturalē rōnē: q: si ɔ:ia esset rōni: non
esset lex. Uel s̄m naturā. i. s̄m cōuenientiā ꝑsonarū quib⁹
dat: vel s̄m naturā. s. negocio⁊ de q̄bus agit. Scđm ɔsue-
tudinē: q: si est ɔ̄ cōsuetudinē inhabitantiū per ɔ̄rīā ɔsue-
tudinē derogat. vt di. iiij. §. leges. Itē q: ⁊ ɔsuetudo legē
interp̄tat. ex̄ de ver. sig. abbate. Loco: q: in aliq̄bus locis
aliq̄ statuunt q̄ alibi non reciperent. vt di. xxxi. aliter. Ubi
ostēdit lex cōtinētie imposita in sacris cōstitutis in eccl̄ia
occidētali nō esse posita in eccl̄ia o:iētali: quo sc3 ad vsum
matrimonij ɔ̄cn. Tēpoɼi conueniēs. Oia eñ debēt cōue-
nire tp̄ibus suis. vt. xxiiij. q. iiij. si ecclesia. Multa enim fue

sunt statuta rigorosa tꝑibus antiq̄s q̄n hoīes deuotiores erāt ꝛ fortiores: q̄ modernis tꝑib⁹ ꝑ alia iura vel ꝯsuetudines sunt immutata. Vñ d̄r. di. xxxiiij. fraternitatis. Defect⁹ nostri tꝑis q̄bus nō solū merita: sed ꝛ corpora defecerunt districtionis illi⁹ nō patit̃ manere censurā. Necessaria. nō nisi instāte necessitate ius statui debet. vt. xix. di. regule. Sed intellige nō de necessitate absoluta: sed de necessitate cōgruētie: q̄ scȝ aliq̄d meli⁹ fit. Manifesta ne in captione: ne scȝ aliq̄s vitiose possit eā interpretari: vel ne alicui pareat laque⁹ ꝑ eā: cū. s. non clare loquit̃. Hec Jo. Et mo
Questio uet glo. q̄stionē sup. c. in istis di. ea. Quid cū papa vult cōdere canonem. ꝛ epi ꝯdicūt dicētes. Iste canon non cōuenit cōsuetudini regionis nostre. Cui⁹ sentētie poti⁹ stabit̃ pape vel oīm epoꝝ. Videt̃ ꝙ potius epoꝝ: q: orbis maior est vrbe. di. xciij. legim⁹. Arg. ꝙ sentētia pape preualet: vt xxv. q. ix. veniā. Nā ꝛ error principis ius facit. ff. de supel. leg. l. iij. Jo. Intelligendū tñ de tali errore qui nō fit ꝯtra legē diuinā vel naturalē. Et dicit Arch. sup dicto. c. erit. in fin. ꝙ iste cōditiones legis intelligēde sunt de legib⁹ cōibus in q̄bus hec oīa consideranda sunt. Vel forte hec oīa intelligunt̃ negatiue: vt scȝ leges non ferant̃ ꝯ honestatē vel iusticiā: ꝛ sic de aliis. Vel intelligit̃ qḋ h̃ d̄r: collectiue scȝ in cōdēdis legib⁹. Hec sunt ꝯsiderāda: sed nō in q̄libet earū. Itē Arch. sup. c. ꝯsuetudo. di. i. exponēdo secūdam descriptionē legis supraposita: sic ait. Lex erit. i. ꝓ lege seruanda: ꝛ vigorē legis habebit. oīe. i. aliqḋ de oī vel oīe nō q̄ne substātie: sed equalentie dūmō ꝯtineat qḋ sequit̃. Qḋ rōne. s. nō scriptura tñ. Qḋ religioni. hoc ideo dicit: q: satis dictaret rō humana ꝙ q̄s posset pecuniā funebrē exercere: sed q: hoc ꝯtrariū est discipline ꝛ saluti: ideo non est ius: nec loco iuris pōt haberi. Et est ar. ꝯ leges ꝑmittētes vsuras. s. ꝙ non sunt leges. Itē satis dictaret humana rō posse vti vel vesci azymis iudeoꝝ vel idolotithis: sed q: h̃ est ꝯtrariū religioni: ideo non pōt de iure fieri. xxviij. q. i. oēs. xxxij. q. iiij. sicut lati⁹. Qḋ videt̃ intelligendū q̄n hoc fieret vt q: in lege veteri mādatū q̄ad ꝑmiū: vel in venerationē idoli: q̄ad scḋm exēplū: vel ita vt scādalū sequeret̃ quoad vtrūq̄. Itē satis ꝑsuaderet rō hūana ꝙ q̄s posset vti sua vxore in sacro ordine: vel ꝙ posset ꝯhere cum cōmatre vel affini. Sed q: ꝯtrariū est discipline et religioni non pōt fieri
Disciplis ne diffis nitio. de iure. ꝛ diffinit Hug. de scō victo. sic disciplinā. Disciplina est bona ꝛ honesta ꝯuersatio: cui parū est non malū facere. sed etiā studet in his que bene agit irreprehensibilis apparere. Scḋm autē Aug. ꝛ Papiā: disciplina d̄r quarūcunq̄ rerū scientia. Deriuatur aūt a discendo.

§. IIII. De lege humana ꝙ

Lex hus mana de riuat̃ a rōne nas turali. deriuat̃ a rōne naturali: ꝛ ꝓhibet vitia sed nō oīa. Impetrat actus ꝟtutū: sed nō oēs. Et ꝓ declaratione ꝑmi dicit be. Tho. i. ij. q. xcv. ar. ij. ꝙ lex inquātū h̃z de iusticia intātū h̃z de ꝟtute legis. In reb⁹ aūt hūanis d̄r aliq̄d esse iustū ex eo ꝙ est rectū f̃m regulā rōnis. Rōnis aūt prima regula est lex nature: vt. s. dictū est. Oīs igit̃ lex humanit⁹ posita intantū h̃z de legis rōne inquantū a lege nature deriuat̃: non tñ deriuat̃ lex humana a lege naturali: vt conclusiones ex ꝑncipiis demonstratiue ꝓducunt̃. Hoc eñ modo deriuantur p̄cepta decalogi a lege nature: sicut ex hoc ꝙ dicit lex naturalis nemini fienda iniuria. sequit̃ de necessitate non esse occidendū: adulterādū: furādū: ꝛ hmōi. ꝛ q̄si etiā isto modo ius gentiū deriuat̃ a lege nature: sed deriuat̃ lex humana a naturali: sicut determinatiōes particulares quorūdā q̄naliū: sicut etiā forme cōes in artib⁹ determinant̃ ad aliq̄d speciale: sic artifex formā cōem domus: necesse est ꝙ determinet ad hāc vel illā figurā dom⁹. Dictat lex naturalis malefactorē puniri: sed ponit lex humana modū determinatū punitionis: ꝛ sic de aliis. Vñ et Tulli⁹ dicit in sua rhetor. ꝙ res a natura profectas ꝛ a consuetudine approbatas legū metus ꝛ religio sanxit. Dicit aūt iurisperit⁹. ff. de leg. ꝛ senatuscō. ꝙ non omniū q̄ lege statuta sunt pōt ratio assignari: nō q: leges oēs non ꝓcedāt a rōne si iuste sunt: sed q: nimis esset difficile ꝛ ꝑlixū. Sed vt dicit pħs. v. Ethi. In talib⁹ opȝ attēdere expertorū vel senioꝝ vel prudentū in demōstrabilib⁹ enūciationib⁹ ꝛ opinionib⁹ nō min⁹ q̄ demonstrationib⁹. Quantū ad scḋm sciēdū ꝙ lex ponit̃ in cōi. Rō hui⁹ est f̃m. b. Tho. i. ij. q. xcvi. ar. i. q: vnūq̄dq̄ qḋ est propter finē necesse est ꝙ sit fini ꝓportionatum. Finis aūt legis est bonū cōe. sic eñ dicit Isiḋ. s. in descriptione legis. s. ꝙ lex nullo priuato commodo: sed ꝓ cōi vtilitate ciuiū debet esse cōscripta. di. iiij. erit. Vñ opȝ leges humanas esse ꝓportionatas ad bonū cōe. bonū aūt cōe ꝯstat ex multis. ꝛ iō opȝ ꝙ lex ad multa respiciat f̃m ꝑsonas: ꝛ f̃m tꝑa: ꝛ f̃m negocia. Cōstituitur eñ cōitas ꝛ ciuitas ex multis ꝑsonis: ꝛ eius bonū ꝑ multiplices actiones ꝓcurat̃. nec ad hoc solū ꝙ modico tꝑe duret: sed ꝙ oī tꝑe perseueret per ciuiū successionē: vt Aug. dicit in. ij. de ciui. dei. Notādū tñ ꝙ pħs in. v. Ethi. ponit tres partes iusticie localis qḋ est ius positiuū. Sūt enim quedam q̄ simplr̃ in cōi ponūtur: ꝛ he sunt leges cōes. Et quantū ad hoc dicit ꝙ legale est qḋ ex principio q̄dē nihil differt vt sic sit vel alr̃. Qñ aūt ponit̃: differt: puta ꝙ captiui statuto ꝑcio redimant̃. Quedā ꝟo sunt quantū ad aliq̄d cōia: ꝛ quātū ad aliq̄d particularia: q̄ñ leges priuatorū q: respiciūt singulares ꝑsonas: sȝ potestas earū extendit̃ ad multa negocia. Et quātum ad h̃ dicit: quecunq̄ in singularib⁹ lege ponunt̃. Dicunt̃ etiam q̄dā legalia nō q: sint leges: sed ꝓpter applicationē legū cōmuniū ad particularia facta aliq̄: sicut sunt sentētie q̄ ꝓ iure habentur: et quātū ad hoc dicit pħs ꝛ sentētialia. Quātū ad tertiū. s. ꝙ lex hūana ꝓhibet vitia: sed nō oīa. Declarat be. Tho. i.
ij. q. xcvi. ar. ij. sic. Cū lex sit q̄dā mēsura humanorū actuū: ꝛ diuersa diuersis mēsurent̃ f̃m cōuenientiā eoꝝ: oportet ꝙ leges imponant̃ hoīb⁹ f̃m eoꝝ ꝯditionē: q: lex f̃m Isiḋ. d̄ȝ esse possibilis ꝛ f̃m patrie cōsuetudinē. Potestas autē operādi seu facultas ex interiori habitu ꝛ dispōne ꝓcedit. Nō eñ idē est possibile nō habēti habitū virtutis ꝛ ꝟtuoso: sicut nō est idē possibile puero ꝛ viro ꝑfecto. ꝛ ꝓpter h̃ nō ponit̃ eadē lex pueris q̄ ꝛ adultis. Multa eñ ꝑmittūtur pueris q̄ in adultis ponunt̃ in lege vel vituperant̃. Et sīlr̃ multa sunt ꝑmittēda hoīb⁹ nō ꝑfectis ꝟtute. que non essent tolerāda in hoībus ꝟtuosis. Lex aūt humana iponit̃ multitudini hoīm in q̄ maior ꝑs est hoīm imꝑfectorū virtute. Et ideo lege hūana nō ꝓhibent̃ oīa vitia a q̄bus virtuosi abstinēt: sed solū grauiora: a q̄b⁹ possibile est maiorē partē multitudinis abstinere: ꝛ p̄cipue q̄ sunt in nocumētū alioꝝ sine quoꝝ ꝓhibitione societas humana cōseruari nō posset: sicut ꝓhibet homicidia: furta: adulteria: et hmōi. Vnde ꝛ signāter Isiḋ. dicit di. iiij facte. Facte sunt aūt leges: vt eaꝝ metu humana coerceat̃ audacia. Audacia eñ ꝑtinere videt̃ ad inuasionē alioꝝ. Vñ ꝑtinet precipue ad illa peccā ꝑ q̄ infert̃ iniuria ꝓximis: q̄ vtiq̄ lege ꝓhibent̃. Et q̄uis intentio legislatoris sit hoīes ꝑ eā facere ꝟtuosos: nō tñ h̃ intēdit subito facere: sȝ gradatim. ꝛ ideo nō statim multitudini imꝑfectoꝝ iponit ea q̄ sunt virtuosorū. vt scȝ ab oīb⁹ malis se abstinēt: alioq̄n imꝑfecti hmōi p̄cepta ferre nō valētes in deteriora mala prorūperēt. Vñ dñs dicit Mat. ix. Neq̄ vinū nouum. i. p̄cepta ꝑfecte vite mittit̃ in vtres veteres. i. in hoīes imꝑfectos: alioq̄n rumpunt̃ vtres ꝛ vinū effundit̃. i. p̄cepta cōtemnunt̃: ꝛ hoīes imꝑfecti ꝓ contēptu ad peiora dilabunt̃. Quantum ad quartū. s. ꝙ lex nō p̄cipit oēs actus ꝟtutū. sic declarat be. Tho. vbi. s. ar. iij. Species ꝟtutū distiguunt̃ f̃m obiecta. Oīa aūt obiecta ꝟtutū referri possunt vel ad bonū ꝑuatū alicui⁹ ꝑsone: vel ad bonū cōe multitudinis: sicut ea q̄ sunt fortitudinis pōt homo exeq̄: vel ꝓpter cōseruationē ciuitatis: vel ad cōseruādū ius amici sui: ꝛ sīlr̃ de aliis. Lex aūt deducit̃ ad bonū cōe: ꝛ ideo nulla virtus est de cuius actib⁹ lex precipere non possit. non tñ de oībus actib⁹ oīm ꝟtutū lex p̄cipit humana: sed solū de illis qui sunt ordina

Lex ꝓhibet vitia sȝ nō oīa

biles ad bonũ cõe immediate vel mediate: sicut cũ aliqua ordinant a legislatore p̃tinẽtia ad bonã disciplinã qua ciues informant vt bonũ cõe iusticie z pacis ↄseruẽt. Sicut ḡ lex humana nõ ꝓhibet ꝑm obligationes p̃cepti oẽs act⁹ vitiosos: ita etiã nõ p̃cipit oẽs actus virtuosos. Sed sicut ꝓhibet lex aliquos actus singuloꝝ vitioꝝ. ita z precepit aliquos act⁹ singulariũ ꝟtutũ. Notandũ etiã q̃ cũ actus ꝟtutis dicat̃ dupl̃r. Uno mõ materialiter. i. facere act⁹ fortitudinis iusticie z hmõi: etiã non ex habitu: z sic lex precipit aliquos act⁹ virtutũ. Alio modo formaliter. i. operari eo modo quo virtuosus operat̃: z talis actus procedit ad habitum virtutis: nec cadit sub precepto legis.

§. V. Quod oẽs subijciantur legi humane.

Hoc sic declarat. b. Tho. i. ij. q. xcvi. arti. v. Lex de sui rõne hȝ duo. s. q: est regula humanoꝝ actuum. scd̃o q̃ hȝ vim coactiuã. Dupl̃r ḡ potest aliq̃s esse legi subiectus. Uno modo sicut regulatũ regule. z h̃ modo oẽs q̃ subdunt̃ potestati subijciunt̃ legi quã fecit ptãs. Q̃ aũt aliq̃s non subijciat̃ ptãti põt ↄtingere dupl̃r. Uno mõ: q: est simpl̃r absolut⁹ ab eius subiectiõe. Uñ illi qui sunt de vna ciuitate vel regno nõ subdunt̃ legib⁹ p̃ncipis alteri⁹ ciuitatis vel regni sicut nec dñs ei⁹. Alio mõ ꝑm q̃ regitur alia lege superiori: puta si aliq̃s sit subiectus ꝓconsuli: regulari debet ei⁹ mãdatis. nõ in his q̃ dispẽsant̃ ab imperatore. quãtũ eñ ad illa nõ astringit̃ qs mãdato inferioris cũ superiori mãdato dirigat̃. Et ꝑm h̃ ↄtigit q̃ aliq̃s simpl̃r subiect⁹ legi ꝑm aliq̃ legi nõ astringat̃ ꝑm q̃ regit̃ aliqua lege superiori. Et ad h̃ facit qd̃ dicit Aug. Sicut in ptãtibus humane societat⁹ maior ptãs minori ad obediendũ recte p̃ponit̃. ita deus oib⁹. di. viij. q̃ ↄ mores. Alio mõ d̃r aliq̃s subijci legi sicut coactũ cogenti: z h̃ modo hoies virtuosi nõ subijciunt̃ legi: s; solũ mali. Q̃d eñ est coactũ z violẽtũ est ↄ̃riũ volũtati: volũtas aũt bonoꝝ ↄsonat legi a q̃ volũtas maloꝝ discordat. Et ꝑm h̃ boni nõ sunt sub lege: s; tm̃ mali. Et sic intelligit̃ illud apl̃i. i. ad Tim. i. Lex iusto non est posita s; iniustis z nõ subditis ipsis zc. q: s. nõ sunt iusti subditi legi ꝑ modũ coactiõis: q: volũtarie obediũt. Nec ob. qd̃ d̃r. xix. q. ij. due sunt leges. s. q̃ q̃ lege p̃uata. i. spũssancti ducit̃ nulla rõ exigit vt constringat̃ lege publica. i. hũana. Nã lex spũssancti est supior lege hũaniꝰ posita: z iõ viri spũales ꝑm h̃ q̃ ducunt̃ lege spũssancti non subdunt̃ legi hũane quãtũ ad ea q̃ sunt ↄ̃ria ductioni spũssancti: sed tñ h̃ ipm̃ est de ductu spũssancti q̃ viri spũales subijciant̃ legib⁹ hũanis ꝑm illud. i. Pet. ij. Subiecti estote oĩ hũane creature ꝓpt̃ deũ. Hinc z Amb. Magnũ q̃dẽ est z spũale documentũ q̃ xp̃iani viri ptãtib⁹ sublimiorib⁹ docent̃ debere eẽ subiecti ne q̃s ↄstõnẽ terreni regis putet eẽ soluẽdã. Si eñ cẽsum filꝰ dei soluit: q̃s tu tãtus es q̃ nõ putas esse soluẽdũ. Et apl̃s ait. Ois aĩa ptãtib⁹ sublimioribus subdita sit. xi. q. i. magnũ. Q̃d aũt dicit iurisperit⁹. ff. de legi. z senatuscon. q̃ p̃nceps solut⁹ est legib⁹ suis. nõ vult dicere q̃ nõ debeat eas seruare: sed q: non est subdit⁹ quãtũ ad vim coactiuã. nullus eñ cogit̃ a seipso. Non eñ hȝ lex vim coactiuã: nisi ex p̃ncipis ptãte. z sic d̃r p̃nceps solut⁹ lege: q: si transgredit̃ nullus in eo põt ferre sniam ↄdẽnationis. Uñ Hiero. sup illud. Tibi soli peccaui. Rex eñ erat: z aliũ non timebat. de pe. dist. iij. totã. s. q̃ posset eũ punire de adulterio. z iõ dixit. Tibi soli peccaui. q. d. Tu solus habes me punire. S; inquãtũ lex hȝ vim directiuã: princeps est subdit⁹ legi sue ꝓpria. s. voluntate: z d; ꝟuare. vñ ex̃ de ↄsti. cũ oẽs. d̃r. Q̃d q̃sq; iuris in alterũ statuit ipse eodẽ vti d;. Et sapiẽs dicit auctas. Patere legẽ quã tu ipse tuleris. Et Isid. etiã dicit. Iustũ est principẽ obtẽperare legib⁹ suis: tũc eñ estimet sua iura ab alijs seruãda: qñ ipse illis p̃m⁹ reuerentiã p̃bet. di. ix. iustũ. Et dñs Iesus improperat eis q̃ imponũt alijs onera grauia z importabilia z digito suo nolũt ea mouere. Mat. xxiij. Uñ quãtũ ad dei iudiciũ p̃nceps nõ est solut⁹ legib⁹ quãtũ ad vim directiuã eius: sed d; volũtarius nõ coactus ꝟuare. Est etiã p̃nceps supra legẽ inquãtũ si cũ expediẽs fuerit põt eã mutare. z in ea ꝓ loco z tp̃e dispẽsare.

Lex iusto posita nõ est.

Mat. xvij.

Ro. xiij. princeps solut⁹ est legibus suis.

Cato.

§. VI. Quõ vel quãdo liceat subditis legi p̃ter ꝟba legis agere.

Preter

Ad declarationẽ hui⁹ dicit bea. Tho. i. ij. q. xcvi. ar. vi. Ois lex ordinat̃ ad bonũ cõe: vt dictũ est. z intantũ hȝ vim z rõnẽ legis. Scd̃m ꝟo q̃ ab hoc deficit non hȝ virtutẽ obligãdi. Uñ z iurisperit⁹ de legi. z senatuscõ. dicit q̃ nulla iuris ratio aut equitatis benignitas patit̃: vt q̃ salubriter pro vtilitate hoim introducunt̃: ea nos duriori interp̃tatione ↄtra ipsoꝝ cõmodũ ꝑducam⁹ ad seueritatẽ. Contingit aũt q̃ aliq̃d obseruari cõi saluti est vtile vt in pluribus: qd̃ tñ in aliq̃bus casibus est nocumẽtũ maximũ. Quia igit̃ legislator non põt oẽs casus singulares intueri: ꝓponit legẽ ꝑm ea q̃ vt in pluribus accidũt ferẽs intentionẽ suã ad cõem vtilitatẽ. Uñ si emergat casus in quo talis obseruatio legis sit damnosa nõ salutifera: talis lex nõ est ꝟuãda. Sicut si i ciuitate obsessa statuat̃ lex q̃ porte stẽt clause: hoc est vtile cõi saluti vt in pluribus. Si aũt ↄtingat casus q̃ hostes insequant̃ aliquos ciues ꝑ quos ciuitas cõseruat̃ dãnosissimũ esset ciuitati si porte eis non aperirent̃. Et iõ in tali casu essent eis porte aperiẽde ↄ verba legis: vt seruaret̃ vtilitas cõis quã intendit legislator. Sed tñ hoc est cõsiderãdum q̃ si obseruatio legis ꝑm ꝟba non hȝ subitũ periculũ cui oporteat statim occurri nõ ꝑtinet ad quẽlibet vt interpretetur q̃d sit vtile: sed hoc solũ pertinet ad p̃ncipes qui propter hmõi casus hñt autoritatẽ dispẽsandi in legib⁹. Si ꝟo sit subitũ periculũ nõ patiẽs tantã morã vt ad superiorẽ possit recursus haberi ipsa necessitas dispẽsationẽ hȝ annexam q: necessitas nõ subdit̃ legi. Hec Tho. Et tunc habet locũ qd̃ ait Gratia. i. q. i. remissionẽ. §. s; notãdũ. Necessitas nõ hȝ legẽ. sed ipsa sibi facit legem. Nec obstat qd̃ ait Aug. in lib. de vera religione. In his tp̃alibus legib⁹ q̃uis hoies iudicẽt de ipsis cũ eas instituũt: tñ cũ fuerint institute z cõfirmate nõ licebit de ipsis iudicare: sed ꝑm ipsas. di. iiij. in istis. Videt̃ eñ q̃ si q̃s p̃termittat ꝟba legis dicens se intentionẽ legis ꝟuare q̃ iudicet talis de lege. Ad qd̃ r̃ndet Tho. q̃ ille q̃ in casu necessitatis agit p̃ter ꝟba legis non iudicat de lege: sed de casu singulari: in quo videt ꝟba legis nõ esse seruãda. Uñ d̃r ex̃ de rescrip. causam. ꝟba in rescriptis vel legib⁹ posita debemus cõformare eq̃tati: etiã si ꝟba non paterent̃. Itẽ si arguat̃: q: eius est interp̃tari legẽ cui⁹ est ↄdere. vt dicit Gratia. xi. q. i. sicut eñ. §. ex his oibus. Sed subditoꝝ legi non est cõdere legem: nec ergo eoꝝ est interp̃tari intentionẽ legislatoris: sed ꝑm ꝟba agere. R̃ñ. Tho. q̃ ille q̃ seq̃t̃ intẽtionẽ legislatoris nõ interp̃tat̃ legẽ simpl̃r: s; in casu in q̃ manifestũ est ꝑ euidẽtiã nocumẽti legislatorẽ aliud intẽdisse. si eñ dubiũ sit d; vel ꝑm ꝟba legis agere vel superiores consulere. Uñ Greg. dicit q̃ humane aures talia ꝟba nr̃a iudicãt q̃lia foris sonant. Et paulopost. Uerba debẽt deseruire intẽtioni: nõ intentio ꝟbis. xxij. q. v. humane. vt dicit glo. ar. q̃ poti⁹ est considerãda mẽs alicui⁹ in loquendo q̃ ꝟba. Uñ z ex̃ de ꝟ. sig. dicit Hilari⁹. Intelligẽtia dictoꝝ ex causis est assumẽda dicendi: q: nõ sermoni res: sed rei est sermo subiect⁹. Sed h̃ est verũ dicit glo. cũ ↄstat de intellectu legis: alr̃ in dubijs nõ est a ꝟbis recedẽdũ. ff. de leg. l. iij. nõ aliter. z sic concordat glo. cũ Tho. Itẽ q̃uis sapiẽtes nouerint intentionẽ suã ꝟbis explicare: z conditores legũ fuerint sapientes: tñ nulli⁹ sapiẽtia tãta est vt possit oẽs casus excogitare. et iõ non põt sufficiẽter ꝑ ꝟba sua in lege exprimere ea q̃ cõueniũt ad finẽ intẽtũ. Et si possit legislator oẽs casus ↄsiderare nõ oporteret q̃ oẽs exprimeret ꝓpter ↄfusionẽ vitandã. sed legẽ ferre d; ꝑm ea q̃ eueniũt vt in plurib⁹. Tho.

verba legis agere subditis qñ liceat.

Codẽ ti.

Obijcit̃

R̃ñsio.

§. VII. De interpretatione legis

Nota q̃ glo. sup. §. ex his oibus. xi. q. i. ponit quadruplicẽ interp̃tationẽ legis. Nã quedã interpretatio est ꝓba

Legis interpretatio quadruplex.

bilis ſed nõ eſt neceſſaria: vt magiſtri ⁊ doctores interp̄tãtur leges. C. de ꝓfeſ. q̄ in vrbe conſtantinopolitana. l. vnica. Quedã eſt neceſſaria ſ; nõ gn̄alis: vt iudicis. ff. de leg. l. nã vt alt. ſed non põt interp̄tari ſniam ſuã niſi ſit p̄ſes ꝓuincie. ff. de appel. l. ab executore. Qñq; etiã legatꝰ interpretatꝰ reſcriptũ pape. ex̄ de ſequeſt. ad hoc. Quedã interpretatio eſt ꝓbabilis neceſſaria ⁊ generalis: ſed nõ in ſcriptis redigẽda: vt ꝯſuetudinis. ff. de legi. l. ſi de interpretatione. ⁊ ex̄ de ꝟb. ſig. abbate. Quedã eſt ꝓbabilis neceſſaria ⁊ in ſcriptis redigenda: vt principis. C. de legi. l. ſi. Addit arch. ad glo. Dicũt q̄dã ⁊ forte nõ male: ꝙ nõ licet inferioribꝰ iudicibꝰ interp̄tari inter iua ſcriptũ ⁊ eq̄tatẽ: inmo hoc ſolis principibꝰ licet. C. de legi. ⁊ ꝯſti. l. vlti. Sciendũ tñ ꝙ in cauſis q̄s corã ſe hñt inferiores iudices bene pñt quãtũ ad ius litigatoris ꝑtinet: ſuꝑ iuribꝰ ⁊ interrogationibꝰ inter ius ⁊ equitatẽ interp̄tari: ita no. Inno. ex̄ de appel. cũ ſpeciali. Sed q̄d ſi ſuꝑ arbitrio ꝓlato orit̃ dubitatio: nunquid arbiter poterit interpretari: dic ꝙ arbiter nõ põt interpretari ſeu declarare ſeu determinare poſt ſententiam ab eo latã ſm ea que notant̃ ex̄ de arbi. Cum olim.

Queſtio

§. VIII. De mutatiõe legũ

Si mutari lex hũana poſſit ⁊ qñ. Et de h̄ dicit Aug. in primo de libero arbitrio. Lex tp̄alis q̄uis iuſta ſit: mutari tñ per tp̄a iuſte põt. Pro cuiꝰ declaratiõe dicit be. Tho. i. ii. q. xcvij. ar. i. Lex hũana eſt q̄dã dictũ rõnis q̄ diriguntur actꝰ humani. Et ſm h̄ duplex põt eſſe cauſa ꝙ lex humana iuſte mutet̃: vna q̄dẽ ex ꝑte rõnis: alia ꝟo ex ꝑte hoim q̄r actꝰ lege regulant̃. Et ex ꝑte q̄dẽ rõnis: q: hũane rõni naturale eſſe videt̃ vt gradatim ab imperfecto ad ꝑfectũ veniat. Vñ videmus in ſciẽtiis ſpeculatiuis ꝙ q̄ primo philoſophati ſunt q̄dã impfecta tradiderũt: q̄ poſtmodum ꝑ poſteriores magis ſunt ꝑfecta: ita etiã eſt in operabilibꝰ. Nã p̄mi q̄ intẽderũt inuenire aliq̄d vtile cõitati hoim nõ valentes oĩa ex ſeipſis cõſiderare: inſtituerũt q̄dã imperfecta in multis deficiẽtia: que poſteriores mutauerunt inſtituẽtes aliq̄ q̄ in paucioribꝰ deficere poſſent a cõi vtilitate. Ex parte ꝟo hoim quoꝝ actꝰ lege regulant̃: lex recte mutari põt ꝑ mutationẽ ꝯditionis hoim: q̄bus ſm diuerſas eoꝝ cõditiones diuerſa expediũt. Sicut Aug. ponit exemplũ in p̄mo lib. de libero arbitrio: ꝙ ſi pp̄ls ſit moderatus ⁊ grauis: cõiſq; vtilitatis diligẽtiſſimꝰ cuſtos: recte lex fertur qua ſibi liceat magiſtratꝰ creare ꝑ q̄s reſpublica adminiſtret̃. Porro ſi paulatim pp̄ls deprauatꝰ habeat venale ſuffragiũ ⁊ regimen flagitioſis ſceleratiſq; cõmittat: recte adimit̃ p̄tãs tali pp̄lo dãdi honores: ⁊ ad paucorũ bonoꝝ redit arbitriũ. Et q̄uis lex humana deriuet̃ a lege naturali q̄ eſt imutabilis: nõ tñ ſequit̃ ꝙ ipſa lex hũana etiã ſit imutabilis. Et rõ huiꝰ ẽ q: lex naturalis ẽ q̄dã ꝑticipatio legis eterne: vt dictũ ẽ ſ. Jõ imobilis ꝑſeuerat qḋ hꝫ ex imobilitate diuine rõnis inſtituẽtis naturã. ſ; rõ humana mutabilis ẽ ⁊ impfecta: ⁊ iõ lex hũana ab ea ꝓcedẽs ẽ mutabilis. Jtẽ q: lex naturalis cõtinet q̄dã vlia p̄cepta q̄ ſemꝑ manẽt: lex aũt ab hoie poſita q̄dã p̄cepta ꝑticularia ſm diuerſos caſus q̄ emergũt. Jtẽ ſic iura ciuilia ſiue cõia ſiue municipalia mutata ſunt diuerſis tp̄ibꝰ: ita ⁊ iura canonica. qḋ oñdit Gratianꝰ ꝑ exẽplũ circa electionẽ põtificũ. Dicit eñ di. lxiij. §. poſt. c. vota. Principibꝰ ⁊ imperatoribꝰ electiões ſummoꝝ põtificũ atq; alioꝝ epoꝝ: vt Greg. ⁊ Amb. referẽdas p ſuis ⁊ ꝯſtitutio tradidit: ꝓ ſciſmaticoꝝ ⁊ hereticoꝝ diſſentionibus: q̄bus eccl̄ia dei nõnunq̄ conculſa periclitabat̃: ꝯ quos legibꝰ fideliſſimoꝝ imperatorũ frequẽter eccl̄ia munita legit̃. Rep̄ſentabat̃ q̄ electio clericoꝝ p̄ncipibꝰ vt eoꝝ auctẽte roborata: nullꝰ hereticoꝝ vel ſciſmaticoꝝ auderet contraire ⁊c. ⁊ in ſeq. c. §. veꝝ. ſubdit. Veꝝ q: imperatores aliq̄ñ modũ ſuũ ignorãtes nõ i nũero ꝯſentientiũ ſed p̄mi diſtribuẽtiũ imo exterminãtiũ eẽ voluerũt: frequẽter etiã in hereticoꝝ ꝑfidiã ꝓlapſi: catholice mr̄is eccl̄ie vnitatẽ impugnare conati ſunt: iõ ſcõꝝ patrũ

Lex hũana mutari poteſt duplici de cauſa

inſtituta ꝯ eos ꝓdierũt vt ſe electiõi nõ igererẽt. Et q̄ſq̄s eoꝝ ſuffragio eccleſiã obtineret: anathemati vinculo inodaret̃: ſic etiã ſcriptura diuina dic̄: ꝙ poſtq̄ Ezechias diſſipauit excelſa vbi. ſ. idola colebant̃ ⁊ ꝯtriuit ſtatuas: ⁊ ſuccidit lucos. cõfregit etiã ſerpẽtẽ eneũ quẽ fecerat moyſes: q: illũ ſerpẽtẽ deus fieri iuſſerat: ne ſerpẽtina morte pp̄ls interiret. Jlle aũt pp̄ls iõ venerari ⁊ colere cepat: idcirco deſtruxit iſte: qḋ deo iubẽte fecerat ille. Ac ꝑ h̄ magna auctoritas iſta eſt i eccl̄ia hn̄da: vt ſi nõnulli ex p̄deceſſoribꝰ ⁊ maioribꝰ fecerũt aliq̄ ſtatuta. ſ. q̄ ꝓ illo tp̄e fuerũt ſine culpa: ⁊ poſtea ꝟtunt̃ i errorẽ ⁊ ſupſtitionẽ ſine aliq̄ tarditate: ⁊ cũ magna auctẽ deſtruẽda ſunt. hec Gratianꝰ. Et dicit glo. ar. ꝙ ſucceſſores dñt mutare facta iſtituta añceſſorũ etiã bona ſi viderint eẽ ꝑnicioſa exẽplo. xij. q. i. videntes. xxv. q. i. c. i. ⁊ xcvi. diſt. bene. in ſi. ex̄ de deci. ſuggeſtum.

iiij. Re. xviij. ij. paral. xxix.

§. IX. De mutatiõe legum

qḋ fieri nõ dꝫ ſine cauſa multũ vtili vel neceſſaria. Unde Nico. papa. di. xij. c. v. Ridiculũ eſt ⁊ ſatis abominabile decꝰ: vt traditiones q̄s antiq̄tus a p̄ribꝰ accepimꝰ infringi patiamur. Pro cuiꝰ declaratione dicit be. Tho. ꝙ lex humana intãtũ recte mutat̃ inquãtũ ꝑ eiꝰ mutationẽ ꝓuidet̃ bono cõi. Habet aũt ipa legis mutatio quãtũ in ſe eſt quoddã detrimẽtũ cõis ſalutis. q: ad obſeruãtiã legũ pluſrimũ valet ꝯſuetudo. intantũ ꝙ ea q̄ ꝯ cõem cõſuetudinẽ ſiũt: etiã ſi ſint leuiora grauiora videant̃. Vñ qñ mutatur lex: vis ꝯſtitutiua legũ diminuit̃ inquãtũ tollit̃ ꝯſuetudo. Et iõ nunq̄ dꝫ lex mutari niſi ex alia ꝑte tñ recompẽſetur cõi ſaluti: quãtũ ex iſta ꝑte derogat̃. Qḋ q̄dẽ ꝯtingit ex h̄ ꝙ aliq̄ maxia ⁊ euidẽtiſſima vtilitas ex nouo ſtatuto ꝓuenit: vl̄ ex eo ꝙ ẽ maxia neceſſitas eo ꝙ lex ꝯſtituta aut grauamẽ aut iniq̄tatẽ ꝯtinet: aut eiꝰ obſuatio eſt ꝑlimũ nociua. Vñ dr̄ a iuriſperito. ff. de ꝯſti. pn̄. l. ij. ꝙ in rebus nouis cõſtituẽdis euidẽs dꝫ eẽ vtilitas: vt recedat̃ ab eo iure qḋ diu equũ viſum eſt. Et cũ leges habeãt maximã ꝟtutẽ ex ꝯſuetudine: vt ait phs i. ij. poli. iõ nõ ſũt de facili mutãde.

Leges mutari nõ debẽt ſine cauſa ⁊c. rõ ponitur.

§. X. De iure gẽtium. Hoc

ius q̄d ſit ſeu q̄le declarat Jſid. di. i. in decre. c. ius gẽtiũ. ꝑ exẽpla. Dicit eñ. Jus gẽtiũ eſt ſediũ occupatio. glo vacãtiũ: q̄ ſcꝫ occupãti ꝯcedunt̃. inſti. de re. diui. §. fere. Alioq̄n ſi ꝓpa auctẽ caperet rem ſuã cadit a iure ſuo: vt. ff. qḋ me. cau. extat. ⁊ h̄ niſi forte alio mõ non poſſet hr̄e ꝑ iudicẽ: vt xxiij. q. ij. c. i. ⁊ ij. Hoc etiã tenet Tho. ita tñ ꝙ non inde ſequat̃ ſcãdalũ vel grauamẽ aliis: vel ſediũ occupatio. ſ. domiciliũ: qḋ videt̃ itelligẽdũ qñ iuſtũ eſt ꝓpriũ occupãtiũ. Edificatio. ſ. ad habitãdũ. munitio. ſ. ꝯ hoſtes. Seruitꝰ dr̄: eẽ de iure gẽtiũ: nõ ꝙ p̄mo eã iuenerit cũ Noe maledictionẽ ſeruitutꝫ intulerit chanaan filio cham ꝓpter irriſionẽ in eũ factã ab ipſo cham cũ ex ebrietate vidit eũ nudatũ iacere in pudẽdis: ſ; q: ius gẽtiũ eã approbauit. Cũ q̄ belliũ eſt iuſtũ: captꝰ efficit̃ ſeruꝰ capiẽtis q̄ hꝫ iuſtũ bellũ. Vñ ſeruꝰ dr̄: a ſeruãdo: q: ſcꝫ captꝰ ſeruabat̃ in vita ne occideret̃: ſed ad ſeruiendũ ſeruabat̃: ⁊ peccat q̄ ſic captus. ſ. in bello iuſto recedit a dño ſuo. Sꝫ ſi bellũ eſt iniuſtũ licitũ ẽ fugere ſi põt. Bella. ſ. iuſta. Captiuitates: vt. ſ. qui capiunt̃ ſeruent̃ ad vitã. Poſtliminiũ eſt ius q̄ reſtituit̃ alicui res quã propter captiuitatẽ amiſerat: vt. xvi. q. iij. prima. Niſi ſint arma: que nõ reſtituunt̃: q: ea turpiter amiſit: vt ff. eo. l. ij. vel veſtes ſm Lau. inducie. i. treuge. Hugo. Circa eas aũt determinat̃ ꝑ ius canonicũ: vt ex̄ de treu. ⁊ pace. ꝑ totũ. Legatoꝝ non violãdoꝝ. glo. Si q̄s legatũ amicorũ vel hoſtiũ ĩpedit ſm canones excõicat̃. diſ. xciiij. ſi q̄s. Scdm leges hoſtibꝰ tradit̃: vt ſit ſeruus illorũ: vt. ff. de leg. l. vlti. Connubia. ſ. inter hoies eiuſdem ritus fidei. vt. xxviij. q. i. caue. Cõcludit Jſid. Hoc ius gentiũ appellat̃: q: eo fere oẽs gẽtes vtunt̃. Et dicit hic Archi. ꝙ ex hoc iure gẽtium fere oẽs cõtractus introducti ſunt. ſ. emptionis. vẽditionis. ꝑmutatiõis: ⁊ hmõi. Licet aũt ius gẽ

Jus gẽtiũ q̄d ſit

Geñ. ix.

Poſtliminium quid ſit.

tiū obligatiōes induperit:nō tn̄ noīa neq̄ actiōes: imo o
iure ciuili postea iducto ꝑcesserūt.insti.de actio.§.iste q̄.

§.XI. Lex canonica est lex

ecclesie.⁊ dr̄: canon largo tn̄ vocabulo.q̄d aūt sit canon di
cit Jsid.v.lib.etymo. Canon grece latine regula nūcupat̄
Regula aūt dicta est eo ꝙ recte ducit:nec aliqn̄ alio:sum
trahit. Alij dixerūt regulā dictā vel ꝙ regat:vel ꝙ normā
bene viuēdi p̄beat:vel ꝙ distortū:prauūq̄ corrigat. di.iij.
c.j. Et dicit ibi glo.summaria ꝙ cōstitutio ecclesiastica ap-
pellat̄ varijs noībus. Aliqn̄ dr̄: canon: qn̄q̄ decretū. qn̄q̄
decretalis ep̄la. Canon dr̄: qđ statuit̄ in generali concilio.

De cōsti-
tutiōe ec-
clastica
ꝙ varijs
noibus
appella-
tur.

Decretū qđ statuit papa de ꝯsilio cardinaliū suoꝝ ad nul
lius cōsultationē. Decretalis ꝟo ep̄la quā statuit papa vl̄
ex se vel ex ꝯsilio cardinaliū. Jtē inueniūt̄ alias canonice
cōstitutionis appellationes:vt dogma.mandatū.interdi
ctū ⁊ Sāctio. Dogma est in doctrina cōsistēs fidei xp̄iane.
Mādatū in doctrina de morib᷒. Jnterdictū in q̄ nulla pe
na adijcit̄.sanctio vbi pena adijcit̄. Tamen vnū qn̄q̄ po-
nit̄ p alio.xxv.q.ij.si q̄s. Glo.sup illud.nec aliqn̄ alio:sum
trahit.ꝯ.ff.de reg.iur.l.j. Regula est q̄ rem breuiter enar-
rat:non vt ex ea ius fiat: q̄ aliqn̄ alio:sum trahit. Rn̄deo
ꝙ illud appellatur regula in quo aliq̄d generaliter statui
tur sine suis exceptionib᷒:sic trahit aliqn̄ alio:sum ⁊ sm̄ h̄
intelligitur regula inducta. Si aūt sumatur regula sm̄ ꝙ
includit suas exceptiones:sic nunq̄ fallit. Et notādū qđ
ait Greg.dist.xxix.c.ij. Regule sanctoꝝ patrū p tp̄e loco ⁊
persona ⁊ negocio instāte necessitate tradite sunt.⁊ di.ea.
c.j. Jsid.dicit. Sciendū est ꝙ pleraq̄ capl̄a ex cā:ex ꝑsona:
ex loco:ex tp̄e cōsiderāda sunt: quoꝝ modi q: medullitus
nō indagant̄.in erroris labyrinthū nōnulli intricādo im
pingunt̄:cū ante iudicāt q̄ intelligāt:ante inculpāt q̄ ite
rando lecta ꝑquirāt. De regulis iuris ponet̄ inferius.

§.XII. De p̄ceptis ecclesie

que obligāt ad mortale. Et aliq̄ quidē vl̄ia sunt q̄ extēdū
tur ad oēs fideles:aliq̄ ad certos stat᷒ ꝑsonarū. Et vltꝫ
p̄mū q̄dē est de celebratione festoꝝ de q̄b᷒ agit̄ ⁊ determi
nat̄ de ꝯse.dist.iij.ꝑnunciandū. Nā q̄ꝑlo vacare deo et ꝑ
ꝯñs cessare ab operib᷒ exteriorib᷒:p aliq̄ tp̄e sit de iure di-
uino ⁊ naturali:tn̄ determinatio tp̄is in quo h̄ fiat vel de-
terminatio dieꝝ est de iure positiuo ⁊ p̄cepto ecclie. Decla
ratio circa istud preceptū habet̄ in.ij.p̄te ti.ix.s.de accidia.
c.vij.s.de omissiōe festoꝝ. Scđm p̄ceptū est de obseruātia
ieiunioꝝ dieb᷒ determinatis ꝑ ecclesiā:vt p totā.xl.de ꝯse.
dis.v.q̄dragesima. Et in q̄ttuor tp̄ibus anni ⁊ certis vigi-
lijs.di.lxxvi.ꝑ totū. Tertium est de abstinētia ab esu car-
niū oī sexta feria anni.de ꝯse.dis.iij.de esu.nisi cum natale
dn̄i venerit in tali die.ex̄ de obser.ieiu.c.fi. Die aūt sabbati
in Italia ⁊ vbi est talis cōsuetudo etiā est in precepto. Est
etiā abstinere ab ouis ⁊ caseo in tp̄e q̄dragesime: nō solū
ieiunātib᷒:sed etiā hn̄tibus iustā causam nō ieiunādi: nisi
excusaret infirmitas.dist.iiij.denique. Quartū p̄ceptū ec-
clesie ē de auditiōe misse dieb᷒ dn̄icis ⁊ festiuis. de ꝯse.di.
j.missas.⁊ ex̄ de paro.vt dominicis. Declaratio autē hui᷒
p̄cepti hr̄ in.ij.p̄te ti.de accidia.c.x.s.de omissiōe diuinoꝝ.
Quintū preceptū est de annuali ꝯfessione.i.ꝙ semel sal-
tē in āno q̄libet postq̄ venerit ad ānos discretiōis ꝯfitea-
tur pctā sua p̄p̄o sacerdoti.ex̄ de pe.⁊ re.ois vtriusq̄. De-
clarationeꝫ hui᷒ ⁊ q̄s dicat̄ ꝑpri᷒ sacerdos habes in ti. de
accidia.ij.p̄te.c.de omissione ꝯfessiōis.⁊ in.iij.p̄te ti.xvij.s.
de ꝯfessorib᷒:⁊ de materia cōfessionis.in ti.xiij. de clericis
⁊c.⁊ ꝑfectius ti.sequē.s.de.vij.sacris.c.de sacramēto peni
tētie. Sextū p̄ceptū est de ānuali cōione sumēda i die pa
schatis:postq̄ venerit q̄s ad annos discretiōis.ex̄ de pe.⁊
re.ois. Quis aūt sit ann᷒ discretiōis ⁊ de die paschatꝫ de-
clarat̄ ti.de accidia ⁊ de omissiōe cōionis in.ij.p̄te. Addit̄
et huic aliud p̄ceptū ecclesie erga sumētes eucharistiā: scꝫ
ꝙ ieiuno stomacho sumāt nisi sint grauiter infirmi.de cō-
se.dis.ij.liquido. Et declarationē huius habes in.iij.parte
ti.de cleri.⁊ titu.seq.c.de sacro eucharistie. Septimū est
de solutione decimarū quo.s.ad quotā.i.decimā partē fru
ctuū vel lucroꝝ.sm̄ Tho.ex̄ de deci.a nobis. Et precipue
vbi est cōsuetudo dādi totū vel partē: quātū ad illā partē
esset in p̄cepto. Quō aūt excusant̄ nō dātes vbi nō est cō-
suetudo vel non excusent̄.vide declarationem in.ij.p̄te ti.
iiij.s.de inani gl̄ia.c.iij.de inobediētia q̄ad solutionē deci-
marū. Octauū est abstinere ab oī actu prohibet̄ sub pe-
na excōicationis:⁊ ꝑmaxime late sn̄ie. Nā ꝯtriū faciēdo est
pctm̄ mortale:siue sit sn̄ia lata a iure vl̄i: siue synodali: si-
ue ab hoīe:etiā si illud de se non esset pctm̄: puta ingredi
monasteriū monialiū nō mala intētione:sed ad videndū
locū:de se nullū est pctm̄. Sed si est lata sn̄ia excōicatiōis
ꝯ ingrediētes extra casum necessitatis ingrediens peccat
mortalr̄. Et hoc nisi excuset eū ignorātia iuris illius ⁊ ha-
beat iustā cām ignorātie:⁊ nisi sn̄ia iniuste ferret̄ ab hoīe.
Nā etsi liget talis sn̄ia:non tn̄ consciētia in conspectu dei:
nisi contēneret.xi.q.iij.etsi damnatis. De hac materia ha-
bes in.iij.parte ti.de excō. Nonū est de vitatione excōica
toꝝ.xi.q.iij.cum excōicato.⁊ seq.⁊ hoc in diuinis officijs.
Nā participare cū hmōi excōicatis maiori in diuinis sciē-
ter est mortale.sm̄ Tho.⁊ alios.⁊ etiā ꝑticipādo in alijs:
vt loq̄la mēsa ⁊ hmōi:qn̄ scꝫ hoc fieret in contēptū ecclie:
vel post ꝑhibitionē prelatoꝝ specialiter super hoc factam
sm̄ Tho.⁊ alios. No.tn̄ hodie ꝙ ꝑ decretū Cōstantien.h̄
fuit modificatū.s.ꝙ non tenent̄ fideles excōicatos vitare
etiam in diuinis:nisi postq̄ fuerint publice denūciati vel
ꝑpter publicā manuū iniectionē in ꝑsonā ecclesiasticam.
vide de h̄ in.iij.p̄te ti.de excō. Decimū est ꝙ nō audiant̄
misse ⁊ diuina officia clericoꝝ publice in fornicatione iacē
tium seu concubinarioꝝ.xxxij.dist.p̄ter hoc. Hoc tn̄ varie
intelligit̄ a doctorib᷒. Sed et ꝑ illud decretū Constātien.
etiā modo p̄dicto videt̄ mitigatū:videlꝫ ꝙ nō debeāt eui-
tari:nisi fuerint a suis p̄latis publice denūciati. Undeci-
mū p̄ceptū cōcernit clericos ordinatos in sacris vel bn̄fi-
ciatos.s.ꝙ debeāt dicere quotidie septē horas canonicas
tā de ꝟgine q̄ de tēpore:alr̄ etiā vnā horā ex negligentia
omittēdo sciēter peccat mortalr̄.ex̄ de cele.mis. dolentes.
Cui᷒ declarationē habes in.iij.p̄te ti.xiij.de cle.c. de horis
canonicis. Duodecimū ꝙ non dicāt missam sacerdotes:
nisi pri᷒ dictis matutinis ⁊ p̄ma: vbi est de ꝯsuetudine vel
ꝯstōne:alr̄ esset mortale sm̄ Guil.⁊ h̄ ex gn̄ali cōsuetudi-
ne ecclie. Decimūtertiū est ꝙ dicēdo missam sacerdotes
si omittāt de vestib᷒ sacris ordinatis ab ecclia vel alijs cō-
suetis vbiq̄ obseruari:vt cū lumine:cū missali: cū ordine
debito ⁊ hmōi.omittēdo aliqđ notabile sciēter erit morta
le:q: ꝯ ꝯstitutionē vel morē ecclie.dist.xi.in his.de his ha-
bes.in.iij.parte titu.xiij.de clericis.c.v.⁊.vj.⁊ ti.seq.s.de se
ptem sacris ⁊c.c.vij.de sacro ordinis. Decimūquartū est
erga religiosos ꝙ nō dicāt aliq̄ retrahentia hoies a solu-
tione decimarū:⁊ ꝙ faciāt ꝯfessores ꝯsciam ꝯfitentib᷒ de
decimis:⁊ ꝙ p̄dicatores p̄dicēt certꝫ dieb᷒ de materia deci
marū cū fuerit sup h̄ a p̄latꝫ eccliarū req̄siti. Jsta sunt tria
p̄cepta ⁊ trāsgrediēdo sciēter esset mortale. Jn.iij.p̄te ha-
bes declarationē hui᷒. Decimūq̄ntū est cōe clericis ⁊ reli-
giosis.s.ꝙ nō se exerceāt in negocijs secularib᷒:vt in mili-
tia:in negociatiōe:i macellaria:i cauponia:et hmōi. ex̄ ne
cle.vel mo.c.j. Decimūsextū in q̄libet regula seu religiōe
est sciēdū ꝙ habent̄ aliq̄ statuta p modū p̄cepti sm̄ expres-
sionē ibi factā:vel declarationē ecclie:vt in regula minoꝝ
⁊ quodlibet illoꝝ trāsgrediēdo est mortale. Facere aūt ꝯ
aliqđ eēntialiū religiōis.s.ꝯ paupertatē:castitatē:⁊ obediē-
tiā est mortale nō solum q: ꝯ ius humanū:sed magis q: ꝯ
ius diuinū ⁊ naturale:q: ꝯ factū votū. Hoꝝ declarationē
habes i.iij.p̄te ti.xvj.de statu religiosoꝝ. Decimūseptimū
est ad medicos vt.s.cū vocant̄ ad infirmos debeāt eos in-
ducere vt ꝯfiteant̄ pctā sua.ex̄ de pe.⁊ re.cū infirmitas. Et
declarationē hui᷒ hēs i.iij.p.ti.vij.de medicis. Qđ aūt nō

dent medici medicinā ī detrimētū aīe ꝑ salute corꝑali vel
alia cā: puta ꝙ mulier grauida faciat abortiuū ne ipa mo-
riaꝛ: vel ne fornicatio sua nota fiat: qđ etiā in dicta decre-
tali ꝓhibeꝛ: qm̄ h̄ nō est solū de iure positiuo: sed etiā diui
no ꝛ naturali. Decimūoctauū sciēdū ꝙ ad statū cōiuga-
torū multiplex pceptū fuit ꝑ ecclesiā institutum. Primo
ꝙ nō ꝯhāt habentes aliqđ ex impedimētis mrīmoniū di-
rimentib⁹ q̄ sunt.xij. ꝛ habenꝛ in.iij.pte.ti.j. Scđo ꝙ nō cō
summēt matrimoniū ꝯhētes in tpe ꝓhibito.i.nuptias fa-
ciāt: vt in.xl. ꝛ hmōi. de quo habes in.iij.pte.ti.j. Tertio ꝙ
cū debeāt benedici: q: nō bigami: nō cōsummēt matrimo-
niū añ bñdictionē nuptiaꝝ. Quarto ꝙ nō fiat seu ꝯhatur
matrimonium clādestine.i.sine testibus saltem. Et de his
oib⁹ habes in.iij.pte.ti.j. Quinto ꝙ ꝑseuerāti in adulterio
alter q̄ est innocēs non dꝫ exact⁹ reddere debitū qñ est no
tū.xxxij.q.j.ꝑ totū. Declarationē hui⁹ habes in.iij.pte.ti.j.
Sunt ꝛ alia precepta ecclesie aliquas ꝑsonas concernen
tia: ꝛ non ita generalia: que ꝛ causa breuitatis et alijs de
causis omittuntur que pertinent ad diuersos status.

§.XIII. De canonibus no

De mul- ta ꝙ canon aliqñ sumiꝛ large ꝑ q̄cūq; regula in q̄cūq; fa-
tiplici ac cultate: et sic etiam sciētia medicine dꝛ hr̄e suos canones.
ceptiōe Aliqñ sumiꝛ ꝑ oī scriptura eccl'astica: ꝛ sic Hiero. dicit in
hui⁹ no- ꝓlogo biblie: ꝙ aliqui libri in biblia vt liber Sap. Eccl. et
minis.s. hmōi non habenꝛ in canone.s. librorū scripture q̄ sunt ap-
canon. probati ab eccl'ia: vt nullo mō liceat dubitare de his q̄ cō-
tinenꝛ in illis: ꝛ ꝑ illos argumentaꝛ necessario concluden
do in his q̄ sunt fidei. Scđm hoc etiā quodcūq; habeꝛ in
corpe iuris canonici dꝛ canon: nō solū cōstitutiōes eccl'ia-
stice: sed etiam dicta doctorū q̄ ibi habenꝛ. Tertio dꝛ canō
stricte ꝑ ꝯstitutione eccl'iastica q̄ fit in cōcilijs vniuersali-
bus vel ꝓuincialib⁹. Nā vt dicit Gra. dist.iij.rū.§. porro.
Cōciliorū alia sunt vniuersalia: alia ꝓuincialia. Et prouin
cialiū. alia celebranꝛ autoritate romani pōtificis ꝑsente
videlꝫ legato romane eccl'ie. ꝛ dicit ibi glo. sup ꝟbo lega-
to.s. specialr ad h̄ destinato. licet eīm aliqs sit gn̄alis lega
tus: nō tn̄ pōt facere gn̄ale vel ꝓuinciale conciliū: q: ea q̄
specialr romano pontifici ꝯceduntꝛ mādata gn̄ali iurisdi-
ctiōe nō trāsferunꝛ. ex de offi. leg. ꝙ trāslatione. Sꝫ nunqđ
metropolitan⁹ pōt cōdere canones in suo ꝯcilio scꝫ ꝓuin
ciali. Dicas ꝙ sic de ꝓuīs negocijs: ꝛ de his q̄ spectant ad
onus suū: de magnis reb⁹.nō pōt: vt de his q̄ ꝑtinēt ad fi-
dē vt.xvij. dis. multis. Et canones sui solū obligant eos q̄
sibi sunt subditi.l. de ꝓuincia. Et notādū ſm Archid. dis.
ea. sup ꝟbo legato: ꝙ legat⁹ in ꝓuincia sibi decreta seu cō
missa pōt statuta facere: ꝛ durāt statuta ꝑ cū etiā eo rece-
dēte. ex de offi. leg. nemini. Et vt euites oēm calūniā: intel
ligas de statutis legatorū in cōcilijs ꝓuincialib⁹ vel gn̄ali
bus. de qb⁹ loquiꝛ hic Gra. di.lxxvj. vtinā. De alijs pcepti
suis inhibitionib⁹ ꝛ interdictis: dico ꝙ si aliquē ꝓhibet
aduocare post tp̄s administrationis sue.s. legati. pōt suū
offm̄ aduocatiōis sue exercere. ff. de penis. l. vlti. ſm Uin.
Et sīlr si ad tp̄s ꝓhibet illud. ff. de penis. l. moris. Si vero
sn̄ialr cū cause cognitiōe: suo offō finito nihilomin⁹ tenet
statutū. Et ita itelligiꝛ. C. de postul. l. j. Et qđ glo. dicit de
legato ꝙ nō pōt ꝯciliū ꝓuinciale facere intelligēdū est in
his q̄ spectāt solū ad papā. nā h̄ facere conciliū ꝓuinciale
spectat ad metropolitanū cū suis suffraganeis: vt eo infe-
rior non videaꝛ legat⁹: dicēdū est ꝙ quātū ad ꝓuinciā sibi
decretā pōt facere conciliū q: in ea ordinari⁹ est. ex de offi.
Questio lega. legatos. lib. vj. Itē q̄rit archi. dist.xvij. sup. c.j. si fiāt
in cōcilio ꝓuinciali aliqui canones: ꝛ aliqs incidat in aliꝗ
quem illorū: nunqđ archiepūs sine epīs poterit absoluere.
Rn̄deo ꝙ Hostien. in. c. graue. de ꝓben. facit circa h̄ distin
ctionē: ꝛ dicit ꝙ si formanꝛ statuta in forma cōcilij: vt si di-
caꝛ. Nos ꝯciliū vel nos archiepūs de ꝯsensu suffraganeorū
nostrorū in cōcilio ꝯgregatorū statuimus ꝛc. tūc sine cōsen
su eorūdem nō poterit fieri absolutio vel relaxatio. ar. de
tēpo. ord. si archiepūs. ꝛ de offi. delega. causam.j. Nisi forte
epī hoc ei cōcesserint: vel sup hoc sit minutus ꝯsuetudine
vel ꝓuilegio speciali. ex de offi. ordi. duo. Aut in ꝑsonā ar-
chiepī sit factus canon: vt si dicaꝛ. Nos archiepūs de ꝯcilio
fratrū nostrorū: qđ conciliū cū non importet necessitatem
vt nota. ex de arbi. cū olim. non multū opaꝛ: ꝛ sic ꝑ se pote-
rit absoluere satisfactiōe tn̄ ꝑmissa. ex de insti. ex frequēti-
bus. nisi sit solēne anathema. Alij ꝟo indistincte dicūt ꝙ
nō pōt. Nā cū statutū nō possit facere in ꝓuincia sine suis
suffraganeis: nec ecōtra scꝫ pōt absoluere. dis.xviij. epūs.j.
Et sic nō poterit penā tollere sine cōcilio: q: oīs res ꝛc. ex
de reg. iur. Cōcludit Archi. Ego credo ꝙ siue si dicat nos
conciliū: siue nos archiepūs de consensu ꝛ cetera: non solū
archiepūs poterit absoluere suū subditū ab illo ligamine:
imo ꝛ q̄libet suffraganeus ei⁹ poterit absoluere suū sub-
ditū: cū talis sit sn̄ia canonis siue iuris. ar. ex de sen. excō.
nuper. Dicit etiā Gra. ꝙ epōrū concilia.i. congregationes
q̄s faciunt epī cū clericis sue dyo. q̄ consueuerūt dici syno-
di: q̄uis sint inualida ad constituēdū ꝛ diffiniendū. nō tn̄
sunt inualida ad corrigēdū ꝛ exhortandū. hn̄t etiā autori-
tatē imponendi ꝛ indicēdi qđ alr̄ statutū est. dis.xviij.§.j.
vbi dicit glo. ꝙ istud nō est verum.s. ꝙ epī in synodo non
possint aliqđ statuere: immo pn̄t cōdere canones epāles:
sicut archiepī ꝓuinciales: nō tn̄ cōsueuerūt dici canones:
sed cōstitutiones synodales. Et q̄libet populus ꝛ q̄libet
eccl'ia pōt sibi statuere aliqđ ius. dist.xj. catholica. Sup q̄
c. dicit Archi. ꝙ nullū statutū pōt facere siue cathedralis
eccl'ia siue alia sine ꝯsensu epī. ex de ꝯsue. cū cōsuetudinis.
Et de his q̄ fiunt a p̄la. nouit. nisi sint aliqua minima. Rō
est: q: epūs est caput cathedralis eccl'e ꝛ aliarū. ex de testa.
req̄sisti. Et sine capite nihil est faciēdū ſm Inno. q̄ sic no-
ta. ex de ꝯsti. cū accessissent. ꝛ vꝫ ꝯdicere. ex de ꝯsti. cū oēs.
ꝛ de cleri. nō resi. cū dilect⁹. Sꝫ dic ꝙ illa iura pn̄t intelligi
qñ cōstitutio illa fuerit facta auctrate epī: vel non erat q̄ eā
impugnaret: alꝛ nō valeret: nisi papa ex certa sciā illā cō-
firmasset. ſm Ber. cōpostella. q̄ ita notat dicto. c. cū oēs.

§.XIIII. De canonib⁹ cōci-

liorū vniuersaliū: ꝛ de ipsis cōcilijs vniuersalib⁹ q̄ sint ap-
probata hr̄ dist.xv. ꝛ.xvj. ꝑ totū. ꝛ ibi etiā hr̄ de canonibus
aplorū q̄ sunt autētici ꝛ q̄ apocriphi. Et specialr canones
seu ꝯstōnes edite in q̄tuor primis ꝯcilijs vniuersalib⁹ in
qb⁹ reprobate sunt quedā hereses tūc exorte. Approbanꝛ
q̄tuor ꝯcilia: vt pꝫ dis.xv. sicut sancti euāgelij. Et in dist.
xvij. per totū. ostenditur aperte ꝙ talia vniuersalia ꝯcilia
non possunt celebrari nisi autoritate pape. Idem Tho.

§.XV. De decretis sumo-

rū pōtificū seu ꝯstōnib⁹ dicit Nico. papa. Si decreta sum-
morū pōtificū nō haberis de neglectu ꝛ incuria redarguē
di estis: si ꝟo haberis ꝛ nō obseruatis de temeritate estis
redarguendi ꝛ increpādi. di.xx.c. penul. Quid sit decretū
habes. s. §.xi. q̄uis etiā aliqñ dicaꝛ decretū ꝯstō que fit in
cōcilijs. Et q̄uis ſm Tho. in quolibetis. papa in iudiciali
bus sententijs possit errare: q: ibi pcediꝛ ꝑ ꝓbationes ho-
minū q̄ pn̄t errare. Et de his intelligiꝛ qđ dꝛ ex de sen. ex-
cō. a nobis. ij. s. ꝙ eccl'ia ꝛ fallit ꝛ falliꝛ. In hmōi tn̄ ꝯstōni
bus suis ꝛ decretꝫ errare nō pōt: q: regiꝛ a spūscō. di. viij.
q̄ cōtēpta. ꝛ.xxv. q.j.c. violatores. Et h̄ est verū in his que
determinat papa vt papa.i. cū cōsilio cardinaliū. Nā que
determinaret papa vt priuata ꝑsona posset errare vt alij
hoies: vt pꝫ de decreto Anastasij pape: qđ reprobaꝛ vt nō Decre-
verū. dist.xix. scđm. Itē qđ dicit Greg. dist. ea. nulli. Nulli tū pape
fas est v el velle vl' posse trāsgredi aplice sedis pcepta: nec anasta-
nostre dispōnis ministeriū: qđ vestrā sequi opꝫ charitatē. sij reprо-
Sit ergo nunc sue dolore ꝑstratus q̄sqs apl'cis voluerit batur.
contraire decretis: nec locū deinceps inter sacerdotes ha
beat: sꝫ exors fiat a scō ministerio ꝛc. vbi dicit Archi. i ro-
sa. ꝙ istud. c. nulli. pōt dr̄ canon late sn̄ie.s. excōicatiōis vel

etiā ferēde. Sūt em̄ qdā q̄ aplicā sedē cōtumaciter negan tes eē caput oīm eccliaꝝ: dicūt ipsam nō posse ↄdere cano nes ꝛ decreta: nec hr̄e autoritatē ea cōdēdi: nec eē suādā ab ea statuta. isti tales heresim ꝛ scisma sapiūt. ꝛ i ipo gn̄e delicti tanq̄ heretici excōicati sunt. xxv. q. i. violatores. Et de talib⁹ loquit̄ istud capl'm si dicat̄ eē canō late snie. Sūt et alij q̄ trāsgrediunt̄ decreta aplice sedis. nō tn̄ dicūt vel credūt papā nō posse cōdere ea: vel nō esse seruāda. tales nō sapiūt heresim: nec sunt ipso facto excōicati: lꝫ peccent mortalr̄: ꝛ sic pn̄t excōicari post admonitionem. Siue ḡ sit canō late snie siue ferēde: nullū sequit̄ incōueniēs s; varie exponēda est lr̄a ipsi⁹. c. Ego tn̄. ait Arch. credo poti⁹ eē late snie: ꝛ q̄ loquat̄ de cōtēptorib⁹ decretoꝝ. q̄. s. credūt romanā ecclesiam nō esse caput ꝛ nō posse condere decreta.

An papa possit facere nouos articulos fidei.

Utrū papa p decretū suum seu cōstitutionē vel determinationē possit facere nouos articulos fidei. Dicit archi. in rosa. dist. xv. in. §. c. q̄ articulus fidei pōt accipi dupl'r. Uno mō stricte pro his qui cōtinētur in symbolo quos opꝫ oēs fideles explicite credere ꝛ debēt scire. de cōse. di. iiij. añ. §. ꝛ si. Et sic papa non pōt facere vel addere nouos articulos sicut etiā nec noua sacra sm̄ Tho. Alio mō pōt dici articul⁹ fidei largi⁹. talis. s. q̄ credere oporteat qđ pri⁹ non oporteret: ꝛ sic cōprehēdit articul⁹ diffinitiōes factas a papa vel ↄcilijs sup q̄ōnib⁹ moris de fide. Et sic papa pōt facere nouos articulos: q: pōt declarare aliq̄d eē firmiter credēdū ꝛ oppositū eē hereticū: qđ pri⁹ ante declarationē nō erat necessariū illud credere magisq̄ oppositū: vt illud. Tres psonas diuinas eē equales. ꝛ alia multa que habent̄ in. c. canones. di. xv. que post illā determinationē factā a concilijs vel papa nō licuit credere cōtrariū sine p̄iudicio salutis vt prius. Et sic sumit̄ in decretali. cū xp̄s. ex̄ de hereti. vbi dicit Alan⁹ q̄ ante illā diffinitionē de qua loquit̄ illa decretalis cū xp̄s. cōtrariū dicere licebat: cū nō esset phibitū. post declarationē illā nō licet. Ista hmōi credere explicite nō est necessariū nisi p̄latis q̄ legē scire debēt: nō pfunctorie s; pscrutabilr̄. xxxviij. di. oīs. Implicite aūt credere est credere gn̄alr̄ qđ credit ꝛ tenet ecclesia: q̄ fides sufficit in hmōi subtilitatib⁹ fidei. dūmodo specialiter in ↄ̄rīū nō sentiat̄. Largissime aūt sumēdo articulū fidei sm̄ q̄ cōprehendit oēm sniam verā circa fidē siue sit diffinita siue nō. In hac larga acceptiōe articuli. sic licet dubitare de eo qđ nō est diffinitum ante determinationem. Hec archidia.

§. XVI. De decretalib⁹ epistolis.

q̄d sit decretalis habes. s̄. §. xi. Qđ autē habeāt decretales eple eādē auctātē sicut ꝛ decreta ꝛ canones ostēdit̄ apte. di. xix. c. i. vbi i fine dr̄. Ostēdim⁹ nullā eē dr̄iam inter illa decreta q̄ i corpe canonū habēt̄ aplice sedis p̄sulū: ꝛ ea q̄ p̄ multitudine vix p singula voluminū corpa reperiunt̄. cū oia ꝛ oīm p̄decessoꝝ suoꝝ decretalia cōstituta atq; decretales eplas q̄s btissimi pape diuersis tpibus ab vrbe roma dederūt: venerabilr̄ fore suscipiendas ꝛ custodiēdas eximios p̄sules leonē. s. ꝛ gelasiū mādasse pbauimus. Nico. papa. Et i seq̄uē. c. di. ea. dicit agathō. Sit oēs aplice sanctiones accipiēde sunt: tāq̄ ipsi⁹ diuina voce petri firmate. ꝛ Aug. etiā dicit in. ij. li. de doc. xp̄iana: q̄ inter canonicas scripturas ille sint q̄s aplica sedes hr̄e ꝛ ab ea alij meruerunt eplas accipe. dist. c. in canonicis. Et nota sm̄ Arch. in rosa. dist. xix. in p̄n. q̄ nemo ligat̄ cōstitutione anteq̄ ad eū puenirat. vt. xxxvi. q. ij. si aūt. vbi nota Hug.

§. XVII. De rescriptis videndū est

q̄d sit rescriptū. q̄s rescriptū ↄdere possit. Sup q̄b⁹ reb⁹ (al's iurib⁹) rescripta ipetrent̄ (al's iterp̄tent̄) Si sup eis dubitare ↄtingat. Que vis et ptās ipsoꝝ. Quāto tpe duret eoꝝ auctas. Que rescripta sint gn̄alia. Que spālia. Que iurisdictionē ↄferūt. ꝛ q̄ merā executionē. ꝛ q̄ ius cōe ↄtinēt. Et q̄ grām spālē. Et q̄ pena debeat̄ his q̄ rescripta impetrāt p suggestionē falsitatis seu veri suppressionem

Rescripta pape vel p̄ncipis sunt mādata: q̄ ad instātiā alicui⁹ vel aliquoꝝ seu pprio motu: vel ex relationib⁹ absentiū: vel ex suggestionib⁹ p̄sentiū: vel ad ↄsultationē fa cit. Un̄ cū aliq̄d alicui vel aliq̄b⁹. corpi: collegio: vniuersitati vel ciuitati mādat̄ seu indulget̄. Talia em̄ ius faciunt nō gn̄ale sed speciale in negocijs et inter psonas in q̄bus inter q̄s pmulgata sunt: vt. C. de le. ꝛ cōsti. l. ij. Rescriptū cōcedere (al's cōdere) pōt in ecclasticis papa: in secularibus imperator. De iurib⁹ aūt rescriptoꝝ sciēdū est q̄ aut rescriptū est sm̄ ius: aut preter ius: aut ↄ̄ ius. Si est sm̄ ius vim ↄstitutionis hꝫ. Tale em̄ est decretalis epla: ꝛ in causis diffiniēdis auctē hꝫ. vt. xix. dist. p totū. Si pter ius sit: vim ↄstōnis hꝫ: ꝛ artat illos ad q̄s dirigit̄. Nā etsi vix ferēdū iugū a scā romana sede iponit̄: pia tn̄ deuotione tolerādū est: vt. xix. dist. in memoriā. Aut is cui mādatū dirigit̄ rōnabilē cām assignet: q̄re qđ mādat̄ adimplere nō possit: vt ex̄ eo. si qn̄. Si ↄ̄ ius ꝛ forte ↄ̄ dictū dei aploꝝ: euāgelistarū aliq̄d pdeat omnino respuit̄. vt. xxv. q. i. sunt q̄dā. q: nedū minor in maiorē sed par in parē nō hꝫ imperiū. ff. de arbi. l. nā magistrat⁹. ff. ad trebel. l. ille a quo. §. tēpestiuū. Eoꝝ tn̄ dicta vel statuta pōt papa modificare. Un̄ illud. Quos de⁹ cōiunxit hō nō separet. sic modificat̄ p summū pontificē cōiunxit cōsensu animoꝝ et carnis cōmercio also si primū interueniat. s. cōsensus aloꝝ. nō scđm. i. carnis cōmerciū separat̄ p ingressum religionis. vt. s. de ↄuer. cōiu. verū. ꝛ. c. ex publico. Nō sic si alter cōiugum velit in domo ppria remanere: vt eo. ti. ex pte tua. in fi. Itē modificatur ꝛ aliter illud verbū. Quos de⁹ cōiunxit hō non separet. s. violenter sine lege ꝛ absq; rōne. sic modificat Isid. xxvij. q. ij. quos de⁹ coniunxit. Si aūt ↄ̄ ius positiuū aliqđ rescriptū emanet: abijciendū est. vt. xxv. q. ij. rescripta. C. de p̄ci. impa. offe. l. rescripta. Nec em̄ rōne rescripti recedēdū est a iure cōi: vt. s. de eta. ꝛ quali. or. ꝛ p̄fecti. cū te. nisi expsse in rescripto cōtineat̄. nō obstāte cōstitutione vel iure tali vt ff. de re iudi. l. si quis. in p̄n. ex̄ de offi. dele. sup questionum. al's nō est verisimile summū pōtificē vna epla multa velle tollere iura. vt. s. de elec. eccle. ij. C. de inoffi. testa. l. si qn̄. ij.

Mat. xix.
Mat. x.

Sed si sup iure aliq̄ dubitatio oriat̄ cōsulēdus est papa: vt. s. de fide instru. pastoralis. Et in hoc posset poni exemplum. s. de cōces. p̄ben. vel eccle. non va. dilectus. De qua pbabiliter dubitat̄ an sit reuocata p aliam decre. posteriorem tpe non ordine. s. de elec. ne p defectu. Sed si rescriptū sit ↄ̄ cōsuetudinē preualet consuetudo. Nā preualet iuri si sit rōnabilis ꝛ prescripta. vt. s̄. e. ti. c. vlti. Item si rescriptū sit ↄ̄ fiscum vel publicā vtilitatē respuit̄ pma iussio ꝛ expectat̄ scđa. vt. C. de p̄ci. impa. offe. l. nec dānosa. in aut̄. vt nulli iudi. §. ꝛ hoc quoq; iubem⁹. ꝛ de māda. prin. §. deinde. Si xo ↄ̄ ius priuati distinguit̄. aut in leuē et modicā lesionē: vt si papa mādet in suo rescripto q̄ non admissis dilatorijs exceptionibus pcedat̄ in p̄ncipali. vel si mādet actionē vel petitionē alicui⁹ differri: vt cū indulget cruce signatis nō cōueniri tpe crucis tale rescriptuꝫ valet vt. C. de p̄ci. impa. of. l. quotiens. ꝛ. l. rescripta. Nā modica dāna tolerant̄. vt ar. xij. q. ij. terrulas. ꝛ. c. si quos de seruis. ꝛ bone rei. ex̄ de his q̄ fi. a p̄la. sine consen. r. pastoralis. ff. de in integ. resti. l. scio. Sic et deceptio modica tolerat̄. vt. ff. de mino. in annis. §. itē magna xo rescindit̄. vt. C. de rescin. ven. l. rem maioris. Ceterū si rescriptū enormē alicui lesionē inducat: ꝛ in totū ius ei⁹ absorbeat: nō valet. vt in p̄dicta. l. quotiens. ex̄ de deci. suggestū. ꝛ de dona. aplice. s. de verb. sig. q̄d p nouale. ff. ne q̄d in loco pu. l. s. Itē ne in flu. publi. l. i. §. sunt q̄ putant. Eo saluo q̄ ex delicto auferunt̄ oia bona. vt. ff. de bo. dā. p ro. ex̄ de iude. ꝛ sara. ad liberandam. s. de here. vergentis. ꝛ ne cleri. vel mo. relatū. al's em̄ non est verisil'r q̄ papa vel imperator in pbando actionē indulgeat. vt. C. de peti. bono. sub. l. i. li. x. ꝛ. ff. de mino. l. denique. i p̄n. Ubicūq; em̄ denegat̄ petitio: denegādū est ꝛ rescriptū: vt. C. si imperator ex rescripto p̄n. l. ij. nisi forte aliq̄d sit qđ pn̄t ipetrāti ꝛ nulli obsit. vt. ff. de sena. l. nupte.

Rescriptū q̄d sit.
Rescriptū q̄s condat.
De iuribus ꝛ viribus rescriptoꝝ.
Circa rescripti dubitationem.

vel si is cui princeps sine exēplo subuenit. vt instit. de iur. natu. gē. et ciui. §. sed qđ pncipi. et. xxv. q. ij. rescripta. Tollit rescriptū si p suggestionē falsitatis vel veri suppressionē fuerit impetratū: et sciēter vel ignorāter. Sed p talē q̄ nō interueniēte nō fuissent obtēte lr̄e. vt ex̄. e. ti. sup lr̄is. Etiā si rescriptū sit ɔsentaneū iuri. vt. xxv. q. ij. et si legib⁹. C. si ɔ ius vel vti. publi. Et eodē modo tollit si p mēdaciū iuris obtineat. vt. xxv. q. ij. prescriptione. C. si ɔ ius vel vti. pub. l. prescriptione. Ut cū qs suggerēs pncipi esse de iure qđ nō est impetrat: qꝛuis nō sit verisile principem in hoc falli. vt. C. de testa. l. omniū. Tollit rescriptū primū p posteri⁹ faciēs mentionē de pmo: et tūc ipso iure. vt ex̄ de offi. dele. ex lr̄is. et c. pastoralis. §. pterea. in fine. Si vero in posteriori nō fiat mētio de priori: tollit posteri⁹ p primū: sed nō ipso iure: sed ope exceptiōis. Et est rō diuersitatis: qꝛ in pmo casu certi sum⁹ de volūtate pncipis vel pape q voluerit primū tolli cū in scđo de ipso fecerit mētionē. In scđo aūt casu cū in vno de altero mētio nō habeat de volūtate principis: ignoram⁹ qđ illorū voluit pualere nō reqrim⁹ opē exceptionis ex pmo ɔ scđm. et sic intelligim⁹ ex̄. e. ti. ceterū. et ex pte. ij. Ubi aūt dubitat de duob⁹ rescriptis: qđ sit pmū et qđ posteri⁹: vtpote qꝛ eadē data est vtriusq: si ipetrata a diuersis sup diuersis: sꝫ ad eosdē iudices fuerint: superior cōsulat: vt. j. de offi. dele. c. sane. j. Si vero diuersa fuerit obtenta rescripta a diuersis et ad diuersos iudices: sed super eodē negocio et dubitet qđ sit prius qđ posteri⁹: tūc seruāda est doctrina illarū decretaliū. ex̄. e. ti. c. pastoral. et c. cū contingat. Itē elidit pmū rescriptū generale p posterius speciale. etiā si in speciali de gn̄ali mētio nō habeat. in eo tn̄ q in speciali specialr̄ cōtinet. vt ex̄. e. ti. pastoralis. Ubi aūt vtrūq rescriptū est spāle: sꝫ vnū est sup incerto. aliud sup certo. reqrit in scđo mētio de priori: vt. j. de offi. dele. ex parte. j. Itē tollunt rescripta si ab eodē duo paria fuerint impetrata quoꝝ posterius de priori mētionē nō faciat. Si ad diuersos iudices obtēta fuit causa vexandi reū coram diuersis: nūc corā istis: nunc corā illis. secus si hoc fiat ad cautelā: ne alterū admittat: vel ne iudices vnius interim moriant. vno tn̄ ipetrator vti itēdit. vt ex̄. e. ti. ex tenore. et C. de asse. tollen. l. j. §. vlti. Sed si duo rescripta eiusdē tenoris impetrant ad eosdē iudices: tunc nullū est vitium: vnū eni esse videt. vt. ff. de testa. l. vnū. et de his q̄ in testa. delē. l. vi. et C. de bo. pos. sm tab. l. j. §. ij. Et ratio. ɔsuetudo curie hꝫ frequētius duplicare lr̄as ppter pericula viarū. Ubi vero qs ipetrat diuersas lr̄as ad diuersos ɔ diuersos: talis diuersitas nihil obest: sed si ɔ eūdē: talis diuersitas obest in psonalib⁹ actionib⁹: q̄ cōmodi⁹ corā eodē vł eisdē iudicib⁹ poterāt expediri. vt. j. eo. c. vlti. ff. de q̄. re. ad eūdē iu. ea. l. j. Itē si diuersi impetrant diuersas lr̄as sup diuersis et cōtra diuersos: hec diuersitas nihil obest. Et idē si ɔ eūdē: eo saluo q si plures impetrant diuersas lr̄as sup diuersis bn̄ficijs cōtra eādem ecclesiā vn⁹ illoꝝ obtinebit q̄ pri⁹ ad executores lr̄as portabit. ex̄. e. ti. capl'm. Qđ intelligo cū papa non intendat grauare ecclesiā in receptione duoꝝ: vt ex̄. e. ti. cap̄. Quā intētionē pape colligo ex forma litterarū: vt si in lr̄is cōtineat. Si p alio vel alijs ibidē nō scripserim⁹: vt. j. eo. ti. mandatū. vel sic. Nisi p alio per nos vestra ecclesia sit grauata. vt. j. eo. ti. lr̄is. Ceterū si hec vel similia in rescripto non inueniant: qꝛuis ecclesia cui rescribit sit grauata in receptione alicui⁹ vel aliquoꝝ de mandato dn̄i pape: nō tn̄ cōpetit exceptio: nā etsi graue sit qđ imponit ab ecclesia romana ferēdū est: vt. xix. dist. in memoriā. vel saltē excusandū. vt ex̄ eo. ti. si quando. Itē eliditur rescriptū si ab appellato fuerit impetratū infra tp̄s appellationi prefixū. vt ex̄ de appel. sepe. et c. oblate. j. de cōfir. vti. vel inuti. c. bone memorie. Item elidit si ab excōmunicato fuerit impetratū. vt ex̄ de eta. et quali. or. et p̄e. cum bone. j. de pba. post cessionē. et de pa. c. vlti. Itē eliditur rescriptū obtentū lite pēdente. ex̄ vt lit. pen. c. j. et ij. et vlti. Nā lite pendēte supplicare non licet. vt. C. vt lite pen. nisi in casibus: vt. C. vt lite pen. l. ij. In aut. in medio lit. nō expec. sac. §. sup hoc. col. viij. Itē tollit rescriptū ex vitio visibili vel inuisibili: intelligibili tn̄. Uitia eni rescriptorum quedā sunt visibilia: quedā inuisibilia: sed intelligibilia. Uisibilia eni sunt que acuto ingenio et pspicaci oculo cerni possunt. De quib⁹ ponunt septem exēpla. ex̄ de cri. falsi. licet. Inuisibilia sed intelligibilia sunt: vt suggestio falsitatis: suppressio veritatis: de quibus dictū est. s. Itē cū littere impetrent nō cōtinētes seriem facti: vt ex̄ de coha. cle. et mu. sup eo. et causam facti. vt ex̄ de rescrip. dilectus. j. j. de sentē. excō. cū p causa. Itē si non fiat mentio de dispēsatione. vt ex̄ de fi. presby. ex tua. De compositione. vt. j. de deci. ex multiplici. De statuto. vt ex̄ de rescrip. cōstitutus. De priuilegio. vt ex̄ eo. tit. cū ordinē. De sententia. vt. j. de sen. et re iudi. inter monasteriū. Unde versus. Si priuilegiū si dispēsatio pactū: Uel si rescriptū sentētia siue statutū: Sfinis tolletur: nisi mentio facta pbet. Eliditur etiā rescriptū si p aliū sine mādato dn̄i impetret. vt ex̄. e. ti. nōnulli. que exceptio hodie sm obseruatā cōsuetudinē locū hꝫ in audientia lr̄atū: non in iudicio negocioꝝ. Si opponas ex illa decre. eo. ti. ex pte. iij. in fi. sed illa loquit in pcuratore reuocato: cui⁹ impetrationē ratā dn̄s non habebat. secus si is cui⁹ noie impetrat: etsi sine mādato ratā hꝫ impetrationē. Potest aūt qs impetrare p alio sine mandato: si sit de illis psonis a quib⁹ nō exigit de iure mandatum: vt in decre. illis. nōnulli. et ex pte. Que aūt sunt ille psone legit ff. de pcu. l. sed he psone. Durat rescriptoꝝ autoritas per decēniū: si impetrātes copiā iudicū habuerint et neglexerint vti. Nā infra illud tp̄s qn̄cūq poterūt experiri. vt. C. de diuer. rescrip. l. falso. Alij aūt doctores dixerūt. q si qs impetret rescriptū et infra annū cū copiā iudicū habuerit non vtat: perit rescriptum lapsu anni. vt. j. eo. ti. si aūt. et c. plerūq. qui sic dicūt et asserūt de plano. l. illam falso fore correctā. Sed qꝛ promptū est iura iurib⁹ cōcordare. vt. C. de inoffi. do. l. vnica. sic legē et decretales reduco ad cōcordiā. Legē intelligo cū post pmū rescriptū scđm nō fuerit impetratū. Decretales illas intelligo cū impetro primum rescriptum: tu impetras scđm: nō facta mētione de primo agis et cōsuetudine: excipere nō possum ex pmo sup eodē negocio ad alios iudices obtento: si in illo fraudulenter vel negligēter ifra annū ab ipetratiōe tui scđi: vti omiserim. sic loquunt ille decre. et hūc casū. l. illa nō cōsiderauit. Et si hec opinio placeat: dices vt sup⁹ tactū est: q ann⁹ iste incipit currere a tpe scđi rescripti. qđ tali rōne pbabis. Annus p se sine scđo rescripto non tollit primū rescriptū: vt dictū est: nec scđm rescriptum p se suffiat ad tollendum primū: cū de eo nō habeat mētionē. Erit igit vtrūq necessariū: et scđm rescriptū impetrari: et annū cedere: vt sic ambo cōiuncta primū perimant. Iuxta illud. Et si non psunt singula queq iuuāt. Et ad hoc habes optimū simile: qꝛ impfecta volūtas p se nō tollit solemne testamentū precedēs: sꝫ cū decennio tollit. vt. C. de testa. l. sancimus. Doctores tn̄ multi dicūt primū rescriptū nullo alio impetrato sup eodem negocio tolli p lapsū anni. Generalia rescripta sunt illa in quib⁹ generales seu indiffinite clausule cōtinent. s. cū dicit. talis et talis: et quidā alij iniuriantur eidē. vel sic. Sup decimis possessionib⁹ et rebus alijs quo casu rescripta ad maiores et digniores personas. vel ad maiora negocia expressis nō extenduntur. vt ex̄ eo. sedes aplica. et c. pastoralis. Item si ponat clausula illa. Cōtradictores rc. Item illa. Amoto inde. Item illa. Uocatis rc. Tales eni et similes clausule faciūt generale rescriptū. Item cum littere dirigunt ad oēs: vt ex̄ de pe. et re. cum ex eo. Speciale rescriptum est qđ inter certos dirigit: et super certis et expressis rebus seu negocijs sine clausula generali. vt ex̄ eo. ti. c. j. et c. pastoralis. et tale rescriptum non extendit ad alias res vel psonas. vt. j. de offi. deleg. cum olim. j. Sic ergo et priuilegiū psonale psonā nō transgreditur: vt. j. de auto. et vsu pal. c. ij. j. de offi. delega. qm̄ abbas. ff. qui

Rescriptū tollitur.

Uitium rescripti duplex.

Rescriptum q̄ diu durat.

Rescriptum generale.

Rescriptū speciale.

bas. ff. qui. mo. vsufru. amit. l. si vsufructuari⁹. ⁊. vij. q. j. petisti. insti. de iu. na. gen. et ci. §. sȝ qđ pncipi. ff. de iudi. l. sed ⁊ si restituat. ff. de reg. iur. l. puilegia. ij. q. vj. si qñ. §. diffinitiua. in. ꝟ. qñqȝ nō obstat. ex̄ de iudi. q2 Du. Nā ibi agit p primas lr̄as: sed auc̄tate secundaꝝ. nō obstat. j. de offi. de leg. qm̄. i. cū fit cōmissio expresso noīe dignitatis: ibi enim lr̄e trāseunt ad successorē q̄ succedit primo in onere ⁊ honore: vt. j. de offi. ordi. pastoral. Itē nō obstat. j. de offi. delega. c. j. vbi iurisdictio ex lr̄is spālib⁹ extēdit ad alios. Nā ille casus spālis est vt extēdat iurisdictio ad illos q̄ possum iudicū impediūt: vt. j. de offi. iudi. deleg. ex lr̄is.

Que rescripta cōferūt iurisdictionem.

Iurisdictionē cōferūt oēs ille lr̄e in q̄b⁹ cause cognitio demādatur: qđ ex forma colligit lr̄aꝝ: vt in lr̄is continet. Si est ita. Si pmissis ꝟitas suffragat: cognita veritate / iusticia mediante. sicut de iure fuerit: qđ canonicū: qđ iustū vt pmisit: vt tenet: put in instrumēto inde cōfecto vel lr̄is cōtinet. Et talis iudex cui negociū a pncipe committat: sub aliq̄ de his formis pōt in figura iudicij procedere. Pōt ⁊ alij vel alijs cām cōmittere totā vel pte: vt. j. de of. deleg. cū te. Principiū / mediū / vel finē cognitionē vel executionē. vt. j. de offi. deleg. sup questionū. Talis pōt recusari ex cā nisi fuerit iudex peritus: vt ex̄ de offi. deleg. cū olim magister. iij. q. iij. iducie. ij. §. spaciū. In aut. offerat. iiij. q. iij. §. itē in criminali. inver. si q̄s testib⁹. Sed ⁊ tūc poterit recusari ex noua causa. vt ex̄ de offi. deleg. insinuāte.

Rescripta executionē ꝯtinētia

Executorie lr̄e sunt p q̄s sine aliq̄ iudiciali cognitiōe factum seu ministeriū delegat. vt ex̄ de offi. deleg. c. vlt. Talis nō est iudex: sed auditor vel executor: vt ex̄ de offi. deleg. sup questionū. §. porro. Talis etsi possit recusari nisi detur de volūtate priū: vel recipiat assensu. vt ī decre. sup q̄stionū §. nos aūt. ⁊. §. porro. a tali appellari nō potest nisi fines mādati excedat. vt in ca. decre. sup questionū. ⁊ de appel. nouit. ij. q. vj. si qñ. §. diffinitiua q̄. i. ꝟ. ab executore. C. q̄rū appel. nō re. l. ab executore. Fines aūt excedit cū aliud vel aliter exequit q̄ mādat. Uel cū exequēdo mādatum pter cōmissum iniuriā infert. Nā ⁊ tūc pōt ab iniuria appellari. vt. C. de ap. l. si q̄s puocatione. Talis cū nō sit iudex: vt dictū est. nec ei sit iurisdictio: sed executio demādata: vt ex̄ de offi. deleg. c. vlt. alteri delegare non pōt: q2 ex iurisdictiōe pcedit iudicis dādi ptās. vt. ff. de iur. om. iudi. l. iij. Et q2 cū ministeriū cōmittit industria eligit psonalis ⁊ ideo a psona recedi nō dȝ. vt. ff. de offi. dele. c. vl. C. de cadu. tol. l. vna. ff. de solu. l. inter artifices. Talis i exeq̄ndo partes iudicis nō assumat. vt. C. de execu. rei iu. l. si vt pponis.

Rescripta ius cōe cōtinentia.

Cōtinēt ius cōe lr̄e in q̄b⁹ mādat qđ ꝯsonat iuri ⁊ equitati: ⁊ maxime cū ipe lr̄e ꝯtinēt iuris determinationes: puta ptib⁹ cōuocatis: vel vocatis q̄ fuerint euocādi: quod iustū vel qđ canonicū ⁊c. Itē iusticia mediante: vel put de iure fuerit ⁊c. vel alias cōsimiles clausulas.

Gratiaꝫ ꝯtinētia

Gratiā ꝯtinēt ille q̄ cōtinēt dispēsationē: pene debite remissionē ⁊ in q̄b⁹ ob fauorē vtilitatē seu necessitatē recedat a iure cōi. Tria em̄ sunt q̄ faciūt a iure discedi. Necessitas vtilitas: ⁊ euidēs meritoꝝ prerogatiua: vt. j. q. vij. tali. ex̄ de elec. innotuit.

Pena impetrātiū dolose rescripta.

Restat videre de pena impetrantiū litteras p subreptionē. Et est sciendū q̄ condēnandi sunt ad expensas quas altera pars fecit in ea re: et circa ipm iter. vt ex̄ eo. titu. ceterum. in fi. C. de his qui ac. pos. vel nō. l. q̄ crimē. Et alr̄ seueritati subiaceāt iudicāiium. vt. xxv. q. ij. etsi nō cognitio. Nam ⁊ per. l. corne. de falsis puniri pñt. vt. ff. ad. l. corne. de fal. l. si quis obrepserit.

§. XVIII. De doctrinis ecclesiasticis precipue doctoꝝ.

Triplex ē doctrina.

Nota triplicē differentiam. Quedā em̄ sunt reprobate tanq̄ false et heretice. de q̄b⁹ hr̄. xxiiij. q. iij. c. peñ. ⁊ dis. xv. scā romana. in palea. ⁊ ex̄ de sum. tri. ⁊ fi. ca. dānamus. Quedā ꝟo doctrine declarant apocriphe. de q̄b⁹ hr̄ in dicto. c. scā romana. in palea. dis. xv. Dicitur aūt apocriphū s̄m arch. dist. xvj. in prin. quasi occultū seu secretū: q2 scȝ nō in ecclesia sed remote est legendū. Dicit aūt aliq̄d dupl̄r apocriphū: videlȝ q2 ignorat q̄s fuerit autor talis libri. Et sic ī biblia dicunt aliq̄ libri apocriphi: ⁊ tñ legunt publice in ecclia: vel q2 dubitat de veritate talis libri: ⁊ de hmōi apocriphis d2 in dicto. c. scā romana. ⁊ taliū libroꝝ liber est q̄ libet ad credēdū vel nō.

Apocriphū aliq̄d d2 dupliciter.

Terciū gen⁹ doctrinaꝝ est qđ ē approbatū ab ecclia. Et hec sunt pmū q̄dē et pncipalr̄ doctrine seu libri biblie: q̄s ita vlr ⁊ firmiter opȝ credere q̄ nullo mō licet de ꝟitate ipaꝝ dubitare: q2 hoc esset hereticū cū sint dictate a spū scō: vt pȝ in symbolo q̄ errare nō pōt. Deīde ordinatiōes seu cōstitutiōes ⁊ determinatiōes facte p summos pōtifices vel ꝯcilia vlīa approbata: etiā indubitāter credende. Post hec etiā opuscula scōꝝ patrū ⁊ doctorū ecclie sunt approbata: ⁊ p̄cipue hoꝝ. s. Cypriani: Grego. Nazanzeni: Athanasij: Hiero. prosperi. iohis chryso. valerij: ambrosij augu. leonis pape. vt pȝ ī dicto. c. scā romana. Et ī si. dicit ibi. Opuscula atq̄ tractat⁹ oim patrū orthodoxoꝝ q̄ in nullo a scē romane ecclie cōsortio deuiauerūt: nec ab ei⁹ fidei pdicatiōe seiuncti sunt: sȝ cōionis ipsi⁹ gr̄a dei vsq̄ ad vltimū diē ptīcipes fuerūt legēda decernim⁹. Et decretales epl'e summoꝝ pōtificū venerabiliter suscipiēde sunt.

De opusculis ab ecclia approbatis.

Nō tñ credēdū est vel dicendū dicta pdictoꝝ doctoꝝ vel alioꝝ eē tāte autoritatis vel firmitatis: q̄nte sunt doctrine scripture scē vel determinatiōes ecclie facte in ꝯcilijs vl̄ p summos pōtifices: nā de his nullo modo licet dubitare de dictis ꝟo doctoꝝ licet dubitare: ⁊ aliter sentire: nisi sint talia q̄ vel sunt determinata p ecclīam q̄ sunt firmiter tenēda: vel que sunt alr̄s in doctrina scripture sacre contenta. Unde Aug. Ego solis eis scriptorū q̄ iā canonici appellant didici hūc timorē honorēq̄ referre: vt nullū eoꝝ scribēdo errasse audeā credere: aut si aliq̄d in eis offendero qđ videat ꝯtrariū ꝟitati: nihil aliud existimē q̄ mēdosū eē codicē: vel nō eē assecutū iterpretē qđ dictū est: vel me minime intellexisse nō ambigā. Alios ꝟo ita lego q̄ q̄ntalibet scītate q̄ntave doctrina polleāt: nō ideo verū putē q2 ita ipi senserūt: sed q2 mihi p alios autores vel canonicas vel pbabiles rōnes qđ a vero nō abhorreat psuadere potuerūt. di. ix. ego. Idē Aug. Noli meis lr̄is q̄si canonicis scripturis inseruire: sȝ in illis ⁊ qđ cūq̄ credebas cū inueneris incūctāter credere. In istis aūt qđ certū nō habebas: nisi certū itellexeris noli firmū tenere. di. ea. noli. Uñ Arch. sup. d. c. noli. dicit. Hodie in scpturis taliū. s. doctoꝝ aliq̄d posse rephēdi: ⁊ nō nisi si q̄d ueniat qđ nō innitat autoritati veteris ⁊ noui testi: siue pbabili siue canonica rōne. Hec ibi. Hoc pȝ ex eo q̄ ipi scī doctores sibi inuicē ꝯtria in suis libris dixerūt: sicut ꝟbi gr̄a. Hiero. dixit bigamū nō esse cēsendū eū q̄ ante baptismū habuit vnā vxorē ⁊ post baptismū aliā. Aug. ꝟo ꝯtrariū sensit. s. talē esse bigamū cui⁹ snīa pfert. ⁊ illa Hiero. nō tenet: vt pȝ dist. xxvj. acuti⁹. ⁊. c. deinde. ex̄ de biga. debitū. Et sil'r de obseruatiōe legaliū ⁊ de rephensione quā fecit Paul⁹ Petro ad Gal. ij. ꝯtria scripserūt: tñ magis statur Au. ꝫ. vt dictum est. s. Uerū est q̄ in his que ptinēt ad fidē vel bonos mores necessarios ad salutē in nullo discordāt scī doctores realiter: etsi aliq̄ñ supficialiter videant sentire ꝯtria. Itē dicit Arch. sup. c. q̄s nesciat. di. xi. q̄ rubrice decretaliū autenticant. ex̄ in phemio decretaliū in fine. vbi dicit vtant ⁊ ex̄ vt lite pen. nihil inno. Et silr̄ rubrice vl̄ tituli legales autērici sunt ⁊ allegari possunt in causis. ff. de in integ. restī. lib. j. Sed rubrice decretorū nō. vnde false inueniunt aliq̄ñ. xvj. q. j. placuit. Sed Inno. qui ita notat ex̄ in phemio decre. Que etiā ponūtur in decretis. s. c. seu dicta cōciliorꝝ summoꝝ pōtificū ⁊ doc. autētica ⁊ approbata sunt nō autē dicta Gra. in paraphis s̄m Io. an. Doctrina etiā beati Tho. de aq̄no approbata fuit: vt pȝ p extra. Io. xxij. Quādo aūt dicta doctoꝝ pfatoꝝ vel alioꝝ cōtraria essent dictis summoꝝ pōtificū cui snīe magis est stādū: declarat Gratia. dist. xx. §. j. per distinctionē. videlicet q̄ in causis seu negocijs diffiniendis. Cū ergo q̄libet nec

Doctrina beati Tho. approbat.

gocia finẽ accipiat vel in absolutiõe innocẽtũ vel in cõdẽ
natiõe delinquẽtiũ. Absolutio ṽo vel cõdẽnatio nõ sciam
tñ desiderat: sed etiã prãtẽ p̃sidẽtiũ: iõ diuinaꝝ scriptura
rũ tractatores: etsi sciẽtia põtificib⁹ p̃emineãt: tñ q: digni
tatis eoꝝ apicẽ nõ sunt adepti in scripturaꝝ sacraꝝ exposi
tionib⁹ his p̃ponunt. In causis ṽo diffiniẽdis scdm post
eos locũ merent.

De ordine tenẽdo in solutiõe alicui⁹ questionis.

Quia aũt ordo tenẽdus sit i solutiõe
alicui⁹ q̃stionis. Ponit Inno. di. c. de q̃b⁹ summarim ex
plicat ibi Arch. di. Nã p̃mo recurrẽdũ est ad scripta no. ⁊
ve. test. Scdo ad canones aplõꝝ ⁊ ↄciliorꝝ. T[ertio] ad de
creta ⁊ decretalia romanoꝝ põtificũ. Quarto ad scripta
greca. Quito ad scripta sctõꝝ patrũ lat[inorum]. Ultimo ad
exẽpla sctõꝝ. Si aũt nec veritas inuenit[ur] [illo] modo ↄgregã
di sunt sapiẽtes: ⁊ q̃d agendũ sit inuestigãdũ dñs reuela
bit. Iuxta illud: Ubi sunt duo vel tres ↄgregati in noie
meo ⁊c. Mat. xviii. Quia tñ dictũ est q recurrẽdũ est ad
scripta greca: subdit Arch. ⁊ dicit q h̃ locũ habuit qñ pe
nes grecos p̃sules catholice fidei vigebat autoritas: ⁊ ex
emplaria eorũ erãt correcta: ⁊ iõ in dubijs recurrebat ad
eos. di. ix. vt veterũ: sꝫ h̃ hodie locũ nõ h̃z. Nã hodie gre
ci sunt acephali: ⁊ scripta eoꝝ corrupta fm Hugo. A pau
cis tñ annis citra reuersi sunt ad vnitatẽ fidei eccl̃ie roma
ne. Dicit aũt glo. sup. di. c. vt veteꝝ. faciẽdo cõparationẽ
inter doctores cui magis sit credẽdũ: q Aug. in disputa
tionib⁹. Hiero. in histori[j]s ⁊ trãslationib⁹. Grego. in mo
ral. Sed querit Arch. di. xx. Si Grego. qui fuit expositor
seu doctor ⁊ papa in aliq̃ articulo cõtrari⁹ inuenit alicui
illoꝝ expositorꝝ: cui⁹ doctrina etiã est approbata: vtriq̃ cre
dendũ est magis Grego. in determinatione causarum q̃
alijs doctorib⁹. In his ṽo q̃ vt expositor dixit videt[ur] ei nõ
magis esse credẽdũ q: papa: sꝫ forte q: magis cõsona ra
tioni dixit: vel q: maioris scie ⁊ sctitatis ⁊ autoritatis h̃r.
Nã ⁊ inter apostolicos vn⁹ p̃ponit[ur] alteri: vt Petrus Lino
Gelasio Lucio. Et sil̃r inter interp̃tes vt Amb. Iñ. Aug.
Bede. fm Aug. Aug. in lib. de doctri. christia. dicit ⁊ h̃r
dist. xix. in canonicis. In canonicis scripturis ecclesiaꝝ ca
tholicaꝝ q̃plurimũ diuinarũ scripturarũ solertissim⁹ inda
gator autoritatẽ sequat[ur]: inter q̃s sane ille sint q̃s ap̃lica
sedes habere: ⁊ ab ea alij meruerunt epistolas accipere.
Tenebit igit[ur] hũc modũ in scripturis canonicis: vt eas q̃
ab oibus recipiunt[ur] ecclesijs: p̃ponat eis q̃s q̃dã nõ acci
piũt. In eis ṽo que non accipiunt[ur] ab oibus: p̃ponat eas
quas plures grauioresq̃ accipiunt eis q̃s pauciores mi
norisq̃ autoritatis ecclesie tenẽt. Si aũt al̃s inuenerit a
plurib⁹: al̃s a grauiorib⁹ haberi: q̃q̃ hoc inueniri vix pos
sit: equalis tamẽ autoritatis eas habẽdas puto.

§.XIX. Itẽ nota q poste-

rior ↄstõ siue lex tollit priorẽ: etiã si de priori nullã faciat
mẽtionẽ. ex̃ de cog. spi. c. i. Secus est in rescriptis. ex̃ de re
scrip. ceterũ. Secus etiã de priuilegijs: q: scꝫ nõ tollit[ur] pri⁹
p posteri⁹: nisi in posteriori fiat mẽtio de priori. vt no. dis.
xviij. qñ. in glo. ⁊ idẽ de cõsuetudine: q: scꝫ nõ tollit[ur] p cõ
stitutionẽ nisi fiat mẽtio de ea. ex̃ de ↄsti. li. ꝫ. li. vi. Itẽ fm
Hosti. Io. an. ⁊ Ber. q ↄstõ gñalis icipit arctare seu obli
gare post duos mẽses a tp̃e publicationis. Et hoc nisi in
ipa ↄstõne aliud ↄtineat[ur]. Inferior aũt ↄstõ: vt puta capi
tulorũ ⁊ vniuersitatũ. fm Hosti. ligat incõtinẽti facta p̃
mulgatione. nisi forte absentes ⁊ ignorantes: q̃bus neq̃
tp̃s dabo: sed iudicis arbitrio relinq̃. Itẽ ↄstõ nõ extẽdit[ur]
ad p̃terita: sꝫ tñ ad futura: nisi aliud declaret[ur]. ex̃ de ↄsti.

Questio. Rñsio.

c. vlti. Querit[ur] aũt vtrũ q̃ facit ↄtra cõstitutionẽ pape p
ignorãtiã peccet. Rñdet Tho. in quodlibetis: q ignorã
tia q̃ est causa act⁹ causat inuolũtariũ. vñ semp excusat a
pctõ: nisi ignorãtia ipa sit pctõ. Est aũt ignorantia pctõ
qñ q̃s q̃d põt scire: ⁊ tenet[ur] hm̃oi. Cõstitutionẽ aũt pape
oẽs suo modo scire tenent[ur]. Si aliq̃s g̃ cõtra ↄstõnẽ pape
agat ⁊ habeat sufficiẽs impedimẽtũ p q̃õ scire nõ potue
rit: puta si fuit in carcere vel in terris extraneis ad quas
ↄstitutio nõ puenit vl̃ vel aliq̃d sil̃e: talis ignorãtia excu
sat vt nõ peccet agẽs ↄtra cõstitutionẽ pape. Hec ipse.

§.XX. Itẽ nota q dispẽsa

De legis dispensatiõe ⁊ ei⁹ interp̃tatione ad quẽ pertinet.

re in legib⁹ vel eas interp̃tari spectat ad p̃latos ⁊ rectores
q̃. s. in hm̃oi h̃nt p̃tãtẽ: nisi subita necessitas occurrat cui
oporteat subito obuiari: ne aliq̃d sequat[ur] incõueniẽs. Nã
tũc ipa necessitas h̃z annexã ipam dispẽsationẽ legis: ⁊ q̃
liber p se põt tũc interp̃tari legẽ ⁊ dispẽsare secũ: ⁊ p̃cipue
cũ nõ põt h̃re recursum ad sup̃iorẽ. Si g̃ q̃s grauiter ifir
mat[ur] tp̃e ieiunij ab eccl̃ia istituti: p ipm põt dispẽsare secũ
in lege ieiunij: ⁊ interp̃tari q nõ obliget[ur] ad illa. In obser
uatiõe eñ legũ vel p̃ceptoꝝ: maxime dꝫ attẽdi ⁊ fuari in
tẽtio ferẽtis legẽ vel ad p̃ceptũ: de q̃ si ↄstet ⁊ ↄ̃tria sit ad
scripturã legis vel ṽbũ p̃cepti: eq̃ obediẽdũ est: omissa lr̃a
legis vel p̃cepti. xxij. q. v. hũane. Si aũt dubitet[ur] de inten
tiõe stãdũ est lr̃e fm Arch. vel habeat[ur] recursus ad sup̃io
rẽ si põt: cui⁹ est interp̃tari ⁊ dispẽsare: vel si nõ põt habeat[ur]
cõsiliũ peritoꝝ. Possunt aũt ipsi p̃lati dispẽsare ⁊ debẽt
cũ adest causa rõnabilis: puta alicui⁹ necessitatis vel ma

Dispẽsatio q̃d sit

ioris vtilitatis. Uñ diffinit[ur] dispẽsatio sic ab Hosti. q est iu
ris alleuiatio facta cũ cãe. s. rõnabilis cognitione ab eo q̃
põt. Q̃d si p̃lati absq̃ rõnabili cã: vel saltẽ dubia pro sola
volũtate licẽtiã tribuãt veniendi ↄ̃ leges fm Ber. in lib.
de dispẽsatiõe ⁊ p̃cepto: nõ erũt dispẽsatores: sꝫ dissipato
res: ⁊ peccabũt ipi dispẽsantes cũ dispẽsatis si eis vtunt[ur].
Uñ dñs dicit Luc. xij. Quis putas est fidelis dispẽsator ⁊
prudẽs quẽ ↄstituit dñs sup familiã suã. Ubi tria notant[ur]
in dispẽsantib⁹. Primũ est fidelitas: vt. s. i dispẽsatiõe ha
beat intẽtionẽ. ibi. fidelis. Scdm põderositas: vt. s. ↄside
ret causas mouẽtes ⁊ q̃litates p̃sonarũ. vñ dispẽsare q̃si
diuersa pẽsare seu põderare. ibi. prudẽs. Tertiũ est p̃tas:
vt scꝫ in eo in quo dispẽsat habeat autoritatem: ⁊ sup his
cũ q̃bus dispẽsat habeat p̃tãtem: ibi. quẽ ↄstituit dñs ⁊c.
Et nota fm Ray. q p̃hibetur etiã dispẽsatio vbicunq̃
nõ põt fieri sine manifesta declaratiõe ecclesie: ⁊ vbi non
est iusta cã dispẽsandi. i. q. vij. tali. Aliquãdo ṽo dispensa
tio est debita: ⁊ hoc vbi iusta causa est dispẽsandi: que iu
sta causa multiplex potest esse: vt. i. q. vij. requiritis. §. nisi
rigor. ⁊. c. ⁊. §. sequen. Et q̃uis dispẽsatio ex iusta causa sit
debita: ⁊ peccet p̃latus nõ dispensando: vt est ar. ij. q. v.
quanto. in fi. tamẽ subditi nõ habent ius petendi: nisi for
te supplicando. Aliquãdo dispensatio est p̃missa: vt. d. l. si
q̃s presbyter. Et papa quidẽ in oib⁹ pure positiuis habet
plenitudinẽ dispẽsandi. Et sic dꝛ habere oia iura in scri
nio pectoris sui. ex̃ de cõsti. licet. lib. vi. q̃ntũ scꝫ ad interp̃
tationẽ ⁊ dispensationẽ. In aliq̃bus tñ nõ cõsueuit dispẽ
sare. Epi autẽ dispensare possunt fm cõem opinionẽ do
ctorum in his que nõ sunt eis a iure p̃hibita. ex̃ de sentẽ.
excom. nuper. ⁊ di. l. miror. in glo. Que aũt eis p̃hibeant[ur]
⁊ pape reseruent[ur] in parte habes in p̃dicta glo. Et inde
etiã in. iij. parte. Et nota fm Inno. in glo. sup. c. dilect⁹.
ex̃ de tempo. ordi. q epo nõ licet dispẽsare sup faciẽdo: vt
scꝫ aliq̃d faciat cõtra canones: nisi vbi p̃mittitur ei a iure.
ex̃ de consti. c. i. nisi contraria cõsuetudine ⁊ p̃scripta esset
ei derogatũ. ex̃ de consue. c. vlt. Super eo autẽ q̃õ factum
est semp põt dispensare vt toleret[ur] nisi prohibeatur. ar. ad
hoc. xxij. q. v. hoc videt[ur]. Dico ⁊ forte melius q vbi ius cõ
cedit dispensationẽ simpliciter põt. Et sic loquit[ur] decre. ex̃
de senten. excõ. nuper. Si autẽ dispensatio nõ conceditur
a canone nunq̃ põt epus dispẽsare: etiã si in canone inue
niat[ur] q papa dispensat. ex̃ de consang. ⁊ affi. q dilectio. q:
cũ epi debeãt seruare canones: nõ debẽt cõtrafacere: nisi
expresse concedat[ur]. xxv. q. i. c. i. ⁊ sequen. Hec Inno. De di
spensationibus que possunt fieri per epos. vide in. iij. pte
titu. de statu episcoporũ. Notandũ etiã q corp⁹ totũ iu

De cõpilatorib⁹ iuris canonici.

ris canonici habet[ur] in quattuor libris: scꝫ Decreto. Decre
talibus. Sexto ⁊ Clementinis. Cõpilator decretorũ fuit
Gratianus monachus: qui opus illud edidit Anno do-

minl. M.c.vel circa. vt dicit Hug. ij.q.vi. post appellatio
(De cōpilatorib⁹ cōsecrationū ⁊ distinctionum.)
nē. §. forma. Fuerunt ante hanc cōpilationē quedā alie.s.
Ysi. postea yuonis. Distiguit aūt in tres partes. Nā pri
ma continet centū ⁊ vnā distinctiōes. Scda ps continet
triginta sex cās: quarū quelibet hz plures questiones. Et
in.xxxiij. causa tertia questio cōtinet tractatū specialem ⁊
plitū. de pnia. q̄ sic alligat.s.de pe.di.tali.⁊ cōtinet septē
distinctiōes. Tertia ps intitulat de cōsecratiōe: ⁊ hz q̄nq3
distinctiones. Primus qui fecit ibi lecturā fuit Hug. qui
nimis scrupulosus fuit in suis determinationibus. Sed
glo. cōmunis eius est Joh. satis bona. Addidit tn̄ Bar.
brix. quedā ad dictas glo. que corrigūt opi. Jo. vel meli⁹
declarāt. Post fecit solēnē apparatū sup eo Archi. qui dr
rosariū. Cōpilator vō decretaliū fuit magr̄ Ray. magr̄
ordinis p̄dicatorū ad requisitionē ⁊ iniunctionē Grego.
ix. anno dn̄i. M.ccxx. vel circa. Et diuiditur liber ille in
q̄nq3 ptes: ⁊ quelibet ps hz multos titulos: q̄ tituli expri
mūt materias: de q̄b⁹ ibi agit. Et allegatur nō p ptes: sed
p titulos ⁊ capla: ⁊ ātiquit⁹ ante titulū dicebat ex. scz de
cretū: sz a modernis dimittit illud ex. ⁊ solū titulus alle
gatur cū.c. Glose cōes eius sunt. Bern. sed plurimi fece
runt apparatū seu lecturas sup eodē: vt Inno. iiij. Host.
Jo. an. in nouella. Jo. de lig. Petr⁹ de anch. Francis. zab.
Anto. de butrio. Abbas de sicilia. ⁊ alij. Sextū librū cō
pilari fecit Bonifa. viij. anno dn̄i. M.ccc. vel circa q̄ dicit
Sext⁹. q: sequit ad.v. lib. decretaliū. ⁊ hz titulos et capla
sicut decretales: ⁊ sm illū ordinē nō tn̄ oēs illos titulos
hz. Vn̄ de matrimonio parū ibi agit. Glo. cōis ei⁹ est Jo.
an. qui etiā sup eo fecit apparatū in nouella. Archid. etiā
fecit apparatū. Dn̄ic⁹ de sancto Geminiano notabiliter
scripsit: ⁊ alij multi. Quartus liber dicunt Clementine:
ex eo q sunt sub Clemēte in cōcilio Vien. edite post mo
dicū tēpus a compilatione Sexti. Clemēs tn̄ morte pre
uent⁹ nō pmulgauit eas: sed Jo. xxij. successor ei⁹. Habet
titulos sm ordinē decretaliū: sed nō oēs illos. Allegat p
titulos ⁊ capla: sz cū additiōe in clemētinis: sicut allegat
quod habet. in lib. vi. Et hoc ad differentiā titulorz qui
habentur in decretalibus. Glo. eius cōis ⁊ notabilis est
Johan. an. sed fecerūt apparatū sup eis. Pau. de leaza.
Fran. de zab. Jo. de imol. ⁊ zen. Reperiunt etiā quedam
ɔstitutiōes eccle q̄ nō sunt in corpe iuris. Et ideo dicunt
extrauagantes: que postq̄ sunt pmulgate ligant: sicut q̄
habentur in corpore iuris: precipue cum sciuntur.

Titulus. XVIII. De lege ciuili.

Quo tempore ius ciuile cōditū sit quātū liget: de legū diuersitate ⁊ carū effectu. Caplm vnicum.

(De iure ciuili q̄d sit.)

Lex seu ius ciuile sic
describit ab Ysi. in.v. ethymo. Jus ciuile est
qd̄ q̄sq3 pplus vel ciuitas sibi pprīū diuina
humanaq3 causa cōstituit. di. i. ius ciuile.
Glo. causa prima cōtemplatiōe dei ⁊ hoim. Addit arch.
cōtemplatiōe. i. ad reuerētiā dei ⁊ vtilitatē hoim. Si eñ
lex ɔtineat aliq̄d ɔ deū vel hoies repellēda est. Vn̄ si im
perator vel ali⁹ pnceps faceret legē ɔ ius naturale: puta
q dn̄ia rerū trāsferrent de vno in aliū sine causa. talis lex
nec in foro aie: nec in foro cōtentioso valet: ⁊ remittit ad
notata p eū. ix. q. iij. p principalē. Et ibi dicit q si imperator
vult ex rescripto auferre rē meā nō pōt: q: rerū dn̄ia sunt
de iure naturali. insti. de iure na. §. vlt. sm Ac. ⁊ olde. Jo.
tn̄ ibi in glo. sentit ɔ: iū p leges. ff. de rei vē. l. itē si verba
rū. ⁊. ff. de euic. l. lucius. Sed dicit archi. q nō obstant iste
leges q̄ volunt q imperatorib⁹ licet predia nr̄a dare mi
litibus ob publicā vtilitatē. nā illud verū est precio nobis
dato. Dicit ergo q oia sunt pricipis. vt dicit lex alleg. oia
scilz fiscalia. Et sic intelligit ibi Olde. Et ad hoc facit qd̄
dr. xxiij. q. viij. tributū. §. quis. Dicit etiā idē archi. dist. xij.
in pn. q licet romana ecclesia sit mater ⁊ caput oim eccle
siarū rōne pncipij institutiōis ⁊ plationis: vt di. xxi. quis.
nō tn̄ est dn̄a aliarz ecclesiarz. nec papa est dn̄s sm Bern.
Ad Euge. Et q papa nō sit dn̄s oim ecclesiarz est optimū. ar.
vij. q. i. mutationes. quis eñ res ecclesie sint eius vt prin
cipalis dispensatoris: nō tn̄ sunt ei⁹ vt dn̄i possessoris. vt
dicit Tho. ij. ij. q.c. Vn̄ ⁊ simoniā cōmitteret papa recipiē
do p re spūali aliq̄d de redditib⁹ ecclesie: vel etiā ab aliq̄
seculari de bonis suis. Et hoc sane intelligendū. Nam q
papa in collatione beneficiorz recipiat annatas taxatas:
nō est hoc accipere tēporalia p spiritualibus: sed suis et
curie necessitatib⁹ puidere qd̄ fieri pōt. Jus militare sic
describit Ysid. q est belli inferendi solēnitas. Arch. i. ius
quod de militib⁹ ⁊ p militib⁹ est statutū: quod est pars iu
ris ciuilis. Et improprie ponit: q: ponit seu describit non
essentiā talis iuris: sed eius effectus p exempla. Solemni
tas. i. solennis ordinatio seu dispositio exercitus: q̄ scz de
beāt in pmo loco esse: q̄ in secūdo: q̄ in tertio: ⁊ hmōi. Fe
deris pacis. s. cōponēde: signo dato. s. tuba vl cornu egres
sio vel cōgressio in hostē. Itē signo dato receptio. s. in do
mū. Flagitij militaris disciplina. i. pena seu punitio deli
cti. Si locus deserat. glo. Qui fugit in bello publico sm
cano. infamis est. sm leges capite punitur. Et dr sm Ar
chi. desertor militie q̄ p lōgū tps euagat⁹ ad castra redu
cit. Stipēdiorz modus. s. qualr militi ⁊ q̄lr pediti tribuat.
Dignitatū gradus: in q̄ gradu differāt q̄s dignior vel su
perior alio. Premiorz honor. qualr. s. q̄dā magis: q̄dā mi
nus honorent. Veluti cū corona vel torques donat. Co
rona dicit hic maius mun⁹. Torques minus mun⁹. Pre
de decisio. i. diuisio: ⁊ p psonarū qualitatib⁹ ⁊ laboribus
iusta diuisio ac principis portio. Glo. Non ergo oia q̄ ca
piunt in bello sunt principis: ⁊ videt esse cōtra. xxiij. q.v.
dicat. vbi dr q regis sunt oia: intelligendū q: ad ipm de
bēt deferri oia ⁊ pn̄tarie: et ipe dz diuidere sm merita pso
narz. xij. q. ij. vulterane. Et intellige de bello nō iniusto: nā
in iniusto oia q̄ capiunt debent restitui sm oēs doctores.

(De iure militari q̄d sit.)

Jus publicū dicit Ysid. est in sacris sacerdotib⁹ ⁊ magi
stratibus. di. i. vbi Archi. publicū. i. ius qd̄ est p his cōsti
tutū est. i. cōsistit in sacris. i. rebus deo dicatis venerādis:
sacerdotibus honorādis: magistratib⁹ timēdis ⁊ obediē
dis: sicut sunt prefectus: pcōsul: cōsul: pretor et hmōi. Et
dicit hic glo. q q̄ ledit sacerdotes vel res sacras ab oib⁹
tanq̄ p publico crimine pōt accusari. ar. ij q. i. in primis.
Et rōnē assignat ibi archi. q: he psone ad statū reipublice
ptinēt: plus eñ orōnib⁹ ecclesie q̄ auxilio militari ɔsistit
imperiū: vt. xxiij. q. viij. §. quis. Jus q̄ritū ait Ysi. est p
prie romanorz: q: nulli alij nisi romani eo vtunt: ⁊ de legi
timis hereditatibus: de tutelis: de curationibus ⁊ vsuca
pionibus statuta sunt. di. i. De ɔtractib⁹. q̄lr. s. debeāt cele
brari in scriptis vel sine. Et dicit glo. q ius q̄ritū dictū est
a q̄rino vel romulo q̄ fuit cōditor: prim⁹ rome. vn̄ dicūtur
romani. Et sm glo. hic dicunt romani oēs subditi roma
no impio. Nā imperator princeps est toti⁹ mūdi: vt. vij. q. i.
in apib⁹. sz in diuersis puincijs diuersi reges sunt sub eo:
vt. vi. q. iij. scitote. Qui ḡ nō vult esse sub romano impio:
nec hereditatem hr̄e pōt: nec alia q̄ h enumerant de iure
hūano. Juris ciuilis spēs varias ponit Ysi. in codē. v. li.
ethymo. ⁊ noia earz. Et habent oia i decre. di. ij. p totū. Vn̄
in principio ei⁹ dicit. Cōstat aūt ius q̄ritū ex legib⁹: ex ple
biscitis: ex senatuscōsultis ⁊ ɔstitutionib⁹ pncipū: ex edi
ctis senatorū ⁊ prudētū rn̄sis: ⁊ singulas horū describit.

(De iure publico quid sit.)

(De iure quiritū.)

Lex sm Ysid. est ɔstitutio ppli: qua maiores natu simul
cū plebib⁹ aliquid sanxerūt. di. ij. lex vbi dicit Arch. q lex
aliter sumit hic aliter. s. di. i. Nā hic sumitur stricte: prout
est species iuris q̄ritū. Supra aūt put est gen⁹ ad oē ius
scriptū. Cōstitutio ppli. dicit glo. Olim populus statuit
leges: sed hodie trāstulit potestatē i imperatorē. vt insti. de
iure na. §. sz qd̄ principi. Vel q hodie etiā pplus pōt legē
statuere. ⁊ qd̄ dr in dicta. l. trāstulit. i. ɔcessit. Addit h Ar
chi. Dicūt q̄dā q pplus hodie nō pōt condere legē. ar. ad

(Lex q̄d sit.)

hoc.C.de legi.l.vlti. Alij vt Lau.dicūt ɔtra.s.ꝙ ppl's nōt
auferre autoritatē impatori:sed omnes ecclesie nō possent
tollere autoritatē pape. Et rō est q: papa nō h3 autoritas
tē ab ecclijs:sed ecclesie ab eo.ar.disti.xxi.q̄uis. Et dr̄ica
eiꝯ iussione ⁊ ɔcuion auctē papa h3 suā iurisdictionē ⁊ nō
ex trāslatione popu'li sicut impator.ex̄ de elec.significasti.
Et dicūt hi q̄d ad ꝑtātē trāslatā ꝑ populū in impatorē ɔdē
di legē ꝙ ppl's pōt reuocare istā potestatē cū vult sicut iu
dex qui delegat:q: ꝓprietas apud eū remāsit. nec obstat
illa l.vlti.C.de le.q: ibi illud soli nō excludit ppl'm.ar.xv.
q.vij.§.epi̅s. Sed tale est acsi diceret. soli principi.i. nulli
alij soli.nec obstat ex̄ de offi.dele. super questionū.⁊ in.c.
venerabili.q: illa iura loquunt̄ in delegato. In alio forte
secus.vt.ff.de offi.p̄fe.l.vlt.Hec Arch. Maiores natu.
glo.maiores natu dicunt̄ nobilitate: dignitate: antiq̄tas
Plebisci te.⁊ sciētia.vt.ij.q.vij.querendū. Addit Archi.ꝙ hic ma
tū q̄d sit gis ꝓprie dicitur nobilitate. Plebiscita sunt que plebes
tm̄ cōstituūt.Et vocantur plebiscita:eo ꝙ ea plebs sciat.
vel ꝙ sciscitatur ⁊ rogat vt fiant. Isid.di.ij.Glo.ibi. Ple
biscita prima facta fuerūt ꝓpter discordiā inter nobiles
⁊ plebeios.vt.ff.de origi.iuris.l.ij. Addit h Ar.h.ꝙ q̄dā
tēpore recessit plebs romanorū a patrib' in mōtē auētinū
et ibi statuta ab ea vocata sunt plebiscita. scita.i. statuta
plebis:vel q: ei' scia ⁊ cōsensu statuebant̄. Est ḡ plebiscis
tū ius qd plebs magistratu iterrogāte veluti tribuno cōs
Senas stituebat.Et hec lex ꝓ bono pacis fuit obseruata p.l.hortē
tuscons sem.vt.ff.de ori.iur.l.ij. Senatuscōsultū est qd tm̄ senas
sultū. tores populis ɔsulēdo decernūt. Isid.di.c. Dicit h Ar.h.
in rosa.ꝙ cū ppl's roman' ita esset auctus vt in vnū cōue
nire nō posset causa legis sanciēde: visum est senatū vice
ppl'i consuli.vt insti.de iure na.§.senatus. Ubi d:ꝙ senas
tuscōsultū est qd senatus iubet atq; cōstituit fm Lau.Et
sicut tot' ppl's interrogabat̄ qn̄ cōsul legē ferebat ad pos
pulū:ita senatores interrogabant̄ vice ppl'i:qn̄ cōsul legē
ferebat:⁊ ita eorū ɔsensu senatuscōsultū vocatū est.Hug.
Erāt aūt senatores centū numero: ⁊ d: senat' a senectus
te. Isti electi sunt a romulo cētū: ⁊ a ppl'o centū. Qui ob
etatē senatores:ob similitudinē cure p̄res dicebant̄. Uel
senatus a sinēdo dicebant̄.q: senatores facultatē eligēdi
dabāt. Nā sine licētia eorū nulli licebat magistratū aliquē
facere.i.officiū. Et senat' etiā dicebat̄ loc' in q̄ ɔueniebāt
Cōstitu senatores. Cōstitutio vel edictū est qd rex vl' imperator
tio vl' edi cōstituit vel edidit. Isid.di.c. Ubi dicit Archi. Rex.s.tm̄.
ctum q̄d Nā reges prius leges tulerūt.ff.de ori.iur.l.ij. Lau. Uel
sit. dic ꝙ idē est rex ⁊ impator:s3 rex anteq̄ coronet̄. Et idem
est constitutio qd edictū: lic3 edictū posset dici tm̄ in ꝑcis
piendo.dicunt̄ etiā edicta pretorū: vt dicit Io.que.l. pror
ius ciuile corrigens vel supplens vel cōfirmās in ambos
Respon ne posita siue scripta publice ꝓponebat fm Hugonem.
sa prudē Respōsa prudentū sunt q̄ iuriscōsulti rn̄dere dicunt̄ cō
tū q̄ sūt. sulentib'. Un̄ ⁊ rn̄sa pauli dicta sunt. Fuerūt eīm q̄dā pru
dētes ⁊ arbitrij eq̄tatis: qui institutiones iuris ciuilis cōs
positas ed derūt: q̄bus dissidētiū lites cōtentionesq; sos
pirent. Isid.di.c. Archi. Rn̄sa.i.snie eorū q̄b' ꝑmissum est
iura cōdere. Cōsulti q̄bus datū erat ius rn̄dendi. cōsulēs
tibus sup aliquo articulo vel interp̄tatiōe ali'cuius iuris.
Ediderūt.i.exposuerunt ⁊ interp̄tati sunt institutiōes cō
Leges positas ab alijs. Quedā leges dicunt̄ ab his qui condi
vn̄ deno derunt eas:vt consulares:tribunitie:iulie:⁊ cornelie. Nā
minent̄. ⁊ sub Octauiano cesare suffecti consules papius ⁊ pems
peius legē tulerūt q̄ a noibus eorū papia ⁊ pōpeia nūcus
patur: cōtinēs patrū ꝑmia ꝓ suscipiēdis liberis. Sub eos
dem quoq; impatore falcidius tribun' plebis legē fecit
ne q̄s plus extraneis in testō legaret. q̄ vt q̄rta pars sus
peresset heredib'.ex cu' noie lex falcidia noiata est.di.e.
Archi. Consulares. Cum romani ferre nō possent supbiā
regū:cōsules fecerūt: ⁊ edite leges ab illis cōsulib' cōsus
lares dicunt̄. Tribunitie. cū quādā vice ppl's romanus a
patrib' recessisset fecit sibi tribunos:q̄ s3 pessent alijs: et
leges facte ab eis dicunt̄ tribunitie. Et d: tribun' a trib'uē
do iura vnicuiq;:vel a tribu.i.ppl'o cui ꝑerat: vel q: ppl's
diuisus fuit in tres partes: ⁊ ex qualibet parte tribuni eli
gebant̄. Suffecti.i.substituti: qui eīm in locū cōsulū ante
finē sui officij decedētiū substituebant̄: dicebant̄ suffecti.
Falcidius. De lege falcidia quā notat hic glo. vide.in.iij.
pte.ti.x.c.de testamētis. Satyra lex dicta est:eo ꝙ de plu Satyra
rib' reb' lex illa loquit̄.⁊ sic dicta a copia rerū:⁊ q̄si a satu lex.
ritate. Unde et satyrā scribere est poemata varia cōdere
vt Horatij. Iuuenal.⁊ Persij. Rhodie leges naualiū Leges
cōmerciorū sunt:ab insula rhodo cognominate in q̄ anti rhodie.
quitus mercatorū vsus fuit.dis.e. Et dicit h glo.ꝙ lex illa
iniq̄ssima est.s.ꝙ patiētib' naufragiū inhabitatores oia
auferēt.ff.e.modestinus. Sed illa lex hodie correcta est.
vt.C.de fur.in auth.nauigia.imo tales ipso iure sunt excōi
cati.ex̄ de rap.c.excōicationi. Addit Archi.ꝙ videt̄ ꝙ sit
canon late snie.qd etiā tenet glo.hic posita. sed Inno.cre
dit ꝙ sit canon ferende snie. Idē Ber.sentit ibidem. De
hoc habes in tertia parte in tractatu de censu.

§.I.Et nota ꝙ totum cor-

pus iuris ciuilis cōis diuidit̄ in q̄tuor libros quoad alle Diuisio
gationes:s3 Codicē Digestū: Instituta: ⁊ Autenticum. iuris ci
Et q̄ in eis notant̄ allegant̄ p nomen libri p titulos: p les uilis.
ges:p paragraphos. Cōuenientiā hui' diuisionis legū hu
manarū suprapositę: fm Isid. pulchre notat.b.Tho.s.ij.
q.xcv.ar.iiij. Dicit eīm ꝙ vnūquodq; pōt p se diuidi fm id
qd in ei' rōne ɔtinet̄ sicut in rōne aialis cōtinet̄ aia q̄ est
vel rōnalis vel irrōnalis. Et iō aial p se diuidit̄ in rationa
le ⁊ irrationale: nō aūt diuidit̄ fm albū ⁊ nigrū: que sunt
eius diuisiones p̄ter ei' rōnē. Sunt aūt multa de rōne les
gis humane: fm quorū quodlibet lex humana ꝓprie ⁊ p
se diuidi pōt. Est eīm primo de rōne legis humane: ꝙ sit
deriuata a lege nature: vt ex dictis patet. Et fm hoc posi
tiuū diuiditur in ius gentiū: ⁊ in ius ciuile: fm duos mos
dos quib' aliq̄d deriuat̄ a lege nature. vt.s̄.dictū est. Nā
ad ius gentiū ptinēt ea q̄ deriuant̄ a lege nature: sicut cō
clusiones ex principijs: vt iuste emptiones ⁊ venditiōes
⁊ alia h' mōi sine q̄b' hoies adinuicē cōuiuere nō possent:
quod est de lege nature: q: hō naturaliter est aial sociale
put ꝓbat̄ in.j. Politi. Que vero deriuant̄ a lege nature p
modū particularis determinatiōis ptinent ad ius ciuile
fm ꝙ aliq̄ ciuitas aliquod ius sibi ad commodum deter
minat. Scd'o est de rōne legis ꝙ ordinet̄ ad bonū ciuis
tatis. Et fm hoc lex humana diuidi pōt fm diuersitatem
eorū q̄ dant operā bono cōi: sicut sacerdotes ꝓ ppl'o deum
orātes principes ppl'm gubernātes: milites ꝓ salute ppl'i
pugnātes. Et ideo istis hoib' specialia q̄dā iura aptant̄:
vt s3 ponat̄ ius publicū ⁊ ius militare. Tertio de rōne
legis est vt instituat̄ a gubernāte cōmunitatē ciuitatis. Et
fm hoc distinguunt̄ leges fm diuersa regimina ciuitatū
quorū vnū regimē est fm ph'm in.iij. Politi. quādo ciuis
tas gubernatur ab vno ⁊ fm hoc ponunt̄ ɔstitutiōes ꝑn
cipum seu edicta. Aliud regimen est Aristocratia.i.pris
cipatus optimorū vel optimatum: ⁊ fm hoc sumunt̄ res
sponsa prudentū ⁊ senatusconsultus. Aliud regimen est
oligarchia principatus paucorū diuitū ⁊ potentū: ⁊ fm
hoc sumitur ius p̄torū ⁊ etiā d: ius honorariū. Aliud res
gimē est ppl'i qd d: democratia: ⁊ fm hoc sumit̄ plebisci
ta. Aliud regimē est tyrannicū qd est omnino corruptum:
vnde ex hoc nō sumitur aliqua lex. Aliud regimen est ex
his cōmixtū: qd est optimū: ⁊ fm hoc sumit̄ lex quā maio
res natu simul cū plebibus aliquid sanxerunt: vt dictum
est.s̄. Quarto de rōne legis est ꝙ sit directiua humanos
rum actuū: ⁊ fm hoc fm diuersa de quibus leges ferunt̄
distinguuntur leges: que aliq̄n ab autoribus earū nomis
nantur: ⁊ sic distinguitur lex iulia de adulterijs lex corne
lia de sicarijs: ⁊ sic de alijs. Alie denominant̄ nō propter
autores earū: sed ꝓpter res de q̄bus sunt, vel lex de offi

clo procōsulis: lex de furtis: ⁊ hmōi. Distinguitur autem ius gentium a iure naturali: maxime inquantū ius naturale est commune omnibus animalibus.

§. II. Quod leges hūane

Leges humane ꝗ̄ iō obligāt.

etiā seculares imponūt hoi necessitatē ad obseruādū in foro cōsciētie: ita ꝙ nō obseruās peccat si sint iuste. Unde Aug. dicit. Quicūqȝ legibus impatorū q̄ ꝓ dei volūtate (alis veritate) ferunt: obtēperare nō vult: acq̄rit grāde supplicīū: quicūqȝ aūt legib⁹ impatoꝝ q̄ ꝯ dei volūtatē ferūtur obtēperare nō vult: acq̄rit grāde p̄miū. di. ix. impatores. Pro hui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. j. ij. q. xcvj. ar. iiij. ꝙ leges humanit⁹ posite vel sunt iuste vel iniuste. Si sint iuste hābēt vim obligādi in foro ꝯsciētie a lege eterna a q̄ deriuant. ſm illud Prouer. viij. Per me reges regnāt: et legū conditores iusta decernūt. Dicunt aūt leges iuste vel iniuste ſm quadruplex gen⁹ causarū. s. finalē: efficientē: formalē: ⁊ materialē. Dicunt iuste ex cā finali seu ex fine qn̄ ordinant ad bonū cōe. Iste em̄ est finis legis: vtilitas boni cōis. econtra ē lex iniusta qn̄ est ꝯtra bono cōi. Ut qn̄ aliqs p̄sidēs iponit leges onerosas subditis: nō ꝓpter vtilitatē cōem: sȝ ꝓpter p̄uatā suā: vt ꝓpter cupiditatē vl' gl'iam: puta faciēs statutū: ꝙ q̄ cōmittit talē defectū soluat tātū: qd̄ nō ꝓpter aliud facit nisi vt inde lucret. Uel cū imponit tallias vel gabellas vltra debitū vt thesaurizet vel pōpizet. Scd̄o dicunt iuste ex cā efficiēti seu autorꝫ. Cā efficiēs legis est statuēs legē: si ğ nō excedit ptātē ferētis: q̄z. s. eā facit subditis suis: iusta est. Iniusta aūt si fert legē sup eos in q̄b⁹ nō hȝ ptātē: puta si laic⁹ cuiuscūqȝ dignitatis etiā impator facit legē q̄ extēdat etiā ad clericos vt ꝙ habeant ridere in foro suo: vel ꝙ soluant tallias et hmōi: nō em̄ hȝ ptātem sup clerū. Tertio dicunt iuste ex forma: qn̄ scȝ ſm eq̄litatē ꝓportionis iponunt onera subditis in ordine ad bonū cōe. Cū em̄ vn⁹ hō sit ps multitudinis: q̄libet hō ⁊ qd̄ est ⁊ qd̄ hȝ est multitudis: sicut ⁊ q̄libet ps est qd̄ est toti⁹: vn̄ ⁊ natura aliqd̄ detrimētū infert aliqn̄ parti vt saluet totū. Et ſm hoc leges ꝓportionabiliter onera imponētes sunt iuste: ⁊ obligāt in foro cōsciētie. Un̄ ex cā rōnabili rectores ciuitatis iponūt aliqs collectas: puta ad defendēdū se in iusto bello ⁊ ſm ꝓportionē debitā. q̄ hoc recusaret: peccaret. Iniuste autē sunt qn̄ nō equalr̄ onera iponunt ſm ratā vnicuiqȝ ꝯtingētē ſm substātiā: sed alij nimis grauant enormiter: alij nimis alleuiant. Et iste sunt violētie magis q̄ leges. Un̄ tales leges nō obligāt in foro ꝯsciē: nisi forte ꝓpter vitādū scandalū: vel ꝑturbationē ꝓpt quā hō dȝ cedere etiā iuri suo. ſm illud Mat. v. Qui te angariauerit mille passus: vade cum illo ⁊ alia duo. Quarto leges sunt iuste ex materia: qn̄. s. sunt de reb⁹ i se iustis. Iniuste aūt qn̄ sunt de rebus illicitis: puta ꝯ ius diuinū vel naturale: vt ꝙ adorēt idola sicut fecit nabuchodonosor legē ꝙ oēs adorarēt statuā ⁊c. Dan. iij. ⁊ tales leges nullo modo sunt obseruāde qr̄ vt dr̄ Actu. v. Obedire opȝ magis deo q̄ hoib⁹. Et de hmōi legib⁹ iniqs ⁊ cōdētib⁹ eas dr̄ Esa. x. Ue his q̄ condūt leges iniqs: ⁊ scribētes iniusticias scripserūt: vt opp̄merēt in iudicio pauperes: ⁊ vim facerēt cause hūiliū ppl'i mei. Quocūqȝ ğ istoꝝ modoꝝ sunt iniuste: nō obligāt in foro ꝯsciē: si tn̄ solū ex fine essent iniuste ⁊ i alijs iuste. s. ex materia: forma: ⁊ autore. forte ligarēt tūc. Et nota ꝙ cōdētes leges iniquas: puta ad imponēdū collectas indebitas ⁊ grauamina: tenent ad restitutionem: ⁊ heredes eoꝝ oim̄ dānoꝝ q̄ occasione dictarū legū aliq̄ passi sunt. ⁊ illi q̄ induxerūt cōditorē ad talē legē faciēdā q̄libet insolidū. Et seruātes eas leges tenent etiā ad restitutionem eoꝝ que occasione taliū legū lucrati sunt. Ubi autē iuste sunt leges seculares etiā seruari debēt: ⁊ peccāt trāsgrediētes. Un̄ Gelasius papa. Quis aūt leges p̄ncipū: aut patrū regulas: aut monitiones paternas dicat debere cōtēni: nisi q̄ impunitū sibi estimet trāsire cōmissuȝ. di. x. q̄s.

De iusticia ⁊ iniusticia legum.

Ubi dicit glo. ꝙ peccat oīs q̄ cōtemnit legē: sȝ nō peccat oīs q̄ nō parit legib⁹: vbi. s. loquit de cōsilio lex. xiiij. q. j. q̄s q̄s. Et sic aliud est cōtenere: aliud nō parere. Dicit Ber. in li. de dispensatiōe ⁊ p̄cepto. Cōtempt⁹ vbiqȝ dānabilis ⁊ sic est mortale ex cōtemptu legē trāsgredi. Ex ignorantia em̄ vel negligētia nō semꝑ: sed ſm materias. Et dicit Iob. papa. Quicq̄d cōtra leges accipit: ꝑ leges dissolui meret. dist. x. vides. Et dicit ibi glo. ꝙ hec regula est vera in his in quibus est ꝑpetua causa prohibitiōis: vt ne fili⁹ cōtrahat matrimoniū cū matre: vel dic ꝙ meret dissolui: nisi illud per aliam constitutionē toleretur.

§. III. De cōparatione legum

ciuiliū ad canonicas q̄ad prioritatē. Sciēdū igit ꝙ lex ciuilis est prior lege canonica tpe. Sȝ lex canonica est prior ciuili dignitate seu auctē. Primū patet ex hoc q̄ lex ciuilis cepit tpe moysi vel circa. Lex vo canonica tēpore aplōꝝ qn̄ fecerūt cōstitutionē: ꝙ cōuersi ad fidē abstinerent se a fornicatiōe ab idolothitis sanguine ⁊ suffocato scȝ aīali. Fornicatio q̄dē de se semꝑ fuit pctm̄ mortale: sed iō ꝓhibita: q̄z gētiles putabāt licitā q̄si naturalē. Alia vo ꝓhibita fuerūt: nō q̄z de se mala: sed ad inducēdū pacificū ꝯuictū inter iudeos ⁊ gētiles ꝯuersos ad fidē: ⁊ remouēdū occasionē ⁊ exēplū mali. Qui fuerūt autores legū seculariū ponit Isi. in. v. etym̄. di. Moyses gētis hebree p̄m⁹ oim diuinas leges sacris lr̄is explicauit. Phoroneus rex primus grecis leges iudiciaqȝ ꝯstituit. Mercuri⁹ trismegistus prim⁹ leges egyptijs tradidit. Solon prim⁹ leges atheniensibus edidit. Licurgus primus lacedemonijs iura ex apollinis auctē cōfinxit. Numa pōpili⁹ q̄ Romulo successit in regno prim⁹ romanis leges edidit. Deinde cū ppl's seditiosos magistrat⁹ ferre nō posset: decem viros legib⁹ ꝯdendis creauit: q̄ leges ex libris solonis in latinū sermonē trāslatas duodecim tabulis exposuerūt. dist. vij. moyses. ⁊ in. c. seq. dicit. Leges redigere in libris p̄m⁹ ꝯsul pōpei⁹ istituere voluit: sȝ nō ꝑseuerauit metu obtrectatoꝝ. Deinde cesar cepit id facere: sȝ ante itersect⁹ est. Paulatim aūt antique leges vetustate ⁊ incuria abolenerūt. Noue aūt a cōstātino cesare ceperūt: ⁊ reliq̄s succedētib⁹: erātqȝ ꝑmixte ⁊ inordinate. Postea theodosi⁹ minor augusti⁹ ad similitudinē gregoriani ⁊ hermogeniani codicē factū cōstitutionū disposuit. De legib⁹ aūt canonicis dicit Isi. xv. di. i. c. j. Canones cōciliorꝝ generaliū ceperūt a tpe cōstantini impatoris. Tēporib⁹ p̄cedētib⁹ ꝑsecutione feruēte: nō dabat facultas docēdarū plebiū: nec licētia epis ꝯueniēdi i vnū: sȝ ip̄e ꝯstātin⁹ dedit hāc facultatē xp̄ianis: ⁊ sub eo factū fuit p̄mū gn̄ale cōciliū. s. nicenū. Dicit tn̄ ibi glo. ꝙ tpe clemētis ceperūt fieri cōcilia vt pȝ di. xvj. Isid. Sed nō fuerūt ita gn̄alia: ⁊ sic soluit ꝯrietas. Fuerūt etiā facta ante tp̄s cōstantini multa decreta a summis pōtificib⁹ diuersis tēporib⁹. Dignitate autē et auctē leges canonice sunt priores: adeo ꝙ leges sclares q̄ legib⁹ canonicis reperiant ꝯrie nulli⁹ sunt momēti. Et h̄ est snīa ꝯclusiua toti⁹ di. x. quā ꝓbat ꝑ multa ca. Et i primo. c. dr̄. Lex impatoꝝ nō est supra legē dei: sȝ subt⁹. Imperiali iudicio nō p̄nt ecclastica iura dissolui. Et di. x. c. v. Cōstitutiōes q̄ sunt ꝯtra canones ⁊ decreta p̄sulū romanoꝝ: vel ꝯ bonos mores: nulli⁹ sunt momēti. Imperator etiā dicit ꝙ sacre leges nō dedignant seq̄ sacros canones p̄cipue in matrimonijs: vsuris et hmōi. In aut. vt clerici apud ꝓprios epi. ⁊c. col. vj. ⁊. ij. q. iij. §. hinc colligitur. ⁊ ex de no. ope. nūc. intellexim⁹. Ubi aūt euāgelicis ⁊ canonicis decretis nō obuiauerint: oī reuerētia digne habeant. dicit Gra. di. x. suscepitis. §. ecce. Un̄ ⁊ Aug. c. se. Si in adiutoriū vestrū terreni imperij leges assumēdas putatis: nō reprehendimus. Nā ⁊ hoc fecit paul⁹ cū aduersus iniuriosos romanū se eē ciuē testat. Sȝ vtrū papa possit tollere leges q̄ad vtrūqȝ forū: sunt opi. ꝓ ⁊ cōtra. Sed dicit Io. an. super regula. possessor. de re. iur. li. vj. ꝙ vbi papa

De exordio legis ciuilis.

Actu. xv

De legū autorib⁹

Quo tēpore leges canonice ceperūt.

Actuum xxij.

nō habet tēpoꝛalē iurisdictionē: nō pōt tollere leges q̄ ad forū ciuilē: nisi in his in quibus vertit̄ periculū aīe: vt vsuris: ⁊ hmōi. cū potestates sint distincte. di. x. quoniā. ⁊ dist. xcvi. cū ad verū. In his autē in quibus vertitur periculū aīe potest tollere quoad vtrūq̄ forū. pbant̄ hec de iudi. nouit. ⁊ de p̄scrip. c. vlti.

§.IIII. Casus plures illiciti q̄ pmittunt̄ a legib⁹ secularib⁹: sed q: phibent̄ iure diuino vel canonico: in oīb⁹ illis casib⁹ leges ille sunt abrogate: nec deceret fuari: ⁊ peccarēt q̄ eas seruarēt.

Et pmo in matrimonijs. Nam fm leges filius germani vni⁹ pōt copulare mr̄imoniū cū filio alterius germani. vt insti. de rap. §. inter eas. ⁊ C. de nup. l. nemini. Sed fm deū tales debēt penit⁹ separari. ex̄ de cōsang. ⁊ affi. nō dz. ⁊. xxxv. q. iiij. pgenie. Scđo: q: fm leges puella rapta nō pōt ꝯhere mr̄imoniū cū suo raptore. C. de rap. vir. l. vnica. Et idē erat olim fm antiq̄s canones. Sed hodie pōt. ex̄ de rap. c. fi. Tertio q: fm leges licitū est hoi soluto tenere mulierē solutā in ꝯcubinā. vt i aut. qui. mo. na. effici sui. §. si q̄s. col. vij. Sed fm deū etiā simplex fornicatio peccm̄ moꝛtale est: et excludit a regno dei. vt dicit apl̄s. j. ad Coꝛ. vi.

Quarto: q: fm leges licitū est viro occidere adulterum vxoꝛis dep̄hensum in adulterio: si est psona vilis et cui nō debet reuerētiā. ff. de adul. l. marito. j. ⁊ l. si adulteriū. ⁊ C. de adul. l. gracch⁹. Insup licet pr̄i q̄ hz filiā i p̄tāte occidere adulterū filie in domo sua foꝛnicātē: ⁊ occidere filiā. ff. de adul. l. pr̄i. ⁊ l. nec in ea. Et sil̄r de latrone ⁊ populatoꝛe agroꝝ. Sed fm deū nil hoꝝ licet: ⁊ phibent̄ talia cū p̄cipit̄ Exo. xx. Nō occides. Quīto: q: fm leges damnatur q̄ app̄hensam in adulterio tenet vxoꝛē. C. de adul. l. crimē. ⁊ l. castitati. Sed fm deū ⁊ iura canonica pōt tenere sine vlla pena: dūmodo ipsa velit ab adulterio recedere. xxxij. q. j. §. subaudit̄. Sexto: q: fm leges in multis casib⁹ licitū est vxoꝛē repudiare: ⁊ matrimoniū rite cōtractū dissoluere: ⁊ maxie i casu q̄ notat̄. dis. x. lege. ⁊. xxvij. q. ij. sunt q̄ dicant. Sed hoc lex diuina phibet: vt in eisdē. c. dz. Septimo: q: fm leges mulier q̄ moꝛtuo viro nubit infra tp̄s luct⁹. s. vni⁹ anni infamis fit: ⁊ incurrit multas penas. C. de se. nup. l. j. ⁊. ij. Sed fm deū: vt apl̄s dicit nubat mulier cui vult. ex̄ de se. nup. c. penul. ⁊ vlti. ⁊ vt ibi notat Inno. remittunt̄ ei oēs ille pene q̄ sunt tm̄ ad penā ipsi⁹ secus si inde pueniat aliq̄d ad alios. Octauo: q: fm leges fili⁹ spuri⁹ nō est alēdus: sed fm deū ⁊ canonē cōtra.

j. Coꝛ. vij

Nono: q: fm leges heres si nō fecerit inuentariū tenet̄ ad oīa debita defuncti: sec⁹ fm deū. Decimo: q: in certis casib⁹ fm leges heres nō tenet̄ de maleficio defuncti: sec⁹ fm deū. Undecimo: q: fm leges illud q̄d relinquit̄ nisi habeat septē vel q̄nq̄ testes: nō valet. C. de testa. l. si vn⁹. Sz fm deū in relictis ad pias cās sufficiūt tres: aut etiā duo testes. ex̄ de testi. cū esses. ⁊. c. relatū. Duodecimo: q: fm leges si pmitto aliquid nudo pacto nō teneoꝛ: ⁊ dico q: nō oꝛit̄ inde actio. ff. de pac. l. iurisgētiū. E cōtra est fm deū ⁊ canones: q: moꝛtalr̄ peccat recedens a pacto. ex̄ de pac. c. j. cū silib⁹ q̄ ibi notant̄. Et idē si pmitto vni recipiēti p alio: q: fm deū teneoꝛ: fm leges nō. Tertiodecimo: quia inter emētes ⁊ vendentes cōcedunt leges deceptionē ⁊c. Quartodecimo: q: fm leges nō licet emere seu vēdere iura ⁊ actiōes: q̄ q̄s hz ꝯ aliū p maioꝛi p̄cio q̄ sit pn̄cipale debitum: al's nō valet emptio: nec peti poterit nisi vsq̄ ad illud q̄d solutū est: nec etiā debēt talia iura p pcio vēdi ⁊ p pcio donari. C. mādati. l. p diuersas. ⁊ l. ab anastasio. Sed fm deū nihil phibet me emere iura ꝯ aliquē p minoꝛi p̄cio q̄ sint ipsa iura: dū tm̄ nō faciā hoc in fraudē vsure: sꝫ ppter interesse meū: aut laboꝛē: qui foꝛsan erit in rehabēdo. Seu q: dubito ne debitoꝛ fugiat aut ad paupꝛtatē veniat. Quintodecimo: q: fm leges in longissimo tp̄e etiā possessoꝛ male fidei p̄scribit: secus fm deū et iura canonica. ex̄ de re. iur. possessoꝛ male fidei. lib. vi. Sextodecimo: q: fm leges maleficia cogitatiōis regulariter nō puniunt̄. ff. de pe. l. cogitatiōis. sed tm̄ ois cogitatio mala vel a deo vel p penitentiā puniēda est. de pe. dist. j. oīa.

Decimoseptimo: q: fm leges licet magi et venefici puniant̄: tm̄ q̄ hoc faciūt ꝯ imbꝛes vētos ⁊ grādines p̄miantur. C. de malefi. l. eoꝝ. Sz fm deū etiā talia sic facere grauissimū peccm̄ est: vt clare pbat Tho. ij. ij. q. xcvi. idē ondit̄ xxvi. q. ij. c. illos. ⁊ ex̄ de soꝛti. p totū. Decimooctauo: q: fm legē licitū est in causa sanguis coꝛrūpere accusatoꝛē. ff. de p̄ua. l. fi. Sed fm deū nō licet: vt pz in Tho. ij. ij. q. lxix.

Titulus.XIX. De priuilegijs in cōi. ¶ Priuilegia p quē cōcedi possunt: ⁊ p quē impetrari: ⁊ quando ⁊ quomō tollunt̄. Capitulū. j.

Est ⁊ alia lex priuata q̄ dr̄ priuilegiū. di. iij. priuilegia. plenius. xxv. q. j. §. vlti. Sed est priuilegiū datū a deo et priuilegiū ab hoie. Et priuilegiū q̄dē dei est quoddā ius seu quedā gratia ꝯcessa alicui in aliq̄ contra legē cōem. Sic fuit ꝯcessum Grego. oꝛare p Traiano dānato: ⁊ martino p q̄dam a seipso suspenso: ⁊ cōcessum fuit apl̄is vti soꝛtib⁹ in electione Mathie: ⁊ Osee accedere ad vxoꝛē foꝛnicariā. ⁊ Samsoni seipm occidere: ⁊ israelitis expoliare egyptios: ⁊ abꝛae ⁊ iacob habere plures vxoꝛes simul. vt ex̄ de diuoꝛ. gaudemus. xiiij. q. v. dixit dn̄s. ⁊. xxiij. q. v. si nō licet. §. nō occides. ⁊. xxvi. q. ij. nō statim. Ubi dic̄ Beda post Hiero. q̄ puilegia paucoꝝ cōem legē facere nō pn̄t. vt ex̄ de diuoꝛ. gaudem⁹. Et regula iuris in. vi. q̄d alicui gratiose cōcedit̄ nō dz ab alijs trahi in exēplū. Qui g̃ veraciter dicunt̄ hac lege p̄luata q̄ est lex idest inspiratio certa sp̄ūsc̄ti: hi nō sunt sub lege scꝫ cōi in illo opere ꝯ quā hn̄t cōtrariū instinctū a sp̄ū sc̄ō. xix. q. ij. due sunt leges. Sz caueat sibi q̄s diligēter in h': q: ipse sathanas trāsfigurat se i angelū lucis: vt habes plura exēpla in collatione scđa abbatis Moysi. Et ideo nisi sis oīno cert⁹ de hmōi instinctu vt erāt sc̄i: nō dimittas leges cōes. xxiiij. q. iij. transferunt. Quantū vo ad priuilegia hoim nota: q̄ quicūq̄ pōt legē facere ⁊ in aliquib⁹ potest priuilegiū indulgere: vt papa in spiritualibus: ⁊ q̄nq̄ in tēpoꝛalib⁹ in terris sue tpalis iurisdictiōis vel q̄n iudiciū ad eū deuolueret̄. Et nota fz Ber. q̄ eccl̄ia romana siue papa nūq̄ cōsueuit aliquē ꝯ se priuilegiare. ar. ex̄ de p̄script. cū ex officij. quod est cōtra eos qui dicunt vel poti⁹ fingunt q̄ absq̄ eoꝝ appꝛobatione nō sit pcedendū fm rescripta pape ⁊ hmōi. Itē pōt concedere priuilegiū imperatoꝛ in tēpoꝛalibus: sed nunq̄ in sp̄ūalibus: q: de eis nihil pōt statuere. xcvi. di. bene quidē. Itē pōt cōcedere ep̄s priuilegiū. ex̄ de reli. domi. c. cōstitutus. ⁊ de censi. cū venerabilis. xvi. q. ij. visis. Dū tamē hoc faciat de volūtate sui capl̄i. ex̄ de iure pa. pastoꝛalis. ⁊ ex̄ de exces. pla. sicut vnire. ⁊ multo foꝛtius hoc potest patriarcha. Quis autē possit legem facere dictum est. s.

De puilegio a deo q̄d sit.

De priuilegijs hominū q̄s scꝫ possit indulgere.

§.I. Interpretatio priuilegioꝝ: vbi vba sunt obscura siue ambigua: ad eū spectat cui⁹ est condere fm Hosti. ⁊ interim negociū suspēdet̄.

ex̄ de sen. excō. inter alia. ⁊ ex̄ de iudi. cū venissent. Si aūt verba non sunt obscura vel ambigua: tunc debet diligenter tenoꝛ considerari. ex̄ eo. poꝛro. ⁊. c. recepimus. ⁊ poti⁹ insistēdum est intentioni priuilegiū q̄ verbis. j. q. j. Marchion. ⁊ ex̄ de verbo. sig. intelligentia. Et quātum potest fieri latissime interpretādum est. ex̄ de dona. cum dilecti. ff. de consti. prin. l. beneficium. Et hoc nisi p̄iudicet iuri alieno: q: tūc reducit̄ ad ius cōe. ex̄ de cōsue. cū dilectus. Ita tamē q̄ aliquid operet̄. Nā si aliquid indulgeret̄ nō esset priuilegiū. ex̄ de ver. sig. abbate. Conceditur tamen q̄nq̄ priuilegiū fm ius cōe. ex̄ de pꝛocu. quia in causis. q: magis solet timeri q̄d specialiter pꝛohibetur q̄ quod ge-

De interptatōe priuilegioꝝ

neraliter. xxiij. di. q̄q̄. tum q: multi nesciūt q̄cq̄ priuilegia data sibi ⁊ ignorāt iura: tū cū frequēter iura male obseruētur: ipa priuilegia innouant. ex̄ de treu. ⁊ pa. c. ij.

De mltis plici spe de priuilegiorū.

§. II. Itē no. secūdū Hosti.

in summa ꝙ multiplex est spēs ꝑuilegiorꝫ: videlꝫ reale: ꝑsonale. ⁊ corpale. Reale est qđ eccle dignitati ciuitati vel alicui loco vel aliq̄b⁹ ꝑsonis occasiōe loci: seu cuiuscūq rei cōcedit. ex̄. e. cū olim essem⁹. ⁊ c. ij. Et tale priuilegiū ꝑpetuū est ⁊ rei adheret: ⁊ sic semꝑ durat: nisi res pimat vel destruat: vel nisi in parte vel in totū reuocet. xxv. q. ij. ita nos. vel amittat. ex̄ de sta. mo. recolentes. Et hoc dicit verū Io. an. sup regula ꝑuilegiū. ex̄ de reg. iur. qn̄ ipa res vel locus priuilegiat⁹ eccla ciuitas ⁊ hmōi. destrueret auctē supioris. Si aūt destruat ab hostib⁹ retinet oia sua priuilegia ⁊ remanēt ibi clerici. xix. q. iij. q̄ semel. Item si auctē supioris trāsferat ad aliū locū: vel aliū vniat. xvj. q. iij. si eps. Personale priuilegiū est qđ singulariter ꝑsonale dici pōt. i. illđ qđ alicui vel aliquib⁹ certis ⁊ proprijs noibus expressis ꝑsonaliter cōcedit. ex̄ de offi. leg. volētes. Et tale priuilegiū ꝑsonā illius cui cōcessum est nō egredit: etiā si obtētu dignitatis cōcedit. In quo etiā casu si aliā dignitatē adipiscatur priuilegio nō vtit. ex̄ de postu. bone. ij. Tale etiā priuilegiū ad successorem nō transfert nisi hoc exprimat: sed vt dicit regula. Priuilegiū ꝑsonale ꝑsonā sequit ⁊ extinguit cum ꝑsona: ⁊ sic est tpale ⁊ non ꝑpetuū. Est aliud ꝑsonale qđ dicit cōe ꝑsonale qđ neq concedit certis ꝑsonis cōtemplatione certis causis: ⁊ in certis articulis proprijs noibus expressis. Et pōt poni exemplū in minorib⁹. xxv. annis. qui gaudent priuilegio restitutionis in integrū. ff. de mino. l. j. Et multa talia reperiunt in iure. Corporale priuilegiū est illud qđ alicui vniuersitati corpori vel collegio sic concedit: ꝙ quilibet singularis de illa vniuersitate pōt tali priuilegio se iuuare. ex̄ de fo. cō. si diligēti. vel etiā vniuersitas ipa xij. q. ij. qui manumittit. Et hoc siue cōcedat vniuersitatibus siue collegijs clericorꝫ siue religiosorū. Et sic corporalia priuilegia appellant cōcessa predicatorib⁹ ⁊ minorib⁹. ex̄ de exces. prela. nimis iiqua. ⁊ c. nimis praua. Et tale priuilegiū nō perit durante collegio: nisi (vt. s. dictum est) de reali. Et vt dicit glo. summaria. xxv. q. ij. circa mediū. cum dubitat de priuilegio vtrum sit ꝑsonale vel reale: presumitur potius esse reale q̄ ꝑsonale. ex̄ de insti. cum venissent. Non enī ob hoc đ: ꝑsonale ꝙ sola inseritur ꝑsona. vt. ff. de pac. iur. gen. §. pactorꝫ. Item hec notatur differentia inter priuilegiū ⁊ cōfirmationem: vt đ: in ipa glo. q: in cōfirmatione nihil noui iuris datur. vt ex̄ de cōfirma. cū dilecta. secus est in priuilegio. Itē in ꝯfirmatione nihil ponit vel affirmat: sed totū cōditionalr intelligit. vt ex̄ de ꝯces. prebē. q: diuersitatē. sed in priuilegio oia iura ponunt ⁊ certum ibi asseritur. vt ex̄ de verb. sig. abbate.

Differētia inter ꝑuilegium ⁊ cōfirmationem.

§. III. Nota ꝙ priuilegiū

nō valet seu euacuat multis modis. Et pmo quidē si fuerit ꝑ surreptionē cōcessum. Nā quoad sic impetrātē fauore caret. ar. de rescrip. lris. Et đ: surreptitiū: cū impetrans suggerit falsam cām: ex qua presupposita vt vera dat priuilegiū. xxv. q. ij. etsi legib⁹. Scđo irritū est priuilegiū si sit ꝯtra ꝯstitutionē ⁊ nō facit mētionē de ea. Opꝫ enī ꝙ ꝑuilegiū faciat mētionē de ꝯstōne ꝯ quā indulget. ex̄ de his q̄ fi. a p̄la. sine ꝯsen. ca. cū nos. Tertio nō valet si est ꝯ ꝯsuetudinē: nisi faciat mētionē de ea qn̄ tollit ꝑ ꝑuilegiū. ex̄ de ꝯsti. c. j. lib. vj. Et hec duo etiā notat glo. Io. xxv. q. ij. in pn. Itē si sit ꝯ sniam datā opꝫ ꝙ faciat mentionē de snia ad h̄ vt tollat ꝑ priuilegiū. ex̄ de fi. instru. inter dilectos. ⁊ no. in glo. predicta. Quarto ipo facto priuilegiū in fauorē ꝯcessum cessare intelligit quo iperrans siue priuilegiat⁹ facit ꝯ illud qđ in priuilegio ipo exprimit esse ꝯcessuꝫ. ex̄ de priui. c. porro. ⁊ c. recepimus. Quinto cessante cā priuilegij cessare debꝫ priuilegiū. ex̄ de appel. cū cessante. ⁊ xxv. q. ij. c. vlt

Quotiens ꝑuilegiū nō valet.

vbi dicit Go. ⁊ Bern. in glo. sup dicta decretali: ꝙ si datur aliqđ priuilegiū ex cā religionis: vł rōne paupertatis q̄cito cessat cā cessat ⁊ priuilegiū: cū est alís dānosum. xvj. q. j. generaliter. Sexto cessat cū incipit alicui esse iniquū. ⁊ precipue in cuius fauorē est cōcessuꝫ. vt enī đ: in regula. Qđ ob gratiā alicui cōcedit: nō est in eius dispendiū retorquēdū. ex̄ de reg. iur. li. vj. ⁊ ex̄ de verbo. sig. quid ꝑ nouale. cū glo. Septimo cessat ⁊ tollit priuilegiū ꝑ secūdū faciens plenā siue expressam mentionem de priori. ex̄ de prescrip. veniens. fm Gof. Host. tn̄ dicit ꝙ ꝑ scđm spāle tollit generale: etiā si nō faciat mētionē de ipo. Io. in gl. summaria vbi mouet istā questionē: cōcludit ꝙ nec etiā scđm tollit primo gn̄ale nisi de eo faciat mentionē. Octauo tollit ꝑ cōcedētis reuocationē. ar. ff. de iudi. l. iudiciū. qđ tn̄ facere nō decet sine cā. Ex cā tn̄ pōt ⁊ debet reuocari puta quādo fieret alijs lesio enormis. Item si q̄s nō seruat priuilegia sui superioris ꝯcessa subditis suis: etiā ipsius nō seruātis priuilegiū merito reuocat. ex̄. e. dilecti. Item si superior ex certa scientia cōfirmauit indulgentiā inferioris: nō pōt postea inferior sine licētia supioris reuocare. Vn̄ priuilegia ꝯcessa a rege vel imꝑatore ecclie: ⁊ ꝑ papā ꝯfirmata: nō potest imꝑator reuocare. xxv. q. ij. priuilegia. ⁊ c. seq. Nono tollitur priuilegiū ꝑ renūciationē ꝓpriā ⁊ expressaꝫ. ex̄ de deci. super. qđ intelligas quantū ad ius tangens renunciationem tn̄. Secus si papā vel aliū tangit. ex̄ de fo. cōpe. si diligenti. Ber. etiā dicit in glo. de reli. do. sup. c. cum dilect⁹. ꝙ abbas siue cōuentus priuilegio renūciare non pōt. Vltimo amittit priuilegiū pro abusu: qđ pōt exponi ꝑ nō vsum vel ꝑ vsum ꝯtrariū. xj. q. iij. priuilegiū. puta si est aliq̄s priuilegiatus ꝙ non soluat decimas oi anno: tn̄ sicut alij soluit. etsi est exemptus ⁊ cū cōuenit corā ordinario: respōdet nec allegat priuilegiū: nec si allegat ostendit. Quāto aūt tpe non vtens priuilegio: amittat ⁊ quo actu vel qn̄ ponit Host. ⁊ Iob. in summa cōfesso. lib. j. ti. v. q. iiij. Ber. etiā in glo. ex̄ de insti. cū venissent. posuit ꝯ hoc diuersas opiniones: ⁊ tandeꝫ sic cōcludit. Melius videt dicendū ꝙ sicut sunt diuersa priuilegia ⁊ in diuersis casib⁹ cōcessa: quodlibet priuilegiū habeat locū in suo casu: sicut in prescriptionibus in quib⁹ diuersa tpa requirunt. De hoc etiaꝫ habes xxv. q. ij. priuilegia. §. in glo. Si quis aūt allegat ⁊ ostendit priuilegiū ⁊ nō seruat ei fm Hosti. nō debꝫ imputari: non obstante ꝙ obijciat ei ꝙ nō sit eo vsus: vel ꝙ sit ꝯtrium facium. Quo enī vtetur priuilegio qui vti nō permittit: nisi forte si sententia ferat cōtra eum ⁊ nō appellat.

§. IIII. Qui dicunt se exem

ptos ⁊ allegant priuilegia requisiti ab ordinario ostēdere tenent: ⁊ tradere rescripta ad requisitionez clericorꝫ: de quib⁹ fuerit ꝯtrouersia. ꝙ si ad exēptionē allegāt solā prescriptionē: debēt de hoc facere fidē. Si vo allegant vtrūq tūc si priuilegiū ad plenū nō sufficiat: sed tn̄ cām prebeat prescribendi: tenent prescriptionē ꝓbare: ⁊ ꝓbatioe pēdēte nō turbent. Qđ si nō allegāt: nec exhibēt saltē tale priuilegiū qđ cā i prescribēdi det: diocesani vtunt iure suo. ex̄ de priui. cū ꝑsone. lib. vj. Ecclesia exēpta. etiā monachi vel canonici couersi ⁊ ꝑpetuo obligati: intelligunt exempti. Nō aūt presbyter qui parochianorꝫ curā habet quoad ea q̄ ad ipam curā ꝑtinent: nec ipsi parochiani. ex̄ de priui. ꝑ exemptionē. li. vj. Si eximant canonici alicu⁹ ecclesie: nō ꝓpter hoc sunt exempti clerici: sed bene ecōuerso. Sed ipsa ecclesia nō est ꝓpter hoc exēpta. vt in dicto. c. Et ꝑ monasteriuꝫ siue hmōi locū exemptū: intelligi debꝫ tam de ipso q̄ de cimiterio ⁊ de domib⁹ monasterij: claustris: hortis: ⁊ areis: que sunt iuxta ecclesiā. ar. xij. q. j. necessaria. ⁊ c. nulla. Legatus de latere fm Bern. bene pōt cognoscere de causis cōtra exēptos: q: priuilegia eximūt a ꝑtāte epoꝝ ⁊ hmōi: sed nō pape vel legatorꝫ: nota hoc ex̄ de offi. leg. ꝙ translatione. Monasteria monialiū etiā si sint exempta debent singulis annis ꝑ ordinariū visitari. vt de statu mo. attentis

De exemptis ⁊ priuilegiatis

dentes.in de. Exempti quātacūq₃ gaudeant libertate:ni-
hilominꝰ possunt cōueniri corā ordinarijs rōne delicti siue
ꝯctus:aut de re qua ꝯ eos agit̄:nisi delictū sit cōmissum in
loco exempto vel ꝯctus ibi sit factꝰ vel ibi sit ipa res litigio
sa. Itē nō pn̄t cōueniri vbi domiciliū habent: si alibi deli-
querūt vel ꝯxerūt vel res cōsistit:nec etiā possunt diocesa
ni illoꝝ locoꝝ vbi domicilium habent remittere exemptos
si cōueniant̄ ad locū vbi deliquerūt vel ꝯxerūt:vel res cōsi
stit.ex̄ de priuile.volētes.li.vj.saluis q̄ dicunt̄.j. Et ꝓpter
hoc est sciēdū ꝙ quidā sunt priuilegiati:ita ꝙ nec rōne de-
licti:vel ꝯctus possunt cōueniri:vt predicatores:minores
⁊ cisterciēses. Exēpti nō possunt ꝯstruere oratoria vel ca-
pellas vel loca in locis nō exēptis sine licētia diocesanoꝝ.
Nec etiā sic cōstructis tpe interdicti in casibꝰ non expressis
celebrare vel facere celebrari:alꝭ p ordinarios cōpescant̄.
Et si ꝓpter hoc cōseruatores eoꝝ ferrent snias cōtra ordi-
narios nō valeret.ex̄ de priuil.autoritate.lib.vj. In locis
autē exemptis nō possunt predicta facere:nisi de lnia vel
priuilegio.vt in dicto.c.autoritate. Et vt ostēdit Gra.xxv.
q.j.c.vlt.§.ij. Sacrosancta romana ecclesia ius ⁊ autorita
tem sacris canonibꝰ impartit:sed nō eis alligat̄. Habet enī
ius cōdendi canones:vtpote que caput est ⁊ cardo omniū
ecclesiarū:a cuius regula nemini discedere licet. Ita ergo
canonibus autoritatē prestat:vt seipsam nō subijciat eis:
Luce.ij. sed sicut xp̄s qui legem dedit:ipam legē carnaliter imple-
uit:octaua die circūcisus.xl.die in tēplo cū hostijs est p̄nta
Math. tus:vt in seipso eā sanctificaret. Postea vō vt se dn̄m legis
viij. ostenderet:cōtra legis lrām leprosuꝫ tangendo mūdauit
⁊c. Unde dicit̄ in euāgelio ꝙ Iesus erat docens in templo
Mat.vij. tanq̄ ꝑtātem habens.i.tanq̄ dn̄s legis:addens moralibꝰ
Mar.j. ea que deerant ad ꝑfectionē:vmbrā figuraliū in luceꝫ spi-
ritualis intelligentie cōmutans:nō tanq̄ scribe eoꝝ qui le
gis lrā astricti non audebant aliquid addere vel mutare.
Sic ⁊ summe sedis pontifices canonibus siue a se siue ab
alijs sua autoritate cōditis reuerentiā exhibēt:⁊ eis se hu
miliando ipsos custodiūt:vt ab alijs obseruādos ipos ex-
hibeant. Nōnunq̄ vō seu iubendo:seu diffiniēdo:seu de-
cernendo:seu aliter agēdo:se decretoꝝ dn̄os ⁊ cōditores
esse ostendūt. Hec Gratia. De ista materia sic pulchre di-
cit Greg.xxv.q.ij.c.de ecclesiasticis. De ecclesiasticis priui-
legijs hoc teneat fraternitas vestra:q: sicut nostra defen-
dimus:ita singulis quibusq₃ ecclesijs sua iura seruamus.
Nec cuilibet gratia fauente vltra ꝙ meretur impartior:
nec vlli hoc quod sui iuris est ambitu stimulante denega-
bo:sed fratres meos per omnia honorare cupio:sicq₃ ho-
nore singulos subuehi volo:dūmodo non sit quod alteri
iure ab altero possit opponi.

¶ De priuilegijs ordinis fratrū predicatoꝝ. Cap.ij.

QUia vero multa pri-
uilegia cōcessa sunt a sede aplica ordini fratruꝫ
predicatoꝝ: ⁊ cōiter dr̄: ꝙ predicatores ⁊ mino-
res gaudent eisdeꝫ priuilegijs:cū vtile sit nos ipa priuile
gia habere que nō facile reperiunt̄ in bullis:nisi in paucis
conuentibus:ideo cogitaui hec interserere summatim de
ipsis priuilegijs omissis his q̄ habent̄ ex̄ de excel.prela.ni
mis iniqua.⁊.c.nimis praua.⁊ etiā quibusdā que ponunt̄
in.iij.parte de censuris. Q a prelatis ecclesiarū cogi nō
possumꝰ vt inuiti pctā nr̄a cōfiteamur eis:immo si vellemꝰ
nō possemꝰ:q: ꝓhibet̄ p summū pontificeꝫ fratribꝰ nostris
vt pctā sua nulli nisi prelatis cōfiteri presumāt nisi a prela
tis ipsis licentiā habeant:alijs ꝙ fratribꝰ nostri ordinis cō
fitendi:quā licentiā dare pōt solus magr̄ ordinis. Item
cogi nō possumꝰ ab eis quin omni tpe missas ⁊ diuina offi-
cia celebremus. Item impediri ab eis non possumꝰ quin
in ecclesia nr̄a oratoria seu edificia pro nostris vsibus con
struamus. Item in cōstruentes ecclesias vel edificia nr̄a
sniam interdicti vel excōicationis ferre nō possunt. Iteꝫ
impedire nos nequeūt quin tpe interdicti:seruata tamen

interdicti forma:diuina officia celebremꝰ. Itē nō possunt
nobis inuitis defunctoꝝ corpa in nostris cimiterijs sepeli
re:vel in ecclesijs nr̄is missarū solennia celebrare:vel mor
tuoꝝ qui in nostris locis tumulandi sunt exequias celebra
re. Item impedire nō pn̄t quin in domibꝰ nr̄is p lectores
nr̄os theologie solēniter ⁊ publice legat̄. Itē cogere nos
nequeūt quin eos q̄ in nr̄is morant̄ obsequijs sepeliamꝰ
in nr̄is cimiterijs:⁊ ministremꝰ eis ecclesiastica sacra. Itē
impedire nequeūt qui male ablata incerta ingredientiuꝫ
ordinem nostrum possint per magrm̄ ordinis vel priores
aut eoꝝ vicarios in locis sibi cōmissis in pios vsus ꝯuerti.
Item cogere nos nō possunt:vt de hortis vel virgultis
nr̄is decimā psoluamꝰ. Item nō pn̄t nos cogere ad colle
ctas:procurationes:exactiones:subsidia:vel ad qualscunq₃
ꝓuisiones faciendas etiā auctē aplice sedis:nisi ipse lr̄e
de ordine nr̄o expressaꝫ fecerint mentionē. Itē cogere nō
pn̄t ꝙ priores vel supiores nr̄i fidelitateꝫ cū iuramēto fir
matā vel manualē obediētiā eis impēdāt. Itē impedire
nos nequeūt quin ordinādos fratres nr̄os quibuscūq₃ vo-
luerimꝰ epis p̄ntemꝰ. Iteꝫ fratres nr̄os quos ad ordines
ꝓmouēt:examinare vel ꝓmissioni alicui obligare nō pn̄t.
Itē subditos suos nequeūt ipedire q̄n apud nos eligāt
sepeliri. Itē in receptatores nr̄os interdicti:suspēsionis
excōicationis snias fulminare nō pn̄t. Iteꝫ in benefacto-
res nr̄os p eo ꝙ bn̄faciūt nobis snias excōicationis:suspē
sionis ⁊ īterdicti ferre nō pn̄t. Itē frēs nr̄os ad suarū ec-
clesiarū negocia ꝑtractāda:vl̄ ad secū manēdū nō pn̄t as-
sumere vel assumptos tenere ꝑtextu lrāꝫ summi pōtificis:
q̄ de indulto hmōi ⁊ ordine nr̄o expssam nō faciūt mentio
nē:nisi quos magr̄ ordinis vel prior ꝓuincialis ipoꝝ tāq̄
idoneos ⁊ discretos eis duxerit assignādos. Itē impedi-
re nequeūt q̄n fratres nr̄i eis p sedē aplicā vel p ordinē in
socios deputati:subiaceāt ordinis discipline. Iteꝫ ipedi
re nō pn̄t q̄n frēs nr̄i eis p sedē aplicā vl̄ p ordinē in socios
deputati:p p̄latos ordinis corrigi valeat:⁊ ad ordineꝫ re-
uocari ꝯdictione aliqua nō obstāte. Itē apostatas nr̄os
nobis inuitis secū ⁊ in locis alijs sine volūtate prelatoꝝ no
stroꝝ tenere nō pn̄t. Itē cogi p eos nō possumꝰ ad impen
dendū correctiōis:visitatiōis:seu inq̄sitiōis officiū mona
sterijs ecclesijs seu quibuscūq₃ psonis. Item p eos cogi non
possumꝰ ad recipiēdū curā monialiū seu q̄rūlibet religio-
sarū psonarū. Itē ad vitādū alꝭ visitādū monasteria cu-
iuscūq₃ ordinis. Itē ad portādū seu deferēdū lrās. Itē
cogi nō possumꝰ ad exequēdū vel denūciādū snias ꝯ prin-
cipes sclares:cōitates:ꝑplos:seu q̄scūq₃ bn̄factores nr̄os
Itē cogi nō possumꝰ p eos ꝙ simꝰ assessores in quibuscūq₃
causis ecclīarū vel prelatoꝝ:seu ad alias lites vel ꝯtrouer
sias ꝯtingētes in causis q̄ corā ipis tractant̄. Iteꝫ nō pn̄t
nos cōuenire impetere vel molestare rōne delicti cōmissi
vel initi ꝯctus:aut rei site posite vel existentis ex̄ loca nr̄a exē-
pta. Nec obstat ꝯ hec ꝯstō Inno.pape.iiij.in ꝯtrariuꝫ edita.
Hec Bonifa.in ꝓui. Uirtute cōspicuos. Itē nō pn̄t nos
ꝓhibere q̄n quoscūq₃ voluerimꝰ epos hn̄tes cōionē aplice
sedis cōuocemꝰ ad ponēdū primariū lapidē in oratorijs vl̄
ecclesijs nr̄is ad dedicādū ecclesias vel altaria: ⁊ ad bn̄di
cendū cimiteria nr̄a:si diocesani locoꝝ infra q̄tuor mēses
nobis denegant p̄dicta postq̄ p fratres nr̄os fuerint hūi-
liter requisiti:aut si grauare nos volunt nimiū in expēsis.
Honorius. Ex pte nr̄a. Itē cogere nos nequeūt ad seruā
dū pacta ⁊ repromissa ad q̄ fratres in aliquibꝰ locis prela-
tis ⁊ rectoribꝰ ecclīarū se obligauerūt in receptione locoꝝ:
si pacta illa sunt ꝯtra iura nr̄a:vel sint iam p sedē aplicā ab-
soluti:nisi pacta illa facta fuerint de lnia magistri ordinis
⁊ capli gnālis. Honorius. Religionis fauor. Item impe-
dire nō pn̄t quin bona tpalia q̄ nobis ex successione ꝓue-
niūt apprehēdamꝰ/vendamꝰ:⁊ ipoꝝ preciū in nostrū vsuꝫ
prout voluerimꝰ cōmutemꝰ. Clemēs. Obtentu. Itē coge
re nos nō pn̄t vt eoꝝ ꝓcessionibꝰ subijciamur. Item ꝙ acce-
damus ad ꝓcessiones eoꝝ intra ciuitates vel extra. Alex.

Nimis iniq. Itē in oībus electionib⁹ ordinis: excepta electiōe magrī ordinis: supior ad quē electi ꝯfirmatio ptinet: si ꝯfirmare electū noluerit: pōt aliū ꝯcedere in priorē puincialē vel cōuētualez: quē maior ps ꝑ suas lrās petierit sibi dari. Bonifa. Uirtute. Itē electores prioꝝ puincialium ⁊ cōuētualiū cōmittere pñt fratrib⁹ q̄ ab eis ꝓ electi cōfirmatiōe mittunt: vt aliū eligāt in priorē: si is q̄ elect⁹ fuerat nō fuerit ꝯfirmat⁹: ⁊ supior ad quē ꝯfirmatio ptinet possit electū quē voluerit cōfirmare. Alex. Ut ea. Itē apostate nrī vel q̄ eiecti de ordine fuerint nō pñt licite p̄dicare. docere. vel ꝯfessiōes audire: nisi ad aliū ordinez licite trāseāt: in quo hmōi officia exerceant. Et si secus attentare p̄sumpserint magr̄ ordinis ⁊ p̄ores ⁊ eoꝝ vicarij pñt in illos monitionis ⁊ excōicationis sniam ꝓmulgare. Bonifa. Uirtute. Itē p̄lati ordinis in correctiōib⁹ fratrū omissis apicibus iuris ⁊ postpositis libere ꝓcedere pñt ḃm ꝯsuetudines ordinis approbatas ⁊ gñalia ordinis instituta. Bonifa. Ad augmētū. Itē ꝯueniri nō possum⁹ ꝑ lrās aplice sedis: vt legatorū eius aut delegatoꝝ ei⁹: nisi ipse lrē de indulto. hoc etiā de ordine nr̄o expressam facerēt mētionē. Bonifa. ⁊ Inno. Cū iam ꝑ ei⁹ gratiā. Discedentes ab ordine nr̄o absq̄ licentia prelatoꝝ suoꝝ nullus audeat retinere: ⁊ sub p̄textu lrārū aplice sedis nō faciētes exp̄ssam de indulto hmōi mentionē. Bonifa. Uirtute. Itē q̄ nulli siue sit in religionis ordine vel extra ordinē ꝯstitut⁹ liceat deferre habitū nostrū: aut ita ꝯsimilē q̄ ꝓpter eū frater p̄dicator credi possit: absq̄ mādato sedis aplice spāli. Qui vo ꝯtriū p̄sumpserit facere ad deponēdū ipm ꝑ diocesanos locoꝝ: cū a fratrib⁹ nostris fuerint reqsiti: monitiōe p̄missa ꝑ cēsurā ecclasticā: appellatiōe postposita cōpellant. Inno. Cū ꝯfusio habit⁹. ⁊ Bonifa. Uirtute. Itez ordinatio ⁊ correctio officij nr̄i facta ꝑ fratrē Humbertū magistrū ordinis nr̄i est ꝑ sedē aplicā approbata: ⁊ q̄ ꝯ ordinationē p̄dictā nulli liceat aliqd imutare. Clemēs. Cōsurgit. Itē pnie ⁊ vota ingrediētiū ordinē nr̄m pñt ꝑ p̄latos ordinis vel eorū vicarios in obseruātias ordinis cōmutari: dūmō vota illa nō fuerint de trāseūdo ad ordinē obseruātie arctioris. Urban⁹. Quia aplici. Itē p̄dicare libere possum⁹ clero ⁊ pplō in locis nr̄is ⁊ in plateis cōibus absq̄ quoꝝcūq̄ licētia p̄latoꝝ: exceptis duob⁹ casibus. s. hora q̄ diocesan⁹ p̄dicat vel corā se p̄dicare faceret. Sermones aūt ad clerū intermittendi sunt a fratrib⁹ qñ hora sermonis eps aliqua rōne vel vrgente cā cōuocaret generaliter ad se clerū. Bonifa. Inter cuncta. Itē gñalis vicarius magrī ordinis ex prāte sibi a p̄uilegijs tradita pōt fratres oēs absoluere a penis: ⁊ a snia excōicationis interdicti ⁊ suspēsionis vt posset magr̄. Itē pōt sup irregularitatib⁹ dispēsare sicut magister. Itē pōt illas a suis ꝯfessorib⁹ absolutiōes ⁊ dispēsationes recipere q̄s ipse suis subditis pōt ipartiri. Itez pōt socios p̄latoꝝ vel p̄ncipū corrigere. Et si ei visuz fuerit ad ordinem reuocare. Itē pōt si ei visuz fuerit fratres nostros ḃm p̄uilegij formā ad ordines alios licētiare. Papa vo Io. solis magrō ⁊ puinciali ꝓprio hoc ꝯcedit. Itē pōt apostatas nostros ⁊ eiectos licentiare coercere ⁊ punire: sicut pōt magister ordinis. Itez vicarius prioris puincialis pōt ex priuilegijs sup fratres sue prouincie oīa q̄ pōt magistri ordinis vicarius. Et insup pōt cruce p̄dicatē ⁊ inqsitores hereticoꝝ ꝑ sedē aplicā deputatos remouere vel q̄ supsedeant iniūgere: ⁊ alios pōt substituere: ꝓut ei visum fuerit expedire. Itē vicarius prioris cōuentualis in suo cōuentu pōt oīa q̄ superius de vicario magistri ordinis posita sunt. excepto q̄ de socijs p̄latoꝝ vel p̄ncipum se intromittere nō pōt. Hec q̄ dicta sunt de vicarijs habētur in diuersis p̄uilegijs ⁊ p̄cipue. Bonifa. Uirtute. Itē sorores ordinis nostri magrō ordinis et puincialibus sunt cōmisse: ⁊ perpetuo ꝑmanere debēt sub magrō ordinis ⁊ prioꝝ puincialiū magisterio ⁊ doctrina. Inno. Licz olim. Clemens. Affectu sincero. Item magr̄ ordinis ⁊ priores puinciales curā aīarū sororꝝ ordinis ⁊ solicitudinē gerentes eis de cōstitutionibus nostris ordinis debēt ꝓut illis cōpetit ꝓuidere. Inno. Licz olim. Clemēs. Affectu sincero. Itē q̄ magr̄ ordinis pōt cōstitutiones sororꝝ ordinis corrigere ad vniformitatē reducere: ⁊ quocūq̄ mō in melius cōmutare seu reformare ꝓut viderit expedire. Alexā. Affect⁹ p̄optitudo beniuoli. Itē magr̄ ordinis ⁊ p̄ores puinciales possunt monasteria ordinis ꝑ se vel per alios idoneos quotiēscūq̄ expedierit visitare corrigendo ⁊ reformādo ibidē tam in capitib⁹ q̄ in mēbris ea q̄ correctiōe ⁊ reformatione viderint indigere instituēdo: destituēdo: mutādo: ⁊ ordinādo ꝓut ḃm deū viderint expedire. Inno. lz olim. Cle. Affectu sincero. Itē electio p̄orisse libere ptinet ad cōuentū sororꝝ. Inno. Licz olim. Cle. Affectu sincero. Itē ꝯfirmatio priorisse ad magistrū ordinis vbiq̄ ptinet: ⁊ ad quēlibet priorez puincialē in sua puincia: vel ad eos q̄bus ipsi duxerint cōmittēdos. Cle. Affectu sincero.

Itē magr̄ ordinis ⁊ priores puinciales pñt ꝑ se vl̄ ꝑ alios audire ꝯfessiōes sororꝝ ordinis ⁊ ministrare eis ecclastica sacra. Inno. lz olim. Cle. Affectu sincero. Itē magr̄ ordinis ⁊ p̄ores puinciales possunt sororib⁹ ordinis deputare aliq̄s discretos ⁊ ꝓuidos capellanos. Inno. lz olim. Cle. Affectu sincero. Itē magr̄ ordinis ⁊ priores puinciales possunt cōuersos ⁊ familiares monasterioꝝ nostroꝝ mutare ⁊ ordinare de ipsis: ꝓut ḃm deū viderint expedire. Cle. Affectu sincero. Itē declaratio q̄ ille q̄ in seculo ⁊ in seculari habitu existētes voto obediētie ⁊ castitatis emisso ꝓfessionis vinculo se ⁊ sua alicui monasterio obligarunt: ab ipsis votis obligatione ⁊ donatiōe bonoꝝ in ꝑpetuuz etiā ante baptismū assumptū habitū nequeūt resilire: sed sunt ordini ⁊ monasterio obligate ꝑpetuo: non obstāte ordinatiōe siue ꝯfōne. Inno. pape. iiij. de ꝓbatiōis anno cōplēdo: q̄ non hz locū in monialibus fratrū p̄dicatoꝝ ordinis ⁊ minoꝝ: ⁊ mr̄imoniū si postea ꝑ eas ꝯctū fuerit null⁹ firmitatis existit. Possunt etiā ipse moniales ante annuz libere ꝓfiteri. Alex. Ex tenore. Itē sorores ordinis nr̄i illis gaudēt p̄uilegijs q̄ nr̄o ordini sunt ꝯcessa vel in posterū ꝯcedent. Inno. lz olim. Cle. Sacra vr̄a religio. Itez a iurisditione ⁊ a p̄tāte q̄rūcūq̄ p̄latoꝝ sorores nr̄i ordinis cū monasterijs ⁊ locis suis totalr̄ sunt exēpte. Bn̄dictus. Sacra nr̄a religio. Itē sorores nr̄i ordinis ad p̄stationez decimarū de q̄buscūq̄ suis bonis vl̄ ad ꝯtribuēdū in ꝓcurationib⁹ ordinarioꝝ vel legatoꝝ: aut nūcioꝝ sedis aplice ⁊ ad q̄scūq̄ tallias ⁊ collectas ac pedagia: thelonea ⁊ exactiōes alias: q̄busuis regib⁹ ⁊ p̄ncipibus seu alijs ꝑsonis secularib⁹ exhibēdas minime obligant. Nico. Quanto studios⁹. Bonifa. Laudabilis. Bn̄dict⁹. Sacra nr̄a religio.

Itē nulla soror nostri ordinis assumi pōt ꝑ quēcūq̄ ad aliquā abbatiā vel religionē alicui⁹ monasterij alteri⁹ ꝓfessionis sine licētia sedis aplice faciēte de statuto hmōi mentionē exp̄ssam. Bn̄dict⁹. Ut monialis. Itē ex p̄dicto p̄uilegio Bonifa. qd̄ incipit. Uirtute ꝯspicuos. ⁊ ꝑ Greg. ix. Inouato. ḃ hr̄. videlz. Concedim⁹ q̄ vobis vt de illis q̄ in ornamētis vel ꝓ eis aut libris fabrica luminarib⁹: āniuersario: septimo: vigesimo: trigesimo: seu alijs ad ꝑpetuū cultum diuinū: seu ꝓ pitātijs aut victu ad sustētationē vestrā: vel indumētis: necnō ꝓ ānuis cēsib⁹ retinēdis: ad q̄rū solutionē aliq̄ dom⁹ vr̄i ordinis obligate noscunt: vel de domib⁹: p̄dijs ⁊ hortis alijsq̄ locis ḃm instituta vr̄i ordinis oportunis: aut de his q̄ ꝓ hmōi domibus p̄dijs hortis ⁊ locis emēdis vobis legant: dūmō p̄missa nō cōuertant in alios vsus: sed in illos dūtaxat ꝓ q̄bus relinquuntur: aut alios etiā q̄ in hac ꝯcessione vel indulgētia cont ment: nulli canonicā portionē aliquā teneamini exhibere: ⁊ ne q̄s a vobis vel vltimarū executionib⁹ volūtatū seu decedētiū heredibus de p̄missis: aut de his q̄ vobis in vltimis volūtatibus absolute legant: vel alīs ꝓ vr̄is necessitatibus cōferūtur: aliqd exigere vel extorq̄re p̄sumat: districti⁹ inhibemus ⁊c. Et nota q̄ cū a q̄busdā doctorib⁹ diceretur illud p̄uilegiū. s. quoad quartā nō dandā tolli per de. dudum.

de sepulturis.renouatā extitit p Martinū.v. ꝛ ꝯfirmatū ꝛ ad remouēdū dubiū ꝛ declarādū: ꝙ ad q̄rtā soluēdā de legatis nō tenent̄ frēs ꝯ fuit additū p Martinū.v.videlʒ Uerū ne dubitatiōes ac ꝯtrouersie q̄ alīs vos pluribꝰ labo ribus ꝛ expēsis vexauerūt: de cetero vobis fiāt ex certa sciā decernimꝰ vt dictū p̄uilegiū Greg.pape.xi.in iudicio ꝛ ex tra in q̄libet sui dispōne inuiolabilr̄ obseruet̄: nō obstāti bus ꝯstōnibꝰ apl̄icis.illa p̄sertim felic̄ recordatiōis clemē tis pape.v.p̄decessoris nr̄i:edita in ꝯcilio Uien̄. q̄ incipit. dudū. Necnō p̄uilegijs gratijs ꝛ ꝯcessionibꝰ apl̄icis i gn̄e vel in specie:q̄buscūq̄ psonis ecclesijs siue locis ꝯcessis sub quauis forma vel expssione v̄boꝝ: etiā si de eis habenda esset in p̄sentibꝰ mētio specialis:seu p que p̄sentibꝰ nō exp̄s sa aut totalr̄ de verbo ad verbū nō inserta earū i toto seu in aliq̄ parte sui effectꝰ posset aliqualiter impedire ꝛ alijs ꝯtrijs q̄buscūq̄. Nos em̄ exnūc irritū decernimꝰ ꝛ inane. si secus sup his aut eoꝝ aliq̄ a quocūq̄ quauis auc̄te sciēter vel ignorāter ꝯtigerit attentari:declarātes clausulā illam videlʒ salua tn̄ iusticia illarū ecclesiarū a quibꝰ mortuoꝝ corpora assumūtur: in oibus alijs debere intelligi p̄terq̄ in his de q̄bus in ipso p̄uilegio spāliter cauetur:ꝙ canoni ca portio minime exigatur. Nulli ergo ꝛc.

Titulus . xx . De regulis iuris sub vnico ca.ex decretalibus.ꝛ libro.vi.collectis.

QUia materia de re- gulis iuris est satis vl̄is vtilis ꝛ breuis: iō h ponet̄ cū glo.ſʒ abbreuiatis tn̄. Et p̄mo vidē dū est de etymologia nois ipsiꝰ. Ad qđ dicit Isid. ꝙ regula đ: eo ꝙ recte ducit:nec aliquē alioꝝ trahit. Alij dixerūt regulā dictā eo ꝙ regat: vel ꝙ normā recte et bene viuendi p̄beat: vl̄ qđ distortū prauūq̄ est corrigat. in decre.di.iij.regula.Glo.ibi. Si regula nūq̄ aliorsum tra hit:ḡ ois regula est ius. Sed ꝯ.dicit lex ꝙ regula est q̄ rem breuiter enarrat:nō vt ex ea ius fiat.vt.ff.de reg.iu.l.j.Ad h dicas ꝙ si regula đ: illud in q̄ aliq̄d statuit̄ gn̄alr̄ nō ad iūctis exceptionibꝰ.sic ex ea non sumit̄ ius: ꝛ sic sumit lex. Sʒ si appellas regulā id qđ includit exceptiōes suas secū: sic regula nūq̄ fallit.ꝛ ita Isid.sumit Jo. Dicit̄ aūt regu la q̄si a rega:vl̄ regl̄a qđ idez est qđ rectitudinis forma.sic em̄ p regulā nouit scriptor:modū recte scribēdi:sectator: mo

Duplex rō quare regl̄e iuris ponā tur i fine decre. dū recte secādi:ꝛ sic de alijs.ita p has regl̄as modū recte iudicādi cognoscimꝰ. Quare aūt regule iuris ponunt̄ in fine decr̄.assignat̄ duplex rō. Prima est coloratiua:videlʒ q: q̄ in vltimo loco dicunt̄ meliꝰ memorie cōmēdant̄.de cō se.dis.ij.liq̄do.Scđa ē vera ꝛ ꝓpria.s.vt ostēderet̄ ius non sumi ex regula:sed regula ex iure.Si em̄ posite fuissent in p̄ncipio cōpilationis forsitā crederet aliq̄s ꝙ ius sequens ex regulis psumeret̄.in fine ḡ ponunt̄ vt appareat ex iure qđ p̄cessit regulas sumi.Est aūt regula ꝓprie regulariter v̄ba q̄uis patiat̄ exceptiōes in se. Uerū aūt exceptiōes cōti neant̄ sub regula.breuiter dico ꝙ quoad p̄ntē v̄boꝝ q̄ in ea ꝓferunt̄:vlr̄ vel saltē indefinite affirmādo vl̄ negando cōprehēdit exceptiōes: alr̄ nō diceret̄ exceptio.sic si dicerē. Ois hō currit excepto eq̄ titij.hic nō est exceptio:q: equus titij nō cōprehēdebat̄ sub illa ꝓpōne ois hō currit.Sed si dico ois hō currit excepto titio: illa est ꝓpria exceptio: q: ꝓpositio ois hō currit b̄n cōprehendit titiū. Tollit̄ ḡ titiꝰ virtute exceptiōis q̄ad materiā de q̄ fit sermo: sed q̄ad iu ris determinatione exceptio nō cōprehendit̄ sub regula: q: ꝯtria rō ꝛ ius est tā in exceptione q̄ in regula.Hoc ḡ ope rat̄ exceptio vt illud qđ alr̄ sub v̄bis regule cōprehēdeba tur ad determinationē regl̄e exceptiōis v̄tute tollat̄. Cō

Regula per quer ba cōsti tuatur. stituit̄ aūt regula p v̄ba q̄ de sui natura oia cōprehēdūt.s. p signa vl̄ia affirmatiua:q̄ oia cōprehēdūt.de reg.iur.ois. Et p v̄ba negatiua q̄ vlr̄ negādo excludūt oia.de reg.iur. in vi.nemo pōt.Et alr̄.Et p v̄ba indefinita q̄ simplr̄ plura equipollent vl̄ibus.xix.dist.c.j.Et iō oēs regule tradunt̄ p signa indefinita affirmatiua vel negatiua paucis except̄. Regule Officiū aūtē regule est plures casus simul iungere clauo officium rōnis. Uerū aūt regula cōstituat ius nouū vel antiquuʒ An regu recitet:dubitat̄. Subtiliter dixerūt doctores ꝙ est ꝯsidera la iuris cō re tres spēs casuū.Quidā sunt iā determinati:ꝛ in illis re stituat. gula nō cōstituit ius:q: inuenit iam cōstitutū. Quidā alij sunt excepti a legis determinatione: ꝛ in illis similr̄ regu la nō cōstituit ius: q: nō claudunt̄ sub regule determina tione.Quidā sunt in q̄bus est eadē eq̄tas q̄ in casibus de terminatis a iure:nec tn̄ reperiūtur in iure positi:ꝛ in illis regl̄a fac̄ ius ꝓpter idētitatē rōnis nō patiētis ius similiū casuū esse diuersum.Ego tn̄ nō recedo a v̄bis legis.ꝛ dico ꝙ p regulā nō statuit̄ ius:sed ex iure sumit̄ regula: alr̄ nō video quō posset dici regula iuris. Sicut em̄ in regula li gni vel ferri necesse est materias p̄uenire.s.lignū vel ferrū ex quibus regula fiat:sic necesse est in regula iuris ius: qđ est sibi materia preuenisse ad hoc vt possit inde regula dis poni.ꝛ tunc ꝓprie loquitur.l.de reg.iur. alr̄ debuisset dici de iu.reg.Et sic dicat̄ ꝙ in casibꝰ nō expressis a iure vbi est similis ratio:regula facit ius:hoc est sine aliq̄ regula p iu ra q̄ hoc voluūt.de rescrip.ceterū. Et si dicat̄ ꝙ aliq̄ regule vident̄ p̄cessisse iuris expresse traditionē. Dico ꝙ ius idez est qđ rō.di.j.ꝯsuetudo.ab exordio rōnalis creature p̄ces serat.di.v.in p̄n.vel saltē dispōnē ꝯdētis regulas ius pre cessit. Uidens em̄ formator regule sic esse debere de iure qđ in eius saltē mente sedebat formauit regulaʒ. Allegat̄ tn̄ regula ꝓ iure non tamē ex origine q̄ ex forma.Et potior est cā eius p quo facit regula. Habet em̄ aduersarius ne cesse ostēdere rōnē q̄re in illo casu nō loquat̄ regula: ꝛ fa cit qđ dicā.§.vtile.Cum aūt đ: hic regula iuris sumit̄ ꝓ iu re canonico:nō ciuili: vt ꝓbat̄ in regula q̄ de iure ciuili nō ꝓcedit.Hec oia Jo.an.in glo.sup rub.de reg.iur. Ponen tur aūt iste regule p alphabetū vt melius memorie cōmē dentur ꝛ nō b̄m ordinē iuris. Nota qđ dicit Greg.dist.xix. regule.ꝙ regule sanctoꝝ patrū ꝓ tpe:loco: ꝛ psona: ꝛ ne gocio instante necessitate tradite sunt. Et Isido.ibi.c.pre cedenti.Sciendū est ꝙ pleraq̄ capl̄a et cā:et loco: ex tpe: ex psona ꝯsideranda sunt:quoꝝ modi q: medullitus non indagantur:in erroris labyrinthum nōnulli intrincando impinguntur cū ante iudicant q̄ intelligāt:ante inculpāt q̄ iterando lecta ꝓquirant.Exempla ponūtur in dist.seq. de diuersis ordinationibus factis ab ecclesia.

Accessoriuʒ naturā sequi Ponit̄ h regl̄a in vi.

cōgruit p̄ncipalis. Hec regula sumpta est ex.l.cuʒ p̄ncipa lis.ff.eo.ti. Pone casum in p̄ncipali destructo:q: đ: destru ctū ꝛ accessoriū.xvj.q.vij.ꝛ h dicimꝰ. Irrēti cā p̄ncipal̄ ma trimonij cōmittit̄.sic ꝛ accessoriū.s.dotis.de dona. post di uor.ne resti.de prudentia. Sed ꝯ de iureiur. debitores.et c.cū ꝯtigat.ꝛ.ff.eo.ti.l.licet. vbi tenet accessoriū ꝛ nō p̄nci pale. So.illud ꝓpter periculū aie qđ eueniret si nō serua ret̄ iuramētū.ꝛ dic vt in p̄dicta decre.cum ꝯtingat. Jo.an. Expēdit̄ Multa alia ibi vide. Pōt sic expēdi.Fides viua est p̄nci regula. pale vt fundamētū in statu spūali.Opa de gn̄e bonorum sunt accessorium. Remota fide nil boni merito:ij pōt esse in hoie.xxviij.q.j.§.ex his. Ubi deest agnitio eterne ꝛ incō mutabilis veritatis.s.p fidē:falsa est virtꝰ etiā in optimis moribꝰ.Sic in particulari ope p̄ncipale est intentio recta. Accessoria opa q̄ ex illa fiūt:q̄ sequūtur naturā eiꝰ vt sint bona.dist.lxxxvj.nō satis.Et mala sunt opa si intētio mala In his autē q̄ sunt mala de se nō est bona intentio et si vi deatur.Cōtritio est p̄ncipale in pn̄ia.Cōfessio ꝛ satisfactio accessoria:que sequuntur naturam eius ꝛc.

Actus legitimi conditio- Ibidem ponitur.

nē nō recipiūt neq̄ diē.Hec regula sumpta est ex.l.actus le gitimi.ff.eo.ti.Dicūtur aūt actus legitimi emancipatio: ac ceptilatio:hereditatis aditio:serui adoptio:tutoris datio electio: postulatio: sentētie latio; matrimoniū ꝛ hmōi. Exē

plū poni i sniā q̄ nō dʒ fieri sub ꝯditiōe. vt. ij. q. vj. biduū. Itē electio nō dʒ fieri sub ꝯditiōe. vt de elec. in electiōib⁹. lib. vj. Nō debēt etiā fieri in diē. i. vsq; ad certū tp̄s ꝛ nō vltra: sʒ simplr. non em̄ eligit̄ q̄s vsq; ad certū tp̄s: sʒ simplr nec cōtrahit̄ mrīmoniū ad tp̄s sʒ absolute. xxxij. q. ij. solet. Sed ꝯ dis. xviij. c. vl. ꝛ. lxxxvj. tāta. vbi fert̄ sniā excōicatio-

Excōicatio dʒ eē ꝑpetua.

nis vsq; ad duos mēses. So. ibi sumit̄ excōicatio ꝑ remotiōe a sacramētis. Nā excōicatio dʒ esse ꝑpetua. x. q. j. q: sacerdotes. Et exponim⁹ ꝑpetuaʒ. i. donec penituerit. xxvij. q. j. de viduis. Itē ꝯ de elec. cū in veteri. Ubi eligendi potestas in certū tp̄s ꝓfert̄. Sol. electio est ille act⁹ legitim⁹ q̄ nō recipit diē. Un nō pōt canonic⁹ aliquē sibi eligere in ꝓlatū vsq; ad festū resurrectiōis: sed ptās eligēdi nō est ille act⁹: ꝛ iō confert̄ in tp̄s: vt ibi. Et ꝓcurator dat̄ ad tp̄s. de ꝓcu. si quē. li. vj. Contra. vij. q. j. pastoralis. vbi ꝓlatura ecclesie videt̄ dari ad tp̄s. Sol. in vlt. glo. vbi d̄r q̄ h̄ fieri pōt ex dispēsatiōe pape. Itē ꝯ q: matrimoniū licʒ nō recipiat diē recipit tn̄ cōditionē. vt de cōdi. appo. sup eo So. Ueritate inspecta nō est ibi mrīmoniū vbi nō interuenit par⁹ cōsensus vt ibi ptʒ. imo nec sponsalia. de spō. c. j. li. vj. Itē qḋ dictū est de datiōe tutoris q̄ nō recipit diē hʒ locū in tutore dato a iudice. Secus si a testatore. Et nota q̄ sicut hi actus nō recipiūt conditionē neq; diē. ita nec distinctionē. vt in. c. ꝑalle. de elec. in electiōib⁹. Itē nota q̄ rña

Contract⁹ recipiunt cōditionē ꝛ diem.

ista indistincte loquit̄ de actibus legitimis q̄ nō recipiūt cōditionē neq; diē. Lex aūt strict⁹ dixit. Act⁹ legitimi qui cōditionē nō recipiūt ꝛc. q. d. Aliqui actus sunt qui recipiunt aliqui non. Et loquit̄ ipsa lex in actibus qui non sunt contractus sed quasi. Contractus enim bene recipiunt cōditionem. ff. contra. emp. l. hec venditio. Jo. an.

Ibidem.

Beneficiū ecclesiasticum

nō pōt licite sine institutiōe canonica obtineri. Pone casum per. c. xvj. q. vij. si q̄s deinceps. Ibi em̄ d̄r q̄ accipiens ecclesiā de manu laici est suspensus: ꝛ eā retinere nō pōt: vide ibi glo. Et sic nota hic casum in q̄ nō currit ꝑscriptio. Idē est in mrīmonio carnali. xxxiij. q. v. qḋ deo. Et de consang. et affi. nō dʒ. Idē in alijs casibus q̄ notant̄. xvj. q. iij.

Bn̄ficiū quot modis capiatur.

clerici. ꝛ de ꝑscrip. cū nō liceat. in glo. Sumit̄ aūt hic beneficiū largo mō vt cōprehēdat dignitates ꝑsonat⁹ ecclias oēs cū cura ꝛ sine cura q̄ cum titulo habent̄. j. q. iij. si quis dator. Sumit̄ aūt interdū stricte vt distinguat̄ a prebēda xij. q. ij. alienatiōes. aliās includit ꝑbēdā. vt. j. q. iij. c. vl. Alibi stricte sumit̄ ꝓ solis bn̄ficijs simplicib⁹ sine cura de prebē. c. vlt. Cū igit̄ in bn̄ficio ecclīastico req̄rat̄ canonica in-

Institue re q̄d sit.

stitutio: vidēdū est q̄d sit institutio. Instituere aūt ē ius canonicū in eccl̄ia vel eccl̄iastico bn̄ficio tribuere. Qḋ dic vt no. de insti. autoritate. Inuestire aūt est q̄si iuris illius possessionē ꝯferre. Accipit̄ tn̄ aliq̄n vnū ꝓ alio. vt dicit ibi glo. in dicto. c. Et de iure cōi istituere spectat ad ep̄m. xvj. q. vij. nullus. Et fit inuestitura ꝑ anulū baculū vel libꝛū. Sed an capitulū sede vacāte possit instituere determinat̄ hoc de insti. c. j. li. vj. Et q̄ differētia sit inter collationē presentationē ꝛ istitutionē. vide de ꝑbē. cū in illis. li. vj. Nō

Collatio p̄ntatio ꝛ institutio differunt.

pōt hec dictio pōt post negatiuā posita: vt hic necessitatē importat. ij. q. j. c. j. Cū aūt affirmatiue ponit̄ necessitatē nō importat. iiij. q. iij. §. itē in criminali. ꝟ. pōt. Licite superabūdat. id em̄ dicimur posse qḋ licite possum⁹. xxij. q. ij. faciat. vbi de multiplici posse. Obtineri. Contradicit huic regule de iure patro. cum. Sol. ibi nō ꝑscribebat̄ ecclesia tanq̄ bn̄ficiū sed vt ꝓprietas. Itē necessitatis causa vel pietatis vel cū impēsi obsequij sine canonica institutiōe possidet q̄s ꝓuētus eccl̄ie. nec ex eo canonic⁹ vel bn̄ficiar⁹ d̄r ꝓprie. xij. q. ij. quicūq; suffragio. xvj. q. j. possessiones. ꝛ. q. iij. clerici. ꝛ de magris. q̄m. ꝛ de cle. pug. in duello. Henricus. Itē arg. ꝯ de elec. in Gen. vbi possessio dat ius eligēdi ex ꝑscriptione. Sol. ꝑ possessionē acq̄rit̄ ius eligendi ꝛ ꝑsentandi: q: ꝓcedit ex iuris actib⁹. Institutio autē procedit ex actib⁹ aliorū: q̄ ad hoc vt valeat dʒ esse canonica: vt hic in qua ꝑ̄cipue q̄ttuor req̄runt̄. Primū q̄ ꝑsona sit q̄ possit instituere. xvj. q. vij. c. nullus. Scd̄m q̄ institutus sit talis q̄ possit institui. de instit̄. c. ij. q: laic⁹ nō pōt institui: vel ip̄e idē instituēs. eo. ti. c. vlt. Tertiū q̄ illi⁹ bn̄ficij institutio ex iure ꝓprio vel deuoluto vel delegato ad instituētē ptineat. eo. ti. c. iij. Quartū q̄ seruet̄ forma ꝯstitutiōis illius. de elec. c. vlti. li. vj. ꝛc. Jo. an. Extēde regulā istā q: triplex est gen⁹ bn̄ficij eccl̄iastici. s. bn̄ficiū sacramentorū: bn̄ficiū suffragiorū: ꝛ bn̄ficiū eccl̄iasticorū locorū. Primū scʒ quodlibet sacrm̄ nō pōt de iure ꝛ ad salutē aīe obtineri: nisi s̄m institutionē canonicā. i. ordinationē ecclesie: vt s. bn̄ dispositus accedat ꝛ s̄m ritū ecclesie. Scd̄m est q̄ cōmunicatio seu participatio bonorū q̄ fiūt in ecclesia: ꝛ orōnum ꝛ aliorū bonorū ꝛ indulgētiarū nō pōt haberi nisi s̄m institutionē ecclesie. i. existēdo in charitate ꝛ faciēdo ea q̄ ordinauit ecclesia fienda: vt cōtinet idulgēte forma. Tertium ē ecclesia ꝑbēda ꝛ dignitas ecclesiastica: in q̄b⁹ oportet seruari prout ordinauit ecclesia: vt patet hic in glo.

In institutiōe canonica quattuor requiruntur.

Extēsio regule.

Bona fides non patit̄ vt

Ubi. s.

semel exactū iterū exigat̄. Hec regula sumpta fuit ex. l. bona fides. ff. eo. ti. Ecclesia em̄ nō dʒ suū recipe vel repetere cū augmēto: sʒ si semel exactū iterū exigeret augmentū reciperet. xij. q. ij. fraternitas. Et hʒ locū h̄ regula etiā i penis q̄ semel exacte ab eodē iterū exigi nō debet. ad h̄. xij. q. ij. c. vlt. ꝛ de iudi. at si clerici. Ab eodē autē iō dixit: q: si plures tenerent̄ ad penā insolidū: soluta pena ꝑ vnū nō liberatur alter. xij. q. ij. cū deuotissimū. An autē res ꝛ pena simul peti possint. dic vt no. xxv. q. ij. si ecclesie. Hāc autē regulā dico verā in his q̄rū cā vnica exactione finit̄. Un si ꝑ debeo ipsorū solutiōe tollit̄ oīs obligatio: vn̄ nō patit̄ bona fides: vt illa. s. iterū exigant̄: ꝛ si soluant̄ vt indebita repetuntur. qḋ dicit no. j. q. iiij. i si. de so. c. vl. Si aūt vnica exactione nō finitur obligatio. puta in actiōe debiti viri ab vxore ꝛ ecōuerso nō hʒ locū hec regula. Idē in ꝓcuratione quā exigit ep̄s pmo āno visitās. nā scd̄o āno visitās iterum exigit ꝓcurationē. ꝛ idē si ex necessitate eccl̄ie iterū eodē mō visitaret ꝛ anno. ꝛ sic pōt intelligi illud de cēsibus. cū venerabilis. Idē dico in actiōe pene vbi actū est i ꝯtractu sic vt. s. totiēs pena cōmittat̄ ꝛ exigi possit: quotiēs ꝯ factū fuerit: nā tūc pena semel exacta: iterū exigetur. Nō est: q: s̄m aliā regulā ꝯtract⁹ ex cōuētione legē accipiūt. Sʒ ꝟitate inspecta in his casib⁹ filiū⁹ nō est idē: sʒ aliud: licet eiusdē generis. ꝛ facit hec regula ad q̄stionē quā mouet Jo. xij. q. ij. monem⁹. An si ecclesia cōsecuta est suum a possessore qḋ facere pōt. vt ea. q. a ꝑficos. An idē possit petere etiam a prelato. ꝛ certe non: q: bona fides ꝛc. Ad penā tn̄ agere posset cōtra eū vt de re. eccle. nō alie. si q̄s. Jo. an. Bona fides. i. cōsciā ꝛ eq̄tas bona. Et pōt extēdi illud q̄ exactū nō dʒ iterū exigi in solutionib⁹. ꝛ cōtra hoc faciūt vsurarij q: cū receperint suū capitale iterū exigūt illud dūvsuram petunt: qḋ est q̄si aliud capitale. Tho. q̄ bona fides non patit̄. vide de vsuris. in. ij. pte. tit. j. Hoc etiā seruādū in punitionibus. Sicut em̄ nō iudicat deus bis in idipm̄: sic ex q̄ semel iudicat⁹ ꝛ punit⁹ est ꝓ illo pctō nō dʒ iterū puniri. Et cui deus remisit culpā ꝑ penitentiā nō punit ad gehēnam pro illa: q: pctā nō redeūt: nec quoad culpā: nec quoad penā. Tho. Sed si deus punit hic pctōrē: ꝛ ille nō emēdatur q̄ non soluit debitū: ideo deus punit etiā in inferno: quia debitum nō est solutum. Similiter in cōtractib⁹ soluta pena non debet iterum exigi: vt dictum est in glo.

Extēdit regula.

Cum sunt partium iura

Ubi. s.

obscura: reo fauendum est potius q̄ actori. Hec regula sumpta est ex. l. fauorabiliores. ff. eo. ti. Et pone casum. iij. q. ix. indicas. Et hec regula vera est: nisi actor foueat fauorabilē causam puta mrīmonij: libertatis: testamēti: vel dotis. Tunc em̄ fallit regula: q: fauenduʒ est potius actori. xxxiij. q. j. si quis accepit. de proba. ex lr̄is. Et habet locum

hec regula: nō solū in sentētia ferēda sed etiā iā lata: puta a duobus ordinarijs: vno absoluēte ⁊ alio cōdēnante: tenet em̄ sententia pro reo: nisi fuerit lata in sup:adictis casibus. Et nota ꝙ dicit obscura. Si em̄ certū esset reum esse obnoxiū puniret: q: culpa est relaxare vindictam: vt dist. xxviij. q: sunt. Et hoc dico cū est certū iudici vt iudici: secꝰ si vt deo. de of. ordi. si sacerdos. vel vt homini. iij. q. vij. iudicet. Si certū est eū non esse obnoxiū absoluit. Idē si dubium: vt hic vides. Sanctius est em̄ nocentē absoluere ꝙ̄ innocentē cōdēnare. ff. de penis. l. absente. Et sic in re dubia fertur certa sententia cōtra illud. xi. q. iij. graue. de spō. ⁊ matri. de muliere. sed hic nō est dubiū imo certū: q: cū actor nō probauit clare reus debet absolui. vj. q. vlti. accusato:. Sic notat Ber. de spō. ⁊ matri. iuuenis. Et vide de triplici ambiguitate no. xxxiij. dist. c. vlti. Reo. Sic dicto a re q̄ petit vel sup qua impetit. vt de ver. sig. forma. Actori. Cōtra. ff. de iudi. l. si q̄s intētione. Ubi ambiguā orationē actoris in sui vtilitatē interp̄tamur. Sol. Illud in principio litis in q̄ fauet actori. istud in fine in quo fauetur reo: quod dic vt no. de resti. spo. cū ad sedem. in glo. ij. In summa ergo nota ꝙ in obscuris potius fauetur reo ꝙ̄ actori: nisi cause fauor aliud inducat: vt dictū est ⁊c. Nec intelligas hanc regulam in obscuris probationibus inductis a reo: quia illas contra eum interpretamur. de proba. licet. Quod dic vt. j. in regula. contra eum. Jo. an.

Nota.

Ubi.s.

Cum quis in ius succedit

alterius iustā ignorātie causam censet habere. Hec regula sumpta est ex. l. q̄ in alterius. ff. eo. ti. Et pone casum. vj. q. iij. si sacerdotes. s̄m tertium casum ibi no. et. ff. depo. l. j. in fi. Ibi em̄ heres vēdens rē depositā credens illā fuisse defuncti nō tenet ad rē sed ad p̄ciū. Qḋ aūt in hac regula dicit verū est si cū ipso successore agat: secus si ip̄e agat q: certus debuit esse de facto suo cū ad iudicium p̄uocat. Intelligit autē hec regula de quolibet successore: siue sit singularis: siue vniuersalis. de quibus dicā. j. is q̄ in ius. eo. ti. que videt ꝯ sed nō est: q: ibi loquit de iure: hic de facto. Ubi ergo quereret de p̄scriptione in q̄ sufficit bona fides p̄scriberet successor bone fidei: qḋ p̄scriberet p̄decessor male fidei. Ubi aūt reqreret titulus si iniustū titulum habuit p̄decessor: q̄ nō dedit cām p̄scribēdi: successor q̄ eo. ti. vtit non p̄scribit. ff. de diuer. tēp. ⁊ p̄scrip. l. cū heres. Et aduerte q: regula ista venit exēplificatiue ad illā ignorantiam: vbi ignorantia facti probabilis excusat. Jo. an.

Ubi.s.

Cum quid prohibet prohibent

oia que sequunt ex illo. Pone casum in p̄hibito a carnibꝰ. q̄ p̄hibitꝰ intelligit ab oībꝰ q̄ trahūt semētinā originē. vt dis. iiij. deniq̄. Et p̄hibita cōcupiscētia p legē intelligunt p̄hibita oia mala q̄ sequunt ex illa. de ꝯstitutionibus. nā ꝯcupiscentiā. Itē p̄hibita alienatiōe p̄hibita intelligit vēditio. donatio. manumissio ⁊c. de re. eccle. nō alie. nulli. Itē p̄hibito officio ⁊ bn̄ficiū. di. lxxxi. cos. Itē furto p̄hibito intelligit p̄hibita oīs illicita vsurpatio rei aliene. xiiij. q. v. penale. Itē p̄hibita mechia oīs illicitꝰ cōcubitus prohibetur. xxxij. q. iiij. meretrices. Et cui p̄hibet ecclesie cōio ⁊ eiꝰ stipēdia p̄hibita intelligunt. de ap. pastoralis. Concordat ad hanc regulam supra illa. accessorium.

Ubi.s.

Ibidem,

Cui licet quod plus est licet

vtiq̄ qḋ est minꝰ. Hec regula sumpta est ex. l. nō dz. ff. e. ti. Et fallit hec regula i casibꝰ ibi no. Pone casum p̄sbyter ꝯficit in missa corpꝰ xp̄i: qḋ plus est: bn̄ ergo pōt bndicere pplm qḋ minꝰ est. xcv. dis. ecce. Itē cui ꝯcessum est testari: vt filiofami. de peculio castrēsi. ergo ⁊ donare causa mortis. Cōcor. xij. q. j. papinꝰ. Cui cōmittunt aie ex pecunie dispensande: vt de dona. post diuor. per nostras. Cui cōmittit vxor corpꝰ bn̄ pōt cōmittere dote. Et nota ꝙ illud ē vnū brocardicū: cui licet plus ⁊ minꝰ. Aliud qḋ licet maiori ⁊ minori. dis. xcv. illud supfluum. Aliud negādo cui nō licet minꝰ nec maiꝰ. de sen. excō. cū illorū. Et qḋ nō licet in minori: nec in maiori. de elec. cū in cunctis. vbi de h. Cōtra. de ꝯse. di. ij. cōperimꝰ. Sz illud est spāle p̄pter cōionē. Itē cōtra. xxxiij. q. ij. latorē. vbi cōcedit cōicare: ⁊ nō oblationē offerre. ⁊. xvij. q. iiij. minor. Itē de tornea mētis. c. j. de rap. c. ij. vbi ꝯcedit p̄nia ⁊ nō sepultura. Sol. Regulare ē qḋ hic d̄r: nisi a minori p̄hibeat ex cā: vel vt ꝯsulat viuis: vt ibi. vel ob aliā cām. Itē ad negatiuā ꝯ di. xxxvi. q̄ ecclesiasticis. ⁊. j. q. j. si q̄ ep̄s. Ubi q̄ iniuste cōtulit ordinē priuatur collatiōe ordinis illius: sz nō minoris vel maioris s̄m Bar. licet Hugo ꝯdicat. Sed dic vt. s. prime dixi. Plus q̄ qualitate includit minꝰ: sed non semper. Sicut plus quātitate semper includit minus. vt. j. plus semper. Jo. an.

Cōtra eum qui legem dicere

potuit: apertius est interp̄tatio facienda. Hec regula sumpta est ex. l. in ꝯhenda venditione. ff. eo. ti. Ut plene liqueat ista materia: lz de ipsa tractet de spō. ex lr̄is. ⁊. ff. de pac. l. veteribus. Tu tn̄ nota ꝙ obscuritas vel ambiguitas aut apponit in vltimis volūtatibus: aut in cōuētionibus factis in iudicio. aut in cōfessionibꝰ: aut in ꝯtribus et pactis: aut in sententijs. Si in vltimis voluntatibꝰ subdistingue: q: aut constat de volūtate exp̄sse aut tacite. Si expresse: illa seruat: q: nihil ē qḋ tātū debeat hoibꝰ ꝙ̄ ꝙ vltime volūtatis liber sit stilus. xiij. q. ij. vltima voluntas. et de testa. officij. Si cōstat tacite: vt p cōiecturā illa seruat. xxvi. q. vj. qui recedunt. ⁊ de testa. requisisti. Et hoc nisi dicta volūtas turpis esset. vt. ff. de cōdi. insti. l. quidā. vl' alias cōtra ius. Pone exēplū de testa. tua. Si nō cōstat expresse nec tacite: stat v̄bis testamēti. Ad hoc. xxij. q. ij. is autē. de cele. mis. in quadā. Si aūt verba sunt nimis larga seq̄mur benignius ⁊ minimum: vt in regula. in obscuris. j. eo. ti. Et sic esset heredis electio. Si v̄bo nō apparet q̄ pars sit benignior vl' minor: neutra tenet. ff. de testa. tu. l. duo sunt. Si queratur ad quē spectat indagatio. dic ꝙ ad iudicem. C. de fide: cō. l. volūtatis defuncti. Si in iudicijs sit ambiguitas fit interp̄tatio a p̄ferēte. Rō q: debito: sp negaret se de h sensisse. C. de anna. excep. l. vl. ⁊ h in litis exordio. De hoc de resti. spo. cū ad sedē. Si vero in p̄bationibus sit ambiguū interp̄tabit ꝯtra p̄ducentē. de ꝯdi. appo. per tuas. et de p̄ba. in p̄sentia. Debent em̄ p̄batiōes esse clare. de prescrip. auditis. Saluo eo ꝙ p̄nt testes obscure deponentes interdū iterū interrogari: vt de testi. cū clamor. In cōfessionibꝰ si cōfiteat incertū: certificare cogit. ff. de confes. l. certū. Alioq̄n accipet qḋ magis expediret aduersario: vt ibi. ⁊ de ꝯfes. c. ij. In ꝯtribus aut est certum de ꝯsensu: aut de dissensu: aut dubiū. In p̄mo stat ei qḋ senserūt. de spō. c. j. In scḋo nil valet. xxvij. q. ij. sufficiat. xxx. q. ij. c. vnico. de rapto. cū cā. xxix. q. j. §. j. Et ibi error non solū corporis: sed et materiale vēditionē ipedit. Nihil em̄ tā ꝯtrariū cōsensui sicut error. ff. de iud. l. ij. Et errare est aliud pro alio putare. xxxviij. di. q̄uis. Nō tn̄ oīs error impedit mr̄imoniū. Sed error tm̄ persone. qḋ dic vt. xxix. q. j. §. j. et in summa. In tertio casu. s. dū est dubium subdistingue. Aut pōt valere s̄m intellectū vniꝰ tm̄: aut vtriusq̄. Si s̄m intellectū vniꝰ tm̄ valeat s̄m quem valere pōt. ff. de verb. obliga. quotiens. Et hoc hz locū etiā in ꝯtctu matrimoniali i foro iudiciali. In foro autē aie staret ei q̄ dissensisset in tali dubio: vt de spō. ⁊ ma. c. tua nos. Si s̄m vtriusq̄ intellectū pōt valere valeat s̄m ꝙ verisimiliꝰ. ff. de ver. obli. cū q̄ ita. Et. j. in regula. inspicimꝰ. cū suis ꝯcor. Si dubitat qḋ sit verisimiliꝰ: seruat qḋ in hac regula dicit. ff. de verbo. obli. l. quicquid. ⁊ hoc verum cū neuter dolū cōmittit. Si aūt alter dolum cōmittat ꝯ eū fiet interp̄tatio. xxij. q. v. §. ex his. ⁊. c. q̄cūq̄. Si autē vterq̄ cōmittit dolū ad cōem significationem recurretur: vt in dicta decre. ex litteris. Ubi de hoc. ⁊. xxij. q. v. §. si ergo. Et idem reputat in iuramētis: vt ibi notatur.

Ubi.s.

Errare ē aliud p alio putare.

In sentētijs suis interp̄tari poterit p̄ses p̄uincie vl' p̄ꝯ

tato: cesariis. ff. de appel. ab executore. in prin. Fungit̄ est em̄ officio suo siue male siue bñ iudicando. Qđ intelligē de diffinitiua snia. secus de interlocutoria. qđ dic vt notatur de appel. cū cessante. De fructib⁹ tm̄ ⁊ expēsis supplere pōt eadē die. ff. de re iudi. l. paulus. Et de hoc not. xxxv. q. ix. §. q: ergo. alias incipit. his ita. in glo. Et ibi de multiplici interpretatione. De legibus nō est dictū: q: in eis nil obscurum est vel ambiguū. dis. iiij. erit. ⁊ C. de no. co. cōpo. in prima constitutione. ibi. Erit lex certa et breui sermone conscripta. Si tm̄ ambiguitas esse videret̄ in eis recurrit̄ ad condentē: q: ille solus interpretari pōt q̄ ⁊ condere. xi. q. i. §. ex his. Et idē in priuilegijs q̄ sunt leges priuate ⁊ p eadē iura. Jo. an. Et no. q dicit B: eg. xxij. q. v. humane. q verba debēt deseruire intētioni: nō intētio verbis. Ubi glo. ar. potius esse cōsiderandū intentionē alicuius q̄ verba. i. q. i. marchion. Sed hoc est verū cū constat de intellectu: alias a verbis nō est recedendū in dubijs. ff. de leg. iij. non aliter. Et adde qđ. xxiij. q. i. paratus. dicit glosa q nō debem⁹ semp adherere verbis. Uerba em̄ in rescriptis posita: vel in legibus debemus conformare equitati: licet verba non patiantur. vt de rescrip. causam. ⁊ de consuetu. cum dilectus.

Interpres legū q̄s sit (margin)

Ubi. s. (margin)

Cum non stat per eum ad

quē pertinet: quo minus conditio impleatur: haberi debet proinde ac si impleta fuisset. Hec regula sumpta est ex l. in iure ciuili. ff. eo. titu. Pone exemplum in abraā: per quē nō stetit quo minus filiū suū imolaret scdm dñi preceptū. Unde pinde ita gratū fuit ante dñm: ac si imolasset. xxij. q. ij. si quis liber. §. abraā quoq. ⁊ c. seq. Itē pone casum q̄ impedit ne ad eū citatio perueniat. vt lit. nō cōtesta. qm̄. Itē potes ponere in libertate legata: ⁊ vt aliqd det heredi: ⁊ per eū stat. C. de cōdi. inser. l. pe. ⁊ vlti. Et idē in alijs legatis. Et nota q si mihi quinq promiseris si te vicero: tacite videt̄ hoc actū vt resilire possis: et sic habet̄ p expressa.

Et nota q dicit per eū ad quē ptinet. Nā si staret p aliū tertiū vel per impedimentū meipsius: tunc locum habet regula ista. s. imputari. q: tūc licet nō imputet̄ q p me non stat. vt ibi. non tamē habebit̄ p impleto vt hic. Itē nota q si libertas legata est seruo. si x. heredi dederit: ⁊ per heredem steterit quo minus seruus dederit illa. x. proinde est ac si impleta esset cōditio: q: ille liber erit. Tenetur tamē illa decem postmodū soluere: nisi forte obtulerit ⁊ heres non susceperit. C. de condi. inser. l. vlti. ⁊c. Jo. an.

Ibidē. (margin)

Cum quid vna via prohi

bet̄ alicui: ad id alia via admitti nō dꝫ. Pone casū. xxxiij q. v. hec imago ⁊ de cōces. pbē. detestanda. Nota ḡ q cum aliqd phibet̄ phibent̄ ⁊ oia q̄ sequūtur ex illo. vt in regula. cū qd. s. Acetiam oia p q̄ possit perueniri ad illud. Fallit hoc interdū: q: seruus nō admittit̄ in testimoniū p dño: nec cōtra dñm. ⁊ tm̄ testificat̄ de facto suo dū d: p eū depositū vel cōmodatū vel simile. iiij. q. iij. serui nec. Itē q̄ nō pōt accusare denūciet. de iureiur. quēadmodū. in fi. Itē plat⁹ de mobilib⁹ p ecclesiā acq̄sitis testari nō pōt: ⁊ tm̄ in egritudine moderate pōt de ipsis aliq̄ erogare. de testa. ad hoc. Satis circa hoc dici pōt q cū aliqd phibet̄ principaliter habito respectu ad phibitū: nō ad viā vel ad modum quo phibet̄. Exemplifica per iura in principio dicta: tūc sufficit phibita vna via: vt ad id in ei⁹ fraudē alia via vel modo amitti non debeat vt hic. Speciale tm̄ est in libertate. ff. de inof. test. l. papinianus. Si aūt phibitio principaliter se hꝫ ad viā vel modū non ad rē. tunc secus. Un̄ alteri ecclie allegat⁹ eps nō eligit̄ sed tm̄ postulat̄. Itē q̄ iurauit nō accusare bñ denūciat: q: sibi nō est phibitū deferre crimē sed p modum accusationis phibet̄ ⁊c. Jo. an.

Ubi. s. (margin)

Contractus ex couentio

ne legē accipe dinoscunt̄. Dicūt vulgares. Pactū rūpit leges. Et h dicit hec regula q̄ sumpta est ex lege. ff. c. o. l. contractus. Pone casum p canonē. xviij. q. ij. eleutherius. vbi cōuentio inter epm diocesanū et fundatorē inita de oblationib⁹ obuenientib⁹ in festo ipi⁹ ecclie seruāda est. Itē depositari⁹ scdm iura tenet̄ solū de dolo ⁊ lata culpa que dolo cōparat̄. si tm̄ interuenit cōuētio vt teneat̄ de leui ⁊ leuissima culpa ⁊ casu fortuito illa seruatur. de depo. c. ij. Et qđ dicit regula hic intelligas de cōuētiōe honesta ⁊ nō cōtra bonos mores. Unde si cōuenerit vt dolus prestetur: non valet conuentio: vt in dicta. l. contractus. Jo. an.

Certum est q is cōmittit

Ubi. s. (margin)

in legē qui legis verba cōplectēs cōtra legis nititur volūtatē. Pone casum. xiiij. q. iij. plerīq ⁊ de elec. auaricie. lib. vi. et cōtra. i. q. i. sunt nōnulli. Circa regulā nō insisto prosequēre ipsam: vt no. xiiij. q. iij. plerīq. ibi in glo. d: Nolūt q̄dā facere cōtra legē: sꝫ faciūt fraudē legi. Facit autē fraudē legi q̄ observat verba legis: sꝫ mētē eius circūuenit. ff. de legi. fraus. Fit aūt fraus legi q̄ttuor modis. s. de re ad rē. i. q̄n in fraudē datur aliq̄ res. vt i dicto. c. plerīq. ⁊ i. q. i. sunt nōnulli. Itē de persona ad personā: vt si q̄s sub psona alteri⁹ exercet vsurā. xlvij. dis. sicut nō suo. Et cū marit⁹ nō pōt aliqd dare vxori supponit aliā personā cui det. vt. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. hec rō. Itē de vno contractu ad aliū fit fraus legi: vt cū mulier nō possit aliqd dare viro: fingit se vēdere ei. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. si spōsus. Itē de vno cōtractu ad aliū fit fraus: sꝫ alio mō: vt cū mulier nō possit fideiubere: cōstituit se pncipalē debitricē. ff. ad vell. q̄uis. xxxiij. q. v. mulierē. Jo. an. Extendi potest ad multa: ⁊ in vsurijs q̄ pallianť sub iustis titulis. s. vēditionis: emptiōis: pignorationis: depositi: societatis: ⁊ hmōi. de q̄bus fraudibus vsurarū. vide in. ij. pre. ti. s. c. vi. ⁊ seq. Itē in non cōicando vel male cōmunicando. Itē in ieiunijs ⁊ alijs. Et dicit̄ de cre. q fraus ⁊ dolus nemini debent patrocinari.

Fraus legi quō fit ⁊ q̄t modis. (margin)

Decet concessum a princi

Ubi. s. (margin)

pe beneficiū esse mansurū. Pone casum. xxv. q. ij. c. i. et. ij. ⁊ de pbē. si cui. lib. vi. ⁊ in aut. col. vi. cōstitutio. Decet hoc verbū quantū ad subditos ipsos necessitatem importat: quātū ad ipm principē honestatē. Ipse em̄ priuilegiū p se cōcessum diminuere vel moderari vel in totū tollere pōt. Primū pbat̄ de deci. c. ij. lib. vj. Scdm probat̄. de elec. q: sepe. lib. vj. ad hoc. lxiij. di. §. verū. A pncipe. q̄ solus priuilegiū in alteri⁹ preiudiciū cōferre pōt scdm quosdā. ix. q. iij. nunc vo ⁊c. ⁊ seq. qđ nō est verū. vt no. xxv q. ij. in sum. in prin. Licet em̄ hic exprimat̄ de pncipe. Idē est in bñficijs aliorū. xij. q. ij. si eps. de insti. cū venissent. Possunt em̄ epi dare priuilegia. de re iudi. cum inter vos. De hoc. xxv. q. ij. in summa. Beneficiū. Priuilegiū est quoddā beneficiū collatū alteri. Cum aūt sit duplex genus priuilegiorū: q: et realia ⁊ personalia. hoc est verū in realib⁹ priuilegijs. Hec em̄ priuilegia principū sunt ppetua: nō autē intelligit̄ de psonalibus. Nā personalia cū personis extinguūtur: vt. j. in regu. priuilegiū. Et idem dico de priuilegio dato ad tempus. Pone casum de verbo. sig. tua. Mansurū. Nota q licet priuilegiū debeat esse perpetuū vt hic: extinguit̄ tm̄ pp̄ter abusum negligentiā cōtrariū factū ⁊ superueniens enorme preiudiciū. qđ dic vt no. xiij. di. renouātes. xi. q. iij. priuilegium. de deci. suggestū. Unde dico q ab ipso principe verba priuilegij interpretanda sunt: ita q alteri enorme preiudicium nō afferant. de verbo. sig. quid p nouale. Si autem ex postfacto superueniat enorme preiudicium. Pone casum per decre. suggestū. hoc cum sit necesse directe venire cōtra verba priuilegij credere preponēdā principi questionē de priuilegio: quod de nouo tendit ad nostram: ⁊ cōtra illud non debere ppria autoritate veniri scdm Lau qui hoc sentit. xxv. q. i. in fine. Et Ber. Beneficium remissionis peccatorū qđ datur a principe adeo manet q nunq̄ reuocatur. xxiij. q. iiij. si illic. cōtra. de pe. di. iiij. q̄ diuiñ. So. Non redeūt pctā dimissa p recidiuū: nec quo ad culpā

Decet verbū q̄d importet. (margin)

Priuilegiū qd sit ⁊ q̄tuplex. s. xi. ix. c. i. §. ij. (margin)

Priuilegiū extinguit̄ varijs modis. (margin)

patū nec quoad penā: sed dicunt redire p quēdā effectum aggrauationis illi⁹ sequētis culpe. Tho. in. iiij. Beneficium etiā gratie ꝛ virtutū semp durat in hoīe ex pte dei dātis. de pe. di. ij. querendū. Sed ꝙ amittat est ppter abusum vel negligētiā hoim. Beneficiū est quodcūqȝ habemus bonū: ꝛ istud semp debet manere in mēte nr̄a per recognitionem. ps. Noli obliuisci oēs retributiones eius.

Ps. cij. Habet i v. decre.

Dubia sunt in meliorem

partē interptāda. s. ea facta. vñ dubiū est quo aīo fiāt. Hec regula hr̄ in decret. de reg. iur. estote. Et sunt v̄ba Bede sup illud Lu. vi. Nolite iudicare ꝛc. Ubi sciēdū ꝙ triplex est genus operū hūanoꝝ. Aut eīm sunt bona vel de gn̄e bonoꝝ: vt ieiuniū: oro: elemosyna: ꝛ hmōi. Et ista semp debent interptari in bonā ptē: q̄uis possint fieri mala intentione. Aut sunt de gn̄e maloꝝ ꝛ mala fm se: vt furta: homicidia: blasphemie ꝛ hmōi. Et de his vt dicit Beda ibidem pmittit nob iudicare. i. interptari in malā ptē: et reputari digna dānatiōis iudicio: ꝛ petm̄ eēt hmōi bn̄ interptari ꝛ excusare. xi. q. iij. si qs dixerit. ꝛ. c. seq. Nō tn̄ debem⁹ iudicare illos simpliciter dānatos: q: pn̄t reuerti ad pnīam de illis. Est tertiū gen⁹ opeꝝ qd̄ ē indifferēs: vt comedere: bibere: loq̄: ire: vēdere: emere ꝛ hmōi: ꝛ hec fiūt bn̄ ꝛ male. Et de his p̄cipue intelligit ꝙ sunt interptāda in meliorē ptē. cū nesciat alr̄ facta talia. in meliorē. i. securiorē fm glo.

Triplex genus operum hūanoꝝ

Ex. iiij. decret.

In dubijs tutior via est

eligēda. Istud dictū qd̄ est q̄si regula sic cōsueuit allegari cōiter: ꝛ ē sumptū ex. c. iuuenis. de spō. ꝛ ma. vbi dr̄. In his q̄ dubia sunt qd̄ certi⁹ estimam⁹ tenere debem⁹. Glo. ibi. Sic ḡ pz ꝙ in dubijs semp certius est tenenendū. de pe. di. vij. c. ij. Ubi dic̄ Aug. Tene certū ꝛ dimitte incertum. ꝛ loquit de penitēte in extremis: de quo est dubiū si vere penitcat. Quis aūt certus est de vera penitētia p piecturas tn̄ si sanus agit penitētiā. xiiij. di. sicut. de homi. ad audiētiā. Nota tn̄ ꝙ est dubiū probabile: ꝛ est dubiū scrupulosum. De pbabili hic loq̄tur: cū. s. rōnes sunt ad vtrāqȝ ptē q̄si eq̄les: ꝛ petm̄ graue est se exponere tali dubio vbi est mortale. Est aliud scrupulosum: vbi scꝫ ex leui suspitione timet qs esse in aliquo actu petm̄ vbi nō est: ꝛ istud ad cōsiliū boniviri est deponendū. Greg. Bonarū mētium est ibi culpā agnoscere vbi culpa nō est. i. timere: non tn̄ asserere. di. v. ad eius. Itez dicit. xi. q. iij. graue. Graue est ꝛ satis indecēs vt in re dubia certa detur sententia. Dicit glo. xxiij. di. c. vlti. ꝙ triplex est ambiguitas. s. iuris: facti: ꝛ psone. Ambiguitas iuris est vbi de similib⁹ ad silia procedit̄. vt dist. xx. de libellis. Et de tali ambiguitate loquit c. sicut. di. xiiij. Sed vbi est ambiguitas facti nunq̄ ferenda est sentētia in p̄iudiciū alicui⁹. et de hoc intelligitur. c. graue. xi. q. iij. Sed vbi nulli fit p̄iudiciū vt in baptismo cōfirmatiōe: ordinatiōe: cōsecratiōe: et hmōi. bene fertur in dubio sentētia certa. s. vt baptizet vel ecclesia cōsecret: vel denuo ordinet ꝛ hmōi. vt de cōse. di. iiij. puulos. ꝛ dis. j. solēnitates. Qñqȝ tn̄ dubitat de facto: ꝛ fert sententiam in p̄iudiciū alteri⁹. vt de spō. ꝛ ma. iuuenis. Sꝫ istud ē ppter periculū anime. Ubi v̄o est ābiguitas psone: sed factum est certum bene fertur certa sentētia. vt. v. q. j. quidā. Puta cū scitur publice furtum factum sed ignorat persona: tunc potest iudex ferre excōicationem in eum qui fecit vt sibi manifestet: ꝛ tenetur subditus obedire.

Duplex dubium

Triplex ambiguitas.

In. v.

Defleat pctōr quia offen-

dens in vno factus est oim reus. Hec regula habetur in decret. de reg. iuris. defleat. Et sumpta est ex. c. cōsideret. de pe. di. v. Et sunt verba Aug. partim autez Jacobi apl̄i in cano. vbi dicit. Qui totā legē seruauerit offendat autē in vno: factus est oim reus. Defleat saltez luctu interiori. Nā lachrymę exteriores sine iterior̄ fletu. s. ptritiōis modicū vel nihil psunt. de pe. dist. iij. irrisor. Interior fletus

Jaco. ij.

etiā sine exteriori. i. ptritio cordis sufficiēs ē ad remittēdū de pe. di. v. cōsideret. ibi. Doleat. Interior cū exteriori adhuc melior. Prosper. lachrymis ex vera cordis cōtritione fluētibus extinguent eterni ignis incēdia. de peni. dist. j. porro. Offendēs in vno. s. p̄ceptor̄. Omne eīm mortale ē ꝯ aliqd̄ preceptū diuinū directe vel indirecte. vel in vno. i. charitate q̄ vnū nos facit cum deo et p̄ximo. ꝛ quodlibet mortale est ꝯ charitatē. glo. Her. Oim reus. s. p̄ceptoꝝ. i. ita dānat qs ꝛ puat gl̄ia eterna p vna trāsgressione p̄cepti in ipa moriēdo: sicut si oīa fuisset trāsgressus. Ita exponit de pe. di. v. fratres. nō tn̄ sustinet tantā penā. Nam quodlibet mortale hꝫ suā penā vel oim. s. v̄tutū: q: q̄libet virtus patit detrimentū ab vno vitio. sic exponit Aug. de pe. di. v. cōsideret. Cū eīm v̄tutes sint connexe: vna amissa oēs amittunt. Uel oim bonorū reus. i. ingratus. et sic oīa meretur sibi auferri. Uel oim: q: p petm̄ amisit meritum oim p̄cedētiū operū bonorū. Aug. de pe. eadem di. ꝛ. c.

Dolo facit qui petit quod

Ex. vj.

restituere opꝫ eūdē. Hec regula sumpta est ex. l. in cōdēnatione. ff. co. ti. Pone casum in vsurario q̄ nō petit vsuras a debitore: ꝗ ipas eīm restituere cogeret. xiiij. q. iiij. null⁹. Ad idē de iureiu. debitores. Duo aūt nota circa hāc regulā.

Primū est qd̄ dr̄ hic locū habere qñ res restituēda est ei a quo petit. Cōmodatari⁹ eīm reperit rē a fure quā tenet dño restituere. C. de fur. ꝛ seruo. cor. l. vlti. Uir soluto matrimonio petit dotē a socero quā vxori ꝛ liberis restituere eū oportet. ff. solu. matri. si socer. Idē in vsurario qui vsuras repetit q̄s alr̄ soluit. Si nō est soluendo prestita cautiōe restituendi eas a quo perceperit. de resti. spol. olim ij. ꝛ de vsu. q: frustra. Secundo nota hanc regulā non habere locū in possessorijs iudicijs sed in petitorijs. Hec tenēt no. Hos. de offi. iudi. deleg. venerabili. ꝛ Her. Jo. an.

Damnum quod quis sua

Ibidem.

culpa sentit: sibi debet: nō alteri īputare. Hec regula sumpta est ex. l. qd̄ qs. ff. e. titu. Pone casum p canonē. xxiij. q. iiij. displicet. Uel si qs duct⁹ ad iudicē de quo se p̄iciat et ledat sibiipsi imputet. Itē de p̄bē. si cleric⁹. li. vj. vbi clericus q̄ negligit petere p̄bendā sibi debitā cū vacat sibi imputare debet: nō sequēti expectanti. Ad idē. ff. p so. l. cum duob⁹. Ubi socius oim bonorū dānat⁹ ex ꝯtu ob cōtumaciā suā: vel ex maleficio: puta furto vel simonia non recuperat a socio. ꝯcor. l. di. sepe. ꝛ. c. hi qui. Itē p̄datori: penā quā ex suo delicto prestitit nō recupat a dño. ff. de p̄dato. qui pprio. Ad idē. C. de euic. l. emptor. vbi dr̄: ꝙ emptor: si in iudicio nō fuit re euicta: de euictiōe nō agit ꝯtra venditorē: q: culpa sua res euicta videt. Jo. an. Ad hoc etiā facit qd̄ ait Aug. Absit vt ea q̄ ppter bonuꝫ ac licitū facim⁹ aut habem⁹: si aliqd̄ p hoc pter nr̄am volūtatē cuiq̄ mali acciderit: nobis imputetur. xxiij. q. v. de occidendis. Ubi ponit exēplū de eo q̄ se occidit gladio vel ligone ꝛ hmōi. qd̄ nō imputat faciēti vel vtēti in bonū talia instrumēta: sed illi q̄ se occidit. Potest etiā sic extēdi regula theologice ꝙ cū sit triplex dānū. Primū p̄uationis glorie. nō debꝫ quis imputare diuine prescientie. q: fm Aug. Ipa nulli est causa labēdi: sꝫ culpe pprie. xxiij. q. iiij. nabuchodonosor.

Amplia tio regle Triplex dānum.

Scdm damnū est subtractionis siue p̄uationis gratie p petm̄ non qd̄ dꝫ q̄s imputare dei seueritati: sed sue negligentie. c. xi. q. iij. audi. ꝛ de pe. di. j. §. conuertimini ad me ꝛc. Nec debet imputare diabolo tētanti vel homini incitāti: sed sue pprie voluntati. xv. q. j. nō est. ꝛ. c. illa. Tertium est damnū temporalis fortune in rebus: in fama: in honoribus: ꝛ huiusmodi. ꝛ hoc debet imputare peccatis suis. de peni. di. j. q̄obrem. ꝛ. c. sed ꝛ continuo. ꝛ. c. si peccatum.

Delictū psone non debet

Ubi. s.

in detrimētū ecclie redūdare. Pone casum in epo deposito ppter crimen. Non eīm dꝫ ecclia ppter hoc expoliari re-

dus suis. xvi. q. vi. si epm. vbi de hoc. Itē pone casum in p
curatore q̄ falsificauit instrm̄: nō ppterea pdidit ecclesia
cām. de excep. cū venerabilis. Et delictū tutoris non obli
Delictū gat pupillū. ff. e. ti. l. neqꝫ. Cōtra. xvi. q. iij. placuit. ii. Ubi
mltiplex delictū plati nō reperēt rē ecclasticā nocet ecclie. Ad idē
Prelat' de pscrip. c. j. Sol. Delictū aliud ē in faciēdo ꝛ h̄ non ꝑiudi
multiplr cat ecclie: vt hic. Aliud est in omittēdo: ꝛ istud bn̄ ꝑiudis
nocet ec cat ecclie. vt ibi. Et h̄ ppꝛie ō: delictū. s. omissio. ꝗuis non
clesie. semꝑ steter huic significatiōi: sed amplia𝑡 aliquādo. Itē
ad hāc solutionē ꝯdicit. xxv. q. ij. ita nos. vbi delictū quod
ꝯsistit in faciēdo ꝑiudicat ecclie. Sol. dici pōt fm̄ Jo. qui
hoc ibi notat ꝙ hec regula intelligi𝑡 de detrimēto faculta
tū: illa de detrimēto bonoꝝ: sed poti' ibi nocet delinquen
tib' ꝙ̄ ecclie. Adhuc ꝯ istā solutionē. de cēs. cū olim. Ubi
delictū quod est in faciendo nocet ecclesie. et de in integ.
resti. auditis. Ubi delictū in omittēdo non nocet ecclesie.
Satis congrue distingui posset inter iudicialia ꝛ extraiudi
cialia: vt in iudicialib' iudicioꝝ fauore siue fit in faciēdo
siue in omittēdo ꝑiudicet ecclie. Et in decre. auditis. de
lictū qđ fuit in omittēdo bene ꝑiudicare ecclie: sed fuit res
stitutum: ꝛ sic nō est ꝯ. In decre. cū venerabilis. dici pōt extra
iudiciale. Uel ibi solus ꝓcurator deliquit in faciēdo: scꝫ
instrumentū falsando. Itē ꝯtra. dis. liiij. si seru'. §. vbi pu
ni𝑡 eps qui p vno seruo dꝫ duos dare. Sol. illud dꝫ face
re de ppꝛio si hꝫ nō de bonis ecclesie: ꝛ sic nō est ꝯ hāc re
gulā. Itē ꝯtra de ordi. cogni. cū dilectus. Ubi dol' ꝛ vio
lentia abbatis ecclesie nocere vide𝑡. Sed ibi soluitur per
Ber. in glo. q: s. ibi delictū fuerat cōmissum p abbatē: ꝛ
collegiū cōicato consilio ꝑsone noīe possum' intelligere
de plato. Uel indistincte de qualibet ꝑsona intelliga𝑡 cu
ius delictū nō nocebit ecclesie: saltē cū effectu q: datetur
Amplia restitutio vsqꝫ ad quadrienniū tm̄: nisi ex causa plus tpis
tur rta. dare𝑡. de rest. in integ. c. j. li. vi. Johā an. Potest ꝛ sic ex
tendi regula. Delicta quecūqꝫ clericoꝝ dūmō tolerent𝑡 nō
nocent ecclie. i. fidelibus quoad veritatē ꝛ vtilitatē sacra
mentoꝝ que conferunt. vt. j. q. j. si iustus fuerit. ꝛ. c. dñs de
clarauit. Uel etiā nō redundāt in detrimētū ecclie. i. fide
liū. vt p hmōi officia ꝛ oratiōes q̄ faciūt vt ministri ecclie
nō valeāt fm̄ Tho. ꝛ p regulā illā. q̄ p aliū. Ecclesia enim
cuius noīe faciunt est semꝑ deo grata ꝛ obsequia ei'. Uel
etiam ppter malicā eoꝝ nō debet ꝑdere ecclesia iura sua
ꝛ priuilegia: vt decimas. libertatem. immunitatem. ꝛ obe
dientiam ei debitā ꝛ reuerentiam. dist. xxx. c. vlti.

In. vi. **Ea que fiūt a iudice si ad**
eius nō spectāt officiū virib' nō subsistūt. Hec regla sum
pta ē ex lege. ff. eo. ti. l. factū. Pone casum. lxviij. dis. quoꝝ
vices. vbi psbyteri simplices chrismādo: ecclesias vel vgi
nes cōsecrādo: ordinādo nil agūt. de pe. ꝛ re. indulgēne.
li. vi. Ubi indulgētia data ab epo vltra tenorē cōcilij gñas
lis: nō valet. Ad idē. ff. de iuris. om. iudi. l. vlti. vbi dicitur.
Extra territoriū ius dicēti nō parea𝑡 impune. Idem si su
pra iurisdictionē suā velit ius dicere. Et hꝫ hec regula locū
etiā in his q̄ bona sunt que facit iudex: tm̄ ex quo ad ei' nō
spectat officiū: virib' nō subsistūt. Pone exēplū. dis. xcvi.
bene qdem. Bonū qdē est statuere res ecclie alienari nō
posse. xij. q. ij. p totū. Tn̄ statutū imperatoris sup hoc nō va
luit: q ad ei' nō ptinebat officiū. vt ibi. Generale em̄ ē ꝙ
nō sufficiat bonū facere nisi et bn̄ id fiat. xvj. q. j. monachi. ij.
Bonū Et qđ dicit hec regula. Ea q̄ fiunt a iudice: alis subaudi.
facere n̄ Nam in eo qđ facit nō ptinēs ad officiū suū: nō ō: iudex.
sufficit Sicut ergo ꝓcurator: fines mandati excedere nō dꝫ: ita ꝛ
nisi id be iudex fines iurisdictiōis. Saluo eo qđ de prorogatiōe notat
ne fiat. de offi. dele. p. ꝛ. g. Nc hꝫ locū hec regula in spūalibus: q̄
poti' depēdet ex potestate ordinis ꝙ̄ iurisdictiōis. Hic est
ꝙ si eps q̄ hoc pōt ex ordine ꝯsecret alienā ecclesiā vel al
tare: vel ordinet alienū subditū: qđ nō pōt ex iurisdictiōe.
Cōsecratio tm̄ ꝛ ordinatio bene tenēt: licet ordinat' execu
tione careat. vij. q. j. eps in diocesi. Et de tēp. ordi. ꝙ trās

lationē. Nō est ꝯ. di. xcv. c. j. Ubi psbyteri chrismabāt ꝛ hec
cū tm̄ nō ptineat ad ordinē sacerdotalē: sꝫ epalē. Nā illud
fuit eis specialr concessum a Greg. papa. Et sic ad eorum
spectabat officiū: etsi nō ex ordine: tm̄ ex demandatione.

Queri solet si iudex q̄ de decē tm̄ potest iudicare iudicat Senten
de. xx. an valeat sententia in. x. Et Jo. dicit ꝙ nō: q: res iu tia non
dicata nō pōt in pte tenere ꝛ in pte nō tenere. Et hoc ipe potest p
no. ij. q. vi. §. diffinitiua. h. cū certa rōne. Et facit optime pte vales
p' Jo. de pe. ꝛ re. indulgētie. li. vi. Et cōcor. cū eo Accur. ff. re et p ꝑ
de iur. om. iudi. l. vl. Hug. tm̄ ꝛ Lau. tenēt ꝯtrariū. s. ꝙ senten pte non
tia tenet in. x. tm̄. ꝛ dicūt sententiā rescindi in illo suꝑfluo nisi id be
tm̄. Et facit pro eis de arbi. c. j. lib. vi. et regula. j. vtile. Et ne fiat.
qđ ibi dicit. Jo. an. Extēdi potest ad multa. Qui dat alis Extēsio
quā indulgētiā de culpa: etiā papa: nō valet: q: sol' deus regule.
indulget culpā. de cōse. dist. iiij. nemo. Eps q̄ facit cōposi
tionē cū publico vsurario de certa q̄ta remittens sibi resi
duū obnoxiū etiā restitutiōi ꝑsonis certis nil facit: nec sibi
valet illa remissio: q non est eps iudex aliene sube. iij. q. j.
reintegrāda. §. ꝛ. ij. Cōfessor q̄ absoluit ab aliquo casu pcti
vel sententia a q̄ nō pōt: nō valet absolutio. Prelat' q̄ ꝑci
pit subdito aliqd ꝯtra regula suā: vel aliqd sibi reuelādū
saluo ordine fraterne correctiōis non obligat illud prece
ptum nec debet obedire. ij. q. j. si peccauerit. ꝛ huiusmodi.

Eum qui certus est certio Ibidē
rari vlteri' nō opꝫ. Pone casum. di. xi. c. vl. §. sepe dilectio
nē tuā. Et de appel. si duob'. In archiepo q̄ sciens illū ex
cōicauit q̄ appellauerat ad papā. Et no. ꝙ h̄ dicit q̄ cert'
est subaudi vel eē dꝫ. Nā nō est necessariū singuloꝝ aurib'
intimari qđ est publice ꝓmulgatum. di. xvi. qđ dicitis. Et
de postu. pla. c. j. Licet aūt canonic' q̄ certus est de morte
epi nō oporteat eū amplī' certiorari de ipi' morte: tm̄ citā Quō cer
ri dꝫ ad electionē faciēdā. vt no. Ber. in decre. cū inter. de tus pōt
elec. Nō verū puto: q q̄ cert' est vt hō: certiora𝑡 vt iudex certiora
ij. q. j. multi. Et interdū q̄ cert' est adhuc certiora𝑡 ad cau ri.
telā: vt i dicto. c. vl. xi. di. Preterea lꝫ sciat ecclesiā vacare
diē tm̄ assignatā ad electionē celebrādā ignorabat: ꝛ ideo
vocandus est ꝛ dies notificādus. Et est hec regula in ar.
ad q̄stionē q̄ q̄rit. An ingressus religionem ꝛ in fine anni
exiēs: si iterū eandē religionem ingredia𝑡: an iterꝫ debeat
habere annū ꝓbationis: ꝛ satis vide𝑡 ꝙ nō p hāc regulā:
nisi cōditio ꝑsone vel religionis mutata esset. Et h̄ tenet
Bar. brix. in q̄onib' suis. Jo. an. Si aūt p medietate ani
stetisset vel circa: tūc sunt opi. ꝛ vide de hoc. j. in. iij. pte. ti.
de statu religio. Et facit ista regula ꝯ ignorātes mādata
dei vel etiā gñalia ecclesie pcepta vel synodalia cū publi
cant𝑡: vel acta capitoꝝ gñaliū: q̄ nō vident𝑡 excusari si ꝯtra
faciūt: q certi esse debēt de hmōi religiosis. Ubi sciēdū ꝙ
nō eadē certitudo requiri𝑡 in oibus. Non em̄ certitudo
demōstrationis sciētie reqri𝑡 in his q̄ sunt fidei: sꝫ sufficit
ea q̄ tradi𝑡 ab ecclesia p miracula: p doctrinas doctoꝝ: et
tolerātias martyrum: nec debēt velle vlterius certiorari.

Ex eo nō dꝫ quis fructum Ubi. s.
cōsequi qđ nisus extitit impugnare. Pone casum in eo q̄
dicit decretales epistolas nō eē autēticas: q: nullā dꝫ p se
allegare. di. xix. si romanoꝝ. Ad idē dist. viij. quo iure. Itē
pone casum in eo q̄ ipugnabat testamentū: dicēs illud in
officiosum: qui si impꝛobe dixit ꝛ succubuit quicquid ex te
stamento capiebat ꝑdit. ff. de inoffi. test. papinian'. §. me
minisse. Ad idē. xiij. q. ij. ꝙ̄ pꝛeposterū. Et dicit lex. Absur
dū est quē redire ad id qđ semel renūciandū putauit. C. Impu
de re. cre. l. si q̄s. Et ꝙ hic dicit nisus extitit: dic cū effectu gnās ali
saltē quātū in eo fuit: q: ꝑseuerauit. Si aūt simpliciter p qd ex ne
testare𝑡: secus esset vt intelligit Ber. predictaꝫ decre. pꝛes cessitate
sentiū. de testi. Itē si inciperet agere vel excipe: et postea officij po
desisteret aute sententiā. Et qđ dicit hec regula verū in test ex il
telligo: nisi ex necessitate officij habuit impugnare. Nam lo cōmo
tunc ppꝛio nomine fructū consequi posset. hoc probatur dū ꝯsequi

xi.q.vij.§.tria.ver.si cōtra patrē pupilli. Itē licet q̄s impugnet sententiā in vno cap.et alio cap.cōsequit fructū. de testa. Raynutius.z.c. Raynaldus. Et cōcor.ad regulā.j.q.vij.c.j.z di.xcvi.si imperator. Et simile est qđ dr: frustra implorat legis auxiliū is q̄ cōmittit in legē. de vsu.quia frustra. Itē nota q sicut q̄s nō debet fructū cōsequi ex eo qđ impugnat vt hic. E cōtra nō debet q̄s impugnare ex quo fructum consequit.ar.di.c.j.z.iij.q.viij.cuius in agendo. Jo.an. Extēde. Quia ex quo pctōr impugnat dei puidētiam munnutādo nō meret ab eo gubernari:vel aliquid boni cū pugnet contra dñi voluntatē. Item cum male se habet ad parentes meretur priuari bonis eorum zc.

Amplia tur regula.

Exceptionē obijciens nō

Ubi.s.

videt de intētione aduersarij cōfiteri. Habes hec vba de excep.cū venerabilis. Et psequere hāc materiā vt ibi no. Et pone casum de prescrip.illud. Et aduerte qr mirabilis videt hec regula. Nā si excipio de pacto de nō petēdo videor cōfiteri debitū fuisse. Si dico interrupti pscriptionē videor fateri te prescripsisse. Si dico contra te prescripsi ḡ pmo id tibi debitū erat qđ pscripsi. Et sic actor nil amodo debet cogi pbare:sed excipiēs tm̄. Et facit ad h de trāsac. preterea.ij. Dic ḡ q huius regule est triplex rō. Primo qr licet dicā. Fecisti pactū de nō petēdo:poterat esse q illud nō erat vere debitū:vel naturalr tm̄. vel nullo modo. Itē licet dicā:interrupi pscriptionē.forte nō erat cōpleta pscriptio:imo hoc dicere videor q cōpleta nō fuerit dicendo me interrupisse. Uel si cōpleta fuerat sine titulo erat z bona fide. Idē in alijs exceptionib⁹. Scđa qr p exceptionē nego me debere. Nam si per ipsam de intētione aduersarij dicerer cōfiteri:eadē exceptio duos ɔtrarios effect⁹ haberet:qđ esse nō debet. ff. de solu.qui hoiem.§.vlti. Et de baptismo z ei⁹ effectu.maiores. Cum igit per exceptionē negē intentionē aduersarij:nō est congruū me per ipsam dici fateri. Tertia est:qr reus puilegiat⁹ est vt possit duas exceptiones pponere:etiā sibi contrarias.vt.j.in regula.nullus pluribus. Sicut ḡ expsse dicere posset.nego te prescripsisse.et postea si prescripsisti ego interrupi:vel nego me pmisisse:z postea pactū opponere de nō petendo: sic dicēdo. Tuā prescriptionē interrupi:vel pactū de non petendo fecisti:vel his sīle:intētionē aduersarij nō fatet:cū adhuc dicere possit:nō pmisi:nō prescripsi:z sic de singulis. Tutius tn̄ esset ipsi reo sic dicere. Nego me pmisisse. Et posito q pmiserim:postea pactū de nō petēdo fecisti: z sic de singulis. Ad hec.xiij.q.ij.in princi. Sed qr hec forma verboꝝ docet mētiri:vbi veritas z cōsciētia est i ɔriū: non est amplectenda:cū pus aias:deinū linguas oportet fieri eruditas:vt in phemio.ff.in fi. Unū nota q idē qđ dicit hec regula in exceptione intelligas z in replicatiōe. Un sicut excipiens nō confitet actionē:ita nec replicās exceptionem eadē de causa. Sicut eni se habet exceptio ad actionē:ita z replicatio ad exceptionē:z q̄druplicatio ad replicationē. Et hoc satis probat de excep.dilecti. Jo.an.

Triplex rō huius regule.

Exceptiō duos effectus ɔtrarios non debz habere.

Aias prius demū linguas oportet fieri eruditas.

In.vj.

Factū legitime retracta-

ri nō debet:lz casus postea eueniat:a q̄ nō potuit ichoari Hec regula sumpta est ex.l.ff.eo.ti.in ambiguis. Exēplifica in eo qui ɔtxit mrimoniū: et postea factus est furiosus: xxxij.q.vij.neq3 furiosus. Itē in supueniente affinitate de eo q̄ cog.cōsan.vxo.sue.c.penul. Idē in adoptiōe supueniēte.ff.de ritu nup.adoptiuus. Et nota q aliā regulam habes.j.per ɔriū.s.nō firmat.qr lz casus supueniat a q̄ potuit inchoari nō firmat qđ ab initio nō valebat:vt.j.Qđ tn̄ intelligas vt ibi dr:ita q a pricipio factū erat legitime nō retractat.lz supueniat casus in quo nō potuit ichoari vt h. Et nota q dicit retractari.q.d. Propter causam supueniētē nō retractat:acsi legitime nō fuisset factū. Interdū tn̄ pter supuenientē causam impedit eius effectus: quod legitime factū erat. Exēplifica p canonē.xxxiij.dist.

Effect⁹ eius qđ legitime factū est propter supueniētē causam impedit

cōiter.z de cleri.egro.presbyterum zc. Jo.an. Extendo. Religiosus post pfessionē si efficiatur possum⁹ vel fatuus: non tn̄ ppter hoc soluit z retractat pfessio. Prelat⁹ post prelaturā efficit malus excōicatus z hmōi:non tn̄ ppter hoc retractat electio vel confirmatio eius. Absoluit quis a peccatis dicēs se velle facere penitentiā iniunctam z se contritū:z satisfacere lesis z restituere:postea mutat propositum nil volens facere:non per hoc retractatur absolutio facta: sed tunc peccat mortaliter cum proponit illa non facere. de pe.dist.j.magna.in glo.z huiusmodi.

Extēdit regula.

Ibidem.

Frustra sibi fidē quis po-

stulat ab eo seruari:cui fidē a se prestitam seruare recusat. Pone casum in fideli quoad dñm: z in dño quoad fidelē seu vasallū.xxij.q.v.de forma. Itē de eo q̄ interposita cōditiōe iurauit aliquid facere.de iureiu.peruenit.ij.vbi de h.

Itē de eo q̄ nō vult trāsactionē interpositā obseruare.C.de pac.cū pponas.ij. Cōcor.qđ habet xcv.di.esto.ibi. Cur ḡ te habebo vt pricipē cū nō habeas me vt senatorē. Sz nōne hosti seruāda ē fides.xxiij.q.j.noli. Solu.vt ibi no. Illud eni verū est cū ipe hostis nobis seruat fidē. Et sic concor. cū hac regula. Itē ɔtra.xxxiij.q.v.qđ deo.vbi dr: q si vir z vxor pari cōsensu vouēt ɔtinētiā:vno labēte alter dz pseuerare. So. Illa pmissio nō fuerat facta hoi:sed deo. Et q̄ deo vouent sine vlla cōditiōe ipleri debēt.xxxij.q.viij.c.j. Et licet vxor adulterata sit:peccat tamē vir adulterādo. xxxij.q.vj.p totū. Frustra igit debitū petit q̄ qđ debet non impēdit. Unū nota q qn ptes aliq̄d sibi adinuicē pmittant sub pena:z vna ps pmo frāgit fidē:aut expedit magis alteri pti penā psequi:z stare pacto vel ɔtui:aut magis expedit sibi fidē rūpere. In primo casu licet fides sit sibi fracta:ipe tn̄ p sua pte seruet eādē:et sic poterit petere penā cū effectu. In scđo casu secure frangat fidē et fiet hincinde mutua cōpēsatio penaꝝ:vt de penis cōstitutis. Et sic illā decretalē intelligas:z que ibi notantur. Jo.an.

Nota q̄ deo sunt sine vlla cōditiōe ipleri debent.

Extēde. Deus pmittit premiū et bona tpalia si bene faciam⁹ qđ pmittim⁹ in baptismo:et penitētiā agamus. Et quia nos frāgimus fidē:et deus reuocat pmissa. de pe.di. j.si agamus.et.c.predixerat. In societate aliq̄ pmittunt adinuicē oia lucra cōicare:cū vnus certus est socium non seruare.hoc nec ipe tenet seruare. Promittūt adinuicē cōiuges tacite reddere debitum alter alteri petenti:z alij nō adherere. Si ergo alter adulteret innocens certe hoc sciens non tenetur illi adulteranti reddere debitū ex quo fregit sibi fidem:non tamen potest z ipse adulterare zc.

Ampliatio regule.

In.vj.

Generi p spem derogat.

Hec regula sumpta est ex.l.ff.e.ti.l.in toto iure. Pone casum.xciij.di.c.vlti.vbi diaconus q̄ generalr est minor psbytero in illo speciali casu.s.qui obtinet vices epi maior est. Itē de of.leg.c.studuisti.vbi de cā cognoscit delegat⁹ specialis:nō generalis legat⁹. Hec regula hz locū in rescriptis siue primū sit generale:et scđm speciale:vt de rescrip.pastoralis. siue primū sit speciale:z scđm generale:vt eo.tit. abbatē. siue eodē tpe sit datū gnāle z speciale. Ad hoc de rescrip.c.pe.lib.vj. Rescriptū aūt speciale nō tollit priuilegiū generale:vt eo.ti.cū ordinē.qđ est ɔ.nisi de ipso priuilegio fiat mētio in rescripto:vt ibi. Uolūt quidā huius regule dictū extēdere ad puilegia:vt scđm speciale deroget generali pmo. Sed hoc est falsum:qr semp valet pmū siue sit gnāle:siue spāle:si in scđo nō tollat expresse. de prescrip.venlēs.z in regula.s.decet. Rō diuersitatis est: qr p pmū puilegiū etiā gnāle statim cōsequit quis plenū ius. Sz p primū rescriptū generale nō statim cōsequitur quis plenā iurisdictionē in spēbus. de rescrip.pastoralis.z ideo statim tollit facilius. Cōtra de offi.dele.et pre. Ubi scđm speciale nō derogat pmo gnāli:sed ibi si bn̄ intueatur vtrūq3 fuerat spāle:z dic vt ibi. Notauit igit. Goff. de offi.leg.c.j.q hec regula fallit in trib⁹ casibus. In priuilegio

Priuilegiū speciale nō tollit generale nisi de eo expresse fiat mētio.

Fallit regula i trib⁹.

ullegia. vt de rescrip. cū ordinē. Et cū genus ad vnicā rem refert: vt i decre. ex pte. Et cū spāles littere nō exhibent re integra. de fi. psby. ex tuarū. Itē no. circa hāc regulā ꝙ nō tātū valet gen⁹ ad spēm quātū spēs ad gen⁹. de ap. c. ij. li. vj. de hoc. xxiij. di. ꝙꝙ. Itē nota ꝙ lz p spēz generi derogeť vt hic in regula. tñ spēs sub gñe cōtineť. xij. q. ij. nō estime mus. Semꝑ em̄ in gñalib⁹ spālia insunt ⁊c. Io. an. Exten de ad statuta ciuitatis: q2 p hanc legē que est spālis alicui⁹ ciuitatis: derogať legi gñali impiali in eo qđ est ꝯ. Et legi generali qua oēs eccřie ⁊ monasteria i aliqua diocesi sub sunt diocesano: derogať per specialia priuilegia mendicā tiū. s. predicatoꝝ: minoꝝ: heremitarū: carmelitarū: seruitarum: ⁊ alijs exemptorum monachorum.

Ampliatio regule.

Homagiū idignū est et a

romana eccřia alienū: vt pro spūalib⁹ facere qs homagiuz cōpellať. Hec regula habeť de reg. iur. in decre. ⁊ fm glo. ibi. Homagiū ð: iuramētū fidelitatis: qđ nō licet facere p aliquo spūali: cum hoc fit simoniacū. de simo. ex diligenti. Alioqn clericus nō teneť prelato facere obediētiā: ⁊ in casib⁹ iuramentū facere de obediētia vel de fidelitate. ⁊ hoc post receptā administrationē. de iureiur. nullus. ⁊. xxiij. di. ꝙꝙ. al's in spūalib⁹ nullum iuramentū nulla pactio: nulla obligatio dz interuenire: ⁊ si interuenerit nullā obligatio nem de iure vel de facto iduceret. vt de pac. pactiões. A romana ⁊c. Ergo ⁊ a cōsuetudine aliarū eccřiarū dz esse alienū: q2 qđ eccřia romana approbat vel reprobat: ⁊ alie ecclesie hoc facere debēt cū ab ipsa suā habeant institutionē ⁊ autoritatem. dist. xj. cōsequens. ⁊. c. nolite. Bern.

In. v. de cre. *Homagiuz qđ sit.*

In iudicijs non est acce-

ptio ꝑsonarū habēda. Pone casum. iij. q. ix. necesse. ⁊ de iudi. nouit. Alioꝝ em̄ honores alijs nō debēt esse occasio nocendi. C. de statu. ⁊ ima. l. vlti. Ad hoc. xj. q. iij. si quis. Signanť ꝯria ad hāc regulā. xl. di. c. j. ⁊. xlv. di. cū btūs. ⁊ xxvij dist. nobilissim⁹. de offi. deleg. sane. ij. So. In penis deferť dignitati ⁊ ꝑsone: vt ibi. ⁊ de hoc de trāsac. c. vlt. Idē in sedēdo ⁊ assurgēdo. di. xciij. nō oportet. Et nota. iij. q. ix. c. vl. In iudicijs aūt vel sñia nō est habēda acceptio ꝑsonarū: vt hic. In eis em̄ est eqlitas seruāda: vt hic in regula. Itē in pmie exhibitiōe. xvj. q. vij. sacerdos. Itē in fide xpi suscipienda. de cōsc. di. iiij. nec quēꝙ. Et in alijs sacris. de cōiu. ser. c. j. Et in pauperū receptione cū sufficere possum⁹. xlij. dist. quiescam⁹. Et in alijs opib⁹ pietatis. xvj. q. j. si cupis. Hoc ergo qđ dicit in iudicijs soluit ꝯria. Et nota ꝙ iudiciū interdū poniť p eo qđ precedit sniaz: vt hic in regula. Interdū pro cōdēnatione. de cōsc. di. ij. timore. Interdū p discretione. iij. q. vij. §. tria. Interdū p vltima volūtate. de sepul. c. penult. lib. vj. Et nota ꝙ licz iudex vti nō debeat acceptione ꝑsonarū in iudicijs: vt hic. tñ vtile est in arbitrarijs iudicem gratiosum habere. de offi. deleg. cōsuluit. Caueat tñ ne in faciendo gratiā incurrat penā cōstitutionis. de sen. ⁊ re iudi. cū eterni. lib. vj. Extende ꝙ de⁹ nō est acceptor ꝑsonarū: ex eo ꝙ vni dat gratiā nō alteri: q2 ꝑsonarū acceptio habz locū in his que quis hz dare seu distribuere ex debito: deus nulli est debitor: ergo ⁊c.

Ex. vj. li. *Honores alioꝝ nō debēt alijs esse occasio nocēdi.* *Iudiciū acceptiones.*

Ignorātia facti nō iuris

excusat. Pone casum in ignorātia facti de ordinato ignoranter a simoniaco: qđ scz nesciebat esse simoniacū. i. commisisse tale factum. j. q. j. si qui a simoniacis. Itez in eo qui ignorabat beneficiū reseruatū per papā: vel alij collatus. de prebē. si bñficia. lib. vj. De ignorātia iuris pone casum j. q. iiij. §. notandum. in fi. Hec regula nō indiget glo. cum eius materia plenissime habeatur in dicto. §. notandū. in tex. ⁊ glo. ⁊ dist. xxxviij. in sum. Vnū nota ꝙ cū queriť de cōdemnatione expensarū litis dicimus ꝙ in principali cā ꝓbabilis error excusat cōdemnationē expensarū. ij. q. iij. c. paulū. Sed in cā appellatiōis indistincte victus cōdēnať victori in expensis. ij. q. vj. omnimodo. Rō huius diuersitatis colligiť per hāc regulā. In pncipali em̄ causa ē error facti: q2 in ea ex ꝓbationib⁹ q in facto ꝯsistūt ꝓcediť: sz in appellatiōis cā ꝓcediť ex actis ꝑoris cause: vñ ibi est error iuris. ⁊ ideo nō excusat a ꝯdēnatione: vt hic in regula. Tñ fm Inno. ⁊ Hosti. si in causa appellationis nō ꝓcediť p sola antiq acta: sz inducunť ꝓbatiōes noue: per qs ꝓnuncietur ꝓbabilis error: tunc bene excusat victū a ꝯdēnatione: qđ verū puto. Extēde materiā: q2 vtilis est. Duplex ignorātia. s. facti ⁊ iuris. Ignorātia facti excusat a toto. Si qs dabat operā rei licite ⁊ adhibuit debitā diligētiā: nec est contra. xxiiij. q. ij. in lectū. vbi imponiť pnia ignorāti ꝓbabiliter factū in re licita. sed illud fit ad cautelam. Si autē daret operā rei illicite: vt ludendo ludo noxio: inaduertēter occidit vel nō adhibet diligentiā nō excusať a toto: sz a tāto. Ignorantia iuris diuini ⁊ naturalis in his que sunt necessaria ad salutē: neminē excusat habentē vsuz rōnis a toto: sed a tanto. dis. xxxviij. §. j. si est crassa. i. ex negligētia ꝓcedens: sed si est affectata: vt. s. liberius peccet. nō vult scire nō excusat: sed auget peccm̄: imo est spāle peccm̄. Ignorātia aūt iuris canonici vel ciuilis quātum ad cōia precepta ecclesie: nō excusat a toto eis q potuerūt habere copiā docentium. Nec plātos religiosos ⁊ clericos quātum ad ea q pertinent ad statum suū. dist. xxxviij. si in laicis. Sed illos qui non habuerunt copiam addiscendi: vt in dicta dis. §. j.

Ibidem

Error ꝓbabil' excusat a condēnatione expēsaz in ca principali. *Ignorātia est duplex.*

Quātum autem ad lucrum captandum vel damnū temporale vitandū quomodo excuset. vide. j. q. iiij. §. notādū. Et de ignorantia habes. s. in. ij. parte.

Tit. v. c. ix. §. ij.

Ignorātia presumiť vbi

scientia nō ꝓbať. Pone casum. lxxxj. di. ꝓposuisti. in fi. fm ꝙ ibi iacet lra. Sed ꝯ. xvj. di. qđ dicitis. ⁊. ix. q. j. ordinationes. cū similibus. in qbus iuribus ð: ꝙ nō ꝓsumitur ignorantia: sed scientia. Sol'. dic vt in ꝓdicto. c. ꝓposuisti. ꝙ circa ea que publice fiunt ꝓsumiť scientia: nisi ꝓbeť ignorantia. Sed circa ea que fiunt occulte presumitur ignorantia nisi scientia ꝓbetur. vt hic. Et scias ꝙ hec regula vera est in his que quis scire vel indagare nō tenetur. In his autem que scire vel indagare teneť: nō hz locū sicut in eligendo plato. lxj. di. c. ij. ⁊. viij. q. ij. dilectissimi. ⁊ ideo ꝓsumiť scientia nisi ꝓbetur ignorantia. Ad hoc est qđ lex dicit ꝙ magistratus tenetur de idoneitate tutoris vel curatoris inquirere quē noiauit. Qđ aūt regula dicit ꝓsumiť: est huius virtutis hec ꝓsumptio: vt transferat onus ꝓbandi in aduersarium. ⁊ idem est in alijs casibus q no. vj. q. vlti. actor. Item nota ꝙ ignorantia tribus modis ꝓbatur. Primo ꝑ sacm̄: vt cū iuro me ignorasse: ⁊ tūc demū admittiť ꝓbatio hec cū est ꝓbabilis. Scđo qñ id ꝓbať ex quo sequiť necessario me ignorasse: puta me tūc fuisse annicalū vl' furiosum. Tertio qñ ꝓbať id: nō ex quo necessario: sed verisimiliter sequiť me ignorasse: puta me tūc absentē fuisse. ⁊ hoc dicere voluit Io. j. q. j. si q a simoniacis. Et licz in facto proprio ꝓbabilis sit aliqñ ignorantia: ꝓbabilior tñ in alieno: qđ dic vt no. j. q. iiij. §. notandū. ⁊ in regula. ignorātia facti. Et quia ignorantia iuris naturalis nō excusat: ideo de tali non loquitur hec regula. Io. an.

Ubi. s.

Iudex dz inqrere de idoneitate tutoꝝ vl' curatoꝝ quos nominauit. *Ignorātia ꝓbať trib⁹ modis.*

Indultū a iure beneficiū

nemini est auferendū. Pone casum in licētia rubendi data ab aplo. di. xxiij. de his. Itē in anno dato ad ꝓmotionē sacerdotij. de elec. cōmissa. li. vj. Itē in quadrimestri tpe dato ꝯdēnato in ꝑsonali actione ad soluēdū. ff. de re. iu. l. iiij. §. si qs ꝯdēnatus. Ista auferri nō pñt nec abbreuiari. Contra. de re iudi. ꝙ ad ꝯsultationē. ⁊ de ap. cū sit. Sol'. Quoddam est iuris beneficiū qđ non pōt alicui auferri: vt inducie. x. dierū ad appellandū. ij. q. j. anteriorū. Inducie quatuor annoꝝ ad petendū restōnem. de in integ. restit. c. j. lib. vj. Et istud verū est in istis ⁊ in alijs inducijs q danť a lege siue tacito vel expsso ministerio iudicātis. Quoddā i bene-

Ubi. s.

Bñficiū iuris duplex.

ficiũ est qđ sine cã auferri nõ põt. Et sic intelligit hec regu-
la: sed cũ cã τ cã cognita bñ põt auferri. Et nota de h plene
in dicta decretali. cũ sit. Et illud verũ in iudicijs: q licz deñt
a iure: interuenit tñ in eis expssum vel tacitũ ministeriũ ius
dicẽtis. vt in deliberatorijs. ex. dictũ. τ similibus. Mđ q hic
dicit q bñficium iuris nemini est auferendũ intelligas ab
hoie τ sine cause cognitiõe. Alio eñ iure interdũ tollit al-
terius iuris bñficiũ. Pone exẽplũ in solẽniter vouẽte q nõ
ꝯtrahit. de voto τ vo. re. c. j. li. vj. Itẽ in ꝯtumace in nõ veni-
endo. Itẽ in notorio criminoso: τ in tertio appellãte q nõ
audiunt appellãtes. xxiiij. q. iij. de illicita. de appel. p: ꝑpo-
suit. τ c. sua nobis. Sed vbi ius auferr vel ꝑmittit hominẽ
auferre cessat regula. Sicut est videre in pře qui hz a iure
vsufructuz in bonis aduentitijs filij. C. de bo. que li. l. cum
op3. Et tñ aufert ꝑpter relinquẽtem ea ꝯditione ne ad pa-
trẽ ꝑueniat vsufructus. in aut. vt li. ma. Itẽ a lege dat ma-
rito administratio bonoꝝ parafernaliũ: τ tñ põt auferri ꝑ
mulieris ꝓhibitionẽ. Sed ista q fiũt ꝑmittente lege ꝑ ho-
minẽ fieri nõ videnť: sed poti⁹ ꝑ legẽ ꝑmittentem. Io. an.

Extẽdit regula. Extẽde regulã. Tẽpus datũ ad eligendũ vel petẽdũ con-
firmationẽ nõ põt tolli nec abbreuiari inuitis. Simlr tem-
pus vni⁹ anni ad ꝓbationẽ in religiosis. Nec ius qđ q̇s hz
in eligendo. Nec q nõ possit libere eligere sepulturã si nõ
est religiosus. Nec magistro nec plato põt auferri q nõ ca-
stiget moderate scholares vel subditos.

Vbi. s.
In obscuris minimuz est

sequẽdũ. Hec regula sumpta est ex lege. ff. eo. ti. semp i ob-
scuris. Pone casum de cẽsi. ex pře. vbi in dubio nõ cõpellã-
tur soluere vota ad maximã: sz minimã mẽsurã. Ad idẽ. ff.
de lega. iij. nũmis. vbi nũmis sic in genere legatis: debent
minimi. Circa hãc regulã nota q in obscuris statim inspi-
cimus qđ est minimũ: imo inspicim⁹ ꝑmo qđ est verisimili⁹
τ qđ fieri ꝯsueuit vt in regula sequẽti cũ suis ꝯcordantijs.
Si hoc sciri nõ põt tunc inspiciam⁹ qđ est minimũ. Primo g
inspicimus qđ expsse agit: puta. x. libras boñ. vel qđ agit
tacite. Tacite dico: vel rõne rei que vendit. x. libris: vel ra-
tione ꝑsone vel rõne ꝯsuetudinis: vltimo qđ est minimũ.
Ratio regule. vt hic. Ratio hui⁹ regule est: q: de minimo nõ est dubium
sensisse: q: si intellexit de maximo: g τ de minimo: q: plus
ꝯtinet in se qđ est minus: sed nõ econtra. Et de hoc dicetur
in regula. plus semper. Alibi tamen habes argumenta de
mediocritate spectãda. x. q. ij. hoc ius. Et põt dici q in spe-
ciebus τ artificijs mediũ inspicim⁹. vt no. ff. manda. l. fide-
iussor. č. In quãtitatib⁹ aũt inspicimus qđ est minimũ vt in
Mediũ ĩspicit in spẽbus τ artificijs sz i quãtitatib⁹ qđ minimũ est. ꝓdicta. l. fideiussor. č. Itẽ locũ habet hec regula in penis. vt
j. eo. ti. in penis. Io. an. Extende. Cũ dubitet q̇s quãtã pe-
nitentiã dz pctõri dare: meli⁹ est errare in modicitate q in
excessu: q: meli⁹ est fm Chrys. hře deo reddere rõnẽ de ni-
mia misericordia: q̃ de nimia seueritate. xxvj. q. vij. alligãt.
Cum q̇s etiã est ꝑplexus fm ꝯsciam suã inter duo mala: mi-
nimũ est eligendũ. dist. xiij. duo mala. τ c. nerui. Cũ q̇s du-
bitat de diuersis operib⁹ quid magis debeat facere vl q̇d
de se sentire: sequatur minimũ. i. humilius.

Vbi. s.
Inspicimus in obscuris

qđ est verisimilius: vel qđ plerũq3 ꝯsueuit fieri. Hec regu-
la sumpta est ex. l. ff. e. tit. in obscuris. Pone casum. Aliq̇s
cõtraxit cũ vidua: τ lõgo tpe habitauit cũ ipsa: illa dicit se
incognitam. In hoc obscuro ꝑsumit cognita: qđ verisimi-
lius est. xxxij. q. j. si q̇s accepit. Itẽ cãcellata vel obscurata
littera nois: ꝑsumim⁹ ibi illã litterã fuisse de qua est veri-
similius. de fide instru. inter dilectos. Itez in dubio verisi-
mile est filium iniuste exheredatuz. C. de inoffi. testa. aut.
nõ liceat. Et hic repete qđ dictum est in precedenti regula.
Io. an. Extẽde. Tempore pestis cũ dubiũ est alicui si de-
bet recedere a loco infecto: verisimilius est vt vitet mortẽ
vel infirmitatẽ subtrahendo se a loco infecto: τ sic fieri cõ-
sueuit. Et h nisi ex aliq̃ causa oporteret aliquẽ ꝑmanere vt

sunt curati sacerdotes. xxiij. q. iiij. nabuchodonosor. §. de-
niq3. τ seq. Dubitat q̇s si i ieiunijs extra q̃dragesimã de-
beat vti lacticinijs. faciat quod fieri cõsueuit a timoratis in
hmõi locis. di. xj. catholica. τ di. xij. illud. Poterat dubita-
re abraam de pudicitia auferenda vxori si diceret sororez
suã: τ de occisione sui si diceret esse vxorem. Fecit id ex quo
verisimilius poterat se iuuare. xxij. q. ij. queritur.

In penis benignior ẽ in- Ibidem

terpretatio facienda. Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. tit. l.
factũ. Pone casum in iudice q ita pnũciauit. Temere accu-
sasti calũniatorẽ nõ pnũciat. ij. q. iij. notãdũ. Itez priuatus
a collegio doctorũ nõ ꝑpetuo: sed tpaliter intelligit priua-
tus. de cõsti. ex lřis. Itẽ tutor remot⁹ nõ expresso an ꝑpter
dolũ an ꝑpter culpã: remotus intelligit ꝑpter culpã. ff. de
suspe. tu. l. hec eñ. cõcor. cũ regula. de pe. di. j. §. pene. vbi de
q pene legũ interpretatiõe magis sunt molliende q̃ exa-
perãde. Et ex hac regula est argumentũ q in dubio presu-
mit cassatio electiõis facta nõ vitio ꝑsone: sz electiõis mõ.
Et no. q hec benigna irerptatio fit i multis. Primo q: ex Interp̄tatio benigna fit mult modis.
multiplici pena expssa eligim⁹ mitiorẽ. l. dif. cos. Scđo q: si
Abbũ põt imponere penã ꝑpetuã τ tpalez eligim⁹ tpalem.
xxiij. q. iiij. nõ oportet. ij. Saluo eo qđ habes. dist. l. c. j. τ de
cõsti. ex lřis. ꝑ Bern. τ modernos. τ Accur. Tertio q: de pe-
nis nõ arguim⁹ ad filios: q: pene nõ excedunt ꝓpriũ casum.
vt dicit de pe. dist. j. §. pene. Quarto q: vbi est tale verbuz
puniantur: priuent: τ hmõi. ꝑ sniam intelligim⁹: non ipso
iure. de elec. q: ꝑpter: nisi essent ibi verba que aliud sape-
rent. vt ipso iure. vel eoipso. de elec. q̃ sit. lib. vj. Bar. in ꝯ.
sed primũ credo fm Guil. Quito q: in dubio mitiorẽ cau-
sam eligim⁹. ff. de suspec. tu. l. hec eñ. An autẽ iudex possit
penas moderari. nota. ij. q. iij. §. notãdũ. in gl. Benignior.
dicit canon. Illa digniora sunt mutatione q sunt excellen-
tiora pietate. dist. ix. sanc. Interpretatio. de multiplici in-
terpretatiõe nota. xj. q. j. §. ex his oibus. Io. an. Extende. Extẽdit regula.
Cum videmus aliquos flagellatos precipue bonos: cum
diuersis de causis flagella cõtingant. vt de pe. dist. iij. pro-
ductior. debem⁹ interpretari in benigniorez causam. puta
ad maiorem cumulũ premij. Item cũ nos de⁹ flagellat: qđ
facit ad purgationem peccatoꝝ. de pe. dist. j. si peccatũ. nõ
ad initium dãnationis: vt Antiochuz τ Herodẽ. Item vt
cum seueritate misceat misericordiã aliquid diminuendo
si potest. Sicut deus punit citra cõdignum. di. xlv. discipli-
na. τ c. omnis qui iuste. cum glo.

Imputari non debet ei ꝑ vbi. s.

quẽ nõ stat si nõ faciat: qđ ꝑ eũ fuerat faciendũ. Pone ca-
sum in eo q dz appellationẽ ꝓsequi infra annũ. cum nõ im-
putat si ꝑ eũ nõ sterit. ij. q. vj. anterioꝝ. Itẽ in eo q dz ꝓmo-
ueri infra annũ ad sacerdotiũ: cui nõ currit ann⁹ ipse si iu-
sto impedimẽto detent⁹: nõ potuit ꝓmoueri. de elec. cõmis-
sa. li. vj. Itẽ in eo q rem emit sub pacto legis cõmissorie. s.
q si pciũ infra terminũ statutũ nõ solueret: res esset inem-
pta: τ emptor in termino soluere volens nõ habuit cui sol-
ueret: sibi nõ iputat. ff. de lege cõmis. l. cõmissoria. in fi. Ad
idẽ. xliij. di. ephesijs. Et no. q dicit ꝑ quẽ nõ stat. Nõ eñ suf- Impossibilitas fcti a pncipio viciat obligationẽ: τ ex postfacto elidit.
ficit velle: nisi ad opus ꝓcedat quantũ in eo est. Impossi-
bilitas ergo facti sicut a pncipio annullat obligationẽ vt
in regula. nullus. ita τ ex postfacto elidit. vt hic. Si tñ te-
netur quis facere aliq̇d in certũ tps: nec ꝑ eũ sterit: lz non
imputet: tamen post tps tenetur. de do. τ cõtuma. cũ dile-
cti. Consulo tñ q si põt infra tempus de impotentia pte-
stetur. ij. q. vj. post appellationẽ. Sed q̇d dices de eo q sua
culpa incidit in casum per quem postea facere nõ potuit:
qđ per eũ fuerat faciendũ. Videt primo q sibi sit imputã-
dum: q: regulariter quis de casu tenet qui sequit culpam.
dist. l. sepe. τ c. studeat. τ de cri. τ quali. c. j. In contrarium
videtur de elec. c. vltimo. τ de preben. quia diuersitatem.
Satis videt dici posse q imputanduz sit illi propter iura

p̄mo inducta. Hinc dicit lex nō debere succurri ei q̄ in necessitate se posuit. ff. q̄ satisda. l. fideiussor. Ad iura in ɔ̄riū inducta r̄ndeo ⁊ dico ꝙ decretalis illa de ele. c. vlt. ⁊ decretalis. q2 diuersitatē. loquunt̄ de quadā pena canonis plata solū ɔ̄tra negligētes: vn̄ ibi culpa sine negligētia nō punit̄. Hoc satis ꝓbat decretalis. q2. Uel dic ꝙ si ex culpa imponit̄ aliq̄ pena vel suspēsio vel depositio: tūc culpa illa vlterius puniri nō dz. ad hoc. xiij. q. ij. c. vlt. Jo. an. Extēde.

Ampliatur regula.

q2 si paterfamilias facit qd̄ in se est ad corrigendū familiā ⁊ dirigendū: ⁊ tn̄ mala est. sibi nō imputat̄ quoad deū vel ecclesiā. ⁊ sil'r p̄latus si facit qd̄ in se est ad directionem ⁊ p̄fectū subditoꝝ: ⁊ tn̄ mali sunt: sibi non ip̄utat̄: vt. xlvij. dist. §. quid tunc fiet. ⁊ c. quātūlibet. ⁊ c. qd̄ ad nos. Similiter si q̄s querit baptismū: pniam ⁊ hmōi. ⁊ p eū nō stat ꝙ accipiat: sed q2 nō inuenit administrantem hmōi: sibi non imputat̄ quoad interitū salutis: si al's est cōtritus. de cōse. dist. iiij. baptismi vicem. ⁊ de pe. dist. j. quem penitet. Similiter iudex: aduocatus: medicus: si faciūt qd̄ in se est: in vsu officioꝝ suoꝝ nil omittendo de contingentibus si damna sequuntur non eis imputatur.

Ubi. s.

Js qui in ius succedit alterius:

eo iure q̄ ille vti debebit. Hec regula sumpta est ex l. ff. eo. ti. q̄ i ius. Pone casuz in patrono: q2 eodē iure vtet̄ successor quo ⁊ p̄decessor. xviij. q. ij. eleutheri⁹. Itē ɔuenit̄ successor p rescriptuz ip̄etratū ɔ̄tra p̄decessorē. de fo. cōpe. dilecti. Itē in herede q̄ non vsucapit qd̄ non vsucapiebat defunctus.

Fallit regula in multis.

Fallit hec regula i multis casib⁹. Primo vbicūq3 morte defuncti cōfirmat̄ donatio. ibi eīm heres nō penitet. C. fa. herc. l. filie. Itē fallit in ɔuentionib⁹ vbi ex ꝑsona successoris mutat̄ forus. Hinc est ꝙ clericus etiā in ciuilib⁹ ⁊ patrimonialib⁹ ɔuenit̄ corā suo iudice. xj. q. j. nullus. de fo. cōpe. cū sit. Itē fallit de iure pa. c. j. lib. vj. In casu vbi ecclesia succedit laico patrono. Nā ecclesia habz sex mēses cū tn̄ laicus habeat solū quattuor. Item legatarij acceptare nō possunt legatuz p̄o parte: ⁊ ꝓ parte respuere. Si tn̄ decedat plurib⁹ heredib⁹ dimissis: vn⁹ heres poterit ꝓ parte sua acceptare: alter p̄o parte sua respuere. ff. de lega. l. legatarius. Item fallit in casu qui habet̄. l. paula. de ꝓba. Item in casu q̄ ad. l. fal. recipit̄.

Ratio regule.

Ratio regule est quare eodem iure debz vti: q2 plus iuris hr̄e non pōt: vt in regula. nemo pōt. Minꝰ nō: q2 heres censet̄ eadē ꝑsona cū defuncto: ⁊ successor cū p̄decessore.

Heres cēset̄ eadē persona cū defuncto ⁊ successor cū p̄decessore.

Et nota ꝙ dicit eodē iure: nō eodē p̄iuilegio ex sui ꝑsona. si ꝑsonale erat p̄iuilegiū p̄decessoris: q2 p̄iuilegiū ꝑsonale ⁊c. j. in regula cū suis concor. Idem dico de pacto ꝑsonali. de transac. de cetero. Extende. Eandem p̄tatem habet papa qui est p̄o tp̄e ad statuendum ⁊ destituendum: quaz oēs sui p̄decessores etiā si malus. dist. xl. si papa. Et eandem auctoritatem habent ep̄i: abbates: generales magistri vel ministri: p̄iores cōuentuales: quam habuerūt eoꝝ p̄decessores in dictis officijs rōne ipsoꝝ officioꝝ. Illam exemptionem habent exempti successores: quam ⁊ p̄decessores ex p̄iuilegijs antiquis concessis ⁊ nō ablatis ⁊c.

Ubi. s.

In re cōmuni potior est

cōditio ꝓhibētis. Pone casum in duob⁹ cōiugatis: quoꝝ vno vouere ɔ̄tinētiā volēte: altero ꝓhibēte: potior est ɔditio vel cā ꝓhibētis. xxiij. q. v. c. j. Itē in electione fiēda vno ꝓhibente ne ꝓcedat̄ p viā cōp̄omissi: alijs hoc volentib⁹: potior est ɔditio ꝓhibentis: de elec. q2 ꝓpter. Itē duob⁹ habentib⁹ cōem parietem: vno volente destruere ⁊ reficere: altero ꝓhibente: destruere nō pōt. ff. de serui. vrba. p̄edio. parietem.

Fallit regula.

Fallit hec regula. Primo qn̄ non interest socij: puta q2 vult incrustare vel pingere: vel vult scalas ponere iuxta parietem. Scd̄o qn̄ ob hoc quesita est vt op⁹ fiat. Item qn̄ edificiū reficeret. ff. de dam. infec. l. in reficiendo. Item fauore religionis: vt si ibi sepeliri velit. ff. de relig. l. si plures. Uel in cōmune sepulcrū aliū mittere. insti. de re. diui. §. religiosum. Item cū donator rem cōem habet cum donatario. C. de dona. l. sancimus. Prohibentis. Rō est: q2 volens nō solum dn̄s est illius rei. sed ⁊ ꝓhibens. Et scire debes aliquid cōmune vel singulis. vt hic. Aliq̄d cōe vt collegio. ⁊ de hoc. j. qd̄ oēs. Jo. an. Extendi pōt ad casum:

Extendit̄ regula.

cum quis habens vsum rōnis vult intrare religionem ante. xiiij. an. ⁊ pater vel tutor ꝓhibet. vel ecōtra: pater vellet ꝙ ipse intraret ⁊ ipse nō vult: potior est cōditio ꝓhibētis. Item in votis q̄ fiunt a religiosis opz ꝙ cōcurrat voluntas p̄lati cū vouente in executione. Unde si ipse vult implere votum factum abstinentie ⁊ hmōi: ⁊ p̄latus non vult vel abbas seu p̄latus vult ꝙ plus faciat q̄ tenetur: potior est conditio p̄ohibentis. Bernardus. abbas non augeat vota mea: sine mea voluntate.

Ubi. s.

In malis p̄omissis fidez

nō expedit obseruari. Hec regula sumpta est ex ḃbis Isido. xxij. q. iiij. vbi dicit̄. In malis ꝓmissis rescinde fidem ⁊ in turpi voto muta decretū. Et ꝓsequere hanc regulā ſm ea que dicunt̄. j. in regula. nō est obligatorium. Et nota ꝙ dicit in malis p̄omissis. Nam licz mala ꝓmissa seruari nō debeant: tamen interdū male promissa: puta per dolū vel metū seruant̄ qn̄ scilz seruari possunt sine interitu salutis eterne si iuramentū intercessit. de iureiu. si ḃo. Jo. an. Extende.

Promissio triplex est.

Nota ꝙ est triplex gen⁹ ꝓmissionis. Quedā est que fit simplici ḃbo hoim quedā q̄ firmat̄ iuramento ⁊ hec fortior: quedā que fit voto. ⁊ hec fortissima. Quelibet harū si est de re licita obligat: nisi supueniat ip̄ossibilitas. Etiam simplex ꝓmissio obligat in foro ɔscientie: vt dicit̄. xxij. q. v. iuramenti. Ubi dicit glo. Jo. ꝙ ex nudo pacto oritur actio xij. q. ij. quicūq3. Sed fortius obligat iuramentū ⁊ eminde votū. Sed in qualibet harū vbi malū p̄omittat̄ seruāda est regula ista: vt scz nō seruetur. Nec in hoc peccatur: sed tunc quando illicitum est p̄omissum. ar. ad hoc. xxij. q. iiij. vnusquisq3. ⁊ c. quod dauid. ⁊ c. non periurabis. ⁊ §. illicitum. ergo per totum.

Ubi. s.

In alternatiuis debitoris

est electio: ⁊ sufficit alterū adimpleri. Hec regula sumpta est ex lege. ff. eo. ti. l. in eo quod plus. Pone exemplū per canonē. xij. q. ij. bone rei. Et de rescriptis. inter ceteras. Et in viro qui in causa soluti mr̄imonij dotem vel eius estimationē restituere ꝓmisit. ff. de iur. do. plerūq3. Sunt autē quedā alternatiua in quib⁹ debet ordo seruari: vt cū mandat testator aliquid dari liberis: aut his deficientibus cōsanguineis aut affinibus: q2 tunc sequimur ordinem. Et est ar. ad hoc qd̄ dixi de ordine sequēdo. di. xliij. c. sit rector. in fi. de elec. c. pe. lib. vj. Cōtradicit ad hanc regulā insti. de legi. §. si generaliter. Solu. illud cū eligens fuit in mora: de cōsue. c. vlti. li. vj. Et sic notat Ber. in p̄dicta decre. de rescrip. inter ceteras. Jo. an. Sic cū fit in optione eligēdū per aliquem triū modoꝝ ꝓcedere: sufficit alterū impleri. de elec. q2 ꝓpter. Dauid ex tribus sibi p̄opositis a dn̄o flagellis suffecit ꝙ alterū elegit scz pestem.

ij. reg. vl.

Ubi. s.

In pari delicto vel causa

potior est cōditio possidentis. Hec regula inquantū dicit de delicto sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. cū par delictū. Inquantū dicit de causa sumpta est de. l. e. ti. in pari causa. Pone casum in delicto p canonē. xiij. q. v. nō sane. In eo. s. q̄ repetit pecuniā quā dedit p iniquo iudicio. Itē in eo q̄ vsuras quas soluit repetit: cū ipse sit in pari delicto. de vsu. q2 frustra. ⁊ ff. de cōdi. ob tur. causam. l. vbi autē. vbi habes ꝙ nō repetit̄ qd̄ ꝓpter stup̄ꝝ vel vt male iudicet̄ est datum. De cā pone per decre. de p̄eben. si a sede. li. vj. Et nota q2 video: male exemplificare p decre. illā. si a sede. nā ibi non erat par causa: cū vni fuerit collata per papā: alteri p ordinariū. Sed nō querit̄ de paritate quoad p̄tatem ɔferētiū: sed de paritate quoad tp̄s: q2 cū p̄imo collata fuerit duo

bitatur. Et ideo in hac pari cā tpis potior erit cōditio possidē-

Excipiēdi potior ē cōditio in pari delicto vel cā.

tis. Et no. q̄ hic exhibet̄ fauor reo: q2 absoluit̄ in pari cā vel delicto. C. de cōdi. ob tur. cau. l. ij. Un̄ semp̄ dicere ꝯsuc uim⁹ q̄ in pari cā vel delicto potior fit excipientis cōditio. Jo. an. Sic in ludo alee q̄ ꝓhibet̄. dist. xxxv. ep̄s. melior est ꝯditio possidētis acquisitū p̄ ludū q̄ ꝑdētis: q̄uis eṁ Jo. in glo. ibi dicat q̄ possit repeti. ⁊ p̄ ꝯñs d3 restitui ꝑdenti. hoc h3 locū in locis vbi viuitur legib⁹ imperialib⁹ hoc mandantib⁹. ff. de resti. vt. ff. de alea. l. vlti. q̄ nō sint in hoc ab:o gate: sed seruent̄. Nam aliter potius est pauperib⁹ erogā- dum. vide tamen de ludo plene. s. in. ij. parte.

Titu. ij.

In argumentū trahi ne-

Ubi. s. Monachꝰ nō d3 trahi ad ecclās ꝑochialē absq̄ necessitate.

queunt: q̄ ꝓpter necessitatē aliqñ sunt cōcessa. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. q̄ ꝓpter necessitatē. Pone casum. di. lv. c. j. vbi ꝓpter necessitatē ministrorū ꝑmissum fuit assumi monachos ad ꝑochiales ecclias. Cessante ḡ hac necītate in argumētū illud trahi nō d3. C. de sacrosan. ec. l. frepe. et cōcor. ad hāc regulā illa. s. que a iure. Et illa alia. qd̄ alicui. Nec supfluit hec ad illas: q2 ille loquunt̄ de his q̄ ꝯceduntur ob fauorē vel grām. Hec aūt in eo qd̄ ꝯcedit̄ ob tpis necessitatē. Et dicit̄ In argumētū. q. d. iurista vel arguēs nō d3

nō est arguēdum ex eo qd̄ aliqñ ex necessitate cōcessum est.

arguere de eo qd̄ interdū ex necessitate ꝯcessū est: q2 argumēta de silib⁹ ad penitus silia ꝓcedūt: sed inter tp̄s necessitatis ⁊ nō necessitatis nō est silitudo: vñ non ꝓcedit argumentatio. Et ꝯcor. ad hāc regulā. xxxv. q. j. c. j. p̄ qd̄ exēplificare potes. Nā a ꝑncipio gñis humani licite ꝯtit frater cū sorore: q2 ex necessitate id faciebat. hodie aūt creuit genus humanū: sublata est necessitas. ⁊ ideo nō licite ꝯhit̄ infra iiij. gradū. de ꝯsang. ⁊ affi. nō d3. C. de pa. qui fi. di. l. j. ⁊ ij. vbi ꝓpter necessitatē famis: licet filiū distrahere qd̄ alias nō licet. Et nota ex hac regula illud generale q̄ cessante cā cessat effectus. de iureiur. ⁊ fi xp̄s. ⁊ de pe. ⁊ re. cū infirmitas. l. xj. di. §. his oibus. Cessante igit̄ necessitate ꝓpter quā dispensatū est: cessat dispensatio. j. q. vij. qd̄ ꝓ remedio. qd̄ verū est circa facienda: nō circa facta: vt ibi no. Et hoc etiā verū vbi vtilitas succedit loco necessitatis sicut est de mo-

vtilitas succedit. loco necessitat3.

nachis ordinādis. xvj. q. j. sunt nōnulli. Jo. an. Sed queritur an cessante cā alicuius ꝓhibitionis vel ordinationis ecclastice cesset ip̄a cōstitutio: ⁊ videt̄ q̄ sic. Dicit eṁ Gratia. q̄ ꝓhibitiones ecclastice ꝓprias habent causas: quib⁹ cessantib⁹ cessant ⁊ ip̄e. di. l. xj. §. his oib⁹. Ubi etiā ponit exēplū Amb. electi in archiep̄m ante baptismū ꝯ ꝓhibitiones eccle. ar. ꝯ. xix. q. ij. due sunt. Solu. Dicit glo. q̄ vno mō sic pōt exponi istud q̄ cessante cā cesset ꝯstitutio. i. qñ cā cessat actu ⁊ exēplo: ita q̄ nō possit trahi in ꝯniaē exēpli. Uel dic q̄ cessat cōstitutio circa illam ꝑsonā cessante cā: vt. s. possit dispensare secū. Uel dic q̄ qñ ois causa cessat impulsiua finalis efficiens ⁊ occasionalis: tūc cessat cōstitutio. Illud

Extēdit̄ regula. s. reg. xxj. mat. xij.

extēdi pōt ad oēs dispensationes: q2 si dispensat̄ in aliquo aliqñ ꝓpter aliquā necessitatem: nō inde trahi pōt exēplū. Sic ⁊ Dauid ꝓpter necessitatē famis comedit panes ꝓpositionis: qd̄ alias nō licuit: sic in necessitate vetula baptizat que alias malefaceret. Infirm⁹ nō ieiun⁹ cōicat qui alias peccaret. Cōfessor in necessitate. s. articulo mortis absoluit ab oibus casibus ⁊ sententijs qui alias nō posset.

Ex. v. de cre.

Quod nō est licitū in lege

necessitas licitū facit. Hec regula habet̄ in decre. de reg. iu. ⁊ sumit̄ a Bede. ⁊ addit in textu exēplū. Nā sabbatū cu-

s. mach. ij

stodiri preceptū est. Machabei tñ in sabbo sine culpa pugnāt. Sic ⁊ hodie si q̄s fregerit ieiuniū egrotus reus voti nō habet̄. hec ibi. Et sicut de ieiunio ex voto: ita de ieiunio eccl̄ie. Et idem si comedat carnes in quadragesima. Sicut olim in vete. testa. licuit in sabbato pugnare in necessitate ⁊ circūcidere: ita hodie in dñicis dieb⁹ ⁊ festiuis in necessitate licet pugnare. xxiij. q. vl. si nulla. Ac etiā timore inimicorū supuementiū remouere ⁊ ferre ad locū tutū victualia ⁊ supellectilia. ⁊ cā custodiēdi infirmū; vel alia vrgente cā dimittere auditionē misse: ⁊ sic de alijs preceptis positiuis secus de preceptis diuinis: q2 ꝓpter nullā necessitatē licet preterire: puta ꝑiurare adulterari ⁊ hmōi ne occidat̄. Nec est hoc ꝯ qd̄ dictū est de violatiōe sabbati vel dñice: q2 san-

Licet aliqñ preterire precepta positiua: sed non diuina.

ctificatio vel obseruatio festi quātū ad determinationem dierū hui⁹ vel illius est preceptū eccl̄ie seu positiuū. S3 in generali qd̄ vacet̄ deo aliquo tpe est de iure diuino. Item nō est ꝯ qd̄ in necessitate licet furari: q2 illud ꝓprie non est furari. qñ in necessitate. s. extrema cū aliter subueniri non pōt: oia sunt cōia. di. xlvij. sicut hi. Un̄ nec furtū est quantū ad illū qd̄ p̄ sua extrema necessitate accipit: etiā s̄m legem. Ad hoc facit text⁹ Gra. s. q. j. remissionē. §. s3 notādū. Necessitas nō hab3 legē: sed ip̄sa sibi facit legē. Sed tñ si religiosus in casu extreme necessitatis. i. mortis: sine licentia curati daret sacra cōionis vel extreme vnctionis: nō caderet penā ⁊ excōicationem. de. de priui. religiosi. in cle. Illa eṁ nō sunt tante necessitatis vt baptismus.

In toto nō est dubiū par

Ex. vj. li.

tem ꝯtineri. Pone exēpla q̄ habent̄ in regula. plus semp. ⁊ ꝓsequere s̄m ea q̄ ibi no. concor. xiiij. q. v. penale. vbi sub noie furti qd̄ ponit̄ p̄ toto. i. oi illicita vsurpatiōe rei aliene ꝓhibent̄ vsura rapina ⁊ ois alia vsurpatio. ⁊. xxxij. q. iiij.

Ampliatio regle

meretrices. ⁊ de pe. di. j. §. hoc idem. Jo. an. Extēdi pōt ad multa. Et primo de⁹ est totale ⁊ vniuersale bonū. Quicqd est in creatura q̄lib3 virtutis est bonū ꝑtiale ꝓcedēs ab illo totali bono. Cū ergo s̄m phm in pn. j. eth. bonū oia appetant: ⁊ quāto maius: tāto magis. Si creatura ꝓpter aliqd̄ bonū ꝑtiale in ea trahit̄ ad amorē: multo magis d3 trahi a deo bono totali in toto ⁊c. Itē ois sciētia ⁊ sapiētia i deo est: ⁊ iō si q̄s vult aliquā ptē ad eū accedat: cū q̄rat vt docet Amb. di. xxxv. ⁊. xxxvij. legim⁹. Itē totū gen⁹ hūanū fuit virtualiter in ꝑmis parētib⁹ Adā ⁊ Eua. Et q̄libet vir ⁊ mulier est ps decisa ab illis p̄ seminalem ꝓpagationē: excepto xp̄o q̄ nō fuit ex semine viri gñat⁹: vñ corrupto toto p̄ inobedientiā cor ois ps decisa ab eis est corrupta. j. q. iiij. in itaq̄. ⁊ de ꝯse. di. iiij. firmissime. Itē in sacro est tot⁹ xp̄s. vñ ⁊ oēs partes eius. i. corpus: aia: sanguis: diuinitas ⁊ hmōi.

In generali cōcessiōe nō

Ibidem

veniūt q̄ quis nō esset verisilit̄ in specie ꝯcessurus. Hec v̄ba habent̄ de pe. ⁊ re. si ep̄s. li. vj. Pone casum. xvj. q. j. frater noster. vbi gñalis cōmissio facta legato p̄ papā nō extēdit̄ ad causas fidei. Itē C. q̄ res pigno. ob. pos. l. j. vbi in gñali

In obligatione gñali nō veniunt vxor ⁊ liberi.

obligatiōe pignoris nō veniūt vxor ⁊ alumni: ⁊ q̄ q̄s verisilit̄ nō est credēdus obligasse sp̄aliter. Et no. q̄ nō solū in obscuris inspicim⁹ id qd̄ est verisilē: sed etiā in gñalib⁹: vt hic in regula. Si querat̄ q̄ sunt illa q̄ verisilit̄ nō dicent̄ in specie cōcessisse. Rñ. hoc cognosci ex impossibili vel inhumana vel dura separatione: vt puta ministeria artis sue: vel q̄ ad effectionem ꝑtinent: generali obligatione nō veniunt ff. de pigno. l. obligatione. Et no. q̄ ex hac regula v̄bū generale restringi. ad idē de rescrip. c. ij. lib. vj. Item facit hec regula de eo qui generaliter tenet̄ aliquē ꝯtra oēs iurare. Nūquid ꝯtra se vel filios. Et no. de hoc. xxij. q. v. de forma. in glo. Joh. an. Hec regula multum facit ad autoritatē q̄ datur a prelatis suis inferioribus. Nam s̄m doctores: si dicat ep̄s his quib⁹ dat licentiā audiendi confessiones: ego cōcedo autoritatē meā. Ex ista generali cōcessione nō intelligun tur concessi casus reseruati sibi: nisi ip̄e specificet. Et si cōcedit casus sibi reseruatos nō videtur ex hoc concessisse absolutionem ab excōicatione: aut dispensationes in votis. Et ideo ista in speciali sunt petenda.

Infamibus porte nō pa-

Ubi. s.

teāt dignitatū. Hec reg̃la videt̄ sumpta. C. de digni. l. ij. et lib. xij. vbi dicit lex. Neq̄ quos ifamia ab honestorū cetu segregat dignitatis porte patebūt. Pone casum p̄ canones di. lxxxj. tantis daniel. ⁊ de excel. ꝑla. inter dilectos. Ad idē

di. xxiij. laici. vbi d: q opinio ordinādi vacillare nō debet.

infamia qd sit.

De infamia aūt qd sit τ quō ꝯtrahat. τ de multiplici ei⁹ gñe: dic vt no. iij. q. vij. §. tria. ꝟ. porro ifamia. Et qd dicit hec regula de dignitatib⁹. intelligas de eccl'iasticis τ secularib⁹.

Infamis nō pōt eē iudex. s; arbiter.

Infamis eñ iudex esse nō pōt. iij. q. vij. infamia. Bene tñ esse pōt arbiter. iij. q. vij. tria. ꝟ. cognitores. Sed an ꝓcurator possit esse: quere no. di. l. accedens. τ. iij. q. x. c. vl. Jo. an.

Infamis corā deo

Infamis est corā deo τ curia celesti quilibꝫ pctō: in mortali cōstitutus. de pe. di. j. ecclesia. Vñ in ipo ꝑseueranti nō patēt porte dignitatū regni celestis: in quo sunt oēs reges τ sacerdotes. vt dicitur in Apoc.

Vbi. ā.

Locupletari nō debet ali

quis cuꝫ alteri⁹ iniuria vel iactura. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. in iure nature. pone casuꝫ. xvij. q. v l. c. vlt. Vbi dic̄ Aug. q q vult eccl'iaꝫ facere heredē toti⁹ sue sube: exheredato filio nō vult ipe recipe talē hereditatē. τ tūc iducit exēplū aurelij carthaginēn̄. epi. Itē de dona. aplice sedis. vbi nō dicat monasteriū cū iactura cathedralis eccl'ie. Cōcor. di. xcix. ecce. τ. xij. q. ij. bone rei. xj. q. iij. si qs . ij. q. ij. primū. τ iō ꝓuilegiū interꝑtamur ne alteri enorme ꝑiudiciū inferat. de ꝟb. sig. qd ꝑ nouale. ix. q. iij. nūc vo. τ. xxv. q. ij. de eccl'iasticis.

Fallit regula.

Hec regula fallit in ꝓscriptioib⁹. τ vsucapioib⁹. vt ꝑ te vides. τ in exceptioib⁹ nō numerate pecunie: q si infra debitū tps nō opponit: locupletat petens cū aliena iactura. C. de nō nu. pe. l. in ꝯtrib⁹. Itē in expēsis factis in re aliena. ff. de doli excep. paulus.

Priuilegiū non dꝫ alteri inferre enorme ꝑiudiciū

Sꝫ vbi est autoritas iuris. nō pōt dici iniuria. xxiij. q. iiij. q peccat. Dicit eñ iniuria qsi cōtra iura. Vr ergo dicat iniuria vel iactura: expone vl'ꝑ τ. sic. lxxvij. di. c. j. Queri solet si licet aliqd in meo facere ex quo alij nocumētū sequit. Rñ. Aut immitto vel op⁹ facio i alienū τ tunc nō licet. ff. si ser. vē. l. sicuti. §. arist. τ. l. testatrix.

Iniuria dici non pōt vbi ē iuris autoritas.

Aut nec immitto nec op⁹ facio in alienū. Et tūc aut id dolo facio: vt noceā alteri: τ tūc ꝓhibeor. Aut nō dolo facio: sꝫ solū eo ꝓposito vt mihi prosim: lꝫ ꝑ id alteri noceat: τ tunc nō ꝓhibeor. ff. de aq̄ plu. ar. l. j. Et qd dicit hec regula iactura: itelligas enormi. Nā ꝓuilegiū bñ affert iacturā: lꝫ enormē inferre nō debeat. De h. xxv. q. ij. rescripta. τ de ꝟb. sig. olim. Jo. an.

Exo. xij.

Extēde. pharao locupletari voluit cū iniuria ppl'i israel: sed punitus fuit: qd aūt ppl's israel fuerit locupletatus cum iactura egyptiorꝫ: quorꝫ vasa mutata asportauit. non fecit cum iniuria. sed se recōpensando de damnis eis datis: sicut modo liceret alicui⁹ bona retinere tantundem quantum habet de suo. Item quia mandato domini hoc egit cuius sunt omnia. xiiij. q. v. dixit dñs.

Vbi. ā.

Mora sua cuilibet est noci

ua. Hec regula sumpta est ex lege. ff. e. ti. in ꝯdēnatiōe. Pone casuꝫ in eo q est in mora soluēdi decimas: q: ꝑeūt ꝑiculo suo. etiā in casu fortuito. xvj. q. j. decime. Itē in cōmodatario vel depositario q fuit in mora. de cōmo. c. j. de depo. bona fides. Itē in fure q statim est in mora. C. de fur. subtracto.

Morosus qdicatur.

Circa hāc regulā no. q ad h q dicat qs morosus reqrit q sciat se debere vl' scire debeat q interpellat⁹ fuerit a dic vel hoie: τ q habuerit possibilitatē dandi: hec habes ff. de re. credi. l. qd re. τ tūc tenet morosus de casu fortuito etiā si res fuisset peritura apud dñꝫ eodē mō: fm Accur. lꝫ mar. ꝯ. vt no. in. d. l. qd re. Fortassis eñ dñs rem vēdidisset τ apud aliū perisset: τ hoc tenet Ber. Vnū no. q si debitor ꝑmo fuit in mora soluēdi: τ postea creditor in mora recipiēdi vel ecōuerso: vltima mora nocet. ff. de vsu. debitor. De mora aūt τ multiplici ei⁹ effectu plene notat. ff. de vsu. l. mora.

Multiplex mora τ eius effectus

Sed nūquid mora semel cōmissa purgari pōt? Videtur q nō. xij. q. ij. longinqtate. τ. xx. q. ij. puella. τ de elec. cū in cunctis. In ꝯtriuꝫ q possit purgari: videt. xviij. dist. c. j. vbi de hoc. τ di. c. qm̄. τ de supplē. negli. prela. fras. So. dic q vbi dies ꝑfigit a canone vel lege penā imponēte: mora purgari nō pōt. pena eñ semel cōmissa nō purgat: τ sic intelligunt priora iura τ hec regula. Et hoc est verum nisi eadeꝫ lege vel canone caueat in eo casu posse purgari moram τ penā euitari: τ sic intelligunt ꝯtraria. pena ergo semel cōmissa nō purgat: nisi forte fingeret nō fuisse in mora. ij. q. vj. biduū. Sicut eñ a pena canonis non appellat. de appel. cōsuluit. iij. lib. vj. Joh. an.

Ampliatur regula.

Ista regula pōt multum extendi τ vtiliter. Est eñ nociua mora in suscipiēdis sacramentis ꝓpter varia pericula q possunt ꝯtingere: precipue baptism⁹. maxime necessarius. dis. v. baptizari. Silr in administrandis quoad dantes: ne interueniente modica mora inueniri nō possint q redimant. dist. v. baptizari. Silr i restituēdo vitāda est mora. al's si valet grauiter peccat. fm Tho. Silr in ꝯtritione habēda de mortalib⁹ quorū nondū penituit al's cuꝫ recordat peccat mortaliter. Tho. Propter qd d: Eccl'i. v. Nō tardes ꝯuerti ad dñm τc. Silr ad benefaciendū τ subueniēdū necessitatib⁹ aliorꝫ. Mat. xxv. Morā faciēte sponso: q nō se preparauerūt virgines clausa est ianua. Et coruus habēs vocem ꝑcrastinationis non redijt ad arcā. Et Leuite qui fuit morosus in recedendo a socero superuenit matinū scandalū in vxore constuprata: vt habet in lib. Judicum. xix. c.

gen. viij.

Vbi. ā.

Mutare consiliuꝫ quis nō

... in alteri⁹ detrimētū. Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ... nemo pōt. Pone casum in electiōe. viij. q. ij. dilectissimi. τ de ele. publicato. vbi habet q publicato scrutinio electores nō pnt mutare vota sua ad aliū eligēdū si regulariter vnus est a maiori pte electus: τ hoc q: fieret iiuria electo. Itē in eo q circa seruitutē alicui⁹ iuri suo cessit: q mutari nō pōt: lꝫ socij ei⁹ nōdū cesserint. ff. de ser. ru. predi. l. ꝑ fundū. τ. C. de nego. gest. l. vlti. Illa igit regula infra. qd semel placuit intelligit fm istā: qn. s. ex mutatione volūtatis vel placiti alteri impedimētū vel detrimentū affert: vt ibi dicetur. Et fallit in casib⁹ ibi notatis.

Fallit regula.

Item fallit in suo herede abstinente vel repudiāte. q re adhuc in eodē statu manente: pōt adire: vel tps ad deliberādū petere. C. de repu. here. l. vlt. Joh. an. Sic τ cū qs donat aliqd vel dat. nō dꝫ reuocare. Si cōtraxit cū aliquo sponsalia nō debꝫ mutare nisi interueniat casus in quo liceat mutare. de quo. j. in. iij. parte. ti. j. Dauid postq̄ ꝓmisit dare regnū salomoni: non mutauit consiliū. Saul q ꝓmiserat dare filiā ... in vxorem: τ mutauit consiliu male fecit. Samson: q: soceri sui mutauerūt consiliuꝫ in eius detrimentū dantes sponsam suā alteri: inde fecit multa mala philisteis.

iij. reg. j. j. re. xviij Judi. xv

Vbi. ā.

Nō est in mora qui potest

exceptiōe legitima se tueri. Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ti. nulla intelligit. Pone exēplū in dño q nō reqsiuit seruū suū fugitiuū infra triēniū monachū factū. Dicit eñ fuisse in mora. Qd est verū: nisi posset se tueri exceptiōe legitima: puta lōginqtatis loci. xvij. q. ij. si qs incognit⁹. Et no. q vt dixi in regula. mora. ad hoc vt dicat qs morosus necesse est q sciat vel scire debeat se debere. Sꝫ ille qui est tutus exceptione legitima nescit se debere vel nescire dꝫ: ergo nō est in mora. Itē nota q dicit exceptione legitima: q est cū est obligat⁹ iure naturali vel ciuili. Sed obstat exceptio: puta pactū de nō petendo vel filiis. Vel est obligat⁹ iure naturali tñ: τ facit qd circa indebitū no. j. q. iiij. in fi.

exceptio d: legitima q nō elidit replicatōe

Et intelligit illa exceptio legitima q replicatiōe nō elidit. Pone exēplū. Debebas mihi decē: feci tibi pactū de nō petendo: sed ꝑ metū vel tpe furoris hoc feci: tūc exceptio pacti nō est legitima: q: elidit replicatione furoris vel metus: τ ideo diceris in mora fuisse. Joh. an.

vbi. ā.

Nemo pōt ad impossibi

le obligari. Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ti. l. ipossibiliū Scire debes q impossibilitas est triplex: iuris: facti: τ nature. De pma pone casum. dis. liiij. abbati. vbi d q abbas nō pōt seruū facere liberum. s. de iure. q: nil hꝫ ꝓpriū. De scda. ff. de ꝟb. ob. l. gñaliter. Nō eñ tenet ꝓmissio: si ꝓmisi

Impossibilitas ē triplex.

ro tibi q̄d est ipossibile de facto: vt montes alpiū vltra mare deferre. ⁊ si Bononie ꝯstituat᷒ ꝓmitto me hodie tibi daturū centū rome: q̄: ipossibile est ꝓmissum nō nascat᷑ obligatio. vt hic in regula. ⁊ est expressum. insti. de ĩv̄b. ob. §. loca. ꝑterq̄ in casu. ff. de v̄b. ob. l. vlt. De tertia. Si dare ꝓmitto q̄d natura dari est ipossibile: vt solē lunā ⁊ stellas: vel facere q̄d natura est ipossibile fieri: vt celū ascēdere: vel digito tangere. ff. de v̄b. obli. l. si stipuler. Huiꝰ regule rō satis p3: q̄: oīs obligatio actionē parit. Sed q̄d nō est necesse pōt: obligationē parere nō pōt: ⁊ sic nec actionē. Item actio est ius ꝓsequēdi in iudicio: q̄d nobis debet᷑. debere aūt est de alio habere. Sed q̄d nō est necesse pōt de alio haberi non pōt. ergo ibi nō est actio ⁊ sic nec obligatio. Et no. q̄ hec regula h3 locū in matrimonio ⁊ vltimis volūtatibꝰ: ⁊ singulis ꝯtractibus: in sententijs ⁊ preceptis. Itē in legibꝰ ⁊ ꝯstitutionibus q̄ debēt esse possibiles. dist. iiij. erit. Est t̄n in hoc d̄ria: q̄: ipossibilis ꝯditio apposita in ꝯtractu vitiat ꝯtractū. insti. de inuti. stipu. §. ipossibilis. In testamētis aūt ⁊ matrimonio ob fauorē ipoꝝ habet᷑ pro nō adiecto. de ꝯdi. appo. c. vlt. Et q̄d dicit hec regula de impossibili intelligas etiā de turpi. de quo dicet᷑ etiā. j. nō est obligato: iū. Notant Gof. ⁊ Host. in decre. cū dilecti. de do. ⁊ cōtu. q̄ si iudex citet aliquē eo die quo impossibile est eū cōparere: q̄ nō est oīno inutile mandatū. imo l3 nō teneat᷑ cōparere illa die ꝓpter impossibilitatē: tenet᷑ t̄n cōparere post diē. Et pōt esse rō huiꝰ: q̄: principale est ibi q̄ veniat. accessoriū aūt q̄ tali die veniat. principale aūt nō vitiat᷑ ꝓpter accessoriū: s3 ecōtra. Jo. an. Et ex hac regula pōt trahi q̄ si pater filio: dn̄s seruo: vir vxori: prelatꝰ subdito precipiat illicita: non obligat᷑ ad faciendū illud: q̄: impossibile est de iure. xi. q. iij. si dn̄s. ⁊. c. si is q̄ preest. Dicit em̄ lex. Illud possumꝰ q̄d de iure possumꝰ. Ad hoc etiā. xxij. q. ij. faciat. Non debz ergo obedire. sicut nec petrus principibꝰ sacerdotū ꝓhibentibꝰ sibi predicationē. Sed hūiliter se excusare: vt fecit asina Balaā in figuram huius. q̄d habes. ij. q. vij. §. item cum balaā. Cum em̄ precipiunt᷑ plura impossibilia nō tenentur. Tho.

Obligatio parit actionē.

Actio q̄d sit.

Act. iiij. ⁊. v.

Nūe. xxij

Non est sine culpa qui rei

Vbi. s.

q̄d ad eū nō ptinet se immiscet. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. culpa. Pone casum i clerico iaciēte lapidē. di. l. clerico. ⁊ de monacho chirurgico. de homi. tua. ⁊ in ceco sagittāte. xv. q. j. vt itaq̄. ibi de Lamech ceco sagitta occidēte Cayn. Si hec regula vera est: g̃ culpa ē gerere aliena negocia. et sic est ꝯ. ff. de neg. ges. l. ij. xxij. q. iiij. si ad perm̄. So. Officiū hoc d3 hō hoi. xxij. q. iiij. c. ij. Et no. q̄ ꝓprie loquēdo inter deū ⁊ hoīes est religio. xxij. q. iiij. vnusquisq̄. inter prelatū ⁊ subditū obediētia. ij. q. vj. q̄ se scit. Inter maiorē ⁊ minorē reuerētia. di. xciij. ꝑ totū. Inter patrē ⁊ filiū dilectio. v. q. v. nō osculat᷑. Inter ꝯsanguineos pietas. Inter dn̄s ⁊ seruū seruitiū. Inter patronū ⁊ libertū obsequiū. Inter hoīem ⁊ hoīem officiū. Nō igit᷑ pōt dici ad eū nō ꝑtinere. Exēplificare etiā potes hanc regulā in imperito medico ⁊ in iudice qui ꝑ imperitiā male iudicauit qui tenet᷑ actione in factū: inquantū religioni iudicantis videbit᷑ equū. ff. de va. ⁊ errō. cogni. l. si iudex. q̄: impiria culpe imputat᷑. j. q. j. non est putāda. Si ergo est in culpa se imiscēdo: ergo tenet᷑ de casu: q̄: semꝑ si culpa casu3 preuenit tenet᷑ quis de casu. de homi. presbyterū. Jo. an. Sic laicus iudex iudicādo clericos malefactores nō euadit culpā: nec etiā excōicationem si faciat capere: incarcerare: ⁊ hmōi: de sen. excō. vt fame. vis si de licentia suoꝝ prelatoꝝ. Rō est: q̄: nō ꝑtinet ad eu3: de quo. j. in. iiij. parte. ti. j. Sicut qui se intromittit de officio alterius. Vn̄ Ozias rex qui voluit incensum offerre in templo ꝑcussus est lepra. ij. Paral. xxvj. Sic ad subditos non pertinet reprehendere facta prelatoꝝ temerarie. vn̄ in figuram Oza qui tenuit arca3 dei inclinatā percussus est. Expositionem figure habes. ij. q. vij. plerūq̄. Sic ignorans confessor male facit. dist. xxxviij. c. j. ⁊ sequen. ⁊ de peni. dist. j. quem penitet. ⁊ eo. dist. vj. c. j.

Religio est inter deum et hoiem.

Obediētia inter p̄latū et subditū.

ij. reg. vj.

Nō firmat᷑ tractu tēporis

Vbi. s.

q̄d de iure ab initio nō subsistit. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. q̄d ab initio. Pone casum. j. q. j. principatus. vbi nō ꝯualescat simoniacus ingressus. Ad idē insti. quibꝰ nō est ꝑmis. fa. te. §. preterea. vbi testamētū furiosi vel ipuberis nō valet: l3 postea efficiat᷑ maior vel sane mentis. Lōcor. ad h. xvj. q. iij. §. pōt. Nota ergo ex hac regula principiū spectādū. alibi habes de fine. Sed ꝓsequere hoc Brochardū vt no. de elec. dudū. Item nota q̄ a principio nullū est ipo iure tractu tp̄is nō cōualescere. Secus aūt si nō esset nullu3: sed annullādū. de postu. bone. ij. ⁊ de elec. q̄ sicut. Expresse cōtra. xij. q. ij. si qua de rebꝰ. xvj. q. j. c. vlt. de his que fi. a prela. cū nos. ff. de ri. nup. si quis. In oībus his dicit᷑ q̄ cōualescit q̄d a principio nullū erat. Sol. Dic generaliter ad oīa supradicta: q̄ illud q̄d ab initio nullū est nō firmat᷑ solo tractu tp̄is: vt hic in regula. Sicut em̄ tēpus nō est modus inducende obligationis. x. q. iij. q̄: cognouimꝰ. nec tollende. de prescrip. causam. sic nec reparande: vt hic: sed nouo subsequenti cōsensu. Interdū tacito: interdū expresso sublata causa ipedimenti bene vt ꝑ ꝯ̄ria ꝓbat᷑. Probatur hoc optime de despon. impu. c. j. lib. vj. Valent ergo ex subsequenti cōsensu exnunc: nō vt extunc. In electione tamen s̄m Her. si nulla est ex subsequenti cōsensu nō cōfirmatur. de elec. auditis. Solutioni ꝯtradicit de eo qui duxit in matrimoniū quā pol. per adul. c. ij. vbi matrimoniū cōtractū cum secūda viuente prima: mortua prima ex nouo consensu cōfirmari nō potest. Sol. Illud est propter impedimētum perpetuū. s. adulteriū cum sponsalibꝰ de facto. vt eo. ti. c. vlt. Illa ergo que de necessitate desiderant initiū: vel que ideo nō valent: q̄: subest in eis perpetuū impedimentum: nec tractu tp̄is: nec nouo subsequenti consensu cōfirmantur. vt hic ⁊ ibi. Sed ⁊ ea q̄ de necessitate nō respiciūt initiū: nec subest in eis ꝑpetuū: sed temporale impedimētum: etsi nō solo tractu tp̄is cōfirmantur: vt hic in regula. tamen nouo subsequenti cōsensu: interdū tacito: interdu3 expresso: sublato impedimento bene: vt in contrarijs Jo. and. Ex hac regula etiam sequitur q̄ id quod est contra ius naturale vel diuinum per longam consuetudinem nō iustificatur. dist. viij. per totum.

Principiū spectandū.

Nullus vti pluribꝰ defen-

Vbi. s.

sionibꝰ ꝓhibet᷑. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. nemo. Pone casum. xiiij. q. j. q̄squis. vbi negat Augu. q̄d dicebat Vincē. eū facere: dicēs q̄ posito q̄ id verū esset: id faciat ex cā. ⁊ de ꝑscrip. auditis. vbi allegat᷑ exceptio ⁊ ꝑscriptio. C. de trāsac. interpositas. vbi d: trāsactionē nō tenere: tū q̄: metu interposito: tū q̄: facta cū seruo proprio. Et q̄d dicit regula defensionibꝰ: intelligas etiā ꝯ̄rijs. xxiij. q. ij. in principio. vbi de hoc. nisi forte spāliter ius impediat. Impedit em̄ ius interdū ꝯ̄rias defensiones ꝓponi. Pone casu3. Lōuictus de mendacio in eo q̄ negat pecuniā numeratā non pōt dicere se soluisse. C. de nō nu. pe. aut. ꝯ q̄ ꝓpriā. ⁊ plures alij casus hic ponunt᷑. ibi vide. Duas aūt electiōes q̄s ꝓsequi nō pōt simul: nec vna electa redire ad aliā. de elec. vt q̄s. li. vj. An aūt pluribꝰ actionibꝰ simul vti possit no. xiij. q. ij. in prin. ⁊ ꝑ Inno. ⁊ Host. de resti. in inte. cōstitutꝰ. Itē an ꝯ̄ria allegās audiat᷑. videtur q̄ nō. xiij. q. vij. q̄ aūt. ⁊ de ap. solicitudinē. Circa hoc nota q̄ quidā dixerūt indistincte allegantē contraria nō audiri. Alij dixerūt vt Gof. hoc verū in actore: ⁊ in eadē instātia iudicij. Nā secus in diuersis. in reo aūt nō h3 locū. Alij dixerūt q̄ nō audit᷑ ꝯ̄ria allegans in eade3 instantia iudicij: sed secus in diuersis. Alij dixerūt q̄ sub ꝯditiōe licet ꝓponere ꝯ̄ria: puta ꝓpono talē exceptionē in qua si succubuero: extunc ꝓpono talem. facit de excep. cū venerabilis. Verius dicas q̄ aut sunt ꝯ̄ria q̄ ꝓponunt᷑ ex ꝑncipio aut ex fine. Si ex ꝑncipio sunt ꝯ̄ria sed ad vnū finem tendunt. pone casum de prescrip. auditis. ⁊. c. cum olim. tunc ꝓponi possunt in eade3 instantia: ⁊

An allegās ꝯ̄ria audiat᷑.

vnū nō p̄iudicat alteri: si autē ad finē contrariū tendunt. Pone casum de appel. sollicitudinē. tūc simul vel in eadē instātia non p ponunt: nec credas q in illa decretali. ve niens. de prescrip. priuilegiū in eo q priuilegiū fit ꝯtrariū prescriptioni in eo q prescriptio: sed ꝯtrario: priuilegij erat contrarius prescriptioni. Jo. an.

Vbi. s̄.

Non debꝫ aliquis alteri⁹

odio p̄grauari. Pone casum in filio q̄ nō excōicat p pctō patris. xxiiij. q. iij. si habes. Itē in cōpromittētib⁹ qui non puniunt dolo cōpromissarij. de elec. si cōpromissari⁹. li. vj.

Sed ꝯtra di. lix. neminē. vbi modū ordinantis deponit ordinat. sꝫ ibi nō solū fuit odiū ordināris: sꝫ ⁊ delictū ordinati q̄ se pmisit sine titulo ordinari. Itē. cōtra. lvj. di. p̄ros tū. ibi em̄ ppter incōtinentiā patrū filij illegitimi non p̄nt pmoueri. j. q. iiij. §. itē pctō. vj. q. j. si q̄s. xv. q. vlti. cū multa: ⁊ de here. vgēris. cū mulꝫ sil. ib⁹. So. triplex est pena. Eternalis. spūalis: ⁊ corpalis. qd̄ ꝑsequere vt no. j. q. iiij. in summa. Jo. and. ibi sic dr̄. Pena eterna nunq̄ punitur vnus p alio. j. q. iiij. c. j. ⁊ c. iā itaq̄ cū seq. Et de hac intelligit illud Ezech. xviij. filius nō portabit iniquitatē p̄ris: nec pr̄ filij ⁊c. Pena corpalis est duplex. quedam circa corpus. et illa sepe punit vn⁹ p alio. vt. j. q. iiij. §. itē pctō. Quedam circa statū rei. vt seruit⁹ ⁊ infamia. ⁊ hac etiā punit vn⁹ p alio: filius p patre: vt. vj. q. j. §. verū. Spūalis aūt est quadruplex. Prima est excōicatio. ⁊ hac nō punit vnus pro alio vt. xxiiij. q. iij. si habes. Scd̄a est interdictū: ⁊ hac punit vn⁹ p alio. de spō. nō est vobis. Tertia remotio ab oblatiōib⁹. ⁊ ista etiā punit vnus p alio. vt. xvij. q. iiij. miror. Quarta pena spiritualis est ordinis ⁊ remotio ab eo: ⁊ vnus etiā punit p alio. nā ppter fornicationē vel adulteriū vxoris repellit vir a pmotione. vt. xxxiiij. dist. si cuius. Jo. an. Extendi potest multū materia ex his que habentur in textu. §. item peccato ciuiū. p multū exēpla scripture. quō vnus grauatur in pena odio alterius ⁊ quare.

An vn⁹ puniat p alio.

Pena triplex ē.

Vbi. s̄.

Nō licet actori quod reo

licitū nō existit. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. nō licet actori. Pone casum. iiij. q. iiij. c. ij. ibi. Accusatores ⁊ accusati eq̄ audiunt rōne. Et facit ad hāc regulā illa. s. in iudicijs. ⁊ qd̄ ibi dixi. Formata autē fuit hec regula p hūc modū: q: fauorabiliores sunt rei q actores. Unde si q̄d actori licet: multo magis reo q̄ fauorabilior est. Sꝫ ea rōne q̄ parilitas in iudicijs est fūdāda. vt in regula in iudicijs. Intelligit idē iuris ecōtra. s. qd̄ nō liceat reo: qd̄ nō licet actori. Nota tn̄ q reus maiores dilatiōes hꝫ q actor. ⁊ re⁹ hꝫ deliberatorias ⁊ nō actor. Plures alios fauores quos hꝫ reus magis q actor ibi potes videre in glo. Hec Jo. an.

Dilatio maior dat reo q̄ actori.

Non prestat impedimen

tū: qd̄ de iure nō sortit effectū. Pone casum in mr̄imonio qd̄ nō tenet: qd̄ nō pstat impedimentū scd̄o. xxxj. q. ij. si verū. In electione q̄ nō tenet de elec. ꝯgregato. Uides tn̄ in mr̄imonio q spōsalia q̄ sunt nulla p cōsanguinitatem vel affinitatē: prestāt impedimētū in cōsanguineis alterutri⁹ ex publice honestatis iusticia. Rō est: q: publice honestatis iusticia inducit ex solo cōsensu. Unde ex quo sunt aliq̄ ex cōsensu: lꝫ alꝰ sint nulla: inducit publice honestatis iusticia. Si aūt essent nulla ex defectu cōsensus: nō inducit. de spon. c. j. li. vj. Sicut ⁊ impedimētū affinitatis inducit etiā per coitū illegitimū. xxxv. q. iij. de incestis. Circa electionem etiā vides q electio que nulla est scd̄am impedit. de elec. auditis. qd̄ nō ꝑsequor: sed dic vt ibi. Itē in lr̄is pape per mendacium impetratis: q̄ lꝫ sint nulle quoad iuris effectū: prestāt impedimētū alijs impetrādis: si de eis mentio nō fiat. de rescrip. ceterū. sm̄ Hoff. Et nota hanc regulā verā nisi aliquis in penā prohibeat. hoc dico propter maleficia que nō sortiunt effectū a iure: ⁊ tamen impedimentū prestant pmouēdis. l. dist. c. j. ij. ⁊ iij. Interdū

Electio q̄ nulla ē scd̄am impedit

Idē in alijs casibus.

matrimonio ꝯhendo. Nota. xxxiij. q. ij. hoc ipm̄. §. hoc aūt q̄q̄. ⁊ de homicid. presbyterū. qui habet em̄ pro infecto qd̄ cōtra iura fit. dist. x. vides. vbi de hoc. Jo. an.

Non pōt esse iusta excusa

tio pastoris: si lup⁹ oues comedit: ⁊ pastor nescit. Hec regula habet in dec. de re. iur. Et sunt vba Gre. Pastor ē plat⁹ ⁊ sic noīatur q: pascere dꝫ vbo doctrine: exēplo bone vite: ⁊ cibo terrene sube inquātū pōt gregē sibi cōmissuꝫ. Un̄ in signū hui⁹ primo pastori dictū fuit ter a dn̄o. Pasce oues meas vel agnos meos. Jo. vl. De primo cibo. di. xliij. sit rector. De scd̄o dist. xl. nos q̄. ⁊. §. j. per totū. De tertio. xij. q. ij. gl̄ia. ⁊ c. q̄cq̄d. Dꝫ aūt tria facere: q̄ signant in baculo pastorali. Un̄ vsus. Collige sustenta: purga vaga morbida lenta. de sacra vnc. cū venissent. i si. Nec sufficit q puniat delicta q̄ videt: sꝫ subtiliter dꝫ inq̄rere vitā subditoꝝ ad inueniendū defect⁹ eoꝝ: sicut debitor creditorem: sm̄ Tho. in sū. Lupus est hereticus. Itē tyrān⁹ qui iniuste opprimit subditos: ac etiā publicus malus xpian⁹ q̄ trahit alios ad malū exēplo suo. Uel etiā diabolus q̄ suis tentationib⁹ incautos deuorat. contra oēs debet vigilare pastor.

Ex. v. de cre.

Pastor q̄s sit. et q̄ mōdis debeat pascere.

Non est obligatorium con

tra bonos mores prestitū iuramētū. Hec regula simil posuit ex. l. ff. eo. ti. ꝯtra. Pone exēplū in eo q̄ iurauit occidere patrē: vel sile q̄d facere. xxij. q. iiij. c. j. ⁊ p totū. Itē in eo q̄ iurauit vxorē ⁊ filios expellere. de iureiu. quintauall. Ad idē. ff. de pac. dota. l. cōuenire. vbi pactū ne cū vxore agat rerū amotarū nō valet: q: p illud inuitant mulieres ad furandū. Nō est ergo vera regula precise q̄ dicit q iuramentū seruādū est si pōt sine interitu salutis eterne seruari. de iureiu. si vo. Nam si est cōtra bonos mores nō dꝫ seruari: nec obligat. Uerbi gr̄a. Iurat q̄s nō sumere clericatū vel nō intrare religionē: ⁊ hmōi q̄uis istud posset seruari sine interitu salutis: tn̄ q: impedit maiorē pfectū salutis seruari nō dꝫ: sm̄ Tho. Idē in quolibꝫ temerario iuramēto. ꝯ. ti. sicut. ⁊ c. tua nos. ij. ⁊ q̄n vi vel dolo. prestitū est. de iureiu. lic. li. vj. qd̄ dic. vt qd̄ metus cā. abbas. ⁊. xv. q. vj. c. ij. Et facit ad hanc regulā supra in malis ⁊c. Non ergo tenet turpe pactū vel ꝯtra bonos mores. de pac. c. vl. ergo nec iuramentū qd̄ accessoriū est. Et nota q debemus rebus vti ad qd̄ sunt institute. vt. xxij. q. ij. is aūt. Sed iuramentū nō est institutū vt sit vinculū iniq̄tatis. dicit Aug. xxij. q. iiij. inter cetera. Jo. an. Hic multa possent dici de iuramento. q̄ vide. j. in. ij. parte. Si q̄s ergo iurat seruare statuta ciuitatis intelligit de licitis. Sic q̄ iurat seruare secretū aliqd̄ intelligitur si nō erit alꝰ p̄iudiciū. Et si intellexisset seruare etiā illicita q̄ peterent: tūc peccaret mortaliter. Sꝫ nō dꝫ seruare: q: tūc etiā peccaret. Un̄ Herodes q̄ ppter iuramētū decollari fecit Johānē baptistā pessime fecit. xxij. q. iiij. vnusquisq̄. Dauid qui iurauit interficere Nabal sancte mutauit propositum. q. e. qd̄ Dauid.

Ex. vj. li.

Rebus vtēduꝫ ē ad eū finem ad quē sunt institute

Matth. xiiij.

Mar. vj

j. re. xxv.

Nullus ex consilio dūmō

fraudulētū nō fuerit: obligat. Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ti. l. cōsilij. Rō hui⁹ regule colligit ex canone. xiiij. q. j. §. qd̄ precipit. ⁊ ex decreta. de arbi. cū olim. p quā exēplificare potes: ⁊ ibi de hoc. Nullus em̄ tenet sequi cōsiliuꝫ immo explorare: ⁊ deliberare dꝫ apud semetipm an sibi expediat necne. Si aūt cōsiliū sit fraudulentū bene obligat cōsulens: lꝫ dixet rō supradicta: ⁊ hoc rōne fraudis. Exēplifica p canonē. di. lxxxvj. tanta. ⁊ de renū. sane. Nota igit breuiter circa hoc: ac cōsiliū datur circa ꝯtrū vel quasi aut circa maleficiū vel quasi. Primo casu subdistingue: aut non est fraudulentū: ⁊ tūc nō tenet: vt hic ⁊ in supradictis iuribus. Aut est fraudulentū: ⁊ tunc tenet actione de dolo ipsi cui cōsiliū dedit. vt. ff. de dolo. q si cū scires. vbi ille q̄ dolose mihi ꝯsuluit ⁊ forte lucri sui cā mutuare debitori nō idoneo: tenet mihi actione de dolo. In scd̄o casu sc̄z cū datur

Ibidem

Consiliuꝫ an sit imitādū

circa maleficiū: tenet̄ ꝯsulēs nō tñ ei: sed illi cōtra quē cōsiliū dedit: nec tūc tenet̄ actione de dolo: sed ei᷒ maleficij nomine. Nā si cōsuluit occidi: homicida est. di. l. si quis viduā. ꝛ de homi. sicut dignū. Si cōsuluit seruo vt fugeret vel furtū faceret: tenet̄ furti vel serui corrupti. ff. de ser. cor. l. §. Si ꝯsuluit titio mihi iniuriā facere: tenet̄ mihi actione iniuriarū. de pe. di. §. nō solum

Mādatū ꝛ ꝯsiliū differunt.

Differētia est ergo inter mādatū ꝛ cōsiliū. Nā mādator obligat̄ mādando: sed nō ꝯsulens ꝯsulendo. Jo. an. Ex hoc seqnit̄ ꝙ si quis ꝯsulit alicui ꝙ intret religionē cū debitis circūstantijs si inde ille nō pseueret vel male se habeat: in nullo tenet̄ coram deo. Silr̄ si quis cōsuluit alicui: vt cōtrahat cū tali pura intētione motus: si inde malum sequit̄: non ei imputat̄: ꝛ sic de similib᷒. Similiter in foro ꝯsciētie cōsulēdo nō ex toto. Sed dicitur bene cauere vt sit peritus in tali materia: alr̄ male ꝯsulendo nō ex toto excusaret̄ de consilio malo. Consiliū Achitofel fuit pessimū qđ dedit Absaloni. Consiliū Chusi q̄uis fuerit fraudulentū quoad intētionē ꝛ ppositū Absalonis tñ q: iniuste vsurpauerat regnū cōtra patrē: ideo videtur male fecisse. Sed ꝛ Rebecca de cōsilio suo quasi fraudulēto quod dedit Jacob: nō male fecit familiari consilio spiritussancti ad hoc inducta.

ij. reg. xvi
Ibidem xvij. ca.

Ubi. s.

Nemo potest plus iuris

trāsferre in aliū ꝙ sibi cōpetere dinoscat̄. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. nemo. Pone casum. j. q. viij. daibertus. de do. inter vi. ꝛ vxo. nup. Cōcor. cum hoc qđ dr̄: Nemo dat qđ nō hʒ. de iure pa. qđ aūt. Sed ꝯ. de ꝯse. di. iiij. solet. vbi dat baptismū q̄ nō hʒ. ꝛ de ele. suffraganeis. Sol. Hoc qđ dicit regula est generale. Illa ꝟo sunt spālia ꝛ specialitatis rōnem facile videre poteris. Et ideo no. Ber. in predicta decre. nup. de dona. inter vi. ꝛ vxo. ꝛc. vide in glo. Jo. an. Ex hac regula sequit̄ ꝙ emens rem furatā nullū ius ibi hʒ: q: nec qui vendidit habebat. Recipiens a religioso sine licentia supioris: nō pōt illud tenere cū ille nil habeat. Suspensus ab officio ppter excōicationē vel hmōi eṗs ordinem dare pōt de facto: sed nō dat executionē. Prelatus qui dat auctoritatem quā nō habet nil dat.

Ubi. s.

Odia restringi ꝛ fauores

cōuenit ampliari. Pone casuz in primo dicto. xxv. q. iij. qđ scripsi. vbi ꝑuilegiū odiosum de ꝯtrahēdo in gradu ꝓhibito restringit̄. Et de deci. tua. §. vbi decime noualiū nō accrescūt laicis habētib᷒ decimas in feudū. In scđo pone casuz xvj. q. ij. c. j. ꝛ de ꝑuil. licʒ. li. vj. Et ꝯcor. ad hanc regulā. xvj. q. iij. §. pōt. Si ergo ius vel ꝑuilegiū odiosuz est restringet̄ dū est fauorabile ampliandū est. Si fauorabile ꝛ odiosuz vt macedonianū ampliat̄: q: illi iuri renunciari nō pōt. ff. ad mace. sed eñ pater. in fi. Itē extendit̄ nō solū ad pecuniā: sed ad rem aliā datā in fraudē. ff. e. ti. l. si Julian᷒. Host. de prescrip. cū ex officij. q̄rit de prelato q̄ prescripsit visitationē ꝛ nunq̄ fuit ꝓcuratus: mō petit ꝓcurationem an sit audiēdus: ꝛ dicit ꝙ nō. Prescriptio eñ odiosa est: ꝛ ideo vnū sine altero acquiri pōt ꝑ eā: nec tūc visitationi est annexa procuratio: sed ius cōmune fauorabile. Jo. an. Extēdi pōt sic. q: que sunt ꝓuocatiua odioꝝ: vt inferre cōtumelias: detractiōes: exercere vindictas: seueritas iusticie sunt restringenda ꝛ amputanda. Et q̄ sunt prouocatiua fauoris ꝛ amoris: vt remissio iniuriarū: obsequia impensa: largitas misericordie sunt amplianda. Sic Dauid cum tot persecutiones iniustas recepisset a saule benigne remisit: nec voluit vindicare cū potuit. Silr̄ in expulsione sui ꝛ cōiuratione populi cōtra eū. Sic ꝛ Joseph erga fratres qui vendiderant eum benignissime se habuit ꝛc.

Extēsio regule.

j. re. xxiiij ꝛ sequē.
ij. reg. xv ꝛ sequē.
gen. xxx viij. ꝛc.

Ex. v. de cē.

Omnis res per quascūqʒ

causas nascit̄ ꝑ eas dissoluit̄. Hec regula habet̄ in dec. de reg. iu. Et sunt ꝟba Jo. Chr̄ys. Pctm̄ primū cōmissuz fuit ꝑ feminā vt ꝑ causaz initialē: ꝛ ꝑ virū vt ꝑ causam cōpletiuam. Et ipm̄ pctm̄ dissolutū fuit ꝑ feminā. i. ꝑ virginē mariā initiatiue: cōpletiue ꝑ filiū eius iesum xp̄m. xij. q. ij. cuʒ redēptor. Peccatū introductū fuit ꝑ sensualia nimis eis inherēdo. s. cibū vetitū: ꝛ ipm̄ peccatū dissoluit̄ ꝑ sacramēta que cōsistūt in sensibilib᷒ humiliter querendo salutē ꝑ ipsa. j. q. j. multi. ibi. sacramentū est. Peccatū actuale committitur corde ꝑ cogitationem: ore ꝑ locutionem: opere ꝑ sensuū abusionē. Et ipm̄ remittit̄ ꝑ cordis cōtritionē: oris cōfessionem: opis satisfactionē: que semꝑ requirunt̄ saltē in pposito. de pe. dist. iij. penitētia cogit. Et sm̄ Pe. de tha rantha. Sicut sufficienter peccatū mortale cōmittit̄ solo voluntatis cōplacentia. xv. q. j. nō est. ita ꝛ sufficienter dissoluitur: seu dissolui pōt ꝑ detestationē solā volūtatis qui dicit̄ dolor intellectualis absqʒ sensuali dolore. de hoc. j. in. iij. parte. Item excōicatio solo verbo pōt fieri. ergo ꝛ absolutio ab ea per regulam istam: vt arguit Jo. an.

Pctm̄ actuale quō committit̄ ꝛ remittit̄.

Possessor male fidei vllo

Ex. vj. de

tpe nō prescribit. Pone casuz. xxxiiij. q. ij. si ꝟgo. ꝛ de ꝑscri. c. vl. Et hec regula vera est sm̄ leges in ꝑscriptiōe. x. vl. xx. an. C. de prescrip. lō. tem. aut̄. male fidei. In prescriptiōe aūt. xxx. vel. xl. annoꝝ nō requiritur bona fides. xvj. q. iij. §. pōt. de prescrip. vigilāti. Itē etiā sm̄ leges in prescriptione. x. vel. xx. an. sufficiebat bonā fidem ab initio agnouisse. vt in predicto. §. pōt. xvj. q. iij. sʒ sm̄ canones in omni prescriptione etiā longi tp̄is requirit̄ bona fides. Et nō soluz ab initio prescriptionis: sed ꝛ in qualibʒ parte prescriptionis debʒ prescribens agnoscere bonā fidē: vt hic. Et q: leges nō dedignant̄ sacros canones imitari in his que sunt cōtraria eis ptinentib᷒ ad forū conscientie: ideo ille leges sunt correcte ꝑ decretalez. de prescrip. c. vlt. ꝛ statur in hoc iuri canonico. Sed vtrū papa posset tollere leges quoad vtrūqʒ forū: sunt opiniones pro ꝛ cōtra. Sed dicit Jo. an. ꝙ vbi papa nō habet tp̄alem iurisdictionē non pōt tollere leges quoad forū ciuile: nisi in his in quib᷒ vertit̄ periculū aie: cū ptātes sint distincte. xcvj. di. cū ad verū. ꝛ dist. x. qm̄. vbi de hoc. In his aūt in quib᷒ vertit̄ periculū aie: pōt tollere quoad vtrūqʒ forum. Probant̄ hec de iudi. nouit. de prescrip. c. vlt. Et per alia iura. Si querat̄ de eo q̄ cōpleta prescriptione incipit habere malā fidez an teneat̄ restituere rem illā: dic vt no. xiiij. q. vj. c. j. ꝛ. xxxiiij. q. ij. si ꝟgo. ex de ꝑscrip. vigilāti. Et ꝯclusiue ibi dr̄: ꝙ nō nisi haberet conscientiā remordētē: quā nō posset deponere. Et assignat̄ ibi ratio fidei. Fides dr̄ hic ꝯscia: sic sumit̄. xxviij. q. j. §. ex his. Et quō multis modis sumit̄ fides habes. xxij. q. j. mouet. ꝛ de sum. tri. ꝛ fi. ca. in rubrica. Ullo tp̄e potes facere punctū ante ꝛ post. ꝛ sic habebis duos intellectus. Prim᷒ est ꝙ nulla antiqua dierum possessio ꝛc. de prescrip. vigilāti. Scđs est ꝙ nullo tp̄e prescriptionis dʒ agnoscere malam fidem. Quid sit prescriptio ꝛ qđ vsucapio ꝛ q̄ in eis redērant̄: ꝛ q̄s eorū effectus: habes plene no. xvj. q. iij. in summa. ꝛ. j. in. ij. pte. Usurarij ꝛ raptores ꝛ hmōi: nō prescribūt vnq̄: nec heredes eoꝝ. de quo vide in. ij. parte. ti. j.

Papa an possit tollere leges.

Sine possessione prescri-

Ibidem

ptio nō pcedit. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. q̄ seruitute. Per quā etiam pōt dici hic poni casus. ꝛ ꝑ. c. xvj. q. iij. porro. ꝛ de prescrip. causam. Quia seruus cū ab alio possideatur: nō possidet: vt in pmo casu. Hereticus ꝛ paganus vt in scđo. laicus spiritualia vt in tertio. Sciendum aūt ꝙ possessionū alia iuris: alia facti: alia iuris ꝛ facti. Hic interdum habʒ plurimū iuris ꝛ minimū facti: interdū aūt econtra. Quod prosequere vt no. de ꝯcef. prebē. cū nostris. Ut ergo currat prescriptio: debʒ possidere de facto ꝛ de iure. De facto planū est: q: qui nō possidet: nō prescribit. Et dʒ possidere pprio noie nō alieno. alr̄ ille prescriberet cui᷒ noie possideret. xvj. q. iij. clerici. Debet etiā possidere de iure: q: ad prescriptionem requiritur ciuilis possessio: ꝛ ꝙ talis sit ꝑsona in quaʒ cadere possit possessio hmōi: vt per inducta

Possessio multiplex.

tura pbat in pn. glo. Ad hoc etiã. xiiii. q. i. in princi. et qd ibi no. Hoc dico q: laici de facto interdũ possident decimas et spũalia. vt no. Bar. de ix. xiiii. q. i. in pn. Nã vt ibi pz aliud est possidere: aliud legitime possidere. Nota enim q hec possessio facti dz eẽ ptinua: q: si interrũpat possessio interrupta est pscriptio. xvi. q. iii. § pōt. et de pscrip. illud. Si m̃ stat interruptio ciuilr: puta p litis ptestationẽ sm canones videt q amodo non currat pscriptio: q: psumit titubare et malã fidẽ hre. secus sm leges: et hoc notat Jo. xvi. q. iii. c. i. Et qd dicit regula de possessione. intelligas etiã vel de q̃si possessione: q: incorporalia nõ possident: sz q̃si possident ff. de vsuca. l. sequit. §. si viã. Dicetiã plura ponũtur de vsucapione que ob breuitatẽ dimitto. Jo. an.

Ubi. s̃

Pro possessore habet qui

dolo desijt possidere. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. q̃ dolo. Et pone casum vt lit. pẽ. eccl'ia scẽ marie. ij. Hec regula ĩo est q̃ad h vt itantũ teneat q̃ dolo desijt possidere inquãtũ possidẽs. nõ tñ tenet taliter. nã p possidẽtẽ dat directa: hic aũt dat vtilis. ff. de nova. l. electio. Itẽ nota q hec regl'a hz locũ in puato et in plato q̃ad bona ppria. Si aũt eccl'ia desinat possidere dolo plati: nõ hz locũ in eccl'ia iste rigor: q: delictũ psone etc. vt. s. in rl'a. delictũ. cũ suis ptor. et hoc no. Ber. sm Lau. vt lit. pẽ. eccl'ia. i. in vlti. gl. Itẽ no. q rl'a dicit dolo: q: si sine dolo tpe q̃ mora est lis: vel q̃ res iudicat desijt possidere absoluit. de excep. aduerso. Sz si iterũ incipiat possidere: et iterũ agat p cũ nõ ob. excep. rei iudi. vt ibi d. Si agẽs dicat reũ dolo desijsse possidere. reus aũt dicat q desijt sine dolo: q̃s habeat pbare q̃ri solet. De quo dic vt no. per Ber. in pdi. decre. de excep. aduersario. Et qd dixi q q̃ sine dolo desijt possidere absoluitur: verũ intellige h cum a pncipio sine dolo possedit. Si aũt a pncipio dolose possedit: puta p vsuras: per rapinã vel furtum: vel similimodo: etiam si sine dolo desijt possidere: puta naturali intercẽptione vel casu vel furto vel violentia: nihilominus tenetur. vt de vsur. cum tu. et de rapto. super eo. Et facit qd dictum est. s. in re mora. Jo. an.

possidẽs dolose a pncipio etiã si sine dolo dsijt possidere tenetur.

Ubi. s.

Peccatũ non dimittitur

nisi restituat ablatũ. Hic ponit p regula ṽbũ Aug. qd hr xiiii. q. vi. c. i. et de vsu. cũ tu. Qd aũt d: in hac rl'a verũ intelligas si illud ablatũ restitui põt: vt in p̃ceð. c. d. Si aũt res ipsa ablata restitui nõ põt: vl q: psumpta est: aut pdita: distracta: ut sine magno scãdalo non põt restitui res illa re[illegible] tenet [illegible]estimatio. etiã si res illa casu perijt sine culpa sua [illegible] nstanti fuit in mora. xvi. q. i. decime. et de cõmo. c. i. S[illegible] nec estimationẽ restituere põt: q: euidẽter ẽ inops: tũc q̃dez dimittit pctm̃: si videlz alr ipm penitet: remanet tñ obligatio: et si postea puenerit ad pinguiorẽ fortunã tenebit. ar. xvi. q. vi. si q̃s. et de sol. odoardus. No. tñ q inops q̃ dz ex ptru: sufficit si bonis cedat. C. q̃ bo. ce. pos. l. vi. Sed inops q̃ dz ex maleficio: castigat ṽberib. xij. q. ij. fraternitas. Qd g̃ dixi: q tenet si venerit ad pinguiorẽ fortunã: verũ est si penas corporales non est passus: alr secus: vt no. Ber. sm Lau. de homi. sicut dignũ. Restituat. Qd dicit de restõne. intelligas nisi is cui faciẽda est restõ liberalr remittat. i. sine vi sine metu sine fraude: q: satisfactũ intelligit q̃literciicq satisfaciat. ff. q̃. mo. pig. vel hypo. sol. l. itez liberat. Et qd dico de remissione. itellige in his casibus in q̃b expssum est in iure q nõ liberat remissio: vt de cẽsi. exigit. in fi. Est aũt restituedũ ei a q̃ extortũ est vel heredib eius si extãt. dist. xviij. qm̃. et de vsu. cũ tu. His nõ extãtibus paupibus: vt ibi in. d. c. Utrũ aũt excõicato cui est res restituẽda fieri dz restitutio dũ est in excõicatiõe: remittit ad no. p glo. xv. q. vi. nos sctõz. et subdit. Sz posset dici deponendũ illud in edẽ sacrã: quousq. s. absoluat credito. Ablatũ. Idẽ intelligit in dãnis datis p aliquẽ in q̃bus nil puenit ad eũ: q: sez tenet dãnũ passo: alr nõ remittit pctm̃. Jo. an. Et q: multũ diffuse tractatur materia de restõibus in

Restitutio quõ et cui fieri debet.

ij. parte. ti. ij. ideo hic nõ plus. Põt ad multa extendi regula ista. Et pmo: q: de pctm̃ sine vltione non parit. vt d. de pe. di. i. si pctm̃ dauid. iõ nõ fuit dimissum pctm̃ humani gñis nisi facta restõne seu solutiõe pene in cruce p xpm. ps. Que nõ rapui tũc exoluebã. et sic de q̃libet actuali pctõ: q: cũ p ipm subtrahit obsequiũ deo debitũ p supbiam nisi humilietur q̃s in obsequiũ dei nõ remittit. de pe. dist. i. neminẽ. Sic de ablatione fame vel dãnificatione vel occasione et hmõi: q: opz satisfacere modo possibili.

Ampliatur regula. ps. lxviij

Qui occasionez dãni dat

Ex. v.

dãnũ q̃s dedisse videt. Hoc habet ex de iniu. et dã. da. c. vlt. lz sub alijs ṽbis. et addit imediate sic. Secus tñ de illo dicẽdũ q̃ vt nõ occideret de ptingẽtib nil omisit. et in pncipio decretalis ilit sic d. Si culpa tua datum est dãnũ vel iniuria irrogata: seu alijs irrogãtib forte opem tulisti: aut hec imperitia tua: aut negligẽtia euenerũt: iure sup his satisfacere te opz: nec ignorãtia te excusat: si scire debuisti ex facto tuo iniuriã verisimiliter posse ptingere vel iacturã. hec ibi.

Nota q duplex est occasio. s. data: et ex ista tenetur. et occasio ex se accepta: et ex ista non tenetur quis.

Occasio duplex

Peccati venia non datur

Ex. vi. li.

nisi correcto. Hec regula colligit ex. c. legat. xxiiij. q. ij. et de scisma. c. i. lib. vi. p q̃ pones casum. Nota q differentia est inter delictũ: pctm̃: et crimẽ. Pctm̃ idem est qd prauus act. delictũ ṽo desertio boni q̃si derelictũ. Crimen ṽo pctm̃ accusatione et dãnatione dignissimũ. lxxxi. dis. c. i. frequenter tñ vnũ ponit p alio. Nota q pctõr nõ solum delinquit in deũ: sed etiã in eccl'iam. Per ptritionẽ aũt deletur peccatũ quoad deũ. Per pniam ṽo q̃ imponit a sacerdote in pfessione ostendit deletũ quoad ecclesiã. de pe. di. i. p totum. lz aũt p ptritionẽ sit deletũ quoad deũ: tñ adhuc de crimine accusari põt. xxxiij. q. ij. admonere. vbi de h. Si q̃ semel conteritur et penitet: vlterius nõ coget penitere. Si in iudicio accusatus absoluit: vlterius nõ poterit accusari nisi in casibus notatis. ij. q. vi. habet hoc p p̃lum. Signat ptrariuz ad hanc regulã. di. iiij. deniq. Ibi cm̃ datur venia nõ correctis: et sit ibi mentio de crapula carnispriuij. sed exponit ibi venia. i. impunitas pene tpalis. pper scandalũ cm̃ vitandũ relinquũtur q̃nq crimina ipunita: vt. l. dist. vt cõstitueret. Itẽ ptra de peni. et re. q quidã. et c. officij. vbi datur penitentia nõ correcto. i. incõtrito. Sed dic q lz imponat pnia: non tñ datur remissio. et ideo inutilis est illa penitentia quoad vitã eternã. et de pe. dist. v. falsas. Nota etiã q p quolibet mortali debet duplex pena. s. eterna seu infernalis et tpalis. de pe. di. i. si pctm̃ dauid. Hoc etiã ponũt Tho. et alij theologi. Uenia pene tpalis interdũ datur nõ correcto in hac vita inquãtum. s. quis non punitur seu satisfacit p pctis cõmissis. venia aũt pene eternalis nunq̃ datur incõtrito. Jo. and. Sic potest extendi aut loq̃mur de venia peccati. i. remissione quoad culpaz: aut quoad penam. Si quoad culpã vera et firma stat regula ista: quia nec culpa peccati mortalis remittitur alicui nisi correcto. i. ṽe penitẽti et contrito. de pe. dist. neminẽ. et c. tres sunt actiones. Culpa etiam venialis nõ remittitur in p̃senti non penitenti de co: sed in purgatorio. Si ṽo loq̃mur de peccato quoad penam ei debitam: siue eternã: siue temporalem. adhuc vera est regula: q: pena eterna nunq̃ remittitur incorrecto: idest non contrito de oĩbus mortalibus. de pe. dist. iij. sunt plures. Sed nec pena tpalis de mortalibus vel venialib debita remittitur incõtrito. vnde indulgentie talibus nõ valent que solũ sunt de penis. Sed cõtrito datur venia. i. remissio correcto. ptrito quoad illa quoz penitet. nõ autez de illis venialibus de q̃bus non penitet.

pctm̃ delictum et crimẽ differunt.

Pctm̃ quõ deleatur.

Peccato mortali debet duplex pena.

Extẽdit regula.

Priuilegium psonale pso

Ibidem

nã sequit et extinguit cuz psona. Hec regula sumpta est ex l. ff. e. titu. l. priuilegia. Pone casum. vij. q. i. petisti. et de aus

to. et vsupal.c.ij. Et nota quod dicit priuilegium: quia ius cōe ad vnā psonā directū ad oēs extēdit. dist. lxi. miramur. et de re iudi. in causis. Et idē in rescriptis directis ad psonas: quia cū psonis extinguunt. de offi. deleg. quā. Sic et pacta psonalia psonis nō trāsgrediunt. de trāsac. de cetero. Et cōpromissum nō extendit ad heredes: nisi de ipsis caueat. de arbi. c. vlti. et intelligit hec rła de priuilegio psonali. i. psone concesso. Idē si sit psonale ex parte concedētis. de rescrip. si gratiose. li. vi. Priuilegioꝝ igit aliud psonale aliud reale. de pres sump. mādata. Si aūt simplr̄ concedant an dicant psonalia an realia: dic vt no. xxv. q. ij. in summa. et xvi. q. i. possessiones. Et qđ dr̄ hic de priuilegio psonali quod extinguit cū psona idē intelligas in reali: qđ s. extinguit extincta re. xvi. q. vij. et h̄ diximꝰ. de rb. sig. abbate. Qđ dic verū qn̄ ipsa loca vel res puta ciuitas ecclīa vel alia loca sacra vel pfana destruuntur supioris aucte. fm̄ Hob. et Lau. q̄ hic no. sup. d. c. et h̄ diximꝰ. Si aūt destruat ab hostibus retinet oia sua priuilegia: et remanēt ibi clerici. vij. q. i. pastoralis. Idē si aucte supioris trāsferat ad aliū locū vel vniat alteri. xvi. q. i. et tpis. et c. seq. Et licz dicat h̄ priuilegiū extingui cū extinguit psona: interdū etiā extinguit aīt et ppter abusum meret extingui. xi. q. iij. priuilegiū meret amittere. inq̄t Grego. q̄ concessa sibi abutit ptāte. et in casib' nota. in gl. et di. xxij renouātes.

Priuilegium duplex.

Et no. quod priuilegiū indeterminate concessum psonā sequit pcise vt in rła. i. in oi loco et tpe. Sed priuilegiū concessum cū determinatiōe loci et tpis: vt in vsupallij extra locū psonā nō sequit. vt de vsupal. ex tuarū. Tenoꝛ em̄ priuilegioꝝ attēdendus est et seruādus. de priuile. porro. Jo. an. Ex hoc sequitur quod q̄ obtinet aliquā autoritatē spālem vel grām simplr̄ a superiori semp retinet: nisi reuocetur.

Ubi. s.

Pluralis locutio duoꝝ

numero est contēta. Pone casuꝫ. de cōse. di. i. h̄ q̄. ibi. dn̄s vobiscū. duos nūero cōprehēdit. de pbē. is cui. li. vi. Ubi bn̄ficioꝝ noīe duo intelligunt bn̄ficia. Itē p. l. ff. de ma. test. l. libertas. Si legef seruo libertas post ānos de duobꝰ intelligit. itē si pmittit: vel legat post dies: de duobꝰ diebꝰ intelligit. ff. de rb. sig. l. inter illa. Et nota quod cū hic rła dicit quod pluralis locutio est contēta numero duoꝝ. Uerū est regulariter et vbi eodē iure vł alio iure nō adijcit nūerꝰ. In causis igit et instrumētis regulariter duo testes sufficiūt. Interdū etiā vnꝰ sufficit: vbi nulli fit piudiciū. de cōse. dist. iiij. placuit. Et multi sunt casus i q̄bꝰ req̄runt tres ad minꝰ testes. Primꝰ in depositiōe pecunie. Scđs qn̄ iperitꝰ ītarū conbit in scriptis. Tertiꝰ in instro publico qn̄ mulier fatet se aliq̄d recepisse p interesse. Itē cū q̄s vult infirmare testm̄ quod fecit post trāsacursum decēnij. Itē in inuētario. Itē in priuata scriptura vt fidē faciat. Itē q̄nq3 testes requirūtur dū contractꝰ excedit libꝛā auri in ciuitate. Itē in codicillis. Itē in donatiōe cā mortis. In testamētis aūt cōiter septē requirūtur. Itē in testō ceci octo. Aliqn̄ sufficiūt q̄nq3 vt in testō rustici: vt in municipijs et villis: vbi est hoim raritas. Aliquādo sufficiunt duo vel tres: vt in testamento facto iter filios et nepotes et c. ibi videre potes. Jo. an.

Testis vnꝰ sufficit vbi nulli fit piudicium.

Ubi. s.

Plus semper continet in

se qđ est minꝰ. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. in eo. Pone casum. xxiiij. q. i. si q̄s dederit. Ubi q̄dā iponebāt pniam vij. annoꝝ. q̄dā. x. aliį. v. Et canō hāc vltimā ibi sequit. Itē in arbitris pnūciātibꝰ q̄libet diuerso numero. de arbitris c. i. li. vi. Et est rō huiꝰ regule q̄re in obscuris seq̄mur minimū: q3 plus continet i se qđ ē minꝰ: et nō ecōtra: vt dictū est. s. in rła. i obscuris. Et concoꝛ. ad hāc regulā supꝛa illa. cui licet. Sed con de pben. cui. li. vi. vbi dr̄. si mādat alicui puideri de pbēda integra: etiā eo volēte: sibi nō poterit de dimidia puideri. Uel si mādet ei puideri de pbēda certi valoꝛis: sibi nō poterit etiā eo volēte de pbenda minoꝛis valoꝛis puideri. Solu. Hoc facit foꝛma mādati q̄ exacta diligentia est seruāda. Itē fallit hec regula in casibꝰ vbi req̄rit specialis expressio: vbi genus qđ plus est nō continet speciem qđ minus est: vt dictum est in regula. generi. Item habet locum regula in eo qđ plus est quātitate: non in eo quod plus est qualitate: quia plus qualitate non includit minus qualitate: vt in regula. cui licet. Jo. an.

Plus q̄litate nō includit minꝰ q̄litate.

Potest quis p aliū quod

Ubi. s.

pōt facere p seipm̄. Pone exēplū. Pōt q̄s iurare p aliū. vt. xxiij. di. tibi dn̄o. Itē pōt p aliū q̄ contrahere matrimoniū. s. p pcuratoꝛē suū. ad h̄ de pcu. c. vlt. li. vi. Hec tn̄ rła h3 multas exceptiōes i q̄bꝰ nō pōt q̄s facere p aliū qđ p seipm: vt i eo cui cōmittit certū ministeriū. de offi. deleg. c. vlti. Non em̄ pōt subdelegare nisi in h̄ habeat speciale cōmissionē. Itez in pnīa suscipiēda. de pe. di. i. quē penitet. quā p se q̄s suscipere dr̄ nō p aliū. s. quoad contritionē et confessionē. Rō est pudoꝛ: q̄ est maxima ps pnīe: vt ibi dr̄. Itē in eo viro qui p se veniā etatis impetrat: qđ per se facere debet. Itē adoptare vel arrogare nō pōt quis p aliū. ff. de adop. post moꝛtē. §. neq3. Ratio est: quia adoptatio imitat naturā. Itez fallit in iudice qui p se debet dare sententiā non p alium: nisi sit ep̄s vel superioꝛ. de re iudi. c. vlti. lib. vi. Item in eo qui cepit conferre sacrm̄ vnitatis: vt oꝛdines: baptismū: extremā vnctionē: consecrationē: eucharistiam. et hmōi: q: per alium pficere non potest. di. xxiij. quoꝛūdam. Nam vbi deficeret sacerdos in medio foꝛme sacramētoꝝ qui supplet defectū eius totā foꝛmā debet dicere: non partem fm̄ theologos. Item abbas per se pōt coꝛrigere monachos: etiā verberādo: nō per alios: maxime laicos. de sen. excō. vniuersitatis. Item dn̄s nouū emphiteotā per se nō per alios in possessionē inducere debet. Itez regulariter in cā criminali. ij. q. vi. si qn̄. Item que sunt meri imperij vel gladij ptātis non delegantur fm̄ leges: nisi in casu. ff. de offi. eius cui mā. est iu. l. i. Secus fm̄ canones. de hoc no. xcv. dist. c. i. et de offi. oꝛdi. quod sedem. Item per se d3 respondere adultus q̄ cathezizatur nō p alium. Fallit etiam in casu. de elec. cupientes. lib. vi. et de offi. deleg. c. i. et de hereti. c. ij. hec igitur et similia specialia sunt. Et nota etiam quod ecōuerso quedā per aliū possum que nō per me. Ep̄s em̄ clericum suū p aliū verberare pōt clericum: tn̄ nō p seipm. lxxxvi. dist. nō liceat. Itē ep̄s p aliū litigare debet nō p se. Itē tuitionē et gubernationē et curam pupilloꝝ: viduarū et peregrinoꝝ p alium exercere debet: nō p se. di. lxxxviij. ep̄s. Item platus clericus habēs tēpoꝛalē iurisdictionez audit et iudicat in cā sanguinis nō p se: sed p alium. ne cle. vel mo. c. vlti. lib. vi. Item religiosa mulier p alium pōt esse in iudicio: nō per se. Item interdū consequitur quis per alium. qđ p se consequi nō posset. de preben. autoꝛitate. lib. vi. Et nota quod id dicimur posse. de iure possumus. Hāc igit regulā credo loqui in his que de iure soꝛtiūtur vel soꝛtiri possunt effectū. Non igit supabūdat alia regula. s. s. qui facit. que generaliter loquit vt etiā maleficia cōprehendat. Et ista loquitur de ptāte faciendi. illa de effectu iam facti. Item ex ista regula nota. quod sicut p se potest quis se subscribere ita per aliuꝫ: vt no. de re iudi. cum inter. Jo. an. Potest quis satisfacere per alium sicut p se si videlicet est in gratia. et ecōtra potest mereri p se et peccare quod non potest per alium.

Pudoꝛ est maxima ps pnīe.

Ep̄s q̄ p aliū exercere d3

Posse dicimur qđ de iure poss-

Qui facit p aliū est pinde

Ubi. s.

ac si faciat p seipm̄. Hec regula sumpta est ex lege. ff. eo. tit. l. qđ iussu. Pone exēpla et psequere vt in regula. pōt quis et non supabundat ista per illam. vt ibi dixit Jo. an.

Quod semel placuit am-

plius displicere nō pōt. Pone casum in matrimonio: quia cōsummatū non potest dissolui. xxxij. q. v. hoꝛrendus. et de iureiuran. quēadmodū. Itē in electo. viij. q. ij. dilectissimi. In iudice. iij. q. iij. offeratur. Idem in alijs omnibus. dist. liij. in istis. Fallit interdum hec regula ex casu superuenienti: vel de nouo ad noticiam peruenienti. de elec. vt circa

li. vi. q: que de nouo emergūt indigēt auxilio. de offi. dele. insinuāte. Itē fallit in oibus casibus in q̄bus pmittit a iure penitere vł variare: sicut in medio quē licet mutare. In appellatiōe a q̄ licet appellanti ab appellatione recedere. ij. q. vi. si quis. In patrono laico q̄ pōt variare. de iure patro. qd aūt. In cardinali q̄ variat in casu. de electi. licet. Item in moniali. c. ti. li. vi. indēnitatib⁹. Itē in testō qd mutari pōt vsq3 ad vltimū vite. xiij. q. ij. c. vltima volūtas. etiā nō obstāte pacto de nō mutādo. C. de pac. l. pactū. Item in libello quē quis mutare pōt vsq3 ad litis ɔtestationem. Et accusans ante inscriptionē penitet. de accu. c. licet. Itē in mādato ꝛ societate ꝛ deposito licitū est penitere. insti. mādati. §. recte. ꝛ de pac. c. ij. li. vi. Et regulr in ɔtrib⁹ innominatis. qd hic vt plene nota. ff. de cōdi. ob cau. ca. da. ꝛ cā nō se. l. si pecuniā. Itē soluunt spōsalia de futuro p sequētia spōsalia de psenti. de spon. si inter. Et sponsalia de psenti per ingressuz religiōis. de cōuer. ɔiuga. ex publico. Et ingressus religionē ante annum vel pfessionem penitet. de reg. ad nostraz. Et pfessus vnā religionē: etiā inuito plato ingredit ꝛ pfitet artio: ē. eo. ti. licet. Et a voto simplici recedit p sequēs matrimoniū. de vo. ꝛ vo. redē. ca. j. li. vi. Item a voto de certa religione pfitenda: recedit p ingressum alterius: etiā laxio:is. de reg. q̄ post votū. li. vi. Itē fallit in casu in quo licet infra triduū penitere. de reg. ad nostrā. eo. ti. ꝛ li. cōstitutionē. Itē in electo: q̄ ɔsensit electioni de se facte: q̄ ppria autoritate penitet ante ɔfirmationē. de trāsla. inter corporalia. sm Herm. In his igit ꝛ similib⁹ casibus: qd semel placuit: adhuc displicere poterit. Et icadit in hāc regulā illud gnāle q nullus pōt venire ɔtra factū suū de quo dic. vt. lv. di. penitētes. Et nota q hec regula non hz locū in his que improbant a iure vt in p̄dicto. c. penitētes. de fo. compe. si diligenti. C. de arbi. l. j. vbi licet partes faciant pactū de nō recedendo ab arbitro: ꝛ appel. renūciēnt. nihilominus recedere possunt. Item habet locum in his que scienter placent ꝛ nō per errorē facti. xxviij. di. q̄uis. vnde contrahens cum serua quā credit liberam: potest penitere. Emens aurichalcum intendēs emere aurū: potest rescindere emptionem. Item requiritur q placeat non solum mente sed verbo vel facto: ꝛ q alterius intersit. Facit ad hoc regula. mutare. ꝛ qd ibi dicitur. Jo. an. Qd vltimo dictum est videtur habere locum in foro ɔtentioso. Nam si quis vouerit aliquid sola mente: tenetur quoad deū sicut ore vouisset. Extenditur regula ad vota et iuramenta et huiusmodi: ...e si sunt iusta: non licet propria autoritate venire contr... Item si quis renunciat iuri suo, penitere nō ... vij. q. j. q periculosum.

Mutare an et qn liceat suū ppositum

Exten tur rla.

Quod quis mādato iudicis facit: dolo facere nō videt: cum habeat parere necesse.

Ubi. s.

Hec regula sumpta est ex lege. ff. e. ti. l. nō vident dare. Pone casuz in milite q̄ de mādato iudicis occidit. xxiij. q. v. miles. In laico vel clerico q̄ de mandato plati capit clericuz. de sen. exco. si clericus. li. vi. Et hec regula vera est cū iudex aliq̄d mādat suū officiū exercendo. ff. ad trebel. seruo. §. cū pro. Si vo nō exercet officiū suū: nō est parendū nisi in reuerentie exhibitiōe. Nā interdū resistere debēt officiales. de pnia di. j. nemo. Et hoc verū in atrocioribus: in quibus deo magis q hoibus obediendū est. xj. q. iij. dn̄s. In his aūt que sine dolo cōmittuntur: etiā parens extra officium excusatur. ff. ad legez acquili. liber hō. Et nota q sicut dolo caret qui iudicis obtemperat p̄cepto. ita cōtra dolo nō caret qui precepto iudicis nō obtemperat. ff. eo. titu. l. non potest. Cum habeat ꝛc. Hic redditur ratio. In his ergo in q̄bus nō habet necesse parere vt in atrocioribus que ad suū non spectant officium: dolo non caret. Et facit ad hoc de sen. excom. vniuersitatis. vbi verberans monachū si est laicus: licet illud faciat de mandato abbatis: est excōicat⁹. Et nota q dicit parere necesse. Sicut enī necessitas excusat a furto. de conse. di. v. discipulos. ita ꝛ a dolo. vt hic. Cū ergo nullum maleficiū fit sine dolo vel lata culpa que dolo comparantur. xv. q. j. aliquos. ergo ꝛ a maleficio quolibet excusat necessitas. Qd intellige vt dixi: cū scz mandat qd spectat suum officiū: puta occidere homicidam sm ordinē iuris: non peccat obediens in hoc iudici: qui alis peccaret grauiter. Jo. an. In malis ergo non est obediendum iudici. i. prelato. xj. q. iij. quid ergo. In bonis obediendum est simpliciter. ea. q. si dn̄s. in dubijs autem similiter obediendum est. xxiij. q. j. quid culpatur. in fine.

Obediē dū ē pocius deo q̄ hoibus.

Necessitas excusat a furto.

Malefi ciū nō fit sine dolo vel lata culpa

Que a iure cōi exorbitant nequaq sunt ad ɔsequētiā trahēda.

Ubi. s.

Hec regula sumpta ē ex. l. ff. e. ti. l. qd ɔ rōnē. Pone casuz. xvj. q. j. hunc est. ꝛ de priui. sane. Et ɔco: ad hanc regulā. s. illa regula. in argumentū. ꝛ. j. Qd alicui. Potes. g intelligere hāc regulā in puilegio: q: puilegia singuloz cōem legem non faciūt. xxvj. q. ij. nō exēplo. Itē in iure velleiano: nā regulariter q̄libet intercedendo obligat. Fallit in muliere q̄ nō trahit ad ɔsequētiā: ꝛ idē in similibus. Et nota q sicut ea q̄ exorbitant a iure cōi nō sunt trahenda ad ɔsequētiā: vt hic in regula. ꝛ ita nō sunt ampliāda: sz restringēda: vt de si. psby. is q̄. lib. vi. Facit hec regula ad qōnē qua q̄rit an fratres heremitani: ꝛ alij mēdicātes religiosi ꝛ nō mēdicantes cōprehendant in illa ɔstōne extrauaganti nouiter edita p Bonifa. viij. q̄ incipit. Sup cathedrā. in q̄ exprimūtur solū minores ꝛ p̄dicatores. Et quicq̄d alij dicāt dicēdū q nō extēdit ad alios religiosos mēdicātes vel nō: vel ad clericos seculares: sed solū amplectit minores ꝛ p̄dicatores: tum q: intentio pape videt hec fuisse: vt p vba ɔstōnis apparet: tum q: exorbitās est a iure cōi: ꝛ iō ad ɔsequētiam nō trahēdo nec ampliāda: vt hic in regula. Uult enī illa ɔstitutio dari quartā etiā de his de q̄bus de iure dari nō dz: sicut de ornamētis relictis p fabrica: aut p anniuersarijs. septimo siue tricesimo ꝛ hmōi. puta relictis etiā p luminaribus vel certis psonis. de testa. c. vlti. Et ita pnūciatū est p me ꝛ. d. Jo. de monte murlo. Jo. and. Nota q ista ɔstitutio q̄ hic dr extrauagās. s. sup cathedrā. nūc est in corpe iuris. s. in cle. de sepul. dudum. Itē no. q post cle. vtercq3 ordo: scz minoz ꝛ predicatoz habuit puilegia ɔtra illā cle. quartā nō soluēdaz: de qua ꝛ quō. vide. s. de puile. ordi. p̄dica. titu. p̄ced. ꝛ in. iij. parte. ti. x. c. v. de sepulturis.

Quod alicui gratiose cōcedit trahi nō dz ab alijs in exēpluz.

Ubi. s.

Pone exēpla q̄ dixi in regula: q̄ a iure. s. imediate posita: ꝛ psequre vt ibi. ꝛ in regula. puilegiū. Et ɔco: ad hāc illa alia in argumentū. Jo. an. Extendi pōt ista cū supiori. de his q̄ facta sunt a sctis in veteri ꝛ nouo testō pter leges cōes. Et ad h facit qd dicit Gratia. ij. q. vij. nos si incōpetēter. §. his ita r̄ndet. Miracula maxime veteris testamēti sunt admirāda: nō in exēplū nr̄e actiōis trahenda. Et ponit exēpla samuelis q̄ occidit agag. Et phinees sacerdotis q̄ occidit iudeū coeūtē cuz madianita. Danielis qui cū nō esset iudex dijudicauit cām susanne. Plura alia possunt induci: vt Osee qui duxit vxorē fornicariā. Sāsonis q̄ se occidit. Abrae q̄ filiū suū quātū in se fuit imolauit. Moysi q̄ egyptiū iniuriātē hebreo occidit. Hester regine q̄ alienigene nupsit. Matthie q̄ sorte elect⁹ fuit. Jacob q̄ plures vxores simul habuit. Dauid q̄ monomachiā cū golia exercuit. In nouo testamento Ambrosij: q̄ nōdū baptizat⁹ elect⁹ in epm fuit. Seueri q̄ ex lanifice epus fact⁹ fuit. Alexij qui spōsam cū qua ɔtraxerat per vba de psenti dimisit sine assumptione religionis. zenobij qui post collationē sibi factā cum ambrosio celebrauit. De abstinentijs miris ꝛ vigilijs beati dominici ꝛ francisci: et aliorum qui sunt extra cōmunes leges.

Amplia tur rla.

j. reg. xv. Nu. xxv. Dan. xiij Osee. j. Judicuz xvj. Ge. xxij. Exod. ij. Hester. ij Actuū. j. Ge. xxix. ꝛ seque. j. Regū xvij.

Quod ob gratiam alicui ɔcedit: nō est in ei⁹ dispendiū retorquēdū.

Pone casum in yconomo: q̄ cū in fauorē ecclie ɔstitut⁹ sit ecclīam vacātem

grauare nõ debet.xii.q.ii.charitatẽ. Itẽ in religionib⁹ nõ mẽdicãtib⁹.de regula.nõ solum.⁊.c.seq.li.vi. Sed ꝯ.ff.de auc.tuto.l.obligari.⁊ instit.de acti.tu.§.neq₃. vbi d᷑: ꝙ pupillus nõ põt adire hereditatẽ etiã locupletẽ sine tutoris auctẽ. So.in his in qb⁹ certũ est ꝯditionẽ pupilli effici meliorẽ valet factũ a pupillo: etiã sine tutoris auctẽ.vt si feratur ꝓ eo sñia: vt in.l.non eo min⁹.C.de pacti. In his ꝟo in qbus certũ est ꝯditionem pupilli deterior: ẽ ꝯstitui: vt si alicui cedat actionẽ vel se obliget factũ suũ sine auctẽ tutoris nõ tenet.C.de auc.prestan.l.ii.⁊.iii. In his ꝟo in qbus dubiũ est vel esse põt an ꝯditio pupilli ꝯstituatur melior: vel deterior: vt in hereditatis aditiõe q põt hrẽ latentia onera: factũ a pupillo sine auctẽ tutoris non valet vt in dictis ꝯriis.⁊ hoc in fauorem pupilli: ne oneribus implicet.ff.de acqui.here.l.more. Et hec regula hꝫ veritatẽ in sui ꝯrio.s. ꝙ pena vel odiũ non debet couerti in premiũ.xvi.q.i.legi.⁊ de sen.exco.si ꝟe.cum suis ꝯcor. Io.an.

Pena vl odiũ nõ dꝫ cõuerti in premium.

Ubi.ã.

Qui prior est tempore potior est iure.

Hec regula sumpta est ex.l.ff.co.ti.l.quotiẽs. Pone casum in iure cessionis ⁊ subscriptiõis.di.xvii.c.vlt. Ibi preponiẽ ꝑus ordinat⁹. In ꝯsecut: ẽe aũt ꝑhẽde ꝓponiẽ q ꝑus impetrat.de ꝓben.cũ cui.lib.vi. In duob⁹ emptoribus vl donatariis ꝓponiẽ in rei venditiõe is cui res ꝑus tradita fuit.C.de rei ven.l.quotiens. Sed q̃re in h vltimo casu ꝓferaẽ is cui res est tradita ꝑmo: ⁊ non is cui res ꝑus est vẽdita vel donata: qꝺ esse dꝫ ſm hanc regulã. Sol. Hec regula locũ hꝫ in his quoꝝ vtriusq₃ par est cã: vt in ꝓdicta l.quotiẽs.ff.co.ti. Sed post vẽditionẽ ⁊ ante traditionem q̃s remanet dñs. vendẽdo q̃ ⁊ tradendo scdo potior est cã scdi: vt ibi.hoc ꝓbanẽ. C.de here.vel ac. ven.l.q tibi.teneẽ tñ priori excẽpto quãtũ sua interest: vt ibi. Sed ꝑ lrãs papales q̃s statim est canonicus: ⁊ iõ in eis attẽdim⁹ datã: vt in ꝓdicta decre.cũ cui. Et nota ꝙ hec regula locũ hꝫ in ꝯtrib⁹ ⁊ in his q̃ ex duoꝝ volũtate dependent. Sed in legibus ⁊ ꝯstõnib⁹ q̃ pẽdẽt ex vnius voluntate semꝑ posterior tollit priorẽ seu reuocat. Idẽ in testamẽti ⁊ eadẽ de cã: q: dependet ex volũtate vni⁹. Ad ꝑmũ de ꝯse.di.i.vasa.⁊ de cogna.spi.c.i. Ad scdm.xiii.q.ii.vltima volũtas. Ad primũ contra xxxii.q.ii.docuim.⁊.l.di.dño sancto.vbi d᷑: ꝙ stamus potius antiquo iuri ꝙ nouo. Sed dic vt ibi. ⁊ vt.ã.dixi.hec regula locũ hꝫ in his q̃ par ius habent. Nã ꝑuilegia ꝯsideranẽ non solũ ex tpe: sed ex cã. hinc est ꝙ receptus auctẽ apl̃ica ꝓferẽ oibus aliis ante receptis alioꝝ auctẽ. de ꝓben. hi q. lib.vi. Et creditrix dotalis preferẽ quibusdã anterioribus nõ tñ filiis ex priori matrimonio qui agunt de dote materna.C.qui po.in pig.habe.l.vlti. Io.an.

posteriotas preualet i legib⁹ ⁊ testamẽtis

Ubi.ã.

Quod alicui non suo licet

nomine nec alieno licebit. Pone casum ꝑ.c.xlvi.dis.sicut non suo. Meo eñ noie nõ licet fen⁹ exercere: ita nec alieno.vt ibi d᷑. Itẽ ex de cri.fal.ad falsarioꝝ. Sicut ꝓprio noie non debeo falsare lrãs papales: ita nec alieno. Et nota ꝙ hec regula vera est in malefactis. Inde cõẽs est eñ crimen suuꝫ alienis cõmodis impẽdere.vt in dicto.c.sicut in suo. Hoc dico: q: delegat⁹ ex delegatiõe cogñscit de cã de q̃ ex ꝓprio noie cognoscere nõ posset. Et laic⁹ q nõ põt ꝓprio nomie tractare cãm spũalẽ: tractat alieno: vt de pact.c.i.li.vi. Itẽ hꝫ locũ regula in his q̃ vt demandari possint requirunt ordinis adminiculum. Unde sicut suo noie sacerdos simplr nõ chrismat in fronte: nõ ordinat ad sacros: ita nec epi sui mandato: cũ talia demãdari nõ possint. Et de hoc de cõse. eccle.vel al.aqua. Io.an. Non licet fraudes.dãna.furta.⁊ hmõi facere noie suo: ita nec alieno.

Impendere crimen suũ commodis alienis ẽ idẽ ꝯens.

Ubi.ã.

Que cõtra ius fiũt debẽt

vtiq₃ pro infectis hri. Pone exẽpla.xxv.q.ii.imperiali.vbi sunt hec ꝟba: ⁊ de regula.nõ sol...li.vi.in regula.ã.nõ prestat ipedimẽtũ. Obiiciẽ ad hãc regulã de mrĩmonio ꝯtr afcto post votũ simplex qꝺ tenet. ⁊ de matrimonio cõtracto ꝯtra interdictũ ecclesie: ⁊ inter cõpatres ex catheclismo tñ de cog.spi.c.ii.lib.vi. Et de sententia sub ꝯditiõe lata que tenet.ii.q.vi.biduũ. Et in ecclesia cõsecrata ab alieno epo vii.q.i.episcopus. Et de oibus que fieri ꝓhibenẽ: ⁊ tamen facta tenẽt. Item obiiciẽ de his que fiunt ꝯtra ius: ⁊ postea ꝯfirmantur que allegata sunt.ã.in regula.nõ firmatur. So. Generaliter dici põt ſm Ieh.q hoc notauit.dist.x.vides.⁊ Ber.qui idem no.de spon.duoꝝ.c.pe.⁊ glo.pe. hãc regulam locũ hrẽ in his que habent perpetuã ꝓhibitiõis causam: ꝯtraria ꝟo in his q̃ tẽporalem. Uel dic hanc regulam verã nisi eodẽ vel alio iure tolleretur: ⁊ sic intelliguntur cõtraria. Uel dic ꝙ illa nõ sunt directe contra ius: quia lꝫ nõ assistat ius: non tñ plene resistit ius. Et d᷑.C.de leg.l. non dubiũ. ꝙ sufficit legislatorẽ aliquid ꝓhibuisse: lꝫ non adiecerit: si contra factum fuerit non valere. Et hec regula locum habet in his que de iure sortiũtur effectum: non de maleficiis que contra ius fiunt: que vtiq₃ non habẽtur pro infectis. Et facit quod dictum est.ã.in regula.non prestet: ⁊ illud hic adde. Io.an.

Quod oẽs tãgit debet ab

oibus approbari. Pone casum in archiepo ꝯsecrãdo ab oibus suffraganeis suis.lxvi.di.c.i. In electiõe faciẽda ab oibus canonicis.de elec.q: ꝓpter. In ꝯcedendo haustum aq̃ in quo cõuocandi sunt oẽs q ius habẽt.ff.de aq̃ plu.ar. l.in ꝯcedendo. Ad idẽ.liiii.di.c.i.⁊.viii.q.i.lic₃. Et nota ꝙ dicit id qꝺ tãgit oẽs debere approbari ab oibus: ergo no valet qꝺ facit maior pars. ⁊ sic est ꝯtra.lxv.dis.c.i. So. Aut cõpetit illud vt singulis: aut vt collegio qꝺ prosequere vt no.per Ber.⁊ Inno.de cõsti.cũ oẽs. Fallit autẽ hec regula in casu.insti.de rerũ diui.§.religiosum. Illud autem dicitur in aliquo collegio oẽs facere: quod maior pars facit lxvi.dist.apl̃ica. Interdũ tñ requiritur due partes.de elec.lic₃. Et est regula in arg.ad questionẽ. An papa possit statuere inuitis acholitis ꝙ ipsi ꝯtineant. Et hec questio notaẽ di.lxxxii.ꝓposuisti.⁊ dicit Io.ꝙ non: q: castitas suaderi potest non imperari.xxxii.q.i.integritas. Bar.breui.ibi contra cuius dictũ penitus est falsum: nisi intelligas de ꝓmouendis: sed ipse etiam de ꝓmotis intellexit. Monachis autem ꝓfessis qui renũciauerũt ꝓprie volũtati: austerior regula posset eis indici: etiam ipsis nõ approbãtibus ſm Inno.q hoc no.de reg.sup eo. Et satis est expssum. de sta.regu.c.i.lib.vi. Ibi eñ monialibus indicitur austerior vita: lꝫ nõ possint sine voluntate oim ordinẽ im..arc. de his que vi me.ve causa fi.c.penulti. Io.an.

Oẽs dicũẽ facere qꝺ maior pars facit.

Ubi.ã.

Qui sentit onus sentire

dꝫ ⁊ cõmodũ.⁊ ecõtra. Hec regula est sumpta ex.l.ff.e.ti.l. ſm naturã. Pone casum in clerico q ꝓpter lapsuꝫ retrudiẽ in monasterio ad ꝑniam agendã: q: res eius ꝓficient monasterio.xvi.q.vi.de lapsis. In scdo.s.dicto ibi ⁊ ecõtra.pone casum in patrono qui defensare debet ecclesiam. xvi.q. vii.filiis. In clerico qui officiare debet ecclesiam.de ꝓben. significatũ.⁊ dicit lex. Non est ferendus qui lucrũ amplectitur: onus aũt subire recusat.C.de cadu.tol.l.vna. Concor.ad hãc regulã.vii.q.i.ibi.⁊.xii.q.ii.charitatẽ. cum suis ꝯcor. Et nota ꝙ hec regula fallit interdũ rõne etatis vel ꝑsone.interdũ rõne nature ꝯtractuũ.interdum ex spãli pacto. Primũ patet.C.de leg.tute.l.vlti. Ibi eñ minores lꝫ ad tutele grauamen nõ veniant: successionis emolumẽtũ nõ admittunt. Scdm patet ex.l.ff.ꝓ socio.l.de illo. Ibi eñ nõ fit compensatio emolumẽti: qꝺ socius attulit societati dãno qꝺ intulit: imo eo non obstante dãnũ emendare tenetur.⁊ est ratio nature ꝯtrus. Contrahiẽ eñ societas tñ ob lucrũ. Tertiũ patꝫ.ff.de pac.do.l.familie.⁊ de pac.c.i.lib.vi. Itẽ fallit vbi ex cã quis ꝓhibetur ab emolumẽto: lꝫ onus habeat. sic in iudice q lꝫ a partibus exigere: nisi expensas moderatas: cũ proficiscatur pro causa. Nec tunc illas si per

Nota

tes sunt notabilr paupes. de rescri. statutū. lib. vi. Jo. an.

Amplia tio. Potest sic extendi. Qui sentit onus pnie ꝛ obseruatiōis mādatoꝝ sentiet cōmodū pmij: ꝛ econtra. qui sentit cōmodū delectationū: sentiet postea onus dānationis.

Vbi. s. **Qui ad agenduz admitti** tur: ad excipiendū multomagis admittēdus est. Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ti. l. in iur. Pone casum in eo qui legitime pscripsit: qꝛ si cadit a possessione dat sibi actio: multo fortius dū possidet exceptio. xvi. q. iij. §. potest. Ad idem de pscrip. illud. Rō huius regule est: regula quā habuisti. s. cui licet plus ꝛc. qꝛ plus ē agere ꝙ excipe. Sicut ḡ licet agere: multo fortius licebit excipere. Jo. an.

Vbi. s. **Qui cōtra iura mercatur** presumitur bonā fidē nō habere. Pone casum in eo qui recipit ecclesiā de manu laici. xvi. q. vij. si qs deinceps. Itez in eo q̄ emit spūalia. de simo. nō satis. i. q. i. quicūqꝫ. ꝛ in multis alijs. c. Ad idem. C. de agri. ꝛ censi. l. quēadmodum. vbi q̄ emit ascriptitiū sine gleba ꝯ legū interdicta mercatur: ꝛ male fidei possessor: dr. ꝛ ideo qꝛ talis nō psumitur habere bonā fidem: ideo nō pscribit: vt in pdictis iuribus. Cōtra de iure pa. cum. solue vt ibi. Et sic pꝫ ꝙ iuris ignorantia non excusat in pscriptionibus ꝛ vsucapionibus. Jo. an. Similiter q̄ scienter emit res furatas vel raptas: non habet bonā fidem: vnde tenetur vt possessor: male fidei.

Ex. v. de cre. **Quod latenter vel p vim** vel alis illicite introductū est: nulla dꝫ stabilitate subsistere. Hec regula est in decre. de reg. iur. Et sunt vba Grego. vij. Glo. ibi. Pone casum p. l. ff. qd vi aut clā. l. i. ꝛ in seruitio pstito plato a subdito p vim: hoc in futurū nō facit preiudiciū. x. q. iij. qꝛ cognouim. Per vim. Que p vim vel metū fiunt: qui pōt cadere in ꝯstantem virū: cum de hoc ꝯstiterit reuocant. de his q̄ vi me. ve cau. fi. c. i. in glo.

Ibidem **Quicquid in sacratis deo** rebus ꝛ epis iniuste agit p sacrilegio reputat. Hec regula est in decre. de reg. iur. ꝛ sunt vba stephani pape. Glo. ibi. In sacratis reb siue sit hō siue ager: q̄ illa aufert ꝛ inuadit sacrilegiū cōmittit. xij. q. ij. nulli. Est aūt multiplex gen sacrilegij. xvij. q. iiij. p totum. ibi vide. ꝛ in. ij. parte.

In. vi. li. **Rationi cōgruit vt succe** dat in onere qui substituit in honore. Pone casum in filio patroni herede: qui succedit in honore iuris patronatus: [illegible] onere defendendi ecclesias succedere debet. xv. q. vij. filius. Itē in plato q̄ succedit pdecessori in honore: sic et in onere soluēdi pdecessoris debita succedere debet p ecclie vtilitate ꝯtra. de solu. c. i. Et cōcor. regula. s. qui sentit. ꝛ qd ibi dictū est: hic adde Jo. an. Ex hoc sequit ꝙ papa q̄ substituitur in honore petri: imo xpi: epi in loco aplor: religiosi in honore sanctorū benedicti: dnici: francisci: ꝛ hmōi succedant in onere vite ꝛ austeritatis eorum. dist. xl. non vos. ꝛ c. non est. ꝛ dist. xxv. ecclesie ꝛc.

(margin: De [illegible] patro[illegible] succedens i honore iuris pa. [illegible] ecclesi [illegible] dens.)

Ibidem **Ratū quis habere non po** test qd ipsius noie nō est gestū. Pone casum. ix. q. ij. c. i. ꝛ de sente. exco. cū quis. li. vi. Sed ꝯdicit ad hanc regulā. ix. q. ij. lugdun. xvi. q. i. c. vlt. ꝛ de elec. qd sicut. In quibus iuribus hꝫ qs ratū qd ei noie nō est gestū. Sol. Quidā dixerūt b fallere in spūalib. in q̄bus ratū habeo qd noie meo nō est gestū p iura pdicta. ꝛ hoc no. in pdicta decre. ꝙ sicut. in gl. Verius dic ꝙ ordinatio facta a nō pprio epo tenet quoad ordinē. lꝫ nō quoad executionē. de tēp. or. ꝙ trāslationem. Ibi igit in. c. lugdunē. epūs pprius nō ratificauit collationē ordinis quoad ordinē: qꝛ nō erat necesse: sed executionē ille dispēsatiue ꝯtulit quā nō habebat. Alia etiam iura nō pprie loquūtur de ratihabitiōe: sꝫ de quodā nouo consensu q̄ sunt valde diuersa. ꝛ sup hoc vide qd dictū est. s. in regula nō firmatur. An aūt vnus iudex possit hēre ratā sententiā latā p aliū. dic vt no. ix. q. ij. c. i. Et de materia huius regule adde qd dr: in sequenti regula. Jo. an.

Ratihabitionez retrotra hi ꝛ mādato nō est dubiū cōparari. Hec regula sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. s iure. Pone casuz in iudicijs. ij. q. vi. nō solet. ꝛ de iureiur. c. vlti. lib. vi. Itē in ꝯtub. C. ad mace. l. vlti. Et hꝫ locū hec regula in casu: qñ sꝫ noie meo est gestū: ꝛ tunc ratū hēre possum: ꝛ ratihabitio retrotrahit ꝛ mādato comparat. vnū nota. si infra certū tps teneor aliq̄d facere: talis infra idē tps id fecit noie meo hēre ratū debeo: alr ratihabitio nō pdesset. ij. q. vi. nō solent. Huic regule sile est qd dicit lex. l. ꝙ appellās ꝯdēnat de furto si nō psequit appellationē retro notat infamia. videt em ratum hēre sniam. ff. de his q̄ no. infa. l. furti. Jo. an. Vbi. s.

Extendi pōt ad maleficia ꝛ dāna: q̄ si q̄s faciat noie alicuius dñi vel alterius: ꝛ ille b sentiens ratū habeat: ita est ꝛ tenet ac si mandasset. Sic ꝛ verberās clericū noie alteri: si hꝫ ratū efficit excōicat: secus si vberat ex se nō noie alterius: qꝛ q̄ audiēs hꝫ ratuz ꝛ gratū peccat q̄dē: sed nō incidit in excōicationē. Similr audiens dāna facta ꝛ furta: nō tñ noie suo: lꝫ habeat rata pter odium illius peccat quidē: sed nō tenet ad restitutionē: sicut teneret si eius noie esset factū cui ꝫ posset obuiare. Vtrū absoluens aliquē a penis non habens licentiam seu autoritatē sub spe ratihabitionis sui plati sic absoluat: si ille postea habeat ratū. Cōiter dr: ꝙ non. Extēsio regule.

Semel malus semp presu mitur malus. Pone casum in semel piuro. xxij. q. v. puuli. In semel ꝯtumace de psum. scribā. Ad hec. di. xxv. c. vl. Hic ḡ psumit cū q̄ semel malus fuit: semp esse malū. Et potest hmōi dici psumptio hoīs: qꝛ ꝯ hoīem sic psumit. Pōt etiā dici psumptio facti: qꝛ ex semel facto sic psumit. Pōt dici ꝙ dicit ꝛ presumptio iuris: qꝛ ius sic psumit ex facto: vt hic vides ꝛ in iurib. s. assignatis: de q̄b diuersis psumptionib psequere vt no. p Job. di. l. ferrū. ꝛ. lui. di. fraternitatē. ꝛ p Her. de spon. is qui. Hic ḡ vides ꝙ psumit ex preterito circa pñs ꝛ futurū. interdū psumit ex pñti circa preteritū. interdū circa pñs. interdū circa futurū. Qd psequere vt no. di. xlviij. mulris. ꝛ. xxxiij. q. i. cū p bellicā. de psump. scribā. Licꝫ aūt hic possit dici psumptio iuris: nō tñ est psumptio iuris de iure. admittit em pbatio in ꝯriū. ꝛ pbato ꝙ penituerit nō dicet amplius malus. di. l. ferrū. saluo eo qd dr: de here. ad abolendā. Nota igit ꝙ q̄ semel fuit bonus semp psumitur bonus. ix. di. miramur. ꝛ de psump. mādata. Et pma facie q̄libet psumit bon. xi. q. iij. in cūctis. de psump. dudū. Qui aūt malus est semel semp psumitur malus: vt hic. Et pcedit hec psumptio: tum ex presumētis natura corrupta: tum qꝛ humana natura pna est ad delicta. xij. q. i. oīs etas. Jo. an. Ex pdictis nota ꝙ est duplex psumptio. s. iuris: et hec est semp: probatio eius rei de q̄ psumit: vñ ꝯ hāc admittitur pbatio in ꝯriū. Exēpli grā. Promulgata est aliq̄ ꝯstitutio publice. vñ q̄libet psumit scire ꝛ nō excusat p ꝯtrariū faciēdo. Sed si q̄s pbet se iuste ignorasse: puta tunc furiosum fuisse vel lōge absentē elidit illa psumptio iuris p pbationē. Est alia pbatio q̄ dr: iuris ꝛ de iure hmōi ē plena pbatio in humano iudicio rei de q̄ psumit: vt oino credatur sic eē: vñ ꝯ eā nō admittit pbatio. Exēpli grā. Que p violentiā absolutā cognita est psumit nō vgo: vñ sm iura nō pōt inter vgines ꝯsecrari quātumcūqꝫ fuerit animo renitens: ꝛ p ꝯñs vgo nō est. Presumit etiā semel malus semp malus. s. in eodem genere mali. Et qꝛ nullus iudicandus est inimico: sue salutis. i. q. i. dꝫ estimari penituisse nisi pseueraret in malo: ꝛ hoc in iudicio anime.

(margin: Presumptionū alia facti alia iuris. — Presumptio duplex.)

Sine culpa nisi subsit cau sa nō est aliq̄s puniēdus. Hic ponit regula ꝛ exceptio eius

In regula pone casum. di.lvi. satis puersum. In exceptione pone casus in marito corrupto: q a pmotioe sine culpa repellit: tñ ex cã ppter sacramẽti defectũ. xxxiiij. dis. si cui9. In clerico lepro so q sine cã ppter scandalũ priuat eccla de clerico egro. ma. Regulariter g nullus punit sine culpa. xvi.q.vij. inuentũ. Et est rõ: qr pena est mẽsura culpe. Ubi aũt nõ extat mẽsurãdũ: mẽsura locũ nõ habet. Bene autẽ ex cã punit quis sine culpa. dist. xxij. renouãtes. Et nota q quinq̃ de causis aliq̃s puniuntur in pñti fm magistrum in.iiij. Prima cã purgatiõis peti: vt lãguidus ad piscinã. Jo.v. de pe.q te.cum infirmitas. Scda cã inchoande dãnationis eterne. vt in Herode q Antiocho. de pe. di.iij. sunt plu res. q ignis. Tertia cã pseruatiõis a futura culpa vt paulus Actuũ.ix. Quarta cã glorificationis dei ex miraculo secuto vt in ceco a natiuitate: q lazaro resuscitato. Jo.ix.q xi. Quinta ad maiuẽ meriti cumulũ q premiũ q exemplũ ceterorum. vt Job Tobias: q hmõi. de peni. dist.i. si peccatum Dauid. q dist.iij. productio:.

Pena ẽ mensura culpe.

Quib9 d causis q̃s i pñti puniatur.

Mat.ii. Act.ix. ii. Machab.ix.

Scienti et cõsentienti nõ

Ubi.s. fit ei iniuria neq; dolus. Hec regula sumpta ẽ ex.l. ff. co. ti. l.nemo. Pone casum in ingenuo: q sciẽs q cõsentiẽs vẽdit cũ serua vel econuerso. xxix. q.ij. si qs ingenu9. In clerico q sciẽter q volũtate iocosa adinuicẽ se percutiũt. de sen. excom.c.i. Itẽ in eo q sciebat rẽ quã emebat seruitutem debere. ff. de act.emp.q ven.l.i. Et qd dicit hec regula scienti dic vel scire debẽti. Ad hoc xvi. dis. qd dicit. Itẽ dic sciẽti a principio sec9 si ex post facto. ff. de edil. edic.l. iustissime. Et nota q dolus malus est ois calliditas: fallacia: machinatio ad circũueniendũ: fallendũ: decipiendũ in alterum adhibita fm labeonem. ff. de dolo. ma.l.i.§.i. Sed sciẽs nõ circũuenit fallitur vel decipit: g sibi nõ infert dolus. Igit induct9 ad clericatũ vel monachatũ nõ d: dolũ passus: qr nõ est decept9. xx. q.iij. pstituit: vbi de hoc. Et qd dicit hec regula non inferri dolũ scienti q volenti: verũ est vt ex eo agi possit. Infertur tñ ita q nascit ex eo actio p exceptionẽ elidenda. ff. de fur. inter oẽs.§.vlti. Itẽ nota q hec regula formata est copulatiue nõ disiũctiue. Hec enĩ duo requiruntur cõiunctim.s. q sciat q q cõsentiat. Scienti enĩ q non cõsentienti bene infert iniuria q dolus. xv.q.i. illud. cũ similibus. Ad hanc regulã signant cõtra. de sen. excõ. cõtingit.s. in verberante: scs clericũ se ad hoc offerentẽ in satisfactiõe iniurie facte ab eo: qr excõicatus est. Solu. q̃uis nõ fiat iniuria ipsi clerico volenti vt ibi: fit tñ iniuria ordini clericali. q ideo incidit. Item cõtra. C. de rap. vir.l. vna. vbi si rapio ṽginẽ etiã volentẽ teneor. Sed hoc ideo: qr id voluit in persuasione dolosa: qd plus est q̃ violẽtia. ff. de ser. corrup.l.i. Jo.an. Et hoc seq̃tur q si q̃s opat p aliquo pcerto p̃cio sibi dãdo in panno parrim vel ad rõnẽ.xiij. vnciarũ p libra: non fiet ei iniuria ex quo a principio scit quõ sibi soluet. Jacob nõ cõmisit dolum in emendo pmogenita ab Esau. Gen.xxv.

Persuasio dolosa pl9 est q̃ violẽtia.

Semel deo dicatum non

Ubi.s. est ad vsus humanos vlteri9 trãsferẽdũ. Pone casum. xij. q.ij. nulli. q de relig. do. ad h. Ad idem. xix. q.iij. q semel. de cõse. di.i. ligna. q.c. vestimẽta. Et hz locũ hec regula nõ solũ in re ppria sed etiã aliena cõsecrata. Unñ si aurifex habebat calicẽ quẽ epũs cõsecrauit ampli9 nõ reddet artifici calix ipse sed estimatio eius. Et est casus spãlis in quo quis priuatur re sua. xliiij. q.vi. cõperim9. Et qd dixi de calice idem de quaslibet re inanimata. Secus in animata puta in seruo. Et sic nõ est cõtra. di. liiij. frequẽs. q.c. seq. Et rõ est quã notat Jo. scz qr in re inanimata nõ fuit dolus: sed in animata. vij. q.i. epũs in diocesi. Et hoc qd dictũ est hic q nõ dz reddi: intelligẽ in eadẽ forma. Nam ob redẽptionẽ captiuorum q vrgentia debita: calices q vasa alia ecclastica vẽdi possunt etiã laicis: cõflata tñ q cõminuta. x. q.ij. hocius. Item nota q dicit regula dicatum: qr bona ecclesie nõ dicata vel cõsecrata: bene transeunt ad humanos vsus: q etiam serui ecclesie

pro redẽptiõe captiuorũ vasa ecclesiastica pñt vendi.

venduntur laicis vel donantur ad seruiendũ. xij. q.ij. ecclesiasticis. Itẽ nota q dicit ad vsus: qr nõ solum ad dñium laicorum: sed nec in vsum eorum transire debent res deo dicate de cõse. dist.i. vestimenta. Et ponit ibi exemplum balthasaris regis babylonis: q punitus fuit ppter vsum vasorum tẽpli. Dañ.v. Ad humanos.i. seculares vel secularium psonarũ. Ad idem. xij. q.ij. q diuinis. Hoc ideo dico: qr ad vsus clericorum bene pñt reduci. de cõse. di.i. ligna. Trãsferendum. Adde qd dixi supra pũilegiũ. Jo.an. Et hoc sequit q clerici q religiosi cum sint deo dicati: nõ debent se immiscere negocijs secularibus. ne cleri. vel mo.c. vlti. Nec se dare vite viciose q mundo. xij. q.i. clericus. q.c. duo sunt. In figuram hui9 contrariũ facientibus. habes de nadab q abiu. qui offerentes ignẽ alienũ combusti sunt. Leui.x.

Tacere. qui tacet cõsenti-

Ubi.s. re videt. Pone casum. liiij. dist. si seru9. q de psump. nonne. Nota q q tacet consentit vt hic: q in supradictis iurib9 q cõtra emittit. di. xxvij.c.i. occidit. dist. xliij. ephesijs. est cõtra: di. lxv. c. vlti. Interdũ nec consentit nec cõdicit: vt dicet statim in regula seq̃nt. Jo.an. Esa.vi. Ue mihi: qr tacui. Est simulator. di. lxv. si forte. Impunitatem pmittit. dist. xliij. sit rector. Offert. xx. q.ij.c.i. Jo.an.

Is qui tacet nõ fatet. sed

Ubi.s. nec vtiq; negare videt. Hec regula sumpta est ex.l. ff. eo. ti. q tacet. Et nota q tacere est quoddã mediũ inter expssam volũtatẽ q expssam cõdictionẽ. Pone g casum in eo cõ quẽ fertur sñia: qui tacẽs nõ habet p cõsentiẽte: nec p cõdicẽte infra. x. dies infra qs semp appellat. ij. q. vi. anterior. Item pone casum in plato qui tacet ex causa ppter scandalũ. de cog. spi. sup eo. Prima regula fallit. dis. xxvij.c.i. q di. liiij. si seruus. q. xx. q.ij.c.i. q de psump. nõne. q vbicũq; tacitũ pactum inducitur a lege. Scda regula fallit in eo q ṽbo tacet: sed cõdicit facto vel signo. lxxiiij. dist.c.i. Itẽ fallit in his in q̃bus requirit expressus cõsensus: vt in adulto q carhezizatur. Itẽ in seruitute imponẽda. Itẽ in pcuratore cõstituendo. Item in furto. ff. de fur. qui vas. Itẽ in soluendo matrimonia. Itẽ i his casib9 q habent. ij. q.vij. pleriq;. Quid ergo in his dices. Nũquid tacens habebit p cõsentiente: an p cõdicente. Solu. Dicũt qdã q regulariter tacens habet p cõsentiente. Facit ad hoc regula. s. immediata. qui tacet. fallit aũt in casib9 nũc dictis. Uel dic scdo q aut est tale factũ qd fieri nõ põt me phibente. Pone casum. liiij. di. si seruus. q tunc taciturnitas habet pro cõsensu. fallit tñ in casibus supradictis. Aut est tale qd fieri põt me phibente cõdicente. Pone casum. ff. de cõtra. emp. rẽ alienã. q taciturnitas non obest fm Jo. q hec no. dist. xxvij.c.i. Uel dic tertio q in facto cõcupiscibili honorabili q meritorio taciturnitas habet p cõsensu: vt in pmis iurib9. In facto autẽ qd nõ est cõcupiscibile honorabile q meritorium: sed onerosum: taciturnitas nõ habet p cõsensu: sed necessarius est expressus cõsensus: vt in alijs iurib9 fm Inno. Hoc addito q vbi ius in penã statuit aliquẽ tacentẽ haberi p cõsentiente vel confesso. sic habebit: lz factũ sit onerosum. Exemplũ ca per decre. de iura. calũ.c. vlti. Jo.an.

Tacere ẽ medium inter expssã volũtatẽ et expssam cõdictionẽ.

Taciturnitas qñ q̃ habet p cõsensu.

Qui ex timore facit prece-

ex.v. dec. ptũ aliter facit q̃ debeat: q iõ iã oia nõ facit. Hec regula est in decre. de reg. iur. Et sunt verba Aug. glo. Timore.s. seruili. hic nõ stat cũ charitate. Est tñ bon9: qr sicut seta filum ita iste timor introducit charitatẽ fm Aug. xxiij. q.vi.§. cum per timorẽ. Non tñ sufficit ad salutẽ. de pe. di. vij.c. vlti. Et dicit timor: est cum q̃s tantũ respicit ad penas tpales vel infernales: q principaliter ppter illas vitandas sibi cauet a peccatis: q facit bona opera: alr̃s non facturus. Requirit g timor filialis vel initialis q respicit ad bñplacitũ dei pñs et pmiũ. Jã nõ facit. glo. ar. q nõ d: factũ qd non legitime fit. xxiiij. q.i. pudenda. Item est arg. q qui inuitus obedit

aut rem aut meritum perdit: ⁊ talis obedientia aut nulla est aut minima. viij. q. i. sciendum.

Ibide. **Vtilius scandalū nasci p**mittitur: ꝙ veritas relinquatur. Hec regula est in decretali. de reg. iur. c. qui scandalizauerit. Et sunt verba Bede. Glo. ibi collige casum. i. q. iij. inter verba. et. xxij. q. ij. primum. Veritas que triplex est: scilz vite bone que nunꝙ

Veritas ē triplex. omittenda est propter scandalum: ⁊ ad quēlibet pertinet Alia est veritas iusticie: hec ad iudicem pertinet. Alia disciplme seu doctrine que pertinet ad prelatum ⁊ doctorē. In his duabus quandoqꝫ omittitur propter scandalum vitandum. dis. l. vt constitueretur. Et intellige de his que indispensabilia sunt. Et tale ius cōmune qđ est indispensabile dicitur veritas: que nunꝙ est deserenda ꝓpter scandalum: quādo scꝫ est ius indispensabile. Sed cum est ius cōmune dispensabile: qđ etiaꝫ potest dici veritas propter scandalum potest dimitti. i. q. vlti. dispensationes. Bern.

Intellige sane ꝙ scꝫ veritas doctrine potest aliquando dimitti ꝓpter scandalum: non vt mendacium dicatur: vel falsitas doceatur: quia hoc nunꝙ licet: sed vt veritas taceatur cum nō est necesse. Sic etiam aliquando veritas iusticie deseritur propter scandalum: non vt iniqua ⁊ iniusta sententia detur cōtra innocentem: sed aliquando vt reus non condemnetur ad vitandum maius scandalum: vt dicitur in illo. c. vt constitueretur. dist. l. De ista materia habes. s. in. ij. parte.

ex. vs. li. **Vtile non debet per inutile** viciari. Pone casum. xij. q. ij. si quos. de seruis. vbi episcopus manumisit seruum benemeritum: cui dedit vltra .x. solidos. Sed illud amplius tm̄ reuocabitur: sed non totum. de preben. dilectus. vbi confirmatur factum legati in vno capitulo: ⁊ non in alio. C. de dona. l. sancimus. vbi donatio pro parte tenet ⁊ pro parte non. Et nota ꝙ hoc est brocardicum: ⁊ pro hac parte faciunt iura. s. inducta. Ad idem. xxviij. distin. turbat. ⁊ c. si quod veri. et. i. q. i. nonne. ⁊ c. dn̄s declarauit. xij. q. v. quia. et. xxij. q. iiij. inter cetera. xxiij. q. iiij. quid ergo. de conse. distin. iiij. si non sanctificatur. de arbi. cum tempore. c. de dona. a postolice. institu. de inuti. stipu. §. ꝙ si quis. Per hec et similia probatur ꝙ vtile per inutile non debet viciari: vt dicit regula. Econtra ꝙ vtile per inutile vitietur: probatur dist. ix. si ad sacras. xxiij. di. quorundam. iij. q. ix. pura. ⁊ de offic. dele. cum super. ff. de arbi. l. pedius. Sol. Dicit Bar. br. ix. ꝙ vtile per inutile viciatur. vbi de hoc in iure inuenitur expressum. Et hoc no. ipse. iij. q. ix. pura. alias nō viciatur. Vel dic plenius ꝙ regulariter vtile non viciatur per inutile: vt hic patet in regula. Vides enim ꝙ hec pars probandi: scꝫ negatiua, hic ponitur pro regula. Habemus ergo stare regule: nisi specialitatis ratio vel casus specialis contra regulam appareat. Est autem contra hanc regulam casualiter inuenire vtile per inutile viciari: vt in contrariis. Et est specialitatis ratio: quia vtile ⁊ inutile sunt separabilia: vt vides in. c. quorundam. Nam ibi quidam episcopus ordinans imposuit manum super ordinandum: alius dixit verba forme. Et sic quia materia non d[illegible] separari a forma: vt si dicatur per vnum forma: per a[illegible] ibeatur materia: ideo ibi vtile viciatur per inutil[illegible] reputetur factum. Et similiter si vnus diceret partem forme: ⁊ alius aliam partem nil faceret. probatur optime hec solu. ff. de aqua quoti. ⁊ esti. l. i. §. trebatius. Jo. and. Nota etiam quod habetur dist. ix. si ad sacras. in glo. Sic opus de genere bonorum viciatur vtile per inutile peccati mortalis: quia illi operi non debet premium supernum. ⁊ hoc ideo: quia inseparabilia sunt opus bonum ⁊ ca[illegible]a mortalis ad hoc vt sit meritorium. Ad quod pre[illegible]os perducat iesus christus in seculorum secula benedictus. Amen.

Utile p inutile vitiatur qñ il[illegible] [illegible] lia.

Hic prime partis summe Antonini ordinis predicatorum viri clarissimi: archiepi Florentini. finis extat solerti cura emendate: opera ⁊ impensis honesti viri. M. Johannis Cleyn bibliopole necnon chalcographi diligentissimi.

Registrum huius partis.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x.
Omnes sunt quaterniones.